R. P. GEORGII GOBATI, SOCIETATIS IESV THEOLOGI,

OPERA MORALIA OMNIA.

EXPERIENTIAE

THEOLOGICO-SACRAMENTALES

EXPLICATAE

A R.P. GEORGIO GOBAT SOCIETATIS IESU THEOLOGO.

MONACHII.

EX OFFICINA TYPOGRAPHICA IOANNIS IÆCKLINI, TYPOGRAPHI ELECT.
et Episcopalis Frisingensis, ac Ratisbonensis. Anno 1681.

OPERUM MORALIUM
TOMI I. PARS I.
HOC EST
EXPERIENTIARUM THEOLOGICARUM.
SIVE
EXPERIMENTALIS THEOLOGIÆ
DE
SEPTEM SACRAMENTIS
CASIBUS PLUS SEPTINGENTIS
FACTIS NON *FICTIS*
IN ORDINE AD PRAXIN EXPLICATIS
TRACTATUS SEPTEM
Abbas J. Julius PRIORES. emit 1694.
DE BAPTISMO, CONFIRMATIONE,
EUCHARISTIA ET POENITENTIA.
CUM QUADRUPLICI INDICE
UNO AXIOMATUM THEOLOGO-IURIDICORUM,
Quæ in hoc opere usurpantur.
ALTERO QUÆSTIONUM NOVARUM,
Quæ in eodem pertractantur.
TERTIO PRÆCIPUORUM CASUUM ET FACTORUM.
Hic repræsentatorum.
QUARTO RERUM ET VERBORUM LOCUPLETISSIMO.

AUTORE
R. P. GEORGIO GOBATO, SOCIETATIS
JESU THEOLOGO.

CUM PRIVILEGIO CÆSAREO
Et Electorali Bavariæ.
MONACHII,
Typis & impensis JOANNIS JÆCKLINI, Typogr. Elect.
ANNO M. DC. LXXXI.

R. P. GEORGIVS GOBAT. S. I.

And. Wolf. del. *G. A. Wolfgang. sc.*

Illustrissimo & Excellentissimo Domino,
Domino

JOANNI PAULO HOCHER

Libero Baroni de Hochenkraën,

Domino in Steinach, & Bludens, Sac: Cæs: Majest: Consiliario, ac Supremo Aulæ Concellario.

Domino suo plurimum gratioso.

SIlent equidem, quod vetus parœmia ait, inter arma leges, silent & Musæ, tubarum clangore, tympanorum strepitu, tormentorum fragore attonitæ. Verùm his omnibus Mens Sapientis sublimior, & tanquam sereno jugiter Olympi jugo insistens secura despicit, quidquid infrà telorum cadit. Quòd si verò communi ipsum navigare cymbâ, & procellâ eâdem jactari contigerit; fluctuat quidem, at non mergitur, naufragatur, sed enatat, velut Julius ille EX UTROQUE Cæsar, salvo ingenii sui partu, Commentariorum libro, feliciter enatavit, ac volumen victrici efferens dexterâ: CUM HOC, inquiebat, RES SALVA EST.

Simile quid evenisse dixero Societatis nostræ Collegio, quod Constantiæ habemus; Librum inter decumanos bellorum fluctus servavit incolumem; Librum, inquam, domi suæ editum, unius de Collegis suis calamo, cùm foris tristia quæque monumenta belli ederentur stylo ferreo. Fuit is P. GEORGIUS GOBATUS, gente Alsata, juris Austriaci; Vir tam spectatæ virtutis, quàm insignis doctrinæ, cúmque jam octuagenarius, meritorúm-

 que

que plenus, ad beatæ æternitatis portum evocaretur, opus posthumum manibus Collegii concreditum eo cum voto reliquit, ut illud quoque tutum quendam in sinum cum tempore reciperetur. Destinaverat quidem studiosissimus senex ultimâ suâ, de Immunitate Ecclesiastica, lucubratione Illustrissimam Excellentiam Tuam deditissimè venerari; verùm invida mors manibus, & calamo scriptoris eripuit operam necdum perfectam. Attamen eripere non potuit Opus alterum, prælo jam tum subjectum, cuique Autor ipse universum mel doctrinæ suæ, velut apis argumentosa, alveari suo intulit. Placuit autem modestissimo Scriptori se, non nisi senem Alphabetarium, uti & fœtum ingenii sui, Alphabetarium nominare: nempe, ut veritates Theologicas simpliciori titulo redderet gratiores, misceretque utile dulci.

Igitur, CUM HOC, velut naufragus olim Cæsar, enatat Collegium Constantiense, portúmque, ac sinum illum respicit, quem amantissimus Collega noster, operis parens, jam dudum, sed eminus, spectaverat. Te ille, Te, inquam, Illustrissime, ac Excellentissime Domine, Te literatorum Mecœnatem, Musarum Asylum, almæ Palladis Domicilium, Autor præoptabat. Te, Domicilium dico, rectiùs Palatium, præ cujus foribus tam nobile satellitium excubat, ut Reginam sapientiam ibidem habitare nemini dubium esse possit: excubat enim in oculis futurorum solers Providentia: auribus æqua omnibus auscultatio invigilat: Facundia labiis præsidet: frontem prudentia explicat: Consilium, & executio manum utramque moderatur; domi ergo esse mentium Reginam Sapientiam quis ambigat? Probè id ipsum advertisse videtur Aquilinus Augustissimi Cæsaris nostri obtutus, cùm Te Sibi Coronæ, & Sceptri sui Oculum clementissimè adoptavit. Lib. 1. c. 12. Oculum, ajo, sic Philosophiæ princeps Aristoteles, sic Persæ, & Babylonii Synes. ad Arcad. Regum suorum Consiliarios appellabant. Et *hac*, inquit Synesius, *ratione, omnium oculis cernit princeps, dum omnium consiliis in unum tendentibus Consultat.* Nec etiam mirum, quòd, qui principi à Consiliis sunt, regio in sceptro, gemmarum vice, collocentur: cùm etiam & Cæsarum, & Regum Hispaniæ coronis nomina illorum inseri jam dudum ex more, & merito fuerit.

Hier. 1. v. 2. Quando igitur Cæsareæ Majestatis sceptrum intueor, videre mihi videor virgam illam vigilantem, tot radiantibus inoculatam pyropis, quot consultissimis Aulæ Imperialis proceribus. Hos inter, Te Illustrissime, & Excellentissime Domine Baro, video fidelissimè excubantem. Adverto aciem oculi Tui quàm longissimè in omnes Imperii partes se se protendere, futura cum præteritis, præterita cum præsentibus ad trutinam vocare. Oculum Te video, quem nulla alieni cupiditas obfuscat; nulla pupillam obliquat æmulatio, cujus nervi, quos Opticos vocamus, sunt æquitas, salúsque publica; cujus denique meta, ad quam totus collimat, Deus est, & Cæsar. Plus ultra, ne in meritissimas licèt laudes Illustrissimæ Excellentiæ Tuæ me effun-

effundam, frænum injicit, partim singularis animi Tui demissio, tantò profundior, quantò sublimius meritum: partim ipsus virtutum, ac decorum Tuorum splendor domesticus, de se jam spectatissimus: neque enim aliena indiget face, cui tam illustris meritorum Sol domi, splendet. Sua placet venustate adamas; peregrino cultu occulitur potiùs, quàm oculatur, ut scitè monuit Encomiastes Romanus.

In eo igitur potissimus Collegii nostri Tibi devotissimi labor versatur, ut, quod semper erga Illustrissimam Excellentiam Tuam professum est studium, id præsentis Operis dedicatione apertissimè contestetur. Liceat nunc Collegio, quod Collegæ suo in votis erat. Libeat Tibi posthumum Scriptoris laborem gratiosis excipere manibus, admittere pectore; fovere affectu. Est siquidem ea Tibi mentis instructissimæ amplitudo, ut scientiam utramque, Christianæ nimirum Politices, & Theologiæ practicæ accuratissimè complectaris; Hanc, Conscientiæ, illam, Reipublicæ arbitram: unam, ut quid liceat, alteram, quid expediat, dictantem. Et, quemadmodum Cælum ipsum à summo rerum omnium Conditore gemino *Luminari*. uno *minore*, *majore* altero inoculatum fuit; Isto, ut diei, illo, & nocti præesset, sic & animus legentium sidere duplici, moralis nimirum, & Civilis scientiæ, illustris sit, necesse est; Civili quidem, ut præsit utiliter; morali, ut sanctè, piè, & justè; eo tamen utrumque ordine, ut sicut inferiores cæli orbitæ motu alio non gyrantur, quàm *primi mobilis* sui, ita Civilis quoque prudentia non aliam *Statûs rationem* sibi propositam habeat, quàm quæ supremæ, hoc est, divinæ conformatur.

Iam olim sub nocte gentilitatis illud Regnum censebatur fortunatissimum, cujus Præsides moralis Philosophiæ notitia pollebant. Quantò veriùs hoc asseritur de hodiernis Rerumpub. moderatoribus, quibus alia regendi dictamina non probantur, quàm quæ ad Lydium lapidem scientiæ Theologicæ fuerint examinata. Hujus igitur Magistræ judicio ea demum Respubl. seu Imperium, omne felicitatis punctum feret, cujus consilio vera præsidet Religio; proponit Prudentia; veritas informat; persuadet recta Ratio; Pietas, bonique publici Zelus vota ferunt; Fidelitas suffragia colligit; sigillum denique apponit supremi Numinis Reverentia; atque hac omnino ratione, & Regibus, & Regnis quàm optimè consuli, testis omnium incorruptissimus, experientia comprobat. *Cicero l. 1. de leg.*

Ubi verò veritates Theologicæ perinde ac res jam obsoletæ habentur, vel antiquorum instar, numismatum seponuntur ob solam raritatem, non verò ut juris, usûsque publici fiant: ubi insuper repudiata Sacrorum Canonum authoritate, sola juris dicundi peritia clavum sibi vendicat; actutum apparebit Cyclopica quædam dominandi ratio: primas feret Ambitio, & Cupiditas, geminæ Regnorum pestes: his subservient ministri, quibus vitium pro medulla, virtus pro pelle est; homines Amphibii, Chamæleontes: *Filii Agar, qui*, ut digito Dei in Sacris paginis notantur, *prudentiam exquirunt*, *Baruch 3.*

quæ

quæ de terra eſt; *viam autem ſcientiæ neſciverunt*; imò dedignantur ut ſcrupuloſam; infamant, ut ſimplicem; ſua potiùs phantaſmata rationibus divinis præferentes.

Verùm & odit, & arcet profanum vulgus hoc Chriſtiana Politice, cui, ut ſalus publica ſuprema lex eſt, ſic Numinis cultus prima eſt cura. Cujus Tribunal, Conſcientiæ pariter, ac Scientiæ innititur, quódque nec ſpe, nec metu ſe concuti patitur. At hanc Regnorum Præſidem dum cominus contemplor, video ſimul animatum ejus prototypon; Te nimirum Illuſtriſſime, ac Excellentiſſime Domine, veneror illud, tanquam ductili ceræ impreſſum Sigillum, aut lucidæ nubi infuſum Solis parelion. Plura, ne dicam, vetat, quod dixi, Modeſtia tua. Tu modò Librum Illuſtriſſimo Nomini Tuo dicatum, obſervantiæ noſtræ perpetuum obſidem, & deditiſſimi affectûs teſſeram, eâ, qua ſoles, humanitate, reſpice, ac ſuſcipe. Nos verò interea à Deo Ter Opt. Max. infimis precibus, & votis expoſcimus, ut Te, velut pupillam oculi ſui ad Auguſtiſſimi Cæſaris obſequium, boníque publici incrementum quàm diutiſſimè ſervet incolumem. Vale, & fave.

Illuſtriſſimæ Excellentiæ

Tuæ

Deditiſſimum Collegium
Soc. Jesu Conſtantiæ.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

SUblato è vivis, quem legere paras Autore, qui te, Benevole Lector, in singulis hactenus Opusculorum suorum Præfationibus peramicè est allocutus, ab alio nunc calamo exaratam, pari benevolentia perlegere non dedigneris. Primò quidem Seriem ejus Librorum Chronologicam, sive Catalogum scriptum juxta ordinem Annorum, quo primò sunt editi. Secundò varias editiones Tomorum, ex his operibus confectorum. Tertiò Finem, Scopum, & Intentionem Auctoris. Quartò Autoris Stylum & Modum scribendi.

Series Librorum chronologica, Primæ Editionis.

Primum ejus Opus fuit *Sensus & consensus Doctorum de Jubileo duplici & suspensione Indulgentiarum.* Quo (ut modestia ejus loquitur,) periculum facere voluit an posset divina opitulante gratia proferre in publicum aliquid, quod saltem aliquibus aliquam ferret utilitatem. Appellavit autem *Sensum, & Consensum D. D.* quia non tantùm illos triginta, quorum nomina Alphabeti Ordine Præfationi subnectit, sed omnes omnino, quos de Jubilæo & indulgentiis tractantes nancisci potuit, evolvit, & quidquid in ipsis ultra ea, quæ in Scholis docendo didicerat, suisque Auditoribus tradiderat, dignum Lectoris oculis reperit, in hoc Opus sed suis plerumque verbis, suóque Judicio de plerisque addito, conjunxit. Per *Jubileum Duplex* intelligit *Ordinarium* seu Universale, quo singulis seculis quater ex Sixti IV. constitutione Orbis in Urbem invitatur: *& Extraordinarium*, quod summi Pontifices incertis Annis pro rerum exigentia largiri consuêrunt. Editum autem est hoc opus Anno 1649. Oeniponti in forma 8.

Secundum fuit *Thesaurus Ecclesiasticus Indulgentiarum*, in quo omnia dubia Moralia, quæ alii plerique, permulta quæ pauci, non pauca quæ nemo de hac materia tractârunt, proposuit ac resolvit. In quem finem præter Autores triginta novem (quorum catalogum, ordine Alphabetico, Præfationi subdit,) legit, perpendit, & inter se contulit plures quàm centum Indulgentiarum diversarum distinctas *Bullas, Brevia* & *Formulas*. Edidit autem hoc Opus Monachii Anno Jubilæo insequente 1650.

Tertium Opus fuerunt *Vindiciæ Theologicæ*, quibus adversus nonnullos Jurisconsultos defenduntur, & in sua possessione conservantur Theologi Scribentes de Materiis alterutro jure comprehensis. Et quia ex his non alium habebat ad manum, quàm Doctorem Michaëlem Ferro Manrique, Jurisconsultum Hispanum, ideo hujus potissimùm verba formalia, querelis contra Theologos plena, refert, & refutat. Editum est hoc Opus Friburgi Nuitonum, Anno 1654. in forma 8.

Quartum fuit *Alphabetum Communicantium Casisticum*, hoc est Viginti tres Casus, à totidem literis Alphabeti Latini incipientes, & non conficti, sed experientia vel lectione cogniti, quibus Naturam & Accidentia SS. Communionis explicabat. Edidit autem hoc Opusculum Constantiæ, dum Casus doceret, Anno. 1658. Mense Augusto, in forma 12. per modum Thesium publicæ concertationi expositarum. Ipsum hoc opus Autor anno mox sequenti, revocavit sub incudem, nonnulla mutavit, complura addidit, & sic auctius, atque emendatius, jam non sub titulo Thesium, sed per modum libri edidit iterum constantiæ, in eadem forma. Sed quia & hujus Secundæ editionis exemplaria citra triennium coëmpta sunt omnia, Tertiò hoc ipsum Opus revidit Autor, iterùmque nonnulla mutavit, sed plura addidit, quædam verò omnino sublata transtulit in Alphabetum Sacrificantium (de quo paulò pòst) tanquam in commodiorem locum. Et sic multò auctius, ac emendatius, numerisque marginalibus, quibus antè carebat, instructum edidit tertiò Monachii Anno 1662. in eâdem forma 12.

Quintum fuit *Clypeus clementium Judicum utriusque fori*, divisus in duas Partes, quarum Prior defendit clementes Judices: altera ostendit praxin sequendi benigniores opiniones, quæ constat 7. Decadibus Documentorum & Corollariorum Theologicorum, & Juridicorum.

Hunc

Hunc *Clypeum* edidit Primò Constantiæ Anno 1659. in forma 12. Secundò verò auctiorem Monachii, An. 1662. in eadem forma 12.

Sextum fuit *Alphabetum Sacrificantium*, conscriptum eâdem Methodo, eâdémque de causa Alphabetum appellatum, ex qua priorem de Communione Tractatum Alphabetum appellavit. Antequam autem manum huic Operi admoveret, proposuerat uno Alphabeto comprehendere materiam Sacrificantium, & Sacrum audientium simul (uti semel iterùmque in Alphab. Communicantium promiserat,) & quidem in hac animi confirmata sententia non tantùm cœperat opus, sed jam ad umbilicum deduxerat, cùm observavit id ita paulatim crescere, ut si in cæptis pergeret, evasurum esset Opus grandius, quàm certas ob causas vellet. Quare mutato Consilio omnem de Sacro audiendo materiam in aliam occasionem rejiciens, hîc de Sacrificantibus tantùm agere conclusit. Sed ecce! cùm totum opus absolutum, & ab Amanuensi pro typo descriptum jam esset, oblatum est P. Georgio nostro P. Thomæ Tamburini *Opusculum de Sacrificio Missæ expeditè celebrando*, quod lustratum ita placuit, ut forsan præsenti labore supersedisset, si citiùs nactus fuisset. Quia verò huc deventum jam erat, & perpauca exemplaria in nostram superiorem Germaniam ex illa Rheni inferioris impressione perferebantur, ac denique nonnulla continebantur in hoc, quæ non in illo, non obstante illo P. Tamburini Opusculo, emisit hoc Alphabetum à multis jam per literas ac nuntios expetitum, Constantiæ Anno 1660. in Forma 12. Et verò etiam hoc Secundum Alphabetum ita probatum est plurimis, ut non tantùm oportuerit illud triennio pòst multis auctum secundo prelo subjicere, Monachii Anno 1663. in prædicta forma 12. sed insuper (ex voto sanè non paucorum,) consilium ceperit Autor, etiam cætera Sex Ecclesiæ Sacramenta eâdem ratione proponendi, qua Eucharisticum per duo præcedentia; addendíque peculiare Alphabetum Sacri audiendi, (ut promissis staret meliore modo, quàm promiserat) & simul Breviarii recitandi. Ad quæ præstanda mox strenuè se accinxit, scriptis ad Septem diversos Episcopatus literis, quibus amicè rogabat, ut ad se perscriberentur, quæ huc facere viderentur, Non mandarent autem literis nisi planè explorata. Interim verò

Septimum ejus Opus fuit *Theologia Juridico-Moralis*: seu *Accusatio Canonica Ebriosi* ad divortium compellendi ob ebrietatem continuam, indéque secuta varia mala. Edita Constantiæ Anno 1661. in forma 4.

Octavum fuit Alphabetum *Baptizantium & Confirmantium*, quòd impressum est Monachii Anno 1663. in forma 12.

Nonum fuit *Alphabetum Sacri audiendi, & Breviarii recitandi*. De priore materia agit Casibus viginti duobus: de posteriore, ultimo Casu tantùm, sed bene longo, cui insuper subjunxit *Trigam Horariam*, hoc est Disputationes Tres more Scholastico scriptas. Unam de Intentione: alteram de Attentione: tertiam de Mutatione unius Officii Divini in aliud. Volebat quidem Autor præmittere huic Alphabetum Ordinis & Extremæ Unctionis, sed quia tam multi hoc præ illo expetierunt, eorum voluntati cedendum ratus, mutato consilio hoc priùs edidit. Constantiæ Anno 1664. Mense Martio in forma 12.

Decimum fuit *Alphabetum Ordinis, & Extremæ Unctionis*, quod edidit Constantiæ eodem Anno 1664. Mense Augusto, in forma 12.

Undecimum fuit *Pars I. Alphabeti Matrimonialis*, hoc est Alphabetum integrum de Impedimentis Matrimonii. Editum Constantiæ Anno 1665. Mense Julio, in forma 12.

Duodecimum fuit *Pars II. Alphabeti Matrimonialis*, hoc est Alphabetum integrum de reliquis materiis Matrimonialibus. Editum Constantiæ eodem Anno 1665. Mense Augusto.

Decimum Tertium fuit *Alphabetum Confessariorum*, sive Pars I. Alphabeti Pœnitentialis, cujus in Præfatiuncula Alphabeti Sacri Audiendi &c. mentionem fecerat, à multis sanè, tum literis, tum coràm expetitum. Editum Constantiæ Anno 1666.

Decimum Quartum fuit *Alphabetum Confitentium*, sive Pars II. Alphabeti Pœnitentialis, (de quo ad finem prædictæ Præfatiunculæ mentionem facit.) Editum Constantiæ, Anno 1667. in forma 12.

Decimum Quintum fuit *Clavis Alphabetico-Sacramentalis*, idest Tractatus Moralis de Sacramentis in Communi, divisus in Septem Sectiones. Quamvis enim methodica docendi ratio exegisset, ut hic Tractatus præiret Sacramenta in specie: quia tamen, quando Primum conscripsit Alphabetum Communicantium, nullam cogitationem habuit, de omnibus Sacramentis,

mentis Scribendi, (imò nec quando Secundum edidit,) nemo mirabitur serius scriptum, quod pridem oportuisset, si pridem constitutum fuisset de omnibus scribere. Protracta est autem hæc Clavis Constantiæ, eodem Anno 1667. Mense Junio, in forma 12.

Decimum Sextum, & inter edita hactenus ultimum fuit *Alphabetum Quadruplex*, hoc est Alphabetum unum, tractans de 4. diversis materiis: videl. de Voto, per Casus Cardinales 14. De Juramento, per 6. De Blasphemia, per duos, & de Superstitione per ultimos duos. Quamvis enim devexa jam ætas septuaginta duorum annorum Auctori suaderet calamum retrahere, & receptui canere, animatus tamen hortatu eorum, quorum nutibus parêre oportet, perstitit in acie, ediditque hoc Alphabetum Constantiæ Anno 1672. in forma 8.

De variis Editionibus Tomorum
Ex his Operibus confectorum.

Cùm prædicta Opera varias per Provincias dispersa plurimorum manibus tererentur, haud pauci extiterunt viri graves, ac eruditi, qui nostræ Superioris Germaniæ Præpositum Provincialem, P. Servilianum Veihelin, ejúsque Successorem P. Christophorum Schorrer, Visitatorem simul ac Vice-Provincialem exstimularent, ut Autorem hortarentur, ad omnia illa Opera revidenda, augenda, & uno alteróve Tomo Primæ Magnitudinis claudenda. Acquievit, ut par erat, repetitæ hortationi Autor, selegit Opera Decem; Clavem scilicet Alphabetico-Sacramentalem, Alphabeta omnia de Sacramentis, & de Sacro audiendo, horísque recitandis, in unum volumen compingenda. Quæ ut augeret, & exornaret quinque novos suscepit labores.

Primò excussit magnam Epistolarum farraginem ex diversis Regionibus & Episcopatibus, ad quos scripserat, acceptarum. Secundò relegit Adversaria sua, in quæ retulerat multa, de quibus coràm consultus fuerat, nec pauca, quæ propriâ experientiâ didicerat. Tertiò addidit singulis seu Casuum, seu Sectionum, seu Disputationum Titulis sua Summaria, sicut Juristæ, Theologíque permulti consueverunt. Quartò annexuit fini Operis, Viginti & unam selectas Appendices, velut messis peractæ Spicilegium. Quintò non contentus Indice Titulorum, singulis Operibus prævio, superaddidit alios quatuor. Videlicet Florilegium Axiomatum, Indicem Quæstionum novarum, Indicem Casuum Rariorum, & Indicem Rerum ac Verborum copiosum. Sic instructum Tomum Primum, novâ nomenclaturâ appellavit *Experientias Theologicas*, sive *Theologiam Experimentalem*: Singula vero Opuscula *Tractatus*, ediditque Monachii Anno 1669. typis & expensis Joannis Jæcklini, Typographi Electoralis, & Episcopalis.

Absoluto Tomo Primo, mox etiam collegit reliqua Quinque Opera (nam Decimum Sextum nondum extabat,) sicut in Præfatione prædicti Tomi I. §. *At verò* promiserat: Videlicet Clypeum clementium Judicum, Vindicias Theologicas, Sensum & Consensum Doctorum de Jubilæo Duplici, Thesaurum Ecclesiasticum Indulgentiarum, & Theologiam Juridico-moralem, seu Accusationem Canonicam ebriosi. Hæc Opera Quinque, ut Decem priora, multis similiter & variis accessionibus auxit, (ut vel inde liquet, quòd ex Jubilæo Duplici, factum sit Quadruplex.) Instruxit ea similiter Summariis, & tribus novis Indicibus, (Florilegio scilicet Axiomatum, Indice Novarum Quæstionum, & Indice Rerum ac Verborum copioso. Et sic instructum, novóque similiter Titulo *Quinarii Tractatuum Theologo-Juridicorum* donatum Tomum Secundum emisit in Lucem Constantiæ Anno mox insequente 1670.

Vix prodierant hi duo Tomi, cùm Veneta Typographia licentiam ab Autore obtinuit Primum Tomum recudendi. Prodiit Venetiis Anno 1672. sed tam inemendatè, & erroneè, ut Autor summo dolore affectus, omittere non potuerit, quin contrà publicè protestaretur in Alphabeto Quadruplici, hoc eodem Anno 1672. post Venetam, de qua loquimur, Editionem jam absolutam, Constantiæ edito, in Monitione ad Bibliopolas, Præfationi postpositâ.

Huic itaque malo ut mederetur, visa est ipsi necessaria alia emendatior ejusdem Tomi I. editio, quæ Venetæ substitueretur, & Italiæ potissimùm communicaretur. Misit ergo, non sine insigni iterum augmento, ad Principalem Typographiam Einsidlensem in Heluetia (Italiæ vicina,) operosè correctum Exemplar Venetum, ut ibidem, cum bona Reverendissimi & Illustrissimi Principis venia, quàm fieri posset proximè imprimeretur. Prodijt itaque hæc Tomi I. Quarta absolutè Editio in Sacra Eremo B. V. (vulgo: zu Einsidlen) Anno 1678.

Nondum absolverat Sacra Eremus hunc Tomum I. cùm distractis interea Monachii editionis Primæ exemplaribus, (uti Constantiæ Tomi II. nunquam recusi,) idem Joannes Jæcklinus,

Electoralis & Episcopalis Typographus & Bibliopola, cujus sumptibus Prima prodierat editio in Tomo, facultatem per literas ab Autore petijt, utrumque Tomum suis sumptibus recudendi. Veruntamen, cùm Tomus I. Experientiarum unà cum augmentis suis tantæ molis appareret, ut eapropter Lectorum commoditas divisionem Libri, (ac consequenter Indicum,) posceret, ac persuaderet, hoc unum nobis (Autore jam carentibus,) molestum erat, quòd membrum posterius non liceret Tomum II. appellare, ac consequenter Tertium, qui fuerat hactenus Secundus; hoc enim prohibebant illæ sat frequentes, & magnam partem jam impressæ Tomi I. citationes, in quibus Quinarius Tomus Secundus appellatur, qui tamen tunc fuisset Tertius. Prohibebant & illæ Tomi Secundi jam prope absoluti citationes, in quibus Tomo I. tribuuntur Decem Tractatus, cùm tamen post prædictam Nomenclaturam non nisi Septem: reliquos Tomus Secundus habiturus fuisset. Ne ergo Lectores confunderentur, malum necessarium fuit, ut retenta Tomi Primi & Secundi appellatione, Partes tantùm Duæ ex Primo fierent: quæ sectio, si ante omnem impressionem prævisa fuisset, potuisset utique, correctis citationibus, intentum obtineri. Hujus autem divisionis occasione, censuimus & Alphabetum Quadruplex, (quod solum ex editis Autoris hujus Operibus extra utrumque Tomum, velut ovis errans extra ovile vagabatur,) Secundæ Parti Tomi Primi, addere, & veluti membrum incorporare, suis tamen priùs, ut cætera Opera, Summariis instructum. Sic igitur aucta, sic divisa, prodeunt prædicta Opera omnia. Monachii, Anno 1681. Typis & Expensis prædicti Joannis Jæcklini, Electoralis, & Episcopalis Typographi, ac Bibliopolæ.

De fine, Scopo, & Intentione Autoris nostri.

Quamvis noster P. Georgius Gobat, (piæ mem.) pro ingenti suo zelo Animarum, per Opera sua Nationibus variis, & Provinciis etiam remotis prodesse desiderârit, & reipsa profuisse, non absque solatio, per literas frequenter cognoverit, nemo tamen ipsi vitio vertet, quod in Germania natus, & educatus, & germanis moribus totus imbutus, Nationis hujus paulò majorem, quàm aliarum habuerit rationem. Præcipua autem ejus Intentio meritò ferebatur in Diœcesin Constantiensem, in cujus Metropoli, ad lacum Acronianum sita, scripsit & vixit: cujus per viginti & unum ampliùs Annos, constitutus ab Episcopo Pœnitentiarius, ad mortem usque perstitit. Hinc Constitutiones Synodales Constantienses immiscuit, non illas, quæ in Generali Constantiensi Synodo seu Concilio Oecumenico Anno 1414. 16. Decembris inchoato, & Anno 1418. finito statutæ sunt, (ut exteri suspicari possent,) sed quæ in Diœcesana tantùm Synodo Anno 1609. sub Reverendiss. & Celsiss. S. R. I. Principe Jacobo Fugger, Domino Augiæ majoris & Oeningæ, præsentibus centum octoginta novem Patribus, inchoatâ, & senis Sessionibus finitâ, sunt statutæ, Annóque 1624. impressæ, tam amplè, solidè, dilucidè, ac sapienter statuentes, declarantésque longè plurima circa officia Cleri, & Plebis, ut *Aureum quoddam Theologiæ moralis, & Canonicæ compendium*, in Dedicatoria Operis Septimi, non dubitârit appellare.

De stylo Autoris, & modo scribendi.

Titulos Generales Tomorum perappositè posuit. Vocat Tomum Primum *Experientias Theologicas*, & rectè. Cùm enim Titulus, Libri, teste S. Augustino, *Epist. 9. ad Hieronymum, ante medium*, debeat esse Index rerum eo Libro, proponendarum: totus verò hic Tomus proponat Experientias Theologicas, hoc est (ut Jureconsulti æquè ac Grammatici definiunt, cognitiones, nullo docente, per usum repertas, in materiis Theologicis practicis, ac præsertim singularibus, quas experientia potissimùm respicit, clarum est, hunc Titulum sapienter impositum. Secundum Tomum vocat *Quinarium Tractatuum Theologo-juridicorum*, & optimè. Cùm enim in eo contineantur Tractatus nec plures, nec pauciores, quàm Quinque, & omnes sint referti Scientia non minùs Juridica, quàm Theologica, placuit Autori hunc titulum præfigere.

Stylus Autoris non est Scholasticus, non speculativus, per Regulas, & Præcepta nescio quot exceptionibus, & Limitationibus fulcienda, ne corruant, sed est familiaris, & practicus per Exempla, Casus, Narrationes, & Historiolas, etiam quandoque lepidas. Cujus Styli arripiendi complures habuit causas. 1. Quia longa via est per Præcepta: brevis per Exempla. 2. Quia omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci: historiarum autem narratio, non tantùm utiliter docet, sed dulciter etiam recreat. 3 Quia quamplurimi fastidiunt, aut non nisi nictante oculo dignantur Libros, quantumvis perutiles, nisi Orexis, appetentiáve in animis ipsorum excitetur quodam veluti sale & condimento jucundarum, aut rerum, aut sententiarum. 4. Quia

mira

mira est Vis & Virtus exemplorum, ad docendum æquè, ac permovendum, ut Quintilianus agnovit, cùm dixit: *Facillimè homines ad consentiendum ducuntur exemplo.*

Casus quos passim refert, præcipuè in Primo Tomo, non sunt conficti, seu structi ex ingenio, sed tales, qui reipsa contigerunt, permittente divina Providentia. Maluit autem veris, quàm ingeniosis uti ob varias causas. 1. Quia Narratio, declaratio, & discussio verorum Casuum, gratâ admodum, salutarique luce perfundit materias morales illis inclusas, ut expertus est Autor. 2. Quia omnes Autores, qui Consilia, Responsa, aut Decisiones ediderunt, (quales sunt Parisius, Alexander, Decius, Crauetta, Menochius, Cardinalis de Lugo, Laurentius Portel, Joannes Baptista Lezana, Oldradus, Guido Papa, Baldus, Antonius Faber, Navarrus, Riccius Paulus Comitolus &c.) eandem viam tenuerunt. 3. Quia longè libentiùs à viris & leguntur, & retinentur quæ gesta sunt, quàm quæ geri tantùm potuerunt. 4. Quia in rebus gestis reperitur veritas, (est enim teste M. Tullio Historia Lux Veritatis &c.) Ad hanc autem cognoscendam tantum nobis indidit Natura desiderium, ut Philosophus 1. Rhetoric. c. 2. dicat: Ad veritatem cognoscendam nos natos esse. Et S. Augustinus *Tract. 26. in Joan.* Animam nihil fortiùs desiderare quàm veritatem. 5. Quia in rebus gestis haud imprudenter sperari, timerique possunt eventus illis similes. Hinc Sapientes pronuntiant: *Diem posteriorem esse discipulum prioris, tempúsque, esse parentem veritatis.*

Titulis Particularibus interrumpit tractationem frequenter, quos miraturi fortasse sunt nonnulli. Sed meminerint illius ex magno Augustino gnomes: *Reficitur Lectoris animus de via novo Titulo, sicut corpus Viatoris hospitio.* Meminerint & alterius, desumptæ ex ejusdem Doctoris Sermone 20. de Verb. Apost. quem sic orditur: *Quomodo janua introducit in domum, sic Titulus Psalmi* (dicamus nos novæ Libri materiæ) *introducit in intellectum*, levátque fastidium.

Appendices immiscet sat multas, in hac præsertim Editione, quas fortè non pauci mirabuntur. Sed fecit hoc Autor bono consilio. Cùm enim, ad ipsum, velut ad Oraculum quoddam, novi identidem, recentésque Casus deferrentur (sudantibus interim labore prelis,) & materias tum perutiles, tum necessarias continerent, noluit Lectorem illas latere, sed locum dedit in eo Tractatu Titulo, & Marginali numero, quem materia postulabat: vel si Typographus jam ultra illum processerat, minùs commodum. Evenit autem non raro, ut plures ejusmodi recenter allatæ materiæ, eodem peterent non tantùm Tractatu, & Titulo, sed Numero eodem marginali reponi; quas proinde, si absque Titulo, centonum tantùm more consutas adjunxisset, crevissent illi numeri in longitudinem enormem, non absque magno legentium tædio. Nam dilatari constrictiores numeros, ad cavendam aliorum laxitatem, non patiebatur fides citationum, quæ non ampliùs respondissent, si, quos allegant, numeri suo loco moti fuissent. Relictis ergo in sua statione numeris, per Titulos *Appendicis Primæ*, *Secundæ*, *Tertiæ*, *&c.* & literas in margine positas, Lectorum tædium prudenter sustulit.

Resolutiones Casuum initio cujusque Tituli propositorum in Tomo Primo, non statim subjungit Casui, sed ordinariè parumper differt, donec priùs Lectorem aliarum quarundam generalium doctrinarum tractatione imbuat, ex quibus, velut Principiis, propositi casus Resolutio, & Resolutionis approbatio, velut rivus ex fonte ultro fluat: aut quasi maturus ex arbore fructus, sponte decidat.

Probat ferè omnia, quæ dicit, Autoritate Doctorum, unius, vel plurium, sed præter aliorum morem verbis paucissimis. Non enim dicit e. g. *Ita sentit Cajetanus*: *Ita scribit Covarruvias*: *Est hæc Sententia S. Thomæ &c.* Sed omissis hisce, quantumvis non planè superfluis phrasibus, brevissimè tantùm hoc modo: *Lugo*, *Layman*, *alii*, addito tamen loco. Probat & pleraque rationibus, sæpe tamen ex alio Numero, imò quandoque Tractatu petendis.

Citat tam frequenter Canones, Leges, & Jurisconsultorum Sanctiones, ac Placita, ut nimius videri possit, cùm vix alium sit reperire purum Theologum (hoc est, qui simul Jurista non sit,) qui Sacramentorum Doctrinas toties Juris autoritate firmet. Sed quia eventus ipse docuit, has jurium, & præsertim Axiomatum allegationes compluribus valde probatas fuisse, & Sacramenta ad Canonistarum quoque forum spectat, (ut Corpus Juris Canonici multis Titulis testatur,) erubescendum sibi duxisset sine Lege loqui. Præsertim cùm puri quoque Theologi, cùm Casus resolvunt, (quorum plurimi hîc proponuntur,) Responsa sua Autoritatibus Jurium & Jurisperitorum confirment, ut suo nos exemplo docent Ludovic. Beja in Responsion. Baptista

Lezana in Consultis, Paulus Comitolus in Respon. moral. Laurentius Portel in Responsion. aliique plures. Non est ergo vertendum vitio, quòd in eâdem palestra certans, iisdem se armis tueatur.

Quando ex aliis quidpiam affert, non dissimulat ingratus Autorum nomina, sed memor illius sapientis sententiæ: *Si aquam hauris, puteum corona*: Omnes Autores, ex quibus aquam sapientiæ salutaris hausit, honorifica citatione coronat. Quæ si Te fallat, errorem, Lector, ne ipsi adscribe, sed potius Libro, ex quo desumpsit. Quemadmodum enim Autores plerique non omnia hauriunt ex ipsis fontibus, sed fidem sequuntur posterorum, priores citantium, ita & ipse.

Sententias quasdam, quas olim docuit, nunc verò docere vel non libet vel non licet, ita refert, ut prima fronte videri posset etiamnum docere. Sed si perrexeris legendo, videbis mutatam in aliud mentem, sententiámque contrariam, aut Appendicem correctoriam. Hinc priùs non poteris de ejus mente securè judicare, quàm totam quamlibet materiam, à capite suo, ad calcem usque perlegeris accuratè.

Hæc sunt, quæ breviter monere placuit. Nunc ipsum, Lector, aggredere Opus: tolle, lege, & si profectum ex eo sentias, pijs Autoris manibus bene precari ne omittas.

Facultas R. P. Provincialis Soc. JESU, per superiorem Germaniam.

Cùm Sacræ Cæsareæ Majestatis Decreto, & Privilegio Societati nostræ 15. Novemb. Anno 1653. Ratisbonæ concesso, omnibus Typographis, Bibliopolis, aliisque quibuscunque artem librariam exercentibus, adimatur facultas, libros quoscunque à Patribus Societatis nostræ scriptos, aut impressos, imprimendi, recudendi, aut distrahendi intra fines Sacri Romani Imperii, Regnorúmque ac Dominiorum Sacræ Cæsareæ Majestatis hæreditariorum, sine expresso consensu & facultate Superiorum dictæ societatis, sub pœnis ibidem expressis, Ego Fridericus Mülholzer Societatis Jesu per Germaniam superiorem Præpositus Provincialis, potestate à Patre nostro Joanne Paulo Oliva, Præposito Societatis Generali acceptâ, Joanni Jæcklino Electorali & Episcopali Typographo, ac Bibliopolæ potestatem & facultatem tribuo, ac concedo, ut omnia Opera Moralia P. Georgii Gobat, Societatis nostræ Theologi, duobus Tomis comprehensa, & Primo quidem recenter in duas Partes diviso, cum omnibus & singulis hinc inde additis augmentis, quæ deputati Patres legerunt, & approbârunt, respectivè de novo imprimendi, recudendi, ac distrahendi, & Jus Privilegii Cæsarei usurpandi. In cujus rei fidem ac Testimonium, has patentes literas Officii mei Sigillo, ac Nominis subscriptione munivi. Monachii 28. Martii 1681.

PROTESTATIO AUTORIS.

Lector, adverte in Casibus, quos hoc Libro refero, nonulla à me obiter attingi, quæ Sanctitatis, Martyrii &c. titulum videantur nonnullis, nondum relatis in syllabum Sanctorum, adscribere. Verùm hæc ita meis Lectoribus propono, ut nolim ab illis accipi, tanquam ab Apostolica Sede examinata, atque approbata, sed tanquam, quæ à sola suorum Autorum, fide pondus obtineant, atque ideo non aliter, quàm humanam historiam. Proinde Apostolicum S. Congregationis S. S. Rit. & universalis Inquisitionis Decretum, Anno 1625. editum, & Anno 1634. confirmatum integre, atque inviolatè, juxta declarationem ejusdem Decreti à Sanctissimo D.N.D. URBANO Papa VIII. Anno 1631. factam, servari à me omnes intelligant: nec velle me vel cultum, aut venerationem aliquam per has meas narrationes ulli arrogare; vel famam, & opinionem Sanctitatis, aut Martyrii inducere, seu augere; nec quicquam ejus existimationi adjungere, nullúmque gradum facere ad futuram aliquando ullius Beatificationem, vel Canonizationem, aut miraculi comprobationem, sed omnia in eo statu à me relinqui, quem seclusa hac mea lucubratione, obtinerent, non obstante quocunq; longissimo temporis cursu. Hoc tam sanctè profiteor, quàm decet eum, qui Sedis Apostolicæ obedientissimus haberi filius cupit, & ab ea in omni sua scriptione, & actione dirigi.

FLORI-

FLORILEGIVM THEOLOGO-JURIDICUM.

SEU

Elenchus Axiomatum Regularum, Acroamatúmque Theologicorum, & Juridicorum, quæ in hoc opere usurpantur.

Primus numerus designat Tractatum: Secundus numerum marginalem ejusdem Tract.

A.

Absolvere non potest, qui ligare non potest. *Tract. VII. num. 134.*

Acceptum ob causam, causâ non secutâ, obnoxium est restitutioni. III. 480.

Concesso principali, etiam *Accessorium* concessum intelligitur. II. 640.

Actus, qui ad idem ordinantur, sunt ejusdem speciei. III. 442.

Actus boni, & mali specificantur ab objecto. VI. 342.

In dubio præsumitur pro valore *Actûs*. VI. 435.

Nil refert, quid de *Æquipollentibus* fiat. V. 144.

Æquitas est justitia dulcore misericordiæ temperata. V. 888.

In omnibus quidem, maximè tamen in Jure *Æquitas* spectanda est. V. 888.

Non est dignus equo, cui charior est equus *Æquo*. VII. 573. *in App. duell. 1.*

Affirmans è duobus unum, altero tacito, censetur hoc alterum negare. VI. 376.

Afflictio non est addenda afflicto. II. 698.

Qui *Altari* deserviunt, cum altari participant. III. 559.

Ubi *Auditus* non est, non effundas sermonem. I. 102. *in App. lit.* q.

B.

Baptismus invisibiliter ministratur, quem non contemptus Religionis, sed terminus necessitatis excludit. *Tract. II. num. 634.*

Beneficium Principis quàm latissimè interpretari debemus. III. 143.

Principis *Beneficium* decet esse mansurum. III. 166.

Bonum est ex integra causa. VI. 433.

Debet quisque reputari *bonus*, donec probetur esse malus. IV. 197.

Quisque naturaliter præsumitur *bonus*. IV. 151.

In *Brevi* reversa uxor non divertisse videtur. V. 658. *in App. appendicis. lit.* p.

C.

Qui vult *Causam*, vult & effectum. VII. 520.

Cautela abundans non nocet. VII. 640.

In primis providere debemus, ne, dum speciem quandam *Cautionis* tenemus, damnum regenerandarum incurramus animarum. II. 661.

Eum, qui *certus* est, certiorari ulteriùs non oportet. II. 186.

Charitas incipit à seipso. I. 168.

Quod pro *Charitate* institutum est, contra Charitatem militare non debet. V. 502.

Clausula posterior est juxta sensum prioris intelligenda. IV. 231.

Non est inutilis *Clausula*, quæ ponitur ad ostendendam enixam voluntatem. VII. 640.

Concessum intelligitur, quidquid prohibitum non reperitur. III. 65. *in App. lit.* b.

Concessio rei facta censetur secundùm ejus qualitatem. II. 475.

Æterni tribunal Judicis illum reum non habet, quem injustè Judex *condemnat*. V. 401.

Cùm non stat per eum, ad quem pertinet, quò minùs *Conditio* impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta esset. III. 649.

Qui potest facere, ut possit *Conditioni* parêre, jam posse videtur. V. 455.

Hæc est Regula, quâ *Confessarius* uti debet circa pœnitentem in absolvendo, vel remittendo, in magnis, vel parvis pœnitentiis, ut, spectatâ conditione pœnitentis, faciat id, quod judicat, ei fore magis salutare. VII. 323.

Cùm nullum sit in Evangelica Lege tam grave præceptum, quàm *Confessionis*, tantò pœnitentium conscientiis consulitur magis, quantò illud levius redditur. VII. 322.

Confessio propria est omnium probationum efficacissima. IV. 227.

Consensui nihil tam contrarium est, quàm vis, & metus. II. 289.

Consilii non fraudulenti nulla est obligatio. II. 710.

Constitutiones tempore posteriores, potiores

sunt iis, quæ ipsas præcesserunt. VII. 636. *in Append. lit.* c.

Consuetudinis, usúsque longævi non est levis authoritas. III. 557.

Nemo sanus intelligit, naturali juri qualicunque *Consuetudine* posse aliquatenus derogari. III. 601.

Consuetudo, quæ Canonicis obviat institutis, nullius debet esse momenti. IV. 90.

Consuetudo juri contraria est restringenda. V. 5.

Consuetudo, quantumvis vetusta, veritati est postponenda. V. 511.

Consuetudini ut matri debet adhiberi reverentia. V. 560.

Consuetudo potest ampliare, & tribuere Jurisdictionem. VII. 374.

Contrarietas ubique est evitanda. V. 658. *in Append. lit.* c.

Correlativorum, & *Connexorum* eadem est ratio. V. 10.

In *Correlativis* idem est judicium, & eadem disciplina. V. 10.

Quod de uno *Correlativo* dicitur, de altero quoque pronuntiandum videtur. VII. 215.

Imperitia *Culpa* annumeratur. II. 167.

D.

Ex alterius malignitate alteri *Damnum* emergere non debet. II. 304.

Omnis, quæ de re aliqua suscipitur institutio, à *Definitione* proficisci debet. II. 480.

Quod semel statuendum est, diu *deliberandum* est. II. 456.

Semel Deo *dicatum*, non est ad usus humanos ulteriùs transferendum. III. 371.

Discretio noscitur omnium virtutum esse mater. VII. 916.

Dubia sunt in meliorem partem interpretanda. III. 419.

In *Dubiis*, seu obscuris ad id, quod minimum est, redigenda summa est. III. 477.

In *Dubio* præsumitur quisque optimè sibi consulere velle. III. 495.

In *Dubiis* semitam debemus eligere tutiorem. IV. 186.

Semper in *Dubiis* benigniora præferenda sunt. V. 870.

In *Dubiis* quoad restitutionem, & similia onera imponenda, beniguiorem partem eligat Confessarius. VII. 323.

In *Dubio* melior est conditio possidentis bona fide. II. 460.

In re *Dubia* melius est verbis edicti servire. IV. 231.

Minimum *Dubitationis* de salute æterna, debet homini esse pluris certissimo, ingentique rerum temporalium lucro. VII. 133.

E.

Est Canis *Ebrio* præstantior, Asinus melior. IV. 195.

Imperatori mœnium, sacerdoti *Ecclesia* cura demandata est. III. 171.

Qui vult causam, vult & *Effectum* ex ea necessariò consequentem. VII. 520.

Episcopus debet spectare morem Romani Pontificis. III. 663.

Episcopus est Parochus Parochorum. IV. 66.

Error communis facit jus, & veritati præfertur. VII. 107.

Qui alios, cùm possit, ab *Errore* non revocat, se ipsum *errare* demonstrat. VII. 326.

Exceptio firmat, non ampliat Regulam in contrarium contra ejus naturam. II. 750.

Non *Exemplis*, sed Legibus judicandum. IV. 148.

Experientia est efficax rerum Magistra. IV. 97.

F.

Facta non præsumuntur, sed probari debent. IV. 281.

Factum præsumitur ab eo, qui erat obligatus *facere*. III. 476.

Qui non potest *facere* totum eo modo, quo jubetur, tenetur *facere* partem, vel totum eo modo, quo potest. II. 504.

Qui *facit* per alium, est perinde, ac si faciat per seipsum. II. 547.

Qui tenetur ad aliquid *faciendum*, tenetur etiam ad media ordinaria adhibenda. III. 433.

Attendendum est, non quid *fiat*, sed quid *faciendum* sit. III. 722.

Favorabile interpretationem non accipit, quæ eum, cui favetur, lædere possit. III. 165. *in App.* 2. *lit.* b.

Non agens graviter contra *Finem* Legis, non peccat graviter. VII. 885.

Ex eo non debet quis *fructum* consequi, quod nisus extitit impugnare. III. 265 *in App.* 2. *lit.* d.

Ubi *Fundamentum* non est, superædificari non potest. II. 432.

G.

Generaliter dicta generaliter intelligenda sunt. II. 476.

Quod ob alicujus *Gratiam* conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum. V. 349.

H.

Omnia *Honestè*, & secundùm ordinem fiant in vobis. II. 470.

I.

Ignorantes sententiis per statuta Ordinariorum prolatis non ligantur. III. 472.

Non præstat *Impedimentum*, quod de jure non sortitur effectum. V. 455.

Imperitia culpæ annumeratur. II. 167.

Impliciti, & expliciti eadem est ratio. VI. 106.

Sanctius est, impunitum relinqui facinus nocentis, quàm *Innocentem* damnare. II. 281.

Indignus est alienâ ope, qui sibi non vult opitulari, cùm possit. II. 229.

Indulgentia tantum valent, quantum sonant. III. 657.

Certè videtur à pietate Christiana alienum, mittere

manifestè constet de præcepto obligante. III. 325. & VI. 137.

De *Occultis* non potest Papa divinare. II. 530.

Hæc Regula in *Oneribus* imponendis servanda est: Si voluisset, expressisset. III. 501.

Communis *Opinio* facit jus, & veritati præfertur. VII. 107.

Opinioni veritas est præferenda. IV. 275.

Orationem illius DEus non audit, cui ille, qui orat, non intendit. V. 210.

Ordo literæ servandus est. III. 696. *In Append. lit.* g.

Ad quem spectat refectio Ecclesiæ, ad illum & reparatio *Ornamentorum*. III. 265. *In App. lit.* q.

P.

Alterius *Parochiæ* termini non sunt invadendi. II. 135.

Passio ab assuetis non fit. III. 621.

Pastoris non potest esse excusatio, si lupus oves comedit, & *Pastor* nescit. IV. 404.

Sciat Abbas, culpæ *Pastoris* incumbere, quidquid in ovibus paterfamilias utilitatis minus reperit. I. 138.

Quod *Pauperibus* testamento relinquitur, omnibus modis ratum habeatur. III. 636. *in App. lit.* l.

Peccatum, quod consensu contrahitur, sine consensu minimè relaxatur. I. 230.

Originale *Peccatum*, quod sine consensu contrahitur, sine consensu per vim remittitur Sacramenti. II. 291.

Periculosè determinatur, aliquid esse *Peccatum* mortale, nisi expressa veritas habeatur. III. 325.

Theologi non debent esse faciles ad asserendum, aliquas actiones, vel omissiones esse *Peccata* mortalia. III. 325.

Ubi *Peccatorum* est venia postulanda, ibi *Peccatorum* occasio non est danda. V. 234.

Incautum est, & malum, affirmare, esse aliquid *Peccatum* mortale, quando non probatur sufficienti authoritate, aut evidenti ratione. V. 240.

Pro mensura *Peccati*, erit & plagarum modus. V. 295.

Obligatio sub *Peccato* mortali asserenda non est, nisi ubi Ratio, aut Lex cogit. VI. 137.

Peccati venia non datur, nisi correcto. VII. 307.

Peccatum in confuso apprehensum non excedit limites venialis, præsertim si homo sit timoratæ conscientiæ VII. 58.

Ubi *Periculum* majus intenditur, ibi pleniùs consulendum. II. 233.

Ubi difficultas occurrit, semper accipiendum est illud, quod habet minus de *Periculo*. II. 235.

Qui *Persecutorem* provocat, facit. II. 622.

Non intervenit temeritas præsumptionis, ubi est diligentia *Pietatis*. II 380.

Judex *Pœnam* metiatur ex culpa. V. 295.

Cui Sacramentum *Pœnitentiæ* conceditur, neque sacramentum Eucharistiæ negari debet. IV. 93.

Pontificis mos spectandus est. V. 102.

Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit. II. 515.

In pari causa vel delicto est melior conditio *Possidentis*. V. 479.

Ultra *Posse* meum non lex me justa coëgit.

Nec putat esse reum, qui totum *Posse* peregit. VI. 491.

Sine *Possessione* præscriptio non procedit. II. 515.

Ex *Præfatione* Statutorum intelligitur mens statuentium. V. 881.

Delictum non est *præsumendum*. III. 615.

Ex vita præterita *præsumitur* de præsenti. IV. 197.

Præsumere debet Confessarius posterior, priorem esse bene functum suo officio. VII. 323.

Præsumptio habetur pro veritate, quamdiu ea non eliditur. VII. 601.

Prima facie *præsumitur* quis idoneus, nisi aliud in contrarium ostendatur. I. 269.

Ubi non est lex, ibi nec est *Prævaricatio*. V. 419.

Princeps accommodat se precibus supplicantis. V. 650. *in App.* 4. *lit.* e e. *ad finem.*

Cum *Principalis* causa non subsistit, plerumque nec ea quidem, quæ sequuntur, locum habent. V. 120.

Privilegium *Personale* personam sequitur. III. 245.

Nemo tenetur uti suo *Privilegio*. V. 350.

Affirmanti incumbit *Probatio*. V. 776.

Ex verbis *Proœmii* intelligitur mens disponentis. V. 881.

Cùm quid *prohibetur*, omnia prohibentur; quæ sequuntur ex illo. V. 120.

Privilegia non sunt extendenda ultra proprietatem verborum. VII. 103. & 104.

Promissio liberalis est ita interpretanda, ut sit promittenti minimè onerosa. III. 158.

Studiosè agendum est, ut ea, quæ *promittuntur*, opere compleantur. III. 580.

R.

Raro & nunquam æquiparantur. IV. 170.

Quæ *raro* eveniunt, non temere in agendis negotiis computanda sunt. II. 431.

Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari. II. 550.

Rebaptizare Hæreticum hominem omnino peccatum est; rebaptizare verò Catholicum, immanissimum scelus est. II. 387.

Quidquid *recipitur*, per modum recipientis *recipitur*. IV. 454.

Qui multa dicit, non potest *recordari* omnium. VI. 437.

Nemo te post mortem *redimet*, quia tu te redimere noluisti III. 170.

Referens est in suo relato cum omnibus suis qualitatibus. VII. 47.

Regula correlativorum est *Regula* parium. V. 10.

Regulæ juris sunt tenaces. V. 650.

Regula est, quæ rem, quæ est, breviter enarrat. V. 658. *in Append. lit.* d.

Res non judicatur ex eo, quod erit, sed ex eo, quod est. III. 564. in Append. lit. z.

Regula standum est, donec de ejus fallentia constet. VII. 145. *in App. lit.* c.

Abjicienda sunt *Remedia*, quæ veris periculis sunt graviora. IV. 332.

Qui

STL-

SYLLABUS QUÆSTIONUM NOVARUM DECISARUM IN SEQUENTIBUS TRACTATIBUS.

Illas quæstiones appello NOVAS, quas vel nullus Theologus, quem legerim, legisseve meminerim, vel non nisi unus, alterve aut attigit, aut satis explicavit.

Tractatu I.

AN Stephanus à S. Paulo rectè refutet Authorem circa sectationem mitiorum sententiarum? 102. in App.

Utrum ex vocula Plerumque *possit inferri aliquod determinatum individuum? Ibidem. lit.* o.

An peste afflatus licitè confiteatur Sacramentaliter ignoranti, ipsum esse afflatum? 120.

Quid aget Parochus in grassatione militari? 165. & 169. & seqq.

An Religiosus teneatur, mutato habitu, penetrare per satellites, quando sperat se sic, & non aliter lucraturum Deo animam Turcæ, vel Hæretici ducti ad supplicium? 181.

Quid aget Parochus, intellecto, unum è suis parochianis detineri in carcere hæretico? 184.

Quid in ejusmodi eventu incumbat Episcopo? 185.

An valeat Consecratio, si quis falsò ratus, verbis Consecrationis significari vel panem, vel ipsiusmet Sacerdotis corpus, ea offerat illo sensu? 205. & 208.

Cur damnetur Sacrilegii is, qui est in causa, ut aliquod Sacramentum conferatur invalidè 251.

Cur ad evadendam mortem licitè præbeat quis alia Sacramenta indigno, non tamen tunc licitè aliquem rebaptizet, aut absolvat? 273.

An Sacerdos licitè quandoque præbeat Sacram Hostiam volenti eâ uti ad finem pessimum? 276.

Tractatu II.

AN Natramentum sit idonea materia Baptismi? num. 32.

An Parochus parientis in aliena Parochia licitè baptizet in hac infantem ejus? 135.

An Diaconus jam Parochus licitè baptizet solenniter filios suorum parochianorum? 138.

An Minister Baptismi licitè adigat innuptam puerperam ad edendum nomen patris? 160.

An Sacerdos quandoque licitè fungatur officio obstetricis? 195.

An adultera interrogata à Magistratu quis sit Pater? licitè æquivocet? 163. in App. lit. p.

An infantes, qui absque Baptismo mortui deferuntur in Tirolim, Rauraciam, & Lotharingiam ad statuas Deiparæ pro revocatione ad vitam, in ordine ad obtinendum Baptismum, prudenter credantur quandoque revocari? 272. & 273. & in App. 1.

Quid denique sentiendum de illa quæstione, an liceat secare puerperam? 255.

An maritus teneatur mercede conducere Chirurgum? 258.

Sitne credibile infantes mortuos absque Baptismo ad vitam redire, si deferantur ad unum è tribus locis in hoc Tractatu nominatis? 273. in Append. 1. lit. b.

An parentes talium infantium teneantur procurare talem Baptismum? Ibid. lit. c.

An parentes teneantur eos illuc deferre? Ibid. litera. c.

Sitne fas, bestiam, cum qua est à mare patratum nefandum crimen, mactare ante novem menses à coitu? 278.

An, & necare mulierem congressam cum bestia? Ibid.

An sit fas imponere in Baptismo nomen profanum? 333.

Quale nomen imponendum illi, de cujus sexu dubitatur? 337.

An Jureconsulti sint tolerandi, dum præsumptionem de moribus sumunt ex malo nomine? 343.

An tantùm probabiliter ratus, se esse baptizatum, licitè ineat cum ignara Matrimonium? 445.

Religiosus sciens, aut dubitans, an sit ritè baptizatus, petens licitè dimissionem? 459.

Utrum cæremoniæ baptismales sint adhibendæ in Baptismo collato domi? 473.

Baptismus solennis, & privatus propriè quid sint? 480. & 487.

An graviter peccetur baptizando in Ecclesia, in qua non est Baptisterium? 502.

An solennitates baptismales sint supplendæ respectu illorum, qui reversi sunt ad gremium Ecclesiæ? 506. §. At quid.

Possitne esse idem baptista, & patrinus? 585. & 581.

Sitne præceptum declinare occasionem Martyrii? 626. & 627.

Cur gladius non pepercerit illis Martyribus, quibus pepercerunt alia tormenta? 633.

Quando parens infantis fuit sacra Persona, an hujus status exprimendus in libro baptismali? 592.

Cæte-

Tractatu III.

Tractatu IV.

Tractatu V.

An

Tractatu VI.

Tractatu VII.

 sus

An Con-

ELENCHUS RARIORUM, AC RARISSIMORUM CASUUM.

In hac Parte II. Propositorum, & Resolutorum.

In Tractatu I.

Tractatu II.

Tractatu III.

Sacer-

Tractatu IV.

Tractatu V.

TRA-

TRACTATUS PRIMUS SEU CLAVIS ALPHABETICO-SACRAMENTALIS. ID EST TRACTATUS MORALIS DE SACRAMENTIS IN GENERE.

Præfatiuncula ad Lectorem, & series Sectionum.

1 Sequor institutum Magistri in 4. dist. 1. & 2. Sancti Thomæ 3. par. q. 60. & sequentibus, cæterorúmque Scriptorum, qui grandibus, aut mediocribus voluminibus explanavêre singula Sacramenta; hi enim omnes præmiserunt, sicuti Methodica docendi ratio, seu, ut loquitur S. Thomas, Prologo in 1. part. *ordo disciplinæ postulat*, *dissertationem de* Sacramentis in genere, *horúmque causis, effectis, & accidentibus. Nam veriores redduntur sermones nostri, cùm universalibus priùs cognitis, ad particularia descendimus. Aristot. 1. Physic.*

2 *Nomen* Clavis Alphabetico-Sacramentalis *indidi huic Tractatui idcirco, quòd pandat aditum ad Sacramenta, secuturis Alphabeticis Libellis, seu Tractatibus explananda. Haud multum morabor, seu* ligneam, *seu* auream *appelles hanc clavem, dummodo ritè fungatur suo munere*; Quid enim clavis lignea obest, si aperire, quod volumus, potest? *inquit perappositè alicubi. Divus Augustinus.*

Partiar autem hoc Opusculum, seu Tractatum, in septem Sectiones. 1. Dicam, quidnam, & quotuplex sit Sacramentum, & quæ generales differentiæ inter Sacramenta? 2. Agam de materia, formáque Sacramentorum, déque mutatione, conjunctionéque utriusque. 3. De Ministro, hujus qualitatibus, singulariter de intentione. 4. De obligatione ministrandi Sacramenta. 5. De errore ministrantis Sacramentæ. 6. De subjecto recipientis Sacramenta. 7. De effectu Sacramenti. 3

SECTIO I.

Quid sit Sacramentum: quotuplex, & quæ differentia inter Sacramenta.

SUMMARIUM.

Quid sit Sacramentum? Num. 4.
Solus Christus est Author Sacramentorum. 5.
Quomodo Ecclesia possit mutare materiam Sacramenti? 6.
Christus non determinavit hanc in ultimâ specie. 7.
Quo pacto Sacramentum sit signum gratiæ? 8. & 9.
Quomodo dicatur Sacramentum causare moraliter gratiam? 10.
Quomodo ex opere operato? 12.
Cur exorcismi, & alia quædam non sint Sacramenta? 14.
Quæ dicantur Vivorum *&* Mortuorum *Sacramenta? 16.*
Sacramenta vivorum *an quandoque conferant primam gratiam? 18.*
Quænam & quomodo sint necessaria? 20.

4 Quæritur 1. *Quid sit Sacramentum?* Est autem nobis sermo de solis Sacramentis Novæ legis, & propriè dictis. De quibus dico: Sacramentum Christianorum propriè dictum *est signum visibile invisibilis gratiæ, ad hominem sanctificandum, divinitus institutum.* Ita breviter in parvo Catechismo ex communi sensu Catholicorum Doctorum describit is, quem laudatissimus Cardinalis Hosius *in Epist. ad Roscium* appellat *Novum Augustæ Apostolum.* Venerabilis scil. Pater Petrus Canisius. Dicitur in primis *Signum*, quia cognitum ducit nos in notitiam alterius rei. Dicitur deinde signum *Visibile*, id est sensu aliquo externo perceptibile, ut visu, auditu, tactu.

5 Dicitur tertiò: *Divinitus institutum*, atque adeò à solo Christo, ut Deo *principaliter*, ut homine *instrumentaliter* S. Thom. *3. p. q. 64. a. 2. & 3.* Ac proinde Christum Dominum agnoscimus unicum Authorem Sacramentorum, non enim sicuti dedit Apostolis potestatem sanciendi leges necessarias, utilésve ad obtinendam Christianam perfectionem, ita fecit eis jus instituendi vera Sacramenta, id quippe tametsi nonnulli Scholastici censuerint de quibusdam, graviter tamen hallucinati, atque meritò correcti sunt à Tridentina Synodo *sess. 7. canon.* 1. Vide Joannem Scotum *in 4. dist. 2. q.* 1. probantem hanc doctrinam, & breviter applicantem singulis Sacramentis.

6 Verum quidem est, quòd Ecclesia possit materiæ à Christo designatæ apponere aliquid, ob quod ea, quæ in primitiva Ecclesia censebatur idonea, jam non censeatur talis, ut patet exemplo matrimonij, cujus materia sunt corpora contrahentium, quæ si hac ætate sint alteri juncta quarto gradu affinitatis, desinunt, ob decretum Ecclesiæ, esse idonea materia matrimonii; cùm tamen hæc conjunctio nihil eis obstiterit tunc, cùm Salvator conjugium Christianorum retulit in censum Sacramentorum. Et nónne si quis etiam homo privatus misceat aquæ elementari plurimum aut luti, aut lactis, efficiet ex validâ invalidam materiam?

7 Verum quoque est, aut vero simillimum id, quod trado *in Alphabeto Ordin.* seu *Tract.* 8. *Cas. 3. & 4. n. 51. & 97.* quòd scilicet Christus Dominus non determinaverit in ultima specie *physica* materiam omnium omnino Sacramentorum; attamen neutra harum doctrinarum probat, Christum non instituisse *immediatè* omnia Sacramenta.

8 Postremò dicitur in definitione Sacramenti, esse signum *Gratiæ ad sanctificandum hominem*; qua clausulâ innuitur causa finalis Sacramentorum explicanda *Sect. 7.*

9 Porrò Sacramentum non est habendum pro inerte, mortuóque signo, seu symbolo gratiæ, sed pro efficaci, atque vivaci; est enim à sacro Concilio Trident. *cit. sess. 7. cap. 1.* editus hic octavus Canon: *Si quis dixerit, ipsa nova legis Sacramenta ex opere operato non conferre gratiam, anathema sit.* Ergo est de fide, quòd Sacramenta non solùm significent gratiam, sicuti e. g. promissa barba est signum ætatis virilis, circulus stramineus signum cerevisiæ venalis in domo illâ, præ cujus foribus prostat suspensus, sed revera efficiant illam gratiam, adeóque sint hujus signa & *speculativa* simul, & *practica*, seu *effectiva*, vel *physicè*, simul & *moraliter*, ut multis placet, vel saltem *moraliter.*

Dicuntur autem eatenus *moraliter* efficere, 10 seu causare gratiam, quatenus ipsa movent, & quasi inducunt Deum, ut ipse propriè *physicè* producat gratiam. Sicut enim generatim dicuntur nostræ preces, consilia, mandata, nutus, minæ, esse causæ morales illorum effectuum, quos nostri famuli, amici, Domini propriè producunt, inducti illis nostris precibus, minis, &c. ita etiam Sacramenta meritò censentur *moraliter* producere, aut inducere illam, de qua suprà, vestem nuptialem, quia suâ existentiâ, seu hoc ipso quòd existant, movent, hortantur, & quasi compellunt Deum, ut memor suorum verborum, & Christi passionis (nam *Christus patiens est causa meritoria Sacramentorum*, inquit Scotus *in 4. dist. 2. q. 1.* id est effectûum sacramentalium) conferat, seu donet homini, cui administrantur, illam ipsam vestem nuptialem.

Vtrùm verò præter hunc quasi impulsum, 11 efficacémque hortationem, seu commonefactionem communem omnibus omnino Sacramentis, habeant præterea energiam, vímque talem, ut unà cum ipsomet Deo concurrant *physicè* ad producendam gratiam; sicuti e. g. nostra anima, vel *mediatè* vel *immediatè* cooperatur *physicè* Deo producenti in ipsa actum fidei supernaturalis? non est nostri fori disputare, plurimi negant, plurimi asserunt. Affirmativam sententiam valde plausibiliter, atque verosimiliter probat ex precibus, quibus Ecclesia benedicit in feria quinta hebdomadis sanctæ, & in Sabbato sancto oleum, atque aquam Baptismalem, Nicolaus Ysambertus *Tom. 1. in 3. part. q. 62. disp. 4. a. 3.*

Cæterùm dicuntur à Concilio Tridentino 12 Sacramenta conferre gratiam *ex opere operato*, & non *opere operantis*, idcirco, quòd illam conferant ex vi *operis operati*, id est actionis consideratæ secundùm suammet dignitatem, non autem cum respectu ad merita, & dignitatem illius, qui eam exercet; nam cum hoc respectu dicuntur causare *ex opere operantis.* Vide, si lubet, fusiorem explicationem hujus locutionis traditam infrà *in Alphab. Sacrificant. Cas. 7. n. 164.*

Ex quibus apparet I. Esse non plura, non 13 pauciora Sacramenta, quàm septem nota omnibus Orthodoxis. Non plura, nec enim ulli alteri rei competit definitio Sacramenti. Non pauciora, quia planè omnibus examussim congruit illa eadem definitio tota, quanta est, sicuti

cuti

cuti demonstrant partim Scholastici, partim Controversistæ.

14 Apparet deinde, cur exorcismi, aqua lustralis, formatio crucis, benedictio Abbatis, vel Abbatissæ, & alia ejusmodi, quæ à Scholasticis ideo vocantur Sacramentalia, quia partim æmulantur quasi indolem Sacramentorum, partim sunt eorundem circumstantiæ, non sint revera Sacramenta; nam neque sunt à Christo, sed solùm ab Ecclesia instituta, neque conferunt vi suâ *immediatè* sanctitatem, seu gratiam sanctificantem, ut fusè inter reliquos explicat P. Joannes de Dicastillo *Tom.* 1. *de Sacramentis Tr.* 1. *disp.* 1. *dub.* 2. *n.* 12. *& seqq.*

15 Quæritur II. *Quotuplicia sint Sacramenta, & quæ differentiæ inter ea?*

Resp. Inter septem Ecclesiæ Sacramenta nonnulla vocantur *Mortuorum*, alia *Vivorum*, nonnulla *Iterabilia*, alia *Initerabilia*, quædam omnibus, alia non omnibus necessaria.

16 Sacramenta *Vivorum* dicuntur illa, quæ per se loquendo administrari debent solis Vivis membris Christi, seu jam existentibus in statu gratiæ, adeóque non remittunt *primò* & *per se directè*, & ex prima sua institutione peccatum mortale, ut proinde per se loquendo peccet mortaliter, qui unum illorum suscipit conscius peccati lethalis, ut sunt omnia præter Baptismum, & Pœnitentiam, quæ duo etiam idcirco nuncupantur Sacramenta *Mortuorum*, quòd sint à Christo *directè*, *per se*, & *primariò* instituta in eum finem, ut homini per peccatum mortuo restituant vitam spiritualem, sicuti Baptismus restituit mortuo per peccatum Originale, & Actuale mortale, Pœnitentia mortuo per lethale; ita ut neque Judæus adultus

17 petens Baptismum, teneatur elicere contritionem perfectam de sexcentis fraudibus, quibus circumvenit Christianos; neque Christianus latro, adulter, hæreticus, &c. præmittere perfectam contritionem sacramentali confessioni, sicuti de Baptismo tradam ex communi *in Alphab. Bapt. Cas.* 10. *num.* 308. contra Gabrielem, & Petrum Sotum; de Confessione autem *Tract.* 6. seu *in Alphab. Confitentium. n.* 38.

18 At verò ex omnium sententia necessarium est *necessitate præcepti divini*, ut conscii peccati mortalis eliciant perfectam contritionem, aut fiant ex attritis contriti, priusquam ullum ex quinque *Viventium* Sacramentis percipiant. Attamen si quis ignorans, se inquinatum lethali crimine, vel sciens quidem, se eo maculatum, ignorans tamen necessitatem præmittendi contritionem perfectam illis quinque Sacramentis *Vivorum*, recipiat cum sola attritione unum ex iis, evadent per accidens Sacramenta *Mortuorum*, quia conferent primam gratiam; ut de Extrema Unctione arbitrantur verosimilius illi, quos refero *in Alphab. Ordin. & Extrem. Unct. Cas.* 33. De Eucharistia plurimi cum Nicolao Ysamberto *Tom.* 1. *in* 3. *part. q.* 79. *disp.* 1. *a.* 3. pulchre probante hanc doctrinam ex S. Thoma, atque aliis rationibus; & de cæteris quoque tribus communiter Thomistæ; item ex nostris Patres Valentia, Suarez, Tannerus *de Sacram. disp.* 3. *q.* 3. *n.* 141. contra P. Hurtadum hîc *disp.* 3. *diffic.* 4. consentiente Thomistis R.^mo Illmo Principe, Abbateque Einsidlensi, D. Augustino Reding à Biberegg, suæ defecatissimæ Theologiæ Scholasticæ *Tom.* 5. *quæst.* 4. *art.* 1. *Controvers.* 2. *num.* 14.

Sacramenta *Initerabilia*, seu quæ semel validè collata nequeunt sine sacrilegio repeti, sunt Baptismus, Confirmatio, & Ordo: idcirco autem non iterabilia, quia imprimunt characterem, de quo plura *Sect.* 7. 19

Denique novimus ex Catechismo Baptismum esse omnibus omnino hominibus ad salutem necessarium, sicut explano *in Alphab. Baptiz. Cas.* 3. Pœnitentiam omnibus, & solis reis peccati mortalis post Baptismum contracti; Eucharistiam omnibus adultis, ut expono *in Alphab. Communic. Cas.* 3. *&* 4. Confirmationem & Extremam Unctionem non esse sub gravi præcepto, sicuti declaro *in Alphab. Baptiz. & Confirm. Cas.* 21. cum S. Tho. 3. *p. q.* 71. *a.* 8. *ad* 4. Item *in Alphab. Ordin. & Extrem. Unct. Cas.* 22. *num.* 8. 16. contra Joannem Wigers. Nulli homini particulari esse impositam obligationem per se loquendo suscipiendi sacros Ordines, aut ducendi uxorem, nemo sanus dubitat; quamvis per accidens, scilicet ratione beneficii Ecclesiastici, singulariter Parochialis, suscipiendus sit Ordo sacer, sicuti & necessariò ineundum Matrimonium illi, qui voto castitatis liber nequit servare castitatem, ut tradam *in* 2. *p. Alphab. Matrim.* seu *Tr.* 10. *Cas.* 2. *num.* 42. *& Casu* 10. *n.* 106. 20

Claudo hanc Sectionem perapto simul & perquam pio Corollario, quod Scotus *cit. q.* 1. colligit his verbis: *Hinc sequitur, quomodo in collatione talium remediorum necessariorum generi humano concurrant & misericordia, & veritas. Maxima enim misericordia opus est, homini inimico tanta remedia concedere. Sed etiam maxima justitia est, propter obsequium tam gratum persona tam dilecta* (Christi inquam Domini) *tantum remedium conferre illis, pro quibus illa persona obtulit obsequium.* Ita subtilis simul & pius Doctor, pluribus hoc declarans. 21

SECTIO II.

Sacramentorum materia, & forma, harúmque mutatio, & conjunctio, divisióve.

SUMMARIUM.

Sacramenta tribus perficiuntur. 22.

Generalia multa de Sacramentis indicantur remissivè. num. 23. *& seqq.*

An forma debeat coëxistere materiæ proximæ? 25. *& seqq.*

Casu vero declaratur necessitas coëxistentiæ materiæ cùm forma. 31.
Item adhuc alio. 33.
Quando facienda repetitio formæ, ob separationem partium factam? 41.
Repetitio non facienda sine causa. 42.
Declaratur casu prodigiosè tussientis. 43.
Jurisperiti Theologos superant copiâ axiomatum. 47.
Repetitio quomodo facienda? 48.
Transpositio vocabulorum quando variet substantialiter formam? 49.

22 DEcantatum est illud ex S. August. *Tr.* 8. *in Joan.* desumptum Axioma: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* Recepta quoque est ab omnibus Catholicis doctrina Concilij Florentini, tradita his verbis: *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materiâ, verbis tanquam formâ, personâ Ministri conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi id, quod facit Ecclesia.*
23 Sensum horum verborum, sicut & Axiomatis ex D. August. do *in Alphab. Baptiz. n.* 4. *& seqq.* ubi etiam exprimo, Sacramenta omnia constare duplici materiâ, scilicet *proximâ & remotâ.* Materiam utramque Baptismi, & Confirmationis explico in eodem *Tr.* 2. *Cas.* 1. *&* 21. Eucharistiæ *in Alphab. Sacrificant. Cas.* 2. *num* 26. Pœnitentiæ *in Alphab. Confitentium num.* 5. Ordinis & Extremæ Unctionis *in Alphab. de utroque hoc Sacramento Cas.* 2. 3. 4. 5. *&* 21. Matrimonii *in Part.* 2. *Alphab. Matrim.* seu *Tract.* 10. *Cas.* 10. quibus etiam locis exprimo, quæ sit singulorum forma.

24 Item *in Alphab. Baptiz. Cas.* 2. enumero modos, quibus seu cum mortali, seu cum duntaxat veniali peccato fieri solet mutatio formæ, & quandonam mutatio tollat valorem Sacramenti, quomodo nec tollat, nec impediat. Item *ibid.* & in *Cas.* 1. An, & quomodo liceat uti formâ, aut materiâ dubiis. Rursum *in eodem Alphab. Cas.* 2. *num.* 75. moneo ex S. Thoma 3. *part. q.* 6. *a.* 8. singulariter, tunc vitiari formam substantialiter, quando ei adduntur unum, aut plura verba cum intentione inducendi novum ritum; quæ intentio censetur tunc adesse, quando vel substantialis forma falsificatur per eam additionem, ut si Arianus baptizet dicens: *Ego te Baptizo in nomine Patris majoris Filiô*, vel non falsificatur quidem, additur tamen aliquid tanquam substantiale, quod non spectat tamen ad substantiam. Dicitur autem tunc addi tanquam pars substantialis, quando Minister Sacramenti intendit non conferre Sacramentum, nisi dependenter ab illo addito, ut quando Calvinista baptizat in hunc modum: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti secundùm authoritatem, quam mihi tribuit Calvinus.* De qua heteroclita baptizandi ratione proferam infrà *n.* 191. Casum non *Fictum*, sed *Factum*,

Prætereà *in cit. Alphab. Baptizat. Cas.* 2. *n.* 81. 25
dico quidem, videri probabiliorem opinionem negantium, esse de necessitate Sacramenti, ut unà cum applicatione materiæ e. g. aquæ in Baptismo, olei in Extrema Unctione, proferatur vel tota forma, vel saltem una pars, sed verè confici Sacramentum, tametsi tota prorsus forma proferatur, vel antequam quidquam materiæ adhibeatur, vel postquam est tota materia applicata, dummodo observetur moralis coëxistentia, diversa pro diversitate Sacramentorum. At in primis hæc doctrina non habet integre locum in Sacramento Pœnitentiæ, cuius forma cùm sit absolutio, materia verò sint peccata, & ipsi actus pœnitentis, absolutio autem nequeat impertiri, nisi post illos actus pœnitentis, palam est, formam huius Sacramenti non solùm non posse *licitè*, aut *validè* adhiberi ante omnem materiam, sed debere communiter adhiberi post omnem materiam, id est post confessionem omnium peccatorum, quorum absolutio deposcitur, itémque post dolorem substantialiter requisitum, póstque propositum essentiale. Quamquam *in Alphab. Confitentium Cas.* 6 indicabimus, si quis oblitus sit excitare dolorem ante narrationem peccatorum, sufficere probabiliter, modò illum excitet tunc, cùm proferetur forma. 26
Eadem doctrina non habet locum in Matrimonio, cujus materia proxima cùm sit traditio corporis in usum Matrimonii, forma autem verba, quibus acceptatur ea traditio, necessariò debet etiam in hoc Sacramento materia præcedere formam. Vide tamen Casum propè Metaphysicum, quem *in* 2. *part. Alphabet Matrim.* seu *Tr.* 10. *n.* 395. refero.

Habet nihilominus ea doctrina locum in 27
cæteris quinque Sacramentis, & ita quidem, ut mortaliter peccet, qui totam formam efferet post, vel ante totam materiam applicatam, eò quòd probabiliter reddat irritum Sacramentum; probabiliter, inquam, ob auctoritatem gravissimorum Virorum credentium, scribentium, esse de necessitate Sacramenti, ut saltem aliqua pars formæ, jungatur *physicè* cum applicatione materiæ proximæ. Itaque licèt 28
Dominicus Sotus *in* 4. *dist.* 3. *q. un a.* 8. Cajetanum appellet *scrupulosum*, dum loco, quem in *cit. num.* 80. refero, contendit, esse necessariò inchoanda in Baptismo verba, priusquam finiatur tota ablutio, attamen adhuc sentio, quòd *ibid. num.* 81. scripsi, scilicet repetendum esse Baptismum, collatum aliter, quàm is sit, quem Sotus nominat scrupulosum; idem omnino sentio de Ordine Presbyteratûs, & Episcopatûs, utpote ex quorum irrita collatione oriri possunt innumera mala. De Confirmatione, quia est Sacramentum minimè necessarium, & eius iteratio est per se illicita, paritque varios sermones, non censerem, esse eam repetendam, nisi immediatè postquam esset tota forma ita perperam prolata. Extremam 29

mam Unctionem repeterem ipse, si essem Parochus, & haberem moribundum, nullo munitum Sacramento, quàm Unctionis administratæ cum illa postpositione totius formulæ.

His omnibus, quæ *explicitè*, vel *implicitè* reperientur locis indicatis, & quoad sufficientiam moralis coëxistentiæ pulchre distinctis; declaratísque à paulò *superiùs* nominato Domino Reding. *loco cit. q. 1. art. 2. Controvers. 4.* addo sequentia.

30 I. Certum est, postpositionem formæ posse esse talem, seu tantam, ut ex omnium sententia reddat irritum Sacramentum, at verò quandoque tam modicam, ut saltem sit ob authoritatem probabilissimum, non vitiari per eam Sacramenti valorem. Declaratur prima pars inde, quòd, si formam Baptismi, Confirmationis &c. proferas primùm dimidiâ horâ post affusam aquam, vel allitum Chrisma, omnes pronunciaturi sint, invalidè pronuntiari; adeóque esse tunc repetendam ablutionem, & Unctionem. Imò vera est resolutio, quam P. Thom. Tamburinus *de Sacrament. lib. 1. cap. 1. §. 1. n. 5.* testatur, se dedisse ad hunc

Casum vivi habiti pro mortuo.

31 *Quidam sacerdos me olim convenit, & quæsivit, an ritè egerit in Extremâ Unctione conferendâ; nam dum primam unctionem adhibuisset, formæque partem illi unctioni respondentem, ut fit, sed non totam protulisset, visus est certò infirmus animam exhaláſſe; unde omnino destitit ipse ab incepto ministerio, ut desistere certè debuit, sed quia post integram circiter horam infirmus oculos aperuit; vivúsque manifestè apparuit, idem sacerdos formam iterum adhibuit, quam integrè non protulerat, non repetitâ tamen unctione, quæsivit ergo, an ritè se gesserit.*

32 Respondit autem P. Tamburinus, ut ipse testatur, illi sacerdoti, cum debuisse iterare illam Unctionem, quia prior Unctio se habuit, ac si nunquam fuisset pro hoc Sacramento facta, cùm non potuerit propter illam distantiam facere unitatem moralem cum forma post horam.

Idem Doctor dat contrariam omnino responsionem ad sequentem.

Casum Judicialem.

33 *Alio diverso tempore me convenit alius sacerdos, méque interrogavit, an ipse quemdam pœnitentem, qui sua peccata plenè confessus erat, injunctámque pœnitentiam acceptârat, licitè absolverit non statim, sed post integram ferè horam, in qua ipse confessor debuit in loco eodem Confessionis ex urgenti necessitate prolixum habere sermonem cum quodam magnæ autoritatis Principe? Respondi, licitè, & ritè se gessisse. Ratio est, quia pœnitentia, quæ est ad modum judicii, tolerat prædictam illam distantiam, quantum est ex hoc capite, præscindendo, an in eo interiecto tempore peccaverit, vel non peccaverit pœnitens &c.*

Ita P. Tamburinus: quæ ejus responsio confirmatur iis, quæ *in Alphab. Confessariorum Cas. 6. num. 298.* trado de Confessore oblito impertiri absolutionem, & defectum oblivionis supplente post aliquot horas. Ratio porrò generalis duarum oppositarum responsionum, quas dedit Tamburinus, hæc est pro praxi observanda, quòd, quamvis minister Sacramenti generatim loquendo, debeat operam dare, ut formam conjungat, quàm proximè, & intimè potest, cum materia, seu curare, ut quam magnam potest, servet simultatem formæ cum materia; attamen speciatim, & in rigore loquendo, illa omnis, & sola distantia formæ à materia invalidat Sacramentum, per quam secundùm naturam talis Sacramenti ita distat materia à forma, ut prudentis arbitrio unum completum morale ex utraque non fiat. 34

Cùm enim sacramenta sint composita quædam quasi artificialia, certè moralia, id est libere instituta ad hunc, aut illum finem, hoc illòve modo obtinendum, oportet de eorum proprietatibus, & accidentibus judicare non secundùm principia physica duntaxat, sed vel maximè secundùm moralia, adeóque sæpissime recurrendum est, dum volumus prudenter de iis pronuntiare, ad judicium prudentium, considerantium varias circumstantias; ergo rectè dicitur, illam distantiam, seu separationem formæ sacramentalis à materia officere valori alicujus Sacramenti, quæ prudentis judicio censetur impedire, ne efficiatur unum quoddam compositum artificiale, seu morale; prudentes autem omnes censent, parvam officere uni, non nisi magnam alteri. Vnde fieri potest, ut subsistat matrimonium, licèt post fluxum dimidij anni sequatur acceptatio traditionis præstitæ ante semestre spatium. Nemo autem sanus dixerit, valere baptismum, cuius materiam exhibuisti ante prandium, formam verò post prandium. 35

Fortè autem quæret non nemo, seu piè, seu vitiosè curiosus, an Confessarius ille, qui absolutionem distulit per integram horam post injunctam pœnitentiam, non deliquerit, adeóq; quid faciendum esset, si quis princeps rursum interveniret ejusmodi sacramentali judicio? 36

Respondeo, mihi vix occurrere rationem excusandi saltem à veniali; non enim satis video, cur, quando monitus fuit, adesse tantum 37

Principem, debuerit secundùm regulas Christianæ vel Vrbanitatis, vel Observantiæ prorsus subitò abrumpere cœptum, & eò usque perductum ministerium. Certè nullus, puto, reperietur Princeps Catholicus qui id exigat; ergo fuit superflua Vrbanitas, adeóque peccaminosa. Si verò ponamus, quòd ipsemet jam tunc Princeps steterit ante Confessionale, quando unus è famulis vellicavit vestem sacerdotis, vel altiore voce dixit: *Pater: meus Serenissimus adest hic, cupiens vobis loqui*, poterat, imò, me judice, debebat vel immotus, & cum sacerdotali gravitate, vel certè factâ illi Principi reverentiâ, dicere pœnitenti: *Absolvo te à peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti, Amen.* Placuisset huic, puto, magis ista erga sacramentum, quàm erga ipsum reverentia. Certè non ægre tulisset, si confessarius petiisset ab eo licentiam tantillæ moræ. Fortè tamen, si mihi ipsi contingeret tam repentinus casus, facerem idipsum, quod ille, quem corrigo, quia res tam improvisa forsan fecisset me immemorem mei officii.

38 II. Longè magis cavendum est, ne aliqua pars formulæ sejungatur ab aliis, quàm ne tota forma à materia, quia scilicet prior illa sejunctio facilè impedit, ne reddatur ille substantialis sensus, quem intendit Christus, ergo ea omnis est *mortaliter* illicita, & emendanda per repetitionem omnium verborum, quæ impedit prædictum sensum. Nam *quando est tanta interruptio, quòd intercipiatur intentio pronunciantis, tollitur sensus Sacramenti* (seu sacramentalis formæ) *& consequenter veritas ejus*, inquit S. Thom. *3.p.q.61.a.8.ad 3.* Licèt
39 igitur *in Alphab. Baptiz. Cas. 2. n. 97.* inficier, esse necessariam ullam repetitionem, quando baptista post prolata hæc verba: *Ego te baptizo in nomine Patris*, corrigit garrientes, aut tumultuantes pueros dicens: *Tacete mali pueri*, sed posse rectâ pergi ad sequentia verba; si tamen idem baptista illis pauculis verbis objurgatoriis adjungeret oratiunculam invectivam, durantem tamdiu, donec psalmus quinquagesimus semel percurreretur, nemo dubitaret de necessitate iterationis; sicut nec tunc, quando propter vel sternutationem, vel tussim, vel inimpedibilem exreationem abrumpitur verbulum aliquod jam inchoatum, seiungitúrque una syllaba notabiliter ab altera. Quis enim adultus, aut Judæus, aut Turca, quem abluis lavacro Christiano, non ferret ægerrimè, si, postquam protulisti in verbo *Baptizo* primam syllabam, expuas ter, quatérve in terram, ac subjungas: *Tizo*; sanè dicereris nugari, non autem fungi officio veri baptistæ.

40 Quia verò pleræque formulæ constant tot vocibus, *essentialiter*, ex multorum Doctorum sententia, requisitis, ut facilè possint ob supervenientem distillationem, præsertim apud senes, aut catarrhosos, causare necessitatem separandi unum verbum formæ ab altero, ideo opus est habere duas practicas Regulas in memoria.

Prima est. *Tunc solùm, & semper facienda est repetitio verborum priùs prolatorum cum divisione unius verbi ab altero, unius syllaba ab altera, quando illa divisio, seu sejunctio est tam notabilis, ut prudenter dubitari queat, an per illam impediatur, nec ne sensus communis, quem ex Christi institutione deberet reddere tota formula.* Desumitur hæc Regula ex S. Thom. suprà. 41

Secunda Regula. *Licèt venialiter peccetur, si unum verbum, unáve syllaba repetatur, seu bis pronuncietur, sine rationabili causa, attamen in dubio est inclinandum potiùs in iterationem, quàm in omissionem.* Ratio est hæc generalis, quia in dubio est è duobus malis minus eligendum; longè autem minus malum est, facere repetitionem, cùm non esset facienda, quàm omittere, cùm esset non omittenda; quia in primo casu fit solùm irreverentia Sacramento: in secundo præter irreverentiam Sacramenti, potest procreari damnum spirituale susceptori Sacramenti. Hinc resolvitur hic. 42

Casus prodigiosè tussientis.

Quidam *sacerdos, dum partem verborum consecrationis pronunciâsset, scilicet:* Hoc est corpus, *antequam proferret:* meum, *ea distillatio ex capite fluens repente fauces impediit, ut ferè per semiquadrantem tussi occupatus, quod supererat de forma, nempe* meum *proferre non potuerit; protulit tamen deinde ipsum pronomen* meum *duntaxat, confecítne Eucharistiam, ídque licitè?* 43

Ita refert, ita quærit P. Thom. Tamburinus *in cit. Lib. 2. de Sacram. cap. 1. §. 1. n. 9.* respondens ipse, illum *bonum* (ut appellat) sacerdotem debuisse utique repetere de novo tria priora verba, eò quòd tanta temporis intercapedo inter illa, & pronomen *meum*, planè destruxerit sensum substantialem formulæ, nec enim vocula *meum* potuit dici esse tunc *moraliter* juncta prioribus verbis; ergo reliquit illa priora tria verba in eo sensu, quem effecissent, si possessivum: *meum* fuisset penitus omissum. 44

At, *quid si sacerdos ille solummodo spuisset semel in terram, ac statim subjecisset:* meum? 45

Respondet rectè P. Tambur. non futurum fuisse opus repetitione ullâ. *Quid si autem non quidem spuisset, sed commotus consideratione supervenientis illius miseriæ, dixisset articulatâ voce:* O bone Deus? *vel:* Fuge hinc? Respondet idem oppidò sagax, & practicus Doctor, ne tunc quidem fuisse quidquam iterandum. Responderem & ego; verè enim tam paucula verba, & quidem prolata in ejusmodi 46

cir-

circumstantia, non dividunt *moraliter* à se invicem voculas essentiales formulæ sacramentalis; & circumstantia illa supervenientis tussis efficit, ut, quisquis ea verba audiret, facilè judicaturus esset, non proferri tanquam pertinentia ad formam, sed nihilominus ex; *Hoc est Corpus*, &; *Meum*, confici unam unicam, & veram orationem. Secùs sentirem, si facer Mysta liber omni exteriore molestiâ pronuntiaret uno tractu, eâdem vocis, seu soni conformatione hanc totam sententiam: *Hoc est corpus O bone Deus meum*; & vel maximè, si dixisset: *Hoc est corpus fuge hinc meum*.

47 Ecce mi bone Lector, quàm sapienter doceant Jurisperiti (quos summi facio propter innumera sapientissima axiomata, quibus eorum & leges, & Commentarii plenissimi sunt, atque utinam, quod sæpe cogitavi, haberent hac in re Theologos studiosiores imitatores) nos æquè, imò sæpe magis loqui *factis*, quàm *verbis*. Circumstantia realis efficit hîc, ut censeatur sac rdos loqui integre in persona Christi. Quod etiam locum habet in mero silentio; potest enim esse tam diuturnum inter unam, alterámve vocem spectantem ad unam intentam orationem, ut impediat moralem conjunctionem, & consequenter significationem intentam à Christo.

48 III. Venialiter delinqui repetendo absque rationabili causa unam syllabam, aut unum verbum sacramentale, dixi superiùs, additurus *Tract. seq.* seu *in Alphab. Baptizantium*, *n.* 378. & 379. illum graviter ex suo genere peccare, qui frivola ex causa etiam sub conditione repetit totam formulam sacramentalem. Qua de re vide etiam, quæ *Tract. 3. Cas. 3. num.* 94. & 95. dicam de scrupulosè repetentibus formam consecrationis; & quæ in eodem *Tract. Cas. ult. num.* 782. referam de modo observando in repetitione unius, vel plurium verborum sacrificalium. Applica generatim repetitioni verborum sacramentalium.

49 IV. Transpositio vocabulorum præscriptorum, tunc variat formam substantialiter, quando mutat substantialem sensum. S. Thom. *loc. cit.* Ysambertus *a.* 8. *num.* 3. & alii passim. Hinc si dicas: *Meum est hoc corpus*, non facies Sacramentum, quia hæc enunciatio reddit hunc sensum: *Hoc corpus pertinet ad me.* Nicolaus Ysambertus *num.* 7. Secùs si dicas: *Baptizo te in nomine Spiritûs sancti, & Filii, & Patris*. Tambur. *cit.* §. 1. quia nullo modo mutatur substantialiter sensus formulæ communis. Plura de mutatione formulæ invenies *in Alphab. Baptiz. Cas. 2, n.* 73. & *seqq.* & ibid. *sect.* 2. *n.* 87. loquor de casu, quo quis ex malitia corrumpit errore Grammaticali formam. Ideo toties in hoc Tractatu Lectorem remitto ad sequentem, quia sequentem conscripsi ante omnem cogitationem de componendo præsenti.

SECTIO III.

De Ministro Sacramenti, eiúsque qualitatibus necessariis & singulariter Intentione.

SUMMARIUM.

Quæritur I. *Quis sit Minister Sacramentorum, & cum quibus conditionibus, seu qualitatibus?* 50

℞. Solus homo est idoneus Minister Sacra-

mentorum ex vi præsentis institutionis. Omnes DD. cum S. Thom. *q.64. a.7.* Nihilominus tamen non solùm sæpe factum est, ut Angeli ministrârint hominibus Sacram Eucharistiam, sicuti nominatim de nostro Beato Stanislao Kostka refertur in ejus vita, sed etiam ut confecerint aliqua Sacramenta. Etenim Nicephorus Calixtus *Lib. 11. hist. c. 20.* refert, S. Amphilochium fuisse ab Angelis consecratum Episcopum, eámque consecrationem habitam à cæteris Episcopis pro rata; pro qua illam etiam habet Cardin. de Lugo *Tom. 2. in 3. p. d. 8. sect. 1.* & meritò, cùm S. Thom. *l. c.* expressè scribat: *Quia boni Angeli sunt nuntii veritatis, si aliquod sacramentale ministerium ab Angelis perficeretur, esset ratum habendum, quia debet constare* (id est certò credi) *hoc fieri voluntate divinâ.* Vide *Alphab Baptiz. Cas. 4 n. 153.* & observa ex Lugone *in Respons. Moralib. Lib. 1. dub. 16. n. 3.* licèt quis esset à S. Petro absolutus, nihilominus tamen remansuram, quæ priùs aderat, confitendi *sacramentaliter* necessitatem.

51 II. Non tamen quivis homo esse potest Minister cujusvis Sacramenti, ut nôrunt omnes, & definitur in Trident. Concil. *sess. 7. Can. 10. de Sacram. in genere*, nósque in tractatione singulorum Sacramentorum declarabimus, quis singula conficere valeat.

52 III. Tametsi Minister laboret errore fidei, non tamen idcirco præcisè impeditur valor Sacramenti, ut videbimus *sect. quintâ n. 193. & seqq.*

53 IV. Minister, qui ratione officii & Ordinis Sacramentum administrat, debet esse in statu gratiæ, alioqui contaminat Sacramentum, ut loquar ex S. Thomâ *cit. q. 64. a. 6.* in C. & omnes fatentur hoc tempore, nisi quòd multi negent de Ministro Eucharistiæ, ut videbimus *in Alphab. Communic. Cas. 21. n. 377.* sicut & Cardinalis de Lugo *Tom. 2. d. 8. sect. 9. n. 151.* negat de Ministro baptismi, & pœnitentiæ, casu quo ob justum periculum mortis, vel infamiæ imminentis nequit ante absolutionem elici contritio; rectè enim necessitas urgens excusat irreverentiam erga Deum, sicut sæpe erga Principem. Quam doctrinam etiam Communioni applicitâ tametsi admittat Dom. Augustinus Reding. *Tom. 6. Theolog. Scholast. q. 6. a. 2. Controversf. 2. num. 11.* addit tamen, illam impossibilitatem, vel ineptitudinem ad eliciendam contritionem, *moraliter* non tam per se, quàm ratione alicujus ex distractione, perturbatione, seu ignorantia impedimenti oriri.

54 Quòd si administret planè per accidens, & ad id non ordinatus, secundùm multos non admittit sacrilegium, etsi conscius peccati mortalis id faciat, ut de Baptismo per Laicum administrato, item de Eucharistia per Laicum in necessitate alicui præbitâ fatentur DD. Dixi: *Minister Sacramenti*, qualis utique non est Episcopus calices, aut Ecclesias consecrans, Sacerdos Matrimonio assistens, aut solenniter concionans, Diaconus, aut Subdiaconus solenniter ministrans, & ideo tales non patrant mortale sacrilegium exercendo talia munia, licèt veniale tribuat ipsis Lugo *l. c. num. 153.* Imò etiam contra P. Vasquez *disp. 136. c. 4.* damnat. *n. 156.* de mortali Episcopum, consecrantem in mortali Chrisma, oleúmve infirmorum benedicentem, eò quòd hi duo liquores sint propter benedictionem Episcopalem materiæ idoneæ pro his Sacramentis. Ego requiro pro 55
tam horribili culpa rationem urgentiorem, quia, ut repeto aliquoties in meis libellis, *incautum est, & malum, affirmare, aliquid esse peccatum mortale, quando non probatur sufficienti authoritate, vel evidenti ratione*, inquit Gabriel *in 4. dist. 15. a. 2. in fin.* Authoritas illius, etsi magni Doctoris, opposita authoritati Patris Vasquez, non est mihi sufficiens, ratio non evidens. Assentior verò eidem Cardinali, quatenus *n. 159. & 160.* adstipulante Marchantio *in Resol. pastor. Tract. 1. cap. 4. n. 3.* absolvit à mortali Confessarium, præcisè audientem in statu mortalis peccati confessionem, & etiam imponentem pœnitentiam, modò contritionem eliciat ante absolutionem; sicut & assentior pronuntianti è diverso *num. 161.* reum duplicis mortalis Presbyterum, sacrificantem in mortali, & communicantem; item *n. 51.* ineuntem in peccato mortali Matrimonium, hic enim secundus est & minister, & receptor Sacramenti, sicut prior conficit, & recipit. Claudo hanc de sanctis sanctè tractandis materiam.

Casu antiquo terrifico.

Illius videlicet impurissimi Diaconi, qui cùm de nocte exercuisset omnem lasciviam cum scorto, die autem insequenti solenniter obiret officium Diaconale, aranea è laqueari sese per demittens tertiâ vice illum pupugit, atque enecavit. 56

Cardin. de Lugo arbitratus, non dedecere gravitatem Theologicam, si hoc divinæ ultionis paradigmate declararet, quàm graviter Deus ulciscatur peccata etiam venialia circa rerũ sacrarum tractationem patrata, descripsit illud ex Speculo exemplorum. *Dist. 9. Exempl. 110.* ego ex illo abbreviavi. Vide, si placet de omnibus in hoc §. breviter scriptis P. Dicastillo *Tract. 1. de Sacramentis disp. 3. dub. 10.* 57

V. Qualis Jurisdictio quoad licitam, aut etiam validam confectionem Sacramentorum exigatur, aperiam, cùm de singulis disseram. Hoc certum, quòd defectus Jurisdictionis non irritet ullum Sacramentum, nisi Pœnitentiæ, & Matrimonii. 58

VI. Singulariter autem exigitur in Mini- 59
stro

stro debita intentio, ita ut eâ deficiente Sacramenti confectio sit invalida, etsi jam confecti collatio, seu præbitio non possit quoad valorem vitiari ob ullam intentionem ministri; validè enim communicas, etsi minister præbeat tibi Corpus Christi cum intentione Sathanica; imò conficitur Sacramentum Matrimonii validè, licèt Parochus assistat cum intentione planè hæretica; nec mirum, quia ipse non est propriè minister huius Sacramenti, sed sponsus & sponsa, ut dicemus suo loco.

60 Porrò non censeberis habere intentionem requisitam, licèt verba sacramentalia proferas aut in somno, aut in ebrietate, esto forte ideo te inebries, aut somno tradas, quòd scias, te in somno, vel ebrietate prolaturum verba sacramentalia, ut ostendo *in Theolog. Juridico. morali*, seu *Tract. 5.* mei Quinarii *cap. 15.* cum Dicastillo fusè explicante *cit. disp. 3. dub. 6. §. 3.* causam, cur somnus tollat libertatem, non autem distractio. Etenim casus dari potest, ut Sacramentum verè conferatur, seu existere incipiat tunc, cùm minister aut revocavit intentionem, aut etiam mortuus jam est.

61 Cæterùm, quæ & qualis intentio exigatur in Ministro; indico breviter *in Alphab. Baptismali Cas. 6.* hîc autem edisseram distinctiùs, atque accuratiùs, singulariter explanando adjectiva intentionis, & consequenter dicendo, quid sit intentio *Actualis*, & *Habitualis*, atque *Virtualis*, quidq; *Directa*, & *Indirecta*, seu *Interpretativa*; de quibus quidem omnibus copiosè disserunt reliquos inter Cardin. de Lugo *disp. 8. de Sacram. in genere*, atque P. Dicastillo *disp. 3.* etiam *de Sacram. in genere. dubit. 6.* quorum etiam verbis quandoque utar.

62 VII. Itaque intentio *Actualis* est illa, qua quis facere aliquid vult elicito voluntatis actu, tendente in illud, quod facit; *Habitualis*, verò (prout à *Virtuali* distinguitur) intentio, est intentio merè (quoad entitatem) præterita, & non revocata, inquit Lugo *disp. 8. num. 72.* seu est, habuisse priùs intentionem *Actualem*, nec eam ullo modo retractâsse, etsi ab ea jam cessaveris, inquit Dicastillo. E.G. heri expressè, & seriò proposuisti facere hodie Sacrum pro matre defuncta, & sacrificas quidem, sed neque impulsus vi hesterni propositi, neque ampliùs memor illius; certè nemo negabit intentionem duplicem, quam heri formâsti, & nullatenus revocâsti, hodiéq; permanere in te: at *entitativè*, seu actu permanere nemo dicet, ergo permanet solo habitu, adeóque diceris habere, dum sacris operaris, intentionem *Habitualem* Sacri faciendi pro matre, seu applicandi ipsi valorem tui Sacrificii.

63 Licèt autem Lugo, & Dicastillo ita ex communiori consensu describant intentionem *Habitualem*, attamen non solùm Tannerus *Tom. 2. disp. 3. q. 4. n. 26.* scribit, intentionem *Habitualem* esse, qua is, qui *Actualem* antea non habuit, ex cuius vi sequatur operatio sacramentalis, est tamen ita dispositus, ut si ei in mentem veniret, paratus esset ad eliciendam eiusmodi intentionem *Actualem*, sed etiam S. Thom. *q. 46. a. 8. ad 3.* & quidam alii subinde *Habitualem* confundunt cum *Virtuali*, nos verò cum aliis communissimè distinguimus. Denique Dominicus Sotus *in 4. d. 1. q. 5. a. 8.* sic scribit: *Habitualis intentio est habitus, qui est in dormiente, quando de re nihil cogitat.*

VIII. Igitur *Virtualis* intentio propriè, & 64
prout contradistinguitur à merè *Habituali*, ea est, quæ licèt vel jam ampliùs non existat actu, vel certè propter suam debilitatem videatur non ampliùs existere, attamen ex eius *realiter* præhabitæ vi, & energia fit quidpiam, quod alioqui non fieret. Sicuti quando dicens: *Ego te baptizo in nomine, &c. Hoc est corpus meum: Per hanc sanctam Unctionem: Te Deum laudamus, &c. Deus in adjutorium meum intende*, non intendis quidem *actualiter* proferre ista verba, aut proferre ad conficiendum Sacramentum, laudandum Deum, eúmve rogandum, diceris tamen ea promere ex, seu cum intentione *Virtuali* conficiendi Sacramenti, laudandi, orandique Dei, quia quando te accinxisti ad baptizandum, sacrificandum, ungendum extremè, recitandum Breviarium, habuisti *Actualem* (*implicitam* vel *explicitam*, ut patebit ex dicendis) intentionem proferendi omnia illa verba, & proferendi quidem ad fines indicatos.

Porrò existimat P. Dicastillo *num. 100.* post 65
Gabrielem, omnem planè intentionem propriè *Virtualē*, esse reipsa *Actualem*, sed ita remissam, ac debilem, ut non advertatur adesse ampliùs, sed putetur jam evanuisse quoad suam entitatem; unde *num. 101.* scribit: *Probabilissimum mihi videtur, intentionem virtualem faciendi in Sacramentis id, quod facit Ecclesia, nihil aliud esse, quàm voluntatem quidem actualem, remissam tamen, & cum remissa advertentia faciendi illa, quæ ex habitu jam cognoscuntur esse necessaria ad statutum finem.* Alii autem plerique negant, tunc ampliùs suâmet entitate existere, quando acquirit nomen *Virtualis*, sed existere solùm in effectu, quem causavit, & qui iterum causat alium effectum. Ego abstineo ab hac lite.

IV. *Implicita* intentio est illa, qua aliquid 66
intendis, elicis, proponis, cupis, aut vis non expressè cogitans de illo, sed de alio, in quo est involutum, seu cum quo est vel naturaliter, vel per humanam legem connexum; quo pacto diceris *implicitè* intendere, seu velle servare castitatem, quando voluntariè suscipis Subdiaconatum, cui ex instituto Ecclesiæ est adjuncta castitas; aut consecrare magnam hostiam, quando intendis consecrare omnes particulas contentas in Ciborio, ignorans existere inter eas aliquam grandiorem.

At verò intentio *Expressa* dicitur à DD. illa, 67
qua rem aliquam cogitatam, & cognitam vis, & intendis non in alio, sed in seipsa, quia scilicet illam cognoscis, de illa cogitas, & illam cog-

cognoscens facis necessaria ad eam efficiendam, acquirendam; sicuti diceris tunc *expressè* velle, te esse obligatum ad observandam castitatem, velle consecrare majorem, aut venenatam hostiam, quando cognoscens obligationem castitatis annexam esse Ordini Subdiaconatûs, suscipis sponte hypodiaconatum, non excludens castitatem: quando minimè ignarus inter minores particulas esse unam grandiorem, aut venenatam, profers verba consecrationis super illum totum cumulum, non restringendo tuam intentionem ad parvas, ad non venenatas.

68 Solet autem duobus modis fieri, ut nos aliquod subjectum scientes, volentes, adeòque *expressè* intendamus, velimus, eligamus. 1. Eliciendo actum voluntatis, qui *directè* & *expressè* feratur in illud objectum. 2. Eliciendo actum, qui non feratur *directè*, & *expressè* in illud objectum, sed tamen voluntariè subeundo illum statum, in quo videmus, & apertè cognoscimus, contineri id objectum. Primum modum *expresse* intendendi vocat Dicastillo *num.* 84. modum intendendi *expressè formaliter*: alterum intendendi *expresse*, non tamen *absolutè formaliter*. Hoc secundo modo censeberis *expressè*, non *formaliter* intendere sacrificare, quando sciens, Sacrificium consistere in transmutatione substantiæ panis, & vini in Corpus, & Sanguinem Christi, deliberatè profers verba consecrationis, sciens, per illa fieri prædictam consecrationem.

69 X. Intentio alia est *Directa*, alia *Indirecta*. *Directa* est, qua aliquid volumus *directè, formaliter, positivè*, & *explicitè*. P. Suarez *in* 1. 2. *Tr.* 2. *disp.* 1. *sect.* 4. Tannerus *Tom.* 2. *disp.* 2. *q.* 1. *nu.* 27. P. Dicastillo *num.* 114. At intentio *Indirecta est*, qua volumus aliquam causam, unde videmus secuturum effectum quempiam. Ita Dicastillo *cit. num.* 114. intentionem hanc appellans etiam *Interpretativam*, sicut & Cardinalis de Lugo vocat *cit. disp.* 8. *num.* 71 *&* 72. cùm tamen S. Thom. 1. 2. *q.* 6. *a.* 3. *&* *q.* 77. *a.* 7. illud appellet *Indirectè voluntarium*, quod voluntas potuit, debuítque impedire, & tamen non impediit; è diverso appellans *Voluntarium in causa* id, quod Dicastillo *Voluntarium Indirectè*.

70 XI. Intentio alia est *Absoluta*, alia *Conditionata*. *Conditionata* propriè est illa sola, quæ habet adjunctam conditionem propriè dictam, seu quæ non est efficax, nisi existat conditio sub qua, seu dependenter à qua elicitur. Conditio propriè dicta est accidens, qualitas, circumstantia, quibus contractus, seu dispositio suspenditur, donec aliud in futurum eveniat. P. Ferdinandus Rebellus *de obligat. justitia lib.* 2. *part.* 2. *q.* 10. *sect.* 4. Igitur intentio *Absoluta*, dicitur illa, quæ est *absoluta*, id est libera à conditione propriè dicta, sive de præsenti, sive de futuro sit ea conditio.

71 XII. Intentio denique alia est faciendi id, quod facit Ecclesia, alia non faciendi id, quod facit Ecclesia. Intentio faciendi id, quod facit Ecclesia in administratione Sacramentorum, involvit non duntaxat voluntatem exercendi *physicè* illam actionem, aut locutionem, quàm Christus Dominus per Ecclesiam declaravit esse exercendam id temporis, sicuti malè docuit Catharinus apud Vasquez *in* 3. *p. d.* 138. *c.* 3. sed ut omnes communiter Recentiores post Sotum *cit. a.* 8. explicant cum Dicastillo *num.* 77. illa intentio faciendi id, quod facit, seu fieri jubet Ecclesia, est intentio utendi rebus, & verbis, ut Ecclesia, vel talis natio, & gens Christiana utitur, ubi legitimus est usus, & sufficiens ad valorem Sacramenti. Hanc autem intentionem habes *implicitè*, dum vis aut facere id, quod instituit Christus, aut conferre Sacramentum, aut impertiri fructum Sacramenti.

Unde quando Turca baptizans in extrema necessitate infantem dicit: *Volo omnino nunc facere id, quod in tali casu faciunt Christiani*, dum suam intentionem non restringit expressè ad ablutionem, & prolationem verborum, habet *implicitè* intentionem abluendi eo modo, eo fine, & sacro ritu infantem, quo consuevêre Christicolæ. His ita expositis. 72

Quæritur II. *Quænam ex intentionibus explicatis necessaria sit ad validam administrationem Sacramenti cujuscunque, ac consequenter, quænam sit ad hoc insufficiens, aut etiam non necessaria?* 73

℞. I. Intentio *Habitualis* superiùs descripta, non sufficit ad valorem Sacramenti ullius, saltem extra Matrimonium. Ita Sotus suprà relatus, & omnes Recentiores, teste Lugone *cit. disp.* 8. *sect.* 6. *num.* 90. Etenim intentio *Habitualis* eo modo, quo illam descripsimus ex Tannero, nihil planè ponit in esse, ut liquet ex verbis, quibus est definita, ergo nihil potest operari; Concilium autem Florentinum definiens, Sacramenta constare rebus, & verbis, atque intentione Ministri, requirit intentionem tanquam operatricem effectûs, ad quem Sacramenta sunt instituta. 74

Rursus intentio *Habitualis* accepta præcisè pro ea, quæ aliquando extitit, & revocata non est, ut descripsimus ex Lugone, & Dicastillo, minimè sufficit; quia exhibitio formæ, & materiæ nequit oriri aut *proximè*, seu *immediatè*, ex intentione, quæ jam quoad entitatem suam non est ampliùs in rerum natura, aut *remotè*, seu *mediatè* ab alia virtute relicta ab ipsa, cùm supponatur non relinquere ullam; ergo non apparet, quomodo possit esse causa actionis sacramentalis. Denique *Habitualis* descripta suprà à Soto, potest esse sine ulla prorsus deliberatione. Sotus *ibid.* 75

Excipi potest hinc Matrimonium. Sicut enim donatio, & generatim contractus gratuiti, & onerosi perfici possunt per *habitualem* voluntatem, atque intentionem descriptam ex 76

Di-

Dicastillo, ita etiam matrimonium, utpote verissimus contractus; etenim sicuti possum Cajo dicere: *Volo jam absolutè, ut meus equus sit cras in meridie tuus, pro illis 50. aureis, quos debeo tibi*, ita & dicere potes alicui Berthæ: *Volo jam,*
77 *ut meum corpus sit cras tui juris in meridie.* Et sicuti positis illis prioribus meis verbis meus equus erit Caji ad crastinum meridiem, modò non revocem hodiernam intentionem, ita & corpus tuum erit cras (si sis habitator loci, in quo valent clandestina connubia) Berthæ, si neque tu, neque ipsa recedatis à vestra intentione hodierna, ut post hæc scripta vidi tradi à P. Dicastillo *cit. dub. 6. num.* 137. & quidem eo etiam casu, quo id dicis obnoxius impedimento, quo tamen eris cras liber. Confirmatur hæc doctrina iis, quæ de matrimonio conditionali tradam *in 2. part. Alphab. Matrim.* seu *Tract. ult. huius Voluminis Cas. 12. num. 454.*

78 Vnde ulteriùs inferes discrimen (quoad rationem intentionis necessariæ) inter Sacramentum, & Sacrificii applicationem; cùm enim applicatio Sacrificii habeat rationem cujusdam donationis, mirum non est, quòd, quando dico hodie: *Faciam cras pro te Sacrum*, crastinum Sacrum sit futurum tuum, seu profuturum tibi, esto non faciam ex vi crastini, sed solius hodierni propositi Sacrum, esto quoque nihil prorsus seu *implicitè*, seu *explicitè* de te cogitem cras, dummodo non revocem meam donationem, seu applicationem hodie factam, sicuti contra P. Vasquez *in 3. part. d.* 138. *cap. 6.* & pauculos alios fert communis sensus Doctorum, cum, & apud Dicastillo *cit. dub. 6. num.* 131. At verò, si dicas hodie: proferam cras horâ octavâ verba consecrationis, volóque jam, ut ea prolatio sit revera sacramentalis, seu per eam conficiatur Sacramentum, Inefficacissima erit hæc tua hodierna voluntas, & intentio, licèt cras horâ octavâ proferas attentissimè formulam sacramentalem, habens in manibus panem seu usualem, seu azymum, si quidem hodie nec renoves hesternam intentionem, nec formes novam. Ratio est, quia, ut dixi, intentio *habitualis* non sufficit ad confectionem Sacramenti Eucharistiæ, Baptismi, &c.

79 Cuius hæc ulterior ratio dari potest, quia licèt leges, & consuetudines humanæ valeant efficere, ut voluntas *habitualis* habeat in translatione dominii per contractus, & pacta tantam vim, quantam, si existeret adhuc entitativè, cùm leges humanæ possint ratihabitionem retrotrahere ad præterita, próque præteritis tribuere ei vim expressi mandati *cap. Ratihabitionem. De Reg. jur. in 6.* attamen quia vis conficiendi Sacramenta non dimanat ab ulla potestate humana, sed à solo Deo, hic autem noluit, ut nos docet communis Doctorum sensus, tribuere *habituali* intentioni vim perficiendi Sacramentum ullum extra matrimonium, cuius primigeniam naturam, quæ est contractus, evertere noluit, hinc non est mirum, quòd non liceat, loquendo de energia *habitualis* intentionis, argumentari ab applicatione Sacrificii ad eius confectionem, à contractibus ad sacramenta.

Cæterùm spectatâ rei naturâ potuisset Christus Dominus *habitualem* intentionem habere pro æquè efficaci ad baptismum, & reliqua, ac reipsa habet actualissimam formalissimam. Hunc discursum examinent docti, nec enim legi exprimentem. 80

II. Intentio *Virtualis* superiùs descripta sufficit omnino ad conficiendum qualecunque Sacramentum. Ita omnes. Ratio est, tum quia sufficientissima est ad omnes humanos contractus, mandata, prohibitiones, permissiones, vota, &c. Atqui Salvator non fecit, quoad hanc vim, ullam distinctionem inter ista humana, & sacramenta: tum quia hoc ipso, quòd *Virtualis* intentio, dum per eam incipit existere sacramentum, adhuc existat *realiter* vel in se ipsa, licèt valde remissè juxta P. Dicastillum suprà relatum, vel in aliquo suo effectu physico, sufficiente ad producendum Sacramentum, ut fert communior persuasio Doctorum, fit, ut non exigatur illa *actualis*, quam suprà descripsimus; tum denique, quia est *moraliter* impossibile fragilitati humanæ, obnoxiæ plurimis etiam prorsus involuntariis distractionibus, habere semper intentionem *actualem*, ponderetúrque via infinitis scrupulis, anxietatibúsque tum administrantium, tum recipientium Sacramenta, si exigeretur illa actualitas; verè enim plerique dubitarent, an dum baptizabantur, an dum fiebat consecratio hostiæ, fuerit in sacerdote intentio *actualis*? Vide Dominicum Sotum *cit. dist. 1. q. 5. art.* 8. 81

Licèt igitur sit per se loquendo consultissimum, ut dum quis reipsa profert verba sacramentalia, excitet *actualem*, imò, & *formalem, expressámque* intentionem faciendi id, quod facit Ecclesia, seu rite conficiendi Sacramentum, id tamen non modò non est necessarium, sed neque est scrupulosis, aut valde angusto intellectu præditis consultum, ut eliciant in ipsamet *actuali* prolatione verborum, aut applicatione materiæ proximæ illam *actualem* intentionem: nam priores mactarent & se, & circumstantes suis stultis repetitionibus: posteriores facillimè errarent in recta pronunciatione formæ; rectâ applicatione materiæ; in tales quippe convenit singulariter tum id, quod S. Thom. *cit. art.* 8. sapienter notavit: *Cùm homo vult multum intendere, incipit alta cogitare, secundùm illud* Psalm. 39. *Cor meum dereliquit me*; tum etiam illud vulgatum: 82

Pluribus intentus minor est ad singula sensus.

Vide si placet, & hisce junge ea, quæ de intentione *actuali* tempore Sacrificii scribo infrà *Tract. 3.* seu *in Alphab. Sacrific. Cas. 23. num.* 788. ubi refero mirificum judicium P. Lessii de intentione *actuali*; sed priùs nota, esse omnibus ministris Sacramentorum suadendum, ut, 83

ante-

antequam se accingant ad ea ministranda, forment expressam, actualémque intentionem, de qua paulò antè. Nota quoque, sicut intentio *Virtualis* sufficit ad efficiendum Sacramentum, ita & sufficere ad impetrandum, merendum, audiendum Sacrum, &c. P. Dicastillo *cit. disp 3. num. 104.* Nota insuper, à Cardinale de Lugo, & D. Abbate Reding. *cit. Tom. 5. quæst. 5. art. 2. Controvers. 3. n. 12. & seqq.* solidè declarari, cur ebrietas & somnus obsint valori intentionis, non autem distractio animi.

84 III. *Virtualis* intentio, quam absolutè sufficere diximus, non est necessariò *explicita*, sed sufficit, modò sit *implicita*, adeóque modò *implicitè* intendas facere id, quod facit Ecclesia. Declaratur. Nam quando vocatus ad regenerandum in Christo infantem dicis: *Mox adero*: & reipsa vadis, quò vocatus es, nihil aliud animo versans, quàm hæc verba, eorúmque expressum, formalémque sensum; *Volo baptizare hanc novam creaturam*, utique non intendis *expressè* facere id, quod facit Ecclesia, ut liquet ex explicatione huius, allatâ *superiùs num. 72.* cùm supponam, te non cogitare *expressè* de faciendo id, quod facit Ecclesia, & tamen nemo, qui novit, te esse parochum, dubitabit, an illa creatura baptizata sit secundùm intentionem Ecclesiæ.

85 Rursum licèt non cogites *expressè* conferre illi infanti Sacramentum, quia tamen intendis *expressè* facere id, quod est tui officij, in hoc autem officio involvitur collatio Sacramenti, conficies revera Sacramentum. Vnde facilè vides, non exigi, ut illa *virtualis* intentio sit *directa*, & *formalis* respectu effectûs sacramentalis, sed sufficit, modò sit *indirecta*; nam dum sciens, remitti peccatum originale per baptismum, atque per eundem imprimi Characterem, ac conferri gratiam sacramentalem, intendis *directè* facere id, quod vult Ecclesia, seu exercere actionem verè sacramentalem, & sic tingis infantem, revera confers illi effectus omnes regenerationis, licèt fortè nequiter repugnes.

86 Vtrùm verò Christianus intendens *formaliter*, & *directè* contrahere matrimonium cum Christiana, nolens autem suscipere Sacramentum, intendat nihilominus illud *indirectè*, atque adeò revera suscipiat Sacramentum? pendet ex illa celebri quæstione: An scilicet matrimonium inter baptizatos sit semper Sacramentum, ita ut unus nequeat separare rationem Sacramenti à ratione contractûs? Posse fieri hanc separationem, dicam cum communiore *Tract. 9. Cas. 11. sect. 2.* atque adeò potest *validè*, licèt *illicitè* intendi *directè* contractus matrimonialis, non intendendo etiam *indirectè* rationem Sacramenti.

87 IV. Licèt possint *validè*, & sæpe etiam *licitè* conferri Sacramenta cum intentione *conditionali* de præterito, & præsenti, nequit tamen ullum conferri, aut *licitè*, aut etiam *validè* sub conditione de futuro. P. Suarez *Tom. 3. in 3. part. dist. 13. sect. 3.* atque alij, nemine, quem sciam, repugnante, nisi quoad matrimonium, de quo mox. Ratio est, quia quando dico: *Te absolvo, si cras restitueris rem ablatam*, mea absolutio non est utique tunc valida, quando profero ea verba, pendet enim ejus valor à conditione exhibitæ *actualis* restitutionis, quæ exhibitio tunc nondum existit; sed neque incipiet absolutio esse valida in tempore, quo fiet restitutio, quia tunc nec ipsa, nec materia confessionis existet, quomodo ergo fiet Sacramentum tunc?

Dices; *Quid si verò ita loquatur Confessarius*: Te absolvo a peccatis tuis, si Deus novit, te cras restituturum? *certè absolutio tunc debebit dici esse data sub conditione de præsenti, si restitutio est reipsa secutura.* 88

Resp. Cum Suarez *cit. Tom. 3. in 3. p. dist. 13. sect. 3.* Coninck *Tom. 1. in 3. p. q. 64. art. 8. dub. 2.* Dicast. *loc. cit. num. 146.* & aliis communiùs (tametsi probabiliter dissentit P. Georgius de Rhodes *de Sacramentis disp. 1. quæst. 4. sect. 3. §. 5.*) etiam hac ratione nil effectum iri, quia nullo modo decet, ut Christus ita instituerit Sacramenta, ut reliquerit in arbitrio hominis efficere, ut Sacramentum, quod reipsa fuit validum, evadat è valido invalidum; reliquisset autem in hominis libero arbitrio hanc potestatem, si permisisset ita ministrari Sacramenta; nam posito, quòd reipsa sit extitura restitutio, valuit absolutio tunc statim, cùm fuêre prolata illa verba, & tamen retinebat pœnitens liberrimam potestatem non restituendi.

Instabis: Saltem tunc non urgebit istud inconveniens, si confessarius dicat: *Ego te absolvo, si es prædestinatus; siquidem prædestinatio jam ab æterno facta est.*

Resp. Imò etiam urget; quia quisque etiam prædestinatus, potest efficere, ut non sit prædestinatus, potest enim peccare mortaliter, & mori impœnitens. Adde, quòd cùm Sacramenta instituta sint ad usum, ad solatium hominum; item aliqua cum obligatione, alia cum prohibitione iterationis, omnia confunderentur, atque incertissima redderentur, si Christus dedisset potestatem conferendi sub conditione notâ soli Deo, qualis est prædestinatio; ergo non est credibile, ita instituisse. 89

Dixi suprà: *Excepto matrimonio*, illud enim posse validè celebrari cum, & sub conditione de futuro, dicemus *in Tract. 10.* seu *in secunda part. Alphab. Matrim. Cas. 12.* sed addemus, tunc primùm existere Sacramentum, quando impletur conditio: adhuc adest materia, & forma, scilicet traditio, & acceptatio, licèt non *actualiter*, sed *habitualiter*; quam tamen habitualem existentiam sufficere pro hoc Sacramento dixi suprà. Ex dictis de intentione conditionata petes resolutionem ad hunc, 90

Casum

Casum Baptismalem.

91 *Laelia obstetrix videns, infantem recens natum periclitari vitâ, lustrat illum aquâ baptismali dicens*: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs sancti, Amen, *volo tamen, ut hic Baptismus non valeat, si Dominus Parochus veniat, priusquam moriare, valeat, si non supervenerit, te adhuc superstite; vix hac effata erat, cùm adest Parochus monitus priùs de periculo; baptizat infantem non priùs sciscitatus, an jam prævenisset obstetrix, primùm autem post intelligit, & facta, & verba obstetricis, quare dubitavit, an, & quàm graviter peccârit rebaptizando?*

92 Qui ex ore hujus parochi audivit hanc historiam, recensuit mihi die 11. Martij anno 1664. cupiens nôsse, quid sentirem de facto obstetricis, & Parochi. Resolutio quæstionis huc directè facientis pendet ex intellectu propositionis conditionatæ, quam fecit Lælia, postquam protulit totam formam; si enim illam ita intelligas, ut obstetrix, priusquam affunderet aquam, cogitârit (ut sanè fieri potuit) de proximo adventu parochi ocyus accersiti, volueritque, suam intentionem pendere ab adventu, sanè dicendum est, ejus Baptismum fuisse propriè conditionatum; nam dum reipsa tingebat, vel *immediatè* antequam tingeret infantem, censendum est, dixisse in animo, id ipsum, quod expressit verbis post prolata verba substantialia formæ; eámque ob rem illa tinctio non effecit Sacramentum; si verò (quod mihi credibilius est) cogitavit quidem de adventu parochi, utpote quem noverat esse advocatum, non tamen tunc subintellexit ullam conditionem, sed eam primùm post formam, & materiam formavit ex simplicitate æquè in animo, atque in ore, tunc sanè nequiit ea conditionalis propositio habere quidquam virium; nam factum infectum fieri nequit.

93 Mirandum non est, quòd ille bonus Pastor non quæsierit, an infanti non esset ullum dum Baptisma impertitum; nec enim occurrit ipsi ratio cogitandi de jam collato, utpote qui noverat, se accersitum, ad obeundum id officii; si tamen priùs cognovisset gesta, dicta ab obstetrice, atque post examen circa intellectum ineptissimæ appendicis, quam annexuit Lælia, cognovisset, prolationem baptismalis formulæ revera pependisse à conditione maturi, aut seri adventûs Parochi, debuisset rebaptizare infantem, & quidem non *conditionatè*, sed *absolutè*; si autem certò comperisset, clausulam illam fuisse etiam in animo obstetricis confictam primùm post absolutionem pronuntiationémque sententiæ sacramentalis, non fuisset ex hoc capite allatenus repetendus Baptismus.

94 Quia tamen revera non tenebatur habere integram fidem illi inficetæ baptizatrici, sed poterat prudenter ambigere, an ipsamet satis sese explicaret, ideo fuit illa creatura rursum admovenda sacro latici, sed sub conditione, propter rationes, quas deduco *in Alphab. Baptiz. Cas.* 13. Accedebat, quòd, ut etiam intellexi, eo loco vigeat mos iterum abluendi omnes, qui fuêre domi ob instans mortis discrimen baptizati à Laicis utriusvis sexûs.

95 V. Quia fieri potest, ut etiam is, qui jocando administrat Sacramentum, habeat nihilominus debitam intentionem, ideo etiam fieri potest, ut Sacramentum etiam joco, seu cum joco potiùs collatum, sit verum Sacramentum; sicut declaro *in Alphab. Bapt. Cas.* 6. *n.* 100.

96 VI. Quamvis autem plures Thomistæ, & ipse, (ut à pluribus intelligitur) S. Thom. *in 4. dist. 6. art. 2. & dist. 24. & 3. part. quæst. 64. art. 8. ad* 1. item clarè Sylvester *verb. Baptismus*, atque apud ipsum Paludanus, & nonnulli alii, de quibus Amadæus Guimenius *in Tract. de Baptismo propos.* 2. scripserint, defectum partim intentionis, ut exprimit S. Thom. partim etiam applicationis debitæ materiæ, ut placuit Paludano, suppleri à summo sacerdote Christo quoad effectum gratiæ sanctificantis, quando ex parte subjecti non ponitur obex. Attamen plerique omnes Neoterici post Concilium Tridentinum meritissimò negant hanc doctrinam; & S. Thomas, ut mea fert opinio, suam sententiam retractâsset, si *Tertiæ* parti extremam manum imposuisset, inquit Melchior Canus, loquens de aliâ opinione S. Thomæ displicente ipsi Cano *Tract. de pœnit. p.* 6 Certè nunquam etiam obscurè tradidisset, si vixisset post Concilia Florentinum, & Tridentinum. Plura *in cit. Cas.* 6.

97 Quæritur III. *An sicut peccat Minister destitutus intentione, ita etiam destitutus attentione?*

Resp. P. Thom. Tambur. *hic cap.* 2. §. 1. asserit, peccare saltem venialiter, si deliberatè distrahatur, dum conficit sacramentum: negat autem, se audere astruere mortalem noxam, nisi in solâ confectione Eucharistiæ, aut nisi intercedat in aliis Sacramentis contemptus *actualis*, vel *virtualis*, qualis, eo arbitro foret, si consuevisses hæc peragere oscitanter, & distractè. Sentio & ego cum illo generatim loquendo; speciatim tamen est in Confirmatione, & Extrema Vnctione periculum peccati mortalis ob periculum errandi graviter propter distractiones in eorum formis; utpote sat prolixis. Everti ob distractiones essentiam Sacramenti, ignoro quis doceat, nolim esse ego primus; certè Cardinalis de Lugo negat de formâ Extremæ Vnctionis.

98 Quæritur IV. *Vtrùm Minister Sacramenti teneatur è duabus propositionibus verè probabilibus sequi tutiorem?*

Resp. I. Quando illæ opiniones versantur

 cir-

circa valorem Sacramenti, sequenda est opinio tutior, seu cui inhærendo efficietur verosimiliùs Sacramentum, quàm sequendo alteram. Ita omnes, quia scilicet hoc exigit reverentia Sacramenti, & maximè charitas proximi. Excipe, nisi illa tutior repugnet moribus Diœcesis, in qua conficitur sacramentum; aut juxta Vasquez, Sanchez, Malderum, alios apud, & cum Diana *Part. 2. Tract. 13. Resol. 2.* nisi illa opinio versetur circa jurisdictionem ministri; tunc enim ex plurimorum sententia tribuit Ecclesia actualem jurisdictionem: qua de re nos *alibi*; aut nisi aliqua necessitas, vel peculiaris ratio exigat, vel permittat usum alterius minùs tutæ opinionis, sicuti permittit tunc, quando petens Sacramentum non exigit, ut secum procedatur juxta tutiorem sententiam, ut fatentur plerique in casu, quo pœnitens petit, impendi sibi quantumvis duntaxat attrito absolutionem, quemadmodum & in aliis materiis permulti, intérque hos P. Vasquez. 1. 2. *quæst.* 19. *disp.* 63. Pater Sanchez *in Summa Lib. 1. cap. 9. num.* 33. Diana *P. 2. Tract 13. Resol* 2. Malderus, Cornejus, P. Salas apud Stephanum à S. Paulo *in Theol. Moral. Disp.* 1. *Tr.* 5. *dub.* 3. dissentientem cum P. Laymanno in *Theol. Moral. Lib. 1. Tract. 1. cap. 5. n. 13.* non sanè improbabiliter, & meritò sequendum, quoad potest, in praxi, etsi reipsa videatur probabilior illa doctrina Vasquezii, utpote conformior generali principio de licita sectatione, atque usu cujusvis sententiæ certò practicè probabilis; è qua tamen excipio cum Patre Sanchez *loc. cit.* &
99 P. Ludovico Scildere *Tract. 2. de princip. conscient. cap. 9. num.* 111. casus, quibus ultra jacturam, seu non acquisitionem gratiæ sanctificantis probabiliter formidatam, imminentémque pœnitenti petenti sectationem opinionis minùs tutæ, adest periculum alterius gravis mali, ut e. g. æternæ dannationis certò incurrendæ à tali pœnitente, si illa opinio sit fortassis à parte rei falsa; item quando quis vult baptizari, in Sacerdotem, aut in Episcopum inaugurari juxta sententiam minùs tutam; etenim non videtur esse fidelis dispensator mysteriorum Dei is, qui acquiescit ea postulanti cum morali periculo tam ingentium incommodorum certò secuturorum, si veritas fortè non subsit illi sententiæ. Quin existimat Ferdinandus Hauckius *in Epinomia. Verb. Absolutio num.* 16. etiam cum periculo mortis generatim à ministro eligendam opinionem, quæ certum, ac minimè dubium salutis remedium providet animæ, ne perditionis periculo exponatur. Cui rigori tametsi faveat P. Sanchez, quatenùs *loc. cit. n.* 24. generatim scribit, peccare Ministrum contra charitatem, qua proximo remedium adhibere debet, *quoties* ex parte eorum, quæ ex se ab ipso adhibenda sunt, ministrat Sacramentum sequens opinionem etiam probabilem minùs tamen tutam; ignoro tamen, an quis à parte rei sentiat tam rigorosè, quàm Hauckius.

II. Quando autem illæ diversæ opiniones 100
versantur solùm circa honestatem actûs ministrandi, quia scilicet una contendit, peccari administrando hoc aut illo modo: altera pernegat, in hoc casu scribit Georg. de Rhodes *Tom. 2. Disputat. Theolog. Tract. 9. disput. 1. quæst. 3. sect. 5.* §. 4. esse certum, non peccari à ministro, si Sacramentum conficiat, administrétque ex probabili sententia, relinquendo probabiliorem, & certam, id est, cui certò est annexus valor Sacramenti. Ego quidem non ausim pronunciare, hanc responsionem esse certam *absolutè*, eò quòd essem peccaturus contra definitionem opinionis probabilis allatam, declaratam *in Quinario Tractat. 1.* seu *ClypeoClement Judic sect. 1. n. 6.* si negarem omnem omnino probabilitatem sententiæ Cajetani, ac plurium aliorum indicatorum in eodem opusculo, qui generatim scribunt, esse per se sequendo opiniones tutiores, ac probabiliores in praxi necessariò præferendas minùs tutis, ob rationes non planè spernendas, quas in eodem Tractatu produco *sect. 2.* Attamen non errabo, si scripsero, esse ferè moraliter certam, propter & optimam rationem, & authoritatem plus centum octoginta Theologorum *in cit. Tract. n.* 5. ex P. Terillo generatim indicatorum, quibus addi possunt plurimi alii, qui partim visi ab eo non sunt, partim ne videri quidem potuerunt, utpote aut vix, aut etiam ne vix quidem tunc facti juris communis, quos inter à me ipso lecti, sunt hi viginti tres, videlicet Boscus, Stephanus à S. Paulo, Neuffer, Hauckius, Alviset, Bussart, Burghaber, Kiene, Arendanno, Lemaire Mathias Corona, Wangnereck, Pirhing, Sanctgallenses, Rhodes, Terentius, Bonagratia, Haunoldus, Alloza, Montoja, Matthæus Stoz, horum omnium fundamentalissimè P. Jo. Bapt. Erhart noster, & denique instar permultorum meritò habendi Reverendissimi DD. Abbates, atque olim Salisburgenses Professores, Dom. Christophorus Rasslerus, & Illustrissimus Dom. Augustinus Reding à Biberegg S. R. I. Princeps, ille *in Tractatu de Pœnitent.* hic *Tom. 5. Theolog. Scholast. q. 5. a. 3. Controvers. 1. n. -. & 11.* ac *Tom. 6.* generatim scribens, judicium practicum etiam ex minùs probabili *practicè* opinione, fundari posse super aliquo altiore principio, declarátque *cit. n.* 11. exemplo Confessarii absolventis pœnitentem, adhærentem opinioni minùs probabili, pro quo dogmate refero infrà *Tr. 7. n.* 352. in Apologia *lit. e.* decem ipsiusmet Lovaniensis Academiæ Magistros. Ut proinde videantur Scriptores hac ætate conspirâsse in illam doctrinam cum plerisque Thomistis. Certè cùm Cara- 101
muel, & Rhodes expressè, & sine limitatione scribant, esse omnium sententiam, quòd liceat sequi sententiam quamlibet probabilem *practicè*, debent loqui, & intelligi de scriptoribus hujus ætatis. Quamquam & in *citato* opusculo referemus aliquos recentissimos dissentientes

ab

ab illa comuni persuasione; sicut & refert Tertillus.

102 Quæritur. V. *An, & quatenus delinquat Minister, præbendo Sacramentum indigno?*

Resp. Satisfactum iri huic quæstioni *sect. 6.*

APPENDIX APOLOGETICA *ad Num. 100. & 101.*

a QUandoquidem facio citatis hîc *nn.* 101. & præcedente *nn.* 100. mentionem mei Clypei, loquórque de cujusvis opinionis certò *practicè* probabilis usu licito Ministris Sacramentorum, judico, non esse mihi negligendam, quæ fortè nunquam aliàs opportuniùs occurret, occasionem defendendi illum meum Clypeum, adversus petitiones R. P. Stephani à S. Paulo Carmelitæ, in tertia (nam in prima non factitat quid consimile) editione suæ non sanè spernendæ Theologiæ Moralis, *Tract.* 5. *dub.* 6. *num.* 211. illic enim graviter perstringit sextam, fundamentalémque conclusionem, quam statui in secunda, tertiáque evulgatione illius opusculi *num.* 58. cui conclusioni declarandæ, probandæ, defendendæ impensus est totus ille Tractatus.

b Et verò jam retudissem in Quinario meorum Tractatuum *Theologo-Juridicorum* vim argumenti, quo conatur ille Theologus eandem sextam Conclusionem reddere suspectam, imò convictam de aperta, valde perniciosa, ac Decretis Pontificiis contraria falsitate, jam, inquã, purgâssem me ab ea turpi labe in eo Quinario, utpote in quo primam sedem occupat dictus Clypeus, si fuissem tempori nactus illam tertiam impressionem; at tunc primùm pervenit ea ad manus meas, cùm erat jam jam è prælo emersurus totus ille Quinarius.

c Scito igitur, aut memor esto, benigne Lector, statui à me in dicto opusculo *num.* 1. 2. & 3. duos Judices, fori interni, & externi, qui plerumque sectentur, respectu suorum reorum, ex opinionibus indubitanter *practicè* probabilibus clementiores; ex opposito quoque induci duos alios, qui plerumque usurpent rigidiores, ex itidem *practicè* probabilibus. Ubi hosce quatuor Judices produxi, sciscitatus sum: priminè ex iis sint præferendi, an postponendi posterioribus? & post varia in quæstionis elucidationem adducta subjeci *num.* 30. totum illum libellum mancipatum iri decisioni hujus quæstionis, seu Controversiæ de duplicato pari horum Judicum; atque ob hanc rem statui *cit. num.* 58. hanc capitalem, ut sic loquar, Conclusionem: *Omnibus consideratis, adeóque à parte rei, seu plerumque, atque à toto genere rectiùs, & consultiùs agunt Confessarii, & Judices Ecclesiastici, ac Politici, qui ex opinionibus, præsertim circa leges positivas vigentibus, atque verè probabilibus, ac nullo modo repugnantibus receptæ consuetudini, & stylo loci, in quo jus dicunt, benignas, & humanæ fragilitati favorabiles usurpant hac ætate, quàm qui communiter rigidas.*

Cùm hæc mea verba recitâsset fideliter P. Stephanus, apprimè gnarus ex iis, quæ paulò antè retuli *ex num.* 1. 2. 3. & 30. dicti libelli, esse in utroque membro statutæ Conclusionis sermonem de solis *plerumque* sectantibus leniores è probabilibus *practicè* opinionibus, priùs quippe monueram, fore mihi dissertationem de solis *practicè* talibus, gnarus, inquam, & utique memor hujus mei sensûs, subjunxit hanc censuram: *Hanc doctrinam tam generaliter positam, simul ut legi, reprobandam duxi; sed quia in omnibus brevitati studeo, nesciebam, quomodo breviter tam longam probationum congeriem destruere valerem, quibus ipse suam doctrinam firmare conatur. Verùm opportunè id fecit S. D. N. Alexand. VII. per duo expressa Decreta, damnando varias propositiones, quarum praxin vetat Confessariis sub pœna Excommunicationis, non definiendo, an sint verè probabiles &c. Nec ne. Aliquas illarum (si non plures, nondum enim omnia illius opera ad manus devenerunt) non tantùm ut verè probabiles, quales revera esse poterant, sed ut absolutè veras supponebat ille auctor; ergo juxta ipsum rectiùs, & consultiùs agebant Confessarii illas communiter usurpantes. Absit, ut dicamus, id consultiùs fieri, quod summus in terris actionum nostrarum Iudex tanquam scandalosum damnat, & sub summa pœna vetat. Omnibus igitur consideratis (quis namque dicat, illum supremum Iudicem per se, & alios non meliùs considerâsse omnia, quæ hac ætate rectè, & consultò fiunt, quàm unum Doctorem particularem?) non rectiùs, nec consultiùs agunt Confessarii, &c. Qui ex opinionibus, &c. Verè probabilibus &c. Inter quas juxta ipsum P. Gobat erant aliquæ ex illis damnatis, benignas, & humanæ fragilitati favorabiles usurpant hac ætate, quàm qui communiter rigidas, onerosásque, quod nobis breviter notâsse sufficiat.*

Hactenus censura P. Stephani, nullo verbo addito, aut dempto. Ex ea autem liquet, duo asseri ab eo: Primum, Conclusionem meam intellectam eo modo, quem expressi, esse damnatam ab Alex. VII. Alterum, consequenter aliquas particulares ex propositionibus ab eodem Pontifice proscriptis, quas habui pro probabilibus, aut etiam absolutè veris, proponi à me confessariis tanquam meritò communiter; seu plerumque sequendas. Innuit Tertiò, me videri velle plus sapere, quàm ipsummet Christi Vicarium. Ego brevissimè ostendam, in primis nihil horum posse cum veritate dici de me: deinde, si quæ horum de me dici possint, eadem, aut etiam plura esse pronuntianda de hoc Doctore, adeóque in eum convenire illud Paulinum: *In quo judicas alterum, te ipsum condemnas.* e

Dico igitur I. Illam meam conclusionem minimè esse damnatam ab Alex. VII. Etenim ratio, qua id probare molitur ille author, est frivola, nititur quippe hoc vitioso Enthymemate: *Pontifex damnavit varias propositiones, non* f

definiendo, an sint probabiles nec ne, inter has autem propositiones sunt aliquæ habitæ ab illo Authore pro probabilibus, aut etiam veris: ergo Pontifex damnavit conclusionem statuentem, Confessarios plerumque sectantes è verè probabilibus leniores, esse præferendos sectantibus communiter severiores. Ajo, argumentationem ipsius debere ita formari, quia & nullum aliud antecedens potest ex ejus verbis erui, & oppugnans Thesin aliquam, debet in consequentia inferre contradictorium conclusionis, quam impugnat, ut olim docuit P. Stephanus. Ad hanc autem argumentationem.

g Respondeo. 1. Verissimum esse antecedens, consequentiam informem, & nullam. In primis quia loquor solùm de sententiis verè, & practicè probabilibus, nulla autem damnatarum à Papa fuit juxta doctrinam ipsiusmet P. Stephani verè, & practicè probabilis, etenim paulò post illam invectivam in me, loquens de iisdem ipsis propositionibus scribit: *Sententia S. D. N. supponit, & non facit omnes illas propositiones esse scandalosas*: scandalosas autem nemo rectè ponet in censu *practice* probabilium. Hoc ad hominem.

h Ad rem autem ipsam veniendo ajo, permultas ex illis propositionibus, quas damnavit Pontifex, non fuisse probabiles judicio plerorumque Doctorum, ut fatebitur, qui indicem illarum 45. legerit, infrà *Tr. 3. n. 574.* aut apud P. Bonagratiam Franciscanum Capucinum in Summula *Edit. 2. fol. 93. & seqq.* Nunquam autem fuit mihi animus suadendi communem usum talium, ut satis liquet ex dictis in eodem Opusculo *num. 7.* Certè ex illis 45. deprehendo circiter vicenas, quas non memini, aut me unquam habuisse pro *practicè* probabilibus, aut habitas ab aliis, præterquam eorum Authoribus.

i Ad hæc idcirco potissimùm nego illam eandem consequentiam P. Stephani, quòd minimè sequatur, si Pontifex è bis aut ter mille opinionibus *practicè* apud Theologos, aut Jureconsultos probabilibus obelo confixit vicenas circiter, hoc ipso notâsse nigro Thetâ primum membrum meæ conclusionis, seu absolutè, seu comparative (ut sum *comparativè* locutus) sumptum. Quis enim Belga Mercator, aut Navarchus non explodat hanc ratiocinationem: è bis mille navibus secundo Rheno delapsis in Oceanum, mersæ sunt 20. aut 30. ergo est falsum, quòd Rhenus *plerumque* navigetur absque naufragio: negaretur hæc consequentia, etsi solùm quingentæ descendissent, & ex his periissent triginta: quantò magis, si è mille, bis mille?

k *Resp.* II. Si argumentatio P. Stephani est verè Logica, sequitur, hanc quoque propositionem esse fulminatam à summa Sede: *Dico: quando sunt resolutiones opinativa, sive verè probabiles, licitum est probabiliori relictâ sequi minus probabilem, in iis, in quibus non est periculum injuriæ tertii. Ita P. Gobat in Alphab. Ordinant. num. 197. dicens, se id in Clypeo Alphabetico confirmâsse authoritate sexaginta authorum.* Atqui illam sequelam haud concedet P. Stephanus, quia his omnino verbis aperuit suam de hac generali Controversia mentem, essétque ipse longè magis reus, quàm ego, si foret legitima sequela, utpote qui hanc conclusionem, hæc verba chartæ mandavit, post edita illa duo Decreta Alexandrina, ego ante; quare contraxisset crimen contumaciæ, atque reatum anathematis, si ejus argumentatio esset probanda; servatâ enim ejus formâ sic dicam: Alexander VII. damnavit varias propositiones, non definiendo an sint probabiles, nec ne; inter has autem propositiones sunt aliquæ à P. Stephano pro probabilibus habitæ, ergo Pontifex damnavit conclusionem illam hujus Doctoris. Primum membrum antecedentis clarum est, secundum clarissimum; etenim, ut alias propositiones ab ipso traditas, interdictas autem à Papa non memorem, produco solùm (nec enim legi omnia ejus scripta) duas. Prima est hæc: *Probabilis est opinio, quæ dicit, esse tantùm veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensûs ulterioris, & pollutionis.* Altera est hæc: *Qui facit confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ*, primam autem harum propositionum defendit absolute P. Stephanus *in sua Theol. Moral. Tract. 1. disp. 5. num. 25. edit. ann. 1664.* sicut, & in eadem edit. *Tract. 5. disp. 5. dub. 8. num 242.* alteram, ut probabilem, tametsi velut filius Religionis addictissimæ scitis Ecclesiæ, correctus ab hac correxerit se ipsum in *edit. 3.* Ergo est evidens, si Enthymema P. Stephani contra me, evertit me, everti eodem ipsummet P. Stephanum.

l Cæterùm dissimulare non debeo, hunc meum (salvo per omnia Religiosæ charitatis vinculo) antagonistam fuisse errore humano lapsum, dum suprà *lit. K. ita audacter*, (ut repetam adverbium, quo alibi contra me utitur,) meam pro sua verè communi simul, & valde singulari, mihique mirâ conclusione authoritatem adduxit, ut Lector vix prudenter dubitare possit, quin non modò totam illam conclusionem tradiderim, eo penitus sensu, quem reddunt ejus verba, sed etiam iisdem verbis. At revera neutrum ita se habet: ego enim eo *num.* 197 circa quæstionem illam: *licitúmne sit, quamlibet opinionem probabilem sequi?* plus non facio, quàm quòd in actu signato referam ex hoc facientibus, è Cardinale de Lugo hæc verba: *Est doctrina generalis, & sine exceptione, quod possumus sequi in praxi opiniones probabiles*; quæ verba non sunt duntaxat multùm diversa ab iis, quibus P. Stephanus aperit suam mentem circa illam Controversiam, sed apertissimè repugnant illi restrictioni, quam ipse assuit de periculo injuriæ Tertii; quæ quidem restrictio nunquam subiit animo meo, censeóque, non posse sustineri, nisi simul etiam excipiamus pericula agendi

con-

contra qualescunque virtutes saltem superiores justitiâ; at quis facit tantam exceptionem?

m Sed nec illud prætereundum mihi est, quòd idem Pater mihi videatur reipsa tradidisse illam meam, quam aversatur, conclusionem, siquidem in illo ipso *num.* 211. in quo me arguit, increpátque, docere me volens, quid à me scribi debuerit, sic statuit: *Ad quæstionem verò positam judico, (salvo meliori) non posse generaliter responderi; puto enim, Confessarios debere attendere ad conditiones pœnitentium, & juxta earum exigentiam illos modò consultiùs, benigniores, modò rigidiores opiniones sequi, semper tamen declinando à scandalosis, & à sancta Sede damnatis.* Ita ille: subsumo ego: atqui quando R. P. Stephanus revocat in mentem, quot myriades omnis conditionis Sæcularium (de Regularibus scriptum est: *Vos non estis de hoc mundo*, proindéque reguntur aliis scitis, quàm Sæculares, & consequenter ad eos tanquam speciali notâ dignos, non necessariò extenditur generalis mea conclusio) audierit sua peccata, suas pravas consuetudines humiliter confitentes, deprehendit, se multò sæpius è penu benignarum, quàm rigidarum opinionum verè *practicè* probabilium mutuatum esse practicas in individuo resolutiones, quàm è penu, seu pharetra rigidarum opinionum; quidni igitur meritò judicem, ipsum ita se gessisse cum Canonicis, Officialibus, mercatoribus, atque aliis plurimis, ut fateri cogatur, se *moraliter* loquendo (locutus sum & ego *moraliter*) *plerumque* recurrisse ad benigniores, quas ipsusmet, atque alii æternitati consecrârunt, opiniones? ergo quod sibi non vult fieri, debebat non facere alteri, eum insimulando de doctrina pugnante cum Pontificiis Decretis.

n Atque hæc dicta sunto ad palmariam incusationem P. Stephani. Ad alteram succinctissimè dico, non subsistere hanc ratiocinationem: scriptor, in quem calamum stringo, supposuit aliquas ex sententiis vetitis à Pontifice, esse probabiles, aut etiam veras, ergo conformiter suæ conclusioni censuit, eas esse *plerumque* usurpandas à Confessariis. ℞. enim I. retorquendo: P. Stephanus non tantùm supposuit, sed in terminis terminantibus docuit, aliquas è proscriptis sententias esse probabiles, aut etiam probabiliores contrariis, ergo existimavit, posse, quidquid in contrarium statuerit Alexander, in usum redigi? Antecedens est indubitatum, consequentia (si subsistit ejus argumentandi ratio) inde evidentissima, quòd sententias, quas improbante postmodum Pontifice, expressè docuit esse probabiles, non vergunt in injuriam tertii, ipse autem verbis repræsentatis suprà *lit. K.* universim scribit, fas esse sequi opinionem etiam minùs probabilem, in qua non sit periculum injuriæ tertii. Et verò existimo, neminem repertum iri, qui non sit agniturus, hunc meum discursum esse in forma concludente, è diverso tamen.

Resp. II. Conclusionem, quam directè fecit in me, nihil concludere, quia non est petita ex Regulis Logicis, non enim procedit à distributo (sicut procedit ea, quam jure retorsionis usus formavi contra P. Stephanum) ad particulare, sed à non distributo itidem ad particulare; siquidem particulæ: *Plerumque*, *Plerique*: *Communiter*, non sunt capaces signi universalis: *Semper*: *Omnis*, sed in suo sensu essentiali, ut ita loquar, excludunt ejusmodi signa; etenim vox *plerumque* significat grammaticis communiter (nam quandoque sumitur pro *interdum*) idem, quod *ferè semper*; ferè autem, ut fertur Germanico diverbio, significat duntaxat dimidium; at verò, ut fert usus eruditorum, jam majorem, jam minorem numerum, in quantitate, seu continua, seu discreta, semper tamen talem, ut nihilominus *moraliter*, adeóque modo loquendi vulgari, quem maximè attendi voluit Tubero relatus *in l. Labeo. ff. de supellect. leg.* possit clausula *plerumque* verè etiam tunc usurpari; ut proinde possit absque omni dubitatione dici, illud *plerumque* fieri, quod fit trecenties, etsi vicies omittatur. Equidem verissimum est, *plerosque* Ordines Religiosos esse fundatos à Sanctis novi Testamenti: *plerosque*, qui reformati sunt, referre id in acceptis non fœminis, sed viris: *plerosque* item vesci carnibus; ac denique Christianos *plerosque* carere promissione expressâ, quòd Beatissima Virgo ipsis latura sit post obitum opem, saltem talem, qualem ego ex P. Theophilo Raynaudo indicavi in Quinario *Tr. 4. P. 2. c. 19. nu.* 458. & tamen non patietur P. Stephanus inferri ea consequentia, quæ facilè videt, à me digito demonstrari, atque jure posse, præsertim duo postrema à me deduci, si ipsius Logicæ me submisero; idcirco autem non patietur id, quia ex concessa clausula *plerique*: *plerumque* nequit ulla determinata qualitas, quantitas, individuum *Logicè* inferri, cùm non sit nomen universale sicut *semper*: *omnis* &c. Sed particulare, aut indeterminatum. Igitur potest, omnino potest, stando præcisè usu voculæ *plerumque*, esse verum, quòd sit consultius, *plerumque* procedere in Tribunali sacro, profanóque juxta amussim dogmatum leniorum (probabilium practicè) quàm *plerumque* juxta duriorum, etiamsi adsint 20. 30. 40. sententiæ, quarum usus sit interdictus. Igitur nullo, planè nullo modo est locus dandus consequentiæ, quam adversùs me protulit in medium Pater Stephanus.

Longè minùs habet ullam veri speciem, quòd eo arbitro velim videri plus sapere, quàm supremus actionum nostrarum arbiter, atque Iudex Papa cum suis consiliariis, & quòd ex censura Pontificia sequatur, non esse verum, *quòd omnibus consideratis agant ii Confessarii consultiùs, qui plerumque tractant suos pœnitentes, juxta sententias benigniores, verè tamen, &* (ut p

in tertia editione formaliter, reflexéque ingemino) *certò probabiles, quàm qui plerumque juxta severiores.*

E diverso autem vult P. Stephanus revera videri meliùs nosse, quidnam hac ætate possit licitè fieri, quàm Petri successor, & quos consuluit, sapientissimi viri, si quidem est aliquo loco habendus argumentandi modus, quem primus, ni fallor, inter Theologos, & Philosophos (quidquid faciant Concionatores) est amplexus ille ab hac Sathanica superbia longè alienissimus vir; igitur fateatur necesse est, se non legitimè probasse id, quod intendebat.

Quòd si nôsse cupit particularem causam, cur scripserim, videri mihi (paratissimo palinodiam canere, ubi cognôro, aliter sentire *plerosque* sapientes, multò magis, si Superiores) esse hac ætate frequentiùs usurpandas sententias è certò, indubitantérque practicè probabilibus, clementiores, quàm inclementiores, promam hanc, præter practicam notitiam, qua me saltem mediocri præditum esse nôrunt, qui me nôrunt, est hæc, quòd hoc sæculo, maxima pars mortalium non admittat, nisi aut difficillimè, aut cum periculo aliorum malorum animæ, praxin rigidiorum sententiarum, partim quia maximè invaluit opinio de licito usu cujusvis sententiæ practicè probabilis: partim quia ipsius dogmatis praxis est nimis altè insita pectoribus plerorumque mortalium. Quapropter coguntur Confessarii esse practicè memores doctrinæ relatæ in cap. *Si quis. De pœnit. dist.* 1. ex sancto Augustino: *Si scirem, tibi non prodesse, non te monerem, non te terrerem*, consequenter, & illius divinæ: *Ubi auditus non est, non effundas sermonem. Ecclesiast.* 32. & deniquecap. final. *De translatione Episc.* providè monentis, ut judex procedat, *prout tempora postulare videntur.*

Hæc cum bona venia Patris doctissimi in necessariam mei defensionem scripta, claudo quatuor propositionibus examinandis ab hoc Doctore. *Prima*: Quotiescunque interdicitur sectatio aliquot propositionum probabilium, non adversantium Iustitiæ, toties damnatur & hæc propositio *Licet sectari quamlibet opinionem probabilem non repugnantem justitiæ.* Altera: Quoties damnantur aliquot propositiones favorabiles, toties damnatur & hæc: *Confessarius sectans plerumque opiniones favorabiles rectius facit sectante è diverso plerumque rigidas.* Tertia: *Quisquis docet, esse fas sequi quamlibet propositionem probabilem non repugnantem Iustitiæ, docet etiam, licere hanc in individuo probabilem, quam inhibuit Pontifex, sequi, modo ibi non adsit periculum injuriæ tertii.* Quarta: *Qui tenet, confessarium consultò plerumque sequi benigniores opiniones, consequenter etiam hanc, & hanc in individuo opinionem suadet esse sequendam.* Quod me attinet, nego secundam, & quartam consequentias, judicium de prima, ac tertia relinquo P. Stephano.

SECTIO IV.

De obligatione, quæ Curatoribus animarum incumbit ad Sacramenta administranda.

103 Pastores animarum sunt Parochi, Prælati Regulares, atque Episcopi; de his tribus generibus tradam aliqua copiosiùs, alia jejuniùs, remittendo meum Lectorem ad locos infrà indicandos, quibus uberiùs, & ex professo tractabo de nonnullis.

SUBSECTIO I.

Speciatim de obligatione Parochi circa Sacramenta administranda.

SUMMARIUM.

Quæritur, *An, quando, quanta cum obligatione teneatur Parochus administrare Sacramenta suis ovibus?*

Resp. I. *Præcepto divino mandatum est omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique divini prædicatione, bonorúmque omnium exemplo pascere, pauperum, aliarúmque miserabilium personarum curam paternam agere, & in cætera munia pastoralia incumbere.* Ita loquitur, ac declarat sacra Synodus Tridentina *sess.* 23. *c.* 1. *De Reform.* cujus totam sententiam, etsi minor pars huc directè facit, volui huc transferre, quia optandum, ut extaret in omnibus libris, quos lectitant Curatores animarum; utpote continens brevissimum simul & plenissimum compendium vitæ, officiíque pastoralis. 104

105 Porrò quod attinet illam ejusdem sententiæ aureæ particulam: *Sacramentorum administratione pascere*, notant passim DD. résque certissima est, quemvis animarum pascendarum curam gerentem teneri titulo justitiæ provenientε

niente ex ejus Beneficio Ecclesiastico, vel per se, vel per alium, sub peccato mortali Sacramenta administrare suis ovibus, non quidem semper, sed aliquando, & cùm adsunt cir-
106 cumstantiæ, de quibus in decursu. Adeò autem est hæc obligatio gravis, in genere loquendo, ut impellat pastorem fungi hoc munere non tantùm, quando rogatur; sed etiam sæpe, quando non rogatur; nam parochus tenetur infirmos suæ parochiæ visitare, & scire, an Sacramentis indigeant, quando periculosus est morbus, & debet ministrare, ipsósque ad suscipiendum exhortari, inquit Toletus *in Summa Lib. 5. cap. 5.* limitante Possevino *De officio Curati cap. 5. num. 2.* hanc doctrinam ad casum, quo est probabile, si Curatus tunc Sacramenta offerat, ea receptum iri, aliter non, eò quòd ista obligatio obliget ad modum correctionis fraternæ. Certè nulla lex obligat ad actionem inutilem *cap. 2. dist. 4.*

107 II. Obligatio administrandi Sacramenta stringit non solùm tempore, quo oves tenentur ea suscipere ex præcepto vel Ecclesiastico, vel divino, sed etiam quandoque extra tempus præcepti; nam dicemus suis locis, neminem per se loquendo teneri sub mortali suscipere Sacramentum Confirmationis, Ordinis, Extremæ Unctionis, & Matrimonij, & tamen delinqueret utique mortaliter, qui absque legitima causa absolutè negaret hæc Sacramen-
108 ta petentibus, ut paulò pòst videbimus. Volentibus ex sola devotione confiteri, aut communicare, debet etiam sub gravi culpa gratificari parochus, dummodo non nimis frequenter petantur, ut declarabo *Tr. 4. Cas. 21.* loquendo de Eucharistia, & *Tr. 6. Cas. 1.* agendo de Confessione.

109 Interim observa, damnari à Possevino *loc. cit.* de mortali eum parochum, qui postulantibus etiam ex sola devotione hæc Sacramenta non vult præbere, nec est alius, qui præbet, secus si alius facilè queat haberi.

110 III. Providè monet Author Manualis Parochorum *Part. 2. cap. 1.* novum alicujus loci Parochum, ut, ne ipse saltem desit suis partibus, sub principium susceptæ curæ parochialis edicat suis parochianis, se noctu, diúque præsto futurum ad necessaria Sacramenta ipsis administranda, proinde ne vereantur etiam de nocte illa postulare, si videatur subesse aliqua necessitas. Scio ego, persæpe contingere in variis urbibus, in quibus degimus, ut nostri Patres Confessarii ad excipiendas Confessiones etiam illorum, qui notabili tempore decubuerunt, tunc primùm accersantur, cùm vel non nisi ægerrimè loqui, vel nutibus dolorem
111 de peccatis significare possunt. Præsertim autem calidæ febres consueverunt mentem ex improviso evertere. Quare est boni, & fidelis pastoris, non semel, sed sæpius pro suggestu, aut inter catechizandum valde seriò monere, ut vel correpti hoc morbo, vel curam talis infirmi corporalem gerentes, caveant etiam scrupulosè, ne nimis serò petant extrema salutis remedia, certi delinqui mortaliter, quando per unius, aut alterius negligentiam fit, ut Confessio non possit ab ægroto fieri nisi valde imperfectè. Cavebit autem quisque Parochus, 112
ne, cùm petuntur Saramenta etiam à sanis, morosus sit, aut sine rationabili causa neget; nam tergiversatio ista, & morositas, multò etiam magis repulsa plurimùm ab usu rerum sacrarum avertit, damnum verò majus accidit, & irreparabile nonnunquam, quando pro infirmis petuntur. Ita prædictus Author Manualis, videlicet P. Carolus Mussart Soc. Iesu, non P. Ludovicus Engel Benedictinus; qui quidem scripsit quoque doctum *Manuale Parochorum*, at hoc primùm Anno 1674. mihi visum, sicut & primùm Anno superiore vidi insignitum nomine P. Mussart id, quod absque nomine priùs editum, citavi etiam sine nomine semper in prioribus editionibus, & aliquando in hac quoque.

IV Obligatio ministrandi Sacramenta sæ- 113
pe urget etiam cum periculo mortis. Ita omnes; nam bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis *Ioan. 10.* quem textum ita semper intellexerunt SS. Patres, Augustinus, Chrysostomus, alii apud Ioann. Crapeaville *de Sacrament. temp. pest. administr. cap. 1. q. 3.* & quidem tunc certissimò, quando administratio hujus, aut illius Sacramenti est ita necessaria alicui, ut sine ea non possit æternam consequi salutem, quia scilicet ipse existit in extrema necessitate spirituali; cùm nimirum inquinatus labe mortali, vel ignorat, quid sit contritio perfecta, vel non ignorat, sed nescit, esse necessariam in tali statu.

V. Imò etiam tunc est aliquod Sacramen- 114
tum à proprio pastore cum propriæ mortis periculo ministrandum, quando parochianus versatur in gravi necessitate spirituali; id est in tali statu, ut nequeat nisi difficillimè contritionem elicere, & tamen habet conscientiam oneratam uno, aut pluribus mortalibus peccatis. Ita post S. Thom. *2. 2. q. 185. a. 5.* Caramuel *in Theol. Præterintent. n. 2495.* Ferdinandus Hauckius *in Epinom. verb. Sacram. in genere*, Barbosa *de parocho p. 2. cap. 17. n. 12.* cum communi illorum, quos citat. Ratio est, quia sine dubio parochus obligatur strictiùs, quàm extraneus, utpote ex officio, & cum stipendio ad Sacramenta administranda destinatus; atqui etiam extraneus, seu non parochus tenetur etiam cum periculo vitæ in extrema necessitate conferre Sacramenta necessaria, ut nominatim de Baptismo dicemus *in Alphab. Baptiz. Cas. 7.* ergo saltem in gravi incumbit eadem obligatio proprio pastori, nisi videlicet adsit alius, qui sit suppleturus
ejus vices. Nomine Sacramentorum intelli- 115
git Caramuel *loc. cit.* tum Confessionem, de qua ignoro, an quisquam dubitet, tum Eu-

charistiam, tum Extremam Unctionem, addens tamen, ab aliis probabiliter id negari, qua de re nos suis locis. At extra gravem necessitatem nequit tantum onus imponi parocho.

116 VI. Ob doctrinam paulò antè allatam parochus gravissimè peccat, si tempore pestis fugiat, deserátque suum gregem, nisi fortè substituat cum expressa licentia Episcopi alium idoneum. Barbosa *loco cit. n.* 13. post Bannez, Benzonium, alios communissimè; & quidem licèt rationabilissimè timeat, se illâ lue afflatum iri. Barbosa *ibid.* post Benzonium, Piasecium, & alios; atque ita declaravit Gregor. XIII. apud Dian. *P.5.Tr.3.Ref.*53. Etsi verò substituat alium idoneum, absitque corpore, debet tamen animo esse præsens, ac providere, ut substitutus rite fungatur officio. Barbosa *ibid.*

117 VII. Cavere autem debet parochus, ne, » dum pestis tempore invigilat saluti unius, non » graviter indigentis ejus operâ, se conjiciat in » discrimen, cum periculo, ne alii destituantur » auxilio spirituali. Quare, quando solus est in » oppido, vel pago, non expedit, ut admini» stret Sacramenta non admodum necessaria, » vel secundùm se, ut est Extrema Unctio, vel » respectu personarum, quarum bonum statum » parochus cognitum probabiliter habet, quia » e.g. nuper eorum confessiones exceperat. » Denique quotiescunque ab aliqua persona, » quam verosimilibus conjecturis sacerdos cre» dit, non habere conscientiam peccati morta» lis, vel per contritionem ad moriendum rectè » dispositam esse, probabilissimè timetur pericu» lum contagionis, maius bonum publicæ ne» cessitatis præferendum est privatæ alicujus

118 personæ. Ita ad verbum Barbosa *num.* 15. post Joan. Chapeaville: quem scriptorem quià video frequenter citari à recentioribus scribentibus de Sacramentis administrandis tempore pestis, & merito suo magni fieri ab illis, utpote qui multo usu, quemadmodum liquet ex Epistola Dedicatoria sui libri, doctus accinxit se ad enucleandum præ omnibus anterioribus illud argumentum, quod sanè est summi momenti. Ego verò, qui omnes meas commentationes, unâ, alterâve exceptâ, dirigo ad usum, seu praxin, diffido autem, me quid aptius, vel exactius producturum, quàm conscripserit Vir ille gravissimus, idcirco censui, me facturum operæ pretium, si hoc loco exhiberem (non sine meo auctario) synopsin præcipuorum ex iis, quæ de obligatione administrandi tempore pestis Sacramenta in genere conscripsit *Capite* 1. *illius Libri*, quem Librum confecit, cùm maligna lues corripuisset varia loca ad Rhenum, minaretúrque pluribus aliis.

SUBSECTIO II.

Compendium eorum, quæ de ministrandis tempore pestis Sacramentis scribit Chapeaville Cap. 1.

SUMMARIUM.

Parochus quomodo se muniet contra contagionem? 119.
Casus peste infecti, & tamen confessi in templo cum aliis. 120.
Talis gravissimè peccavit. ibid.
An tempore pestilentiæ parochus licitè se conferat alio? 121.
Magistratus tenetur pastoribus prospicere de antidotis. 122.
Quatenus hic licitè ejiciat ex urbe afflatos peste? 123.
Quid aget Parochus, si primâ vice non admittatur in ædes infectas? 124.
Casus sine Sacramentis mortui post spreta monita parochi. 126.
Quid agent alii sacerdotes, si parochi desint suo officio? 128.
Quid singulariter Religiosi exempti, si Episcopus velit adigere? 130.
Casus sacerdotis mirificè servati inter summa pericula. 132.
Enumerantur varii obligati certis personis tempore pestilentiæ. 134. & 135.
Dua Regula de obligatione parochorum. 136.

Illa synopsis cum meis additionibus consistit in sequentibus §§.

I. Quia, ut dictum suprà, tenetur paro- 119 chus etiam cum periculo ministrare Sacramenta, obligat illum propria charitas, ut procuret, quoad potest, convenientia media ad vim illius periculi evadendam, ipsa proinde communitas tenetur providere pastoribus de antidotis, remediisque ad conservationem ministrantium pestiferis; ipsi quoque peste afflati tenentur se accommodare, & accedere ad Sacramenta minimo, quoad fieri potest, periculo pastorum. Chapeaville *cit. cap.* 1. *quæst.* 3. cui adde, quæ de remediis pestis tradam. *Tr.*4. *Cas.* 21. item *Tractat.* 8. seu de Extrema Unct. *Cas.* 22. & occasione doctrinæ posterioris, quam exhibet Chapeaville, nota resolutionem hujus.

Casus repetiti: non repetendi.

Callixtus peste jam afflatus, at nolens in- 120 *famare suam domum, pergit ad Ecclesiam, ibíque confitetur sacerdoti, nihil, nisi jam peractâ confessione, indicans de suo carbunculo, quid censendum de illo?*

Resp. Gravissimè peccare mortaliter, utpote qui confessarium meritò habitualiter invitissimum exponit vitæ periculo sine sufficiente

ciente causa; imò si ille Confessarius est Religiosus numerosi Monasterii, conjicit multos alios in vitæ discrimen. Ergo tenentur Concionatores id temporis non semel, sed sæpius graviter detonare in hosce homicidas. Scio, fuisse hunc casum crebriùs repetitum, cùm ne semel quidem debuisset contingere, nisi fortè constaret, consuêsse infectos apertè miscere se sanis: qua de re Raynaudus *de Martyrio per pestem part. 3 c. 4.*

121 II. Potest parochus cum licentia Episcopi (quam hic facilè negare non debet, potest autem, & debet negare, quando necesse est bono communi, ut ipsemet permaneat in loco) se transferre aliò, dummodo, & substituat æquè profuturum, atque ipse, & subsistat in loco, ex quo possit gerere providentiam sui gregis, si verò nancisci non possit idoneum, nequibit uti privilegio bimestris absentiæ, concesso à Trident. *sess. 23. c. 1. de Reform.* multò minùs resignare beneficium, est enim conductus pro tali necessitate, sicut miles pro prælio. Chapeaville *cit. c. 1. q. 4. §. 6.*

122 III. Magistratus obligatur non solùm prospicere pastoribus de medicinis, ut supra memoratum est, (P. Suarez *Tom. 4. in 3. part. d. 44 sect.* 1. vult, ut pastores ipsimet sibi prospiciant de facilioribus antidotis) sed procurare remedia, quæ periti Medici judicant utilia ad aërem pestilentem purgandum, puta, ut auferantur sordes ex plateis; ut infecti deducantur ad hospitale paratum pro pestiferis; aut ignes publici per plateā constituantur; ut habeantur Medici, & Apothecarii; operam dare, ne corpora peste emortuorum relinquantur inhumata &c. ad hoc enim sunt assumpti
123 in Magistros, Patres, & Dominos plebis. Sicuti & Episcopi, aliíque Superiores Ecclesiastici tenentur dare operam, ut ubique adsint idonei, sufficientésque Pastores. Porrò licèt Magistratus politicus (per se loquendo) possit, imò teneatur ejicere ex urbe omnes peste infectos, aut de illa suspectos tam divites, quàm pauperes, per accidens tamen fit tunc illicitè, quando per hoc tales certò exponuntur periculo salutis animæ, & corporis; hoc enim repugnat Christianæ pietati, ut pluribus contendit Chapeaville. *q. 7.*

IV. Pastor tenetur ingredi domum peste
124 infectorum, si nequeat aliter administrare ipsis Sacramenta necessaria, secus si posset aliter, ut e. g. quia infectus potest foras exire. Quòd si bis, térve accessit ædes peste infecti, & tamen ad suscipienda Sacramenta reperit imparatum, idque ex qualitate, & natura morbi, qui usum rationis eripuit e. g. obligatur ad redeundum, quando æger est paratus, & consequenter ad priùs monendos domesticos, aut alium, ut quando æger redierit ad se, accurratur ad pastorem; si verò æger malitiosè pastorem repulit, non est ad eum redeundum
125 ampliùs cum Sacramentis *quæst. 10.* At sine dubio redeundum est, si intelligatur resipuisse; imò quamdiu est magna spes, illum ad frugem reducendi, revisendus est meo judicio (nam hic tacet Chapeaville) si sine speciali periculo mortis contrahendæ fieri queat; siquidem evidens periculum æternæ damnationis præferendùm est illi molestiæ Parochi. Etsi autem in umbone Ecclesiæ seriò præmonuerit suos, ut antequam peste corriperentur, Sacramenta peterent (sicuti tenentur omnes sani petere in urbe, in qua quotidie multi subitò moriuntur, sicut & illi, qui probabiliter timent, ne defuturus sit pastor, vel Confessarius, si peste inficiatur, ut ex Petro de Ledesma refert idem *q. 2.*) attamen si quis postulare neglexerit, tenetur nihilominùs resipiscenti ministrare, nam ille neglectus non privavit eum jure postea exigendi, éstque hoc certum, quamvis ex contemptu noluerit priùs se sistere; qui tamen contemptus, quàm seriò plectatur à Deo, demonstrat hic;

Casus terrificus.

R*Epertus fuit Leodii Anno* 1579. *qui ob* 126
sævissimam pestem fuit luctuosissimus, qui pastorem suum plus justo, ut existimabat, sollicitum, velut pusillanimem rideret, & præmonitionem illius sanctam, atque animæ salutarem (cùm tamen periculum animæ subesse, ignorare non posset) contemneret; qui die sequenti correptus peste in pœnam fortè sui contemptûs decessit; verendum est, ne hujus & similium culpa sit gravis, & mortalis. Idem Chapeaville *quæst.* 10. & 11.

V. Si fortè Pastor fugiat, vel latitet tem- 127
pore pestis, nec possit Episcopus invenire Vicarium, poterit uno edicto ad valvas Ecclesiæ parochialis affixo, & brevi die illi assignatā citare; si contumax sit, & ad Ecclesiam non redeat, éstque periculum, ne omnino decedat sine Sacramentis, nec aliud remedium adsit, quia alii sacerdotes reperiri nequeunt, poterit Episcopus omnibus aliis solennitatibus omissis, immediatè ad sententiam privationis procedere; si autem offerat se alius, qui velit quidem subire illud onus, at non aliter, quàm si conferatur ipsi beneficium parochiale, oportebit ante privationem actualem procedere secundùm ordinem præscriptum à Trid. Concil.
Sess. 6. c. 1. & Sess. 23. c. 1. de Reform. Pastoribus 128
autem, & aliis Prælatis sive justè, sive injustè absentibus, vel peste laborantibus, aut præsentibus, sed servire nolentibus, tenentur quicunque sacerdotes, etiamsi nulla animarum cura ipsis incumbat, lege charitatis, & justitiæ legalis, Sacramenta ministrare, quia ille est casus, quo sacerdos obligatur ex talento potestatis sacerdotalis sibi credito operari. Et proinde poterit Episcopus cogere sacerdotes præsertim sibi subditos, ut id persolvant, ad quod

quod obligantur. Si enim unquam, tum vel maximè sacerdotes videntur tunc obligati ad exhibendam obedientiam, quam omnes tam regulares, quàm sæculares in sua Ordinatione, vel *expressè* promittunt, aut eo ipso, quòd incolæ, & Diœcesani fiunt, *tacitè* profitentur. Atque ita tradunt Doctores, Cajetanus, Sotus,
129 & alii per eos citati. Quòd si sacerdotes illi parentes habeant, qui præcipiant, ut cum ipsis à loco contagioso recedant, tenentur nihilominus obedire Episcopo. Si autem unus ex illis sacerdotibus subsit duobus Episcopis, quia e.g. habet beneficium in utroque Episcopatu, parebit utrique; si possit, adeóque illi, vel cui primò promisit obedientiam, vel à quo pinguius possidet beneficium. Si quoque Prælati Ordinis exempti nolint permittere, ut sui subditi pareant Episcopo, demandanti in tali necessitate extremâ curam Sacramentorum, debebunt potiùs Episcopo, quàm suo Prælato obedire; & in casu occurrentis difficultatis, seu oppositionis, & tergiversationis rectè imitabitur Episcopus exemplum S. Caroli Borromæi, qui eâdem occasione petiit à summo Pontifice potestatem, cogendi Exemptos. Chapeaville *quæst.* 13.14.15.16.17.
130 Cui assentior in primis loquenti de quibusvis sæcularibus sacerdotibus, propter causam referendam *num.* 162. Deinde etiam de Religiosis non exemptis faciliùs, quàm de exemptis, quandoquidem ipsi sunt per se, atque adeò magis subditi Episcopo, quàm exempti, sicut vox ipsa exemptionis innuit; & videre est apud DD. disputantes, an & quatenus Religiosi subsint legibus Episcopalibus. Generatim autem de exemptis, & non exemptis, judico, Episcopum peccaturum, vel adversùs debitam potestatis moderationem, si ipsemet imperet huic, aut illi Religioso ministerium, quo de loquitur; etenim rationi, æquitati, & justitiæ saltem respectu exemptorum conformiùs aget, si moneat, vel denique mandet superiori, ut is exponat, quos noverit maximè idoneos.
131 VI. Deficientibus sacerdotibus indigenis, vel Episcopo parere negligentibus vel ex quacunque justa, injustáve causa sese excusantibus, fas utique est, aliunde pecuniâ conducere sacerdotem, qui infectis peste ministret; hîc enim non emuntur Sacramenta, sed labor extraordinarius, obligatióque cum vitæ periculo. Et quamvis evadat omnino incolumis, oportebit tamen ipsi fideliter pendi totum stipendium promissum. Qua de re accipe

Casum summæ admirationis.

132 *ANno Domini 1579. me Parocho in Ecclesia D. Michaëlis Leodii, cùm pestilentia innumeram multitudinem hominum absumeret Leodii, & vicinis locis, pastoréſque in summo vitæ discrimine versarentur, providè valde uterque Magistratus sacerdotem foraneum conduxit non exiguâ pecuniæ summâ, qui seorsim à suis habitaret, & peste infectis necessaria ad salutem ministraret, datâ sacerdotibus libertate, ut quisque pro sua pietate, & prudentia vel per se, vel per illum sacerdotem conferret Sacramenta ægrotantibus. Hinc consecutum, ut ægris Sacramenta non deessent, sanis per pastores sanos Sacramenta ministrarentur, sacrum Missæ officium magno populi concursu celebraretur, tandem pastores singulari Dei benignitate conservarentur, sicuti & ille conductus sacerdos non sine summa totius civitatis Leodiensis admiratione; cùm tamen is incredibili labore, modo pedes, modo eques, per amplissimam civitatem propter peste infectorum undique dispersorum multitudinem discurreret.*

Hunc casum, & ejus fundamentum leges apud Chapeaville *quæst.* 18.

VII. Bonis deficientibus, potest pecuniâ conduci sacerdos vitæ improbæ; ebriosus, semiebrius; concubinarius; præcisus ab Ecclesia; hæreticus quoque; nam petitur in his omnibus casibus actio de se bona, quam potest talis sacerdos obire sine peccato, si velit, potest enim utique resipiscere. Idem Doctor *q.* 10. *& seqq. usque ad* 25. 133

VIII. Tempore pestis tenetur Sacramenta ministrare Papæ is, quem ipse delegerit, sicut & Prælato exempto delectus ab eo. Papa verò, Episcopus, Prælatus inferior debet per se, aut à se delectum præstare id officii suis domesticis, & Episcopus Prælato non exempto. Item de jure tenetur pastor, in cujus parochia ipsa aula Imperatoris, vel Regis sita est, his præbere Sacramenta; deficiente autem parocho Episcopus. Idem parochus debet hoc officio fungi erga Dynastas, Principes, Gubernatores, Præfectos, horúmque familiares, seu domesticos, quia generatim *ex Cap. fin. De pactis* constat, omnes, qui intra fines alicujus parochiæ resident, subjici per se quoad Sacramenta parocho illorum finium, adeóque etiam huc pertinent viatores, peregrini, mercatores ad nundinas proficiscentes, si per itinera peste corripiantur; spectant & vagi. 134

Quòd si habitet non vagus æquali tempore in duabus parochiis, priùs obligabitur ille parochus, in cujus parochia tunc decumbit. Scholares quod attinet, si proprium parochum habet Academia, seu Universitas; subveniet hic illis: si non habeat, parochus, in cujus territorio degit is, nisi fortè ille scholaris sit civis ejusdem urbis, tunc enim videtur hæc res spectare ad parochum proprii domicilii. Si famulus, aut dominus simul ægrotent, 135

juvan-

juvandus, qui magis eget, si uterque æqualiter, erit locus gratificationi. Et universim quando plures petunt simul Sacramenta, succurrendum est magis egentibus, & inter magis egentes illis, qui opus habent magis necessario Sacramento. Inter pariter egentes ipse habebit primam curam sui ipsius, tum Magistratûs, parentum, civium, alienigenarum, &c. Postremò quando est periculum in mora, adhibenda sunt primò omnium, si necessitas instet, substantialia, deinde ceremoniæ graviùs obligantes. Hæc, & plura sapienter Joannes Chapeaville *cit. cap.* 1. *à quæst.* 25. *ad* 55.

136 Dicta ab hoc scriptore de obligatione Parochorum confirmo duabus Regulis traditis ab Episcopo Caramuele in Theolog. Præterintent. quarum primam exhibet *n.* 2495. his verbis: *Parochus tenetur vitam corporalem exponere pro salute spirituali suarum ovium, quotiescunque sunt non solùm in extrema, sed etiam in gravi necessitate spirituali constituti*: alteram *num.* 2496. his: *Parochus non tenetur administrare Sacramentum Pœnitentiæ, quando est certus moraliter, infirmum non esse in mortali, aliàs tenetur*, citàtque Nugnum Silvium, Molfesium, Villalobos, Filliucium *Tract.* 3. *cap.* 5. *num.* 99. Dianam *Part.* 5. *Tract.* 3. *Resol.* 93.

SUBSECTIO III.

Obligatio Prælatorum circa ministranda Sacramenta.

SUMMARIUM.

Prælati Regulares ad quid obligentur tempore pestis? 137.

Ad quid Episcopi? 140. *& seqq.*

Defenduntur contra Nugnum, obligantem eos ad visitandos personaliter vicos peste infectos, 144. 147. *& seqq.*

Defenditur, & contra eundem Suarez docens, Extremam Unctionem vix posse contemni sine errore in fide. 151.

Sicuti, & docens, parochum absolutè *non teneri Sacramentum Extremæ Unctionis ministrare cum morali periculo vitæ.* 152. *& seqq.*

Quæritur I. *Quæ obligatio sit Prælatis Religionum imposita ad Sacramenta, vel ministranda, vel procuranda suis subditis?*

137 *Resp.* I. Licèt Prælatura Religiosa non sit propriè beneficium parochiale. Congreg. Concil. Trident. apud Ascan. Tambur. *de jur. Abb. Tom.* 2. *disp.* 6. *q.* 16. sitque insuper à Clem. VIII. prohibitum, ne tales Prælati excipiant confessiones suorum Religiosorum, nisi hi se subjiciant sponte ipsis, nihilominus tamen incumbit his gravissima obligatio curandi, ut sui Religiosi muniantur Sacramentis, quando vel Ecclesiastica Lex, vel Regula præcipit illa suscipi. *Sciat Abbas, culpæ pastoris incumbere,*

138 *quidquid in ovibus paterfamilias utilitatis minùs potuerit invenire*, inquit Gloriosus Patriarcha Benedictus *cap.* 2. suæ multò sanctissimæ, & ex divina scriptura solertissimè selectæ Regulæ; atqui magnus ille Paterfamilias Christus Jesus longè minùs utilitatis invenit in ovibus suis destitutis pabulo Sacramentorum, quàm illo saginatis in tempore opportuno. Unde 139
P. Pellizarius *in Manual. Regul. Tr.* 3. *c.* 6. *n.* 1. *&* 2. non solùm asserit, peccare graviter Prælatum Religiosum, quando negat susceptionem Eucharistiæ petentibus rationabiliter, sed etiam addit, favente apertè Nugno *in Addit. ad* 3. *p. q.* 33. *a.* 2. *sub princip. vers. Idem dicendum*, quoties Parochus obligatur cum periculo mortis ministrare suo alicui parochiano quodpiam Sacramentum, toties eandem obligationem cadere super Prælatum Religiosum respectu sui subditi Religiosi; nec ullo modo excusari, si cognoscens, suum quempiam subditum patrâsse aliquod crimen lethale, probabiliter speret, illum elicuisse, vel eliciturum esse contritionem.

Quæritur II. *Quid circa prædicta singulariter de Episcopis tradant scriptores?* 140

Resp. Sequentia. I. Episcopus non tenetur se exponere periculo, ut eum confirmet, qui potest ad se venire, aut expectare occasionem meliorem. Sic resolvit Episcopus Caramuel in Theol. Præterintent. *n.* 2502. *Quid si autem is, qui necdum confirmatus est, decumbat affixus lecto, nec valens differre perceptionem hujus Sacramenti?* Respondet rectè idem Doctor, si absit contemptus, & scandalum, velitque infirmus cedere jure exigendi hoc Sacramentum, sicuti potest utique saltem in tali periculo imminente Episcopo, non peccaturum non eundo ad ægrum, quod etiam affirmat de Extrema Unctione, cùm hæc duo Sacramenta non sint in præcepto, ut videbimus, cùm de singulis agemus.

Subdit deinde idem hæc verba: Excepto 141
casu, in quo æger nullum aliud posset Sacramentum recipere, & esset in mortali, & posset per Confirmationem justificari, & non aliter, Episcopus non tenetur se exponere mortis periculo, ut aliquem confirmet; quia nec in tali casu tenetur Parochus Extremam Unctionem dare; sed uterque casus, inquit ille, rarus, aut etiam impossibilis est. Et fateor quidem, esse rarum, at impossibilem, etiam *moraliter*, ne dum *physicè*, nego, quia non est ullo modo impossibilis casus, in quo superiùs *num.* 113. dixi, reperiri extremam necessitatem spiritualem. Porrò an Episcopus teneatur munire hoc Sacramento detentum in carcere periclitantem, dicam *Tractat. seq.* seu *in Alphab. Baptiz. & Confirmant. Cas.* 22.

II. Non tenetur Episcopus se exponere periculo, ut aliquem promoveat ad Ordines. Ita idem Caramuel *n.* 2505. Patet, quia eum convenire debent Ordinum candidati, ab illo examinari, judicari, non quæri. 142

III. Ad-

143 III. Addit Chapeaville *c.5.q.7.* Episcopum obligari ex justitia, si desint alii, extremè ungere ægrotum, in eo scilicet casu, in quo parochus; nam ipse Episcopus est vel maximè pastor. Unde à fortiori dicendum, quòd in tali eventu obligetur etiam cum periculo mortis excipere confessionem, quia omnes DD. agnoscunt non minorem, imò majorem obligationem respectu Confessionis excipiendæ, quàm Unctionis faciendæ.

144 IV. Didacus Nugnus Capezudus *in Addit. ad 3.part. S.Thom. q.33.a.2. vers. Hæc sententia, ita ut jacet*, appellat *nimis falsam* doctrinam Suarezij *T.4. in 3.p. disp.44.sect.3.10.& 11.* scribentis, Episcopum per se loquendo non delinquere, si à civitate, in qua pestis serpit, discedat corporaliter, dummodò debitam sui gregis providentiam non relinquat, eò quòd neque quando adest, teneatur per se ipsum ministrare Sacramenta, nisi ubi nullus alius sacerdos adesset: nec teneatur ad residendum in uno, & eodem loco, sed in sua Diœcesi, possitque à loco pestilenti discedere, & in alio suæ Diœcesis manere: si autem contingat, pestem per totam Diœcesin serpere, aut non possit in tota illa tutò manere, non fore contra præceptum de residendo pro tunc, habitare in aliquo loco vicino Diœcesi, quoad fieri possit, & inde attendere ad bonum regimen Diœcesis, providendo ovibus in necessariis, quantum potuerit, quia præceptum illud non plus obligat, quàm ratio justitiæ, & charitatis natura obliget: hæ autem virtutes in illo casu non obligant ampliùs, quia solùm obligant ad residendum propter spirituale remedium ovium: ad hunc autem finem expedit tunc, ut pastor superior, & architectonicus sit in loco tuto, tum ut possit ovibus meliùs providere, tum etiam ut se ad ovium salutem, & commodum meliùs conservare possit.

145 Totum hunc discursum P. Suarezij describit verbatim Nugnus, subditque suam glossam his verbis: *Hac sententia ita, ut jacet, mihi nimis falsa videtur, & nimiam licentiam pastoribus concedens.* Subdit autem: *Credo, quòd Episcopus non teneatur tantùm manere in civitate, in qua pestis grassatur, sed etiam quòd debet multoties exire per vicos, & plateas illius civitatis, ut multa videat, & agenda cognoscat per seipsum.*

146 In eadem *quæst. 33. a. 1.* appellaverat etiam *nimis falsam doctrinam* ejusdem Suarezij scribentis: *Vix posse esse in infirmo contemptum Extremæ Unctionis sine errore, vel hæresi circa hoc Sacramentum.* Eadem *q.33. cit. a.2. vers. Ista sententia semper.* de opinione ejusdem P. Suarez, quatenus negat *cit. sect.4. in fin.* parochos *absolutè* teneri hoc Sacramentum ministrare cum morali periculo vitæ, fert hoc judicium: *Ista sententia semper visa mihi fuit falsa, & impia.*

147 Ignoro sanè, quo felle amaritudinis irritatus illeverit chartæ hasce censuras Nugnus. Equidem prima sententia Suarezij de Episcopis non permanentibus in urbe infecta, nec visitantibus vicos, & plateas, ut vult Nugnus, probatur non solùm illâ tam sapienti ratiocinatione Suarezij, sed exemplo infinitorum quodammodo Episcoporum, Archiepiscoporum Germaniæ, Italiæ, Hispaniæ, Galliæ, adde & Pontificum Romanorum, quos hæsisse in luto peccati mortalis, quamdiu aut illam platearum lustrationem omiserunt, aut etiam se receperunt ad loca suæ Diœcesis sana, nemò sanus dixerit. Summi Pontifices sunt Episcopi Romani, ergo, judice Nugno, omnes illi addicendi Oreo, qui peste toties populante urbem, receperunt se in Castellum Gangolpho, aut non visitârunt aliquoties vicos subjectos montibus Capitolino, Tarpeio &c.

Dum hæc commentabar pro altero typo, 148 lues maligna terrebat, ac divexabat varios Episcopatus nostræ Germaniæ; nullus è talibus Præsulibus, eorúmve Theologis, aut sciebat, aut credere quidquam volebat de illa Theologia Nugniana; atqui qui contra omnes loquitur, non bene loquitur, inquit Baldus *Lib. 2. Cons. 112.* Fateor, Sanctos Gregorium Thaumaturgum, Cyprianum, Gregorium Magnum, Carolum Borromæum, plus etiam præstitisse in hoc genere, quâm exigat M. Nugnus, at etiam compertum habeo, præstantes religione, & eruditione Theologos Romanos, Mediolanenséque censuisse, nequaquam fuisse Parochum obstrictum, ut ipsemet exhiberet afflatis illo veneno Sacramenta, sicuti videre est apud P. Theoph. Raynaudum *Lib. de Martyrio per pestem. p.3. c.4.*

Quod autem superaddit Suarez de Episcopi 149 commoratione extra Diœcesin, attamen in loco vicino, difficilius, quàm reliqua, videri potest expendenti solùm partem illius doctrinæ; at satis plana res est, si totam. Etenim P. Suarez, ut fideliter describit Nugnus, eam licentiam absentiæ expressissimè restringit hac clausulâ: *Dummodo debitam sui gregis providentiam non relinquat*; ex qua sic arguo: Nemo nisi passionatus vocabit *nimis falsam* doctrinam ita sonantem: Episcopus potest salvâ conscientiâ tempore pestis totum Episcopatum populantis, se recipere ad locum vicinum Episcopatui, *dumodo debitam* NB. (hanc conditionalem esse Chimericam malè scribit Nugnus) *sui gregis providentiam non relinquat.* Hanc doctrinam damnavit ut *nimis falsam* Nugnus. Ergo. Et nunquid facilè fieri potest, 150 ut talis Episcopus relinquat in Episcopatu Vicarium Generalem, qui æquè, aut etiam magis prospiciat bono publico, quàm ipse Episcopus? Quis, amabo, tunc obligabit hunc, ut cum periculo morali persistat in Diœcesi? An non ex ejus morte plus damni, quàm ex commoratione in aliqua specula vicinissima Episcopatui consequetur? Ubi difficultas occurrit,

rit, semper accipiendum est illud, quod minus habet de periculo, inquit S. Thomas *3.p.q.83. a.6. ad 2.* Atqui minus de periculo publici boni habet (relicto gnavo Vicario) commoratio Episcopi in loco vicinissimo Diœcesi, ex quo, ut supponit apertè Suarez, possit, velitque melius, & constantius providere ovibus, quàm perseverantia intra Episcopatum, igitur Nugnus non debuit nimiæ falsitatis appellare opinionem Suarezii negantis, Episcopum acturum contra præceptum de Residendo, si in circumstantiis, quas hic & superius *expressè* vel *implicitè* indicavit Suarez, aliquantisper exeat extra Episcopatum. Certè Chapeaville relatus suprà *num. 121.* cum aliis permittit Parocho emigrationem è propria parochia; quidni ergo Episcopo ex Episcopatu? An non ipse Doctor Angelicus 2. 2. *q. 185. art. 5.* sic generatim scribit? *Si subditorum saluti sufficienter in absentia Pastoris, per alium provideri possit, tunc licet pastori, propter personæ periculum, gregem deserere.* Quod etiam probat auctoritate S. Augustini, statuens hypothesin eventûs non utique impossibilis.

151 Jam verò quòd idem Doctor rursum *nimis falsam* appellitet doctrinam ejusdem Suarii scribentis *cit. disp. 43. sect. 1. n.6.* contemptum Extremæ Unctionis *Vix* posse esse sine errore, plane fallit Lectorem. Suarez enim disertè loquitur de illo contemptu, qui provenit ex parvipensione Sacramenti, & fructuum ejus; atqui si vel ipse Nugnus, vel alius quispiam diceret, scriberétve Hispali, aut Romæ, à se contemni Sacramentum Extremæ Unctionis, & ideo contemni, quòd parvi pendat illud & fructus ejus, citaretur ad tribunal sacræ Inquisitionis tanquam graviter suspectus de hæresi; ergo rectissimè scripsit Suarez: *Hic modus contemptûs Vix* (id est difficulter valde) *potest in aliquo reperiri, nisi laboret aliquo errore, vel hæresi circa hoc Sacramentum.* Quid unquam verius scripsit Nugnus? An non omnis, qui parvi pendit Sacramentum istud, & præstantissimos ejus fructus, quos inter est sæpissime prima gratia, sanitatisque corporalis restitutio, laborat errore aliquo? Potéstne quis perspectam habens præstantiam, aut primæ, aut etiam secundæ gratiæ, hanc parvi pendere? Unde meritò Palaus *expressè* apud D. Reding *Tom. 5. q. 11. a. 4. Controvers. 2.* tacitè subscribentem, adhæret Suarezio.

152 Denique quo jure idem Cato Censorinus inurit turpissimam notam impietatis illi pronuntiato Suareziano: *Parochus absolutè non tenetur Sacramentum Extremæ Unctionis ministrare cum morali periculo vitæ.* Etenim in primis hæc doctrina est multorum gravissimorum authorum, & ipsius Gregor. XIII. ut paulò pòst videbimus. Deinde Suarius per voculam *absolutè* intelligit communem morem administrandi hoc Sacramentum, qui est, ut detur paulò post jam recepta Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, ut seipsum explicat hic Doctor eâ ratione, qua probat illud effatum, & disertè præmiserat *sect. 1. n. 8.* esse *seclusâ rationabili causâ, servandum istum ordinem, utpote quem observet consuetudo Ecclesiæ.*

Quis verò damnet me impietatis, si apertè scribam: *Parochus absolutè*, id est, *quando jam paulò antè munivit juxta morem Ecclesiæ pestiferum duobus Sacramentis Ecclesiæ, non obligatur cum morali periculo vitæ addere tertium?* 153
Excipe, (hanc exceptionem ne *implicitè* quidem inficiatus est Suarez,) nisi adsit peculiaris ratio, ob quam meritò suspicetur, aut credat Parochus, infirmum verè indigere hoc Sacramento; ut quando jam intercessit octiduum à sumpto Viatico, & æger valde impatientem se gessit, ideóque in remedium animæ postulat instanter hoc Sacramento roborari. Equidem Diana *P. 5. Tr. 13. Res. 53.* describit declarationem Gregor. XIII. ac literas ad S. Carolum Borromæum, ob quarum Authoritatem ipse cum Majolo, Benzonio, Philiarcho, aliis contra Marchant. Filliuc. alios *absolutè* negat, parochum teneri in articulo mortis tempore pestis ministrare Eucharistiam (minor est ratio, majus periculum Extremæ Unctionis) suis parochianis. Idem de ipsamet Extrema Unctione inficiatur Caramuel suprà relatus, & Chapeaville *cap. 5. q. 2. fin.* ubi judicio Medicorum est aliquod periculum. Idem sapientissimus Princeps Abbas D. Augustin. Reding *loc. cit. art. 5. Controvers. 2.* id optimè probans, & pro ea doctrina citans cum Suarez, Filliucium, Amicum, Castropalaum, Dianam, & recentissimum Gonetium. Quàm effrontem esse oportet calamum damnantem impietatis tot, ac tantos? Vide etiam Hauckium *in Epinomia verb. Extrema Unctio. num. 47. & 48.* Et verò illâ Epistolâ probatur fortiter, Parochum neque per se, neque per alium obligari ad ulla alia Sacramenta, quàm Pœnitentiæ, & Baptismi ministranda tempore pestis, nisi videlicet iis, qui peculiariter indigent; quod ego censeo omnino verum saltem de Extrema Unctione, utpote in cujus ministratione est præsentius periculum, quàm in aliis, & quæ communiter est minùs necessaria, incertiùs consecutura effectum, quàm illa duo Sacramenta; inde què probo ulteriùs irrefragabiliter; quia certum est, Parochum in casu Sueziano non obligari nisi ut Parochum; nec enim aut Nugnus, aut alius sapiens mihi, qui non sum parochus, imponet sub mortali onus ministrandi cum periculo mortis hoc Sacramentum illi, de quo loquitur Suarez, à nobis verè explicatus; atqui Parochus, ut Parochus non obligatur sub mortali, aut etiam veniali, præstare tunc id officii; quod sic ostendo. Nam obligatio Parochi, ut Parochi oritur ex justitia, ut notant omnes; atqui nullus Parochus communiter loquendo tenetur ex justitia sese offerre morti pro illo ægro, de quo disserimus cum Suarez.

156 Hoc assumptum demonstratur; nam obligatio justitiæ erga aliquem cessat, ubi cessat voluntas alterum obligandi; quia quisque juri suo renuntiare potest *cap. Ad Apostolicam. De Regul.* atqui voluntas obligandi cessat, vel planè in omnibus, vel certè in plerisque (à quibus tanquam à potioribus denominatio fieri debet) similibus illi infirmo, quo de disserimus; si enim diceretur tali: Quandoquidem es Sacramentis Pœnitentiæ, atque Eucharistiæ non solùm emaculatus, sed etiam viaticatus ad iter æternitatis, & quidem non sine periculo tui pastoris, nec habes jam, quod graviter tuam premat conscientiam, utique non cupis urgere eundem Dominum Parochum, urbi, aut communitati tam utilem, aut necessarium, ut cum discrimine morali vitæ propriæ, vel cum aliorum dispendio verosimili ad te ventitet. Si, inquam, ego ita alloquerer singulos è viginti decumbentibus ex peste, atque constitutis eo modo, quo esse supponimus illum, de quo Suarez, atque plurimi alii sapientes scribunt, fortè non esset ex illis vicenis reperire unum, qui non esset mox dicturus: *Absit à me tam indiscreta cogitatio: Vita Parochi debet reservari aliis, fortè magis opus habituris, quàm ego.* Hoc, puto, si expendisset Nugnus, non dedisset nonnullis novam occasionem jure post Dianam *P. 10. Tr. 12. Ref. 58.* scribendi, esse *nimium in censurandis aliorum opinionibus.*

SUBSECTIO IV.

Quatenus Regulares & Canonici obligentur administrare Sacramenta.

SUMMARIUM.

Regulares quatenus teneantur in necessitate ministrare Sacramenta? 157. *&* 158.
Quatenus alii? 159. *& seqq.*
Et singulariter Carthusiani? 161.
Quid si nequeat sine periculo contagionis audiri tota confessio? Ibid.
An Canonici teneantur in urbe infecta peste remanere adjuvandos moribundos? 162. *& seqq.*
Casus, quo haeretici milites solebant obtruncare omnes sacerdotes repertos in pagis. 165.
An potuerint tunc deserere suas oves? 166.
Nemo constitutus in peccato mortali tenetur se exponere Martyrio pro spirituali salute proximi. 167.
Refellitur quoddam Baldi dictum 168.
Quid si major pars parochianorum remanet in pago tempore persecutionis militaris, an & remanebit parochus? 171.
Quid aget, quando urbs capitur vi, & obtruncantur obvii? 173.
Declaratur insigni facto cujusdam è Societate Iesu. 174.
Casus B. Pauli Michi perrumpentis per satellites, ut baptizaret ethnicum, qui ducebatur ad locum supplicii. 176.
Quatenus hoc exemplum sit imitandum parochis, scientibus, aliquem haereticum, vel catholicum detineri in carcere haeretico cum periculo mortis? 179.
An B. Paulus Michi fuerit obligatus agere, quod egit? 180.
Resolutio ad hoc quaesitum data applicatur Germanis sacerdotibus, scientibus Judaeos, Turcas, Haereticos capite damnatos carere salutis remediis. 181.
An mutato habitu, & succincti gladio teneantur adire istos? 182.
Singulariter quid agendum, quando Catholicus detinetur in carcere haeretico? 184.
Quae obligatio incumbat tunc Episcopo? 185.
Pœna parochi, cujus incuriâ moritur quis absque Sacramentis. 187.

An solis animarum Curatoribus sit praescripta lex de ministrandis in necessitate Sacramentis? 157

℟. I. Sacramentum Baptismi tenetur quilibet ministrare extremè periclitanti; sicut ex communiore sensu DD. ostendemus *in Alphab. Baptiz. Cas. 7. n. 224.*

II. Omnes Sacerdotes Regulares, & seculares tenentur in articulo mortis Eucharistiam ministrare, deficiente Parocho, illi, qui aliud Sacramentum non accepit, nec accipere potuit. Ita P. Escobar *in Theol. Moral. L. 20. problem.* 104. Ratio est, quia tunc videtur valde urgere necessitas spiritualis; consequenter dicendum erit, eandem iisdem obligationem ungendi extremè incumbere absente parocho, quando infirmus nullum aliud Sacramentum recipere potest; tunc enim tanta urget necessitas, quanta pro Eucharistia.

III. Tempore pestis Prælatus Religiosus nequit fugere deserto Conventu; ejus autem subditi tenentur ipsi parere mandanti curam corporalem domesticorum, non verò externorum peste infectorum; sicut nec monachi ex ejus mandato ministrare externis Sacramenta (nisi in verè extrema necessitate) Ecclesiæ; at Mendicantes obligantur etiam cum periculo vitæ, si desint alii, nec haberi queant etiam pecuniâ conducti, potéstque & debet Prælatus Religiosus id ipsis præcipere; qui tamen imprudenter aget, si destinet meticulosiores, Ordini utiliores, præ minùs utilibus, minùs obnoxiis concipiendæ pesti. Hæc omnia tradit P. Sanch. *L. 6. mor. c. 2. n.* 55. *& seqq.* post Rodriq. Attamen nostræ historiæ, & Annales suppeditant nobis sexcenta exempla præstantissimorum eruditione, & talentis gubernandi Virorum, qui summis precibus extorserunt à Moderatoribus copiam sese totos impendendi, & superimpendendi huic ministerio, dignissimo palmæ propriè dicti, ut piè creditur, Martyrii. 158

IV. Non tantùm est certum ex iis, quæ *in Alphabeto Confessar. Cas.* 3. dicemus, quemlibet, saltem non præcisum sacerdotem esse, 159

ido-

idoneum ministrum Pœnitentiæ in articulo mortis, sed etiam vero simillimum, si non certum, quemlibet obligari ad excipiendam, deficiente omni alio sacerdote, Confessionem moribundi; omnes enim DD. meritò præferunt necessitatem Confessionis duorum priùs indicatorum Sacramentorum necessitati.

160 V. Unde Chapeaville c. 3. q. 3. pronuntiat, peccare mortaliter quemlibet sacerdotem, cujus tergiversatione fit, ut infirmus decedat sine Confessione, & loquitur *expressè* de tempore pestis, non tamen de jam correptis peste.

161 *Quidsi ergo nonnemo vitæ satis solutæ, datis pœnitentiæ signis, privetur subitò omni sensu? an tenebitur sacerdos Carthusianus, Stylites, inquam, Mysticus, ut sanctissimum Patriarcham Brunonem appositè nuncupat* in Trinitate Patriarcharum P. Theophilus Raynaudus, *seu prodire è dilecta sibi eremo, seu descendere è sua columna, ut tunc fungatur officio parochi?*

R. Tenebitur, si nemo alius haberi queat, juxta relata paulò superiùs ex P. Sanch. Ratio est, quia status Religiosus neminem facit eximium à legibus naturalibus, qualis est de succurrendo versanti in tanta necessitate. Confirmantur ista iis, quæ suprà *n.* 128. retuli ex Chapeaville.

At *eritne tunc necessariò excipienda tota Confessio?* Nos *in Alphab. Confitent. n.* 453. cum P. Tannero negabimus, casu, quo adest singulare periculum contagionis; negat, & P. Vasquez *Tom. 4. in 3. p. q.* 91. *ar.* 2. *dub.* 2. casu, quo confessarius timeret multùm probabiliter infectionem. At verò Hauckius *in Epinomia, Verb. Absolutio n.* 17. referens mendosè (per typothetæ oscitantiam) locum Vasquezii, dissentit fusè ab illo, eò quòd confessarius teneatur ex charitate procurare etiam cum periculo vitæ integritatem Confessionis. Ast ego non recedo à Tannero, Vasqueziόve.

162 VI. Nemo nisi adsit titulus voti, aut beneficii, tenetur cum vitæ periculo munire Sacramentis illos, qui se possunt cum divino (intellige ordinario) auxilio eripere ab interitu æterno; quia tales absolutè non egent alienâ operâ. Sic resolvit P. Hurtadus de Mendoza 2. 2. *disp.* 14. referente Dianâ *P.* 5. *Tr.* 13. *Ref.* 24 & subscribentibus plurimis, qui in tractatibus, seu disputationibus de charitate inficiantur, quemquam præter parochos &c. obligari, vitam suam exponere periculo, propter proximum laborantem solâ gravi necessitate. Addit autem idem Hurtadus, non solùm Curiones, sed etiam omnes alios beneficiatos, & nominatim Canonicos teneri remanere in urbe infectâ peste, eò quòd beneficia sint instituta ob subsidia spiritualia populi, qui illis tunc maximè egent. Ita Hurtadus non dissentientibus, assentientibúsve, aut ipso Dianâ, aut Caramuele *in Theologia Prætrintention. n.*

163 2106. Ego hanc doctrinam ita intelligo, ut Canonicis, & alia simplicia beneficia possidentibus tunc solùm incumbat obligatio subsistendi in tali loco, quando non adsunt sufficientes sacerdotes, aut Curati, aut Religiosi, offerentes se ad ista munia; nec dubito, quin Domini Canonici etiam Cathedrales habeant priorem, adeóque graviorem obligationem, quàm Religiosi, nam sæcularia beneficia respiciunt magis Sæculares, quàm Regulares.

At inquies: *Hæc de Canonicis doctrina est non modò inusitata, sed fortè etiam inaudita in Germania.* 164

Resp. Fortè (ut alias causas premam silentio) ideò, quia usus docuit, eorum operam haud esse necessariam, si loquamur de Canonicis Cathedralibus, nam multarum Collegiatarum omnes sunt *curati*, ut loquuntur, adeóque singuli pro Confessionibus excipiendis approbati. Quæ hìc dixi, sunt omnia conformia iis, quæ retuli ex Chapeaville.

Quæres: *Quid censendum de hoc*

Consilio in persecutione militari.

GRassabantur *Succi milites, & totum Rhenum suis armis occupaverant; manserunt nostri sine parochis, omni solatio destituti, nam & isti ubi ubi reperirentur, crudelissimè trucidabantur. Mascarinus oppidi N. Parochus petiit, sibi dari Regulam, ut sciat in quibus casibus teneatur favere proximo cum periculo.* 165

Sic proponit hunc Casum D. Caramuel *in Theolog. Prætrintention. n.* 2507. præmittens ei Titulum *Consilii in persecutione militari*, ac subdens suum consilium, judiciúmque; consistit autem illud (omissis, quæ addit de obligatione conservandi bona temporalia) in his punctis. 1. Parochus tenetur satisfacere officio suo etiam cum periculo mortis. 2. Quicunque homo privatus est in peccato mortali; excusatur ab obligatione exponendi se mortis periculo, quia charitas incipit à seipsa. 3. Nemo in peccato mortali constitutus tenetur se exponere martyrio pro salute spirituali proximi, tum quia multa requiruntur ad veram rationem Martyrii, quæ an hìc & nunc adsint, est sæpe incertum: tum quia dolores Martyrii sæpe sunt sævissimi, ideóque tametsi quis seriò proponat, omnia perpeti ad mortem usque, fieri tamen potest, ut succumbat; & quamvis ipsi probabile sit, se esse in statu gratiæ, etiam est probabile, quòd non sit in statu gratiæ, quia probabilitas afficit utramque contradictionis partem, ait *n.* 2521. hic Doctor. 4. Si præter mortis periculum etiam est periculum proximum peccandi mortaliter, nemo tenetur se exponere, ut si timeat, cruciatus fore majores, quàm ut ipse toleraturus sit, & probabiliter timeat, se deserturum fidem, si in manus Tyrannorum incidat, non tenetur tali periculo se exponere.

(margin numbers on right: 166 beside "Sic proponit", 167 beside "3. Nemo")

168 Hactenus sanum utique Caramuelis Consilium, nitens, quoad tria posteriora membra, illo principio generali, probato à S. Thoma 2.2.q.26.a.4. ejúsque commentatoribus, quòd scilicet homo teneatur in bonis spiritualibus, ad salutem necessariis diligere se magis, quàm alium, in horum quippe ordinata dilectione veritatem singulariter obtinet Axioma etiam receptum in scholis Jureconsultorum, quorum permultos Barbosa *Axiomate 42.* nominat: *Charitas bene ordinata incipit à seipso*; quod adeò verum esse, pronuntiat Baldus *Consil.424.* incip. *Factum super quo. n.3. l.4.* ut quis (ejus judicio) *ex charitate bene ordinata magis amet seipsum in ungue pedis, quam adversarium in vertice capitis.* Quod ego tamen judico, esse magis politicè, quàm Christianè dictum; ordinata quippe charitas Christianorum, nec minuitur ratione inimicitiæ, cùm scriptum sit: *Diligite inimicos vestros.* Matth. 5. nec impellit ad sua minora bona præferenda majoribus adversarii; cùm rursum scriptum sit: *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Luc.10. Porrò quod nominatus superiùs Doctor infulatus scribit de tractu Rhenano, idipsum memoro de Alsatico, Suevico, Bavarico, in quorum plurimis pagis non erat id temporis reperire ullum sacerdotem, partim quia vel gladio hostili, vel morbis erant sublati, vel etiam profugerant veriti crudelitatem militarem. Memini, fuisse non semel disceptatum, an excusandi essent, qui ob ejusmodi metum deseruêre suas oviculas? Ego salvo cujuscunque judicio.

169 Existimo primò, quando, ut crebriùs factum, omnes parochiani profugiunt è pago, pastorem non peccare sequendo suas oves, sed posse cum Sancto Joanne Eleemosynario, quem aliâ occasione refero *in Alphabeto Audientium sacrum, n.153.* dicere: *Ubi oves, illic & pastor*; licèt enim meritò timeat, ne Ecclesia sua indignissimè profanetur, polluatúrque à militibus heterodoxis, haud tamen tenetur cum vitæ periculo subsistere in loco; est enim *plerumque* incertissimum, an possit impedire id mali, etiamsi remaneat.

170 Debebit tamen omnes consecratas hostias absumere ipse, aut solus, aut cum aliis, etiam non jejunus, sed elicito actu contritionis juxta dicta *in Alphab. Sacrificant.* ac secum accipere sacra olea, calices, & corporalia, si possit; his quippe rebus indignissimè solent uti milites acatholici. Quòd si tamen speraret, se suâ apud ductorem illius cohortis, legionis &c. authoritate effecturum, ut parceret sacris rebus, utique teneretur adhibere eam authoritatem, esto non sine aliquo suo incommodo, cùm revera ipsum concernat cura, custodiáque sacrorum vasorũ. *Cap. Un. De offic. Sacrist. & Cap. 1. De offic. Cust.*

171 Existimo secundò, quando major pars incolarum remanet domi, debere & parochum vel remanere quoque, vel se recipere ad locum, è quo possit, velitque brevi redire. Ratio est, quia inter tot, qui remanent, sunt probabilissimè complures, qui vel extremâ, vel certè gravi necessitate laborabunt. Ergo in primis non licebit aufugere sine animo se brevi reddendi suis, propter solum metum contumeliarum, aliorúmque incommodorum morte minorum, aut morti comparari solitorum, ut comparatur mutilatio, gravis vulneratio, tortura illata per aquæ infusionem violentam in ventrem, aut per funiculos circum caput contortos, donec ferè extrudantur oculi. Deinde oportebit etiam cum metu hujusmodi malorum redire, si adsit moralis spes ministrandi aliquamdiu tectè Sacramenta necessaria. Imò etsi timeatur, ne reverso mors infe- 172
ratur, attamen non nisi post navatam aliquot moriturientibus operam pastoralem, obligabitur redire. Ita sanè sentire debent omnes, quos suprà retulimus, imponentes obligationem Sacramenta ministrandi tempore pestis, apertéque sequitur ex utraque Regula Caramuelis productâ *num.136.* & verè plerique omnes, qui scribunt de charitate debita proximo, exprimunt, parochum non posse fugere tempore pestis, nec ullus eorum excipit sævissimam. Foret mihi pronum nominare 20. aut 30. Doctores ita scribentes. Atqui eadem est ratio sævissimæ pestis, quæ hostilis incursionis. Unde

Existimo tertiò, quando aliquod oppidum, 173
aut urbs capitur armatâ manu, obtruncantúrque, ut fieri amat, omnes obvii, turpissimè impingere in debitum pastoralis muneris parochum, qui statim salutem quærit in pedibus, aut ad latebras confugit, si quidem sperare queat, se, antequam obtruncetur, dispositurum esse ad Christianam mortem aliquot è suis parochianis. Ratio est, quia tunc, vel maximè bonus pastor debet ponere animam pro ovibus præservandis à morte non temporali, sed æterna; ergo imitandus is, quem exhibet hic

Casus Novæ Franciæ.

Cum Iraquani, gens assueta vorandis car- 174
nibus humanis, inexplerati, atque armati irrupissent in pagum Neophytis Christianis refertum, P. Ant. Daniel Soc. Iesu sacerdos, qui eos genuerat in Christo, tametsi facilè poterat vitam servare fugâ, ad quam invitabatur à multis, attamen sui negligens, atque recordatus nonnullorum senio, atque ægritudine confectorum, quos diuturnâ operâ Baptismo paraverat, accurrit ad mapalia, abluit eos, aliósque sacris undis, deinde ad ædem sacram refertam catechumenis, & Christianis advolat, quos dum parat ad cruentam simul felicémque mortem, obruitur sagittis ab ingruente hoste atque medium pectus glande ferreâ trajectus occumbit.

Est

175 Est hoc breviarium illorum, quæ ego de hoc Christiano Heroë olim scripsi in *Narratione Historica Novæ Franciæ*, seu Canadæ, ut nominant Galli. Ejusmodi irruptiones in terras Catholicorum fiunt crebrò à Turcis, ac Tartaris, & prô dolor! experti fuêre proximo bello Turcico Moravi, multis suorum interfectis. Quid tunc egerint Parochi, Religiosive, me latet; certum mihi est, potuisse tunc facilè fieri, ut pastores nonnulli obligarentur, confiteri volentibus aures præbere, etiam cum evidenti periculo incidendi in barbaras, cruentásque manus Tartarorum. Qui inter illos habebant conscientiam gravatam peccatis, nec valebant, sicut aliquibus difficillimum est, disponere se ad perfectam contritionem, poterant se confestim mandare fugæ, de aliis judicavit jam supremus arbiter. Casus ille Novæ Franciæ dat occasionem resolvendi Casum frequentem, ab aliis tamen præteritum, comprehensum verò hoc

Casu Japonico.

176 P*Aulus Michi Soc. Iesu Concionator ferventissimus, etsi necdum sacris initiatus, natione Japon, decem circiter diebus, priusquam pro fidei Catholicæ prædicatione comprehenderetur, ac postea cruci alligatus, ferro in cor adacto perimeretur, ideo in syllabum Sanctorum Martyrum relatus ab Vrbano VIII. incidit in turmam lictorum educentium foras quempiam, nescio cujus sceleris reum, ut capite truncaretur; penetravit per eosdem satellites ad reum paganicis superstitionibus innutritum tantóque spiritûs ardore hortatus ad Christianam Religionem amplectendam fuit, ut annuerit, publicè professus fuerit fidem Orthodoxam, atque tinctus aquâ baptismali sanguine crimina expiârit.*

177 Quæri potest 1. *An tunc S. Paulus Michi obligatus fuerit rem tantam aggredi cum discrimine mortis.* 2. *Quid oneris incumbat nostris in Europa sacerdotibus Curatis, & non Curatis, quando occurrunt casus utcunque similes huic Japonico?*

178 Contingit enim omnino persæpe, ut in oppidis heterodoxorum vicinis uni, pluribúsve locis Catholicis, ad fatalem arenam supplicii extremi deducantur rei variorum criminum; intérque hos alii heterodoxi, alii orthodoxi, visitante in carcere, comitante ad feralem locum Ministro acatholico; an non obligantur sub mortali peccato sacerdotes vicini, & singulariter parochi illorum catholicorum operam cum vitæ periculo dare, ut possint illos reos accedere, & inducere saltem ad confessionem faciendam?

179 Si hæc quæstio resolvenda sit ex sola praxi nostræ Germaniæ (credo esse eandem Galliæ, Poloniæ, Hungariæ) neganda erit ejusmodi obligatio; neque enim ego, aut alii, quos interrogavi, testari queo, solere id operæ dari. At verò si respondendum sit, ut certè debet, ex principiis Fidei, ac Theologiæ, aliter loquendum fortassis erit.

Dico igitur I. S. Paulus Michi obligabatur 180 sub mortali agere, quod egit, & similiter alii omnes in similibus eventibus, circumstantiisque. Ratio est, quia quisque tenetur proximo in extrema necessitate spirituali constituto succurrere, saltem quando potest sine periculo mortis, ut tradunt omnes DD. post S. Thomam *2. 2. q. 26. a. 5.* potuit verò ille, quo de loquimur, verbi divini ferventissimus præco, ut non modò docuit eventus, sed etiam quia in primis ferè certus erat, suum zelum non allaturum esse sibi mortem, etenim tyrannus Japoniæ utebatur id temporis magnâ dissimulatione erga homines Societatis. Deinde usu didicerat, Dominum Deum solere suis hortationibus addere vim magnam: Ad hæc ille miserrimus homo versabatur in prorsus extremo discrimine mortis æternæ: igitur S. Paulus Michi reddidisset se in Japonia indignum & palmâ Martyrii, & coronâ gloriæ æternæ, si non egisset, quod egit. Ergo nos Europæi audie- 181 mus illam terrificam vocem: *Discedite à me maledicti*, si quando Turcæ, Judæi, Ariani, Lutherani, Calvinistæ, quibus sumus permisti, deducendi sunt, aut reipsa deducuntur ad patibulum, rogum, rotam &c. non conemur omni, qua possumus, ratione penetrare ad illos, atque ipsos imbuere fide catholicâ, si quidem conveniant hæ duæ circumstantiæ. 1. Quòd ii habeant certò, sicuti sine dubio habent, opus nostrâ operâ, cùm revera ignorent media necessaria ad salutem. 2. Quòd *moraliter* certi simus, operam nostram reipsa illis profuturam ad vitam æternam, adeóque non fore inanem in Domino; si enim hæc duo *moraliter* certa sint, tenebitur quisque sacerdos sæcularis, aut Regularis, etiam cum discrimine vitæ accedere tales, evangelizare Christum, prædicare verba salutis, & ministrare Sacramenta, tempori & loco convenientia, sicuti ex communi scribentium *in citatam quæst. 26.* S. Thomæ tradit Ferdinandus de Castro Palao *De Charit. disp. 1. p. 5.* Juxta illam Apostoli Ioan. *Epist. 1. c. 3.* firmissimam consequentiam: *In hoc cognovimus Charitatem Dei, quia ille animam suam posuit pro nobis, & nos debemus pro fratribus animas ponere.*

Ergo, inquies, *debebit homo Religiosus depo-* 182 *nere tunicam, appendere ensem ad latus, si aliâ ratione nequeat penetrare in carcerem, aut per turbam satellitum; esto post, feliciter obitam legationem, qua fungebatur pro Christo, mox obtruncetur?*

Resp. Est tam consequens, quàm ipsa consequentia verissima; consequens autem apud nos Germanos, & probabiliter etiam apud alios

lios Europæos ideo propè inauditum, quia alii ignoravêre, aut non consideravêre hanc Theologiam, alii ejusdem, non ignari, vel trepidaverunt timore, ubi non erat timor, vel nesciecrunt, ut rarissimè sciunt, adesse utramque ex duabus circumstantiis indicatis.

183 Dico II. Quando est tantùm probabile, quòd talis Judæus, Turca, Hæreticus, sit revera admissurus in animum verba Catholici sacerdotis, non habet hic obligationem se conjiciendi in periculum mortis, mutilationis, aliorúmve malorum solitorum æquiparari morti. P Tannerus *Tom. 3. disp. 2. q. 3. dub. 4. n. 62.* testans, id supponi ad omnibus. Et ratio est, quia si est tantùm probabilis spes juvandi in actu secundo, est etiam probabilis desperatio, juxta veram *plerumque* argumentationem, quam *n.* 167. retulimus ex Caramuele; atqui talis obligatio foret nimis difficilis in probabili, seu prudenti desperatione.

184 Dico III. Quando quis Catholicus, vel apostata à fide detinetur ob delicta in carcere hæretico, afficiendus extremo supplicio, tenetur ejus Parochus etiam cum periculo vitæ ministrare ipsi Sacramentum Pœnitentiæ, si possit. Ita sanè in specie respondit Caramuel ad Casum Pateticum Catholici seu latronis, seu furis capti ab Hollandis, quem describemus *Tract. 8. Cas. 1. num. 29.* sequitúrque apertè ex ejus, aliorúmque doctrinâ relatâ superiùs *n.* 114. atque approbatâ etiam à Gregorio de Valent. *Tom. 3. in 3. p. disp. 3. q. 4. p. 3.* Tannero *loc. cit.* cæterisque pronuntiantibus, parochum teneri etiam cum vitæ periculo succurrere, adeóque ministrare Sacramenta suis parochianis constitutis in gravi necessitate spirituali; sunt autem sine dubio omnes tales in tali necessitate constituti, nam ut suprà diximus, & notant etiam hi duo postremi authores, gravis necessitas spiritualis est tunc, quando quis valde difficulter potest sine alieno auxilio facere necessaria ad salutem; sicuti difficillimè faciunt tales seu apostatæ à fide, seu etiam Catholici, præsertim quando hi à præconibus hæreticis incitantur ad deficiendum à vera Religione, spe aut veniæ, aut lenioris supplicii.

185 Dico IV. Hac ipsa obligatione devincti sunt Episcopi in simili eventu. Ita omnes, quia ipsis principaliùs incumbit cura supremæ salutis Diœcesanorum, quàm parochis. Adeòque quando novit Episcopus, unum aliquem è suis Diœcesanis detineri ob crimina in aliquo carcere hæretico, non implebit doctrinam à S. Thoma, omnibúsque Theologis traditam, si non severè mandet, inquiri diligenter valde, an non sit modus, aut ratio perveniendi ad illum miserabilem hominem, corruptis pecuniâ custodibus, veste mutata, vel aliâ ratione; comperto autem posse revera id fieri, cum intento emolumento spirituali, mandabit illius parocho etiam sub pœna privationis beneficii, ut id in se suscipiat; si nequeat quemquam reperire, qui id præstare velit, subibit ipse onus. Fateor, ea, quæ hîc scribo, esse planè nova (quoad tantam specificationem) in libris Casistarum, at sunt antiquissima in Evangelio, & duabus tabulis Decalogi, inque Summa S. Thomæ.

Dico V. Licèt hæc sint *per se* vera, verissima, 186
per accidens tamen crebrò cessat hæc obligatio. In primis quia sæpissime ignoratur ejusmodi captivitas, præsertim ab Episcopis, quorum potior cura esse debet circa commune bonum alicujus urbis, aut provinciæ, quàm privatarum personarum. Deinde sæpe desperatur non sine causa de possibilitate accessûs, aut effectûs. Adhæc si vel mea opera aliis sit magis utilis, aut necessaria, vel alioqui majus damnum aliis, vel reipublicæ ex subventione oriturum sit, majúsve aliud bonum impediendum, tum potiùs minus illud malum permittetur, ut evitetur majus. Ita loquitur P. Tannerus *cit. q. 5. de Charitate dub. 4. num. 63.*

Quæritur postremò, *Qua pœnâ puniendus parochus, cujus culpâ fit, ut parochianus decedat sine Sacramentis?* 187

Resp. Arbitraria; etenim nulla certa pœna est in Jure statuta pro tanto crimine; ergo illam augebit, vel moderabitur Ordinarius, habito respectu ad negligentiam parochi, necessitatem Sacramenti, salutémque animarum. Barbosa *De Parocho part. 2. cap. 17. n. 45.* post Ugolinum *De Offic. Episc. cap. 15. §. 12.* subdentem, hoc intelligi de solis Sacramentis necessitatis, ut Baptismo, & Pœnitentia.

Quid si verò Parochus nolit fungi hoc officio, nisi acceptâ pecuniâ?

Resp. Simoniæ reus erit, si eam petat ut pretium Sacramenti, aut laboris essentialiter annexi ministrationi Sacramenti. *cap. Quidquid. 1. q. 1.* secùs si exigat propter laborem extraordinarium, aut ex vi legitimæ consuetudinis, communiter in eo fundatæ, quòd reditus annui non sufficiant sustentando decenter parocho, administranti Sacramenta, justè petat aliquid in sustentationis partem. 188

Hæc sufficiunto de obligatione ministrandi Sacramenta, erit fortè qui nonnulla ex his pleniùs illustret. Interim vide *in Alphab. Baptiz. n. 237.* an parochus teneatur, cum periculo mortis spiritualis ministrare Baptismum? 189

SECTIO V.

An, & quatenus obsit valori Sacramentorum error Ministri?

SVMMARIVM.

Error Ministri quatenus obsit valori Sacramenti? 190.

Casus Calvinistæ baptizantis cum errore in fide. 191.

Quis-

190 TRiplex potissimum error tenet quandoque Ministros Sacramentorum.

Primus circa fidem Orthodoxam de ipsis Sacramentis, eorúmve partibus, ut quando non credunt, Sacramenta esse verè Sacramenta, esse effectiva gratiæ, Spiritum Sanctum procedere non à solo Patre &c.

Secundus circa grammaticalem significationem formæ sacramentalis, ut quando imperitus linguæ latinæ existimat verbum: *deliquisti*, positum in forma Extremæ Unctionis, significare idem, quod *dereliquisti*, & ideo extremè aliquem ungens per verbum *deliquisti* cogitat solùm de rebus illicitè derelictis per visum, auditum &c. Qua ipsâ de re adferam *Tr.* 8. *n.* 811. Casum Observandum.

Tertius est error circa personam, ut quando baptizas filium Caji, ratus esse filium Titii. De primo horum trium errorum fit sequens.

Casus Calvinisticus.

191 *ANno superiore accessit ad sacros Inquisitores quidam ex hæreticis Transalpinis, reconciliationem exposcens cum Ecclesia Catholica, dubitatúmque fuit, an esset rebaptizandus. Ipse narrabat, se audivisse, baptismum solere ab illis Ministris conferri sic: Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti secundùm authoritatem, quam mihi tribuit Calvinus.* Ita refert P. Thom. Tambur. *De sacram. L.* 1. *c.* 1. §. 2. *n.* 7.

Ratio dubitandi poterat esse multiplex. 1. quòd viderentur illi ministri nolle aliter conferre Baptismum, quàm ex potestate concessa à Calvino, quæ quia nulla erat, consequenter & Baptismus ille nullus erat 2. quòd viderentur velle conferre secundùm fidem, quam de Baptismo habuit Calvinus; qui quidem credidit, Baptismum esse nudum symbolum significans duntaxat, nihil autem operans, ut testatur Card. Bellarm. *De Sacram. q.* 1. *c.* 16. & alii. 3. quòd viderentur illi ministri baptizâsse in, & cum ea fide, quam de Divinis Personis habuit impius Calvinus; qui quidem credidit de Deo, diabolum, & homines ab eo destinari, concitari, cogi efficaciter ad peccandum: Dei Filium esse à semetipso, esse Patri subjectum etiam secundùm divinam naturam; esse non nisi impropriè Creatorem cœli, ut ostendit ex ejus verbis Thomas Bozius *De signis Eccles. lib.* 3. *signo* 2. *cap.* 5. 192

Quæritur igitur in hac Sectione I. *An Ministri error circa Sacramenta ipsa, corúmve effectus, & formam &c. Irritet Sacramenta?* 193

Resp. Cum S. Thoma 3. *part. q.* 64. *a.* 9. Dominico Soto *in* 4. *dist.* 1. *q.* 5. *a.* 9 & aliis omnibus, quandóquidem Minister Sacramenti est in Sacramentis conferendis solùm instrumentum Christi, si verè intendat facere, quod facit Ecclesia, confert validè Sacramentum, qualicunque errore in fide laboret. Et verò præsumitur quisque etiam hæreticus velle facere id, quod facit Ecclesia vera, seu quod Christus instituit, quia nemo etiam inter hæreticos est tam insanus, ut nolit facere actum validum; quem revera vult facere, inquit Lugo *disp.* 8. *sect.* 3. *n.* 1. 194

Excipe 1. Nisi aliunde, quàm præcisè ex ejus hæretica professione suppetat ratio dubitandi de illa intentione, ut quando constat, esse veneficum, qui multos baptizavit in nomine cacodæmonis, juxta dicenda *in Alphab. Bapt.* 195

Excipe 2. Nisi suam hæresin ita exprimat verbis, ut per illam expressionem falsificet formam. S. Thomas *q.* 60. *a.* 9. ut si Calvinista dicat: Te baptizo in nomine Patris, & Filii *subjecti Patri quoad utramque naturam.*

Excipe 3. Nisi formæ addat aliquid, eam quidem non falsificans, sed tamen tanquam essentiale, ratus spectare ad essentiam S. Thomas *ibid.* ut si Ministri illi Calviniani illam ineptissimam appendicem: *secundùm authoritatem, quam tribuit Calvinus*, addidissent, rati esse de essentia formæ; ita autem rati, ut nollent conferre 196

ferre nisi dependenter ab hac appendice, juxta ea, quæ dicam, & dixi *in Alphab. Baptiz. Cas. 2.*

197 Excipe 4. Nisi illa additio indicet animum perditissimè addictum multis infandis, blasphemis &c. hæresibus. Quis enim tunc non meritò timeat de defectu intentionis essentialis? Unde testatur P. Tambur *l. c.* illum, de quo noster Casus, fuisse denuo baptizatum, redditque hanc causam: *Quoniam qualis fuerit intentio Ministri, qui illum baptizavit, nescimus, imò de inimicis Ecclesiæ nihil aliud expectandum, quàm ritum ab Ecclesia diversum.* Ita ille, de qua censura tam generali quid sentiendum, videbimus *in cit. Alphab. Baptiz. num. 205. & Cas. 13 sect. 2.* Ego arbitror, omnino habuisse locum in præsenti casu justissimam causam, ob quam statui quartam exceptionem, quia scilicet de malo homine semper malum præsumitur, inquit Farinacius *in praxi crimin. part. 3. q. 81. n. 37.* non tamen aptè citans duos Canones, seu duo Capitula.

198 Quæritur II. *An error circa sensum grammaticalem formæ obsit valori Sacramenti?*

Declaro sensum & veritatem hujus quæstionis resolutione sequentis.

Casus Ficti, an Facti?

199 Tibartius sacerdos imperitissimus linguæ latinæ, nescio, cujus aut libri lectione, aut hominis instructione dicit voculam: Hic significare absolutè idem quod: hoc loco; eam ob rem frequenter de hac significatione cogitabat, dum proferebat formulam calicis, minimè gnarus, illo demonstrativo signo: Hic denotari substantiam, non verò locum; quæritur, an rite consecrârit?

200 Novi ego non unum, sed revera plures sacerdotes diversarum nationum, ita rudes linguæ latinæ, ut facillimè potuerit iis persuaderi, voculam *Hic* sumi non *adjectivè*, sed *adverbialiter* in illo tremendo Mysterio, & reipsa fuisse uni, alterive persuasum, non est incredibile, *an ergo procedendo secundùm illam rudem persuasionem, transmutatio vini in Corpus Christi peracta fuit?*

201 Idem dubium formari potest, si quis in consecratione panis expressè cogitet pronomine *Hoc* designari panem ipsum, ideòque esse hunc sensum formulæ: *Hic panis est corpus meum*, inductus fortè ideo in hunc errorem, quòd percurrendo Breviarium inciderit in Lectionem primam secundi Nocturni, in octava Corporis Christi, desumptam ex S. Cyrillo Jerosolymitano, sic concludente: *Cùm igitur ipse* (Christus) *de pane pronuntiaverit, ac dixerit*: Hoc est Corpus meum, *quis audebit deinceps ambigere?*

202 Et quid si sacerdos *materialiter*, vel *formaliter* hæreticus credat, copulam *Est* accipi in utraque formulâ sacrificativâ pro *Significat*, ut accipiendum somniavit Zwinglius, eam efferat illo ipso sensu?

Quid si denique Presbyter ille, de quo *in Alphab. Baptiz.* seu *Tr. seq. Cas. 2.* quando tingendo infantes dicebat ex imperitia linguæ latinæ: *Ego te baptizo in Nomine Patria, & Filia &c.* intellexisset nomine Filiæ aliquam spiritualem Filiam Patris æterni?

Resp. Tum generatim ad generalem quæstionem *n. 198.* propositam, tum ad tres priores è quatuor expressis, illum errorem circa significationem grammaticalem non obstare validitati Sacramenti, aut Sacrificii, dummodo Minister, de quo sermo, habeat, vel habuerit voluntatem non retractatam, quòd si fortè Christus, aut Ecclesia aliter accipiendam esse doceat, velit in omnem eventum eo sensu proferre illam vocem; additque P. Dicastillo, in eo casu procul dubio per errorem Ministri non tolli valorem Sacramenti; at verò dubitandum, an tollatur, quando talis Sacerdos habet solùm non retractatam voluntatem generalem significandi, quod Christus, & Ecclesia vult significari, quod quidem veriùs asserendum esse, scribit, probátque Lugo *De Sacram in genere disp 2. sect. 6. num. 123.* Ego lecto, & relecto utroque hoc Doctore, & ponderatis, quas contra Lugonem adfert Dicastillo, rationibus, nullum considerabile discrimen inter utriusque sententiam video, seu *speculativo*, seu *practico* examini subjiciamus. 203

Quid si autem talis elicuerit, nunquàmque revocârit hanc solam intentionem: Volo facere, quod vult Ecclesia?

Resp. Fore quidem apparenter aliquod discrimen, non tamen *realiter*; quia tamen Dicastillo certò negâsset huic valorem, ideo mandarem ego, rursum consecrari particulas, quæ ab illo idiota fuissent consecratæ. Et verò quia si, postquam seriò dixisti: quoties dixero: *Iuro per Iovem lapidem*, volo id joco, non seriò dictum, immemor tui propositi dicas: *Iuro per Iovem lapidem*, & quidem seriò, censeberis revera jurâsse, tametsi non fuisses seriò prolaturus hæc verba, si recurrisset memoria prioris propositi. 204

Similiter quia meo judicio nullus Theologus judicabit, veram transsubstantiationem fieri illis verbis: *Hoc est corpus meum*; si per *ri corpus meum* simplicissimus, seu, si mavis, stolidissimus sacerdos intelligat reipsa corpus suum, ratus esse planè intelligendum, esto remaneret in ipso *habitualiter* voluntas significandi id, quod vult Ecclesia; eam ob rem nollem ego saltem pro viatico sumere hostiam, quam consecrâsset unus ex tribus, de quibus suprà. 205

Ad quartum Casum quod attinet, tametsi loco ibi indicato approbaturi sumus tam barbarum Baptismum, si nihil aliud desit, quàm latinitas vera. Si tamen mutationi Filii in Filia jungatur etiam mutatio sensûs, denotando scilicet Filiam, non Filium, negat P. Vasq. *Tom. 2. in 3. Part. disp. 129. c. 7.* valiturum Baptismum, 206

quia

quia prava intentio ministri est contra substantiam formæ, hoc ipso quòd illam vult per eas voces denotare, & hanc intentionem non solùm retinet, sed etiam vocibus ipse aliquo modo exprimere contendit, & ita ejus intentio cum intentione veræ Ecclesiæ stare nequit.

207 Hactenus Vasq. cum quo sentit Dicastillo *num.* 193. addens, si baptizando dicas: *Te Baptizo in Nomine Patris, & Fili, &c.* Subsistere Baptismum, modò absit prava intentio. Si autem intendas per Genitivum *fili*, designare id, quod designat ille genitivus, derivatus à nominativo *filum*, revera esse repetendum Baptismum. Quæ omnia cùm ego credam esse vera, ideo confirmor in aliquali dubio de valore Sacramenti confecti à laborante errore circa sub-

208 stantialem sensum verborum. Quamvis, quia video ab ipsis Theologis ferventer, & minimè concorditer disputari de propria significatione vocularum: *Hoc* & *Corpus* in consecratione Christi corporis, adeóque haud dubiè fieri, ut multi, dum volunt conficere hoc Sacramentum, habeant in particulari, seu privatim intentionem diversam ab intentione Ecclesiæ, & tamen nullus habet ullum scrupulum de valore communionis suæ, si nil aliud obsit, quàm tanta diversitas opinionum, quantam referunt Dicastillo *Tr.* 4. *disp.* 3. *dub.* 10. & Tannerus *disp.* 5. *dub.* 2. ideo non reor, esse, saltem extra casum extremæ necessitatis, habendum ullum scrupulum circa sumptionem hostiæ consecratæ ab uno è tribus idiotis, quos produximus suprà; & quorum secundus, si existimavit, illo pronomine: *Hoc* designari panem, sensit quidem cum nonnullis etiam Catholicis apud Vasquez *Tom.* 3. *disp.* 101. *cap.* 1. Sed rectè ab ipso refutatis propter authoritatem Concilii Trident. *sess.* 13. *cap.* 4. Et ad authoritatem S. Cyrilli respondeo; fuisse ab illo per voculam *panis* intellectum id, quod erat sub specieb' panis futurum prolatâ ultimâ syllabâ.

209 Quæritur III. *An & quatenus error, quo minister Sacramenti laborat respectu personæ, cui id administrat, reddat irritam collationem ejusdem Sacramenti?*

Sensum quæstionis elucidat hic.

Casus minimè fictus.

210 *NEmesia puella Annorum circiter* 14. *prædita voce masculâ aperit suo sacerdoti sua peccata, intérque hæc unum, alterúmve familiarius multò masculus, quàm fœminis; quam proinde Confessor arbitratus esse masculum, compellat semel, iterúmve eo appellativo, quo solent masculi. Dissimulat Nemesia, animadverti à se errorem sacerdotis, at postmodum subdit delictum solitum id loci committi à solis puellis. Eam ob rem dubitans Presbyter, agerétne cum adolescentula, nolens autem etiam indirectè fateri suum dubium, sciscitatur nomen pœnitentis, quo audito, cognoscit, esse sibi negotium cum Nemesia, seu, si mavis, non cum Cajo, sed cum Caja.*

Dubitari jam potest, an ille, à quo narrationem hanc habeo, Confessarius debuerit vel absolutè, vel saltem in his circumstantiis nôsse sexum confitentis, & consequenter an individuam personam, & singulariter simul generalitérque, an si Minister credens, se conferre Sacramentum aliquod uni certo individuo, fallatur à parte rei, repetendum sit illud Sacramentum? Ratio dubitandi generalis est hæc, quia intentio Ministri, à qua pendet valor Sacramenti, fertur non in personam aliam ab ea, quam tunc apprehendit; ignoti enim, adeóque incogitati nulla cupido est, nulla cura, ergo non confertur Sacramentum nisi personæ cogitatæ, seu apprehensæ. Huic generali rationi accedit hæc spe- 212
cialis, quòd pœnitens teneatur confiteri peccata etiam secundùm numerum, adeò, ut si, qui commisit heri adulterium, diceret in tribunali sacro, se illud patrâsse nudius tertius, esset obligatus subjicere illud rursum clavibus, utpote non illud, sed aliud numero confessus. Lugo *de Pœnit. disp.* 16. *sect.* 3. *n.* 123. peccatum verò mortale admissum à puella est numero diversissimum ab eo, quod fecit puer. Rursum sponsus est Minister Sacramenti matrimonialis, & ita, ut si interveniat error personæ, contractus sit nullus, ut explicabimus *Tract.* 9. *Cas.* 4. *num.* 106. & *seqq.* distinctè. Et denique fit sæpe, ut Episcopus justissima de causa neget, se huic aut illi collaturum Ordines Sacros; an si talis aliquis immisceat se furtim aliis, habendus erit pro vero Presbytero, pro vero Diacono &c?

Pro resolutione tam generalis, quàm ho- 213
rum specialium dubiorum statuo sequentia.

I. Error personæ in Matrimonio vitiat per se, contractum, & consequenter Sacramentum. Rationem, & modum exponam *Cit. Cas.* 4.

II. At verò in cæteris Sacramentis error per- 214
sonæ communiter nihil officit valori Sacramenti. Ratio diversitatis est, quia Matrimonium *essentialiter* continet individuam vitæ societatem, seu consuetudinem. *Cap. Illud. De præsumpt.* quæ individua vitæ consuetudo quoad amorem, pacem, atque etiam prolis generationem, educationémque, & alias graves circumstantias Matrimonii plurimùm pendet à certo aliquo individuo, ac proinde sæpe plurimùm mariti interest, quàm numero uxorem, quem numero virum deligat sibi hic, & illa; ideo contrahentes restringunt semper *explicitè*, vel *implicitè* suam intentionem ad hoc, non aliud individuum personæ; ultra quam intentionem actus eorum non operatur. *Leg. Cùm pater.* §. *dominationis. ff. De Legat.* 2. At verò plerumque

que aut nihil planè, aut perparùm certè interest Ministri, hócne, an illud individuum initiet
215 hoc, aut illo Sacramento. Plerumque etiam Minister est ita dispositus, ut licèt nôsset, conferri à se Sacramentum alii, quàm putet, nihilominus collaturus foret; ergo Ministri habent communissimè intentionem minimè restrictam ad certum individuum, sed *habitualiter* (quod sufficit) exporrectam ad illud individuum, quod habent ante se, & respectu cujus efferunt formulam. Imò rectè dixeris, illos habere *implicitè* ejusmodi intentionem *virtualem*; præditi quippe sunt generali voluntate administrandi juxta communem morem Ecclesiæ; est autem mos, & voluntas justissima Ecclesiæ, ut Minister velit, intendátque actu impertiri Sacramentum illi ipsi, cui hic & nunc applicat materiam, & formam, aut solam formam; quanta enim confusio emergeret, si non esset semper (extra casum, quo constaret de con-
216 trario) hæc Ministri voluntas? Proinde habet in eo locum elegans sententia Papiniani *Cit. lege. Cùm pater.* pronuntiantis: *Non quæritur, cum quo de supremis quis loquatur, sed in quem voluntatis intentio dirigatur.* Si tamen quis restringeret prædicto modo voluntatem in cæteris, peccaret ille quidem gravissimè, nisi excusaret causa gravis, nihilominus valeret restrictio, non valeret Sacramentum propter allatam rationem, petitam ex energia, virtute & vi intentionis.

217 III. Intentio illa, quam diximus habere debere ministrum, extenditur etiam ad casum, quo recepturus Sacramentum laborat aliquo defectu, quem si perspectum haberet Minister, esset certò, & quidem justè, aut etiam necessariò, seu ex obligatione Legis alicujus negaturus Sacramentum. Ratio est, quia nisi hoc admittamus, exorientur longè plura, & majora damna, quàm si negemus; ut si Episcopus e. g. ordinaturus restringeret suam intentionem ad existentes in statu gratiæ divinæ,

218 At *quid si Dominus Ordinator mandet, publicè edici Canditatis Ordinum*: Nemo irregularis, nemo alienigena accedat sine dimissoriis; nec enim intendimus talem initiare?

Resp. Ne tunc quidem censendus est Episcopus, tales excludere à valida susceptione Ordinis; ut pluribus dicam *Tr.* 8. seu *in Alphab. Ordinis Cas.* 18. *n.* 704. Interim consuli poterunt Lugo *De Sacram. in gen. disp.* 8. *sect.* 8. Dicastillo *d.* 5. *dub.* 9. exequentes materiam hujus totius quæsiti. Certè Lugo *n.* 119. scribit, se non probare tale edictum.

219 Apparet autem ex dictis, Nemesiam nostram fuisse absolutam futuram, etsi confessarius perseveràsset in errore circa sexum, & consequenter necessum non fuisse, ut is illam *directè*, vel *indirectè* interrogaret de sexu. Numerus mortalium est ita confitendus, ut in primis dicatur, quoties sit commissum mortale, deinde non dicatur unum pro altero; Nemesia non dixit unum pro altero.

Quia verò incidimus in materiam de sexûs 220
diversitate in ordine ad Confessionem, observo, nonnunquam, vel necessarium, vel admodum utile esse, nôsse, màsne, an fœmina confiteatur; tum generatim quando Confessarius suscepit in se onus interrogandi, seu examinandi pœnitentem, multæ enim quæstiones rectè proponuntur masculis, quæ non fœminis, & vice versâ; tum speciatim quando pœnitens confitetur impudicos tactus aut sui, aut alterius; nam fœminæ & longè rariùs exercent has spurcitias, quàm mares, & his longè infrequentiùs, quàm mares, adjungunt pollutionem. Sed audi

Casum curiosum, & utilem.

Est prope alteram, adeóque altiorem è dua- 221
bus Archi Cathedralibus Ecclesiis Bisuntinis d muncula cum hortulo, quam vocant domum Reclusi. *Illic enim velut in carcere ita arctè reclusus habitare solet quidam Pœnitentiarius Diœcesanus, ut toto vitæ tempore neminem videat nisi suum ministrum, & fortè corporal. m medicum. Accedunt autem illum confessionis gratia non pauci, utpote Pœnitentiarium, sicut dixi.*

Quæri potest occasione præsentis materiæ de errore circa personam: *An, si qua mulier fingeret se virum, aperiens tamen sua peccata quoad speciem, & multitudinem numericam, foret nihilominus absoluta?* Idem potest quæri de confitentibus cæco sacerdoti. Respondeo, fore omnino absolutam.

Quid si verè sacerdos sæcularis, aut etiam Re- 222
gularis coopertus, inquinatus carnalibus spurcitiis simularet improbè se laicum hominem, voto simplici castitatis adstrictum?

Resp. Quia peccata impuritatis sunt probabilissimè ejusdem speciei in indicatis tribus generibus personarum, ideo nec hanc confessionem haberem pro sacrilega.

Sed *Confessarius disertè quærit ex tali: Verè-* 223
ne sit Laicus, an Clericus, aut etiam Religiosus?

Resp. Quandoquidem habet is verum jus hoc quærendi, & graviter obligandi pœnitentem ad exprimendam hìc veritatem, tum quia absque dubio circumstantia sacerdotii, & Professionis Religiosæ aggravat vel intra, vel, ut multis placet, extra eandem speciem turpitudinem illarum impuritatum; tum quia aliam medicinam adhiberet fortè Confessarius, si nôsset statum, & conditionem pœnitentis, eam ob rem non ausim à sacrilegio excusare tale mendacium, ut deduces ex dicendis *in Alph. Confit. n.* 379. *Cas.* 15. Certè non excusaret Lugo *De Pœnit. disp.* 16. *nn.* 123.

SE-

SECTIO. VI.

De Subjecto Sacramentorum, seu de recipiente Sacramentum.

SUMMARIUM.

Conditiones ex parte volentis suscipere Sacramentum. 224. & seqq.
Quis censeatur esse hic invitus? 226.
An adultus debeat esse positivè volens? 228. & seqq.
Casus circa invitum submersum pro salute conseruenda. 232.
Voluntas indirecta suscipiendi Sacramenti an sufficiat? 235.
Judeus attritus licitè baptizatur in extremis, etsi non petierit Baptismum. 236. & 238.
An si constitutus extra omnem necessitatem baptizetur in somno? 237.
An quivis baptizatus, validè confirmetur ignorans? 239.
Voluntas habitualis cur sufficiat ad recipiendum, non autem ad conferendum Sacramentum? 240. & 241.
An validè initietur sacro Ordine, qui non habuit aliquando expressam intentionem suscipiendi illum? 244. & seqq.
Intentionis discrimen inter recepturum Eucharistiam, & alia Sacramenta. 447.
Hæc phrasis: Suscipitur istud, aut illud Sacramentum invalidè, *est impropria. 249.*
Cur peccet mortaliter suscipiens Sacramentum invalidè, cùm tamen re ipsa non suscipiat? 251. & seqq.
Proprium fundamentum, cur nunquam liceat fictè suscipere Sacramentum? 256.
Cur non peccet contrahens ex injusto metu fictè Matrimonium? Ibid.
An in recipiente Sacramentum requiratur attentio? 257.
An pius motus? 259.
An, & quatenus peccet recipiens Sacramentum à Ministro indigno? 260. & seqq.
Adeóque ab excommunicato? Ibid.
Et constituto in statu peccati mortalis? 263.
Quì peccet ministrans Sacramentum indignè? 267.
Describitur sententia S. Chrysostomi. 268.
Suspicio levis de indignitate petentis Sacramentum non sufficit ad negandum illi. 269.
Discrimen in hoc negotio inter peccatorem publicum, & privatum. 270.
Nova quæstio discutitur, cur scilicet licitè ministretur ad mortem evadendam Sacramentum notorio peccatori, & tamen non liceat ob metum hujus mali aliquem rebaptizare, nec indispositum absolvere? 273.
Quid de aliis Sacramentis? 274.
An intentato mortis metu, licitè præbeatur Eucharistia, vel chrisma volenti abuti ad maleficia? 276.
Casus dextre declinantis cooperationem ad malum. 278.

ALiquæ conditiones necessariæ sunt, ut aliqua Sacramenta recipiantur validè, seu reipsa, & non solùm apparenter conferantur quoad suam essentiam totam; aliæ ut licitè, adeóque cum fructu, ad quem sunt ea instituta. Conditiones proprias singulorum Sacramentorum explicabo, cùm de singulis instituam tractationem, hoc loco proponam eas duntaxat ferè, quæ omnibus divinis hisce mysteriis communes sunt. 224

I. Itaque solus homo, & quidem vivus capax est Sacramenti. Ita Theologi omnes, quia pro solis vivis hominibus sunt instituta. 225

II. Non tamen quivis homo est jure divino capax cujusvis Sacramenti; ut patet in Sacramento Ordinis, cujus incapax est mulier, & in illis tribus Sacramentis, quæ imprimunt Characterem, nec enim possunt cuiquam validè conferri bis.

III. Nulli penitus invito confertur validè ullum Sacramentum. Ita omnes cum S. Thoma *Q. 68. a. 7.* Ratio est, quia, si consideremus singulorum naturam, cernemus, non decuisse, ut Christus Dominus tribueret iis valorem respectu omnino invitorum. Vide Suarez *Tom. 3. in 3. part. disp. 14. sect. 2.* Non censetur autem esse invitus infans, quia necdum potest velle, aut nolle. Nec penitus est invitus ille adultus phreneticus, qui pedibus ac manibus repugnat volenti extremè ungere; etenim remanet nihilominus in eo *habitualiter* voluntas *implicita* suscipiendi in tali articulo hoc confortativum animæ symbolum, quam habuit ante ægritudinem. Sicut nec eum penitus invitum dixeris, qui ex solo metu levi, aut gravi recipit aliquod Sacramentum, modò dicat in animo: *Quia non possum aliter evadere hoc malum, quàm permittendo exerceri circa me actionem externam sacramentalem, volo permittere eâ intentione, quam instituit Christus.* At verò erit penitus invitus in ordine ad valorem, si habeat intentionem solummodo permittendi, ut circa se fiant omnes ritus sacramentales, in animo autem neget, se velle esse participem Sacramenti; seu se velle recipere eo animo, quo cæteri Christiani. Vnde omnes Theologi rejiciunt Glossam *in C. Majores De Bapt.* quatenus scripsit, Baptismum esse validum, licet qui baptizatur, corde dissentiat, dum tamen ore dicat, se consentire. 226 227

IV. Imò nulli adulto impertitur validè ullum Sacramentum, nisi sit *positivè* volens. Dixi 1. *Nulli adulto*; est enim de fide, quòd infantibus validè conferatur Baptismus, sicut & validè conferri iisdem confirmationem, docet antiquissima simul, & hodierna praxis Episcoporum. 228

porum. Imò infantes esse capaces etiam Presbyteratûs, Episcopatûsque, sentiunt, quos referam *in Alphab. Ordinis Cas.* 13. n 305. Dixi 2. *A-*
229 *dulto composi rationis*. Si enim fuit perpetuò amens, computabitur instar infantis. Si post adeptum usum rationis incidit in amentiam, erit capax Sacramentorum, si nihil aliud obsit, quàm repugnantia; cùm enim hæc proveniat à destituto ratione, non est voluntaria, adeóque nihil potest in re *morali* impedire. Porrò inter cætera, quæ obesse possunt tali, est generatim defectus omnis voluntatis, seu intentionis præhabitæ. Si enim nulla prorsus voluntas præcessit amentiam, lavabis laterem, dum tali voles administrare qualecunque Sacramen-
230 tum. Est enim unicè vera communis contra Cajetanum sententia, quòd ad validam susceptionem cujuscunque Sacramenti non sufficiat non esse, aut non fuisse nolentem, seu repugnantem, sed requiratur in adultis, ut quis *positivè* sit, aut fuerit volens, seu revera habuerit voluntatem, atque intentionem recipiendi Sacramenti, nec eam seu *expressè*, seu *implicitè* revocaverit. Ita plerique omnes cum S. Thoma *q.* 68. *a.* 7. contra eundem Cajetanum ita scribentem: *Per se loquendo non exigitur intentio, seu voluntas ex parte baptizandi, sed sufficit in ipso non inveniri obicem voluntatis, contrariæ.* Sed ille, & Stephanus à S. Paulo *Tr.* 3. *disp.* 1. *dub.* 4. refutandi vel inde, quòd *in Cap. Majores. De Bapt.* dicatur: *Actuale verò* (peccatum) *quod consensu contrahitur, sine consensu*
231 *minimè relaxatur*. Consentit ratio S. Thomæ. Voluntas autem illa satis est, si sit *implicita*, sicut *implicite* habet intentionem suscipiendi in mortis articulo Baptismum, qui curat se instrui in fide Christiana, cum animo eam amplectendi, ubi fuerit, bene instructus, & quivis Catholicus cupiens mori, ut Catholicus, percipiendi in agone Sacramenta Eucharistiæ, Extremæ Unctionis, imò & Pœnitentiæ, ac proinde tali redacto ad spoliationem rationis, & ad extremum vitæ periculum, licitè, validéque impertiuntur illa duo priora Sacramenta, si aliud nihil obsit, & etiam impertiretur validè Sacramentum Pœnitentiæ, si dolor signo externo expressus non esset necessaria illius materia. Ita docent communiter Theologi, nósque propriis locis singula confirmabimus, interim potest observari resolutio, quam Caramuel *in Theolog. Praeterintentionali n.* 2096. Dat ad hunc

Casum solenter excogitatum.

232 **Q**Uidam *Catechumenus revera baptizari vult, non verò per submersionem, & tamen instat mortis periculum & de actu contritionis eliciendo desperatur. Quæritur, an possit invitus in fluvium præcipitari, & si præcipitetur, ac legitima forma proferatur maneat baptizatus? & si maneat, an licitè baptizari sic possit.*

Respondet Caramuel, posse sic baptizari validè, non tamen licitè; aitque, hanc resolutionem esse securissimam. Ideo autem validè baptizari, quia revera non est invitus quoad submersionem, adeóque lotionem, cùm supponatur in Casu velle baptizari. Illicitum autem esse talem Baptismum, eò quòd peccet dictus Catechumenus desperando, se posse elicere actum contritionis; poterit enim, si conetur sincerè, quandoquidem facienti (ex motione divinæ gratiæ) quod in se est, Deus non denegat gratiam; ergo peccat, & desperando, & suscipiendo Baptismum in crimine desperationis. Porrò quid de infante morituro sine Baptismo, si non projiciatur in flumen, vel puteum, censendum sit, dicam *Tr.* 2. seu *in Alphab. Baptiz. n.* 202. 233

Etsi verò, ut dixi, cupiens mori ut Catholicus, habeat intentionem *implicitam* suscipiendi Eucharistiam in articulo mortis, esto tunc ob defectum rationis non cogitet de ea re, hæc tamen intentio generalis non efficit, ut *sacramentaliter* communicet, qui hostiam consecratam comederet, unà cum non consecratis, ignorans esse consecratam. Lugo *Disp.* 9. *num.* 127. Ea enim intentio nullo modo extenditur ad talem Casum. 234

Voluntatem *indirectam* Sacramenti suscipiendi sufficere ad veram & realem susceptionem, rectè negant P. Gregorius de Valentia *Tom.* 4. *disp.* 4. *q.* 3. *p.* 2. Coninck *in* 3. *part. q.* 64. *a.* 8. *dub.* 5. *n.* 106. & alii apud ipsos, ut e. g. quando prævides futurum, ut si te ad somnum componas, aut vino oppleas, baptizaturus sit te aliquis; etenim, ut dixi superiùs cum S. Thoma, ad validam susceptionem non sufficit, non habere voluntatem contrariam, sed postulatur, ut præcedat, vel adsit aliqua vera voluntas, qualis certè non est *indirecta*, seu *in causa*; quandoquidem optimè fieri potest, ut cum tali *indirecta* reperiatur omnino contraria, ut infinitis instantiis humanarum actionum demonstrari potest. 235

Ex his omnibus deduci possunt breviter sequentia.

I. Judæus, qui habet attritionem de peccatis, quatenus iis meremur pœnas inferni, aut excludimur gaudiis cœlestibus, licitè baptizatur in extremo agone destitutus sensibus, quia in tali attritione includitur propositum servandi omnia præcepta necessaria ad consequenda gaudia cœlestia. P. Coninck *loc. cit. num.* 103. quem etsi impugnet Lugo *loc. cit. n.* 129. Ei tamen opportunè suppetias venit P. Dicastillo *Disp.* 3. *De Sacram. in gen. dub.* 14. *n.* 323. *& seqq.* 236
Non tamen putarem, valere Baptismum, si extra omnem necessitatem constitutus baptizaretur dormiens; attritio enim, aut voluntas observandi omnia præcepta divina non obliga- 237

pro

pro semper. Sicut nec est de Judæo, aut Turca vicino morti tam facilè præsumendum, illum habere *implicitam* voluntatem Baptismi, quàm de Christiano piè vivente habere voluntatem *implicitam* recipiendi Viaticum, vel Extremam Unctionem; sed ministro volenti abluere Judæum, vel Turcam morituríentem debet *positivè* constare, eum exercuisse aliquem actum supernaturalem fidei, & doloris de peccatis, ut rectè notat Dicastillo *n.326.* quod si constet, debebit impertiri Baptismus. Quod quidem est pro praxi benè notandum.

238 *Sed ille Judaus protestatus fuit prius, se potiùs vitam positurum, quàm fore Christianum.*

Resp. Si exercuit verum actum attritionis, illa pessima protestatio vel cessavit, vel provenit ex ignorantia invincibili, ergo non est ejus ratio habenda. Hoc rursum notandum pro praxi; & confirmatur tum ex resolutione Caramuelis, ad Casum ex ipso superiùs descriptum, tum ex iis, quæ de ministro habente duas contrarias intentiones indicavimus in decursu, traduntque omnes.

239 II. Tametsi idem Dicastillo *loc. cit. n. 328.* absolutè scribit, validè conferri confirmationem baptizato necdum confirmato, existenti in gratia, etiam nescienti, ut cùm in amentiam incidit, dummodo nunquam habuerit voluntatem nunquam suscipiendi hoc Sacramentum, non tamen credo, id esse absolutè verum, sed in solo periculo mortis, & côsequenter in illa sola amentia, quæ videtur esse vel perpetua, vel valde diu duratura. Nec enim hoc ipso, quòd quis piè, & catholicè vivit, habet ullam *implicitam* voluntatem recipiendi ignoranter hoc Sacramentum extra mortis periculum, cùm potiùs omnes cupiant illud suscipere cum vero usu rationis, & debita reverentia, si fieri queat.

240 III. Sicut ad conferendum Sacramentum non sufficit intentio *conditionata de futuro*, ut vidimus suprà *n. 87.* ita neque percipiendi; nec enim est ratio faciendi hîc discrimen inter conferentem & suscipientem. Est autem ratio asserendi, sufficere *habitualem*, ut suprà diximus, intentionem ad recipiendum, non autem ad dandum, seu ministrandum; nam ex unâ parte plus requiritur ad agendum, quàm ad patiendum: ex altera autem parte non apparet, cur illud *plus* non reperiatur in præsenti casu.

241 Equidem voluntas quærendi, quæ sua sunt, ut loquar cum Apostolo, adeóque admittendi, & rata habendi ea, quæ circa nos in nostrum bonum fiunt, est tantarum virium, ut etiam extendatur in foro externo ad præterita, adeóque ad tempus, quo quis nostro ignorantium nomine gessit aliquod negotium gratum nobis. *L. Donationis 1. Codic. De donat. inter Vir. & Vx.* meritò igitur voluntas *habitualis* habet in foro interno energiam sufficientem ad acceptandas, fruendas, appropriandas nobis res facientes ad nostrum lubitum, adeóque ad voluntatem *habitualem*, intelligendo singulariter per *habitualem* illam, quam revera habuimus aliquando *explicitè*, vel *implicitè*, nec unquam revocavimus, juxta descriptionem allatam *sect. 3. num. 62.* quod quidem reor à nemine vocatum iri in controversiam. Certè concedit apertè P. Georg. de Rodes hîc *Disp. 1. q. 4. sect. 6.* rectè tamen notans, non inde sequi, quòd validè confirmetur in somnis ille, qui habuit ante mensem, aut annum voluntatem *expressam* suscipiendi hoc Sacramentum, illa enim non extendebat se ad tempus somni. 242

At somnus ille est lethargus, & lethifer? Ergo, me judice, validè munietur ille armaturâ fidei, quia prior illa bona voluntas, sicut & generalis moriendi Christiano more, comprehendebat etiam hunc Casum. Vide illum Doctorem, eruditissimi Raynaudi olim auditorem, particulariter applicantem singulis sacramentis doctrinam de sufficientia intentionis. 243

IV. Suadetur tamen negativa pars illius discursûs inde, quòd Coninck *cit. dub. 5. num. 105.* eúmque secutus Dicastillo *num. 328.* negent, validè initiatum iri Ordine sacro illum, qui non habuerit aliquando *expressam* voluntatem suscipiendi talem Ordinem; atqui multi, & plurimi sunt, qui ignorantes, delatum sibi iri aliquod beneficium Ecclesiasticum, nisi obesset defectus Ordinis requisiti, essent suscepturi illum Ordinem, si nôssent, se ejus susceptione comparaturos id beneficii. 244

Cæterùm non assentior illis duobus Doctoribus postulantibus *expressam*, ut loquitur uterque, voluntatem pro hoc Sacramento; quid ni enim sufficiat *implicita*? qualis est in eo, qui liberè suscipit beneficium parochiale, e.g. sciens se intra Annum debere insigniri charactere sacerdotali; etsi enim talis non dicat *expressè*, velle se intra illud tempus creari sacerdotem, si tamen ultimo die illius anni exercerentur circa eum ignorantem & esse ultimum diem, & cæremonias Presbyterales circa se exerceri, haberem illum pro tam vero sacerdote (posito, quòd conservâsset illam voluntatem servandi legitimè suum beneficium parochiale) quàm si ipso die suscepti beneficii parochialis disertè dixisset: *Volo ante finem hujus Anni promoveri ad Presbyteratum.* 245

Est autem hîc sermo de solis adultis. Etenim, ut jam monui superiùs, suo loco dicemus, an infanti in cunis vagienti validè possit conferri Ordo Presbyteralis, aut etiam Episcopalis.

V. Deducitur ex dictis, recipi invalidè Sacramentum ab illo adulto, tum qui 1. habuit voluntatem non recipiendi Sacramentum, & eam non retractavit; tum qui 2. nullâ ratione illud unquam petivit; tum qui 3. se tantùm neutraliter habet, & negativè; tum qui 4 sumit Eucharistiam, ignorans penitus esse Eucharistiam, aut sciens esse, attamen edens, aut bibens species sacramentales solùm ad famem, aut sitim sedandam: licèt enim sumat Eucharistiæ Sacramentum *materialiter*, non tamen sumit 246

ut Sacramentum, ideóque caret effectu Sacramenti. Dicastillo *n. 332.*

247 Unde est quoad Eucharistiam, & reliqua Sacramenta hoc discrimen, in ordine ad præsentem materiam, quòd qui cætera Sacramenta recipit planè ignorans, & sine prævia omni voluntate recipiendi illa, propriè loquendo ne *materialiter* quidem recipiat; essentia enim cæterorum Sacramentorum præter Eucharistiam æquè pendet ab intentione, adeóque scientiâ aliquâ recipientis adulti, atque pendet ab intentione, ministri, quandoquidem ea consistunt in actione transeunte, quæ *essentialiter* expostulat & aliquod subjectum, & subjectum per voluntatem aliquam, adeóque per aliquam cognitionem præparatum; at verò Eucharistia cùm non consistat in actione transeunte, sed sit aliquid permanens, adeóque existens ante omnem usum, non exigit *essentialiter* ullum subjectum, consequenter ejus essentia tota reperiri potest in homine & nolente, & ignorante; consequenter & ab utroque recipi *materialiter*, non tamen *formaliter* ut Sacramentum, cùm desit

248 primo voluntas, alteri cognitio. Quia tamen vetuit Salvator, ne in ullo casu sumatur in os, & stomachum Eucharistia tanquam res profana, sed ut sacratissima, ideo mortalissimè delinqueret, qui vellet sumere pro sola fame, aut siti sedandâ. An autem, & quatenus absumatur licitè, ne deveniat in manus hæreticorum, aut comburatur? dicam *Tract. 4. num.* 353.

249 Rursum deduces ex dictis, esse impropriam, etsi usitatissimam, & proinde servandam locutionem Theologorum, qua dicunt, hoc aut illud Sacramentum e.g. Baptismum invalidè suscipi sine hac, aut illa intentione *essentiali*, verè enim nullum tunc suscipitur Sacramentum propriè dictum, ergo nullum invalidè, sed solùm exteriores ceremoniæ suscipiuntur, dicuntúrque suscipi invalidè idcirco, quòd non valeant, non possint, ut sic, assequi proximum finem, in quem sunt institutæ à Christo, scilicet efficientiam, seu existentiam compositi artificialis, nimirum veri Sacramenti. Ideo autem non valent, seu non possunt consequi hunc intrinsecum finem, quia deest ipsis aliquid *essentialiter* requisitum ad eum finem, e. g. intentio, seu ministri, seu ministrati, ut sic loquar, id est recipi-

250 entis. At verò satis propria est ea locutio, qua dicitur aliquod Sacramentum conferri tunc invalidè, quando per illud non acquiritur ulla gratia Sanctificans; nam tunc existit quidem tota essentia Sacramenti, adeóque ipsum integrum Sacramentum, sed sine effectu, qui est generatim gratia sanctificans *prima*, vel *secunda*.

251 Dices: *Theologi generatim damnant sacrilegii illum, qui est in causa, ut aliquod Sacramentum conferatur invalidè, nec distinguunt inter collationem propriè, aut impropriè dicti, id est integri, vel mutilati Sacramenti, quo jure sunt ita severi?*

Resp. Clarum est, illum gravissimè contra honorem debitum, aut Sacramento, aut Institutori Sacramenti Christo Domino delinquere, cujus vitio fit, ut verum Sacramentum frustretur fine illo præstantissimo, in quem est ab ejus authore clementissimè designatum. Habem⁹ quippe perspicuam authoritatem Pauli Apostoli 1. *Cor.* 11. pronuntiantis, illum manducare, & bibere sibi judicium, adeóque mortem æternam, qui indignè manducat corpus, & sanguinem Domini. Unde liquidò infertur, illos omnes asciscere sibi judicium, qui verè quidem, attamen suâ culpâ baptizantur; confirmantur &c. indignè. At verò non est tam pronum ostendere, cur delinquam mortaliter, si impediam, quò 252
minùs fiat aliquod Sacramentum. Certè non pecco, saltem graviter, si volenti ex sola devotione confiteri, aut confessiones excipere, suadeam, ut omittat. Si non mereor nisi purgatorium fortè impediendo, ne quidquam existat de Sacramento, cur reus sum gehennæ, impediendo, ne existente unâ parte Sacramenti, ponatur altera? aut ne positis duabus ponatur tertia?

Resp. Reatum gehennæ non esse desumendum 253
propriè ex ulla injuria, aut irreverentia, quæ fiat Sacramento, nam & injuria est alieni juris violatio. Lessius *Lib. 2. De justit. & jure cap. 2 nn. 3.* Sacramentum autem, utpote res inanima, est incapax omnis juris, & non-entis nulla sunt accidentia, ergo nec injuria, aut irreverentia; atqui non existit Sacramentum eo casu, de quo nos loquimur, igitur Sacramentum est tunc non ens. Ergo gravitas culpæ sacrilegæ, quæ ex omnium sententia tunc contrahitur, desumenda est ex gravitate irreverentiæ, quæ tunc irrogatur authori Sacramentorum Deo. Committitur enim gravis, adeóque mortalis irreverentia in illum, quando minister exercens ceremoniam sacramentalem in iis circumstantiis, in quibus ex institutione divina deberet sanctificare hominem, ita exercet illam, ut nequeat in iis circumstantiis afferre sanctificationem. Etenim hoc pacto illudit *interpretativè* Christo. Atqui quoties minister dicitur à Theologis administrare invalidè Sacramentum, toties exercet ceremoniam sacramentalem in iis circumstantiis, in quibus ex institutione Christi ea deberet sanctificare hominem: & ita quidem exercet, ut revera nequeat sanctificare.

Dixi: *In iis circumstantiis, in quibus deberet* 254
sanctificare hominem: Si enim in aliis, haud peccatur, ut si sacerdos tunc vel abluat infantem, vel proferat formam baptismalem, cùm ex circumstantiis liquet, non agi de Baptismo.

Ex quibus inferes, nunquam fas esse *fictè* vel 255
conferre, vel recipere Sacramentum; quia ne quidem intentato mortis metu fas est, quemquam ritè baptizatum rebaptizare. Suarez, *Tom. 3, in 3. p. d. 31. sect. 6.* Sicut nec ob ullum metum fas est absolvere illum, id est formam absolutionis seriò proferre supra illum, quem confessarius novit, esse indispositum. P. Martin. Perez *De Matrim. disp. 17. sect. 12. n. 13.* scribens, hoc esse certum.

Nec

256 Nec obest, quòd contrahens fictè Matrimonium inductus injustò metu, cadente in constantem virum, non sit reus ullius sacrilegii, sicut ostendemus *Tr. 9. Cas. 12. n. 256.* illic enim adferemus palpabilem disparitatem; quia scilicet tunc nec vera materia, nec forma vera, nec vera intentio Sacramenti ponitur, ergo nec sacramentalis actio. Unde ulteriùs inferes, si quis metu adactus baptizaret antiquum Christianum vino affuso, & prolatis verbis hisce: *Pax tecum*, haud fore reum sacrilegii, si quidem abesset intentio verè baptizandi; tunc enim abesset usurpatio actionis sacramentalis, adeóque omnis materia, & omnis forma. Vide quæ *in Tr. 9. Cas. 1. n. 60.* de contrahente Matrimonium cum impedimento dirimente dicam.

257 VI. Præter intentionem recipiendi Sacramenti, de qua suprà, expostulatur respectu aliquorum Sacramentorum confessio, vel contritio, respectu aliorum sufficit attritio, sicuti suis locis dicetur.

At, *estne necessaria attentio?* Ad validam receptionem nullo modo requiri, dicendum est; quod enim non est sanctorum Patrum decreto sancitum, superstitiosis non est adinventionibus præsumendum. *Text. cap. 2. De Transl. Episc.* nullus autem Sanctorum Patrum scribit *explicitè*, vel *implicitè*, attentionem ex parte aut conferentis, aut recipientis Sacramentum spectare ad valorem. Imò à mortali excusabis rectè, ut reor, recipientem cum voluntaria distractione; sicut suprà *sect. 3. num. 67* dixi de conferente cum defectu debitæ attentionis; certè sacræ Eucharistiæ, quam S. Dionysius *in Eccles. hierarch. cap. 3.* nuncupat *Sacramentorum consummationem*, sumptionem cum voluntaria etiam distractione factam pronuntiat immunem etiam à veniali irreverentia. Joann. Sanch. referendus *in Alph. Communic. Cas. 20. n. 352.* ergo etiam excusabit in aliis Sacramentis. Ego assentior Georgio de Rhodes *Disp. scholast. To. 2. Tr. 9. disp. 1. q. 4. sect. 6. §. 2.* requirenti bonum aliquem motum voluntatis, ad recipiendum qualecunque Sacramentum sine omni culpa irreverentiæ; quia verò vix potest cum illo pio motu consistere deliberata distractio, ideo hæc sub veniali excludenda est. Verè sancta sunt sanctè tractanda. Tractatores mysticæ Theologiæ, atque Asceseos, quibus tanquam in arte Magistris credendum est, absque omni hæsitatione pronuntiarent, intercedere irreverentiam venialem fovendo ejusmodi mentis aberrationes; ergo & nos pronuntiemus.

258

259

Præter hactenus dicta de dispositione subjecti.

260 Quæritur ulteriùs I. *An, & quatenus peccet, qui Sacramentum aliquod recipit à Ministro indigno?*

Intelligitur verò nomine indigni is, qui est impertiturus cum peccato mortali, vel quia deest ipsi jurisdictio, vel quia aliquâ censurâ Ecclesiasticâ irretitus, vel quia non existit in statu gratiæ. Et

Resp. I. Peccas mortaliter, si petas, aut accipias aliquod Sacramentum ab eo, qui caret potestate conferendi illud tibi. Ratio est, quia si caret potestate, peccabit mortaliter, utpote invadens alienam jurisdictionem in puncto gravi; ergo & tu eris affinis ejusdem criminis, utpote vel incitans illum in actionem graviter ipsi vetitam, vel propriè cooperans alieno peccato. Observa tamen, casum necessitatis sæpe efficere, ut qui cæteroqui caret jurisdictione, acquirat *actualem* pro illo casu necessitatis, sicut nominatim de Sacramentis Eucharistiæ, Pœnitentiæ, & Extremæ Unctionis dicetur suis locis. 261

II. Quando censura est talis, ut non spoliet ministrum jurisdictione, sicuti spoliat excommunicatio, licitè accipies, vel etiam petes à tali Sacramentum in eo casu, in quo peteres ab existente in statu peccati mortalis, nec enim suppetit ratio faciendi hîc aliquod discrimen. Proinde quo casu fas tibi est, uti ministerio inquinati peccato turpitudinis, ebrietatis &c. Eo casu, permittitur tibi ministerium excommunicati tolerati, seu non vitandi; at graviter peccabis, si extra casum extremæ necessitatis recipias Sacramenta ab excommunicato vitando. Nugnus *in 3. part. q. 68. a. 6.* concilians se cum S. Thoma, & loquens de Sacramentis necessariis Vide Patrem Dicastillum *Disp. 3. d. 13. num. 307.* 262

III. Quando vides seu proprium Parochum, seu alium sacerdotem non esse sine sacrilegio ministraturum aliquod Sacramentum, illicitè petes ab eo, esto sit & paratus ex se illud conferre, & ex sola malitia sit peccaturus, modò te non excuset aliqua necessitas, vel rationabilis causa. Navarrus *in Man. c. 24. nu. 28.* post Majorem, Dicastillo *num. 299.* malè citans Sotum. Ratio est, quia nulli debemus injicere laqueum *Cap. Viduas. 2. 27. quæst. 1.* & *væ homini, per quem scandalum venit, Matth. 18.* At verò, si subsit causa rationabilis, nec possis sine tuo aliquo incommodo nancisci immunem scelere, licitè accipies, petésque à non immuni. Bonacina *Disp. 1. q. 6. p. 5.* cum aliis, notantibus, minorem causam sufficere, ut licitè accipias à peccatore jam ex se parato; quàm ut incites ad præbendum; item minorem, ut à proprio parocho, quàm ut ab alio. Nec diceris hic propriè cooperari alieno peccato, nam talis minister peccat ex mera malitia, cùm possit, si velit, emaculare animam suam. Aliud est de eo, qui caret jurisdictione, ut vidimus superiùs, talis enim, etsi velit, nequit esse dignus Minister. 263 264

At *subestne obligatio inquirendi, sitne hic, an ille in statu bono?*

Resp. In dubio præsumitur quisque bonus, ergo non est opus ullâ investigatione. *Sed vidi paulò antè turpiter jocantem cum aliqua, & an-*

& audivi vomentem horrendas blasphemias, an nihilominus erit mihi fas petere, ut meam excipiat confessionem, tingat aquâ lustrica meum infantem?

Resp. Omnino licebit. Cùm enim non sit hisce Sacramentis necessariò præmittenda confessio, meritò sperabis, illum esse eliciturum actum contritionis, priusquam obeat hæc sacrosancta munia. Ita *P. Suarez Tom. 3. in 3. p. disp. 28. sect.* 1. P. Reginald. *L. 1. n. 67.* atque alii. Si tamen facilè habere queas, qui æquè (atque ille indignus) prosit animæ tuæ, illo utere, si vis omne peccati vitare periculum.

266 Quæritur è diverso II. *An, & quam graviter Deum offendat, qui ministrat indigno aliquod Sacramentum?*

Resp. Tametsi *S.* Thomas proponat hanc quæstionem non in *abstracto*, sed in *concreto*, scilicet de volente recipere indignè Eucharistiam, ut videre est 3. *par. q. 80. a. 6.* nos tamen secuti exemplum plurium aliorum, ac singulariter Bonacinæ, atque Dicastilli, proponimus eam in istis generalibus, rejecturi nihilominus nonnulla ad tractationem de Eucharistia, adeóque ad *Casum XXI. Alphabeti Communicantium*, hîc autem alia facientia ad Sacramenta in genere trademus sequentibus §§.

267 I. Per se loquendo peccat ministrans Sacramentum indigno, quia talis cooperatur alieno peccato. Quare quando quis est suspectus de indignitate, debet aliquod examen præmitti, imò etiam quando abest causa suspicandi, præmittenda sunt illa examina, quæ ex usu vel universalis Ecclesiæ, vel particularis, in qua fit ministratio, solent præmitti; ut v. g. pro Ordinibus, Matrimonio, Extrema Unctione. Pro Confirmatione non solet institui ullum examen, quando fit solenniter, secus, quando privatim unus, aut alter id petit.

268 Facere autem nequeo, quin ad majorem cautelam, & circumspectionem excitandam in Venerabilibus Dominis sacerdotibus, huc transcribam partem eorum, quæ de ministrantibus divinum epulum legere est apud D. Chrysost. *Hom. 60. ad pop. ant.* atque in ipso Breviario Rom. *Fer. 2. infra Octavam Corporis Christi* hisce verbis: *Ad vos* (sacerdotes) *sermonem convertere necessarium est, ut multo cum studio hæc dona distribuatis. Non parva vobis imminet ultio, si quemquam illius culpæ conscii hujus mensæ* (qualiscunque Sacramenti) *participem esse concedatis; sanguis ejus de manibus vestris exquiretur; sive quis dux militiæ sit, sive præfectus, sive princeps diademate coronatus, indignè autem accedat, prohibe, majorem illo potestatem habes. Propterea vos Deus hoc insignivit honore, ut talia discernatis. Hoc vestra dignitas est, hoc securitas, hoc omnis corona; non ut albam, & splendentem tunicam circumeatis induti.* Hactenus os aureum.

269 II. Ut licitè neges Sacramentum indigno, non sufficit suspicio levis, imò nec probabilis de indignitate, sed exigitur violenta. Expressè Suar. *Tom. 3. in 3. p. disp. 67. sect. 6.* nam suspicio probabilis duntaxat, non gignit certitudinem *moralem* de indignitate, sed relinquit dubium: in dubio autem est quisque habendus probus. Unde habet hîc locum illa sententia *Cap. fin. De præsumption. Primâ facie præsumitur idoneus, nisi aliud in contrarium ostendatur.* At verò suspicio violenta est illa, quæ nequit probabili ratione deponi, ergo gignit *moralem* certitudinem de dignitate.

III. Publico peccatori publicè petenti aliquod Sacramentum, negari illud debet, sicut & 270
occulto peccatori occultè petenti. S. Thomas *cit. q. 80. a. 6. in C.* intelligendo nomine *peccatoris* illum, qui scitur peccâsse mortaliter, & tamen nulla verosimilis præsumptio est, esse emendatum, e. g. confessum sacramentaliter. Ratio petitur tum ex desumpta authoritate S. Joann. Chrysostomi, tum quia millies revocanda est in mentem doctrina Pauli 1. *Cor. 4. Hic jam quæritur, inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur*; loquitur autem expressè de Ministris Christi, & Dispensatoribus Mysteriorum Dei; magnæ autem infidelitatis est, margaritas, fidei nostræ commissas, projicere ante porcos, & sancta dare canibus.

Excipe casum, quo illa indignitas cognita est 271
ex sola confessione sacramentali, conformiter iis, quæ *Tract. 7. Cas. ult.* ex verissima sententia dicam contra nonnullos. Sicuti & peccatori occulto, sed petenti publicè negari non debet, si nequeat absque scandalo, aut infamatione. S. Thomas *cit. a. 6. ad 2.* ubi loquitur quidem de sola administratione Sacramenti Eucharistiæ, sed ratio, quam adfert *S. D.* æquè militat pro aliis Sacramentis: quòd scilicet non oporteat committere peccatum, ut eâ ratione impediatur alterius peccatum; infamare autem aliquem, adeóque occultum, id est coram paucculis notum ejus crimen prodere, & publicare, est peccatum, ergo non est admittendum eo fine, ut impediatur sacrilega usurpatio alicujus Sacramenti.

Licèt verò sint varii casus, quibus est fas ma- 272
nifestare crimen alterius occultum, usus tamen constans Ecclesiæ demonstrat, periculum indignæ participationis non fuisse à Christo Domino accensum illis casibus. Quare multi cum Nugno *in cit. a.* S. Thomæ, contra alios asserunt, quando quis infamatus, in uno loco, petit Sacramentum publicè in alio loco, in quo nec est infamatus, nec *moraliter* creditur infamatum iri, doctrinam S. Thomæ habere locum. Sed hæc extensio pendet, ut rectè observat idem Nugnus, ab illa generali quæstione: An & quatenus fas, vel nefas sit, infamatum in uno loco facere infamem in alio, seu *juris*, seu *facti* infamia præcesserit? Subdit autem idem Nugnus *vers. Difficultas quarta.* tametsi probabiliter quidam moderni existiment, obligationem negandi publico peccatori petenti publicè Sacramentum esse tantam, ut ne

qui-

quidem ob periculum vel infamiæ, vel etiam vitæ propriæ fas sit, contra eam agere, probabilius tamen oppositum teneri ab aliis, eò quòd nullo solido argumento probetur tantus rigor. Assentior huic Doctori, quem præivit *Suar. disp. 67. in fin.* ac secutus est Bonacina *hic disp. 1. q. 6. punct. 4.* atque Dicastillo.

273 Dices: *Nos tamen superiùs in hac ipsa Sectione negâsse permissionem rebaptizandi rite baptizatum, aut absolvendi indignum, esto, illa baptizatio, aut absolutio postuletur cum interminatione mortis.*

Resp. Ad hanc ab aliis, ut reor, præteritam objectionem, esse hoc discrimen inter hæc duo Sacramenta, & alia, quod alia reipsa, seu verè recipiantur ab indigno, at neque Baptismus reipsa percipitur à rite baptizato, neque Sacramentum Pœnitentiæ à malè disposito, conscio suæ indispositionis; consequenter falsum loquitur Sacerdos dicens nunc: *Te baptizo. Te absolvo*; atqui falsum scienter loqui, est ita *intrinsecè* malum, ut in nullo casu sit licitum, sicuti totis ingenii summi viribus demonstrat S. Augustinus, tum *Lib. De Mendacio c. 5. 6. 7. & seqq.* tum *Lib. contra Mendacium cap. 18. & 19.* & nos contra Grotium, Zahnnium, & alios Calvinistas, ex professo tradimus *in Alphabeto Quadruplici Part. 2. n. 589.* ergo præcepta de non rebaptizandis legitimè baptizatis, & non absolvendis indispositis, est unum ex illis, quæ Nugnus *l. c* vocat *omnino necessaria*. Administratio autem Eucharistiæ facta indigno nullam falsitatem continet, neque aliunde probari potest, esse planè *intrinsecè*, & *essentialiter* malam, ergo potest esse licita in aliquo certo casu; adeoque præceptum de non administranda Eucharistia indigno, est unum ex illis, quæ Nugnus *l. c.* appellat præcepta *necessaria, & naturalia* quidem, quia regulariter loquendo sunt necessaria, at deficiunt in aliquo casu. Certè porrectio sacræ hostiæ non est ex sua natura mala, imò est vel indifferens, vel potiùs ex Christi institutione actio sacratissima; ergo non fiet peccaminosa, nisi planè per accidens; at falsa pronuntiatio formulæ sacramentalis non est indifferens, multò minùs sacra, aut sacrata, sed scelerata.

274 *Igitur*, inquies, *ob metum mortis, vel extremæ infamiæ licebit impertiri nescio cui nebuloni Sacramenta Confirmationis, Ordinis, Extremæ Unctionis, & Matrimonii?*

Resp. De Matrimonio est in dubitatum, quin puella licitè nubat hæretico, si adsint causæ, quas promemus *Tr. 9. Cas. 11. n 219.* & consequenter quin licitè ministret Sacramentum indigno, indignissimo. Unde infero, licèt ii, quos ego legi, nihil in specie scribant de Confirmatione, & Extrema Unctione, posse absque læsione Numinis Episcopum Sacramenta Confirmationis, & Ordinis: Parochum Sacramentum Extremæ Unctionis impertiri indigno, sicuti

275 potest Eucharistiam. Nec enim potest ullum solidum (apparens me non latet) fundamentum disparitatis quoad præsens punctum adferri; quamquam absque dubio exigitur major ratio pro his tribus Sacramentis conferendis sacrilego, quàm pro Matrimonio. Illas causas non adfero, contentus dedisse occasionem eruditioribus discutiendi hanc particularem controversiam. Quod autem dico de Confirmatione, Ordine, & Unctione, intelligo de subjecto capaci horum Sacramentorum; nullo enim prorsus casu fas est, formulas horum Sacramentorum seriò proferre supra jam Confirmatos, Ordinatos, aut Unctionis penitus incapaces, ut sunt infantes, adulti nullâ prorsus ægritudine laborantes &c. Tunc enim etiam falsificarentur formulæ. Rursum objicies: 276
Ergo si quis petat à sacerdote sacram Eucharistiam, aut Chrisma ad finem Sathanicum e. g. ad magias, vel conculcationem, oportebit exemplo S. Tarsitii referendo *Tr. 5. Cas. 22.* potiùs quidlibet perpeti, quàm tradere; & præferenda est occisio ministrationi sacrilegæ.

Resp. I. Licèt sit utique mors subeunda potiùs, quàm tradatur hostia ad talem finem intentum à tradente, tunc enim traditio collimaret *directè* in finem sacrilegum; licèt quoque sit illud ipsum malum subeundum, priusquam tradatur tunc, quando ipsamet traditio cederet *immediatè* in odium Religionis, quia scilicet catholica religio sperneretur idcirco, quòd ejus præcipui professores & conservatores (ut sunt animarum Curatores) tam parvo loco habeant res ipsis sacratissimas, ut vereantur sanguinem fundere pro non promovenda eorum profanatione, attamen abstrahendo ab hoc peccato, poterit in primis parochus dicere (ad mortem evadendam) illi nefario flagitatori: *Hostiam non tradam tibi, at si velis eripere è manibus, permittam.* Quòd si ille sacrilegus nolit esse contentus illâ permissione, sed velit, ut *positive* tradatur, cùm non videatur, ut sic aliâ ratione postulare, quàm in probrum Religionis, erit potiùs præbendum caput, aut jugulum, quàm Christi Corpus, quia certi juris est, delinqui mortaliter ab eo, qui paret alteri mandanti quidpiam in contemptum Religionis. P. Azor *Tom. 1. l. 7 cap. 7. q. 1. Arg. Cap. Sacris. De his, quæ vi.* Equidem P. Lessius post hæc jam quater excusa lectus à me *lib. 2.* de justit. & jure *c. 9. dub. 7. n. 40. & 41.* Negat esse fas præbere sacros Codices Tyranno, petenti ad comburendum, vel Sacramenta ad ea temeranda.

At *petit hæreticus clavem ad Tabernaculum, ut inde eximat particulas consecratas, protriturus eas pedibus.* 277

Resp. Fore quidem generosum Christi athletam, si in tam gloriosa causa vellet potiùs occumbere, quàm claves tradere, non video tamen malitiam inseparabilem ab illa traditione, quandoquidem est ex se actio merè indifferens; clariùs tamen excusaretur, si æmularetur hoc

Factum singulare.

278 *Dum post Germanicam pacem Anno 1648. decretam multi Religiosi, prout sancitum erat in Instrumento pacis, ut vocat, ædibus, atque templis summo iure possessis spoliandi juberentur à Commissariis Catholico-hæreticis claves ædium, Ecclesiarum, hospitalium tradere, plerique omnes, tametsi perquam inviti, porrexerunt illas. Repertus tamen Augustæ Vindelicorum unus, altérve, qui nulla ratione, aut minis impelli potuit, ut traderet. Denique tamen cernens, non posse sine maiore incommodo negari id totum, quod exigebatur, dixit: claves pendent, seu jacent. tali loco, si vultis capere, capite, non resistam, quia non possum.*

Certè hæc agendi ratio est remotior ab *indirectâ* quoque cooperatione in malo, quàm *positiva* exhibitio, atque traditio calicis, aut alterius rei sacræ; ergo usurpanda in eventibus suprà indicatis potiùs, quàm altera.

SECTIO VII.

De Effectu Sacramentorum.

SUMMARIUM.

Quis, & quotuplex effectus Sacramentorum? 279.
Qui effectus præter gratiam sanctificantem? 280.
An Sacramenta suum effectum operentur, fictione remotâ? 282.
Cur Theologi obicem appellent fictionem? 283.
An omnia Sacramenta operentur, recedente fictione? 284.
An pro ratione majoris dispositionis tribuatur major effectus Sacramenti? 286.
Quænam observanda de charactere? 289. *& seqq.*
An habeat aliquam vim operativam? 290.
An aliquod Sacramentum possit esse validum, & simul informe? 294.

Quæritur I. *Quis & quotuplex sit Effectus Sacramentorum?*

279 ℞. I. Generalis effectus omnium, singulorúmque Sacramentorum est gratia sanctificans, seu gratum faciens. S. Thomas 3. *p. q.* 62. per totam; éstque de fide. Rationem adfert S. Thomas *a.* 1. quia per omnia Sacramenta incorporamur Christo, nequimus autem ei incorporari, nisi per gratiam sanctificantem. Igitur certum est de fide, omni illi, qui dignè recipit aliquod Sacramentum novæ legis infundi seu *primam* gratiam, seu *secundam*. Porrò per aliqua infundi *directè*, seu *per se*, adeóque ex primaria sua institutione gratiam *primam*, per alia *directè*, & *per se secundam*, *per accidens* verò *primam*, constat ex iis, quæ suprà *nu.* 18. dixi de Sacramentis *Vivorum* & *Mortuorum*.

℞. II. Præter gratiam sanctificantem, supernaturaléſque habitus virtutum inseparabiles ab ea, utpote ejus quasdam proprietates; de quibus S. Thomas *loc. cit a.* 2. communicantur homini alia peculiaria dona, propria singulis sacramentis. Nam ut suavis spiritus Christi dulcedinem suam in filios demonstraret, ordinavit singula Sacramenta ad singulos fines, adeóque peculiares fructus, effectúsque concedendos, vel eo ipso tempore, quo percipiuntur Sacramenta, vel alio opportuno. Etenim per Baptismum remittitur *per se* peccatum originale, & actuale, totáque pœna peccatis debita, & insuper imprimitur Character, ut videbimus suo loco, assignaturi quoque aliis Sacramentis suos speciales effectus, quos inter unus est quasi obligatio Domini Dei ad præstanda in tempore opportuno auxilia vel efficacia, vel certè sufficientia ad aliquem effectum producendum, e. g. robur actuale ad superandas tentationes adversantes Catholicæ fidei, quod auxilium præstat Confirmatio, sicut Extrema Unctio subsidium adfert pervincendis, seu tolerandis æquo animo molestiis morbi. 280 281

282 Quæritur II. *An quando quis indispositus accipit aliquod Sacramentum infructuosè, videlicet sine vel infusione* primæ *gratiæ, vel superfusione, ut ita loquar, seu superadditione* secundæ, *si postmodum ponat conditiones, quasi initiò præsto fuissent, fuisset quoque impertita gratia* prima, *vel* secunda, *& consequenter ceteri effectus, reddatur compos illius ejusdem gratiæ?*

283 Doctores secuti phrasin S. Thomæ *Quæst.* 69. *Artic.* 10. imò ipsius S. Augustini *Lib.* 1. *De Bapt. cap.* 12. contra Donatistas sic proponunt hanc quæstionem: *Utrùm fictione recedente Sacramenta suum effectum consequantur?* Per fictionem non intelligunt simulationem propriè dictam, quâ scilicet simulas, te habere animum accipiendi *realiter* ipsum Sacramentum, cùm tamen tua tota intentio feratur in solas nudas ceremonias exteriores, sicuti explicavi suprà *n.* 227. certum quippe est, etiamsi sexcenties deponatur magnâ cum pœnitudine hæc simulatio, ejúsque loco suscipiatur serium desiderium, ac propositum recipiendi *realiter* Sacramentum, quod priùs fuerat solùm apparenter, & in oculis hominum, non autem in oculis Dei susceptum, attamen nihil planè operaturum esse illud ludicrum, fictitiúmque Sacramentū, quia non-entis

nulla vis

vis, nulla energia; ergo nomine Fictionis intelligit S. Thomas id, quod alii vocant obicé, sciscitantes: An remoto obice, seu impedimento, ob quod Sacramentum etsi reipsâ validum, attamen reipsâ infructuosum, quia carens effectu gratiæ sanctificantis, extitit, incipiat, dum non ampliùs existit, producere illum fructum, illam gratiam sanctificantem, quam debuerat ab initio causare?

284 Circa resolutionem hujus quæstionis conveniunt omnes cum sanctis Augustino, & Thoma *l. c.* in hoc, quòd saltem baptismus habeat eam vim, ut recedente fictione, seu remoto obice, restauretur gratia sanctificans, quæ fuerat priùs per sacrilegium neglecta. Plerique etiam idipsum docent de Confirmatione, & Ordine, utpote imprimentibus characterem, æque ac imprimit Baptismus, in cujus quidem characteris impressione factâ etiam tum, cùm infructuosè recipitur Baptismus, ponit S. Thomas vim probandi, quòd consequatur Baptis-
285 mus suum effectum, recedente fictione. At verò cætera Sacramenta quod attinet, multi negant, multi asserunt, inesse ipsis eandem vim compensandi, post emendatam fictionem, illud donum divinæ gratiæ, quod nequiter initio fuit repudiatum; authores videbis apud Card. de Lugo *disp.* 16. *sect.* 6. P. Hurtadum *hic disp.* 3. *diff.* 8. P. Ferdinandum de Castro Palao *Tr.* 18. *punct.* 9. qui Palaus dissentit à Lugone, in hoc, quòd ipse Palaus omnibus omnino Sacramentis tribuat hanc indolem, at Lugo excipiat sacram Eucharistiam; utra sententia sit verior, non est mei instituti disputare, quia nihil refert ad usum, hæcne, an illa sententia sit vera, tibique placita; volui tamen pro complemento doctrinæ facere mentionem hujus controversiæ.

286 Quæritur III. *Utrùm pro ratione majoris, aut minoris dispositionis, quacum accedit quispiam ad recipiendum aliquod Sacramentum, tribuatur major, aut minor gratia?*

℟. Affirmativè cum communissima sententia S. Thomæ *q.* 69. *a.* 8. P. Laymanni *Lib.* 5. *Tr.* 1. *cap.* 6. *in fine.* P. Palai *l. c. p.* 8. *n.* 9. Ratio hoc asserendi est, quia valde conveniebat, ut Christus Dominus ita institueret Sacramenta, ut per illa ipsa tribueret uberiorem gratiam iis, qui digniùs ea reciperent; sic enim alliciuntur homines ad se tantò accuratiùs præparandos, ac disponendos.

287 Adde, quòd considerando suavissimam Dei, sapientissimámque providentiam, videatur esse quoddam inconveniens, si Judæus unus e. g. accedens ad Baptismum cum infimo gradu imperfectissimæ attritionis; percipiat tot gradus gratiæ sanctificantis; quot accepit S. Augustinus, dum fuit à S. Ambrosio regeneratus, præmissis, concomitantibúsque ardentissimis illis actibus contritionis, & charitatis, quos spirant ejus Confessionum Libelli.

Sicut autem melior, seu major dispositio 288
propria potest esse causa, ut plus gratiæ sanctificantis infundatur, sic vice versâ nihil *per se loquendo* ad augmentum, vel detrimentum confert improbitas, sanctitásve ministri, ut notant omnes cum S. Thoma *cit. q.* 69. *a.* 4. *Per accidens* tamen potest conducere illius probitas, si videlicet impetret suis precibus suscepturo Sacramentum gratiam efficacem ad ferventiorem dispositionem.

Quæritur IV. *Quænam sint observanda de* 289
Charactere?

℟. Breviter *seqq.* I. Character est qualitas quædam spiritualis instar sigilli impressa animæ vel *immediatè*, vel *mediante* intellectu, quæ qualitas adfert mirificum ornamentum animæ, éstque prorsus indelebilis, & proinde permansura etiam in animabus separatis, idque in æternum decorem Beatorum, in sempiternum proborum reproborum.

II. Hæc qualitas ita sequitur tria Sacra- 290
menta, scilicet Baptismum, Confirmationem, & Ordinem, ut quoties eâ suscipiuntur validè, adeóque *voluntariè*, tametsi *sacrilegè* ob malam conscientiam, vel sceleratam intentionem, toties eam susceptionem *immediatè*, infallibilitérque sequatur impressio, seu infusio illius qualitatis, ac proinde illa tria Sacramenta nunquam recipiantur penitus infructuosè, & sine effectu omnis gratiæ, Character enim est quoddam donum cœleste prorsus gratis concessum, ac proinde magna gratia, non tamen sanctificans, utpote cum qua toties, prô dolor! consistunt multæ myriades peccatorum mortalium. Habentur hactenus dicta partim *in Cap. Majores.* §. *fin. De Bapt.* partim in Concil. Florent. atque in Trident. *Sess.* 7. *Can.* 9. tradúntque omnes Scholastici post S. Thomam *q.* 63. nisi quòd litigent DD. utrùm Character sit vera qualitas, an relatio, an modalis entitas?

III. Licèt unum è præcipuis prædicatis, 291
seu una è proprietatibus Characteris sit, esse sigillum & signum spirituale, designans subjectum, & segregans ab aliis non insignitis eo signo, sicut fimbriæ rubræ, ceruleæ, flavæ sunt signa quædam distinguentia famulum unius Baronis, Comitis, à famulis alterius, quemadmodùm ex Patribus præclarè probat Cardinalis de Lugo *disp.* 6. *sect.* 3. *num.* 35. post P. Vasquez *Tom.* 2. *in* 3. *part. disp.* 134. *cap.* 1. ubi congerit multos locos sanctorum Patrum; nihilominus tamen habet idem character non solùm vim distinguendi e. g. baptizatos à non baptizatis, confirmatos à non confirmatis, sed etiam energiam aliquid aliud efficiendi, adeóque permovendi Angelum Custodem, ut aspiciens characterem, solicitiùs obeat munus regendi, illuminandi, protegendi suum Clientem; permovendi quoque Deum ad conferenda auxilia, & gratias in ordine ad actio-

nes illas, ad quas per tale Sacramentum destinatur specialiter homo, ut explicat Lugo *cit. sect.* 3.

292 Idem Character est insigne potestatis spiritualis, teste S. Thomâ *l. c. a. 2.* quia baptizato confert jus ad alia Sacramenta recipienda, Ordinibus initiato ad obeunda munera Ordini annexa, Confirmato ad recipiendam gratiam Sacramentalem propriam huic Sacramento, ut explicat Nugnus *in cit. a. 2. S. Thomæ in Resp. ad sextum argumentum.*

293 Denique Character est ita insigne potestatis, ut simul sit quasi scriptura, & instrumentum potestatis traditæ; quasi Bulla aurea, qua Deus testificatur jus, quod homo acquisivit per Sacramentum. Lugo *l. c. n. 46.*

294 Quæritur V. *An aliquod Sacramentum possit esse validum, & tamen informe?*

Est perinde, ac si quæratur, fierine queat, ut tota essentia alicujus Sacramenti reperiatur in una, pluribúsve actionibus simul sumptis, attamen hanc essentiæ positionem non sequatur gratia sanctificans, quæ per antonomasiam vocatur forma, species, decus animæ, & qua proinde deficiente, manet anima informis, & deformis in conspectu Dei.

Nec dubitat quisquam etiam de sex Sacramentis, adeóque omnibus præter Pœnitentiam. Est quippe articulus fidei, posse Baptismum integerrimè, propriissimè dictum recipi à gravissimo peccatore, permanente, ac indurato in sua nequitia. Idem dic de cæteris quinque Sacramentis. At de Pœnitentia est magna disceptatio inter Theologos, è qua cùm dependeat una singulariter resolutio haud parùm faciens ad mores, non debuit ea à nobis integrè præteriri; ergo tractabimus de ea in loco proprio, scilicet *in Alphab. Confitent. Cas.* 7. nam plurimi different de ea, dum exequuntur conditiones Sacramenti Pœnitentiæ. 295

His omnibus adde, aliquos effectus Sacramentorum provenire *ex opere operato*, alios *ex opere operantis*, cujus Theologicæ phrasis sensum dabo infrà *Tr. 3, Cas. 5. n. 146. & seqq.* 296

TRA-

TRACTATUS SECUNDUS
SEU
ALPHABETUM BAPTIZANTIUM, ET CONFIRMANTIUM.
Quo
XXIII. Cardinalibus Casibus,
FACTIS, non *FICTIS*,
Itémque aliis plus centum declaratur universa materia
BAPTISMI ET CONFIRMATIONIS.

Præfatiuncula ad Lectorem.

Cur hoc opusculum indigitem Alphabetum, *dedit causam generalem in præfatione Generali, sicuti & explicavi, cur hac insolita methodo pertractem materiam horum duorum, cæterorúmque Sacramentorum. Casus, seu eventus, quibus edissero hoc idem argumentum, meritò dici* Factos, *non* Fictos, *tutè fateberis, Lector, ubi, quam par est, feceris reflexionem. Horum* 1. *proponitur Baptismi Materia.* 2. *Forma.* 3. *Necessitas.* 4. *Minister.* 5. *Obstetrix ministra.* 6. *Intentio ministri.* 7. *Baptizans cum periculo mortis propria.* 8. *Baptizans in periculo mortis aliena.* 9. *Baptizans monstrum.* 10. *Baptizans invitum.* 11. *Baptizans invitis parentibus.* 12. *Baptizans cum, & sine nomine.* 13. *Rebaptizans varios.* 14. *Rebaptizans Sacerdotem.* 15. *Rebaptizans coniugatum, & Religiosum.* 16. *Baptizans cum, & sine caremoniis.* 17. *Baptizans cum, & sine Patrinis.* 18. *Baptismus Sanguinis, & Flaminis.* 19. *Baptismi Effectus.* 20. *Baptismorum dubiorum farrago.* 21. *Confirmationis essentialia.* 22. *Ejusdem accidentalia.* 23, *Ejusdem Effectus:*

Hisce viginti tribus Alphabeticis (ut fert numerus, & ordo Alphabeti Latini,) Casibus quasi primatū tenentibus, immiscebo alios facilè 100, *ac præterea permultas novas quæstiones. Quod utrumque proportionaliter præstabo in octo Alphabetis secuturis. Sit igitur*

DE
MATERIA BAPTISMI.
CASUS I.
Piæ simplicitatis.
SUMMARIUM.

Judæus baptizatus arenâ. num. 1.
Verba hujus casûs sunt S. Sophronii. 2.
Divisio hujus casus in duas sectiones. 3.

1 ANdreas Abbas Octavi Decimi *narravit nobis dicens:* Cùm essem juvenis indisciplinatus valde, & inquietus, ego, aliique novem, inter quos erat quidam Hebræus, venimus in eremum, ubi infirmatus est Hebræus usque ad mortem, qui cœpit nos adjurare, & dicere: *Per Deum, qui judicaturus est vivos &*

mor-

mortuos, baptizate me. Nos verò dicebamus ei; *Verè, frater, non licet nobis hoc facere, seculares enim sumus, hoc autem Episcoporum, & Presbyterorum est opus, sed neque aqua hîc est.* Ille verò persistebat adjurans nos. Ergo ereximus illum, erectúmque tenuimus. Unus autem ex novem implens ambas manus arenâ, tertiò effudit super caput ejus dicens: *Baptizatur Theodorus in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti.* Nobis verò per singula respondentibus: *Amen*, ita subitò sanavit illum Christus Dominus, ut cum omni alacritate, & florido aspectu nos omnes præcederet. Cùm verò adduxissemus eum Ascalonem ad S. Dionysium, urbis Episcopum, ille stupens ob tam inauditum miraculum, convocato Clero, exposuit ei totum negotium, ut decernerent, utrùm effusio illa arenæ reputanda esset fratri in Baptismũ, an non? Et alii quidem dicebant, debere ei reputari in Baptismum propter inauditam miraculi magnitudinem: alii verò dicebant, non. Et cùm plurima dicta essent, visum est beato Dionysio mittere fratrem illum ad Sanctum Jordanem, illícque baptizari.

2 Est ad verbum (omissis tamen multis brevitatis causâ) expresso etiam nomine Andreæ, narratio Sancti Sophronii *in Prato spirituali c. 106.* quam etiam refert Nicephorus Callistus *L. 3. c. 37.* In qua præter mentionem Ministri, & Formæ, de quibus sermonem instituemus Casu II. & IV. exprimitur materia Baptismi *apta*, & *inepta*, itémque materia *remota*, & *proxima.*

3 De his quatuor speciebus quà *Essentialibus*, quà *Accidentalibus* propositiri ea, quæ praxin baptismalem concernunt, dividimus hunc Casum in duas Sectiones, in quarum primâ tractabimus de Materia Baptismi *remota, apta, & inepta*: in secunda de ejusdem Baptismi Materia *proxima apta*, vel *inepta.*

SECTIO I.

Baptismi Materia remota, apta, & inepta.

SUMMARIUM.

Omnia sacramenta tribus perficiuntur. 4.
Quomodo verum sit illud S. Augustini: Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum? 5.
Sacramenta constant duplici materiâ. 6.
Nullum conficitur, nisi adhibeatur illa ipsa materia, quam Christus mediatè, vel immediatè determinavit. 7.
Quæ mutatio materiæ à Christo determinatæ obstet valori Sacramenti, quæ non? 8.
Baptismi materia est aqua vera & naturalis. 9.
Non licet in extrema etiam necessitate alium ab aqua liquorem adhibere. 10.
Per aquam veram, seu naturalem intelligitur elementaris. 14.
An aqua sulphureorum balneorum, lixivii? 18.
An vinum, lac, urina, lachrymæ, saliva, pituita, aqua supernatans cruori? 21.
Casus Baptizati salivâ. 22.
An aqua rosacea valeat? 23.
An liquores, qui per alchimiam, aut distillationem? educuntur ex herbis, plantis, floribus? 24.
An sudor, & liquores naturaliter ex arboribus emanantes? 25.
Et aqua ex sale resoluta, aut cerevisia non crassa? 27.
Et jusculum, in quo carnes, vel pisces decocti? 29.
An pro valida materia habendus liquor, cui inest plus aquæ, quàm alienæ materiæ? 30.
An offa hordeacea, pulmentum, & colores attemperati ad pingendum? 31.
Et atramentum habens plus aquæ, quàm alterius materiæ? 32.
Nix, glacies, pruina repudiantur, dum talia sunt. 33.
Peccat mortaliter, qui, cùm possit adhibere aquam elementarem, adhibet aliam. 35.
Qui nequit habere elementarem, tenetur sub mortali (si sit periculum in mora) adhibere aliquam ex iis, quas admittunt duo, tresve DD. 36.
Idem dic de materia omnino dubia. 37.
Utrobique tamen conferendus est Baptismus conditionaliter: Baptizo te, si hæc materia est apta. 38.
Qui moritur tinctus lavacro dubio, vel æqualiter probabili, sepeliendus est loco sacro. 40.
Sacrilegium mortale committit, utens aquâ impurâ, vel turbidâ absque gravi necessitate. 41.

Suppono I. Ab omnibus Orthodoxis admitti doctrinam illam, quam Eugenius IV. in Concilio Florentino, finito Anno 1439. *post ultim. sess. in decreto* tradidit his verbis: *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet Rebus, tanquam materiâ, Verbis tanquam formâ, Personâ Ministri conferentis Sacramentum cum Intentione faciendi id, quod facit Ecclesia, quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum.* Per *Res* intelligitur vel aliqua substantia, ut in quinque Sacramentis, vel aliquis actus determinabilis per *formam* verborum, ut in Pœnitentia, vel Matrimonio. P. Ægidius Coninck *in 3. part. q. 60. art. 5. n. 28.* At per *Verba* designantur vel propriè dictæ voces, ut in sex prioribus Sacramentis; vel aliquod 4

aliud

aliud signum externum faciens id, quod faceret vox, ut in Matrimonio; cùm enim Matrimonium ex sua primæva origine sit contractus Civilis, habet etiam in illa locum jus Civile *Leg. Si tamen* 48. *ff. De ædilit. edict.* §. *Et qui*, supponens animum magis factis, quàm verbis prodi.

5 Quare quod S. Augustinus *Tract.* 80. *in Joan.* scribit: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*, est in rigore verum de solo Baptismo, in aliis autem Sacramentis quinque etiam in rigore verum de verbo, at de elemento non in rigorosa, sed larga, latáque significatione; sicuti & in ultimo, seu Matrimonio tam materia impropriè dicitur elementum, quàm nutus, quibus surdi, mutique contrahunt, impropriè appellantur verba.

6 Suppono II. Omnia, vel saltem pleraque Sacramenta constare duplici materiâ, *remotâ* scilicet, & *proximâ*. *Remota* est aliqua res, quæ assumitur ad actionem Sacramentalem, ut aqua, chrisma, oleum &c. *Proxima* est applicatio materiæ *remotæ*, ut ablutio, unctio &c. Adeóque potest ut sic dici, omnia Sacramenta constare etiam *remotâ* materiâ, nam & peccata confitentis possunt affici hoc nomine, & corpora contrahentium Matrimonium. Coninck *loc. cit.* Et denique panis rectè vocatur materia *remota* Eucharistiæ, ut ex multorum sensu dicemus *Tract.* 3. seu *in Alphab. Sacrific. Casu* 2. *n.* 18. & videri potest idem Coninck *cit. n.* 28. & 41.

7 Suppono III. Tametsi Christus Dominus non determinârit in specie infima materias, & formas omnium Sacramentorum, sed aliquorum in subalterna duntaxat. Bellarminus *De Sacram. Ordin. cap.* 9. *in fin.* applicans hanc doctrinam materiis, formísque Diaconatûs, ac Subdiaconatûs: Suarez *Tom.* 3. *in* 3. *par. disp.* 2. *q.* 1. *sect.* 3. variè declarans: Tannerus *in* 3. *part. disp.* 3. *quæst.* 1. *n.* 84. applicans materiæ Eucharistiæ, attamen Sacramentum nullum confici, nisi adhibeatur illa ipsa materia, quam vel per se *immediatè*, vel per Apostolos determinavit idem Salvator. Suarez. *loc. cit. sect.* 4.

8 Unde ulteriùs conficitur, si materia à Christo instituta mutetur adeò notabiliter per admixtionem alterius, aut per aliam quamcunque rationem ita alteretur, ut nomine, ac ratione desinat esse eadem specie cum illa, quam Christus præscripsit, habendam esse pro omnino *inepta*; pro *apta* autem quoad valorem, si etiam post alterationem servet nomen, ac rationem illius, quam usurpari Salvator mandavit. Suarez. *cit. sect.* 4. His suppositis

9 Quæres I. *Quænam sit remota materia Baptismi?*

Resp. *Materia hujus Sacramenti est Aqua vera, & naturalis, nec refert, frigida sit, an calida.* Sic loquitur definiendo Eugenius IV. *in cit. decret. post sess. ult. Concilii Florentini.* Per quam definitionem explicatur illa decretoria supremi Nomothetæ apud Joannem *cap.* 3. sententia: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Unde meritò fratres illi, de quibus noster Casus, renuebant baptizare Hebræum ob defectum aquæ.

Quæres II. *Utrum in extrema necessitate non* 10
liceat deficiente aquâ adhibere alium liquorem?

Resp. *Si quis dixerit, aquam veram, & naturalem non esse de necessitate Baptismi, anathema sit.* Concil. Trident. *Sess.* 7. *Can.* 2. *De Baptis.* Non itaque licet alium liquorem unquam adhibere.

Ergo, inquies, *lethaliter deliquit ille Andreas* 11
juvenis, postea Abbas, qui Hebræum baptizavit arenâ, seu qui fuit cooperatus Baptismo arenario? Resp. concedendo consequens per se loquendo; etenim & consensit in illum Baptismum, & cooperatus fuit tenendo Hebræũ; atqui per se loquendo peccat mortaliter, qui consentit in peccatum mortale alterius S. Thomas 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 7. vel ei cooperatur *positivè* S. Thomas *ibid. in C. & ad* 1. Porrò illum, qui Hebræum perfudit arenâ, admisisse per se loquendo crimen lethale sacrilegii, seu seriò, seu fictè egerit, probatur ex generali doctrina tum de baptizante in materia *inepta*, adferenda *num.* 35. tum de fictè baptizante *Casu VI.*

At luculenter miraculo approbavit DEUS 12
hunc Baptismum? ℟. Non ipsum Baptismum, sed optimam voluntatem, qua inculpabiliter rati, hîc & nunc obligare præceptum qualisqualis Baptismi, fecerunt id, quod commemorat noster Casus, idcirco à nobis vocatus: PIÆ SIMPLICITATIS.

Ergo potest huc applicari responsio S. Au- 13
gustini *Libro contra Mendacium c.* 15. loquentis de obstetricibus, quæ, ut refertur *Exod. c.* 1. usæ mendacio conservabant infantes jussos occidi, & Deus illarum bonam voluntatem est remuneratus ædificando ipsis *domos*, id est eis largiendo vel vitam æternam. S. Thomas 2. 2. *q.* 110. *art. ult. ad quartum*, indicans, posse quempiam mendacio bonâ mente prolato mereri remunerationem temporalem; vel opes & divitias eis largiendo. S. Augustinus *loc. cit. cap.* 16. cujus responsio est *cit. cap.* 15. talis: *Non est eis remunerata fallacia, sed benevolentia, bonitas mentis, non iniquitas mentientis.*

Quæres III. *Quid per Aquam veram, & na-* 14
turalem intelligant Christus Dominus, & Concilia ex sensu omnium Theologorum, quid ex aliquorum?

Resp. Ferè omnes Catholici intelligunt solam aquam elementarem, id est illam, quæ est corpus simplex, seu non *essentialiter* compositum ex quatuor elementis.

Dico in primis: *Catholici*: nec enim sermo 15
mihi est de hæreticis, de quibus vide Bellarminum *De Baptismo Lib.* 1. *cap.* 2. ubi inter cæteros refert Lutherum, qui *Colloq. Symposiac. cap.* 17. interrogatus, num deficiente aquâ liceat baptiza-

ptizare vino, & cerevisiâ? primò respondit, judicio divino esse id committendum; deinde addidit, quidquid nomine balnei appellari potest, illud esse aptum ad baptizandum. Atqui Constantinus Magnus, ejúsque aruspices existimârunt, posse fieri balneum ex sanguine Innocentium. Baronius *Tom. 4. Annal. ad Ann. Christi* 324. *num.* 33. ex actis S. Silvestri, ut etiam refertur *in Breviar. Roman. in Festo hujus Pontificis*; ergo judice Luthero, potuisset Constantinus baptizari sanguine humano, consequenter porcino.

16 Dico deinde: *Ferè omnes Catholici*; siquidem Diana *Part. 5. Tract.* 3. *Resol.* 2. describit verba Joannis Puteani Professoris Tolosani *in* 3. *part. S. Thomæ quæst.* 66. *art.* 4. *num.* 5. sic loquentis *Hactenus Ecclesia non definivit, in nullo planè casu ullam aliam aquam à naturali sufficere ad validitatem Baptismi.* Unde infert ipse, aquam rosaceam posse adhiberi in necessitate extrema. Testatur etiam Tannerus *Tom.* 4. *disp.* 4. *quæst.* 1. *num.* 41. à nonnullis Recentioribus doceri, ubi *vera* aqua deest, posse adhiberi succum expressum ex herbis, & hanc sententiam esse *practicè* probabilem ob auctoritatem illorum RR. tradit expressè idem Tannerus.

17 Cum Puteano jungit ibidem Diana Joannem Præpositum, & Chamerotam, quatenus tradunt, aquam rosaceam posse adhiberi aliâ omni deficiente. Sed ego nec jungo, nec accenseo, quandoquidem hi duo Doctores, sicuti & apud eundem Dianam *Part.* 6. *Tractat.* 7. *Miscell. Resol.* 18. noster Stephanus Baunus, & apud Ægidium Coninck *in* 3. *part. quæst.* 66. *ar.* 4. *num.* 22. alii quidam, solùm idcirco aquam rosaceam, & succos expressos ex plantis, & herbis, censent esse validam materiam, quòd putent, non differre, specie ab elemenrari, aut dubitent, an differant; ergo non docent cum Puteano, alium à naturali, seu elementari posse habere locum in aliquo casu.

18 Quæritur IV. *Quænam aquæ in specie admittuntur ad validum Baptismum, vel rejiciantur ab omnibus, quænam solùm à plerisque, aut aliquibus?*

Resp. I. Ab omnibus post S. Thomam *quæst.* 66. *art.* 4. admittitur aqua Fluminis, marina, pluvialis, sulphureorum balneorum, lixivii, (sed cum distinctione, ut statim dicam) jusculum, in quo sunt coctæ carnes, aut aliæ res; *dummodo*, inquit S. Thomas *ad* 3. *non sit facta tanta resolutio corporum lixatorum in aqua, quòd liquor plus habeat de aliena substantia, quàm de aqua, quod ex spissitudine percipi potest. Si tamen ex liquore sic inspissato exprimatur aqua subtilis, potest in ea fieri Baptismus, sicut & aquâ, quæ exprimitur ex luto, licèt in luto fieri non possit.* Ita Sanctus Thomas, cui omnes facilè subscribunt quoad expressionem illam aquæ ex jusculo, & luto, at quoad quantitatem alienæ substantiæ permixtæ non omnes, ut referam *n.* 29.

His à S. Thoma expressis particularibus aquis annumerant à fortiori, vel à pari omnes, quà *explicitè*, quà *implicitè* fontanam, & putealem, item teste Tannero *cit. q.* 1. *n.* 37. & 39. aquam paludis, & resolutam ex nive, grandine, gelu, ac transfusam per venas metallicas, acetosas, salsas. Excipit Gregorius de Valentia *Tom.* 4. *disp.* 4. *q.* 1. *punct.* 2. lixivium nimis decoctum. 19

Aqua collecta ex vaporibus densatis, cùm ex ollæ ore evaporantur, & reperiuntur in operculo testaceo, nemine, ut puto, reclamaturo habetur pro sufficiente ab Antonio Fernandez, ac Dianâ *Part.* 3. *Tr.* 4. *Resol.* 5. sicut, & illa, quæ tempore hiberno fluit ex lapidibus, parietibúsque; nam est liquor ex aëre versus in veram aquam naturalem. 20

Resp. II. Ab omnibus, quantum quidem post diligentem excussionem librorum possum meminisse, rejiciuntur *explicitè*, vel *implicitè* etiam in extrema necessitate, vinum, lac, urina, lachrymæ, saliva, pituita, aqua supernatans cruori. Silvester *Verb. Baptismus.* 2. §. 4. Henriquez *in Summa Lib.* 2. *c.* 6. *n.* 2. Dicastillo *Tom.* 1. *in* 3. *part. Tr.* 2. *disp.* 3. *n.* 36. Bonacina *De Sacram. quæst.* 2. *punct.* 3. *num.* 2. Marchantius *in Resol. Pastoral. seorsim impressis De Sacram. c.* 1. *n.* 6. & alii. Qui locum det succo ex pyris, pomis, cerasis, expresso manu, ore, torculari, non scio; negat expressè Tannerus *n.* 41. Hinc verè rescripsit Innocentius III. *cap. Non ut. De Bapt. & ejus Effect.* ad hunc. 21

Casum simplicium.

Postulâsti, utrùm parvuli sint pro Christianis habendi, quos in articulo mortis constitutos propter aquæ penuriam, & absentiam sacerdotis aliquorum simplicitas in caput, & pectus, ac inter scapulas pro Baptismo salivæ conspersione linivit? Respondemus, quòd, cùm in Baptismo duo semper, videlicet verbum, & elementum, necessariò requirantur, dubitare non debes, illos verum non habere Baptismum, in quibus non solùm utrumque prædictorum, sed etiam alterum est omissum. 22

Hactenus responsio Pontificis roborantis eam illâ sententiâ Salvatoris. *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ &c.* Qua etiam responsione sufficienter confirmantur ea, quæ superiùs diximus de invaliditate Baptismi administrati affusione sudoris, pituitæ, urinæ, lactis. Quibus nescio qui addat aquam à corpore hydropici manantem, adderem autem ego.

Resp. III. Revocantur in dubium I. aqua rosacea; licèt enim eam absolutè validam pronuntiet Puteanus relatus *num.* 16. attamen absolutè invalidam censent post Sanctum Thomam *cit. a.* 4. & 5. authores quinquaginta octo 23

ho-

nominati à Diana *Part.4. Tr.3. Resol.2.* quibus adhuc alios possem succenturiare.

24 II. Universim liquores, qui per Alchimiam, aut distillationem educuntur ex herbis, plantis, floribus; hos enim quamvis integre rejiciat Scotus *in 4. Dist. 3. quæst. 3.* & S. Thomas *cit. art.4. ad 5.* comparans hos cum vino, itémque illi, qui repellunt succum rosarum, ut videre est apud citatos, non tamen rejiciunt in suprema necessitate illi, qui aquam rosaceam censent usurpandam.

25 III. Sudorem eliminant prorsus Henriquez, Palaus, Bonacina, Tannerus *locis citatis*; Coninck *loc. cit. num.24.* Admittunt autem in extrema necessitate nonnulli, quos tacito nomine refert Baunus apud Dianam *Part.6.Tr.7. Resol.18.* vocans eam sententiam non improbabilem, eò quòd sudor probabiliter non differat specie ab aqua naturali; quæ ratio; & rationis consequentia si valent, tum non satis video, cur non etiam dicamus idipsum de lachrymis, ac saliva, cùm tamen *Cap. Non ut. De Bapt.* dicatur, non debere dubitari, illos non habere verum Baptismum, quos propter aquæ penuriam aliqui liniverant salivâ in articulo mortis.

26 IV. Negant etiam locum liquoribus emanantibus naturaliter ex arboribus illi ipsi, qui elicitis arte Alchimiæ. At verò Dicastillo *loc. cit. num. 39.* censet, hos liquores non differre specie ab aqua elementari, cùm non differant odore, sapore, colore; & certum sit, arbores crescere in India, è quibus aquæ copiosæ fluant pro pecoribus æquè, ac hominibus, & propterea judicat utendum in suprema necessitate. Posse etiam extra necessitatem usurpari, satis insinuat Joannes Crucius apud Dianam *P.3. Tr.4. Resol.5.* De pluvia cadente ex foliis arborum nemini venit in mentem dubitare, quin sit sufficiens.

27 Aquam ex sale solutam pro omnino *inepta* habent Silvester *verb. Baptismus 2.§.4.* Angelus *verb. Baptismus n. 3.* Coninck *cit. quæst. 66. n.21.* negans, contrarium videri probabile, eò quòd talis aqua sit verè corpus mixtum. Tannerus *cit. quæst. 1. num. 38.* habet pro, ut minimum, dubiâ, at pro absolutè *apta* Henriquezius *cit. cap.6. num.1.* testans de communi. Item Bonacina *cit. punct. 3. n.4.* ac Dicastillo *n.29.* cum pluribus.

28 VI. Cerevisiam sine distinctione reprobant Henriquez *cit. cap.6. num.2.* Bonacina *loc. cit. n.2.* atque alii. Admittunt cum distinctione Scotus *in 4. Dist.3. art.4.* Coninck *loc.cit.* Tannerus *num.42.* Laymannus *Lib.5.Tr.2.c.2.n.1.* si videlicet sit valde tenuis; secùs si sit crassa, & decocta, tunc enim videtur amittere speciem aquæ, sicut de aqua jurulenta valde pingui docet S. Thomas *cit. art.4. in Corp.* Id ipsum de mulso exprimunt Sotus, ac Tannerus favente Scoto *cit. quæst.3.* ubi admittit medonem.

VII. Brodium, ut loquuntur Scotus *loc.cit.* Silvester, Bonacina, & plures alii, id est jusculum, in quo sunt decocti pisces, vel carnes, tunc admittit Sanctus Thomas *cit. art. 4.* Scotus *cit. quæst.3.* ac multi alii, quando non est tale, ut species aquæ sit soluta, seu destructa *essentialiter*, (modò remaneat apta ad abluendum) tunc autem solùm censeri solutam, quando in tali jusculo est plus de alia substantia, quàm de aqua; pronuntiat S. Thomas, ac Silvester. Quod idem Sanctus Doctor universim intelligit de aliis ita mixtis ex aqua elementari, alióque humore; hancque doctrinam testatur quidem Vasquez hîc *Disp. 141. n. 9.* esse extra controversiam; sed certè nec illi, quoad ultimam partem subscribit Scotus, *loc. cit. vers. De aliis autem*, nec video satis, quomodo cohæreat cum doctrina ejusdem sancti Doctoris *3. part. quæst. 74. art 3. ad 3.* cum communi excludentis à materia Eucharistiæ panem factum ex tritico cum permixtione alterius frumenti *ex æquo, vel quasi.* Adde insuper, quòd illa non sit *apta* materia Baptismi; quæ, & quatenus non est apta ad abluendum. Scotus *loc. cit.* atque alii communi calculo. 29

Itaque licèt fatear; excludendam omnem materiam, in qua est vel tantum, vel plus alienæ materiæ, quàm aquæ, talis enim non est apta ad lavandum, vel non habet denominationem aquæ, non tamen censeo; esse semper pro valida habendam illam, cui inest plus aquæ, quàm alienæ materiæ, sed attendendum esse, an illa mixtio faciat, ut juxta communem usum, & conceptionem hominum non conveniat ratione, ac nomine cum materia usitata ab Ecclesia tunc enim mixtio inducit mutationem *substantialem*; aliàs *accidentalem*. Suarez *hic Disp. 2. sect. 4.* Laymannus *Lib. 5. Tract.1. cap.4. num.4.* Tannerus *Tom. 4. disp. 3. q.1. num 97.* 30

Ideóque offam hordeaceam (nisi, ut addit Tannerus *num.40* hordeum sit tenuiter decoctum, & ipsa offa, seu jusculum valde tenue) pulmentum; colores jam attemperatos ad pingendum, non admitterem; licèt enim his minus insit ex materiali, ut loquuntur; quàm ex aqua, attamen à nemine uno nuncupantur aqua. 31

VIII. Atramentum absque omni dubio constat notabiliter majore copiâ aquæ, quàm aloës, aliorúmque Ingredientium, non scio tamen, qui vel admittat, vel rejiciat expressè; nec enim ex meis omnibus doctoribus est, qui, dum de hoc argumento scriptitabat, videatur fuisse memor ipsius atramenti, quo scribebat: *An, dum illo denigrat minister corpusculum, dealbet simul animam?* Puto equidem, multos affirmaturos; sanè atramentum est aqua nigra, æquè ac illa turbida, quæ ex luto exprimitur, actu apta ad sordes abluendas; & forte eâ abluerent illi Æthiopes, qui colorem nigrum longè præferunt candido, sicuti & 32

aquam modico vino mixtam, non autem vinum lymphatum, sed dilutum admittit S. Thomas *cit. art.4.*

Appendicula.

33 HÆc cùm legisset in prima editione hujus Tractatûs P. Stephanus à S. Paulo, retulissétque *in tertia edit. sua Theolog. Moral. Tract.1. Disp.2. dub.1. n.4.* improbavit meam pro parte affirmativa, opinionem, quam tamen dum impugnat, propugnat, scribit enim: *Judico, de attramento dicendum esse conformiter ad ea, quæ Doctores resolvunt de cerevisia*: Subsumo ego: Atqui Doctores à me nominati *nu.28.* admittunt cerevisiam valde tenuem; ergo non rejiciunt absolute atramentum. Ut ergo clariùs me explicem, fateor atramentum crassum non esse idoneam materiam, secus de tenui: quale est ferè illud, quod non est valde nigrum, quódque supernatat ingredientibus seu materialibus diu non motis. Quia tamen primus movi illud dubium, si mea resolutio æquè aliis, atque huic Doctori improbetur, libenter stabo eorum judicio, sum enim ita conscius fragilitatis meæ, ut minimè sim pertinax in defendendis, adversùs plures alios, meis privatis judiciis.

34 Nix, grando, glacies, dum talia sunt, iis nequit fieri lotio, & ob hanc causam repudiantur à Scoto, atque aliis communiter unà cum pruina. Silvester, Suarez, Tannerus, *n.4.* contra Puteanum, Præpositum, Granadum apud Dianam *Part.5, Tract.3. Resol.3.* admittentes unà cum Lessio hîc *quæst.66. num.14.* in supremo articulo. *At quid si resolvantur statim, postquam sunt applicata corpori?* Respond. Neque tunc minister dicetur abluisse corpus, ergo nec baptizâsse. Tannerus *loc. cit.* contra Dianam *ibid. in fin.* Secùs, si hæc liquefierent tunc, cùm ex manu ministri labuntur. Idem *ibid.*

Hisce *speculativis* litibus subjungo Regulas *morales* admissas ab omnibus, aut plerisque.

35 Regula I. Peccat mortaliter, qui, cùm possit habere aquam elementarem, adhibet aliam. Ita omnes; quia scilicet absque urgente causa exponit salutem infantis supremo discrimini. Sicuti nullo casu licet in Sacramentis conficiendis uti materiâ, vel formâ certò *ineptis.*

36 Regula II. Qui verò nequit habere aquam elementarem, non modò licitè adhibet (si sit periculum in mora) aliquam ex iis, quas in decursu indicavi, admitti à duobus, tribúsve Doctoribus, sed etiam tenetur adhibere sub mortali, ut nominatim de rosacea docet Lessius *loc. cit n.13.* Prima pars patet, quia si est fas, aliquando sequi sententiam quamcunque *practicè* probabilem, erit vel hîc maximè, nam periculum animæ tollit metum omnis temeritatis, atque imprudentiæ, *quia non intervenit temeritas præsumptionis, ubi est diligentia pietatis, Text. cap. Si nulla. De consecr. Dist.4.* Altera pars traditur à Dicastillo *Tom.1. in 3. part. Tr.2. Disp.1. n.34.* ex communi; quisque enim jure divino, tenetur æternam alterius perniciem impedire, saltem quando potest sine suo gravi damno, & peccato, ut pluribus declarabimus *Casu XIII.* ubi agemus de obligatione rebaptizandi.

Regula III. Id ipsum dic de materia omnino dubia, sicut potest fieri in tenebris, ut quis nesciat, utrùm capiat aquam, an acetum. Diana *P.5. Tr.3. Res.1.* citans multos; etenim in dubio adhibenda est ægro periclitanti potiùs medicina dubia (saltem si non sit obfutura) quàm nulla. Sanchez *L.1. Moral. cap.9. n.39.* ex communi. 37

Regula IV. In utroque autem casu conferendus est Baptismus non *absolutè*, sed *conditionaliter*, voce, vel mente solâ, sicuti explicabimus *Casu XIII.* generatim, hîc autem speciatim dicendum est: *Te baptizo, in quantum possum*; vel: *Si hæc materia est apta, te baptizo, in nomine &c.* 38

Regula V. Quando possibilitas adest, via tutissima eligenda est; si non adest possibilitas, via tutissimæ proxima tenenda est; cessante impossibilitate cautè est supplendum id, quod impossibilitas prohibebat. Ita sapienter, & breviter loquitur Scotus *in 4. Dist.3. q.2.* 39

Regula VI. Qui moritur tinctus lavacro dubio, vel æqualiter probabili, sepeliendus est loco sacro. Marchantius in simili *Resol. Pastor. De Sacrament. Tr 2 cap.1. num.2.* nam jure sacræ glebæ non est quis privandus in dubio, ut ostendimus *in Theologia Juridico-morali cap.50. num.7.* & confirmavimus *Casu 19.* 40

Regula VII. Mortale peccatum sacrilegii committit utens aquâ impurâ, & turbida absque gravi necessitate. Palaus *Par.4. Tract.19. punct.3.* Bonacina *De Baptismo punct.3. nu. 7.* & alii. Factum stolidum obstetricis hac de re referam, & reprobabo *Casu XX. nu.669.* Ille quoque graviter delinquit, qui in solemni Baptismo absque necessitate abluit aquâ aliâ, quàm è sacro fonte. Bonacina *punct. 7. n.19.* Palaus *ibidem.* Imò mortaliter peccat juxta Nugnum *in 3. Par. quæst.79. art.4.* Silvestrum *verb. Baptismus 2. quæst.3.* tum ob Clementinam *unic. De Bapt.* tum ob morem universalem Ecclesiæ. At verò Antonius de Quintanadvennas *Singular. Tr.1. singul. 37.* latè defendit, intervenire culpam solùm venialem; quam etiam evadunt illi, qui secuti morem suæ diœcesis, quando est acerrimum frigus, adhibent aquam communem tepefactam. 41

Dixi: *In solemni Baptismo*; nam in privato omittitur libere benedicta. Pasqualigus *in Decis. Moral. decis.75.* Quintanad. *loc. cit.* Et quidem Obsequiale Constantiense *fol.61.* satis indicat, non esse necessariam benedictam licet in *Constitutionibus Synodal. Part. 1. Tit.6. n. 5.* statuatur, ut obstetrices singulis Annis aquam bene-

benedictam, antequam sacrum oleum, & chrisma fuerit infusum in Sabbatis Paschæ, & Pentecostes, accipiant, per annum in vase mundo conservent, & eâ in baptizando utantur tempore necessitatis. Observat autem Tannerus *cit. quæst.* 1. *n.* 46. post Henriquez *Lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 4. si fortè laicus in necessitate baptizaret aquâ benedictâ, male facturum tangendo illam, quandoquidem *Cap. Sabbato sancto. De Consecr. Dist.* 4. vetantur laici eam tangere. Verùm constitutiones Synodales Constantienses *Part.* 1. *tit.* 6. *num.* 14. permittunt, ut laici utantur hac aquâ ad aspersionem corporum, & domorum, duntaxat ad depellendas diabolicas nequitias.

SECTIO II.

Baptismi Materia Proxima.

SUMMARIUM.

Materia proxima Baptismi quæ? 42.
Et quando applicanda aqua? 43.
An sufficiant duæ, vel tres guttæ? 45.
Casus baptizati aspersione digitorum. 46.
Et efformatione Crucis supra frontem. 48.
Quid de sola impressione madidi digiti? Ibid.
De ejectione in puteum? 51.
Quæ pars corporis abluenda? 52.
Quid si tingantur soli capilli, vel digiti pedis, aut manûs? 53.
Quid si caput adhuc integre existentis in utero?
An puniri possit parochus, non baptizans talem? 56.
Valet Baptismus involuti secundinis, & in umbilico. 58.
Et qui tenetur sub stillicidio. 60.
Graviter delinquit Parochus non servans Diœcesanum modum baptizandi. 63.

42 Dixi *num.* 6. materiam *proximam* cujusque Sacramenti esse applicationem legitimam materiæ *remotæ*. Unde fit, ut materia *proxima* Baptismi sit debita applicatio aquæ ad corpus baptizandi.

43 Quæritur jam I. *Quomodo debeat fieri illa applicatio aquæ, ut sit legitima?*

Resp. I. Ita, ut possit dici, corpus esse verè lotum seu ablutum, etenim vera hominis ablutio est de essentia Baptismi. S. Thomas *quæst.* 66. *art.* 1. *&* 4. Scotus *in* 4. *Dist.* 3. *q.* 3. omnésque alii; sive aliquæ sordes per eam auferantur, sive nullæ, nam sufficit, modò possint aliquæ etiam minimæ auferri per eam applicationem, si adessent; nec Baptismus est institutus ad abluendas sordes corporis. Bonacina *hic Disp.* 2. *quæst.* 2. *punct.* 3. *num.* 14. Ac proinde fit, ut & ipsa ablutio sit materia *proxima* Baptismi, & applicatio aquæ necessariò fiat per successivum contactum, quo vel aqua baptizandum, vel hic illam contingat, seu ipsi applicetur. Suarez *hic Disp.* 20. *sect.* 2. Bonacina *loc. cit. n.* 13. Dicastillo *hic Tr.* 2. *disp* 1. *n.* 38. hec enim aliter dicetur corpus, seu homo lavari.

II. Fit deinde, ut sacrum lavacrum conferri valeat per immersionem, affusionem, aspersionem. S. Thomas & Scotus *loc. cit.* aliique omnes, suffragante usu diversarum diœceseon, atque illorum Sanctorum, qui non potuerunt nisi per aspersionem tam multos tam brevi tempore regenerare per aquam, & nominatim Indorum Apostolus Sanctus Franciscus Xaverius, qui propriâ manu tinxit duodecies centena millia hominum, ut refertur in compendiolo ejus vitæ, edito Lucernæ Anno 1661. ex Parmensi exemplari. 44

III. Fit quoque, ut ad valorem Baptismi sufficiat aspersio duarum, triúmve guttarum. Dicastillo *loc. cit. num.* 46. contra Bonacinam *suprà n.* 21. vel etiam unius guttæ juxta Vasquez *hic Disp* 145. *num.* 32. & Paulum Comitolum *Respons. Moral. Lib.* 1. *quæst* 12. post Innocent. Abbat. & alios contra Dominic. Sotum, Granadum, Bonacinam, *loc. cit.* aliósque apud Dianam *Part* 5. *Tract* 3. *Res.* 5. nam unâ etiam guttâ potest lavari minima pars hominis, quod sufficit, ut homo dicatur ablutus. Escobar *in Theol. Moral, Lib.* 11. *sect.* 2. *Probl.* 15. volens tamen post Vasquez, & Henriquez, ut illæ, vel illa gutta successivo motu fluant per corpus. 45

Verùm sine ulla dubitatione sequenda etiam hîc sunt tutiora, atque insuper considerandum, quid fuerit respondendum ad recentem recèns mihi per literas propositum his verbis

Casum.

Infans domi baptizatus tantùm aspersione aquæ ex digitis, sicut quilibet aspergit se aquâ benedictâ, an verè baptizatus, an rebaptizandus, sub conditione est? 46

Respondi consequenter, videri mihi baptizatum, nec rebaptizandum, si, ut sæpe fit, digitus fuerit probè immersus in aquam, ac proinde inspersæ quinque, vel sex guttæ. Si verò tantùm duæ, trésve, rebaptizandum ob auctoritatem eruditi Bonacinæ. Quòd si non constet, utrùm duæ, trésve, an verò plures fuerint excussæ è digitis, esse rebaptizandum sub conditione, propter rationem fundamentalem adferendam, probandam *Casu XIII. n.* 356. interim minimè dubitandum, quin per se loquendo peccârit graviter, qui ita heteroclito modo baptizavit, siquidem potuit comodiùs, & certiùs; nam minister Sacramentorum tenetur sequi tutiorem opinionem, ut declarabimus *Casu IV.*

IV. Ne credas, Germanos fuisse ab hinc Annos ducentos ita vel imperitos, vel incurios, 47

& socordes, ut (quod indicat Victoria apud Comitolum *cit. quaest.* 10.) soliti sint adhibere guttulam aquae; etenim Victoriae scriptori Hispano imposuit, qui hoc illi de Theutonibus narravit.

48 V. Prudentiùs assentieris eidem Comitolo *eâdem quaest.* resolventi, valuisse Baptismum, quem mulier Itala contulit infanti moribundo, imprimendo in fronte signum crucis digito aquâ madefacto. Quòd si solummodo impressisset illum madidum digitum fronti, non trahendo in ullam partem, fuisset judicibus Possevino, Reginaldo, & Angelo apud Escobar *cit. sect. 2. problemate* 5. irritus Baptismus; hi enim requirunt, ut aqua effluat è digito, vel panno, quam quidem P. Escobar non putat, posse dici effluere, nisi illa res madida saltem trahatur motu successivo per corpus; probátque ex modo communi loquendi.

49 VI. At Baptismus valeret, si puerum immergeres in fontem, aut lacum, esto, non rursum extraheres, sed vel ipse ultro emergeret, vel alius extraheret eum, vel ipse submergeretur per tuam malitiam, incuriámve. Suarez fusè *cit. Disp.* 20. *sect.* 3. Dicastillo *num. 63.* & alii contra Scotum, Sotum, alios: etenim nulla harum circumstantiarum tollit rationem lotionis, ac proinde immeritò exigunt partim hi, partim alii, ut emersio sequatur necessariò immersionem. Sanè in Baptismo requiritur sola ablutio. Suprà *num. 43.* adeóque purgatio per aquam; potest autem fieri vera purgatio, sine emersione; utique enim potest pavimentum stagni, sicut & canales Veneti, purgari, licèt succedentibus undis semper subjaceant aquae; ergo eodem modo de Baptismo est philosophandum, quia, ut rectè observat Caramuel *in Theologia Praeterintentionali, num.* 2091. Sacramentalia sunt instituta ad normam naturalium, & artificialium.

50 XIII. Ex quo ulteriùs infero, illum pro sceleratè quidem, attamen verè, propriéque baptizato habendum, quem pede correptum projiceres in puteum, & fluvium prolatâ modo praescripto formulâ. Suarez, ac Dicastillo *loc. cit.* Reginaldus *Lib. 27. num. 21.* alii contra Silvestrum *Verb. Baptis. num.* 8. atque alios apud hos; diceceris quippe propriè submersisse, ergo & propriè lavisse, & quidem nimis liberaliter. Unde inferes, quid fuerit respondendum ad hunc

Casum disputatum.

51 *Quidam deferens puerum ad baptizandum ad Ecclesiam valde remotam, videns in puero signum mortis, nec habens secum aquam, projecit puerum in puteum dicendo verba instituta; nunquid iste puer est baptizatus, & sic potest sepeliri in caemeterio Ecclesiastico?*

Ad hunc casum, quem Abbas Panormitanus *in cap. Non ut. De Bapt. & ejus Effect.* descriptis verbis refert, contigisséque testatur, respondet ipse rectè cum aliis Canonistis de hoc eventu interrogatis contra quosdam Thomistas, fuisse verè baptizatum, si quidem attigit aquam ante mortem; fuisse autem illicitum talem Baptismum, ostendemus *Casu VIII.*

VIII. Universim verò sufficit, & opus est 52 abluere illam partem, aut particulam corporis, qua ablutâ seu per aquam *immediatè*, successivéque tactâ possit idem homo verè dici lotus. Vasquez *loc. cit. num. 41.* Vivald. *in candelab. De Bapt. cap. 2.* Bonacina *Disp. 2. q. 2. punct. 3. num.* 18. si quidem frustra plus requireres, malè minus concederes. Et quia ejusmodi denominatio potest tribui homini, cujus minimam particulam aqua tinxit, idcirco in rigore sufficit, tingere undâ particulam. Vasquez *cit. disp. 145. num. 27.* & alii contra Dominicum Sotum, & alios. Certè tota anima est in quavis parte corporis, ergo potest tota sanctificari in quàvis parte, inquit Lessius *in 3. Part. quaest. 66. num. 28.*

IX. Est itaque pro verè baptizato haben- 53 dus is, cujus capillos facer latex tetigit. Toletus *Lib. 2.* Vasquez *cit. num.* 31. alii multi, quos contra Lessium *loc. cit.* Rodriquez, Sylvium, Bonacinam *cit. punct.* 3. *num. 21.* refert Dicastillo *cit. Disp.* 1. *De Bapt. n. 52.* atque Cardinalis de Lugo *in Resp. Moral. Lib.* 1. *dub.* 1. ex instituto, ac proinde eruditè discutiens hanc litem, restringénsque suam responsionem ad capillos tegentes caput, non extendens ad defluentes per humeros, nec enim his, sed illis tactis, caput dicitur tactum, & consequenter homo dicitur tactus, utpote cujus vera pars, & non duntaxat superfluitas sunt illi capilli. Vasquez, & Lugo *loc. cit.* éstque haec à priori ratio hujus sententiae, quae etiam admittit Baptismum illius, cujus ungues tetigit aqua Baptismalis. Octagavia apud Dianam *Part. 5. Tr. 3. Resol. 4.* approbantem in extrema necessitate.

X. Potiori jure dicetur ille Christianus cu- 54 jus digitus pedis, aut manûs est lotus. Vasquez *loc. cit. n. 28.* Dicastillo *num. 56.* Tannerus *hic quaest. 1. n. 60.* contra Coninck *quaest. 66. art. 7. n. 80.* aut cujus brachium, pes, vel humeri, vel scapulae, vel pectus solùm abluta sunt. Dominicus Sotus, Valentia, Suarez, Vasquez, alii cum & apud Tannerum *n. 58.* ac Dicastillum *n. 54.* contra Petrum Sotum, Durandum, Paludanum, arbitratos, ablutionem capitis exigi ad valorem Baptismi. Sed revera id asserunt sine jure, sine lege. Unde negat Tannerus, & Escobar *in Theolog. Moral. Lib.* 11. *problem. 24.* iterandum talem Baptismum, cùm non sit *moraliter* dubius, de quo videbimus *Casu XIII.*

XI. At verò non legi, qui dubitet de va- 55 lore Baptismi, quo solum caput est lotum, utpote in quo solo inter partes exteriores con-

sistit

sistit integritas vitæ. S. Thomas *quæst.68. art.* 11. *ad* 4. Ut proinde & Obsequiale Constantiense *Fol.35.* non præscribat nisi ternam aquæ affusionem in caput, & saltem venialis peccati damnet post Sotum, ac Valentiam Tannerus *nn.58.* illum, qui, cùm non habet tantum aquæ, quantum sufficit lavando pectori, & capiti simul, lavat solum pectus; rebaptizandúsque non sit infans, cujus intra matrem adhuc partialiter hærentis caput est ablutum S. Thomas *loc. proximè cit.* expressè.

56 XII. Quòd si autem totaliter hæreat adhuc in utero, ejúsque caput aspergatur aquâ, erit rebaptizandus sub conditione, quandoquidem maximi, & plurimi Doctores, ut Sanctus Bonaventura, Alensis, Durandus, alii, quos accumulat, sectatúrque Comitolus *Respons. Moral. lib.1. quæst.13.* negant, posse validè baptizari infantem, qui nullâ sui parte extat extra uterum, eò quòd non possit renasci, qui nec dum est natus. Cui opinioni contrariam cùm teneant permulti recentiores cum Lessio *in 3. part. quæst. 68. num.* 31. idcirco quòd consulendum sit extremè laboranti, & talis infans sit verus homo, hinc fit, ut teneatur obstetrix, aut alia fœmina perita formæ baptismalis inspergere aquam in uterum maternum, si prudenter credat, eâ tactum iri infantem. Sic expressè Chapeaville *De mod. Ministrand. Sacram. Temp. pest. cap.2. quæst.*10. consentientibus Bonacinâ *cit. quæst.2. punct.3. num.24.* Dicastillo *cit. disp.* 1. *n.29.* Tannero *cit. quæst.* 1. *n.56.* post Victoriam, Gabrielem, Valentiam, Toletum, & alios, quos nominant. Equidem si infans vivus eximeretur ex utero matris sectæ, non diceretur natus; tamen deberet ei conferri Sacramentum regenerationis. Episcopus tamen nequiret punire parochum, cujus supinâ negligentiâ fuisset omissus talis Baptismus. Etenim *in cap. Qui in maternis.* 115. *De consecrat. Dist.4.* refertur ex Isidorio hic elegans Canon: *Qui in maternis uteris sunt, ideo cum matre baptizari non possunt, quia, qui natus secundùm Adam non est, renasci secundùm Christum non potest; neque enim dici regeneratio in eo poterit, quam generatio non præcessit.* Ita Gratianus ex Isidoro, imò ex Augustino, utpote qui in Epistola ad Dardanum scribit; *Nemo renascitur, nisi priùs nascatur.* Quæ utraque auctoritas parit utique magnam probabilitatem opinioni Comitoli suprà relatæ; tametsi in recentissimo officio de S. Raymundo Nonnato *Lect.4.* legimus, eum idcirco fuisse cognominatum Nonnatum, quòd præter communem naturæ legem è mortuæ matris latere in lucem eductus fuerit.

57 Insistendo autem sententiæ Lessii describo hic praxin, quam noster P. Ludovicus Scildere in erudito libro de *Principiis conscientiæ formandæ Tract.6. c.2. n.9.* proponit his verbis: » Notandum est pro praxi, qua fœtus nondum editus baptizari in utero matris potest, quòd ordinariè in puerperio matrix, cui infans inclusus est, soleat sufficienter aperiri, egressúmque infanti dare, sic ut illius defectu vix unquam proles in utero moriatur; causa autem cur edi non possit, ordinariè est arctitudo aliarum partium. Unde fit, ut ordinariè ipsa caro infantis, aut saltem membranæ infantem circumdantes, si eæ nondum fractæ sint, digito per obstetricem tangi possit. Quare ordinariè facile est, aquam aliquam usque ad infantem, aut secundinas digito madefacto immittere, aut potiùs per infusionem factam tubo aliquo, aut instrumento, quo Chirurgi solent ad sanandam matricem affectam, aquas medicas expurgationi inservientes, eam infundere. Quo instrumento etiam, quando infans digito attingi non potest, immiti possunt aquæ baptizando fœtui deservientes, nam etiam tunc spes est, quòd ad infantem, vel ad secundinas eum circumdantes perventuræ sint, adeóque si forma simul pronuntietur, Baptismus perficiendus sit. Semper autem cavendum est, ne aqua adhibeatur alia, quàm calida, eò quòd immissio frigidæ sit mors matri; adhibendus etiam tum ratione honestatis, tum ob peritiam, chirurgus, aut obstetrix; si fieri possit. Atque hæc judicio medicorum tanquam rectè practicabilia probata sunt. Ita ille, quibus junge, quæ addam *n.* 269. & 499. »

XIII. Ex quibus inferes, illos probabiliter 58
sentire, qui ajunt, Baptismum collatum adhuc involuto secundinis, proficere illi ad salutem æternam; cùm præsertim secundinæ involventes fœtum sint aliquo modo pars illius. Vasquez *Disp. 125. num.31.* Dicastillo *nn.53.* Aureolus, Angelus, Silvester, apud & contra Tannerum *n.56.* aliósque plures. Quod etiam consequenter dicetur de Baptismo administrato in umbilico, de quo infrà *n.656.*

XIV At putare, prodesse, vel fœtui aquam, 59
qua sola mater tangitur *physicè*, vel illi seu infanti, seu adulto, qua attingitur ejus sola vestis, caret omni probabilitate. Dicastillo *num.* 49. nisi fortè vestis sit adeò tenuis, ut aqua per illam penetret usque ad cutem. Dicastillo *num.50.* Suarez, Henriquez & alii.

XV. Illud non prætereo, quòd Bonacina 60
cit. punct.3. n. 20. rectè censeat, illum habendum pro Christianè loto, quem ego teneo sub stillicidio, & dum aqua illum tangit, profero formulam; nam tunc sufficienter dicor illum ipse abluere.

XVI. Quando minister trinâ aspersione, 61
aut immersione profert totam formam ante tertiam immersionem, perficit Sacramentum ante illam; nisi intentionem restringat ad perfectionem tertiæ; rectè enim S. Thomas *q.66. art.8. ad3.* docet; hanc rem pendere ex intentione ministri. Vide Suarez *Disp.20. sect.2.* dissentientem quoad restrictionem; Dicastillum *Disp. 1. De Baptis. n.68.* Bonacinam, & alios consentientes nobis.

62 Quæres II. *Quomodo sententia recitata, aut defensa in hac sectione debeant redigi ad praxin?*

Resp. Sunt iis applicandæ sex priores Regulæ traditæ *n.*36. & sequentibus, mutando mutanda; etenim rationes allatæ pro iis faciunt huc quoque. Itaque in usu sententiarum controversarum dicendum: *Si tu es capax, ego te baptizo in nomine Patris &c.* Marchantius *loc. cit. n.*4. Utrùm verò verbis, an solâ mente sit exprimenda conditio, intelliges ex dicendis *Casu* 13. *n.*411.

63 Quæres III. *An, & quantum peccet baptizans per affusionem, cùm in ejus diœcesi præscribatur immersio, & vice versâ?*

Resp. S. Thomas *quæst.* 66. *a.*8. *in Corp.* generatim dicit, peccare graviter, qui non immergit ter, cùm cæteroquin deberet: Nugnus *in eundem articulum*, delinquere mortaliter, qui utitur aspersione, cùm deberet ex ritu diœcesano uti immersione, vel affusione; Sotus *in* 4. *distinct.* 3. *art.* 7. Gregorius de Valentia *Tom.*4. *disp.*4. *q.* 1. *punct.* 2. Dicastillo *cit. Disp.* 2. *n.* 42. ac plures alii generatim non agnoscunt noxam nisi venialem, sicuti nec ego, quia non existimo, extare in Obsequialibus, seu Ritualibus diœcesanis verba, quibus exprimatur obligatio ad mortale; sanè non extat in Constantiensi. Itaque gravitas peccati desumenda est solùm ex metu scandali.

DE FORMA BAPTISMI.

CASUS II.

Mirandus, non demirandus.

SUMMARIUM.

S. Bernardus approbat istum Baptismum: Baptizo te in nomine Dei, & sanctæ, & veræ Crucis. 64.

Excusatur S. Bernardus. 65.

64 B*Ernardus Clarevallensis vocatus Abbas dilecto suo Henrico Archidiacono salutem, & orationes. Breviter vobis de proposita quæstione respondemus, sine præjudicio tamen saniùs sapientis. Raptum ex utero puerum ob periculum mortis laicus quidam, ut dicitis, baptizavit, communem verborum formam non tenens, sed dicens*: Baptizo te in nomine Dei, & sanctæ, & veræ Crucis. *Quæritis, an baptizatus sit puer, an magis, si vivat, baptizandus. Ego verè hunc baptizatum puto; nec sonum vocis veritati fidei, & pietati intentionis præjudicare potuisse. Ut enim taceam, quòd in nomine Dei expressit substantiam Trinitatis, in eo ipso, quod addidit*: Sanctæ, & veræ crucis, *manifestè commendavit Dominicam passionem.* Et paucis interjectis: *Porrò autem confessio sacræ crucis non nisi crucifixi confessio est. Legimus senè in actibus Apostolicis, non modò in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti, verùm & in nomine Domini Jesu Christi aliquos baptizatos.* Et rursum paucis versibus interjectis: *Quòd si quis ipsum baptizatorem peccâsse contendit, ego non crediderim, tantum fuisse peccatum, ut vel baptizantis, vel ipsius, qui baptizatus est, potuerit præjudicare saluti; neque enim Ecclesiasticam contempsisse formam, sed ex devotione quadam festinantis fidei in hanc vocem erupisse videtur.*

Mirandum ajo hunc Casum ob exoticam devotionem fidei, rationémque baptizandi, & ob responsionem mirandam, si consideres, quis dederit, non demirandam, seu obstupescendam, si, quando, & cum quibus dederit. 65
Dedit quippe sanctitate, doctrinâque clarissimus Bernardus Abbas tunc, cùm nec dum in ullo Concilio Generali definita esset gravissima lis de substantialibus verbis formæ baptismalis, & cùm non liqueret, sicuti nec hodie liquet, quo sensu referantur Apostoli *Actorum* 8. baptizâsse in nomine Christi, ipso T. Thoma *quæst.* 66. *art.* 6. *ad* 1. cum multis subscribente explicationi, quam indicat S. Bernardus, aliis eam negantibus, asserentibúsque; Apostolos idcirco referri baptizâsse in nomine Christi, quòd baptizarent, vel auctoritate, vel potestate traditâ sibi à Christo, vel Baptismo instituto à Christo, vel quòd formulam ita exprimerent: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii* ejus Jesu Christi, *& Spiritûs sancti.* Vide Lessium *in* 3. *P. q.*66. *art.*6. referentem has expositiones ex S. Basilio *Cap.*12. *De Baptismo.*

66 Dedit autem idem sanctissimus Pater hanc responsionem cum Nicolao Papa I. Ambrosio, Beda, ac suis coævis, non tamen omnino æqualibus, Hugone de S. Victore, & ipso Magistro sententiarum; nam quà certum, quà probabile est, hos omnes existimâsse, valere Baptismum collatum cum invocatione solâ Dei, aut Christi, ut de Beda, Hugone, Magistro, & Adriano fatentur passim Theologi in decursu nominandi, ac nominatim Castro Palaus *Tr.* 19. *punct.* 5. *n.*1. De Ambrosio autem, & Nicolao I. post Vegam, Sotum, & alios Vasquezius *hic Disp.*147. *c.*4. Palaus *loc. cit. n.* 13. tametsi Suarez *Disp.*21. *sect.* 3. Bonacina *hic punct.*4. Dicastillo *hic n.*109. atque alii multi mitiùs explicant eos probabili quidem, non tamen irrefragibili expositione. Vide rursum Lessium *loc. cit. n.*25.

67 Ergo demirari non oportet, quòd Mellifluus Doctor non rescripserit, puerum illum fuisse saltem sub conditione rebaptizandum.

Mini-

Minimè autem mirandum, quòd à gravi culpa excusârit baptizatorem hujus, scribitque consentaneè suæ, id est Bernardinæ, ac melleæ benignitati in omnes.

Cæterùm tota, ut repræsentavi, epistola, est centesima quadragesima memorati S. Abbatis ad verbum, omissis studio brevitatis aliquot versibus huc non necessariis; omisso quoque ob Alphabeticum ordinem; glorioso simul & humili nomine Fratris, quo seipsum in ea epistola, non tamen in omnibus insignit.

His præmissis in justissimam purgationem tam præclari Patris, inque aliquam elucidationem aliquorum ex dicendis, sit

SECTIO. I.

Traduntur generalia de forma Baptismi.

SUMMARIUM.

Nequit tolerari sententia, affirmans, valere Baptismum sine expressione trium divinarum personarum. 68.

Quæ verba formulæ baptismalis non sint essentialia? 69.

In uno idiomate particulæ Ego, Et, In, *sunt essentiales, in alio non.* Ibid.

Quæ ubique essentiales? 72.

Quæ mutatio formæ reddat baptismum illicitum, aut etiam invalidum? 73. & 75.

Et quæ additio? 75.

Peccat sacerdos utens in terris latinorum formâ Græcorum 74.

Et qui dicit: baptizo te in nomine Genitoris, *Aut: in* virtute *Patris*, Ibid.

Octo modi mutationum formæ cujuslibet Sacramenti. 76.

Quæ mutatio formæ excuset, aut non excuset à gravi peccato? 77. 78.

Quando liceat adhibere formam dubiam? 79.

Peccat mortaliter, qui totam formam profert ante, vel post ablutionem. 80.

Et talis Baptismus est repetendus. 81.

Parochus Constantiensis, si absolvit formam ante tertiam ablutionem, perfecit Sacramentum. 82.

Nisi suspendat intentionem. Ibid.

Quantum hujus suspensio possit in hoc, & aliis Sacramentis? 84.

Infanti ante finitam formam mortuo non prodest ablutio. 85.

68 Quæres I. *An hac ætate tolerari possit opinio tam multorum, quos, & indicavimus paulò antè, & exprimunt Suarez, Vasquez, Dicastillo, Tannerus, alii, ratos, ratum esse Baptismum sine expressione trium personarum divinarum?*

Resp. Cùm omnibus modernis Theologis, non posse tolerari, ob definitiones Conciliorum Lateranensis sub Innocentio III. cujus pars refertur *Cap. Firmiter. De summ. Trinit.* & Florentini *in decreto Eugenii IV.* sic pronuntiantis: *Forma Baptismi est hæc: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Equidem Pelagius Papa, ut refertur *Cap. Si revera. De consecr. dist.* 4. interrogatus, rescripsit, illos, qui ab hæreticis baptizati erant solummodo in nomine Domini, esse sine cujusquam dubio baptizandos in sanctæ Trinitatis nomine. Si Nicolaus I. scripsit fortè contrarium, nihil definivit; utpote non interrogatus de hoc dubio. Lessius. *cit. quæst. 66. n. 25.* 69

Quæres II. *Quænam ex his vocabulis sint essentialia?*

Resp. I. Licèt Bonacina *hic quæst. 2. p. 4.* Dicastillo *hic n. 130.* non solùm negent has duas voculas: *Ego*, et *In*, esse de essentia, sed etiam pronuntient, earum omissionem esse ex se solùm venialiter malam, ac pro se citent plures authores, attamen neque omnes, quos referunt, loquuntur de utraque particula, neque potest eorum responsio esse vera, nisi in lingua Latina. Nam si in Germanica, Gallicáve omittas pronomen: *Ego*, nullus efficietur sensus. Si in his; itémque in Italica, Hispanica, Græca, desit præpositio *In*; rursum orietur confusio, ut nôrunt periti horum idiomatum.

II. Adhæc Scotus *in 4. dist. 3. q. 2.* Toletus *L. 2. cap. 19.* Reginaldus *Lib. 23. cap. 1. num. 30.* aliique plures asserunt, præpositionem *In*, esse de essentia, quare absque dubio reus esset vel gravis, ut loquitur Toletus, vel etiam mortalis culpæ, qui in Latina etiam lingua omitteret *In*. 70

III. Idem sentio de omittente *Et*, quia Vivaldus, Barholomæus ab Angelo, Conradus apud Dianam *P. 2. Tract. 15. seu 1. miscell. resol. 47.* etiam ajunt, de essentia esse, negante breviter, ac meritò Toleto, prolixè, & fortiter Comitolo *L. 1. respons. moral. q. 9.* in casu, quem referam paulò pòst *num. 92.* Equidem infinitis locutionibus Grammaticorum, Oratorum, Juristarum, Theologorum demonstrari potest, omissione hujus particulæ copulativæ nullo modo mutari sensum. 71

IV. Reliquorum aliquo deficiente non fiet Baptismus, nisi substituatur Synonymon. Sic omnes recentiores, quia saltem quoad hæc verba est intelligenda definitio Concilii Florentini relata superiùs. Et utique debent talia verba usurpari, quibus significetur, & unitas essentiæ divinæ, trinitásque personarum; & baptizantis, baptizatique persona, & ipsa actio baptizantis. S. Thomas *quæst. 66. art. 5. & 6.* ejúsque commentatores, ultra illos, quos hactenus nominavi. Quamvis Lessius *hic quæst. 66. n. 16.* expressè neget, necessariam esse seu *implicitam*, seu *explicitam* expressionem Ministri. Dicastillo autem *hic disp. 1. num. 80. & 81.* latè expli- 72

plicat, & probat, saltem *indirectè*, & *implicitè* debere exprimi, seu indicari personam baptizantis.

73 Quæres III. *Quanam mutatio formulæ præscriptæ reddat administrationem Baptismi illicitam, aut etiam invalidam?*

Respond. I. Constat ex dictis, quid respondendum sit, quando mutatio fit per subtractionem unius ex verbis formulæ, non substituendo æquivalens. Quòd si substituatur integre æquivalens, ut: *Te abluo* pro: *Te baptizo, in nomine Gnati* pro: *In nomine Filii*, est quidem administratio valida, non tamen licita ob manifestum periculum scandali, & quia nefas, recedere ab institutione Christi, Ecclesiæque.

74 Unde non leviter delinqueret Latinus sacerdos, qui uteretur in terris Latinorum formâ Græcorum, aut qui diceret. *Ego te Baptizo in nomine Genitoris, & Geniti, & Spirati, aut Spiritûs sancti*; cùm etiam sint graves auctores, qui negant, hâc formulâ confici Sacramentum; sicut & negat Dicastillo *l. c. num.* 123. casu, quo pro *Filii* diceres *Verbi*; nam Verbum non significat consubstantialitatem, inquit ille, admittens *n.* 126. speculativè loquendo. Peccaret, & ille, qui diceret: *Te Baptizo in virtute Patris, & Filii, & Spiritûs sancti*; licèt enim S. Thomas *q.* 66. *art.* 5. *ad* 1. itémque Cardinalis Bellarminus *De Bapt. lib.* 1. *c.* 3. *vers. Septimus error.* satis indicent, exprimátque Lessius *hic quæst.* 66. *nu.* 20. voculam *nomine* idem esse, quod *virtute, & potestate*; Suarez tamen *Disp.* 21 *sect.* 2. *concl.* 1. id negat, asserens, esse hunc sensum communis formulæ, verbis ipsis invocando, & profitendo Patrem, & Filium. Unde Tannerus *cit. q.* 1. *nu.* 111. pro dubia forma habet hanc: *Te baptizo in virtute*, eò quòd hoc vocabulum minus significet, quàm *nomen*. Hoc certum est ex SS. PP. & Concilio Florentino *in decreto Eugenii*; quòd eâ formulâ indicetur invocatio S. Trinitatis; unde S. Augustinus formulam baptizandi tec in eodem loco vocat *preces*, videlicet *Cap.* 25. *lib.* 6. *De bapt. contra Donatistas*, & Lessius *loc. cit.* tradit illud: *In nomine* indicare tria: virtutem seu auctoritatem, invocationem, & Professionem Trinitatis.

75 II. Generatim quando mutatio quomodocunque facta impedit, quò minùs spectatis circumstantiis reddatur idem substantialis sensus, quem Christus voluit exprimi per verba formulæ, tunc redditur Sacramentum irritum. S. Thomas *q.* 60. *ar.* 8. *in Corp.* Secus si remaneat idem sensus substantialis etiam positâ illâ mutatione. Idem *ibid.* & passim, quos hactenus nominavi.

III. Si tamen addatur integræ formulæ quidpiam cum intentione inducendi novum ritum, adeóque tanquam substantiale, quod minimè est tale, tum juxta S. Thomam *ibid.* irritatur Baptismus.

76 Pro harum regularum meliori intellectu observo, à Scoto *in* 4. *dist.* 3. *quæst.* 2. *vers. Tertiò de forma* Philosophicè, & Theologicè, à Suarez *cit. disp.* 2. *sect.* 4. diligenter, & perspicuè explicari octo modos mutationum, quæ in forma hujus, aliorúmque Sacramentorum fieri possunt partim solùm illicitè, partim illicitè simul, & invalidè.

Videlicet 1. additione. 2. detractione. 3. depravatione per balbutiem, syncopen &c. 4. transpositione. 5. interpolatione, seu interruptione. 6. substitutione nominum æquipollentium. 7. substitutione æquivocorum. 8. substitutione signorum, aut nutuum in locum verborum.

Ad substitutionem æquipollentium refertur, quando forma latina mutatur in linguam vulgarem, de qua Scotus *loco citato* sic pronuntiat: *Fortè non licet baptizanti ex officio, & solenniter uti verbis cujuslibet linguæ; quia ordinavit Ecclesia Romana, quòd officia Ecclesiastica dicantur, & Sacramenta ministrentur in Latino Grammatico.* Sic ille, cui junge Bonacinam *hic q.* 2. *punct.* 4. *n.* 17. Dicastillum *Tract.* 2. *De Sacram. disp.* 1. *n.* 131. & alios meritò absolventes absolutè à mortali illum, qui baptizat in vulgari idiomate. 77

Porrò tum hi, tum alii Doctores monent meritò, mutationem formæ esse ex suo genere crimen mortale sacrilegii, eò quòd mutatio soleat cedere in irreverentiam, & quidem sæpe gravissimam Sacramenti, quamvis ex parvitate materiæ possit quandoque esse duntaxat veniale peccatum, ut suprà vidimus, addente Lessio *in* 3. *part q.* 60 *num* 29 generatim non delinqui per se loquendo mortaliter, quando mutatio non reddit sensum ambiguum. At peccatur mortaliter, quando per variationem redditur Sacramentum dubium, nisi necessitas excuset. Coninck *Quæst.* 60. *a.* 8. *num.* 80. quia infans exponitur maximo periculo. 78

Quæres IV. *An non liceat quandoque uti formâ dubiâ?* 79

Resp. Tunc solùm & semper, quando instat necessitas baptizandi, & rusticus, exempli gratiâ, qui baptizare deberet, dubitat, qualia verba sint adhibenda, nam poterit, & debebit adhibere dubia. Lessius *loc. cit.* Diana *Part.* 5. *Tr.* 2. *Resol.* 4. *in fin.* non enim est ratio, cur secundùm dicta *n.* 37. sit usurpanda in extremo discrimine materia potiùs dubia, quàm nulla, & non etiam forma dubia, quàm nulla.

Quæres V. *An verba formæ baptismalis sint necessariò proferenda tunc, seu illo ipso articulo temporis, cùm reipsa affunditur aqua?* 80

Resp. Obsequiale Constantiense *fol.* 35. sic statuit: *Diligenter advertat* (Minister Baptismi) *ne ante, vel post ablutionem verba Sacramenti, quæ formam continent, proferat, sed eodem tempore, quo baptizat, ter fundendo aquam super caput infantis, hæc verba formalia simul dicat: N. Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti. Amen.* Et censeo, peccaturum mortaliter, qui integrè discederet ab hoc præscri-

scripto, id est, qui non saltem aliquam partem formæ recitaret post inchoatam, & nondum finitam ablutionem totalem, idcirco videlicet, quòd peccet mortaliter, qui absque necessitate ministrat dubium Sacramentum, ut est in confesso apud omnes; & singulariter, qui Baptismum, utpote cujus invaliditas est semper magni, potest esse frequentissimè multorum maximorum malorum causa. Atqui Baptismus integre non collatus juxta hoc præscriptum est revera dubium Sacramentum, quandoquidem gravissimi doctores, ut Scotus *in 4. dist. 6. q. 3. vers. Tunc ergo*, Cajetanus *Tom. 1. opusc. Tr. 26.* ex instituto, Navarrus *in Summa, Cap. 22. n. 12. & 17.* applicans hoc ipsum Sacramentis Confirmationis, & Extremæ Unctionis, item plerique Summistarum cum, & apud Henriquez *Lib. 1. cap. 9. num. 10. lit. L.* negant, valere Baptismum, si tota forma pronuntietur ante cœptam, vel post finitam ablutionem; & idem Navarrus expressè dicit, peccare mortaliter, qui ita facit.

81 Licèt verò mihi præplaceat longè communior opinio recentiorum post Emm. Sa, V. *Extrema Unctio. n. 4.* inficiantium, quidquam obesse valori hujus, aut aliorum Sacramentorum, etiamsi tota omnino forma *immediatè* ante, vel post ablutionem proferatur, eò quòd possit nihilominus conservari *moralis* coëxistentia formæ, ac materiæ, veritásque verborum, non possum tamen assentiri Henriquezio *loc. cit.* ac Tannero *disp. 3. q. 1. num. 41.* negantibus, repetendum esse baptismum non collatum juxta sententiam Scoti. Rationem generalem dabo, probabo, declarabo *Casu XIII. Regula X.* Et Deus novit, utrùm non multi ex iis, de quorum Baptismo dubitatum fuit, solùm ob terrores, perturbationes, infestationes dæmonis, vitam sceleratam &c. ut videbimus *Casu XIII. & XX.* non fuerint baptizati, sequendo illam communem doctrinam Recentiorum.

82 Quæres VI. *An, quando parochus Constantiensis obsecutus aliqualiter suo Obsequiali, seu Rituali absolvit formulam totam, prinsquam tertiâ vice affundat aquam, censeatur perfectum esse sacramentum, ante illam tertiam affusionem, ita, ut si eâ nondum peractâ, moreretur infans, foret nihilominus salvandus?*

Respondeo affirmativè cum Cajetano, Nugno, Suarez, Coninck, quos citant, sequunturq; Diana *P. 5. Tr. 3. Resol. 15.* Dicastillo *Tr. 2. disp. 1. n. 62. & 68.* contra Paludanum, non enim habemus rationem dicendi, esse intentionem Ecclesiæ instituentis trinam mersionem, aut affusionem, obligare ministrum, ut hic suam intentionem suspendat usque ad peractam tertiam affusionem, posito, quòd ante illam pronuntiârit totam formulam.

83 At inquies: *Quid si minister ita suspendat?* Respondet Diana, hanc suspensionem fore frustra, eò quòd non sit in ejus potestate impedire, quò minùs positâ formâ integrâ, ac necessariâ materiâ, statim perficiatur Sacramentum. Ego ex contrario fundamento sentio cum Dicastillo *num. 66.* contrarium, & dico cum S. Thoma *q. 66. a. 8. ad 3. Ex intentione ministri Ecclesiæ, qui intendit dare unum Baptismum trinâ immersione, efficitur unum baptisma.*

Vnde obiter deduces, quando Confessarius dicens: *Ego te absolvo*, non suspendit intentionem usque ad illa verba: *A peccatis tuis*, ante horum trium verborum prolationem, tribui effectum sacramentalem. Dicastillo *Loc. cit. n. 63.* non tamen frustra addit: *A vinculo excommunicationis: A peccatis tuis*, sicuti non frustra additur post formam prolatam tertia immersio, aut tertia affusio, quia & certiora sunt hîc sectanda, & usus communis observandus, & quæ sunt superflua necessitati, faciunt sæpe ad majorem pietatem, decorem, majestatem quandam, astantiúmque motum pium. 84

Illud certius, quod plerique tradunt, si minister, aut infans moreretur inchoatâ, sed nondum finitâ *substantialiter* formâ, nihil planè profuturam ablutionem, qua de re plura *num.* 208. 85

Quærunt hoc loco multi: *Vtrùm valeat Baptismus, quo unus formam, alter materiam ministrat, aut quo unum plures baptizant?* Sed commodiùs hæc dubia expediemus *Casu IV.* in quo de ipso ministro dissseretur.

Cæterùm ut Regulæ suprà allatæ, & hæc tota materia meliùs intelligatur, subjiciam resolutionem Casuum sequentium.

SECTIO II.

Septendecim Casibus *factis*, non *fictis* declarantur dicta præcedenti sectione.

SUMMARIUM.

tit, vel literam non pronuntiat. 95.
Solatium pro syncopantibus. 96.
Responsio ad casum similem sacerdotis. Ibid.
Quid si forma interpoletur verbis interjectis? 97.
An valeat: Baptizo te in nomine Patris. Baptizo te in nomine Filii. Baptizo te in nomine Spiritûs Sancti. 98. & 101.
Sic baptizatus videtur denuo baptizandus. Ibid.
Non valet forma: Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & gratiæ Spiritûs Sancti. 99.
Neque hæc: In nomine S. Trinitatis, B. Virginis, & Spiritûs Sancti. 100.
Valet autem ter repetita tota formula cum triplici ablutione. 101. *in App.*
Casus novus hanc in rem. Ibid.

86 VOco Casus *Factos*, non *Fictos*, quia, ut patebit, omnes ferè contigerunt reapse. Merè possibiles qui volet, legat Bonacinam, *punct.* 4. Laymannum *De Bapt. cap.* 4. Palaum *Tr.* 19. *punct.* 5. & maximè Dicastillum *Tr.* 2. *disp.* 1. *dubit.* 6. ac Dom. Reding *De Sacram. q.* 7. *a.* 2. *controvers.* 2. singulariter *n.* 16.

87 I. Casus igitur est sacerdotis, qui, ut refertur *Cap. Retulerunt. De Bapt.* baptizabat dicendo: *Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritu sancta*; habuit enim Zacharias Papa illum pro rato, quia videlicet ignorantia Latinitatis, ac viri probitas palàm nota efficiebat, ut, qui illum nôrant, facilè intelligerent, tres Personas divinas designari verbis illis.

At quid si non ex ignorantia, sed ex malitia quis ita loqueretur?

Resp. S. Thomas *q.* 60. *a.* 7. *ad* 3. dubitaret de intentione, & consequenter de valore; fortè Coninck negaret valorem; nam eâdem *q.* 60. *n.* 7. exprimit in eo Baptismo admittendo circumstantiam *palàm nota* probitatis, & imperitiæ; concederet Dicastillo, utpote qui *Tr.* 1. *disp.* 1. *num.* 142. expressè dicit, valere Sacramentum, etiamsi ex industria committatur error *accidentalis* in forma, & *n.* 182. dicit: formam, quæ valet in uno loco, valere ubique. Assentior quoad primum huic auctori, modò non desit debita intentio in illo ex industria nimis industrio solœcopœo. Nam etiam hîc locum habet illa generalis Regula Suarezii *Disp.* 2. *sect.* 4. *vers. Septima mutatio*, sic loquentis: *Necessarium non est, ut verba per ministrum corrupta habeant per se sumpta in rigore significationem à Christo intentam, sed satis est, ut ex modo, quo hic & nunc proferuntur juxta communem concipiendi modum talem sensum ingerant audientibus*: Et declarat hanc Regulam exemplo sacerdotis, de quo Zacharias Papa, videturque idem auctor, clarè & in terminis hanc resolutionem nostram tradere *eâdem disp. sect.* 5. *vers. Secundò fieri.*

88 II. Mulieris Belgicæ, quæ valdè corruptè, ut solent plebeji in terra Leodiensi, loquens Gallicè, ac tingens infantem sic dicit: *E fan i' & batise a no des pere, & des fils, & des saint esprit.* In qua forma articulus *des* est apud Gallos pluralis numeri, adeoque illa carbonaria, ut ei persimilem nominat Marchantius *in Resol. Pastoral. De Sacram. Tr.* 1. *c.* 2. *num.* 1. referens hunc Casum, baptizabat in nomine Patrum, & Filiorum, & Spirituum Sanctorum. Rectè tamen resolvit idem doctor, nil obfuisse valori, ut deduces ex paulò antè dictis.

Hujus autem occasione moneo cum prædicto Marchantio, esse consultum, ut parochi doceant obstetrices formulam vernaculam, non verò latinam, quia etiamsi possint hanc perfectè discere, attamen facillimè possunt ob perturbationem errare *substantialiter*. Occasione ejusdem Casûs sit partim verus, partim fictus hic;

III. Casus illius Sabaudo-germani, qui ita 89
baptizavit Germanicè: Ich tauff dich im Namen GOtt der Vatter und der Sohn/und der Heiligen Geist. Id est: *Baptizo te in nomine Pater, & Filius, & Sanctus Spiritus.* An verè fecit Christianum? Ego quidem non scio, quemquam sic baptizâsse, audivi autem persæpe Italos, & Sabaudos, qui plures Annos commorati in Germania didicerunt Germanicè orare, & quidem crucem se formare in, extráque confessionale dicendo: Im Namen GOtt der Vatter/ꝛc. *In nomine Pater &c.* Resp. Verò ad quæstionem affirmativè ob paritatem rationis cum II. & I. *Casibus.*

IV. Illius, qui exemplo ejus, de quo noster 90
Mirandus Casus, dixit, aut diceret: *Te baptizo in nomine Patris, & sanctæ, & veræ Crucis, & Spiritûs sancti.* Censeo non penitus rejectum iri à Suarez *cit. disput.* 2 *sect.* 4. *vers. Secunda mutatio*, ubi agit de verbi baptismalis mutatione in aliud æquivocum. Auctoritas quoque S. Bernardi facit, ut putem, per Crucem sanctam, & veram sufficienter, Christianis præsertim, in Baptismo designari ipsummet Christum; atqui non periclitaretur Baptismus, in quo pro *&* *Filii* diceretur: *& Christi.* Verùm, est utique hic Baptismus annumerandus dubiis.

V. Illius, qui, ut retuli in Casu I. dixit; *Baptizatur Theodorus in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti.* Etenim ex usu Græcorum constat, sub verbo *Baptizatur* intelligi *à me*, éstque hæc usitata forma Græcorum tolerata à Concilio Florentino *in Decreto Eugenii.*

VI. Illius mulieris Italæ, quæ domi sic baptiza- 91
bat: *Io te battezo co'l Patre, co'l Figlio, & con lo Spiritu sancto.* Ita refert Paulus Comitolus *Lib.* 1. *Resp. moral. q.* 10. In qua forma est sensus peregrinus Germanis, hic videlicet: *Ego te Baptizo cum Patre, cum Filio, & cum Spiritu Sancto.* Consultus de hoc Baptismo Comitolus, respondit, non tamen eâ perspicuitate, quam optarem, videri legitimum, idcirco, quòd Patres, & Concilia non plus indicent, quàm ut in Baptismo invocentur tres Personæ divinæ. Ego non dubito, quin fuerit reiterandus; etenim hæc formula est valde anceps, ut probant rationes à Co-

Comitolo propositæ in utramque partem, & eam negant Coninck *q.66.n.6.* Bonacina *hic q. 1.punct.4.n.5.* ac maximè Palaus *Tr.19.punct.5. n.17.* eò quòd sic non exprimatur unitas essentiæ.

92 VII. Illius sacerdotis, qui teste eodem Comitolo *loc.cit.q.9.* ingenuè fassus est, à se baptizatos multos seu per inscitiam, seu per incuriam hoc modo: *Ego te baptizo in nomine Patris, Filii, Spiritûs Sancti.* Etenim liquet ex dictis *n. 71.* immeritò dubitari ab aliquibus de valore talis baptismi.

93 VIII. Illorum, qui ita baptizant Dalmaticè: *Ja tebe Karstim &c.* Ut refert Cardinalis de Lugo *in Resp. moral. Lib.1. dub.2.* Etenim hæc formula videtur æquipollere huic; *Ego te Christizo, seu Christianizo,* id est, *Christianum facio.* Respondet autem Cardinalis, si illa prior formula significat nihil aliud, quàm posterior, revera per eam non confici Sacramentum, eò quòd per eam non exprimatur actio abluendi. Si verò illa eadem formula juxta usum Dalmaticum significet: *Baptizo,* tunc fuisse habendam pro apta, esto constaret, illud verbum: *Karstim* derivari à nomine *Karest* significante Christum, certum quippe est, derivata persæpe non servare significationem vocis, à qua derivantur.

94 IX. Illius mulieris, quæ referente Marchantio *loc.cit. Tr.1.cap.2.* sic baptizabat: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti &c. Et benedictæ Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum.* Dicendum enim est cum S. Thoma *q.60.a.8.* (ubi ponit hanc invocationem B. Virginis) subsistere Sacramentum, si (de quo meritò non dubitat Marchantius) illâ appendice *substantialis* formulæ solùm petatur intercessio B. Virginis, & omnium Sanctorum ad conservandam gratiam sacramentalem. Addit quidem, vel potiùs præmittit idem S. D. aliud sentiendum, si intelligatur (à ministro) in nomine B. Virginis baptizari, sicut in nomine Trinitatis; quod etiam tradit Vasquez *disp. 139.n.107.* At Dicastillo *Tr.1. De Sacram. disp. 1. n.138. & seqq.* post Coninck *in cit. art. Octavum* S. Thomæ rectè limitat ad casum, quo talis minister caret intentione faciendi id, quod facit Ecclesia.

95 X. Illius, qui dicit: *Ego te babaptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti;* sunt enim multi, qui ob vitium linguæ solent aut unam syllabam repetere, aut unam omittere, aut literam caninam non pronuntiare. Marchantius *cit. cap.2.n.2.* de quibus sic ipse loquitur.
„Novi ego aliquos sacerdotes ita linguâ impeditos, ut si pronuntiando velint festinare, singula verba syncopent; si morosè, & modestè velint syllabas edicere, non possint sine multiplicatione dicendo: e.g. *Babaptizo Papapatus,* & non infrequenter admiratus sum, quomodo se in Canone gerant, & in forma consecrationis: scio enim, quòd non nisi corruptè enuntient; & quidem si exigua sit balbuties, parum est: si magna, certè tales ad sacerdotium non deberent admitti ob multa incongrua, tum in celebratione Missæ, tum in Officiis, & ministeriis divinis. Existimo tamen, eos ordinariè loquendo validè consecrare, quia hîc & nunc exsurgit sensus idem ex verbis sacramentalibus ab iis corruptè prolatis, eadémque significatio generatur in mente audientium, quod *moraliter* judicari potest ab iis, qui soliti sunt eos audire, & cum eis conversari, ideóque eos faciliùs intelligere, & quid dicant, percipere possunt. Similiter dicendum de iis, qui ob linguæ impedimentum nequeunt pronuntiare literam *R.* & sic consecrantes videntur dicere: *Hoc est colpus,* vel *copus meum,* quia ex tali pronuntiatione hîc, & nunc ab illa persona prodeunte natus est in nobis idem sensus generari. Idem dic, si quis dicat: *Hic est calis:* pro *calix.*"
Hactenus in theoria, & practica præstans Marchantius, & ego cum eo.

Quibus pro solatio syncopantium, id est, syllabas truncantium addo ipsa verba non sapientis minùs, quàm subtilis Scoti *in 4. dist. 3. q.2. vers. De secunda variatione* sic proloquentis: *Si subtrahatur aliqua syllaba* (secus si integrum verbum essentiale, ut immediatè antè præmittit) *per syncopen, non propter hoc destruitur forma; non enim voluit Deus hominem omnino determinare ad verba in Sacramentis ultra illum modum, quo verba sufficiunt ad exprimendum conceptum, sed cum syncopa bene intelligit audiens conceptum loquentis, nec auderem dicere, quòd non vitans eam* (in verbis etiam Sacramentalibus) *peccet mortaliter; si non vitat non ex contemptu, sed ex quadam infirmitate, vel inconsideratione humana, quæ non præcavet omnibus, quantum posset.* Hactenus Scotus. Unde ego die 8 Februarii Anni 1664. conventus à quodam sacerdote valde perplexo idcirco, quòd administrando hoc Sacramentum dixisset prorsus indeliberatè: *Bartizo* pro: *Baptizo,* & licèt mox adverteret errorem, attamen præ perturbatione, & anxietate non repetiisset, eámque ob rem sciscitaretur, quantum peccâsset, & an Baptismus repetendus foret, respondi inprimis, non peccâsse malâ illâ pronuntiatione, utpote prorsus indeliberatâ, sicut nec peccâsse, saltem graviter, non repetendo; illa quippe tanta perturbatio, & anxietas videtur sustulisse ipsi facultatem faciendi perfectam deliberationem ad mortale requisitam; attamen debebat utique *per se loquendo* emendare mox errorem, quia poterat sine inconcinnitate, quandoquidem advertit eum statim, postquam elocutus fuit illud verbum. Respondi deinde, haudquaquam iterandum esse lavacrum illius novæ creaturæ, verè enim mutatio unius literæ in alteram non poterat in audientibus gignere sensum diversum ab eo, quem gignit verbum: *Baptizo:* Unde licèt prædictus error venisset in mentem statim post totam formulam pronuntiatam, non ideo tamen oportuisset, licuissétve facere ullam emendationem.

XI. Il-

97 XI. Illius, qui dicto: *Ego te baptizo in nomine Patris*, audiens pueros tumultuantes ait: *Tacete mali pueri*, vel patrinis dicit: *Admovete propiùs infantem*, his, inquam, verbis interjectis pergit in prolatione formæ, non repetens jam dicta. Etenim non esse repetenda, docet Sanctus Thomas *quæst. 60 art. 8. ad 3.* exprimit clarè Scotus *loc. cit.* atque in terminis Marchantius *cit nu. 2. ad 3.* referens hunc Casum. Et meritò; etenim interruptio facta tunc non inducit obligationem repetendi; *quando non tollit intentionem proferentis, & intellectum verborum.* S. Thomas *ibid.* seu quando ex communi loquela ex interpositione impertinentis non indicatur; quin possit prior sermo continuari.

98 XII. Illius, qui ita baptizavit: *Ego te baptizo in nomine Patris: Ego te baptizo in nomine Filii: Ego te baptizo in nomine Spiritûs Sancti*; siquidem Comitolus per literas de longinquo interrogatus, ut testatur ipse *Resp. moral. Lib 1. q. 7.* respondit, puerum ita baptizatum esse rebaptizandum, cùm fuisse videantur tres ablutiones cum tribus formis omnibus imperfecti; & in unam coire non valentibus. Consentit à fortiori Bonacina *De Sacramentis disp. 1 q. 2 p. 4. num. 5.* & post illum Antonius Cotonius *celebr. Controversiarum l 2. controvers. 2. cap. 1.* asserens, invalidum esse hunc Baptismum: *Ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filii, in nomine Spiritûs Sancti.* Sed imprimis dissentiunt à Bonacina Henriquez *L. 1. c. 8. num. 2.* Suarez *Tom. 3. in 3. p. disp. 21. sect. 3* Coninck *loc. cit. n. 58.* nolentes dubitari de valore talis Baptismi, sicut & Diana *P. 1. Tr. 17.* seu *Miscell. 3.* qui ad hunc

Casum fœminæ Italæ.

M*Ulier quædam domi puerum baptizavit Italicè, hæc verba pronuntians*: Io ti battezo co'l nome del Padre, co'l nome del Filiuolo, & co'l nome dello Spirito Santo, *statim interrogatus, an Sacramentum sub tali forma administratum fuerit validum?* Respondit, esse sententiam contrariam traditæ à Bonacina prorsus amplectendam, illúmque infantem esse, & fuisse verè baptizatum.

Deinde P. Laymannus *Lib. 5. Tr. 2. c. 4 n. 5.* dissentit etiam disertè à Comitolo, sicut & ego dissentio, verè enim sufficienter etiam hanc significari per formulam consuetam, seu communem, fatentur omnes cum S. Thomâ *hic a. 6.* atqui in formula consueta subauditur illud totum, quod exprimitur in forma, tum quam Bonacina, tum quam etiam P. Comitolus rejicit velut ineptam. Quia tamen idem Laymannus subdit, se non repugnaturum in praxi, quò minùs rursus baptizetur is, de quo Comitolus loquitur: & P. Dicastillo *De Baptismo disp. 1. dub. 5. n. 96.* solùm scribit: Si repetitio nominis fiat numero singulari, *non videri* invalidum Baptismum: quia denique plures alii apud Bonacinam, & Dicastillum stant pro Bonacinæ, & Cotonii sententia, & inter hos P. Filliucius *Tr. 2. n. 62.* idcirco existimo, esse rursus admovendos sacro lavacro, quibus id fuit adhibitum cum formula rejecta, seu à P. Comitolo, seu à Bonacina. Casu *vero*, & non *ficto* declarabo hanc resolutionem *Cas. 20. nu. 712.* sicut & *n. 719.* breviter discutiam illam formulam: *Te baptizo in nomine Dei Patris, Dei Filii, & Dei Spiritûs Sancti*, pronuntiatam à muliere hæretica.

XIII. Illius obstetricis approbatæ, quæ multis Annis ita baptizavit: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & gratiæ Spiritûs Sancti.* Rectè enim mandavit Archiepiscopus in Bætica, ad quem res delata fuit, ut omnes ita baptizati rursum baptizarentur. Sic testatur Quintanadvennas *Singular. Tract. 1. singul. 5. n. 5.* 99

XIV. Illius, quæ ita baptizavit: *Ego te baptizo in nomine Sanctæ Trinitatis, Beatæ Virginis, & omnium Sanctorum*, ut refert S. Vincentius *Concion. 2. Domin. 3. Quadrages.* clarum enim est, ideo non valuisse Baptismum, quòd expressæ non essent tres divinæ Personæ; ut nihil dicam de adjuncta appendice. 100

XV. Illius, quæ primùm nuper ita baptizavit: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. In nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.* Et in tertia affusione rursum: *in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.* Hunc enim Baptismum pro nullo, aut dubio haberet Comitolus, ut apparet ex relatis ex ipso *n. 98.* & alia etiam de causa fuisse repetendum, dicam *Casu V.* 101

APPENDIX.

PRoposui hoc *Casu 2.* quindecim, atque adeò omnes formulas baptizandi, quas fuisse reipsa bene, seu malè usurpatas, cognoveram, vel lectione, vel propriâ experientiâ; iis jungo decimam sextam, de qua ut meam mentem aperirem, rogatus fui die 23. Maji Anno 1670. à quodam Vicario Foraneo, seu Episcopali Commissario in Diœcesi Comensi; rem proponente a

Sequentibus verbis.

N*Uperrimè in casu necessitatis fœmina aliàs honesta, & minimè suspecta infantem jam agonizantem baptizare volens (at ab obstetrice, quæ puerperæ periclitanti assistebat, non bene instructa) ter aquam naturalem super infantem fudit, simul & formam* b

Bapti-

Baptismi totâ pronuntiavit, existimans, quòd requiratur trina superinfusio, & trina quoque pronuntiatio formæ, cujus rei testes três, vel plures fuerint fœminæ, à parocho auditæ: unde infantem (qui, ut audio, adhuc vivit) non baptizavit, sed tantùm supplevit cæremonias præscriptas. Utrùm bene, vel malè fecerit disputatur. Quid autem ultrà faciendum sit, consilium ab &c. Petitur &c.

c Partim respondi, partim respondeo, in primis, certò valuisse, adeóque repetendum non esse Baptismum illum, si habeatur ratio solius, aut formulæ adhibitæ, aut falsæ opinionis. Etenim certum est ex una parte, eâ formulâ perspicuè exprimi omnia essentialia, nec *per se loquendo*, officere importunam repetitionem, sicuti nec officit, si imperitus, aut scrupulosus Confessarius ter dicat: *Absolvo te à peccatis tuis* Ex altera autem parte falsa opinio de necessitate ternæ pronuntiationis nil præjudicavit valori, ut liquet ex iis, quæ de errore Ministri retuli *Tr. 1. sect. 5. n. 193. & seqq.* ex S. Thoma.

d Deinde respondi, nisi in eo districtu mos vigeat baptizandi omnes tinctos ab obstetricibus, aliisve mulieribus, non esse cogitandum de iterando Baptismo. Ratio est, quia Baptismus non est iterandus, quando abest omne rationabile dubium de valore. Infrà *Casu 13. num. 353.* atqui testimonium trium honestarum fœminarum de materia, & forma essentialibus adhibitis tollit omne prudens dubium de valore, cùm gignat certitudinem *moralem*.

e Addidi, vel addere potui: Si tamen esset eo loco usu longo, & notorio receptum, ut omnes tincti à mulieribus, rursum tingerentur; posse illum infantem sub conditione rebaptizari. Ratio est, quia *in cit. Tr. 2. Cas. 5. n. 172. & 173.* defendi illos, qui secuti constantem, generalémque usum suæ Diœcesis iterant Baptismum omnium ablutorum ab obstetrice, ut alia muliere. Quia verò videtur non vigere uspiam, nisi ubi vel summa malitia, vel singularis simplicitas, ne dicam stupiditas, regnat, usus repetendi Baptismi talis, qualem hìc descripsimus, & roborati testimonio tot probatarum mulierem, idcirco non est in concreto cogitandum de adhibendo alio lavacro ob humanum hunc errorem.

f Sed ecce, his scriptis, incido in Petri Marchantii Resolutiones Notabiles, ubi pro Casu 1. ponit formulam, quâ utuntur Nestoriani dicentes: *Baptizatur N. in nomine Patris: Amen: in nomine Filii: Amen: in nomine Spiritûs Sancti: Amen*, fuséque defendit idem Doctor valorem talis Baptismi.

Lege illum, & non pœnitebit.

BAPTISMI NECESSITAS.

CASUS III.

Augustinianus.

SUMMARIUM.

Curina homo quidam de turma municipii Tullensis, curialis pauper vix illius loci duumviralitius, & simpliciter rusticanus, cùm ægrotaret, ablatis sensibus pene mortuus jacuit aliquot diebus, tenuissimus flatus in naribus, qui manu admota utcunque sentiebatur. Videbat tamen multa in somnis, quæ tamen aliquando post dies plurimos quasi evigilans visa narravit. Post quæ se postremò in paradisum introductum asseruit, & dictum sibi esse, cùm inde dimitteretur rediturus ad suos. Vade baptizare, si vis esse in illo loco Beatorum; *deinde ut à me baptizaretur admonitus, jam factum esse, respondit. Cui rursus ille*: Vade *inquit*, verè baptizare, nam illud in visione vidisti *post ista convaluit, perrexit Hipponem, Pascha jam appropinquabat, dedit* 102

nomen inter alios competentes pariter cum plurimis incognitus nobis, nec mihi illam visionem, nec cuiquam nostrorum indicare curavit; baptizatus est. Peractis diebus sanctis remeavit ad propria, biennio vel ampliùs transacto, hæc mihi præsens ipse narravit.

Phrasis hæc tota, ipsúmque adeò nomen *Curina*, sunt hîc (omissis haud paucis) exarata ex libro S. Augustini *De cura pro mortuis gerenda, c. 12.* & quia insuper jussus fuit hic Curina curare se ablui sacris undis ab ipsomet Augustino, idcirco non incongruè hunc Casum nominamus *Augustinianum*, qui quidem tangit necessitatem Baptismi.

103 Quæres igitur I. *Utrùm Baptismus sit necessarius necessitate præcepti?*

Respondetur cum omnibus Catholicis affirmativè. Nam illud dicitur necessarium *necessitate præcepti*, quod oblatâ occasione, & opportunitate necessariò præstari debet ad obtinendam salutem, nisi non præstare contingat ex oblivione, ignorantia, aut impotentia. Dicastillo *Tr. 1. De Sacram. disp. 1. num. 203.* ex communi sensu Doctorum. Atqui Baptismus est talis; quandoquidem ad illud homines tenentur, sine quo homines salutem consequi non possunt. S. Thomas 3. *part. quæst* 68. *art.* 1. Atqui sine Baptismo salus obtineri non potest. Infrà *n.* 108.

At quo tempore obligat hoc præceptum?

104 Resp. I. Adulti non quidem tenentur suscipere Baptismum statim, postquam crediderunt in Christum. S. Thomas *loc. cit. a. 3.* sed possunt aliquam diu differre, tum ut ipsi magis instituantur, tum ut ab ipsa Ecclesia magis probentur. S. Tho mas *loc. cit.* Et præsertim probandi sunt Judæi, utpote gens fallacissima, & cujus germentam multis fucum fecit hac in re; attamen temporum, quibus nunc vivimus, usus non fert, ut differatur ad multos annos, sicut olim factitatum fuisse, constat ex Historia Ecclesiastica, colligitúrque ex facto nostri Curinæ; qui usus, licet quatenus est Ecclesiasticus, seu Ecclesiastica consuetudo, non obliget catechumenos ipsos æquè parùm; atque lex Ecclesiastica illigare potest non baptizatos. Sanchez *Lib. 1. summæ c. 12. num.* 14. Suarez *Tom. 3. in 3. part. disp. 31. sect. 2.* latè contra Sotum, juxta illud Pauli 1. *ad Corinth. 5. Quid enim mihi de iis, qui foris sunt judicare? etenim fundamentum subjectionis erga Ecclesiam est character baptismalis. Text. express.* in Concil. Trident. *sess. 14. c. 2*, obligat tamen, quatenus est conformis juri divino; quod quidem ad receptionem hujus Sacramenti astringit quemvis, quàm primùm commodè potest. Vasquez *in 3. part. disp. 149. cap. 4.* prolixè cum Suarez *cit. sect. 2.* atque alii. Exempla Sanctorum Sebastiani, Gregorii Nazianzeni, Ambrosii, Theodosii, Valentiniani Imperatorum, qui ad plures annos distulêre Baptismum, excusat vel justa causa à nobis ignorata, vel bona fides, teste Dicastillo *Tr. 2. De Sacram. disp. 1. n. 254.* atque Illustrissimo Domino Reding *q. 8. De Sacram. a. 1. Controvers. 2. n. 3.* Constat quidem ex *Cap. 15. 16. 17. 18. De consecr. dist. 4* fuisse olim nefas, nisi urgente periculo mortis, baptizare extra Pascha, & Pentecosten, verùm usus integre, ac meritò derogavit illis Capitulis, seu Canonibus.

Resp. II. Infantes ipsos nulla quidem lex obligat ad recipiendum Baptismum, quandoquidem ne quidem naturalibus legibus obligantur, qui per ætatem necdum peccare possunt venialiter. Azor *Part. 1. Lib. 1. cap. 11. quæst. 2.* testans omnes ita sentire, & proinde minimè delinquunt, qui trimulis, quadrimulis pueris præbent carnes diebus vetitis, cùm & tales non magis obligentur aliquibus legibus; quàm bruta. Paludanus *in 4. dist. 16. quæst. 1. ar. 1. n. 7.* & nè quidem peccent ii, qui præbent nondum egressis primum septennium, si dubium sit, an jam ratione polleant. Sanchez *cit. Cap. 12. n. 9. junct. n. 13.* Aut etiam licèt sciantur esse præditi perfecto usu rationis. Joannes Sanchez *in select. disp. 51. num. 31.* atque Tannerus *Tom. 3. disp. 3. quæst. 3. num. 99* favente apertè Henriquez *Lib. 8 c. 41. num. 4. & lib. 13. cap. 49. num. 2. in marg. lit. N.* & meritò; Leges quippe respiciunt solùm ea, quæ frequenter fiunt. *L. Nam ad ea. ff. De leg.* non autem fit frequenter saltem in regionibus septentrionalibus, ut nondum septennes distinguant inter bonum, & malum *moraliter*. Qua de re copiosè *in Alphabeto Communicant. Cas. 6.* 105

Attamen parentes, & universim ii, quorum curæ subsunt parvuli, graviter delinquunt, si absque rationabili causa diu procrastinent Baptismum illorum, delinquunt enim contra universalem consuetudinem Ecclesiæ, teste Vasquez *hic disp. 151. num. 15.* quam satis indicant tum Statuta Synodalia, tum Obsequialia, Pastoralia, seu Ritualia plerarumque diœceseon. Et quidem constitutiones hujus diœcesis Constantiensis *Par. 1, tit. 6. num. 1.* sic statuunt: *Infantes recenter nati sine aliqua mora, & quàm citissimè fieri potest, baptizentur.* Ac *num. 3.* addunt: *Illustrium, & Nobilium virorum infantium Baptismus ultra paucos aliquot dies minimè differatur.* 106

Videtur quidem viguisse olim in quibusdam Ecclesiis consuetudo, ut nemo tingeretur sacris undis in infantia extra mortis periculum. Barbos. *De paroch. part. 2. c. 18. num. 14* Attamen & contrarius usus fuit multò communior, teste Bellarmino *De Bapt. Lib. 1. cap. 8.* & his sæculis receptus; adeò ut in Leodiensi Pastorali apud Marchantium *De Bapt. Tract. 2. c. 4. n. 6.* sic statuatur: *Viderint Pastores, ne Nobiles, aut cujuscunque sortis subditi quovis excluso prætextu, vel colore, prolium suarum Baptismum ultra diei unius naturalis spatium, nisi obtentâ ab Ordinario licentiâ, differant.* 107

Exi-

Existimat nihilominus Marchantius, spectato solo jure communi haud delinqui mortaliter protelando ad octo, vel septem dies Baptismum, modò diligens cura adhibeatur infanti. Quod ego etiam arbitror dicendum, consideratâ quoque consuetudine variorum locorum, saltem si adsit causa aliqualis, ut esse potest apud Comites, aliósque dynastas, dilationem ultra mensem absque gravi causa factam non excusat à mortali Palaus *Tract. 19. punct. 8. num. 4.*

108 Quæres II. *An Baptismus sit necessarius necessitate medii?*

Respondetur affirmativè cum universis Theologis. Illud quippe est necessarium necessitate *medii*, sine quo vel in re, vel in voto suscepto non potest acquiri salus. Suarez *De fide disp. 12. ante sect. 1.* fusè: Lugo *De Eucharistia Disp. 3. sect. 1.* prolixè. Atqui ita se habet Baptismus juxta illud *Joannis 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Quibus verbis indicatur, non posse à mortalibus obtineri vitam æternam, ac proinde nec *primam* gratiam, nisi sacro latice abluantur, vel reipsa, si possint, sicut satis indicat ipse tenor verborum, vel saltem in voto, atque desiderio, si absit possibilitas, sicuti declaravit hactenus persuasio fidelium.

109 Interrogabis I. *Quale sit illud votum, ac desiderium, de quo hic sermo?*

Resp. Non intelligitur *expressum* desiderium Baptismi, sed sufficit *implicitum*, ut explicabimus *Casu XVIII.*

Interrogabis II. *Quale igitur sit discrimen inter hoc, & illa, quæ dicuntur esse necessaria necessitate solius præcepti*, ut e. g. restitutio injustè ablatorum, obedientia erga parentes, observatio Sabbati in antiqua lege, explicita fides omnium articulorum contentorum in symbolo Apostolico juxta multos Theologos, auditio sacri die Festo, Confessio, & Communio annua ex præcepto Ecclesiæ; quandoquidem omissio voluntaria omnium horum offendit graviter Deum, & proinde non potest obtineri salus, nisi concipiatur illorum propositum vel *expressum*, vel *implicitum*, & consequenter sint necessaria vel *in re*, vel *in voto*.

Resp. Hoc discrimen petendum esse ex vera, & bene intellecta descriptione necessarii necessitate *medii*, & solius *præcepti*.

110 Pro quo notandum est I. Non fuisse tempore S. Thomæ usitatam divisionem necessarii in necessitatem *medii*, & *præcepti*, sed inductam à posterioribus Theologis sub nominibus necessarii necessitate *finis*, seu *remedii*, & necessitate *præcepti*, quam locutionem Dominicus Sotus *in 4.* explicat clariùs, & distinctiùs antecessoribus. At verò nemo, quantum quidem scio, tam disertè, & copiosè explicavit, quàm hi duo verè Magistri (licèt eos novissimus Thomista non erubescat iteratò appellare Noctuas) Theologorum, P. Suarez quidem *Disp. 12. De fide ante sect. 1.* P. Vasquez verò *Tom. 4. in 3. p. q. 84. ar. 5. dub. un.* quorum ubertatem sectati sunt Cardinalis de Lugo *Tom. 2. in 3. p. seu de Eucharistia disp. 3.* & Dicastillo *Tom. 1. in 3. p. Tr. 2. Disp. 1. dubit. 12.* Qui tamen quatuor authores, sicuti & Coninck *in 3. p. q. 68. ar. 8.* ubi & ipse ex instituto disserit de hac divisione, inter se non conveniunt, circa vel descriptionem, vel certè realem sensum descriptionis, ut patet legenti, eorúmque dissidia examinanti. Ego prætermissâ refutatione sententiarum mihi non placentium, pro intelligentia meæ.

Noto II. Necessarium dici respectu tam *subjecti*, quàm *objecti*, seu *finis*. Nam omne necessarium est alicui ad aliquid necessarium, ac proinde illa Sacramenta, sine quibus aliqui possunt consequi salutem, alii non possunt, dicenda esse necessaria non absolutè, & sine expressa limitatione, sed cum restrictione ad hos, & illos homines. 111

Noto III. Quando dicitur aliquid esse necessarium necessitate *medii*, per voculam: *medium* intelligi rem aliquam præditam duabus conditionibus, ut videlicet sine ea nequeat saltem juxta ordinariam Dei legem obtineri salus, & ea influat in justificationem hominis. Primam conditionem exprimunt Coninck *loc. cit. n. 12.* Tannerus *Tom. 3. in 3. p. disp. 1. q. 7. n. 10.* Dicastillo *l. c. n. 226. & Tr. 1. disp. 1. n. 208.* Alteram Vasquez *loc. cit.* non semel, & priùs *Tom. 2. in 3. p. Disp. 145. c. 3. n. 32.* Dicastillo *cit. Tract. 2. Disp. 1. n. 227. & 234.* 112

Noto IV. Illud, quod dicitur necessarium necessitate *medii*, esse sine dubio etiam necessarium (si quidem existat in potestate hominis, sicut non existit gratia præveniens) necessitate *præcepti*, eò quòd Deus utique præcipiat adhiberi à nobis necessaria consequendæ saluti. S. Thomas *q. 68. ar. 1.* præstituens enim finem, præstituit etiam media. Illa autem, quæ sunt necessaria necessitate solius *præcepti*, sunt ejus naturæ, ut eorum præsentia non influat universim *positivè* in *primam* gratiam, seu justificationem, sed tantùm *negativè*, prohibendo nimirum novum peccatum. Vasquez *cit. ar. 5. n. 42. 43. 44.* 113

Noto V. Non malè à Coninck *cit. num. 12.* & à Dicastillo *cit. Tr. 1. Disp. 1. n. 202.* asseri, necessarium necessitate *medii* posse dividi in necessarium *strictè*, ut ait Coninck, seu, ut loquitur Dicastillo, *absolutum*, & in necessarium *latè*, seu, ut ait Dicastillo, *ex suppositione*. Primum illud est, sine quo *realiter* habito non potest ullo modo secundùm ordinariam Dei legem obtineri salus, sicut sine Baptismo nequeunt infantes salvari secundùm ordinariam, sed solùm extraordinariam Dei legem, id est per Martyrium. At posterius necessarium rectè vocaveris illud, sine quo vel *in re*, vel saltem *in voto* suscepto nequit comparari salus, *primáque* gratia. 114

115 Inferes hinc I. Necessarium necessitate *medii* etiam rectè sic describi: *Est illud medium, quo seu ex ignorantia, seu impotentia prætermisso nequit salus obtineri*, sicut vice versâ necessarium necessitate solius *præcepti* est, quod etsi præstari *per se loquendo* debet, ejus tamen prætermissio orta ex inculpabili oblivione, ignorantia, impotentiáve non impedit consecutionem salutis. Vide Dicastillo *cit. Tr.* 1. *Disp.* 1. *nu.* 202. *&* 203. Tannerum suprà.

116 Inferes II. Baptismum esse infantibus *strictè* necessarium necessitate *medii*, ut proinde nullus infans potiatur gloriâ æternâ, nisi ablutus sit aquâ, vel sanguine suo. Quod quidem certum est de fide, si loquamur de cursu ordinario, nam id significat Christus illis verbis: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Omnes quoque Scholastici hujus sæculi dissentiunt à Cajetano, atque aliis apud Suarez *Tom.* 3. *in* 3. *p. disp.* 27. *sect.* 3. fingentibus partim privilegium respectu nonnullorum, partim remedium aliud proveniens ex precibus parentum.

117 At inquies: *An igitur addicentur æternis pænis gehennæ illi, qui sine Baptismo decedunt?* Ita omnino ex sententia S. Fulgentii, S. Gregorii Magni, & ipsius etiam S. Augustini, ut videre est apud Vasquez *Tom.* 1. *in* 1. 2. *disp.* 134. *cap.* 2. describentem eorum verba. Id tamen post SS. Ambrosium, Thomam, Bonaventuram, Antoninum negant rectiùs ferè omnes Scholastici, teste eodem Vasquez, eósque nominante, & plures addente Tannero *Tom.* 2. *disp.* 4. *q.* 10. *dub.* 5. Adeò, ut haud pauci ex iis insuper addant, eosdem parvulos non modò nullâ tristitiâ affici ob privationem beatitudinis, quod etiam censet Vasquez, sed insuper vivere, seu intra, seu supra terram, vitam multò lætiorem, quàm ullus mortalium vivat. Authores recitat Bellarm. *Lib.* 7. *De peccatis c.* 1. ac Tannerus *loc. cit.* adjungens iis alios, interque hos sapientissimum Patrem Lessium.

118 Inferes III. Meritò esse à nobis dictum sub disjunctione, quòd Baptismus sit adultis necessarius vel *in re*, vel *in voto*; concors enim est, certáque, ut testatur Suarez *Tom.* 3. *in* 3. *p. disp.* 27. *sect.* 2. Theologorum opinio, homines posse salvari per Baptismum *in voto*, ut ex professo explanabimus *Casu XVIII. sect.* 2.

119 Inferes IV. Necessaria necessitate *salutis*, non esse ordinariè nisi duo Sacramenta, scilicet Baptismum, ac Pœnitentiam. Vasquez *Tom.* 4 *in* 3. *p. q.* 84. *a.* 5. *n.* 40. *&* 41. Eucharistiam autem non esse necessariam necessitate *medii*, idcirco quòd non sit (saltem per se) instituta ad justificationem, sed ad augmentum gratiæ. Vasquez ibid *n.* 45.

120 Inferes V. Assensum illorum articulorum Fidei, quos alii atque alii Theologi tractantes de Fide asserunt, esse necessariò credendos necessitate *medii*, influere in ipsam justificationem, alioquin eis non conveniret hæc appellatio, seu denominatio.

Inferes VI. Licèt, quando quis obit annuam confessionem, accipiat *primam* gratiam justificantem, attamen neque hanc confessionem, neque ejus votum censeri necessaria necessitate *medii* potest à solo Deo induci, ut patet etiam ex definitione allata *num.* 112. ubi expressimus illam restrictivam clausulam: *secundùm ordinariam Dei legem.* De præcepto annuæ communionis dices partim id ipsum, partim, quod ex Vasquez attuli antè. Ad instantiam de cæteris præceptis expressis *num.* 109. patet responsio ex dictis *num.* 110. 121

Quæres III. *An præceptum Baptismi obliget cum periculo vitæ?* 122

Resp. Illud periculum imminet vel *ab intrinseco*, ut ita loquar, id est ab ipsamet aspersione, immersione, aut affusione, vel *ab extrinseco*, scilicet à Tyranno minitante mortem, si permittas te baptizari? In utroque casu differendum est lavacrum, si spes affulgeat illo potiendi postea. Suarez *cit. disp.* 31. *sect.* 3. nec enim suppetit ratio ob quam acceleratio censeatur esse tunc in præcepto; at verò si spes illa absit, tunc adultus potest quidem, si velit, objicere se periculo mortis ob suscipiendum Baptismum. Diana *Part.* 5. *Tract.* 3. *resol.* 9. cum Granado; potest tamen etiam penitus omittere Baptismum. Suarez *loc. cit.* testans, omnes ferè ita docere, quia scilicet jugum Christi est suave; non igitur obligat cum evidenti discrimine vitæ.

Utrùm verò Catechumenus non valens elicere contritionem ante mortem, petat licitè, aut etiam necessariò, se dejici in mare, aut puteum, cùm desit alius modus potiendi gratiâ baptismali, dicam *n.* 262. 123

Infantes quod attinet, Dominicus Sotus *in* 4. *dist.* 3. *ar.* 8. enucleans hanc materiam particularem, & ex eo Suarez *cit. sect.* 3. ac postea Chapeaville *De mod. administr. Sacram. temp. pest. c.* 2. *q.* 12. docent, & pro certo habent Vasquez, Coninck, Castropalaus apud D. Reding. *cit. q.* 7. *a.* 1. *Controvers.* 3. *n.* 30. non dissentientem, si infans jam sit morti proximus, nec possit ullâ ratione baptizari, nisi aliquantulum accelerando mortem, hoc *aliquantulum* reputari pro nihilo, secus, inquit Sotus, si per multum temporis esset acceleranda, quia tunc committeretur homicidium. 124

At quid dicent hi DD. ad casum, quem ex Abbate retuli *Casu I. n.* 51 *An excusabunt illum hominem, qui projecit puerum moribundum in puteum?* Profectò parùm interest inter eum, qui mortem accelerat submergendo, & inter illum, qui affundendo; inter illum, qui affundendo parùm, & qui affundendo multum. An cum Soto dicemus: *Materia hac, cùm sit moralis, non est nimiâ subtilitate tractanda?* An verò dicam meis lectoribus, quod Abbas scripsit *loc. cit.* suis. *Ergo per vos expediatis?* Sanè Sotus *loc. cit.* §. *ult.* loquens de projiciente in 125

in puteum damnat illum duntaxat, qui est causa *multa accelerationis* mortis; Suarez verò absolutè negat, fas esse, immittere in puteum ad baptizandum, si inde sit moriturus. Sed plura de hoc dicam *Casu VIII. n. 262.*

126 His scriptis incidi in Dianæ *Partem 5. Tractatum 3. Resolutionem 8.* rotundè pronuntiantis, esse multò probabilius, quòd possit baptizari quis; *licèt propterea mortis acceleratio magna futura esset*, ac testantis, ita doceri etiam à Zambrano, Granado, ac Moscoso; quæ doctrina mihi consideranti & necessitatem Baptismi & summum jus, quod institutor Baptismi obtinet in vitam hominis; & denique summum malum, quod manet infantes mortuos absque regeneratione, non displicet; nollem tamen esse author dejiciendi in puteum.

Quòd si quæras, an cum periculo vitæ tenearis aliquem regenerare in extrema necessitate? Respondebo disertè *Casu VII.*

BAPTISMI MINISTER.

CASVS. IV.

Non imitandus.

SVMMARIVM.

Sacerdos ruri baptizat infantem, nullâ sibi à parocho factâ potestate. 127.
Quilibet homo validè baptizat alterum. 128.
Non verò seipsum. 129.
Quisnam sit ordinarius Minister Baptismi? 130.
Quis in Turcia licitè baptizet? 131.
An peccent graviter tum ii, qui è Parochia sua deferunt filios suos ad aliam, ibi baptizandos; tum ii, qui baptizant? 132.
Quid si mater iter faciens per alienam parochiam illic pariat, & curet infantem baptizari? 133.
Eum parochus viatricis, casu illuc delatus non baptizat licitè sine facultate parochi loci. 135.
Quam potest dare etiam Diacono. 136.
An parochus nondum sacerdos licitè baptizet absque alia commissione? 138.
Quid si tantùm esset subdiaconus? 139.
Diaconus sine commissione parochi baptizans solemniter incurrit irregularitatem. 140.
Quivis in extrema necessitate tenetur conferre Baptismum. 141.
Non tamen licet cuivis prævertere alium præsentem, & volentem baptizare. 142.
An possint esse plures Ministri ejusdem Baptismi? 143.
Non valet, si unus formam proferat, altero aquam adhibente. 144.
Neque si unus teneat infantem sub stillicidio, & alter proferat formam. 145.
An in casu necessitatis possit Minister formæ esse diversus à ministro materia. 146. & 147.
Baptizans ex officio peccat mortaliter, si sit in statu peccati mortalis. 149.
Idem de ministro alterius Sacramenti. Ibid.
Gratis requiritur, ut baptizans adultior sit baptizando. 151.
Defectus commissi emendandi. 152.
Fictè baptizare nefas est. 153.
Quam Minister teneatur è duabus probabilibus opinionibus circa materiam, & formam Sacramenti sequi in praxi? 154.
An Baptismus ab Angelo, vel Christo collatus repeti debeat? 158.
Casus de parocho negante Baptismum proli, cujus Patrem Mater manifestare non volebat. 160.
An jure quærat parochus, & an teneatur Mater manifestare Patrem? Ibid. *& seqq.*
Quid si immineat mors? 163. *in App.*
An liceat æquivocando nominare alium patrem? Ibid. *lit. G.*
An similiter seipsum falsò nominare patrem? lit. L.

Didacus sacerdos alienus prolem à matris alvo recentem solenni ritu baptizat ruri, ad eam rem nullâ sibi à ruris parocho factâ potestate, neque rei illius gerendæ ulla tunc ostendebatur necessitas. Hic dum in illius sacri muneris functione versatur, incipit dubitare, num partes parochi sibi usurpans censuram aliquam, seu irregularitatem contraheret? Ancipiti cogitatione distractus verba proferens formæ dicit: Ego te baptizo in nomine Dei Patris omnipotentis: *& cùm nomen Filii non occurreret, ex iis qui aderant, suggerente uno, illud etiam pronuntiavit. Re perfectâ æstuat animo; veretur, ne Spiritus sancti nomen non expresserit; itaque ad me adiit, hac duo scire avens; primum fuit, an irregularitatem, censuramve ullam incidisset; secundum, an Baptismus eum conditione iterandus esset?* 127

Hoc factum, quod descriptis verbis recenset P. Paulus Comitolus, dat nobis ansam proponendi hoc loco non unam, sed plures quæstiones de necessario, itémque apto Ministro Baptismi: illam de iterando hoc Baptismo attingemus *Casu XIII. n. 423.*

Quæres igitur I. *Quisnam validè baptizare queat alterum?* 128

Resp. Quilibet omnino homo præditus usu rationis, dummodo adhibeat debitam materiam, formam, & intentionem. Ita habetur, ac definitur in decreto Eugenii post *Florentinum Concilium.* Ratio est, quia summa necessitas Baptismi, deplorandáque ejus jactura exigebant, ut Salvator illum instituens, ac præcipiens faceret cuivis mortalium potestatem eum conferendi.

Quare fuerunt nimis simplices illi, quos *in primo Casu hujus Alphabeti* exhibuimus, si, ut indicabant, putabant, nefas esse sibi laicis, etiam in extrema necessitate lustrare illum Hebræum. Fortè autem utebantur aliquâ æquivocatione, aut restrictione mentali ad declinandum ministerium, quòd malè rogabantur.

Dixi verò: *Alterum*, ut declarat authentica Resolutio hujus.

Casus Judaici.

129 **Quidam Judaus in mortis articulo constitutus, cùm inter Judaos tantùm existeret, in aquam immersit se ipsum dicendo:** Ego baptizo me in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. *Respondemus, quòd cùm inter baptizantem, & baptizatum debeat esse discretio, memoratus Judæus est denuo ab alio baptizandus.*

His verbis refert, ac decidit hunc eventum Innocentius III. *Cap. Debitum. De Bapt. & ejus effect.* quibus absit, ut aliquid addamus.

130 Quæres II. *Quisnam sit ordinarius Minister Baptismi, & cuinam delegare queat suam potestatem?*

Resp. Papa per totum mundum: Episcopus quisque per totam diœcesin: parochus per totam parochiam, sunt ordinarii Ministri Baptismi. Ita omnes, partim quia ejusdem est, disponere ad Eucharistiam, cujus est, præbere ipsam Eucharistiam. Sanctus Thomas *q. 67. ar. 2. in Corp.* Baptismus autem est dispositio ad Eucharistiam. Partim quia per Baptismum recipitur aliquis in Collegium Ecclesiæ militantis, receptio autem in Collegium pertinet ad præsidentem, ut argumentatur, & loquitur Scotus *in 4. dist. 6. q. 2.*

131 Hinc si quis existat in Turcia, India, aliis locis, in quibus nulli Episcopi, nulli curatores animarum præpositi sunt, nemo licitè assumet jus, officiúmque baptizandi, nisi habeat *mediatè*, vel *immediatè* potestatem à supremo orbis universi Pastore Christi Vicario. Suarez *hic disp. 31. sect. 4.* Quod enim scripsit Paulus ad *Rom. 10. Quomodo prædicabunt, si non mittantur?* applico, & dico: Quomodo baptizabunt (ex officio) si non mittantur?

132 Ex qua ratione ulteriùs infertur, graviter delinquere eos, qui è parochia sua deferunt suos Filios ad aliam ibi baptizandos. Laymannus *Lib. 5. Tr. 2. cap. 7. n. 2.* quandoquidem tales liberi fiunt per Baptismum alibi susceptum membra spiritualia Collegii, seu parochiæ, in qua parentes habent domicilium, vel quasi, ergo erant recipiendi per parochum hujus Collegii, non alterius.

Quòd si tamen alienæ parochiæ parvulos sciente, nec contradicente parocho, baptizare soleas ob loci distantiam, ac simul patrinorum præsentiam, instantésque preces, non damno te, quia talis dissimulatio, tamque frequens potest haberi pro *tacito* consensu. Atque ita judicavi in contingentia facti, addente P. Hurtado *De Bapt. Disp. 2. diff. 2.* sufficere ratihabitionem de futuro.

At inquies: *Quid si mater faciens iter in Alteram parochiam illic effundat fœtum, curétque deferri vel ad proximam parochiam, licèt alienam quoque, vel ad propriam?* Resp. Si ad propriam, meliùs aget *per se loquendo*, quia conformiter rationibus allatis ex S. Thoma & Scoto. Imò si illa parochia distaret tantùm duabus, vel tribus horis, abessétque omne periculum, fortè obligaretur curare eò deferri; certè id impedire nequiret parochus loci, in quo peperit. Puto tamen, non vigere talem consuetudinem tanquam obligatoriam, sicut nec censeo, peccatum iri, si deportetur ad alienam omnino; nam neque pro parocho loci, in quo viatrix peperit, militant rationes suprà allatæ; neque ille parochus habet jurisdictionem aut in infantem, cùm nondum sit Christianus, aut in parentes utpote viatores; non habet, inquam, jurisdictionem *coactivam*, etsi *voluntariam*, possunt enim utique parentes, saltem si sint dissiti à proprio domicilio, submittere se hac in re parocho, sicut & alteri vicino. Unde Barbosa de *parocho Part. 3. cap. 18 num. 7.* absolutè scribit, peregrinum posse sibi eligere locum Baptismi, ubi vult; & Gl. *in Cap. Numerus, 10. q. 3.* expressè dicit, transeuntes, & qui non habent domicilium, posse, ubi voluerint, eligere locum Baptismi, quod etiam docet de Judæis, & Paganis. Vide plura hanc in rem *in cursu Theolog. Monast. S. Galli Tom. 9. Tr. 2. q. 2. dub. 1.* ex P. Coninck. 133

Superiùs allatæ rationes probant, peccâsse utique graviter nostrum Dominum Didacum, qui irrequisito parocho loci, tingebat non unum, sed plures, idque sine ulla necessitate. Rectè tamen etiam resolvit Comitolus, illum non incurrisse ullam vel censuram, vel irregularitatem, quia in toto jure Canonico non reperiuntur ulla decreta contra presbyterum invadentem in hac materia jus alienum. 134

At *si parochus viatricis, de qua paulò antè fuit sermo, casu delatus fuisset in talem pagum, an non licitè baptizâsset? Nam ratio tam S. Thomæ, quàm Scoti fuisset ipsi suffragata.*

Resp. I. Non fuisset suffragata, quia utraque est intelligenda cum clausula: *Per se*; nam sicut leges intelliguntur secundùm ea, quæ *per se*, non autem *per accidens* eveniunt, ita & doctrinæ *morales*. Impedit usum duarum illarum rationum hæc *accidentalis* circumstantia, quòd existat in aliena parochia. Et quamvis actus jurisdictionis *voluntariæ* possint plerumque in alieno territorio licitè exerceri irrequisito Ordinario loci. Laymannus *in Theologia Morali Lib. 1. Tract. 4. Cap. 5. num. 4.* quamvis etiam Vasquez *Disp. 143. cap. 4.* rectè observet, Baptismum revera non esse 135

esse actum jurisdictionis in baptizandum, attamen est actus & solennis, & requirens materiam, in quam accipiendam jus non competit alieno parocho. Huc proinde facit aliud ex Dionysio Papa monitum, quod refertur 13. q. 1. *Can.* 1. *Nullus alterius parochiæ terminos, aut jus invadat.*

136 Resp. II. Quandoquidem omnis ordinariâ potestate præditus potest eam alteri delegare. *L. More. ff. De Jurisdict.* ideo potest parochus dare alteri sacerdoti copiam baptizandi etiam extra casum omnis necessitatis. Ita omnes, adeóque etiam Religioso. Barbosa *De parocho Part.* 2. *cap.* 18. *n.* 9. nam nullum jus id vetat. Adde, quòd in absentia parochi, si is neminem sibi substituit, possit quivis sacerdos in necessitate, quamvis non extrema fungi ejus officio etiam solenniter. Vasquez *loc. cit.* & alii. Imò potest idem parochus demandare suas vices diacono. S. Thomas *quæst.* 76. *art.* 1. patétque *ex cap. Diaconos Dist.* 93.

137 *At an pro libitu?* Non legi, qui hoc asserat, *An in solo casu extremæ necessitatis?* Ita sanè putant Bonaventura, Richardus, alii, teste Vasquez *Disp.* 147. *cap.* 4. *n.* 28. at dissentiunt Vasquez *ibidem*, Coninck *quæst.* 76. *n.* 26. Laymannus *Lib.* 5. *Tr.* 2. *c.* 7. *n.* 3. Paulus *Tract.* 19. *punct.* 9. *num.* 5. Barbosa *loc. cit. nu.* 10. requirentes causam rationabilem; eâ tamen meritò contenti cum Dicastillo *Tract.* 2. *Disp.* 2. *dub.* 3. fusè. Ratio est, quia quando quis ordinatur in diaconum, recitantur ex Pontificali Romano hæc verba: *Diaconum oportet administrare, baptizare, & prædicare.* Hæc sanè verba non loquuntur de sola extrema necessitate; quando scilicet parvulus esset moriturus absque Baptismo, nisi eum Christianum efficeret Diaconus. Ergo poterit diacono impertiri potestas solenniter quoque baptizandi, quando parochus nequit vel ob infirmitatem, vel ob excommunicationem, vel ob baptizandorum multitudinem, vel ob aliud justum impedimentum per se, aut alium sacerdotem fungi illo officio. Quæ exempla exprimunt prædicti auctores, & quidem sine limitatione ad impotentiam habendi alium sacerdotem. Laymannus, Dicastillo, Coninckius. At ego cum cæteris puto addendam hac ætate, qua, ut jam olim observavit Scotus *in* 4. *Dist.* 4. *art.* 1. exolevit consuetudo committendi hoc officium diaconis; scilicet ob multitudinem sacerdotum, licèt Dicastillo *loc. cit. n.* 45. *junct. nu.* 88. censeat, diaconum proprio jure baptizare solenniter, si videlicet parochus sit absens, & urgeat necessitas etiam non extrema, ut patet ex doctrina, quam tradit *n.* 7. Ita etiam Suarez *hic Disp.* 23. *sect.* 3. & ego.

Sed percunctaberis, *An si parochus nondum sit insignitus sacerdotali charactere, licitè baptizet, absque alia commissione?*

138 Pro *affirmativa* parte faciunt rationes suprà ex S. Thoma & Scoto allatæ, & quòd Sotus, Vasquez, & alii tribuentes parocho jus ordinarium baptizandi, non addant hanc restrictivam: *si sit sacerdos*; ac denique, quòd sicut jam suprà monui, tempore ordinationis diaconorum dicatur ipsis: *Diaconum oportet ministrare, baptizare, & prædicare.* Atqui potest talis parochus sine ulteriori commissione prædicare, ergo & baptizare. Pro *negativa* facit, quòd omnes exprimant, potestatem hanc jure ordinario competere soli sacerdoti.

Miror sanè, hanc practicam difficultatem 139
à nemine, quem viderim, proponi (proponit quidem, sed solùm ex me Stephanus *Tract.* 5. *Disp.* 2. *dub.* 3. nihil determinans) aut in terminis decidi. Donec itaque auctoritas aliqua me convincat, tuebor *affirmativam* partem, ac dicam, hoc ipso, quòd Episcopus tali diacono conferat canonicè beneficium parochiale, conferre quoque, ut sanè potest, jus tam liberè in sua parochia augendi numerum Christianorum, quàm si esset jam Sacerdos; secus si ejusmodi parochus foret solummodò subdiaconus, huic enim, sicut & Minoristis nequit, nisi in extrema necessitate id committi, & quidem solùm in casu, quo non adest dignior.

Quòd si diaconus (non parochus) sine 140
commissione parochi baptizet solenniter, incurrit irregularitatem decretam *cap.* 1. *De clerico non ordin. minist.* in illos, qui non ordinati baptizant. Suarez *hic Disp.* 31. *sect.* 4. Vasquez *hic Disp.* 147. *cap.* 4. & alii passim, nisi excuset ignorantia. Dicastillo *hic Disp.* 2. *nu.* 40. Idem, si in extrema necessitate baptizet solenniter, censet Suarez *cit. sect.* 4. non satis consentiens doctrinæ ex ipso relatæ *n.* 137. Multò clariùs contrahunt hanc inhabilitatem inferiores clerici adhibentes Baptismum solennem ex quocunque prætextu. Suarez *ibid.* ex communi, ratus cum communiore aliorum contra Angelum, Armillam, & alios quosdam, idem pronuntiandum de laico baptizante solenniter.

Quæres III. *Cùm suprà n.* 128. *dixerimus, quemvis omnino hominem ratione præditum posse validè baptizare; an quisque in extrema necessitate obligetur uti hac potestate?* 141

Resp. Omnino *per se loquendo*; tenetur enim quivis succurrere proximo constituto in summa necessitate spirituali, ut explicabimus fusiùs *Casu VIII.*

At licet ne hac in necessitate cuivis præverte- 142
re alterum præsentem?

Resp. Minimè; peccat enim diaconus, si presbyterum, subdiaconus, si diaconum, minorista, si subdiaconum, infidelis, si fidelem, excommunicatus, si non excommunicatum, mulier, si virum præveniant, casu, quo ii, qui prævertuntur, velint, ut sanè tenentur, id munus obire. Ita hactenus nominati, nam perversio hujus ordinis continet indecentiam, si cætera sint paria, secus si imperitiâ quadam

 labo-

laborent, qui cæteroquin forent aliis præferendi. Inversio tamen hujus ordinis etiam voluntaria non continet noxam lethalem respectu omnium. Dicastillo *cit. Disp. 2. dub. 2. n. 2.* continet autem, si diaconus seu repugnantem, ut limitat Gregorius de Valentia *hic q. 2. punct. 1.* seu absque rationabili causa cedentem jure suo sacerdotem diaconus, diaconum subdiaconus, excommunicatus non excommunicatum, infidelis fidelem excludat. Dicastillo *ibid.* Constitutiones tamen hujus Constantiensis diœcesis *Part. 1. Tit. 6.* plus non dicunt, quàm magis decere, ut in hoc eventu præferatur sacerdos laico, vir mulieri. His adde, Lessium *in Auctario ad 1. 2. verb. Baptismus. Casu* 1. absolutè negare, fas esse, deferre infantem ad ministrum hæreticum, ut ab eo baptizetur; & *Cas. 2.* addere, si uxor videat, quòd maritus hæreticus velit post aliquot menses deferre communem prolem ad ejusmodi ministrum, rectè facere procurando, ut priùs baptizetur ritu sacro, esto prævideat rebaptizandum à Prædicante. Denique pro praxi observa, tametsi dixerim, virum esse *per se loquendo* præferendum mulieri in hoc ministerio, *per accidens* tamen omittendam hanc prælationem, quando ille vir est parens baptizandi; qua de re duplicem eventum singularem refero *in Alphab. Confessar. Casu* 8. *nu.* 41. & infra *num.* 58.

143 Quæres V. *Utrum possint esse plures ministri unius Baptismi?*

Resp: Posse, negat S. Thomas *3. Part. q. 67. art. 6.* Aut enim singuli dicerent: *Nos te baptizamus*, & tunc nihil efficerent, quia, cùm baptizans sit minister Christi, debet, sicut est unus Christus, ita etiam unius Baptismi unus minister esse, & significari per formam; aut dicerent singuli: *Ego te baptizo*, tum qui prior finiret formam, absolveret Baptismum, ergo alter nihil faceret. Ita ferè sanctus Thomas, cui multi adstipulantur quoad primam partem, multi adversantur, nec sine ratione. Lege, si vis, obvios commentatores, & Casistas tractantes de ministro, atque adde, tam crebrò evenire, ut plures mulieres pro majore securitate baptizent domi languentem infantem, ut quidam hujus diœcesis Clarissimus vir mihi scripserit, se *ordinariè* taliter baptizatos rebaptizâsse, ob errores commissos, quos deprehenderit. Censeo & ego purgandos altero lavacro.

144 *Quid si verò unus formam proferat, altero adhibente materiam?*

Respondetur cum communi, nihil effectum iri, qui enim formam proferret duntaxat, mentiretur dicendo: *Ego te baptizo* (ac proinde meritò tradunt DD. apud, & cum Diana *Part. 5. Tr. 5. Res. 26.* irritum fore Baptismum, quo mutus ablueret corpus parvuli altero, qui manibus caret, pronuntiante verba.

145 Sic etiam rejicerent Baptismum, quo dum tu tenes infantem sub stillicidio, alius profert formulam, cùm tu potiùs deberes proferre; aut quo illam quidem profers tenendo puerum, at aqua non labitur sponte ex tecto, sed alius affundit, vel effundit. Vide dicta *Casu I. num. 10.*

Quia tamen Cajetanus, Marsilius, Heredia, Hurtadus, & Chapeaville apud eundem Dianam censent, talem Baptismum (muti & manibus capti) valere in extremâ necessitate, patet, quid respondendum sit ad hunc 146

Casum.

Puerpera verita, ne proles, quæ jam incipit egredi ex utero, moriatur priùs, quàm tota edatur in lucem, dicit astanti mulieri: Asperge aquâ partem, quam vides egressam, ego interim proferam præscripta verba; *an agit piè?*

Resp. Piè, & impiè. Piè, si & fuit præsentissimum periculum mortis; & altera mulier erat imperita formulæ, tamque hebes, ut non potuerit voce sequi præeuntem verba; nam in ejusmodi discrimine non modò licitum, sed etiam præceptum est, sequi sententias auctoritate probabiles; ut pluribus paulò post dicemus. Impiè autem, si altera mulier aut erat perita formæ, aut capax illius tunc discendæ, eo modo, quo dixi.

Paulus quidem Comitolus *Lib. 1. Resp. Moral. q. 11.* testatus, se de hoc facto consultum, videtur penitus rejicere nostram primam responsionem; sed certè rejicienda non est, cùm habeat tales patronos, & proinde locum habere potest tempore pestis. Si enim in domum peste infectam, obseratamque nemo permittatur ingredi, & mulier, quæ sola in domo est penitus ignara, & indocilis formæ, poterit parochus e. g. in casu extremæ necessitatis per fenestram apertam dicere: *Ego te baptizo in nomine &c.* matre interim affundente aquam, ut observat pestiferorum patronus eximius Chapeaville *q. 20. De Bapt.* Quòd si posset aspersione pervenire ad corpusculum parvuli, teneretur uti hoc medio, quod etiam approbat idem Chapeaville *loc. cit.* Vide Dianam *Part. 5. Tr. 3. Resol. 19. & 26.* Adde, hæc omnia describi ex me, approbarique à P. Stephano à S. Paulo *in Theol. Moral. Tract. 5. Disp. 2. n. 12. edit. 3.* 147

At verò quin unus valeat baptizare plures simul, est tam extra dubium, ut etiam in Obsequiali Constantiensi *Fol. 28.* observetur, sæpius in amplioribus parochiis contingere, ut plures simul baptizentur; & *Fol 38. ac seqq.* præscribatur modus servandus, quando plures unius vel diversi sexûs debent unà ablui. Ut proinde in hac diœcesi non sit movendus scrupulus parocho præsertim Brigantinæ silvæ, cui sæviente hyeme adferuntur è duobus 148

locis

locis aliquantum dissitis duo infantes referendi in album fidelium, ipseque utrumque simul refert, simul regenerando.

149 Quæres VI. *Quænam scienda sint breviter de ministro hujus Sacramenti?*

Resp. Sequentia esse superioribus addenda.

I. Necessitatem intentionis, de qua *Casu VI.*

II. Baptizantem ex officio, adeòque solenniter, delinquere mortaliter, si sit in statu peccati mortalis secundùm omnes, eò quòd fiat insignis injuria Redemptori, si ejus minister in tam pravo statu conficiat ex officio, ad quod ordinatus est, hoc, aut qualecunque aliud Sacramentum. Etenim indignitas tam detestabilis instrumenti gratiæ sanctificantis non potest non redundare in probrum causæ principalis, id est Christi Domini. At verò qui baptizat solùm in extrema necessitate, non contrahit specialem malitiam ex circumstantia sui mali statûs, ut post S. Thomam *3. Part. q. 64. ad 3.* notant passim DD. adeò ut Silvester dicat (at non ego) esse stultum de hoc dubitare. Lege omnino P. Joannem de Dicastillo *De Sacram. Tr. 1. disp. 3. dub. 10.*

150 Adde, quòd etiam in primo casu sufficiat, si conscius peccati mortalis eliciat contritionem, antequam proferat ultima verba formulæ, siquidem generatim loquendo dispositio animi ad dignè conferendum, vel conficiendum Sacramentum sufficit, modò adsit ante consummatum actum *essentialem* sacri ministerii. Marchantius *in Resol. pastoral. De Sacram. Tr. 1. cap. 4. num. 3.* adeóque licèt vel proferas totam formam Baptismi usque ad literam I. in vocula *Sancti* juxta doctrinam Tanneri *hic Disp. 4. q. 2. n. 10.* non sequendam extra necessitatem urgentem, vel totam confessionem audias in peccato mortali; evades sacrilegium, si conteraris, antequam dicas: *Absolvo te.* Sicuti & evades, si necessitas extrema proximi non permittat tibi tantum spatij, quantum sufficit ad eliciendam contritionem. Dicastillo *loc. cit. n. 199.*

151 III. Ne assentiaris Abbati *in cap. Debitum. De Bapt. n. 3.* contendenti, baptizantem debere esse baptizato adultiorem annis 18. nam immeritò habet hic Canonista pro absurdo, quòd quis sit pater spiritualis illius, cujus nequiret per ætatem esse pater carnalis. Ego non annumerarem absonis, si parochus trecennis Judæum sexagenarium perfunderet salutari latice.

152 IV. Qui invalidè baptizavit, tenetur *per se loquendo* emendare defectum, sive cum magna sua culpa contigerit defectus, sive cum nulla, aut parva, ut edisseremus *Casu VI.*

153 V. Fictè baptizare quempiam, est nefas. Ita omnes, tum quia, cùm Sacramentum sit cæremonia sacra, pertinet in primis ad ejus reverentiam, ut non fiat ex joco, & simulatione, sed ex animo. Suarez *De Sacram. Disp. 13. sect. 2.* tum quia omnis propriè dicta simulatio est peccatum, sicut ratione, & auctoritate probo, ac declaro *in Quinario Tract. 5.* seu *Theologia Juridico-moral. cap. 51. n. 39. & seqq.* est quippe mendacium reale, omne autem mendacium esse peccatum, ita constanter, & unanimiter cum cæteris Theologis docent Theologi Societatis nostræ, ut non levi injuriâ nos conspurcare (utor verbo scriptoris) conatus sit Valerianus Magnus, dum in suo famoso libello contra omnem veritatem scripsit, Jesuitas novissimè docere, licere cum moderamine inculpatæ tutelæ mendacio infamare, imò & mactare eum, quem scias ire conspurcatum tuam bonam famam.

VI. Minister hujus Sacramenti tenetur è 154
duabus opinionibus *speculativis* probabilibus, id est probabiliter pronuntiantibus, ad valorem hujus Sacramenti requiri hanc, aut illam materiam, formam, intentionem &c. adhærere in praxi illi, quæ est tutior, seu quam redigendo in usum minus incurritur periculum nullitatis, nisi fortè contrariam observet mos diœcesanus. Ita communiter DD. ut videre est apud Sanchez *Lib. 1. Summa cap. 10.* Bardi *De conscient. disceptat. 4. cap. 31. n. 3* atque alios. Ratio est, quia charitas debita proximo hoc requirit, præsertim in hoc Sacramento tantæ necessitatis. Vide varietatem opinionum multiplicem, quam retuli Casibus seu Capitibus tribus præcedentibus, & huc applica. Si tamen respiciamus non charitatem debitam proximo, sed præcisè reverentiam Sacramenti, necdum improbatur mihi, quam probavi *in Clypeo clement. Judic.* sententia Patris Vasquez *in 1. 2. Disp. 63. cap. 3.* ac plurium aliorum contra eundem Bardi, atque alios, negantium, hic intervenire prædictam obligationem, quia nec Christo, & consequenter nec Baptismo irrogatur ulla reverentia, si administretur eo modo, ac ritu, quo prudens ratio dictat, esse valiturum.

VII. At verò sine distinctione inter prædi- 155
ctos duos respectus fas est, sequi utramlibet ex duabus probabilibus *practicè*, seu asserentibus probabiliter, esse, aut non esse licitum, adhibere talem materiam, talem formam &c. id quippe esse *moraliter* certum, asserit Bresserus *De conscientia cap. 6. n. 75.* Vide dicta *Tractatu præced. n. 98. & seqq.*

Cave tamen, existimes, esse tibi ad praxin 156
redigendas omnes illas sententias, quæ negant, esse necessariò iterandum Baptismum in omnibus illis casibus, in quibus alii ajunt iterandum, ut singulariter declarabimus *Casu XIII.*

VIII. Si lubeat scire, utrùm valeret Bapti- 157
smus collatus ab Angelo, aut ab anima separata, consule Summistas, aliósque DD. disserentes de ministro Sacramenti cum S. Thoma *quæst. 64. art. 7.* resolvent hanc ferè inutilem ad praxin quæstionem, quam tamen illustro resolutione hujus

Casus.

Casûs.

158 *SAnctum Philemonem Martyrem jam constitutum in arena carnificina, baptizavit omnibus spectantibus Christianis ipse Christus, ut pluribus referam Casu VII. an si evasisset martyrium, fuisset iterum lustrandus undâ salutari?*

Resp. Sicut augustissimum sacellum Beatæ Virginis Eremitanæ fuit S. Conradus Episcopus consecrare prohibitus illis Angelicis verbis: *Cessa, cessa, frater, Capella Divinitus jam consecrata est*, videlicet ab ipsomet Salvatore, ut cognoscere est ex Annalibus Illustrissimi, & Religiosissimi monasterii conscriptis à Reverendo Patre Christophoro Hartmanno *Fol. 50. & 51.* atque ex eruditis hac de re Thesibus Admod. Reverendi, & Clarissimi Patris Augustini Reding ejusdem Monasterii tunc Decani, nunc Abbatis, & Illustrissimi Principis, ita etiam videri potest, minimè fuisse rebaptizandum sanctum Philemonem. Nam non solùm assentiendum est Angelo dicenti: *Quod Deus purificavit, tu commune ne diveris. Actor. 10.* sed etiam cum Scoto *in 4. dist. 6. q. 1.* videtur asserendum, si constaret, aliquem esse baptizatum à bono Angelo, præsumendum esse, illum Baptismum collatum esse jussu Dei, & idcirco pro rato habendum; ergo & pro rato habendus est, quem Christus Dominus ipse contulit. Confirmatur authoritate S. Thomæ, quam secutus sum *Tract. præced. nu. 50.* Item judicio Episcoporum, qui, ut *ibidem* refero, negârunt, fuisse iterandam consecrationem Episcopalem D. Amphilochii, peractam priùs ab Angelis.

159 IX. In eodem *Tr. præced. n. 191.* declaravi Casu Calvinistæ baptizati à ministro addente: *Secundùm auctoritatem, quam mihi tribuit Calvinus*, utrùm error Ministri irritet Sacramentum? Sicuti & *Cas. 2.* hujus ipsius *Tr. 2. nu. 76.* retuli ex S. Thoma, quid sentiendum sit, quando formulæ sacramentali additur aliquid cum intentione inducendi novum ritum.

Plura de ministro Baptismi, præsertim in articulo mortis, vide *Casu VIII.* sed priùs lege Resolutionem hujus ad me, dum hæc exaro, perscripti

Casûs infamatorii.

160 *DAlila quædam ex illicito concubitu prolem pepererat. Dum offertur baptizanda, quærit Parochus, quis sit pater illius prolis? Interrogata mater tergiversatur. Et quia parochus negat Baptismum, nisi edatur nomen genitoris, edit, edicitque mater. An jure egit parochus?*

Resp. Quæsivit vel jussu Magistratûs Ecclesiastici, vel injussu? Si injussu, tum non satis video, quomodo excusem factum, quandoquidem induxit matrem ad grande peccatum, scilicet ad infamationem stupratoris occulti. Et quid si illa misera Dalila concepisset ex incestu? Quid si ob confessionem eâ ratione extortam fuisset tam ipsa, quàm incestuosus rapta in carcerem, affectâque extremo supplicio?

Si verò jubente magistratu Ecclesiastico ursit responsum ad illam interrogationem, præsumo, haud malè fecisse; quia existimo, posse alicubi concurrere tales circumstantias ratione alendæ prolis illegitimæ, fornicatorum, fornicatricúmque, ut Episcopis suggerant justam causam vetandi parochis, ne quemquam progenitum è muliere soluta referant in censum Christianorum, nisi mater manifestet nomen patris. 161

Scio, alicubi obstetrices, mandante seculari magistratu, exigere à parturientibus matrimonio non copulatis juramentum, quo roborent manifestationem impuri lenonis; quod sicut non absolutè, & universim improbo, ita nolim facilè cuiquam esse auctor ejusmodi, ut vocat alicubi Lessius, spiritualis torturæ, propter grande periculum perjurii. Vide, quod ex Constitutionibus nostratibus referam infrà *num. 587.* 162

At, inquies: *Estne in foro seu seculari, seu Ecclesiastico integre standum tali nominatione seu juratâ, seu injuratâ?* 163

Resp. Nequaquam, sicut adversùs nonnullos Judices demonstro *in Quinario Tract. 5.* seu *Theologiâ Juridico-morali cap. 32. n. 19.* Quare nec puto, agere jure Parochos, qui ob solam nominationem factam à puerpera referunt in librum absolutè nomen maris pernegantis, se quidquam commercii carnalis habuisse cum matre ipsum nominante; etenim propter hujus negationem deberet illa inscriptio fieri cum modificatione e. g. tali. *Natus est patre N. N. ut ait mater.* Vide plura *Tr. 10. Cas. 1. n. 186.* Totum hunc discursum meum à *n. 160.* describit meis verbis, & firmat suâ auctoritate Stephanus *cit. Disp. 2. num. 30.*

APPENDIX.

ET verò triduo, priusquam scriberem hanc Appendicem, intellexi, non ita pridem fuisse in nostra Curia agitatam litem filiationis, ea de causa, quòd mater nominâsset confictum patrem suæ illegitimæ prolis, qui postquam constanter negavit, hanc esse suam, fuit alius repertus verus genitor. Porrò non est in hac nostra Diœcesi moris, ut vel Parochus, vel magistratus secularis instituant ante puerperium, aut ipsummet Baptismum, quæstionem de patre, & meritò differtur hæc interrogatio, quia non debet addi flagellatis afflictio. *Text. Cap. Cùm percussio 7. q. 1.* sed potiùs miseriæ miserendum. *Cap. Ex parte.* a

tr. De cler. ægrot. puerperium autem vel imminens, vel vix præteritum flagellat, acriterque cruciat plerasque; ergo differenda communiter, etsi non semper quæstio de parente, donec sint peractæ cæremoniæ Baptismales, nec ea est à Parocho proponenda *immediatè* ipsi puerperæ; id quippe foret indecens; sed vel patrino, aut matrinæ, vel obstetrici; his enim solent ejusmodi miseræ creaturæ manifestare seu verum seu confictum parentem; creditque meritò Parochus, etsi nullum accedat juramentum.

b At verò Magistratus Secularis exigit pluribus in locis juramentum, nec universim improbo, ut jam paulò antè dixi, hunc morem: Cùm enim illa puerpera supponatur commisisse crimen verum, scilicet fornicationem, nec potuerit hanc patrare sine complice, fert autem communis consuetudo, ut in criminibus, quæ regulariter (multò magis, quæ nunquam) non solent committi sine sociis, delinquens interrogetur de sociis. Antonius Gomesius apud Jul. Clarum *in Pract. crimin. q. 21. n. 3. Lit. K.* declarátque P. Haunoldus *De Justit. Tom. 6. Tr. 3. Controvers. 3. nu.* 281. exemplis; eà verò consuetudo non repugnet apertè juri naturali, tametsi perquam probabiliter adversetur Canonico. *cap. Veniens. 1. De Testib.* imò & Civili *L. Ultima. C. De accusat.* apparet, eam consuetudinem non posse damnari, tanquam apertè iniquam, cùm possit ea alicubi derogâsse juri *positivo*. Et potest etiam inde confirmari (non obstantibus iis, quæ de confessione socii criminis scribo *in Quinario Tr. 5. c. 42. sect. 2. n. 48.* ex Peckio) dicta consuetudo, tum quia, quando constat, aliquod crimen esse commissum, potest institui generalis de autore inquisitio. Clarus *l. c. q. 5. n. 2.* ex communi, constat autem, esse ab aliquo mare patratam ut minimùm simplicem fornicationem, quando aliqua soluta concepit, peperitque: tum quia si non constet publicè de vero patre, potest facilè evenire, ut eam ob rem celebrentur aliquando incestæ nuptiæ, ut si nothus, vel notha nubat post utriusque parentis mortem legitimo filio, aut fratri sui patris naturalis, prorsus ignara planè ignaris consanguinitatis veræ. Item facilè fiet, ut illegitimus promoveatur ad Sacros Ordines. e. g. quando falsò nominatur pater ducit illam, à qua nominatur, per subsequens enim matrimonium patris cum matre tolli maculam illegitimi ortûs nôrunt etiam plebeji. Denique proles non habebit, qui à Magistratu Ecclesiastico, aut Civili efficaciter adigatur ad ipsam alendam, & Christianè educandam.

At, quid si proles illa est suscepta ex concubitu adulterino, sacrilego, incestuoso? & proinde immineat tam matri, quàm vero patri, non laboranti ullâ infamiâ, periculum gravis mulctæ, gravis infamiæ, aut etiam mortis? *An licebit æquivocatione, aut restrictione mentali utendo nomina realium patrem? An etiam pretio conducere, qui profiteatur se patrem?*

Audivi non semel id factitatum, & quid de hoc facto censerem, interrogatus ego fui hoc ipso mense Octobri Anni 1668. quo adornabam alteram editionem hujus Alphabeti, & rursum de alio simili Anno 1674. sicut & hoc Anno 1675. ac suppositâ communissimâ sententiâ, pro qua rationes, & auctoritates vide apud Theophilum Raynaudum, quem refero, sequórque *in Alphab. Quadrupl. Part. 2. Cas. 18. n. 601. & seqq.* quòd scilicet ratio naturalis usum non tantùm æquivocationum, sed etiam restrictionum mentalium permittat tunc, quando & abest obligatio aperiendi apertè veritatem, & simul imminet aliquod incommodum ex manifestatione veritatis: suppositâ, inquam, hac sententiâ.

Respondeo ad *primam* quæstionem, si in- d
commodum aliquod immineat illi, qui falsò nominabitur pater, nefas esse, eum invitum nominare; nullus enim Theologus, teste Raynaudo *in cit. Opuscul. De æquivocatione. n. 10.* hactenus docuit, fas id esse cum damno innocentis inviti. Similiter est tunc illicita æquivocatio facta in ordine ad Parochi interrogationem, si ex veritatis manifestatione non sit secutura, nisi levis infamia veri patris, leve damnum utriusque. Ratio est, tum quia, quando criminosus interrogatur à Superiore in ordine non ad punitionem, sed ad evitandum malum, tenetur inferior, etiam non servatâ formâ juris, de quâ paulò pòst, aperire etiam occultum peccatum. Lessius *De justit. cap. 31. n. 9.* tum quia, cùm Parochus debeat ex officio suo publico referre in album Baptizatorum nomina parentum, è quibus est progenita proles, quam tinxit sacro lavacro. Infrà *Cas. 17. nu. 591. & 592.* habet verum jus sciscitandi, quisnam si parens: quod jus se extendit saltem ad casum à nobis indicatum: ergo tenetur mater, saltem in tali circumstantia, edicere planè veritatem; Superiori enim legitimè interroganti tenetur inferior sine ullo mantelo eam detegere, etiam cum aliquo suo incommodo. Doctores omnes, & vel maximè illi, qui hanc obligationem urgere ajunt, etiam quando agitur de gravissimo damno.

Quod quidem gravissimû damnum seu for- e
tunarum, seu honoris, seu vitæ, quando impendet matri, vel patri, ex candida responsione data Parocho, non ausim obligare matrem ad abstinendum amphibologiâ, aut etiam restrictione mentali; non enim existimo, esse Ecclesiæ Præsulum hanc intentionem, ut dent Parochis potestatem inquirendi cum tanto gravamine, partim quia frustra esset ea potestas; nec enim facilè reperietur, quæ cum tanto suo discrimine fateatur, absque metu torturæ, id, quod res est: partim quia non expedit, ut Ecclesia præbeat Seculari Magistra-

tui

tur occasionem fundendi sanguinis; ut fieret, si mater confiteretur incestum; sanè sicuti calix vitæ nondebet verti in mortem. S. Thomas *3. P. q. 83. a. 6. ad 3.* ita nec fons vitæ, id est, Baptismus: verteretur autem hic in mortem, si adesset obligatio nominandi hîc genitorem; quandoquidem illæ quæstiones proponuntur solùm occasione Baptismi collati à Parocho, ejúsve Vicario. Confirmatur ex mox dicendis.

f Si quippe loquamur de Magistratu Sæculari, cùm hic Magistratus nec possit, nec debeat in alterius præjudicium fidem habere matri, nisi juratæ; *Text. in Cap. Nuper. 51. de Testib.* juramenti autem Religio videatur excludere omnes æquivocationes, & restrictiones, saltem respectu Magistratûs legitimè interrogantis, idcirco videri possit habere hîc locum communissima contra nonnullos doctrina eorum, qui apud Raynaudum *loc. cit. cap. 4. n. 6.* post S. Thomam docent, teneri reum legitimè examinatum respondere categoricè, & apertè, tametsi ex ejus confessione derivandum sit in ipsum (aut complicem) ingens malum, adeóque ipsa mors.

g Verùm existimo, illam doctrinam Sancti Doctoris non rectè applicari huic casui; etenim ipsemet *2. 2. q. 69. art. 4* tradit, tunc solùm servari ordinem juris in interrogando: quando vel præcessit infamia, vel suppetunt indicia expressa, vel adest semiplena probatio; atqui, quando aliqua soluta parit, non adest hoc ipso infamia criminis commeriti unum ex enumeratis illis gravibus malis; non etiam suppetunt hoc ipso expressa signa illius ejusdem criminis, sicut nec semiplena probatio (qua de re vide detestabile factum alicujus Superioris Religiosi apud Portel. *in Respons. Moral. part. 1. Cas. 16.*) Sed, quando nihil horum adfertur, licitum est reo uti amphibologiâ. Expressè Laymannus *Lib. 3. Theolog. Moralis Tr. 6. cap. 5. n. 4.* cum communi. Igitur non peccabit tunc mater, si per æquivocationem nominet (citra cujusquam gravamen) vel alium patrem, vel verum quidem, at alio nomine, quàm soleat communiter appellari; ut si ejus vulgare nomen sit Joannes Jacobus à Quercu, dicat autem puella, se concepisse ex Jacobo *Philippi*, subaudi: *filio*, cùm ille Jacobus sit revera filius Philippi: qua seu amphibologiâ, seu restrictione usum fuisse nonneminem abhinc quadriennium habeo compertum.

h Nec obest, quòd Magistratus exigat juramentum; cùm enim non possit, deficientibus illis tribus conditionibus, exigere cum tanto damno reæ puellæ juramentum, habet se Magistratus tunc, sicut privata persona. Equidem nequit à reo exigi juramentum in causâ criminali, nisi adsint indicia, seu probationes sufficientes ad torturam. Lessius *cit. cap. 31. n. 15.* post Covarruviam, juramentum quippe est quædam spiritualis tortura respectu mentis non pessimæ. Lessius *ibid.*

Et est tunc singulariter vera hæc, de licito usu æquivocationis, coram Magistratu, doctrina, quando pater & mater prolis, extra Matrimonium natæ, commiserunt incestum, utroque (erit fortè, qui addat: alterutro) ignorante fundamentum incestûs; quemadmodum hisce jam impressis, respondi interrogatus; tunc enim locum obtinet recepta doctrina de permissa æquivocatione, quando subest verum periculum, ne judex, auditâ verâ, & perspicuâ confessione, procedat longè severiùs, ac meretur vel factum innocens, ut est occisio cùm moderamine inculpatæ tutelæ, vel criminosum, ut est in proposito fornicatio simplex. Vide scripta *in Alphabet. Quadrupl. part. 2. Cas. 19. n. 653.* & singulariter *n. 654.*

At, *Quid si mater nominet verum patrem; cum hujus gravi infamia, aut alio damno? An tenebitur nominatus fateri judici interroganti, se patrem?* Resp. Non tenebitur, saltem si non præcessit infamia, nec adsint indicia expressa; etenim testimonium mulieris dicentis, se ab hoc, aut illo impraegnatam, non facit semiplenam probationem, cùm non sufficiat ad torturam. Farinacius *in Praxi crimin. lib. 1. tit. 3. q. 43. num. 94.* i

Nec obest, quòd, si neget ipse, mulier illa fortè sit à judice subjicienda torturæ; nullus enim dolo facere videtur, qui suo jure utitur. Layman. *cit. n. 4.* applicans hanc Regulam materiæ simili hujus. k

Ad *alteram* quæstionem, utrùm videlicet sit expers peccati, qui pretio conductus, coram Magistratu legitimo, sequente depositionem puerperæ, jurat cum æquivocatione, aut restrictione mentali, se esse patrem prolis, de qua ipse interrogatur? Videri potest, respondendum esse *affirmativè*, tum quia ipse S. Emmeramus Episcopus Ratisbonensis, ac Martyr mandavit Utæ, filiæ Ducis Theodonis, impraegnatæ ab alio, ut in se, etsi innocentissimum, conferret crimen stupri sacrilegi, etiam cum mendacio, ut testatur ejus vitæ Scriptor Cyrinus apud Laurentium Surium *ad diem 22. Septemb.* tum quia, si licet principali personæ uti æquivocatione, cur non minùs principali, qualis est testis? tum denique, quia fas est, ex honesta causa uti æquivocatione, quando ratio naturalis nos non adigit ad pandendam nudè veritatem. Suprà ex sensu vero plurimorum Doctorum. l

Ego tamen, salvo cujusque meliore judicio, existimo, minimè, (saltem extra periculum gravissimi mali impendentis reis) licitum esse tale juramentum. Ratio mea fundamentalis est hæc, quòd judicium fori interni debeat m

con-

concordare cum judicio fori externi, nisi externum fundetur in præsumptione, fallente in hoc aut illo actu fori interni. Thomas Sanchez *Lib. 7. de Matrimonio Disput.* 37. ex communi. Atqui, nisi plurimùm fallor, Judices tam Ecclesiastici, quàm seculares pro tribunali sedentes gravissimè punirent illum, qui pretio conductus, & utens amphibologiâ qualicunque, jurejurando coram legitimo judice assereret, se esse patrem illius, de quo interrogatur ab ipsis inductis testificatione, aut, si mavis, confessione fœminæ deponentis in circumstantiis, saltem non involventibus discrimen mortis, mutilationis, &c.

h Quapropter huc singularissimè facit id, quod aliquoties repetò in his Tractatibus, effatū Cœlestini *Cap. Prudentiam. De offic. jud. deleg.* Integrum est judicium, quod plurimorum (omnium tribunalium) sententiâ confirmatur. Unde non dubito, quin essent gravia scandala, graves exacerbationes, obmurmurationes orituræ, si quis aut pro concione aut typo assereret permissionem ejusmodi juramenti. Consequenter infertur ex Arauxo, ejusmodi assertionem non esse *practicè* probabilem; etenim hic autor *in Decisionibus Moralibus Disp. 9. de Statu Civili. n. 7.* opinionem *practicè* probabilem describit reflexè his verbis: *Est ea, quæ est de his, quæ ad mores spectant, & nedum in Cathedra edoceri, sed etiam in suggestu; & Concionibus ad populum prædicari, & in humanis negotiis redigi potest.* Et sanè Theologi, præsertim Germani, debent, quoad possunt, fovere maximam æstimationem, quam nulli nationi secundam habent Teuthones, de juramento præstito, coram legitimo Magistratu fideliter, sincereque procedente, nec enim perjurium est tantùm modus loquendi apud Germanos, sicut fuit olim apud Gallos, teste S. Salviano Episcopo Massiliensi; sed crimen valde probrosum.

o Exemplum S. Emmerami me non movet, quia ego alibi, & postea Joannes Adlzreiter *Histor. Bavaricæ. Tom. 1. lib. 6. n. 38.* clarè demonstrat, errâsse Cyrinum, vel contra veritatem, vel contra proprium loquendi modum; quando scripsit, illud mandatum (permissionem ego cum Alegambe *in Præfatione Mortium Illustrium* admitterem) S. Emmerami, quem ego non colerem ut Martyrem Christi, si crederem, id mandâsse, & tamen, imminente crudeli carnificinâ, negâsse se patrem illius prolis, sicut reipsa negavit, teste eodem Cyrino *c. 7.*

Ad alteram rationem respondetur, non esse eandem rationem lucrum captantis, quæ est famam, aut grandem pecuniam conservare volentis Rolandus à Valle *consil. 21. n. 18. vol. 2.*

Ad tertiam rationem patet responsio petita ex fundamento meæ resolutionis. Quia tamen ego primus, ni fallor, inter Scriptores discutio hanc controversiam, non ambigens, quin nonnulli & in agendo, & in respondendo factitent contrarium, transfero huc judicium cujusdam Theoriâ, atque usu perquam periti Theologi, quod ipse, post hanc Appendicem jam luci datam, conscripsit occasione eventûs, qui contigit octo abhinc Annis, loco dissito hinc facilè sexaginta leucis. Sic ergo breviter aperit suam mentem de hoc

Casu non imaginario.

Daria ex adulterio concepit, & peperit Filium. Judex (cui ab effectu solo cognita erat illicita copula, nullo extante indicio commissi adulterii) quærit ex Daria pro loci consuetudine, etiam sub juramento, quis sit Pater illius illegitimi Filii? p

Quæritur: *An Daria teneatur indicare adulterum, an verò (secluso scandalo & cujusquam injuriâ) uti possit æquivocatione, occultando adulterium?*

Respondeo, Dariam posse uti æquivocatione, non tantùm in proposito casu, sed etiam extantibus indiciis sufficientibus ad semiplenam probationem commissi adulterii. Probatur, quia verus quidem testis à legitimo judice legitimè interrogatus tenetur, ob bonum publicum, parere suo Superiori, atque adeò nequit æquivocare; reo tamen, ad evitandum vitæ periculum, vel gravem infamiam, vel quodcunque grave malum, ex certò probabili, & probabilissima RR. opinione licitum est, uti æquivocatione, etiam extante semiplenâ probatione, quia ad rem valde difficilem, quæ pro *moraliter* impossibili reputatur, (qualis est, concurrere ad grave malum sibimet inferendum) præcipiendam non extendit se potestas humana: atqui Daria non est merus Testis, sed est complex criminis, & adulterii rea; ergo licitum ipsi est, æquivocatione uti, ad se ipsam non infamandam, quòd sit adultera. Confirmatur à pari, quia, qui furem sacrilegum in flagrante deprehendit, interrogatus deinde à judice (nullum habente indicium sacrilegii) non tenetur manifestare circumstantiam sacrilegii: ergo etiam Daria, esto esset merus Testis, non tenebitur fateri (secluso scandalo, & cujusquam injuriâ) circumstantiam adulterii, saltem si nullum apud Judicem adulterii indicium extet. Poterit ergo, tacitò adultero, uti æquivocatione, fatendo solam simplicem fornicationem, & sic alium innocentem nominare, si quidem ita citra illius injuriam fieri potest.

Sed quæritur insuper: *An etiam ille alius innocens (contentus, quòd à Daria ita deferatur) interrogatus dein à Judice, possit cum æquivocatione jurare, se Patrem esse illius illegitimi Filii?* q

Resp. Imprimis, esse inauditum in tribunalibus, & videri nullâ legitimâ consuetudine

„me introduci posse,ut Judex accusatum,& ul„tro (verè, an falsò, nihil ad judicem) faten„tem se reum sub juramento prudenter interro„get, an fatendo culpam non mentiatur, vel „æquivocet, nemo enim debet præsumi malus, „aut mentiens, aut quomodocunque se ipsum „falsò accusare, aut fateri reum. Si tamen ta„lis à judice aliquo interrogetur, existimo (spe„ctando præcisè judicem, ejusve potestatem) „posse talem uti æquivocatione, & sic jurare, „se Patrem esse, &c. non tantùm, quia judex „imprudenter, atque adeò illegitimè interro„gat, sed maximè, quia, ubi licitum est æqui„vocare sine juramento, licitum etiam id est, „(cæteris paribus) cum juramento; nam jura„mentum imitatur naturam actûs, supra quem „cadit, & tanquam accessorium sequitur suum „principale; sed licitum est tali, æquivocare si„ne juramento, potest enim habere honestum „motivum se ipsum infamandi, e.g. in pro„posito Casu, in bonum ipsius adulteri, ad ejus „grave malum impediendum (quale est infa„mia adulterii)aliaque mala publicatum adul„terium sequi solita, &c. Nec sanè sic jurando „quidquam agitur contra bonum publicum „(quod solum illicitam reddere posset talem „æquivocationē; & propter quod solum judex „potest legitimè interrogare) quid enim obest „bono publico, si adulterium occultum, quod „perinde se habet, ac si commissum non esset, „non puniatur à judice? nec obest bono publi„co imò ad finem intentum prodest, innocentē „puniri, si publicè pro nocente reputetur, sicut „reputatur, qui seipsum æquivocando reum fa„tetur: nihil igitur obstare videtur, quò minùs „aliquis seipsum æquivocando reum sistere „possit, ad impedienda mala graviora. Hactenus ille Theologus, cujus ingeniosum discursum examinet Lector, atque mihi credat, nosse me nonneminem, qui ex sola Christiana charitate, cum sua summa molestia, absque ullâ prorsus ullius compensationis spe, se falsò nominavit patrem sobolis, quam & alendam suscepit, idcirco ut verum patrem & matrem eriperet evidenti periculo supplicii capitalis, inferendi à Magistratu, si mater edidisset nomen veri genitoris.

BAPTISMI MINISTRA OBSTETRIX.

CASUS V.

Ingenii muliebris.

SUMMARIUM.

Casus obstetricis pronuntiantis formam, alterâ affundente aquam. 164.
Periculum errorum in Baptismo ab obstetricibus collato. 164. *& seqq.*
An obstetrices sub mortali teneantur discere formam, & modum baptizandi? 167.
An peccet Parochus non examinans obstetrices, num sciant, & adhibuerint requisita? 169.
Num ab his baptizati sint rebaptizandi sub conditione? 170. *& seqq.*
Quid si obstetrix sit hæretica? 172.
Quid si baptizet matrona pia, & prudens? 174.
Vi consuetudinis præcisè non acquiritur jus rebaptizandi. 175.
An abstrahendo à statutis, & consuetudinibus, baptizati à mulieribus, & viris laicis, sint rebaptizandi? 177. *& seqq.*
Casus varii mulierum imperitè baptizantium. 179.
Causa varia errorum. 180.
Quando credendum mulieri dicenti, se veram rationem tenuisse? 182. *& seqq.*
An obstetrix teneatur cum periculo vitæ aperire errorem à se in baptizando commissum? 188.
Licitum est pro partu facilitando piè invocare Verbum incarnatum. 189.
Non tamen Chrismate Baptismali ungere puerperam. 190.
An liceat dare guttas aliquot bibendas de oleo infirmorum? 191.
Casus Baptizati ab obstetrice, at non rebaptizati. 193.
Quæstio rara: An vir teneatur sub mortali fungi officio obstetricis, quando nequit aliter salvari mater, & fœtus? 195.
Resolvitur affirmativè. 196.
Praxis alterius in simili casu. 196.

Eutropia obstetrix nacta parturientem, quæ difficulter, ac periculosè enitebatur fœtum, ut primùm vidit partem fœtûs egressam ex utero, utrâque manu eam apprehendit, mandavítque alteri mulieri propè astanti, ut aquam affunderet, hac affundente, pronuntiavit formulam ipsa obstetrix, rata se perbellè rem agere, quid pronuntiandum de hac obstetrice, & de cæteris communiter baptizantibus? 164

Respondeo, illam *per se loquendo* gravissimè deliquisse, ut liquet ex dictis *num.* 146. cæteras communiter obstetrices adeò esse obnoxias magnis, perniciosisque erroribus, ac defectibus circa spectantia ad integritatem hujus tam necessarii Sacramenti; ut meritò quisque Parochus imitetur Jacobum Marchantium, qui *in Resol. Pastoral. Tr. 2. c. 5* (testatus, se scire, & quidem ubi commissus esset ille error,) subdit, se consuevisse diligenter examinare non solùm obstetrices ipsas, sed etiam mulieres præsentes. 165

Constitutiones Synodales hujus diœcesis Constantiensis *Part. 1. tit. 6. n. 4.* sic statuunt: *Examinent diligentissimè Parochi, aut eorum socii obstetrices, vel alios, qui infantem aliquem baptiza-*

ptizârunt, an, & quomodo, quibus verbis, & formâ, quâ materiâ, & aquâ, & cum qua intentione baptizaverint.

166 Cæterùm quia circa talem Baptismum toties conferri solitum occurrunt complures difficultates practicæ, illas proponam, ac dissolvam in præsentiarum.

167 Quæres igitur I. *Utrùm obstetrices sub mortali teneantur discere formulam, modúmque baptizandi?*

Resp. Imperitia culpæ annumeratur, *Text. Leg. Imperitia. ff. De Reg. jur.* Tenentur itaque ad utrumque sub mortali, si ex officio obstetricentur. Navarrus *in manual. cap. 22. n. 6.* citans Paludanum, ac S. Antoninum. Sequuntur Henriquez *lib. 2. c. 29. n. ult.* ac Reginaldus *lib. 27. n. 45.* contra Suarez, Dianam *par. 2. tr. 15. Resol* 46. ac Dicastillo *Tr. 2. disp. 2. num.* 18. Ratio responsionis est, quia ex *tacito* pacto ad id obligantur; non enim admitterentur ad hoc officium obeundum, nisi *tacitè* se obligarent ad Baptismum ministrandum in tam frequentibus casibus necessitatis. Et verò testatur Chapeaville *de modo administr. Sacram. temp. pest. cap. 2. q. 2.* obstetrices Diœcesis Leodiensis, & Trevirensis, quando suscipiuntur ad hoc munus, facere juramentum procurandi salutem spiritualem puerperæ, & sobolis. In Obsequiali verò Constantiensi *fol. 62.* traditur, obstetrices debere esse in primis ab ipsis parochis, & potestate seculari approbatas.

168 Quæ autem obstetricantur non ex officio; non videntur subesse tam rigidæ obligationi; nam neque justitia, neque charitas imperat, ut prospiciamus de remediis alicui opus habituro fortasse post sex, aut decē annos, aut etiā citiùs.

169 Quæres II. *An parochus graviter delinquat, si non diligenter examinet obstetrices, utrùm & noverint necessaria conferendo Baptismati, & omnia necessaria adhibuerint tunc, cùm forte aliquem baptizârunt?*

Resp. Si non sciat, esse jam examinatas, probatásque ab aliquo bene perito, peccat graviter non examinando. Cùm enim obstetrices ejusmodi sint in tali casu vicariæ parochi, quisque autem obligetur scire, utrùm suus locumtenens sit peritus officii sui, nec ne, apparet, responsionem esse veram. Atque ita sentit Laymannus *Lib. 5. Tr. 2. cap. 5. n. 3.* cum aliis, quos refert. Certè P. Quintanadvennas *singul. Tr. 1. sing. 6.* expressè constituit peccatum mortale. Hanc tamen gravem obligationem negarent Diana, & Dicastillo suprà citati; at ego difficulter, nisi aliunde liquidò constaret, obstetricem esse usu peritissimam, intergerrimámque.

170 Quæres III. *An omnes baptizati ab obstetricibus sint baptizandi sub conditione?*

Negant plerique omnes, adeò ut Sotus *in 4. dist. 3. art. 9. § Quartum argumentum* vocet id *immane sacrilegium*; asserit consequenter Sylvius, dum apud Quintanadvennam *loc. cit. sing. 5. n. 2.* post Sylvium Stephanus à S. Paulo *in Theol. Morali Tr. 5. disp. 2.* atque apud hunc Urbanus pronuntiant, Baptismum collatum ab obstetrice semper esse, nisi aliud probetur per testes, dubium. Consentit Alloza *in Floribus verb. Baptismus. n.* 31. extendens ad omnes baptizatos à laicis. Posse omnes tales rebaptizari, ait doctissimus Molanus verbis descriptis ab eodem Quintanadvenna *ibid.* cui assentitur Adamus Opatonius apud Dianam *Par. 9. Tr. 6. Res. 35.* Et Laymannus *cit. cap. 5. n. 3.* negat, se audere damnare talem consuetudinem, si alicubi invaluit, idcirco quòd eo loco compertum sit, mulieres non rarò baptizâsse in nomine dæmonis; firmátque suum judicium auctoritate Pastoralis Romani editi Antuerpiæ Anno 1607. Sed hoc Pastorale est ipsummet Mechliniense reformatum ad usum Romanum.

Resp. I. Irreprehensibilis est parochus, qui hac in re stat Statutis suæ diœcesis. Marchantius *in Resol. Pastoral Tr. 2. de Sacram. cap. 5. n. 2.* Porrò in Mechliniensi, & Iprensi Ritualibus statuitur, ut omnes tales rebaptizentur, sicuti videre est apud Quintanadvennam *loc. cit.* referentem eorum verba, quæ & ego legi. Statuitur quoque in Passaviensi, teste erudito auctore libri, cui titulus: *Manuale Pastorum.* Fit id ipsum in diœcesibus Augustana, & Curiensi, ut inde mihi scribitur. At verò in Leodiensi, teste Marchantio *loc. cit.* id non permittitur tam universaliter, sicuti neque in nostris Constitutionibus Synodalibus, quæ verbis suprà *num.* 165. descriptis subdunt sequentia: *Quòd si debitam materiam, formam, & Ecclesiæ intentionem adfuisse cognoverint* (parochi) *Baptismum* (ab obstetricibus collatum) *minimè repetant, si probabiliter dubitent, Baptismum cum conditione conferant.* Possunt autem juxta P. Scildere *De princ. form. consc. tr. 6. cap. 2.* prudenter dubitare, quoties non constat specialiter, rectè baptizâsse.

Resp. II. Si tamen alicubi vigeat diuturna consuetudo contraria ordinationi Ritualium, seu Obsequialium, aut Constitutionum Synodalium, poteris sine scrupulo te illi accommodare in praxi. Probo *primò*, quia utrumlibet agas, habebis patronos multos viros sapientes, ac pios, scilicet illos, qui condiderunt, & re ipsa observârunt, tam contraria Statuta, ut nihil dicam de DD. utramque partem defendentibus. Probo *secundò*, quia non est credibile, talem consuetudinem non compertam Episcopis, vel eorum Vicariis, ergo cùm sit certum, quòd facilè possent abrogare, si vellent, non abrogando censentur approbare, juxta doctrinam *cap. Sit rector. dist. 43.*

Quòd si obstetrix sit hæretica, ut solent esse in nostra vicina Turgoja, tum foret nova causa, & legitima rebaptizandi, propter illa, quæ de Baptismo ab hæreticis collato, & repetendo dicam *Casu XIII. n* 393.

Et universim, quidquid Sotus *a.* 9. refragetur, 173

getur, generaliter excuso Dominos parochos hujusce Constantiensis diœcesis, jam à longo tempore solitos rebaptizare sub conditione omnes planè, qui fuerunt domi lustrati à mulieribus, adeóque excuso etiam illum, de quo sequens.

Casus.

174 *Nobilis matrona conspicua virtutis, & prudentiæ, cùm ex charitate Christiana adesset puerperæ, tinxit more Christiano prolem ejus periclitantem, ac parocho fideliter reddidit rationem sui ministerii, in quo etsi ipse non deprehenderit errorem, attamen sub conditione illam ipsam prolem denuo tinxit, an licitè?*

Resp. Licitè; tum quia paulò pòst dicam, Baptismum ab aliis, quàm ab obstetricibus, collatum debere faciliùs repeti, quàm collatum ab obstetricibus, tum quia illi patrocinabatur consuetudo latissimè vigens in hoc latissimo Episcopatu, sicuti ex multis fide dignissimis viris comperi, adeò ut in nonnullis ruralibus capitulis hujus ipsius diœcesis fuerit resolutum, omnes omninò infantes, quos obstetrices abluissent, esse sub conditione rebaptizandos, eò quòd in illis districtibus fuissent deprehensi plures *substantiales* errores, ab obstetricibus commissi, partim ex imperitia, partim ex perturbatione, partim etiam ex malitia, ut mihi studiosè sciscitanti testati sunt, qui id temporis erant membra illorum capitulorum. Ut proinde multi parochi non ampliùs examinent, fuerintne domi omnia ritè peracta; & in hac urbe Constantia viget etiam mos rebaptizandi omnes sub conditione.

175 Est autem probè notandum, erraturum liberaliter, ne dicam, turpiter illum, qui existimaret, vi consuetudinis præcisè spectatæ acquiri aliquid juris circa rebaptizationem; etenim permissio, prohibitio, jussio reiterandi Baptismi tota prorsus pendet à jure divino; seu institutione Christi, sive loquamur de *absoluto*, sive de *hypothetico* Baptismo. Atqui nulla consuetudo valet quidquam immutare circa jus divinum. *Arg. cap. final. De consuetud.* omnésque Theologi. Ergo consuetudo plus non facit hîc, quàm quòd sit quasi testis tot *substantialium* defectuum partim certò, partim probabilissimè admissorum ab obstetricibus; ut prudenter possit dubitari de omnibus (ubi viget consuetudo rebaptizandi omnes) vel de plerisque (ubi plerique solent rebaptizari) vel paucissimis (ubi non sine singulari causa permittitur rebaptizatio) Baptismis, quos eæ administrârunt. Igitur non sunt æqualium virium hæ duæ consequentiæ: *Consuetudo diœcesana habet, ut, quando domi baptizantur parvuli, semper omittantur omnes Cæremoniæ, ergo habeo verum jus omittendi illas domi: Consuetudo diœcesana fert, ut rebaptizentur omnes baptizati domi ab obstetricibus, ergo habeo verum jus rebaptizandi omnes.* Ideo autem non sunt æqualium virium hæ duæ argumentationes, quia cæremoniarum usus est solo humano jure introductus, cui potest propriè derogare consuetudo, at prohibitio rebaptizandi fluit ex jure divino, contra quod inanis est consuetudo, & nullius debet esse momenti, *Text. cap. Ad nostram. De consf.*

Unde etiam in iis locis, in quibus viget 176
usus rebaptizandi omnes omnino domi baptizatos, sacrilegium admitteret Sacerdos rebaptizando illum, de cujus Baptismi validitate nullum haberet prudens dubium, spectatis omnibus principiis *intrinsecis*, & *extrinsecis*.

Resp. III. Abstrahendo à Statutis particula- 177
ribus, locorúmque consuetudinibus, non quidem omnes omnino, attamen plerique ab obstetricibus, aliisve mulieribus, aut viris laicis Baptizati debent sub conditione rebaptizari. Probo hoc unico argumento: Omnes illi, & soli sunt rebaptizandi, de quibus prudenter dubitari potest, utrùm sint ritè baptizati. Atqui non quidem de omnibus, attamen de plerisque Baptizatis à laicis alterutrius sexûs, id potest prudenter dubitari; ergo. Majorem probabo, & declarabo accuratè *Casu XIII.* Minoris propositionis *prima* pars inde suadetur, & persuadetur, quòd quandoque reperire sit aliquos laicos utriusque sexûs tam gnaros omnium necessariorum ad essentiam hujus Sacramenti, tam cautos, & circumspectos, ac sibi præsentes in suis actionibus omnibus gravioris momenti; tam memores suorum dictorum, factorum, tam denique perspectæ fidei, ac probitatis, ut, qui eos novit, non possit sine temeritate dubitare, utrùm sit credendum ipsis asseverantibus, se hac materia, hac forma, hac formæ, & materiæ applicatione, & cum hac intentione, fuisse usos; atqui illi non sunt rebaptizandi, de quibus sine temeritate non potest dubitari, utrùm rectè, ritéque baptizati sint, ut ostendemus *Casu XIII.*

Prædictæ Minoris propositionis *altera* pars 178
mihi probatur ob fundamentum contrarium priori parti; siquidem prudenter, seu sine temeritate dubitari potest, an illi sint ritè baptizati, de quorum Baptizatoribus prudenter dubitari; & timeri potest, an sint præditi illis qualitatibus, quas suprà enumeravimus; potest autem de plerisque laicis utriusque sexûs dubitari, aut timeri, ac nominatim de obstetricibus; tum quia compertum est, multas illarum fuisse veneficas, permultas ex imperitia errâsse in forma; cùm tamen putarentur optimè illam callere; nam multæ reperiuntur baptizâsse his solis verbis. *In nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.* Marchantius *tit. cap. num.* 5. Nonnulla multis annis functa officio

obste-

obstetricis, quoties baptizabat, toties ad singulas è tribus affusionibus totam formulam proferebat, teste eodem Marchantio, & addente, aliam singulos infantes baptizâsse quinquies, ut tantò certior esset de Baptismo.

Harum prima invalidè baptizabat juxta opinionem Comitoli *Casu II. n. 98.* relatam; altera validè, sed ità insulsè, ut vel hinc pateat, quàm absonis erroribus obnoxiæ sint mulieres. Stolidam simplicitatem permultarum probat satis hic

Casus repetitus.

179 *Cùm quidam Theologus eximiam concionem habuisset, vetula cum accedens, ejúsque manus osculata dixit*: Benedicta sit dies, in qua vos baptizavi in nomine sanctæ Trinitatis, sanctæ Mariæ Virginis, & omnium Angelorum.

Ita de quodam nostræ Societatis Sacerdote testatur Quintanadvennas *singul. tr. sing. 5.* sicuti consimile exemplum retuli ex S. Vincentio *Casu 2. n. 100.* Alios inconditos errores in forma, aut materia Baptismi disces partim ex superioribus, partim ex seqq. ac nominatim ex hoc prope

Incredibili facto.

180 *Canonico N senior quadam obstetrix dixit*: Te majoris, quàm reliquos cognatos facio, nam tibi jungor cognatione etiam spirituali à Baptismo exortâ, te enim periclitantem baptizavi. *Turbatus ille*, sed, mater, *ait*, quid dixisti, dum me baptizares? Respondit illa: *Salutationem Angelicam, & integrum die sequenti Rosarium*.

Sic testatur Caramuel *in Theolog. præterintentionali fol. 21. num. 2109.* præmittens, vix esse obstetricem, quæ probè calleat formam baptismalem, & subdens; illum Canonicum potuisse ducere uxorem; illos; quos junxit matrimonio, fuisse relinquendos in bona fide; nihil etiam dicendum iis; quos Sacramentis Pœnitentiæ, aut Eucharistiæ munivit, &c.

Huic imperitiæ accedit terror, ac trepidatio; cùm enim nec soleant, nec debeant à laicis baptizari parvuli, nisi imminente periculo mortis, illud autem periculum versans ob oculos, lamenta quoque matris verberantia aures, labor, & vigilia, quibus crebrò defatigantur obstetrices, vinum, quo volunt quandoque sibi facere animos, & alia ejusmodi efficiunt, ut facilè turbentur, & illam unciam judicii, seu prudentiæ; qua plebejæ mulieres pollent, propè amittant:

Unde duo, aut tres curatores animarum à me circa hoc argumentum interrogati dixerunt, obstetrices à se examinatas, quomodò baptizârint; communiter respondisse, se quidem existimare, quòd omnia peregerint probè, timere tamen, ne propter trepidationem, solicitudinem, &c. omiserint aliquod verbum *substantiale*.

Adde, quòd nimis pronum sit, errare circa illam simultatem, seu conjunctionem materiæ, & formæ, quam à magnis Theologis exigi, dixi *Casu II. num. 80.* 181

Hæ sanè rationes efficiunt, ut, quod de Baptismo obstetricum pronunciavi, asseram cum Quintanadvenna *cit. singul. 5.* de Baptismo plerorumque aliorum, & aliarum è laicis, idque etiam potiore jure, quòd & non habeant tantam peritiam *practicam*, quantam obstetrices, & cognatio, vel affinitas cum matre faciat nonnullas tristiores.

Sed inquies: *Interrogata obstetrix dixit parocho, se hanc, aut illam rationem tenuisse, nec hic videt in ea ullum defectum, an non hoc ipso tutò credet?* 182

Resp. Non mox tutò, quia fieri potest, ut ipsa putet, se tenuisse rationem, quam non tenuit. Et quid si, ut sunt verecundæ simul, & superbæ mulieres. Tiraquellus *Leg. Connubialium Leg. 1. n. 1. & 2.* nolit fateri erratum? Illud certum, quod Laymannus *hic cap. 5. n. 3.* tradit: Mihi videtur rebaptizandum esse infantem, *quando obstetrix variat in relatione sui baptismi.*

Resp. Tamen IV. Quando obstetrix est integræ famæ, animosior, & circumspectior, quàm vulgus mulierum, versata jam in pluribus periculis ejusmodi, & probata semper omnia egisse rectè, tum ne quidem sub conditione rebaptizanda est proles, quam hæc asseverat, esse à se legitimè baptizatam. Ità ferè Quintanadvennas *loc. citat.* Ratio est, quia in his circumstantiis non potest esse prudens dubium de vero baptismo: 183

Quare probo praxin cujusdam Domini parochi, non longè hinc dissiti, qui, ut ipse mihi scripsit, inquirit diligenter; utrùm, quando obstetrix (jam longo usu perita, & probata) baptizavit, fuerit sobria, sibi præsens, non distracta; non anxia, unde, & quam aquam hauserit, quam partem corporis, & quâ verborum formulâ abluerit. Si in his punctis non deprehendat quidquam defectûs, omittit rebaptizationem, non omittit, si reperiat. 184

Quòd si testem suorum verborum habeat obstetrix unam, alterámve mulierem honestam, & prudentem, tum multò magis tollitur omne dubium, ut ex communi DD. tradam *Casu XIII. Reg. 6 n. 369.* Unde apparet, quid respondendum fuerit ad sequentem quæstionem, scriptam mihi à viro gravi, harúmque rerum eximiè perito, propositámque his verbis. 185

Quæritur, si obstetrix propter periculum baptizavit infantem, & nullâ ratione dubitat, quin 186

verè baptizârit, imò etiam de rectè baptizato infante una, vel altera honesta matrona attestatur ipsi, sed nihilominus parentibus ut satisfiat, & ut certiores, ac securiores de hoc esse possint, petunt, saltem sub conditione rebaptizari infantem, utrùm hoc ordinariè sit faciendum? Ponit autem ille Theologiæ Doctor idcirco, ut reor, voculam *ordinariè*, quia in illo loco, quò degit, rebaptizantur ex consuetudine omnes baptizati ab obstetricibus.

Respondendum quippe sentio, nequaquam esse tales rebaptizandos, saltem si illa obstetrix sit bonæ & integræ famæ, nam attestatio unius, duarúmve matronarum honestarum, oculatarum, & rei benè intelligentium parit hac in re certitudinem *moralem*, ut dicam *cit. Reg. 6.* Nec oportet hac in re ullam habere rationem parentum, quandoquidem ne quidem ob metum mortis intentatæ licet rebaptizare, quem *moraliter* certum est, rite esse baptizatum. Suarez *hic disp. 31. sect. 6.* Nec etiam movet argumentum majoris securitatis, cùm scriptum sit: Eum, qui certus est, certiorari ulterius non oportet. *Reg. 13. n. 8.*

Nec etiam video, cur positis his circumstantiis, possit extraordinariè repeti Baptismus.

187 At objicies contra nonnulla ex hactenus responsis: Omnes illi sunt admovendi alteri lavacro, quorum Baptismus est dubius rationabiliter, ut probabimus *Casu XIII.* ex omnium sententia; atqui omnis Baptismus ab obstetricibus collatus est rationabiliter dubius, seu rationabiliter revocatur in dubium. Nam illud Baptisma rationabiliter revocatur in dubium, de cujus validitate rationabiliter dubitari, censent viri sapientes, & docti; atqui tales viri id sentiunt de quovis Baptismo collato ab obstetricibus; fuere enim utique viri prudentissimi Sylvius, itémque Episcopi Mechliniensis, & Iprensis, eorúmque consiliarii Ecclesiastici, qui omnes unà cum Molano, ut vidimus superiùs, habuerunt talem Baptismum pro dubio, sicuti & tot millia Sacerdotum in diœcesibus Constantiensi, Augustana, Passaviensi.

Resp. In primis, non videri habuisse pro dubio illum, de quo agit quæstio paulò antè mota, mihíque proposita ab illo viro Clarissimo. Deinde illi viri prudentes è Belgio, sicuti de hæreticis suorum locorum, seu suæ viciniæ loquebantur, quando censebant rebaptizandos, ut videbimus *Casu XIII* ita etiam intelligendi sunt de solis obstetricibus Belgicis, in quibus possunt aliæ esse circumstantiæ, quàm in aliis aliorum locorum. Plura circa vim hujus argumentationis intelliges *cit. Cas. 13. num. 376.*

188 Quæres IV *An, quando obstetrix malè baptizavit, teneatur cum periculo vitæ aperire suum errorem?*

Responsio ad hanc quæstionem dabitur *Casu VI.*

Quia verò est nobis hîc sermo de obstetricibus, haud planè importunus erit (de facto, & more, quem proponit) sequens

Casus.

Obstetrix examinata à suo parocho fatetur, se pro partu facilitando solere piè proferre hæc verba: Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis, *& expertam, profuisse hanc piam pronuntiationem.* An is prohibebit, ne usurpet inposterum? 189

Resp. Non prohibuit Marchantius, ut testatur de se ipso *cit. Tr. 2. cap. 4. n. 3.* eò quòd nihil mali reperiret in hac re, haberétque rationem adhibendi fidem verbis illius obstetricis, ac pia invocatio verbi incarnati multùm haud dubiè hîc singulariter prosit. 190

At quid idem Marchantius dixisset ad hunc similis objecti

Casum?

Alia obstetrix petit à suo parocho Chrisma baptismale, ut illo ungens puerperam, reddat parturitionem expeditiorem. Negat parochus, etsi attestanti esse id consilii sibi suggestum à quibusdam, (quorum Ordinem nominat,) Religiosis, asserentibus profuisse sæpius. An rectè negat parochus?

Resp. Putò, etiam Marchantium fuisse negaturum, siqua obstetrix petiisset ab ipso, eò quòd in Concilio Moguntino sub Carolo M. *cap. 37.* sic statuatur: *Presbyteri sub sigillo custodiant chrisma, & nulli sub prætextu medicinæ, vel maleficii donare præsumant. Quod si fecerint, honore priventur.* Accedit judicium illius Domini parochi Theologiæ Doctoris, qui ipse mihi de se hoc narravit, ac etiam scripto tradidit. Id ipsum puto esse judicium commune. Certè noster Quintanadvenas *singul. Tr. 2. sing. 9. n. 4.* asserit, esse contra Ecclesiæ consuetudinem chrismate Confirmationis (idem esto judicium de chrismate baptismali) uti ad ejusmodi actiones. Et quis probet profanum illum tactum, tractationémque rei sacræ?

Quanquam idem Quintanad. non nisi venialis noxæ damnat hanc praxin. Est autem discrimen hujus, & superioris obstetricis, quòd juxta commune judicium hominum (quod singulariter considerandum est, quando agitur de irreverentia rerum sacrarum, ut alibi ostendo) verbis sacris non tam facilè irrogetur irreverentia, quando adhibentur ad res, ad quas non sunt instituta à Deo, quàm quando rebus sacris, quando eæ similiter usurpantur ad res, ad quas non sunt destinatæ; idque idcirco, quòd verba non habeant tam determinatum usum, quàm res ipsæ sacræ. Vnde non probo *per se loquendo* factum illius Co- 191

opera-

operatoris parochialis, de quo ad me 2. Martii Anno 1665. quidam spectabilis D. Decanus scripsit in hæc verba: *Cùm legerem nuper Alphab. Baptizant. perveni ad Casum quintum* num. 190. *ubi incidit mihi hic Casus. R. D. N. N: Camerarius Capituli N. retulit, se, cùm esset Cooperator in urbe N. didicisse aliquod singulare secretum pro juvandis puerperis periculosè parientibus. Cùm enim desperaretur de vita infantis, aut puerperæ, aut utriusque, tres guttas olei infirmorum in vino sumendas fecit puerperæ dari. Iis haustis, ajebat; protinus fieri finem hujus miseriæ, & angustiæ; ita ut puerpera vivum; aut non vivum fœtum pariat, aut certè ipsa desinat vivere; & pariat libera suis doloribus.* Ita vir ille ab integritate notissimus, nominatis illo Cooperatore, Capitulo, in quo Camerarium agit, & urbe præcipuâ hujus Diœcesis, in qua fuit usus illo secreto. Dico verò, ejusmodi actionem fuisse *per se* illaudabilem, ob rationem suprà allatam, singulariter si fuit scrupulosè habita ratio numeri ternarij in illis guttis affundendis. Si tamen longus usus docuit, secutos fuisse illos effectus, quos exprimunt literæ, nolim damnare continuationem illius, ut sic loquar, pharmaci planè extraordinarii, sed potiùs supponere, tribui cœlitus eos effectus ob piam fiduciam, precésque usurpantium. Porrò habeo compertum, desiisse in ea urbe illam usurpationem. Vide, quæ *in Alphab. Ord. & Extrem. Unct. Cas. ult. n. 933.* adfero similia productis hoc loco.

192 Cæterùm hi, & similes casus demonstrant, esse magnopere invigilandum parochis, ne obstetrices utantur variis superstitionibus circa puerperas, infantes, patrinos, ut quando tempore Baptismi collocant se inter patrinum, & matrinam, ne hi contrahant cognationem spiritualem. Marchantius *cit. cap.* 4. aut quando infanti albulam (Obsequiale Constantiense *fol.* 75. vocat das Westerhembdlein) auferunt, aut abluunt, quod Galli vocant *desaubler*, dantes infanti in manus ovum, salem, panem, &c. inde nescio quid ominantes. Marchantius *ibid.* Aut quando puerperam nolunt in templum inducere diebus Lunæ, Mercurij, Veneris, perinde ac si hi dies forent nefasti.

Hanc materiam de Baptismo obstetricum claudo resolutione duplicis Casûs, & in primis:

Casûs Forensis.

193 *Vidi inter quendam civem, & suum plebanum hanc contestatam litem, qui, quamvis constantissimum esset, filium suum baptizatum, nihilominus expostulabat, ut iterum in Ecclesia baptizaretur, quia sic erat consuetum. Quare renuentem sacerdotem coram Episcopo in judicium evocavit, parúmque abfuit, ut causam vinceret.*

Sic loquitur Dominicus Sotus *in 4. dist. 3. art. 9. §. Quartum argumentum*, qui quamvis 194
non dubitet, debuisse ab Episcopo absolvi, ut factum est, plebanum; & debuerit utique absolvi, si *constantissimum*, (ut verbo Soti utar,) fuisset, illum fuisse rite baptizatum; quia tamen hoc fortè non poterat ullis testimoniis planè idoneis probari, idcirco poterat adigi parochus non certissimus, ut non negaret illi civi, quod omnibus aliis permittebat consuetudo, fundata utique in experientia multiplici Baptismi malè administrati ab obstetricibus.

Casum alterum comprehendit resolutio 195
mirabilis quæstionis propositæ mihi non ita pridem: *An scilicet vir teneatur sub mortali fungi obstetricis officio tunc, quando nequit aliter salvari mater, & fœtus?* Rationem quærendi dedit sacerdos hujus diœceseos, defunctus ante plures Annos, qui persæpe coram multis narravit, & inter cæteros sacerdoti alteri, ex cujus non bilingui ore habeo, se ruri iter agentem fuisse à puerpera jacente non procul à semita conspectum, ac lamentabili voce rogatum, ut sibi actutùm ferret opem, cùm accurrisset, dixisse illam: Mi Domine, sævissimi dolores partûs me obruerunt hîc ex improviso; nisi mihi obstetriceris, peribo ego, prolésque in utero meo: te igitur per Deum rogo, & per extremum judicium, ut extremam necessitatem præsertim prolis præponas meo, tuóque pudori. Paruit ille precibus, atque utrumque servavit invitus in vita. *An licitè? An necessariò paritum? Et quid si ejusmodi eventus repeteretur, repetendúmne foret hoc heteroclitum exemplum charitatis?*

Respondi, factum illud necessariò imitan- 196
dum, si ferat occasio. *Primò* ratione prolis alioquin perituræ animo, & corpusculo: probabimus quippe *Casu VI.* vitam ipsam quoque esse discrimini exponendam pro illa. *Secundò* ratione matris; etenim pro conservatione vitæ alienæ subeundam esse ejusmodi molestiam, animo casto, etiam consideranti illud Apostoli: *Omnia munda mundis*, gravissimam, haud difficulter conficies ex iis, quæ commentatores S. Thom. 2. 2. *q. 26. art. 4. & 5.* edisserunt de obligatione succurrendi proximo versanti in extrema necessitate corporali. Suppono autem, sacerdotem illum prudenter credidisse; imminere tale periculum. Vide doctrinam adferendam *num. 237* Et si fortè obtingat tibi similis Casui hîc descripto, cogita, an non possis sine periculo parturientis, aut fœtûs imitari quendam eximiâ doctrinâ, prudentiâque parochum, *qui prope pagum Wolmedingam, urbi huic Constantiæ vicinum, cùm incidisset in ejusmodi parturientem, rogaretúrque opem, respondit, se fortasse potiùs obfuturum, quàm profuturum, si tentet; at verò celeri cursu perrecturum ad pagum, missurúmque peritiores.* Novi ego illum Theologiæ Doctorem postea Canonicum nostræ Ecclesiæ Cathedralis, de

quo scripsit fide dignissimus Decanus, & idcirco quidem, ut hunc, duósque alios casus insererem iterandæ recusioni *hujus Alphabeti*.

Quòd si quæras ulteriùs de obstetricibus, utrùm, quando una istarum veneficiis addicta baptizavit infantem, sit necessariò rebaptizandus? dicam, me responsurum *Casu XX.*

Appendicula.

RESolutionem, quam dedi hîc circa illam mirabilem quæstionem, an scilicet Sacerdos solicitatus precibus ad obstetricandũ parturienti, teneatur acquiescere huic solicitationi in casu extremæ necessitatis, dedi quidem sine autoritate, at non sine ea, quam *cit. n. 196.* legis, ratione, ita probatâ Stephano à S. Paulo, ut *in edit. 3. Theolog. Moral. tr. 3. disp. 3. n. 5.* describens ex me illum rarissimum casum, approbet suo calculo meam illam assertionem de obligatione obstetricandi, tunc incumbente eidem sacræ personæ; sicuti & ibidem assentitur mihi arbitrato, quando Parochus accersitur uno, eodémque tempore ad infantem vitâ periclitantem baptizandum, atque ad personam adultam, ínque agone similiter constitutam absolvendam, teneri ipsum accurrere priùs ad infantem, si nequeat personam adultam, absolvere sine infantis, nondum aquâ salutiferâ abluti, certâ morte.

Adstipulatur & idem scriptor mihi *num. 149.* tradenti, posse in eo casu, quem illic pono, ita administrari Baptismum, ut mutus aquam affundat, Parochus autem è fenestra conclavis, in quo decumbit infectus peste perquam contagiosâ, formulam sacramentalem pronunciet.

Denique, ut alia omittam etiam concernentia hanc necessitatem extremam, idem Doctor unà mecum censet, posse utique dari casus, in quibus licitè bis, terve pronuntietur saltem sub conditione super unum, eundémque hominem forma Baptismatis. Verba mea refert ipse *in illa edit. Tr. 5. disp. 2. dub. 4. n. 27.*

BAPTIZANTIS INTENTIO.

CASUS VI.

Lamentabilis.

SUMMARIUM.

Casus obstetricis, quæ per 20. Annos quamplurimos baptizavit sine intentione baptizandi, imò cum intentione baptismo oppositâ 197.
Unde augetur rationabile dubium de valore Baptismi, ab obstetricibus collati. 198.
An, & qualis intentio requiratur? 199.
Quid per intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, intelligatur? Ibid.
Non valet Baptismus joco collatus, sine intentione seriâ faciendi, quod facit Ecclesia. 200.
Non requiritur explicita, vel actualis, sed sufficit virtualis. 201.
Quid sit intentio virtualis? 201.
Quantum peccet minister voluntariè distractus? 202.
Quæ habitualis intentio non sufficiat? 203. *& seq.*
An prædicans hæreticus, habens expressam intentionem non baptizandi juxta ritum Ecclesiæ Romanæ, validè baptizet? 205.
Intentio baptizantis debet esse aliquo modo determinata ad personam. 206.
Quæ pravitas intentionis obstet valori? 206.
Intentio cujusdam obstetricis cum additamento conditionis. 206.
Defectum intentionis in ministro Dei bonitas non supplet. 207.
Unde non salvatur infans, qui moritur nondum absolutâ formâ Baptismi. 208.
Neq; acquirit effectũ primariũ Sacramenti. 206.
Quid si retractes intentionem, antequam aqua à te effusa attingat baptizandum? 209.
An, qui baptizavit invalidè, teneatur etiam cum periculo vitæ defectum resarcire? 210.
Casus parochi pluribus Annis invalidè baptizantis. 211.
An, & cur teneatur manifestare suum scelus? 213.
An teneatur ad hoc respectu singulorum malè baptizatorum? 213.
An etiam eo casu, quo inculpabiliter errâsset? 215.
Quando censeatur proximus esse in extrema necessitate spirituali? 216.
Respectu quorum teneatur se prodere minister inculpabilis? Ibid.
Quid si ne quidem respectu horum velit caput exponere periculo? 217.
Casus obstetricis confitentis, se 40. infantes in nomine Zabuli baptizâsse. 218.
Si non sit medium errorem detegendi, nisi mulier Magistratui se prodat, num, & quomodo ei obligationem hanc insinuet, vel dissimulet confessarius? 219.
Simile quid de Conjugatis, ignorantibus impedimentum dirimens. 220.
Aliud consilium, quod suggeri à Confessario possit obstetrici. 221.

197 *FRancisca vetula morti proxima confessario suo propalavit, se, dum per viginti Annos officium obstetricis exerceret in quodam hujus Hispalensis Archiepiscopatûs oppido, circa nullum infantem ex pluribus, quos ob necessitatis causam baptizaverat, baptizandi intentionem habuisse, imò Baptismo oppositam semper conservâsse. Inter oppidi illius incolas divulgata est hac obstetri-*

stetricis jam emortuæ confessio; ad hoc enim confessarius illam astrinxit, ipsique licentiam propalandi ipsa dedit, rebaptizatíque sunt illi, qui aut ex memoria parentum, aut cognatorum, nec non ex Baptismi libris domi baptizati ab hac obstetrice reperti sunt. Ex quibus ego aliquos baptizari feci, & hodie plures extant; aliqui sacerdotes, conjugati, aut Religiosi, qui sicut Baptismi iterationem procurárunt, debuerunt iterum Ordines recipere, inire matrimonium, professionem facere.

198 Hactenus narratio nostri Patris Antonii de Quintanadvennas *singularium Tract. 1. sing. 4.* quæ & auget rationabile dubium de valore Baptismi collati ab obstetricibus, de quo *in Casu præcedente*, & subministrat occasionem decidendi complures gravissimas quæstiones I. An, & qualis intentio baptizantis necessaria sit ad Baptismum? II. An; quando deficit intentio, Deus suppleat defectum illius? III. An, qui malè baptizavit, teneatur cum periculo mortis manifestare suum errorem? IV. An, & quomodo reiterandi sint Ordines sacri, Professio, matrimonia malè baptizatorum? V. Quid agendum ratione illorum, quos malè baptizati audiêre confitentes? Tres priores quæstiones expediemus hoc loco, duas posteriores *Casu XIV. & XV.*

199 Quæres igitur I. *An & qualis intentio baptizantis requiratur ad valorem Baptismi?*

Resp. I. Certum est, exigi in eo intentionem faciendi id, quod facit Ecclesia; id quippe definitur à Concilio Florentino verbis, quæ descripsi *Casu I. n. 4.* Per intentionem faciendi id, quod facit Ecclesia, non intelligitur duntaxat propositum adhibendi materiam, & formam usitatam ab Ecclesia; nam hæc non sufficit. Vasquez *hic Disp. 138. c. 3.* cum communi recentiorum, testans contrariam, quam docet Catharinus; adversari Concilio Trident. *Sess. 9. De Sacram.* loquenti ut Florentinum. Sed nec etiam per illam locutionem intelligitur expressum, & formale propositum, ac voluntas impertiendi effectum Sacramenti, nec enim vel sacer codex, vel ullum decretum Ecclesiæ, ulláve consuetudo id postulat; ergo illâ locutione designatur intentio, *qua Minister Baptismi intendat tum abluere cum debita formula, tum abluendo, verbáque perferendo conficere Sacramentum, adeóque facere id, quod Christus præcepit, & Ecclesia observat, non modò materialiter, sed etiam aliquo modo formaliter; seu sub eadem ratione.* Sic loquitur Tannerus *Disp. 3. de Sacram. in Genere, quæst. 4. dub. 2. n. 19.* proindéque intentio conficiendi Sacramentum est voluntas, qua quis vult facere, sicut Christus instituit: tunc autem hoc vult, quando vult facere, quod facit Ecclesia, attendo verbis, & rebus, ut talis Ecclesia, aut talis natio & gens utitur, ubi legitimus est usus, & sufficiens ad valorem. Ita post Suarez *hic Disp. 13. sect. 2. ad fin.* & Vasquez *hic Disp. 138. c. 3. n. 31. 32. 33.* tradit, (refutato operosè Lugone,) Dicastillo *Tract. 1. de Sacram. Disp. 3. n. 77.* Adeóque censeris velle baptizare, ut baptizat Ecclesia, si velis baptizare eo ritu religioso, quo vidisti utentem sacerdotem, dum baptizabat.

Ex quo inferes, non valere Baptismum joco peractum, si videlicet quis non seriò intendat facere, quod facit Ecclesia; sed solùm simulet, se hoc intendere, suáque simulatione jocum, ac risum movere velit; valere autem, si intendas quidem facere, quod facit Ecclesia, tuum autem factum dirigas ad jocum, aut vanam gloriam captandam; adeóque jocum, qui refertur ad Sacramentum, obesse valori, non autem jocum, qui refertur ad finem Sacramenti præfixum à ministro. Et hoc posteriori modo fuisse à S. Athanasio baptizatos pueros, non autem illo priori, ostendit Vasquez *cit. Disp. 138. num. 56.* Vide omnino de hoc, & S. Genesii Baptismo Lugonem *Tom. 2. in 3. p. d. 8. sect. 3.* vel Dom. Augustinum Reding *Theolog. Scholast. Tom. 6. quæst. 5. art. 2. controvers. 2.* ubi perbene, & fundamentaliter de utroque illo facto loquitur. 200

Resp. II. Intentio faciendi, quod facit Ecclesia, non solùm non debet esse necessariò *explicita*, sed nec est opus, ut sit *actualis*, sufficit, ut sit *virtualis*. S. Thomas *q. 64. a. 8. ad 3.* illam vocans *Habitualem*, quam nos dicimus *Virtualem*, & quæ tunc adest, quando quis habuit actuale propositum baptizandi, seu faciendi id, ad quod erat vocatus à dicente, stare ante templum aliquos, qui petant baptizare infantem; sed non ampliùs cogitans de hoc actuali proposito, vi tamen illius induit in Sacristia superpelliceum, cogitatione totus immersus in concionem habendam sequenti die Dedicationis, & in ea identidem recurrente immorans usque ad finem ultimæ cæremoniæ, qua finitur totus ritus baptismalis; nam intentio *virtualis* est, quando quis ex virtute; seu vi *actualis* præhabitæ adhibet formulam; materiámque Sacramenti. Tannerus *Disp. 4. quæst. 4. n. 27.* Licèt verò bonum esset, si *immediatè* ante Baptismum diceret: *Volo baptizare*, atque adeò si haberet baptizandi intentionem *in actu signato*, ut vocat Marchantius *de Sacram. Tr. 1. c. 5. n. 2.* id tamen nec ullo modo est necesse, nec etiam consultum scrupulosis; sed sufficit abunde intentio *actualis in actu exercito*, quæ tunc adest, dum tibi *actualiter* es præsens, & animo attendis ad id; quod peragis. Marchantius *loc. cit.* Imò etsi non attendas, nihilominus valebit Sacramentum, modò præcesserit illa intentio *actualis*; de qua paulò superiùs dixi, atque ex vi illius adhibeas formam, materiámque debitam humano modo, id est compos rationis. 201

Quin

202 Quin, si distractio sit *involuntaria*, carebis omni culpâ; si *voluntaria*, non carebis omni, mortalem qui exprimat, non scio. Ergo donec auctoritas suadeat, persuadeatque aliud, dico conformiter iis, quæ tradidi *Tract. præced. sect.* 3. *num.* 97. non committi culpam nisi gravem venialem, quia sequor judicium S. Thomæ, Gersonis, & Gabrielis, quorum verba refero *in Clypeo Clement. Judic. sect.* 8. *ac seqq.* pronuntiantium, Theologos non debere esse faciles in asserendo, aliquas actiones, aut omissiones esse peccata mortalia. Idem dic de pronuntiante formam absolutionis. Qui tamen expertus esset, se ob distractiones commisisse gravem errorem, teneretur sub lethali culpa cavere distractionem.

203 Resp. III. *Habitualis* intentio dicitur à recentioribus Theologis communiter non sufficere ad confectionem Sacramenti, quia per hanc intelligunt illam solam, qua is, qui *actualem* antea non habuit, ex cujus vi sequatur operatio sacramentalis, est ita *habitualiter* constitutus, ut, si ei in mentem veniret, paratus esset ad ejusmodi *actualem* intentionem eliciendam. Tannerus *disp.* 3. *de Sacram. q.* 4. *n.* 26. Ejusmodi autem *habitualis* intentio potest reperiri etiam in ebrio, à quo tamen non posse confici Sacramentum ullum, etiamsi se inebriaret eâ intentione, ut verba tantò animosiùs proferret; probavi *in Theolog. Juridico-moral. cap.* 15.

204 Dicastillo *Tr.* 1. *de Sacram. disp.* 3. *n.* 82. per *habitualem* intelligit illam, quam habuisti quidem, & nondum retractâsti, attamen jam nec in se, nec in aliquo effectu, aut virtute perseverat. Lege, si placet, eundem *à n.* 79. *ad* 130. explicantem, quid sit intentio *actualis*, & *habitualis*, *expressa*, & *virtualis*, *directa*, & *indirecta*; atque explicantem, utrùm intentioni *virtuali* semper adjungatur saltem imperceptibiliter aliqua *actualis*; seu etiam an non ipsa *virtualis* intentio sit verè *actualis*; sed admodum remissa, adeóque digna; ut comparata ad magis intensam, vel expressam nuncupetur solùm *virtualis*, ut disserit *ibid. n.* 108 Vide etiam *Tract. præced. n.* 64.

205 Sed contra dicta superiùs objicies: Hæreticus Prædicans habet sæpe expressam intentionem non baptizandi secundùm ritum Romanæ Ecclesiæ; *quomodo ergo validè baptizat?*

Resp. Vel ille Prædicans est ita consceleratus, ut nolit baptizare secundùm ritum Romanæ Ecclesiæ, seu facere id, quod facit Romana Ecclesia, etiamsi sciret, eam esse veram Christi Ecclesiam; vel tantùm ideo protestatur, se nolle secundùm ritum, atque intentionem Romanæ Ecclesiæ baptizare, quòd per ignorantiam *affectatam*, vel *non affectatam* existimet, Romanam Ecclesiam esse Antichristianam. Si baptizat ex *prima* illa, ac Sathanica dispositione animi, tum sanè lavat laterem, dum lavat infantem. Si ex *secunda*, tunc ex lapide suscitat filium Abrahæ. Quia verò nulla convincens ratio adferri potest, ob quam credamus, Prædicantes esse ita protritæ conscientiæ, idcirco illorum baptismum non rejicimus universim, defectu intentionis, an verò ob alias causas insuper sit generatim rejiciendus, aperiemus *Casu XIII. n.* 393. Interim consuli poterunt Suarez *hic disp.* 13. *sect.* 2. & Tannerus *cit. disp.* 3. *quæst.* 4 *n.* 47. *ac seqq.* valde distinctè loquentes, videri etiam potest Stephanus à S. Paulo *Theolog. Moral. Tract.* 5. *disp.* 2. *dub.* 4. *n.* 21. hisce ex me non *citato* descriptis addens alia.

Resp. IV. Intentio baptizantis debet esse aliquo modo determinata ad personam, quià actus agentium non extenduntur ultra intentionem eorum; non tamen vitiatur Baptismus, licèt baptizes puellam, ratus esse puellum, aut tingas filium Trebonii, ratus esse Ulpiani; nec enim præsumendum est, quemquam ita esse vecordem, ut suam intentionem restringat ad hoc individuum, excludendo omne aliud. Silvester *verb. Baptismus.* 4. *q.* 10. post S. Thomam, rectè præmittens ex eodem S. Thoma, pravitatem intentionis nihil obesse valori Baptismi, quando scilicet Baptismus dirigitur ad malum finem; adeò ut valeat Baptismus, quò venefica baptizat infantem, ut det Judæo, aut alteri usuro sanguine, aut membris baptizati ad superstitiones, vel magias; secùs, quando baptizat in nomine, seu virtute, & potestate cacodæmonis. Quibus junges ea, quæ de intentionibus variis circa administrationem Sacramentorum tradidimus *Tr. præced. sect.* 3. & singulariter *n.* 91. & 92. Vide, quid censendum de Baptismo collato ab obstetrice cum additamento: *Volo, ut non valeat hic Baptismus, si parochus advenerit, priusquam extinguatur hic infans: valeat, si non advenerit.* 206

Quæres II. *An, quando defuit intentio in baptizante, benignitas Dei suppleat defectum illum?* 207

Resp. Etsi negari non potest, quin magni viri ita censuerint, ut videre est apud Gregorium de Valentia *Tom.* 4. *disp.* 3. *q.* 5. *punct.* 3. Dianam *Par.* 3. *Tr.* 4. *Resol.* 17. Dicastillo *Tr.* 1. *de Sacram. disp.* 3. *n.* 46. qui illorum homina edunt; adhærendum tamen est contrariæ doctrinæ, utpote non solùm communissimæ hac ætate, verùm etiam fundatæ in apertissimis verbis Christi Domini apud Joann. *cap.* 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, non potest introire in regnum Dei.* Unde S. Augustinus non solùm *Lib.* 3. *de anima contra Vincentium c.* 9. scribit: *Noli credere, noli docere, infantes, antequam baptizentur, morte præventos, pervenire posse adoriginalium indulgentiam peccatorum*; sed etiam *Epist.* 28. *ad Hieronymum* asseverat: *Quisquis dixerit, quòd in Christo vivificabuntur parvuli, qui sine Sacramenti ejus participatione de vita exeunt, hic profectò & contra apostolicam*

licam prædicationem venit, & totam condemnat Ecclesiâ. Vide alia hanc in rem *Tr. præced. n 96.*

Dissentimus proinde consequenter à ma-
208 gnis, & orthodoxis ingeniis, quæ censuerunt, si infans moriatur inchoatâ formâ Baptismi, at nondum finitâ, salvari nihilominus; nam illa ipsa verba Salvatoris, junctâ Florentini Concilii definitione de forma Baptismi, refutant hanc nimis piam existimationem.

Porrò illi auctores non ajunt, in horum al-
209 terutrò casu imprimi characterem, sed conferri solùm effectum primarium Baptismi, id est remissionem peccati originalis, infusionémque gratiæ sanctificantis, extendentes suam doctrinam ad casum, quo quis bonâ intentione confitetur, séque à confessario absolutum putat, cùm tamen confessarius non absolverit. Sed hæc, & similia sunt ita improbabilia, ut nullo modo debeant haberi pro verosimilibus, nedum pro veris. Illud autem verosimile, & curiosum, quod tradit Dicastillo *Tom. 1. in 3. Part. Disp. 3. dub. 6. n. 126. & 127.* si tu effunderes è summitate turris aquam ad baptizandum jacentem ad pedem turris, valori hujus Baptismi nil obfuturum, licet, tu, antequam aqua à te effusa attingeret illum, retractares tuam intentionem baptizandi, vel etiam discederes è vita; quia videlicet ablutio *actualis*, jam non pendet à tuo arbitrio, sicut nec *actualis* mors illius, cui præbuisti venenum exitialissimum.

210 Quæres III. *An, qui invalidè aliquem baptizavit, teneatur etiam cum periculo vitæ resarcire defectum?*

Hanc prô dolor, non otiosam quæstionem elucidat non modò Casus noster de Francisca obstetrice, sed etiam hic

Casus lugubris.

211 *Parochus quidam invalidè administravit pluribus annis Baptismum. Interrogatus ego sum, an cum gravi temporalium bonorum, famæ, & vitæ detrimento teneretur hoc ita propalare, ut Baptismi omnes iterari possent. Respondeo nunc affirmativè, sicut olim respondi consultus.*

212 Ita loquitur, testatur, resolvit Quintanadvennas *singul. Tr. 1. sing. 19.* probatque illo fundamento, quo *Casum VII.* elucidabimus; quòd scilicet charitas imperet, vitam exponi periculo propter necessitatem spiritualem proximi extremam; atqui omnium istorum salus versatur in extremo periculo, seu necessitas extrema spiritualis horum satis apparet. Nam aut sunt infantes, & tunc est clarum periculum; aut sunt adulti, atque adeò obnoxii peccatis mortalibus, quorum remissionem non accipient nisi per contritionem perfectam; cùm nullum Sacramentum ipsis quidquam profuerit; at verò quanto discrimini exponitur is, cujus salus non nisi per contritionem multis difficillimam servari potest: Et quid si nonnulli ex ita baptizatis aut jam sint, aut probabiliter futuri sint sacerdotes? Quid si Episcopi? Quanta catena malorum hinc cudetur?

Sanè hæc ratio convincit, illum sacerdo- 213
tem, fuisse obligatum manifestare suum scelus, quia non apparet, qua aliâ ratione potuerit occurri extremo periculo multorum in confuso. Haud tamen censeo, fuisse cum discrimine vitæ obligatum ad hanc manifestationem respectu singulorum ex perversè baptizatis à se. Nam in primis potuit utique fieri, ut citra suæ vitæ periculum procuraret aliquorum Baptismum animadvertentium, vel non animadvertentium (omnes quippe censeri poterant habere intentionem *habitualem* recipiendi Baptismum) se rebaptizari.

Deinde potuit fieri, ut ipse sciret, unum, 214
aut plures ex infantibus non versari in ullo *morali* periculo moriendi ante annos discretionis, nos enim quotidie videmus tales non paucos. Adhæc potuit etiam esse de nonnullis utcunque certus, quòd per omnem vitam elicuerint, atque elicituri essent, non unum, sed plures actus contritionis, & dilectionis Dei super omnia. Ergo horum respectu non tenebatur vitam prodigere cum tanta simul infamia, tótque hominum in se odio, sed respectu illorum solorum è laicis, quos ob peculiares circumstantias prudenter suspicabatur vel Sacris initiandos Ordinibus, vel perituros æternùm, nisi rebaptizarentur. Vide infrà *n. 230.*

Addit etiam idem scriptor *loc. cit. n. 4.* suam 215
tam rigidam doctrinam esse veram etiam casu, quo parochus ille inculpabiliter errâsset in parte *substantiali* Baptismi, eò quòd Lessius *Lib. 2. de just. c. 7. dub. 7. Bonacina Disp. 1. de restitut. q. 2. punct. 7.* aliique plures censeant, illum teneri ad restitutionem, qui ex officio aliquod munus e.g. confessarii, consiliarii, &c. obiens, est per suum consilium inculpabiliter quoque datum causa alicujus damni. Sed neque hæc doctrina est vera, neque traditur ab his DD. imò negat illam *ibidem expressè* Lessius, *implicitè* Bonacina *ibid. n. 23.* Rectiùs ergo probatur illa additio generali doctrinâ S. Thomæ suprà allatâ; ac potissimùm sententiâ S. Joannis *Epist. 1. cap. 3.* dicentis generatim: *Et nos debemus animas pro fratribus ponere.*

Porrò tunc solùm censetur proximus esse in 216
extrema necessitate spirituali, quando versatur in tanto discrimine æternæ damnationis, ut nisi illum juvem; ejus salvatio sit saltem secundùm *moralem* æstimationem impossibilis. Ægidius Coninck *de act. supernatural. Disp. 25. n. 87.* ex communi, ut fatetur; ergo parochus inculpabilis tenetur cum periculo vitæ se prodere solùm respectu illorum, qui nequibunt elicere actum contritionis

Quid si autem ne quidem respectu horum vel- 217
let etiam culpabilis minister obiicere suum caput discrimini? Resp.

Resp. Cum Laymanno *Lib. 2. Tr. 3. cap. 3. n. 3.* qui videtur inter scriptores primus movisse difficultatem circa eventus similes illi.

Casui facto, non ficto.

218 QVem recitat hisce verbis: *Obstetrix quædam pauper mulier confitetur sacerdoti, se quadraginta circiter infantes baptizâsse in nomine Zabuli, quibus postea à parocho sine alio baptismate caremoniæ tantùm adhibitæ fuerint; personæ autem illæ non rectè baptizatæ partim jam mortuæ sunt, partim adhuc vivunt, sed fermè per varia oppida, aut etiam regiones dispersæ, ut consideratis omnibus, nullus modus excogitari possit, quo illis Baptismi defectus significetur, nisi mulier magistratui se prodat, & extrèmum supplicium subire debeat. Quæritur, quid confessario hîc agendum?*

219 Respondet autem, esse in primis ab illo explicandam obstetrici gravitatem tot scelerum, & absolvendam ab eo, si suâ adhortatione excitârit in ipsa firmum propositum desistendi à maleficiis, ac faciendi ea, quæ confessarius judicârit necessaria ejus saluti; deinde nominatim inducendam, si queat, ad libenter subeundam mortem pro suâ, aliorúmque ab ipsâ deceptorum salute. Tertiò verò, si non sit spes, impetrandi ab illa tam heroicam resignationem, esse dissimulandam obligationem se sistendi judici, quandoquidem hanc obligationem ipsa probabiliter ignorat, ejus autem manifestatio paritura sit plus mali, quàm boni.

220 Hæc tota responsio mihi placet, ac tertiâ etiam idcirco, quòd S. Augustinus relatus *cap. Si quis. 4. De pœnitent. dist. 7.* rectè pronuntiet: *Si scirem tibi non prodesse, non te admonerem, non te terrerem.*

Huic materiæ de sperato, aut desperatò fructu ex manifestatione veritatis applicari possunt, quæ de conjugatis, aut sponsis ignorantibus impedimentum dirimens enucleavi *in Theologia Juridico-moral. l. 37. à n. 55. ad. 85.*

221 Et quid si in casu Laymanni Confessarius diceret tali mulieri: Si per te liceat, accedam Judicem, seu Principem, dicámque, me aliquod secretum, ex quo pendeat salus multarum animarum, ipsi aperturum, si sanctè promittat impunitatem? Fortè denique ipsa consentiret in revelationem Sigilli, & sine dubio teneretur Princeps stare promissis propter ea, quæ differo *in Alphab. Quadruplici part. 2. n. 535. & seqq.* Hoc ipsum judicium est etiam Caramuelis *in Theologia Praterintentionali n. 2139.* lecti à me postea, & addentis, talem ministrum, aut ministram posse fugere ad locum remotum; si autem rursus contingeret hic Laymanni casus, esse consulendos viros prudentes, qui utique dicturi essent, ejusmodi mulierem obligari etiam cùm periculo mortis prodere se ipsam, si nequiret aliter procurari rebaptizatio etiam multorum; quamvis idem Caramuel dicat, hoc non esse certum, sed solùm multò probabilius.

BAPTIZANS CUM PERICULO PROPRIÆ MORTIS.

CASUS VII.

Baptismi cœlestis.

SUMMARIUM.

S. Philemon frustra implorat à ope Christianorum in loco Martyrii præsentium, nube cœlesti baptizatur. 222.

An quis cum periculo vitæ teneatur non baptizatos baptizare? 223.

Infantes Christianorum non baptizatos, & in periculo vitæ constitutos tenetur quivis etiam cum periculo propriæ vitæ baptizare. 224.

An idem dicendum de Filiis Ethnicorum, si parentes se opponant? 227.

Et de adulto, ita rudi, ut nequeat edoceri rationem eliciendi contritionem? 228.

Et de quovis jam jam morituro, existente in peccato mortali? 229.

Tempore pestis tenentur parochi parvulis, & adultis conferre hoc Sacramentum. 231.

Quid si autem periclitetur salus plurimorum, si parochus cum probabilissimo pestis contrahendæ periculo baptizet? 232.

An resignare possit tunc parochiale officium, & resignatio acceptari debeat? 234.

Quid si vocetur eodem tempore ad baptizandum infantem, & absolvendum adultum, in æquali periculo mortis proximè constitutos? 235.

Quid si dubitet, num puerum adhuc vivum sit reperturus? 236.

Quid si baptizare nequeat, nisi cum periculo certo labendi in peccatum mortale? 237.

An Christiani à Philemone rogati peccàrint graviter contra Charitatem non baptizando? 238.

Vel contra Legem de professione fidei? 239.

GLorioso Christi pugili Philemoni pro Religione inter carnifices decertanti objecit Præses, ei nihil profuturam tormentorum perpessionem pro Christo; quandoquidem non esset baptizatus; tum Philemon magnâ voce ad turbam exclamans, 222
rogo vos, inquit, si quis inter vos præest Christianis, & contemnit tormenta propter pietatem, adsit citò, & me divino impertiat Baptismate. *Postquam autem vidit, omnes victos timore, & qui, ut tempus postula-*

stulabat, nihil poterant facere juveniliter, dolore animi cruciatus, & continuo in vocem erumpens cum validis lachrymis: Deus meus, *inquit*, qui benignè aspiciens à profundo errore revocâsti, ne sic me despicias, divinum Baptismum minimè assecutum, sed quovis modo ostende mihi sacerdotem, & aquam, à quo & in qua similiter ac alij Christiani baptizabor. *Cùm hæc dixisset, nubes continuò desuper descendens, cùm eum stantem medium in orbem comprehendisset, baptizavit. Deinde nubes quidem sursum ascendit, ille autem omnibus videntibus, fluento cælesti baptizatus*, vobis, *inquit*, omnibus videre licuit, qui Christiani estis, nondum autem vultis, manifestam esse fidem, & pietatem, quemadmodum cùm nullus utique ad me ausus esset accedere, ipse veniens apertè Dominus me maximo dono impertiit Baptismatis. Videte ergo, ut turpi, ac illiberali timore liberemini.

223 His verbis hanc historiam ex Metaphraste describunt Aloysius Lipomanus, Laurentius quoque Surius *in vita S. Thyrsi, & sociorum ad 14. Decembr.* cujus partem attigimus *Casu IV. n. 158.* Nunc quæruntur duo. Primum: *Utrùm quis etiam cum periculo mortis teneatur non baptizatum baptizare?* Alterum: *Utrùm singulariter in circumstantiis expressis hâc historiâ non adfuit, seu adfuerit talis obligatio?*

224 Ad *primam* quæstionem respondeo I. Infantes Christianorum non baptizatos tenetur quisque in periculo mortis naturalis constitutos regenerare, etiam cum periculo propriæ vitæ. Sic docent expressè Sylvester *verb. Bellum 2. q. 4.* Navarrus utiliter legendus *in Manual. cap. 24. n. 9.* Coninck *de act. supernatural. disp. 25. num.* 88. Bonacina *De Leg. disp. 3 q. 4. punct. 4.* Ferdinandus de Castro Palao *Tract. 6. Disp. 1. punct. 9. n. 5.* contra Emmanuelem Sa, *verb. Charitas. n. 4.* Sotum *De secret. memb. 2. q. 2.* Arivalum, & Joannem Sanchez *in select. Disp. 10. n. 9.* hos ipsos citantem, & referentem ex Arivalo, plerosque alios sic sentire, & quidem probabiliter, teste Lopez.

225 Verùm probatur nostra responsio ratione, quam expressi *Casu VI.* quòd videlicet quisque teneatur vitam propriam prodigere pro salute proximi constituti in extrema necessitate, sicut cum S. Thoma *2. 2. q. 26. a. 5. ad 5.* tanquam doctrinam certissimam, & ab omnibus Catholicis, teste Palao *n. 2.* admissam tradunt ejus commentatores, atque ii, qui scribunt de charitate proximi, interque hos tum illi, quos jam primùm nominavi, tum apud ipsummet Joannem Sanchez, Joannes Major, Lorca, Azor, Valentia, Suarez, Maldonatus, Lopez, Armilla, Zambranus, Toletus; tum quos in decursu nominabo; qui etiam cum Bonacina *loc. cit.* hanc generalem doctrinam declarant variis casibus, quidquid Joannes Sanchez, cujus utique non erat memor Palaus, repugnet, ac planè dissentiat adferendo novam explicationem S. Thomæ, & addendo (quod sanè non debuisset addere) à suis adversariis doceri id, quod ipsi non exequerentur.

Sed refutatur vel inde, quòd præco charitatis Dei S. Joannes *Epist. 1. cap. 3.* sic argumentetur: *In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam posuit pro nobis, & nos debemus pro fratribus animas ponere.* 226

Dixi: *Christianorum.* Nam de filiis Ethnicorum, si parentes se opponant, negat expressè Navarrus, ratus ne quidem licere eos in Christo regenerare, invitis parentibus. Sed meritò dissentit à Navarro idem Coninck post Vasquez *hic Disp. 155. cap. 4. n. 30.* & alii; casu, quo nulla vis, aut injusta turbatio adferatur, vel inferatur parentibus; illorum quippe sola contradictio non est præferenda extremæ necessitati, sicut de infantulo Judæi, nuper in vicina nostra Suevia jussu Illustrissimæ & piissimæ cujusdam Dominæ Comitissæ ita baptizato, atque in sinum Abrahæ feliciter transmisso respondi. 227

II. Idem dic de Adulto ita rudi, ut nequeat 228 ante mortem edoceri rationem eliciendi contritionem; nam hic est propriissimè in extrema necessitate secundùm doctrinam allatam *n. 216.*

III. Id ipsum de quovis existente in peccato 229 mortali, & jam jam morituro pronuntiant Suarez *De fide Disp. 9. sect. 7.* Valentia *Tom. 3. Disp. 3. q. 4.* Sylvius apud Dianam *Part. 3. Tr. 3 Resol. 50.* eò quòd cuivis tali sit perdifficile, elicere contritionem. Verùm assentior Navarro *cit. cap. 24. n 9.* Ægidio Coninck *cit. Disp. 20. n. 89.* atque Palao *num. 6.* id ita generatim negantibus. Huc enim facit illud pronuntiatum Juristarū: *Indignus est alienâ ope, qui sibi non vult opitulari, cùm possit. L. Bona fides. ff. De deposit.*

Assentirer autem prioribus Doctoribus casu, 230 quo quis ex nequitia aliquem malè baptizâsset; utique enim hic talis rigidiùs teneretur suum erratum corrigere, quàm qui est extra omnem culpam. Suprà *num. 213. & 214.* sicuti & in casu, quo solùm probabiliter putaret talis, suum conatum, & operam re ipsâ profuturam tali homini; cùm tamen innocens non obligetur pro salute alterius exponere vitam periculo certo, nisi certus sit, auxilium suum profuturum. Palaus *l. c. n. 1.*

IV. Singulariter autem tempore pestis te- 231 nentur parochi tam adultis, quàm parvulis administrare hoc Sacramentum. Chapeaville *de modo administr. Sacram. temp. pest. cap. 2. q. 1.* testans, hoc esse certum, eò quòd titulo officii, & justitiæ teneantur procurare salutem suarum ovium. Id ipsum de parocho tradit Joan-

nes Sanchez *cit. Disp.* 10. *n.* 9. limitans suam à nobis suprà confutatam doctrinam ad illos, qui non habent obligationem justitiæ. Sed contrà: Non baptizati nondum sunt oves parochorum. Suprà *Casu IV.* Ergo hæc obligatio justitiæ est potiùs erga parochianos parentes horum nondum baptizatorum, quàm erga ipsos nondum baptizatos. Vide dicta *Tr. præcedente n.* 157. *& seqq.*

232 At inquies: *Quid si pater, mater, aut alius in domo infecta peste velit parvulo ministrare hoc Sacramentum, an tenebitur nihilominus parochus?* Resp. Non tenebitur, quia non videtur se ad hoc in tali statu obligâsse. Certè, si parochi, dum investiuntur, interrogarentur, an velint se obligare etiam in tali circumstantia, plerique, puto, negarent.

233 Rursum inquies: *Nemo quidem est, qui hunc puerum baptizet, si autem baptizâro, probabilissimè contraham pestem, cùm interim sim solus in pago, per quem vulgati sunt, alii morbi. non ita contagiosi quidem, sed lethales.*

Resp. Ubi periculum majus intenditur, ibi procul dubio est pleniùs consulendum, inquit Gregorius Papa relatus *cap.* 3. *de elect. in* 6. Ubi autem sunt plures laborantes extremâ necessitate, ibi utique intenditur majus periculum. Atque ita sentit Tannerus *Tom.* 3. *Disp.* 2. *q.* 3. *n.* 62.

234 *Quid si autem tunc resignarem meum parochiale officium?*

Resp. Non esses pastor, sed mercenarius ille, quem Princeps pastorum reprehendit *Joann.* 10. Quare nequaquam tenerentur aut Episcopus, aut parochiani admittere hanc resignationem. Valentia *Tom.* 3. *disp.* 3. *q* 4. *p.* 3. *Sed substituam æquè commodum?* Resp. Ergo excusaberis à peccato. Valentia *ibid.* ac Palaus *Tr.* 6. *Disp.* 1. *p.* 9. *n.* 15. Vide *Tract. præced. sect.* 4. *n.* 116.

235 *Quid si verò eodem planè tempore vocetur ad baptizandum infantem, & absolvendum hominem è tecto lapsum, quorum alteruter certò morietur sine Sacramento, si postponatur alteri?* Resp. Cura infantem baptizari per laicum, & advola ad lapsum. *Sed nemo est, qui videatur rectè baptizaturus?* Ergo infantem præfer viro, quia ubi difficultas occurrit, semper accipiendum est illud, quod habet minus de periculo, ait Angelicus Doctor 3. *Part. quæst.* 83. *art.* 6. *ad* 2.

236 *Quid si præterea dubitem, utrùm sim vivum adhuc reperturus illum puerum? tenebórne nihilominus me dare in discrimen vitæ?*

Resp. Non, quia præceptum istud charitatis ad id periculum non adstringit parochum, nisi sit probabilis spes juvandi efficaciter. Palaus *loc. cit. n.* 12. contra Sylvestr. *verb. Bellum.* 2. *q* 4. loquentem etiam de non-parocho. Quòd si non sis ex officio curator animarum, requiritur ad te ita obligandum non solùm probabilis, sed *moraliter* certa spes auxilii efficacis. Palaus *ibid. n.* 1.

Quid si denique nequaquam baptizare, nisi 237 *conjiciendo me in certum periculum labendi in aliquod peccatum mortale ob superventuram tentationem?* Respond. Joan. Sanch. *in select. disp.* 10. *num.* 9. te non obligans cum periculo vitæ corporalis, obligat te cum pari periculo vitæ spiritualis, quia scilicet etiam in hoc periculo constitutus potes, si velis, evitare mortem animæ: non potes, ut supponimus, mortem corporis, etsi velis. Hæc ratiocinatio mihi non displicet, licèt displiceat suppositum de corporis periculo non adeundo.

His de obligatione etiam cum periculo 238 mortis generatim expositis.

Quæres II. Speciatim de Christianis, quorum opem Christianam efflagitabat S. Philemon, *an scilicet hi peccârint mortaliter non prosiliendo in theatrum, ut, si quam habebant aquam? eâ abluerent purissimam animam hujus Athletæ?*

Resp. I. Non peccaverunt mortaliter contra præceptum charitatis. Quandoquidem enim erat hic præclarus Confessor paulò pòst suo sanguine super nivem dealbandus, ac proinde non existebat in extrema necessitate, non habebat locum illa tam periculosa obligatio. Unde Chapeaville *de modo administr. Sacram. temp. pest. c.* 2. *q.* 7 generatim negat, pastores obligari cum periculo mortis impertiri lavacrum liberis suorum parochianorum, quando Turcarum, vel hæreticorum persecutio fervet in ipsos.

Nec obest, quòd ita efflictim rogarentur à 239 Philemone, nusquam enim scriptum est, vitam nostram esse prodigendam propter obtestationes non indigentis nostro auxilio.

Resp. II. Videri tamen possunt peccâsse contra legem de professione fidei; quia S. Martyr eos fuit hortatus, ut se emendarent *à turpi timore*; ergo judicio hujus Martyris fuerunt rei capitalis sententiæ, fulminatæ à Salvatore *Lucæ* 9. *Qui me erubuerit, hunc filius hominis erubescet, cùm venerit in majestate sua.* Aut si fortè hoc non dixit Martyr, sed sanctus (ut vocant Græci) Simeon Metaphrastes, ei (ut sæpe solet, teste Bellarmino *de script. Ecclesiast. ad Ann. Christi* 850. quo vivebat Metaphrastes) attribuit hæc verba, tum ipse Metaphrastes judicavit, eos peccâsse non leviter.

Ego abstrahendo à judicio, seu Martyris, 240 seu Martyriographi, Historici inquam, dico breviter: Aut illa dissimulatio cessit in magnam imminutionem honoris divini, aut non cessit? Si cessit, tunc *per se loquendo* peccârunt graviter dissimulatores illi. Si non cessit, non peccârunt *per se loquendo.* Ratio utriusque resolutionis est, *quia confiteri fidem non semper, nec quolibet loco est de necessitate salutis, sed in aliquo loco, & tempore, quando scilicet per omissionem hujus confessionis subtraheretur honor debitus Deo, aut etiam utilitas proximo impendenda.*

Est hæc negativa, & affirmativa respon- 241 sio

sio S. Thomæ 2. 2. q. 3. art. 2. ubi licèt exprimat, nos etiam tunc obligari profiteri fidem, quando id exigit utilitas impendenda proximo; jam tamen superiùs ostendi, præceptum charitatis non videri habuisse tunc locum; ergo divisio à me facta in probatione mei dicti sufficiens est.

242 Utrùm verò illa dissimulatio re ipsâ cesserit in contemptum divini honoris, seu imminutionem, nec ne, novit Deus. Potuit sanè fieri, ut illi Christiani cognoverint, fore, ut si unus, aut plures accurrissent ad baptizandum Philemonem, fuissent ipsi inhibiti, & frustra magis in Christianos exacerbati animi Tyranni, ac plerorumque paganorum; potuit vice versâ fieri, ut aliqui ex iis Christianis satis prævidérint, fore, ut honor Christi sumpturus fuisset magna incrementa, magna illius imminutio, atque ignominia vitanda, si unus, aut alter spreto tormentorum metu prosiliisset ad Martyrem. In primo casu vel non tenebantur accurrere, vel etiam tenebantur se non prodere. In secundo debebant se prodere, ut disces ex iis, quæ in hanc rem disserunt P. Coninck *De act. supernatural. disp. 15. dub. 5 à n. 92.* atque alii scribentes de externa professione fidei, quorum tamen aliqui sunt rigidiores, quàm Coninck. Vide præterea, quæ dissero infrà *Cas. XVIII. n. 624. & seqq.*

BAPTIZANS IN PERICULO MORTIS ALIENÆ.

CASUS VIII.

Imitandus. Mirandus.

SUMMARIUM.

P. Carolus Spinola infantulum Barbari, animam agentem, baptizat. 243.
Quid intelligatur per periculum mortis? Ibid.
Cuivis licet alium in quovis mortis periculo constitutum baptizare. 246.
Doctrina parocho scitu necessaria in extrema necessitate baptizandorum. 243.
Sacerdos incurrit sententiam suspensionis, si ejus cunctatione fiat, ut quis absque Baptismo decedat. 249.
Interrumpendum est Sacrificium Missæ, & periclitanti Baptisma conferendum, si nemo alius possit. 250.
Qua ratione id præstandum? Ibid.
Vocatus ad talem baptizandum excitet actum contritionis. 251.
Modus eam excitandi. Ibid.
Habeat in memoria probabiles sententias de valore Baptismi ratione materiæ, intentionis, &c. 252.
Quid facere oporteat, quando mater prolem nondum, vel non integre enixa est? Ibid.
Quid suaderi possit Obstetrici? Ibid.
Si periculum sit accelerandæ mortis per immersionem in Diœcesi fortè præscriptam, utatur solâ aspersione &c. 253.
An foret irregularis, si adverteret, se mortem acceleráße? Ibid.
Consilium de incidendo utero, ut infans extractus recipere possit Baptismum, improbet, etiamsi mater consentiat. 254.
Nisi fortè extremum sit merita supplicium. Ibid.
Autor recantat, quæ scripsit de vetita hîc sectione. 255.
Nominantur puerperæ feliciter sectæ. Ib. *& 257.*
Casus perplexus: An secanda mater mortua cum dubio vitæ prolis, & defectu pecuniæ? 258.
Praxis felix matronarum Hispanarum in hoc periculo. 260.
Et valde notabilis, felixq; casus Vallesianus. Ibid.
Licet matri periclitanti de vita sumere pharmacum fœtui mortiferum, si spes non sit, eum perventurum ad Baptisma. 261.
Non imitandum exemplum ejus, qui puerum jam jam moriturum projecit in undas, & formam Baptismi pronuntiavit. 262.
Nec licet Catechumenum, cui difficilis accidit actus contritionis, etsi volentem submergendo baptizare. 262.
Eum, cui mors acceleraretur, si deferretur ad templum, domi baptizet parochus. 264.
Adulto cuicunque sensibus capto, si per testem constat, eum sensibus integris Baptismum petiisse, conferat Sacramentum. 265.
Conspicatus Ethnicum ad supplicium rapi, qua ratione dextre Baptismum persuadeat, & conferat? 266.
Exemplum S. Pauli Michi è Societate Jesu. 267.
Casus de Judæo baptizato. 269.
An expediat, eos baptizare diu ante mortem? 269. & 270.
Non sit multùm solicitus de patrinis, aut sexu baptizandi. 271.
Non sit lentus in pronuntianda forma, & aliis substantialibus peragendis, & quare? Ibid.
Exempla infantium ad statuam Divæ Virginis in Lotharingia ad vitam redeuntium, & accepto Baptismo denuo decedentium. 272.
Nominatim de filiolo Comitis de Montfort. Ibid.
Similia ad statuam Divæ Virginis in Tyroli. Ibid.
Et in Ædicula Lauretana ad Bruntrutum. 273.
Nominantur duo ita resuscitati, 272. & 273. in App. lit. a.
Parentes an teneantur tales filios deferre ad unum ex his locis? Ibid. *lit. c.*
Interveniátne fraus Dæmonis? Ibid. *lit. d.*

HErmannus Hugo interpres vitæ Caroli Spinolæ, ab Ambrosio Spinola conscriptæ Italicè, describit verbis, quæ hîc repræsento, rem apprime facientem ad præsentem titulum: *Fortè ampla in planitie* (Japoniæ) *obambulabat* 243

Carolus, cùm eminus turbam hominum unum ad locum concurrentium animadvertit. Qui, quantùm ex longinquo notari poterat, rem aliquam in circulo circumstantium positam attentè intuebantur. Ut ergo in animarum piscatum semper illi expeditus pendebat hamus, obvium quempiam interrogat, ecquid in illo hominum se prementium cœtu novæ rei gereretur? Intellecto, infantulum esse alicujus barbari, quem agentem animam plebs admirabunda circumstabat; ille strophiolo quàm celerrimè vicinis aquis madefacto accurrit, dimovétque turbam, & perinde atque si medicinam aliquam moribundo facere tentâsset, expressam capiti jacentis aquam aspersit pronuntiatâ sacrorum verborum formulâ. Paucas post horas lustratus infans animam exhalavit. Tantum gaudiorum attulit Patri lucrum illius animæ, alioqui fortè perituræ, ut literis ad Socios Lusitanos scriptis disertè affirmârit, etiamsi Deus non aliud illi reddidisset laborum præmium, quos vel in illum usque diem exhauserat, vel deinceps toleraturus erat, existimaturum tamen se, plus satis recepisse mercedis vel unicâ illius animæ salute abs se tanquam instrumento procuratâ.

244 Hactenus Ambrosius Spinola per calamum Hugonis de suo propinquo Carolo. Occasione autem hujus Casûs *imitandi* ob factum: *Mirandi* ob dictum, seu scriptum hujus Herois, tradam, quæ circa Baptismum constitutorum in articulo mortis reperi apud classicos auctores, non sine aliquo auctario de meo.

245 Quæres igitur I. *Quid hic intelligatur per periculum mortis?*

Resp. Licet periculum mortis ab articulo mortis in rigore differat: sicuti ex Dicastillo *disp. 10. de Eucharist. num. 36.* declaro *in Alphab. Communicant. Casu XII.* scriptores tamen loquentes de Baptismo conferendo tempore instantis mortis, utuntur promiscuè his duobus vocabulis, utar, & ego ac proinde accipiam illa pro statu, quo mors imminet certò, probabiliter, aut dubiè, proximè, aut remotè.

246 Quæres ergo II. *An omni generi personarum liceat aliquem Baptismo impertiri in quovis periculo mortis?*

Resp. Non solùm id licet in articulo propriè dicto, seu proximo periculo; quando videlicet putatur jam jam moriturus quispiam; & nemo haberi potest magis idoneus minister; sed etiam in quovis periculo, in quo sit dubiũ; utrùm sit ante mortem adfuturus minister quispiam magis idoneus, e g. sacerdos, vir, non excomunicatus &c. Ratio est, quia neq; jura, neq; DD. restringunt illud ministerium usq; ad ultimum, eúmque certum articulum mortis; alioqui nimis sæpe contingeret, ut propter scrupulos, & cunctationem periret infirmus, propter quem mortuus est Christus. 1. *Corinth.* 8.

Adde, quòd privilegium tanti Principis, quantus est Christus, quàm amplissimè interpretari debeamus *Leg. Beneficiũ. De const. princip.* Quare quotiescunque obstetrix bonâ fide existimat moriturum, vel verè dubitat, utrùm non sit exspiraturus infans sine Baptismo, si expectetur, donec adducatur sacerdos, vel diaconus (rarissimè expectandus est aliquis alius, quia rarissimè poterit præsumi, aliquem subdiaconum, aut virum laicum in subitanea necessitate æquè benè functurum officio sacerdotis, atque usu perita obstetrix) poterit bonâ conscientiâ abluere infantulum, nec erit, cur postea angatur, licèt puerulus paulò pòst constituatur extra omnem jactum aleæ. 247

Quæres III. *Quænã sint practicæ doctrinæ, quas parochi, eorúmq; coöperatores debeant sæpe animo repetere, ut in extrema necessitate baptizandorum memores illarum peragant sine anxietate, quæ charitas Christiana exigit; vel permittit in eo puncto temporis?* 248

Resp. Sunt eæ, quas sequentibus Aphorismis partim explicabo, partim solùm indicabo, laturus longè maximum parvæ opellæ pretium, si intra centum Annos fiat, ut lectio, repetitióque earum sit causa, occasióve transmittendi unicã animulam in sedes empyreas. Ergò hîc in manipulum colligam, quæ huc facientia tradidi hactenus, tradámque in sequentibus Casibus.

Aphoris. I. Meminerit parochus, sententiam suspensionis ferri *in Can. Quicunque dist. 4. De consecr.* in sacerdotē, cujus cunctatione factum est, ut quis absque Baptismo mortuus sit. Hinc constitutiones Synodales hujus Constantiensis Diœcesis *p. 1. tit. 6. n. 2.* sic statuunt: *Injungimus parochis, & curatis omnib9 seriò, ut ad baptizandũ aliquem infantē vocati sine mora in Ecclesia compareant, & officio suo pastorali satisfaciant; quòd si eorum culpâ infans aliquis sine Baptismo mortuus fuerit, nos eos quàm severissimè puniemus.* 249

Aphorism. II. Proinde si in pago sit unicus sacerdos, qui tempore sacrificii moneatur, aliquam prolem recens effusam è visceribus maternis agere animam, nec esse, qui sciatur nôsse modum baptizandi; depositâ casulâ, & servatis reliquis vestibus, si locus sit vicinus; si remotus, exutis, accurrat, etsi jam fortè consecrârit, peractóque illo tam urgente negotio redeat ad perficiendum Sacrificium; hoc enim faciendum disces ex iis, quæ de causis interrumpendi Sacrificii trado *in Alphab. sacrific. Cas. 23.* itémque ex valde notabili Casu S. Maurilii, quem referam in hoc ipso Tractatu *Casu XXI.* Atque ita respondi, quoad substantiam viro perdocto ex Ord. S. Benedicti interrogatus per literas. 250

Aphorism. III. Si existens in deplorando statu peccati mortalis voceris ad periclitantem 251

vitã,

vitâ, excita in via actum contritionis; ad quem te disponet hæc precatiuncula : *Misericordissime Deus: vides, me ad hunc infantem omnibus neglectis properare, tantùm idcirco, ut per meum, indignissimi, inquam, peccatoris ministerium transferatur in numerum tuorum filiorum, sempiternorúmq; amicorum. Da benignissime Deus, da quæso gratiam, ut ego per verum, & perfectum dolorem de peccatis redeam ad beatissimum statum tuorum amicorum, è quo per tale, & tale peccatum mortale stultissimè, impiissimè excidi.*

252 Aphoris. IV. Generatim habeat in memoria probabiles sententias, quas de valore Baptismi ratione materiæ, intentionis, atque ministri retuli *præcedentibus Casibus*, ut iis sine anxietate utatur tunc; quando non suppetet modus aptior; adeóque deficiente aquâ naturali, & sincerâ, seu non mixtâ aliis rebus, adhibeat distillatam è rosis, herbis, fluentem ex arboribus, resolutam ex sale, lixivium, jusculum, cerevisiam, glaciem non resolutam, ac sudorem, quo ipse madet ex festinatione. Hæc quippe omnia materiis validis annumerant Theologi nominati *Casu I. sect.* 1.

Item accitus ad parturientem nondum enixam, & de qua dubitetur, an sit editura prolem vivam, dicat obstetrici : Siqua ratione (per bonam proposui suprà *num.* 57) potes attingere fœtum, insperge aquam in uterum, pronuntiando verba formulæ; vel ut primùm prodierit seu pes, seu manus, asperge, nec enim absurdum est, eundem infantem bis, terve intra breviculum tempus, mutatis circumstantijs, quæ valorem concernunt, baptizare sub conditione; ac proinde si bis ita baptizatus ab obstetrice, demum præter spem prodeat totus vivus, at summè debilis, parochus ipse repetat Baptismum conditionatum, non enim intelligitur iteratum, quod ambigitur esse factum, *Cap. final. De presbyt. non baptiz.* Hæc, & alia ex me descripta approbat P. Stephanus *in Theol. Moral. Tr.* 5. *Disp.* 2. *dub.* 4. *edit* 3.

Adhæc si obstetrix dicat, infantem moriturum intra matrem, potest ei suadere parochus, ut ipsa conetur extrahere aliquam ejus partem, etiamsi fortè mors aliquantùm sit acceleranda, juxta dicta *Casu III.* & dicenda paulò *inferiùs*. Sicut & *n.* 281 dico, esse baptizandum, de quo dubitatur, an vivat.

253 Aphor. V. Quando periculum est, ne ipse parochus baptizando promoveat mortem debilissimæ creaturæ, utatur solâ aspersione, etsi in ejus diœcesi præscribatur immersio, vel utatur placidâ immissione permodicæ aquæ, & quidem tepefactæ, si non sit periculum in mora, vel digito intincto in aquam; aut spongiâ madefaciat frontem. Sanè hac ratione non accelerabitur mors.

At quid si adverteret parochus, se acceleràsse, an foret irregularis? Affirmat Chapeaville, modò admiserit culpam aliquam etiam solùm venialem per inadvertentiam, & defectum cautelæ. Ego cum Dominico Soto *in* 4. *d.* 3. *q.* 3. id nego propter varias rationes, & auctoritates, quas adfero *in Theol. Juridico-moral. c.* 20. *sect.* 2. & *in Alphab. Ordinis Cas.* 17. *n.* 668. *& seqq.*

Aphor. VI. Interrogatus idem parochus, 254
utrùm in puerpera, quam suis oculis intuetur, sit imitandum factum, & consilium repræsentatum hoc duplici

Casu Morituritentium.

Ivente florente Francisco de Victoria, quidam medicus suasit, incidendum esse ventrem mulieris, ut infans extractus Baptismum reciperet; & alius medicus capularis senex id ipsum sæpius factitaverat, suúmque factum contumaciter defendebat coram Patre Paulo Comitolo.

Respondebit cum primo *in Summ. de Sacram.* & cum secundo *in Resp. moral. lib.* 1. *quæst.* 14. fuisse facinus, consiliúmque pessimum utriusque medici, eò quòd nihil sit aliud, quam occidere innocentem matrem, neque excusari posse hoc facinus, etiamsi mater consentiat; nam corporis sui nemo dominus est. *Text. Leg. Liber ff. Ad leg. Aquil.* atque ita sentire omnes, testatur expressè idem Comitolus, & Coninck *in* 3. *p. q.* 66. *ar.* 7. *n.* 75. assentiente D. Reding *cit. q.* 7. *a.* 1. *Controv.* 2. *n.* 29.

Quam doctrinam extendit idem Comitolus ad casum, quò prægnans mulier est merita extremum supplicium, sed ex ejus dilatione mors imminet proli in utero, negat enim cum Soto *in* 4. *dist.* 5. *q.* 7. *ar.* 11. fas esse idcirco aperire ventrem matris, eò quòd illa apertio sit allatura mortem infanti. Verùm hanc rationem non admittent, qui docent, ut retuli *suprà n.* 126. posse accelerari etiam notabiliter per Baptismum mortem baptizandi; ideóque ego cum Suarez, Coninck, Diana *Part.* 2. *Tr.* 15. *Resol.* 44. Dicastillo, *hic Tr.* 2. *Disp.* 2. *n.* 62. habeo contrarium pro verè probabili, imò P. Escobar. *in Summa Moral. Theol. Tr.* 7. *exam.* 2. *c.* 4. habet pro absolutè vero.

Ita quidem sentiebam, & in prima excusione hujus Alphabeti scribebam de vetita incisione matris vivæ, cùm nactus, ac lustrans 255
decimum quartum Tomum P. Theophili Raynaudi incido in Tractatum, cui titulus. *De ortu infantium per sectionem Cæsaream*, in cujus *Cap.* 5. *n.* 2. statuit, atque optimè probat hanc conclusionem: *Quòd sectio matris viventis* (ejúsque etiam innocentis, ut postea exprimit) *in desperatione partûs naturalis licita sit, & honesta; si spes probabilis boni eventûs* (incolumi matre) *affulgeat, habeo persuasissimum.* At verò posse sæpe affulgere ejusmodi spem, probat ipse tum *cap.* 4. *num.* 5. *&* 6. judicio, ac testimonio multorum Recentiorum Medicorum Gallorum,

Hispanorum, Italorum, Germanorum, tum *cit. cap.* 5. *num.* 4. & 5. certissimis exemplis, interque illa singularissimo *Patris Jacobi Robini Ordinis Minorum Bituriensis, qui eidem Patri Raynaudo coràm confirmavit, quintum se è fratribus, caso semper (NB.) matris utero, editum, operam matri præstante Brunetho Chirurgo, qui adhibito remedio soporifero dolores sectionis solerter præclusit.* Confirmo & ego duobus exemplis; *Altero Viennæ Austriæ, altero Salinis in Comitatu Burgundiæ editis circa puerperas, quæ sanissimæ vixerunt, postquam ex earum uteris in umbilico sectis extractæ fuerunt proles, jam ante sectionem mortuæ, terrúmque odorem halantes.* Ea duo experimenta ego hodie in Germanico exemplari Guilielmi Fabricii Medici Bernensis *fol. mihi* 1178. *edit. Hanoviens.* Huc facit, quod proximis Annis *judicârint Bononienses Medici, posse, imò debere secari Illustrissimam quandam Matronam, quæ & consenserat in illam lanienam, at conspectis instrumentis carnificinæ ita cohorruit, ac sibimet tantam intulit vim, ut felicissimè viâ ordinariâ fœtum ediderit.* Testem hujus consilii, eventúsque, omni exceptione majorem producere possum.

256 Vtrùm verò hîc, & nunc prudenter sperandum, sectionē non fore fatalem matri, pronuntiabit Medicus non quilibet, sed circumspectus, ac minimè præceps, ut rectè Raynaudus *cit. c.* 3. *num.* 19. postmodum *c.* 6. latè probans, ac defendens, matrem ex charitate obligari subire in proposito casu sectionem, peritos quoque artifices, ut addit *num.* 22. & 23. teneri, etsi non rogatos, præstare suam operam, & *cap.* 9. *n.* 21. docensè contrario, si positâ sectione, esset conservanda matris incolumitas, at proles extinguenda sine Baptismo, matrem ex charitate obligari ad abstinendum sectione, quod ego existimo, esse conforme iis, quæ *Casu* 7. tradidi de obligatione exponendi vitam periculo propter extremam necessitatem spiritualem alterius, sicuti & omnino mihi unà cum Raynaudo persuadeo, Theologos, quos ego, nondum lecto hoc autore, secutus *n.* 254. negavi licitum usum sectionis Cæsareæ, fuisse traditu ros illam ipsam doctrinam Raynaudi, si æquè, atque hic literatissimus Scriptor, perspecta habuissent judicia Medicorum, eventúsque sectionis felicissimæ.

257 Cæterùm studium ferendi omnem licitam opem infantulis manifestè periclitantibus æternâ morte, quo cujusque animus meritò flagrare debet, impellit me, ut in confirmationem eorum, quæ retuli de felici, imitandáque sectione matrum ad fœtum educendum, tingendúmque aquâ vitæ, adeóque Baptismatis, referam id, quod die 28. Septembris Anno 1670. (scribo hæc die 14. Novembr. ejusdem Anni) mihi occasione aliunde datâ narravit perillustris Matrona notissima mihi à multis annis, scilicet *usam se fuisse in aliquot difficilibus puerperiis operâ certæ obstetricis, adversitæ è loco distante aliquot leucis; hanc autem ipsammet obstetricem secuisse bis, adeóque in duplici parturitione unam, eandémque matrem, ac felicissimè eduxisse duas proles, fuisse præ foribus, tunc cùm hoc recensebat obstetrix, necessitatem repetendæ illius carnificinæ, eò quòd & illa ipsa bis secta mulier gereret uterum, & nequiret, ob corporis constitutionem, eniti modo naturali ullum fœtum*; subdidit autem illa illustris Matrona, eam obstetricem mortuam fuisse, priusquam adventâsset tempus, quo tempore omnino destinaverat tertiâ uti sectione. Ego tantam fidem adhibui verbis dictæ Matronæ, quantam adhiberem, si hæc audivissem immediatè ex illa obstetrice curiosè, seu potiùs studiosè examinatâ à me, est quippe mihi, & omnibus perspecta virtus illius Dominæ, & longè supra sexum sapientis, ac valentis optimè judicare, fueritne illa obstetrix digna fide, nec ne.

Sed & alius, isque perplexus Casus evenit in nostra vicinia, pauculis hebdomadis, priusquam hæc adderem præmissis. Etenim, mortuâ è partûs doloribus quadam muliere, nonnulli suasêre marito, ut mox juberet secari uterum mortuæ, quò aperiretur via ad tingendum infantem, hærentem adhuc in cadavere. At renuit ille, partim quòd obstetrix asséreret, sectionem fore frustraneam, fœtum enim esse etiam extinctum, partim quòd oporteret chirurgo pendere summam octo Ducatorum, seu figginorum, propè impossibilem ipsi patri, utpote, qui non nisi labore pedum, ac manuum sustentaret se, ac familiam. Quæritur meritò 1. *An credendum fuerit obstetrici?* 2. *An seu metus, seu difficultas faciendi illos sumtus, excusârit à gravi culpâ parentem, ac chirurgum?* Propono autem utramque hanc quæstionem, quia resolutiones poterunt transferri ad alios non multùm absimiles eventus. 258

Respondeo autem 1. Si obstetrix, aliique adstantes solùm idcirco pronuntiaverunt, fœtum esse jam spoliatum vitâ, quòd censerent, eum non posse servari, matre extinctâ, pater nequaquã debuit ei fidem habere; quandoquidem liquet ex judicio Hispanorum Theologorum, ac Matronarum, itemque instantiâ infantis Vallesiani, de quibus suprà, & infrà, & insuper communi aliorum, quà Theologorum, quà Medicorum, ac multiplici experientiâ, fœtui haudquaquam semper, aut plerumque tolli vitam, mox ut sublata est matri. Doctores, atque experimenta hujus rei contra nonnullos Recentiores Medicos memorat Pater Raynaudus *cit. Tr. De sect. Cæsarea c.* 2. memorat quoque nonnulla usu peritissimus Medicus Guilielmus Fabricius, in suo libro Germanico *fol.* 1174. præmittens, persæpe fieri, ut proles sit in utero superstes matri, ac subdens *fol.* 1176. præstare, ut potiùs centies secentur, etsi irrito eventu, matres mortuæ, quàm ut eis parcendo negligatur vita unici infantis. Ita Medicus Calvinicola; quid Catholicus? Re-

Resp. 2. Nec etiam merebatur illa obstetrix fidem integram, si nitebatur suo solius judicio, formato ex matris tactu, palpatione; aliàve corporali; seu sensuali exploratione. Ducor, quia nominatus Fabricius *loc. cit. Fol.* 1175. non solùm generatim dicit, se aliquoties expertum esse, quòd infantes in utero ita immoti quiescant, ut habeantur ab omnibus pro mortuis, sed etiam nominatim recenset; *se Anno* 1603. *Morati, oppido subjecto dominationi Rerum-publicarum Friburgensis in Helvetia, atque Bernensis, post valde exquisitam explorationem* (multiplicem proponit ipse) *puerpera viventis adhuc, omnino existimâsse unà cum aliis viris, ac mulieribus adstantibus, infantem exhalâsse animam jam à viginti quinque horis, denique tamen semet extraxisse vivum ex vulva viventis, vixisséque illum puerulum adhuc triduò.*

Respond. 3. Si quis Chirurgus, aut Medicus peritus secandi aderat, advocarive mox poterat, tenebatur sub mortali etiam gratis, si mercedem sperare non poterat, aperire ventrem defunctæ. Est hoc judicium Raynaudi *tit. c.* 2. *n.* 12. probantis rectè inde, quòd Charitas debita proximo, constituto in extrema necessitate, obliget quemcunque ad succurrendum, ut jam monueram in hoc ipso Tractatu. Quæ ratio tametsi est certa, quando constat, proximum versari in eo statu, non constabat autem, infantem; quo de loquimur, versari in eo statu, siquidem solùm dubitabatur, essétne habenda fides obstetrici, asserenti vixisse jam illum fœtum; quia tamen quivis obligatur, etiam in dubio de extrema necessitate; conferre suam operam; saltem si queat sine gravi incommodo, sicuti potest quivis secandi peritus in prædicto eventu; idcirco Confessarius, aut Parochus, si quis fortè tunc adesset; debebat præsentes monere de hac obligatione.

Respond. 4. Si Pater non potuit inducere quempiam, ut minore pretio, quàm octo Ducatorum locaret suam operam, videtur non fuisse obligatus, quempiam conducere tanto pretio. Nec enim videtur quis cum maximo suo incommodo, quale est in operario diurno, teneri facere tantas impensas cum probabili periculo frustranei eventûs. Aliud fortè pronuntiandum esset de propinquis divitibus; si qui adfuissent.

259 Addit verò Pater Raynaudus duo ad praxin facientia: primum, infantem vix ultra horam esse superstitem matri; de Medicorum valde peritorum judicio; quin imò ex obstetricum jam octogenariarum valde peritarum sententia, non nisi ad modicum tempus abditam utero sobolem vivere: alterum, explorari posse, an mater verè mortua sit; tum admovendo ori ipsius aut tenue lumen; aut pauxillum bombycis, vel lanæ carptæ; vel suprà os ventris ponendo cyathum aquâ plenum usque ad suprema labia; si quippe nec cyathus, nec bombycis, aut lanæ fila moveantur, argumento est, excessisse animam. Ita Raynaudus.

Probo quoque id, quod singulariter observat loco, quem retuli suprà *num.* 259. idem Escobar, & quod feliciter non semel fuisse ab Hispanis matronis practicatum, testatur, ut videlicet, quando parturiens agit animam, ejus ori aliquid imponatur; ne videlicet infanti obturetur via respirationis, & mox, ut mortua est mater, secetur, eximatúrque soboles. Vide de hoc *Manuale Pastorum* P. Mussart. Vide quoque, quod refero infrà *nu.* 499. & 506. Et singulariter relege praxin, quam ex Scildere descripsi *suprà n.* 57. ac memor esto hujus ex eventu 260

Lætissimi Casûs Vallesiani.

L*Eucæ nobili pago Vallesiæ Anno* 1662. *vocatus ad puerperam P. Joannes Mos Societatis nostræ Sacerdos zelosissimus, advolavit quidem, sed reperit fœminam vitâ jam ante aliquantulum temporis functam, prole hærente in utero. Quare mandas confestim aperiri uterum, fortè enim fœtum adhuc vivere. Et verò repertus est vivus, atque mox vitali aquâ ablutus migravit ad vitam æternam.*

Hoc exemplum imitentur, oro, DD. Parochi incitati etiam præclaro facto, & nostri P. Caroli Spinolæ, quod retuli *nu.* 243. memores quoque, P. Carolum Mussart; Autorem *Manualis Parochorum*, (ut testatur novissima Editio) *part.* 2. *c.* 2. *num.* 2. sic scribere: *Cura & procuratio sectionis, cùm, matre mortuâ, putatur fœtum adhuc esse superstitem, judicio eorum, qui id nôrunt explorare, propriè pertinet ad Patrem, domesticos, consanguineos, aut ad alios ex charitatis officio, si adsint. Si tamen nemo alius id curat, tibi Parocho ex singulari causa incumbet. Quare si opus est autoritate magistratûs, aut comminatione delationis ad Episcopum; quoquo modo rem urge, hujúsque diligentiæ testes adhibe, ut de præstito tuo officio constet. Multa, inquies, mandas: verum est, sed tanti est, infanti periclitanti Parochum non defuisse.* Ita ille sapiens scriptor; quæ hîc memorò propter luctuosum casum, qui alicubi ob neglectam hanc doctrinam contigit post jam impressum, sed nondum lectum hocce meum Alphabetum.

Illud verò satis notum; atque receptum est, fas esse matri, sumere pharmacum necessarium conservandæ vitæ; illaturum tamen mortem proli in utero, siquidem morbus sit talis, ut, nisi sumatur medicina, tam mater, quàm proles extinguenda sit ante partum. Coninck *loc. cit. n.* 72. post Lessium *de justit cap.* 261

9. *dubit.* 9. Secùs, si neglecto pharmaco speraretur, fœtum perventurum ad baptismum. Sicuti circa hanc ipsam materiam dicunt magni Theologi, si fugiens hostem non possis evadere mortem iniquam, nisi per iter angustum, in quo protriturus sis infantem, posse te salvâ conscientiâ arripere illud iter cum evidenti periculo protritionis, si ille infans sit baptizatus, non autem licere, si non sit baptizatus; sic enim ab omnibus doceri, testatur Tannerus *Tom. 3. Disp. 4. q. 7. n. 57.*

262 Sicut, & negant communiter Theologi, teste eodem Coninck *nn. 71.* ullo modo imitandum exemplum illius, qui, ut ex Abbate retulimus *Casu I. n. 51.* puerum jam jam moriturum projecit in flumen, pronuntiavitque formulam baptismalem; etenim idem Coninck probat, hanc projectionem *secundùm se*, ac sepositis accidentalibus circumstantiis consideratam directiùs tendere in occisionem illius pueri, quàm tendant aliæ actiones admissæ à magnis Theologis, ut e. g. quando tormento bellico evertitur murus hostilis, supra quem stant aliqui innocentes certò opprimendi ruinâ. Quare videtur esse consequenter neganda doctrina Caramuelis *in Theologia Praterintentionali n. 2096* post Ochagaviam tradentis: *Si quis Catechumenus se siccum sentiat, & non eliciturum actum contritionis prævideat, volens potest per submersionem baptizari, quia, cùm submergi vult, vult directè baptizari, quæ intentio sancta, & laudabilis est; & si petit à te, ut eum eo modo baptizes, quo in talibus angustiis constituti possunt, rem justissimam petit; in submersionem* (id est, ut interpretor, immersionem) *quæ est res indifferens, sanctè consentit, emersionem desiderat, sed quòd eam habere nequeat, præter ejus intentionem est.* Ita Caramuel; ex cujus discursu sequitur, talem catechumenum non modò posse, sed etiam teneri petere talem projectionem, quandoquidem tenemur pro salute animæ jam jam perituræ adhibere illud licitum medium, quod hîc, & nunc solum superest, aut superesse credimus. Confirmari potest illud judicium Caramuelis doctrinâ illorum, quo tradunt, fas esse, se projicere in mare cum certo mortis periculo, ad evadendum cruciatum ignis navem depascentis; item excusantium illas sanctas virgines, quæ pro tuenda pudicitia jactaverunt se in mare. Verùm, quia, ut retuli ex Coninck, & videre est apud Dianam *P. 5. Tr. 3. Resol. 14.* communis sensus Doctorum improbat illud factum, quod retulimus ex Abbate, est autem periculosum recedere in re tanti momenti à sententia communi, ideo non assentior Caramueli, tametsi Ochagavia apud Dianam *loc. cit.* scribat, suam doctrinam esse etiam communem, quod non credo.

263 Aphorismus VII. Tametsi nonnulli libri Rituales, sicuti Constantiense Obsequiale *fol. 61.* loquentes de baptismo constituti in articulo mortis dicant: *Omnibus omissis baptismum præcedentibus, tribus vicibus aquam naturalem fundat super caput infantis; vel aliud membrum notabile, & dicat; Ego te baptizo in nomine, &c. húncque modum baptizandi doceat obstetrices*, attamen observandus non est, si minimum sit periculum, ne ante pronuntiatam formulam extinguatur infans, sed sufficiet unica, eáque modica affusio, sicuti singulariter resolvit Chapeaville *de Baptismo q. 18.* esto consuetudo Leodiensis diœcesis, cui præerat ipse tanquam Vicarius generalis, observaret illam trinam aspersionem. Etenim credi non debet, vel consuetudinem, vel Ritualia extendi ad casum, in quo est minima causa timendi illum infelicissimum eventum, cùm præsertim trina seu aspersio, seu affusio sit noxia ejusmodi debili creaturæ.

Aphorismus VIII. Fit sæpè, ut Parochus 264
privatim baptizet infantem, cui mors propinqua immineat, si deferatur ad templum, non autem immineat tam propinqua, si non efferatur domo. Caveat igitur in primis Parochus, ne curet deferri ad Ecclesiam, alioquin incurret irregularitatem, si illa delatio causaverit mortem; ergo domi referat illum in classem beatissimam Christi fidelium. Caveat deinde, ne in observandis, vel omittendis cæremoniis discedat à more suæ Ecclesiæ pro tali eventu, sicuti declarabo *Casu XVI.*

Aphorismus IX. Si quis adultum homi- 265
nem Hebræum, Turcam, &c. ac sensibus captum reperiat, memor sit Canonis *Parvuli. 4. De consecrat. distinct. 4.* ita statuentis: *Ægrotantes, qui loqui nequeunt, baptizentur, si pro iis quispiam respondeat.* Adeóque si vel unicus, vel unica testatur, illum, cùm esset sensibus integris, petiisse Baptismum, impertiatur illum ipsi. Impertiatur & filiolo Judæi constituto in extremis, quamvis reluctante patre, & matre. Infrà *Casu XI.* Sed de Judæo vide mirificum Casum apud Caramuelem *in Theol. Fundament. num.* 1041. quem describo *in Alphab. Confessar. num.* 594.

Aphorismus X. Sacerdos conspicatus Tur- 266
cam à Turcis Transilvaniam tenentibus, vel Tartarum à Tartaris pro Polonia militantibus duci ad suspendium, habénsque spem efficiendi cum ipso aliquid boni, imitetur hunc

Casum Japonicum.

Beatus Paulus Michi Societatis Iesu Re- 267
ligiosus relatus ab Vrbano VIII. in censum SS. Martyrum, necdum Sacerdos cernens in sua patria Japonia hominem facinorosum educi ad locum supplicii, penetravit per medios Satellites ad miserum hominem, támque ferventer, & aptè disseruit de fide Christiana, ut hic professus, se velle Christianum mori, fuerit ab eodem Paulo dissimulanter aquâ

ex-

expressâ è strophiolo baptizatus, translatúsque in sedes ethereas. Discursum de hoc casu lege *Tract. præcedente n.*177.

268 Aphorismus XI. Sed & contingit non rarissima occasio practicandi alterutram è resolutionibus, quas Doctores duo dant circa similes

Casui Viennensi.

269 *IUdæus quidam in carcerem propter scelera raptus, séque postmodum Christianum velle fieri fingens, suscepit Baptismum in carcere, atque sacram hostiam, quam ore impiissimè retentam exemerat ex ore, digresso Sacerdote projecit in latrinam. Nonne satius fuisset, differre Baptismum ad ipsummet locum, & pedem patibuli?*

Fuisset sanè judice nostro Quintanadvenâ, qui *Singul. Tr.* 1. *sing.* 23 testatur, se semper ita suasisse, semper ita suasurum, & reipsa semel id fecisse cum aliquo Saraceno. Adfert hanc causam, tum quòd tales homines in infidelitate, crassâ ignorantiâ, peccatis enutriti facilè relabantur in unum; aut plura peccata mortalia, quibus expiandis non prodest Baptismus ante susceptus; tum quòd Baptismus omni culpâ, & pœnâ liberet, ac proinde, si statim post Baptismum vita eripiatur tali homini, securiùs, citiúsque perveniat ad cœlestem patriam.

270 At verò Joannes Sanchez *in Selectis Disp.* 40. contendit multis, magis expedire, ut vel pridie, vel ipso die mortis, aliquot tamen horis antè, fiant oves Christi per lavacrum, ut possint carnibus agni immaculati pasci, & roborari ad mortem, augerique meritum. Id ego etiam judico faciendum, quia puto, esse conforme moribus nostræ Germaniæ; addo etiam cum eodem Quintanadvenâ, si fortè contingeret, ut aliquis Judæus, aut Turca abjuraret errores ad pedem patibuli; adhibendas esse Cæremonias omnes, omnes exorcismos, &, si quo casu supplicium differretur ad duas horas, talem muniendum sacro viatico, imò etiam si solùm unâ; ut alibi probavi auctoritate.

271 Aphorismus XII. Parochus ne sit multùm sollicitus de patrinis, aut sexu baptizandi in articulo mortis; nam neque patrinos esse id temporis necessarios, ostendemus *Casu XVII.* & errorem in sexu esse exigui momenti, intelliges ex *Casu XII.*

Aphorismus XIII. Caveat, ne idcircò sit lentior in peragendis substantialibus, quòd fortè censeat, esse probabilem opinionem nonnullorum gravium Theologorum ex antiquis; & ipsius adeò S. Thomæ *in* 4. *d.* 3. *q.* 2. *ad* 4. qui existimârunt; modò minister bonâ fide cœperit suum ministerium essentiale, seu ablutionem, & pronuntiationem formulæ, nihil obesse saluti baptizandi, licèt moriatur iste nondum nominatâ secundâ, aut tertiâ personâ Trinitatis. Nec enim suppetit sufficiens ratio dicendi, suppleri à Deo defectum Baptismi, multò minùs cogitandi, talem Baptismum haberi à Deo pro integro: nam Florentinum Concilium in Decreto Eugenii verbis relatis *Casu I.* nimis claré definivit, non confici Sacramentum sine forma; quam deinde variam pro variis Sacramentis expressit. Vide Sotum *in* 4. *dist.* 1. *quæst.* 5. *art.* 8. Henriquez *L.* 2. *cap* 11. Bellarminum *Lib.* 2. *De bapt. cap.* 3. ac Dicastillo *disp.* 1. *dub.* 6 *num.* 192. ubi exprimit, talem non esse sacrâ glebâ donandum. Si tamen nequiret negari sepultura sine gravi offensa, murmurationéque parentum; parochus posset condescendere ipsis nixus auctoritate S. Thomæ, aliorúmque, quos citat, sequitúrque Silvester *verb. Baptismus* 2. *q.* 5. Vide dicenda *n.* 654. & huc applica.

Denique quia in hoc toto Casu, seu capite, fuit mihi sermo de Baptismo moriturientium, 272 singulariter infantium, placet memorare hîc, quod certissimis testibus, atque exemplis compertum est, infantes; qui mortui eduntur in lucem, consuesse deferri itinere quatuor, sex; octo dierum in Lotharingiam, ad urbem, cui nomen *Mirecourt*, atque ad imaginem Virginis Deiparæ, quæ magnâ veneratione in Ecclesia Reverendorum Patrum Franciscanorum colitur, & ad quam, post missæ Sacrificium, aliásque consuetas preces, parvuli illi edunt non rarò talia vitæ indicia, ut sæpe nemo dubitet, quin verè sint animâ prædìti, eámque ob rem tinguntur aquâ baptismali, ac paulò post fiunt omnis sensûs, motûs; alterationis expertes, evolántque ad superos. Vidi ego duo authentica instrumenta, testantia ejusmodi (inter cætera plurima) mirificum reditum ad vitam, emigrationémque ex illâ. Vnum illorum instrumentorum habui in manibus circa Annum 1659. de infante Rheinfeldensi. Alterius, signati manu G. Geuuier Notarii Apostolici, copiam habui die 3. Decembris; Anno 1666. quo hæc pro altera editione scribebam; de Filiolo Excellentissimi Domini Joannis Comitis de Montfort, accolæ nostri Lacûs Acroniani, *qui infantulus expers sensûs, & vita editiùs in lucem, delatus fuit (perurgente Illustrissima Domina Matre) in Mirecourt, spatio dierum octo, atque die 5. Septembris Anni, ut dixi, Millesimi, sexcentesimi, sexagesimi sexti; sub horam septimam matutinam, deportatus ad imaginem Magnæ Dei Matris, post Liturgiam, atque alias preces consuetas ab iisdem Patribus Chordigeris peractas in eum finem, ut intercessione Gloriosæ Virginis infans restitueretur vitæ tantisper, quoad posset per aquam baptismalem*

malem regenerari cælo, cœpit sanguine manare in umbilico, & cruribus, roseo colore tingi in vultu priùs pallido, atque insuper perfundi guttis aqueis instar sudoris. Quibus curiosè conspectis tum ab aliis, tum a chirurgo, judicatum fuit, infantem illum verè vivere, ideòque adhibitis etiam patrinis, & quidem duobus viris; duabusque fœminis, tinctus fuit ab ordinaria, probéque probata obstetrice undis salutiferis, atque destinatus, ut inhumaretur in Monasterio Patrum Franciscanorum. Hæc ex illo Gallico instrumento huc transtuli. Addens, fuisse etiam sub Annum 1650. similia circa mortuos sine Baptismo infantes patrata ad statuam Beatissimæ Virginis in Brauneck, celebri oppido Tiroleos, in qua tunc degebam.

273 Supparia his ipsis hodiéque peragi in ædicula Lauretana ad Bruntrutum, urbem illustrem ordinariâ residentiâ Reverendissimorum, & Celsissimorum Principum, Episcoporũ Basileensium didici abhinc tres hebdomadas à duobus fide dignissimis viris, altero Sacerdote, altero laico. Non me fugit, fuisse à multis sapientibus viris dubitatum, an ejusmodi infantuli essent ritu Christiano abluendi, eò quòd indicia vitæ (inter quæ nonnunquam in Brauneck est excrementorum ejectio per alvum) incurrentia in oculos spectantium, viderentur esse potiùs præstigiæ, fascinatióque oculorum, quàm verus, vitalis, miraculosúsque motus, vera vitalis actio, alteratióque. Denique tamen sæpissime repetita prodigia sustulerunt omnem ferè dubitationem, præsertim in Mirecourt; idcirco judico omnino, posse hîc, & debere tingi sacro latice saltem sub conditione.

Porrò quia fui in priùs nominato oppido Bruntruto novennium commoratus, & Anno 1625. quo inde ad hoc ipsum Collegium Constantiense missus sum à superioribus, ne vestigium quidem illius Sacelli Lauretani extabat, incessit me singularis, hisce jam scriptis, cupido comperiendi rationem, indubitatámque certitudinem rei, quam memoravi de infantibus illius loci. Quare dedi die 15 Januarii Anno 1667. literas ad R. P. Jacobum Reiff Collegii Bruntrutani Rectorem, ad quas ipse respondit die 7. Februarii hisce formalibus: *Inquisivi fundamentaliter de Infantibus mortuis sine Baptismo, qui exponuntur in sacello nostro Lauretano, etiam me ad aram faciente, & semel, iterúmque inspiciente, quique quandoque ad vitam redire creduntur. Admodum R. D. Decanus Iobelot Parochus noster, & Sacelli illius supremus Inspector, sicut & æditumus (sive, ut Bruntrutani loquuntur,* lo brouder de Lorette) *homo senex, & maturus concorditer asseruerunt, nullum unquam infantem mortuum in sacello positum edidisse vel vocem, sive ploratum humanum, atque infantilem, vel manus, aut pedes movisse, attraxisséque ita, ut evidenter revixisse censeretur, sed tantùm fuisse animadversum, quòd tales parvuli aliquantulum moverint pupillam oculi, aut labiola, aut ex naribus aliquid halitûs emiserint, quæ signa quando deprehenduntur, ipsis potestas conceditur, ejusmodi infantulos sub conditione baptizare. Hæc, nec plura comperire potui.*

Ita ille R. P. Rector, testis utique major omni exceptione.

APPENDIX. I.

QVia concors Theologorum sententia fert, posse, imò debere animæ in extrema necessitate spirituali constitutæ adhiberi omnia probabiliter profutura media, saltem si hæc gravia non sint, in ejusmodi autem necessitate constitutæ sunt vel maximè animæ corporis vinculis exsolutæ ante susceptionem Baptismi fluminis, flaminis, sanguinis, ostendimus verò in postrema parte hujus *Casûs Octavi,* Baptismum fluminis probabiliter iis prodesse, si subministretur in Ecclesia Lauretana juxta Bruntrutum, quò major fides habeatur dictis, exhibeo in hac quoque quinta recusione hujus Tractatûs, testimonium particularis eventûs, qui in ea contigit mense Octobri Anni 1659. aliorúmque plurium indeterminatè. a

Datum his verbis.

DE circumstantiis, quæ circa infantis Baptismum acciderunt, per testes oculatos in præsentia aliquorum etiam Sacerdotum, Domini Henrici Guesnin, Domini Melchioris Li Peure certiores facti affirmamus, testamur, servatam esse legitimam Baptismi formam, signáque satis apparentia vitæ fuisse: manâsse sanguine: sudâsse: colorem mutâsse, &c. Præstito juramento affirmârunt circumstantes: Sanguinis vestigia etiamnum in linteis apparent. Quapropter volui hæc pauca scribere, ut latori harum Casparo Schuarz purior fides habeatur. Non labitur mensis, quin aliqui in hoc nostro Sacello Lauretano mortui nati infantes baptizentur, datis priùs variis signis. Datum Bruntruti 20. Octobris, Anni 1659.

Ioannes Erhardus Mathiat, Presbyter.

Henricus Guesnin, Presbyter.

Circa hoc testimonium notanda sunt sequentia, I. Esse descriptum ex ipsomet chirographo Reverendi D. Mathiat, quod ego habui in manibus die 13. Oct. Anni 1670. II. Illum infantem fuisse filium Clarissimi D. Ioan- b

Joannis Leonardi Kleinbrot, Administratoris Oeningani pro Reverendiss. & Illustriss. Principe, & Episcopo Constantiensi, qui dictum Casparum Schuarz ablegârat cum suo exanimi infante, in oppidum Mirecourt, de quo hoc ipso *Cas.* 8. *num.* 272. sed ex itinere fuit ab aliqua nobili Matrona deductus Buntrutum III. Reverendiss. D. Vicarium Generalem Constantiensem, viso illo testimonio, quod suprà descripsi, expressè permisisse, ut ille puerulus humaretur loco sacro; fuisse autem tumulatum vigesimo tertio die à nativitate, & tamen non modò permansisse usque ad sepulturam prorsus incorruptum, omnique ingrato odore liberum, sed etiam ejus labiola fuisse rosea, sicuti mihi audientibus aliis, plusquam duodecim Religiosis ac sæcularibus, asseverantissimè, & perægre lachrymas continens dixit parens infantuli, omni fide dignissimus.

c Ex quibus omnibus junctis toti relationi, quam legere est à *cit. n.* 272. *& seqq.* deduco, parentes ejusmodi infantium mortuorum sine Baptismo, obligari in conscientia, ut confugiant ad tale salutis remedium, saltem si non distent nisi itinere bidui, aut tridui ab uno trium locorum suprà nominatorum. Ratio est, quam tetigi superiùs, quòd videlicet quilibet, & maximè genitores, teneantur procurare salutis remedia constitutis in extrema necessitate, si ea remedia sint, & non valde difficilia & probabiliter profutura, certò autem non obfutura; nec faciunt Theologi hac in re discrimen inter remedia naturalia, aut supernaturalia, cùm non suppetat sufficiens ratio statuendi tale discrimen. Ad iter octo, vel decem dierum; nollem quemquam obligare, cùm non videatur esse tanta difficultas subeunda propter remedium valde incertum, sicut est istud, & ideo quidem, quòd fortè neque omnes, qui deferuntur ad ea loca, edant ulla etiam dubia signa vitæ, neque sit omnino exploratum, ea, quæ superiùs expressi, provenire ex aliqua vitali actione animæ. Omnia proficisci, vel ab aliqua sympathia, antipathiâve inter loca, in quibus hæc patrantur, & tenella corpuscula, cum quibus patrantur, non credo, cùm à se invicem distent duo ex his tribus locis spatio facilè duodecim dierum, sicuti, & differunt materiæ, quibus constant. Esse meram imposturam malorum hominum, nemo prudens credet. Ergo est opus vel Diabolicum, vel Divinum; atqui in dubio, utrùm aliquid procedat à Diabolo, an à Deo, præsumendum est provenire à Deo, si videlicet ille eventus accidat sine ministerio hominis, si autem cum ministerio, censet Sanch. *in Summa L.* 2. *c.* 5. *n.* 48. d esse adscribendum Cacodæmoni. Equidem perdifficile mihi videtur, damnare summæ inscientiæ, oscitantiæ, aut philadoxiæ omnes Dominos Ordinarios eorum trium locorum, tolerantes hanc tam diuturnam consuetudinem; tot Parochos, Capellanósque studiosè cooperantes huic negotio, ac Baptismo, si is superstitiosus, atque ab avernali genio introductus est, & introductus, continuatúsque post tot preces, tot missæ Sacrificia ab optimæ notæ Sacerdotibus, (atque ordinariè in Mirecourt ab ipsismet Patribus Chordigeris, ut retuli *in hoc Cas.* 8. *nu.* 272.) oblata Deo, ad exorandam divinam Majestatem, ut intercessione suæ Matris reducat in corpuscula sua illas animas, eásque tantisper saltem in eis detineat, quoad animula edat signum suæ præsentiæ, restauratæque divinitus unionis cum innocentissimo socio.

APPENDIX II.

Credibilitatem de revocatis ad vitam, brevem quidem, sufficientem tamen recipiendo Baptismo infantulis, de quibus in præcedente Appendice, augebit sequens

Multiplex prodigium Brasilum.

A *Abacui Christianæ gentis odio innatam* e *veritatem acuente, antequam inirent prælium* (cum Brasilis catechumenis, ducem certaminis, & Victoriæ vatem habentibus Patrem Almeidam) *multos, in quos fortè incurrerant, pueros sagittis confoderant, & illorum cadavera per agros strata feris, avibúsque vorandareliquerant. Affecit ea miserorum cædes gravi dolore Joannem, illâ potissimùm ratione, quòd sacri Baptismi expertes decesserant certæ damnationi obnoxii. Ergò, cælesti haud dubiè instinctu motus, se dedit in preces: nec priùs ab illis destitit, quàm intellexerit, fore, ut omnes ad vitam salutis æternæ obtinendæ causâ revocarentur. Hac concepta fiducia, singulorum in brachia defunctorum corpora accipit, & ad se colligit arctiùs; mox pectori appressa infuso fovet spiritu. Mirum visu, dictúque! omnes ad vitam mortui continuò redierunt, eatenus tamen, quoad sacro abluti fonte, & candida innocentiæ veste induti ad beatam vitam, ex ipso penè lustralis undæ regenerantis utero pervolârunt. Hæc à pluribus, & idoneis testibus Sacramento adactis, literis prodiderunt Brasilicæ Provinciæ Socii, de quorum fide dubitare nefas esset. Non alia res magis Joannem apud fideles, Ethnicósque reddidit famâ illustrem, effecítque, ut Carigii illius moti consiliis patrias desererent sedes, & in proximam Lusitanorum coloniam confestim iter arriperent.*

Re-

Repræsentavi verba nostri P. Antonii de Macedo, quibus *Lib. 1. cap. 7.* Vitæ nostri P. Joannis de Almeida, editæ Romæ Anno 1671. cum Approbatione Vicesgerentis & Magistri sacri Palatii, atque illustrissimæ magnitudine multitudinéque omne genus miraculorum patratorum ab eodem Patre in Americæ notissima, barbarissimáque Provincia Brasila.

BAPTIZANS MONSTRUM.

CASVS. IX.

Verè monstrosus.

SVMMARIVM.

Monstrum pueri ab umbilico, & sursum divisi. 274.
Quomodo baptizandum? 275.
Casus de monstro simili in Francia, & resolutio Scoti. 276.
Quid faciendum, si duo corda ex indicio quodam deprehendi possint? 277.
Regia proles nata anserino capite. 278.
Casus impuberis incarcerati ob crimen bestialitatis. Ibid.
Quo supplicio afficiendus? Ibid.
An cremandum brutum, cum quo peccavit? Ibid.
Num pro vero homine habendum monstrum à viro, & fœmina natum, capite ferino, membris tamen reliquis humanis? Ibid.
An liceat occidere bestiam, cum qua congressus est homo? Ibid.
An liceat extremo supplicio afficere mulierem ex bestia gravidam? Ibid.
Horrificum monstrum ex nobilibus parentibus natum. 279.
An fuerit habendum pro homine, vel bestia? 280.
Si dubium sit, an fœtus ejusmodi informetur animâ humanâ, & utrùm vivat, nec ne, baptizandus est sub conditione. 281.
Dubium non est, si constet, esse satyrum, natum scilicet ex muliere, & fera. Ibid.
Si non sit periculum in mora, consulendi medici, vel alii homines prudentes. 282.
Puer quadrimanus &c. natus olim ex ancilla Romæ. 283.
An, si talis nostrâ ætate nasceretur, baptizandus esset instar unius? Ibid.
Quid de monstris, in quibus non apparet sexus? 284.
Infans natus sine capite, & baptizatus. 285.
Alius natus sine superiore parte cranii. Ibid.

274 *IUdea castello nomine Emmaus temporibus Theodosii senioris natus est puer perfectus, ab umbilico, & sursum divisus, ita ut haberet duo pectora, duo capita, & unumquodque propriè sensus, altero quidem edente, altero dormiente, altero vigilante; quanquam etiam simul dormirent, luderent ad alterutrum, & flerent invicem etiam rixando. Vixerunt annis ferè duobus, capite uno extincto, alterum vix supervixit diebus quatuor.*

Ita ex Sigeberto *in Chron.* atque Vincentio *in Speculo* testatur Majolus *in diebus canicularibus colloquio 2.* non malè conjiciens, hoc monstrum fuisse illud ipsum, quod suâ memoriâ vixisse, asserit omni fide dignissimus Augustinus *Lib. 16. De Civit. Dei cap. 18.* nam, & ferè omnia exprimit, quæ Sigebertus, & ætate Theodosii vixisse Augustinum, nôrunt omnes, qui Augustinum ab Ambrosio ad Baptismum, Theodosium ab eodem Ambrosio ad pœnitentiam adductum fuisse, non ignorant.

Quæres *igitur de hoc monstro hominis, quomodo fuerit baptizandum?* 275

Resp. Quandoquidem tanta distinctio, multiplicatióque partium principalium, diversitásque operationum demonstrabat, fuisse duas animas rationales in eo monstro, debuerunt singula capita seorsim baptizari, adeóque iterari tota forma, ut deduces ex responso ad sequentem.

Casum etiam monstrosum.

Ponitur, in Francia fuisse monstrum habens duo capita, quorum unum expressit nolle de eo, de quo aliud expressit velle. Unum enim noluit continere, & sobriè vivere, & aliud (noluit) *lascivire, & epulari, & cùm unum per os suum excederet, reliquum clamabat, se gravari.* 276

Credemus Scoto *in 4. dist. 6. q. 2. memb. 4.* utenti verbis, quæ retuli, inferentique ex his solis circumstantiis, illud monstrum instructum fuisse duabus animabus, ac proinde utrumque caput abluendum fuisse geminando formam baptismalem.

At quid agendum erat primis diebus ortûs, cùm non appareret illa contrarietas voluntatum, cui innititur responsio Scoti? 277

Resp. Si aliquo signo potuit deprehendi vel à medico, vel ab alio sagace viro, illud monstrum habuisse duplex cor, potuit censeri fuisse duplex suppositum, seu duos homines. Comitolus *Lib. 1. Resp. moral. q. 8. nu. 2.* At verò fuit habendum pro uno homine, si non apparuit nisi unum cor. Comitolus *ibid.* Laymannus tamen *Lib. 5. Tract. 2. cap. 6. in fin.* censet meritò, fuisse differendum Baptismum, donec crescente ætate apparerent majora indicia unitatis, vel pluralitatis, si tamen esset in mora periculum, debuisse unum caput absolutè, alterum sub conditione baptizari; quod etiam vi-

video placuisse Cardinali Toleto *in Summa L. 2. cap. 21.* mihíque magis probatur, cùm non sit sine conditione ministrandus Baptismus in dubio, est autem hic dubium, utrùm sit duplex homo.

278 Quæres rursum; *An, & quomodo tingendum fuerit illud monstrum. quod exhibet hic*

Casus Tragicus?

R*obertus Gallorum Rex propinquam sibi copulavit uxorem, ex qua suscepit filium, anserinum per omnia collum, & caput habentem, quos (virum, & uxorem) omnes ferè Galliarum Episcopi communi simul excommunicavêre sententiâ.*

Testis hujus tragici, (quia in ultionem parentum,) partûs est S. Petrus Damiani *Libello de miracul.* Opinor autem cum Comitolo *cit. lib.* 1. ubi disserit de monstro sui temporis habente omnia prorsus humana membra, præter caput, quod erat ferinum, tale monstrum fuisse habendum pro vero homine, cùm vir ex muliere non generet bestiam; & reliqua corporis constitutio satis indicet, illud corpus fuisse vegetatum corde humano, quod principatum tenet inter partes hominis, sicut adversùs medicos docent Aristotelici. Consentit Bonacina *Disp. 2. de Sacram. q. 2. punct. 6. n. 3.* absolutè pronuntians, quod nascitur ex semine virili, habendum pro homine. Et quia incidi in hanc doctrinam Bonacinæ, resolvo breviter quæstionem propositam mihi nuper (occasione lamentabili) à viro docto; an scilicet sit fas, mactare bestiam, cum qua nefandum crimen patravit quispiam? Ac respondeo *affirmativè*, non solùm quando nondum advenit tempus, quo posset animari fœtus, aut jam est evolutum illud, quo jam peperisse debuisset bestia, si verè concepisset ex nefando illo congressu, sed etiam quando non nisi quatuor, sex, octo menses à congressu transierunt. Ratio est 1. Quia judices seculares consueverunt tales bestias cremare unà cum reo bestialitatis, ídque sine cura, ut reor, multúmne, an parum temporis fluxerit à turpi commercio; nec Magistratus Ecclesiasticus, quantum scio, corripit, ut certò deberet, si illicitus est, hunc morem. 2. Multò rarissimè fit, ut ejusmodi pecudes concipiant ex semine virili; cùm enim compertum sit, esse à non omnino paucissimis patratum hoc crimen, est tamen vel omnino, vel ferè inauditum, quòd sit inde progenitus homo. Quòd si loquamur de Satyris, illis, inquam, quos parit mulier ex coitu cum bestia, clarum est, posse hujusmodi mulierem affici extremo supplicio, etiam dum uterum gerit, quia quod ex muliere, & bestia nascitur, non descendit ex Adamo. Bonacina referendus *n. 281.* seu non est homo.

Dictis hîc de nefando congressu hominis cum bestia, déque bestiæ etsi forsan imprægnatæ consueta combustione, jungo, propter connexionem materiæ, responsum ad

Hunc miserabilem Casum.

Est in vinculis puer, natus annos undecim, & sex menses, qui uti accusatus, ita fassus est, se (S. H.) congressum esse cum aliquo bruto, & quidem tali modo, ut sine dubio bestialitatis reus foret, si pubertatis annos haberet. Interrogatus ego fui ab ipso Judice, quid de casu isto sentiam?

Respondi primò, brutum pollutum non esse, nec debere cremari propter rationem, quam Vestra Paternitas in Experientiis Tr. 9. Cas. 16. *de impedimento affinitatis à n. 398. attulit. Respondi deinde, puerum illum consequenter non esse reum supplicii quo aliàs condemnantur, qui rei sunt bestialitatis; posse tamen ad futurum terrorem virgis semel, atque iterum cædi. Hærente adhuc Judice, dixi, si placeret, me V. P. consilium petiturum: ambabus quasi manibus, amplexus est is ultimum hoc verbum. Ego adhuc sentio, quod respondi; solùm aliquo modo dubito, an peccaret Judex, si mortis condemnaret talem puerum, existimo enim probabilius, peccaturum, tum quia sunt odia restringenda, tum quia prænobilis D. N. mihi dixit, illum puerum aliqualiter esse fatuum &c.*

Hactenus literæ celebris à doctrina, pietate, zelo Parochi. Ad quas respondi, me assentiri duobus responsis, & opinioni de majore probabilitate. Et quidem quod attinet ad pœnam ordinariam, quæ in Germania nostra, & in pluribus aliis Provinciis, ut refert Farinacius *in Praxi Crimin. p. 5. q. 148. tit. 16. n. 46.* est, ut reus hujus criminis comburatur, prorsus existimo, non posse plecti hunc puerum. Ratio est, quia *c. 1. De delict. puerorum* expressè, & generatim dicitur, *delicta in puerili ætate non videri ita punienda, ut in majoribus.* Unde Tiraquellus *Tr. de pœn. tempor. c. 7. n. 1.* cum plurimis, quos more suo addensat, tum ipse, tum Menoch. *de arbitr. judic. Casu 29. n. 1.* & Barbosa *in c. 1. de delict. puer. n. 5.* sic loquitur: *Ob ætatem tenellam, & florescentem mitiùs quis punitur.*

Accedit, quòd Judex debeat pœnam metiri ex delicto, ita ut secundùm quod excessus exegerit, vindicta procedat. *text. cap. Felicis, De pœn. in 6.* delictum autem hujus pueri non est utique tam grande, seu coram Deo, seu co-

tam hominibus, quàm quod patratum à jam constituto in virili ætate.

Accedit, & regula de odiis restringendis; quam innuit ille D. Parochus, & quæ singulariter applicatur legibus pœnalibus, siquidem istas esse benignius interpretandas, notum est ex *Leg. Interpretatione, ff. De pœn.*

Accedit præterea confirmatio opinionis, quam idem D. Parochus de supplicio mortis non irrogando tenet; est enim multò probabilius, non posse, aut potuisse irrogari, quàm posse, potuisséve, quia Farinacius *loc. cit. n.* 171. testatur, se *in Urbe* (Romæ inquit) *quæ omnium aliarum civitatum magistra reputatur, nunquam vidisse à bonis, & practicis judicibus impuberes non proximos pubertati morte puniri*, & loquitur hic Doctor in specie de crimine Sodomiæ, ferè æquè detestabili, atque est bestialitas. Atqui puer, de quo Casus noster, nondum erat proximus pubertati, siquidem in causa saltem criminali is solus dicitur proximus pubertati, qui non plus quàm sex mensibus distat à pubertate. Expressè Baldus *in L. Excipiuntur, ff. De S. C. Silan.* atque alii apud Joann. Kahl. *in verb. Papill.* 172. Quin Julius Clarus laudatissimus in Theorica, & praxi scriptor, *L. 5 pract. crim. §. fin. q. 60. n. 3.* non solùm scribit: *Nunquam debet pupillus* (id est non proximus pubertati) *pœnâ capitali affici*, pro quocunque delicto, sed ejus pœna debet esse *citra mortem, vel membri mutilationem*, verùm etiam præmiserat *n.* 7. hæc verba testificantia de praxi sapientum, piorúmque judicum: *Nunquam punitur* (pœna capitali) *impubes, nisi sit proximus pubertati.* Memini quidem, fuisse in urbe, in qua tunc morabar, *strangulatos tres fraterculos, quorum major natu nondum attigerat annum decimum ætatis, strangulatos autem propterea, quòd & à matre fuissent cacodæmoni consecrati. artémque magicam edocti, & nonnulla edidissent specimina illius stygiæ artis.* Verùm non reperio ullum Doctorum, qui quidquam scripserit in favorem hujus rigoris, tametsi intelligo, quid simile factum etiam alibi.

Lege omnino P. Christophorum Haunoldum nostrum, his pridem typo vulgatis, editum, *Tom. 6. de Justitia*, seu *2. de Jurisprudentia Judiciaria. Tr. 2. cap. 2. n. 424.* referentem Casum ex parte similem præsenti, & exprimentem, esse certum, quòd tales infantes nequeant ullo gravi supplicio affici ante adeptum usum rationis, ubi etiam addit, ejusmodi maleficos, etsi doli capaces, si tamen nondum pubertatem assecuti sint, non posse ultimo supplicio affici, nisi ex gravissima (qualis revera non apparebat in tribus illis fraterculis) causa, & Principe (si judex superiorem habeat, non habebat autem is Magistratus, de quo nobis sermo) consulto. Docet quoque ex D. Waisenegger, quo loco detinendi videantur id genus pueri. Fortè poterit Parochus, qui hæc leget, suaviter impedire præmaturam necem.

Confirmatur nostra superior responsio auctoritate *C. 1. De delict. puer.* desumpti ex S. Gregorio Papa, ubi clarè indicat Pontifex, peccata carnalia commissa à pueris, non esse (in foro externo, & in ordine ad pœnam capitalem) habenda pro peccatis. Confirmatur & inde, quòd in literis illius præsignis D. Parochi exprimatur illum puerum judicio Domini N. aliqualiter esse fatuum, ego autem novi illum Dominum N. scióque, esse perspicacis judicii, longóque usu rerum capitalium peritum, quare prudentissimè creditur ipsi ferenti tale judicium de eo puero *argum. cap. Fraternitatis, De frig. & malef.*

Quamvis autem Clarus *verb. Sodomia n.* 8. Andr. Gaill. *de pace publ. c.* 14. Farinac. *cit. q.* 148. *n.* 56. velint, ordinariam pœnam infligi, licèt hoc detestabile scelus comissum sit absque seminis immissione, non loquuntur tamen de impuberibus. Ergo dubitandum non est, quin à communi sensu sapientissimorum, eruditissimorum, usúque peritissimorum virorum esset recessurus, qui existimaret, puerum similem illi, de quo est præsens Casus, plecti debere capitali supplicio, aut mutilatione alicujus membri, ut exprimit Clarus *cit. quæst. 6. num.* 3. testans, se vidisse ita pluries servari, ut videlicet abstineretur etiam à mutilatione. Igitur videtur puer ille castigandus esse eo modo, quo Romæ, teste Farinacio *cit. quæst.* 172. *n.* 171. videlicet ferulâ (aut virgis) non publicè, vel à publico justitiæ ministro, sed in carcere à patre, aut consanguineo, vel ab uno è carceris custodibus. Sanè si in pueris rusticanis nondum duodennibus jungatur cum tali ætate aliqua fatuitas, facilè evenire potest, ut hoc scelus committatur ab iis absque culpa, coram Deo mortali, cur ergo mulctentur graviore supplicio?

Brutum, cum quo peccavit, quod attinet, sentio, non esse exurendum. Etsi enim talis combustio decernitur *cap. Mulier.* 15. *q.* 1. non tamen decernatur nisi in casu, quo causa principalis meretur exustionem. Unde Clarus *Lib. 5. §. final. q.* 99. *num.* 8. scribit: *Ubi non esset etiam de homine supplicium sumendum, ego fortè illud non facerem.* Dico ego sine illo *fortè*, non esse faciendam illam exustionem bestiæ; cùm enim ea pecora sint jussa interfici, quia tali flagitio contaminata, indignam refricant facti memoriam, ut loquitur S. August. relatus *cit. cap. Mulier.* hujus autem refricationis periculum nullum, aut perexiguum sit, casu, quo puer fuit castigatus, eo modo, quo, censemus castigandum, videtur cadere ratio legis, adeóque ipsa lex.

Cùm ego brevissimè indicâssem hoc meum de tribus, aut quatuor illis punctis, seu articulis judicium, stetit eo Judex ille, ut postmo-

modum comperi, præterquam quòd mandâsit, puerum illum cædi à carnifice in carcere, sed idcirco, quòd facinus repetivisset correptus à patre, quam circumstantiam ignoraveram ego.

Dictis in hoc *Casu Nono de Monstris* addes utiliter plura ex P. Raynaudo *Lib. de Ecclesia Bicipiti punct. 2.* Nam, & ibi dat, explicátque descriptionem Monstri, & refert varia genera, seu potiùs individua Monstrorum in specie humana. Censet insuper, esse absolutè tunc geminandum Baptismum, quando aliquod corpus est prædítum duplici capite humano.

279 Quæres verò III. *Utrùm humanæ speciei, & capax Baptismi fuisse putandum sit, quod exhibet sequens*

Casus horrificus.

ANno salutis 1544. in Belgiò (licèt non desint, qui scribant: Cracoviæ) in die Conversionis S. Pauli, natus est ex honestis nobilibus parentibus infans tetro admodum, & horribili aspectu, flammeis oculis, & radiantibus, ore, naribúsque bovinis, & vehementer in cornu figuram exsertis, ac prominentibus; dorso pilis caninis hispido, simiarum faciebus in pectore extantibus, quà mammarum locus; oculis felium subtus umbilicum affixis, horrendis, ac minacibus canum capitibus ad utrumque cubitum; figura pedum cygni; cauda sursum reflexa, & recurva longitudine ulnæ dimidiæ erat. Hic talis partus in lucem editus dicitur quatuor horas vixisse; ac tandem expirâsse, his emissis vocibus: Vigilate: Dominus Deus vester adventat.

Verba P. Georgii Stengelii *Lib. de Monstris cap. 8. §. 10.* sum admensus, fidem eis facientibus Wolfio, Pecero, Minstero, quos nominat.

Ad quæstionem circa hoc monstrum pro-
280 positam respondeo, non suppetere sufficientes rationes, ob quas pronuntiemus, fuisse hominem: nec ob quas nobis planè persuadeamus, fuisse bestiam; quandoquidem non videtur posse bestia gigni ex semine merè humano; & è diverso non videtur anima rationalis informare posse membra tam diversorum (in speciem) brutorum. Itaque puto, non fuisse baptizandum sine conditione, si priusquam extingueretur, edidit signum mortis proximæ.

281 Et generatim observet parochus, quando minimum dubium occurrit, utrùm fœtus monstrosus vivat animâ humanâ, necne? Baptismum esse impertiendum ipsi sub conditione; & quidem impertiendum, etiamsi dubium sit, utrùm vivat, an mortuus sit: etenim *Casu XIII.* ostendemus; generatim in dubio esse dandum Baptismum; nam & timere debemus, *ne, dum speciem quandam cautionis tenemus, damnum regenerandarum incidamus animarum*, inquit *S. Leo Epist. 37. c. 1.* & Trajanus Imperator *in Leg. Absentem. ff. De pœnis: Satius esse*, inquit, *impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnare*; proportionaliter dico, esse sanctius, sub conditione baptizare decem incapaces Baptismi, quàm unum capacem negligi. Porrò dubium de incapacitate non erit, si constet, esse satyrum, seu natum ex muliere, & fera, quia talis non descendit ex Adamo; inquit Bonacina *de Sacram. Disp. 2. q. 2. punct. 6. n. 3.*

Quòd si non sit in mora periculum, consulat parochus prudentiores, & doctiores, præsertim medicos, quorum est, judicare de hac re potiùs, quàm Theologi. Navarrus *L. 3. Consil. de Bap. Consil. 3.* Legat quoque Laymanum *in cit. cap. 6.* fortè etiam ex hoc Alphabeto plus in hanc rem discet, quàm nôrint Alphabetarii, & inter reliqua responsionem ad eventum similem huic 282

Casui antiquo.

SErvio Fulvio, & Pisone Coss. Romæ puer ex ancilla natus est quadrupes, quadrimanus, oculis quatuor, auribus totidem, naturâ virili duplex. 283

Ita memoriæ prodidit Orosius *Lib. 5.* qui si interrogatus fuisset, an id genus monstri, si quod in hac ultima mundi ætate gigneretur, baptizandum esset instar unius, an duorum, sine hæsitatione respondisset, nec hominem sine corde, & capite vivere, nec unum cor, unum caput duabus animabus informari posse, ac proinde non nisi unum unicum hominem fuisse in, aut cum tot membris.

De alio monstro mirabili fiet mentio sequenti *n. 303.* 284

Sed, & *Casu XII.* solvam dubium de monstris, in quibus non apparet sexus. Ne tamen putes, tam multa exempla monstrorum hîc recenseri solùm ad chartam implendam, proponam substantiam, & resolutionem.

Casus recentis.

ANnis abhinc 23. natus est in hac Constantiensi diœcesi infans sine ullo planè capite, at non sine oculis insitis hinc inde humeris, at post consultationem ablutus est undâ lustricâ, an rectè? 285

Resp. Rectissimè, quia reliqua membra corporis sufficienter ostendebant, illud monstrum fuisse præditum animâ rationali. Unde etiam Comitolus, ut refert ipse *Lib. 1. Resp. moral.*

q. 8. consultus, an baptizandus esset, qui id temporis natus erat sine capite, respondit, baptizandum. Cæterùm cùm Joannes Jacobus WepferusSchaffhusianæ ReipublicæPhysicus, laude theoriæ simul, & praxeos clarus, incidisset in Casum illum Constantiensem, dedit adme literas humanitatis plenas,quibus avebat cognoscere, cùm puer ille fuerit acephalus, ubi locorum extiterit os, per quod necessariò vitali aurâ vescentes spiritum ducunt? An ergo penitus defuerit caput? An verò aliquid capiti, vel cerebro analogum alibi in trunco comparuerit? Ubi instrumenta ad vitales, & animatas actiones requisita parari potuerint? Acceptis hisce literis proposui has quæstiones ipsi Domino Capellano Cathedrali, ex quo cognoveram ea, quæ recensui initio hujus numeri. At nequiit quidquam respondere, utpote qui non viderat ipse infantem illum, sed eam, quam attuli descriptionem, audierat solùm ex viro honesto, & fide digno, qui fuerat missus ad loci Decanum, interrogatum, an ille acephalus infans esset regenerandus in Christo.

BAPTIZANS INVITUM.

CASUS X.

Crudeliter pius.

SUMMARIUM.

Judeus post Baptismum à Nobili quodam acceptum, ab eodem in Mœno submergitur. 286.
Gravissimè peccavit Nobilis ob multas causas. 287.
An Judeus *verè fuerit baptizatus?* 288.
Quid si solùm finxit, se velle fieri Christianum? Ibid.
Quid si ex solo metu, & quidem injustè incusso consensit? 289. *& seq.*
An requiratur voluntas, seu intentio in baptizando? 291.
Non requiritur in infantibus, & perpetuò amentibus voluntas propria Baptismi. Ibid.
Necessaria tamen ad valorem Baptismi est intentio propria in iis, qui rationis sunt compotes. 292.
Neque sufficit in his voluntas neutra, seu non contraria. 294.
Nec sola intentio ministri, & externa simulatio recipientis. Ibid.
Voluntas requisita non est necessariò actualis, sed sufficit habitualis. 295.
Et quidem in somno, nisi habuerit propositum recipiendi Baptismum in vigilia. 296.
Quænam intentio habitualis sufficiat? 298.
Quid si Baptismum suscipiat, qui nec habet, nec habuit positivam voluntatem suscipiendi, sed solùm interpretativam? 299.
Licitum est, invalidè baptizatos, dormientes rebaptizare. 300.
Amenti, si petiit Baptismum usus lucido intervallo impertiendus est. 301.
An Baptismus conferendus reluctanti, de quo tamen dubitatur, an sit compos rationis? 302.
Infans monstrosus Stetini natus baptizaturo miris modis reluctatur. 303.
Quid si dubium sit, an baptizandus resistat liberè, & adsit, qui testetur, petiisse Baptismum? 306.
Ad licitè, & fructuosè suscipiendum, requiritur in iisdem fides, spes, &c. 308.
In articulo mortis non negandus est Baptismus adulto, licèt tenuissimè instructo in fide. Ibid.
Sufficit attritio ad pœnitentiam requisitam. Ibidem.
Judeus natus parentibus Ethnicis, mutus, & surdus nutibus petit Baptismum. 309.
Qui ei rectè negatur, si deprehenditur, carere notitiâ rerum supernaturalium. Ibid.
Surdi, & muti possunt doceri res supernaturales. Ibid.
An in casu proposito exquirendum erat judicium Episcopi, vel in hujus defectu judicium aliorum? 310.
Quid in ejusmodi casibus agendum? Ibid.
Quid si sint muti, surdi, & cæci simul? 311.
An tales admittendi ad Sacram communionem? Ibid.

286 K*immi Judeum secum inter Francofurtum, & Moguntiam navigantem nobilis quidam aggressus in flumen præcipitat, brachio suspensum tenens in aquis, dixítque ei:* Agnosce Christum pro DEO, aut in profundum te mergo. *Judeus necem sibi imminere videns petit Baptismum, & implorat misericordiam, dicens, se cognoscere Christum pro Messia. Interrogat nobilis: An ex veritate cordis petat Baptismum, affirmat ipse. Accipiens ergo nobilis ille aquam, ejúsque capiti superfundens pronuntiat formam:* Ego te,&c. *postea in profundum impetu eum submergit dicens, se animam mittere Deo, ne fortè, si prolonget ei vitam, Baptismi pæniteat, & diabolus eam possideat. Utique hic actus crudelissimus fuit, & detestandus?*

Crudelissimus, utique fuit hic actus, ut loquitur Jacobus Marchantius *in Resol. pastoral. Tr. 1. de Sacram. c. 1.* illum describens verbis à me descriptis, asserénsque, revera contigisse inter illas duas urbes, adeóque in Mœno, vel Rheno; sed fuit etiam ille ipse actus pius, si consideremus intentionem illius nobilis; hinc meritò à nobis nuncupatur: *Crudeliter pius*, seu si mavis: *Piè crudelis.* Certè nobilis ille admisit crimen homicidii, conjecítque illum Hebræum in præsentissimum discrimen 287

æternæ damnationis, partim ob tentationes cacodæmonis, quibus haud dubiè fuerit impetitus furiosè sub aquis, partim ob defectum doloris supernaturalis de peccatis, ad quem non fuit excitatus ab illo nobili, & sine quo Baptismus nequibat lavare animam, infrà *n.* 308. partim ob rationem mox adferendam.

288 Quæres enim I. *Utrùm ille Kimmi fuerit verè baptizatus, nec ne?*

Resp. Si tantùm fictè suscepit illum Baptismum, seu solùm finxit, se velle fieri Christianum, tum sanè non fuit baptizatus; etenim ad validam susceptionem Baptismatis requiri verum consensum non præcisè in externam illam ablutionem, sed in illam veluti in cæremoniam sacram, ostendam paulò pòst. Sin autem verè consensit in susceptionem Baptismi, tanquam in rem sacram, seu eo modo, quo Christiani volunt consentiri, dubitandum non est de valore.

289 Nec obest, quòd ex solo metu, & quidem extorto per vim injustissimam consenserit in illam ablutionem; dicat autem *Reg. juris 116. in ff. Nihil consensui tam contrarium est, quàm vis, & metus, quem comprobare contra bonos mores est.* Siquidem Regula illa intelligenda est de contractibus humanis, pactis, & votis, quæ inita ex metu iniquo, vel rescindi (si velit passus metum) permittunt leges, vel etiam fuisse nulla à principio declarant, statuúntve; sicuti matrimonia, & professionem ejusmodi reprobant Canones.

290 At verò si loquamur de actibus distinctis à pactis, si neque ex rei natura, neque ex ullius legis dispositione sunt nulli, quia scilicet possunt adhuc esse *simpliciter* voluntarii, etsi *secundùm quid* sint involuntarii. S. Thomas 1. 2. *quæst.* 77. *art.* 6. & 7.

291 Quæres II. *Generatim, an, & qualis voluntas, seu intentio requiratur in baptizando?*

Respond. I. In infantibus, & perpetuò amentibus non requiritur ulla propria voluntas, aut intentio, cupiditásve Baptismi. Ita omnes Catholici, meritò ridentes Lutheranos, qui fingunt; parvulos, dum baptizantur cognoscere, se baptizari, & exercere verum actum fidei. Sed hoc somnium refutatur manifestis argumentis à Bellarmino, Valentia, Tannero, & aliis Theologis hujus sæculi, & superioris. Pulchrè Innocentius III. *c. Majores. De Baptismo & ejus effect.* dicit: *Originale peccatum, quod sine consensu contrahitur, sine consensu per vim remittitur Sacramenti.*

292 Respond. II. Iisdem parvulis non est necessarius consensus ullorum mortalium, adeóque validè baptizaretur parvulus, licèt in toto orbe esset ipse solus cum ministro, & patre invito. Tannerus *Tom. 4. Disp. 4. q. 2. dub. 2. num.* 68. cum communi DD. contra Navarrum suprà *n.* 227.

293 Respond. III. At verò compotes rationis baptizantur invalidè, si careant omni voluntate, intentionéque propria Baptismi. S. Thomas *q.* 68. *art.* 7. atque omnes Scholastici adversùs Cajetanum, ut videre est in Suarez *hîc Disp.* 14. *Sect.* 2. Vasquez *hic Disp.* 157. alliisque; tum quia per Baptismum acquiritur novitas vitæ, est autem valde congruum, ut hæc acquisitio fiat per voluntatem illius, qui eam adipiscitur. S. Thomas *loc. cit.* tum quia Matthæi *ult.* dicitur: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Ubi idcirco præmittitur doctrina fidei, ut homines liberè acceptent Baptismum; tum denique, quia in *cit. cap. Majores* expressè dicitur: *Ille verò* (adultus) *qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti.*

Quare rejiciendus est Cajetanus, dum *in cit. a.* 7. S. Thomæ docuit; ad Baptismum adulti sufficere voluntatem neutram, seu ut non habeat quis voluntatem contrariam, sicuti non habet Judæus, qui, cùm nihil unquam audierit de Baptismo, baptizatur dormiens. Rejicienda quoque Glossa *in cap. Solet. De consecr. dist. 4. & in cit. cap. Majores*, dum primo loco tradit, sufficere intentionem ministri; in secundo sufficere, modò is, qui suscipit, exteriùs ostendat, se eum velle suscipere, etiamsi animo repugnet. 294

Respond. IV. Illa voluntas non est necessariò *actualis*, sed sufficit *habitualis*, adeóque minor, & imperfectior, quàm in ministro. Ita DD. passim. Probatur tum ex eo, quòd nullum habeamus fundamentum requirendi aliam intentionem, tum quia id satis clarè docetur *cit. cap. Majores.* §. *ult.* tum denique, quia minister est causa efficiens, homo baptizandus est causa materialis recipiens actionem causæ efficientis, videmus autem, ad id, ut existat aliquis effectus, seu naturalis, & physicus, seu moralis, & supernaturalis, requiri perfectionem majorem in causa efficiente, quàm in recipiente. 295

Itaque quicunque habuit aliquando propositum suscipiendi Baptismum, si in amentia perpetua baptizetur, validè baptizabitur, modò non retractaverit, seu revocaverit hoc propositum.

At, *quid si ille, de quo paulò antè, baptizetur in somno?* Absolutè dicit Innocentius *loc. cit.* & communiter Theologi, perfectum iri Baptismum. Sed hanc doctrinam censeo ab his DD. restringi ad casum, quo non constat, fuisse voluntatem *implicitam*, vel *explicitam* recipiendi Baptismum in sola vigilia; siquidem Innocentius illud suum responsum, & totum capitulum claudit his verbis. *Tunc ergo characterem imprimit operatio, cùm obicem voluntatis contrariæ non invenerit obsistentem.* 296

Ergo qui Judæum, vel Turcam, præparantem se ad recipiendum Baptismum solenniter die Paschatis baptizaret dormientem sabbato sancto, nihil efficeret? Respond. Nihil; quia inve- 297

niret obicem voluntatis contrariæ. Excipe; nisi ille somnus esset lethargus, & omnino lethalis.

298 Respond. V. Illa quoque *habitualis*, seu *interpretativa* intentio hîc sufficit, quâ quis generatim desiderat, sibi adhibere, vel adhiberi media necessaria salutis. Coninck *in 3. p. q. 64. art. 8. n. 103.* contra Suarez *hîc Disp. 14. Sect. 2.* concedentem de Extrema Unctione; negantem de Baptismo. Sed quia ex una parte certum est, Christum Dominum potuisse ita instituere hoc Sacramentum tam necessarium, ut hæc voluntas sufficeret ad valorem illius; ex altera autem parte nulla ratio, vel auctoritas cogit nos negare, ita instituisse reipsa, idcirco sto datâ responsione.

299 *Quid si autem permittat se baptizari is, qui nec tunc habet, nec habuit unquam positivam voluntatem suscipiendi Baptismum?*

Respond. Hanc *interpretativam* voluntatem haberi à Valentia. & Ledesma apud Tannerum *n. 38.* pro sufficiente; à Vasquez & Suarez apud eundem pro insufficiente; ab ipsomet Tannero pro dubia, & inducente obligationem repetendi Sacramentum sub conditione; quod ultimum ego credo, sicut & secundum propter generalem doctrinam traditam *Tract. præced. sect. 6. n 231.*

300 Inferes autem ex dictis paulò antè, verum esse, quòd sine expressa auctoritate resolvi *Casu VI.* videlicet posse à sacerdote, qui baptizavit aliquos invalidè, eosdem rebaptizari dormientes, aut aliàs ignorantes, quid circa se fiat; etenim *interpretativa* intentio, de qua nos cum Coninck, absque dubitatione locum obtinet in talibus, quamdiu permanent Catholici.

Inferes deinde, quid censendum sit de resolutione, quam Nicolaus Ysambert. *Tom. 2. in 3. part. quæst. 68. disp. 6. a. 2.* dat ad hanc quæstionem: *Quid si adultus, qui nullam prædictarum intentionum* (id est nec actualem; nec virtualem, nec absolutam, nec conditionalem) *habuit, dum esset sanus, si, ubi incidit in grave periculum vitæ, licèt de Baptismo nihil cogitet, nec cogitaverit, nunc existimetur talis, ut, si statum suum, & Baptismum ut hic, & nunc sibi necessarium cognosceret, postularet illum, sit ei sic constituto sufficiens, ut baptizetur, hoc ipso solo sensu interpretativa voluntas?* Arbitror enim hujus auctoris resolutionem *negativam* esse veram, quia reverà potest ejusmodi homo esse ita constitutus, ut nunquam habuerit *virtualem & implicitam* voluntatem Baptismi, secus si *expressè & implicitè* dixisset seriò aliquando in vita: si non possum salvari sine Baptismo; nolo decedere sine illo. Fieri tamen facilè potest, ut illa existimatio fundetur in signis sufficientibus, saltem ad conditionatum Baptismum.

301 Inferes quoque, illos amentes, qui habent lucida intervalla, si petierunt aliquo modo Baptismum, dum fruebantur his intervallis, esse donandos eo, etsi facti sint perpetuò amentes. Escobar *in Summa*, ut ipse alicubi vocat *Moral. Theolog. Tr. 7. exam. 2. cap. 4.* Sicuti est utique impertiendus adultis perpetuò amentibus.

Quæres III. *An sit baptizandus, qui relictâ-tur, attamen de eo dubitatur, utrùm sit compos rationis: nec ne?* 302

Respondeo. Vel est periculum in mora, & utique baptizandus est. Laymannus *Lib. 1. Tr. 1. cap. 5.* Maximè, si parentes infideles, aut fideles consentiant. Tannerus *cit. q. 2 num. 80.* Vel non subest periculum, & differendus est Baptismus, donec ille mitescat; quia videlicet Baptismus non est conferendus sine necessitate, quando dubium est, utrùm non subsit defectus *substantialis*, Tamburinus *in Decal. L. 1. c. 3. §. 7. verb. Baptismus.* Unde patet, quid agendum fuerit in hoc

Casu terrifico.

A *Nno 1554. Stetini natus est infans, cujus vertici capitis insedit massa carnis, imaginem testudinis rufa præ se ferens. In vertice muris instar caudam tulit carnosam, sed albescentem sine pilis. Capite erat Thersitico, extantibus terribiliter oculis. Hic tam notatus infans, cùm portaretur ad Baptismum, mirabili corporis gyratione, horrendis vociferationibus, gestibúsque in hac ætate inauditis, denique dirissimis modis adversatus est baptizaturo, ut ingens omnibus astantibus terror incuteretur. Quid aliud voluit hoc monstrum, quàm cœlum, & orcum inter se pugnare?* 303

Est hic alter Casus, quem propono fide, & phrasi Georgii Stengelii *de monstris cap. 11.* qui ansam præbet, magis declarandi ea, quæ scripsi *num. 302.* ac proinde dictis addo, quando baptizatus repugnat more extraordinario, dispiciendum, utrùm ea repugnantia proficiscatur ab ipso libere, an verò à malo genio, inferente vim linguæ, manibus, pedibus ipsius; sicuti factum fuisse cum infante Stetinensi, judicavit Stengelius; tunc enim nihili facienda est hæc obluctatio; quandoquidem *ex alterius malignitate alteri damnum emergere non debet, Text. Leg. Ex libris, Cod. de acquiren. & retinen. possess.* 304

Fortè autem non malus, sed bonus genius ciivit hosce gestus, motus, clamores; idcirco quòd nollet, puerulum illum baptizari ab eo Prædicante, utpote fortassis commissuro errorem *substantialem*, qui non rarissimus admittitur ab hoc genus hominibus. 305

Sanè minima causa particularis suspicandi quidpiam mali de tali ministro, juncta his moti-

motibus suppeditâsset rationem sufficientem differendi Baptismi in aliud tempus.

306 Porrò Joannes Sanchez *in select. disp. 40. n. 42.* observat post Silvestrum *verb. Baptismus 4. n. 3.* ligandum esse, qui resistit baptizanti, si dubium sit, utrùm resistat libere, & adsit qualiscunque testis, qui dicat, eum petiisse Baptismum, ut præmiserat Sanchez *ibidem n. 29.*

307 Quæres IV. *An, & quæ alia dispositiones præter voluntatem requirantur ab adultis, ad recipiendum Baptismum validè, & licitè?*

Respond. Ad validè, adeóque cum charactere suscipiendum non exigitur ulla alia dispositio, quandoquidem ne quidem fides est necessaria, cùm etiam hæretici baptizentur validè. Trid. Concil. *sess. 7. can. 4. De Bapt.*

308 At verò ad licitam; fructuosámque susceptionem postulatur in iisdem adultis fides, spes, & aliqua pœnitentia de peccatis mortalibus, si quæ commiserunt. Fides quidem, quia *sine fide impossibile est, placere Deò. Hebr. 11.* Non tamen est in articulo mortis negandus Baptismus adulto, licèt sit solùm tenuissimè instructus in fide, & fortè non credat *explicitè* in sanctam Trinitatem. Joannes Sanchez *cit. disp. 40. n. 41.* Spes verò exigitur, *nam salvabit eos, quia speraverunt in eò. Psalm. 36.* Denique pœnitentia, quæ licèt utique non sit necessaria ad obtinendam remissionem peccati Originalis. Vasquez *hîc disp. 158. cap. 1. n. 1.* exigitur tamen ad expiationem peccati mortalis. Tridentin. Concil. *sess. 5. cap. 6.* eáque diversa à voluntate suscipiendi Baptismum. Vasquez cum DD. hujus sæculi communiter; adversùs Cajetanum *hîc q. 88. art. 2.* etenim ait S. Petrus *Actor. 2. Pœnitemini igitur, & baptizetur unusquisque vestrûm.* Tridentina quoque Synodus *cit. cap. 6.* ita expressè loquitur: *Moventur* (justificandi) *adversùs peccata per odium aliquod, & detestationem, hoc est per eam pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet.* Quod quidem odium, & detestatio debet esse actus supernaturalis, adeóque ex motivo supernaturali. Vasquez *loc. cit. cap. 3.* cum communissima opinione adversùs Sotum; & Canum; non tamen necesse est, ut sit, aut bonâ fide existimetur esse contritio; sed sufficit attritio etiam cognita. Vasquez *ibid. cap. 4.* atque alii communiter contra alios apud Tannerum *Disp. 4. q. 2. nu. 52.* Ratio est, quia nec ex rei natura, nec ex Christi institutione adest obligatio eliciendi tunc perfectam contritionem, ergo asseri non debet. Ex quibus inferes, quomodo fuerit resolvendus hic

Casus Indicus.

309 QUidam Indus natus parentibus Ethnicis, *mutus autem, & surdus à nativitate, videns, à quodam Patre Prædicatorum permultos expiari, accessit Patrem, atque nutibus petiit ab eo baptizari; negavit hic ei Baptismum, etiam postquam unum, alterúmve sui Ordinis consuluit, an rectè, & ad imitationem?*

Respond. Rectè, & non rectè. Rectè, si post diligens examen deprehendit, illum Indum non habere ullam notitiam rerum supernaturalium, interim compotem mentis. Non rectè, si comperit, illum fuisse jam ab aliquo ita instructum, ut & Deum agnosceret, & de peccatis doleret, baptismúmque veluti rem quandam sacram, cœlestem, seu divinam recipere vellet. Etenim talia posse edoceri surdum, & mutum, liquet ex disputandis à me *in Alphab. Communic.* seu *Tr. 4. Casu VII.* ubi etiam refero duo testatissima exempla; quibus. ac nominatim illi; quem ibidem nomino Gebhardum, simillima duo producit P. Stengelius *De monstris. Cap. 16. §. 6.* atque addit: (quod ego subjicio in gratiam eorum, qui lectitant Theologiam Moralem Pauli Laymanni, à me alibi meritò singulariter commendatam:) *R. P. Laymannus*, inquit, *vir, in quo pietas cum eruditione conspiraverat*, (parcat Deus manibus illorum, qui tam indignè, ac probrosè In ipsum scripserunt) *fistula ænea incautâ explosione propè aures illius factâ in solemni supplicatione vim audiendi propè omnem amisit. Assiduâ postea oris loquentium observatione didicit, visu percipere, quod non poterat auditu.* Ita R. P. Stengelius, meus in Theologia Magister.

Ut verò ad nostrum Indum redeamus, Casum illum refert Ludovicus Lopez *Instructor. conscient. Part. 1. cap. 12.* subditque, talem non fuisse; nec esse baptizandum sine judicio Episcopi. Et non dubito quidem, quin Reverendi Patres illi judicaverint, egerintque id, quod spectatis tunc præsentibus circumstantiis, agendum erat. Existimo tamen in primis cum Diana, & Moscolo, quem citat *Part. 5. Tr. 6. Resol. 1.* si Episcopus, vel ejus Vicarius procul absit, non esse necesse, in dubio exquirere eorum judicium, sed sufficere, si aliorum. Deinde minimè dubito, quin permulti possint ita dextere instrui, ut satis manifestum sit, eos credere, quæ hîc credenda, facere, quæ hîc facienda sunt, etenim in nostra Germania permulti reperiuntur muti, & surdi à nativitate; qui etiam idonei sunt ad confessionem, & communionem. Vide Coninck *in 3. part. quæst. 68. num. 94.* ubi absolutè tanquam satis probabilem admittit opinionem censentium, tales posse baptizari. 310

311 *At si simul sunt cæci?* Respondet Coninck; tales habendos pro perpetuò amentibus, eò quòd non videantur posse exercere ullum actum liberum, seu bonum, seu malum; consentit Cotonius *celebr. controvers. L. 2. controv. 2. cap. 2.* Qua de causa ego *in Alphab. Communic. cit. Casu VII.* scribam, ejusmodi homines non

non esse admittendos ad sacram Communionem, & in Alphab. *Audientium sacrum n. 30.* negabo, obligari ad Sacrum die festo.

BAPTIZANS INVITIS PARENTIBUS.

CASUS XI.

Judaicus.

SUMMARIUM.

Puella Hebræa, de qua dubitabatur, num esset compos rationis, volens fieri Christiana, ducta est ad domum Catechumenorum, quam tamen parentes petierunt sibi restitui 312.

Adultus etiam invitis parentibus, licitè petit Baptismum, qui & licitè ei confertur 314.

Infantes infidelium non baptizantur licitè, invito utroque parente. 315.

Excipe mortis periculum. 316.

Filii parentum infidelium, & invitorum, non possunt licitè baptizari. 317.

Nisi parentes sint servi, aut mancipia Domini Christiani. 318.

Possunt etiam baptizari Filii nunquam redituri ad parentes. Ibid.

Et quorum alteruter parens est Christianus, aut vult deficere à fide. 319.

Praxis hujus rei apud Germanos. Ibid.

In hac particulari materia potest Princeps derogare potestati Turcorum, si forent inviti 321.

An sacerdos bapizet licitè filios parentum Acatholicorum invitorum, si sint restituendi? 323.

Casus de Colonello Suecico, petente, ut parochus recens editam sibi prolem baptizet. 324.

An, & quale periculum sit apostasia in his? 324.

Et quid in Germania sit in praxin deductum? Ibid.

Excusantur PP. Franciscani impertientes Baptismum filiis Turcarum, id cum minis expetentium. 325.

Quid liceat in dubio, an filius hominis infidelis petens Baptismum sit compos rationis, nec ne? 326.

Responsio ad Casum de puella Hebræa. 328.

Quomodo hic intelligendum Axioma: In dubio melior est conditio possidentis? 329.

Refertur Baptismus prodigiosus puellula Mahometana. Ibid. *in App.*

An fuerit obligatio ministrandi illum Baptismum. Ibid. *Lit. B.*

312 *Longè ab Hebræorum domibus inventa quædam puella, & interrogata de suis parentibus respondit, se parentes habere Hebræos, & velle fieri Christianam. Conductam ergo ad catechumenorum domum, parens petiit, sibi filiam restitui, quæ adhuc sui juris non erat, nec rationis compos ad deliberandum de Religione. Consultus ego tunc fui, & examinavi puellam, nec perfectum rationis usum affirmare potui, nec etiam sufficientem negare. Quoniam verò septennium non compleverat, & de sufficienti rationis usu dubitabatur, dixi Baptismum quidem suspendendum esse, donec cum pleno rationis usu certò constare posset de sufficiente ejus voluntate, interim tamen non debere, nec posse restitui, sed custodiæ causâ retinendam in eadem domo.*

Et verba, & judicium Eminentissimi Cardinalis de Lugo *Respons. moral. Lib. 1. dub. 4. n. 1. & 2.* repræsento, rationes postea indicaturus. 313
Sed priùs generatim

Quæres I. *An, & quatenus fas, aut nefas sit, adultos petentes Baptismum admittere ad illum invitis parentibus?* 314

Resp. *Qui amat patrem, aut matrem plus quàm me, non est me dignus. Matth. 10.* Ergo licitè etiam invitis parentibus, petit filius adultus Baptismum; ergo licitè impertitur petenti. Et ratio alia est, quia in iis, quæ salutē æternā concernunt, est quisque sui juris. S. Thomas 3. *p. q.* 68. *a.* 10. per adultos autem intelliguntur omnes, qui possunt peccare mortaliter. Tannerus *Tom. 4. disp. 4. q. 2. n. 79.* testans, ita sentire omnes.

Quæres II. *Quid de infantibus infidelium sentiendum hac in re?* 315

Resp. Non possunt ii baptizari, invito utroque parente. S. Thomas *cit. a.* 10. & fusiùs 2. 2. *quæst.* 10. *a.* 12. cum omnibus. Ratio à priori est, quia qui se ipsos regere non possunt, jure naturali regendi sunt ab iis, quorum potestati subsunt. Ratio à posteriori est, quia talis Baptismus communiter cederet in probrum Religionis. Cùm enim tales infantes non possint auferri parentibus sine injuria, educabuntur in infidelitate.

Dices: *Quomodo potest fieri, ut potestas parentum extendat se ad impediendam executionem divini præcepti de Baptismo, & salutem animæ alienæ?* Respond. Non impeditur hìc illa executio, quia nec Deus præcipit, infantes baptizari *per se loquendo.* Suprà *Casu 3.* nec impeditur salus cujusquam. Ergo, *si infans periclitetur vitâ, licebit baptizare?* Respond. Non solùm licebit, sed oportebit. Licebit, quia potestas parentum non exporrigitur ad talem eventum. Oportebit, quia quisque tenetur succurrere periclitanti extremè. Suprà *n.* 225. & 227. Consentit D. Reding. *q.* 8. *a.* 1. *Controvers.* 4. *n.* 24. in qua Controversia distinctè declarat totam materiam hujus *Casûs XI.* 316

Etsi parentes infideles sint subditi Principi Chri- 317

Christiano, eorum tamen filii non possunt baptizari ipsis invitis. S. Thomas 2. 2. *q.* 10. *a.* 12. probans, & declarans ex usu antiquissimo Ecclesiæ. Tannerus *disp.* 4. *quæst.* 2. *n.* 81. Nugnus *hic q.* 88. *art.* 10. & cæteri Thomistæ, contra Scotum *in* 4. *disp.* 4. *q.* 9. prolixè dissentientem, cui Tannerus addit Gabrielem, & Eckium. Sed quia ratio Scoti supponit, parentem *Divino* jure obligari ad curandum, baptizari filium adhuc infantem, hoc autem negavimus *implicitè n.* 106. ideo standum sententiâ Thomisticâ.

318 III. Si tamen illi parentes sint servi, seu propriè dicta mancipia Principis, aut Domini Christiani, vera est doctrina Scoti. Ita Suarez *Disp.* 25. *sect.* 6. Vasquez *Disp.* 2. *num.* 91. quia Dominus habet jus à suo mancipio abstrahendi filium, cùm sit etiam Dominus filii. Eadem est ratio, quando parvuli sunt filii Turcarum, contra quos gerimus justum bellum. Laymannus *hic Tr.* 2. *c.* 6. Eadem quoque ratio, quando filii infidelium non sunt ampliùs redituri ad parentes. Iidem DD.

319 IV. Idem dic de filiis, quorum aut alteruter parens est Christianus. Dicastillo *nu.* 86. aut vult deficere à fide, atque à loco Catholico. Etenim filii talium possunt retineri à parocho, ac ritu Catholico baptizari. Laymannus *ibid.* quandoquidem huic incumbit cura talium filiorum, juxta dicta superiùs. Addit Dicastillo *cit. disp.* 2. *n.* 104. posse etiam retineri illos filios, etiamsi sint baptizati, etenim hi sunt *directè* subditi Ecclesiæ. Verùm verissimæ hujus Theologiæ praxim apud Germanos haud permittit Instrumentum Pacis, aliáque pacta inita, ob pacem publicam, de filiis Lutheranorum, & Calvinistarum, non verè (ob defectum materiæ, intentionis &c.) baptizatorum.

320 V. Sufficit, modò seu pater, seu mater consentiat in Baptismum filii, esto repugnet alter. Emmanuel Sa *verb. Baptismus* & alii; etenim *in Theolog. Iuridico-moral. c.* 23. *n.* 21. sufficienter, & quidem ad praxim quotidianam probavi, matri quoque incumbere obligationem educandi Catholicè puerum, nec posse per ullum pactum matrimoniale huic juri renuntiare.

321 VI. Tametsi tutores soleant succedere in officia, juráque parentum juxta Leges varias in Pandectis, & Codice, attamen potest in hac particulari materiâ Baptismi Princeps derogare eorum potestati, adeóque permittere, aut jubere, ut ipsis etiam invitis pupillus baptizetur Catholicè. Dicastillo *loc. cit. n.* 90. contra Azorium *Part.* 1. *lib.* 8. *c.* 25. *q.* 9. & Vasquezium loquentes de tutoribus, sicut de parentibus. Certè omnis potestas tutorum pendet à lege humana, & Princeps quisque est supremus tutor omnium Orphanorum in suo principatu.

322 VII. Meritò refutantur ab omnibus neotericis nobiles illi Theologi, qui judicârunt olim, filios infidelium non solùm *illicitè*, ut concessimus, sed etiam *invalidè* baptizari invitis parentibus. Nullo enim jure seu Evangelico, seu Pontificio probari potest necessitas paterni, vel materni consensûs in validum Baptismum filii, aut filiæ. Sanè erubescendum est hîc sine Lege loqui. §. *Consideremus. Auth. De sem. & trient. collat.* 6.

VIII. Dicastillo *cit. disp.* 2. *dub.* 10. refutat ex instituto Laymannum *Lib.* 5. *Tr.* 2. *cap.* 6. *n.* 12. docentem, filios acatholicorum invitorum posse licitè baptizari à sacerdotibus, licèt sint restituendi parentibus. Ratio illius hæc est, quòd tales exponantur evidenti periculo apostasiæ, ob quam rationem Jura, & Doctores hactenus indicati negant generatim, tunc singulariter fas esse, baptizare parvulos Judæorum, Turcarum &c. Quando post Baptismum restituentur ipsis. Ex quâ refutatione infeies, deliquisse illum, quem exhibet hic 323

Casus militaris.

324 **L***amech Colonellus Suecicus habens stativa in oppido Catholico, petit à Parocho loci, ut hic lustricis aquis perfundat suam prolem recèns editam; nec enim esse in vicinia præconem verbi, qui obeat id officii. Acquiescit petitioni parochus, & judice Dicastillo delinquit mortaliter, judice Laymanno nec venialiter.*

Accedo cum Escobar *Moral. Theolog. Tr.* 7. *exam.* 2. *cap.* 4. huic ultimo judicio à viris piis, & doctis, ut testatur Laymannus, in praxim deducto, ea potissimùm de causa, quòd, cùm ex una parte Baptismus filii patre hæretico nati sit *per se loquendo* maximè licitus sacerdoti Catholico, ex altera verò parte reperiantur in nostra Germania longè plurimi hæretici merè materiales, & vix tertia pars infantium perveniat ad Annos discretionis, sicuti se ex Medicis intellexisse, testatur alicubi P. Jeremias Drexelius, séque etiam intellexisse, ait idem P. Laymannus, propterea censeo, periculum apostasiæ esse tam incertum & indirectum, ut propter hanc incertitudinem non teneatur parochus cedere jure certo, quod habet in talem infantem oblatum sibi à parentibus. Ac proinde tempore Suecici Belli grassantis per Sueviam fuisse non semel factitatum, testatus est mihi scripto quidam Theologiæ Doctor, id temporis fungens officio parochi, approbánsque hanc practicam.

325 IX. Excuso quoque illos Reverendos Patres Franciscanos, qui teste Navarro *in Consiliis Lib.* 3. *De Bapt. consil.* 5. impertiuntur Baptismum filiis Turcarum, id etiam cum minis expetentium tunc, quando illi filii infestantur à malo genio, aut quibusdam morbis, quos ii Turcæ

au-

audierunt, curari Baptismo. At extra periculum ejusmodi, negant Laymannus *cit. nu. 12.* atque alii plures contra Navarrum, fas esse, dare locum tali petitioni. Qui utique dandus non est, quando ille filius Turcæ est jam compos rationis, nec vult desistere à Turcica religione; constat enim, non licere administrare Sacramentum nolenti deserere peccata.

326 Quæres III. *Quid verò liceat, quando dubitatur, utrùm filius hominis infidelis petens Baptismum sit compos rationis, nec ne?*

Respond. Si egressus est primum septennium ætatis, baptiza animosè; quia secundùm multorum DD. persuasionem præsumitur in dubio, adesse jam tunc usum rationis sufficientem. Bonacina *De Sacram. Disp. 2. q. 2. punct. 6. n. 11.* loquens nominatim de hoc casu cum Emmanuele Sa *verb. Baptismus n. 12.* & Dicastillo *cit. disp. 2. n. 77.* contra Henriquez *Lib. 2. c. 5. n. 3.* si attentè legatur. Si verò nondum sit septennis, non est baptizandus invitis parentibus, & extra periculum mortis, quia tunc præsumitur non scire, quid petat. Dicastillo *loc. cit.* & Sa, etiam *loc. cit.* Non tamen displicet judicium existimantium, esse quandoque etiam hîc aliquid audendum pro favore religionis, fidei, atque animæ.

327 Sicut etiam probatur mihi discursus Castropalai *Tr. 29. punct. 7. n. 20.* post Suarez, & alios contra Vasquez *Disp. 155. c. 7.* fusè à Suarezio dissentientem, ostendentis, dari varios casus, quibus possit quidem, non tamen teneatur quis filios infidelium invitorum baptizare.

328 Quæres denique, *Quid respondendum sit ad primum nostrum Casum de filiola Hebræi propositum n. 312.*

Respond. Id ipsum, quod respondit idem Cardinalis de Lugo, approbante tribunali Pontificio, videlicet illam puellam non fuisse restituendam patri invitam, sed detinendam in libera custodia, donec maturior annis tolleret omne dubium, sicuti sustulit ipsa, evalitque bona Christiana.

329 Ratio generalis est, quia spoliatus non est ante omnia restituendus, quando ex restitutione imminet periculum illi, qui restituendus est. *Cap. Literas. De Restitut. spoliat.* imminebat autem illi puellæ mors aut corporis, aut animæ saltem.

330 Ad illud Axioma juris: *In dubio melior est conditio possidentis*: rectè respondet Lugo, intelligendum esse cum addito: *In pari causa.* Nam *Regula 65. in Sexto* ita sonat: *In pari causa, vel delicto melior est conditio possidentis*; non est autem par ratio parentis volentis abstrahere ab æterna salute, & filiæ aspirantis ad illam. Adderet litigiosus Advocatus, Judæum illum non fuisse tunc ampliùs in possessione suæ filiæ, sed hanc vindicâsse se in libertatem per fugam. Quin Tamburinus *in Decal. L. 1. c. 3. §. 7. verb. Baptismus. n. 3.* censet, illam puellam fuisse mox baptizandam, eò quòd in dubio prævalere debeat tam ingens bonum infantis.

Appendicula.

Doctrinam de baptizandis in extremo agone liberis infidelium, quantumvis seu *actualiter*, seu *habitualiter* duntaxat invitorum, probo facto, in quo inter alia eluxescit mirifica, suavissima Dei providentia a

Erga puellam trimulam.

Cum enim P. Henricus Roth Soc. Jesu Sacerdos, Augustâ Vindelicorum oriundus, ex hac nostra Provincia Superioris Germaniæ, repeteret Indias, unde ad nos publicorum negotiorum causâ redierat, sub Annum Christi M. DC. LXVI. atque per unum diem subsisteret in quodam Persidis pago, cum comitibus mercatoribus, à quibus etiam habebatur pro Medico, vocatur à quodam Mahometano, pagi illius inquilino, ut, si posset, filiolam suam triennem morti vicinam sanaret. Ille, etsi non ignarus, consuevisse id loci pro homicida haberi, punirique medicum, si infirmus ejus curæ commissus extinguatur, Deo tamen fisus acquiescit petitioni, Jubit domum, & præter alia adhibet aquam, qua & ritu Christiano tingit moriturientem, atque ita feliciter, ut mox puella cœperit meliùs habere, ut gaudio exultantes parentes miserint ad Patris Henrici hospitium varia esculentorum, fructuúmque genera, cum summa gratiarum actione. Verùm nolens divina bonitas, puellam sacro fonte ablutam inquinari, si adolesceret, spurcitiis Mahometanis, eam ad se vocavit prorsus insperatò, nocte, qua proximè excepit Baptismum.

Ita lego in præclaris elogiis illius Patris, b conscriptis à teste oculato, atque addo in primis, Patrem illum fuisse obligatum facere id, quod fecit, esto, sciverit, se capitis supplicio luiturum id pietatis officium, si vel puella inter ejus manus moreretur, vel resciretur, adhibuisse aquam lustricam. Rationem attuli in hoc 2. *Tr. num. 225. & 227.* Addo deinde, nullis verbis explicari posse singularissimam Providentiam, quâ infinita, & inscrutabilis bonitas Dei fuit usa in hoc fortuito, ut loquar humano more, seu potiùs fortunatissimo eventu, ob quem sit, & verò erit omnipotenti Deo immortalis laus, & gloria.

BA-

BAPTIZANS CUM NOMINE.

CASUS. XII.

Canisianus.

SUMMARIUM.

Parens filiolo sibi nato nomen Petri Canisii volebat imponi in Baptismo, quod facere recusavit Minister Baptismi. 331.

An liceat in Baptismo imponere nomen viri, aut fœminæ in Sanctorum numerum non relatæ? 332. & 333.

An malè egerit Minister, nolens puero dare nomen Petri Canisii? 335.

An expediat, imponere nomina Sanctorum ex antiquo testamento? 336.

Quale nomen dandum infanti, cujus sexus ignoratur? 337. & seqq.

Casus singularis de hac re. Ibid.

Nomen suum quisque per se loquendo *mutare potest* 340.

Leganti prædium Ecclesiæ, si sine liberis decesserit, *si nascatur filius posthumus, sed solùm semestris, aut octomestris, qui statim moriatur, cedit prædium Ecclesiæ.* 341.

An probandum factum sacerdotis, qui patrinis S. Vincentii Ferrariensis de nomine disceptantibus litem diremit, & Vincentium nuncupavit? 342.

Si obstetrix privatim baptizans oblita est nominis, an Jure supplebit parochus? Ibid.

Superstitiosum est, ex nomine pronuntiare de moribus. 343.

Non est ex nomine pronuntiandum de moribus. Ibid.

Licet etiam sortitione imponere nomen. 347.

Fuit olim alius dies pro Baptismo; alius pro nominatione. 350.

331 *Monicâ Annos abhinc circiter 40. trilium laborante ex partu, jam jámque exhalaturâ, ut ajebat obstetrix, animam, maritus ejus Jacobus civis Friburgensis apud Nuithones, in vestibulo hypocausti, in quo uxor cum partu, & morte luctabatur, procidit ingenua, invocat opem Venerabilis Patris Petri Canisii è Societate Jesu, vovétque, si ejus precibus exoratum Numen præstet sospitem uxorem, ac fœtum, hícque sit masculus, se curaturum, ei in Baptismo imponi nomen, & cognomen Petri Canisii. Vix ediderat votum, cùm uxor edit fœtum masculum, quem cùm patrinus volente patre vellet nuncupari à ministro Baptismi Petrum Canisium, renuit hic, causatus esse contra morem diœcesanum, ut cognomen hominis non relati in catalogum Sanctorum imponatur abluendo unda salutari. Quare insignivit illum nomine solo Petri. Parens tamen uterque, ac deinde tota vicinia illum non nisi Petrum Canisium vocitabat. An imitandum exemplum illius Reverendi Domini? An standum ejus ratione?*

Narro rem meis verbis, auditam persæpe meis auribus, visam quodammodo meis oculis, nam & mater, paterque pridem vitâ functi mihi haud semel recensuerunt hasce circumstantias, illúmque Petrum Canisium non semel vidi, & affatus fui.

Quæres jam I. generatim: *Utrùm sit fas, imponere in sacro lavacro nomen viri, aut mulieris nondum relatæ in numerum Sanctorum?* 332

Respond. I. Licèt multis sæculis fuerit more receptum, ut tam adultis, quàm infantibus abluendis divino latice aut relinquerentur, aut inderentur nomina Sanctorum, & non Sanctorum, ut patet ex nominibus, quibus vel alii scriptores Ecclesiastici notaverunt suos libros, vel Episcopi confirmârunt Synodos Generales & Provinciales, ac nominatim septimam Generalem celebratam Anno 787. Licèt etiam nullâ Lege universali præceptum sit, ut imponantur nomina Sanctorum, attamen B. Pius. V. in suo Catechismo 1. *Part. Cap. 2. n.* 75 & Paulus V. *in suo Rituali tit. De sacril.* meritò petunt, observari morem multis abhinc sæculis retentum à plerisque omnibus Christianis, ut non nisi sacra nomina darentur recèns baptizatis. Causas, & congruentias Concionatori utiles scitu proponit, quem meritò omnium scriptorum *Vivam, vivacémque Bibliothecam* indigitaveris, P. Theophilus Raynaudus in libello, cui titulus: *Pietas Specialis erga aliquem particularem Sanctum Cap.* 11. 333

II. Non tamen ubique ab omnibus hodiè statur illo monito; Hinc hodiéque reperire est in Germania Ferdinandos, & Egones; in Hispania Garzias, Gomesios, Hurtados; in Italia Eleonoras, Sfortiam Pallavicinum Cardinalem Eminentissimum. 334

III. Proinde absolutè nefas non est, nomen hominis nondum ab Ecclesia adscripti syllabo Divorum imponere puerulo baptizando. Ac potuisset ille seu parochus, seu Vicarius, de quo noster Casus, absque omni piaculo condescendere voluntati parentum; præsertim post tam illustre miraculum. Haud tamen dicendus est ullo modo malè egisse, quia obsecutus fuit mori diœcesano, ac doctrinæ apertæ Barbosæ *De Parocho Part. 2. cap.* 28. atque insuper monito Pontificio. Adhuc magis fuisset excusandus, si parentes voluissent indere nomen alicujus Ethnici; nam non est facilè acquiescendum ejus- 335

jusmodi voluntati. Possevinus *De Bapt. q.* 25.

336 Quæres II. *An expediat imponere nomina Sanctorum è veteri Testamento?*

Respond. Si ii spectent etiam ad novum, ut Anna, Elisabetha, Joachim, Joseph, Joannes Baptista, nemo non probat. Si solùm ad vetus, haud probat P. Vasquez *Disp.* 166. *n.* 7. eò quòd jam suppetant tot nomina ex novo Testamento. Quin videtur P. Quintanadvennas *sing. Tr.* 1. *sing.* 24. *n.* 6. improbare, ne detur ansa suspicandi, prolem, aut patrem infectos esse sanguine Hebræo. Verùm hæc ratio etsi locum habet forsan in Hispania, non tamen in nostra Germania, ideóque numeramus plurimos Adamos, Abrahamos, Danieles, ac Tobias, nonnullos Davides, atque P. Jeremiam Drexelium.

337 Quæres III. *Quale nomen imponendum sit infanti, cujus sexus ignoratur, & proinde quid fuerit agendum in hoc*

Casu novissimo?

Martinianus cooperator parochi N. vocatus ad baptizandum domi infantem mox adest; quia verò partus erat duntaxat semestris, non potuit dignosci sexus, quare imposuit ipsi nomen unius Sancti, & unius Sanctæ. An sanctè?

Respond. Si non sanctè, saltem sanè. Licèt enim potuerit omittere omne nomen, dicendo: *Creatura Dei ego te baptizo in nomine &c.* ut generatim de infantibus in necessitate baptizatis notat Possevinus *De Bapt. quæst.* 20. attamen indendo tale duplex nomen, in primis nil egit contra morem universalem Ecclesiæ, scimus quippe, longè plurimos præsertim Religiosos ad suum nomen proprium adsciscere nomen Mariæ, éstque mihi notus nobilis Capitaneus, cui in Baptismo obtigit nomen Antonii Mariæ. Deinde fuit ductus hac ratione, quòd scilicet certus esset, se hoc modo impositurum nomen aptum, ita ut si proles illa viveret diutius, non esset futurum opus mutare nomen, sed solùm demere unum.

338 Ad hæc viri prudentes non conveniunt hac in re. Etenim Vivaldus *in candelabr. De Bapt. num.* 62. atque illum secutus Chapeaville *de modo administr. Sacram. temp. pest. cap. 2. quæst.* 11. censent, quandonequit, dignosci sexus, dandum esse nomen viri, eò quòd in dubio præsumatur sexus masculinus. E diverso ego *in Alphab. Communic. Casu X.* describam virum probè barbatum, omni signo alterutrius sexûs in sua quoque barbata ætate carentem, & in infantia ob carentiam sexûs vocatum Annam, vel Joannam. Ratio verò esse potest, quia plures puellæ nascuntur, quàm pueri, súntque illæ imperfectiores, quàm hi, ergo cùm natura humana sit valde corrupta, videtur in dubio esse potiùs præsumendus sexus fœmineus, quàm virilis. Quia tamen fœmina est mas occasionatus. Aristotel. *L.* 2. *De generat.* est enim præter intentionem naturæ particularis. S. Thomas 1. *Part. q.* 99. *a.* 1. *ad* 2. & rerum naturalium indagatores solertissimi asserunt, naturam semper ad perfectiora niti. Tiraquellus *L.* 1. *connubiali. n.* 99. longéque plures fœminæ convertuntur in mares, quàm mares in fœminas. Tiraquellus *l. c. n.* 100. demonstrans exemplis, quia videlicet *res qualibet de facili revertitur ad naturam suam.* Barbos. *axiom.* 199. *n.* 13. ideo non imprudenter in dubio præsumetur potiùs pro virili, quàm pro fœmineo sexu.

Propter has in utramque partem rationes, 339
praxésque autumo, non posse reprehendi, qui tali infanti inderet vel solùm nomen viri, vel solùm fœminæ, vel viri, & fœminæ, eámque ob rem illi Martiniano, qui me convenit post peractum illum Baptismum, dixi, mihi non videri errâsse; mallem tamen dare viri solius, quia haberem expressam auctoritatem duorum classicorum auctorum, haberem quoque exempla illorum, qui fuerunt in infantia habiti puellæ, & postmodum deprehensi esse viri; haberem & rationem ex Aristotele productam. Exempla quod attinet, plura recenset Tiraquellus *loc. cit.* ego solùm duo. Exemplum primum est, quod de Anna, vel Joanna paulò antè indicavi: alterum, quod ex Dominico Soto describam *Casu XIII. n.* 428. Denique natura semper conatur, quod perfectum. Delrio *Disquis. magic. L.* 2. *q.* 22. Inderem tamen nomen viri, quod variatione unius, alteriúsve literæ posset, deprehenso errore, mutari in fœmineum, sicuti ex Antonio, Claudio, Joanne facilè formatur Antonia, Claudia, Joanna.

At quis mutabit nomen? Sotus *in* 4. *dist.* 1. 340
q. 5. *a.* 8. censet, recurrendum ad Episcopum; Emmanuel Sa *verb. Nomen.* ad Superiorem. Ego utrique oppono Rescriptum, quod habetur *L. unic. Codice. De mutat. nom.* his verbis: *Mutare itaq; nomen &c. minimè prohiberis.* Si Sotus, & Sa exhiberent legem, aut consuetudinem, assentirer. Si non ostendat contrariũ, patrocinatur mihi apertè Abbas *in Proœm. Decretal. verb Gregorius. n.* 9. cum suis Glossatoribus, ac Bonac. *De Bapt. q.* 2. *punct.* 4. *n.* 29. absolutè docentes, fas cuivis esse *per se loquendo* mutare nomen acceptum in Baptismo; putarem tamen, monendos patrinos, & parochum ob confusionem vitandam.

Cæterùm occasione illius semestris partûs 341
observo Menochium *De præsumpt. Lib.* 4. *præsumptione* 89. *n.* 111. cum multis contra multos docere, quando in testamento ponitur hæc clausula: *Si sine liberis decessero, volo, ut hoc prædium cedat meæ parochiali Ecclesiæ*, illud prædium reverà cessurum Ecclesiæ, si testatori nascatur

tur

tur quidem filius posthumus, sed solùm semestris, aut octomestris, qui statim moriatur. Notent Rectores Ecclesiarum hanc doctrinam ignotam vulgo, quia fortasse aliquando illius meminisse juvabit.

Ratione ejusdem Casûs discussi refero hunc

Casum geminum.

342 *Cum patrini S. Vincentii Ferrariensis Ord. Prædicatorum disceptarent de nomine imponendo, & in Baptismo unusquisque suum nomen imponere vellet. Sacerdos, ut sedaret discordiam,* Vincentius, *inquit, vocetur, illíque statim approbárunt.*

Ita Surius *ad 9. April.* & ex eo Marchantius *in Candelabr. Tr. 2. Lect. 6. propos. 2.* Qui scriptores licèt nec probent, nec improbent factum hujus sacerdotis, probo tamen ego. Etsi enim parentes soleant hodiéque esse auctores nominis imponendi, patrini autem sint quasi solùm interpretes voluntatis paternæ, aut certè non consueverint indere nomen, nisi probatum patri; attamen videtur Minister Sacramenti esse admodum idoneus diribitor litigii de nomine. *At obstetrix baptizans privatim oblita fuit insignire nomine infantulum, supplevit postea parochus, dum cæremonias adhibuit, an jure?* Respondeo, fuisse quidem illum parochum consultiùs acturum, si consuluisset parentes, attamen videri, non fuisse obligatum ullâ Lege scriptâ, aut non scriptâ; etenim consuetudo patrocinans parentibus viget solùm in collatione Baptismi, non autem in suppletione cæremoniarum.

Quæres IV. *Quid censendum de illa observatione Jureconsultorum, quòd scilicet ex pulchro, vel turpi nomine sumatur præsumptio de moribus affecti illo nomine?*

343 Respond. Multi quidem præstantes Juristæ ita observant, præsumúntque, ut videre est apud Menochium *De præsumpt Lib. 1. præsumpt. 89. n. 131.* Mascard. *De probat. conclus. 831. n. 22.* Farinac. *in praxi crimin. Part. 6. q. 176. n. 91.* atque alios, quos refert, sequitúrque Barbosa *De paroch. Part. 2. c. 18. n. 18. ac 19.* quibus fidem aliqualem habeo, si loquantur de nomine acquisito in decursu vitæ; si autem vel de hæreditario, vel de obtento in Baptismo, arbitror, hanc præsumptionem, & observationem vanis, & superstitiosis esse annumerandam juxta doctrinam S. Thomæ *2. 2. q. 96. a. 3.* & ea, quæ adduco *in Alphab. Quadrupl. n. 998. & seqq.* reúmque temerariæ, atque clavibus subjiciendæ suspicionis ex doctrina ejusdem S. Doctoris *2. 2. q. 60. a. 3.* qui ex nominibus Petri, Silvestri, Leonis, Wolffgangi, suspicaretur, aliquem esse indomiti, ferini, ferocis, rabidi, seu lupini ingenii, ut sunt petræ, silvani, leones, lupi. Et quis ferat judicem, qui motus auctoritate Caserii, & aliorum apud Menochium *cit. n. 31.* itémque Chassanei *De Gloria Mundi p. 11. Consider. 23.* cognomina sanguine avito tracta à vulpibus, canibus, dæmonibus (vivunt enim in Germania nonnulli ita antiquitus cognominati) ipsis accipiat etiam pro levissimo, tenuissimo indicio fraudulentiæ, nequitiæ? Ratio à priori est, quia nomina neque suapte vi inclinant ad malum, neque ex impositione Dei, qui solus novit futura contingentia, significant hos, aut illos mores. Et quamvis conveniant rebus nomina sæpe suis, quia tamen millecuplo sæpius non conveniunt, ideo contra omnes Leges, & Regulas de præsumptionibus peccant, qui ex nomine indicante vitium præsumunt de vitio.

Itaque cum Bartolo *super rubricam Infortiati* apud Abbatem *loc. cit. n. 7.* & P. Theophilo 344
Raynaudo *in libello: Specialis Pietas Cap. 11. post. med.* nego, prudenter sumi à nomine ullam præsumptionem, concedens tamen cum Panormit. *loc. cit.* homines sæpe ideo argumentari à nomine, quia credunt, illud fuisse impositum ab eventu, eámque ob rem Salicetus *Lib. 1. in princip. Cod. De sum. Trinit.* hortatur parentes, ut suis filiis imponant pulchra nomina. Hortor, & ego, ut, si degant inter illos, qui ex phantastica persuasione credunt, nescio, quid mali ominis latere sub hoc, aut illo nomine accepto in Baptismate, abstineant tali nomenclatura. His junge ea, quæ *in Alphab. Quadruplici Part. 4. Cas. 23. n. 1018.* dissero de præsumptione ex sola forma corporis.

Sed, & parentes perbene consulunt suis, 345
quando imponunt hisce nomina Sanctorum, quorum aut intercessione concepti, vel in utero materno conservati sunt, aut patrocinio comprobato variis historiis cupiunt suis liberis in vitæ decursu obvenire hoc, illúdve bonum, hujus aut illius mali averruncationem: Qua de re legi potest idem Raynaudus *loc. cit.* itémque Marchantius etiam *loc. cit.* ubi refert exempla tum illorum, quibus nomina fuerunt indita ex spiritu vatidico, tum illorum, quibus ad sanctitatem multùm profuit, fuisse insignitos nominibus Sanctorum Stephani, Nicolai, Francisci.

Judæ nomen nescio, an quisquam hactenus 346
ferre voluerit, quantumvis sciamus, è duodecim Apostolis unum sanctitate, martyrióque clarissimum fuisse ita appellatum. Sed timor cavillationis potiùs, quàm sinistrioris suspicionis facit, ut propter impiissimum proditorem piissimus Judas nullos reperiat clientes, aut certè paucissimos, nisi fortè in occulto, aut sub nomine Thaddæi.

Quæres V. *An liceat sortitione imponere nomen in Baptismo?* 347

Respond. Licet. Probo auctoritate (ut alia omittam) aliquoties hîc nominati P. Theophili Raynaudi, qui *in cit. eruditissimo Tr. c. 11. edit. 3. fol. 272.* hisce verbis describit de seipso hunc

Casum casualem.

348 *Aliquando cum sortitione nomen Sancti puero obtingit, ut cùm libri sacri fortuita apertione, quod primum occurrit, Sancti nomen imponitur. Quod mihi ipsi contigisse docuère, qui aderant. Nam cùm susceptor Antonius de Bartholomæis, cui nominalia deferebantur, vir optimus, sed morosi ingenii, nescio, quo impetu animi à proprio sui ipsiusmet nomine abhorreret, omnino renuisset, me nuncupari suo nomine, dicique Antonium, accepto, qui ad manum erat, novi Testamenti codice, obtigit aperienti pagina continens initium Actorum Apostolicorum, ubi nomen Theophili est exaratum. Inde (pro usu antiquo ad librorum apertionem expiscandi, quid statuendum in ambiguis, (de quo multa scripsi in heteroclitis spiritualibus) nominis mihi impositio accidit.*

Hactenus testimonium, & verba Raynaudi, quem utiliter leget parochus, aut catechistes paraturus concionem, vel sacram lectionem de causis, ob quas rectè, pièque imponuntur hæc, aut illa nomina in Baptismo; & quantum incentivum imitationis, fiduciæ, cultûs peculiaris sit participatio nominis alicujus Sancti.

349 Porrò Raynaudus per illam phrasim: *Nominalia deferebantur*, intelligit jus imponendi nomen, sicut Tertullianus *Libr. De Idololatria Cap. 21.* per solemnitatem *Nominalium* intelligit illam, quâ nomen indebatur alicui, ut liquet ex ipso textu, & disertè exprimit Pamelius *in Commentario.*

350 Dices: *An ergò fuit olim alius dies pro impositione nominis?* Resp. Fuit teste eodem Raynaudo *cit. Cap. 12.* unde hodièque Mosci induunt liberis nomina primùm quadragesimo die post lavacrum, & quidem imponunt sacerdote advocato. Raynaudus *ibidem.*

REBAPTIZANS VARIOS.

CASUS XIII.

Ridiculus.

SECTIO I.

Traduntur Regulæ septemdecim.

SUMMARIUM.

Casus perturbata obstetricis. 351.
Sacrilegii, & irregularitatis reus est, qui scient esse legitimè baptizatum, rebaptizat. 353.
Quando quis scire teneatur? Ibid.
Gravis impietatis in parochianum reus est parochus non rebaptizans eum, quem scit, non esse ritè baptizatum. 354.
Et in se ipsum, qui hoc scit de se, nec laborat, ut ritè abluatur. 355.
Aut saltem rationabiliter dubitat. 356.
In dubio rationabili obligatio procurandi mox reiterationem est sub mortali. 357.
Eâdem obligatione tenentur omnes, sub quorum cura est is, cujus Baptismus vocatur in dubium. 358.
Verba Juris Pontificii de hoc argumento. 360.
Omnes rebaptizandi sunt, de quorum Baptismo prudenter dubitatur. 363.
Regula dignoscendi, quando adsit prudens dubium. 364.
Quando adsint indicia sufficientia ad certitudinem moralem? 365.
Mandatum Pauli V. 366.
Undecunque oriatur dubitatio, repetendus Baptismus. 368.
Quales debeant esse testes in dubio dissolvendo per testes? 367. & 369.
Manet dubium, si testis non sufficiat ad gignendam certitudinem moralem. 370.
Et quando probabilis est utraque pars contradictionis. 371. & seqq.
Quod sit dubium facti, & quod Juris? 373.
Repetendus sub conditione Baptismus collatus cum ea materia, forma, vel intentione, vel in ea parte, cum quibus, vel in qua unus, vel plures DD. probabiliter negant, subsistere Baptismum. 374.
Limitatio notanda. 376. & 377.
Uti grande crimen est, temerè rebaptizare sine conditione, ita & temerè sub conditione. 378.
Idem pronuntiandum de iis, qui ex levi dubiolo repetunt verba consecrationis, absolutionis. Ibid.
Et iis, qui petunt se, vel suos rebaptizari. 379.
Providendum tamen, nec sub specie cautionis damnum animæ faciamus. 380.
Unde si dubium rationabile occurrat, magis est inclinandum in favorem animæ, quàm Sacramenti, & cur? 381.
Ortâ quæstione controversâ, aut eventu particulari, non facilè ferat Parochus sententiam inconsulto superiore, aut viro sapiente. 383.
De illo, qui natus est ex fidelibus parentibus, & inter Christianos fideliter educatus, præsumitur, quòd fuerit baptizatus. Ibid.
Aut nisi natus sit parentibus veneficis, aut à Diabolo valde infestetur, nec sciri possit, ubi, vel à quo baptizatus fuerit. Ibid.
Diuturnæ, & graves Dæmonis infestationes movent prudentem suspicionem Baptismi aut omnino, aut non ritè peracti. 384.
Si à viris piis suasum est, ut hoc casu repetatur Baptismus, potest quivis in simili eventu suadere idem, & facere. 385.
Si lis de repetendo Baptismo est terminanda per te-

testes, præferri debent, qui testantur, errorem intercessisse. 386.

35 **N***Icostrata obstetrix baptizatura infantem ita terrebatur, ut præ turbatione arripuerit forficem pro aqua. Notato autem planè crasso errore, accepit aquam, affudit infanti ter, dicendo, ut ipsa quidem retulit, ad primam affusionem*: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti. *Ad secundam*: In nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti. *Ad tertiam*: In nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti. *Quæsitum ex me fuit, an ille infans ita lavatus, qui adhuc est superstes, sit rursum admovendus fonti salutifero?*

352 Hic Casus mihi, ut dixi, propositus, & plures alii satis perplexi, quos in decursu referam, atque superiùs sparsim insinuavi, quósque haud sanè rarissimos contingere in variis locis, minimè dubitandum est, dat ansam, & causam explicandi accuratiùs, quàm soleant alii, hanc materiam, atque proponendi generales Regulas præ oculis habendas, dum aut dubitatur, utrum, vel quo ritu hic, an ille sit rebaptizandus; ubi illas proposuero cum aliis quæstionibus huc facientibus, resolvam *Sectione Tertia* & hunc, & alios individuos Casus Interim esto

353 Regula I. Gravis sacrilegii, atque irregularitatis reus est, qui sciens, aliquem esse legitimè baptizatum, eundem rursum admovet sacro fonti. Ita omnes; patétque prima pars de sacrilegio *ex Cap. Cùm itaque. De consecr. dist.* 4. ubi reiterationem Baptismi vocat S. Leo Papa *inexpiabile facinus*. Et ratio est, quia & character, qui imprimitur, excludit omnem efficaciam posterioris Baptismi, & peccatum originale, ob quod præcipuè est institutus Baptismus, non reiteratur, & denique in Symbolo Nicæno dicitur: *Unum Baptisma*. Tunc autem censetur quis scire, quando ita certum est, aliquem esse baptizatum, & validè, ut pro parte negativa, seu in oppositum nulla sit prudens conjectura, aut suspicio, quamvis adsint aliqui leves scrupuli. Sic loquitur P. Casparus Hurtadus *de Bapt. disp.* 1. *diff.* 12.

354 Regula II. Gravis impietatis in parochianum reus est parochus, qui non rebaptizat illum, sciens, eum non esse verè baptizatum. Ita rursum omnes, atque inter hos nominatim Vasquez *hic disp.* 146. *n.* 27. Ratio est, quia ratione officii est gravissimè obligatus, promovere necessaria saluti æternæ suorum parochianorum, qui, inquam, sunt ejus parochiani vel re ipsa, ut soli verè baptizati, vel si non re, saltem per professionem, atque errorem publicum probabilem.

355 Regula III. Ille quoque impius est in ipsum, qui sciens, se non esse ritè ablutum, non allaborat, ut ritè abluatur. Sic denuo omnes; quia scilicet cuique incumbit gravissima obligatio procurandi sibi necessaria *necessitate medii*, inter quæ est Baptismus re ipsa susceptus, si possit suscipi. Suprà *Casu* 3.

Regula IV. Quod dixi de sciente in secunda, ac tertia regula, dicendum quoque est de rationabiliter dubitante, utrùm Baptismus fuerit validus, nec ne. De parocho dubitante, utrùm Baptismus fuerit validus, nec ne. De parocho dubitante exprimunt Zambranus *de Bapt. dubit.* 11. *num.* 7. Vasquez *Tom.* 2. *in* 3. *Part. disp.* 146. *cap.* 4. *num.* 9. Caspar. Hurtadus *Disp.* 1. *De Bapt. num.* 12. Quintanadvennas *singul. Tr.* 1. *sing.* 1. *num.* 1. Ratio est, tum quia tenetur inquirere de valore Baptismi illorum, qui domi baptizati fuerunt. *Cap. Placuit. & Cap. Parvulos. De consecr. dist.* 4. Quintanad. *loc. cit. sing.* 6. post Zambranum, Grafhis, Rodriquez; tum quia idem parochus tenetur uti materia, formáque certis, cùm potest, atque sequi tutiora, ut jam dixi *Casu IV.* Imò quicunque alius, qui ob necessitatem potest baptizatum dubio Baptismo sub conditione baptizare, tenetur ex misericordia id facere in necessitate, & acquiescere voluntati adulti petentis rebaptizationem ob rationabile dubium. Caspar. Hurtad. *loc. cit.* 356

De parochiano, seu homine dubitante rationabiliter de suo Baptismo affirmat idem Quintanadvennas *sing.* 13. ex sensu omnium sapientum, quia quilibet tenetur in re tanti momenti deponere conscientiam dubiam (saltem in casu, quo dubium non oritur ex diversitate opinionum, ut restringit Vasquez *Disp.* 146. *cap.* 4. *num.* 29. & Caspar. Hurtadus *de baptis. disp.* 1. *difficult.* 12. refutatus à Dicastillo *hic Disp.* 1. *n.* 211.) atque ea facere, quæ necessaria sunt ad evadendum discrimen æternæ damnationis. Quia autem vix occurrit rationabilis causa differendi diu repetitionem Baptismi post ortum rationabile dubium, debitámque pervestigationem veritatis, idcirco obligatio procurandi mox reiterationem Baptismi est sub mortali. Quintanadvennas *loc. cit. num.* 3. post Suarez *Disp.* 31. *sect.* 2. Vasquez *Disp.* 149. *cap.* 4. patétque ex dictis *Casu III.* 357

Addit verò, & rectè Quintanadvennas *cit. sing.* 4. omnes illos, sub quorum cura est is, cujus Baptismus vocatur in dubium, sub mortali obligari ad procurandam maturè suppletionem; & meritò hoc addit, hîc enim maximè locum habet gravissima censura, quam Paulus Apostolus *ad Timotheum* fulminat his verbis: *Si quis suorum, maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* 358

Cæterùm, quia hæc quarta regula est fundamentum plurium resolutionum particularium, quas de licita, vel præcepta repetitione 359

Baptismi conditionalis adferam hoc, & duobus sequentibus Casibus, seu capitibus, itémque *Casu XX.* placet in medium adferre verba Juris Pontificii differentia de præsenti argumento.

360 Et in primis quidem *Cap. Placuit. De consecr. dist. 4.* ex Concilio V. Carthaginensi describitur hæc sententia: *Placuit de infantibus, quoties non inveniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem idonei de traditis sibi Sacramentis respondere, absque ullo scrupulo baptizandos esse, ne ista privatio faciat eos Sacramentorum purgatione privari.*

361 Deinde *in eadem dist. 4. can. Cùm itaque.* proponitur rescriptum S. Leonis Papæ ad Leonem Episcopum Ravennatensem (conceptum juxta suppletionem à Glossa authenticè additam verbis à Gratiano mutilè descriptis, hâc ipsâ Leoninâ phrasi:) *Cùm itaque Baptismi sui nihil recordetur, qui regenerationis est cupidus, nec alter attestari possit de eo, qui sciat, esse consecratum, nihil est, in quo peccatum possit obrepere, cùm in hac parte conscientiæ suæ nec ille reus sit, qui consecratur, nec ille, qui consecrat. Scimus quidem, inexpiabile esse facinus, quoties cogitur aliquis lavacrum, quod generandis semel tributũ est, bis subire, sed in hoc nihil simile formidatur, quoniam non potest in iterationis crimen venire, quod omnino factum esse nescitur; atque ideo, quoties talis persona inciderit, solicitâ primùm examinatione discutite, & longo tempore (nisi fortè supremus finis immineat) indagate, utrùm nemo penitus sit, qui testimonio suo juvare possit ignorantiam nescientis, & cùm constiterit, hunc, qui Baptismatis indiget Sacramento, solâ inaniter suspicione probiberi, accedat intrepidus ad consequendam gratiam, cujus in se nullum scit esse vestigium, nec vereamur huic salutis januam aperire, quam nunquam antè docetur ingressus.*

362 Hactenus, audivimus oraculum Pontificium, circa quod notanda sunt hæc.

Primum, quòd Pontifex hîc admittat illum solum testem, qui *sciat*, alterum esse consecratum, id est baptizatum. *Secundum*, quòd neget crimen reiterationis intervenire, quando *nescitur*, fuisse collatum Baptismum. *Tertium*, quòd definiat, illi esse ad consequendam gratiam Baptismatis intrepidè accedendum, qui *nesciens* se baptizatum, nequit reperire testem sui Baptismi. *Quartum*, quòd addat, licèt quis suspicetur, se baptizatum, non tamen debere abstinere reiteratione Baptismi. Concordat Capitulum: *Si nulla*, immediatè subjectum *cit. Cap. Cùm itaque*, ubi idem Pontifex de eadem materia differens ita loquitur: *Conferendum eis videtur, quod collatum esse nescitur. Quintum*, quòd duas rationes, quibus nititur ipse *in cit. Cap. Cùm itaque* firmet sequenti *Cap. Si nulla* hoc eleganti Axiomate: *Quod non ostenditur gestum, ratio non sinit ut videatur iteratum.*

Quod axioma postea Innocentius III. *in Cap. Veniens. §. final De presb. non bapt.* expressit his verbis, *Non intelligitur iteratum, quod ambigitur esse factum.* Et ante Innocentium Felix Papa relatus *can. Solemnitates. 1. dist. 1.* ait: *Non monstratur esse iteratum, quod nescitur factum.*

Unde Alexander III. *in Cap. 2. De bapt. & ejus effect.* sic rescribit: *De quibus dubium est, an baptizati fuerint, baptizantur his verbis*: Si baptizatus es, &c. 363

Ex quibus quatuor summorum Pontificum verbis palam est, illos omnes esse rebaptizandos, de quibus *nescitur*, de quibus *non ostenditur*, esse baptizatos, atque uno verbo, de quibus undecunque tandem dubium est, an baptizati fuerint, dubium, inquam, rationabile: nam sicut vani timoris non est habenda ratio. *L. 146. ff. De reg. jur.* ita nec curandum leve dubium, seu levis scrupulus. Bonacina *hic Disp. 1. q. 2. punct. 1. n. 36.*

Regula V. Tunc adest rationabile dubium, quando adsunt quidem indicia ad suspicandum, puerum esse baptizatum, non tamen sufficientia ad ferendum absolutum, aut definitum judicium. Suarez *hic Disp. 21. sect. 6.* adeóque non sufficientia ad gignendam certitudinem *moralem.* Cardinalis de Lugo *Lib. 1. Resp. moral. dub. 1. & 2.* & Quintanadvennas *singul. Tr. 1. sing. 1. n. 7.* ex communi, ut testatur, consensu; Dicastillo *hic Disp. 1. num. 164.* addens, tunc non adesse hanc certitudinem, quoties est probabilis opinio pro negativa, aut saltem prudens, & probabilis conjectura, seu suspicio. Hanc Regulam puto firmiter roborari verbis: *scire*: *nescire*: *non ostendi*: *non monstrari*, quæ suprà retuli ex Canonibus, licèt putem, non admitti ab iis, qui cum Soto *in 4. dist. 3. a. 9.* Vasquez *hic disp. 146. num. 22.* profitente, se sequi Sotum, Comitolo *Resp. moral. Lib. 1. dub. 1. n. 2.* fideliter describente verba Soti censent, per *dubium* hîc, & alibi intelligi illum statum hominis, quo ob occurrentes rationes in utramque partem nequit ferri ullum judicium. 364

Verùm nostra descriptio dubii satis probatur textibus, quos descripsi, & declaratur dicendo, *moralem* certitudinem esse, quando vir prudens attentis circumstantiis, redditur certus. Sanchez *de Matrimon. Lib. 2. disp. 41. n. 4.* seu quando aliquid prudenter ita creditur, ut contrarium videatur nullo modo probabile. Lessius *Lib. 2. De Iustit. cap. 10. num. 39.* Nostræ sententiæ est etiam Didacus Nugnus. *3. Part. q. 66. a. 9. conclus. 1.* sicuti P. Caspar Hurtadus *Disp. 1. De Bapt. diff. 12.* exprimit, dubium in præsentiarum dici, quoties pro parte negativa sive *facti*, sive *juris* est probabilis conjectura, aut suspicio, quamvis pro parte affirmativa sit prudens, & probabilis opinio, seu judicium. 365

Con-

366 Confirmatur inde, quòd Paulus V. *in suo Ritual. §. De Bapt. parvul.* mandet rebaptizari illos, de quorum Baptismo *non constat*, atqui non constat de Baptismo illo, de quo non habetur certitudo *moralis* descripta à nobis, siquidem verbum *constat*, seu *constiterit* hanc habet vim, ut constet per instrumenta, vel per testes; sive etiam per sententiam, vel per aliam *claram* probationem. Mascardus *de probat. conclus. 75. num. 21.* citans etiam Alexandrum, & Redoanum.

367 Fateor itaque cum Soto, omne illud vocari hîc dubium, de quo ob rationes occurrentes in utramque partem nequit ferri ullum judicium, at nego, illud solùm nuncupari dubium, sed omne illud, & solum, quod tollit omnem certitudinem *moralem* de Baptismo vel re ipsa, vel validè suscepto, seu quod habet adjunctam formidinem, quæ cum assensu certo stare non possit. Lugo *cit. dub. 2. num. 4.* quam descriptionem, & doctrinam rursum firmabo *Regula VII.* Interim adfero hanc rationem, quòd scilicet, quando dubium de Baptismo est dissolvendum per testes, debeant testes deponentes pro Baptismo esse & firmi. *can. 84. sexta Synodi*, & certissimi, *can. Placuit. De consecr. dist. 4.* nulla autem est ratio, cur, quando dubium definiendum est per testes, exigantur certissimi, id est, tales, qui gignant certitudinem *moralem* à nobis descriptam; & non etiam postulentur tunc rationes, seu argumenta certissima, id est gignentia illam eandem certitudinem *moralem*, quando non agitur testimoniis, sed præsumptionibus, ac rationibus desumptis aliunde.

368 Adeóque assentior Joanni Sanchez *in select. disp. 44. n. 40.* expressè scribenti, rebaptizandum esse infantem, de cujus Baptismo dubitatur *ex quocunque capite, & undecunque oriatur dubitatio, & ambiguitas.* Consequenter dissentio à Quintanadvenna *singul. 8. num. 14.* sic loquente: *Ego, nisi dubium, aut suspicionem prudentem ex defectu vel materiæ, vel formæ, vel utriusque, applicationis, intentionis, vel Ministri ortam deprehenderem, iterationem hanc consulere non auderem.* Ideo autem dissentio, quia *Casu XV.* referam, aliter fuisse non semel judicatum à prudentibus viris. Interim sit pro majore declaratione, & applicatione nostræ regulæ *quinta & quarta* hæc.

369 Regula VI. Rationabile dubium de valore Baptismi abest, quando unus oculatus, ac fide dignus testis in quo nulla suspicio esse possit erroris, vel perniciosi mendacii, asserit, aliquem esse baptizatum. Desumitur apertè *ex Cap. Cùm itaque. De consecr. dist. 4.* & *ex Cap. Parvulos. eod.* Atque ita communiter sentire omnes DD. testatur Quintanad. *singul. Tr. 1. sing. 1. n. 5.* citans nominatim Paludanum *in 4. dist. 6. q. 4.* Sotum *in 4. dist. 3. a. 9.* Silvestrum *verb. Testis. quæst. 5.* Suarez *hic Disp. 27. sect. 2.* Vasquez *hic Disp. 146. cap. 2.* Laymannum *hic Cap. 5. n. 3.* & alios. Vide plures apud Bonacinam *De Sacram. Disp. 1. q. 1. punct. 1. n. 40.*

Regula VII. At verò remanebit (quoad valorem testimonii) rationabile dubium, quando 370
ille testis est ejus conditionis, ut non sufficiat ad gignendam certitudinem *moralem*. Suarez *cit. sect. 2. in fin.* Quintanadvennas *loc. cit.* allegans etiam Granadum. Probatur manifestè *ex Cap. Placuit. De consecr. dist. 4.* ubi expressè exiguntur testes *certissimi*, ut jam paulò superiùs indicavi, quando scilicet non sunt aliæ conjecturæ, quæ vel per se solæ, vel cum unius testimonio conjunctæ ad *moralem* certitudinem sufficiant. Suarez *loc. cit.*

Regula VIII. Remanet, éstque etiam dubi- 371
um non solùm tunc, quando nullæ rationes occurrunt pro, aut contra impertitionem, valorémve Baptismi. (Dicastillo *hic Disp. 1. n. 173.* ex communi, vocans hoc dubium *negativum*,) sed etiam quando probabile quidem est, Baptismum fuisse collatum, attamen est quoque ob rationem probabile, non fuisse collatum. Sic docet Cardinal. de Lugo *in Resp. moral. lib. 1. dub. 1. & 2.* assentientibus Vasquez *hic Disp. 146. cap. 4.* Dicastillo *loc. cit.* aliisque communiter. Ratio est, tum quia in hoc casu non habetur certitudo *moralis* à nobis probata *Regula V.* tum quia à Baptismo, sacerdotio, Episcopali Ordine tam multa, támque gravia dependent, ut in eorum receptione oporteat, quoad potest, amplecti viam certam, & securam. Idem Cardinal. *cit. dub. 1. n. 11.* & nos paulò inferiùs.

Unde ipse infert *cit. Dub. 1. & 2.* ad iteran- 372
dum Baptismum sufficere, quòd sit collatus juxta sententiam negantem valuisse, esto neget nunc improbabiliter, modò possit probabiliter timeri, ne ea sententia evadat aliquando probabilis.

Regula IX. Etsi, quæ dixi, videntur *directè* 373
& expressè tangere solùm dubium *facti*, debent tamen omnia applicari dubio etiam *juris.* Suarez *Disp. 22. sect. 2.* Laymannus *hic Cap. 5.* ac Dicastillo *loc. cit.* cum aliis passim. Dicitur dubium *facti*, quando dubium est, utrùm re ipsa præcesserit aliquis Baptismus sive validus, sive invalidus, adeoque etiam, utrùm omnia, quæ certum est, esse essentialia, fuerint observata, dubitatur, inquam, vel propter aliquam peculiarem circumstantiam, ut quia scitur, obstetricem, quæ baptizavit, fuisse pessimam veneficam, sacerdotem, qui exstitit Minister Baptismi, præ temulentia erràsse aliquoties graviter circa cæremonias. At dubium *juris* est, quando ob diversitatem opinionum probabilium ambigitur, utrùm materia, forma, intentio & alia, quæ constat esse adhibita, vitient, an non vitient substantiam Baptismi, ut quando e. g. scitur, aliquem fuisse baptizatum aquâ rosaceâ, vel in solo brachio; de his, inquam, dubiis *juris* debent etiam intelligi om-

nes Regulæ, quas hactenus dictavi. Suarez *cit. sect.* 2. Quintanad. *cit. singul.* 1. *n.* 11. referens Scotum, S. Antoninum, Silvestrum, Armillam, Valentiam, & alios, sed non omnes rectè.

374 Regula X. Itaque repetendus est sub conditione Baptismus, quando est collatus cum ea *remota*, aut *proxima* materia, forma, intentione, aut in ea corporis parte, cum quibus, vel in qua unus, aut plures DD. probabiliter negant, subsistere Baptismum. Tabiena *verb. Baptismus. q.* 10. Vasquez *hic Disp.* 146. *cap.* 4. *nu.* 26. testans, hanc Regulam non esse quidem expressam à Scholasticis, eam tamen sequi ex doctrina non paucorum. Eandem admittunt Sotus *in* 4. *dist.* 3. *art.* 7. *Ad tertium argumentum* loquens de baptizato in solo digito, aut sola manu; Suarez *Disp.* 22. *sect.* 2. Nugnus *in* 3. *Part. quæst.* 66. *art.* 9. *conclus.* 1. Coninck *ibid. n.* 91. Palaus *Tr.* 19. *punct.* 13. *n.* 4. tradens, omnes ita ferè DD. sentire. Dicastillo *hic Disp.* 1. *n.* 186. testans, esse communem DD. sententiam, & omnino servandam. Quintanad. *cit. sing.* 1. *nu.* 7. & 11. etiam dicens ita sentire DD. communiter; Laymannus *hic Cap.* 5. *n.* 3. Diana *Part.* 5. *Tr.* 3. *Resol.* 4. loquens cum Præposito de baptizato in pede, aut manu, aut digito, aut capillis, & *ibid. Resol.* 11. loquens generatim de baptizato secundùm sententiam solùm probabilem, atque in objectione, quam contra se facit, manifestè supponens, neminem dissentire ab hac regula probabiliter, tametsi decipiatur ipse in hoc. Nobis consentit etiam Cardinalis de Lugo *Resp. moral. libr.* 1. *dub.* 1. *n.* 10. referens etiam pro nostra Regulâ Conradum Chammerotam, Molfesium, Cabreram, Valentiam *hic Disp.* 4. *quæst.* 1. *punct.* 2. *vers.* 6. *sequitur*, & Henriquezium *Lib.* 2. *De Sacram. cap* 7. Sed Valentia tantùm refert Sotum, & quidem non integrè; Henriquez *in commentar. Litera B.* solùm dicit, esse tutius. Putat verò idem Cardinalis *n.* 11. hanc Regulam esse tam solidam, ut censeat, licèt sententia negans valorem Baptismi in hac aut illa parte corporis, cum hac aut illa forma collati non sit adhuc probabilis, esse nihilominus ob eam repetendum Baptismum, modò ea nitatur talibus argumentis, ut videatur evasura aliquando probabilis. Denique Tannerus *hic quæst.* 2. *dub.* 4. *num.* 114. assentitur nobis universim, quoad licitam rebaptizationem, at quoad præceptam (de qua etiam omnes à me ipso *citati* loquuntur) dissentit in eo solo casu, quo opinio negans valorem adversatur communi sensui DD. habentium affirmativam consideratam secundùm intrinseca principia pro certa, ut est opinio de Baptismo collato in solo pectore, de quo *Casu I. num.* 54 Ratio hujus X. Regulæ est, quia diversitas opinionum probabilium tollit certitudinem *moralem* Baptismi, qua sublatâ, esse repetendum probavi *Regula IV. & V.*

375 Quæ etiam ratio, & auctoritas DD. pro nostra hac Regula nominatorum facit, ut Dicastillo *cit. Disp.* 1. *n.* 211. meritò refutet Vasquezium *Disp.* 146. *cap* 4. negantem, (sicut & contra Ochogaviam negat Caspar Hurtadus *difficult.* 12.) illum, qui suscepit Baptismum dubium ob solam diversitatem opinionum Theologicarum, obligari ad petendam iterationem Baptismi. Sanè si talis subitò privaretur omnibus sensibus, quisque seu laicus, seu clericus teneretur ex vera sententia ipsiusmet Vasquez eum rebaptizare, cur ergo ipse non teneatur repetere Baptismum? Quis privatus obligatur tibi circa spiritualia prospicere magis, quàm tumet tibi?

Excipio autem ex nostra Regula cum Lugone *Tom.* 3. *in* 3. *Part. disp.* 7. *sect.* 3. *n.* 275. ac 376
Tannero *cit. n.* 114. illos Baptismos, quos tametsi collatos in materia, forma, à plerisque admissis, nonnulli tamen graves authores ita rejiciunt, ut tamen alii negent, esse repetendos. Ratio exceptionis est aperta, quia fas est, sequi utramlibet ex duabus opinionibus *practicè* probabilibus, seu probabiliter pronuntiantibus, aliquid esse sub reatu peccati faciendum, probabiliter id ipsum negantibus, sicuti suppono ex communissima, & ferè *moraliter* certa sententia, pro qua refert Terillus relatus suprà *Tr.* 1. *n.* 120. plus 180. Est, inquam, aperta ratio exceptionis, si loquamur de obligatione rebaptizationis considerata secundùm hoc generale, & *extrinsecum* principium exceptionis; at verò si hæc materia consideretur præcisè secundùm sua principia *intrinseca*, tum sanè non admittitur ab auctoribus laudatis pro hac X. regula. Sicuti etiam *Casu II.* dixi, me dissentire ab Henriquez, ac Tannero negantibus, esse repetendum Baptismum ita impertitũ, ut tota forma fuerit antè, vel tota post immersionem, seu affusionem totalem prolata.

Itaque nostra X. Regula generaliter vim 377
suam spectatis omnibus *intrinsecis*, & *extrinsecis* simul principiis, *inque actu secundo* obtinet solùm in iis Baptismis, qui ita collati sunt in materia, forma, modo &c. controversis inter DD. ut nemo tamen probabiliter neget, esse iterandos, sive interim nemo, sive non nisi pauculi, aut omnes asserant, repetendos; at verò spectato illo *extrinseco*, universalique principio, de jure sequendi utramlibet è duabus oppositis sententiis *practicè* probabilibus, atque *in actu secundo* non habet ea Regula locum in Baptismis controversis quidem quoad valorem, ita tamen ut unus, vel plures probabiliter negent, esse repetendos; sicuti paulò antè dixi de Baptismo collato sine simultate formæ cum materia, & de Baptismo, collato in solo pectore, tradit Tannerus. Nota autem pro praxi aliquid ab aliis præteritum, quòd scilicet nequaquam omnes negantes, Baptismum esse repetendum in hoc, aut illo casu,

casu, in hac aut illa circumstantia, sint ita intelligendi, quasi id negent etiam posito, quòd alii asserant iterandum; cùm vel omnes, vel plerique ex iis necessitatem repetitionis negent, spectatis solis principiis propriis, & *intrinsecis*, abstrahendo nimirum ab illo generali principio, quòd, quando aliqua sententia, etiam minùs probabilis pugnat pro repetitione, sit eâ standum in praxi.

378 Regula XI. Non solùm est grande crimen, temere rebaptizare sine conditione, sed etiam rebaptizare itidem temere sub conditione. Sotus *in 4. Disp. 3. a. 9. §. circa hanc.* Vasquez *hic Disp. 146. cap. 4. num. 30.* Suarez *hic Disp. 31. Sect. 6.* & plerique omnes differentes de iteratione; nam & iteratio etiam sub conditione permittitur à sacris Canonibus solùm in dubio rationabili, & quando non dubitatur rationabiliter, tunc addita conditio habetur pro non addita, quia deficiente ratione probabili dubitandi, vix potest seriò dici: *Si non es baptizatus, ego te baptizo.* Sed potiùs videtur dici: *Sive sis baptizatus, sive non sis baptizatus, ego te baptizo*, & denique iteratio Sacramenti facta ex inani dubio, levíque scrupulo, est quædam irrisio Sacramenti, ideóque peccatum grave. Bonacina *Disp. 1. de Sacram. quæst. 2. punct. 2. num. 36.* post Valentiam, Coninck, atque alios.

379 Ex quo, quasi per parenthesin, infero, id ipsum pronuntiandum de iis, qui ex levi dubiolo, atque inani scrupulo repetunt verba consecrationis, aut etiam absolutionis, esto subintelligant conditionem: *Si non rectè pronuntiavi, si fortè non absolvi*, ut pluribus declaro *infrà Tract. 7.* seu *in Alphab. Confessariorum. Casu IV. n. 171.*

380 Infero autem magis ad rhombum, illos graviter delinquere, qui ob levia, ridiculáque dubia petunt, se, vel suos rursum ablui sub conditione, postulant enim, quod alius nequit concedere sine peccato mortali; quod quidem est propriè peccatum scandali.

Regula XII. Debet nihilominus præ oculis semper haberi aurea sanè sententia S. Leonis Papæ *Epist. 37. cap. 1.* de hac ipsa materia ita monentis: *Inprimis providere debemus, ne, dum speciem quandam cautionis tenemus, damnum regenerandarum incidamus animarum.* Præsertim quia *non temeritas intervenit præsumptionis, ubi est diligentia pietatis*, ut addit idem Pontifex relatus *cap. Si nulla. De consecr. dist. 4. Tene certum, dimitte incertum*, dixit Magnus Augustinus relatus *cap. Si autem. De pænit. dist. 7.* Certum est, alterum Baptismum non fore noxium animæ parvuli, incertum, an prior sit profuturus.

381 Hanc ob rem permulti ex Doctoribus in hac sectione nominatis reflexè monent, quando occurrit dubium circa licitam, aut præceptam iterationem Baptismi, esse semper magis inclinandum in favorem Sacramenti. Rationem à priori, quam postea complures amplexi sunt, adfert P. Vasquez *Disp. 155. cap. 3. n. 40.* hanc: *Cùm Sacramentum institutum sit in hominum utilitatem, potiùs habenda est ratio necessitatis fratris, quàm reverentia debita Sacramento.* Sacramentum Baptismi, Pœnitentiæ &c. est res inanima, ergo non sentiet, licèt illud repetas, cùm esset à parte rei non repetendum; at sentit, & horrendè sentit anima, sentiétque fortè in omnem secuturam æternitatem, si non mundetur Baptismo, quando esset emaculanda per iterationem. Fit quidem Christo Salvatori injuria, quam sentit (loquor more sacræ Scripturæ) & ulciscetur, si temere fiat repetitio; at quando fit bonâ mente ob dubium utcunque rationabile, seu non apertè vanum, futile, explodendum, exsufflandum, non sentit ipse quidquam, nisi bonam fidem, pietatem Christianam, magnam æstimationem de sua suavitate plusquam paterna, remunerandam æternâ beatitate.

Regula XIII. Quando occurrit eventus 382
aliquis particularis, exoritúrque quæstio controversa propter additam, omissam hanc, aut illam circumstantiam, ne ferat parochus sententiam, nisi consulto aut Superiore, si conveniri queat, aut uno, alteróve viro docto, sapientéque, quem si viderit vel hæsitantem, vel inclinantem in iterationem lavacri, habeat ejusmodi hæsitationem pro novo aliquo argumento verè dubii Baptismi, & consequenter corrigendi. Caveat autem, ne absque consilio, ut dixi, unius, alteriúsve bene intelligentis rerum quidquam determinet, quandoquidem utramvis in partem inclinet, emergere potest *per se*, vel per *accidens* incommodum non spernendum.

Regula XIV. *De illo, qui natus est ex fideli-* 383
bus parentibus, & inter Christianos fideliter conversatus, tam violenter præsumitur, quòd fuerit baptizatus, ut hæc præsumptio pro certitudine sit habenda, donec evidentissimis forsan argumentis contrarium probetur. Ita Innocentius III. *cap. fin. De presb. non baptiz.* intelligendus solùm de illo, qui Sacramenta sæpe usurpavit, & ab omnibus pro baptizato (validè, aut invalidè, nec enim loquitur de valore) fuerit constanter habitus. Addit tamen optimus Canonista (cujus commentarii posthumi in Decretales, dum hæc postremò revideo, excusi sunt Dilingæ) Laymannus *hic cap. 5. n. 4.* nihilominus interdum etiam adulto inter fideles educato conferendum esse Baptismum sub conditione, *si tales conjecturæ* adsint (Puta, quia à veneficis parentibus natus est, à diabolo valdè infestatur, nec sciri potest ullo indicio, ubi, vel à quo baptizatus fuerit) *quæ præsumptionem accepti Baptismi tollant, & contrarium verosimile efficiant.* Ita ille.

Regula XV. Proinde diuturnæ, & graves 384
infestationes dæmonis possunt quandoque injicere prudentem suspicionem, aut metum,

ne quis non sit baptizatus, aut validè baptizatus. Probari id potest variis exemplis illorum, qui, postquam fuerunt rebaptizati, obtinuerunt quietem animi & corporis. Casus tres referam *n. 446. & 457.* Confirmatur judicio longè plurimorum, qui, quando vident, quempiam diu, multúmque infestari modis exoticis, solent dicere: Der Mensch ist gewiß nicht recht taufft. Iste homo certò non est rectè baptizatus.

Adde, quòd videatur Deus nonnullis immittere tam potentes instigationes ad vel petendum, vel impertiendum Baptismum, ut vix possint iis resistere. Duos Casus notabiles referam infrà *n. 430 & 457.*

385 Regula XVI. Quando constat, fuisse à viris piis, ac doctis suasum, ut in tali aut tali casu repeteretur Baptismus, poterit quisque in omni simili eventu suadere, & conferre. Ratio est, quia de similibus idem judicium est habendum *Text. cap. 2. De Transl. Episcop.* Unde *L. 12. & 23. ff. De Leg.* statuitur, ut, quod in uno articulo pronuntiatum est, extendatur ad similem.

386 Regula XVII. Quando lis de repetendo Baptismo est terminanda per testes, præferri debent, qui testantur, errorem intercessisse. Videbitur hæc Regula quibusdam fortè absurda, sed tollit absurditatem hæc ratio, quòd scilicet magis credatur testibus deponentibus pro causa favorabili, pro qua aliàs sententia ferri debet in dubio, quàm aliis deponentibus contra talem causam. Sic loquitur Antonius Gabrielius *Lib. 1. de Test. conclus. 4. num. 79.* post Felinum, & Ruin. addente Tiraquello *de privil. piæ causæ privil. 165.* delictum quandoque præsumi in favorem piæ causæ. Atqui debet in dubio sententia ferri pro errore, seu quòd intercesserit error, aut defectus, ut patet ex *Regula IV. superiùs* proposita, probatáque. Hinc breviter infero, à Joanne Sanchez *in Select. Disp. 44. n. 40.* rectè dici, baptizandum esse illum sensu privatum paganum, vel Judæum, quem aliquis testis etiam peregrinus testatur, petiisse Baptismum, etiamsi dubitetur de veritate testis, aut si audientes non recordentur satis, an testis asseruerit petitum, nec compareat testis, à quo sciatur.

SECTIO II.

Regulæ præcedentis Sectionis declarantur elucidatione variarum Quæstionum de Baptismo controverso.

SUMMARIUM.

Quæres I. *An rebaptizandi sint omnes, qui fuerunt baptizati ab hæreticis?* 387

Resp. I. Certum est ex definitione Concilii Tridentini *Sess. 7. Can. 4. de Bapt.* non esse rebaptizandos, si constet, fuisse à ministro, vel ministra adhibitam legitimam materiam; formámque cum intentione faciendi id, quod Salvator instituit. Elegans est pro hac responsione, & confirmatione Regulæ I. sectione præcedenti allatæ sententia. S. Augustini

Epist.

Epist. 203. ad Maximum sub initium: *Rebaptizare hæreticum hominem, omnino peccatum est, rebaptizare verò Catholicum, immanissimum scelus est.*

388 Resp. II. Videtur, non posse satis rationabiliter dubitari, quin multi ex talibus sint cum debitâ formâ, materiâ, intentione baptizati. Rationem hujus responsionis prorsus nullam habeo, si præsertim loquamur de Zwinglianis, & Calvinianis, quàm hanc duplicem. Primam, quòd Congregatio Concilii Tridentini Anno 1570. apud Cardinalem de Lugo *Resp. moral. Lib.* 1. *dub.* 2. loquens in specie de Baptismo Calvinistarum, negaverit, omnes esse rebaptizandos. Alteram, quòd scilicet videam in nostra Germania, neminem è talibus facilè rursum admoveri salutifero fonti, nisi occurrat aliunde dubium. Credere nequeo, Illustrissimos Dominos Nuntios Apostolicos, & Ordinarios, totúmque Clerum secularem, ac Regularem, itémque Doctores Germanos Tannerum, Laymannum, Becanum, Busenbaum, alios tam constanter fuisse dissimulaturos, si existimâssent, posse prudenter dubitari de omnibus, nec enim ignorârunt tot Canones sancientes iterationem dubii Baptismi. Hinc

389 Resp. III. Non sunt rebaptizandi omnes planè, quos constat, fuisse baptizatos ab hæreticis. Est hæc responsio adversùs P. Quintanadvenn. *singul. Tract.* 1. *sing.* 3. *n.* 3. sic resolventem: *Tenendum omnino existimo, infantes, & adultos ab hæreticis baptizatos, licèt ex alio capite non dubitetur de valore sui Baptismi, iterum baptizari posse, & debere ex hoc præcisè capite, quòd sint hæretici, qui illis Baptismum administrârunt.* Probat, tum quia omnes sectæ hæreticæ hujus, & superioris sæculi laborant aliquo errore circa, vel materiam, vel formam, necessitatem, vel intentionem, vel ministri unitatem: tum quia Sotus in 4. *dist.* 3. *art.* 9. Navarrus *in Enchiridio Cap.* 27. *n.* 246. aliíque plures negant, testimonium hominis suspecti de religione esse sufficiens ad formandum prudens judicium de alieno Baptismo. Atqui baptizati ab hæreticis non habent communiter nisi testimonia hæreticorum; tum quia ita sentit Laurentius Beyerlinck, atque ita pro Belgio sancitum est in Provinciali Synodo Mechliniensi; quam sanctionem probat non solùm idem Beyerlinck apud Quintanadvenn. *loc. cit. n.* 16. sed etiam apud Cardinalem de Lugo suprà Silvius *in* 3. *part. q.* 66. *art.* 9. *& in eundem art.* Joannes Præpositus *num.* 96. Urbanus, & Franc. B. Spei apud Stephan. à S. Paulo *Tract.* 5. *Disp.* 2. *dub.* 4. quibus succenturio illum sapientem Theologum Superioris Germaniæ, qui conscripsit ante aliquot Annos *Manuale parochorum part.* 2. *c.* 2. *n.* 6. ubi etiam addit, fuisse Prædicantem, qui habitâ concione affunderet aquam nullâ prolatâ verborum formulâ; alium, qui à Baptismo repelleret omnes spurios. Cum his, Præposito, inquam, & aliis apertè sentit Adamus Opatonius apud Dianam *Part.* 9. *Tract.* 6. *Resol.* 35. & recentissimus Pater Alloza *in Alphab. Moral.* seu *in Floribus verb. Baptismus n.* 31. meritò extendens ad baptizatos à Judæis, Turcis &c.

Verùm etsi libenter assentirer his Theologis propter rationes insinuatas, non audeo tamen ire contra torrentem consuetudinis Germanicæ tam notoriæ in nostra superiore Germania, ut hujus lumina P. Adamus Tannerus, & Pater Paulus Laymannus ne quidem instituant ullam hac de re quæstionem, sed uterque tanquam de lite, quæ jam transierit in rem judicatam, loquantur. Tannerus quidem *hic q.* 2. *dub.* 4. *n.* 11. Laymannus autem etiam *hic c.* 8. *n.* 10. Ergo à Quintanadvenna dissentio cum Coninck *q.* 66. *art.* 9. *n.* 96. atque Lugone *cit. dubio secundo*, quod expressè scripsit de hac materia, eúmque sequitur Busenbaum *hic dub.* 4. 390

Ad *primam* rationem respondeo, illam habitum iri pro valde efficaci, nisi mos Germanicus faceret, ut crederem, non omnes Prædicantes esse in hoc particulari negotio tam expertes conscientiæ, & pudoris, quàm esse in permultis aliis, demonstrant eorum verba, & facta. 391

Auctoritas citatorum DD. & maximè Mechliniensis Synodi, cujus Pastorale recusum, Anno 1649. valde emphaticè loquitur apud P. Scildere *de Principiis conscientiæ Tract.* 6. *c.* 2. *n.* 12. facit, ut sim excusaturus omnes, qui seu Calvinicolam; seu Calvinicolarum fratrem Zwinglianum rebaptizaret. Etenim illi Synodo Provinciali interfuêre viri longè doctissimi, rerúmque peritissimi, ut solent esse Episcopi Belgii. 392

Hoc videtur mihi propè certum, si quis Anglus, aut Hollandus aspiret ad nostram religionem, esse denuo baptizandum, priusquam admittatur ad illam; quia nimirum constat, nullam ferè religionem fuisse jam multis annis in Anglia, sed quemque (exceptis Catholicis) stetisse suo arbitrio. In ipsa quoque Hollandia numeratas sectas ad octoginta. Quis, amabo, prudenter credet, illum ministrum, à quo Anglus, vel Batavus tinctus fuit, non commisisse errorem *substantialem?* Et de Batavis, universímque Belgis Acatholicis præcipuè loquebatur Synodus Mechliniensis.

Et universim assentior Joanni de Dicastillo viro hercle sagaci, atque diuturno incolæ Germaniæ, dum disserit de hoc argumento *cit. Disp.* 1. *de Bapt. n.* 18. hunc in modum: *Verùm enim verò in re tanti momenti non admodum tuta videtur sententia Coninck* (judicantis, nisi peculiaris ratio obstet, præsumendum, quòd minister hæreticus ritè baptizârit) *sed multò magis cautè agendum inter prædictos hæreticos, qui sic* (ut in primo argumento pro sententia 393

Quin-

Quintanadvennæ retulimus ex meditullio almæ veritatis) *solent in Baptismo errare; ideo nisi constet satis prudenter, nullum circa materiam, & formam errorem irrepsisse, non video, cur sub conditione rebaptizari non debeant. Tamen hæc omnia judicio prudentis committenda sunt, & semper inclinandum in tutiorem partem conferendi sub conditione Baptismum.* Ita Dicastillo, cujus judicium stabilit hic

Casus Tigurinus.

394 *Nicanor Helvetus Tigurinus aspirans ad fidem orthodoxam dixit inter cætera suo instructori: Sunt in urbe nostra duæ Ecclesiæ; in quarum una est semper pro Baptismo usus solius aquæ elementaris; in altera satis crebrò rosaceæ, in hac sum ego baptizatus, an aquâ rosaceâ, ignoro.*

395 Juvenem novi, & cùm res esset adhuc in mera deliberatione, consultus respondi, minimè dubitandum de repetendo Baptismo. Casus de aqua rosacea (ut rursum expertus sum hoc Anno 1673.) duplicitate ministri, falsa opinione, quòd Baptismus non sit necessarius prædestinatis, sit inutilis reprobatis, & consequenter summè incuriâ administratione, prolatione formæ non per modum invocationis S. Trinitatis, quæ tamen necessaria est, ut vidimus *Casu I.* sed per modum meræ concionis, seu recitationis &c. sunt apud heterodoxos quotidiani, continui, innumeri. Quid ni ergo rebaptizemus illum ab hæretico ministro, præsertim Calviniano, & Zwingliano baptizatum, qui nescit, quo pacto sit lustratus, nec asserere potest, in loco, in quo est baptizatus, fuisse semper religiosè observatam formulam Romanam *substantialem?* Notat verò auctor *Manualis parochorum*, seu P. Carolus Mussart. *cit. part. 2. cap. 2.* esse moris, ut quando rebaptizandi sunt hæretici adulti, Baptismus deferatus Episcopo, de quo more nihil testari possum.

396 Fateor, me hactenus fuisse tam consulendo, quàm practicando alieniorem à sententia Quintanadvennæ, quàm sum modò. At verò pensiculatiùs consideratis, quæ in medium attuli & ex jure Canonico, & de certitudine *morali*, & de tot erroribus hæreticorum, insisto mediam viam inter sententias relatas ex Quintanadvenna, & Coninck, illam scilicet, quam digito demonstrat Dicastillo, verbis paulò antè descriptis. Praxis accidet minùs difficilis, ubi intellecta fuerint, quæ tradam inferiùs *n. 403.* de modo, & circumstantiis rebaptizandi sub conditione.

Sed audi, quid Petrus Marchantius *in Resolut. Notabil. Fol. 2.* responderit ad hunc

Casum Hollandicum.

Franciscus in Hollandia parentibus hæreticis honesto loco natus, &, ut verisimile est, ab hæreticis baptizatus, in fide autem Catholica à pueritia educatus, & insignitus denique sacerdotio, in mentis anxietates, & dubia incidit, an ejus Baptismus validus fuisset, & an non esset rebaptizandus? Ratio ambiguitatis erat, quod pseudoministri interdum baptizent in aqua rosacea, aliquando è suggestu pronuntient formam Baptismi, altero inferiùs aquam affundente, & ob hanc causam Synodus Mechliniensis approbata à Paulo V. ordinârit, ut ab hæreticis baptizati, sub conditione rebaptizentur. Quæritur 1. An talis ad cautelam rebaptizari sub conditione. 2. An rursum confirmari, & ordinari debeat?

Ad *primum* (de *secundo* videbimus *Casu XIV. n. 241.*) respondet, non fuisse rebaptizandum, eò quòd & facto diligenti examine, utrùm in loco, ubi tinctus fuerat, errores circa Baptismum irrepsissent, & frequentarentur, repererit, nullam esse, vel fuisse memoriam de erroribus eo loco unquam commissis, & interrogatus Franciscus, an præter generalem illum timorem, & anxietatem, haberet aliquod fundamentum, quod probabiliter timorem illum practicum fundare potuisset, responderit, nullum aliud sibi suppetere fundamentum, nec reperiri quemquam, qui suo interfuisset Baptismo.

Has ob causas negavit Marchantius, fas esse illi Francisco, petere iterationem ullius Sacramenti, eò quòd nec adesset rationabile dubium de validitate prioris Baptismi, nec anxietatibus, & timoribus, in nullo rationabili dubio fundatis, quidquam in re tanta tribuendum sit, & Synodus Mechlin. non imperet repetitionem Baptismi generatim collati à Ministris Hollandis, sed tantùm collati, in loco, in quo sæpe unus eorum pronuntiat formulam, alius applicat materiam. Quam resolutionem nequeo improbare. Vide tamen id, quod ex Sanchez notat Portel referendus infrà *Cas. XIV. n. 441.*

Quæres II. *An illi infantes sint rebaptizandi saltem sub conditione, qui reperiuntur alicubi expositi cum schedula attestante, eos esse ritè baptizatos?* 397

Quidquid in contrarium pugnacissimè resolvat Comitolus *Lib. 1. Resp. moral. q. 1.* mihi maximè probatur resolutio Synodalium constitutionum Constantiensium *Part. 1. Tit. 6. n. 6.* sic sancientium: *Infans expositus, licèt in collo habeat appensum testimonium, quòd baptizatus fuerit, si tamen aliunde non constet, baptizetur sub conditione. Quodsi in testimonii schedula*

dula sit inscriptum nomen, quod illi in Baptismo inditum esse asseratur, idem nomen ipsi imponatur, & in libro baptizatorum diligenter omnia scribantur. Consonant Concilium Mediolanense tertium sub S. Carolo Borromæo *Tit. de Baptis. infant.* item Synodus Cameracensis apud Iacobum Marchantium *in Resol. pastoral. de Sacram. Tr. 2. c. 2. n. 4.* sicuti & pro Archiepiscopatu Hispalensi, Episcopatúque Cordubensi statutum esse, testatur Quintanadven-
398 nas *singul. Lib. 1. Tr. 1. sing. 9.* Habemus ergò judicium Synodorum Germanicæ, Belgicæ, Italicæ, Hispanicarum. Consentiunt Marchantius Belga, Quintanadvennas Hispanus, Autor *Manualis parochorum* Lotharingo-Germanus *Part. 2. cap. 2. n. 5.* Opatonius Polonus verbis descriptis à Diana *Part. 9. Tr. 6. Res. 35. fin.* & Alloza Novi Orbis incola *in Floribus, verb. Baptismus.* Probatúrque efficaciter inde, quòd ejusmodi scheda non pariat ullo modo certitudinem *moralem* à nobis requisitam suprà *num. 384.* cùm tales infantes baptizentur sæpissime ab ipsismet matribus tegendi sceleris ergo; matribus, inquam, persæpe juvenculis, & quæ nullum infantem antea abluerunt, fortè nullum ablui exactè viderunt, communissimè autem baptizentur in magna trepidatione, in tenebris, & in metu, ne deprehendatur partus. Si Baptismus obstetricum habetur meritò pro dubio, donec ex illarũ ore constet, quam materiam adhibuerint, quantò magis ille furtivus?

Adde, quòd scripturæ privatæ non notatæ
399 sigillo, vel manu scriptoris nulla fides adhibenda sit, nisi in præjudicium scribentis, ut videre est apud Tuschum *verb. Scriptura.* atque authores ab ipso citatos.

Quare licèt fatear, oppositam sententiam
400 placere plerisque Theologis, hæc tamen mihi longè præplacet, sequendáque in praxi, nam & rationes præponderant, & adest sufficiens auctoritas tot Prælatorum, itémque Richardi apud Sylvestr, *verb. Baptismus. 4. q. 9.* Marchantii, Opatonii, Mussarti, & Quintanadvennæ testantis, P. Didacum Ruiz, atque alios duodecim præstantes Theologos, quos nominat, sic sensisse, suóque chirographo munivisse hunc suum animi sensum.

Hinc etiam dissentio à Soto *in 4. d. 3. a. 9.*
401 Palao *Tract. 19. p. 13. num 6.* atque aliis pronuntiantibus, non rebaptizandum illum, qui inter Catholicos natus reperitur expositus ad fores Ecclesiæ, aut domûs privatæ sine scheda quidem, sed tamen apparenter ejus ætatis (Henriquez *Lib. 2. c. 13. n. 1.* ponit 20. dies) intra quod spatium solent omnes esse baptizati; etsi quippe satis prudenter præsumatur esse baptizatus, satis tamen prudenter timetur, ne non sit rite baptizatus.

Quæres III. *An rebaptizandi, quos constat,*
402 *fuisse baptizatos ab obstetrice venefica?*

Resp. Affirmativè de plerisque, quia meritò revocatur in dubium Baptismus collatus ferè à quavis illarum, sicuti pluribus declarabo *Casu XX.* Sed & *Casu V.* generatim resolvi, an rebaptizandi omnes ab aliqua muliere baptizati.

Quæres IV. *Quanam circumstantia sint observandæ in rebaptizatione?* 403

Resp. Sequentes. I. Si omnibus probè examinatis, & quoad res ipsa patitur, seu requirit, consulto uno alteróve docto, peritóque viro, sine hæsitatione judicas, Baptismum revera fuisse nullum, debes repetere sine conditione: aut sub conditione, si rationabiliter times, ne fuerit nullus.

II. Si ille, cujus Baptismus est alterutrò modò repetendus, sit jam adultus, debet eli- 404
cere actum doloris; non quidem de peccato Originali, utpote non personali, & proinde non obnoxio ulli pœnitentiæ, neque etiam necessariò de veniali, utpote quod, sepositâ *actuali* complacentiâ, sufficienter expiatur proposito suscipiendi Baptismi, sed solùm de mortali, si quod commisit in vita sua. Uno verbo talis tenetur se disponere ad Baptismum conditionatum, sicut ad absolutum is, qui scit, se nunquam fuisse regeneratum; de cujus quidem dispositione tradidi necessaria *Casu X.* Quòd si talis incidisset in perpetuam amentiam, aut lethargum lethiferum, deberet conscius invaliditatis certæ, vel dubiæ illi ipsemet impertiri Sacramentum Baptismatis, nec enim dubitandum est de *habituali*, & huc sufficiente illius amentis intentione.

III. Baptismus iste potest licitè peragi quo- 405
cunque loco. Quintanadvenn. *sing. Tract. 1. sing. 17.* & à quocunque etiam laico, licèt ponamus, posse facilè haberi sacerdotem aut etiam parochum. Quintanadvenn. *ibid.* Etenim Canones indicantes, vel etiam exprimentes contrarium, non loquuntur, nisi de Baptismo absoluto; ergo conditionatus manet sub dispositione meri juris *Divini*, quod quidem nihil statuit de loco, aut ministro hujusmodi Baptismi; si tamen foret notoria invaliditas prioris Baptismi, foret publicè, & à sacerdote repetendus, ut satis innuit Laymannus *Lib. 5. Tr. 2. Cap. 5. n. 4.* Et universim expedit, ut, quoad commodè fieri potest, etiam in hoc Baptismo habeatur ratio communis modi. Hæc ex me descripta approbat P. Stephanus Carmelita *in Theolog. Moral. Disp. 2. Tr. 5. n. 30.*

IV. Non opus est hîc adhibere ullos patri- 406
nos. Quintanadven. *loc. cit. sing. 18.* tum quia non sunt necessariò adhibendi in privato Baptismo. Infra *Casu XVII.* tum quia certum onus, & incommodum, seu impedimentum, quod secum trahit officium patrini, ut videbimus *cit. Casu XVII.* non debet nasci, ex causa prorsus incerta, & fortassis non subsistente, sicuti sæpe utique conditionatus Baptismus non est verus Baptismus. Et quàm lepidus foret, qui diceret suo tali filio spirituali: *Te docebo necessaria ad salutem, si valet Baptismus in quo te tenui?* Aut diceret ejus matri: *Te duco in* *uxo-*

uxorem, si non valet Baptismus, in quo levavi è fonte tuum filium, non duco, si valet. Ex quo apparet, non contractum iri ullam cognationem spiritualem, etiamsi in ejusmodi Baptismo interveniret patrinus. Navarrus *Consil. Lib. 3. de Bapt. Consil. 2.* loquens de rebaptizato, qui existens adhuc in utero, fuerat solùm in pede baptizatus. Quintanadvenn. *loc. cit.* loquens absolutè, & sequitur ex priore doctrina.

407 V. Quando in primo Baptismo fuerunt usurpatæ cæremoniæ consuetæ, nequaquam opus est, eas iterare in altero Baptismo. Henriquez *Lib. 3. Cap. 2. Num. 1. lit. N.* expressè: Suarez *Disp. 31. Sect. 6. Vers. Septimò inquiri potest.* Coninck. *quæst. 66. a. 9. num. 99.* Bonacina *hic punct. ult. a. ult.* Quintanad. *singul. 18. n. 3.* contra Sylvestr. *verb. Baptis. 4. q. 9.* Reginaldum *L. 27 num. 34.* Palaum *hic punct. 12. num 23.* Ratio est, quia in talibus nihil est iterandum, *sed cautè supplendum, quod incautè fuerat prætermissum. Text. cap. 1 de Sacram. non reiterand.*

408 Ne tamen hinc inferas, rectè sentire Juristas, qui apud Silvestrum *loc. cit.* putant, quando prior Baptismus fuit irritus ob omissionem unius voculæ *substantialis*, sufficere, si in altero Baptismo ea sola exprimatur; rectè enim dicit Silvester, hoc esse frivolum; nam verba, aut materia prioris Baptismi non concurrunt ad secundum Baptismum, cùm non existant ampliùs nec *physicè*, nec *moraliter*. Vide, quæ de supplendo defectu verbi omissi tradam *Tr. seq. n. 782.*

409 VI. Si verò etiam in priore Baptismo fuissent omissæ illæ cæremoniæ, ut fieri potest tempore pestis, aut incursionis militaris, tum repetendæ sunt in altero Baptismo. Quintanad. *cit sing. 18. num. 4.* & patebit ex dicendis *Casu XVI.*

410 VII. *In cap. De quibus. De Bapt. & ejus effect.* exprimuntur hæc verba: De quibus dubium est, num baptizati fuerint, baptizantur his verbis præmissis: *Si baptizatus es, non te baptizo, sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo in nomine &c.*

411 Et quidem in Obsequiali Constantiensi *fol. 59.* absolutè dicitur: *Si infans sit sub conditione baptizandus, utatur* (Minister) *hâc formâ.* Nec dubito, quin sit expressè utendum illâ, quando solenniter rebaptizatur is, cujus Baptismus est dubius. At etiam in primis certum est, non esse utendum hac conditionali, quando liquet, *substantialem* defectum intervenisse in priore Baptismo. Deinde etiam satis probabile est, sufficere in privata suppletione dubii Baptismi, si hæc *conditionalis* exprimatur solâ mente, non autem verbis. Suarez *Disp. 22. Sect. 2.* absolutè asserens hoc sufficere; quamvis Quintanad. *singul. 18. num. 5.* meritò consulat, ut semper, nisi inconveniens aliquod obstet, exprimatur, consentitque Busenbaum *de Bap. dub. 4. in fin.* Quam generalem doctrinam idem Quintanadvennas jure extendit ad casum, quo unum ex aliis Sacramentis iteratur ob commissum priùs errorem, tametsi fortè plerique unà mecum omittant expressionem primi membri allatæ formulæ *conditionalis*: *Si es absolutus &c.*

VIII. Licèt rebaptizes aliquem irrationabiliter dubitans, non tamen idcirco incurris irregularitatem, cùm hæc sit lata solùm in rebaptizantes *scienter*. 412

IX. Tam rebaptizans, quàm permittens se rebaptizari plectuntur capite. juxta *Leg. 1. & 2. Cod. ne sanct. Baptis. iteretur.* Si videlicet uterque sit certus de validitate prioris Baptismi. 413

X. Dubius de suo Baptismo potest, & non potest suscipere alia Sacramenta. Potest, quando illud dubium est *juris*, quia scilicet baptizatus fuit in materia, parte corporis &c. in quibus aliqui DD. probabiliter negant, alii probabiliter asserunt, valere Baptismum Coninck *q. 65. art. 9. n. 103.* permittens, quando adest causa gravis; Dicastillo *hic Disp. 1. dub. 9. n. 216.* absolutè permittens, & meritò; cùm enim talis absque peccato cœperit possidere nomen boni Christiani, non apparet, cur non liceat ipsi frui juribus hujus *realis* denominationis, quamdiu probabile est, eam convenire ipsi *propriè* ac *realiter*, nec cedit in damnum tertii. 414

Est tamen etiam verum, quòd non possit suscipere omnia Sacramenta. Non enim potest suscipere Sacramenta Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis cum animo obeundi functiones ipsi annexas, antequam rursum lavetur aquâ vitæ; sicut etiam *mortaliter* delinquit, si dubitans prudenter de valore sacrificet, absolvat, ordinet, ut videbimus *Casu sequenti*, & *Casu XV.* dicemus, an liceat dubio inire conjugium? 415

Imò quamdiu nequit formare opinionem probabilem, quòd sit baptizatus validè, peccat mortaliter percipiendo qualecunque Sacramentum. Coninck suprà à fortiori, & expressè Dicastillo *cit. n. 216.* Ratio est, quia hoc ipso, quòd nequeat ex ullo principio *intrinseco* vel *extrinseco* verisimiliter opinari, se esse verè, atque ordine ablutum, tenetur vel procurare certum Baptismum, vel abstinere usu rerum supponente verum Baptismum; sicuti maritus dubius de legitimitate sui matrimonii, vel debet non petere debitum conjugale, vel dare operam, ut solvat se hoc dubio. 416

XI. Ex hactenus dictis in hac, & præcedente Sectione resolvuntur complures Casus alii, tum nominatim quos exhibet sequens 417

SE-

SECTIO III.

Casus *facti* non *ficti*, quibus quà confirmantur, quà declarantur doctrinæ præcedentium Sectionum.

SVMMARIVM.

Casus Patrini rebaptizantis filiastrum, in cujus Baptismo judicabat, errorem commissum. 418.
An rectè rebaptizaverit sub conditione. 420.
Casus sacerdotis teneræ conscientiæ sub Baptismi collatione distracti, ac dein dubitantis, num verbum essentiale omisisset. 421.
An repetendus erat hic Baptismus. 422.
Casus sacerdotis dubitantis, num tertiam personam pronuntiaverit, & resolutio P. Comitoli. 423.
Quid in simili casu agendum? 424.
Casus Baptismi Nicostratæ, qui repetendus est sub conditione. 425.
Presbyteri nolentis credere, se omisisse quædam verba formulæ, quod tamen asseverabat vir peritus. 426.
Eo casu repetendus erat Baptismus sub conditione. 427.
Lusitani ob id, quòd sexum mutâsse credebatur, sacrilegè rebaptizati. 428.
Militis baptizati à Religioso arbitrante, eum ideo mori non posse, quòd non esset ritè ablutus. 430.

Casus I.

418 *QVidam sacerdos, jam abhinc plures Annos mortuus, cùm fungeretur officio patrini, animadvertit, baptistam præ trepidatione non satis benè sibi præsentem vix tres, quatuórve guttas affudisse corpusculo sui filioli: dissimulavit tamen monitionem, ob causam nescio quam. At conscientiâ non permittente ullam quietem, accessit domum sui Domini compatris, petiit sibi suum filiastrum* (ut vocantur *cap. De his*, 30. *q.* 1.) *ostendi, atque aquâ lustrali sufficienter, & cum debita forma aspersit vagientem, nemine intelligente, quid sibi vellet ejusmodi liberalis affusio. An rectè egit?*

419 Resp. In primis potuisse intervenire causam justam, ob quam non moneret illum ministrum, aut quia non satis clarè vidit defectum, aut quia putabat, sufficere tres guttas secundùm dicta *Casu I. num.* 45. nec veniebat in mentem contraria opinio, aut obligatio hîc & nunc monendi.

Deinde rectissimè fecit rebaptizando sub conditione, eò quòd prior Baptismus fuerit dubius dubietate *juris*, juxta dicta superiùs. Sicut etiam rectè, & cautè egit, quòd non diutius distulerit rebaptizationem, eámque peregerit cum nulla prorsus solemnitate, aut notitia aliorum, si prudenter timuit aliquam aliorum indignationem, &c. 420

Casus II.

ALius sacerdos tenerrima conscientia exercendo primum actum solennis, & veri Baptismi fuit involuntariè distractus: absoluto ministerio, cœpit dubitare, an nullum essentiale verbum omisisset, non habens ullam aliam prorsus causam dubitationis, quàm quòd fuisset distractus. Duravit anxia dubitatio circiter sesquiannum, quo elapso, me convenit, addens, se, antequam primum illum infantem ablueret, sæpissime privatim, & cum magna reflexione, pluribúsque hebdomadis recitâsse formulam baptismalem, aquam quoque excipiendo manu, & effundendo sensim, ut solet in vero Baptismo. Quæsiit verò, an esset ille infans subjiciendus novo Baptismo *conditionali?* 421

Respondi: minimè, eò quòd distractio in tali viro, & taliter exercitato non possit fundare ullum rationabile dubium ullius omissionis; & huc facit sapiens monitum S. Thomæ 3. *Part. q.* 3. *art.* 6. *ad* 5. ita loquentis: *Nihil debet* (sacerdos sacrificans) *repetere propter eam solam causam, quòd non recordetur, an hoc, aut illud fecerit, aut dixerit.* 422

Casus III.

EST ille ipse, quem sub nomine Didaci descripsi ex Comitolo suprà *n.* 127. at non dixi, an putarem, fuisse repetendum tunc Baptismum. Respondit quidem P. Comitolus, debuisse illum sacerdotem diligenter considerare, essétne tertia persona divina ab ipso prætерita? Quòd si in ejus rei certam memoriam venire non posset, & verosimilis dubitatio ejus animum percelleret, veniendum esse ad Baptismum *conditionatum.* Verùm ipsa nuda narratio facti satis indicat, illum Didacum & fecisse diligentem reflexionem, & eâ factâ hæsisse prorsus ancipiti animo, an pronuntiâsset tertiam personam, nullámque fuisse dubitationis causam aliam, quàm quòd ob perturbationem ortam ex infidelitate memoriæ non suggerentis alteram personam, ipse nullo modo recordaretur, utrùm pronuntiaverit tertiam. 423

Si mihi proponeretur ejusmodi eventus, juberem examinari, qui astiterant. Si unus assereret (nemine contradicente) illum nomi- 424

nâsse hanc, juberem esse sine metu. Si discordarent testes, dicerem: *Repete*. Si nullus testaretur, dicerem hoc ipsum *Repete*. Nam in primo eventu non possem prudenter dubitare ob Regulam *sextam* positam *n.369*. In secundo dubitarem sanè rationabiliter, starémque Regulâ 17. In tertio vix dubitarem, sed verè præsumerem, factam omissionem: tum quia est valde pronum, omittere aliquid in tali perturbatione: tum quia non est satis credibile, quòd nullus astantium audisset illam nominationem, si facta fuisset. Si hæc utraque ratio simul sumpta non gignit aliqualem præsumptionem, gignit saltem rationabilem dubitationem.

Casus IV.

425 Est Nicostratæ, de qua *n. 351*. Respondi autem, illum infantem tingendum lavacro *conditionali*. Si enim est probabile, ut esse satis ostendimus *Casu V.* vel omnes, vel ferè omnes baptizatos ab obstetricibus esse secundò Baptismo mundandos, tum sanè mundandi sunt illi, quos constat, fuisse tinctos à magnopere perturbatis, sicuti se fuisse testata fuit ipsa Nicostrata, ridiculúmque illud factum demonstrat. Rursùm, quia bis dixit: *In nomine Patris &c.* non præmittendo: *Te baptizo*, quis non meritò formidet, ne etiam primâ vice? Si quippe duo actus faciunt consuetudinem *cap. fin. 25. q. 2.* hæ duæ truncatæ formulæ satis innuunt, illam Nicostratam habuisse morem omittendi propositionem: *Ego te baptizo*.

Casus V.

426 *Presbyter N dum baptizat infantem, valde mutilat verba exorcismorum; nonnulla etiam alia spectantia ad cæremonias penitus omittit, seu ex inadvertentia, seu alia de causa. Denique ipsa verba formulæ ita profert, ut qui proximè astabat, vir satis peritus harum rerum observet, omitti ab ipso hæc tria verba*: Ego te baptizo; *dissimulat tamen tunc, sed postea monet. Presbyter non vult credere, se omisisse, alter asseverat omisisse. Quid agendum?*

427 Resp. Id, quod actum fuisse, intelligo ex literis ad me datis, videlicet infantem illum fuisse rebaptizandum sub conditione. Rebaptizandum quidem, quia illius viri seu patrinus ipse, seu quis astantium fuerit, testimonium gignit dubium *morale*, tum propter *Regulam VII. primæ* sectionis, tum quia licèt plus credendum sit duobus affirmantibus, quàm mille negantibus. *Gloss. in Leg. Diem proferre. ff. De arbitr.* id tamen non intelligitur casu, quo negans poterat videre, vel audire, si res illa gesta fuisset; nam in hoc casu tantùm creditur neganti, quantum affirmanti. Curtius *Tr. de Test. n. 9.* Gabrielius *Lib. 1. de Test. q. 4.* Rebaptizandum verò sub conditione solùm, quia affirmatio ministri impedit, ne alterius negatio producat *moralem* certitudinem de illa omissione. Quòd si duo testes dixissent, illa verba fuisse prætèrita, atque insuper attestati, illum non fuisse id temporis satis compotem sui, tum valuisset sine conditione repeti Baptismus, quia nequîsset prudenter dubitari de nullitate prioris.

Casus VI.

Fertur accidisse in Lusitania, quòd cuidam jam provectâ ætate, qui semper fuerat fœmina existimatus, prominuerint foras viri membra, quæ illuc usque habuerat venter (sæpe enim contingere solet) inclusa; qui ideo iterum fuit baptizatus. Quod quidem fuit error sacrilegus rebaptizationis; sed tantùm fuerat illi commutandum per Episcopum nomen fœmininum in masculinum. Fuit ergo consilium illorum, qui Theologiam non ex propriis rationibus, sed merâ extraneorum auctoritate tractant. 428

Omnia prorsus hæc verba leget, qui volet, in gravissimo Theologo Dominico Soto *in 4. Sent. dist. 1. q. 3. a 8. vers. Postremum denique.* Cujus quidem approbo judicium de sacrilegio rebaptizationis, at non de necessitate adeundi Episcopum propter rationem allatam *Casu XII. n. 340.* Probo quoque necessariò factum illius, qui in hac urbe non ita pridem rejecit petitionem cujusdam flagitantis ab ipso, ut suum filium rebaptizaret, ea sola de causa, quòd obstetrix fuisset oblita imponere ipsi nomen. Porrò Delrius *Disquis. magic. L. 2. q. 22.* refert plures mutationes sexûs, similes relatis à Soto: plures quoque eruditissimus Tiraquellus *Legum connub. L. 1. num. 100. & 101.* Vide suprà *n. 33?.* 429

Casus VII.

Martianus miles ejicitur in pelagus è navi incensa pulvere tormentario incensus ipse, atque miserabiliter, idque diu lamentans inter ignem, & aquam; Viro Religioso vecto in altera navi, ac demiranti sortem hominis, qui nec mergi, nec exuri posset, venit in mentem, militem illum idcirco tam diu luctari in confiniis vitæ, & mortis, támque tantis cruciatibus, quòd non esset ritè baptizatus. Quare consilio habito cum socio suo, viro etiam Religioso, invocatâque ope Numinis, se ipsum projicit in altum, adnatat ad militem, 430

litem, & locutus ea, quæ tempus, locúsque permittebant, satus superq; lavatum à Neptuno, lavat ipse more Christiano. Vix defunctus erat hoc officio summæ charitatis, cùm miles defungitur vitâ placidissimè. Quid de hoc facto pronuntiandum?

De hoc, inquam, facto, cujus jam à plus 24. Annis gesti in Oceano Germanico testem habeo fide multò dignissimum.

431 Resp. Zelum illius Religiosi videri mihi non solùm commendandum, sed etiam fuisse secundùm scientiam, non tamen imitandum. Fuit laudandus, *quia majorem charitatem nemo habet, ut ponat quis animam suam pro amicis suis. Joann. 15.* Fuit secundùm scientiam probabiliter, non communem quidem, sed specialem, ut videtur satis innuere tota species facti. Hinc suprà *Regula XV.* dixi, videri nonnullos instigari à Spiritu sancto, ut hîc & nunc petant, vel dent Baptismum. *Casu XV.* exhibebo in hanc rem duo exempla. Haud tamen imitandum est hoc factum, quia ex his, quæ fortè uno aliquo casu acciderunt, jura non constituuntur. *Text. Reg. 4. ff. de Leg.* Et ea, quæ rarò eveniunt, non temere in agendis negotiis computanda sunt, *Text. L. 64. ff. de Reg. jur.* Et denique *Spiritus ubi vult, spirat. Joann. 3.* Plures speciales Casus dubios dabit *Casus XX.*

REBAPTIZANS SACERDOTEM.

CASVS. XIV.

Paradigmaticus.

SVMMARIVM.

Sacerdos, comperto, quòd non esset ritè baptizatus, est jussu Pontificis rursus Ordinibus initiatus. 432

Sacerdos dubitans de suo Baptismo, tenetur illum procurare ex triplici capite. 435.

Episcopus verò adhuc graviùs obligatur. 437.

Nec tantùm curare debet, ut ordinetur Ordine sacerdotii, sed omnibus etiam inferioribus. 438.

Quid teneatur facere Sacerdos, qui non baptizatus excepit confessiones? 439.

An certus, vel dubius de nullitate Baptismi prioris, obligetur sigillo confessionis sacramentalis? 440.

Pœnitens resciens, Baptismum Confessarii fuisse nullum, tenetur repetere confessionem mortalium. 441.

Si repetat apud eundem, sed rebaptizatum, sufficit, si fiat in confuso. Ibid.

Idem licet in repetitione confessionum sacrilegarum, Ibid.

Episcopus, qui sciens, se non baptizatum, contulit Ordines, tenetur cum periculo vitæ, & honoris defectum detegere. 442.

Utrùm ex titulo justitiæ, an charitatis? Ibid. & 443.

Matrimonia tamen valent, etiamsi, qui junxit contrahentes, & habetur pro parocho, non sit baptizatus. 444.

Dissolvi possunt, si deprehendatur, unum ex contrahentibus non esse rite baptizatum. 445.

Olympiodorus lator præsentium veniens ad Apostolicam sedem nobis exposuit, quòd, cùm ad gradum sacerdotii ascendisset, comperit tandem, quod non fuerit secundùm formam Evangelii baptizatus, unde nos eum rite fecimus baptizari. Cúmque super Ordinibus fuisset diutius disputatum, quidam in eam declinaverunt sententiam, ut cùm Baptismus sit fundamentum omnium Sacramentorum, ante susceptionem Baptismi non suscipitur aliud Sacramentum, quoniam ubi fundamentum non est, superædificari non potest. Quia verò in Concilio apud Compedium legitur constitutum, quòd si quis in Presbyterum ordinatus deprehenderit, se non baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur. Nos circa latorem præsentem in hoc dubitabili casu, quod tutius est, sequentes mandamus, quatenus ipsum per singulos Ordines usque ad sacerdotium promovere procures, & permittas in sacerdotio ministrare, quia non intelligitur iteratum, quod ambigitur esse factum. 432

433 Verba hæc omnia, excepto nomine proprio, reperiet lector in *Cap. Veniens. De presbyt. non Bapt.* prolata ab Innocentio III. Circa quæ, eorúmque objectum

434 Quæres I. *Cur Pontifex dicat*: Quidam declinaverunt, *& non potiùs*: omnes?

Respond. Quia non erat omnio certum, sed aliquo modo dubium, utrùm ille Olympiodorus esset rite baptizatus, ut patet ex vocula: *dubitabili*, & ratione, quam adfert in fine.

435 Quæres II. *Quid agere teneatur sacerdos, dubitans an sit baptizatus?*

Resp. I. Tenetur duplici titulo, vel triplici procurare Baptismum, I. Quatenus homo. II. Quatenus cogitat ex pietate; vel charitate obire, ministrare, aut conficere Sacramentum dependens *essentialiter* à charactere sacerdotali. III. Quatenus tenetur ex justitia administrare aliquod Sacramentum ejusmodi, vel conficere.

Et quidem ratione *primi* tituli obligatur eo modo, quem exposui *Casu praecedenti. num. 416.*

436 Ratione *secundi* adest idcirco gravis obligatio, quia exponet periculo consecrationem, absolutionem, Extremam Unctionem, si non rebaptizatus tentet conficere hæc Sacramenta; ergo contra charitatem delinquet graviter, si non curet, se protinus rebaptizari; sive non adsit probabilis ratio opinandi, esse baptizatum, ut videtur per se clarum; sive adsit. Dicastillo *hic Tr. 2. Disp. 1. num. 218.* & Quintanadvennas *singul. Tr. 1. sing. 10. num. 3.* Consequentia probatur: quia charitas nos obligat, ut administremus proximo Sacramenta non dubia. Suprà *num. 154.* Et sine dubio quisque renueret recipere à tali absolutionem, Extremámque Unctionem, si sciret, subesse rationabile dubium de valore horum Sacramentorum, sicut & consecrationis. Eucharistiam, Baptismúmque posset administrare sine scrupulo, quando ejus dubium nasceretur ex diversitate opinionum probabilium, nam & horum duorum administratio non requirit *essentialiter* characterem, & patrocinatur tali doctrina allata *Casu praeced. sect. 2. n. 414.*

437 Ratione *tertii* tituli etiam obligatur, quia & ita sentit Dicastillo *loc. cit. num. 219.* & planè videtur esse *tacitum* pactum inter parochum, parochianósque, à quibus alitur parochus, ut in confectione Sacramentorum sequatur opiniones de valore tutiores, non molestas suscipienti.

Et hæ rationes à fortiori persuadent, Episcopum gravissimè peccare, si in similibus non procuret certum Baptismum, quandoquidem omnes Ordinationes, quas peraget, erunt irritæ, si ejus Baptismus fuit irritus.

438 Quæres III. *An sacerdos dubius de suo Baptismo debeat curare, se ordinari non solùm Ordine sacerdotii, sed etiam inferioribus?*

Resp. Debet, sicuti clarum est ex rescripto ipsiusmet Pontificis Innocentii. Quare non video, cur Granadus *Tract. 1. de Sacram. Controvers. 9. de Ordine* apud Quintanadvennam *cit. sing. 10.* negàrit peccari omittendo iterationem Ordinum inferiorum sacerdotio; licèt enim omnes contineantur *virtualiter* in sacerdotali. S. Thomas *3. Part. q. 33. a. 5.* attamen Pontifex non vult esse contentus inclusione *virtuali.*

439 Quæres IV. *Quid teneatur facere sacerdos, qui non baptizatus excepit confessiones?*

Resp. *Per se loquendò* tenetur procurare, ut, quos audiit confitentes mortalia, ii eadem vel sibi, vel alteri confiteantur, juxta ea, quæ DD. solent scribere generatim de correctione defectuum commissorum à confessario culpabiliter: vel inculpabiliter, quos inter perbene Lugo *Tom. 3. in 3. Part. Disp. 22. Sect. 3.* nósque *in Alphab. Confessar. Cas. 6.* Quòd si talis confessarius non sciat, se non fuisse baptizatum, sed solùm dubitet, tunc non incumbit ipsi obligatio procurandi cum suo gravi incommodo emendationem talium defectuum; cùm præsertim homines facilè scandalizentur, & communiter perægre, ferant quando refricatur memoria peccatorum, quæ ipsi confessi sunt fide quàm optimâ; & talis confessarius putatitius de nemine, ut suppono, suorum pœnitentium dubitat, quin hic alteri confessario sit confessurus, vel confessus alia peccata, cum quibus proinde *indirectè* remissa sint, quæ ipse audiit.

Quòd si quæras, *utrùm rebaptizatus ob certitudinem, vel dubietatem de invaliditate prioris Baptismi obligetur sigillo sacramentali?* 440

Resp. Si est certus de nullitate, tum est de illo sentiendum, quod DD. sentiunt de eo, qui fingens se sacerdotem, excipit confessiones, quorum quidem aliqui, ut Sotus relatus à Dicastillo *Tom. 2. in 3. Part. Tract. 8. Disp. 14. n. 28.* Onuphrius relatus à Diana *Part. 5. Tract. 11. Resol. 15.* inficiantur, obligari sigillo sacramentali; alii autem, ut idem Diana cum communi cæterorum, quos ipse citat, itémque Lugo *loc. cit. Disp. 23. Sect. 2.* ac Dicastillo *loc. cit.* asserunt. Longè magis & meritò quidem hoc affirmabis de dubitante, utrùm sit revera sacerdos, nec ne? Nec puto, hoc quenquam negaturum, quandoquidem pœnitentes sunt in possessione juris exigendi, ut servetur ipsis sanctissimè secretum, quâ possessione non possunt privari ob superveniens dubium. Vide dicenda *in Alphab. Confessar. Cas. 22. n. 783. & seqq.*

Quæres verò V. *Quid obligentur facere pœnitentes, qui resciunt, suum confessarium fuisse rebaptizatum?* 441

Respond. Si sciunt, priorem Baptismum fuisse planè nullum, dubitari nequit, quin debeant peccata mortalia detecta ejusmodi confessario aperire vel distinctè alteri sacerdoti, vel si magis placet, eidem jam rebaptizato confusè, dicendo: *Me rursum accuso coram R. V. de omnibus peccatis, quæ fui ipsi unquam confessus.* Hanc autem confessionem sufficere, docet in hoc speciali casu rebaptizati Pat. Quintanadvenn. *sing. Tract. 1. sing. 11. num. 8.* deducitúrque ex communi doctrina DD. loquentium de repetitione confessionum sacrilegarum, ac dicentium, si deinceps decem Annos es communiter uni confessus, at semper sacrilegè, satisfacere te dicendo: *Me accuso de omnibus peccatis hoc decennio confessis R. V. præterea de istis, quæ partim nunquam cuiquam, partim alteri, sed etiam sacrilegè aperui.* Et verò videtur confessarius talis obligari, ut quando se ipsi post suam rebaptizationem rursum sistit pristinus pœnitens, ipsi dicat: *Nónne, mi bone vir &c. doles magnopere de peccatis tuis totius vitæ, eorúmque omnium, in quantum opus est, te coram Deo, & ejus nunc vicario reum agis?* Respondenti;

Ago

Ago me reum impertiatur absolutionem sine ulteriori interrogatione circa præteritas confessiones.

His omnibus jam tertiùm impressis nanciscor responsiones Laurentii de Portel, in quarum *Tomo* 1. *Part.* 1. *pro Casu XXVIII.* statuitur hic

Casus Judaicus.

Quidam Religiosus, hodie Sacerdos, fuit baptizatus à Clerico, descendente de Judæis, cujus Clerici fratres, horúmque filii, cùm essent à tribunali Inquisitionis incarcerati, ob suspicionem hæresis (quam & postea confessi sunt; & soror, ob contumaciam, exusta) aufugit, & Fiscus regius res ejus immobiles confiscavit. Stante hac gravi præsumptione contra Clericum, quòd esset hæreticus, & proinde Sacramenta Ecclesiæ cum debita intentione non ministraverit, Religiosus ab eo baptizatus, scrupulo cœpit agitari circa valorem sui Baptismi. Consuluit viros doctos, quorum alii dixerunt, non teneri ad rebaptizationem sub cautela, alii dixerunt, posse rebaptizari, & ille ad securitatem elegit Rebaptismum sub cautela. Et declaratur, quòd Clericus ille erat Theologus, & protulit veram formam Baptismi, qua utitur Ecclesia. Quæsitum fuit, an de necessitate talis Religiosus fuerit rebaptizandus, an verò potuerit acquiescere consulentibus, ne rebaptizaretur. Et ex istius quæstionis resolutione pendent sequentia dubia. 1. An dato, quòd rebaptizaretur, esset iterum recepturus omnes Ordines sacros? 2. An illius professio in Religione fuerit valida, an verò ratificanda? 3. An Religio teneatur supplere missas dictas ab illo non vero Sacerdote, pro quibus Monasterium accepit stipendium? 4. Quid dicendum de confessionibus sacramentalibus, quas audivit jam factus confessor?

Ita hunc Casum, hásque quæstiones exhibet Portel. Et quidem ad primum dubium sic *n.* 4. respondet: Non peccaret Religiosus, qui „stante tali dubio, & urgente magno scrupulo „se faceret rebaptizari ad cautelam, eò quòd „sit vehemens præsumptio ad credendum, cle„ricum de hæresi suspectum ob fugam, & con„fiscationem bonorum, præcedentiáque exem„pla plurium, qui ex illa gente complexi fi„dem Catholicam defecerunt postea ad hære„ticos, non habuisse veram intentionem bapti„zandi, factâ autem rebaptizatione repeten„dos esse Ordines Sacros, supplendas Missas, „curandum, ut pœnitentes, quos absolvit, re„petant confessiones, & denique habendam „professionem pro nulla, ut exprimit *n* 16. Nihilominus tamen concludit *n.* 8 & fusè probat, illum Religiosum non teneri rebaptizari, tum ob alias rationes, tum quia fuga non reddit adeò suspectum, ut propterea debeat in dubium revocari Baptismus jam ante triginta Annos collatus, quo tempore meritò præsumitur ille Clericus fuisse adhuc sincerus Catholicus, esto, fuga gignat aliquam suspicionem de hæresi contracta pauculis Annis ante fugam; tum quia Sanchez *Lib.* 2. *de Matrim. Disp* 78. *Conclus.* 4. post Sotum, & Navarrum scribit: *Licet habeat quis opinionem alterius partis, & formidinem alterius, non tenetur sequi opinionem, si inde magnum immineat alicui periculum, & formido habeat alterius apparentem probabilitatem, quia periculum grave facit, ut in moralibus formido præponderet opinioni.* Atqui si ille Religiosus rebaptizetur, adibit magnas difficultates, & ferè periculum repetendi, reparandíque enumerata superiùs. Addit *n.* 25. si ille Religiosus recepto Baptismo non petiit iterationem Ordinum, rectiùs quidem facturum fuisse, si petivisset post rebaptizationem, attamen *post factum non auderem*, inquit ille, *eum condemnare de peccato, vel de pœnis.*

Postremò ità finit suam resolutionem: *Sex graves Doctores in ista Ulyssipone de eodem Casu consulti dixerunt, istum Religiosum non indiguisse novo Baptismo, & ex illis duo expresserunt, quòd, licèt Baptismum iteraverit sub conditione, non indigebat iteratione sacrorum Ordinum.*

Censeo, & ego non indiguisse, tum propter auctoritatem illorum sex Doctorum, tum quia Clericus ille habuit rationabilem causam fugiendi, meritò enim timebat, ne quantumvis innocentissimus manciparetur carceri, subjiceretúrque severo examini Inquisitorum; non igitur præbuit hæc fuga indicium ullum hæresis. Mascardus à me relatus, probatúsque *in Alphab. Quadrupl. Part.* 4. *num.* 974. Sanè cùm jura tam Canonica, quàm Civilia velint, & quemlibet haberi pro bono, donec contrarium ostendatur, & non facilè dari præsumptionem delicti integritas vitæ sacerdotalis per triginta Annos manifestata omnibus, vetat, suscipi gravem suspicionem de tot tantísque sceleribus, nisi intervenerint causæ graviores, quam exhibeat species facti.

Quod spectat satisfactionem pro Missis celebratis ab eo Sacerdote, videtur mihi omnino improbabile, debuisse, aut potuisse injungi; restitutio quippe non est necessariò facienda, seu imperanda in dubio, quandoquidem vel maximè hîc locum habet Regula, & Axioma de meliore conditione possidentis sua bona, suámque libertatem. Quòd si omnibus spectatis fuit licitè rebaptizatus ille Religiosus, debebat repetere ordinationem, quan-

doquidem hæc est repetenda, quando rationabiliter dubitatur de ejus valore, dubitatur autem rationabiliter de illo, quando rationabiliter de valore Baptismi. Denique an iteranda fuerit professio, liquebit ex dicendis Casu sequenti.

442 Quæres VI. *Quid agendum sit Episcopo, qui non baptizatus aliquos initiavit Ordinibus minoribus Episcopali?*

Resp. Ochagavia apud eundem Dianam *Part. 5. Tr. 13. Resol. 55.* itémque tacitè Quintanadven. *cit. singul. 10. n. 7.* non distinguentes inter *culpabiliter*, & *non culpabiliter* ordinantem, docent, teneri cum periculo honoris, & vitæ detegere suum defectum comissũ in ordinatione presbyteri & Episcopi, propter tam ingentia mala, quæ manant ex ejusmodi invalida Ordinatione. Quæ mala sanè mihi persuadent, non esse de hac responsione dubitandum casu, quo sciens, se non baptizatum, contulit hos duos Ordines; at verò si ignarus id fecit, censeo, posse probabiliter negari hanc tantam ex hoc solo titulo (nam de titulo charitatis dixi aliud *num. 436.*) obligationem; nam & rem, quæ culpâ caret, in damnum (præsertim extremum) vocari non convenit. *Text. Cap. 2. De Constit.* & qui gravissimum damnum temporale *directè*, & *immediatè* intulit alteri sine culpa Theologica, non tenetur illud reparare, ut ratione, & auctoritate probavi *in Clyp. Clement. Judic. Part. 2.* ergo non teneris titulo justitiæ cum periculo mortis impedire damnum spirituale, cujus fuisti causa innocentissima, & prorsus *per accidens*.

443 Regina tamen virtutum charitas videtur inducere obligationem. Quintanadvennas *loc. cit.* cùm *moraliter* certum sit, fore, ut propter illas Ordinationes invalidas futuræ sint irritæ multæ myriades consecrationum, communionum, confessionum, Extremarum Unctionum, Confirmationum.

444 Dices: *Cur non addis: Matrimoniorum?* Respond. Idcirco, quia Matrimonia valebunt, etiamsi non sit baptizatus, & consequenter non legitimus parochus is, qui junget, modò per communem errorem habeatur pro vero parocho, aut sacerdote. Bonacina *de Matrim. q. 2. punct. 8. n. 30.* atque Quintanadven. *loc. cit. singul. 11. num. 6.* lapsus (ut ego sæpe) in vitiosum, vel exemplar Bonacinæ, vel typothetam sui libri. Ratio generalis est, quia quæ sunt jure *Divino* vel *naturali* statuta, requisitáque ad valorem actûs cujuscunque, eorum defectus quamvis inculpabilis non potest suppleri ab Ecclesia, nec enim hactenus ostensum est, Salvatorem impertiisse suis Vicariis hanc potestatem. At potest, ac solet à Principe Ecclesiastico, & civili suppleri defectus solennitatis inductæ solo jure *humano*, & in hoc, vel illo eventu præteritæ cum errore communi, sicuti ex non minùs clara, quàm decantata *Leg. Barbarius. ff. De offic. Prætor.* tradunt in variis materiis, ac nominatim in materia de jurisdictione requisita in Confessario obvii Theologi morales, atque inter hos P. Paulus Laymann. *Lib. 1. Tr. 4. Cap. 27. n. 9.* nósque *Tr. 7. Casu III.*

Porrò quòd P. Dicastillo *hic Tract. 2. n. 217. Disp. 1.* Matrimonium annumerat iis Sacramentis, quorum receptio non cedit in detrimentum tertii, & proinde suscipi possunt à solùm probabiliter opinante, se esse baptizatum, non caret difficultate, quandoquidem tale Matrimonium, si error Baptismi deprehendatur, poterit dissolvi, quæ dissolvendi facultas potest creare grandia damna uxori. Quare existimo, illum, qui rationabiliter dubitat de suo Baptismo, teneri procurare ante Matrimonium iterationem lavacri Christiani. Adde, quòd Matrimonii ministri sint sponsi, ergo, sicut *superiùs* diximus, ministrum Sacramenti obligari ad practicandas sententias tutiores, ita etiam pronuntiandum videtur de sponso, & sponsa in ordine ad Matrimonium. Verùm judicium definitivum hujus non tritæ quæstionis esto penes sapientiores, quos, & quibus libenter auscultabo. 445

REBAPTIZANS RELIGIOSUM ET CONIUGATUM.

CASUS XV.

Scrupulosi Religiosi.

SUMMARIUM.

Prothasius Religiosus scrupulis de suo Baptismo agitatus rebaptizatur, & quietem recipit. 446.
Probatur consilium ex duplicitatione. 450
Stimulus indesinenter impellens hominem pium, & prudentem ad petendam repetitionem Baptismi probabiliter provenit à spiritu bono. 451.
Ut testantur exempla varia. 452.
Et Casus parvuli spectris territi. 453.
Cujus tamen non est semper, & ubique habenda ratio, uti docet Casus alterius parvuli similiter territi. 455.
Casus sexagenarii varias infestationes, & phantasias, &c. passi per multos annos. 457.
Suasa occultissima Baptismi repetitio sub conditione quieti eundem restituit. 458.
Religiosus certò deprehensâ nullitate sui Baptismi potest petere dimissionem ex Ordine. 459.
Non potest, si dubium sit de Baptismo. 460.
An tunc autem teneatur votis? ambiguum est. 461.
Valent tamen contractus, si quos fecit. 462.
An cognitâ nullitate Baptismi, si velit manere in Religione, debeat rursus inchoare novitiatum &c? 463.
Resolutio similis Casûs de Moniali. Ibid.

Quod

Quod de Religiosi obligatione persistendi, aut non persistendi in Religione, idem dicitur de obligatione Conjugis. 464.

Aliud est, si non sit moraliter *certum, Baptismum fuisse nullum. 465.*

Conjux per se loquendo *debet alteram partem monere de impedimento suo essentiali. 466.*

446 P*Rothasius Societatis nostræ Frater, agitatus scrupulis de suo Baptismo valde diuturnis, & molestis, ex consilio virorum sapientum Baptismum sub conditione recepit, licèt nullum appareret fundamentum, unde suspicari posset, se non esse baptizatum. Accepto tamen secundo Baptismo pacem, tranquillitatémque adeptus est. Sic ipse, qui adhuc vivit, mihi narravit.*

447 Ita loquitur P. Quintanadvennas *singul. Tr. 1. sing.* 8. *n.* 2. *junct. n.* 1. quo numero describit consimilem Casum de fœmina, idque cum talibus circumstantiis, quæ sunt pro praxi omnes observandæ. Esto ergo hic

Casus scrupulosæ conjugis.

448 C*Um quadam nobilis fœmina crebris, vehementibúsque scrupulis de sui Baptismi valore hæsitaret, licèt levissimo dubii, aut suspicionis fundamento, quæsitum est, an baptizari iterum posset sub conditione? Hic casus ad me olim pervenit Hispali, & diligenter inquisitionem de Baptismi tempore, loco, ac Ministro institui, nullum inveni fundamentum, unde suspicari, ne dum dubitari posse videretur de ipsius valore, cùm à parentibus Christianis inter Christianos hæc fœmina orta à parocho in Ecclesia fuerit baptizata, ut ex Baptismi libro constabat. Nihilominus tamen crebri, vehementésque scrupuli longissimo temporis intervallo, quinque scilicet, vel sex Annis fœmnam pupugerunt, quæ licèt timoratæ conscientiæ minimè in aliis rebus se scrupulosè gerebat, in hac pene mœrore conficiebatur, anxietatibus cruciabatur, nec oratione, aut frequenti pœnitentiâ, Eucharistiæque perceptione, nec consilio, & dictis sapientum sæpius repetitis, quod est præcipuum remedium contra scrupulos, quiescere poterat, imò semper existimabat, ac audacter asserebat, se ritè baptizatam non esse.*

449 *Viros doctos hac de re consului, omnes ferè Baptismi iterationem conditionatam in hoc casu denegandam docebant; unus concedendam cum formidine consuluit. Hujus consilio, qui apud me doctissimus semper & meritò existimatus, Baptismus sub conditione iteratus, & statim pacatus est fœminæ animus, factáque est tranquillitas magna.*

Si hæc legeret P. Quintanadvennas, testaretur, me functum munere fidelis amanuensis, aut descriptoris, agam etiam partes assentientis, & dissentientis.

Quærenti enim I. *An ille vir doctus, illique sapientes rectè judicârint?* 450

Respondeo I. Cum Quintanadven. *loc. cit. n.* 14. non esse damnandos. Ratio est saltem hæc, quia potuêre moveri aliquâ seu circumstantiâ, seu ratione, quæ nos latet.

Respondeo II. Videri posse non nemini, sequendum etiam in his solis circumstantiis consilium affirmativum. I. Quia illud consilium est probabile ob authoritatem; illi enim consultores absque dubio censuerunt, posse rebaptizari quemvis, in quo reperirentur ea, quæ in his duobus. Et quia non unus, sed plures id judicârunt, meritò censendum est, eorum judicium facere opinionem probabilem juxta ea, quæ de numero, & qualitate virorum facientium aliquam sententiam probabilem scribunt, obvii quique in materia de conscientia probabili, & inter hos videri possunt Laymannus *Lib. 1. Tr. 1. c. 5. n. 6.* ac Diana *P. 7. Tr. 1. Resol. 213.* Vide etiam nostrum *Clypeum. Clem. Judic. sect.* 1.

Quia rebaptizandus est omnis, de cujus Baptismo prudenter dubitatur, undecunque tandem oriatur dubitatio, & ambiguitas. Suprà *Cas. XIII. Reg.* 4. Atqui in circumstantiis expressis utroque Casu, quem descripsi ex Quintanadvenna prudenter dubitatur de Baptismo, tum quia viri sapientes dubitârunt, tum quia stimulus indesinenter impellens hominem pium simul, & pro sua conditione prudentem ad petendam repetitionem Baptismi, potest viro etiam cordato movere dubium, an instinctus ille petendi rebaptizationem non veniat à spiritu illius, qui vult omnes salvos fieri. 1. *ad Tim.* 2. 451

Pleni sunt libri Historici exemplis hominum petentium, destinantium, facientium varia, & exotica, quorum rationem reddere nequibant, & tamen egerunt cum summa ratione, quia ex instinctu divino, ut demonstrat ipse eventus, ut nihil dicam de præsumptione desumpta præcisè ex virtute, ac sanctitate illorum, quos agitant illæ perpetes cogitationes ac stimuli. Et verò ejusmodi impulsus non provenire à malo genio, suadetur inde, quòd hic tantopere execretur res sacras. Non etiam proficisci ex conscientia nimis apprehensiva (Hypocondriacam vocat Caramuel *in Theolog. fundamental. num.* 1322.) fieri potest verosimile ex cæteris actionibus, nullum prorsus specimen phantasiæ ullo modo corruptæ præsefe-rentibus. 452

Confirmo hunc discursum narratione hujus

Casûs theutonici.

453 P*Aulillus puerulus primis Annis infantiæ valde infestatur à spectris, ita ut in cunis adhuc vagiens det suis clamoribus, motu capitis, & oculorum non obscura indicia spectaculorum molestissimorum. Jam potens fandi ferè continuo clamat, videri à se nigrum, tetrúmque hominem, qui etiam de nocte ipsum terrITET. Re delata ad Dominum Ordinarium, mandat hic vel certè permittit rebaptizari sexennem, licet minimè ignarus, fuisse baptizatum à parocho viro probo, perito, & non planè impio quidem, attamen minimè ebrio. Peracto secundo Baptismo desiêre videri spectra, cœpit, inque hodiernum diem durat quies, ac serenitas.*

454 Sic ego reperio in meis adversariis notatum, exceptúmque à me alicubi ex ore fide dignissimi viri Nobilis, ac sacerdotis testantis, rem totam cum suis circumstantiis esse sibi notissimam. Non potuit, ut puto, ille Ordinarius rationabiliter dubitare de valore prioris Baptismi, consideratâ præcisè relatione patrinorum astantium, ipsiusmétque parochi, at verò scrupulum non planè inanem, metum non omninò vanum de aliquo, undecunque tandem profecto errore injecit illa circumstantia, cujus tamen rationem non esse semper habendam, docet hic

Casus Constantiensis.

455 P*Arens Josephuli infantis à sacerdote quidem baptizati, attamen per duos Annos, ejulantis, trepidantis, aversantis, ut Paulillus, de quo suprà, convenit Curatum, narrat miseriam, petit repetitionem Baptismi. Renuit hic, addens tamen, esse adhuc patientiam habendam. Cùm ipse Curatus suum abnutum mihi eum merito approbanti recensuisset, suggessi profuturum in futurum, si quæreret, quì se jam habeat puer? Quæsiit, acceptóque responso mihi retulit, esse quietum, & pacatum, ut solent alii.*

456 Ergo in ejusmodi eventu cavenda est omnis præcipitantia; & revera hoc loco usurpandum illud aureum monitum: *Quod semel statuendum est, diu deliberandum est.* Annorum quinque, vel sex experientiam puto esse sufficientem, si certum sit, illas prorsus extraordinarias, pergravésque infestationes fuisse tanto tempore continuatas, nec apparere indicium ullum, ex quo concipi queat prudens suspicio de interventu alicujus lamiæ, ac strigis. Equidem Leopoldus Mancinus noster in erudito Volumine de Novo-Antiqua Passione Domini *Lib. 8. pag. 533.* variâ authoritate probat, Cacodæmonis vires in non baptizatos esse majores, & infestiores, quàm in alios.

Confirmó rursum Casu, qui ad me ex Brixinensi Episcopatu perscriptus est consilii causa, dum totus eram in prima lucubratione hujus Alphabeti, est autem hic

Casus Tirolensis.

G*Etulius baptizatus domi ab obstetrice bibula cœpit ipse in infantia infesta ià spectris, in terrorem propè lethalem conjici: semel verberari à manu occulta; semel audire ambulantem in cubiculo, nil tamen videndo: conspicere non semel fœminam subitò ex ascendentem, semel eripi vitæ periculo imminente ex præcipitio in saxum, depulsoque per vim planè occultam subitoque illum absque ulla læsione erigentem in pedes; turbari horrendis phantasiis tempore sacræ Communionis, aliàs autem, ac frequentissimè nefandis de Deo, ac Beatissima Virgine, cùm tamen sit vir optimæ vitæ, & conscientiæ, interim in percipiendis Sacramentis raro admodum, ac parcè quietem animi, solatiúmque expertus. Et cùm jam sit sexagenarius, nondum tamen liber est terriculamentis, spectris phantasiis illis inexplicabilibus, & metu perpeti, ne periclitetur de salute animæ suæ, persuasum habens se in aliquot præsentissimis periculis incolumem modo prorsus admirabili servatum idcirco, ut ritè baptizatus vitam consequatur æternam.* 457

Est hæc summa quatuordecim punctorum, seu circumstantiarum, quas pro pleniore informatione perscripsit is, de quo suprà, vir magno usu rerum peritus, atque olim Theologiam publicè professus cum laude. 458

Quæ sanè circumstantiæ me impulerunt, ut suaserim repetitionem occultissimam Baptismi sub conditione, motus quidem præcipuè allegatione, & obstetricis, & bibulæ, feréque quotidie temulentæ obstetricis, non parum tamen concurrentibus ad illum motum cæteris considerationibus, quæ quidem si solæ fuissent, contulissem eas cum uno, alteróve viro docto, ac prudente; fuisséмque probabilissimè suasurus id ipsum. Et verò suasionem probavit eventus; siquidem bimestri, postquam Getulio impertitus fuit secundus Baptismus, accepi literas ab illo ipso, qui expetierat meum consilium, testes optati eventûs, quem nuntiant hisce verbis:

Tan-

Tandem aliquando rediit ad me ille, quem consilio R. V. ad Iordanis scilicet undas reduxi. Incedit homo plenus gaudiis, asserit, gravem illam, & semper deteriora, majoráque pericula comminantem tempestatem deſaeviisse prorsus, jam amaenâ, ut nimirum solent boni Numinis Filii, aurâ se cum magno animi solatio frui. Agit vir optimus R. V. ingentes gratias pro saluberrimo prorsus consilio, & offert, quia alia media non suppetunt, preces suas, aeternùm tanti beneficii futurus memor: rogat praeterea demissè, ut totam rei seriem, siquidem tempus etiam nunc permittit, libro suo de hoc argumento in lucem edendo inserere ad honorem Dei ne gravetur.

Hæc ille, me quidem etiam hoc eventu confirmans in judicio, quod tunc tuli, nolo tamen cuiquam esse autor ullum reducendi ad Undas Jordanis, ut phrasi illius Patris utar, si soli etiam perpetes scrupuli nullâ peculiari ratione nixi pro causa adferantur; nec permitteret P. Marchantius loco, quem retuli suprà *num. 396.* Quare non suasissem rebaptizari illos duos, de quibus *num. 448. & 449.* suasisset autem Alloza *verb. Baptismus. §. 2. n. 1.* De Casu relato *n. 453.* nil aliud pronuncio, quàm quòd meritò supponam, illum D. Ordinarium non erràsse *practicè.*

459 Quæres II. *An Religiosus rebaptizatus possit petere dimissionem ex Ordine?*

Respond. Si certò deprehendatur fuisse vel penitus non baptizatus, vel baptizatus cum defectu extra controversiam *substantiali*, potest petere missionem. Non potest, si solùm dubium sit de Baptismo. *Prima* pars patet inde, quòd professio talis hominis sit invalida; nam nulla Religio intendit suscipere quemquam, nisi Christianum; nulla potest jurisdictionem suam (quæ spiritualis est) exercere nisi in Christianum; nullus nisi Christianus subest Summo Pontifici ut tali; est autem Pontifex verus Generalis omnium Ordinum Religiosorum. Cùm ergo in isto homine locum non habeat votum obedientiæ religiosæ, hoc autem sit unum è tribus essentialibus, & corruente uno essentiali, corruat totum, non valebit ejus professio. Et generatim ignorantia circa substantialia professionis reddit eam irritam. Suarez *Tom. 3. De Rel. Lib. 6. cap. 5. num. 4.* ex communi.

460 *Altera* pars inde mihi persuadetur, quòd possessor bonæ fidei non possit re suâ acquisitâ optimâ fide spoliari propter dubium supervenïens; Religio autem optimâ, ut suppono, fide nacta est possessioné talis Religiosi dubitantis. Antecedens inde probatur, quòd possessione rei saltem indivisibilis inchoatâ bonâ fide nemo privari queat, nisi *moraliter* certum sit illam rem esse alterius: hoc enim & habet praxis omnium tribunalium, teste Lessio, *De justit. & jur. Lib. 2. cap. 14. num. 25.* & probat Regula communis, quòd in dubio sit melior conditio possidentis bonâ fide.

An verò talis teneatur propriè suis votis, 461
non immeritò dubitatur idcirco, quòd, qui dubitat, an votum ediderit, stante hoc dubio non obligetur voto, ut trado ex communi *in Alphab. Quadrupl. Part. 1. num. 300.* talis autē Religiosus dubitat, an voverit obedientiam, hoc ipso, quòd dubitet, utrùm adsit conditio *essentialis*, necne? Et qui anceps est, utrùm votum suum sit de re licita, non tenetur voto. Ego ibidem *num. 384.* Sanchez *Lib. 4. De vot. cap. 6. n. 6.* Suarez *Lib. 4. De voto. cap. 6. n. 12.* Est autem anceps, utrùm votum suæ obedientiæ fuerit licitum, necne, quandoquidem fuit illicitum, si ipse non erat Christianus. Ego nihil hîc pronuntio, sicuti nec Tamburinus *in Decalogum Lib. 1. cap. 3. §. 7. verb. Professio*, post hæc scripta lectus à me. Attamen observo ex Suarez *Tom. 3. De Relig. lib. 7. c. 3. n. 8.* & communi apud Tamburinum contra Caramuelem, in dubio præsumi pro valore Professionis, sicut & Matrimonii. Certè talis Religiosus tenetur recepto Baptismo ratificare suam professionem. Quintanadven. *loc. cit. num. 5.* Religio quippe, in qua vivit, potest jure hoc exigere ab illo.

De valore contractuum, suffragiorum, licentiarum, & similium, quæ fecit, aut dedit, non est dubitandi locus propter doctrinam allatam superiùs *num. 444.* in quantum scilicet valor talium pendet à voluntate, potestatéque humana. 462

Utrùm autem cognito, Baptismum fuisse nullum, debeat, si velit manere in religione, rursum inchoare Novitiatum, eúmque continuare tempore consueto, & utrùm servet jus præcedentiæ, quod antea præsumtivè habebat, disces ex iis, quæ Suarez *Tom. 3. De Relig. Lib. 7. cap. 1. & 2.* tradit de professione invalida ob occultum impedimentum, sed magis specialiter ex resolutione hujus 463

Casus decisi.

Fuit dubitatum, an Monialis, quæ emiserat professionem, & deinde probabiliter dubitans, se non fuisse baptizatam, de novo ad cautelam baptizata fuit, debeat de novo emittere professionem; & dato quòd sic, an debeat expectare per Annum? Fuit resolutum sub die 10. Decemb. Anno 1588. professionem ligare; verùm debere eam ad maiorem cautelam iterum emittere professionem, exspectato alio Anno, & fuit allegatus Abbas in Cap. 1. & 2. De presb. non bapt. Hanc resolutionem Congregationis Cardinalium hisce verbis refert Joan. Gallmart. *ad Cap. 19. De Regul. sess. 25. Concil. Trident.* quibus nil addo.

Quod

464 Quod dixi de Religiosi obligatione persistendi, aut non persistendi in religione, idem de obligatione conjugis; nam si comperiatur, defuisse verum Baptisma, cadit in eam illud Apostoli 1. *Corinth. 7. liberata est* (à lege viri) *cui vult, nubat, tantùm in Domino*; etenim defectum Baptismi esse impedimentum *essentiale* Matrimonii cum baptizato, constat *ex Cap. Cave. 28. quæst. 1.*

465 Si verò non sit *moraliter* certum, Baptismum fuisse nullum, tenetur permanere in conjugio, ac præstare officia conjugalia omnia. Quintanadven. *singul. Tract. 1. sing. 9. n. 2.* Probatur ex generali doctrina de dubiis supervenientibus Matrimonio inito bonâ fide, quam exequuntur Sanchez *Lib. 2. De Matrim. disp. 41. & seqq.* itémque tractatores differentes de Matrimonio.

Quæres verò, *si, comperto; Baptismum fuisse planè nullum, velit putativus conjux permanere cum altero, an debeat eum monere de impedimento suo essentiali ob Baptismi defectum?*

466 Resp. Non video singularem difficultatem in hoc impedimento; quare quemadmodum *per se loquendo* debet altera pars moneri de cæteris impedimentis saltem in genere, *per accidens* autem potest quandoque supersederi hac monitione, sicuti post Henriquez *in Summ. Lib. 11. cap. 3.* atque alios non perfunctoriè declaro *in Theolog. Iuridic. moral. Cap. 37. num. 131.* ita etiam sentiendum est in priore casu.

BAPTIZANS CUM, ET SINE CÆREMONIIS.

CASUS XVI.

Multùm controversus.

SUMMARIUM.

Quadratus prolem sibi natam, ob deformitatem mandat domi baptizari, prætermissis exorcismis, & aliis cæremoniis. 467.

Est per se loquendo *obligatio sub mortali, servandi cæremonias.* 469.

Debet quisque sub gravi peccato veniali observare ritus in Diœcesi receptos. 470.

An, cùm quis domi baptizatur, licitè adhibendæ sint cæremoniæ. 471.

In periculo mortis etiam minimo non sunt adhibendæ. 472.

Probabilibus videtur, licitum esse, in Baptismo privato adhibere solennitates. 463.

Imò est præceptum. 466.

In praxi tamen standum receptâ consuetudine cujusque Diœcesis. 476.

Quid si diversa sit consuetudo? 477.

Casus Parochi hieme rigente cæremonias quasdam puero domi adhibentis, reliqua in Ecclesia perficientis. 478.

Quid propriè sit Baptismus solennis, & quid privatus? 480. *& seq.*

Resolutio pendet à definitione Baptismi solennis necessariâ ad 4. quæstiones resolvendas. Ibid.

In domo privata coram tribus, aut quatuor personis collatus, non potest dici solennis. 482.

Secùs si coram multis. 484.

Irregularis fit subdiaconus, baptizans infantem domi cum omnibus ritibus. 486.

Baptismus solennis est, qui confertur quocunque loco cum ritibus præscriptis ab Ecclesia. 487.

Baptismus dividendus est in solennem, & non solennem potiùs, quàm in solennem, & privatum. Ibid.

Censetur solenniter baptizâsse, qui plerasque, & præcipuas adhibuit cæremonias, etsi non omnes. 489.

Mortale peccatum est, baptizare extra Ecclesiam absque necessitate, aut privilegio. 491.

Quo gaudent Principes. Ibid.

Quinam nomine Principum intelligantur? 492.

An quicunque nobiles, & Domicelli? 494.

Consultum foret, si Episcopus determinaret, quibusnam oporteat usum Privilegii impertiri. Ibid.

Debent hi curare, ut id fiat cum cæremoniis consuetis. 495.

Sufficit quodcunque probabile dubium, ne infans moriatur sine Baptismo. 498.

Ex quibus indiciis parochi colligant, infantem periclitari de vita? 499.

Ad quos casus extendi possit Clementina? 500. *& seq.*

An peccet mortaliter, vel venialiter, qui baptizat in Ecclesia, in qua non est baptisterium? 502.

Casus Parochi celebrantis in sacello consecrato, ad quem defertur infans baptizandus, qui commodè deferri non poterat ad Ecclesiam parochialem. 503.

Si defuit chrisma, debuit suppleri, ut ostenditur casu sequenti. Ibid. *& seq.*

Debent enim per se loquendo *solennitates omissæ in Baptismo privato postea suppleri.* 505.

An excusandus is, de quo num. 467. dictum? Ibid.

Non est moris apud Germanos, exerceri ritus Baptismales circa eos, qui è Lutheranismo transeunt ad Papatum. 506.

Compertum est, magis infestari à Dæmone baptizatos sine exorcismis. Ibid.

Probatur luculento exemplo. Ibid.

Adhiberi etiam exorcismi possunt, quando supplentur cæremoniæ in verò Baptismo omissæ. 507.

An, cùm quis rebaptizatur, iterandi ritus usurpati in priore Baptismo invalido? 508.

Graviter peccat, qui Chrismate veteri utitur extra casum necessitatis ad baptizandum. 509.

Hinc non licet die Cœna Domini post prandium adhi-

467 *Quadrato nascitur proles deformis, propter deformitatem non ad sacrum, & publicum fontem deferri, sed eam domi baptizari mandat, exorcismis, multisque aliis prætermissis in ea re Ecclesiæ cæremoniis. Cùm proles propè decimum Annum ageret, cruciari cœpit animus patris, mittendáne ad templum esset, quò cæremoniæ, & ritus, qui in Baptismo omissus fuit, procuraretur? Respondi, non fuisse ad templum ducendam ad explenda solennia, quibus caruit domi impertitus Baptismus; novitas enim, & insolentia facti in nobilissima civitate non solùm admirabilitatem fecisset, sed etiam multorum animos graviter offendisset &c.*

468 Hæc phrasis P. Pauli Comitoli *Lib.* 1. *Resp. moral. q.* 12. satis ostendit, Casum hunc non esse fictum, sed factum; tangit quoque quæstionem à nullo, quantùm scio, ventilatam, utrùm scilicet sint in privato Baptismo adhibendæ cæremoniæ solennes? & quid sit Baptismus solennis? Quam utramque quæstionem, priusquam pertractem.

469 Quæres I. *Quanta sit* per se loquendo *obligatio servandi cæremonias, & ritus præscriptos circa Baptismum?*

Resp. Est *per se loquendo* sub mortali. Ita DD. citandi in decursu; inter quos Nugnus *in 3. part. q. 67. a. 5.* pronuntiat; esse suspectum de hæresi; qui omittit sine causa. Ratio responsionis est; quia toties repetitum, & antiquissimum præceptum de iis observandis est utique de re per gravi; adeò, ut mortale sit, quandoque etiam unam, alterámve omittere, ut de chrismate exprimit Nugnus. *Per accidens* tamen fieri potest, ut omissio cæremoniæ, aut cæremoniarum contineat vel nullam, vel solùm venialem culpam. Nullam, quando ex justa causa omittuntur, ut fit in articulo mortis jam jam imminentis. Venialem, quando omissio est unius solùm, alteriúsve cæremoniæ non notabilis.

470 Debet autem quisque sub gravi veniali peccato observare cæremonias, seu ritus receptos in diœcesi, in qua administrat hoc Sacramentum. Chapeaville *de modo administr. Sacram. temp. pest. cap. 1. q. 52.* quia alioquin inveheretur in Ecclesiam confusio contra providum monitum Apostoli 1. *Corinth. 4.* scribentis: *Omnia honestè, & secundùm ordinem fiant in vobis.* Attamen Tannerus *Tom. 4. disp. 4. q. 3. n.* 124. meritò excipit loca exempta, hæc quippe possunt sequi rituale Romanum.

471 Quæres II. *Utrùm, quando quis domi baptizatur licitè, sint adhibendæ cæremoniæ?*

Hanc quæstionem, etsi quotidiani, diversique usûs, & à jure non definitam, nemo, quem legerim, discutit, duo duntaxat suam de illa opinionem firmant ratione; paucissimi suam de illa mentem exprimunt verbis omnino perspicuis; plerique, ut S. Thomas, Scotus, Silvester, Tabiena, Armilla, Navarrus, Valentia, Vasquez, Henriquez, Emmanuel Sa, Nugnus, Filliucius, Bonacina, Barbosa, Laymannus, Tannerus, Reginaldus, Escobar, Diana, Coninck, Manuale parochorum, Dicastillo, Stephanus à S. Paulo, quos consului, vel non tangunt hanc difficultatem, vel solùm dicunt, cæremonias, quæ in casu necessitatis omissæ sunt, esse supplendas.

472 Dico igitur I. Certum est, illos ritus non esse adhibendos, quando est minimum periculum, ne infans extinguatur sine Baptismo propter ejusmodi ministerium, nec enim est, vel esse potest mens Ecclesiæ, ut adhibeantur in tali discrimine. Omnis mora mors hîc est.

473 Dico II. Tametsi aliquando inclinaverim in eam partem, quæ *in all n exerci:io*, vel *signato* negat fas, aut opus esse, solennitates adhibere in ejusmodi Baptismo communiter loquendo, nunc autem probabilius mihi videtur, posse usurpari. Probo *primò* auctoritate. Nam ita in terminis docet sapientissimus Pax Jordanus *in elucubrat. Tom. 1. Lib. 3. tit. 1. num. 16.* sic concludens. Quando conceditur hujusmodi (in privatis ædibus) licentia baptizandi ob necessitatem, vel privilegium, sacerdos poterit Baptismum cum omnibus sacris ritibus ministrare. Consentit P. Hurtadus *de Bapt. disp. 5. diffic. 2.* Sotus *in 4. dist. 6. q. 2. a. 3. sub fin.* pronuntians, esse mortale, omittere cæremonias *extra extremam necessitatem.* Toletus *in summ. Lib. 2. cap. 23. num.* 1. ait: Quòd si necessitas Baptismi non urgeat, nullus baptizare debet absque solennitatibus. Suarez *Tom. 5. in 3 part. disp. 33. sect. 1. num.* 2 conformiter iis, quæ tradit

dit *hic disp. 30. sect. 2.* sic loquitur: *Quoties Baptismus conceditur extra articulum necessitatis* (extremæ, ut certum est ex toto discursu) *solennitas ejus concessa intelligitur, imò hac nunquam licite dimittitur, nisi ob accidentariam* (id *est extremam*) *necessitatem.* Cotonius *Cap. 4. n. 17.* scribit: Extra necessitatem peccaret parochus, non solùm si privatim baptizaret, sed etiam, si aliquam solennitatem omitteret, nisi levis materia excusaret. Denique Palaus *Tr. 19. punct. 8. num. 4.* dicit, non licere extra periculum mortis baptizare sine solennitatibus.

474 Qui clariùs loquatur pro mea sententia, fateor, me ignorare. Sicut & ignoro; an quis clariùs scripserit pro opposita, quàm in primis idem Suarez *Tom. 3. in 3. part. quæst. 67. a. 4.* inde probans, non esse necessariò adhibendum patrinum in privato Baptismo, quòd in eo possint omitti cæteræ cæremoniæ; quo etiam argumento ad id ipsum probandum utitur Coninck *q. 67. a. 5. num. 27. in fin.* & alii nonnulli. Deinde Hermannus Busenbaum *in Medulla Theologiæ moral. lib. 6. Tr. 2. De Bapt. cap. 1. dub. 5. a. 1. num. 2.* ubi sic loquitur: *Baptismus solennis non est conferendus nisi in templo, & loco ad id deputato, nisi filiis Regum, & Principum, quibus adde filios Catholicorum in locis hæreticis, interim quoad hoc cum Magnatibus, & Nobilibus connivetur in multis locis.* Denique Bernardinus Possevinus *de Bapt. q. 22.* quærens, an baptizans domi in necessitate debeat baptizare cum omnibus solennitatibus? Respondet, sufficere, si utatur materiâ aptâ, & formâ necessariâ.

475 Sed sententia, quàm nunc defendo, probatur *secundò* rationibus. Et in primis illâ, qua utitur Toletus *l. c.* quòd scilicet non debeat esse aridus, & nudus accessus ad tantum Sacramentum. Deinde illâ, qua movetur Pax Jordanus, quòd scilicet Canones concedentes Baptismum in domo privata loquantur de Baptismo simpliciter, quod verbum integre capi debet cum suis ritibus, & solennitatibus, nam verba intelliguntur cum effectu *Text. cap. Relatum. De Cler. non resid.* Et quando jus concedit aliquid non limitando modum, censetur concedere secundùm communem ritum. Suarez *cit. sect. 1. n. 2.* Adhæc accessorium naturam convenit sequi principalis. *Cap. Accessorium. De Reg. juris in 6.* Præterea cui datur jurisdictio, conceduntur omnia necessaria ad illam expediendam. *Text. Leg. 2. ff. De jurisd.* & cui datur facultas audiendi sacrum Festo die in Oratorio privato, censetur esse data famulis, sine quibus non posset convenienter suo statui interesse Sacro, ut pluribus declaro *in Alphab. Sacrific. Casu VIII.* Insuper ubi conceditur chrismatio baptismalis, ibi & cæteræ cæremoniæ, cùm non sit ratio, cur potiùs una, quàm altera permittatur. Suarez *cit. n. 2.* Atqui talis chrismatio permittitur in Baptismo summè privato, inque articulo mortis. Infrà *n. 513.* ex Chapeaville. Denique concessio rei factæ censetur juxta illius qualitatem. *Gloss. margin. in Clement. unic. De supplend. verbo: Monasteriorum,* P. Suarez *Tom 4. De Relig. lib. 3. cap. ult. n. 23.* & alii passim.

Dico III. Non solùm fas est, illa privata Baptismata ministrare cum sacramentalibus, seu ritibus solitis, sed etiam probabiliter oportet. Absolutè oportere, docent Sotus, Toletus, Cotonius, Palaus *locis suprà cit.* & Suarez *n. 2.* contra ipsummet Suarez *hic ad quæst. 67. art. 8.* itémque Coninck paulò antè relatus. Ratio est, quia cùm *per se loquendo* sit mortale, baptizare sine consuetis ritibus. Suprà *n. 469.* & jura hinc non excipiant Baptismata privatim justis de causis celebrata, locum sanè hîc habet illud Axioma juridicum: *Generaliter dicta generaliter intelligenda sunt.* Quia tamen opinio Suarezii hic indicata est probabilis in pluribus casibus, idcirco semel atque iterum superiùs fuimus ex ejus suppositione locuti. Plura autem circa hanc, & præcedentem conclusionem vide paulò inferiùs, & adde, *practicè loquendo* standum esse receptâ consuetudine cujusque diœcesis juxta dicta suprà, & celebrem illam sententiam, quæ ex Ambrosio refertur, *in can. Illa. dist. 12. Cùm Romam venio, sabbatum jejuno: cùm sum Mediolani, non jejuno. Sic & tu, ad quamcunque Ecclesiam veneris, ejus morem serva, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi.* 476

Sed est in mea diœcesi diversa consuetudo, nec uniformis. Ergo sequere conformem doctrinæ hîc propugnatæ. Et verò Constitutiones Synodales hujus diœcesis Constantiensis *p. 1. tit. 6. n. 4.* & Obsequiale *fol. 63.* ita loquuntur, ut non possit certò sciri, quid velint hîc fieri; quapropter scio, non observari ab omnibus parochis unam eandémque rationem, sed nonnulli, si non sit periculum in mora, adhibent omnes ritus, alii nullos, alii ob frigus magnum, simul cum aliqua debilitate parvuli junctum, eos, quos exhibet hic 477

Casus hujus urbis.

R*igente hieme quidam præsignis parochus,* (*ut mihi ab ipso coràm relatum reperio in meis Adversariis*) *vocatus ad infantem domi baptizandum perfecit illic omnia præcedentia unctionem scapularum, quia verò puerulus judicabatur posse deferri in templum sine magno periculo, id mandavit, in eoque mox perfecit reliqua. An exemplo probando?* Resp. Non improbando in prædictis circumstantiis. 478

Me verò latet; cur in baptizando puero Quadrati, de quo noster principalis Casus, fuerint, (sicut satis indicat Comitolus verbis 479

ex

ex ipso relatis,) adhibiti aliqui ritus, alii omissi, cùm potiùs debuerint omnes adhiberi juxta hanc nostram *tertiam* conclusionem.

480 Quæres III. *Quid propriè sit Baptismus solennis, & privatus?*

Resp. Licèt omnis, quæ de re aliqua suscipitur institutio, à definitione proficisci debeat. Cicero *Lib. 1. de offic. conformiter Leg. 1. ff. de Just. & Jur.* nescio tamen, qui factum sit, quòd nullus, quem legerim, Theologus præter Possevinum, tradat ullam definitionem Baptismi solemnis, & privati, cùm tamen non solùm sit perfrequens usus horum vocabulorum, sed ex vera, claràque definitione, seu descriptione illorum dependeat resolutio *practica* multarum quæstionum, ac singulariter quaternarum. *Prima* est de sacerdote peccante mortaliter, quando baptizat in peccato mortali solenniter, secùs si non solenniter. Suprà *num. 145. Secunda* de Subdiacono incurrente irregularitatem, quando baptizat solenniter, non, quando non solenniter. Suprà *num. 140. Tertia* de patrino non necessario ad privatum, necessario ad solennem. Infrà *num. 523. Quarta* de patrino contrahente cognationem spiritualem in Baptismo solenni, non contrahente in non solenni, seu, ut loquuntur, privato. Infrà *n. 577.*

481 Has certè quæstiones, seu earum resolutionem nemo aptè rediget ad praxin, nisi nôrit, quid sit, & non sit Baptismus solennis, ac privatus.

Porrò difficultatem circa constructionem bonæ definitionis in hac materia facit, quòd ex una parte auctores passim Baptismum solennem, & solenniter ministratum expressè opponant Baptismo privato, & privatim impertito, non secùs, ac si *Solenniter & Privatim,* essent membra contradictoriè opposita. Ita inter reliquos loquuntur Vasquez *hic Disp. 147. num. 33.* Suarez *hic Disp. 33. Sect. 3.* Dicastillo *De Matrim. Disp. 7. dub. 3.* Sanchez *de Matrim. Disp. 62. num. 13.* Filliucius *Tract. 2. Cap. 4. num. 311.* Bonacina *de Matrim. quæst. 3. punct. 5. §. 2. num. 11.* Palaus *Tract. 19. punct. 9. n. 4.* Perez *de Matrim. Disp. 29. Sect. 3.* atque alii plures. Ex altera autem parte dicatur omne illud fieri privatim, quod non fit publicè, ut nos docent Lexica Grammaticorum, communisque modus loquendi, qui maximè spectandus est. *Leg. Labeo. ff. De supell. leg.*

482 Videtur igitur apertè sequi ex illa phrasi Theologorum, Baptismum, quem quispiam seu Laicus, seu Clericus ministraret in domo privata coram tribus, aut quatuor personis, servatis omnibus cæteris ritibus, non posse vocari solennem; adeòque per talem non contrahi irregularitatem, peccatum, compaternitatem.

483 Hanc autem consequentiam, seu consequens non admittit ipse Suarez, utpote qui *Tom. 3. in 3. Part. Disp. 2. Sect. 7. n. 26.* pronuntiat, solennitatem Baptismi in hoc differre à privata administratione *secundùm substantiam*, quòd ille sit actus Ordinis, non autem ista. Ergò si sacerdos etiam in domo privata, & coram paucis adhibeat omnes reliquas cæremonias in Baptismo, dicetur baptizare solenniter secundùm Suarez, qui eodem *Tom. 3. Disp. 33. Sect. 1. n. 1* rotundè scribit, chrismationem baptismalem non adhiberi nisi in plena solennitate; atqui quando filii Principum, & aliorum, de quibus infrà, lustrantur undâ salvificâ in cameris, vel oratoriis privatis, possunt, si parentes velint, imò debent juxta dicta suprà, adhiberi chrisma, & reliquæ cæremoniæ; ergo plena solennitas potest esse in camera, & loco privato. Nec ullus dubitat, quin verè solennis Baptismus possit conferri in cameris, & hypocaustis filiis Regum, & Principum, de quibus loquitur Clementina *de Baptism.* nósque declarabimus *num. 491. & seqq.*

Itaque pro extricanda hac intricata quæstione.

Dico I. Potest Baptismus dici propriè, & verè solennis, etiamsi celebretur in domo privata. Probatur I. rationibus, quas primùm attuli contra illam divisionem Baptismi in solennem, & privatum, tanquam in membra contraria, seu contradictoriè opposita. 484

II. Quòd Baptismus dicatur solennis à solennitatibus, solennitates autem sunt ipsi ritus & cæremoniæ, ut videre est, apud sanctum Thom. *q. 66. art. 10.* atque obvios Theologos. Licèt autem locus sacer etiam annumeretur solennitatibus, ut singulariter exprimit Palaus *cit. punct. 8. n. 7.* reliquæ tamen cæremoniæ sunt potiores, & proinde denominatio facienda ab iis. 485

III. Quòd nemo, reor, negaturus sit, irregularem fieri illum Subdiaconum, qui indutus superpelliceo administrat in cubiculo puerperæ designatis patrinis, cum exorcismis, abrenunciationibus, unctionibus, & universim cum omnibus ritibus præscriptis in Rituali Baptismum infanti in nullo periculo versanti, atqui subdiaconus non incurrit irregularitatem ratione Baptismi administrati, nisi is sit vel solennis, vel illicitè iteratus. Denique Hermannus Busenbaum apertissimè docet, posse solennem Baptismum privatim conferri aliis, quàm filiis Principum & etiam concedunt Suarez, Coninck, Filliucius, posse per dispensationem Pontificis fieri, ut inferior sacerdote baptizet privatim *solenniter.* 486

Dico itaque II. Baptismus solennis est omnis Baptismus, qui à quocunque in quocunque loco, & coram paucis, aut multis confertur cum solennitatibus, seu cæremoniis vestis sacræ, exorcismorum, unctionum, patrinorum, & aliis, quæ de jure, vel consuetudine adhiberi solent. Vel breviùs, eodem tamen sensu: Baptismus solennis est, qui confertur quocunque loco cum ritibus præscriptis ab Ec- 487

clesia. Ratio definitionis est, quia explicat naturam omnis, & solius Baptismi solennis. Unde nimis restrictè definit Possevinus *de Baptism. quæst. 27.* Baptismum solennem esse, qui confertur in Ecclesia per sacerdotem, nam solennis potest, & quidem à Diacono licitè, & illicitè conferri in Oratorio. Nec in rigore admitto divisionem in Baptismum solennem, & privatum, sed in solennem, & non solennem.

488 Quia tamen nolo dissentire etiam à modo loquendi (sine dubio mecum sentiunt re ipsâ) nominatorum Theologorum, & aliorum, dico, omnia verba esse intelligenda secundùm subjectam materiam *Cap. Intelligentia. De verb. significat.* Ergo voces *privatum*, & *privatim* sunt etiam hîc intelligendæ secundùm subjectam materiam, scilicet Baptismum, qui quando privatim, seu non publicè administratur communiter non administratur solenniter, id est cum cæremoniis, & secundùm jus expressum non esset opus, ut conferretur cum cæremoniis.

489 Porrò quia illa solennitas constat pluribus partibus integrantibus, sicuti Missa, ac plurima alia entia moralia, & artificialia, quorum proinde denominationis fundamentum non consistit in indivisibili, ideo, sicuti non negamus, aliquem audiisse Sacrum, qui audiit notabiliter majorem nobiliorémque partem, esto, venerit solùm ad Kyrie, vel Epistolam, ita etiam poterit Subdiaconus dici baptizâsse domi solenniter, factúsque irregularis, si plerasque cæremonias adhibuerit, ac præcipuas quidem, esto non omnes. De Baptismo solenni secundùm hanc descriptionem, atque explicationem sumpto intelligo omnia, quæ de quatuor quæstionibus indicatis suprà dixi, & dicam suis locis.

490 Hinc patet, quàm meritò Palaus *tit. p. 9. n. 23.* scripserit: *Baptismus solennis, & privatus formaliter in seipsis non differunt, sed in cæremoniis extrinsecis, & accidentalibus.*

491 Quæres IV. *Quantum sit crimen, baptizare extra Ecclesiam, non urgente necessitate?*

Resp. Est mortale, baptizare extra Ecclesiam absque necessitate, aut privilegio. Quintanadvenn. *Singul. Tr. 1. singul. 20.* cum communi Bonacinæ, Reginaldi, aliorum propter varia Concilia, & capitula juris, inter quæ est illud unicum, quod habetur in Clementina *de Bapt.* his verbis: *Præsenti prohibemus edicto, ne quis de cætero in aulis, vel cameris, vel aliis privatis domibus, sed duntaxat in Ecclesiis, in quibus sunt fontes ad hoc specialiter deputati, aliquos, nisi Regum, vel Principum, quibus valeat hoc in casu deferri, liberi extiterint, aut talis necessitas emerserit, propter quam nequeat ad Ecclesiam absq; periculo propter hoc accessus haberi, audeat baptizare. Qui autem secus præsumpserit, aut suam in hoc præsentiam exhibuerit, taliter per suum Episcopum castigetur, quòd alii similia attentare non præsumant.*

Sunt autem circa hanc sanctionem Pontificiam pro praxi observanda sequentia. 492

I. Nomine Principum intelliguntur hic in primis omnes, qui absolutè vocantur Principes, Germanicè Fürsten. Gallicè Princes. Italicè Principi. Cùm enim Clementina contineat privilegium, quid ni ita latè extendamus? *Argum. Leg. Beneficium ff. De constitut. Princip.* Et quia etiam nomine Principis intelligit Riccius *decis. 427.* itémque Quintanadvenn. *loc. cit. sing. 21.* omnes Grandes Hispaniæ, Comites, Barones, Legatos Regum, & universim omnes obtinentes jurisdictionem temporalem. Jordan. *Tom. 1. elucubrat. Lib. 3. tit. 1. n. 15.* idcirco permittitur petentibus in hac diœcesi Constantiensi Nobilibus, præsertim Sueviæ, Hegoiæ, & Brisgoiæ, quorum plerique vel habent jurisdictionem, vel progeniti sunt ex majoribus verâ jurisdictione præditis, ut eorum filii baptizentur extra Ecclesiam, sed non nisi in sacello, vel oratorio, ut loquuntur Constitutiones *P. 1. tit. 6. num. 4.* extra casum necessitatis.

Per filios Principum intelligi etiam nepotes, 493 & pronepotes, patet *ex Leg. Liberorum. ff. De verb. signif.* ita describente: *Liberorum appellatione nepotes, & pronepotes, cæterique, qui ex his descendunt, continentur.*

Meritò tamen ægre fert Marchantius *in Res. Pastor. Tract. 2. de Sacram. c. 3.* passim Nobiles, 494 & quosvis Domicellos suo quasi jure petere, ut sui filii baptizentur domi, quem morem omnino corrigendũ rectè observat Palaus *hic punct. 8. n. 4.* & Jordan. ac Quintanadvenn. cum Marchant. *locis citatis* monent, esse consultum, ut Episcopus aliquo modo determinet, quibusnam oporteat usum Clementinæ impertiri, determinet autem ex vera ratione, non enim potest pro lubitu largiri eam facultatem, quandoquidem Clementina jam fecit restrictionem. Jordanus *loc. cit. n. 1.* & ne ipsi quidem Episcopo permittit Clementina, ut baptizet extra Ecclesiam. Jordanus *loc. cit. n. 17.*

II. Quibus ex generali, vel speciali privilegio permittitur, ut eorum parvuli baptizentur domi, intelligitur, ut curent baptizari cum cæremoniis consuetis. Jordan. *loc. cit.* Quintanad. *cit. sing. 21. n. 3.* Marchant. *loc. cit.* post Suarez *Disp. 30. Sect. 2.* Vasquez, alios, nam cum iis dispensatur solùm quoad locum, non quoad separationem rituum à Baptismo. Suar. *loc. cit.* Accedit ratio suprà *n. 476.* 495

III. Hinc Armilla *verb. Baptismus n. 25.* Laymannus, Marchantius, alii communiter jure damnant Magnates, quòd tam liberè velint cæremonias differri ad aliquot dies. Quanquàm nonnunquam est id faciendum propter patrinos viros illustres, qui expectantur; si tamen nullum sit in mora periculum, deberet potiùs Baptismus differri in illorum adventum, quàm baptizari sine solennitatibus; & putat Laymannus *hic c. 8. n. 3.* non fore nimium, 496

um, etsi Baptismus differatur ad septem hebdomadas.

497 IV. Necessitatem, ob quam Clementina permittit Baptismum privatum, quod attinet, non utique est intelligenda insuperabilis, sed sufficit probabile periculum, fore ut, nisi jam baptizetur infans, sit vel moriturus sine Baptismo, vel diu sine Baptismo victurus; vel si deferatur ad Ecclesiam, augenda, vel creanda sit infirmitas.

498 Imò ad hujusmodi privatum Baptismi modum domi absque peccato ministrandum, satis est non solùm quodcunque probabile periculum, aut dubium, sed etiam quicunque prudens timor, præsumptio, conjectura periculi, ne infans è vivis excedat sine Baptismo in eo sensu, quo hæc ad iterationem Baptismi *conditionalis* sufficiunt, cùm non minùs dedeceat, aut leviùs prohibeatur ejus iteratio, quàm hæc administratio privata. Ita singulariter observat P. Quintanadvenn. *singul, Tr. 1. singul. 20. n. 3.* Quod velim notari singulariter à scrupulosis, ità ut si vel obstetrix, vel alia persona dicat: *Domine paroche, omnino timeo, ne, si differatur Baptismus, obeat parvulus sine lavacro*; parochus possit, ac debeat illum domi consecrare, (ut phrasi S. Leonis utar, *in can. Cùm itaque, De consecr. dist. 4.*) Dummodo non sit manifestum, obstetricem, aut aliam personam loqui ex suggestione aliorum contra conscientiam. Idem dico, quando est periculum, ne, si parvulus deferatur ad Ecclesiam, contrahat morbum. Licèt enim Quintanadvenn. *loc. cit.* de hoc subdubitet, ego tamen tam parùm dubito, quàm quòd ille innoxiè frangat jejunium, omittat Sacrum die festo, cui probabiliter imminet morbus ex impletione horum duorum præceptorum. Et miror, quòd hic idem scriptor etiam dubitet, si ipsa mors probabiliter timeatur in eo casu.

499 V. Illud potiùs observent parochi, quòd idem scriptor *n. 5* perquam appositè, & proficuè refert ex doctrina Medicorum his verbis: *Infans, qui sine lachrymis, aut singultibus nasceretur (hæc enim sunt indicia sensuum vivacissimorum, quibus aeris frigiditatem, & intemperiem sentimus ex calore uteri materni egressi) satis indicaret, se vividos sensus non habere, & sic aliquo modo de vita periclitari, præsumendum est. Sicut etiamsi magnum temporis intervallum in egressione ab utero materno consumpsit, vel nimiam in hoc passus est molestiam, aut suffocationis inchoatæ signa profert.*

Item in proximo vitæ periculo est, qui intempestivè ad quintum, sextùmve, aut ante septimum mensem prosilit, sufficienter enim nutritus, aut roboratus à natura non est, & qui in octavo nascitur, egreditur in mense, experientiâ, & doctrinâ Medicorum, periculosissimo. Ita hic auctor, cujus doctrinam meritò junges Aphorismis præscriptis *Casu VIII. n. 260.*

500 VI. Quamvis Clementina se restringat ad duos privatos casus, crederem tamen obidentitatem rationis, extendi posse ad alios. v. g. „ si infans ad Ecclesiam sine periculo infamiæ, „ aut vitæ parentum deferri nequeat, vel aliud „ timeatur damnum, seu periculum, nam & hæc „ æquiparari possunt periculo, de quo Clementina loquitur, veluti si Nobilis puella oc-„ cultè peperit, & ex ejus Baptismo in Ecclesia „ verisimiliter timeretur manifestatio erroris, „ & consequenter infamatio, & vitæ pericu-„ „lum, & sic de similibus.

Totus hic discursus est Pacis Jordani *Tom. 1. elucubr. Lib. 3. Tit. 1. n. 17* quibus confirmantur, quæ paulò ante superiùs resolutè dixi contra dubitationem Quintanadvennæ, quæ sanè procul abest ab illis parochis hujus diœcesis, qui extraordinariè sæviente hieme baptizant domi cum solennitate, sicuti mihi scripsit, qui scit; nec meritò damnabunt Itali, vel Hispani, qui Rhiphæum frigus Allemanniæ non sunt experti. 501

VII. Authores non exprimunt, utrùm, sicut peccat mortaliter baptizans extra Ecclesiam, ita etiam mortaliter delinquat baptizans in Ecclesia, in qua non est baptisterium; quod à S. Dionysio *Hier. Eccles. c. 2.* honorificè appellatur: *Mater adoptionis.* Facit quidem etiam mentionem hujus Clementinæ, sed tamen non cogit dicere, intervenire hîc peccatum mortale. Excusarem ergo à mortali transgressionem hujus circumstantiæ, si omne aliud incommodum abesset, imò etiam à veniali, si gravis aliqua causa impelleret; nam reverà non debemus statuere peccatum mortale, quando nos non cogit vel autoritas, vel ratio. Elucidabunt hanc doctrinam duo Casus ad me perscripti, dum hæc scribo, alter à viro Religioso, alter à sæculari, utroque parocho. 502

Casus I.

Dum Parochus casu celebrat in sacello privato, consecrato tamen, adfertur infans baptizandus, idque tempore brumali, ita ut non possit commodè portari ad templum parochiale, utpote ab ædibus infantis medio milliari (Germanico) *absitum, & non nisi per nives profundissimas, & montes præaltos adeundum, an licuit, illum infantem ibi tingere aquâ salutari?* 503

Respond. Si nihil aliud defuit, quàm locus baptisterii, adfuit autem bona fides deferentium puerum, censeo, potuisse admitti ad primum sacrati salis pabulum, (ut loquar cum Clemente III. *Cap. Contracto. De cognat. spirit.*) atque adeò ad Baptismum; nam & non erat læsurus jus parochi, utpote ipse parochus, & potuit prudenter præsumere de tacita licentia Ordinarii in casu vestito his circumstantiis,

& minimè trahendo in studiosam consequentiam. Si defuit chrisma, debuit suppleri, ut proponit hic

Casus II.

504 *Sacerdos quidam ivit ex mea parochia in filialem illic sacrificaturus, cui affertur infans baptizandus, quem & baptizavit, & quia secum non habuit oleum, & chrisma, jussit illum commodo tempore ferri ad matricem, ubi caeremonias supplevit, an sine peccato?*

Respond. Si prudenter existimabat, parochum nullo modo ægre laturum ejusmodi actum; si deinde accessit distantia satis magna à matrice; si cælum pluvium, vel nimbosum; si bona fides in patrinis jam præsentibus; si nullum periculum inducendi morem contrarium Clementinæ, arbitror, fore nimis rigidum Theologum, qui hoc opus charit. tis damnaret noxæ lethalis; si quis ne venialis quidem, haberet me adstipulatorem. Epiikia celebrata ab Aristotele *5. Ethic. c. 10.* à S.Thoma *2. 2. q. 120. a. 1.* potest in hoc & superiore casu vim aliquam exercere; sicuti & in separatione chrismationis à cæteris cæremoniis doctrina, quam *ex Capit. Cùm dilecti. De dol. & contum.* tradit, illustrátque exemplis Navarrus *cap. 11. n. 10. de oration. Qui non potest facere totum eo modo, quo jubetur, tenetur facere partem, vel totum eo modo, quo potest.* Quia verò inter præcipuas cæremonias Baptismi est chrismatio, & unctio, existimo, utramque fuisse merito postea suppletam.

Hinc dilatio chrismationis, & unctionis dat occasionem solvendi generalem quæstionem.

505 Quæres enim V. *Utrùm solennitates omissa in Baptismo privato debeant postea suppleri?*

Resp. Debent *per se loquendo.* Richardus, Vivaldus, Bonacina, Coninck, alii communiter cum & apud Palaum *Tr. 19. punct. 11. n. 12.* & Dianam *Part. 5. Tract. 3. Resol. 6.* nam & ita fert mos Ecclesiæ, & desumitur *ex cap. Hanc Regulam. 1. q. 1. & cap. 1. De Sacram. non iterandis.* Habetúrque ex Rituali Romano.

506 At: *An sub mortali?* Asserit Cotonius *de Baptismo cap. 4. n. 59.* Negat Possevinus *q. 23.* non dissentiente Diana *p. 5. Tr. 3. Resol. 6.* Et meritò, quia nec consuetudo, nec jus scriptum satis indicat obligationem mortalem. Unde etiam excuso nostrum Quadratum, si suum deformem filium non curavit post tot Annos lustrari omissis (& immeritò quidem) in privato Baptismo ritibus; nam ad effugiendum peccatum veniale, proveniens ex neglectu legis humanæ, perfacilè juvat causa rationabilis, qualis erat murmur, quod exoriturum erat in urbe, si circa decennem puerum in urbe Catholica è parentibus Catholicis natum, educatúmque, fuissent post tot Annos obitæ solennitates.

Sed debuissentne suppleri in aliquo sacello privato? Omnino; nec scio, cur P. Comitolus non hoc suaserit, suasissem ego.

At quid agendum iis, qui è Lutheranismo, Calvinismo &c. transeunt ad Papatum? Resp. Rectè scribit Tannerus *hic q. 2. n. 117.* non solere apud nos fieri, ut ritus baptismalis exerceantur circa illos. Rectè idem scribit Laymannus *hic cap. 8. n. 10.* Rectè etiam id sentit Author *Man. Paroch. Part. 2. cap. 3. n. 6.* Rectissimè hi tres addunt, consentiente Cotonio *l. c. n. 62.* post Franc. de Lugo, esse consultum, ut contra hunc morem agatur, quando id potest fieri sine incommodo, ut sanè potest cum octennibus, & decennibus pueris, difficiliùs sanè cum adultioribus, ob metum, ne Baptismum Lutheranorum videamur universim habere pro invalido. Equidem si inposterum mihi obtingeret, quod aliàs, non omitterem, sed bene instructum circa rationem horum rituum curarem à parocho loci ungi chrismate, & oleo, exorcismis quoque muniri, &c. Et quid ni liceret mihi hoc ipsum præstare in nostra sacristia; vel in templo occluso, præsentibus tamen aliquibus, ut monet Author *Manualis*, id est P. Carolus Mussart, sicuti exprimit postrema Editio, cum facultate Superiorum? Opponi non posset ullus Canon, ulla adversans consuetudo; sed præstat, fieri per parochos.

Fidem habeo Laymanno *loc. cit.* testanti, compertum esse, eos, qui sine exorcismis baptizati sunt, magis infestari à cacodæmone, quàm alios. Sicuti etiam Chapeaville *De Bapt. q. 24.* pronuntiat, non omnino carere fundamento, quod nonnulli existimant, videlicet aliquos ideo fieri maleficos & sagas, & manere sub potestate diaboli, quia omnino non fuerint, vel non sufficienter, ac decenter uncti chrismate. Quid nî ergo sæpius, quàm hactenus factitatum, suppleamus, quod ex contemptu, & execratione omittunt ministri è schola Lutheri, Calvini, & hujus parentis Zwinglii?

In confirmationem hujusce doctrinæ transfero ad hunc, utpote proprium locum, illam Appendicem, quam in Anni superioris seu Einsidlensi Editione hujus Operis, attexui ad Casûs Sexti *n. 181.* Tractatûs octavi; & idcirco tunc vocavi *Extravagantem*, quòd ad illum locum non nisi valde, indirectè spectaret, sed ad hunc directissimè. Ideo tamen attexueram illi, non huic loco, quòd, cùm excuderentur priores Tractatus hujus libri, nullam dum notitiam haberem materiæ illam conficientis Appendicem, sed tunc primùm adeptus sum, cùm in meas manus venit vita nostri Patris Petri Cotoni, per totam Galliam celebratissimi, ob excellentem vim dicendi pro suggestu, ze-

lum

lum animarum ardentissimum, & vitæ integritatem omnino raram, summísque virtutibus conspicuam; cujus quidem vitæ scriptor P. Petrus Roverius Cotono coævus, ac familiaris *Lib.* 1. *Cap.* 14. recenset hunc Parochis probissimè notandum

Casum innocentissimo nocentissimum.

F*Amiliæ non ignobilis quinquennis puer raptore occulto, minimèque aspectabili, repente de familiarium conspectu abreptus, nunc in vinariam cellam, nunc in obscurum domûs barathrum deportabatur. Mœsti parentes, ac trepidi, consilii, opisque causâ puerum ad Cotonum adducunt, quem ille cùm deprehendisset* innocentissimum, *ad parentes versus investigare institit, num qua familiarium, aliorúmve maleficia suspicarentur? Quod cùm illi negâssent, intulit, vereri se, ne in Sacramentis, quæ susceperat, quidpiam resideret vitii, quo ista Dæmonis adversus eum potestas fulciretur. Hîc parentes quasi expergefacti narrare incipiunt, nondum ipsum Baptismo lustratum, quòd, nescio, cujus optimatis adventum adhuc præstolarentur, qui celebriori Baptismo susceptor esset. Exhorruit Cotonus negligentiam, quòd privato saltem ritu puerum non lustrâssent, & magnopere ursit, ne vanæ fortasse celebritati tantum tribuerent, ut pueri incolumitati totam in vitam obessent. Illi, etsi Baptismum privatum illi accurârunt, tamen humanis pleni cogitationibus ad celebritatem illam suam respicere, dilatis eò Baptismi cæremoniis, non destiterunt. Sed cùm paucis post diebus multò, quàm unquam antè inclementiùs, ac periculosiùs abreptus esset puer de medio, regustârunt parentes Cotoni verba, acceleratisque illico Baptismi cæremoniis, filium deinceps extra incommodum, periculúmque omne posuêre. Quod exemplum in urbe, ubi plurimi, spretis, hæreticâ negligentiâ, Ecclesiæ vetustis ritibus, lustrati Baptismo fuerant, & memorabile fuit, & perquam utile.*

Ita Roverius, meritò hoc exemplum appellans *perquam utile*, eámque ob rem hîc à me descriptum.

507 Sed: *fuerúntne cum cæremoniis, quas Roverius acceleratas fuisse memorat, etiam adhibiti, vel adhibendi exorcismi?* Resp. Non exprimit Historicus. Ratio autem dubitandi, an fuerint adhibendi, est, quòd illi exorcismi sint *directè* instituti ad expellendum Dæmonem ex animâ baptizandi, quando autem præcessit verus Baptismus, jam expulsus est Dæmon. Hæc, puto, ratio movit bonum P. Comitolum, ut *cit. q.* 12. responderit, *non sine maxima injuria Sacramenti, sacrilegióque* posse exorcismos adhiberi in tali casu. Verùm omnes DD. quorum loca hîc citavi, cum ipso S. Thoma *q.* 71. *a.* 3. *ad* 4. pronuntiant de exorcismis idem, quod de cæteris ritibus: tum ob communissimam praxin, ut testantur, quam tamen non servat Obsequiale Constantiense, ut videre est in *fol.* 67. ubi pro talibus Baptismis omittitur adjuratio diaboli expressa: tum quia, sicut orabat David *Psal.* 50. *Ampliùs lava me ab iniquitate mea.* Ita etiam potest rite baptizatus dicere: *Ampliùs à spiritu iniquo, & doloso erue me, Domine. Psal.* 42.

Quòd si interroges, utrùm, quando quis vel *absolutè*, vel *conditionatè* rebaptizatur, sint iterandi ritus, qui fuerunt usurpati in priore Baptismo invalido. Respondebo, ab aliis asseri, ab aliis negari. Mihi probabile est, non delinqui repetendo, quandoquidem adest prudens ratio, ne scilicet talis Baptismus sit ita nudus, & contra naturam suam siccus. Qui tamen supersedebit iteratione, aget conformiùs doctrinæ *C.* 1 *De Sacram. non iterand.* itémque Rubricis Missalis, quatenus differunt de corrigendis defectibus Missæ, eámque ob rem dixi *Casu VIII. conditionatum* Baptismum esse repetendum sine solennitate. 508

Quæres VI. *Circa chrisma, oleúmque catechumenorum, quæ observanda pro praxi?* 509

Resp. Sequentia I. *Si quis de alio chrismate, quàm de illo novo, quod proprii Episcopi largitione, vel concessione accepit, baptizare, nisi præoccupante morte tentaverit, pro temeritatis ausu ipse suæ damnationis protulisse sententiam manifestatur.* Ita sanxit Concil. Lugdunen. relatum *Can. Si quis de alio. dist.* 4. *de consecr.* Cujus transgressio, ut patet satis, continet culpam gravem. Suarez *in q.* 71. *art.* 3. Adeóque *vetus chrisma, & vetera olea in novo igne Sabbati sancti, vel alio honesto loco, & igne comburantur, & cineres in sacrarium deponantur.* Ita Constitutiones Constantienses *Part.* 1. *tit.* 5. *n.* 11. conformiter *cap. Literis. De consecr. dist.* 3. quod mandat, sanctum chrisma vetus cremari in Ecclesiis. Et quid ni in lampade accensa ante Venerabile Sacramentum?

II. Hinc non licet in die cœnæ Domini post prandium, longè minùs sequentibus diebus, adhibere chrisma consecratum in die cœnæ Domini Annò priore. *Quid si verò tunc sit baptizandus infans, & nondum acceperim novum chrisma, novum oleum, utpote qui à metropoli Constantia disto tridui?* 510

Marchantius *in Res. pastoral. Tr.* 2. *de Sacram. c.* 2. *num.* 3. suadet, ut infantem baptizes præmissis exorcismis, & aliis, quæ præcedunt Baptismum; ubi verò acceperis has unctiones recentes, suppleas cæteras cæremonias. Placet consilium.

At si periculum sit in mora, permittit Concilium Lugdunense, ut adhibeas vetus. Si non subsit periculum, poteris me judice totum Baptismum differre. Imò si in tuâ diœcesi vigeat fortè usus antiquus antiquis utendi, utere, po- 511

test enim utique consuetudo rationabilis derogare illi legi Ecclesiasticæ etsi pervetustæ. Atque ita fit in plurimis locis hujus diœcesis Constantiensis. In qua etiam (ut propter connexionem materiæ dicam) benedictio fontis baptismalis, & consecratio peragitur Sabbato sancto chrismate veteri, si novum necdum habeatur tunc, sicuti non habetur in permultis locis, dissitis nimirum ab Ecclesia Cathedrali spatio trium dierum.

512 III. Si prævideas, chrisma, & oleum, quod tu à tuo Reverendo Decano rurali accepisti, non suffectura in totum annum, obsequere tutò Constitutionibus Synodalibus hujus diœcesis, quæ *p.* 1. *tit.* 5. *n.* 11 & 12. sic statuit: Si Anno nondum exacto sacra olea sibi „deficere adverterit parochus, hanc à Canone „*Cap. Quod in dubiis. extra. De Consecrat. Ec*-„*clesi. vel Altaris.* approbatam rationē ineat, „ut cum oleo sacro non sacrum, de olivis ta-„men expressum misceat. Id verò guttatim ita „affundat, ut semper id, quod infunditur, sit

513 „minus oleo consecrato.

IV. Chapeaville *de Bapt. q.* 24. tanti facit chrismationem, ut velit eâdem muniri baptizandos etiam peste infectos, si fieri queat sine periculo mortis incurrendæ à baptista. Certè S. Thomas *q.* 72. *art.* 3. *ad* 4. pronuntiat: *Inunctio, quæ fit in vertice, operatur conservationem gratiæ baptismalis.* Operatur autem teste Suarez *in comment.* per modum impetrationis.

514 V. Ne novus parochus velit per saltum fieri Episcopus ungendo frontem parvuli chrismate, observet censuram Dominici Soti *in* 4. *d.* 3. *a.* 10. circa hunc

Casum.

Me audisse memini, aliquos presbyteros post crucem verticis aliquam adhibere in fronte, qui manifestarius abusus, & contra Canonem Presbyteri. De consecrat. dist. 4. *nec ullo modo permittitur Presbyteris in fronte baptizatos chrismare.* Ita ille, ita ego, quid ni & tu?

Hanc de cæremoniis materiam finio resolutione nuper mihi scripto propositi

Casûs.

515 *Filialis Ecclesia B. ante bellum Suecicum potita est jure Baptismi, at flagrante bello fuerunt parvuli per Annos multos pro Baptismo delati ex filiali B. ad matricem A. Quæritur, an matrix A. possit jam titulo præscriptionis vindicare sibi jus exigendi, ut parvuli è filiali B. deferantur ad matricem?*

Respondeo breviter, non posse. I. Quia sine possessione præscriptio non procedit. *Reg.* 3. *de reg. jur. in* 6. sine possessione, inquam, quæ cœpta, continuatáque sit opinione dominii, *Leg.* 1 *ff. Pro suo.* Peckius *in cit. reg. n.* 9. Matrix autem Ecclesia non possedit jus nomine dominii, seu tanquam suum, alioquin ipsi adversaretur Regula quarta *eod. Possessor malæ fidei nullo tempore non præscribit.* Possedisset autem malâ fide illud jus matrix, si voluisset possidere tanquam suum; etenim rectores illius non ignorabant, filialem gaudere eo jure.

II. Quia tempore belli, seu hostilitatis 516 dormit præscriptio. *Cap. Ex transmissa. De præscript.* ubi respondetur ad casum præsenti consimilem. Ergo non potest incipere tempore belli. Molin. *De Just. Tr.* 2. *Disp.* 78.

III. Quia ne quidem Romana Ecclesia, quæ 517 omnium matrix, & mater est, potest adversùs alias præscribere minore spatio, quàm Annorum 40. Abbas *in c. Cùm nobis. De præscript. n.* 11. Molin. *loc. cit. Disp.* 72. Ergo videndum est, utrùm fluxerint Anni 40. ex quo illa matrix cœpit illud jus baptizandi usurpare tanquam suum, idque bonâ fide & fluxerint tempore pacis, & fluxerint nullo *juridicè* contradicente.

Ita tunc censui breviter respondendum, ita & nunc.

Quæres ultimò. *Quanta antiquitas, quæ significatio, quisque effectus sit cæremoniarum baptismalium?* 518

Resp. Plerarumque omnium significationem, & effectum indicari verbis, quæ ponuntur in ipsismet Ritualibus, seu Sacerdotalibus, aut Obsequialibus; qui plura volet, ac nominatim de antiquitate, consulat Vasquezium *Disp.* 66. *per totam.* Suarez *Disp.* 30. Laymannum *hic Tr.* 2. *c.* 9. Marchantium *in Candelabr. Tr.* 2. *Lect* 7. Palaum *Tract.* 19. *punct.* 12. ipsum S. Thomam *q.* 71.

BAPTIZANS CUM, ET SINE PATRINIS.

CASUS XVII.

Marianus.

SECTIO I.

Explicantur necessitas, & aliquæ qualitates patrinorum.

SUMMARIUM.

Puella baptizanda, ac miraculo inclamanti Maria est nomen meum, *nec patrini adhibiti sunt, nec nomen impositum.* 519.

Quis intelligatur nomine patrini? 521.

Peccat graviter parochus baptizans solenniter non habentem patrinum. 522.

Non

Non peccat, si administret Baptismum sine ullo patrino in periculo mortis, vel extra periculum sine aliis solennitatibus 523.
Unus, vel una tantùm, vel ad summum unus, & una baptizatum de Baptismo suscipiant, qui & contrahunt cognationem spiritualem. 524.
Usus Diœcesis Constantiensis. 525.
Peccat graviter duos admittens unius sexûs pro patrinis, uti & volens esse supernumerarius. 526.
Qua cautione utatur parochus, si plures viri nobiles adsint pro suscipiendo infante, & offensionem metuat, si quem repellat? 527.
Declaratur duplici Casu. 527. & 528.
Designatio patrinorum primariorum à parentibus facta exprimi debet signo externo. 530.
Licitè solus masculus fœmellam, fœmella masculum levat è sacro fonte. 531.
Casus, in quo filius naturalis matris suæ Pater in Baptismo factus est. 532.
Sufficit unus, scilicet vel patrinus, vel matrina, nec opus est utroque. 533.
Mos accipiendi duos obligátne ad culpam? 534.
Patrinus, vel Matrina non efficitur, qui levat quempiam è sacro fonte, nisi fuerit designatus à parentibus, vel à parocho. 535.
Quid si plures sint designati? 536.
Quid si omnes simul tangant? Ibid.
Quid si aliquos è designatis non admittat parochus vel admittat ultra designatos? Vel non admittat unum è designatis sine legitima causa? Ibid.
Si parentes non designârunt, veri patrini erunt, quos parochus nominaverit, Ibid.
Si nemo nominetur, vel designatus recuset suscipere, an is, qui suscipit, contrahat cognationem spiritualem? 536.

519 R*Elatione certâ didici, in Britannia inferiore, in diœcesi Leonensi inter Landernacum, & Montem Relatum vulgò Marlycka. 1622. in Februario contigisse, quod sequitur. Cùm puellæ baptizandæ patrinus hæreticus adhibitus foret, illéque vellet dare nomen, miraculosâ loquelâ infans omnibus stupentibus inclamavit*: Maria est nomen meum. *Unde nec patrinus admissus fuit, nec nomen, quod optabat imponi, quandoquidem divinitus repudiari censerentur.*

520 Qui legerit *Tr. 2. Lection. 6. Candelabri Mystici* Jacobi Marchantii editionis Coloniensis Annorum 1643, & 1648. fatebitur, hanc historiolam esse fideliter inde descriptam, licèt *in Resol. pastoral. Tr. 2. De Sacram. cap. 5. n. 5. edit. etiam Colon. Anno 1647.* infans referatur (& ut reor vitiosè) dixisse: *Maria non est nomen meum.* Hoc prodigiosum factum cur vocem Marianũ, facile est conjicere, sicuti, & quisque hinc rectè inferet, non placere cælitibus, ut sua nomina cuipiam indantur à Sanctorum hostibus hæreticis, ergo nec, ut hi usurpent munus patrinorum, ut liquebit ex dicendis.

Quæres enim I. *An, quot, quales patrini debeant, vel possint esse in Baptismo?* 521

Suppono, illum, quem vulgò nominamus Patrinum, idcirco ita indigitari, quòd sit veluti pater spiritualis. Vocari quoque Fide-jussorem *Cap. Vos ante. De consecr. dist. 4.* Sponsorem à Tertulliano *De Baptismo cap. 18.* Fidei Doctorem à S. Augustino *Epist. 23.* Patronũ à Concil. Parisiensi *Lib. 1. c. 54.* & denique passim Susceptorem. Hoc supposito

Resp. I. *Dicendum, quòd spiritualis regeneratio, quæ fit per Baptismum, assimilatur quodam modo generationi carnali. In generatione autem carnali parvulus nuper natus indiget nutrice, & pædagogo. Unde & in spirituali generatione Baptismi requiritur aliquis, qui fungatur vice nutricis & pædagogi, informando, & instruendo eum quasi Novitium in fide de his, quæ pertinent ad fidem, & vitam Christianam.* Hactenus locutio S. Thomæ *in 3. p. quæst. 67. art. 7. in Corp.* Quibus verbis explicatur necessitas, officiúmque patrini; necessitas autem tanta, ut peccet mortaliter parochus baptizans solenniter non habentem patrinum. Tannerus *hîc q. 2. n. 23.* quia videlicet adhibitio patrini est una è præcipuis cæremoniis, & celeberrimis in jure, ut videre est *in cap. 1. 2. 3. 4. 5.* & *Cap. Omnes. 30. q. 1. & cap. 1. 2. 3. & cap. Post susceptum. 30. q. 3.* aliisque plurimis, ac nominatim Trident. Concil. *sess. 24. De reformat. Matrim. c. 2.* Possevinus tamen *de Baptismo q. 26.* non agnoscit hîc nisi venialem culpam, quando parentes volunt ipsimet edocere prolem. An hoc probabiliter dicatur, judicent alii. 522

At verò non peccatur, si Baptismus sine ullo patrino administratur in periculo mortis. Diana *Part. 8. Tract. 3. res. 2.* vel extra hoc periculum, sed privatim; id est sine aliis solennitatibus. Suarez *q. 67. art. 8. dub. ultim.* Sanchez *De Matrim. Lib. 7. disp. 67. num. 14.* Tannerus *loc. cit.* atque alii plures. Ratio est, quia si possunt omitti aliæ cæremoniæ, potest etiam hæc omitti. Idem dic de Baptismo *Conditionali*, etiam solenniter fortè celebrato. Quintanadvenn. *singul. Tract. 1. sing. 18.* eò quòd officium patrini sit ab Ecclesia institutum pro solo vero, certo, & absoluto Baptismo. Bonacina *De Matrim. q. 3. punct. 5. §. 2. n. 10.* 523

II. Unus tantùm sive vir, sive mulier juxta sacrorum Canonum instituta, vel ad summum unus, & una baptizatum de Baptismo suscipiant, inter quos, & baptizatum ipsum, & illius patrem, & matrem, nec non inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem tantùm spiritualis cognatio contrahatur. Parochus antequam ad Baptismum conferendum accedat, diligenter ab iis, ad quos spectabit, sciscitetur, quem, vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant, & eum, vel eos tantùm ad illũ suscipiendũ admittat, & in libro eorum nomina describat doceátque eos, quam cognationem contraxerint, 524

ne ignorantia excusari valeant. Quòd si alii ultra designatos baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant, constitutionibus in contrarium facientibus non obstantibus. Si parochi culpâ, vel negligentiâ secùs factum fuerit, arbitrio Ordinarii puniatur.

525 Totidem verba volui huc transferre ex Concil. Trident. *cit. cap. 2.* ex quibus resolventur cùm aliæ dubitationes, tum proximè mota de numero patrinorum, quem numerum hactenus in hac Constantiensi diœcesi observatum testantur Synodales Constitutiones *Part. 1. tit. 6. n. 7.* mandantes, ut & inposterum observetur, atque addentes *n. 8. Viri nobiles, si quando plures, quàm adsummum unum, & unam patrinos, fortè pro majori solennitate, & familiæ suæ splendore adhibeant, volumus, ut parochi duos ex illis designent, qui susceptores sint, & cognationem spiritualem contrahant, atque in librum baptizandorum à parochis inscribantur. Reliqui non item; quos tamen loco testium solennitatibus Baptismi interesse non vetamus.* Ita Constitutiones.

526 III. Itaque non permittunt, vel Tridentina, vel Constantiensis Synodi, assumi duos, seu proprio, seu procuratorio nomine unius sexûs pro patrinis, adeò ut ne quidem Episcopus dispensare queat in hac re. Sanchez *Lib. 7. De Matrim. disp. 55. num. 7.* Barbosa *De paroch. part. 2. cap. 18. num. 29.* & alii; peccétque mortaliter admittens tales, aut volens esse supernumerarius. Bonacina *De Matrim. q. 1. punct. 5. §. 2. n. 32.* Barcosa *de offic. & potest. Episc. alleg. 30. n. 44.* cum aliis, contra Sanchez *cit. disp. 57. num. 6.* probabiliter dissentientem.

527 At inquies: *Fulminabunt illi Nobiles, si repellam.*

Respondeo: Non fulminabunt, si utaris alterutrâ cautione, quam exhibent duo Casus sequentes.

Casus I.

Parochus A. *cernens adesse duos Nobiles viros, totidémque Matronas pro suscipiendo puerulo, ac prospiciens, si apertè repelleret aliquem, oriturum jurgium, nil dixit, antequam perveniretur ad manûs impositionem supra catechumenum fieri solitam, quando hic renuntiat Sathanæ, tunc enim viro, ac fœminæ, quos noverat esse primariò designatos à patre, imponentibus manum, placidè dixit aliis duobus:* Sufficit, quòd duo priores admoverint manus. *Quo dicto hi duo sine commotione animi abstinuerunt ab impositione, ac deinde à tactu, de quo infrà, interim respondentes, ac facientes reliqua, quæ veri patrini.*

Casus II.

Parochus B. *expertus uno Anno exacerbationem, murmurationémque non levem, quòd è pluribus Nobilibus, qui aderant, selegisset solùm duos non illustriores, præteritis duobus, Anno proximè sequenti (solet enim dies posterior esse discipulus prioris) factus cautior, omnia dissimulavit exteriùs; animo tamen designavit duos, quos etiam sciebat, esse cæteris prælatos à parentibus. Quid dicendum ad utrumque hunc casum? Qui sanè in hac diœcesi satis frequens est, quoad pluralitatem designatorum patrinorum.* 528

Respond. Neutram praxim improbo, dummodo parochi illi, quorum alter voce, alter scripto narravit mihi factum suum, caverint ne repulsi susciperent *immediatè* è manibus baptizantis baptizatum, nam si susceperunt, evaserunt veri compatres, & commatres, nec enim intent[i]o, ac designatio parochi prævalere potest designationi parentum, adeò ut censeat Dicastillo *De Matrim. disp. 7. dubit. 38.* contra alios, licèt hi repulsi à parocho non susceperint puerum ante alios duos, sed cum illis, fieri nihilominus patrinos.

Dices: *Utraque illa praxis decipit bonos Nobiles*: Resp. Volenti non fit injuria; cur se præsentant, cùm sciant, repugnare Superiores Ecclesiasticos? adeò ut moris Germanici gnarissimus D. Reding *de Bap. q. 8. a. 2. Controvers. 6. num. 20.* disertè inficietur, ullum esse casum, quo Episcopus adversùs illud Decretum Tridentinum dispensare valeat. Notent hoc parochi. 529

Mentalis designationis non expressæ ullo signo externo valorem revocabunt in dubium non pauci, eò quòd Ecclesia nullo modo esset approbatura designationem patrinorum factam solâ mente à parentibus ipsis, vult quippe Ecclesia, ut constet, qui sint designati, quia & de occultis non potest Papa divinare. *Text. cap. un. Ut Eccles. benef. sine.* cùm tamen ad Papam, ejúsve subordinatos Prælatos maximè spectet nôsse, quis verè sit patrinus; & ipsa Ecclesia non agit cum Christianis per cogitationes, sed per verba; adeò ut ne Pontifex quidem possit *validè* impertiri indulgentias per destinationem animi non indicatam signo externo. Lugo *Tom. 3. in 3. p. disp. 27. n. 137.* Itaque dum approbo praxin secundi Casûs, suppono, designationem non constitisse integre intra mentem; sed foras erupisse aliquo alio actu. 530

IV. Nec Tridentinæ, nec Constantienses sanctiones vetant, quò minùs unus solus masculus fœmellam, fœmella masculum levet è sacro fonte, licèt id vetuerit Concilium Nicænum 531

num IV. apud Suarez *hic q. 67. a. 7.* addentem, id jam non observari, quando baptizantur infantes. Id etiam sentit Filliucius *Tract. 2. num. 160.* innuit sufficienter utraque Synodus, dum dicit: *Sive vir, sive mulier.* At verò Laymannus *hic cap. 9. num. 3.* absolutè dicit, patrinum debere esse marem, si mas: fœminam, si fœmina sit baptizanda. Sta, mi Domine paroche, consuetudine tui Episcopatûs, quæ quidem in hoc Constantiensi est conformis Nicæno Concilio, do tamen considerandum hunc

III. Casum Sanctorum.

531 *CUm Beatus Antonius Presbyter baptizaret* (in carcere) *Marionillam, Venerabilis filius ejus Celsus eam suscipiens, pater ejus in Baptismi gratia factus est.*

Sic refert Laurentius Surius in vita S. Juliani Martyris *9. Januarii.* Considerandum verò dico hunc Casum, utpote ex quo elucet, quàm fuerit antiquus (passi enim sunt hi Sancti sub Diocletiano) quámque Religiosè observatus mos adhibendi patrinos. Dicerem imitandum in circumstantiis hîc expressis, quamvis non necessariò.

533 V. Hoc ipso, quòd Concilium dicat: *Sive vir, sive mulier*, apparet, quid pronuntiandum de hoc

Casu IV.

ANte 20. Annos Cooperator N. noluit baptizare infantem naturalem, cùm adesset sola matrina ad baptisterium. Cujus scrupulo ut consulerem, adii, & me ipsum patrinum stiti.

Sic mihi scripsit, qui se stitit tunc, nunc verò parochus præcipui oppidi, ac Decanus Ruralis. Fuit quidem ille scrupulus, cùm neque Concilium Tridentinum, neque Synodus diœcesana præcipiat adhiberi duos in Baptismo legitimorum, vel illegitimorum, non tamen carebat ille scrupulus omni ratione, si aut infans erat masculus, aut ille Cooperator nunquam viderat quid ejusmodi (nam consuevêre in hac diœcesi esse duo) sciebátque, esse cavendum, ne in administratione cujusquam Sacramenti agatur quidquam contra morem diœcesanum.

534 *At iste mos accipiendi duos obligátne ad culpam?* Non ausim affirmare, quia constitutiones expressè loquuntur ut Tridentinum sub disjunctione de uno, vel una.

535 VI. Patrinus, vel Matrina non efficitur, nisi fuerit designatus à parentibus, vel parocho, esto fortè levet quempiam è sacro fonte. Sanchez *hic q. 67. a. 8.* & alii contra Navarrum *cap. 22. num. 39.* Henriquez, & alios; éstque hæc doctrina vera, etiamsi talis non designatus intendat esse verus patrinus. Sanchez *ibid. & disp. 59. n. 12.* contra Palaum *Tr. 19. punct. 1. §. 2. num. 9.* nam videtur Tridentinum Concilium satis hoc indicare verbis suprà descriptis, maximè si attendatur scopus ejusdem Concilii, quod voluit impedire multiplicationem contrahentium cognationem spiritualem, quæ non impediretur, si omnes, qui pro libitu tenerent, vel tangerent infantem, fierent Sponsores.

VII. Quando plures duobus patrini designantur, aut duo viri, duæve fœminæ, admittuntúrque omnes à parocho, soli illi evadunt fidejussores, qui primi intra numerum permissum à Tridentino Concilio tangunt puerum baptizatum. Suarez *hic q. 67. a. 8.* Sanchez *cit. disp. 57. n. 14.* Dicastillo *De Matrim. disp. 7. n. 286.* Si verò omnes simul tangant, tum nullus contrahit cognationem spiritualem juxta Sanchez, Dicastillum, & alios, quia Concilium videtur solùm prohibere talem concursum, non irritare actum. At verò non contrahunt, in hoc casu, nisi quos admisit parochus. Sanchez *n. 15.* Sicut nec illi, quos ultra numerum designatum à Parentibus admisit ipse. Sanchez *n. 17.* Et quando neutrum ex designatis, aut unum solum ipse admisit sine legitima causa, uterque tangens infantem evadit verus patrinus. Sanchez *n. 18.* Vice versâ, quando parentes, aut habentes curam infantis nullum patrinum designaverunt, veri patrini erunt, quos parochus nominaverit. Sanchez *n. 19.* utpote cui incumbit providere, ut omnia circa patrinos rite peragantur, sicuti patet ex verbis Tridentini descriptis superiùs, etsi non nisi venialiter teste Possevino delinquat omittens electionem, quando plures offerunt se. 536

Quòd si denique vel nullus sit designatus, vel designatus quidem, non tamen velit suscipere, putat Dicastillo *loc. cit. n. 280. & 281.* nullum ex iis, qui suscipiunt, contrahere cognationem. Dissentiunt alii apud ipsum. Vide eundem, & Sanchez *n. 20.* philosophantes de significatione præpositionis. *Ultra.*

SECTIO II.

Aliæ conditiones Patrinorum edisseruntur.

SUMMARIUM.

Præter designationem faciendam ab iis, quorum interest, exigitur in levante intentio volendi fieri patrinum. 537.

Si quis tamen exerceat actum illum levationis tanquam cæremoniam præscriptam ab Ecclesia, contrahit cognationem spiritualem, esto hanc non intendat. Ibid.

Non tamen contrahis, si levas filium Caji, putans esse filium Stichi. Ibid.

Ad

Ad hanc contrahendam non sufficit assistentia, sed requiritur, ut vel actu teneas infantem, dum abluitur, vel immediatè *eum accipias è manu baptizantis. 538.*

Commater non contrahit cognationem, quando suscipit infantem de manibus Compatris. Ibid.

Quod declaratur casu simili, & resolutione, à Concilio datâ. 539.

Per hoc tamen non damnatur ordinatio Obsequialis Constantiensis. 540.

Possunt enim per consuetudinem induci, & abrogari impedimenta Matrimonii, quod declaratur casu Papali 541. & seq.

Sufficit ad compaternitatem juxta quosdam, si commater tradat infantem sacerdoti jam baptizaturo. 543.

Quid si obstetrix infantem è manu baptizantis accipiat, tradatque patrino? 544.

Nec sufficit tactus moralis. 546.

Regula juris in 6. Qui facit per alium &c. *non habet locum respectu constituentis Vicarium baptistam. 547.*

Qui rogatus, ut suscipiat infantem è fonte, rogat vicinum, ut velit esse patrinus, non evadit patrinus. 548.

Casus, quo absente, & nesciente ordinario patrino Vicarius assumitur. 549.

Casus Titii invitati, & acceptantis, ut esset patrinus Petronillæ, & alteri deinde honoris causâ cedentis. 551.

Resolvitur, non contraxisse cognationem spiritualem. Ibid.

Quid si plures levent è fonte, an omnes contrahunt cognationem? Ibid.

Mos in Bohemia. Ibid.

Mittens procuratorem non fit patrinus, si procurator tantùm assistat exorcismis, & respondeat loco infantis. 552.

Aut eum teneat tunc tantùm, cùm adhibentur cæremoniæ. 553.

Aut teneat rebaptizatum sub conditione. 554.

VIII. PRæter designationem faciendam *per se* quidem à curatoribus baptizandi, *per accidens*, & in defe-
537 ctum à parocho supplendam, exigitur in primis intentio suscipiendi aliquem instar patrini, seu volendi fieri patrinum. Dicastillo *cit. Disp. 7. De Matrim. n. 265.* post Sanchez *Libr. 7. De Matrim. Disp. 58.* Coninck *de Matr. disp. 32.* & alios. Nam tenere præcisè idcirco, ut non cadat infans, vel ut fiat res grata alteri, est quid nimis materiale, etiamsi fingat in gratiam patris, se velle esse verum patrinum. Bonacina *de Matrim. q. 3. punct. 5. §. 2. n. 16.* Posito autem, quòd quis velit verè tenere, seu exercere illum actum tanquam cæremoniam præscriptam ab Ecclesia, contrahit cognationem spiritualem, esto, eam non intendat, aut ignoret nascituram; resultat enim ex illo *actu exercito* instar cæremoniæ sacræ. *Quid si verò levem è fonte filium Caji, putans esse filium Stichi?* Bonacina *loc. cit.* & Alloza *verbo, Baptismus. num. 22.* cum aliis contra Coninck, & alios rectè pronuntiat, te non contracturum cognationem, nisi fortè habeas intentionem tenendi, quisquis offeratur; quam quidem ego censeo in dubio præsumendam de omnibus, suppositâ doctrinâ, quam tradit Dom. Reding *cit. Controvers. 6. num. 14.* quòd scilicet patrinus æquè ac baptista, teneatur habere intentionem præstandi suum officium præsenti, *quicunque ille sit*, ne adeatur periculum omittendi tam antiquam cæremoniam.

IX. Requiritur deinde tactus *physicus* bapti- 538
zati, ita ut teste Martino Perez *de Matrimon. disput. 29 sectione 4. num. 1.* certum sit (contra Sotum, Lopez, & Sà apud Sanchez *Lib. 7. De Matrim. d. 56. num. 5.* ratos sufficere assistentiam) ad contrahendam cognationem hanc, adeòque ad veram denominationem patrini postulari, ut quis vel actu teneat infantem, dum aqua super illum affunditur à baptista, vel certè *immediatè* accipiat è manu ipsius baptistæ, ac proinde non esse patrinum, vel matrinam illum, vel illam, cui tradit infantem is, qui accepit *mediatè*, vel *immediatè* à baptizante. Sic etiam sentit Escobar *in Theolog. moral. lib. 11. sect. 1. cap. 16.* citans Pontium, & Sanchez. Sic quoque Dicastil o *loc. cit. num. 23.* exprimens post Perez, & Bonacinam *loc. cit. num. 13.* commatrem non contrahere cognationem, quando suscipit infantem de manibus compatris, quia non censetur suscipere ex Baptismo, aut confirmatione. Hanc communem doctrinam declaro resolutione hujus

Casûs multis mirabilis.

IN *Episcopatu Abulensi est consuetudo communiter, quòd vulgariter dicta commater* 539
non tangat infantem, donec compater, postquam infans est baptizatus, & infusa super eum aqua Baptismi, ponat infantem in manibus commatris; itaque mater non tangit baptizatum, donec (ut præfertur) baptizatus levatus est ex fonte baptismali. Dubitabatur ergo, an attentis præmissis dicta commater contraheret cognationem spiritualem cum ipso infante, & illius parentibus ex suprà gestis, & assistentia in dicto actu, ut commater nominata ad ipsum effectum. Et ne desuper dubitari contingat, supplicabatur sacræ Congregationi pro declaratione difficultatis hujusmodi. Ipsa verò Congregatio Concilii censuit, mulierem, quæ assistit infanti, & jam non tetigit infantem, non contrahere cognationem spiritualem.

Hanc declarationem ratione resolutionis mirabilem reperiet ad verbum lector apud Joann.

Joann. Galemart. *in Trident. sess. 24. c. 2. De Reform. Matrim.*

540 At inquis: Damnabisne Obsequiale Constantiense, quod *fol. 59.* disertè ordinat, ut patrinus infantem recipiat de manu baptizantis, tenendo eum, quoad sacerdos chrisma requirat? &c. Nomen verò patrini accipiendum esse in singulari numero, ut sonat, certum est ex antecedentibus, & ipsa praxi; nam matrina non tangit in hac urbe Constantia baptizatum infantem, nisi acceptum è manibus patrini, & quidem communiter non juxta baptisterium, sed juxta altare. Augustæ solus vir masculum, sola fœmina fœmellam accipit è manibus baptizantis. In Rhetia superiore Curiensis diœcesis servatur mos Constantiensis.

Resp. Absit, ut damnem; quin imò in defensionem adscribo, & describo duplici titulo hunc

Casum Papalem.

541 *Super eo, quòd à nobis tua fraternitas requisivit de duorum compatrum filiis, respondemus, quòd si tales sint filii, per quorum alterum, vel utrumque parentes ad compaternitatem venerunt, eos conjungi nullâ ratione sustineas. Cæterùm si per neutrum eorum ad compaternitatem ventum fuerit, de his te volumus de consuetudine tuæ metropolitanæ Ecclesiæ, vel aliarum circumpositarum inquirere, & diligentiùs imitari &c.*

542 Duplici, ut præmisi, titulo descripsi hunc Casum *ex Cap. tertio, De cognat. spirit.* tum quia inserviet doctrinæ *num. 575.* adferendæ circa personas, cum quibus initur cognatio spiritualis, tum quia significat, posse per consuetudinem induci, abrogarique impedimenta Matrimonii, quod & ostendemus *Tr. 9. Cas. 1.* & etiam fusè cum multis contra alios defendit Sanchez *Lib. 7. De Matrim. Disp. 4.* eò quòd consuetudo non habeat minores vires, quàm lex humana. Ergo potest ordinatio illa Constantiensis defendi titulo longævæ (70. Anni sunt, ex quo prodiit in lucem editio, quam sequor) consuetudinis, quam adducta declaratio Congregationis non videtur reprobâsse. Sanè fieri posse, ut consuetudine inducatur impedimentum Matrimonii in specie ob cognationem spiritualem, patet *ex cit. Cap. Super eo*, traditque Sanchez *Lib. 7. De Matrim. Disp. 29. n. 60.* ac scio, fore, ut Magistratus Ecclesiasticus hujus loci esset improbaturus, & fortè etiam dissoluturus Matrimonium, siquod vel attentaretur, vel contractum esset cum ejusmodi matrina à patre baptizati, licèt Tannerus *Tom. 4. disp. 8. quæst. 4. num. 70.* dicat, non esse hic facilè cuiquam movendum scrupulum ob probabilitatem sententiæ contrariæ.

Adde, quòd Barbosa in Tridentinum *sess. 24.* 543
cap. 2. De Reformat. Matrim. num. 26. ex Aldan. testatur, fuisse à Congregatione Concilii An. 1601. declaratum, sufficere ad compaternitatem, si commater tradat infantem sacerdoti jam baptizaturo; quod quidem facit in hac diœcesi matrina, ut indicat Obsequiale, & testantur, quos interrogavi.

Quid si verò obstetrix accipiat è manibus bapti- 544
zantis, ut tradat patrino, impeditúrne omnis cognatio? Resp. Spectato jure communi impeditur. Nam obstetrix eam non contrahet, quia deest intentio, de qua suprà; nec contrahet, designatus patrinus ob auctoritatem, causámque superiùs expressam. Et ita in terminis docet Tannerus *hic Disp. 4. q. 2. n. 28.* sequitúrque apertè ex generali de susceptionis praxi, seu modo, doctrinâ, quam tradit Illustrissimus D. Reding *hic q. 8. art. 2. controvers. 6. num. 1.* scribens in hac Diœcesi, & ideo à Diœcesanis pluris faciendus. Verùm quia cœpi esse patronus diversarum diœceseon, pergo esse, videlicet ob consuetudinem inveteratam plurium diœceseon, in quibus obstetrix accipit *immediatè* è manibus baptistæ infantem, tegitque pannis, ac porrigit matrinæ, vel patrino pro diversitate locorum. In qua practica, sicut certum est, cognationem non contrahi ab obstetrice ob defectum intentionis, ita non dubitatur, quin eam contrahat, qui è manibus obstetricis accipit; & consentit apertè Possevinus *nu. 34. De Bapt.*

X. Tactus ille, de quo loquimur, debet esse 545
talis, ut possit vocari *tentio*. Perez *De Matrim. Disp. 26. sect. 4.* ex communi. Etenim Canones, qui habentur partim in Decreto sub Titulo Cognationis spiritualis, partim in Trident. Concilio suprà relato, utuntur verbo *levandi, suscipiendi, accipiendi, tenendi*, quæ verba non significant tactum factum uno, aut duobus digitis, sed tentionem, apprehensionem.

XI. Itaque non sufficit tactus *moralis*, sed 546
postulatur *physicus*, factus per se, vel per substitutum. Etenim sufficere ad officium veri patrini, si quis illud obeat per procuratorem, fert longè communior opinio, imò nunc, ut reor, certa, adversùs Sanchez *Lib. 7. disp. 5.* & plurimos, quos ipse, aliíque referunt, certa, inquam, saltem quando non tota Respublica, ut limitat Possevinus *De Baptism. q 27.* sed singularis persona mittit procuratorem. Etenim Barbosa *de offic. & potest. Episc. alleg. 30. n. 10. & in cit. Cap. 2. Trid. Concil. n. 26.* ex aliis refert, fuisse ita sæpius resolutum à Congreg. Concil. & quidem semel Anno 1630. Accedit revera generalis consuetudo, de qua testatur Barbosa; ac nominatim hujus diœcesis Constantiensis, in qua certum est, non permissum iri mittenti procuratorem, ut contrahat cum matre prolis, quam suus procurator suscepit ejus nomine.

Quæ

547 Quæ proinde consuetudo cùm habeat vim interpretandi legem, declarat Regulam illam *in 6. Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum*, habere, & non habere in hac materia cognationis locum; habet enim locum respectu constituentis susceptorem suo loco, non habet respectu constituentis baptistam suo loco. Licèt quippe rogatus parochus, ut velit esse compater baptizando infantem, condicat, si tamen impeditus mandet suo cooperatori, ut ipse suum vicarium agat in actu baptizandi, & hic recipiat, se obiturum partes vicarias, fiet hic Vicarius æque cognatus, seu pater spiritualis baptizati, quàm si suomet nomine, & quidem ad instantiam parentum admisisset illum infantem ad vivificum laticem. Atque ita docent Perez *de Matrim. Disp. 29. sect. 7.* Dicastillo *de Matrim. Disp. 7. n. 296.* atque alii.

548 Ergo, inquies, si rogatus, ut suscipiam è fonte baptismali, dicam me suscepturum, sed pœnitens dicti rogem meum vicinum, ut velit esse patrinus, me libenter facturum sumptus, qui solent fieri ratione talis actûs, evadam etiam patrinus? Resp. Non evades, quia is, quem rogâsti, non levat procuratorio nomine, sed proprio.

549 Cæterùm, quia paulò antequam hunc XVII. Casum conscriberem, quidam Religiosus ex Helvetia à me nunquam visus, per sacerdotem mihi notum inter duodecim quæstiones, quarum resolutionem à me petebat, proposuit Casum huc facientem apprimè, illum exhibebo.

Casus Helveticus.

Ordinarius patrinus domi non est; ideo à parentibus infantis postulatur vicarius pro ipso ordinario susceptore alius vicibus adhibito, sed nesciente, alium esse sui vice, seu nomine suo postulatum patrinum. Uter hic contrahit cognationem spiritualem?

Speciem facti exprimit ille Religiosus ex Gloriosissimo Ordine sanctissimi Patriarchæ Benedicti, verbis huc translatis. Pro quorum intellectu notandum est, in pluribus locis esse moris, ut novi conjuges deligant primo fructui Matrimonii patrem spiritualem, eâ intentione, expressâque rogatione, ut velit etiam aliàs, si Deus benedixerit Matrimonium pluribus prolibus, esse fidei doctor, ut vocat S. Augustinus *Epist. 23.*

550 Rescripsi autem tribus verbis, quid sentirem, indicans fore, ut plena resolutio secutura esset in hoc Alphabeto; eam nunc do; & sic statuo. I. Vicarius ille non est verè patrinus, quia defuit ipsi intentio tenendi suo nomine; & generatim loquendo rectè negat Castropalaus *Tract. 19. punct. 11. num. 1.* cum Sanchez *cit. Disp. 18.* ex declaratione Congregationis Cardinal. & alii adversùs Toletum, Vivaldum, Sotum, Lopez, alios, contrahi cognationem ab illo, qui vicario nomine aliquem tenet.

II. Sed neque hic ordinarius sponsor absolutè dicendus est fuisse hîc patrinus, quando quidem species facti supponit, non fuisse ab illo expressè quemquam substitutum pro tali actu; *tacitam* substitutionem non possum conjicere ex verbis consulentis, nec ex praxi aliorum. Et sanè cùm quisque censeatur in dubio imponere sibi quàm minimam obligationem Menoch. *De præsumption. præsumpt 9.* Sanchez *Lib. 6. Moral. Cap. 18. num. 48.* atque alii, sit autem onus, esse patrinum; non est præsumenda in hoc negotio *tacita* commissio. Imò, quamvis ratificaret postea illam susceptionem factam, non tamen exurgeret cognatio spiritualis, quia Regula illa *in 6. Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari*, habet locum in illis casibus, in quibus ipsa jura probant illam retrotractionem. Suarez *Tom. 3. in 3. part. disp. 44. sect. 3. n. 26.* Illustro nonnulla ex hactenus dictis

Hoc Casu Caramuelico.

Titius advocatus à parentibus, ut esset Petronillæ patrinus, dignitatem acceptat; & ad Ecclesiam cum cæteris vadit. Ibi Fridericus legionarius, & Titii superior comparet, cui Titius urbanitatis causâ cedit, permittitque, ut puellam teneat; & è fonte levet. Post Annos 16. Titius Petronillam vult ducere, & quærit, an impedimento laboret? Fuit negativa resolutio. Non enim per invitationem, aut acceptationem contrahitur cognatio spiritualis, sed per levationem ex fonte. In hoc ergo casu non Titius, sed Fridericus contraxit. Hic casus fuit ita resolutus in nostro (Pragensi) *consistorio, me Eminentissimi Cardinalis ab Harrach vices gerente.* 551

Descripsi hæc *ex Theologia Prætrintentionali, num. 553.* D. Joannis Caramuelis, mox subdentis: Si sint multi, & omnes infantem levent è fonte, omnes contrahere cognationem; porrò fieri in Bohemia, ut pauperes advocent multos patrinos, ut horum liberalitate juventur; se tamen jussisse, ut unicus adhiberetur; concessisse autem se, ut honoris gratiâ advocarentur plures, at unicus infantem levaret, & illius solius nomen inscriberetur. Approbo totum hunc discursum, & singulariter nego, Titium fuisse patrinum, quia nec levavit ipse è fonte, nec Fridericus egit ejus Procuratorem; quia tamen Fridericus verè tenuit, idque approbante parocho, nihil obest, quò minùs dicatur evasisse verus patrinus.

XII. Etsi

552 XII. Etsi autem, ut dixi, mittens procuratorem fiat verè patrinus, & patronus, ut loquitur Concilium Parisiense, non tamen fiet, si procurator assistat solùm exorcismis, & abrenuntiationibus, respondeatve loco infantis, atque ejus nomen indicet. Nam neque universi, neque singuli hi actus sufficiunt ad rationem patrini. Perez *Disp. 29.* Dicastillo *cit. Disp. 7.* Sanchez *cit. Libr. 7. Disp. 5. n. 8.* atque alii plures, neque sunt necessarii. Bonacina, Sanchez, Perez, alii, sed ille omnis & solus, quo quis tenet infantem vel dando eum *immediatè* baptizaturo, vel accipiendo *immediatè* (juxta jus commune, à quo recedit Dioecesanum nostrum) è manibus ejus, qui baptizavit juxta dicta suprà contra Sotum, Lopez, & Sà *ibi* citatos.

553 XIII. Atque nullo modo est patrinus, qui infantem baptizatum domi sine cæremoniis tenet tunc, cùm eæ adhibentur ipsi ante, & in templo. Ita *citati.*

554 Sicut nec ille, qui tenet rebaptizatum sub conditione, ut jam monui suprà. Aliud est sentiendum de absolutè baptizante, seu solenniter, seu privatim; nam DD. negant, esse hîc faciendum discrimen; & quidem etiamsi quis ante matrimonium suam, aut alienam: in matrimonio alienam prolem baptizet in extrema necessitate. Bonacina *de Matrim. q. 3. p. 5. §. 2. num. 11.* & declarabo paulò pòst aliquot Casibus.

SECTIO III.

Adhuc aliæ qualitates patrinorum explicantur.

SUMMARIUM.

Quivis baptizatus, & compos rationis validè potest esse patrinus.

Non tamen licitè exercent hoc munus Excommunicati, facinorosi, muti, Monachi. Ibidem.

An lex prohibens etiam se extendat ad cujuscunque Ordinis Regulares, & Moniales? Ib. *& 556.*

Quæ sit vera causa illius antiquæ prohibitionis? 557.

Est illis æquè nunc, ac olim interdictum, nisi per consuetudinem sit derogatum Legi. 558.

Ubi tamen provida D. Francisci Regula omnibus commendatur Religiosis. Ibid.

Hæretici per se loquendo *non sunt admittendi pro patrinis. 559.*

Casus baptizantis infantem, cui sponsor à parentibus designatus, erat Calvinista, quem sacerdos astu bono elusit. 560.

Quid si verò non solùm patrinus, sed etiam parentes sint hæretici? 563.

Non licet rogare hæreticum, ut velit esse patrinus. 564.

Faciliùs permittendum, ut Catholicus rogatus sit patrinus filii hominis hæretici. 565.

Potest quis esse patrinus sui filii per se loquendo, per accidens *quandoque non potest. 566.*

Casus, quo Sejus suasit Titio, ut hic filii proprii illegitimè ex Berta suscepti, patrinus esset. 567.

Quod quidem suadere potuit Sejus sine peccato. 568.

Quando matres moriuntur in partu, possunt verò Genitores fieri patrini suorum filiorum. 569.

Maritus, & uxor simul suscipientes infantem de Baptismo, non contrahunt inter se cognationem spiritualem. 570.

An, & quando peccet quis recusando officium patrini? 571.

XIV. Sicuti non baptizatus nequit esse *validè* hîc fidejussor. *Can. In Baptismate. De Consecr. dist. 4.* & omnes DD. ita è diverso quivis baptizatus compos rationis, adeóque puer septennis potest esse pater spiritualis. Ità *citati.* Nam jura non excludunt talem; sicut nec vetant, quò minùs patrinus sit junior suo filiastro. Barbosa *De offic & potest. Episc. allegat. 30. n. 39.* Habenda tamen ratio moris dioecesani, & decentiæ. Sicuti & *validè*, non tamen *licitè* hoc munus exercent excommunicati, interdicti. Laymann. *de Bapt. c. 9. num. 2.* excludens facinorosos, & criminosos; quemadmodum mutū excludunt propter *Cap. Parvuli. De Consecr. dist. 4.* Anchar. & Fernandez apud Barbos. *in Trid. sess. 24. de Reform. Matrim. cap. 2. num. 11.* Abbatem verò, & consequenter Monachos repellit *Capit. Non licet Abbati. De consecr. dist. 4.* cujus decisionem extendunt Constitutiones Constantienses *ad cujuscunque Ordinis Regulares, & Moniales*: sicuti etiam extendunt multi DD. à quibus dissentit Quintanadvenn, *sing. Tract. 1. sing. 25.* ubi licet fateatur, olim id non licuisse monachis, contendit tamen, licere nunc ipsis, omnibúsque aliis Religiosis, nisi quibus sit peculiariter prohibitum. Rationem hanc adfert, quòd olim fuerit solùm idcirco vetitum, quia tunc erat moris, ut compatres oscularentur suas commatres, sicuti colligitur ex *Cap. Monachi. De consecr. dist. 4. & Gloss. ibid. verb. osculentur.* Jam verò cessavit ille mos, cessante autem causâ legis totali, cessat & ipsa lex. *Cap. Cùm cessante, De appellat.* 555

Ego in primis judico, solos propriè dictos monachos comprehendi hac prohibitione, quia Lex correctoria, & restrictiva juris naturalis, utpote odiosa, non debet extendi ultra proprietatem verborum. Ergo non obstante utroque illo Canone possunt Religiosi ex Ordine Canonicorum, Clericorum, Mendicantium obire illud munus, tametsi repugnet Laymannus *hic cap. 9.* 556

Judico deinde, illius antiquæ prohibitionis causam adæquatam non fuisse morem osculandi commatres; quæ sanè actio quem vis 557

Regularem summopere dedecet, sed alias rationes: videlicet curam spiritualem, quam debet suo filiastro patrinus, ut dicimus infrà, & maximè periculum dissolvendi disciplinam per crebra colloquia, negotiáque cum compatribus, & per ingressus in domus istorum. Unde Jacobus Marchantius *in Resol. pastor. de Sacram. Tract. 2. c. 5. num. 5.* cupiens, ut ne quidem sacerdotes seculares, & præsertim ne parochi ipsi suscipiant munus susceptoris, refert hoc proverbium Gallicum:

De compere, & commere les noms,
Font toutes entrees de maisons.

Quem Rhythmum Gallicum sic exprimo Latino:

Compatris, Commatris nomen
Domorum recludit limen.

558 Judico proinde tertiò, (uti & D. Reding. *cit. controv. 6. n. 12.* ipse Monachorum Principale decus,) esse æquè nunc, atque olim interdictum monachis propriè dictis, accipere aliquem de lavacro sacri fontis, ut loquitur Concilium Triburiense relatum. *Cap. Qui spiritualem. 30. q. 4.* Consuetudinem contrariam, negat Marchantius, esse piorum, & Doctorum Monachorum, vocans eam corruptelam. Ego autem abstineo hâc censurâ, quia nec Canones, contrà quos militat hæc consuetudo, sunt ullius Pontificis, aut Generalis Concilii, neque video in hoc actu quidquam per se mali, ergo etiam possunt hîc reperiri conditiones omnes consuetudinis derogantis Legi. Nihilominus tamen consulendum est, ut Regulares omnes facto ipso exprimant providam omnino Regulam, quæ est penultima inter illas duodecim, quas divino spiritu plenus scripsit pro suo sanctissimo, déque republica Christiana inæstimabiliter bene merito Ordine Seraphicus Franciscus, sanciens illam his verbis: *Fratres non fiant compatres virorum, vel mulierum, ne hac occasione inter Fratres, vel de Fratribus scandalum oriatur.*

559 XV. Tametsi hæreticus possit *validè* esse patrinus, cùm nuspiam declaretur talis actus esse nullus. Sanchez *de Matrim. Lib. 7. Disp. 60. n. 2.* rejiciuntur tamen omnes hujus farinæ homines tum per Constitutiones Synodales hujus diœcesis *Part. 1. Cap. 6.* & Basileensis *Part. 1. art. 8.* tum per ipsam rationem naturalem, supposito fine hujus muneris, de quo paulò pòst. Quare non sunt ii *per se loquendo* admittendi. Sanchez *loc. cit.* Suarez *quæst. 67. art. 7.* dicens (assentiente Marchantio *in Candelabr. Tract. 2. Lect. 6.* in fine.) esse omnino ineptos ad hoc officium. Tannerus *Tom. 3. Disp. 1. q. 7. num. 125.* scribens, nunquam videri licitum, eò quòd videatur esse *intrinsecè* malum, ut addit *Tom. 4. Disp. 4. quæst. 2. num. 28.*

Ergo imitandum est in necessitate exemplum, quod exhibet hic

Casus Germanicus.

Expulsis è Palatinatu superiore præconibus Evangelii Lutherani, & Calviniani, unus è Nobilibus novâ prole beatus jubet illam deferri ad templum baptizandam à Catholico sacerdote, sed sponsore Calvinista. Videns parochus, non posse sine grandi incommodo repelli hunc patrinum, dissimulat suam justam displicentiam, non interrogat, num hic credat, sed omnia similia pertinentia ad patrinum omittit, baptizat infantem, eúmque tradit immediatè obstetrici involvendum suis pannis, quem involutum dat hac putatitio patrino, dito: Putatitio, *quia spectato jure communi, non est patrinus propter causam allatam num.* 544. 560

Sæpius hunc Casum fuisse practicatum, 561 testatur Tannerus *cit. num. 28.* probans hanc practicam, quam & ego probo; non ignarus tamen, Laymannum *Lib. 5. sua Theolog. Cap. 5. num. 7.* fortiter propugnare consuetudinem illorum, qui, cùm in provinciis, è quibus emigrare jussi sunt ministri heterodoxi, non possint haberi patrini Catholici, & à parentibus infantium designantur hæretici, hos admittunt, eò quòd Germani potiùs delaturi sint infantem ad locum hæreticum pro Baptismo, quàm ut permittant baptizari sine patrino

Laymanno subscribit Palaus *Tr. 15. punct.* 562 *11. §. 1. num. 9.* casu, quo vel graviter offenderentur parentes infantis, si repelleretur patrinus, vel essent delaturi illum ad ministrum hæreticum: putátque ipse, ac D Reding. *l. c. n. 14.* rectè cum Tannero contra Laymannum, esse potiùs (extra hos duos Casus) sine patrino omni baptizandum, quàm cum hæretico. Ejusdem Laymanni sententiam vocat absolutè probabilem Busenbaum *de Bapt. dub 5. a. 2.* sicuti & ego, addito, quod addit Laymannus, ut scilicet patrinus non faciat sponsionem: addito quoque cum Palao, satiùs omitti omnem patrinum, quàm adhiberi hæreticum, si non timeatur extrinsecum aliquod malum. Quòd si fortè contingat, ut talis patrinus spondeat pro clientulo, meritò dicit Laymannus, esse monendum populum, quòd ille infans fuerit baptizatus in fide Catholica.

At quid si non solùm patrinus, sed etiam parentes alieni sint à fide Orthodoxa, sciantúrque non cogitare de illa amplectenda. Resp. Quid liceat 563 præcisè, quatenus parens hæreticus petit baptizari à Catholico suam sobolem, dixi *Casu XI.* Licèt autem difficultatem illic indicatam augeat circumstantia patrini hæretici, non dubitò tamen, quin Laymannus esset etiam cum hac circumstantia (nec improbabiliter, si nequirent aliter evitari grandia incommoda) propugnaturus suam illic; & hîc expressam sententiam,

tiam; quandoquidem hic, id est *cit. num. 7.* expressè loquitur etiam de Patre, qui non spondet, se amplexurum veram Religionem.

564 Illud autem singulariter, & rectè notat Hermannus Busenbaum, *loc. cit.* nefas esse, rogare hæreticum, ut velit esse patrinus; rogatur quippe ad faciendum id, quod facturus non est sine peccato; nam & hæreticis interdicta est communicatio cum aliis in rebus sacris, & baptismales ritus risum facturus est talis patrinus. Confirmatur Casu infantis Mariæ relato. *n. 519.*

565 XVI. Faciliùs tolerandum est, ut Catholicus rogatus obeat partes patris spiritualis, quando filius hominis heterodoxi est regenerandus à ministro magistro heterodoxorum; Tannerus *cit. Tom. 3. Disp. 1. quæst. 7. n. 125.* Laymann. *hic cit. c. 9. n. 6.* fusè. Palaus *loc. cit. n. 10.* contra Navarrum *Libr. 1. consil. tons. 1. de constit. n. 66.* Azor *part. 1. libr. 8. c. 10. q. 9.* ac L. etiam *in Auctario ad primam secundæ verb. Baptismus Cas. 1.* Ratio est, quia Catholicis non est jure Ecclesiastico prohibitum communicare cum hæreticis toleratis, & quando protestatur patrinus (quod quidem facere debet juxta Palaum, facere decet juxta Tannerum) se infantem suscipere juxta morem Ecclesiæ Romanæ, nihil incommodi oritur *moraliter loquendo*; quare censeo, posse admitti hoc officium, non solùm ob grave damnum imminens tibi, aut tuæ familiæ, ut restringit Palaus, sed etiam ob piam (notabilémque) utilitatem, ut rectè Tannerus non repugnante Laymanno, qui in ventilanda præcedente paternitate accuratior est cæteris scriptoribus; quanquam & Lessius *loc. cit.* tangit hic aliqua practica ab aliis prætermissa.

566 XVII. Potest quis esse patrinus sui filii *per se loquendo*, at *per accidens* quandoque non potest. Utraque pars declaratur hoc

Casu ingenioso.

567 *Titius habuit filium ex Bertâ, quam volebat postea in uxorem ducere; sed tamen Sejus, qui hoc matrimonium impedire volebat, suasit Titio, ut patrinus esset, & è sacro fonte susciperet filium illum illegitimum; hâc quippe viâ obtinebat Sejus contractâ cognatione, ut matrimonium omnino impediretur. Quæsitum fuit à me, an Sejus peccaverit consulens Titio fieri patrinum sui filii, contra juris prohibitionem.*

568 Testimonium hujus quæsiti dat Cardinalis de Lugo *Lib. 1. Resp. moral. dub. 8* ac respondet, Sejum *per se loquendo* non peccâsse, quandoquidem nihil mali suasit, nullæ enim leges vetant; quò minùs quis fiat patrinus sui filii illegitimi, siquidem ratio fundamentalis, cur Canones interdicant susceptionem proprii filii, est, ne per hanc contrahatur cognatio cum matre filii, hæc quippe est causa, ob quam dixi, esse quandoque *per accidens* nefas, fieri patrinum proprii filii, contrahere autem cognationem cum matre, prohibetur solùm, ne impediatur petitio debiti conjugalis. Sanchez *de matrim. l. 9. Disp. 26.* ex communi, neutrum autem impeditur per susceptionem filii illegitimi, quia nullum debitum conjugale intercedit inter parentes illegitimæ prolis, cùm non sint conjuncti matrimonio. Adde, quòd ipse Sanchez *l. c. n. 7.* fateatur, esse probabile, quòd ne quidem petere debitum prohibeatur patrinus communis filii.

Ergo, inquies *quando matres moriuntur in partu, adeoque antequam regeneretur fœtus, possunt veri genitores fieri horum patres spirituales?* Resp. Possunt; uti & matres evadent matrinæ *validè & licitè*, si levent è fonte Lustrico suas proles posthumas. S. Celsus, ut vidimus *n. 532.* fuit suæ matris pater spiritualis, quid ni, & mater sui filii? Sicuti fuit S. Monica Augustini, quamvis in aliquantum diverso genere. 569

Utrùm autem ille Sejus peccârit procurando cognationem spiritualem & consequenter impediendo, ne Titius iniret matrimonium cum fornicariâ, non est hujus loci dijudicare. Certum est hujusmodi procurationem non esse ex natura sua peccaminosam, ut rectè idem Cardinalis. 570

XVIII. Tametsi *c. fin. 30. q. 4.* Papa Urbanus vetat, ne uxor, & maritus ad hoc aspirare præsumant, ut de Baptismate simul suscipiant puerum, id tamen usu receptum non esse, testatur Suarez *q. 67. art. 7.* Marchantius, atque alii passim, licèt Laymannus *hic c. 9. n. 3.* scribat, id esse hodiéque minùs decens. Certum est, ex tali actu non oriri ullam cognationem inter ipsosmet susceptores. 571

XIX. Tametsi non delinquat *per se loquendo*, qui rogatus, ut esse velit patrinus, recusat; *per accidens* tamen continet hæc recusatio sæpissime culpam, & accersit pœnam, quemadmodum declaro tristi unius energumenæ Casu *n. 586.* in Appendicula.

SECTIO IV.

Officium, & cognatio Patrinorum.

SUMMARIUM.

Incumbit patrinis, suos filiastros docere veram Religionem. 572.

Satis fit obligationi, si semel instruantur, & capiant. 573.

Pluries opus est in filiastro parentum Acatholicorum. Ibid.

Ejusmodi filium spiritualem non tenetur alere patrinus, si negligatur à parentibus. 574.

Potest esse testis in causa filii. Ibid.

Inter quas personas oriatur impedimentum cognationis spiritualis? 575.

Casus de Teberga, quam negabat Clemens III. matrimonium contrahere posse cum Martino, eò quòd Martinus compater esset mariti Tebergæ defuncti. 576.

Statuit tamen Synodus Trid. compaternitatem contractam à marito non extendi ad uxorem. 577.

Nec patrinus Baptismi privati fit cognatus spiritualis. Ibid.

Baptizans in vera necessitate contrahit cognationem. 578.

Casus de obstetrice impedita à matrimonio cum patre viduo infantis, cui in necessitate Baptismum contulerat 579.

Etiamsi baptizans non habeat intentionem contrahendi cognationem, nec sciat, ita contrahi, nihilominus contrahit 570.

Idem dic de susceptore, sed extra casum necessitatis. 579.

Baptizatio dissolvit Matrimonium post illam initum, non autem antè. 580.

Casus de Stephano, qui filium suum in necessitate baptizavit, quem propterea ab uxore non separandum judicavit Pontifex. 581.

An parens levans è Baptismo, vel baptizans propriam prolem, privetur jure petendi debitum? 582.

Casus ea de re, & resolutio. Ibid.

Examen obstetricum, num sciant formam Baptismi, non spectat ad Magistratum secularem. Ib.

Stephanus suprà dictus non factus est duplici titulo cognatus suæ uxori. 583.

Non enim potest idem esse & Patrinus, & baptizans. 585.

Usu perpetuò comprobatum est, in Baptismo præter baptizantem, debere esse aliquem, qui baptizatum è sacro fonte suscipiat. Ibid.

Potest quidem baptista substituere alium, qui suo baptizantis nomine teneat infantem, at sine omni substituto nunquam fit idem baptista & Patrinus. Ibid.

Nisi antiqua consuetudo Diœcesis id permittat. Ibid.

Casus obstetricis volentis superstitiosè impedire cognationem spiritualem. 586.

Casus puniti, quòd ex fastu renuerit esse patrinus. Ibid. in App.

572 QUæres I. *Quidnam oneris incumbat veris patrinis?* Resp. I. Tenentur in primis suos filiastros docere veram religionem. S. Thomas *q. 67. a. 7.* sunt quippe primitus ob hanc præcipuè causam instituti, ut patet ex S. Thoma & ex *Cap. Vos ante. dist. 4. de Consecr.* & Concilio Moguntino *c. 47.* vocantúrque ab Augustino Doctores fidei.

573 II. Et quidem hæc obligatio est *per se loquendo* gravis. Palaus *punct. 11. §. 1. num. 3.* etenim subrogatum sequitur qualitates illius, cui subrogatur. *L. Si eum, ff. Si quis caut.* Bart. & alii *ibid.* patrini verò subrogantur parentibus. Quòd si tamen tuum clientulum semel docueris necessaria ad salutem, isque comprehenderit, quæ docuisti, ac postea obliviscatur, non teneberis denuo inculcare, hoc enim onus perpetuum non est injungendum sine claro jure. Laymannus *hic cap. ult. n. 1.* rectè addens, jam esse rarum usum seu effectum memoratæ obligationis, quandoquidem solent infantes erudiri à parentibus, pædagogis, ludimagistris. Quamquam illi Catholici, qui rogatu parentum Acatholicorum levant è lavacro Christiano ipsorum pignora, obligantur *in actu secundo* sæpius, quàm patrini aliorum, quandoquidem tales proles sugunt cum lacte materno venenum, quod ex inferno halant Lutherus, Calvinus, Zwinglius &c. contra hoc venenum debent patrini antidotum, vel alexipharmacum porrigere.

III. Alibi, scilicet *in Quinario Tract. 5. Cap. 25. n. 39.* observavi, & scripsi, neque leges, neque consuetudinem suffragari Fabro, Franco, atque aliis apud Tiraquellum *comment. in Leg. Si unquam. C. De revoc. donat.* contra Guiliel. Benedictum, ratis, patrem spiritualem teneri alere suum filiolum, ut vocatur *Capit. In Baptismate. De consec dist. 4.* si negligatur à parentibus, sicuti etiam in eodem *Tr. 5.* scripsi, patrem spiritualem esse idoneum testem in causa filii, nisi constet de singulari amore in illum. 574

Quæres II. *Inter quas personas oriatur impedimentum cognationis spiritualis ratione susceptionis è sacro fonte?* 575

Resp. I. Quamvis id satis clarè exprimant verba Tridentinæ Synodi relata suprà *n. 524.* aliquid tamen amplioris luminis adferent resolutiones sequentium Casuum.

Casus I. Canonicus.

MArtinus Bertham duxit uxorem, Tebergam sibi copulavit Lotharius, qui Bertha, & Martini filium de sacro fonte suscepit. Lothario verò & Bertha sublatis de medio, Martinus cum Teberga præfata contraxit. Nos autem consultationi tuæ duximus respondendum, Tebergam non posse matrimonialiter copulari Martino, qui compater ejus fuerat, cum quo una caro Teberga noscitur extitisse. 576

Nominatissimæ in scholis Casistarum, seu, ut Galli loquuntur, Casuistarum, Berthæ, ac trium cæterorum nomina cum reliquo contextu expressit Clemens III. *in Cap. Martinus. De cognat. spirit.* resolutione jam non sequendâ, quia hoc tempore, ob decretum Concilii Tridentini, compaternitas contracta à marito non extenditur ad uxorem ipsius, ex- 577

expressè enim statuit illa synodus, ut in posterum non enascatur cognatio spiritualis, nisi inter personas, quas ipsa nominat. Unde notant omnes, jam non amplius enasci confraternitatem, quæ olim multis in locis vigebat, ut scilicet non solùm susceptor, & susceptrix contraherent cognationem, sed etiam filius susceptoris cum filia susceptricis tandem contraheret. Vide Casum *num.* 541. descriptum; & nota, patrinum Baptismi privati non fieri cognatum spiritualem. Sanchez *Lib. 7. De Matrim. Disp. 26. n. 14.* contra Navarrum.

578 II. Baptizantem etiam in vera necessitate contrahere cognationem, & impedimentum matrimonii faciliùs meminerit, qui suæ memoriæ impresserit Casum, quem novissimè accidisse, testis est Marchantius *in Resol. moral. de Bapt. cap. 5. num. 3.* his verbis.

Casus II. Belgicus.

579 *Quædam mulier abortum passa est ob febrim, ob quam etiam mortua est. Cum autem fœtus haberet aliquid vitæ, vicina mulier illum baptizavit, quia sciebat formam Baptismi, & inter assistentes nulla erat hac in re magis perita. Interim vir prædefunctæ mulieris jam viduus huic etiam viduæ cupit jungi matrimonio. Quæritur, an possit?*

Respondet autem Marchantius, non posse, etiamsi nec habuerit intentionem contrahendi cognationem, nec sciverit, ita contrahi. Quæ responsio habet etiam locum in susceptoribus, quamvis id officium præstitum in extrema necessitate non officiat Matrimonio, sicut officium baptizantis, quemadmodum jam monui suprà.

580 Dices: *Si baptizatio impedit, ne Matrimonium ineatur validè, sequitur, quòd dissolvat jam initum?*

Resp. Dissolvit illud, quod initum est post baptizationem, non autem quod antè. Est mihi prope religio non repræsentare Casum, quem ad Sedem Apostolicam delatum hac super re ad Episcopum Anselmum Lemovicensem resolvit ipse Joannes VIII. Pontifex, ut videre est *Cap. Ad limina, 30. q. 1.* Verba sunt, quæ sequuntur.

Casus III. Gallicus.

581 *Ad limina Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum Principum hic homo nomine Stephanus, nostro Præsulatui intimando innotuit, quòd filium suum in extremo vitæ positum nec dum Baptismatis undâ lotum, absentiâ scilicet sacerdotum, cogente necessitate baptizâsset, eúmque propriis manibus retinendo suscepisset, atque pro hujus rei negotio Reverentia tua, quasi rectitudinis zelo flagrans, præfatum hominem à conjuge sua indicaverit separandum. Quod fieri nullatenus debet, dicente Scriptura:* Quod Deus conjunxit, homo non separet. *Quapropter dicimus, omittendum esse, & inculpabile judicandum, quod necessitas intulit. Unde si suprà dictus genitor filium suum corpore morientem aspiciens, ne animam perpetuâ morte morientem dimitteret, sacri undâ Baptismatis lavit, ut eum de potestate auctoris mortis eriperet, benefecisse laudatur, & idcirco suæ uxori sibi legitimè sociatæ impunè, quamdiu vixerit, judicamus manere conjunctum.*

Hactenus Pontifex omissis quibusdam, quæ nullo modo mutant sensum.

Dices I. *Quid si baptizâsset hic Stephanus sine necessitate?* 582

Resp. Non fuisset quidem facienda separatio, ut patet ex ratione Pontificis, fuisset tamen orta cognatio spiritualis. Sanchez *Lib. 9. De Matrim. Disp. 26. num. 2.* & probabilissimè privatio juris petendi debitũ conjugale. Sanchez *ibid. num. 6.* cum plurimis contra permultos apud eundem cum Diana *Part. 5. Tract. 3. Resol. 25.* quorum opinio obtinet majorem probabilitatem tunc, cùm adest ignorantia *juris*, aut *facti*. Marchantius enim *in Candel. Mystic. Tr. 2. prorsus in fine* resolvit, mulierem, quæ extiterat in Sacramento Confirmationis matrina puellæ, quam ejus maritus ante matrimonium furto genuerat, non incurrisse privationem debiti conjugalis, ignorantia enim *juris* & *facti* excusat in similibus, inquit Marchantius. Porrò eam puellam tenuerat jam contracto matrimonio, si enim tenuisset antè, ortum fuisset impedimentum dirimens, cujus, sicuti nec aliorum impedimentorum vim impedit ignorantia, quemadmodum ex instituto, communique sententia DD. ostendam *Tract. 9. num. 57.* Interim quæ dixi de privatione debiti conjugalis, orti ex levatione propriæ prolis, explico solutione.

Casûs Turgoici.

Rosa Obstetrix Catholica à Magistratu sæculari Catholico approbata, & examinata, noluit baptizare filium Livii periculosè laborantem, hanc solam adferens causam, dictum sibi esse à Magistratu, ne baptizaret Infantes præsentibus viris peritis baptizandi, sed dixit Livio parenti, ut ipse, utpote vir bene peritus baptizandi, filiũ baptizaret. Livius hoc audiens, accurrit, baptizat præsente illâ obstetrice, non ignorans, Baptistam con-

trahere cognationem spiritualem cum parentibus baptizati. Quaeritur, an habeat adhuc jus petendi debiti?

Ex me quaesiit quidam è Dioecesanis parochis, cui respondi, non esse movendum Livio quantumvis effecto, patrino scrupulum circa petitionem debiti, cùm fuerit illo officio functus in vera necessitate, nec enim conveniebat, ut multùm altercaretur cum Obstetrice, patrocinabatúrque ipsi benignum rescriptum Alexandri III. de quo paulò antè. Addo, licèt spectet ad bonam politiam, ut Obstetrix admittatur à Magistratu saeculari, attamen me non videre, quo jure magistratus ipsemet examinet, sitne perita, an imperita formulae, & aliorum necessariorum. Cùm enim judicium, ac sententia de peritia, imperitiáve spectet ad judicem Ecclesiasticum, adeóque parochum, utpote res purè spiritualis, consequenter examen pertinebit ad solum forum parochi, qui proinde meritò inhibebit, ne laici mittant falcem in messem tam alienam. Porrò quia casibus Episcopo reservatis accensetur in hac dioecesi Constantiensi baptizatio propriae prolis, idcirco resolvo *in Alphab. Confessariorum num. 413.* an quidam Hermannus incurrerit ejusmodi casum, dum renuente Obstetrice tingere ejus prolem in necessitate, ipse eam tinxit.

583 Dices II. *Videtur Pontifex indicare, illum Stephanum functum fuisse munere baptistae, & susceptoris, adeóque duplicem cognationem inivisse cum uxore.*

Resp. Videtur omnino, si inspiciatur solus cortex verborum, quia tamen tum alii Canones, tum DD. differentes de patrinis, semper supponunt, esse *realiter* distinctum à baptista, idcirco licèt Stephanus ille baptizando tenuisset sinistrâ manu filium, ac baptizatum recepisset in dexteram, non fuisset factus duplici titulo cognatus suae uxori.

584 Dices III. *Haec speculatio est inutilis.* Respond. Non est, quia si quis potest esse simul patrinus & baptizans, tum qui fuit talis, non poterit inire matrimonium cum matre baptizati, nisi per dispensationem talem, in cujus petitione sit facta mentio utriusque cognationis, & tituli, cùm sint satis diversi.

585 Haec prorsus omnia jam scripseram, cùm quidam spectabilis D. Decanus hujus dioecesis me convenit, atque inter caetera ex me quaesiit, utrùm possit idem esse patrinus, & baptizans, etenim non rarò fieri in quibusdam locis hujus Episcopatûs, ut parochus rogetur à parentibus baptizandi, velit esse simul patrinus, & baptizare; proindéque solam commatrem praeter parochum baptizantem comparere haud rarò. Respondi autem, illum morem adversari juri Canonico, atque communi sensui DD. Sanè neque sacri Canones prohiberent, ne monachi sint patrini, neque DD. dicerent, omissionem patrini in Baptismo solenni continere culpam lethalem, si idem esset quandoque patrinus, & baptista. Et cùm principaliùs ad patrinum, quàm ad matrinam spectet respondere baptizanti, quaerenti de nomine, fide, abrenuntiatione infantis, fungetúrne talis parochus munere interrogantis, & respondentis? Interrogatio quidem, & responsio casu conveniunt, at non subjecto. Haec jam exarata dedi pro responso petito legenda alteri sacerdoti interroganti, an rectè fecisset, quòd nuper, etsi rogatus, noluerit esse baptista, & susceptor simul. Equidem P. Valentia *Tom. 4. quaest. 2. punct.* 3. pronuntiat, esse certissimam, usúque perpetuo comprobatam doctrinam S. Thomae *hic quaest. 67. art. 7.* in Baptismo praeter baptizantem debere esse aliquem, qui baptizatum ex sacro fonte suscipiat. Consentit tum Suarez *in cit. locum S. Thomae*, tum Stephanus à sancto Paulo *in Theolog. morali, Tract. 5. Disp. 2. dub. 4. num. 25. Quid si autem ipse baptista substituat alium, qui suo, id est baptizantis nomine teneat infantem?* Respond. Noster Pater Adamus Burghaber in concinna *sua Centuria 2. num. 64.* docet ex instituto, saltem cum hujusmodi moderamine, posse quem baptizantem esse & patrinum, quod etiam judico esse non improbabile, saltem in sententia docentium, cognationem, adeóque onus instruendi contrahi à procuratore. At non assentior huic Doctori, quatenus tenet, posse hoc rectè fieri sine omni substituto. Rationem & authoritatem attuli, ut reor, sufficientem, cui addo hanc, quòd scilicet patrini sint primitus idcirco designati, ut modò geniti in Christo haberent, à quo ultra Episcopum, parochúmque: qui sunt ordinarii Ministri hujus Sacramenti, instruerentur in fide, sicuti patet ex sancto Dionysio, quem describit, sequitúrque sanctus Thomas *quaest. 67. a.* 8. Quare stante jure antiquo non licebat curatoribus animarum suscipere è sacro fonte illos, quos ipsi abluerunt, hunc morem observat in hodiernum diem Ecclesia; ut proinde repugnent institutioni patrinorum, & mori Ecclesiae, qui contrarium factitant, non tamen rei peccati, si nitantur antiquâ consuetudine vigente in Dioecesi, toleratâque ab Episcopis. Vide infrà plura de patrino Confirmationis.

Dices IV. *Quid respondendum sit ad sequentem* 586

Casum anilem.

Ruffina obstetrix videns adolescentem obire velle unà cum adolescentulâ munus patrini, statuit se mediam inter utrumque tunc, cùm ea peragerentur, quae sunt patrini; fecit autem ideo, ut suo interpositu impediret ortum cognationis inter utrumque.

Resp.

Respondeo, esse utique anilis aut simplicitatis, aut superstitionis, contigisse tamen, auctor est Marchantius *in Resol. pastoral. De Bapt. cap. 4. n. 3.* testans, se remedium attulisse acri reprehensione, quandoquidem illa interpositio nihil prorsus virium habeat in hac materia. Adde, quòd suprà dixerimus, nullam cognationem oriri inter illos duos, qui tenent in Baptismo unum aliquem.

Appendicula.

a Cum tam multa sint hoc Casu dicta de patrinis, quæres fortè, quid respondendum ad hunc

Nuperum casum.

R*adegundis nobili genere nata rogatur adhuc constituta in Annis adolescentiæ, ab homine plebeio, eòque agricola, velit è sacro fonte suscipere suam prolem. Renuit illa persona ex quodam fastu, atque aliquot Annis pòst invaditur, insidetur à malo, pessimo genio, qui compulsus à sacerdote, eum solenniter urgente ad emigrationem, prodere, quibus de causis occupâsset illud hospitium, reliquas inter hanc prompsit, quòd videlicet ea persona repudiâsset preces rustici deposcentis illam ad officium, seu patrini, seu matrinæ. An ergo* per se loquendo *deliquit ea persona, seu Cajum, seu Cajam voces, renuendo inire cognationem spiritualem cum personis multò inferioris conditionis?*

Narro rem testatissimam, atque typis diversarum linguarum editam, ac

b Resp. I. Negare officium susceptoris, vel susceptricis non continet *per se*, seu *ratione objecti* ullam culpam. Ratio est; quia ubi non est lex, ibi nec prævaricatio *Rom. 4.* & quod lex non dicit, non est ab homine præsumendum. DD. ex *Cap. Illa. Ne sede vacant.* Atqui nulla lex divina, humanáve præcipit, ut quis rogatus in patrinum acquiescat petitioni, cùm præsertim functio illius officii habeat appendices suprà explicatas, atque nonnullis molestas.

Respond. tamen II. Peccari utique, si ex fastu, & superbia, alióve pravo motivo repellantur eæ preces, ut per se clarum est, confirmátque notatu dignus, quem retuli, eventus. Idem dic Casu, quo nulla rationabilis causa subest detrectandi hoc Christianæ pietatis officium, & si detrectetur, adferetur notabilis mœror parentibus regenerandi in Christo, aut gignetur scandalum, quale facilè oritur, quando Titius offensus à Cajo postea rogatus ab hoc, ut levet, prout jam semel, iterúmque promptè fecerat ante offensam, è fonte novam prolem recusat levare; recusatio enim in talibus circumstantiis est indicium animi vindicativi, consequenter actio habens speciem mali, proindéque minùs recta, & consequenter scandalosa. S. Thomas 2. 2. *quæst. 43. art. 8.* Longè abfuit ab hoc genio

Ferdinandus II. Imperator.

Siquidem in Aureo Libello de ejus Virtutibus *Cap. 4.* memorat conscientiæ arcanus arbiter P. Guilielmus Lamormaini id, quod exscribo. E sacro fonte toties libens infantes suscepit, quoties vel è proceribus, vel etiam è famulis domesticis aliquis id expetiit. Si quando Regnorum curis præpeditus adesse non potuit, elegit ex optimatibus, quem suo nomine juberet pio munere defungi.

SECTIO V.

Munus parochi circa Librum baptizatorum.

SUMMARIUM.

Observanda parocho circa Librum baptizatorum. 587.
Peccat mortaliter, si non diligenter annotet annotanda. 588.
Parochus est notarius publicus. 590.
Constantiensis mos in testimonio pro ætate. 592.
Quando proles est illegitima, quid scribendum? Ibid.
Quando plures patrini se offerunt, quorum nomina sint scribenda? 593.
Et quando quis levat per procuratorem? 594.
Peccatum qualificatum admittit provocans ad libidinem commatrem. 596.

Quæres: *Quænam observanda circa Registrum, seu Librum baptizatorum?* 587

Resp. I. Conformiter menti Concilii Tridentini *sess. 24. De Reform: Matrim. Cap. 2.* statuunt Constitutiones Episcopatûs Constantiensis *P. 1. tit. 6. num. 11.* hunc in modum: *Omnium baptizandorum, eorundem parentum, ac patrinorum nomina & cognomina cum annotatione Anni, mensis, & diei in librum specialiter ad id deputatum inscribant, illúmque singulis Annis Decano suo ostendant, ut in hoc negligentes nobis, vel Vicario nostro dignâ pœnâ plectendos denuntiare possint.*

II. Quintanadven. *Singul. Tract. 2. sing. 2.* damnat peccati mortalis parochum, qui scienter, & ex negligentia frequenter, seu plures baptizatos non scribit, quia videlicet Concilium Tridentinum *loc. cit.* vult, arbitrio Ordinarii 588

puniri negligentes, & multa incommoda oriuntur ex hac negligentia. Possevinus *q. 44.* fert æquè rigidam sententiam sine limitatione ad frequentiam, quia scilicet vergit in magnum præjudicium. Equidem fuerunt hîs bellis non pauci, ut liquidò scio, & rursus expertus sum Anno 1673. cum aliquo Religioso, magnas difficultates, incommoditatésque perpessi, idcirco, quòd Libri baptismales fuerint amissi, vel flammis exusti, nam ex iis petitur testimonium ætatis pro Ordinibus, Professione, Matrimonio, jejunii inchoatione necessariâ, liberatione à tutela, minorennitate &c. Item testimonium de cognatione spirituali, deque parentibus.

589 Quapropter vehementer hortor Dominos parochos, ut notent diligentissimè non solùm diem Baptismi ipsius, sed nativitatis, imò etiam horam, qua quis natus est. Nam primùm hoc Anno quidam ex Ordine Seraphico, excelsi ingenii Religiosus debuit abstinere ex jure communi ab Ordine sacro, quòd deesset illi unica hora: alius, quòd non esset scriptum, utrùm ante, an post prandium prodiisset in lucem; qua de re plura volente Deo trademus *in Alphab. Ordinantium & Extremè ungentium*, seu *Tract 8.*

590 III Inducentur iidem Domini parochi ad tantò sedulitùs, fideliúsque condescendendum huic cohortationi, si meminerint, talem Librum seu Registrum facere plenam fidem coram quovis tribunali, quando est quæstio, vel de Baptismo revera collato, vel de ætate. Menoch. *De præsumpt. præsumpt. 51 n. 53.* Mascardus *De probat. conclus.* 1147. *n.* 12. *&* 673. *n.* 1. *&* 2. Barbosa *De paroch. p.* 1. *c.* 2. *n.* 4. & Quintanadvenn. *loc. cit. sing. 3 num. 2.* cum multis aliis apud ipsos. Nam parochus est in tali, & pro tali actu notarius publicus; & sic primùm nuper respondi in casu contentioso; nihilominus tamen ostendam *in Tract.* 8. *Cas. XIII. sect.* 1. esse hac in re multum deferendum testimonio patris.

591 IV. Probatur quoque auctoritate ejusmodi Libri plenè, qui fuerint patrini, & quis baptizârit. Quintanadvenn. *loc. cit. n. 6.* Quin Mascardus *cit. conclus.* 1147. *num.* 21. itémque Barbosa *num.* 6. post Gonsalez, Rebuffum, & alios opinatur, eo Libro probari originem, modò fraus non probetur intervenisse, ut addit Piasecius *in Prax. Episcop. p.* 1. *c.* 1. *num.* 9. Verùm quia non potest parocho tam certò constare de patre baptizati, quàm cæteris, idcirco notat Quintanadvenn. illum librum non habere tantam auctoritatem in hoc puncto, quantam in prioribus; quamvis utique habeat magnam.

592 Eam ob rem Constitutiones Synodales Constantienses *p.* 1. *tit.* 14. *n.* 4. statuunt, ut Legitimitas pro Ordinibus probetur testimonio magistratûs civilis, aut publico instrumento; quod quidem testimonium magistratûs volunt *n.* 3. etiam pro ætate addi testimonio parochi, sed id non observatur cum tanto rigore. Quòd si proles sit illegitima; suadeo, ne absolutè scribatur nomen nominati patris, nisi ipse fateatur se patrem, sed scribatur: *Pater ejus Titius N. N. ut dicit mater*; communiter autem observatur modus, quem Possevinus usu peritissimus parochus tenuit, testans *q. 43. De Baptismo*, se solitum ita scribere: *Die N. mensis N. Anno N. Paulus filius Petri de N. & Berthæ de N. ejus uxoris baptizatus est à me N. compatre N. commatre N.* Suadeo tamen rursum, ut etiam notetur hora nativitatis, adeóque saltem post patrinos addetur: *Natus autem die N. horâ N. antemeridianâ &c.*

At quid censendum de sequenti Casu, & facto

Parochorum Cadurcensium?

Qui absque ulla verecundia in libris baptizatorum, nomini illegitimæ prolis, patris etiam, expresso presbyterali statu, subjungebant. Quasi vero posteritati relinquenda fuisset probrosa eorum incontinentiæ nota, & scandalum, tunc viventibus datum, in posteros quoque derivandum esset.

Ita loquitur P. Dominicus Bissellius Canonicus Regularis ad S. Crucem Augustæ Vindelicorum, interpres *Ideæ Boni Prælati*, id est *Lib.* 2. *cap.* 6. Vitæ Illustrissimi dignitate, moribus, miraculis Domini Alani de Solmini hac, ex Abbate simul & Reformatore per Galliam Canonic. Regul. S. August. assumpti ad Episcopalem Sedem Cadurcensem. Improbationem hujusmodi inscriptionis probo & ego, tum ob rationem productam à P. Leonardo Chastenet etiam Canon. Regulari, Gallico scriptore illius Vitæ, eóque sapientissimo, ut testatur opus ipsum, tum quia non censeo, esse hac ætate Episcopum, qui non graviter reprehenderet baptistam, tale probrum transmittentem ad posteros, quandoquidem sacerdotum incontinentia (utpote nunc incomparabiliter, per Dei gratiam, rarior, quàm fuerit sub Annum Christi 1561. quo in toto Ducatu Cliviensi, tametsi Orthodoxo, ne quidem quinque sacerdotes numerabantur, qui publicas concubinas non haberent, ut refert Card. Pallavicinus *in Historia Concil. Trident. Part 2. lib. 15. cap. 5. num 9*) est nunc multò scandalosior, quàm fuerit illâ carneâ ætate.

At inquies: Constitutiones Synodales, ut vidimus suprà *num.* 587. imperant, referri in album etiam nomina parentum. Respondeo: non idcirco imperant, referri statum, conditionémve illorum. Scribat sanè parochus, si lubeat: *Natus patre Ludolpho Nasone Sutore*, at abstineat à nominatione redundante in irrisionem, vilipensionem alicujus familiæ, statûs sacerdotalis, Religiosi &c.

Minùs imitandus ille alius parochus, qui literis interrogatus à Prælato Religioso de ætate Caji Novitii, ab ipso olim baptizati, rescripsit

psit absolutè, jam complevisse Annum ætatis decimum sextum, ob quod rescriptum, testimoniúmque admissus ad professionem Cajus, postmodum audivit suum patrinum, virum consularem dicentem: *Secundùm meum computum erravit D. Parochus, dum dixit, te tunc jàm fuisse Annorum sedecim completorum.* Audivit & parochum ad hæc verba consulis respondentem: *Hoc facilè potest esse, quia liber baptismalis erat jam tunc amissus, quando te baptizavi.* Ex quo responso parochi ortum, nec immeritò, grave dubium, utrùm non esset repetenda illa Professio, præsertim quòd istam Cajus aliquot Annis pòst expressè ratificârit. At quid ad hoc dubium responderim, non est hujus loci aperire, videri tamen poterit, quoad vim illius privatæ, seu à Prælato non admissæ ratificationis Pellizarius *in Man. Regul. Tr. 3. cap. 1. quæst. 20. n. 44.*

593 V. Quando offerunt sese plures patrini, quàm permittat Tridentina Synodus, inscribenda sunt duntaxat nomina duorum selectorum à parocho, ut providè statuitur in constitutionibus hujus diœcesis *Part. 1. tit. 6. num. 8.* Quòd si parochus notaverit plures, quàm duos, tunc omnes præsumuntur contraxisse cognationem spiritualem, ut censet Stephanus Gratianus apud Barbos. *in Trident. Sess. 24. cap. 2. De Reform. Matrim. n. 21.* Verùm mihi videtur id satis durum, saltem si loquamur de hac resolutione in ordine ad dirimendum Matrimonium; non enim video, cur Judex non possit prudenter præsumere, illos duos, qui primo loco sunt scripti, fuisse solos admissos à parocho ut veros patrinos.

594 VI. Quando quis per procuratorem levat aliquem de fonte, providè aget parochus, si scribat nomen utriusque, primi tamen expressè ut mittentis, alterius ut missi. Sanè si alteruter solùm scribatur, debet secundùm sententiam à nobis defensam *n.* 546. exprimi nomen mittentis; sicut etiam accuratè specificandum, quando quis fuit patrinus in Baptismo non *solenni*, & in *conditionato*, quandoquidem ex neutro horum oritur impedimentum Matrimonii. Suprà *n.* 523.

595 Prolixam equidem, non tamen inutilem, ut spero, dissertationem de patrino finio responsione ad mihi propositam diebus proximis à non nemine

Quæstiunculam.

Utrùm scilicet admittat peccatum qualificatum is, qui lacessit sed frustra, suam commatrem ad turpitudinem?

596 Resp. Quandoquidem fornicatio *realis* inter ejusmodi personas est absque dubio specie distincta ab illa, quæ committitur ab alio genere hominum, desideria autem, & tentamenta sortiuntur omnem specificam malitiam sui objecti, esse tam parùm dubitandum de diversa malitia refusa in hanc sollicitationem, quàm parùm ambigitur, an, qui alienam conjugem, aut propriam sororem pellicit ad turpe facinus, teneatur in confessione exprimere has circumstantias objectorum. Atque hisce jam descriptis reperio hanc ipsam resolutionem apud Marchantium *in Candelabro Tract. 2. Cap. 4. in fin.* Sicuti & video, ab eodem singulariter probari variis historiis, sanctos Angelos fuisse sæpius functos officio patrinorum, ut disces ex *eodem 2. Tractatu Lect. 5. proposit. 2. & ex* Anton. Daroultio *in Catechism. Historiali Cap. 1. Tit. 2. §. 2.*

DE BAPTISMO SANGUINIS, ET FLAMINIS.

CASUS XVIII.

Zeli sancti, an imitandi?

SECTIO I.

De Baptismo Sanguinis.

SUMMARIUM.

Ita

597 *S Emerentiana Virgo Romana Collactanea B. Agnetis adhuc catechumena fide, & charitate flagrans, furentes in Christianos idolorum cultores cùm vehementiùs accusaret, à concitata multitudine obruta lapidibus est. Quae in cruciatibus orans ad sepulchrum S. Agnetis proprio sanguine, quem pro Christo constanter effudit, baptizata animam Deo reddidit.*

598 Ita Breviarium Romanum ad 23. Januarii, addente S. Ambrosio apud Joannem Bollandum die 21. Januarii *in vita S. Agnetis*, Christianos perspecto furore plebis profugisse, Emerentianam perstitisse immobilem, atque arguisse hunc impium furorem; ut proinde clarum sit, illam quoque potuisse evadere mortem, si voluisset. *At nonne tenebatur* per se loquendo *fugere? An licitè objurgavit furiosos, praevidens se ab iis mactatum iri? Anne his imitanda?*

599 Haec & alia dubia pulsant animum legentis vitas, ac gesta Martyrum, quorum occisio est in non baptizatis ipsissimus Baptismus sanguinis, habens proinde eosdem effectus, & conditiones cum hoc, idcirco in gratiam saepe cogitantium, disserentium de SS. Martyribus, referam hoc loco complura de Martyrio scitu digna, alia quidem satis obvia in Theologis moralibus, alia non item. Et verò de causis, conditionibusque martyrii disserunt in ipsamet materia de Baptismo ex instituto Henriquez *Lib. 2. cap. 36.* Bonacina *Disp. 2. q. 1.* Coninck *in 3. p. d. 66. art. 12.* Palaus *Tract. 19. p. 14.* & alii plures.

600 Quaeritur ergo I. *Quid propriè Martyrium, & quae generatim ejus conditiones?*

Resp. Martyrium *strictè*, & ut solet à multis usurpari hoc nomen, est passio, seu susceptio cruciatûs lethalis pro Christi fide. Bonacina *loc. cit.* Ejus conditiones sunt quinque. 1. Perpessio mortis. 2. Perpessio ejus ob fidem Christi. 3. Illatio in odium fidei Christi. 4. Perpessio voluntaria. 5. Perpessio in statu gratiae. Ita *citati* cum aliis referendis in decursu: at intelligendi sequentibus modis.

Dico enim I. Ad martyrium requiritur perpessio mortis, seu cruciatûs ex se lethalis. Ita omnes cum S. Thoma *in supplem. q. 96. art. 6.* Unde Ecclesia colit ut Martyrem S. Joannem Evangelistam, qui è ferventis olei dolio (seu solio, id est, sedili balneantium, ut apud Theoph. Raynaudum in S. Georgio Megalomartyre *num. 9.* contendit legendum Stellertius) illaesus exivit, adeóque sufficit, si mors inferatur *in actu primo*, esto divinitus impediatur *actus secundus*. 601

Dico II. *Secunda*, & *tertia* conditio martyrii ita intelligenda est, ut verus martyr patiatur non studio vanae gloriae, sed studio, seu ob studium verae fidei, alius verò necem inferat non *principaliter* studio vindictae, pecuniae &c. Sed stimulatus odio fidei, seu in odium fidei; hanc enim utramque conditionem exigit Scriptura, dum loquens de martyre vult, ut perdat animam suam propter Christum *Luc 12.* confiteatur Christum coram hominibus *Matth. 10.* patiatur non ut fur, & homicida, sed ut Christianus 1. *Petri 4.* Denique *martyres dicuntur tanquam testes, quia suis corporalibus passionibus usque ad mortem testimonium perhibent veritati, non cuicunque, sed veritati, quae secundùm pietatem est, quae per Christum nobis innotuit*, inquit S. Thomas 2. 2. *quaest. 124. art. 5.* Unde vulgatissimum illud ex S. Cypriano, & aliis Patribus *Martyrem facit non poena, sed causa*, videlicet aliqua virtus cognita lumine supernaturali. 602

Etenim per *odium Christi*, quo vocabulo Theologi consueverunt uti in hac materia, intelligitur insectatio, & persecutio Christi, vel *directa*, & *immediata*, ut cùm Turca dicit Christiano: *Nega, Christum esse Deum, aut te Mahometi victimam dabo*, vel *indirecta*, & *mediata*, quae est, quando vita alicui eripitur ob exercitium operis boni, & aliquo tandem modo ad fidem propugnandam, tuendam, illustrandámve tendentis, ab homine tamen iniquè prohibiti. Raynaudus *De Martyr. part. 2. cap. 1. num. 11.* 603

Hanc distinctionem supponunt cùm Theologi communiter, tum nominatim Henriquez *loc. cit. Cap. 37. num. 2.* Item Valentia *Tom. 3. disp. 4. q. 2. p. 1.* ita scribens: [*Quarta* Conditio (martyrii) est, ut mors obeatur propter justam causam, id est, ob fidei defensionem vel in se, vel ut relucet in opere pio virtutis in quo videlicet ad mortem usque propugnando, vel eo ipso ostendat quis, placere Deo pia opera virtutis, quod est nimirum quaedam fidei veritas.] Ita Valentia restans paulò inferiùs, hanc esse receptam, communémque doctrinam D. Thomae. 604

Ac proinde annumerandus est cruentis testibus Christi, quisquis (si caeterae conditiones adsint) occumbit propter exercitium alicujus virtutis cognitae lumine fidei. S. Thomas *cit. q. 124. art. 5.* 605

art.5. & in Supplement. quæst.96 art.6. ad 9. Henriquez *loc. cit.* Lessius *De virtutibus lib.3.c.1.num.27.* Coninck *in 3.part.q.66.art.12.n.125.* Tannerus *Tom.2 disp.1.q.4. num.33. & Tom.3.disp.3.quæst.2. num.31.* Bonacina *l. c. n.11.*

606 Patet exemplo tum S. Emerentianæ lapidibus obrutæ idcirco, quòd reprehenderet impios, crudelésque idololatras, tum Sanctorum Joannis Baptistæ, Thomæ Cantuariensis, Stanislai Cracoviensis Antistitum, de quibus in Breviario, quia hi, & alii similes rectè dicuntur necati pro Christi fide, juxta communem explicationem hujus locutionis paulò antè allatam.

607 At quid si quis ex errore invincibili credat illud opus, ob quod obtruncatur, esse præceptum à Deo, cùm sit vetitum. *An erit appellandus martyr?* Respondet Raynaudus *cit.p.2.c.3.n.16.& 17.* affirmativè, eò quòd talis mortem adeat idcirco, quòd nolit agere contra conscientiam invincibiliter errantem. Sed ut sit hoc verum, inde tamen haud rectè inferes, hæreticos *formales* combustos, suspensos &c. Pro veris, aut falsis articulis fidei potiri laureâ martyrii; etenim sine fide impossibile est placere Deo. *Heb. 11.* in hæreticis autem *formalibus* non est fides.

608 E diverso fulgent coronâ purpuratorum pugilum Christi, qui vitam profundunt ob exercitium veræ virtutis quidem, at non præceptæ, modò non desinat ob instans mortis discrimen esse virtus. Raynaud. *loc. cit.* ex communi. Equidem poterat S. Emerentiana supersedere objurgatione Gentilium.

Idem dic de obtruncato idcirco, quòd detrectaverit exhaurire craterem propinatum sibi ab alio, ideo autem recusârit, quòd cognosceret, illo evacuato rationem penitus exturbatum iri. Sic docui *in Theolog. Iuridico-moral.* seu *Tract.5. Quinarii cap.18.sect.6.* probans, hoc esse verum, etiam in sententia meritò sustinente, ejusmodi evacuationem esse permissam in tali discrimine.

609 Idem pronuntia de quocunque vitâ spoliato à quocunque homine etiam privato, dummodo hic illum neci dederit ex odio unius virtutis coruscantis in animo occisi; Theologi quippe hactenus nominati loquuntur generatim de quocunque perempto in odium fidei, non excludendo necatum ob homine privato. Adde quoque paulò antè dictis resolutionem hujus

Casûs Comico-tragici.

610 M*Artianus militiæ tyrocinium positurus (postea laudatissimus Imperator) Philipolin proficiscens conspicatur secus viam cadaver hominis recèns occisi. Cui dum parat justa persolvere, visus à quibusdam, atque in suspicionem patrati homicidii vocatus, rapitur in vincula, dúmque tribuitur conjecturis plus, quàm inficiationi innocentis, damnatur capitis. Sed Deo tempori succurrente priusquam sententia executioni mandaretur, capitur verus homicida, liberatúrque periculo Marcianus. Quæritur, utrùm, si ipse fuisset plexus capite, gaudens hac ratione conservari vitam illius homicidæ, habendùs esset pro martyre?*

Respondeo. Non ideo potitus fuisset palmâ martyrii, quia non fuisset illata mors in odium alicujus virtutis. Unde errant rudes, dum ajunt, esse martyres, qui Christiano animo excipiunt necem insontibus illatam. 611

Dico III. *Quarta* conditio martyrii est voluntaria acceptatio illius. S. Thomas *2.2.q.124.a.1.& 2.* receptus communi calculo, tam quatenus includit hac propositione omnes adultos, quàm quatenus excludit eâdem parvulos, quos quidem, si perimantur in odium fidei, triumphare inter fortissimos Christi testes, testatur ipsa Ecclesia in Oratione de SS. Innocentibus. Vide Vasquez *Tom.2. in 3. part. disp.153. cap.7.* & Bonacinam *hic d.2.q.1. punct. 1.* extendentes hanc doctrinam ad fœtus occisos in uteris maternis cum matre, tunc enim reputantur unum quid cum illa. Vide etiam de hoc argumento nervosè disserentem D. Reding *q. 9. a. 2. Controv. 2.* 612

Adultos autem quod attinet, debent ipsi aliquo modo voluntariè acceptare mortem, cùm ne quidem Baptismus aquæ prosit iis destitutis omni voluntate suscipiendi. 613

Quare milites Catholici interempti proximis, ac superioribus Annis ab hæreticis, atque Turcis ex odio religionis orthodoxæ, sunt extra censum verorum martyrum, si animam exhalârunt, dum se armis defendebant. P. Lessius *Lib.3. De virtut. cap.1.n.36.* P. Tannerus *Tom.2. d.1.q.4. dub.3.n.31.* secùs si videntes se victos arma deposuerunt, & libenter mortem illatam sibi ut Christianis subjerunt. P. Lessius *ibidem.* 614

Porrò voluntaria acceptatio mortis, de qua suprà, non est necessariò *actualis*, sed sufficit *habitualis.* S. Thomas *2.2.q.124.a.1.ad 1.* & alii passim, nec enim ostenditur, Christum supremum Agonothetam plus exigere, quàm *habitualem*, si per hanc intelligatur vel *virtualis*, id est, aliquando verè elicita, & in effectu aliquo suo perseverans saltem *moraliter*, vel consistens in habitu charitatis, talem enim sufficere, tradunt adversùs P. Raynaudum, atque alios P. Coninck *loc. cit.* atque Bonacina *num. 4.* 615

Consequenter exprimunt hi DD. si vir justus, qui numquam cogitavit de martyrio, interficiatur in odium fidei dormiens, dormientem meriturum laureolam martyrii; secùs, si quis sit in statu peccati mortalis; hic enim debuit prius 616

priùs habuisse, & non revocâsse voluntatem *actualem*, saltem *implicitam*, potiùs occumbendi, quàm deserendi Deum, seu peccandi mortaliter.

617 Dico IV. Martyr consecuturus gloriam cælestem debet *per se loquendo* esse in statu gratiæ acquisitæ aliter, quàm per ipsum præcisè martyrium. Ita omnes. Nam præcepta de Baptismo vero, confessione & contritione urgent etiam *per se loquendo* proximum martyrio. At *per accidens* sufficiet peccatori attritio, si hanc eliciat vel ignarus, vel oblitus præcepti de contritione. Suarez *Tom.3.in 3.part.disp.29.sect.3.concl.2.* D. Reding *loc. cit.* & alii contra alios. Siquidem valde emphaticæ sententiæ SS.PP. æquiparantium Baptismum sanguinis Baptismo aquæ, conciliant magnam probabilitatem huic doctrinæ, eam extendentibus eodem Suarez, atque aliquantum trepidè Tannero *Tom.4.d.4.q.3 n.186.* ad casum, quo quis itidem immemor contritionis, & attritionis, reus tamen criminis mortiferi elicit solum propositum fundendi sanguinem pro Deo, obtruncatúrque durante hoc proposito. Vim efficiendi ex attrito contritum nolim tribuere martyrio per pestem, seu ponentibus vitam in obsequio peste infectorum: id enim nemo, ut puto, dixerit, destitutus scilicet authoritate Scripturæ, & Patrum. Unde ab aliquo acuto Theologo consultus literis hac de re: Respondi, ex hoc etiam capite difficiliorem evadere sententiam Patris Theophili Raynaudi, pereruditè, ut solet, contendentis, extinctos in servitio peste infectorum, esse propriè, etsi non pressè, martyres. *Passio pro Christo suscepta obtinet vim Baptismi, & purgat ab omni culpa veniali, & mortali, nisi actualiter voluntatem peccato invenerit inhærentem*, inquit S. Thomas *3.p.q.87.a.1.ad 2.* quod nolim scribere de morbo, & morte susceptis, seu incursis in illo quantumvis laudabilissimo servitio. Sed de hoc plura *Tract.6. Cas.5.num.117.& 118.*

618 Quæritur II. *Quinam sint effectus martyrii?*

Resp. Effectus *per accidens* est deletio peccati Originalis, & actualis mortalis in duntaxat attrito, juxta paulò antè dicta; at effectus *per se* est tum in infantibus, ac perpetuò amentibus expiatio peccati originalis, tum in adultis augmentum gratiæ sanctificantis, expiatióque omnium pœnarum luendarum in purgatorio, juxta illam notissimam, atque ex S. August. in ipsum jus Canonicum *Cap Cùm Marthæ. §.fin. De celebr. miss.* insertam gnomen: *Injuriam facit martyri, qui orat pro martyre.* tum consecutio vitæ æternæ. *Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam &c.* tum denique Laureola, seu, ut cum S. Thoma loquuntur communiùs Theologi, & Canonistæ, Aureola.

619 Est autem Aureola, seu Laureola ex sententia S. Thomæ *in Supplem. q. 96.* in genere nihil aliud, quàm gaudium peculiare proveniens ex operibus præstitis, habentibúsque rationem excellentis victoriæ, redundans etiam in corpus. Tannerus *Tom.2. disp.1.q.4. dub. 3.* atque alii plures. At juxta Raynaudum *De martyrio Part 2. cap.6.num.32.& 33.* aliósque, aureola præsertim martyrum consistit partim probabiliter in aliqua spirituali qualitate impressa animæ, sicut imprimi solet in Baptismo, Confirmatione, & Ordine, partim probabilissimè in aliquo corporali decore, & insigni collustrante præ omnibus pyropis illas præsertim partes, in quibus fuêre cruciati martyres, ut satis indicat S. Augustinus *Lib. 22. De Civit. Dei. Cap. 20.* & clariùs *Serm. 103.& 113. De divers.* quæ sententia mihi multùm arridet, utpote valde congrua & rationi, & plusquam regiæ liberalitati Christi.

Quæritur III. *Quænam specialia de martyrio videantur observanda legentibus acta SS. Martyrum?* 620

Resp. Sequentia.

I. Ea acta, atque actorum circumstantias, quæ & quas Ecclesia approbavit in Breviario, aut Martyrologio Romanis, approbabit utique & ipse, etsi fortè abludant à communibus placitis, regulísque Theologorum moralium; nam Spiritus sanctus, quo SS. Martyres pleni erant, non tenetur Regulis Theologorum; & à sensu Romanæ Ecclesiæ non est etiam in his rebus recedendum.

II. Quæ verò leget in, vel ex Metaphraste valde aliena à persuasione sapientum, habentium talia pro incredibilibus, vel etiam ridiculis, non necessariò approbabit, memor, sapientissimum Cardinalem Bellarminum *in Lib. De script. Eccles. ad Annum Christi 650.* scribere, Simeonem Metaphrastem addidisse historias ex proprio ingenio, non ut gestæ fuerunt, sed ut geri poterant, ut e. g. multa colloquia Martyrum cum persecutoribus; item aliquas conversiones astantium paganorum in tanto numero, ut incredibiles videantur, deinde miracula plurima, & maxima in eversione templorum, & idolorum, quorum nulla est mentio apud veteres historicos. Ita Bellarminus. Sicuti igitur non sunt temere rejicienda omnia, quorum rationem nullam assequimur, esto non constet, esse comprobata judicio Ecclesiæ, ita etiam non sunt facilè, & sine delectu narranda pro suggestu illa, quæ & non habent nisi authoritatem Metaphrastis, aliorúmque similium, & tamen superant fidem prudentium, vel sunt contra communes Regulas, exceptionésque Theologorum. 621

III. Itaque licèt *per se loquendo* non liceat tibi præcisè ex desiderio martyrii provocare Tyrannum ad te occidendum. S. Thomas 2.2. *q. 124. a. 1. ad 3.* qui enim *persecutorem provocat, facit.* S. Petrus Chrysologus *Serm. 151.* facere autem persecutorem, est nefas, cùm nemini liceat alterum provocare ad faciendum id, quod nequit facere sine peccato præsertim mortali, ejusmodi quippe provocatio est propri- 622

priissimè scandalum *activum* (nisi fortè fiat ad impediendum majus peccatum, quam tamen limitationem ne quidem admittunt plurimi Theologi (adeóque illud ipsissimum, de quo præcipuè Salvator loquitur *Matth. 18. Væ homini illi, per quem scandalum venit.* Et *lex Martyrii sancit, ut urgente quidem tempore pro veritate periculum adeamus, quamdiu autem licet, pericula ipsa non provocemus, sive animarum nostrarum metu, sive ut iis consulatur* (id est, non scandalizentur) *qui periculum nobis inferunt.* Inquit S. Gregor. Nazian. *Orat. 10. de S. Cæsario.*

623 Licèt, inquam, sit *per se loquendo* nefas; provocare tyrannum ad inferendam necem, fatendum tamen est, esse *per accidens* licitum; hoc enim, non plus, probant argumenta Cardinalis de Lugo *Tom. 1. de Just. Disp. 10. Sect. 1. n. 44.* atque exempla Sanctorum, ut in primis S. Gordii, quem S. Basilius pulcherrimâ oratione de illo effert magnis laudibus, quòd ultro provocârit ipsum tyrannum. Deinde S. Laurentii, cujus ipsa Ecclesia nobis proponit magnanimitatem dicentis tyranno: *Assatum est jam, versa, & manduca.* Adhæc SS. Francisci Assisii, Antonii Paduani, Teresiæ Abulensis profectorum ad terras infidelium, animo potiundi palmâ martyrii; qua, videbant se non posse potiri, nisi cum ingenti scelere inferentis necem. Dum ergo petebant martyrium, petebant peccatum alienum, at petebant sine peccato; nec enim intendebant martyrium *absolutè, præcisè, & solitariè*, alioquin intendissent *directè* interfectionem sui ipsorum, sed sub disjunctione hoc modo: *Sistam me ultro tyranno: provocabo tyrannum, ut vel meâ constantiâ, meisve admonitionibus motus mitigetur, vel non mitigatus aperiat mihi viam ad cœlum per necem.* Ita Cardinalis de Lugo *cit. n. 44.*

624 IV. Non est *per se loquendo* fas, ingerere se in martyrium, etsi sæpissime liceat *per accidens.* Nefas esse *per se loquendo*, docui *in Theolog. Jurid. moral.* seu *in Quinario Tract. 5. Cap. 18. nu. 66.* post S. Thom. Cajet. Sylvest. Navarr. Lopez. Sanchez. Laymann. *ibidem* fideliter relatos, quibus nunc addo Henriquez *Lib. 1. Cap. 39. n. 4.* Bonacinam *Disp. de Sacram. P. 3. num. 6.* Raynaudum *loc. cit. n. 8.* &c, (quem hisce jam excusis nactus sum,) Verricellum *de Apostolicis Missionibus Tit. 1. de fide qu. 9. Sect. 1.* fusè, & eruditè id ostendens. Probo ego breviter: tum quia homo non est vitæ suæ dominus. *L. Liber. ff. Ad l. Aquil.* tum quia non licet *per se loquendo* dare alteri gravissimam peccati occasionem. Tum denique quia ita se ingerere sine necessitate, est quædam tentatio Dei. Has duas postremas causas exprimunt S. Clem. Alexand. *Strom. 4. cap. 5.* Origenes ejus discipulus *Tract. 31. in Joan. fol. 471 edit. Basil.* S. Athanas. *pro sua fuga.* S. Greg. Nazianz. *l. c.* & *Orat. 20. in S. Basil.* ac S. Chrysol. *serm. 151.*

625 Quia tamen S. Sebastianus 20. Januarii, S. Secunda 10. Julii, SS. Gorgonius, & Dorotheus 9. Septembr. S. Mennas 11. Novembr. S. Thomas Cantuariens. 29. Decembr. ipsa nostra S. Emerentiana, atque alii permulti partim in Martyrologio, partim in ipso Breviario celebrantur, etiam idcirco, quòd se ultro stiterint tyrannis, eos etiam graviter objurgando, imò provocaverint, & eosdem, & ipsas bestias ad se cruciandos, devorandos, ut refero *in Alphab. Communic. Cas. XXI. num. 400.* dicendum est hîc in primis cum S. Athanasio *loc. cit. sub fin. Quòd si quidam ex iis se persecutoribus dedidêre, non temeritate eò rapiebantur, sed passim apud omnes profitebantur, à Spiritu sancto hanc sui oblationem profectam esse.* Adeóque tribuendum id est peculiari instinctui Spiritûs sancti. Deinde permulti id fecerunt. Quia prudenter, etsi fortè decepti, existimabant, id cessurum in defensionem, amplificationémq; gloriæ Christi, inque roborationem timidiorum, ut insinuant Sanchez, Laymann, alii; quod etiam insinuat Origenes *loc. cit.* subdens, tales esse ob promptitudinem, fortitudinémque dignos honore apud Servatorem, quem confessi fuerint. Et sic probata est altera pars superioris doctrinæ; quam etiam plurium causarum aliarum enumeratione, factísque permultorum Sanctorum stabilit Verric. *Sect. 2. & 3.*

V. Quin imò vel præceptum, vel certè honestum est, *per se loquendo* declinare pericula mortis imminente persecutione. Esse honestum, tradit in terminis Origenes *l. c.* Esse præceptum, tradit apertissimè S. Athanasius *loc. cit sub finem.* illius Apologiæ. Adstipulatur S. Chrysologus *serm. 151.* hac aurea sententia: *Persecutorem, qui provocat, facit, corrigit, qui declinat, fugere debemus, provocare non debemus.* 626

VI. Nihilominus tamen potest facillimè sæpissimè occurrere causa, quæ permittat, & etiam aliquando imperet persistere. Unde libri antiqui de priscis, novi de Japonibus pleni sunt exemplis horum Christianorum, qui nec pedem moverunt instante periculo mortis etiam acerbissimæ. *Spiritus ubi vult, spirat. Joan. 3.* Scandala pusillorum oriuntur sæpe ex fuga, vel occultatione. Pagani crebrò inducuntur in contemptum religionis, dum fugam & occultationem imputant ignaviæ, quæ est veræ prudentiæ *per se.* Adest in nostro casu solùm indirectissima provocatio ad homicidium, adest è diverso occasio evolandi gloriosissimè in cœlum, obversantur ob oculos exempla plurimorum fortissimorum Christi pugilum. Hæc & similia faciunt aliis non fugientibus conscientiam bonam *formaliter* & *materialiter* simul. 627

E quibus inferes, utrùm nostræ S. Emerentianæ zelus fuerit & sanctus, & imitandus. Fuisse sanctum, saltem *formaliter*, seu spectatâ intentione, & relatione ad conscientiam, certum est testimonio Ecclesiæ; fuisse sanctum etiam *materialiter* malo dicere, quàm negare, 628

O quia

quia debemus, quoad poſſumus, removere à nimis honoratis amicis Dei omnem nævum. Potuit ſine dubio Deus facere poteſtatem & perſiſtendi in loco, & objurgandi improbos. Et verò re ipſâ feciſſe, libentiſſimè credo inductus etiam Regulis prudentiæ naturalis, quòd ſcilicet non ſit præſumendum delictum etiam *materiale* de aliquo, ſed quiſque ſit præſumendus bonus, atque innocens etiam *materialiter*, donec probetur eſſe vitioſus. Non tamen forem facilè privato homini author imitandi, propter rationes allatas ſuperiùs, ſi tamen conſtaret de juſſione, aut permiſſione divina, mandarem pareri imperio, ſuaderem acquieſci miſſioni.

629 VII. Meritò graviter puniretur à magiſtratu competente Catholicus, qui legens in Breviario Romano ad 6. Novembr. S. Theodorum Martyrem incendiſſe fanum idolorum, ſubderet flammas alicui templo Lutherano, aut Synagogæ Judaicæ. Imprimis enim factum illud S. Theodori non laudatur in Breviario, ſed tantùm refertur, nec colitur ipſe tanquam occiſus propter id factum, ſed quia maluit interfici, quàm in ſignum pœnitentiæ execrari Chriſtianam fidem. 2. Nefas eſt homini privato, per vim impedire peccata aliena, nec licet alterum, à quo non læditur, afficere gravi damno reali. 3. Ergo vel bona fides, vel peculiaris inſpiratio divina excuſat S. Theodorum.

630 VIII. Peccas mortaliter, ſi in quadrageſima abſtineas carnibus inter hæreticos, ſciens, te ob tuam abſtinentiam habitum iri pro Catholico, atque ideo afficiendum extremo ſupplicio. Laymannus *L. 3. Tr. 3. Part. 3. Cap. 1. n. 6.* Nam ex una parte lex Eccleſiaſtica te non obligat in hac circumſtantia. Ex altera parte adeſt obligatio non exponendi vitam periculo, non tentandi Deum, non dandi alteri occaſionem peccandi. Si tamen ſperetur major gloria Dei ex illa profeſſione fidei, aut timeatur grave malum ex diſſimulatione, meritò dicit Laymannus, eſſe aliud pronuntiandum.

631 IX. S. Ambroſius *Lib. 2. de Virgin.* pulcherrimis verbis, ac ſententiis deprædicat S. Pelagiam Virginem, ac Martyrem, quòd ex alto in præceps; ejus matrem, ac duas ſorores etiam virgines, quòd in profluentem ſe projecerint, quò evaderent manus inſidiantium ipſarum pudicitiæ. Euſebius quoque apud Baronium Anno Chriſti 309. *nu. 10.* extollit Sophroniam Urbis præfecti uxorem Chriſtianam, quòd eâdem de cauſa ſe ipſam transfixerit enſe. Sed & Pelagiam, ac ſorores fuiſſe cultu martyribus debito honoratas in Græcia, teſtatur idem Baronius. At cur? Quia ſcilicet id fecerunt vel ex peculiari inſtinctu divino. S. Thom. *2. 2. q. 64. art. 5. ad 4.* poſt S. Auguſtinum, quem ipſe citat: vel per errorem invincibilem putârunt, id eſſe ſibi in iiſdem circumſtantiis licitum, honeſtiſſimúmque, ut ſatis indicat ſanctus Ambroſius *loc. cit.* & exprimit Leſſius *Lib. 2. de Juſt. c. 9. num. 33.* ſubdens, eas *moraliter loquendo* fuiſſe potiùs à tyrannis, quàm à ſe ipſis interfectas, etenim tyranni impulerunt eas ad tale facinus. Et verò potuerunt eæ facilè in re tam abſtruſa putare, ſe rectè agere. Lugo *de Juſtit. d. 10. Sect. 1. n. 16.* bene etiam præmittens, ſententiam S. Thomæ eſſe veram reſpectu S. Apolloniæ, quæ ſe ipſam injecit in rogum.

X. Licèt multa millia novorum, ac præcipuè antiquorum hæreticorum fuerint neci data propter contumaciam in ſuis erroribus, rectiſſimè tamen Theologi annumerant Notis veræ Eccleſiæ tantam multitudinem Martyrum in Eccleſia Romana, ſi videlicet expendatur tam ingens & quaſi innumerus numerus omnis ætatis, ſexûs, conditionis, omniúmque ſæculorum, & locorum pro fide Romana cæſorum longè crudeliſſimis, exquiſitiſſimis, longiſſimis ſuppliciis, toleratis tantâ excelſitate, & jucunditate animi, nullo alio (quantum humanitus cognoſci potuit) propoſito fine, quàm honoris Dei. Si denique conſiderentur ſumma etiam extra martyrium innocentia & ſanctitas, eruditióque plurimorum, ac multitudo miraculorum patratorum tempore ſuppliciorum, aut ſtatim pòſt. 632

XI. Inter ea miracula fuit frequentiſſimè illud, quòd non potuerit ullis modis ipſis eripi vita, quàm gladio. Quæret ergo fortè curioſus parochus: *Cur, quibus pepercerunt feræ, ignis, rota, aquæ, non pepercerit gladius?* Reſpond. I. Judiciorum Dei abyſſus multa. 2. Quia gladius eſt præcipuum, & maximè legitimum, ordinariúmque juſtitiæ ultricis inſtrumentum. Ita Martinus Delrius *Magicar. diſquiſition. L. 1. q. 27. ſub initium.* 3. Quia Sectio gladii impedita potuiſſet dolo carnificis adſcribi. 4. Quia Deus ea quoque in parte voluit jura libertatis humanæ eſſe integra, ut quia gladius, etiamſi ex ſe contiguus non ageret, niſi ab homine vibratus (contrà quàm contingeret contiguo igne & ferâ) cenſeatur gladii actio eadem met, quæ liberæ voluntatis, quam Deus cum reverentia diſponens, ne cùm ſuorum quidem vita periclitatur, vult præpedire. Ita ex S. Bonaventura *in 3. diſt. 4. q. 3.* loquitur P. Raynaudus *p. 2. c. 1. n. 6. Lib. de Martyrio.* Denique voluit Deus oſtendere, Martyres eſſe verè Nobiles, ſoli enim Nobiles olim plectebantur gladio. Philippus Berlaymont *in Parad. Puer. par. 3. cap. 4.* 633

SE-

SECTIO II.

De Baptismo Flaminis.

Casus Sacerdotalis.

SUMMARIUM.

634 *INquisitioni tuæ taliter respondemus: Presbyterum, quem sine unda Baptismatis extremum diem clausisse significâsti, quia in sanctæ Matris Ecclesiæ fide, & Christi nominis confessione perseveravit, ab originali peccato solutum, & cœlestis patriæ gaudium assecutum asserimus incunctanter. Lege Libro octavo Augustinum* De civitate Dei, *ubi inter cætera legitur*: Baptismus invisibiliter ministratur, quem non contemptus religionis, sed terminus necessitatis excludit. *Igitur in Ecclesia tua juges preces, hostiásque DEO offerri jubeas pro presbytero memorato.*

635 Sic respondit Innocentius III. Episcopo Cremonensi *in Cap. Apostolicam. De presbyt. non Bapt.* Circa quam resolutionem, ejúsque objectum noto breviter sequentia.

636 I. De fide est, posse quem salvari Baptismo Flaminis sine Baptismo vel fluminis, vel sanguinis. Patet ex traditione Ecclesiæ, & expressa decisione Innocentii.

637 II. Baptismus Flaminis tunc adest, quando quis elicit actum perfectæ contritionis, dilectionísve Dei super omnia. S. Thom. *hic quæst. 68. a. 2.* Gregorius de Valentia *hic q. 3. punct. 4.* Vasquez *hic Disp. 152. Cap. 1.* Suarez *hic Disp. 27. Sect. 2.* Etiamsi huic actui non addatur expressum votum Baptismi. Ita *citati* cum plerisque contra Didacum Nugnum *in 3. Part. art. 60. n. 2.* clarè dissentientem non minùs à communi recentiorum Theologorum, quàm ab Innocentio III. qui pronuntiavit, presbyterum illum censendum, habuisse sufficienter Baptismum in voto, quòd perseveraverit in Ecclesiæ fide, non quòd putârit, solam *formaliter* fidem sufficere, sed quòd vixerit, ut solent communiter boni Christiani, qui sanè non eliciunt *formale* propositum Baptismi. Quin P. Didacus de Avendanno *in thesauro Indico Tom. 1. tit. 16. n. 67.* tenet esse non penitus improbabile, quòd attritio cum voto Baptismi justificet.

Porrò contritio sufficiens ad delendum peccatum Originale, concipienda est de peccato actuali, nam de originali non debemus, aut propriè possumus atteri, vel conteri. Quòd si habeas animam inquinatam peccato mortali, clarum est, attritionem de illo, sicut non sufficit extra Sacramentum ad delendum peccatum mortale, ita neque sufficere ad originale; nam originale non dimittitur nisi per infusionem gratiæ sanctificantis, quæ infusio non peragitur cum sola attritione extra Sacramentum, aut Martyrium; secùs est, si ei adjungatur Sacramentum Baptismi, aut Martyrium. Hanc rationem applica habenti solùm veniale cum originali. 638

Quæres fortè: *An presbyter ille, de quo noster Casus, fuerit canonizatus à Papa, asserente incunctanter, illum assecutum esse patriam gloriæ cœlestis? Et utrùm sit fas, orare pro cœlitibus, quandoquidem idem Papa mandat, ut pro presbytero offerantur preces, & hostia?* 639

Resp. Minimè. Nam rescripta sunt intelligenda secundùm mentem supplicantis, utpote cui se solet accommodare rescribens. Rodriq. *Quæst. Reg. quæst. 11. art. 6.* Episcopus autem Cremonensis non petiit à Papa, ut canonizaret illum presbyterum, sed quæsiit, utrùm videretur desperata ejus salus ob defectum Baptismi, & utrùm ob hunc defectum Baptismi esset nefas fundere pro illo preces publicas. Respondit ad *primum* Innocentius, non esse illius salutem pro deposita habendam ex defectu præcisè Baptismi, sed potiùs credendum, illum jam potiri gloriâ cœlesti, si nihil aliud obesset, quàm ille defectus; quia tamen consecutioni *in actu secundo* possunt officere alia, e. g. non sufficiens pœnitentia pro peccatis actualibus, idcirco esse juvandum publicis suffragiis.

Sed poteràtne ille presbyter tumulari loco sacro? 640

Resp. Negâsset ipsi sacram glebam Joannes Sanchez, si fuisset ipse parochus, ut patet ex iis, quæ ipse disserit *in Select. Disp. 44. num. 48.* Ego benignior Sanchezio concessissem, quia fallitur in ratione fundamentali pro sua resolutione, sicuti & Suarez *Tom. 4. in 3. Part. Disp. 48. Sect. 6. in fin.* quem ipse allegat nitens, & nitentem decisione Concilii Bracharensis, vetantis fieri pro talibus oblationis sanctæ commemorationem, hanc enim decisionem manifestè reprobat Innocentius hoc loco, sicuti & Abbas, & Hostiensis, atque Barbosa *in cit. cap. Apostolicam.* Quare cùm Ecclesia non neget sacram sepulturam illi, cui concedit publica Missarum suffragia, concessóque & principali & majore soleat concedi accessorium & minus. Peckius *in Reg. 42. in 6.* idcirco sicut publicis precibus fidelium talem catechumenum inseram, ita & eorundem sepulchris inferam.

feram. Quare non assentor Laymanno *Lib. 3. Tr. 6. Cap. 13. num. 2.* asserenti cum Paludano, &, ut addit, communi, omnem catechumenum esse incapacem sacræ sepulturæ, licèt Ecclesia oret pro illo. Nam in primis Laymannus nullum jus pro se allegat, nec ego reperire possum, atqui non est in re tanta loquendum sine jure, quandoquidem omnia concessa intelliguntur, quæ expressè non prohibentur. *L. Nec non. §. Quod ejus. ff. Ex quibus causis majores.* Deinde diligentissimus Sylvester *verb. Sepultura. quæst 9.* enumerans illos, de quibus non est dubium, quin sint privandi sepulturâ sacrâ, & *q. 10.* illos, de quibus est dubium, nec verbulo tangit catechumenos, esto Emman. Rodriq. *qq. Regul. Tom. 3. qu. 61. a. 1.* excludat omnes non baptizatos. Item acuratissimus Barbosa *De offic. & potest. parochi par. 3. cap. 27. num. 40. & seqq.* volens practicè & fideliter docere parochum, quibus debeat negare sepulturam, & enumerans quatuordecim, quæ ego ex ipso refero *in Quinario Tr. 5. Cap 50. n. 82.* genera taliũ hominũ, non modò non exprimit catechumenos, sed *num. 56* finitâ suâ enumeratione ponit hæc verba: *Supra dictis igitur tantummodo exceptis, aliis sepultura negari non debet, & quia eâ concessâ conceditur quoque delatio mortui processionaliter, ideo videndum, quæ sint partes parochi, in sepeliendis defunctis, & eorundem funeribus ducendis.* Vide, si placet, quæ de sepultura mortui in ebrietate, itémque occisi certò, vel præsumptivè à se ipso, dissero *in Theologia Juridico-morali cap. 50.* & factum, quo claudam Casum sequentem; cui facto præmitto *n. 652.* improbabile pronuntiatum Hostiensis de effectu Sacramentorum, quæ presbyter non baptizatus administravit. Vide quoque prorsus notabilem eventum, quem maximè facientem ad totam materiam hujus sectionis referam *in Alphab. Confess. nu. 594.* ideo autem ibi, quia illuc quoque facit.

BAPTISMI EFFECTUS.

CASUS XIX.

Symbolicus.

SUMMARIUM.

S. Basilii Baptismum honorat columba. 641.
Effectus Baptismi varii. 643. & seqq.
Infantibus infunditur æqualis gratia. 646.
Quis Baptismus dicatur fictus? 647.
Fictione recedente, Baptismus consequitur suum effectum. 648.
Character imprimitur etiam sceleratè suscipienti Baptismum. 649.
Refellitur error Hostiensis. 652.
Casus baptizati in secundinis, & sepeliendi loco sacro. 653.
Baptizatus dubio Baptismo tumulandus est loco sacro. Ibid.
Casus baptizati dubio Baptismo, & ideo sepulti loco litigioso. 654.

Trinitatis cœlestis demonstrator Basilius, atque Eubulus catechumeni, cùm pervenissent Hierosolymam, Maximo ejus urbis Episcopo innotescunt, ad cujus pedes se abjicientes rogabant, divinum sibi conferri baptisma in Jordanis flumine. Ut ille S. Episcopus vidit, illorum annuit precibus, venitque cum fidelibus viris ad Jordanem. Ibi tum Basilius in ripa consistens se prostravit humi, & cum clamore valido, ac lachrymis petebat à Deo aliquod fidei suæ signum ostendi, surgénsque cum tremore suis se vestibus spoliat, unaque cum illis veterem exuit hominem, descendénsque in aquas orabat. Unà autem sacerdos descendit & baptizavit. Et ecce coruscus ignis incidit super eos, atque ex eodem fulgore columba exiit in Jordanem, turbánsque aquam revolavit in cœlum. Eo viso, qui astabant, timore correpti glorificaverunt Deum. 641

Trinitatis cœlestis demonstratorem vocavit Basilium Eubulus, à quo catechumeno adhuc erat doctus hoc sacrosanctum mysterium, ut testatur Metaphrastes apud Surium *Tom. 1. ad 1. Januarii fol. 6.* describentem *fol. 7.* ex eodem, quæ hîc ego ex utroque, meritò vocans hunc Casum Symbolicum, quia columba typus, signum, ac symbolum est præcipui effectûs Baptismatis, scilicet gratiæ sanctificantis, quam indicat columba teste S. Ambrosio *Lib. 1. in hexam. c. 19.* atque fœcunditatis, quæ maximè apparet in columbis. Sunt autem de effectibus Baptismi notanda sequentia ex S. Thoma *hîc q. 69.* per totam, quem sequuntur passim interpretes. 642

I. Per Baptismum tolluntur omnia peccata actualia cum originali. Nam Paulus *ad Rom. c. 6.* scribit, nos ideo mortuos peccato, quòd simus baptizati in Christo *cit. q. 69. art. 1.* Hanc autem remissionem non fieri sine dolore aliquo de peccatis ostendi *Casu X. n. 308.* 643

II. *Per Baptismum liberatur homo ab omni reatu peccati, quia omni baptizato communicatur Passio Christi ad remedium, ac si ipse passus, ac mortuus esset, secundùm illud* ad Rom. 6. Si mortui sumus cum Christo, credimus, quia & simul vivemus cum eo. *Passio autem Christi est sufficiens satisfactio pro omnibus peccatis omnium hominum, & ideo ille, qui baptizatur, liberatur à reatu totius pœnæ sibi debitæ pro peccatis, ac si ipse sufficienter satisfecisset pro peccatis suis.* Ita ad verbum S. D. *ibid. a. 2.* 644

III. Baptismus habet virtutem auferendi pœnalitates hujus vitæ, non tamen eas aufert 645

in

in præsenti vita, sed ejus virtute auferentur à justis in resurrectione, quando mortale hoc induet mortalitatem.

646 IV. *Dicendum, quòd sicut Augustinus dicit* in libr. de Bapt. parvul. *ad hoc Baptismus valet, ut baptizati Christo incorporentur, ut membra ejus. A capite autem Christo in omnia membra ejus gratia, & virtutis plenitudo derivatur secundùm illud Joannis*: De plenitudine ejus omnes accepimus. *Unde manifestum est, quòd per Baptismum aliquis consequitur gratiam & virtutes*. Ità idem S. D. loquitur *art.* 4. subdens *a.* 6. easdem virtutes & gratias, adeóque habitus fidei, spei, & charitatis &c. absque omni dubio etiam infantibus infundi cum Baptismo, eò quòd & hi fiant per Baptismum membra Christi, licet ob impedimentum corporale non possint exercere actus illarum virtutum. Infundi autem omnibus infantibus æqualem gratiam, tradit idem *a.* 8. inæqualem autem adultis se se inæqualiter præparantibus ad illam.

647 V. *Fictio impedit effectum Baptismi; nam aliquis dicitur fictus per hoc, quòd aliquis contradicat Baptismo, vel ejus effectui; contradicit autem is, cujus voluntas non amplectitur Baptismum, & Baptismi effectum, quandoquidem is amplexus est necessarius, ut quis justificetur per Baptismum a* 9. Unde omnes DD. gravis sacrilegii reum agunt, qui suscipit Baptismum non præmissâ dispositione, quam explicavimus *Casu X.* Dicitur quoque vel maximè is fictus, qui simulat, à se seriò, seu ex animo peti Baptismum tanquam cæremoniam sacram, cùm tamen velit solam externam ablutionem, juxta ea, quæ Doctores tradunt hoc loco. Vide dicta *n.* 206. & huc applica.

648 VI. Recedente fictione impeditivâ solius effectûs, Baptismus consequitur suum finem; ita ut, qui ad Baptismum se non disposuit, ut par erat, sed propter suam indispositionem peccavit mortaliter recipiendo Baptismum, si recepto eo sincerè, perfectéque doleat de suis peccatis, recipiat illam gratiam, & virtutes, quas recepturus erat in ipso Baptismo, si non posuisset obicem. Probat S Doctor *a.* 10. hanc doctrinam inde, quòd, qui ita fictè baptizatur, *validè* baptizetur, proindéque recipiat characterem; qui character est instar formæ *substantialis*, quæ in proprio subjecto producit effectum proprium, si non impediatur, sicut forma lapidis producit motum deorsum, quàm primùm est sublatum impedimentum motûs, ita etiam fit, quandò per pœnitentiam removetur impedimentum gratiæ sanctificantis, mox producitur illa gratia, quæ unà cùm charactere fuisset indita animæ, si non reperisset obicem.

649 VII. Proinde character est effectus Baptismi inseparabilis à Baptismo seriò (non autem simulatè) licèt scelerate suscepto, perpetuò inhærens animæ, ut definitur *in Concil. Trident. Sess. 7. de Sacram. in genere Can. 9.* his verbis: *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine non imprimi characterem in anima, hoc est signum spirituale, & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.*

Utrùm verò illud signum inhæreat *immediatè* ipsi substantiæ animæ, an ejus alicui potentiæ? Item utrùm sit qualitas, an relatio? Utrùm aliquid operetur nec ne? Non est hujus loci disputare. Omnes, qui scribunt in S. Thomæ *q.* 63. resolvunt cùm S. Doctore has & similes quæstiones de charactere; nam S. Thomas instituit sex articulos de hac sola materia. 650

VIII. His addi potest effectus, quem ipsosmet Turcas expertos esse, retuli suprà *n.* 325. videlicet liberatio ab infestationibus extraordinariis cacodæmonis, quæ infestationes etiam dant causam, ut quandoque iteretur Baptismus. Suprà *n.* 453. 651

IX. Utrùm autem suprà nominati effectus re ipsâ communicentur homini, in cujus Baptismo intervenit *essentialis* defectus, indicavi *n.* 208. & 209. quid ego sentiam cum Theologia hujus sæculi. Negari non potest, quin excesserit Hostiensis, quando in Summa *Lib.* 2. *De presbyt. non bapt. n.* 2. scripsit. *Certum est, quòd quantum ad populum, & Deum, & homines, & se ipsum quoad ea, quæ facit, antequam deprehenderat, se non baptizatum, perinde est, ac si baptizatus esset propter fidem Sacramenti.* Re enim verâ hoc non fuit unquam à quoquam habitum prò certò, nunquam defuêre gravissimi auctores, qui id negârint, quamvis tanquam probabile docuerint, quos citat, & sequi videtur Barbosa *in c. Apostolicam. De presbyt. non bapt.* sed nullus Theologus id jam docet. 652

X. Est etiam Baptismi effectus, ut quis habeat indubitatum jus sacræ sepulturæ, qua de re nota hunc 653

Casum singularem.

Quadam obstetrix retulit mihi, se, cùm non posset extra uterum habere aliam partem, quàm umbilicum, per quem infans sugit alimentum à matre, & illi jungitur, baptizâsse in umbilico. Quærebatur, an sit validus Baptismus, & an talis infans deberet privari Ecclesiasticâ sepulturâ.

Referò fideliter Casum ex referente Marchantio *de Bapt. c.* 1. Sed illi non assentior, prorsus neganti valorem ejusmodi Baptismi, & dubitanti, utrùm talis puerulus fuerit tegendus sacrâ gleba. Nam in primis *n.* 58. jam admisi probabiliter valorem talis Baptismi; deinde non esse privandum sacrâ sepulturâ, qui baptizatus est dubio Baptismo, docet in terminis Diana *Part.* 4. *Tract.* 3. *Resol.* 69. post Homobonum exemplificans casu, quo quis est baptizatus in secundinis, de quo Casu nos suprà *Ca-*

ſu l. n. 56 Ego ex Caramuele *in Theolog. Præterintentionali. n.* 1400. deſcribo hunc

Caſum lepidi ingenii.

654 *IN civitate N. D. N. Paſtor de uno loco cum quodam cive jure agebat, volebat Paſtor, illum ad cœmeterium Eccleſiæ, civis ad hortum ſuum à multis annis pertinere; interim cùm moreretur infans Baptiſmo dubio intinctus, Paſtor cenſuit, eum, qui dubio Baptiſmo fuerat ablutus, debere in loco ſacro dubio ſepeliri. Reſolutionem ſecuta ſunt variæ hominum cenſuræ. Cenſeo, erràſſe, tametſi lepidè, Paſtorem; non enim unius privati authoritas debet privare parentes pueri ſolamine, & puerum ipſum favore, quem Eccleſia tacitè, vel expreſſè concedit.* Ita Caramuel ſentiens nobiſcum, tinctum Baptiſmo dubio eſſe humandum in loco ſacro.

655 Quid de ſepultura catechumeni ſentiendum, aperui *Caſu præced. n.* 640. Porrò quinam ex baptizatis ſint loco ſacro indigni, explicant illic *citati*, ac refutatus à nobis P. Laymannus.

BAPTISMORUM DUBIORUM FARRAGO.

CASUS XX.

Continens viginti quatuor.

SUMMARIUM.

Obſte-

Obstetricis dicentis: Te baptizo, si moriaris, priusquam adveniat parochus. 738.
Adolescentis seipsum rursum baptizantis. 739.

Casus I.
Rursum sacerdotalis.

656 *VRsus sacerdos de valore sui Baptismi dubitat.* Primò, *quia baptizatus ab obstetrice mortuo similior, quàm vivo; unde ipsa obstetrix facilè turbari potuerit, ut erraret in necessariis, vel corrumpendo formam, vel affusionem aquæ omittendo.* Secundò, *quia tunc illi obstetrici nemo alius adstitit præter unam veneficam. Sed nec ipsa obstetrix apud omnes optime audiebat.* Tertiò, *quia Vrsus tales in anima pati solet miserias, ut eas non immeritò gravioris alicuius defectûs indicium præbere videatur.* Quartò, *quia rogatus ab Vrso parochus, audacter eum baptizatum asserere non est ausus. Denique* quintò, *quia iste Vrsus semper ad petendum Baptismum impelli se sentit.*

657 Quæritur ergo: *Vtrùm in Vrso reiterandus sub conditione Baptismus?* Respondetur, videri reiterandum. Ratio est, quia Baptismus reiterandus est, quoties est probabilis ratio dubitandi, utrùm aliquis verè sit baptizatus nec ne. *Cap. 1. De Baptis.* atque, ut refert Ægidius Coninck, Scolastici communiter omnes. Et ratio est, quia aliàs talis relinquitur in periculo gravissimi damni, eò quòd *validè* nullum aliud Sacramentum susciperet, si fortè baptizatus non esset, & consequenter non haberet talis aliud justificationis remedium, nisi actum contritionis perfectæ. Quod periculum, si probabile sit, utique tolerari non debet, præsertim in eo, qui creditur sacerdos, in quo non susceptio tantùm, sed & administratio Sacramentorum *invalida* ne sit, timeri debet. Certum igitur, reiterandum Baptismum, quoties de ejus valore probabilis dubitandi ratio se offert. Imò sufficit dubium *negativum*, ut tradunt Suarez *Tom. 3. in 3. p. disp. 22. sect. 2.* Lugo *in Resp. Moral. Lib. 1. dub. 1.* Videntur autem mihi superiùs dicta, si omnia simul attendatur, continere satis probabilem rationem dubitandi de veritate Baptismi ipsius Ursi. Unde necessariò reiterandum judico. Movet me ad hanc conclusionem non leviter consuetudo plurium Episcopatuum, Antuerpiensis apud P. Palaum *hic p. 13. n. -.* Passaviensis *in Manuali paroch. p. 2. num. 4.* Mechliniensis apud P. Antonium Quintanadvennam *Tr. 1. singular. 2.* qui omnes statuerunt, sub conditione rebaptizandos omnes infantes, qui ab obstetricibus baptizati referuntur, quod faciendum censet etiam P. Antonius *loc. cit.* saltem cum plerisque infantibus, qui domi in necessitate à viris, vel fœminis laicis baptizati. Ratio hujus rei est, quia obstetrices rationem baptizandi sæpe non satis tenent, & licèt, dum examinantur, bene respondeant, ut callere videantur, tamen dum urget magnum prolis periculum, quo solo casu ipsis baptizare licet, facilè turbantur, ita ut postea vix ipsæ sciant, an legitime baptizârint; atque ita semper subest aliquod periculum, quod in tanta re maximi faciendum, & sufficiens causa esse debet denuò prolem sub conditione baptizandi. Quæ omnia à fortiori locum habent in Urso, si ejus attendatur nativitas.

Hunc Casum cum suo Theologico judicio ad me his ipsis verbis perscripsit Theologiæ in celebri Academia tunc professor, cathedram egregiè ornans, atque in literis ad me datis testans, D. Vicarium Generalem hujus Constantiensis Episcopatûs, in quo hoc gestum, viso hoc suo judicio jussisse illum Ursum denno baptizari sub conditione. Quem jussum non possum non vehementer approbare ob rationes optimas, quibus nititur hæc resolutio. Sanè qui perpendit, quæ dixi de regulis cognoscendi rationem dubii *moralis*, attendi soliti in hac materia *Casu XIII. num. 356. & seqq.* fatebitur, has omnes circumstantias simul sumptas genuisse *morale* ac prudens dubium de valore prioris Baptismi. Quin imò censeo, potuisse repeti Baptismum, etiamsi adfuissent solùm *prima, tertia* & *quinta* rationes, propter causam, quam attu i *num. 177. & 451.* Unde quia hic sapiens Theologus habuit tantam rationem tertii & *quinti* argumenti, cúmque illo ipse D. Vicarius Generalis, ideo utriusque auctoritate, judicióque roboratur resolutio, quam *nn. 450. & 452.* indicavimus. 658

Porrò licèt ille Doctor mihi non scribat, utrùm Ursus fuerit denuo sub conditione initiatus Sacris Ordinibus, attamen aliunde mihi constat, id factum esse, fortè propter causam allatam *n. 438.* Sicuti etiam ex dictis *Casu XIV. n. 444.* & *Casu præcedente n. 652.* liquet, utrùm actus Ordinis, quos exercuit sacerdos non baptizatus, habuerint ex benignitate Dei effectum. 659

Huic sat longo Casui subnecto deinceps 23. alios, & primo loco tres breviores, de quibus parochus quidam egregiè strenuus, probus & discretus scribit ad me hisce verbis: *Sequentes Casus, quos R. V. perscribo, contigerunt, ut mihi persona fide digna, quæ interfuerunt, & ipsa baptizaverunt, retulêre.* Sit igitur 660

Casus II.

VIncentius parochus in Suevia refert, se ante viginti circiter Annos vocatum ad mulierem partui & morti vicinam, ut ei consueta in tanta necessitate Sacramenta administraret, quod & fecit. Vbi hac peracta, eò res devenit, ut infantis adhuc in utero materno existentis crines apparerent cum aliqua, ut refert, capitis parte; indicatur parocho, jubet is, ut præsentium mulierum una (ob pudorem sibi non licere arbitratus) baptizet, sed territa mulieres noluerunt: tandem is persuasus, & quasi adactus consuetam formam, ac materiam adhibuit super capillos, & aliquam partem capitis, post hoc mater Deo pro-

O 4 pitio

pitio infantem enixa est; caremonia quidem consueta adhibita, sed Baptismus sub conditione non fuit repetitus. Infans creditur hodieque vivere. Sic literæ.

661 Circa hunc rarum utique, sed utique non iterabilem Casum statuo sequentia. I. Rectè fecit parochus, quòd voluerit à mulierum aliqua baptizari infantem; debuisset tamen oculis aliorsum aversis attendere, utrùm mulier formulam rectè proferret si hac ratione astitisset, fortè una aliqua tentâsset; quæ si forsan errâsset, correctáque non se correxisset, tum debuisset ipse obire officium, quod postea obivit; quia ipsi non tantùm licebat, sed etiam oportebat in tali casu necessitatis, invocato *tacitè* Deo, regenerare in Christo nondum integre genitum mundo, quia ubi majus periculum intenditur, ibi pleniùs est consulendum. Text. *Cap. Ubi. De elect. in 6.* Et *in primis providere debemus, ne, dum speciem quandam cautionis* (verecundiæ) *tenemus, damnum regenerandarum incidamus animarum*, inquit S. Leo relatus *Cap. Si nulla. De consecr. dist. 4.*

662 II. Tametsi bonus ille parochus dignus est excusatione, quòd non repetierit illum Baptismum, & sine dubio multi pronuntiaturi essent, non fuisse repetendum, cùm ipse aquâ tetigerit non solùm capillos, sed & caput, cujus quidem solius ablutio est sufficiens ad Baptismum ex omnium sententia. Suprà *n. 55.* & probabiliter ego ipse repetendum esse negâssem, si interrogatus fuissem, priusquam legissem, & perpendissem ea, quæ de necessitate hujus repetitionis scripsi *Casu XIII.* Quia tamen *num. 56.* retuli tam multos Doctores, qui negant, subsistere Baptismum infantis, qui nullâ sui parte extat extra uterum maternum, idcirco existimo, illum puerum fuisse tunc rebaptizandum saltem sub conditione, & esse, si vivat, hodiéque iterandum Baptismum propter fundamenta in *Casu XIII.* proposita, & tot resolutiones ex iis deductas.

Casus III.

663 *DUm præteritis bellis exercitus Bavaricus castra moveret, Florimundus tum adhuc juvenis secutus seriùs exercitum offendit mulierem parturientem, nemine alio præsente. Dictus juvenis arripit infantem, & ad proximam aquam deportatum baptizat, & ubi exercitum consecutus est, sacerdoti indicavit. Nomen quidem infantis baptizati annotatum est, ut solet, sed infanti allato consueta caremonia adhibita non sunt.* Ita rursum ille.

664 Ego verò judico, fuisse juvenem illum à sacerdote diligenter examinandum, quo ritu, ac modo baptizârit, & si fortè oblitus fuit instituere tale examen, nec affulgebat spes interrogandi, debuisse denuo illum *conditionato* Baptismo abluere propter doctrinam cum Quintanadvenna allatam *Casu V. num. 177.* Cæremonias fortè tunc idcirco omisit sacerdos, quòd non haberet Rituale, seu Sacerdotale. Qui reperit in libro, fuisse illas omissas, debuisset supplere ob causam allatam *n. 505.* hodiéque oporteret, si absque notabili incommodo fieri posset.

Casus IV.

VIctorinus sacerdos refert, mulierem in sua parochia peperisse infantem, de quo dubitabat, an viveret, cùm tamen quidam motus circa infantis cor adverteretur, ideo à præsentium quopiam infans baptizatus est, sed mox nulla ulterior vita apparuit. Requisitus parochus, ut sepulturam concederet, concessit, eâ concessâ fuerunt, qui referrent, tum non vixisse infantem, tum monstro non absimilem fuisse, ideo corpus effodiendum, & aliò transferendum. Hoc audito sacer Mysta inquirit, & sciscitatur ex iis, qui infantem viderant, & baptizârant, num res sic se habeat, nec ne? Sed cùm negarent illi, & certi nil constaret, corpus rursum effodi noluit. Sic tertiò ille Reverendus Dominus. 665

Ad quæ ego breviter dico, illum utique plebejum hominem, qui in tali dubio de præsenti vita baptizavit, fecisse, quod Theologiæ Doctor fecisset, obtenturúmque in cœlo laureolam, si non Doctoralem, certè pretiosam, quia pretiosum, imò necessarium actum exercuit secundùm doctrinam traditam *Casu I X. n. 281.* Nec debuit absterreri, etiamsi dubitârit, utrùm esset homo, an bestia propter causam allatam *Casu IX. ibid.* Parochus quoque egit, quod bonus pastor, declinando in mitiorem partem juxta *Cap. fin. De transact.* pióque cespite tegendo illud corpusculum; ut deduces facilè ex doctrina allata in calce Casûs XIX. *n. 654.* Egit verò, quod vir constans, non refodiendo corpus; erat quippe *moraliter* certus, non certò deprehensum iri, si refodisset, creaturam illam non fuisse præditam humanâ animâ; nam tantam certitudinem priùs ii deprehendissent, qui baptizârant *formaliter*, & *auxiliariter*, ut sic loquar. Et quia prudenter credidit prioribus dicentibus, illum fœtum fuisse vitalem, dum abluebatur, non debuit fidem habere negantibus; plus enim creditur asserenti in favorem piæ causæ, qualis est sepultura, quàm neganti. Vide dicta *num. 386.* 666

Casus V.

VBaldus, dum omnino primum infantem baptizat, sentit ingentem solicitudinem, anxietatem, turbationem, & metum, ne erret substantialiter & accidentaliter *in actu, quem nunquam exercuerat; & qui tamen constat tot ritibus tam seriò præscriptis; facit tamen, quod conscientia suggerit. Peracto integro actu magnopere timet,* 667

met, ne aliquod substantiale verbum omiserit, quia non liquidò meminit, utrùm hanc, vel illam divinam personam nominârit. Cùm autem illa anxietas tenuisset aliquot menses, sentirétque perpetes instinctus ad repetendum Baptismum, convenit virum non ineruditum, eique rem ita proponit, ut hic judicârit, posse rebaptizari sub conditione. Quod dum incipit nemine præsente facere bonus ille vir, ita extraordinarium clamorem edit infans, ut destiterit ipse à cœpto. Postmodum me convenit, quæ refero, recensuit, addens, Baptismo illi interfuisse aliquot viros insigniter peritos rituum essentialium, & qui bene attenderint ad ea, quæ faciebat ipse, ac certò monuissent, si errorem notâssent. Quare dixi, esse debere sine omni solicitudine; peccaturum, si rursum tentaret iterationem, eò quòd adesset moralis certitudo Baptismi juxta ea, quæ tradidi n. 365. & sic quietum, pacatúmque dimisi.

668 Dimisi, inquam, me enim ita convenit. Si non produxisset tacitum testimonium illorum astantium, fortè respondissem id, quod qui priùs fuerat consultus; re enim vera in tali perplexitate, & anxietate, quasi obnoxium esse optimum illum virum satis conjicio ex duobus, tribúsve colloquiis cum eo habitis, facilè aliquid essentiale omittitur, ut patet ex Casu allato *n.* 351. & ex ratione una è præcipuis, & ex generalibus, ob quas judicant multi prudentes, esse omnes, quos obstetrices baptizârunt, rursum admovendos baptismatis lavacro.

Casus VI.

669 *Ante septem Annos natus est infans ex nota familia, qui videbatur periclitari. Quare obstetrix petiit matrinam, inquiens se velle adornare (Germanicè* Zurichten*) quam ego ibi parochus interrogavi, quomodo adornârit. Respondit, se aquam sumpsisse, salem miscuisse, candelam circumtulisse,* (habs befunden/) *& guttam unam, aut alteram ex candela misisse, ut sic esset aqua baptismalis, & tunc baptizâsse sub forma consueta; quia verò mihi res videbatur suspecta, ego sub conditione rebaptizavi.*

670 Credo spectatissimo viro, qui hæc de se ipso ad me scripsit, non ignarus, insertum iri huic tractatui, sicuti & alios plures Casus, quos in decursu descripsi. Et utique fecit, quod ego in talibus circumstantiis facerem; licèt enim per prædictam mixtionem salis, & ceræ non fuerit nisi *accidentaliter*, & valde *modicè* mutata aqua, quia tamen instans periculum mortis trepitationem, & solicitudo illius insulsissimæ (quamvis cum sale) mixtionis distractionē pariebant, quia insuper mulierum superstitionibus anilibus addictarum actus ejusmodi vel metum, vel suspicionem movere queunt, & probabiliter matrina illa non fuit ausa pro certo asserere, fuisse omnia ritè peracta, & quia denique est vulgatissimus mos hujus diœcesis, ut omnes ab obstetricibus baptizati rursum baptizentur, ideo imitandum est illud factum.

Casus VII.

Fœmina primaria è viro primo filiam suscipit: 671 in certo matrimonio, ut ipsa rebatur, locat, cum secundo marito in convivio accumbens, atque cum filia, de qua loquimur, visa est sibi Angelum videre, adspectu terribilē. Perterrefacta mater illam Angeli horribilem speciem eò pertinere arbitrata est, quòd in Baptismo filia negligentior fuisset, eáque suâ socordia ipsos viginti quinque, aut etiam triginta Annos Sacramenti Baptismi expertem esse sivisset. Itaque cœpit de Baptismo filiæ acriùs cogitare, invenitque ratiocinando, perquam probabile esse, cùm ejus infantis Baptismum urgeret, rémque viro illi suo commendaret, ad salutarem fontem delatam non esse. Primùm, quia vir ille prior de Christiana religione minùs rectè sentiebat. Deinde, quia quo tempore de natæ Baptismo inter virum, & conjugem agebatur (ruri enim uterque erant) ac de sacerdote advocando è loco paulò longinquiore, maritus aliò, nescio quò, uxorem abduxit, ut tam brevi tempore, quod discessum præcurrit, non potuerint omnia administrari, quæ ad filiæ Baptismum pertinebant. Utraque conjectura satis gravis mulieris animum perculit vehementer, in tantáque mentis perturbatione, atque cogitatione, quid de filia nupta deliberandum ei esset, à viro religioso, & concionandi laude insigni consultus sum, sed serò, id est re gestâ, jam enim ille nuptam juvenem baptizaverat.

Respondi, quatuor in re tanta facienda fuisse. 672 Primùm *parochi codicem, in quem baptizatorum nomina referri solent, consulendum fuisse; illícque puellæ nomen inquirendum: quòd si nullus codex incuriâ parochi extabat, à domesticis, si qui erant superstites, indicia inquirenda esse. Si vel mortua codicis, vel viva domesticorum memoria præterito Baptismo suffragata fuisset, filiam nullo pacto baptizandam fuisse. Si non esset suffragata, sine conditione ulla, meo quidem animo, fore baptizandam. Nam conjecturæ adeò perspicuæ erant, ut vix dubitationi locum relinquerent.*

Illud Secundo *loco agi oportuit, ut Baptismus* 673 *non palam, sed clàm domi ageretur. Si enim secùs actum esset, multorum animi essent videlicet non mediocriter offensi. Atque hanc cautionem in baptizanda fœmina prætermissam non fuiss, mihi ille ipse concionator affirmabat.*

Tertium *erat de renovando Matrimonio, quod* 674 *nullum erat, sive ante, sive post Tridentini Concilii confirmationem initum esset. Cùm enim Baptismi Sacramentum cæterorum omnium sit janua, & absque illo nequeant reliqua suscipi, nec inter baptizatum, & non baptizatum velit Ecclesia rata esse Matrimonia, nimirum nuptiarum fœdera iterum fieri oportebat, perinde quasi nunquam inter conjuges icta fuissent.*

Postre-

675 Postremò, *si post Concilii Tridentini confirmationem novo, veréque Matrimonio conjuges copulandi erant, id quod clandestinè, id est sine testium, & parochi præsentia agi par erat, jus sic contrahendi à Romano Pontifice impetrandum erat, neque sine ejus auctoritate solennitas à Tridentino Concilio præcepta* sess. 24. cap. 1. De Reform. Matrim. *omitti ullo modo potuisset. Ac demum de Matrimonii vitio, incolumi famâ mulieris vir admonendus erat, ut tam ipse, quàm fœmina novum Matrimonio, legitimúmque consensum præberent.*

677 Stylum, ac phrasin Comitoli facilè recognoscet is, cui ejus lectio fuit aliquando aliquantulùm familiaris. Existimavi, placiturum lectori, si etiam ejus responsionem impressam *Libr. 1. Resp. Moral. q. 2.* producerem ejus verbis. Quod in fine addit de modo revalidandi Matrimonium, jam tetigimus suprà *Casu XV. num. 466.* Quia verò idem P. Comitolus *ibid. quæst. 3.* exhibet alium Casum, cui similis facilè contingere potest per Poloniam, Styriam, Ungariam &c. Idcirco placuit hîc illum repræsentare.

Casus VIII.

Captivam puellam quatuordecim Annos natam donat Turca quidam homini Christiano Constantinopoli, quam in nobilissimam Italiæ urbem seducit. Hæc hero suo sæpius dixit, se Christianam esse, sæpe item Sacramenta Confessionis, & Eucharistiæ suscepit. Denique eidem suo hero aperuit, Turcam se esse, atque in Mahometi impurissimi latronis perfidiâ educatam. In tanta inconstantia puellæ quid Dominus agere debeat, non est illi constitutum: præsertim quòd ejus contrariis confessionibus credi nec debet, nec potest: esséne Sacramento fidei regeneranda ambigebat, & quibusdam videbatur, Baptismo, qui adjunctam haberet conditionem, initiandam esse.

Rogatus ipse sententiam meam de statu puellæ,
678 *atque heri officiis, hac sensi: Non esse illi Baptismi Sacramentum priùs impertiendum, quàm Constantinopolim ad Consulem, Legatúmve Venetum literæ scriberentur; ut is omnibus vestigiis puellæ Baptismum, si quem fortè accepisset, odoraretur, & pervestigaret, ante literas Constantinopoli allatas nihil de Baptismo decerneretur. Si allatæ literæ nuntient de ministrato puellæ Baptismo, esse prorsus abstinendum. Si eam non baptizatam esse testarentur, absolutè baptizandam esse. Si rem tanquam dubiam significarent, cum conditione baptizandam. Ac si Domino fieret verisimilius, Mahometanâ superstitione illam inquinatam, nec aquâ Christiani Baptismatis perpurgatam esse, quod mihi verius videbatur, veluti catechumenam tractandam. Quanquam si suus puellæ Baptismus exploratus foret, ei cuncta Ecclesiæ jura & leges, quæ cunctum populum Christianum devinciunt, servandæ essent omnino, ne sua illi fraus & dolus, quo herum fallere cogitâsset, ulli essent emolumento.*

Nec verbum adderem, si omnes tales pueri, 679
ac puellæ Constantinopoli adducerentur, & de omnibus inde adductis esset *moralis* spes comperiendi veritatem, sed quia fortè nunquam hæc circumstantia utraque conveniet, idcirco noto generatim, nec esse talibus variantibus in suis dictis fidem habendam, nisi in necessitate, nec tamen opus esse, ut expectent *moralem* certitudinem, donec tales baptizentur, aut rebaptizentur, non enim, sicut *moralis* certitudo de collato jam semel Baptismo requiritur ad non rebaptizandum, ita *moralis* certitudo de non collato Baptismo exigitur ad baptizandum.

Casus IX.

Valeria obstetrix venefica gente N. quoties pa- 680
rochus, vel cooperator accingebat se ad rebaptizandos, quos ipsa domi abluerat, opponebat se quoad poterat, contestans, se sanctè, integre omnia peregisse; tandem capta ob veneficia, atque in quæstione interrogata: An nullum infantem baptizâsset in nomine cacodæmonis? fassa est, se non unum, sed plures, non tamen omnes hoc conscelerato modo baptizâsse. Quid faciendum de iis, de quibus fatebatur suum scelus? Quid de iis, de quibus negabat? An omnes rursum tingendi? Et quid agendum corporibus ita sepultorum?

Nimis vera est, prò dolor, hæc tragica histo- 681
riola, cujus quæstioni ut respondeam cum tanto majore approbatione *reali* (*verbalem* non moror; quippe per *Realem* intelligo praxin conformem resolutioni principali adferendæ *n. 683.*) idcirco adjicio alium multò lugubriorem Casum, qui erit

Casus X.

Walburga obstetrix venefica sanguine N. 682
non modò omnes, quos privatim baptizabat, dæmoni offerebat, verùm, ut tantò certiùs perirent animo, & corpore, plerosque, dum edebantur in lucem, aciculâ configebat in occipite, dissimulantissiméque necabat, priusquam possent in templum deferri. Quid, amabò, sentiendum generatim de iis, quos constat, non fuisse ab alio, quàm à venefica baptizatos?

Jam quidem *Casu XIII. n. 462.* breviter respondi, esse meâ quidem sententiâ ferè omnes rursum baptizandos, sed id non probavi, volo autem nunc, &

Dico I. Omnes ferè sunt rebaptizandi, quos 683
constat, non ab alio, quàm à venefica fuisse ablutos. Fateor quidem, P. Tannerum *hic quæst. 2. num. 221.* videri adversari huic conclusioni, sed illam probo hoc fundamentali argumento; quia omnes sunt rebaptizandi, de quibus prudenter dubitari potest, an sint rectè baptizati. Suprà *Casu XIII. num. 356.* atqui potest id dubitari prudenter ferè de omnibus, quos con-

constat, fuisse à talibus baptizatos. Ergo. Minorem propositionem, quæ sola patitur difficultatem, probo in primis auctoritate tam multorum præstantium virorum, quos Casu V. *num.* 170. *&* 171. adduximus pro repetendo omni Baptismo collato à quacunque obstetrice, bona, aut mala. Hæc tanta authoritas certò reddit coram Deo, & Ecclesia inculpabilem illum, qui sequitur præsentem conclusionem, cùm etiam Jacobus Reiss *in Privileg. Morientium Privileg.* 48. velit omnes tales rebaptizari.

684 Probo deinde hanc Minorem argumento ad hominem. Etenim ipse Tannerus *Tom.* 3. *disp.* 4. *quæst.* 5. *dub.* 2. *num.* 37. inde probat, denuntiationes etiam plurium strigum, seu veneficarum non sufficere ad torturam alicujus denuntiatæ constitutæ in possessione bonæ famæ, *quòd sagæ, ex vi, & natura sint tales personæ, quæ cùm omnibus, tum præcipuè innocentibus quovis modo nocere, adeóque vel maximè falsâ denuntiatione supplicium parere cupiunt.* Dicit quidem ipse, suam hanc rationem valere saltem ante seriam pœnitentiam denuntiantis, attamen tum *ibid.* tum *n.* 44. addit, non posse satis ferè constare de vera pœnitentia.

685 Probo III. Eandem Minorem. Quia diabolus ita pertinaciter, ac malitiosè insidiatur saluti recèns natorum, ut minimè dubitandum sit, quin potentissimè instiget sua jurata mancipia (sagas dico) ad flagitiosissimè fungendum officio obstetricum. Unde in Apocalypsi *Cap.* 12. legimus: *Draco stetit ante mulierem, quæ erat paritura, ut, cùm peperisset, filium ejus devoraret.* His tantis instigationibus munitis comminatione gravium verberum, promissione nescio cujus compensationis, quàm ægre resistant tam miserabilia simul, & detestabilia ingenia, facilè quivis assequi potest.

686 Confirmatur I. Perpendendo summum prorsus, & inexplicabile odium, quo totus Orcus flagrat in Deum, & cujus luculentum prorsus ac lugendum specimem dedit in illo genere sagarum, quod in Silesia recèns ortum, descripsi *in Theologia Juridico-moral. cap.* 42. *num.* 62. quem §. si jungas §. seu *num.* 58. ejusdem capitis, faciliùs subscribes huic conclusioni.

687 Confirmatur II. inde, quòd cacodæmon absque dubio fortissimè repræsentet talibus mulieribus examinandis, de hoc sacrilegio, repertum quidem iri, qui habeant cum iis commiserationem respectu aliorum scelerum, at neminem fore, qui non libenter vivas discerperet, quòd scelere digno mille rogis perdiderint æternùm innocentissimas animas, quantùm in ipsis fuit. Non dubito, inquam, quin immittat ipsis, seu suscitet (*mediatè*) in iis ejusmodi imaginationes vehementissimas, quas *naturaliter* sequitur ingens timor, & horror, ex timore, & horrore *moraliter* pervicacissima negatio veritatis.

Dico tamen II. Potest quandoque omitti rebaptizatio illius, quem certum est, esse baptizatum à saga. Ratio est, quia quandoque possunt occurrere tales circumstantiæ, ut non permittant oriri *morale*, prudénsque dubium de valore talis Baptismi. Ut e. g. quando illa obstetrix ducta pœnitentiâ suorum maleficiorum ultrò se sistit judici, petens, se tolli è medio, exhibens prorsus eximia signa animi pœnitentis, & interrogata de hoc crimine male administrati Baptismi pernegat, se ei affinem, aut confitetur de uno, negat de aliis omnibus. Faciliùs adhuc illi creditur, quando ultrò fatetur de uno, negat de aliis omnibus. Equidem puto, si permaneat constans in suis dictis, inque valde excellentibus actibus pœnitentiæ, & doloris, non posse ex eo præcisè, quòd se dederit in mancipatû dæmonis, prudenter in his circumstantiis vocari in dubium reliquos Baptismos. 688

Hoc fateor, quòd & remorsus pravissimæ conscientiæ, & tentationes Spiritûs Avernalis perpetuæ, & perpetes, fortissimæque imaginationes objectorum turpissimorum, curiosissimorum, cæteris hominibus insolitorum faciliùs efficiant in sagis partim terrores, partim distractiones, ob quos, & quas faciliùs etiam invitæ errant in *substantialibus*, quàm quæ sunt pacatæ conscientiæ, & serenioris phantasiæ; quæ sanè consideratio reddit respectu obstetricum veneficarum probabiliorem quàm non veneficarum, sententiam illam generalem de rebaptizandis omnibus omnino, quos obstetrix tinxit. Quapropter concludo, omnes planè esse rursum aquâ lustricâ expiandos, quibus obstetrix venefica contulit Baptismum, nisi & constet, fuisse à Judice seriò, & aliquali torturâ interrogatam de hoc scelere, negasséque, & sciatur exhibuisse constanter extraordinaria indicia pœnitentiæ, & dixerit, se fuisse sibi semper valde præsentem, quando obibat illud ministerium. Si horum trium punctorum unicum ignoretur, oportebit iterare lavacrum salutis, meâ quidem sententia. 689

Dices: *Cur pro tua prima conclusione, & hac explicatione illius non refers unum, alterúmve classicum auctorem, cùm soleas tam studiosè, medicam scrupulosè, pro aliis tuis effatis decuplo levioris momenti, quàm sit hæc utraque tua resolutio?* 690

Resp. Ita est, propè scrupulosè firmo mea dicta sensu unius, pluriúmve DD. quia non mihi id tribuo, ut velim de me dici illud ἀυτὸς ἔφα Cupio prodesse meis lectoribus, quoad possum, ergo consequenter cupio illis subministrare argumenta extrinseca, quibus firmentur in opinionibus, quas cupio ab ipsis imbibi.

Porrò idcirco nullum auctorem laudo pro præsenti mea doctrina, quia (quod dicerem esse propemodum pro miraculo Casistico habendum, nisi deprehenderem, permultas, eásque 691

que graves de moribus quæstiones esse hactenus prætceritas, ab omnibus, quos ad manus, latera, & in oculis habeo) non reperio, qui ferat suum judicium de hac re præterP. Busenbaum *hic*, & P. Reiss *loc. cit.* volentes omnes à talibus baptizatos rebaptizari, nullum, qui de hoc argumento disserat, præterP. Tannerum à me dissentientem; cui quia meritò quisque generatim plus tribuere debet, quàm mi i, si cui placeat ejus hac de re particulari judicium intelligere, describo hic illud fideliter. Itaque *cit. Tom. 4. disp. 4. quæst. 2. n. 121. & 122.* sic disserit.

692 Ex quibus etiam colligi potest, quid facto opus sit, quando de aliqua persona præsertim adulta successu temporis manifestum fit, eam à parocho, vel obstetrice venefica, aut de veneficio suspecta fuisse baptizatam. Respondetur enim I. Non ideo talem personam continuò etiam sub conditione rebaptizandam, juxta ea, quæ ex communi universim tradunt Suarez *Tom. 3. disp. 31. sect. 6.* & Henriquez *Lib. 2. cap. 31.* sed priùs diligenter inquisitionem instituendam de punctis sequentibus. 1. An tales personæ de tali crimine fuerint in publico judicio damnatæ, vel convictæ, aut aliàs meritò suspectæ. 2. An Baptismus ille fuerit ab iis administratus, postquam hoc crimine essent infectæ. 3. An ex actis judicialibus, an aliis indiciis seu publicâ famâ constet, aut meritò præsumi possit, eas malè Baptismum administrâsse, vel an saltem ex aliquibus causis de hoc ipso jure dubitari possit. 4. An non potiùs communi sensu populi baptizati ab iisdem pro verè baptizatis habeantur; ipsæque fortè etiam in judicio interrogatæ suam hac in parte innocentiam probârint, videlicet nullum se in baptizando *essentialem* defectum admisisse. 5. An nihilominus ex parte ipsius personæ, de cujus Baptismo agitur, alia quædam particularia, & gravia adsint indicia de nullitate Baptismi.

693 Respondetur II. Quòd si factâ inquisitione non solùm *positivè* constet, in judicio deprehensum fuisse, nihil defectûs *essentialis* quoad Baptismi administrationem intervenisse, sed etiam in contrarium nihil uspiam sit auditum, vel animadversum, non videtur prudenter dubitari posse de Baptismi valore, nec proinde Baptismus iterandus erit. Quia tametsi striges utriusque sexûs subinde *invalidè* baptizant, id tamen cùm accidit, solet in judicio deprehendi, quando de talibus criminibus examinantur. Aliàs *moraliter* certum esse videtur, ejusmodi personas, si quando aliàs suum scelus confitentur in judicio, multóque magis, si de eodem scelere pœnitentes decesserint, nulla ejusmodi sacrilegia circa Baptismum commisisse, cùm nullus sit judex tam vecors in suo officio, qui non hac de re vel maximè sit sollicitus, & debitas pro more quæstiones instituat, nec ulla etiam causa esse possit, cur talis persona à judice interrogata, & alioqui jam suum crimen confessa peccatum illud sacrilegii supprimere velit. Ut proinde etiam hac in re meritò valere debeat illa Regula juris: Innocentem esse præsumendum, qui non probatur nocens.

Hactenus, atque ad praxin P. Tannerus, qui 694 sanè sicuti est in materiis *speculativis* clarus imprimis, ac solidus, valdéque circumspectus, ità etiam in *practicis* judiciosus, ac sapiens, ut putem, illum perbene meriturum de studiosis Theologiæ Moralis, & de omnibus curatoribus animarum, qui in unum volumen colligeret omnia, quæ de moribus pertractat in tribus posterioribus Tomis Theologiæ Scholasticæ, illique inscriberet hunc titulum: *Theologia Moralis Adami Tanneri extracta &c.* Quòd si quis Theologiæ Professor adderet aliquas appendices iis materiis, quas jejuniùs (nullam fere integre omisit, longe plurimas accuratissime, plurimas mediocriter, aliquas succinctiùs, ac optarem, disseruit) tractavit, haberet pro exemplis plures Jureconsultos, illos etiam Theologos, qui scripserunt in Summulam Cajetani, Toleti, Sa. Fuissem fortè ante complures Annos aliquid ejusmodi molitus, si venisset in mentem hæc cogitatio, quæ primùm me incessit, dum efformo hoc Alphabetum. Habui hunc virum Præfectum superiorum studiorum, dum abhinc Annos 52. navarem operam Philosophiæ, quem meritò venerabantur omnes propter excellentiam doctrinæ, morésque ad disciplinam, religiosámque gravitatem castigatissimos.

Sed ut ab hac digressiuncula revertamur in semitam.

Dico III. Illi seu adulti, seu infantes, quos 695 Valeria, & Walburga fassæ fuerunt, fuisse à se pravè baptizatos, erant absque omni dubitatione rebaptizandi. Licèt enim hæc illarum confessio tormentis præsertim expressa non pepererit certitudinem *moralem* de veritate, peperit tamen probabilitatem, quæ sufficit ad rebaptizationem sub conditione, quam tamen conditionem si non exprimeres verbis, non graviter peccares. Alii quoque, de quibus negârunt suam malitiam, erant sub conditione omnes regenerandi, quia in illis duabus miseris fœminis non apparuerunt circumstantiæ, quas exigo in præcedente conclusione.

Quamvis autem P. Laymannus *hic Cap. 5. n.* 696 *3.* notet, rebaptizationem posse (in eadem paritate argumentorum, conjecturarúmve) faciliùs, & sæpius omitti in adultis, quàm parvulis, eò quòd adulti possint se juvare per contritionem perfectam, atque ex eorum repetito Baptismo faciliùs exoriantur scandala, quàm ex parvulorum, in præsente tamen materia non uterer eâ distinctione. Censeo sanè, vel omnes, qui hæc legent, vel saltem plerosque esse ejus mentis, cujus sum, quòd videlicet essem seriò hodiéque petiturus, me salutaribus undis ablui, si mihi constaret, me fuisse baptizatum à venefica vulgaris generis.

Dico

697 Dico IV. Quando solùm est dubium, utrùm fuerit saga illa, quæ te baptizavit, esto, illud dubium sit rationabile, non puto tamen, alios Theologos permissuros, ut ex hoc præcisè capite, & abstrahendo à generali doctrina de Baptismo obstetricum, rebaptizeris, eò quòd in dubio forum externum præsumat immunitatem à tam immani scelere. Certè Tannerus se fortiter opponeret. Huic oppositioni non resisterem propter allatam rationem, & universale, ut puto, judicium Doctorum, atque Indoctorum, nisi forsan experientia doceret, te exoticis planè modis exagitari, similémque esse iis, de quibus mentionem *num. 453. 457. &c.* feci. Vide tamen Reiss *loc. cit.*

698 Dico V. Sepulturam quod attinet, tametsi jam sint in loco sacro, ipsôque templo tumulati, quos Valeria, vel Walburga cum fletu, cum gemitu confitentur, esse à se devotos erebo, non cœlo, haud tamen sunt idcirco exhumandi. Rationem attuli *Casu XVIII. num. 640.* quam fulcit hæc, quòd scilicet afflictio non sit addenda afflicto *Text. c. Ex Parte. De Cler. agrot.* sunt autem jam satis afflicti consanguinei talium, quòd tam diabolica nequitia fuerit exercita in suos, quæ afflictio capiet incrementa, si exhumentur cadavera suorum in fide Ecclesiæ verè, aut præsumptivè mortuorum. Sequenda tamen ubique consuetudo diœcesana, ut his scriptis respondi ad Casum recentissimum.

699 Hanc Baptismorum dubiorum materiam, atque alia, quæ superiùs de his tradidi, tradámque; non possum non illustrare singulari doctrinâ, quam exhibet hanc ipsam in rem Cardinalis de Lugo *Tom. 3. in 3. P. seu de Pœnit. Disp. 16 Sect. 15. n. 607.* ubi obligationem repetendi confessionem peccati, de quo ob dormitationem confessarii tui dubitas, an hic illud intellexerit, adeóque tenearis iterum confiteri, declarat ipse exemplo Baptismi dubii ita disserens *num. 608. & 609.* Exemplo rem declaro: Si ego ex revelatione scirem, esse unum „hominem Romæ, qui existimat, se baptiza„tum, & tamen non est verè baptizatus, non „ideo deberem, aut possem *licitè* baptizari sub „conditione, quia hîc & nunc non habeo suffi„ciens fundamentum ad dubitandum pruden„ter de meo Baptismo, alioquin deberemus o„mnes iterum baptizari, & ordinari, quia *mo„raliter* certum est, inter Christianos aliquem, „vel aliquos reperiri, qui ex defectu inten„tionis, vel materiæ, vel alia de causa verè ba„ptizati non sint, vel ordinati. Cæterùm in „tanta multitudine, id non generat dubium „*morale* respectu hujus hominis in particulari. „Sicut ex eo, quòd aliquis soleat repente mo„ri, non generatur dubium de morte hujus ho„dierna, qui nunc bene valet. Alioquin te„neretur sub peccato mortali statim confiteri, „ne exponeret dubio *morali* suam æternam salutem. Quando autem certum esset, unum» ex decem, vel viginti hominibus non esse» baptizatum, possent, & deberent omnes » & singuli baptizari sub conditione, quia» tunc de singulis possemus aliquo modo pru» denter dubitare, an essent baptizati. At si sci» res, eum parochum, à quo baptizatus eras » semel casu ebrium baptizâsse, non ideo pru» denter posses de tuo Baptismo dubitare, quia» in tanta multitudine non videtur sufficiens» motivum scire, quòd unus socius fuit bapti» zatus *invalidè*.»

Hactenus de Lugo ad nostrum propositum, 700 addente P. Dicastillo *de Pœnit. Tract 8. Disp. 8. Dub. 4. Num. 100.* si sis unus è centum, vel ducentis, inter quos constat *moraliter*, duos, vel tres non esse rite baptizatos, aut unus ex iis, quorum unum in primo, vel secundo casu aliquem baptizavit ebrius parochus, velísque creari sacerdos, incumbere tibi onus repetendi cum conditione Baptismi. Judicet æquus lector de veritate hujus, ac superioris doctrinæ, sufficit mihi retulisse illam.

Casus XI. Curiosus.

IN Lithuania silvis repertus est puer ab ursa educatus. Hanc cùm nuper nobilis quidam in venatione vulneratam insecutus est usque ad ejus spelaeum, prodierunt duo ursuli, & puer ille, manibus instar ursuli reptans, quem nobilis cum utroque ursulo apprehendit, & Vilnam deductos præsentavit Episcopo, hic verò Reginæ. Puer est septem circiter Annorum, albissimo, & integro corpore, facie tamen aliquantulum cicatricibus notatâ, & concisâ ex lusu, luctâque cum ursulis. Loquitur nihil, sed instar ursuli murmurat. Vescitur herbis, quas sibi ipse decerpit, optimis. Priùs crudâ carne vescebatur, quam nunc respuit. Putatur relictus in ea silva a parentibus, vel amissus, quem nunc Regina educari curat, ubi loqui didicerit, fortè aliqua pandet. 701

Hunc sanè curiosum Casum ex literis Varsavia datis die 10. Decembr. Anno 1665. ad 702 me transmisit hisce verbis Viennâ Austriæ Doctor quidam Academicus; & fuit utique disputatum, seu Vilnæ, seu Varsaviæ, essétne hic puer Ursinus salutari lavacro abluendus, quid autem fuerit conclusum, me latet, minimè dubitantem de necessitate adhibendi saltem, ubi pervenisset ad Annos discretionis, Baptismum *conditionatum*; siquidem valde prudenter dubitari potuit, utrùm aqua lustrica fuerit unquam, aut rite adhibita. Ut enim alia præteream, notum est, Lithuaniam fuisse sub Annum 1660. plenam omnis generis civium, militúmque hæreticorum, Moscovitarum, Tartarorum, Judæorum, Arianorum, vel contemnentium, vel parum omnino curantium Baptismum, hujúsve essentialia. An non meritò

tò potuit formidari, an non esset progenitus ex patre, matre impiis? Et verò hisce jam descriptis ab Amanuensi, accipio literas Varsaviâ scriptas 12. & 26. April. superioris Anni 1667. & 5. Januarii præsentis 1668, quibus ad meam requisitionem mihi rescribitur, puerum illum fuisse baptizatum sub conditione, induere mores humanos, quandoque tamen relabi ad ferinos, intelligere tum Gallicè, tum Polonicè, *quia si quid ei dicatur* (inquiunt postremæ literæ) *respondet per nutus, & accipit, aut deponit, quæ jubentur. Signat se signo Crucis, flectit junctis ante pectus manibus, & aliquid admurmurando videtur orare. Quod ex singulari (feri alioqui juvenis) compositione intelligitur. Ni fallor, nomen Nicolai impositum est in Baptismo conditionato. Neque aliud omnino. Nam dum has scribo, P. Stanislaus N. Ordinarius hic Principis Ecclesiæ Concionator redux immediatè ab alloquio prædicti pueri, qui Annos ætatis vix decem superat, ita me certioravit.*

XII. Casus Militaris.

703 D*Esidero Reverentiæ Vestræ judicium circa sequentem Casum. Sed rogo, non tantùm suam ipsius mentem explicet, sed etiam indicet, quid ex meliorum Doctorum sententia rectè fieri* 704 *possit, ac debeat. Sacerdos quidam ante septennium circiter suasit omittendum Baptismum in eo, qui natus à parentibus fidelibus, atque inter fideles (etiam belli tempore, ut apparet in exercitu) ad pubertatem usque vixerat, licet non sciret, esse se baptizatum, sed in tenera ætate, nempe circiter sexennis fuerat à parentibus abstractus, seu potiùs derelictus (non tamen propriè expositus) ut adeò etiam proprium nomen ignoret, & solùm vocetur nomine ab iis imposito, qui eum derelictum susceperunt. Itaque sacerdos ille jam dubitat, an rectè senserit, atque interrogat, ad quid omnino teneatur, præsertim cùm adolescens non facilè reperiendus videatur. Quanquam ille non ignoret de dubio sui Baptismi moto. Videtur tutus in conscientia, posséque in tali casu omitti Baptismum ob* cap. Veniens. De Presb. non Baptiz. Item ob ea, quæ habet Coninck de Baptismo quæst. 66. dub. 9. n. 94. *usque* ad 98. Tamburinus de Baptis. cap. 1. §. 6. & 7. *& Reverentia Vestra* de Baptis. Cas. XIII. *præsertim* n. 377. & 401. *&c Monachii. 4. Decembr. 1663.*

705 Repræsento verba emeriti Theologiæ Doctoris scripta post primam (est hæc quinta) evulgationem hujus Alphabeti. Cui Doctori respondi in hunc modum. Duo proponuntur hîc: primum, an ille adolescens fuerit rebaptizandus. Alterum, ad quid obligetur ille sacerdos. Ad *primum* respondeo, videri mihi rebaptizandum, propter ea, quæ *in cit. Alph.* adfero à *num. 360.* ad *368.* Moveor singulariter, quia supponitur in specie facti, juvenem esse natum in exercitu, proinde ignoratur, an parentibus Catholicis, cùm certum sit, exercitus Bavaricos, & Cæsarianos fuisse magnam partem acatholicos. Item, utrùm tempore imminentis prælii, an in itinere valde properato. Utrùm in oppido, pagóve, an in castris, ac campo aperto? Hæ circumstantiæ sunt fre- 706 quentissimæ, simul & incertissimæ in exercitibus, & consequenter efficiunt, ut meritò dubitetur, an sit collatus Baptismus, certè ut non habeatur illa certitudo *moralis*, de qua dissero *cit. num.* 368. Si fuit natus matre hæretica (& quis immeritò timeat?) probabile est, non permisisse tingi à Sacerdote Catholico. Item distulisse Baptismum in plures, ut solent, dies; quàm facilè igitur potuit omnino omitti? Quid si (ut sunt castra militaria plena spurci- 707 tiis) juvenis ille est illegitimus? An non negant hæretici, talibus prodesse Baptismum? Accedit, quòd, esto fuerit verè ablutus aquâ, ignoretur tamen, utrùm ab hæretico, utrùm à fœmina, & quidem in magna perturbatione &c. Hæc enim sunt non infrequentia in exercitu conflato è tot heterodoxis, & propè pluribus imperitissimis, audacissimis fœminis, quàm viris. Esto igitur, prudenter credamus, fuisse exteriùs lotum, meritò tamen dubitamus de validitate.

Unde si juvenis ille ad me veniret, suade- 708 rem omnino Baptismum *conditionatum*. Capitulum *Veniens* loquitur de illis, quos constat, natos esse parentibus Christianis, id est Catholicis, etenim tempore, quo Innocentius III. reddidit ad Episcopum Ravennatensem id rescriptum, quod recitatur in allegato Capitulo *Veniens*, Italia, Galliáque scatebat Arianis, Albigensibúsque, absit autem ut credamus, Pontificem voluisse haberi pro indubitanter baptizatis illos, quos Ariani, Albigenséque genuerant. Atqui non constat, juvenem illum esse progenitum à Catholicis parentibus.

Adde, quòd Innocentius loquatur de na- 709 tis, educatis, more communi, atque ordinario, leges enim spectant communiter, & ordinariè contingentia. *l. Nam ad ea ff. De legib.* non est autem ordinarium, aut communiter contingens, ut quis nascatur in exercitu, & quidem constante tam diversis sectis. Unde neque Coninck, neque Tamburini doctrina est extendenda ad hunc Casum. Nec reor, extare quenquam inter scriptores, qui adversetur huic meæ resolutioni.

Ad *alterum* dubium respondeo, confessa- 710 rium illum debere esse sine anxia cura. Quia consilii non fraudulenti nulla est obligatio *l. 47. ff. De reg. jur.* 2, & maximè, quia dimisit illum juvenem cum dubio de suo Baptismo, ergo cum conscientia, esse adhuc alios consulendos. Ergo propriè non tantùm non extrema, sed ne quidem in gravi necessitate spirituali. 3. Tamen, si posset facilè nancisci di- 711 ctum adolescentem, charitas Christiana imperaret commonitionem. Quandoquidem juvenis

venis ille versatur in vero periculo moriendi sine fructu illius Sacramenti; & licèt possit salvari per contritionem, est tamen hæc plurimis valde difficilis, quandoque etiam impossibilis, ut quando non occurrit motivum *formale* contritionis. Jungo huic casui *duodecimo* ob materiæ singularem cognationem hunc

XIII. Casum Obstetricis, & Confessarii.

712 A*pprobat etiam Reverentia Vestra sententiam illorum, qui docent, validam esse formulam illam baptizandi.* Ego te baptizo in nomine Dei Patris, in nomine Dei Filii, & in nomine Dei Spiritûs sancti, *quidquid contra illam nominis repetitionem moveant alii, cùm nullam inducat pluralitatem. Ideo etiam Diana super ea rogatus noluit rebaptizari, super quem illa formula pronuntiata fuit. Quia tamen in usu Sacramentorum, seu administratione illorum, tutior pars eligenda est, cujusmodi est communis ratio baptizandi, prætermissâ illâ iteratione nominis, quæritur, an Obstetrix utens illâ formulâ admonenda sit, ut abstineat, & consuetâ Ecclesia formâ utatur, qua admonitio sine gravi incommodo fieri non potest.*

713 *Inprimis enim habitat illa hinc in pago aliquot milliaribus dissito, & nescitur in quonam: duo enim sunt ejusdem nominis, ut adeò utriusque parochus per literas sit conveniendus. Deinde indicavit ea illam formulam in confessione sacramentali confessario, qui eam non correxit, postea tamen scrupulum habuit de neglectu correctionis. Quòd si jam illa per suum parochum moneatur, ut emendet, conscia, hoc ex confessione manare, malè erit cum confessario contenta, ut qui sigillũ non servârit, non distinguens, quid sub sigillum cadat, vel non cadat. Hactenus fuit illa in bona fide relicta, quòd saltem validè baptizârit, sed lubet etiam Reverentia Vestra judicium quærere, &c.*

714 Hucusque dedi exemplar literarum die 14. Febr. 1664. ad me exaratarum à viro gravi, cui tertio Martii respondi: dictum confessarium debuisse utique non dimittere illam obstetricem, nisi edoctam consuetam formulam, & inductam ad eam imposterum usurpandam, cùm nequeat sine mortali peccato usurpari altera propter indicatas, indicandásque rationes; jam verò non videri posse corrigi ab illo confessario, nisi ea redeat ad confessionem; si quippe corrigere velit extra confessionem, violaturum esse sigillum sacramentale; cùm enim exprimatur in specie facti, obstetricem aperuisse in sacramentali confessione illum suum errorem, hoc ipso supponitur aperuisse peccatum, ille quippe mos est verè peccami-
715 nosus, tum quia contra universalem morem Ecclesiæ, tum quia exponit Baptismum periculo nullitatis, juxta opinionem Comitoli, Bonacinæ, aliorum relatorum suprà *Cas. II.* *num. 98.* & consequenter imponit obligationem repetendi. Atqui omnia peccata in confessione sacramentali cadunt sub sigillum; nisi enim de contrario constet, præsumuntur esse dicta ex hypothesi sigilli, juxta ea, quæ tradam *in Alph. Confessar. Casu XXII. num. 788.*
Si tamen ille confessarius incideret extra con- 716
fessionem in eam mulierem, deberet applicare sibi doctrinas, quas de corrigendis defectibus admissis à confessario tradidi *in eodem Alph. Cas. VI. num. 296.* Ut ille confessarius pergat ad alterutrum, vel utrumque pagum, quæsiturus quænam sit obstetrix, non est aut licitum, aut necessarium. Non licitum, quia uteretur notitiâ confessionis cum magna molestia pœnitentis contra doctrinam, & Regulam *in dicto Alph.* traditam *Cas. XXIII. num. 811.* Non necessarium, quia illud silentium confessarii, seu omissio correctionis fuit probabilissimè inculpabilis. Ipse enim videtur habuisse in memoria doctrinam Laymanni suprà relati, ac tradentis, subsistere talem Baptismum, nec obligantis ad correctionem, seu emendationem, iterationémve illius. Cùm ergo ex una parte 717
sit probabilissimum, nulli infanti obesse praxin prædictæ obstetricis: ex altera parte inadvertentia naturalis excusaverit à formali peccato confessarium silentiarium, & Laymannus, ac Diana relati *num. 98.* satis clarè negent necessitatem rebaptizandi, & denique nequierit sine sub notabili incommodo, sine magna molestia obstetricis, sine suorum Superiorum (si fuit Religiosus) admiratione, suspicione, accedere duos illos pagos, fortè instructos non unâ, sed pluribus obstetricibus, est verò simile, quòd lex divina non obligârit illum ad eam pervestigationem. Vide dicenda 718
cit. *Alphab. Confessar. Cas. VI. num. 299. & seqq.* Porrò hic Casus de repetito nomine Deitatis, subministrat occasionem proponendi, resolvendi hunc

XIV. Casum Prædicanticum.

R*D. Joannes N. narravit mihi; se venisse in pagum Neuhausen Lutheranum, proxi- 719
mum suæ patriæ, ibi habere adhuc consanguineos, licèt Lutheranos, offendisse obstetricem Lutheranam, & per discursum eò devenisse, quomodo baptizaret? Illam respondisse, se affundendo aquam dicere;* Ego te baptizo in nomine Dei Patris, & Dei Filii, & Dei Spiritûs sancti. *Cùm præfatus Dominus vellet eam corrigere, ne tertiâ vice proferret nomen Dei, ne videretur velle indicare plures Deos. Respondit, se ita doctam à suo Prædicante, & sic baptizâsse, baptizare, & baptizaturam esse.*

Sic ad me spectabilis olim Dominus Deca- 720
nus Marilburgensis, utique judicans, illam obstetricem fuisse meritò correptam. Etsi enim non dubitem, quin valorem talis Baptismi sint tuituri illi omnes, quos *Cas. XI. num. 98.* retulimus contra P. Comitolum, ac Bonacinam,

& meritò quidem, quandoquidem unitas Eſſentiæ ſufficienter indicatur per voculam *nomine*. S. Thomas, atque Patres apud Patrem Suar. *loc. cit.* attamen Bonacina, Coronius ibidem relati, atque Filliucius negarent fortè valorem.
721 Ego non juberem rurſum tingi, qui eſſet ſic ablutus, quia nec authoritas, nec ratio permittit vocare in dubium. Nullus authorum, quos hactenus citavi, facit mentionem hujus formulæ, ergo videntur omnes approbare, cùm ſit valde obvia, plurimi enim cùm ſe ſignant ſanctâ cruce, præſertim in linguâ vulgari, conſueverunt dicere ter *Dei*, ita ut, ex uſu communi loquendi, & intelligendi, qui etiam in formulis ſacramentalibus maximè attendendus eſt, ut vidimus *Caſ* 11. *num.* 87. 95. & 96. etiam triplex repetitio voculæ *Dei* deſignet eſſentiæ unitatem, attamen abſtinendum eſt eâ formulâ, utendúmque communi.

Caſus XV.

722 *Allatus eſt ad me his diebus triplex Caſus, ſcripto aliunde tranſmiſſus ex loco remotiore, ad quos poſtquam reſpondi, quod mihi videbatur, quia nihilominus adverti, pergratum fore Domino parocho, ſi ad Reverentiam Veſtram, cujus Alphabeta legit, verſâ que diligenter, & inde ipſi perpes ſcrupulus fuit injectus, communicarem, quod quantocyus facturum recepi, eſt autem iſte primus. Fuerunt ante plures Annos in*
723 *periculo baptizati aliquot infantes ab Obſtetrice aliena parochia, ſed in loco ſubjecto juriſdictioni hujus parochi, à quo fui conſultus, illa deinde domeſticis ejuſdem (nam ipſe forte domo aberat) retulit factum, juſſitque ſine metu illos eſſe, omnia rite fuiſſe adminiſtrata, quæ id temporis neceſſaria fuiſſent; ita ipſe ſuperſedit tunc aliud, niſi ceremonias ſolennes adhibere, quamvis in ea parochiâ, atque Diœceſi uſus obtineat, omnes omnino à mulieribus baptizatos denuo rebaptizare, idque faciat parochus alter, de cujus juriſdictione eſt illa Obſtetrix. Nunc interlapſi Anni complures, ipſique infantes ad eam ætatem pervenerunt; ut pridem peccare potuerint, aliorum proinde Sacramentorum uſum poſſint fortè neceſ-*
724 *ſarium habere. Quærit igitur prædictus Dominus, an, cùm Reverentia Veſtra* n. 171. 173. & 177. *Alphabeti de* Baptiſmo *doceat, ſaltem approbetve, reiterandum eſſe Baptiſmum à muliere non peritiſſima collatum, numero autem* 175. *id improbet, quando non eſt prudens dubium (quale circa illam habet) debeat nunc adultiores hos infantes denuo ad Baptiſmum revocare, & ſi hoc faciendum, quâ ratione, ne vel defunctæ mulieris fama ſugilletur, vel aliter, ſi res publica fieret, homines ſcandalizentur, an fortè domi per modum catechiſmi diſponere eos oporteat ad voluntatem generalem obſervandi omnia Dei præcepta, aut neceſſe ſit ad explicitam illam, ut contenti ſint Baptiſmum recipere, ſi minùs validè eſſent baptizati, & quaſi inadvertenter aſpergendi aquâ benedictâ. An quando ad confeſſionem acceſſerint, ita diſponere ſuffecerit, & in loco aſpergere, ac deinde etiam abſolvere, an verò omnino ſuperſedere reiteratione Baptiſmi, quod ego quidem ad dicta n.* 176 *ſuaſeram.*

Eſt hæc prima pars Epiſtolæ ad me 2 Sept. 725
Anno 1665. datæ à quodam perſpicaci Theologiæ Moralis Profeſſore, qui urgebat reſponſum, idque feſtinatum. Reſpondi mox, & breviter, utpote valde tunc impeditus aliis negotiis. Repeto hîc mea verba. Quandoquidem 726
mos rebaptizandi omnes baptizatos à mulieribus vigens in utraque illa parochia, totâque Diœceſi nititur experientiâ multorum Baptiſmorum, priùs vitioſè adminiſtratorum ab Obſtetricibus, illius autem Obſtetricis aſſertio de omnibus ritè à ſe peractis non tollit rationabile dubium, ortum ex prædicta experientia, ideo non ageret malè *per ſe loquendo* parochus, ſi uteretur anabaptiſmo. Quia tamen videtur id fieri non poſſe ſine ſcandalo, offenſione, obmurmuratione multorum, idcirco arbitror, eſſe interrogandum (niſi ſit peculiare periculum in mora) os Domini, adeóque conſulendum Dominum Ordinarium, cui abſit, ut quidquam præſcribam. Si tamen cenſuerit, rurſum tingendos, tingantur ſub conditione priùs moniti de judicio D. Ordinarii, ac proinde ſe diſponant ad dolorem de peccatis, & voluntatem hypotheticam.

Ita ego tunc, addo autem nunc, quandoqui- 727
dem ex una parte permulti Theologi inficiantur, eſſe fas rebaptizare baptizatos ab obſtetricibus, niſi ob peculiarem rationem dubitetur de hoc, aut illo particulari Baptiſmo rite adminiſtrato, ex altera autem parte difficile mihi accidit, damnare antiquum uſum unius integræ Diœceſis, ſolitæ rebaptizare omnes baptizatos à talibus, niſi certo quodam argumento probetur, fuiſſe hîc, & nunc omnia rectè facta. Ut e. g. quando duæ matronæ, perquàm gnaræ neceſſariorum interfuerunt tali Baptiſmo, attendentes curioſè ad omnia, & concorditer teſtantur, ſcire ſe, & hanc materiam, formámque eſſe neceſſariam, & utramque certò adhibitam ab obſtetrice muliere integerrimæ famæ; idcirco exiſtimo, *practicam*, prudentémque reſolutionem propoſiti Caſûs pependiſſe à circumſtantiis *extrinſecorum* incommodorum, oriturorum, aut non oriturorum ex rebaptizatione hujus, aut illius; itémque ex conſtanti fama de valde ſingulari, aut non ſingulari, ſed tantùm communi, aut fortè nec communi peritia, probitatéque illius obſtetricis. Ego abſolutè magis propendiſſem in repetitionem, cum cautelis ſuprà indicatis Baptiſmi, ſicuti, & poſtmodum intellexi ex illo Patre Theologo factum eſſe, non quidem præmonito Ordinario, ad quem deferre hanc cauſam accidebat grave parocho, ſed ex conſilio ejuſdem Patris, nitentis uſu tam conſtante illius Diœceſis.

Caſus

Casus XVI.

728 *Aliter Casus: An rebaptizare oporteat eos, qui in mortis periculo ab alia Obstetrice baptizati, quæ deprehensa est, cùm examinaretur, pluries variâsse circa exercitam à se operationem baptismalem, ita ut parocho metum incusserit, soleátque diligenter nunc in omnibus iterare hoc mysterium, quos illa pro occasione baptizat. Interim aliquot sunt ante Annos circiter 5. aut 6. ab ea baptizati, quos ad sacrū fontem non revocavit parochus, quærit nunc, quid facto sit opus? An in iis parvulis oporteat expressum consensum exposcere, an verò præsumptio valeat, eos non esse contrarios voluntati parochi, & velle omnia salutis media necessaria adhibere, adeóque sic liberaliter possint domi sine ulterioribus solemnitatibus aquâ benedictâ, aut baptismali aspergi?*

729 Est hic *alter* Casus, quem continent literæ, de quibus suprà, ad quem ego ita: Si variatio illa fuit frequenter circa *substantialia*, repetendus est Baptismus, sed priùs informandus Ordinarius propter rationem allatam ad Casum præcedentem. Si semper certò solùm circa *accidentalia*, non est ex hoc capite in his, aut aliis repetendus Baptismus. At cum consensu Ordinarii iterabitur, si mos in Diœcesi vigeat, ut iterum baptizentur omnes tincti ab obstetricibus. Quòd si in hoc, & priore Casu mos rebaptizationis esset notorius non solùm circa infantulos, sed etiam circa illos, qui ante 5. & 6. Annos essent abluti ab obstetricibus, tunc non esset necessarium, ut interrogaretur Episcopus, sicut nec consensus illorum parvulorum exquirendus, cùm supponatur, esse solùm sexennes, adeóque carere discretione judicii necessariâ ad consensum humanum, potiùs essent interrogandi ii, quibus ipsi subsunt; sed neque est id opus, quia parochus acquisivit jus in parvulos tunc, cùm fuere exhibiti in prima infantia.

Casus XVII.

730 *Denique de Casu à Marchantio allato, & citato a R. V. n. 178. quòd omiserit partem aliquam consuetæ formulæ, nempe:* Ego te baptizo, *an censeat R. V. istum, quandoquidem actu ipso præstitit, quod debebat verbis significare (præsertim cùm Dominus plus non jusserit exprimi verbis, quàm confessionem Sacrosanctæ Trinitatis, & actionem adhibere baptizantes eos in nomine Patris, &c.) an censeat, inquam, istum validè baptizâsse. De his requirit admodum solicitè opinionem Reverentia Vestra, &c.*

731 Ad hunc *tertium* Casum præfati Domini parochi respondi, absque dubio fuisse, esséque irritos Baptismos ita collatos; constat enim ex S. Thoma *3. p. q. 66. a. 5.* & omnibus Theologis, ipsarúmque fidei controversiarum scriptoribus, esse traditionem Apostolicam, quòd Salvator præceperit exprimi verbis personam, actionémque baptizantis, hánceque expressionem voluerit esse de essentia. Legatur Laymannus, & alii obvii explanatores Sacramentorum. Equidem Alexander III. *Cap. 1. De Bapt.* ita disertè ex cathedra rescripsit: *Si quis puerum ter aquis merserit in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs S.* & *non dixerit:* Ego te baptizo, *non est puer baptizatus.*

XVIII. XIX. XX. & XXI. Casus.

Hunc numerum efficiunt illi quatuor, quorum notitiam nactus sum post *primam* editionem hujus Alphabeti, sed ante impressionem Alphabeti Ordinantium, ubi illos *Casu sexto num. 173. & seqq.* expressi idcirco, quòd Sacer Ordo sæpe reddatur dubius ob dubium Baptismum. *Primus* illorum Casuum, & *Secundus* recentissimi sunt mulierum, quarum una saliva; altera lacte baptizârat infantem. *Tertius* religiosi jam canescentis, qui sub idem tempus cognoverat, se fuisse baptizatum in pago, in quo Capellanus tunc commorans in eo pago, tinxerat aquâ baptismali trecentos infantes in nomine stygii prædonis. *Quartus* Sacerdotis Religiosi, quem obstetrix involvit panno in aquam intincto, involutúmque extraxit ex utero matris, interim pronuntians legitimam formam, sed nullam aliam adhibens materiam *proximam*. De his vide illic scripta. 732

Casus XXII.

Venantius Capellanus oppidi N. primo Anno sacerdotii subitò ad puerperam vocatus Anno 1637. baptizavit in magna trepidatione primum infantem graviter periclitantem, baptizavit autem intinctis in vitrum aquâ plenum digitis usque ad medietatem, efformando crucem supra puerum, & dicendo: Ego te baptizo, *&c. Nec tunc occurrit dubium de veritate Baptismi. At duobus Añis pòst cœpit ambigere, an aquâ verè tetigisset infantem? Nam (ut mihi reflexè quærenti respondit) non excusserat aquam in ipsum, sed præcisè fecerat manu dextrâ in aëre magnam crucem super caput pueri, nec viderat, puerum esse ullo modo madefactum. Eodem Anno proposuit suo parocho Doctori Theologiæ suam anxietatem. Respondit hic:* Esto sine cura, etenim Ecclesia supplet in hujusmodi eventis defectum aquæ *Quia verò puer ille excrevit interea in virum, convenit me ille D. Venantius 17. Sept. Anno 1665. excitatus tot Casibus, quot de baptizandis in hoc Tractatu profero: lectâ quoque refutatione illorum, qui, ut refero n. 207. improbabiliter tenuêre, defectum Baptismi suppleri à benignitate divinâ. Quid dixerim, aut fecerim, accipe.* 733

In primis igitur percontatus sum: An probè meminisset, se non excussisse aquam: nec deditâ operâ ita fortiter movisse, seu agitâsse manum, ut decideret aqua? Respondit, se planè 734

neutrum fecisse. Instiri: Utrùm crucem supra puerum efformâsset solis digitis, quos intinxerat in aquam, an verò manu totâ exporrectâ? Subdit, se prorsus non meminisse. Tum ut à verbis ad facta fieret progressus, & caperetur experimentum hujus lotionis, mandavi, ut suam manum, qua planè est virili præditus, exporrigeret, eâ exporrectâ, intinxi ego meam indicem, medium digitum, & ni fallor, annularem in vasculum aquâ lustrali plenum, pendénsque ad januam mei musæi, atque iis effinxi crucem supra manum Venantii, sed nec
735 guttula delapsa fuit in manum. Tunc ego: En mi Domine, manus tua est latior capite infantis recèns nati, feci crucem solis digitis madentibus; & tamen nec guttula tetigit manum tuam. Quid si tu non solis digitis immissis in vitrum, sed totâ manu fuisti usus, dum signabas puerum? certè aqua non defluxit tunc in puerum. Atqui ex una parte prorsus ignoras, utrùm usurpâris solos illos digitos duos, seu tres, auriculari incurvato; inque volam retracto, an verò extensis omnibus digitis; ex altera autem parte est naturalius, consuetiúsque, ut quando crucem effingimus supra, aut versùs rem quampiam e. g. calicem, aut hostiam in Sacro, exporrigamus totam manum, omnésque digitos, non solùm duos, trésve, ergo est vero similius, te etiam id fecisse, ergo verisimillimum, nihil planè aquæ, vel non nisi unam, alterámve guttam (tantillum non sufficere tradunt, quos nominavi suprà *num. 45.*) pervenisse ad corpusculum infantuli; igitur cogitandum de modo, aut ratione rebaptizandi Carpophorum, jam Annos natum 28. junctúmque Matrimonio; ipséque libenter promovebo, quoad potero, supplectionem. Acquievit consilio Venantius, sed priusquam moveretur Charpophoro scrupulus, re diligentiùs exploratâ, compertum fuit, eundem illum fuisse jam (ignaro, vel oblito D. Venantio) rursum admotum sacro lavacro. Mi Lector, te, occasione hujus, & aliorum eventuum moneo, ut huc applices doctrinam, quam circa inspectionem conjugum prætendentium impotentiam consortis, providè ex libet Glossa *in Cap. Litera. De frig. & malef. Omnis*, inquit, *cautela, quæ adhiberi potest in talibus, est adhibenda propter periculum animæ.*

Casus XXIII.

736 U*Rsula puella 16. Annorum baptizat puellulam in vera, & subitanea necessitate. Sex Annis pòst audit parochum è pulpito explicantem formam baptismalem, atque ex illa concipit vehemens dubium, utrùm dixerit*: baptizo te, *optimè memor, se reliqua, & quidem ter effatam fuisse: An est ad Baptismum revocanda illa jam sexennis puella, & repetendæ cæremoniæ, quas presbyter adhibuit post illum privatum Baptismum?*

Die 15. Junii Anno 1665, Ursulæ Pastor vir præsignis, lecto hoc Alphabeto, proposuit hanc utramque mihi quæstionem. & facti narrationem, facilè videns primò, iterandum esse sub conditione lavacrum Christianum: tum quia fassa fuit puella, se ad singulas Sacræ Triados personas dixisse: *In nomine*; auctores autem relati *num. 68.* pronuntiant irritum talem Baptismum: tum quia tam firma memoria posteriorum, nulla prorsus primorum verborum est quoddam argumentum, etsi utique non convincens, omissa fuisse priora. Cui argumento accedit non parvum robur ex eo, quòd puella fuerit in tam infirma ætate, nunquam functa hoc officio, & sine dubio verecundo, turbatóque animo, quòd deberet inopinatò facere id, de quo faciendo nunquam cogitârat, cujus exercitio fortè non nisi semel, iterúmve interfuerat. Sanè hæ circumstantiæ efficiunt, ut nullo modo sit *moraliter* certum, fuisse pronuntiata illa duo priora verba substantialia, sed propriè dubium. Ergo hîc locum habet Regula *num. 616.* tradita de necessitate rebaptizationis. Vidit secundò idem venerandus D. Parochus, cæremonias jam antè adhibitas, nequaquam fuisse rursum usurpandas, ut liquet ex Auctoribus, quos retuli *Casu XIII. n. 407.* 737

Casus XXIV.

E*St obstetricis baptizantis, & subdentis*: Nolo, ut hic Baptismus valeat, si Dominus parochus adveniat, priusquam animam egerit hic infans. *Evolutionem hujus Casûs tradidi Tract. praeced. Sect. 3. num. 41.* 738

Claudo hanc farraginem, & universam materiam de primo Christianorum Sacramento, facto hominis mihi olim noti, qui cùm navaret operam Rhetoricæ, atque feriâ sextâ, qua solent ex Regula nostri Præceptores explicare doctrinam catecheticam, intellexisset summam necessitatem tum suscipiendi, tum, si *invalidè* susceptus sit, emendandi Baptismi, aspersit se liberaliter undâ lustrali, dicens: *Si fortè non sum rectè baptizatus, baptizo jam me in nomine Patris, & Filii &c.* Ignorabat nimirum id temporis doctrinam Decretalis Innocentii III. exhibitæ à nobis *Cas. IV. num. 129.* 739

CON-

CONFIRMATIONIS MATERIA, FORMA, MINISTER, SUBIECTUM.

CASUS XXI.

Memorandus, Rememorandus.

SUMMARIUM.

740 *XAntippa matrona Maurilio Episcopo Andegavensi in B. Petri Basilica sanctam solennitatem celebranti, advenit cum moriente puero, postulans, ut filio suo manuum suarum impositione Spiritum sanctum daret, antequam obiret. Sed remorante in sancta corporis, & sanguinis Christi consecratione paulùlum præsule, puer obiit. Expleto autem sanctæ solennitatis mysterio, & obitu pueri, qui absque chrismatis dono excesserat, percognito, totum id suæ desitudini deputavit, lachrimus multo tempore irremediabilibus suam culpam lugens inobedientiæ. Cui cùm nec ista sufficerent, diu, multúmque quid ageret, animo colluctante, tandem reperit, quòd inter concives tanta negligentia piaculum plenè expiari nequiret, nisi singularis elapsus, cives patriámque relinqueret.*

741 Casum hunc voco non *Memorandum* duntaxat, sed *Rememorandum*, repetendúmque sæpissime memoriâ DD. Episcoporum, atque parochorum. Quantis enim suppliciis in se animadvertisset hic Sanctus, si puer ille ne quidem baptizatus fuisset? Quantis, si tractationem profani negotii prætulisset huic actui spirituali?

Fortunatus, Monachus scriptor antiquus & gravis, mandans monumentis hanc historiam apud Laurentium Surium *Tom. 5. ad diem* 13. *Sept.* meretur omnem fidem, etiam dum subdit, Sanctum præsulem è patria clam excedentem projecisse in mare claves sacrarii Andegavensis exclamantem: *Nisi has iterum claves videre meruero, patriam, urbémque nunquam repetam, quam fugio.* Septem ipsos Annos egisse hortulanum viri Principis, eis exactis repertum à suis, paulò pòst in pisce exenterato inventas claves, atq; Andegavum rediisse, puerũ illum ad vitam revocâsse, quem idcirco *Renatum* nominârit.

Quæres I. *Quid sit Confirmatio, quæ materia, quæ forma?*

Resp. I. Confirmatio *est Sacramentum, quod baptizatis confertur cum impositione manuum Episcopi, & sacri chrismatis inunctione.* Sic describit Venerabilis Pater Petrus Canisius in suo Catechismo majore, uberiùs Laymannus *Libr. 5. tract. 3. cap. 1.* his verbis: *Confirmatio est novæ legis Sacramentum, quo baptizatus ex Christi institutione spiritualis gratiæ augmentum ac robur accipit per chrismatis in fronte unctionem sub certa verborum forma ab Episcopo datam.* Porrò hoc Sacramentum fuisse institutum in ultima cœna, fert communior opinio Doctorum. 742

II. Materia *remota* hujus Sacramenti est Chrisma, id est, *Unguentum confectum ex oleo, & balsamo, atque ab Episcopo benedictum.* Ita definit Concilium Florentinum *in Decreto Eugenii.* Patrum testimonia suggerit Canisius, atque alii. Et ita quidem, ut balsami admixtio sit non solùm *de præcepto*, sed etiam *de essentia* Pax Jordanus *Elucubr. Tom. 1. Libr. 3. tit. 2. n. 33.* cum communiore contra multos relatos à Tannero *hic quæst. 4. dub. 1* Bonacina *hic punct. 3.* Laym. *loc. cit. c. 1.* Pa ao *hic p. 2.* hanc enim essentialem necessitatem satis indicat Concilium Florentinum. Hinc resolves hunc 743

Casum.

XIstus Episcopus deficiente chrismate adhibuit pro confirmandis solum oleum infirmorum. Quid de illo sentiendum? 744

Resp. Hi erunt rursum confirmandi. Quintanad. *singul. Tr. 3 sing. 3.* referens hunc Casum; quia omnis dubius de legitima Confirmatione debet rursum confirmari. Infrà *num.* 763. At verò Episcopus ille peccavit *per se loquendo* mortaliter, adhibendo scilicet materiam summè dubiam. Si tamen id fecisset circa constitutos in articulo mortis, excusârem; quia talis necessitas reddit inculpabilem praxin contrariæ opinionis probabilis. Si autem potuit Confirmatio differri in aliud tempus, puto, quòd nec Quintanadven. nec contrariæ opinionis auctores Cajetanus, Sotus, Valentia, Navarrus, Covarruvias apud Tannerum *loc. cit. n.* 16. essent propter solum difficultatem dimittendi illos, qui jam sunt in templo præsentes, & aliquot horis jam expectârunt, permissuri usum solius olei infirmorum.

III. Sufficit tamen, qualiscunque regionis balsamum sit. Jordan. *n.* 31. & dummodo sit in ea quantitate, ut suo odore sufficienter se prodat; quamvis in singulis partibus olei non sit aliquid balsami *formalis*. Idem *num.* 22. post Bonacin. & Coninck *in 3. p. q. 72 a. 11. num. 6.* Adeò ut probabile sit, valere illud chrisma Græcorum, in quo ultra oleum, & balsamum continentur triginta tres aliæ species, quæ simul in vino, & oleo consecrantur, & quidem in magna quantitate, ex quibus ita coctis fit massa non liquida, sed tamen mollis, qua frontes Confirmandorum unguntur. Sic testatur, & consultus respondit Cardin. de Lugo *Resp.* 745

moral. lib. 1. dub. 8. meritò addens, corrigendum illum morem Græcorum, si introductus est primùm post Concil. Florentin. Americanum Chrisma tametsi nigrum meritò admittit Dom. Reding. *Tom. 5. Theolog. Scholast. q. 10. art. 2. controvers.* 1. Debere autem illud chrisma esse ejus Anni, quo quis illud adhibet, constat ex *Cap. Si quis de alio, De consecr. dist.* 4. Ita ut Jordanus *loc. cit. num.* 39. damnet peccati mortalis utentem veteri. Sicut autem potest Papa impertiri simplici sacerdoti potestatem confirmandi, Infrà *num.* 709. ita & consecrandi chrisma. Cajetan. 3. *p. q.* 72 *art.* 4. Suar. *hic disp.* 33. *sect.* 2. Barbos. *De offic. & potest. Episc. alleg.* 31. *num.* 14. contra Jordanum *loc. cit. num.* 7.

746 IV. Materia *proxima* est unctio per modum Crucis tacta in fronte, cum impositione manuum, ut patet ex definitione, & etiam ex formula; ita ut si unum horum desit, non subsistat Sacramentum. Suarez *Disp.* 23. *sect.* 3.

Quanquam per manûs impositionem non intelligitur alius tactus, quàm qui fit ungendo; ut docet praxis Ecclesiastica.

747 V. Tactus ille debet esse *immediatus*, non autem *mediante instrumento*. Suarez *ibid.* Jordan. *loc. cit. num* 31. non improbabiliter contrarium defendente Tannero *cit. q.* 4. *num.* 19. & Antonio Quintanad. *sing. Tr.* 2. *sing.* 3. cum Leandro, Hurtado, & Heredia, suadentéque ita fieri tempore pestis. Fieri quidem debet pollice dextro, valeret tamen, si sinistro, aut totâ manu. Jordan. *loc. cit. num.* 40. Non autem per prædictam impositionem manûs intelligitur alapa, quam Episcopus infligit, quandoquidem ejus omissio non continet culpam nisi venialem. Jordan *loc. cit. num.* 43. post Bonac. *cit. d.* 3 *punct.* 4. Barbosa *de offic & potest. Episc. alleg* 30. *n.* 16.

748 VI. Forma est hæc: *Signo te signo crucis, & confirmo chrismate salutis in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti.* Omnia hæc verba (exceptâ particulâ *Et, &* fortè *In*) esse de essentia, tradunt ex Flor. Concil. cit. DD. atque alii passim, ut proinde invocatio Trinitatis, sit æquè necessaria in hoc Sacramento, atque est in Baptismo. Vide tamen omnino Dominum Reding *loc. cit. controvers.* 3. ostendentem, illam formam non fuisse *taxativè* determinatam à Concilio, seu cum reprobatione aliarum, quandoquidem olim valuerunt aliquæ aliæ *essentialiter inadequatè* diversæ.

Quæres II. *Quis sit Minister hujus Sacramenti?*

749 Resp. Minister hujus Sacramenti Ordinarius est Episcopus, ut fatentur omnes, patétque tum ex traditione universali Ecclesiæ, tum ex pluribus Canonibus. Non debet tamen dubitari, quin Papa possit alicui simplici sacerdoti impertiri potestatem illud administrandi, quandoquidem certum est, quòd Leo X. eam contulerit FF. Minoribus in terris infidelium; quod etiam fecit Adrianus VI. ut videre est apud Lugonem *loc. cit. dub.* 6. Suarez *Disp.* 36. *sect.* 2. Quintanadyen. *Sing.* 5. & alios; qui rectè observant, non hinc sequi, quòd simplex sacerdos possit *validè*, esto non *licitè* id facere propriâ auctoritate; etenim usus antiquissimus docet, Christum Dominum ita conjunxisse hanc potestatem *in actu primo* cum charactere sacerdotali, ut non dederit vim exeundi *in actum secundum* sine commissione sui Vicarii.

Tametsi verò nonnullis Abbatibus fuerit 750 concessa potestas exercendi omnia Pontificalia, exceptis duntaxat collatione Ordinum & consecratione altarium, & Ecclesiæ, declaravit tamen Gregor. XIII. apud Cardinal. de Lugo *loc. cit. dub* 7. eo privilegio non comprehendi facultatem Confirmandi; nam hæc facultas non intelligebatur in clausula: *Omnia*, quandoquidem in generali concessione non veniunt ea, quæ singulari notâ digna sunt. Nec innuebatur *indirectè* per illam exceptionem, quia exceptio firmat regulam quidem, non tamen ampliat illam contra ejus naturam. Tiraquel. *De Retract. linguag gloss.* 14. *n.* 93.

Validè autem confirmat Episcopus, etsi non 751 sit ipse confirmatus: non enim à charactere Confirmationis, sed Episcopalis Ordinis proficiscitur hæc potestas, ut proinde debeat ipse Episcopus esse consecratus, nec sufficiat, esse præditum jurisdictione Episcopali.

Tenetur autem Episcopus sedulò administrare hoc Sacramentum; ita ut graviter peccet, si multo tempore negligenter omittat confirmare. Barbosa *de offic. & potest. Episc. alleg.* 30. *n.* 9. Adeóque mortaliter. Palaus *cit. Tr.* 20 *p.* 3. quia scilicet magno fructu spirituali privat oves sibi commissas. Unde tenetur chrismatis tantùm conferendi gratiâ ad loca suæ diœcesis accedere, & tunc laici, vel rectores Ecclesiarum non tenentur ad illius expensas. Barbosa *num.* 10. Excipe: nisi longæva consuetudo fecerit jus exigendi. Sic ego aliis tacentibus. Sed cùm hæc res sit juris *humani*, videtur planè rationabilis, longáque consuetudo posse locum habere in contrarium, ac nominatim, quando redditus Episcopales sunt parvi, & subditi negant Episcopo, quæ de jure communi tenerentur præstare. 752

De dilatione autem Pax Jordanus Episcopus 753 Traguriensis in Dalmatia *Tom.* 1. *Elucubr. lib.* 3. *tit.* 2. *n.* 14. sic scribit: Non definiunt DD tempus ipsum moræ peccaminosæ ad hunc effectum, sed arbitrarium esse dicunt pro amplitudine diœcesis, populorum numerositate, curarum multitudine, aliisque circumstantiis definiendum, inclinando semper ad frequentiam magis, quàm ad tarditatem. *Generaliter tamen loquendo* non putarem, esse damnabilem usum nostrarum partium, & multorum Episcoporum alternis Annis ministrandi, quia non videtur dilatio culpabilis, & negligentia peccaminosa. Neque tamen propterea intelligo, præcisè damnare longiorem moram trium, vel plurium annorum intercedente rationabi-

„nabili causâ. Ita hic præsignis Episcopus, meritò non damnans absolutè dilationem illam, utpotè sæpe vacantem culpâ omni.

At sine omni dubio incuteret idem Episcopus metum noxæ lethalis, si differret ad octo, vel decem Annos ministrationem ejusmodi Sacramenti, nisi moralis impossibilitas patrocinaretur. Utinam, Ecclesiarum Antistites forent crebriùs memores exempli editi à S. Maurilio ac, repræsentati à nobis suprà *n.740* haud multi illorum contremiscerent in die universalis discussionis, instituendæ sine acceptione personarum.

754 Porrò hoc Sacramentum esse conferendum cum stola, mitra, baculo pastorali, respondit Sacra Congregatio apud Barbos. *n.* 12 & Jordan. Cùm essem in comitatu Reverendissimi, & Illustrissimi Domini Jodoci Episcopi Lausanensis, S.R.I. Principis visitantis totam, quà Catholica est, diœcesin, Confirmationis causâ, vidi non semel illum, se se rursum omnibus vestibus Sacris, & quidem bis, ter vè intra horæ dimidium induentem propter unum, alterúmve rusticellum, qui allatus erat jam peracto solenni actu, finitísque precibus. Alia spectantia ad Episcopum dicam *Casu sequenti.*

755 Quæres III. *Quod sit subjectum hujus Sacramenti?*

Resp. Omnis, & solus homo baptizatus & nondum confirmatus, ut declarabo *Casu sequenti.* Sit igitur.

CONFIRMATIONIS ACCIDENTIA.

CASVS. XXII.

Hispanicus.

SVMMARIVM.

Casus Episcopi confirmantis duos capite damnatos. 756.
Cur Germani Episcopi non soleant hoc Sacramento munire damnatos capitis? 760.
Accidentia Confirmationis generatim. 761.
Qualis requiratur dispositio? 762.
Quid, si quis dubitet, sitne confirmatus? 763.
Intentio in suscipiente quæ sufficiat? 764.
Quæ ætas? 765.
Non est necessariò præmittenda confessio. 767.
Non extat lex obligans ad hoc Sacramentum. 771.
Leodii non confirmatus nequit inire Matrimonium. 772.
An ad ordines sacros promovendus? 773.
An sit mortale conferre extra Ecclesiam? 774.
Episcopus confirmans in aliena Diœcesi punitur. 777.
Quavis horâ licitè administratur. 778.
Non est necessaria fascia. 779.
Confirmati sine patrinis. 780.
Patrinus Confirmationis debet tangere. 781.
Constantiæ confirmantur persæpe sine patrino. 782.
Obligatio patrini. Ibid.
Monachus nequit esse patrinus sæcularis. 783.
Nisi in Casu necessitatis. 784.
Non permittitur hic nisi unus, & una. 785.
Reprehenditur, qui plurium est in uno die patrinus. 785.
An patrinus hujus Sacramenti debeat esse diversus à patrino Baptismi? 787.
Quis designet hos patrinos? 788.
Possitne confirmans esse hic patrinus? 789.

ILlustris admodum, Reverendissimúsque Episcopus quidam me præsente, duobus suspendendis confessis, & communicatis Sacramentum Confirmationis Vigiliâ Apostolorum Philippi & Jacobi Anno 1589. *contulit.* 756

Voco hunc Casum Hispanicum, quia in Hispania contigit, non ille solus, sed plures alii similes; uti colligo ex nostro P. Antonio Quintanadvena s, qui, cùm *sing. Tr.* 2. *sing.* 2. *nu.* 2. retulisset hanc narratiunculam ex Vivaldo scriptore Hispano *in Candelabr De Extrem. Unct. n.* 41. subdit similem his verbis. 757

In Regio hujus urbis Hispalensis carcere Centuriensis Episcopus D.D. Ludovicus Camargo, me vocante (an potiùs vocato?) duobus aliis suspendendis pridie antè supplicium Anno 1641. & 1642. *Confirmationem ministravit.* 758

Evenit satis frequenter in nostra Germania, ut educati in erroribus Lutheri, vel Calvini patrato uno, vel pluribus criminibus in ditione aliqua Catholica rapiantur in vincula; aliquot autem diebus, priusquam educantur in ferale theatrum, suavissimâ Dei providentiâ adspirante, industriâ, zelóque sacerdotum quà sæcularium, quà regularium, agnoscant suos errores, detestentur illos, homologesi expient, viatico muniantur ad supremam luctam; nunquam tamen auditione percepi, quemquam illorum vel in carcere, vel loco ei vicino signatum sacro chrismate; éstque mihi verisimile, multis confessariis ne quidem venisse in mentem, facere ullam uspiam mentionem hujus Sacramenti. 759

Causam unicam non observati in his partibus moris illius Hispanici reor, hanc esse, quòd Episcopatus Allemanniæ sint amplissimi; ac proinde longè plurima loca distent itinere bidui, aut tridui à sede Episcopali, proinde aut omnino nequeant, aut non sine gravi difficultate tempori advocari Domini Suffraganei ad ungendum in supremam luctam Neophytum capite damnatum. Quia verò propter hanc difficultatem omittitur illud ministerium circa tales personas in tot locis longè 760

dissi-

diffitis, idcirco propagatur exemplum ad loca libera illâ difficultate, adeóque vicina; tametsi non desit iis, quorum interest, zelus; sicut nec deberent negare suum ministerium moribundis etiam pueris, si rogarentur. Sanct-gallenses *in Curs. Theolog. Tom. 9. Tr 3. q. 5.* Hisce quasi extra ordinem dictis methodicè loquendo.

761 Quæres I. *Quænam sint accidentia Confirmationis, quæ Theologo morali, confessario, confirmando, confirmatóque, & aliis quibusdam videantur singulariter observanda?*

Resp. Sequentia. I. Dispositio, & qualitates confirmandi. II Obligatio Confirmationis suscipiendæ. III. Locus. IV. Tempus. De horum singulis singillatim sciscitando.

762 Quæres II. *Quænam igitur dispositiones, & qualitates, seu conditiones exigantur in Confirmando?*

Resp. Sequentes. I. Ut sit baptizatus; nam Baptismus est janua, & fundamentum Sacramentorum. *Cap. Veniens, de presb. non Bapt.* II. Ut nondum sit confirmatus; etenim non tantùm *illicitè*, & *invalidè* iteratur hoc Sacramentum. Trident. *sess. 7. De Sacrament. in genere, Can. 6.* sed etiam secundùm Bonacinam *De Censuris q. 3. punct. 5*, atque alios, tam permittens se bis confirmari, quàm bis confirmans eundem fit irregularis, quod tamen meritò negat Barbosa *De offic. & potest. Episcop. alleg. 30. num. 30.* post Greg. de Valent. *Tom 4. disp. 5. q. 1. punct. 5.* Suarez *De censur. d. 42. sect. 4.* & alios, quia talis irregularitas nusquam exprimitur in toto jure, ergo neganda, per clarissimè *negativum* textum *Cap. 15. De sentent. excom. in 6.*

763 *At dubito, utrùm sim confirmatus, nec ne?* Ergo pete Confirmationem, si nequeas te exsolvere dubio. Nugnus *in 3. p. q. 72. a. 5.* At majus dubium hîc requiritur, quàm pro Baptismo, quia Confirmatio non est tam necessaria, quàm Baptismus. Nugnus *ibid.* & Franciscus Bardi *De conscientia fol. 17* qui Bardi *fol. 718.* priorem doctrinam meritò extendit ad Casum, quo dubitas, an fueris confirmatus cum debita materia.

764 III. Ut habeat intentionem suscipiendi hoc Sacramentum; intentionem, inquam, seu Christi, & Ecclesiæ, (qualem pro infantibus, sicuti & in Baptismo, ita etiam hîc sufficere, tenent omnes, ita docente usu;) seu propriam, qualis pro adultis sufficit, si sit *habitualis*, descripta à nobis *Casu X.* adeóque *interpretativa.* Palaus *cit. Tract. 20. punct. 7. num. 8.* qualis præsumenda est de illo adulto amente, qui aliquamdiu ante amentiam fuit usus ratione, nec scitur tempore mali statûs incidisse in amentiam. Palaus *loc. cit.*. Si verò nunquam fuit compos rationis, nec putatur futurus, confirmandus est, habendúsque loco infantis. S. Tho. *q. 72. art. 8. ad 2.* Coninck *ibid. num. 83.* Suarez *Disp. 35. sect. 2.* quia tales sunt utique capaces effectûs principalis, qui est augmentum gratiæ sanctificantis. Non tamen sunt reprehendendi parentes, qui secuti morem diœcesanum tales non præsentant Episcopo. Laymann. *cit. Tr. 3. cap. 5. n. 3.*

IV. Ætatem quod attinet, nulla est nimis matura, nulla nimis sera. Possunt itaque *valide*, ut omnes consentiunt, & etiam *licitè*, saltem si adsit causa aliquantùm rationabilis, chrismate inungi infantes adhuc à matre rubentes, ut olim fiebat; nam statim post Baptismum liniebatur eorum frons chrismate, ut videre est apud Suarez *cit. Disp. 35. sect. 1.* Rationabilis autem causa est tum mors imminens infanti, qui utique æternùm erit melius, si moriatur unctus in fronte, qui priùs unctus erat in vertice; nam augmento gratiæ succedit incrementum gloriæ; tum quando Episcopus rariùs confirmat in tali loco. Tannerus *cit. quæst. 4. num. 37.* 765

Si tamen abstrahamus à periculo mortis, & aliis incommodis, magis expedit, ut differatur collatio hujus mysterii usque ad primum septennium ætatis, tum ut se etiam per actus pios disponant ad fructuosiorem susceptionem, tum ut sint ipsimet memores recepti Sacramenti. Sic sentiunt omnes recentiores Theologi hactenus citati cum Canonista Barbosa *De offic. & potest. Episcop. allegat. 30. num. 17.* & Catechismo Romano *Part. 2. cap. 3.* quibus junge D. Reding. *loc. cit. controvers. 2.* perbene declarantem hæc omnia. 766

V. Licèt verò, quando adulti confirmandi sunt, non sit absolutè opus præmittere confessionem, sed sufficiat contritio consciis peccati mortalis, vetant tamen Constitutiones Constantienses *loc. cit. Ne ullus, qui ad Annos discretionis pervenit, accedat ad Confirmationem, nisi priùs de peccatis confessus.* Sed hæc constitutio non utique obligat sub mortali, sicuti demonstrat ipsa praxis. Dolet autem meritò Marchantius, sæpe fieri, ut rusticani homines derepente, & sine instructione ulla præmissa à parochis convolent in templum, & pauculis precibus fusis concurrant ad altare, ad quod peragitur hoc Sacramentum. Sufficere, si Episcopus reus fortè gravis peccati eliciat contritionem, est in confesso apud omnes. 767

VI. Dubitari non debet, quin impertiendum sit hoc Sacramentum moriturientibus, si petant. Palaus ex instituto *cit. Tr. 20. punct. 7. num. 10.* post Laymann. *hic cap. 5. n. 3.* Coninck *in 3. p. q. 72. a. 8. n. 83.* Patet exemplo & Casu nostro Hispanico; pro cujus confirmatione, sicuti & doctrinæ allatæ *num. 765.* describo textum ipsius S. Thomæ *q. 72. a. 8. ad 4.* sic respondentis: *Ad quartum dicendum est, quòd anima, ad quam pertinet spiritualis ætas, immortalis est. Et ideo etiam morituris Sacramentum hoc dandum est, ut in resurrectione perfecti appareant, secundùm illud Ephes. 4.* Donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram ætatis, plenitudinis Christi. *Et ideo* Hugo de 768

S. Vi

S. Victore *dicit*, Omnino periculosum esse, si ab hac vita sine Confirmatione migrare contingeret, *non quia damnaretur, nisi fortè propter contemptum, sed quia detrimentum perfectionis pateretur. Unde etiam pueri Confirmati decedentes majorem gloriam consequuntur, sicut & hic majorem obtinent gratiam.*

769 VII. Jejunium non requiri in confirmante, vel confirmando, declarat praxis universalis Germaniæ, sicuti & Romana teste Jordano *Tom. 2. lib. 3. tit. 3 num. 13.* ut proinde doctrina *Cap. Ut jejuni. De consecrat. dist. 4.* fuerit vel solùm consilii, vel abrogata. Consentit S. Thomas *q. 72. a. 12. ad 2.*

770 VIII. Debet esse subditus illius, à quo confirmatur, ut dicetur paulò pòst.

Quæres III. *Quæ obligatio, locus, & tempus Confirmationis?*

771 Resp. I. Nullum grave præceptum de hoc Sacramento extat. S. Tho. *q. 72. a. 8. ad 4.* ex, & cum Hugone de S. Victore. Imò absolutè nullum extare, docent Henriquez *Lib. 3. cap. 8. n. 6.* Suarez *Disp. 36. sect.* 1 Coninck *q. 72. art. 8. n. 88.* Dian. *Part. 5. Resol. 30.* Palaus *Tr. 20. dub. 8.* fusè. Sed certè Urbanus Papa relatus *Cap. 1. De consecrat. dist. 5.* sic statuit: *Omnes fideles per manûs impositionem Episcoporum Spiritum sanctum post Baptismum accipere debent, ut pleni Christiani inveniantur.* Unde venialem noxam in ejus neglectu arguit Quintanad. *sing. Tr. 2. sing. 4. n. 2.* Qui *sing. 4. n. 5.* præmiserat, si quis moribundus, aut suspendendus petat hoc Sacramentum, Episcopum teneri sub mortali administrare; citátque pro se Vivaldum, Suarium, Filliucium, Laymannum, Bonacinam, alios, & confirmatur dictis *Tract. præced. sect. 4. n 140.* Notat tamen, mortaliter te peccare, si negligas aut ex contemptu tanquam rem puerilem, aut tunc, cùm conscientia tibi dictat, te lapsurum in grave peccatum contra fidem, si non munias te chrismate. Nec puto, quemquam hîc dissentire.

772 Quin testatur Marchant. *in Resol. Pastoral. De Sacram. Tr. 3. cap. 1.* in Leodiensi synodo prohiberi, ne quis non confirmatus admittatur ad Sacramentum Matrimonii. Sed & in Concil. Trident *sess. 24. c. 4. De Reform.* statuitur: *Primâ Tonsurâ non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint.* In quem locum Barbosa ad quindecim DD. nominat negantes, his verbis contineri obligationem lethalem, eorúmque opinionem nominat probabilem. Jordanus *Elucubr. Tom. 1 lib 3. tit. 2 n. 21.* Ac Palaus *loc. cit. n. 6.* post Nugnum *in addit. ad 3. p. q. 64. art. 4.* Tolet. *Lib. 1. cap. 71.* Bonac. *De Sacram. Disp 8. punct. 5.* aliósque existimat, contineri mortalem.

773 Puto ego, nullum Episcopum esse, qui agat contra Tridentinam hanc dispositionem, nullum ordinandum, qui fingat se confirmatum, cùm non sit. Certè in hac urbe Constantia ipsemet Illustrissimus & Reverendissimus Princeps (quod facit, quoties præsens est) sive Reverendissimus Dominus Episcopus Heliopolit. ejus in Pontificalibus Vicarius Ordines conferant, impertiuntur nondum confirmatis Sacramentum Confirmationis ipso die Ordinationis, quod etiam se, atque alios doctissimos Episcopos fecisse, testatur religiosissimus Episcopus Jordanus *loc. cit. n. 71.* Illud Leodiense statutum, sicut & si aliquod conderetur de non omittenda professione ante Confirmationem, obligaturum sub mortali, non deesset, qui negaret, & probabiliter teste Quintanad. *singul. Tr. 2. sing. 4.*

Nugnus quidem *in 3. p. q. 72. art. 12.* pronuntiat, sibi certum videri, quòd sit mortale peccatum, conferre hoc Sacramentum extra Ecclesiam sine magna necessitate; sed hic scriptor sæpenimis multum tribuit suis opinionibus, ac rationibus, nec enim hæc certitudo probatur, vel ex eo, quòd sit mortale conferre Baptismum extra Ecclesiam, vel ex universali consuetudine, nam negatur hæc consuetudo, constat quippe, sæpissime fieri contrarium sine necessitate, attamen ex rationabili causa, ut mox dicam. De Baptismo dicitur, extare claros Canones de loco illius, nullum prorsus de loco Confirmationis, ut testatur versatissimus in jure Silvester *verb. Confirmatio n. 5.* ex Paludano, cum quo etiam pronuntiat. *Potest dari in omni honesto loco etiam extra Ecclesiam, quia, quod non est prohibitum, est concessum.* Hæc ratio, & duplex authoritas tollit illam certitudinem, quam non ridiculè, sed meritò negat. Suarez *hic Disp. 38. sect. 2.* quantumvis ab eodem Nugno *in eodem artic. 2.* pronuntietur, dare ridiculam distinctionem unius Canonis, cùm det fultam optimâ ratione, & authoritate. 774

Dico itaque cum Suarez, esse decens, ut conferatur in Ecclesia, nego cum eodem, itémque cum Paludano, Silvestro, Henriquez *Lib. 3. De Confirm. Cap. 6. §. 7* Bonacina *hic punct. 2. num. 14* Barbosa *De offic. & potest. Episcop. p. 2. alleg. 30. num. 15,* intervenire hîc peccatum mortale, ob causam allatam, quod etiam probabiliter negari, fatetur Palaus *cit. Tract. 20. punct. 10. num. 6.* Addóque cum his DD. & cum Emmanuele Sa *verb. Confirmatio. num. 1.* ac Jordano sapientissimo Episcopo *elucubrat. To. 1. lib. 3. tit. 2. num. 16.* posse sine peccato (saltem gravi, addit Jordanus, quod non addo) administrari in loco honesto ex rationabili causâ, quales sunt juxta Jordanum collatio primæ Tonsuræ, vel impedimentum infirmitatis, aut consimile; vel quando duo, aut tres, vel parvus numerus consignatur Sic loquitur Jordanus; & sic practicatum non semel, méque consulente factum alicubi. 775

Nec, puto, quisquam est, qui non judicet, esse laude, atque imitatione dignos illos duos Episcopos Hispanos, qui vel in ipso carcere, vel loco proximo carceri (quod rationabiliter præsumo factum) inunxerunt illos tres reos 776

ca-

capitis pridie supplicii, aut ipso die. Quòd si confirmanda esset multitudo, nullàque subesset rationabilis causa; tunc vix crederem, posse excusari à mortali attentâ generali consuetudine, inquit idem Jordanus. Sed hic casus non evenit. Posse etiam in loco interdicto, sicut & Baptismum, ministrari hoc Sacramentum, notant citati.

777 III. Ad circumstantiam loci refertur, quòd Episcopus confirmans in aliena diœcesi etiam proprium subditum, incidat in suspensionem à Pontificalibus. Jordanus *loc. cit. num.* 51. propter auctoritatem Tridentini Concilii *sess.* 6. *c.* 5. *De Reform.* illimitatè loquentis. Si verò in propria diœcesi una cum aliis in communi turba confirmet alienum, non peccat. Si autem seorsim, adeóque sciens esse extraneum, incurrit suspensionem juxta Bonacin. *hic punct.* 2. *num.* 11. & alios apud Jordanum, nullam culpam juxta Barbosam *cit. allegat.* 30. *num.* 14. Jordanum *num.* 43. Laymannum *hic. Cap.* 6. eò quòd videatur esse tunc præsumpta voluntas alieni Episcopi, inquit Jordanus, cui assentior, quando hic aliquem mittit cum dimissoriis. Laymann. *ibid. num.* 2. bene hoc probans.

778 IV. Fas quoque est, quovis die, aut horâ diei illud suscipere. Barbos. *cit. allegat.* 20. *nu.* 12. Palaus *cit. Tract.* 20. *p.* 10. *n* 5. atque alii, probátque consuetudo, licèt olim conferretur solùm valentibus Sabbato Paschæ, & Pentecostes, utpote quo celebratur solennis Baptismus.

779 V. Solent in plerisque locis confirmandi adferre vitam, seu fasciam lineam, qua cingitur caput ob reverentiam Sacri chrismatis. Hanc alicubi, ut in hac diœcesi, deponunt soli sacerdotes, alibi expectatur, donec sit exsiccatum chrisma, ut etiam observat Suarez *Disp.* 38 *sect.* 2. Alibi denique non est usus vitæ, sed statim (quod ipse vidi sæpius) postquam quis est unctus, unus ex assignatis sacerdotibus spongiâ, vel alio linteo detergit frontem chrismati, ac dimittit. Ita fit in Sabiensi, Ravennat. Triguriensi Episcopatibus, teste Jordano *loc. cit. num.* 81. & 82. & in hoc Constantiensi persæpe.

780 Et verò cùm jam totus hic XXII. Casus à me conscriptus esset, intelligo ex eo, qui interfuit, Reverendissimum & Celsissimum Principem, Episcopúmque nostrum octo ferè ultimis diebus labentis Augusti Anni 1661. cùm in diversis urbibus, ac monasteriis consecraret quatuor Ecclesias, pluráque altaria, eâ occasione impertiisse propè ter mille capitibus Sacramentum Confirmationis, observato inter cætera hoc more, ut qui patrinos non habebant (& quis tot reperiat tam brevi tempore?) confirmarentur sine patrinis; confirmati cingerentur frontem vitâ, cincti secederent rectâ ad locum vicinum, in quo complures sacerdotes stabant, ut vitas mox solverent, frontes decenter abstergerent, eas fascias in corbem projicerent, móxque easdem adhiberent pro aliis confirmandis, qui carebant. Hunc morem meritò quis imitabitur, præsertim dum multitudo urgebit, & quidem etiam quoad patrinos, si usus longævus, vel difficultas nanciscendi patrocinetur. At

Quæres IV. *De his patrinis Confirmationis quid jura statuant?*

Respondeo. De iis sunt dicenda omnia, quæ de patrinis Baptismi dixi *Casu XVII* præter ea, quæ hic indicabo. I. Itaque decipiuntur, qui putant, non esse opus tangere, manúmve imponere illi, cujus se patrinos sistunt, sine hoc enim tactu non fit quis patrinus. II. Ridiculum est, quod nonnulli credunt, illos sacerdotes esse suos patrinos, qui solvunt, seu deponunt vitam, qua fuerunt cincti statim post chrismationem. Nihil de hac paternitate sciunt Theologi, nil Canonistæ, ut observant omnes relati *Casu* 17. *num.* 535. *& seqq.* In hac autem diœcesi plerique omnes unguntur chrismate salutis sine ullo patrino, ut est notorium, idcirco quæri potest, utrùm cognationem hi contrahant, qui confirmandum tenent? Occurrunt mihi utrinque rationes, at suspendo sententiam, inclinans tamen in affirmativam, propter verba Constit. Synod. referenda infrà *num.* 793. Vide etiam dicta *num.* 542. *Casu XVII.* 781

III. Non incumbit huic patrino tanta obligatio confirmandi in fide (quod ejus officium proprium est) suum filiastrum, ut nominat *Cap. Si quis filiastrum,* 30. *quæst.* 1. quanta Baptismi patrino suum. Laymann. *hic Cap.* 2. Bonacina *hic punct.* 4. Henriquez *Cap.* 7. *num.* 3. atque alii; certè hac ætate vix est, qui seriò cogitet de hac obligatione. 782

IV. Sicut non baptizatus nequit esse patrinus Baptismi, ita neque chrismationis nonchrismatus. *Cap. In baptismate. Dist.* 4. *De consecr. ibid.* Sanchez. *De Matrim. Libr.* 7. *disp.* 60. *nu.* 20. Contrariam tamen sententiam vocat probabilem loquendo de valore, & de immunitate à peccato mortali. Quintanad. *loc. cit. sing.* 7. cum aliis.

V. Etsi Monachus nequit esse patrinus hominis sæcularis, ob prohibitionem *Cap. Non licet. De consecr. dist.* 4. & alia, de quibus disseruimus *Casu XVII. num.* 556. attamen potest esse monachi. Barbosa *De offic. & potest. Episc. allegat.* 30. *num.* 36. Palaus *cit. Tract.* 20. *punct.* 10. atque Jordanus *cit. Tit.* 2. *num.* 64. quia respectu horum cessat integre ratio Legis, quæ sicuti in Baptismo probabiliter non est *irritativa*, sed solùm, & sub mortali quidem, *prohibitiva* paternitatis inter Religiosum, & sæcularem secundùm Barbos. & Jordan. ita neque hîc secundùm eosdem, pluresque alios, maximè Quintanadvennam mordicus *loc. cit. sing.* 8. negantem, intervenire hic aliquam culpam; certè compatres hujus Sacramenti non exponuntur tot incommodis, quot compatres Baptismi, quia minùs curantur. Vide dicta *num.* 557. 783

Imò

784 Imò si Episcopo annuente propter necessitatem teneat Religiosus confirmandum, rectè facit teste Jordano *n. 65.* qui *n. 66.* testatur, se in sua diœcesi non admisisse Clericos ad hoc officium. At habeo ego mille contestes de contraria consuetudine in Germania, nemini, quantum scio, scandalosa.

785 VI. Non permittitur hîc unus & una simul, sed solùm unus, vel una, juxta Constitut. Synodal. Constantiens. itémque Palaum *Punct. 10.* ac Jordanum *loc. cit. num. 74.* testantem, se ita vidisse practicari in plurimis civitatibus Italiæ. Verùm quia verba Concilii Trident. *Sess. 24. Cap. 2. De reform. Matrim.* videntur tam *ampliativè*, quàm *restrictivè* statuere de patrinis hujus Sacramenti, idcirco contraria opinio placet Navarro *in summa cap. 22. n. 40.* Toleto *libr. 2 cap. 24. n. 11.* Sanchezio *de Matrim. Libr. 7. Disp. 57. n. 12* & aliis, quos tutò sequeris, ubi non repugnaverit consuetudo.

786 VII. *Non rectè se gerit Episcopus permittens passim, & absque delectu unum suscipere uno die quatuor, vel plures, nullâ subsistente rationabili causâ.* Sic loquitur Jordanus *loc. cit. num. 8.* propter expressam Rubricam Pontificalis. Verùm tam ipse, quàm Palaus *cit. p. 10.* ante ipsum, & ante utrumque Barbosa *cit. allegat. 30. num. 52.* meritò excusant, quando constat, illum, qui vult tenere plures, esse virum probum, senem, carentem omni suspicione malæ intentionis, aut quando deest copia carentium impedimentis. Vidi ego sæpius ita factitari, quando alii non habebantur in promptu, aut etiam præcisè, quando rogabantur. Quintanadven *loc. cit. sing. ult.* contendit, hoc posse liberrimè practicari, quia Pontificale continet solùm instructionem, non verò præceptum.

787 VIII. Barbosa *loc. cit. num. 51.* ait, esse maximè animadvertendum, ut patrinus Confirmationis sit alius à patrino Baptismi, eò quòd *in cap. In catechismo. dist. 4. de consecr.* id non permittatur extra necessitatem. Sed non scio, utrùm hoc capitulum sit in Germania receptum. Certè Sylvester *verb. Confirmatio. in fin.* negat esse usu receptum, sicut Quintanad. *loc. cit. sing. ult*

788 IX. Sicut *Casu XVII.* diximus, esse parochi designare patrinos Baptismi, quando non designant parentes, ita patrinos Confirmationis designat in defectum parentum Episcopus confirmans. Jordanus *loc. cit. n. 78.* Alia de qualitatibus patrinorum, & effectibus paternitatis, aut compaternitatis pete *ex cit. Casu. XVII.* & considera ipse, quid fuerit à me respondendum ad sequens novum dubium de patrino Confirmationis, perscriptum ad me Anno 1664. à quodam tunc moralis, nunc Scholasticæ Theologiæ peraccurato professore hisce verbis:

789 *Dubium occurrit circa ministrum, & patrinum Confirmationis. An nempe idem simul esse licitè possit confirmans, & patrinus. Nam posse validè, non videtur difficultas. Fuit hic Casus hic loci à quodam parocho propositus mihi, quem cùm in nullo authore reperirem, respondi ex generalibus principiis, quod mihi tunc occurrebat, & dixi, videri mihi licere. Cùm nullum præceptum, vel textus juris Canonici stet in contrarium, quis enim ille? Respondet ille, non licere in Baptismo, eò quòd communis Doctorum, & Canonistarum contrarium doceat, nullum autem juris textum (quem scire avebam) in medium adduxit, sed ex Reverentiæ Vestræ Alphabeto Baptiz. legit mihi Casum illum, qui à quodam Decano Reverentia Vestra propositus est, & quem ibi ita resolvit, ergo nec in Confirmatione. Jam contra est meum dubium. Videtur enim esse aliqua disparitas inter patrinum Baptismi, & Confirmationis. Nam ille debet loco baptizandi respondere ministro interroganti, non item iste. Deinde non videtur esse illicitum, si minister sit patrinus principalis, & constituat alium Vicarium suo loco tenentem infantem, & respondentem, ergo nec videtur esse illicitum, ut idem sit patrinus, & minister principalis Confirmationis.* Ita ille, quid responderim, haud memini.

Dico autem nunc, in primis sicuti suprà 790
num. 585. retuli nostrum P. Adamum Burghaber existimantem, officium patrini *licitè* obiri ab ipso baptista, tam *immediatè*, quàm per procuratorem, ita etiam consequenter esse id ipsum pronuntiaturum de Episcopo, cui quia non multum repugnavimus quoad constitutionem procuratoris, ita nec multum contradicimus etiam respectu Episcopi confirmantis, si constituat procuratorem, non autem si non constituat procuratorem; licèt etiam tunc non adsit illud absurdum, quod *cit. num. 585.* adduximus de eodem scilicet interrogante, & respondente, attamen S. Thom. *hic q. 72 art. 10. ad 2.* ex communi sensu Ecclesiæ scribit, *confirmandum exhiberi Episcopo ab alio jam militiæ christianæ adscripto.* Unde licèt non reperiam 791
canonem, qui disertè vetet, ne Episcopus confirmans obeat etiam officium patrini, (de hoc extant canones *caus. 30. q. 1. & 2.* item *in cap. 200. 201. 202. De consecrat. dist. 4.*) sicut nec Doctorem, sufficit mihi tamen authoritas S. Thom. & Ecclesiæ, ex cujus more loquitur S. Thomas approbatus ab omnibus, certè à nullo rejectus. Fateor, Barbosam *de offic. & potest. Episcopi allegat. 30.* itémque Pacem Jordanum *Elucubration. Volum. 2. lib. 3. tit. 2.* etsi perquam distinctè differant de qualitatibus susceptorum tam in Confirmatione: quàm Baptismo, sicut & P. Suarez *in citat. articulum decimum* S. Thomæ, & P. Tamburinus de *Sacramentis lib. 3. cap. 4. de Confirmatione*, non excludere tamen ab hoc officio baptizantem, aut confirmantem, at sicut non excludunt, ita nec includunt. Imò, quia penitus silent, indicio est, eos nihil scivisse de ulla consuetudine, aut facto ejusmodi, alioquin tulissent su-

um de eo judicium, ergo absque omni dubio repugnaret consuetudini Ecclesiæ, quæ in sacramentalibus pro lege habenda est, qui confirmaret, & teneret simul. At non peccaret juxta Tamburinum *loc. cit. num. 16.* contra Emmanuelem Sà, & Bonacinam, qui etiam extra necessitatem teneret in Confirmatione proprium fratrem, peccaret autem conjugatus, qui propriam prolem legitimam, aut uxorem, valeret tamen probabiliter juxta eundem Tamburinum hic actus.

792 X. Prohiberi quidem solet ex Rubricis Pontificalis, ne quis ex confirmatis discedat è loco Confirmationis, antequam Episcopus confirmans dederit benedictionem. Verùm Laymannus *hic cap. 2.* dicit, hanc prohibitionem seu monitionem omittendam esse, quando tantus populus confluit, ut alii debeant succedere aliis. *Profectò necessarium esse videtur, si Episcopus ad confirmandos fideles longo tempore non accesserit, ut modus aliquis ineatur succurrendi, ne ob tantum concursum homines deliquia patiantur, infantes comprimantur, &c.*

793 Hâc monitione claudit Laymannus ultimum caput sui Tractatûs de Confirmatione. Ego hunc penultimum Casum hujus Alphabeti, si priùs adscripsero, ad refricandam aliquorum memoriam, verba Constitut Synod. Constant. *cit. Tit. 7. n. 7.* sic conformiter juri Tridentino, & communi sensui loquentium: *Quod* (ne videlicet susceptores Confirmationis, quos susceperunt, vel eorum parentibus aliquid tale donent, ex quo occasio hoc Sacramentũ iterandi, quod sæpiùs comissũ est, præbeatur) *ut praecaveri, & meliùs etiam de cognatione spirituali judicari queat, mandamus parochis, ut confirmatos, & eorum compatres, annum, mensem, diem collata Confirmationis servatis cæteris omnibus, quæ de libro baptizatorum præscripsimus, in speciali libro, quantum fieri potest, inscribant.*

Appendicula.

Constantiensem Synodalem Constitutionem hoc loco relatam describit ex me Stephanus *in Theol. moral. Tr. 5. Disp. 3. Dub. unic.* subditque hæc verba: *Verè multi abusus committuntur ex eo, quòd hoc* (ut videlicet parochi diligenter in librum referant nomina tum confirmatorum, tum horum Patrinorum) *non ubique observetur. Scio ego, aliquos notabiles commissos esse, propter quos solos optandum foret, ut illud mandatum* (Constantiense) *ubique obligaret, & ab omnibus Parochis observaretur.* Ita ille, cujus experientia recèns juncta antiquis à Constitutione ipsa insinuatis, meritò exstimulet diligentiam Dominorum Decanorum Ruralium, ut videlicet accuratè lustrent libros suorum Capitularium, atque explorent, sintne hac in re studiosi observatores suarum constitutionum, sicuti monentur in simili de libro baptizatorum, retulique suprà *num. 587.* Idem Stephanus approbat, quòd suprà dixi de perpetuò amentibus Chrismate ungendis, sicut nec ei displicet, quod dixi de hoc Chrismatis Sacramento impertiendo damnatis ad suspendium.

CONFIRMATIONIS EFFECTUS.

CASUS XXIII.

Rursum Constantiensis ac Miraculosus.

SUMMARIUM.

Zosimus puerulus quadrimus è silva Brigantina diœcesis Constantiensis, paucis 794
post nativitatem mensibus ita fuit quà febri, quà aliis ægritudinibus debilitatus, ut ad illam usque ætatem pedibus consistere non posset. Ad hujus parvuli parentem cauponem divertit Reverendissimus, ac Amplissimus Dominus Joannes Jacobus Mörgel Episcopus Sebastiensis, Suffraganeus Constantiensis Canonicus, Custósque Cathedralis Ecclesiæ Constantiensis, præclarè de hac, liberalissimè de Collegio hoc nostro meritus. Divertit verò, quia ad eas partes excurrerat sacri chrismatis conferendi gratiâ. Ibi conspexit Zosimum jam grandiusculum, residentem in sinu patris, ac vultu exanguem, pallidúmque, quæsiit ex patre, cur ita pallesceret filiolus? Cui ille: Gratiose Domine, febris frigida, aliique morbi ita illum afflixerunt pene ab ortu, ut semper gestari debuerit instar semestris infantuli, ingredi planè nunquam potuerit. *Tum Proëpiscopus bene precatus puerulo, sermonem, cogitationésque divertit ad alia. Die insequenti linit sacro unguento ingentem turbam hominum, intérque hos Zosimum,*

ſimum, ſed quem neſciebat eſſe Zoſimum: delibutum chriſmate reportat pater ad locum, in quo priùs genua flexerat. Vix cœperat precari Deum, cùm puer dicit: Pater, ſine me ambulare, puto, poſſe me ambulare: *Ait pater*: Tace, eſtóque modeſtus. *Sed repetit puerulus, quæ dixerat, acquieſcit verbis pater, & mox ſtupentibus vicinis ſtupens ipſe videt ſuum Zoſimum ſaltitantem. Reducti ad hoſpitium Domino Proëpiſcopo recenſet miraculum, aguntur Deo gratiæ, priùs tamen accuratè inquiritur in rei veritatem, atque ad prandium dulciſſimo hoc ſaccaro conditum diſcumbitur.*

795 Hunc ſanè prodigioſum eventum, effectúmque Confirmationis narravit me præſente, animúmque probè advertente ipſemet Reverendiſſimus D. Joannes Jacobus in domo ſua Canonicali decumbens è podagra Anno 1626. atque ut tantò certiùs poſſem illud hiſce Annis referre aliis, de eo ſeriò interrogavi Reverendum Dominum Mauritium Hiller, Sacellanum ad S. Pauli hujus urbis menſe Martio 1657. pauculis diebus, antequam ex ægritudine lethali, qua tunc laborabat, diem extremum obiret. Qui quidem plus quàm viginti Annis egerat capellanum illius Reverendiſſimi Domini Suffraganei. Is verò reſpondit, ſe quidem id temporis, quo illud prodigioſum miraculum contigerat, nondum fuiſſe illi Domino à ſacris officiis, attamen non ſemel audiviſſe ex ejus ore, quæ hîc ſcripta legis mi Lector; legis, inquam, & credis, omnes enim, qui illum inſignem Prælatum nôrunt, ſciunt, alieniſſimum fuiſſe à fucis, & figmentis. Dat igitur hic eventus anſam.

796 Quærendi I. *An igitur Confirmationis effectus ſit ſanitas corporũ?*

Reſpond. *Per ſe loquendo* non eſt, quia nec divina Scriptura, nec traditio ulla Eccleſiaſtica nos docet, Salvatorem promiſiſſe robur corporis, ſicuti pollicitus eſt robur animi munitis hoc Sacramento.

797 *Per accidens* tamen, adeóque propter preces Eccleſiæ non ſemel effectum eſt, ut ſuas vires exerceret etiam in corpus. Preces autem illæ ſunt, quæ funduntur ab Epiſcopo benedicente ſacrum oleum, & chriſma, nam in benedictione olei poſtulatur *pleniſſima benedictio animorum, & corporum*. Benedictione chriſmatis petitur, *ut effugetur omnis incurſus diaboli*, ut videre eſt in Pontificali. Hinc in Suecia à S. Remberto inunctus chriſmate cæcus recepit viſum. Bollandus 4. *Februar. fol. 565.* Sicut & puer confirmatus à S. Foro Epiſcopo Meldenſi. Surius 28. *Octobris*. Lunaticum quoque puerum hoc eodem chriſmate ſanitati reddidit S. Malchus Epiſcopus Leſmor, teſte S. Bernardo in vita S. Malachiæ. Plura referre poſſem, ſi luberet; multorum inſtar eſt noſtri Zoſimi, ſicut: effugatorum, aut coërcitorum dæmonum per hoc Sacramentum redditur luculentum teſtimonium à Prudentio in Apotheoſi, ubi diſſerens de impio Imperatore Juliano ſic canit:

Ipſe quoque exanimis poſito diademate Princeps 798
Pallet, & aſtantes circumſpicit, ecquis alumnus
Chriſmatis inſcripto ſignaret tempora ſigno,
Quo Zoroaſtræos turbaret fronte ſuſurros.

Cæterùm utrùm ſit fas uti ſacro chriſmate ad puerperium facilitandum, aliáque corporalia mala curanda, dixi *Caſu V.* 799

Venerationem erga hoc ſacratiſſimum, atpriſcis Patribus valde pretioſum unguentum meritò augeat, quod Bredembachius *Lib. 1. Collat. Sacr. Cap. 255.* ſcribit, ampullam illam chriſmate plenam, quam Epiſcopi Donatiſtæ per feneſtram in ſaxa dejecerunt, Angelicas manus ſuſcepiſſe, illæſámque inter ſaxa reſediſſe.

Quæres II. *Qui ſint proprii effectus Confirmationis?* 800

Reſp. Primus, & clariſſimus eſt character, de quo ſuprà *Caſu XIX. num. 649.* Qui quidem character omnibus baptizatis & nondum confirmatis imprimitur eo modo, ſeu eâ diſpoſitione, cum qua imprimi baptiſmalem, dixi *n. 307.*

Secundus eſt robur animi ad profitendam fidem S. Tho. *q. 72. a. 5.* ad 1. ex communi ſenſu Eccleſiæ. Nam in hunc ſenſum ſcribit S. Clemens Papa *Epiſt. ad Julium*: *Niſi confirmatus, perfectus eſſe Chriſtianus nequaquam poterit.* Et S. Melchiades Papa relatus *c. 1. De Conſecr. diſt. 5. Omnes fideles per manûs impoſitionem Epiſcoporum Spiritum ſanctum accipere debent, ut pleni Chriſtiani inveniantur.* Dicimur autem fieri per Confirmationem perfecti, ſeu pleni Chriſtiani, quia per illam ſimus quaſi viri, ſicut per Baptiſmum ſimus quaſi modò geniti infantes, ut videre eſt partim *Canone 2. De Conſecr. diſt. 5.* qui eſt ex S. Melchiade Papa, partim apud Sanctum Thom. *loc. cit. & ſeqq. articulis.* 801

Quod quidem robur animi conſiſtit *fundamentaliter*, atque *eſſentialiter* in gratia ſanctificante, quæ per Confirmationem infunditur. S. Thom. *cit. q. 72. a. 7.* Et ita quidem, ut *ſi aliquis adultus in peccato exiſtens, cujus conſcientiam non habet, vel ſi etiam non perfectè contritus accedat, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc Sacramento conſequatur remiſſionem peccatorum.* Sic lòquitur Sanctus Thom. *cit. art. 7. ad 3.* adeóque Confirmatio facit ex attrito contritum, tribuítque gratiam ſanctificantem, quando reus peccati mortalis nondum deleti per pœnitentiam bonâ fi- 802

de ſuſcipit hoc Sacramentum cum ſolâ attritione.

803 Hæc tamen infuſio *prima* gratiæ non eſt effectus *per ſe* Confirmationis, ſed augmentum illius eſt effectus *per ſe*, quod augmentum datur tam abundanter, ut Magiſter *in 4. d. 7.* Suarez *Diſp. 34. Sect. 2.* atque alii plures moti aliquibus ſententiis SS. PP. exiſtiment, illam copiam gratiæ ſanctificantis, quæ per Confirmationem infunditur pueru'o baptizato, eſſe ſeorſim majorem eâ, quam ille idem infans accepit per Baptiſmum, ac proinde ſi per Baptiſmum, accepit gratiam ut tria, accedente gratiâ propriâ Confirmationis infantulum poſſidere gratiam ut ſeptem.

804 Tertius effectus Confirmationis eſt ſpeciale auxilium, quod DEUS intuitu characteris, gratiæque ſanctificantis impertitæ per Confirmationem, ſeu Chriſmationem, largitur homini conſignato, ad ſuperandas tentationes adverſantes habitui fidei divinæ, vel hujus animoſæ profeſſioni. Quod auxilium tametſi non eſt ſemper efficax, (nam, prô dolor, multos videmus impiiſſimè diſcedere à vera religione, pro qua uncti fuerunt,) tribuitur tamen certò aliquando, non autem quovis tempore, ſicuti explicant interpretes S. Thomæ *in cit. a. 7.*

Horum effectuum conſideratio, ipſáque ſingularis præſtantia Sacramenti induxit novos Chriſtianos, ut eo renovati totis ſeptem diebus lætos, feſtóſque dies ſingulari precandi ſtudio celebrârint, ſicut ex Joſepho Vice Comite *De antiq. Confirmat. ritibus Lib. 2. c. 16.* loquitur P. Joannes Nadaſi in curioſo ſimul & perquam pio Libro, cui titulus, *Annus hebdomadarum cœleſtium hebdom. 39. n. 4.* Eadem hujus ſacratiſſimi ſignaculi excellentia impellit, ut explanationem qualem qualem illius claudam.

More, & facto verè Auguſto.

Sacro chriſmati ſolenni ritu Confirmandos etiam cum voluptate obtulit Antiſtiti, eâ ipſâ manu, qua ſceptrum tulit, faſciâ eorum frontem obſtrinxit. Id officii Chriſtiano Gulielmo Marchioni Brandenburgico, paulo antè Catholicis adſcripto cùm præſtaret in Oratorio Collegii Viennenſis Soc. Jeſu, tanta in utroque pietas exarſit, ut neuter lachrymas cohibere potuerit. 806

Ita ſcribit, ita teſtatur de religioſiſſimo, Auguſtiſſimo Imperatore Ferdinando II. P. Gulielmus Lamormaini in ejuſdem piiſſimi Cæſaris vita, omnium radiis virtutum illuſtriſſima *cap. 4.*

TRA-

TRACTATUS TERTIUS
SEU
ALPHABETUM SACRIFICANTIUM,
Quo
XXIII. Casibus Cardinalibus,
ET PERMULTIS ALIIS FACTIS, non *FICTIS*
Explicatur universa Materia Practica celebratæ.
MISSÆ.

Series hujus Tractatus.

Explicabo in hac quinta Editione hujus Alphabeti 1. An, & quomodo Missa sit verum sacrificium. 2. Quæ materia hujus sacrificii. 3. Quæ forma. 4. Quis Minister. 5. Quis fructus; cui, & quomodo applicari debeat. 6. Quoties in die sacrificandum. 7. Quo tempore. 8. Quo loco 9. An in altari. 10. Cum quibus paramentis. 11. Cum quibus vestibus. 12. An sine Ministro. 13. An non iejuno. 14. An non confesso. 15. An censurâ irretito sacrificandum. 16 Quinam, & quomodo obligati ad sacrificandum. 17 Quo stipendio. 18. Quomodo pro defunctis. 19. Quomodo in altari privilegiato. 20. De quo sacrum legendum, & nominatim de Beatis, itémque contentis in Martyrologio. 21. Quale sacrum legendum; ubi fusè de sacris votivis. 22. Quibus cæremoniis sacrificandum. 23. Quomodo corrigendi errores inter sacrificandum admissi.

AN, & QUOMODO MISSA SIT VERUM SACRIFICIUM.

CASUS I.
Execrandus.
SUMMARIUM.

Mulier zelotypa ad vindicandum proprio toro suspectum maritum, abutitur sacrâ hostiâ, quæ ex miraculo, secundùm dimidiam partem convertitur in carnem. 1.
Definitur, & explicatur, quid sit sacrificium? 5.
Cur Missa sit propriè sacrificium? 8. & seqq.
Ingeniosa explicatio Thomæ Tamburini. 9.
Sacrificium de institutione Christi, & Ecclesiæ peragitur intentione profitendi supremum Dei dominium in omnes creaturas. 12.
Ejus essentia in quo consistat? 14.
Officium, quod fit in Parasceve, non est sacrificium. 15.
Unde excusantur, qui Anno 1666. festo S. Georgii, quod incidit in diem Parasceves, sacrum non audierunt. 16.
Eucharistia, quatenus est sacrificium, differt à se, quatenus Sacramentum. 17.
Sacrificium Missæ est idem specie cum eo, quod Christus obtulit in ultima Cœna, & in ipsa Cruce 18.
Missa sicca quid? 20.
An licitè celebretur? Ibid.
Hostia hujus sacrificii quæ? 21.
Missa unde dicta? 22.

1 *Aphrodisia zelotypa mulier, habens virum ex adulterii fraude suspectum, qualiter sibi vendicare posset proprio toro contentum, à vicina muliere petiit consilium. Quæ nimirum perversa hoc eam sacrilegium perdocuit, ut Corpus Dominicum quasi communicatura perciperet, quod cautè reservans, viro suo postmodum non sine quibusdam maleficiis propinaret. Quod videlicet à Sacerdote perceptum, usque dum occasio præberetur, palliolo reservatum, non sine magno dedit stupore miraculum. Hæc enim particula Dominici corporis inventa est usque ad medietatem in carnem conversa. Altera autem medietas panis speciem non mutavit.*

2 Est hæc non narratio duntaxat, sed oratio & verba ipsissima non sanctitate minùs, quàm eruditione præcellentis Cardinalis Damiani *in Epist. ad Desid. Abb. Cassin.* quam, aliud insuper hac ipsa de re miraculum continentem refert Cardinalis Baron. *Ad Annum Christi 1059. n. 20. & 21.*

3 Occasione hujus prodigiosæ metamorphosis, à tam gravi, antiquóque scriptore literis mandatæ, fundamenti loco ponimus hîc, & confirmamus veritatem Catholicæ Religionis traditam à Concilio Tridentino *Sess. 13. Cap. 1. & Sess. 22. Can. 1.* dum primo loco docet, per consecrationem fieri conversionem totius substantiæ panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis ejus, ac proinde hanc conversionem propriè appellari *transubstantiationem.* Secundò verò definitur, in Missa offerri verum, & proprium sacrificium, si quidem illa prodigiosa conversio in carnem, quam conspexit improba Aphrodisia, non tunc primùm contigit, sed jam ante peracta erat, sicuti observat idem sanctus Cardinalis, videlicet in Missa.

4 Porrò quia ex una parte Sacerdotes ideo constituuntur, ut offerant Deo sacrificia, teste Apost. ad *Hebr* 5. ex altera autem parte admodum turpe est, ignorare; quid facias, nam ejusmodi ignorantia culpæ annumeratur. *L. Imperitia. ff. De Reg. Jur.* idcirco, ut sacri Mystæ, quibus ego unicè hîc laboro, tantò & meliùs intelligant, quid agant, dum omnium Christianarum actionum sacratissimam exercent, & quod agunt, religiosiùs, fructuosiúsque peragant, breviter, ac dilucidè hîc aperiam: Cur Missa vocetur Sacrificium: Quid sit Sacrificium: Cur vocetur Missa?

5 Quæres itaque I. *Quid sit Sacrificium?* Resp. *Sacrificium est oblatio, qua res sensibilis, & permanens* (cujus scilicet partes possunt simul, seu uno eodémque tempore existere) *cum sui immutatione a legitimo communicatis ministro per ritum mysticum consecratur, ad immediatè significandam ejus supremam in omnia potestatem* Ita conformiter doctrinæ S. Thomæ *2. 2, quæst. 85. art. 1. 2. 3.* describunt accuratiores Theologi.

Offerre hoc loco non significat donare, quid enim nos Codri donabimus rerum omnium Domino? Sed est alicujus rei usu, quantum in nobis quidem est, conciliare Deo existimationem, ipsius Majestate dignam; quod tunc facimus, quando rei usum, officiúmque aliquod deliberatè eò referimus, ut servitutis vinculum, quo Deo tanquam summo Domino obstricti sumus, adeóque ejus immensam dignitatem protestemur, sicuti loquitur P. Gregorius de Valent. *Tom. 3. Disp. 6. q. 4. p. 1.* Ut proinde hæc oblatio sit instar tributi, quod damus Deo in recognitionem supremi in nos Dominii, sicut indicat S. Tho. *cit. a. 1. in Corp.* 6

Reliquæ partes definitionis non indigent explicatione, sed hac reflexione, quòd scilicet sacrificium sit actus omnium, quos ulla *moralis* virtus elicit, præstantissimus. Quandoquidem consistit *formaliter* in eo, quòd, dum sacrificamus, intendamus *immediatè* per alicujus rei destructionem, seu immutationem protestari, Deum esse supremum rerum Dominum, eíque idcirco immensam gloriam, cultum, subjectionem infimam deberi. Quo fit, ut sacrificium non modò sit omnium planè operum, ad quæ nos virtutes *morales* per se excitant, gratissimum Deo, sed etiam ejusmodi, ut erga nullum, nisi erga Deum exerceri debeat. Unde Romani, Græci, alii Gentiles nemini sacrificabant, quem non putarent, esse inter Deos relatum. Et dum ultimam spongiam, manúmque hisce adhibeo, mittitur ad me Calvinianus nuper Minister, jamjam ea de causa ejuraturus Calvinismum, quòd credere nequiret, veram Ecclesiam carere posse vero sacrificio. 7

Quæres II. *An, & cur Missa sit sacrificium propriè dictum?* Resp. Est haud dubiè propriè sacrificium, sicuti & definit expressè sacra Synodus Trident. *Sess. 22. Can. 1. ac Cap. 1.* & docent apertissimè antiquissimi, sanctissimi Patres, probátque, & declarat, tum utcunque breviter, fundamentaliter tamen inter cæteros contra *Spiritum Calvinistarum* novus in vicina Helvetia Calvinistarum, & Zwinglianorum Malleus Illustrissimus Princeps Dom. Reding *Theol. Scholast. Tom. 6. q. 8. art. 1. Controvers. 2.* prolixiùs autem, atque etiam solidè zelosissimus, sed cum scientia, Dom. Casparus Lang Fravenfeldensis Parochus & Camerarius Capitularis proprio libro Typis germanicis edito, & postmodum futiliter refutato ab Heideggero Præcone Tigurino, tum planus hic discursus. Etenim quando consecramus panem, ac vinum, utimur pane, & vino in eum finem, ut per eorum destructionem conciliemus Deo gloriam, adeóque propriè tunc offerimus, & ita quidem, ut per illam nostram oblationem panis, & vini utrumque hoc immutetur, 8

con-

convertatur, transubstantietur in corpus, sanguinémque Salvatoris; quod corpus, quique sanguis etiam tunc *mysticè* immutantur; siquidem vi verborum, (id est, si solùm consideretur propria, expressáque significatio illorum duorum vocabulorum: *Corpus*; &: *Sanguis*, quæ ex institutione Christi proferimus, dum consecramus,) revera sub speciebus panis non ponitur nisi corpus, & sub speciebus vini non plus, quàm sanguis, ita ut tunc Christus *mysticè* occidatur, quandoquidem ponitur sub speciebus panis non includendo sanguinem; sine quo tamen nequit vita consistere, & consequenter *mysticè* immutetur, sicuti doctè, & piè edisserit P. Lessius *Lib. 12. De perfect. divin. n.*13. Vide plura hanc in rem infrà *n.60*.

9 Et adde, P. Thomam Tamburinum *De sacrific. Lib. 2. cap. 1. §. 1. n. 1.* excogitâsse novam, & captu facilem rationem declarandi, cur missa sit verè sacrificium, quia scilicet Christus Dominus vera hostia ponitur per consecrationem in via ad *realem* destructionem. Nam per consecrationem reproducitur, & ita quidem, ut tunc ponatur in via ad destructionem, reproducitur enim, ut manducetur à consecrante; hæc manducatio efficit, ut species corrumpantur; his corruptis Christus non solùm *mysticè*, sed *realiter* destruitur quoad esse reproductum, adeò ut si esset in sola hostia, corruptis speciebus, desiturus foret esse in orbe terrarum. Sicut

10 igitur tunc propriè sacrificabat sacerdos antiquæ legis, quando lethaliter vulnerabat pecudem destinatam sacrificio, & illa vulneratio erat idcirco propriè sacrificium, quòd fieret in ordine ad mortem animalis; & vinum dicebatur tunc sacrificari, quando in terram à sacerdote effundebatur in ordine ad corruptionem, ita etiam rectè, ac propriè dicetur sacerdos novi testamenti exercere actionem sacrificativam, quando suam victimam, Christum scilicet, ponet in statu proximo ad corruptionem, seu destructionem; ponit autem, quando actu consecrat, quia dat ipsi quidem novum esse, sed cum modo, atque intentione *realis* destructionis brevi secuturæ.

11 Hic discursus meis verbis expressus est ingeniosus, ac dignus, qui & examinetur à Professoribus Theologiæ, & inveniat sectatores.

12 Nec dubitari debet, quin illa *Realis* mutatio panis, ac vini, *Mystica* verò corporis, ac sanguinis peragatur ex institutione tum Christi, tum Ecclesiæ ejus Sponsæ, eâ directâ intentione, ut per eam contestemur, profiteamúrque supremum Dei Dominium in res creatas omnes; sicuti quando sacerdotes antiquæ legis mactabant Deo boves, atque oves, dicebant *implicitè*, vel *explicitè, formaliter* vel *virtualiter*: Jehova, vel Adonai, Domine, sicuti ego jam possum pro lubitu mactare hanc bestiam, ita & tu omnes creaturas uno nutu perdere; útque hanc tuam in me, omnésque res conditas potestatem manifestem rudi exemplo, symbolo, ac similitudine, en jugulo, cremo hanc pecudem. Prædictam intentionem habet *in actu exercito* omnis sacrificans, esto, non solùm non cogitet de illa, sed solùm celebret ob malum finem peccaturus mortaliter, si vellet excludere prædictam intentionem. Tambur. *loc. cit. num.* 2.

Porrò, quia sacerdotes sunt à communitatibus Christianorum, seu Superioribus præcipuè in hanc rem constituti, ut declarat quotidianus usus, docétque Apostolus *ad Hebr. 5.* & Trid. Concil. *cit. sess. 22. cap. 1.* fit, ut nemo dubitare possit, quin omnes particulæ definitionis sacrificii allatæ *num. 5.* competant Missæ Catholicæ, & proinde sit ea verissimum sacrificium. 13

Unde sequitur ulteriùs 1. Sacrificium *essentialiter* consistere in sola consecratione utriusque speciei, quamvis ad integritatem ejusdem spectet consumptio etiam utriusque speciei; ac proinde quando post consecrationem, ante tamen communionem extinguitur celebrans, licèt seu vivis, seu defunctis, pro quibus hostiam Deo obtulit, nihil fructûs decedat, attamen est alius substituendus, qui è mutilo, seu nondum perfecto sacrificio faciat perfectum, atque integrum, sicuti enucleatiùs differemus. *Cas. XXIII.* 14

Sequitur deinde 2. Sacrum, quod fit in Parasceve, nullo modo esse sacrificium, siquidem in eo, ne unius quidem speciei consecratio peragitur. 15

Unde ostendemus *in Alphabeto Sacri audiendi Cas. III.* nullius peccati fuisse reos illos, qui Anno 1666. non interfuêre illi officio, quod de more celebratum fuit in Parasceve, quo die occurrebat in plerisque Germaniæ Diœcesibus lux natalis Megalomartyris Georgii, solita etiam celebrari in foro. 16

Sequitur 3. Quomodo Eucharistia, quatenus est sacrificium, differat à se, quatenus Sacramentum. Tametsi enim sacrificii nomen accipitur non rarò pro ipsa hostia, quæ sacrificatur, propriè tamen sumitur pro ipsamet actione sacrificativa, immolativa, adeóque consecratione destruente panem, ac vinum, horúmque loco substituente corpus, ac sanguinem Salvatoris. At verò Eucharistia quatenus Sacramentum, non est actio, sed terminus, seu effectus actionis, scilicet corpus, & sanguis Christi collocata sub speciebus panis, ac vini, vi, ac virtute consecrationis, seu sacrificii. 17

Sequitur 4. Sacrificium Missæ esse idem specie sacrificium, quod Christus Dominus obtulit in ultima cœna, quando verbis calamo Evangelistarum, ac Pauli *1. ad Corinth. 11.* descriptis panem, vinúmque transmutavit in suum corpus, ac sanguinem, esse quoque alio excellenti modo idem, quod in ara crucis æterno Patri immolavit. *Una enim, eadémque est hostia, idem nunc offerens sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc in cruce obtulit, solâ offerendi ratione diversâ*, ut disertè loquitur Trid. *sess. 22. cap. 2.* Sicuti quippe Christus in cruce suum sangui- 18

nem à corpore separari, ac proinde mori voluit, ut hac ratione Deo Patri tanquam supremo principi supremum cultum exhiberet, pérque hujus cultûs exhibitionem impetraret nobis propitiationem, omniáque dona cœlestia, ita etiam eodem volente, cooperante separatur *mysticè* in Missa corpus, & sanguis, tum primariò in eum finem, ut supremus cultus Deo exhibeatur, tanquam summo rerum conditarum Domino, tum ut merita Christi, & cum his omnia adminicula salutis nobis applicentur.

19 At inquies: *Quo jure dicitur sacrificium Missa esse idem cum sacrificio Crucis, cùm tamen hoc fuerit cruentissimum, illud sit incruentum? Nam est facta* realis *separatio sanguinis à corpore, in illo autem fit solùm* Mystica, *&* per repræsentationem. Resp. Ob hanc causam asserunt P. Suarez *Tom. 3. in 3. part. disp. 76. sect. 1* P. Dicastillo *De Euch. Tr. 5. n. 280.* & alii contra Sotum, ac Valentiam, hæc duo sacrificia differre specie; tu adstipulare, quibus malueris, modò credas, utrumque hoc sacrificium esse idem, si præcisè referatur ad rem oblatam.

20 Sumus autem hactenus locuti de Missa propriè dicta, non autem de illa, quam vocant *siccam*, id est illam, qua sacerdos sacris vestibus indutus accedit ad altare, & legit missam omnem, non tamen consecrat. Sic eam describit Antonius Cotonius *celebr. Controversiarum Lib. 2. controv. 5. c. 3. n. 60.* addens cum Diana *Part. 11. Tr. 6. Resol. 23.* contra Mercerum, esse licitam in iis locis, ubi est usus illius, eò quòd tunc absit & scandalum, & falsitas significationis, nôrunt enim tunc circumstantes nec verba, nec actiones accipi eo sensu, quo quando vera missa legitur. Vide etiam infrà *Tr. 5. n. 11.* ex Azorio *Part. 1. lib. 7. cap. 7. q 6.* aliter descriptam missam *siccam*.

21 Sequitur 5 Hujus sacrificii hostiam esse ipsum Dei filium secundùm suam humanitatem; ejus quippe tota humanitas Patri cœlesti offertur, atque immolatur, dum in hoc sacrificio occiditur ipse *mysticè*, sicut *realiter* fuit necatus in cruce. Quòd si dixeris, panem, & vinum habere etiam rationem hostiæ, quandoquidem in honorem Dei *realiter* utrumque destruitur, dices non sine authoritate sapientium.

22 Quæres III. *Cur hoc sacrificium nuncupetur Missa?* Resp. Quia derivatur ab Hebræo *Missac*, quod significat obligationem spontaneam: vel à verbo Latino *Mitto*, & sic indicatur, quòd Deus ad nos mittat summum donum, scilicet suum filium, & nos ipsi vicissim ei remittamus: vel etiam indicatur, Missam esse illam actionem, in cujus progressu, & fine olim dici solitum est: *Ite: Missa est*: id est, Redite domum: congregatio missa, id est, dimissa est, seu dimit-

23 titur. Nam olim immediatè ante Offertorium Diaconus altâ voce dicebat: *Ite: Missa est*, quo mandabat catechumenis, & infidelibus, ut discederent; rursum in fine dicebatur idem. Itaque hæc locutio: *Missa est*, habet hunc duplicem sensum: I. Ite: dimissa est congregatio, seu concio. II. Ite: jam est ad Deum missa oblatio, completáque tota sacra actio. Vide Bellarm. *Lib. 1. De Missa Cap. 1.* Suarez *Disp. 14. sect. 3.* & alios apud ipsos, ac nominatim Cardin. Bonam *Liturgiæ Lib. 1. cap. 3.* eruditè disserentem de hoc & aliis nominibus *Missæ*, insuper *Cap. 6.* ostendentem, quàm diversimodè fuerint celebratæ Missæ.

QUÆ MATERIA SACRIFICII.

CASUS II.

Commonefactorius.

SECTIO I.

De Pane Eucharistico.

SUMMARIUM.

Hostia infecta vermiculo, ante consecrationem resilit ex Patena, & Altari. 24.

Admonet hic Casus Sacerdotes, ut in conficiendis hostiis adhibeant materiam mundam, & puram. 25.

Materia proxima *sacrificii? 26.*

Eucharistia quæ? 26. & 27.

An panis triticeus? 28.

Quid nomine tritici *intelligatur?* Ibid.

In casu urgentis necessitatis licet uti hostiâ confectâ ex spelta, siligine, non verò ex avena, aut hordeo. 32.

Quid dicendum in Casu necessitatis prabendi pluribus sacrum viaticum? 33.

Ex genere suo mortale est, adhibere ad sacrificium panem, aut vinum, quibus immixta sit materia aliena. 35.

Vermiculus, de quo in nostro Casu dicitur, tantùm illicitam *reddidisset consecrationem. 38.*

Sacerdoti Latino extra Graciam non licet consecrare in pane fermentato, licet sacerdoti Graco. 40.

Non licet etiam ad dandum viaticum consecrare in fermentato. 41.

Pani azymo an licitè *admisceatur sal? 42.*

Casus sacerdotis sacrificantis cum hostia ex cinnabari. 43.

Panis triticeus debet confici ex aqua naturali. 44.

Si desit grandior hostia pro sacrificio, an adhibenda minor? 45.

Casus primus in hanc rem. 46.

Casus alter in eandem. 47.

24 *Bertholdo sacerdoti in villa Belle dicta juxta Coloniam circa hoc biennium contigit, quod dico. Die quodam, cùm is Missam celebraret, & dicto Evangelio hostiam patenæ superpositam super corporale collocâsset, illa mox resiliit. Putans hoc sacerdos casu accidisse, neque hostiam bene collocatam, denuo superposuit, quæ remotiùs eo intuente resilivit, quàm priùs, cúmque tertiò id tentasset, quasi turbine impulsa dejecta est ex altari. Quo viso territus est valde, & præcipit scholari, ut eâ hostiâ reservatâ aliam supponeret, quam & consecravit. Dictâ verò missa tollens secum hostiam prædictam, Coloniam properavit, hostiam ostendit; quid de ea actum sit, recitavit. Cunctis causam mirantibus, unus clericorum hostiam contra lucem levans maculam in ea contemplatus est, quam cùm in conspectu multorum fregisset, Cimex, qui vulgò vermis parietinus dicitur, apparuit in ea decoctus. Et glorificârunt Dominum omnes, qui aderant. Haud dubium, quin à sanctis Angelis ea rejecta sit, qui non sunt passi, ut panis tam fœtido vermiculo correptus per ministerium sacerdotis transiret in Corpus Domini sui. Sacerdos adhuc vivit; qui minùs mihi credit, interroget illum; vides, quanta sit negligentia sacerdotum nostrorum.*

25 Sunt omnia, & singula hæc (præter nomen Bertholdi) verba Cæsarii *Lib. 9. Dialog. seu illustrium miraculorum. Cap. 65.* ut proinde meritò sit plena fides habenda huic narrationi, quam idcirco nominamus *commonefactoriam*, quia potenter nos commonefacit, quàm oporteat sacros mystas esse religiosos, ac penè scrupulosos circa materiam Eucharistiæ, ut videlicet adhibeant necessariam, mundam, & sinceram, id est, non permixtam alteri ineptæ, sicuti declarabimus sequentibus quæsitis.

26 Quæritur enim I. *Quænam sit materia necessaria Eucharistiæ?* Resp. Materia *proxima* Eucharistiæ, quatenus est sacrificium, dici potest Christus Dominus tanquam hostia; sicuti idem Christus, prout contentus sub speciebus panis & vini, adeóque prout cibus animæ, est etiam materia *proxima* constitutiva Eucharistiæ, in quantum obtinet rationem Sacramenti; at verò panis, & vinum sunt *remota* materiæ, *remotissima* autem eæ res, è quibus conficitur panis,
27 & vinum. Et utique est de fide, quòd panis, & vinum sint materia necessaria Eucharistiæ, id est, quòd non possit Eucharistia confici nisi vel in pane, vel in vino. Nam & ita definivit Eugenius IV. *in decreto ad Concilium Florent.* & Christus Dominus non aliter confecit; quamvis haud dubiè possit *validè* consecrari vel solus panis, vel solum vinum.

Quæritur II. *Qualis panis sit materia necessaria Eucharistiæ?* Resp. Panis triticeus. Eugenius *in cit. Decreto* sic declarat. *Tertium est Eucharistiæ Sacramentum, cujus materia est panis triticeus, & vinum de vite.* Nomine *tritici* quid intelligatur, triticúmne *strictè* dictum, quod Germani vocant Waizen / Galli *froument*? an verò etiam *latè* dictum? dijudicabit cujusque Diœcesis, aut regionis praxis. Nec enim dubitandum, quin Episcopi, aliíque Superiores Ecclesiastici sedulò caveant, ne ad tam augustum Sacramentum adhibeatur materia non idonea. 28

Scribis, inquies, *maximè pro Germanis, dic igitur, quid censeas usurpandum in Germania?* Resp. Verum est, me maximè scribere pro Germanis, quia hi potissimùm legerunt, legéntque ista Alphabeta mea. Quare dico, me pro Germanis sentire cum tribus Doctoribus Allemannis, Tannero, Laymanno, & Auctore *Cursûs Sanctgallensis*, quorum primus *Tom. 4. in 3. part. d. 5. q. 2. n. 88. ac seqq.* alter *in Theolog. Morali Lib. 5. Tr. 4. cap. 2. num. 2.* tertius *Tom. 9. Tract. 4. quæst. 2. p. 1. dub. 1.* scribunt, nomine *tritici* intelligi cùm *strictè* dictum triticum, tum omne illud frumentum, quod *propriè, strictéque* dicto tritico est vel ob naturæ similitudinem, vel ob usum communem maximè cognatum; ac proinde *validè* consecrari hostias tum è spelta, Germanicè Vesen / Korn / Dinckel-Korn / tum è siligine seu secali, Germanicè Korn seu Rocken: imò & *licitè* utrumque. Siligineum quidem, quando non potest facilè haberi aliud, ut notat P. Laymannus & Sanctgallensis, P. Tannero *nu. 102.* meritò requirente casum urgentis necessitatis; è spelta autem etiam extra casum necessitatis, ut testatur mos Suevorum, ac nostrorum Constantiensium, approbatus à Tannero *n. 161.* 29

An Italis etiam hoc permittes? Resp. Fortè citarer ad tribunal Inquisitionis, si permitterem, quia veram judico Regulam nostri Patris Dicastillo, qui & ipse in Germania scripsit *Tr. 4. De Euch. d. 2. n. 19.* tradentis: *Cùm difficile sit in his speciebus frumenti discernere, tum propter vocum incertam* (addo ego: variam pro varietate regionum) *significationem, tum propter ipsas frumenti species, ideo ex communi* (Diœcesis cujusque) *æstimatione, & peritorum judicio censenda erit apta, vel inepta materia pro hoc Sacramento.* Atqui Tannerus, Laymannus, & Sanctgallenses fuerunt periti rerum Germanicarum, non autem Italicarum, multò minùs Hispanicarum. Dissentit quidem ab his triumviris Illustrissimus Dom. Reding *Tom. 6. q. 2. a. 1. Controvers. 1.* singulariter quoad speltam inhærens Regulæ S. Thomæ, quòd illa sola grana sint apta, quæ ex tritici semine generari possunt. Verùm mos nostræ Diœcesis, &, ut reor plurium aliorum, cogit nos recedere ab universalitate illius Regulæ. 30

Cæterùm occasione hujus particularis materiæ, repeto hîc, quod sexcenties in scholis dixi, 31

xi, videlicet ab animarum curatoribus Theutonicis lectionem familiarem P. Laymanni utilissimè jungi lectioni Theologorum exterorum, quia nimis sæpe deprehendi, ab Hispanis, & Italis multa tradi fundata in sola praxi Hispaniæ, & Italiæ, aut legibus communibus, abstrahendo utrùm hæ sint ubiqueusu receptæ, nec ne. Atqui nos Germani non æquè moribus, ac vestibus aliarum Gentium regimur, sed nostris institutis, consuetudinibúsque, sicut & legibus communibus receptis usu nostro, cujus usûs, ac morum testes maximè idonei sunt Germani.

32 Jam verò ut pertexam telam, quam superiùs orsus sum, non debet Germanus sacerdos ducere sibi religioni, si in casu necessitatis urgentis curet pinsi hostias ex siligine, & multò minùs, si ex spelta. Licèt verò farinam ex avena, & hordeo molitam censuerint *validè* consecrari Gabriel, ac nonnulli alii antiquiores, quia tamen id jam nequit asseri sine periculosa temeritate, ut loquitur Dicastilo *loc. cit. num. 9.* eam ob rem si contingeret tempore magnæ famis non reperiri (sicut haud dubiè non semel factum) in aliquo pago, ejúsque districtu aliam farinam, quàm ex hordeo, avena, glandibus, deberet potiùs parochus die Dominico sacrum omittere, quàm hostiam è tali farina conficere, & pro consecratione accipere.

33 *Quid si in eo pago decumbant complures ex periculoso morbo, quem invexit esus rerum valetudini maximè noxiarum, ut experti fuère superioribus bellis vicini Suevi, an patietur parochus omnes illos mori potiùs sine sacro viatico, quam in praxi adstipulari Gabrieli Doctori Suevo, curando videlicet pinsi hostias ex farina hordeacea?* Resp. Patietur judice Joanne Chapeaville *de modo administr. Sacram. tempore pestis Cap. 4. q. 19* post Alanum *Lib. 1. De Euch. cap. 11.* idque ob duas causas. I. Quòd, ut ipse ait, nemo sine temeritate, & erroris periculo id asserere possit. II. Quòd (hanc causam probè nota) ne quidem in extrema necessitate fas sit, consecrare materiam dubiam, id est etiam illam, de qua inter Doctores utrinque probabiliter disceptatur, utrùm sit valida nec ne. Ita ille.

34 Quam quidem *secundam* rationem post Alanum exprimit Suarez, ac tuetur *Disp. 44. De Euch. sect. 1. vers. tertio.* probabiliter tamen, meo judicio, existimantibus Henriq. *Lib. 8. c. 9.* ac Tannero *loc. cit. n. 100. & 102.* posse in ejusmodi necessitate usurpari taliter dubiam, nec enim videtur agere contra reverentiam Sacramenti, qui sequens judicium probabile virorum Doctorum, intendit per illud conferre salutem spiritualem. Adde, quòd liceat, imò necesse sit, dubiâ materiâ abluere constitutum in extrema necessitate, ut vidimus *in Alph. praced. seu baptiz. Casu 1. n. 36.* quid ni ergo etiam dubiâ materiâ Eucharistiæ liceat uti in simili necessitate? Nec de hoc nostro responso dubitandum est, quando praxis provinciæ, in qua degis, suffragatur opinioni asserenti validitatem, sicut patet in exemplo speltæ, quidquid hîc hæsitet Chapeaville *loc. cit.* interim pro terra Leodiensi approbans etiam extra necessitatem usum siliginei panis, quem tamen multi inficiantur adhiberi *validè*.

35 Quæritur III. *Quænam pro praxi videantur præcipuè observanda circa mixtionem, quam directè tangit noster commonefactorius Casus, aliáve accidentia tritici ad Eucharistiam requisiti, ne ea reddant consecrationem vel invalidam, vel certè illicitam.* Resp. Seqq. Est ex suo genere peccatum mortale ad sacrificium adhibere panem, aut vinum, quibus immixta sit materia aliena. Probat imprimis ille triplex motus hostiæ, de qua noster Casus; probat deinde ratio, quia illud dicitur esse ex suo genere mortale, quod versatur circa tale objectum, à quo possit, etiamsi nulla alia accidentalis circumstantia accedat, refundi malitia mortalis in actum; potest autem id fieri in mixtione, de qua hîc sermo; licèt enim non quævis minima materia efficiat permixtionem mortaliter malam, efficit tamen valde magna, aut valde indecora.

36 *At quænam censebitur valde magna, & indecora?* Resp. Indubitanter, si dimidium sit ex alio frumento. Pax Jordanus *Elucubrat. Volum. 1. lib. 4. tit. 1. n. 385.* referens alios. Nonnulla exempla inferiùs adducenda lumen aliquod adferent. Consultissimum est, esse hac in re scrupulosum potiùs, quàm laxum; etenim sancta sanctè tractanda sunt.

37 Itaque delinquit mortaliter, qui consecrat hostiam confectam ex farina, cujus ferè dimidia pars sit hordeacea, nam talis panis non est debita materia hujus Sacramenti. S. Thom. *q. 74. art. 3. ad 3.* Sin valde parùm hordei, aut alterius frumenti admisceatur, poterit inde confici panis, qui est materia hujus Sacramenti, inquit S. Doctor. Nec puto, quemquam Theologum esse tam rigidum, ut noxæ lethalis damnet sacerdotem, qui uteretur hostiâ, sciens, paucula grana hordei esse in ea commolita; nam *ad usum Sacramentorum assumitur talis materia, quæ communiùs apud homines in talem usum venit*, ait D. Thomas *art. 3. in corp.* Communissimè autem homines vescuntur pane pisto ex farina non prorsus sincera. Vide Tannerum *n. 108.*

38 Cimex ille, qui nostrum Casum Bellensem causavit, non utique impedivisset valorem consecrationis, nec enim effecit, quò minùs hostia, cui fuerat immixtus, esset, diceretúrque absolutè *panis*; at verò reddidisset eam illicitam. Patet hoc in primis ex triplicato miraculo. Patet deinde inde, quia summa reverentia, munditiésque convenit tam divino Sacramento. Quapropter si Bertholdus ille ante consecrationem notâsset illum cimicem, debuisset aliam hostiam, seu particulam petere è sacristia. *Quid si verò nulla reperta fuis-*

fuisset? Resp. Arguisset negligentiam vel parochi, vel æditui, non enim provisio rerum ad tanta Mysteria necessariarum differenda est ad ultimum temporis articulum. Potuisset tamen sine offensa Numinis peragere sacra; cùm enim illa materia sit valida, & validæ casu misceatur sæpe non valida, non videtur Christus, aut Ecclesia exigere, ut tantum mysterium jam ad oblationem perductum penitus abrumpatur ex hoc capite.

39 *Sed fuissétne ille cimex conversus in corpus Christi?* Curiosa est hæc quæstio, vix ad praxin referens. Cæsarius insinuat, futurum fuisse, ut converteretur, sicuti indicant ejus postrema verba; fortè id ipsum censuisset Dicastillo *Disp. 2. num. 162.* concedens, si parum quid mellis, aut saccari misceatur farinæ triticeæ totum transiturum in Corpus Christi. At verò Tannerus id negâsset, utpote qui *cit. quæst. 2. n. 163.* pro aliquo absurdo contrà Alanum habet, sicut & Amicus apud Dicastillo, dicere, quòd gutta mellis, aut aquæ rosaceæ vino mixta convertatur in sanguinem Christi.

40 Sacerdotes Ecclesiæ Latinæ debent, saltem dum versantur in terris latinum usum observantibus, uti pane azymo, seu non fermentato, quia sic statuit Concil. Florentin. suóque exemplo in ultima cœna docuit summus Sacerdos Christus. Græcanicis permittitur fermentatus.

41 Dices: *Fieri potest, ut pixis hostiarum sit vacua, nec possit pro communicando agonizante haberi alius panis, quàm fermentatus: eritne fas consecrare fermentatum?* Resp. Major apud Tannerum *num. 134.* censuit esse fas, negantem, se audere damnare hanc sententiam, seclusо scandalo, & perturbatione. Nefas esse, docent Sotus, Suarez Ledesma, Sanctgallenses, alii tam constanter; ut Dicastillo *loc. cit. num. 67.* fateatur, se solâ eorum authoritate motum dissentire à Majore; & Thomas Tamburinus *in Methodo expedita Commun. cap. 2. §. 9. num. 4.* malit permitti, aliquem damnari animo & corpore, quàm sequi sententiam Majoris.

42 Ego quidem profiteor idem, quod Tannerus; non video tamen, quomodo facilè possis absque scandalo, aut perturbatione scindere ex integro pane usuali frustillum, ídque consecratum præbere ægro. *Saltem sine scrupulo miscebitur sal azymo?* Resp. Negabit Tannerus *num. 109.* ita loquens: Ubi panis azymus adhibendus est, sal admisceri non debet ex communi. *Sed ex ignorantia hujus communis sententiæ est admixtus sal: quid agendum hostiis inde pistis?* Resp. Mihi videri posse non solùm in casu necessitatis, ut facilè, me judice, concederet quivis Theologus, sed etiam extra ejusmodi casum adhiberi pro sacrificio, quando deest alius; quia nec ratio, nec lex, nec authoritas, vel consuetudo id vetat. At quid respondendum videtur de materia, quam exprimit hic

Casus sacrilegi.

Sacrilegi, inquam, sacerdotis, qui ad occultandum finem sacrilegum voluit consecrare hostiam quandam ex illis, quibus solemus literas sigillare, admixtam scilicet cum cinnabari, ut fieri solet? 43

Et verò Cardinalis de Lugo *Disp. 4. De Eucharistia sect. 1. num. 4.* referens hoc impium facinus, itémque Diana *Part. 7. Tract. 12. Res. 6.* rectè respondet, ejusmodi materiam esse ad minus dubiam, & suo judicio *invalidam*, eò quòd per talem mixtionem alteretur notabiliter panis, & extrahatur à pane usuali; atqui hac in re attendenda est potiùs conditio materiæ usualis ad cibum hominum, quàm ratio *physica* specificæ quidditatis. Aversa apud Dianam *loc. cit.* ex sensu communi.

Panis ille triticeus debet confici ex aqua naturali, non rosacea, aut alio quocunque liquore, alioqui non conficietur Sacramentum. S. Thomas *art. 7. ad 3.* sicut nec conficietur, si multum butyri, piperis, Casei seu Helvetici, seu Hollandici admisceatur, nam inde emerget placenta, aut aliquid ejusmodi, non autem panis absolutè dictus, sicut & amylum rejiciunt Sanctgallenses *loc. cit. concl. 2. num. 2.* Armeni utuntur hostiis in forma placentarum digitum densarum, ut refertur in Vita nostri P. Julii Mancimelli *Lib. 1. cap. 11.* 44

Porrò si desit grandior hostia, posse pro Sacrificio ex mera etiam devotione faciendo accipi unam è particulis, quæ præberi solent laicis, probat P. Tamburinus *Lib. 2. cap. 8. §. 7. n. 16.* tum inde, quòd nulla lex, aut consuetudo id vetet; tum verâ resolutione hujus 45

Casûs Siculi.

Rusticabar olim cum collega meo P. Stephano Turtureti in nostro prædio Messanensi, ad lectiones Theologicas in vacationibus Autumnalibus de more per otium prævidendas. Semel ergo cùm dictus Pater ad missam faciendam omnium sacerdotum ibi commorantium postremus accederet, hostiámque grandiorem nullam inveniret, ac de ea, ob distantiam civitatis providere sibi non posset, ne eo die, tametsi feria, sacrificio privaretur, parvam formulam, quæ in promptu fuit, sine ulla hæsitatione ad sacrificium adhibuit. Affuerunt statim ad me juniores quidam, qui & ipsi tunc ruri aderant, interrogantes, an id à Patre, nullâ præsertim existente, præter ejus devotionem, causâ, factum rite fuerit? Respondi, ipsos rite gestum id esse ex eo solùm sibi persuadere debuisse, quod Pater ejusmodi 46

tan-

tanta scilicet doctrinæ, tantáque virtutis id fecerit. Ratio, dicebam, inter cæteras, est, quia nec ullum præceptum adest, nec ullam constat esse consuetudinem, ut obligantem de consecranda hostia majore, vel minore, utrobique enim sacrificium æquè perficitur. Quòd si gravis offensio aliqua imperitorum aliquando timeatur, facilè de rei veritate instrui poterunt & in casu nostro sine ulla expressa instructione una ipsa Patris auctoritas id facientis ad offensionem illorum, qui aderant, quique universi hominis doctrinam, integritatémque probè noverant, avertendam, satis supérque fuerat.

47 Hæc planè omnia verba sunt P. Tamburini *De Sacrificio Missæ rite peragendo Lib. 2. cap. 8. §. 9. num. 16.* quibus absit, ut quidpiam addam, nisi videri mihi, esse præmonendum populum, si quando coram eo necesse esset (quia e.g nulla potest haberi grandior hostia, & tamen est dies festus, aut cæteroqui accursus ob futuras nuptias &c.) imitari factum Patris Turtureti, de qua re vide etiam Dianam *Part. 5. Tract. 14. Resol.* 69. Sed & probo id, quod ad me de le perscripsit quidam laudatus valde Curio expressum

Hoc Casu parochiali.

Pluribus abhinc Annis institui solemnem supplicationem ad locum gratiâ miraculorum olim valdè celebrem, pro avertenda lue grassante inter pecora. Evenit autem, ut non nisi parvas hostias illic reperirem, ac proinde anceps hærerem, quid agendum; cùm ex una parte non adesset magna necessitas sacrificandi in illo ipso loco, ex altera autem adesset magna multitudo cupientium interesse illic rei divinæ. Quia tamen si litâssem parvâ hostiâ, visus fuissem approbare negligentiam Parochi ejusdem loci, non infrequenter utentis parvis hostiis, distuli Sacrum ad alium pium locum, quem jam priùs decreveram cum toto meo grege visitare. Velim ex Reverentia Vestra intelligere, fecerímne rectè, an secùs?

Nemo non videt, potuisse, præter illud periculum approbandi *tacitè* illaudabilem morem illius parochi, adesse tale periculum scandalizandi totam multitudinem insuetam ejusmodi spectaculo, ut perquam sapienter egerit ille Curio, differendo ad alium locum celebrationem Missæ. Facilè etiam quivis perspicit, potuisse esse tantum in eo populo desiderium audiendi illic sacram rem, ut ad satisfaciendum huic desiderio esset consultum, monere illam plebem de carentia majoris hostiæ ad evitandas obmurmurationes. Et quia dubia sunt in meliorem partem interpretanda, præsumendum est, adfuisse reipsa circumstantias, vel exigentes, vel saltem suadentes, ut differrentur Missæ solemnia ad locum alium.

Appendix Curiosi.

Sciscitabitur fortè meorum Lectorum quispiam, *quam sit vetustus mos utendi pro Sacrificio, & communione orbiculis, seu ut vocamus, Hostiis?*

Respondet Eminentissimus dignitate, eruditionéque, Cæli Cisterciensis sol Joannes Bona Cardinalis, nuper orsus vivere in sola memoria proborum & eruditorum *Lib. 1. rerum Liturgicarum* luce donato hoc Anno 1674 *Cap. 23. num* 11. eum usum introductum esse sub Annum Christi millesimum, octogesimum, primúmque, qui earum mentionem fecit, fuisse Bernoldum hujus nostræ Constantiensis Diœcesis Presbyterum. Præmittit autem, & suo more probat eruditè idem Cardinalis, ipsas quoque Occidentales Ecclesias (de Romana negant plerique omnes) fuisse promiscuè usas pane fermentato per mille circiter Annos, fermentato, inquam, eóque usuali; & quidem presbyteros fuisse priùs solitos è suis ædibus panem usualem deferre pro solo sacrificio, laicis similiter secum usualem panem deferentibus pro synaxi à se sumendâ; creberrimè tamen presbyterum asportâsse in ædem sacram magnos panes, quos frangebat pro communicaturis.

SECTIO II.

De Vino Eucharistico.

SUMMARIUM.

Sacerdos per se mortaliter peccat consecrando unam speciem sine altera. 48.
Succus ex uvis passis expressus est materia valida. 49.
Musto sine necessitate uti non licet. 50.
Sacerdos multum vini infundens, quia illi sapit, peccabit venialiter: excusabitur à culpa, si parum infundat, quia ei desipit. 52.
Deficiente alio vino videtur licitum, uti aliquantulum acescente. 54.
Vino congelato ante consecrationem quid agendum? 55.
An halitu liquefaciendum? 56.
Non licet absque mortali admiscere vino consecrato alium liquorem. 57.
An, si misceatur, desinat esse ibi Christus? Ibid.
In nullo Casu licet facere sacrum sine aqua. 58.
Nec sufficit, quod caupo aquam in vini dolium infuderit. 59.

Suffi-

Sufficit, si sacrificans affundat modicissimam. 60.
Quid si tertiam partem Tirolensi? 61.
Quid si Acroniano? 62.
Duæ Regulæ practicæ. 63.
Guttæ dispersæ per calicem abstergendæ ante Consecrationem. 94.
Videtur carere culpâ, qui adhibet aquam glacie refrigeratam. 65.
Casus imponentis calici silicem prcalidum, ut vitaret congelationem. Ibid. in App.
Quid hac in re factitent Lithuani? ibid. lit. D.

48 QUæritur IV. *Quænam sint apud Theologos recepta circa alteram partem, seu speciem hujus Sacramenti?*

Resp. Seqq. Peccat *per se loquendo* mortaliter sacerdos consecrans unam speciem sine altera. Ita omnes post S. Thomam *q. 80. art. 12. ad 3.* cum Suarez *Disp. 75. Sect. 6.* Quia scilicet non conficit integrum Sacrificium. Vide *infra Casu XXIII. num. 807.* exceptionem; quæ tamen non repugnat communi doctrinæ Tamburini *L. 2. de Sacr. Cap. 7. §. 1.* neganti, posse etiam intentato metu mortis inchoari Missam cum intentione consecrandi unam solam speciem, e g. pro moribundo.

49 Succus ex uvis passis expressus est *substantialiter* vinum, & quidem aquæ expers. Ergo per se adhiberi potest. Amicus apud Dianam *P. 7. Tr. 12. Res. 6.* non dissentientem. Mustum verò est *valida* quidem, non tamen *licita* materia *c. Cùm omne crimen. De Cons. dist. 2.* quia est indecens propter impuritatem. S. Thomas *art. 5. ad 3. Sed si necesse sit, botrus in calice comprimatur*, inquit Pontifex *ib.*

50 *Ergo si in pago nullum sit vinum, habeat tamen parochus ante domum pendulas è vite uvas, eásque maturas, non peccabit, si unum, alterúmve botrum exprimat suo Sacro?* Resp. Si sacrum sit faciendum ex obligatione, illum justificabit ipse Papa. Si ex sola devotione, fortè non item. Cùm præsertim Filliuc. & Bonac. dicant, esse ex suo genere peccatum mortale, & Gavant *in rub. Miss. p. 3. tit. 11. n. 1.* esse certissimò mortale, consecrare tale vinum extra necessitatem.

51 *Sed est quibusdam locis consuetudo* (& ni fallor in Valesia) *ut certo quodam festo ex primitiis vindemiæ, adeóque ante plenam vindemiam botrus unus, altérve exprimatur in cantharum, atque mustum illud adhibeatur pro Sacrificio.* Resp. Licèt hunc usum improbent Suarez, & Vasquez, ego tamen excuso cum Tannero 114. quia usûs longævi non est levis authoritas, inquit ipse Pontifex *c. Cùm consuetudinis. De consuet.*

52 Dices: Novi sacerdotes, qui, quando vinum pro Sacrificio facit ad gustum ipsorum, infundunt multum, parùm quando desipit, *quid de iis sentiendum?*

Resp. Sicuti *per se loquendo* rectè facit, qui adhibet materiam pro Sacrificio optimam, venialiter autem delinquit, si utatur ad meram delectationem gustûs. Tamburinus *L. 2. c. 7. §. 1. n. 10. & 11.* ita etiam sentiendum de affundente multum boni, generosique vini. At non agnosco peccatum in illo, qui ideo minus infundit, quòd non sapiat, nisi saltem *implicitè* (non dico: *habitualiter*) apud se dicat; *Infunderem ob voluptatem gustûs plus, si vinum foret nota melioris.*

At: *Estne satius affundere parùm vini, an multum?* Tamburinus *loc. cit. Cap. 8. §. 8. num. 2.* per Parenthesin dicit, semper sibi ob reverentiam placuisse, *quòd parùm vini apponi soleat.* Placet etiam mihi, ubi est simile Siculo: nam ex una parte abest tunc periculum, ne proportionaliter affundatur casu, ut quandoque fit, nimis multum aquæ. Reddatúrque dubia materia, cùm sit tam forte. Ex altera autem parte faciliùs purificatur debito modo calix; minùs timendum est, tum ne sacer sanguis defluat in barbam, vel patenam. Tum ne furtim irrepat, placeátque dolosa, sensualísque voluptas, quam ciet naturaliter suavitas specierum. At si vinum sit debilius, providè affunditur plusculum, ut occurratur dubiis, & scrupulis de abhibita nimia aqua. 53

Vinum aliquantulum acescens deficiente alio adhiberem sine scrupulo nixus authoritate Suarii *Tom. 3. in 3. p. d. 85. sect. 2.* accensentis levioribus defectibus, si vinum sit aliquantulum acidum, nixus & praxi satis communi parochis ruralibus. At valde notabiliter acido non uterer. 54

Quòd si vinum congelascat ante Consecrationem, liquefaciendum est panno, prunis, aliâ ratione. *At non fiet absque perturbatione populi, aut longa mora.* Ergo eiice illam materiam, atque infunde aliam, factâ (*tacitè*) oblatione. Suarez *Disp. 45. Sect. 1.* Dicastillo *Disp. 2. num. 87.* *Quid si potiùs solverem halitu?* Hunc rusticismum vel prohiberet, vel certè dissuaderet Suarez *loc. cit.* & ego. *An etiam dissuaderet, si ita solverem congelatum post Consecrationem?* Puto equidem; sanè mallem glaciatum, digito tamen reverenter comminutum, sicuti post Suarez *Disp. 85. Sect. 1.* exprimit Tambur. *Lib. 2. Cap. 8. n. 9. De Sacrificio Missæ* sumere, quàm halitu solutum. Certè Theologi non permittunt misceri vino consecrato vel aquam, vel rem aliam, præter particulam hostiæ consecratæ. Cæterùm vinum etiam congelatum esse posse *validam* materiam Consecrationis, rectè post alios observat Dom. Reding *quæst. 2 art. 1. Controvers. 1.* etiamsi aqua actu congelata nequeat esse apta materia Baptismi, utpote consistentis in actione transeunte. 55 56

Si vino consecrato misceatur alius liquor, committitur gravissimum crimen: utrùm autem, & quando per talem admixtionem alterius seu vini, seu liquoris desinat Christus esse sub speciebus consecratis, edisserunt S. Thomas *q. 77. a. 8.* Tannerus *Disp. 5. quæst. 6. d. 2.* Dicastillo *Tr. 4. Disp. 7. d. 10.* & alii apud ipsos, quorum alii contra alios censent, si mul- 57

tum vini non consecrati misceatur parvæ quantitati consecrati, sicut solet fieri in ablutione prima calicis, non desinere existere corpus Christi. Alii cum S. Thoma desinere, & proinde illud totum posse libere tractari, sicut quodcunque aliud vinum. Ita Sotus, Henriquez, alii apud Tannerum, & Dicast. ratos, esse ob metum sacrilegii reverenter habendum, & asservandum pro alio Sacrificio Missæ, quod & ego sentio.

58 Jam aquam, de qua paulò antè, quod spectat, illius mixtio ob varios Canones descriptos *dist. 2. de Consecrat.* tam necessaria est, ut Theologi non admittant ullum casum, quo liceat inchoare Sacrum prævisо defectu aquæ. Quam si oblitus es infundere suo tempore, teneris reparare defectum, licèt illius recorderis primùm post consecrationem hostiæ, ante

59 tamen calicis Consecrationem. *Sed caupo, qui vinum suppeditat, jam prævenit, quia aquam suo more in dolium liberaliter affudit.* Resp. Post S. Thomam *q. 74. a. 8.* non sufficere, sed mixtionem fieri debere *circa celebrationem Sacramenti*, adeóque in ipso altari. Quamvis non sint reprehendendi, qui ex privilegio, aut longa consuetudine Ordinis, aut Provinciæ miscent ante Sacrum. Dicastillo *loc. cit. n. 122.* observans, illam mixtionem faciendam à sacerdote celebrante, nisi in sacro solenni Subdiaconus id agat.

60 Quamvis Gavantus *part. 2. tit. 7. n. 2.* ex Rudolpho rectè scribat: *Quantò paucior, tantò potior*, adeóque sufficiat modicissima, ut loquitur Concil. Florent. seu minima gutta visibilis. Suarez *cit. sect. 2.* haud tamen delinquit, qui aliquantò liberaliùs affundit. *Quid si tertia pars sit aqua?* Respond. Approbabit Synodus Triburiensis celebrata Anno 995. à XXII. Episcopis *Cap. 19. At fortè loquitur de vino Hispano nigro, quod Dicastillo n. 79. testatur, esse tam robustum, ut nisi aquâ mitigetur, vim ejus ferre nemo queat.* Scilicet: Quasi verò Triburia fuerit in Hispania ad Tagum, & non in Germania

61 ad Rhenum. *Ergo loquitur Synodus de Rhenano?* Res. Non solo, sed omni illo, quod tertiam partem aquæ ita pati potest, ut nullum sit dubium, quin eâ additâ servet nihilominus substantiam suam, & vivacia accidentia. Itaque sine scrupulo vino Tirolensi, quod Trollinganum vocant, tertiam partem affundes, quandoquidem est & perrobustum, & ita nigrum, ut eo legibiliter valde scribere queas.

62 *At quid pro praxi censes de nostro vino Acroniano?*

Respond. Illi, quod est inferioris notæ, non miscebis sine piaculo quartam partem aquæ. Mediocri poteris quintam, optimo quartam, præsertim si provenit Anno tali, qualis fuit 1654. & 1660. Sed ne fac sine aliquali necessitate. Siquidem & Dom. Reding *loc. cit. Controv. 2. n. 11.* exprimit, aquam esse adhibendam in *modicissima* quantitate & Sanct-gallenses in *Cursu Theolog. Tom. 9. Tract. 4. q. 2. part. 1. dub. 3. absolutè* scribunt, debere *hac ætate* (de quo tamen debito nihil scio) esse in Calice minimùm octies, vel decies plus vini, quàm aquæ. Licèt meritò observet, referente, nec improbante eodem Illustrissimo Domino Abbate, Cardinalis de Lugo, nihil scrupuli esse habendum, tametsi sit affusa quinta, vel etiam sexta pars aquæ. Pro re nata poterit usurpari doctrina Tamburini *l. 2. c. 4. §. 7. n. 3.* observantis, posse infundi tantum aquæ, quantum non sufficit ad impediendum, quò minùs dici possit: *Hoc, quod est in Calice, est absolutè vinum.* Verbo in hac re cave duo. *Primum*, 63 ne unquam tam multum aquæ affundas, quàm vini. Alioquin graviter impinges in multos canones contentos *dist. 3. de Cons. Alterum*, ne tam multum, ut impediat, quò minùs sensu ipso, si sanus sit, facilè deprehendas accidentia indicantia adhuc adesse vini substantiam Siquidem per voculas: *Hic*, & *Hoc* designantur accidentia sensibilia panis, & vini: S. Thomas *a. 4. in corp. Quid si oculus judicet, esse vinum, dubitet, vel neget gustus?* Cave adhibeas, nam usurpanda non est materia dubia. Suprà *n. 33.* Vide infrà *n. 765.* Sed priùs observa Innocent. III. *Lib 3. de Myster. n. 30.* quærere: *Quid autem si plus apponatur aqua, quam vini? erit irritum Sacramentum?* Ad hoc autem solùm respondere. *Oportet quidem, quòd tantum vini ibi ponatur, quòd aqua commixtum saporem vini retineat.*

Quando guttæ (de quarum consecratione 64 loquar *Cas. seq.*) vel vini, vel aquæ dispersæ sunt per calicem, eas ante Consecrationem visas aut absterge purificatorio, aut circumacto vino, quod in calice est, uni illas cum eo, ut rectè Gavantus *loc. cit. n. 4.* Laymanno *cit. c. 2. n. 15.* laudante abstergentem. Ægidio Coninck *q. 74. n. 43.* pronuntiante expedire, ut abstergantur. Tamburino *de Sacrif. Lib. 1. Cap. 1. §. 2. num. 29.* negante peccari à non abstergente, eò quòd non exigatur *physica* conjunctio partium. Imò addente, non expedire, ut illa abstersio fiat ad: *Simili modo.* Malè autem fieri post utriusque speciei Consecrationem; quod & censeo propter doctrinam tradendam *n. 89.* addens ex Dom. Reding *loc. cit. Controv. 4.* sufficere, si guttæ, de quibus hîc sermo, sint *moraliter* unitæ cum toto, sicuti, eo judice, sunt illæ, quæ levi calicis motione reliquo vino misceri possunt. Secùs si longè distent à reliquo vino, quia in primo casu, non autem in secundo censetur adesse intentio Sacerdotis, ne tam facilè misceatur materia non consecrata cum consecrata.

Utrùm aqua in vinum possit converti, & 65 utrùm posito, quòd non convertatur, nihilominus unà cum vino *immediatè* transmutetur in sanguinem Christi, non est hujus loci disputare. Non transmutari *immediatè*, contendit laboriosè Pater Tannerus *cit. quæst. 2. à n. 160.*

160. Converti *immediatè*, probat P. Dicastil o *loc. cit. Disp. 2. tota dubit. 9.* doctè, ut solet. Potiùs nota, malè à Fagundez *Præcep. 3. lib. 2. cap. 4.* noxæ lethalis damnari refrigerantes circumjectâ glacie aquam adhibendam sacrificio, cùm nulla lex etiam sub veniali præcipiat, ut usurpetur talis aqua, qualis est hausta ex fonte. Tamb. *loc. cit.*

APPENDIX.

Quid si verò ad præcavendam congelationem vini, & specierum, fieret id, quod proponit hic

Casus novæ inventionis?

a *Bernardinus vir integris moribus, Capellanus cujusdam insignis Ecclesiæ Collegiatæ, jam à permultis Annis consuevit litaturus ad aram, rigente hyeme, deferre in illam multò aliis frigidiorem Ecclesiam, silicem probè calefactum, mundo autem linteolo involutum, húncque imponere suo calici, & relinquere in eo, donec vinum infundat. Hac ratione impedit, ne, dum cæterorum itidem eodem in loco sacrificantium calices quotidie congelascunt, esto, vinum ad prunas calefactum infuderint, suus quoque subeat idem incommodum. Quæsiit ex me Superior ejus, præclarus Theologiæ Doctor, essétne tolerandus, an tollendus ille, omnibus aliis inusitatus mos, quid fuit à me respondendum?*

b Valde ægre damno illa, quæ ex una parte non repugnant ulli Legi, aut consuetudini obligatoriæ, ex altera autem parte tollunt quædam incommoda, & tolerantur non ab uno, sed à pluribus superioribus Ecclesiasticis, qui possent integre impedire, si vellent. Quando enim hæ tres circumstantiæ conveniunt, soleo confugere ad Regulam, quam Glossa Marginalis *c. 2. De transl. Episc. verbo. Non invenitur* communiter recepta tradit his verbis: *Concessum intelligitur, quod expresse non prohibetur:* & *ibid.* altera Glossa, seu Joannes Andreas: *Omnia concessa intelliguntur, quæ non sunt expressè prohibita.* Sanè habuit ille Bernardinus plures Superiores, qui non vetuerunt continuationem ejusmodi calefactionis, recurrentis quot ferè Annis, eò quòd ingressus in eam Ecclesiam pateat per tot januas, ut sit propè æquè frigida, atque ipsum forum. Imò cùm ex occasione recensuissem Reverendissimo, & illustrissimo Domino Ordinario hanc praxin, visus fuit probare potiùs, quàm improbare, & meritò, Siquidem præterquàm quòd ea nihil absurdi contineat in se, impedit insuper non leve incommodum, quod experiuntur cæteri. Dum non nisi magnâ difficultate solvunt species congelatas, coguntúrque nonnunquam sumere nondum integre liquefactas. Consuetudo diversa vigens passim in Diœcesi, non est obligatoria, sicut nec facit huc Rubrica *de defectibus*, quatenus agit de materia calicis congelati, tantùm enim docet, quid sit agendum post congelationem, non quid agendum, ne fiat congelatio. Ex quibus infero, si alicubi invaluit ea dexteritas nostri Bernardini, non videri impediendum usum illius.

Sed ecce, cùm hæc jam exarâssem, venit mihi in mentem, literis quærere ex quodam Patre nostro Philosophiam profitente Vilnæ in Lithuania, mihique noto ex annua cohabitatione, quis mos circa seu ad impediendam, seu ad tollendam congelationem tempore sacrificii vigeat in ea multò frigidissima regione, ob declinationem magnam ad polum arcticum, ac proinde gelidiore, quàm sit ipsa Polonia. Respondit autem 1. Maii. Anno 1670. c

Hisce verbis.

Casum illum Constantiensem credat R. V. esse nobis familiarem utimur enim globis, vel ex ære, vel ex ferro calefactis, quos in calice ad infusionem detinemus. Ego tali medio rarò usus sum, quia non multum proficiebat, maximè quando calix non fuit aliunde tepefactus. Unde si contigit congelari species, intra volas sumpto calice, nativo calore glaciem solvebam. Alio postea illis intensis frigoribus utebar medio. Nam supra prunas ad latus Epistolæ, ab aliquo ex sodalibus (cùm enim Præses Congregationis, sub titulo Visitationis Virginis sim, semper in sacello ejusdem affixo Ecclesiæ Sacris operor) calefiebat calix, & vinum sacrificio adhibendum, ut etiam pro aliis altaribus solet calefieri vinum. Hoc medio liber fui à molesta congelatione specierum, non liber tamen à manuum frigore intenso, quod hoc Anno ita sævum fuit, ut discipulis aliquot diebus licitum fuerit abesse à re divina. d

---

QUÆ FORMA SACRIFICII, SEU EUCHARISTIÆ.

CASUS III.

Terrificus.

SUMMARIUM.

Pastor cum suis collegis abutens verbis consecrationis, igne cælitus misso cum iisdem consumitur. 66.

66 *Cyrillus pastor cum suis collegis mandaverat memoriæ sacrum Canonem, quia videlicet solebat à sacerdotibus sacrificantibus pronuntiari altâ voce. Adeo ut in compitis & vicis piè decantaretur à plebe. Is igitur die quodam lapidi tanquam altari panem imposuit, atque cum sociis ausu temerario sacrosancta verba protulit. Quæ levitas, ac temeritas ita Numini displicuit, ut igne cælitus misso omnes illos pastores è vestigio consumpserit.*

Testis hujus terrificæ vindictæ est Jodoc. Clichtoveus, & ex illo P. Dauroult *Cap. 5 Tit. 1.* quæ suppediat nobis quà occasionem, quà etiam causam proponendi, ac resolvendi seqq. quæstiones. 67

Quæritur quippe I. *An graviter delinquat sacerdos hac ætate, si verba Consecrationis proferat tam altâ voce, ut etiam distantes audiant.* Resp Rubricæ *De ritu celebrandi Missam, sub titulo: De Canone*, ita præcisè loquuntur: *Distinctè, reverenter, & secretè proferat verba Consecrationis.* 68
Quæ verba licèt non contineant ullum saltem grave præceptum, & proinde excusandi sint illi, qui vocem ita intendunt, ut Minister sacri eos audire queat, gravis tamen venialis damno, qui ad sex vel octo passus: mortalis verò, qui ad 40. audiri consuevisset, siquidem ille utcunque, iste valde notabiliter ageret contra ritum communissimum in actione omnium gravissima, darétque occasiones obmurmurationum, scandalorum, offensionum. Consentiunt Doctores cum Gavanto *Part. 1. tit. 16. n. 1*, Nostræ Constitutiones Synod. *Part. 1. tit. 9. num. 9.* ita statuunt: *In Missa canon uterque tacitè recitetur; Cætera voce clariore dicantur.* 69

Quæritur II. *Sitne laicus gravis delicti reus, dum profert verba Consecrationis?* Resp. *Per se* nullius. Illa quippe sine ullo peccato legit in libro, quidni & sine peccato pronuntiet? Igitur accidentaria circumstantia superveniat necesse est, ut damnetur peccati: ut si ad jocos etiam honestos trahantur *At contraheretne noxam lethalem, qui imitaretur factum Cyrilli, ac sociorum?* Resp. Quamvis à gravibus Doctoribus censeantur non nisi venialiter deliquisse Bethsamitæ arcam aspiciendo, Oza manum in eam extendendo, quos tamen Deus subitaneâ morte plexit 1. *Reg. c. 6. & l. 2. c. 6.* aliud tamen censeo de repræsentantibus *mimicè* atque *histrionicè*, ut faciebat malè feriatus Cyrillus, tam sacrosanctam actionem. 70

An igitur damnabis pueros innocentes, qui domi altariola excitant, inque iis sacra sicca faciunt? Resp. Si ex mera pietate, & qua possunt decentiâ, ac sine prolatione formulæ, sine usu sacrorum vasorum, seu vestium id agant, non damno. Quin etiam approbo, ductus judicio prudentum, cui obsecutus Franciscus Sachinus in Historia Societatis *p. 3. lib. 8. num. 40.* laudat infantiam S. Francisci Borgiæ etiam inde, quòd ipsi *pro lusu fuerit sacrificantium imitatio.* Quapropter non vereor hìc describere Responsum, quod 7. Septembr. Anni 1661. dedi ad hunc proposi- tum mihi 71

Ca-

Casum singularis pietatis.

72 *Dominus N. habet ex justissima causa à suo Domino Ordinario potestatem curandi sibi fieri sacrum in Oratorio privato, cui non contentus interesse, habet persæpe ante se Missale atque summissa voce ex eo omnia (præter verba consecratoria) piè legit. Alia quidem solùm* recitativè, *quæ scilicet habent respectum ad ipsummet solum sacerdotem sacrificantem, alia autem* significativè, *ut Confiteor, Collectas, alia permulta. Quæsitum igitur fuit ex me à quodam pio Jureconsulto, quid sentirem de ejusmodi facto, illum quippe bonum Dominum cupere scire, an rectè agat, an secus?*

Respondi, ac respondeo inprimis. Eum *per se loquendo* non videri deliquere contra ullam legem scriptam, aut non scriptam. Ergo licere illi *per se loquendo* pergere in illa sua pie-
73 tate. Nam concessum intelligitur quidquid expressè prohibitum non reperitur. Barbosa *de offic. & potest. Episc. allegat. 17. n. 15.* desumens hoc Axioma *ex leg. Nec non §. Quod ejus ff. In quibus caus. major.* Deinde addidi, etiam, *per se loquendo* rectè facere. Quia optimus modus audiendi sacri est, communicare cum sacrificante; quandoquidem ipse perfectiùs audit sacrum, quàm circumstantes. Suarez *Tom. 3. in 3. Part. Disp. 88. Sect. 4.* communicat autem perfectiùs cum illo is, qui, quoad potest, facit omnia, quæ ille. Tunc quippe singulariter, ac per quandam antonomasiam designatur per illa verba sacerdotis: *Pro quibus tibi offerimus: vel Qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis*, & habet omnium perfectissimam attentionem. Porrò dicitur legere solùm *recitativè*, seu *materialiter*, qui legit non intendens significare mentem suam per verba, quæ recitat, sicut non intendunt actores scenici. Vide infrà *n. 93.*

74 Quæritur III. *Quæ sit forma consecrationis?* Resp. Forma, qua panis consecratur, est hæc: *Hoc est enim corpus meum.* Cujus singulæ voces præter mediam, sunt essentiales. *At quid si imperitus Grammaticæ dicat*: Hoc est corpus meus, *an non valebit consecratio*? Resp. Valebit, sicut Baptismus collatus ab illo, qui baptizabat in nomine patria, & filia, & Spiritu sancta, & quem approbavit Zacharias Papa rela-
75 tus *c. Retulerunt. De consf. dist. 4. Quid si autem ex balbutie, aut festinatione dicat*: Hoc est corpus meu? Ait rectè Layman. *Lib. 5. Tract. 1. c. 4. n. 4.* valiturum, nam truncatio ultimæ syllabæ in hoc casu non mutat significationem. Nec in priore mutabat, quia constabat, illum, de quo Zacharias, ex imperitia existimâsse ea verba ita desinere, ejusque inscitia erat vulgò nota. Qua de re vide plura *Tract. præced. Cas. II. n. 787.*

Forma, qua vinum consecratur, est hæc, 76
Hic est enim calix sanguinis mei, novi & æterni testamenti, Mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Et quidem certum est, verba illa: *Hic est calix sanguinis mei*, seu: *Hic est sanguis meus*, esse de essentia: sicut etiam indubitatum est, reliquorum nullum, exceptâ particulâ *Enim*, posse jam *deliberatè* omitti citra noxam lethalem. An verò citra irritationem Sacramenti, controversum est. Assentior negantibus requiri ad essentiam, quia multæ Ecclesiæ egregiè Catholicæ olim omittebant alias, atque alias ex his particulis. Lege sis Dom. Reding. *cit. q. 2. art. 2. Controvers. 2. num. 10. & seqq.* nervosè, ut assolet, refutantem recentissimum Thomistam Gonetium, plura quàm hos exigentem ad essentiam præsentis formulæ.

Verba illa: Testamenti, &: Mysterium fidei, 77
non intelligo. Explica sis, ut tantò majore cum devotione usurpem. Libenter tibi gratificabor. Itaque ad voculam *Testamenti*, subintelligitur: *Confirmatio*, quia sanguis Christi effusus, est Confirmatio testamenti, id est, promissionis factæ à Christo *Joan. 6. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Vel: *Testamenti*, id est propriè dicti Testamenti, nam sanguis Christi est authenticum instrumentum, quo continetur ultima voluntas Redemptoris, nos ad 78
æternam hæreditatem destinantis. Ut proinde illorum verborum sit hic sensus: Hic est calix sanguinis mei, qui sanguis meus est verum, novum, atque æternum Testamentum, ac simul mysterium fidei, seu Sacramentum, id est signum occultæ rei, quæ solâ fide cernitur.

Quæritur IV. *Quid propriè significetur per il-* 79
los duos demonstrativos articulos formulæ: Hic & Hoc? Resp. Inter octo diversas explicationes, quas refert Dicastillo *de Eucharist. Tr. 4. Disp. 3. dubit. 10.* mihi probari duas. *Primam*, quam post Suarez tradit Tannerus *Tom. 4. Disp. 5. quæst. 5. num. 34.* quòd videlicet pronomen *Hoc* & *Hic* faciant hunc sensum: *Substantia contenta sub his accidentibus panis, est corpus meum: Substantia sub his accidentibus vini est sanguis meus. Alteram*, quam latè defendit P. Vasquez *Tom. 3. in 3. Part. d. 201. Cap. 4.* & Dicastillo *loc. cit.* cum aliis, quòd hæc pronomina referantur *immediatè* ad prædicatum, faciántque hunc sensum: *Hoc corpus est corpus meum: Hic calix est calix sanguinis mei*: sicuti quando dicis: *Hæc est mater mea*, sensus immediatus est: *Hæc mater est mater mea.* Nullo autem modo est toleranda hæc explicatio *Hic* 80
panis est corpus meum. Est enim apertè falsum: quod illud ipsum, quod est panis, sit simul corpus Christi. Relege, si placet ea, quæ in *Tract. 1. num. 200. 201. 205 & 208* dixi de errore circa significationem vocularum: *Hic*: *Hoc*: & *Corpus*: an, & quomodo error circa significationem harum particularum reddat conse-

crationem invalidam. Porrò, quia pronominibus *Hoc* & *Hic* non solet designari nisi res ad sensum præsens, & definita, idcirco.

81 Quæritur V. *Quomodo materia panis, & vini debeat esse præsens tempore consecrationis?* Respond. Ita, ut illi duo articuli retineant tunc suum proprium sensum, & non potiùs oporteat dicere: *Illud: ille.* Sicut notat reliquos inter Vasquez *Disp.* 171. *c.* 4. rejiciens etiam particulam: *Iste.* Nam pronomen *iste*, *ista*, *istud* apud Latinos propriè significat rem, aut personam existentem in loco, in quo est is, quem alloquimur. dum enim dico Petro: Iste liber est meus, indico, librum, qui est apud ipsum, es-

82 se meum. Sicuti quando Constantiâ scribo Augustam: *Doleo, quòd istius urbis cives non sint omnes Catholici. Gaudeo istic reperiri tam ferventes Orthodoxos*, veræ Latinitatis periti intelligunt, me loqui de Augustanis, non de Constantiensibus. Hinc, quando hostia vase aliquo continetur, aut cooperta est, si illo vase, operculo, thecâ demonstratis per particulam *Hoc*, censeatur juxta vel communem usum, vel præsentes circumstantias demonstrari id, quod sub iis continetur, valet consecratio. Sin minùs, non valet. Suarez *Disp.* 43. *Sect.* 5. Vasquez *loc. cit.* Tann. *cit. Disp.* 5. *quæst.* 2. *num.* 65.

83 *Quid igitur pronuntiandum de casu, quo hostiæ pro cōmunicantibus consecrandæ continentur calice, ciborio, thecâ, seu vittâ lineâ, & tempore consecrationis non deteguntur hæc vasa?* Resp. Si nil aliud obsit, nil dubita de valore consecrationis. Tann *l. c.* licèt reprehensionem mereatur, qui non discooperit. Vice versâ meritò dubitat Bonac. *disp* 4. *de Sacram. q.* 2. *p.* 6. *n.* 10. An rectè censeat Henriq. *l.* 8. *c.* 14. consecrari posse materiam distantem 20. passus. Eam materiam debere esse sensu aliquo perceptibilem, tradunt omnes, quamvis fortè non possit percipi ab ipsomet consecrante, ut rectè Tann. *n.* 52 contra Vasquez, aut non teneatur manibus consecrantis. Videto omnino Dom. August. Reding *cit. Tom.* 6. *q.* 2. *a.* 1. *Controv.* 4. multùm *practicè* elucidantem necessitatem, & sufficientiam præsentiæ *moralis*; proderit legisse.

84 Quæritur VI. *Quomodo debeat esse materia consecrationis determinata?* Resp. Per intentionem (fusiùs *num.* 783. explicandam) ipsiusmet sacerdotis, à qua essentialiter pendet res tota. Et proinde ad tollendos scrupulos, consultum est, ut antè, vel in ipsa Missa expressè dicat, esse suam intentionem consecrare omnem materiam consecrabilem, quæ erit tempore consecrationis præsens, & quam juxta morem Ecclesiæ deberet hic, & nunc consecrare. Qua quidem intentione positâ si contingat, ut in tuis manibus pro te, vel supra corporale pro communicantibus reperias post consecrationem plures hostias, quàm putaveras, ne ambigas, quin omnes sint conversæ in corpus Christi, sicuti & erunt, licèt non formaveris illam intentionem, modò non habueris contrariam. Tann. *n.* 72.

Quid si autem æditutus me inscio posuit ante offertorium supra altare hostias consecrandas pro populo, nec de iis cogitavi? Resp. Remanebunt, qualès antè erant. Layman. *L.* 5. *Tr.* 4. *c.* 2. *n.* 14. cum aliis. *At non cogitavi quidem expressè eas consecrare, vidi tamen afferri, seu allatas esse.* Respond. Fient è non sacris sacræ. Laym. *ibid.* Qui licèt rectè dicat, esse ponendas supra altare ante offertorium, idque faciendum innuant Rubricæ Missalis §. 7. *n.* 3. attamen Diana *p.* 2. *Tr.* 14. *res.* 71. cum Gavanto *p.* 2. *tit.* 10. *n.* 19. meritò docet, licitè consecrari, modò adsint ante Præfationem, & quidni modò adsint ante consuetam consecrationem? Saltem, ut etiam Tambur. *L.* 2. *C.* 5. §. 2 observat, in eo casu, in quo, si non consecrarentur, dimittendi essent alii sine communione. 85

Sed estne tunc facienda oblatio illarum novarũ particularum? Resp. Mente, non verbis. Gavant. Diana, Tambur. *Quid si tantùm unus esset ita dimittendus?* Resp. Non consecrarem pro illo peculiarem hostiam, sed secutus arbitrium Gavanti, & aliorum diffringerem particulam è mea grandiore, ipsique porrigerem. *Vix factâ consecratione particularum aufert alius sacerdos, ut præbeat volenti communionem, an sine peccato?* Resp. Sine mortali, quia non agit contra grave præceptum. At non sine veniali, nisi sit aliqua, ut non semel vidi, necessitas tam maturè ministrandi illis panem supersubstantialem. Est quippe aliqua inordinatio, si super illis non formentur signa, præscripta in Missali. Tamburinus. 86

Rubricæ statuunt, ut hostiæ sint tempore consecrationis supra arulam, supráque ipsum Corporale, & discoopertæ. Quid si horum aliquid desit? an censebuntur nihilominus consecratæ ab eo, qui habuit duntaxat intentionem consecrandi, quidquid posset validè? Resp. Censebuntur. *Quid si illa fuit solùm consecrandi, quidquid licitè posset?* Resp. Quia admodum graviter, ut notat Dicast. *cit. Tr.* 4. *d.* 2. *n.* 206. post Coninck, Reginal. & Bonac. agitur contra institutum Ecclesiæ, si consecrentur non positæ supra arulam, & corporale, idcirco prædicta intentio nil operabitur juxta Suarez *d.* 43. *sect* 6. Tann. *n.* 74. Dian. *P.* 5. *Tr.* 14. *res.* 19. Gav. *p.* 3. *tit.* 7. *n.* 4. Tamb. *l.* 2. *c.* 1. §. 3. *n.* 19. Quia tamen probabiliter dici potest, Ecclesiam permittere, ut in tali casu inadvertentiæ prædicta intentio extendatur ad tales hostias, poterunt absque nova consecratione præberi fidelibus in casu manifestæ necessitatis, ut rectè Tanner. *l. c.* Imò extra necessitatem posse id fieri, tradit Gamachæus apud Dianam, multis probans & defendens cum Jo. Præposito, esse verè consecratas, suadens tamen, ne (extra necessitatem) præbeantur aliis absque nova consecratione. Quod & ego suadeo, interim observans, testari Laymannum *cit. tr.* 4. *c.* 2. *n.* 14. *in fin.* esse intentionem 87 88

& præ-

& praxin Ecclesiæ, ut, si sacerdos tempore oblationis non recordetur formarum appositarum, vel tempore consecrationis sit immemor oblatarum, censeantur nihilominus consecratæ, dummodo habuerit saltem *Virtualem* intentionem eas consecrandi, ut si e. g. rationabili modo advertit, vel scivit, hostias à se consecrandas ad altare adferri, ut loquitur *n. 14 in fin.* non restringens ad positas super Corporale, vel Arulam; at meritò negans de iis, de quibus nihil scivit sacrificans. De non discoopertis nulla est difficultas, modò nihil aliud desit. Tambur. *loc. cit.* Diana *Part. 3. Tract. 6. Ref. 103.*

89 *Quid autem judicandum de guttis, quæ non infrequenter adhærent hinc inde calici sejunctæ à potiore parte vini?* Resp. Præter ea, quæ de iis dixi *Cas. præced. n. 64.* Si non abstersisti, secundùm dicta *n. 64.* credibilius est, non fuisse transmutatas in sanguinem Christi Salvatoris, nisi præcesserit intentio consecrandi, quidquid esset *valide* consecrabile, quia intentio consecrandi, quidquid est *licitè* consecrabile, extendit se solùm ad liquorem, qui per modum continui est tempore consecrationis in calice. Suarez *cit. sect. 6.* Laym. *loc. cit. n. 14.* Gavant. *l. c.* Coninck *q. 74. n. 43.* Tamburin. *l. c. n. 23.* latè, & alii, valde probabiliter contrarium defendentibus Tann. *n. 76.* Dicastillo *n. 223.* Vide id, quod suprà *n. 65.* in App. retuli ex D. Reding.

90 Quæritur VII. *Quid operentur verba consecrationis?* Respond. Ut iis prolatis destruatur tota substantia panis, totáque substantia vini, súbque illorum accidentibus constituatur eorum loco Corpus, Sanguísque Christi; & ita quidem, ut sub accidentibus panis vi verborum, id est, *per se, directè, primariò* non ponatur plus, quàm Corpus Christi, licèt *concomitanter*, id est, *per accidens, indirectè, secundariò*, verissimè tamen ibidem constituatur anima, sanguis, divinitas. Sicut sub speciebus vini collocatur vi verborum non plus, quàm sanguis Salvatoris, *concomitanter* autem, verissiméque corpus, anima, divinitas, ut clarè traditur in Concil. Trident. *sess. 13. c. 3.*

91 Quia videlicet vocabulum *Corpus* secundùm suam communem significationem non exprimit animam, sanguinem, Deitatem, sed solam corpoream molem constantem ossibus, nervis, carne &c. Sicuti calix sanguinis non significat *directè*, & *per se* plus, quàm poculum sanguinis, non autem poculum animæ. Quia tamen Christus Dominus decrevit, non ampliùs permittere, ut suum corpus existat sine anima & sanguine, alioqui moreretur quotidie cùm tamen Apostolus *ad Rom. 6.* scribat: *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur*; idcirco consequenter fit, ut, ubi statuitur unum horum, ibi & alterum; adeóque ex decreto Christi unum comitetur alterum, indéque orta illa phrasis. *Concomitanter.* Ferè sicuti quando in tuas ædes invitas Titium, quem certò nôsti non esse venturum sine Cajo, censeris *concomitanter* invitare ipsúmmet Cajum. *Ergo si S. Petrus fecisset Sacrum, dum Christi corpus jacebat in sepulchro, non fuisset sub speciebus panis nisi Corpus Christi?* Resp. Non fuisset illic quidem aut anima, aut sanguis, adfuisset tamen divinitas, quia quod Deus assumpsit, nunquã dimisit. S. Damascen. *L. 3. De fide, c. 27.* Vide S. Thomam *3. Part. q. 12. art. 2. in Corp.*

Quæritur 8. *Virùm verba consecrationis proferantur à Sacerdote recitativè, seu historicè & materialiter*, quando enunciantur per modum narrantis; *significativè* autem, & *formaliter*, quando per modum asserentis, volentísque per verba illa indicare suum animi sensum? Facit resolutio hujus quæstionis ad piam praxin, ideóque illam resolvo, asserendo cum communiore sensu Theologorum, non proferri solùm *recitativè*, ut placuit Durando, atque aliis apud P. Suarez *Disp. 58. sect. 4.* neque solùm *significativè*, ut contendit P. Vasquez *Disp. 200. cap. 2.* post S. Bonaventuram, & alios, sed posse utroque modo enuntiari. Ita Suarez *loc. cit.* Cardinalis de Lugo *Disp. 11.* P. Dicastillo *Disp. 3. dub. 9.* Nicolaus Ysambert. in *3. p. q. 3. disp. 3. a. 1.* & plurimi apud hos. Declaratur. Nam sicuti sacrificans dum ait: *Dixit Iesus Discipulis suis: Ego sum Pastor bonus*, fungitur officio narrantis, Christum protulisse hæc verba: *Ego sum Pastor bonus*, ita etiam fungitur illo officio, quando dicit: *deditque Discipulis suis dicens: accipite, & manducate; hoc est enim Corpus meum*; ergo sicut in priore casu profert *recitativè* illa verba: *Ego sum Pastor bonus*, ita & ista: *Hoc est enim Corpus meum.* Rursum sicutì quando S. Paulus *Act. 20.* retulit, Christum Dominum dixisse: *Beatius est magis dare, quàm accipere*, sine dubio voluit his ipsis verbis etiam significare, se omnino sentire, quòd sit beatiùs dare, quàm accipere, & proinde protulit ea verba *significativè*, ita & sacerdos *significativè*, ac *formaliter* profert illa verba. *Hoc est enim Corpus meum: Hic est enim Calix sanguinis mei*, vult enim iis indicare, substantiam contentam sub speciebus, quas videt, esse verè Corpus suum, suum, inquam, quatenus repræsentat ipse personam Christi, seu quatenus ipse est alter Christus, nam *ea verba dicuntur à sacerdote, ac si Christus præsentialiter ea proferret*, inquit S. Thom. *quæst. 78. art. 3. in Corp.* Quamvis autem repugnet, eadem verba proferri *recitativè* tantùm, & *significativè* simul, non tamen obstat, quo minùs efferantur simul *recitativè*, & *significativè*, ut liquet ex instantia, quam paulò antè attuli de verbis Christi, *citatis* à S. Paulo. Et nónne Concionatores creberrimè dicunt: O quàm rectè scripsit S. Joannes: *totus mundus in maligno positus est*? quod dum pronuntiant, funguntur officio narrantium, & simul credentium, esse verum, quod narrant.

Addunt DD. nostræ responsionis, sacerdo- 93

tem non teneri efferre *recitativè* illa verba consecratoria, sed satisfacere, si *significativè*, debere autem necessariò *significativè* proloqui. Equidem Florentinum Concilium exprimit, sacerdotem *in persona Christi loquentem* conficere hoc Sacramentum. Si loquitur in persona Christi, ergo verè & propriè asserit, illud esse suum (tanquam alterius Christi) corpus, & sanguinem. *At fui hactenus imbutus opinione, quòd illa verba promantur tantùm recitativè, & cum hac opinione, imò & intentione consecravi, an invalide?* Respondet doctus Ysambert *l. c. validè*, nam tua generalis intentio faciendi, quod decrevit Christus, fuit validior falsâ tuâ opinione, seu errore privato juxta communem doctrinam traditam *Tract. 1. sect. 5. num.* 103. Addunt iidem Doctores, illa verba: *qui pro vobis, & pro multis effundetur* non *significativè* sed *recitativè* dici à sacerdote, quia non effundetur ampliùs Christi sanguis. Hæc sufficiant ad declarandum, quomodo ea verba proferantur in persona Christi, & simul ad excitandum ingentem horrorem omnis peccati in eo, qui est repræsentaturus coram Deo, & hominibus Agnum Dei, qui tollit peccata mundi.

94 *Sed oro, dic pro coronide hujus Casûs, quid censeas de quibusdam, qui formulam consecrationis ita proferunt, ut unum verbum bis, térve repetere, unam voculam diu post alteram pronuntiare soleant?* Resp. Eos committere peccatum ex suo genere mortale, quia inducunt novum ritum circa actionem omnium gravissimam; mutant formulam sacramentalem, ponendo bis, térve unum verbum; repræsentant nobis Christum ridiculè loquentem.

95 Credo tamen, tales coram Deo non peccare graviter, quia scrupuli eos adigunt ad hanc parvam stultitiam. Ita libere, atque apertè loquor de iis, quia clavus clavo, scrupulus insanus scrupulo sano pellendus est.

QUIS MINISTER SACRIFICII.

CASUS. IV.

Lacrymabilis.

SUMMARIUM.

Diaconus simulans se Ordinem sacerdotalem suscepisse, dum sacrilege facit primum sacrum, quoties se vertit ad populum, videt Crucifixum contra se stantem lacrymantem. 96.

Has lacrymas eliciunt Christo etiam indigni sacerdotes. 97.

Solus, & omnis Sacerdotali Charactere insignitus propriè sacrificat. 98.

Unde Sacrilegus ille Diaconus non consecravit. 99.

Non est tamen consultum, ut, qui sacro interest, assuescat expresse dicere: Adoro hanc hostiam, si verè est consecrata, (*ad evitandam idololatriam materialem hostiæ non consecratæ,*) *quia raro contingit.* 101.

Et quia in tali casu ne materialis quidem Idololatria committitur à viris probis. 102.

Christus est principalis sacrificans. 103.

Alii etiam mortales possunt aliquo modo dici sacrificare. 104.

Tertium locum inter offerentes obtinet universa Ecclesia, cujus legatus est sacerdos sacrificans. 106.

Qui quartum, & reliquos? 107. *& seqq.*

Hi omnes participant aliquo modo fructum Sacrificii ex opere operato. 110.

Preces boni sacerdotis plus possunt, quàm alterius mali. 113.

Unde non sunt reprehendendi, qui libentiùs audiunt Sacrum boni sacerdotis, imò laudandi, qui per tales curant fieri Sacra. 115.

Quomodo se gerere debeant Neomystæ, quando consecrant cum Episcopo? & an possint illud sacrum offerre pro alio? 116. 117.

Diaconus quidam Gebhardus nomine, circa quatuor tempora se Ordinem sacerdotalem suscepisse finxit, & Coloniæ in Basilica S. Michaelis, quasi primam Missam, instruente eum sacerdote, miserrimus celebravit. Ego eidem Missæ tunc scholaris interfui, & multas recepit oblationes. Confessus postea est sacerdoti, qui ei astitit, à quo ego audivi, quod, quoties se verit ad populum, Crucifixum contra se stantem viderit lacrymantem. Est enim imago antiqua, & sculpta, & magna satis. Nam pius Dominus, qui olim flevit super malitia ruituræ Jerusalem, etiam de præsumptione tanta lacrymari dignatus est. Ex lacrymis verò imaginis Christi considerans magnitudinem culpæ, pænitentiâ ductus Apostolicam sedem petiit, & in eadem via vitam finivit. 96

97 Sunt hæc prima, postrema, intermedia verba Cæsarii *Lib. 9. Illustrium miraculorum Cap. 61, fol. 281. edit. Colon.* Porrò hæ lacrymæ Salvatoris, quas eliciunt Christo non solùm, qui sacerdotale officium usurpant, cùm sacerdotes non sint, sed etiam ipsi veri Sacerdotes qui sacerdotale munus obeunt destituti qualitatibus ad id requisitis, subministrant ansam edisserendi, *primò* quisnam sit Minister Sacrificii? *secundò* quibus debeat ipse præditus esse qualitatibus; ne indignè sacrificans, Christo, ac Cœlitibus dolorem, sibi æternum luctum conciliet? *Primum* expediemus nunc: alterum

seqq. Casibus, præsertim *Casus XIII. XIV. & XIX.*

98 Quæritur itaque 1. *Quis propriè sit hujus Sacrificii Minister, seu quis propriè sacrificet?* Resp. I. Inter puros homines omnis, & solus sacerdotali charactere insignitus propriè sacrificat. Dico in primis: *Omnis*: adeóque irregularis, excommunicatus, hæreticus, ac degradatus quoque sacrificat *validè*. S. Thom. *quæst. 82. a. 7. & 8.* probans inde, quòd potestas consecrandi Eucharistiam pertineat ad characterem sacerdotalem Ordinis. Dico deinde: *Solus*, ut adversùs Lutherum, atque alios hæreticos definit Sacra Synodus Trident. *sess. 22. cap. 1. & 2. & can. 2.*

99 Igitur malè feriatus ille Diaconus, de quo noster lachrimabilis Casus, non consecravit, licèt verbis mysticis sit usus. *Ergo horrendam idololatriam commiserunt, qui adorârunt hostiam, quam ipse de more ostendebat populo.* Resp. Si quidem illam absolutè adorârunt, tum sanè commiserunt idololatriam, sed tantùm materialem, & prorsus inculpabilem, adeóque minimè aperiendam in confessione, at verò nec materialem quidem, si sub conditione adorârunt.

100 Dices: Variis ex causis est non semel factum, ut revera non esset consecrata hostia, quæ habebatur pro tali; (ut e. g. quando fecit sacrum, qui non erat sacerdos ob defectum Baptismi. Unde in Jure Canonico exstat proprius Titulus *De presbytero non baptizato*, longè autem crebriùs contigit, ut pro vino esset solùm aqua in calice,) *an non igitur ad evitandam idololatriam materialem est aut necesse, aut certè consultum, ut quis assuescat dicere expressè: Adoro hanc hostiam, si verè est consecrata: adoro rem in calice contentam, si est verè sanguis Christi?*

101 Resp. Nec necesse est, nec consultum, ut rectè Vasq. *Tom. 1. in 3. Part. Disp. 110. cap. 5.* post Alex. S. Bonav. & S. Thom. *in* 3. Sent. Ratio prima est, quia quæ rarò eveniunt, non temere in agendis negotiis computantur, inquit Jureconsultus *L. Ea quæ rarò, ff De Reg. jur.* id est, eorum nulla ratio regulariter habetur. Decius *in cit. legem.* Est autem uterque hic casus & error longè rarissimus; ergo nullius est considerationis, inquit Bart. *in Leg. Seio. ff.*

102 *De contrahend. empt.* Deinde si rem probè perpendamus, non admittitur unquam à viris probis ne *materialis* quidem idololatria in adoratione ejusmodi, ut optimè tradit Vasq. *loc. cit.* atque Bresserus *De conscient. Lib. 5. cap. 12.* Non admittitur idololatria *interior*, quia tota intentio adorantis fertur in verum Christum, non in panem, aut vinum; Non *exterior*, quia *exterior* seu *externa* tota regitur ab *interiore*, seu *interna*, utpote quæ tendit in id solùm, in quod *interna*.

103 Resp. II. Christus Dominus est *principalis* sacrificans. S. Tho. *quæst. 83. art. 3.* tum quia vult suo nomine à sacerdotibus hoc sacrificium Deo Patri offerri, eámque oblationem ratam habet, ferè sicut Dominus, quo jubente, præsente, clarè vidente, approbantéque famulus dat stipem è bonis ipsius domini, ejúsque nomine, dicitur *principaliter* largiri eleemosynam: tum quia idem Redemptor per suam humanitatem tanquam instrumentum divinitatis conjunctum, concurrit ad transubstantiationem, in qua consistit formalis ratio hujus sacrificii; tum quia in cruce omnia, & singula sacrificia futura Patri æterno pro nobis obtulit; tum quia credibile est, eum singula sacrificia, dum actu fiunt, Patri suo offerre actu *elicito*, ut notant Suarez *Disp. 77. sect. 1.* Coninck *in q. 83 art. 1. num. 108.* atque alii; hoc enim ejus in Patrem reverentiæ, atque in homines amori est valde conveniens. Unde apparet, quàm propriè in persona Christi dicat sacerdos: *Hoc est Corpus meum.*

Quæritur II. *An non alii mortales possint aliquo modo dici sacrificare?* Resp. Non esse de hoc dubitandum, quandoquidem in primo Memento disertè dicit sacerdos: *Et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, & nota devotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis.* 104

Dices: *Deum bonum! Jam toties feci sacrum, & tamen nunquam feci reflexionem super sensum horum verborum.* Quid dicam tibi? Laudo te? In hoc non laudo; laudarem autem, si dum hæc verba profers, ex vera humilitate quandoque cogitares, esse complures è laicis, qui majore pietate, animíque puritate offerunt hoc sacrificium Laudis, quàm tu insignitus Charactere sacerdotali. 105

Tertium namque locum obtinet inter offerentes universa Ecclesia, in qua semper tot eximiè sancti existunt. Etenim sacerdos sacrificans est totius Ecclesiæ Legatus ad Deum; ideo quippe sacerdotes ipsa creat, alitque, ut veluti sui Legati agant cum Deo de rebus gravissimis, quemadmodum liquet ex Apostolo *ad Hebr. 5.* Sicut igitur Respublica ipsa dicitur petere à suo Rege id, quod petit per Legatum suum, ita etiam rectè dixeris, Ecclesiam offerre per sacerdotes tanquam ministros, & Legatos suos omnia omnino sacrificia. 106

Quarto loco numerandi ii qui aliquo peculiari modo sunt causa Sacrificii. Ut in primis, qui sacerdoti sacris operanti victum subministrant, aut stipendium, tales enim per sacrificulum veluti per intercessorem peculiariter delectum sacrificant, uti & ii, qui suppeditavêre necessaria Missæ, e. g. calicem, casulam, vinum &c. quibus meritò accenseas cum ministro sacri ipsum æditium. 107

Quintam classem constituunt, quoquot sacro Missæ Sacrificio corporaliter intersunt, adeóque cum debita reverentia. 108

Agmen claudunt, qui solùm *spiritualiter*, non autem *corporaliter* intersunt Sacro, qui scilicet, 109

licet, cùm nequeant *corporaliter* interesse saltem suis votis vota mystæ prosequuntur. Suarez *Disp.* 77. *sect.* 2. & 3. post S. Tho. *quæst.* 81. *art.* 6. & 7.

110 Hi omnes, quia aliquo modo sacrificant, ideo etiam aliquâ ratione *ex opere operato* participant fructus Sacrificii, esto Sacerdos nil de illis cogitet, aut etiam exclusos velit, ut notat Suar. *sect.* 8. addente Ægidio Coninck *n.* 154. eos posse hunc fructum applicare aliis, cùm dicatur in Canone Missæ: *Pro se, suisque omnibus.*

111 Quæritur III. *Utrùm Missa sacerdotis mali minùs valeat, quàm Missa sacerdotis boni?* Hanc quæstionem his verbis proponit. S Tho. *cit. q.* 82. *art.* 6. Sed ita respondet, ut ipsimet Thomistarum Coryphæi Cajet. & Sotus, aliique inter se non parùm dissentiant in explicatione illius responsionis.

112 Ego cum Dominico Soto *in* 4. *dist.* 13. *q.* 1. *a.* 6. atque aliis pluribus dico, si Sacrum spectetur præcisè, quatenus per illud conficitur Sacramentum Eucharistiæ, tum sanè Sacrum mali, id est peccatis mortalibus cooperti sacerdotis tantùm valere, quantùm sanctissimi, quia utrobique conficitur idem Sacramentum, inquit S. Tho. Si verò spectetur Missa quoad orationes, quæ in ea funduntur, cùm eæ sint duplicis generis, debet etiam duplex responsio de illis dari.

113 Etenim fit, ut sacerdos suo peculiari nomine oret pro aliquo particulari homine, sicuti solemus in utroque Memento, & tunc si constitutus sit in statu gratiæ, plùs proderunt ejus preces, quàm alterius contaminati peccato mortali, ut etiam docet S. Tho. & ratio est: tum quia preces amici habent utique plus energiæ, quàm hostis: tum quia orationes circumferentium bonam, quietam conscientiam solent esse attentiores, ferventiores, & cum majore in Deum confidentia, quàm eorum, quos sæva conscientia, pravi habitus divexant, & consequenter ad alia divertunt. Fit quoque, ut quando illas ipsas preces fundit, quæ continentur in Missali, & præsertim quæ recurrunt in omnibus quotidianis Sacris, oret nomine Ecclesiæ, & tunc quatenus fundit præcisè nomine Ecclesiæ, habent eandem vim, sive à malo, qui tamen non sit excommunicatus (hujus enim ministerio non vult uti Ecclesia) sive à bono ministro fundantur. Sicuti si ex vero Dei amore alicui egenti mittas eleemosynam per malum servum, recipies à Deo tantam mercedem, quantam si per sanctissimum, si præcisè spectetur erogatio facta tuo nomine. At verò si illæ ipsæ preces considerentur, quatenus nomine Ecclesiæ fiunt à ministro cum devotione, quandoquidem devotio boni est gratior Deo, quàm mali fit, ut etiam hac ratione magis prosint.

114 Unde *absolutè* dicendum est cum eodem Soto, Paludano, Bonav. aliis, quos refert, sequitúrque Dicastillo *Disp.* 3. *num.* 201. Sacrum boni sacerdotis plùs valere, quàm mali. Certè Alex. Papa relatus *Cap. Ipsi* 1. *quæst.* 1. sic pronuntiat: *Quantò digniores fuerint sacerdotes, tantò faciliùs, pro quibus clamant, exaudiuntur.*

Ergo, inquies, *non sunt reprehendendi, qui libentiùs audiunt Sacrum boni, quam mali sacerdotis?* Resp. Cur essent reprehendendi? Cavendum tamen à temerariis judiciis, & longè magis à diffamatione. Quin P. Pellizarius *in Manuali Regularium Tr.* 5. *c.* 9. *sect.* 3. *n.* 65. approbat consilium P. Fagundezii sic scribentis. *Expedit, pitantias optimis Sacerdotibus dare, & quærere approbatos Religiosos Sacerdotes, qui sanctè sancta tractant, ut iis devotiùs, & digniùs offerentibus, accrescat fructus Sacrificii iis, pro quibus sacrificant, non solùm* ex opere operato, *sed etiam* ex opere operantis. 115

Quandoquidem hic tractatur de Ministro Sacrificii, velim scire, quomodo debeant se gerere Neomystæ, dum die suæ consecrationis proferunt cum Episcopo verba sacrosancta. Resp. Debent ita se gerere, ut caveant, ne totam formulam absolvant priùs, quàm Episcopus, sed ut simul. Quod quia difficulter observatur à nonnullis, idcirco faciant tunc hanc intentionem, & dicant apud se: Si formulam absolvero ante Episcopum, volo, ut mea prolatio nihil valeat, valeat autem, si finivero cum illo. Sic post multos tradit providè Tanner. *cit. q.* 9. *nu.* 65. Plura hanc in rem tradam *in Alph. Ordin. Cas. IV. n.* 131. *& seqq.* 116

At possúntne ejusmodi Neomystæ illud sacrum offerre Deo pro aliquo? Resp. Possunt *per se loquendo* tam *validè*, quàm poterunt, quando soli Missam legent. Cùm enim verè singuli consecrent, ut suppono ex communiore contra Laymannum *Lib.* 5. *Tr.* 2. *c.* 7. *n.* 5. ratum, ab iis solùm *materialiter* proferri formulam sacramentalem, non est ratio, cur non æquè atque ipse Episcopus possint totum, ut ita loquar, sacrum donare alteri; Atque ita sentit Mæratius relatus à Diana *P.* 5. *Tr.* 14. *res.* 112. 117

QUIS FRUCTUS SACRIFICII; CUI, & QUOMODO APPLICANDUS.

CASUS V.

Xaverianus.

SECTIO I.

Fructus Sacrificii.

SUMMARIUM.

Bos ferox, edito ad S. Xaverium voto Sacrificij, curatur. 118.

Sa-

118 *Erat Joanni Philippo Calvacano bos planè ferox, & indomitus, nec poterat, quidquid artus adhiberet, ferociam animalis edomare, sive verberibus in eum sæviret, sive quibuscunque aliis modis eum pessimè tractaret, semper ille sibi similis, ferox jugum omne excutiebat, ad omnem planè laborem inutilis. Accidit, ut aliquando Philippus desperatus in bovem suum edomandum crudeliùs desæviret, & copiosè jam sanguinem ex ore, naribus, oculis bos emitteret, totóque capite baculis horrendum in modum contusus intumesceret, ut ejus uxor Catharina quadam commiseratione ducta maritum rogaret, ut se tandem à bove liberaret, eúmque lanionibus potiùs occidendum divenderet, quàm ipse mactaret; ac simul genuflexa, ad S. Franciscum Xaverium, qui Potami colitur, conversa, in fide, & simplicitate sancta pro bove deprecabatur, ut illum cicurem faceret, ac tractabilem, quo usui esse posset miseris ad campestres labores, additâ sponsione, quòd si gratiam impetraret, curatura sit ad Sancti honorem Sacrum Missæ Sacrificium celebrari, atque insuper oblatura semimodium tritici melioris. Vix hæc spoponderat Catharina; & ecce rem profectò mirabilem. Bos illico omni depositâ ferociâ quasi ultro, ut collum videretur ad jugum porrigere, quod ut vidit Philippus, experiri voluit, an verè jugum esset bestia susceptura, & quidem felici eventu, nam sine ulla prorsus renitentia, & tunc, & deinceps semper se jugo adaptavit uno simul momento, & reddita pristinis viribus, ac forma, ac cicur facta ad omnes omnino præ cæteris labores, ad quos patientissimè in posterum sine ullo unquam pristinæ ferociæ signo se permittebat applicari. Simplex mulier Potamum deinde profecta exsolvit Sancto gratias, & vota, ubique publicè manifestans impetratum beneficium.*

Est hæc naratio, & phrasis autoris, qui ex Italico in Latinum vertit 242. miracula, quæ Anno 1652. patrocinio S. Francisci Xaverii perpetrata esse Potami in Calabria, testatus est suo publico instrumento is, qui mandante Episcopo studiosè in ea inquisierat; éstque ordine XLIV. atque indicat nobis unum è fructibus incruenti Sacrificii, quos nunc succinctè explicabimus, atque unà, & in quos, & quo pacto in eos deriventur. 119

Quæritur itaque I. *Quos fructus, seu effectus progignat Missæ Sacrificium?* Resp. Sex, clarè satis expressos à Concil Trid. *sess. 22. can. 3.* Quorum proinde *primus* est laudis, tantæ quidem, ut majorem laudem, seu honorem nequeamus Deo exhibere, quàm immolando ipsi suum filium; atque ob hanc causam Sacrificium Christianorum nuncupatur *Latreuticum*, juxta ea, quæ tradidimus *Casu I. Alter* gratiarum actionis, cùm pro aliis, beneficiis, tum præcipuè ob redemptionem, meritóque vocatur *Eucharisticum. Tertius* commemoratio passionis Dominicæ, eáque non nuda; sed iterativa, eo modo, quo edisseruimus *cit. Cas. I. Quartus, quintus, sextus* sunt remissio reatûs culpæ, reatûs pœnæ, & impetratio variorum bonorum, ideóque appellitatur *Propitiatorium, Satisfactorium*, atque *Impetratorium.* 120

Quæritur 2. *Quomodo Missæ Sacrificium sit Propitiatorium, Satisfactorium, Impetratorium?* 121

Resp. 1. Tametsi non pauci, quos nominat Dicastillo *De Euchar. Tr. 4. disp. 3. dub. 1* videantur existimâsse, Missæ Sacrificium esse ita propitiatorium, ut per illud *immediatè* deleantur peccata etiam mortalia illius, pro quo offertur, modò sit attritus, communis tamen, firmáque modernorum Theologorum persuasio est, id fieri solùm *mediatè*, ita videlicet, ut iis, in quos derivari fructus Sacrificii dicemus paulò inferiùs, virtute Sacrificii tribuantur gratiæ auxilia, quibus excitentur ad veram pœnitentiam, & consequenter ad veniæ impetrationem. *At multi, qui sæpe intersunt Sacro, bibunt nihilominus velut aquam iniquitatem?* Resp. Hinc rectè infertur, illud auxilium gratiæ esse gratiæ *sufficientis*, non autem respectu omnium *efficacis.* Suarez *Disp. 78. sect. 2.* Lugo *De Eucharist. Disp. 19.* Dicastillo *loc. cit.* 122

Saltem concedes, peccata venialia directè, *atque* immediatè *remitti per Sacrificium Missæ.* 123

Resp.

Resp. Si concessero, liberalior ero Suario, Tannero *Disp. 5. q. 9. num. 90.* & aliis, rectè tamen concedentibus, si curâsti fieri Sacrum pro tuis peccatis, eo ipso omnia venialia, ad quæ non habes affectum vigentem, tibi dimitti. Imò D. Reding *hîc quæst. 8. art. 3. Controversf. 2. num. 29.* generatim sic scribit: *Probabiliter dici potest, quòd culpa venialis offensa* ex opere operato (*cum subordinatione tamen ad divina providentia beneplacitum*) *tollatur* immediatè *virtute valoris satisfactorii per Sacrificium applicati.*

124 Est ita satisfactorium, ut teste Tannero *n 45.* nequeat absque temeritate negari, quiniis, quibus prodest, *directè, immediatè*, ac *per se* remittat pœnam in purgatorio luendam, dummodo ii sint in statu gratiæ, nec retineant affectum ad peccata. Ita enim à Theologis intelligitur sententia Concil. Trid. *loc. cit. Cap. 2.* definientis, Missæ sacrificium rite offerri pro defunctis quoque.

125 *Ergo si vel ipse faciam Sacrum pro pœna meis peccatis debita, vel curem fieri pro ea, vel cæteroquin intersim Sacro, non debeo esse solicitus de indulgentiis lucrandis, gestando cilicio, perficienda pœnitentia a confessario injuncta.* Resp. Hanc consequentiam nemo Theologus admittet, quia scilicet nemo aut dicit, aut habet rationem dicendi, totam semper pœnam remitti, licèt sit certum remitti aliquam, si quid superſit luendum, nec desit status gratiæ.

126 *Impetratorii* vim ac nomen obtinet, quia per illud impetramus bona spiritualia, ac temporalia, ut indicat Conc. Trid. dum *loc. cit.* asserit, rectè offerri non solùm pro peccatis, pœnis & satisfactionibus, sed etiam pro aliis necessitatibus. Et verò locupletissimi testes sunt Divus August. *Lib. 22. De civit. Dei, Cap. 8.* fuisse oblatione corporis Christi, servos, & animalia liberata ab infestatione Dæmonum; S. Gregor. *Lib. 4. dial. cap. 57.* fuisse cujusdam captivi vincula soluta, quoties ab ejus conjuge oblatæ fuissent hostiæ pro animæ ejus absolutione. Idem Pontifex eodem loco, fuisse Baracam è naufragio morti ereptum eo die, quo presbyter in Ostica insula Deo omnipotenti

127 hostiam sacræ oblationis immolavit. Aliis corporalibus beneficiis recitandis supersedeo, quæ omnia confirmantur ridiculo simul, ac planè mirifico prodigio, quod exhibet noster Casus Xaverianus: nec enim Thaumaturgus Xaverius suscepisset curam cicurandi bovem, solicitatus voto curandi fieri semel ad suam Potamensem aram, nisi compertum habuisset, hæc, aliáque bona impetrari posse vi, atque efficacia incruentæ oblationis.

128 *Quot tamen millia, ne dicam milliones hominum offerunt Deo pro suis necessitatibus corporalibus Sacra, quibus intersunt, quæve procurant, & tamen impetrant nihil?* Resp Non impetrant nihil, licèt non impetrent id, quod petunt. Ideo autem non omnes obtinent, quod postulant, quia licèt per Sacrificium faciliùs, quàm per quascunque alias preces exoremus Deum, pendet tamen Sacrificii effectus à quibusdam conditionibus, quas in paucis reperire est. Quòd si promissio procurandi Sacri in honorem Divi tantum potuit, quantum potuisset, si eâ ipsâ intentione fuisset peractum?

Quæritur III. *Quo generali nomine senos illos fructus afficiant moderni Theologi?* Resp. Nomine *portionis*, quam dividunt in *Generalissimam*, *Specialem*, *Ministerialem*, & *Specialissimam*. 129

Generalissima est fructus proveniens ex Sacrificio, quatenus sacerdos illud offert nomine Ecclesiæ, derivatúrque in omnes, & singulos fideles non excommunicatos, estque taxata *intensive*, non autem *extensive*, ut loquitur Tann. *num. 98.* quia ea non continet infinitum effectum; confertur tamen per eam singulis Christianis non minor, quando eorum in militante, aut purgante Ecclesiâ magnus est numerus, quàm, quando parvus; adeò ut multi Recentiores teste Suar. *Disp. 79. sect. 3.* intérque hos Vasq. Tann. *loc. cit* aliique censeant, per singula sacrificia omnibus Christianis nec excommunicatione, nec lethali culpâ gravatis, certò, atque infallibiliter, *éxque opere operato* remitti aliquid de pœna peccatis debita in purgatorio. Saltem dubitari non debet, quin ut minimum *indirectè* id impetretur, dum scilicet Deus, tam pretiosâ ablatione factâ à ministro suæ dilectæ sponsæ impulsus prospicit ipsi de tantò melioribus Prælatis, incitátque vivos ad ferendam mortuis, quam possunt, opem. Unde patet, quid respondendum fuerit ad hunc

Casum indecentissimum.

Fuit quidam sacerdos (*quæ est hominum nequitia*) *qui voluit à fructu Sacræ Missæ, suum quendam adversarium Petrum v. g. excludere. Quæsitum fuit, quo peccato peccaverit? & rursus; An cum effectu Petrum excluserit à prædicto fructu? Quod est quærere; An id licitè & validè intenderit?* 130

Prorsus summè decuit sacerdotem illum & quemvis sacrificantem tam impius se se vindicandi animus, efficax quidem respectu portionis tum *specialis*, tum *generalissimæ*, ut liquet ex harum portionum explicatione, & declaratione, tametsi suum de hac re judicium dissimulet P Tamburinus *Lib. 2. De Sacrif. Cap. 2. §. 13.* proponens verbis huc translatis illud improbum factum, atque rectè observans, repugnâsse tum charitati Christianæ, utpote profectum ex odio, & vindictæ cupidine, tum obedientiæ; præcipit enim Ecclesia sacerdotibus, ut in actu tam solemni agant apud Deum Legatos omnium fidelium.

Specialis portio est ea, quæ competit concurrentibus speciali modo ad Sacrificium, quósque 131

que indicavi *Casu praced. num.* 107. & 108. quibus accense illos, quorum in suo Memento singulariter meminit sacrificans. Quantò autem propinquiùs, atque efficaciùs concurrit quis ad Missam, tantò plus participat de hac portione *speciali*; plus enim fructûs redundat in illum, qui calicem donavit, quàm qui velum calicis. Item qui Sacro ministrat, quàm solùm audit.

132 *Quid si ego Ecclesia Lauretana erecta in memoriam depulsi ab obsidione Constantiensi Hornii Suecici donem casulam unam, donet alius aliam, an minor ad me fructus ex sacris ibi perpetrandis redibit, quàm si ille alius non donâsset?* Resp. Imò major, si quidem ille tuo exemplo ductus fecit illas pias expensas. Certè non minor, licèt tuum exemplum nil contulerit. Quis enim somniet, singulis audientium Sacrum tantò minùs prodesse, quantò plures intersunt?

133 *Saltem negabis, tantò minùs ex hac portione derivari in eos, pro quibus in suo Memento orat sacerdos, quantò plures sunt ii.* Resp. Negabo cum Coninck *cit. quæst.* 83. *num.* 190. ac Tann. *n.* 99. si quidem is tam *intensè*, ac *particulariter* oret pro illorum singulis, quàm pro uno solo. Orat autem tunc ut privata persona, non ut minister Ecclesiæ, aut Christi. Coninck *ibid.*

134 Portio, quam Suarez *d.* 86. *sect.* 1. *in fin.* nuncupat *Ministerialem*, quam tamen multi alii cum *speciali* confundunt, est fructus proficiscens ex Sacrificio oblato à Sacerdote tanquam Ministro Christi, estque finitus non tantùm *intensivè*, ut omnes fatentur, (non enim adfert infinita, & omnia bona,) sed etiam *extensivè*, ut adversùs Sil. Vasq. *d.* 231. *c.* 3. pluresque alios apud Dicastillo *cit. disp.* 3. *num.* 105. docet ipse Dicastillo post Bonav. Rich. Dur. Suarez. Tann.

135 Ratio præcipua est, quia licèt absque dubio potuerit Salvator ita instituere Sacrificium, ut singulis, pro quibus Sacerdos illud offerret in persona Christi, obveniret certus, determinatúsque fructus, non minuendus multitudine, non augendus paucitate participantium, attamen reipsa non ita instituisse, probat satis communissima praxis optimorum, doctissimorum Sacerdotum, qui, quando volunt suum Sacrum singulariter, magnoperéque prodesse alicui amico, vivo aut mortuo, offerunt illud Deo pro eo solo. Quod sanè minùs providè, & cum nimis restricta, avaráque charitate facerent, si censerent, nihil illi amico decessurum, vocando in participationem hujus boni plures alios, præsertim inopes, qui sacrificulum nequeunt constituere. Igitur dicendum est, Sacrificium esse infiniti valoris *in actu primo*, finiti *in actu secundo*.

136 Dices: Dicastillo *loc. cit. num.* 161. opinionem Vasquezii vocat probabilissimam. Ergo quando Capellanus à 10. hominibus accipit 10. stipendia, ut pro singulis celebret, satisfaciet suæ obligationi faciendo pro omnibus unicum Sacrum. Resp. Hanc consequentiam nullus admittit teste Dicastillo *num.* 119. & meritò, tum quia talem praxin graviter damnant Pontifices, ut videbimus *Cas. VI.* tum quia fideles scientes, illam sententiam non esse certam, offerunt stipendium tacitâ conditione, ut certiora sequatur Sacerdos. Etenim hæc portio *Ministerialis* est illa ipsa, quam petunt fideles, quando sacerdotibus dant sustentationem, seu stipendium, nec enim per hoc stipendium intendunt sibi solis applicari *generalissimam* aut *specialem*.

Sed illa portio Ministerialis continetne solam vim satisfaciendi pro peccatis? Resp. Hanc quidem continet potissimè, at simul etiam vim propitiandi, atque impetrandi. ita tamen, ut quoad vim impetrandi possit dici valoris infiniti *extensivè*, quia scilicet si pro singulis hominibus unius e. g. denarii, unius Collegii, aut urbis offeratur tam ferventer, quàm si pro uno solo ex illo denario, illo Collegio, tum sanè impetrabit singulis tantum boni, quantum si peculiariter fecisset Sacrum pro singulis. Vasq. *cit. Disp.* 231. Dicastillo *n.* 133. Secùs si tantùm *in confuso* fecisset pro toto denario, toto Collegio, tota urbe. Nam cùm applicatio hujus fructûs fiat per orationem, oratio autem fusa pro 10. *in confuso* non tam multùm emolumenti afferat singulis, quàm si pro singulis oraretur, sicut nostrum Concil. Constantiense *sess.* 8. definivit adversùs Wiclef. *artic.* 16. non est mirum, quòd faciamus hanc distinctionem. 137

Postremò *specialissima* portio est ille fructus, qui dimanat in Sacrum Mystam, quatenus ipse propriè sacrificat in propria persona. Si enim singulis *impropriè* sacrificantibus respondet peculiare emolumentum, quidni *propriè* sacrificanti? Et quidni majus ipsi, quàm curanti pro se celebrari? Gavant *p.* 2. *tit.* 8. *n.* 3. *lit.* P. dicens, hoc esse certum. 138 139

SECTIO II.

Practicè declaratur, an, quando, quomodo possint prædictæ portiones, seu fructus Sacrificii separari.

SUMMARIUM.

Fructus, seu portiones Sacrificii possunt ab invicem separari. 140.

Adeòque fructus propitiationis, & satisfactionis à fructu impetrationis. 141.

Discrimen quoad hoc inter Sacrificium, & Sacramentum. 142.

Quoties non incumbit tibi obligatio offerendi tuum Sacrum ad aliquam certam intentionem, toties potes separare fructus 144.

140 Dico I. Fit sæpe ex natura rei, ut separentur ii fructus, id est unus obveniat sine altero, quia scilicet non reperit capacitatem in subjecto, ut quando offers Sacrum pro existente in peccato mortali, prodest illud huic peccatori, quoad vim impetrandi, at non satisfaciendi, seu propitiandi, quia venia non datur nisi correcto *Reg. 5. De Reg. jur. in 6.* nulli, inquam, remittitur pœna peccatis debita, nisi qui redierit in gratiam cum Deo. Item quando offers Sacrificium in memoriam alicujus è Cœlitibus, prodest illi etiam quatenus *impetratorium*, quia impetras, ut Deus amplificet cultum talis Cœlitis, at nihil *satisfactorium* adfert ei, utpote non indigenti. Denique portio *specialissima* non utique obvenit omnibus, quibus aut *specialis*, aut *Ministerialis*, sed illis solis, quibus expressè donat sacerdos.

141 Dico II. Potest etiam per voluntatem sacrificantis separari fructus propitiationis, satisfactionis à fructu impetrationis, id est, potest sacrificans efficere suâ voluntate, & intentione, ut Sacrum prosit quoad portionem *Ministerialem* alicui duntaxat quatenus *satisfactorium*, & non quatenus *impetratorium*, & vice versâ. Ita docent Henriquez *L. 9. c. 21.* Coninck *Tom. 1. in 3. p. q. 83. dub. 10. n. 195.* Anellus Persicus *de Sacrific l. 2. c. 5.* Lugo *de Eucharist. d. 19. n. 222.* Diana *P. 9. Tract. 2. Res* 8. ex, & cum Rubeo, Dicastillo *disp. 3. de Sacrific. num. 136.* Tamburin. *L. 3. c. 1. §. 3. num. 41.* & Hurtadus apud eundem *ibid. num. 39* adversùs Vasquez *Tom. 3. in 3. p. d 231. cap. 6. n. 30.* ductum hac solâ ratione, quòd sicut efficacia Sacramentorum nullo modo pendet ab arbitrio ministri, sed quando applicantur homini, producunt tanquam causæ necessariæ omnem effectum suum positâ dispositione, & capacitate suscipientis illa, sic etiam suos omnes fructus generet Sacrificium independenter à restrictione, aut extensione sacrificantis.

Verùm negatur paritas inter Sacrificium, & Sacramentum. Constat enim ex usu universali Ecclesiæ, esse liberum sacrificanti transferre in hunc, aut illum hominem portionem *Ministerialem*, aut sibi reservare, ita ut verè sit propriè sua, si velit. Quia igitur potest quisq; rei suæ modū ponere *Leg. In traditionibus. ff. De pact.* potest sacrificans modum, adeòque limitationem ponere fructibus Sacrificii tanquam suis. 142

Accedit pro directa probatione positæ conclusionis, quòd ex una parte clarissimum sit, fructus Sacrificii esse diversissimos, ac proinde suapte natura independentes ab invicem. Ex altera autem parte nequit ostendi, Christum Dominum autorem illorum statuisse, ut sint inseparabiles. Ubi enim extat hoc statutum? Ergo asseri non debet, *cap. Legatur. 24. quæst. 2.* Quin potiùs, cùm beneficium Principis quàm amplissimè interpretari debeamus, *Leg. Beneficium, ff. De Constit. Princip.* par est, ut credamus, Regem Regum fecisse potestatem eos sejungendi. Sit igitur pro praxi. 143

Regula I. Quoties non incumbit tibi obligatio offerendi tuum Sacrum ad aliquam certam intentionem, toties potes separare fructus omnes, reservando tibi nullum, unum, aut duos, dividendo reliquos inter duos, tres, quatuor, &c. Ratio est, quia concessum intelligitur, quidquid expressè prohibitum non reperitur *Leg. Nec non, §. quod ejus, ff. In quibus causis major,* Barbosa *De off. & potest. Episc. allegat. 17. n. 15.* Itaque Canonicus, aut Regularis, qui habet liberam intentionem, potest hoc modo loqui cum Deo: *Domine Deus, Sacrum hoc, ad quod me accingo, offero tibi in primis in gratiarum actionem, quòd & dignissimam Mariam Nazarenam in tuam Matrem, & me indignissimum in ministrum altaris elegeris. Deinde ut mihi largiaris veram patientiam, Patri sanitatem, fratri hæredem ad tuum honorem. Præterea, ut remittas mihi mediam partem pœnarum, quas promerui, dimidiam quoque earum, quas fortè avus debet adhuc dependere in flammis expiatoriis. Denique totum fructum Sacrificii mei provenientem ex opere operato tibi offero ad prædictas intentiones distribuendum inter me, & à me nominatos, in quantum singuli sunt capaces: at verò totum provenientem ex opere operantis mihi reservo.* 144 145

Dices: *Toties legi, toties audivi hanc phrasin. Ex opere operato, & ex opere operantis: attamen videtur mihi adhuc hodie Hebraica, explica sis tam clarè, ut tandem intelligam.* 146

Resp. Explicabo quidem clarè, sed utrùm sis intellecturus, ignoro. Observa igitur juxta communem explicationem, cujus authores inter recentiores extiterunt P. Suar. *Tom. 4. in 3. p. disp. 7. sect. 1. vers. Atque ex his.* & P. Vasquez etiam *Tom. 2. in 3. p. d. 171. n. 9.* quos secuti sunt reliquos inter P. Tannerus *Tom. 4. d. 3. q. 3. nu. 8.* ac P. Dicastillo *Tom. 1. in 3. p. tr. 1. disp.*

2. n.

2. n. 12. & 44. nomine *operis* intelligi hîc aliquam actionem, ac proinde *opus operatum* esse actionem consideratam secundùm se, id est, sine respectu ad meritum, dignitatémve hominis illam exercentis, aut recipientis. Sicut vice versâ *opus operantis* est actio considerata non secundùm se nudè, sed quatenus provenit ex probitate, seu meritò hominis illam operan-
147 tis, seu exercentis, recipientísve. Ac proinde dicitur ille effectus provenire *ex opere operatò*, qui promanat ex actione considerata sine respectu ad sanctitatem, meritúmve hominis eam obeuntis, vel recipientis, ille autem *ex opere operantis*, quem causat probitas, dignitas, meritum hominis, actionem, è qua is profluit, administrantis, aut recipientis.

148 Dices: *Cur prior illa actio vocatur actio operata* passivè? *Cur posterior dicitur operantis* activè?

Respond. Dicitur operata seu facta. Nam hoc ipso, quòd consideretur sine respectu ad dignitatem hominis, consideratur ut instituta, seu quodammodo facta jam pridem à Christo, qui vel propriè instituit ipsasmet actiones, quę conferunt gratiam *ex opere operato*, vel certè decrevit gratiam aliquam peculiarem, & non meritam, largiri non ponentibus obicem. Et quia has actiones omnes instituit vel *quoad substantiam*, ut sex priora Sacramenta, vel *quoad peculiare accidens*, ut matrimonium quoad esse Sacramenti, Martyrium, quoad vim delendi peccatum mortale in Martyre solùm atrito, idcirco haud incongruè dicuntur factæ à Christo, adeóque operatæ ab illo.

149 Declaro has descriptiones exemplo illius materiæ, quam nunc tractamus. Sacrificium Missæ, ut patet ex dictis *praecedente Sectione*, habet vim delendi pœnas purgatorii *totaliter*, vel *partialiter*, est igitur hæc deletio, seu expiatio fructus, seu effectus Sacrificii, quod utique est actio hominis, scilicet sacerdotis. Hanc expiationem quando re ipsa efficit, semper efficit *ex opere operato*, quia efficit, etiamsi sacrificans sit pessimus, ac proinde nullius meriti apud Deum, ergo efficit ut sic præcisè ex vi institutionis divinæ, quia nimirum Christus Dominus ob præstantiam essentialem Missæ instituit, ut quando Sacrificium offertur pro una anima in purgatorio, remittantur ei exempli gratiâ decem dies purgatorii, etiamsi minister sit sceleratissimus.

150 Rursum expiationem pœnarum purgatorii efficit sæpe Sacrificium etiam *ex opere operantis*, quia scilicet Deus remittit non solùm 10. dies purgatorii, sed 11. vel 12. priores quidem decem ex vi soliùs institutionis divinæ, non habitâ ratione probitatis ministri. At verò, alios duos attendendo innocentiam, fervorem, patientiam insignem e. g. ministri podagrici in stando, vetuli in frigendo, si videlicet hunc fervorem, ac patientiam offerant pro tali anima. Hanc eandem doctrinam applica omnibus Sacramentis, ac nominatim receptioni Eucharistiæ. Quisquis enim illam recipit extra statum mortalis peccati, etiamsi tepidissimè excipiat, obtinet tamen aliquos gradus, seu aliquam mensuram gratiæ sanctificantis, provenientis *ex opere operato*, quia statuit institutor hujus Sacramenti concedere illam saltem mensuram omnibus manducantibus non indignè carnem suam. At verò si accedat cum exacta præparatione, adipiscetur aliquid ultra eam mensuram, adipiscetur autem propter suam probitatem, dignitatem, meritum. Ergo dicetur Eucharistia, seu Eucharistiæ manducatio illud *ultra*, seu illud *plus* produxisse *ex opere operantis*; *ex opere* autem *operato* id, quod est infra illud *plus*.

Quare quando quærunt Theologi, an Sacramenta, Martyrium, Crucis efformatio, aspersio aquæ lustralis aliquid operentur *ex opere operato*, est perinde, ac si quærant, utrùm conferant aliquam gratiam præter illam, quam in usu horum percipit homo propter suam pietatem, fervorem, intentionem. 151

Ex his infero, illos effectus Missæ, qui proveniunt ex pia recitatione Accessûs, Introitûs, hymni Angelici, Symboli, Orationum, Epistolæ, Evangelii &c. & universim ex omnibus verbis, actionibúsque sacrificantis, præterquam ex Consecratione, & Communione, esse effectus *operis operantis*, at verò illos solos esse *operis operati*, quos producit ipsa Sacrificatio, seu Consecratio applicata, seu non applicata alicui, aut aliquibus, aut nulli. Itémque consumptio sacræ hostiæ. 152

Regula II. Quando accepisti stipendium ad faciendum Sacrum pro aliqua certa intentione, *illicitè* dividis fructus seu *ex opere operato*, seu *ex opere operantis*, exigendo, aut non exigendo ab alio illud stipendium pro hac divisione. Ratio est, quia saltem effectum omnem *ex opere operato*, & præterea saltem ordinarium *ex opere operantis* provenientem deposcunt, qui pro Missa dant eleemosynam, ita enim responderent, si interrogarentur. 153

Unde licèt probabiliter doceant Coninck *cit. num. 191*. Dicastillo *cit. num. 135*. Hurtadus apud Tamburin. *cit. lib. 3. c. 8. §. 3. num 39*. Diana *p. 9. tr. 2. ref.* 8. post Rubeum, te in hujus etiam Regulæ casu posse Collectas, seu Orationes applicare alteri, contrarium tamen probabiliùs defendunt Vasq. *cit. n. 36*. Bonacina *de Sacram. d. 4. q. ult. p. 7. §. 7. num. 15*. (citans alios,) & Tamburinus *n. 40*. qui tres authores generatim dicunt, quando alicui debetur Sacrum, deberi omnes ejus fructus, quorum ipse est capax. Quod tamen non credo ita generatim; puto quippe, neminem è dantibus stipendium pro Sacro, sibi, suísque applicando, esse ita durum, ut nolit, illi Sacro inseri ullam collectam, nisi itidem pro se, suísve. Certè nequit impedire aliud Memento, ergo nec aliam Collectam. Quare ipsemet P. Tamburinus *n. 40*. tandem concedit id, quod hîc di- 154

xi de Collecta extraordinaria, & Memento. Negare tamen non possum *practicam* probabilitatem opinioni Dianæ, sed cave, extendas ad hunc

Casum Capellani.

Qui obligatus sacrificare aliquoties in hebdomade pro defunctis, applicabat his Sacrificium quoad vim satisfaciendi, at sibi quoad vim impetrandi.

Ego enim 6. Junii Anno 1666. respondi, probabiliùs non esse fas ipsi, aut alteri obligato titulo justitiæ facere ejusmodi separationem, tum propter rationem allatam *n. praeced.* tum quia valemus utique defunctis impetrare gratiam, ut Deus excitet multos, qui & pro ipsis precentur, & opera satisfactoria offerant, quæ gratia tota perit, si mihi, vel alteri applicem totam vim impetrandi. Quare non starem judicio, vel exemplo cujusdam viri docti, soliti dicere, se libentiùs pro defunctis, quàm pro vivis litare conductum stipendio, idcirco quòd possit in primo eventu transferre, in quem vellet, energiam impetrandi. Vide tamen, quod ex Diana referam infrà *num. 634.* Illud certum est, esse ab Alexandro VII. damnatis opinionibus meritò annumeratam octavo loco hanc: *Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licitè accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructûs ipsimet celebranti correspondentem, idque post decretum Urbani VIII.*

155 Regula III. Quando ex sola obedientia teneris facere Sacrum pro aliquo defuncto, aut in gratiarum actionem, potes fructus, qui non tendunt directè ad finem præscriptum, applicare alteri. Probo in primis authoritate nostri S. Francisci Borgiæ, qui cùm esset Generalis Præpositus nostræ Societatis, rescripsit Anno 1564. in hæc verba: *Quando Superiores injungunt Missas pro aliis, quàm pro defunctis, clarum est, applicationem ad liberandam animam liberam sacerdoti manere.* Probo deinde ratione. Quia obligatio legis, & præcepti non est extendenda ultra finem legis, aut præcepti. DD. ex *capit. Intelligentia. De verb. signif.* potest autem finis ille obtineri, licèt unus, alterve fructus Sacrificii transferatur in alium, aut alios.

156 Hinc non censeo, Sacerdotem Societatis nostræ repugnaturum menti Superiorum, si Sacrum, quod annuatim festo SS. Cosmæ & Damiani offert in gratiarum actionem pro Societate, eo die confirmatâ à sede Pontificia, offerret, quatenus est Eucharisticum, ad hanc intentionem. At verò quatenus satisfactorium pro anima una ex illis, pro quibus tenemur partim hebdomadatim, partim, & sæpe extra ordinem litare. Patet manifestè ex responso ejusdem Sanctorum Catalogo nuper inscripti Francisci Borgiæ, atque ex allata ratione. Fateor tamen, me non meminisse, quòd fuerim aliquando in praxi secutus hanc explicationem.

Regula IV. Quando vovisti Deo, te semel litaturum ad aram in gratiarum actionem, si te liberaret cruciabili pedum, aut dentium insano dolore, factus voti compos, teneris juxta Tambur. *l. c. n. 40.* omnes fructus donare Deo. Nam hic author *illo loco* sic loquitur: Comunis„ sensus hominum petentium, injungentium„ voventium Missam est de toto valore ejusdem„ sine ulla distinctione, qualis nimirum haberi„ potest à tali sacerdote, qui celebrare debebit.„ At non teneris juxta eundem *cit. §. 3. num. 48.*„ sic concludentem: Certè non est improbabile,„ te votum, quod emisisti celebrandi Sacrum„ ob actionem gratiarum de salute e. g. tui fra-„ tris obtinenda, posse implere cum eadem Mis-„ sa, quam alteri ex liberalitate donas pro satis-„ factione pœnarum, & è contra. Ratio est„ quia *formaliter* satisfit intentioni promitten-„ tis, & acceptantis. Sic ille, sic ego, propter„ optimam hanc rationem, similem illi, quam„ attuli pro *praecedente Regula.* Unde fit. „ 157

Regula V. Quando liberaliter promisisti duobus seorsim Sacrum, poteris utrique satisfacere uno Sacro, saltem si finis, ob quem promisisti uni, differat à fine, propter quem alteri. Ut si e.g. uni ad obtinendum aliquod beneficium, alteri in gratiarum actionem pro obtento, aut pro salute uxoris defunctæ, poteris enim separare fructus *Impetratorium, Eucharisticum, & Satisfactorium.* Consentit Tamburin. *cit. §. 3. n. 47.* Ratio est, quia liberalis promissio est ita interpretanda, ut sit promittenti quàm minimè onerosa; *L. Quidquid astringenda. ff. De verb. obligat.* Menoch. *De præsumpt. l. 6. præsumpt. 9.* præsertim quando verba promissoria indicant limitationem. 158

SECTIO III.

Quis particeps Sacrificii.

SUMMARIUM.

Quid

159 QUæritur IV. *Quinam sint participes explicatarum portionum, & an eas aliis donare valeant?* Resp. 1. Ex descriptione singularum satis patet, quinam eas participent. 2. Sacerdos potest portionem *Ministerialem* aliis applicare, aut sibi reservare, si velit, sicuti patet ex dictis de hac portione. 3. Navarr. *c. 25. num. 92.* Tanner. *cit. Disp. 5. q. 9. n. 100.* Gavant. *p. 2. tit. 8. n. 3. lit.* P. atque alii plures valde probabiliter censent id ipsum de *specialissima*. Si enim nostra opera, quatenus habent *ex opere operantis* vim satisfaciendi, possumus donare aliis, ut tradunt omnes Catholici Doctores in materia de *Satisfactione*, quidni quatenus eandem vim habent *ex opere operato*? sicuti habet portio *specialissima*.

160 Unde inferes, satis eruditè loqui rudes, quando dicunt, se velle audire Sacrum pro alio. Si quidem intelligant, se ei velle donare suam portionem *specialem*. At non æquè aptè diceris communicare pro alio, quia Communio nequit *ex opere operato*, sed solùm *ex opere operantis* prodesse. Raynaudus *in Heteroclitis spiritualib. lib. 1. sect. 1. punct. 1.*

161 Quæritur V. *Quomodo debeat fieri illa donatio, seu applicatio?* Resp. Per intentionem. Licèt enim nequeat sacrificans privare fideles portione *generalissimâ*, aut *speciali*, potest tamen privare *Ministeriali*, & longè magis *Specialissima*, quamvis fortè ex jussu Superioris. Aut promissione jurata teneretur non privare, etenim applicatio est actus Ordinis, ac proinde à sola voluntate ordinati pendet. Rursum si non intendat alicui applicare, apud ipsum tota remanebit, si sit capax, si incapax, refereturin thesaurum Ecclesiæ. Coninck *n. 166.*

612 Porrò applicandi intentio non est necessariò *actualis*, aut *formalis explicita*, sed sufficit *virtualis, tacita*, atque *implicita*. Et ita quidem, ut si Religiosus nemini applicavit suum Sacrum, censeatur esse ejus voluntas, ut prosit illis, pro quibus sacrificari mandavit Superior. Diana *p. 2 tr. 14. Res. 72.* post Gavant. *loc. cit.* Quin imò Dom. Reding *hic q. 8. a. 3. Controv. 5. n. 27.* statuit hanc, optiméque probat Conclusionem: *Ad fructum sacrificii validè pro aliquo applicandum, non requiritur voluntas* Virtualis, *sed sufficit* Habitualis. Postmodum perspicuè edisserens, cur *habitualis* non sufficiat ad Consecrationem, sufficiat tamen ad applicationem sacrificationis.

Non habeo ulla sacra imperata, obliviscor tamen nonnunquam facere intentionem, quò spectat fructus Sacrificii? Resp. Est hæc obivio tantæ rei castiganda. Et quid si aurem tibi aliquando vellicaret una ex animabus, flammas expiatorias patientibus? aut fasce te premeret terribilis ille defunctus, de quo *in Casu XVIII.* Quod periculum ut evadas, imitare pios sacerdotes, qui postquam aperto Missali redierunt ad medium altare, illic aliquantulùm subsistunt, renovantes, aut facientes intentionem, deinde primùm descendunt dicturi Accessum. Cæterùm in casu oblivionis censet Coninck *num. 166.* Persicus *de Sacrif. L. 2. Cap. 5. num. 83.* & alii contra Suarez, atque alios, tibi reservari fructum, eò quòd quisque habeat generalem intentionem, se ipsum per sua opera juvandi, quantùm potest. 163

Quin ait Layman. *De Sacrific. Cap. 2. num. 13.* Sacerdotem (nisi de opposito constet) putandum habere *tacitam* hanc voluntatem: Si contingat, ut ex oblivione nemini applicem meum Sacrum, vel is, pro quo offero, non sit capax, aut indigus, volo valere pro iis, pro quibus obligor *specialiter* sacrificare, aut certè pro me ipso. Et præmiserat idem Laym. *n. 11.* sufficere illam intentionem, seu inclinationem, quam explicares, si interrogatus diceres, te animo, & voluntate ita affectum esse. Vide plura *num. 636.* & quod de Regularibus dixi ex Diana *n. 162.* 164

Hæc cùm sint probabilia, *nónne si dicam*: faciam pro te cras Sacrum, *sequitur, meum crastinum Sacrum fore non meum, sed tuum, licèt fortè cras non cogitem de te?* Resp. Omnino sequitur, licèt consequens displiceat Suario *disp. 13. sect. 3. concl. 2.* Quid si autem dixi: *dono tibi meum crastinum Sacrum?* Tum ne Suarez quidem inficiabitur, tibi illud cessurum, sicuti nec Bonacina *de Sacram. in genere, d. 1. q. 3. p. 2. §. 3.* nec Baldellus *Lib. 1. disp. 7.* 165

Quid si verò non heri, sed ante decennium donavi tibi Sacrum, quod essem facturus hodierno die, qui est quadragesimus Natalis tuus? Resp. Erit eadem ratio, modò non revocaveris donationem. Si enim non revocâsti, censetur perseverare, quia licèt non sis Rex, aut Papa, tibi tamen poteris applicare illam famosam Regulam Juris *in 6. Principis beneficium decet esse mansurum.* Consentit Cardinal. de Lugo *d. 8. de Euchar. num. 93.* loquens de casu, quo ante Annum dixeras, te mihi donare, seu Deo offerre pro me Sacrum, quod hodie facturus eras. Consentit, & Dicastillo *Disp. 3. de Sacrament.* 166

ment. in genere cum aliis *n.* 131. adferens contra Vasquez rationem, cur *habitualis* intentio sufficiat ad valorem Applicationis, & non ad valorem Consecrationis, quia nimirum applicatio habet rationem donationis verbalis. Hæc autem retinet vim suam, donec revocetur. At verò voluntas consecrandi nequit vestiri nomine donationis.

167 Unde, quia sacerdotes è Societate nostra tenentur singuli quot hebdomadis facere Sacrum unum ad intentionem nostri admodum Reverendi Patris Generalis, & rursum unum pro Patribus, ac Fratribus defunctis extra Provinciam, providè agunt illi, qui dicunt: *Omnia sacra, quæ per universam vitam celebrabo die solis, volo esse subjecta dispositioni mei admodùm Reverendi Patris. Quæ diebus Lunæ, cedere illis defunctis, nisi quandoque fecero aliquam mutationem.* Sed renovationem hujus oblationis, oro, ne omittas, quandoquidem necessariam esset, tradunt Vasquez, atque alii quidam apud Dicastillo loco paulò antè *cit. num.* 130. & ipsa renovatio auget fervorem supplicantis. Observa autem singularem, & practicum Casum, quem P. Pellizarius *in Manuali Regular. Tr. 5. Cap. 9. Sect. 3. num. 59.* proponit, & resolvit his verbis: *Quares, an casu, quo Titio sacerdoti offeruntur 30. Missæ celebrandæ pro Cajo: & Titius neget, se posse has tunc celebrare, eas tamen postea celebret, id ignorante eo, qui eas obtulerat celebrandas, & quidem ad intentionem sibi antea propositam, nempe pro Cajo, an, inquam, tuæ Missæ suffragentur Cajo, etsi is, qui eas obtulerat celebrandas, eas Cajo non applicaverit, ignorans eas celebrari à Titio. Respondeo, suffragari. Quia Missa prodest ei, pro quo applicatur à sacerdote, Titius autem applicavit Missas pro Cajo, cùm illas applicaverit ad intentionem ipsi antea propositam, quæ erat, ut dicerentur pro Cajo. Nec obstat, quòd is, qui eas Missas obtulerat celebrandas, eas non applicaverit pro Cajo,* positivè *credens illas non dici à Titio, cùm ad hoc sufficiat applicatio sacerdotis celebrantis, quæ in præsenti casu utique intervenit.* Hactenus P. Pellizarius.

168 Ex allatis exemplis patet, intentionem, à qua dependet applicatio, formandam esse ante Consecrationem, ut fert receptior opinio Theologorum, censente Lugone *Disp.* 8. sufficere modò ante sumptionem, eò quòd adhuc duret *substantialiter* Sacrificium, & hanc doctrinam pro probabili habet Tambur. *Lib. 2. Cap. 2. §. 10.*

169 Quid si autem ante Consecrationem dicam: *Domine Deus, offero tibi hoc Sacrum pro illo, quem designavero post Missam? qui mihi prior offeret stipendium? aut qui prior ex meis fratribus obibit diem extremum?* Resp. Non valebit applicatio. Nec enim potest suspendi fructus Sacrificii. Suarez *Sect. 9.* Laymann. *Cap. 2. n. 13.* alii contra Petrum Navarrum *De Restit. Lib. 2. Cap. 2. n. 370.* & alios. Contra quos Tambur. *Lib. 2. Cap. 2. §. 8.* fusè tractans hoc argumentum refert severam declarationem Cardinalium, subdens §. *9. num.* 17. te nihil effecturum, si dicas: *Offero pro illo, pro quo vult Deus.* Nec enim Deus vult applicare, sed à te applicari. At verò si offeras pro illo, qui & petiturus est ex stipendio primus, & quem Deus prævidet, esse primò daturum stipendium, probabiliter *validè* offeres judice Cardinale de Lugo *Disp. 13. de pænit. Sect. 4. num. 137.* imò etiam probabiliter *licitè* arbitrio Pellizario *Tr. 5. Cap. 9. num. 68.* dummodò, ut addit uterque (mendum irrepsit in typum Patris Pellizarii *num. 70.* ut patet conferenti illum cum Lugone, quem pro se laudat) necessitas, pro qua ille à Deo præscitus offeret stipendium, jam tunc adsit, quando res ipsa sacrificatur ad prævisam à Deo intentionem, stipendiique exhibitionem, tunc enim videtur non suspendi effectus Sacrificii, cùm jam supponatur adesse causa finalis illius, scilicet necessitas. Verùm quidquid sit de valore, nec o cum Cardinale de Lugo, hanc doctrinam esse deducendam à stipendiariis in praxin propter varia incommoda. Vide similia *Tr. 1.* seu *de Sacram. in genere Sect. 3. n. 88. & 89.*

Quæritur VI. *Pro quibus licitè, validè sacrificetur?* 170

Respond. I. Pro damnatis nec *licitè*, nec *validè*, cùm sint irreconciliabiles hostes Dei. *Nemo te post mortem redimet, quia tu te redimere noluisti.* Inquit S. Augustin. relatus à Concil. Triburiensi *Cap. 31.* adeò ut *Cap. Placuit. 23. q. 5.* prohibeatur, ne pro iis, qui violentam sibi intulerunt mortem, ulla prorsus in oblatione commemoratio fiat. Quod intelligo de commemoratione facta in aliqua collecta, nec enim obest, quin in tuo Memento mortuorum dicas: Domine Deus commendo etiam tibi animam hujus, qui se ipsum nuper suspendit, si fortè ex inculpata amentia id fecit, aut si pendentem verè pœnituit sui sceleris.

Etenim possum ego pro tali privatim recitare Rosarium sub indicata intentione. Quidni & ejus ita meminisse in sacro? Atque ita non semel abhinc duodecennium respondi, interrogatus ratione tristissimi cujusdam eventûs. Sicuti etiam illis Catholicis, quorum parentes in hæresi Lutherana, Calviniana decesserunt, aliquoties (quia videbam id facere ad consolationem) dixi, eos nihil adversùs decreta Ecclesiæ facturos, licèt quandoque supplicarent DEO pro animabus parentum defunctorum, si fortè decesserunt in hæresi solùm *materiali*. 171

Cæterùm quia facta hîc mentio illorum, qui intulêre sibi manus violentas, ac dictum, posse fieri de iis mentionem in Memento, retulique capitulum seu canonem: *Placuit. 23. quæst. 5.* prohibentem, ne pro iis ulla prorsus in oblatione fiat commemoratio, in primis remitto meum Lectorem ad ea, quæ *Tract. 5. Quinarii Cap. 50.* non planè obvia profero

fero in favorem eorundem, quoad sepulturam, & alia. Deinde refero jam hunc

Recentissimum, & Judicialem Casum.

Emericus optima vita Juvenis infestatus melancholicis pathematis, accedit, extra tempus, confessarium dicens, se velle, ut solent morituri entes confiteri, & communicare, postea condit testamentum, opprimitur tali, maniâ, ut esset suspitio insessionis diabolicæ, à qua tamen purgatus industriâ periti harum rerum, non tamen integre desinente maniâ, reperitur manè in propria domo pendens è laqueo. Quem cùm magistratus sæcularis vellet deponi manu carnificis, opposuit se clerus & re huc delatâ, exquisitóque meo judicio, pronunciatum est, esse sepulturâ sacrâ, & insuper aliis consuetis officiis donandum; priùs tamen laqueo liberandum ab aliquo propinquorum, vel alia honesta persona. An non repugnat hæc judicialis sententia juri cit. canone: Placuit?

Respondeo; Minimè. Leges enim pœnales, ut est sine dubio hæc de privatione oblationis, & sacrificii; sunt restringendæ ad criminosos; nam & generatim omnis pœna, si justa est, peccati pœna est, inquit S. August. *Lib.* 1. *Retractat. cap.* 9. & speciatim hæc pœna privationis communium suffragiorum, decreta est in solos illos, qui sibi *voluntariè* violentam inferunt mortem. Unde Glossa *ibid.* ad voculam *voluntariè* scribit: *Secùs si per furorem, tunc non imputatur.*

Confirmatur hæc resolutio Constantiensis tribunalis decisione Romani, quam describo *cit. Cap.* 50. *n.* 12. circa Fratrem laicum Religiosum, quem repertum in puteo, creditúmq; sese in eum præcipitâsse ex amentia, judicavit Vices gerens prosequendum Missis, aliisque pro more officiis.

Valde tamen vereor, ne aliqui magistratus sæculares sub specie timentium, ne Deus inhonoretur sepulturâ sacrâ talium, Missæque Sacrificiis, revera se opponant, inhiantes parti fortunarum solitæ addici fisco, quando se ipsum quis *voluntariè* necavit. Revera non competit civili Magistratui jus disponendi de sepulturâ sacrâ, longè minùs de officiis divinis, ut liquet *ex Cap. Ecclesia. De constit* quare debet clerus animosè se opponere, saltem quando agitur de Sacro, seu Missa funerali, cùm sit sole meridiano clarius, tunc mitti falcem in messem alienam, quando laici volunt se se intromittere. *Imperatori publicorum mœnium, sacerdoti sacrorum jus commissum est*, inquiebat S. Ambrosius apud Baronium ad Annum Christi 387. *nu.* 25.

Dices: Sum quidem sacerdos, ita tamen indoctus, ut non intelligam illam precatiunculam Ecclesiæ in Missis defunctorum: *Libera &c. de pœnis inferni &c. ne absorbeat eas Tartarus.* Itē: *Quia in te speravit, & credidit, non pœnas inferni sustineat*; ideo dum Sacrum pro defunctis facio, vix possum expellere cogitationem de damnatis suggerentem, eos quoque juvari Sacrificiis, *Quomodo retundenda hæc cogitatio?* 172

Resp. Facile retundes, si tibi persuadeas, nomine *Inferni*, & *Tartari* intelligi Purgatorium; sicut quando in Symbolo Apostolico profiteris, Christum descendisse ad Inferos, intelligis Purgatorium, & Limbum Patrum, in quo Purgatorio est utique & profunditas Laci, & obscuritas, & à Dæmonibus ipsis, adeóque à leonibus tartareis ibidem animas torqueri indicant historiæ, quarum meminerunt Beda, & Carthusianus apud Tannerum *Tom.* 4. *disp.* 6. *q.* 8. *num.* 132 Súntque insuper illic pœnæ tam atroces, ut propter atrocitatem, & cum infernalibus similitudinem, possint nuncupari pœnæ Inferni; ac denique nominari æternæ, in quantum durant usque ad finem mundi, sacra quippe Scriptura multas res vocat æternas, quæ tanto tempore non durant, quantum est ad diem extremi judicii. 173

Itaque dum dicis: *Libera &c. de pœnis inferni*, hoc ipso dicis: Libera eas igne purgatorii, qui idem cum igne infernali est: *De profundo Lacu*, à carcere nimirū sub terra abdito, ubi detentæ expiantur animæ piorum. *Ne absorbeat eas Tartarus*; Id est: ne eas ampliùs, & diutiùs profundi illius carceris cavernæ, & vincula remorentur, nec inferni pœnæ tanquam fauces quædam belluæ immanis, sævæ, ac truculentæ detineant. *Ne cadant in obscurum*, vult dicere: Ne post hoc Sacrificium factum, & oblatum permittas adhuc eas in obscuris terræ carceribus cruciari, & quasi denuo in purgatorii pœnas incurrere. *Sed Signifer Sanctus Michaël repræsentet eas in lucem sanctam.* Sensus est; Fac, ut per hoc Sacrificium pœnas debitas exsolvant in totum, ac proinde eas plenè mundatas S. Michaël sistat in patria cœlesti. Ita loquitur, ita explicat P. Joan. Azor *Tom.* 1 *lib.* 10. *cap.* 22. *quæst.* 8. cúmque alias explicationes adferens sequitur Dicastillo *cit. Tract.* 5. *disp.* 2. *num.* 161. 174 175

Resp. II. Pro iis, quos publico Ecclesiæ oraculo constat, esse jam translatos in cœlum non licet offerre Sacrificium, in quantum id est *satisfactorium*, nec enim egent illi ullis ampliùs satisfactionibus, at verò licet utique in quantum est *eucharisticum*, & *impetratorium*; etenim sacrificando meritò & agimus Deo gratias pro gratiis in suos nimis honoratos amicos collatis, & rogamus eundem, ut eorum cultum longè, latéque propagare dignetur, præsertim sanctissimæ suæ Genitricis. 176

Resp. III. Pro animabus in purgatorio detentis rectissimè offertur Sacrum, sicut adver- 177

sus hæreticos demonstrant Theologi recentiores. Offertur autem pro iis Sacrificium præcipuè, quatenus est *propitiatorium*, seu *satisfactorium*, ut à peccatis, id est, peccatorum pœnis solvantur 2. *Mach. Cap.* 12. & Concil. Trident. *sess.* 22. *cap.* 2.

178 Resp. IV. Rectissimè quoque pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus offertur. Sunt hæc verba Tridentinæ Synodi *loc. cit. At nunquid pro hæreticis, & excommunicatis* licitè, validéque *legitur Sacrum*? Resp. Vel sunt tolerati, seu non vitandi, & tunc pro iis sacrificare non prohibet ullum jus. Tann. *Tom.* 4. *disp.* 5. *quæst.* 9 *num.* 88. ex communi, & potest iis prodesse Missa, quatenus habet vim impetrandi. Vel sunt vitandi, seu non tolerati, sicut e. g. ii, qui ob percussionem Clerici sunt publicè denuntiati, & tunc pro iis nefas est facere sacrum, *Cap. Sacros. De excommun.* omnésque DD. Et *invalidè* fieret nomine

179 Ecclesiæ, quæ non vult pro talibus orari in solennibus suis precibus, ac proinde longè miserrima est sors ejusmodi hominum. Attamen observat Azor *cit. Cap.* 22. Suarez *Disp* 78. Tannerus *cit. num.* 88. Gavantus *Part.* 1. *tit.* 8. *num.* 3 & alii contra Vasquez *Disp.* 226. *cap.* 4. nusquam esse vetitum, quò minùs sacerdos in suo Memento, atque adeò privato nomine pro iis precetur Deum.

180 Pro coronide addo, consultum esse, ut in primo *Memento*, quod fieri non debet in momento, postquam commendâsti Deo omnes vivos, pro quibus teneris, roges Deum, ut eo ordine, eâque quantitate distribuat inter eos fructus, prout ipse novit, te obligari. At verò in altero *Memento* sis memor cùm illarum quinque (in memoriam quinque vulnerum illius, quem manibus tractas) animarum, quæ omnium (secundùm dispositiones tunc præsentes) proximè ingressuræ sunt cœlum, tum illarum quinque, quæ omnium sunt desertissimæ. Nam priores illæ quinque statim supplicabunt Deo pro compensatione tuæ charitatis; posteriores quinque id ipsum tantò impensiùs facient, quantò clariùs cognoscent, se tibi singulariter debere sui liberationem.

181 Adde, quoque ex Lugone *Disp.* 19. *nu.* 234. ac Tamburino *Lib.* 2. *cap.* 2. §. 14. te plus obtinere *per modum impetrationis*, quamvis *non satisfactionis*, si devotè intersis Sacro, illud pro te offerens, quàm si cures pro te absente fieri. Posse quoque tolerari responsum, quod idem Tamburinus dedit ad hanc

Quæstionem Muliebrem.

Quam paupercula vidua olim movit P. Tamburino percunctando, quid consultiùs faceret pro suo marito defuncto, curare aliquas Missas pro eo offerri, an ipsam pro eodem aliquas Missas audire?

Respondit ipse, non dissentiente Hautino *de Patrocinio defunctor. num.* 969. fieri posse, ut multis Sacris piè auditis, & pro defuncto oblatis liberetur hic citiùs pœnis purgatorii, quàm si tantùm una alteráve Missa pro eo celebretur; quandoquidem fieri potest, ut tot Sacris inducatur Deus ad liberalem condonationem pœnæ, uno autem, alteróve non permoveatur ad acceptandam compensationem ex meritis Christi insitam Sacrificio. Hæc ratio est probabilis, & subtilis.

QUOTIES IN DIE SACRIFICANDUM.

CASUS VI.

Sanctorum.

SUMMARIUM.

S. Leo sacrificabat de die novies. 182.
S. Udalricus ter. 183.
At jam est id vetitum. 184.
Excipitur Dies Natalis Domini. 185.
Quo tamen nec parochus tenetur per se loquendo *celebrare plus, quàm semel.* 186.
Quid si talis præsit parochiis duabus, quarum altera sit hæretica ex parte, ac colat festum Nativitatis decendio post? 187.
Quid si utraque sit Catholica, an licebit facere sexies Sacrum? 188.
An bis in Cœna Domini? Ibid.
An bis in Parasceve? Ibid.
An generatim bis die Festo, quando habet duas parochias? 189.
An bis, quando conficiendum est viaticum? 190. & 193.
Non licet tunc consecrare novam hostiam statim post sumptum sanguinem, sed oportet, inchoare novum Sacrum. 191.
Casus parochi, qui statim post suum Sacrum consecravit particulas pro communicaturis. Ibidem.
Et trium aliorum, idipsum facientium. Ibid.
An, si jam sumpsisti ablutionem, licitè *inchoës novum Sacrum pro conficiendo viatico?* 193.
Ex Privilegio possunt legi plura Sacra. 194.

Fidelium relatione virorum ad nostram usque pervenit notitiam, Leonem Papam (sicut ipse fatebatur) uno die septies, vel novies Missarum solennia sæpiuscelebrâsse; Bonifacium verò Archiepiscopum, & Martyrem semel tantùm per diem Missas fecisse, qui & non longè ante nostra fuerunt tempora; & ambo tam scientiâ quàm gradu præcipui. Itaque unusquisque in sensu suo abundet, dum fi- 182

des

des concordat, ut nec sapius offerentes existiment, Deum aliter petitiones non posse discernere; nec semel hostias per diem immolantes putent sua, fidei subtilitatem potiùs, quàm superiorum devotionem divinis acceptam conspectibus.

183 Est hæc narratio, & Theologia Walfridi Strabonis, qui vixit sub Annum Christi 846. Porrò observat Baron. *Tom. 9. ad Annum Christi 816. n. 54.* hunc Leonem fuisse hujus nominis Tertium. Apud eundem Baronium *Tom. 10. Anno Christi 940. n. 6.* synchronos S. Udalrici Episcopi Augustani, de hoc Præsule virtutibus illustrissimo sic loquitur: *Missas tres, vel duas, vel unam secundùm temporis spatium cantare quotidie non desiit, si infirmitas corporis, aut aliquod studium bonum ei non subtraxit.* Subdit Cardinalis hic Welserum testari, fuisse olim cuivis liberum, toties de die Sacris operari, quoties luberet.

184 Quæritur jam 1. *An, quando, cur fuerit, sitque vetitum, sæpius in die sacrificare?* Resp. Vetitum esse, docet ipse usus. Hanc prohibitionem factam fuisse ab Alexand. II. qui obiit Anno 1073. existimat Baronius *loco proxime citato*, probàtque ex *Cap. Sufficit. De consecr. dist.* 2. probant & inde alii cum Suarez *Disp.* 80 *sect.* 3. non malè; sicuti & ex *Cap. Consuluisti. & Cap. Te referente. De celebr. Miss.* causam hujus inhibitionis duplicem partim insinuat, partim exprimit *ibid.* Alexander. *Primam*, quia Christus tantùm semel est passus; ut igitur ostendamus, ejus unicam passionem esse sufficientem pro redimendo mundo, tantùm semel in die sacrificamus. *Secundam*, ut tantò majore cum reverentia, & præparatione Missam dicamus, cùm valde sit felix, qui unam dignè celebrare potest, inquit *ibid.* Pontifex. Porrò illa prohibitio est tam rigidè recepta, ut omnes Theologi damnent peccati mortalis illum, qui absque legitima causa bis in die immolat, acritérque puniendum asserat Pax Jordanus *Elucubr. To.* 1. *lib. 4. tit.* 1. *n.* 77.

185 Excipiuntur tamen casus nonnulli, in quibus vel certò, vel probabiliter permissum est bis litare.

Primus Casus est Festum Natalis Domini, quo die ter celebrare permittitur *Cap. Sufficit.* Et quidem statim (si tibi ita lubeat) post mediam noctem continuando omnia tria Sacra. Dicastillo *Disp. 4. num. 70. Quid si loco tertii Sacri communicem more laico?* Resp. Malè, pessimè communicabis, ut ostendam *in Alphabeto Commun. Cas. IV.* non tamen inficiatus, quin, si quis esset Episcopus consecratus eo ipso die, & communicâsset, ut solet, sub Sacro consecrationis, posset postmodum facere alia duo; nam sub Sacro consecrationis communicavit non ut laicus, sed ut verè sacrificans, ut singulariter observat alicubi Diana.

Quid si unum tantùm Sacrum faciam? Facies satis. *Etiamsi sim capellanus?* Imò, etsi parochus. Barbosa de *paroch. cap.* 11. *n.* 8. Jordan *l. c. num.* 97. rectè observans, neminem teneri eo die plus, quàm uni Sacro interesse. Verùm observet parochus morem suo loco receptum. Sicut & hunc 186

Valde singularem Casum.

Fructuosus praest duabus (partim ob penuriam sacerdotum, partim ob tenuitatem redditnum sufficientium sustentationi duorum Curatorum) Parochiis, quarum altera merè est catholica, ac proinde observat festum Natalis Domini eo die, quo cateri Orthodoxi, altera mixta religionis, in qua, quia pradominantur haretici, debent Catholici illum diem observare consentaneè Calendario haretico, ac proinde decendio pòst. Quaritur, utrùm is Curatus possit utroque loco facere tria Sacra? Et singulariter hoc quaritur de alio parocho Friderico, qui habet itidem duas parochias, sed planè Catholicas, solitus proinde communiter uno die bis litare ad aram. An huic fas est uno, eodémque die Natali imitari Sanctum Leonem Papam? De quo noster Casus Sanctorum *num*, 181. 187

Aliquot abhinc Annis sum literis: & cùm hæc ipsa jam scripsissem, coràm rogatus sententiam de utroque hoc verè *practico*, & simul valde singulari dubio, & casu *Reali.* Nec est difficile respondere ad *primum* dubium, quandoquidem liceret mihi in vicina Rhetia, seu Grisonia die 4. nostri Januarii stare ter ad aram, si illuc translatus essem post diem 25. Decembris cultum à me Constantiæ tribus Sacrificiis, imò si illuc essem negotiandi causâ profectus, ac brevi rediturus Constantiam, ut liquet ex communi doctrina circa festa, & jejunia locorum, in quibus quis existit tanquam peregrinus. 188

At verò perplexior est *altera* quæstio, cùm sit fortè inauditum hac ætate, quòd quis sexies litet uno die. Nihilominus tamen censeo, si Fridericus consuevit cum Episcopi facultate, ut notat Stephanus à sancto Paulo, quot Dominicis, festisve diebus immolare in utraque parochia semel, posse festo Natali saltem bis; cùm enim illa ejus consuetudo sit utique fundata in particulari obligatione, qui habent jus ab eo exigendi unum illis diebus Sacrum, habent & jus postulandi trinum illo die, quo omnes vicini consueverunt à suis id expectare parochis. Accedit, quòd, cùm sit permissum singulis sacerdotibus, & maximè parochis eâ festivâ luce ter celebrare, ipse autem æquivaleat duobus, certè repræsentet duos, habeátque 189

atque onera duorum, videatur etiam sentire debere commodum, favorémque duorum per notas utriusque Juris Regulas; quæ ratio postrema probat, hoc ipsum esse permissum etiam casu, quo parochus ille non nisi rarò sacrificat in utraque Ecclesia. Certè Diana *Part.* 11. *Tract.* 5. *Resol.* 33. rotundè scribit, hoc ipso, quòd quis præfectus est pluribus Ecclesiis à Superiore, approbari necessitatem sæpius in die, adeóque etiam ter, ut exprimit ipse ex Palao, si præsit tribus, repetendi Sacrificii. Eadem ratio probat insuper, etiam die Jovis Sacrâ posse binari (ut loquar cum Stephano à S. Paulo *Tr.* 2. *disp.* 4. *dub.* 13.) Sacra à tali parocho. Diana *loc. cit.* Die tamen sequenti, seu in Parasceve debet vel celebrare officium tantùm in principali Ecclesia, vel si utraque est populosa, & una multùm distat ab altera, poterit judice Patre Præposito, cujus longum discursum exhibet Diana *loc. cit.* sumere in prima solam sine vino particulam consecratam, in altera autem unà cum particula purificationem; eò quòd ritus sumendi illo die purificationem, non sit tanti momenti, quin possit omitti ob gravem causam, qualis est, quam indicavi, quámque Romanis Theologis probari cùm intelligam, probo & ego libenter, ea etiam de causa, quòd Suarez *Tom.* 3. *in* 3. *part Disp.* 80. *sect.* 3. *sub fin.* eúmque secuti Reginaldus, atque alii scribant, quando talis parochus per inconsiderationem reservavit in utraque Ecclesia Eucharistiam, exposuítque in monumento, posse in priori officio vinum in calicem non mittere, sed solam particulam hostiæ, quia illa cæremonia non est adeò *essentialis*, inquit Suarez. Vide tamen etiam Antonium Cotonium *celebr. Controvers. Lib.* 2. *controvers.* 5. *cap.* 3. *n.* 69. Dicta de pluralitate Sacrorum confirmantur iis, quæ jam jam subdo.

Secundus enim eventus, quo Ecclesia permittit die uno pluries ab uno litari, est, quando quis parochus debet prospicere pluribus parochiis, nec potest commodè habere cooperatorem; tunc enim *licitè* bis, térve Missam dicet, vel cantabit die festo. Suarez *Disp.* 80. *sect.* 3. Lugo *in Resp. mor. lib.* 1. *dub.* 12. alii passim. Nam excipitur casus necessitatis *cit. Cap Consuluisti. Quid si autem die profano devotio populi postulet duo, aut tria Sacra?* Resp. Suarez, & Lugo *loc. cit* aliique plures apud Lugonem tradunt, nisi obstet consuetudo, posse bis, térve fieri. Adeóque si superveniat inexspectata processio, seu supplicatio cupientium habere Sacrum. Sà *verb. Missa n.* 24. quatenus generatim ait, quando causa honesta postulat, posse sæpius sacrificari. *Quid si die Dedicationis Ecclesia non capiat omnes?* Respondet Laym. minimè laxus Theologus *Lib.* 5. *Tr.* 5. *cap.* 4. *num.* 6. post Suar. *loc. cit.* tunc esse fas, duo Sacra dicere. Alicubi vidi, tali casu fieri potiùs in cœmeterio Sacrum cum Ara portatili. Vide dicenda *num.* 240. Et utique si tempore pestis existat in urbe unicus sacerdos, poterit pro solatio multorum petentium, litare de die bis in diversis Ecclesiis interrogandus tamen Episcopus, si possit.

Tertius casus est, quando moribundo præbendum est viaticum, nec habetur hostia consecrata. Quo eventu, si sacerdos moneatur ante manducationem suæ hostiæ, esto statim post oblationem, franget particulam ex illa, asservaturus pro ægro. Laymann *loc. cit.* Sin primùm post consumptam sacram hostiam, hauriet sacrum sanguinem, omittet purificationem, pertexet reliqua perinde, ac fit in die Nativitatis, ac mox inchoabit novum Sacrum. Laym. *ibid.* 190

At nónne esset bonum compendium, si sine novo Sacro consecraret statim solam hostiam ante, vel postquam sumpsit sanguinem? Resp. Est compendium simplicium sacerdotum teste Laym. Ecclesia quippe secuta institutionem Christi, quam insinuavi *n.* 26. non permittit, ut unquam una species sine altera consecretur, nisi quandóque in ordine ad perficiendum Sacrificium jam *substantialiter* inchoatum. *Sed fortè dum facio alterum Sacrum, morietur æger* Ergo relinque alterum Sacrum, accurre ad illum cum Sacro oleo, absolve, si est capax absolutionis, & unge. Certè Chapeaville *De Sacram. administr. temp. pestis Cap.* 4. *q.* 20. testatur, esse omnium ferè Theologorum opinionem adversùs Alensem, Majorem, & Adrianum, quòd ne quidem in hoc periculo liceat unam speciem consecrare sine altera. 191

Unde apparet, non esse imitandum exemplum cujusdam parochi, qui in oppido cujusdam Episcopatûs Gallicani, ante non multos Annos, post suum Sacrum consecrávit complures particulas, ut iisdem pasceret multos è suis parochianis, postulantes panem supersubstantialem eo die, utpote solenni. Atque ita resolvit Chapeaville *quæst.* 20. *in fin.*

Et verò illum Parochum non esse solum, qui factitet id, quod nos improbavimus ab eo factum, probat hic

Casus triplicis errati.

Florentius promovendus extra tempora consueta ad sacros Ordines, sistit se examini privato, in quo interrogatur, an si desint Sacræ Hostiæ pro volentibus sumere Corpus Christi, sit fas consecrare finitâ totâ re divinâ, respondet animosè, posse. At cùm responsum non arrideret examinanti, adstans alius jam magno natu Sacerdos, non dubitavit defendere; & suo quidem multiplici exemplo, responsum candidati, se enim persæpe id ipsum fecisse. Quod utriusque dictum cùm recenseretur alii Sacerdoti Religioso, & ipse fassus est, se quoque factitâsse non semel id, quod ille jam

canis

tanu asperfus; *& vero nomine* Presbyter. *Quæritur, quid de his tribus sentiendum?*

Respondeo constanter, fuisse ab omnibus erratum. Etenim consecrationem unius speciei sine altera *illicitè* peragi, nisi fortè id sit necessarium ad *substantialem* perfectionem Sacrificii, declarat usus doctissimorum, piissimorum, ut alia prætercam, Religiosorum; cùm enim satis frequenter eveniat ille defectus consecratarum particularum, etiam quando adsunt complures, qui vellent participare Corpori Christi, attamen nunquam ego, nunquam ii, quos interrogavi, unquam audierunt, Prælatos Regulares, aut permisisse id fieri, aut omisisse justam correptionem, si quando inaudierint factum.

192 *Quartus* casus est, quando supervenit jam dictâ Missâ aliqua persona notabilis v. g. Episcopus, quem decet quotidie audire Sacrum, inquit Navarr. *Cap.25. n. 87.* & ante illum Silvester *verb. Missa quæst.7.* Aut quando repentè post dictam Missam corpus defuncti occurrit sepeliendum, & consuetudo habet, ut non sepeliatur sine Missa, quando ea celebrari potest. Iidem *ibidem* referunt alios casus, quos, utpote repugnantes moribus nostræ Diœcesis, omitto; impugnat illos, uti & duos proximos Vasq. *Disp. 232.* satis hîc rigidus. Nostræ Constitutiones Synod. *Part.1. tit.9. n. 12.* singulariter non admittunt illum de defuncto. Nolunt autem hi mitiores autores suam benignitatem habere locum, nisi sacerdos sit jejunus.

193 *Etiam quando est viaticum conficiendum?* Ita sanè plerique Theologi. Ego tamen *in Alph. Comm. Cas. XIX*, sufficiente autoritate, cui etiam subscribit Tamburinus *Lib. 1. De Sacrificio Cap.6. §. 8.* probo, tutum fore in conscientia, qui tunc rursum faceret Sacrum, licèt in primo Sacro sumpsisset ablutionem. Et quidem Jacob Reiss *De privileg. Morientium privileg. 51.* hanc mitiorem doctrinam restringit ad casum, quo ille æger periret animo, si non præberetur ei viaticum. Verùm puto, neminem esse tam durum, qui ab ea dissentiat cum ejusmodi restrictione intellectâ. Ego necessitatem restrictionis probabiliter negari posse, assero cum Escobar, & cum aliis à me *ibid.* relatis; quia prudenter præsumo, non displiciturum supremo Christianorum in terris Legislatori, si etiam extra illam limitationem cibo cœlesti in eo articulo refocillem quemlibet efflagitantem.

194 *Quintus* casus est participatio privilegii alieni, quem declaro hoc

Casu Hispanico.

Sacerdotes in Regno Valentiæ potiuntur privilegio Apostolico faciendi bis Missam in die Commemorationis defunctorum 2. Novembris, ut testatur Cardinalis de Lugo hîc disp. 20. sect. 1. n. 43. in fin. *Proficiscitur illuc è regno Castellano, aut Granatensi Gerardus, ut eo die fiat particeps hujus privilegii. An frustra suscipit illud iter?*

Respondeo, nisi Bulla Pontificia expressè restringat eam gratiam ad incolas, vel quasi incolas Valentinos, iter illud Gerardi non futurum sine intento. Ratio est, tum quia in *Quinario Tract. 4.* seu *Thesauro Ecclesiastico indulgent. Part. 2. cap. 20. num. 483.* probo, indulgentias impertitas alicui urbi extendi ad peregrinos quoque, tum quia privilegio dato Religiosæ communitati sacrificandi in Oratorio privato frui possunt respectu illius Oratorii alii quoque Sacerdotes. Suarez *hic. Disp. 81. Sect. 3.* sicut & quando est tali communitati facta potestas celebrandi in certo loco de aliquo Sancto, vel Beato, *licitè* de eodem Beato in eodem loco Sacrum faciet alius, si videatur illa potestas esse concessa *principaliter* respectu loci. Laymannus *Lib. 1. Tract. 4. cap. 23. num. 4.* tum denique quia privilegium *locale* extenditur ad omnes in eo loco existentes, ut supponit Laymannus *ibid.* atqui privilegium Valentinorum videtur esse propriè *locale*, si enim foret *personale*, tunc cuilibet sacerdoti Valentino fas esset illo uti etiam extra regnum; quia privilegium *personale* personam sequitur: *Cap. Privilegium. De Reg. Jur. in 6.* hoc autem non videtur admittendum, propterea quòd Missæ celebratio sit actus ex se publicus, & proinde facilè generet scandala, quando habet adjunctam circumstantiam tam extraordinariam. Quare non permitterent Episcopi praxin illius. Potiùs foret optandum, ut hoc privilegium impertiretur pluribus aliis Regnis.

QUO TEMPORE SACRIFICANDUM.

CASUS. VII.

Ridiculus.

SUMMARIUM.

Casus æditui dirigentis horologium ad nutum sui parochi. 195.
Qua horâ sit fas celebrare? 197.
Nomine auroræ quid hic intelligatur? 198.
Germani liberè celebrant duabus horis ante auroram. Ibid.
Quid si conficiendum sit viaticum? 200.
Navarrus sæpe fecit Sacrum horâ tertiâ post meridiem. 201.
Omissio actus non introducit per se *consuetudinem vetantem exercitium illius actûs.* 202.
Mos Friburgens. Helvetiorum circa tempus Sacrificii. 203.

Et

195 GRegorius *Parochus consueverat horologium curare gubernari pro sua commoditate. Cùm equis citis curreremus, sub mediam noctem Sabbati venimus ad ejus oppidum, monuimus custodem* (id est Sacristam) *ut die alterâ sub horam quartam aperiret Ecclesiam, ut aliquis ex nobis celebraret. Adfuit statim, & rogatus, quota esset hora, respondit*: Non poterit esse duodecima, quousque parochus legerit Horas suas, tractavit enim hospites, & jussit retrotrahi horologium, quousque absolvat. *Risimus hanc Ethicam parochi, non enim hodie discretio dierum ab horologio malè directo pendet.*

196 His ipsis verbis hoc factum, hunc risum proponit Caramuel *in sua Theologia fundamentali n.* 204. Ratione cujus . . .

Quæritur I. *Qua horâ sit fas, dicere Sacrum; & an illa hora æstimanda sit ex horologio, quantumvis pessimè directo, an verò aliunde.*

Resp. I. In Rubricis Missalis §. 15. *n.* 1. dici-
tur, quacunque horâ post auroram, & ante me- 197
ridiem posse Missam privatam dici. Nostræ au-
tem Constitutiones Synod. *Part.* 1. *tit* 9. *n.* 11. sic
loquuntur: *Missæ nec ante auroram, nec post meridiem, nec sub concione celebrentur.* Per auroram intelligendo primum diei crepusculum, ut omnes fatentur, seu articulum illum temporis, quo primùm apparet in cœlo vestigium adven-
tantis diei. Unde inferunt Azor *Tom.* 1. *lib.* 10. 198
cap. 25. Fagund. *in præc. Eccles. Lib.* 3. *cap.* 17. Gavantus *Part.* 1. *tit.* 15 delinquere mortaliter, qui (absque privilegio) excedit illud tempus, ut si e. g. tertiâ horæ parte ante auroram, vel post meridiem celebret. Azor *loc. cit. quæst.* 6. atque Gavant. Verùm quia non modò S. Thomas *quæst.* 83. *art.* 2. Suarez *Disp.* 80. *sect.* 4. Tann. Laym. Coninck non meminerunt ullius mortalis delicti, sed etiam Dicastillo *Disp.* 4. *dub* 4. meritò testatur, auroram esse hîc accipiendam non *mathematicè*, sed *moraliter*, ista autem *moralis* acceptio habet majorem latitudinem saltem ex usu communi, quàm exprimat Gavantus, idcirco nullum esse Germanis, & aliis septentrionalibus movendum scrupulum, licèt in hieme multò ante auroram sacrificent, docet
Dicastillo *loc. cit. num.* 56. Et *generatim loquen-* 199
do si tuum Sacrum finiatur septem horæ quadrantib⁹, vel duabus horis ante ortum solis, non esse timendum peccatum, tradit idem Dicastillo *num.* 55. ac Tambur. *Lib.* 1. *cap.* 6. post Suarez *cit. Disp.* 80. *Sect.* 6. Verùm censeo, attendendam esse cujusque Diœcesis consuetudinem.

Porrò idem Dicastillo *num.* 70. contra Sua- 200
rez rectè observat, non esse à B. Pio V. vetitas Missas nocturnas, sed vespertinas, ut patet ex verbis Beati Pontificis. Quòd si conficiendum sit viaticum pro moribundo, aderit justissima causa præveniendi auroram, &, quidquid dicat Bonac. *Disp.* 4. *quæst. ult. punct.* 9. mallem statim post mediam noctem sacrificare, quàm permittere, quemquam decedere absque hoc necessario Sacramento, ut vocat Conc. Nicænum *Cap. De his.* 26. *quæst.* 6. Atque ita contra Henriquez. docet Diana *Part.* 2. *Tr.* 14. *res.* 33. Dicastillo *n.* 73. & alii cum Tambur. *loc. proximè citat.*

Resp. II. Testatur Navar. *in Man. cap.* 25. 201
n 85. se frequenter, præsertim festis diebus, ad satisfaciendum præcepto, sacrificâsse usque ad horam nonam, quæ apud nos Germanos est tertia pomeridiana, idque esse *per se* licitum, cùm
nusquam prohibeatur. Et quamvis Suarez *cit.* 202
Sect. 6. neget, hanc sententiam esse tutam, ego tamen assentior Patri Dicastillo *loc cit. num.* 78. eam, ubi scandali metus abest, approbanti cum multis, atque ostendenti, consuetudinem contrariam non esse obligatoriam. Certè ipsemet Suarez *cit. Disp.* 80. *Sect.* 2. rectè pro-

pronuntiat, solam negationem, seu omissionem actûs alicujus esse invalidissimam ad introducendam consuetudinem *prohibitivam* ejusdem actûs. Atqui Suarez nititur solâ negatione, nec enim plus aut dicit, aut dicere po-
203 test,quàm non solere tam serò sacrificari. Quin Friburgi Helvetiorum est more receptum, ut quot Annis Dominicâ præcedente festum S. Joann. Baptistæ publicè in templo Collegiato, quod illic magnificum visitur, pro Dominis Secretis, ut vocant, aliisque inferioris Ordinis toto antemeridiano tempore in Curia occupatis, Sacrum fiat duabus, tribúsve horis post meridiem, adeò ut Anno 1637. primùm fuerit finitum mediâ quartâ. Idem in similibus casibus permittit Tambur. *l. 1. c. 6. §. 4. n. 20.* post Vasquez, exprimens *nn. 21.* necessitatem conficiendi viatici.

204 Resp. III. Illa hora, qua fas est dicere Sacrum, æstimanda est ex horologiis utcunque bene directis, non autem enormiter, ac præsertim ex industria errantibus. Potest hæc responsio singulariter, & frequenter habere locum in Sacro, quod fit mediâ nocte Nativitatis Domini: Ut si e. g. parochus curet retrotrahi horologium sub duodecimam, quò plus temporis habeat ad collationem, vel ad horas currentis diei recitandas, ut fecit noster D. Gregorius: aut promoveri, quò sequenti die possit citiùs absolvere sua. An in primo casu licebit ipsi facere Sacrum die Nativitatis, cùm videatur non jejunus? In secundo, an, qui audiit Sacrum illâ horâ duodecimâ præproperatâ, satisfecerit præcepto Ecclesiæ, ita ut non teneatur alii interesse in festo Nativitatis: Potest quoque resolutio illius quæstionis deservire volenti ad aram litare horis pomeridianis.

205 Hanc difficultatem expediam in *Alphabeto Communicantium Casu XVII.* ubi tractans de jejunio præmittendo sacræ Communioni dicam, illud incipere à media nocte mensurata horologio directo secundùm artem peritorum. Adjungam longum, & ingeniosum discursum Joannis Caramuelis de fide horologiis habenda, aut non habenda in plurium actionum directione, at hoc loco exprimam, quid sentiam de hac controversia, quam agitant Cardinal. de Lugo *hîc Disp. 15. à n. 46.* Dicastillo *Disp. 9. n. 312.* atque idem Caramuel mox citandus. Utrùm videlicet mihi sit fas, quoad unam actionem accommodare me horologio tardiùs incedenti, quoad alteram verò citiùs gradienti.
206 Ut e. g. sunt in meo oppido duo horologia, quorum utrumque censetur satis rectè ambulare. Unum illorum designat duodecimam noctis finientis diem Sabbati, eo audito incipio edere carnes, probabiliter credens, jam cœpisse diem Dominicam. Pergo in esu, donec alterum sonet, quo sonante nihil ampliùs sumo, & idcirco nihil ampliùs, quia volo die Dominico adire divinum epulum usus hoc argumento, quòd nihil comederim post sonum hujus ultimi, esto pullum ederim post sonum primi, quod proinde primum sequor quoad esum carnium, at non quoad Communionem requirentem jejunium naturale, sed quoad hanc accommodo me secundo, post quod, ut dixi, nihil comedi.

Et verò rectè fatetur Dicastillo *n. 426. in* 207
primis hanc variationem horologii excusari posse saltem eo casu, quo ignorans unum altero citiùs ambulare, accommodâsti te primo, ac deinde advertens sonum posterioris, incipis sequi posterius, non autem prius. Cùm enim hæc variatio, seu variata electio horologii non fiat ex intentione, non potest ullus legislator eam ægre ferre. At verò *secundò* in materia tam justitiæ, quàm alterius virtutis non licet ex proposito facere hanc variationem, si exinde sequatur læsio juris alieni, aut omissio, transgressióve unius præcepti. Secùs *tertiò* si juxta probabilem aliquam sententiam non sequatur ullius præcepti transgressio, inquit *num. 325. secundam* partem *n. 322.* inde probans, quòd legislator videatur velle obligare ad suum præceptum, ut non eludatur, quod etiam tenet D. Reding *Tom. 6. q. 6. a. 4. Controv. 2. n. 24.* Probat & Lugo variis inconve-
nientibus, quæ alioqui sequerentur. Verùm 208
Ioañes Caramuel *in Theol. Fundamentali à num. 280. ad 294.* negat, oppugnátque illam *secundam* partem, admittens sequi indicata inconvenientia, quæ tamen sint admittenda. Nititur *num. 265.* hoc potissimùm fundamento, quòd sit luce meridianâ clarius, illum, qui ex duabus probabilibus opinionibus sequitur jam unam, possit sequenti momento pòst amplecti alteram.

Ego absolutè assentior Lugoni, & Dicastillo 209
1. Propter rationem ex eodem allatam. 2. Quia statuens censetur id *tacitè* statuisse, quod apertè statuisset, si in mentem venisset. Gloss. *L. Tale, ff. De pact.* & Additionarius Bartoli *Ibid.* Atqui si legislatores prævidissent futuram variationem ejusmodi electionis horologiorum, utique illam vetuissent. 3. Quia, qui intendit ita variare electionem horologii, intendit hoc ipso non facere id, ad quod ipsum lex, aut contractus evidenter obligat, ergò excusandus non est per Regulam ultimam *in 6.* Et quis ferat illum, qui dicit: Probabile est, satisfieri præcepto audiendi Sacrum, si quis veniat ad Offertorium, & reliqua audiat. Layman. *L. 4. Tract. 7. Cap. 3. n. 3.* Ergo non ingrediar templum, nisi ad Offertorium. Et ubi fuero ingressus, dicam: Est probabile, quòd non satisfaciam præcepto de audiendo Sacro, licèt interfuero reliquis partibus Sacri. Suarez *Tom. 3. in 3. p. d. 88. sect. 2.* post Sotum, & alios. Ergo non interero, sed mox exibo. Item: Est probabile certam horam jam non spectare ad substantiam jejunii, Lessius *l. 4. cap. 2. dub. 2.*
n. 13. Ergo horâ septima sumam bonum jen- 210
taculum, & ubi sumpsero, dicam: Probabile est

ex sententia Joann. Sanchez *Disp. 53. n. 5.* & aliorum apud ipsum, quòd jam egerim contra substantiam jejunii. Ergo licèt abstinuero secundâ refectione, non satisfaciam legi jejunii, quidni igitur sumam duplicem, triplicem re-
211 fectionem? Rursum: Horologium, quod in turri Cathedrali priùs sonat, probabiliter incedit uno quadrante citiùs, quàm oporteret. Ergo differam Vesperas, & Completorium, usque dum illud sonet, habeo enim satis temporis, donec horologium ad sancti Stephani duodecimam mediæ noctis ictu designet. At verò postquam in Cathedrali sonuerit duodecima, dicam: Probabile est, quòd jam sit in cœlo duodecima: ergo licèt jam orem Vesperas, & Completorium, non tamen satisfaciam præcepto de integro officio intra unum diem naturalem recitando. Ergo omittam.

212 Puto, neminem esse, qui non videat hosce discursus, quibus similis est ille, quem suprà attuli de sacerdote, tardius horologium sequente quoad jejunium *naturale*, sequente citius quoad *ecclesiasticum*, esse illegitimos. Ut ergo vitentur hæ absurditates, fatendum est, illum, qui elegit semel unum horologium, & unam sententiam probabilem, debere porrò sequi, quando desistendo ab hac, & illa eluderetur præceptum clarum, indubitatum, sicuti est de non sacrificando, quando quis post duodecimam noctis sumpsit cibum. Lege omnino Thomam Tamburin. *in Decalog. Lib. 1. Cap. 3. §. 5.* adferentem tres casus, quibus licet, & novem, quibus non licet variare sententiam in eadem materia. Et *num* 18. ac 19. adferentem duas generales Regulas pro hoc. Nobis quoque assentientem singulariter quoad horologia. Consentit nobis Stephanus à sancto Paulo *in Theol. moral. Tr. 1. Disp. 2. num. 19.* post Franciscum Bonæ spei.

213 Quæritur II. *An liceat quotidie facere ad aram?* Resp. Licet *per se loquendo*, atque indubitanter, exceptis tribus postremis diebus hebdomadæ sanctæ, de quibus hæc tenenda. 1. Feriâ sextâ in Parasceve penitus interdicitur Sacrificium. *cap Sabbato. De Consecr. dist.* 3. Ac proinde licèt eo die forsan celebretur aliquod festum fori, non tamen tenentur fideles interesse officio illius diei, utpote quod non sit propriè Missa. Diana *P. 2. Tract. 14 Resol. 62.* cum communi, & Congregatione Rituum contra Vasq. *d. 232.* D. Reding *q. 9. a. 2. Controv. 1.* Attamen Penna, & aliqui Recentiores referente, nec improbante Henriq. *l. 9. c. 9. n. 6. lit.* Z. *in gl.* censent, *licite* sacrificari ad muniendum Viatico moribundum, si desit alia hostia. Aut si tunc incidat festum Annuntiationis, tunc enim, ut satisfiat præcepto de Sacro audiendo, posse Episcopum dare licentiam sacrificandi, tradit Homobonus, Mo fesius, Azor, Suarez, Reginaldus apud Barbosam *de officio, & potest. parochi Cap. 2 n 48.* quod etsi existimo esse valde probabile, abstrahendo à particulari prohibitione Congregationis apud Gavantum *Part. 4. Tit. 9. numer. 24.* non scio tamen prædicatum. Quin mihi constat, cùm Anno 1633. augusta festivitas Incarnationis Dominicæ occurrisset in Parasceve, atque sub id temporis fuisset à Cathedralis nostræ Decano scriptum Romam de praxi tunc illic observata, responsum fuisse, nullam illic Missam celebratam, sed populum pronuntiatum fuisse liberum ab obligatione Ordinarii officii audiendi. Sicuti neque hîc Constantiæ, cùm Anno 1666. in eandem lugubrem diem incidisset Natale S. Georgii, fuit à quoquam litatum ad aram, tametsi istud Natale etiam post Bullam Urbani abrogantem hoc, & similia festa fori, fuerit celebratum feriatione à labore servili.

Hisce nunc addo responsionem ad quæstionem iteratis literis mihi abhinc octennium propositâ à quodam perquam accurato Theologiæ Professore. *Utrùm videlicet parochus, qui in feria V. Cœnæ Domini oblitus est consecrare hostiam, quæ ex more Diœceseon Germanicarum solet feria VI. in Parasceve (Hispani, atque Itali consueverunt in feria V. ideòque apud eos potest habere locum resolutio, quam* Suar. *Disp. 80. Sect. 3. dat de parocho, procurante duas parochias, & dubitante, an, & quomodo absumere possit in Parasceve utramque hostiam pridie expositam in utraque parochia?) exponi in sepulchro, seu monumento erecto in honorem Redemptoris,* licitè *sacrificet eâdem feriâ sextâ, eo fine, ut habeat hostiam consecratam in prædictum usum?* 214

Respondeo autem *negativè*, quia nullus est parochus adeo incurius, quin habeat eo tempore plures particulas consecratas pro communicaturis. Si unam illarum imponat hierothecæ, seu Monstrantiæ, satisfactum erit substantiæ (ut loquar) moris Germanici, esto non circumstantiæ accidentali. Et verò plurima sepulchra, seu cenotaphia sunt ita vel obscura, vel profunda, ut forsan è centum spectatoribus non sit unus, qui distinctè animadvertat, hostiam aliquam inesse Monstrantiæ. Religiosi debent hac in re esse minùs soliciti, quàm parochi, quandoquidem non incumbit ipsis tanta obligatio præparandi, exstruendi similia, quanta curatoribus animarum. Et quid si in tali casu reservetur pro sepulchro fragmentum hostiæ usurpatæ pro illo Officio? 215

At inquies: *Quid si idem Parochus eâdem feriâ V. non consecrâsset hostiam prosequente feria? an hâc sequente feriâ eam* licitè *consecraret?* Non *licitè*, quia alioquin deberet etiam consecrare calicem, nec enim fas est consecrare unam speciem sine altera, & tamen eo die nefas est facere Missam propriè dictam, qualis certò foret, si utramque speciem consecraret. *Licitè*, quia alioqui non habebit hostiam, quam de more illius diei levet, seu tollat solâ dextrâ manu, ostendátque populo, ac sumat. 216

Hoc

217 Hoc dubium nemo, quantum mihi quidem constat, tangit vel verbo, vel scripto. Respondeo autem, non esse tunc sacrificandum, sed loco grandioris accipiendam esse unam è particulis, de quibus paulò antè. *At populus mirabitur, quando attolletur tam parva hostia.* Resp. E duobus malis minus est eligendum, est autem minus malum facere hoc, quàm non habere ullum officium *At ne quidem parva hostia suppetit.* Ergo non parva pœna imminet ob tam periculosam negligentiam. Interim videbitur non nemini, esse tunc penitus omittendum officium illus diei ob varia incommoda, quæ sequentur ex celebratione. Puto tamen, ea esse minoris considerationis, quàm omissionem illius officii, omittendo enim agitur contra legem naturalem de vitando scandalo, & gravibus obmurmurationibus, non omittendo fit transgressio solius legis humanæ, utpote postponendæ naturali. *Cap. fin. De consuet.*

218 Distingo autem Casum illum hoc modo: Contingit is vel in urbe, vel in pago. Si in urbe, facilè habebitur sacerdos, qui privatim faciat Sacrum de Passione, aut Cruce, consecrétque hostiam pro officio publicè celebrando ab alio. Si in pago, faciat ipse parochus privatim ejusmodi Sacrum omissâ sumptione ablutionis, publicè peragat consuetum Officium diei, acturus quidem contra duplex præceptum Ecclesiæ, unum de non communicando bis, alterum de non conficiendo Sacramentum illo die. Sed quia est fas facere etiam die profesto bis Sacrum, ut satisfiat devotioni populi. Suprà *Cas. VI* quia etiam prohibitio non conficiendi eo die Sacramentum cedere debet legi naturali de non dando scandalum. Ideò credo, posse stari datâ resolutione, quam si velis extendere etiam ad Casum, quo non suppetit hostia, nisi parva, erit fortè, qui approbet extensionem.

219 II. Die Jovis Sacro est cuivis sacerdoti fas dicere Sacrum saltem privatim. Ita etiam in *Alphab. Communic. Cas. III.* sentio, ac singulariter pro Germanis probo authoritate Theologorum Germanorum Tanneri *Disp. 5 q. 10. num. 58.* Laym. *Lib. 5. Tr. 5. c. 4. num. 9.* Dicastillo *Tr. 5. Disp. 4. n. 28.* testantis, illis 15. Annis, quibus jam tunc in Germania Hispanus ipse vixerat, publicè eo die celebrâsse, qui voluisset. Similiter Dom. Reding *loc. cit. a. 3.* scribit, Romæ, ubi & ipse diu moratus est, imò passim alibi sine ullo scrupulo factitari id ipsum. Ra-

220 tionem optimam adfert Tannerus, & consentiens Tambur. *L. 1. de Sacrif. Miss. c. 6.* post Palaum *Tr. 22. p. 7.* quia nulla aut lex, aut consuetudo id prohibet, nulla inquam, universalis, nam de particulari sic loquitur Laym. *loc. cit. Si quo tamen loco in aliquo sacerdotum conventu quasi sub præcepti obligatione vigeat consuetudo communicandi more laico, non oportet, sine Prælati licentia celebrare.* Hoc ipsum tradit Busenbaum *L. 6. Tr. 3. Dub. 3.* addens tamen, eo die licitè privatim celebrari, at non post Missam solennem juxta Palaum, & Vasq. *loc. cit.*

III. Est eadem ferè ratio Sabbati sancti Siquidem Tann. *loc. cit. num. 59* Dicastillo, Laym. Tamburin. Busenbaum *loc. cit.* Barbosa *de offic. & potestate parochi p. 1. c. 11. n. 50.* permultos referens, ac Lugo *d. 20. n. 15.* existimant, esse *practicè* tutum, legere privatim Sacrum. Quod & tenet recentissimus, minimè laxus Dom. Reding *cit. Controvers. 1.* peraccuratè tractans hoc argumentum, atque post Cardinalem de Lugo observans, esse certum, quòd olim fuerit moris, ut vesperè Sabbati sancti post ortum primæ stellæ cantaretur Missa Paschalis Tum quia authoritas plurimorum Doctorum tutam reddit hanc praxin. Tum quia consuetudo non faciendi illo die nisi unum Sacrum in una Ecclesia non obligat. Tum quia licèt *cap. Sabbato. De consecr. dist. 3.* dicatur, illo biduo, quod Pascha præcedit, penitus non celebrari Sacramenta; attamen contraria consuetudo apertè jam derogavit illi capitulo, quoad diem Sabbati, cùm ubique terrarum eo die saltem fiat unum Sacrum. Judico itaque, *per se loquendo* esse immunem omni culpâ, qui eo die Sacris operatur, sicuti & feriâ V cum hac tamen moderatione, & declaratione. 221

Ut in primis vitetur offensio Superiorum, scandalum, & gravis admiratio populi. Laym. *loc. cit.* atq; adeò non fiant facilè (ubi consuetudo non suffragatur) plura sacra publicè, sed privatim. Quamquam, quando nostri Patres v. g. versantur eo tempore in Missionibus, nil obest, quò minùs die Jovis ante solenne officiũ & die Sabbati post illud publicè celebrent, quando non habentur privata sacella. Ut deinde tamen, quando in unum ex illis duobus diebus incidit festum fori, celebrentur publicè plura, sicut nominatim Anno 1666. faciendum esse in iis locis, in quibus festum S. Georgii festivè celebrandum erat die 24. Aprilis, scripsi pridem antè, atque re ipsa postea factitatum in Eychstadiano (Frisingani, & Augustani penitus omiserunt illud festum quoad forum) Episcopatu, cujus Vicarius Generalis mandavit parochis celebriorum oppidorum, ut plura curarent eo die sacra fieri, requirens insuper Religiosos ut & ipsi cum parochis concurrerent in plurium Missarum celebratione. Consentit à fortiori Penna, dum relatus *n. 213.* vult, ut in ipsamet Parasceve sacrificetur propter occursum festi. Consentit & apertè Diana *p. 2. tr. 14. resol. 12.* expressè suadens cum Cotonio *lib. 2. contr. 5. n. 55.* & Francisco de Lugo apud ipsum ita factitari, quando uno illorum duorum dierum occurrit festum Annuntiationis, testatúrque ita aliquando factum in omnibus Ecclesiis Toletanæ Diœcesis. Consentit denique Tamburin. *l. c.* & probavit Alexander VII. dum Anno 1660. permisit Romæ, ut omnes sacerdotes eo die occurrente in Cœna Domini sacrificarent. Rationem adferam *n. 229.*

(right margin numbers: 222 beside "Ut in primis", 223 beside "men, quando")

224 At inquies: *Quale Sacrum fiat iis diebus*? Resp. Feriâ V. in Cœna Domini fiet utiq; de feria, nisi fortè privatim sacrificans malit facere *de Requiem* pro paulò antè defuncto, sicuti & maximè die Sabbati. Quo quidem Sabbati die putat Gavant, ac Tambur. esse legendum Sacrum illius diei proprium, & fortè sufficere, si incipiatur à confessione, eâq; finitâ dicat sacerdos *Kyrie eleyson* de more, & reliqua cum Vesperis usque ad finem Missæ. Ledesma apud Dian. *p. 2. tr. 14. res. 21.* ait, quando in tale Sabbatum incidit festum Annuntiationis, esse privatim legendum Sacrum vel de festo, vel de Sabbato, atta-
225 men cum introitu Resurrectionis. At verò idem Diana *p. 4. tr. 4. res. 237.* sic loquitur: Notandū cum Mercero, licere omnibus sacerdotibus in die Sabbati sancti privatim celebrare, unde ait Caspar Hurtadus *de Sacram. disp. 4. de Sacrific. Missa difficul. 3.* qui voluerit Missam in dicto die celebrare, & ante solennem, poterit Sancti in eo die contingentis, aut votivam aliquam celebrare. Dicastillo *l. c num.* 38. testatur, usum habere, ut non fiat tunc votivum, sed de ipso Sabbato. Atque re ipsa ita egerunt nostri Patres Ingolstadienses, de quibus *n. 223.* qui fortè legerunt Cotonium *celebr. controvers. lib. 2. controvers. 5. c. 3. n. 89.* sic scribentem: *Qui in Sabbato sancto privatim celebrare vult, debet recitare Missam diei, etiamsi festum Annuntiationis incidat in illud, non officium Resurrectionis, quia esset confundere unam Missam cum alia, sed dicere illam planè, ut jacet, incipiendo a* Kyrie eleyson *post Litanias usque ad Vesperas inclusivè, utpote quæ sunt pars intrinseca illius Missæ. Nec*
226 *dissentit Diana novissimè* p. 11. tr. 8. resol. 66. *citans praxin Hispania ex testimonio Cardinalis de Lugo, qui & ipse ita fecisse ibi asseruit.* Hactenus Cotonius. Hæ omnes opiniones, & praxes sunt sua authoritate probabiles. Sed vide omnino P. Carol. Guyetum Heorthologiæ *Lib. 4. Quæst. 29.* Ego pro pridie defuncto facerem Sacrum *de Requiem*, sicuti & feci aliquando, aliique me Authore. Atque hisce lectis postmodum alius pro pridie defuncta Antistita Sanctimonialium, quæ ultra 40. Annos magna cum laude præfuerat monasterio. Suasi tamen, ut januis illius Monialium Ecclesiæ clausis peragerentur res divina. Quia verò Anno 1660. occurrit in fer. v. Cœnæ Domini augustum festum Annuntiationis Deiparæ, censui, fore gratum meo lectori, si referrem varias praxes circa illius celebrationem observatas. Et imprimis quidem nos hîc Constantiæ, Episcopali sede, transtulimus illud *quoad Chorum* in fer. 2. post Dominicam in Albis, nullo alio festo impeditam, at verò *quoad Forum* obivimus illâ ipsâ fer. v. ita tamen, ut juxta morem eâdem fer. v. hîc ordinarium, celebrata sint aliquot Sacra in singulis præcipuarum Ecclesiarum, at propter occurrens festum Incarnationis Dominicæ fuerit in numerosiore Parochia, scilicet S. Stephani litatum sæpius, quàm ordinariè soleat illâ eâdem feriâ.

Hunc translationis modum observaverunt etiam Archidiœceses Salisburgenses, & 227
Bisuntina. Diœceses Curiensis, Passaviensis, Olomucensis, Viennensis, Basileensisque. E diverso anticipaverunt *quoad Chorum* & *Forum* 18. Martii, seu pridie sancti Josephi, Augustani, Brixinensesque. At Herbipolenses, Eychstetenses, & Ratisponenses postridie sancti Josephi. Sed transtulerunt *quoad Chorum, Forúmque* in feriam 2. post Dominicam in Albis Frisingani, itémque Uratislavienses, Pragenses, aliáque plures provinciæ, ut mihi sciscitanti rescripsit è Silesia Pater Theodorus Moretus. Quinam horum Illustrissimorum Dominorum Ordinariorum egerint omnium congruentissimè, non est meum pronuntiare. Possum tamen absque cujusquam, ut spero, offensa scribere, sacram Congregationem Rituum suffragari translationi peractæ in hac nostra latissima, longissima Diœcesi, ea quippe, teste Barbosa *in suis collect. verbo translatio festi, collect. 707.* vetuit, ne festa transferantur aliter, quàm permittant Rubricæ, ideóque fuit Anno 1660. festivitas Annuntiationis celebrata *quoad forum* Romæ in die Cœnæ Domini, ut mihi liquidò constat. Consentit Jordanus *Tom. 2. Lib. 11. Tit. 1. num. 66.* post Silvestr. *verb. Dominica. q. 2. num.* 1. Et miratur Gavantus *part. 4. tit. 9. num. 24.* aliquem Italiæ Episcopum ausum fuisse Anno 1622. illud ipsum festum Deiparæ incidens tunc in diem Parasceves, transferre *quoad forum* quo- 228
que. Verùm hac admiratione non moventur illi Illustrissimi Germaniæ, Galliæ, Belgii Ordinarii, qui in hac re sequuntur vestigia suorum prædecessorum, *juxta c. Verùm. De jurejur.* tuentes se Canonico titulo longæ, nec irrationabilis consuetudinis conformiter *c. Cùm consuetudinis. De consu.* Porrò in quibusdam locorum, quibus ipsâ fer. v. Cœnæ Domini agitabatur prædicta festivitas, fuêre publicè lecta plura Sacra, in aliis unicum.

Ego non dubito, quin omnes superiores 229
fuissent permissuri fieri plura, si scivissent, ipsummet S. D. N. permisisse id, quod paulò superiùs retuli, cùm præsertim nequeat aliter satisfieri partim scrupulis, partim veris rationibus famulorum, confessariorum, confitentium, qui nequeunt omnes rei divinæ, ut par est, interesse, si non nisi una Missa publicè dicatur. Quare meritò tradit Barbosa *de parocho c. 11. n. 45.* post Silvium, Ledesmam, Crucium posse in ejusmodi occurrentia festi cum Sabbato sancto (eadem est, aut etiam major ratio feriæ v.) à parocho concedi aliis sacerdotibus potestatem celebrandi publicè, aut videlicet satisfiat pietati populi. Est inquam major ratio feriæ quintæ, si præcisè attendatur ad consuetum numerum confitentium, longè enim plures solent in Cœna Domini manè conscientias mundare exomologesi, quàm itidem ma-

manè Sabbati sancti. At verò pro Sabbato sancto militat hæc peculiaris, veréque gravis ratio, quòd, cùm officium illius diei sit longissimum, permulti mortales in oppidis, in quibus totum decantari solet, id negligant ex aperta, vel occulta desidia. Etsi quippe Prophetiarum decantatio fortè non sit pars Missæ illius diei (de quo infrà *Tr. 5. n. 707. in App.*) idiotæ tamen non distinguunt, & quia nequeunt ex ullo signo (tacentibus adhuc in Germania campanis) cognoscere, quandonam inchoëtur ipsum verum Sacrum, ideo alii veniunt ad hoc nimis serò, alii penitus emanent.

230 Cæterùm quia hîc incidit mentio prædictæ translationis, adjiciam aliam translationem peractam in hac urbe Constantiâ Anno 1659. *Cùm enim eo Anno vindemiæ cœpissent circũ urbem, atque in vicinia citiùs solito, adeóque ante festum S. Michaëlis, fecit D. Vicarius Generalis ex more Diœcesano (quando vindemia est præfestina) potestatem incolis, accolis carpendi libere racemos, omniáque annexa peragendi eo die, & consequenter in omnibus officinis laborandi, transferendo festum illud* quoad forum, *adeóque quoad obligationem audiendi Sacrum in diem S. Ursulæ, ejúsque Sociarum Sacrum, súbque ritu duplici per totam Diœcesin celebrari solitum. At verò* quoad chorum *fuit observata ordinaria solennitas, proindéque officium canonicum, & Missa cantata de S. Michaële. Quæsivêre nonnulli, quid videretur de hoc transferendi modo.*

231 Respondeo, mihi probari. 1. Quia ita fert mos vetustus. 2. Quia nequit sine ingente incommodo, & damno his in locis interrumpi eo die vindemia. 3. Quia nihil demptum cultui S. Archangeli. Quamvis autem Gavantus *in Rubr. miss. p. 4. tit. 9.* miretur ejusmodi translationes, jam tamen *n. 228.* respondi ad hanc admirationem.

Fuit autem illo die S. Michaëlis etiam opificibus permissum laborare, quia alioquin debuissent duobus diebus otiari. Nec enim conveniebat, ut brachia exercerent in festo sanctæ Ursulæ, quo vindemiatores feriabantur.

232 Dices: *Cur festum Principis militiæ cœlestis non fuit translatum quoad chorum?* Resp. Quia nostri majores non transtulerunt, nec erant obligati transferre. Quamvis non putem, futurum fuisse reprehensioni locum, licèt integrè transtulissent in diem non impeditum officio novem lectionum. Sanè non est DD. Ordinariorum potestas ita restringenda, quin valeant in his raris casibus, solo jure *humano* nitentibus facere, quod pro re nata judicant expedire ad bonum subditorum ob rationem *secundam*, quam attuli.

233 Quam ob rem Annis 1660. & 1661. fuit non solùm Divi Michaëlis, sed etiam Divi Matthæi festivitas *quoad forum* in locis urbi Constantiæ vicinis (urbs ipsa nil mutavit, quia non urgebat tanta necessitas) loco mota, propter causam suprà indicatam.

Porrò an sit obligatio audiendi Sacri in illis festis translatis, & quomodo illa obligatio sit explicanda respectu civium peregrinantium, edisseram *in Alphab. audientium Sacrum. Cas. III.* 234

QUO LOCO SACRIFICANDUM.

CASUS VIII.

Dubiæ Imitationis.

SUMMARIUM.

An Præses Ecclesiæ teneatur aperire portam confugienti ad asylum. Ibid lit. h.

235 H*Ora advenerat, qua positis nobis in medio mari Sacrificium Deo victima salutaris immolandum erat. Tunc jactis anchoris navis immobilis consistebat, & celebrante S. Pontifice Vulfrano Missarum solennia ventum est ad locum, ubi Minister Præsuli patenam porrigere debuit, extensaque manu exspectabat horam, qua eam susciperet. Sed dum Minister eam abluere vellet, in mare ex ejus manibus collapsa est. Finitâ verò oratione imperat Diacono, ut in eum, in quem patena ceciderat, locum, manum mitteret. Quo facto ab imo maris eadem patena divinitus directa ejusdem Ministri manui inhæsit.*

236 Hoc miraculum ex Jona Abbate, ejusdémque verbis describit Cardinalis Baronius *ad Annum Christi 700. num. 3.* quo Anno vivebat ille S. Vulfranus Episcopus Senonensis. Addit autem Baronius, præter hoc miraculum etiam constare ex hac historia, *quòd viri sancti non desierint tranquillo Cœlo sacrosanctum Missæ Sacrificium celebrare in mari.*

237 Quæritur igitur I. *An imitandum hoc tempore exemplum S. Vulfrani?* Negat Vasq. *Disp. 235.* atque alii: tum quia mare est locus utique prophanus, est autem nefas, operari Sacris in loco prophano. Infrà *num. 239.* tum quia in mari adest nimis magnum periculum effusionis sanguinis. Addit Diana *P. 6. Tr. 1. Res. 45.* declarationem Cardinalium Anno 1633. statuentium, ut Episcopi prohibeant sacerdotibus sæcularibus, & Regularibus, ne id factitent. E diverso Coninck *in 3. Part. quæst. 83. art. 3. dub. 1.* Palaus *Tr. 22. punct. 8.* Dicastillo *Tract. 5. De Euchar. d. 4. num. 90.* ac plures alii, negant, jure ullo *divino*, aut *Ecclesiastico*

238 vetari imitationem tam sancti viri. Quin Palaus testatur, esse à Clemente VIII. Paulo V. id generaliter permissum navigantibus in Indias. Et verò id ab ipsis practicari sum certus. Nec vererer eorum exemplum sequi, si comes essem tam diuturnæ navigationis, mihi quippe suffragarentur, quæ adferam *num. 240.* Si autem navigatio esset brevis, ut e. g. Anconâ Genuam, aut etiam Massiliam, facerem, quod solet in his maribus. Solet autem omitti Sacrificium, ut testantur, qui hæc maria legerunt. Licuisse olim in carceribus etiam sine Ara sacrificare, notat inter cæteros Cardinalis Bona *Liturg. Lib. 1. Cap. 19.* Et nostri Patres Angli sub sævissima tyrannide Elisabethæ etiam in fœdissimis pessimè olentibus carceribus Missas celebrabant frequentissimè, ut notat non semel noster Pater Bartholi *in Historia Soc. Anglicana.*

Quæritur II. *An sit fas sacrificare in quovis loco honesto, etiam profano?* Resp. I. Haudquaquam *per se loquendo.* Etenim Felix Papa relatus *Cap. Sicuti. De Consecr. dist. 1.* sic statuit: *In aliis, quam Domino sacratis locis Missas cantare, aut sacrificia offerre non licet, nisi summa coëgerit necessitas.* Adeóque delinquit mortaliter, qui secus facit. Ita authores in decursu citandi adversùs Sotum *in 4. dist. 13. qu. 2. art. 3.* Emman Sa *verb. Missa*, & Ludov. Lopez apud P. Castropalaum *loc. cit. n. 3* ac Dianam *Part. 11. Tract. 4. Res. 2.* latè dissentientem à Dominico Soto, mitiùs sentiente Patre Bardi apud eundem Dianam. Nam talis transgreditur præceptum ob gravissimas causas latum, & usu communi approbatum. Sicut & transgressus fuit ille sacerdos, qui, ut aliunde mihi scriptum, sacrificavit in sacello domestico privati hominis, soliti diebus festis, & Sabbatinis cum tota familia piè orare in illo non aliter benedicto, quàm per preces præscriptas pro benedictione novæ domûs, quas preces mutatis mutandis pronuntiaverat ipse rogatu Patrisfamilias. Etenim certum est, benedictionem requisitam ad id, ut locus profanus evadat sacer, aptúsque sacrificio, fieri debere, vel ab ipso Episcopo, vel à Prælato habente jus pontificalium, & vel ab alio simplice sacerdote prædito potestate delegatâ, qualem quidem pro suis templis, & Oratoriis obtinent Prælati Ordinum Mendicantium, ut videre est in eorum privilegiis, qua etiam de re consuli possunt Sylvester *verb. Aqua benedicta*, & *verb. Benedictio*, & alii Summistæ.

Illud tamen præceptum Felicis Papæ ita jam mitigavit usus, ut extra summam, imò etiam magnam necessitatem *licitè* immoletur in loco profano, licèt non deputato ad usus duntaxat sacros. Vasq. *l. c. n. 4.* atque alii jamjam referendi. I. Quando diu navigandum, vel agendum est iter per loca deserta, aut loca infidelium. II. Quando Ecclesia est diruta. *Cap. Concedimus. De Consecr. dist. 1.* III. Quando locus sacer non capit omnes, ut e. g. in die Dedicationis, aut cùm celebrantur Primitiæ novi sacerdotis, aut quando itur supplicatum ad aliquod Eremitorium. IV. In bello, ne milites careant Sacro diebus festis. Hæc exempla tradunt Suarez *disp. 81. sect. 3.* Vasq. *l. c.* Palaus *l. c.* Pax Jordan. *Tom. 1. Lib. 4. Tit. 1. nu. 117.* Dicast. *l. c.* aliique plures. Addit quintum Casum quidam Theologus, de quo *in Alph. Communicant. Cas. I. num. 28.* quando scilicet ad evitandum scandalum debet in loco privato confici viaticum sub speciebus vini sumendum. 240

At estne in his casibus necesse postulare licentiam Episcopi? Resp. Nostræ Constitutiones Synodales *part. 1. tit. 9. num. 3.* sic loquuntur: *Sub dio in ara portatili, in privatis oratoriis, aut ædibus nemo celebret sine speciali nostra licentia in scriptis obtenta.* Verùm puto, hanc inhibitionem 241

nem

nem non extendi ad hos casus repentinos, sed solùm quando quis vult sæpius etiam cum aliqua necessitate sacrificare; & verò si commodè possit peti, petendam esse facultatem rectè censent suprà citati, negante Sa, & Pasqualigo apud Dian. *Part.6. Tract.1. Res.46.*

242 Licèt Episcopi ex vi *Cap. Missarum. De celebr. dist.1.* potuerint pro lubitu impertiri potestatem faciendi in quovis loco honesto, quamvis non deputato ad solos usus sacros. Vasq. *cit. Disp.233.* Palaus, alii. Jam tamen non possunt in domibus privatis pro personis à se diversis, nisi ex rationabili causa, ob prohibitionem
243 Trid. Concilii *sess. 22. De observ. & vitand. in celebr. Miss.* Quod quidem Concilium limitavit duntaxat illud amplum jus Episcoporum, non tamen penitus sustulit; adeóque possunt Episcopi, non obstante illo Concilio, impertiri prædictam facultatem, quando adest aliqua necessitas, aut justa causa. Navarrus *in consiliis Lib.5. De privilegiis cons.5. n.2.* revocans, quod in contrarium docuerat *in Manuali Cap.25. n.* 81. Barbosa *De potest. Episcop. alleg.23.* Vasq. *l. c.* Tann. *cit. q.10. n.27.* Laym. *loc. cit.* Tamburinus *Lib.1. c.4. §.2. n.7.* post Laym. *Cap. 5. n. 4.* dicentem: *Semel, aut sæpius, quatenus rationabilis causa suaserit.* Consentit. Pax Jord. *Tom.*
244 *1. lib.4. tit. 1. n.118.* Imò videndum est, an sit usu receptum, ut Episcopi etiam post Conc. Trid. id possint simpliciter concedere, ut video fieri in his regionibus septentrionalibus. An rectè, & quo jure, ipsi viderint, ego video à multis peti, & concedi. Sic loquitur Dicastillo *loc. cit. num. 94.* Scio ego, vigere in hoc Episcopatu usum apertè fundatum in Constit. Synod. loco paulò ante relato, usum, inquam, potestatis concedendæ, qua personæ etiam non illustres tempore ægritudinis curent sibi fieri Sacra in conclavibus communibus. Verùm etiam scio, intentionem moderni Illustrissimi Principis justissimam, ut nec diebus profanis, nec diutiùs, quàm duret ægritudo, sit locus tali privilegio.

245 Ipsis Episcopis permittitur in *Cap fin. De privil. in 6. ut altare possint habere viaticum, & in eo celebrare, & celebrari facere ubicunque.* Quod privilegium cùm sit *reale*, simul & *personale*, sequitur per Regulam Septimam *in 6.* personam extra Diœcesin quoque degentem; ut suo exemplo, & responso Cardinalium probat D. Pax Jordan. *cit. tit. 1. n. 231.* Et competere Episcopis quoque Titularibus, docet meritò Diana *cit. Part.9. Tr.1. Res.47.* Sunt enim verè, & propriè Episcopi. Gregor. Tolos. *Syntagmat. Lib.15. cap.12. num.34.* Tamb. *loc. cit.* alii.

246 Quòd si Episcopus in sui palatii seu arcis quodam communi conclavi curet erigi altare pro sua commoditate, poterit etiam eo non præsente ex ejus permissione liberali facere Sacrum alius sacerdos. Pellizarius *in Man. Regul. Tom 2. Tr.8 Cap.2. num.163.* apud Dianam *Res.41.* contradicentem cum Portel. Aversa, ac Tamburino *n.8.* sed minùs rectè. Nam Synodus Tridentina, quæ sola obstare videri potest *sess. 22. Decreto de observ. in celebrat. Miss.* loquitur expressè de solis domibus *privatis*. Atqui palatium Episcopi non est domus privata, sed publica. Gavant. in *Rubr. Miss. Part. prima, tit. 20. lit. m.* Pax Jordanus *loc. cit. num. 132.* Tamburinus ipse *cit. n. 8. in fin.* extendens ad locum, etiam in quo Episcopus obiter residet, ideo de illo nil statuit Tridentinum *ll. cc.* De domo Rurali Episcopi faciliùs extra necessitatem assentirer Dianæ.

Religiosos quod attinet, eorum privilegiis 247
respectu suarummet domorum nihil derogavit Concil. Trid. adeóque possunt litare in suis cellis, quando sunt ægri, aut in suis grangiis, seu villis, ac suburbanis ædibus, quando sunt foris. Lezana *sua Summa Tom. 3. verb. Altare*, quem citat & sequitur Dicastillo *cit. Tract. 5. disp. 4. dub. 5. n. 104.* Diana *Res. 34.* & alii. Nam talia loca non censentur domus privatæ, de quibus solis loquitur Concilium, 248
sed sunt domus communitatis Religiosæ. Non tamen omnes utuntur hoc privilegio, multò minùs illo, quod idem Dicastillo *loc. cit.* ac Tambur. *loc. cit. §. 3. num. 10.* post præpositum *in 3. part. quæst. 83. art. 3 num. 151.* contra Navarr. Henr. & Suar. adhuc vult esse in suo robore, ut videlicet *Fratres Prædicatores, & Minores* (& consequenter participantes eorum privilegia) *ubicunque fuerint* (verba sunt Honorii III. *Cap. In his, De privileg.*) *sine parochialis juris præjudicio cum altari valeant viatico* 249
celebrare. Verùm quia Gregorius XIII. in Brevi quodam ita loquitur: *Usum altaris viatici à fel. record. Paulo Papa III. Societati vestræ concessum, deinde à Conc. Trid. universè sublatum, vobis eatenus restituimus, ut inter Missiones &c.* Quibus verbis expressè testatur, sublatum esse à Tridentino illud Privilegium Pauli, hoc ipso indicans illud ipsum de privilegio Honorii, quod tamen probabiliter negat Tamburinus *num. 11.* ideo quòd hoc privilegium sit insertum Corpori Juris, quia, inquam, Gregorius ita loquitur, idcirco judicet Lector, quantum sit tribuendum illis Doctoribus. Vide Ascan. Tamburinus referendum infra *num. 281. in fine.* 250

Quæritur II. *An, & quatenus liceat in Oratorio privato tremendum Missæ Sacrificium celebrare?* Scio, permulta dubia circa hanc materiam oriri sacris Mystis. Scio insuper, in plerorumque manibus nullum versari, qui ad propositam quæstionem distinctè, & articulatim respondeat. Ut igitur ipsis serviam, adferam hoc loco nonnullas resolutiones circa hanc materiam, sed brevissimè, ne desim aliis; plerasque desumam vel ex Diana, vel ex authoribus ab eodem relatis *cit. Tract. 1. Nonæ partis*, qui de hoc argumento exhibet resolutiones 68. Scripseram jam omnes, priusquam viderem Tamburinum probè exequentem hoc argumentum.

251 Itaque Oratoria privata dicuntur illa, quæ sunt in privatis domibus, in angulis earum, in quibus oratur, & non habent Campanam, neque januam patentem in via publica, & ad nutum fundatoris hujus domûs ad profanos usus redire possunt. Diana *Res.*1.

252 Quando Pontifices dant potestatem erigendi tale Oratorium, apponere solent has conditiones: ut scilicet ille locus sit ad hoc decenter ornatus: ab omnibus domesticis actibus liber, & ab Ordinario loci approbandum, visitandúsque sit. Item ut Missa una quotidie celebrari possit per quemcumque sacerdotem sæcularem, vel regularem, sine tamen præjudicio jurium parochialium: ac Nativitatis, Resurrectionis, Pentecostes, nec non aliis solen-
253 nioribus Anni festis diebus exceptis. Item adjici solet, ut præter familiares illius personæ, cujus contemplatione conceditur illud oratorium, servitio necessarias ibidem Missæ interessentes diebus festis, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia minime liberi censeantur *cit. Resol.* 1. Patent hæc omnia ex quodam Brevi Innocent. X quod describit Tamburinus *Lib.* 1. *De Sacrificio Missæ Cap* 4. §. 4. *num.* 1.

254 Possunt tamen illi famuli etiam absente suo Domino festis diebus illic audiendo Missam satisfacere præcepto Ecclesiæ. Idem *Res. 2.* post Palaum *Tract. 25. p. 6. num 9.* & alios. Patet ex verbis Brevium communium. Alii autem, quàm famuli, non satisfaciunt, si illic audiant Sacrum etiam præsente Domino. Idem *Res. 3.* ac Tamburinus *loc. cit. nu. 34.* cum communi contra Pellizarium, Homobonum, & Palaum apud Tamburinum Nam verba Pontificum sunt nimis clara: adeóque nec convictores illius Domini. *Res. 6.* contra eosdem, quos planè non inficior loqui probabiliter, cùm jam sit usu receptum, ut satisfiat præcepto Ecclesiæ audiendo Sacrum quocunque in loco. Vide etiam Palaum *Tr. 22. p. 16. n. 13.*

255 Quamdiu Episcopi non vetant Regularibus, ne in prædictis oratoriis sæcularium sacrificent, possunt illic & sacrificare, & Sacramentum Eucharistiæ administrare. *Res. 8.* ex communi. Etenim id ipsis permittunt sua privilegia. Imò verosimilius est, quòd idem possint, licèt interdicant Episcopi, quia non habent jus interdicendi. Pellizarius, & Bauny apud eundem, & contra eundem Dianam *ibid.* atque alios.

Licèt habeas ex privilegio ejusmodi oratorium, non tamen teneris eo privilegio uti; & proinde, si ob ægritudinem nequeas die festo exire domo, non teneberis curare fieri tibi domi Sacrum. *Res.* 19. fusè. Nam nemo tenetur uti suo privilegio.

256 Possunt personæ Societatis, & consequenter alii Religiosi Mendicantes in suis Collegiis, aut etiam extra Collegia in ædibus, ubi aliqui ex ipsis residebunt, habere oratorium approbatum à Provinciali, & ad usus duntaxat sacros deputatum, id quippe concessit Gregorius XIII. in Bulla incipiente: *Decet Romanum.* Vide de hoc Suarez, Palaum, Dicastillo, alios cum Diana *Res. 32. & 34.* & Bonagratiam *in Summula verb. Missa. num. 364.*

Episcopus etiam Titularis potest in suo palatio ordinario, aut rurali constituere oratorium non solùm propter ægritudinem suam: ut omnes fatentur, sed etiam pro commoditate sua, ut contra Riccium *Part. 4. decis. 74.* apud Dianam *Res. 36. & 38.* fert communior opinio Tamburini *Lib.*1 *cap.4 §.2. num.* 12 idque vel ex recepta consuetudine, ut vult Diana, vel ex antiquo jure per Tridentinum nequaquam revocato, ut rectè Tambur & Marchinus apud eundem Dianam *Res. 36.* Nam palatium Episcopi etiam Titularis non est domus privata. 257 258
Suprà *num. 246.* junct *num. 244. in fin.* Non potest tamen constituere unum pro se, & unum pro familia. Diana *Res. 37.* contra Pellizarium. Nec post ejus obitum licebit alteri illic sacrificare, cùm privilegium altaris viatici, & oratorii dependeat à persona. Diana *Res. 40.* Eo autem vivente quantumvis absente poterit ipsius familia in oratorio palatii sacrum audire. Pelliz. apud, & contra Dianam *Res. 41* Imò quisque fidelis Tambur. *loc. cit. num. 13.* Etenim Oratoriorum Episcopalium gratiæ non restringuntur ad familiares, cùm non sint privatarum domorum. Adeóque satisfaciet præcepto Ecclesiæ, qui festo die illic intererit Sacrificio. Tambur. *cit. num* 13. Nec enim universalis consuetudo satisfaciendi tunc tali præcepto excludit Oratoria Episcoporum, etiam Titularium, esto probabiliùs excludat alia. *Suprà num. 254.* 259

Possunt etiam post Concilium Trident. Episcopi dare potestatem faciendi Sacri in Oratoriis ad solum cultum divinum deputatis, esto, non sint benedicta. Patet ex verbis Trident. Concil. *loc. cit.* relatis, ubi statuitur, ne Episcopi permittant Oratoria, nisi dedicata ad divinum cultum. Per *dedicata* autem intelligi destinata, & deputata, licèt non sint consecrata, valde probabiliter censet Vasquez *cit. Disp. 233.* Laymann. *cit. Lib. 5. cap 5. num. 4.* Palaus *cit. Tract. 22. part. 8. num. 6.* dicens. Hanc resolutionem manifestè constare ex verbis allatis Concilii. Quamquam ab ea dissident non pauci cum Diana *cit. Tract. 1. Res. 42.* propter declarationem Cardinalium, de qua, ejúsque tenore, átque conditionibus, quia mihi authenticè non constat, nec ejus meminerunt Laymann. Tann. Dicastillo, qui diu pòst scripserunt, idcirco puto, posse in hisce partibus adhuc defendi illam explicationem, saltem ubi ejus usus viget. 260

Hisce adde ex Tamburino *cit. §. 4. num. 4.* per procreatos *ex Nobili genere*, quibus solis Pontifex impertitur gratiam habendi Oratorium, intelligi illos, qui ex parte patris nati sunt è genere Nobili, quòd scilicet per aliquot genera- 261
tio-

tiones non exercuit artem mechanicam; aut mercaturam, ut etiam intelligunt Melitenses Equites, quando in suum ordinem cooptant aliquem Helvetum.

262 Sicuti nomine eorum, qui sunt de *familia Nobilis* illâ gratiâ Apostolicâ honorati, veniunt tum omnes ejus servitiis addicti, sive maneant in eadem domo cum ipso; ut admittunt passim Theologi, & Canonistæ *in Cap. In literis, De testib.* sive etiam habitent in alia domo, ut absolutè docent Pellizarius, & Tambur. *loc. cit. num. 29.* & probabiliter quidem teste Suarez *Tom. 4. De Rel. Lib. 9 Tr. 10. cap. 4. num. 15.* oppositam meritò vocans tutiorem; tum generatim omnes. Qui cohabitant illi Nobili, eidémque aliquo modo inferiores, vel subjecti sunt. Stephanus Aufrerius *De testibus. num. 35.* post Felin. *in cit. Cap. In literis,* ac Speculatorem *De teste partic. 4. num. 14.* favente Palao *cit. punct. 6. num. 7.* Etenim omnes hi rectè vocantur Domestici, & consequenter Familiares. Et cùm hoc sit beneficium Principis, meritò extenditur, adeóque intelligitur etiam de omnibus

263 Convictoribus. Hanc doctrinam applicabis aliis privilegiis Apostolicis, privilegiaquædam extendentibus ad familiares; nisi fortè aliquam faciant expressam restrictionem, sicut in ordine ad satisfaciendum præcepto Ecclesiæ restringunt ad famulos. Pleniorem explicationem, & applicationem vocum: *Domesticus*, & *Familiaris* exhibet nostra *Theologia Juridico-Moralis Cap. 42. Sect. 6.* inserta *Quinario nostro.* Quibus addes, tametsi facultas sacrificandi in Oratorii, à nobis descripti Arâ portatili soleat restringi ad certum numerum Sacrorum quotidianorum, ut dixi suprà *num. 253.* hanc tamen restrictionem non fieri, quando illa Arula est in alterius Ecclesiæ summo altari, vel capella, quia scilicet deficit ratio restrictionis, atque ita in casu capellæ sitæ intra nostram Cathedralem respondi die 28. Martii 1675.

264 Quæritur 4. *An, & quatenus sit fas celebrare in Ecclesia non consecrata, vel execrata, aut polluta?* Respond. Breviter 1. Sufficit *tacita* permissio Episcopi, ut celebretur in Ecclesia, etsi necdum benedicta. Pax Jordan. *cit. Lib. 4. tit. 1. num. 114.* cum aliis. 2. Si Ecclesia consecrata polluatur per seminis, aut sanguinis effusionem mortaliter malam, & notoriam, ut notat Sa *verbo Ecclesia num. 19,* desinit esse consecrata, nec licet in ea Missare, ut loquitur Navarrus, nisi reconcilietur, quæ reconciliatio debet fieri à solo Episcopo, nisi adsit privilegium, quale etiam habent Superiores nostræ Societatis. 3. Quamquam si simplex sacerdos bonâ, ut quidem censent multi cum Diana *Part. 2. Tract. 14. Ref. 69.* imò malâ, sicut expressè, nec sanè improbabiliter teste Tambur. *Lib. 1. cap. 1. §. 4. num. 2. & 5.* docet Sa *cit. num. 19.* (probabiliùs multò repugnante Laymanno *cit. Cap. 5. num. 13.*) fide Sacrificium celebravit in ejusmodi Ecclesia, sufficienter censebitur reconciliata, cùm Missæ celebratio sit sacratior omni aliâ sacratione, seu consecratione. Nullâ autem reconciliatione indiget locus non consecratus, aut non benedictus, esto profanetur utroque illo modo. Coninck 265
quæst. 83. in 3. p. num. 136. Plura de illa sententia Dianæ & Sa in simili dicemus *Cas. seq. & X.* 4. Quid agendum sacerdoti, quando tempore ejus Sacri polluitur Ecclesia, edisserunt Suarez *Disp. 81. Sect. 4.* Laymann. *loc. cit. num. 12.* atque alii ex *superiùs* citatis; sicuti & quando polluatur & execretur.

APPENDIX. I.

Breviculæ resolutioni, quam *numero. 264.* a
dedi ad quæstiunculam particularem de pollutione loci, destinati ad Missæ Sacrificium, jungo pleniorem, & pro complemento eorum, quæ tradidi hoc *Casu VII.* necessariam resolutionem Casûs, qui jam spectante finem impressione primâ hujus voluminis, evenit

Tristissimus, & prorsum improvisus.

Cùm enim Anno 1669. perquam pia Comœdia exhiberetur in quadam Ecclesia b
Parochiali, ipsâ feriâ V. in Cœna Domini, versa fuit illa in Tragœdiam. Siquidem ex oppidanis unus, qui unà cum aliis nominatus erat ut turbam à Theatro submoveret, dum suammet filiam submovet, fistulâ aneâ glande oneratâ, laxatur rotula, petit filiam, lædit lethaliter, atque intra brevissimum tempus exanimat. Loci Parochus, tametsi vir doctus, nolens tamen nimiùm fidere suo judicio, mandat suo Capellano, ut conscenso equo totâ nocte iter faciat, consulátque Reverendissimum Dominum Suffraganeum, seu Vicarium Generalem in Pontificalibus, quid facto opus. Hic, quamvis usu simul, & Theoriâ excellens in paucis, amandat Capellanum ad me, sciscitatum, quid mihi videatur agendum? Respondi, pergendum esse absque scrupulo, in peragendis divinis officiis eo ipso loco. Rationem hujus responsi dabo, ubi proposuero hunc

Illætabilem quoque Casum.

Hesychius peccavit carnaliter cum Fulvia c
in Capella Parochialis templi, occultè quidem, attamen flagitio aliquamdiu pòst palam vulgato. Dubitatum fuit, essetne illa Capella, & Ecclesia reconcilianda ab Ordinario, necne? *Ratio dubitandi movebatur hæc, quòd illa Capella non esset integrè clausa muris cingentibus, constituentibúsque Ecclesiam, ac proinde eâ pollutâ, non necessario censeatur*

ipsa

ipsa etiam Ecclesia esse polluta. Moveri poterat, & hac, quòd scilicet post patratam illam turpitudinem esset non semel, & quidem fide optimâ celebratum in eo templo Missæ Sacrificium. Nihilominus tamen Reverendissimus Dominus Proëpiscopus illuc profectus, post ocularem inspectionem reconciliavit totam Ecclesiam, at januis, ob scandalum, obmurmurationésque clausis. Quæritur an exemplo imitando?

d Quò meliùs percipiantur causæ reconciliationis non adhibitæ in priori Casu, adhibitæ in posteriori, atque pluribus aliis, tradam imprimis compendio ea, quæ de Sacrorum locorum pollutione, exsecratione que, item eorundem reconciliatione, iteratáque consecratione scribunt Theologi, ac Summistæ. Deinde applicabo doctrinas duobus Casibus propositis communes: postremò proponam duas raras quæstiones, atque resolvam.

e Recolendum igitur est, atque supponendum, nomine loci *Sacri* intelligi saltem in materia odiosa, & nominatim in hac de pollutione, reconciliationéque loci *Sacri* solam Ecclesiam, seu Templum propriè dictum, & consequenter Cœmiterium. Suarez *Tom. 3. in 3. p. disp. 51. sect.* 4. aliique, cum, & apud Cardinalem de Lugo *De Eucharist. Disp. 20. num. 59.* Ecclesia autem propriè dicta est locus publicus, Episcopi authoritate fundatus, in quem Christiani conveniunt ad rem divinam audiendam, & Sacramenta suscipienda. Pax Jordan. *Elucubr. Vol. 1. lib. 5. tit. 8. num. 6.* vel, ut aliquantulo pleniùs describit Laymann. *Theolog. Moral. Lib. 4. Tract. 10. cap 7. num. 6.* Ecclesia *propriè & strictè* dicta appellatur *locus, qui ab Episcopo consecratus, aut aliâ ratione e. g. Crucis erectione, deputatus est ad publica officia divina, & Sacramentorum usum.* Ita etiam Barbosa *De jure Ecclesiastico. Lib. 2. cap. 1. num. 15* Quapropter Ecclesia *propriè*, & *strictè* sumpta non patet tam *latè*, quàm locus *Sacer*. Nam locus Sacer, quem Laymann. *cit. num. 6. & 5.* perpetuò confundit cum loco *Religioso*, generatim sumptus dicitur ille omnis, qui ad usum pium, ac Religiosum publicè destinatus, ac veluti Deo dicatus est, ideóque usibus profanis ampliùs deputari non potest. Hanc ob rem locis sacris, seu Religiosis accensentur Monasteria, atque etiam Xenodochia, si erecta sint authoritate Episcopi *Cap. Ad hæc. De Religios. Dom.* quæ Monasteria, & Xenodochia intelligi etiam nomine Ecclesiæ, in favorabilibus, tradunt post Sylvestr. *verbo Hospitale num. 4.* multi scriptores; videtur tamen rectiùs loqui Laymannus *loc. cit.* dum concedit quidem, privilegia concessa Ecclesiis extendi quoque ad Xenodochia, & Monasteria, non tamen *propriè*, seu *strictè loquendo* vocari Ecclesias, etiam in materia favorabili, esse verò *propriè* loca pia, liquebit ex dicendis paulò inferiùs.

f His observatis, & suppositis, est insuper notandum, supponendúmque, loca sacra quandoque dici *pollui*, seu *profanari*: *execrari*: *violari*. Tunc polluuntur, seu profanantur, quando in eis exercetur actio ita repugnans loci sanctitati, ut ob eam debeant iterum benedici. Execrantur, quando ita destruuntur, ut debeant denuo consecrari. Violantur, quando in iis exercetur aliqua actio vetita exerceri in iis, quamvis Laymann. *cit. num. 6.* confundat pollutionem cum violatione.

g Sunt autem in jure Canonico expressæ quinque actiones, quarum exercitio polluitur, *strictè loquendo* Ecclesia, quas inter alios bene explicant Laymannus *Lib. 5. Tract. 5. cap. 5.* ac Tannerus *Tom. 4. in 3. part. disp. 5. quæst. 5. à num. 26.* quásque breviter hìc indicabo.

Prima est voluntaria seminis humani effusio facta per pollutionem, aut copulam. Et quamvis locus sacer, seu Ecclesia *strictè* dicta, cœmiteriúmve non reputentur polluta, necessarióve iterum benedicenda ob seminis profusionem, nisi hæc sit notoria, peccaminosáque. Dom. Reding *quæst. 9. art. 2. Controvers. 2. num. 22.* est tamen mortale sacrilegium, pollutionem etiam occultam in eis exercere. Lugo *De pœnit. disp. 16. sect. 10.* cum communi contra Vasquez, Dianam *Part. 1. Tract. 7. Resol. 26.* & alios, faciliùs audiendos, quatenus loquuntur de turpibus tactibus, aspectibus &c. absque pollutione, aut de ipsa pollutione facta occultè in sacristia, oratoriòve domestico, etiam ad sacrificandum destinato authoritate Episcopi. Idem Diana *loc. cit. Res. 20.* cum multis.

h *Altera* actio, qua polluitur Ecclesia, est effusio sanguinis, quando quis scilicet in ipso templo existens, à te, sive in templo, sive extra templum existente ita læditur, per injuriam mortaliter malam, ut vel in ipso templo, vel extra, fiat notabilis & copiosa effusio sanguinis: ut exprimit P. Laymannus *loc. cit.* in tertia editione peracta Monachii ex Autographo Auctoris. Anno 1630. & applicavi Anno 1679. consultus Casui percussi in vertice secutâ perquam exiguâ sanguinis emanatione.

Tertia est actio lethifera, quando nimirum alicui existenti in Ecclesia infertur vulnus lethale, ex quo debeat vel ibi, vel alibi mori, esto, non effundat sanguinem, modò illa actio lethifera fuerit mortaliter injuriosa.

Quarta est, quando quis nominatim excommunicatus, aut notorius percussor clerici sepelitur in Ecclesia, etsi hæ duæ actiones sint fortè sine peccato exercitæ. Tannerus *loc. cit.*

i *Quinta* est, quando aliquis Paganus, Judæus, hæreticus tumulatur itidem in Ecclesia juxta Tannerum *num. 31.* & alios. Verùm Laymannus *cit. Cap. 5. num. 8.* post Navarrum, Suarez *De censuris, Disp. 12. sect. 4.* cum Lugone *De fide Disp. 14. num. 159.* Dom. Reding *num. 24.* haud immeritò restringit illam de hæreticis doctrinam ad solos denunciatos; & P. Simon Felix

Casi

Casu VIII. Anno 1639. negavit, cœmiterium profanari sepulturâ infantis non baptizati, tum quòd capitulum, quo nititur opinio Tanneri, sit desumptum ex Concilio solummodo Provinciali, sitque pœnale, & infantes non sint propriè infideles; tum quòd multi authores loquentes de hac quinta actione profanativa Ecclesiæ, nihil dicant de sepultura infantis non baptizati, etsi expressè dicat Dom. Reding *num.* 25.

k Certè Augustinus Barbosa, quem refero in hoc ipso Opere *Tract. 2. Cas. XVIII. num. 640.* profitens, se expressisse omnia genera hominum privandorum sacrâ glebâ, nullam facit mentionem infantum. Multò minùs polluitur cœmiterium per sepulturam catechumeni, ut contra Joan. Sanchez ostendi *cit. num.* 640. aut infantis baptizati dubio Baptismo, ut ibidem probavi *num. 653.* & addidi *num. 698.* tametsi postea innotescat, illum Baptismum fuisse planè irritum, non tamen esse idcirco refodienda illa corpuscula.

l Porrò actionibus prædictis polluitur imprimis sola Ecclesia *strictè* dicta, aut cœmiterium; ita quidem, ut pollutâ Ecclesiâ censeatur pollutum & cœmiterium adhærens ipsi, non autem vicissim pollutio cœmiterii extendatur ad Ecclesiam; sicuti nec censetur Ecclesia polluta, tametsi prædictæ actiones obeantur vel in turri, in qua suspenduntur campanæ. Sanchez *Lib. 9. De Matrim. Disp. 15. num. 30.* vel in ipsa sacristia. Sanchez *num. 31.* si videlicet sacristia proprio muro, vel tabulato fixo dividatur à reliquo corpore Ecclesiæ. Fagundez *De praeceptis Eccles. pracept. 2. lib. 4. cap. 5. num. 32.* & Laymannus *cit. cap. 5. num. 10.* secùs si capella constituta sit intra Ecclesiam. Sanchez *cit. Disp. 15. num. 25.*

m Deinde illis iisdem actionibus polluitur non omnis Ecclesia, sed illa sola, quæ est vel consecrata, vel benedicta. Sanchez *cit. Disp. 15. n. 24.* insinuante Laymanno (& ejus insinuationi favente *Cap. fin. n. 13. De consecr. Eccles.*) etiam illam pollui posse, quæ solùm est ab Episcopo deputata ad officia consecratis Ecclesiis propria, quam deputationem fieri etiam per solam crucis erectionem, scribit idem Laymannus *Lib 4. Tract. 10. cap. 7. num. 8.*

n Ad hæc quando uno horum modorum polluta est Ecclesia, nefas est in ea sacrificare, nisi priùs reconcilietur, vel ab Episcopo, si erat consecrata, vel à simplici sacerdote, si fuit solùm benedicta. Tannerus *cit. quæst. 5. n. 36.*

Execrationem quod attinet, censetur, eatunc contingere, quando muri Ecclesiæ priùs reipsa consecratæ, ut notat Laymannus *Lib. 5. Tract. 5. cit. cap. 5. num.* 14. vel ex toto, vel ex majore parte simul comburuntur, vel destruuntur, non autem si solùm tectum destruatur, neque si muri decrustati denuo incrustentur. Tannerus *loc. cit. num. 33.* contra Laymannum, fatentem tamen, non execrari, si tantùm successivè amittatur crusta, & successivè reparetur, eò quòd pars sacra trahat ad se non sacram; idque ipsum dic, si muri successivè destruantur, & reparentur, antequam sint majori ex parte dejecti; notátque Tannerus, non oportere esse hac in re nimis scrupulosum, cùm Glossa *in Cap. Fabrica. De consecr. dist.* 1. significet, si Ecclesia collapsa sit, & mox restauretur ex eadem materia, eam non indigere aliâ consecratione, eò quòd duplex consecratio non sit adhibenda.

Hisce pro complemento doctrinæ de loco ad Sacrificium apto indicatis liquet, facilem esse solutionem primi è duobus Casibus *Lit. b. & c.* suprà propositis. Supponitur enim (& quis prudenter aliud suspicetur?) illam peremptionem puellæ fuisse prorsus inculpatam, seu quia parens prorsus ignoravit, illam fistulam esse oneratam, seu quia non ignoravit quidem *habitualiter*, attamen vel de illa oneratione non cogitavit tunc, cùm eâ propellebat, seu amovebat filiolam: vel nullo modo advertit periculum exonerationis; Quæ inadvertentia facilè potuit deesse homini minimè assueto tractandis ejusmodi armis, sicuti non sunt assueti plebei homines in Suevia, nisi incolant majora, liberáve oppida. *Dixi* autem superiùs ex sensu communi Doctorum, Ecclesiam non pollui ullo genere criminum, nisi ea sint mortalia, attamen fuisse irregularitatem ex homicidio casuali incursam ab illo genitore, forsan pronuntiâsset Navarrus, ut deduci videtur ex ejus responso dato ad casum huic propè geminum, quem refero in hoc ipso volumine *Tract. 8. Casu XVII. num. 697.* at ego non pronuntiarem, ob fundamentum ibidem insinuatum. o p

Casum *Lit. c.* expressum quod attinet, non dubito, quin ille Reverendissimus D. Proëpiscopus habuerit justam, sufficientémque in concreto causam reconciliandi dictam Ecclesiam, cùm sit juris Pontificialis *theoricè*, ac *practicè* peritissimus, nec adesset causa dubitandi, si illa capella manifestè conficeret unum corpus cum reliquis muris, de quo genere capellarum loquitur Sanchez *Lib 9. De Matrim Disp. 15. nu. 15. & 31.* sed audio, eam capellam prominere extra Ecclesiam, seu potiùs extra substantiales muros Ecclesiæ, ac proinde videtur esse eadem ratio illius, quæ est Sacristiæ, de qua nos suprà *Lit. l.* Et verò negarem, fuisse necessariò reconciliandam Ecclesiam ipsam ob crimen in ea capella patratum, si foret ex Ecclesia ingressus in eam solùm per portam angustam: tunc enim esset similis Sacristiæ, campanili, de quibus suprà. Si verò communis in illam ingressus ex interiore parte Ecclesiæ patet (ut sæpissime fit) per spatium inter ipsos muros capitales tam amplum, quàm est ipsa Capella, videtur omnino consecratio, aut benedictio Ecclesiæ ipsius extendi ad eam tanquam ad partem, & consequenter ejus pollutio etiam ad Ecclesiam, q

Quòd

r Quòd si ea Capella destinata sit sepulturæ, hujus, aut illius familiæ, habebitur quidem pro cœmiterio, quia tamen Cœmiterii pollutio non afficit Ecclesiam. Suprà *Lit. k.* idcirco non potuit ex eo capite, nec debuit reconciliari Ecclesia.

s Porrò non tollebat necessitatem reconciliationis altera ratio indicata *Lit. c.* hujus Appendicis, quòd scilicet fuerit post pollutionem non semel sacrificatum in dicta Ecclesia; ego enim in hoc ipso *Cas. VIII. num* 280. 309. & singulariter 366. satis probavi, hujus rationis oppositum esse multò probabilius.

t Resolutioni illorum duorum casuum jungo duplicem resolutionem, quam ad duplex singulare, atque à nemine alio agitatum dubium, dedit Pater Simon Felix Theologus nostræ hujus Provinciæ consummatus; ipse enim in conferentiis CasuumDomesticorum resolvit, Aulas nostrorum Gymnasiorum, in quibus Discipuli nostri consueverunt quotidie rei divinæ adesse, vel ante initium scholæ, ut in nostra Germania, vel post finem scholarum, ut in Burgundia, atque Gallia, accensendas esse locis sacris *propriè* dictis, eò quòd prædictæ Aulæ deputatæ sint à nostris superioribus ad usum Sacrum ex privilegio Pontificio, cui expressè sit annexum, ne usui alterius rei profanæ permittantur, aut pateant, ac proinde Beanos deponi in iis *illicitè*, *licitè* autem ibidem exhiberi Comœdias nobis consuetas, eò quòd eæ à toto genere sint honestæ, ac piæ; nec saltationes, quæ admiscentur, sint ex se inhonestæ, cùm pueri Hispani etiamnum saltent in templis in summis festivitatibus. Hanc resolutionem, resolutionisque rationes reperire est in Farragine scripta Casuum ab illo Doctissimo Patre publicè resolutorum, obtinétque inter eos locum *decimum tertium*.

u Et verò haud difficulter assentior huic Doctori, si annumeret prædictas Aulas locis solùm *latè*, & *impropriè*, non autem, si *propriè* ac *strictè* sacris, adeóque Ecclesiis, nec enim descriptio Ecclesiæ suprà allata ex Laymanno, competit ejusmodi aulis, sicuti nec descriptio loci *propriè* simul, & *latè* Sacri, quam itidem mutuati sumus à Laymanno: si quidem non dubito, quin tales Aulæ possint æquè, atque oratoria privata converti ad nutum nostrorum superiorum in usus non sacros, ut e. g. in scholam Grammatices, Poëseos &c. Hoc mihi certum est, non fore sacrilegii reum, qui eo loco committeret turpitudinem carnalem.

x At verò absolutè assentior nunc, quidquid aliàs in contrarium senserim, eidem Patri Felici *Cas. VII.* resoluto Anno 1630. quatenus existimavit, Congregationes, seu sodalitates, ut indigitamus, studiosorum, Civium, juniorum opificum &c. sub invocatione Beatissimæ Virginis erectas, atque dependentes à regimine nostrorum Superiorum, esse loca pia, fruentiáque privilegiis locorum piorum. Et ratio est, quia locus pius *propriè* nihil aliud est, quàm locus authoritate Ecclesiasticâ exstructus ad opera pietatis in eo exercenda. Speculator, cum, & apud Panormitanum *consilior. Part. 2. consil. 37. num. 4.* post Alexandr. *consilior. Lib. 7. cons. 102. num. 3.* Paulum à Castro *consilior. volum. 2. consil. 5.* & alios, contra Martam *De jurisd. Part. 2. Cas. 113. num. 4. & seq.* ubi contendit, non sine suffragio Cornei *Part. 2. consil. 119. num. 23.* atque aliorum, ad rationem loci pii, qui fruatur privilegiis locorum piorum, exigi tria. *Primum*, ut sit locus, cui personæ ita adjunctæ sint, ut nequeant seorsim considerari, seu, ut explicat Corneus, non possint illæ personæ pro libitu deserere illum locum, sicuti nequit Parochus Parochiam, Canonicus Ecclesiam canonicalem. *Secundum*, ut sit ordinatus ad pia loca, & opera ibi exercenda. *Tertium*, ut sit approbatus authoritate saltem Ordinarii. Sed in primis illa *prima* conditio nullo jure probatur, indéque sequitur, ne hospitalia quidem esse piis locis annumeranda. *Altera* conditio, quatenus involvit ordinem ad opera pia rectè statuitur, reperitúrque in nostris sodalitatibus, at ridicula est, quatenus dicit locum pium debere ordinari ad locum pium. *Tertia* est vera quidem, at apprime conveniens sodalitiis nostris. Unde nostræ Congregationes habentur in hac Constantiensi Diœcesi indisputabiliter pro locis piis, adeò, ut pridie quàm hæc scriberem, mihi asseruerit Reverendissimus Dominus Josephus ab Ach Vicarius Generalis, atque Officialis simul, ultimas voluntates, quibus aliquid legatur uni ejusmodi Sodalitatum, executioni mandari in utroq; foro, etsi eæ voluntates seu testamenta, codicillive sint destituta solennitatibus juris positivi, proinde sufficere, si munita sint Chirographo testatoris. y

Eandem opinionem sequitur Cardinalis de Lugo *in suis Responsis Moralibus Lib. 4. dub. 12.* exprimens, res pretiosas, quæ servando servari possunt, non posse alienari absque solennitatibus in Jure præscriptis. Quod & sensit P. Felix *cit. Cas. XIII.* subdens, loco Capituli, cujus consensus exigitur in alienatione rerum spectantium ad Ecclesias Cathedrales, aut Collegiatas, esse Præfectum cum Assistentibus, Consultoribúsque; loco Superioris, seu Episcopi esse Rectorem Collegii, pœnas tamen *in Extrav. Ambitiosa. De reb. Eccl. non alien.* statutas contra prævaricatores dictæ Extravagantis, non esse usu receptas respectu harum Congregationum. Addere poterat, neque receptas, quatenus exigunt consensum Sedis Apostolicæ; est enim in nostra Germania inauditum, ut reor, quòd fuerit ad illam sedem recursum, quando Calices, torques aureæ, & similia fuerunt permutata, vendita &c. quod tamen non rarò factum.

Illis

1 Illis duabus resolutionibus datis à P. Felice annecto aliam in alia materia, qua quæritur. *Utrùm quando solet quot annis semel, iterúmve esse tantus concursus hominum, ut magna pars nequeat ingredi Ecclesiam, teneatur parochus conscius hujus moris, petere ab Ordinario facultatem celebrandi in Cœmiterio?* Resp. Affirmativè, quandoquidem necessitas celebrandi extra ipsamet Ecclesiam non est in tali casu improvisa, cùm supponamus, solere accidere, semel, iterúmve in Anno. Atqui Doctores facientes Parocho, alterive jus celebrandi, absque facultate Episcopi, extra Ecclesiam prout à Cœmiterio distinguitur, videntur suam doctrinam restringere ad casus improvisos, ut jam innui in hoc ipso *Casû VIII. num. 227.* & nominatim est in hac nostra Diœcesi usu receptum, ut singuli novi sacerdotes, qui propter affluentiam hominum fortè non poterunt commodè primam hostiam offerre Deo, in ipsa Ecclesia, petant, accipiántque scripto, & gratis, facultatem peragendi illam immolationem in Cœmiterio, alióve loco decenti cum ara portatili, idque factitatum die 18. Septembr. hujus currentis Anni 1670. videlicet pridie quàm id referrem in hanc chartam.

Ego singulariter in primis explico *in Alphabeto Audientium Sacrum*, seu *Tract. 5. Cas. XVIII.* quid agendum Sacerdoti, quando ipso jam operante Sacris ingreditur non nemo Ecclesiam anathemate notatus. Deinde hîc observo, non pollui, aut profanari Ecclesiam per exercitium Religionis heterodoxæ: liquet tum è Sacrorum Canonum silentio hac de re, tum ex usu Helvetiæ, Sueviæque, ubi heterodoxi habent communia cum Orthodoxis templa. Unde ego aliquando appellatus à quodam præsigni, atque editis utilissimis libellis claro parocho arbiter amicæ litis inter duos Sacerdotes, quorum alter adversùs alterum asserebat, altare portatile, quod erat in templo communi utrique Religioni, esse tempore concionis deferendum ad sacristiam, ne profanaretur concione Præconis Zwingliani: Respondi, illam assertionem non niti fundamento satis hîc solido. Et utique si altare illud tunc profanatur, longè magis ipsa Ecclesia, utpote cui potiùs, quàm arulæ injuriosa est illa actio hæretica. Quo igitur jure celebrantur finitâ illâ concione, omnia sacra officia sine ulla reconciliatione, si è sacra evasit profana per publicam corruptelam verbi divini? Itaque templis mixtæ religionis non est applicanda doctrina, quam ex Laymann. referemus *Cas. seq. n. 311.*

APPENDIX II.

Casûs Quintuplicis.

a TAm multis, quæ *in Appendice præcedente* expressi, de locis sacris, & piis, addo nunc quinque Casus propè hesternos, & huc spectantes.

Primus Casus est Asyli primùm concessi, deinde negati.

CUm enim Hubertus miles præsidiarius, sectâ Lutheranus, coram pluribus edixisset: Debeo adhuc hodie aliquem occidere, *haud ita diu post, eodem tamen die, unum è commilitonibus petiit gladio, gravitérque vulneravit, ea sola de causa, quòd nollet esse suus, in nocturna grassatione comes, alterum rursum paulò pòst transfixit, confodítque idcirco, quòd hic recusaret ludere citharâ, seu cheli, cujus peritus erat. Patrato hoc duplici crimine confugit ad Conventum RR. PP. NN. velut ad asylum, quò cùm receptus esset, petiit militaris præsidii supremus præfectus, tradi sibi homicidam, minitans, ni traderetur, vim, aut alia incommoda, quorum metu compulsi Religiosi, injêre quandam viam mediam, ut videlicet permitterent quidem eum educi ex asylo, at non tradi in manus, & jus præfecti militaris, viri cæteròquin moderati, æquitatísque amantis, sed recludi loco quodam neutrali, quoad Illustrissimus D. Ordinarius requisitus declaret, júsne asyli faveret illi Huberto, an non.*

Ego mentem meam rogatus non potui à me ipso impetrare, ut responderem, favere tali homini jura sacra. Generalis mea contra reum erat ratio triplex: *prima* desumpta *ex Lege, Quod favore. Cod. de leg.* statuente: *Favorabile interpretationem non recipit, quæ eum, cui favetur, lædere possit.* Certum autem est, jura de asylo favere *per se, primariò,* & *directè* iis locis, eorúmque locorum propriis incolis, quæ gaudent jure asyli, ut manifestum est tum ex aliis juribus, tum singulariter ex Bulla Gregorii XIV. incipiente: *Cùm alias.* Atqui possent asyla Ecclesiastica, & horum proprii incolæ Religiosi maximè lædi, si in ea reciperentur homicidæ similes Huberto. Magistratus enim sæculares non solùm ignominiosè loquerentur de Religiosis, in quorum favorem donati sunt eorum Conventus jure immunitatis, ut liquet ex eadem Bulla, sed etiam spretis omnibus privilegiis invaderent talia loca, & fortè non absque nova profusione sanguinis. b

c *Altera* ratio desumitur *ex Cap. Nonnulli. De Rescript.* ubi Pontifex profitetur, leges, seu canones adversari, non autem favere fraudibus, & nequitiis, cùm per judicium injuriis aditus patere non debeat. Atqui leges faverent nimis multis, & grandibus nequitiis, si vellent protegere tam sceleratos homines. Imò fieri posset, ut aliquis hæreticus deditâ operâ quempiam interficeret prope Ecclesiam,

à Jure statui immunitatem pro tam insitato facinore.

Nec obstat 2. quòd ipsus ego *in Clypeo Clementium Judic.* tam operosè coner probare, judicem rectiùs facere, si communiter è duabus opinionibus certò *practicè* probabilibus sequatur mitiorem, quàm si communiter rigidiorem. Etenim hanc doctrinam, telo arundineo petitam à Stephano à Sancto Paulo, & propugnatam suprà *Tract.* 1. *num.* 102. *in App. Apolog.* nego *in cit. Tract. num.* 26. esse observandum, quando & rigidior magis favet bono publico, & per eam evitantur gravia scandala, aliáque mala. Atque his, & aliis expensis fuit ille miserabilis homo redditus suo proprio magistratui, affectúsque, post ejuratum Lutherum, extremo supplicio. Non item is, de quo hic

Casus secundus.

Miles, inquam, præsidiarius hujus urbis, qui hoc ipso Anno 1673. *cum in mera rixa, ac temulentia suum aliàs charum commilitonem lethali, ut timebatur, vulnere sauciâsset, & sanguine vestes respersus confugisset ad monasterium A, receptus autem non fuisset, ingressus nostrum hoc Collegium, detentus in eo fuit, quoad depulsum fuisset à commilitone periculum mortis, tametsi eum deposceret, modestè tamen, præsidii, urbísque pro Cæsare Gubernator.*

Sed & fuisset eodem asyli privilegio gavisus, si in aliquam grangiam nostri, aut alterius Ordinis Religiosi se contulisset. Grangias enim spectantes ad Monasteria Cisterciensium, & consequenter Ordinum cum iis communicantium, frui immunitate Ecclesiarum, notat ex Rodriquezio Cardinalis de Lugo *in Respons. Moral. Lib.* 3. *dub.* 15. atque applicat casui, in quo malè fuit quidam reus à ministris justitiæ extractus è tali loco, intelligit ipse, & alii nomine grangiæ membrum suppositum Monasterio, in quo est Oratorium ad celebrandum, etsi nec sit locus sacer, fundatúsve, authoritate Episcopi, nec Religiosi ordinariè ibi habitent, sed solùm aliquoties in Annò conferant se eò negotiorum, aut animi relaxandi gratiâ.

h Porrò quia insinuavi, illum, de quo præsens Casus, militem, non fuisse receptum ad primum Cœnobium, ac scio, alibi quoque non fuisse etiam alteri militi reseratam Monasterii portam, etsi post grave vulnus, periculósúmque alicui inflictum petenti aperiri sibi, haud immeritò quæritur, an præsides locorum sacrorum possint in foro tam *interno*, quàm *externo* excusari, qui id genus hominibus, tametsi postulantibus nolunt pandere fores? Hanc quæstionem si velis definire perspicuâ auctoritate seu Theologorum, seu Jurisconsultorum, vereor ut possis, siquidem nec unum unicum reperio, qui aut alterutrum hujus quæstionis membrum proponat disceptandum, aut etiam *obscurè, indirectéve*, ne dicam *directè & expressè* decidat, tametsi præter alios succinctè explicantes rationem, seu *Asyli*, seu *Immunitatis*, seu *Reverentiæ locis sacris debitæ* consuluerim complures accuratos tractatores hujus ejusdem argumenti, & quidem inter Theologos Sylvestr. *Verb. Immunitas.* Bonacinam *Tom.* 2. *Disp.* 3. *Quæst.* 7. Lezanam *in Summ. Verb. Immunitas*, Dianam variis locis designatis in ejusdem *Summa Coloniensi itidem Verb. Immunitas.* Patrem Suarez *Tom.* 1. *de Relig. Tract.* 1. *Lib.* 3. *Cap.* 8. *& seqq.* Patrem Azorium *Institut. Moral. Part.* 2. *Lib.* 9. *Cap.* 8. *& seqq.* Patrem Laymannum *Theol. Moral. Lib.* 4. *Tractat.* 9. *Cap.* 3. Patrem Ferdinandum de Castro Palao *Part.* 2. *Tract.* 10. *Disp. unic.* fusissimè persequentem hoc argumentũ. P. Haunoldum suprà relatum. Inter Jureconsultos verò Didacum Covarruviam. *Variar. Lib.* 2. *Cap. ult. seu* 20. Julium Clarum *in Pract. Crim. Lib.* 5. *Cap.* 30. Farinacium *in praxi Crim. de carcere*, seu *carceribus Quæst.* 28. Tiberium Decianum *in praxi Crimin. Lib.* 6. *Cap.* 25. *&* 26. diligentissimum D. Pacem Jordanum *Elucubrat. Volum.* 2. *Lib.* 11. *Tit.* 3. At nullus horum verbulo tangit hanc adeò practicam, & in utramque partem valde disputabilem quæstionem. Sed neque etiam jura seu Civilia *in Cod. Lib.* 1. *Tit.* 12. *De his, qui ad Eccles. confug.* vel alibi, seu Canonico *Cap. Inter alia, Cap. Ecclesiæ*, aut *Cap. Immunitatem. extrà. De Immunit. Ecclesiar.* Interpretatorésve horum capitulorum quidquam apertè decernunt.

Negantibus reserationem patrocinatur utcunque hæc ratio, quòd ex una parte privilegium immunitatis concessum sit in gratiam, honorémque Ecclesiarum *per se* ac *primariò, cit. Cap. Ecclesiæ*, & alibi, adeóque in gratiam eorum *principaliter*, qui Ecclesiæ, Ecclesiasticáque loca incolunt, non autem in sceleratorum hominum nisi *accessoriè*. Igitur hoc privilegium retorquendum non est in gravamen Ecclesiarum, Ecclesiasticorúmve, nec eorum oneri onus addendum. Ex altera autem parte adderetur onus oneri, si emergeret obligatio aperiendi, seu ultro, seu ad instantiam profugi portas Asyli. Siquidem concors est doctrina Doctorum, quòd si tales confugæ, seu refugæ, ut nominantur *in Leg. Præsenti. Cod. De his, qui ad Eccles.* non habeant, unde vitam sustentent in suo asylo, Ecclesiam obligari ad alimenta præstanda, ut nihil dicam de molestissimis tricis, quas persæpe iis facessunt magistratus sæculares ratione detentionis, & alio- i

rum. Accedit, quòd & plerique ex citatis Doctoribus exprimant, illos confugos, ut nominantur *Leg. 3. Cod. De his &c.* esse satis tutos, si tangant, vel apprehendant januam, seu ansam, vectémve Ecclesiæ, cur ergo obligentur Ecclesiastici aperire fores? Et cur scriptorum nullus fecit ullam hujus obligationis mentionem, si quæ subest, cùm non possit non esse mortalis?

k E diverso delinquere Religiosos negantes reserationem januæ, videtur inde probari: tum quia si janitor, vel æditu us videns accurrentem reum clauderet januam ad impediendum ingressum, fortè damnaretur ab omnibus peccati lethalis: tum quia jura faciunt jus ingrediendi asylum, ergo & exigendi admissionem: tum quia plurimi ex hisce confugis certò afficientur supplicio capitali, & quidem probabiliter nonnulli contra jus & fas, si non pateat aditus ad asylum; ergo saltem charitas videtur imperare reserationem: tum singulariter quia *in Leg. 1 Cod. De his &c.* statuitur, ut Judæi, qui debitis fatigati confugiunt ad Ecclesiam, *arceantur* NB. nec antè suscipiantur NB. quàm debita universa reddiderint, ergo à contrario sensu suscipi debent tum ii, si reddiderint, tum alii absolutè non excepti, si petant; nequeunt autem dici, tunc suscipi, quando ipsis manet præclusus aditus: tum denique, quia nisi aperiant, periculum est, ne excidant suo privilegio. Alia aliis in utramque partem occurrent argumenta, ac rationes. Ego certa de causa nihil decido, contentus dedisse occasionem alicui alteri pleniùs, eruditiúsque discutiendi hanc non sanè levem controversiam, atque promendi suum animi sensum; interim non dubitans de obligatione aperiendi tunc, cùm subest morale periculum, ne exclusus plectatur capite per sententiam injustam, ut e.g. quando Magistratus loci, in quo extat una duntaxat Ecclesia Catholica, est acatholicus.

Tertius Casus Asyli defensi & violati.

l *Cum videlicet incolæ pagi N. consulturi suæ suorúmque incolumitati, ac filiarum pudicitiæ, receperunt se in Ecclesiam, velut asylum, at insequente hoste, extremaque omnia minante, nisi se, templum, templíque turrim dederent, maluerunt post multorum utrinque, præsertim hostium neces, vivi cum parte uxorum, filiarúmque exuri incendio, quod hostis, quantumvis Catholicæ addictus religioni excitarât (comportatis ad Ædem illam, Sacram lignis) quàm se se dedere, addentes, se pro honore Dei, suíque Regis id perpessuros potiùs, quàm ut potestati hostium & se, & sacratam Deo ædem concederent, atque ita plerique flammis excruciati, peremptique sunt, inspectante, ac nihil de ferociâ remittente hoste. Quæsitum fuit* Primò, *an posito (de cujus hypothesis veritate hîc non agitur) quòd bellum fuerit ex parte hostis justum, licita fuerit illa templi incensio, vísque illata obtendentibus privilegium asyli?* Secundò, *an excusanda, aut etiam commendanda illa agrestium in Deum religio, ínque suum Principem fides?*

Respondeo ad *primum*, illicitam fuisse illam templi incensionem, quandoquidem nullus Theologus inficiaturus sit, dictis agricolis, etiam posito, quòd bellum offensivum fuerit ex parte hostis justissimum, nihilominus jus asyli competivisse in omni rigore, & proprietate, ut liquet vel ex Bulla Gregorii XIV. *superiùs* relata, exceptionibúsque ab ipsomet expressis, quas inter exceptiones cùm nec sit, nec esse possit Casus præsens, eíque consimiles, liquet, fuisse iniquè tunc violatam religionem loci, ac jus asyli. Quod quidem jus tametsi violatum non fuisset, si illi ruricolæ fuissent rei læsæ majestatis, indéque per vim extracti, haud tamen permisisset veneratio loco Sacro debita, in quo etiam aderat sacratissima Hostia, faces subdere illi, quandoquidem per judicium injuriis aditus patere non debet, *Cap. Nonnulli. De rescript.* nemo autem Orthodoxus inficiabitur, exustionem rerum sacratissimarum, præliationem bellantium offensivè in ipso templo coram Venerabilissimo Sacramento, esse summis in res sacras injuriis accensendam. m

Ad *secundum* respondeo, si illi ruricolæ prudenter timuerunt, ne egressi mactarentur, aut lytro intolerabili mulctarentur; aut si crediderunt, quemadmodum de Christianis præsumere debebant, minas incendii totalis staturas intra minas, nec erupturas in tam tetrum, Christianóque homine indignissimum sacrilegii facinus, haud deliquisse non dedendo se. Quin imò fuerunt victimæ religionis si speraverunt, se suâ constantiâ aversuros ab eo sacrilegio consilium, minásque hostis. n

Observantia supremo Principi debita non utique imperabat ipsis tantam extremorum malorum tolerantiam, laude tamen apud amicos, inimicósque, & ipsummet, supremum Numen dignos reddebat, si confidebant, suâ inauditâ fortitudine permotum iri pagos, oppida, urbes Provinciæ, ad fidem servandam legitimo Principi, haud tamen licebat secum detinere invitas uxores, & liberos, si hisce ut factum, permitteret hostis exitum è loco. Possem hæc omnia firmare rationibus, at non ju-

judico, esse id aut necessarium, aut opportunum.

Quartus Casus è propè hesternis continetur hac quæstione.

AN Episcopus possit tam filiales Ecclesias, capellásque eis adhærentes (debitores matrice) quàm earum parochianos, & hos quidem singulos æqualiter compellere ad reparationem matricis summè egentis, quandoquidem decimatores sunt difficilis conventionis, ut sperari nihil ab iis possit, nisi fortè institutâ contra eos difficillimâ, & sumptuosâ actione.

p Respondeo I. Quandoquidem jure, & consuetudine inductum est, ut decimatores compellantur ad reparandam Ecclesiam, si fabrica non sufficiat. *Cap. Unio.* 10 *q.* 3. Glossa *in verbo: Tertias.* Peckius *Tract. de Ecclesiis repar. c.* 14. & alii post Trid. *Sess.* 21. *de Reform. cap.* 7 adeóque ipsi Episcopo, si decimas percipiat, incumbat hoc onus. Glossa *loc. cit.* tenetur idem Episcopus ad instantiam procuratoris dictæ Ecclesiæ, citare ante omnia decimatores, hósque compellere, si valeat, ad satisfaciendum suæ obligationi. Peckius *loc. cit. Cap.* 16. post Trident. *loc. cit.* Ratio est, quia nemo debet alterius odio prægravari, *Reg.* 22. *in* 6. nec pro alieno commodo jacturam sentire, seu suas invenire difficultates, *Leg. Si quando. Cod. De testib.* consequenter nec subire onus alterius, nisi constet, alterum vel nolle, vel, si velit, non posse, non autem satis id constabit, nisi decimatoribus citatis.

q Respondeo II. Si auditi nequeant sententiâ judicis adigi ad præstationem suæ obligationis, onus illud derivabitur in parochum, beneficiatos illius Ecclesiæ, atque Episcopum pro rata suorum beneficiorum, & redituum. Peckius *loc. cit. cap.* 20. meritò ponens hanc responsionem extra omne dubium, quandoquidem ita apertè deciditur *cap.* 1. *De Ecclesiis ædif.* ac Tridentino *loc. cit.* & pluribus demonstrant Alexander, Ripa, alii, extendentes hanc doctrinam, & obligationem respectu ornamentorum quoque Ecclesiæ, quia ad quemcunque pertinet de jure reparatio ornamentorum. Peckius *ibid.* post alios. At multùm timeo, ne hæc doctrina hæreat in sola speculatione: nec immeritò tunc, quando ii, quos nominavimus, vix habent, unde vivant honestè, tunc enim contribuent parochiani. Peckius *Cap.* 22. Tridentinum *loc. cit.* cum DD. illic relatis à Barbosa.

r Non sufficientibus viribus populi, vocabuntur Ecclesiæ filiales, juxta ea, quæ de capellis, tradit Peckius *cap.* 23. Si neque hæ possint, sublevabunt parochiani Ecclesiarum filialium, juxta mentem ejusdem Doctoris *cit. Cap.* 22. utrùm autem singuli æqualiter, dubitari potest, si quidem ex una parte æquè multum commodi ex Ecclesia matrice derivatur in pauperes parochianos, atque in divites. Ex altera parte videtur communis stylus habere, ut, quando opera publica alicujus urbis sunt reparanda, concurrant quidem, quoad subsidium corporale, seu personale, æqualiter pauperes cum opulentis, at quoad subsidia realia, seu pecuniaria juxta facultatum proportionem. Et verò censeo, hanc praxin, utpote piam, quia favet pauperibus, applicandam esse proposito Casui, & Quæstioni. Vide Ludovicum Engel *in Manuali Parochor. Part.* 1. *Cap.* 2. pulchre disserentem de hac materia.

Quadruplici illi novo casui subnecterem quintum, nisi viderer nimis longè abire à generali titulo præfixo huic capiti, seu *Casui VIII.* æquè. s

Recentem simul & Vetustum.

DE Hartmanno, qui superiori sæculo emit ab Hormisda prædium, ignorans hypothecatum esse Capellaniæ pro censu annuo debito, at nondum persoluto. Nunc autem primùm prodeunte in lucem illâ qualitate hypothecæ, & idcirco exortâ controversiâ forensi, competátne Ecclesiæ actio realis *in prædium; an* personalis *in hæredem Hormisdæ, cùm à tot Annis nec ipse, nec parens sciatur solvisse ullum censum; an denique Hartmannus possit se tueri jure præscriptionis?*

Videri enim potest, nunc nullam actionem competere læsæ Ecclesiæ. Non enim competit *personalis* in hæredem Hormisdæ per legem *Sicut in rem, Cod. de præscript.* 30. *vel* 40. *Annor.* clarissimè præfigentem triginta Annos. Nec etiam competit *realis*, tum per æquè clarũ textum ejusdem Legis, loquentis de *reali* quoque, tum per specialem Leg. *Novissimi Juris eod. tit.* ubi Imperator ex instituto disserens de hypotheca, reformat antiqua jura concedentia jus perpetuum ad repetenda bona hypothecata. Atque ita resolvit Tiraquellus *de Retract. Gloss.* 10. *n.* 11. junct. Gloss. 2. *n.* 7. Lessius *Lib.* 2. *De Justit. cap.* 6. *num.* 36. & 37. Laymannus *in Theolog. Moral. Lib.* 3. *Tract.* 1. *Cap.* 8. *num.* 16. Covarruvias *in Reg. Possessor.* §. 3. *num.* 4. loquens in specie de bonis Ecclesiæ, non nisi quadraginta Annos huic concedens, sicut nec concedit Tiraquellus, Henricus Wangnereck *Commentar. in Decretal. Lib.* t

1. *Titul. De in integrum Restit ad Cap. Ecclesia in 6.* Ludovicus Engel *in Manuali Paroch. Part 1. Cap. 7.* & plures alii.

u E diverso Baldus *in leg. Falsam. Cod. Si ex fals. instrum.* rotundè, & generatim scribit, quando ex parte læsi intervenit (sicut utique intervenerit in proposito Casu hypothecæ) ignorantia injustæ læsionis, dari etiam post centum Annos restitutionem in integrum. Quam Baldi doctrinam Alexander *Lib. 7. Consil. 150. n. 5.* non modo appellat *egregiam*, sed insuper *num. 6.* eam applicat singulari eventui, quo aliqua Ecclesia Regularis erat fraudata prædiis, testamento legatis, sicut & aliis Casibus particularibus eandem applicant varii Doctores apud Tiraquellum *loc.* mox *citando*, fateturque iteratò Didacus Covarruvias *loc. allegat.* hanc doctrinam esse absque dubio communem, non diffitente Tiraquello de *Retract. §. 3. Gloss. 4. n. 44.*

Et verò Barbosa *in Cap. 1. De in integrum Restitut. in 6. nu. 22.* non modò subscribit eidem opinioni casu, quo aliquis minor, aut Ecclesia prætendunt suam ignorantiam centenariam, sed præterea testatur, infinitos autores stare pro ea, quos inter est, loquendo de minoribus, & Ecclesiis læsis, etiam P. Lessius *loc. cit. num. 52.* atque Pater Laymannus *cit. Cap. 8. num. 21.* allegans pro se etiam Sylvestrum. Denique Rota Romana constanter sequitur respectu eorundem minorennium, & Ecclesiarum, eandem Baldi opinionem, teste Barbosa *loc. cit. num. 17.* secundùm cujus Rotæ stylum, Baldique, Lessii, & sequacium judicium Ecclesia, quæ poterat, cognitâ suâ læsione per quadraginta Annos continuatâ, utiliter reclamare pro lubitu, secundùm comunem sententiam toto quadriennio subsecuto eam quadragenariam, si compertam habuisset, illam iniquam (esto duntaxat *materialiter* talem possessionem, seu præscriptionem, potest hoc reclamandi, petendiq; restitutionem in integrum jure uti ipse, aut ejus successores, etiam post lapsum centum Annorum, uti, inquam, per quadriennium ab Anno numerandum, quo certior factus est de centenaria usurpatione. Denique Alexander apud Tuschum *lit. R. Conclus. 289.* tam multos in utramq; partem citat, ut ob hanc causam ipsemet Alexander deploret miseram sortem Clientum incidentium in manus Doctorum, ut loquitur ipse Doctor Doctorum.

x Ego in primis censeo, in præsenti Casu *quinto* dispiciendum esse, utrùm resciri queat, nec ne, quo Anno superioris sæculi sit orta obligatio, & inchoata præscriptio immunitatis ab hypotheca: si enim nequeat reperiri Annus, hoc ipso ignorabitur initium, & consequenter fundabitur possessio immemorialis immunitatis ab onere hypothecæ juxta descriptionem possessionis immemorialis apud Laymannum *loc. cit. n. 15.*

Censeo deinde, si comperiatur tempus inchoatæ præscriptionis, non posse damnari judicem, qui non attentâ possessione centenariâ (& abstrahendo à consuetudine loci fortè contraria) audiet Capellanum volentem experiri actione *reali*, vel *personali*. Ratio est, quia & generatim nequit damnari judex sequens communem opinionem, si quidem tenetur *per se loquendo* eâ stare secundùm Doctores, quos refero & indico *in Clypeo Clement. Judic.* seu *Tract. 1. Quinarii Sect. 2. num 41.* & (quod in simili sapienter ponderat Alexander *allegat. num. 6.*) tam frequens mutatio Capellanorum facit, ut facile præsumatur in iis ignorantia probabilis læsorum suorum jurium, locúmque habere non videantur leges præfigentes triginta, vel quadraginta Annos, utpote restringentes ad certum tempus jus naturale repetendi quocunque tandem tempore, rem suam ablatam, aut possessam iniquè, seu cum injuria aut *formali*, aut etiam duntaxat *materiali*, & sic aliquatenus vires suas exerat illud Axioma juridicum. *Res de facili revertitur ad suam pristinam naturam Leg. Filio, quem pater. De liber. & posthum.* Seraphinus *de privileg. jurament. privil. 58.* y

z Censeo 3. verum esse, quod Covarruvias suprà asserit, nuspiam (saltem extra Romam, & inter personas non potientes supremo Principatu, potientibus enim solus gladius persæpe facit jus) vigere usum doctrinæ Baldianæ intellectæ, ut jacet. Certè quoad Galliam habet Covarruvias stantem pro se, suáque Hispania Tiraquellum *cit. §. 3. num. 45.* habet & quoad Germanos Henricum Wangnereck *loc. cit.* testantem, extra curiam (Romanam) observari, observandúmque esse quadriennium, ut videlicet Ecclesia, vel minor debeat in integrum restitui, si hoc beneficium postulet intra quatuor Annos *immediatè* supervenientes illis quadraginta, quibus res spectans ad Ecclesiam fuit ab alio injustè, quantumvis optimâ fide, possessa ut sua, esto, Ecclesia, aut capellaniæ rector, seu beneficiatus in fine dicti Anni quadragesimi non ignorârit læsionem injustam. Sanè propter illud, quod suprà dixi, sapienter observari ab Alexandro, & propter alia judicarem, esse in praxi observandam judici sectationem sententiæ communis, seu Baldi, respectu saltem illorum beneficiatorum, & Superiorum Regularium, qui persæpe mutari consueverunt, & tunc quidem singularissimè observandam, quando Ecclesia est per illam præscriptionem enormiter læsa, ut bene ponderat idem Doctor, aut quando fundus spectabat ad Sacrum Ordinem Cisterciensem, hic enim gaudet privilegio centenariæ reclamationis, ut reliquos inter notat P. Christoph. Haunoldus noster *Tom. 1. De justit. Tract. 5. num. 300.* qui Mendicantes fortiùs, & justiùs pugnabunt,

con-

contra possessionem nondum sexagenariam, ob privilegium Benedictinis concessum, & insertum nostro *Compendio, Verb. Præscriptio*; denique standū consuetudine clarè legitimâ, tametsi Virginius Alviset *in Murenulis Vermiculatis*, seu *De privileg. Regul. Sect. 3. cap. 3. num. 18. & 19.* recentissimè recusus Campiduni, absolutè scribit, nullam præscriptionem currere contra privilegia, vel bona Regularium.

AN IN ALTARI SACRIFICANDUM.

CASUS IX.

Singularis.

SUMMARIUM.

266 *ILdefonsus miles, cùm in castris scelus morte dignum perpetrâsset, confugit ad Ecclesiam, seu altare portatile, pro Missa celebranda in castris positum. Militum Generalis Gubernator volens illum ex ea Ecclesia, seu altari extrahere, territus est excommunicationis pœnâ latâ à quodam viro docto Societatis nostræ, Episcopi vices in exercitu, quoad spiritualia gerente. Si eum ab Ecclesia, vel altari retraheret. At Generalis dux, ne in excommunicationem incideret, & mortis pœnâ reum plectere posset, castra in alium locum diverti jussit, ut divulso altari reum caperet, ac puniret. Sed Societatis Jesu doctissimus vir, ducis Generalis animum penetrans, tradidit reo aram, utpote quæ est Ecclesiæ præcipuum insigne, & immunitatis, quâ Ecclesia gaudet, ratio præcipua, admonens, ne eam à se amoveri permitteret, donec in alio loco altare poneretur. Sic factum est, & dux Generalis non est ausus capere reum, utpote Ecclesiâ immunitate gaudentem, eò quòd secum aram deferret. Hac de re ipsemet, qui ex nostra Societate hunc novum immunitatis modum invenit, consuluit doctissimum Suarium, qui respondit, rectè egisse, probabiléque esse valde, reum illum; eò quòd Sacram Aram portaret, immunitate gaudere, & puniri non posse, ergo à fortiori deberet gaudere, si confugeret ad sacerdotem, Eucharistiam portantem.*

Hunc eventum meritò vocat *singularem* P. 267 Antonius de Quintanadvennas, illum descriptis verbis recensens *Singularium Tract. 4. Singul. ultimo.* Quem idcirco hîc propono, quia titulo hujus Casûs convenit; propono autem fusiùs, eò quòd hanc prolixitatem vestitam talibus circumstantiis sperem fore gratam meo lectori. Porrò ad propositum nostrum.

Quæritur: *An, & in quali altari sit necessariò* 268 *celebrandum?* Resp. Haud dubiè mortaliter peccaret, qui absque altari sacrificaret, quia repugnaret gravissimis sanctionibus Conciliorum, Pontificum, Patrum, communique sensui, & usui Catholicorum, ut videre est apud DD. in decursu referendos; quamvis olim aliud licuerit teste Cardin. Bonâ *in Liturg. Lib. 1. cap. 19.*

Debet autem illud altare esse ab Episcopo 269 consecratum, & communiter quidem lapideum, ut liquet *ex Cap. Altaria 1. & 2. De consecrat. dist. 1.* Quamvis Laym. *Lib. 5. Tract. 5. cap. 6.* & Dicastillo *De Euchar Tract. 5. disp. 4. num. 142.* non improbent morem struendi ex opere lateritio, aut gypso admixto cæmento. Vide, si placet, eundem Dicastillo *ibid.* referentem genus lapidis, de quo dubitat, an sit idoneus pro altari; atque adde duo. *Primum*; nonnul- 270 los Abbates, atque inter hos Cassinensis Congregationis, fruentésque horum privilegiis, habere à sede Apostolica peculiarem potestatem (quæ per solum non-usum, aut per renuntiationem factam ab Abbate solo non amittitur. Tamburinus mox citandus *quæsit. 14.* post Laymann. *in qq. Canon, De Prælat. elect. quæst. 225.*)

consecrandi altaria. Ascanius Tamb. *De jure Abbat. Tom. 1. disp. 23. quaesit. 4.* Aluiset *De privil. Reg. sect. 3. cap. 2.* Ascan. Tamb. negat *quaesit. 7* De Ecclesiis. Sicut & negandum est, posse ab Episcopo cuiquam non insignito charactere Episcopali delegari hanc potestatem. *Cap. Aqua. De consecration. Ecclesiae & altar.*
271 Unde cùm Reverendissimus, & Celsissimus Princeps, atque Episcopus Constantiensis ab Innocent X. petiisset facultatem communicandi ad tempus nonnullis Abbatibus suum jus circa consecrationem Altarium, utpote quorum circiter trecenta erant bellicis tumultibus execrata, non impetravit, quod petierat.

272 *Alterum*, quòd abhinc sexennium interrogatus literis à Superiore Religioso, utrùm posset aliquod altare consecratum, quod nulli usui erat, destrui inconsulto Episcopo, respondi non posse, & respondi quidem tunc sine authoritate, sed postea reperi id ipsum doceri à P. Thoma Tamburino *De Sacrif. Lib. 1. cap. 5. §. 1. num. 2.* post Barbosam, quem citat, restringens suam doctrinam ad altaria existentia in Ecclesia consecrata. Et ratio responsionis esse potest, tum quia per quascunque causas aliquid nascitur, per easdem dissolvitur *Cap. 1. De Reg. jur. in 5.* tum quia erectioni ac fundationi altarium ejusmodi solent adjungi multa, quae requirunt cognitionem Episcopi. Nolim tamen hanc doctrinam extendi ad aram viaticam, quia rationes non militant aequè pro hac.

273 Altare aliud est *fixum*, aliud *mobile*, seu *portatile*, quod saepe in jure nuncupatur *Viaticum*, quia scilicet est usui viatoribus. Sufficit utrique, si pars superior sit lapidea; nec per se requirit ullam certam formam. Sufficitque, si sit tam amplum, ut hostiam, & majorem partem Calicis capiat. *Rubr. Miss. tit. 20.* capiat, inquam, commodè tempore consecrationis. Gavantus *in cit. tit. Rubricarum lit. q.*

274 Execrantur altaria ista, imprimis quidem *fixum* per Ecclesiae pollutionem. Tann. *Tom. 4. disp. 5. quaest. 10. num. 45.* ex communi, non autem per exercitium religionis haereticae, ut in contingentia Facti respondi suprà *num. 265.* Deinde tam *mobile*, quàm *fixum* execrantur, seu desinunt esse Sacra, aptáque ad Sacrificium, quando ita franguntur, ut nec maneat ulla pars integra sufficiens ad recipiendum calicem, & hostiam (addit Suarez *cit. Tom. 3. in 3. part. disp.* 81. *sect. 5.* ac Laymann, *Lib. 5. Tr. 5. cap. 6. num. 4.* patenam) secundùm majorem sui partem. Secùs si supra fragmentum possit adhuc stare calix, & hostia, esto pro vitando periculo evertendi calicem, illi fragmento addatur alia materia. Laym. *ibid.* Quidni enim per hanc additionem, seu connexionem illa nova materia è non Sacra fiat Sacra? Laym. *num. 5.* post Gloss. *Cap. Quod in dubiis. De consec. Eccles.* At Tambur. *cit. §. 1. num. 14.* id negat, ratus totam illam quantitatem, quae necessaria est recipiendis illis tribus, esse debere unum quid continuum.

Communis doctrina tradens, quòd altare amittat consecrationem, si mensa removeatur à stipite, seu inferiore structura, intelligenda est casu, quo altare fuit consecratum simul cum illo stipite, eóque lapideo, & conjunctò stabiliter, e. g. ut fit per caementum. Pasqualigus, *in decis. Mor. decis. 40. & seq.* nósque pluribus *in Quinario Tract. 4.* seu *in Thesauro Ecclesiastico indulg. par. 2. num. 537.* ubi plura de altarium execratione per fractionem, & motionem tradidimus. Atque his jam scriptis ita respondimus in Casu recentissimo adhuc pendente lite. 275

Licèt *ibid. num. 540.* retulerimus Pasqualigum *decis. 44* dicentem, esse certum, amitti consecrationem, quoties frangitur, vel amovetur sigillum sepulchri, non tamen damnarem peccati, qui pergeret facere ibidem Sacrum sine nova consecratione, quia nullo jure Universali satis probatur necessitas imponendi reliquias altaribus, dum consecrantur. 276
Unde illam necessitatem negant Panormitanus, & Hugo apud Vasq. *Disp. 233. num. 18.* negant & Coninck *quaest. 81. num. 240.* Dicastillo *Disp. 4. num. 138. & 146.* Caspar Hurtadus *De Sacrificio Disp. 4. difficult. 8.* & Thom. Tamburinus *De Sacrif. Lib. 1. cap. 5. §. 1.* Ac saltem de altaribus mobilibus neganda est. Guliel. Durandus *in Ration. Lib. 1. cap. 7. num. 21.* Vasq. *loc. cit. Cap. 2.* quia saltem per consuetudinem derogatum est juribus, illam necessitatem indicantibus. Sic testatur Coninck, Vasq. Dicastillo *loc. cit.* atque Suarez *Disp.* 81 *sect. 5.* idque vel maximè propter impossibilitatem quandam habendi tam multas exploratas (quis enim pius Episcopus utatur dubiis?) Reliquias. Tamburinus *cit. §. 10. numero 10.* subdens *numero 16.* si partes 2. 3. 4. *portatilis* fracti, sint singulae capaces calicis, & patenae, posse singulas legitimè usurpari, eò quòd illae non amittant consecrationem per fractionem. 277

At inquies: *Nonne prudenter aget Episcopus, si non habens Reliquias, recondat in altari pro iis hostiam consecratam?* Resp. Id quidem visum fuisse Durando *loc. cit.* & Gloss. *in Cap. Placuit. De consecr. dist. 1.* sed improbabiliter teste Vasquez *loc. cit.* & aliis communiter, quia sine ratione sufficiente pro re tanta, tam insolita. In hac Dioecesi moris est, ut violato sigillo, atque exemptis Reliquiis aliae imponantur, sed sine nova consecratione altaris totius, at non sine benedictione, seu clariùs, nova consecratione ipsius sepulchri, quam exhibet Pontificale, & quam, ut sibi liceret, solam in tam immani numero altarium per bella prophanatorum adhibere impetravit ab Innocent. X. Reverendiss. Episc. Constantiensis, negatâ facultate subdelegandi ulli Abbati, ut mihi exploratum est, & indicavi paulò antè. 278

Si

279 Si quis in altari, quod vel nunquam habuit, vel habuit quidem, sed amisit consecrationem, celebret bonâ, vel etiam malâ fide, altare istud, teste Pasqualigo *cit. decis.* 44. non indiget novâ consecratione, esto peccârit utique mortaliter, qui malâ fide primus fecit Sacrum in tali altari; & consequenter poterit sine ulteriore consecratione ibidem celebrari.

280 Hæc doctrina est probabilis ob auctoritatem hujus, & aliorum Doctorum, partim in hac materia, partim in materia de Ecclesia non consecrata, aut polluta, in qua quis celebravit, ut retulimus in fine *Casus præced.* partim in materia de calice non consecrato, quo quis usus fuit ad Sacrificium, ut referemus *Casu seq. num.* 309. Verùm sententias oppositas ego cum Lugone *Disp.* 20. Dicastillo *cit. Disp.* 4. *num.* 199. censeo probabiliores. Si quidem harum rerum *moralitas*, seu sacratio, ut ita loquar, dependet *essentialiter* à voluntate potentis, & volentis eas haberi pro sat sanctis, sat aptis ad usum longè sacratissimum. Atqui solus Papa potest efficaciter velle, ut his, aut illis cæremoniis adhibitis censeantur illæ res satis sanctæ pro hoc ministerio: qui quidem Papa nunquam declaravit, se velle, ut facta semel harum rerum usurpatio ad usum sacrum, sit sufficiens in posterum sine alia superveniente cæremonia; præsertim quando intercessit mala fides, quia non est malitiis hominum indulgendum *c. Plerumque. De rescr.*

281 Quia verò, ut dixi sacratio altaris provenit, ac pendet ex voluntate statuentis, volentis Prælati, ut sit, maneátque Sacrum, dubitari potest, quid in concreto respondendum fuerit ad hunc

Casum Aræ Portatilis.

Fuit ante aliquot Annos aliquis Dominus Landammañus in hoc oppido, qui sibi consecrari curavit altare portatile, hactenus asservatum in ipsius, deinde filii, ac postmodum nepotis ædibus, & quidem in conclavi, in quo est aliquod altare domesticum, sed fuit illud conclave ad prophana etiam, imò, ut ego semel vidi, ad lusum quoque usurpatum. Jam quæritur, utrùm adhuc liceat super hoc Altari celebrare?

Et quidem his rogatus verbis respondi, esse *in concreto loquendo* nefas, absque facultate Domini Ordinarii. Ratio unica erat, quia tametsi illud altare absque dubio fuerit adhuc sacrum, cùm talia non execrentur per non usum, aut per neglectum in loco profano, attamen Constitutiones Synodales Constantienses *Part.* 1. *tit.* 11. accensent casibus reservatis, adeóque peccatis mortalibus celebrationem in ara portali factam sine facultate Ordinarii; facultas autem multò rarissimè conceditur Laicis pro suis altaribus portatilibus ultra triennium, longè autem plus triennio abiverat, ex quo illa arula erat consecrata, adhibitáque usui Sacro. Quia ergo valida præsumptio formatur ex communiter contingentibus, præsumendum erat, potestatem utendi illo altari pro Sacrificio circumscriptam fuisse triennali gratiâ. Cùm præsertim oppidum illud distet Constantiâ Episcopali urbe non nisi quinque horarum spatio. Utrùm verò prædictum casum incurrat, qui elapso triennio pergit bis, térve facere Sacrum, expectans interim prorogationem triennii, quam petiit literis, dicam *Tract.* 7 seu *in Alph. Confessar. Casu VIII. numer.* 409. Interim notabis, sat copiosè ab Ascan. Tambur. *De jur. Abb. Tom.* 2. *disp.* 5. *quæs.* 6. edisseri, quatenus hodiéque liceat Regularibus celebrare in ara portatili: vide etiam suprà *num.* 247, & 248.

Ad hanc materiam referri potest hæc prima quæstio, circa quam expetere meam sententiam dignatus est abhinc duodecennium Prælatus Religiosus, Theologiæ Doctor inclytus; totam ejus Epistolam verbis perspicuam, rationum momentis gravem adscribo; omissis tamen nominibus propriis loci, & sacelli. Sic ergo ille. 282

Non procul à N. est sacellum pauculis abhinc Annis in honorem S. N. ædificatum, factáque licentia RR. Ordinarii Missas ibi super altari portatili eò usque celebrandi, quoad legitimè consecratum non esset. Nunc autem illud ob auctam populi devotionem solo æquatum est, & ejus loco capacius ibi extructum, ædificio hac, aut proximâ, ut audio, hebdomade finiendo. Sed loci parochus R. D. N. De licentia ibi celebrandi dubius, an ea se ad hoc etiam novum sacellum eodem, quo priùs steterat, loco extructum, extendat, ejus à me resolutionem dubii expetiit, quam ego tanquam tutiorem dedi negativam, cùm ejusmodi licentia non minùs affixa videatur Ecclesiæ, cui datur, quàm benedictio, & consecratio benedicta, & consecrata, qua totaliter destructâ Ecclesiâ perit. Quamvis in hoc inter prædictam licentiam, & benedictionem, seu consecrationem maneat disparitas, quòd licentia celebrandi locum afficiat non tam intrinsecè, quàm benedictio, & consecratio. Quia tamen hæc ipsa disparitas videri potest sufficere ad probabiliter asserendum, licentiam celebrandi, datam pro sacello S. N destructo, extendi ad sacellum ejusdem S. N. in eodem loco succedens, ideo super hoc libenter audiam, si dicere placuerit, sententiam quoque R. V. addens, *cùm hæc jam omnia scripsissem, fuisse à me inspectum Gasparem Hurtadum* Disp. 4. De Sacrific. Missæ difficult. 7. *qui me multùm confirmat in sententia de non petenda necessariò novâ à D. Ordinario licentiâ in prædicto sacello S. N. dum ibidem* §. 5. *dicit: Ecclesiam non consecratam, sed tantùm benedictam, etiamsi tota ruat, si postea resi-* 283

reficiatur, non egere novâ benedictione, quia manet idem solum, quod tantùm benedicitur, quando Ecclesia benedicitur. Nunquid autem & Episcopus dando licentiam celebrandi in sacello S. N. dedit licentiam celebrandi in loco, seu solo, cui eidem superstructum est sacellum S. N. tam novum, quàm antiquum? Rogo tamen Rev. Vest. ut majoris securitatis gratiâ impetret à Rev. D. Ordinario licentiam novam in scripto, Missas in sacello suprà dicto celebrandi, donec id legitimè consecratum non fuerit.

284 Hactenus literæ illius Prælati, cujus judicium non potui absolutè improbare: cùm ob rationes ex ipso productas: tum etiam propter hanc, quòd ego ipse *in Thesauro Ecclesiastico Indulgentiarum num. 320.* retulerim ex Suarez, indulgentiam alicui templo concessam probabiliter inhærere novo templo in ejus forte destructi loco exstructo, quod etiam docet Palaus *ibid.* à me relatus. At Layman. *loc. cit. Cap. 5. num. 165* improbâsset illud prædicti Prælati posterius judicium, ut liquet ex ejus generali doctrina mihi quoque probatâ. Unde quamvis D. Vicarius Generalis hasce rationes probaverit, obsecutus tamen mori Diœcesano mandavit expediri decretum, quo conferebatur nova licentia pro novo illo sacello. Cujus moris forte non ignarus quidam parochus Anno 1661. me per literas rogavit, ut impetrarem ab eodem D. Vicario Generali licentiam faciendi Sacrum in quodam sacello, quod dives rusticus ædificaverat loco alterius destructi per bella, & præditi illâ eâdem licentiâ, usque dum consecraretur.

285 Ad eandem materiam de altari pertinet etiam solutio quæstionis alterius, quam Viennâ Austriæ scripto proposuit 17. Septembr. Anno 1664. vir doctissimus, qui lecto *Alphabeto Sacrif.* ita ad me scripsit: *Optâssem, fuisse huic Alphabeto insertum Casum, quem hìc in oppido Austriæ N. vidi Anno 1652. practicari; ubi Parochus Theologiæ Doctor in Summa ara lapidea aliàs consecrata, sed nimiùm demissa, ut altitudine coxendices vix superaret, celebrabat semper erectâ desuper ad spatium unius, vel sesqui spithamæ tabulâ, seu mensâ altiùs, ut ipsam Aram lapideam non contingeret, & tamen justam aræ altitudinem tabula faceret. Equidem casu cognito, & Ara curiosiùs, atque ocularìter inspectâ, etsi per plures dies parocho valetudinario adfuerim, nolui in ara celebrare sine altari portatili. Ipse moralem aræ consecratæ præsentiam, & contactum sufficere asserebat. Opponebam ego: tum quia nimia esset tabulæ altioris ab ipsa ara distantia, & nullus physicus contactus: tum inferebam, potuisse alias tantæ crassitiei truncum, vel lapidem latiorem imponi (vel murum super aram educi, exemplo olim in Carinthia facto) ut justam altaris altitudinem attingeret, ac desuper sacrificari, quod tamen neque ipse admittebat, neque in Carinthia fuit admissum. Quid in utroque casu Rev. Vest. videatur, rogo mihi sensum suum perscribat, &, si videbitur, libellis suis inserat.* Ita ille Doctor, & professor olim Viennensis idcirco nominans *utrumque* Casum, quòd iisdem literis proponat alium de Episcopo consecrante clericos, & alio faciente Missam, quem casum postmodum explicavi Anno 1664. explicatúmque videbis infrà *in Alph. Ordinant. Cas. VII. num. 254.* At verò ad præsentem mox respondi, & nunc quoque respondeo; probari à me non posse illud factum parochi N. tum propter rationes indicatas in literis: tum quia, si valor consecrationis penderet æquè ab adhibitione altaris, ac pendet honestas, nemo, ut reor, auderet sacrificare in ejusmodi pegmate; tum quia certum est, calicem, & hostiam debere non juxta, sed suprà altare poni; quomodo autem celebrans in tali pegmate sciet, suum calicem, ac hostiam esse saltem *mediatè* suprà, non autem juxta arulam? tum quia sequeretur, Rubricas, & Theologos frustra tradere, altare debere ita esse latum, ut capiat saltem dimidiam calicis, & patenæ partem: tum quia usus, & persuasio communis videtur damnare illam praxin. Unde nec credo, te fruiturum gratiâ fixi altaris privilegiati, si celebres suprà aram portatilem *accessoriè* affixam fronti prædicti altaris. Atque ita resolvi in contingentia; reverà enim non diceris celebrare supra aram fixam, sed juxta.

CUM QUIBUS ALTARIS PARAMENTIS SACRIFICANDUM.

CASUS X.

Caravacensis.

SECTIO I.

De Mappis, Lumine, Cruce, Missali.

SUMMARIUM.

De-

Debeatne adesse, quando prostat venerabile? 300.
An præditus visu debili licitè *celebret sine libro Missali? 302.*
Ingeniosum inventum casu, quo carebatur Missali. 305.

286 K*Azizius Agarenorum Rex Christianos, quos in sua arce Caravacensi captivos habebat, è carcere accitos ad se humaniter interrogavit, quamnam singuli artem scirent, & inter hos unum, qui respondit: Se esse sacerdotem, & omnes artes, regúmque omnium potentiam, quamcunque superari suo ministerio. Rex se intueri velle hujusmodi ministerium, & ut illud in suo conspectu celebraret, mandavit. Sacerdos contrà respondit; destitui se rebus necessariis ad Sacram rem peragendam. Quare Rex continuò jubet, ut è proximo Christianorum oppido peterentur, quæ ad hoc Mysterium celebrandum opportuna esse videbantur. Adferuntur ea, orsurus tamen Missam sacerdos constitit. Causam cunctationis Regi sciscitanti: Crucem deesse dixit, quæ consuêsset his ritibus, & præsertim illo die (erat festum Inventionis S. Crucis) adhiberi. Vix hæc erat effatus, cùm, fornice, qui altari imminebat dehiscente magnus splendor effulsit, & per illum hiatum duo Angeli de cælo illapsi Crucem ligneam bipalmarem deferentes super altare paratum deposuerunt. Stupet Rex Agarenus cum suis aulicis tanto miraculo conspecto; fidem cum iisdem amplectitur, & sacello intra arcem constructo, Angelicam illam Crucem intra arcam pretiosam reponit. Miraculum planè est, quadringentis, & eò ampliùs Annis viguisse illud lignum citra cariem, & teredinem, aut ullum vitium, illæsum perdurâsse.*

287 Est hoc fidele compendium, & pleraque verba narrationis prolixioris, quam Ciacconus apud Gretserum nostrum *Lib. 2. De cruce Cap. 13.* contexuit de origine Crucis Caravacensis, parentis, ut sic loquar, earum, quas vulgò dicimus Hispanicas.

Occasione hujus memorandi Casûs

288 Quæritur I. *Quænam sint illa, ad rem Sacram peragendam necessaria, quæ sacerdos ille exigebat?* Resp. Sunt & vestes, de quibus *Casu seq.* & ara, de qua *Casu præced.* & aræ ipsius paramenta, quæ quidem sunt sex: Mappæ: Lumen: Pallium: Crux: Missale: Calix cum suis adjunctis, de quibus accipe hâc, & proximâ Sectione sequentia.

289 *Altare cooperiatur tribus mappis, seu tobaleis mundis, ab Episcopo, vel ab alio habente potestatem, benedictis; superiori saltem oblongâ, quæ usque ad terram pertingat, duabus aliis brevioribus, vel una duplicatâ.* Sic loquuntur Rubricæ Missalis *Tit. 20.* Tenent tamen graves authores, quibus suffragatur usus, non requiri (hâc ætate) tres mappas, sed sufficere unam duplicatam, esto non tegat totum altare. Ita Laym. *cit. Lib. 5. Tract. 5. cap. 6 num. 11* Bonac. *De Sacram. Disp. 4. quæst. ult punct. 9. num. 24.* post Henriq. *Lib. 9. cap. 28.* Suar. *Disp. 81. sect. 6.* & alios plures, quorum sententiam, licèt Gavantus *Part. 1. tit. 20. lit. O.* & Pax Jordanus *Lib. 4. tit. 1. num. 222.* dicant, non esse tutam in conscientia, tutam tamen facit usus, & authoritas. Quin sufficere in necessitate u- 290
nam, tradit Tann. *Disp. 5. quæst. 10. num. 48.* post Suarez, & quidem non benedictam, quæ possit mox iterum adhiberi ad mensam prophanam. Idem Tann. & Azor *Tom. 1. lib. 10. cap. 28. quæst. 8.* post Sylvest. *verb. Benedictio, quæst. 5.* ac sequitur Pax Jordan. *loc. cit. numer. 225.* cum Thom. Tamburino, & aliis apud Jordanum.

II. Pallio quoque ornandum est altare, juxta Rubr. *Tit. cit. 20* Nomine pallii intelligendo id, quod nos vocamus Antipendium. Usus autem approbat doctrinam Jordani *loc. cit. n. 231.* ob paupertatem, aut necessitatem posse tolerari pallium ex asseribus, maximè pictis, aut ex alia communi materia.

Omnes testibus Suar. *loc. cit.* & Jordan. *loc. cit. numer. 249.* peccati mortalis damnant sacrificantem sine omni lumine. In necessitate unum sufficere, tradunt hactenus citati, ac D. Reding *quæst. 9. art. 2. Controv 3.* & quidem ex oleo, sicuti sæpe vidi etiam apud bonos Religiosos; aut sebo, si cera haberi nequeat, ut rectè Jordanus *loc. cit. num. 254.* Dicastillo *cit. Disp. 4. num. 160.* Tambur. *Lib. 1. cap. 5. §. 4. num. 2.* Laym. *cit. cap 6 num. 17.* loquens post Azor de casu etiam non valde gravis necessitatis, ut & D. Reding *numer. 28.* post Tann. & Laym. Suario, & Vasq. *Disp. 233. num. 26.* negantibus, etiam in necessitate esse adhibendam candelam sebaceam. Sed cùm ipsemet Vasq. re- 292
ctè neget, ullo jure scripto præcipi lucernam ceream, non video, cur tam rigidè excludat sebaceam, ut malit omitti Sacrum ex devotione, quàm cum illa sacrificari. Consentit nobis 293
Dicastillo *loc. cit.* addente Fagund. apud D. Reding. *num. 27.* & Tamburino *loc. cit. num. 4.* si utrumque lumen extinguatur ante consecrationem sine spe habendi brevi aliud, abrumpendum Sacrum, etsi adsit necessitas conficiendi viatici. Negarem hunc rigorem, si huic utrique Classico Doctori haberem Classicum, quem opponerem

Gravis venialis culpæ damnat Suarez *Disp.* 294
71. Sect 4. illum, qui absque lumine ministrat Sacram Eucharistiam, sed intelligendus est in casu, quo extra Sacrificium id facit; licèt enim soleat etiam sub Sacrificio accendi peculiare lumen pro communicantibus, ejus tamen omis-

omissio non continet per se ullam culpam, sicuti nec gravem omissio candelæ peculiaris pro tempore consecrationis. Dicastillo *num. 62.* & D. Reding.

295 Super altare collocandam esse crucem in medio, dicunt Rubr. *cit. Tit. 20.* idque ex antiquissimo usu, sicuti ostendunt Gretserus *Lib. 2. De Cruce c. 13.* & Scortia *Lib. 3. de Sacrif. Cap. 3. numer. 1.* Probat id tum miraculum Caravacense suprà descriptum, tum insignis planè historia, quam de Cruce sese movente, dum S. Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus Sacris operaretur, refert ex Niceta Baron.

296 *Tom. 3. ad Ann. Christi 874. numer. 43.* Attamen qui sine ea absque contemptu, & scandalo celebrat, non nisi venia iter delinquit testibus authoribus, quos hactenus nominavi. Imò ne venialiter quidem secundùm Vasq. *l. c. num. 26.* quod credo esse verum, si nequeat facilè haberi, tunc enim est satius, facere Sacrum ex sola devotione, quàm illud omittere ob defectum Crucis, ut rectè Fagundez *de præcept. Eccles. præc. 1. lib. 3. cap 21. num. 31.* ita ratiocinans: *Est tantùm veniale peccatum celebrare sine Cruce. Et cùm qualibet causa* (intellige: honesta) *excuset à peccato veniali, nunquam peccabit venialiter sacerdos sine lumine* (si videlicet nequeat commodè habere) *celebrans, cùm sola ipsa Missæ celebratio causa sufficiens sit ad excusandum ab hoc peccato veniali, ne Ecclesia privetur fructu Sacrificii.*

297 In quo discursu vides, ab hoc Doctore supponi, & asseri, quamlibet causam rationabilem sufficere ad id, ut *licitè* facias, vel omittas, quæ sunt sub reatu solius peccati venialis vetita, vel præcepta, quam doctrinam, si intelligatur de solis præceptis humanis, judico posse in his generalibus terminis tolerari.

298 At inquies: *Sacerdos, de quo noster Casus Caravacensis, substitit in medio altari, videns deesse Crucem, ut testatur Cicconus, unde conjici potest, futurum fuisse, ut non esset perrecturus in Sacro, si non fuisset allata Crux. An non rectè fecisset?* Resp. Substitit maximè idcirco, quòd die, quo Sacrum erat facturus, solennis S. Crucis Inventionis festivitas ageretur. Ut loquitur Ciacconus. Item dici potest, substitisse ancipitem, quid agendum esset. Non tamen hinc infertur, recessurum fuisse ab Altari, si defectus Crucis non fuisset prodigiose suppletus. Certè non recessissem ego, nec Dicastillo, aut alii Doctores, quos *n. 295.* expressi.

299 Rursum petes. *Utrùm non sufficiat Crux, sed debeat adesse Crucifixus?* Resp. Licèt Cæremoniale Episcoporum apud Jordanum *cit. tit. 1. num. 23.* & Gavantum *cit. tit. 20. lit. V.* ipséque Gavantus, & Laym. tradant, requiri Crucifixum, quia tamen Missale loquitur solùm de Cruce, sicuti & Suarez, Vasq. Dicastillo, D. Reding *n. 32.* multi alii, ipsíque Pontifices solent in formulis Indulgentiarum crucifixum distinguere à Cruce; quia præterea Angeli sacerdoti Caravacensi attulerunt Crucem solam, non autem Crucifixum, ideo faciliùs permitterem sacrificari cum sola Cruce depicta in tabernaculo, aut charta aliqua, quàm sine omni Cruce. Imò Tamburinus *L. 1. c. 6.* est contentus *Cruce, vel Crucifixo* depicto in pariete, aut tabula ad latus. Sed Gavantus non sine ratione id negat *loc. cit.* Cæterùm probo ex instituto *in Quinario Tractatuum Tr. 4. num. 701.* crucem esse veram imaginem crucifixi.

Insuper petes: *Utrùm Crucifixus debeat adesse, quando Venerabile Sacramentum prostat?* 300
Resp. Ita quidem videtur Gavanto *cit. lib. V.* pluribus rationibus, nec sine suffragio quorundam aliorum Doctorum id probanti. At verò Jordan. *cit. tit. 1. num. 236.* profitetur, sibi nunquam placuisse hanc opinionem, maximè ideo, quòd non possit assignari locus, in quo tunc commodè collocetur Crux, & in Ecclesia Lateranensi, quæ est prima Ecclesia Urbis, & Orbis, multísque aliis celebribus id minimè fiat. Consentit ei Tambur. *L. 1. c. 6.* volens suam opinionem haberi pro certa. 301 Consentit & D. Reding *n. 33.* exprimens, esse tunc nullatenus exponendam, ob authoritatem cæremonialis. Nos in nostri Ordinis templis hujus Provinciæ Superioris Germaniæ solemus observare doctrinam Gavanti, collocando Crucifixum altiori loco, quàm sit Venerabile, si commodè queat. Non tamen ullo modo turbari debet sacerdos celebrans, si abesse videat. Multò minùs monere æditUum, seu sacristam, ut apponat.

Cùm liber Missam continens tantùm debeat 302
adesse in altari, ut eo sacerdos utatur in necessitate, idcirco probo benignitatem Vasquezii *l. c. num. 27.* permittentis celebrationem sacerdotibus, præditis visu quidem sufficiente ad hostiam debita cum reverentia elevandam, adorandam, sumendam, reliquáque peragenda, at insufficiente ad legendum, dummodo & ponatur alius liber ad vitandum scandalum & Missam ita felici memoriâ teneant, ut non sit *morale* periculum omittendi aliquid ex Missa. D. Reding *n. 29.* ex communi. Et addo, licèt 303
fortè nequeat ille cæcutiens sacerdos sine irreverentia aliqua tractare hostiam solus, possit autem, modicè & modestè dirigente alio, tum in privato sacello permitti posse ipsi Sacrum. Adjuncto præsertim Religioso fratre, sicuti memini in Collegio nostro Ingolstadiensi factum cum Patre quodam notissimæ virtutis. Ex his apparet, me non assentiri Tannero *cit. q.* 304
10. num. 51. neganti, etiam diebus festis eam licentiam, etiam optimè, & confidentissimè tenenti totam Missam. Equidem non video, cur Missam de B. Virgine non *licitè* dicat die Dominico sacerdos probè oculatus, si memoriâ, ut fieri potest, teneat, & absit Missale; vel certè pro majore securitate scribat è memoria in charta illud Sacrum, legátque ex ea charta, ut in casu ingenioso respondit Tamburinus *L. 1. c. 5. §. 5.* cujus phrasin, quia censeo fore Le-

re Lectori gratam lectu, eam hîc repræsento, describendo.

Factum Ingeniosum.

305 AD id, quod docemus, facit illud, de quo multis abhinc Annis Caltanisettæ in patria mea Patres aliqui ex nostra Societate disputârunt. Nemus est nomine Mimianum octo milliariis (Italicis) à dicta civitate distans, amænissimis pratis undique circumseptum, & propter multitudinem incredibilem damarum ibi impune palantium, totâ Siciliâ clarum. Adsunt ibidem magnifica ædes ad habitandum, nec deest sacra ædes ad celebrandum. Ad hæc igitur visenda convenerunt semel tres, vel quatuor Sacerdotes ex Collegio nostro, cui ego indignus tunc præeram. Et invenerunt ibi quidem totum instrumentum Sacrum, verùm per incuriam, nescio cujus, deerat Missale. Quid ergo uni ex illis, magis celebrandi cupido, faciendum? Audi remedium. Is convocatis sociis, singulísque aliqua suggerentibus, scripsit integrè totum Canonem & totam Missam de S. Maria in Sabbato, illámque votivam (erat autem dies feria) sine periculo lapsûs memoriæ ex scripto celebravit. Noluerunt cæteri scrupulosiores eo uti remedio, imò prolixam toto die disputationem cum ipso, ne dicam contra ipsum protenderunt, & cùm domum rediissent, rem mihi, quasi illum Sacerdotem notantes, detulerunt, sed certè eum vindicavi à calumnia, & ipsos potuisse sine scrupulo ejusdem exemplum sequi, disertè propter dicta numero præcedente, aliásque rationes pronuntiavi.

SECTIO II.

De Calice, Corporali, Ciborio, & tactu eorum &c.

SUMMARIUM.

QUæritur II. *Quænam de calice, ejúsque adjunctis sint breviter pro praxi notanda?* 306
Resp. Seqq. Quamvis in Missali *Tit. De ritu celebrandi* §. 1. dicatur, calicem debere esse aureum, vel argenteum, vel saltem cuppam debere esse argenteam, & intus inauratam: Gavantus tamen *p. 2. tit.* 1. Tanner. *Disp. 5. cit. q. 10. num. 52.* & alii passim tradunt, sufficere, si sit stanneus, cùm ita ferat usus in pluribus locis & cupreum in multis Ecclesiis etiam Romæ adhiberi, testatur ex Cardinali de Lugo Princeps Reding de Biberegg *q. 9. a. 2. Controvers. 4. num. 3.* Plumbeum in magna paupertate non repudiant Theologi, sicut & extra casum paupertatis admittunt in stanneo calice pedem plumbeum. Admittit & Fagundez *in præcept. Eccles. præcept. 1. Lib. 3. Cap. 21.* calicem ex ære, aut aurichalco, modò cuppa sit inaurata. Quam inaurationem, si calix sit argenteus stannéusve, non requirunt Doctores, quamvis Rubricæ *absolutè* dicant, calicem debere esse aureum, vel inauratum.

307 Celebrare cum Calice non inuncto chrismate, est ex communi crimen lethale ob varios textus juris. Consecrat autem, vel inungit *per se loquendo* solus Episcopus, & per privilegium multi Abbates, de quibus vide Ascanium Tambutinum *de jure Abbat. Tom. 1. d.27. quest.*

308 *2.* Quin imò omnes Abbates infulatos posse omnia vasa sacra consecrare, censent multi, quos inter Gloss. *in Clement. Attendentes. de stat. Religios.* ait, id ipsis competere de jure communi. At Armilla *verb. calix.* ex præscripta consuetudine, sed utrumque negat Laymann. *Lib.5. Tr. 9. c.* 13. asserens cum Suarez, Tannero, aliis, posse à solo Papa hanc potestatem concedi simplici sacerdoti.

309 *Si quis in sacristia reperiens novum calicem, & putans esse sacro oleo delibutum, utatur eo ad Missæ Sacrificium, debebitne comperto errore nihilominus consecrari?* Resp. Non debebit teste Diana *Part. 5. Tr.* 13. *Res. 60.* ubi pro se citat Cœlestinum, Peyrinis, & alios. Debebit rectius ita opinante Lugone *d. 20. de Euchar. num. 62.* & Dicastillo. *disp. 4. de Euchar. n.* 199. Si enim profanus calix fit sacer per contactum Sacri sanguinis, ut vult Diana, cur non etiam barba, & pannus, in quæ defluxit sacer sanguis?

310 Calix amittit consecrationem, quando est ita notabiliter fractus, ut non sit ampliùs aptus usui sacro, ut si e. g. pes est revulsus à cupa. Nisi ille pes sit tornatilis. At verò prædictam consecrationem non perdit, licèt deteratur (ut faciunt nonnulli sacerdotes, toto nisu manuum scrupulosè, simul & ridiculè calicem detergentes purificatorio) aurum, quo est inductus. Illud quippe aurum, & materia calicis erant consecrata per modum unius. Et quia Sacrum trahit ad se non Sacrum Gloss. *Cap. Quod in dubiis. De consecr. Eccles.* communiter recepta. Ideo satis probabile est, si rursum deauretur cuppa etiam interiùs, haud esse opus novâ consecratione. Sa *ver. Calix num. 2.* Lugo *disp. 10. de Euchar. sect. 4.* alii contra Suarez, atque alios.

311 Sicuti nec novâ simplici benedictione (quis requirat consecrationem?) est *absolutè* opus, quando hoc & aliis vasis Sacris impiè fuerunt abusi hæretici, aut alii, quamvis rectè moneat Laym. *cit. Tr. 5. cap. 6. num.* 10. decere, ut adhibeatur illa simplex benedictio vel ab Episcopo, vel à simplici Sacerdote ex commissione Episcopi, sicut idem Laym. *c. 5. n.* 14. docuerat id ipsum de Ecclesia, in qua hæretici diu obiverunt (soli) exercitia suæ Religionis, aut quæ absque tecto utcumque diu steterat.

312 Sanè tum omnibus, tum præsertim Sacerdotibus, remotis à residentia Episcopi, seu Suffraganei, imbibenda & sæpe practicanda est doctrina communis desumpta ex *Cap. 1. de Sacram. non reiter.* videlicet non esse facilè reiteranda illa Sacramenta, illásque consecrationes, quæ de jure communi, & per se solùm semel fieri solent.

313 Patena debet esse ex eadem materia, ex qua calix. Quamvis utique non sit necesse, ut, si calix sit aureus, aurea quoque sit patena. Consecratur & execratur eodem modo, quo calix.

Corporale, & Palla secundùm eam partem, secundùm quam tangunt calicem, deberent quidem esse ex puro lino, ut exprimunt Rubr. Missalis, at confecta ex cannabe approbat usus, non improbatus à Gavant. *Part. 1. tit. 1. lit. P.* Benedicuntur ab Episcopo, aut etiam Superioribus Ordinum Mendicantium, multò magis ab Abbatibus infulatis. Et cùm nullo jure statuatur, ut purificatoria benedicantur, idcirco cùm deest purificatorium, poterit adhiberi strophiolum mundum, quo tamen non ampliùs erit tergendus nasus. Suarez *Disp.* 81. *Sect.* 8. Nec damnarem gravis peccati, qui Missam diceret absque purificatorio, seu mundo strophiolò, si non posset facilè haberi, multò minùs, qui sine velo calicis. Gavant. *l. c. lit. I. & lit. N.* contra Victorianum. 314

Huc spectat resolutio hujus Casûs recentis.

Aloysius pius sacerdos jam ad aram progressus advertit, deesse pallam calicis, quam cùm non posset sine aliqua difficultate habere, pro palla usurpat thecam corporalis, seu Bursam, an providè? 315

Quid huic sacerdoti me interroganti partim responderim, partim respondere potuerim, accipe.

I. Si præstolando pallam oportuisset stare otiosum ad aram solùm per decem circiter Pater, & Ave, erat expectandum. Quia defectus pallæ voluntarius annumeratur à Suarez, ut statim dicam, peccatis mortalibus. Si longior mora fuisset trahenda, tum potuisset illa omitti, quia diutiùs expectare est satis molestum tum sacrificaturo, tum paratis audire Sacrum. 316

II. Si potuisset facilè haberi è sacristia aliquod corporale, aut si illud ipsum corporale, quod habebat præ oculis. Fuisset tam amplum, ut sufficeret tam recipiendis calici & patenæ, quàm tegendo calici, potiùs debuisset illo uti, quàm thecâ, nec fuisset necessariò diu exspectanda palla. Ratio est, quia certum est, sicut hodiéq; Patres Carthusiani habent tam longa lata corporalia, ut iis cooperiant calicem, nec ullâ aliâ pallâ utantur, ita etiam fuisse olim factitatum communiter, testibus inter cæteros Azor, Suarez *Disp.* 81. *Sect.* 6. Rodriquez *in Summa. c.* 249. Gavanto in *Rubric. Missal. Part. 2. tit. 1.* 317

III. Denique deficiente corporali potuit bonus ille P. Aloysius adhibere thecam corporalis, seu bursam. Ratio est, quia licèt bursa non sit benedicta, fit autem perinde, (testibus Suarez *Disp.* 82. *Sect.* 2. & Filliuc. *Tr.* 5. *C.* 5. 318

C. 5. n. 150.) non adhibere ullam vestem sacerdotalem, quàm non benedictam. Licèt etiam idem Suarez *Disp. 81. Sect. 6. vers. Tandem.* satis indicet, mortaliter delinqui non adhibendo pallam, potest tamen optimè defendi hæc tertia resolutio.

319 In primis enim Sotus *in 4. dist. 13. q. 2. a. 3.* ac Rodriq. *loc. cit. conclus. 18.* satis clarè indicant, ne quidem tunc delinqui mortaliter, quando omittitur palla. Dicastillo quoque *de Sacrific. d. 4. n. 259* loquens tam de palla, quàm de corporali, solùm de corporali pronuntiat,

320 ejus omissionem esse mortalem. Deinde S. Anselmus *in Epist. ad Walerammum Episcopum Nuvenburgensem*, quæ citari solet sub titulo. *De diversitate Sacramentorum*, & refertur *Tom. 3. Operum fol. 129. edit. Colon.* interrogatus ab illo Episcopo, quid sentiret de tam diversis ritibus, qui observantur à diversis in Sacrificio Missæ, ac nominatim de operiendo calice tempore Sacrificii, cùm dixisset, se non posse *conjecturare, cur potiùs curandum sit, ut panno operiatur Sacrificium, quoniam Christus passus est nudus, non sub tecto &c.* subdit: *Tutius, & diligentius puto, ut calix, ne aut musca, aut aliquid indecens in illum caderet, quæ sæpe contigisse cognoscimus, operiatur, quàm discoopertus contingentibus immunditiis exponatur.* Ita ille.

321 Ad alteram rationem dico, tametsi *per se loquendo* sit perinde celebrare Missam sine veste benedicta, ac cum nulla, *per accidens* tamen contrarium esse verum, quando scilicet metus scandali, aut alterius mali imminet ex carentia omnis vestis. Non tamen imminet ex carentia vestis non benedictæ. Sicuti si non tegatur calix, meritò timetur, ne quid immundum incidat in illum, teste ipso S. Anselmo.

322 Unde infero, si quis in sacristia non reperiret pallam, nec posset eam acquirere, cum non peccaturum accedendo, seu ex obligatione, seu ex devotione ad faciendum Sacrificium, saltem si loco pallæ posset habere, vel corporale, vel bursam, vel purificatorium duplex. Et quidni in necessitate posset calicem contegere purificatorio, quod unicum habet? Nam usus tegendi, & tergendi non sunt incompatibiles *moraliter.*

323 Hinc etiam infero, si parocho non suppeteret ulla Alba benedicta, quia scilicet vel dedit lavandam, & nondum recepit, vel eam abstulit miles Lutheranus, aliúsve de nepotibus Mercurii, adesset autem dies festus, aut Dominicus, eum fore immunem omni noxa, adhibendo aliam Albam nondum benedictam: est quippe minus malum facere tunc Sacrum cum tunica non benedicta, quàm cum nulla omnino, aut quàm penitus omittere Sacrum. Quamquam *propriè loquendo* non est minus malum, cùm non sit malum.

324 Hæc ego præterita ab aliis ita scribo. Ut tamen malim stare judicio illorum, qui legent, quàm meo. Atque adeò indico potiùs in quid inclinem, quàm quid *ultimatè* sentiam.

In his, & similibus materiis, debet semper omnino observari sententia S. Thom. *in Quodlibeto 9. q. 7. a. 15.* ita pronuntiantis: *Periculosè determinatur, aliquid esse peccatum mortale, nisi expressa veritas habeatur.* Verùm sunt nimis multi quà Theologi, quà Canonistæ, qui in materia de Sacrificio negligunt sapientissimum monitum Gabrielis *in 4. dist. 15. a 2. in fin.* quòd scilicet *Theologi non debeant esse faciles ad asserendum aliquas actiones, vel omissiones esse peccata mortalia.* Quod nullâ Lege statuitur, id nos asserere non debemus, inquiunt Doctores ex *c. Legatur 24. q. 2. Cap. 2. De Transl. Episcop.* Et nullus est obligandus sub culpa lethali, nisi manifestè constet pe præcepto obligante P. Tamburinus *L. 1. de Sacrificio. c. 6. §. 2. num. 4.* citans pro hac Regula March. Mærat. Suarium *De Leg. l. 7.* ac Dianam *P. 4. Tr. 7. Resol. 58.* Quo sensu scribit etiam sapientissimus simul, & religiosissimus P. Thom. Sanchez in postremo suorum operum, videlicet *Lib. 6. Moral. cap. 5. num. 5.* in hæc verba: *Præcepta, & culpas non oportet multiplicare absque rationibus urgentibus, & valde necessariis, utpote quod res valde odiosa est.* 325

Quæritur 3. *An, & quale peccatum sit, tangere res sacras, de quibus paulò antè sumus locuti, itémque alias?* Resp. Si eas quispiam inferior Diacono tangat, dum actu contingunt Corpus, aut Sanguinem Christi, ait Filliucius *Tr. 5. c. 5.* ac Tambur. *L. 1. c. 2. §. 1. n. 3.* delinquere mortaliter. Suarez *d. 81 sect. 8.* vix posse excusari à mortali. Laymannus *cit. c. 6. n. 18.* graviter peccare. Ego non planè damno opinionem Ochagaviæ apud Dianam *P. 5. Tr. 14. Res. 6.* negantis, intervenire hìc culpam mortalem. nam nullum jus aut divinum, aut humanum videtur tam rigidè prohibere illum tactum, & Suar. ipse *Disp. 72. Sect. 3.* permittit laico osculum hostiæ consecratæ. Repete, quod paulò antè retuli ex Sancto Thom. & Gabriele. Memor nihilominus illius inhibitionis: *Noli me tangere.* 326 327

Nec venialiter peccat laicus contrectans reverenter seu Reliquias Sanctorum, seu illas res sacras, quæ non *immediatè* tetigêre Corpus Christi P. Palaus *Tr. 22. punct. 10.* ac Laym. *cit. c. 6 n. 21.* sicuti neque aliquo ex inferioribus Ordinibus initiatus tangens corporale, calicem, & alia ejusmodi; Suarez *l. c.* Barthol. ab Angelo apud Bonacinam *Disp. 4. de Sacramentis q. ult punct. 9. n. 20.* non repugnante Tannero *Disp. 5. cit. q. 10. n. 50.* ac solùm consuetudinem opponente Laymanno *num. 19.* De qua, quia nihil scio, sto permissione Martini Papæ, relata *Cap. Non licet, dist. 23.* ubi Acolytho sit potestas tangendi vasa Dominica, quam potestatem si extendas ad insignitos primâ tonsurâ, habebis patrocinantem Suarium *l. c.* ac Tamburinum *L. 1. c. 2. §. 1. num. 9.* imò & Patres Concilii Agathensis *c. Non oportet. 2. dist. 23.* 328 329

330 At verò si laicus absque necessitate apprehendat nudâ manu res illas sacras, quæ sunt Chrismate delibutæ, aut *immediatè* contigerunt Corpus Christi, ut e. g. corporale, tam multi, repugnante quamvis Bartholomæo à S. Fausto apud Bonac. *l. c.* repugnante quoque Tamburino *cit.* §. 1. *n.* 7. damnant illum culpæ venialis, idque non sine suffragio & communis consuetudinis, & capituli citati: *Non licet*, aliorúmque plurium *eâdem dist.* 23. ut non ausim id negare universaliter. Quamquam authori-
331 tas illorum Doctorum reddit oppositum probabile, sicuti & authoritas Sanchezii *Lib.* 2. *Mor. c. ult. num.* 27. Dianæ *P.* 3. *Tr.* 6. *Resol.* 12. ac Leandri *Quæst. Moral. P.* 1. *Tr.* 7. *Dist.* 4. *q.* 46. facit, ut non ita facilè damnem tangentes Cereos Agnos Dei, & multò minùs tangentes altaria consecrata, sicuti & Dicastillo excusat tactum pedis calicis, & patenæ ex parte, quâ non solet contingere Corpus Christi. Tambur. quoque *loc. cit.* singulariter tactum calicis consecrati, sed nondum adhibiti ad Sacrificium. Item tactum corporalis loti, antequam rursum usurpetur.

332 Dices: *Sunt nonnulli, qui cereos Agnos Dei liquefaciunt unà cum alia cera, ut videlicet possint multiplicare Agnos Dei, an sunt excusandi?* Resp. Si non sint muniti aliquo privilegio, non excuso, quia illa liquefactio est profana nimis actio, repugnans menti Pontificum, sibi tam rigidè, & constanter reservantium potestatem benedicendi, seu sacrandi ejusmodi ceram, non igitur est eorum mens, ut per commixtionem deditâ operâ factam profana vertatur in sacram.

333 Corporalia lavanda esse à Sacerdote, aut Diacono, & post primam lotionem posse accuratiùs à mulieribus præsertim à virginibus lavari, reficique, notant passim Doctores, sicut etiam notat Tamburinus *cit. Lib.* 1. *c.* 2. §. 3. fas esse, res ad Sacrificium, aut necessarium ornatum Altaris spectantes, si benedictæ non sint, adhibere quandoque ex peculiari causa ad usum profanum, ut e. g. candelabra Alta-
334 ris. Addit *ibid. n.* 3. idem auctor, & ex instituto probat, non peccari, tametsi etiam ad profana usurpentur candelæ benedictæ, vel aqua benedicta, eò quòd ad actiones sacras utamur quandoque profanis, quidni igitur vice versâ sacris ad profanas? Ita ille, addens, micas panis benedicti teri pedibus sine scrupulo. Sed, si placet, lege complura, quæ adfero hanc in rem *in Theologia Juridico Morali c.* 23. *num.* 335. *& seq.*

335 Quæritur 4. *Quænam observanda sint de Ciborio, ut vocamus, seu vasculo, in quo asservantur sacræ particulæ, itémque de Hierotheca, seu Monstrantia?* Resp. paucula, & tamen sufficientia. Scilicet opus non esse, ut hæc benedicantur, cùm nullum jus, aut consuetudo id præcipiat. Suarez *cit. Disp.* 81. *Sect.* 7. nec etiam referre, ex qua metallina materia conficiantur. Licet, quando ciborium non est argenteum, deceat, ut ei imponatur vitta linea. Suarez, suadens, ut si commodè queat, benedicatur.

Addit his Laym. *n.* 22. lunulam hierothecæ, 336
quam benedici solere testatur, postquam attigit corpus Christi, non esse tangendam à laicis. Addit & Dicastillo *cit. disp.* 4. *n.* 196. esse quidem decens, non tamen ullâ lege, aut generali consuetudine præceptum, ut ciborium, seu pyxis continens sacras particulas collocetur supra arulam, aut supra aliquod corporale. Nos tamen solemus.

Quæritur 5. *An, ut calix, & alia ejusmodi* 337
desinant esse sacra, sufficiat voluntas Pontificis? Resp. cum Less. *libr.* 2. *de just. c.* 40. *n.* 11. Tannet. *Tom.* 3. *Disp.* 5. *q.* 4. *num.* 156. contra alios *affirmativè*. Etenim propriè hîc locum habet prima Regula juris *in* 6. *Omnis res, per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur.* Et utique potest *licitè*, & *validè* Papa dicere: *Volo, ut istud Altare privilegiatum sit Sacrum duntaxat ad septennium, quo exacto placet, ut iterum consecretur.*

Quæres postremo. *An si Kazizius ille Agare-* 338
nus, de quo noster Casus Caravacensis, optimo illi sacerdoti destituto omnibus paramentis dixisset: Fac coram me Missam sine Cruce, sine Calice, contentus communi vitro, aut te mactabo, *quæritur, inquam, an* licitè *paruisset?* Resp. 1. Non paruisset *licitè*, si Kazizius hoc petiisset in contemptum Religionis, etenim acquiescere petenti aliquid in contemptum Religionis est ita *intrinsecè* malum, ut in nullo casu id liceat. Vasq. 1. 2. *Disp.* 161. *c.* 3. & alii communiter, nisi fortè actio, quæ in contemptum Religionis petitur, sit aliunde permissa. Tunc enim locum habere poterit Regula 37. *in* 6. *Utile per inutile non debet vitiari.*

Resp. 2. Si ex sola curiositate (quæ facilè 339
potuisset præsumi in carentia omnium ejusmodi paramentorum) tum ad mortem evitandam licitum ei fuisset omnia peragere præter consecrationem, monitis tamen Christianis concaptivis, qui aderant, ne ipsi adorarent hostiam non consecratam. Quòd si Kazizius intentato mortis metu imperâsset consecrari, tum non satis video, quomodo non in contemptum religionis. Quòd si non in contemptum, cùm 340
omnia planè, quæ ad Sacrificium adhibentur præter panem, & vinum, sint juris merè *positivi*, quod quidem non obligat cum evidenti periculo mortis, ut observant Doctores commentantes in materiam *de Legib.* & inter hos Vasq. *cit. disp.* 161. Suarez *de Leg. Lib.* 3. *c.* 30. idcirco Dicastillo *cit. disp.* 4. *n.* 202. excusâsset illum Sacerdotem, ut apparet ex ejus discursu de celebrante ex metu sine omni veste sacra.

CUM

CUM QUIBUS VESTIBUS SACRIFICANDUM.

CASUS XI.

Obliviosi.

SUMMARIUM.

Casus sacerdotis moniti sub sacrificio deesse sibi stolam 341.
Imprudenter egit, qui illum monuit. 343.
Inculpabiliter errans non debet corrigi cum suo rubore. Ibid.
Ille sacerdos non erat obligatus induere tunc allatam sibi stolam. 345.
Deficiente unâ è sacris vestibus peccatur mortaliter sacrificando. 347.
Excipe cingulum. 348.
Excipe & casum necessitatis. 349.
Qui tamen rarissimè excusat celebrantem sine ulla veste sacra. Ibid.
Ponitur autem casus, quo licet 350.
Leges humanæ non obligant cum periculo mortis. Ibid.
Proponuntur casus, quibus licet, aut non licet celebrare deficiente unâ veste. 351 *& seqq.*
Praxes sectanda, quando deest cingulum. 353. *& 354.*
Potest pro stola usurpari manipulus. 355.
Est mortale, celebrare cum aliqua veste, quæ non sit benedicta. 356.
Quis benedicat? 357.
Quomodo Vice-guardiani, Vice-rectores? 358.
An Mendicantes benedicant vestes etiam alienarum Ecclesiarum? 359.
An Episcopus valeat delegare sacerdoti simplici potestatem benedicendi? 360.
Episcopus Lausannensis solet delegare. 361.
An consuetudine possit acquiri hoc jus? 362.
An, quando quis celebravit in veste non benedicta, censeatur jam hoc ipso satis benedicta? 365. *& 366.*
Quomodo amittant benedictionem? 367.
Varia praxes circa illas vestes, quando sunt fractæ. 368. *& seqq. & singulariter n.* 373.
Singulariter an ex Alba detrita licitè fiant superpellicia? 370.
Quid agendum vetustorum Missalium ac Bibliorum thecis ac foliis? 371. *& seqq. & rursum n.* 378.
Ligna diruta Ecclesiæ an licitè vendantur? 372.
Et lapis altaris fracti? 373.
Sitne reus sacrilegii, qui vetustis imaginibus sanctorum utitur sicut vulgari charta. 377.
An qui chartis, in quibus scripta sacra nomina? 378.
An codice Bibliorum licitè utaris pro scabello? 379.
Sententia Azorii de prædictis. 380.
Casus imaginis S. Ignatii Comesa ab equo, inde sanato. Ibid.
Sitne fas dare brutis devorandas sacras imagines ad pellendum malum? Ibid.
Sacrista peccat non servando vestes in debita munditia 381.
An etiam, qui utitur immundis? Ibid.
Quid de colore sentiendum? 382.
Quid de celebrante tecto capite? 383.
Poloni jam celebrant sine pileolo. 384.
Tecto capite celebrare est honorificum apud Chinenses. 385.
An infirmus licitè utatur baculo in sacro? Ibid.
Licitè *sine calceis celebrabis.* 386.
An peccet omittens preces recitandas, dum se induit? 387.
Non injiciendus facilè scrupulus celebranti nondum dicto matutino. 388.
An ad profanam comœdiam licitè *usurpentur vestes sacræ?* 389.

Lampridius in aliena Ecclesia peracturus rem divinam, atque sacras vestes induens nec ante oculos habens stolam, obliviscitur eam petere à sacrista, atque ita sine stola progreditur ad aram, inchoat Sacrum, pergitque animosè nec memor, nec observans defectum stolæ. Observat autem Parochus illius Ecclesiæ, ac suo tempus Evangelii mittit ipsi stolam per suum sacristam. Miratur ille primùm, dein dubitat, an teneatur nec ne induere stolam & quomodo? Demum eam collo circumducit non sine notabili difficultate. Mirantibus, qui aderant, factum, ejusque causam non satis assequentibus. 341

Quæritur jam I. *Utrùm ille Parochus prudenter egerit mittendo stolam eo tempore?* Casum non fingo, sed refero ex ore viri fide dignissimi, fui ipse non semel in eo templo, in quo res illa peracta. 342

Respondeo autem ad quæstionem. 1. *Non judico quemquam. Est Pater, qui judicat. Joan.* 8. Resp. Judicarem tamen, me imprudenter fecisse, si id egissem. Quia generatim loquendo imprudenter agimus, quando inculpabiliter errantem in re nulli prorsus noxia corrigimus, cum ejus non levi, aliorum autem aliquo incommodo, sicuti deducitur ex iis, quæ DD. *in 2. 2. q. 33. a. 2. & 3.* Sancti Thomæ commentantes tradunt de circumstantiis observandis in correptione fraterna. Atqui illa correctio, seu monitio fuit imprimis admodum gravis illi sacerdoti, tum propter publicam mortificationem, tum propter devotionem, & collectionem non parùm impeditam. Fuit & ipsis adgeniculantibus incommoda ob admirationem, distractionem, fortè etiam risum, dum videbant tam ægrè accommodari stolam. Et fortè fuerint, qui alteri in aurem di- 343 344

xerint: *Noster Parochus est nimis seu negotiosus, seu imperiosus.*

345 Quæritur II. *An sacerdos ille fuerit obligatus sumere stolam?* Resp. Si multos habuisset observatores, non fuisset obligatus propter præsens periculum gravis perturbationis, obmurmurationum, illusionum non spernendarum, sed quia, ut audio, non habuit nisi pauculos, adeóque non nisi levis perturbatio, levis obmurmuratio &c. timeri poterat, ideo tenebatur. Rectissimè enim pronuntiat S. Thom. 3. p. q. 83. a. 6. ad 2. *Ubi difficultas occurrit, semper accipiendum est illud, quod habet minus de periculo.* Plura in hanc rem peti poterunt ex generali doctrina de supplendis, aut non supplendis Missæ defectibus, quam tradam *Cas. XXIII.*

346 Quæritur III. *Quænam breviter scienda sint de vestibus ad sacrificandum necessariis?* Resp. Seqq. *Primò* Vestes eæ sunt sex: Humerale, seu Amictus: Alba, seu Tunica: Cingulum: Manipulus: Stola, seu Orarium, seu Palla Linostima, ut olim dicebatur, & denique Casula, seu Planeta.

347 *Secundò.* Sine aliqua harum (excipe cingulum) operari Sacris, est peccatum mortale *per se loquendo.* Omnes Doctores teste Dicastillo *cit. Disp. 4. n. 203.* Rationem nullam firmam video, nisi quia usus ita rigidè interpretatur Canones de iis loquentes, cujus usus cùm sint testes omnes Doctores, non possum sine temeritate id negare.

348 De Cingulo autem nego sine temeritate, aut improbabilitate, quia negant contra multos magni Doctores, ut Paludan. Sylvester, Henriq. Sa, *verb Missa num* 10. alii, quos referunt, sequuntúrque Fagundez *de præcept. Eccles. præc.* 1. *l.* 3. *c.* 23. *n.* 12. & Diana *Part. 2. Tractat. 14. Resol. 68.* Qui licèt loquantur non *absolutè* de cingulo, sed de cingulo *benedicto*, dicentes non esse mortale celebrare sine cingulo *benedicto.* Quia tamen perinde est sine aliqua non benedicta veste celebrare, atque *absolutè* sine illa. Suarez *Disp.* 82. *Sect.* 3. Filliuc. *Tract.* 5. *Cap.* 5. *num.* 150. atque alii. Ideo meritò pro hac sententia adducuntur, quos adduco.

349 *Tertiò per accidens*, adeóque in Casu necessitatis sacrificari potest satis crebrò sine una, alteráve ex his. Rarissimè sine omnibus, quia rarissimè occurrere potest necessitas, cùm neque ob implendum præceptum de audiendo Sacro, ut fatentur omnes, neque ob communicandum infirmum, ut itidem tradunt plerique contra Majorem, neque ad vitam conservandam cum probro religionis, ut rursum concordant omnes, fas sit litare destituto omnibus his indumentis: Dico: *Cum probro religionis.*

350 Etenim si sacerdoti non valenti acquirere vestes sacras dicat ferox Colonellus: *Te mactabo, nisi mox sacrifices pro anima meæ uxoris defunctæ, & me de nocte graviter infestantis.* nec ego, nec Vasq. *in 3. Part. Disp.* 233. *num.* 27. nec Dicastillo *cit. Disp.* 4. *n.* 201. condemnaremus Mystam, cedentem barbaris hisce minis, nec enim Leges humanæ obligant cum tanto periculo. Vide, quod in simili dixi *Casu præced. num.* 338. Nec dubito, quin præsentem Casum admitteret Navarrus *in Manuali c.* 25. *num.* 84. aliique plures, si contingeret.

Dixi autem, posse *per accidens* satis crebrò 351 sacrificari sine una, aut altera ex prædictis, ut e. g. sine cingulo aut stola, aut manipulo. Nam imprimis id generatim licet in aliqua necessitate, ut loquitur Filliuc. *cit. Cap.* 5. seu magnâ, aut urgente necessitate. Rodriquez, & Canus apud Dicastillo *num.* 203. non repugnante Suario *cit. Sect.* 3. adeóque die festo ad vitandum murmur populi, aut scandalum. Laymannus *cit. Cap.* 6. *num.* 17. contra Dicastillum. Et consequenter etiam ad communi- 352 candum infirmum. At verò non præcisè ut satisfacias aut præcepto Ecclesiæ, aut tuæ Religiosæ Regulæ, aut fundationi beneficii de Sacro audiendo, faciendóve, ut sine dubio dicerent Dicastillo, & Pax Jordan. *cit. Lib. 4. Eucubrationum tit.* 1. *num.* 265. quibus assentior loquentibus de stola, aut manipulo, aut humerali, non autem si de cingulo. Cùm enim solùm sub veniali sit præceptus ejus usus, ut suprà vidimus, venialis periculum tollit hæc causa honesta secundùm doctrinam ex Fagundez relatam *Cas. præced. num.* 296. Quin probabiliter docet P. Thom. Tamb. *L.* 1. *c.* 3. §. 1. *num.* 3. *q.* 5. fas esse sine una è minoribus vestibus e. g. cingulo, aut manipulo celebrare ob fervorem devotionis, necessitatem audiendi Sacri die festo, acquisitionem stipendii, si non sis dives sacerdos. Sicut & D. Reding *q.* 9 *a.* 2. *Controvers.* 4. *n.* 27. post Dianam, & Lugo negat, peccare mortaliter sacerdotem, qui extra Missam ministrat sine stola Eucharistiam.

Deinde quando deest cingulum, potes lo- 353 co illius accipere stolam, eáque te cingere, ut observant omnes citati. Potes quoque exscindere, seu potiùs solvere ligamina pendentia è casula, ut iis te cingas, quemadmodum scio fecisse non neminem. Si enim, quando casula est duplicata, censetur interior, atque exterior pars simul benedici, ideóque sine nova benedictione potest una dividi in duas Palaus *cit. Tract.* 22. *Punct.* 10. *num.* 8. & nos à fortiori infrà *num.* 368. ex Gloss. ita & illi funiculi benedicuntur cum casula. Quòd si primùm post benedictionem sint assuti, evaserunt probabiliter satis benedicti per usum, ut dicam paulò pòst.

Et quia de Cingulo frequentiores oriuntur 354 scrupuli, quàm de aliis, adde dictis, esse *practicè* probabilem opinionem P. Emmanuelis Sa, *verb. Missa n.* 12. ac Dianæ *cit. Tr.* 14. *Res.* 52. contra Jordan. *l. c. nu.* 275. Dicastillo *n.* 210. quando frangitur cingulum, non amittere illâ fractione benedictionem, sed si connectantur rursum partes fractæ, posse denuo inservire usui pristino. Sanè fui in Ecclesia sæculari non

semel

semel usus tali. Item ligamina, quibus verè te cingis, esse magis de forma cinguli, quàm partes ad terram, ut fit non rarò, defluentes. Gavant. *Part. 2. tit. 1. lit. R.* Item si alterutra pars fracti cinguli sit, sicut ferè semper sunt, sufficiens cingendo seu Marco Crasso, seu Publico Macro, id est valde gracili, remanere benedictam, uti & quando connectitur, ante-
355 quam integrum penitus frangatur. Sicuti autem dixi, posse pro cingulo assumi stolam, ita potest pro stola manipulus, pro hoc illa usurpari teste Tann. *cit. quæst. 10. num.* 40. cum aliis.

356 *Quartò.* Debent esse omnes illę vestes benedictæ, ut habetur in Missali *Tit. De ritu celebrandi. num.* 1 Adeò ut omnes damnent peccati mortalis *per se loquendo*, qui utitur non benedictis: quia scil. usus, & persuasio communis Doctorum ita fert; quanquam, ut suprà dixi, sint, qui mitiùs loquantur de cingulo, & certum sit, primitus fuisse sacrificatum in vestitu vulgari. Gavant. *Part. 1. Tit. 18. num. 1.* quamvis Apostolos quoque fuisse in Liturgia usos peculiari amictu, constet ex Eusebio *Lib. 5. Hi-*
357 *stor. Cap. 23.* Hieronymo *in Epist. ad Gala. Cap. 2.* & S. Epiphanio *Hæresi 29. & 78.* Benedicunt autem illas vestes primò Episcopi, ut per se patet. Deinde Abbates ex privilegiis partim *directè*, partim *per communicationem* concessis. Ascanius Tamburinus *De jure Abbatum Tom. 1. disp. 22. quæst. 2.* qui *quæst. 1.* rectè præmiserat, Abbates sæculares, quos in Germania vocamus Præpositos, non habere de jure communi talem potestatem, licèt sint infulati.

358 Habent autem ex Pontificia largitate Superiores (etiam finito suo Superioratu juxta P. Avendanno *in Thesauro Indico Part. 2. Tit. 12. num. 192* & Virginium Alviset in *Murenulis*, seu de *privilegiis Regular. Sect. 3. cap. 2.*) Ordinum Mendicantium, ut Priores Conventuales, Guardiani, Rectores, itémque Vicarii, qui scil. obeunt cum plena potestate hæc officia, donec vel nominetur, vel redeat absens Superior Ordinarius; sicut explicant Emman. Rodriq. *Quæst. Reg. Tom. 1. quæst. 19. art. 2.* ac Suarez *Tom. 4. De Relig. Lib. 2. cap. 30. num. 10.*
359 extendentes hanc potestatem ad corporalia, & alia, ad quorum benedictionem non requiritur unctio Sacra, adeóque etiam ad suas Ecclesias, & Oratoria benedicenda, nam ita sonant eorum privilegia · extendentes quoque ad paramenta alienarum Ecclesiarum, idque per viam communicationis; cùm Innocent. VIII. expressè id permiserit Generali, & quatuor præcipuis Abbatibus sacratissimi Ordinis Cisterciensis. Quo privilegio, quod Ascanius Tamburinus *cit. quæst. 2.* vult non obstante Declaratione Congreg. Rituum de die 24. Augusti Anno 1609. (de qua tamen nil constare, testatur alter Tamburinus *Lib. 1. De Sacrificio cap. 3. §. 3.*) adhuc valere iis locis, in quibus viget ejus consuetudo, non solemus uti, nisi urgente necessitate, & Episcopo longè distante, ut ex nostro Compendio privilegiorum observat Suar.

Quintò. Sicut autem sedes Apostolica largita est *immediatè* Religiosis hanc potestatem, ita 360
& aliis *mediatè*. Facit enim sæpe, ut videre est apud Barbosam *in Apostolicis decisionibus, verb. Benedicere num. 13.* Episcopis jus delegandi hanc eandem potestatem, sed non nisi cum variis limitationibus e.g ad personas in dignitate Ecclesiastica constitutas, sicuti refert Barbosa, & fuse Gavant. *Part 4. tit. 19.* itémque Ascanius Tamburinus *loc. cit* Unde inferunt, non 361
posse ab Episcopo propriâ authoritate dari simplici Sacerdoti hanc facultatem, multò minùs posse aliquem sacerdotem propriâ authoritate benedicere suas vestes, ut tamen olim fiebat. Ego tamen scio, Illustrissimum Dom. Jodocum, Episcopum Lausanensem secutum vetustum valde morem suorum antecessorum, impertivisse quibusdam suorum subditorum sacerdotum hanc seu potestatem seu facultatem.

De consuetudine lis est, an per eam possit 362
obtineri hæc eadem potestas à simplici sacerdote. Negat Suarez *cit. Cap. 30.* atque Ascanius Tamburinus illum describens *cit. Disp. 22. quæst. 1.* si quidem loquamur de consuetudine præcisè, eò quòd nusquam sit scriptum, posse per consuetudinem præscribi tale jus; concedit autem de consuetudine tanquam signo alicujus privilegii. Et ita dicendum est stante do- 363
ctrinâ *Cap. Aqua. De consecr. Eccles. vel Altar.* ubi Gregor. IX. consuetudinem, qua in Diœcesi Bracharensi solebat ab Episcopis fieri simplicibus sacerdotibus potestas reconciliandi ecclesias consecratas, quando erant pollutæ, vocat corruptelam, addens causam, *quia scilicet ea, quæ Episcopalis Ordinis sunt, nequeunt Episcopi inferioris gradûs clericis demandare.* Idem tradunt plurimi Doctores, quos in hoc ipsum caput allegat Barbosa. Verùm contrariam opini- 364
onem facit *practicè* tutam plurium authoritas, qui ajunt, Abbates plerosque ex sola consuetudine acquisivisse jus benedicendi sacras vestes. Vide Silvest. *verb Benedictio 3.* Azor *Part. 1. lib. 12. cap. 20. quæst. 17.* Graffiis *Lib. 3. cap 5. n. 159.* Sa *verb. Calix.* Angelus apud Laym. *Lib. 5. Tr. 9. cap 13.* expressè tradit hanc sententiam.

Sextò. Hic adde, à Diana pluribus locis, & 365
maximè *Part. 9. Tract. 7. res. 18.* constanter doceri, & multis authoritatibus probari, quando quis seu bonâ, seu etiam malâ fide facit sacrum cum veste non benedicta, eam non ampliùs indigere ullâ benedictione. Et præter citatos ab illo tradit id ipsum Pax Jordan. *cit. lib. 4. Elucubrat. Tit. 1. num. 271.* non faciens discrimen inter usum bonâ, aut malâ fide exercitum, & extendens ad Ecclesiam pollutam, in qua quis jam semel sacrificavit.

Quæ doctrina licèt sit ob auctoritatem pro- 366
babilis, ut in simili monui *num. 265. & 280. & 369.* loquendo de Ecclesia, Ara, Calice; opposita tamen authorum illic citatorum mihi

magis placet, alioqui sequeretur, cubicula, in quibus ex privilegio celebratur quandoque Missa, incipere esse loca Sacra, adeóque posse sine ulla ulteriore facultate in iis peragi rem divinam, quod quidem certum est esse falsum teste Tambur. *Lib. 1. cap.1. §. 1. num. 8.*

367 *Septimò.* Amittunt prædictæ vestes suam benedictionem, quando ita franguntur, & lacerantur, ut non possint ampliùs adhiberi ad usum, ad quem erant benedictæ. Jordanus *loc. cit. num.272.* argum. *Cap. 1. & Cap. Quod in dubiis. De consecr. Eccles.* Adeóque si albæ detrahatur unica manica ipsi assuta, debebit iterum benedici. Jordan. *ibid. num. 273.* Dicastillo *nu. 209.* post Lugonem *Disp. 20. num. 100.* lo-
368 quentem *De manicis.* Verùm sententia Dianæ de fracto cingulo superiùs relata non est improbabilis *practicè* ob authoritatem. Quin, si novâ telâ, aut serico suffulcias Casulam benedictam, tota suffultura consequetur benedictionem, utpote tracta à digniore parte. Gloss. & DD. *in Cap. Quod in dubiis, De consecr. Eccles.* consequenter poterit illa eadem suffultura, si rursùm separetur, seorsim usurpari pro Casula sine nova benedictione. Jordan. *loc.cit.* Quod ipsum dices de suffultura stolæ, manipulique.

369 At verò si ex una alba facias aliquot humeralia, vel ex casula manipulos, oportebit de novo benedicere, quia nec alba humeralis, nec casula manipuli benedictionem habet, ut utar phrasi P. Thomæ Tamburini in simili *Lib. 1. cap. 3. §. 3. num. 7.* id est, non fuit alba benedicta in eum finem, ut serviret pro humerali, seu amictu. Quamquam, si quis contrarium faceret, non videretur posse apertè redargui, cùm præsertim una sit communis benedictio albæ, & humeralis.

370 Non omittam hac occasione indicare, me olim consultum, an ex albis detritis possint confici superpellicea pro ministrantibus, respondisse *affirmativè.* Cùm enim *Cap. Ligna* & *Cap. Altaris. De consecrat. distinct. 1.* res sacræ usu detritæ solùm prohibeantur ad usus profanos, aut profanorum hominum adhiberi, usus autem ejusmodi superpelliceorum non sit utique profanus, non repugnat, sed potiùs conformis est illa responsio canonibus Sacris.

Adde propter affinitatem materiæ, solutionem duplicis quæstionis, Missæ ad me per literas 5. Novembris 1660. his verbis: *Habemus antiquissima aliquot centum Annorum Missalia, quibus antiquitus utebantur, sed modò nulli usui apta sunt, nisi ut a vermibus, & humiditate in sacristia consumantur, licétne illa involucra* Bretterdecken / messene Spangen / vnd Gespörr *ad domesticos profanos usus adhibere? Vti volumen antiquissimum Bibliorum, ut charta illorum adhibeatur libris compingendis?*

371 Resp. Ad *primum*, stando jure communi scripto videtur fieri id non posse; nam *Cap. Semel. De Reg. jur. in 6.* absolutè dicitur: *Semel Deo dicatum non est ad usus humanos ulteriùs transferendum.* Unde *Cap. Ligna, De consecr. dist. 1.* jubentur ligna Ecclesiæ dirutæ, & *Cap. Altaris. eod.* candelabra vetustate consumpta dari incendio. Idque faciendum scribunt Petrus Peckius *in cit. Cap. Semel.* itémque P. Azor. *Part. 1, lib. 9. cap. 5. quæst. 7.* Si tamen stetur 372
consuetudine, videtur posse fieri de Missalibus id, quod insinuatur illis literis. Navarrus enim *De spoliis Clericorum §. 56 nu. 11.* dicens, hanc quæstionem non esse per quemquam dignè tractatam, & inclinans in sententiam Peckii subdit, se vidisse in Hispania publicè sine authoritate Episcopi vendi ligna, & lapides vetustæ Ecclesiæ. Et ego ipse vidi ex ejusmodi lapidibus extrui molendinum. Sanè Trident. Concil. *sess. 21. cap. 7. De Reform* permittit talia converti in usus profanos non sordidos. Item 373
lapidem altaris fractum posse liberè vendi, declaravit Congregatio Cardin. apud Barbosam *in cit. Cap. Ligna, De consecr. dist. 1.* quid ni igitur etiam illa coopertura Missalis? Sanè ea, quæ in casu enumerantur, non possunt decenter adhiberi ad nova Missalia, nec ad alios novos libros templi; esset enim commissuram mittere in vestem novam contra Evangelium, quid ni ergo ad libros domesticæ Bibliothecæ, aut ad alios? Accedit, quòd Tamburinus *Lib. 1. cap. 2. §. 3.* favente manifestè Palao *Tract. 8. disp. 1. punct. 6. num. 25.* censet, casulas, albásque diffutas, item corporalia, & purificatoria usu detrita posse usurpari ut merè profana, tametsi uterque meritò hoc dissuadeat ob citatos Canones.

Ad *secundum* dubitari non debet, quin theca, seu coopertura bibliorum possit avulsa à bibliis applicari cuicunque usui; illa enim non potest dici res Sacra, sicuti theca Missalis est Sacra idcirco, quòd fuerit (ut suppono) totum missale donatum, vel aliâ ratione applicatum Ecclesiæ; at verò ad ipsa folia quod spectat, videtur esse quædam species sacrilegii dissolvere illa in finem indicatum, est enim irreverens, & irreligiosa tractatio Sacri codicis. Quæ tamen irreverentia non ita apparet, si aliqua ejusmodi folia bibliorum rationabili ex causa, vel casu, vetustatéve dissolutorum convertantur in usum profanum. 374

Hæc responsa confirmo, transferendo huc resolutionem trium dubiorum, quæ non nemo, mihi notus, inter cætera Annos abhinc triginta perscripsit Oenipontum ad P. Joannem Mocquetium, emeritum Theologum Universitatum Dilinganæ, atque Ingolstadiensis. 375

Chartam, in qua illa dubia expressa, atque ad eum Missa fuerunt, habeo penes me, unà cum ejus manu, qua ad marginem illius chartæ scripsit suum, ut rogabatur, judicium. Igitur sic ad ipsum ille nonnemo præmissis præmittendis. 376

Quæro, an reus foret sacrilegii, qui charta- „ 377
ceis imaginibus Sanctorum sine *formali* con- „
„ tem-

„temptu uteretur ad illas actiones, ad quas po„test, solétve adhiberi charta profana, ut e.g. „illa, cui nostri discipuli inscribunt sua pen„sa scholastica. Ratio dubitandi ex una parte „est, quia imagines Cœlitum *absolutè* annu„merantur rebus sacris à S. Thom. 2. 2. *quæst.* „*99. art. 3 in C.* indecora autem tractatio re„rum sacrarum est *ex suo genere* peccatum mor„tale. Azor *Part. 1 lib. 9. cap. 27. quæst. 9.* Ex „altera autem parte nomina Christi Domini & „Sanctorum æquè sunt Sacra, atque imagines, „& tamen chartis, in quibus talia nomina scri„pta videmus, utuntur homines liberrimè. Lo„quor autem de imaginibus spectantibus ad „privatas personas, non autem ad templa. I„dem quæro de eo, qui foliis Bibliorum, aut „Evangeliorum dissolutorum uteretur pro „cauterio, aut qui ipsis quandoque Bibliis pro „sedili, vel scabello? Istorum resolutio feret „lucem aliis.

378 Ad hæc tria quæsita respondit ipse his omnino verbis: *Imagines Sanctorum partim publicè in templis, & locis sacris sunt expositæ, partim habentur in domibus, & locis honestis hominum privatorum. Utraque videntur esse res Sacræ. Tum quia nec S. Thomas, nec DD. alii, quoad hoc, discrimen faciunt inter privatas, & publicas, inter eas, quæ veneratione publicâ, & quæ privatâ coluntur. Tum quia Concil. Trident.* Sess. 25. *satis indicat, utrisque cultum religiosum esse tribuendum. Imagines, inquit, Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in templis* præsertim *habendas, & venerandas esse, non ait:* Tantùm. *sed* potissimùm. *Tum denique, quia utræque Sanctos repræsentant, & proinde Sacræ sunt repræsentativè, inquit Cajetanus, in utrisque Sanctis honorem, & venerationem impertimur. Denique in Concil. Mediolan. 4. apud Gavantum* in Enchir. Episcop. verb. Imagines Sacræ. num. 17. *dicitur:* In cubiculis omnibus curetur imago Sacra; *quod utique de privatis iconibus accipiendum est. Nomina Christi Domini & Sanctorum prout chartis, & scriptionibus, & epistolis inseruntur devotionis propriæ gratiâ, non habentur pro sacris per se, & ita considerata, sed pro accessorio, & ornatu scripturæ, ut sumitur ex* L. Cùm auri. § Perveniam legato ff. De aur. argent. &c. *Vide Sanch.* L. 2. mor. c. 43. n. 17. *Folia Bibliorum dissoluta videntur similia partibus calicis fracti, lapidum, & lignorum templi diruti, de quibus est Regula 51.* in 6. semel Deo dicatum. & *Cap.* Ligna. *ac c.* Altaris. De consecr. dist. 1. *Quibus juribus continentur, calices, patena, vestes, libri, aliaque instrumenta Sacra. Canisius ad hanc Regulam, & Pillius* Tract. 11. num. 239. *Potest tamen dici, folia illa separata non ampliùs esse partes Bibliorum, & solius chartæ, vel membranæ rationem habere.*

379 *Codex Bibliorum, quando ad usus illos adhibetur, injuria, & irreverentia fieri videtur, sicuti fieret Principis Epistola pro Rescripto.*

Hactenus emeritus ille, & si fas est uti phrasi aliorum Ordinum, Jubilatus Doctor, qui tribus sacris, atque aliis quatuor Europæis linguis quasi vernaculis loquebatur eleganter, Exoticarum non omnino imperitus.

Junge his, si voles, doctrinam Azorii *Part. 1. lib. 9. cap. 9. quæst. 7.* sic loquentis: Imagines Sa- 380
cræ diuturnitate consumptæ, seu deformatæ amovendæ sunt, & sub pavimento Ecclesiæ, aut saltem cœmeterii solo sunt recondendæ. Tabulæ quoque Sanctorum imaginibus expressæ vetustate consumptæ non possunt converti in usum profanum, sed igni exuri debent. Ita ille, igni, inquam, sed cavendo scandalum.

At fortè percontabitur curiosus Lector, quid videatur pronuntiandum de sequente

Facto agrestis pietatis.

Rusticus quidam, cùm non infimæ sortis equus ex tabe vulgata inter pecudes tabescere occiperet, D. Parochus N. Iconem S. Ignatii ex pariete refigit, eámque in defectu aquæ Ignatianæ equo comedendam, sincerâ fide, porrigit. Masticavit iconem pecus, & papyro malum detersit, hoc Anno 1569.

Ita loquuntur literæ probatæ auctoritate Superiorum, ac dantes occasionem, quærendi: *An reverentia rebus Sacris*, (de quibus in hoc *Casu* 11. disseruimus,) *debita repugnet nec ne, si dentur edendæ, seu hominibus seu pecudibus?* Ratio asserendi repugnare, potest adferri hæc, quòd ejusmodi tractatio præseferat tum irreverentem tractationem, tum superstitionem, aut Dei tentationem. Rationem negandi suggerit effectus prodigiosus.

Respondeo, in primis esse *per se* illicitum, repugnánsque virtuti Religionis, uti Sacris imaginibus, ceu medicina, eas videlicet comedendo, aut instar emplastrorum applicando exteriori parti corporis læsæ Ratio est, quia utrùm aliqua actio repugnet, aut non repugnet religioni, definiendum est, præcipuè ex communi judicio hominum, habentium hanc, aut illam actionem, hæc aut illa verba pro signis expressis, aut tacitis honoris, aut vilipensionis; quandoquidem & honor dependet ab æstimatione hominum, S. Thom. *2. 2. quæst 103. art. 1. & 2.* & unum ex signis, an hâc, aut illâ actione graviter profanetur aliqua res Sacra, est, si talis actio grave scandalum generet. Suarez, quem refero *in Quinario Tract. 5. cap. 45. num. 3.* Atqui Catholici scandalizantur indicatâ usurpatione imaginum Sacrarum, eámque habent pro inhonoratione.

Respondeo tamen *secundò*, si quis in malis desperatis utatur cum interna reverentia, piáque spe, imaginibus sacris ad usus indicatos, id

id carere vitio Sacrilegii, omnísque irreligiositatis. Ratio est duplex; *prima*, quia homines communiter non habent tales actiones in ejusmodi circumstantiis, pro irreligiosis, ergo non continent inhonorationem, seu irreverentiam. Consequentia hæc est ex paulò antè dictis clara; antecedens, ut ego quidem reor, nemo negabit. *Altera* ratio petitur ex effectu, nec enim S. Ignatius exoràsset à Deo sanitatem illi equo, si fuisset solicitatus medio superstitioso, atque sacrilego; nec dubito, quin plures ejusmodi effectus prodigiosè, opéque cœlesti secuti sint applicationem rerum sacrarum similem indicatæ, siquidem ea applicatio facta fuit in necessitate extrema, atque cum pia fide, fiduciáque; non tamen cum prorsus indubitata persuasione potiundi votis, per ea, quæ ex Tho. Sanchez. *Lib. 2. Moral. Cap. 40. num. 44.* atque Thoma Tamburino *Lib. 2. in Decalog. Cap. 6.* §. 1. refert Leander à Sanctissimo Sacram. *Quæstion. Moral. Part. 1. & in ordine Sexta, Tract. 9. quæst. 14* Confirmatur ex eo, quòd liceat tum ad sistendum sanguinem piè proferre illa Sacra verba: *Libera me de sanguinibus, Deus Deus salutis mea.* Leander *loc. cit. quæst. 14.* tum è collo gestare Sacra Evangelia ad aliquod malum corporale e. g. maleficium avertendum. Leand. *quæst. 221.* post Sanchez, Tambur. Lugum. Adde, quòd ne *materialis* quidem superstitionis damnetur S. Tho. quòd infantulus deglutierit iconem Beatissimæ Virginis. Quare fateor, me non esse peccati mortalis conscientiam injecturum pœnitenti, quem nôllem cogitare de adhibendo remedio simili ei, quod proposuimus, inque simili necessitate, & simili fide. Passim usurpari non permitterem, quia nec passim haberem pro planè pia, humilique fiducia, nec passim usurpanda sunt; quæ ex se speciem habent irreverentiæ, ac superstitionis.

381 *Octavò.* Qui præsunt Sacristiæ, mortaliter peccant, si eorum culpâ fiat, ut vestes, & paramenta valde immunda non mundentur, priusquam in iis sacrificetur. Jordan. *loc. cit. num. 279.* cum authoribus hactenus citatis. Qui verò utitur talibus paramentis, non peccat. Suar. *Disp 81. Sect. 3.* si videlicet non possit facilè habere munda. Jordan *ibid. num 278.* Quandonam autem censenda sint paramenta esse valde immunda, non edifferunt scriptores, quia scilicet nequit hæc res definiri certâ Regulâ; ergo committenda arbitrio prudentis, ut innumera alia.

382 Danda opera, ut vestium color respondeat tempori, & festis. Rubricæ *Tit. 18. num. 1.* utentes quidem verbo: *Debent*, sed hoc verbum non capiunt pauperes Ecclesiæ, nec facilè committetur gravis culpa, non parendo huic Rubricæ, nisi scandalum adsit, sicut si die Resurrectionis neglectis, quæ habentur, aut albis, aut rubris casulis, adhiberentur nigræ. Sed utique quocunque die satius est, facere sacrum in quocunque colore, quàm omittere, nec damno, qui adhibet velum calicis discolor à casula.

Nonò. Peccati damnant communiter hacte- 383
nus nominati Doctores celebrantem tecto capite; & quidem Jordan. *num. 304.* mortalis ob *Cap. Nullus Episcopus. De consecr. dist. 1.* Nec potest Episcopus, aut sibi, aut alii facere jus utendi pileolo, cum id inhibuerit Congregatio apud Jordan. *loc. cit.* & Gavantum. Quòd si causa sit justa, & manifesta, poterit usque ad consecrationem celebrari tecto capite, & rursum post purificationem. Navar. *De celebr. Miss. cons. 7.* præsertim breviculo tempore, & privatim. Dicastillo *num. 215.* Si causa non sit manifestè justa, petenda est dispensatio teste eodem Navarro. Polonos passim uti pileolo, testatur Vasq. *Disp. 233. num. 38.* Quod sicut 384
non nego fuisse verum ejus ætate, ita credo, non esse jam verum, id quippe mihi quærenti negavit hisce scriptis P. Lithuanus, haud sanè ignarus morum vicinæ Poloniæ. Rectè autem observat Filliuc. *num. 152.* habendam rationem consuetudinis, & scandali. Nostræ Constitutiones Synod. *Part. 1. tit. [illegible] num. 5.* sic loquuntur: *Cooperto capite nullus celebret, quòd si* 385
legitima causa subsistat, consulatur priùs Vicarius noster, & privatim fiat. Chinenses habent toto tempore Liturgiæ caput tectum, quia cooperire caput est ipsis signum honoris. Præpositus apud Tamburinum. *Quid si autem sim ita debilis, ut non possim celebrare, nisi quandoque innixus baculo?* Resp. Vasquez, & Dicastillo *ll. cc.* permittent tibi ejus usum, ac meritò, nulla siquidem lex, aut consuetudo obtinens vim legis id vetat.

Decimò. Non est mortale, celebrare sine 386
calceis, imò nec veniale, si necessitas postulet, inquit Laymann. *cit. Lib. 5. Tract. 5. cap. 6. num. 15.* cùm nullum extet hac de re præceptum. Suar. *loc. cit. Sect. 2.*

Quamvis autem reum peccati mortalis a- 387
gant Silvius, Azorius, alii apud, & cum Gavanto *Part. 2. tit. 1. lit. b.* omittentem preces præscriptas, dum induuntur Sacræ vestes; ego non videns ullum fundamentum hujus severitatis, non plus, quàm veniale agnosco cum Scortia *De Sacrif. Miss. Cap. 8.* & Fagund. *cit. præc. 1. lib. 3. cap. 21.* imò *absolutè* nullum agnoscere vult Tamburinus *Lib. 1. cap. 7* §. 1. Sicut & Fagundez nullum in eo casu, quo eorum loco recitas alias preces, ut faciunt etiam pii sacerdotes, testante, approbante eodem Fagund.

Undecimò. Sacerdoti confitenti, se persæpe 388
postponere recitationem Matutini Sacrificio, ne absque alia causa injicias scrupulum peccati mortalis; nam sententia magnorum virorum moventium ejusmodi scrupulum vix est probabilis, nisi à sola authoritate. Imò ne venialiter quidem peccàvit ille sacerdos faciendo hanc postpositionem, si non nimis serò facit

ad

ad aram. Suarez *De Religion. Tom. 2. lib. 4. cap. 24.* Tambur. *cit. Cap. 7. §. 2.* bene refutans Paulum. Verùm ne sequere hanc sententiam sine rationabili causa.

389 *Duodecimo.* Vestibus Sacris uti ad comœdiam profanam, vix vacat culpâ mortali. Suarez *cit. Disp. 81. Sect. 8.* Adde conformiter *Cap. Ligna De consecr. dist. 1.* detritas non esse ad usus profanos adhibendas, sed vel exurendas, vel è majoribus faciendas minores, ut humeralia ex alba, manipulum ex stola. Tann. *Tom. 3. disp. 5. quæst. 4. num. 9.* Vide dicta *nu. 367. & seqq.*

NON SINE MINISTRO SACRIFICANDUM.

CASUS XII.

Verè Practicus.

SUMMARIUM.

390 MAgister Eusebius Jordanus dulcissimus germanus frater meus, suo facto probavit sententiam dicentem, permitti posse mulieri, sacrificanti respondere à longè absque eo, quòd ministret, aut deserviat in altari. V. G. Monialis è choro, aut è collocutorio, ut verba responsionis proferat, & sacerdos sibi ipsi, vel alius respondere nescius ministret. Nam Paduæ Anno 1633. in Ecclesia Venerabilium Monialium S. Benedicti, quarum ex spiebat confessiones, tempore pestis ei Sacrum facienti puella inter crates, & cancellos collocutorii respondebat, ipse verò per se obibat reliqua ministeria, ne quisquam accederet propter contagionis periculum. Et cùm pluribus mensibus observatum fuerit, non improbatum, sed commendatum est à doctissima illa urbe.*

Hunc casum verè *Practicum* verbis, quæ descripsi, conscripsit *cit. Lib. 4. suarum Elucubrationum Tit. 1. num. 219.* eruditissimus, & ut omnia ejus opera testantur, piissimus D. Pax Jordanus Episcopus Traguriensis in Dalmatia, cujus toties in hoc opusculo fecimus, faciemúsque mentionem. Qui quidem nobis *directè* dat occasionem quærendi I. An, & qualem Ministrum debeat habere sacrificans? 2. Quid agendum sacerdoti, quando ejus minister ex inscitia, aut negligentia non rectè fungitur officio? 3. Consequenter, an, & quàm graviter peccet minister, in suo officio incurius, & negligens? 391

Ad *primam* quæstionem respondeo. Tenetur utique sacrificans habere ministrum, adeò ut nemo, teste Tann *cit. Tom. 4. disp. 5. quæst. 10. num. 85.* neget, quin graviter *per se loquendo* delinquat contrarium faciens; agit quippe contra universalem consuetudinem, ita rigidè interpretantem Canones, de ministro sancientes, ut is neglectus noxam lethalem continere videatur. Suarez *Disp. 87. Sect. 1.* Bonac. *Disp. 4. De Sacram. q. ult. punct. 9.* Jordanus *cit. Lib. 4. tit. 1. num. 320.* 392

Hujus porrò ministri duplex est officium, scilicet respondere, & necessaria subministrare. Posterius est magis necessarium, quàm prius. Unde in Constitutionibus Episcopalibus Ratisbonensis. & Brixinensis Diœceseon providè statuitur, ut, si nequeat haberi, qui respondeat, habeatur saltem, qui reliqua ministri officia peragat. 393

Debeat autem ille minister esse masculus, Mulier enim ab altaris ministerio arcetur *Cap. Inhibendum. De cohabit. cler. & mulier.* Adeóque satius est, sine ministro omni dicere Missam, quàm uti ministerio mulieris. Suar. *loc. cit.* Reginal. *Lib. 29. num. 164.* Jordan. *num. 318.* D. Reding *art. 2. contrav. 4. num 35.* contra Nugnum *3. Part. quæst. 83. art. 6.* Quamquam necessitate urgente permitti potest, ut mulier respondeat à longè absque eo, quòd ministret, & præsertim Monialis, ut respondeat è choro, vel collocutorio, sicuti in narratione Casûs audivimus loquentem Episcopum Jordanum; & quidem è communi sensu dissentium de hoc argumento. 394

Satius est saltem die festo sine omni ministro, cùm nullus haberi queat, offerre Deo hostiam incruentam, quàm non offerre. Pax Jordan. *loc. cit. num. 384.* & Tambur. *Lib. 1. cap. 7. §. 5.* contra Azor *Part. 1. lib. 10. cap. 29. quæst. 3.* Suar. *cit. sect. 1.* & alios. Non enim videtur ab Ecclesiæ ordinatione recedere, qui, ut ipsius præcepto satisfaciat, sine ministro celebrat. 395

Idem

Idem Jordanus. Multò magis id ipsum dicerem casu, quo esset conficiendum viaticum pro moribundo. Et fortè Jordanus idem assereret casu, quo esset Sacrificandum ex obligatione fundationis; negaturus haud dubiè, si quis ex sola devotione, aut ad liberandam è purgatorio animam vellet litare.

396 At verò si habeatur minister, qui possit omnia facere, præterquam respondere, permitteret Laymannus *Lib. 5. Tract. 5. cap. 6. num. 13.* ut ex sola devotione cum illo celebres; quemadmodum factitant in pagis multi parochi, quorum morem, quamdiu nequeunt habere peritiorem ministrum, meritò ait esse tolerandum.

397 At inquies: Habeo domi puerum ita docilem, ut perfectè repetat omnia verba, & sententias, quas ipsi præeo. *Quid si igitur ego præeam verba, à ministro proferenda, eadémque repetat meus puer, an non prudentiùs illum, quàm nullum respondentem adhibebo?* Resp. Tuam prudentiam laudabit P. Suar. *loc. cit.* Ego extra locum secretum non item, quia te, & circumstantes turbabis.

398 Rursum inquies: *Si in casibus admissis num. 394. celebrem sine omni ministro, quo sensu dicam*: Dominus vobiscum: Orate fratres: *Et*: Omnium circumstantium? Resp. Eo, ut hæc verba referas ad eos, qui Sacro intersunt *spiritualiter*, vel ad totam Ecclesiam. Suarez loquens de illo, cujus Sacro nemo interest, præter ministrum.

399 Ad *alteram* quæstionem suprà positam. Resp. Tuus minister errat circa vel verba, vel actiones. Circa verba, aut vitiosè pronuntiando, aut transiliendo nonnulla. Integrásve sententias. Vitiosè pronuntiantem: Solœcismos facientem: Dicentem *Beati Michaeli Archangeli Ideo precor B. Mariæ semper Virginis &c.* Ne facilè corrige, quia correctio vix fiet sine perturbatione tua, vel aliorum, non causanda ob rem tantillam, & tam frequentem. Idem ferè agendum, quando transilitur unum, alterúmve verbum. At quando integer versus, aut sententia, tum habet mos proborum sacerdotum, 400
Ut suppleant ipsimet, saltem quando submissâ voce sacrificant. Nónne, quando non habeo ullum ministrum respondentem, agam ipse partes ministri quoque? Age etiam, quando habes tam malè respondentem. Et si error ille videatur esse *habitualis*, finito Sacro, dic ei, nominatim quando es parochus ruralis, aut alias commodè potes, ubi errârit, & quomodo corrigere debeat.

401 Sin erret minister in actionibus, ut quia non transfert librum, non accendit ceram pro consecratione, aut communione, non pulsat tintinabulum, fac, quod diversitas circumstantiarum suadebit. Sacerdotes sæculares, ac præsertim rurales solent ipsimet librum transferre, nos modestè dare signum ministro, ut transferat. Quando cereus non accenditur pro consecratione, dissimulo, sicuti & quando pro communicantibus, si ministret puer imperitior. Quando facis in altari laterali, alio celebrante ad aram principem, ne moneas omittentem pulsum tintinabuli. Quando verò in 402
summo altari, si non pulsavit *ad Sanctus*, mone, ut quærat cymbalum; sub ipso tempore elevationis dissimula. Nec sequere exemplum illius, *qui cùm faceret in ara secundaria multùm remota à sacristia, notarétque ministrum non pulsâsse ad* Sanctus, *vocavit eum ad se, & intellecto non adesse tintinabulum, mandavit, ut peteret è sacristia: ut proinde fuerit illi ministro ad sacristiam eundum per totum ferè templum.*

At obtingit mihi quandoque minister fastidiosè lentus, quid tunc agendum? Resp. Fortè es ipse vitiosè celer, venaticam, ut loqui solemus, Missam faciens. Ergo inprimis corrige teipsum. *Sed tam diu cunctatur, donec dicenti mihi*: Orate fratres, *respondeat, ut stomachum moveat.* Resp. Valde es immortificatus, si jam jam tuis manibus tractaturus, & *mysticè* occisurus Agnum mitissimum, impatientiâ commovearis; morare tantisper, & leniter, donec tuus Lentulus absolvat suum *Suscipiat*; nec enim habes sufficientem ansam dicendi illud ejus loco, multò minùs Secretam inchoandi, priusquam ille suum *Suscipiat* eluctatus fuerit. 403

At cucurrit ad sacristiam, aut campanile, nescio cujus negotii causâ, vel foras ob tumultum, aut incendium ortum in vicinia, nimísque diu remanet. Resp. Solent religiosi sacerdotes tantò lentiùs peragere, quæ tunc peragenda sunt, ac deinde ipsimet sibi respondent, si nihilominus adhuc absit minister, idque approbat Tambur. *Lib. 1. cap. 7.* Lege apud Surium 15. *Octobris* vitam S. Oswaldi Episcopi, videbis *in capite 16.* Angelum visibiliter supplevisse vices Ministri, qui ab altari profugerat territus aspectu Angeli præbentis huic Præsuli sub tempus Offertorii Panem nitidissimum, paulatim crescentem in ingentem molem. Constitutiones Synodales hujus Diœcesis providè monent *Part. 1. tit. 9. num. 10.* ut minister maneat apud sacrificantem usque ad finem Sacrificii. 404
405

Ad *tertiam* quæstionem respondeo verbis illius ipsius religiosissimi Episcopi, ex quo descripsi Casum præsentem. Sic autem disserit ipse *num. 327.* Quod attinet ad ministri officium, diligenter gerere se debet, præsertim circa præparationem materiæ convenientis pro Sacrificio, quia si ineptam tradiderit, & propriâ culpâ, grave sacrilegium incurret, ut per se patet, & notat Suar. *Disp. 81. Sect. 2.* Regin. *Lib. 25. num. 165.* Bonac. *punct. 9. num. 35.* Proferat distinctè verba pertinentia ad ipsum, in quo quidem plurimi ob nimiam celeritatem graviter, non absque sacerdotis injuria & piorum adstantium offendiculo labuntur; quos quamvis à mortali excusandos crediderim cum Bonac. prout etiam, quando respondent in mortali, tum ob levitatem materiæ, 406
407

tum

„tum etiam, quia non sunt deputati ex officio, „& ordine ab Ecclesia, prout requiritur ad hunc „effectum peccati in cæteris Ecclesiæ ministris. „Attamen enixè hortor, precórq; Dominos Sa„cerdotes à similibus ministris cavere, quoties „suppetunt alii, & in aliorum defectu illos ad„monere, & instituere, atque quò ad se adeò „morosè, clarè, ac distinctè verba proferre, ut „ipsis adjumento sint distinctè respondendi, „non verò ansa syncopandi.

408 Hactenus Illustrissimus Dominus Pax Jordanus, cum quo eandem rem rogo venerandos Dominos Sacerdotes, præsertim illos, quibus fortè gratum accidit, quando ipsis obtingit Minister, qui citissimè respondet ad Accessum, devorando, trajiciendo, dimidium *Confiteor*, & alia. Et sine dubio hallucinantur, si qui censent, sua apud Deum nihil interesse, seu peritum, seu imperitum ministrum nanciscantur: cùm enim teneantur habere aliquem, tenentur consequenter idoneum præferre inepto, quoad commodè queunt, *argum. cap Accessorium. de reg. Jur. in 6.* Legant hujus Diœcesis sacri Mystæ, quæ de officio, ac modestia Ministri per quàm religiosè exprimunt Constitutiones Synodales *cit. num. 10.*

JEJUNO SACRIFICANDUM.

CASUS XIII.

Neomystæ.

SUMMARIUM.

Casus Neomystæ manè diei, quo debebat primitias celebrare, edentis hostiam, quam adhibuerat ad probationem. 409.

Videtur hic nihilominus potuisse celebrare. 411. *& seqq.*

Quæ sint observanda circa jejunium præmittendum Sacrificio. 417. *& seqq*

Observanda circa absumptionem parvarum, aut magnarum reliquiarum è proprio, vel alterius Sacrificio. 420. *& seqq.*

Casus frequens, in quo absumuntur ab uno, vel pluribus hostiæ multæ. 421.

In Constantiensi Diœcesi absumendæ sunt quot mensibus omnes particulæ asservatæ pro agris. Ibid.

Quid faciet Sacerdos, si post suum Sacrum reperiat jam reversus ad sacristiam, particulas? 422

Quid, quando particula adhæret calici? 423.

Quid, quando aquam pro vino consecravit? Ibid.

An reliquiæ sint dandæ Laicis communicantibus? Ibid.

Casus vetuli sacerdotis soliti sumere jentaculum ante Missam, sub qua erat concionaturus. 424.

An, qui & non jejunus, & peccato mortali gravatus communicat, admittat duplex peccatum? Ibid.

Quid faciet recordatus sub Sacro, se non esse jejunum? Ibid.

Species sacramentales corrumpuntur saltem post horam a sumptione. 425.

Quid post sumptionem liceat circa vomitum? Ibid

Casus illius, qui dimid. à horâ post sumptionem ejecit integram hostiam. Ibid.

Evomitas sacras species etsi venenatas non licet comburere. Ibid.

Nicephorus recèns inauguratus sacerdos, at diu, & frequenter sese privatim in sicco sacro faciendo exercuerat ea intentione, ut Primitias ex quodam jam quasi habitu & consequenter expeditiùs posset publicè celebrare. Id ipsum fecit manè illius diei, quo primam hostiam erat Deo oblaturus solenniter. At pro more superiorum dierum sumpsit, immemor instantis solennitatis, grandiorem formam non consecratam. Paulò antequam pulsarentur Campanæ, indices solennis Officii à Neomysta decantandi advertit suum importunissimum errorem. Accurrit ad Patrem Societatis nostræ, proponit eventum, petit consilium respondet alter, esse Primitias in alium diem differendas. 409

410 Quæritur jam I. *Utrùm rectè fuerit responsum, nec ne?* Resp. Cùm dubia sint in meliorem partem interpretanda. S Thom. *2. 2. q. 6. a. 4* & *C. Estote. De Reg. jur. in 5.* interpretor ego, ac judico, fuisse rectè responsum, quia facilè fieri potuit, ut abfuerint circumstantiæ illæ, quibus præsentibus censeo, non peccaturum fuisse illum optimum virum, licèt non jejunus immolâsset.

411 Porrò circumstantiæ sunt hæ. *Prima*, si Neomysta fuit familiæ perhonestæ. *Secunda*, si illuc advenère aliunde cognati complures. *Tertia*, si paratum lautum convivium *Quarta*, si erat è suggestu invitatus, ut fit, populus ad Officium solenne; ideóque & plebs, & aliæ nobiles personæ ad Ecclesiam destinatam se accinxerunt. *Quinta*, si error ille fuit occultus. In his circumstantiis simul sumptis potuisse fieri ab illo novo sacerdote Sacrum solenne, probo I. Ab exemplo. Etenim *in Alphabeto Communicantium Cas. XIX.* docebimus, potuisse in die solenni Dedicationis, quo per errorem factum erat, ut nemo præsentium Sacerdotum jejunus esset, celebrari à non jejuno, qui occultè fregisset jejunium. Rationes illic allatæ huc quoque faciunt. Probo deinde generali doctrina de epiikia, quam post Aristotelem *5. Eth. c. 10.* ac S. Thomam *1. 2. qu. 96 art. 6 in Corp.* tradunt cæteri Theologi, videlicet ob virtutem, quam Sanctus Thomas post Aristotelem vocat Æquitatem, esse fas ab apertis verbis legis recedere, quando id exigit bonum commune, &, ut exprimit Aristoteles, *quando,* 412 413

do, si Legislator adesset, hoc modo dixisset. Dixisset, inquam, non fuisse mentem suam, ut
414 lex ad talem casum extenderetur. Jam verò si consideremus & insignem mortificationem illius optimi Neomystæ, ejúsque cognatorum tristitiam. Si aliorum obmurmurationes, suspiciones, & temeraria judicia, adeóque vera scandala. Si expensas frustra factas. Si contemptum Neomystæ tanquam hominis incautissimi, cùm deberet esse cautissimus, potest sanè dici, agi bonum publicum, æquè ac periclitatur, si lex de reddendo deposito extendatur ad reddendum etiam furioso, quod est exemplum S. Thomæ *cit. art.* 1. potuit proinde illic habere locum Axioma Legistarum: *Singula quæ non prosunt, multa collecta juvant.*

415 Unde ulteriùs infero, si Papa interrogaretur, utrùm Canonem ex S. Aug. *in Cap. Liquido. de Consecr. dist.* 2 de non sumenda Synaxi, nisi à jejuno, vellet exporrigi ad hunc eventum, dicturum esse, nec S. Augustinum, nec suorum prædecessorum quemquam, nec se voluisse, aut velle extendi. Nec est harum circumstantiarum positio, datáque responsio habenda pro inutili, quandoquidem possunt haud dubiè hæ ipsæ, similésve circumstantiæ, non semel in posterum concurrere, & *moraliter* potuisse fieri, ut concurrerint cum Domino nostro Nicephoro, nemo arbitror, negabit. Utrùm verò concurrerint, non mihi dixit, qui nominavit Sueviæ celeberrimum Oppidum, (Dilingam) in quo res illa certissimò sit peracta.

416 Addo tamen, si Neomysta ille fuit homo obscurus, & alienigena. Si non ipse solus, sed alii plures cum ipso erant litaturi. Si error ipsius multis notus, tum revera non debuisse cogitare de Ara illo die adeunda. Etenim incommoda, quæ in his circumstantiis timeri prudenter ex omissione Sacri poterant, non sunt tantæ considerationis, ut prævalere debeant antiquissimæ, gravissimæ Legi de jejunio præmittendo communioni. Ratione ejusdem Casûs in primis observo, in Constitut. Synod. hujus Episcopatûs *Part.* 1. *Tit.* 9. *num.* 19. salubriter præscribi modum, ac rationem celebrandi Primitias sine pompa sæculari, choreis, & aliis ejusmodi: deinde occasione illius ipsius Casûs, & tituli ipsi præfixi ulteriùs.

417 Quæritur II. *Quænam præterea videantur observanda circa jejunium præmittendum Sacrificio?* Resp. Seqq. Quibus rebus, dicemus *in Alphabeto Communicantium Cas. XVII.* frangi, vel non frangi jejunium naturale requisitum ad Communionem in genere, iisdem frangitur, aut non frangitur requisitum ad Communio-
418 nem, quæ obitur à sacrificante. Nominatim huc spectat propriè, quod *ibidem* dicam de Rolando simplici Sacerdote, qui muscatam nucem mandebat ante Sacrum, ut bonum odorem præpararet Sacramento. Sicut generatim cùm illud, quod dicam de gargarizatione omittenda die secuturæ Communionis. Tum discursus, quem institutam ibidem de sequendo utrolibet ex duobus diversis horologiis; déque licita sumptione Eucharistiæ. Quando propriè dubitas, utrùm post duodecimam noctis aliquid ederis, aut biberis; vel quando deglutiisti plumbum, aliásve res non comestibiles.

Repetendum quoque, quod & suprà *num.* 419
194. dixi, & in *cit. Alphab Cas. XX.* probabo, scilicet fas esse sacerdoti non jejuno celebrare, ut conficiat viaticum pro moribundo: Et notandus rarus Casus, quem *in Alphab. Ordinis num.* 363. de sacrificante in die Nativitatis Christi referam. Et quod infrà *n.* 804. dicam de Sacerdote non jejuno sacrificante, ut Sacrum ab altero inchoatum, & ad Consecrationem perductum perficiat, si hic. [illegible] nequeat. Huc 420
autem tanquam ad locum magis convenientem transfero omnia, quæ in tertia editione *Alphabeti Communicantium. Cas. XIX.* expresseram de reliquiis Eucharisticis sumendis à Sacerdote etiam non jejuno.

Igitur quando post sumptam ablutionem supersunt reliquiæ vel ex Hostia, vel ex calice tui Sacri, *licitè* eas sumis, sive sint parvæ, sive sint magnæ, quia spectant ad idem Sacrificium, Rubr. Missal. *tit.* 7. *de defect. Quid si autem horâ unâ occuper in communicandis aliis, & reperiam aliquas ejusmodi reliquias?* Licitè sumes. Lugo *Disp.* 16. *n.* 543. *At quid si immediatè post Sacrum fiat illa communio?* Idem tibi permittit Suar. *cit. sect.* 6. P. Palaus, alii, etiamsi diu duraverit illa communio. Bonac. *p.* 2. *n.* 14. nam nihilominus tota illa actio censetur pertinere ad tuum Sacrum. *Sed illæ reliquiæ sunt ex alio Sacro?* Relinque eas, si commodè asservari queant, donec tu, aut alius sumat intra Sacrum jejunus. Suar. Tann. alii, censente probabiliter Palao *p.* 13. *n.* 20. esse id quidem consultum, at non necessarium. Et ita etiam Bonacina *loc. cit.*

Quid verò, *si sit integra ex meo Sacro, & non habeam, quo commodè reponam?* Illam sume. P. Suarez. Quod etiam permittit P. Vasquez *Disp.* 211. *Cap.* 5. casu, quo commodè posses ponere in alio vase, nam & illa spectat ad tuum Sacrificium. *Sed dubito, an reliquiæ, quas video, sint consecratæ?* Illas post utriusque speciei, aut ablutionis sumptionem absume. Bonacina *l. c. n.* 16. post Henriq. At hostia, quæ ex hierotheca post orationem 40. horarum eximitur, *éstne sumenda à Sacerdote non jejuno?* Resp. Minimè, sed ante ablutionem, vel frange in particulas pro communicaturis. Gavant. *Part.* 2. *num.* 6.

Est in Marsensi pago Illustrissimæ Reipublicæ 421
Friburgensis parvum, elegánsque templum, Sancto Ignatio Confessori structum in memoriam vitæ precibus ejus prodigiosè alicui servatæ, in quo non licet asservare Venerabile Sacramentum, & tamen bis in Anno est illuc accursus circiter mille ducentorum capitum percipientium sacram Synaxin, vicinis Dominis parochis suam operam spiritualē in excipiendis quorumlibet Confessionibus,

magna

magna cum charitate, & populi ædificatione solitis conferre. Fit autem non rarò, ut supersint 30. vel 60. hostiæ parvæ, quid iis faciendum? Respondeo, id, quod reipsa fit, eæ, inquam, hostiæ sunt à diversis sacerdotibus, vel uno sub Sacro sumendæ eodem die, aut sequente, quia illic non est Ecclesia, in qua possint diu honestè asservari. Deferre ad distantiam unius horæ quadrantis est nimis incommodum, secus ad aliquot passus, ut solemus è nostris Gymnasiis in præcipuis festis deportare ad nostras Ecclesias. Et verò sumptionem multarum particularum simul esse in ejusmodi casu licitam, confirmatur usu tum aliarum, tum nostræ Diœcesis, in cujus Constitutionibus Synod. *Part. 1. tit. 8. n. 19.* perquam providè statuitur, ut singulis mensibus bis, aut saltem semel absumantur omnes hostiæ, quæ pro ægris erant in omnem eventum consecratæ. Consonat *Cap. Tribus gradibus. De Consecrat. dist. 2.*

422 Nec solùm tempore ipsius Sacrificii, sed etiam post illud *licitè* consumuntur reliquiæ. Ut si jam regressus ad sacristiam, nondum tamen exutus vestibus sacris, reperias supra tui calicis patenam aliquas. Has quippe si sumas, non videris novam Communionem inchoare, sed perficere præcedentem. Granad. cum aliis apud Dianam *P. 5. Tr. 14. Resol. 45.* Imò licèt jam deposueris illas vestes, effluxeritque non parùm temporis, haud peccabis sumendo ejusmodi fragmenta, aut guttas sive ex tuo, sive ex alieno Sacrificio, si nequeant asservari sine majori reverentia. Diana *Part. 3. Tr. 4. Res. 45.* Si tamen post tuum Sacrum sit alius facturus, accipiet ille secum eas reliquias. Diana *l. c.* quia tunc non urgeberis ad eas absumendas.

423 His adde sequentia I. Quando calici adhæret particula, vel eam digito attrahe, ut permittunt Rubricæ: vel, ut malunt P. Suarez & alii, affuso vino eam solve, & quidem bis, térve affuso, & bibito, si non sufficiat semel. Suar. *ibid.* Sanctgallenses *Tom. 9. fol. 491.* quod pariter faciendum esse Laico, quando hostia palato adhæret, meritò judicabis. Et huc refero casum, quo primùm in sumptione calicis observas, esse à te consecratam aquam pro vino. Etenim non convenit, ut in calicem, aut aliud vas effundas, quod sumpsisti, sed potes tutò deglutire. Henriquez, Suarez, Tannerus *num. 97.* reliqui partem effundes in vas mundum, partem relinques in fundo, eique superinfundes vinum pro altera consecratione. Pater Laymannus *Lib. 5. Tr. 5. C. 6. num. 3.* quia nihil hîc sine necessitate est iterandum. *c. 1. De Sacr. non. iter.* addente Dom. Reding *Tom. 6. q. 9. a. 1. Controvers. 4. n. 9.* ex, & cum Sanctgallensibus, posse totam illam materiam statim sumi in eo casu. II. Etsi reliquiæ non sunt communicantibus Laicis dandæ post ablutionem, sicut nec Sacerdoti communicanti more laicali. P. Vasquez *cit. Disp. 211. Cap. 5.* P. Palaus *loc. cit.* quia ii non sunt instituti ad Sacrificium perficiendum, possunt tamen ante illam. P. Henriquez *P. 8. C. 50.* saltem si ita iis porrigantur antè, ut *moraliter* censeatur una Communio. Suar. *ibidem* P. Tann. *num. 103.* observans post P. Vasquez, esse satius ut eæ, si notabiles sint, & nihil aliud obstet, dentur laicis jejunis, & bene dispositis, quàm ut sumantur à Sacerdote non jejuno. III. Quando sacerdos sacrificans nequit perficere Sacrum jam perductum ad Consecrationem alterius speciei, illud in defectu jejuni perficiet non jejunus, secùs si nondum est quicquam consecratum. Laym. *cit. n. 3.* & nos fusiùs infrà *Cas. XXIII.* IV. Quando imminet periculum, ne sacra hostia ab Hæreticis profanetur, aut incendio absumatur, potest sumi etiam à Laico. Suar. Tann. alii. Imò debet. Laym. *cit. Tr. 4. C. 6. n. 22.*

Junges etiam hactenus confertim dictis, haud quaquam imitandum illum vetulum Parochum, *qui diebus, quibus non erat dicturus ad populum, observabat religiosè jejunium naturale, at quando erat concionaturus interrupto, ut solet in pagis, Sacrificio, domi sumebat jusculum, aut par ovorum, ut suppeterent vires pares labori concionatorio.* Certum enim est, ejusmodi factum repugnare sensui, ac moribus universalis Ecclesiæ. 424

Adde quoque, si quis ita sceleratus sit, ut & corpore cibis farto, & conscientiâ grandi pondere lethalium criminum oneratâ perpetret rem sacram, satisfacere, si confiteatur, se sacrilegè operatum esse Sacris. Ita in simili de excommunicato faciente Sacrum tradam infra *Cas. XV. num. 471.*

Et istud adde. Non in omnibus omnino particularibus casibus, in quibus permissum est Sacerdoti reo peccati mortalis nondum in Confessione detecti Missare non confesso, permissum esse non jejuno. Etenim in quibusdam casibus particularibus id permittitur non confesso, quia nequit Sacrum omittere sine probro, cùm tamen posset sine probro, si candidè fateretur, se non esse ampliùs jejunum. Patebit hoc ex iis, quæ adferemus *Cas. seq.* Cæterùm *per se loquendo* est eadem ratio in hac materia habenda Confessionis, ac jejunii. Vasq. *cit. Tom. 3. in 3. Part. Disp. 208. num. 12. & 13.* rectè probans, non esse *per se loquendo* jejunium magis curandum, quàm Confessionem. Quandoquidem lex divina præcipit hanc, ecclesiastica illud. Consentire videtur Dicastillo *Tract. 4. Disp. 9. num. 131.*

Nec prætermittendum, quòd, quando Sacerdos inchoato jam Sacro recordatur, se non esse jejunum, possit communiter pergere in suo Sacro, partim quia communiter non potest recedere sine suo magno pudore atque infamia. Partim quia indecorè abrumpitur Sacrum e. g. post Offertorium, & longè magis post Consecrationem.

Insuper iis, quæ de obnoxiis vomitui tradam *in Alphab. Commun. Cas. X.* de catharroso, 425

tussiente, ac spuente *Casu XI.* adjunges ex Thoma Tamburio *in Method. expedit. Communion. c. 3. §. 4. n. 4.* licèt regulariter censeantur species sacramentales esse jam digestæ, si hora fluxit à communione, uti jam ante ipsum notaverat Tannerus *q. 8. num. 67.* si tamen stomachus sit admodùm infirmus, fieri posse, ut seriùs corrumpantur. Sicuti testatur ipse, se novisse infirmum, qui integrum Sacrum orbem post mediam horam, & aliquantò plus, superveniente singultu evomuit. Item, si Sacerdos statim post Sacrum incidat in morbum gravem, cui pellendo medicus judicet, esse mox sumendam potionem vomitoriam, posse eam sumi, licèt prævideatur fore, ut simul evomantur species nondum corruptæ. Nam *calix vitæ in morte verti non debet*, inquit S. Thom. *3. Part. q. 83. a. 6. ad 3.* Quod longè certius est, si species sacramentales fuerunt fortè venenatæ. Licet enim eas actutum pharmaco ejicere, atque ejectas ponere in sacrario asservandas, donec corrumpantur, comburere vocat immane sacrilegium Sylvester *verb. Euchar. 2. q. 9. §. 2.* Vide infrà *num.* 858. S. Conradi factum insigne.

CONFESSO SACRIFICANDUM.

CASUS XIV.

Fugiendus.

SUMMARIUM.

Casus non confessi ante Sacrificium. 426.
Conscius peccati mortalis debet confiteri, priusquam sacrificet. 429.
Excipiuntur quidam casus. 430.
Molestia itineris ad confessarium quomodo hic excuset? 431.
Probabiliter censens, se non peccàsse mortaliter, non tenetur confiteri. 434.
Quid si propriè dubitet? Ibid.
Refertur sanctio Tridentina de Confessione statim post Sacrificium peragenda. 435.
Illa sanctio est jam certò præceptiva. Ibid.
Et quidem sub mortali. 436.
An decretum Congregationis sub Alexandro VII. prohibeat interpretationem Binsfeldii? 437.
Quid re ipsa intelligendum sit per voculam: Quamprimum? Ibid.
Germani habent praxin contrariam veræ explicationi. 438.
Quomodo totum decretum Tridentini sit interpretandum? 439. 440.
Quot peccata committat non præmittens Sacrificio neque Contritionem, neque Confessionem, cùm tamen deberet? 442.
An inter sacrificandum recordatus peccati in Confessione obliti teneatur conteri? 443.
An, si habeat casum reservatum cum non reservato, nec adsit, qui absolvat à reservato, teneatur confiteri non reservatum? 444.

Osvvaldus Parochus ruralis lacertosus 426
simul & litigiosus, orditur levi ex causa rixam cum rusticis, idque non diu ante festum quoddam solennissimum. Ex rixa progregitur ad indignas contumelias; quibus irritati illi invadunt hunc Herculem; qui aliquamdiu non solùm contra duos, sed etiam adversùs plures ferociter se defendit, sed tandem humi sternitur, pugnísque caditur probè, seu si mavis, improbè. Ubi festus dies illuxit, fecit Sacrum animo per homologesin ideo non expurgato, quod nec posset ad proximum parochum se conferre, nec vellet eum ad se accersere. Exacto illo festo non accessit confessarium, nisi pridie diei, quo erat ipsi rursum sacris operandum.

Jam valde pridem vitam cum morte com- 427
mutavit notus mihi Oswaldus, de quo hæc probrosa sanè tragœdia mihi narrata est ab iis, quibus, cur fidem non habeam, non habeo.

Quæritur jam I. *Utrùm non graviter delique-* 428
rit Osvvaldus, quòd eo die Sacrificium peregerit, non priùs manifestatâ ulli presbytero suâ scandalosâ contentione, ac rixâ?

Pro resolutione hujus quæstionis suppo- 429
nendum est *primò*, esse juris, & *Ecclesiastici*, &, ut permultis placet, *Divini*, ut, quemcunque conscientia peccati mortalis gravat, eam exoneret apud confessarium, priusquam sacram Synaxin percipiat, adeóque sacrificet, esséque hanc confessionem ita rigidè præceptam, ut licèt quis ab Angelo edoctus esset, se per contritionem perfectam obtinuisse à Deo veniam delictorum, haud tamen fas esset ei, *per se loquendo*, accumbere mensæ angelicæ, sicuti declarabo, & probabo *in Alphabeto Communicant. Cas. XV.* qui totus est de confessione præmittenda Communioni Sacræ.

Supponendum est *secundò*, esse tamen non- 430
nullos eventus, quibus fas est celebrare, licèt post peccatum mortale nulla sit, nisi apud Deum facta Confessio. Illos eventus enumero *in cit. Alphab. Cas. XVI.* interque eos ex communi omnium exprimo illum, quo quis ratione officii, ut e. g. parochialis, diebus festis tenetur legere Missam, & tamen non habet copiam confessarii. Excusabitur enim talis à benignissimo Domino Deo, & ejus sponsa Ecclesia, dummodo eliciat veram contritionem, id est de peccatis dolorem, idcirco præcipuè conceptum, quòd Deum tam bonum, tam amabilem, omnique genere perfectionis infinitè præditum offenderit. His suppositis

Respondeo ad quæstionem, Oswaldum 431
non peccàsse quidem non accedendo sacerdo-
tem,

tem, apud quem se reum ageret suæ agrestis petulantiæ, quandoquidem supponitur in facti narratione non potuisse, nisi perquàm difficulter tantum itineris facere, utpote à rusticis pene delumbatum, nimis crassè exasciatum. Et *generatim loquendo*, sacerdotes non obligantur pro confessione præmittenda Sacrificio conficere iter valde molestum, ratione aut invaletudinis, vitiive corporalis, aut tempestatis, ut cùm densa nix, pluviáve cadit continua. Aut distantiæ, qualis communiter est duarum horum in itu, totidem in reditu, sal-
432 tem hieme. Certè Gavantus *Part. 3. Tit. 8. nu. 3. absolutè* dicit, tunc censeri non adesse copiam confessarii, quando is longiùs abest, quàm *commodè* adiri queat. Et Canus apud Dicastillo *Tract. 4. De Euchar. Disp. 6. num. 104. absolutè* tradit, tunc non adesse, quando Confessarius distat tribus Italicis (ut explicat Dicastillo) milliaribus, quæ conficiuntur circiter quinque horæ quadrantibus. Quamquam Cano repugnat Dicastillus.

433 Peccavit tamen, si potuit è vicinia unius e.g. horæ accersere *commodè* confessarium. Qui enim ad aliquid tenetur faciendum, tenetur etiam adhibere media saltem ordinaria. Palaus *Tract. 3. Disp. 1. Punct. 21.* ex communi. Est autem ordinarium, ut ægri suscepturi Eucharistiam vocent ad se confessarium. Hanc doctrinam velim probè notari, quia timeo, ne sat multi sacerdotes ruri commorantes negligant præceptam homologesin idcirco, quòd nec possint conveniri ab illo sine infamia &c.

434 Nihilominus excusabuntur tales, si idcirco negligant se sistere sacro arbitro, quòd non *certò*, sed solùm *probabiliter* existiment, se contraxisse noxam lethalem. Constat quippe, esse receptam in scholis, & Confessionalibus doctrinam communem negantium, esse *divino*, aut *humano* jure præceptum, ut sacræ Communioni præmittamus confessionem peccati illius, in quo committendo nos solùm venialiter peccâsse, probabile sit. Quandoquidem sacra Synodus Tridentina *Sess. 14. Cap. 5.* tam clarè pronuntiat, nos non obligari ad ulla peccata confitenda, nisi ad ea, per quæ nos Deum mortaliter offendisse meminimus. Quod etiam nonnulli graves Doctores sentiunt, quando propriè dubitamus, an mortaliter deliquerimus, sicuti referam *in Alphab. Communic. Cas. XV.* Sed, amabo, ne sequâre in praxi hanc doctrinam de Dubitantiis, quando tu ipse dubitas, ne scilicet te ipsum decipias. Ad hæc juvabit, in præsente memoria habere illos sedecim Casus, quibus ego vel ex mea, vel ex aliorum opinione dicam *in eodem Alphab. Cas. XVI.* posse absque confessione accedi aram, vel in jam accessa pergi ab eo, quem gravat conscientia mortalis criminis.

435 Quæritur II. *Utrùm noster Osvualdus non commiserit novum peccatum, quòd, postquam in illo solenni festo Missam cantavit sine Confessione, quia hanc facere non poterat, non statim fuerit confessus, sed manifestationem sacramentalem suæ injuriosæ percussionis, ac scandali distulerit, donec ei fuit rursum litandum?*

Rationem dubitandi fundamentalem suggerit sola Synodus Tridentina *in Sess. 13. Cap. 7.* ita statuens: *Quòd si necessitate urgente sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimùm confiteatur.* Quam sanctionem, in nostris quoque Constitutionibus Synodal. *Part. 1. Tit. 9. num. 7.* disertè admissam magni quidam Doctores relati à Patre Escobar *in Theolog. Moral. Lib. 2. probl. 58.* hoc sæculo ita intellexerunt: ut existimarent primò, verbis Concilii tradi duntaxat *Consilium*, non autem *præceptum*. Existimarent secundò, particulæ: *quamprimum* ibidem expressæ hunc duntaxat esse sensum: *Cùm suo tempore sacerdos confitebitur.* Verùm neutra harum explicationum potest hoc tempore sustineri. Siquidem Alexander VII. retulit inter vetitas ratione scandali sententias quadraginta quinque, loco *trigesimo octavo*, & *trigesimo nono* hasce duas: *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti Sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimùm, est consilium, non præceptum.* Item: *Illa particula* quamprimum *intelligitur, cùm sacerdos suo tempore confitebitur.*

At nihilominus quæri potest 1. *Utrùm illud* 436
jam indubitatum præceptum obliget sub mortali, an solùm sub veniali? 2. *Utrùm videntur etiam prohibita doctrina illorum, qui censebant, per illud adverbium*: quamprimum *intelligi*, *quamprimum talis volet iterum celebrare?* Ad *primam* quæstionem respondeo ex communissima in nostris scholis doctrina adversùs Villalobos, Ledesmam, Machadum, Tamburinum apud Dianam *Part. 9. Tract. 3. resolutione 22.* obligare sub mortali, tum quia materia hujus præcepti est sine omni dubio gravis, ac plurimùm facit ad venerationem summi hujus Mysterii conservandum: tum quia non est moris in Ecclesia, ut tam operosè, tam studiosè, ac reflexè, cùmque minitatione gravissimarum pœnarum corporalium, & spiritualium prohibeatur doctrina errans in eo solo, quòd neget, aliquid esse sub ullo etiam veniali peccato præceptum, quod tamen reverâ sit sub veniali duntaxat vetitum, quandoquidem judex debet pœnam metiri ex culpa. *Cap. Felicis. De pœn in 6.*

Ad *alteram* quæstionem videri potest non 437
interdicta illa explicatio voculæ: *Quamprimum.* Cùm enim lex illa, seu decretum Congregationis approbatum à sua Sanctitate sit pœnale, utpote decernens gravissimas pœnas, extendendum non videtur ultra omnem omnino proprietatem, omnem omnino usum verborum. Verba autem illius decreti nequeunt sub ulla proprietate, aut ex ullo usu intelligi de celebratione. Addo tamen, nunquam mihi probatam fuisse illam explicatio-

nem ejusdem particulæ, tametsi pro ea referant Diana *Resolut.* 23. & Pater Palaus Binsfeldium. Quis enim est ita rudis, ut sine Magisterio Oecumenici Concilii ignoret, incumbere sibi, volenti hodie dicere Missam, onus mundandi confessione animam, si forsan ante duos, decem, quindecim fecit Sacrum ideo non confessus, quòd deesset copia Confessarii?

438 Addo quoque, illam explicationem esse nihilominus *implicitè* approbatam usu sacerdotum Germanorum. Excepi ego horum confessiones longè plurimas in Diœcesibus valde diversis, excepêre alii viri graves, quos studiosè interrogavi, fatentur illi mecum, se aut nullum sacerdotem sæcularem reperisse, qui censeret, se deliquisse, quòd confessionem, quam *per se loquendo* debuisset, &, si potuisset, voluisset præmittere celebrationi peractæ, distulerit ad tempus, quo erat ipsi rursum litandum, & tamen nostræ Synodales Constitutiones loquuntur, sicut Tridentinum. Imò nostri Professores Theologiæ Moralis tradunt suis auditoribus communissimè doctrinam Germanorum Theologorum, Tanneri, Laymanni, Dicastilli, Busenbaum, contrariam illi Binsfeldianæ explicationi. Estque mihi verosimillimum, hunc errorem non emendatum iri etiam post publicationem Congregationis de-
439 creti, de quo suprà. Quod tamen decretum censeo nunc quoque intelligendum eo sensu, quem in altera excusione hujus Alphabeti expressi verbis sequentibus: *Si Sacerdos conscius peccati mortalis vel post ultimam Confessionem admissi, vel in ultima obliti faciat Sacrum (non autem si communicet more Laico) Confessione non præmissâ, ut par erat, sed omissâ idcirco, quòd eum urgeret necessitas, seu quòd teneretur sacrificare, at nequiverit confiteri propter temporis brevitatem, Confessariique defectum, seu penuriam, obligatur sub mortali confiteri quamprimum, id est, saltem tertio die post illud Sacrum sine exhomologesi factum, esto nec habeat in animo celebrare, nec præceptum confessionis illum aliunde, seu alio titulo urgeat.* Eámque ob rem hactenus dictis addo pleniori doctrinæ ergo sequentia.

440 I Præcepto Tridentini Concilii, & Congregationis declaratione probabiliter non tenentur illi Sacerdotes, qui habentes copiam confessarii, eâ tamen non utuntur vel ex malitia sacrilega, vel ex inadvertentia sui mali status. Etenim palàm est verbis Concilii intellectis juxta sensum literalem, aut communem non comprehendi, nisi illos, qui confessionem omiserunt: *urgente necessitate.* Atque ita tenent Nugnus q. 80. a. 4. P. Suarez *Disp.* 66. *Sect.* 7 pluresque alii, agnoscentes etiam tunc illam necessitatem, quando sacerdos, paulò antè consecrationem, vel communionem, committit aliquod novum, aut recordatur alicujus antiqui peccati mortalis, ut videre est apud Dom. Reding *Tom.* 6. *q.* 6. *a.* 3. *Controvers.* 4. At tenetur probabiliter ille, qui carens Confessario sacrificat, dicens apud se: *Etiamsi adesset Confessarius qualiscunque, attamen non confiterer.* Amicus apud Dianam *Resol.* 31. Et enim Ecclesia non judicat de tam insolitis internis.
II. Præceptum illud confitendi *quamprimum* 441
infert necessitatem vel *quamprimum* quis post Sacrum factum habet copiam confessarii. P. Tannerus *Tom.* 4. *Disp.* 5. *q.* 8. *num.* 27. vel intra triduum Diana *Cit. Tr.* 3. *Res.* 33. & meritò, nam vox *quamprimum* seu *illico* significat idem, quod post triduum. *Leg. fin. C. De error. advoc. & L. fin. C. De judice.* III. Quandonam censeatur urgere necessitas ad sacrificandum sufficiens ad id, ut quis carens confessario *licitè* celebret: item quandonam rectè dicatur abesse copia confessarii, explicabo *in Alphab. Communic. Cas. XVI.* IV Sacerdos malitiosè 442
omittens Confessionem præmittendam Sacrificio, non committit quinque peccata mortalia, *Unum* ratione omissæ Confessionis. *Alterum* ratione omissæ Contritionis. *Tertium* ratione oblationis indignæ. *Quartum* ratione Consecrationis indignæ *Quintum* ratione Communionis indignissimæ. Diana *Part.* 2. *Tr* 14 *Res.* 24. *Part.* 9. *Tr* 3. *Resol.* 32. Quia Confessio, Contritio, Oblatio, Consecratio ordinantur ad Communionem. Atqui actus, qui ad idem ordinantur, sunt ejusdem, ut sic, speciei. S. Thomas 1. 2 *quæst.* 72, *a.* 6. *in corp.* Et consequenter etiam non differunt *per se loquendo.* Idem dixi superiùs de illo, qui sacrificat non jejunus, imò & excommunicatus, ut videbimus *Cas. seq.*

V. Quando sacrificans ante Consecratio- 443
nem recordatur, se post ultimam homologesin deliquisse mortaliter, si non elicuit ante Sacrum contritionem, debet ante consecrationem supplere. Lugo *Disp.* 14. *Sect.* 6. *n.* 134. Tamburinus *loc. cit.* *n.* 57. rectè observans, commodissimum tempus huic rei esse, cùm peragit Memento. Si autem illud peccatum mortale fuit oblitus in postrema Confessione, communiter non opus esse elicere actum Contritionis, dicam *eodem Cas. XVI.*

VI Quando Sacerdos est oneratus duobus 444
peccatis mortalibus, quorum unum est reservatum, alterum non item, & habet quidem copiam confessarii pro non reservato, at non habet, nec commodè habere potest pro reservato, seu absolutione à reservato. 1. Probabile est, non obligari ad ullam præmittendam confessionē. 2. Probabile est, obligari ad confessionē, sed solius peccati non reservati. 3. Probabile est, obligari ad confessionem tam reservati, quàm non reservati. Hæc tria dico probabilia, quia singula habent magnos, gravésque patronos, quos referunt Lugo *cit. Disp.* 14. Dicastillo *cit. Disp.* 9 *dub.* 7. atque alii passim. Nihil hîc determino, aperturus sensum animi loco proprio, id est *in Alphab. Confessariorum*

Cas.

Cas. VIII. ubi generatim dissero de non habente Confessarium præditum potestate in reservata.

Appendicula Apologetica.

445 Repræsentavi suprà *num. 439.* verba, sensum, & sententiam, quam non modò *probabilissimam* vocavi in altera (præsens est sexta) editione hujus Alphabeti, *num. 438. & 439.* sed expressè addidi eodem *num. 439. omnes particulas* allatæ explicationis *à me admitti.* Nihilominus P. Stephanus à S. Paulo usus illâ ipsâ impressione *in sua Theologia Moral. Tract. 5. disp. 4. num. 22. edit. 3.* disertè scribit, à me, & quidem *malè doceri*, verba Tridentini habere hunc sensum: *Tenetur sub veniali confiteri*, aut etiam: *suademus, ut confiteatur quamprimum.* Estne, oro, *absolutè*, dicendus P. Stephanus docere, vacare culpâ mortali oscula præbita, cum intentione solius delectationis sensualis? utique negabit, tametsi defendat hanc propositionem ut probabilem; sicuti nec ego defendi, nisi ut *practicè*, propter authoritatem magnorum DD. probabiles illas duas explanationes, *absolutè* autem præferens, ut liquet, priorem. Quare inurit ipse mihi gratis notam contradictionis apertæ, dum sciens, *expressè, absolutéque* admitti à me omnes illas, de quibus suprà particulas, scribit nihilominus, doceri à me (uno eodémque loco contrarium circa idem. Cur ita inhumanum hîc, & alibi se gerat erga me, nunquam verbulo à me læsus, novit meus, ipsiúsque supremus Judex.

CENSURA IRRETITO NON SACRIFICANDUM.

CASUS XV.

Tragico-Comicus.

SUMMARIUM.

Casus hostiæ Sacræ immobilis, quando erat præbenda Excommunicato. 446.
Quæ censuræ arceant à Sacrificio? 448.
Irregularis suscipiens Sacerdotium non incurrit novam censuram sacrificando. 450.
Discutitur quæstio, an evaserit irregularis, qui ex mandato Magistratûs sæcularis comitatus fuerat cum armis hominem deductum ad locum extremi supplicii? 452. & seqq.
Concluditur affirmativè *cum communi contra nonnullos. 452.*
Omnes sunt irregulares, qui judicii participant. 454.
Item omnes, qui reum comitantur ad furcam securitatis causâ. 455.
Contraria tamen sententia non est penitus improbabilis. 457.
Refertur hanc in rem rescriptum Nuncii Apostolici. 461.
Respondetur nihilominus ad rationes oppositas. 463.
An, qui per contritionem perfectam resipuit à peccato, propter quod incurrerat excommunicationem, licitè *peragat Sacrum ante absolutionem? 466.*
Describitur decretum recentissimum Congregationis contrarium opinioni affirmativæ. 467.
In quibus casibus liceat censurato Sacrificare? 468.
An, qui excommunicatus sacrificat, satisfaciat confitendo; Celebravi sacrilegè? *471.*
Ignorans non incurrit censuram. 472.

Petrus Fernandez (hoc nomen erat homini) excommunicatus, quòd debitum 446 *pecuniarum solvere nollet, solvit; ratus se satisfecisse, neglexit petere absolutionem Censuræ. Ad mortis autem terminum pervenit hic homo. Sacerdos ad eum sanctum Sacramentum detulit, multâ gente comitatus, & solitis petitionibus factis, cùm vellet ei Sacramentum administrare, quod in patena ex argento habebat, nullâ viâ, aut diligentiâ potuit ab ea amovere. Quare tam ille, quàm cæteri qui aderant commoti, omnes foras ut irent, sacerdos jussit, existimans fieri posse, ut id aliquo magno peccato accidisset, quod confitendum illi reliquum esset. Hoc autem ab illo petiit & audivit, se nullius peccati fuisse reum, quod minimè confessus esset. Tum sacerdos, interrogavit ægrum, num quid in aliquam excommunicationem incidisset, cujus absolutionem non esset consecutus. Tum ægrotanti in mentem venit sua superior negligentia, & absoluto alia hostia illi fuit administrata, ut illa prior ad perpetuam hujus rei memoriam asservaretur, quæ adhuc extat in eadem patena sine ulla corruptione. Et ego indignissimus* (inquit Historicus Illesca) *in meis manibus patenam maxima cum admiratione habui, cùm viderem panis species incorruptas permanere abhinc centum viginti Annos, & hostiam ita patenæ affixam.*

Hanc historiam his verbis posteritati mandavit per suum interpretem Latinum gravissimus Doctor Ludov. Granatensis in sua sapientissimè, ut solet, conscripta *Introductione Symboli fidei Lib. 2. cap. 27. sub medium*, testans, esse & comprobatam, & certam. 447

Præbet autem hic Casus Tragico-Comicus justam causam quærendi 448

An, & quæ Censuræ arceant ab ara sacerdotem? Resp. I. Excommunicatio major *Cap. Cum illorum. c. Si quem. De sent. excomm.* omnésque

mnésque Doctores post S. Tho. *quæst. 52. art. 9.* observantem, esse etiam nefas, audire Missam excommunicati, sicuti & concubinarii. Item excommunicatio minor; privat quippe perceptione Sacramentorum. *Text. expr. c. penult. De sent. excomm.* II. Suspensio à beneficio non utique privat jure Sacrificandi; privat autem suspensio ab ordine *Cap. Literas. De tem-*
449 *por. ordinat.* & Doctores *ibid.* III. Sicuti interdictum *personale*, seu latum in personam *directè* privat jure sacrificandi, quocunque loco, ita *locale* jure sacrificandi in loco, qui interdictus est. Doctores in *Cap. Non est vobis. De sponsal. Cap. Quod in te, De pœnit. & remiss.* Videri possunt obvii Casistæ *in Tract. De censuris.* IV. Degradatio, ac depositio, licèt non sit propriè Censura, quandoquidem est quidem pœna, sed non medicinalis, aufert tamen jus ad altare. *Cap. 2. De pœnis in 6.* Doctores cum Palao *De cens. Disp. 4. punct. ult.*

450 Irregularitas quoque, licèt non sit propriè censura, attamen irregularis ad Ordines suscipiendos, vel exercendos peccat utique mortaliter sacrificando. Doctores omnes tractantes de hoc argumento. Licèt autem quis irregularis suscipiat vel bonâ, vel etiam malâ fide Ordinem sacerdotalem, in eóque bonâ, aut malâ fide semel, aut sæpius exequatur divina, non tamen idcirco incurrit ullam censuram, sed prior quasi-suspensio identidem permanet. Ita ego abhinc decennium respondi interrogatus in Casu, qui tunc contigerat: traditque apertè Filliuc. *Tract. 19. cap. 3. num. 69.* Ratio est, quia in toto Jure non reperitur ulla nova pœna decreta huic delicto, sicuti etiam in recentissimo eventu resolvi cum communi DD. apud Avilam *De censur. Part. 3. disp. 5. dub. 7. notat. 10. Religiosum, qui ex errore prorsus inculpabili fuerat ordinatus sacerdos paulò ante legitimam ætatem, non potuisse primam hostiam Deo offerre nisi in legitima ætate, aut per dispensationem Pontificis.*

451 In eodē priore Casu quærebatur: *Utrùm irregularitatem contraxisset quidam Sempronius, qui in bello justo defensivo militaverat, pacisque articulis confectis, & utrinque approbatis, Stichum à parte hostili deditum ex pacto, deduxerat ad locum extremi supplicii, mox illati; deduxerat autem tanquam miles integra cohortis à Magistratu constituta, & præter morem idcirco, quòd timeretur, ne pars adversa conaretur Stichum eripere supplicio, hácque ratione suscitarentur scintillæ belli nondum planè extinctæ.*

452 Respondi ego, Sempronium factum fuisse irregularem I. Quia *Cap. 1. dist. 51.* irregularitati subjiciuntur omnes *curiales* in causa sanguinis; per *Curiales* autem intelliguntur omnes, qui in quacunque sæculari curia sunt Ministri in causa sanguinis *Quomodocunque* ad illam cooperando. P Suarez *Tom. 5. in 3. part. Disp. 47. Sect. 4. num 1.* à quo illud capitulum bene explicari testatur Barbosa *in idem Capitulum*, consequenter approbans hanc interpretationem:

Deinde quia *Cap. Ex literis. De excess. prælat.* indignus altaris ministerio judicatur Episcopus, quòd furis suspendio non tantùm 453
authoritatem præstiterit, verùm etiam præsentiam corporalem. Quo loco Abbas post Gloss. Innocent. & Speculatorem *verbo. Dispensatio §. Juxta. vers. Item litigiosus* observat, omnes illos esse incapaces Ordinum sacrorum, qui suâ præsentiâ authoritatem præbent ad deformationem; omnésque ita sentire, & sine dubio verum esse, testatur Suarez *loc. cit. num. 10.* Atqui Sempronius cum sua cohorte præbuit authoritatem suâ præsentiâ illi supplicio. Id ipsum, quod Suarez, aliquanto tamen clariùs docet P. Tann. *Tom. 4. In 3. part. Disp. 6. quæst. 10. num. 206.* affirmans, esse certum, & extra controversiam incurri irregularitatem ab omnibus, qui reum ducunt, vel *authoritativè* comitantur.

Accedit III. Perspicua authoritas S. Thomæ *in 4. dist. 25. quæst. 2. ad 2.* scribentis: *Omnes* esse irregulares, qui judici *participant* in 454
causa sanguinis; participavit autem phrasi Theologicâ & Canonicâ Sempronius, ut agnoscent, qui animo repetent, à Theologis, ac Juristis communissimè rectissimè dici, omnes esse furti, homicidii, proditionis, stupri participes, quotquot ex instituto advigilant cum armis, ne quis impediat hæc scelera.

Denique lictores, satellites, milites, qui 455
seu equis, seu pedibus comitantur ad locum supplicii Prætorem, aut securitatis causâ reum subjacere defectui perfectæ lenitatis, atque irregularitati, tradunt in terminis terminantibus Sylvester. *verbo homicidium. quæst. 2. nu. 2* Navarrus *in Man. Cap. 27. num. 217.* Toletus *Lib. 1. cap. 86. num. 4.* Molina *Tract. 3. To. 4. disp. 74. num. 1.* Henriquez *De irregul. Cap. 12. num. 2.* Sayrus *in Thesauro Lib 6. cap. 16. num. 12.* Avila *Part. 7. Sect. 2. dub. 1.* Filliuc. *Tract. 19. num. 269.* Bonacina *De censur. Disp. 7. quæst. 4. punct. 1. num. 8.* Laymannus *Lib. 3. Tract. 3. part. 3. cap. 7.* Palaus *De censuris Disp. 6. punct. 14.* P. Alloza *in Floribus* seu *Alphabeto Morali. Verb. Irregularitas. Sect. 4.* ubi sic scribit: *Omnes Ministri in causa sanguinis irregularitate ligantur*, citátque pro se Villalobos.

Hoc responso à me dato, ac multis probato, 456
certò comperi, viros quosdam eruditione Theologicâ præsignes, & quidem in duobus diversis locis aliud judicâsse, quorum nonnulli movebantur hac ratione, quòd cohors illa fuisset adhibita ad vim propulsandam, adeóque solius defensionis causâ, tantò probabiliore, quòd bellum illud nondum esset penitus extinctum. Alii autem hac, quòd non incurratur irregularitas, nisi in casibus in jure expressis *Cap. Is, qui. De sent. excomm. in 6.* casus autem satellitum non sit expressus in jure.

Ego

457 Ego quidem propter tantorum virorum mihi notissimam sapientiam scribo nunc, quod nunquam vel in scholis, vel extra eas scripsi, aut dixi, eorum opinionem videri mihi non penitus improbabilem; illorum tamen optimâ pace præfero meam. Ratio, cur adhuc præferam, est authoritas Juris, & Doctorum superiùs allata; ut proinde hîc vel maximè locum habeat illa sententia Cœlestini Papæ *Cap. Prudentiam. De off. jud. deleg. Integrum est judicium, quod plurimorum sententiis confirmatur.*

458 Accedit stylus nostræ Curiæ, & omnium, ni fallor, communis; practicantur enim in Curiis sententiæ textibus juris firmatæ, clarissimè traditæ à pluribus Doctoribus, à nullo, aut vix ullo palam, & clarè negatæ; atqui habeo justissimas causas credendi, nullum planè Canonistam alicujus nominis extare, qui clarè neget opinionem à me hactenus defensam; nullum etiam Theologum reperio, qui pro contraria sententia loquatur tam apertè, quàm P. Emmanuel Sa *verbo: Homicidium. num. 4.* dicens: *oportet* (ad incurrendam irregularitatem) *dedisse ad mutilationem causam propinquam; & ad deformationem directam ex natura*
459 *sua.* Mihi etiam scribitur, Pellizarium *Tract. 7. cap. 5. num. 173.* docere, irregularitatem hanc incurri solùm à personis necessariis ad cognitionem judicialem, & à *proximo* executore sententiæ. Sed revera P. Pellizarius hoc non dicit, imò concedit, irregularitatem ob defectum lenitatis perfectæ incurri à ministris justitiæ; atqui ii, de quibus est hîc lis, sunt ministri justitiæ, singulariter quando constituuntur idcirco, quòd subsit peculiare periculum, ne damnati capitis liberentur per vim. P. Josephus quoque Giballinus noster, diligentissimus explanator irregularitatis, utpote de qua proprium librum misit in lucem, scribit quidem *Cap. 4. Reg. 3.* rotundè, hanc, & injusti homicidii irregularitatem incurri ab eo solo, qui est causa *proxima principalis*, vel *minùs principalis* deformationis, non autem ab eo, qui est tantùm *remota*: Verùm quia paulò pòst, rursum exprimens, nunquam à causis minùs principalibus contrahi illam inhabilitatem, subdit hanc limitationem: *Nisi in aliquo casu expresse exprimatur,* fatetur autem exprimi *in Cap. Aliquantos, primo Dist. 51.* in quo quidem nominantur *curiales*, adeóque satellites, idcirco hic recentissimus scriptor favet potiùs nostræ
460 resolutioni, quàm contrariæ. Nihilominus tamen potest in aliquod qualecùnque robur ejusdem contrariæ nobis resolutionis adferri Rescriptum, quod Illustrissimus Dominus Nuncius Apostolicus ad Helvetios, postea Cardinalis Borromæus, dedit in hoc individuo Casu ad sacerdotem, petentem dispensationem super eo. Sic verò habet Rescriptum:

461 *Federicus Borromæus Dei &c. Patriarcha Alexandrinus S. D. N. ad Helvetios &c. Nuntius Duello &c. Exposuisti nobis, te à Vicario Generali N. à Missæ Sacrificio suspensum ex eo fuisse; quòd præteritis Annis Senatûs N. vexillũm in bello contra rebelles secutus fueris, ac eà occasione unà cum aliis militibus duos capite plectendos ad supplicii locũ fueris comitatus, ac propterea ab aliquibus judicatus irregularis, ab aliquibus non. Ad removendũ scrupulum nobis supplicâsti, ut tecũ super dicta irregularitate, si qua sit, ad cautelã dispensare, téque absolvere dignaremur &c. Nos igitur &c. super dicta irregularitate, si forte eam incurristi, ad cautelam dispensamus, téque ita absolvimus &c. 10. Julii Anno 1659.*

In hoc rescripto noto, illud favere utcunque judicio dictorum Theologorum. Cùm enim sit Nuntiorum Apostolicorum jura Canonica tueri. *Argum. Cap. Ecclesia. 57. De elect.* si clarum fuisset, illum Oratorem incurrisse irregularitatem, D. Nuntius dispensâsset cum eo non ad cautelam, sed *absolute*, juxta communem Suarii *Lib. 2. De juramento Cap. 15. num. 7.* 462

Ad *primam* in oppositum rationem, allatam *num. 456.* Respondeo, ex ea, si quidem vim habet aliquam, sequi, ne quidem judicem, aut carnificem Stichi contraxisse irregularitatem, quod tamen nemo, puto, dicet, cùm hactenus nemo dubitârit, defectum perfectæ lenitatis in eo consistere, quòd quis sit ob vindictam causa deformationis; certum autem est Stichum fuisse patibulo affixum in pœnam suæ injustæ rebellionis. 463

Ad *alteram* rationem dico, Casum nostrum satis expressè contineri in jure, quandoquidem textus à nobis productos ita interpretantur Canonum, Theologiæque periti. Agnosco nihilominus, Henriquez *cit. Cap. 12.* dubitare, an revera ad hos satellites extendantur textus Juris? Et contrariæ sententiæ favere videri complures, qui enumerantes singula genera hominum, contrahentium illud impedimentum, de quo disceptamus, non excludunt quidem apertè satellites, non tamen etiam apertè includunt. Illos, qui *omnes ministros* justitiæ involvunt prædicto impedimento, nomine *ministrorum*, intelligere etiam lictores, ac satellites. Ego semper censui, atque nunc observo, ita expressè accipi à Palao *loc. cit. n. 1.* ubi tradens, à solis *ministris* publicæ justitiæ incurri hanc inhabilitatem, subdit *num. seq.* Eâdem ligari comitantes *ad custodiam* tam equestres, quàm pedestres. Ergo longè magis comitantes ad patibulum. 464 465

Quæritur II. *An, qui per contritionem perfectam resipuit à peccato, ob quod erat percussus anathemate, licitè peragat Sacrum, priusquam sit absolutus vel à confessario, vel à judice fori externi?* Resp. 1. Non *licitè* peragit publicè, si excommunicatio fuit publicè nota; dat enim non levem causam gravis scandali. Resp. 2. Imò nec privatim. Suarez *in 3. Part. Tom. 5. d. 9. Sect. 3.* expressè, dicens fore absurdum, si quis 466

hoc

hoc diceret. Consentit in hoc Tann. *cit. Disp. 6. q. 19. n. 112.* quàvis videatur contradicere Navar. *in Enchiridio Cap. 27. n.* 18. Ratio est, quia manente causâ manet effectus. Atqui certum est, quòd ille sit nihilominus in foro Ecclesiæ excommunicatus, cujus excommunicationis effectus est privatio Sacrificii.

467 Confirmatur hæc doctrina validè exemplo nostri Fernandezii, quem Deus noluit fieri participem Sacræ Communionis, priusquam esset ritè absolutus à Censura. Quantam, putas, incurrisset indignationem Numinis, si vel contempsisset anathema, vel ejus absolutionem intentatis minis extorsisset? In hoc quippe secundo casu & absolutio fuisset invalida, & nova excommunicatio contracta, *Cap. Un. De his, quæ vi. in 6.* sicuti in facti contingentia aliquando respondi. Hæc omnia scripseram in penultima, seu altera editione hujus Alphabeti, cùm in firmamentum datæ resolutionis emanavit 18. Martii Anno 1666. illud decretum, de quo jam toties facta mentio Congregationis, & in quo interdicitur doctrina, & usus hujus propositionis 41. *In foro Conscientiæ reo correcto, ejúsque contumacia cessante, cessant censuræ.*

468 Quæritur III. *In quibus Casibus liceat excommunicato, suspenso &c. Sacris operari?* Resp. Non est improbabile, licere in omnibus, in quibus licet, aut non confesso, qui tamen confiteri teneretur *per se*, aut non jejuno. Etenim Vasquez *Tom. 3. in 3. p. disp. 108. num. 13.* expressè docet, se non videre causam, ob quam inter excommunicatum, non jejunum, & non confessum fiat discrimen in ordine ad obligationem recedendi à Sacro bonâ fide cœpto, quando quis sub eo recordatur, se obnoxium uni ex his impedimentis. Consentit Dicastillo *num. 131.* disertè negans, requiri majorem necessitatem ad id, ut excommunicatus communicet *licitè*, quàm ad id, ut aliquis irretitus peccato mortali, & non habens copiam confessarii, accedat mensam Angelicam.

469 Loquor autem de *occultè* affectis Censurâ, nam rarus omnino casus est, quo *notoriè* excommunicatus, suspensus &c. valeat bonâ conscientiâ obire tam sublime officium, cùm Avila *De Censur. Part. 2. cap. 6. disput. 3. dub. 3.* pronuntiet, excommunicatum vitandum non posse extra necessitatem extremam administrare ulla Sacramenta, & addat *concl. 4.* ne quidem ei licere administrare Eucharistiam extremè decumbenti, si quidem hic jam expiatus sit per confessionem; cujus tamen contrarium tradit Palaus *De Cens. Disp. 2. punct. 8.*

470 Posse irretitum pœnis Ecclesiasticis celebrare præmissâ confessione, vel contritione ob mortis, infamiæ, aut scandali periculum, tradit P. Scortia *De Sacrif. Lib. 2. cap. 6. num. 1.* post Navarr. *Cap. 27. nu. 239* & Azorium *Tom. 1. lib. 10. cap. 31. quæst. 6.* adversùs Covarr. *Cap. Alma p. 1. §. 2. num. 11.* & meritò; nec enim suppetit ratio sufficiens asserendi, prohibitionem Matris Ecclesiæ extendi ad pericula tantorum malorum.

Quòd si quis absque legitima causa celebret in censura, probabiliter non admittit peccatum aliter in confessione exprimendum, quàm dicendo: Feci Sacrum sacrilegè. Diana *Part. 9. Tract. 3. res. ult.* post Hurtadum *De Sacram. Disp. 9. diffic. 1.* & Lugonem *Disp. 14.* contra Dicastillo *Disp. 9. num. 12.* Etenim peccata reddentia communionem illicitam opponuntur eodem modo religioni, & circa eandem numero materiam versantur; quare non est, cur specie, aut numero distinguamus. 471

Adde his, nullam censuram incurri ab eo, qui ignorat, se incurrere; nam sententiis per statuta Ordinariorum prolatis non ligantur ignorantes, inquiunt Doctores ex *Cap. 2. De constit.* 472

QUINAM OBLIGATI AD SACRIFICANDUM.

CASUS XVI.

Austriacus.

SUMMARIUM.

Casus Capellani dubitantis, ad quot Sacra sit obligatus, cùm sciat, se obligatum ad Missam perpetuam. 473.

Spectanda est in fundationibus Capellarum consuetudo loci. 477.

Quid intelligatur per Missam perpetuam? 479.

Facienda est à capellano compensatio neglectorum sacrorum. 480.

Quivis Sacerdos tenetur quot Annis aliquoties Sacrificare. 482.

Legenda hac de re concio Adm. R. P. Joannis Pauli Olivæ. Ibid.

Casus sacerdotis, qui expertus suam imperitiam voluit fieri Religiosus, dissimulato prorsus suo Ordine Sacro. 483.

Illa dissimulatio potuit carere omni culpâ, esto prævidérit, se totâ vitâ nec sacrificaturum, nec recitaturum Breviarium. 484.

Probatur septem rationibus. Ibid. & 485.

Nemo præcisè ex vi legis tenetur perseverare in eo statu, in quo obligetur à lege. Ibid.

Potes differre tuas primitias ad integrum Annum, ut te ritè prepares ad illas. 486.

Teneris celebrare die festo, si nequeas interesse alteri Sacro. 487.

Obligatus ratione stipendii ad celebrandum, peccat mortaliter non celebrando. 488. & 489.

Quid si liberaliter promisit Sacrum? 488.

Unum Sacrum est quid magnum in se, at ejus jactura non sit magni ab hominibus. 489.

Expli-

Explicatur singulariter obligatio parochorum ad sacrificandum. 490. & seqq.

Et specialiter obligatio capellanorum. 494. & seqq.

Nisi constet de contrario, tenetur Sacrificare pro Fundatoribus. 495. & 498.

Quid si quis constituatur, ut sacrificet ad commoditatem viciniæ? 497.

Refertur P. Tamburini clemens opinio de obligatione capellanorum, & canonicorum. 499.

Sæpe non petitur officiatura. 500.

Quid si in literis fundationis ponantur hæc verba: Eligatur sacerdos, qui quotidie sacrificans oret pro me? 501 & 504.

Quid si ponantur hæc. Assigno hos decem aureos, ut sacerdos celebret pro anima mea? 505.

Discrimen practicum inter legantem mille pro fundatione capellaniæ, & legantem mille pro sacris faciendis statim post suum obitum. 506.

Quomodo intelligenda hæ clausula: Volo, ut capellanus meus faciat pro me Sacrum assiduè; &: Volo, faciat pro me per annum integrum. 507.

Item hæc: Lego annuatim in singulos menses 12. Florenos, ut primo die cujusque mensis quivis è 12. Canonicis accipiat unum Florenum, eâ conditione, ut faciat tunc pro me Sacrum. 508.

Ubi est penuria sacerdotum, potest spectatâ rei naturâ plus pro Sacro diei festivi peti, quam pro non festivo? 509.

Non licet essentialia Sacri offerre pro eo, qui dedit Ordinariam stipem, & reliqua pro alio. 510.

An, quando accepisti stipem pro Sacro faciendo ubi volueris, possis deinde plus exigere, si celebres in altari privilegiato? 511.

An possit aliquid accipi pro applicatione portionis specialissimæ? 512.

Decretum Congregationis de applicatione hujus portionis. 513.

An titulus præscriptionis quandoque excuset non facientes tot Sacra, quot exprimuntur in fundatione? 514.

Et vice versâ an inducat quandoque obligationem faciendi plura, quam exigat fundatio? 516.

Describuntur novem decreta Congregationis Cardin. authoritate Urbani VIII. edita, de celebratione Missarum. 418. & seqq.

Describuntur sexdecim declarationes Congregationis, authoritate Urbani VIII edita super novem decretis ejusdem Congregationis, de celebratione Missarum 528 & seqq.

Describuntur dubia, quæ Episcopus Traguriensis proposuit Congregationi circa reductionem Missarum. 547. & seqq.

Repræsentantur resolutiones illorum septem dubiorum. 551. & seqq

473 Quodvultdeus simplex beneficiatus habet *a suo beneficio pingues valde redditus decimarum, qui ob amissas fundationis literas ignorat obligationem suam claram sed scit tantùm confusam, dicendi scilicet Missam perpetuam. Quærit jam, an verè ad quotidianum, vel ad quot in hebdomada, mense, aut Anno Missas obligetur; & an teneatur facere compensationem sacrorum hactenus neglectorum? & quam illam?*

Hanc quæstionem istis verbis quidam Theologiæ Professor Viennæ mihi proposuit die 20. Decemb Anno 1656 volens rescire, quid de ea sentirem, cùm ille Quodvultdeus seriò cuperet nôsse suam obligationem, quò ei satisfaceret. Ad quam mox respondi in hunc sensum. 474

Vel ex sola verbali relatione antiquorum constat, esse dicendam Missam perpetuam, vel ex scriptura aliqua? Si ex relatione verbali, fortè possunt authores illius relationis subministrare indicia, è quibus deveniatur in certiorem notitiam. 475

Si tamen neque ex verbis, neque ex ulla scriptura possit quidquam certò colligi, videndum, quid egerint decessores Quodvultdei; nam factum præsumitur ab eo, qui erat obligatus facere. Mascard. *De prob. concl.* 34. si videlicet fuêre probi viri, quales præsumuntur in dubio *Cap. fin. De præsumpt.* 476

Quia tamen potiùs judicandum legibus, quàm exemplo unius alteriúsve. *L. Nemo. C. De sentent & interloc. omn. jud.* spectari debet consuetudo loci, & regionis, in qua situm est illud beneficium, & secundùm illam consuetudinem circa pinguia beneficia vigentem, debet procedere Quodvultdeus Ita apertè deducitur ex *leg. Semper 34. ff. De Reg. Jur.* ibi: *id sequamur, quod in regione, in qua aliquid factum est, frequentatur.* Vide etiam, quæ ex Congreg. Cardinalium describo infrà *num* 537. & 539. Quòd si ille mos est varius circa frequentiam sacrorum pro præpinguibus beneficiis, poterit Quodvultdeus uti declaratione, quam adfert illa eadem Regula in fine: *Ad id, quod minimum est, redigenda summa* (sacrorum) *est.* 477

Si neque consuetudo loci solvit hoc dubium, judico, Quodvultdeum obligari ad quotidianum Sacrum. 1. Quia inspicimus in obscuris, quod plerumque fieri solet. *C. Inspicimus. De Reg. Jur. in 6.* Et omnes sumunt argumentum à consuetis. Menoch. *De præsumpt. Lib. 1. quæst. 18. num. 5.* Atqui plerumque in particularibus Ecclesiis totius orbis fieri solet, ut pingues capellaniæ habeant annexum ejusmodi onus. 2. Quia rationes, quibus Theologi probant, quando non constat de intentione præfigenda Missis Capellani, esse applicandas animæ fundatoris, probant, quotidie esse faciendas à divite Capellano. 3. Quia per Missam *perpetuam* non possumus intelligere illam quæ fiat singulis Annis semel, aut singulis hebdo- 478 479

domadis etiam semel; foret enim nimia inæqualitas inter datum, & acceptum, quam tamen maximè aversatur justitia. S. Thom. 2. 2. p. 62. art. 11. loquens valde ad propositum. Ergo intelligenda est quotidiana, cùm præsertim vocula *perpetuò* possit accipi pro *semper*. Siquidem *L. Servitutes. ff. De serv. & L. Pure. §. fin. ff. De doli mali except.* sumitur pro *continuò*, debétque regulari secundùm subjectam materiam. (Schardius in voce *Perpetuũ*, malè citans Glossam,) seu secundùm materiam actûs, cui adjicitur. Barb. *in Dict. Perpetuò. num. 5.*

480 Tenetur Quodvultdeus *per se loquendo* facere compensationem aliquam ob Sacra neglecta. Suar. *Tom. 2. De Relig. Lib. 4 De orat. cap. 39. num. 11.* Bonac. *De Euchar. disput. 4. quæst. ult. punct. 7. §. 1. & 2. num. 6. & 17.* Nam acceptum ob causâ, causâ non secutâ, obnoxium est restitutioni. Navarr. *De Rosar. miscell. 29.* ex communi. Et quidem est ea compensatio facienda per alia Sacra. Bonac. *loc. cit. num. 6.* Laym. *De Sacrif. Miss. Cap. 2. num. 7.* Atque ita, ut, si malâ fide omisit, debeat tot fieri curare, quot omisit, quia nemo de sua negligentia commodum reportare debet, *C. Intelleximus. De jud.* Si autem bonâ fide, quia inculpabiliter ignorabat, se astringi ad quotidiana Sacra, tum non tenetur ad quotidiana compensanda, sed imprimis videndum, an, & quanto sit per illas decimas factus locupletior &c.

481 Hæc & plura in hanc rem rescripsi binis literis, lacessitus binis. Retuli autem hoc loco idcirco, quòd principia, quibus sum usus, applicari possint multis aliis particularibus, & quotidianis Casibus. Certè sedecennio, quo hîc versor, resolvi hinc multos à variis personis Ecclesiasticis mihi propositos. Et his scriptis video; resolutionem datam *num. 476. & 477.* extare quoque apud P. Tambur. *Lib. 3. De Sacrif. cap. 1. §. 3. num. 21. 27. & 29.* qui etiam *num. 32.* subdit, quando petitur, ut quis per annum integrum sacrificet, sine dubio exigi, ut toto Anno, nullo die excepto id faciat. Licèt autem, quæ dixi, nitantur bonis, ut puto, rationibus, censeo tamen, esse in ejusmodi dubiis, saltem pro majore securitate, consulendum D. Ordinarium juxta ea, quæ referam *nu. 537. & 539.* Porrò ut *directè* satisfaciam quæstioni, quam præfert titulus hujus Casûs,

482 Dico 1. Probabilius est, quemvis sacerdotem *per se loquendo* teneri aliquoties in Anno ad Aram litare. Ita conformiter doctrinæ S. Thom. 3. *p. q. 83. a. 10.* cum plerisque aliis docet in utramque partem disserens Dominicus Sotus *in 4. dist. 13. q. 1. a. 10.* & nervosè Dom. Reding *cit. q. 9. a. 3. Controvers. 1. n. 6.* contra Alensem, Cajetan. & nonnullos alios, absolventes à peccato mortali illum, qui, nisi aliunde sit obligatus, nunquam totâ vitâ utitur potestate consecrandi corporis, & sanguinis Christi. Qui licèt non planè improbabiliter loquantur, attamen probabilius est id, quod hîc assero; quia conforme judicio plerorumque doctorum, proborúmque: imò & ebeiorum, qui malè sentire solent de sacerdotibus, hoc tam pretiosum talentum defodientibus. Unde dolens Innoc. III. *c. Dolentes, De celebrat. Missarum*, reprehendit eos, qui Missarum solennia vix quater in Anno celebrant. *Omnis Pontifex* (& sacerdos, ut explicant passim interpretes) *ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & Sacrificia pro peccatis*, inquit Apost. *ad Hebr. c. 5.* Ob quod effatum Apostoli, aliásque rationes sapienter, sagacitérque invenias, probatas perquam nervosè, atque eloquenter, ut solet, Admodùm Reverendus Pater Joannes Paulus Oliva nostri Ordinis Præpositus Generalis in Volumine secundo simul & fœcundo suarum (quas jure nuncupâris *Politissimum Speculum Prælatorum*) in Sacello Pontificio habitarum Concionum *Conc. XIII.* incumbere Episcopis obligationem, ut persæpe offerant novæ legis Sacrificium, de quo loquitur Apostolus. Facessivit autem illa communis respectu omnium sacerdotum doctrina, quam tradidi, mihi postea aliquam difficultatem, & perplexitatem circa resolutionem hujus hâc ætate

Casûs singularissimi.

Quirinus initiatus à sexennio ipso usu deprehendit, se non sufficere ad curam animarum, & conciones. Itaque exuit clericalem habitum, & alio profectus petit in Ordinem admitti religiosum, ut totam vitam inter Fratres Laicos agat, nec vult prodere, se sacerdotem esse, atque adeò nunquam vult celebrare Sacrum, & tuetur se aliquorum Sanctorum exemplo, qui nunquam fecerint Sacrum. Quæritur, an id illi liceat? Ego quidem illi dissuasi, ne ordinem sacerdotalem ità dissimularet: sed nondum persuasi. Velim super hoc intelligere mentem Reverentiæ Vestræ, quæ poterit novæ editioni sui Alphabeti sacrificantium inserere hunc casum. 483

Ita ad me 4. Augusti Anno 1665. è viciniâ Poloniæ vir quidam doctissimus, quærens insuper, *an, quia ille Quirinus esset se proditurus sacerdotem, si Breviario uteretur, fas esset ipsi loco officiorum præscriptorum certis diebus, & temporibus, quotidie recitare officium Pentecostes, quod eum in finem memoriæ mandaverat?*

Ad *primam* quæstionem partim respondi, partim respondeo, esse quidem providè, sapientérque factum *per se loquendo*, quòd ingressus ejusmodi in statum Religiosum esset dissuasus Quirino, nec enim horum temporum mores permittere ejusmodi dissimulationem, quæ & continet aliquam deceptionem, (communiter enim loquendo superiores Religiosi non 484

coo-

cooptant in suum Ordinem tales, ut ita loquar, Nicodemos,) & involvit necessitatem, ac propositum nunquam gestandi habitum, coronámque clericalem, nunquam utendi illo pretiosissimo thesauro, seu potestate sacrificandi, nunquam etiam ritè persolvendi pensum canonicum. Nihilominus tamen excogitari, aut etiamreipsa occurrere posse causas, & circumstantias, in quibus,& ob quas illa dissimulatio esset licita,ac laudabilis. Ratio à priori est, quia talis dissimulatio etiam unà cum quatuor indicatis appendicibus, id est superiorum deceptione, impotentia, voluntatéque nunquam gestandi habitum, & tonsuram clericalem, nunquam litandi, nunquam ritè psallendi, non est *intrinsecè* mala. 1. Quia fieri potest, ut ille Quirinus tam multum prosit suo monasterio sanctitate vitæ, laboréque manuali, ut si post 10. 12. Annos, aut in agone cogniturus sit superior, ejúsve successor illam piam, ut sic loquar, fraudem, gavisuri sint animitus. 2. Quia plurimi sacerdotes olim vixerunt, hodiéque vivunt inter paganos, & hæreticos, nominatim in Anglia & Hollandia sine habitu sacerdotali, ut possint occultè propagare, aut conservare fidem Orthodoxam. 3. Sacrificium quod attinet, fortè ille Quirinus eo sexennio, ultra sexcenties, millies, aut bis millies obtulerit immaculatam hostiam, adeóque sæpius, quàm si per secuturos Annos 40. menstruatim faceret semel. Faciendo autem semel quot mensibus satisfaceret etiam rigidissimis Theologis. Adde, quòd non sit improbabile, vacare culpâ lethali Mystam, qui nunquam planè sacrificat. Re enim verâ nullum extat præceptum, quod simplices, seu non beneficiatos obliget clarè, indubitanter, & mortaliter ad quandoque litandum. 4. S. Paulinus offerendo se in mancipium, & S. Maurilius, de quo *in Tract. præcedente Cas. XXI. n. 700.* agendo, dissimulatâ suâ Episcopali, ac Sacerdotali dignitate, tot Annis hortulanum viri principis, ac plures alii subiverunt ex motivo virtutis necessitatem illorum inconvenientium, de quibus fit mentio in Casu proposito, ut taceam S. Franciscum Xaverium vivis ereptum in itinere Chinensi, quod susceperat prævidens manifestum periculum perpetui carceris, si penetraret claustra Chinensium. 5. Lex de audiendo Sacro dominicis diebus viguit à temporibus Apostolorum, ut referam *in Alphab. Sacri aud. n. 152. Cas. IV.* & quidem sub pœna anathematis, & tamen, ut innumeros Anachoretas, Simeonem, ac Danielem stylitas præteream, Monachorum in Occidente omnibus encomiis Superior parens Benedictus in tyrocinio suæ sanctissimæ conversionis tradidit se in arctissimum specum, & tribus Annis, omnibus, excepto Romano Monacho, hominibus ibi incognitus mansit, ut testatur, & loquitur S. Gregor. in ejus vita *Cap.* 1. Cur licuit huic ad triennium, aliisque sexcentis laudatissimis viris ad longè plures Annos, imò ad totam vitam eligere statum, modúmque vivendi, quo vel nunquam, vel non nisi solennissimo festo Paschatis, atque subinde Pentecostes, essent interfuturi celebrationi Missarum? non autem fas sit, ob gravissimam causam, qualis est humiliatio extrema sui ipsius, & declinatio occasionum peccandi, assumere statum, quo nequeant observari illæ leges, de quibus supra?

485 6. Nemo ex vi legis præcisè tenetur perseverare in eo statu, in quo obligetur à lege, sed potest suscipere alium statum, in quo non obligetur, sicuti ex Dicastillo *de Sacramentis. Tom. 1. Tr. 5. Disp. 5. Dub. 10.* observavi, ac discussi *in Theologia Juridico-Morali c. 27. n. 15.* ergo potest ille Quirinus suscipere statum, in quo non obligetur obire functiones sacerdotales. Hanc rationem ut expenderet, suúmque de ea judicium mecum communicaret ille, qui me consulebat Doctor, rogavi eum. Postea respondit ipse, eam rationem videri nimis multum probare, eò quòd sint status, è quibus non datur transitus ad alterum, ita ut prioris statûs lex obligans cesset, ut si maritus ingrediatur Monasterium invitâ uxore. Verùm hæc replica non evertit illam doctrinam Dicastilli, utpote intelligendam tum de solis statibus mutabilibus, tum de circumstantiis, in quibus positus homo non habet, seu excusationem, seu exemptionem à legis obligatione, tum de legibus positivis. Lex autem obligans maritum, ne suscipiat statum incompossibilem cum maritali, est verè naturalis, tenetur enim ex vi legis naturalis reddere uxori debitum. Hinc nequit sine consensu uxoris suscipere longam peregrinationem, ut explicabimus *Tract. ultimo*, seu *secunda parte Alphab. Matrim. Cas. XXII. n. 760.* Denique quod concernit horas canonicas, earundémque compensationem faciendam illo modo, quo indicatur in Casu, ostendam *Tr. 5. in Disp. tertia de horis canonicis n. 909.* eâ recitatione, de qua fit sermo, non satisfactum iri obligationi per se Breviarii, nisi suppositâ sententiâ Leandri referendâ, & refutandâ *in eodem quinto Tract.* seu *Alphabeto audientium Sacrum n. 603.* quòd scilicet, qui nequit recitare Officium præscriptum, teneatur aliud, si queat. Ergo nihi patrocinabatur illi bono viro propositum supplendi eâ ratione qualitatem Officii divini. Igitur videndum, an transitus ille ad religionem fuerit licitus, positâ etiam morali impossibilitate nunquam recitandi Breviarii. Et verò censeo, potuisse (tametsi difficillimè) adesse tam prægnantes causas utendi illâ dissimulatione, de qua statuitur quæstio, ut ob eas *licitè* faceret indicatam mutationem statûs, non obstante lege de penso canonico. Patet tum exemplis Sanctorum Paulini, & Maurilii, de quibus suprà: tum quia sacerdos, qui vellet navigare in Indiam ad excolendas animas gentilium, *licitè* conscenderet Hispali, aut Olyssipone navem jam jam soluturam, nolente ulla-

ullatenus expectare nauclero, donec is sacerdos advertens tunc primùm, se oblitum suiBreviarii, rediret ad ædes, accepturus illud. Vide infrà *n. 726.* ubi quæram, an liceat suscipere officium, aut negotium incompossibile cum horis canonicis. Rationes hactenus a latæ, satis meo judico probant, fieri potuisse, ut vir prudens, & doctus, habénsque bene perspectum animum, constantiam, totam indolem Quirini, ac singulariter summum studium se se numiliandi, expediendi se à sæculo nequam, séque Deo offerendi in perfectum holocaustum, connitendíque ad summam perfectionem, approbaret ejus propositum, non tamen executioni mandandum sine consensuEpiscopi, difficulter utique eum daturi. Est autem mihi perquam verosimile, denique illum Quirinum acquievisse consilio Doctoris me consulentis, &, ut suppono, suadentis, ut vel prospiceret sibi in sæculo de beneficio simplici, vel ingrederetur Ordinem, aut Monasterium, in quod recipi consuevêre etiam impares curæ animarum, concionibúsque habendis. Certè si quis mihi obtingeret simi is Quirino, darem responsum hìc indicatum, nisi duo, trésve viri docti, sapientes, ac pii, expensis, quæ hactenus protuli, mecum sentirent, jaciendam illam, hoc præsertim sæculo, periculosam aleam.

486 His omnibus addo, liquere vel exemplo nostri parentis Ignatii, non peccaturum, qui hodie creatus sacerdos differret ad sesquiannum suas primitias, studiosè impendendo illud tempus præparationi ad tam divinam actionem, quàm est agere alterum Christum juxta explicationem allatam *Cas. 3. 93.* Addo quoque, excusari posse sacerdotem, de quo sibi noto mihi scripsit ille ipse Doctor suprà memoratus, qui à xxx. Annis non celebraverat ob innumeras perplexitates in Sacrificio occurrentes. Equidem novi ego virum doctissimum, & ipsorum confessariorum Doctorem celeberrimum, qui tamen plurimis Annis abstinuit excipiendis confessionibus ob perplexitates, quas pariebat ipsi nimia sua scientia, & clara cognitio eorum, quæ essent *per se loquendo* confitenda, inquirenda, injungenda. Vidi, & alium jam pridem, sicut, & ille, de quo paulò antè, evocatum ad plures, quem Moderatores ideò arcuerunt in perpetuum ab ara, quòd sub incruento Sacrificio communissimè infestatus tentationibus adversùs fidem retunderet has, & verbis clarè prolatis, & gestibus incongruis loco, temporique.

487 His adde, *per accidens* te obligari ad Missam dicendam, quando, nisi dicas, oportebit te carere Sacrificio in die festo, sicuti respondi, olim Illustri personæ sacrificanti. Nam & utique teneris tempore Paschali semel saltem operari Sacris, si cæteroquin cogaris tunc carere Paschali Communione. Et præceptum de Sacro audiendo non utique intelligitur deSacro alieno, duntaxat. ergo intelligitur de aut alieno, aut proprio in defectu alieni, sicuti pluribus declarabo in *Alphab. audientium Sacrum Cas. I. n 40.* & infrà *n. 710.*

Adde quoque illam verissimam sententiam, quam ex venerabili Beda describit Gabriel Biel *in Canon. Missæ, lect. 87.* his verbis. *Sacerdos non legitimè impeditus celebrare omittens, quantum in se est, privat SS. Trinitatem laude, & gloriâ, Angelos lætitiâ, peccatores veniâ, justos subsidio, & gratiâ, in purgatorio existentes veniâ, Ecclesiam speciali Christi beneficio, & seipsum medicinâ, ac remedio.* Veritatem horum omnium probant, quæ de fructibus Sacrificii explanavimus *Casu V.*

Dico 2. Qui ratione beneficii vel accepti stipendii tenentur facere Sacrum, mortaliter delinquunt contra justitiam, si non faciant. Ita omnes teste Laymanno *de Sacrificio* seu *Lib. 5. Tract. 5. Cap. 3. numero. 6.* Agunt quippe contra gravem obligationem, sicut & quando differunt nimis diu. Infrà *numero. 596. Quid si autem liberaliter promisi aliquot Sacra?* Si non intendisti te obligare graviter, infidelitas tua non continebit gravem culpam, quia promissio liberalis, etiam de re gravi non adfert gravem obligationem *per se loquendo.* Cajetan. *2 2. q. 113.* Mo ina *Tr. 2. Disp. 262.* Suarez *Tom. 3. De Relig. Lib. 10. c. 6. n. 4.* contra Lessium *de Just. C. 18. n. 55.* & alios. Etenim actus agentium non extenduntur ultra intentionem ipsorum Si intendisti, delinquis graviter. *At non promisi nisi unum?* Si præcise intendisti te obligare, censet Diana *P. 2. Tr. 17. seu 3. Miscellaneo Res. 9.* rectè citans Sanchezium *L. 1. De Matr. Disp. 4. n 25* adversùs P. Navarram *de Restit. L. 2. C. 2. de dub. 7.* te delinquere solùm venialiter non stando promissis. 488

Nónne autem violo fidelitatem in re gravi? quid enim grandius. quid sanctius Sacro? Resp. rectè Sanchez, Sacri unius jacturam non solere magni fieri ab hominibus, licèt à parte rei sit magna. Unde puto, hanc sententiam esse tutam in praxi, & esse paucos, qui sive unum, sive plura liberaliter polliciti, non stent promissis, delinquant mortaliter, quia scilicet noluerunt obligare se graviter. Adde, quòd tales possunt pro uno Sacro promisso liberaliter, offerre tres portiones *Specialissimas*, juxta doctrinam Mo fesii, aliorúmq; apudDianam *P. 2. Tr. 14. Res. 14. Quid si verò acceperim stipendium pro Sacro?* Resp. Si parvum e. g. tres, vel quatuor bazeos, non delinquis nisi venialiter, quia gravitas tuæ culpæ est desumenda ex gravitate, seu quantitate stipendii. Fagund. *de præcept. Eccl pra. 1. l. 3. c. 8. num. 11.* Secùs si accepisses (de quo rarum periculum est) à divite mercatore, aut Nobili Imperialem. Dicastillo *Cit. Disp. 4. Dub. 22.* 489

Dico 3. Parochos specialiter quod attinet, non tenentur ii quotidie hostiam immolare pro suis ovibus. Suarez *Tom. 3. in 3 P. Disp 86. Sect. 1.* nam ne quidem tenentur quotidie sacrifica- 490

ficare. Barbosa *de paroch. p. 1. c. 11. num. 6. Etsi habeant opimos redditus?* Hos quidem obligat Sotus *in 4. cit. dist. 13. q. 2. a. 2.* at non ego, quia non video rationem. *Saltem hi divites aliquoties in hebdomade?* Resp. Si id exigat ratio peculiaris fundationis, statutum, aut consuetudo, non aliter Laym. *loc. cit.* Barbosa *cit. n.*
491 *6.* Nam hæc duo videntur correlativa: in quibus diebus populus non tenetur Sacrum audire, nec tenetur parochus facere. Fagundez *loc. cit. Cap. 15.* nisi quandoque ex charitate pro ratione circumstantiarum. Palaus *Cit. Tr. 22. D. Un. punct. 13.*

492 At verò quoties populo incumbit obligatio Sacri audiendi, incumbit & parocho faciendi. *Faciendi autem pro suis ovibus?* Hoc nego cum Laym. *l. c.* Dicast. *dub. 23.* post Suar. *cit. sect. 1.* & alios, quia nulla lex, aut scripta, aut non
493 scripta videtur id præcipere. Quia tamen Concilium Tridentinum *Sess. 23. Cap. 1. de Reform.* inter cætera, quæ præcepto *divino* mandata esse omnibus animarum curam gerentibus asserit, *secundo* loco nominat oblationem Sacrificii pro ovibus, ideo valde probabile est id, quod Barbosa in citatum locum Trident. *n. 4.* & alibi constanter cum aliis tradit, scilicet parochum teneri Missæ Sacrificium suis ovibus applicare juxta boni viri arbitrium, qui bonus vir, judice me, feret arbitrium attentâ copiâ, vel inopiâ reddituum, magnâ aut parvâ necessitate parochianorũ. Favet huic sententiæ multùm declaratio Congregationis Cardinalium sacri Concilii Tridentini, quæ verbis reddendis *n. 538.* declaravit, quibus diebus sacerdotes teneantur ratione beneficii, Capellæ, legati, aut salarii Missas dicere, non licere eis accipere eleemosynam Manualem, eò quòd nequeant simul satisfacere utrique obligationi. Scribit quidem Dicastillo, se per otium legisse illam declarationem, sed inde nihil aliud colligi, quàm quod dicit Lugo *Disp. 21. n. 20.* Marchin. apud Dianam *Part. 8. Tr. 6. Res. 13.* & alii plures, scilicet esse illic sermonem de illo solo, qui tenetur iis diebus pro aliquo sacrificare, nam talis nequit ab alio accipere eleemosynam, ut ex communi trademus *n. 567.* Sed quidquid dicant hi DD. Congregatio Cardinalium dedit contrarium responsum infrà *num. 551.* juncto *numero* 549. quod tamen scio, non esse utique usu receptum.

Jam verò de Capellanis, de quibus major, & frequentior est dubitatio.

494 Dico 4. Si constet, Sacrum esse quidem toties e. g. ter, quater faciendum in hebdomade, attamen ex literis fundationis, utpote amissis (sicuti per Germaniam nostram non uno in loco experti sumus bellis superioribus) non constet, ad quam intentionem sacrificandum sit, præsumendum est, illa omnia Sacra offerri oportere pro anima fundatoris Capellæ. Bonacin. *Quæst. ult. Cit. Punct. 7. §. 2. num. 19.* consentiente Lugone *Disp. 21. num. 23.* Barbosâ *loc. cit.* Dianâ *Part. 6. Tr. 6. Res. 13.* & aliis communiter, teste eodem Bonacinâ adversùs Marchinum apud Dianam *l. c.* Certè Vasq. *Disp. 234. Cap. 4. num. 25.* asserit, indubitatum esse, quòd Capellaniam obtinentes tene-
antur pro aliis sacrificare. Item Alphonsus de 495
Leone cum Fraxinello, & Homobono apud Dianam *Part. 2. Tract. 14 Resol. 80.* tradit, nisi ex claris verbis testatoris, aut circumstantiis personarum aliud constet, præsumendum esse, quòd Sacrum sit fundatum non pro solo cultu Ecclesiæ, ac commoditate cupientium audire Sacrum, sed pro anima fundatoris. Ratio hujus generalis conclusionis est, quòd quisque præsumatur in dubio sibi optimè consulere velle. Coninck *q. 83. a. 1. n. 166.*

Accedit praxis communis. Unde videmus, 496 illos quoque, qui fundant Sacra quotidiana pro primissariis, ut loquuntur, seu pro iis, qui primam Missam, adeòque, ut hîc Constantiæ in Cathedrali, Halæ Tiroleos in Parochiali, sub horam quartam matutinam celebrant, ut famuli & ancillæ commoditatem habeant vacandi suæ devotioni, solere suos Capellanos obligare, ut saltem aliquot Sacra hebdomadatim offerant pro ipsis.

Fatentur nihilominus *citati* Doctores cum 497 pluribus aliis, quando Sodales Rosarii, Annuntiatæ &c. Curant in suis Oratoriis, diebus festis, vel ob cultum Dei sacrificari, tum intentionem sacrificantium esse liberam. Hinc Cardinalis de Lugo *l. c. n. 23.* sic loquitur: *In beneficiis verò, vel aliis, in quibus obligatur sacerdos ad celebrandum ad commoditatem illorum, qui tali loco audituri sunt Missam, faciliùs potest existimari, quòd non exigatur applicatio Sacrificii, sed circa hoc relinquatur Sacerdoti, ut possit, cui voluerit applicare.* Nec scio, qui clementiùs loquatur de Capellanis, sciens interim, licèt in prædictis casibus intentio sit libera, nil tamen posse accipi pro applicatione illius, si stetur responso Cardinalium, de quo suprà *n. 493.*

Equidem Palaus *Tr. 22. Disp. unic. Cit. punct.* 498 *13. n. 1.* asserit, esse certum apud omnes, quòd Capellanus teneatur facere Sacrum ad intentionem fundatoris, & nihil possit stipendii aliunde accipere, si fundatio suppeditat sufficientem sustentationem, si verò non suppeditat sufficientem, recurrendum est ad Papam, vel Episcopum juxta doctrinam adferendam infrà *n. 589.*

Unde ego sub finem Anni 1666. consultus respondi alicui parocho, obligato ratione beneficii parochialis facere quater Sacrum in hebdomade, & præterea bis ratione alicujus Capellaniæ, offensurum divinam Majestatem, si insuper susciperet tot alia, quæ offerebantur, Sacra, ut nequeat omnibus satisfacere, nisi quandoque volendo uno die explere duas obligationes.

499 Tametsi verò scriptores eo modo sentiunt, & loquuntur, quo retuli, & hoc suo consensu satis probent, etiam indoctos fundatores esse ita affectos, ut velint inducere memoratam obligationem. Nolo tamen meum Lectorem latere, P. Thom. Tamburinum *cit. Tract. de Sacrific. ritè perag. Lib. 3. c. 1. §. 3. num. 20. & seqq.* à me hisce exaratis lectum, scribere haud paulò clementiùs, quàm quos retuli, sic enim de Capellanis ipse disserit: Aut fundator sine determinatione temporis, locíque sanxit: *Meus Capellanus faciet tot sacra*, aut cum determinatione loci: *Faciet in templo, altarive*: aut cum mentione temporis: *Faciet die Dominico, aut die Lunæ? Primo* casu fatetur, fundatorem petiisse applic tionem, & non solam præsentiam, ut ipse loquitur. *Secundo* casu negat, exigi applicationem, nisi a iunde præsumatur. In *Tertio* sentit idipsum, ratus non præsumi obligationem applicationis faci-ndæ, quando fundator petiit e. g. die Dominico sacrificari; secùs si diebus Lunæ, aut in die sui patroni, eò quòd fideles consueverint feriis secundis curare pro defunctis, pro se verò, quando petunt r m sacram peragi die sui sancti Patroni, aut suo die

500 Natali. Addit *n. 24.* esse frequentissimum, ut sola præsentia, seu, ut alii loquuntur, officiatura postuletur in fundationibus Capellarum, & altarium, in quibus fundatores magis respexerunt ad honorem Altaris, commoditatem populi, vel quid simile, quàm ad suorum delictorum satisfactionem.

501 Et *n. 26.* subdit, non debuisse ab Aloysio Riccio *Part. 3. decis. 13.* statim damnari consuetudinem Cathedralis Ecclesiæ Neapolitanæ, ubi Hebdomadarius solet intentionem applicare, cui vult. Concludit *n 28.* hâc formulâ: *Eligatur sacerdos, qui quotidie celebrans oret pro me*, exigi non sólam orationem in Memento, sed applicationem ipsius Missæ, nisi addatur alia circumstantia. Hæc & alia hanc in rem ille Author. An rectè omnia, judicet Lector eruditus. Certè probabilitatem conciliat auctoritas tum ipsius, tum Marchini suprà relati ex Diana, quin & Pellizarii *Tr. 4. C. 9.* negantis, esse improbabiliter liberam tunc, quando fundator nullam expressit. Hæc regula in oneribus maximè imponendis servanda est: *Si voluisset, expressisset*, inquit Suarez *Tom. 4. De Relig. Tr. 8. Lib. 2. C. 17. num. 7.* apertè favente *Leg. Quidquid astringendæ. ff. De verb. obl.* Verùm tollitur omnis probabilitas, si & stetur Declarat. Cardin. adferendâ *n. 549. junct. n.* 551. & ea sententia extendatur ad jus accipiendi stipendii pro particulari applicatione.

502 Unde idem P. Tamburinus nusquam exprimit, posse accipi eleemosynam pro applicatione facta in casibus, in quibus permittit applicationem, quia nimirum videtur Sacra Congregatio clarè prohibere infrà *num 538. & 551.* at quia non prohibet, quò minùs applices iis, quibus promisisti liberaliter Sacrum, non video, cur *illicitè* te tunc exsolvas hac promissione.

Cùm hæc omnia jam expressissem in priore editione, nactus jam toties allegatum *sextum Tom. Scholast. Theolog.* Illustrissimi Principis & Abbatis Einsidlensis, seu Eremitani, deprehendi doctrinam *practicam* de Controversia proposita superioribus §§. qua judicavi, non esse defraudandum meum Lectorem. Continetur ea verbis sequentibus, reperiendis in sæpius nominata *Quæst. 9. art. 3. Controvers. 8. num. 8. & seqq.*

Quamvis sacra Congregatio de Anno 1626. „ resolverit, sacerdotes, quibus diebus tenentur, „ Missas celebrare ratione Beneficii, seu Capel- „ læ, Legati, aut Salarii, si Eleemosynas pro a- „ liis Missis celebrandis susceperint, non posse „ eâdem Missâ utrique obligationi satisfacere. „ Unde Gavantus ad Rubricas Missalis *Tom. 1.* „ *Part. 3. Tit. 12. n. 5.* Barbosa *De officio Parochi,* „ *Cap. 11. n. 11.* Diana *Tom. 1. Tract. de celebrat.* „ *Missar. Resol. 80.* concludunt, omnes illos „ qui quomodocunque obligentur ad celebran- „ dum in aliquo loco, sive ratione redditus, „ Sive ratione salarii, non posse ab alio stipen- „ dium accipere, ut fructum Sacrificii ei appli- „ cent. Verùm in contrarium stat communis „ sententia, speciatim Suaris *Disp. 86. Sect. 1. &* „ *3.* Vasquis *Disp. 234. Cap. 6.* & plurium alio- „ rum. Quos refert, ac sequitur Lugo, ubi suprà „ in *n. 21.* Ratio est, nam in iis, qui prò Missis „ dant eleemosynas manuales, ordinariè præ- „ sumitur, velle, ut pro se fructus Sacrificii ap- „ plicetur. Et hinc sacra Congregatio decidit, „ ne post unum stipendium acceptum possit pro „ eadem Missa aliud adhuc stipendium accipi. „ At secùs est in iis, qui vel ratione beneficii, vel „ salarii, vel legati obligantur alicubi celebra- „ re, tunc enim nisi exprimatur, quòd fructus Sa- „ crificii debeat pro aliquo applicari, præsumi- „ tur, quòd specialis cultus Dei, sive cujusdam „ Sancti in aliquo loco sacro, vel commoditas „ ibi audiendi Sacrum, vel memoria fundatoris, „ vel alius finis intendatur, beneficiario seu Ca- „ pellano libera facultate relictâ ad Sacrificii „ fructum pro aliis applicandum. Unde Lugo „ præcitatus *num. 22.* cum aliis tradit, præd- „ ductam sacræ Congregationis resolutionem „ esse intelligendam de sacerdote, qui ratione „ beneficii, capellæ, legati, aut salarii non ut- „ cunque, sed pro aliquo obligatur certis diebus „ celebrare. Tunc enim, quia jam habet obli- „ gationem applicandi pro uno Sacrificii fru- „ ctum, non posse ab alio accipere stipendium „ vi cujus etiam pro eo teneretur sacrificare. „

Ita hic Præsul scribit, quibus ut nihil demo, ita & nihil addo.

At quid si vovissem unum Sacrum, aut plura? An possem prædictâ applicatione, seu applicationibus pronuntiari liber voto? Sicuti quando 503 vovisti, te auditurum aliquod Sacrum in actionem gratiarum pro obtento beneficio, vel obti-

nen-

nendo, censeris vovisse unum præter ea, ad quæ te obligat lex Ecclesiæ, ita etiam mihi videtur ratiocinandum in hoc casu.

504 Illis, quæ hîc excerpsi ex prædicto scriptore, utiliter junges ea, quæ cum eodem *cit.* §. 3. *num.* 28. ac sequentibus breviter statuo.

I. Quando testator, seu fundator ita sanxit; *Eligatur sacerdos, qui quotidie celebrans oret pro anima mea*, posset intelligi plus non petiisse, quàm ut in illo quotidiano Sacro esset memor ipsius, probabilius tamen est, voluisse, ut totum Sacrum applicaretur sibi, hoc enim indicare videtur ipsa series verborum.

505 II. Quando testator ita scripsit: *Assigno hos 10. aureos, ut sacerdos celebret pro anima mea.* Debent ab eo sacerdote tot legi, quot solent in urbe illa, seu pago fieri pro 10. aureis. Si autem nil constet de more illius loci, debet tot facere, quot exigit mos provinciæ. Congregatio Concil. infrà *num* 537. & 539. seu denique quot judicabit vir prudens spectatis circumstantiis, inter quas est utique consuetudo viciniæ juxta *Leg. Semper in stipulat. ff. De reg. jur.*

506 III. Faciendum est discrimen inter illum, qui pro fundatione capellaniæ assignat 1000. aureos, ut fiant annuatim Sacra pro se, & inter illum, qui legat 1000. pro Sacris faciendis statim post suum obitum. Nam prior censendus est non exigere tot Sacra pro uno è 50. aureis provenientibus annuatim ex 1000. quot posterior pro uno similiter aureo, ut rectè Tamburinus *loc. cit. num.* 30. etenim utique prior ille scivit, capellanum propter varia onera capellaniæ, & Altaris jure deposcere plus pro uno Sacro, quàm alter exigat. Quanquam video sæpe contrarium practicari.

507 IV. Quando testator unus sic loquitur; *Volo, ut Capellanus meus faciat pro me Sacrum assiduè*: alter sic: *Ut faciat pro me per Annum integrum*, petit uterque quotidianum Sacrum, non autem prior duntaxat frequens, dummodo stipendium respondeat quotidiano. Vide dicta *n.* 479.

508 V. Quando testator dixit: *Lego annuatim in singulos menses 12. florenos, ut primo die Lunæ cujusque mensis quivis è 12. Canonicis nostræ Collegiatæ accipiat unum florenum, cum obligatione, ut singuli recitent Officium defunctorum, celebréntque pro me eo die*, si contingat, non posse ob legitimam causam quandoque præsentes tot haberi Canonicos, aut non posse juxta Rubricas illa Sacra peragi die præscripto, in secundo casu rectiùs anticipabuntur illa Officia, quàm differentur, in primo si duret ea inculpabilis penuria Canonicorum, poterit defectus eorum diebus continuatis suppleri ab aliis Canonicis, ita ut si defuit unus, possit unus è præsentibus altero die rursum celebrare, & tunc sic adipisci duos florenos, videtur quippe testator & permisisse *tacitè* anticipationem, dilationémve ob indicatam causam, & assignando tam pingue stipendium, voluisse Canonicis ipsis gratificari, nec voluisse eos obligare, ut curarent alibi, aut per alios sacrificari pro se. Ita singulariter resolvit sagax Tamburinus §. 3. *n.* 34. probans à paritate cum conditionibus legato profano adjectis.

VI. Ubi est penuria sacerdotum, potest spectatâ rei naturâ quis pro Sacro diei festi, aut Dominici plus petere, quàm pro non festo Etenim die profano pauci, festo multi petunt. Sicut propola, aut pictor, qui scit, esse se solum, jure petit plus pro mercibus, & pictura, quàm si plures alii adessent, ita etiam hic sentiendum. Et ita etiam fuisse tam Mediolani, quàm Cremonæ statutum, testatur idem Tamburinus *num.* 53. post Bonac. *Disp.* 4. *De Sacram. Quæst. ult. punct* 8. *num.* 13. testantem quoque, se præsente fuisse in Congreg. Pœnitentiariæ Mediolani statutum, ut sacerdotes peterent duplicem eleemosynam pro Sacro festi diei sicut solet peti duplex pro Missa cantata. Verùm nolim ego à nostris Germanis hanc doctrinam pro Sacro festivo redigi ad praxim, quia malè sonat apud nos, quoad duplicatum stipendium pro festo petitum. 509

VII. Sicuti etiam malè sonaret, si secutus doctrinam Ægidii Coninck *quæst.* 83. *a.* 1. *dub.* 10. *num.* 195. rati, posse accipi stipendium ordinarium pro fructu Sacrificii *ex opere operato*, & aliud minus pro fructu *ex opere operantis*, offerres essentialia Sacri pro eo, qui præbuit ordinariam stipem, orationes verò pro eo, qui minorem. Etenim ostendi *Casu V. num.* 153. hanc divisionem esse illicitam. 510

At inquies: Accepi quidem stipendium ordinarium pro Missa funebri celebranda, ubi vellem, celebro autem in altari privilegiato, applicóque indulgentiam animæ, pro qua acceperam eleemosynam ordinariam, *an non possum aliquid ultra ordinariam exigere ob talem applicationem, ad quam non tenebar?* 511

Resp. Potes ex opinione Bordoni apud Tamburinum *l. c. n.* 48. non potes juxta Tamburinum, & ipsammet veritatem. Tum quia immeritò exigis mercedem pro præstito opere, de quo præstando non convenisti; partim quia hanc nundinationem tibi certò prohiberet Papa, si sciret, à te exerceri. Vereor sanè, ne hic intercedat palliata simonia.

Saltem concedes, posse accipi aliquid pro applicatione portionis specialissimæ, de qua locuti sumus. n. 139. 512

Resp. Nec hoc concedam, nisi priùs de ea convenerit inter te, & alterum; hîc enim quoque militat ratio prima ex tribus, nunc primùm allatis. *Sed consensit ille.* Volenti non fit injuria. Si tamen putares, eum idcircò spopondisse auctarium, quòd censeret, posse certò donari illam portionem, tenereris ei dicere, non certò, sed solùm probabiliter posse donari. Tametsi enim Molfesius, Barthol. ab Angelo, Naldus, & Filliucius apud Ascan. Tambur. *de jure Abbat. Tom.* 2. *disp.* 5. *q.* 9. *num.* 17. existimant,

stimant, eam posse libere applicari, & quidem tales tres portiones æquipararі portioni *Ministeriali*, ut exprimit Filliuc. *tr.* 15. *c.* 6. *n.* 151. contrarium tamen tenent Gavantus *in Rubric. Miss. Part.* 3. *tit.* 12. *n.* 29. Suarez *Disp.* 79. *Sect.* 9. Lugo *Disp.* 21. *Sect.* 2. Tamburinus *cit.* §. 3.
513 *num.* 71. ita abhorrens à priori illa opinione, ut neget, esse probabilem. Et meritò, si intelligatur de applicatione facta ad satisfaciendum titulo justitiæ. Nam octava sententia inter prohibitas Anno 1665. exprimitur his verbis: *Duplicatum stipendium potest sacerdos pro eadem Missa licitè accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructûs, ipsimet celebranti correspondentem, idque post decretum Urbani VIII.* Potest tamen eadem opinio in praxin redigi respectu illorum, quibus es liberaliter pollicitus Sacrum unum, aut plura. Tuam quippe liberalem promissionem potes benignè pro te interpretari, ob rationem ex Menochio allatam, & practicæ materiæ applicatam. *Cas.* V *Reg.* 5.

514 Quæret fortè non nemo: *Utrùm ii, qui non implent conditiones fundationis clare præscriptas, non possint quandoque in conscientia excusari ob titulum præscriptionis?*

Resp. Possunt omnino *per se loquendo* juxta P. Thom. Tamburinum *l.* 3. *c.* 7. §. 1. Ratio est, quia constat ex jure Canonico, ac Civili. Itémque consensu non minùs Theologorum, quàm Juristarum contra nonnullos, illum, qui bonâ fide, ac determinato tempore omisit præstare officium, servitutem, debitum, quo alteri obstrictus erat, ratus se minimè obstrictum, denique ob hanc suam bonam fidem, opinionem, ac tanti temporis decursum evadere ita liberum in conscientia, ut licet postea manifestum fiat, eum fuisse verum debitorem, attamen possit dicere, nihil planè deberi à se. Cùm igitur ab hac generali doctrina, ac Regula neque Jus, neque DD. excipiant obligationes tot & tot, hæc & illa Sacra, hoc aut illo die, & loco celebrandi, videtur privilegium præscriptionis, seu usucapionis æquè locum hîc habere, atque in aliis obligationibus. Consentit apertè Pellizar *Tr.* 5. *c.* 9. *n.* 92. testans, viros doctos à se consultos esse ejusdem mentis.

515 Quandoquidem igitur fundator, si mortuus est, accensetur absentibus, præscriptio autem inter absentes absolvitur cum titulo intra 20. sine titulo intra 30. Annos, quando scilicet agitur de præscriptione rerum immobilium, qualia sunt onera, & obligationes perpetuæ, fit, ut, si unus capellanus ratione fundationis clarissimè obligatus facere quinquies hebdomadatim Sacrum, faciat per 20. Annos solùm tria, ejúsque successor per decem primos Annos etiam solùm tria, quia videlicet uterque prudenter, ac sine contradictione hæredum, &c. existimabat, se non obligari ad plura, fit, inquam, ut post hoc decennium iste successor possit juxta hanc sententiam constanter negare, se obstrictum ad plura, licèt reperiantur literæ luce meridianâ clariùs loquentes de quinque Missis, adsintque redditus sufficientes pro quinque. Hanc doctrinam applicabis obligationi Anniversariorũ, Officii defunctorum, annuæ Eleemosynæ, &c. est quippe eadem ratio omnium horum. Lege inter reliquos Lessium *de Just. Lib.* 2. *Cap.* 6. *Dub.* 11. & *Cit. Cap.* 6. *num.* 25. ubi expressè loquitur de Hospitali, sicut & Covar. *in Reg. Possessor.* §. 2. *n.* 3. exprimit legata pauperibus, eò quòd Episcopus sit eorum loco.

Quia verò nemo potest per titulum præscriptionis privari suâ naturali libertate, ut fiat alterius servus, est autem partialis servitus obligatio ad sacrificandum, ideò dubitat idem Tamburinus, utrùm Ecclesia, vel Capellanus, qui, vel quæ per 20. 30. Annos fecit hebdomadatim tria e. g. Sacra, putans se teneri ad tot, cùm non teneretur nisi ad duo, obligetur, comperto errore, pergere in illis Sacris tribus celebrandis. Teneri suadet hæc ratio, quia, qui sentit commodum, sentire etiam debet onus, & leges permittentes, ut contra me præscribas, permittunt vicissim quoque, ut ego contra te. Adeóque fortè videbitur nonnemini vel neganda illa superior doctrina de præscriptionis privilegio pro Capellanis, vel consequenter admittenda contra illos. Judicet æquus Lector, quid denique pronuntiandum (ego enim nihil determino) in re, & materia neglecta ferè ab aliis, nisi quòd Pellizarius *loc. cit. num.* 94. scribat, posse quidem contra Capellanos præscribi spatio 10. Annorum, at contra Regulares exigi 30. Annos. 516

Cæterùm quia & in hoc XVI. Casu facta est, & in sequenti fiet mentio Decreti, & Declarationis Cardinalium circa stipendium, applicationem, & alia accidentia Missarum, quorum dubiorum permulta resolvit satis perspicuè eadem illa Congregatio, visus sum facturus rem gratam meis lectoribus, si hîc describerem bonam partem illius decreti, unà cum declarationibus duplicis generis, scilicet illis, quas postea ad Episcopum Traguriensem dedit Congregatio. Totum Decretum cum duplici genere declarationum exhibet Pax Jordanus Episcopus Traguriensis *Volum.* 1. *Elucubr. Lib.* 4. *num.* 515. At verò idem etiam totum Decretum cum declarationibus primi generis Flavius Cherubinus *Tom.* 4. *Bullar fol.* 60. atque Ascanius Tamburin. *loc. cit.* sicuti Thomas Tamburinus *Lib.* 3. *de Sacrificio Cap.* 1. §. 1. *num.* 7. & *seqq.* ferè totum Decretum, cum omnibus declarationibus primi generis, superans tres priores in hoc, quòd permulta dubia resolvat ex illis declarationibus, & explicet plerasque. 517

Sic ergo loquitur Congregatio Concilii Tridentini.

APPEN-

APPENDIX.

Repræsentans Decreta Congreg. Concil. authoritate Vrbani VIII. edita De celebratione Missarum.

518 *CUM sæpe contingat, in quibusdam Ecclesiis tam magnum Missarum celebrandarum numerum ex variis &c. impositum esse, ut illis pro singulis diebus præscriptis nequeat satisfieri, & tamen nova Missarum onera in dies suscipiantur. Et infrà: S. Congregatio Card. Conc. Trid. Interpretum animadvertens, facturam se rem Deo gratissimam, si pro viribus satagat hunc teterrimum abusum (suscipiendi nova onera Missarum, cùm nequeat satisfieri pro singulis diebus præscriptis) à Christiana republica convellere, Sanctiss. D. N. Vrbani PP. VIII. authoritate sibi specialiter attributâ infrà scripta Decreta edidit.*

519 *Ac primò districtè prohibet, atque interdicit, ne Episcopi in Diœcesana Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus, aut aliàs quomodocunque reducant onera Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis, sed pro his omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis ad Apostolicam sedem recurratur, quæ, re diligenter perspectâ, id statuet, quod magis in Domino expedire arbitrabitur. Alioqui reductiones, moderationes, & commutationes hujusmodi, si quas contra hujus prohibitionis formam fieri contigerit, omnino nullas, atque inanes decernit.*

520 *Deinde ubi pro pluribus Missis etiam ejusdem qualitatis celebrandis plura stipendia, quantumcunque incongrua, & exigua, sive ab una, sive à pluribus personis collata fuerunt, aut conferentur in futurum sacerdotibus, Ecclesiis, capitulis, collegiis, hospitalibus, societatibus, monasteriis, conventibus, congregationibus, domibus, ac locis piis quibuscunque tam sæcularibus, quàm regularibus, Sacra Congregatio sub obtestatione divini judicii mandat, ac præcipit, ut absolutè tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint, ita, ut alioquin ii, ad quos pertinet, suæ obligationi non satisfaciant, quinimò graviter peccent, & ad restitutionem teneantur.*

521 *Id verò ut deinceps observetur exactiùs, Sacra Congregatio eâdem authoritate revocat privilegia, & indulta omnia, quibusvis personis, Ecclesiis, ac locis piis tam sæcularibus, quam regularibus cujuscunque Ordinis, Congregationis, & instituti, quamcunque ob causam concessa, quibus indulgetur, ut certarum Missarum, vel Anniversariorum celebratione, aut aliquibus collectis, seu orationibus plurium Missarum oneribus in futurum suscipiendis satisfiat.*

522 *Ac similiter omne damnabile lucrum ab Ecclesia removere volens prohibet sacerdoti, qui Missam suscepit celebrandam cum certa eleemosyna, ut eandem missam alteri, parte ejusdem eleemosynæ sibi retentâ, celebrandam committat.*

Præterea ne in Ecclesiis, in quibus onera Missarum in perpetuum imposita sunt, sacerdotes in eis, ut par est, adimplendis eò tepidiores, ac segniores reddantur, quòd onera hujusmodi cum nulla, aut parva sint utilitate conjuncta, statuit, atque decernit, ut pecuniæ, ac bona mobilia Ecclesiis, capitulis, collegiis, hospitalibus, congregationibus, monasteriis, conventibus, ac locis omnibus tam sæcularibus, quàm regularibus, atque illorum personis in futurum simpliciter acquirenda, cum onere perpetuo Missarum celebrandarum ab iis, ad quos pertinent, sub pœna interdicti ab ingressu Ecclesiæ ipso facto incurrenda a die realis acquisitionis statim deponi debeant penes ædem sacram, vel personam fide, & facultatibus idoneam ad effectum, illa, seu illorum pretium quamprimum investiendi in bonis immobilibus fructiferis, cum expressa, & individua mentione oneris, quod illis annexum reperitur: ac si eadem bona deinceps authoritate Apostolicâ alienari contigerit, eorundem pretium sub eadem pœna, ut suprà, deponi, atque in aliis bonis stabilibus itidem fructiferis cum ejusdem oneris repetitione, atque annexione converti debeat. 523

Ad hæc Sacra Congregatio quibusvis capitulis, collegiis, societatibus, & congregationibus, nec non omnibus & singulis Ecclesiarum, ac piorum locorum, tam sæcularium, quàm regularium superioribus, vel aliis, ad quos pertinet, districtè prohibet, ne imposterum onera perpetua suscipiant Missarum celebrandarum, sæculares quidem sine Episcopi, vel ejus Generalis Vicarii, Regulares verò sine Generalis, vel Provincialis consensu, & licentia in scriptis, & gratis concedenda: alioquin sæcularis, qui hujus prohibitionis transgressor extiterit, ab ingressu Ecclesiæ interdictus sit eo ipso: Regularis verò pœnam privationis omnium officiorum, quæ tunc obtinet, ac perpetuæ inhabilitatis ad alia de cætero obtinenda, vocisque activæ, & passivæ absque alia declaratione incurrat. 524

Eleemosynas verò manuales, & quotidianas pro Missis celebrandis ita demum iidem accipere possint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, ut nova quoque onera suscipere valeant; alioquin omnino abstineant ab hujusmodi eleemosynis, etiam sponte oblatis in futurum recipiendi, & Capsulas auferant ab Ecclesiis cum inscriptione illa: Eleemosyna pro Missis, *vel alia simili, sub iisdem pœnis, ipso facto incurrendis, ne fideles hac ratione frustrentur.* 525

Episcopus verò, seu ejus Vicarius, aut Generalis, vel Provincialis, ubi de licentia pro perpetuis oneribus fuerint requisiti, in singulis casibus diligenter inquirant de singulis Missarum celebrandarum obligationibus, cuique Ecclesiæ, Monasterio, aut loco pio incumbentibus, nec antea assensum hujusmodi, aut licentiam præbeant, quàm eis legitimè constiterit, illius sacerdotes tam novo oneri suscipiendo, quam antiquis jam susceptis satis- 526

satisfacere posse: præcipuámque rationem habeant, ut redditus, qui Ecclesiis, aut locis piis relinquuntur; omnino respondeant oneribus adjunctis, secundùm morem cujúsque civitatis, vel Provinciæ: intelligántque, si in re tanti momenti desides, aut negligentes fuerint, in novissimo die se hujus prætermissi muneris rationem esse reddituros &c.

527 *Postremò, superiores existentes intra fines Italiæ, & insularum adjacentium computent in primo congregando capitulo redditus Conventuum, eorúmque summam ad Sacram Congregationem mittant, ut &c.*

Declarationes aliquot Sacræ Congregationis Concilii S. D. N. Urbani Papæ VIII. auctoritate editæ super Decretis ejusdem Congregationis de celebratione Missarum.

528 *Super primo Sacræ Congreg. Decreto de celebratione Missarum, quo prohibetur, ne Episcopi in Diœcesana Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus, vel aliàs quoquo modo reducant onera ulla Missarum celebrandarum, aut post idem Concil. Trid. imposita, aut in limine fundationis. Quæritur, quid si legatum sit ita tenue, ut non sit, qui velit onus illi injunctum subire, & si recurrendum sit ad Sedem Apostolicam pro moderatione oneris, totum, sive ferè totum insumendum sit pro expensis ad id necessariis?*

529 *Secundò. Super secundo ejusdem Congregationis decreto, quo cavetur, ut celebrentur tot Missæ, quot ad rationem tributa eleemosyna præscriptæ fuerint, an intelligenda sint de præscriptione facta ab offerente, vel ab Ordinario?*

Tertiò. An cùm Ordinarius præscripserit eleemosynam congruam juxta qualitatem loci, personarum, ac temporum, sacerdotes accipientes stipendium minùs congruum teneantur Missas ab offerente præscriptas celebrare?

530 *Quartò. An sacerdotes, qui tenentur Missas celebrare ratione Beneficii, seu Capellaniæ, legati, aut salarii, possint etiam manualem eleemosynam pro Missis votivis, aut defunctorum recipere, & unico Missæ Sacrificio utrique oneri satisfacere?*

Quintò. Posito quòd testator relinquat, ut celebrentur pro ejus anima centum Missæ absque ulla præscriptione eleemosynæ. Quæritur, an liberum sit hæredibus, eleemosynam sibi bene visam præscribere, an verò eleemosyna præscribenda sit ab Ordinario?

531 *Sextò. Super tertio Congregationis decreto, in quo eadem Congregatio revocat privilegia, quibus indulgetur, ut certarum Missarum, vel Anniversariorum celebratione, aut aliquibus Collectis, seu orationibus plurium missarum oneribus in futurum suscipiendis satisfiat. Quæritur, an verba* (in futurum suscipiendis) *intelligenda sint de suscipiendis post privilegium?*

Septimò. Super quarto ejusdem Congregationis decreto, quo prohibetur sacerdoti, qui Missam suscipit celebrandam, cum certa eleemosyna, ut eandem Missam alteri, parte ejusdem eleemosynæ sibi retentâ, celebrandam committat. Quæritur, an permittendum sit administratoribus Ecclesiarum, ut retineant aliquam eleemosynarum portionem pro expensis manutentionis Ecclesiæ, altarium, inservientium, paramentorum, vini, luminum, hostiæ, & similium?

Octavò. An hoc decretum habeat locum in 532 *beneficiis, quæ conferuntur in titulum, id est, an Rector beneficii, qui potest per alium celebrare, teneatur sacerdoti celebranti dare stipendium ad rationem redditnum beneficii?*

Nonò. An sacerdotes, quibus aliquando offertur eleemosyna major solitâ pro celebranda Missa, debeant dare eandem integram eleemosynam iis, quibus Missas celebrandas committunt. 533

Decimò. Super quinto ejusdem Congregationis decreto, quo inter cætera statuitur in hæc verba: Eleemosynas, & oblationes manuales, & quotidianas pro Missis celebrandis, ita demum iidem accipere possint, si omnibus antea impositis ita satisfecerint, ut nova quoque onera obire valeant: alioquin omnino abstineant ab hujusmodi eleemosynis, etiam sponte oblatis, in futurum recipiendis, & Capsulas auferant. *Quæritur, an hoc decretum prohibeat absolutè, quò minùs accipiant novas eleemosynas ii, qui acceptis non satisfecerunt, & quid si longo tempore possint omnibus satisfacere?*

Undecimò. Quid si offerentes eleemosynas, au- 534 *dito impedimento, consentiant, ut sacerdos Missas celebret, cùm primùm poterit?*

Duodecimò. An pœna interdicti, & alia apposita in eodem Decreto afficiant tam eos, qui accipiunt eleemosynas contra formam ibi præscriptam, quàm eos, qui non auferunt Capsulas ab Ecclesiis, ut ibidem præscribitur.

Decimo tertiò. An in hoc decreto comprehendantur ipsæ Capsulæ, quæ apponi solent in Ecclesiis in die Commemorationis omnium defunctorum, & vulgo dicuntur: Casse de morti?

Decimo quartò. An Administratores Ecclesiæ magnæ devotionis, & concursûs, possint eleemosynas pro Missis celebrandis accipere, si iisdem Missis non nisi post longum tempus satisfacere valeant, ne aliàs cultus Ecclesiæ, & devotio ac concursus fidelium, ut ajunt, minuatur?

Decimo quintò. Quia prohibitio dicti Decreti 535 *videtur aliquibus directa solis capitulis, collegiis, societatibus, Congregationibus, nec non omnibus, & singulis Ecclesiarum, & piorum locorum tam sæcularium, quàm regularium superioribus, de quibus fit expressè mentio, non autem privatis sacerdotibus, qui tantùm comprehendi videntur sub clausula Generali* (& alios ad quos pertinet) *supplicatur pro opportuna declaratione.*

Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, auctoritate sibi à Sanctissimo

mo D. N. attributâ, ad singula dubia superiùs proposita, ad hunc modum respondit.

536 *Ad primum, etsi legatum sit adeò tenue, nihilominus pro dicta reductione oneris, ut suprà, impositi ab iis, ad quos pertinet, Sedem Apostolicam esse adeundam, quæ absque ulla impensa id statuet, quod magis in Domino è re esse judicaverit. Verùm tamen si in ipsa beneficii erectione expressè cautum fuerit, ut liceat Episcopo injunctum onus reducere, ac moderari legem hanc fundationis, quam decreta hac de re edita non sustulerunt, esse validam, & observandam.*

537 *Ad secundum, esse intelligendum de præscriptione facta ab eo, qui eleemosynam tribuit, non autem ab Ordinario: quòd si tribuens eleemosynam numerum Missarum celebrandarum non præscripserit, tunc tot missas celebrari debere, quot præscripserit Ordinarius secundùm morem suæ civitatis, seu Provinciæ.*

Ad tertium teneri.

538 *Ad quartum, sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione beneficii, seu capellaniæ, legati, seu salarii, si eleemosynas pro aliis etiam missis celebrandis susceperint, non posse eâdem Missa utrique obligationi satisfacere.*

539 *Ad quintum censuit, ubi nullam certam eleemosynam testator reliquit, esse ab Episcopo præscribendam eleemosynam congruam, quæ respondeat oneribus Missarum celebrandarum, secundùm morem Civitatis, vel Provinciæ.*

Ad sextum, ita esse intelligendum.

540 *Ad septimum respondit, permittendum non esse, ut Ecclesiæ, vel loca pia, aut illorum administratores ex eleemosynis Missarum celebrandarum ullam, utcunque minimam portionem retineant ratione expensarum, quas habent in Missarum celebratione; nisi cùm Ecclesiæ, & loca pia alios non habeant redditus, quos in usum earundem expensarum erogare licitè possint, ac tunc, quam portionem retinebunt, nullatenus valere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet Missarum Sacrificio necessariò sunt subeundæ, nihilominus eo etiam casu, curandum esse, ut ex pecuniis, quæ supersunt, expensis, ut suprà, deductis absolutè tot Missæ celebrentur, quot præscriptæ fuerunt ab offerentibus eleemosynam.*

541 *Ad octavum, non habere locum, sed satis esse, ut rector beneficii, qui potest missam per alium celebrare, tribuat sacerdoti celebranti eleemosynam congruam, secundùm morem civitatis, vel Provinciæ, nisi in fundatione beneficii aliud cautum fuerit.*

Ad nonum, debere absolutè integram eleemosynam tribuere sacerdoti celebranti, nec ullam illius partem sibi retinere posse.

542 *Ad decimum respondit, non prohibere absolutè, & propterea, etsi oneribus jam susceptis non satisfecerunt, posse tamen denuo etiam onera suscipere Missarum celebrandarum, modò infra modicum tempus possint omnibus satisfacere.*

543 *Ad undecimum, quamvis onera suscepta infra modicum tempus adimpleri nequeant, si tamen tribuens eleemosynam pro aliarum Missarum celebratione, id sciat, & consentiat; ut illæ tunc celebrentur, cùm susceptis oneribus satisfactum fuerit, Decretum non prohibere, quò minùs eo casu eleemosyna suscipiatur, pro iisdem Missis, juxta benefactoris consensum celebrandis.*

Ad duodecimum, has pœnas non habere locum, nisi in suscipientibus onera perpetua Missarum celebrandarum sine licentia Episcopi, vel ejus Generalis, aut Provincialis. 544

Ad decimum tertium, comprehendi.

Ad decimum quartum, non posse, nisi de consensu eorum, qui eleemosynas tribuunt, ut supra in responsione ad undecimum. 545

Ad decimum quintum, comprehendi etiam privatos sacerdotes.

Illustrissimi, & Reverendissimi Domini.

Episcopus Traguriensis, literis petit reductionem Missarum, & decisionem ad infrà scripta dubia. 546

Quoad reductionem Missarum exponit, in Ecclesia Cathedrali extare quinque Capellanias cum onere quotidianarum Missarum, à defunctis relictas, quarum prima habet annuum stipendium scutorum duodecim monetæ à testatoribus relictum; reliquæ verò unum stipendium scutorum quindecim, non quidem à testatoribus relictum, sed ab hæredibus solvi solitum, ob cujus stipendii tenuitatem, & recusationem laicorum ad augmentum stipendii, aliquot abhinc Annis reperiri non potuerunt sacerdotes, qui inservire voluerint, & supplicat pro reductione arbitrio Episcopi secundùm qualitatem, & morem provinciæ, seu constitutionis; ubi tamen non est à testatore præscripta eleemosyna, præscribenda est ab Ordinario, quæ correspondeat oneribus. 547

Quod verò ad dubia, primò dubitat, an sacerdotes habentes annuum stipendium, vel qui ex quotidianis eleemosynis celebrant, possint duo stipendia recipere pro singulis Missis, ex quo singula stipendia non ascendunt ad quinque bajocos? Unus bajocus valet unum crucigerum. 548

2. *An habentes annuum stipendium pro celebratione Missarum possint in die obitûs alicujus fidelis novam pitantiam recipere, ex quo invenire sacerdotes non possint, qui non habeant annua stipendia, & videatur tacitus consensus dantis?*

3. *An sacrista, qui tenetur alio celebrare titulo, & ex usu solet Missas anniversarias cantare, satisfaciat duobus titulis, attentâ tenuitate pitantiæ bajocorum duorum cum dimidio?* 549

4. *An sacerdotes, qui nullâ aliâ obligatione in Confraternitatibus, vel in monasteriis Monialium celebrant, quàm pro ornatu Ecclesiæ, vel ut Confratres, vel Moniales satisfaciant præcepto audiendi Missam, possint ultra stipendium, quod recipiunt, à Confraternitate, vel Monialibus, aliud stipendium recipere?*

5. *An habens onus celebrandi certum Missarum juxta valorem fructuum, quos ex legatis piis percipit, teneatur statim post receptionem fructuum* 550

Annum celebrare, an verò habeat totum Annum ad satisfaciendum?

6. *An recipiens stipendium pro Missis S. Gregorii singulis Annis ad exequendas defunctorum dispositiones, satisfacere teneatur statim atque receperit stipendium, an differre, quousque non labatur tempus à defuncto præfinitum?*

7. *An recipiens stipendium celebrandi, quando ei visum fuerit, possit novam eleemosynam recipere, etiamsi non satisfecerit priori obligationi?*

551 *Die 9. Januarii, & 6. Februarii 1627. Sacra Congreg. Illustrissimorum Cardinalium Conc. Trid. Interpretum censuit, reductionem suprà petitam remittendam esse Episcopo pro suo arbitrio, & conscientia. Respondit autem ad primum, secundum, tertium & quartum, non posse.*

Ad quintum, teneri quamprimum celebrare.

Ad sextum, posse differre ad tempus à testatore præscriptum.

552 *Ad septimum denique censuit, etiamsi sacerdotes oneribus susceptis non satisfecerint, posse nova onera suscipere Missarum celebrandarum, dummodo infra modicum tempus possint omnibus satisfacere.*

Cosmus Cardinalis de Torres, Franc. Paul. Sec.

553 Hactenus utrumque genus responsorum, quorum primum, ut dixi, magnam partem explicat P. Thom. Tamburin. nos magis controversa simul & magis frequentia indicabimus suis locis, adeóque in hoc, atque sequenti Casu. Sit igitur sequens quæstio, & Casus.

QUO STIPENDIO SACRIFICANDUM.

CASUS XVII.

Lucrosus.

SECTIO I.

Generaliora de stipendio.

SUMMARIUM.

Factum Rubenii, ideò multò pluris vendentis imaginem à se pictam, quòd pinxisset in domo aliena. 554.

An capellani possint pro uno Sacro ideo plus petere, quòd obligent ad sacrificandum in Altari, ad quod cæteroquin non obligarentur. 556.

Possunt exigere stipem, quantam permittit consuetudo. 557.

Petere stipendium pro Sacro non continet Simoniam. 558.

Explicantur Constitutiones Synodales Constantienses, quatenus vetant pactionem pro stipendio. 560.

Quodnam sit justum stipendium Missæ? 562.

Explicatur enucleate, & relatis consuetudinibus variorum locorum. 563.

An crescente pretio rerum necessariarum ad victum possit augeri pretium Sacrorum? 565.

Si quis tibi non dedit integrum stipendium, non teneris applicare ipsi totum Sacrum, nisi promiseris. 566.

Refertur hanc in rem decretum novum Congregationis. Ibid.

Nefas est, accipere pro uno Sacro duo integra stipendia. 567.

Et quidem licèt clericus sit pauper. 568.

Integrum stipendium licitè exigit etiam dives. 569.

Parochi tamen debent habere rationem pauperrimorum. Ibid.

An sit fas, servatâ sibi parte pinguis stipendii, constituere alium Sacerdotem pro minore stipendio? 470.

Refertur decretum recens Pontificis. 571.

Quid hac in re censendum de Parochis, & capellanis? 572.

Quid de æditno? 573.

Quid de hærede? Ibid.

Quandonam censeatur satis clarè exprimi, quòd capellanus teneatur ipsemet celebrare? 574.

Quæ capellania possit vi fundationis conferri adolescentulo? Ibid.

Describuntur ad longum sententiæ damnatæ ab Alex. VII. Ibid. App. II. *lit. f.*

An & quatenus obliget earum condemnatio? *Ibid.*

Rubenius nostri sæculi Apelles, jussu 554 *Gottischalmi pingebat domi suæ Christum patientem; at Fridericus N. ut artem pictoriam addisceret, oravit Antuerpiâ Rubenium, ut adveniret domum suam, & ibi aliquam tabulam pingeret, quam aliàs esset picturus domi. Curat igitur Rubenius Christum patientem, quem jam pingere cœperat, asportari in domum Friderici, & debitis horis ibi complevit opus; & à Gottischalmo tandem pro tabula quingentos aureos & à Friderico, quòd se præsente in domo ejus illam pinxerit, ducentos florenos accepit. Annè tutâ conscientiâ? Tutâ; non enim tenebatur Rubenius subire novam illam incommoditatem sine novo stipendio. Jam doctior venio ad templum, & pronuntio, aliud esse, debere Missam celebrare, aliud in tali templo, aliud in tali altari; aliud tali horâ. Sunt incommoditates diversæ & vendi pretio possunt, aut commutari pro eleemosyna, sicut ipsamet Missæ lectio. Unde liquet, posse quem sti-*

stipendium ab alio accipere pro celebratione Missæ, nec vi hujus contractus obligari ad locum, aut tempus, sed posse, ubi, & quando voluerit, celebrare.

555 Hoc factum Rubenii recenset, approbat, sacrificanti prædicto modo applicat Joannes Caramuel *in Theologia Fundamentali num. 254. & 255.* utens verbis hìc expressis, atque indicans fundamentum, quo tum plures alias in decursu adferendas, tum proximis mensibus resolvi hanc quæstionem.

556 Plerique Domini Capellani nostræ Ecclesiæ Cathedralis tenentur quinque, sex, aut septem Sacra facere in hebdomade, & nonnulla sine determinatione altaris, temporisve, habéntque stata pro iis stipendia, rogantur tamen non rarò à quibusdam, ut ad certam aram, ac certo tempore celebrent; *quæsitum fuit, utrùm salvâ conscientiâ possint aliquid petere pro illa adstrictione ad locum, & tempus.* Respondi, posse. Rationem accepi inde, unde Caramuel, scilicet à ratione ipsa naturali, quæ permittit pro rebus pretio æstimabilibus accipi pretium aliquod; est autem obligatio ad faciendum certo loco, certo tempore æstimabilis pretio. Bonacina *Disp. 4. De Euchar. q. ult. p.* 8. Atque ita fert communis persuasio plebejorum, nobilium, doctorum, indoctorum.

557 *At quantum inquies?* Quantum loci consuetudo fert; ubi quippe non extat taxa legitima, seu per legem Superioris determinata, consuetudo diuturna, à probis peritísque usurpata quantitatem pretii determinat. Navar. *in Manuali cap. 23 num. 78* atque alii communiter. Et generatim consuetudinis, usúsque longævi non est parva auctoritas, inquit Honorius III. *Cap. Cùm consuetudinis. De consuet.* Caramuel *loc. cit. num 260.* arbitratur, posse *per se loquendo* peti pro singulis gravaminibus quintam partem communis stipendii.

558 Porrò quia perfrequenter oriuntur scrupuli, quæstionésque circa stipendium, circa obligationem sacrificandi toties, aut in tali loco, ut, quoad potest, iis satisfaciam aliquâ ratione, exhibeo hìc breviter (foret mihi faciliùs prolixè) receptas in hanc rem doctrinas.

559 I. Fas est, accipere stipendium pro Missa celebranda. Nec id continet simoniam. Ita omnes, & probat usus, ac ratio, nam *qui altari deserviunt, cum altari participant 1. Cor. 9.* Est quidem execrandum crimen simoniæ, dare rem spiritualem pro temporali tanquam pro pretio: sed laborem spiritualem, ut e. g. recitationem Breviarii, Baptismi administrationem, Sacri celebrationem obire in alicujus gratiam, ideo ut hic præstet sustentationem vel *totaliter*, vel *partialiter* juxta loci consuetudinem, dignitatem personæ, muneris obeundi congruentiam, multitudinem, vel paucitatem offerentium, aut petentium talem laborem, seu occupationem, non sapit simoniam, quandoquidem non æstimatur pretio ille labor ut sic, sed tantùm petitur sustentatio, sine qua *per se loquendo* (est *per accidens*, quòd aliunde suppetat,) congruè vivere, & consequenter munus obire non poterit quisquam.

II. Licèt nostræ Constitutiones Synodales 560
Part. 1. tit. 9. num. 20. ita loquantur: *Pacta, & conditiones mercedum pro celebrandis Missis, sub gravissimis pœnis seriò interdicimus; si quid offertur, vel accipitur, sine pacto fiat, nec pro re spirituali, quæ pretio æstimari nec potest, nec debet, sed pro labore, qui res temporalis est, detur, & accipiatur,* consuetudo tamen Diœcesanorum sacerdotum, vel non admisit, quando postulantes Sacrum renuunt pendere justum stipendium, hanc rigidam de non paciscendo sententiam insinuatam etiam à S. Thoma *2. 2. quæst. 100. art. 3. ad 2.* vel intelligit illam disponentem de pactis pretium intendentibus; etenim 561
licere pacisci de quantitate stipendii pro Sacro, quando ea quantitas non est sufficienter determinata per Superiorem, aut consuetudinem, nimísque avari sunt, qui petunt Missas, tradunt plurimi Doctores, quos referunt, ac sequuntur Bonac. *q. ult. cit. punct. 8. num 2. edit. Lugdun. Anno 1628.* & Pater Dicastillo *loc. cit. Disp. 4. num. 315.* nescio in quam editionem Bonacinæ lapsus, ac proinde illum cum reprehensione allegans pro contraria opinione, sicuti, & ipse Bonacina gratis refert S. Thomam pro nostra, inde probata, quòd ejusmodi pactum non contineat *per se* ullam turpitudinem.

III. Justum Missæ stipendium est id, quod 562
vel Episcopali (non autem Laicali, nam magistratus civilis nil potest hìc statuere. P. Palaus *Tract. 22. disp. un. punct. 16. num. 6.*) Lege, vel communi piorum, prudentúmque virorum consuetudine statutum est. P. Tannerus *Disp. 5. cit. quæst. 10. num. 72.* & Doctores Sanctgallenses *Tom. 9. Tract. 4. fol. 544.* ex communi rectè addentes, hoc stipendium habere latitudinem, ita ut aliud sit *summum*, aliud *infimum*, aliud *medium*; nec sacerdos accipere minus quàm *summum*, nec laicus dare plus, quàm *infimum* teneatur, nisi aliter inter eos convenerit; nemo quippe *per se loquendo* obligatur accipere minus justo, dare plus justo.

IV. Quamvis Cajet. 2. 2. *quæst. 100. art. 2.* 563
Henriq. *Lib. 9. Cap. 22.* Petrus Navarra *Lib. 2. De Restit. cap. 2. num. 315.* atque alii censeant, non esse justum stipendium, nisi detur tantum, quantum necesse est ad sustentationem unius diei; addátque Navarra *num. 320.* nec lege, nec consuetudine posse minus induci; contraria tamen sententia Vasquezii *Tom. 3. in 3. p. disp. 234. cap. 3.* Suarez *cit. Disp. 86.* Sanctgallensium *loc. cit.* id meritò negat, improbabiléque esse, probat Dicastillo *num. 362.* cùm & consuetudo repugnet, & non sit æquum, ut

pro

pro labore horulæ unius exigatur victus integri diei. Ergo ſufficiet illud, quod à prudentibus, ac Deum timentibus dari, ac peti ſolet, inquit Suarez. Minus dimidiâ parte ſuſtentationis communiter non permittit conſuetudo in Germania noſtra; quamvis P. Laym. *cit. Lib. 5. Tr. 5. cap. 1. num. 13.* jubeat, te quandoque eſſe contentum tertiâ parte; & P. Tamburinus *Lib. 3. De Sacrif. cap. 1. §. 3. num. 13.* teſtetur, unum Julium, id eſt decem Crucigeros Rhenanos, eſſe ordinarium ſtipendium in Sicilia. Si hîc Conſtantiæ offerantur 15. Crucigeri patriæ monetæ, oportet, eſſe contentum, non, ſi Monachii, aut Oettingæ veteris, ubi ſolent dari
564 24. vel 30. Crucigeri, ſeu Bajoci. Loquor autem de ſtipendio, ut vocant Manuali, ſeu pro Miſſis non ſtatis; ſiquidem ipſa conſuetudo, ac ratio convincit, debere ſacerdoti toto Anno ſacrificanti pro certa perſona, pendi ab hac totam annuam ſuſtentationem.

565 V. Quando creſcente pretio rerum neceſſariarum ad victum, & veſtitum, non creſcit ſtipendium, *illicitè* adigis Laicum ſecretò, ut tibi det plus, quàm ſit in illa ipſa caritate victualium more receptum, octo, fortè ſolùm octo, vel decem crucigeri conſueverint dari, & tu in victum triplo plus expendere cogaris. Vaſquez *loc. cit. num. 21.* teſtans, in Caſtello, ubi ſatis caro pretio omnia veneunt, non ſolere dari, niſi unum Regalem, hoc eſt, decem crucigeros, quia nihilominus cenſetur per communem conſuetudinem efficere juſtum pretium.

566 VI. Si quis tibi non dedit juſtum ſtipendium, nec poſſis commodè extorquere juſtum, non eſt opus, ut pro illo totum Sacrum offeras Deo. Suarez *cit. Diſp. 86. ſect. 4.* Tannerus *Diſp. 5. quaſt. 10. n. 81.* Diana *1. Part. Tract. 14. reſ. 7.* atque alii contra Bonacin. *cit. q. ult. punct. 7. §. 2. num. 8.* & alios, nec enim ad id te obligâſti. *At promiſi me facturum pro illo ſolo.* Ergo teneris ſtare promiſſis. Suarez, Bonac. & alii; peccaturus tamen probabiliter contra ſolam fidelitatem, ſi non ſtes. Tannerus *loc. cit.* Equidem decima opinio inter annumeratas ſcandaloſis Anno 1665. proponitur his verbis: *Non eſt contra juſtitiam, pro pluribus Sacrificiis ſtipendium accipere, & Sacrificium unicum offerre; neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam promiſſione etiam juramento firmatâ danti ſtipendium, quòd pro nullo alio offeram.*

567 VII. Impingis autem in almam juſtitiam, ſi vi, aut dolo exigas pro uno Sacro plus, quàm rationabilis conſuetudo permittat, aut ſi pro uno Sacro accipias duo ſtipendia integra (duo dimidiata permittet tibi contra Cardin. de Lugo & alios P. Tamburinus *Lib. 3. cap. 1. §. 3. n. 33.* explicans Decretum Congregationis ingenioſè quidem, ſed diſſentaneè declarationi ejuſdem Decreti, relatæ ſuprà *num. 551.*) ab uno, vel à pluribus; licet enim unum Sacrum pro pluribus oblatum proſit fortaſſe tantum ſingulis, quantum ſi pro unico eorum eſſet perfectum; attamen qui petunt Sacrificium, *tacitè* paciſcuntur de altera opinione, quam *num. 134.* amplexi ſumus, in praxi ſequenda, utpote tutiore, ut agnoſcit etiam ipſe Vaſquez aliam hujus rei cauſam adferens *num. 21.*

Sum autem pauper Clericus. Paupertas ex- 568 citat artes quidem, at *illicitè* fraudulentas, ſicut eſt hæc. P. Suarez *Sect. 4.* Diana *Reſol. 8.* & alii contra Nugnum, atque alios ab iis relatos. Certè vix, aut ne vix quidem reperies, qui non diceret, ſe iniquè deceptum, ſi ſciret, fuiſſe ſecum ita actum. Adde, quòd cenſura Alexandrina, paulò antè deſcripta non excipiat pauperes.

VIII. Hoc juſtum ſtipendium exigere poſ- 569 ſunt etiam opulenti beneficiati. Suarez *Sect. 3.* Tanner. *num. 74.* alii contra Cajet. Sylveſt. alios; etenim etiam dives operarius eſt dignus cibo ſuo *Matth. 10.* Attamen charitas in proximum egentem, & periculum ſcandali ſæpè mitigare debet rigorem juſtitiæ. *Iudicium ſine miſericordia illi, qui non facit miſericordiam. Iacob. 2.* Væ igitur Parochis, qui ne quidem Sacrum funebre facere volunt pro defunctis maritis egentiſſimarum viduarum, niſi hæ dent ferè plus, quàm ipſæ habent.

IX. Non eſt jam probabile, abſolvendum 570 eſſe à confeſſario ſacerdotem, qui accepto pingui ſtipendio pro pluribus Miſſis, reſervat ſibi partem illius, reliquum autem dat alteri, ut eas Miſſas legat, etenim nigro theta notatur ab Alexandro VII. hæc enuntiatio: *Poſt Decretum Urbani VIII. poteſt ſacerdos, cui* 571 *Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatiſfacere, collato illi minori ſtipendio, aliâ parte ſtipendii retentâ ſibi.*

X. Parochos tamen, & Capellanos etiam ad 572 nutum amovibiles (niſi hi aliunde teneantur *per ſe* Sacrificare) excipit à ſuo Decreto eadem Congregatio Sacra, ut videre eſt de parochis ſuprà *num. 541.* & de Capellanis rectè probat Tambur. *cit. §. 5. num. 10.* quando ſcilicet eſt iis facta pro Sacris *fundatio* pinguis. Nam non ſolùm transfertur in eos dominium illius fundatæ eleemoſynæ, ſed etiam cenſetur id conforme voluntati offerentis manuale ſtipendium; ſi loquamur de æditiuo, cui dantur 10. floreni pro 20. Sacris procurandis. Laymann. *loc. cit.* Fagundez *num. 16.* aut ſi loquamur de hærede, cui teſtator reliquit 100. aureos pro 200. Sacris, nec enim fas erit his duobus ſervare dimidiam partem harum pecuniarum, ſi reperiant, qui ſint contenti dimidiâ. Quamquam 573 Suarez, & Tannerus *cit. quæſt. 10. num. 83.* videntur de æditiuo ſentire, quod de parocho. De hærede nemo, puto, aſſeret propter illam clariſſimàm deciſionem Juris: *Ultima defuncti voluntas omnibus modis ſervari debet. Cap. Ultima. 13. q. 3.* Vide omnino P. Tamburinum *cit. § 5.* Latè, & diſtinctè differentem de iis, quibus licet, aut non licet retinere partem ſtipen-

dii

dii aliquam, reperies sat benignas resolutiones.

XI. Dixi: *Nisi aliunde teneatur, &c.* Nisi quippe literæ fundationis valde clarè exprimant, Capellanum debere per semet celebrare, non est adigendus, ut ipsemet faciat, sed potest suo loco alium constituere. Diana *P. 1. cit. Tr. 14. Res. 18.* cum communi, testans, ita esse declaratum à Sacra Congregatione. At quæres, *quandonam censeatur satis clarè id expressum?* Resp. Tunc solùm, quando literæ fundationis ita sonant: *Volo, ut meus Capellanus personaliter Missam dicat*: Fagundez *cit Cap. 9. n. 3.* Quid si autem ita sonent: *Volo, ut à meis hæredibus nominetur Capellanus, qui quotidie pro mea anima sacrificet?* Resp. Ne tunc quidem obligabitur hic Capellanus per semet id præstare, Fagundez *cit. num. 3. Ergo poterit talis Capellania conferri adolescenti Annos 14. nato?* Poterit teste eodem Fagundez, modò ejus vices fideliter suppleat alius. Quod & ego sentio, sentitque Suarez consultus à Fagundez, concordat Jordan. *cit. Lib. 4. Tit. 1. num. 563. & seqq.* citans multos.

APPENDIX I.

Casûs & Quæstionis novissimæ.

a Die 27. Septembris Anni 1675. mota fuit hìc Constantiæ in consessu laicorum, & Religiosorum, quæstio circa hunc

Casum Germanicum,

Quo matrona Germana testamento reliquit, designavítque centum aureos, seu, ut vocamus, Duggatos pro sexcentis Missis celebrandis in sua post fata subsidium animæ. Maritus nominatus executor etiam istius legati, intellecto, posse in Italiâ haberi sexcentas Missas pro quinquaginta aureis, mittit illuc eos per cambium, applicatis sibi aliis quinquaginta. Quæsitum fuit an jure? Jure ajebant duo Theologiæ periti, unus ideo, quòd Itali videantur cessisse suo juri ad illos 50. alter idcirco, quòd valor essentialis illorum 600. sacrorum fuerit nihilominus derivatus in defunctam, esto, non obvenerit accidentalis, qui obvenisset, si Germani accepto pinguiori stipendio fortasse devotiùs orâssent pro defunctâ.

b Hac controversiâ ad me ab uno ex assessoribus delatâ eo ipso die, respondi, à me non posse subscribi illi resolutioni *per se loquendo*, nam & contrarium jam indicavi, probavique præcedente *num. 572.* & illi marito non competebat majus jus disponendi de illa individua summa in suum commodum, quàm si ipse non fuisset maritus, sed extraneus executor. Tum quia executor præsertim pii testamenti, aut legati non est illius legati interpres, aut judex, sed Episcopus. Concilium Trident. *Sess. 22. Cap. 8. de Reform.* Tum quia legata sunt strictè interpretanda. Decius in *L. In testamentis ff. De Reg. jur.* & quando sunt pia, debet ea illorum interpretatio fieri, quæ sit favorabilis augmento cultûs divini. Rota apud Barbosam *De potest. Episc. P. 3. alleg. 77. num. 8.* tum quia nemo est in propria causa idoneus judex. Tum denique quia in dubio (si immeritò supponamus illam deputationem pecuniæ pro Sacris esse dubiam) præsumitur quisque, præsertim in articulo mortis, & se magis, quàm alterum diligere, & quàm optimè sibi consulere voluisse, quisque verò Catholicus censet, se meliùs suæ animæ consulere dando ministris Ecclesiæ pro opere religioso centum aureos, quàm duntaxat quinquaginta.

Rationes in contrarium nihil probant, c quia utraque nimis multum, & quidem secunda etiam idcirco nimis multum, quia novi loca celebria, quibus pro uno aureo fiunt, ut hìc Constantiæ communiter, quatuordecim: alibi ut Friburgi Helvetiorum, octodecim Missæ, quis credat, illum maritum satisfacturum fuisse intentioni legatricis, si ad alterutrum locum misisset adhuc minus, quàm in Italiam?

Ad primam rationem respondeo, & ignorantis nullam esse voluntatem, (ignorabant autem Itali, esse in singulas Missas designatos triginta crucigeros, seu Bajocos, ergo non cesserunt illis,) & licèt intellectâ designatione, quam fecerat defuncta, rescripsissent marito: *Libenter tibi relinquemus dimidium summæ designatæ, si nos aliis præferas*, attamen nil valuisset cessio, utpote coacta. Secùs si maritus misisset ipsis illos centum, ii autem vel ultro, vel tacitè rogati remisissent partem aliquam in Germaniam, in gratiarum actionem, quòd sui potiùs, quàm aliorum habita fuisset ratio. Quin imò addo, si Itali nunc primùm intellecto legati tenore, allegatâque ignorantiâ, litem moverent marito, futurum, ut æquus judex interpellatus hunc damnaturus esset, ad supplendum, quod defuit legatæ summæ. Verè enim ut primùm litârunt, acquisierunt jus in re, ad centum aureos. Ergo requisitus officialis efficiet, ut ex jure ad rem fiat jus in re, sicuti deduces ex iis, quæ Lessius *Lib. 2. De Justit. Cap. 17. Dub. 5.* ex communi disserit de contractu, in quo error, vel ignorantia intervenit.

APPENDIX II.

Fulminatrix.

Feci in hac prima Sectione ter, faciam & in sequentibus Tractatibus sæpius mentionem Decretorum, ab Alexandro VII. in Congregatione Cardinalium editorum adversus tam docentes, quàm ad praxin deducentes varias opiniones, ac sententias variorum Doctorum. a

499 Tametsi verò scriptores eo modo sentiunt, & loquuntur, quo retuli, & hoc suo consensu satis probent, etiam indoctos fundatores esse ita affectos, ut velint inducere memoratam obligationem. Nolo tamen meum Lectorem latere, P. Thom. Tamburinum *cit. Tract. de Sacrific. ritè perag. Lib. 3. c. 1. §. 3. num. 20. & seqq.* à me hisce exaratis lectum, scribere haud paulò clementiùs, quàm quos retuli, sic enim de Capellanis ipse differit: Aut fundator sine determinatione temporis, locique sanxit: *Meus Capellanus faciet tot sacra*, aut cum determinatione loci: *Faciet in templo, altarive*: aut cum mentione temporis: *Faciet die Dominico, aut die Lunæ? Primo* casu fatetur, fundatorem petiisse applic tionem, & non solam præsentiam, ut ipse loquitur. *Secundo* casu negat, exigi applicationem, nisi a iunde præsumatur. In *Tertio* sentit idipsum, ratus non præsumi obligationem applicationis faci ndæ, quando fundator petiit e. g. die Dominico sacrificari: secùs si diebus Lunæ, aut in die sui patroni, eò quòd fideles consueverint feriis secundis curare pro defunctis, pro se verò, quando petunt r m sacram peragi die sui sancti Patroni, aut suo die
500 Natali. Addit *n. 24.* esse frequentissimum, ut sola præsentia, seu, ut alii loquuntur, officiatura postuletur in fundationibus Capellarum, & altarium, in quibus fundatores magis respexerunt ad honorem Altaris, commoditatem populi, vel quid simile, quàm ad suorum delictorum satisfactionem.

501 Et *n. 26.* subdit, non debuisse ab Aloysio Riccio *Part. 3. decis. 13.* statim damnari consuetudinem Cathedralis Ecclesiæ Neapolitanæ, ubi Hebdomadarius solet intentionem applicare, cui vult. Concludit *n 28.* hâc formulâ: *Eligatur sacerdos, qui quotidie celebrans oret pro me*, exigi non solam orationem in Memento, sed applicationem ipsius Missæ, nisi addatur alia circumstantia. Hæc & alia hanc in rem ille Author. An rectè omnia, judicet Lector eruditus. Certè probabilitatem conciliat authoritas tum ipsius, tum Marchini suprà relati ex Diana, quin & Pellizarii *Tr. 4. C. 9.* negantis, esse improbabiliter liberam tunc, quando fundator nullam expressit. Hæc regula in oneribus maximè imponendis servanda est: *Si voluisset, expressisset*, inquit Suarez *Tom. 4. De Relig. Tr. 8. Lib. 2. C. 17. num. 7.* apertè favente *Leg. Quidquid astringendæ. ff. De verb. obl.* Verùm tollitur omnis probabilitas, si & stetur Declarat. Cardin. adferendâ *n. 549. junct. n. 551.* & ea sententia extendatur ad jus accipiendi stipendii pro particulari applicatione.

502 Unde idem P. Tamburinus nuspiam exprimit, posse accipi eleemosynam pro applicatione facta in casibus, in quibus permittit applicationem, quia nimirum videtur Sacra Congregatio clarè prohibere infrà *num 538. & 551.* at quia non prohibet, quò minùs applices iis, quibus promisisti liberaliter Sacrum, non video, cur *illicitè* te tunc exsolvas hac promissione.

Cùm hæc omnia jam expressissem in priore editione, nactus jam toties allegatum *sextum Tom. Scholast. Theolog.* Illustrissimi Principis & Abbatis Einsidlensis, seu Eremitani, deprehendi doctrinam *practicam* de Controversia proposita superioribus §§. qua judicavi, non esse defraudandum meum Lectorem. Continetur ea verbis sequentibus, reperiendis in sæpius nominata *Quæst. 9. art. 3. Controvers. 8. num. 8. & seqq.*

Quamvis sacra Congregatio de Anno 1626. resolverit, sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione Beneficii, seu Capellæ, Legati, aut Salarii, si Eleemosynas pro aliis Missis celebrandis susceperint, non posse eâdem Missâ utrique obligationi satisfacere. Unde Gavantus ad Rubricas Missalis *Tom. 1. Part. 3. Tit. 12. n. 5.* Barbosa *De officio Parochi, Cap. 11. n. 11.* Diana *Tom. 1. Tract. de celebrat. Missar. Resol. 80.* concludunt, omnes illos, qui quomodocunque obligentur ad celebrandum in aliquo loco, sive ratione redditUum, sive ratione salarii, non posse ab alio stipendium accipere, ut fructum Sacrificii ei applicent. Verùm in contrarium stat communis sententia, speciatim Suaris *Disp. 86. Sect. 1. & 3.* Vasquis *Disp. 234. Cap. 6.* & plurium aliorum, Quos refert, ac sequitur Lugo, ubi suprà in *n. 21.* Ratio est, nam in iis, qui prò Missis dant eleemosynas manuales, ordinariè præsumitur, velle, ut pro se fructus Sacrificii applicetur. Et hinc sacra Congregatio decidit, ne post unum stipendium acceptum possit pro eadem Missa aliud adhuc stipendium accipi. At secùs est in iis, qui vel ratione beneficii, vel salarii, vel legati obligantur alicubi celebrare, tunc enim nisi exprimatur, quòd fructus Sacrificii debeat pro aliquo applicari, præsumitur, quòd specialis cultus Dei, sive cujusdam Sancti in aliquo loco sacro, vel commoditas ibi audiendi Sacrum, vel memoria fundatoris, vel alius finis intendatur, beneficiario seu Capellano libera facultate relictâ ad Sacrificii fructum pro aliis applicandum. Unde Lugo præcitatus *num. 22.* cum aliis tradit, prædictam sacræ Congregationis resolutionem esse intelligendam de sacerdote, qui ratione beneficii, capellæ, legati, aut salarii non utcunque, sed pro aliquo obligatur certis diebus celebrare. Tunc enim, quia jam habet obligationem applicandi pro uno Sacrificii fructum, non posse ab alio accipere stipendium, vi cujus etiam pro eo teneretur sacrificare.

Ita hic Præsul scribit, quibus ut nihil demo, ita & nihil addo.

At quid si vovissem unum Sacrum, aut plura? An possem prædictâ applicatione, seu applicationibus pronuntiari liber voto? Sicuti quando 503
vovisti, te auditurum aliquod Sacrum in actionem gratiarum pro obtento beneficio, vel obtinen-

nendo, censeris vovisse unum præter ea, ad quæ te obligat lex Ecclesiæ, ita etiam mihi videtur ratiocinandum in hoc casu.

504 Illis, quæ hic excerpsi ex prædicto scriptore, utiliter junges ea, quæ cum eodem *cit.* §. 3, *num.* 28. ac sequentibus breviter statuo.

I. Quando testator, seu fundator ita sanxit: *Eligatur sacerdos, qui quotidie celebrans oret pro anima mea*, posset intelligi plus non petiisse, quàm ut in illo quotidiano Sacro esset memor ipsius, probabilius tamen est, voluisse, ut totum Sacrum applicaretur sibi, hoc enim indicare videtur ipsa series verborum.

505 II. Quando testator ita scripsit: *Assigno hos 10. aureos, ut sacerdos celebret pro anima mea.* Debent ab eo sacerdote tot legi, quot solent in urbe illa, seu pago fieri pro 10. aureis. Si autem nil constet de more illius loci, debet tot facere, quot exigit mos provinciæ. Congregatio Conci. infrà *num* 537. & 539. seu denique quot judicabit vir prudens spectatis circumstantiis, inter quas est utique consuetudo viciniæ juxta *Leg. Semper in stipulat. ff. De reg. jur.*

III. Faciendum est discrimen inter illum,
506 qui pro fundatione capellaniæ assignat 1000. aureos, ut fiant annuatim Sacra pro se, & inter illum, qui legat 1000. pro Sacris faciendis statim post suum obitum. Nam prior censendus est non exigere tot Sacra pro uno è 50. aureis provenientibus annuatim ex 1000. quot posterior pro uno similiter aureo, ut rectè Tamburinus *loc. cit. num.* 30. etenim utique prior ille scivit, capellanum propter varia onera capellaniæ, & Altaris jure deposcere plus pro uno Sacro, quàm alter exigat. Quanquam video sæpe contrarium practicari.

507 IV. Quando testator unus sic loquitur; *Volo, ut Capellanus meus faciat pro me Sacrum assiduè*: alter sic: *Ut faciat pro me per Annum integrum*, petit uterque quotidianum Sacrum, non autem prior duntaxat frequens, dummodo stipendium respondeat quotidiano. Vide dicta *n.* 479.

508 V. Quando testator dixit: *Lego annuatim in singulos menses 12. florenos, ut primo die Lunæ cujusque mensis quivis è 12. Canonicis nostræ Collegiatæ accipiat unum florenum, cum obligatione, ut singuli recitent Officium defunctorum, celebréntque pro me eo die*, si contingat, non posse ob legitimam causam quandoque præsentes tot haberi Canonicos, aut non posse juxta Rubricas illa Sacra peragi die præscripto, in secundo casu rectiùs anticipabuntur illa Officia, quàm differentur, in primo si duret ea inculpabilis penuria Canonicorum, poterit defectus eorum diebus continuatis suppleri ab aliis Canonicis, ita ut si defuit unus, possit unus è præsentibus altero die rursum celebrare, & tunc sic adipisci duos florenos, videtur quippe testator & permisisse *tacitè* anticipationem, dilationémve ob indicatam causam, & assignando tam pingue stipendium, voluisse Canonicis ipsis gratificari, nec voluisse eos obligare, ut curarent alibi, aut per alios sacrificari pro se. Ita singulariter resolvit sagax Tamburinus §. 3. *n.* 34. probans à paritate cum conditionibus legato profano adjectis.

VI. Ubi est penuria sacerdotum, potest 509 spectatâ rei naturâ quis pro Sacro diei festi, aut Dominici plus petere, quàm pro non festo Etenim die profano pauci, festo multi petunt. Sicut propola, aut pictor, qui scit, esse se solum, jure petit plus pro mercibus, & pictura, quàm si plures alii adessent, ita etiam hic sentiendum. Et ita etiam fuisse tam Mediolani; quàm Cremonæ statutum, testatur idem Tamburinus *num.* 53. post Bonac. *Disp.* 4. *De Sacram. Quæst. ult. punct.* 8. *num.* 13. testantem quoque, se præsente fuisse in Congreg. Pœnitentiariæ Mediolani statutum, ut sacerdotes peterent duplicem eleemosynam pro Sacro festi diei sicut solet peti duplex pro Missa cantata. Verùm nollim ego à nostris Germanis hanc doctrinam pro Sacro festivo redigi ad praxim, quia malè sonat apud nos, quoad duplicatum stipendium pro festo petitum.

VII. Sicuti etiam malè sonaret, si secutus 510 doctrinam Ægidii Coninck *quæst.* 83. *a.* 1. *dub.* 10. *num.* 105. rati, posse accipi stipendium ordinarium pro fructu Sacrificii *ex opere operato*, & aliud minus pro fructu *ex opere operantis*, offerres essentialia Sacri pro eo, qui præbuit ordinariam stipem, orationes verò pro eo, qui minorem. Etenim ostendi *Casu V. num.* 153. hanc divisionem esse illicitam.

At inquies: Accepi quidem stipendium ordi- 511 narium pro Missa funebri celebranda, ubi vellem, celebro autem in altari privilegiato, applicóque indulgentiam animæ, pro qua acceperam eleemosynam ordinariam, *an non possum aliquid ultra ordinariam exigere ob talem applicationem, ad quam non tenebar?*

Resp. Potes ex opinione Bordoni apud Tamburinum *l. c. n.* 48. non potes juxta Tamburinum, & ipsammet veritatem, Tum quia immeritò exigis mercedem pro præstito opere, de quo præstando non convenisti; partim quia hanc nundinationem tibi certò prohiberet Papa, si sciret, à te exerceri. Vereor sanè, ne hic intercedat palliata simonia.

Saltem concedes, posse accipi aliquid pro ap- 512 *plicatione portionis* specialissimæ, *de qua locuti sumus. n.* 139.

Resp. Nec hoc concedam, nisi priùs de ea convenerit inter te, & alterum; hic enim quoque militat ratio prima ex tribus, nunc primùm allatis. *Sed consensit ille.* Volenti non fit injuria. Si tamen putares, eum idcirco spopondisse auctarium, quòd censeret, posse certò donari illam portionem, tenereris ei dicere, non certò, sed solùm probabiliter posse donari. Tametsi enim Molfesius, Barthol. ab Angelo, Naldus, & Filliucius apud Ascan. Tambur. *de jure Abbat. Tom.* 2. *disp.* 5. *q.* 9. *num.* 17. existimans,

stimant, eam posse libere applicari, & quidem tales tres portiones æquiparari portioni *Ministeriali*, ut exprimit Filliuc. *tr.* 15. *c.* 6. *n.* 151. contrarium tamen tenent Gavantus *in Rubric. Miss. Part.* 3. *tit.* 12. *n.* 29. Suarez *Disp.* 79. *Sect.* 9. Lugo *Disp.* 21. *Sect.* 2. Tamburinus *cit.* §. 3.
513 *num.* 71. ita abhorrens à priori illa opinione, ut neget, esse probabilem. Et meritò, si intelligatur de applicatione facta ad satisfaciendum titulo justitiæ. Nam octava sententia inter prohibitas Anno 1665. exprimitur his verbis: *Duplicatum stipendium potest sacerdos pro eadem Missa licitè accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructûs, ipsimet celebranti correspondentem, idque post decretum Urbani VIII.* Potest tamen eadem opinio in praxin redigi respectu illorum, quibus es liberaliter pollicitus Sacrum unum, aut plura. Tuam quippe liberalem promissionem potes benignè pro te interpretari, ob rationem ex Menochio allatam, & practicæ materiæ applicatam. *Cas. V Reg.* 5.

514 Quæret fortè non nemo: *Utrùm ii, qui non implent conditiones fundationis clare præscriptas, non possint quandoque in conscientia excusari ob titulum præscriptionis?*

Resp. Possunt omnino *per se loquendo* juxta P. Thom Tamburinum *l.* 3. *c.* 7. §. 1. Ratio est, quia constat ex jure Canonico, ac Civili. Itémque consensu non minùs Theologorum, quàm Juristarum contra nonnullos, illum, qui bonâ fide, ac determinato tempore omisit præstare officium, servitutem, debitum, quo alteri obstrictus erat, ratus se minimè obstrictum, denique ob hanc suam bonam fidem, opinionem, ac tanti temporis decursum evadere ita liberum in conscientia, ut licèt postea manifestum fiat, eum fuisse verum debitorem, attamen possit dicere, nihil planè deberi à se. Cùm igitur ab hac generali doctrina, ac Regula neque Jus, neque DD. excipiant obligationes tot & tot, hæc & illa Sacra, hoc aut illo die, & loco celebrandi, videtur privilegium præscriptionis, seu usucapionis æquè locum hîc habere, atque in aliis obligationibus. Consentit apertè Pellizar *Tr.* 5. *c.* 9. *n.* 92. testans, viros doctos à se consultos esse ejusdem mentis.

515 Quandoquidem igitur fundator, si mortuus est, accensetur absentibus, præscriptio autem inter absentes absolvitur cum titulo intra 20. sine titulo intra 30. Annos, quando scilicet agitur de præscriptione rerum immobilium, qualia sunt onera, & obligationes perpetuæ, fit, ut, si unus capellanus ratione fundationis clarissimè obligatus facere quinquies hebdomadatim Sacrum, faciat per 20. Annos solùm tria, ejúsque successor per decem primos Annos etiam solùm tria, quia videlicet uterque prudenter, ac sine contradictione hæredum, &c. existimabat, se non obligari ad plura, fit, inquam, ut post hoc decennium iste successor possit juxta hanc sententiam constanter negare, se obstrictum ad plura, licèt reperiantur literæ luce meridianâ clariùs loquentes de quinque Missis, adsintque redditus sufficientes pro quinque. Hanc doctrinam applicabis obligationi Anniversariorū, Officii defunctorum, annuæ Eleemosynæ, &c. est quippe eadem ratio omnium horum. Lege inter reliquos Lessium *de Just. Lib.* 2. *Cap.* 6. *Dub.* 11. & *Cit. Cap.* 6. *num.* 25. ubi expressè loquitur de Hospitali, sicut & Covar. *in Reg. Possessor.* §. 2. *n.* 3. exprimit legata pauperibus, eò quòd Episcopus sit eorum loco.

Quia verò nemo potest per titulum præscriptionis privari suâ naturali libertate, ut fiat alterius servus, est autem partialis servitus obligatio ad sacrificandum, ideò dubitat idem Tamburinus, utrùm Ecclesia, vel Capellanus, qui, vel quæ per 20. 30. Annos fecit hebdomadatim tria e. g. Sacra, putans se teneri ad tot, cùm non teneretur nisi ad duo, obligetur, comperto errore, pergere in illis Sacris tribus celebrandis. Teneri suadet hæc ratio, quia, qui sentit commodum, sentire etiam debet onus, & leges permittentes, ut contra me præscribas, permittunt quoque, ut ego contra te. Adeóque fortè videbitur nonnemini vel neganda illa superior doctrina de præscriptionis privilegio pro Capellanis, vel consequenter admittenda contra illos. Judicet æquus Lector, quid denique pronuntiandum (ego enim nihil determino) in re, & materia neglecta ferè ab aliis, nisi quòd Pellizarius *loc. cit. num.* 94. scribat, posse quidem contra Capellanos præscribi spatio 10. Annorum, at contra Regulares exigi 30. Annos. 516

Cæterùm quia & in hoc XVI. Casu facta est, & in sequenti fiet mentio Decreti, & Declarationis Cardinalium circa stipendium, applicationem, & alia accidentia Missarum, quorum dubiorum permulta resolvit satis perspicuè eadem illa Congregatio, visus sum facturus rem gratam meis lectoribus, si hîc describerem bonam partem illius decreti, unà cum declarationibus duplicis generis, scilicet illis, quas postea ad Episcopum Traguriensem dedit Congregatio. Totum Decretum cum duplici genere declarationum exhibet Pax Jordanus Episcopus Traguriensis *Volum.* 1. *Elucubr. Lib.* 4. *num.* 515. At verò idem etiam totum Decretum cum declarationibus primi generis Flavius Cherubinus *Tom.* 4. *Bullar fol.* 60. atque Ascanius Tamburin. *loc. cit.* sicuti Thomas Tamburinus *Lib.* 3. *de Sacrificio Cap.* 1. §. 1. *num.* 7. & *seqq.* ferè totum Decretum, cum omnibus declarationibus primi generis, superans tres priores in hoc, quòd permulta dubia resolvat ex illis declarationibus, & explicet plerasque. 517

Sic ergo loquitur Congregatio Concilii Tridentini.

APPEN-

APPENDIX.

Repræsentans Decreta Congreg. Concil. authoritate Vrbani VIII. edita De celebratione Missarum.

518 CUM sæpe contingat, in quibusdam Ecclesiis tam magnum Missarum celebrandarum numerum ex variis &c. impositum esse, ut illis pro singulis diebus præscriptis nequeat satisfieri, & tamen nova Missarum onera in dies suscipiantur. Et infrà: S. Congregatio Card. Conc. Trid. Interpretum animadvertens, facturam se rem Deo gratissimam, si pro viribus satagat hunc teterrimum abusum (suscipiendi nova onera Missarum, cùm nequeat satisfieri pro singulis diebus præscriptis) à Christiana republica convellere, Sanctiss. D. N. Vrbani PP. VIII. authoritate sibi specialiter attributâ infrà scripta Decreta edidit.

519 Ac primò districtè prohibet, atque interdicit, ne Episcopi in Diœcesana Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus, aut aliàs quomodocunque reducant onera Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis, sed pro his omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis ad Apostolicam sedem recurratur, quæ, re diligenter perspectâ, id statuet, quod magis in Domino expedire arbitrabitur. Alioqui reductiones, moderationes, & commutationes hujusmodi, si quas contra hujus prohibitionis formam fieri contigerit, omnino nullas, atque inanes decernit.

520 Deinde ubi pro pluribus Missis etiam ejusdem qualitatis celebrandis plura stipendia, quantumcunque incongrua, & exigua, sive ab una, sive à pluribus personis collata fuerunt, aut conferentur in futurum sacerdotibus, Ecclesiis, capitulis, collegiis, hospitalibus, societatibus, monasteriis, conventibus, congregationibus, domibus, ac locis piis quibuscunque tam sæcularibus, quàm regularibus, Sacra Congregatio sub obtestatione divini judicii mandat, ac præcipit, ut absolutè tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint, ita, ut alioquin ii, ad quos pertinet, suæ obligationi non satisfaciant, quinimo graviter peccent, & ad restitutionem teneantur.

521 Id verò ut deinceps observetur exactiùs, Sacra Congregatio eâdem authoritate revocat privilegia, & indulta omnia, quibusvis personis, Ecclesiis, ac locis piis tam sæcularibus, quam regularibus cujuscunque Ordinis, Congregationis, & instituti, quamcunque ob causam concessa, quibus indulgetur, ut certarum Missarum, vel Anniversariorum celebratione, aut aliquibus collectis, seu orationibus plurium Missarum oneribus in futurum suscipiendis satisfiat.

522 Ac similiter omne damnabile lucrum ab Ecclesia removere volens prohibet sacerdoti, qui Missam suscepit celebrandam cum certa eleemosyna, ut eandem missam alteri, parte ejusdem eleemosynæ sibi retentâ, celebrandam committat.

Præterea ne in Ecclesiis, in quibus onera Missarum in perpetuum imposita sunt, sacerdotes in eis, ut par est, adimplendis eò tepidiores, ac segniores reddantur, quòd onera hujusmodi cum nulla, aut parva sint utilitate conjuncta, statuit, atque decernit, ut pecuniæ, ac bona mobilia Ecclesiis, capitulis, collegiis, hospitalibus, congregationibus, monasteriis, conventibus, ac locis omnibus tam sæcularibus, quàm regularibus, atque illorum personis in futurum simpliciter acquirenda, cum onere perpetuo Missarum celebrandarum ab iis, ad quos pertinent, sub pœna interdicti ab ingressu Ecclesiæ ipso facto incurrenda a die realis acquisitionis statim deponi debeant penes ædem sacram, vel personam fide, & facultatibus idoneam ad effectum, illa, seu illorum pretium quamprimum investiendi in bonis immobilibus fructiferis, cum expressa, & individua mentione oneris, quod illis annexum reperitur: ac si eadem bona deinceps authoritate Apostolicâ alienari contigerit, eorundem pretium sub eadem pœna, ut suprà, deponi, atque in aliis bonis stabilibus itidem fructiferis cum ejusdem oneris repetitione, atque annexione converti debeat. 523

Ad hæc Sacra Congregatio quibusvis capitulis, collegiis, societatibus, & congregationibus, 524 nec non omnibus & singulis Ecclesiarum, ac piorum locorum, tam sæcularium, quàm regularium superioribus, vel aliis, ad quos pertinet, districtè prohibet, ne imposterum onera perpetua suscipiant Missarum celebrandarum, sæculares quidem sine Episcopi, vel ejus Generalis Vicarii, Regulares verò sine Generalis, vel Provincialis consensu, & licentia in scriptis, & gratis concedenda: alioquin sæcularis, qui hujus prohibitionis transgressor extiterit, ab ingressu Ecclesiæ interdictus sit eo ipso: Regularis verò pœnam privationis omnium officiorum, quæ tunc obtinet, ac perpetuæ inhabilitatis ad alia de cætero obtinenda, vocisque activæ, & passivæ absque alia declaratione incurrat.

Eleemosynas verò manuales, & quotidianas 525 pro Missis celebrandis ita demum iidem accipere possint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, ut nova quoque onera suscipere valeant; alioquin omnino abstineant ab hujusmodi eleemosynis, etiam sponte oblatis in futurum recipiendi, & Capsulas auferant ab Ecclesiis cum inscriptione illa: Eleemosyna pro Missis, vel alia simili, sub iisdem pœnis, ipso facto incurrendis, ne fideles hac ratione frustrentur.

Episcopus verò, seu ejus Vicarius, aut Genera- 526 lis, vel Provincialis, ubi de licentia pro perpetuis oneribus fuerint requisiti, in singulis casibus diligenter inquirant de singulis Missarum celebrandarum obligationibus, cuique Ecclesiæ, Monasterio, aut loco pio incumbentibus, nec antea assensum hujusmodi, aut licentiam præbeant, quàm eis legitimè constiterit, illius sacerdotes tam novo oneri suscipiendo, quàm antiquis jam susceptis satis-

satisfacere posse: præcipuámque rationem habeant, ut redditus, qui Ecclesiis, aut locis piis relinquuntur; omnino respondeant oneribus adjunctis, secundùm morem cujúsque civitatis, vel Provinciæ: intelligántque, si in re tanti momenti desides, aut negligentes fuerint, in novissimo die se hujus prætermissi muneris rationem esse reddituros &c.

527 *Postremò, superiores existentes intra fines Italiæ, & insularum adjacentium computent in primo congregando capitulo redditus Conventuum, eorúmque summam ad Sacram Congregationem mittant, ut &c.*

Declarationes aliquot Sacræ Congregationis Concilii S. D. N. Urbani Papæ VIII. auctoritate editæ super Decretis ejusdem Congregationis de celebratione Missarum.

528 *Super primo Sacræ Congreg. Decreto de celebratione Missarum, quo prohibetur, ne Episcopi in Diœcesana Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus, vel aliàs quoquo modo reducant onera ulla Missarum celebrandarum, aut post idem Concil. Trid. imposita, aut in limine fundationis. Quæritur, quid si legatum sit ita tenue, ut non sit, qui velit onus illi injunctum subire, & si recurrendum sit ad Sedem Apostolicam pro moderatione oneris, totum, sive ferè totum insumendum sit pro expensis ad id necessariis?*

529 *Secundò. Super secundo ejusdem Congregationis decreto, quo cavetur, ut celebrentur tot Missæ, quot ad rationem tributa eleemosyna præscriptæ fuerint, an intelligenda sint de præscriptione facta ab offerente, vel ab Ordinario?*

Tertiò. An cùm Ordinarius præscripserit eleemosynam congruam juxta qualitatem loci, personarum, ac temporum, sacerdotes accipientes stipendium minùs congruum teneantur Missas ab offerente præscriptas celebrare?

530 *Quartò. An sacerdotes, qui tenentur Missas celebrare ratione Beneficii, seu Capellaniæ, legati, aut salarii, possint etiam manualem eleemosynam pro Missis votivis, aut defunctorum recipere, & unico Missæ Sacrificio utrique oneri satisfacere?*

Quintò. Posito quòd testator relinquat, ut celebrentur pro ejus anima centum Missæ absque ulla præscriptione eleemosynæ. Quæritur, an liberum sit hæredibus, eleemosynam sibi bene visam præscribere, an verò eleemosyna præscribenda sit ab Ordinario?

531 *Sextò. Super tertio Congregationis decreto, in quo eadem Congregatio revocat privilegia, quibus indulgetur, ut certarum Missarum, vel Anniversariorum celebratione, aut aliquibus Collectis, seu orationibus plurium missarum oneribus in futurum suscipiendis satisfiat. Quæritur, an verba* (in futurum suscipiendis) *intelligenda sint de suscipiendis post privilegium?*

Septimò. Super quarto ejusdem Congregationis decreto, quo prohibetur sacerdoti, qui Missam suscipit celebrandam, cum certa eleemosyna, ut eandem Missam alteri, parte ejusdem eleemosynæ sibi retentâ, celebrandam committat. Quæritur, an permittendum sit administratoribus Ecclesiarum, ut retineant aliquam eleemosynarum portionem pro expensis manutentionis Ecclesiæ, altarium, inservientium, paramentorum, vini, luminum, hostiæ, & similium?

Octavò. An hoc decretum habeat locum in beneficiis, quæ conferuntur in titulum, id est, an Rector beneficii, qui potest per alium celebrare, teneatur sacerdoti celebranti dare stipendium ad rationem redditum beneficii? 532

Nonò. An sacerdotes, quibus aliquando offertur eleemosyna major solitâ pro celebranda Missa, debeant dare eandem integram eleemosynam iis, quibus Missas celebrandas committunt. 533

Decimò. Super quinto ejusdem Congregationis decreto, quo inter cætera statuitur in hæc verba: Eleemosynas, & oblationes manuales, & quotidianas pro Missis celebrandis, ita demum iidem accipere possint, si omnibus antea impositis ita satisfecerint, ut nova quoque onera obire valeant: alioquin omnino abstineant ab hujusmodi eleemosynis, etiam sponte oblatis, in futurum recipiendis, & Capsulas auferant. *Quæritur, an hoc decretum prohibeat absolutè, quò minùs accipiant novas eleemosynas ii, qui acceptis non satisfecerunt, & quid si longo tempore possint omnibus satisfacere?*

Undecimò. Quid si offerentes eleemosynas, audito impedimento, consentiant, ut sacerdos Missas celebret, cùm primùm poterit? 534

Duodecimò. An pœna interdicti, & alia apposita in eodem Decreto afficiant tam eos, qui accipiunt eleemosynas contra formam ibi præscriptam, quàm eos, qui non auferunt Capsulas ab Ecclesiis, ut ibidem præscribitur.

Decimo tertiò. An in hoc decreto comprehendantur ipsæ Capsulæ, quæ apponi solent in Ecclesiis in die Commemorationis omnium defunctorum, & vulgo dicuntur: Casse de morti?

Decimo quartò. An Administratores Ecclesiæ magnæ devotionis, & concursûs, possint eleemosynas pro Missis celebrandis accipere, si iisdem Missis non nisi post longum tempus satisfacere valeant, ne aliàs cultus Ecclesiæ, & devotio ac concursus fidelium, ut ajunt, minuatur?

Decimo quintò. Quia prohibitio dicti Decreti videtur aliquibus directa solis capitulis, collegiis, societatibus, Congregationibus, nec non omnibus, & singulis Ecclesiarum, & piorum locorum tam sæcularium, quàm regularium superioribus, de quibus fit expressè mentio, non autem privatis sacerdotibus, qui tantùm comprehendi videntur sub clausula Generali (& aliof ad quos pertinet) *supplicatur pro opportuna declaratione.* 535

Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, auctoritate sibi à Sanctissimo

mo D. N. attributa, ad singula dubia superiùs proposita, ad hunc modum respondit.

536 Ad primum, etsi legatum sit adeò tenue, nihilominus pro dicta reductione oneris, ut suprà, impositi ab iis, ad quos pertinet, Sedem Apostolicam esse adeundam, quæ absque ulla impensa id statuet, quod magis in Domino è re esse judicaverit. Verùm tamen si in ipsa beneficii erectione expressè cautum fuerit, ut liceat Episcopo injunctum onus reducere, ac moderari legem hanc fundationis, quam decreta hac de re edita non sustulerunt, esse validam, & observandam.

537 Ad secundum, esse intelligendum de præscriptione facta ab eo, qui eleemosynam tribuit, non autem ab Ordinario: quòd si tribuens eleemosynam numerum Missarum celebrandarum non præscripserit, tunc tot missas celebrari debere, quot præscripserit Ordinarius secundùm morem suæ civitatis, seu Provinciæ.

Ad tertium teneri.

538 Ad quartum, sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione beneficii, seu capellaniæ, legati, seu salarii, si eleemosynas pro aliis etiam missis celebrandis susceperint, non posse eâdem Missa utrique obligationi satisfacere.

539 Ad quintum censuit, ubi nullam certam eleemosynam testator reliquit, esse ab Episcopo præscribendam eleemosynam congruam, quæ respondeat oneribus Missarum celebrandarum, secundùm morem Civitatis, vel Provinciæ.

Ad sextum, ita esse intelligendum.

540 Ad septimum respondit, permittendum non esse, ut Ecclesiæ, vel loca pia, aut illorum administratores ex eleemosynis Missarum celebrandarum ullam, utcunque minimam portionem retineant ratione expensarum, quas habent in Missarum celebratione; nisi cùm Ecclesiæ, & loca pia alios non habeant redditus, quos in usum earundem expensarum erogare licitè possint, ac tunc, quam portionem retinebunt, nullatenùs valere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet Missarum Sacrificio necessariò sunt subeunda, nihilominùs eo etiam casu, curandum esse, ut ex pecuniis, quæ supersunt, expensis, ut suprà, deductis absolutè tot Missæ celebrentur, quot præscriptæ fuerunt ab offerentibus eleemosynam.

541 Ad octavum, non habere locum, sed satis esse, ut rector beneficii, qui potest missam per alium celebrare, tribuat sacerdoti celebranti eleemosynam congruam, secundùm morem civitatis, vel Provinciæ, nisi in fundatione beneficii aliud cautum fuerit.

Ad nonum, debere absolutè integram eleemosynam tribuere sacerdoti celebranti, nec ullam illius partem sibi retinere posse.

542 Ad decimum respondit, non prohibere absolutè, & propterea, etsi oneribus jam susceptis non satisfecerunt, posse tamen denuo etiam onera suscipere Missarum celebrandarum, modò infra modicum tempus possint omnibus satisfacere.

543 Ad undecimum, quamvis onera suscepta infra modicum tempus adimpleri nequeant, si tamen tribuens eleemosynam pro aliarum Missarum celebratione, id sciat, & consentiat; ut illæ tunc celebrentur, cùm susceptis oneribus satisfactum fuerit, Decretum non prohibere, quò minùs eo casu eleemosyna suscipiatur, pro iisdem Missis, juxta benefactoris consensum celebrandis.

Ad duodecimum, has pœnas non habere locum, nisi in suscipientibus onera perpetua Missarum celebrandarum sine licentia Episcopi, vel ejus Generalis, aut Provincialis. 544

Ad decimum tertium, comprehendi.

Ad decimum quartum, non posse, nisi de consensu eorum, qui eleemosynas tribuunt, ut supra in responsione ad undecimum. 545

Ad decimum quintum, comprehendi etiam privatos sacerdotes.

Illustrissimi, & Reverendissimi Domini.

Episcopus Traguriensis, literis petit reductionem Missarum, & decisionem ad infrà scripta dubia. 546

Quoad reductionem Missarum exponit, in Ecclesia Cathedrali extare quinque Capellanias cum onere quotidianarum Missarum, à defunctis relictas, quarum prima habet annuum stipendium scutorum duodecim monetæ à testatoribus relictum; reliquæ verò unum stipendium scutorum quindecim, non quidem a testatoribus relictum, sed ab hæredibus solvi solitum, ob cujus stipendii tenuitatem, & recusationem laicorum ad augmentum stipendii, aliquot abhinc Annis reperiri non potuerunt sacerdotes, qui inservire voluerint, & supplicat pro reductione arbitrio Episcopi secundùm qualitatem, & morem provinciæ, seu constitutionis; ubi tamen non est a testatore præscripta eleemosyna, præscribenda est ab Ordinario, quæ correspondeat oneribus. 547

Quod verò ad dubia, primò dubitat, an sacerdotes habentes annuum stipendium, vel qui ex quotidianis eleemosynis celebrant, possint duo stipendia recipere pro singulis Missis, ex quo singula stipendia non ascendunt ad quinque bajocos? Unus bajocus valet unum crucigerum. 548

2. An habentes annuum stipendium pro celebratione Missarum possint in die obitûs alicujus fidelis novam pitantiam recipere, ex quo invenire sacerdotes non possint, qui non habeant annua stipendia, & videatur tacitus consensus dantis?

3. An sacrista, qui tenetur alio celebrare titulo, & ex usu solet Missas anniversarias cantare, satisfaciat duobus titulis, attentâ tenuitate pitantiæ bajocorum duorum cum dimidio? 549

4. An sacerdotes, qui nullâ aliâ obligatione in Confraternitatibus, vel in monasteriis Monialium celebrant, quàm pro ornatu Ecclesiæ, vel ut Confratres, vel Moniales satisfaciant præcepto audiendi Missam, possint ultra stipendium, quod recipiunt, à Confraternitate, vel Monialibus, aliud stipendium recipere?

5. An habens onus celebrandi certum Missarum juxta valorem fructuum, quos ex legatis piis percipit, teneatur statim post receptionem fru- 550

Ctuum

ctuum celebrare, an verò habeat totum Annum ad satisfaciendum?

6. An recipiens stipendium pro Missis S. Gregorii singulis Annis ad exequendas defunctorum dispositiones, satisfacere teneatur statim atque receperit stipendium, an differre, quousque non labatur tempus à defuncto præfinitum?

7. An recipiens stipendium celebrandi, quando ei visum fuerit, possit novam eleemosynam recipere, etiamsi non satisfecerit priori obligationi?

551 Die 9. Januarii, & 6. Februarii 1627. Sacra Congreg. Illustrissimorum Cardinalium Conc. Trid. Interpretum censuit, reductionem supra petitam remittendam esse Episcopo pro suo arbitrio, & conscientia. Respondit autem ad primum, secundum, tertium & quartum, non posse.

Ad quintum, teneri quamprimum celebrare.

Ad sextum, posse differre ad tempus à testatore præscriptum.

552 Ad septimum denique censuit, etiamsi sacerdotes oneribus susceptis non satisfecerint, posse nova onera suscipere Missarum celebrandarum, dummodo infra modicum tempus possint omnibus satisfacere.

Cosmus Cardinalis de Torres, Franc. Paul. Sec.

553 Hactenus utrumque genus responsorum, quorum primum, ut dixi, magnam partem explicat P. Thom. Tamburin. nos magis controversa simul & magis frequentia indicabimus suis locis, adeóque in hoc, atque sequenti Casu. Sit igitur sequens quæstio, & Casus.

QUO STIPENDIO SACRIFICANDUM.

CASUS XVII.

Lucrosus.

SECTIO I.

Generaliora de stipendio.

SUMMARIUM.

Factum Rubenii, ideò multò pluris vendentis imaginem à se pictam, quòd pinxisset in domo aliena. 554.

An capellani possint pro uno Sacro ideo plus petere, quòd obligent ad sacrificandum in Altari, ad quod cæteroquin non obligarentur. 556.

Possunt exigere stipem, quantam permittit consuetudo. 557.

Petere stipendium pro Sacro non continet Simoniam. 558.

Explicantur Constitutiones Synodales Constantienses, quatenus vetant pactionem pro stipendio. 560.

Quodnam sit justum stipendium Missæ? 562.

Explicatur enucleatè, & relatis consuetudinibus variorum locorum. 563.

An crescente pretio rerum necessariarum ad victum possit augeri pretium Sacrorum? 565.

Si quis tibi non dedit integrum stipendium, non teneris applicare ipsi totum Sacrum, nisi promiseris. 566.

Refertur hanc in rem decretum novum Congregationis. Ibid.

Nefas est, accipere pro uno Sacro duo integra stipendia. 567.

Et quidem licèt clericus sit pauper. 568.

Integrum stipendium licitè exigit etiam dives. 569.

Parochi tamen debent habere rationem pauperrimorum. Ibid.

An sit fas, servatâ sibi parte pinguis stipendii, constituere alium Sacerdotem pro minore stipendio? 470.

Refertur decretum recens Pontificis. 571.

Quid hac in re censendum de Parochis, & capellanis? 572.

Quid de æditno? 573.

Quid de herede? Ibid.

Quandonam censeatur satis clarè exprimi, quod capellanus teneatur ipsemet celebrare? 574.

Quæ capellania possit vi fundationis conferri adolescentulo? Ibid.

Describuntur ad longum sententiæ damnatæ ab Alex. VII. Ibid. App. II. *lit. f.*

An & quatenus obliget earum condemnatio? *Ibid.*

Rubenius nostri sæculi Apelles, jussu Gottischalmi pingebat domi suæ Christum patientem; at Fridericus N. ut artem pictoriam addisceret, oravit Antuerpiæ Rubenium, ut adveniret domum suam, & ibi aliquam tabulam pingeret, quam aliàs esset picturus domi. Curat igitur Rubenius Christum patientem, quem jam pingere cœperat, asportari in domum Friderici, & debitis horis ibi complevit opus; & à Gottischalmo tandem pro tabula quingentos aureos & à Friderico, quòd se præsente in domo ejus illam pinxerit, ducentos florenos accepit. Anne tutâ conscientiâ? Tutâ; non enim tenebatur Rubenius subire novam illam incommoditatem sine novo stipendio. Jam doctior venio ad templum, & pronuntio, aliud esse, debere Missam celebrare, aliud in tali templo, aliud in tali altari, aliud tali horâ. Sunt incommoditates diversæ & vendi pretio possunt, aut commutari pro eleemosyna, sicut ipsamet Missæ lectio. Unde liquet, posse quem sti- 554

ſtipendium ab alio accipere pro celebratione Miſſæ, nec vi hujus contractus obligari ad locum, aut tempus, ſed poſſe, ubi, & quando voluerit, celebrare.

555 Hoc factum Rubenii recenſet, approbat, ſacrificanti prædicto modo applicat Joannes Caramuel *in Theologia Fundamentali num. 254. & 255.* utens verbis hîc expreſſis, atque indicans fundamentum, quo tum plures alias in decurſu adferendas, tum proximis menſibus reſolvi hanc quæſtionem.

556 Plerique Domini Capellani noſtræ Eccleſiæ Cathedralis tenentur quinque, ſex, aut ſeptem Sacra facere in hebdomade, & nonnulla ſine determinatione altaris, temporiſve, habéntque ſtata pro iis ſtipendia, rogantur tamen non rarò à quibuſdam, ut ad certam aram, ac certo tempore celebrent; *quæſitum fuit, utrùm ſalvâ conſcientiâ poſſint aliquid petere pro illa adſtrictione ad locum, & tempus.* Reſpondi, poſſe. Rationem accepi inde, unde Caramuel, ſcilicet à ratione ipſa naturali, quæ permittit pro rebus pretio æſtimabilibus accipi pretium aliquod; eſt autem obligatio ad faciendum certo loco, certo tempore æſtimabilis pretio. Bonacina *Diſp. 4. De Euchar. q. ult. p. 8.* Atque ita fert communis perſuaſio plebejorum, nobilium, doctorum, indoctorum.

557 *At quantum inquies?* Quantum loci conſuetudo fert; ubi quippe non extat taxa legitima, ſeu per legem Superioris determinata, conſuetudo diuturna, à probis peritiſque uſurpata quantitatem pretii determinat. Navar. *in Manuali cap. 23. num. 78* atque alii communiter. Et generatim conſuetudinis, uſûſque longævi non eſt parva auctoritas, inquit Honorius III. *Cap. Cùm conſuetudinis, De conſuet.* Caramuel *loc. cit. num 260.* arbitratur, poſſe *per ſe loquendo* peti pro ſingulis gravaminibus quintam partem communis ſtipendii.

558 Porrò quia perfrequenter oriuntur ſcrupuli, quæſtionéſque circa ſtipendium, circa obligationem ſacrificandi toties, aut in tali loco, ut, quoad poteſt, iis ſatiſfaciam aliquâ ratione, exhibeo hîc breviter (foret mihi faciliùs prolixè) receptas in hanc rem doctrinas.

559 I. Fas eſt, accipere ſtipendium pro Miſſa celebranda. Nec id continet ſimoniam. Ita omnes, & probat uſus, ac ratio, nam *qui altari deſerviunt, cum altari participant* 1. *Cor. 9.* Eſt quidem execrandum crimen ſimoniæ, dare rem ſpiritualem pro temporali tanquam pro pretio; ſed laborem ſpiritualem, ut e. g. recitationem Breviarii, Baptiſmi adminiſtrationem, Sacri celebrationem obire in alicujus gratiam, ideo ut hic præſtet ſuſtentationem vel *totaliter*, vel *partialiter* juxta loci conſuetudinem, dignitatem perſonæ, muneris obeundi congruentiam, multitudinem, vel paucitatem offerentium, aut petentium talem laborem, ſeu occupationem, non ſapit ſimoniam, quandoquidem non æſtimatur pretio ille labor ut ſic, ſed tantùm petitur ſuſtentatio, ſine qua *per ſe loquendo* (eſt *per accidens*, quòd aliunde ſuppetat,) congruè vivere, & conſequenter munus obire non poterit quiſquam.

II. Licèt noſtræ Conſtitutiones Synodales *Part. 1. tit. 9. num. 20.* ita loquantur: *Pacta, & conditiones mercedum pro celebrandis Miſſis, ſub graviſſimis pœnis ſerio interdicimus; ſi quid offertur, vel accipitur, ſine pacto fiat, nec pro re ſpirituali, quæ pretio æſtimari nec poteſt, nec debet, ſed pro labore, qui res temporalis eſt, detur, & accipiatur*, conſuetudo tamen Diœceſanorum ſacerdotum, vel non admiſit, quando poſtulantes Sacrum renuunt pendere juſtum ſtipendium, hanc rigidam de non paciſcendo ſententiam inſinuatam etiam à S. Thoma *2. 2. quæſt. 100. art. 3. ad 2.* vel intelligit illam diſponentem de pactis pretium intendentibus; etenim licere paciſci de quantitate ſtipendii pro Sacro, quando ea quantitas non eſt ſufficienter determinata per Superiorem, aut conſuetudinem, nimiſque avari ſunt, qui petunt Miſſas, tradunt plurimi Doctores, quos referunt, ac ſequuntur Bonac. *q. ult. cit. punct. 8. num 2. edit. Lugdun. Anno 1628.* & Pater Dicaſtillo *loc. cit. Diſp. 4. num. 315.* neſcio in quam editionem Bonacinæ lapſus, ac proinde illum cum reprehenſione allegans pro contraria opinione, ſicuti, & ipſe Bonacina gratis refert S. Thomam pro noſtra, inde probata, quòd ejuſmodi pactum non contineat *per ſe* ullam turpitudinem. 560 561

III. Juſtum Miſſæ ſtipendium eſt id, quod vel Epiſcopali (non autem Laicali, nam magiſtratus civilis nil poteſt hîc ſtatuere. P. Palaus *Tract. 22. diſp. un. punct. 16. num. 6.*) Lege, vel communi piorum, prudentúmque virorum conſuetudine ſtatutum eſt. P. Tannerus *Diſp. 5. cit. quæſt. 10. num. 72.* & Doctores Sanctgallenſes *Tom. 9. Tract. 4. fol. 544.* ex communi rectè addentes, hoc ſtipendium habere latitudinem, ita ut aliud ſit *ſummum*, aliud *infimum*, aliud *medium*; nec ſacerdos accipere minus quàm *ſummum*, nec laicus dare plus, quàm *infimum* teneatur, niſi aliter inter eos convenerit; nemo quippe *per ſe loquendo* obligatur accipere minus juſto, dare plus juſto. 562

IV. Quamvis Cajet. 2. 2. *quæſt. 100. art. 2.* Henriq. *Lib. 9. Cap. 22.* Petrus Navarra *Lib. 2. De Reſtit. cap. 2. num. 315.* atque alii cenſeant, non eſſe juſtum ſtipendium, niſi detur tantum, quantum neceſſe eſt ad ſuſtentationem unius diei; addátque Navarra *num. 320.* nec lege, nec conſuetudine poſſe minus induci; contraria tamen ſententia Vaſquezii *Tom. 3. in 3. p. diſp. 234. cap. 3.* Suarez *cit. Diſp. 86.* Sanctgallenſium *loc. cit.* id meritò negat, improbabiléque eſſe, probat Dicaſtillo *num. 362.* cùm & conſuetudo repugnet, & non ſit æquum, ut pro 563

dii aliquam, reperies sat benignas resolutiones.

XI. Dixi: *Nisi aliunde teneatur*, &c. Nisi quippe literæ fundationis valde clarè exprimant, Capellanum debere per semet celebrare, non est adigendus, ut ipsemet faciat, sed potest suo loco alium constituere. Diana *P. 1. tr. Tr. 14. Res. 18.* cum communi, testans, ita esse declaratum à Sacra Congregatione. At quæres, *quandonam censeatur satis clarè id expressum?* Resp. Tunc solùm, quando literæ fundationis ita sonant: *Volo, ut meus Capellanus personaliter Missam dicat*: Fagundez *cit Cap. 9. n. 3.* Quid si autem ita sonent: *Volo, ut à meis hæredibus nominetur Capellanus, qui quotidie pro mea anima sacrificet?* Resp. Ne tunc quidem obligabitur hic Capellanus per semet id præstare, Fagundez *cit. num. 3. Ergo poterit talis Capellania conferri adolescenti Annos 14. nato?* Poterit teste eodem Fagundez, modò ejus vices fideliter suppleat alius. Quod & ego sentio, sentitque Suarez consultus à Fagundez, concordat Jordan. *cit. Lib. 4. Tit. 1. num. 563. & seqq.* citans multos.

APPENDIX I.

Casûs & Quæstionis novissimæ.

a Die 27. Septembris Anni 1675. mota fuit hic Constantiæ in consessu laicorum, & Religiosorum, quæstio circa hunc

Casum Germanicum,

Quo matrona Germana testamento reliquit, designavítque centum aureos, seu, ut vocamus, Duggatos pro sexcentis Missis celebrandis in sua post fata subsidium animæ. Maritus nominatus executor etiam istius legati, intellecto, posse in Italiâ haberi sexcentas Missas pro quinquaginta aureis, mittit illuc eos per cambium, applicatis sibi aliis quinquaginta. Quæsitum fuit an jure? Jure ajebant duo Theologiæ periti, unus ideo, quòd Itali videantur cessisse suo juri ad illos 50. alter idcirco, quòd valor essentialis illorum 600. sacrorum fuerit nihilominus derivatus in defunctam, esto, non obvenerit accidentalis, qui obvenisset, si Germani accepto pinguiori stipendio fortasse devotiùs orâssent pro defunctâ.

b Hac controversiâ ad me ab uno ex assessoribus delatâ eo ipso die, respondi, à me non posse subscribi illi resolutioni *per se loquendo*, nam & contrarium jam indicavi, probavíque præcedente *num. 572.* & illi marito non competebat majus jus disponendi de illa individua summa in suum commodum, quàm si ipse non fuisset maritus, sed extraneus executor. Tum quia executor præsertim pii testamenti, aut legati non est illius legati interpres, aut judex, sed Episcopus. Concilium Trident. *Sess. 22. Cap. 8. de Reform.* Tum quia legata sunt strictè interpretanda. Decius in *L. In testamentis ff. De Reg. jur.* & quando sunt pia, debet ea illorum interpretatio fieri, quæ sit favorabilis augmento cultûs divini. Rota apud Barbosam *De potest. Episc. P. 3. alleg. 77. num. 8.* tum quia nemo est in propria causa idoneus judex. Tum denique quia in dubio (si immeritò supponamus illam deputationem pecuniæ pro Sacris esse dubiam) præsumitur quisque, præsertim in articulo mortis, & se magis, quàm alterum diligere, & quàm optimè sibi consulere voluisse, quisque verò Catholicus censet, se meliùs suæ animæ consulere dando ministris Ecclesiæ pro opere religioso centum aureos, quàm duntaxat quinquaginta.

Rationes in contrarium nihil probant, c quia utraque nimis multum, & quidem secunda etiam idcirco nimis multum, quia novi loca celebria, quibus pro uno aureo fiunt, ut hîc Constantiæ communiter, quatuordecim: alibi ut Friburgi Helvetiorum, octodecim Missæ, quis credat, illum maritum satisfacturum fuisse intentioni legatricis, si ad alterutrum locum misisset adhuc minus, quàm in Italiam?

Ad primam rationem respondeo, & ignorantis nullam esse voluntatem, (ignorabant autem Itali, esse in singulas Missas designatos triginta crucigeros, seu Bajocos, ergo non cesserunt illis,) & licèt intellectâ designatione, quam fecerat defuncta, rescripsissent marito: *Libenter tibi relinquemus dimidium summæ designatæ, si nos aliis præferas*, attamen nil valuisset cessio, utpote coacta. Secùs si maritus misisset ipsis illos centum, ii autem vel ultro, vel tacitè rogati remisissent partem aliquam in Germaniam, in gratiarum actionem, quòd sui potiùs, quàm aliorum habita fuisset ratio. Quin imò addo, si Itali nunc primùm intellecto legati tenore, allegatâque ignorantiâ, litem moverent marito, futurum, ut æquus judex interpellatus hunc damnaturus esset, ad supplendum, quod defuit legatæ summæ. Verè enim ut primùm litârunt, acquisierunt jus in re, ad centum aureos. Ergo requisitus officialis efficiet, ut ex jure ad rem fiat jus in re, sicuti deduces ex iis, quæ Lessius *Lib. 2. De Justit. Cap. 17. Dub. 5.* ex communi disserit de contractu, in quo error, vel ignorantia intervenit.

APPENDIX II.

Fulminatrix.

Feci in hac prima Sectione ter, faciam & in sequentibus Tractatibus sæpius mentionem Decretorum, ab Alexandro VII. in Congregatione Cardinalium editorum adversus tam docentes, quàm ad praxin deducentes varias opiniones, ac sententias variorum Doctorum. a

illorum Decretorum sunt duo, quibus inhibentur quadraginta quinque ejusmodi dogmata, cum hoc discrimine quòd fulmine excommunicationis reservatæ Pontifici (præterquam in articulo mortis) percellantur ii, qui earum opinionum vel plures, vel aliquam docent publicè, aut privatim, districtè autem in virtute obedientiæ, & sub interminatione divini judicii prohibetur, ne quis prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxin deducat. Horum ipsorum Decretorum, quia, ut dixi, fiet persæpe mentio in decursu hujus Operis, non modò hîc repræsentabo illa duo Decreta iis verbis, quibus descripsit P. Bonagratia Hapsensis Franciscanus Capucinus *Edit. 2. sua summula pagina 92. & seqq.* Sed insuper proponam, resolvámque duas de iis quæstiones, quas proponendi occasionem dedit hic

Casus Religiosi nimis fortè Religiosi.

b *Qui, cùm in schola Theologica suis Auditoribus dictasset, neminem vi præcepti divini teneri unquam per se elicere actum spei supernaturalis, postmodum autem intellexisset talem doctrinam esse unam è damnatis ab Alexandro, & quidem omnium primam inter 45. articulos, tanto fuit mærore correptus, quod, tametsi per ignorantiam, sensisset, docuisset quidpiam adversans Pontificiis articulis, ut supplicârit Moderatoribus suis, ut se ejusmodi Provincia liberarent, nec destitit, donec impetrârit, quod petebat; & petebat metu, ne fortè inposterum in aliqua alia materia Theologica proponeret suis falsum quodpiam dogma. An non fuit nimis Religiosus? At quid sentiendum de obligatione talium Decretorum?*

Ad primam quæstionem respondeo: Utinam particulæ hujus exuberantis timoris divini, atque erga scita Apostolica observantiæ, redundarent in eos, qui ne videantur aliquando quidpiam docuisse, scripsisse eorum, quæ obelo configuntur ab Alexandro, quasdam ex his propositionibus ita torquent, & contorquent, ut planè aberrent ab omni vero sensu. Malim ego cum illo optimo religiosissimo Religioso, qui jam excessit è vita, & fortè alicubi legerit id, quod ego *Tr. 2.* hujus Operis *n. 740.* refero de pœnitentia propè incredibili, qua S. Maurilius Episcopus defectum quemdam suum planè inculpabilem) ob ignorantiam quoque, sed facti, quæ est excusabilior, quàm juris) plexit, reddere rationem materialis illius delicti, quàm tantæ pervicaciæ in proprio judicio. Ad alteram
d respondeo, tametsi non sint illa duo Decreta publicata, seu promulgata in singulis Diœcesibus, non auderem tamen pronuntiare liberum culpa lethali quemquam, qui eorum notitiam nactus per authenticã, vel ex libris ea referentibus, vel ex duobus testibus omni exceptione majoribus, pergeret in usu, seu praxi, & vel maximè in publica, privatáque instillatione, approbationéque unius vel plurium ex iis.

Ratio est prima, quòd infrà hoc *Tr. 3. n. 604.* e
assensurus sim iis, qui docent, esse necessariò in conscientia standum Declarationibus Cardinalium certò approbatis à Pontifice, dummodo constet de earum publicatione facta Romæ, & infrà *Tr. 9. n. 362.* assentior Pasqualigo scribenti, easdem declarationes obligare quocunque modo perveniant ad notitiam indubitatam, ergo etiam præsentibus est necessariò standum, cùm habeant vel formaliter, vel eminenter omnes conditiones necessarias ad inducendam obligationem in conscientia. Unde non assentior P. Quintanadvenn. *Singularium Tr. 3. sing. 15.* post Trullenck, Medinam, Angelum, Mirandam tradenti, promulgationem legum Pontificiarum, Declarationúmque esse generatim ita necessariò faciendam in singulis Provinciis, & Diœcesibus, ut ante hanc promulgationem non obliget illa à Cardinalibus edita, ab Urbano VIII. approbata declaratio, *ne Regulares absolvant à Casibus reservatis Episcopo.*

Ratio secunda, & singulariter accomodata, f
præsenti materiæ, est, quia sicut observabo infrà *n. 605.* illæ saltem declarationes Cardinalium approbatæ à Pontifice, quæ quidpiam statuunt de rebus ad fidem orthodoxam pertinentibus, non minùs ligant Germanos, Gallos, alios, in quorum regnis, & provinciis promulgatæ non sunt solenniter, quàm Romanos, dummodo certam de iis Romæ publicatis notitiam sint adepti. Atqui omnes & singulæ Declarationes illorum Decretorum disponunt de rebus ad fidem Christianam spectantibus. Etenim in fine singulorum Decretorum exprimitur hæc clausula generalis: *Prædictas propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimùm tamquam scandalosas damnat, & prohibet S. D. N. Alexander VII.* Ergo declarat ex Cathedra esse scandalosas, ergo est fide divina credendum esse scandalosas, ergo id credendum à quocunque demum, qui fuerit imbutus illa evidentia credibilitatis, quam Theologi scribentes in secundam secundæ S. Thom. *quæst. 1. & seqq.* communi calculo exigunt, & sufficere constat. Unde meritò vererer sacræ, & orbi Christiano tam utilis Inquisitionis censuram, correptionémque, si quid in ullo meorum seu Operum, seu Opusculorum scripsissem, quod oppositum esset, vel minimo (si quid tamen in rebus æternam salutem concernentibus potest *Minimum*, & non potius *Maximum* appellari) ex illis articulis.

Hisce præmissis repræsento illa duo Decreta eo ordine, ac verbis, quibus, ut suprà dixi, proponit in sua Summa accuratus, & multùm Religiosus Pater Bonagratia, atque Pater Busenbaum.

DE-

DECRETUM I.

Feria V. die 24. Sept. 1665.

IN Congregatione Generali, S. Romanæ, & universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis coram S. D. N. D. Alexandro Divinâ Providentia Papa VII. ac Eminentissimis & Reverendissimis D.D.S.R.E. Cardinalibus in tota Republica Christiana adversus hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus à S. Sede Apostolica specialiter deputatis.

SAnctissimus D. N. audivit non sine magno animi sui mærore complures opiniones Christianæ disciplinæ relaxativas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterum suscitari, partim noviter prodire, & summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere. Per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omnino ab Evangelica simplicitate, sanctorúmque Patrũ doctrina, & quem, si pro recta Regula fideles in praxi sequerentur, ingens erruptura esset Christianæ vitæ corruptela. Quare ne ullo unquam tempore viam salutis, quam suprema veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam esse definivit, in animarum perniciem dilatari, seu veriùs perverti contingeret, idem Sanctissimus D. N. ut oves sibi creditas ab ejusmodi spatiosa, latâque, per quàm itur ad perditionem, viâ, pro pastorali solicitudine in rectam semitam revocaret, earundem opinionum examen pluribus in sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentissimis & Reverendissimis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus seriò commisit: Qui tantum negotium strenuè aggressi, eique sedulò incumbentes, & maturè discussis usque ad hanc diem infrà scriptis propositionibus, super unaquaque ipsarum sua suffragia sanctitati suæ sigillatim exposuerunt.

1. Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & charitatis ex vi præceptorum divinorum, ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententia asserens, Bullam Cœnæ solùm prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare Facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, Anno 1629. 18. Juli i in Consistorio sacra Congregationis Em. in. Cardinalium visa, & tolerata est.

4. Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscunque seculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa.

5. Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denuntiare, si probare non possis.

6. Confessarius, qui in sacramentali Confessione tribuit pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad Venerem incitat, non censetur solicitâsse in Confessione; ac proinde non est denuntiandus.

7. Modus evadendi obligationem denuntiandæ solicitationis est, si solicitatus confiteatur cum solicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denuntiandi.

8. Duplicatum stipendium potest sacerdos pro eadem Missa licitè accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani VIII.

9. Post Decretum Urbani potest sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.

10. Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre, neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam, promissione etiam juramento firmata, danti stipendium, quòd pro nullo alio offeram.

11. Peccata in Confessione omissa, seu oblita ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti Confessione exprimere.

12. Mendicantes possunt absolvere à casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.

13. Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari, Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato.

14. Qui facit Confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.

15. Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.

16. Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem, non approbatum ab Ordinario.

17. Est licitum Religioso, vel Clerico Calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publicè, & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

18. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam judicem, à quo iniqua certò imminet sententia, si aliâ viâ innocens non potest damnum evitare.

19. *Non peccat maritus occidens, propria authoritate, uxorem in adulterio deprehensam.*

20. *Restitutio à Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiã declaratoriam judicis, eò quòd sit pœna.*

21. *Habens capellaniam collativam, aut quodvis aliud beneficium Ecclesiasticum, si studio literarum vacet, satisfacit sua obligationi, si officium per alium recitet.*

22. *Non est contra justitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa Beneficia Ecclesiastica pecunia interveniente non exigit illam pro collatione Beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.*

23. *Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult se subjicere præcepto.*

24. *Mollities, Sodomia, & bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideòque sufficit dicere in Confessione, se procurâsse pollutionem.*

25. *Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis præcepto dicens:* Commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.

26. *Quando litigantes habent pro se opiniones æque probabiles, potest judex pecuniam accipere proferenda sententia unius præ alio.*

27. *Si liber sit alicujus junioris & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet rejectam esse à Sede Apostolica tanquam improbabilem.*

28. *Populus non peccat, etiamsi absq; ulla causa non recipiat legem à Principe promulgatam.*

Quibus peractis, dum similium propositionum examini cura & studium impenditur, interea idem Sanctissimus re maturè considerata statuit, & decrevit prædictas propositiones, & unamquamque ipsarum ut minimum tanquam scandalosas esse damnandas, & prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet; ita ut quicunque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de iis etiam disputativè, publicè, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacunq; etiam dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice absolvi. Igitur districtè in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione divini Judicii prohibet omnibus Christi fidelibus cujuscunque conditionis, dignitatis, ac status, etiam specialissimâ notâ dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxin deducant.

Joannes Lupus sanctæ Romanæ & Universalis Inquisitionis Not. &c.

Locus ✠ Sigilli.

Anno à Nativitate D. N. Jesu Christi millesimo sexcentesimo sexagesimo quinto, indictione tertia, die verò 2. mensis Octobris, Pontificatûs autem Sanctissimi in Christo Patris D. N. D. Alexandri divinâ providentiâ Papæ VII, Anno undecimo, supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valuas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ, ac in acie campi Floræ, ac in aliis locis solitis & consuetis urbis, per me Carolum Melanum ejusdem Sanctissimi D. N. Papæ, & sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

DECRETUM II.

Feria V. die 18. Martii 1666.

IN Congregatione Generali S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita, in Palatio Apostolico Montis Quirinalis coram S. D. N. D. Alexandro Divinâ Providentiâ Papa VII, ac Eminentissimis, & Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana adversus hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus, à sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus D. N. post latum Decretum die 24. Septembris proximè elapsi, quo 28. propositiones damnatæ fuerunt, examinatis sedulò, & accuratè, atque ad hanc diem infrà scriptis aliis quadragesimum quintum numerum implentibus, per plures in S. Theologia Magistros, ac per Eminentissimos & Reverendissimos Dominos Cardinales adversus hæreticam pravitatem Generales Inquisitores, eorum suffragia sigillatim super unaquaque audivit.

Propositio.

29. *In die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.*

30. *Omnes officiales, qui in republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.*

31. *Excusantur absolutè à præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcunque agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant.*

32. *Non est evidens, quòd consuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadragesima obliget.*

33. *Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest per quascunque eleemosynas, quas antea Beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerit.*

34. *In die Palmarum recitans Officium Paschale satisfacit præcepto.*

35. *Unico Officio potest quis satisfacere duplici præcepto pro die præsenti, & crastino.*

36. Re-

36. *Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis, quæ sunt expressè revocata per Concilium Tridentinum.*

37. *Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ à Paulo V. hodie sunt revalidatæ.*

38. *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimùm, est consilium, non præceptum.*

39. *Illa particula* quamprimum, *intelligitur, cùm Sacerdos suo tempore confitebitur.*

40. *Est probabilis opinio, quæ dicit, esse tantùm veniale, osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensûs ulterioris, & pollutionis.*

41. *Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis est ad oblectamentum concubinarii, vulgo* regalo, *dum deficiente illo nimis ægre ageret vitam, & alia epula tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur.*

42. *Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.*

43. *Annuum legatum pro anima relictum non durat plus, quam per decem Annos.*

44. *Quoad forum conscientiæ reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant censuræ.*

45. *Libri prohibiti donec expurgentur, possunt retineri usque dum adhibitâ diligentiâ corrigantur.*

Quibus maturè pensatis idem Sanctissimus statuit, ac decrevit prædictas propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimum tanquam scandalosas esse damnandas & prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet, ita ut quicunque illas, aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de iis etiam disputativè, publicè, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacunque etiam dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

Insuper districtè in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione divini Judicii prohibet omnibus Christi fidelibus cujuscunque conditionis, dignitatis, statûs, etiam speciali, & specialissimâ notâ digni, ne prædictas opiniones aut aliquam ipsarum ad praxin deducant. Hactenus Alexander VII.

SECTIO II.

Specialiora de obligationibus ratione stipendii.

SVMMARIVM.

Qui stipendium accepit ad Sacrum faciendum in certo altari, peccat mortaliter juxta Navarrum *Cap.* 25. *n.* 134. Azor *Tom.* 1. *l.* 10. *c.* 14. Bonac. *quæst. ult. cit. punct.* 7. §. 4. Dicastillo *num.* 384. cum plurimis, quos referunt, si alibi sacrificet, agit quippe in re gravi contra suam obligationem. Excipe, nisi ter, vel quater alibi celebret, quia non fuit intentio fundatoris tam arctè obligare. Dian. *Part.* 2. *cit. Tr.* 14. *Ref.* 29. Excipe deinde, nisi justa causa alia excuset. Ita citati, volentes, nec justam, nec sufficientem causam esse solam voluntatem, aut permissionem hæredum; illi quippe non habent jus mutandi voluntatem ultimam testatoris, sicuti in hac ipsa materia habet aliquando ex justa causa Episcopus, teste Bonac. atque Gavanto *loc. cit.* *At sine justa causa feci alibi, teneorne compensare?* Respond. Communiter non teneris, quia communiter non intulisti damnum reparabile. Bonacina, Dicastillo, alii. *Sed altare, ad quod sum obligatus, est privilegiatum, caret autem hâc gratiâ illud, in quo celebravi?* Ergo obligaris compensare in privilegiato, ob contrariam rationem. 575 576

Quid si verò nequeam in meo altari, aut templo fungi officio sacrificantis, aderitne obligatio alibi sacrificandi? Respond. Aut teneris in tuo altari sacrificare præcisè ob commodi- 577

tatem eorum, qui volunt audire Sacrum, vel ob cultum illius altaris, memoriámve alicujus familiæ, relictâ tibi interim applicatione? Aut teneris in eo celebrare, non relictâ tibi liberâ applicatione? Si *primum*, non incumbit tibi obligatio alibi ſacrificandi, quia alibi ſacrificando non aſſequeris finem præſcriptum à fundatore? Si *ſecundum*, id eſt, ſi non relictâ tibi liberâ applicatione, incumbet tibi prædicta obligatio; nam alibi ſacrificans poteris aſſequi intentionem fundatoris. Ita Dicaſtillo *num. 385.* poſt Cardin. de Lugo.

578 Confirmatur reſponſio illâ generali doctrinâ, quam *ex Cap. Cùm dilecti De dol. & cont.* habet Navarrus *De oratione & horis canon. Cap. 11. num. 10. Qui non poteſt facere totum, vel eo modo, quo jubetur, tenetur facere partem, vel totum eo modo, quo poteſt.* Cenſet autem Jordan. *num. 529.* in dubio eſſe præſumendum hoc ſecundum, aut quòd fundator *principaliter* fecerit fundationem ad Deum honorandum: adeóque alibi, ſi nequeat deſtinato loco. Poteſt tamen utique Epiſcopus facere juſta ex cauſa e. g. ratione ſtudiorum, poteſtatem Sacris operandi alibi. Jordan. *num. 561.*

579 Rurſum quæres, an, ſi quis tibi dedit ſtipendium eâ conditione, ut faceres in aliquo quidem altari privilegiato, non tamen determinando illud in individuo, ſis peccaturus dicendo Miſſam ad aram non privilegiatam quidem, ſed tamen inſtructus numiſmate, vel Roſario benedicto, habente privilegium liberandi animam purgatorio, quo privilegio uti deſtinas. Reſpond. Nullius peccati te damnat Paſqualigus *in ſuis deciſionibus Moral. lib. deciſ. 427.* ſolùm venialis Diana *Part. 4. Tract. 4. Reſol. 40.* mortalis Gavant. *Cit. Part. 3. Tit. 12. num. 4.* tum quia non ſervas pactum, tum quia tutius eſt privilegium altaris privilegiati, quàm numiſmatis. Quid de his tribus ſententiis ſentiam, latè explicavi *in Quinario Tract. 4.* ſeu *in Theſauro Eccleſ. Indulg. Part. 2. num. 507. & ſeqq.* Quibus ad-
580 do, ſi tantùm ſemel fiat illa mutatio, probari mihi ſententiam Dianæ, ſi ſæpius, Gavanti, & quidem nunc ſingulariter ideo, quòd Alexander VII. vetuerit, ne res affecta indulgentia tranſeat cum hac in alium, aut commodatarium, aut dominum. Sicut refero, & explico *in eodem Tract. 4. num. 678. & ſeqq.* At quàm multi ignorant hanc ſuæ Sanctitatis declarationem? Et ideo fortaſſis ſequuntur praxin contrariam, nixam apertis verbis aliorum Pontificum. Et utique infideliter ageret, qui loco Sacri faciendi in altari privilegiato, recitaret Roſarium, applicando animæ defuncti indulgentiam plenariam, adhærentem ſuo numiſmati. Jordan. *loc. cit. num. 547.* teſtans, ita ſentire omnes. Et meritò, quia omnes probant illud è ſancto Gregorio relatum *Cap. Qualiter de pactis: Studioſe agendum eſt, ut ea, quæ promittuntur, opere compleantur.*

Sacellanus, aut alius ratione fundationis 581
obligatus quotidie, vel aliquoties in hebdomade agere ad aram legatum totius Eccleſiæ, ſi brevi tempore ægritudine impeditus non fungatur officio, non eſt obligatus ad alium conſtituendum, qui ejus loco ſacrificet. Bonacina *cit. quæſt. ult. punct. 1. num. 4.* Gavant. *loc. cit. num. 18.* Laymann. *Cit. Tract. 5. Cap. 3. num. 7.* Jordan. *num. 537.* atque alii plures. Licet enim in rigore juris poſſit herus detrahere de mercede famuli, qui aliquamdiu æger non laboravit, pius tamen, & benignus herus non ſolet. Excipe, niſi aliud ſit *expreſſe*, vel *implicitè* ſtatutum, e. g. quando fundator ſanxit: *Fiat quotidie Sacrum per Capellanum meum, vel per alium.* Bonac. & Jordan. Excipe & cum eodem Jordano *cit. n. 537.* illum, qui ſuâ culpâ contraxit ægritudinem. Cur enim ex culpa ferat hoc commodum? Quamquam & hunc non improbabiliter excuſat Tamburin. *Lib. 3. Cap. 6. §. 2. num. 7.* ſicut & ego *in Theolog. Juridic-Morali* fuſè illum, qui ex hac ipſa cauſa omiſit penſum Canonicum.

Intelligunt autem hîc per breve tempus P. 582
Navarrus *Lib. 2. C. 2. n. 210.* & Naldus apud Dianam *Part. 2. Tr. 14. Reſ. 27.* itémque Lugo *Diſp. 21. Sect. 2.* unum, vel duos menſes. Laymann. *loc. cit.* Gavant. *n. 18.* & Jordan. *loc. cit.* unum menſem, ſi cæteroquin fuit diligens in ſuo officio. Diana dies 15. Jac. de Graffiis Fraxinellus, Homobunus, alii apud Dianam reſtringunt ad 8. vel 10. dies. Tamburinus *Lib. 3. Cap. 5. §. 1. num. 3.* cenſet, hæc omnia dici probabiliter, ego quoque puto, pro variis circumſtantiis omnes has ſententias poſſe practicari, Laymannianam frequentiùs, quàm alias, quâ poſitâ oportebit, ſi infirmitas ultra menſem durat, alium ſubſtituere, niſi infirmo illi obtigiſſet tam tenue beneficium, ut omnes reditus expendendi eſſent in ejus ſuſtentationem. Nec enim eſt voluntas vel teſtatoris, vel Eccleſiæ, ſubtrahere panem fideli cæteroquin miniſtro.

Quòd ſi omiſit Sacra non ex ægritudine, 583
ſed alia ex cauſa voluntaria, quantumvis juſta, e. g. quia patrem in agone conſtitutum, multùmque diſtantem inviſit, tenetur compenſare. Jordan. & Bonac. niſi diſpenſarit Epiſcopus. Bonac. *ibid.* & Jordan. Si verò cauſa fuit involuntaria, ut quia ejectus fuit à militibus è ſua parochia e. g. aut quia non potuit nanciſci neceſſaria Sacrificio, non tenetur reſarcire. Laymann. *loc. cit.* Tambur. *loc. cit. §. 3.* etenim reum, quæ culpâ caret, in damnum vocari non convenit. *Cap. 2. De conſt.*

Quando in literis fundationis præciſè di- 584
citur: *Volo, ut meus Capellanus quotidie ſacrificet,*

fieri, testatur Bonac. *punct.* 7. §. 2. *num.* 16. esse usu receptum, ut Capellano liceat (ob honestatem, & meliorem præparationem, non ob deambulationem, aliósque fines profanos, sicut observat Jordan. *num.* 533.) quot hebdomadis abstinere semel Sacro, ita tamen, ut si non velit uti hoc beneficio, faciat in sua Capella, non in alia, nec pro peculiari stipendio, imò nec communiter pro se, aut pro alio etiam gratis. Pelliz. *cit. Cap.* 9. *n.* 108. cum communi contra Peyrinis: Si verò literæ fundationis ita sonent: *Volo, ut quotidie Sacrum fiat in ista Capella*, vel: *Volo, ut Capellanus per se, aut per alium celebret quotidie in hoc altari*, tunc Capellano non dari diem vacantem integre, sed revera debere aut per se, aut per alium facere Sacrum. Hanc doctrinam tradunt passim citati authores, ideóque illam probo. Sane videtur conformis intentioni sic ordinantium, seu loquentium.

585 Sicut & probo doctrinam ejusdem Bonacinæ *ibid* ac Dianæ *Res* 28. Jordani *cit Lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 534. aliorúmque observantium, etiam Capellanos, qui tenentur septem Sacra quot hebdomadis offerre Deo pro anima fundatoris, posse bonâ conscientiâ quater, quinquies, sexies (aut fortè sæpius, inquit minimè laxus Jordanus) in Anno pro se ipsis, cognatis, benefactoribúsve sacrificare; quis enim censeat fundatorem fuisse ita severum, ut id etiam tacitè vetuerit? Ne tamen hinc inferas: *Ergo illa quinque Sacra, quæ potest pro se facere Capellanus, poterit pro alio, acciperéque stipendium.* Nam de stipendio negabo absolutè consequentiam; quia non puto, consequens esse ullo modo conforme menti testatoris; certè non fore conforme menti Jordani *loc. cit* si fundâsset ipse talem capellam, quia meritò timuisset dare occasionem nimiæ licentiæ. Atqui malitiis hominum est obviandum. *Cap. Plerumque. De Rescr.* Vide Pellizarium *loc. cit.* consentientem.

486 Quando jubetur Capellanus bis, ter vè in hebdomada sacrificare, potest sua Sacra facere diebus ferialibus, si illic soleat adesse alius obligatus ad sacrificandum diebus festivis, si autem non soleat adesse alius, tenebitur Capellanus honorare festos dies suo Sacro; ita enim videtur fundator voluisse. Pax Jordanus *num.* 554 Hisce specialioribus doctrinis de Capellanorum ad sacrificandum obligatione facere non possum, quin in memoriam revocem generalem, altéque menti imprimendam, operè ipso comprobandam sententiam, quam ex venerabili Beda, deinde ex S. Bonaventurâ desumptam exhibui suprà *n.* 487.

SECTIO III.

De diminutione, dilatione, anticipatione Missarum.

SUMMARIUM.

Describuntur verba Tridentini circa diminutionem Sacrorum. 587.

Nomine Missarum intelliguntur ibi etiam officia defunctorum. 589.

An Episcopi possint minuere posita in fundatione? Ibid.

Quid particula: Semper *designet in Decreto Tridentini?* 590.

Decretum Congregationis, minuens potestatem Episcopi circa reductionem, non est receptum. 591.

Capellani non habent jus minuendi. 592.

Casus particularis capellani dubitantis de numero, & applicatione sacrorum. 593. & 594.

Quando peccetur, mortaliter differendo Sacra? 596.

Damnum ex dilatione secutum quomodo reparandum? Ibid.

Quot Sacris possit se onerare sacerdos? 597.

Per tempus modicum *quid intelligant Doctores?* Ibid.

Singulariter in loco claro Miraculis? 599.

An tales teneantur omnibus dantibus integram stipem applicare totum Sacrum? Ibid.

Casus Canonici accipientis uno die duo stipendia prætextu fundationis, & consuetudinis. 600. & 601.

Licet, & non licet prævenire diem designatum à dante stipendium. 602.

Nec pauperi sacerdoti licet, quando non habet Sacra votiva, celebrare pro illis, qui proximè dabunt stipem. 603.

Quanti facienda Declarationes Cardinalium? 604.

Conditiones requisitæ ad earum vim authenticam. Ibid.

Facta pro uno casu extenduntur ad similes. Ibid.

Singulariter ea, quæ emanant à Congregatione Inquisitionis. 605.

Quot sint Congregationes Romæ? 606.

Explicantur officia præcipuarum. 606. & seq.

Examinandus in una illarum S. Franciscus Salesius quid egerit? 607.

Rota Romana officium, & membra. 609.

Contingit sæpe, in quibusdam Ecclesiis, vel tam magnum Missarum celebrandarum numerum ex variis defunctorum relictis impositum esse, ut illis pro singulis diebus à testatoribus præscriptis nequeat satisfieri, vel eleemosynam ejusmodi pro illis celebrandis adeò tenuem esse, ut non facile inveniatur, qui velit se huic muneri subjicere. Dat igitur sancta Synodus facultatem 587

Episcopis, ut in Synodo Diœcesana, itémque Abbatibus, & Generalibus Ordinum, ut in suis Capitulis generalibus re diligenter perspectâ, possint in prædictis Ecclesiis statuere circa hoc, quiquid magis ad Dei honorem, atque Ecclesiarum utilitatem viderint expedire, ita tamen, ut eorum defunctorum semper comemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata ea ad pios usus reli-
588 *querunt.* Hactenus Trident. Concil. *Sess. 25 c. de reform.* Circa quam sanctionem explicatam à Jordano *Cit. Lib. 4. Tit. 1. num. 576. & seqq.* brevissimè noto.

589 *Primò.* Nomine *Missarum* veniunt hîc etiam officia pro defunctis, ut declaravit Congregatio, quæ etiam declaravit, non posse vi hujus indulti Episcopos (Magistratui laico nullam circa hoc potestatem competere, probat Palaus mox citandus contra Fagund.) reducere illas Missas, quæ in fundatione ipsa beneficii fuêre præscriptæ, sed tantùm, quæ supervenêre fundationi. Jordan. *num.* 577. & *seq.* tradente Palao *cit. Tract. 22. punct. 15. n.* 4. posse Episcopos de jure communi, quòd non est sublatum per Tridentinum, facere reductionem etiam circa Missas in ipsa fundatione præscriptas. Atque ita habet usus nostræ Diœcesis, licèt repugnet Congregatio Cardinalium, ut bene perpendit Tamburinus *Lib. 3. cap. 1. §. 2. num. 2.* vide Dianam *Part. 2. Tract. 14. resol. 2.*

590 *Secundò.* Per particulam *semper*, positam in fine hujus Decreti, ordinatur, ut, quando Episcopus ex justa causa expunxit aliquos dies, quibus oportebat cæteroquin fieri Sacrum pro defunctis, iis expunctis diebus fiat pro illis defunctis loco Sacri saltem collecta, vel commemoratio in secundo *Memento.* Ita Jordanus *n.* 590. At Fraxinellus apud ipsum, & Palaus *loc cit.* arbitrantur, per illud *semper* solùm intelligi ea Sacra, quæ ex Prælati dispositione celebrantur re ipsâ, sed minore numero, quàm debeant, in quibus proinde, & non aliàs debeat fieri, vel per collectam, vel per recordationem in secundo memento commemoratio defunctorum benefactorum.

591 *Tertiò.* Declaravit Congregatio suprà *num.* 519. Episcopos non posse potestate *superiùs* indicatâ uti circa fundationes, aut legata post Trident. Concil. relicta. Jordan. *n.* 592. Bonacina *l. c.* Verùm id usu non observari, testatur ex Garcia, Palaus *loc. c.* Equidem inter reliquas facultates, quas Illustrissimi Domini Episcopi Constantienses suis Vicariis Generalibus impertiuntur conformiter suis Constitutionibus Synod. *Part. 1. tit. 9. n. 21.* est etiam hæc: *In anniversariis, vel beneficiorum fundationibus Missarum, vel etiam præbendarum numerum augendi, vel minuendi.* Ego censeo, non esse à confessario movendum ullum scrupulum Capellano, qui in hac re stat vel *expressâ* ordinatione sui Superioris, vel *tacitâ*, qualis est, quando ipso sciente, nec prohibente viget alicubi longissima cõsuetudo diminutionis, inducta ex causa justa.

Quamquam cæteroqui Capellani nacti tenuia beneficia tenentur fideliter omnia onera iis annexa subire, donec legitimus superior debitè provideat. Bonacina *loc. cit. num.* 8. Nimis enim inconcinnæ mutationes peragerentur, si permitterentur arbitrio privatorum; cùm soleamus esse nimis partiales in causa própria: Et tam ii, quàm præsertim Rectores Ecclesiarum debent *practicè* meminisse salubris Statuti, in Constitut. Synod. *loc. cit.* expressi *num. 22.* his verbis: *Missæ plures posthac non recipiantur, quàm commodè juxta fundatoris mentem fieri possunt.* 592

In declarationem dictorum hîc describam partem literarum ad me à quodam datarum 14. Novemb. Anno 1660. his verbis: *Teneor singulis septimanis ex fundatione quinque legere Missas, sed non exprimitur, cui debeam applicare. Quia verò prima fundatio se tantùm extendit ad 25. libras nostrates (sunt septem Ducati) censet D. N. me nullam teneri applicare fundatoribus vi fundationis, sed quia tam multa legata accesserunt, ut habeam singulis Annis 232. florenos, judicat, æquum esse, ut fundatoribus, & benefactoribus applicem singulis septimanis duo Sacra. Rogo Rev. Vest. ut &c.* 593

Respondi, neque à Jure, neque à DD. tradi, Sacra esse *necessariò*, & *per se* applicanda benefactoribus, nisi constet *positivè*, hos id postulâsse, eisque promissum fuisse, sed fundatoribus solis applicanda sunt *per se loquendo*; & utique fore satis in hoc casu, si duo legerentur hebdomadatim pro istis. Quia tamen scribuntur esse quinque præscripta, non determinatâ applicatione, non esse propriâ authoritate minuendum numerum, sed difficultatem proponendam D. Vicario Generali, qui intellectis omnibus circumstantiis sit absque dubio (nam in hac Diœcesi potest ex longa, constantique consuetudine) facturus imminutionem, sicuti etiam postea fecit, reducendo illa quinque ad duo, ea etiam ex causa, quòd unum horum duorum debeat etiam vi fundationis fieri in loco distante plùs dimidiam horam, & ille beneficiatus multùm occupetur excipiendis confessionibus peregrinantium ad locum sui beneficii, efflagitantiúmque, oblato stipendio, fieri Sacra pro se. 594

Vellem, sequerentur omnes beneficiati hoc exemplum, id est non suopte nutu minuerent numerum Missarum debitarum ex antiquo, sed os Domini interrogarent, sic enim consulerent suæ, suorúmque successorum conscientiæ, sicut alii, qui etiam me authore petierunt haud semel, impetraverúntque reductionem. 595

Quartò. Lethalem culpam contrahit, qui diu, absque sufficiente causa, differt persolutionem Sacrorum, ex justitia debitorum. Bonacina *cit. q. ult. p. 7. §. 5. n. 1.* ex communi, utpote in re gravi lædens justitiam. Imò tenetur 596

netur

netur ad restitutionem, si accepit stipendium pro impetranda sanitate, decedátque è vivis alter, antequam segnis ille Capellanus satisfaciat suæ obligationi. Dicastillo *cit. Disp. 4. n.* 402. rectè limitans, nisi aliud probabiliter præsumatur de mente dantis stipendium, addente Pellizario *Tract. 5. cap. 9. sect. 3. num 73* damnum ex dilatione secutum reparandum esse (si reparari queat) ex bonis spiritualibus, & illis ipsis, pro quibus petitæ erant Missæ, adeóque si Missæ petitæ erant pro defunctis, præter debita Sacrificia offerenda etiam esse suffragia precum, indulgentiarum, & similium; si verò pro vivis e. g. pro salute infirmi, pro fœlici expeditione alicujus negotii, resarciendam esse jacturam aliis orationibus ordinatis ad eum finem, qui rationabiliter videtur intentus ab iis, quibus debebantur Missæ dilatæ. Ita ille post Peyrinis. Caveant igitur sacerdotes, ne se onerent nimis multis Sacris.

597 *At quandonam censebuntur nimis multa?* Respond. Si intra 50. vel 60. dies possis omnia exequi, dicent Villalobos, & Ledesma apud Dian. *Part. 2. Tract. 14. Ref. 25.* non esse nimis multa, addétque Cardinalis de Lugo *Disp. 21. num. 22.* esse hoc verum. Tamburinus autem *Lib. 3. cap. 1. §. 8. num. 8.* loquens etiam de tribus mensibus, esse probabile, licèt Congregatio Cardinalium suprà *num.* 542. voluerit, non plura Sacra suscipi, quàm quæ intra *modicum* tempus possint legi. Sed certè qui 60. dies assantur, friguntur, ungulis lacerantur, pice, sulphuréque perfunduntur in igne Purgante, non dicunt, esse *modicum* tempus. Itaque Dicastillo rectè *num* 399. non repugnante Tamburino *num. 9.* ait, adstipulante Palao *punct.* 14. *num.* 11. esse hac etiam in re spectandam voluntatem rationabilem offerentis eleemosynam. Et sine dubio, quando petitur Sacrum pro præsenti necessitate, differri non debet, nam tunc circumstantia temporis spectat ad substantiam rei. Lugo *n.* 45. Vide omninò Pellizar. *loc. cit. num.* 72. distinctè discurrentem de præsenti materia.

598 *Quintò.* Parochi, & Capellani, qui sciuntur esse onerati multis Sacris, possunt faciliùs hîc excusari, quàm alii. De quibus quidem parochis probè observa, quando parochiani offerunt iis stipendia, ut pro ipsis faciant Sacrum eo ipso die, quo jam debent facere pro aliis, aut quando plura petunt, quàm parochi peragere valeant, esse monendos de his circumstantiis, aut ablegandos ad alium, aut constituendum ab ipso parocho alium. Quòd si tamen parochiani edocti velint, ut nihilominus ipsemet sacrificet, tunc censendos esse, petere solùm *secundariam* collectam, & donare liberaliter illud, quod dant, præsertim quando redditus parochi sunt tenues. Ita Laymann. *cit. Tract. 5. cap. 3. num.* 4. Tannerus *cit. Disp. 5. quæst. 10. De Euchar. num. 77.* At non possunt à non offerentibus exigere quidquam teste eodem Tannero. 599

Sed inquies: Sum parochus, seu rector Ecclesiæ celebris miraculis: peregrini postulant à me tot Sacra facienda in ea Ecclesia, ut, licèt quotidie tria facerem, haud tamen possem omnibus satisfacere. *Quid agendum? Nec pecunias libenter rejicio, nec etiam libenter onero conscientiam.* Resp. Desiperes, si illam onerares pondere detrusuro te in tartarum. Ergo conformiter Regulæ *68. in 6.* fac per alium, quod non potes per te ipsum; aut si nequis alium nancisci, aperi illis tuam impossibilitatem, qua cognitâ si nihilominus offerant nummos, accipe, atque illorum esto memor in uno, vel pluribus Sacris, præsertim inserendo peculiarem Collectam, ut *num. prae.* dixi de parochianis ipsis. Id ipsum tibi licebit, quando tua impossibilitas erit notoria; nec enim opus est, ut singulis eam revoces in mentem. Atque ita sentiunt Henriquez *Lib. 9. cap. 28. num.* 7. itémque Tanner. *num.* 78. Cave tamen fraudes, & considera responsionem, quam dedi, dóque ad hunc

Casum peregrinorum.

Parochus & Capellanus loci celebris peregrinationibus, quandoque rogantur, oblato stipendio, à tam multis litare in Sacra æde, ad has & illas intentiones, ut, quamvis quotidie sacrificent, vix tamen possint intra dimidium Annum satisfacere toti obligationi, nisi stipem partiantur in alios, quod tamen est ipsis eo ex capite ingratum, quia, si constituant, sit fortasse futurum, ut occurrant multi dies, quibus lucrari nihil poterunt. Igitur supplicant Reverendissimo Præsidi illius templi, ut declaret suum de hac controversia sensum.

Ego die ultimo Junii Anno 1677. Delegato illius Reverendissimi Domini ad me Misso respondi, tantam dilationem à nemine, quem legerim, concedi, ergò nec à me permitti posse; causam autem, quæ ab illis duobus adfertur, habere aliqualem apparentiam probabilitatis in uno casu, nullam in altero. Aliquam, si ferè totam sustentationem accipiunt ex Sacris votivis; nullam apparentiam, si totam, aut ferè totam sustentationem hanc suam suppeditare queat fundatio. Posterior pars inde probatur, quia nequit prudenter tunc præsumi tacitus in tantam dilationem consensus offerentium stipem; si enim singuli interrogarentur (ex hac quippe conditionali interrogatione, & responso est prudenter conjiciendus tam in hoc, quàm in aliis plurimis casibus, tacitus consensus) an essent contenti tanta pro-

cra-

craſtinatione, reſponderent utique, ſe minimè contentos; ergo abſtinendum eſt ab illa praxi ctica. E diverſo, quia forte multi in altero caſu benigniùs reſponderent, ideo aliquam ſpeciem probabilitatis ſortiretur illa dilatio. Abſolutè tamen neganda eſt præſumptio illius benignitatis. Igitur vel erit exploranda mens talium, vel conſtituendi, qui tempori expleant debitum. Sine illa interrogatione, & benigno reſponſo accepto, nequit, meo judicio, ultra duos menſes à Cardin. De Lugo conceſſos differri perſolutio. Imò nec tam diu, quando Sacra petuntur, ut fit perſæpe in talibus locis, pro aliqua inſtanti neceſſitate corporali, vel ſpirituali, etenim tunc temere præſumitur conſenſus, ſiquidem in obſcuris inſpiciendum eſt, quid plerumque fiat, ut nos docent Regulæ utriuſque Juris.

Hiſce addo reſponſum pridem à me datum ad hunc

Caſum Collegialem.

600 *Est in oppido N. Collegiata Eccleſia, in qua hebdomadarius accipit ratione vetuſtæ fundationis die ſabbatino ſex bazeos, ſeu duos Julios pro Sacro de B. Virgine, in quem diem quando incidit Anniverſarium, applicat ſuum illud Sacrum pro Anniverſario, utpote quo datur ipſi, ſicut & aliis ſuis Dominis Collegis celebrantibus unus quandoque florenus, ſeu 4. 5. aut 6. Julii, quos Julios accipit etiam D. Parochus eo ipſo die Anniverſario, licèt tunc celebret diem depoſitionis defuncti, ejúſve ſeptimum, aut tricèſimum, & pro ſingulis horum dierum ſolvantur conſueti quinque, vel ſex bazei, ita tamen ut ſuum Sacrum offerat pro tunc defuncto. Quæſitum fuit, an tolerari queat hæc conſuetudo*

601 Partim reſpondi, partim reſpondeo, poſſe in *primo* caſu aliqualem reperiri excuſationem. Cùm enim illud Sacrum ſabbatinum videatur eſſe præciſè fundatum in honorem Beatiſſ. Virginis, ſequitur ex doctrina Tamburini relata *num. 501.* junctâ illi, quam *num. 493.* retulimus ex Dicaſtillo, at non approbavimus, poſſe pro illo accipi aliud ſtipendium. At verò quia *ſecundus* caſus repugnat apertiſſimis verbis Congregationis Concilii relatis ſuprà *num. 538. & 551* carétque omni authoritate, non video, quo titulo poſſit excuſari illa praxis. Etenim non ſufficit præciſè dicere: illud Decretum Congregationis non eſſe illic receptum; hæc quippe ratio patrocinatur ſolùm iis, quæ pendent ex jure merè *humano*: at verò eſt juris non *humani*, ſed *naturalis*, fideliter implere ultimas voluntates defunctorum, cùm ſcriptum ſit: *Ultima defuncti voluntas omnibus modis impleri debet. Cap. Ultima 13. quæſt. 2.* Atqui ſicut *nemo ſanus intelligit, naturali juri quacunque conſuetudine poſſe aliquatenus derogari. Text. Cap. fin. De conſuet.* ita etiam nemo poteſt factum juri *naturali* repugnans defendere exceptione non receptæ legis. Itaque niſi illud capitulum Collegiatum poſſit ſuam praxin alio titulo legitimo tueri, nequeunt, meo judicio, continuare eam, ſed debet D. Parochus eo die vel nihil accipere pro anniverſario, ſed florenum illum relinquere alteri, qui legitimè ſacrificet pro fundatore Anniverſarii, vel compenſare proximo die, ut permittit Tamburinus *Lib. 3. cap. 1. §. 3. num. 34.* Et ego cum ipſo ſuprà *num. 508.*

Hanc reſponſionem in planiſſimo jure fundatam velim perpendant, qui eam legent; ſcio quippe, eſſe varia loca, in quibus eſt ejus uſus vel perutilis, vel omnino coram tribunali Dei neceſſarius, niſi forte talibus patrocinetur titulus ille præſcriptionis, quem ex P. Tamburino protuli *num. 534.* & de quo nihil ſtatuere volui *num. 516.*

Sextò. Licèt communiter, qui ſolvit ante tempus præfixum, laudabiliter agat, ſæpe tamen non licet Sacra facere ante dies conſtitutos, ut quando præcipitur, ut ſingulis ſabbatis fiat Sacrum ad honorem B. Virginis: ſingulis feriis ſextis pro defunctis illâ hebdomade. Reginal. *Lib. 23. num. 236.* Dicaſtillo *cit. Tract. 5. diſp. 4. num. 406.* & alii. At ſi ſtatuit fundator, ut pro ſua anima fiant duo Sacra quot hebdomadis, poteris hac hebdomade celebrare 4. ut ſis liber ſequente. Fagundez *cit. Lib. 3. cap. 9. num. 1.* cum Gavanto *Part. 3. tit. 12. n. 16.* tradens generatim, licere anticipare, quando aliunde non conſtat, fuiſſe aliam mentem fundatoris, ſicuti & Lugo *cit. num. 45.* non repugnante Dicaſtillo *num. 406.* ait, *regulariter loquendo*, quando accepiſti ſtipendium pro Sacro faciendo in aliqua feſtivitate, poſſe à te differri in diem proximum, aut etiam ultra octavam. Sed ego cenſeo, hîc etiam eſſe examinandas circumſtantias, præſertim finis, ob quem fuit petitum illud Sacrum. Certè Gavantus *cit. Part. 3. tit. 12. num. 15.* teſtatur quando teſtator mandavit legi Miſſam in feſto, non eſſe differendam in diem non feſtum, per feſtum autem tunc ſolùm intelligi feſtum *de præcepto.* 602

Sum tam egenus, Inquies, (quia indoctus) *Sacerdos, ut non habeam, quo vitam ſuſtentem, niſi vivam de altari, ac Sacris votivis. Fit autem quandoque, ut cogar otiari, quandoque ut plura petantur Sacra, quàm poſſim juxta intentionem petentium perficere: nónne providè agam, ſi quando non habebo, qui ſtipem offerat, ſacrificem pro illo, qui primus offeret?* Reſp. Providè ages ſecundùm carnis prudentiam, damnatam in hac ipſa materia à Clemente VIII. & Paulo V. ut teſtantur Gavantus *loc. cit. num. 16.* ac Diana *Reſ. 15.* cum Aſcanio Tamburino *De jure Abbat. Tom. 2. diſp. 5. quæſt. 9. num. 21.* deſcriben- 603

te censuram hujus practicæ, quamvis cætero-qui Reginaldus *Lib. 23. num. 233.* probabilem vocet sententiam Henriquezii *cit. Lib. 9. cap. 21. num. 2.* Bonacinæ *cit. punct. 7. §. 5. num. 3.* aliorúmque multorum, te excusantium *per se loquendo*, at ob varia inconvenientia, quæ exprimit Bonacina, meritò dissuadentium hanc practicam. *Jacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.* Psal. 54. memor illius: *Non vidi justum derelictum. Psal. 36.*

604 Porrò quia toties feci, faciámque in hoc Alphabeto, & sequentibus mentionem Declarationum editarum à Congregationibus Cardinalium, dicam hoc loco aliquid generatim de iis. Et in primis quidem notum est, etsi eæ Declarationes sint maximi faciendæ, utpote datæ à viris sapientissimis, nullam tamen habere vim obligandi ad standum iis, nisi sint approbatæ à sua Sanctitate; signatæque manu, aut sigillo Cardinalis Præfecti, & Secretarii, ac sufficienter promulgatæ, ut videre est apud Dianam *Part. 5. Tract. 2. Resol. ultimâ*, & fusiùs apud eundem *Part. 11. Tract. 2. Res. 42.* dissentiente inter Recentiores Illustrissimo Principe & Abbate Einsidlensi, D. Augustino Reding *Theolog. Scholast. Tom. 2. quæst. 15. art. 1. Controvers. 3. num. 5.* Si autem adsint hæ tres conditiones, necessariò standum iis est, cùm sint, ut sic munitæ authoritate Pontificis. Anton. Cotonius *celebr. controvers. Lib. 3. controvers. 8. cap. 3.* Diana *cit. Resol. 42.* atque alii communiùs contra Verricelli, & Chassaing. latè dissentientes apud eundem Dianam *cit. Res. 42.* Item Patrem Antonium de Escobar. *Theolog. Moral. Tom. 1. lib. 5. sect. 2. cap. 12. problem. 3.* *At éstne necessaria tanta earum promulgatio, quanta legum Pontificiarum?* Negat Cotonius *loc. cit.* ratus, sufficere, modò sat constet aliunde, esse præditas expressis conditionibus, eò quòd eæ non sint *propriè* Leges, ac proinde non sit necesse, ut publicentur in singulis provinciis. Ochagavia quoque apud Dianam *loc. cit.* censet, sufficere eam publicam notitiam, quæ habetur ex fama publica, & certa, derivata ex principio authentico. Hanc Ochagaviæ, & Cotonii doctrinam, etsi satis clarè negatam à Lezana *in summ. verb. Congregatio, Sacra, num. 11, & 12.* item à Verricelli, Chassaing, & singulariter à Patre Escobar. *loc. cit. num. 93.* video tamen, esse usu receptam; at non est necessariò sequenda, nisi indubitanter constet de publicatione saltem Romæ facta. Addit idem Cotonius contra Bossium, Verricelli, Escobar *cit. num. 93.* & alios, etsi eæ declarationes sint datæ, ut sæpissime fit, pro aliquo casu singulari, esse tamen extendendas ad omnes similes. Quod quidem re ipsa sentiri, & practicari à Garzia, Lambertino, Farinacio, Barbosa, Jordano, Riccio, Piascecio, Fagnano, fatebitur Lector horum scriptorum.

605 Ratio autem, ob quam hi, aliique DD. faciunt hanc de casu ad casum extensionem, est, quia *cùm in aliqua causa sententia eorum* (id est senatûs consultorum) *manifesta est, is, qui jurisdictioni præest, ad similia procedere, a que jus dicere debet.* Julianus Ic. *relatus in L. Non possunt. ff. De legibus.* Nec dubitari debet, quin prædicta extensio facienda sit, saltem respectu declarationum editarum à Congregatione Sacræ Inquisitionis circa articulos fidei; quod enim debet ab una Provincia credi fide divinâ, debet etiam à toto orbe Christiano; credi quippe non potest quidquam, nisi à Deo sit revelatum, revelata verò à Deo infallibilem continent ubique veritatem. Quare non habet respectu talium declarationum locum illa, quæ sæpe, & quidem prudenter, efficacitérque proponitur, exceptio non receptæ legis, aut declarationis; ea siquidem exceptio *validè* allegatur solùm adversùs obligationem legum, statutorum, declarationum spectantium ad mores, non autem pertinentium ad fidem; hæcque allegatio exceptionis cum indicata distinctione singulariter locum obtinet in Decretis Tridentini Concilii, ista enim omnia, quatenus proponunt, aut declarant fidei articulos, recipiuntur cum omni veneratione ab omnibus Orthodoxis, non item ab omnibus omnia, quæ statuuntur circa ritus Sacramentales, beneficia, muneráque Ecclesiastica Regulares, aliáque plurima. Quod ego idcirco singulariter exprimo, quia usu didici, esse hanc distinctionem quandoque inculcandam Laicis semidoctis, qui scandalizantur audientes, Decreta Concilii Tridentini, quod audiverunt, vel legerunt fuisse coactum ad supprimendas hæreses, quas Lutherus, Zwinglius, Calvinus, horúmque discipuli seminârant, aut seminabant, non recipi ab omnibus Orthodoxis. Supponit verò distinctio, quam tradidi in ordine ad duplex genus decretorum profectorum à Congregatione Generalis Romanæ Inquisitionis, esse illa expressè approbata à summo Pontifice; nec enim ullus cœtus consideratus absque Pontifice, jus obtinet obligandi Christianos, ut hoc, aut illud fide divinâ credant, cùm ne quidem ulli Generali Concilio considerato sine Papa, ejúsve Legatis, promissa sit infallibilis assistentia Spiritûs Sancti. Tannerus *Tom. 3. disp. 1. quæst. 4 dub. 8. num. 20.* cum omnibus hujus, & superioris sæculi Theologis.

Deinde observandum est, existere quidem Romæ Octodecim, ut nominant, Congregationes (Politici appellarent Parlamenta, Curias, Regimina, Senatus, Concilia, Dicasteria) attamen ferè tantùm de quatuor, aut quinque earum fieri mentionem à Theologis Moralibus, scilicet de Congregatione Rituum, Congregatione Concilii Tridentini Interpretum, Congregatione Regularium, atque Rotæ, quarum trium Congregationum, sicuti & nonnullarum aliarum, itémque Rotæ conditiones, quia credo fore cognitu gratas meo Lectori, referam certa pro certis, dubia pro dubiis, ut 606

lo-

loquar cum Lezana *in Summa verb. Congregatio sacra*, quæ de iis notaverunt Anton Coton. *celebr. Controvers. Lib. 3. Controvers. 8. Cap. 3.* Bonagratia Habsensis *in Summa selectar. quastion. Regular. in Isogoge num. 12. & 13.* atque P. Joannes Streinius noster *in Summa Juris Canonici Part. 1. Tit. 12. & 15.* enumerantes cæteras.

Prima, ac præcipua illarum est Congregatio Sancti Officii, seu Inquisitionis, exosa hæreticis, & libertinis. Etenim Paulus Tertius in Bulla: *Licèt* concessit ei potestatem inquirendi, citandi, procedendi in omnibus causis tam hæresin manifestam, quàm schismata, apostasiam à fide, magiam, sortilegia, divinationes, Sacramentorum abusus, & quæcunque alia, quæ etiam præsumptam hæresin sapere videntur, concernentibus. Adjecerunt alii Pontifices crimen confessariorum solicitantium ad turpia. Pro hac Congregatione, sicut & ferè pro reliquis, deputati sunt, præter alios officiales, quinque Cardinales, quorum saltem tres interesse debent, ut quid concludatur. Conveniunt bis in hebdomade. Feriâ quartâ coram Seniore ejus Congregationis: Feriâ quintâ coram Pontifice. Vide Dianam *Part. 5. Tract. 5. c. 7.* ubi agit de tortura, & pœnis delinquentium, ac potestate, officióque Inquisitionis, subdens in fine aliquot Bullas de materiis spectantibus ad sacrum officium.

607 Congregatio Rituum est, quæ de moribus Ecclesiæ, ritibus Sacramentorum, officiis divinis, seu Breviariis, horúmque partibus, cultu, & canonizatione Sanctorum judicat, solita tantùm semel in Anno institui.

Congregatio Concilii Tridentini cognoscit, & resolvit dubia, quæ proponuntur circa decreta morum contenta in actis Concilii Tridentini. Celebratur semel quot mensibus, nisi occurrens necessitas postulet frequentiorem conventum.

Congregatio Indicis Librorum habet sibi commendatum examen Librorum prohibitorum, ut scilicet Librorum hujusmodi catalogos, & indices, aut olim, aut proximè confectos examinet, certorum Authorum libros vetitos, aut suspensos excutiat, & prout expedire judicaverit, permittat. Ita Bonagratia, cui adde ex Laymanno *Lib. 2. Tr. 1. Cap. 15. num. 8.* non esse in Germania receptum Indicem Romanum, quatenus prohibet lectionem librorum continentium quidem doctrinam non sanam, vel moribus fidelium repugnantem, at à Catholicis compositorum, quia nemo est, qui in observationem cum authoritate deducat ejusmodi prohibitionem, inquit Laymannus, & ego usu doctus.

Congregatio Episcoporum dirimit dubia, ac lites, quæ exoriuntur, proponuntúrque ratione jurium, immunitatum, privilegiorum allegatorum à Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque sæcularibus Prælatis. Ad eandem quoque spectat examen promovendorum ad Episcopalem dignitatem. Conficiunt eam octo, vel decem Cardinales, Prælati alii, etiam Regulares. Examini, quo fuit explorata eminens doctrina sancti Francisci Salesii, præfuit, atque etiam examinatoris partes sibi ascivit Clemens Papa VIII. cum octo Cardinalibus, & viginti Archiepiscopis, Episcopis, Generalibus Ordinum Religiosorum. Quod priusquam subiret ille integerrimus Dei famulus, ingressus ædem sacram, lachrymis perfusus, intiméque compunctus: *Domine Deus*, inquit, *si non à te vocor ad Episcopatum, neque idoneus sum ad procurandas animas, qua tibi tam chara sunt, noli sinere, me satisfacere examinatoribus. Permitte potiùs, operiat faciem meam confusio coram Vicario tuo.* Sic testatur, & scribit Franciscus Creuxius noster in vita hujus lectissimi Sancti *Part. 3. Cap. 7.* subdens, quanto cum applausu omnium responderit.

Congregatio Regularium respondet ad dubia proposita à Regularibus Mendicantibus, & non Mendicantibus, cognoscit etiam controversias vertentes inter ipsos Regulares, sicut & causas apostatarum. Vide Bonagratiam *loc. cit.* 608

Congregatio Cardinalium de propaganda fide, adhibitis etiam aliquot Romanæ Curiæ Prælatis, ac Religiosis Viris, semel coram ipso Papa, bis saltem in domo antiquioris illorum, quolibet mense congregatur, omniáque, & singula negotia, ad fidem in universo mundo propugnandam pertinentia cognoscit. Missionibus omnibus ad prædicandum Evangelium superintendit, ministros necessarios constituit &c. ut legere est in Bulla Gregor. XV. incipiente: *Inscrutabili.* In qua hæc, & alia ex suprà dictis proponuntur, & compendio referuntur à prædicto P. Bonagratia, apud quem, sicut & apud P. Streinium reperies nomina, officiáque plurium aliarum Congregationum, quibus silentio nunc prateritis, dicendum est aliquid de Rota Romana.

Eminet hæc dignitate, & authoritate proxima post Congregationes, quibus præsunt Cardinales. Pater Azor *Part. 2. Lib. 5. Cap. 41.* De ea sic scribit: *Ex universo Christianorum Orbe ad Pontificem litigatores causas de beneficiis Ecclesiasticis, & aliis rebus deferre solent. Has causas expedire consuevit Pontifex per viros utriusque juris peritos, qui, quoniam in Capella Pontificia Papa assistebant, Capellani summi Pontificis olim dicebantur, & Auditores sacri Palatii: hodie Auditores Rota dicuntur, quòd in orbem sedentes controversias, & causas examinent. In hoc auditorio cuncta juxta doctrinam, prudentiam, aquitatem, justitiam, & integritatem definiuntur. Sunt Auditores duodecim; ad hunc enim numerum eos Sixtus IV. reduxit.* Ita Pater Azor, addente Patre Streinio, aliquos ex iis Auditoribus esse Italos, alios Hispanos &c. exprimente verò Patre Bonagratia, octo esse 609

Ita-

Italos, duos Hispanos, unum Germanum, unum Gallum. Addente rursum Streinio, jurisdictionem illorum esse juxta Archidiaconum delegatam, juxta Bartholum ordinariam, quorum tamen sententias non recipi ubique, refert *num. 23* Bonagratia ex Navarro *de sentent. excommun consil. 15* in quo tamen nihil ejusmodi habet meum exemplar. Addo ego, ad hoc tribunal singularissimè spectare causam, in qua disputatur, utrùm hic, aut ille sit dignus, qui in ordine ad canonizationem proponatur Congregationi Rituum, sicuti liquet ex diversis Bullis Canonizationum. Ut proinde mandato hujus Rotæ Illustrissimus Archiepiscopus Florentinus examinârit B. Mariam Magdalen. de Pazzi super revelatione, quam divinitus habuerat, de cœlesti, eáque præcellenti gloria B. Aloysii Gonzaga, ut legere est in illius lectissimæ Virginis vita *Tr. 3. C. 13.* Lege, si placet in Bullario Bullam 74. Sixti V. in qua exprimuntur officia 15. Congregationum.

Quòd si sciscitaris, quantæ authoritatis sint decisiones sacræ Rotæ, respondeo verbis Joannis Baptistæ de Lezana *Tom. 4. Consulto*, ut vocat, 18. *num. 18* sic scribentis: *Quamvis sacræ Rotæ decisionibus valde, multúmque deferendum sit, nihilominus ea non sunt sequenda, ubi liquidò constat de ratione in contrarium. Habetur ex Franco, Felino, Decio, aliisque apud Mascardum* volum. 1. Conclus. 484. *in Princ.* Ita Lezana. Declarationes Cardinalium etiam non approbatæ à Pontifice, sunt majoris authoritatis, quàm Rotales, & tamen fas est ab eis ante Pontificiam approbationem recedere. Suprà *num 604.* Porrò ex dictis cavebit non satis curiosus Lector, ne in errorem inducatur titulo, quem nonnemo præfixit partui posthumo Farinacii, Francofordiæ Anno 1608. edito, hisce verbis: *Decisionum novissimarum Rotæ Romanæ, sive sacri Palatii Romani, Pars quarta &c. è Bibliotheca Prosperi Farinacii.* Etenim faber prædicti tituli, probabiliter Lutheranus, confundit Rotam cum Congregatione Concilii Tridentini. Siquidem in eo toto libro nulla sententia Rotalis, sed declarationes Congregationis Tridentini Concilii, exhibentur.

PRO DEFUNCTIS SACRIFICANDUM.

CASUS XVIII.

Adhortatorius.

SUMMARIUM.

Casus puniti ideo, quòd rarò pro defunctis, sæpe pro vivis celebraret. 610.
Sitne Deo gratius, ut Missas offeramus pro Defunctis, quam pro vivis? 612.
An obligatus quotidie dicere de Requiem possit quovis festo id peragere? distinctè num. 613. *& seqq.*
Preces præscriptæ in Missali pro defunctis, prosunt his magis, quàm aliæ. 617.
Valor secundarius Missarum non est idem in omnibus Missis. 618.
An, qui stipendium accepit pro Missa funebri, possit festo die aliam legere? 622
Quando funus defertur die dominico ad templum, quale Sacrum legendum? 624.
An sit necesse, inserere Sacro de festo Collectam pro defuncto, pro quo tunc deberet fieri funebre? 625.
Non est consultum, ut in omnibus duplicibus etiam per Annum fiat Collecta mortualis. ab iis, qui, quando illam faciunt, liberant animam ex purgatorio. 626.
Nec inserenda quovis festo collecta de Sanctis, pro quibus est relicta aliqua fundatio. 627.
An imitandi, qui pro se adhuc viventibus curant fieri Sacra funebria? 629. *& seqq.*
Illustre in hac re exemplum Petri Vellii. 633.
An Sacra, quæ pro Defunctis fiunt, prosint sacrificanti plus, quàm quæ pro vivis? 634.
Ad quem redeat fructus Sacri funebris, quando non indiget is, pro quo est oblatum? 626.
Quomodo compensanda Anniversaria neglecta ab hærede? 636 *App. lit. C. & D.*
Quando legata itidem neglecta? lit. K. & seqq.

610 *Sanctus Vir Bertrandus è Religiosissima familia Divi Dominici solebat ferè quotidie Missam pro peccatoribus celebrare. Sciscitante autem ex eo F. Benedicto viro prudente, cur rarò pro defunctis, frequentissimè pro peccatoribus celebraret? ille respondit:* Vitâ defuncti de sua salute certi sunt; nos in periculis fluctuamus. *Ait F. Benedictus:* si sunt duo mendici, alter membris sanis, alter iis carens, utri potissimùm opitulaberis? *Respondit:* Illi sano, qui se minùs juvare potest. *Tum Benedictus.* Nimirum, *inquit*, sunt defuncti, quibus nec os ad confitendum, nec manus ad operandum, sed nostram opem postulant. Vivi autem peccatores & os, & manus habent, & possunt sibi consulere. *Sed cùm à sententia sua non deduceretur Bertrandus, sequenti nocte quidã terribilis defunctus apparuit ei, & fasce lignorum miré illum compressit, atque decies & eò ampliùs illum eâ nocte excitavit, perterruit, & vexavit. Igitur, prodeunte aurorâ, F. Benedictum ad se vocat, narrat totius noctis historiam, inde religiosè, & lachrymabundus ad aram accedens, pro defunctis Sacrificium obtulit, idémque deinceps sæpius fecit.*

611 Duplex genus laudabilissimæ pietatis inter reliqua, mirè amplificatum est hoc sæculo, scil. pietas erga S. Josephum, Sanctissimæ genitricis Christi Sponsum, summâ veneratione dignissimum; & in animas, in purgatorio igne gementes, & flentes. Quò hoc secundum studium foveam & ego pro modulo, descripsi hanc historiam, Dominis animarum Curatoribus, qui potissimùm legent hunc libellum, profuturam. Et tantò magis, si credant, illum Bertrandum esse, ob eximiam vitæ puritatem, multis contestatam miraculis, relatum in numerum Sanctorum, eandémque historiam memoriæ proditam à gravissimo viro P. F. Theodorico de Apoldia, verbis, quæ Laurentius Surius quinto Augusti, ego ex Surio descripsi. Ut autem & debito in pios manes studio, & necessariæ brevitati consulam, multa quidem, sed succinctissimè, si alias, tradam hoc, & seq. Casu de Missis pro Defunctis.

612 Quæritur igitur I. *Sitne Deo gratius, ut offeramus Missas pro Defunctis, quàm pro vivis?* Respondeo. Licèt in quibusdam particularibus causis & necessitatibus præstet pro vivis, quàm pro defunctis, à toto tamen genere satius est pro hisce, quàm pro illis. Probat ratio in Casu nostro allata à F. Benedicto, confirmatáque illo pronuntiato juridico: ***Indignus est alienâ ope, qui sibi non vult, cùm possit, opitulari.*** Navarr. *de Indul. & Jubil. not. 21.* Probant & illa, quæ cum nostro P. Rota protuli in hanc rem *in Thesauro Ecclesiast. Indulg. Tract. 4. Quinarii num. 500.* Ubi etiam *num. 499.* ostendo, *per se loquendo* agere laudabilius illum, qui mortuis studiosè applicat indulgentias, quàm qui mortalibus stipem largitur, licèt hic etiam sit facienda limitatio ratione permagnæ indigentiæ, & periculi ex infirmitate cadendi in hæresin, desperationem, &c. Denique magnum robur adferunt huic opinioni rationum momenta, quæ hanc ipsam in rem producit, &, ut solet, ingeniosè deducit R. P. Joan. Baptista Mannius *in libro XXX. concionum de Purgatorio*, edito Italicè Venetiis, Anno 1666. Concio, seu, ut vocat, *Discursus.* in quo pertractat hoc argumentum; est in ordine *undecimus.* Sed & P. Jacobus Hauttinus in præsigni, omnibúsque seu frigidis, seu ardentibus piorum manium advocatis legendo volumine, cujus inscriptio est: ***Patrocinium defunctorum lib. 2. cap. 3.*** tum propriis, tum P. Francisci Weckeni argumentis, & authoritate Cardinalis de Lugo *De Pœnit. Disp. 26. Sect. 1.* Suarii & aliorum piè, solidè, doctè adversùs P. Arriagam probat, ac defendit, esse amplioris apud Deum meriti defunctis, quàm sibi ipsi satisfactiones addicere.

613 Quæritur II. *An vi fundationis obligatus quotidie, aut aliquo certo die hebdomadis facere Sacrum de Requie* (hanc intelligunt nostri Theutones, quando petunt ein Seel-Meß *Animarum Missam*) *teneatur, aut etiam salvâ conscientiâ possit eam legere, non obstante quovis festo?* Resp. Non tenetur in festis solennibus. Etenim pronuntiat Tanner. *Tom. 4. Disp. 5. Quæst. 10 num. 4.* esse certum, quòd meliùs agat, si tunc faciat Sacrum de festo.

Nec tenetur in festis aut duplicibus, aut Dominicis, aut Feriis privilegiatis, quibus nimirū cedunt festa duplicia, ut sunt feriæ hebdomadis sanctæ, Paschatis, Pentecostes &c. Azor *Tom. 1. L. 10. C. 32. Q. 5.* Filliuc. *Tr. 5 n. 154.* Reginald. *L. 29. n 208* Palaus *cit. Tr. 22. punct. 14. n. 10.* Gavant. *in Rubr. Miss. Part 3. Tit. 12. n. 21.* Fraxinell. *propriâ Resolutione de hac materia §. 2* cum multis, quos densat. Ratio est, quia meliùs agit conformando se universali Ecclesiæ, *in Rubr. Tit. De Miss. defunct.* dissuadenti, fieri tunc Sacrum pro defunctis, quàm conformando se voluntati fundatoris non satis rationabili, siquidem is etiam voluit includi hos dies. Et noluisse includi præsumes prudenter, quamdiu non clarè constabit de contrario. Argum. Juridici Axiomatis: Delictum non est præsumendum *L. Meritò. ff. Pro socio.* 614

615

Licèt Emmanuel Sa *verb. Miss. n. 84* Gavantus, ac Fraxinellus pronuntient, ne quidem tibi fas esse iis diebus dicere Sacrum mortuale, te tamen excusabit in primis sacra Congregatio Cardinalium, quæ teste Gavanto *1. P. Tit. 5. lit. Z.* bis declaravit, posse tolerari Missas *de Requiem* in duplici, ut satisfiat voluntati testantium. Tum Panormitanus, & Navarr. *de Celebr. Miss. Cons. 9.* docentes, etiam in solennissimis festis licitum esse, in Missis privatis accommodare se intentioni fundatoris. Hancque doctrinam esse receptam, testatur Tanner. *l. c.* Quæ tamen quoad solennia festa meritò non est recepta in nostra Ecclesia Cathedrali, quamvis permultæ ejusmodi fundationes in ea reperiantur. 616

Licitum tibi esse in festo simplici, aut semiduplici agere juxta tenorē fundationis, pronuntiat Laym. *Cit. L. 5. C. 1. n. 15.* Te ad id *per se loquendo* teneri, asserit Fraxinellus *l. c. §. 7.* Ne facias, quod asserit Fraxinellus, suadet Palaus *cit. punct. 14.* Hurtadus *de Sacrificio. Disp. 4. diffic. 12.* & alii nonnulli. Sed huic suasioni non obsecundarem *per se loquendo.* Cùm enim ipsæmet Rubricæ permittant his diebus ex rationabili causa fieri Sacra votiva, potuit utique fundator, cujus dispositionem pro lege habendam esse, notat Bonacina *Q. ult. p. 7. §. 5. n 4.* rationabiliter id petere, & sub hac conditione facere fundationem; cùm præsertim omnes fateantur, illas preces peculiares: quæ in Missis defunctorum reperiuntur, ex institutione Ecclesiæ habere majorem efficaciam in ordine ad sublevandas animas defunctorum, quàm habeant aliæ; Licèt igitur valor *essentialis*, & *primarius* sit idem in quacunq; Missa, *secundarius* tamen non est idem, sed varius pro varietate orationum ab Ecclesiâ ad peculiarem finem institutarum. Adde, quòd, quando vulgus Christianum videt Sacrificium (ut loquitur 617 618

sæpe

sæpe Navarrus *in Man. cap. 23.*) atrâ casulâ indutum, moveatur ad supplicandum Deo pro illo ipso, pro quo sacerdos oculis obversans litat. Excipio dies, quibus ex majori devotione es celebraturus de Sancto, quàm *de Requiem.*

620 Etenim plerique ex authoribus cum Fraxinello observant, Capellanum posse discedere ab ordinatione fundatoris, quando est Sacrum de festo dicturus majore devotione, quàm *de Requiem*, eò quòd major devotio sic suppleat majorem fructum, qui proveniret ex Sacro præscripto. Et verò ipsa assuetudo legendi toties funebrem Missam, est plurimis occasio perexiguæ devotionis, irreligiosæ deproperationis.

621 At cùm Sacra de Sanctis continere soleant varia quasi nova, & insueta, ab insuetis autem, non verò ab assuetis fiat passio, ut loquuntur Philosophi, faciliùs subministrant novas bonas cogitationes, & ex his effectus. Quòd si magno animi sensu roges Sanctum, de quo Sacrum facis, ut velit esse patronus illius, cui Requiem æternam precari teneris, ne dubita, quin expleas hujus voluntatem, quia plus prodes. Cavendum tamen, ne offendantur aut hæredes fundatoris, aut alii gnari factæ fundationis, quod etiam cavendum in aliis casibus.

622 Responsionem datam *num. 614* & *num. 617.* extende ad illum, qui stipendium peculiare accepit pro una, alteráve Missa funebri. Azor *loc. cit. quæst. 6.* Gavantus, & Fraxinellus. Qui Fraxinellus tamen ita rigidè excipit à prima responsione illum, qui promisit se lecturum Sacrum *de Requiem* illo die etiam solenni, ut eum Orco addicat, si non stet promissis. Ego

623 mitiùs sentiens cum P. Navarra *L. 2. de Rest. c. 2. num. 208.* Diana *P. 3. Tr. 6. Ref. 62.* Tannero *num. 5.* judico, talem esse solo Purgatorio dignum, quamvis etiam in feria communi non stet promissis, frangit enim fidem in re non magna. *At quid si juràsset, aut vovisset?* Respondebo *Cas. XXI.* utpote loco magis commodo.

624 Si funus ad templum deferatur die Dominicâ, aut festo Duplici, adsitque unicus Sacerdos, potest Missam Defunctorum pro illo dicere, si ita ferat consuetudo. Si tamen funeris celebritas, aut consuetudo id non requirat, rectiùs aget ille sacrificus, si servatâ intentione postulantis Missam, dicat illam secundùm ritum diei currentis. Laymann. *loc. cit.* Nostræ Constitutiones Synodales *cit. P. 1. Tit. 9 num. 12.* expressè vetant, tunc fieri solenne Sacrum, permittentes, quamvis ægriusculè, alia plura privata *de Requiem.* Sicut & Congregatio Cardinal. apud Gavant. *P. 1. Tit. 5. lit. X.* permittit in festis non magnæ celebritatis, seu cùm non sunt duplicia primæ Classis.

625 Quando secundùm superiores responsiones omisso Sacro funebri celebras festivum, non est in rigore opus, ut inseras collectam funebrem, imò ne licere quidem in duplicibus, asserunt adversùs Navarrum *Cit. Consil. 9 num. 6* quem secutæ sunt nostræ Constitutiones Synod. *loc. proximè allegato.* Gavantus, & Fraxinellus *loc. cit.* eò quòd Rubricæ non permittant iis diebus plures orationes, aut si plures, tum non nisi præscriptas, aut pro re gravi. Unde qui ordinariè id factitaret, censeretur inducere novum ritum, quod tamen graviter prohibet Clemens VIII. *in Bulla præfixa Missali.*

Ex quo fundamento respondi, ex diversis 626
locis per literas interrogatus, non esse consultum, ut in omnibus Duplicibus etiam per Annum, collecta mortualis fiat ab iis Religiosis, qui ex indulto Gregorii XIII. possunt pœnis purgatorii eripere animam, quoties celebrando in altari Privilegiato faciunt commemorationem (id est *Collectam*, ut dicemus *num. 651.*) pro defunctis. Etenim tales inducunt novum ritum, si id actitent *ordinariè* talibus diebus. Atque hoc responsum probavêre plures viri docti, nemo, quod sciam, improbavit. Quòd si in semiduplicibus, laudo illos, utpote conformantes se, ex indulgentia expressa Rubricarum, piis votis animarum, inter flammas suspirantium.

At non laudo capellanos, aut parochos, qui 627
Sacris de festo Duplici semper idcirco inserunt aliquas collectas de diversis sanctis, quòd nonnulli primæ fundationi addiderint olim 30 40. vel 50. aureos eâ conditione, ut de Beata Anna, aliáve sancta, aut sancto fieret in omnibus Sacris commemoratio. Equidem nostræ Constitutiones Synodales *Part. 1. Cit. Tit. 9. num. 3.* expressè statuunt, ut Missæ omnes legantur secundùm usum Missalis Diœcesani, reformati ad normam Romani. Quamquam eædem 628
numero. 12. permittant, ut dixi, inseri Collectam pro defuncto, quando die Dominico, aut festo adest præsens corpus. Quæ permissio ob suam antiquitatem, & circumstantiæ considerabilitatem tutò usurpabitur in festis non summis, de quibus etiam solis videtur ea intelligenda.

Quæritur III. *Utrùm sint imitandi, qui curant pro se viventibus adhuc, & spirantibus fieri* 629
Sacra de Requiem, aliáque officia mortualia, veriti, ne fortè hæredes sint ipsis vitâ functis segnes hac in re futuri? Resp. Hunc morem extirpandum contendit Laymannus *Lib. 5. Tr. 5. C. 2. num. 15.* Palaus *Cit. Tr. 22. punct. 6. num. 19.* Diana *Cit. Tr. 2. Ref. 18.* & Garzias apud ipsum, itémque Tamburinus *L. 1. de Sacrificio C. 2. §. 7.* eò etiam inclinante D. Reding *q. 8. a. 3. controvers. 5. num. 26.* eò quòd, cùm illa exequialia sint ab Ecclesia instituta solùm in subsidium vitâ functorum, non prosint nisi jam reipsa defunctis, & eorum effectus non suspendatur usque ad mortis obitæ primum instans. E diver- 630
so Navarr. *in Consil de Celebr. Miss. Cons. 6* & Zerola *in praxi Part. 2. verb. Missa 10.* tradunt, meritò tolerari illum morem: Fagundez *in Præcept. Eccles. Præcept. 1. Lib. 3. Cap. 10* Hautinus

tinus *de Patrocin. defunct. Lib. 3. num. 963.* & apud Barbosam *in Trident. Concil. Sess. 22. c. 2. num. 11.* Fraxinellus, itémque Lezana apud Dianam post Pinellum *Lib 2 de Miss Cap. 7.* suadent, ut id practicetur, eò quòd Sacrum ejusmodi plus prosit ante, quam post mortem, quia mortuis Sacrum prodest sæpe solùm quoad vim satisfaciendi, at vivis etiam quoad vim impetrandi, ac merendi, ut dicetur *qu. seq.* Et verò intelligo, non ita pridem id factum in hac urbe ad instantiam cujusdam fœminæ.

631 Assentior ego Navarro cum limitatione, quam adfert, ut scilicet omittantur orationes, in quibus pronuntiatur, aliquem esse mortuum. Alioqui committeretur mendacium. Quin hanc opinionem suadeo (sicut & suasi hoc Anno 1673. interrogatus in casu occurrente) iis, qui per Dei gratiam sunt ita firmi in timore Dei, ut meritò confidant, se post illam exequialem pompam non contracturos culpam lethalem. Si enim contrahant, esto resipiscant ante obitum, carebunt efficacissimo medio expiandi gravissimas ignis purgantis pœnas, in quas fuerunt commutatæ æternæ, quarum se reos fecerunt per illud mortiferum crimen. Etenim salutaris hostia delet pœnas meritas, non merendas, quia peccati venia non datur nisi correcto. *Reg. 4 in 6.*

632 Ad rationem Laymanni respondeo, illas Missas, atque orationes non habere quidem, si præcisè spectetur institutio Ecclesiæ, vim nisi respectu jam vitâ functorum, habere tamen suapte naturâ, atque ex promissione divina energiam respectu omnium capacium. Adde, quòd qui ita præveniunt diem mortis suæ communiter sint hujus magis memores, ac proinde sese magis præparent ad supremam luctam.

633 Duo planè illustria exempla hujusce facti referunt Cardinalis Pallavicinus, atque R. P. Daniel Bartolus Rector, dum hæc pro hac quinta præsentis Alphabeti editione revideo, Collegii Romani, ille in Historia Trid. Concil. *Part. 2. Lib. 14. Cap. 11. n. 13.* iste in priore Parte *Historiæ Asiaticæ*, seu Vita S. Francisci Xaverii *Lib. 4. n. 24.* nam prior liberaturus Carolum V. Imperatorem omni suspicione hæresis, qua eum commaculare molitur Petrus Suavis, commemorat, interprete P. Giattino, sequentia: *Et sanè Carolus non modò tenerrimo pietatis sensu voluit, ut sibi morienti pius usus adhiberetur omnium Rituum, ac Sacramentorum Romana Ecclesia, quæ tanquam superstitiosa detestantur hæretici, sed quasi præsago impulsus afflatu, curavit, ut viventi sibi, ac præsenti exequiæ ecclesiasticæ celebrarentur, secutus in eo, quamvis rarum, & insitatum viri, inter Sanctos relati exemplum; ac postridie in morbum incidit, quo paucos intra dies extinctus est*

Ita Cardinalis, pro uno exemplo exhibens duo breviter Ego primum illustro in gratiam meorum Germanorum, qui & potissimùm familiares habent meos libros, & summi, ut par est, faciunt Carolum, aliquanto distinctiore descriptione, hujus inter viros Principes fortè nunquam usurpatæ pompæ funebris, quam descriptionem, post hæc jam exarata ab amanuensi, reperi apud nostrum P. Masenium, itidem in Annna Historiæ *Lib. 7. n. 164.* conceptam hoc verè historico stylo.

Postquam Carolus in Hieronymiana eremo sua inter Religiosos viros Anniversaria matri funebria persolvisset, cupiditate easdem quoque funeris exequias sibi appositè ad animæ suæ expiationem persolvendi captus, postquam illius loci Religiosum Joannem Regulam, quo ad conscientiæ moderationem utebatur, consuluisset, neque is licèt insolitum pietatis opus affectanti Carolo prohiberet, apparatum sibi funebrem, tumulúmq; ceu jam mortuo, mediâ jubet æde exequialem surrigi. Tum sacrificium in solatium morientis consuetâ Monachorum psalmodiâ, ritúque peragi Pullo circum habitu parietes vestiti, funaliáque juxta tumulum, totóque templo collucentia, intérque hæc mœstus concentus, lugubrésque familiarium vultus, vocésque requiem iterum, iterúmq; precantiu. Spectabat Carolus etiamnum vivus mortis suæ haud procul absentis imaginem, sibiq; non minùs beatam hanc, felicémque ad vitæ immortalis transitum, cæterorum votis immistus, nec sine lachrymis exposcebat. Facem demum, quæ suo ipse præluxerat funeri, persolutis exequiis, ad aram sacerdotis supplex obtulit, Deum precatus, ut quemadmodum hunc sacrificans è manu sua oblatum cereum, ita commendatam ipse morientis animam benevolè excipere non gravaretur. Tum prostratus humi, pullóque, ac defluente sub veste, ceu mortuus procumbens, omnium lamentatione quietem ultimam apprecantium deploratus est. Nec vanâ ostentatione morti prælusum est. Altera namque ab exequiarum apparatu die febricola lethi prodroma debile corpus incessit, quæ sensim invalescente, ad extremum sese agonem, quanto potuit pietatis sensu, composuit, &c.

Ita Masenius, cui subjungo, ob varias circumstantias illustrissimum exemplum ejusmodi præproperæ, si ita loqui fas est, pompæ funebris, quod Pater Daniel Bartolus valde prolixè post Horatium Turselinum *l. 5 c. 3.* vitæ ejusdem Thaumaturgi succinctiùs loquentem, describit loco, quem *lit. a.* notavi, & ego idcirco ex P. Bartolo, quòd sciam, me bene meriturum de iis lectoribus hujus operis, qui accomodant se institutis, & moribus Pontificum, Regum, Regnorum, regionúmque quodammodo certantium de palma ex cultu hujus Indiarum Apostoli augendo, illustrando.

Erat Petrus Vellius, inquit Patris Bartoli interpres P. Ianinus, mercator locuples, liberalitate in pauperes insignis, & Xaverio intimè addictus, cui suggerebat abundè ad miserorum levandam egestatem in salutis præcipuè lubrico nutantem. Ejusmodi fuit de orbata parentibus virgine, quod narro. Ad quærendã huic dotem vir sanctus Vellium suum adit; scrupis reperit in amici ædibus

cum

cum eo ludentem. Modestè stipem rogat in opus piæ charitatis. Petrus, ut erat maximè festivus, leniter renutans: malâ, *inquit*, avi, P. Francisce, nunc quidem advenis. Argentum scilicet ab inopi, & lusore, & domi alienæ? tibíne videor opportunus, qui nunc de meo dem, cùm lucrari intendo alienum? *Cui Xaverius: tempus omne ad bene agendum esse idoneum, sed præsens quàm maximè ad erogandum in pauperes, cùm præsens adesset pecunia. Fingens Vellius obturbari*: Fiat, *inquit*, quando necesse est, ut hac me molestia liberem. Cape sis, & arbitratu tuo sume, *clavémque illi tradit, qua Taesum triginta millia, hoc est ducatorum aureorum, quadraginta quinque millia claudebantur. Ex quibus vir sanctus decerptis, qui doti conficiendæ sufficerent, trecentis nummis, Vellio claves restituit.*

At Vellius postea scrinium recognoscens, ne obolum quidem nummorum suorum deesse comperit, ferénsque id ægriùs, expostulavit deinde benevolè cum Sancto, hanc rei suæ parsimoniam minùs confidentem. Dixit is, se ducatos cepisse omninò trecentos. Ego, *ait Vellius*, nec uno imminutam adverti summam. Utcunque verò sit, P. Francisce, parcat tibi Deus. Mea mens fuerat, cùm clavem tradidi, ut divideremus, ex ducatorũ millibus quadraginta quinq; tu partem mediam auferres, mediam mihi relinqueres. *Quod ab eo ex animi sensu sincero, & serio prolatum introspiciens Xaverius, inflammato vultu & animo ardens, qualis, cùm Deo implebatur*: Petre, *inquit*, illa, illa consilii tui mens in ejus oculis, qui consiliorum, & mentium pondus videt, ac librat, pro rata, veráq; sancitur, tuúmq; id velle pro facto tibi benignè imputat, copiosè suo tempore id repositurus. Verùm interea hoc tibi ab eo spondeo, vitæ subsidia, eáque commoda minimè unquam tibi defutura, incursurum te quidem egestatis discrimen, sed præsto amicos adfore, qui suis opibus ab eo te eximant, & præter hæc omnia non priùs te fato functurum, quàm diem mortis præsciveris. *Vellius rescire cupiens modum, tempúsque vitæ exitûs certâ notitiâ præveniendi, tenere se minimè potuit, quin aliquando id è Xaverio sciscitaretur. Ille nihil cunctatus, aut hæsitans*: cùm tibi, *ait*, vinum amarescet, mortem para, & scito, tunc illam instare.

Hæc omnia eventis sancita sunt. Vitam duxit Vellius decursu prospero ad decrepitam senectutem pecuniosus, & copiis rei familiaris affatim locuples. Interdum accidit, ut creditoribus, fortunæ vitio, tantùm non decoqueret, amici re statim cognitâ opem contulère tam largam, & celerem, ut etiam necessaria superesset.

Tandem die quodam solenni amicorum convivio dum valens, & alacer accumbit, pateram poscit ad bibendum, quæ ori admota pro vini sapore fellis amaritiem retulit, móxque oraculi recordatione animum pererrante, corpus quoque ipsum pervasit horror, quali solent homines improviso mortis nuntio percelli. Volens tamen rei certior fieri, prægustandam assidentibus pateram porrigit, rogat, ecquid iis hoc vinum sapiat? Optimum quisque & delicatum pronuntiat; quibus parùm adhuc liquidò persuasus: cedo, *inquit*, alios scyphos, & alia vina, *sed eadem cuncta ingrato sapore, & amaro palatum fœdabant. Quare de vaticinii exeuntis præsenti fide, horáque deinceps nihil dubitans, post vitam Deo apud se tacitè, conjectis sursum oculis devotam, convivis narravit prædictionem viri sancti, quam suus tunc firmabat eventus. Ex hinc igitur ad parandam mortem incumbere penitus, magnam partem bonorum in pauperes, in filios cætera partiri, quos ab re familiari locuplete instructissimos reliquit. Demum ultimum vale, & suprema verba amicis dicere, qui eximiè valentem, & alacrem audientes de proximo suo è vita discessu fabulantem, suspicati sunt, mœroris cujuspiam inopini, vel senectutis nimiæ vitio delirare, átque omnes illum amabant summopere, sic jucunditate consuetudinis amœnæ, & jocosa, omni arte studebant, ab ea tam tristi cogitatione avertere.*

Contrà ille rogatis, ut sibi potiùs dicto die in templo adessent, quàm primum illic parari justa funebria mandavit. Tum eò se conferens Sacro muniri viatico; Sacro Oleo inungi flagitat, post quæ in feretro se ipse componit, ut solent humanda cadavera decenter statui. Sub hæc Sacrũ jubet ritu sibi solenni pro defunctis cantari. Suspensus aderat inaudita rei exspectatione innumerabilis populus, novitatis famâ illuc evocatus, alii eventûs curiositate, quem de Xaverii cœlesti oraculo suismet oculis optabant cernere, alii læto risu prosecuturi senile delirium Vellii. Re divinâ denique peractâ, circumstans feretrum cum ministris sacerdos supremum funeris Christiani responsum illi adhuc vivo de more decantat, restabátque jam nihil ad parentalium absolutionem, cùm accedens ad feretrum servus, ut eum tandem ex eo erigeret, mortuum invenit. Ingens primùm hic omnium, qui aderant, murmur, donec tota de re apertè singulis constaret, tum admiratio, & stupor, & piæ lachrymæ, & voces gratulantium, & celebrantium sancti Patris beatam memoriam.

Agnosco equidem, videri me posse nimis latè extra orbitam exspaciatum, sed me rapuit studium confovendi, etsi fortè in pauculis, pietatem ergo illum, qui hac ætate meretur tam præclarè, & quidem tam evidenter de multis millibus mortalium, quod certè pium studium nutritur recordatione tot prodigiorum, in hoc uno facto, hujúsque occasione elucescentium.

Liquet verò ex his *in primis*, in ipsa quoque India, repertos esse sectatores sententiæ, quam defendimus *n.* 632. Et quid si scriberem, non carere verosimilitudine, fuisse hanc cœlitus mentem inditam Vellio? Certè mihi credibile non est, sanctum Xaverium permissurum fuisse, ut suus tam fidelis, & eximius cliens clau-

deret vitam actu superstitioso, sicuti esset, si tales exequiæ repugnarent sensui Ecclesiastico.

Sed & ex hac tam prolixa narratione deduco *Secundò*, quàm grata Superis accidat liberalitas in Christi pauperes. *Tertiò* quàm verè tradant Ascetæ, unico actu heroico nos promereri apud Deum longè majora beneficia, quàm mille vulgaribus. Exercuit sanè Vellius actum heroicum, ac nescio an in ulla historia alia lectum, quòd in virginis fortè nunquam à se visæ, certè sibi non nominatæ, dotem voluerit è sua arca desumi viginti duo millia ducatorum, & quingentos. At etiam meruit (non utique de condigno) tam extraordinariam mercedem. *Quartò* denique hinc magis illustrabimus *Tract.* 8. hujus operis quæstionem: An, & quomodo solis infirmis administranda sit Extrema Unctio?

634 Quæritur IV. *Utrùm Sacra, quæ pro Defunctis offeruntur, prosint sacerdoti plus, quàm quæ pro vivis?* Resp. Probabiliter *affirmative*, eò quòd non teneatur sacer Mysta defunctis applicare Sacrificium, nisi quatenus est *satisfactorium*; reliquos fructus potest aut sibi, aut alteri applicare. Ita Diana *Part.* 9. *Tract.* 2. *Resol.* 8. post Rubeum *De fruct. & applicat. Sacrif. Lib.* 3. quem ipse refert. Sed vide, quod contra hanc rationem dixi *num.* 153. & 154. adeóque habe doctrinam Dianæ pro probabili quidem, at oppositam pro probabiliore, & sequenda.

635 Dices: *Quid si ille defunctus non sit vel capax Sacrificii, quia est damnatus, vel non indigus, quia jam in cœlum translatus? ad quem redundabit fructus Sacrificii?* Ægidius Coninck *In* 3. *part. quæst.* 83. *num.* 165. & 166. sic loquitur: „Si sacerdos fructum, qui *ex opere operato* respondet huic Sacrificio, prout offertur in persona Christi (*respondet autem vel maximè satisfactorius*) aut nulli omnino, aut alicui incapaci applicet, is nulli confertur, sed remanet in thesauro Ecclesiæ„.

636 „Ubi tamen notandum, quoties sacerdos eum nulli alteri applicat, censeri eum sibi applicare per *generalem* voluntatem, qua quisque semper intendit sibi prodesse, quantum potest. Est autem semper consultum, ut quoties pro aliquo celebramus, simul habeamus *conditionatam* voluntatem, illum fructum vel in totum, vel ex parte alteri applicandi, si fortè is, pro quo celebramus, ejus sit incapax, aut eo non indigeat, ut si beatus sit, aut damnatus, aut saltem in peccato mortali, aut nullam de facto habeat pœnam temporalem persolvendam pro peccatis præteritis. Ita Coninck. Ita ego cum illo. Quamquam Rubeus apud Dianam *Cit. Tr.* 2. *Res.* 2. censet, in casu nostræ quæstionis, satisfactionem illam applicari à Deo animabus maximè indigentibus, favétque huic doctrinæ S. Thomas *in* 4. *dist.* 45. *q.* 3. *ad.* 2. quod utinam sit verum.

Hìc dictis opportunè addes, quæ tradidi *n.* 164.

APPENDIX GEMINI CASUS.

Quandoquidem non modò in hoc toto *Cas. XVIII.* tractavimus, in sequente XIX. tractabimus de Sacrificio pro defunctis non erit abs re, proponere hìc, atque resolvere quæstionem de obligatione resarciendi omissionem Anniversariorum, incumbentium hæredibus. Quam quidem quæstioné ut in *concreto*, inque specie elucidarem, fui haud pridem à viro prænobili, valdéque conscientioso rogatus. Fuit autem species facti duplicis ea, quam exhibent duo Casus, quorum est hic a

Casus I. Testamentarius.

Titius debet, ex legato trecentorum florenorum à Cajo sibi mediatè relictorum partis dimidiæ, expendere censum annuum in Anniversarium, celebrandum à Sempronio beneficiato. Quia verò Titii prædia fuerunt bellicis calamitatibus totaliter devastata, atque ita afflicta, ut permultis Annis non suppeditàrint Titio sustentationem, ac proinde non fuerit id temporis celebratus Anniversarius dies. Quæritur, an postquam ipse redivit ad meliorem fortunam, sit obligatus compensare omissos Anniversarios? b

Supposito ex communi sententia Theologorum, ut Molinæ *Tract.* 2. *De Justitia. Disp.* 573. Lessii *Lib.* 2. *De Just. & Jure Cap.* 16. *num.* 15. & aliorum, neminem in conscientia obligari ad solutionem præstandam, quando est is in gravi necessitate, qualis utique censendus venit defectus sustentationis, ac proinde non deliquisse Titium omittendo illis fatalibus Annis procurationem Anniversarii, respondeo ad casum propositum cum duplici distinctione. Aut enim *primò* est Titius Cajo junctus consanguinitate, vel extraneus? Aut *secundò* fuerunt illi trecenti floreni assignati in ære: vel in bonis immobilibus e.g. prædiis? Si in prædiis, ad nihil tenetur pro Annis, quibus nihil ex iis percepit. Ratio est, quia obligatio orta ex pio legato, non est major *extensivè*, quàm orta ex vero contractu, siquidem argumentum à contractibus ad legata validum est. Barbosa loco 26. *num.* 6. atqui si res locata sine culpa locatarii non ferat ullos fructus, non tenetur locatarius ullos præstare census, nisi fuerit aliter expressè conventum. Theologi communiter cum Gregorio de Valentia *Tom.* 3. *Disp.* 5. *punct.* 22. c

Ratio est II. Quia legata sunt eo modo interpretanda, quo testamenta *L. Plenum.* §. *sed si pecoris. ff. De usu & habit.* Baldus *in Leg.* 2. *C. Communi*, Additionator Decii in *Leg. In testamen-* d

mentis, ff. De Reg. jur. lit. D. nemo autem facilè dicet, testatorem esse ita durum in suum hæredem, à quo ipse repræsentatur *L. Hæreditas, ff. De Reg. Jur. & ibi notatur per DD.* ut velit hunc compellere ad faciendam compensationem in circumstantia expressa in Casu.

Ratio est III. Quia testamenta, & consequenter legata accipiunt interpretationem etiam à consuetudine *L. Semper in stipulationibus. ff. De Reg. jur.* videtur autem vigere generalis consuetudo, ut Anniversaria, quæ tam diu, támque gravi ex causa simul omissa fuerunt, potiùs quàm neglecta, postmodum non compensentur.

e Hæ duæ posteriores rationes videntur mihi habere locum etiam casu, quo trecenti illi floreni constiterint in pecunia, quæ tamen vel fuerit involuta cladibus bellicis, vel non potuerit expendi in censum, lucrúmve honestum.

Accedit *quarta* Ratio, quòd à tempore præsenti liceat argumentari ad præteritum. Menochius *Consil. 378. n. 81. in contingentia facti* post Baldum, Aretinum, alios. Atqui ii, qui hâc ætate condunt testamenta gravata tali conditione, qualis ponitur in specie facti, non imperant (ut reor) suis hæredibus, ut legata etiam pia omissa in ea necessitate, in qua ponimus fuisse constitutum Titium, postmodum compensentur. Probatur hoc assumptum. Quia & ex decem, qui vivunt, vix erit unum reperire, qui interrogatus diceret, velle se, ut ultimæ suæ voluntatis elogium comprehenderet illam compensationis obligationem, & nemò præsumitur exercere actum frustraneum, inanémque *L. Quoties, ff. De reb. dub.* Mascardus *de probat. concl. 595.* Frustra autem imperaret testator seu hæredi, seu legatario compensationem funeralium, taliter non persolutorum.

f Jam verò si ponamus, legatum illud fuisse factum in favorem extranei, non autem consanguinei, tametsi non censetur testator eo affectu ferri in illum, quo in hunc: siquidem propinquitatis affectio etiam veritatem impedire solet. *Text in Cap. Accusatores. III. 3. q. 5.* nihilominus censeo, omnes rationes productas in levamen consanguinei, ita suffragari extraneo quoque, ut possit & hic pronuntiari liber onere, de quo proponitur præsens quæstio.

g Profectò si quis assereret, Anniversaria esse ita affixa, si non diei, certè anno, ut annuum spatium sit determinatum duntaxat ad finiendam, non autem ad dilatandam obligationem, saltem quando intercessêre plures anni, quibus *actualis* obligatio cessabat ob *moralem* impossibilitatem, non videretur talis mihi posse convinci de falsitate. Ac proinde censeo, applicari huc posse doctrinam Theologicam, quòd in dubio de obligatione restitutionis, declinandum sit in mitiorem partem. Polan. *in Directorio Cap. 1.*

Postremò facit huc Regula, quòd conventiones humanæ non sint ad punctum, & unguem exigendæ, sed civili modo accipiendæ, judicisq; arbitrio relinquendæ. Peckius *in Cap. Mora. De Reg. jur. in 6. num. 2* arbitrabitur autem *probabiliter* Judex, sufficere, si procurentur jam vulgari stipendio pro defunctis testatoris piis manibus, tot privata Missæ Sacrificia, quot solennia fuêre omissa. Et verò posse hoc decerni, suadetur inde, quòd, qui non potest facere totum eo modo, quo jubetur, teneatur facere partem, ve totum eo modo, quo potest Navarrus *Cap. 11. num. 11. De Orat.* vix autem credibile est, quin Titius potuerit etiam bellicis temporibus curare fieri privata Sacra omissis cæteris solennitatibus. h

His omnibus non importunè addo, esse jure merito ab Alexandro VII. interdictum usum hujus propositionis: *Annuum legatum pro anima relictum, non durat plus, quam per decem Annos.* i

Casus II. Testamentarius.

ANna legavit ad pias indeterminatè causas trecentos florenos cum onere pendendi censum annuum, qui tamen partim ob ignorantiam hujus obligationis, partim ob moralem impossibilitatem causatam à miseriis bellicis, non fuit pluribus Annis præstitus ab Hortensio executore, & hærede. k

Quæritur nunc I. Sítne facienda necessariò compensatio censuum non exsolutorum. II An tam hi, quàm secutari valeant applicari Capellaniæ N. ad perficiendam congruam Capellani sustentationem?

Resp. I. Tametsi ignorantia adjecti oneris excusârit à culpa, cùm fuerit ignorantia *facti*, quæ solet purgare laborantem eâ. *Cap. Ignorantia. De Reg. jur. in 6.* non tamen eximit onere restitutionis postquam ipsa fuit depulsa; restitutionis, inquam, seu compensationis respectu annorum, quibus non aderat impossibilitas illa *moralis*. l

Etenim *id, quod pauperibus testamento, vel codicillo relinquitur, non ut incertis personis relictum evanescat, sed omnibus modis ratum, firmúmque consistat*, inquiunt imperando Impp. Valentin. & Mart. in *L. Id quod, 24. Cod. de Episcop.* pauperum autem nomine intelligi quamlibet piam causam, tradunt passim Theologi, disserentes de restitutione fructuum beneficialium, præstanda à negligente pensum canonicum. Igitur census illorum 300. florenorum non persolutus debet *per se loquendo* resarciri, æquè ac si fuisset legatus alicui determinato pio loco, aut personæ. Concordant. *L. Nulli, & L. Quis. eod.*

Resp. II. Quandoquidem ex proposita specie facti elucescit, illud legatum constitisse in m

bonis mobilibus, adeóque in parato ære, & proinde obligationem Hortensii fuisse, esséque personalem, non excusat eum à refusione ex jure debitâ vastatio bonorum immobilium, de qua in Casu priori *lit. d.* Atque adeò si Hortensius potuit potentiâ *morali* undecunque pendere annuum censum, tenebatur in conscientia, & coram Deo, quia ultima defuncti voluntas omnibus modis servari debet. S. Gregor. relatus *Cap. ult. 13. q. 2.* consequenter incumbit ipsi nunc vera obligatio compensandi, quod neglectum est, siquidem mora sua cuilibet nocere, potiùs quàm prodesse debet *l. Mora. ff. De usur.*

n Excipe: nisi fortè illi trecenti in specie floreni vel interiissent, absque culpa Hortensii, vel nequivisset ullus ex iis census percipi. Etenim rem, quæ culpâ caret, in damnum vocari non convenit. *Cap. 2. De Constit.* Quòd si Hortensius convertit quidem, ut fecisse insinuat species facti, in rem suam dictam summam, cum animo, ut par erat, pendendi ordinarium censum, quem tamen non exhibuit obstante impossibilitate quadam *morali*, non ausim ipsi imperare, imponeréve onus resarciendi id, quod ab ipso fuit omissum.

p Ratio est I. Quia conventiones humanæ civili modo interpretandæ sunt. Alex. *in L. A divo Pio. ff. De re. judic.* Peckius suprà *lit. h.* II. Quia videtur esse hæc communis consuetudo in superiore Germania, firmata usu Ecclesiasticorum æquè ac Laicorum; quam quidem consuetudinem repugnare legi naturali: & divinæ quis confessarius in suo tribunali confidens facto suo? quis inter tot Illustrissimos Dominos Antistites ullo rescripto, sententiâ, exemplo declaravit? atqui integrum est judicium, quod plerorumque sententiis comprobatur. *Cap. Prudentiam. De offic. judic. deleg.*

Nec obest, quòd Hortensius debuerit illam summam, vel statim applicare rei, personævé repræsentaturæ censum annuum, vel non applicando videatur in se suscepisse omne periculum. Etenim respondetur, satis liquere ex specie facti, relictum fuisse in arbitrio Hortensii, mallétne ipse applicare sibi illud æs, cum ea obligatione consueti censûs erogandi in pias causas, qua teneretur alius, cui traderet eam summam capitalem, an verò dare mutuò. Fuit ergo testatoris beneficium illa alternativa dispositio, atqui beneficio nos juvari, non decipi convenit *Text. L. In commodato. ff. commod.* deciperetur autem, seu gravaretur Hortensius, si in eo casu teneretur refundere censûs, in quo non fuisset gravatus alius: alius autem non fuisset gravatus, si impossibilitas, de qua suprà, adfuisset.

q Unde nec habet locum adversùs Hortensium Regula, & *L. Mora. ff. De usur* pronuntians, moram suam cuilibet esse nocivam. Verè enim non intercessit, in circumstantia à nobis posita, mora respectu Hortensii, etenim mora, qua deloquuntur Leges, & Canones, est injusta dandi, faciendíve ejus, quod dari, fierive oportuit, dilatio. Eruditus simul & pius Petrus Peckius *in Cap. Mora. De Reg. jur. in 6. num. 2.* Non fuit autem injusta dilatio, quam attulit impossibilitas *moralis*, quandoquidem ea facit jus prorogandi solutionem. Lessius de *just. & jure Lib. 2. Cap. 16. n. 15.* communiter receptus.

Resp. III. Ad quæstionem secundo loco propositam *lit. k.* census tam debitos, quàm debendos ex illis 300. florenis posse applicari complemento honestæ sustentationis Capellani N. quandoquidem legata ad complendam congruam sustentationem ministrorum Ecclesiæ, vel maximè locum habent inter legata ad pias causas, ut liquet ex iis, quæ *ad Cap. Relatum. De testam.* notant Doctores, tradúntque ii, quos nominat Tiraquellus in præfatione tractatûs *de privilegiis piæ causæ* per totam. r

Cæterùm, quia Jura tam profana, quàm sacra variis, magnísque privilegiis muniunt legata ad pias causas, ut videre est in allegato eruditissimo tractatu Tiraquelli, caveat Hortensius, ne nimiùm dilatet fines impossibilitatis *moralis*, adeóque gravis necessitatis, quam boni Theologi censent cum Lessio suprà *lit. C.* subministrare justam causam differendi satisfactionem. Hæc omnia salvo meliori cujusque judicio. s

---

IN ALTARI PRIVILEGIATO QUANDO SACRIFICANDUM.

CASUS XIX.

Quotidianus.

SUMMARIUM.

Casus circa numerum Missarum dicendarum in Ecclesia, postulante privilegium altaris. 637.

Describitur forma Brevis dari soliti petentibus altare privilegiatum. 639.

Explicantur singula clausula. 640. & seqq.

Clausula: dummodo *importat conditionem 643.*

Casus negata gratia, eò quòd in Ecclesia celebrarentur quidem crebrò, non tamen semper septem Sacra. 646.

Per Missam Defunctorum *intelligenda est necessariò de* Requiem. *650.*

Primarium altare in Ecclesiis Societatis est privilegiatum. 651.

Nomine Commemorationis *pro Defunctis utrùm intelligatur Collecta, an Oratio in Memento? 652.*

Non est necesse, ut die secundo Novembris offeras tuum Sacrum pro Defunctis in genere. 653.

An

An liberet animam, qui in festo duplici cadente in feriam secundam celebrat in altari privilegiato? 654.
Privilegium Patrum Capuccinorum circa variationem feriæ secundæ. Ibid.
Nomine cujuslibet *hebdomadæ an veniat hebdomas privilegiata? 655.*
Quando gratia ita sonat: quicunque celebraverit Feria II in tali altari, liberabit animam, *non est necesse, ut Sacrum fiat pro illa. 656.*
Quando altare privilegiatum est violatum, aut ecclesia destructa, quid fiet? 657.
Liberatio animæ in altari privilegiato est certa. 658.
Solvitur novum circa hanc doctrinam dubium, 659.
Septennium altaris privilegiati quando incipiat? 660.

637 THeophilus à sede *Apostolica impetravit pro Ecclesia, peregrinationibus celeberrimâ, gratiam altaris privilegiati, cum ordinaria clausula:* Dummodò in ea quotidie septem Missæ celebrentur. *Tempore petitionis autem, & impetrationis solebant in illa Ecclesia diebus Dominicis non nisi duæ Missæ celebrari. Festis diebus raro ultra tres, diebus non festis satis crebrò per hyemem non nisi quatuor, vel quinque. At verò reliquis temporibus tam multæ, ut si hæ, & illæ dividerentur in dies singulos totius Anni, essent facilè singulis responsuræ septem Missæ, & fortè plures, quæsitum fuit, utrùm hac ratione satisfiat recitatæ Clausulæ?*

638 Quæsitum, inquam, fuit, ex me, priusquam publicaretur, usurparique inciperet Breve Apostolicum. Quid responderim, satis patebit ex declaratione tituli huic narrationi præfixi, idcirco hîc ponendâ, quòd sæpius fuerim consultus circa particularia dubia altarium privilegiatorum; circa quæ proinde credo suboriri frequentes dubitationes. Faciam igitur hîc, quod in meo Thesauro Ecclesiastico indulgent. *Part. 2 c. 26.* ubi descripsi commune Breve, ac singulas clausulas exposui. Ero autem hîc brevior, cùm sciam, tractatum illum partim seorsim impressum, partim insertũ *Quinario meo*, teri plurimorum manibus: Breve sic habet:

639 *Volentes Ecclesiam N. in qua aliud altare privilegiatum non reperitur erectum, dummodo in ea septem Missæ quotidie celebrentur, & in ea altare sancti N. nuncupatum, hoc speciali dono illustrare, Dei misericordia &c. confisi, ut quandocunque sacerdos aliquis, ejusdem Ecclesiæ duntaxat, Missam Defunctorum in die commemorationis Defunctorum, & singulis diebus infra octavam illius, ac feriâ II. cujuslibet hebdomadæ pro anima cujuscunque fidelium Defunctorum, ad præfatum altare celebrabit, anima ipsa de Thesauro Ecclesiæ per modum suffragii indulgentiam consequatur, ita ut Domini nostri &c. suffragantibus meritis à purgatorii pœnis liberetur, concedimus. Præsentibus ad septennium tantùm valituris. Datum &c.*

Circa clausulas hujus, ac similium, vel etiam in aliquibus dissimilium Brevium noto pro praxi seqq. I. Clausula: *In qua non reperitur aliud altare privilegiatum*, est intelligenda duntaxat de alio altari, habente privilegium pro illo ipso in specie genere personarum, pro quibus Theophilus noster petiit privilegium. Nil igitur obstat Theophilo, qui petiit pro omnicus fidelibus, esto jam sit illic aliud pro Congregatione Rosarii, aut Scapularis. Vide plura hanc in rem *cit. Tr. n. 519.* & infrà *in explicatione ultima clausulæ* 640

II. Clausula: *Dummodo in ea septem Missæ quotidie celebrentur.* Id est: *soleant* (à cujuscunque tandem Ecclesiæ sacerdotibus) celebrari. Adeóque hæc conditio non deficit, si quando contingat non tot celebrari fortuitò, non communiter, inquit Zippæus apud Dianam *Part. 9. Tract. 2. Resol. 9.* Etenim similes locutiones accipiendæ sunt non in rigore Grammaticali, sed *moraliter*, ut frequentiùs verificantur juxta *Leg. 4. & 5 ff. De Legib.* Unde si ob hostilem incursum contingat, non fieri uno integro mense, nisi unum quotidie Sacrum, aut etiam nullum, non tamen idcirco corruet indulgentia. Imò censet Bordonus apud Dianam *loc. cit.* sufficere, modò eo tempore, quo impetratum fuerat Breve, solita sint celebrari septem Sacra, esto postea desierit illa consuetudo. Nam sufficit, conditionem semel adimpletam fuisse, inquit Bordonus citans legem. *Si quis hæredem Cod. De Instit. & Substit.* Quæ quidem Lex, uti & Gl. multùm favent huic generali pronuntiato, sed limitationem persuadet Lex *Si pro Parte. §. versum. ff. de in rem verso* & illius pronuntiati limitationes, quas adfert Gabrielius *Commun. Conclus. Lib 6 De Legib. & Constitut. n. 28. 40. & 48.* Vide *in Tom. seq.* seu *Quinario Tr. 4. c. 26. n. 520* 641 642

643 Quin idem Bordonus verbis, quæ refert Diana, videtur existimare, illâ particulâ: *Dummodo*, non importari conditionem essentialem, quod etiam apud Martham *Tract. de Clausulis clausulâ 21.* docent Penna, Innoc. & Speculator, dicentes, teste eodem Marthâ, modum, non autem conditionem prædictâ clausulâ designari. Verùm contrarium censent Cravetta *consil. 10. num. 12.* Tiraq. *De Retract. §. 8. Gloss. 8.* & apud Dianam Zippæus, Lavorius, ac Silvius. Item apud Martham Curtius Senior *Consil. 74.* docens, eâ demonstrari quandam formam, quâ non servatâ actus omnino corruat. Quod & ego judico esse verum, juxta tamen moderamina paulò antè indicata. Equidem Barbosa *Diction. 95. num. 8.* categoricè scribit: Sive dictio *dummodo* faciat modum, sive conditionem, semper tamen requirere, ut implean-

pleantur ea, quibus illa dictio adjungitur, aliàs si non interveniant, nec consequi effectum. Rebuff. Paris. Decius, alii. Sanè si hæc particula non importat hîc conditionem necessariam, nec importabit in clausula proximè sequente: Est etenim

644 III. Clausula *Et in ea Altare sancti N.* hæc clausula me judice (nec enim habeo, qui exponat) indicat, indulgentias impertiri *dependenter* à tota illa machina, quæ *absolutè* altare vocatur: non autē *dependenter* à sola arula, seu altari mobili. Quamvis verba Brevis non repugnent, quò minùs illi altari insit ara viatica.

645 Porrò quia ille numerus est, ut dixi, accipiendus *moraliter*, seu *secundùm communem modum loquendi*, qui maximè spectandus est *L. Labeo. ff. De supell. legat.* non solemus autem in materia seu favorabili, seu odiosa dicere, illud fieri quotidie sexies, aut septies, quod fit eo modo, qui narratur in Casu nostri Theophili, idcirco tunc respondi, non videri permissum iri hanc interpretationem à Sede Apostolica. Cùm præsertim essent ii, qui stipem pro Sacris in eo faciendis dedissent, ægrè laturi, si rescirent, se pecunias dedisse intuitu gratiæ incertæ, cùm potuerit probabiliter haberi certa. Sperandum enim fore, ut sua Sanctitas esset, intellectâ illâ narratione, impertitura aliud Breve munitum clausulâ faciliore, cùm sit non infrequens, ut præscribantur tantùm quatuor, aut etiam *indeterminatè* aliquot Sacra.

646 Confirmatur data responsio inde, quòd habeam penes me literas à præcipuæ authoritatis viro datas Româ die 4. Octobr. Anno 1659. quibus ad supplicationem Collegiatæ Ecclesiæ, petentis gratiam altaris privilegiati, non obstante, quòd in ea non fierent quotidie, sed tantùm crebrò septem, *ordinariè* autem quatuor, vel quinque Sacra, respondit his omnino verbis: *Laboravimus, ut Missæ minuerentur, sed non fuit modus obtinendi: reponunt enim, jam non esse bella, aut pericula, ob quæ aliqua dispensatio, seu gratia fieri debeat.* Hactenus literæ Romanæ. Ex quibus etiam liquet veritas explicationis clausulæ: *Dummodo* prolatæ *n. 643.*

647 IV. Clausula: *Ejusdem Ecclesiæ duntaxat.* Es autem sacerdos Ecclesiæ ornatæ tali gratiâ, si aliquod non modò beneficium, sed etiam officium e. g. Organœdi in ea obtineas. Quidni enim ita amplè interpretemur hanc gratiam nemini præjudiciosam? Cùm præsertim alibi ratione & authoritate sufficienter probârim, indulgentiarum Bullas esse latè interpretandas. Ex quo fortè nonnemo contra Zippæum

648 apud Dianam *loc. cit.* inferet, Religiosos, qui in aliquo Monasterio morantur solùm tanquam hospites, subjecti tamen pro tunc Superiori illius Monasterii, posse ad propositum nuncu-

649 pari sacerdotes Ecclesiæ ejusdem Monasterii. Et verò his jam bis excusis video, P. Bonagratiam *in Summula verb. Indulgentia num. 223.* ita quoque sentire. Censet etiam Bordonus apud Dianam *ibid.* si Prior, aut Rector Conventûs, seu Ecclesiæ, indulgentiâ præditæ, petiit à suo Provinciali sacerdotes tot, quot exprimunt verba Bullæ, eos tamen non obtinuit, haud idcirco periclitari gratiam, eò quòd, cùm non stat per eum, ad quem pertinet, quò minùs conditio impleatur, haberi debeat perinde, ac si impleta fuisset *Reg. 66. De Reg. jur. in 6* Verùm hæc Regula parùm huc facit, quandoquidem ea non habet locum in conditione casuali, seu pendente casu, ac libertate alterius. Peckius *in hanc Regulam n. 18.*

V. Clausula: *Missam Defunctorum.* Quan- 650
do hæc clausula ponitur in Brevi, concors est Doctorum sententia apud Dianam *cit. Tract. 2. Resol 8.* non prodesse indultum Pontificium, nisi dicatur Missa *de Requiem*, re enim verâ videtur hîc illa clausula indicare formam *substantialem*. Si verò non exprimatur, censent multi apud eundem, posse cum optato effectu quamlibet legi. Quod & ego censerem, si non obstaret declaratio Cardinalium facta in contrarium, & relata à Diana *Part. 3. Tract. 4. Resol. 233.* qua tamen non obstante *affirmativam* hanc partem tenet Pellizarius teste eodem Diana *cit. Resol. 8.* addens, quòd declarationes Cardinalium non faciant legem communem, sed tantùm opinionem probabilem. Suprà *n.* 651
809. quod verum puto, quando eæ non sunt approbatæ à Papa. Tambur. *L. 2. C. 6. §. 6.* negat, quidquam authenticè constare de data declaratione. Nostri Ordinis Principes aræ obtinent vim privilegiati altaris, aliis Religiosis per viam communicationis nil conducentem teste Dianâ *cit. Tract. 2. Resol. 20.* & ita, ut etiam sæculares sacerdotes possint liberare animam ex purgatorio, & non sit necesse, facere Sacrum *de Requiem*, sed solùm commemorationem pro defunctis, cujus *commemorationis* nomine intelligendo *collectam* (conformiter *capit. Placuit. 23. q. 5.* & passim Rubricis Missalis, ac Breviarii, itémque publico responso unius è nostris Præpositis Provincialibus) *in prædicto Tract. de Indul. num. 324.* addidi, esse omittendam, saltem in festis primæ classis, nolui tamen indicare, acquiri indulgentiam, si omittatur, ut nonnulli suspicati fuerant.
Nunc autem hoc ipso sensu exprimo, non esse 652
regulariter inserendam Sacro de festo Duplici, ob rationem allatam *casu præced. num. 626.* Quòd si nomine *commemorationis* intelligas, ut quidam viri sapientes non sine omni suffragio Rubricarum, at, meo judicio, non sequendi, censent, solam recordationem in Memento factam pro mortuis, tum cessabit omnis dubitatio.

Et verò per commemorationem etiam in jure intelligi quoque solam memorationem in Memento, censet Fraxinellus apud Jordan. *cit. tit. 1. num. 590.* cum Nav. Bellarm. & Garcia, quos citat, itémque cum Palao *Tr. 22. punct. 15. n. 4.*

VI. Clau-

VI. Clausula: *In die commemorationis De-*
653 *functorum*: Si verùm est, quòd Sacrum debeat offerri pro anima, cui suffragari cupimus, tum convincitur non rectè scripsisse Gavantum *in Rubr. Missalis Part. 4. tit. 15. num. 18.* esse tacitam legem Ecclesiæ, ut eo die omnia Sacra offerantur pro Defunctis in genere. Quamquam ego hanc misericordiam multùm commendo. At ejus obligationem nego cum Tambur. *L. 3. C. 3. §. 1. num. 10.* quia non probatur sufficienter.

VII. Clausula: *Singulis diebus infra.* Ergo etiam ipsâ Dominicâ infra octavam omnium Sanctorum. Silvius apud Dianam *loc. cit. Res. 29.* quia scil. Pontifex scit, illam Dominicam semper occurrere. At: *quid si alicubi concurrat festum duplex, aut etiam primæ Classis, ut Mediolani festum S. Caroli Borromæi*? Respondebo mox.

654 VIII. Clausula: *Feria II.* Nisi videl. occurrat festum *de præcepto*, seu *fori*, ut declaravit Congregatio apud Dianam *Part. 3. Tr. 4. Cit. Res. 233.* & Gavantum *Part. 1. Tit 15. lit. A.* Quo festo occurrente non licere in alium diem transferre Sacrum, de quo est hîc sermo, notat Gavant. *ibid.* consentiente Bordono apud, & cum Diana *Cit. Tract. 2. Res. 24.* & addente Tamburino *loc. cit.* etsi peccet venialiter contra Rubricas, qui in ejusmodi festo facit in tali altari Missam funebrem, attamen revera liberari animam, eò quòd nihilominus ponantur conditiones, quas exigit Papa. Quod & ego censeo probabile, non satis videns illic culpam ullam; saltem quando adest insepultum corpus defuncti. Verùm quia his jam excusis adeptus Virginium Alviset reperio in *Murenulis Vermiculatis*, seu *Tract. de privileg. Regul. Section. 3. Cap 17. §. 3. n. 27* referri ab eo, Barbosâ, & Auson. Noctinot. Declarationem Congregationis Rituum, resolventis, *privilegium* (Altaris privilegiati) *non censeri concessum, nisi pro diebus deputatis, & quando fas est in illo celebrare de Requiem*, eam ob rem suadeo tutiora. Et addo, Congregationem Cardinalium die octavo Junii Anno 1666. rescripsisse Patribus Capuccinis Missionariis in Helvetia; quando datur privilegium liberandi animam è purgatorio singulis feriis secundis; non impeditis officio novem lectionum; vel iis impeditis; die *immediatè* sequenti, si hic dies *immediatè* sequens impediatur etiam officio novem lectionum; non posse transferri hanc gratiam in alium diem. Ita mihi testatus est scripto R. P. Bonagratia Habsensis, Custos, & Definitor.

IX. Clausula: *Cujuslibet hebdomadæ*: Er-
655 go etiam hebdomadæ sanctæ. Hanc consequentiam prohibitissimè admitterem, nisi testarentur Gavantus *Cit. Part. 1. Tit. 4. lit. O.* & Diana *Cit. Part. 9. Tract 8. Resol. 53* esse à Congregatione rituum 28. Augusti Anno 1627 vetitum, ne Sacra votiva fiant illis diebus, in quibus prohibetur fieri de festo duplici. Sanè post hanc declarationem emanant quotidie Brevia loquentia, ut nostrum, quidni potiùs in re tam favorabili sequamur clarissima verba illorum, quàm Congregationis? Verùm hæc ratio evertit exceptionem factam à clausula præcedente.

X. Clausula: *Pro anima* juncta clausulæ: 656
Anima ipsa, indicat, Missam esse faciendam pro illa ipsa anima, quam volumus juvare privilegio altaris. Bordonus apud, & cum Diana *Cit Tr. 2. Partis nonæ Resol. 24.* Sicut & debent animabus applicari Sacra, quibus quivis sacerdos Societatis potest in quovis altari celebrans liberare animam, sicuti declaraverunt nostri Superiores. Quanquam si Breve ita præcisè sonaret: *Quicunque Feria II. Missam celebrârit in tali altari*, tunc posset liberari anima, etiamsi pro illa non offerretur Sacrum, ut rectè Suarez *Tom. 4. Disp. 53. Sect 4.* & Cardinalis de Lugo *Tom. 3 in 3. Part Disp. 27. num. 28. nam beneficium principis est latissimè interpretandum. L. Beneficium. ff. De Constit princ.* adeóque posset accipi peculiare stipendium pro applicatione Sacri, ut à fortiori docet Nugnus *in addit. ad 3. Part. Tom. 2. Qu. 25. a 1. q. 3.* malè tamen tradens, esse certum, quòd, quando sacerdos sacrificat pro se ipso, aut alio, possit liberare animam purgatorio.

XI. Clausula: *Cujuscunque fidelium.* Non restringitur igitur hoc Breve ad animas è certa confraternitate, sicuti quædam alia Brevia.

XII. Clausula: *Ad præfatum Altare.* Quid 657
si profanetur? violetur? *An licebit in alio ejusdem Ecclesiæ?* Licebit, sed sine spe indulgentiæ, quia indulgentiæ tantum, & non plus valent, quàm sonant. S. Thom. *in 4. dist. 20. Quid si ecclesia, in qua est Altare, destruatur manente integro Altari?* Peribit indulgentia. Marcellus Vulpe apud, & cum Diana *Res. 17.* testans, ita fuisse in casu Ecclesiæ Cathedralis Montispessulani decisum à curia Romana.

XIII. Clausula, *Indulgentiam*, scilicet ple- 658
nariam, mox enim sequitur. *Pœnis purgatorii liberetur*: certò & infallibiliter (si cæteræ omnes conditiones adsint) juxta veriorem sententiam à nobis probatam, defensámque *Cit. Libr de Indulgent. num. 483. & seqq.* De qua etiam egregia in utramque partem reperies apud Dianam *Cit. Tr. 2. Resol. 3.* atque inferes, quid respondendum fuerit ad literas 22. Novembris Anno 1661. ad me à quodam sacerdote scriptas in hunc sensum: *Toties feci in altari privilegiato pro meis parentibus defunctis, ut nequeam dubitare, quin exemerim flammis purgatorii, & obfirmaverim animum, nihil in posterum orandi pro iis. Verùm quia judicia Dei abyssus multa, quæro ex Rev. Vest. an bene egerim.*

Respondi, quod responsurus esset quivis, ut 659
puto, peritus eorum, quæ circa hanc materiam scribunt eruditi, scilicet posse quidem piè, ac

pru-

prudenter ab eo sacerdote præsumi, parentes haud ampliùs indigere ejus suffragiis, quia tamen ipsemet rectè cum Scriptura sacra fateatur, judicia Dei esse abyssum multam, atque inscrutabilem, quia etiam constet ex variis revelationibus, atque apparitionibus, multos fuisse cruciatos pœnis expiatoriis, etiam postquam plurimæ Missæ, & inter has non paucæ privilegiatæ fuerunt Deo oblatæ pro ipsis, quia scilicet nonnunquam fit, ut propter occultam nobis causam Deus velit in aliquo certo casu facere exceptionem à sua generali promissione, ideo providè acturum, si corrigat illum obfirmatum animum, pergendo litare, quandoque, aut alias preces fundendo pro iisdem suis parentibus, sub conditione tamen, ut si hisce non egeant, obveniant huic, aut illi.

660 XIV. Clausula: *Ad septennium tantùm*. Est hic ordinarius terminus horum altarium: longior est extraordinarius. Incipit autem istud septennium non à die gratiæ concessæ Romæ, ut vult Zippæus apud Dianam *Res. 11.* sed à die publicationis factæ ad instantiam oratoris, teste eodem Dianâ, uti pluribus declaravi *in allegato Tract. num. 66.* Ubi etiam *num. 662.* sine authoritate, non tamen sine ratione docui, publicationem posse ad unum, alterúmve annum

661 differri. Video autem nunc, nostrum P. Antonium de Quintanad. *in suorum Singularium Part. 2. Dub. 3. num. 3.* id ipsum sentire. Et verò tunc suaderem aliquam dilationem, si Breve advenisset, priusquam finitum esset prius septenniũ ejusdem altaris. Ne autem credas Zippæo docenti, Breve esse habendum pro subreptitio, si fuit expeditum ante lapsum prioris septennii. Meritò enim eruditi viri, teste Dianâ, censent hoc dici scrupulosè nimis. Solùm vult Papa cavere, ne in eadem ecclesia sint duo altaria affecta indulgentiis ejusdem rationis. Porrò istud septennium non interrumpi Anno sancto, est jam extra controversiam per ea, quæ tradidi *in eo Libro num. 533.*

DE QUO SACRIFICANDUM.

CASUS XX.

De Sanctis.

SUMMARIUM.

Cranium S. Verenæ fuit translatum è Tyroli in Helvetiam, & ideo quæsitum, an liceret facere Sacrum de translatione? 662.

Et singulariter, An Episcopus potuerit facere id jus? 663

Ecclesia Romana non celebrat officium ob translationem unius partis, esto notabilis. 664.

Nec jam fit officium de toto corpore sancti, quando ille sanctus est Patronus loci. 665.

PP. Franciscani celebrant translationem S. Antonii de Padua. 667.

An Prælatus præditus potestate Episcopali, possit inserere suo Breviario Sanctum olim incolam sui Monasterii? 170.

An liceat sacrificare de quolibet canonizato? 671 & 673.

Sententia Patris Quintanadvennæ de Beatificatis proponitur. 674

Refellitur, adeóque ostenditur clarè, non esse cuivis fas celebrare Missam, vel officium, de quolibet Beatificato. 676.

Refellitur, & P. Tamburinus, ratus esse quibusdam præceptum, ut celebrent de tali. 677.

Quid liceat de Beatis Martyribus Japonensibus? 676. & 678.

Quid de BB. Aloysio, & Francisco Borgia? Ibid.

An celebrari queat annua Dedicatio Ecclesiæ solùm benedictæ? 679.

Per sanctos naturales qui intelligantur? 680.

Ritus Sacri de Sancto, cujus insignis Reliquia habetur. 683.

In Reliquiis defectus quantitatis suppletur ab excessu virtutis. Ibid.

Declaratur exemplo dentis Sanctæ Apolloniæ. 684.

Deciditur quæstio nova, an Prælatus asciscens S. Blasium in secundarium Patronum suæ Ecclesiæ possit propriâ authoritate mutare officium simplex in duplex? 685.

Alia quæstio de festo plurium Lipsanorum. 686.

Quando in Missali non extat propria Missa, qualis legenda? 688.

Religiosi habentes privilegium recitandi de Conceptione, vel venerabili Sacramento quando possint illo uti? 689.

An Religiosi teneantur ad festa Diœcesana? 691. & seqq.

Privilegia concessa Festivitati unius Ordinis, conceduntur & reliquis Mendicantium. 696.

Referuntur fragmenta Bullarum de Beatificatione & Canonizatione SS. Ignatii, & Francisci Xaverii. Ibid. in App. *I.* lit. c. & seqq.

Ac S. Francisci Borgiæ. Ibid. lit. h.

Varia de cultu Beatorum. Ibid. lit. o. & seqq.

An qui possunt facere apud nos Sacrum de Beato Stanislao Kostka, possint saltem tres posteriores Horas recitare domi, cùm possint apud nos? ibid. lit. f. & seqq.

Bulla de B. Stanislao Kostka. Ibid. lit. x.

Quæ Sacella domestica veniant nomine Ecclesiæ? App. II. lit. dd.

An debeat, aut possit annuè coli officio Titularis capella domestica? Ibid lit. ee. & seqq.

Quis è Monasterio colet? Ibid. lit. hh. & seqq.

Quid si capella existat intra ecclesiam? Ibid. lit. nn. & oo.

Quid si capella sit prorsus extra Monasterium. lit. qq.

An quando jus unius adhuc stantis Ecclesiæ translatum est ad aliam, sit nihilominus ea celenda annuatim? App. III. lit. c, 3.

Quid

Quid agendum festo SS. Petri, & Pauli occurrente in Dominica Dedicationis. Ibid. lit. f. 3.
Quando celebranda Dedicatio eo Anno, quo Dominica prima post Epiphaniam, ei designata, incidit in Octavam Epiphania? k. 3.
An celebranda Octava Ecclesiæ solùm benedictæ? lit. o.
Valde specialia de cultu Reliquiarum traduntur. App. IV. per totam.

662 *VErena Virgo, & Martyr Patrona est pervetusta in Helvetia Ecclesia Collegiata Zurzachii, seu ad Aquas Duras, ut vocat Martyrologium Romanum ad Calendas Septembr. Ejus primò integrum corpus, tum deinde non nisi brachia, quædam ossa, atque sacrorum cinerum partem possedit oppidum illud, cæteris membris, ac Lipsanis alio paulatim deportatis. Venerabile Capitulum memoratæ Ecclesiæ abhinc sexennium quasi postliminio recuperavit ex præsignium, valdéque probatarum Reliquiarum sacrarum Thesauro, quem possidet templum parochiale Halense in Tirolis, Cranium ejusdem Virginis, operam atque industriam non exiguam in id conferente quodam sacerdote Societatis nostræ, atque percelebri pompâ exceptum transtulit ad illam suam ædem Collegiatam. Postmodum fui ego consultus, an si DD. Canonici, quos tenet ardens studium conservandi, augendi cultum suæ sanctissimæ Patronæ, ac Titularis, supplicando peterent à Reverendissimo & Illustrissimo Domino Constantiensi, Ordinario suo jus celebrandi diem hujus translationis Officio Canonico, atque Missa, nil postulaturi essent adversùs Canones Ecclesiasticos? Quid ego tunc responderim, nil attinet scribere, quid potuerim, Lector judicabit ex iis, quæ in utramque partem proferam.*

663 Quæritur enim I. *Utrùm DD. Ordinarii possint impertiri alicui loco potestatem celebrandi Missam de aliquo Sancto Titulari præcisè ratione insignis Reliquiæ ejusdem Sancti illuc translatæ?*

Non posse, probatur I. Quia Episcopus debet spectare morem Pontificis Romani *c. In causis. De sentent. & re judic.* atque Ecclesiæ Romanæ *c. Ex literis. De Constit.* nec debet novum Ritum inducere circa celebrationem Missarum. B. Pius V. *in Bulla præfixa Missali.* Videtur autem ille ritus esse novus, cùm nec Roma-
664 na, nec aliæ Ecclesiæ consueverint translationem insignis Reliquiæ colere Missâ, saltem si Sanctus, cujus erat illa Reliquia, jam illic solеat solenni officio honorari. Sanè caput Sancti Andreæ sub Pio II. fuit Romam deportatum singulari cum pompa Baronius *in Notis Martyrolog. ad nonum Maji*, ejus tamen non meminit Martyrologium, sicut nec cæterarum Translationum, nisi sub nomine corporis, aut ipsius Sancti. Hinc noster Quintanadven. referendus *num. 688.* testatur, haberi quidem in nostro templo Hispalensi insignem Reliquiam S. Hermenegildi, Titularis ejusdem templi, attamen sacra officia non obiri ratione illius Reliquiæ.

Probatur II. Quia *justum est juxta majorum* 665
decreta, ut sedes, quæ unicuique sacerdotalis dignitatis mater est, sit Ecclesiastica magistra rationis. Text. in c. De iis. dist. 12. Atqui nostra Ecclesia Cathedralis, quæ sacerdotalis dignitatis mater est, possidet quidem Lipsana Sancti Conradi Patroni Diœcesani, non tamen veneratur illum, nisi ut Patronum. Idem dixeris de plerisque aliis locis. Et meritò, cùm ordinarius mos Ecclesiæ ferat, ut non nisi semel in Anno singuli sancti honorentur publicis officiis.

E diverso videtur prædicta potestas non de- 666
neganda Illustrissimis Dominis Ordinariis. 1. Quia sacra Congregatio Rituum in Decreto præfixo Breviario Urbani VIII. facit Ordinariis, sine ulla exceptione, aut restrictione jus instituendi in loco aliquo particulari festum, Si illic habeatur aliqua insignis Reliquia. Atqui quæ generaliter dicuntur, generaliter ac sine restrictione intelligenda sunt *L. 1. Generaliter ff. de Leg. 2.* quia potest Episcopus in sua Diœcesi id omne, quod Papa in toto Orbe, nisi specialiter interdictum sit. Abulensis, Gambara, Sotus, alii cum & apud Sanch. *L. 1. de Matr. d. 61.* Atqui nusquam reperitur Episcopis prohibita institutio festi, quo de loquimur. Nec obest, quòd non soleat passim ita fieri. Jam enim *num. 202.* observavimus, argumento ab omissione alicujus actûs non satis probari consuetudinem prohibitivam illius.

III. Non utique minor potestas competit 667
Episcopo respectu loci particularis Diœcesani, quàm alicui Capitulo Generali respectu totius Ordinis Religiosi. Atqui Capitulum Generale FF. Minorum Anno 1352. decrevit, ut tota Religio Seraphica 15. Febr. officio Duplici coleret tertiam translationem corporis gloriosissimi Thaumaturgi S. Antonii de Padua, jam pridem alio titulo ab iis culti. Hócque Decretum Annis circiter 70. pòst comprobavit, plenariáque Indulgentia cumulavit Martinus V. testante Michaële Pechec. *in Epitome vitæ e-* 668
jusdem Sancti num. 224. Et verò scimus, in fastis Ecclesiasticis ad nonum Maji memorari translationem Sanctorum Andreæ, Hieronymi, Nicolai. Quæ translatio S. Nicolai haud dubiè Barii in Apulia, sicuti & Friburgi Nuithonum urbe religiosissima, celebratur in choro, foróque, cùm tamen hic innumeris miraculis decoratus Pontifex sexto Decembr. ibi-

dem ceu Titularis præsignis illic Ecclesiæ Collegiatæ, honoretur magnâ solennitate. Ergo potest etiam insignis Reliquiæ, qualis utique est cranium, translatio haberi authoritate Episcopali festiva, non obstante alio jam antiquiori cultu. Etenim argumentum à toto ad partem est hîc satis firmum, cùm utrobique non spectetur aliud, quàm augmentum pietatis. Atqui quæ conveniunt in identitate rationis, non debent separari in ratione juris, *L. Illud*
669 *ff. Ad Leg. Aquil.* 4. Denique unum, eundémque Sanctum sæpius in Anno honorari Officio Canonico, Missáque celebritate, notissimum est omnibus. Ergo huic affirmativæ parti nil officit ea circumstantia, quòd jam alicubi obeatur Natalis illius Sancti, de cujus Reliquiarum peculiari honore instituendo deliberatur. Atque ita post hæc pridem scripta sentit Neusserus *De Hor. Can. Disp.* 6. *num.* 61. Sed præfero *negativam*, quia Romæ habentur corpora SS. Apostolorum Petri & Pauli, non tamen coluntur hæc peculiari festo, ut inde mihi scriptum.

670 E diverso cùm Anno 1660. die 13. Novembris quidam Illustrissimi, exemptissimique Monasterii Dominus Abbas, præditus potestate Pontificali, per unum suorum literis ad me datis petiisset cognoscere, quid sentirem de hac quæstione. *Utrùm ipse propriâ authoritate posset inserere, seu addere Breviario sui Monasterii Sanctum N.* (nominabatur in literis, taceo tamen prudens nomen) *olim quidem incolam ejusdem sui Monasterii, postea tamen Eremi in alia vicina Diœcesi, in qua colatur annuo officio ritûs duplicis, alibi nullo.* Respondi, videri non posse, tum propter graves rationes, quæ in iisdem literis exprimebantur, tum propter alias, quæ mihi occurrebant. *Primò*, quòd Monasterium illud semper abundârit Religiosis eruditissimis, piissimis, qui proinde non fuissent omissuri illam venerationem sui olim Civis, Fratris, Patris, si putâssent, potuisse à se adhiberi. *Secundò*, quòd Urbanus VIII. *in decreto* præfixo Breviario §. 1. & 4. clarissimè prohibeat ejusmodi mutationem, seu additionem. *Tertiò*, quia B. Pius V. & Gregorius XIII. tanquam pro speciali privilegio concesserunt Hispanis, ut possent officiis publicis colere sanctos Naturales Hispaniæ. Palaus *Part.* 2. *Tr.* 1. *Sect.* 7. *Operis Disp.* 2. *p.* 2. & Quintanadven. *Singul. Part.* 1. *Tract.* 7. *Singul.* 9. qui etiam duo auctores apertè negant, esse in potestate Episcopi, facere ejusmodi mutationem. Vide tamen Tamburinum infrà *num.* 693. his scriptis à me lectum.

Addidi nihilominus, quia illius Monasterii merita in Ecclesiam sint omnino singularia, Summum Pontificem haud gravatè approbaturum illam pietatem, si requireretur.

671 Quæritur II. *An de quolibet Sancto Canonizato, aut solùm Beatificato possit ubique Missa legi, & quomodo?* Hanc, & permultas alias quæstiones huic affines proponit, expedit noster Quintanadvennas suorum *Singularium Part.* 1. *toto Tract.* 7. quarum multæ cùm sint non cucuriosæ duntaxat, sed etiam perutiles, nec facilè reperiantur in aliis scriptoribus nisi forsan sparsæ, eas, seu potiùs earum responsiones hîc inseram succinctissimè, adeóque omissis probationibus, non tamen absque omni hinc inde additiuncula. Et quia pleræque sunt de Sanctis, ideo hunc Casum vocavi: *De Sanctis.*

Tradit igitur author ille hanc in rem eo tractatu sequentia.

Quando Bulla Canonizationis alicujus Sancti sonat, sicut Bulla S. Ignatii, & S. Francisci Xa- 672
verii: *Statuimus, ut ab universali Ecclesia possit de illo officium recitari,* tum habet hoc ipso quisque Episcopus jus decernendi, ut in sua Diœcesi honoretur Missâ, & horis canonicis. *Sing.* 1.

Omnes Sancti, quorum nomina exprimuntur in Martyrologio Romano, sunt verè (quidquid repugnet Gavant. *in Rubr. Breviar. Sect.* 673
1. *C.* 5. *num.* 12.) Canonizati vel à Papa, vel ab Episcopis. Bellarm. *Lib.* 1. *de Sanct. Beat. C.* 7. Et consequenter potest quisque Missam votivam pro libitu de singulis legere (etsi neget Gavantus *loc. cit.*) & quidem ipso die, quo describuntur in Martyrologio, nisi fortè tunc occurrat festum duplex. Missam autem Conventualem de iis dicere non licet, sicut nec est tanta libertas recitandi de illis Breviarium, quanta Sacrum. Quamquam etiam Breviarium votivum (*id est, per quod non satisfiat obligationi per se currentis diei*) recitari de illis potest. Imò non improbabile censeo, posse sine gravi culpa officium currentis diei mutari in officium de uno ex ejus Sanctis. *Singul.* 3. & 4.

Non ex mea, inquit P. Quintanadvennas, sed ex doctissimi P Ferdinandi de Castro Palao *Tract.* 4. *Disp.* 1. *Punct.* 5. §. 5. *num.* 7. senten- 674
tia, & verbis dico: Longè plus, & probabilius est, posse quemlibet sacerdotem Missam votivam, & Officium votivum recitare in honorem illius Beatificati, pro quo Sedes Apostolica concessit alicui Religioni, vel Provinciæ Missam & Officium proprium. Huícque conclusioni, (extendendo etiam ad processionem solennem,) subscripserunt Salmanticæ Anno 1625. cùm hic casus consultus fuit, 24. Doctores, inter quos & ego minimus. Ita Palaus.

Licèt autem Anno 1631. sanxerit Urbanus 675
VIII. de sanctis locorum Martyribus, civibus, & aliis festis, de quibus in Calendario Romano, seu Rubricis Breviarii nihil habetur, ut etiam de Beatis nondum Canonizatis, nihil propriâ authoritate constituatur, sed omnino consulatur sacra Rituum Congregatio, illa tamen sanctio loquitur solùm de illis Beatificatis, qui ita beatificati sunt, ut in illorum honorem nulli nec personæ, nec communitati concessum sit, Missam de iis celebrare: non de illis, de quibus ejusmodi permissio facta alicui loco, aut Religioni. Ita Quintanadvennas

676 *Singul.* 5. Cui doctrinæ ego nunquam potui subscribere, utpote evidenter contrariæ praxi communi, bullisque apertè restringentibus ad certa loca, & personas, ut videre est tum in omnibus Beatificatorum è Societate Jesu, tum nominatim in Beatificati Francisci Salesii Episcopi Genevensis, præclarissimi dictis, scriptis, factis, item Anno 1672. Beatis adscripti Pii V. quare illam doctrinam Palai negat meritò Gavantus *in Rubr. Miss. Part. 3. Tit. 10. numero. 16.* Equidem Urbanus Octavus Anno 1627. in Brevi de 23 Martyribus Japonibus ex Ordine S. Francisci Beatificatis sic statuit: *Ut de iisdem Martyribus (donec ad eorum solennem Canonizationem deveniatur) tam ab omnibus dicti Ordinis Sancti Francisci Religiosis ubique existentibus, quam etiam aliis Ecclesiasticis, & sæcularibus personis Manilensis Diœcesis duntaxat, Officium ac Missa, de communi plurimorum Martyrum die eorum natali, videlicet die 5. Februarii recitari, ac celebrari respectivè, liberè, & licitè possit, ac valeat, Apostolica authoritate licentiam, facultatem impertimur.*

Idem Pontifex eodem Anno de tribus etiam Japonibus Martyribus Societatis Jesu ita sanxit: *Ut de iisdem Martyribus (donec ad eorum solennem Canonizationem deveniatur) ab omnibus dictæ Societatis Religiosis ubique existentibus Officium, ac Missa de communi plurium Martyrum die eorum natali, videlicet 5. Februarii recitari, ac celebrari libere, & licitè possit, ac valeat, licentiam, & facultatem impertimur.*

In quo Brevi cùm non esset facta mentio sacerdotum sæcularium, sacra Rituum Congregatio biennio pòst ita ordinavit: *Cum aliàs sub die 3. Julii Anno 1627. Sacra Rituum Congregatio annuente Sanctissimo concesserit, ut de tribus Sanctis Martyribus è Societate Jesu. Paulo Michi, Joanne de Gotto, & Didaco Quizai Officium, & Missa de communi plurium Martyrum ipso die eorum Martyrii ab omnibus Presbyteris ejusdem Societatis ubique recitari, ac celebrari possit, instante Generali Patrum Societatis Jesu indultum prædictum ad omnes sacerdotes tam sæculares, quàm Regulares, ad eorum Ecclesias confluentes extendi posse, eadem Congregatio censuit. Facto verbo cum Sanctissimo, Sanctissimus annuit 26. Septembris Anno 1629.* Hæc (de nostris Martyribus) omnia reperies apud Joannem Bollandum in Actis SS. *ad 5. Februarii fol. 740. & 741.* sicuti & in Bulla de Beatificatione Pii V. publicata 20. Aprilis Anno 1672. non solùm disertè dicitur: *Indulgemus, ut idem Dei servus Pius PP. V. in posterum Beati nomine nuncupetur, atque de eo in omnibus Ecclesiis tam sæcularibus, quàm regularibus, recitetur Officium, & Missa celebrentur.* Sed insuper hisce subjicitur sequens limitatio formalis: *Recitationem verò Officii, & Missæ celebrationem fieri concedimus in locis duntaxat NB. infrascriptis, videlicet in alma urbe nostra &c. & in universo Ordine Sancti Dominici &c & quantum ad Missas attinet, etiam sacerdotibus confluentibus ad Ecclesias tam Fratrum, quàm Monialium,* ut immediatè antè præmittitur apud Patrem Ambrosium Randing in calce vitæ ejusdem gloriosissimi Beati. Ex quibus clarissimum est, & solere à Pontificibus licentiam illam *positivè* arctari ad certum genus, certos dies, certa loca, & errare (ut per parenthesin dicam) illos etiam non indoctos, qui ajunt, Martyres non solere solenniter canonizari. Quamquam Pater Tamburinus in toties *citato* opusculo *de Sacrificio Lib. 2. Cap. 6. §. 8.* ita acriter defendit eandem sententiam Palai de Missa cuivis permissa, ut & neget, quidquam authenticè constare de ulla declaratione Cardinalium in contrarium, & *num. 18.* coactus verbis Pontificum, illi ejus negationi (si nude spectentur) contrariis, asserat, Religiosos peccaturos, si die permissâ non celebrarent de illis Beatis, de quibus celebrandi facta est ipsis expressè potestas.

677 Verùm hæc assertio non solùm est nova, sed etiam (pace eruditissimi Patris) contraria verbis Bullarum, illæ enim utuntur nominibus *Licentiæ, facultatis, indulti,* & verbis: *possit,* ac *valeat,* non autem *debeat,* sicut liquet tum ex hic descriptis, tum ex sat recenti Brevi, pro Beatificato tunc, nunc autem solenniter Canonizato Sancto Francisco Salesio, & Sancto Francisco Borgia. Itémque B. Pio V. Atqui nemo tenetur uti gratiâ oblatâ. DD. *ex Cap. Quod ob gratiam. De Reg. jur in 6.* cùm præsertim Pontifex expressè dicat: *libere possit,* quæ clausula omnino excludit præceptum DD. apud Barbosam *in dictione* libere *num. 6. & 10.*

678 De B. Aloysio Gonzaga die 21. Junii Missam (& consequenter, ut idem Quintanadv. *Singul. 7. num. 9.* autumat, officium) de B. Francisco Borgia die 1. Octobr. & de tribus Martyribus Japonicis nostræ Societ. 5. Februarii, non solùm Missam, sed & Officium recitare possunt omnes sacerdotes, ad nostras Ecclesias iis diebus confluentes. *Singul. 6.* ubi refert verba Brevium, addens *Singul. 7.* nos posse de iis recitare, & celebrare, etiamsi simus foris. Sæculares, & alterius Ordinis Religiosos non nisi in nostris Ecclesiis, & quidem solùm diebus suprà expressis, ita ut, si tunc occurrat festum nobilius, non possit transferri officium de illis Beatis. Quamquam etiam possunt extra hos dies absque gravi culpa facere votivas de iis. Et nimis rigidus est Granadus, dum ait, se vix audere excusare à mortali sacerdotem, inserentem suo Sacro collectam de aliquo Beatificato. *Eod. Singul. 7.* Ego verò sto verbis Brevium.

679 Quælibet Ecclesia potest quot Annis cum Missa & Officio celebrare diem Dedicationis suæ, etiamsi solùm sit benedicta (vide de hoc

infrà *num. 696. App. 3. lit. O. 3.* & illud vocabulum: *Consecrationis reparat diem*, significat latinè: *Dedicationis. Singul. 8.* ubi licèt ipse P. Quintanadvenn. recitet verba Congregationis declarantis, non posse ab Episcopo consecratore extra actum dedicationis transferri in alium diem annuam ejus memoriam, nisi adsit consensus Sedis Apostolicæ. Scio tamen, non ab uno, sed à pluribus id factitatum, fortè ignaris illius declarationis. Sed factum tenet.

680 Per Sanctos *Naturales* alicujus Urbis, Regni &c. de quibus fit quandoque potestas celebrandi, intelliguntur tum ii, qui illic aut mundo, aut cælo nati sunt, tum qui ibidem obtinuerunt dignitates Ecclesiasticas, aut sæculares, etiam inferiores Episcopali. *Singul. 12.* Item, qui illic baptizati, vel educati fuêre, vel domicilium, aut originem paternam habuêre.

681 *Singul. 13.* Addens *Sing. 14. 15. & 17.* aliquem posse *Naturalem* hujus, aut illius loci satis probari, si id testetur aliquod Breviarium, Martyrologium, epitaphium, inscriptio, scriptura, Liber antiquus, aut unus historicus, esto unus, aut plures historici id negent.

682 Sub ritu duplici celebrandum est festum sancti *Naturalis*, præponendúmque festo ejusdem ritûs descripto in Breviario. Et neque hunc ritum, neque alium concessum Sanctis *Naturalibus*, vel aliis existentibus, vel non existentibus in Breviario potest Episcopus in superiorem, vel inferiorem commutare. Potest tamen instituere, ut de Sanctis, de quibus celebratur in aliquo suæ Diœcesis loco, in alio etiam celebretur, imò ut fiat aliquod officium non permanenter, sed aliquando. *Singul. 20.* Minimè tamen negabit hic author, posse mutari ritum circa Sanctos, qui sunt Patroni, aut quorũ habentur insignes reliquiæ. Hanc quippe mutationem permittunt disertè Pontifices.

683 Congruum est, ut Regulares in celebratione Missæ de his sanctis conforment se Ecclesiæ Matrici *argum. Cap. De iis. dist. 12.* Sicuti & iidem Regulares commorantes extra suum monasterium præditum insignibus Reliquiis, possunt de iis recitare Missam, & Officium. *Singul. 23. & 24.*

Etenim generatim potest officium Duplex cum Credo recitari de quovis sancto etiam non existente in Martyrologio, si hujus insignis aliqua Reliquia, id est caput, brachium, crus, aut pars, in qua passus est, approbata ab Episcopo habeatur. Ad quam quidem approbationem sufficit *moralis* certitudo deducta ex probabilibus argumentis. Ignoro autem, utrùm propriâ authoritate possit celebrari de Sancto, cujus habetur Reliquia quidem, sed non insignis. Quòd si celebrandi de illo potestas fiat, erit sub semiduplici celebrandum. *Sing. 27. & 28.* subdens in Appendice, quam immediatè ante Indicem ponit, & quâ supplet nonnulla omissa à typographo, officium, quod fit ob insignem Reliquiam, debere esse duplex majus per annum, non autem duplex secundæ classis, ut erat inadvertenter excusum in ejus *Singularium Tract. 9. Singul. 29. num. 2.* Porrò si Reliquia sit de Christo Domino, Beatissima Virgine, aut alio eminentissimo Sancto, censebitur ea esse insignis, licèt sint tantùm aliquot Capilli Beatissimæ Virginis. Aut sint Sanctæ Annæ, vel alicujus Apostoli ossa magnitudinis palmaris. Tunc enim defectus quantitatis ab excessu qualitatis suppletur. *Sing. 28.*

Hæc postrema resolutio, & ratio Patris Quintanadvennæ (ut per parenthesin dicam) juncta alteri me impulit, ut literis rogatus meam mentem, responderim, posse tutâ conscientiâ pergi in inchoata recèns consuetudine colendi in certo quodam cœnobio ritu semiduplici festum Sanctæ Apolloniæ Virginis, & Martyris ea sola de causa, quòd illic habeatur unus è dentibus ritè, ut suppono approbatus, illius Masculæ Virginis. Etenim dentes ipsius sunt tam illustres palpabilibus Miraculis, quorum testes sunt, ut alia sileam, annuæ literæ nostrorum Lucernensium, atque Oetinganorum, ut defectus quantitatis videatur suppleri excessu virtutis. Adde, quòd ratio, ob quam sacra Congregatio vetuit, parvas Reliquias semiduplici Officio honorari, sit hæc princeps, quia aliàs nimis sæpe omitteretur feriale officium, quod Gavantus *in Rubricis Breviarii Sect. 5 cap. 3. n. 5.* ex Radulfo vocat rectè *Officium Domini*. Nam quando sic honorantur illæ partes solæ, quæ & secundùm se sunt pars integra, ut dens, non autem particula partis. Et in quibus Martyr est planè ex destinato passus, & celebrantur prodigiis cœlestibus, non ita sæpe prætermittitur illud Officium Domini, qua de causa etiam fit, ut in quodam oppido digitus Sancti Viti Martyris clarus Miraculis habeat ex permissu Ordinarii Officium duplex. 684

Vix hæc scripseram, cùm adest è vetustissimo, simul & florentissimo Monasterio Religiosus Pater, percunctans, an Prælatus N. qui destinavit gravi de causa Sanctum Blasium asciscere in secundarium Patronum suæ Ecclesiæ, possit propria authoritate instituere, ut deinceps non simplici, sed duplici, & quidem secundæ classis Officio colatur ille præcellens Martyr? Respondi, non solùm posse, sed etiam debere. Tenetur enim sectari Rubricas Breviarii, quæ generatim Patronos secundarios promovent ad secundam classem, tribuentes ipsis octavas, quæ duo se habent, sicut accessorium quid ad principale, accidens proprium ad substantiam, solennitates baptismales ad ipsum Baptismum, quæ permittuntur hoc ipso, quòd permittatur Baptismus, eo modo, quo declaro, & probo *in Alphab. Bapt. Cas. XVI. num. 475. & seqq.* 685

Sed & post hæc ipsa jam descripta ab Amanuensi accipio ex quodam alio, eóque Principali 686

pali Monasterio literas, quibus expetitur meum responsum ad duas sequentes quæstiones. Primam; *An festum Reliquiarum* (*quarum Deo sint laudes sat magnam copiam habemus*, inquit) *quot annis possimus sine requisita Apostolica concessione ulteriore celebrare sub duplici, quia Gavantus id concedit, etiamsi tantùm habeatur alicuius Sancti notabilis pars, quantò magis collectim de omnibus Sanctorum Reliquiis? Alteram, an festum istud cum lectionibus propriis possit institui?*

Ad *primam* respondi *affirmativè*, tam propter optimam rationem desumptam ex Gavanto, apud quem in Rubricis Breviarii *sect. 1. cap. 5. tit. 2. num. 8. & sect. 3. cap. 2. num. 11.* Congregatio Rituum permittit pro ejusmodi parte officium duplex, sed minus, non autem majus, ut liquet ex litera; nec auderem sine majore authoritate tribuere multis notabilibus partibus reliquiarum Officium majus, quàm uni notabili, quia video, hujus sæculi summos Pontifices perægre concedere multiplicationem festorum, horúmque elevationem ad gradum superiorem. Porrò quia Reverendissimus, & Illustrissimus Princeps, atque Abbas illius Monasterii est propriè Ordinarius illius, juxta communem doctrinam Dianæ *part. 11. tract. 3. resol. 35.* ideo sufficit auctoritas ipsius ad instituendum tale Festum, & Officium, sicuti liquet ex verbis Congregationis apud Gavantum, & ex decreto Congregationis præfixo Breviariis novis. Ad *alteram*, posset quidem illud festum institui cum lectionibus propriis, si haberentur propriæ approbatæ à Sede Apostolica, at quia non reor haberi tales, ideo vel sunt desumendæ ex Octavario, juxta Decretum Congregationis apud Gavantum *cit. sect. 3. cap. 12. fol. 47. num. 14.* vel componendæ novæ, at non usurpandæ ante approbationem Pontificiam, sicut resolvit Congregatio apud eundem Gavantum loco jam primùm allegato, & ego ex eodem ante complures annos solicitatus literis datis nomine alterius Reverendissimi Domini Abbatis.

687. Exorbitat ab Ecclesiastica consuetudine, eundem Sanctum bis in anno celebrari præsertim ratione ejusdem tituli. Imò semel tantùm celebrari solet, etiamsi respectu illius Ecclesiæ plures titulos adæquatos habeat, ut unusquisque sufficeret ad celebrationem. Sic S. Hermenegildus in nostro Collegio Hispalensi celebratur 1. Quia est patronus totius Hispaniæ. 2. Quia Hispali passus. 3. Quia Titularis nostræ Ecclesiæ, & 4. Quia illic insignis Reliquia. *Singul. 30.* Et rectè quidem ait hic author, solere ita fieri; sed utique non negat, oppositum quandoque factitari, ut patet considerandi festa Sanctorum Joann. Baptistæ, Petri, Pauli, Joannis Evangelistæ, Francisci Seraphici &c. ipsius Augustissimæ Reginæ Sanctorum.

Quando in Missali non reperis propriam 688. Missam illius, de quo vis celebrare, si sit Martyr, Confessor &c. accipe de Communi Martyrum, Confessorum, idémque observa in Breviario. Si de Nomine Jesu, accipe Missam de Circumcisione. Si de corona Christi, accipe de Passione. Si de S. Gabriele, accipe de Annuntiatione, sicuti etiam accipies de Annuntiatione, si foret dicendum de Nomine Mariæ; deficientibus enim Missis propriis sumendæ sunt ex Missali illæ, quæ sunt similiores mysterio, aut Sancto, de quo cogitamus celebrare. *Singul. 27.* post Gavantum *part. 3. tit. 10. num. 16.*

Religiosi Mendicantes habentes privilegi- 689. um feriis quintis celebrandi de Venerabili, possunt eo uti non solùm in vigiliis etiam summorum festorum, cùm hæ non excipiantur à quoquam Pontifice, sed etiam in Adventu, & Quadragesima, quia posteriores Pontifices non exceperunt hæc tempora. *Tract. 8. singul. 12.* Nec est omnino improbabile, idem asseri posse de habentibus privilegium celebrandi in Sabbato de Conceptione immaculata. Etenim quidam viri docti censent hoc tutum in praxi, & practicant ipsi. *Sing. 15.*

Hæc sufficiat retulisse ex hoc authore, 690. quem omnes sciunt, esse virum pereruditum, & classicum authorem.

Addo his de meo adhuc hoc unum. Licèt 691. Barbosa *in Trident. Concil. sess. 25. cap. 12.* & Ascan. Tamburin *de jur. Abbat. Volum. 2. d. 5. q. 9. num. 39.* absolutè negent, Regulares obligari observare festa Diœcesana, ob claram declarationem Congreg. Cardin. quam uterque describit, attamen in primis testatur Palaus *Tr. 7. d. 2. p. 2. n. 8.* Gregorium XIII. præcepisse, ut etiam exempti observent festum Patroni. Deinde more est receptum, 692. ut etiam alia festa duplicia Diœcesana colant ritu duplici; semiduplicia non solent, ne nimis sæpe recedant à Breviario, cui sunt astricti, quamvis, qui dedit potestatem colendi duplicia, possit extendere etiam ad semiduplicia.

Quin Thom. Tamburinus *in Decal. lib. 2.* 693. *cap. 5. §. 2. n. 5.* sic loquitur expressè: *Religiosus erit reus peccati, si festa Patronorum, aliaque in Diœcesi universalia non persolvat, non verò si cætera particularia negligat, quæ tamen, si velit recitare, licitè poterit, suóque oneri satisfacere. Ratio est, quia ita colligitur ex quadam Bulla Pii V. apud* Castropalaum Tr. 7. disp 2. de orat. punct. 2. n. 6. *quæ licèt ad Ecclesias Hispaniarum directa fuerit, tamē propter paritatem rationis, & convenientiam, quā continet, si ab omnibus observetur, laudabile est.* Ita ille. Verùm consuetudo Germaniæ non agnoscit in tanta latitudine obligationem, imò nec est publica licentia circa festa semiduplicia.

Ad majorem horum elucidationem obser- 694. vandum est, Synodum Tridentinam *sess. 25.*

cap 12. de Regul. ita statuisse: *Dies etiam Festi, quos in Diœcesi sua servandos Episcopus præcepit, ab exemptis omnibus etiam Regularibus observentur.* Quod statutum cùm vel obscurum, vel difficile videretur nonnullis, explicavit illud, aut mitigavit postmodum Congregatio Cardinalium verbis, quæ Stephanus Quaranta *in summa Bullarii verbo Privilegia Regularium fol. 406. edit. Veneta* refert in hunc modum.

695. *Congregatio Concilii censuit, Decretum* cap 12. vers. Dies etiam festi sess. 25. de Regular. *ita esse intelligendum, ut Regularium ritus illis festis semper maneat quo ad Missas celebrandas & cætera divina officia tam publice, quam privatim ab ipsis Regularibus in eorum Ecclesiis persolvenda; nec circa hac ab Episcopis quoquo modo quidquam in contrarium eisdem Regularibus præcipi posse. Verùm quoad conciones, & lectiones, quas iidem Regulares ad populum habuerint debere se conformare Evangeliis, & Epistolis, quibus Clerus sæcularis utitur illis diebus festis.*

696. Ex quibus verbis palàm est, doctrinam illam P. Tamburini non esse admittendam quatenus inducit obligationem. Quamvis autem sacra illa Congregatio dicat: *Regularium ritus semper maneat*, sensus tamen est: *manere possit*; sic enim declarat ipsamet Congregatio, quæ apud Joannem Gallemart *in cit. cap. 12.* Tridentinæ Synodi sic loquitur. *Dies festi, quos Clerus, & populus ex more, & instituto alicujus Ecclesia observant, Regulares etiam eorundem ritu tales dies festos observent, ac et ex observatione dictorum dierum festorum ritus prædictorum in suis officiis observandis intactus manere possit.* Verùm de his plura *in Alphabeto Andient. Sacrum Casu III* interim negante Virginio Alviset *de Privileg. Regul sect. 3 cap 9.* Regulares obligari festis indictis ab Episcopo, ubi abest scandalum. Iis, quæ hactenus dixi de Sanctis, addes opportunè id, quod Adm. Reverendus Pater Yson Pfavv Principalis Monasterii Sanctgallensis in suo scito *Collectario privilegiorum Ordinis Benedictini per Helvetiam fol 10. & 296.* tradit *ex Compendio Privileg. Mendicantium verbo Festivitas*, & Lezana *Tom. 2. qq. Regul. cap 2. num. 55.* scilicet, privilegia pro festivitatibus Sanctorum alicujus Ordinis, & Monasterij concessa, censeri etiam concessa per Communicationem festivitatibus Sanctorum alterius Ordinis.

APPENDIX I. AD HUNC CASUM.

a Facio in hoc Casu *vigesimo* haud semel mentionem Beatificationis, atque Canonizationis; facio & singulariter nostri B. Francisci Borgiæ: placet igitur in gratiam Lectoris piè avidi cognoscendi in paradigmate, quâ maturo consilio Pontifices consueverint procedere ad Canonizationem alicujus antea Beatificati, seu in syllabum Beatorum relati, hac transferre Decretum, quod S. D. N. Clem. X. edidit in causa Canonizationis ejusdem, gaudentis tunc solo titulo Beati Francisci Borgiæ, è Duce Gandiæ tertii præpositi Generalis Societatis Jesu.

Priùs tamen repeto, Beatificationem à Canonizatione differre tum *accidentaliter* ob examina, frequentatam invocationem Spiritûs sancti, pompam exteriorem incomparabiliter majorem (fuêre Anno 1670. pro quinque Sanctis tunc inscriptis albo Cœlitum expensa centum viginti quinque millia scutorum, ut testantur literæ ex urbe datæ ad me, meâmque de hac re interrogationem, pro solenni actu Canonizationis, priúsque pro Beatificationis,) tum præcipuè, & quasi *essentialiter* in eo, quòd per Beatificationem solùm permittatur publicus (cum varia restrictione) cultus alicujus tanquam cælo recepti, at per Canonizationem definiatur, talem cultum ipsi deberi, ut reliquos inter exprimit Franc Ab Arauxo *de Ecclesiastico statu Tr. 3. q 23. num. 2.* contra Raynaudum in *Corona aurea Rom. Pontif. Veritate tertia*, referentem plures pro se rato, esse tantùm probabile, illum, quem Papa retulit in Catalogum Sanctorum, decessisse in statu gratiæ. Sed veritas allati à nobis discriminis patet tum aliunde, tum recentissimè ex eo, quòd primùm Anno 1670. nobis extra Poloniam degentibus facta sit à S. D. N. Clemen. X. potestas colendi nostrum Angelicum Adolescentem Stanislaum Kostkam, ab hinc Annos 70. scilicet Anno 60; relatum in censum Beatorum; tum denique singulariter ex Bullis Beatificationis S. Parentis nostri, ac S. Francisci Xaverii; item ex Decreto Congreg. Rituum describendo infrà *lit. b. in fin.* b

Etenim in priore edita à *Paulo V.* Anno 1609. sic loquitur idem Pontifex: *Ut bona memoria Ignatius de Lojola Societat. Iesu fundator in posterum Beatus nuncupari, deque ipso, tanquã de Beato in omnibus Ecclesiis, & locis ejusdem Societ. Iesu ab ipsis Presbyteris, & Clericis dicta Societatis tantùm, Officium, & Missa de Communi unius Confessoris non Pontificis in die ejus obdormitionis in Domino die ultimo Iulii recitari, & celebrari possit, & valeat, & præterea in eadem Urbe (Roma) dicto die in Ecclesia Societatis Iesu tantùm omnes presbyteri tam sæculares, quàm Regulares Missam in honorem ipsius B. Ignatii, pro eorum devotione celebrare libere, & licitè possint &c. concedimus &c.* c

De posteriore, id est S. Francisci Xaverij Beatificatione sic loquitur idem Paulus V. An. Dom. 1619. *Ut ipse bona memor. Fran. Xaverius in posterum Beatus nuncupari, atque de eo die secunda Decemb &c ab omnibus Religiosis dicta Societatis ubique terrarum existentibus &c. officium recitari, & Missa celebrari respective libere, & licitè valeat, concedimus.*

At

d At verò Gregorius XV. quarto Idus Martii (id est 12. Martii Anno 1622.) *decrevit*, & *definivit* (ut loquitur, testatur, confirmátque Urbanus VIII. Gregorii successor in Bulla Canonizationis octavo Idus Augusti Anno 1623.) *Dictum Ignatium Lojolam unà cum Isidoro, & Francisco prædictis &c. Sanctum, & Sanctorum Catalogo adscribendum, & aggregandum esse, prout adscripsit, & aggregavit &c. Nósque authoritate Apostolicâ decernimus, quòd definitio, adscriptio, aggregatio, aliáque præmissa à dicto quarto Idus Martii, suum debitum consequantur effectum &c.*

Ita Urbanus. Ex cujus verbis validè deducitur illud quasi *essentiale* discrimen, quòd superiùs dixi intercedere inter Beatificationem, & Canonizationem, adeóque inter cultum Beati, & Sancti. Deducitur quoque confirmatio communis doctrinæ de restrictione quoad loca, & personas, cum qua solet permitti publicus cultus Beati, & de illimitato jure venerandi Sanctos, id est, Canonizatos.

e Vocavi autem paulò superiùs Bullam Urbani, Bullam *Canonizationis*, non quòd ipsemet canonizârit, seu in Catalogum Sanctorum retulerit S. Ignatium cum S. Isidoro, Francisco Xaverio, Philippo Nerio, & Theresia, id quippe Anno præcedente fecerat Gregorius XV. *quando omnibus juxta Sanctorum Patrum traditiones, sacrorúmque Canonum instituta, & Romanæ Ecclesiæ consuetudinem, ritè, & rectè peractis dicto die quarto Id Martii, idem Gregorius ad Principis Apostolorum Basilicam, cum Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Prælatis, & ipsius Gregorii familiaribus, nec non Clero sæculari, & regulari, ac maximâ populi frequentiâ convenit, & iteratas, primò, secundò, ac tertiò pro Canonizationis decreto petitiones, per Cardinalem Ludovisium, nomine illorum, qui pro ea institerant, post sacros hymnos, Litanias, aliásque preces, & post imploratam Spiritûs Sancti gratiam definivit, dictum Ignatium Lojolam Sanctum, & Sanctorum Catalogo adscribendum esse &c.* sicuti verbis huc translatis testatur Urbanus. Sed idcirco nuncupari Bullam Canonizationis, quod *super illis*, id est, *definitione, ascriptione*, ipsius Gregorii literæ, *ejus superveniente obitu, confectæ non fuissent*, quemadmodum pronuntiat idem Urbanus, ac proinde confecit ipse illas, quarum tot plagulas repræsentavi.

f Et tantum abest, ut me pœniteat, tam multa in hoc toto Casu *vigesimo* dixisse de distinctione inter Beatificationem, & Canonizationem, intérque cultum debitum, permissúmve Beatis, & Sanctis, ut adhuc plura sim exhibiturus, ea de causa, quòd non sit facilè nominare sæculum, quo sint tam multi adscripti Syllabo Beatorum, atque Sanctorum, quot illis septuaginta & quinque Annis, quos, dum revideo mendosissimum typum Venetum, Deus mihi benignissimè largitus est hoc sæculo decimo septimo.

Et *in primis* describam authenticum testimonium eorum, quæ gesta fuêre immediatè ante solennem die 12. Aprilis hujus Anni M. DC. LXXI. Canonizationem tunc Beati, nunc Sancti Francisci Borgiæ. g

Secundò repræsentabo Decretum, quod S. D. N. Clemens X. edidit de cultu in posterum adhibendo Sancto Francisco Xaverio. Et idcirco istud, quòd idem Sanctissimus Pater verbo, & exemplo hortetur omnes, ut nunc glorificent illum, quem nunc Deus ipse glorificat tot evidentissimis miraculis. Ad hæc transferam huc complura de Beatis colendis, Officio, & Missâ &c. quæ R. P. Bruno Neusser Ordin. Min. Recoll. collegit in suo insigni Tractatu de Horis Canonicis edito Anno 1669. viso à me primùm, postquam jam scripseram pleraque omnia hîc memoranda.

Igitur Authenticum instrumentum, de quo suprà, ita se habet. h

Valentina Canonizationis Beati Francisci Borgiæ tertii Præpositi Generalis Societatis Jesu.

Cum aliàs Congregatio Sac. Rituum habita coram sanct. mem. Clemente IX. die 10. Septembris 1668. ex plerisque eventibus articulatis, contentisque in Processibus Apostolicâ authoritate confectis, nedum super iis, quæ supervenerant post indultam eidem Beato venerationem, sed etiam quæ illam præcesserant, ex iisque discussis triginta miraculis duo selegerit, & tanquam concludentissimè probata approbaverit, nempe vigesimum nonum sanationis Magdalenæ, famulæ Josephi Poli, putridâ, & lethali febri cum parotide correptæ, & à Medicis conclamatæ, nec non trigesimum sanationis Apolloniæ Caballæ, nunc sororis Deodatæ à Sanctissima Trinitate in Monasterio Montis Tabor Ereti degentis, ab herpete exedente in sinistro latere cum totali cutis vitio, ac deperditione substantiæ in patiente septennio devoratæ, tum visu horribili, tum naturæ viribus prorsus insanabili. Ac insuper censuit, expleta esse omnia, quæ exigebant Decreta Sanct. mem. Urbani VIII. solúmque remanere, ut Sanctissimus dignaretur audire sensum ejusdem Sac. Congregationis pro edendo Canonizationis decreto. Ideo excellentissimus Dominus Marchio de Astorga Regis Catholici Orator, nomine suæ Majestatis enixè supplicavit Sanctiss. D. N. Clementi X. pro expeditione ultimi, & finalis Decreti Solennis Canonizationis ejusdem Beati. Verùm Sanctitas sua inhærendo præfato Decreto hujusmodi instantiam remisit ad eandem Congregationem Sac. Rituum, & sensum illius sibi referri mandavit. Quapropter proposito dubio per Eminentiss. D. Cardinalem Chisium dictæ causæ Relatorem: An, stantibus supra narratis, Sanctissimus tutò posset devenire ad solennem dicti Beati Canonizationem. Et re maturè discussâ, audito priùs

R. P. D. Promotore fidei tam in voce, quàm in scriptis, communi omnium voto, censuit, Sanctitatem suam, quandocunque sibi libuerit, tutò posse ad solennem Beati Francisci Borgia Canonizationem, juxta Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Rituum, & Sacrorum Canonum dispositionem, devenire eúmque definire Sanctum cum Deo regnantem, atque Vniversali Ecclesiæ proponere colendum, & venerandum.

Et facta per me Secretarium eâdem die de suprascriptis omnibus, & singulis, relatione Sanctissimo, Sanctitas sua, nedum sensum Congregationis confirmavit, & approbavit, verùm etiam mandavit, hujusmodi ultimum, & finale Decretum Solennis Canonizationis prædicti Beati expediri.

Die 21. Junii 1670.

M. Episc. Portuensis Card. Ginettus.

Loco (†) Sigili.

Bernardinus Casalius Sac Rit. Secretarius.

i HActenus testimonium gestorum ante actualem apotheosin hujus Sancti, ex quo liquet, quàm cautè, & propè scrupulosè procedant Pontifices, priusquam proponant Orbi Christiano aliquem hominem religiosâ veneratione ubique prosequendum. At fortè quæret laudabiliter curiosus lector. 1. Quid significet illa vox: *Valentina*? 2 quid *Parotis*, & *Herpes*? 3. quid *Promotor fidei*? ideo autem propono, resolvámque hæc dubia, quòd sciam, non unum, sed plures laborâsse ignorantiâ horum.

k Igitur per *Valentinam Canonizationis* intelligitur nihil aliud, quàm Diœcesis Valentina, in qua natus fuit S. Franciscus Borgia Canonizandus: quod observabunt utiliter tyrones in Decisionibus præsertim Rotæ; quarum titulus est: *In una Cremonensis*: *In una Hispalensis*: *In una Cracoviensis &c.* his enim & similibus nominibus exprimitur nomen illius Diœcesis, ad quam spectant ii, quorum causa discussa fuit in Rota. Congregatione Tridentini, &c.

Parotis, casu genitivo Parotidis, designat Græcè Medic s apostema secus aures. Etenim Celsus *lib. 6. c p. 10.* testatur, parotides solere oriri sub ipsis auribus.

Herpes verò est ulcus ab intemperie partis proficiscens cum affluxu flavæ bilis, inde à verbo ἑρπεῖν est dictus, quòd serpat, atque interdum carnem usque ad ossa devoret. Ut ex Medicis testatur Calepinus in voce Herpes.

l Promotorem fidei nominat præsens Bulla illum, qui aliàs vocatur Procurator Fidei, ita dictus, quòd singulariter quando agitur de aliquo referendo in album Cœlitum debeat proponere omnia, quæ existimat, posse, aliquo saltem modo prudenter opponi adversùs virtutes, miracula, alia, quæ proponuntur de illo Canonizando, ut videlicet nihil decernatur, quod puritati Fidei Orthodoxæ repugnet. Hicque Promotor, aut Procurator (quem alii appellant Contradictorem) debet necessariò audiri in negotio Canonizationis.

Hæc de, & circa argumentum, seu materiam, quam *primo*, & *secundo* loco proponendam duxi. Nunc quod spectat Breve Pontificium elevans S. Franc. Xaverium ad altiorem Classem, scilicet Duplicium (raro satis exemplo. Etenim vix est in Breviario toto reperire inter 32. Confessores non Pontifices, nec Doctores Ecclesiæ, ultra octo, de quibus persolvantur sub duplici Horæ Canonicæ) est illud his verbis contextum. m

CLEMENS PAPA X.

Ad Perpetuam Rei Memoriam.

IN eminenti Principis Apostolorum Sede, meritis licet imparibus, Divinâ disponente Clementiâ, constituti, muneris nostri esse arbitramur, ut Sanctorum in Cælis regnantium, illorum præcipuè, quibus annuntiantibus, Evangelicæ prædicationis sonus usque ad extremos Orbis terrarum fines penetravit, cultum & venerationem in terris, quantum N. bis ex alto conceditur, augere satagamus. Itaque pro peculiari nostra ergasanctum Franciscum Xaverium Societatis JESU, qui Apostolicis Charismatis affluenter decoratus, novarum Gentium Apostolus, unanimi totius Christiani Orbis consensu meruit appellari, devotione, ejus venerationem condignis honorum incrementis, amplare cupientes, authoritate Apostolicâ tenore præsentium jubemus, ut ejus officium de mandato fel. rec. Alexandri Papæ VII. prædecessoris nostri in Kalendario Romano sub ritu semiduplici appositum, in posterum sub ritu duplici de præcepto *in eodem apponatur, ab omnibus, qui ad Horas Canonicas tenentur. tum sæcularibus, tum Regularibus utriusque sexûs ubique* de præcepto *recitandum.* n

Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, ut earundem præsentium literarum transumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici, vel Secretarii dictæ Societatis subscriptis, & Sigillo Præpositi Generalis ejusdem Societatis, vel alterius personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem, sub Annulo Piscatoris die 24. Junii M. DC. LXX. Pontificatûs Nostri Anno primo.

I. G Slusius.

Expeditis breviter iis duabus materiis, o de quibus suprà *Lit. G* ut satisfaciam, & *tertiò*, do breviculam synopsin eorum, quæ ibidem

no-

nominatus P. Bruno congessit de Beatorum cultu Ecclesiastico *in citati Tractatûs de Horis Canonicis Disp. 7.* consistunt ea in sequentibus §§. I. Alexander VII. Anno 1660. declaravit, si alicui Regno, Provinciæ, aut Religioni concedatur Officium de aliquo Beato, illud non posse recitari in alio Regno, &c. Unde nec possunt Religiosi colere suos Beatos in alio loco, quàm permittat bulla. Nec ad Missam, vel Vesperas cantandas in suis Ecclesiis invitare, vel subrogare alios, quando iis solis conceditur facultas cantandi Missam, aut Vesperas. Ita Pasqualigus contra Bordonum II. Quando ob occursum cum festo digniore nequit die assignato celebrari de Beato, transferendum est Officium, &c Non ad diem aliquem pro libitu, sed conformiter Rubricis. Ita rursum Pasqualigus. Et quando non constat, concessionem Pontificiam restringi ad locum, possunt Religiosi celebrare ubique de suis Beatis. III. Quamvis detur facultas celebrandi Missam de aliquo Beato, non idcirco permittitur recitatio Breviarii, & vice versâ, cùm sint duæ diversæ facultates Ita P. Neusser citans pro se. Leandrum, & Turrianum. Quare non habet hîc locum illatio, quam P. Quintanadvenn. *Sing. Tr. 8. Sing. 7. n. 5.* facit dicens: *Capellanus Monialium licitè facit Missam de Sanctis, qui coluntur in tali Ecclesia, ergo & licitè recitat Breviarium de iisdem, eò quòd connexorum idem sit judicium.* Certè Gavantus *in Rubr. Brev. Sect. 3. Cap. 12. n. 15.* permittit quidem Capellano, ut Titularem, Capellæ suæ intra Monialium Ecclesiam, colat Missâ, at non Officio Canonico. IV. Si certo die detur facultas recitandi de aliquo Beato, non potest hæc anticipari, nisi consuetudine aliud introductum sit. V. Non licèt etiam privatim recitare Officium Canonicum, in honorem alicujus Beatificati, nec eum apponere in Litaniis, etiam quando quis hasce recitat ex devotione, esto sit permissa Missa de eo, atque Officium, quia etiam Litaniæ de omnibus Sanctis sunt ab Ecclesia institutæ, ut per eas colantur Sancti, ideóque licèt permittatur cultus privatus Beatorum, non tamen permittitur ille, qui fit per preces ab Ecclesia institutas pro solis Sanctis. Quod autem in Belgio inseratur B. Coleta Litaniis, est inductum longâ consuetudine.

q Ita Neusser *n. 10.* observans ex Trullenck, esse in hac materia loquendum modestè, & præmittens ex Castillo, illum solum cultum dici *publicum*, qui fit nomine Ecclesiæ. At ignoro, an hæc descriptio probetur omnibus. Illud autem probo cum ipso *Cit. Disp. 7. num. 11*, quòd nec liceat de iisdem Beatis recitare collectam approbatam ab Ecclesia, neque in Horis Canonicis, tam iis, ad quas quis tenetur, quàm quas recitat aliquis ex devotione, de talibus facere commemorationem, sicut nec inserere Litaniis, etiam ex sola devotione recitatis. Gavant. *loc. cit. sect. 9, c. 4, n. 10.* post Sanch.

Ratio est, quia quidquid hîc non exprimitur in cultu, qui permittitur Beatis, hoc prohibetur. Nam solùm illi cultus, qui non exprimuntur in Bullis, censentur concessi, qui habent connexionem cum illo, qui conceditur. Illi autem, qui non habent connexionem, prohibentur, ut docet Joannes à S. Thoma. Ita P. Neusser; contra quem, si subsumas: Atqui Missa & Officium Canonicum habent magnam inter se connexionem, ergo concessâ Missâ, conceditur quoque Officium, & vice versâ, nescio, quid responsurus sit hic doctus, & sagax Doctor. Dico cum Diana alibi: *Tu considera.* Idem P. Bruno *Cit. Disp. 7. q. 2.* postquam *q. 1.* protulit in medium ea, quæ generatim de Beatis retuli ex ipso, recitat cultus, qui sunt particulariter concessi aliquibus BB. ut B. Aloysio Gonzagæ S. I. B. Avellino Theatino, B. Claræ de Monte Falco, B. Coletæ, B. Felici Capuccino, B. Jacobo de Narhia minoritæ, B. Joanni Capistrano Minoritæ, BB. Martyribus Japonensibus &c. de quibus videri potest. Ac voluissem, ut hic Doctor movisset, resolvissétque hoc dubium, an, quoniam in pluribus Bullis Beatificatorum sit omnibus Clericis, Regularibus, & Sæcularibus potestas faciendi de certo aliquo Beato missam in Ecclesia Regulari, dicendíque Officium de illo B. an, inquam, sicuti certum est, Missam esse dicendam in Ecclesia designata, dicendum etiam sit in eadem Officium Canonicum, an sufficiat recitare domi?

r

s Hoc dubium ortum mihi fuit propridie primæ, in Germania, solemnitatis exhibitæ honoribus Beati Stanislai Kostkæ, relegenti Bullam de eo, in qua extat hæc clausula: *In Singulis Ecclesiis Societatis Missa etiam à Sacerdotibus eo die ad Ecclesias confluentibus, &c. celebrari, & Officium recitari valeat.* Ratio ex una parte dubitandi erat, quòd clausula posterior videretur ex sensu Jureconsultorum intelligenda eo modo, quo prior, quæ quidem clarè exprimit, missam esse faciendam, etiam ab externis in Ecclesiis Societatis, ex altera autem parte, quòd Bullæ singulariter concedentes puram gratiam, sint tum latissimè, tum ita intelligendæ, ut non frustrentur suo effectu, frustrabuntur autem quoad clausulam de Officio, si sit necessariò recitandum in nostris Ecclesiis. Tum quia Religiosi non debent aut deserere suum chorum, sicuti nec Canonici, ut pensum suum persolvant in templis nostris, aut adigi, ut duo Officia recitent uno die. Si autem loquamur de aliis choro non adstrictis Sacerdotibus, quotus quisque accedet nostras Ecclesias bis de die, ut scilicet ante meridiem exequatur Matutinum: Primam, Tertiam &c. post meridiem cætera, & quidem temporibus aliis, quàm determinârit Ecclesia?

t Nihilominus certum mihi est *primò*, non posse talium Beatorum Officia Canonica decantari in ulla Ecclesia, nisi Societatis, &c. Ratio

tio est, quia decantatio in Choro est actus tam solemnis, & publicus, ut non debeat præsumi ejus licentia, nisi exprimatur, nam hic omissum habetur pro omisso, ut declarant allata superiùs, consentiúntque DD. Certum est mihi *secundò*; neq; etiam privatim licere eas preces totas persolvere extra nostras ecclesias. Ratio est, tum quam attuli *primo* loco suprà, tum quam jam expressi de habendo pro omisso, quod in talibus non est expressum, tum quia verba obscura unius Bullæ sunt explicanda per clara aliarum de eadem materia. S. Augustinus *l. 3. de doctrin. Christ. c. 26.* atqui Urbanus VIII. (cujus, utpote antecessoris, vestigia sequi præsumitur in dubio Clemens X.) in Bulla, qua Anno 1625. extendit cultum Beati Francisci Borgiæ concessum à se Anno priore scil. 1624, disertè sic loquitur: *Ita ut Sacerdotes hujusmodi* (sæculares, & alii Regulares) *in dictis* (Societatis) *Ecclesiis, seu domibus Missam, & Officium hujusmodi celebrare; & recitare valeant.* Denique accedat communissima praxis, optima interpres harum etiam gratiarum.

11 *At quid si Matutinum cum parvis horis recitavit quis in nostra ecclesia, an tenebitur ad Vesperas?* Ego, salvo meliori judicio censeo posse domi recitare Vesperas de tali Beato. Nam utique non vult Ecclesia talem obligare ad Vesperas e. g. feriales, cùm totum reliquum officium fuerit de Duplici Secundæ Classis, nec possit absque mortali, juxta multos, facere talem copulationem diversissimorum officiorum, quis autem dicat, quòd Ecclesia illum obliget sub mortali rursum accedere nostram ecclesiam, ut evadat periculum peccati mortalis imminentis ex conjunctione partium tam dissimilium? cùm igitur acquisiverit manè jus ad Vesperas de B. Stanislao, videtur posse illo uti etiam extra ecclesiam.

Quòd si quæras; quid hîc intelligatur nomine *Ecclesiæ Societatis*, remitto te ad dicta, relatáque *in Quinario Tr. 3, n. 135. & 136.* itémque *n. 198.* atque insuper repræsento Bullam de extenso cultu Beati Stanislai aliquoties hîc insinuatam.

CLEMENS PAPA X.

Ad perpetuam Rei Memoriam.

2 *IN Apostolicæ dignitatis fastigio, ad quod ineffabilis divinæ Clementiæ abundantia humilitatem nostram, nullo meritorum nostrorum suffragio, evehere dignata est, pastoralem sollicitudinem Ecclesiæ Catholicæ nobis creditæ omni studio, quantum nobis ex alto conceditur, repræsentare jugiter satagentes, pia fidelium, præsertim sublimium Principum præclaris in Ecclesiam DEI meritis fulgentium, & Religiosorum virorum propriæ, alienǽque saluti laudabiliter incumbentium, vota ad augendam in terris Beatorum, in cælis regnantium, venerationem tendentia, libenter exaudimus, sicut ad Omnipotentis Dei, & Patris Domini nostri Jesu Christi, qui electos suos devotione supra ætatem, & virtute supra naturam instruit, gloriam, Sanctǽque Ecclesiæ decus, & spiritualem fidelium ædificationem salubriter expedire in Domino arbitramur. Itaque gloriosa Beati Stanislai Kostka Poloni Societatis Iesu merita, devotâ consideratione, magnóque cum spirituali animi nostri gaudio recolentes, ac piis enixisque Charissimi in Christo Filii nostri Michaëlis Poloniæ Regis Illustris, & dilectorum filiorum Præpositi Generalis, & Presbyterorum dictæ Societatis precibus Nobis humiliter porrectis favorabilem assensum præbere cupientes, ipsorúmque Præpositi Generalis, & Presbyterorum singulares personas à quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatæ existunt, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutas fore censentes, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Sacris ritibus præpositorum consilio, ut de dicto Beato Stanislao Kostka, quot annis die XIII. Novembris in universo Regno Poloniæ, & magno Ducatu Lithuaniæ, nec non in ecclesia Sancti Andreæ in monte Quirinali hujus Almæ Urbis nostræ, ubi ejusdem Beati Stanislai corpus requiescit, ac omnibus, & singulis Ecclesiis dictæ Societatis IESU, Missa, etiam à Sacerdotibus eo die ad Ecclesias hujusmodi confluentibus, & à Religiosis ejusdem Societatis ubicunque terrarum existentibus celebrari, & officium recitari de Communi Confessorum non Pontificum, juxta Rubricas Breviarii, & Missalis Romani, liberè, & licitè possint, & valeant, auctoritate Apostolicâ tenore præsentium perpetuò concedimus, & indulgemus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, ut earundem præsentium literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu Secretarii dictæ Societatis, vel Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ, vel Præpositi, aut Vicarii Generalis ejusdem Societatis pro tempore existentis munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra illud ubique locorum habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die xvi. Augusti. M.DC.LXX. Pontificatûs nostri Anno Primo.*

I. G. Slusius.

Junge huic Bullæ Pontificiæ, tum quòd 10. Decemb Anni 1678. mihi inter alia fuerit ex urbe rescriptum: Festum B. Stanislai respectu Societatis nostræ Sacerdotum non esse ad lubitum, sed sub præcepto: tum exemplum horrendæ punitionis, qua fuit divinitus castigatus Concionator Polonicus, postquam publicè

illicè per sarcasmum hunc Beatum appellitaverat pro suggestu, cum auditorum non levi scandalo, *Fabrum Miraculorum.* Quod exemplum describo *in Alphabet. Quadrup. Part. 3. num. 765.* dum repræsento alia horribilia exempla de blasphemis cælitus sumpta, & fortè propagandâ in illum veste religiosâ tectum Blateronem, qui hoc ipso Anno 1675. non eructuit loco hinc dissito coram compluribus effutire hæc verba: *Cur tanti facitis Jesuitas, cùm hi non habeant nisi unum cum dimidio Sanctum &c.*

APPENDIX II.

Ad hunc Casum XX.

aa Circa doctrinam ex P. Quintanad. relatam *num. 679.* quatenus absolutè tradit, quòd quælibet Ecclesia possit cum Missa & Officio celebrare diem dedicationis suæ, fuerunt tribus mensibus, priusquam hanc Mantissam seu Appendicem attexerem isti operi, orta duo dubia, unum domesticum, alterum extraneum.

Domesticum dubium est hoc.

bb *Habemus in hoc nostro Constantiensi ad Acronium Collegio domesticum Sacellum, quod primum omnium, quantum scimus, fuit consecratum Deo sub invocatione Sanctorum Ignatii, & Francisci Xaverii, scilicet Anno 16.., die 26. Julii. Voco illud* Sacellum, *quia & nos ita semper vocamus, & qui id consecravit, ita appellat in suo authentico testimonio, & denique non nisi .. pedes longum, 20. latum est, ideo autem ita angustum, quòd sit accommodatum usui nostrorum decumbentium ex morbo, jacentiúmque in conclavi contiguo, ex quo patet per fenestram prospectus in ipsummet altare. Dico quoque esse* consecratum, *quia dedicatum Deo, cum unctionibus, Crucibus ad latera, impositione reliquiarum, aliis cæremoniis præscriptis in Pontificali, quibus solent vulgo dicta Ecclesiæ & altaria consecrari. Fuit igitur mota à me ipso hæc quæstio non simplex, sed quadruplex.* Prima, *quo jure fuerit hactenus in Anniversario consecrationis solita dici Missa de Dedicatione Ecclesiæ in Sacello?* Altera, *an oportuerit?* Tertia, *an fuerit de ea Dedicatione recitandum officium?* Quarta, *à quibus?*

cc Ad *primam* quæstionem respondeo, fuisse à nostris majoribus usq; ad hæc tempora legitimo jure celebratum diem dedicationis sub titulo *Ecclesiæ.* Ratio est, quia licèt vulgo appelletur Sacellum, seu domestica Capella, est tamen ille locus insignitus duabus prærogativis, quæ obveniunt solis Ecclesiis. Est enim, ut dixi, consecratus, cum iis cæremoniis omnibus, quibus solent veræ soláque Ecclesiæ. Habet deinde altare fixum ornatum Reliquiis. Altare autem fixum non erigitur nisi in Ecclesia. *Cap. Nullus, 2. De Consecrat. dist. 1.* Hac utrâque prærogativâ gaudet etiam Friburgi Helvetiorum illud Collegii conclave, in quo vixit pluribus Annis, piissiméque devixit sanctissimæ memoriæ P. Petrus Canisius. Etenim fuit Anno 1634. aut 1635. præsente me conversum in sacellum pro infirmis decumbentibus in valetudinario, solenniterque consecratum. Sicut & altare.

Non conveniunt quidem, seu confluunt Christi fideles ad hæc sacella, ut in iis percipiant Sacramenta, sicut solent in Ecclesiis vulgo dictis secundùm ea, quæ ex Jordano, ac Laymanno retuli in *Append. priore lit. e* cùm& in iis non nisi rarò, peculiarémque ob causam sacrificetur, & nulla alia officia divina illic peragantur, locúsque, utpote pars integrans corporis, destinati ordinariæ nostrorum habitationi, clausus sit sæcularibus, omnimodéque mulieribus. Nihilominus sunt ex vi suæ consecrationis idonea, in quibus ministrari queant omnia Sacramenta, quæ non nisi in Ecclesiis juxta Canones debent *per se loquendo* administrari. Cùm igitur Rubricæ Missalis indistinctè permittant annuam celebrationem Dedicationis Ecclesiæ, præscribántque Missam pro ea, dubitandum non est, quin *licitè* hæc celebratio hoc ipso ritu obeatur in illo Sacello nostro domestico. Accedit authoritas P. Brunonis Neusser *Tract. de Horis Canon.* visa à me hisce jam scriptis. Is enim *in Cit. Tract. de Horis Canon. Disp. 6 q 5 num. 18.* Post Pasqualigum *q. 265.* non solùm permittit, sed vult fieri officium Canonicum (& quidni Missam?) de Sancto, qui Titularis est Sacelli per se stantis, & quod non est pars alicujus Ecclesiæ, adfértque hanc rationem, quòd talia sacella veniant nomine Ecclesiarum, saltem in materia favorabili, qualis est ista, ubi agitur de cultu Sanctorum, inquit ille. Si fas est annuo cultu honorare talem titulum, quid ni & locum, in quo honoratur?

ee *At éstne necessariò ille dies Anniversarius, seu, ut loquitur S. Leo serm de Machab* Natalis dies *recolendus, ita ut peccet adversus Rubricas Superior Collegii, si non recolat ipse, aut constituat, qui recolat?*

Propono hanc quæstionem idcirco, quòd minimè dubitem, quin extent in pluribus Collegiis, Monasteriisque ejusmodi Sacella constituta intra omninò intimam clausuram, ac proinde inaccessa infirmiori sexui, nec habeam compertum doctorem, qui *formaliter* aut proponat, aut dissolvat hoc dubium. Quia va-

rò est mihi vero simillimum, non observari ubique eundem morem, ob diversa judicia eorũ, qui præsederunt ejusmodi Monasteriis, aut Collegiis, idcirco metuens ne fortè quis mihi objiciat id, quod olim nonnemo Moysi. *Quis constituit te judicem super nos*? proferam duntaxat in medium ea, quæ videbuntur mihi facere pro utraque parte, sapientiores me diriment iis lectis, ponderatisque, litem.

Esse necessariò recolendam, probatur tum apertâ authoritate Pasqualigi, & Neusseri, quos paulò antè retuli, quorúmque notitiam, ut suprà dixi, nactus sum primùm, postquam ferè omnia, quæ in hac Appendice exhibeo, conscripseram. Tum eâ ratione, quam ex ipsis produxi. Tum illis, quibus suprà probavi, licitam esse celebrationem annuam talium locorum sacrorum. Si enim est licita, ergo & præcepta, siquidem Rubricæ loquentes de celebranda annua memoria Dedicationis, aut Tituli, sunt æquè præceptivæ. Atque eæ, quæ differunt de festis horum, aut illorum Sanctorum non Titularium. ff

Accedit, quòd ubi jus non distinguit, nec nos distinguere debeamus, nullum autem jus facit distinctionem inter *præceptivas*, & *permissivas* Rubricas agentes de celebratione Dedicationis, aut Tituli. Denique probo illam doctrinam inde, quòd in Rubricis Breviarii *Tit. 9. vers. Præterea* de quibusdam Dominicis privilegiatis statuatur, ut Festum Duplex in illis occurrens transferatur, nisi illud Festum *fuerit Principalis Patroni, vel Tituli, aut Dedicationis Ecclesiæ, non autem alicujus Capellæ, vel Altaris ejusdẽ Ecclesiæ*. Ex quibus verbis deducunt Bordonus, & Neusser *cit. q. 5. n. 19.* celebrandũ esse officium de Sancto, cui dedicata est Capella, quæ est pars alicujus Ecclesiæ. Longè potiùs inferam: Ergo si sit Titularis Sacelli per se stantis, erit is non solùm absolutè colendus officio, sed colendus, quando occurrit in Dominica illa privilegiata, in qua colitur Titularis Ecclesiæ, tum quia exceptio firmat Regulam in contrarium: tum quia argumentum à contrario est non contemnendum: tum quia Capellæ, de quibus hîc agimus, non incongruè nuncupantur Ecclesiæ. gg

E diverso non videtur illa celebratio esse *in præcepto*. Si enim est *in præcepto*, tunc oportebit eas Dedicationes, festáque Titularium celebrare cum Octava. Re enim verâ Rubricæ statuentes de cultu Patroni, aut Ecclesiæ ipsius, statuunt etiam de octava. Atqui videtur hoc esse contrarium communi consuetudini. Visuntur utique in multis domibus Religiosis exstructa talia sacella in honorem illorum ipsorum SS. qui ab iis coluntur in Ecclesia, cui sunt iidem inscripti, aut de cujus gremio sunt, ritu duplici primæ Classis, ut quando ii Sancti, vel sunt Fundatores, vel Patroni totius Religionis. Quis autem vidit, S Dominicum e. g. aut S. Thomam, vel S. Benedictum, & S. Bernardum coli ab uno, eodémque Monasterio duplici Octava? quis idem facit cum Sanctis Ignatio, & Francisco Xaverio? qui iidem sunt uterque Patroni sacelli domestici? hh

Et si est instituenda ejusmodi celebritas: an obibunt eam omnes domestici? at repugnat usus communis, repugnat & ratio. Quandoquidem Congregatio Rituum referente Gavanto *in Rubric. Breviar. Sect. 1. Cap. 5. Tit. 2. num. 4.* sic sancit: *Qui sunt de gremio Ecclesiæ, debent recitare officium*, *quod in choro* (illius Ecclesiæ) *dicitur*, satis iñuens, non teneri recitare nisi officiũ Ecclesiæ, de cujus sunt gremio, Religiosi verò sunt solùm de gremio suæ Ecclesiæ vulgò dictæ. Non autem de gremio Capellarum.

Confirmatur inde, quòd Rubricæ Breviarii *tit. 1. num. 1.* proponentes obligationem celebrandi officio Dedicationem Ecclesiæ, exprimant Ecclesiam cum addito: *propria*. Usus autẽ ostendit, eam solam Ecclesiam dici *propriam* illius, qui est de ejus gremio, ut loquar cum Congregatione, illáque dicitur *propria* Ecclesia Monasterii A. in qua Regulares illius Monasterii A. consueverunt quotidie, seu ordinariè fungi iis officiis, quæ non solent obiri, nisi in Ecclesia propriè, & vulgò dicta.

Confirmatur denuo, quia licèt *Cap. Solennitates 16. & 17. De Consecrat. dist. 1.* absolutè pronuntient SS. Felix, & Gregorius, solennitates Dedicationum Ecclesiarum esse per singulos Annos celebrandas, non videntur tamen loqui de Ecclesiis privatis, atque in usum privatum extructis, sed de Ecclesiis publicis, publicúmque in usum deputatis: etenim uterque Pontifex exprimit, Dedicationem esse *solenniter* peragendam, quæ clausula non videtur convenire loco, seu Sacello privato, tametsi verè consecrato. Siquidem τό *solenniter* respectu Cleri sæcularis significat festivitatem, aut populi, aut Cleri cum pompa exteriori, puta processione, apparatu, concursu, & hujusmodi. Congregatio Rit. apud Gavant. *in Rubr. Breviar. Sect. 2. Cap. 8. num. 29.* quæ pompa cùm non soleat à Clero sæculari adhiberi (nisi prorsus libere) in Dedicationibus privatarum Capellarum, apparet, quòd illos duos Canones non intelligat de talibus Ecclesiolis, tempellisve. Cur ergo Regulares intelligant de suis? Quòd si non obligantur ad celebrandam annuam Dedicationem, ergo nec ad cultum annuum Patronorum, quandoquidem, & Rubricæ solent conjungere festa Dedicationis, ac Patroni, seu Titularis, & celebratio Dedicationis superat dignitate celebrationem Tituli, unde debet hic cedere illi. Gavantus *cit. cap. 8. num. 6.* ii

Confirmantur dicta *tertiò* usu nostræ Ecclesiæ Cathedralis, extra quam, adeóque in cujus ambitu exteriore prostant multæ Capellæ, verè consecratæ, procurandæque à Capellanis. In nulla tamen celebratur illius aut Dedicatio, kk

ratio, aut Titulus per modum Tituli: Sicut & neutrum fit in Capella S. Michaëlis adsita Ecclesiæ Petrodormensis Monasterii Ord. S. Benedicti, in hac vrbe Constantiensi, etsi consecrata sit peculiari consecratione, quemadmodum comperi, dum hæc commentabar. Denique videri potest esse eadem ratio capellæ extra Ecclesiam, atque in ipsa ecclesia sitæ? atqui licèt Neusser *cit. Tract. de Hor. Canon. disp. 6. q. 5. n. 19.* post Bordonum teneat, debere recitari officium de Sancto, cui dedicata est Capella, quæ est pars alicujus Ecclesiæ, imò & cui dedicatum est altare, attamen id negant apud ipsum Gavantus *in Rubr. Miss. p. 1. tit. 9. §. Accedit*, & Pasqual. *q. 265* repugnátque praxis nostræ Cathedralis.

Quòd si non tenentur omnes de Monasterio, aut Collegio Sacerdotes celebrare octavam talium Capellarum, quis obligabitur? An Prælatus? At redibunt pro ejus libertate ab hoc præcepto argumenta, quæ produxi in favorem, si tamen favorem Conventualium. An is, cui imperabit Prælatus? At non videtur potiri jure mandandi subdito circa officium divinum aliquid contra, vel supra Rubricas, & Regulam.

ll Hæc in utramque partem allata, &, si abstrahatur à consuetudine nostræ Germaniæ, me rapientia in *primam* sententiam, excusabunt à peccato Prælatum, qui celebrabit ipsemet dedicationem, atque titulum talis Capellæ, etiam cum Octava, etenim habebit saltem duos Doctores, scilicet Pasqualigum, & Neusser suprà relatos, imò à fortiori plerosque Religiosos Italos, quandoquidem testatur Bordonus apud Neusser *cit. num. 19.* in tota Italia solere celebrari annuatim festa Sanctorum, quorum honori dedicata est Capella, quæ sit pars Ecclesiæ, ac nominatim id fieri Mediolani, in Ecclesia sui Ordinis, quando occurrunt festa SS Isidori, Firmi, & Francisci de Paula, eò quòd sacella ibi iis dedicata sint; profectò major est ratio capellæ separatæ à templo, quàm constituentis partem templi. Unde apparet, quid à
mm fortiori fieri possit, aut debeat in nostro augusto Monacensis Collegij Sacello S. Crucis, consecratione, cujus latus unum constituit, quo ad totam longitudinem, pars muri fulcientis fornicem incumbentem ipsimet propriè Ecclesiæ S. Michaëlis, adsitæ Collegio, sicut partem inferiorem ejusdem sacelli claudit murus nominatæ Ecclesiæ, caput ac latus ad epistolam claudente duplici proprio muro, aditum autem omnibus utriusque sexûs hominibus præbente etiam januâ, quæ plateam spectat. Et verò est moris, ut Festum Inventionis, atque Exaltationis S. Crucis, cui altare, & Capella dedicata sunt, celebretur illic solemniter, ac sine octava, dedicationis verò cum octava; Missam, officiúmque peragente ex PP. Rectorum mandato uno è Patribus. Et verò obligationem dicendi tunc officium esse non personalem, sed realem, adeóque demandabilem, patet ex Marchantio apud Neusser *Disp. 11. q. 2. num 2. De Horis Can.*

Ut autem redeamus ad Capellas existentes nn intra ipsam Ecclesiam, fungentésque officio partium integrantium, non est improbabilis opinio P. Neusser, & Bordoni pauló antè relata, quamvis dissentiant quoad officium Canonicum, Pasqualigus apud ipsum, & Gavantus *in Rubr. Missal. p. 1. tit 9. num. 16* consentientes tamen quoad Missam, ita ut Gavantus tum *cit. num. 16.* tum *tit. 8. sub. fin. vers. Votiva solemniter* permittat Missam de tali Sancto sub ritu duplici, non tamen officium, ideóque *cit. vers. In Missa* scribit, eam Missam esse mixtam ex Proprio, & Votivo; ex Votivo, quia discordat ab officio, ex Proprio, quia eo die obiit Sanctus, de quo fit Missa, & ideo dicitur in ea Hymnus Angelicus ad ejus Altare, primáque Oratio est de illo Sancto, altera, de qua dictum est Officium, tertia illa, quæ cæteroquin esset secunda, si non foret festum illius Sancti. Ita Gavantus.

P. Bruno Neusser distinctiùs loquens ait, fe- oo stum tale esse celebrandum ritu duplici majore per Annum, sicuti fit in Italia passim teste Bordono apud ipsum, etsi Gavantus *in Rubr. Breviar. sect. 3. cap. 12. n. 15.* velit uti eo ritu, qui ei præscribitur in Breviario, sicut & integre colunt Reverendissimi Domini Canonici Constantienses, habentes suas Capellas intra Ecclesiam, nihil proinde *practicè* scientes de prædicta opinione Gavanti *in Rubricas Missalis*, aut Neusseri. At verò festum Sacelli per se stantis deposcere ritum Duplicis primæ Classis, scribit Bruno, consequenter tribuit eidem Octavam, eò & tantopere æquiparet Titulari Ecclesiæ vulgò dictæ, & omnia festa primæ Classis illustrentur Octava, quam tamen Octavam, an aut necessariò, aut saltem licitè celebret totum Monasterium, non explicat, ego committo ulteriori discussioni mei Lectoris, qui nominatim considerabit, an, quia Sancti Ignatius, & Franciscus Xaverius sunt uterque simul (nec enim hoc repugnat Rubricis, ut videre est apud Gavantum *cit. cap. 12. num. 5.* & Neusser *cit. Disp. 6. quæst. 4. num. 17.*) Patroni, seu Titulares (confundo hos terminos, non ignarus distinctionis allatæ à Gavanto) nostræ Capellæ domesticæ, ut vocamus, &, ut suprà dixi, constitutæ prorsus extra ecclesiam, debeant, aut saltem possint singulæ bis in Anno honorari Missa à nobis, & Officio duplici primæ Classis, quod certè hactenus factum non fuit, & fortè nec cogitatum.

Considerabit idem Lector, recténe resolve- pp rim nuper, tametsi S. Catharina in omnibus nostris Gymnasiis, & Academiis colatur ut Patrona studiorum, studiosorúmque, non idcirco tamen posse ejus festum celebrari eo ritu, quo debent Patroni, seu Diœcesani, seu Ordinum Religiosorum honorari. Ratio est, quia

quod lex non dicit, nec nos dicere debemus; Rubricæ autem Breviarii *tit. 1.* nihil habent de Patrono scholarum, sed solius Ecclesiæ, Diœcesis, civitatis, seu loci. Deinde S. Catharina non est electa in Patronam eo ritu, quem præscribit Congregatio Rituum, descripta à Gavanto *in Rub. Brev. sect. 3. cap 12 num. 2* & quam observari mandavit Urbanus VIII. in Decreto præfixo ejus Bullæ de reformatione Breviarii, nec enim est electa per suffragia scholarium, cùm tamen velit Urbanus, ut electio Patroni alicujus communitatis colendi, ut solent tales, fiat per suffragia, & quidem secreta populi. Denique non habet propriam Ecclesiam.

Quare non censeo, illam Sanctam posse ubique, seu in omnibus Gymnasiis Missâ, & officio honorari alio ritu, quam duplicis per Annum, tametsi non utique damno morem nostræ Provinciæ, ex quo solemus in ejus festo in ipsa pro Discipulis decantata, dicere Symbolum, quia videlicet celebramus tunc solemnissime illud Sacrum.

qq At *quid pronuntiandum de parvis templis vulgo capellis, verè consecratis, quæ Regulares, imò & Sæculares persæpe habent in suis prædiis, patentia cuivis hominum sorti, instructáque campanili, & campana?* Tali capellâ gaudent, ut alia taceam, nostrum Collegium Constantiense prope Ermendingam, tali Friburgense Helvetiorum in Marsens, Augustanum in oppido Fridberga, in aliis locis alia.

rr Ego censeo, si talia tempella, seu Capellæ habeant designatos à Regulari Prælato Capellanos, qui teneantur ex fundatione, quot annis illic aliquoties facere Sacrum, hos teneri celebrare festum Dedicationis, & Patroni. Ratio est, quia tales Capellæ rectè possunt vocari eorum propriæ Ecclesiæ; igitur colent earum Dedicationem eo ritu, quo potest, & solet propria cujusque Ecclesia. Unde fit, ut, quoniam noster Reverendissimus Dominus Suffraganeus Georgius Sigismundus Miller habet in suo intra urbem palatio capellam talem, qualem nunc descripsi, festum Patroni, scilicet S. Lucii Regis celebretur solemniter ab ejus Capellano annuatim, tertio Decembris, translatô

ss in aliam diem festo S. Francisci Xaverii. *Si autem* illi capellæ unitæ Monasterio non deserviatur per Capellanum, sed per Religiosos ipsos, sicuti permittitur in *cap. 1. De Capellis Monachorum, & ibi a Doctoribus*, casu, quo eæ capellæ non habeant adjunctam curam animarum, tunc dubium est, quid statuendum videatur, etenim ex una parte per unionem unius Ecclesiæ ad aliam, non alteratur status Ecclesiæ unitæ, sed debet in ea Ecclesia more solito deserviri juxta Garciam *De Beneficiis Part. 12. cap. 2. num. 35.* ex altera autem parte Gavantus *in Rubric Breviar sect 3. cap. 12. num. 17.* contentus est officio Semiduplici, si titulus talis capellæ deposcat solùm officium simplex, aut semiduplex, declarátque exemplo Ecclesiæ S. Blasii (quod in Breviario est simplex) unitæ Romæ Collegio Canonicorum S. Petri. Unde Neusserus *De Horis Canon. Disp. 6. quæst. 11. n. 40.* absolutè sic scribit: *Si prior Ecclesia alteri uniatur, non potest celebrari officium de Dedicatione, aut Titulari.* *Sed* responderi potest, hanc doctrinam Neusseri esse intelligendam de Ecclesia ita unita alteri, ut censeatur esse ex duabus facta una, juxta explicationem, quam affert Garcias *loc. cit. num. 7.* non autem quando una alteri accessoriè subjicitur, tunc enim habet locum doctrina Garciæ, ut patet ex iis, quæ ibidem tradit *n. 7. 13 & 35.* Sicut & teste eodem *n. 37.* tunc etiam vera est, quando unio fit æquè principaliter. Quia igitur Capellæ, de quibus loquimur, sunt accessoriè unitæ nostris Collegiis, consequenter dicetur esse de iis loquendum, perinde ac si forent prorsus independentes ab omni Ecclesia. Et verò existimo, esse, spectato jure Rubricarum, omnino ita pronuntiandum, ac proinde esse de jure communi tam Titulos, quàm Dedicationes talium Capellarum celebrandos, & celebrandas cum suis Octavis, & consequenter festum S. Michaëlis, cujus honori est ab Annis fortè plus trecentis structa Ecclesia, aut magna capella in Miseracensi prædio nostri Collegii Bruntrutani, esse honorandum octava. *Sed* à quo? An à parocho Charmoillensi, cùm existat intra fines ejus parochiæ? An à P. Rectore Bruntrutano, qui & illius Ecclesiæ Rector dici potest? Non utique à parocho nullum in eam jus habente, nisi gaudeat Titulo Vicarii, aut Capellani cum aliquo censu annuo. Ergo vel à Rectore, vel alio, qui Bruntruto illuc mittitur ad Sacra peragenda. Et verò quòd P. Rector possit hoc recitandi onus devolvere in alium, deduces ex Marchantii doctrina relata suprà *lit. m.* *Denique*, ut claudam hanc materiam, nemo dubitat, quin possit parochus officium, Missámque dicere de Dedicatione, & Titulo suæ, suarúmve Ecclesiarum filialium, saltem si eas per se, & non per Capellanos inde stipendium habentes procuret; atqui illæ Capellæ, de quibus hîc loquimur, sunt persimiles Ecclesiis filialibus, de similibus autem est simile ferendum judicium *Cap. 2. De transf. Episc.* Quòd si cui committantur integre cum jure ad fructus procurandæ duæ, aut tres parochiæ, ut factum non semel apud nos temporibus bellicis, utique solet talis parochus peculiariter singularum Dedicationes, & Patronos unà cum octavis celebrare. *At quid si fortè duæ ex his habeant communem Patronum, & Dedicationes utriusque ex antiquo cadant in unum eundemque diem?* Respondeo, interrogandum esse Dominum Ordinarium, quid tunc agendum.

tt (margin)

uu (margin)

xx (margin)

Ap-

APPENDIX III.

Ad hunc Casum XX.

a 3. Dixi *in præcedente Appendice*, fuisse mihi propositum duplex dubium circa celebrationem Dedicationis, unum *domesticum*, alterum *extraneum*: expedivi, ut faciendum rebar, *domesticum*, nunc venio ad

Extraneum, idque Quadruplex.

b 3. *Primò enim quærebat literis quidam eximiæ virtutis, ac doctrinæ parochus, an quoniam jus parochiale antiquissimæ Ecclesiæ parochialis extra oppidum constitutæ, translatum fuit, legitimâ authoritate, ob commoditatem populi, in novam Ecclesiam, intra ipsum oppidum sitam, ita ut in hac celebrentur nunc ordinaria Sacra, Conciones, Vesperæ, Catechismus, Confessio, Communio, Baptismus, Sponsalium Copulatio, &c. satisfaciant suo officio tam parochus ipse, quàm Capellani adscripti illi novæ Ecclesiæ, si hujus dedicationem annuam, cultúmque Sancti Titularis celebrent, an verò necesse sit, venerari etiam vetustæ Ecclesiæ consecrationem, Patronúmque annuo officio, cùm præsertim, & in hodiernum diem tumulentur corpora civium in eadem antiqua Ecclesia. Et sæpe per Annum illic Missæ Sacrificium offeratur. Et denique Clerus cum plebe annuatim visat ritu supplicantium semel, iterúmve illam Ecclesiam.*

Resp. I. Potest loci illius parochus illi Ecclesiæ, ut Titulari adhibere cultum per se debi-
c 3. tum veris Ecclesiis, & Sanctis Titularibus. Ratio est I. Quia potest eum adhibere Capellis per se stantibus, ut vidimus *in præcedente Appendice lit. D.* quidni & tali propriè dictæ Ecclesiæ? II. Quia Ecclesiæ etiam penitus destructæ Canonici utentes aliâ Ecclesiâ pro suis Officiis Divinis, licitè colunt officio Canonico Patronum illius destructæ Ecclesiæ. Neusser *Tract. de Hor. Canon. Disp. 6. Quæst. 11. numer. 42.* ergo & Dedicationem ejusdem, ob tantam connexionem, quæ intercedit inter Dedicationem, & Titulum. Negat quidem, & rectè Neusser, celebrationem annuam dedicatæ talis Ecclesiæ esse permissam, non tamen repugnat nostræ responsioni, causa enim, cur non permittat, est, quia supponit (quod ego hîc non suppono) illam Ecclesiam esse planè destructam, ergo (ut rectè argumentatur ad suum propositum) non est ampliùs Ecclesia. Atqui celebratio Dedicationis Ecclesiæ, supponit *essentialiter* existentiam ecclesiæ, tum quia qualitas nequit esse sine subjecto, tum quia in Oratione Dedicationis, fit non semel mentio Ecclesiæ, & templi tanquam verè existentis.

Resp. II. Consideratis omnibus, quæ post d 3.
meum ad suas primas literas, non exprimentes omnia, quæ suprà expressi, responsum, superaddidit ille Dominus parochus, censeo debere ab eodem parocho, vel alio, quem ipse nominârit, coli solitis Octavis Dedicationem, & Titulum dictæ Ecclesiæ. I. Quia certò ita sentiunt de capellis per se existentibus Pasqualigus, & Neusserus relati *in Append. præced. lit. D.* II. Quia omnis *propriè, rigidè*, ac simpl. *vulgariter, legaliterque* dictæ Ecclesiæ Dedicatio, Titulúsque celebrari debet annuo cultu, atque octavâ; saltem à Rectore illius. Ut liquet ex Rubricis communibus, atque Canonibus descriptis *in Append. præced. lit. rr. & nn.* III. Mutatio non debet præsumi, sed probari. Mascard. *De probat. Concl. 182.* atqui ex una parte mutaretur cultus illius Ecclesiæ, si desineret annua dedicatio, ex altera autem parte non apparet, à quo sit facta mutatio.

Resp. III. Capellanos novæ Ecclesiæ quod e 3.
attinet, cùm ii, utpote beneficiati obligentur recitare Breviarium (& consequenter Missam) juxta ritum Ecclesiæ, in quâ habent Beneficium, sicuti cum Suarez, & aliis communiter trado *Tract. V. hujus operis Cas. XXIII. Sect. 2. n. 602.* eorum obligationis, & non obligationis titulus desumi debet ex eo, *an, quoniam parochus nova Ecclesia, in qua, non autem in antiqua sunt beneficiati, celebrat Dedicationem antiquæ ejúsque Titulum, censeantur hoc ipso celebrari in nova Ecclesia Dedicatio, & Titulus antiquæ?* Negandi ratio est, quia non habent beneficium in antiqua, & parochus vel tenetur, vel certè potest per totam octavam facere Sacrum in antiqua. Ratio asserendi est, quia antiqua est indivisibiliter annexa novæ, & ritus, quem parochus, ut parochus tenetur observare; dicitur esse ritus Ecclesiæ Parochialis. Ego, qui profiteor, esse me alienum ab asserenda obligatione, sub peccato mortali, ut est in præsenti casu, nisi gravis, urgénsque ratio persuadeat; illa autem, quam produxi, non videtur urgere, nisi in casu, quo fortè consuêsset in illa nova Ecclesia publicè cantari, seu psalli Officium, Sacrúmque de antiquo templo, idcirco nolo pronuntiare, capellanos premi illâ obligatione.

Quærebatur II. *Quid agendum, quando fe-* f 3.
stum Apostolorum Petri, & Pauli occurrit in Dominica Dedicationis, hac ne, an illud transferendum? Et si transferendum, in quem diem translatio facienda?

Resp. ad *primum* festum Apostolorum haud dubiè cedere debere diei Dedicationis. Etsi enim utrumq; est primæ Classis, Dedicatio tamen est dignior, ut liquet ex Rubricis Breviarii *post Tabellas de occurrentia, & concurrentia officiorum*, utrobique enim exprimitur, posse, imò debere, infra octavam Epiphaniæ dici officium, aut commemorationem de Dedicatione, tunc

occurrente, aut concurrente, non tamen id permittitur de Sanctis, nisi Titularibus.

g 3. *At quid si illi Sancti Apostoli, aut S. Joannes Baptista essent Titulares, vel Patroni? deberéntne nihilominus cedere Dedicationi?* Respondeo, licèt Rubricæ locis citatis videantur festum Patroni, seu Titularis præferre diei Dedicationis, quandoquidem illud nominant ante hoc, ordo autem literæ servandus sit *L. Quoties, ff. De usufr.* Gavantus tamen *in Rubr. Breviar. Sect. 3 c. 8. n. 9.* docet cum communi S. Thomæ, Dedicationem esse præferendam Patrocinio. Ad illud axioma, quòd ordo literæ sit spectandus, respondetur, saltem tunc non esse spectandum, quando aliud constat de mente loquentis. Maranta *de Ordine judiciar. p. 3. n. 109.* usus autem communis demonstrat, Pontifices non voluisse in iis Rubricis stari ordine literæ.

h 3. Ad illud dubium, quo quæritur: *In quem diem transferendum sit festum Apostolorum?* Respondeo visum fuisse viro cuidam docto, ingeniosóque, non fore absonum, si tunc transferatur in diem proximè sequentem, consecratúmque Commemorationi S. Pauli, quæ commemoratio erit consequenter movenda in tertiam Julii. Rationem hanc adferebat, quòd Ecclesia videatur omnino velle, ut Commemoratio S. Pauli postponatur solemni festivitati utriusque Apostoli, seu potiùs S. Petri, hoc enim nomen *Commemoratio* videtur facere hunc sensum, ut sicuti in die præcedenti facta est sæpissimè mentio solius Petri, rarò Pauli, ita vice versâ Paulus solus postea laudetur, solus propè nominetur.

i 3. Ego tamen, salvo alterius cujuscunque judicio, arbitror, esse Paulo relinquendam suam Sedem. Etenim clarâ Regula standum est, donec constet de contrario, déque fallentia. Menoch. *de arbitr. jud. Lib. 3. Cas. 99. n. 119.* atqui ex una parte clara est Regula, Rubricáque Breviarii de festo non transferendo in diem impeditum officio novem lectionum. Ex altera parte non constat, hanc Rubricam fallere in hoc peculiari casu. Et verum quidem est, quòd *communiter, & per se loquendo*, vox *commemoratio* faciat illum sensum, qui est de S. Paulo insinuatus, non tamen officit, etsi celebretur ante festum S. Petri, sicut non officit, etiamsi in die, in quem transfertur juxta Rubricas, festum alicujus Confessoris, dicatur in Hymno, ad utrásque Vesperas: *hac die* lætus meruit beatas scandere sedes.

k 3. Quærebatur III. *Quando celebranda sit Dedicatio Ecclesiæ eo Anno, quo Dominica prima post Epiphaniam ei designata incidit in Octavam Epiphaniæ privilegiatam?* Hanc quæstionem proposuit in conferentia domestica Casuum Conscientiæ Theologus ille, quem paulò antè laudavi, atque ingeniosè resolvit, Dedicationem nostræ Ecclesiæ Oenipontanæ perquam augustæ, esse tali casu, & Anno celebrandam in Dominica post Octavam Epiphaniæ. Etenim constat ex Rubricis Breviarii ad tabellas, *de occurrentia, concurrentiáque festorum*, nec Tituli, Patronive, nec Dedicationis solennitatibus dari locum in Octava Epiphaniæ. Igitur Episcopus, qui consecravit, dum assignavit Dominicam primam post Epiphaniam, non intendit utique Dominicam primam, quæ occurreret cum octava, si enim hoc intendisset, actum egisset. Atqui nemo præsumitur intendere actum invalidum, cùm actus sit semper ita interpretandus, ut non sit inanis. Barbosa *Axiomat. 12. n. 6.* ergo intendit illam Dominicam proximam post Epiphaniam, qua fas, júsque est, obire anniversarium diem Dedicationis. Est autem fas, id facere in Dominica proxima sequente Octavam Epiphaniæ.

Neque objicias I. illam Dominicam occurrere tali Anno cum festo duplici Sanctorum Fabiani, & Sebastiani, nos autem generatim negâsse paulò superiùs *lit. I.* licitam esse festi alicujus translationem in diem impeditum officio novem Lectionum. Etenim inficior, Intercedere hic translationem *propriè*, & *Canonicè* dictam, quandoquidem translatio talis est festi è loco proprio in alium promotio, in nostro autem casu nihil promovetur è proprio loco, siquidem paulò antè ostendi, Dominicam illam, cum qua occurrit Octava Epiphaniæ, nunquam fuisse assignatam pro anniversario Dedicationis Oenipontanæ, ergo ea Dominica nunquam fuit locus Dedicationis, fuit ergo Dominica illa, cum qua occurrit festum SS. Fabiani, & Sebastiani, quod tametsi sit duplex, permittunt Rubricæ illud transferri, ut det locum annuæ Dedicationi, sicut clarum est ex Rubricis de Translatione. l 3.

Non objicias 2. inter diem decimum tertium Januarii, seu Octavam Epiphaniæ, & vigesimum ejusdem intercedere dies, quorum alii sint ornati solis semiduplicibus, unus solùm simplici festo. Igitur esse potiùs in horum uno, quàm in Duplici recolendam festivè memoriam factæ olim consecrationis. m 3.

Nam respondetur, esse hac in re standum designatione factâ à Consecratore, cujus voluntas est tam efficax, ut Congregatio Rituum negârit, posse seu à successore Consecratoris, seu ab ipsomet Consecratore mutari illum diem, quem constituit in actu Consecrationis, sicuti refero ipse ex Quintanad. in illo ipso Casu, ad quem conscribo hanc mantissam, seu Appendicem. Atqui Reverendissimus, & Illustrissimus Dominus Antonius Crosinus Princeps, Episcopúsque Brixinensis, Præsul non minùs Rituum Ecclesiasticorum peritiâ, quàm pietate clarus, constituit, ac nominavit non quemcumque diem, sed diem Dominicam, secutus videlicet morem nostrorum Theutonum, qui consueverunt dies Solis eligere pro suis annuis Dedicationibus.

Quærebatur IV. *Quando celebranda sit Dedicatio Ecclesiæ eo Anno, quo Dominica præcedens* n 3.

fe-

festum S. Margaritæ, ejus celebrationi designata, incidit in festum S. Angeli Custodis habentis octavam.

Meum de hac quæstione judicium expetiit ille ipse Curio, de quo memini supra *lit. H.* tametsi facilè ipse perspexerit, quid agendum sibi fuerit illo ipso Anno extraordinarium quid habente. Erat enim Annus M.DC.LXX. quo festum SS. Angelorum Custodum ex antiquo more Diœcesano debuit celebrari primâ Dominicâ post Octavam Sanctorum Apostolorum, quæ Octava, cùm tunc incideret in diem Dominicum, debuit necessariò transferri in diem decimum tertium Julii, siquidem dicta Octava occurrebat in die Dominica, & proinde in ea, quæ immediatè præcedebat festum S. Margaritæ, quia scilicet hoc festum alligatum diei vigesimo Julii, occurrebat tunc etiam in Dominica. Perspiciebat autem, illam Dedicationem celebrandam fuisse die decimo tertio Julii, tametsi assignato pro festivitate Sanctorum Angelorum, quandoquidem jam dixi superiùs, omnes festos, feriatósque dies cedere debere Anniversariæ Dedicationi, nisi quibus cautum, provisúmque est de immobili stabilitate, non est autem quidquam provisum in favorem festivitatis Angelicæ. Tametsi enim est ea pro Germanis nunc promota ad gradum secundæ Classis propter rationem, quam adfero, firmóque *in Tract. 5. hujus operis Cas. III. num. 83.* nihil tamen eam juvat hæc promotio, siquidem Rubrica exceptiva non nominat festa secundæ Classis, ergo firmat Regulam de stabilitate Dedicationis. Vide, quæ in *cit. Tract. 5. n. 665.* in Appendice refero de aucta per Papam Clementem IX. pro Germanis, aliisque Romanorum Imperatori subjectis populis solemnitate Sanctorum Angelorum Tutelarium.

3. Quia verò tam multa dixi *in hac, & præcedente Appendice* de celebranda Dedicatione Ecclesiæ, pro mantissa hujus utriusque Appendicis, addo cum, & ex P. Brunone Neusser *cit. Tract. de Horis Canon. Disp. 6. q. 10. & 11.* breviter sequentia. Quando jus Canonicum, & Rubricæ exprimunt Officium Dedicationis Ecclesiæ, intelligi possunt etiam de Dedicatione imperfecta, quæ scilicet peracta est per solam benedictionem sine Consecratione, eò quòd Rubricæ, & Canones loquantur *absolutè*, de Dedicatione. Juxta Quintanadvennam relatum *suprà num. 670.* & Brunonem. Unde infert Bruno post P. Quintanadven. relatum suprà *n. 679.* non solùm posse, sed etiam sub mortali debere celebrari Dedicationem Ecclesiæ etiam non consecratæ, modò sit benedicta. Verùm Carolus Guyetus noster *in Heortologia lib. 1. c. 3. q. 4.* (ut mihi aliunde scribitur) negat obligationem hanc, imò licentiam. Cui authori cùm suffragetur praxis Romana, sicuti testatur literis ad me datis diuturnus, eruditissimúsque Almæ Urbis incola, præfero sententiam *negativam.* 2. Si Dedicatio occurrat in Dominicis primæ, vel secundæ Classis Quadragesimæ, potest etiam extra actum Consecrationis transferri in Dominicam secundam post Pascha. 3. Dedicatio Ecclesiæ Cathedralis debet in civitate sub ritu primæ Classis, & quidem cum Octava celebrari ab omnibus, adeóque etiam à Religiosis, qui infra Octavam faciant commemorationem de ea. Ita Bruno *n. 37. & 38.* post Ascanium Tamburinum. Verùm praxis nostræ Societatis in Germania approbat doctrinam Gavanti *in Rubr. Brev. Sect. 8. c. 5. n. 5.* illam Regularium obligationem ad Octavam negantis hoc ipso, quòd scribat, Regulares ex sola congruentia teneri ad festum dedicationis Cathedralis celebrandum.

APPENDIX IV.

Ad hunc eundem Casum XX.

Resolvi quidem *n. 686.* hujus XX. Casûs, atque præcedentibus, nonnulla specialia de cultu Reliquiis adhibendo per celebrationem Missæ, & consequenter Officii divini, at plura nunc addam occasione literarum ad me Varsaviâ Urbe Regiâ Serenissimorum Regum Poloniæ exaratarum die 5. Novembris 1670. a

Quæ ita loquuntur.

Extremis literis dubium adjicio, seu potiùs quæstionem curiosam, sed mihi fortè utilem futuram, an universaliter loquendo de Reliquiis, quæ non computantur inter insignes à Sacra Rituum Congregatione, quia sunt parvæ, liceat Sacrum, & Officium dicere sub ritu semiduplici, & proinde si quis habeat dentem, articulum manûs, fragmen articulo saltem parvo respondens, possit talis ritu semiduplici Sanctum colere, quamvis illæ Reliquiæ non sint alicui Ecclesiæ attributæ, sunt tamen certæ, & ab Episcopo approbatæ. Præterea an, etiamsi non essent approbatæ ab Episcopo, modò essent certæ, eodem beneficio uti liceat. Nam in Rubro de his Reliquiis nulla mentio.

Respond. 1. Tametsi Quintanadvennas relatus in hoc ipso *Cas. XX. num. 683.* scribat, se ignorare, utrùm possit propriâ authoritate celebrari de Sancto, cujus habetur Reliquia quidem, sed non insignis, addátque, si facultas detur, tunc celebrandum esse sub semiduplici, attamen certum est ex praxi, hunc cultum Semiduplicis reipsa adhiberi plurimis locis, & nominatim in nostra Ecclesia Monacensi, cujus singulariter usum petebat nosse ille Pater Lithuanus, utpote qui aliquamdiu illic erat commoratus, in qua quidem complures ejusmodi Reliquiæ non insignes certò honorantur illo b

cultu, ſicuti mihi interroganti reſcriptum eſt inde, quemadmodum & nos hîc Conſtantiæ
c facimus propter Lipſana S. Lucii Regis. Non diſſimulo tamen, eſſe mihi diſtinctiùs interroganti, poſt id, quod jam primùm memoravi de cultu SS. Monacenſium, reſcriptum his verbis: *Sanctorum Reliquia, de quibus Officium Semiduplex dicimus, non habent hoc privilegium ex earundem Anno 1664. instituta* (*a noſtris Superioribus*) *viſitatione, ſed ex longitudine temporis, & primo uſu ab initio templi jam à 70. Annis. Arbitrati ſunt Patres* (Viſitatores) *hunc ritum non fuiſſe ſine authoritate introductũ, cùm eo tempore frequentes fuerint Legati, & Nuncii Apoſtolici, a quibus Sereniſſimus* (Dux Guilielmus V.) *Fundator facilè hoc impetraverit. Ideoque nihil voluerunt immutare. Habent autem ea Reliquiæ minimum 8 9. 10. 11. 12. 13. uncias* (per uncias intelligo latitudinem digiti) longitudinis. Ita ad verbum (exceptis parentheſibus) ſcripſit interrogatus Pater Joannes Paulinus, toties decantatâ, impreſſâque Philot' eâ notiſſimus, & noſtræ Eccleſiæ Monacenſis id temporis Præfectus accuratus in paucis.

d Nihilominus tamen videri poteſt, conſuetudinem colendi Reliquias non inſignes Officio ſemiduplici eſſe jam ita generalem, ut poſſit Epiſcopus facere poteſtatem illam. Et in primis quidem tunc, quando Reliquia eſt tam magna, ut verè dubium ſit, utrùm ſit habenda pro inſigni, nec ne. Cùm enim in tali caſu non liceat facere Officium Duplex, ſiquidem Congregatio illud non permittit, niſi quando Reliquia eſt inſignis, nulla autem ratio perſuadeat, eſſe in dubio præſumendam illam inſignitatem, ſaltem licebit Semiduplex. Deinde in eo caſu, quo ab immemorabili tempore eſt aliqua etiam parva reliquia honorata tali Officio. Hunc caſum à fortiori admittit Neuſſer *de Hor. Canon. Diſp. 6. num. 60.* ubi ſic loquitur: *Poteſt recitari Officium Canonicum etiam de Reliquiis non inſignibus quibuſcunque, ſive ſint de Sancto Canonizato, ſive de Beatificato, dummodo per immemorabilem curſum temporis de iis officium celebratum ſit, quia Decreta Pontificum non revocant tales conſuetudines.* 3. De Dente S. Apolloniæ, cùm ipſa ſit paſſa ſingulariſſimè in iis, jam ſcripſi *n. 684.* poſſe pergi in adhibendo cultu ſemiduplicis. Addidi etiam, digito S. Viti miraculis claro deferri alicubi honorem Officii duplicis approbante Ordinario.

e Cæterùm autumo, non poſſe Semiduplex concedi præciſè ob dentem, auricularem digitum cujuſvis Sancti, tum quia ſi concederetur ob reliquias tam parvas, non eſſet finis Semiduplicium, tum quia ſicuti Officium Semiduplex non eſt multò ignobilius Duplici, ita etiam videtur Reliquia, ob quam permittitur Semiduplex, debere eſſe non multò minor illâ, pro qua Congregatio permittit duplex. Unde quia nulla eſt articuli, aut fragminis æquantis articulum proportio ad brachium, crus, aut caput, quæ honorantur Officio duplici, non judico, eis poſſe concedi Officium Semiduplex, niſi aut illuſtrentur miraculis, aut Sancti ſint in iis ſingulariter paſſi. Conſentit expreſſè quoad primam partem Neuſſer, *De Hor. Canon. Diſp. 6. num. 61.* disertè negans, poſſe celebrari de pede, maxilla, auricula, digito, ore, pelle, carne, veſtibus Sanctorum, eo titulo, quòd ſint inſignes Reliquiæ, citâtque pro ſe Bordonum. Præmiſerat autem idem Neuſſer *Diſput. 4. num. 40.* poſſe conſuetudinem Annorum decem efficere, ut liceat Officiũ recitare de illo, de quo nihil habent Rubricæ, aut Breviarium Romanum. 4. Congregatio Rituum loquens de Reliquiarum cultu per Officiũ Canonicum, exprimit quidem eccleſiam, ſicut & exprimit Quintanadvennas toties nominatus in hoc Caſu *vigeſimo*, item Gavantus, atque Neuſſer citatus, non tamen expreſſè dicunt, eas debere ſpectare ad Eccleſiam.

Quare ſicuti Sacerdos habens in ſua Capella Domeſtica inſignem Reliquiam legitimè approbatam poſſet dicere Officium Duplex, ita & Semiduplex, ſi habeat non inſignem, dignam tamen tali veneratione. Nihilominus tamen, quia Officium Canonicum eſt Officium publicum, & commune, nec videtur Eccleſia permittere uni privato aliquod Officium, quod non permittatur pluribus, idcirco putarem, non eſſe quidem in ordine ad jus Officii dicendi neceſſarium, ut Reliquia ſpectet ad aliquam parochialem, Abbatialem, Clericalem Eccleſiam, re enim verâ id non requirit verbum *aſſervari*, quo utitur Congregatio. Attamen ſi aſſervetur in ſacello domeſtico, debere eſſe ſacellum, & alicujus Clerici, non autem Laici, & tale, ut mereatur nomen Eccleſiæ juxta explicationem allatam *in Appendice Caſ. V. lit. E.* quandoquidem Decretum Congregationis continet veram, & poſitivam permiſſionem, non eſt igitur extendendum ultra proprietatem verbi. Cenſetur autem aſſervari in ea Eccleſia, ſi & exiſtat in ea, ejúſve Sacriſtia, & exiſtat ſeu ut quoddam depoſitum, quoddam commodatum, ad tempus notabile, ſeu ut pignus. Unde compertum habeo, præſtantiſſimas quaſdam Reliquias coli in quodam Cœnobio ritu duplici, tametſi ſpectent ad Principem ſæcularem, ac per modum meri depoſiti aſſerventur in Eccleſia dictorum Cœnobitarum. Nec dubito, quin cœnobiorum, ad quæ, tanquam ad aſyla, deportata fuerunt tempore belli Suecici pretioſiſſima quæque Lipſana, incolæ potuerint hoſce cæleſtes hoſpites venerari eâ religione, quâ honorabantur in ſolo, ut ita loquar, proprio, an verò etiam interim in proprio, non definio. f

S. Congregatio exigit approbationem Ordinariorum, ſine qua non videtur licitus, g

extra

extra longum usum, cultus publicus; quæ tamen approbatio,& fieri potest à Prælatis potientibus jurisdictione quasi Episcopali in sæculares; nam hi quoque intelliguntur nomine Ordinariorum,& sufficienter adesse censetur, quando aliqua Reliquia fuit longissimo tempore publico cultu affecta;imò quando longo, adeóque decem Annorum, juxta Neusser suprà relatum, & contra me censentem, *licitè* coli officio translationem insignis Reliquiæ ad locum,in quo jam aliàs celebratur festum Sancti, ad quem spectat illa Reliquia,quod & ego ipse judico probabile, nec unquam habui pro improbabili, etsi oppositum præferam etiam ob praxin Romanam, quæ nullo peculiari die honorat Lipsana SS. Petri, & Pauli, ut jam retuli ex literis Romanis suprà *n. 669.*

h Hæc ad quæstiones à P. Varsaviensi propositas, etsi sufficere videntur, attamen quia de Reliquiis moventur crebræ, novæque quæstiones, dabo compendium eorum, quæ ad praxin apprime facientia collegit, & etiam excogitavit idem P. Bruno Neusser *cit. disp. 6. quæst. 13. & seqq.* minimè mihi succensurus, si non omnia omnino approbem, quæ referam. I. Decretum de Officio Canonico recitando ob Reliquias, non continet præceptum, sed solam permissionem, quia Congregatio solùm dicit *posse*, non autem *debere* recitari. II. Debet autem illud officium fieri in illa sola Ecclesia,in qua est Reliquia *cit. num. 47.* non utique intelligendus, quasi velit esse necessariò recitandum intra ipsam ecclesiam,hoc enim evidèter repugnat praxi Sacerdotum sæculariũ, Regulariúmque,sed solùm indicat, licere iis recitare, qui sunt inscripti Ecclesiæ prædictæ. III. Modò Reliquia sit approbata ab Ordinario, eáque sit insignis, poterit absque ulteriori licentia dici Missa, & officium de ea. IV. Si in eadem Ecclesia sint plures insignes Reliquiæ plurium Martyrum, potest de singulis celebrari, quamvis eadem die, ac eadem de causâ Martyrium passi sint, & de iis in Breviario præscribatur officium commune. Ita ille citans Quintanadvennam, & Pasqualigum. Verùm nostri Monacenses non dividunt SS. Cosmum & Damianum, quorum tamen præstantia pignora habent. V. Hinc potientes insignibus Reliquiis unius è Sociabus sanctæ Vrsulæ, aut unius ex Innocentibus, colent peculiariter proximâ die non impeditâ, & quidem officio primæ Classis, diem illius Innocentis, cùm Reliquia debeat aliquid operari, consequenter evehere ad primam Classem illum, qui non attentâ ejus Reliquiâ colitur ritu secundæ Classis. Ita Bruno, citans Quintanadvennam, & Pasqualigum, qui Pasqualigus mavult ad majus per annum, quam ad secundam Classem promoveri ratione Reliquiarum insignium eos, qui in Breviario obtinent solùm Officium Duplex. VI. Quia sanctus Albanus est Titularis suæ Ecclesiæ, in eáque possidetur ejus caput, possunt illius Ecclesiæ Canonici probabiliter diem sancti Albani colere tanquam Titularis,& Festum de ejus Reliquia transferre. Ita Bruno *n. 53.* quam doctrinam si probent Domini Canonici Zurzachenses, de quibus sum singulariter locutus in hoc Casu *vigesimo n. 662.* poterunt peculiari festo colere Sanctam suam Titularem, & tutelarem duobus diversis diebus, cùm, ut ibi refero, possideant ejus brachia, & denique etiam caput acquisiverint; utique tamen nequeunt instituere peculiarem festivitatem ob brachia, & rursum peculiarem ob caput.Quòd si haberent caput S. Anastasiæ, de qua fit commemoratio in secunda Missa Natalis Domini, possent teste Brunone, méque assentiente facere officium duplex primâ die, qua fas est celebrare festum translatum. VII. Potest celebrari officium de Reliquiis insignibus approbatis, etsi sint ita mixtæ non approbatis, & incertis, ut nequeant discerni. Ita Bruno *n. 59.* post Trullenck, Bonacinam, alios, & consequenter de illa, quam aliqui dicunt esse e. g. caput hujus Sancti, aliis asserentibus, caput ejusdem esse alibi, modò Episcopus approbârit; qui quidem non est necessariò Ordinarius illius ipsius loci, in quo habetur Reliquia, sed potest esse Ordinarius alterius loci, cùm approbatio sit actus jurisdictionis voluntariæ, non autem contentiosæ. Bruno *n. 65.* qui præmiserat *n. 62.* post Pasqualigum contra Quintanadvennam, si plures partes (diversorum membrorum) non insignes glutine aliquo uniantur, non efficere membrum, & consequenter non posse coli officio, posse autem, si membrum sit distractum in particulas, quæ postea reuniantur, addens esse eandem rationem, si membro agglutinetur aliqua Reliquia, de qua dubitatur, an sit pars illius membri.

Ad hæc idem Bruno *cit. n. 61.* dissentit à me,rato post Quintanadvennam,posse parvam Reliquiam B. Virginis coli Officio duplici, aut semiduplici, cùm defectum quantitatis suppleat excessus qualitatis.Suam opinionem probat inde,quòd Congregatio nihil dicat de ista suppletione. Verùm cùm iste cultus faciat ad honorem Dei, nullique præjudicium adferat, poterit pro non improbabili, donec aliunde major lux affulgeat, haberi id, quod retuli ex Quintanadvenna *n. 653.* attamen nollem esse author inchoandi talem cultum, sicuti fui patrocinatus prosecutioni jam facti, eò quòd ægre deturbem aliquem suâ quietâ possessione, sintque possessionis, vel quasi magna privilegia. Denique idem Bruno *Disp. 5. q. 12. num. 32.* observat ex Gavanto *in Manuali Episcoporum*, illam dici diem Translationis Reliquiarum, in qua ultimò reponuntur cum licentia majorum, & proinde esse quotannis illas venerandas officio, illâ die, non aliâ. i

QUALI SACRO SACRIFICANDUM.

CASUS XXI.

Marianus.

SVMMARIVM.

Casus Sacerdotis reprehensi à S. Thoma Cantuariensi, quòd quotidie faceret de B. Virgine. 697.

Quid sit sacrum Votivum, *&* De tempore? 699.

An Rubricæ de qualitate Sacri sint præceptivæ? 701

Potest graviter peccari illas non observando. 705.

Refertur Cotonii sententia de hoc singulari. 705.

Quibus diebus sint votivæ permissæ aut non permissæ? 706. *& seqq. distinctè.*

Singulariter die Palmarum, an licitè fiat à debili Missa votiva de passione? 711

An singularis pietas sufficiat ad votivam? 712.

Quibus diebus debeant Neomystæ facere Sacra injuncta ab Ordinatione? 713.

Votum de certo Sacro faciendo certo die quomodo intelligendum? 715.

Excusatur ille sacerdos, quem reprehendit S. Thomas Cantuariensis. 718.

An valeat statutum, ut quotidie fiat Sacrum de B. Virgine? 720.

Et ut unus, idémque Sacerdos quotidie celebret? 721.

An in votiva de Beata Virgine sit semper dicendum Gloria? 722.

An acquiescendum petentibus, ut extra Octavam Assumptionis fiat de Assumptione? 723.

Alia de aliis Missis extra statutos dies legendis, aut non legendis 724.

Joannes Avila petiit pro se moriturienté fieri Missam de Resurrectione.

Cuius Missalis ritus sit sequendus? 725.

Singulariter in aliena Ecclesia. 726.

Et singularissimè in Carthusianorum. 727.

An Monialium? 728.

Singulare dubium de collecta in Missa pro gratiarum actione. 729.

Quid intelligatur per Missas S. Gregorii? 731.

697. X*Istus Sacerdos idiota nullam sciens Missam, nisi de B. V. Maria, cùm de illa quotidie celebraret, accusatus fuit apud S. Thomam Episcopum Cantuariensem, qui de cætero ei prohibuit dicere ullam Missam. Quare cùm affligeretur (erat enim pauper) & B. V. Mariam invocaret, apparuit ei, aitque ei:* Vade ad Episcopum, dic ei ex me, ut restituat tibi Officium. *Cui cùm ille responderet:* Domina, ego sum pauper, & vilis, non patebit mihi accessus ad illum, neque me audiet, *subjecit illa:* Egó tibi viam præparabo. *Et ille.* O Domina, non credet verbis meis. *Respondit illa;* Dices ei pro signo, quòd ego te mitto, quòd tali hora, tali loco, dum cilicium suum resarciret, ego illud ex una parte tenebam, adjuvans illum, statim credet tibi. *Manè itaque sacerdos sine obstaculo ad Episcopum intrans, ut B. V. Maria deferret nuntium. Cùm ille diceret;* Vnde credam, te ab ea missum? *Praedictum signum de cilicio subjunxit. Quo audito sanctus vir stupens, & pavens:* Ecce, *inquit*, reddo tibi, ut tantum Missam B. V. M. celebres, & ora pro me.

Marianum voco hunc casum, non modò 698
quia de Beata, à B. V. MARIA patratum, sed etiam quia nonnulla particularia disquiram de Sacris Votivis hujus térque, quatérque benedictissimæ Virginis. Verba omnia hujus narrationis præter nomen proprium reperies apud nostrum Antonium de Ballinghem *in Calendar. Mariano 29 Decemb.* quæ descripsit ex authore vetusto.

Occasione autem hujus Casûs, ac tituli 699.
Quæritur I. *Quale Sacrum sit à quovis Sacerdote legendum?*

Priùs quàm respondeam, notandum est, aliud esse Sacrum *Votivum*: aliud *de Tempore*, vel *de Festo*. Missa *Votiva* juxta Gavant. *in Rubr. Missal. p. 1. tit. 4. lit. N.* est omnis illa, quæ ex voto, id est arbitrio sacerdotis celebratur alio die, quàm Rubricæ præscribant. Missa *de Tempore* est, quæ fit eo die, quo in Missali ordinatur, dicitúrque vel privata, vel publica, seu solennis, principalis, vel Conventualis, ut notat Gavant. *p. 2. tit. 2. n. 5.* Conventualis est ea, quæ ex obligatione cantatur, & ad quam solet convenire major pars populi, clerique. Hinc Missa Parochialis si non cantetur, 700
vocanda est privata, non autem Publica, aut Conventualis. Gavant. *p. 1. tit. 15. lit. X.* qui *p. 4. tit. 17.* rectè addit, Missam solennem in Rubricis quandoque vocari illam, quæ fit cum cæremoniis solennibus. Hoc notato ad quæstionem.

Resp. I. Illud Sacrum est quovis die, *per se* 701
loquendo, legendum, quod eo die præscribitur in Missali. Ita omnes. Ratio est, quia Rubricæ quoad determinationem temporis, quo singulæ Missæ dicendæ sunt, habent vim saltem consilii valde prudentis, & pij. *At non præcepti?* Negat Suar. *Disp. 83. sect. 3.* esse propriè, & in rigore latum præceptum de feria, aut de festo. Cum Suario sentiunt Bonac. *q. ult. punc. 7. §. 3. n. 3.* Regin. *l. 29. n. 268.* Dicast. *Cit. disp. 4. n. 275.* Pax Iordanus *T. 1. Elucubr.*

Rubr. Lib. 4. Tit. 1. n. 497: & alii, quos referunt, contra Magalium, atque alios.

702 Non displicet universim hæc doctrina, quia mihi displicet, asseri aliquid esse peccatum etiã veniale, & consequenter extare aliquod præceptum, quando non habetur sufficiens fundamentum? quamvis P. Tambur. *lib. 2. c. 6. §. 1. n. 6.* neget, se dubitare de culpa veniali in hac mutatione? at praxis, quam allegat, non

703 est certa. Et quia longè magis horreo noxam lethalem asserere, nisi vel clara ratio, vel authoritas irrefragabilis cogat, idcirco longè magis nego cum iisdem authoribus, delinqui mortaliter *per se loquendo*, si quis Missam unius diei pro alterius quandoque legat. Ita præter citatos tenet Diana *P. 4. Tr. 4. Miscell. Res. 39.* referens multos adversùs Megalium, atque alios. Ratio est, quia nec lex scripta, nec consuetudo, aut ulla authoritas sufficiens mihi ostendit hìc ullam, ut sic loquar, mortalitatem. Addit Dom. Reding *Tom. 6. Theolog. Scholast. q. 9. a. 1. Controvers. 3. n. 11.* hanc rationem, quòd *absolutè* non tenearis hodie dicere Missam, ergo si legas etiam die festo de præcepto qualemcunque ex approbatis, non peccabis mortaliter, præcisè ut sic, quidquid

704 dicat Angelus & alii nonnulli. Ita ille. Nec obest, quòd B. Pius V. mandârit severè, Missas non dici *alio ritu*, quàm præscripserit. Etenim hoc vocabulo *Ritus* tantùm exclusit alias formas Missalium. Suarez *loc. cit.* Bonac. *l. c.* Tann. *Tom. 4. in 3. P. Disp. 5. Q. 10. num. 9.* Tiberius *c. 13. q. 99.* Sicuti quando in Bulla præfixa Breviario utens hoc ipso vocabulo *Ritus* & *Normæ* non designavit, nisi Breviaria peregrina habentia alias lectiones, alium ordinem &c. Valentia *Tom. 3. Disp. 6. Q. 2. punct. 10.* Miranda *in Manual. q. 37. a. 33.* alii contra alios. Vide dicenda *Tr. 5. n. 896.*

705 Resp. II. Potest tamen sæpe graviter peccari non observando ordinem dierum. Quia sæpe potest oriri grave scandalum, præsertim quando Missæ Conventuales discrepant à Missali, ut observat Bonac. cum aliis notans, consuetudine esse inductam strictiorem obligationem circa has Missas notatis diebus, quàm circa privatas. Et Tamb. *l. c. n. 7.* damnat Sacrificantem die Paschæ in nigra veste pro defuncto. Aut temere, & semper facientem Votivam. Si videlicet faceret semper absque causa rationabili, qualis quidem rarissimè reperitur. Sed & Cotonius *Lib. 2. Contr. 5. C. 4. num. 87.* generatim damnat de mortali, qui aut Missas speciale aliquid habentes, quod non potest verificari extra diem illum, dicit extra hunc, aut probabiliter, qui diebus Dominicis, vel Festis Duplicibus facit Votivam, aut qui feria 3. vel 4. hebdomadæ Sanctæ diceret Missam diversam à tunc præscripta, nisi hunc excusaret justa causa, ut debilitatis. Ego non videns sufficientem causam tanti rigoris nondum assentior integre huic Doctori.

Resp. III. Persæpe sine peccato ullo, aut imperfectione ulla fit prædicta mutatio Missarum. Nam ipsæ Rubricæ *Tit. 4.* sic loquuntur: *Potest Missa votiva dici infra hebdomadem, quando Officium fit de feria, & non est resumenda Missa Dominicæ præcedentis immediatè (exceptis feriis Adventûs, Quadragesimæ, Quatuor temporum, Rogationum, & Vigiliarum) secundùm ordinem dierum in fine Missalis assignatorum. Quæ tamen Missa, & omnes votivæ in Missis privatis dici possunt, quocunque die Officium non est duplex, id verò passim non fiat sine rationabili causa.* Hactenus Rubricæ. 706

Ergo, inquies, *licebit ex indulgentia Rubricarum dicere votivam die Dominica.* Respondeo, consequens negant ipsæ Rubricæ, quæ in fine Missalis *in Rubrica post Missas votivas de Beata Virgine* disertè excipiunt diem Dominicam. 707

Saltem concedes, votivas esse permissas illis feriis, quæ hic non excipiuntur expressè. Concederem cum Quintanadvenna *Singul. P. 1. Tr. 7. Singul. 40.* nisi obstaret contraria declaratio Congregationis Rituum, cujus testes, & sequaces sunt Gavantus *Cit. Tit. lit. O.* & Diana *P. 9. Tr. 8. Res. 53.* imò & concedo cum his ipsis & aliis, si pro re gravi sit faciendum Sacrum; nam tunc etiam in festo duplici (addit Gavantus: *in festis non majoribus.*) cantari potest solemne Sacrum, si causa sit publica, si verò causa non sit publica, modò sit rationabilis, licitè quovis festo etiam duplici votiva privata. Henriquez *Lib. 9. C. 23. num. 5.* Tanner. *Cit. n. 6.* alii. *At quænam censetur hìc res gravis?* Gavant. *P. 1. Tit. 8. Lit. B.* ex declarationibus Cardinalium dicit, esse illam, pro qua convenit totus Clerus cum Episcopo. Sed hæc descriptio non valet in Germania, quia non est reciproca. 708

Quæ verò habetur hìc pro rationabili causa? Respond. Imprimis secundùm multos, ut satisfiat fundationi. Vide dicta *Cas. XVIII. n. 616.* Deinde juxta alios, & nominatim Jordanum *n. 500.* promissio, & stipendium acceptum pro certa Missa. Vide *ibid. n. 622.* Præterea malum publicum, vel privatum avertendum, bonúmve procurandum. Tambur. *De Sacrif. Lib. 2. c. 6. §. 1. n. 9.* restringens tamen ad festum semiduplex, sed contra praxin horum locorum. 709

Adhæc quando Sacrum ordinarium est valde longum, & peragi nequit sine incommodo considerabili, vel sacrificantis, vel Sacrum audituri. Quare mutationem facilè permitterem patientibus difficultatem ob debilitatem capitis, oculorum, pedum, viscerum &c. *Unde aliquando suasi Reverendissimo & Illustrissimo D. Jacobo Carolo Comiti Truchsessio, Canonico Cathedr. laudatissimæ memoriæ, ut Dominicâ Palmarum faceret privatim Sacrum, quod inter votiva habetur de Passione.* Atque his scriptis video, P. Tamburinum *loc. cit. num. 12.* idipsum suasisse Archiepiscopo Montis Regalis. 710

At

711 *At nonne fuisset melius, si fecisset de Dominica Palmarum omissâ recitatione Passionis, & in ejus locum substituto Evangelio, quod in fine illius Missæ ponitur?* Hoc quidem videbatur primâ fronte consultius, sed Quintanadvennas *Cit. Singul. 40. num. 1.* contendit, committi noxam lethalem illâ omissione factâ absque causa, quandoquidem recitatio Passionis est valde magna, & notabilis pars illius Sacri.

712 Adde, rationabilem causam mutandi esse singularem devotionem, vel facturi, vel audituri Sacrum. Dico: *Singularem.* Si enim sit vulgaris duntaxat, meliùs ages te conformando Rubricis, quia præstabis Deo servitium gratius ob tuam subjectionem. Dicastillo *Cit. Disp. n. 281. Quid si ut tantò certiùs impetrem aliquod à Deo beneficium?* Respondet Dicastillo ex eodem fundamento, te certiùs impetraturum per hanc tuam cum Rubricis conformationem. *Sed si quis diebus illis, quibus Rubrica permittunt mutationem, aliquis eam faciat præcise animo laborem effugiendi, peccabitne?* Negat Quintanadvennas *Sing. 39. n. 3.* quia videlicet utitur jure sibi expressè facto à Rubricis. Sed non omne, quod licet, honestum, aut faciendum est.

713 Quid si denique ut Neomysta satisfaciat voluntati Reverendiss. Domini Ordinatoris edicentis: *Singuli ad presbyteratum Ordinati post primam vestram Missam tres alias Missas, videlicet unam de Spiritu Sancto, aliam de B. Maria semper Virgine, tertiam pro fidelibus defunctis dicite?* Resp. Sicut Gregorius de Valentia *Tom. 3. Disp. 6. punct. 10. §. 2.* generatim pronuntiat ea, quæ Episcopus oranda injungit recenter initiatis, non injungi sub peccato, sed ad ea hos obligari solùm ex quadam *congruitate, ac decentia*, huicque doctori adstipulantur Castro Palaus *P. 2. Tr. 7. D. 2. P. 1. §. 1. n. 5.* atque Diana *P. 4. Tr. 4. Res. 218.* cum aliis, ita etiam sentiendum in specie de his tribus Sacris, & consequenter non esse mentem Reverendissimi Domini Ordinatoris, ut celebrentur in festis Duplicibus, eisque æquivalentibus, quod singulariter observavit Gavant. *Part. 1. Tit 4. Lit. O.* ac postmodum reperi assentientem ei

714 P. Tamburinum *Lib 2. C 6. §. 6.* Confirmatur responsio inde, quòd ambigua vocis significatio sit in benigniorem partem interpretanda, sicuti plurimis textibus utriusque juris, eorúmque declarationibus demonstravi *in Clypeo Clementium judicum Sect. 4. & seqq.* significatio autem *Imperativi* modi est ita ambigua, ut permulti Theologi negent cum Valentia *Tom. 2. Disp. 7. Q. 5. P. 6.* eo per se ullum importari *præceptum*, sed solum *consilium*, sæpe etiam rem futuram, ut pulchre declarat Joan. Maldonatus *in 13. Cap. Matthæi Vers. 13. & 14.*

715 Ex dictis hoc loco, & *Casu XVIII* inferes, quando promisisti jure jurando homini, vel vovisti Deo, te aliquod Sacrum de B. V. de *Requiem* &c. facturum aliquo dierum illorum, quibus Rubricæ non permittunt ne quidem festum duplex, te haud teneri tuo juramento, sive prævideris, sive non prævideris, quando jurabas, aut vovebas, occursum talis diei. Tamburinus *de Sacrif. L. 2. C. 6. §. 3. & 4.* nec enim religio juramenti, aut voti potest te adigere ad agendum contra Regulas generales Ecclesiæ, cùm neutrum sit vinculum iniquitatis. At verò teneris stare juramento, ac voto, si dies ille sit unus ex iis, quibus Rubricæ libere secundùm dicta *num. 706.* permittunt votiva. Idem *ibid.* nam studiose agendum est, ut ea, quæ promittuntur, opère compleantur, *c. Qualiter. de pactis.*

Consentit à fortiori Navarrus in *Manuali* 716
c. 25. num. 13. scribens: Peccat mortaliter, qui non dicit tot & tales Missas, quot, & quales, & quo loco tenetur, absque justo impedimento. Sed meritò hunc de qualitate rigorem non admittit Tannerus *cit. q 10. n. 5.* utpote non fultum sufficiente ratione ac authoritate,

Adde, quòd asserat Tamburinus *l. c. §. 2.* 717
n. 1 post Gavantum, permitti ab Ecclesia faciliùs, ut facias votivam debitam ex fundatione, quàm debitam ex manuali stipendio ab hoc, aut illo homine. Etenim gratitudo ob relictum legatum, spésque alliciendi animos ad similia legata est sufficiens causa diversitatis. Adde quoque, quòd Dom. Reding supra *q. 8. a. 3. Controvers. 5. num. 24.* post P. Castro-palaum scribat absolutè, obligatum facere Sacrum pro vivo, satisfacere per Missam defunctorum, licèt orationes pro defunctis non debeant referri ad vivum, sed ad alium defunctum.

His generatim conclusis.

Quæritur II. *Speciatim de nostro verè Vene-* 718
rabili D. Xisto, an ipse deliquerit, faciendo quotidie Sacrum de Beata Virgine? Si deliquit, in quo? Si non deliquit, cur fuerit à tam sancto Archiepiscopo suspensus ab Officio tam sacro? Resp. 1. Si non vigebant tunc in Anglia aliæ leges, aut consuetudines, quàm nunc passim, non peccavit ex eo præcisè, quòd, cùm non sciret aliam Missam, quàm de Beata Virgine diceret illam quotidie. Ratio est, quia consideratis præsentium temporum legibus, earúmque explicatione à sapientibus, publicè proposita, est satius, quotidie facere Sacrum votivum, quàm nullum, si non possis nisi votivũ. Ideóque si quis hodiéque ex similis, aut dissimilis impotentiæ (ut quia præ caligine oculorum nequit aliam) causa singulis diebus diceret: *Salve sancta parens, &c.* non foret accusatione ullâ dignus.

Resp tamen II. illum bonum virum aliquò 719
modo deliquisse, alioqui non fuisset tam gravi pœnâ mulctatus à tam miti Præsule, cùm scriptum sit: *Judex pœnam metiatur ex culpa, Cap. Felicis. De pœn. in 6. At quo genere delicti?* Novit Deus. Fortè quia poterat (& utique potuerat) adhibitâ magnâ diligentiâ addiscere alia pleraque Sacra, si non omnia. Item potuerunt

fuerunt esse graves aliorum offensiones, quòd propriâ authoritate id fieret. Adde, quòd fortè tunc in Anglia erat major rigor circa votiva, quàm nunc agnoscant clementiores Theologi. Atqui judicandum est, prout tempora postulare videntur, *Cap. fin. de Transl.*

720 Quæritur III. *An valeat statutum, ut quotidie fiat Sacrum de Beata V.* Resp. Asseri ex professo à Navarro *de Celebr. Miss. Cons. 9. num. 8.* quod & ego puto, si condatur ex causa gravi, e. g. ad cultum sacratissimæ Deiparæ, vel amplificandum, vel conservandum. Hic cultus enim est bono publico, & privato mirificè proficuus. Unde videmus in nostra Cathedrali Ecclesia quotidie post Matutinas Horas religiosè, & cum affluxu bonarum animarum decantari Officium de hac cæli, terræque Domina, & ne quidem omitti ipso festo Paschatis. Hancque consuetudinem defendit, & à B. Pio V. nequaquam prohiberi, tradit Layman. *Lib. 5. Theol. Moral. Cit. Tract. 5. Cap. 1. num. ult.*

721 *At valétne statutum, ut unus, idémque Sacerdos quotidie id faciat?* Resp. cum Navarr. & Layman. *loc. cit.* negando, quandoquidem corrigitur tale statutum *Cap. Significatum. De prabend.* quia saltem unus dies vacuus in hebdomade debet relinqui Sacerdoti ob infirmitates humanas.

722 Quæritur IV. *Utrum, quando fit votiva de Beata Virg. sit semper dicendum Gloria* Resp. Semper in Sabbato, Rubricæ Missalis *Tit. 8 n. 4.* Gavantus *P. 1. Tit. 7. Lit. Z.* At non extra Sabbatum. Idem *ibid.* operosè. Sed miror, quòd vir eruditus non adducat pro hac verissimâ doctrina decisionem *c. Consilium. De Celeb. Miss.* ubi ipse Pontifex expressè respondet: *Apud me in diebus profestis* (extra Sabbatum) *cùm Missarum solemnia in honorem B. Virginis celebrantur, neque hymnus Angelicus, neque symbolum decantatur, licèt in Missa propria præfatio decantetur. At Laureti non observatur hoc rescriptum.* Resp. Ob peculiare privilegium. Gavantus *loc. cit. Lit. B. Sed neque in nostra Germania.* Fateor de multis sæcularibus Sacerdotibus. Verùm non est attendendum, quid ab iis fiat, sed quid faciendum sit *c. Causam. De elect.*

723 Quæritur V. *An sit acquiescendum sæcularibus petentibus extra octavam Assumptionis Deiparæ Missam votivam de Assumptione.* Negat Megalius apud Dianam *P. 4. Tr. 4. Ref. 39.* docens id à Pio V. in Bulla præfixa missali vetitum sub mortali. Negat & Diana (rectè quidem, non tamen rigidè) cum Gavanto *P. 4. Tit. 17. n. 8.* ac Dicast. *num. 238.* quia est irrationabilis, & inconsulta devotio, cùm non possit sine mutatione aliquorum verborum fieri. Et jam

724 habeantur in Missali Votivæ de Beata V. Quæ quia non habentur de aliis Sanctis, ideo possunt Missæ propriæ diei festi dici extra festum ad instantiam petentis, ita tamen, ut quando occurrunt verba. *Cujus Natalitia*: aut *Nativitas*: dicatur *Cujus commemoratio, Festivitas, Memoria*, & omittatur adverbium: *Hodie*, si fit in Missa festi. Castaldus, & Alcozer apud Dianam *P. 3. Tr. 6. Ref. 101.* concedentes de festis Assumptionis, & Nativitatis Deiparæ id ipsum, quod de aliis. At Diana *Cit. Tract. 6. Ref. 102.* non permittit, sicut nec Gavantus, ut sacra de Passione Longa, Pentecoste, festo Corporis Christi dicantur extra dies assignatos, eò quòd jam sint designatæ propriæ Missæ Votivæ eis respondentes. *At videtúrne imitandum factum*

Piissimi Joannis Avilæ?

Quem cùm Sacerdos, facturus pro ipso jam victino morti Sacrum, rogásset, num de Venerabili Sacramento, an de [...]omina, quibus duobus impensè afficiebatur, dici juberet, ille, de neutro, inquit, sed de Resurrectione; quasi ejus spe non solùm se solaretur, sed velut eandem jam prælibaret.

Descripsi hæc verba ex vita illius piissimi, simul & Doctissimi Ecclesiastæ, quam conscripsit æquè pius, ac doctus Ludovicus Granatensis *Cap. ultimo.* Qui author quia sine dubio probavit hoc factum, & vel maximè ipsemet Joannes Avila, studiosissimus rituum Ecclesiasticorum, ideo non modò non improbo, sed etiam obsequerer promptè petitioni alicujus, qui virtute, & doctrinâ excellens id ipsum postularet à me in tali articulo, crederem enim, illum ad id postulandum impelli à bono, optimo genio. Porrò illa tam insolita petitio, & paritio contigit decimo Maji Anni 1569.

Quæritur VI. *Cujus Missalis ritum oporteat sequi in Sacro faciendo?* Resp. *primò.* In Missa Conventuali oportet dicere Missam juxta ritum Missalis Romani, ut traditur in Bulla B. Pii V. illi præfixa. A qua tamen sanctione excipiuntur loca privilegiata, vel à 200. Annis usa alio Missali, quàm Romano. In Constantiensi Diœcesi est usus Romani juxta ea, quæ ordinantur *in Constitut. Synod. Part. 1. Tit. 9. num. 3.* 725

Secundò Tannerus *Cit. q. 10. n. 13* rectè censet, posse probabiliter defendi, quòd, qui cæteroqui Romano Missali tenentur, possint privata Sacra facere juxta ritum alterius cujuscunque missalis approbati, sive in suis ecclesiis sacrificent, sive in alienis, eò quòd Beatus Pius V. videatur nil statuisse de Missis privatis. Verùm nostræ Constitutiones Synodales *Cit. numer. 3.* non permittunt praxin hujus doctrinæ.

Tertiò Gavant. *in Rubricis Miss. Part. 3. Tit. 10. n 16.* censet, celebrantem in Ecclesia, in qua est festum, teneri ad faciendum Sacrum de illo festo juxta ritum illius Ecclesiæ, quod quidem est verum, si alioqui timeretur scandalum, & offensio, sed rarò timeri potest, quando quis legit Sacrum privatum voce non altâ, & cum vesti- 726

vestibus concoloribus festo. Rectiùs igitur dixeris absolutè cum Quintanadvenna *Cit. Tractat. 7. Sing. 28. num. 5.* esse licitum, vel cum Jordano *Cit. Tit. 1. num. 479.* esse laudabile, ut
727 quis accommodet se illi loco. Quamquam Diana *Part. 4. Tract. 4 Resol. 95.* testatur, non ab omnibus (inter quos est Tamburinus *L. 2. Cap. 5. §. 2. num. 19.* approbari doctrinam P. Joan. Præpositi *in 3. Part. Quæst. 83. art. 4.* docentis, si sacerdos sæcularis velit in templo Patrum Carthusianorum, aut aliorum Religiosorum facere rem divinam, ei licitum esse, uti illorum Missali. Et sine dubio opus non est, ut, licèt talis Sacerdos velit facere ejusmodi Sacrum, recitet etiam Breviarium illiusmet loci, sicut etiam rectè fecit P. Tamburinus, dum *semel jam progressus in Sacro advertit, suum Missale esse Carmelitanum (in tali quippe templo celebrabat) nec petiit aliud, quia non poterat, sine aliqua admiratione astantium.*
728 His adde, à Jordano *n. 499.* observari, Capellanum Monialium *licitè* orare ex Breviario diverso, debere tamen in illarum Ecclesia facere Sacrum conforme Breviario ipsarum, id est, de Sancto, de quo ipsæ, & sub eodem ritu Duplici, Semiduplici, &c. Licèt non ex Missali proprio illarum. Quintanadven. *Tract. 8. Sing. 7.* inde inferens, posse etiam Officium de eodem Sancto sub eodem ritu dicere, nam correlativorum, & connexorum eadem est ratio, *L. Proinde. ff. Ad L. Aquil.* Sicuti Monachus præfectus Ecclesiæ sæculari debet recitare Officium juxta ritum illius. Regin. *L. 18. n. 169.* & clericus sæcularis habens Beneficium, vel Capellaniam in Ecclesia Regularium, debet se conformare Breviario, & Missali Regularium. *Singulari. 8. per totum.*
729 Adde quoque resolutionem hujus, propositi mihi à quodam Infulato Prælato.

Singularis Dubii.

Est hic Constantiæ moris, ut quot Annis in æde Cathedrali decantetur solenne officium, in gratiarum actionem ob urbem liberatam sævissimâ obsidione Suecicâ Anno 1633. Dubitant nonnulli, utrùm oporteat primam illius Sacri Orationem claudere consuetâ in cæteris conclusione. Per Dominum nostrum, &c.

Ratio dubitandi est, quia aliqua Missalia, ut nominatim Antuerpiense de Anno 1658. expressè dicunt, primam, & secundam orationem ejusmodi Missæ esse terminandam unica communi conclusione, atque ita factitari in Capella Pontificia, testatur fide dignissimus author Barth. Gavant. *P. 1. Tit 7. n. 7. Lit. N.* E diverso testis est idem Gavantus, fuisse in Missali absque Superiorum permissu positam illam Rubricam, quæ in fine Missalis post Sacrum Votivum de sancta Trinitate habetur (at non in Antuerpiensibus Anni 1599.) de unica communi conclusione usurpanda in Missis privatis. Respondi, esse haud dubiè in Missis privatis servandam generalem Rubricam *Cit. Tit. 7.* statuentem, ut quando dicuntur plures Orationes, prima, & ultima suis singulæ conclusionibus finiantur.

Addidi, non videri reprehendendum, qui 730
in solemni Sacro pro gratiarum actione sequeretur morem Capellæ Pontificiæ, cùm primum in unoquoque genere sit exemplar cæterorū, sitque spectanda consuetudo Pontificis. *c. In causis. De Sent. & re judic.* mihi tamen magis placere oppositum. Tum quia Gavantus *ibid.* apertè sequitur hoc oppositum, non utique discessurus à more Pontificiæ Capellæ, si non scivisset, illum esse planè localem. Tum quia à generalibus Rubricis non est sine gravi ratione saltem in solemnibus actibus recedendum, tum quia passim ita factitari existimo.

Quæres pro coronide, *quid authores intelli-* 731
gant per Missas S. Gregorii. Resp. Intelligunt 30. Missas, quas ut pro defuncto Monacho faceret Abbas Pretiosus per se, vel per alios continuis 30. diebus, rescripserat hic S. Pontifex, de quibus vide inter alios P. Tamburinum *de Sacrif. Lib. 2. C. 6. §. 7.* & P. Jacobum Hautinum *in Patrocinio defunctor. Lib. 3. numer. 956. & 957.* ubi refert verba S. Greg. monetque, non esse necesse, ut eæ 30. Missæ, vel fiant de *Requiem*, vel fiant ab uno, eodémque Mysta.

APPENDIX PERUANA.

PEruanam appello, quia desumpsi ex P. Didaco de Avendanno, profitente in præfatione *primi Tomi Thesauri juridici*, se jam tunc incoluisse Annis prope quinquaginta nobilissimam Indiarum partem Peruanam. Qui Pater cùm in *Tomo 2. Problemat. Theolog. Section. 29. in Append.* aliqua specialia de Missâ Votivâ Sacrosanctæ Trinitatis conscripserit, debitâ DEO Uni & Trino, à quo profectum est, quidquid gratum ipsi continet hoc Volumen, veneratio me impulit ad ea huc, ubi tam multa de Sacris Votivis exhibeo, transferenda.

I. *Problemat. 3. n. 1055* proponit, ac resolvit hanc novam quæstionem: Cur *non liceat Missa de Patre æterno, sed ea vetita sit à sacra Congregatione Anno 1515. quo tempore vir quidam valde Religiosus conabatur eam pro suo in sanctissimam Trinitatem affectu obtrudere.* Respondet autem *n. 1065.* tametsi potuerit piè & religiosè permitti ab Ecclesia ejusmodi Missa, rationabiliter tamen prohibere reipsa, eo quòd quotidie celebretur in Missa memoria Patris æterni. Celebratur quidem totius Trinitatis, inquit ille, unde & Patris simul cum personis aliis. At si specialior memoria conveniens sit pro illa, in festo Trinitatis haberi, & expediens esse, divinas personas pariter memorari. De Christo autem ut Deo non haberi propriam Missam nisi ob aliquod speciale

„ciale Mysterium, sicut nec de Spiritu sancto, „nisi quatenus ejus commemoratur adven-„tus.

c „ II. Si solenne beneficium sit divinitùs ac-„ceptum, potest, non obstantibus quibusdam „festis duplicibus celebrari in solennem gratia-„rum actionem Missa de sacrosancta Trinitate „solennis. Imò passim multi sacerdotes non „minùs timoratæ conscientiæ, quàm doctrinæ „probatæ, celebrant in Octava S. Francisci Xa-„verii Missam Votivam in gratiarum actionem „pro privato beneficio, idque probant plurimi „viri docti. Ita il e. *num. 1065.*

d „ III. Quamvis Rubricæ generatim negent, „esse in Missa votiva, nisi pro publica Ecclesiæ „causa, aut quando fit de Angelis, vel in sab-„bato de Virgine, dicendum *Gloria in excelsis*, „si tamen votiva de Trinitate celebratur de fe-„sto, non videretur reus peccati, qui tunc re-„citaret illum Hymnum Angelicum, tum quia „id licuit aliquando, nec est specialiter damna-„ta illa licentia; tum quia SS. Trinitas est glo-„ria nostra, ut habetur in ejus Officio, cùm di-„citur: *Spes nostra: Salus nostra: Honor noster* „*ô Beata Trinitas.* Ita idem *num. 1056.*

e „ IV. In Missa SS. Trinitatis videtur esse to-„ties inclinandum caput, quoties nominatur „Trinitas, tum quia ita statuitur de illis sanctis, „de quibus celebratur, tum quia fideles solent „inclinare caput, dum audiunt hoc nomen, „quod quia est augustius, quàm nomen DEI, „utpote exprimens Trinitatem personarum, & „foret nimis sæpe inclinandum caput, si hæc „inclinatio præciperetur, vel permitteretur ad „nominationem Dei, est autem infrequens no-„minatio Trinitatis, ideo non est tanta ratio „pro inclinatione capitis, quando dicitur: „*Deus*, quàm quando dicitur: *Trinitas.* Et „quia etiam fideles inclinant caput, quando „audiunt nominari Sacramentum, ad foven-„dam hanc, maximè hoc tempore, pietatem „erga Venerabile Sacramentum, expedit, ut „sacerdos, dum sacrificat de venerabili Sacra-„mento, caput inclinet in Collecta: *Deus qui* „*nobis sub Sacramento &c.*

f Hæc iste Indiæ Theologus à *num. 1068.* ad *num. 1072.* addens *num. 1074.* & seqq. licèt in Rubricis Missalis agentibus de Missa votiva assignetur non votiva de Trinitate feriâ secundâ, attamen qualibet die, quâ fas est legere Sacrum votivum, licitam quoque esse Missam votivam de Trinitate, & quidem non solùm privatam, ut vult Gavantus, sed etiam Conventualem, quandoquidem Rubricæ illam gratiam permissivam non restringunt ad privatas.

g V. Dissentit iterùm *num. 1087.* à Gavanto, quem secutus sum *n. 720.* autumantem, quando cantatur Officium pro gratiarum actione, Orationes duas, quæ tunc solent recitari, terminandas esse unâ unicâ communi, vulgariq; clausula: *Per Dominum nostrum.* Ego in hac sententiarum diversitate judico, standum esse consuetudine cujusque loci, abstrahendo autem ab hac non video, cur mutem opinionem.

h Hæc verò omnia volui repræsentare Lectori, non ideirco, ut his lectis inducat aliquam novam, oblocutionibúsque expositam praxin, sed partim ut tantò sedulìùs observet, siqua conformis hisce doctrinis viget in ejus Diœcesi: partim ut notitiâ harum novarum, peregrinarúmque quæstionum aliquantulùm oblectet piè curiosum animum.

QUIBUS CÆREMONIIS SACRIFICANDUM.

CASUS XXII.

Abrogatus.

SUMMARIUM.

A*Nonymus sacerdos quoties Sacrum de B. Virgine faciebat, non solùm recitabat Hymnum Theodocticum* Gloria in Excelsis, *verùm sub finem dicere consueverat: Quoniam tu solus sanctus,* Mariam sanctificans: *Tu solus Dominus,* Mariam gubernans: *Tu solus Altissimus,* Mariam coronans. *Quæritur, an, & quàm graviter peccârit; tum* 732

***is*, *tum omnes*, *qui verbis Miſſalis aliquid addunt*, *vel detrahunt*?**

733 Novi ego complures ejuſmodi Anonymos id factitantes ex more uſitato ante B. Pium V. ut teſtatur etiam Gavantus *Part. 1. Tit. 8. lit. Z.* & reſpondeo, illos Anonymos peccâſſe, ſi quidem aſtricti erant Miſſali Romano; non peccâſſe, ſi fecerunt ex præſcripto ſui Diœceſani Miſſalis pervetuſti. Ratio patebit ex his, quæ ſubjiciam de obligatione, & transgr ſſione cæremoniarum realium, & verbalium conſiſtentium, inquam, in actionibus, aut verbis.

734 Quæritur I. *Quænam de Cæremoniarum obligatione, & transgreſſione generaliter ſint maximè notanda?* Reſp. Sequentia. *Primò*, cùm poſſit contra Rubricas delinqui ſex modis: addendo: demendo: transponendo: interrumpendo: corrumpendo verba aliqua in principio, medio, fine, & deníque ſubſtituendo verba ſynonyma, hi autem modi aſcendere valeant ad valde gravem deformitatem, fit, ut transgreſſio ſeu neglectus Rubricarum, & conſequenter cæremoniarum ſit ex ſuo genere peccatum mortale. Suarez *Tom. 3. in 3. Part. Diſp. 85. ſect. 2.* Cùm præſertim B. Pius V. in Bulla præfixa Miſſali mandet in virtute ſanctæ obedientiæ celebrari Miſſas, juxta ritum, ſeu cæremonias; etenim Cæremonia vox Græca ſignificat hîc ritum, modum, circumſtantiam Sacrificii, ſeu Miſſalis.

735 *Secundò*. Nonnullæ tamen cæremoniæ ſunt tam parvi momenti, ut earum neglectus voluntarius non contineat niſi culpam venialem. Suarez *loc. cit.* Declaro generatim hanc concluſionem verbis Thomæ Tamburini *cit. Tract. De Sacrif. Miſſ. Lib. 2. cap. 5. §. 1. num. 2. & 3.* „ita ſcribentis: Rubricarum aliæ ſunt *Præce-„ptiva*, *Directivæ* aliæ: Illæ obligant ad mor-„tale ex genere ſuo, niſi excuſet parvitas ma-„teriæ, aut inadvertentia; hæ cùm ſint *De „conſilio*, non obligant ſub mortali. Sunt au-„tem omnes Rubricæ ut tales *Directivæ*, & illæ „ſolùm cenſendæ ſunt *Præceptivæ*, quæ conti-„nent, ſeu notant aliquid, quod alias ex jure, „vel ex legitima conſuetudine graviter jube-„tur, vel ipſæ Rubricæ expreſſè ſub mortali „præcipiunt. Ratio hujus regulæ eſt, quia Rubrica nihil aliud ex ſe eſt, niſi mera quædam manuductio circa ea, quæ dicenda, facienda-
736 que ſunt, rubro colore ſolita ſcribi. Sic ille poſt Card. de Lugo *De Euchar. Diſp. 20. ſect. 4.* Marchin. *De Ordin. Tract. 3.* Gavant. *Part. 3. Tit. 11. num. 1.* Unde infert *num. 5.* Rubricas de orando ante, & poſt Miſſam: de numero Orationum: de ſervando Officio Duplici primæ, aut ſecundæ claſſis, cùm non recipiantur ab ullo jure, ſolùm eſſe *directivas* ſine onere
737 *ullius peccati*. At ſaltem hoc exemplum de Duplici rejicit *implicitè* Antonius Molina Carthuſianus *In Inſtructione Sacerdot. Tr. 3. cap. 1. §. 3. & 4.* ubi affirmat, omnes omnino Rubricas etiam minutiſſimas obligare ſub veniali. Verùm idem Tambur. *Lib. 1. cap. 7. §. 2. num. 5.* apertè negat, & utique rectè, Rubricas, quæ ſunt de *Conſilio*, ſeu, ut ſuperiùs vocavit, *Directivæ*, obligare ad ullum peccatum. Idem negant complures alii, dum reſolvunt particulares quæſtiones circa Rubricas.

Tertiò. Non aſſentior damnantibus morta- 738
lis omnem illum, qui ex contemptu aliquam non obſervat, etſi minimam. Si enim contemptus in eo conſiſtat, ut dicas: Hanc parvi momenti cæremoniam non magnifacio; vel: Hæc cæremonia eſt tam parui momenti, ſeu tam exigua, ut non ſit opus propter illam negligere meam privatam commoditatem, non apparet, cur pecces mortaliter. Tambur. *cit. cap. 5. nu. 3.* poſt Sotum & Laymann. *Lib. 1. Tract. 3. cap. 7. num. 4.* Secùs, ſi negligeres ex contemptu Superioris, ſeu Pontificis.

Quartò. Nec ſentio cum Fagundez *De præ-* 739
cept. Eccl. Præcept. 1. Lib. 3. cap. 21. nu. 9. ita loquente: *Rubricæ, & Regulæ Miſſalis non obligant ad mortale, niſi ratione contemptûs.* Etenim exempla transgreſſionum infrà referenda demonſtrabunt contrarium.

Quintò. Delinquit mortifere, qui tam mul- 740
tas cæremonias negligit, ut *morali* hominum judicio cenſeatur obſervare ritum alium, quàm ſit in Miſſali præſcriptus. Etenim, ut vidimus ſuperiùs, graviſſimè præcipit B. Pius V. & etiam Trident. *Seſſ. 22. poſt Canones* ſtari ritibus Miſſalis Reformati. Quin aliquæ ſunt tam gravis momenti propter ſuam ſignificationem (quam ſingulariter expendit, & exemplificat Reverendiſſimus D. Reding. *qu. 9. art. 1. Controv. 3. num. 6. & ſeqq.*) connexionem proximam cum eſſentia Sacrificii, antiquitatem ſeveris moribus ſancitam &c. ut contra illa deliberatè, vel ſemel agendo contrahatur reatus pœnæ æternæ: Patebit ex dicendis.

Sextò. Quando in Rubricis habetur hæc 741
vox: *Graviſſimè*, certum eſt, ſignificari peccatum mortale. Gavant. *cit. Tit. 11. num. 1.* Habetur autem ſepties. I. ſi Sacerdos Latinus conſecret in fermentato, II. ſi cum vino corrupto, aut ſine aqua naturali. III. ſi formæ conſecrationis addat, aut demat aliquid. IV. ſi celebret irretitus cenſurâ, vel irregularitate. V. ſi non ſumat integra Sacramenta. VI. & VII. ſi celebret in peccato mortali habens copiam confeſſarii, aut ſine contritione non habens copiã.

Septimò. Rubricæ, quæ agunt de Miſſæ de- 742
fectibus corrigendis, non obligant ad ullum peccatum, in quantum ſunt præcisè Rubricæ Miſſalis. Suarez. *Diſp. 85. ſect. 1. verſ. Ad primum confirmat. in fin.* Fagund. *cit. cap. 21.* & alii plures, repugnante Nugno *in 3. Part. q. 83. art. 6.* Etenim quà tales ſunt tantùm inſtructiones datæ juxta probabiles ſententias. Suarez *ibid.* Quæ tamen ex iis continent præcepta, vel divina, vel in Jure Canonico expreſſa, obligant utique ad culpam.

Octa-

743 *Octavo.* Qui prævidet, se non posse facere Sacrum nisi omissis aliquot cæremoniis, debet perpendere gravitatem tum harum, tum causæ impellentis ad celebrandum, atque ex hac consideratione, & comparatione judicare, sitne consultiùs, sine his sacrificare, quàm ob earum observandarum impossibilitatem, aut difficultatem omittere rem divinam. Suarez *Disp. 85. sect. 2.* ut si e.g. desit cymbalum, aut cereus pro elevatione. Tambur *L. 2. c. 5. §. 2. n. 28* Et magis patebit ex dicendis.

744 Quæritur enim II. *Quomodo respondendum fuerit ad duo sequentia dubia ad me a duobus diversis vitæ Monasticæ professoribus per literas delata.*

Dubium I. *An, qui vertigine ita laborat, ut nequeat stare ad aram nisi jugiter altari innitatur, vel utrâque manu, vel alterutro brachio, aut cubito, possit nihilominus celebrare?*

Dubium II. *An & illi fas sit celebrare, qui ex gravi infirmitate contractus ita convaluit, ut omnia spectantia ad Sacrificium peragere queat, exceptâ sola elevatione tam Calicis, quàm hostiæ?*

745 Ad utrumque respondi, posse quidem privatim ab utroque celebrari, at non publice, nisi forte in necessitate, & quidem si ea sit futura frequens, monito superiore legitimo. In secundo quoque casu esse monendum populum, ne oriatur murmur, & turbatio in Ecclesia. Ratio responsionis erat, tum quia ex una parte illi defectus mihi non videntur tales esse, ut privent acquisito jure sacrificandi: ex altera autem parte obviandum est, quoad commodè possumus, scandalis infirmorum, & in actionibus tam publicis non debemus quasi jure nostro recedere à regulis communibus, sed consulendi sunt Superiores. At, *ego non semel ita fui tempore sacrificij infirmatus ob inediam, ut prope inciderim in deliquium; an est mihi nihilominus fas celebrare?* Resp. Expone candide tuas miserias tuo superiori Religioso, si Religiosus es, si sæcularis, prudenti confessario, aliive sacerdoti, & sta illorum judicio. Si non habeas, quem consulas, spera bene de auxilio divino, & cave, quoad potes, ne imaginatio vel causet, vel augeat illam debilitatem.

Addo his, die undecimo Aprilis Anni 1673. literis interrogatum à Prælato Regulari, *an possit celebratio Missæ permitti illi veterano sacerdoti, qui solet quandoque sub consecratione SS. sanguinis ita hærere, ut verba consecrationis ob linguæ impedimentum, vel potiùs dæmonis vexationem nequeat pronuntiare continuo, sed cogatur facere a penultimo essentiali verbo ad ultimum tantum interruptionem, ut quis quinque verba eloqui possit, donec ipse ultimum verbum valeat eluctari*, respondisse *affirmativè* ex fundamento posito *n. 743.* re enim verà non quilibet defectus Missæ prævisus privat acquisito jure, & possessione sacrificandi, sed solùm is, qui omnibus spectatis habetur pro gravi, pro quo haberi non potest præsens in his circumstantiis, quamvis foret habendus pro valde culpabili, si sponte fieret tanta interruptio.

746 Quæritur III. *Quomodo specialiter delinquatur non observando cæremonias Reales?* Resp. Id intelligendum esse ex dictis superioribus Casibus, ubi actum de materia, forma loco, tempore, vestibus &c. Addo tamen, raró relinqui mortaliter non faciendo profundas reverentias, formando inconcinnas cruces, non osculando altare, non conjungendo debite manus &c. At omittere fractionem hostiæ, aut illius cum sanguine mixtionem, vel signa multa, quæ fieri deberent super oblata, gravem, mortalémque culpam continet, teste Suarez *citat. sect. 2.* Vide D. Reding *loc. cit.*

747 Quæritur IV. *de Cæremoniis Verbalibus, quo pacto peccetur illarum mutatione, additione &c.* Resp. I. Addere verba verbis præscriptis in Missali, est malum. Suarez *Disp. 83. sect. 3. in fin.* Est quippe, vel inducere, vel certè usurpare novum ritum adversus prohibitionem B. Pii, V. de qua supra; additque Suarez, faciliùs peccari mortaliter addendo, quam omittendo; quia scilicet est in additione majus periculum superstitionis, quam in omissione. *Quid si autem dicam Credo, vel Gloria, cum omittere deberem?* Peccabis dicendo, non tamen graviter. Suarez & alii communiter, nec enim est gravis transgressio.

748 *Quid si unam, alteramve Collectam supernumerariam adjiciam?* In simplicibus, & semiduplicibus permittunt tibi Rubricæ, extrà non permittent, nisi ex causa peculiari, extra quam damnaberis peccati venialis, si id agas. Vide, quod *Cas. XVIII. n. 626* dixi de adjungente communiter Collectam pro defunctis.

749 Notant tamen Doctores, facillime peccari mortaliter, si in Canone (qui etiam vocatur *Actio*, hinc illud, *Infra actionem*, id est, *infra Canonem*, seu: *sub Canone*) addatur quidpiam, eò quod hic sit pars sacratior Sacri, & propter suam antiquitatem severe hactenus observatam mereatur majorem religionem. Et quidem testatur Diana *Part. 2. Tract. 14 Resol. 40.* fuisse criminis lethalis a Papa damnatos Religiosos, qui loco Episcopi (nominari debet Episcopus loci, in quo facis Sacrum, ut declaratum testatur Gavant, *Part. 2. Tit. 8. Lit. N*) nominabant suum Generalem. Sed hoc non credit Tambur. *cit. cap. 5. §. 3. n. 7.*

750 *At verò quando incipit Canon?* Resp. Secundùm communiorem sententiam à: *Qui pridie.* Dicast. *cit. disp. 4. n. 249.*

751 *Quando autem desinit?* Olim ad Pater noster *exclusivè*; nunc ad consumptionem Sacramenti Suar. *Disp. 83. sect. 2. in princ.* At in ordine ad praxin in casibus indicatis *n. 749* & *n. 763.* rectè cum Tambur *L. 2. c. 3. §. 1.* dices post S. Gregor. finiri ad orationem Dominicam.

752 *Sed quid est major, quid minor Canon?* Hanc distinctionem vulgo etiam sacerdotum usurpatam explicat ex hactenus citatis authoribus solus, ni fallor, Tannerus *cit. quæst. 10. nu 94.* testans, per *minorem* intelligi ea, quæ ab offertorio ad consecrationem fiunt, per *majorem* ea, quæ à consecratione usque ad communionem.

753 Preces jaculatoriæ non vetantur sacrificanti, nisi intempestivè iis utatur; sicut nec oratio vocalis tempore, aut cantûs longioris, aut concionis Tann. *n. 15.* Nec agerem reum culpæ, qui tenens memoriâ parvas Horas, unam ex iis recitaret tempore prolixi *Credo.* Consentit Cajetanus. *in Summa. verb. In festo prohibita. nu. 6.* At verò Tambur. *cit. §. 3. nu. 2.* de veniali damnat, qui etiam ut privata persona, etiam dum orat secretè, recitat aliquem psalmum, aut orationem Dominicam; interim variis de causis excusans S. Franciscum Xaverium, solitum ante communionem recitare sat longam, quam describit, piissimámque orationem pro conversione Indorum, quam etiam huc transferendam censui, sic ergo precabatur.

754 *Æterne Deus omnium rerum Creator, memento, infidelium animas te solum creâsse, quas ad imaginem, & similitudinem tuam fecisti. Ecce Domine in opprobrium tuum eis ipsis implentur inferni. Memento Domine, Iesu Christi filii tui, qui sanguinem suum tam liberaliter effundens pro illis passus est. Ne permittas Domine eundem filium tuum Dominum nostrum à Paganis ampliùs contemni, sed precibus Sanctorum electorum tuorum, & Ecclesiæ beatissimæ ejusdem filii tui sponsæ placatus recordare misericordiæ tuæ, & oblitus idololatriæ, & infidelitatis eorum, fac, ut ipsi quoque agnoscant, quem misisti Iesum Christum Filium tuum Dominum nostrum, qui est salus, vita, & resurrectio nostra, per quem salvati, & liberati sumus, cui sit gloria per infinita secula seculorum. Amen.*

755 Post descriptam integre orationem insinuat idem Pater Tambur. causas, ob quas possit excusari illud singulare factam hujus Sancti, sic autem loquitur. *Fortasse id obtinuit a sancta sede. Quid si ipse utpote Summi Pontificis in iis regionibus Legatus sibi id indulsit? Quid si sanctus vir divinâ inspiratione id fecerit?*

756 Sed interrogabis, *an illi adversentur Rubricis: per additionem, qui immediate, antequam sumant sacram hostiam, dum tenent eam manibus, aliquamdiu immorantur excitandis actionibus humilitatis, contritionis, amoris &c.* Dicast. *disp. 4. dub. 13. num. 669* affirmat, idcóque in illos insurgit tanquam nimis devotos. Ego sicut eos, qui sine ulla ejusmodi mora sumunt hostiam, non voco parùm devotos, sic nec nimis devotos eos, de quibus hîc quæritur; nec puto, venisse ulli Pontifici in mentem, prohibere, aut minùs probare brevem moram in his actibus, utpote qui sint & multis consulendi, (illis scilicet, qui cum conscientia certa, aut dubia peccati mortalis inchoaverunt Sacrum, vel jam inchoato recordantur admissi,) & longè plurimis perquam piis animis quodammodo naturales, & sicuti hodie frequentantur à permultis nemine Superiorum reprehendente, ita etiam haud dubie fuerint a totidem ante editas Rubricas frequentati non solùm sine ulla per se indecentia, sed etiam admodum congruè, & consentaneè tanto mysterio. Censeo 757 igitur, cavendam saltem in publico longam moram, permittendam brevem, scilicet tantam, quanta impenditur recitationi unius Pater & Ave, dicendúmque, consuetudinem manifestam adeò multorum sufficienter interpretari, non repugnare Rubricis illos, quos nimis devotos nuncupat devotionis laude celebratus P. Dicastillo. Sanè dum Rubricæ permittunt brevem meditationem post sumptionem corporis Christi, videntur etiam permittere aliquam immediatè antè, quia de similibus est simile judicium ferendum.

Dices: *Sunt jam quinque Sancti Francisci:* 758 *Assisius: Paulinus: Xaverius: Salesius: Borgia,* quando de S. Xaverio facio Sacrum, præsertim votivum, (ut sæpe solicitor) nescio, quis genius me impellat, ut ad distinctionem à reliquis ei cognominibus, vocem Franciscum Xaverium, *an licitè parebo huic genio?* Resp. Licitè parebis judice Quintanadven. *Tr. 7. sing. 48. num 6.* cujus opinionem tibi suaderem, si non obnuntiaret usus, quoad vocalem nominationem.

Resp. II. Peccatur quoque, si verbis præscri- 759 ptis aliquid dematur; quia jam tunc mutatur ritus. Adeò, ut communis calculus ad sævum Averni principem releget omittentem Epistolam, vel Evangelium. *Etiamsi Sacrum canet solenne cum Levitis?* Eman. Sà *verb. Missa. nu. 52.* ac Tamburin. *Lib. 2. c. 5. §. 2.* post Sanchez. *Lib. 2. cons. c. 2. dub. 13.* pronuntiat, præstare, ut audias, quam ut legas. Rodriquez *in summa cap. 249 n. 9.* fusè, & Diana *Part. 2. Tract. 14. Res. 43.* negat, te ullâ lege, aut consuetudine teneri ad recitandum. Fagundez apud illum damnat te peccati, si omittas. Missalia expressè dicunt: *Quam* (Epistolam) *etiam sacerdos interim legit*; id ipsum repetunt de Evangelio. Cæremoniale Episcoporum concordat cum Rubricis quoad Evangelium, at quoad Epistolam discordat, non enim jubet, à sacrificante recitari nisi Tractum, Graduale, & alia, quæ sequuntur Epistolam. Suadeo, ut in tan- 760 ta varietate sequaris morem loci, in quo sacrificas, aut certè sequare Rubricas Missalis, utpote clariùs loquentes, & in nostra Cathedrali, aliisque Collegiatis hujus urbis observari solitas in hoc quoque puncto. Sed ne sequare opinionem Tamburini *loc. cit. §. 6.* cum Bellizario relato, non autem approbato à Diana *Part. 9. Tract. 6. Res. 19.* negantis esse ab officiatore dicendum *Gloria*, aut *Credo*, aut in sub-

bat-

761 bato sancto Prophetias. Licèt enim hæc cantentur ab aliis, attamen Hymnus Angelicus, & Symbolum canuntur à non ordinatis ad id munus, atque adeò quatenus ab his cantantur, non sunt ita partes Sacri, sicut Epistola, & Evangelium, quod à Levitis. Idem dic de Prophetiis, quando non cantat eas Subdiaconus. Sanè scandalum in hac, viciniśque diœcesibus pareret, qui talia omitteret. Vide Cotonium *Controv. 5. cap. 3. num. 97.*

762 Qui omitteret *Gloria*, vel *Credo*, vel unam, alterámve Collectam, vel extraordinarium: *Communicantes*, aut extraordinarium: *Hanc igitur*, non delinqueret plus, quàm venialiter testibus, quos in decursu citavi & nominatim D. Reding. *loc. cit.* Sicuti judice Quintanad. *cit. Tract. 7. Singul. 39.* nec ille, qui in Missis quatuor temporum omitteret: *Flectamus genua*, cum orationibus, & Prophetiis annexis, aut qui sequentiam *Lauda Sion*, vel: *Veni sancte Spiritus &c.* eò quòd sint valde accidentariæ,
763 & rarò usurpatæ partes Sacri. Omittentem, vel unicum verbum in Canone dignum supplicio æterno judicant nonnulli teste Suarez *Cit. Disp 83. sect. 3.* quibus apertè favet Nugnus *in quæst. 83. art. 4.* & expressè consentit Cotonius *l. c. n. 98.* Sed sunt nimis rigidi judices, ut notat Suarez *ibid.* ac Filliuc. *cit. Tr. 5. c. 5. n. 155.* quia sine ratione. Repete hîc, quod ex S. Thom. & Gabriele retuli *num. 325.* Et applica Cotonio *loco cit. nu 96.* ita generaliter pronuntianti: *Est mortale, quandocunque omittitur integra aliqua pars heterogenea, quantulacunque sit, ut si omittatur Graduale: Offertorium: Postcommunio; Gloria; Credo: Sequentia, aut Communicantes.* Equidem nec authoritas, nec ratio firmat hunc rigorem. Vide præter citatos Filliucium *Tract. 5. cap. 5. num. 155.* & Dianam *Part. 10. Tr. 15. Resol. 42.* meritò mitiores Cotonio. Magnopere tamen est hic ab omni negligentia cavendum propter rationes, quas adensat Angelus Maria Verricellus *De Apostolicis missionib. Titul. 18. quæst. 301.* seipsum corrigens ad rigorem respectu Canonis, ideóque mortali accensens omissionem unius unicæ orationis in Canone. Insuper notandum, quòd Liamas *in Summ. part. 3. cap. 5. §. 8.* neget, peccare, qui, cùm non possit recitare, quæ præcedunt Evangelium, attamen accingit se ad sacrum, dicturus reliqua: *Credimus enim*, inquit, *talem dicere Missam integram.* Sed de hoc judicet lector.

764 Ex dictis inferes, Anonymum, de quo Casus noster, deliquisse, si astrictus Missali Romano addidit illas pias appendiculas de B. Virgine; hoc enim ipso, quòd eas sustulerit B. Pius V. satis indicavit, esse adversaturum suæ voluntati, qui inseret. Ea tamen culpa non fuit, me judice, plus quàm venialis. Et quid si alicubi fuisset Missale Romanum receptum quoad reliquos ritus, non autem quoad istum? Certè longæva consuetudo tolleret omnem omnino culpam, & insuper augeret meritum. Cæterùm si quis cupiat legere distinctam, & fundamentalem rationem significationis singularum Missæ Cæremoniarum, adeat Dom. Reding *cit. quæst. 9. art. 1. Controvers. 2.* ubi per quinque Conclusiones edisserit, explicátque singulas breviter & clarè.

UT CORRIGENDI DEFECTUS INTER SACRIFICANDUM.

CASUS XXIII.

Indivisibilis.

SECTIO I.

De defectu vini, ac Dubitantiis.

SUMMARIUM.

Casus sacrificantis, dubitantis in communione, sumátne species vini, an aquam? 765.
Minima circumstantia mutat hîc Casum. 766.
Quid agendum sacrificanti, notanti post consecrationem defectum vini? 769. & seqq.
Quid si defectus primùm notetur in sacristia? 773.

Zacharias sacerdos dum sumit calicem, videtur sibi bibere aquam. Quærit igitur ex ministro juvene Religioso sat discreto, an non erràrit in porrigendo urceolo? Aspicit hic urceolum, quem præbuerat, negátque se erràsse. Quare Zacharias rursum admovet ori calicem, rursúmque judicat, in eo non esse nisi frigidam. Mandat tamen ministro, ut ex urceolo aliquid fundat in volam manûs, explorétque, quid liquoris insit. Explorat hic, asserit, esse vinum; verbis fidem astruit color subflavus. Eam ob rem ita secum ratiocinatur, & concludit Zacharias: Meus quidem gustus judicat, esse hic aquam; quia tamen minister satis discretus frater id negat, negat color; ego autem insuper heri sub decimam noctis sumpsi copiosam Dosin pilularum medicarum, quæ hodie manè corpus multum purgârunt, ac proinde fieri potest, ut meum palatum jam non sit sincerum, credam in nomine Domini gustui mei ministri, credam eiusdem oculis, & meis; atque ita reliquum sumpsit, nec sine consueta ablutione. Reverso ad sacristiam prima cura fuit devenire in notitiam veritatis; & devenit, comperto, quemdam puerum ex imperitia pauxillo generosi vini, quod ipense vocant, quodque ex 765

priore

priore Sacro remanserat in urceolo, superfudisse aquam, cùm debuisset vinum. Anxius Zacharias an Sacrum repetere debeat, denique concludit, non esse repetendum, postea rem aperit confessario, qui ait, debuisse iterari Sacrificium.

766 Narro rem mihi perspectam, peractámque Annis ab hinc XXXII. Friburgi Nuithonum, certus, Zachariam minimè ægre laturum hanc relationem. Sed nec vitio vertent aut confessarius, aut minister; nam hic è Mexicano regno in cœleste migravit, ille scilicet P. Joannes Specius in solo Helvetico Speciosam sanè animam efflavit jam pridem. Hunc verò Casum nomino *indivisibilem*, quia in hoc, vel maximè locum habet illud verissimum Axioma: *Minima circumstantia mutat casum*; mutâsset Zacharias judicium suum ultimum, si defuisset unica expressarum circumstantiarum. Pendebat igitur ab indivisibili, seu inseparabili circumstantia ejus resolutio, ad cujus veritatem dignoscendam.

767 Quæritur jam: *An & quis horum trium videatur errâsse practicè?* Resp. Nullus. Non minister; quia dixit sacerdoti id, quod factâ reflexione pro loco & tempore necessariò judicabat dicendum. Non Zacharias, etenim in his omnibus circumstantiis prudenter censuit, se habere materiam consecrabilem, ac proinde non adesse necessitatem repetendæ consecrationis. Sed neque ipsum, neque confessarium *practicè* errâsse respectu Sacrificii non repetiti in sacristia, vel extra, patebit ex inferiùs di-
768 cendis. Quòd si Zacharias integro cæteroqui sensu gustûs præditus non sumpsisset illam medicinam, vel minister fuisset substupidus, juvenculúsve, aut denique color totus aqueus, debuisset meo judicio, petere è sacristia (poterat enim sine magna incommoditate) aliud vinum, rursúmque consecrare, nam habuisset tunc sufficientem rationem existimandi, adesse defectum debitæ materiæ. Cæterùm, quia hic defectus vini longè crebriùs, quàm par est, evenit, observo pro praxi seqq

769 In primis si ante consecrationem observes hunc defectum, debes mox illum corrigere, sicuti & mox, ut post consecrationem advertisti. Rubricæ *Tit. De defectibus* §. 4. *n.* 3. Si verò, ut plerumque fit, error deprehendatur primùm postquam ore excepisti aquam, rectè censet Henriquez *L.* 8. *cap.* 30 Suarez *Disp.* 85. *Sect.* 1. & Gavant. *Part.* 3. *Tit.* 4. *num.* 5. contra Angelum, ac Sylvestrum, esse sine scrupulo deglutiendam (*dixi interrogatus contrarium de primo, vel secundo Sacro in Natali Christi, non enim ratio urget ad tertium: si ergo vis facere tertium, expue in secundo aquam in pelvim, particuláque hostia exempta, mitte, quod expuisti, in piscinam*) aquam; nec enim est vel in calicem effundenda, vel in terram expuenda. Dicast. *Cit. Disp.* 4. *Tract.* 5. *nu.* 295. & Coninck *quæst* 83. *art.* 6. *num.* 280. asserens, debere deglutiri etiam ob periculum, ne irreverenter tractetur particula, quæ priùs fuerat immissa in calicem. *At non ero jejunus?* Nihil refert, quia est tibi *moraliter* impossibile, servare jejunium. Coninck *ibid.* Tum accedens ad cor- 770
nu altaris quàm dissimulantissimè potes, reliquum effunde in pelvim tersam, aut vasculum, si quod adest, ac deinde illud ipsum sume pro ablutione, vel reserva mittendum in piscinam, ut notat Laym. *cit. Tract.* 5. *cap.* 7. *nu.* 3. vel si mavis, pauxillum illius aquæ relinque in calice pro secunda consecratione. Scotus *in* 4. *dist.* 8. *quæst.* 3. & Laym. *ibid.* Illi residuo superinfunde vinum, aut si nihil reliquisti, post vinum affunde pauxillum aquæ sine ulla cruce, factáque oblatione (mentali ut notat Laym. Dicast. *num.* 289. & alii) atque omnibus prorsus reliquis omissis profer verba consecrationis calicis, incipiendo vel ab illis verbis: *Simili modo*, ut docent Rubricæ *loc. cit.* & Scot. *loc. cit.* vel ab illis: *Hic est calix &c.* sicuti tradit, ac probat Suarez *cit. sect.* 1. omissáque elevatione, ac cæteris omnibus ebibe, quod consecrâsti. Suarez *loc. cit.* & alii, cùm Dicast. *loc. cit.* licèt S. Thomas indicet, esse repetenda omnia, quæ inter consecrationem, & communionem præstita sunt. Verùm praxis habet contrarium nixa authoritate Scoti *cit. quæst.* 3. & Rubricarum.

Deinde Rubricæ secutæ sententiam Sancti 771
Thomæ *quæst.* 83. *art* 6 dicunt, esse in prædicto casu non solùm aliud vinum, sed etiam aliam hostiam consecrandam, nisi Sacrum fiat in loco publico, ubi plures adsint. Verùm quia nulla est intrinseca necessitas iterandæ hujus consecrationis, multi insignes Doctores, ac viri timorati sequuntur opinionem Scoti *loc. cit.* absolutè negantis, esse repetendam consecrationem illius hostiæ, Ita Navar. *c.* 25. *num.* 91. Suarez *cit. sect.* 1. Coninck *num.* 279. & Sanctgallenses *Part.* 4. *dub.* 7. alii; quorum sententiam licèt Nugnus *quæst* 83. *art.* 6. more suo durus in Suarezium, vocet improbabilem, & contrariam certam, hæc tamen censura non aufert probabilitatem practicam, quam tamen non sequerer in loco planè privato. At verò D. Reding. *cit. art.* 1. *Controv.* 4. *num.* 6. *&* 7. tametsi præferat sententiam S. Thom. attamen oppositæ non negat probabilitatem.

Quòd si in prædicto tristi eventu vinum non 772
esset in templo, oporteretque per mediam turbam aliud adferre, existimat Azor *Tom.* 1. *L.* 10. *cap.* 33. Bonacina *cit. quæst. ult. punct.* 10. esse supersedendum consecratione calicis. Rubricæ volunt, ut exspectetur, si aliquantulùm exspectando possit haberi vinum, quod & ego facerem, si absque scandalo fieri posset. Nec in hoc dissentit Azor, aut Bonac.

At verò si primùm, postquam rediisti ad sa- 773
cristiam, certus fias, fuisse aquam pro vino in-

fuſam, negant rectè Suarez, & Coninck *num. 280.* itémque Tamburinus *L. 2. c. 8. §. 5. n. 5.* eſſe tibi fas, ſupplere illum defectum, eò quòd eſſet omnino diſtincta actio, inquit Coninck; nam deberes tunc etiam novam hoſtiam conſecrare; & ſic novum Sacrificium perficere non jejunus, ait Suarez. Quod & ego credo eſſe verum. Ita ab hinc novem annos in quadam conferentia Caſuū domeſticorum reſolvit alibi quidam ſolers Theologiæ profeſſor, impulſus eventu, qui paulò antè circa hanc ipſam difficultatem acciderat, ſicuti ipſe mihi ſcripſit, cupiens nôſſe, quid ego ſentirem.

774 Vnde apparet, Zachariam noſtrum haud peccâſſe, quòd non ſuppleri in ſacriſtia, vel (ſi in ea non erat, ut revera non erat, altare) extra illam commiſſum defectum. Sed nec erroris *practici* damno ejus confeſſarium, ſuperioris ſæculi Theologum, quandoquidem Tannerus *loc. cit. quæſt. 10. nu. 110.* docet ex communi, quando defectus (ſubſtantiales) corrigi poſſunt tempore *moraliter* continuo, corrigendos eſſe: Fuit autem ſtatim poſt ingreſſum in ſacriſtiam tempus *moraliter* continuum cum priore ſacrificio, quandoquidem potuiſſet (ratione continuationis) illic ſumere reliquias ſui Sacri, ſicuti cum Granado declaravi ſuprà *Caſ XIII.*

775 Et verò eſſe licitum, tradit Granadus, nec improbabiliter teſte eodem Tamb. *in Meth. exped. Comm. c. 2 §. 8. nu 35.* atque fuiſſe hoc ipſum practicatum Ingolſtadii, ſcripſit mihi ex aliorum relatione idem Pater Theologus. Illud quoque probabile eſt, quod tradit idem Tamburinus *De Sacrif. Lib. 2. cap. 8. §. 5.* ſi poſt conſecrationem propriè dubites, conſecraveriſne vinum, an acetum? eſſe præſumendum pro vino, utpote quod ſit in poſſeſſione adeóque nil repetendum; ſecùs ſi dubium exoriatur ante conſecrationem.

776 His occaſione noſtri particularis Caſûs propoſitis ſubjungo alia, concernentia correctionem defectuum cæterorum, qui contingunt inter ſacrificandum.

SECTIO II.

Alii defectus Miſſæ proponuntur, & ſingulariter de Intentione.

SUMMARIUM.

Defectus non ſubſtantiales ſunt communiter non ſupplendi. 777.
Declaratur enumerando aliquos. 778. & ſeqq.
Deſcribitur doctrina S. Thomæ de dubitante, an quid omiſerit. 781.
Item & P. Hurtadi de modo repetendi, verbum omiſſum. 782.
Defectus debitæ intentionis rariſſimè contingit. 782.
Qualis ſufficiat? 783. & ſeqq.
Singulariter pro conſecratione particularũ? 786.
Non eſt formanda intentio ſub conſecratione 787.
Mirum judicium P. Leſſii de intentione actuali. 788.
Quid agendum dubitanti, an quid ſubſtantiale omiſerit? 791.
Quid agendum, quando aliquid ſanguinis effuſum fuit? 793. & ſeqq
Quid, quando hoſtia lapſa, quò non debuit? 796.
Caſus de lapſu hoſtiæ in barbam, & in mulieris veſtes interiores? 799.

777 DIco I. Defectus non *ſubſtantiales* Sacrificii, qui commiſſi ſunt, ordinariè non ſunt corrigendi; pulcherrimus enim ordo Miſſalis non eſt turbandus eâ correctione. Hinc Suarez *Diſp. 83. Sect. 3.* & Gavantus *Part 3. Tit 10 num. 16.* rectè monent, ſi oblitus dicere: *Gloria*, vel *Credo*, es aliquantulùm progreſſus, te non teneri repetere. Dixi: *Ordinariè*; Quia ſi res alioqui quamvis intra latitudinem accidentalium cæremoniarum gravis ſit, ut ſi panis deprehendatur fermentatus, vinum valde acetoſum, aut ſuo tempore aquâ non mixtum, tum defectus ille quamprimum ſupplendus erit, ſi ante oblationem, aut etiam (quoad defectum aquæ) ante conſecrationem notetur, inquit Tannerus *num. 112.* ſubdens: *Similiter ſi levis ſit defectus. & exigua mora* 778 *intercesserit, ita ut facilè corrigi poſſit, haud dubiè ſuppleri debet.* Verùm Suarez, loquens de levioribus ſolùm dicit, ſuppleri *poſſe*, non dicit, *debere*, & S. Thom. mox citandus abſolutè ait, iis, quæ non ſunt de eſſentia Sacrificii, incorrectis debet ulteriùs procedi, quod etiam ſcribit Dicaſt. *num. 289* Ego cum Tam- 779 burino *Lib 2. cap. 5. §. 2. n 26.* dico, eſſe debere valde modicum progreſſum, ut obligeris ad repetenda, quæ altâ voce dicuntur; at quæ ſecretò, eſſe iteranda, etſi ſis paululùm progreſſus, quia illud vix ſine ſcandalo, ſeu murmuratione populi fieri poteſt. Et ut clariùs, commodiùſque ad praxin loquar, ſi in privato ſacello omiſiſti *Gloria*, póſtque dictum *Dominus vobiſcum* recorderis defectûs, ſupple mox: ſin in templo coram pluribus, ne ſupple. Idem de *Symbolo*. Quòd ſi orationem, quam tertio loco debebas, recitâſti ſecundo, dic tertio (ſi errorem notes ante initium Epiſtolæ) illam, quam debebas ſecundo, & ne repetas dictam. Quando cantas officium, omitte liberiùs ſuppletionem, ne confuſionem parias, ac murmur.

780 Dices. *Omiſi ante Epiſtolam unam collectam, omiſſionis recordor, quando venio ad Secretas, quid agendum?* Reſp. Non quidem eſt tunc reſumenda collecta, quam omiſiſti, eſt tamen ei reſpondens Secreta ſecretò dicenda; ſi autem in mentem veniat error is ſolùm ad Poſtcommunionem, omitte penitus. Gavant. *loc. cit.*

781 Dico II. Quando dubitas, utrùm quid omiseris nec ne, quia videlicet non recordaris, te dixisse, habe in præsenti memoria doctrinam auream Angelici Doctoris *cit. q. 83. a. 6. ad 5.* ita differentis: *Si quis non recordetur, se aliquid ad Missam pertinens dixisse*, (aut fecisse) *non ideo turbari debet, eò quòd, qui multa dicit* (aut facit) *non possit recordari omnium, quæ dixit* (aut fecit) *adeòque nil debet repetere propter eam solam causam, quòd non recordetur, an hoc aut illud fecerit, aut dixerit; si tamen probabiliter ipsi constet, se aliqua omisisse, siquidem non sunt de essentia Sacrificii, non existimo, quòd propter hoc debeat resumere, immutando ordinem Sacrificii, sed debet ulteriùs procedere, si verò certificetur, se aliquid ad substantiam Sacrificii spectans omisisse, debet resumere a forma*
782 *consecrationis.* Hactenus S. D. Sunt autem defectus *substantiales*. defectus intentionis consecrandi, defectus panis & vini: defectus formulæ consecrationis, & quartò, quando non est sumpta utraque species. *Primus*, ut statim patebit, rarissimè contingit, sicut & *quartus*. De *secundo*, & *tertio* dixi superiùs; & præter dicta legantur Rubricæ *sub Titulo: De Defectib.* valde clarè & distinctè loquentes; ac singulariter observetur, si ante consecrationem notetur, hostiam esse notabiliter fractam, debere aliam accipi. Dicast. *n. 290.*

Observetur & practica doctrina P. Gasparis Hurtadi *De Sacrif. Disp. 4. diffic. 13.* sic scribentis: *Si sacerdos prudenter* (*id est ob causam rationabilem*) *dubitet, aut timeat, se omisisse, aut insufficienter pronuntiâsse verbum aliquod essentiale consecrationi, verbum omissum repetendum est submissè, vel illud solum, si aliud verbum non fuit interjectum, & fere statim repetatur, aut repetenda sunt omnia verba essentialia, si aliquod verbum fuit interjectum, vel si longum tempus intercessit; sed non sunt repetenda absolutâ intentione, sed sub ea conditione saltem mentaliter conceptâ*: Si non protuli, aut non protuli sufficienter.

783 Dico III. De intentione repetendum est id, quod paulò antè dixi, scilicet rarissimè (imò nunquam, nisi sacrificans sit sceleratissimus homo) consecrationem seu Calicis, seu Hostiæ principalis esse irritam ob defectum intentionis; omnes quippe Doctores post S. Thom. *q. 64. a. 8. ad 3.* pronuntiant, sufficere *virtualem*, cùm sit multis *moraliter* impossibilis *Actualis* tempore consecrationis, ut notat idem S. D. *Virtualem* autem habet omnis ille, qui præditus libero usu rationis induit se vestibus sacris, itque ad altare cum proposito dicendi Missam, sicut tradunt passim Doctores, & liquet ex dictis de intentione *Virtuali*
784 *Tract. 1. nu. 64.* Quin imò expressè docet Tamburinus *Lib. 2. De Sacrificio cap. 1. §. 2. num. 9. ac 10.* à te & *validè*, & *licitè* consecrari, dummodò aut semel in vita seriò dixeris: *Quoties induam sacras vestes, accedam ad altare, & Sacrum aggrediar, volo consecrare*; aut suscepturus sacerdotium dixeris: *Volo jam fieri sacerdos, ut perficiam annexa huic sacro muneri*, modò hanc intentionem non revoces. Nec dubito, quin etiam ita sentiat Henriquez *L. 1. cap. 10. num. 2.* multùmque faveat Valentia *Tom. 4. Disp. 3. quæst. 5. punct. 3. versu: Quintò requiritur.*

Verùm quia idem Tamburinus, ne videatur 785
subscribere opinioni censentium, ad valorem Sacramenti sufficere intentionem merè *habitualem*, subdit *num. 12.* & rectè quidem, nunquam *moraliter* fieri, quin is, qui alterutram intentionum jam primùm indicatarum olim formâsset, ei aliam propriè *Virtualem* superaddat, quoties operatur sacris, eò quòd liberè induere sacras vestes, ire ad aram, recitare, quæ ibi recitantur, jam sit habere *virtualem* (*vel si mavis appellare, Implicitam*) intentionem consecrandi, quia, inquam, hæc subdit P. Tambur. idcirco reor, ad validitatem nil referre, seu sequaris, seu non sequaris prædictam sententiam Henriquez, quam cum communi conciliat Bonacina *De Sacram. disp. 1. quæst. 3. punct. 2. §. 3. num. 15.* Verùm suadeo tutiora.

Si tamen illam Tamburini doctrinam extendas ad validam consecrationem particularum pro Communicantibus, eam extensionem utique rejicient idem Bonac. *loc. cit.* atque Dicast. *De Sacram. in gen. Tr. 1. disp. 3. nu. 8[..]* aliique communi calculo. Etenim, ut alia omittam, in proposito generali consecrandi nec *implicitè* quidem involvitur intentio consecrandi illas particulas, cùm ne quidem involvatur in præcisa intentione faciendi Sacri elicitâ tunc, cùm induis vestes sacerdotales. Et proinde, si te inscio positæ sunt supra aram vel arulam, & Corporale quoque, non evadunt consecratæ, cùm nulla sit voluntas penitus incogniti. Laymann. *L. 5. Tr. 4. cap. 2. n. 14.* Quò igitur censeantur hæ è non sacris factæ sacræ, est intentioni faciendi Sacri addenda aliqua similis illi, quam expressi *num. 84.*

His de Intentione adde ex sententia Cajetani, Suarii in *quæst. 6. art. 8. in Comment. sub fin.* atque Tamburini *cit. §. 2. num. 8.* non esse consultum, ut tempore ipsius consecrationis elicias interiùs hunc actum: *Ego intendo consecrare*; sed melius esse, ut tunc cogites de sensu verborum, seu de ipso mysterio à te conficiendo; quam ego doctrinam singulariter à scrupulosis notari velim: si enim cogitent potiùs de mysterio, quod conficiunt, jam habent *in actu exercito* intentionem consecrandi, ut observant iidem; igitur non debent esse anxii, licèt desit, aut defuerit alia *actualis*; de qua audi, quid memoretur in vita P. Leonardi Lessii, *cap. 11. num. 56. Animo*, ait autor, *sic præsens erat inter sacrificandum, & sic quid ageret, sciebat, ut affirmaret, se nunquam absque directa, ut ajunt, intentione consecrationem peregisse*;

egisse; superestque, hominem posse reperiri qui, quid ageret, non meminisset. Ire [illegible] impendebat, ut oppido lassus finito Sacrificio vix consisteret.

789 Adde etiam his ea, quæ de intentione pro consecratione particularum tradidi *Casu. III. num. 84.* & quæ *Cas. V. num. 161.* de intentione necessaria ad applicandam Missam [illegible] aut illi.

790 Adde quoque, posse pluribus circa intentionem scrupulis occurri ab eo, qui ve priusquam se vestiat sacerdotali amictu, vel dum e sacristia progreditur ad aram, cum reflexione, & non ex solo habitu pronuntiat oratiunculam à Gregorio XIII. dotatam Indulgentiis, atque idcirco descriptam in calce hujus Tractatus. Non tamen probandus Liamas *in Summa P. 3. C. 5. § 14.* damnans de mortali illum, qui ante Missam non exercet actum, [illegible] in speciali consideret aliquantulum, [illegible], & quis Deus, [illegible]. Nam talis actus est [illegible] *præcepto.*

791 Dico IV. [illegible] occurrentes rationes [illegible] *substantiale* omiserit, propendeat [illegible] eam partem, quod nil [illegible], nil repetere debet. At vero repetere [illegible] supplere, si propendeat ma-

792 gis in eam partem, quod omiserit. Sic docet singulariter Nug[illegible] *cit.* subdens: *Si æqualiter dubitet pro utraque parte, videtur mihi sub meliori judicio, quod debet loqui ad populum, ad tollendum scandalum, & repetere a consecratione panis.* Verum censeo, nil [illegible] dicendum populo, nihil enim esset aliud, quam crabrones irritare; sufficit, si fiat repetitio illius solius, vel quod omissum est, vel quod *essentialiter* requiritur ad suppletionem omissi.

793 Dico V. Si sanguis sacer cadat super linteum, tabulam, vel tapetem, satis est, si tabula lambatur lingua, deinde radatur, & rasura combusta mittatur in piscinam, si habeatur, vel in terram sacram seu cæmeterium, ut notat Henriq. *L. 9. C. 36 n. 4.* Suar. *D. 85. Sect. 1.* Tannerus *cit. q. 10. num. 119.* & alii conformiter Rubricis. Linteum vero, & tapes tribus vicibus lavetur, non autem exscindatur, ut voluit Binsfeldius, refutatus a Tannero, atque aliis. Quod si in ipsum corporale, aut patenam aliquid defluxit, non esse [illegible] lavare, satis innuit Suarez *loc. cit.* Lava[illegible] supra calicem Corporale, exprimit Tamb. *[illegible]* & putarem, decentius digito [illegible], quam lingua excipi guttas, quæ quandoque in patenam defluunt.

795 *At quid si et comptâ, aut bipartitâ barbâ, in quam [illegible] sanguis?* Resecanda erit, & ex[illegible], si vocetur ad tribunal, cui præsit Bartholomæus ab Angelo, assentiturque P. Dicast. ut patet ex [illegible], quæ addit hic *num. 301.* Sed mitiorem sententiam ferent Bonac. *cit. punct. 10.* & Gavantus *part. 3. tit. 10. num. 12.* contenti, si bis, terve abluatur, & aqua ablutionis effundatur in piscinam. Pedibus eo in hanc clementiorem sententiam quia multis accideret perdifficilis, ac permolesta illa barbæ [illegible], quam nullum jus præscribit.

Quæ de loco, in quem sanguis sacratus in- 796
cidit, dicta sunt, eadem proportionaliter de loco, in quem lapsa est sacra hostia, asserunt Suarez. Tann. Dicast. *Il. cc.* Fagundez de *præc. Eccles. p. [illegible] 1. Lib. 3. cap. 20. nu. 13.* adstipulantibus Rubricis *Tit. de Defect. num. 15.* testaturque Fagundez, ita factitari a Religiosis, res divinas decentiùs habentibus. Quare quando parva hostia inter communicandum cadit in terram, est mox tollenda, & locus, in quem incidit, tegendus strop[illegible], ut postea radatur, & lavetur.

Si ceciderit super linteum communicantium, 797
est etiam mox tollenda, & si plures sint communicaturi, ut vitetur confusio, non est mox auferendum linteum: sufficiet, si notetur locus talis, ut postea abluatur, atque aqua mittatur in piscinam.

Si in pileum, aut collare delapsa est, debe- 798
ret ex principiis, & sententia illorum Doctorum communicans modeste moneri à sacerdote, ut statim post sacrum ad se veniret, ac deinde præberet pileum, aut collare lavandum. Sed collare quis dabit? Et quis petet à muliere? P. Simon Felix Theologus consummatus in conferentiis Casuum Domesticorum Anno 1640. docuit, nullam ullius sæcularis vestem esse lavandam. Idem docet & Tambur. *L. 2. c. 8. § 8.* sicut & barba, in quam lapsa est hostia. Hos tutò sequeris, utque tanto certiùs, en verba ipsiusmet Tamburini referentis suum judicium de duobus casibus facile iterabilibus; sic ergo loquitur

De utroque Casu.

Torsit olim sacerdotem fragmentum sacræ 799
hostiæ, quod per collum cecidit in partes interioris tunicæ cujusdam mulieris. Rursum quod alia vice cecidit in barbam viri, dum communicarent. Profecto in his casibus, honestatis, & decentiæ ratio maxime est habenda; quod si per accidens fragmentum deperdatur, Deo & Angelis commendetur. Potuit ergo mulier illa ex se videre, an fragmentum inveniri, & extractis à se parumper vestibus, & foras modeste exporrectis à sacerdote accipi: secùs, ipsa mulier accipiat, immittat in pyxidem, digitosque lavet, projectâ in sacrarium lotione: neutrum si possit, relinquatur. Imo, si sacerdos solus vidit parvi fragmenti casum, & probabiliter advertit, fore notabilem mulieris turbationem, vel astantium offensionem (id quod certè regulariter adest) si de re mulier advertatur,

nihil

nihil dicat sacerdos, sed totum remittens Deo progrediatur in suo ministerio, hoc enim nunc
800 *requirit ipsa reverentia, & cultus sacer. Simile quid de illius viri barba dicendum est, si enim sacerdos modestè potest, & sine viri offensione, accipiat, secùs, Deo commendet. Quòd si potuit accipere, ne deinde sit sollicitus tentare, vel præcipere barbæ lotionem; melius enim est, vitare turbationem fidelium, quàm Rubricarum apicem, ejusmodi cautelas præcipientem observare. Ex his similia, quæ facilè occurrere in dies solent, ex te ipse colligere potes.* Sic Pater Tamburinus.

SECTIO III.

Alii adhuc defectus Missæ proponuntur.

SUMMARIUM.

Quibus casibus liceat, aut oporteat interrumpere Sacrum? 801. & seqq.

Et quomodo interruptum debeat perfici ab alio? 803. & seqq.

An, si sacerdos lapsus possit ad vires redire per sumptionem jentaculi, debeat potius sumere, quàm alius ipsi substitui? 806.

Casus duorum sacrificantium, turbatorum à tauro furioso, ingresso templum. 807.

Vnde inchoandum Sacrum, quod interrupisti evocatus subitò ad agonizantem? 809.

An sacrificans Licitè *deponat vestes, dum alius interrumpit concione ejus sacrum? 810.*

Quomodo peccet sacrificans submissâ voce legendo? 814.

Aut nimis festinanter? Ibid.

Quomodo distractè? 817.

Singulariter in canone, & communione. 818 & 819.

Proponitur singularis opinio Coronii de obligatione exercendi sub Sacrificio omnes interiores actus virtutum, quos indicant verba Missalis. 821. & 822.

Refutatur. 823 & seqq.

Quid agendum adverienti, digitum esse atramento illitum? 828.

Refutatur Coronius damnans mortalis non lavantem manus. 828.

Epileptici an licitè *sacrificent? 829.*

Et Leprosi? 831

Quid agendum, quando deprehenditur, hostiam esse fractam? 832.

Casus de sacerdote oblito consecrare hostiam, exponendam in Monstrantia pro comprecatione 40. horarum. 833.

Refutatur P. Fagundez, ratus potuisse à sacrificante absumi parvam, & illam, quam pro se [illegible] verat exponi in Monstrantia. 834.

Sicut ille Sacerdos, qui pro elev[illegible] majore hostia, consecrata ante [illegible] 836.

Et ille, qui grandiori hostiæ non con[illegible] junxit minorem consecratam, & sic [illegible] adorandam. 837

Casus hostiæ tactæ fulmine. 838

Quid agendum hostiâ repertâ apud [illegible] 830.

Praxis in ritè sumendo calice. [illegible]

Quando sacerdos est uno die [illegible] quid faciat [illegible] ablutionibus [illegible]

Detergene calicem, [illegible] quo [illegible] an vero permittet exsiccari [illegible]

An est tali sacerdoti fas celebrare [illegible] lice non exterso? 850.

Quando antiqui Christiani era[illegible] ri sub utraque specie, infunde[illegible] parùm sacri sanguinis in magnum [illegible] 851.

Non licet præbere communicantibus [illegible] cri[illegible]. Ibid.

Non peccat celebrans accipiens [illegible] ne solam aquam. 853.

Quid aget Sacerdos, videns [illegible] vini, ut sufficiat ad solam [illegible] nem? 852.

An licitè *perfundantur solo [illegible]*

Doctrina consolatoria errantium [illegible] tia. 855.

Quid agendum, quando aranea [illegible] cem? 856.

Refertur factum S. N[illegible] num consecratum. 857

Refertur & Sancti C[illegible] 859.

Defendimus [illegible]

Quæritur an [illegible] Ibid.

Concluditur, non [illegible]

In tali Casu [illegible]

QUæritur I. [illegible] *fas interrumpere sacrum* [illegible] Est ex se peccatum mortale [illegible] *3. Part. qu. 83 art. 6. ad 2.* h[illegible] nem vocans immane sacrilegium. [illegible] excommunicatione prohibetur *cap.* [illegible] *quæst. 1.* Sunt tamen nonnulli eve[illegible] fas, alii, quibus præceptum est [illegible] ptionem. In primis enim Sacrificium [illegible] terrumpitur ratione concionis [illegible] aut fracti jejunii, aut peccati [illegible] suræ, quorum quæ recordarit [illegible] cro, sicuti partim [illegible], partim [illegible] plicavimus [illegible]

Adhæc si tempore [illegible] tur [illegible] consecrationem [illegible] communicat[illegible] Coninck [illegible] *3. Part. disp. 14,* [illegible] rabilem Tamb. refert. [illegible] scilicet Episcopus [illegible]

lennis Sacri, quod celebrabat ipso die Natalis Domini, videns adesse senatorem excommunicatum à se, jusserit exire templo, at nolente ullo modo parere, Episcopus perrexerit in Sacrificio. Noluit autem parere Senator, quia ritè appellaverat priùs à sententia, pendente autem appellatione non erat vitandus. Laymann. *Lib. 1. Tract. 5 part. 2. cap. 4. num. 2.* Et fortè ipsimet Episcopo subiit tunc memoria hujus doctrinæ, ideóque perfecit Missarum solemnia. Plura de hoc Casu *Tract. 5. Cas. XVIII.*

803 Rursum si tam gravis infirmitas Sacrificantem obruat, ut nequeat pergere, idque ante consecrationem ipsam; non oportet, ut per alium suppleatur, inquit S. Thomas *Quæst. 83. art. 6. ad 1.* Poterit tamen alius (nisi fortè infirmus redeat brevi ad se, sicuti declarari potest rato, reperibilique casu P. Lessii, referendo à nobis *in Alphab. Communio. Cas. X. num. 167.*) substitui, qui vel pergat, ubi alter desiit, sicuti notat Laymann. *cit. Tract. 5. cap. ult. num. 2.* vel incipiat ab Accessu. Tann. *cit. disp. 5 quæst.*

804 *10. num. 11.* Si verò jam cœptâ consecratione hoc acciderit (puta consecrato utroque) debet Missæ celebritas per alium expleri, inquit S. Thomas ibidem ex *c. Nihil. 7. quæst. 1.* ne videlicet Sacrificium remaneat *substantialiter* imperfectum. Et quidem si nequeat haberi jejunus, adhibendus est non jejunus. Laymannus, & alii omnes.

805 At si non adsit ad manum sacerdos nec jejunus, nec non jejunus, nec liber, aut obstrictus vinculo excommunicationis, irregularitatis, &c. (Omnes hi quippe admittuntur, cùm desunt magis idonei) qui perficiat Sacrificium ab alio perductum usque ad consecrationem utriusque speciei, *quamdiu erit quærendus successor?* Eram Friburgi Nuithonum, cùm è Conventu RR. PP. Capucinorum fuit advocatus Pater ad Monasterium Sanctimonialium distans horæ quadrante. Tamburinus *Lib. 2. cap. 8. §. 1. n. 2.* scribit, omnes teneri perficere, qui sine *gravissimo* incommodo possunt, & *num. 7.* subdit: *Omnes injungimus etiam post sex, vel septem horas perfici, ut si defectus contigisset summo manè, & sacerdos suppleturus inveniretur circa meridiem.*

806 Verùm *Cap. Nihil. 7. quæst. 1.* è quo S. Thomas desumpsit doctrinam ex ipso paulò antè relatam, non continet ullum præceptum, ut patet legenti: nec ullus, quantum memini, Theologus obligat cum gravissimo incommodo; sicut nec reverentia debita aut Sacrificio, ut consequenter dicerent Azor, ac Bonacina relati *num. 772.* aut incolumitati specierum sacramentalium; quis enim sub gravi reatu imponat onus sacerdoti (posito quòd nullus alius haberi queat) ita decumbenti ex podagra, vel alia ægritudine, ut nisi cum magno, quantumvis non maximo cruciatu, vel periculo augendi morbi nequeat imponere finem cœptæ immolationi? Puto itaque, non esse opus quærere diutius, quàm per unam horam circiter. At *quid si sacrificans lapsus post consecrationem posset ad vigorem revocari, at non aliter, quam sumpto aliquo liquido, aut solido? An licitè præbebitur ipsi?* Hanc quæstionem proposuit mihi Sacerdos, formidans, ne ejusmodi lapsus aliquando sibi eveniret. Respondi *primò*, esse (vitato scandalo) potiùs ita illi succurrendum, quàm admittendum alium sacerdotem non jejunum, ut per se clarum est. Respondi *secundò*, esse etiam verisimiliter jejuno præferendum, quia præceptum divinum de Sacrificio perficiendo ab eo, qui cœpit, prævalet præcepto jejunii naturalis, quòd omnino videtur desinere in tali casu. Utrùm autem formidans ejusmodi debilitatem accingat se *licitè* ad dicendam Missam, dijudicandum ex certitudine, vel incertitudine periculi; non permitterem (extra casum necessitatis) in periculo evidenti, in verè probabili dicerem id, quod infrà *num. 829.* de Epileptico raró, & sine spuma cadente, si non esset unquam lapsus, juberem bene sperare.

Facies quoque *licitè* interruptionem, si consecrato pane, nequeas consecrare vinum sine 807
evidenti periculo mortis imminentis ab impio hoste invadente templum, aut à ruina fatiscentis Ecclesiæ. Tambur. *Lib. 2. cap. 7. §. 1. n. 4.* Junge tamen his dicta *n. 48. in fin.* & quem Caramuel *in Theol. præterintentionali num. 881.* exhibet

Casum Timidi, & Animosi.

Madriti tauri agitati effractis repagulis discurrerunt per plateas. Eorum unus venit in templum S. Crucis, in quo duo sacrificabant. Unus aufugit, alter fisus Deo perstitit. Fugientem assecutus taurus graviter vulneravit, alter illæsus perstitit. Nonnulli putârunt, esse ultionem divinam.

Ita Caramuel, excusans tamen utrumque: Primum, quòd non debuerit se committere tanto discrimini, aut miraculo. Alterum, quòd is potuerit timere scandalum populi, irreverentiámque Sacramenti, vel ignorare, quid deberet facere; & cùm non daretur copia consultoris, utramque partem æquè bonam, & æquè malam judicare, ideóq; facere, quod voluit, quia quando utraque pars contradictionis apparet æquè mala, alterutra potest fieri sine scrupulo, inquit hic Doctor. Ego sicut existimo, esse *per se* licitum, aufugere in ejusmodi discrimine, ut patet ex paulò antè dictis ex P. Tamburino, ita nollem damnare temeritatis, qui tunc jactaret curam suam in Dominum. Vide eundem Caramuel *loco citat. Casu 25. n. 2683.* ubi refert

Impiissimum factum.

Quo scilicet pacto sicarius invaserit pugione

ne sacrificantem Madriti, hic autem illum straverit candelabro aneo, ac mox perrexerit in Sacrificio, & quidem juxta Binsfeldium, Silvestrum, alios rectè.

808 Est quoque interrumpendum Sacrum, si eo choato sacerdos, qui solus tunc haberi potest, moneatur, esse quempiam in extremis constitutum. Si quippe sit periculum in mora, illéque æger indigeat absolutione, *licitè* etiam post consecrationem, si tunc primùm commonefiat, depositis Sacris vestibus (quando æger non est proximus Ecclesiæ) accurret ad eum cum hostia, oleóque Sacro; atque his tribus Sacramentis, vel uno, alteróve, prout capacitas, necessitásve decumbentis exegerit, administratis, redibit ad absolvendam Missam: sin indigeat vel solo viatico, utpote primùm vesperi confessus, vel solâ extremâ unctione, utpote jam viaticatus, negat Tambur. *Lib. 2. cap. 7. §. 7. num. 2.* fas esse post oblationem, ne dum post consecrationem abrumpere rem divinam, id tamen rectè permittens casu, quo putaretur, alterutrum horum Sacramentorum esse ipsi necessarium.

809 *At unde auspicabitur mysta Sacrum abruptum?* Resp. Si abrupit post consecrationem, continuabit, ubi desiit; si ante, & tantùm unâ horâ abfuit, continuabit itidem, ubi destitit; si diutius horâ, inchoabit novum, aut etiam omnino omittet, si lubuerit; nec enim apparet ratio, quæ adigat ad alterutrum. Ita Tambur. *loc cit. num. 6.* Vide etiam Laymann. *cit. Tract. 5. cap. 7. num 2.* Et repete, quod *n. 196.* circa hunc casum, satis per Dei gratiam in tanta copia sacerdotum rarum attuli; sicuti & ille rarissimus est, quo sit opus facere abruptionem propter baptizandum infantem, qui tamen, quia evenire potest, ideo illum singulariter explico *in Alphab. Baptizant. Cas. VIII.* illustrans tam miro, quàm noto multis exemplo S. Maurilii.

810 At verò fortè frequentius est, quàm deceat, id, quod sæpe se vidisse factitatum, meminit Dicastillo *De pœnit. disp. 8. dub. 3. num. 65.* quòd videlicet nonnulli, *qui de more abruperant Sacrum tempore concionis habitæ ab alio, non modò recesserint in sacristiam, sed etiam sese omnino exuerint vestibus Sacris, & in ambulacro ambulaverint recitantes officium diurnum*, quod ego sanè non possum probare, tum quòd illa depositio vestium præbeat nimiam occasionem tractandi profanissima, adeóque discedendi interim ad domos vicinas, illicque faciendi omnia, quæ fierent, si Sacrum nondum cœptum esset; tum quia, cùm certum sit, interruptionem Sacri non esse *moraliter* simul & *physicè* suscipiendam sine gravi causâ, sequitur, morem, consuetudinémque interrumpendi debere restringi ad solas circumstantias necessarias, ut scilicet conservetur *moralis* continuatio, quoad potest: quæ enim à jure communi exorbitant, restringenda sunt. *Reg. 28. in 6.* & DD. *ibid.* hæc autem *moralis* continuatio nimiùm læditur per illam spoliationem vestium cum egressu è templo.

Utrùm verò sit fas, recitare preces vocales e. g. unam ex Horis Canonicis, tunc cùm sacrificans debet expectare, donec Musici absolvant *Gloria* & *Credo* prolixum, jam dixi *num. 755.* esse fas. 811

Quæritur II. *Quomodo Mysta delinquat pronuntiando, festinando, mente vagando.* Resp. P. Emanuel Sà *verb. Miss. num. 50.* observat, à nonnullis non illepide scribi, Missam esse legendam cum A. B. C. D. Id est: *Altè: Breviter: Clare: Devotè.* 812

Altè: efferendo altâ voce, quæ Rubricæ præscribunt ita efferenda; te tamen à peccato, quod apud Sa asserit Navarrus excusabit etiam timoratorum virorum consuetudo, licèt hæc ipsa promas demissâ voce, præsertim cùm facis ad aram lateralem. Cæterùm jam monui *num. 69.* graviter delinquere, qui formam sacramentalem altâ voce effert. 813

E diverso Tamburinus *Lib. 2. cap. 9. §. 5* omni culpâ liberat Religiosos, qui fruentes privilegio, à Leone X. concesso sanctissimæ religioni Fr. Minorum, solâ mente tam in Missa, quàm in Breviario dicunt ea, quæ submissâ voce esse dicenda exprimunt Rubricæ; sicut & illos, qui tam tenui sono efferunt hæc ipsa, ac totum Breviarium, ut ne quidem se ipsos, etsi probè auriti valeant audire. Quod posterius & ego hactenus censui esse perquàm probabile, suadens tamen praxin contrariam; utpote magis convenientem excitandæ pietati.

Breviter, at non festinanter, perinde ac si vel esset à tergo, qui scuticâ urgeret, vel præmio certandum foret de Sacro *venatorio*, ut loquimur Germani, intra horæ quadrantem absolvendo. Memor esto illius à Romanis usitati moniti. *Adoraturi sedeant graviter*, non autem cursim aut verba deproperent, aut cruces instar histrionum, vel pugilum efforment. Missæ nec nimis prolixè, nec nimis festinanter legantur, inquiunt nostræ Constitut. Synod. Constantienses *Part. 1. tit. 9. n. 6.* 814

Breviter, id est circiter dimidiam horam, vix enim breviori spatio possunt omnia in communibus Missis peragi cum debito decore, ac devotione; cùm tamen sit necessariò tanta mora tribuenda Sacrificio, quanta necessaria est ad ritè, ac devotè omnia peragenda, ut reliquos inter opportunè observat multò piissimus P. Antonius de Molina Carthusianus, in sua ad insignem pietatem egregiè composita *Instructione Sacerdotum Tract. 3. cap. 13 §. 2.* Nec facilè quis mihi persuadebit se communiter cum sensu pietatis, & sine multis imperfectionibus intra horæ quadrantem finire Sacrum; certè non credit Molina *loc. cit. cap. 14. §. 1.*

Breviter etiam quandoque ob illos, qui Sacrum tuum audituri sunt. Nec enim assentior 815

eidem

videm P. Molinæ *loc. cit. cap. 15.* juncto *cap. 14.* contendenti, rectè agere sacerdotem, qui tres horæ quadrantes, aut etiam horam solidam impendit sacræ liturgiæ, ut suæ privatæ devotioni satisfaciat, tametsi nôrit, fore ut ex tanta prolixitate oriantur in præsentibus scandala, obmurmurationes, stomachationes.

Etenim tenemur bonum nostrum spirituale, ad salutem nullo modo necessarium, omittere propter prævisum scandalum proximi ex infirmitate, aut ignorantia oriturum S. Thomas *2. 2. q. 43. a. 7.* Vasquez *De scandal. art. 8. dub. 2.* alii; illud autem scandalum, de quo nunc est sermo, oritur ex ignorantia; cùm enim viri etiam piissimi non soleant hac ætate in publico hærere ad aram horâ unâ, non possunt sibi persuadere homines, rectè agere illum, qui contra cæterorum etiam proborum consuetudinem, ac sensum trahit *cum tædio ad geniculantium* tantam moram propter suam devotionem, nisi fortè is sit notæ sanctitatis.

Quid si autem nonnulli scandalizentur, quando dimidiam horulam do rei tantæ? Resp. cum Salvatore *Matth. 11. Sinite illos; cæci sunt.* Scandalizantur hi non ex infirmitate, sed malitiâ. Ergo nulla habenda ratio ipsorum. S. Thomas *cit. art. 7.* Excipe casus nonnullos extraordinarios.

816 *Clarè* leges Missam, si distinctè pronunties omnia, quæ pronuntianda sunt; si, inquam, nulla verba, vel syllabas omittas, devores &c.

817 *Devotè*, si cum fervore, internisque actibus pietatis.

Rursum: *Devotè*, si attentè; atque ita quidem, ut, si voluntariè distraharis extra Canonem, delinquas; etenim aliquam irreverentiam admittis. Tamburin. *Lib. 2. cap. 3.* At tantùm venialem, tametsi valde diu: dummodò cætera rite peragas. Idem *ibid. num. 8.* Nec enim apparet, cur ita recitantem officium Canonicum absolvant à mortali plerique antiqui, & ex Recentioribus Cardin. de Lugo *De Sacrament. Disp. 22 sect. 2.* aliique permulti contra Suarez *Tom. 2. De relig. Lib. 4. cap. 26.* non autem te absolvant iidem. Tametsi autem Antonius Molina *cit.* §. 2. scribat, nullum Theolo um dubitaturum, quin gravem noxam contineat quælibet voluntaria distractio tempore celebrationis ego cum P. Tamburino *loc. cit. num. 6* agnosco letha em in diuturna sub canone, saltem propter grave periculum committendi graves errores.

818 Quandoquidem enim Canon à: *Te igitur* usque ad orationem Dominicam, partim continet, partim proximè antecedit, aut sequitur essentiam Sacrificii, consistentem in protestatione summæ subjectionis nostræ, & reverentiæ erga Deum, sicuti exposuimus *num. 6. & 7.* non videtur vacare culpâ perquam gravi, qui id temporis lubens volens animo divagatur in res profanas; cùm præsertim divagatio possit esse in causa, ut eo tempore variè peccetur adversùs cæremonias *reales*, ac *verbales*, quarum tamen observationem eo temporis articulo singulariter, ac severè urgent Theologi, ut vidimus *num. 749.* Unde Cotonius *cit. cap. 4 num. 45.* apertè damnat noxæ lethalis recitantem cum voluntariis distractionibus notabilem partem Canonis, definiens Canonem à: *Qui pridie* usque ad tertium *Agnus Dei.* At verò Diana *Part. 11. Tr. 7. Resol. 11.* & apud utrumque Pater Bardi *in selectis Lib. 8. quæst. 6. num. 8.* negant tantam illic gravitatem culpæ.

Insinuat quidem Tamburinus *in fin. cit. cap. 3.* eandem esse rationem foventis tempore communionis alienas cogitationes Verùm quia Joann. Sanch. *in Select. disp. 23. num. 22.* inficiatur, laicum esse reum noxæ mortiferæ, qui sumit sacram Eucharistiam omnino alia cogitans, idcirco consequenter negabit illud de sacerdote, nisi fortè opponas, sacerdotem sacrificantem obligari lege divina consumere utramque speciem Sicut autem peccati mortalis reus est, qui preces à Deo præscriptas persolvit animo in alia sponte abrepto. Thomas Sanchez *Consil. Mor. Lib. 7. cap. 2. dub. 28.* ita etiam qui ex præcepto Divino communicans communicat distractè. Malim tamen intelligere sensum aliorum hac de re, quàm quidquam certi definire, memor illius, quod ex S. Thoma & Gabriele retuli. 819

Illud incunctanter assero, nimis rigorosè loqui eundem Molinam *cit. Tr. 3. cap. 13. §. 2.* dum scribit, teneri quem habere *actualem* intelligentiam, & attentionem omnium, quæ sacrificando facit, vel dicit. In primis enim intelligentiam quod attinet, quotus quisque est, præsertim minùs doctorum sacerdotum; qui intelligat omnia, quæ vel in omnibus, vel in specialibus Missis, earúmque Epistolis, Evangeliis &c. describuntur?

Attentionem quod spectat, quis me arguat, si sub *Confiteor* detineam me voluntariè in cognitione de B. Virgine, dum profero nomen S. Michaëlis Archangeli, S. Joannis Baptistæ? Quis, si, dum dico *Hoc est enim corpus meum*, repræsentem mihi majestatem, humilitatem; alia attributa Salvatoris, nil interim expressè cogitando de hisce verbis sacrosanctis? Et ratio est, quia sicut ad honestatem orationis in genere sufficit attentio vel ad verba, vel ad horum sensum, vel ad rem, quæ petitur, ut notant Doctores cum S. Thoma *2. 2. quæst. 83. art. 13. in corp.* ita etiam ad honestatem specialium precum, quæ in Sacro funduntur, cæterorúmque verborum, quæ ibidem efferuntur. 820

Porrò quia hactenus actum de intentione, & attentione, requisitis ad ritè sacrificandum, explicanda est specialis quæstio, quam neque ego, neque Cotonius, ut ipse fatetur *celebr. Controversiarum Lib. 1. controv. 6. cap. 2. n. 30.* reperimus discussam à quoquam, *utrùm videlicet urgeat obligatio fidei actualis interna quoties recitatur Symbolum fidei sub Sacrificio?* Expli- 821

plicanda quoque generalis, quam idem scriptor *Lib.2. controverf.5. cap.1. num.2.* tangit, *utrùm scilicet verba Missalis proferenda sint a sacerdote* significativè, *an verò sufficiat, si* recitativè, *seu* historicè juxta explicationem horum duorum adverbiorum allatam *Cas. IV. n. 93?* Et quidem *primam* quæstionem quod attinet, Cotonius respondet *affirmativè*, eò quòd teneatur tunc sacerdos facere publicam professionem fidei, quam faceret mendaciter, si non tunc exerceret internos, & formales actus fidei.

822 Ad *alterius* quæstionis *primum* membrum respondet quoque *affirmativè* respectu verborum continentium orationes, laudes, protestationes &c. Unde reprehendit Caramuelem, quòd per abusum pro: *dicere* Missam usurpet: *legere* Missam: *potest enim*, inquit hic Doctor, *locutio Caramuelis producere sensum pessimum, quòd scilicet orationes, laudes, protestationes &c. quæ habentur in Missa, & significant, eadem versari in affectu celebrantis, tantùm* historicè, & *non* recitativè *proferri debeant, non subeunte eo, qui profert, obligationem veracitatis, & sinceritatis ea proferendi ex propria persona, & ea proferendi per veram intentionem, & veros actus orandi, laudandi, profitendi* Ita ille, cui plurimùm favet, si non omnino concordat, perquam pius P. Antonius Molina, dum *num. 824.* relatus scribit, tanquam certissimum, receptúmque calculo omnium Doctorum, quòd nimirum sacrificans teneatur habere *actualem intelligentiam, & attentionem omnium, quæ Sacrificando facit.* Cur enim requiritur hæc intelligentia, & attentio, nisi in ordine ad intentionem, actúsque voluntatis, & intellectûs expressos, indicatos, seu *implicite* involutos verbis Cotonii?

823 Fateor equidem, hasce resolutiones esse pias, earum praxin ultissimam, omníque modo suadendam *per se loquendo*, at necessitatem eas, prout sonant, sectandi non agnosco I. Quia rem adeò difficilem nondum assuetis astruere sine manifesta ratione, aut firma authoritate non audeo propter toties repetitum à me, repetendúmque principium *morale*, quòd non debeamus gravem, & præsertim inauditam obligationem asserere sine gravi ratione, vel irrefragabili authoritate, fatetur autem Cotonius, ignorari à se, qui secum sentiat: Molina vult quidem, credi, suam doctrinam esse persuasissimam omnibus Theologis, at non modò nullum in specie nominat, sed neque probabit, ut credo, esse, aut fuisse unquam hunc communem sensum Doctorum. Neuter duorum illorum Doctorum firmat ratione sua asserta, ergo planè locum hîc obtinet illud meum principium *morale*.

II. Priusquam legerem illam duplicem doctrinam Cotonii, scripsi ea, quæ de attentione, intentionéque proferam *Tract.5.* seu *in Alphabeto Sacri audiendi, & Breviarii recitandi* duabus Disputationibus, in quarum prima *num. 763.* expressi hæc verba: *Non obligamur* (dum persolvimus sensum canonicum) *seu exercere, seu elicere illos actus fidei, spei, charitatis, pœnitentiæ, humilitatis, bonorum propositorum, admirationis &c. qui indicantur verbis psalmorum, hymnorum &c.* Hanc doctrinam non solùm rationibus firmavi, sed lectam approbavêre viri doctissimi, sapientissimi. Et certè, si abstrahamus à canone Missæ communioneque, atque ab iis, quæ clarum est, à Sacrificante proferri solo nomine privato, eadem est ratio Breviarii, quæ Missæ, quoad necessitatem, obligationémque actuum internorum, ut nominatim de attentione exprimunt, includendo etiam canonem, Diana *Part.5. Tract.7 Ref.11* & P. Bardi apud ipsum.

III. Tam multa verba Missalis continent, seu significant illos actus internos, quos partim exprimit, partim consequenter involvit Cotonius, ut, si oporteret omnes elicere, deberent nondum habituati sacerdotes necessariò horam unam cum tædio circumstantium impendere uni Sacro, nec esset finis scrupulorum, imò & verorum peccatorum, eorúmque gravium, patratorum in Sacrificio. 824

IV. Sacri Mystæ revera non credunt, se teneri seriò, & publicè confiteri suo Ministro, & circumstantibus, quòd *nimis peccaverint cogitatione, verbo, & opere.* Sanè si Cotonius excepisset decies mille confessiones talium, fateretur ipse in animo, si non aliis, vix quater obtigisse sibi, qui accusaret se de omisso prædicto actu.

V. Certum est, ea, quæ à Sacrificantis ministro proferuntur, esse æquè propriè partem Sacrificii accidentalem, atque sunt plurima verba sacerdotis. Quis autem hactenus imposuit onus ministro, ut eliciat actus respondentes verbis a se prolatis, esto illa optimè intelligat?

VI. Notum est, à Sacrificante multa dici, fierique in persona Ecclesiæ, propriâ, & Christi. Quæ facit nomine omnino proprio, ut sunt: *Munda cor meum*: *suscipe Sancte Pater*: *Orate Fratres*: *Memento*: Orationes ante, & post ipsam communionem: *Placeat tibi &c.* sunt utique proferenda cum intentione indicata, & respondente verbis. Quæ nomine Christi, (cùm sit multorum opinio, quòd ea proferat solùm *recitativè*,) sufficiet ut sic, si religiosè enuntientur. Atqui nos *Cas. IV. n. 93.* cum communi tradidimus, efferri *significativè*, ideo quoad hæc quoque verba assentimur Cotonio. Denique quæ ut Ecclesiæ publicus Minister pronuntiat, necesse non est, ut pronunciet omnia cum exercitio actuum significatorum grammaticaliter verbis, sufficit, si evagationes interiores, exterioresque caveat, verba integre proferat, habeátque generalem, ac veram intentionem proferendi eo animo, & ad illum finem, quo, & ad quem Eccle̅siæ 825 826

desti-

destinavit ea verba. Quam intentionem singulariter habet is, qui reflexè præmittit celebrationi oratiunculam dotatam à Gregorio XIII. Indulgentiâ 50. Annorum, & expressam in calce hujus Alphabeti. Probatur autem hæc responsio instantiis de verbis Epistolæ, atque Evangelii, quæ duo quisquis cum exteriori decore cantat, vel legit, attendendo ne erret, adeóque procurando attentionem superficialem, quam pro Breviario sufficere, trademus ex ferè omnium sensu *infrà Tractatu V. numero 837.* omnino explet præceptum Ecclesiæ. Sicut ergo, quando recitans lectionem septimam Breviarii, legis: *In illo tempore dixit Iesus discipulis suis. Ego sum pastor bonus*, nullo modo teneris hæc verba dicere *significativè*, adeóque nec credere (ex vi, & ratione hujus publicæ Lectionis, seu decantationis) Christum Dominum protulisse hæc verba, ita neque obligaris, quando hæc ipsa verba profers in Sacrificio Missæ.

827 Quòd si exigas à me vel generalem Regulam, vel speciales determinationes enuntiandorum cum exercitio actuum, quos exigit Cotonius, hanc provinciam transferam in alium, qui hisce lectis, expensis, feret judicium fortasse sanius, quàm ego; sufficit, quòd primus agitaverim hanc quotidiani usûs controversiam. Si standum sit opinione communi Subdiaconorum, Diaconorum, Presbyterorum, à qua profiteor me necdum adhorrere, cadet causâ Cotonius; hi quippe existimant, sat bellè rem agi à se, si collectè, & ad ædificationem, satisfactionémque piæ plebis decantent, quæ præscripta sunt, censéntque, sicuti respondentes in choro non tenentur exercere actum aut precationis, dum canunt: *Et cum spiritu tuo*: aut protestationis ad: *Habemus ad Dominum*, aut fidei ad: *Dignum, & justum est*, ita neque sibi incumbere legem obeundi hos actus, cùm alia verba his respondentia modulantur: idem esto judicium de omnibus, quæ ex usu Ecclesiæ cantare solent. Nôrunt omnes, à Musicis multa cani tanquam partes Sacri, & proinde ab iis graviter delinqui, si ea contineant lasciva, aut alia indecentia, ut videbimus *In Alphab. audientium Sacrum Cas. XIII.* attamen existimo, æquum lectorem probaturum esse ea, quæ in explicatione illius *decimi tertii Casûs* scribam de illorum attentione; quidni eadem applicemus Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis decantantibus Missam?

828 Quæritur III. *Quid agendum sacrificanti, animadvertenti, unum, alterúmve digitum esse atramento illitum?* Hanc quæstionem non propono gratis, ad eámque Resp. Vel animadvertit ad *Lavabo inter innocentes &c.* vel post. Si post, pergat sine alia solicitudine, quia nec salivâ, nec aquâ decet nunc detergere illam maculam. Si ad: *Lavabo*: lavet aliquantò validiùs, ac diutiùs more solito, non tamen quoad abluatur omne attramentum, quia traheretur nimia mora, & macula, quam facit atramentum, non censetur *moraliter* esse tam turpis, atque indecens, quàm illita ex luto, sanguine &c. quare nec oportet tam facilè turbari ob illam, quàm ob alias. Observat autem Suarez *Disp. 82. ante primam section.* rubricam de manibus lavandis ante, & post Sacrum, non continere ullum rigorosum præceptum, nisi (ut interpretor) ante Sacrum essent notabiliter immundæ.

Quapropter meritò dissenties ab Anton. Cotono *Lib. 2. controvers. 5. cap. 4. num. 84.* contra alios communissimè, annumerante Rubricis obligantibus sub mortali illam, de qua hîc sermo, & quidem annumerante etiam tunc, quando manus non sunt immundæ, idque propter hanc solam rationem, quòd non lavare priùs manus, sit irreverentia gravis ratione tum significationis, quam habet lotio manuum, tum ipsius Sacrificii, ut infert ipse ex analogia cum accessu ad comedendum cibum usualem. Haberet equidem hæc doctrina speciem probabilitatis, si aut intelligeretur de lotione solarum immundarum manuum, aut non esset ante consecrationem secutura ulla earum ablutio; at quia est ex vi ipsarum Rubricarum secutura mox alia, & sæpissime sumitur cibus corporalis prætertim in jentaculis, & merendis, imò & cœnis, prandiisque sine ulla, aut certè gravi indecentia, & Salvator ipse purgavit omni culpâ discipulos suos non lavantes manus, quando manducabant panem. *Matth. 15.* id est cibos; & denique S. Thomas *quæst 83. art. 5. sub initium articuli, & ad primum* dum loquitur de causa, ob quam fit manuum ablutio à sacerdotibus, disertè loquitur partim de lotione *inter* (non ante) *Missarum solemnia*, partim de solis imundis manibus; ideo sententia Cotonii, quamvis viri perdocti, caret omni similitudine veri, adeò ut ne venialis quidem delicti sit reus habendus, qui ante Sacrum omittit illam lotionem ob aliquam rationabilem causam, e. g. quia aqua guturnii est congelata, urceoli autem non adsunt in sacristia, & oportet præstolari per ter, aut quinque Pater & Ave, donec adesset aqua, modò ponamus, manus non esse notabiliter sordidas. Denique cùm lex obligans sub mortali soleat obstringere, quamdiu non intervenit gravis difficultas, aut *moralis* quædam impossibilitas, quam, amabò, difficultatem, aut impossibilitatem exiget Cotonius ad purgandum à mortali noxa incipientem Sacris operari manibus illotis?

P. Suarez *suprà citatus* (ut *per accidens* referam) observat *ex cap. Communiter. 2. distinct. 1. & 2. quæst. 7.* per totum, arceri altaris ministerio, qui laborant morbo caduco, seu epileptico, de quibus primùm post sacerdotium cœptis corripi illo malo Toletus *Lib. 1. cap 64.* & ex eo P. Tann. *Tom 4. Disp 6. quæst. 10 n. 193.* ita differit: Aut prorsus à morbo videntur liberati probatione ad uniusAnni spatium durante, juxta *cap. Si quis, 15 q. 1.* & tunc 829

possunt in susceptis Ordinibus ministrare, aut non sunt in totum liberati, & tunc aut frequenter laborant, & in tali casu non permittitur ipsis exercere Ordines susceptos, aut rarò laborant; si rarò (id est semel in mense, inquit P. Thom. Tamburin. *De Sacrif. Lib. 1. cap. 7. §. 6.*) laborant, tunc vel quando corripiuntur, cadunt cum vocis confusæ emissione, & spumæ jactatione; & tunc jam non sunt permittendi ministrare altari; aut cadunt, sed sine his prædictis accidentibus, & permittuntur administrare cum coadjutore sacerdote, qui suppleat ministerium. Tannero con-
830 sentit P. Lessius *in consil. verb. Missa cap. 7.* addens, non posse sacrificare etiam illum, qui ante lapsus solet id præsentiscere, modò cadat cum spuma, confusa voce &c. Vide *cap. In literis. 7. quæst. 1. & cap. Nuper. eod.* & P. Pirhing *Tom. 1. in Jus Canon. lit. 2. num. 1.*

831 Atque adde, me in casu, qui contigit hac in urbe, à quodam interrogatum respondisse cum eodem Tannero *cit. quæst. 10. num. 182. si cui lepra superveniat jam sacerdoti creato, eum* licitè *sacrificare vel privatim, vel etiam coram aliis leprosis publicè, quibus etiam* licitè *administrabit Sacramenta, si nil obstet, quàm lepra.*

832 Quæritur IV. *Quid agendum, quando sacerdos deprehendit, hostiam esse fractam?* Resp. Vel deprehendit ante oblationem, & tunc petenda est alia, si commodè potest citra scandalum, & longam moram; vel deprehendit post, seu ipsemet frangit, & tunc *licitè* consecrari, tradit Tamburinus *Lib. 2. cap. 8. num. 6.* Si verò scandalum timeatur, accipienda est alia, offerendáque solâ mente. Tambur. *ibid.* Prior autem rectè sumitur post ablutionem, aut purificationem; vel, ut indicat Tamburinus. *cap. 7. §. 5.* reservanda pro alio Sacro, nec enim incongruè repeteretur oblatio, aut etiam post Sacrum absumenda reverenter à quocunque. Hæc omnia locum habent, quando aliqua macula, aut defectus *accidentalis* (cum *substantialis* non est consecranda ulla) hostiæ, vel vini ante, vel post oblationem animadvertitur. Et quia incidit quæstio de hostia, subjungo hunc.

Casum Curiosum.

833 P*Orrige aures, amice Lector, Casus enim est curiosus, & olim de illo interrogatus fui. Nam quidam sacerdos in ultima Missa oblitus est consecrare hostiam exponendam post prandium in oratione* [illegible] *horarum. Quæsierunt tunc à me, an potuisset dictus sacerdos sumere particulam è sacrario ex præconsecratis ab alio sacerdote, & hostiam ab ipso consecratam conservare ad effectum publicè illam exponendi postea, posito quòd non esset ultrà* [illegible] *alium Missam. Et* licitè *hoc* [illegible] *Fagundez* de præcept. Eccl. præc. 1. lib. 3. cap. 4. *ex Henriquez. Sed hanc sententiam nullo modo probabilem esse, putat Joann. Præpositus* in 3. Part. S. Thom. quæst. 83. a. 1. dub. 7. *contrariámque subtiliter more suo, & nervosè docet Lugo* De Euchar. Disp. 19. sect. 5. num. 28.

Hactenus phrasis, ac verba Dianæ *Part. 5.* 834
Tract. 13. Res. 96. referentis plures authores, ac rationes contra Fagundez, sed, nescio cur, non indicantis, quid ipse responderit ad illum Casum curiosum. Puto quidem ego, sententiam Fagundez esse *per se loquendo* non veram, eò quòd absumptio hostiæ sit de substantia, si non de essentia Sacrificii, ergo ad hoc numero Sacrificium spectat absumptio hujus numero (etiam quoad accidentia) **hostiæ.** Si tamen non potuit consecrari alia grandior hostia, vel in alterum diem differri comprecatio, debuit potiùs parva, quàm major hostia pro illo die imponi in Monstrantiam, facilè enim potuit populus edoceri causam.

Vide etiam Tamburinum *cit. cap. 8. §. 8. n.* 835
17. qui *num. 19.* meritò reprehendit parochos, qui volentes renovare hostiam, absumunt consecratam ante plures dies, consecratam autem recenter ab ipsis reservant in futurum; contra illos quippe procedit ratio allata contra Fagundez.

Idem Diana *ibid.* refert verba Marchantii, 836
improbantis factum parochi, qui veritus scandalum aliquod populi, & murmur, cùm non haberet majorem hostiam pro consecratione, sed tantùm minores, pro elevatione fuit usus aliâ majore consecratâ ante aliquot dies. Hunc, inquam, reprehendit Marchantius, ratus facturum fuisse meliùs, si illi majori hostiæ adjunxisset parvam, atque utramque per modum unius ostendisset populo adorandam. At verò Tamburinus *cit. §. 8. num. 22.* opinatur, fuisse rectiùs omissam illam conjunctionem, quàm non omissam; eò quòd minus incommodi secuturum fuisset ex omissione.

Illud est clariùs contra rationem, quod repræsentat hic

Casus inconsulti Mystæ.

C*Ui cùm deesset consecrata grandior hostia* 837
pro oratione 40. horarum, usurpavit non consecratam affigendo illi parvam consecratam.

Etenim ægerrimè ferunt homines, quando rescíunt, esse sibi propositam adorandam illam seu hostiam, seu Reliquiam, quæ adoratione digna non est, aut erat.

Hactenus propositis, explicatis subjunge 838
breviter seqq.

Primò. Si, ut contigit Bruntruti Anno 1611. calix consecratus tangatur fulmine, non est sumendus, utpote venenatus, sed consecrandum aliud vinum. Tambur. *Lib. 2. cap. 8. §. 4.* Se-

839 *Secundò*. Quando vel juxta altare, vel apud magum reperitur hostia, de qua dubitatur, an sit consecrata, ea quidem est reverenter accipienda, & sub conditione adoranda, reservandaque, ut sumatur à sacerdote post sumptionem calicis; quòd si horror id non permittit, reservetur in tabernaculo, donec species corrumpantur. Gavant. *Tit. 10. num. 15 Part. 3.*

840 *Tertiò*. Quando sumitur sacer sanguis, calicem non esse nisi semel ori admovendum, censent Crassus, & Castaldus apud Gavant. *P. 2. Tit. 10. Lit. V.* ipse verò cum Durando, & communiore praxi ter; & infrà *Lit T* sic loquitur: *Verè stomachum movet astantibus, si quis pluries, quàm ter sanguinem, & bis purificationem de calice sumat.* Addit *Part 4. Tit. 3. num. 4.* in prima & secunda Missa Nativitatis (dem dic de quovis die, quo es facturus bis Sacrum) esse pro purificatione abluendos digitos non supra calicem, destinatum ad sacrificium, sed supra vel alium, vel vasculum mundum; & calicem, quo usus es in prima Missa, non esse abstergendum purificatorio, neque tamen etiam omittendas eas preces, quæ in purificatione calicis, & digitorum ablutione recitari solent. Et verò calicem illum non esse tunc eluendum, supponit Lugo *in Resp Moral. Lib 1. dub. 10. num 11.* quod tamen est contra praxin communem hujus Provinciæ Germaniæ Superioris.

841 Placeat autem dictis de celebrante bis in die, hujusque repetitæ celebrationis accidentibus subjungere literas ea ipsa de re. 13. Augusti Anno 1664. ad me exaratas ab eruditissimo Patre Theodoro Moretto Vratislaviensis Collegii diuturno incola, hisce autem jam descriptis vitâ functo, qui nonnullis præmissis, ita scribit:

Nescio, an Ra. Vra proposuerim Casum de eo, qui eodem die, in eodem calice bis celebrat. I. An post primam calicis sumptionem debeat abluere calicem vino infuso? II. An non extergere, purificatorio? III. An non extergere, sed permittere siccari? IV. An, si non possit permittere, siccari, eò quòd statim in die Nativitatis ipse, aut alius aliud Sacrum sit inchoaturus, possit infundere vinum, & consecrare? V. An, si infundat vinum purificationis, possit illud in aliud vas infundi, & dari Laicis pro ablutione? Aut an potius debeat purificatorium unum, aut alterum illo imbui, & permitti exsiccari? Aut an sacerdos extra Sacrificium possit illud sumere?

842 Circa *primum* Innocentius, ut refertur *de „celebr. Missarum c. Ex parte.* decrevit: *Sem„per sacerdos vino perfundere debet* (nimirum „calicem) *postquam totum accepit Eucharistiæ „Sacramentum, nisi cùm de eodem aliam Missam „debuerit celebrare, ne, si forte vinum perfusio„nis acciperet, celebrationem aliam impediret.* „Quibus verbis clarè prohibetur ablutio cali„cis per vini infusionem, non tamen dicit, „quid debeat fieri cum adhærentibus ad cali„cem vini speciebus,

Hoc canone supposito, bene se habet pra-„ 843
xis Romana, quæ nocte Nativitatis permittit„ in sacristia calicem exsiccari. Sed quia hoc„ non est integrum illi, qui in eodem calice bis„ consequenter celebrat, nec parocho, qui ce-„ lebrato Sacro in hoc pago horâ octavâ, statim„ cum eodem calice discedit ad alium pagum,„ videtur posse admitti, ut parochus purifica-„ torium intrudat in calicem, ut ab eo imbi-„ batur reliquum specierum, & exsiccetur po-„ tiùs, quàm ut se exponat periculo, ne circum-„ ferendo calicem non siccum de pago in pa-„ gum, aliquid de speciebus aliò fluat, quàm„ deceat. „

Supposito eodem canone, non abrogatur„ 844
Rubrica Canonis Missalium (Rubricæ autem„ Canonis non sunt *directivæ* tantùm, sed *præ-„ ceptiva*) quæ sic habet: *Os, & Calix purifica-„ torio abstergatur* Sumpto nimirum Sacramen-„ to. Cùm ergo Innocentius prohibeat, vinum„ in calicem infundi, monet, ut calix non in-„ fuso vino extergatur. Et sic patet, quid di-„ cendum videatur ad *prima tria* quæsita. „

Ad IV. gravior est hæc difficultas, & nul-„ 845
lâ ratione videtur permittenda ista consuetu-„ do, quia reddit dubium valorem Sacrificii, &„ consecrationis. Certùm enim est, aliquam „ guttulam vini consecrati colligi in fundo ca „ licis; eâ infuso tunc vino permiscetur eo mo-„ do, quo, quando calicis usus Laicis erat per-„ missus, solebat Ecclesia ex calice vini conse-„ crati unum quasi cochlear transfundere in„ calicem vini non consecrati, & tunc dari Lai-„ cis; nec enim habebant in usu tantos calices,„ ut aliquibus millibus sufficeret, ut singuli mo-„ dicum quid acciperent, præsertim quando„ non nisi unum Sacrum fiebat in primitiva Ec-„ clesia, etiam in Paschate, in quo tamen om-„ nes communicabant; quis autem dicat, *legi-„ timè*, & *validè* potuisse denuo consecrari ca-„ licem vini sic permixti cum speciebus conse-„ cratis? „

Accedit ratio, quòd *invalida* sit ejusmodi„ 846
consecratio, eò quòd materia consecranda sit„ indeterminata; imò indeterminabilis conse-„ cranti; atque adeò pronomen *Hoc*, vel: *Hic*„ non significat rem determinatam. „

Diceret aliquis: sufficit, quòd sit Deo, vel„ Angelo determinata, & ut consecrans inten-„ dat consecrare, quidquid non est consecra-„ tum, Deo determinatè notum. Resp. Eodem„ modo posse consecrare ciborium plenum ho-„ stiis, & intendere non plures consecrare, quàm„ sint futuri communicantes, & eas tantùm ho-„ stias, quas Deus scit à se distribuendas; aut„ consecrare amphoram vini, quæ prima effluet„ è vase, aut hostias ciborii, præter illam, quæ„ superfuit consecrata, antequam Sacristanus„ injiceret non consecratas plures hostias, tunc„ enim validè consecrarem has, excipiendo mi-„ cas, quia exceptio est mihi determinata, & di-„ gito demonstrabilis, quæ omnia procul ab-„ sunt à gutta vino permixta,

847 „Ad V. Puto, Laicis non posse tale vinum „præberi, cùm non liceat sumptio sub utraque. „Si tamen aliquis sacerdos infudisset vinum „ablutionis, & in Sacristiam intulisset, vidi „prudenter practicari, ut imbueretur eo unum, „vel alterum purificatorium, & permitteretur „exsiccari juxta praxin Romanam, quæ vult, „ut calix exsiccetur. Purificatorium ad hunc „usum est destinatum, ut reliquias ablutionis, „& sanguinis, si quæ ad labia, aut ad calicem „adhæreant, abstergat.

848 Est hæc tota ratiocinatio descripta verbatim ex iis literis, quam etiamsi totam esse perquam probabilem agnosco, *in primis* tamen nequeo damnare omnino communem nostræ Provinciæ Superioris Germaniæ praxin; qua solemus, ut suprà *num. 840.* dixi, purificare semel calicem in nocte Nativitatis, vinóque purificationis (quod est etiam simul ablutionis) effuso in alium, detergere, desiccaréque calicem, in quo celebravimus, nec existimamus agi à nobis adversùm canonem Innocentii, hic enim verbis descriptis solùm indicat, nos non debere, id est, non teneri (hoc enim sensu accipit manifestè Innocentius istud verbum in primo membro sui decreti, ergo & in altero, ut liquet ex Juristarum notis princi-
849 piis) perfundere vino calicem nostrum. Ubi verò viget usus, sicut in Italia (extra Bononiam, illic enim observari morem nostræ Provinciæ, asseruit mihi quinquennis incola, & oculatus testis) teste Gavanto, non perfundendi prædictum calicem, probatur mihi solers consilium Patris Moretti, qui etiam in aliis literis 28. Novemb. Anno 1664 datis ad me testatur, se alicubi vidisse, ablutionis (in primo, & secundo Sacro Nativitatis,) vinum immergi purificatorio, & purificatorium suspendi, exsiccandum ad ignem.

850 *Deinde* non assentior eidem Doctori, quatenus ad *quartum* dubium negat, fas esse, vinum in calicem non purificatum infundere, eâ intentione, ut consecretur; etsi enim talis infusio repugnat praxi nostræ, & aliarum quarundam Provinciarum, est tamen (ut mihi ex Urbe scribitur) conformis Romanæ, pluriúmque aliarum. Neque verò ejusmodi consecratio magis illicita, aut dubia censenda, quàm cùm forma profertur super vinum, cui indiscernibiliter admixtum est aliquid liquoris non consecrabilis, aut aliquid aquæ non conversæ in vinum juxta sententiam Thomistarum. Etenim sicut in his casibus demonstratur totum, quod est in calice, sed sub *tacita* tamen conditione etiam (ut apparet) *expressa* non consecrandi absolutè, nisi quod nondum consecratum est, ita & in casu non exsiccati calicis. Videri potest, quod cum aliis tradit Dicastillo *De Eucharist. Disp. 2. dub. 12. n. 227.* de modo consecrandi hostiam non consecratam, quæ multis aliis consecratis indiscernibiliter admixta est; & expressiùs ad casum nostrum, quod tradit cum Suarez de reservando, & paulatim consecrando vino magnæ quantitatis, cui immisceri contigisset guttas vini consecrati.

Tertiò, quod ille Pater addit de pauxillo 851 vini consecrati, solito infundi in ingens aliquod poculum, aut vas pro communione Laicorum (haurientium fistulâ, ut notat Bona *in Liturg. Lib 1. cap. 25.*) tradit etiam P. Vasquez *Tom. 3. in 3. Part. q. 80. disp 216. c. 3. in fin.*

Quartò fateor cum eodem Patre, esse illicitum, præbere Laicis vinum infusum in calicem, necdum purificatum, etenim nostræ Constitutiones Synodales, uti monebo *in Alphabeto Communicantium*, seu *Tract. seq. Cas. II. num. 25.* & probabiliter moderna omnium locorum consuetudo id vetat, attamen *in cit. Casu secundo* negabo, ejusmodi sumptionem repugnare sanctionibus de communione sub specie vini. Equidem Vasquez *Lib. 1. num. 38.* loquens de illo grandi poculo forsan æquante tricongium, de quo paulò antè, sic scribit: *Quia ex calice consecrato aliquid infundebatur vino non consecrato* (existente in illo vasto cratere, aut congio) *forsan dicebatur, laicos etiam sumere calicem sanguinis.* Sanè apponendo illam dubitativam particulam *forsan*, indicat, se non probare illum modum loquendi, seu dicendi, fuisse tunc sumptum calicem sanguinis, seu sanguinem.

Jam verò ut revertamur ad seriem, à qua 852 nos abduxêre literæ descriptæ, & quam fuimus exorsi suprà *num. 838.* addimus *quintò*, P. Thomam Tamburinum, (qui *Lib. 3. de Sacrificio Missæ expeditè celebr. cap. 9,* purificationem distinguit ab ablutione, eò quòd hæc ad digitorum, illa ad calicis elutionem spectet,) rectè negare, peccari *per se loquendo*, si pro ablutione accipiatur sola aqua: peccari autem, si pro purificatione non accipiatur vinum; etenim jura nihil statuunt de primo, statuunt autem de secundo *cap. Ex parte. De celebr. Miss.* agnoscitque Sanchez *in Summa Lib. 4. c. 11. num. 43.* Azor & Gavantus, non exprimentes, utrùm obliget sub mortali; & verò obligare solùm sub veniali, putat probabile (& quidni indubitabile?) Tamburinus, inde inferens, si tam parum vini adesset, ut non sufficeret nisi consecrationi, posse præviso hoc defectu inchoari Sacrum, ac pro purificatione accipi solam aquam; quod consequens ego libenter admitto.

Dices: *Si per se loquendo non peccatur utendo solâ aquâ pro ablutione, seu perfusione digitorum, consequenter nec peccatur per se loquendo, si solo vino abluantur digiti.* Resp. Concedo 853 hanc consequentiam, idque tantò libentiùs, quòd & sciam, facilè à multis omitti tunc usum aquæ, & rubricæ Missalis in Canone post factam Communionem sic loquantur: *Infundit parùm vini, quo se purificat, deinde abluit digitos, extergit, & sumit ablutionem.* Quibus verbis, quia non determinat, vinóne, an aquâ sint abluendi digiti, satis indicat,

mo-

modum ablutionis esse potiùs *in consilio*, quàm *in præcepto*. Et sanè cùm illa ablutio nullam habeat significationem, sed fiat præcisè pro purificatione digitorum, & calicis, imò olim non fuerit sumpta ablutio, sed effusa, sicuti probo *in Alph. Commun. num. 24.* reddens causam, sintque plures stomachi, quibus incommoditatem parere potest affusio aquæ crebrò facta valde imperitè à ministris, prudenter dicitur, eam in rigore non præcipi.

854 Quòd si ita abhorreas à vino, ut nequeas sumere plus, quàm sufficiat ad consecrationem, hæcque miseria sit diuturna, censet Tamburinus *loc. cit. num. 6.* esse petendam dispensationem à Papa.

855 *Sextò.* Pro consolatione tua nota singulariter ex Escobar *Lib. 1 Summæ Exam. 11. n. 92.* & Tambur. *Lib. 2. cap. 5. §. 2. num. 30.* quando ex ignorantia, vel perturbatione committis in Missa aliquem etiam gravem errorem, procedens tamen cum bona fide, non imputari tibi ad culpam mortalem, videlicet ob defectum sufficientis libertatis. Si tamen ignorantia sit *habitualis*, teneris sub mortali dare operam, ut eam emendes

856 *Septimò.* Si aranea, aut aliud animal venenosum incidat in Sacrum sanguinem, obsequendum quidem est Rubricis & Doctoribus cum Henriq. *Lib. 6. cap 36. num. 4.* Dicastillo *cit. Tract. 5. disp. 4 num. 199.* atque aliis scribentibus, species non esse sumendas, sed servandas, donec corrumpantur, ac postea mittendas in piscinam Sacram, seu potiùs linteo, & stuppâ mox exsiccandas, hâncque stuppam exurendam, & cineres mittendos in piscinam; refert tamen Laurentius Surius *in vita S. Norberti ad VI. Junii cap. 5.* hunc

Casum reverentiæ probatæ miraculo.

857 N*orberto*, inquit Surius, *in quadam crypta Missam celebrante in calicem jam consecratum aranea labitur non modicæ corpulentiæ. Quid faceret homo, cujus fides jam in Domino solidata erat? Ne ergo aliquod Sacrificii præparati faceret dispendium, magis elegit subire periculum, & totum, quidquid erat, hausit. Ergo peracto officio statim se moriturum præstolabatur. Dum igitur nihil motus loco ante altare exitum, quem præstolabatur, Domino commendaret, pruritu narium provocatus dum scalperet, subitâ sternutationis commotione aranea integra per nares excussa est.*

858 Ita Surius, in cujus posthuma editione ad XXVI. Novembr. describitur in vita S. Conradi Episcopi, atque Patroni hujus Constantiensis Diœcesis, factum plenum summæ in Deum fiduciæ, atque ad præsentem spectans materiam, qui Sanctus, quia est insuper Patronus, ac Titularis Ecclesiæ hujus nostri Collegii, in quo universam hanc de Sacramentis materiam conscripsi, inque hunc ordinem digessi adjutus, ut spero, singulari patrocinio illius, eam ob rem exhibebo hîc ad majorem ejusdem, genere simul, & sanctitate Illustrissimi Pontificis honorem, ac venerationem, totam facti seriem, verbis Udalrici etiam Episcopi Constantiensis, relatis à memorato Laurentio Surio *loc. cit. n. 6.* Sit ergo pro ultimo Casu præsentis Alphabeti hic extraordinariæ casus reverentiæ & fiduciæ in

Venerabile Sacramentum.

T*Andem ad transitum Patris Conradi* (inquit Udalricus Episcopus) *calamo festinanti ac multa, quæ ad honorem Dei in sui Pontificii poterant factis, unum ponatur, quod tam imitatione quàm admiratione relatu non indignum censeatur. Paschatis siquidem Lætitiæ dies advenit, in qua vir iste Agnum, cujus sanguine tum intentionis nostra superliminare, tum postes corporis purgantur, & animæ, inter Missarum actionem Deo Patri obtulit. Accepto ergo Corporis Dominici Sacramento, venitur ad sanguinis participationem. Calix ex more discooperitur, aranea vitæ liquori illapsa cernitur, animal mortis exitium exteriori homini minatur, sed interim poculo immortali animatur. Quid fecit Minister cœlestis convivii? Summâ accinctus fide nihil in hac re mortale, nihil ducit exitiale, avidus consumit, & quod Sacramenti, & quod exterminii fuit, non immemor, antiqui serpentis venenum antidoto Passionis Dominicæ evacuatum. Cerneres Ministerii hujus Cooperatores pallescere, imminens Antistiti, ut suspicantur, necis periculum innuere. Ab omnibus in commune tristatur, ac timetur dies gaudii in mortem vertitur. Tamen peractâ communionis distributione ultra omnium spem ad mensam artus jejuniis attenuatos refecturus accedit, sed non gustando cibum aliquamdiu sedit: percontatur secretiùs, quid esset acturus? Expecto, inquit*, hospitem in proximo venientem. *Et reclinato super mensam capite exitum araneæ aperto præbet ore, quæ nec mori in homine Dei, nec mortem potuit inferre. Tum quanta convivarum exultatio! quanta de viri constantia suboritur admiratio! Lector potiùs animo concipiat, quàm exprimendum verbis exigat.* 859

860 Hactenus Episcopus Udalricus, dignus successor tanti Præsulis. Qui quia tam disertè scribit, hoc ex illius Sancti Episcopi factis unum esse *imitatione non indignum*, non sine causa percontabitur quis, verène sit dignum imitatione? Ratio negandi est, quòd Chorus Theologorum adhæreat omnium Magistro, nimirum Angelico Doctori *Part. 3. q. 83. art. 6. ad 3.* expressè scribenti: *Si sacerdos deprehenderit, esse post consecrationem immissum venenum in calicem, nullo modo debet sumere nec aliis dare, ne calix vitæ vertatur in mortem.* Cujus Sancti Doctoris resolutio relata est in Rubricas Missalis sub *tit. De defectibus in Ministerio ipso occurrentibus*, ac proinde videtur etiam à summis Pontificibus, authoribus, defensoribúsque Missalis Romani, vetita imitatio S. Conradi; sanè doctrinam S. Thomæ sine ulla exceptione admittunt P. Suarez *Disp. 85. sect. 1.* P. Tannerus *Disp. 5. quæst. 10. dub. 7 num. 118.* Gavantus *in Rub. Missal. part. 3. tit. 10. num. 6.* nec memini, me legere, qui repugnet.

861 Ego nec *absolutè* nego, nec *absolutè* assero, hoc exemplum esse dignum imitatione. Non *absolutè* nego; fuit enim Udalricus, enarrator hujus facti, apprime peritus veræ Theologiæ, quia Sacræ Scripturæ, ut liquet legenti vitam, quam posteritati consignavit, multúmque commendatur à M. Jacobo Merck *in Chronico Constantiensis Episcopatûs*; ergo meritò à me potiùs explicandus, quàm refutandus. Sed nec *absolutè* assero, actionem illam esse dignam imitatione, ne videar repugnare communi per-
862 suasioni Doctorum, & ipsius Ecclesiæ. Dico igitur, esse dignam imitatione *per se loquendo*, seu habitâ ratione objecti: est enim utique Sacratissimum Christi corpus dignissimum, ut etiam dispendio vitæ nostræ præservemus illud ab omni irreverentia, ut inter cæteros plurimos fecit S. Tarsitius. *Per accidens* autem non est dignum ejusmodi imitatione factum S. Conradi, Sanctíve Norberti, eò scilicet, quòd Deus vitæ nostræ Dominus; qui utique poterat permittere, imò imperare, ut in tali eventu sumantur illæ species, etiam certo cum vitæ discrimine, id tamen non modò non imperaverit, sed ne quidem communiter permisisse, persuadeat unanimis Doctorum consensus; atqui nullus actus vetitus à Deo, quamvis tendens in objectum divinissimum, est *absolutè* dicendus imitatione dignus. Multò minùs accensendus est *absolutè* imitandis, ob rationem jam primùm allatam, sed in indicatis circumstantiis, tunc solùm, cùm specialis inspiratio verè divina impellit.

863 Et quidni liceret id ipsum in aliis circumstantiis? ut e. g. si aut aliàs certò immineret ab hæreticis: vel veneficis multiplex, formalisque injuria, profanatióque, aut in magnum contemptum religionis cessurum esset ex eo, quòd hæretici, vel alii infideles existimarent, Deum Christianorum, & Catholicorum tam parvi fieri ab ipsismet rectoribus plebis Catholicæ, ut non ausint injurias Deo suo imminentes propellere, seu impedire cum jactura vitæ? Certè hausisset avidissimè ad extremam guttam in utroque hoc casu S. Norbertus, certò S. Conradus, ut liquet ex utriusque facto. Vera sumptio specierum etiam venenatarum non directa occisio sui ipsius, sed solùm indirecta; atqui fas est, se ipsum quandoque interficere indirectè, ut palam est, declarántque variis exemplis Neoterici omnes, scribentes de homicidio, atque approbantes aliquas causas, non ita graves, ac sunt illæ duæ, quas produxi. Vide exempla Viraginum Christianarum producta *Tract. præced. num. 631.*

Nihilominus tamen est ordinariè, ut jam in- 864
dicavi, ac *per se loquendo* sectanda sententia Doctoris Angelici, ac Rubricarum, proindéque in eventu, de quo disserit S. Thomas, eximenda est aranea, occidendáque, & unà cum speciebus imbibitis stuppæ, spongiæ, aut panno deponenda, asservandáque loco mundo clauso, *donec species fuerint desiccatæ, & tunc comburantur ista, & combustio in sacrarium projiciatur*, inquit Missale, priùs autem debet utique Sacrificium perfici infuso alio vino, consecratóque.

At adhibendúsne alius calix? Respondeo: om- 865
nino: tum propter reverentiam, tum ut vitetur periculum infectionis. Quòd si nullus alius calix haberi possit, censent, puto, Doctores, esse aut permissum, aut mandatum à Christo, ut potiùs relinquatur imperfectum Sacrificium, ne fortassis calix vitæ vertatur in mortem.

Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio sit summo Sacerdoti Christo JESU.

ORATIO.

Ante Sacrum dicenda; ad quam Gregor. XIII. concessit Indulgentiam 50. Annorum.

Ego volo celebrare Missam, & conficere corpus & sanguinem Domini Nostri Jesu Christi, juxta ritum S. Rom. Ecclesiæ, ad laudem omnipotentis Dei, totiúsque Curiæ triumphantis; ad utilitatem meam, totiúsque Curiæ militantis, pro omnibus, qui se commendaverunt orationibus meis, in genere, & in specie; & pro felici statu S. Rom. Ecclesiæ, Amen.

TRA-

TRACTATUS QUARTUS,

SEU

ALPHABETUM COMMUNICANTIUM,

QUO

XXIII. Casibus Cardinalibus,

FACTIS, non *FICTIS*,

Aliísque nonnullis breviter proponuntur, exponuntur ea, quæ ad usum, atque administrationem Sanctissimæ

EUCHARISTIÆ SPECTANT.

Systema huius Alphabeti.

CAsu primo hujus nunc septimũ prælum subeuntis Alphabeti expono, An & cur communicandum? 2. Sub qua specie? 3. Quando? . Quoties? 5. Ubi? 6. An pueris? . An fatuis & surdis? 8. An phreneticis, & energumenis? 9. An epilepticis? 10. An nauseabundo? 11. An catharroso, & tussienti? 12. Quomodo moribundo? 13. An ebrio moribundo? 14. An capite damnatis? 15. Dicam confesso communicandum? 16. Non confesso communicandum? 17. Jeiuno? 18. Non jejuno laico? 19. Non jejuno sacerdoti communicandum? 20. Cum aliis dispositionibus communicandum? 21. De manu sacerdotis communicandum? 22. De manu non Sacerdotis communicandum? 23. Quo fine, & effectu communicandum?

CASUS I.

Prodigiosus.

SUMMARIUM.

Casus mulieris mutata in formam equi, ob neglectam communionem. num. 1.

Quo jure obligemur communicare? 3.

Explicatur illa sententia: Nisi manducaveritis, & biberitis, *&c.* Ibid.

Quomodo peccet negligens communionem necessariam superanda tentationi? 5.

Refert ad praxin, scire, utrùm divino, *an solo* Ecclesiastico *pracepto teneamur communicare, 6.*

Sententia mitiores, etsi probabiles, non sunt semper cuivis sectanda, 7.

Nulla obligatio asserenda sine lege. 8.

Praceptum divinum *communicandi non obligat, ut primùm peccâsti mortaliter. 9.*

Sed in articulo mortis. 10

Comparatur cum cibo terrestri communio. 13.

APolloniam casti mariti castam uxorem deperibat, atque ad turpe facinus solicitabat impurus adulter. Qui 1

viso,

viso, suis artibus nihil profici, adhibet Avernales, ejus aut amorem sibi, aut odium marito conciliaturus. Etenim improbi magi operâ, præstigiisque usus effecit, ut Apollonia oculis & chari conjugis, & aliorum intuentium appareret informa equæ, habita ab omnibus non jam homo, sed bestia atque idcirco à conjuge non sine horrore sæpius repulsa, abacta. Tandem ad S. Macarium deducta, ac præstigiis liberata intellexit ex eo, causam mali his verbis: Hæc tibi acciderunt, quòd jam quinque hebdomadas non accessisti ad intemerata nostri Salvatoris Sacramenta.

2 Testis est hujus prodigiosæ metamorphosis Palladius *in Lausiac. Lib. 8. cap. 19.* apud Heribert. Rosweidum *in Vitis Patrum*, cujus occasione.

Quæritur 1. *An, & quo jure obligemur ad*
3 *Sacram Synaxin?* Resp. 1. Certum est, nos teneri saltem *Ecclesiastico* jure, ut constat *ex Cap. Omnis utriusque sexûs. De pœn. & remiss.* 2. Verosimilius est, etiam *Divino*. S. Thom in suo ultimo testamento, ut vocat Diana, id est in *3. p. q. 80. a. 11.* cum plerisque contra S. Bonavent. Alens. alios nonnullos. Nam illa verba Salvatoris *Joan. 6 Nisi manducaveritis carnem filii hominis, &* id est: *Vel*, ut optimè interpretantur nonnulli Controversistæ) *biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, rectè omnino intelliguntur de manducatione
4 sacramentali. 3. Verosimillimum est, aliquos particulares homines specialiter à Deo obligari ad sumendam Eucharistiam, quia scilicet decrevit, eis non largiri gratiam vel proximè *sufficientem*, vel certè *efficacem* ad superandas graves quasdam tentationes, obtinenda quædam bona necessaria, nisi Carnem Christi sumant. Suadet hoc exemplum Apolloniæ, itémque illud, quod ex Joanne Sanchez referam *Casu XX.* ac plura alia apud probatos scriptores; ut proinde meritò hanc doctrinam tradiderit Petrus Sotus *De Euch. lect. 9.* Quam non omnino respuens Suar. *Tom. 3. in 3. p. disp. 69. sect. 3.* observat, esse ei perrarò locum.

5 At si quis sciens, quia scilicet tentatis cæteris omnibus adhuc sentit infirmitatem suam, ut loquitur Sotus, se non posse superiorem aliquâ tentatione E. G. carnali, evadere, nisi frequentatione Sacræ Communionis; *peccabitne in præceptum* divinum *de Communione negligendo hanc*? Respondet *negativè* Suarez *l. c.* sed solùm contra præceptum virtutis, cui illa tentatio adversatur, eò quòd illa virtus, non autem lex Communionis imperet tunc sumptionem Eucharistiæ; ac proinde non oportebit ex sententia hujus Authoris in confessione exprimere neglectum Communionis admissum tempore illius tentationis. Hæc responsio est verosimilis, sed alibi excutienda.

Quæritur 2. *Utrùm ad praxin referat scire, an solâ lege* Ecclesiasticâ, *an verò etiam* Divinâ, 6
teneamur communicare? Resp. Si induxisti in animum semper ex probabilibus opinionibus illam sequi, quæ tibi commodior accidet, tum sanè parùm interest tua, id nôsse, quandoquidem multi Theologi probabiliter docent, præceptum *divinum* de adeunda mensa Angelica, nec citiùs, nec sæpiùs obligare, quàm *Ecclesiasticum*, & qui contra utrumque agit, non delinquere in ordine ad confessionem graviùs, quàm si solùm contra unum.

Scio quidem, inquies, à nemine dubitari de- 7
bere, quin *per se loquendo* sit fas, actiones instituere ex amussi, cujuscunque tandem sententiæ, verè, atque à parte rei *practicè* probabilis, sed quia video noxiam laxitatem conscientiæ gigni, quando quis nunquam probabiliora tutioráque sectatur, sed ex probabilibus illa sola, quæ suo genio, & palato arrident, *ideo velim scire, quænam de ejusmodi præcepto* divino *verosimiliora tradant Theologi.* Ita omnino est, ambulat in lubrico, qui semper consectatur sententias magis faventes naturæ corruptæ; non autem qui moderatè. Resp. sequentia.

1. Non liquidò constare, quandonam, aut 8
quoties obliget illud præceptum. Est enim memoriæ imprimenda, & sæpius, quàm nonnulli rigidiores Theologi factitent, in usum redigenda illa, communi calculo Theologiæ, Jurisque peritorum approbata Regula: Nulla obligatio est asserenda sine lege. *c. Legatur. 24. q. 2. L. 99. ff. De verb. obl.* Navar. *De Rosario miscel. 22.* nulla autem lex *divina* (qualis hîc esse deberet) exhiberi potest, quæ exprimat, vel tempus, vel frequentiam, vel occasionem.

2. Dominicum Sotum, si hac ætate viveret, 9
mutaturum opinionem, qua magis piè, quàm rectè in *4 d. 12.* censuit, ut primùm quis deliquit mortaliter, oportere eum adire communionem; videret enim, suo judicio refragari torrentem omnium pœnitentium, Confessariorúmque & meritò. Sanè quod nullâ Lege statuitur, id nôs asserere non debemus. DD. ex *c. 2. De transl. Episc.*

3. Verosimilius videri, illud præceptum 10
divinum astringere in articulo mortis. Tann. *Tom. 4. d. 5. q. 8. n. 109.* cum multis contra nonpaucos. Nam Concilium Nicæn. relatum *c. De his. 26. q. 6.* cavet, ne discessurus è corpore *necessario* viæ suæ viatico defraudetur. Cur autem vocat *necessarium*, si non est lege *divinâ* præceptum?

4. Satisfacere legi Christi, qui quot annis 11
semel accumbit Sacræ mensæ. S. Tho. *l. c.* nec enim habemus fundamentum asserendi majorem obligationem.

5. Cùm pauci sint, qui hâc ætate omittant 12
communionem Paschalem, & illi ipsi, qui per plures annos negligunt, ignorent, se pluries, quàm semel in anno delinquere abstinendo synaxi, judico, ad praxin vix referre, utrùm scribatur,

batur, & imprimatur, omnes Christianos lege Christi adstringi ad Eucharistiam singulis triенniis, aut quadrienniis, ut divinant nonnulli Theologi, sumendam.

13 6. Hoc divinissimum Sacramentum eo fine institutum esse, ut per modum refectionis spiritualis animum roboret, ac muniat. S. Thom. *Quæst. 79. art. 1. in Corp.* Nam sicut cibus, & potus solent conferre suas qualitates, iisve similes; itémque *reali* tactu, & gustu refectionem, & delectationem; sicut deinde quod sapit, nutrit, teste Avicennâ, ac nutriendo reparat, quod noxius calor absumpserat, viréfque auget, & ad debitam staturam perducit, ita etiam spiritualiter facit Eucharistia, ut explicant Ascetæ, atque ipsi Theologi *in cit. Quæst. S Thomæ.* Plura dicam de effectibus hujus spiritualis penûs, & panopliæ *Casu ultimo. n. 476.* & seqq.

SUB QUA SPECIE COMMUNICANDUM?

CASUS II.

Cruentus.

SUMMARIUM.

Miraculo improbantur petentes communionem sub utraque specie. 14.

Redarguuntur dictantes, fore consultius, si permitteretur Laicis utraque species. 16. & 17.

Refellitur objectio dicentium. Lutheranos conversum iri, si permitteretur eis calix. 20.

An contra legem prohibitivam *communionis sub utraque specie agant Sacerdotes, prabentes è suo calice vinum communicantibus? 21.*

Ablutio digitorum in Missa post Communionem effundebatur olim in terram. 24.

Statutum Constantiense circa hanc Ablutionem. 25.

Quibus casibus liceat Laico sumere Sacrum sanguinem? 26.

Proponitur recentissimus circa hoc casus 28.

14 B*Arnabas vir Religiosus, quibusdam petentibus, & instantibus, ut sub utraque specie Sacramentum sumerent, sacerdote quodam pio cantante, cùm faceret fractionem, concavum patenæ totum visum est repleri sanguine, ad quod obstupuerunt ipse, & circumstantes; sed cùm conjungeret partes hostiæ, totum visum est reintrare. & sic petitioni & tentationi illorum satisfactum penitus fuit.*

15 Verba hæc sunt antiqui, gravissimique Theologi Alexandri Alensis *p. 4. q. 11. memb. 2. art. 4. § 3.* quæ dant ansam proponendi sequentes quæstiones.

Quæritur enim 1. *An graviter delinquant illi nonnulli Catholici, qui* tacitè, *vel* apertè *sentiunt, & dicant, Synodum Tridentinam* Sess. 21. cap. 2. *consultiùs facturam fuisse, si usum calicis permisisset laicis?* Audivi ego ipse olim haud semel quosdam ita loquentes; at sine dubio malè, pessimè. 1. Quia illi ipsi, qui ita loquuntur, satis indicant, se sentire, Concilium non tantùm minùs prudenter, sed planè imprudenter egisse: atqui hoc sentire, ac dicere, non vacat indignâ, superbâque temeritate atque arrogantiâ. Quis enim es tu, qui imprudentiæ 17 damnes decreta Concilii à Legatis Sedis Apostolicæ, ab Episcopis 270. Theologis, Jurisperitis plus 170. celebrati, à Christi Vicario *quoad omnia & singula*, ut loquitur Pius IV. approbati? Deinde esto, non arguas imprudentiæ, sed solùm judices, Synodum non tam providè egisse, quàm fuisset actura, si Calicem permisisset; arguendus ipse nihilominus es. Cùm enim Oecumenica Concilia congregentur in Spiritu Sancto, sicuti & ipsa expressè loqui solent; Spiritus autem Sanctus sit Spiritus sapientiæ, & intellectûs, Spiritus consilii, & pietatis *Isa. 11.* quis ferat asserentem, hunc spiritum suggessisse taliter congregatis consilia minùs prudentia, minùs pia?

Et cùm integrum sit judicium, quod plurimorum sententiis confirmatur *c. Extra. d. 64. & Cap. Prudentiam. De offic. jud. deleg.* quàm integrum, ac perfectum haberi debet id, quod tam gravium, tam doctorum, usúque peritorum calculis comprobatum est? Accedit, quòd Theologi, præsertim qui adversùs hæreticos, illud decretum Concilii reprehendentes scribunt, proferant in medium rationes optimas, quæ tam Tridentinam, quàm priùs Constantiensem Synodos induxerunt, ad statuendam illam prohibitionem; quarum illa non minima est, quàm suggerit hujus nostræ urbis, (Constantiense ajo, *sess. 13.*) Concilium, ne videlicet Christi fideles alte imbibant errorem aliorum censentium, docentium, non totum, & integrum Christum, sed duntaxat dimidiatum contineri sub singulis speciebus. 18

Veritatem huic detestando errori contrariam non nisi magno molimine imprimimus animis ineruditorum, etiam hac ætate, quid fieret, si sub utraque specie Sacrum convivium celebraret plebs Christiana? 19

Sed multi è Lutheranis transirent ad castra Catholica, si propinaretur eis calix. Resp. Est hoc meritissimum pallium pertinaciæ hæreticæ. Si Christus Dominus tolleret præceptum confessionis auricularis; Si Papa leges de jejunio, de bonis Ecclesiasticis restituendis, aliásque difficiliores expungeret, si divortium, ac bona Ecclesiastica permitteret laicis, tum equidem sperarem multorum conversionem; sed quia malitiis hominum indulgendum non est 20

v. Ple-

c. Plerumque. De rescrip. ideo nec Christus, nec Christi Vicarius debet ob superbam pervicaciam suas mutare leges.

Hæc ita mandaveram primis quatuor Editionibus hujus Tractatuli, cùm adeptus historiam Concil. Tridentini sapientissimè conscriptam à Cardinale Pallavicino, reperi, præter alias prægnantes negati Calicis rationes, productas ab ipso *Part. 3. lib. 18. cap. 4.* seu potiùs ex ore ipsorummet Patrum Tridenti congregatorum relatas; aliquid, cujus cognitione delectatum iri meos Lectores, præsertim Germanos, cùm existimem, censui, non prætereundum esse à me; id nimirum, quòd Pius IV. durante Synodo Tridentinâ impulsus enixis postulationibus, ut refert idem Cardinalis *citat. part. 3. lib 17. cap. 4. lib. 21. cap. 2 & lib 24. c. 12.* duorum piissimorum Principum, Ferdinandi I. tunc Romanorum Regis, & Alberti Ducis Bavariæ, formidantium summa mala, si usus ille negaretur, augurantium plurimum boni, si concederetur, acquieverit quidem petitioni utriusque pro suis provinciis, ipsâque Germania, sed cum conditionibus, quas Episcopi nominati ab ipso, Pio, inquam, præscriberent. Et verò concessionem illam fuisse Viennæ exceptam immensâ lætitiâ, duâsque tertias hæreticorum partes ad frugem reductas. At cùm oppetiissent mortem illi Episcopi, quorum personis, & prudenti arbitrio rem tantam commiserat Pius, nec horum successores haberent jus impertiendæ cuiquam alteri talis facultatis, demum desiisse usum memorati privilegii, reditúmque fuisse ad illum morem, qui nunc viget inter omnes Germaniæ Orthodoxos. *Hic fuit exitus illius tam diuturni, ac tam celebris postulati, qui docuit, quantùm fallat spes ingentium bonorum, quæ mortales præsagiunt in obtinendis Romæ quibusdam inusitatis relaxationibus.* Hoc epiphonemate claudit eam narrationem Cardinalis *cit. n. 8.*

21 Quæritur 2. *Utrùm in sanctionem horum Conciliorum peccaturus esset sacerdos, qui è Calice suo ante, vel post primam ablutionem præberet vinum iis, quibus præbuit Corpus Christi?* Novi ego parochum Annis abhinc plus 60. jam vetulum, atque è Grammatica ad parochiam (tam rudia erant illa tempora) sanè per saltum promotum, qui id factitabat, non autem probè memini, utrùm è prima, an è secunda ablutione præbuerit. Id quoque fuisse usu receptum in aliis Germaniæ Diœcesibus, testantur complures oculati, satísque indicant Constitutiones Synodales hujus Diœcesis, loco paulò pòst exprimendo, fuisse id ipsum factitatum in hoc Episcopatu.

22 Respondeo autem, probabiliter non fore reum ullius peccati adversùs illa Concilia admissi, qui sive secundæ, sive primæ ablutionis partem ministraret Laico. *At in prima remanent aliqua gutta sanguinis.* Resp. Ob hanc causam Card. de Lugo *in Resp. mor. lib. 1. dub 18.* ex instituto contendit, non esse facilè introducendum, vel admittendum usum quorundam unius cujusdam Diœcesis parochorum, qui coacti diebus festis Sacrum facere in duobus locis, calicem primi Sacri eluebant vino, totúmque dabant ebibendum Laicis sub illo communicantibus, putátque hic Cardinalis, eos adversùs illa Concilia egisse.

Dicendum tamen mihi videtur, probabiliter non egisse contra verba, aut mentem prædictorum Conciliorum. Nam & illi communicantes non dicebantur vulgari loquendi modo, qui tamen maximè spectandus est. *L. Labeo. ff. De supell. leg.* communicare sub specie vini, quod quidem solùm vetant illæ Synodi, ut patet tum ex litera, tum ex Rubrica nostræ Constantiensis, & non erat periculum illorum incommodorum, ob quæ utraque Synodus interdixit communionem sub utraque specie. Nihilominus tamen, quia ex una parte Doctissimus noster P. Theodorus Morettus literis ad me 13 Augusti Anno 1664. Uratislaviâ datis, ac descriptis *in Tract. præcedente Cas. Ult num. 841. & seqq.* inter cætera expressè scribit, præbitionem ablutionis, qua de loquimur, esse idcirco illicitam, quòd non liceat sumptio sub utraque specie; ex altera parte autem non habeo scriptorem, quem opponam hisce duobus Doctoribus, malo in re tanti momenti stari, & stare horum judicio, quàm meo. 23

Jam verò si supponamus, illum bonum senem præbuisse è secunda purificatione, tum fuit remotior à specie gravis delicti, quandoquidem solebat olim illa ablutio effundi vel in sacrarium, seu piscinam, sitam, præsertim in Ecclesiis Regularium, ad cornu Epistolæ. Bona *Lib. 2. Liturgi. cap. 20.* vel in locum mundum teste Gavanto *in Rubr. Missal. p. 2. tit. 10. lit. Z*, post Durandum *in Rationali Lib. 4. c. 55.* ubi reddit quidem causam hujus ablutionis, seu, ut loquitur, perfusionis digitorum, non autem docet, cur illa ablutio non fuerit etiam ejus ætate sumpta à celebrante. Mihi occurrit hæc ratio, quia probabiliter invaluerit eo tempore opinio Halensis *in 4.* & ipsius S. Thomæ *Quæst. 77. art. 8.* aliorúmque nonnullorum, arbitrantium, quando multum vini non consecrati miscetur exiguæ quantitati consecrati, Christum Dominum desinere esse sub speciebus consecrati. Quæ opinio tametsi plurimis non probatur, videtur tamen non posse, nisi eâ suppositâ, defendi illum morem universalem, de quo loquitur Durandus doctissimus, peritissimus Episcopus. 24

Attamen Constitutiones Synodales hujus Diœcesis inter alia longè plurima saluberrima statuunt, ne toleretur, ut vinum ablutionis primæ, aut secundæ (ut interpretor) post Sacram communionem præbeatur è calice, *ne rudes, & idiotæ, sicut factum aliquando intelleximus, Christi sanguinem in eo se sumere credant.* Ita Constitut. *p. 2. tit. 8. n. 11.* 25

Quæri-

26 Quæritur III. *An in nullo casu sit fas Laico sumere Christum sub specie vini.* Resp. Est. 1. enim, si Calvinistis militibus in templum irruentibus profugiat ab altari parochus, relicto illic calice consecrato, laudabitur æditvus, si suo parocho cordatior Sacrum sanguinem reverenter hauriat, ne ab hæreticis impiè effun-
27 datur. Suarez *Disp. 71. sect. 3.* 2. Si sacerdote post consecrationem repentè extincto, nequit haberi, qui Sacrificium perficiat, vel qui illum sanguinem consecratum sumat in alio Sacro, poterit bibere laicus. Suarez *ibid.* 3. Si sanguinem in terram effusum nequeat excipere, aut lambere Sacrificans, lambet *licitè* vir, aut mulier. Suar. *ibid.* Nam ad hos casus non se extendunt verba, aut mens Concilii. An verò sit in his eventibus elicienda contritio, disces ex dicendis infrà *num. 364.* 4. Si quis æger nequeat etiam minimam particulà hostiæ quantumvis vino mixtam deglutire, docet Ochagavia apud Dian. *Part. 5. Tract. 3. Ref. 34.* debere ipsi præberi sanguinem. Didacus Nugnus in *quæst. 80. art. 12.* ait, esse rem difficilem, nec suscipiendam sine consensu Episcopi, qui tutiùs assentietur. Verùm ego assentior Suario *loc. cit.* Barbosæ *De Parocho Part. 2. cap. 20. n. 44.* de Lugo *loc. cit.* Georgio de Rhodes. *Tract. 2. Disp. Scholasticarum Disp. 1. De Euchar. q. 3. sect. 4. §. 4.* negantibus etiam tunc licere, quia tunc non obligat lex *divina* de viatico propter
28 varia incommoda. Nolim tamen planè improbare responsum, quod quidam insignis Theologiæ Doctor, ac Professor procul valde dissitus hinc, dedit, testibus ejus ad me literis die 28. Novemb. Anno 1664. ad hunc

Casum perquam recentem.

Hoc Anno, inquit, solicitè ex alia civitate quæsitum fuit; possétne persona aliqua, quæ diu decumbebat, & nec micam quidem panis deglutire poterat, sed liquida tantùm, possétne, inquam, Communio illi porrigi sub speciebus vini? Suasi Parocho, ut porrigeret, si scandalum absit, & ut Missam faceret in cubiculo decumbentis; prohibitionem enim de non dando calice non procedere in casu necessitatis, in tam longo morbo, attendente necessitate Viatici.

Ita ille, permittens duo, scilicet celebrationem in loco profano, & præbitionem calicis; quam utramque permissionem, etsi, ut dixi, non penitus improbem, utpote non perspiciens clarè improbabilitatem, attamen quia duplicis legis violationem utique non concedent Suarez, & alii, qui ne quidem unicam, ut vidimus, permittunt etiam in casu necessitatis, censeóque, esse hunc communiorem sensum ipsorummet Prælatorum, eam ob rem nec facerem, quod ille parochus, nec responderem id, quod ille insignis cæteroqui Theologus, nisi fortè ægrotus ille non esset (vix autem potest fingi casus) capax alterius Sacramenti; in extremâ enim necessitate salutis cessant leges Ecclesiasticæ, utpote latæ in ædificationem, non in destructionem. Adde, quòd Cardinalis Bona *loc. cit. Lib. 1. cap. 15. num. 4.* testetur, illos, qui ministrant Sacrificanti in monasterio Sancti Dionysii prope Lutetiam Parisiorum, hodiéque more antiquo communicare sub utraque specie, haurientes fistulâ è calice Sacrum Sanguinem.

QUANDO COMMUNICANDUM.

CASUS III.

Lætus, & Tristis.

SUMMARIUM.

Wedekindus Saxo cernit in hostia puerulum. 29.
Quid nomine Paschatis *intelligat lex præcipiens Communionem Paschalem?* 32.
Quid diversæ provinciæ? 33.
An Communio Paschalis omissa compensanda sit? 34.
Aliquibus legibus præfigitur dies non ad finiendam, sed ad ampliandam obligationem. 35.
Cur negligens festo die Sacrum non teneatur resarcire? 37.
An prævidens impedimentum Communionis Paschalis teneatur prævenire? 39. *& seqq.*
Et qui prævenit, tenetúrne rursum communicare, si formidatum impedimentum non superveniat in Paschate? 40.
An, qui in Paschate communicavit indignè, teneatur adhuc semel adire Sacram mensam? 43.
Est quovis die fas communicare. 45.
Sacerdotes non tenentur Feria V. Cœnæ Domini communicare more laico. 46.
Et qui ita communicant, non necessariò utuntur stolâ. 47.
Fas est communicare quavis horâ. 48.
Pœna negligentium Communionem Paschalem. 49.

Carolus Magnus sanctissimo Pascha die Sacram Communionem in Orientali Saxonia obibat cum universo exercitu, præsente, atque omnia curiosè spectante Wedekindo Principe Saxoniæ, qui mendicum mentitus, mendicorum turbæ sese immiscuerat, ut tantò liberiùs omnia arbitraretur, agnitus autem, & ad Regem amicum suum perductus, atque inter alia interrogatus ab eo. Quid vidisti, quod te vidisse delectet? *Ille (ut erat adhuc rerum Christianarum rudis) subintulit. Vidi hodiernâ te die primùm* 29

solicitum, & ad rem attentissimū. Posteaquam verò mensam adieras templo mediam, ita mihi hilari conspectus es vultu, ut repentina mutationis me caperet miraculum. Stupor autem erat videre, quòd de manu purpurati sacerdotis singuli perbellum puerum in os susciperent, quem quibusdam ludibundum arridere, ultro properare, aliis verò abhorrentem avertisse vultum, & tamen in ora demissum, nec redeuntem aspexi. Hoc quid sit, nec dum accipio.

30 His omnino verbis hanc orationem, seu responsum Wedekindi refert Albertus Kranzius *in sua Metropoli Lib. 1. cap. 9.* scriptor alienus ab omni fictione, qui etiam *Lib. 2. Saxoniæ. c.23.* addit, Wedekindum hoc prodigio (quod ibi, de solo Carolo memorat) inductum fuisse, ut Religionem Christianam complecteretur.

31 Hæc porrò historia præbet occasionem declarandi præcipuè duas istas quæstiones. *Primam*, quid nomine Paschæ, quo etiam utitur Kranzius, intelligant Canones, dum de Communione Paschali statuunt? *Secundam*, utrùm ii, à quibus in os demittitur pulchellus ille puer abhorrentem vultum avertens, id est, qui indignè communicant, satisfaciant præcepto Ecclesiæ injungenti Paschalem Communionem? Hisce duabus quæstionibus plures alias tanquam appendices adjungemus dilaturi ad Casum XII. illam, quæ est de Communione in articulo mortis.

32 Quæritur itaque I. *Quid nomine Pasche, aut Paschatis intelligat* Concil. Lateran. sub Innoc. III. relatum in c. Omnis utriusque. *De pœnit. & remiss.* hisce verbis: *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata semel in anno confiteatur proprio sacerdoti, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum, nisi fortè, de proprii sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam ad tempus duxerit abstinendum.* Resp. Intelligit septem dies ante, & totidem post Dominicam Resurrectionis cum ipsa Dominica, nam ita declaravit Eugenius IV. teste Navarro *in Enchir. cap. 21. n.45.*

33 *Quid igitur censes de Germanis, qui anno, quo vel juxta Rubricas Breviarii celebratur, vel secundùm morem plurium Episcopatuum ex feria secunda post Palmas anticipato in Sabbatum præcedens transfertur quoad chorum, & forum festum Annuntiationis Deiparæ, ipso illo sabbato obeunt Sacram Synaxin?* Resp. Satisfaciunt præcepto Ecclesiæ, sicut & illi Brixinenses; quos novi quolibet die inter Dominicas Quadrag. & in Albis habere jus explendi illam legem. Hæ consuetudines sunt rationabiles, & præscriptæ, ergo usque adeò valent, ut juri *positivo* valeant præjudicium generare. *c. fin. De Consuet.*

34 Quæritur II. *An, qui tempore Paschali, vel noluit, cùm posset, vel non potuit, cùm vellet, fungi officio boni Christiani, adigatur ad proximè compensandum?* Resp. Adigitur. Ita contra Silv. Victor. Henriq. alios apud Dicastillo *Tom. 1. in 3. Part. Tract. 4. Disp. 10. num. 136.* tenent Bonac. Layman. Tanner. alii apud Dicastillo *num. 135.* Ratio est, quia licèt exploratum sit, multa præcepta esse ita affixa certo alicui tempori, aut diei, ut, qui ea, non implevit die designato, haud teneatur postea compensare, ut patet facienti reflexionem super præcepta festorum, jejuniorum, horarum canonicarum; quia tamen ex una parte sunt etiam aliæ leges, quarum adimpletioni certa dies præfigitur, non ad finiendam, sed ad dilatandam obligationem, ut loquuntur Doctores, ita videlicet, ut non permittatur (absque legitima causa) dilatio ultra illum diem, & qui illo die non facit, quod facere debeat, tantò graviùs peccet, quantò diutiùs differt, ut videre est tum in exemplis indictæ comparitionis coram judice, & præstandæ solutionis certo die, quæ exempla adducit Innoc. III. *c. Cùm dilecti. De dol. & cont.* tum in legibus tributariis, tantò quippe delinquunt graviùs subditi, quantò diutiùs procrastinant pensionem justi tributi, certo mense persolvendi, sicut & is, qui vovit, se hoc anno, & quidem mense Majo peregrinaturum ad locum Religiosum bidui distantem; ex altera autem parte videtur sumptio Communionis Paschalis spectare ad classem harum posteriorum legum, non priorum, idcirco probabilior videtur nostra responsio. 35

36 Equidem illæ phrases: *Suscipiens reverenter ad minus in Pascha*; Et, *singulis annis saltem in Paschate*, quarum primâ utitur Concil. Lateran. verbis suprà descriptis, alterâ Tridentin. *sess. 13. can. 9.* mihi persuadent hanc responsionem. *Cur igitur, qui die Dominico neglexit rem Sacram, non tenetur resarcire?* Respond. quia lex Ecclesiastica imperans auditionem Sacri, ita sonat: *Missas die Dominico sæcularibus totas audire, speciali ordine præcipimus. c. Missas. De consec. dist. 1.* Non autem sic; Missas singulis hebdomadis ad minus in Dominica. *Cur autem statim post Pascha, & non aliquot hebdomadis?* Resp. quia *in omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur,* inquit Pomponius *L. 14. ff. De Reg. jur.* hîc autem non ponitur ullus dies post tempus Paschale. 37 38

39 *Quid igitur agendum illi, qui prævidet, defore sibi commoditatem manducandi Agnum Paschalem Christianorum?* Resp. Alii absolutè talem obligant ad præveniendum, ut Didacus Nugnus *quæst. 80. art. 11.* & Fagundez *De præcept. Ecclesiæ, præcep. 3. L. 1. cap. 6.* Alii absolutè ac probabilissimè quidem negant, teneri prævenire, ut Azor *Tom 1. Lib. 7. cap. 41. quæst. ult.* Suarez *Disp. 70. sect. 2.* Dicastillo *cit. Disp. 10. de Euchar. num. 155.* Alii denique cum Layman. *Lib. 5. Tr. 4. c. 5. n. 9.* & Palao *De Euchar. Tr. 21. punct. 15.*

punct. 15. num. 8. sic distinguunt: Aut jam semel illo anno accessisti Sacram mensam, aut non accessisti? Si accessisti; non adest obligatio præveniendi. Si non accessisti, adest; si quippe non prævenias, delinques contra præceptum non quidem paschalis, sed annuæ Communionis; juberis quippe singulis annis adire convivium angelicum.

40 Hæc distinctio præsertim respectu prioris membri fuit mihi semper probata, & probo quoque. *Quid si autem appetente tempore paschali offeratur præter opinionem opportunitas communicandi, tenebórne illâ uti?* Resp. Teneberis fatente Nugno, ac Palao; non teneberis arbitro Dianâ *Part. 3. Tract. 4. Res. 42.* cum Fernandez, & probabiliter quidem, teste ipso Suario, quamvis oppositum ipse absolutè teneat. Dianæ assentior; quia tunc fecisti totum id, quod verosimiliter petiisset à te ipse Legislator, si eum interrogâsses.

41 *At hæc doctrina repugnat praxi communi; etenim parochi intentant pœnas Ecclesiasticas omnibus, qui, cùm possent, non obierunt tempore Paschali Synaxin?* Resp. Ideo repugnat, quia & hic casus est rarissimus, & difficulter probatur in foro externo, fuisse priùs sumptam Eucharistiam, aut fuisse sumptam cum prævisione impedimenti certò *moraliter* (hanc enim conditionem exigo cum Nugno) superventuri. Itaque potiùs confessario, quàm ju-
42 dici Ecclesiastico inserviet hæc doctrina. Hoc indubitatum est, si certus sis, defore tibi postremis diebus temporis paschalis copiam satisfaciendi præcepto capituli: *Omnis utriusque*, oportere illud implere prioribus diebus; sicut qui die Dominicâ nequit interesse ultimo Sacro, quod fit in sua urbe, tenetur, si possit, interesse priori alicui.

Sed qui solvendus hic

Novissimus Casus?

Carpophorus morbo periculoso correptus ante Dominicam Palmarum confitetur, & reficitur SS. Eucharistiæ Sacramento. Quæro an satisfecerit præcepto Ecclesiastico pro tempore Paschali?

Casus hic meretur vocari *Novissimus* quia mihi scripto propositus fuit jam sextum prælum experto hoc Alphabeto; quem quidem resolvo cum distinctione: Aut enim tantùm uno, vel pauculis diebus ante Dominicam Palmarum sumpsit Eucharistiam, aut decem, quindecim &c. Si pauculis, tunc vel habuit hanc intentionem: *Volo nunc suscipere Sacram Hostiam, ut etiam in omnem eventum satisfaciam præcepto communicandi in paschate, quia fortè tunc non potero*: vel non formavit hanc intentionem? Si formavit, locum habet doctrina Dianæ, relata *num. 40.* etiamsi revera habeat vires sufficientes ad Ecclesiam adeundam. Si defuit illa intentio, & tamen sufficiunt vires, & valetudo suscipiendo illi ad Ecclesiam brevi, aut longo itineri, debebit intra tempus Paschale suscipere, nisi parochus sit contentus illa priore communione, ut liquet ex antè dictis. Et verò facilè potest æger id præsumere, quando iter est unius, aut plurium horarum; nec dubium, quin Parochus valeat expressè liberare talem obligatione repetendæ Communionis, ut deducitur ex paulò antè, hoc est *num. 40* dictis. Quòd spectat illos, qui duabus, tribúsve Hebdomadis ante ordinarium tempus Paschale muniti fuere Sacro Viatico, ante autem finem temporis Paschalis, seu Dominicam in Albis, ita convaluerunt, ut non suppetat causa illos excusans à Confessione, & Communione, erit ipsis rursum obeunda. Sic ego sentio absque autoritate expressa, at non absque ratione; quandoquidem verba legis mihi apertè suffragantur.

Quæritur III. *An repetenda Communionis 43
onus impendet illi, qui paschalem percepit indignè, reus corporis, & sanguinis Domini?*

Resp. Probabilius est, non impendere. Sua- 44
rez, Tannerus, Cardinalis de Lugo *Disp. 16. de Euchar num. 82.* alii adversùs Durand. & alios. Ratio est, quia talis præstitit totum id, quod ei præcepêre Concilia Lateranense, & Tridentinum. *At nónne Lateranense disertè decernit, esse Christum reverenter sumendum? Quæ autem adest reverentia, quando sumitur cum tanta irreverentia, ut à sumente avertat vultum abhorrentem, sicuti noster Casus testatur?* Resp. Suadet illa Synodus reverentiam internam, non præcipit; nam sicut de occultis non potest Papa divinare. text. *cap. un. Ut Eccles. benef. sin. dimin. confer.* ita nec illa mandare S. Thom. *1. 2. quæst. 91. art. 4.* Vide Cardin. de Lugo *loc. cit.* & maximè Dicastillo *cit. disp. 10. num. 177. & seqq.* nec non D. Reding *Tom. 6. Theolog. Scholast. quæst. 7. art. 2. Controvers. 2.* Accedit, quòd, cùm Alexand. VII. damnâri opinionem scribentium confessionis annuæ præcepto satisfieri per sacrilegam, nihil autem statuerit de Communione itidem sacrilega, videatur fuisse contentus Sacrilegâ, argum. vulgaris doctrinæ desumptæ *Ex cap. Nonne. De præsumpt.*

Quæritur IV. *An quovis die sit fas accum- 45
bere mensæ cælesti?* Resp. Testatur Barbosa *De Parocho Part. 2. cap. 20. num. 16.* à sacra Congreg. Anno 1612. declaratum, id non licere die Parasceves, nisi infirmis. Sed Joann. Sanchez, Layman, Quintanadvennas *Tract. 6. Singul. 6.* & alii plures, qui diu post illam declarationem scripserunt, ajunt, id adhuc esse fas, & addit Quintanadvennas, illam declarationem non habere vim præcepti.

*At verò quid censes de feria V. in Cœna Do- 46
mini? Nónne omnes sacerdotes tenentur eo die Corpus Christi sumere de manu sui Superioris,* re-

repræsentantis Salvatorem in ultima cœna? Resp. Gavant. *in Rubr. Miss. Part. 4. Tit. 1. num. 8.* refert verba Congreg. id jubentis Anno 1606. Verùm Quintanadvennas *loc. cit. sing. 5.* negat, & hanc declarationem habere vim legis, ob defectum unius, aut plurium conditionum necessariarum ad id, ut declarationes Cardinalium, summi utique faciendæ, habeant vim legis; certè in Germania vel ignoratur, vel usu recepta non est ut obligatoria; siquidem Germani Theologi Coninck, Tanner. Layman. Busenbaum agnoscunt, licere cuivis eo die privatim saltem celebrare. Imò testatur Dicastillo *Tract. 5. De Euchar. Disp. 4 num. 28.* illis 15. Annis, quibus jam tunc in Germania vixerat, publicè eo die celebrâsse, qui vellet. Verùm plura hanc in rem dixi *in Alphab. Sacrif. Cas. VI.* referens praxes recentissimas diversorum Episcopatuum.

47 Cæterùm licèt mos obtineat, ut conformiter *cap. Eccl. Disp. 23.* sacerdotes, quando more laico in die Cœnæ Domini communicant, stolam induant, húncque morem servandum doceat Pax Jordan. *Elucubr. Tom. 1 Lib. 3. Tit. 3. num. 83.* non tamen delinqueret saltem graviter, qui non indueret. Barbos. *De Paroch. cap. 20. num. 26.* post Henriquez Bonac. alios testantes; alibi id non observari.

48 Quæritur V. *Utrùm sit fas, qualibet horâ diei communicare?* Resp. Est *per se loquendo*, cùm oppositum non legatur, inquit Sylvest. *verb. Euchar. 3. quæst. 12.* potest itaque etiam sanus post meridiem; non tamen vesperi, aut de nocte est id ipsi, nisi ob gravem causam faciendum, ob reverentiam Sacramenti, & metum scandali. Coninck, Palaus, alii.

49 Quæritur VI. *Qua pœna plectantur negligentes Communionem Paschalem?* Resp. Arcentur ingressu Ecclesiæ, & privantur Sacrâ sepulturâ, *cap. Omnis utriusque. De pœnitent. & rem.* Quæ pœna cùm sit tantùm sententiæ ferendæ, si ii moniti se sistant, non eam incurrent; si non se sistant, non sunt idcirco à Parocho arcendi ingressu Ecclesiæ, cùm hic non habeat jurisdictionem in foro exteriori, sed deferendi ad Ordinarium, nisi aliter habeat loci consuetudo. Laymann. *cit. cap. 5. num. 10.* Nostræ Synod. Constitutiones *Part. 1. Tit. 8. num. 5.* in contumaces statuunt privationem Matrimonii, ingressûs Ecclesiæ, sepulturæ, & *Communionis fidelium*, volúntque, ut eorum nomina in scriptis deferantur ad Episcopum, vel ejus Vicarium. Et jure quidem, etenim neglectus hujus Cœnæ Magnæ est argumentum animi, illam vel nauseantis, ex contemptu, vel fastidientis ex humore noxio, & non expellendo nisi amarâ hac potione.

QUOTIES COMMUNICANDUM.

CASUS IV.

Natalitius.

SUMMARIUM.

Casus sacerdotis deliberantis de faciendo Sacro, & deinde ob professionem communicando more laico 50.

Non licuit id ipsi. 51.

Indicantur casus, quibus est fas communicare bis de die. 53.

Teneris parere confessario, imperanti tibi communionem. 54.

Et peccas mortaliter, non peragendo Communionem voto promissam. 55.

Compensanda Communio Pœnitentialis neglecta. 57.

Expediátne Communio quotidiana? 58 & 59.

Cur Sacerdotes Societatis non permittant communiter quotidianam Synaxin; 60.

Rarissimus erat usus Communionis ante ortam Societatem. Ibid.

Tenetur pœnitens parere confessario, injungenti abstinentiam à Communione. 62.

Refellitur Jansenista interdicens omnibus laicis quotidiana Communione. 63.

Dosithens Soc. Jesu sacerdos emissurus 50 *cùm esset Professionem ipso natali Christi Domini, fuit dubitatum, an liceret ipsi de nocte facere Sacrum unum, alterúmve, omissâ ablutione, ac postea de die, & de more Societatis Sacram Hostiam sumere de manu illius Patris, in cujus manibus erat Professionem emissurus.*

Quæritur jam I. *An fuerit meritò dubitandum?* 51 Resp. Cum P. Anton. de Quintanadvennas, teste hujus rei, *Singul. Tract. 4. sing. 9. affirmative.* Nam revera non licuit; concors enim DD. sententia damnat peccati mortalis illum, qui bis de die sumit Sacram Eucharistiam; quia consuetudo prohibitionem factam in *Cap. Te referente. De celeb. Miss.* ne sacerdos plùs, quàm semel in die Sacrificet, extendit etiam ad Comunionem. *At licuit illi Patri eo die facere ter Sacrum, cur non, & semel, antè, vel pòst communicare more laico?* 52 Quia eadem consuetudo Canonem *Consuluisti de celebr. Miss.* permittentem à quovis sacerdote ter celebrari in die Natali, intelligit propriè, & rigidè de ipso Sacrificio solo. Lugo, Quintanad. Vasq. alii.

Quæritur II. *An igitur nullo alio die fas sit bis facere Sacrum, aut bis Communicare?* 53 Resp. Fas est I. quando quis ante prandium sanus communicavit, at post prandium morbo lethali corripitur, ut *Cas. XII.* explicabimus. II. quando accidit unus ex illis casibus, quibus vel

ex

ex omnium, vel ex optimorum Theologorum authoritate constat, licere eidem sacerdoti bis operari Sacris, ut E. G. quando præest duabus parochiis, poterit etiam diebus profestis, si solet tunc à sat multis frequentari templum, de licentia Superioris litare bis, ut consultus respondit Cardinal. de Lugo *in Resp. Moral. L. 1. dub. 12.* & pluribus disserui in Alphabeto Sacrificantium *Caſ. VI.* Item probabiliter quando est pro moribundo conficiendum Viaticum, ut dicetur *Casu XVIII.*

54 Quæritur III. *An, si confessarius pœnitenti pro pœnitentia imperet, ut toties aut toties sacram mensam adeat, delinquat hic non parendo illi?* Resp. Quamvis id neget Joann. Sanchez *Disp. 23. num. 8.* eò quòd hic non possit ab illo adigi ad procurandam animi puritatem; ego suppositâ communi, atque in Trid. Concil. *Sess. 14. cap. 8.* fundatâ sententiâ, quòd pœnitens teneatur admittere, perficereque rationabilem pœnitentiam, à Confessario injunctam, censeo, non rectè sentire hunc Autorem, sicut nec in pluribus particularibus quæstionibus de communione, quemadmodum testatur ejus perquam studiosus cæteroquin Diana *Part. 2. Tract. 14. Ref. 79.* Nam repugnat, & judicio, usuique confessariorum, & praxi Ecclesiæ, paschalem omnibus Christianis, frequentem Religiosis imperantium, & rationi demonstranti, si potest injungi Confessio, posse & Communionem, cùm utraque sit aliquid sensibile.

55 Proinde quia obligatio votorum, pœnitentiæque Sacramentalis debet æstimari ex comparatione cum obligatione, quam invehit lex humana lata de eadem materia. Sanchez *Lib. 4. Mor. cap 11. num. 31. & 36.* lex autem humana de communione paschali adstringit sub mortali, ut docent omnes, & patet ex pœnis in transgressores statutis *capit. Omnis utriusque*, idcirco adstringit & Confessarii præceptum de illa, nam particularia decreta sunt intelligenda secundùm modum generalium *cap. Ex literis. De const.*

56 Quia tamen licet unicuique rei suæ modum ponere *L. In traditionibus. ff. De pact.* erit penes confessarium sub gravi, aut levi reatu imponere illam actionem. *Quid si dubitem de intentione confessarii?* Illum interroga, nam verborum suorum quisque est optimus interpres. *cap. Inter alia. De Sent. excommun.* ut unde jus prodit, inde & interpretatio sequatur. *Ibidem. Sed nequeo adire Confessarium.* Ergo si Epulum Eucharisticum negliges, existima te lethalem culpam contracturum ob causam allatam. Quanquam si ex 8. vel 10. injunctis Communionibus unam omitteres, me arbitro posses benigniùs præsumere de tui confessarii clementia; certè de mea.

57 *Igitur consequenter dices, illum, qui omisit communionem præscriptam à confessario, teneri eam proximè compensare, sicut tenetur Paschalem?* Resp. dicam, sed non solus, nam in terminis hoc dicit *Tract. 13. punct. 21. num. 13.* P. Ferdinandus de Castro Palao, quem præsignis Canonista D. Pax Jordanus Episc. Traguriens. in Dalmatia *loc. cit. num. 79.* meritò vocat *eruditissimum.*

Quæritur IV. *An hac ætate expediat, ut omnes sæculares utriusque sexûs quotidie fiant Christi conviva?* Resp. Licèt Joan. Sanchez omnibus ingenii viribus pugnet *in select. disp. 22. & seqq.* id expedire nunc quoque, & sine dubio *per se loquendo* sit consultius quotidie, quàm rariùs frui epulo Angelico, ut fatentur omnes, quia tamen in pronuntiando, utrùm aliquid hîc & nunc expediat, maximi faciendum est judicium commune prudentium, nam non solùm faciliùs invenitur, quod à pluribus quæritur, *cap. ult. dist. 20.* sed insuper integrum est judicium, quod plurimorum sententiâ comprobatur, *cap. Extra. dist. 64.* videmus autem Platones & Catones hujus sæculi censere post S. Thom. *art. 10.* esse è majore bono plerorúmque sæcularium, & publico, si non toties frequentetur mensa divina, idcirco non est in praxi sequenda *generaliter* doctrina Sanchezii, sed illis solis suadenda, quos experientia docet, solere in virtutibus proficere quotidianâ Communione. Utinam omnes pareant paternæ adhortationi nostrarum Constit. Synod. *loc. cit.* monentium, ut saltem in solemnioribus festivitatibus hunc immensum cælestium divitiarum thesaurum sumant. 58

Lege, si placet, Cardinalem de Lugo *Disp. 17. De Eucharistia num. 15. ac seqq.* itémque Dicastillo *De Eucharistia Tr. 4. Disp. 9. dub. 18.* firmantes rationibus, atque validis authoritatibus hanc nostram responsionem defendentes, explicantésque Regulam XXVI. Sacerdotum nostrorum, hos monentem, ut quos viderint propensos ad *frequenter communicandum*, admoneant, ne crebriùs, quàm octavo quoque die accedant, præsertim si matrimonio sunt conjuncti. 59

Quam moderationem censet Dicastillo *n. 422.* inde ortam, quòd nascente Societate fuerit extra Pascha rarissimus usus Sacræ communionis, quemadmodum nos docent nostri Annales, & ego ipse persæpe audivi olim ex ipsis sæcularibus ætate provectis, qui non dubitabant affirmare, Sacram in suis Urbibus nominatim nostrâ Constantiensi ad Lacum Podamicum, atque Halensi in amplissimo Comitatu Tiroleos, à pluribus hac ætate frequentari intra mensem, quàm Patrum suorum memoriâ per totum Annum extra Paschale tempus. 60

Et huc respexisse videtur Ecclesia, dum in lectione sexta Officii de nostro Sancto Fundatore adscribit huic Divo incrementum Sacramentorum frequentiæ in eodem gradu, in quo incrementum Catechismi; constantissimum autem est, Catechismi frequentiam accepisse ab illo juvenilis, puerilisque ætatis amantissimo Cœlite maxima incrementa. Vide, si placet, 61

cet, de hoc argumento Imaginem primi sæculi Societatis nostræ *Lib.3. cap.8.* ubi refertur, quo pacto ipse S. Thomas de Villanova defenderit è pulpito Ordinem nostrum, vocatum à quibusdam in suspicionem hæresis, ea sola de causa, quòd tanto molimine conaretur intrudere frequentationem Sacræ mensæ crebriorem; sicuti etiam P. Theophilus Raynaudus *Tom. 8. suorum operum fol. 454.* testatur, Sacram Communionem devenisse in eam infrequentiam, ut nostro Patri Christophoro Matridio, & aliis fuerit certandum libris adversùs crassam ignorantiam contendentium, peccare, & violare sacra laicum, qui plus, quàm semel in Anno reficeret se divino epulo.

Ne ergo adhuc magis exacerbarentur animi plurimorum, qui perægre (sicuti tempore Joann. Avilæ Antistites Hispani, ut legere est in ejus vita *Part.2. §.8.*) ferebant, inductam à nostris consuetudinem contrariam usui pristino, censuerunt nostri majores, eam esse ita temperandam, ut non sæpius, quàm octavo quoque die permitteretur accessus Sacræ mensæ, permitteretur, inquam, *ordinariè*; nam *extraordinariè*, adeóque propter festum occurrens in hebdomada permittitur facilè a nostris ille accessus. Ex amore congruit quidem debitæ erga hoc Sacramentum reverentiæ, ut quotidie sumatur, attamen ex timore erga tanti Sacramenti Majestatem convenit ejusdem honori, ac reverentiæ, ut aliquando abstineatur, inquit piè, & gràviter D. Reding *quæst.7. art.2. Controv 2. in Corollar num.1.*

62 *Quid si autem confessarius pœnitenti rite absoluto prohibeat quandoque ex causa, quam censet sufficientem, ne sumat corpus Christi, tenebitúrne pœnitens parere?* Resp. Licèt Joann. Sanchez *Disp. 28. num. 10.* expresse neget confessario jus interdicendi communione, præterquam in casu, quo pœnitens est in statu peccati mortalis, idque etiam tradant Marzilla, & Maurus de Valle apud Dicastillo *Tract. 4. disp. 9. De Euchar. dub 18.* attamen idem Dicastillo tum auctoritatibus, tum exemplis, tum rationibus ita manifestè ostendit, hanc doctrinam esse rejiciendam, ut censeam, non esse à quoquam pœnitente adeundam Synaxin, quando id ipsi vetuit, aut dissuasit confessarius, quem scit haberi pro docto, pio, prudente.

Sicuti vice versâ noster P. Georgius de Rhodes *Tom.2. Theologiæ scholasticæ Disp. 1. De Euchar. quæst. 3. sect. 4. §. 4.* demonstrat, errare quendam Gallum dogmatistam, qui omnibus laicis interdicit quotidianâ communione. Rectiùs dixeris cum eodem Rhodes *ibid.* paucissimos omnino esse, quibus quotidiana communio possit à prudente confessario permitti, paucissimos, quibus hebdomadaria prohiberi, nullum, cui menstrua non consuli.

63 Equidem nequit partim sine errore in fide, partim sine temeritate negari, quin longè plurimi laici utriusque sexûs Sæculares, & Regulares æquè innocentem, aut etiam innocentiorem vitam duxerint, & ducant, ac Sacerdotes sæculares, Religiosíque innumeri, quibus nemo sobriè sapiens interdiceret quotidianâ celebratione Sacrificii; quo ergo jure potest quotidianus accessus ad mensam Angelicam interdici omnibus charactere sacerdotali carentibus?

UBI COMMUNICANDUM?

CASUS V.

Cathedralis.

SUMMARIUM.

Casus mulieris peragentis communionem paschalem in Ecclesia Cathedrali. 64.
An ea satisfecerit præcepto Ecclesiæ? 66.
Non delinquit per se loquendo, *qui communionem paschalem peragit extra Ecclesiam parochialem. 68.*
Peccat, si non de manu parochi. Ibid.
An confessarii Societatis delinquant, non monendo pœnitentes, ut communicent in templo parochiali? 70.
An negabunt absolutionem, nolentibus in sua parochia id præstare? 72.
An hi tenebuntur rursum communicare in propria parochia, si priùs communicârunt in alia? 73.
Sacerdotes habent jus pro paschate Sacrificandi di alibi, at non communicandi more laico. 74.
Advenis, & viatoribus ubi communicandum? 75.
Ubi Scholasticis nostris? 77.
Ubi famulis servientibus per majorem Anni partem? Ibid.
An Religiosi Mendicantes licitè *præbeant ipso die Resurrectionis Christi Communionem? 78.*
Privilegium peculiare nostrorum Patrum Oenipontanorum, & Halensium. 81.

Eulalia mulier, cùm dissidia aliqua cum suo parocho habuisset, adveniente paschate abiit ad Ecclesiam Cathedralem, in qua fuit confessa Pœnitentiario ejusdem Ecclesiæ, ibíque statim Eucharistiam recepit, ut satisfaceret præcepto Communionis paschalis. Vicarius tamen Generalis postea contra eam procedere volebat, eo titulo, quòd Ecclesiæ præcepto non satisfecisset; & conquesta apud Pontificem, quòd injustè à Vicario Generali vexaretur; cùm revera utriusque Sacramenti præceptò satisfecisset. 64

Ita in terminis loquitur, ac refert Cardin. de Lugo *Lib.1. Resp. moral dub. 15.* 65

Qua-

66 Quæritur jam 1. *Utrùm Eulalia peccaverit, nec ne?* Respondet Cardinalis, non peccâsse confitendo Pœnitentiario, utpote repræsentanti Episcopum: peccâsse autem communicando illic, cùm neque Archipresbyter, neque Parochus Cathedralis habeat jurisdictionem in totam Urbem. Placet mihi utraque responsio, licèt in posteriore, quam etiam approbant Bonacina *Quæst. 7. punct. 2. num. 11.* & Dicastillo *Tract. 4. De Euchar. Disp. 10. num. 170.* dissentiant Barbosa *De Paroch. cap. 20.* Pax Jordanus *Elucubrat. Tom. 2. lib. 3. tit. 3. num. 81.* quibus utique assentior casu, quo ipsemet Episcopus ministrat Eucharistiam: ipse enim est Parochus parochorum, *c. Præcipimus. 12. q. 2.*

67 *Absolutè* autem sequenda non est horum Doctorum opinio nostris Constantiensibus, vel accolis, præsertim cùm in Constitut. Synod. *p. 1. tit. 8.* sanciatur, ne absque parochi licentia alibi, quàm in parochiali Ecclesia fiat Paschalis Communio: foret autem optandum, ut alicubi sanctiùs observaretur hæc sanctio.

Secutus sum, ut vides Lector, hoc *num. 66. & 67.* resolutionem *practicam* Cardinalis de Lugo circa condemnationem Eulaliæ obeuntis in Ecclesia Cathedrali Communionem Paschalem absque facultate parochi. Adducit in oppositum Stephanus à S. Paulo *in Theol. Moral. Tract. 5. disp. 2. num. 46.* Timotheum de Timotheis *in princip. suæ Nomophylachiæ* tres Cardinales, quatuor Episcopos, & quinque alios Doctores præstantissimos, qui consulti circa factum cujusdam Domicellæ, quæ in Ecclesia Cathedrali communicaverat in Paschate, illam *absolutè* absolverunt, eò quòd in Ecclesia adsit Episcopus totius Diœcesis Pastor. Propter quorum Doctorum, & aliorum à me ipso hîc relatorum auctoritatem judico, ubi nihil *positive* constat de contraria consuetudine legitima, posse excusari tales personas, secùs ubi constat de contraria, sicuti hîc Constantiæ, ubi non permittunt DD. parochi Civitatenses, ut sui parochiani percipiant in Cathedrali Sacram Synaxin, & longè minùs permitterent, ac meritò, rurales parochi, præsertim post Decretum ea de re ab Illustris. D. Ordinario publicatum Anno 1671. redactúmque religiose in praxin, cujus, & propositi casûs occasione.

68 Quæritur. 1. *An per se loquendo delinquat, qui Paschalem communionem percipit extra suam Ecclesiam parochialem?* Resp. Non. Lugo *l. c.* Quintanad *sing. 12.* nam nulla lex hoc absolutè inhibet; producatur textus juris. *At nunquid mortaliter peccat, qui non percipit eam de manu parochi? ubi autem percipiet nisi in Ecclesia parochiali?* Resp. Ita sanè, delinquit, ut ex *Cap. Omnis*, suprà *n. 32.* descripto, pronuntiant Theologi & Canonistæ, nominatim Bonacina, & Jordanus *n. 49* Unde resolvi aliquando, illos Religiosos, qui nondum habentes propriam Ecclesiam faciunt (ut nos olim Tridenti in Ecclesia B. Mariæ Majoris) cum facultate parochi sua quotidiana Sacra in certo altari parochiæ, audientes ibi confessiones, & ministrantes etiam ibidem Eucharistiam Sacram, secundùm rationem sui instituti, non posse sine ejusdem parochi *expresso*, vel *tacito* permissu præbere paschalem communionem; hæc enim debet, ut dixi, præberi ab ipsomet parocho, vel à delegato, nisi parochus injustè neget. Infrà 69
num. 379. Verùm potest parochus eam præbere in privato sacello, vel dare potestatem celebrandi alibi Pascha Christianorum. Nec ejus factum, aut data responsio videtur adversari menti Constitut. Synodalium.

Est tamen Ordo Religiosus, cujus alumni 70
quot Annis jubentur appetente tempore Paschali monere suos pœnitentes, ut semel obeant eo tempore communionem in *propria quisque parochia; delinquúntne in suam Regulam, qui non monent?* Resp. Non, nisi vel interrogentur, vel peculiarem ob causam suspicentur, aut credant, pœnitentem esse transgressurum legem Ecclesiasticam. Cùm enim paucissimi igno- 71
rent prædictam obligationem, illa autem, quæ rarò eveniunt, non temere in negotiis agendis computanda sint *Leg. Ea quæ, ff. De Reg. jur.* non est, cur confessarii illius Ordinis faciant communiter, & ultro ejusmodi monitionem. Equidem lex nulla obligat ad actus otiosos *L. Quoties. 2. ff. De reb dub.*

Sed negabitne confessarius absolutionem renuenti se sistere parocho ejúsve locum tenenti? Resp. 72
Vel solet sæpius per Annum Sacrâ Eucharistiâ refici, idque in Ecclesiis Regularium, adducíque nequit, ut eam percipiat in propria Ecclesia, & tunc rationabiliter præsumi potest, parochum condescendere ejus infirmitati. Laym. *Cap. 7. num 3.* juxta illud Pauli: *Patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros. Eph. 6.* Vel non habet morem nisi semel, iterúmve in Anno communicandi; & tunc debet ei severiùs præcipi, ut parochiam adeat. Laymann. *l. c.*

Quid si non pareat, sed alibi Pascha celebret? 73
Resp. Peccabit quidem lethaliter. Bonacina *Disp. 4. q. 7. p. 2* Palaus *P. 15. num. 10.* & alii apud ipsos, *absolutè* negantes, præcepto paschalis Communionis aliter satisfieri, quàm sumendo illam de manu proprii parochi, aut ab eo habentis potestatem. Quia tamen existimat, & meo judicio rectè Tann. *cit Disp. 5. q. 8. num. 114.* talem ei præcepto satisfecisse *quoad substantiam*, licèt non *quoad modum*, idcirco probabiliter infert hic auctor, non esse adigendum ad repetendam in propria parochia communionem; repetendam, inquam, post tempus paschale, nec enim dubitari debet, quin ad hanc repetitionem durante tempore paschali faciendam sit adigendus. Palaus *P. 19. num. 5.* & alii. Idem Tannerus etiam rectè subdit, sacer- 74
dotes satisfacere integre eidem præcepto, ubicunque tandem tempore paschali celebrent. *At quid si communicent more laicali?* Non satisfaciunt.

faciunt. Palaus *P. 15. num. 10.* & alii disertè loquentes de solo celebrante.

75 Quæritur III. *Quid de advenis, peregrinis, viatoribus hìc sentiendum*? Resp. Si ob distantiam nequeant accedere propriam parochiam, *licitè* communicabunt in Ecclesiis Regularium. Laym. *loc. cit.* Palaus. Fag. alii contra Barb. Bonac. alios. Etenim licèt se possint subjicere parocho loci, in quo existunt, attamen non faciunt ei ullam injuriam subtrahendo se illi, nam nullus videtur dolo facere, qui jure suo utitur. *L. Nullus ff. De Reg. jur. Sed nunquid tenentur illi advenæ alicubi tunc id facere, si nequeant commode domum excurrere, seu redire*? Resp. Authores, quos legi, solùm dicunt eos *posse*, nullus, *debere* extra suam parochiam communicare.

76 Putem tamen hìc locum habere illud Axioma Navarri *De horis Canonicis Cap. 10. Qui non potest aliquid facere eo modo, quo jubetur, tenetur facere eo modo, quo potest.* Ergo advenæ, ac viatores, qui prævident, sibi non fore ullâ parte Anni copiam percipiendi Eucharistiam in sua parochia, obligantur percipere illam alibi. Equidem existimo, omnes Ordinarios ita responsuros, si interrogarentur.

77 Adde, quòd nostri discipuli celebrent in nostri Ordinis templis suum Pascha, ferè ubique consuetudine id obtinente; quæ tamen nescio an ubique sive in ordine ad nostra templa, sive, ad aliorum Regularium vigeat respectu famulorum per majorem Anni partem servientium in aliqua urbe. Soleo ego tales, quoad possum, inducere, ut adeant suas parochias, quia jura DD. parochorum non advertantia consuetudini receptæ, tueri, & offensionum occasiones avertere decet magnopere Religiosos, qui se fatentur humillimos esse adjutores Cleri sæcularis, juxta Clementin. 2. *De sepultur. §. Numerus*, & *§. Verùm*; cùm præsertim Tannerus *Quæst. 8. num 124.* videatur *absolute* assentiri Emmanueli Sa, testanti, laicos servientes Regularibus teneri ex decreto Congregationis id facere. Sed obstat usus contrarius.

78 At, *Estne permissum Religiosis, ut ipso die Dominicæ Resurrectionis publicè ministrent Eucharistiam accedentibus?* Affirmant Suar. Palaus, Ascan. Tamburinus *de jur. Abb. Tom. 1.* Pax Jordanus *Lib 3. tit. 3. num. 79.* adversùs Navarr. Azor, alios. 1. quia contraria sententia est minùs devota; nam cùm eo die plebs concurrat ad communionem satis numerosè, & parum devotè, hinc fit, ut piæ personæ non accedant ad Parochiam, unde Eucharistiam non sumerent, nisi Religiosi illam ipsis administrarent. Ita de suis Dalmatis, & Italis ratiocinatur Episcopus Pax *loc. cit.*

79 2. Quia Pontifices, dantes Regularibus facultatem quibuscunque Eucharistiam ministrandi, præterquam *in festo Paschatis Resurrectionis Dominicæ*, utuntur hac pharsi in sensu *formali*, non *materiali*, intelligentes illum diem, quo quis debet satisfacere præcepto Capituli: *Omnis utriusque*; hac enim ratione satisfit intentioni Pontificum volentium conservare jura Parochorum, cui intentioni verba deservire debent, non intentio verbis, inquit Cælest. Papa relatus *Cap. Humanæ aures 22. quæst. 5.*

Verùm hæc sententia sustineri nequit, ubi usu recepta est declaratio Cardinal. relata à Gallemart. in Trident. *Sess. 13. Can. 7.* Quam quidem novimus passim in Germania non observari, & proinde nullo modo delinqui à non observantibus. Excipio Friburgenses Helvetios, apud quos rigor illius declarationis est in usu perpetuo, sicuti vice versâ nostra Collegia Oenipontanum, & Halense in Tiroli ex clementissima gratia Reverendissimi, atque Illustrissimi Principis, & Episcopi Antonii, ejúsque plurium Illustrissimorum antecessorum, administrant omnibus diœcesanis Communionem etiam paschalem. Quod quidem privilegium singularem ob causam in Diplomatibus expressum viget hodiéque, nullo Dominorum parochorum contradicente. His adde, à Cardinale de Lugo *in Respons. Moral. Lib. 4. dub. 33* fusè contra P. Quintanadvennam ostendi, nostros convictores in seminariis non posse nisi à parocho loci accipere Viaticum; loquitur autem de convictoribus, quorum domus, seu domicilium non pertinet *directè*, & *immediatè* ad Societatem, sed erectum est primariò in seminarium vel ex testamento, vel operâ Episcoporum, juxta decretum Concilii Trid. ut juvenes aliquot educentur, quorum cura demandetur Patribus Societatis, qui ad hunc finem illuc transferuntur & ibi degunt. Idem dic de seminariis, & convictibus fundatis à sæcularibus Principibus sub administratione Societatis hominum, ut est e. g convictus Ingolstadiensis. Idem dicit de seminario Romano prædictus Cardinalis.

80

81

PUERIS AN COMMUNICANDUM?

Gratiosus.

CASUS VI.

SUMMARIUM.

Qua

82 F*Landriæ oppido natus Achas puer longè optimus, nondum expleto septennio appropinquans morti confessus sacerdoti, Sacramentum Corporis Christi postulavit. Sed cùm hoc propter Generalis Concilii* (verba refero historici) *vetitum, ne in ætate tali conferretur, sacerdos facere non auderet, puer cum mira oris gratia extensis in cælum manibus dixit:* Tu nosti Domine Jesu Christe, quòd meum summum desiderium est, te habere: petivi te, fecique, quòd debui, & spero confidentiùs, quòd tui præsentiâ non frustrabor. *His dictis parentes consolatus, ad meliora provocans, inter verba exhortationis, laudis, & orationis spiritum Deo reddidit impollutum. Post mortem ejus, cùm ad sepulchrum illius stantes quidam de Fratribus* (Minoribus) *psalmum* De profundis *dicere voluissent, nullo conatu eum finire potuerunt, videlicet ut per hoc daretur intelligi, nullis jam sanctam animam orationum suffragiis indigere.*

83 His omnino verbis Casum illum Eucharisticum describit Thomas Cantipratanus *Lib.* 2. *Apum cap.* 28. §. 7. editionis Duacensis, cujus occasione meritò.

Quæritur generatim 1. *Quâ ætate pueri sint adhibendi divino epulo?* Resp. Cùm usus longævi non sit levis authoritas, *c. Cùm consuetudo. De consf.* usus autem obtineat, ut octennes, novennes non compellantur ad synaxin, ideo parentes, & alii Superiores non delinquunt, si in tam tenera ætate non compellant suos. Dominicus Sotus *in* 4. *d.* 12. *q.* 1. *a.* 11. 84

Sed habeo domi filium novennem præcocis ingenii, & judicii; nam solet loqui cum reflexione, solet dictorum suorum rationes non prorsus pueriles reddere, & cùm esset septennis, jam callebat plures artes circumveniendi adultiores se, imponendi mihi, & Ludimoderatori, ac poterat id ætatis congruè repetere pleraque omnia, quæ in Catechismo explicata fuerant, *an non igitur is, aliique similes comprehenduntur lege Communionis, perinde ac Confessionis?* 85

Resp. Licèt hæ circumstantiæ persuadeant, ejusmodi puerum esse inter Germanos (nam Italis maturiùs siccatur cerebellum) annumerandum iis, de quibus Socrates: *Odi pueros præcocis ingenii,* quia scilicet hi non solent esse longævi ob præproperam cerebri exsiccationem, non tamen graviter delinquit, si adhuc unum, alterúmve Annum abstineat se à Sacra mensa. 86
1. Nam ad ea debet aptari jus, quæ frequenter eveniunt. *L. Nam ad ea. ff. De leg.* 2. Dominicus Sotus *loc. cit.* Valentia *Tract.* 4 *disp.* 6. *quæst.* 8. *punct.* 4. & alii negant, præceptum annuæ communionis extendi ad nondum egressos Annum ætatis XI. quamvis Suarez *loc. cit.* aliique complures haud sanè absque ratione distinguant inter prudentulos, & simplices; ut proinde nec confessarii, nec parentes debeant facilè talibus jam emunctioris cerebri negare facultatem annuæ Communionis. 87

Nihilominus circa pueros providè observabitur duplex Regula generalis. 1. Potest differri Communio Paschalis in unum alterúmve Annum, postquam est quis satis intelligens rerum, ad illam ritè obeundam spectantium. Suar. *Disp.* 70. *sect.* 1. Palaus *Tract.* 21. *punct.* 10. Pax Jordan. *Lib.* 3. *tit.* 3. atque alii contra alios. Etenim decet, ut ad usum hujus Augustissimi mysterii, singularem reverentiam, toties à nostris Synod. Constitution. inculcatam, exigentis, hisce præsertim temporibus calamitosis, quibus *ab hæreticis profanatur, oppugnatur, contemnitur,* ut loquuntur eædem Constitutiones Synod. *Part.* 1. *Tit.* 5. non obligentur pueri tam immaturi. 88 89

Altera Regula. Non delinquunt, qui sui territorii morem secuti abstinent divino epulo usque ad Annum ætatis XIV. Cajet. V. *Communio.* Henriq. alii contra alios. Quia licèt consuetudo, quæ Canonicis obviat (sicut hæc obviare videtur) institutis, nullius debeat esse 90

momen,

momenti *Capit. Ad nostram. De cons.* potest tamen multis in locis probabiliter ignorari jus præcepti *Ecclesiastici*, & si hîc est, sicut verosimiliter est, *Divini*. Certè nostræ Synod. Constitut. *loc. cit. n. 11.* satis insinuant, in hoc totius Europæ amplissimo, (ut sæpe repetit in
91 sua Constantia eruditissimus P. Gabriel Bucelinus) Episcopatu haud rarò fieri, ut ante adolescentiam non incipiant gustare hoc manna absconditum. Laudandi Parochi, qui hunc morem, ubi plebs est docilior, emendare student, inculcando illa, quæ eadem Synodus *n. 12.* sapienter, ac providè monet esse proponenda, exponenda rudibus.

92 Quæritur 2. *An, quæ hactenus dicta sunt in partem mitiorem, locum etiam habeant in pueris moribundis?* Resp. Habent, si credimus Navarro *Cap. 21. num. 57.* Vasq. *loc. cit.* ac pluribus, ratis obligationem *Divini* præcepti ad Communionem non citiùs oriri, quàm *Ecclesiastici.* At Suarez, Palaus, Tanner Georg. de Rhodes *Tom. 2. Theo. scholast. d. 1. De Euch. q. 3. sect. 4. §. 2.* novissimè D. Reding. *Quæst. 5 art. 2 Controv. 1*, alii censent, omnem sacramentalis confessionis capacem puerum, esse in extremis ne-
93 cessariò muniendum Sacro viatico. Hæc sententia est magis pia, & ubi commodè potest, in usum redigenda, præsertim si petat puer octennis, novennis; nam cui Sacramentum Pœnitentiæ conceditur, neque Sacramentum Eucharistiæ negari debet, si petat, inquit Laym. *loc. cit. Cap. 4.* desumens hanc Regulam *ex Cap. penultimo 26. quæst. 6.* sed ego desumo *ex Cap. 6. ejusdem tituli*, ubi ita statuitur: *Si quis de corpore exiens novissimum, & necessarium Communionis viaticum expetit, non ei denegetur.* Nolim tamen damnare secùs facientes, ut jam dixi superiùs.

94 Quæritur 3. *An in responsionibus superioribus non sit facienda distinctio inter pueros & puellas?* Resp. Non faciunt Theologi hactenus nominati, facit tamen singulariter post Cordubam, Joan. de Chapeaville *De Sac. minist. tempore pestis Cap. 4. quæst. 9* excusans parochum, qui pueros peste infectos non munit viatico ante Annum ætatis 14. vel 15. & puellas non ante 12. vel 13. Quæ doctrina est quoad insinuatum discrimen maturitatis *practice* probabilis, & conformis menti aliorum, qui, ut referemus *num. 114.* rectè censent, puellas, sicuti citiùs pubescunt, ita etiam citiùs solere sapere, quàm pueri. Quam ob rèm dicendum esset, eas citiùs obligari hac lege *Divinâ*, & *Ecclesiasticâ*, quàm pueros; sed quis niretur contra torrentem alicubi rapidum, & turbidum?

95 *Dixisti de ætate qua oporteat, dubito de illa, qua liceat frumenti Electorum se participem facere?* Resp. Tametsi Concil. Matisc. secundum Anno 588. statuerit, ut Innocentes reliquias Sacrificiorum vino aspersas indicto eis jejunio absumerent, præsentium tamen temporum usus, qui maximè spectandus *L. Semper. 54 ff. De Reg. jur.* non permittit, cuiquam Eucharistiam porrigi ante adeptum rationis usum.

Licèt etiam S. Thom. *l. c. a. 9.* ita loquatur; 96
Quando pueri incipiunt aliquem rationis usum habere, ut possint devotionem concipere hujus Sacramenti, potest eis illud conferri, censent tamen hujus ætatis sapientes, & Religiosi viri, jam non convenire, ut septennes, vel octennes pueri, puellæve, quantumvis ita informati, ut discernere queant inter hanc mensam Angelicam, & humanam, admittantur ad illam extra articulum mortis. Fortè quia experientia, efficax 97
rerum magistra, ut dicitur *C. Quam sit. De elect. in 6.* docuit, cùm ad venerationem hujus Sacramenti, tum ad solidum, constantémque profectum illo fruentium facere, si non admittatur tam tenera ætas.

Quia tamen nullum extat *prohibitivum* hujus rei præceptum, omnia autem sunt licita, 98
quæ nullâ lege sunt prohibita, Nellus *De reste n. 1.* & Angelici Doctoris judicium est maximi faciendum, ideo non damnarem ullius *per se* peccati, qui sequutus opinionem Joannis Sanchez præberet Eucharistiam puero septenni, scienti distinguere jam inter bonum & malum; nemini tamen sim author id faciendi extra mortis articulum; certè Rhodes *loc. cit* §. 3. pronuntiat, sententiam Joannis Sanchez non videri ullo modo probabilem.

Quæritur 4. *Quid igitur pronuntiandum de parocho, qui puero Achas efflictim postulanti divinissimum viaticum negavit? Et negavit ob interdictum Concilii Generalis, ut refert historicus?* 99
Resp. Ego quidem non damno illud factum, utpote quod videam esse conforme judicio virorum sapientum, ac nostri Germani vulgari diverbio ferant, esse de rebus peractis optimè, seu benignè loquendum. Si tamen me rogaret illustris pietatis, atque Innocentiæ puer, ut fuit Achas, ducerem mihi Religioni negando ejusmodi Angelo terrestri panem Angelorum, licèt necdum explésset Annum ætatis septimum. Cur enim summo, & verè cælesti solatio privarem animam piissimam, tam notæ virtutis & prudentiæ, ut sic loquar, sciens esse tot DD. atque inter hos ipsum Angelicum (suprà *numer. 96.*) qui meum factum probaturi essent?

Nec me terreret Concilium Generale, quia 100
parochus ille utique intelligebat Concilium Lateran. sub Innocent. III. nam & nullum aliud Generale innuit quidquam de ætate, & istud fuit celebratum Anno 1215. Achas autem sanctissimè obiit Anno 1220. ut loquitur, ac testatur Aubertus Myreus *in fastis Belgicis ad 11 Junii*; atqui istud nil obstat, quia *Cap. 21.* ex quo desumptum est Capitulum *Omnis utriusque sexûs*, & descriptum *Casu III.* non vetat quidquam, sed præcipit. Nec obest, quòd loqua- 101
tur de illis, qui ad Annos discretionis pervenerunt, siquidem compellendo hos ad Sacram Synaxin in paschate non arcet alios ab ea in agone.

gone. Adde, quòd Achas ille in ea sua infantia majorem hujus divinissimi Mysterii, aliarúmque rerum sacrarum habuerit notitiam, quàm plerique proximi pubertati, ut liquet ex mirificis ejus factis, quæ idem Cantipratanus describit per plures §§.

102 Hinc etiam ægre negarem viaticum efflagitanti illud infanti tam egregiè pio, & prærmaturi judicii, quàm fuit is, de quo hic

Casus, & paradigma præcocis ingenii.

LEonardus Lessius prima literarum elementa puerulus adhuc adeò adamavit, ut cibo, & somno, imò & lusui horas surriperet, & teneras adhuc suas manus ad exilem candelæ calorem contra rigentem hiemem sub noctem foveret, ne brevi ad communem domesticorum ignem (fornacibus enim carent Belgæ) *accessione exiguam temporis jacturam faceret. Vix sexenni parentum obitus studiorum cursum intercepit, sed vicit ipse tantillus, sibi ipse jam quasi Tutor apud Tutores suos intercedens, ut ad ultimum assem potiùs universam suam hæreditatem expenderent, quàm à literis amoverent.*

103 Ita scribit author Compendii vitæ Lessianæ *Cap. 1.* præmittens, illum, puerulum adhuc, fuisse tam piâ Religione, ita crebrò jejunâsse, tam assiduè precatum, atque in templo, & alibi ita versatum fuisse, ut popularibus suis *Propheta* nominaretur.

104 Ejusmodi, ut dixi, infantibus, haud negarem viaticum, si peterent, tum propter allatam superiùs rationem, tum quia ii rectè dicuntur pervenisse ad annos discretionis. Sanè si hi duo pueruli, itémque B. Aloysius Gonzaga, S. Antoninus, S Catharina Senensis, B. Agnes de Monte Politiano, decimo quinto Anno ætatis creata Priorissa, S. Teresia, atque alii, quorum præmatura prudentia laudatur, fuissent in agone confessi aliquod peccatum veniale, debuissent sine omni dubio *sacramentaliter* absolvi; ergo & Eucharistiâ refici vel debebant, vel certè poterant, cùm certum sit, jus divinum, & canonicum iis patrocinari potiùs, quàm adversari. De octennibus assentitur mihi P. Stephanus *Tract. 5. disput. 4. num. 46.* Quin clarissimus P. Georgius Grueber in Collegio Canonicorum Regularium S. Augustini ad S. Crucem Augustæ Decanus, in Breviario virtutum Venerabilis Virginis Catharinæ à S. Augustino, Canonissæ Regularis ejusdem Ordinis, multò laudatissimæ *num. 3.* ceu fidelis interpres scribit, hanc mirificam Virginem octavo ætatis Anno primum ex manu sacerdotis divinum Eucharistiæ epulum mirâ devotione suscepisse. *Noli Annorum nos existimare numero, nec sapientiam canos reputes, sed canos sapientiam.* S. Hieron. *Epist. 13. ad Paulinum.*

Quæritur 5. *An, quoniam hac ætate Pontificia liberalitas tot Jubilæa nobis offert, etiam tunc pueri, puellæve septennes excludenda?* Resp. Sequor monitum magni Ambrosii descriptum *C. Illa. dist. 20. Ad quamcumque Ecclesiam veneris, ejus morem serva, si non vis cuiquam esse scandalo, nec quemquam tibi.* Est autem, ni 105 fallor, Ecclesiarum, in quibus fui, mos, ut neque tunc convivio Angelico adhibeantur septennes. *At carebunt bonæ animæ fructu Jubilæi?* Resp. Non carebunt, Confessarius quippe habet jus commutandi Communionem in aliud opus; ut declaravimus in *Quinario Tract. 3.* seu de *Jubil. Quintuplici.* ubi insuper ex Henriq. & Laym. observavimus, posse id temporis, citiùs, quàm aliàs admitti, non tamen omnes doli capaces, ut vult Crucius apud Dianam. 106

Quæritur 6. *Quando est in superioribus casibus dubium de gradu discretionis huc sufficientis, aut requisita, quisnam litem dirimere debeat?* 107 Respondet Joann. Sanchez *Disp. 26. num. 22.* quando parentes asserunt, filium habere satis judicii, ac notitiæ, parochus autem, vel Confessarius contrarium sentit, hos debere non parentum, sed suo arbitratu stare; parentum autem, & non suo, quando ii negant, esse capacem, modò sint illi parentes probi, & non judicent cæci de coloribus. Suar. *Disp. 70. sect. 2.* scribit, solum Parochum debere esse pro Communione paschali judicem, eò quòd videatur id satis clarè tradi *C. Omnis utriusque*, at *Sect. 1. ejusdem Disp.* remittit judicio parentum, & confessarii, sicut & Jordanus. Consuetudo horum 108 temporum permittit stari à puero sententiâ Confessariorum, parochorum, aut parentum indiscriminatim. Foret optandum, ut ubique servaretur, quod in hac urbe Constantiæ laudabiliter hactenus factitatum est, ut scilicet sub medium Quadragesimæ pueri puellæque decennes, undecennes, &c. qui nohdum gustaverunt, quàm suavis sit Dominus sub speciebus Eucharisticis, convocentur ad ædem Sacram, atque illic à Clericis deputatis exploretur eorum capacitas. In dubio de sufficiente usu rationis, & cognitione posse morientibus pueris porrigi viaticum, censet Lugo apud Dianam *Part. 5. Tract. 3. Res. 44.*

Ex his inferes, esse Teutonibus pueris singulariter applicandam doctrinam, à Patre Tannero Doctore Germano, ac in excipiendis exomologesibus exercitatissimo, traditam *cit. q. 8. n. 112. & 115* paschali Communione refici debere communiter inter Annum 10 & 14. rarò post 12. rarò ante 10. Et quia in obscuris inspici solet, quod plerumque fieri solet, nisi peculiaris ratio obstet, securè servabitur terminus inter duos nominatos Annos. 109

Ca-

110 Cæterùm quia in explicatione tituli hujusce Casûs *sexti* facta est à me, quà *explicitè*, quà *implicitè* mentio Annorum discretionis, censui esse in hac *Sexta* quoque editione istius opusculi proferenda in publicum, quæ pluribus abhinc Annis in mea privata adversaria retuli ex diversis scriptoribus, loquentibus de hac materia, crebrum sanè habente usum in foro tam *interno*, quàm *externo*, à nemine tamen, quod sciam, fundamentaliter tractata.

111 Observandum igitur est 1. à quibusdam Doctoribus hæc quatuor vocabula inter se confundi, & per ea unum, idémque designari: *Usus rationis*: *Anni discretionis*: *Potentia peccandi mortaliter*: *Esse capacem doli.* Confundunt, ac pro uno accipiunt Suarez *Tom 3 in 3 p d. 70. sect 1* & *Tom 4 disp. 36 sect. 2. num. 3.* Azor *Part. 1 lib. 7. cap 29 quæst. 6.* Fagundez *De præcept. Eccl. præc 1 lib. 2 cap. 2 num. 3.* Barbos. *in Collectaneis in decretales in Cap. Omnis utriusque. De pœnit. & remiss. num 2* Palaus *Tract. 3. disp. 1. punct 24. §. 2* dum dicunt, illos habere usum rationis, esse compotes rationis, &c. qui possunt discernere inter bonum, & malum, seu *peccare mortaliter.* Quo etiam modo loquitur Paludanus apud Dian. *in Append. ad 3. Part. resol. 19.* ac plures alii.

112 Distinguunt autem usum rationis à discretione ad peccandum mortaliter Victoria, atque Corduba, dum apud Joannem de Salas *De legib. quæst. 96. Tract. 14. disp. 14. sect. 13. num. 126. vers. Quartum Corduba*, &c. dicunt, usum rationis communiter evenire circa septennium, at verò discretionem ad peccandum mortaliter serius. Tannerus quoque *Tom. 2. disp. 5 quæst 6. num 36.* pronuntiat, pueros statim post usum rationis, & saltem post septimum ætatis Annum, obligari præcepto abstiuendi à cibis vetitis, Missámque audiendi, & tamen *Tom. 4. d.*

113 *5. q. 8. n. 113* sic disserit: Ut pueri *licitè* communicare possint, necesse est, ut plenum rationis usum habeant, quo videlicet possint peccare mortaliter, qui quidem aliquibus præcocis ingenii octavo, aut decimo, aliis duodecimo, aliis vix decimo quarto ætatis Anno, sed communiter inter decimum, & decimumquartum omnibus contingit.

Complures alios facere eandem distinctionem, probabo paulò pòst manifestè.

114 Observandum est 2. à magnis DD fieri, quoad potentiam peccandi mortaliter, distinctionem inter pueros, & puellas, ab aliis non fieri. Faciunt expressè S. Antoninus *Part 2 Summa tit. 9. vers. 8. §. 2.* & apud ipsum Ancharanus, quatenus uterque tradit, pueros, & puellas non esse constitutos in Annis discretionis, *antequam magis appropinquent pubertati, quà præterita infantiæ, quod contingit in masculo, quando habet decem annos, & dimidium, & aliquantulum ultra; in fœmina autem, quando habet novem annos, & dimidium, & ultra aliquantulum.*

115 Ita hi duo DD. loquuntur. Faciunt etiam distinctionem Victoria, atque Corduba, dum apud Salas *loc cit.* tradunt, discretionem ad peccandum evenire communiter fœmellis Anno octavo, vel nono, masculis decimo, vel undecimo, ac præterea Joannes Chapeaville relatus suprà *num. 94.* tametsi fateor, non agnosci hoc discrimen à Thoma Sanchez *De Matrimon. Lib. 1. Disp. 16. num. 2.*

Observandum 3. ab eodem Sanchez *loc. cit. num. 2. & 10.* Diana *Part. 3. Tract. 6 Resol. 87.* Tamburino *in Decalogum Lib. 1 cap. 3. §. 7. n. 4.* ac pluribus aliis tam asseveranter tribui pueris, ac puellis usum rationis expleto primo septennio, ut Diana *loc. cit.* sic loquatur: *Quoties dubium est, puerum habere usum rationis, præsumendum est, habere, & esse obligatum (legibus Ecclesiæ) si implevit septennium, quia regulariter illo completo in omni materia usus rationis habetur, & alleganti contrarium incumbit onus probandi.* Ita ille post Sylvest. *Verb. Confessio 2. q. 5.* 116

Dico ego I. Est aliquis usus rationis communiter tribuendus tam pueris, quàm puellis mox post expletum primum septennium. Ita omnes: probatur apertè *ex Cap. Literas*, & *Cap. Accessit. De despons. impub.* ubi sponsalia exacto primo septennio inita supponuntur subsistere, ac valere, nisi fortè alterutrius pœnitentiâ dissolvantur post pubertatem; hæc autem suppositio, ac præsumptio non esset legitima, nisi illâ ætate jam adesset aliquis usus rationis. Similiter *L. Si infanti. §. ult. Cod. De jure deliberandi* dicitur, majorem septennio posse acquirere hæreditatem, additur autem *L. Potuit. eod.* requiri voluntatem pupilli ad id, ut ipsi acquiratur hæreditas. 117

Dico II. Perfectus usus rationis, seu discretio perfecta, & necessaria ad peccandum mortaliter, seu doli capacitas non inest, sed abest plerisque ante octavum Annum ætatis. Ita sentiunt præter S. Antoninum, Ancharanum, ac Tannerum relatos superiùs Dominicus Sotus *Lib. 7. De just. q. 7. a. 2.* quatenus ait, puerum ante annos pubertatis non teneri Ecclesiasticis Sacramentis, jejuniorum legibus, ac proinde, nec voto, *nisi certissime constet, habuisse usum rationis sufficientem*, quando illud emisit. Suarez *Lib. 6. De voto cap. 6. num. 3. & 4.* dicit, quâ ætate potest quis peccare mortaliter, eâ ætate posse facere votum validum. Et subdit idem, leges humanas statuisse, ut vota omnia ante pubertatem à filiis emissa irritare queat pater, quia licèt aliqui ante eam ætatem habeant sufficiens judicium, attamen lex observat, quod *frequentiùs* accidit. Ergo ex mente hujus Doctoris frequentiùs, seu communiter accidit, ut pueri, & puellæ non possint peccare mortaliter, seu non sint doli capaces, nec septimo, nec octavo Anno ætatis. Idem Suarez *Tom. 3. in 3. p. d. 36. sect. 2. num. 3.* negat apertè posse certam ætatem assignari, in qua pueri possint peccare mortaliter; sicut etiam negat Fagundez 118 119

De

De præcept. Eccl. præc. 1. Lib. 2. cap. 2. num. 7. ac Dicastillo *Tom. 1. in 3. Part. Tr. 5. Disp. 1. n. 8.*

120 Probo in primis argumento, quo S. Antoninus, id est experientiâ propriâ, atque alienâ; ego enim, ac plures, quos interrogavi, in tot catechesibus, quas habuimus, in tot confessionibus puerorum, quas excepimus in diversissimis urbibus, ac ditionibus, sumus experti, non sextum quemque puerum ante expletum octennium intelligere id, quod est ne-
121 cessarium ad peccandum mortaliter. Nam ad peccandum mortaliter necesse est, cognoscere id, quod facimus, repugnare graviter rectæ rationi, seu esse graviter prohibitum à Deo. Navarr. *in Manual. prælud. 9. num. 9.* Gregor. de Valent. *Tom. 2 Disp. 2. quæst. 14. punct. 4.* Diana *Part. 1. Tract. 7. Resol. 24.* atque alii plures, quatenus ajunt, & rectè, illum peccare solùm venialiter; qui facit quidpiam contra conscientiam solùm in genere dictantem esse malum, esse peccatum, ut probavimus alibi. At quotus quisque ante primum octennium intelligit, quid sit, esse graviter contra rationem? Ex iis, qui intelligunt, quotus quisque potest applicare alicui particulari materiæ? Vide pro hoc argumento Cordubam Victoriam, & alios apud Tannerum *Tom. 2. Disp. 4. quæst. 6. num. 110.*

122 Probo 2. *Ex leg. Pupillum. ff. De Reg. jur. & §. 1. in summ. institut. De obligat. ex delicto.* ubi statuitur, tum demum ex furto, atque injuria obligari impuberem, *si pubertati proximus sit*, præsumitur enim non planè intellexisse, quòd delinquat, inquit Laymann. *Lib. 1. Theolog. Moral. Tract. 4. cap. 10. num. 5.* Et tamen pueri, præsertim Germani, ex institutione domestica nullum ex vitiis, ad quæ tentantur,
123 magis horrent, quàm furtum. Quapropter nullo modo admitto illam præsumptionem Sanchezii, ac Dianæ, utpote nullo jure nixam. Imò S. Antoninus *loc. cit.* pronuntiat, videri temerarium, asserere, & publicè prædicare, quòd pueri statim post primum septennium teneantur confiteri, tenerentur autem communiter, si communiter possent peccare mortaliter, seu essent doli capaces. Nec dubium est, quin Decius *in cit. leg. Pupillum*, dissentiat à Regula Sanchezii, dicens, legem *Pupillum* loqui *simpliciter* de proximo pubertati, ergo intelligendam esse *simpliciter*, ita tamen ut arbitrio judicis permittatur judicare, quisnam sit proximus pubertati; cùm jura non definiant hanc proximitatem.

124 Dico III. Puellæ communiter sunt citiùs capaces doli, quàm pueri, adeòque possunt citiùs mortaliter peccare, quàm pueri. Probo authoritate tum DD. suprà nominatorum; tum parentum, qui educant liberos utriusque sexûs, tum qui puerilem ætatem & docuerunt in catechismis, & audierunt confitentem. Multos ex his interrogavi, omnes dixerunt, se id expertos, quod ego; scilicet puellas faciliùs, ac citiùs percipere ea, quæ ipsis mandantur, vetantur, proponuntur, aptiùs quoque ad quæstiones propositas respondere, quàm pueros; Ludimoderatores quoque, ac ludimoderatrices affirmant, à puellis octennibus multò faciliùs disci Alphabetum, conjugationémque syllabarum, ac verborum, ipsa etiam mysteria fidei, quàm à pueris.

Dico IV. Puellæ in Germania videntur communiter non ante annum ætatis octavum, post illum tamen; pueri verò communiter post annum ætatis nonum, non antè tamen, esse doli capaces, seu posse peccare mortaliter. 125

Probo hoc rursum propriâ, alienâque experientiâ, quæ testatur, hos & illas communiter, seu plerumque non ante assignatam illam ætatem, post illam tamen satis intelligere, quid sit, vel in genere, vel in hac aut illa speciali materia graviter peccare, Deum exacerbare, mereri pœnas infernales &c. Dico: *Communiter*, id est, si accipiamus simul liberos rusticorum, viliorum oppidorum, cultiorum urbium, ac nobilium. Si verò seorsim consideremus liberos cultiorum urbium, in quibus habentur boni Magistri, diligentes catechistæ, matres piæ, frequentandísque Sacramentis assuetæ, fortè æquè multi, ac multæ ex his sapiunt paulò ante prædictam ætatem, quàm non sapiunt, seu quàm non habent perfectum usum rationis. 126

Dicta de ætate, infra quam asserui, non reperiri communiter perfectum usum rationis, confirmo, & declaro doctrinâ Scoti *in 4. dist. 17. quæst. 5. art. 2.* quem tacito nomine citat S. Anton. suprà, sic enim loquitur Scotus: *Ætatis ad cognoscendum justum, vel injustum contra legem Dei breviter Regula est, quando aliquis instructus, & interrogatus ordinate præcipit,* (fortè percipit) *distinctè, quod justum, vel injustum in lege divina, quod potest faciliter videri, si ad ordinatas interrogationes ordinatè respondeat, sicut alius adultus perfectè ex similibus præmissis perfectè responderet.* Atqui ita se habent, & non habent pueri, & puellæ, de quibus asserui, & negavi potentiam mortaliter peccandi. 127

Unde non *absolutè* subscribo Navarro *in Manual. cap. 21. num. 32.* ita scribenti: Discretionem videtur habere puer, qui ob malefactum verecundatur, & bonum discernit à malo, & interrogatus, an liceat innocentem interficere, aliena invadere, superiori maledicere, & alia ejusmodi, respondet *negative.* Et interrogatus, an bonum sit esurienti panem porrigere, adire Ecclesias, *affirmative* respondet. Ideo autem non subscribo *absolutè*, quia & verecundia, seu pudor, & erubescentia patrati peccati Theologici, & ad ea, quæ exprimit Navarrus, respondent nimis multi partim ut psittaci, partim non apprehendentes gravem malitiam moralem. Fateor tamen, posse communiter stari hoc judicio. 128

129 Ex his infero, quandoquidem probabile est, tam pueros, quàm puellas, quæ venialiter delinquere queunt, obligari sub veniali plerisque legibus *positivis*. Dicastillo *Tom. 1. Disp. 5. in 3. Part. Tr. 5. num 6.* cum aliis contra Suarez, Coninck, Laymannum apud ipsum, atverò obligari iisdem sub mortali, quando habent potentiam expeditam ad peccandum mortaliter. Idem Dicastillo cum plerisque, nam revera gratis asserit Sotus *in 4. dist. 12. q. 1. art. 11.* pueros haud adstringi ullis legibus Ecclesiasticis ante annum ætatis duodecimum; infero, inquam, pro praxi, non peccari nisi fortè venialiter à parentibus, qui liberis suis nondum omnino septennibus præbent carnes diebus prohibitis, nam ante expletum septennium tam pauci reperiuntur, qui possint etiam venialiter delinquere, ut hi videantur gaudere privilegio non valentium committere peccatum veniale.

130 At verò rectè subdit Dicastillo *n. 11.* esse communem, universalémque consuetudinem Ecclesiæ, quòd pueri ligentur lege abstinendi à carnibus, cùm primùm habent usum rationis. Et ob hanc ipsam instantiam rectè pronuntiat Dicastillo *num. 1.* non videri probabilem sententiam Soti paulò ante relatam. Vide Tannerum *Tom. 2. Disp. 5. quæst. 6. num. 36.* loquentem expressè de esu ciborum vetitorum, item etiam de auditione Sacri, de qua tamen specialiter differemus *in Alphab. audientium Sacrum Casu XIV.*

131 Infero deinde, quia est ob tam diversas opiniones Doctorum verè dubium, utrùm plerique septennes sint doli capaces, nec ne, de jam septennibus posse intelligi id, quod Dicastillo *Tom. 2. in 3. Part.* seu *De pœn. Disp. 9. n. 658.* post Cardinalem de Lugo tradit, scilicet quando dubitatur de usu rationis pueri, isque confitetur aliquod veniale, esse tum certò in mortis articulo, & tempore Paschali, tum etiam probabiliter extra tempus præcepti absolvendum, ut, si forte habet aliquod mortale, quod non manifestat, *indirectè* absolvatur ab illo; quamquam Lessius *in Consiliis verbo. Confessarius. Cas. VI* negat, in tali dubio esse opus impertiri absolutionem. Sed utique securiùs impertitur sub conditione. Vide dicenda *in Alphab. Confess. Cas. X.*

FATUIS, ET SURDIS AN COMMUNICANDUM.

CASUS VII.

Naturalis, & Mirus.

SVMMARIVM.

Mirum ingenium muti & surdi nati. 132.

Quatenus, & quando sit fatuis, aut semifatuis præbenda Communio? 134. & 135.

Quid si talis se ingerat in turbam communicantium? an præteribit sacerdos? 136.

Surdi an sufficienter queant edoceri necessaria ad Synaxin? 139.

Qui simul est mutus, surdus, & cæcus natus, incapax est Communionis. 141.

Casus particularis de duobus mutis, & surdis simul. 143.

Accurata dissertatio de Communione præbenda surdis, & mutis simul. 154. in Append.

Referuntur 4. exempla talium. Ibid. lit. b. c. e. & l. Item judicia quinque Theologorum. lit. L. & seqq.

Gebhardus juvenis in oppido quodam Bavariæ, tribus leucis distante Ingolstadio, ab ipsa nativitate surdus, & mutus, adeo exactè omnia fidei Mysteria de Deo, S. Trinitate, Christo Redemptore, Beatissima Virg. Eucharistiæ, Pœnitentiæ Sacramentis, suis nutibus exprimere novit, ut vix ulla sit notabilis veteris, & novi testamenti historia, quam non integre perdidicerit. Cujus rei hoc ei etiam adjumento fuit, quòd ipsâ assuetudine diuturnæ attentionis ad omnem labiorum, linguæ, & dentium motum quoslibet loquentes, quamvis nullâ voce auditâ, protinus, ac facilè intelligat, qui etiam suo, à quo conductus est, hero publicis rationibus præfecto expeditissimam in scribendo operam navat. Quod quidem ipse non crederem, si testificationis authoritas indubitata fidem non extorqueret. 132

Ita ad verbum loquitur, testatúrque de vivo, id temporis vivens Ingolstadii P. Tannerus *Tom. 4. Disp. 9 dub. 2. num. 30.* Quæri jam potest, utrùm mirificus ille Gebhardus, cui persimilem, & quidem probè sibi notum describit P. Georgius Stengelius *Lib. De Monstris cap. 16. §. 6.* fuerit ad memoriam mirabilium Dei admittendus. Sed priùs 133

Quæritur I. *Quid statuendum de fatuis?* 134
Resp. Fatuorum alii sunt plenè: alii semifatui, & quidem, vel ab ortu, vel non ab ortu: fruentésque, & non fruentes lucidis intervallis. Omnino fatuis à nativitate non est exhibendum hoc Sacramentum. S. Thomas *cit. quæst. 80. art. 9.* communiter receptus; vel quia in iis nullo modo præcessit devotio hujus Sacramenti, ut loquitur S. D. vel quia licèt ex natura sua malum non sit, talibus (baptizatis tamen) illud administrare. Suarez *Disput. 69. sect. 2.* videmus tamen, id nusquam à quoquam factitari; fortè ideo, quòd vel semper, vel plerumque timeatur, ne *positiva* irreverentia ab iis inferatur omnium augustissimo Sacramento. Equidem id vetuit in suo Rituali Paulus V. ut testatur Joann. Sanchez *Disp. 28. numero 1.*

At

aut verò præbendúmne est in articulo mortis
135 *iis, qui in eam miseriam inciderunt, postquam aliquamdiu vixère compotes rationis, rerúmque divinarum?* Respondeo cum S. Thoma. Est, quia censendi sunt illud petivisse hoc ipso, quòd aliquamdiu piè vixerint, modo non constet, fuisse in statu malo, quando correpti sunt hoc malo. Et sic intelligo (an rectè, judicent illi, quorum interest, à quibus me libenter corrigi permittam) Obsequiale, seu Rituale nostrum Diœcesanum *Tit. De Extrema Unctione*, vetans phreneticis, & stolidis illam (eadem est ratio Eucharistiæ) administrari nisi certis intervallis petierint.

136 *Quid si verò talis insanus ingerat se in turbam Communicantium, flectáque ad cancellos modestè cum cæteris, an illum præteribit Sacerdos?* Resp. Non præterisset Joann Sanchez *loc. cit. num. 9.* eò quòd putet, præsumi debere, illum tunc habere lucidum intervallum, nec enim fieri posse, ut quis omni rationis gubernaculo
137 destitutus petat Eucharistiam. *Quid si autem ipsemet Joannes Sanchez paulò ante audivisset illum stolidum confitentem, eique absolutionem negâsset ob solum defectum judicii?* Resp. Præbuisset nihilominus eidem Eucharistiam, ut expressè profitetur. Non tamen sequerer hoc exemplum, quia ex illa adgeniculatione non præsumerem lucidum intervallum, memor, stultos agere aliquando simias. Et puto, esse habendam potiorem rationem adflectentium, qui sanè turbarentur, si viderent notoriè amenti Sacramentum præberi, ac soliciti essent, ne irreverenter illud haberet.

138 Semifatui, qui scilicet infirmo rationis usu imbuti sunt, tali tamen, ut absolutionis Sacramentalis sint capaces, cùm in Paschate, tum in extremo agone, frui debent hoc æternæ sapientiæ epulo, ut fatentur omnes; extra hæc tempora frequenter illos non admitteret P. Tanner. *cit. quæst. 8. num. 15.* Ego fortè singulis mensibus pro ratione ætatis, sexûs, institutionis, habitualis modestiæ, pietatis, gradúque prudentiæ.

139 Quæritur II. *De Surdis?* Resp. Vel sunt præditi loquelâ, vel privati? Si præditi, facilè judicari potest, utrùm sint amentibus annumerandi, nec ne. Si spoliati, ut quidem plerumque evenit, difficile est, id cognoscere. Nam certum est, multos desipere omnino. Et possunt utique nonnulli ex utroque hoc genere diligenti industriâ domesticorum ita dextre informari, ut licèt forte non percipiant omnia, ad hujus Sacramenti substantiam spectantia, tamen ad illud accedant non tanquam ad cibum profanum, sed spiritualem, institutum pro salute animæ; & hoc jam sufficit, ut possit eis ministrari Eucharistia in ætate competente. P. Laymann *cit. cap. 4. num 5* & DD.
140 hactenus citati. Igitur iis illa præbebitur in Paschate, & in articulo mortis. P Palaus *p. 10.* An sæpius? decernet Confessarius pro ratione intelligentiæ, modestiæ, pietatis, & aliorum, quæ in iis advertit. Pal. *ibid.* Diana *Part 5. Tract. 5. Res. 7.*

Quid si verò illis duobus malis accedat tertium cæcitas nativa? Resp. Annumerabuntur 141
perpetuò amentibus, nec enim videntur ullo modo posse edoceri res sacras. D. Reding *Tom. 6. Theolog. Scholast. art. 1. Controvers. 2. Estne autem illa superior doctrina intelligenda de illis surdis, & mutis, qui nullâ ratione, nullis nutibus possunt sua peccata manifestare?* Resp Ita quidem, & meritò videri Laymanno, nam ars manifestandi sua peccata non est necessariò juncta cum tolerabili notitia hujus Sacramenti. Itaque præbeatur iis ille, qui fecit surdos 142
audire, & mutos loqui Censet autem Laymann, non esse talibus extra mortis articulum impertiendam absolutionem, nisi aliquod in specie peccatum prodant arbitro conscientiæ. Ego contentus essem manifestatione alicujus in genere subalterno saltem, haberémque patronos Sylvestrum V. *Confessio 1. quæst. 13.* atque Alensem. Sanè sicut facienti, quod in se est, non denegat Deus gratiam, ita nec absolutionem negari vult confitenti, quantum potest. Vide, quæ de hoc genere miserabilium hominum dicam *in Alphabeto Confessar. Cas. XI.*

Ex his consultus respondi, ad Communionem Paschatis admittendum 143

Quemdam Titium.

Natum 25. *Annos, mutum quidem, & surdum ab ortu, ita tamen instructum solicitâ curâ parentum, ut crebro pectus pulset e evatis prè in cœlum oculis, quasi precabundus à Deo veniam; efformet signum crucis permodestè, flexis genibus supplices Numini; faciat in templo ac plateis reverentiam Venerabili Sacramento ad ægros delato nusitando non secùs, ac si verbis conetur exprimere valde pium animi sensum; in actionibus profanis atque adeò in suo sutoris opificio seu arte se gerat perinde, ac præditi optimo usu rationis probè imitans quæ fieri, aut facta videt. Hæ enim circumstantiæ mihi expositæ à fide dignissimo effecerunt, ut censuerim, Titium satis distinguere inter hunc panem supersubstantialem, & quotidianum, sicuti & his jam scriptis pleraque ex enarratis deprehendi ipse coram, & præsens ideòque admittitur quater aut quinquies in anno ad synaxin. Vide Laymann.* citat. cap. 4. num. 5. 144

Ex his quoque inferes, stupendum illum 145
Gebhardum, de quo Casus, atque omnes ei similes, esse, ac fuisse pascendos dapibus Angeli-

gelicis, quoties alii, *per se loquendo*, solent; sicuti & respondi, non esse negandam Communionem, saltem paschalem juveni Annorum 24. muto, surdóque ab ortu, quem viri Religiosi sæpe absolverunt *Sacramentaliter*; plura enim requirit valida absolutio, quàm fructuosa Communio.

APPENDIX IN FAVOREM SURDORUM, MUTORUMQUE SIMUL.

a QUandoquidem noverca natura edit tam multos infantes mutos simul, ac surdos ab ortu ad occasum, mortémve usque, atque non immeritò vereor, ne complures horum perpetuò arceantur à Sacramentis pœnitentiæ, Eucharistiæque cum æterno interitu, idque fiat ob parochorum vel nimiam scrupulositatem, vel socordiam circa examen capacitatis, aut incapacitatis, ut consulam quoad possum, miserandis illis Creaturis, memoro, fuisse me tertio Januarii Anno 1670. à quodam Professore Theologiæ in percelebri Academia Rhenanæ Provinciæ solicitatum.

Hisce literis.

b *OB Communionem studiorum rogo Reverentiam Vestram, mihi dignetur pauculis significare versibus, an sciat, casum contigisse, quòd persona adulta, surda, & muta à nativitate sua, fuerit tempore nostro admissa ad publicam Eucharistiæ sumptionem. Exspecto maturum responsum, quia casus urget, paratus, ubi potero, regratificari.*

Ad hanc quæstionem respondi die decimo septimo ejusdem mensis, ignorare me, quid, præter ea, quæ in discussione hujus *septimi* Casûs refero, sit gestum cum talibus: postmodum autem, non modò certò comperi, *puellam quamdam Landishutanam, circiter vicennem, permissam fuisse a Collegii nostri Rectore, viro noto mihi à prudentia, & doctrina, sicuti & postmodum constanter ab alio ejusdem Collegii incola, sæpius in Anno frui, post homologesin nutibus peractam, dape cœlesti*, sed etiam idem Theologiæ Doctor, de quo hîc mihi sermo, mihi die 14. Aprilis descripsit Casum eo teste urgentem

Hisce formalibus.

c *IN oppido S. Hildegardis tribus Moguntiâ leucis distante, puellâ Annorum circiter viginti, ab ortu surda, & muta, à parocho loci à Sacra Communione fuerat repulsa hactenus. Postea, ut securiùs procederet, quærit ex Nostro ibidem Missionario, quid sentiat? Noster in conspectum adductâ puellâ unà cum utroque ejus parente cognoscit puellæ esse judicium aut pietatem, ex signis certissimis; inter quæ hoc erat, quòd juvenes signo, vel nutu lascivos aliquando in faciem colapho ceciderit. Sumpto tamen spatio aliquo ad considerandum temporis, (nempe quod intercedit Natalem Christi Domini, & Anastasin) in die Paschatis hujus Anni, ab eodem Patre Missionario, in dicto oppido jussa fuit primâ vice sumere Corpus Christi. Sumpsit illa aliis quidem gaudentibus, ipsâ verò præ lætitia lachrymas fundente. Jussi, ut in vita decursu semel tantùm in Paschate per singulos Annos, & in vitæ periculo accedat. Quod facturos se parentes polliciti.*

Ita ille Pater Theologus, de P. Missionario, d cujus resolutionem in primis damnare non possum, quatenus *absolutè* permisit Communionem Sacram, cùm ipse ego in hoc Casu *Septimo* tradam, surdos simul, & mutos ab ortu, nequaquam esse universim arcendos à Sacra mensa. Deinde nec damno, quatenus ea facultas, aut jussio restricta fuit ad unicam in Anno, eámque Paschalem Communionem; siquidem Diana *Part. 5 Tr. 6 Res. 7.* rectè concludit, esse remittendum judicio, & arbitrio prudentis Confessarii, quando & quoties surdis, & mutis præseferentibus notitiam sufficientem hujus Mysterii, impertienda sit Eucharistia. Confirmo dicta judicio nonnullorum de hac

Belgica muta, & surda.

QUæ *mea jurisdictioni subdita* (inquit e Jac. Marchantius Resol. Pastoral. Tr. 4. cap. 3. num. 4.) *in Missæ Sacrificio elevatione manuum, pectoris tunsione, aliisque signis, dum Sacramentum exhibetur, adorationem exhibeo, & devotionem, quam solent fideles; & cùm rationis usu perfecto polleat, absque dubio confusè ibi latere mysterium percipit. imò signis aliquibus quandoque licentiam petiit cum aliis ad hoc Sacramentum accedendi, quæ tamen ei non fuit indulta à Parochis ante me, ideòque nec hactenus id resolvo, cùm difficile sit, judicare de dispositione, & sufficienti reverentia hujus Sacramenti, nec ipsa præcepto Ecclesiastico Communionis comprehendatur.*

Ita Marchantius, qui postea nonnisi trepidè resolvit, illam mulierem videri posse saltem in periculo mortis Communione muniri. f Ob cujus viri, Theoriâ simul & praxi excellentis judicium, damnari non debent Confessarii, qui constanter habiti pro prudentibus, atque discretis, aut nunquam, aut vix unquam, aut

aut sæpiuscule ad divinam mensam admittunt surdos & cœcos à nativitate.

g Et verò in primis assentior Dianæ *cit. Resol. 7. absolutè* tenenti, si tales scribere nôrint, esse capaces Eucharistiæ, quandoquidem possunt sufficienter omnia necessaria edoceri scripto ea continente. Deinde etiamsi nequeant scribere, si tamen ita polleant ingenio, ut ex motu labiorum intelligant, quid quis loquatur, esse capaces Eucharistiæ. Mirum, certúmque exemplum hujusmodi ingeniosorum descripsi hoc Casu *septimo*, innuens aliud ex P. Stengelio, ínque confirmationem exscribo ipsa verba Bartoli in *Lib. 1. ff. De verb. obligat. num. 7.*

Sic loquentis, & testantis.

h *Dlellus de Gabriellis de Eugubio propter sui magnam perspicaciam, licèt non audiat omnino, tamen ad motum labiorum quantumcumque secretè loquentes intelligit, quatenus ejus visus protenditur, & quosdam alios vidi.*

Ita Bartolus, intelligendus de quibusdam aliis, qui etiam motu labiorum intelligebant, quidnam loquentes effarentur. De his, inquam, eorúmque similibus surdis, ac mutis ab infantia generatim sentio, posse etiam mediocri diligentiâ adhibitâ condocefieri, ut tam probè intelligant, faciántque omnia necessaria ad dignam, fructuosámque Communionem, quàm vulgus adultorum rusticorum.

Patet ex eo, quòd in primis tales præditi sint vi intellectûs multùm perspicaci, dum per multiplicem observationem, collationem, seu comparationem, reflexionem, eò denique perveniunt, ut mente assequantur, qualia verba promant diversi homines multùm diversis labiis donati, & notati à natura, verique Labeones: ut proinde sint sui ipsorum Magistri, & consequenter cadat ex parte in eos id, quod ex Hesiodo refert Aristot. *1. Eth. cap. 14.*

Optimus est, se se, qui novit cuncta Magistro.

i Et quia, ut dixi, tales possunt etiam mediocri industriâ imbui notitiâ, fidéque illorum, quæ exiguntur ad dignam participationem corporis, & sanguinis, infero imprimis, teneri parentes, & maximè curatores animarum, sub mortali impendere operam eis erudiendis necessariam,

Infero deinde, ubi visi fuerint attigisse illam divinorum mysteriorum intelligentiam, qua pollent rusticani homines, soliti ex parochorum aut permissione, aut jussu adire divinum epulum, esse etiam erga eos utendum ejusmodi, aut mandato, aut consilio, permissúque, si quidem sint ita instructi (& quidni multi ex iis instrui queant?) ut peccata omnia confiteantur per nutus? quòd si nequeant omnia, facient tamen confessionem *formaliter* integram, dabúntque materiam sufficientem absolutioni juxta dicenda *in Alphabeto Confitentium Casu V. num. 359 & 360* & sic poterunt, imò & debebunt tempore præcepti esse Convivæ Christi.

Sed & generatim arbitror cum Diana *citatâ Resol. 7. & præced. 6.* diligenter pertractante controversiam de Communione horum mutorum & surdorum, illos; qui sunt valde ingeniosi, sicut est hodiéque ille incisor, de quo in præsenti *Casu VII. num. 143.* ejúsque frater laborans etiam ab infantia utroque illo malo, & dum hæc postremò revideo, jam provectus ad ætatem prope triginta annorum, habere jus ad sacram Synaxin, post diligentem instructionem, esto, nec scribere, nec verba loquentium distinguere queant ex motu labiorum. Ratio est, quia præditi tantâ perspicaciâ, subtilitate, solertiâ, circa res merè humanas, possunt etiam absque summo labore addiscere, faceréq; illa, quæ paulò pòst dicemus, esse cognitu, factúque necessaria: Equidem retuli ex Tannero hoc eodem *Casu. VII. n. 138.* & aliis communiter, semifatuos, qui sunt capaces absolutionis, debere tum in mortis articulo, tum in paschate frui epulo sapientiæ divinæ, quidni ergo dotati à natura ingenio perspicaci? quidni fiat iis id beneficii, quod plurimis Brasilis, & Æthiopibus, quos Scriptores rerum Indicarum memorant intellectu parùm differre à bestiis? k

Quæret autem non immeritò quispiam, *quomodo Theologi loquantur de cognitione necessariorum ad Sacram Synaxin?*

Resolutio hujus quæstionis plurimùm facit ad praxin, atque ad robur dictorum, dicendorúmque. Eam ob rem admetiar verba in hanc rem nonnullorum probatissimorum Theologorum. *Primus* est Jacobus Marchantius, qui *loc. cit.* suprà sic absolutè loquitur: *Surdus, & mutus à nativitate videtur saltem in periculo mortis posse Communione muniri, si aliquam judicetur reverentiam concipere; nec idem de illo est, ac de pueris, cùm discretionis lux in eo fulgeat, juvarique possit lumine naturali. & perfici lumine, & gratiâ supernaturali, ad dispositionem sufficientem speciali benignitate Dei.* l

Alter est Diana, qui *Part. 5. num 6. Resol. 7.* fassus, à se non reperiri agitatum hunc casum inter Doctores: *An surdus, & mutus à nativitate sit non solùm in articulo mortis, sed etiam in vita communicandus?* Respondénsque *affirmativè*, probat hanc affirmationem his verbis: *Muti, & surdi à nativitate tenentur confiteri, & sunt absolvendi, ergo tenentur, & possunt communicare.* Probat hanc consequentiam, & legitimè (stando solâ auctoritate,) ut arbitror, inde, quòd testibus Joanne Sancio, Zambrano, & Palao, Christianus debeat non minùs difficilia cognoscere, ut validè, & fructuosè confiteatur, quàm ad Eucharistiam m

chariſtiam ſuſcipiendam; ergo ſi poteſt cognoſcere neceſſaria ad Confeſſionem, poterit etiam cognoſcere, panem in Euchariſtia deſinere, & corpus Chriſti adeſſe: Euchariſtiam devotè ſuſcipiendam eſſe: hanc eſſe jejunè ſuſcipiendam.

Ita Diana, ex quo colliges, & meritò, ſignum, quòd quis poſſit doceri neceſſaria ad Communionem, eſſe, ſi queat capere neceſſaria ad Confeſſionem. Ne tamen credas huic Authori, indicanti poſt Joannem Sanchez *in ſel. diſp. 26. num. 4.* non poſſe fructuoſè communicare talem, niſi credat, panem deſinere ad præſentiam Chriſti, quis enim aſſerat, illos omnes adultos, qui *invincibiliter* ignorant illam deſitionem, carere fructu Sacramenti? Longè minùs carent laborantes ignorantiâ jejunii *naturalis* præmittendi.

n *Tertius* eſt Joann. Sancius *loc. cit.* ubi poſtquam requiſiit ea, quæ Diana, ſubdit in fine illius *num. 4.* à Doctoribus non requiri in adulto communicaturo aliam reverentiam, quàm ut ſit in gratia, & jejunus. *Igitur ſi puer Chriſtum ſuſcipiat in gratia, & jejunus, quid ei deeſt ad reverentiam?* Ita ille.

o *Quartus* eſt P. Laymannus, qui *Lib. 5. Theolog. Moral Tract. 4. cap. 4. num. 5* ſic diſſerit: „Euchariſtia poteſt muto, & ſurdo à nativitate, ſaltem Paſchali tempore, & in mortis articulo miniſtrari, ſi alioquin non indiſpoſitus „appareat, quia licèt talis homo diſtinctè edoceri, atque intelligere omnia non poſſit, quæ „ad ſubſtantiam Sacramentorum concurrunt, „ſufficit tamen, ſi ad S. Euchariſtiam accedat, „tanquam ad cibum non profanum, ſed ſpiritualem, in animæ ſuæ ſalutem divinitus inſtitutum; plerumque autem talia colligere ſolent ex attenta conſideratione eorum, quæ „ab aliis fieri vident, videlicet, quòd cum reverentia Sacram Hoſtiam adorent: cum devotione ſumant tanquam cibum non profanum, ſed ſpiritualem, hoc ipſum, inquam, ſi „nec oculis privati, nec mente hebetes ſint, „deprehendere poſſunt, ac ſolent (*nota bene τὸ ſolent*) partim propriâ conſideratione eorum, „quæ ab aliis fieri vident, partim etiam ex nutibus, & ſignis, quæ ab aliquo inſtructore „ipſis adhibentur.

Ita Laymannus, pòſt addens, in primis non eſſe certum, quòd tales ſurdi, & muti ſpeciali Dei auxilio adjuti, Myſterii hujus veritatem per exteriora ſigna non agnoſcant, cùm tales etiam, ut ſalvi fiant, ſecundùm communiorem Theologorum ſententiam *explicitè* cognoſcere debeant SS. Trinitatem, & Filium Dei incarnatum: quæ tamen difficillimè exteriùs ſine voce, & ſcripto exprimi poſſunt.

Subdens deinde, ſatis diſpoſitos eſſe tales „homines, ſi *invincibili* ignorantiâ Myſterii laborantes, veritatem Euchariſtiæ agnoſcant „*implicitè*, credendo, eſſe ſpirituale donum Dei, ad animæ ſalutem inſtitutum quod pro„inde accipere velint ſecundùm illam inten„tionem, qua ab aliis fidelibus, ſeu à tota Ec„cleſia accipitur, etſi privatim *ſpeculativam*„ privatam perſuaſionem habeant, eſſe aliquid„ purè creatum. Ita ad verbum hic auctor.

Quintus eſt P. Ferdin. de Caſtro Palao qui *Part. 4. Tract. 21. punct. 10. num. 9.* ſic breviter pronuntiat: Si ex ſignis, & nutibus con„ſtet, ſurdos, ſimul & mutos diſcretionem ha„bere, qua ſufficienter hunc cibum cæleſtem à„ profano diſtinguant, non ſolùm in mortis„ articulo, ſed etiam tempore Paſchali, eis con„cedenda eſt Euchariſtia, quia eſt his valde ne„ceſſaria tum ad augmentum gratiæ, tum ad„ præcavenda peccata. Neque neceſſarium eſt,„ ut perfectè qualitatem hujus cibi agnoſcant,„ ſufficit, ſi illum ita à profano diſtinguant, ut,„ tanquam remedium ſuæ ſalutis accipiant, cre„dendum enim eſt, hac notitiâ Chriſtum con„tentum eſſe, cùm perfectior haberi nequeat.„ Quòd ſi prudens Confeſſarius non qualem„cunque diſcretionem, ſed maturam, & per„fectam cognoſcat habere mutum, & ſurdum,„ ſicuti ego aliquando agnovi, non ſolùm tem„pore Paſchatis, ſed aliis quoque ſolemniori„bus feſtivitatibus, poterit Euchariſtiam con„cedere, quia nulla apparet ratio, ob quam ſit„ deneganda, cùm ad illam ſuſcipiendam poſ„ſit ſe per *actualem* devotionem diſponere. Hactenus Palao. p

Hæc ego, nec plura reperio apud Authores, *directè* tendentia ad præſentem materiam. Poſſunt autem ea, quæ dixi, & quæ fateor eſſe ſatis mirabilia, confirmari inde, quòd P. Thom. Sanchez *De Matrim. Lib. 4. cap. 9. n. 12.* obſervet, cæcos, & ſurdos ab ortu eſſe ut plurimùm perquam perſpicacis ingenii, facilèque per nutus, & ſigna percipere quæcunque difficilia, eadémque aliis manifeſtare, quia videlicet, quòd natura alicui negat in uno genere, compenſat alio, ut eſt manifeſtum in cæcis natis, miras ſubtileſque artes diſcentibus, quorum nonnullos commemorat P. Theophilus Raynaudus alicubi. q

Quæ ex tam ſapientibus Neotericis (demiror tam altum ſilentium in Summiſtis, aliiſque antiquioribus) produxi in medium, faciunt, ut confidam, multos ex iis qui legerint tam multa in hunc locum congeſta de iſto argumento (hactenus non diſcuſſo pro rei gravitate) habituros majorem curam, quàm hactenus, talium mutorum, & ſurdorum, cùm poſſint hi tales *Ex cap. Super quibuſdam, De verb. ſignific.* dici eſſe inter miſerabiles perſonas miſerabiliores. r

His ab Amanuenſi jam deſcriptis, nanciſcor quartam, à tribus prioribus valde diverſam, editionem Vitæ S. Franciſci Saleſii peractam Dilingæ, in cujus *cap. 22.* legere eſt hæc (interprete noſtro P. Jacobo Michaële) verba ſ

For-

Formalia.

Cum mendicabulum linguâ, pariter, & auribus captum, Dei & Divinorum nostræ fidei Mysteriorum penitus ignarum cerneret vir sanctus, commiseratione captus sibi domesticum voluit, & patientiâ sanè admiratione dignâ docuit illum fidei Mysteria, atque ad salutem scitu necessaria, quæ insuper ratione animi noxas Sacris clavibus subjicere, & ad Sacram Synaxin accedere oporteret, nutibus, & signis ostendit; quin etiam quoad vixit à Confessionibus ipsemet esse voluit.

Legant, relegant hæc, Domini Parochi, & faciant similiter. Imò Episcopi, qui nôrunt, sicut ego novi, solere in certo districtu suæ Diœcesis nasci non paucos consimiles illi Salesiano domestico, disertè demandent parochis, aut aliis peritioribus curam harum Dei miserabilium imaginum singularem, alioqui non video, cur non meritò formident gravem Dei vindictam.

ENERGUMENIS ET PHRENETICIS AN COMMUNICANDUM.

CASUS VIII.

Imitandus.

SUMMARIUM.

Casus energumenæ, nolentis in extremo agone profiteri fidem, & tamen munitæ viatico. 146.
Approbatur hoc factum. 148.
Cautela circa energumenos habenda. 149.
Et quæ circa phreneticos? 150. & seqq.
Unde cognoscetur, aliquem fuisse in statu malo factum phreneticum? 151.
Casus phrenetici dextrè inducti ad sumendum Viaticum. 152.
Et alterius etiam dextrè inducti ad Confessionem. 153.
An, qui tantùm semipleno rationis usu gaudent, sint capaces absolutionis? 153.

146 *Helenam energumenam in extremo agone constitutam, & fidem profiteri nolentem invisi, & consultus, num esset ministranda Eucharistia, ministrandam censui. At fæminæ circumstantes clamavêre zelo motæ erga Sacramentum, grave peccatum fore, fidem profiteri nolenti fæminæ Eucharistiam porrigere, & mihi iratæ fuêre, dum in favorem ægrotantis loquerer, diligentiâ tamen, & operâ cujusdam pii viri, ministratum fuit Sacramentum, statim infirma obiit.*

Sic de se loquitur, de se testimonium perhibet Joannes Sanchez *Disp. 38. num. 8.* & testimonium ejus verum quidem est, sed 147

Quæritur I. *An sequendum exemplum?* Respond. Licèt non exemplis, sed legibus judicandum sit. *L. Nemo. C. De sent. & interl. omn. judic.* sequendum tamen hoc exemplum, quia ratione nixum. Sicut autem non est hominum malitiis indulgendum *c. Plerumque. De rescr.* ita nec dæmonum. Et generatim dico, energumenos *per se loquendo* non esse excludendos divinâ mensâ, quia insessio *per se* non repugnat reverentiæ Sacramenti. Videndum tamen, ne in aliquibus sit *morale* periculum, ne hostiam irreverenter tractent lacerando, spuendo, prolabendo. Ubi abest periculum, & adest honesta vita, detur energumeno is, in cujus nomine dæmonia ejiciuntur, & compescuntur. Et quidem crebrò, si ad ipsorum solatium spirituale faciat. Laymann, *De Euchar. Cap 4.* & alii passim; ac maximè in suprema lucta. Nec obest, quòd tunc nolint profiteri fidem, seu dicere: *Credo*, quia pessimus inquilinus impedit ex odio, & sic ad literam locum habet *Reg. 22. in 6. Non debet aliquis alterius odio prægravari.* 148 149

Quæritur II. *De Phreneticis?* Resp. Vel fruuntur lucidis intervallis; & quidni tunc de carnibus mitissimi Agni edant? Vel perpetuo furoris œstro agitantur, uno, pluribúsve Annis, & jam consistunt in ultima vitæ periodo; tunc de iis pronuntiandum, quòd de amentibus aliquando potitis usu rationis. *Sed timeo, ne Sacram hostiam tractet indignè.* Præbe ipsi non Sacram, quam si modestè deglutiit, aude & Sacram, Diana *Part. 2. Tract. 14. Resol. 44.* vocans praxin optimam. 150

Quid si autem res non successit cum prima? Respond. Experire alterâ. Laymann *Cap. 4 n. 4.* Castro Palaus *De Euchar. punct. 10.* *At incidit in eam amentiam ex mera excandescentia?* Resp. Qui in perpetuam amentiam, aut furorem incidit per, aut in peccato mortali, indignus est Sacrâ Communione, quia non oportet panem filiorum mittere canibus. *Marc. 7.* Quia tamen ejusmodi excandescentia potest oriri ex peccato solùm veniali, ideò priùs, quàm neges viaticum, exquire, quæ causa iræ, quæ indoles irati. *Quid si pedes, manúsque ita jactet, ut non pateat accessus ad os?* Resp. Ligetur. Joannes Sanchez *Disp. 38. num. 4.* si videlicet ligatus soleat sumere res comestibiles. *Sed horrendè blasphemat.* Resp. Non ipse, sed vis morbi, quam non moraberis, si judicio. S. P. N. Ignatii in suis Constitutionibus steteris.

Unde cognoscam, aliquem fuisse in statu malo factum amentem? Resp. Vel non scis, utrùm ante amentiam peccârit mortaliter, nec ne? 151

Et tunc præsume esse in bono statu. Nam quisque naturaliter præsumitur bonus. *Cap. Dudum. De præsumpt.* nec unquam capitur præsumptio delicti. *L. Meritò. ff. Pro socio.* Vel scis deliquisse mortaliter paulò antè amentiam? & tunc si non habes *positiva* argumenta, seu signa pœnitentiæ, præsume esse in deplorando statu; nam semel malus, semper præsumitur esse malus *Reg. 8. in 6.* Certè animi mutatio præsumenda non est, sed probanda, ajunt jurisconsulti.

152 Quæres fortè III. *An imitandum factum Religiosi, quod exprimit hic*

Casus Primus Extemporalis concilii.

Hieronymus Parochus Frisingæ Bojorum attulit Honorio viro primario phrenesi laboranti, & ad extrema deducto, Viaticum. Dum illud porrigit, vultum avertit Honorius, idque bis, térve, tametsi aliquo admodum tenui rationis usu præditus. Quæ aversio cùm adferret domesticis mœrorem, nescio quid suspicantibus, aut timentibus, Hilarius vir Religiosus è Societate nostra, apud quem Honorius propridie sat compos rationis peregerat ultimam confessionem, quique tunc geniculatus aderat constituto in tali articulo, surgit in pedes, dicit parocho: Mi Domine commoda mihi, oro, tuum superpellicium, ac stolam; spero, fore ut D. Honorius à me accipiat Sacram hostiam. *Commodat libenter Hieronymus, nec minùs facilè accipit ab Hilario Honorius id, quòd antè respuebat.*

Libenter, ut dixi, cessit suo jure Hieronymus & verò tenebatur in hisce circumstantiis, quandoquidem quivis sacerdos jus habet administrandi viaticum illi, qui sine hoc est emigraturus è vita, nisi ipse ministret, ut videbimus *Casu XXI. num. 378.* Si tamen Honorius pleno usu rationis instructus fuisset tunc, cùm renuit, meritò fuisset judicatus agere pessimè, adeóque esse in malo statu, consequenter esse incapax.

153 Porrò, quia est sæpe necesse uti variis industriis erga phreneticos, aut maniacos, ut possint iis ministrari ultima Sacramenta, fortè autem erit cuipiam faciliùs meminisse unius, alteriúsve lectæ, quàm primùm excogitare, subjicio hunc

Casum Secundum Extemporanei consilii.

154 *Hermes optimus Religiosus nostræ Societatis, Monachii Bojorum phrenesi afflatus ex servitio laborantium eo morbo, nequit induci, ut edat aliquod signum sufficiens ad impertiendam absolutionem Sacramentalem; quia verò erat is gente Gallo-Belga, rarò tamen offerebatur occasio utendi nativâ linguâ, nonnemo è domesticus peritus idiomatis cœpit illum eo compellare. Enimverò hæc loquela ita quasi è somno excitavit Hermetem, dispulítque nubes, rationem obvelantes, ut unum, alterúmve peccatillum aperuerit cum dolore necessario. At vix absolutus rediit ad priorem miseriam, quam non ampliùs sublevavit ulla industria.*

Omnino censeo, fieri non rarò, ut phrenetici redeant ita ad se ipsos per aliquod spatium excitati quibusdam insolitis sensuum objectis, aut saltem ad semiplenum rationis usum revertantur, cum quo etiam exerceant aliquos semiplenè deliberatos actus, qui quia, quando tendunt in objectum malum, merentur pœnam, ideo, quando vice versâ feruntur in objectum bonum, videantur posse subministrare sufficientem dispositionem ad gratiam *secundam* obtinendam cum receptione alicujus Sacramenti, saltem *sub conditione* ministrati. Ita ego sentio, libentissimè recessurus a b hoc sensu, si displicuerit iis, quorum judicium habeo pro oraculo. Porrò testis oculatus sum hujus, & præcedentis Casûs.

EPILEPTICIS AN COMMUNICANDUM?

CASUS IX.

Xaverianus.

SUMMARIUM.

Casus epileptici & nauseabundi ope S. Xaverii dispositi ad sumendum viaticum. 155.

Numerus Miraculorum editorum intra biennium à S. Xaverio. 156.

An epileptici admittendi sint ad Sacram communionem? 157.

Juvenis nomine Dominicus Capomalla sanguinis fluxu, & febri validâ debilitatus, ad extremam vivendi lineam devenerat; cui medici, & omnium circumstantiarum judicio non amplius vitæ, quàm paucula horæ, ne dicam momenta supererant nec tamen Sacro viatico muniri poterat ob indeficientem cum vomitu stomachi convulsionem: hoc matri pia fœmina gravius erat ferendo, quàm ipsa mors filii; ac propterea de extrema illius salute solicita procumbit in 155

genua,

genua, enixéque rogat Potamiensem Protectorem (S. Franciscum Xaverium Potami Illustrissimum prodigiis) *tantum ut virium concedat filio, tantúmque spatii, quo possit Sacrâ refici Synaxi; futurum enim, ut gratiâ cælitus concessâ, cùm aliud non suppetat, integram tritici mensuram Potamiense altare referat. Nec absolverat preces mater, cùm pluribus præsentibus, ipsóque templi Potamiensis Curatore, qui oculatus testis id retulit, æger à convulsione illa, quin ab omni infirmitate liber, stratum reliquit, & veluti nunquam infirmus fuisset, templum adiit, pro improviso beneficio Deo, & Divo gratias acturus, & hoc 19. Octob. Anno 1651.*

156 Ita verbatim descripsi ex libro, quo recensentur 242. miracula. ope S. Francisci Xaverii Annis 1651. & 1652. edita Potami urbe Calabriæ, & authoritate publicâ firmata, inter quæ multa tam rara, tam magna, tam admirabilia, ut appareat, Deum sibi in hoc suo fideli servo mirificè complacere. Quia verò convulsiones sunt effectus Epilepsiæ, idcirco.

157 Quæritur hîc: *Utrùm morbo epileptico laborans reficiendus sit Pane cœlesti?* Resp. Quando non infestatur paroxismo, tum haud dubiè potest, ac, si petat, debet refici, quia ipsa passio, seu morbus, & habitus epilepticus non continet *formaliter* ullum impedimentum; at tempore, quo paroxismus illum tenet, licèt videatur eum extincturus, priusquam ad se æger redeat, non est ei præbenda, quia fortè ex 100. laborantibus ejusmodi paroxismo non reperietur unus, de quo possit prudenter sperari, eum degluiturum hostiam. Si tamen dubitaretur. posset periculum fieri immittendo in os non consecratam, sicuti in *Casu præced.* diximus de Phreneticis.

NAUSEABUNDO AN COMMUNICANDUM.

CASUS X.

Monstruosus.

SUMMARIUM.

Monstrum naturæ. 158 *&* 159.
Vomitui obnoxiis an præbenda Eucharistia? 161. *& seq.*
Quamdiu Sacra hostia maneat integra in stomacho? 162.
Sacerdos, cui potio medica adfert vomitum, quanto tempore debeat celebrare ante illam potionem? 165.
Quid faciendum, quando per vomitum est rejecta hostia? 166.
Casus Patris Lessii è Sacro jam cœpto recedentis ob nauseam causatam à pilulis medicis 168.
Unde possit prudenter judicari, non esse nauseam secuturam ex medicina? Ibid.

Kilianus instrumentis utriusque inferioris evacuationis, imo signis eorundem instrumentorum prorsus carens, 158 *omnem urinam, faces omnes regerit per os, sempérque à nativitate regessit vomendo. Dubitari potest, an fuerit ei dandum Corpus Christi purissimum? Ratio dubitandi est, quia videtur haud parùm adversari reverentia tanto Deo debita, si in cloacam deiiciatur.*

Novi probè hoc monstrum naturæ, gente Lotharingum, bene barbatum. Qui usque ad 159 Annum ætatis 20. fuit Anna, vel Joanna vocatus, eò quòd nullis planè signis alterutrius sexûs apparentibus fuerit præsumptum pro deteriore, de qua præsumptione quid sentiendum, disserui *in Alphab. Baptizantium Cas. XII.* At ubi non solùm lanugo, sed etiam barba cœpit vestire mentum, ac genas, non jam Anna, sed Annas, vel Joannes vocari cœptus est, fabricam ejus corporis demirantibus medicis. Resp. Tamen potuisse, & debuisse parere præcepto *divino*, atque *Ecclesiastico* Communionis; nam allata in contrarium ratio si quid probat, probat illi quoque negandam Eucharistiam, qui fœdissimis humoribus refertum habet stomachũ. Quod intrat in stomachum, non solùm non coinquinat hominem *Matth. 15.* sed nec inquinatur ab homine, in quo cor mundum creavit Deus. 160

Quæritur autem ulteriùs generatim: *An, & quando obnoxiis vomitui sit præbenda Eucharistia?* Resp. Esse circa hoc genus hominum pro praxi observanda seq. I. Vomitus aliquando provenit solùm ob sumptum cibum aliquando ex vitio stomachi etiam jejuni. II. Quando stomachus rejicit statim omnem cibum in propria specie, non est obnoxio illi miseriæ præbendum hoc Sacramentum. III. Si non solet (sicuti non solebat Annas) statim rejicere cibum, sed solùm post unam horam, poterit ei præberi, quia intra unam horam consumuntur species sacramentales P. Tann. *De Euchar. Q. 9. num. 67.* Joannes Sanchez *Disp. 38. num. 2.* præsertim parvæ P. Quintanadvennas *singular. Tract. 4. singul. 13.* Pax Jordan. *Lib. 4. tit. 1. n. 13.* dicens, mutari intra dimidium quadrantem horæ unius. 161 162

Illud verò refertur in vita Rosæ de Sancta Maria, meritissimò adscriptæ à Clemente IX. syllabo Beatarum, à Clemente X. Sanctarum Virginum, eam *Sacras Species in suo corpore virgineo conservâsse ipsis septem, & etiam octo horis.* Quod tamen non obstat nostræ doctrinæ; ea quip-

quippe tam diuturna conservatio adscribenda est potiùs verò miraculo, quàm naturalis caloris debilitati, sicuti demonstrat quotidiana experientia juvenilium, seniliúmque stomachorum.

163 IV. Si revomit duntaxat cibum copiosè sumptum, nil est periculi timendum ratione Sacramenti.

V. Si omnibus consideratis meritò dubitetur, utrùm sit intra horam rejecturus hostiam, probetur dando non consecratam, quam si per horam servet, porrigatur & Sacra, Joannes Sanchez *l. c.* Diana *Part. 5. Tr. 3. Resol. 55.*

VI. Si omnibus consideratis adhuc dubites, utrùm sit, nec ne revomiturus species sacramentales, præbe nihilominus, quia & recipiet æger gratiam huic Sacramento annexam. Tann. *num 53* & in dubio satius est, Sacramentum exponere incerto periculo irreverentiæ merè *materialis*, quàm certò privare fructibus Communionis, ut bene ratiocinatur P. Jac. Reiss. *in privilegiis morientium privil. 56.*

164 VII. Nullo modo opus est præbere integram, sufficit minima particula, & quidem in liquore, si absque hoc glutire nequeat. Suarez *Disp. 71. sect. 3.* esto sit *moraliter* certum, liquorem citiùs descensurum. Tannerus *num. 100.* post Suarez.

165 VIII. Quando stomachus per secessum emittit cibum omnem planè immutatum in sua specie, nefas est, dare, vel accipere. Sanchez *l. c.*

IX. Sacerdotes, qui sciunt, se potiones medicas non solere in stomacho detinere diutiùs, quàm per horam, possunt liberè facere Sacrum, ac statim post illud, si diutiùs nequeat commodè differri, peractâ gratiarum actione haurire poculum Hippocraticum, nam nulla est *physica*, aut *moralis* indecentia miscere, ex causa, in stomacho Ambrosiam cælestem, & vappam terrestrem. Laymann. *Cap. 6. num. 23.* & alii, licèt olim *C. Tribus gradibus. De consecr. dist 2.* fuerit requisita intercapedo sex horarum circiter

166 X. Si contingat, hostiam integram revomi, nec tantum sit animi Parocho, ut secutus heroicum exemplum unius sacerdotis sæcularis, & duorum e Societate nostra Religiosorum, quos tres probè novi, eam sumat, deferenda erit in sacrarium, ac purgata poterit ab aliquo sumi tempore Sacrificii, aut, si nemo vincere possit horrorem, relinquatur in sacrario, donec consumatur; sicuti in simili de hostia vermibus arrosa statuunt nostræ Constitut. Synod, *Part. 1. Tit. 8. num. 19* Nam comburere, foret immane sacrilegium, inquit magnus in re *morali* Magister Sylvest. V. *Eucharistia 2. quæst. 9. §. 2.* loquens de Sacro sanguine effuso.

Quod dixi de Sacra Hostia, quam æger evomuit, deferenda ad locum Sacrum, intellige de Sacerdote, vel Diacono; nec enim extra Casum necessitatis convenit ut homo Laicus eam humo tollat, alióque deportet. Unde non probo factum ejus

Fratris Religiosi.

Qui evomitam ab infirmo Sacerdote Divinam Hostiam excepit chartâ è terra, tulítque ad suam cellam, atque illic lotam reverenter sumpsit, cùm non deessent in illa domo Religiosi Sacerdotes. Optima quidem fides excusabat illum bonum virum coram Deo, at factum ipsum repugnabat modernæ, longævique consuetudini vetanti, ne Laici deferant Corpus, aut Sanguinem Christi.

Ex his deduces, quid censendum de Casibus similibus huic

Casui Lessiano.

Leonardus Lessius vespertinis plerumque 167
utebatur medicamentis (nocturnam inquietem parvi pendens) ne matutinâ sumptione à Sacrificio prohiberetur. Fuit aliquando, ut pilulæ sub pridianam noctem assumptæ postridie sub horam Sacrificii affecto stomacho inhærerent integræ. Exinde Lessius nauseare, malè affici, pallere, sperare tamen (spem Eucharisticus amor faciebat) posse evincere. Aggreditur Sacrum, progreditur, malo pariter progrediente, donec sub Epistolæ lectionem tantisper cedere coactus est, dum à privata ara in sacrarium recederet, & totas, ut erant, pilulas ore redderet, & tanquam ab hoste liber, victórque liturgiam perficeret.

Ita testatur, ac loquitur auctor compendii 168
vitæ Lessianæ *Cap. 11. num. 58. Editi Ingolstadii*, minimè dubitans, quin Lessius prudenter, ac Religiose egerit, dum se accinxit ad Sacrum faciendum in indicatis circumstantiis. Ergo poterit laicus, qui vel ex pilulis pridie sumptis, vel alia de causa aliquantum incitatur ad vomitum, suscipere Christi Corpus, si videlicet consideratis omnibus prudenter judicet, revera non secuturam *actualem* nauseam, seu vomitum.

At quomodo prudenter judicabit? Resp. Sicuti P. Lessius, qui valde crebrò sumpsit pridie pilulas, postridie autem non fuit unquam secuta vomitio. Quamquam quia ex una parte gravior causa requiritur ad inducendam obligationem omittendi Sacrificii, quàm Communionis, quandoquidem omissio hujus non privat tanto bono, quanto omissio illius; ex altera autem parte longè turpiùs receditur à Sacro jam cœpto, quàm ab altari, ad quod flectis communicaturus, ac faciliùs potest vomitus oriri intra totum tempus, quod fluit ab initio Sacri ad consumptionem specierum in stomacho, quàm quod fluit à momento, quo laicus recipit de manu sacerdotis Sacram hostiam, us-

que

que itidem ad consumptionem specierum, idcirco neque in omni casu, in quo *licitè* sacrificat sacerdos timens vomitum, *licitè* quoque communicat laicus, neque in omni casu, in quo huic fas est participare de altari, fas est illi, id est sacerdoti accedere altare ad sacrificandum, sed perpendendæ sunt variæ circumstantiæ necessitatis, festivitatis, &c. Ac præsertim dispicienda experientia propria, vel aliena, & cavenda nimia fiducia.

CATARRHOSO, ET TUSSIENTI AN COMMUNICANDUM.

CASUS XI.

Casualissimus.

SUMMARIUM.

Casus sacerdotis ex sternutatione exspuentis hostiam. 169.
An talis sacerdos licitè *fecerit Sacrum? 170.*
An qui propter defluxiones coguntur spuere persæpe, licitè *communicent? 171.*
Quamdiu post sumptam hostiam liceat spuere? Ibid.
Quid de tussiente? 172.
Observatio pro parocho præbente viaticum. 173.
Quid si sit probabile, quod non sint accepturi sine irreverentia involuntaria? Ibid.

169 L*Eander Sacerdos vix sumptâ, quam consecrârat, hostiâ, repente cogitur tam validè sternutare, ut ipsam hostiam unà cum catarrhosa materia rejiciat in patenam, eam tamen mox generosè resumpsit, deglutitque totum, quod in patenam expulerat vis catarrhi.*

170 Quæritur jam, *utrùm sacerdos ille, Pater, inquam*, Joannes de Dicastillo, *qui ad Superos jam pridem emigravit, si scivit, se obnoxium ejusmodi casibus, potuerit admitti ad Sacrum faciendum?* Resp. Potuit utique, licèt scivisset, se solere sæpius de die sternutare. Non enim poterat idcirco esse *morale* periculum, ne ea cerebri emunctio ei accideret tali præcisè tempore; illa quippe non sunt nobis prudenter timenda, quæ longè rarissimè eveniunt, quandoquidem *Raro* & *Nunquam* æquiparantur *Cap. Coram De off. jud. del.* & casus insolitus, qui rarò contingit de mille Annis semel, nullius est considerationis. Bartol. *in Leg. Sejo. ff. De contrah. empt.* & una hirundo non facit ver, ut ex Aristotele argumentatur in, & de, raro casu S. Antonin. *Part. 2. Summ. tit. 9. cap. 8. §. 2.* At inquies: *Sacerdos ille sumendo hostiam ita inquinatam non mansit jejunus, quo ergo jure bibit Sacrum sanguinem?* Resp. Jure necessitatis perficiendi Sacrificii.

Quæritur deinde: *Utrùm, qui ob defluxiones coguntur sæpissime spuere, debeant abstinere Sacrâ mensâ?* Resp. Materia, quam exspuunt, aut descendit è cerebro in os, priusquam in pectus; aut ascendit è pectore in os? Si primum, non est periculum irreverentiæ, nisi excrees, dum adhuc in ore habes hostiam. Si secundum, etiam cessat periculum, quando post hostiam receptam in ventriculum screas; secùs, si screes illâ adhuc hærente in gutture. Nec cogitandum est, in hac superiore regione species sacramentales solere hærere diutiùs, quàm recitaretur dimidium Ave, nisi anima jam quasi in extremis labris hæreat. Cavendum tamen, ne circumstantibus simus scandalo, sputúmque strophiolo excipere decet, si intra quinque Pater, & Ave post exceptum divinum hospitem invadat orexis spuendi: hæc enim, & major reverentia debetur tanto Sacramento. Pater Palaus *Part. 13.* post alios. 171

Sed horrendè tussio? Resp. Si tussis est sicca, nil ejectans è pectore, cur scrupulis angeris? Si Phlegmatica, vix erit tanta, quin vel cohibere queas per 2. P. & A. vel tute resorbeas, quod tute in palatum promoveras. Ergo neque hîc trepida. Sapiendum quidem est, sed ad sobrietatem, *Rom. 12.* 172

Ex his deduces; Parochum non debere pestiferis, aut aliis ministrare Eucharistiam, quando probabile est, illos non posse in stomachum demittere hostiam, quia vel vix respirare possint, vel linguam nimis tumidam habeant, vel calore & siti ita aridam, ut nihil nisi planè liquidum glutire queant, ut rectè Chapeaville *De Sacram. administ. temp. pestis Quæst. 15.* Quod restringo ad casum, quo non sit etiam vice versâ probabile contrarium, quia in pari causâ magis est favendum ægro, quàm Sacramento, quandoquidem hoc institutum est in illius utilitatem. Pater Vasquez. *Tom. 2. in 3. Part. Disput. 155. Cap. 4. in fin.* & alii, quod probè nota; &, si lubet, junge casualissimæ sternutationi nostri Leandri illam mirificam S. Norberti, quam retuli in calce *Alph. Sacrificantium.* 173

MORIBUNDO QUOMODO COMMUNICANDUM?

CASUS XII.

Anceps.

SUMMARIUM.

Casus de moribundo, qui manè communicaverat sanus, muniendo viatico. 174.

Sive

Sitne licitum, aut etiam praeceptum, ut, qui manè sumpsit Sacram Synaxin nihil cogitans de morte, vespere ejusdem diei percipiat viaticum? Ibid. & *seqq.*

Statuitur in primis non extare praeceptum hac de re. 175.

Deinde ne quidem esse id permissum. 176.

Contrarium tamen esse probabile. Ibid.

Referuntur, quae diversi scripserunt hanc in rem de R. P. Claudio Aquaviva. Ibid.

Eorum relationi non est habenda fides integra. 177.

Quid si quis post communionem manè peractam incidat in crimen lethale, vespere autem deductus ad extrema non habeat copiam Confessarii, an Diaconus praebebit ipsi licitè viaticum? 178.

Casus peregrinus Germanis. 179.

Quid nomine viatici intelligatur? 180.

Quid sit sumere per modum viatici? 175. & 181.

Omnes tenentur in mortis articulo sumere viaticum. Ibid.

Articulus mortis quid? 182.

Periculum mortis quid? Ibid.

Periculum mortis proximum, & remotum quod? (183.

Articulus, & periculum sunt idem hic. 184.

Monita practica de moribundorum Communione. 186.

Qui se geret hic Capellanus Monialium? 190.

An sit fas deferre Eucharistiam solùm aspiciendam ad agrum pro solatio? 191.

174 MEinradus his diebus manè communicavit, postea eodem die incidit in periculum mortis. Quaesitum fuit, an posset adhuc eodem die non jejunus sumere viaticum? Hoc in facti contingentia accidit.

Sic loquitur Diana *Part. 5. Tract. 3. Resol.* 33. ac respondet, debuisse utique ex praecepto Christi, & Ecclesiae illum Meinradum, etsi non jejunum, rursum percipere Sacram Eucharistiam, scilicet in viaticum, clauditque suam resolutionem hisce verbis: *Me consulente; & impellente ne desinant parochi hanc sententiam in praxin deducere*; citat verò pro sua sententia P. Casparum Hurtadum *De Eucharist. Disp.* 10. *diffic.* 2. sed hic loquitur de eo solo, qui eâdem die jam communicavit, non autem de illo, qui insuper jam fregit jejunium naturale. A Diana (qui videtur *Part. 8. Tract. 1. resol. 87.* mutâsse opinionem de obligatione, contentus solâ permissione) ita extremè dissentiunt plerique Theologi, ut ne quidem permittant, nedum imperent iteratam eâdem die communionem, etiam jejuno. Horum catalogum texit ipse Diana *loc. cit.* Lugo *Disp.* 16. *num.* 52. negans, quemquam praeter P. Hurtadum permittere duplicem Communionem ob superveniens periculum mortis, P. Dicastillo *Disp.* 10. *num.* 48. testans tamen, P. Vasquezium, & Turrianum fuisse ejusdem opinionis, cujus Diana; Antonius Cotonius *celebr. controv. lib.* 1. *controvers.* 15 *cap.* 1. *num.* 5. repraesentans inconstantiam Dianae in hoc puncto.

Ego imprimis nego, existere in tali casu obligationem percipiendi rursum Eucharistiam. 175 Deinde assero, esse probabilius, quòd ne quidem liceat. Addo 3. esse nihilominùs probabile, quòd liceat. *Primam* partem inde probo, quia fundamentum Dianae, Hurtadi, & Vasquezii facilè evertitur. Dicunt enim, per Communionem factam manè ante praevisum mortis periculum non fuisse satisfactum praecepto Christi de Eucharistia sumenda in articulo mortis *per modum viatici*, eò quòd tunc ne quidem cogitatum fuerit de morte. Verùm respondetur, verè fuisse per talem Communionem illa impletum illud praeceptum. In primis enim matutina illa communio fuit propriè obita in articulo mortis; articulus quippe mortis, ut ex communi sensu dicemus *num.* 182. est ultima quaedam particula non magna temporis vitae, quam mors immediatè sequetur; atqui articulus, quo fuit percepta Communio, de qua agimus, rectè vocatur ultima quaedam non magna particula vitae, praesertim si ponamus, quòd unâ, duabúsve horis post ejusmodi religiosissimum actum superveniat manifestum periculum mortis, ortum ex gravi lapsu, lethali vulnere, &c. Esse, aut non esse articulum mortis, non pendet à nostra scientiâ, aut ignorantiâ. Deinde Eucharistia sufficienter dicitur sumi *per modum viatici*, quando sumitur in articulo mortis. Expressè Hurtadus *loc. cit. vers. Observandum*, atqui jam ostendimus, fuisse verè acceptam in articulo mortis, etsi ignoratò. Nec obstat, quòd praeceptum Communionis talem non obligaverit manè, nemo autem legi satisfaciat, nisi actum praeceptum exerceat eo tempore, quo lex obligat; respondeo enim, legem de sumendo viatico jam obligâsse eo modo manè, quo lex de Sacro audiendo obligat horâ quintâ matutinâ; si enim Meinradus praescivisset, se post prandium deventurum in tale discrimen vitae, fuisset utique obligatus sub disjunctione, ut scilicet vel ante, vel post prandium reciperet Corpus Christi.

Altera pars resolutionis datae superiùs, quòd 176 nimirum sit probabilius, ne quidem licere illam secundam communionem, probatur, tum quia ita, ut dixi, sentiunt ferè omnes Theologi, atque inter hos recentissimè D. Reding *Q.* 7. *art.* 2. *Controv.* 1. *num.* 6. tum quia Ecclesia nec *tacitè*, nec *expressè* unquam exemit à legibus de Eucharistia tantùm semel in die, & jejuno stomacho sumenda casum nostri Meinradi, esto non infrequentem.

Tertia pars, quòd nihilominus sit probabile, *licitam* esse geminam illam communionem, meritò traditur à Dicastillo *num.* 56. tum propter fundamenta sententiae Vasquezianae, tum propter multos insignes viros, qui apud Dianam *loc. cit.* & *Part.* 8. *Tract.* 2. *Resol.* 87. apud Dica-

Dicastillum *num. 48. licitam* esse talem Communionem, docuerunt verbo, & facto, adeò ut Quintanadvennas *De Euchar. Sing. 9. n. 6.* illos authores explicet, & sequatur etiam in eo casu, quo unica hora intercessit inter Communionem matutinam, & improvisum vitæ discrimen. Quod quidem ego quoque existimo, sequi ex doctrina Vasqueziana, qua non examinatâ scrupulosiùs, audi

Casum viri Sapientissimi.

R. *P. Claudius Aquaviva Societatis nostræ Præpositus Generalis, Sapientiâ, & Dei timore notissimus orbi, cùm horis antemeridianis nihil cogitans de instante periculo mortis propinquo, adeóque valens, ac sanus fecisset ad aram, incurrit post celebrationem Missæ maximum periculum mortis*, ut loquitur P. Hurtadus loc. cit. *ob quod sacrum viaticum postulavit, accepítque, ut testatur idem* Hurtadus, *atque post alios* Diana cit. Resol 87.

177 Hæc ego jam scripseram verbis hîc expressis, cùm venit in mentem, magnum pondus accessurum opinioni Dianæ, si planè constaret, R. P. Claudium Aquavivam revera egisse, quod retuli ex Patre Hurtado, atque Diana, cùm & fuerit ille vir longè sapientissimus simul & innocentissimus, & sine dubio rem tam inusitatam non susceperit, nisi approbantibus, aut fortè etiam necessitatem præcepti insinuantibus Theologis, quos eruditissimos habuêre semper Domus professa, & Collegium Romanum. Igitur comperiendæ certitudinis ergo literas dedi in Urbem ad R. P. Joannem Nadasi versatissimum, si quis alius, in archiviis, tabulariisque nostris Romanis, ac rogavi, ut, si quid certi cognovisset, de eo me faceret certiorem. Respondit autem ipsis Calendis Januarii Anni 1667. hisce verbis: *R. P. Claudius non celebravit ultimo die vitæ, sed communicavit, non per modum viatici, quia plures arbitrabantur, mortis periculum id non exigere. Cùm verò post horas nescio quot periculum ingravescens mortem jam vicinam ostenderet, & (ut quidam scribit in illo M. S. quod hac de re extat) media nox jam transiisset, data est illi Communio per modum viatici. An verò Communio hac postrema fuerit verè post mediam noctem, an ante, non est exploratum; nam non satis conveniunt, qui id scriptum reliquerunt; adeóque non putem, illum afferri posse pro exemplo Communionis geminæ intra unum diem. Si quid tamen magis certum nancíscar, faciam V. R. certiorem.*

178 Hactenus rescriptum; ob cujus authoritatem nollem firmare exemplo P. Claudii sententiam Dianæ; nihilominus tamen petenti in indicata circumstantia alteram Communionem acquiescerem, non peterem ego, absit enim, ut ego in tali articulo secter, extra necessitatem, opinionem, quam ipse habeo pro minùs probabili singulariter tamen amplectenda foret illa ipsa opinio homini, qui post matutinam Communionem lapsus esset in crimen lethale, ac dubitaret rationabiliter de actu contritionis à se elicito; tunc enim deficiente sacerdote qui absolveret, posset Diaconus ministrare ita deserto viaticum teste Amico apud Dianam *cit. Resol. 87.* repetentem, suam sententiam esse sequendam in omni eventu.

Generaliori huic doctrinæ jungo decisionem sequentis 179

Casûs peregrini Germanis.

N *Cardinalis presbyterio insignitus fungitur munere Diaconi in Missa solennissima, quam summus Pontifex de more cantat in festo Nati hominis Dei, accipítque è manu Pontificis in os Sacram Hostiam, atque etiam calicem consecratum. Quæritur, án ne sit ipsi fas, eodem die sacrificare?* Respondet rectè Diana *cit. Resol. 87. negativè*, rationem attuli *n. 51.* Cæterùm quia mortis articulus est via ad felicem, aut infelicem æternitatem, proinde nihil in eo negligendum, quod prosit, nihil faciendum, quod obsit, quò meliùs, & quæ nunc primùm dixi, & tota materia hujus tituli intelligantur, notanda sunt seqq.

I. Sicuti nomine Viatici apud profanos scriptores intelligitur cibus, & pecunia, quæ in viam, seu iter perficiendum accipitur; unde apud Plautum dicitur *viaticatus* is, qui sibi prospexit de rebus necessariis profectioni, ita etiam à sacris scriptoribus divina Eucharistia identidem nuncupatur *Viaticum*, sicut expressè vocat ipsum Concil. Nicænum *can. 13.* & refertur *cap. Is qui. 26. quæst. 6.* ubi cavetur, ne ii, qui vitâ creduntur discessuri, ultimo, & necessario *Viatico* priventur. Ubi nomine *Viatici* Sacram Eucharistiam designari, certum est ex ipso textu, & interpretibus; ut proinde sacratissimi Corporis, & Sanguinis Christi sumptionem possemus non solùm Plautinâ *in Bacch.* sed etiam Christianâ phrasi nuncupare *Viaticam Cœnam*. 180

II. Cùm plerique Theologi apud Vasquez *Tom 3. in 3. Part. Disp. 214* asserant, omnes Christianos *Ecclesiastico*, imò etiam *Divino* præcepto sub mortali astringi ad sumendum in articulo mortis sacrum viaticum, nec debeat ullo modo dubitari de consuetudine obligante, ut notat Dicastillo *Disp. 10. num. 14.* est tamen inter hos ipsos dissensio, utrùm debeat sumi per modum viatici, & quid sit sumi *per modum viatici?* Item an etiam à quovis adulto, 181

& capaci necessariò sumendum sit in articulo mortis? Etenim aliqui Doctores, quos tacito nomine indicat Vasquez *loc. cit. num. 12.* censent, tunc solùm sumi *per modum viatici*, quando sumitur cum intentione sese parandi ad iter æternitatis ingrediendum, seu ad felicem mortem obeundam, atque per illud annuntiandi mortem Domini, ut addit idem *num. 18.* Ipse autem *n. 17.* expressè ait, quocunque animo, seu intentione sumatur, sumi *per modum viatici*, dummodò sumatur eo tempore, quo pro articulo mortis obligat præceptum. Idem tenet Gaspar Hurtadus *cit. diffic. 2.* Equidem nos solemus dicere, illi datum esse *viaticum*, cui est Eucharistia præbita ob periculum mortis, sive is petierit ratione hujus periculi, sive non petiverit, quia scilicet vel erat impos mentis, vel cæteroqui non intelligebat illud periculum, intelligebant autem, qui procurabant.

182 III. Articulus mortis *in rigore loquendo* differt à periculo. Nam Articulus mortis, seu ultimus Articulus vitæ est ultima quædam particula non magna temporis vitæ, quam mors immediatè sequitur, ut jam suprà diximus; Periculum verò mortis est occasio, vel causa, in qua spectatâ rerum naturâ, & spectato eo, quod solet in simili occasione evenire, mors sequetur; vel certò, vel probabiliter, vel prudenter debet, aut potest timeri. Hinc est, ut

183 aliud dicatur certum, aliud probabile. aliud dubium periculum, idque vel *proximum*, quando jam adest causa, vel occasio, unde mors brevi solet, aut potest sequi aut prudenter timeri potest statim secutura. *Remotum* verò, quando adest quidem causa talis mortis, non tamen ita proximè, quin futura sit aliqua considerabilis distantia, vel necesse sit, ut aliqua alia concurrant, quæ adhuc non adsunt, nec putantur adfutura tam citò, quin restet aliquod tempus considerabile, antequam omnia morti adferendæ necessaria concurrant. Ita P. Dicastillo *loc. cit. num. 26.*

184 IV. Quamvis autem, ut dixi, articulus mortis à periculo differat in rigore, Doctores tamen hæc duo promiscuè confundunt cùm in hac materia, tum in materia de absolutione, & Indulgentiis, in articulo mortis concessis, ut observavimus & explicavimus in *Quinario*, seu *Tom. 2* nostrorum operum *Tract. 4.* id est *Thesauro Ecclesiastico Indulgent. Part. 2. c. 34.*

185 V. Nomine *moribundorum* intelligimus illos, qui sunt constituti in periculo mortis, vel certò, vel probabiliter imminentis.

186 VI. Singulariter hisce consultum est, ut toties hac cælesti annonâ ad æternitatis iter se reficiant, quoties id faciendum esse pronuntiat aliqua probabilis sententia, esto, alia etiam probabilis neget obligationem, dummodo non neget permissionem, & fieri queat sine aliorum incommodo, singularitate odiosa. Nam saltem in hoc articulo decet habere præ oculis duplicem Regulam duorum Pontificum; *In dubiis semitam debemus eligere tutiorem, cap. Ad audientiam, De homic.* Et: *Tene certum, dimitte incertum: cap. Si quis. De pœnis. dist. 7.*

VII. Itaque si octiduo post sumptam Communionem Paschalem incidas in morbum lethalem, pete viaticum. Vasquez *Disp. 214. c. 2.* cum multis contra multos negantes obligationem petendi. Sanè Concilium Carthagin. IV. à Leone IV. approbatum sancit sine limitatione, *ut positi in infirmitate viaticum accipiant.* Et Quintanadvennas asserit, esse certum, quòd debeat petere, si 15. dies intercesserunt. 187

VIII. Quoties durante morbo periculoso laberis (quod Deus vel maximè tunc avertat) in aliquod peccatum mortale, putat Sotus *in 4. dist. 12.* toties resumendum tibi esse viaticum; sed ejus quantumvis Doctoris magni opinio parvi, proh dolor, penditur ab ægrotis ipsis, non magni à Theologis sanis cum, & apud Bonacin. *quæst. 7. punct. 1. num. 3.* licèt non careat apparente ratione, atque plurimùm expediat sequi. 188

IX. Non jejunus communica toties, quoties *Casu XVIII. num. 315.* dicemus tibi licere. 189

X. Applica tibi nonnulla ex iis, quæ *Casu XXI.* statuemus de Parochi obligatione ad Eucharistiam ministrandam.

XI. Capellanus Monialium pro communicanda ægra toties ingredietur monasterium, quoties ipsa petet, vel ex vi Regulæ, & consuetudinis monasterii. P. Sanchez *Tom. 2. Moral. Lib. 6. cap. 16.* vel solita fuit communicare sana. Quintanadvennas *Sing. 3.* vel ex sola devotione. Joannes Sanchez *Disp. 22. num. 22.* Sed cavendæ sunt hîc aliorum offensæ, scandala &c. 190

XII. An sit fas, Eucharistiam deferre, solius solatii causâ, ad ægrum non valentem sumere illam, videto infrà *Casu XXI. num. 370.* 191

EBRIO MORIBUNDO AN COMMUNICANDUM?

CASUS XIII.

Temulenti.

SUMMARIUM.

Casus ebrii constituti in articulo mortis, de quo dubitabatur, an esset sacro viatico muniendus. 192.

Utrùm parochus teneatur quoad aptitudinem ad Communionem credere confessario ægroti, dicenti esse satis compotem rationis? 193.

Quomodo generatim se geret parochus, quando vocatur ad sacra ministranda ebrio constituto in articulo mortis? 195.

Sal immissus vino inducit ebrietatem. 196.

Ebrie-

Ebrietas in dubio præsumitur involuntaria. 197.
In dubio, utrum ebrietas sit plena, præsumitur semiplena. 198.
An extinctus in ebrietate sit sepeliendus loco sacro? 199.

192 *Nivardus è publica taberna domum redit probè, seu potiùs improbè potus. Paulo post viscerum dolores ita illum cruciant, ut videantur extrusuri animam. Quare uxor jubet curriculo advocari Confessarium. Adest mox vir Religiosus perdoctus, usúque longo peritus; atque ita tractat, explorat ægrum, ut censeat, se à satis compote mentis extorsisse sufficientem dolorem, & materiam absolutionis, quam proinde ipsi impertitur. Rogatus autem instanter Vicarius Parochi, ut ei ministret duo postrema Sacramenta, renuit constanter, dictitans & ægrum illum omnino esse ebrium, & nullum ei periculum vitæ adesse.*

193 Quæritur igitur. *An non deliquerit in regulas practicæ prudentiæ, sequendo suum potiùs, quàm confessarii judicium?*

Resp. I. Poterat, non tamen tenebatur stare ejus judicio & facto; foret enim nimia servitus libertatis humanæ, si quis astrictus esset, se opinioni unius, quantumvis prudentis viri, nullâ in ipsum authoritate pollentis subjicere in actione individua.

194 Resp. II. Re ipsâ rectè fecit negando, quia noverat, illum hominem esse infamem à temulentia, paulò antè fuisse tumultuatum in plateis, esse ita validæ complexionis, ut non videretur tam citò exspiraturus, sicuti revera haud ita multò pòst surrexit in pedes sanus; uti quidem scio, utpote qui Annis abhinc plus 50. interfui illi actui, cujus omnes personæ jam pridem ad plures abjêre. Cæterùm quia fit non rarò, ut ebrii tempore ebrietatis plenæ deducantur in urgens periculum mortis ob lapsum, ob vulnus à pecude vel homine illatum, ob catarrhum &c.

195 Quæritur generatim, *quomodo parochus debeat se se gerere, quando ad unum ex his advocatur?* Resp. Si constat, ebrietatem fuisse *voluntariam*, tunc non est dandum viaticum, quia non est mittendum canibus, ut canit Ecclesia; est autem canis ebrio præstantior, asinus melior. S. Chrysost. *Hom. 50. in Matth.* disertè suo more tractans hoc argumentum.

196 Si autem constat, ebrietatem contraxisse planè inculpabiliter, quia videlicet combibones ejus vino immiserunt salem, sicuti multi fecêre, teste Jul. Claro *in Pract. crim. quæst. 98. num. 12.* aut vinum generosum affuderunt putanti affundi aquam, quemadmodum nonnulli factitant (& factum fuisse alicui optimo Religioso comperi) joco satis illiberali; aut in æstu, & jejunus bibit, vel hausit meracum, cujus vires ignorabat, non prævidens periculum ebrietatis; quo pacto plurimis eripitur ratio, potest, & ei debet ministrari viaticum. Nam nec obest, quòd non sit jejunus, quia in tali discrimine non habetur ratio jejunii; nec quòd sit planè ebrius; nam ex una parte ebrius comparatur furioso *cap. Venter. dist. 33.* ex altera parte supponitur illa ebrietas fuisse vel planè inculpabilis, vel non graviter culpabilis; non debet autem quis suo jure sine culpa privari *cap. Discretioni, De eo qui cognov.* Et 197
verò in dubio præsumitur ebrietas esse *involuntaria*, quando accidit illi, qui nunquam, aut vix unquam fuit vino depositus; nam de nullo debemus facilè præsumere delictum *L. Meritò. ff. Pro socio*: sed quemque reputare bonum, donec probetur esse malus *L. Omni modo. ff. De inoff. test.* Sicuti vice versâ præsumitur fuisse *voluntaria*, quando corripuit illum, qui solitus est mentem exturbare vino. Quia semel malus semper præsumitur esse malus, ait *Reg. 8. juris in 6.* Et ex vita præterita præsumitur de præsente *cap. Mandata. & cap. Cùm in juventute. De præsumpt.*

Adde in dubio, utrùm æger ille incurrerit 198
perfectam ebrietatem, seu privationem usûs rationis per potum, an verò solùm imperfectam, seu crapulam à nostratibus vocatam Ein Rausch/ quæ mentem quidem, ac linguam & fortè pedes aliquantum turbârit, reliquerit tamen facultatem sat commodè distinguendi inter bonum & malum, in hoc, inquam, dubio esse declinandum in partem mitiorem, ob rationes paulò antè allatas, & authoritatem Menochii *De probat. Concl. 379.*

An verò in plena, culpabilíque ebrietate 199
extinctus, sit à parocho privandus sacrâ glebâ, & sepeliendus sepulturâ asini, nec ne? est alterius disputationis. Observanda cujusque Diœcesis consuetudo. Scio, alicubi negatam sacram sepulturam, scio, alicubi concessam. Ego ob graves agnatorum offensiones censeo, in dubio de consuetudine, esse sequenda mitiora; nam in his, in quibus non invenitur jus expressum, declinandum est in humaniorem partem *cap. Fin. De transf.* Licèt cæteroqui judicem, ebriosos nullâ prorsus veniâ, sed gravibus suppliciis dignos. Plenam tractationem spectantium ad hoc secundum quæsitum, suppeditat nostra Theologia Juridico-Moralis *cap. 50.* inserta Quinario nostro.

APPENDICULA.

EA, quæ de sacra Eucharistia præbenda, vel neganda ebrio dixi *num. 195. & seqq.* absque certa authoritate, descripsit Stephanus à S. Paulo *in Theol. Moral. Tr. 5. Disp. 4. dub. 7. edit. 3.* atque rata habet, sicut & illud, quod dicam *Cas. sequenti n. 201.* de non excusandis omnibus Tribunis Militaribus, Capitaneisve,

mandantibus confestim suspendi deprehensos in flagranti delicto, sub pœna capitis justè prohibito. Videtur autem non probare id, quod addam *n.203.* me non ausurum crimine mortali damnare eos judices, qui spatium communicandi negant illis filiis mortis, qui noluerunt uti illo, quod ipsis oblatum erat opportunè; sed fortè conveniet inter me, & hunc Doctorem, si meam opinionem intelligam in eo solo casu, quo nequit sine peculiari incommodo ministrari Viaticum talibus contumacibus, sicuti puto communiter non posse, & singulariter quidem iis in locis, quibus consuevêre tales ad mortem illâ dape cœlesti animari ipso die mortis, inferendæ aliquot horis pòst, ut refero *num.208.*

CAPITE DAMNATIS AN COMMVNICANDUM.

CASUS XIV.

Tragicus.

SVMMARIVM.

Casus rapti ad patibulum sine sacra Communione. 200.
An excusandum hoc factum? 201.
An Judex teneatur dare Reo capitis sufficiens spatium pro percipienda Communione? 202.
Quâ die sit prabendum talibus viaticum? 204.
Romæ prabetur ipsis ipso die mortis. 205.
Et licitè datur, etsi mox sint afficiendi supplicio? Ibid.
Nec obstat, etsi species consumantur in corpore mortuo. 206. (Ibid.
Quid si tales jam sumpsissent pridie Viaticum? An licitè communicent quos diebus post mortis sententiam? 207.

200 *OLibrius cùm de homicidio accusatus adstaret Hispali ad tribunal Regii Senatûs, ut suæ causæ relationem audiret, ita accensus fuit, ut cultellum, quem absconsum habebat, eximeret, & relationem facienti vulnus infligeret, statímque regios ipsos judices pro tribunali sedentes petiit, ut eos vulneraret, imò occideret, quod evenisset, nisi compedibus impeditus fuisset tribunalis gradus ascendere, atque tunc in illorum primo comprehensus, ligatúsque pedibus ac manibus, ac statim confessione præmissâ ad patibulum ductus est, quo eum comitatus sum.*

201 Hæc sunt ipsissima verba P. Antonii de Quintanadvennas *Singular. Tr.4. sing.15. n.9.* qui subdit, futurum fuisse consultius, si supplicium fuisset dilatum ad triduum; & rectè quidem. Putem ego, fuisse dandum saltem brevius spatium, pro dando viatico, si fieri potuit absque notabili incommodo. Nec excuso omnes Capitaneos, Colonellósque, qui milites in flagranti deprehensos jubent absque Synaxi fieri longas literas proximæ arboris. Nostræ Synod. Constitut. *Part.1. Tit.10. n.8.* meritò minantur pœnam iis, qui adversantur, quò minùs id ultimum beneficium consequantur miseri Vide Append. annexam *num.199.*

Quæritur autem I. *An Judex sub mortali teneatur dare damnato ad mortem, spatium vescendi pane vivo, & vitali?* Resp. Tenetur *per se loquendo.* Bonacina *De Euchar. Disp.4. quæst.7. punct.1.* citans multos contra Navarrum; nam & ita statuit B. Pius V. *in Motu proprio*, & charitas Christiana id præcipit, quò scilicet miser homo possit in fortitudine cibi cœlestis ambulare animosè ad patibulum, gloriosè ad cœlum. 202

Quid si autem subsit periculum, ne interim elabatur Reus? Bonacin. respondet, esse ei nihilominus dandum spatium. Sed certè Judices non capiunt hanc Theologiam, dicentes cum Canonistis, esse malitiis hominum obviandum. *cap. Sedes. De rescr.* Nec auderem damnare nolentes capere, aut longius spatium negantes illi, qui aut priùs dato noluit uti, aut corporali incommoditate E.G. vomitu impeditus nequiit. Quintanadvennas. *loc. cit.* Vide tamen dicta *num.199. in Append.* 203

Quæritur II. *Quo die sit mortis damnato præbendum viaticum?* Resp. Non ipso die mortis communiter loquendo. Zerola *in praxi Part.1. Verb. Damnati.* & nostræ Constitut. Synodales *loc. cit.* propter reverentiam Sacramenti, ut ajunt; nam irreverentiæ species est, ducere ad mortem eum, qui credi potest habere *Reverendissimam Christi humanitatem intra se latentem*, inquit piissimus simul & doctissimus Navarrus. Hæc tamen irreverentia, licèt ejus ratio haberi debeat in hac Diœcesi, nec agnoscitur Romæ, ubi solent ipso die mortis roborari escâ cælicâ, sicut testantur plures scriptores, & scio, alibi quoque practicari, nec est tanta, quin liceat (in hac quoque Diœcesi, ut arbitror) casu, quo Judex non vult expectari in crastinum. Et quidem licèt tantùm una hora intercedat inter Communionem, & suspendium. Quintanadvennas *loc. cit.* Pax Jordanus *num.24.* & alii. Imò etiamsi illico post Communionem raperetur ad mortem. Quintanadvenna. *Sing.13. n.6.* Etenim *cap. Is qui. 26. quæst.6.* dicitur: *Si quis continuò creditur moriturus, infundatur ei Eucharistia.* 204 205

At species Sacramentales consumentur in corpore mortuo? Vel id non est inconveniens judice Quintanadvenna *num.11.* (certè scriptor vitæ P. Petri Cotoni *Lib.2. cap.7.* gratiis divinitus huic magno Dei servo, ob venerationem Sacræ Eucharistiæ, concessis accenset hanc; quòd *in extrema participatione* (Eucharistiæ) 206

per-

perquam verisimile sit, Christi corpore adhuc corpus ejus inhabitante, mortem illi obtigisse,) vel necessitas, aut utilitas tollit inconvenientiam. Unde *etiamsi vulneratus esset statim moriendus, quo ei esset ministrata Eucharistia, deberet ei ministrari.* Sic *loc. cit.* loquitur Joannes Sanchez, melior Theologus, quàm Grammaticus. Et hæc vera sunt, licèt reus mortis jam communicâsset pridie pro viatico. Sanchez *loc. citat.* Quintanadvenn. *sing. 14.* extendentes ad ca-
207 sum, quo jam sumpsit cibum. Addit Quintanadven. esse consultum, ut quot diebus post intimatam mortis sententiam, etiamsi 20. intercedant, roborent se pane cælesti, & quidem non jejuni pridie, vel ipso die mortis, si non possint sine incommoditate manere jejuni usque ad sacerdotis adventum. Probo consilium, sed ad praxin quis redigat, aut redigi permittat?

CONFESSO COMMUNICANDUM?

CASUS XV.

Paschalis, & Tremendus.

SUMMARIUM.

Casus mulieris ob Sacrilegam Communionem punita divinitus 208.

Sitne Communio Sacrilega maximum omnium peccatorum? 210.

An, qui constitutus in peccato mortali, & praterea non jejunus accedit Sacram mensam, patret duplex peccatum? 212.

An talis sufficienter confitebitur dicendo: Suscepi aliquod Sacramentum indignè. 213.

An, qui ante Communionem deprehendit, illud peccatum mortale, de quo se accusavit sub dubio, esse certum, teneatur redire ad confessarium? 214.

An peccata Venialia impediant Communionem? 215.

Refertur inficeta opinio unius Jansenistæ. Ibid.

An pecces venialiter, si conscius plurium venialium peccatorum non elicias dolorem de iis ante Communionem? 217.

Quid si committas peccatum afficiens directè *ipsam Communionem? 219.*

Quomodo ipsamet Communio possit esse peccatum? 220.

Quando circumstantia mala afficiat ipsamet Communionem? 221.

Conscius peccati mortalis certò admissi tenetur Communioni præmittere confessionem. 222.

Quid si solùm dubitet de mortali? 223.

Quid si habeat probabilem opinionem? 226.

Casus ad Magistratum Ecclesiasticum delati ob confessionem non præmissam Communioni Paschali. 227.

Refertur severa constitutio Synodalis de non Communicando sine pravia confessione. 228.

Disputatur, an illa constitutio loquatur etiam de non habentibus conscientiam peccati mortalis. 230.

In dubio clausula posterior intelligitur secundùm sensum prioris. 231.

An Synodus Diœcesana possit clericis imperare confessionem venialium? 233.

Quoties clerici teneantur in diversis Diœcesibus confiteri? 234.

Publia in paschate cum cæteris perci- 208
piens sacrosanctam Eucharistiam, terribili Dei judicio cœpit spumare, agitare linguam, nec tamen quidquam eloqui. Ante Communionem sanissima fuerat, indignè accedens ad Sacramentum subitò in tantum debilitata est, ut nullum membrum movere posset. Etenim multis onusta peccatis tam salutarem medicinam prorsus imparata sumpsit. Itaque sacra Christi corporis Communio non remedium ipsi attulit, sed tormentum. Porrò increscente in ea cælesti animadversione, magno cum labore venit ad locum, in quo cæsus est S. Engelbertus Martyr Archiepiscopus Coloniensis, moxque restituta sanitati.

Hoc divinæ ultionis exemplum describit 209
suis verbis ex Cæsario Surius *in vita S. Engelberti ad 7. Novembr. Lib. 2.* circa cujus vindictæ casum.

Quæritur I. *Utrùm accedere ad hoc Sacra-* 210
mentum cum conscientia peccati (mortalis) *sit gravissimum peccatorum?* His verbis proponit hanc quæstionem S. Thomas *cit. quæst. 80. art. 5.* ac respondet, esse quidem gravissimum, non tamen omnium gravissimum. Gravissimum quidem, quia tunc peccatur in ipsammet humanitatem Christi; ideóque est atrocius peccatis contra homines admissis, habétque quandam similitudinem cum scelere, quo Judæi Christum crucifixerunt, & quo nefarius homo Eucharistiam objiceret canibus, aut projiceret in cloacam, ut explicat *ibid. S.*
Doctor. Non ideo tamen gravitate superat om- 211
nia alia peccata, nec enim est tam atrox, quàm illa, quibus ipsa divinitas *immediatè* offenditur, ac temeratur, ut quando quis Deum negat, vel blasphemat. Ita idem Doctor Doctorum.

Porrò tantò est gravius peccatum indignè 212
communicantium, quantò majora, plurave crimina sunt, quorum reus manducat carnem Christi. Hæc tamen circumstantia aggravans non est postea necessariò exprimenda in confessione. P. Vasquez *Disp. 207. cap. 1.* Quamquam Dicastillo *Disp. 9. num. 12.* contra Lugonem *Disp. 14.* Rhodes *De Euchar. Disp. 1. & 4.*

Sect. 1. §. 1. & alios non improbabiliter cum aliis negat, illum, qui non jejunus, simul & excommunicatus ingerit se in mensam Angelicam, satisfacere confitendo præcisè: *Communicavi semel sacrilegè*. Sed tuta est sententia
213 Lugonis. An verò talis satisfaciat, si præcisè confiteatur: *Aliquod Sacramentum suscepi indignè*, non disputant DD. Nobis videtur non satisfacere, quia juxta S. Thomam *loc. cit.* *Sacrilegè* communicans afficit injuriâ ipsum Corpus Christi, non autem *sacrilegè* suscipiens Confirmationem, vel Extremam Unctionem.

214 Tenendum quoque, esse probabiliter tutum in conscientia, qui pro sumenda Eucharistia præmisit Confessionem, at priusquam re ipsa sumat Corpus Domini, deprehendit, illud peccatum esse certum, quod confessus fuit ut dubium, attamen accedit sacram mensam; licèt quippe commendandus sit, si facto suo approbet doctrinam Dianæ *Part. 9. Tr. 3. Resol. 6.* censentis, talem *per se loquendo* debere recurrere ad confessarium, ut illud crimen aperiat ipsi tanquàm certò commissum; quia tamen contraria sententia habet adhuc plures patronos, quàm quæ, (ut videbimus *n. 223.*) absolutè negat, Confessionem peccatorum dubiorum esse necessariò præmittendam communioni, intérque hos Pellizarium, & Tamburinum *in Meth. expedita confessionis Lib. 2. cap. 1. punct. 2.* atque Caramuelem *in Theolog. Moral. Lib. 3. Disp. 4. num. 1536.* teste ipsomet Dianâ, idcirco erit adhuc tutior in conscientia is, quo de loquimur, quàm qui ne quidem fuit ut dubium fassus illud peccatum; & habebit insuper hanc rationem, quia videlicet fuit *directè* absolutus ab eo peccato; igitur non satis clarè apparet necessitas recurrendi tunc ad novam *directam* absolutionem petendam. At sequere tutiora.

215 Quæritur II. *An, & quatenus peccata venialia efficiant infructuosam, aut illicitam perceptionem augustissimi Sacramenti?* Resp. I. Nullum peccatum veniale reddit omnino infructuosam, seu destitutam infusione augmenti gratiæ sanctificantis; atque adeò non est peccatum mortale, communicare cum quocunque peccato veniali. Ita omnes teste Tannero *Tom. 4. Disp. 5. quæst. 8. num. 61.* contra Marsilium apud eundem *num. 58.* & quendam (Jansenisticum) Dogmatistam, qui referente, & refutante nostro Georgio de Rhodes *Tom. 2. Theolog. Scholast. Disp. 1. De Eucharist. quæst. 4. sect. 1. §. 3.* contendit, illum sibi manducare mortem, qui sumit Eucharistiam non purus ab omni veniali peccato; & ab omni affectu ad illud, itémque ab omni affectu inordinato, & ab omnibus habitibus malis, omníque phan-
216 tasmate. Sed hunc phantasiâ laborantem, &, ut paulò pòst asserit Rhodes, hæreticis principiis sub schemate valde Religiosi Catholici nitentem novatorem refutat hæc ratio, quòd ex sensu universalis Ecclesiæ constet, illum solùm manducare, & bibere indignè, seu lethiferè carnem, & sanguinem filii Dei, qui accedit gravatus conscientiâ peccati mortalis. *Trident. Sess. 7. Can. 11.*

II. Imò satis probabile est, nec venialiter 217
quidem *per se loquendo*, delinqui ab eo, qui conscius plurium peccatorum venialium nullo dolore, aut confessione deletorum, sine tamen complacentia in illis, edit de pane Eucharistico. Ita Tannerus *cit. num. 61.* Rhodes *loc. cit.* & apud ipsum Valentia, Sa, Vasquez, Diana, Joan. Sanch. nec videtur dissentire Suarez *De Euchar. Disp. 66. sect. 1.* sed potiùs consentire, licèt à Rhodes citatus in contrarium. Ra- 218
tio est, quia nec in Scriptura sacra, nec in SS. PP. habemus fundamentum dicendi, fuisse à Christo Domino imperatam pro hoc, aliísve Sacramentis, homini fragili exsecrationem venialium peccatorum. Sanè S. Hilarius relatus *cap. Si non sunt. De consecr. dist. 2.* sic loquitur: *Si non sunt tanta peccata, ut excommunicetur* (id est excommunicari possit quis, sicuti interpretatur Glossa) *non debet à medicina corporis & sanguinis Domini separari.* Atqui ob sola mortalia potest quis saltem ordinariè excommunicari.

III. At verò noxæ venialis est reus, qui ac- 219
cedit hoc divinum epulum cum peccato veniali, afficiente ipsum actum communionis. Suarez, Tannerus, Rhodes, alii locis citatis. Ratio est, tum quia S. Augustinus celeberrimo illo *cap. Quotidie. De consecr. dist. 2.* de peccatis venialibus disertè locutus expressè dicit: *Habentem adhuc voluntatem peccandi gravari magis dico perceptione Eucharistiæ, quàm purificari*; tum quia hoc ipso, quòd illud peccatum veniale afficiat actum communionis, refundit in illum malitiam instar veræ circumstantiæ: ergo efficit, ut ipsa communio sit verum peccatum.

Dices: *Quomodo ipsamet Communio est ve-* 220
rum peccatum, cùm sit actio sacratissima, sanctissima? Resp. Est *per se* atque secundùm substantiam, objectúmque suum actio sanctissima, sed potest per accidens esse mala, ac pessima, propter malam, ac pessimam, sceleratissimámque circumstantiam. Porrò tunc circumstantia 221
venialiter mala afficit actum communicandi, quando communicas vel ob finem venialiter malum, vel cum distractione voluntaria, complacentiáve in aliquo peccato veniali. Suarez *loc. cit.* vel cum conscientia onerata peccatis venialibus, non sinente te assurgere ad devotionem, nisi elicias dolorem de illis, si enim tunc omittas dolere, censeris & à S. Augustino, & à Suario gravari Communione, seu peccare communicando.

At verò conscio peccati mortalis post con- 222
fessionem admissi nefas *per se* est, absque nova Confessione accedere illam Cœnam magnam, quia tunc indignè manducat, non dijudicans Corpus Domini *1. Corinth. 11.* *Etiamsi proba-*

bilis-

bilissimè credat, se perfectè contritum? Ita sanè judicat Trident. Synod. *Sess. 14. cap. 7. & Can. 11.* ac bene reliquos inter defendit Didac. Nugnus *in Quæst. 80. art. 4. Etiamsi Angelus id revelaret?* Imò licèt Archangelus, quia hoc præceptum non est *de fine*, sed *de medio.* Diana *P. 9. Tr. 3. resol. 3.*

223 *Quid verò si solùm dubitat, utrùm peccârit mortaliter, nec ne?* Resp. Henriq. *Lib. 8. cap. 45. num. 2. Lit.* P. Emman. Sa, *verb. Euchar. num. 23.* Tanner. *num. 30.* Pelliz. Tamb. relati suprà *num. 214.* Valerius Reginaldus *Lib. 29. num. 99.* restringens ad casum non propendentis magis in unam, quàm in alteram partem, Caramuel *in Theol. Fundamentali num. 1321.* nihil restringens, Marchinus, ac nonnulli alii contra plerosque censent, non esse necessariò confitendum, nec sine suffragio Concil. Trident. utpote quòd loquitur solùm de iis, qui sunt conscii peccati mortalis *Cap. 7.* seu quos gravat conscientia peccati mortalis *cit. Can.*
224 *11.* Quis autem unquam mortalium dixit, se esse conscium illius rei, de qua dubitat? Et quàm imperitè confiteretur, qui dubitans, utrùm consenserit turpi delectationi, utrùm necârit Sacerdotem, diceret confessario: *Sum mihi conscius, me consensisse, me necâsse?*

225 Nos sententiam hanc suademus multis Scrupulosis, oppositam disertè in hac ipsa materia traditam à Melchiore Flavio Abbreviatore Scoti *in 4. Dist. 9.* cæteris, non ut omnino certam, sed ut tutiorem, multòque probabiliorem saltem ob authoritatem, sicut nec certum est, Confessionem mortalium esse Communioni præmittendam vi præcepti *Divini*, ut post Sotum *in 4. dist. 15.* fert communior sensus Recentiorum; cùm sit probabiliter solius *Ecclesiastici*, ut agnoscunt Suarez *Disp. 66. sect. 3.* Coninck, Less. apud Dianam *P. 9. Tract. 3. Resol. 2.* negantem, se audere hos Theologiæ Gigantes ullâ censurâ notare, cùm tamen Nugnus illam opinionem vocet
226 prorsus improbabilem. Illud omnino tenendum, quod expressit Flavius *loc. cit.* certitudinem probabilem, quæ plùs (addo ego cum multis, etiam quæ minùs) tendit in unam partem (scilicet immunitatis à mortali) ad dignè communicandum sufficere; quidni enim ex hac *speculativè* probabili inferam *practicè* probabilem?

227 Quæritur III. *Quid respondendum sit ad hunc casum, qui in hac Diœcesi contigit?*

Pancratius juvenis rusticanus Paschalem communionem adiit Anno 1657. absque exomologesi. Parochus illum defert ad Superiorem Ecclesiasticum, à quo citatus, & propriâ confessione, quæ omnium probationum efficacissima est, teste Mascardo De probat. conclus. 344. *convictus, graviter reprehenditur, atque ad Pœnitentiarium mittitur, ut hoc suum delictum inter cætera manifestet in secreto tribunali.*

Quæritur an rectè? Resp. Rectissimè, & imitatione dignissimè. 1. Quia poterat esse suspicio, aut præsumptio, quòd Pancratius toto Anno se non stiterit confessario, & sic peccârit graviter *in Cap. Omnis utriusque.* 2. Quia egerat contra universalem totius mundi consuetudinem: omnes quippe Catholici solent in paschate tribunal sacrum adire. 3. Quia apertè deliquerat in Constitut. Synod. quæ *Part. 1. tit. 8. numero 6.* ita sanciunt: *Nullus sine prævia confessione, & absolutione ad tremendum hoc Sacramentum accedat; qui secùs facere deprehensus fuerit, contra eum, ut sacrilegum, & tanti Mysterii profanatorem severissimè procedemus.* 228

Sed inquies: Hæc sanctio videtur nimis rigida, alienáque à praxi omnium aliorum Episcopatuum, ac judicio Theologorum, videtur enim comprehendere illos, qui sibi non sunt conscii, nisi peccatorum venialium; *quis autem Episcopus, vel Theologus existimavit, posse omnibus Diœcesanis imperari confessionem venialium, cùm tam multi negent, posse injungi ipsis Religiosis?* 229

Resp. Probabile est; eâ lege ligari illos solos, aut qui deliquêre, aut quos deliquisse mortaliter præsumi potest ex illorum vita, ac moribus, tum propter rationem nunc primùm allatam, tum quia sanctio expressè loquitur etiam *de Absolutis*, non solet autem negari absolutio ob sola venialia; tum quia correctio jurium vitanda *c. Cùm expediat. De elect. in 6.* 2. Probabiliter loquitur statutum de venialibus (deficiente aliâ materiâ) quoque confitendis, sed solo tempore paschalis Communionis. Nam hic §. *sextus immediatè* sequitur illum, in quo fit mentio Communionis Paschalis. Atqui in dubio debemus sequentem clausulam, & paragraphum ad sensum, & mentem *immediatè* antecedentis explicare Socinus *Lib. 2. Consil. 116.* Tuscus *Tom. 1. Lit. C. conclus. 290. num. 7.* 3. Intelligi, & à viro cordato defendi potest de confessione, absolutionéque venialium præmittenda (quando non gravat conscientiam peccatum mortale) aliis per Annum Communionibus; nam verba generalia sunt generaliter intelligenda DD. *in Lib. 1. ff. De leg. præst.* Et in re dubia melius est verbis edicti servire *Lib. 1. ff. De exercit. act.* Denique ubi periculum majus intenditur, ibi pleniùs est consulendum *c. Ubi periculum. De elect. in 6.* est autem in hac Diœcesi singulare periculum sacrilegarum Communionum, quia Catholici hæreticis permixti vivunt plurimis in locis. Nec desunt Theologi, qui censeant, ac nervosè satis probent, posse ab Ecclesia præcipi sacramentalem manifestationem venialium, non quidem omnium, sed saltem aliquorum pro obtinenda absolutione. S. Bon. Rich. Cajet. Navar. Vasq. Suar. alii *In materia de Confessione.* Et nominatim tradit Laym, *Lib. 5. Tract. 6. cap. 5. num. 14.* 230 231 232 233

posse à Synod. Diœcesana imperari clericis (ad-do: laicis) Confessionem venialium, saltem tunc, quando est sumendus Agnus immaculatus. Hanc doctrinam videri possunt sequi nostræ Constitut. Synod sicut indicant verba superiùs descripta, non tamen extendenda ad illos, qui intra triduum e. g. obirent duas Communiones, Confessione præmissa soli primæ; quis enim suspicetur rigorem adeò exorbitantem à consuetudine fidelium? Vide *in Alphab. præced. Cas. XIV.*

234 Adde, quòd consuetudine receptum sit, ut fideles omnes ante paschalem Communionem sacerdoti proprio, vel delegato se sistant; si se mortaliter peccâsse negent, super hac ipsa re confessarii examini se subjiciant. Laymann. *loc. cit num. 12.* Adde rursum, quòd eædem Constitutiones *Part. 1. Tit. 10. num. 3.* gravissimas pœnas minentur sacerdotibus, qui non saltem singulis 14. diebus (Frisingani, & Ratisbonenses tenentur solùm singulis mensibus, sed schedam exhibere debent) cæteris etiam Minoristis, qui non instituunt singulis mensibus

235 Confessionem de peccatis. Hæc in declarationem, & defensionem illius sanctionis Synodalis dicta sunto, subjiciendo judicium authenticæ interpretationi; quæ priusquam habeatur, standum censeo priore responsione in foro *interno*, in *externo*, quæ supra me sunt, non tango. Vide plura *Tract. 6. Cas. XI. num. 281. & seqq.*

NON CONFESSO COMMUNICANDUM.

CASUS XVI.

Commendandus.

SUMMARIUM.

Casus sacerdotis abrumpentis Sacrum propter Confessionem peccati obliti priùs. 236.
Sacerdos licitè *sacrificat (deficiente copiâ confessarii) sine Confessione, quando tenetur ex officio celebrare.* 238.
Recensentur casus, quibus tenetur ex officio dicere Missam. Ibid.
Quandonam censeatur deesse copia confessarii? 242.
Sacrificat etiam licitè *communiter loquendo sine Confessione, quando jam inchoato Sacro, vel committit, vel recordatur commissi peccati mortalis.* 245.
Non tamen semper. Ibid.
Laicus etiam communicat licitè, *quando nequit sine nota omittere Communionem.* 246.
Demonstratur contra Lud. Caspensē, Patrem Præpositum non docuisse, esse fas per se loquendo *sine nova Confessione communicare illi, qui ante Communionem recordatur peccati mortalis obliti in confessione.* 247. *& seqq.*
Error Typothetæ induxit Caspensem in errorem. 250.
Est in plerisque casibus suprà indicatis loco Confessionis excitanda contritio. 253.
Si ob temporis brevitatem nequeat, excusabit Deus. 254.
Qua parte Sacrificii contritio elicienda, quando sacrificans recordatur peccati mortalis admissi post ultimam Confessionem? Ibid.
Si autem illud peccatum fuit patratum ante ultimam Confessionem, in hac autem per oblivionem præteritum, non est necesse conteri. 255.
Metus ignominiæ, aut scandali quando det justam causam communicandi sine Confessione? 256.
An metus admirationis oriturae sufficiat? Ibid.

Quirinus Sacerdos, cui deserviebat pro ministro alius sacerdos Confessarius in aliqua villa, cùm diceret Epistolam recordaretur peccati in confessione obliti, advocavit illum pro confessione illius peccati, & quidem sine scandalo, quia in ea Capella erat tantùm celebrans, & minister. 236

Hunc Casum his verbis proponit Diana *P. 9. Tract. 3. Resol. 7.* testans, se de eo consultum, commendâsse religiositatem Quirini. Et sine dubio S. Bonav. *in 4. dist. 13.* ac Sylvest. *verb. Euch. 2. q. 6.* respondissent adversùs Liamas referendum infrà *num. 247* Quirinum non solùm rectè egisse, sed etiam ita agere debuisse in his circumstantiis: quibus libenter assentior, sed pro pleniore doctrina observo, esse tres generales casus, quibus permittitur communicare *sacramentaliter* non confesso *sacramentaliter*. 237

I. Casus est, quando sacerdoti incumbit ex officio celebrare, & tamen deest ipsi copia Confessoris. Trident. *Sess. 13. cap. 7.* Censetur autem ex officio juxta omnes, aut aliquos celebrare parochus. 238

I. Festis ac Dominicis. Palaus *Part. 12.*

II. Pro defuncto præsente, aut pro benedictione nuptiarum. Tannerus *numero 39* si videlicet, ut interpretor, non possit facilè alium substituere.

III. Cùm pro moribundo debet conficere viaticum, Diana *loc. cit. Resol. 17.* & Dom. Reding *loc. cit. art. 3. Controv. 2. num. 11.* post alios contra Ochagaviam. Longè magis si pro se ipso deberet. D. Reding *loc. cit.*

IV. Quando etiam simplex sacerdos rogatur ab aliis die festo non habentibus, qui cæteroqui ipsis Sacrum legat. Diana *Resol. 9.* post Trull. & Garciam contra Palaum. Tann. Suar. 239

V. Quando idem deberet carere Sacro, festo die. Palud. Sotus. Vivaldus contra Suar. Bonacin. Palaum *loc. cit.*

VI. Quando idem deberet omittere Communionem

nionem Paschalem. Diana *Resol. 18.* cum aliis contra Tann. *num. 41.* & alios.

VII. Quando idem accepit stipendium pro dicendis Missis, vel oblato stipendio rogatur, ut dicat. Henriq. contra Dianam *Resol. 13.*

VIII. Quando capellanus ratione capellaniæ tenetur facere Sacrum. Palaus contra Dian. *loc. cit.*

240 IX. Quando sine nota non potest omittere Sacrum, ut fatentur omnes.

X. Quando Regularis habens casum reservatum, petit per pium Confessarium, à suo Superiore immediato facultatem, ut ille confessarius possit ipsum absolvere; si enim Superior neget facultatem, poterit ille Religiosus celebrare vel sine omni Confessione, ut arbitrantur Præpos. Tambur. Dian. *Resol 15.* vel Confessione factâ non solùm ordinario confessario, ut patet ex claris verbis Congregationis Cardin. apud Dianam, & Quintanadvennam *Tract. 13 sing. 11.* sed etiam alteri Patri pio, & gravi. Fagund. Pelliz. apud Dian. & ipse Quintanad. *loc. cit.* referens Rodriq. Henriq. Fagund. Trullenck. alios; nam in hoc casu dat Provincialis, vel Generalis *tacitè* facultatem, ut di-

241 cunt isti. Quod etsi propter authoritatem est fortè probabile, non tamen probatur (ut videbimus *in Alphab. Confessar Cas. XX. num. 706.*) nobis *absolutè*, sicut nec sententiæ hîc relatæ *num. 4.* & (præter nonam) sequentibus, si videlicet supponamus, Confessionem esse de jure *Divino* præmittendam Communioni; si enim esset solùm *Ecclesiastico*, tum facilè fieri posset, ut ei derogaretur in uno, aut pluribus horum casuum.

242 At verò censetur deesse copia confessoris.

I. Quando nullus omnino haberi potest, cui confiteri valeas, aut non nisi cum magna difficultate, quæ difficultas æstimari debet perpendendo distantiam loci, debilitatem virium &c. Nugnus *Quæst. 80. art. 4.* censet, distantiam duarum leucarum non esse nimiam, si hodie vesperi recorderis peccati mortalis, facturus cras Sacrum, maximè si possis habere jumentum, in quo possis ire, inquit ille. Sed certè saltem in hyeme ego te non obligarem.

243 II. Quando adest quidem alius, sed ei non teneris confiteri; vel quia non habet jurisdictionem in omnia tua peccata. Armilla, Victoria, alii contra Tann. *num 34.* & alios valde probabiliter contrarium tenentes; Vel quia tibi oberit, si omnia tua peccata confitearis, esto non sit obfuturum, si sileas aliqua. Sylvest. apud Tann. *loc. cit.* Vel quia es Religiosus, & non habes nisi sæcularem sacerdotem, nec enim teneris ei confiteri, cederet quippe in infamiam Ordinis tui, si ei panderes grande peccatum. Rosella apud Nugnum *loc cit.* meritò dicentem, hoc esse (communiter) improbabile. Vel denique quando deest proprius confessarius, cui devotiùs confitereris. Richardus referente, & meritò refragante Dianâ cum aliis communiter, inter quos Nugnus ait, certum sibi esse, hoc esse falsum.

His adde statutum Trident. Concil. *loc. cit.* hisce verbis: *Quòd si necessitate urgente sacerdos absque praviâ Confessione celebraverit, quàm primum confiteatur*; quod Statutum, quo pacto sit intelligendum, explicavi *in Alphabeto preced. Cas. XIV.* 244

II. Casus, quo sacerdos noxâ lethali gravatus *licitè* facit Sacrum, non exoneratâ apud Confessarium conscientiâ, est, quando inchoato jam Sacro vel recordatur peccati mortalis antè commissi, vel tunc primùm (proh nefas!) patrat. Nam neque tenetur recedere ab altari, ut confiteatur. Sotus *in 4. dist 13. art. 6.* Nugnus *loc. cit.* asserens hoc esse certum, Palaus *cit. Part. 12. num. 17.* Tann. Laymann. alii; vel quia nimis indecorè abrumpitur Sacrum per recessum ab altari, ut ajunt hi tres DD. suadente abrumpi S. Thomâ *Quæst. 83. art. 6.* vel quia vix potest sine scandalo fieri ille recessus, ut rectè Nugnus. Neque tenetur ad se advocare sacerdotem, cui confiteatur, propter utramque hanc causam, ut ajunt iidem contra Suar. & alios rectiùs obligantes advocari, si ante consecrationem, aut saltem offertorium fieri queat sine incommodo. Sed vix fieri potest, nisi habeat sacerdotem alium sibi ministrantem, sicuti habuit noster D. Quirinus, vel Sacrum interrumpatur fortè concione. Laymann. *Cap. 6. num. 5.* Equidem Liamas *in Summ. Part. 2. cap. 6.* habet pro summo absurdo, si indutus Sacrâ veste confiteare ad aram, aut in sacristia; at hoc absurdum non agnoscunt DD. relati hîc, & *num. 237.* 245

III. Casus est, quando Laicus nequit omittere Communionem sine ignominia, ut suprà diximus de sacerdote, & singulariter declarat Scotus *in 4. dist. 9.* exemplo Religiosi, vi Regulæ obligati ad Communionem. Declarant autem communiter RR. exemplo Laici, qui altari, ad quod communicaturus est, proximus recordatur peccati mortalis, ante vel post ultimam Confessionem admissi. Licèt enim *per se loquendo* teneretur omittere Synaxin, sicuti in *primo* casu *per se* clarum est, in *secundo* autem ferè omnes DD. teste Diana *Resol. 14.* & Palao *num. 4.* consentiunt; Si tamen nequeat recedere sine ignominia, aut scandalo, per invisibilem Pontificem Jesum Christum consequitur absolutionem, quantùm ad hunc actum, ut peragat Divina, inquit in simili S. Thomas *loc. cit.* Censet autem Diana, facilè posse vitari hæc mala; & ego censeo posse sæpius, quàm fingant multi. Vide infrà *num. 256:* & huc refer ex Scoto *loc. cit* sacerdotem, qui jam est indutus sacris vestibus, & non habet ad manum idoneum sacerdotem. 246

APPENDIX APOLOGETICA PRO PATRE JOANNE PRÆPOSITO.

Licèt in *tertia* (præsens est *sexta*) editione hujus Alphabetici Tractatûs, secutus fuerim 247

fidem

fidem Antonini Dianæ, asserentis, à nostro Joanne Præposito *in 3. Part. quæst. 80. art. 5. dub. 3.* negari necessitatem *per se loquendo* redeundi ad Confessionem, quando post illam, at verò ante Communionem recordatur quis mortalis criminis obliti in præmissa homologesi. Attamen re meliùs expensâ apparet, nullâ Dianam nullâ Caspensem, qui Dianæ imposuit, esse fide hac in re dignos, sicut tu ipsus, optimè lector, judicabis, ubi me jam jam audieris. Emeritus quidam, Doctissimúsque Theologus olim Patris Joannis Præpositi in Theologicis auditor, nunc Romæ commorans, ubi legit, me videri fidem habere Dianæ adscribenti Patri Præposito illam singularem opinionem de non necessario reditu ad confessarium in casu præsenti, dedit ad me humanissimas literas, hisce conceptas verbis:

248 *Cùm R. V. jam revideat, dispónatque ad novam editionem opera sua, occurrit quiddam, quod suggeram, & expetam à R. V. Ludovicus Caspensis, & Diana* Part. 9. Tract. 3. Resol. 4. (*quorum fidem videtur secuta R. V. in Alphab. Communic.* Cas. XVI. num. 246. (editionis tertiæ) *etsi minùs claré, & expressè*) *attribuunt P. Præposito nostro opinionem, quæ in Petro Cornejo ab Inquisitione Hispaniæ reprobata est, nempe, eum, qui in Confessione peccatum aliquod ex oblivione omisit, si postea recordetur, non teneri illud confiteri ante Communionem, etiamsi habeat copiam confessarii, & seclusis circumstantiis excusantibus. Quam opinionem mihi, & aliis doctissimis Patribus nostris evidens est, non docuisse P. Præpositum, proindéque expedire, publicè detegi errorem illum varias ob causas. Mitto igitur eum his scriptum olim à me ea de re conceptum, & ipsi P. Dianæ communicatum, ut eo lecto dispiceret, num in suprà dicto Alphabeto Communic. vel alibi non expediat dedoceri lectorem, indicato fundamento, quod in dicto scripto profero, simúlque occasione errandi, seu authoris verba contra ejus mentem accipiendi. Quod dubium non est, facturum fuisse Patrem Dianam, si eum postea aliquid contigisset scribere.*

Hactenus literæ illius emeriti Theologiæ Doctoris, qui suum de illa controversia sensum „expressit hisce formalibus: Ludovicus Caspen„sis *Tom. 2. suæ Theologiæ Tract. 22 disp. 9. sect.* „*2. num. 25.* invehitur in P. Joannem Præposi„tum nostrum, quòd *in 3. Part. quæst. 80 art. 5.* „*dub. 3. num. 15.* tradiderit sententiam omni„no falsam, & ab Inquisitione Hispaniæ repro„batam, & communi praxi, ac consuetudini „fidelium repugnantem. Nempe eum, qui in „Confessione peccatum aliquod ex oblivione „omisit, si postea ejus recordetur, non teneri „illud confiteri ante Communionem, etiamsi „habeat copiam confessarii. Caspensem secutus Antoninus Diana *Part. 9. Tract. 3. Resol. 4.* ita loquitur: *Unde ex omnibus supra dictis apparet, (antè legendum Præpositum, qui 3. Part. &c. negativam sententiam tenuit. Unde meritò contra illum invehitur Caspensis.* Et relatis Caspensis verbis ita subdit: *Ita Caspensis contra Præpositum: qui tamen non est sibi constans, & est sibi contrarius; ut patet ubi suprà Dub. 2. num. 12.* Ita Diana.

Verùm cùm mihi omnino constet, nun„quam ita sensisse Præpositum, olim in Theo„logicis Magistrum meum, neque credibile „sit, virum doctum tam sui fuisse immemo„rem, ut, cùm non tantùm illo *num. 12.* ex„pressissimis verbis docuerit, talem *per se lo„quendo* teneri peccatum omissum confiteri an„te Communionem, sed etiam post illa ver„ba, quæ perperam in illo intelligunt, id„ipsum *num. 21.* repetierit, visum est hoc„scripto, causam erroris, seu mali intelle„ctûs verborum authoris detegere, tum ob ho„norem ipsius authoris, ne scilicet is falsò„credatur docuisse sententiam improbabilem, „& communi Doctorum, ac fidelium sensui„repugnantem, tum, & præcipuè, ne quis„illam tentet in usum inducere, inductus fal„sâ authoritate ejus Doctoris, seu verbis ejus„perperam intellectis. Igitur errandi occasio„nem, seu authoris verba contra mentem ejus„accipiendi, præbuit vitium interpunctionis, „quod per incuriam in editionem irrepsit. Nam„verba Præpositi numero illo 15. in editione„non correcta ita leguntur: *Adverte etiam*„*quod dictum est de contritione elicienda, intelligi de eo, qui, postquam peccavit, non est confessus: nam si aliquis sit legitimè confessus, qui in Confessione ex oblivione, vel justa de causa, aliquod peccatum non explicavit, non tenetur elicere contritionem de illo peccato. Quo casu potest communicare, antequam præmittat Confessionem illius peccati, quia per præcedentem Confessionem, & absolutionem illius peccati remissionem est consecutus, quamvis indirectè, éstque in statu gratiæ, unde ex eo capite non tenetur conteri, nec potest assignari aliud caput, ex quo obligetur ad eliciendam contritionem.*

Hæc Præpositus: in cujus verborum con„textu, puncti nota, verba illa *quo casu potest*„*communicare*, ab antecedentibus dividens, Ca„spensi, & aliis occasionem dedit, authorem„ita intelligendi, quasi obiter asserat, eum, qui„peccatum aliquod eo modo omiserit, *simpliciter*, aut *per se loquendo* non teneri illud confi„teri ante Communionem, cùm tamen, si resti„tuatur interpunctio debita, & pro nota puncti„ponatur comma, sive virgula hoc modo: *non*„*tenetur elicere contritionem de illo peccato, quo*„*casu potest communicare*, (sive quod fuisset cla„rius, & causam erroris sustulisset *eo casu, quo*„*potest communicare*) antequam præmittat Con„fessionem: hoc enim posito, nihil docet affi„ne ei, quod ipsi tribuitur, sed potiùs opposi„tum; quippe clarè supponens, *per se loquendo*, 249

præ-

„præmittendam esse istius peccati confessionem, sed in certo casu eâ non præmissâ communicari posse, ut si quis jam non habens copiam confessarii, non tamen possit sine nota abstinere à Communione: quo casu rectè docet author noster *loc. cit.* talem non teneri elicere contritionem de prædicto peccato.

251 „Porrò eam esse necessariam, ac legitimam „interpunctionem, eámque adeò in editione „substituendam, facile perspiciet solers Lector „non tantùm ex eo, quòd id appareat necessarium, ut liberetur author ab aperta inconstantia, aut contrarietate doctrinæ, quæ nullo modo præsumenda est in uno, eodémque „articulo, seu (ut hîc contingeret) paucis tantùm numeris interjectis, verùm etiam quòd „ita exigat ratio contextûs, & discursûs cohærentia, siquidem retentâ priore illâ interpunctione, statim intrusum apparet, & extra locum suum illud. *Quo casu potest communicare* „&c. neque satis cohærens cum eo, quod infert „author ex probatione adjunctâ, nempe ex nullo capite talem teneri contritionem elicere; „cùm inferre deberet, ex nullo capite teneri ad „confessionem, siquidem legitima esset ea interpunctio. At verò positâ interpunctione, „quam suggerimus, per omnia sibi consentit „author, & cohæret contextûs ratio, ut patet „consideranti. Per hanc occasionem addo, similiter pro eadem opinione falsò citari à nonnullis P. Reginaldum, cùm eo ipso loco, quo „citatur, expressè doceat, *per se loquendo* esse „obligationem peccata oblita confitendi ante „Communionem (ut observat etiam Diana in „fine Resol.) quidquid sit de casu postea relato „ex Henriquez.

252 Hucusque verba præfati Doctoris, Patris, inquam, Francisci Le Roy, librorum Revisoris Romæ, cujus divinationem circa errorem typothetæ esse aut in nullum dubium revocandam, aut sanè vero simillimam, ac proinde minimè dignam acerbâ censurâ, qua notavit P. Præpositum Caspensis, nemo æquus arbiter inficias ibit, præsertim, si perpendat recepta principia Juris admissa ab ipsis Theologis, quòd nimirum verba dubia, obscuráve Doctoris catholici sint, & in meliorem interpretanda partem, *Cap. 2. De Reg. Jur. in 5.* & concordanda inter se quoad fieri potest, cùm etiam testes diversa deponentes redigendi sint ad concordiam, si queat. Gloss. *in Cap. Cùm tu. 16. extra De testib. verb. Benignè.* recepta communi calculo. Insuper in dubio debet vitium adscribi potiùs solitis, quàm non solitis errare. Everhardus *loco 59.* solent autem typothetæ in unico unius libri folio plus vicies, plus tricies errare. Denique intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi *C. Intelligentia. De verbor. signif.* ex S. Hilario; atqui ex una parte certum est, P. Præpositum ante, & post verba, quæ Caspensis tam inhumaniter interpretatur, ita perspicuè (& quidem jure) asseruisse necessitatem *per se* redeundi ad confessionem, ut Diana maluerit impingere eidem Doctori notam inconstantiæ, quàm negare, fuisse ab eo traditam communem doctrinam; ex altera parte causa, ob quam idem scriptor loquitur de confessione non necessariò præmittenda Communioni, non est ullo modo, ut doceat *directè*, vel *indirectè*, utrùm ea sit præmittenda, nec ne, sicut est manifestissimum ex antecedentibus, & consequentibus, superiùs descriptis, in quibus non intendit quidquam etiam *indirectè* probare de licita, aut illicita omissione confessionis, sed solius contritionis. Ergo immeritò scribitur, asseruisse ibi quidquam de necessitate, aut permissione omittendi confessionem, ergo revera plus non dixit, quàm in eo casu, in quo juxta communia Theologorum placita potest ante Communionem omitti Confessio peccati obliti, posse etiam omitti contritionem, ergo ut nostro proposito applicemus principium de concordandis dictis, seu assertis, oportebat illa obscura verba Præpositi concordare cum apertissimè astruentibus necessitatem confitendi mortale oblivìosè priùs omissum, & memoriæ occurrens ante perceptionem augustissimi Sacramenti.

Hæc in defensionem veritatis, atque innocentiæ. Ut verò revertamur eò, unde aliquantum digredi nos coëgit immerita censura Innocentis, est circa tres suprà indicatos Casus generales, & particulares eis inclusos. 253

Notandum. I. Esse in iis plerisque loco confessionis, eliciendam contritionem, alioquin judicium quis manducabit sibi, & bibet. *Quid si autem nequeam ob brevitatem temporis, aut mentis perturbationem, perurgente necessitate communicandi?* Resp. Excusaberis à Diana *Part. 4. Tract. 4. res. 98.* post Vasquez, Hurtad. & Lugon Sed vide, quid ex D. Reding referam infrà *num. 364* & quod ex eodem retuli suprà *Tract. 1. num. 53.* Quamquam, si Sacrum facere velis, sufficiet, modò ante consecrationem, imò si ante Communionem: Si videlicet tibi in mentem veniat primùm post consecrationem; nec enim teneberis sub gravi peccato elicere contritionem, nisi post: *Domine non sum dignus*; & tunc utique suppetet tibi nova ratio profitendi te indignum. Vide Lugon. *Disp. 14. num 134.* & Dicastillo *Disp. 9. dub. 1. num. 27.* Qui etiam *ibid. num. 6.* rectè observat, quando sacrificanti occurrit ejusmodi peccatum post: *Domine non sum dignus*, non esse facilè timendum scandalum, aut perturbationem aliorum, etiamsi impendatur tempus necessarium eliciendæ contritioni, quandoquidem sint tam multi sacerdotes, qui eo articulo trahant in suscitandis piis affectibus tantam moram, quanta necessaria est ad dolorem requisitum, quorum morem defendi adversùs eundem Dicastillo *in Alphab. Sacrific. Cas. ultimo. At si putem, me esse contritum, cùm sim duntaxat attritus, an recipiam gratiam Sacramen-* 254

cramentalem? Tam multi apud Dicastillo *Disp. 8 num. 99.* contra alios respondent *affirmativè*, ut ob illorum authoritatem & sit probabilis affirmatio, & parochi tantò studiosiùs debeant Eucharistiam ministrare ægris, non valentibus confiteri.

255 *Quid si verò peccatum illud admisi ante postremam Confessionem?* Non teneris de illo novum dolorem elicere, si ante Confessionem elicuisti ex motivo se ad illud peccatum extendente: sic enim est tibi per absolutionem *indirectè* remissum. Præpositus suprà *num. 251* Dicastillo *Disp. 9 num. 6.* Diana *Part. 9 Tract. 3. Res. 12.* D. Reding *cit Quæst. 6. art. 3 Controv. 3.* ac multi alii, contra Medinam, Graffiis, alios apud Dianam; secùs si elicuisses dolorem nec *virtualiter*, nec *formaliter* sese extendentem ad illud peccatum oblitum, ut notat *loc. cit.* D. Reding cum communi. Sed raro ita restringitur dolor, quia pœnitentes communiter dicunt: *Domine Deus, doleo de omnibus peccatis, quibus te offendi*, vel: *Doleo, quòd te Deum summum bonum offenderim*; quo utroque Casu adest dolor exporrigens se ad omnia peccata, saltem lethalia.

256 Notandum II. In his casibus non sufficere probabilem metum cujuscunque ignominiæ, scandali, aut alterius incommodi, sed debidetari grave, ut (conformiter S. Thomæ *cit art. 6.* requirenti grave scandalum, Suarezio *Tom. 3 in 3. part. disp. 66. sect. 4.* exigenti gravem infamiam) *reflexè* docet Præpos. apud Dianam *Res. 15.* quamvis Scot. *cit. dist 9.* & alii multi non addant adjectiva *grave, notabile*. Imò Garcias, Machadus, Gran. alii apud Dianam *Resol. 20. absolutè* dicunt, sufficere metum admirationis in populo, eò quòd hæc non soleat esse sine suspicione peccati. Verùm id expressè negat Suar. *loc. cit.* testatúrque Diana à DD. communiter negari, & meritò quidem *in rigore loquendo*. Quando tamen timetur, ne ex illa admiratione leves homines accipiant occasionem temerè judicandi, & detrahendi, est sufficiens causa, inquit Suarez, meritò addens, *moraliter loquendo* hoc solere sæpe fieri.

257 Placet pro liquidiore explicatione hujus non infrequentis excusationis, adscribere verba, quæ ex P. Præposito refert Diana *cit. Resol. 15.* „Non est, inquit, præmittenda Confessio „ante Communionem, si sacerdos in Religione non possit sine nota certis diebus omittere „Sacri celebrationem, quia ingereretur suspi„cio gravioris alicujus peccati. Idem dicen„dum de Communione respectu non sacerdo„tum, ut si è Religione non sacerdotes debeant „ex præcepto, vel ex consuetudine certis die„bus communicare, nec possit omitti Commu„nio sine gravi nota; in quo casu, qui frequen„ter accideit, ut quis ejusmodi periculum præ„texat, diligenter advertendum, num verè pe„riculum gravioris notæ subsit, & non tantùm „fingatur, neque enim statim licet communicare sine prævia Confessione, eò quòd aliquis „habebitur minùs devotus, si non communi„cet, aut quòd in genere confratres fortè mi„rabuntur. Opus est etiam, ut nota, & infamia, „quæ timetur, non possit alia probabili ratione, „averti.

Hactenus P. Præpositus, & Diana providè. Hisce omnibus adde ex D. Reding *cit. artic. 3. Controvers. 2. num. 14.* post Cardinal. de Lugo, si Communio sit præcepta ex voto, aut præcepto tantùm *humano*, non licere absque Confessione accedere Communionem, quam doctrinam extendit apud eundem Pater Suarez, adversùs communem Henriquez, & aliorum nominatorum ab eodem Dom. Abbate.

Placet quoque apponere solutionem quæstionis, scripto mihi propositæ à multùm æstimato

Decano Rurali.

QUæritur si pœnitens quispiam pro Paschate sacramentaliter confessus, indispositus sit ad absolutionem, nec à Confessario disponi possit, ideòque hic neget illi absolutionem; pœnitens autem eâ negatâ quærat, an in tali statu liceat sibi nihilominus Sacram accedere mensam, ad avertendam falsam, quam de ipso alii formabunt, suspicionem hæresis, adeòque ad impedienda alia gravissima mala, ut sunt opprobrium Familiæ Nobilis, ingentes discordia inter conjuges oritura, &c. Quæritur, inquam, an Confessarius suadere, jubere, aut saltem consentire, & annuere possit? Ratio dubitandi est, quòd liceat suadere minus malum ad evitandum majus; sicuti ipse scribo in Alphabeto audientium Sacrum Casu 22.

Respondi, me quidem eo loco *num. 546.* scribere, non esse damnandum illum, qui parato magnum malum inferre innocenti, suadet, ut inferat minùs inclusum in illo majore; sed in primis sacrilega Communio non includitur ulli eorum malorum, quæ hîc enumerantur, insinuantúrve. Deinde quamvis non ignobiles Doctores approbent suasionem minoris mali ad evitandum majus, etsi non includens illud minus, attamen est primò apud omnes in confesso, peccaturum esse mortalissimè illum, de quo est hîc sermo, si accedat Sacram Synaxin, etsi periturus esset totus mundus, si omitteretur Communio. Est quippe constans doctrina Theologorum, desumpta ex Pauli Epistola ad Romanos *Cap. 3.* Non esse faciendum ullum, etiam veniale peccatum, ut veniat, seu eveniat ullum, etiam summum bonum, vel impediatur qualecunque malum; Communio autem talis hominis, etsi suscepta indicato fine, nihilominus manebit formaliter mala, pessima, quam- doqui-

doquidem est in potestate illius hominis efficere, ut sit licita & sancta; potest enim & debet præmittere integram Confessionem, adeóque habet in illa locum illa Juris Regula 135. *Qui potest facere, ut possit conditioni parere, jam posse videtur.* Est secundò clarum, quòd possit ille, de quo est quæstio, impedire illa mala, etsi omittat Communionem, siquidem potest fateri, se ob negatam absolutionem non ausum fuisse temerare corpus Christi.

c Et verò est necessariò arripiendum hoc medium potiùs quàm Sacrilega Communio, nec enim ulla ratio permittit, ut tuum bonum nomen cum formali injuria tertii, qualis est indigna Communio, conservare studeas. Confessarium quod attinet, si cognoscat, suam à suscipienda Eucharistia dehortationem nihil profuturam, potest ab hac abstinere, quia ne divinæ quidem leges obligant ad actionem inutilem. Si interrogetur à pœnitente, utrum horum duorum malorum sit gravius, id est comunicare sceleratè ad impedienda illa mala, an abstinere ab imitatione sacrilegi Judæ? vel abstinebit ab omni responso, nec enim judico obligari respondere ad interrogata tam obstinati capitis; vel dico, practicè loquendo videri minùs peccaturum abstinendo à Synaxi, quàm huic participando; partim quia certissimum est, peccaturum lethaliter, si communicet, non autem æque certùm eventura illa mala; sapientes autem judicant electionem minoris mali, sed certissimi prudenter postponi nudæ permissioni majoris mali, sed non æque certi, nisi sit incomparabiliter majus, qualia non sunt ea, quæ divinantur in hoc Casu eventura, si abstineatur à Communione.

d Et quia est hic facta mentio de illa Theologica controversia: *Utrum parato facere grande malum licitè quis sit author patrandi minus?* suadeo, ut avidus cognoscendi quinam Theologi & Canonistæ hanc Controversiam optimè dirimant, legat J. C. Augustinum Barbosam in Axiomatis, *Axiom. CXL.* reperiet accuratiorem de hoc argumento dissertationem, quàm ego legerim in ullo Theologo.

JEJUNO COMMUNICANDUM?

CASUS XVII.

Magnæ Simplicitatis.

SUMMARIUM.

Casus simplicis sacerdotis sumentis ante Sacrum nucem muscatam, ut faceret Christo bonum odorem. 258.

An excusandus? Ibid.

Quid sit jejunium. Naturæ? 259.

Generalis Regula, quando Ecclesia vetet Communionem non jejuno. 260.

Quid hîc intelligatur nomine cibi? 262.

Declaratur descensu ad particularia. 263.

Nominatim glutiendo lignum, ungues. 263. *& seqq.*

Aut aquam fluminis, in quod lapsus fuisti. 264.

Aut si per fistulam est violenter in tuum stomachum immissus liquor. Ibid.

Aut si edisti sacram hostiam. Ibid.

Aut trivisti dentibus folium tabaci. 265.

Et quando abluendo os aliquid deglutisti 266.

Aut gargarizando 267.

Aut reliquias diei præcedentis demittendo in stomachum. 268.

Adfertur casus de glutiente pus manans è pustula in ore rupta. Ibid.

An distinguendum hic inter parum *&* multum? 269. *&* 271.

Quid sit trajici per modum salivæ? 270.

Casus Doctoris, respondentis posse panem benedictum sumi ante Communionem. 272.

Quid in præsenti materia intelligatur per mediam noctem? 274.

Singulariter ubi sunt diversa horologia? Ibid.

Aut unum errativum? 275.

An ejiciendum ex ore id, quod nondum trajectum est sonante duodecimâ? 276.

An cessandum ab epotatione poculi jam cœpti vacuari? 277.

Rejicitur Pasqualigus, & Verricelli permittentes cibum post duodecimam. 278.

Ac Tabiena loquens de saccaro paulatim ante, & post duodecimam liquefacto. 279.

Proprie dubitans, an aliquid deglutierit post duodecimam, licitè *communicat.* 280. *&* 281.

Non est contra decentiam, ire ad prandium statim post missam celebratam. 282.

Proponitur opinio, & longus discursus Caramuelis de horologiis in ordine ad mediam noctem præcedentem Communionem. à num. 284. *usque ad num.* 291.

Approbatur ille discursus. 292.

Proponuntur conclusiones practicæ, *quas Caramuel deduxit ex suo discursu de horologiorum fide, & fallacia.* 293. *& seqq.*

Approbantur illarum aliqua, alia non item. 299. *& seqq.*

Non videtur esse verum, quòd de singulis horologiis possim dicere: est probabile, quòd istud horologium incedat uno quadrante tardiùs, quàm deberet, & simul est probabile, quòd uno quadrante citiùs. 300.

Habens probabilem rationem judicandi, horologium, quod audivit unicum, celeriùs debito ambulare, licitè *communicabit, etsi paulò pòst illud comederit quidpiam.* 302.

Discutitur practicè *illa Regula*: In dubio melior est conditio possidentis. 305.

258 *Rolandus bonus sacerdos, multo tempore, ut ex fide dignis accepi, pro reverentia Sacramenti praeacccepit nucem muscatam, ut bonum odorem stomachi pararet Eucharistiæ. Sciebat ille, quòd oporteret jejunum communicare sed non sciebat se non esse jejunum post sumptam nucem muscatam pro reverentia Sacramenti, nesciens distinguere inter jejunium* Ecclesiæ *&* Naturæ. *Excusatur ille à mortali quia plus non sciebat in sua simplicitate gradiens.*

Ita loquitur Card. Cajet. *in Summa V. Eucharistia*, judicans, & meritò, illum Rolandum *per se loquendo* peccâsse mortaliter, quia ejus bona intentio non poterat prævalere præcepto, ac traditioni Apostolicæ, de qua mox ex S. Aug. inducta idcirco in reverentiam hujus Sacramenti, quia ut rectè Scot. *in 4. dist. 8. q. 3.* minor est reverentia regulariter in pranso, quàm in jejuno.

259 Verùm ut meliùs patescat veritas hujus utriusque responsionis, & satisfiat multis quà sinceris, quà scrupulosis conscientiis, notandum est, *Jejunium Naturæ*, de quo loquitur Cajet. post S. Thom. esse carentiam cibi suscepti in stomachum, vel in via ad stomachum,

260 ut ait Scotus *cit. quæst 3* seu esse tunc, quando quis à media nocte nihil sumpsit per modum cibi, aut potûs. S. Thomas *quæst. 80. art. 8. ad 4.* Sumere autem aliquid per modum cibi, & potûs, est aliquid ore *ab extrinseco* sumptum *per se* actione vitali in stomachum demittere, edendo, vel bibendo. P. Tann. *Disp. 5. quæst. 8. numero 78.* testans, hanc explicationem esse juxta receptam praxin, & sensum DD. Certè S. Thomas *in 4 distinct. 8 quæst. 1. art. 4.* referente Suarez *Disput. 68. sect. 4.* generaliter pronuntiat, per illud, quod non provenit *ab extrinseco*, non frangi *Jejunium Naturale*.

261 Suppositis illis duabus descriptionibus, non tamen omninò reciprocis, statuo cum Dicastillo *Disp. 9. De Euchar. num. 278.* hanc generalem Regulam: Tunc solùm Ecclesia vetat Communionem ob defectum jejunii, quando præcessit id, quod in *morali* æstimatione censetur comestio, aut potatio; tunc autem censetur esse talis, quando & quantitas, & qualitas materiæ, quæ trajicitur, & modus trajiciendi illa sufficit in *morali* æstimatione, ut censeatur edisse, vel bibisse, ita ut, si harum trium circumstantiarum vel unica desit, non impediatur Communio. Itaque sumptio Eucharistiæ non impeditur in his eventis.

262 1. Si quid deglutisti, quod nec cibus, nec potus sit; nam talia *morali* æstimatione non censentur edi, vel bibi. Confirmatur ex communi sensu Ecclesiæ, quem proponens S. Augustinus apud Gratian. *cap. Liquidò. De consecr. dist. 2.* sic loquitur: *Placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti priùs in os Christiani Corpus Dominicum intraret, quàm cæteri cibi.* Nota voculam *cibi*, qua designatur illud solum, & omne, quod à stomacho alterari, inque substantiam hominis converti potest. Cardin. de Lugo *Disp. 15. sect. 2.* Joannes Sanchez *loc. cit. num. 23.* Diana *Part. 5. Tr. 13. Resol. 1.* Dicastillo *loc. cit. n. 282.* contra Nu-
gnum, Palaum, alios. Unde non frangis jeju- 263
nium *naturæ*, licèt glutias ungues abrasos, capillos, lignum durius, aurum, argentum, plumbum, vitrum, ossicula aliquorum fructuum. Ita quatuor citati DD. & addit rebus enumeratis terram à prægnantibus mandi solitam Dicastillo. Sed D. Reding. *Tom. 6. quæst. 6. art. 4. Controvers. 2. num. 15.* multùm dubitat de argilla, sicut & de papyro, quandoquidem plura animalia vescuntur papyro & linum, ex qua fit charta, est tenuis quædam herba, interim autem consentit ipse, quoad alia Cardinali de Lugo.

2. Quando fumum tabaci per os immisisti. 264
Diana *loc. cit.* cum aliis, quia vel ille non descendit in stomachum, vel si descendit, tunc fit per actionem respirationis. *Quid si igitur in stomachum meum involet musca?* Ne quidem si musca factus elephas, quia non descendunt per actionem tuam vitalem, secùs si ultro deglutires. D. Reding. *At mihi oscitanti, nec advertenti injicit quis in os uvam.* Ergo si deglutis, haud manes jejunus. Rhodes *De Euchar. Disp. 1. quæst 4. sect. 1. §. 5.* cui utique assentiretur Diana, quatenus *Part. 10. Tract. 16. Res. 49.* post Cardinalem de Lugo, & Pasqualigum dissentit à Bossio, negante frangi jejunium *naturale*, si aut quis lapsus in flumen violenter deglutiat, & trajiciat in stomachum aquam, sive in parva, sive in magna quantitate, aut deglutiat casu, & violenter globulum saccari, aliúmve cibum, vel potum sibi dormienti, aut non advertenti in os apertum, & guttur, ab alio immissum; aut per vim mediâ fistulâ violenter in os immissâ, & penetrante guttur, aqua, aut alius liquor transmitteretur *ab extrinseco* in illius stomachum præter ejus intentionem, seu quocunque alio modo per vim in stomachum sacerdotis, aut laici. Quod ultimum exemplum Bossii, si excludat omnem planè vitalem actionem talis sacerdotis, aut laici, non videtur repugnare suprà dictis. Utrùm verò frangatur jejunium per sumptionem hostiæ consecratæ, videri potest Diana *Part. 11 Tract. 6. Resol. 15.* referens pro *affirmativa* P. Fagundez *De præcept. Eccl. præcept. 3. Lib. 3 cap. 7.* contra Thomam Hurtadum, & habens opinionem *affirmativam* pro probabili. Sed & Sanctgallenses *Tom. 9.* sui perquam sciti *Cursûs Theologici fol. 480.* sic scribunt: Diana probabiliter defendit, non frangi hoc jejunium, si quis naribus aquam attrahat, & casu deglutiat, quia non sumitur per modum potûs. Ita illi.

3. Quan-

265 3. Quando dentibus teris folium tabaci, ut ex instituto resolvit, & respondit Card. de Lugo *Lib. 1. Resp. Moral. dub. 9.* Nam & istud quotidie Neapoli factitatur à sacerdotibus sæcularibus, Regularibúsque; & nullus illius folii succus descendit in stomachum, sed agit per vim attractivam, & consensum linguæ cum palato.

4. Quando tempore pestis aliquid aromaticum ore circumfers nihil deglutiendo ex intentione, nisi fortè minimum quid per modum succi inseparabiliter salivæ sit admixtum. Tann. *num. 79.*

266 Sicut nec 5. Quando aliquid prægustâsti, vel os abluisti, totum tamen rejecisti, præterquam parùm aquæ, vini, alterius liquoris, quod salivæ immixtum deglutisti casu. S. Thomas *loc. cit. in Corp.* Palaus *punct. 13. n. 8.* Secùs si vel in magna quantitate. S. Thomas *loc. cit.* vel in parva quidem, sed non casu, verùm deditâ operâ. Palaus *loc. cit.* Si videlicet illa parva quantitas possit à saliva distingui. *Quid si autem gargarizem? Et, ut fit, aquam*
267 *detineam in ore diutius?* Jordanus *Tom. 1. Lib. 4. Tit. 1. num. 4.* sic respondet: Vix possibile est, tunc partem aliquam à faucibus non attrahi. Qua de causa nunquam ausus sum aquam sumere intra os, sed quandoque tamen clausis dentibus, madefacto indice, seu manutergio externas oris partes mundare confricando, idque perrarò: nulla namque cautela superflua censenda in talibus. Verùm cavendum est etiam à scrupulis vanis. Hactenus religiosissimus hic, eruditissimúsque Episcopus Dalmatiæ, & Wallachorum.

268 Nec 6. Quando reliquias pridianæ cœnæ implicitas dentibus deglutis, vel casu, S. Thomas, & D. Reding *loc. cit. n. 11.* ubi valde distinctè hac de re, vel deditâ operâ. Palaus *loc. cit.* post Suarez *Disp. 68. sect. 4.* non dissentiente Tannero; nam etiam tunc censentur deglutiri per modum salivæ, & non veniunt *ab extrinseco*, & censentur pertinere ad comestionem præcedentis diei. Suar. *ibid.* contra Nugnum *loc. cit. Quid si autem reliquiæ sint notabiles, & magnæ?* Respondet Nugnus, iis impediri Communionem, licèt casu trajiciantur. At duæ posteriores rationes Suarii, quarum prima fundatur apertè in authoritate S. Thomæ *loc. cit. dist. 8.* probant, non impediri, ideóque D. Reding loquitur generaliter. Rationibus hactenus indicatis, accedit illa generalis, quòd in hisce Casibus videatur deesse una ex tribus suprà expressis conditionibus, in quibus subintelligitur illa de sumptione *ab extrinseco.* Unde petes solutionem hujus

Casûs novissimi.

R*oberto sacerdoti solvitur pustula, quam habebat in ore, deglutítque humorem priùs inclusum illi pustulæ, móxque ad me accurrit, sciscitans, an sibi esset fas, facere Sacrum, ad quod consueto signo vocabatur? Respondi, esse fas, tum quia nihil* ab extrinseco *acceperat tum quia ille humor videtur deglutitus per modum salivæ.* Sic resolvi die 25. Januarii Anno 1667. an rectè judicet lector.

Jam ad eam quæstionem, utrùm hac in re 269
distinguendum sit inter parum, & multum, magnum, & parvum? Dico imprimis; si sit tam parvum, ut per modum salivæ trajiciatur, non frangitur jejunium *naturale*. Ita citati. *Quid est autem trajici per modum salivæ?* Re- 270
spond. Dicitur id per modum salivæ trajici, quod, cùm sit minimum quid, & à saliva inseparabile, esto non in illam conversum, *inadvertenter*, seu præter *directam* intentionem trajicitur, ut loquuntur partim Suarez & Vasq. *ll. cc.* cum Dicast. *num. 279* partim apud Dianam *Part. 5. Tract. 5. Resol. 12.* Granadus, faventibus Rubricis Missalis *Tit. De defectibus*: ibi: *Si lavando os deglutiatur stilla præter intentionem, non impedit Communionem.*

Dico deinde, si quid etiam minimum *ab ex-* 271
trinseco sumptum, atque à saliva distinguibile per modum cibi, aut potûs deglutias deditâ operâ, desinis esse jejunus. S. Thomas *loc. cit.* cum communi contra Tabienam apud Vasq. Nam & hoc traditur *cit. cap. Nihil*, & vox *Jejunus*, qua utuntur Concilia, significat puram privationem potûs, & cibi quà talium, ut patet etiam ex verbis S. Augustini relatis superiùs. Estque hæc doctrina vera, quacunque intentione sumatur illud minimum, sicuti declarat responsio ad sequentem

Casum ingenii heterocliti.

E*Go vidi presbyterum, Doctorem Juris* 272
Canonici, consulentem fœminis sui oppidi, posse communicare, etsi accepissent frustulum panis benedicti, solitum porrigi ad ingressum Ecclesiæ; ajebat enim ipse, ex illa particula panis non frangi jejunium necessarium ad Communionem, cùm sumeretur ex devotione etiam per modum cibi. Hoc ipsum fecisse mihi retulit. Quem cùm monerem, ne id ulteriùs permitteret, nescio, an morem gesserit.

Difficulter crederem, extitisse aliquando 273
sacerdotem, & quidem Doctorem Juris Canonici, qui censeret, sumptione illorum frustulorum, non agi contra liquidum jus capituli *Liquido. De consecr. dist. 2* nisi haberem testem omni exceptione majorem, scilicet Joan. Sanchez, qui *in Disp. select. Disp. 42. num. 22.* verbis huc translatis, retulit hoc judicium illius Doctoris; cui quidem certum est repugna-

 re

re persuasionem, simul & usum doctorum, indoctorúmque communem; ac proinde frangi jejunium requisitum ad Sacram Synaxin, si quid etiam ex urbanitate, charitate erga se, vel alterum, aut devotione edatur, bibatúrve post mediam noctem.

274 Sed inquies: *Quid per mediam noctem, qua inchoatur jejunium, intelligunt Theologi?* Intelligunt primum ictum horologii, designantis duodecimam mediæ noctis. Lugo *n. 37.* Diana, uterque Sanchez, alii; nam ab ultimo, aut medio ictu usque ad horam primam, non est integra hora, sed à primo ictu. *At in hac urbe Constantia sonant clarè septem horologia, sæpe inter se non convenientia, cui parere debebo?* Cui malueris, modò non illi, quod nôsti communiter nimis tardè gradi; nam duo horologia inter se dissonantia, communiter tamen rectè ambulantia, sunt quasi duo Doctores ferrei, aut horologiarii; seu instar duarum opinionum probabilium. Thom. Sanch. *Lib. 2. De matrim. Disp. 41. n. 4.* Dicast. *n. 288.* D. Reding. *n.*
275 *24.* cum multis contra alios. *Quid si autem sit unicum horologium, idque communiter nimis festinans?* Ejus rationem non habebis, sed mediæ noctis *naturalis*, quia opinioni veritas est præferenda. *c. Nuper. De bigam.* Ergo & huic erraticæ machinæ. *An igitur teneor ipsâ duodecimâ sonante ex ore rejicere, quod ingessi nondum dato primo ictu?* Id quidem censent Coninck, & Joan. Sanch. Sed multis fortè videbitur Ecclesia neminem compellere ad hanc inurbanitatem in tali, támque raro casu; cùm præsertim, licèt illum bolum trajicias, non idcirco dici
276 queas sumpsisse tunc aliquid *ab extrinseco*. Et si Palaus, ac Suar. suprà relati trajicientem deditâ operâ reliquias præcedentis cœnæ hærentes inter dentes ideo excusant, quòd videatur illarum deglutitio non esse *moraliter* distincta à cœnâ pridiana, cur non excusetur hic? Quid ni dicatur posterior illa trajectio in ventriculum pertinere ad cœnam pridianam?

277 *Ergo & excusabis illum, qui audito eo primo ictu exhaurit totum craterem, quem jàm priùs ori admoverat, mediúmque vacuaverat?* Non excusabo, quia hic propriè dicitur sumpsisse *ab extrinseco* potum post mediam noctem. Lugo, alii, intérque hos Bresserus *De conscient. Lib. 4. cap. 11. num. 106.* subdens tamen hæc verba: Quod tamen intelligendum est de primo sono post præludium, ubi hoc fuerit, quod necdum inchoat, sed tantùm præludit horæ sequenti. Probabile tamen videtur, horam duodecimam durare *moraliter* usque ad ultimum sonum, adeóque interim bibentem, vel etiam comedentem non violare jejunium vel *naturale*, vel *Ecclesiasticum* sequentis diei; tamdiu enim videtur durare, quamdiu auditur. Ita ille; & rectè quidem me judice; nollem tamen recedere à sensu communi, licèt recedat
278 Leander apud Dianam *Part. 10. Tract. 13. Res. 45. vers. Et tandem.* firmiter, & indistinctè docens, ubi est unicum horologium, si duodecima hora noctis sonare incipiat, non teneri aliquem statim in prima pulsatione desistere à cibo, vel potu, si crastino Eucharistiam sumpturus est. Multò minùs audiendi sunt Verricelli, & Pasqualigus, quorum ille apud Dianam *loc. cit.* asserit, nil obesse Communioni, etiamsi dimidio quadrante post duodecimam designatam ab omnibus horologiis, ubi sunt plura, vel ab uno, ubi est unicum bene regulatum, cibos ederis; hic verò apud eundem Dianam eâdem *Part. 10 Tract. 16. Resol. 48.* itidem nil officere, tametsi brevi tempore post mathematicum punctum duodecimæ quidpiam cibi sumpseris. Sanè interpretatio tam antiqui, támque religiosi præcepti desumenda est non ex speculationibus novis, sed ex communi sapientum, piorúmque sensu, & usu; ideóque idem Verricellus *De Apostol. Mission. Tit. 18. quæst. 310. num. 4.* disertè recantat illam suam opinionem, concludens, non posse post pulsus omnes horologii unici, & communiter bene regulati, vel postremi inter plura, ne quidem per minimum temporis spatium quidquam comedi, probans id inductione plurium actionum finiendarum certo momento, licitarum in certa quantitate, ut e. g. contractûs venditionis factæ ultra dimidiam justi pretii partem, cujus rescissio permittitur *Leg. 2. Cod. De rescind. vendit.* & quidem si vel unico nummo sit ultra dimidiam, ad rationem decem Juliorum in singulos modios, vendidisti autem quinque Juliis, minus unico bajoco, seu crucigero, eris læsus ultra dimidiam justi pretii; etiamsi fortè unicus homo eo die vendidisset decem Juliis, & quòd si plures vendidissent, fortè vendidissent novem Juliis &c.

Quid autem de illo, qui saccarum in os immisit ante duodecimam, & paulatim liquefactum trajicit post duodecimam? An illum arcebis ab Ara sacra? Non arceret Tabiena, nec Bartholomæus à Sancto Fausto, sicut nec Franciscus Amicus, aliíque viri docti teste eodem Amico apud Dianam *Part. 7. Tract. 12. Resol. 8. & Part. 2. Tractat. 14. Resol. 51.* Sed re ipsâ censeo repellendum cum Vasquez, Coninck, Suarez, aliis; nam iste casus est frequens, cederétque in magnam fraudem jejunii *natura*, & saccarum eâ intentione immittitur, ut paulatim liquefiat. 279

Quid verò si propriè dubitet, an post duodecimam deglutierit aliquid de illo saccaro? Poterit sine scrupulo etiam Sacris operari. *Ergo, & is, qui evigilans hausit frigidam, ignorans planè quâ horâ?* Ita omninò; si nempe de duodecima dubitet ob rationes occurrentes utrinque, quidquid repugnare videatur P. Tamburinus mox citandus. *Longè igitur magis ille, qui manè aliquid liquidi, aut solidi sumpsit in os, sed verè dubitat, an quidpiam descenderit in stomachum?* Resp. Æquè, si non magis. Horum 280

ratio

ratio est, quia contra P. Thom. Sanchez *loc. cit.* aliósque sentio, in dubio, (sive sit de ipsa comestione, ut etiam fatetur Lugo *loc. cit.* atque Sanctgallenses *loc. cit.* sive de hora comestionis, ut latè tradit Dicastillo *n. 290. & seqq.* post Joann. Sanch. *Disp. 42.* Diana *P. 10. Tr. 12. Res. 17.* atque eruditè P. Francisc. Bardi *De conscientia, discept. 6. cap. 11. punct 3.* itémque Rodes *loc. cit.* §. 5. atque Medina apertè apud Oviedum *in primam secunda Tract. 5. Controv. 4. num. 45.* Tamburinus *in Decalog. Lib. 1. cap. 3.* §. 7. *verbo Eucharistia susceptio.* Antonius de Velasco *De Eucharist. Resol 303.* atque alii, utrùm scilicet quid biberis, aut ederis post duodecimam,) habere te jus communicandi.

281 Quidquid enim dicant contrarii authores, in utroque dubio favet tibi privilegium possessionis, quia possides jus communicandi, donec probetur supervenisse impedimentum, quod te privârit hoc jure; etenim facta non præsumuntur, sed probari debent *Leg. 1. Cod. De probat.* Itaque non teneris probare, te esse jejunum, seu nihil edisse, aut bibisse, sed is, qui te à Synaxi repellere vult, probare tenetur, te non esse jejunum. Tibi igitur sufficit, si tibi non constet, te non esse jejunum. Sicuti in dubio, an sis irregularis, potes Ordines sacros suscipere. Hæc vera doctrina persæpe proderit Confessariis.

282 His adde, nihil indecens admitti à Religiosis, qui quandoque statim post suum Sacrum eunt ad communem mensam. Dicastillo *num. 413.* post Sotum. *At quid qui nihil profanum & sacrum? de illo somni interponit inter cibum?* Poterit teste S. Thoma *quæst. 80. art. 8. ad 5.* sine scrupulo accedere divinum epulum, quia nulla lex jubet dormitionem, aut dormitationem interponi.

283 Hæc scripseram in tertia editione, cùm nactus Theologiam Fundamentalem Joannis Caramuelis, vidi, ab eo subtiliter, ut solet, examinari resolutiones illas, aliásque plures de sequendis horologiis, ac demum statui *à num. 205. ad num. 255. & à n. 280. ad 297.* hasce propositiones, conclusionésque.

284 *Prima.* Nullum rotatum horologium est infallibile, hoc est mathematica temporis momenta distinguens. Id demonstrat ipsamet experientia. Est enim ita difficile horam exactè assequi, præcipuè noctu, ut Tycho Brache fatis cesserit, priusquam modum inveniret, quo horas nocturnas metiretur exactè. *num. 207.*

285 *Secunda.* Horologia, quæ negligenter diriguntur, aut imperfecta sunt, non habent vim opinionis probabilis. Patet; non enim fide digni sunt testes, quos sæpius mentiri videmus. *Ibid.*

286 *Tertia.* Horologia bona, quæ diligenter diriguntur, habent vim opinionis probabilis. Hinc patet, neminem teneri unum sequi potiùs, quàm aliud, quoniam in merè probabilibus est licita alterutra pars. *Ibid.* Hanc propositionem probat authoritate Dianæ, utriusque Sanchez, Fagundez, & aliorum.

Quarta. Horologia accurata horæ quadrante à veritate sæpius deviant. Ideo horæ 287
quadrante antequam sonet duodecima, incipit dies sequens probabiliter; & æquè probabiliter antecedens dies sequitur quadrante, postquam sonuerit hora. *n. 206. & in Theol Regul. Disp. 101. n. 1328.* Probat utroque loco hanc propositionem; quia horologia Tychonis Brache fuerint præstantiora omnibus civicis, Kepplerus omnibus sacristis, & custodibus doctior, & diligentior; atqui horologia Tychonica recta à Kepplero, & civica ab eo correcta plùs quam horæ quadrante sæpe, imò etiam aliquando tribus circiter exorbitant, ergo sine horologiorum injuria dici potest, horologia, quæ bene gubernata dicuntur, intra quadrantis horæ terminos excedendo, deficiendo laxari. *n. 219.* Probat 2. judicio virorum scientiâ mathematicâ, & Theologicâ excellen- 288
tium, qui ab eo super hac propositione consulti responderunt, esse veram. Probat 3. experientiâ observantium Eclipses; licèt enim singuli, quoad possunt, conentur tempore observationis attendere ad horologia accuratissimè directa, attamen quando suas observationes invicem communicant, multum dissentiunt quoad punctum temporis, quo cœpit eclipsis.

Quinta. Hæc propositio: *Nunc est hora duo-* 289
decima, est certò *moraliter* falsa; nam spatio centum annorum vix semel fuit vera, *n. 231.*

Sexta. Horologia solaria ferè omnia sunt concepta (sic loquitur quandoque lepôres aspergens hic scriptor) in peccato originali, quæ autem in peccato concepta, actualia necessariò committunt. *n. 236.* Assumptum probat, quòd peritiam delineandi arrogent sibi sæpè imperiti, tum quòd ipsimet astronomi sæpe sint negligentes; tum quòd multa sæpe eos fallant, & fugiant.

Septima. In horologiis ex intentione artifi- 290
cis, primus ictus campanæ horam præcedentem à sequenti distinguit, ac cæteri adduntur, ut qui indicem aspicere nequit, horam discat. Hoc certum est, nec ab homine, qui artem noverit, vocatur in dubium. *num 237.*

Hæ sunt præcipuæ propositiones, quas ex- 291
hibet ille author pluribus foliis, & quas lectori lectu gratas duxi, ideóque huc adduxi.

Quòd si quæras, quid de iis sentiam, re- 292
spondeo, omnes videri mihi veras, tum quia nituntur optimis rationibus; tum quia *explicitè*, vel *implicitè* jam in superioribus tradidi *secundam, tertiam, septimam*; circa *quartam* adferam inferiùs aliquod moderamen.

Porrò ex ipsis propositionibus deducit ille 293
idem varias conclusiones *practicas.* 1. Reverà fas esse quoad jejunium, & esum carnium accommodare se alterutri ex duobus horologiis diligenter dirigi solitis *num. 212.* 2. Posse

carnes comedi die Jovis usque ad noctis duodecimam, sequendo tardius horologium; posse comedi à media nocte, quæ sabbato & Dominico inter est, sequendo velocius, sicuti etiam expresserat *in Theolog. Regul. cit. Disp. 101.*
294 *n. 1320.* 3. Certum esse, illum, qui in pago, ubi non est nisi unum horologium bene regulatum, posse probabiliter credere, illud plùs, quàm horæ quadrante à veritate deviare, ita ut possit prudenter poni hinc & inde unus quadrans pro luxationis terminis, licèt etiam pos-
295 sit poni major. *num. 228. 229. 233.* 4. Rectè facturum, qui diem sequentem à priori distinguit *moraliter*, non *metaphysicè*, seu *mathematicè num. 242.* nec curandum, quòd Diana inferat, hinc sequi, illum immunem à gravi culpa, qui aut hodierni diei Completorium recitaret primùm, sed mox post auditam duodecimam noctis, Dominicam à sabbato dirimentis; aut faceret Sacrum, qui paulò post duodecimam sumpsit aliquid cibi; aut qui auditâ duodecimâ exhaurit poculum, quod ori admoverat nondum dato signo primo duodecimæ, aut qui deglutit vinum, quod ote exceperat, antequam primus ictus horologii designantis duodecimam audiretur. *num. 229.*
296 5. Non esse standum doctrinâ Cardinalis de Lugo *Disp. 14. De Euchar sect. 2. num 47.* tradentis, illum peccaturum graviter, qui nocte diei Jovis sequeretur in continuando esu carnium tardius horologium, postridie pro faciendo Sacro sequeretur horologium, quod priùs sonuit, nec enim apparet, cur non tam in hoc, quàm etiam in aliis materiis fas sit in suum commodum sequi modò hanc, modò illam probabilem opinionem, esto, inde oriatur aliquod incommodum respectu tertii, *n. 284.* aut alicujus legis, quæ non adimpletur.
297 6. Multis casibus aliter respondendum esse, quàm existiment puri (id est, carentes cognitione necessariâ ad dirigenda exactè horologia) Theologi *num. 206.* computantes nonnulla de momento ad momentum, cùm potiùs deberent computare solùm *moraliter* e.g. tempus primi septennii, quo homo incipiat obligari legibus humanis *num. 236.* & vigesimi primi Anni, quo incipiat obligatio jejunandi, aut duorum mensium, qui elabi deberent, priusquam obligant leges Pontificiæ promulgatæ, *n. 250.* aut decimi sexti Anni pro valore Professionis, *num. 252.* aut Anni Novitiatûs, *num. 252.* aut ætatis pro suscipiendis
298 Ordinibus. *num 254.* Hæc enim omnia tempora vult Caramuel computari non de momento ad momentum, sed solùm *moraliter*, non tamen explicat, quousque se extendat illa *moralis* computatio; nec enim audet integrum diem. imò nec sex horas admittere respectu Anni decimi sexti requisiti ad valorem Professionis.
299 Quòd si interroges, quid nobis videatur de istis omnibus doctrinis, seu conclusionibus *practicis.* Resp. *Primam*, & *secundam* nobis absolutè probari, sicuti & *quartam* nominatim probari Bressero, in ordine ad jejunium *naturale* quoque (nam de *Ecclesiastico* est minor difficultas) dixi superiùs.

Tertiam ita admitto, ut putem, prudenter judicare, qui de ejusmodi horologio dicunt: probabiliter incedit uno quadrante seriùs, aut citiùs, quàm deberet; sic enim cum Caramuele judicârunt viri præstantes, quos ipse consuluit; & ex decem horologiis vix reperietur unum, quod non sæpius aberret uno quadrante, quàm designet horam minore errore. At verò non video causam, cur de singulis horologiis dicam: Est probabile, quòd horologium istud incedat uno quadrante velociùs, quàm deberet; est etiam probabile quòd tardiùs. 300

Quis enim, nisi alia peculiaris causa subsit, hanc tarditatem asserat de illo horologio, quod quadrante, aut dimidiâ horâ sonat citiùs, quàm omnia reliqua, quæ sex, vel octo numero sint in urbe? De plerisque admitto doctrinam *speculativam* Caramuelis, sicuti jam admisi superiùs, quia è plerisque horologiis aliqua uno quadrante priùs, aliqua insuper uno quadrante posteriùs indicant horam. Ut proinde quando est unicum horologium in pago, possit in praxi procedi perinde, ac si sciretur, illud segniùs incedere alio, dummodo suffragetur aliqua probabilis conjectura, vel testimonium, judiciúmve alicujus dicentis, ambulâsse toto die tardiùs. Extra peculiarem conjecturam, rationem, testimonium &c. *non sequerer* judicium Caramuelis generale. Et possunt confessarii hoc notare propter pœnitentes dicentes, se auditâ duodecimâ bibisse aliquid, habentésque peculiarem rationem credendi, horologium, quod unicum audierunt, celeriter nimis ambulâsse; quia e.g. horologiarius ita asserit, aut ortus sol demonstrat; quidni enim tunc permittatur talibus sacra Communio? 301 302

De *quinta* conclusione hujus Doctoris quid sentiam, explicui *in Alphabeto Sacrificantium Ca. u VII.* ubi ago de tempore Sacrificii. 303

Circa *sextam* censeo quoque, non esse mathematica momenta hîc attendenda, cùm nec possit, attamen cavendum, ne contra receptum morem cujusque loci in hac, illáve materia, extendatur *moralis*, aut *physica* supputatio. Lege Verricellum *loc. cit. suprà n. 278.* 304

His omnibus addo, ab eodem Caramuele *n. 209.* approbari disertè nostram superiorem doctrinam de dubitante, utrùm jam sonuerit duodecima, nec ne, quando desiit comedere, & nihilominus accedente Eucharistiam. 305

APPENDIX EXEGETICA, ET APODICTICA.

Doctrina nunc primùm expressa persæpe proderit Confessariis. Eam tamen hîc, & diu a

diu antè alibi lectam approbare non poterat vir apprime doctus, ductus contra me illo ipso argumento, quo ego pro me utor, petito, nempe, ex privilegio possessionis in dubio. Ajebat enim, legem seu legislatorem esse in possessione juris arcendi à Communione non jejunos, ergo & illos, de quibus dubium est, an sint jejuni.

b Sed in primis negatur consequentia; alioquin sequeretur, illos quoque omnes esse arcendos à susceptione Ordinum, & Matrimonii, de quibus dubitatur, an non sint obnoxii alicui impedimento; illi quoque interdicendum ingressum Ecclesiæ, de quo dubitatur, sitne excommunicatus vitandus nec ne; atque alios complures favores negandos in casibus dubium involventibus, quos tamen negandos non esse vel communis, vel certè communior, probatiórque opinio pronuntiat impertiendos, sicut nominatim de impedimentis Ordinum, & Matrimonii noto suis locis, & hoc ipso loco, exprimendo irregularitatem.

c Deinde ad rationem in oppositum allatam Respondeo, secundò negando consequentiam; siquidem ex illo antecedente longè meliùs infertur hoc oppositum: ergo in dubio, an quis sumpserit cibum post duodecimam, poterit accedere Synaxin, sicut & suis locis formavi hanc consequentiam: *Ergo in dubio, an quis laboret impedimento Ordinum, vel Matrimonii, licitè petit utrumque Sacramentum*; & rursum infrà *Tract. 8. num. 205.* referam ex P. Tamburino dubitantem, an sit validè ordinatus in Subdiaconum, haud teneri ad pensum Canonicum.

d Causa verò cur ex privilegio possessionis formem has consequentias, & non admittam de inhibitione Communionis in Casu dubii de jejuno, est hæc, quia illud Axioma: *In dubio melior est conditio possidentis*, quod desumitur *ex L. Si debitor ff. De pignor. & Cap. In pari causa. De Reg. Jur. in 6.* & propter quod Gloss. *in Tit. 27. Lib. 2. Consf. Feud. De pace tenenda & ejus violatoribus. §. 2. Si judex. verbo: requirat*, scitè scribit: *Qui tenet*, (seu possidet) *beatus est*, intelligendū est de priore, non autē de posteriore possessore, ut liquet ex comūni sensu usurpantiū hoc Axioma in aliis particularibus casibus.

e Et confirmatur inde, quòd, sicuti quidquid in posteriore lege non fuerit specialiter expressum, id veterum constitutionum Regulis relictum esse, intelligendum est, *Text. in L. Præcipimus* C. De *appellat.* ita quidquid posteriori possessori non est specialiter concessum, id veteris, priorisque possessoris juribus relictum esse, censendum est. Sunt autem duo diversi Domini, vel quasi humanæ voluntatis, primus homo ipse, alter legislator; homo ex se est liber à prohibitione sumendi panem cælestem post sumptum eodem die terrestrem, imò jus sumendi etiam pòst, possedit homo in Primitiva Ecclesia, ut omnes nôrunt ex *Cap. 11. Epist. 1. ad Corinthios*; à possessione hujus juris dejecit eum Ecclesia, & quidem certò in casu, quo constaret homini, à se aliquid per modum cibi, aut potûs fuisse dejectum in stomachum post mediam noctem. Quæritur jam, utrùm spoliaverit eodem jure tunc etiam, quando propriè, seu prudenter (imprudentiæ nulla est habenda ratio) dubium existit omnibus consideratis, an revera sit violatum naturale jejunium, nec ne? Rigidior sententia respondet affirmativè, mitior negativè, & merito, tum ob authoritatem Legis *Præcipimus* suprà descriptæ, tum quia mutatio juris est probanda, non præsumenda. Doctores ex *Lib. 3. ff De probat.* tum quia odia, adeóque restrictio libertatis à Deo, & Apostolis concessæ restringi debent potiùs, quàm ampliari per *Cap. Odia. De Reg. Juris in 6.* quod ipsum dico de dubiis circa impedimenta Ordinum, & Matrimonii. Roboratur noster discursus tum authoritate *Leg. 26 & 28. ff. De Legib.* ubi dicitur: *Posteriores leges ad priores pertinent, nisi contrariæ sint*, tum inde, quòd jura juribus concordare debeamus, quantum possumus *Cap. Cùm expediat. De elect. in 6.*

Accedit, quòd illa Regula: *In dubio melior est conditio possidentis*, non sit ita ruditer, & nudè intelligenda, ut sonat, sed eo sensu, qui exprimitur *in Cap. 65. De Reg. Juris in 6. In pari causa melior est conditio possidentis*, ut sagaciter observavit Cardin. De Lugo relatus à nobis *in Tract. 2. num. 329.* non autem est hîc par causa Superioris Ecclesiastici vetantis Communionem non jejuno sacerdoti, & sacerdotis; etenim nec superior, nec Ecclesia, nec ipsum Sacramentum, ob cujus reverentiam præmittendum est jejunium naturale sumptioni illius (*Cap. Liquido De consecr. dist. 2*) quidquam incommodi patiuntur. quando quis bona fide credens permissum esse in tali dubio accessum ad corpus Dominicum conficiendum, & participandum, conficit, participátque sumpto verè (de quo dubitabat) cibo; at verò si fortè non sumpsit sacerdos, & tamen arceatur ab ara Sacrificali, non solùm privatur ipso fructu Sacrificii, sed fortè etiam anima, pro qua immolaturus erat, torquebitur adhuc viginti quatuor horis in purgatorio. Et quid si sacerdos talis sit Parochus oppidi, vel pagi, nec adsit, qui die festo sacrificet? Idem quoad primam difficultatem, proportionaliter dicendum de Laico, qui si sumeret corpus Dominicum, potiretur indulgentia applicanda sibi, vel miserabilissimæ animæ. f

Confirmo inde, quòd tametsi Ecclesia canonizaret, ut ita loquar, seu disertè approbaret doctrinam à nobis hoc loco traditam, nequaquam tamen futurum esset, ut numerus non jejunorum æquaret numerum à parte rei jejunorum sumentium synaxin. Unde quia ad ea potiùs debet aptari jus, quæ & frequenter & facilè fiunt, quàm quæ perrarò eveniunt, sicut perappositè, ad hunc locum resolvit Celsus relatus in *L. quinta ff De legibus*, arbitror, consideratis commodis, & incommodis, quæ emergerent ex ampliore, benignioréque inter- g

 pre-

pretatione consuetudinis Ecclesiasticæ, qua de loquimur, standum esse benigniore.

h Nec obstat, quòd prima, & fundamentalis nostra ratio videatur evertere communem doctrinam, à nobis suo loco traditam, de Clerico obligato ad recitationem illius Horæ Canonicæ, de qua omnibus consideratis prudenter dubitat, an eam persolverit; id, inquam, non obstat; licèt enim Subdiaconi fuerint etiam liberi Lege Breviarii, priusquam ea ferretur, quia tamen facta (ut est recitatio actualis) probanda sunt, non autem negationes factorum, negantis enim factum per rerum naturam nulla est probatio. *Cap. Bona. De elect.* sequitur non solùm hanc objectionem non obstare nostræ resolutioni, sed etiam rationem, qua manifestatur disparitas, facere pro defensa hactenus doctrina; dico enim: facta non sunt præsumenda, sed probanda *Leg. 1. C. De probat.* atqui comestio post duodecimam est quoddam factum, ergo quamdiu non probabitur, tamdiu procedetur, perinde ac si constaret, nihil planè cibi, aut potûs sumptum fuisse post duodecimam, hanc enim vim habet illud Axioma, ut evidens est ex utroque casu, qui deciditur *in cit. Leg. 1. Cod. De probat.* consentiúntque omnes. Junge his ea, quæ *Tract. 5. num. 203* adfero contra, & cum P. Tamburino.

NON JEJUNO LAICO COMMUNICANDUM.

CASUS XVIII.

Practicandus.

SUMMARIUM.

Sophronius in morbo lethali constitutus, die Dominicâ Palmarum sumpsit Sacram Synaxin, sed durante eodem morbo, desiderio desiderabat Pascha manducare nobiscum feria V. Cœnæ Domini, utpote Religiosus; non poterat autem sine permagna difficultate manere jejunus à potu, usque ad quartam, vel quintam matutinam. Quare ei petenti data est incruenta hostia sub horam septimam non jejuno. An potuit? An debuit? 306

Resp. Potuisse, debuisse. Rationem utriusque intelliges ex dicendis hoc Capite, seu Casu, quo ferè agitur de solis constitutis in mortis discrimine, tam clericis, quàm laicis. Præfert autem Titulus hujus Casûs solùm Laicos, quia sequens differet de solo Sacerdote. 307

Quæritur itaque 1. *Quidnam intelligatur per constitutum in periculo mortis, de quo solent hic loqui DD?* Resp. Omnis ille, cui mors imminet ex ægritudine, Judicis sententia, navigatione, prælio, parturitione, &c. De his omnibus generibus dicimus, singulis eorum licere etiam non jejunis participare de corpore, & sanguine Salvatoris, quando res sunt eo loco, ut, si jam non participent, fruituri sint nunquam. Etenim Concil. Constant. *Sess. 13.* expressè permittit illud à non jejunis percipi, *in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis, à Jure, vel Ecclesia concesso, vel admisso*; hæc enim sunt verba Synodi; admittit autem Ecclesia in omni casu, in quo mors imminet, ut probat communis sensus Doctorum. 308 309

Debéine autem illa mors imminere invito? An sufficit, si impendeat danti sese ultro in periculum vitæ? Resp. Sicuti facultas à casibus reservatis absolvendi quemvis in articulo mortis concessa cuivis sacerdoti, intelligitur probabiliter de illo solo, qui *physicâ*, aut *morali* necessitate devenit in illud periculum. Sanch. *Lib. 2. Moral. cap. 13. num. 3.* post Cordub. ita & hîc. Certè Suarez, Palaus, ac plures alii in præsente materia loquuntur solùm de articulo, seu periculo mortis *naturalis*, aut *violentæ*. 310

Debéine verò mors imminere certò, an probabiliter? Sufficit, si prudenter timeatur. Dicast. *De Euchar. Disp. 9. num. 314.* & alii. Probatur, tum quia etiam in periculo mortis probabili 311

bili posse quemvis per quemvis sacerdotem etiam præsente proprio, à quibuslvis criminibus absolvi, tradunt probabilissimè longè plurimi. Et sanè accideret sæpe, ut multi sine viatico decederent, si oporteret ipsum articulum mortis, aut indubitatum periculum, seu certitu-
312 dinem illius exspectare. Sufficit ergo, modò Medicus, aut illo deficiente unus, altérve vir, vel fæmina prudens judicent, esse valde probabile, ægrum decessurum ex illo morbo, seu esse valde timendum, ne illâ ægritudine extinguatur, & quidem sine pharmaco immortalitatis, si jam negligat non jejunus. Vide descriptionem articuli, & periculi mortis allatam *Casu XII.*

313 Itaque quando parochi vocantur ad ægros distantes duabus horis, possunt eis etiam præbere viaticum, si periculosè ægrotent; nec tenentur præstolari in crastinum, licèt sit probabile, infirmum posse in crastinum non incommodè permanere jejunum usque ad suum reditum, nam multa de nocte interveniunt, & fieri potest, ut die sequenti parochus præpedi-
314 atur. Et generatim licèt æger valeat fortasse unâ, alterâve horâ post mediam noctem manere jejunus, non tamen est expectanda illa hora, utpote nimis incommoda. Henriq. Filliuc. Coninck. Tann. *Tom. 5. disp. 5. quæst. 8. num. 84. ll. cc.* quorum duo priores notant, non esse hîc scrupulosè agendum; Palaus autem *Tract. 21.* seu *De Euchar. punct. 13. num. 11* Laymannus *De Euchar, Cap. 6. num. 20.* & alii plures dicunt, si commodè non possit manere jejunus. Equidem nostrum Concilium Oecumenicum permittit *absolutè* in *casu infirmitatis.* Ubi Paterfamilias largus est, ut quid sacerdos ejus (parochus) austerus? S. Chrysostomus relatus *Cap. Alligant. 26. quæst. 7.* Aliud est, quando commodè, & sine periculo potest à jejuno sumi suo tempore cibus vivus, & vitalis. Cæterùm quia toties allego Concilium Constantiense, Constantiensésque Constitutiones, non oberit legere magnum, curiosúmque discrimen inter has, & illud: quod describo in præfatione Theologiæ Juridico-Moralis.

315 Quæritur 2. *Quoties liceat ægro non jejuno communicare?* Resp. Vasquez *Disp. 211 cap. 4.* censet, tantùm semel, eò quòd Ecclesia idcirco concedat infirmo non jejuno potestatem communicandi, ne decedat sine viatico. Multi apud Dianam *Part. 2. Tract. 4. Resol. 77.* dicunt, licere quidem sæpius, attamen inter unam, alterámque perceptionem Sacramenti interce-
316 dere debere unam, alterámve septimanam. Sex dies sufficere, censet ipse Diana post Armillam. Possev. Filliuc. Bonacin. Ludovicus à S. Joann. apud Quintanadvenn. *sing. 14. num. 3.* est tribus contentus. Volentibus Cardinale de Lugo, & Dom. Reding, stari consuetudine loci. Verùm censeo, neque illum Cardinalem, neque hunc Principem mihi succensuros, si eos interpretor, tanquam loquentes de consuetudine *positivè* permittente, aut inhibente, non verò de illa, quæ consistat in mero non usu; in hoc enim casu abstrahendo à periculo scandali, favendum est libertati. At verò Caspar Hur- 317
tadus *hic Disp. 9. diffic. 16. in fin.* censet post Armillam, licitum esse moribundo non jejuno (si nequeat permanere jejunus) toties Sacram Synaxin petere, quoties ipsi jejuno liceret extra omnem ægritudinem, & consequenter quotidie. Favet apertè Palaus *punct. 13. num. 14.* rectè docens, vel esse hanc sententiam admittendam, vel discedendum in Vasquezianam. Layman. *num. 20.* eam admittit respectu illius, qui solet frequenter communicare, aut sacrificare, ac propter devotionem, desideriúmque difficilè abstinet. Admitto, & ego respectu talis hominis, imò cum Dicastillo *num. 334.* in rigore respectu omnium, qui peterent. Ratio est, quia Concilium nostrum Oecumenicum *loc. cit.* hosce ægros eximit à lege jejunii *naturalis.* Dicastillo *ibid.* Nec adæquata causa hujus exemptionis est, ne æger moriatur sine viatico, sed etiam necessitas, quæ in illo articulo maxima est. Suarez *loc. cit.*

Unde inferes 1. Potuisse Sophronio, de quo 318
casus noster, impertiri illud pignus futuræ gloriæ eâ feriâ V. in Cœna Domini, etiam non jejuno, imò debuisse, quia perægre abstinebat, erátque dignissimum membrum illius Ordinis, cujus alumni in mortis periculo constituti, habent à suo Præposito Generali jus petendi quotidie panem vivum, qui de cœlo descendit. At quid censendum de hoc,

Facto Professoris Theologiæ Moralis?

Qui lecto affixus, ex ictero lethali, prospiciénsque adventantem paulatim mor- 319
tem, munivit quidem se non jejunus divino viatico adversus lethi prodromos, & asseclas, at cùm intercederent complures dies ante adventum ejusdem, æger autem ne quidem duas, trésve horas posset transigere sine sumptione potûs, aut succi. & tamen teneretur desiderio rursum excipiendi divini hospitis, ideóque nonnulli suggererent ei sententiam permittentium in tali casu etiam non jejuno Sacrum epulum, respondit, esse quidem sibi jam pridem notam illam doctrinam. at velle se in reverentiam tanti Mysterii abstinere ejus usu. Quæritur an imitandum hoc responsum, & responso correspondens factum?

Respondeo, me probabilissimè imitaturum, si quid mihi ejusmodi, ut sanè timere possum, evenerit. Est enim ex una parte certum, non me peccaturum sectando hoc exemplum, cùm nemo doceat, esse *sub præcepto* Communio-

munionem repetendam à non jejuno, qui octo, vel decem diebus antè sumpsit per modum Viatici in eodem morbo Eucharistiam, nec interim contraxit ullam gravem noxam; ex altera autem parte multi damnant de peccato mortali volentem facere ejusmodi repetitionem, sint autem saltem in mortis articulo vitandæ opiniones involventes periculum peccati mortalis *materialis*. Alia est ratio illius, qui non sumpsit Eucharistiam per modum *viatici*, etenim multi celebres Theologi obligant illum ad iterationem, etsi non sit jejunus, ut vidimus *Casu XII.*

320 His addimus 1 Quando laicus proximus altari, ad quod est Synaxin sumpturus, recordatur, se non esse jejunum, posse eam sumere, si nequeat (possunt autem sæpe adolescentes) recedere sine ignominia, aut scandalo, sicut suprà diximus de recordante peccatum, in Confessione per oblivionem omissum. Vide P. Dicastillo *num. 88.*

321 Adde 2. Quando oris siccitas est tanta, ut æger nequeat deglutire hostiam, nisi madefactam, posse eam ipsi præberi in vino, vel aqua, licèt *moraliter* sit certum, liquorem descensurum citiùs, quàm hostiam. Tanner. *num. 100.* Nam talis censetur non posse jejunus communicare. Addit Diana *Part. 10. Tract. 16. Resl. 89.* posse loco vini, & aquæ præberi in jusculo, si medicus judicet, obfuturum vinum, & aquam.

At quid si sano contingat, ut ablutio deglutiatur ante hostiam? Si casu ac præter intentionem, nil obest. Certè in Parasceve sacerdos, qui tunc celebrat, vix potest non deglutire vinum ante hostiam, sicuti jam olim observavit Scotus *in 4. cit. Dist. 9.* imò quando hostia adhæret palato, si nequeat primâ ablutione solvi, addi potest secunda, addi etiam tertia. Silv. *V. Euchar. Quæst. 7.* Suar. *cit. Disp. 68. sect. 6.* quia tota illa actio ordinatur ad consumptionem Sacramenti, & fit per modum unius. P. Suar. *loc. cit.*

322 *Quid si autem hostiam idcirco detineam in ore diutiùs, ne tam citò corrumpantur species, ut gratiâ augeatur, interim autem deglutiam ablutionem?* Tuam pietatem impietatis, & peccati mortali damnabit Joan. Sanch *Disp. 42 num. 22.* sicut damnavit illum sacerdotem, qui, ut ipsemet retulit huic Doctori, *id factitabat, ductus illâ ipsâ ratione, atque intentione, quam exprimit præsens quæstio; sincera tamen fides eum excusabat, cùm ex majore reverentia erga hoc Sacramentum moveretur ad sic detinendam Eucharistiam in ore* Ita ille. Sed de hoc exotico eventu judicent alii. Nos ex ratione, & ex-

323 emplo Suarii primum ùm allatis inferimus, non damnandum laicum, qui etiam deditâ operâ partem ablutionis, aut totam deglutit ante hostiam, si videlicet id faciat ex causa rationabili. P. G. quia aliquantulùm difficulter detinet vinum in ore.

Alius præterea casus est, quo laico non jejuno permittitur sumptio Eucharistiæ, quando scilicet id fit, ne hæc deveniat in manus hæreticorum, ut dicemus sub finem *Casus seq.* 324

Sed & primùm nuper fuit alicubi proposita hæc 325

Mirabilis Quæstio.

Utrùm, si laicus sumpto cibo factus proximus aræ recordetur illius sumptionis, possit, aut debeat tam diu in ore retinere hostiam, donec possit deglutiri per modum salivæ.

Ad quam respondi imprimis non esse necesse. Aut enim sunt tales circumstantiæ, ut is obligetur recedere ab ara post recordationem esûs, aut tales, ut non obligetur? Si hoc *secundum* dicas, certum est, licere integram hostiam deglutire, hoc quippe permitti ab Ecclesia, sequitur apertè ex dictis *num. 319.* Si *primum*, cùm jam sit peccatum mortaliter sumendo hostiam in os, & non videantur species posse sine evidente periculo alterius irreverentiæ retineri in ore tam diu, donec ita alterentur, ut desinat Christus esse sub illis, tum necessariò debet elicere actum contritionis, priusquam demittat in stomachum, illo quippe elicito *licitè* demittet; at si non eliciat? erit similis illi, qui ob suam vincibilem, culpabilémque ignorantiam deducitur in statum perplexitatis, ut peccet mortaliter, in quamcunque partem se vertat, sicut solebam in scholis declarare exemplo illius, qui obstrictus voto communicandi quavis die dominicâ, in una aliqua recordatur cibi manè comesti, atque ratus, esse sibi adeundam Synaxin, adit illam, conscientiâ dictante, esse interrogandum confessarium; nam talis mortaliter peccat, seu communicet non interrogato Confessario, seu non communicet; ita & de hoc sentiendum. 326

Quia tamen non solùm boni, sed etiam mali debent è duobus malis eligere minus; deberet talis detinere hostiam in ore, quamdiu posset; certò enim consummabit substantialem malitiam indignæ Communionis, si tunc statim deglutiat forte autem contritionem eliciet, si retineat diutius in ore; malum autem incertum est minus certo. Idem dic de illo, qui conscius peccati mortalis cujuscunque sumpsit in os hostiam Sacram. 327

Et nota hoc singulare privilegium. *Ex indulto Pontificio poterat Carolus V quo ampliùs devotioni vacaret, & corpori multùm laboribus attrito non incommodaret, non jejunus SacramCommunionem participare.* Ita loquitur Latinus interpres Patris Nierenbergii in *Virtutibus Coronatis Part. 2. §. 8.*

NON

NON JEJUNO SACERDOTI COMMUNICANDUM.

CASUS XIV.

Dedicationis.

SUMMARIUM.

Casus notabilis de sacerdotis non jejuni defectu in solennissimo festo. 328.
Utrùm in tali casu non fuerit licitum *alicui è multis sacerdotibus tunc præsentibus, sed non ampliùs jejunis celebrare?* 329. & 330.
Quid agendum, quando in aliqua Ecclesia Cathedrali non habetur pro Missa Conventuali jejunus Sacerdos? 332.
An parochus, qui die Natalis Domini per inadvertentiam sumpsit ablutionem in primo Sacro, licitè *faciat alia duo?* 333.
An sit fas non jejuno sacrificare pro viatico conficiendo? 334.
Quid agendum sacrificanti recordanti, se non esse jejunum? 338.

328 *Theophilus parochus, celebris in Suevia pagi, invitârat ad festum Dedicationis diem è variis pagis decem, vel plures sacerdotes alios, qui & me præsente, nondum tamen sacerdote advenerunt, & in his postremus ille, qui aliquot diebus antè à parocho rogatus, & designatus fuerat, ut solenne Sacrum faceret, sed qui re non bene intellectâ, priusquam è suo pago discederet, Missam celebràverat, alii verò sacerdotes, aut hoc ipsum quoque fecerant, aut jejuni non erant, nullus ergo erat è sacerdotum numero in tanta solennitate, universo populo tam diu sacrificium exspectante, qui ad Sacrum dicendum esset dispositus.*

Est hæc narratio Patris Tanneri *Tom. 4. disp. 5. cit. quæst. 8 num 93* circa quam, & cujus occasione.

329 Quæritur 1. *Utrùm unus illorum sacerdotum non potuisset bonâ conscientiâ in hoc casu facere Sacrum?* Resp. I. Potuisset, saltem si defectus jejunii fuisset occultus. Tanner. *loc. cit. num. 64* quia è duobus malis erat minus eligendum. Resp. II. Licèt illi sacerdotes existimârint, & judicio Tanneri rectè, satius esse, ut totus populus, priùs tamen è suggestu causam edoctus dimitteretur sine Sacro, quàm ut fieret ab aliquo, quem pluribus constabat, non esse jejunum, ego tamen bonâ veniâ horum Venerabilium virorum, si hodie interessem ejusmodi actui, suaderem, fieri Sacrum ab uno; qui jejunium non violâsset, nisi per ablutionem in Sacro.

In primis enim non esset timendum ullum scandalum, ut timebant illi; quia si pro concione diceretur populo, permitti ab Ecclesia in casu talibus circumstantiis vestito hanc praxin, ædificaretur populus potiùs, quàm scandalizaretur. Deinde ob grave, & publicum scandalum, quod aliâ ratione vitari non potest, *licitè* facit Sacrum sacerdos, licèt non jejunus, ut post Suarez *Disp. 68. sect. 5.* & Anglem contra Navarr. & alios tradit Tanner. *num. 41.* Nam ubi difficultas occurrit, semper accipiendum est illud, quod habet minus de periculo. S. Thomas *Quæst. 83. art. 7. ad 2.* Minus autem est illud, quod pertinet ad qualitatem sumentis. Idem S. Doctor *ibid.* Atqui in tali casu, si nemo sacrificet, revera non potest planè, aut certè vix evitari aliter grave scandalum, id est gravis, & injusta indignatio, gravis oblocutio adversùs sacerdotes, ridiculi sarcasmi, & dicteria lædentia eorum famam, aut honorem. 330

Adde, quòd idem Tanner *num 92.* cum Angle rectè judicet, si festo Nativitatis Christi unus solùm sacerdos post sumptum media nocte cibum in aliquo oppido adesset, neque alius haberi posset, qui Missam diceret, neque scandalum aliâ ratione devitari posset, ritè facturum, si Sacris operaretur adhuc semel. Retulimus suprà Authores asserentes, fas esse sacerdoti non confesso sacrificare, ne vel ipse, vel alii Sacro careant die festo, quidni non jejuno in ejusmodi circumstantiis? Quandoquidem, & confessio probabilissimè est ex præcepto *Divino* præmittenda sacrificio; jejunium certò ex solo *Ecclesiastico*, & præterea adest hîc præsens periculum gravis scandali, atque ignominiæ. 331

Quid si autem in aliqua Cathedrali, aut Collegiata Ecclesia per inculpabilem (sicuti fieri potest, cùm diligentissimis quibusque obrepat innoxia oblivio, inadvertentia, error proprius, aut alienus) *defectum fieret, ut omnes Canonici, & Capellani aliquo die profesto Sacra perpetrâssent ante horam Missæ Conventualis, ut vocant Rubricæ, seu decantandæ destinatam; nec alius jejunus posset ex alia Ecclesia haberi, qui officium cantaret?* Non suaderem, fieri à non jejuno, quia abjicienda sunt remedia, quæ veris periculis sunt graviora *c. De homine. De celeb. Miss.* Est autem hîc verum periculum scandali grandis, & inevitabilis, ideoque hanc sententiam fuisse alicubi redactam in praxin, compertum habeo; & meritò redactam judicârunt viri graves, ac docti, quibus illa civitas abundat. 332

Sicut, & ego Anno superiore à quodam Religioso Ordinis D. Benedicti interrogatus literis: *An, si parochus alicujus pagi sumpsisset ablutionem in primo, aut secundo Sacro Nativitatis Domini, posset facere Sacrum tertium?* Respondì, non posse, præsertim si in secundo Sacro duntaxat commisisset illud erratum; nam & parochus non tenetur *per se loquendo* etiam tali 333

die

die sacrificare bis, & plerique solent interesse primo, secundóve Sacro; & rustici faciliùs compescuntur è suggestu intra terminos modestiæ, summissioniique, & proniùs credunt, subesse justam, inculpabilemque causam, quàm cives, qui sicuti meritò volunt videri prudentiores, argutiores, sagaciores, usu peritiores, quàm rure nati, educatique, ita etiam fit, ut persæpo ostendant, se breviori tempore fuisse versatos in schola cæcæ obedientiæ, miniméque suspicacis simplicitatis, quam rusticana pubes. Posset etiam forte in tali casu celebrari (præmonitis parochianis) Missa sicca, de qua *in Alphab. præced. Cas. 1. num. 20.*

334 Quæritur 2. *An si non adsit hostia pro viatico moribundi illud exigentis, permissum sit sacerdoti, quamvis non jejuno, facere Sacrum, ut conficiat viaticum?* Affirmant *absolute* post Major. Zanardus, Zambranus, Philiarchus, Heredia apud Dianam *Part. 3. Tract. 4. Resol. 33.* & apud eundem *Part 5. Tract 30. Resol. 35.* Granadus; quibus addo Escobar. *Tract. 7. num. 61. in fin.* & Quintanadvenn. *Tract. 4. sing. 8.* Affirmant *sub conditione*, si ille æger non possit aliud Sacramentum accipere, Laymann. *cap. 6. num. 20.* Silv. apud Dianam *cit. Tract. 3. Resol. 37.* assentientem. Censent esse probabile, Suarez *Disputatio 68. Sectio. 5.* Filliucius *Tractatu. 4. num. 242.* Lugo, Dicastillo *num. 346.* Rhodes *De Euchar. Disp. 1. quæst. 4 sect. 1.* Sanctgallenses *Tom. 9. fol. 489.* Tamburinus *in Methodo expeditæ Communionis cap. 2. §. 8.* fusè Barbosa *De Parocho cap. 20 n. 40.* & apud ipsum Marchinus. Negante probabilitatem Tannero *num. 90.* eò quòd contrariam veluti certam tradat communis Doctorum sententia, usu Ecclesiæ
335 recepta. Et fateor quidem, contrariam sententiam esse communem, negare tamen nequeo, quin & *limitata* Laymanni, & *absoluta* Majoris sit verè probabilis, nisi negare velim, ad sententiæ alicujus probabilitatem sufficere ea, quæ ipsemet Tannerus, & plerique omnes asserunt, sufficere. Certè si tot Classicorum Doctorum authoritas, ac judicium non est par conciliandæ probabilitati huic sententiæ, magnis rationibus nixæ, & nulli Ecclesiæ decreto apertè repugnanti, oportebit sexcentas aliàs è censu probabilium eliminare, quas
336 tamen certum est, non eliminandas. Nullum aut Tanner. aut alii adferunt pro se efficax argumentum, nisi hoc, quòd scilicet ex illa sententia sequi videatur, posse sacerdotem etiam in tali casu sacrificare sine ullis vestibus sacris in pane fermentato, omittendo *accidentalia* Sacri, & faciendo solùm *substantialia*, quod sanè
337 hactenus nemo præter Majorem admisit. Verùm hoc argumentum nec aufert illi sententiæ *practicam* probabilitatem, cùm optimè possit negari sequela. Dicastillo *num. 348.* nec me deterreret, quò minùs eandem sequerer, quando jejunium non fregissem, nisi occultissimè, aut per ablutionem in Sacro, ut placet etiam Cottonio *Celebr. Controvers. Lib. 2. Controvers. 4. num. 101.* post Francisc. de Lugo; & vel maximè sequerer in casu *limitato* per aut Laymannum superiùs, aut Jacobum Reiss *Privil. 51.* restringentem ad Casum extremæ necessitatis. Profectò qui probè perpendit, quæ de effectibus, ac necessitate divinissimæ Eucharistiæ scribunt Theologi, & Ascetæ, non damnabit ejusmodi praxin, quam ne arripere cogaris, obsequere nostris Constitut. Synod. *Part. 1. tit. 8. num. 17.* post statuta canonica præcipientibus, ut parochus solicitè asservet sacrosanctam Eucharistiam pro infirmis. Interim ne dubites, quin sacerdos sit extra culpam, si Sacrum faciat non jejunus, quo conficiat sibi viaticum, alioqui sine illo moriturus, ut jam suprà diximus.

Quæritur 3. *Quid agendum sacerdoti, qui jam inchoato Sacro recordatur, se non esse jejunum?* Resp. Idem, quod quando recordatur peccati mortalis à postrema Confessione admissi, nec habet ad manum, cui confiteatur. 338

Quæritur 4. *An, & quatenus non jejuno sacerdoti liceat reliquias Sacræ hostiæ sumere?* Hanc quæstionem enucleavi *in Alphab. precedenti Cas. XIII.* nec superest, quod necessariò addam. 339

ALIÆ DISPOSITIONES AD COMMUNICANDUM.

CASUS XX.

Castitatis obtentæ.

SUMMARIUM.

Resu-

Refutatur cujusdam Jansenistæ heteroclitum circa hoc judicium. 358.

340 *Valentinus Confessarius, cùm non posset ad emendationem reducere pœnitentem, crebro se polluentem voluntariè, consuluit ei (quem dolentem videbat) ipso die habitæ pollutionis suscipere Eucharistiam, ut à Deo impetraret castitatem. Res miranda! ab illo die tali labe non fuit coinquinatus. Ita audivi ego à fide digno, virtuoso, & docto Theologo.*

341 Hoc exemplo à se his verbis recensito, alisque rationibus conatur Joann. Sanch. *Disp. 23. num. 30.* confirmare sententiam suam, qua contendit, immunitatem à turpitudine carnali non esse accensendam dispositionibus ad Communionem, adeóque esse consultiùs, ut, qui de nocte operam dedit *licitæ*, aut *illicitæ* veneri, orto, aut non orto sole, adeat Sacram mensam tam libere, quàm si commisisset, aut nullum, aut aliud qualecunque peccatum, modò confiteatur, & doleat, si fortè illa immunditiies fuit peccaminosa. Rationem hanc adfert principalem, quia suadenda Communio, quoties potest percipi fructuosè, sicuti potest in hoc quoque casu, cùm fructuosam Communionem non impediat nisi peccatum mortale, non deletum Confessione, aut contritione.

342 Verùm quia hic Doctor repugnat hac in re judicio Sancti Hieron. & S. Gregorii, quos citat, sequitúrque S. Thomas *quæst. 80. art. 7.* itémque judicio plerorumque Theologorum, illam propositionem negantium, ac dicentium, esse etiam rationem habendam cùm distractionum, turpiúmque imaginum, quas solet post se relinquere usus rei venereæ, tum etiam *moralis* cujusdam indecentiæ, hîc, ut multi censent, intervenientis, idcircò suadenda non est ejusmodi hominibus eo die Communio, nisi valde doleant de suo peccato. Prohibere non possem, quia certum est, non intercedere peccatum mortale, & intercedere veniale, asseritur faciliùs, quàm probetur. Licèt

343 enim Nugnus in *quæst. 80. art. 7.* fusè adversùs Suarez (quem *tacito* proprio nomine, vocat tum hîc, tum alibi passim Juniorem, aut Modernum) persuadere conetur, esse de *malè sonantibus*, adeóque *per se*, & *intrinsecè*, sicuti *homicidium, ac mendacium* (hæc enim sunt ejus exempla) malum, & peccatum (veniale) Synaxin eo die adire, quo quis castitatem peccato mortali violavit, nisi peculiaris causa excuset; id tamen haud sanè improbabiliter Idem Junior, quem multis senibus æquat non semel Diana, negat *Disp. 66. sect. 8. & disp. 98. sect. 2.* Coninck *quæst. 80. art. 7.* Palaus *punct. 13. n. 2.* Joannes Sanch. *loc. cit.* referens Marcillam, Dicastillo *Disp. 9. num. 245.* Laymannus *cap. 6. num. 15.* citans etiam S. Bonaventuram, Gers. Adrian. Sotum. Ad authoritates 344

Sanctorum, quæ sunt basis sententiæ Nugni, pluriúmque aliorum, respondent Suar. & Vasquez *Disp. 210. art. 7.* Brevitas Alphabetica non permittit earum discussionem. Putat P. Vasquez viguisse olim legem *Ecclesiasticam*, arcentem Communione eos ad unum diem, qui *licitâ*, vel *illicitâ* venere erant usi; illam autem obligâsse priùs sub mortali, quæ deinde successu temporis tantùm sub veniali recepta fuit, nunc autem à multis sub nullo peccato. Dilationem ad unum diem suadendam censeo, 345

si postea communicabit cum majore devotione. Dicastillo *loc. cit.* Omissionem non suadeo, nisi videam, eam vergere in majus bonum pœnitentis. Damnare impietatis sacerdotem sacrificantem eo ipso die, quo turpitudinis Sacrilegium fecit, (ut quidem, quantumvis Confessione expiatum, damnat Covarr. *in Clem. Si furiosus, punct. 3. num. 7.*) non ausim, licèt eum à tam fœdo facinore meritò coërcere deberet vel ea sola cogitatio, quòd eo die sit suis manibus tractaturus Virginis Matris Virginem filium.

Ad conjugatos quod attinet, de iis sic loquitur Palaus *De Euchar punct. 12. num. 3.* Si copula habita est ob meram voluptatem, suadendum, ut differatur Communio in alium diem, nisi occurrat specialis causa communicandi eo die; vel de præterita culpa doleat, ut dolore concepto plenè culpæ satisfecisse videatur. Si verò copula fuit habita ex debito fine, cúmque moderatione, qua par est, nullatenus impeditur Communio, nisi ob tempore videatur differenda in alium diem. 346

Quòd si communices frequenter e. g. singulis Dominicis, & Festivis diebus, simplici petitioni debiti ne resistas, ne conjugi molestus sis, néve illius in te amorem minuas, & occasionem tribuas interdicendi frequentem Communionem. Si autem solùm singulis mensibus Eucharistiam sumis, petentem debitum decet rogare & monere, ut à petitione desistat ob reverentiam Sacramenti Quòd si ægre ferat, annue; & majori, qua potes devotione, te præpara. Ita ille ex communi sensu sapientum, quem quoad primum membrum nequit in suum animum inducere Joannes Sanchez. Qui tamen inficiari non potest, quin Suarez *Disp. 68. sect. 2.* rectè scripserit, copulam conjugalem nocte præcedente Communionem petitam ex mera voluptate, esse signum animi parùm dispositi ad res divinas: & ex hoc actu regulariter oriri magnam distractionem, seu hebetudinem mentis. Equidem S. Thomas *art. 7.* pronuntiat, debere prohiberi, ne talis accedat ad hoc Sacramentum. 347 348

Quos maculavit *involuntaria* pollutio nocturna, necesse iis non est omittere Communionem, at differre, si commodè potest, consultum, nisi ratio peculiaris adsit e. g. Regula Religionis, aut Congregationis tali die injun- 349

gentis Communionem; item indulgentia plenaria requirens Communionem. Nec cedendum est dæmoni, cùm putatur immisisse turpe somnium, ex quo secuta macula S. Thomas *loc. cit. in Corp.* Lege de hac tota Venerea materia D. Reding. paulò pòst citandum *art. 4. totâ Controverſ. 1.* moderatè, ut assolet, resolventem dubia huc facientia.

350 Jam verò ad alias dispositiones corporis quod spectat, nulla lex à mensa divina arcet malè vestitos, aut illuvie obsitos, quando aliter fieri nequit; qui tamen munditiem negligeret, meritò graviter reprehendendus esset. Pax Jordanus *Vol. 1. Lib. 3. Tit. 3 num. 77.* censens, talem repellendum à sacra mensa. At Suarez *Disp. 68. sect. 1.* docet, secluso scandalo non peccari graviter per ejusmodi neglectum. Nullus quoque morbus indignum reddit divino epulo, ne quidem fluxus menstruus.

At decétne gladio accinctum adire Synaxin? Respondet Joann. Sanch. *Disp. 45.* decere omnino, ut Equites militares ita accedant, quò etiam tunc faciant quasi professionem sui Zeli pro fide tuenda. Lex nulla jubet deponi gladium, consuetudo non videtur obligare, nisi aliquando ratione scandali, obmurmurationis &c.

351 Loquendo nunc de dispositionibus animæ, præter immunitatem à peccato veniali, ac mortali, explicatam *Casu XV.* itémque immunitatem à censura, de qua ferè ratiocinandum, ut de priore, non est ad effectum hujus Sacramenti *primarium*, qui est collatio gratiæ (*per se secundæ, per accidens primæ* quandoque) sanctificantis, teste S. Thomâ *quæst. 79. art. 1.* necessaria *actualis* devotio, exercitium quarundam actionum supernaturalium, licèt sit necessaria ad illum effectum *secundarium*, qui est refectio spiritualis dulcedinis, Idem S. Doctor *distinct. 8.*

352 Hanc spiritualem dulcedinem singulariter impedit distractio *voluntaria* tempore sacræ communionis, ut docet, proh dolor, nimis frequens experientia; quam distractionem tametsi Joannes Sanchez *Disp. 23 num. 22.* expressè negat, esse peccaminosam ratione hujus, quantumvis sacratissimæ actionis, censeo tamen, hanc negationem repugnare communi imperitorum, peritorúmque judicio, ipsíque rationi; verè enim *moralem* indecentiam, culpabilémque rusticitatem admittit, qui non dignatur animum, mentem, cogitationésque advertere ad tantum hospitem, tam dignanter venientem ad se. Vide, quod ex Georgio de Rhodes retulimus *in Clavi Alphabetico-Sacramentali sect. 6. num. 259.* & adde, insinuari à P. Thoma Tambur. *De Sacrificio Lib 2. cap. 3.* omnino *in fine*, si jungatur iis, quæ tradit ibidem *num. 9. & 10.* quòd peccet mortaliter admittens tunc sponte distractiones, quarum nomine veniunt illæ solæ cogitationes, quæ avertunt à piis, & devotis; possunt verò utique esse piæ, & devotæ, licèt non versentur *immediate* circa Christum Dominum, sufficit, si circa objectum, quod sit aptum concitandis sanctis actibus.

At tenebitúrne contritionem elicere is, qui sumpturus est hostiam, ne eam conculcent hæretici, juxta dicta in calce Casûs præcedentis? 353 Laymann. ait, hostiam esse hîc sumendam cum reverentia. Suar. asserit, esse veram Communionem. Dicastillo *Disp. 9. num. 6.* sentit, posse non contritum eam sumere, quia excusatur angustiâ temporis. S. Thomas *art. 3.* docet, tactum hostiæ factum à peccatore, esse vetitum illis verbis: *Noli me tangere.* Ex quibus 354 omnibus infero, adesse *per se* etiam in hoc eventu verè obligationem conandi elicere contritionem. Et ita primùm nuper respondi in Casu recentissimo Eucharistiæ ab ægro rejectæ cum sputo. Consentit apertè Diana *Part. 11. Tract. 6. Resol. 2.* nolens vocari in dubium, atque Lugo apud D. Reding *Tom. 6. quæst. 6. art. 2. Controverſ. 1. num. 11. 12.* observantem, vix defuturum tempus sufficiens eliciendæ contritioni, si absit perturbatio, distractio, ignorantia &c. et adferentem hanc rationem, quòd actus contritionis sit instantaneus.

Quid verò pronuntias de illis, qui rectâ è confessionali pergunt ad altare communicatum? 355 Respondeo, eos, si quidem aliquod lethale crimen confessi sint, necessariò debere aliquod temporis spatium interponere inter Confessionem, & Communionem, opinatus est Marsilius teste Palao *cit. Tract. 21. punct. 12 num. 10.* at absque fundamento vero. *Sed talis non est ritè dispositus?* Resp. Unde hoc nôsti? Nunquid scriptum est: *Cor contritum Deus non despicies?* Nonne Confessio involvit contritionem perfectam quoad effectum? *Sed nihil perfecit de Pœnitentia injuncta a confessario.* Ubi scriptum 356 est, esse *totaliter* vel *partialiter* priùs persolvendam? Atqui nulla obligatio est asserenda sine lege, *c. Legatur. 24. quæst. 2.* Itaque si nequeas commodè interponere aliquid moræ, sine ullo scrupulo surge, & vade rectâ, sed modestè ad Magistrum, qui vocat te. *Joann. 11.*

Nec morare novam pietatem illius Nova- 357 toris, qui referente Georgio Rhodes *De Euchar. Disp. 1 quæst. 4. sect. 1. §. 3.* scribit, esse incredibilis audaciæ illum, qui commisit peccatum mortale unum, aut plura, Sacramento pœnitentiæ suscepto, & acceptâ in eo absolutione, statim ad Eucharistiam accedere, antequam *per magnam multorum mensium pœnitentiam* reconciliatus Deo sit. Rectè huic objeceris id, quod *cap. 2. De Transl. Episc. §. Sed neque* refertur: *Quod non est sanctorum Patrum decreto sancitum, superstitiosis non est adinventionibus præsumendum.* Item illud *2. Paralip. 18.* *Per quam viam transivit spiritus Domini à me* (ab omnibus Catholicis DD.) *ut loqueretur tibi?*

DE

DE MANU SACERDOTIS COMMUNICANDUM.

CASUS XXI.

Indiscreti.

SECTIO I.

Tractatio, & Administratio Eucharistiæ legitima.

SUMMARIUM.

Xenophontem, cùm ad patibulum duceretur, Sacerdos accessit, afferens in pectore absconsam sacram Eucharistiam parvâ pyxide inclusam, & illam manifestavit, ac Reus amplexatus est sacerdotem ostendentem. Dubitatum fuit, an ille supplicio liberandus, & Ecclesiæ tradendus esset? 358

Hunc casum facto ipso contigisse, testatur his ipsis verbis P. Quintanadvennas *cit. Tr. 4. singul. ult.* & respondet quidem ad quæstionem illam *affirmativè*, probans alio prorsus novo invento, cùm scilicet Sacerdos aram portatilem dedit militi jussu supremi Ducis, seu Generalis jamjam necando, hácque ratione liberavit eum manu carnificis, quemadmodum pluribus retuli *in Alphabeto sacrificantium Cas. IX.* ubi differui de altari necessario ad Sacrificium. Interim opportunè nunc 359

Quæritur I. *An sacerdos ille prior non graviter peccârit; & generatim quomodo extra casus Communionem concernentes debeant sacri Mystæ tractare sacram hostiam?* Resp. I. Sacerdotem illum gravissimè peccâsse. Quintanadvennas *loc. cit. num 9.* Nam delatio ejusmodi consecratæ hostiæ repugnat praxi Ecclesiæ, menti Prælatorum, reverentiæ hujus ter, quaterque Augustissimi Sacramenti, quieti, concordiæque publicæ. 2. Nec fas est, ad ægrotos, qui comunicare non possunt, deferre sacram hostiam, ut eam, vel osculentur, vel adorent pro suo ultimo solatio, cùm etiam B. Pius V. mandârit, consuetudinem, sicubi est, id faciendi, prorsus tolli, ut testatur Congregatio Cardin. *in Trident. sess 3. can. 7.* Henriquez tamen *cap. 55. num. 3.* & Tanner. *Tom. 4 Disp. 5. quæst. 8. num. 214.* id beneficii non negâssent homini Religioso efflictim petenti, & per omnes Belgii Provincias fuisse usu (quoad adorationem) receptum, testatur Chapeaville *de mod: administ. Sacram. tempore pestis cit. cap. 4. quæst. 15* ac fatetur Suarez *Disp 72. sect. 4. per se* licitum esse, osculari sacram hostiam. 360

At quid responderent citati DD. ad hanc efficacem postulationem 361

Primæ Vrsulinæ.

Quæ in tenera ætate deposita à medicis, & tamen judicio parochi non munienda divino Viatico, efflictim petiit, & impetravit, ut saltem sibi adferretur sacratissima Eucharistia, ut saltem conspectu illius, cujus manducatio negabatur, roboraretur ad supremam luctam. Impetravit, inquam, atque subitò convaluit omnibus stupentibus. Erat huic puellula nomen Anna, è nobili familia de Xaitonge Divionensi, quæ postmodum nata Annos 39. instituit Dolæ Sequanorum Compagniam, seu Societatem Virginum Vrsulinarum, summè proficuam sexui fœmineo.

Ex resolutione, quam dabo, patebit, quàm diversa, imò opposita sint unâ, eadémque de re judicia hominum. Ego hodie impertirem absque tergiversatione ipsam Communionem puellæ, aut puero tam notæ pietatis, tantæque peritiæ rerum sacrarum, quàm fuit hæc Anna. Rationes mei facti protuli *Cas. VI* At non adferrem solùm conspiciendam, seu adorandam Eucharistiam, vetante scilicet B. Pio V. cujus inhibitio an latuerit illum parochum, ignoro.

362 *Sed dubito, utrùm æger sit idoneus ad Communionem?* Defer tunc illi hostiam, quia fortè poterit tunc communicare. Si nequeat, ostende illi adorandam, sed non osculandam, id quippe testantur repugnare praxi Romanæ Ecclesiæ, Cardinalis de Lugo *Lib. 1 Conf. mor. dub 11.* Pax Jordan. *Lib. 3 Tit. 3. num. 38.* Barbosa *De Parocho cap. 20* alii. Sicuti, & repugnat Tridentino Concil. *Sess. 25 cap. 10.* ac declarationi Cardin. à Tallemart adjunctæ, si intra claustra Monialium asservetur. Quintanadvennas *Sing. 3.* fusè cum Barbosa Jordan. & aliis contra Emmanuelem & Hieronymum Rodriquezios.

363 3. Quintanadvennas *Singul. Tr. 4. sing. 1.* damnat peccati mortalis parochum (& consequenter Superiorem alicujus monasterii) si eo sciente, & consentiente lampas ante venerabile Sacramentū integro die non ardeat, & proinde non leviter delinquere æditum, qui per tres, aut quatuor noctes relinquit lampadem extinctam; tum quia Paulus V. in suo Rituali mandat, continuò ardere illic lampadem; tum quia Theologi valde rigidè exigunt, ut tempore Sacrificii lumen sit semper accensum. Nostræ Synod. Constitut. *cit. Part. 1. Tit. 8. num. 20.* dicunt quidem: *Ardeat noctes, atque dies coram tabernaculo lampas &c.* non tamen utuntur verbo reatum noxæ lethalis inducente. Et scio pluribus locis, partim ob inopiam, partim ob longam consuetudinem, & etiam alicubi ob torporem non ita severè observari hanc doctrinam, quam non admitto

364 universaliter in tanto rigore. 4. Eædem Constitutiones *num. 26.* tolerant, ægre tamen, antiquum morem, quo plerique parochi ruri existentes cum sacrosancta Eucharistia loculo inclusa, & ex collo pendente, agros obequitant. At non permittunt *n. 25.* ut ad sedandas graves tempestates, vel magnum incendium, sacra Eucharistia extrahatur è tabernaculo, & ad portas templi opponatur grandini, aut

365 igni. Commendanda hæc solicitudo cavendi occasionem irreverentiæ. At non damnandum hoc

Felix ab eventu factum.

Eram ipse Halæ Tiroleos Anno 1647. cùm mense Novembri urbis Parochus ad locum incendii diurni, Trojana busta minitantis, detulit divinam hostiam, quâ vix erat in aëre efformatum signum Crucis adversus ignem, jam 12. ædes in angustissima platea depascentem, cùm subitò ventus flammam à domibus difflavit ad mœnia proxima ædibus accensis, urbémque cultui Venerabilis Sacramenti apprimè addictam servavit.

Quæritur 2 *Quæ conditiones requirantur, ut sacerdos nobis datum nobis natum ex intacta Virgine porrigat postulantibus?* Supposito ex Concilio Trident. *Sess. 13 cap. 8.* ordinarium ministrum hujus Sacramenti esse solum sacerdotem, respondeo ad hanc quæstionem. 366

Requiri 1. ut sit præditus jurisdictione in illum, cui administrat; adeò ut *in Clement. 1. De privil.* statuatur anathema in Regulares, tam sine Parochi licentia præbentes Parochianis.

Nec sint audiendi Beja, Marzilla, & eis favens Barbosa *in Trident. Sess. 22. cap. 8.* rati, quemlibet sacerdotem pollere *delegatâ* potestate ad Eucharistiam ministrandam cuivis, excepto Paschate, articulo mortis, & casu, quo oportet præbere ex præconsecratis, inque sacrario repositis. Nam hæc sententia, adversans communi, sufficienter refutatur per modò *citatam* Clementiam. Vide Palaum *Tract. 21. punct. 18. n. 1. & 2.* addente tamen Dom. Reding *cit. quæst. 5. art. 1. Controvers. 3. num. 7.* sufficere *præsumptam* licentiam parochi, consistentem non *in actu positivo*, sed *in mera non repugnantia* ejusdem parochi, quæ non repugnantia si adsit tempore etiam præcepti, etiam sufficiat, etsi in hoc casu raro prudenter præsumatur adesse. 367

Excipe in primis casum extremæ necessitatis, quo in defectu Parochi, aut alterius ab ipso constituti, si quis Regularis, vel è suo templo, vel è parochiali viaticum deferret ad moribundum, rectè faceret. Fagundez *præcept. 3. Lib. 3. cap. 2.* cum multis contra non multos. Etenim meritò creditur esse tunc mens Parochi, Episcopi, aut Pontificum; saltem si quis è nostro Collegio faceret, jure faceret, quia faceret munitus speciali privilegio Pauli III. in bulla incipiente: *Licet debitum.* Et censet Nugnus *ad quæst. 82. art. 4.* si Parochus in Paschate (longè magis, si in morte) nequiter neget alicui Eucharistiam, esse mentem Episcopi, aut Papæ, ut præbeat alius quicunque sacerdos: quod & ego censeo. 368 369

Quin subjicio resolutionem, quam dedi olim ad transmissum scripto ad me his verbis 370

Casum.

Titius alienus parochus rogatur ab ægro juxta opinionem, testimoniúmque domesticorum constituto in proximo periculo mortis, ut ipsum provideat; quandoquidem prius

prius Pastor non vult ipsum accedere, sed dicat, non esse periculum mortis, jubétque, domesticos infirmi redire ad se in crastinum, & proinde probabile est, non daturum licentiam Titio hodie, cùm crastino velit ipsemet accedere, & providere. Quæritur ergo, an Titius sine licentia proprii parochi saltem ex charitate teneatur providere talem infirmum. Et quid si timeat ab illo pastore odium, rixas, & inimicitias? Et si teneatur, an sub peccato mortali?

371 Partim respondi, partim respondeo. I. Si testimonium domesticorum est, spectatis illorum qualitatibus, ejusmodi, ut videantur plenam fidem facere de vero periculo; ne æger extinguatur sine viatico, si exspectetur in crastinum, tenetur alienus (desperatâ facultate parochi) providere Titium. Ratio est, quia etiam Regularis quisque sacerdos tenetur, deficiente parocho, ex charitate hoc Sacramentum administrare extremè periclitanti. Palaus *Tract. 21 punct. 20. num. 1.* testans, ferè omnes in hoc convenire, quia scilicet Sacrum Viaticum est summum, & fortè necessarium bonum.
372 Unde infertur, hanc obligationem esse mortalem, cùm habeat objectum tam præstans, ac necessarium, & tam efflictim, ut suppono, petitum. Qua obligatione non liberatur ob odium, rixas, & inimicitias parochi, nisi fortè essent pergraves; nam tanta obligatio non tollitur, nisi per tantam causam.

373 II. Si verò testimonium domesticorum non elidit opinionem parochi, sed hic censetur prudenter, seu probabiliter judicare, non subesse periculum, tunc sanè alienus sacerdos non tenetur fungi ejus officio, cùm *generatim loquendo* non teneamur succurrere proximo, quando est probabile, illum non indigere nostrâ ope; tunc enim negantes hanc illi, utimur ratione probabili, ergo non peccamus.

374 Unde infero, ne licere quidem tunc usurpare officium parochi; nam DD. non permittunt, nisi in necessitate vera, ut alienus id munus obeat in articulo mortis: alioquin orire-tur nimis magna confusio, & scandala.

375 Excipe deinde Religiosos Mendicantes, quibus per privilegia tum Corpori juris inserta, tum particularia permittitur, ut in suis Ecclesiis Eucharistiam præbeant cuivis Christi fideli; atque adeò ut etiam alteri simplici sacerdoti dare possint Superiores Religiosi facultatem eam præbendi. Suarez *Tom. 4. De Relig. Tr. 10. Lib. 9. cap. 3.* & Coninck *quæst. 82. art. 3.* Imò possint etiam Sacristani. Henriquez *cap. 55.* Sà, & Palaus *punct. 19. num. 11. Quid si autem nemo dederit facultatem?* Si sub tuo sacro quis petat communicare, ne dubita de *tacita* permissione Superioris Ecclesiæ, in qua Sacrificas.

Requiritur 2. Ut non sit irretitus censurâ, sicut solet explicari in materia *De Censuris.*

3. Ut sit in statu gratiæ; adeò ut Tann. *num.* 376
188. improbabilem vocet sententiam Paludani, negantis, sacerdotem, qui in necessitate ministrat Sacramenta, conscius peccati mortalis, peccare lethaliter, si non eliciat contritionem. Additque idem Tann. esse valde probabile, quòd, quoties sacerdos in mortali existens *mediatè*, vel *immediatè* tangit sacram Hostiam, vel eam defert, admittat mortale Sacrilegium.
Sed hic Doctor est rigidior, quàm soleat, & 377
quàm hîc oporteat; quis enim jure vocet improbabilem sententiam, quam post Paludanum defendunt cum Diana tam multi DD. ab eo relati *Part 2. Tract. 14 Resol. 23.* & iterum *Part. 5 Tract. 14. Resol. 56.* itémque Barbosa *De Paroch cap. 20. num. 17.* Dicastillo *Disp. 9. n. 16.* atque Vasquez *Tom. 2 in 3. Part. Disp. 136. cap. 3.* inde rectè probans, quòd sacerdos in aliis Sacramentis administrandis sit *immediatum* instrumentum Christi ad coferendam gratiam, quandoquidem conferendo Sacramenta cœtera conficit illa, in hoc autem se tantùm
habet sicut activa passivis applicans. Videtur 378
mihi quidem opposita sententia probabilior ob authoritatem Nicolai Papæ relatam *cap. fin. 15. quæst. 8.* sed hæc est ita tuta in praxi, ut confessarius non teneatur ex tali ministro quærere, quot hominibus circiter Communionem præbuerit sub uno sacro, etiamsi absque necessitate functus sit illo officio.

De tactu etiam *immediato*, aut translatione 379
factâ in peccato mortali *simpliciter* nego cum Palão *Tract. 18. punct. 5. in fin* post Suarez *Disp. 72. sect. 4.* quia non intercedit hîc tanta irreverentia, licèt meritò aliquam agnoscat S. Thomas *quæst. 80. art. 4.* Equidem Sacram Hostiam non semel tangit sacerdos toto spatio illo, quod intercedit inter consecrationem, & communionem; attamen Lugo, & Dicastillo relati suprà *Casu XVI* existimant, non committi Sacrilegium mortale ab illo, qui vix peractâ consecratione recordatus peccati mortalis post ultimam Confessionem admissi differt actum necessariæ contritionis usque ad instantem Communionem.

Et generatim memoriæ imprimendum est 380
dogma S. Thomæ *in Quodlib. 9. quæst 7. art. 15.* sic pronuntiantis: *Periculose determinatur aliquid esse peccatum mortale, nisi expressa veritas habeatur.* Quo sensu Germanus Gabriel Biel. *in 4. dist. 15. art. 2. in fin.* scripsit: *Incautum esse, & malum, asserere, aliquid esse peccatum mortale, quando non probatur sufficienti autho-*
ritate, vel evidenti ratione. Hinc ego aliquan- 381
do pronuntiavi, illum immunem saltem à gravi culpa, qui digito solvit Sacram Hostiam palato agglutinatam. Et quis damnet gravis noxæ sacerdotem, qui digitis non Canonicis tangit scienter hostiam? Aliquam hîc

agnosco, sed non gravem, quia tota manus consecratur, quando novus sacerdos creatur.

382 4. Requiritur, ut non administret sine vestibus, vel superpelliceo, vel Alba, & stola; nec sine lumine & prævia confessione generali; adeò ut Tanner. *num. 198.* dicat, illum ob levitatem materiæ fortè duntaxat venialiter peccare, qui sine lumine, & prævia confessione generali hoc Sacramentum dispensat. Sed rectè negat Suarez *Disput. 72. sect. 4.* ac Diana *Part. 10. Tract. 10. Resol. 80.* secluso scandalo, & contemptu, delinqui mortaliter omittendo illam Confessionem, & accensionem luminis. Quod quidem adhuc rectiùs negatur casu, quo sacerdos statim post sumptum calicem præbuit accedentibus Synaxin, & finito Sacro advenit alius; nec enim gravis peccati periculum est, si aut non repetat *Confiteor*, aut non ardeat cereus pro communicantibus accendi solitus; quamvis cæteroquin utrumque fieri deberet. Repeto sententiam Doctoris Angelici: *Periculosum est, determinare, aliquid esse peccatum mortale, nisi expressa veritas habeatur.*

383 5. Ut, quoniam *Matth. 7.* scribitur: *Nolite sanctum dare canibus*, sacerdos hunc fructum ventris generosi non dispenset iis, quos lex *Divina*, vel *Ecclesiastica* jubet abstinere. Quare illum negabit peccatori *publico* petenti *publicè*; *occulto occultè*, si videlicet ejus crimen aliunde, quàm ex confessione sacramentali cognovit, ut accuratè, & distinctè inter cæteros explicat Tannerus *cit. quæst. 8. à n. 199.* Nostræ Synod. Constitut. *Part. 1. Tit. 8. n. 7.* de
384 publicis peccatoribus ita statuunt: *Publici concubinarii, fœneratores, blasphemi, & alii ejusmodi facinorosi homines semel, bis, terve sub spe emendationis ad pœnitentiam, & Sacram Communionem admissi, si postea eos in eodem luto peccatorum hærere cognitum fuerit, ampliùs ad Communionem non admittantur, donec eos vitam, & mores emendâsse, parochi perspexerint.*

385 Quam sanctionem ita intellige, ut tunc non sint ad Communionem admittendi quando non constat, eos esse *sacramentaliter* confessos; si enim constet *publicè*, non est eis *publicè* neganda Sacra Communio, dumodo scandalum publicum (v. g. concubina) sublatum
386 sit. Tannerus *loc. cit. num. 206.* Si autem non constet, ejusmodi *publicum* peccatorem esse confessum, vel indiciis *externis* constet, Confessionem non fuisse rite peractam, ob indicia perdurantis peccati, ut si adhuc concubinam in domo retineat usuras exercere pergat, potest, & debet negari Sacramentum, dicendo, istum hactenus, ut constat, *publice* in hoc, vel illo peccato vixisse, & necdum, ut apparet, seriò pœnitere, & satisfacere de peccatis, cùm adhuc concubinam retineat &c. idcirco ad Communionem admitti non posse, donec *publicè* veræ pœnitentiæ signa edat, & scandalum collat. Sic post Navarr. *cap. 8. numero 11.* & *cap 21. num. 55.* loquitur Tannerus *cit. numero 206.*

Quid si autem ex sola Confessione sacramentali 387
noverim, illum, qui aram accedit, esse indignum dape Angelicâ? An non prudenter agam, si loco hostia consecrata præbeam non consecratam? Resp. Licet S. Bonavent. Altisiodor. Adrianus, atque alii apud Tannerum *loc. cit. num. 213.* existimaverint, posse id fieri, si & pœnitens consentiat, & sacerdos cum hostia non consecrata simul teneat in manu aliam consecratam, ut etiam circumstantes debitum objectum suæ adorationis habeant, rectiùs tamen à S. Thoma *quæst. 80. art. 6. ad 2.* pronuntiatur, id nullo modo esse faciendum, vel quia sacerdos hoc faciens, quantùm in se est, facit idololatrare illos, qui credunt, esse hostiam consecratam, ut loquitur S. Doctor; vel quia simulatio, & fictio in re tanti momenti aversanda penitus est, ut argumentatur Tannerus *loc. cit.* atque alii.

At ejusmodi peccator publicè infamis devol- 388
vitur in periculum mortis, quid aget parochus? Respondet meritò Suar. *Disp. 67. sect. 2.* & cum illo Tannerus *num. 209.* ad id, ut ei Communio præbeatur, satis esse, ut pro temporis conditione ritè confiteatur; aut si non possit, certa signa contritionis ostendat. *At laborat* 389
prægnante, seu gravi suspicione grandis criminis, quod tamen pernegat, se patrâsse, quid agendum? Respondent rectè iidem, esse ei potiùs fidem habendam in tali articulo, quàm aliis, ac proinde importiendam Synaxin; debere autem, quoad potest, tollere occasionem suspicionum, & scandalorum. Plura de Sacramentis non ministrandis indigno tradidi *suprà in Clavi Alphabetico-Sacramentali sect. 6. num. 267. & seqq.* ac nominatim *num. 272.* resolvi illam quæstionem: An saltem ad evadendam mortem intentatam, *licitè* ministretur aliquod Sacramentum *publico* peccatori? Et *num. 276.* An in simili periculo *licitè* præbeas Eucharistiam volenti hanc profanare calcando, adhibendo ad usus illicitos &c?

Quæritur 3. *Quoties teneatur parochus suas* 390
oves pascere pane suavissimo de cælo præstito? Respondeo 1. Quoties eæ tenentur illum petere, ut E. G. in Paschate, & in articulo mortis: nam parochi maximè idcirco habent jus metendi carnalia suorum, ut tunc seminent eis hoc spirituale frumentum Electorum, & dent illis hanc escam ipsorum in tempore tam
opportuno. 2. Quoties rationabiliter extra 391
hæc tempora petunt. Reginald. *Lib. 29. num. 96.* Bonac. *quæst. 5. punct. 1.* & alii communiter; nam huc quoque facit allata ratio; atque adeò tum in solennioribus festis, de quibus expressè loquuntur nostræ Constitut. Synod. tum etiam aliis per annum festivis diebus, ac Dominicis. Nam S. August. relatus *cap. Quotidie. De consecrat. dist. 2.* sic loquitur: *Quotidie Communionem percipere, nec laudo, nec*

vitupero, omnibus tamen Dominicis diebus communicandum suadeo, & hortor. Et maximè habenda est ratio ægrorum, postulantium crebriùs hoc cæleste antidotum, ut dicemus inferiùs.

192 DICES: Sum novus parochus, & quidem loci, in quo nunc, sicut & alibi, grassantur varii morbi: *velim compendio tradas nonnullas Regulas, mihi circa ægrorum Communionem observandas.* Resp. Ergo accipe sequentes.

REGULÆ PRACTICÆ

Pro Viatico ritè administrando tempore mortalitatis, & pestis.

SECTIO II.

Casus, cui nomen *Duellum virtutum.*

SUMMARIUM.

393 P*Ater Marcellinus Albergotti impetratâ, ac propè extortâ precibus à R. P. Mutio Vitellesco Generali Societatis potestate exponendi se servitio infectorum peste Anno* 1630 *grassante Florentiæ, ubi Collegii Rectorem, omnibus numeris absolutum agebat, cùm inter cætera, quæ Pater Generalis rescribebat, moneret, ut P. Marcellinus consuetas in simili discrimine se conservandi industrias ne omitteret, duxit, esse sibi consulendum eundem R. P. Generalem, utrumnam sit majoris perfectionis, adhibere cautelas, & industrias adversus infectionem eo fine solo, ut quis vitam diutiùs conservet in spirituale bonum plurium, an verò sese in quavis pericula sine ullis præservativis, cæterisque industriis promptissimè dare eo solo fine; ut quis tantò citiùs moriatur, & consequenter constituatur in statu, quo nequeat Deum ampliùs offendere? Hoc enim posterius proficisci ex amore Dei; prius illud ex proximi; & proinde hoc posterius videri sibi perfectius, vehementiúsque se ad id incitari, quàm ad prius. Interim tamen dum accipiat responsum, se non omissurum industrias, de quibus monebatur ad cavendum; se tamen obediendi, non verò vitæ conservandæ studio facturum.*

Hoc duellum duarum (aut si mavis unius) præstantissimarum virtutum spectare, seu legere poteris apud Philippum Alegambe in libro, cui titulus: *Heroës, & victima charitatis Societatis JESV*, ad Annum Christi 1630. *Cap.* 30. Hujus occasione sit. 394

I. Regula. Si sis parochus, aut ex justitia tenearis peste infectos munire Sacro viatico, cæterisque Sacramentis, adhibe illas cautelas, & industrias communes, & vulgares, quas medici judicant necessarias ad evitandam contagionem, alioqui peccabis in almam justitiam. Ita sensit ipse P. Albergotti teste, ac referente Alegambe. Ratio est, quia communitas potest suo jure id petere à te; nec dubium, quin *tacitè* de hoc pacta sit, cùm suscepit te in stipendiarium; ergo teneris, quod enim jure exigitur, præstandum est. 395

II. Regula. Peccabis *per se loquendo* adversùs Regulas Theologicas, si ex sola charitate procurans salutem laborantium morbo contagioso, negligas cautelas, & industrias communes, necessarias ad conservationem tuæ vitæ, esto negligas ob finem indicatum ab illa victima charitatis. Ratio est, quia nemo est vitæ suæ dominus *L. Liber, ff Ad Leg. Aquil.* ergo nemo *licitè* aliquid facit ex *directa* intentione vitam abrumpendi, sicuti ex communi Theologorum trado, & declaro *in Theol. Juridico Morali Cap.* 1. *sect.* 3. 396

III. Regula. At verò si obsequaris Regulis Spiritûs sancti, qui est Magister magistrorum, tum sæpe sanctissimè ages, si vitatis iis, quæ vitari præcipit (disertè hoc exprimebat ille heros) naturalis ratio, negligas omnem illam curam, ea sola de causa, ut brevi transferaris è corpore mortis hujus in statum impeccabilitatis. Ratio est, quia minimè dubitandum est, quin Spiritus Sanctus multos sanctos, ac sanctas instigaverit, ut aliqua non modò omitterent, ex *directa* intentione peremptionis propriæ, & per hanc peremptionem consequendi, aut 397 398

conservandi aliquod bonum honestum, atque
399 Deo secundùm se gratum. Probatur in primis
ratione, nam in ipso vivimus, movemur, &
sumus. *Actor. 17.* adeóque est vitæ nostræ ab-
solutissimus dominus; ergo potest impellere,
suadere, imperare, ut omittamus, aut facia-
mus nonnulla eâ intentione, ut moriamur.
400 Probatur deinde variis exemplis, quibus osten-
ditur, Spiritum Sanctum fecisse in hac materia,
quod potuit. Etenim secundùm Regulas Theo-
logicas nefas est, sese objicere Tyranno ea sola
de causa, ut quis hac ratione palmam Martyrii
consequatur, sicuti authoritate Theologo-
rum ostendi *in Alphab. Baptizan. Casu XVIII.
num. 624.* ac sententiis Patrum illustrat Pater
Raynaudus egregiè *in Lib. De Martyrio per pe-
stem Part. 2. cap. 5.* & tamen plurimi coluntur
ut veri martyres, qui id fecerunt. Rursum
nefas est, seipsum *directè* occidere juxta Theo-
logorum Coryphæum S. Thomam *22. Quæst.
64. art. 5.* Adeò ut sint, qui pro articulo fidei
haberi velint hanc propositionem, & tamen
complures sanctæ virgines se ipsas vel flammis
tradiderunt, vel ex alto in imum, vel è conti-
nente in mare projecerunt castitatis, aut fidei
tuendæ, demonstrandǽve causâ impulsæ ab il-
lo, cui *Sapien. 16.* dicitur: *Tu es, qui vitæ, &
mortis habes potestatem.* Et S. Ignatius utique
censebat, regi tunc à Spiritu sancto suum ca-
lamum, dum scribebat ad Romanos: *Quòd si ve-
nire noluerint* (bestiæ, quas in se à tyranno im-
mittendas confidebat, dubius autem, an hæ es-
sent sibi parcituræ, nec ne) *ego vim faciam, ego
me urgebo, ut devorer: ignoscite filioli, quid mi-
hi prosit, ego scio.* Et quid dicemus de Sancto
Germanico Martyre? qui, ut Baronius *in Mar-
tyrol. Rom. 19. Januar.* scribit: *Per gratiam vir-
tutis Dei metum corporeæ fragilitatis excludens,
sponte præparatam bestiam, damnatus à judice,
provocavit, cujus dentibus comminutus vero pa-*
401 *ni Domino Jesu Christo meruit incorporari.* Hu-
jus Spiritûs flamine agi se censebat P. Marcelli-
nus, cùm talia de se scribebat; at quia certus
non erat, ideo os Domini interrogavit, dum
illum, de quo scriptum: *Qui vos audit, me au-
dit*; fac & tu similiter.
402 IV. Regula. Ne jejuno stomacho accedas
(nisi necessitas urgeat) peste infectum; hali-
tum ejus, quoad potes, commodè declina; te-
ne inter te, ac ipsum accensam faculam; utere
vestibus, si habere queas, minimè villosis, ac
muta frequenter, si potes, lustráque flammâ; si
quam alterationem sentias in corpore, provo-
ca sudorem copiosum. Huc spectat sequens

Casus secundi Borromæi.

Domini, inquam, Alani de Solminihac,
de quo nos sæpe in hoc Volumine, ac
nominatim *Tract. 2. num. 592.* *Etenim cùm
pestis depopularetur ejus Cadurcensem amplis-
simam, (utpote constantem septingentis parochiis,)
Diœcesin, profugissentque parochi omnes, ipse ex
uno pago in alterum, à summo mane ad seram ve-
speram cursitabat, omniúmque peste afflatorum,
& in his etiam puella, quæ vix expiata corruit ad
ejus pedes mortua, homologeses excipiebat non
modò jejuno stomacho, sed etiam neglectis omni-
bus antidotis, adeò, ut licèt medicus ipsi insinuás-
set, plurimùm referre, ut antidota adhiberet,
propter manifestum discrimen, cui se exponebat,
reposuerit:* Haud alio sibi opus esse, quàm divi-
nâ providentiâ. *Et verò re ipsa Deus ipsum con-
servavit, eóque malo nec ipse, nec domesticorum
etiam cum comitari solitorum ullus affectus fuit.*

Ita loquitur P. Dominicus Bisselius interpres
Idea Boni Prælati, seu Vitæ Alani, referentis
ad vivum Borromæos, & Salesios *Lib. 3. cap. 12.*
Huic ipsi Casui applica doctrinam indicatam
prioribus Regulis: absit enim, ut improbem in
concreto.

V. Regula. Præter Diœcesanum Rituale, 403
seu Obsequiale, quod tibi pro foliis Sybillinis
esse debet, tolle, lege. Relege toties *citatum* o-
ctavum Titulum *1. Part.* tuarum Constitut. Sy-
nodal. Constantiens. nominatim §. *19. 21. 22.
23. 24.* Utque harum lectionem tantò tibi fa-
miliorem reddas, noveris, eas esse succulentam,
adipatam Synopsin Theologiæ Canonicæ, si-
cuti etiam sunt Brixinenses. Nostrum Obse-
quiale Diœcesanum in forma Extremæ Unctio-
nis dissidet quidem à Romano, & communi
sensu modernorum Theologorum, illâ tamen
tutò uteris, quamdiu aliud non statuerint ii,
quibus obedientiam promisisti, ut explicabo
Tract. 8. Casu XXI.

VI. Regula. Ut primùm intellexeris, quem- 404
piam tuorum parochianorum periculosè de-
cumbere, ad illum accurre, ne, si absque homo-
logesi, & viatico decedens pereat, cogaris cum
sera pœnitudine audire illam Juris Regulam *in
5. Non potest esse pastoris excusatio, si lupus o-
ves comedit, & pastor nescit*; & illam severissi-
mam comminationem Domini Dei, *Sanguinem
autem ejus de manu tua requiram.* Ezechiel. 33.
Et quidem si sit vicinus Ecclesiæ, nec audias, esse
periculum in mora, accede sine Sacramento;
si autem intelligas, esse periculum in mora, su-
me cum vase clementiæ, scrinio dulcoris, sa-
cratissimo, inquam, Christi Corpore Sacrum
oleum, & fac deinde, quod ratio recta suaserit.
Si multùm distet, fac hoc ipsum; & etiam non
jejuno præbe viaticum, quamvis probabiliter
posset postridie jejunus illud sumere propter
causam indicatam *Casu XVIII. At licebitne
mihi vehi equo?* Exerce tuos validos pedes; nam 405
id *per se loquendo* faciendum pronuntiat Bar-
bosa *cit. Cap. 20. De Paroch. num. 51.* post Pos-
sevinum. Si tamen ratio tempestatis, distan-
tiæ, periculi in mora, aliud suadeat, utere be-
neficio caballi, quod tibi permittunt tuæ Con-
stitut. Synod. *loc. cit.*

Quid si autem me festinare oporteat currendo? 406

Ne-

Negant, fas esse, tunc deferre, Barbosa, Jordanus, Bonacina *Quæst. 5. punct. 2.* eò quòd cursus videatur dedecere majestatem illius, quem gestas. Ego autem cum Quintanadvenna *Tract. 4. sing. 8.* Diana *Part. 10. Tract 16. Resol. 80.* & aliis apud ipsum nego hanc indecentiam, nisi habeat adjunctum periculum aut lapsûs, aut veri, non autem duntaxat Phasilaici scandali.

407 *At non teneor*, inquit Bonac. & Barb. *num. 45. velle haberi pro stulto, ut ministrem alteri Sacramentum non necessarium.* Resp. Ad literam hîc imitaberis Apostolum profitentem: *Nos stulti propter Christum 1. Cor. 4.* Didacus Nugnus celebris nominis Theologus *Tom. 2. in addit. ad 3. Part* S. Thom. *Quæst. 33. art. 2.* audet *impiam*, & *falsam*, vocare unius piissimi Doctoris, Suarezii, inquam, sententiam, opinantis, Parochum non teneri cum vitæ suæ probabili periculo extremè ungere ægrum jam Confessione, & Communione expiatum; quid de te ille pronuntiaret? Quamquam intra urbem frequentem, & interdiu non suaderem cursum. Posse in necessitate omitti gestationem luminis, sonum campanæ, rectè notat Jordanus *cit. Tit. 3. num. 32.*

408 Sanè Franciscus de Sales eruditione simul, & sanctitate clarissimus, & idcirco summo suo merito relatus in classem Cœlitum à S. D. N. Alexandro VII. priusquam crearetur Episcopus Genevensis, solebat per urbes hæreticas deferre Sacram hostiam, sub veste abditam, sine ulla alia exteriore cæremonia, nisi quòd cum adhuc majore, quàm aliàs, gravitate, ac modestia incederet, uti legi in una è tribus haud parum diversis editionibus vitæ ejus. Et utique sunt laudandi illi parochi, quos scio è pagis catholicis, in urbes prorsus hæreticas detulisse ad periculosè ægrotantes mercatores, aut famulos divinissimam hostiam; detulisse, inquam, cum summa dissimulatione.

409 VII. Regula. Quando intra urbem est opus hoc Sacramentum pietatis deferre, defer tecum duas particulas, ne, quando redibis, obvii adorent continens pro antè contento; secùs si foras egrediendum sit: & sic moderare nostras Constitution. Synodal. *loc. cit. num. 12.*

410 VIII. Regula. Si contingat, tibi sacrificanti in aurem dici, quempiam è tuis parochianis subitò correptum periculoso morbo, nec habeas hostiam consecratam, consecra unam, si moneare ante oblationem. Dicastillo *Disp. 11. num. 114.* si autem post, particulam è tua diffringe. Dicastillo *ibid.* Barbosa *num. 45.* Quod ipsum tibi idem Barbosa cum Suarez, & aliis communiùs contra Zanard. permittit casu, quo quispiam sub tuo Sacro, ex magna devotione, seu ex quacunque rationabili causa, ut addit Dicastillo, vellet communicare, alioqui cariturus hâc divinæ affluentiâ largitatis. Unde

411 infert Tanner. *cit. Quæst. 8. num. 191.* in necessitate esse permissum, ut aliquam etiam magnam hostiam in aliquot partes divisam præbeas accedentibus. Non tamen permittit aut Barbos. aut Card. de Lugo *Disp. 19. sect. 5.* ut quando voles renovare hostiam in hierotheca, seu Monstrantia expositam, illius loco reponas eam, quam unicam consecrâsti in tuo sacrificio, quia & sic nimiùm mutilas sacrificium & videris agere contra *Cap. Relatum. De Cons. dist. 2.*

IX. Regula. Si olim vel chiragra, (cave ne ex intemperata calicum exsiccatione) vel aliud malum tibi auferat usum utriusque digiti Canonici, Bonacina *loc. cit. Part 2* negabit tibi licere, Eucharistiam porrigere aliis digitis sanis. At ego cum Diana *Part. 10. Tract. 16. Resol. 80.* in vera necessitate judico, id posse fieri sine alia irreverentia; cùm enim tota manus sit utique consecrata, cur necessitas non faciat hîc quoque licitum *per accidens*, quod *per se* est illicitum? Sicuti & censeo contra Bonac. *loc. cit.* defectum stolæ, ac superpellicei non esse tanti faciendum, quin iis deficientibus obligeris deferre viaticum jam exspiraturo; nam & cum tali defectu teneris administrare unctionem, teste eodem Bonac. & fecit id sæpissime S. Franciscus Salesius, ut refert unus ex ejus vitæ authoribus, & posse omitti accensionem luminis, retuli paulò superiùs ex Jordano; & denique etiam cum periculo vitæ esse Eucharistiam administrandam, censent multi, ut mox dicam. 412 413

X. Regula. Teneris cum periculo mortis Eucharistiam ministrare tuis ovibus in extremo agone ob pestem, aut alium morbum constitutis. Suar. *Tom 4. in 3. Part. Disp. 44. sect. 3.* & alii contra Philiarchum. Nam communi judicio hominum videtur parochis à parochianis dari sustentatio cum *tacito* pacto, ut sibi etiam cum periculo propriæ vitæ succurrant hac ratione, & in hac necessitate. Et intellige hanc Regulam in eo saltem casu, in quo ille æger non est confessus, aut absolutus, ut intelligi & restringi vult Diana *Part. 5. Tract 3. Resol. 53.* sanè non improbabiliter; vel in eo, in quo non habes bonas rationes existimandi, illum esse in bono statu, modò & tibi non impendeat extraordinarium periculum mortis, & tua vita non sit pluribus necessaria, præsertim pro Confessione; ut mavult Suarez. Vide dicta *Tract. 1. num. 113.* & seqq. 414

Ne autem verearis capto omnibus sensibus impertiri absolutionem, si vel unus, aut una testetur, illum dedisse aliquod signum doloris de peccatis E.G. tundendo pectus, imaginem piè aspiciendo &c. Quòd si testem hujus rei non habeas, nec videris ipse, quid tunc agendum, dicam *Tract. 7. num. 602.* & *seqq.* 415

Fortè aliquando tibi proderit, meminisse responsi, quod olim dedi ad Casum, per literas à quodam postea ad Abbatialem dignitatem ob egregias virtutes evecto Reverendissimo Domino propositum verbis sequentibus: 416

Ca-

Casus moribundi.

LÆlius moribundus nullum exhibet signum contritionis, vel attritionis; loquitur quidem, sed tantùm de doloribus suis, quos identidem ingeminat; intuetur quidem crucifixum, sed monitus verbis, & signis de Confessione facienda, & denique ut saltem pectus percutiat, nil facit, sed ita se gerit, quasi nil horum intelligat, perseverando in deploratione dolorum suorum. Quæritur, an sit muniendus Sacro viatico?

417 Respondi, & respondeo breviter in hunc modum. Aut omnibus consideratis judicatur Lælius esse adhuc compos mentis, & tunc est pro impœnitente habendus, nullóque Sacramento dignus. Aut habetur pro destituto ratione; & tunc est muniendus viatico, extremáque unctione, nisi *positivè* constet, esse in statu peccati mortalis. Viatico quidem, propter causam allatam *num. 135.* Unctione verò, quia hæc faciliùs adhuc impertitur, quàm viaticum, ut
418 declarabo *in Alphab. Extremè ungentium.* Si denique dubites, an sit compos rationis, idem faciendum, quia in dubio favendum est potiùs homini, quàm Sacramento, ut generatim probo *in Alphab. Baptiz. num. 381.* Ideóque extrema unctio danda *sub conditione, absolutè* autem Eucharistia; esset enim ridiculum, si diceres: *Præbeo tibi viaticum, si es dignus.*

419 Et verò ex circumstantiis expressis in Casu censeo, potuisse meritò dubitari, utrùm esset compos mentis, necne, si fortè interrogatus de rebus prophanis respondisset aptè & consequenter: interrogatus verò de Sacris tacuisset; tunc quippe debuisset præsumi deliberata induratio, saltem si sciatur, fuisse malæ vitæ; nam de malo homine semper malum præsumitur. Farinacius *in praxi criminali Part. 3 quæst. 81. num 37.* Absolutionem non impertiissem ex sola etiam prudenti præsumptione probitatis; nam DD. probatiores non admittunt doctrinam censentium, posse impertiri absolutionem illi, qui non scitur, aut non præsumitur saltem sub dubio dedisse signum externum animi pœnitentis; qua de re disseremus *Tract. 7. Cas. XIX. num. 302. & seqq.*

420 Sicut verò judico ex allatis circumstantiis, dubium fuisse, utrùm Lælius esset mentis compos, necne, ita etiam censeo, dubitari posse, an ille aspectus crucifixi provenerit ex Religioso motu animi, an verò ex naturali quodam motu. Unde infero, potuisse, & debuisse, at solùm *sub conditione* donari absolutione Sacramentali, eò quòd in dubio de præsentia unius, pluriúmve conditionum requisitarum ad *licitam*, aut etiam *validam* administrationem Sacramenti necessarii, sit in necessitate declinandum potiùs in favorem animæ, quàm Sacramenti, ut jam dixi paulò antè.

Porrò ut tantò animosiùs succurras ægris 421
tempore pestis, stimula te ipsum exemplo tum sexcentorum aliorum; tum illius, quem exhibet tibi hic

Casus, & factum imitandum.

CUm Montilii urbe Galliæ pestilentia ferventer sæviret, P. Ludovicus Bovillet Societatis Jesu concionator eximius, sibi solandam solus urbem, aliis vel dilapsis, vel jam peste interemptis vindicavit, factus omnibus omnia, parochus, concionator, infirmarius; quærere eleemosynas, medicinas, omnia ipse partiri, ipse admovere, bis in die summo illâ sacrorum necessitate celebrare, baptizare infantes, emortuos humare, Sacramenta languentibus præbere, donec illum hoc agentem, atque meditantem pestis invasit contagione venenatæ animæ, quam hausit à fœmina, quum ægram solaretur, & audiret confitentem.

Sic scribit Philippus Alegambe in libro, cui 422
Titulus: *Heroës, & victimæ Charitatis Societat. Jesu ad Annum Christi 1630. Cap. 1.* Nec dubita, illum imitari in sacrificando bis de die, imò & ter, si aliter nequeat satisfieri multorum devotioni, habebis patronum Suarez *Tom. 3. in 3. part. disp. 80. sect. 3.*

XI. Regula. Quandoquidem Venetus apud 423
Dian. *Part. 3. Tract. 4. Resol. 114* & apud eundem *Part. 5. Tract. 3. Res. 50.* Marchinus & Marchantius, atque apud Jordan. *num. 23.* author *Praxis visit. infirm.* existimant, posse peste infectis viaticum præberi in aliquo instrumento, atque hanc praxin, ac sententiam probabilem vocant Barbosa *num. 46.* ac Jordanus *loc. cit.* admittitque Gavantus *in Enchir. Episc. V.*
Pestis num. 7. contra Chapeaville, & alios ab 424
hisce citatos, idcirco si videas id factitari à pluribus aliis Parochis, poteris eorum exemplum sequi. Non suadeo, ut tu morem inducas, quamvis, licet faceres sine exemplo, te excusaret
authoritas tantorum virorum. Est autem mo- 425
dus iste: Si Sacram hostiam imponas chartæ expansæ supra scabellum, ut æger possit eam linguâ excipere, aut imponas spathulæ, atque ita porrigas ægro, combusturus postea illam chartam, & abluturus spathulam. Sed ne hæc, aut similia factites, si aut sit certum periculum irreverentiæ, aut repugnent moribus tuæ Diœcesis; quia meritò plus aliis credis, quàm tibi. Vide nostrum Jacob. Reiss *loc. cit. priv. 55.* & maximè Marchantium *in Candelabro Tract. 6. Lect. 3. vers. Austeriores*, ubi enumerat plures modos practicabiles.

XII. Regula. Sæpe relege, & in usum re- 426
dige, quæ superiùs diximus de hostia præbenda, aut non præbenda non jejunis moribundis, vomi-

vomitum patientibus &c. Atque obsequere P. Antonio de Quintanadvenn. *loc. cit. sing. 7.* asserenti, parochum teneri petentibus ægris deferre, tum quoties illi putant, eam sibi esse necessariam ad superandam aliquam gravem tentationem, ferendos patienter ægritudinis dolores &c. tum quando postulant in aliquo solenniori festo Christi, B. Virginis, Apostolorum, proprii Patroni, &c. aut tempore Jubilæi, aut ratione consuetudinis, qua solebant sanè crebrò hanc memoriam mirabilium Dei usurpare; nam iis perquam difficile est, ab ea consuetudine penitus recedere. Ergo est huic

427 ic consuetudini *aliqualiter*, si non *totaliter* condescendendum. *Parochus*, inquit Paulus V. *in Manual. Tit. De visit. infirm. inprimis spiritualem ægrorum curam suscipiat, omnémque diligentiam ponat in eo, ut in via salutis eos dirigat, atque à diabolicis insidiis salutarium præsidio defendat.*

428 Huic monitioni obtempera, D. Neoparoche, cavens ne occasionem des cuiquam jure lamentandi cum Jerem. Propheta *Thren 4. Parvuli petierunt panem & non erat, qui frangeret eis.* Video, hujus urbis animarum Curatores esse ad hoc summæ pietatis officium valde promptos. Vade, & tu fac similiter *Luc. 10.*

429 XIII. Regula. Ubi tu ipse in discrimen vitæ veneris, nec aderit alius sacerdos, qui tibi præbeat cœnam viaticam, præbe tu tibi ipsi, quia in hujus Sacramenti administratione non est *absolutè* necesse, ministrum esse distinctum à suscipiente; & tu ipse es Ordinarius minister. *Ergo si sanus nequeam facere Sacrum, licebit mihi in absentia alterius sacerdotis è sacrario accipere Sacram hostiam, eámque mihi ipsi ministrare?* Resp. Licebit in magnis festis. Bonac. *Quæst. 5. punct. 1.* post Suarez atque alios, à quibus non habeo, cur dissentiam.

430 XIV. Generatim quoties & quocunque loco administras hoc Sacramentum, illud obi cum reverentia interiore, & exteriore; útque memoria istius Regulæ tantò fortiùs inhæreat animo, imprime huic sequentem

Casum Xaverianum.

431 P*Roprium Francisci erat, ubi id commodè fieri posset, sacrosanctam Eucharistiam submissis genibus ministrare populo; & eventus docuit, rem eam Deo cordi fuisse. Cosmus quidam Saraina, medicus nobilis, aliique complures viri honesti, & graves liquido affirmârunt, Xaverium in Goano templo positum genibus sacratissimum Christi Corpus præbentem populo, sæpe ab se esse conspectum, cùm ampliùs cubito sustineretur divinâ vi sublimis à terra, submissionem ejus à Deo efferri sentires.*

432 Hoc singulare specimen pietatis Eucharisticæ scriptum leges apud P. Horatium Tursellin. *Lib. 6. cap. 5.* vitæ S Francisci, sed non imitaberis, nisi ubi vita tua erit aliis Regula vivendi *Cap. fin. dist. 20.* equere igitur affectum, relinque Sanctis effectum.

APPENDIX.

AT *quid pronuntiandum de facto alterius, nunc quidem solùm* a

Adjectivè, non *Substantivè* sancti?

VEnerabilis, inquam, Domini Petri Forerii Reformatoris, & Generalis Abbatis Canonicorum Augustinianorum in Lotharingia Anno 1623. illo, inquam, ipso Anno, quo in Aquitania etiam Reformator ejusdem Religionis enituit Illustrissimus Dominus Alanus, de quo *suprà num. 402.* b

De illo Venerabili Petro Forerio memoriæ prodidit Vitæ ejus interpres Dominicus Bisselius ejusdem Sacri instituti sectator *Lib. 2. cap. 9.* *cùm ex ædibus moribundi referret ad templum Sacram Synaxin, cogeretúrque vicum angustum trajicere, ubi ex uno latere via erat arctissima, quæ duntaxat uni personæ transitum concedebat, ex altera verò erat lacuna perquam immunda. petulantem quandam puellam, cujus ceu virulentæ bestiæ occursum declinare consueverat Petrus, arbitratam, se reperisse occasionem, operæ, quod optabat, exequendi, in p ateolæ medio se statuisse, & oris habitu procaci illius præstolatam esse adventum; persuadendo sibi, eum saltem adactum iri, prope ipsam incedere, vestes ipsius contingere, quin etiam oculos in eam defigere. Verùm Petrus albâ sacrificali vestitus, Deum, omnis puritatis fontem manu tenens, præcipiti gressu priùs in cœnum abjit, & ad usque genua in illud se demersit, quàm puellæ appropinquaret.* c

Ita P. Bisselius, qui, ut reor, mecum judicabit, reverentiam debitam Regi sæculorum, quem gestabat, *per se loquendo* exegisse, ut potiùs vel procacem puellam juberet ab æditui præeunte cum cymbalo, adigi ad retrocedendum, propellive in ipsum cœnum, vel certè suam Sacram vestem affricaret profanissimæ, quàm desiliret in illam lacunam non absque omni periculo lapsûs, adeóque majoris irreverentiæ; nec dubito, hunc, divinâ, humanâque sapientiâ clarissimum, & *Adjectivè*, seu *Denominativè*, nondum *Substantivè*, seu *absolutè*, & oraculo Ecclesiæ sanctum virum, ita etiam judicâsse; quia tamen sæpissime placemus Deo, dum ipsum propter ipsum relinquimus, præsertim cum magna nostra mortificatione, ut erat saltem illa fœda commaculatio, electa tum ex Angelicæ, qua ab incunabulis ita claruit Petrus, ut quadrimulus ne quidem sororculæ ad mensam assidere vellet, modestiæ, verecundiæque tenerrimo d

tenerrimo

rimo studio, tum ut hac saltem ratione emendaret petulantiam puellæ, eam ob rem nolim hoc factum damnare in concreto, haud tamen imitandum arbitror.

DE MANU NON SACERDOTIS COMMUNICANDUM?

CASUS XXII.

Prædicandus.

SUMMARIUM.

S. Tharsitius Acolytus defert viaticum. 433.
Quatenus Diaconi licitè *ministrent Eucharistiam?* 435. & 436.
An absente sacerdote præbeat talis sibi licitè *Eucharistiam festis solennibus?* Ibid.
Singulariter quando est ipsemet Parochus? Ibid.
An inferior Diacono licitè *in casu necessitatis ministret Sacramentum Eucharistiæ?* 437.
An merus Laicus? 440.
Declaratur practicè. 443.
Probatur facto antiquissimo. 444.

433 CUm S. Tharsitius Acolythus, & postea Martyr, Christi Corpus viâ Appiâ deferret, nec vellet illud prodere paganis sciscitantibus, & explorantibus, quidnam ipse deferret? tam diu ab ipsis est quà fustibus, quà lapidibus cæsus, donec animam efflaret; cujus occisi vestes cùm excussissent omni diligentiâ, nil tamen Sacramentorum Christi in ejus manibus, ac vestibus invenire potuerunt.

434 Ita testatur Usuardus *in Martyr. ad 15. Augusti.*

Hoc exemplo, ut alia sexcenta omittamus, clarum est, fuisse olim moris, ut non soli sacerdotes essent ministri panis Angelici.

435 Quæritur jam: *An hâc quoque ætate alii, quàm sacerdotes possint esse ejusdem dispensatores?* Resp. 1. Possunt Diaconi in necessitate ex mandato Episcopi, vel parochi. Textus expressus *in c. Præsente. dist. 93.* 2. Absente parocho potest hodiéque Diaconus in necessitate. Nugnus *in quæst. 82. art. 3.* cum aliis; addens, hoc ipsum esse verum, licèt parochus, Episcopus, ipse Papa repugnarent, eò quòd adhuc nihilominus adfutura esset *tacita* voluntas supremi omnium Pontificis, scilicet Salvatoris. Ve-
436 rùm ejusmodi repugnantia eveniet nunquam. Barbosa *De Parocho Cap. 20.* præter necessitatem requirit causam gravissimam. Ego cum reliquis passim Theologis, nominatim Sanctgallens. *in Cursu Theolog. Tom. 9. Tract. 4. quæst. 6. dub. 2* existimo, sufficere necessitatem agonizantis. Imò Quintanad. *Tract. 4. sing. 8. num. 4.* extendit hanc potestatem ad festa Nativitatis Domini, Immaculatæ Conceptionis Deiparæ & alia magna, ratus, rectè facturum Diaconum, si tunc publicè in templo (absente sacerdote) seipsum, aliósque communicet. Quod sanè est *speculativè* (praxin diriget consuetudo Diœcesana) probabile propter authoritatem *Cap. Diaconos dist. 93.* & singulariter quando ille Diaconus est simul parochus, ut de Diacono parocho solenniter baptizante dissero *in Alphab. Baptizant. Cas. IV.*

II. Negat Nugnus *loc. cit.* post Sotum, atque 437
alios, esse ullo in casu licitum jure *Divino*, ut quis Diacono inferior dispenset Sacram Eucharistiam, probátque ex usu totius Ecclesiæ. Nihilominus arbitrantur Valentia *Quæst. 10. punct. 1.* Suarez *Tom. 3. in 3. Part. Disp. 72. sect. 2* Reginald. *Lib. 29. num. 93* Layman. Palaus *Tract. 21. punct. 12. num. 6.* Diana Sanctgallenses *loc. cit.* alii contra Bonac. *cit. Quæst. 5. punct. 1.* & plures ab ipso relatos, haud peccaturum, imò optimè facturum, exprimit Suarez, laicum, si absente Sacerdote in evidens mortis discrimen adductus, adeat templum, & hostiam è sacrario reverenter eximat, sibíque ipsi ministret. Nam certissimum est, compluribus sæ- 438
culis fuisse in more, ut Christiani è templo domum deferrent sacratissimum Christi Corpus, illúdque domi sumerent. Nec apparet ulla lex nova, vel consuetudo vim legis obtinens, quæ id prohibeat. Unde ego nequeo illam opinionem non vocare probabilem. Me non 439
latet, capitulo *Pervenit. De consecr. dist. 2.* insinuari, nefas esse laico, tangere Corpus Christi, sed ratio, qua nititur illud capitulum, est pridem usu abrogata, scilicet prohibitio intrandi sacrarium, & appropinquandi ad altare. Adde, quòd ille canon sit desumptus ex Concilio Rhemensi, atqui Concilium Rhemense Rhenenses, seù Rhenanos, Acronianos, accolas Danubii, non obligat in foro *interno*.

III. Quin imò iidem Theologi post Gloss. 440
Cap. Præsente. dist. 93. cum Diana *Part. 5. Tract. 3 Resol. 47.* & rursum *Part 10. Tract 16. Resol. 80.* cum Lezana *Tom. 4. consulto 48. num. 83.* Palao *loc. cit. num. 8.* Rhodes *cit. sect. 3* ac Lessio *in 3. Part. quæst. 82. art. 3. num 8.* probabile, & *practicè* tutum pronuntiante Dicastillo *Disp. 11. num. 92.* contra Sotum. Silv. Vasq. Nugnum, atque alios, censent, in casu extremæ necessitatis, deficiente sacerdote, & diacono, posse à laico bonâ conscientiâ ministrari Eucharistiam alicui alteri; tum quòd constet, fuisse olim frequenter per laicos delatam ad ægros, tum quod hæc praxis non repugnet juri *Divino*, imò nec *Ecclesiastico*, quia nullus textus excludit casum necessitatis extremæ. Et quamvis Sotus hanc doctrinam vocet intolerabilem, ipse tamen, & multi alii sapientes, quandoque de nonnullis negant verosimiliter actum pri-

primum, de quibus alii exhibent probabiliter actum *secundum*. Consentit nobis recentissimus, & valde circumspectus D. Augustin. Reding *Tom. 6. Theol. Schol. quæst. 5. art. 1. Controvers. 2.* scribens, & probans, nostram opinionem esse non improbabilem.

441 Et quia ego cum Dicastillo *disp. 11. num. 92.* Sanctgallensibus, & Reiss *privileg. 52.* eandem doctrinam autumo esse quà *speculativè*, quà etiam *practicè* probabilem, ac tutam, idcirco si in montibus Sanctgallensibus, Brigantinis, Uraniensibus, Tirolensibus, Gruerianis, ubi parochiæ latè patent, contingeret, absente parocho, quempiam, non priùs per confessionem Deo reconciliatum, repentè ita debilitari viribus, ut astantium judicio esset exspiraturus, antequam accersiri possent vel sacerdos, vel diaconus, rectè & ritè ageret Theologiæ Moralis studiosus, saltem subdiaconus, aut ætate maturus, & modestus per ferias Autumnales, in illis Alpibus degens, si amictus superpelliceo, ac lotis manibus, cum magna reverentia desumeret è tabernaculo sacram hostiam, deferretque (vel sine lumine, ut vult Rhodes, vel cum lumine, ut censeo ego, quandoquidem delatio luminis sit propter Dominum, non propter servum) ad ægrum, modò esset tam doctus, & cautus, ut publicè diceret, se didicisse in scholis, matrem Ecclesiam esse in suos filios, ita piam, ut in ejusmodi extrema necessitate permittat nunc quoque fieri, quod antiquitus fas erat. Hâc quippe ratione tolleret occasionem scandali pusillorum, & irreverentiæ notam. Nec pateretur se terreri, si objiceres, esse contra praxin, non est enim contra, sed præter, quia scilicet talis necessitas non occurrit aliquo præsente, qui didicisset, esse *licitam* illam praxin.

442 Rursum nec hoc nostrum judicium adversatur nostris Constitut. Synodal. *cit. Tit. 8. n. 23.* vetantibus, ne quisquam Curatorum ulla de causa tradat laico Eucharistiam deferendam ad infirmum, nam loquuntur expressè de Curato, qui posset ipsemet deferre; quo etiam modo intelligendum *cap. Pervenit. dist. 2. De consecr.*

443 Et erit, qui probabiliter ex illa prohibitione nostrarum Constitutionum inferret, actionem illic interdictam, fuisse in nostra Diœcesi non semel usurpatam. Etenim in Synodis aut Provincialibus, aut Diœcesanis non solent condi statuta *prohibitiva* actionum imaginariarum, cùm Celsus *Leg. 4. ff. De legib.* ita responderit: *Ex his, quæ forte uno aliquo casu accidere possunt, jura non constituuntur.* Porrò monet Rhodes, non esse opus dicere *Confiteor* in casu, quem defendimus; sicut nec esse necesse, ut talis minister eliciat actum contritionis de mortali nondum confesso, scribit Lessius *in 3. Part. quæst. 82. art. 3. num. 16.* ea singulari ratione, quòd non sit ordinatus ad tale ministerium.

Denique dicta confirmari possunt cùm aliis 444 pluribus, tum hoc speciali, &

Antiquissimo Casu.

Cum vir quidam, nomine Serapion, senex & ægrotus per puerum accerseret sibi Presbyterum, & ille etiam impeditus morbo ad ægrotum ire non posset, per eundem puerum Eucharistiæ particulam misit.

Ita testatur Eusebius *Lib. 6. histor. cap. 36.* ex vetustissimo Dionysio Alexandrino, sicut refert, nec ullo modo improbat Vasquez *Tom. 3. in 3. Part. Disp. 216. cap. 3.* Cùm igitur certum sit, nihil agi contra legem Christi, si laicus deferat viaticum, certum quoque, fuisse olim *positivè* permissum, ut Laici deferrent, deficientibus sacris personis, ad moribundos Panem Angelicum, leges verò *Ecclesiasticæ*, quæ post mirificè auctum numerum Sacerdotum interdixerunt Laicis ejusmodi ministerium, non videantur complecti casum tantæ necessitatis, atque insuper urgeat *per se* lex Christi de Eucharistia sumenda per modum Viatici, ac denique leges posteriores correctivæ antiquiorum, ac limitativæ potestatis, consuetudinisque legitimæ, debeant restringi potiùs, quàm ampliari, ut liquet ex notatis ad *Cap. 1. De nov. oper. nuntiat. Cap. Cùm expediat. De elect. in 6.* patet, doctrinam, quam defendimus, niti solido fundamento.

QUO FINE, ET EFFECTU COMMUNICANDUM.

CASUS XXIII.

Papalis.

SUMMARIUM.

Gregorius VII. sumit Eucharistiam in probationem innocentiæ. 445.
An liceat imitari hoc factum? 446. & 447.
Quid censendum de sat communi phrasi: Ad probandam innocentiam communicabo cras? 448.
Cur hâc ætate dicantur tam multa repugnare reverentiæ erga Sacramentum, quæ olim non repugnabant? 450.
Cur aliqua verba censeantur esse blasphema, alia non item? 451.
Hispani saltant hodièque in honorem S. Eucharistiæ. 453.
S. Benedictus jubebat in honorem S. Eucharistiæ solvi jejunium. 455.
Quinam sint effectus Eucharistiæ. 457. & *seqq.*
Eucharistia probabiliter facit ex attrito contritum. 459.
Innuuntur quæstiones particulares de modo, quo Eucharistia confert gratiam. 461.

445 *Zoilorum, aliorúmque improborum calumniis laceratus Gregorius VII. & ab Henrico III. Rom. Rege de variis ingentibus sceleribus immeritò insimulatus, ut hinc falsas opiniones, ac judicia eximeret, Canusii in Lombardia inter sacrorum solemnia ei ad se accersito dixit: ut noris, me purum esse illorum criminum, quibus me accusas, sumam nunc Corpus Christi, supplex rogans, ut, si reus sum, me subitaneâ morte interimat, si innocens, incolumem servet. Hæc præfatus divinissimam hostiam ore excepit, ac manducavit, non solùm sine ullo secuto supplicio, sed etiam absque omni metu. Invitavit quidem Imperatorem ad idem faciendum, sed recusavit.* Baronius prolixè *ad Annum Christi.* 1077.

446 Quæritur I. *Virùm hoc exemplum sit imitandum?* Respondeo, non esse, quia præsentium temporum consuetudo id vetat. Vasq. *in quæst. 70. art 6.* meritò legendus. Nec est hâc ætate difficultas hac de re, sed de alia affini, an scilicet excusandi sint illi, qui, ut extorqueant incognitam sibi veritatem, dicunt: credam, te verum dixisse, si cras ad tuorum verborum confirmationem sumpseris sacram hostiam. Excusandos non esse, censent *absolutè* Palaus *cit. Tr. 21. punct. ult.* & Tanner. *quæst. 8. n. 212.* rati, hoc ipsum esse jure *positivo* prohibitum.

447 Sed quia neque textus Juris, neque ratio, quam adfert S. Thom *quæst. 80. art. 6 ad 3.* neque alii canones vim habent, nisi in casu, quo petitur, ut Deus miraculo asserat innocentiam sumentis Eucharistiam, neque ex natura rei, ac per se ullam malitiam continet ejusmodi petitio, idcirco censeo cum Suarez *Disp. 76. sect. 6.* posse in aliquo casu eam permitti, cùm illius objectum sit revera aliquid instar meri juramenti, & quidem non planè inusitati, ut notat Suar. Attamen vulgò, & communiter usurpari non debet ob periculum. Equidem eruditissimus P. Theophil. Raynaudus *in Hoplotheca adversùs ictum calumniæ* (quàm reperies *in Tomo 12. operum*) *sect. 6.* dicit, se ponere extra dubium, quòd spectato jure naturali, purgatio per sumptionem divinæ Eucharistiæ sit legitima, cùm plura illius exempla extent apud Gratianum *Caus. 1. quæst. 4.* nunc autem esse vetitam. Refert autem horrendum modū, quo hanc purgationem adhibuit jussu Episcopi Rupertus Abbas Limburgensis innocens.

Quid si autem filia suæ matri, bonæ cæteroqui mulieri, sit suspecta de furto aliquo domestico, vel donatione facta e bonis paternis, an delinquet innocens filia dicendo: quia mea chara mater mihi non vis credere toties inficiatæ, me quidquam illarum rerum surripuisse, vel alienasse, ego cras in testimonium meæ innocentiæ confitebor, & communicabo: Ich will unsern Herrn darauff empfangen: *eritne excusanda ejusmodi filia, offerendo se ad talem actionem, & mater admittendo?* Resp. Hunc casum tàm frequentem, posse quidem fieri ins, crebriúsque admitti, quàm priorem, ut agnoscit etiam Tanner, non tamen esse passim permittendum ob periculum sacrilegæ communionis, quia confessio, communióque non debent facilè obiri ob fines, ad quos non sunt institutæ à Deo. Attamen si ejusmodi puella in tribunali Confessionis, diceret mihi, se destinâsse adhibere id genus testimonium suæ innocentiæ, eóque adhibito matrem depos ituram suum phantasticum judicium, pacémque hâc ratione, & non aliâ redituram domum, ego absque ulla tergiversatione ipsi permitterem, memor Axiomatis à S. Thoma *quæst. 83. art. 6. ad 2.* [illegible] incisi, & incidendi: *Ubi difficultas occurrit, semper accipiendum est illud, quod minus habet de periculo.*

Quæritur II. *Cùm toties in hoc Tractatu meminerimus de actionibus decentibus, aut dedecentibus reverentiam debitam huic Augustissimo Sacramento: Cur hâc ætate dicuntur tam multa repugnare isti reverentiæ, quæ olim non repugnabant? E. G. comestio ante cibum Eucharisticum, asservatio in ædibus privatis, ejus administratio sine vestibus quibusdam, ac ceremoniis nunc usitatis, olim non item.* Resp. Ad hanc quæstionem nil responderi à pertractatoribus præsentis materiæ. Dicendum tamen est, sicut generatim consuevit *in 1. 2.* S. Thomæ ab omnibus, ut testatur Arriaga *Tom. 3. Disp. 41. num. 32.* etsi ipse ab hac sententia dissentiens, doceri cum eodem S. D. quòd lex aliquem actum præcipiens, aut interdicens, constituat illum in ea specie virtutis, aut vitii, cujus intuitu ea lex est lata. Sicut rursum Theologi *in 2. 2.* S. Thomæ differentes de blasphemia, rectè observant, rationem blasphemiæ non esse tantopere desumendam ex natura actionis secundùm se sumptæ, quàm ex respectu ad judicium commune hominum interpretantium, vel non interpretantium hîc & nunc Deum vilipendi, vel contumeliâ affici; esto revera hæc non intendat directè is, qui ejusmodi actionem exercet, sicuti

vide-

videre est apud Sanch. *Lib. 1. Moral. cap. 32. n. 2. & 3.* ac Laymannum *Lib. 4. Tract. 10. cap. 8. num. 6.* & nos post *quartam* impressionem hujus Alphabeti, declaravimus *in Alphab. Quadrupl. Part. 3.* quæ tota est de blasphemiæ ma-
452 litia, & emendatione. Ita etiam pronuntiandum est de irreverentia, quæ quandoque solùm idcirco dicitur inesse alicui actioni, quod ea nunc sit prohibita per legem, aut consuetudinem inductam ex intentione conservandi, aut promovendi cultum divinum debitum tanto Mysterio, quandoque autem idcirco, quod homines alicujus certæ provinciæ aut regni, interpretentur exercitium ejusmodi actionis fieri ex quodam contemptu, vel vilipensione; quæ tamen interpretatio videtur niti aliquâ illius regni, aut provinciæ consuetudine.
453 Certè Hispani censent, à se magno honore afici hominem Deum, quando totis viribus, ut olim David coram arca Dei, saltant coram Augustissimo Sacramento, sicuti & Chinenses, quando coram eodem tegunt pileo caput. In Gallia, aut Germania nostra si quis id auderet,
454 haberetur pro Calvinista. Sanè huc applicari potest illud ex trivio Philosophorum: *Quidquid recipitur per modum* (id est secundùm modum, judicium, affectionem) *recipientis recipitur.*

455 Gloriosus ille Monachorum Patriarcha Benedictus in honorem ter, quatérque Venerabilis Sacramenti indulgebat suis filiis, ut non multò post sumptum panem cælestem sumerent terrestrem, solverentque jejunium, teste Dicastillo *Disp. 9. num. 442.* cùm tamen Clemens II. relatus *cap. Tribus gradibus. dist. 2. De consecrat.* in venerationem ejusdem Mysterii sic statuerit: *Si manè Dominica portio editur, usque ad sextam* (id est meridiem) *jeju-*
456 *nent Ministri, qui eam consumpserunt.* Quamquam dubium non est, quin nonnulla ex ipsa rei natura repugnent reverentiæ debitæ huic Sacramentorum sacratissimo, ut e. g. ad illud accessus cum peccato mortali; levitate scurrili, atque histrionicâ; mentis distractione *directè* intenta, aut turpitudo carnalis statim post Communionem commissa. A quibus omnibus omnes custodiat Deus absconditus, & Salvator.

457 Quæritur III. *Quinam sint effectus divinissimæ Eucharistiæ?* Resp. Ab ipsomet S. Thoma tota *quæst. 79.* per septem articulos proponi, explicaríque complures, quos enucleatiùs disserunt ejus commentatores, intérque hos P. Franciscus Suarez, è quo breviter refero sequentes.

458 I. Hoc Sacramentum per se, & ex propria institutione confert gratiæ augmentum, ut magis, ac magis hominem cum Christo uniat. Ita omnes Catholici apud Suarez *Disp. 63. sect. 1.* Etenim Salvator ipse *Joann. 6.* dicit: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Atqui potus & cibus uniuntur edenti, ac bibenti, suáque unione tribuunt incrementum, & augmentum. Vide, quod in hanc rem dixi *Casu I. sub finem.*

II. Licèt hoc Sacramentum non sit institu- 459
tum ad deletionem peccati mortalis, seu ad conferendam *primam* gratiam, sicuti patet ex usu Ecclesiæ, quæ nunquam præbet Eucharistiam, nisi iis, quos existimat, esse mundatos à peccato per baptismum, aut Pœnitentiam, attamen vero similiùs docet S. Thomas *quæst. 100. art. 4. ad 3.* multique alii, repugnante S. Bonavent. Alensi, aliis, hujus ejusdem Sacramenti perceptione *per accidens* remitti peccatum mortale illi, qui lethali noxâ inquinatus, dolet de illa, sed *imperfectè*, quia videlicet solùm attritionem, non autem contritionem elicit. Ratio est, quia prudenter hoc ipsum 460
sentimus de omnibus reliquis Sacramentis, & de isto speciatim ideo, quod contineat *formaliter*, ac *realiter* ipsum authorem, fontemque propitiationis, & gratiæ Suarez *cit. sect. 1. & 3.* Vide Nicolaum Ysambert *Tom. 1. in 3. Part. quæst. 61. Disp. 1. art. 2.*

III. Quò magis dispositus accedis ad men- 461
sam Angelicam, eò plus gratiæ consequeris non solùm *ex opere operantis*, ut per se clarum est, sed etiam *ex opere operato*, siquidem est hæc indoles causarum, ut cæteris paribus tantò perfectiorem effectum edant, quantò magis dispositum subjectum reperiunt. Sic sentit idem Suarez *sect. 4. ibidem*, & *sect. 5. 6. 7.* disputans, utrùm hunc effectum conferat *simul*, an *successivè*, & an majorem, seu plures hostiæ una post alteram sumptæ, seu Christus sub diversis speciebus sumptus; & denique an hunc effectum causet, dum trajicitur in stomachum, an verò etiam postquam est trajectus, aut etiam postquam sint species consumptæ.

Horum discussione aliis relictâ refero nostri Petri Roverii in vita P. Cotoni *Lib. 3. cap. 7.* loquentis de hoc non sapiente minùs quàm erudito viro, hæc verba: Ut *in divinissimi Sacramenti complexu vitam exigeret, & olim curæ illi semper fuit, ut Sacramenti materia uteretur, si posset, densiore, ac copiosiore, qua Christum ipsi hoc diutius præsentem sisteret, quò calori stomachi resisteret pertinaciùs, & in postrema hac participatione verisimile est Christi corpore adhuc corpus ejus inhabitante mortem illi obtigisse.* Quæ postrema verba alia occasione retuli suprà *num. 206.*

IV. Effectus quoque Eucharistiæ est gratia 462
actualis, seu illuminationes intellectûs, atque permotiones voluntatis, quas omnibus dignè communicantibus, ac postea non ponentibus obicem immittit certò Deus in tempore opportuno, ídque vi hujus Sacramenti, seu intuitu obitæ comunionis, esto sæpissime nihil tale advertamus, cùm præsertim sæpe consistat hic effectus in actu quodam divinæ providentiæ nobis ignoto, à nobis non comprehensibili. Ita idem Suarez *Sect. 9.* ex communi.

V. Venialia peccata dimitti per dignam 463
sumptionem Eucharistiæ, docent cum S. Tho-

ma cæteri Theologi: quod satis insinuat Concilium Tridentinum *Sess. 13. cap. 2.* dum aliter de mortali, aliter de veniali noxa disserens ita loquitur: *Salvator noster sumi voluit Sacramentum hoc tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservemur.*

464 Ut verò hæc peccata venialia deleantur usu Sacræ Synaxeos, non est utique necessarius tantus dolor, quantus per se, seu extra Sacramentum satis est ad ea delenda, sed sufficit, modò sis in statu gratiæ; & non retineas affectum vigentem erga illa; tunc enim mox suapte vi extinguet tuas veniales culpas veniæ largitor Deus; extinguet, inquam, *quoad reatum culpæ*, non verò *quoad reatum pœnæ*, nisi adferas dispositionem sufficientem expiandæ pœnæ; etenim nec scriptura, nec Patres ajunt, pœnas purgatorii minui per ipsam præcisè dignam sumptionem Corporis Christi, ut rectè & cum S. Thoma *cit. quæst. 79.* tradit idem Suarez *sect. 10.*

465 Nec obest, quòd multi prudentes viri suas communiones crebrò offerant Deo pro amicis vivis, ac defunctis. Etenim ipsa actualis perceptio hujus sacratissimi mysterii est opus excellentissimæ virtutis; scilicet religionis; habet igitur vim merendi, atque satisfaciendi; potes igitur illam, quà *satisfactoriam* donare alteri eo modo, quo cætera tua bona opera; item & quà *meritoriam* per modum meriti de congruo, pérque modum impetrationis, ut providè respondet Suarez *cit. Disp. 63 sect. 10.* in fine, rectè monente Raynaudo *in Heteroclitis spiritual. Lib. 1. sect. 1. punct. 1.* atque Rhode *quæst. 3. De Euchar. sect. 3* Communionem tuam nemini prodesse posse *ex opere operato*, nisi tibi; & quando dicimus, nos velle communicare pro aliquo, esse etiam hunc sensum, quòd velimus ipsam præparationem ad Communionem offerre pro illo.

466 VI. In ipsum quoque corpus hominis redundat energia hujus cibi cælestis, ita quidem, ut per eam mitigetur fomes peccati, compescatur, inquam, seu refrœnetur pravus appetitus, atque inclinatio in malum; dum videlicet per Sacram Communionem excitatur in nobis ardor pietatis, raptus in bona supernaturalia; qui ardor suapte naturâ restinguit terrenum, carnalémque; ac prætereà ob Synaxin piè obitam efficit Deus, ne occurrant nobis cogitationes, quæ solent excitare in nobis fœdos, aliósque inordinatos motus; efficit quoque, ne dæmon tam furiosè, ac rabidè nos tentet, quàm faceret, si non fuissemus refecti cibo vivo ac vitali, sicuti hunc effectum corporalem pluribus explicat idem Suar. *Disp. 64. sect. 1.* atque Joannes Sanchez *in selectis Disp. 22. num. 8.* post Coninck, Fagundez, atque Hurtadum. *Si enim*, inquit Sanchez, *extrema unctio salutem corporis causat, quid mirum, & illud præstare Eucharistiam? Imò contrarium mirabilius esset. Dicant quæso experti, num sanitatem validiorem persentiant sæpius communicando, aut abstinendo, & sat scio, fatebuntur communicando, ut rectè Suarez* Disp. 69. sect. 2.

Hactenus Sanchez breviter, prolixiùs autem 467 *Disp. 23. num. 30.* cujus discursum, quia non dubito fore multis è meis lectoribus gratum cognitu, transferam illum huc, tametsi paulò longiorem. Cùm ergo hic gravis Theologus retulisset eventum, quem ex ipso descripsi suprà *num. 340.* quémque adscribit sumptioni Eucharistiæ, subdit hæc verba: Est enim apud „ sanctos uno ore receptum, divinum hoc Sa- „ cramentum contra omnium tentationum ge- „ nera scutum firmum esse, maximè tamen in „ luxuriæ tentationes virtutem illius demon- „ strari. Sic D. Thom. *opuscul. 58. cap. 26.* ex- „ plicat illud Zachariæ 9. *Quid enim bonum „ ejus, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum „ electorum, & vinum germinans Virgines?* ac „ si diceret: Quod bonum est & pulchrum per „ excellentiam in hoc Sacramento, est Virgines „ germinare: germinare autem propriè conve- „ nit arboribus, dum ex eis surculi pullulant. „ Sic ex anima dignè hoc tam eximium Sacra- „ 468
mentum suscipiente, affectus novus puritatis „ oritur, adeò purus, quòd affectui Virginum „ suam virginitatem decernentium conservare „ comparetur. Ex corpore autem dignè su- „ mentis licèt *positivè* germen puritatis non ex- „ oriatur, *negativè* tamen oriri, dicendum erit, „ dum motus sensualitatis impediuntur, ne ra- „ tionem conturbando, voluntatem ipsis con- „ sentire adipiscantur. Impediuntur, inquam, „ non quia Eucharistia aliquid *physicum* causet „ in appetitu, quo motus ejus non erumpant: „ sed solùm impediuntur *moraliter*, quatenus „ Eucharistiæ digna sumptio à Deo impetrat au- „ xilia, quibus occasiones lascivè peccandi vi- „ tamus sanctis cogitationibus præventi, vel „ aliis, quæ licèt non sint sanctæ, ducunt tamen „ nos ad alia negotia agenda, quibus impedi- „ mur occasiones peccandi quærere; & auxi- „ lia quoque causat, quibus vincamus occasio- „ nes peccandi nobis oblatas, alia efficaciùs me- „ ditando tunc, quàm peccatum; quæ omnia „ promissa fuisse à Christo huic Sacramento, cre- „ dunt sancti, & Theologi. Quapropter D. Cy- „ rillus, ut refert Alphonsus Rodriquez *2. Tom. „ De perfect. Tr. De Commun. c. 10.* dixit, hoc „ Sacramentum non solùm animas, verùm & „ corpora sanctificare, & ob id Ecclesiam dixis- „ se: *Fiat nobis ad salutem mentis & corporis.* Ad „ salutem, inquam, spiritualem, nam quòd cau- „ set salutem corporalem, jam diximus *Disp. 22. „ num. 8.* Unde Viguerius *in institutionibus Theo- „ logicis de Sacramento Eucharistiæ vers. 18.* in- „ quit, nullum medium ita efficax esse ad casti- „ tatem consequendam, quàm devotè sacram „ Eucharistiam sæpe recipere. Unde *Ecclesiasti- „ ci 18.* dicitur: *Nonne ardorem refrigerabit ros?* „

Sed

»Sed in hoc Sacramento continetur ros ille, »quem SS. PP. desiderabant, dicentes: *Rorate* »*Cœli desuper, & nubes pluant justum*, Esa. 45. »Et sicut Eucharistia est adversa carnis criminibus, ita ut Eucharistiâ sumptâ non plura »patrentur; sic & carnis scelus obnoxium est »Eucharistiæ sumptioni, ita ut carnis labe commissâ, pauciores sint Eucharistiæ sumptiones: »Tepidus namque redditur luxuriosus ad divina, & minus (*aptus*) ad mensæ sacratæ accessum. Ita piè & doctè Joannes Sanchez.

469 VII. Resurrectionem corporis nostri adscribunt etiam huic cibo cœlesti Suarez *Disp. 64. sect. 2.* atque alii plures post ipsum, non eo sensu, quòd vel omnes, aut soli communicantes resurrecturi sint, sed quòd illius cibi perceptio excitet *mediatè*, vel *immediatè* in nobis gratias *actuales*, quibus adjuti elicimus actus virtutum promerentes gratiæ augmentum, & consequenter majorem claritatem corporis in communi resurrectione. Et hoc ipso quòd Eucharistia sit instituta ad tribuendam perseverantiam in gratia sanctificante, tribuit peculiari modo immortalitatem beatam, cujus utique particeps est corpus. Verbo, Eucharistiæ typus fuit, lignum vitæ, cujus perpetuus esus poterat facere immortales.

470 VIII. Denique eadem sacra Communio efficit in nobis quandam singularem unionem cum Christo, non solùm quatenus præcisè est nobis *substantialiter* præsens, *realitérque* in nostro stomacho, sed quatenus Christus in Eucharistia nobis per modum cibi præsens fit, miscetur, & confunditur quodammodo cum substantia suscipientis; ac præterea (contra quàm corporeo cibo accidit,) Christus in se ipsum convertit suscipientem, informat illum spiritu suo; nam qui adhæret Domino, unus spiritus est cum eo; ut enim cibus in me convertitur, sic transmutor spiritualiter in Christum, cibus in me vivit vitâ meâ, ego in Christo vivo vitâ Christi, scilicet amore, qui efficit, ut nihil præter ipsum cogitemus, nihil desideremus, nisi ei placere; cogitemus ut ille, amemus ut ille. Transformatio igitur fit per amorem & imitationem. Sic philosophatur P. Rhodes *Disp. 1. De Euchar. quæst. 3. sect. 3.* declarans hunc modum unionis testimoniis SS. PP. Vide de plerisque his effectibus Reverendissimum Dominum Reding hîc *quæst. 6. art. 5. Controvers. 1. num. 8.* ubi statuit, declarat, probátque hanc conclusionem: *Eucharistiæ proprius, ac primarius, & in quarto Perseitatis genere formaliter specificativo effectus est augmentum gratiæ; ex vi autem Juris per Deum repromissi, ac per Sacramentum moraliter impressi est actuale principium operationum dilectionis Dei, mediantibus gratiis actualibus vi prætacti Iuris conferendis eliciendarum.*

471 Claudo hoc Alphabetum quæstione difficillimæ resolutionis, scilicet qui fiat, quòd, proh dolor, tam multi Sacerdotes sæculares, ac Religiosi ex quotidiana, tam multi Laici ex octiduana Communione adeò parùm, aut nihil videantur proficere in spiritu, si ad augmentum gratiæ sanctificantis per Eucharistiam obtinendæ non exigitur necessariò immunitas ab omni peccato etiam veniali, juxta dicta suprà *num. 217.* nec devotio actualis juxta doctrinam alteram *num. 351.*

Respondet Georgius de Rhodes *cit. quæst. 3. sect. 1. §. 3.* his verbis: Hîc mihi sanè, ut ve- 472 »rum fatear, vix quidquam occurrit, quod di-» ci posse putem; non enim satisfacis argumen-» to, si dicas, habitus supernaturales non dare» facilitatem, nec excludere habitus vitiorum,» nec mortificare passiones; hoc enim licèt ve-» rum sit, tamen auxilia gratiæ tam copiosa,» quæ recipiuntur ex tanta frequentia Sacra-» menti, omnino debellarent omnes vitiorum» habitus.»

Respondeo ergo tria. *Primum*, multos sibi» 473 blandiri sæpe, dum existimant, se immunes» esse à peccatis mortalibus; quibus tamen» pleni sunt. *Secundum*, illos nimiam (fortè» *minimam* debuit imprimere typographus, in» hoc toto opere valde mendosus) gratiæ partem accipere in Eucharistia, & aliunde per» distractiones, & vitam tepidam obruere illa» auxilia gratiæ, quæ propter habitus malos» intensissimos illis prorsus inutilia sunt. *Tertium*, illos in pœnam tepiditatis insensibiles» fieri ad divina, & propter contemptum le-» vium peccatorum incidere in peccata gra-» via, per quæ Sacramentorum omnis efficaci-» tas enervatur. Ita Theologus ille novus, si-» mul & terrificus, sed salutariter terrens; diu antè præeunte sapientissimo P. Ludovico de Ponte, inter cujus Aphorismos *Ex Lib. 2. cap. 1.* Vitæ ipsius extractos, locum septimum obtinet hic: *Cùm Deus tam sit liberalis, & ego inops, necesse est, impedimentum inesse in meis peccatis, nec levibus, & nisi opera mea scaterent defectibus, dudum essem repletus gratiâ Dei per actiones de se tam efficaces, ut sunt oratio, Communio, & NB. Sacrum.* Quin Gonetius, referente, nec improbante Domino Reding *loc. cit. art. 2. Controvers. 1. in Corollar. n. 1.* monet, *eos, qui frequentiùs tepidè celebrant, meritò, & cum maximo fundamento timere debere, ne sint in statu peccati mortalis, si nunquam fermè ferventer accedant ad hoc Sacramentum.* Cui tepido non tinniant ambæ aures attonitu horum trium Theologorum?

Addo ego post Cajetanum, atque alios, 474 præservationem à peccatis mortalibus tam *quoad numerum*, quàm *quoad qualitatem* esse sine dubio magnam gratiam, hanc autem plurimis impertiri ob perceptum manna cœleste, nobis olim manifestabit is, quem nunc quidem videmus in speculo, & sub speciebus Eucharisticis, at postea facie ad faciem.

TRACTATUS QUINTUS,

SEU

ALPHABETUM SACRUM AUDIENDI, ET BREVIARII RECITANDI.

QUO

XIII. Præcipuis Casibus, multísque Aliis *FACTIS*, non *FICTIS*, Declaratur Universa materia Sacri audiendi, Breviariíque recitandi.

Systema hujus Alphabeti.

Sum explicaturus Casu 1. Sítne Sacrum audiendum die Dominico? 2. An festo? 3. An quovis festo? 4. An integrum? 5. Quale? 6. Ubi? 7. Qua intentione? 8. Qua attentione? 9. An legens audiat Sacrum? 10. An Confitens, & Confessiones excipiens? 11. An dormitans? 12. An garriens? 13. An organædus, & cantans audiant sacrum? 14. An à pueris audiendum sacrum? 15. An à famulis? 16. An à privilegiatis? 17. An à peregrinis? 18. An ab excommunicatis? 19. An à jejuno? 20. An ab impeditis? 21. Quo fructu audiatur pro se, aut alio? 22. Quæ pœna non audientis sacrum? 23. Quod officium recitantium Breviarium? Ubi per plures sectiones proponam, expediámque pleraque omnia dubia, quæ de penso Canonico tractant Theologi Morales, & præterea tum in hoc postremo, tum in cæteris Casibus Cardinalibus resolvam complura, quæ, mi Lector, agnosces non esse inutilia, tametsi ab aliis prætерita. Subjiciam toti Alphabeto tres Disputationes more Scholastico conscriptas, unam de intentione, alteram de attentione necessariis ad exequendum munus canonicæ precationis, tertiam denique de mutatione unius officii in alterum.

Porrò hunc Tractatum subjicio immediatè duobus præcedentibus, idcirco quod complures Theologi, post explicationem spectantium ad Sacramentum Eucharistiæ, disserant de obligatione & modo sacri audiendi, cui dissertationi volui jungere pertinentia ad Officium Canonicum, idcirco quòd non luberet aut penitus supersedere tractatione hujus materiæ, aut peculiarem libellum de ea scribere, nec occurreret aptius, ut ita loquar, conjugium illius, quàm cum auditione sacri.

AN SACRVM SIT AUDIENDVM DIE DOMINICO, ET QVID SIT AVDIRE MISSAM, SEV SACRVM.

CASUS I.

Acronianus.

1 ARbogastus auriga Acronianus, uno è diebus Dominicis, qui de more incidit in tempus plenæ vindemiæ, non interfuit rei Sacræ, sic ratiocinatus. Permittitur omnibus aurigis, ut libere vehant die solis, etiam horis antemeridianis mustum in loca distantia unâ, pluribúsque horis, ergo permittitur etiam, ut liceat abesse Sacro; cui enim licet unum, licet alterum quoque.

Quæ-

Quæritur I. *Sitne hæc argumentatio rustica-na, an Theologica? II. Quid intelligatur nomine* Missæ, *quando disceptatur de auditione illius? III. Quid sit audire Missam? IV. An omnes Christiani obligentur audire Missam singulis diebus Dominicis? V. An præceptum audiendi Missam die Dominico, sit* Divinum, *an merè* Ecclesiasticum? Quò aptiùs ad impediendum lectoris fastidium expediam hasce quæstiones, dividam hunc Casum, aut Caput in tres Sectiones. *Primâ* resolvam duas priores, *secundâ* tertiam, *tertiâ* quartam, & quintam quæstiones.

SECTIO I.

Quid respondendum ad Casum propositum? Item, quid intelligatur nomine Missæ?

SUMMARIUM.

Acroniani liberè vehunt tempore Vindemiæ mustum diebus etiam Dominicis. num. 3.
Defenditur ille mos. 4
Non est tamen communiter licitus *cum jactura Sacri.* 6.
Sed nec licitè *parochus vectationem impedit illatâ vi.* 7.
Quid si oporteret propter Sacrum omittere vecturam? 9.
Quid si rusticus vehat ob solum lucrum? 10.
Quid sit Missa propriè? 11.
Quid Missa Sicca? *ibid.*

3 PRiusquam respondeam ad Casum, seu factum hoc loco descriptum, moneo illos meos Lectores, qui nunquam habitârunt in locis vicinis lacui Acroniano, seu Podamico, inundanti quandoque partem urbis Constantiæ, vigere consuetudinem planè immemorialem, qua vinearum Domini solent etiam non petitâ ullâ licentiâ, vel dispensatione, mustum recèns expressum curare devehi in cellas, in quibus asservandum est, ita procul distantes à vineis, ut aurigæ crebrò impendant vecturæ duas, tresve horas. Ratio hujus moris, minimè in multis aliis regionibus, etiam viniferis usitati, est, ut interrogans comperi, hæc, quòd scilicet propter paucitatem torcularium oporteat diu, noctúque sine ulla cessatione, adeóque ipsis etiam diebus Dominicis, ac festis, nisi hæc transferantur, ut explicabo *Casu III.*) uvas premere, nec mustum, quòd fortè die Sabbati expressum est, asservari queat in doliis, aut lagenis, in quæ immediatè infunditur, sine ingenti difficultate, ac damno

Sanè cùm Anno 1675. fuisset, tribus, aut etiam quatuor hebdomadis seriùs atque consueverat, videlicet pridie Omnium Sanctorum cœpta vindemia in vineis Constantiæ vicinis, & assitis, aurigæ illo solennissimo festo duxêre in urbem mustum, quà glaciatum, quà acerbissimum, quà mediocriter dulce.

Non est autem in controversiam vocandum, 4
hæcne consuetudo excuset à peccato illos, qui eam sequuntur in implendis, onerandis, vehendis, seu curru, seu navi ejusmodi liquidis, & quandoque dulcibus, quandoque plus æquo acerbis mercibus; etenim hic mos, ut dixi, est vetustissimus, exercitus in oculis utriusque magistratûs, niténsque causâ, quam attuli; rectè igitur pronuntiaveris de illo in specie, quod Gregorius IX in genere rescripsit, *Cap. fin. De consuetud.* scilicet, consuetudinem usque adeò valituram, *ut juri positivo valeat præjudicium generare, si fuerit rationabilis, & legitimè sit præscripta.*

Igitur hoc solùm nunc pro praxi Acronia- 5
norum quæritur, utrùm ex legitimo illo antecedente, rectè intulerit Arbogastus, fas fuisse sibi omittere Missam? Et respondemus: minimè. Quoniam & correctio juris est vitanda, DD. ex *L. Præcipimus. Cod. De appellat.* & consuetudo contraria juri est odiosa; consequenter ergo restringenda. Petrus Peckius *in Tract. De restaurat. Eccl. Cap. 9.* atque alii omnes; & proinde nullo modo extendenda ad actus alterius rationis, eósque non consuetos; cùm etiam à diversis non valeat illatio *L. Papinianus. ff. De ædilit. edict.*

Si ergo Arbogastus, aliíque omnes, possunt 6
ante, vel post suum licitum laborem interesse, sicuti Sacra Congregatio Rituum apud Barbosam *De offic. & potest. Episcop. allegat. 105 n. 4.* permittit quidem aliis etiam aurigis, seu vectoribus, ut cœptum iter prosequantur die festo, sed cum addito, ut priùs intersint rei Sacræ, si videlicet queant sine suo mediocri saltem incommodo, sicuti edisseremus *Casu XX.* Quare Parochus delinquet graviter, si sciens morem Arbogasti in sua parochia, non sese opponat arguendo, increpando &c. juxta illud Ezech. 3. *Speculatorem dedi te domui Israël.*

At, quid si Curio Arbogasti involâsset manibus 7
in frænum unius ex equis, junctu illi currui, non permittens progredi, priusquam Sacrum audisset? Resp. Fuit quidem abhinc Annos plus triginta aliquid simile patratum alicubi à viro zeloso, jámque pridem vitâ functo, haud tamen sum au hor imitandi, quia abjicienda sunt remedia, quę veris periculis sunt graviora, illa autem vis, & coërcitio potuit esse gravius remedium, quàm omissio Sacri; quid si enim agrestis ille homo, sine respectu dignitatis sacerdotalis, protrusisset, vel scuticâ pulsâsset manum, capútve parochi? Quæ obmurmurationes? quæ scandala inde fuissent exorta? Et verò cùm 8
nulla jurisdictio in foro *externo* competat parochis. *Argum. Cap. De persona 38. junct. gloss. verb. Ab alto. Cauf. 11. quæst. 1.* nisi sint aliorum Capita, seu Decani (*Cap. 3 De offic. ordinar.* coërcitio autem talis sit actus quidam jurisdi-

ctionis, apparet ne justè quidem posse quid ejusmodi factitari à Plebano.

9 *Quid si autem res eo sint loco, ut oporteat vel Missam, vel vecturam omittere?*

Resp. In pagis non solet fieri nisi unum Sacrum, cui si nequeant se sistere illi aurigatores, consuetudo faciens jus vehendi, potest etiam facere jus non accedendi Ecclesiam; cùm enim quid conceditur, conceduntur omnia necessaria ad illud, *Leg. 2. De jurisdict.* imò & facilitantia illud. Infrà *Tract. 8. n. 447. in App. Lit. d.* & necessitas (seu generatim causa) quæ excusat vacantem operi servili in festo, potest etiam excusare omittentem rem sacram, si Missam nequeat audire, nisi intermisso labore & opere, inquit singulariter Dicastillo *Tom. 1. in 3. Part. Tract. 5. disp. 5. num. 178.* Videndum igitur est, utrùm nequeat audiri Sacrum, nisi omittendo vecturam; ac refricanda memoria illius, quod paulò antè retuli ex Congregatione Rituum.

10 *Sed possum sine notabili incommodo omittere vecturam.* Resp. Plerique non possunt, eorum privilegio fruere, si vis. *Veho autem alienum vinum solius lucri causâ, quid mihi patrocinabitur?* Resp. Consuetudo; hæc quippe facit Domino musti jus curandi vehi, ergo & tibi vehendi; etenim in correlativis idem est judicium, & eadem disciplina; ut quod statuitur in uno, id intelligatur statutum & in altero. *L. Veteres. ff. De action. empt.* & Regula correlativorum est Regula parium. Baldus *in L. Cùm te in Gallia. Cod. Si cert. petat.*

His *directè* dictis circa Casum illum particularem minimè *Fictum*, sed *Factum*.

11 Quæritur II. *Quid intelligatur nomine Missa, quando disputatur de auditione Missæ?*

Resp. Nomine Missæ intelligitur hîc Sacrificium novæ legis, quatenus involvit omnia, quæ ex præscripto fiunt, dicuntúrque à prima formatione crucis, ad pedem altaris, usque ad finem secundi Evangelii. Dicastillo *cit. Disp. 5. num. 18.* probans ex communi sensu Catholicorum, indéque inferens, non intelligi Missam, quam vocamus *Siccam*, & quæ fieri (deficiente privilegio) consuevit in longa navigatione; hæc enim non habet rationem sacrificii, cùm nulla Consecratio peragatur in illa, in eáque recitentur solùm Epistola, Evangelium, & aliquæ preces. Azor. *Institution. Moral. Part. 1. lib. 7. cap. 7. quæst. 6.* Quare nemo tenetur eam audire, etsi commodè possit. Idem *ibid.* Aliam descriptionem vide *in Alphab. Sacrific. Cas. 1. num. 20.* Quid verò sentiendum sit de Officio solito celebrari in Parasceve, aperiam *Casu 3. num. 124.*

SECTIO II.

Quid sit audire Missam.

SUMMARIUM.

Quid sit audire Missam? 12.

Referuntur variæ descriptiones hujus actionis. 12. 13. & 14.

Exigit ea præsentiam corporalem, & moralem. 16.

In quo consistat corporalis? 17. & seqq.

Explicatur exemplis. 20. & 21.

Moralis præsentia quæ? 23.

Corporalis dividitur in corporalem Physicè, & *corporalem* Moraliter. 24.

Domi flectens, & audiens cantationem Missæ an censetur audire Missam? 27.

Surdus solùm, aut cæcus solùm verè audit Sacrum? 29.

Idem dici potest de surdo simul, & muto. Ibid.

At non de surdo simul & cæco à nativitate. 30. & 32.

Non est opus vel videre, vel audire sacrificantem. 33.

Nec obest, etsi hic sit à tergo. Ibid.

Audire Missam, non est, verba Missæ intelligere, quod plebei non possunt; nec audire sacrificantem, quod surdi nequeunt; nec videre eundem, quod cæci frustra desiderant; sed est, vel esse præsentem Missæ, & vacare Deo. S. Antonin. *2. Part. Tit. 9. cap. 10. §. 2.* & Silvest. *verbo Missa 2. quæst. 6.* Vel corpore adesse, & mente attendere. Cajet. *in Summula. verb. Festum.* & Toletus *in Summa. Lib. 4. cap. 6.* Vel, sponte Sacrificio Missæ interesse. Azor. *loc. cit. Cap. 3. quæst. 2.* ac Diana *Part. 5. Tract. 6. Res. 8.* vel, Interesse Missæ *humano* modo, corpore scilicet & mente, in tali distantia, ut possit saltem videre sacerdotem, & attendere ad illius ministerium. Didacus Nugnus *in 3. Part. quæst. 83. artic. 6. punct. 2. dub. 2.* Bonacina *De Sacram. Disp. 4. quæst. ult. punct. 11. num. 1.* & Eligius Bassæus *in Floribus Theolog. Moral. Tom. 1. verb. Missa. 8. num. 1.* Vel corpore adesse, & mente attendere ad Sacrificium *Morali* & *Humano* modo. Pax Jordanus *Elucubr. volum. 2. libr. 11. Tit. 1. num. 75.* vel *humano*, & *Religioso* modo interesse Missæ. Ferdinandus de Castro Palao *Tract. 22. punct. 16. num. 1.* testans, se loqui ex sensu Omnium. 12

Has omnes breviculas descriptiones, seu re, seu solis verbis dissentientes exprimunt authores hîc relati, quibus Dicastillo *loc. cit. num. 19.* addit hanc, aliquantò ut longiorem, ita etiam distinctiorem, cùm ait: *Nomine auditionis Missæ, intelligitur moralis illa, corporalísque assistentia, qua quis adest Missæ, vel audiendo, vel videndo* 13

dendo celebrantem, vel certè ibi existendo, comitando, aut sociando cæteros videntes, vel audientes, ita ut moraliter *censeatur præsens illi actioni.*

14 Veritatem hujus prolixioris, priorúmque breviorum descriptionum, complexus est Suarez *Tom. 3. in 3. Part Disp. 88. Sect. 3.* sic disserens: *Verbum audiendi, vel tenendi Missam, non potest aliâ ratione commodiùs explicari, quàm ut fideles secundùm moralem, & corporalem præsentiam assistant Missæ, ut, quantum in ipsis est, audire, vel videre, seu percipere aliquo modo possint ministerium sacerdotis.* Sic ille, & post illum Filliucius *Tract. 5. num 209.* ut proinde audire Missam, sit secundùm *corporalem* & *moralem* præsentiam assistere Sacrificio Missæ. Pro qua descriptione intelligenda.

15 Nota I. Verbum *audiendi Missam*, esto antiquissimum, utpote quod usurpatum jam sit à Concilio Agathensi (est Agathe urbs Galliæ Narbonensis) celebrato Anno 506. sicut legere est *in Cap. Missas. De Consecr. Dist. 1.* referendo pauló pòst; quamquam pro *Audiant*, legunt Surius, & Binnius: *Teneant*; Hispani verò, ut testatur Hieronymus Liamas *in Summa, seu Methodo Part. 3. cap. 5. § 9.* nonnunquam pro *audire* Missam, dicunt: *videre* Missam, quod etiam quandoque faciunt Galli, Itali verò utuntur vocula: *Sentire*, quæ est & generica & specifica, pro *audire*; Germani verò utuntur solo verbo audiendi, vel Missæ assistendi.

16 Nota II. Non solùm à Suarez, sed etiam à plerisque nominatorum scriptorum, expressè assignari duplicem præsentiam, scilicet *Corporalem* & *Moralem*.

17 *Corporalis* præsentia est ea, qua quis suomet corpore existit præsens eo in loco, in quo fit Sacrum; seu qua quis est corpore ita præsens Missæ, ut quantum in ipso est, possit aliquo modo percipere ministerium sacerdotis, seu quid agat, dicátve sacerdos. Suarez *loc. cit.* testans, hanc explicationem esse conformem communi sensui DD. Adhuc clariùs scribit Reginaldus *Lib. 19. num. 12.* de hac præsentia; his verbis: „Corpore censetur Missæ interesse, qui sic præsens est, ut possit aliquatenus cognoscere, quid faciat sacerdos celebrans, & in qua parte Missæ versetur. Nec obstat, quòd maneat post altare, aut post parietem, etiam extra Ecclesiam (ut fieri solet, cùm locus non est capax totius multitudinis) dummodo *Moraliter* censeri possit esse de numero eorum, de quibus in Canone Missæ dicitur: *Et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, & nota devotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi of-*
18 *ferunt hoc Sacrificium laudis.* Eodem sensu Jac. Gordonus *in Theolog. Moral. Tom. 2. lib. 6. quæst. 7. cap. 2.* apud Dianam *Part. 4. Tract. 4. Resol. 65.* loquitur in hunc modum: Debet auditurus Missam esse corpore præsens, ita nempe, ut possit utcunque agnoscere, quid agat, & in qua Missæ parte versetur sacerdos celebrans; & dummodo hæc serventur, satis est, etiamsi sit post altare, vel extra Ecclesiam, sic enim *moraliter*, imò & *Physicè* potest dici esse de numero illorum, qui in Canone dicuntur: *Circumstantes*: Et idem Reginaldus *ibid. num. 14.* sic ait: De hujus præcepti essentia videtur solùm id esse, ut Christianus sic intersit Sacro, ut offeratur pro eo, tanquam circumstante, ísque cum sacerdote offerat saltem *virtuali* intentione, qua possit censeri de iis esse, pro quibus ipse sacerdos dicit, *vel qui tibi offerunt.*"

Fusiùs adhuc, & distinctiùs hanc *Corporalem* præsentiam describit Ægidius Coninck *in 3. Part. quæst. 83. art. 6. num. 299. & seqq.* dicens, talem præsentiam requiri in audiente Missam, ut possit aliquo modo saltem in confuso notare, quid sacerdos agat, utrùm nimirum dicat Sacrum nec ne, & advertat aliquo modo, quousque pervenerit, maximè circa Evangelium, & Consecrationem, quia alioqui non possumus *moraliter* exercere actus, ab aliis Sacrum audientibus exerceri solitos; nec verè dici possumus *moraliter*, seu *humano* modo interesse Sacro; & sufficit, si quis ista advertere possit sive ex signis, quæ dari solent, ut ex tintinnabulo, sive ex aliorum gestibus. Hactenus Coninck exprimente etiam Laymanno *Lib. 4. Tract. 7. cap. 4.* sufficere, si ex signis quibusdam colligere possis, quid à sacerdote agatur; exprimente quoque Georgio Rhodes *in Disp. Scholast. Tom. 2. disp. 2. De Sacrif. Missæ quæst. 3. §. 4* sufficere, si sis pars multitudinis, quæ præsens dicitur. 19

Nec pigebit pro re ista quotidiana, facessente quibusdam molestiis animi, describere etiam verba P. Thomæ Tamburini *in Decalog Lib. 4. cap. 2. §. 1. num. 12.* Sic philosophantis: Satis est, ejusmodi assistentiam adhiberi modo *humano*, vel audiendo, vel videndo celebrantem, vel saltem ita sociando alios videntes, aut audientes (quamvis quis sit extra Ecclesiam, omnes præsentes non excipientem) ut ex signis, & gestis Missæ aliqua colligere possit, & ut ad multitudinem assistentium censeatur pertinere; id quod certè semper contingit in sacello parvo, etiam post columnam ejusmodi parvi sacelli, etiam in Choro post Altare pro Religiosis, aut Clericis ibi canentibus. At in templo magno e. g. S. Petri Romæ, non satisfaceres, si tu esses in una capella, & in altera fieret Sacrum; multò minùs si ponè columnam ab altari distantem, vel post parietem, capellam dividentem, quia tunc tanta distantia, & divisio inter te, & Sacerdotem celebrantem, nullis aliis personis intermediis, tollit præsentiam *moralem*, nam propter contrariam rationem satisfaceres, si adesset magna hominum multitudo, tu verò esses ex postremis in magna illa Ecclesia, quia scilicet faceres unam cum illa multitudine præsentiam." 20

Hactenus Tamburinus; qui subdit, Moniales satisfacere præcepto audiendi Sacri, quan- 21

do

do tempore Missæ sunt in loco post altare, quem in suis Monasteriis habent, & in quo solùm aliquoties recitant officium divinum, licèt habeant è regione altaris Chorum, è quo videre possunt sacrificantem. Subditque, *generaliter*, omnem præsentiam sufficientem ad Sacrum audiendum, sufficere ad lucrandam Indulgentiam, promissam visitantibus aliquam Ecclesiam; & vice versâ.

22 Ex tam variis authorum loquendi modis (quos retuli, non ut chartam implerem, sed ut jacerem fundamenta plurium Resolutionum adferendarum in hoc & sequentibus Casibus) inferes, præsentiam *Corporalem* esse illam, qua quis corpore ita est præsens loco, in quo fit Sacrum, ut possit rectè dici esse unus è numero Circumstantium, seu adgeniculantium, ac proinde à nobis approbari omnia, quæ retulimus ex *citatis* authoribus, nullus enim est contrarius alteri, licèt unus distinctiùs loquatur altero. Quapropter dissentimus à Liamas *loc. cit.* expressè tradente, ad præsentiam *Corporalem* requiri, ut quis vel audiat sacerdotem, vel videat offerri hostiam; etenim sufficit, posse videre, vel audire, *immediatè* aut *mediatè*, mediantibus, inquam, iis, quæ expressit Coninck suprà relatus, itémque Tamburinus.

23 *Moralis* verò præsentia, quam præter *Corporalem* exigi ab omnibus, dixi superiùs, est ea, qua quis adest Sacro, ut homo ratione præditus, non ut brutum, aut infans; atque adeò, qua quis interest Sacro libere, & Religiosè, seu *humano*, & *Religioso* modo. Palaus *cit. Tract. 22. punct. 10.* testans, ita doceri ab omnibus; quod testimonium est quidem verum, quatenus loquitur de Religiositate; at quatenus de libertate, non est *absolute* verum, quandoquidem aliqui nobiles scriptores, ut videbimus *Casu VII.* asserunt, illum etiam satisfacere præcepto de Sacro audiendo, adeóque habere *Moralem* præsentiam, qui per vim detinetur in templo, contra omnem suam voluntatem.

24 Est verò ad confusionem, malámque interpretationem authorum cavendam, notandum, tametsi scriptores per præsentiam *Moralem* communiter intelligant illam, quam modò descripsimus, & quatenus opponitur *corporali*, attamen ipsammet præsentiam *Corporalem* dividi ab iisdem in corporalem *Physice*, & corporalem *Moraliter*, ut videre est apud Palaum *loc. cit.* insinuántque verba Reginaldi & maximè Tamburini, & exprimit Bassæus *Tom. 1.*

25 *Verb. Missa. 8. num. 2.* requiri præsentiam corporis *moraliter* sumptam. Quando enim sacerdos celebrat intra septa alicujus capellæ e. g. omnes consistentes intra illa eadem septa dicuntur *corporaliter Physicè* interesse i li celebrationi, at verò qui stant. aut flectunt ante januam ejusdem capellæ, vel (ut sæpe fit in pagis) introspiciunt per fenestram, pronuntiantur adesse *corporaliter Moraliter*; *corporaliter*, quia non solâ intentione, & desiderio existunt ibi; *Moraliter*, quia secundùm communem loquendi modum censetur quis esse *corporaliter* in loco, cujus aut partem tangit, aut parti vicinus est; præsertim si simul visu possit percipere, vel auditu, quę fiunt intra illa septa; adeóq; *Physice Moraliter* esse in templo, est, esse in illo secúdùm vulgarem loquendi modum; cujus loquendi modi quia maxima ratio habenda est, *L. Labeo, ff. De sup. leg.* ideo debet etiam habere locum hoc loco, adeóque dicendum, *corporalem* præsentiam hîc requisitam esse illam, qua quis est *Moraliter loquendo* ipso suo corpore in loco, in quo fit Sacrum, ita ut, si nequeat juxta communem modum concipiendi, & loquendi dici esse corpore in eo templo, Sacello, Cœmeterio, in quo immolatur hostia, nequeat de il o asseri, exhibuisse illi immolationi præsentiam corporalem. Porrò ad illum communem modum 26
loquendi verificandum, juvat plurimum illa Associatio, Comitatus, Pars aliorum, de quibus loquuntur Reginaldus, Gordonus, Rhodius, Tamburinus, Dicastillo relatus *num. 13.* Etsi autem hæc divisio ita se habet, attamen imposterum nomine Præsentiæ *Moralis* semper intelligemus distinctam à *corporali*, & descriptam suprà *num. 23.*

Ex his de utraque præsentia productis in medium, deduci possunt pro praxi tum alia indicanda infrà suis locis, tum sequentia.

I. Etsi domi flectens jungas tuas preces cum 27
sacerdote, quem scis, id temporis celebrare Missarum solemnia, attamen non censeris audire Missam, quia deest præsentia *corporalis*, tam *physicè*, quàm *moraliter* sumpta. *At cantat officium voce tam sonorâ, ut exaudiam singulas syllabas è meo conclavi. Possum quoque ex organorum valde vivacium pulsu facilè colligere, in qua parte Sacri versetur sacrificans?* Resp. Nec hæc duo simul sumpta efficiunt præsentiam *corporalem moraliter* consideratam.

At video per fenestram meam adgeniculantes in templo? Resp. Hoc esset aliud, & propterea 28
aliam responsionem dabo *Casu VI num. 12.*

II. Qui solùm est surdus, aut solùm cœcus, 29
obligatus est interesse Sacro, cùm valeat exhibere præsentiam *corporalem*, *moralémque*, utpote qui possit ex quibusdam signis intelligere, quoúsque pervenerit Missans, (ut nunc utar vocabulo persæpe usurpato à Martino Navarro *in Enchiridio Cap. 21.* & alibi, nósque non erubescimus loqui cum tanto Doctore.) Imò potest propriè interesse, qui est simul mutus & surdus, si videlicet vel in hos defectus incidit jam instructus cognitione hujus Mysterii, vel eos traxit ex utero materno, ita tamen ingeniosus, ut docente aliquo intel igat Majestatem hujus sacratissimæ actionis. Fagundez *De precept. Eccl. precept. 1. lib. 2. cap. 7. num. 3.* Filliucius *cit. Tract. 5. num. 209.* Diana *Part. 1. Tract. 4. Resol. 8.* Vide, si placet, exempla ejusmodi

jusmodi ingeniosorum *in Alphab. Communicantium Cas. VII.*

30 *Sed est simul Cæcus.* Respondet Fagundez, atque ex illo Diana *loc. cit.* nihilominus *evidenter patere*, quòd obligetur adire Sacrum, quandoquidem *moraliter loquendo*, sensu aliquo *externo præsentialiter* adesse, & ad id, quod fit, possit attendere, idque percipere. Sed pace horum duorum (nam malè sibi, & Fagundezio jungit Diana S. Antoninum, Azorium, Silvestrum, & Navarrum, ac fortè Præpositum) Doctorum, censeo, *evidenter patere*, hoc non posse dici; nemo enim credet, tribus illis vitiis laborantem ab ortu, posse ita condoceferi, ut intelligat quidquam eorum, quæ peraguntur in liturgia. Hinc dixi *in Alphab. Communicant. cit. Casu VII.* talé esse arcendum Sacrâ synaxi.

31 *Sed ponamus, contraxisse hosce defectus primùm postquam per sæpe interfuit intelligentissimè, piissimè rebus divinis.* Resp. Erit etiam tunc liber obligatione. Quomodo enim sciet, esse tempus accedendi ædem sacram? Et licèt sit in ea, nónne surdo loquetur, qui monebit sacrificari? Ergo non videtur posse habere *practicè* intentionem requisitam.

32 Quin imò inficiatur Liamas *Part. 3. cap. 5. §. 9.* & Palaus *cit. Tract. 12. punct. 16. num. 4.* posse more Christiano audiri Sacrum à cæco simul & surdo, esto, non sit mutus. Et meritò. Licet enim talis dicere possit domesticis: *Ducite me ad parochiam, quando cantabitur Sacrum,* & hæc ipsa verba possit fortè scribere cretâ supra mensam tam hic, quàm qui simul est mutus, possitque uterque ab aliquo per vellicationem, aut manuum apprehensionem edoceri, quando sit tempus surgendi ad Evangelium, jungendi, vel, ut factitat plebs agrestis, disjungendi manus ad elevationem, tundendi pectus ad *Agnus Dei*, & Communionem, & hac ratione præstare, valeat utramque præsentiam, quia tamen hæc sunt nimis extraordinaria, legibus autem non comprehenduntur actus adeò exotici, juxta *L. Nam ad ea. ff. De Leg.* ideò persisto in data resolutione *negativa* obligationis; nescius, quam gratiam initurus à meo lectore sim, quòd solus ita discutiam hoc dubium de hisce miserabilibus hominibus.

33 III. Licet consultum sit, eo loco se statuere, è quo videri simul & audiri, vel saltem videri queat sacrificans, ejúsque actiones; hoc enim *per se loquendo* facit ad animum magis conjungendum cum sacrificante, & consequenter cum Sacrificio, quæ sanè conjunctio est summè laudabilis; attamen necessarium non est, sicuti cum communi rectè observat Laymannus *Lib. 4 Tract. 7. cap. 3 cit.* repugnante Liamas, atque addente, teneri quem, si possit, audire & videre sacerdotem Sed refutatur inde, quòd nihilominus possit adesse utráque præsentia, possitque proinde audiri Sacrum *Theologicè loquendo*, sicuti patet ex descriptione tam multiplici auditionis, & præsentiæ, producta superiùs. Unde etiam retuli ex Reginaldo, Gordono, ac Tamburino, nil referre, etiamsi Sacrum fiat in altari, quod est à tergo tuo, vel per interjectum murum, separatum à te, dummodo in eo muro, si à pariete ad parietem pertingit, sit aliqua fenestra, craticula, janua &c. Hinc etiam nil scrupuli habere debent, qui sunt in Odæis, & Choris lateralibus templi, quocunque loco templi sacrificetur, modò *mediatè*, vel *immediatè* possint percipere, quid agatur, dicique possint esse pars multitudinis infrà flectentis.

34 *Quid si igitur existam inferiùs in templo ipso, fiat autem Sacrum in hypogeo, seu crypta subterranea, & in quam pateat prospectus per crates, sicut e. g. Monachii in Ecclesia Societatis Jesu?* Resp. Tametsi ab ipsis cratibus sis satis remotus, ita tamen te geras exteriùs, ut censeri queas associare illos, qui proximè flectunt, & ipsummet mystam audiunt, vel vident, non video ego, cur negetur, te verè, & propriè interesse illi Sacro.

35 IV. Ebrius, & dormiens non audiunt Sacrum, utpote habentes solam *corporalem* præsentiam. De dormitante disseram singulariter *Casu XI.*

SECTIO III.

Quos, & unde obliget præceptum audiendi Missam die Dominico.

SUMMARIUM.

Omnes Christiani tenentur die Dominico audire Sacrum 36.

Nomine sæcularium intelliguntur extensivè *etiam Religiosi. 38.*

Casus Sacerdotis nec audientis Sacrum, nec facientis die Dominico. 39 & 40.

Celebrans audit perfectiùs Sacrum, quàm non celebrans. 41.

Celebrare posse non est propriè privilegium. 42.

An Sacerdos existens in peccato mortali, nec habens confessarium ad manum, teneatur celebrare die festo, alioqui cariturus Sacro? 44.

Quid si debeat alibi quærere Confessarium? 45.

Quid si habeat intricatam conscientiam? ibid.

Quid si nequeat facere nisi Sacrum Votivum? ibid.

Lex de audiendo Sacro an sit juris divini? *47.*

Quæritur I. *Utrùm omnes Christiani teneantur die Dominico audire Sacrum?* 36

Resp. Omnes. Nam *Cap. Missas. De consecr. dist. 1.* sic statuitur: *Missas die Dominico sæcularibus totas audire, speciali ordine præcipimus.* Quæ verba licèt sint Concilii duntaxat Provincialis,

& non

& non Oecumenici, sed Agathensis, de quo *suprà num. 15.* receptum tamen est ab universa Ecclesia; imò factitatum est ab eadem jam tempore Apostolorum, ut videre licet apud scriptores relatos *in præced. sectione*, atque *in Can. Omnes fideles. De consecr. dist. 1.*

37 Nomine *Secularium* intelliguntur in primis soli baptizati; hi enim soli ligari possunt legibus Ecclesiæ, siquidem fundamentum subjectionis erga Ecclesiam est Baptismus. *1. Corinth. 5.* & *Text. expr. in Concil. Trident. Sess. 14. cap. 2.* Intelliguntur deinde omnes baptizati usu rationis perfecto præditi, nisi obstet una ex causis explicandis inferiùs.

38 *Sed Concilium nominat seculares; ergo non Religiosos, aut Sacerdotes.* Resp. Nominat non ad limitandam suam præceptionem, sed ad extendendam ac si diceret: *Injungimus hoc secularibus, quantò magis Religiosis, & Clericis?* Suarez *Tom. 1 De Relig. Lib. 2. De Festis Cap. 15.* Nec est ex DD. nominatis *totâ Sect. præced.* qui non censeat, hoc præcepto quoque comprehendi ipsos sacerdotes. Unde apparet, quid censendum de hoc

Casu

39 ***A**rsenius, Sacerdos secularis, facit aliquoties per hebdomadem Sacrum, partim ob stipendium, partim ob devotionem solam. At verò die Dominico fit quandoque, ut nec sacrificet, nec Sacrificio alteri adsit, ratus se jam satisfecisse. An excusandus?*

Resp. Maximè incusandus, ut etiam Navarrus *in Miscell. De orat. & hor. can. Cap. 3. num. 18.* incusat, testans non solùm Arsenium, sed plures alios fuisse suâ ætate tam imperitos moris, jurisque *Ecclesiastici.*

40 *Quid si verò nequiisset Arsenius uno ex illis Dominicis diebus nancisci, qui litaret ad aram? Debuissétne ipsemet litare?*

Hanc quæstionem mihi abhinc decennium ab aliquo Illustrissimo, lectissimæque pietatis Domino Comite propositam, reperi primùm triennio post tractatam ex instituto (quod meritò mireris in tanta multitudine Casistarum) perbreviter à solo Eligio Bassæo Capucino, *in Florib. Theol. Moral. Tom. 2. Verb. Missa, 3. num. 2.* tametsi suum sensum de illa jam pridem expresserint, (etsi *per accidens*) Navarr. *in Ench. Cap. 13. num. 5. in fin.* ac Nugnus *in 3. Part. q. 83. art. 6. concl. 6.* & recentissimus Leander *De SS. Sacram. Part. 1.* in ordine *sexta*, *Tract. 8. disp. 3. quæst. 43.* insinuant autem indubitanter plurimi, de quibus paulò pòst. Respondi autem tunc, & nunc quoque respondeo cum his, ac quatuor nominatis, *affirmativè*: licèt ille Dominus, ac postea duo Theologi mihi noti magnopere dubitaverint. Ratio responsionis est.

I. Quia consuetudo Ecclesiastica sic habet, 41 testimonio illorum, quos paulò post nominabo.

II. Quia qui celebrat, audit utique Sacrum, juxta descriptiones allatas supra *num. 12. & seqq.* indéque roboratur, quia alioquin præcepto de Sacro audiendo non satisfaceret sacerdos sacrificans, cùm tamen celebrans perfectiùs audiat Missam quàm circumstantes. Suarez *Tom. 3. in 3. Part. disp. 88. Sect. 4.*

III. Sacerdos, qui tempore Paschali non habet, à quo percipiat Communionem, obligatur utique, si nullam ex præconsecratis hostiis habere queat, ipsemet consecrare.

IV. Quia, qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad media saltem ordinaria. Omnes DD. Est autem celebratio Missæ usitatissimum, ac planè ordinarium medium audiendi illam.

At est privilegium celebrare; nemo autem tenetur uti privilegio. Sic quidem objiciebat ille Illustrissimus & Reverendissimus Dominus Comes. At negandum est, esse id privilegium, quandoquidem est potiùs quasi naturalis proprietas Sacerdotii sacrificare, cùm creentur hunc in finem sacerdotes, teste Apostolo *ad Hebr. Cap. 5.* ac teneatur quivis aliquoties [illegible] Anno *per se loquendo* id præstare, ut declaro *in Alph. Sacrific. Casu. XVI.* post S. Thom. Consentit mihi P. Stephanus referendus *num. 44.* 42

Sed sunt, qui mallent audire quatuor Sacra, quam facere unum. Resp. Hoc provenit plerumque ex eorum vitio, quod proinde ipsis patrocinari non debet *Cap. Pastoralis. §. fin. & Cap. Cum olim. De offic. & pot. jud. deleg.* secus si ea difficultas proficisceretur ex dolore in stando, legendo, scrupulis irremediabilibus. 43

Quid si verò talis sacerdos sit in statu peccati mortalis? An tenebitur confiteri, si habeat copiam Confessarii? Resp. Tenebitur, testibus DD. quorum nomina mox edam. Cùm enim [illegible] probatum, obligari ad sacrificandum, obligatur utique uti medio necessario ad dignam celebrationem. *At nemo est, cui confiteatur.* Resp. Ergo omittat Sacrum: debet [illegible] præceptum *humanum*, quale est de Sacro audiendo, cedere *divino*, quale est de non celebrando, nisi præmissâ homologesi noxæ mortalis, contractæ post ultimam Confessionem. [illegible] sentiunt Suarez *Tom. 3. in 3. Part. Disp.* [illegible] *4. vers. Major difficultas.* Dicastillo *Tract. De Euch.* [illegible] *Disp. 9 dub. 6. num. 79.* Bassæus [illegible] *num. 2.* Nugnus *in 3. Part. quæst. 8*[illegible] *te concl. 2.* post S. Antoninum, Sotum, Conink, alios: contra Paludanum, Sylvestrum, alios apud ipsos. 44

Sed distat solùm dimidia horæ spatio confessarius, an oportebit ad illum excurrere? Hoc non tangunt nominati DD. Ego etsi *Casu XX* [illegible] ex communi sensu dicturus, distantiam [illegible] dimidiæ horæ non accenseri causis legitimis excusantibus à Sacro audiendo, sicuti [illegible] à Confessione facienda ab illo, qui [illegible] 45

hco-

ficere corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi, quemadmodum à fortiori docet Nugnus *art.* 4 ne quidem duas leucas habens pro sufficiente impedimento: quia tamen hanc difficultatem illius itineris multùm auget difficultas confessionis, quæ utraque difficultas simul sumpta est plurimis major, quam aliæ permultæ, quarum vera allegatio eximit laicos ab onere Sacri, juxta dicenda *cit. Cas. XX.* nullus autem Theologus hactenus asseruit, impedimenta, quæ legitimè excusant Clericos à Sacro audiendo, debere esse majora, quàm quæ laicos, ideo existimo, complures viros prudentes, pios ac doctos, si interrogarentur, pronuntiaturos, non esse mentem benignæ matris Ecclesiæ, obligare ad Missam tales sacerdotes. Si ad has quæstiunculas & dubia ab aliis præterita, non respondi consentaneè menti lectoris, pergat abundare in suo sensu, feram æquissimè.

46 His expressis in *secunda* excusione hujus Alphabeti nactus Theologiam Præterintentionalem Joannis Caramuelis, deprehendi, illum esse quidem absolutè ejusdem mentis, cujus ego quoad obligationem sacrificandi, si desit, cujus Sacro interesse queat sacerdos, hanc tamen obligationem negari ab eodem, si habeat ille sacerdos intricatam conscientiam, & longo tempore, & docto Confessario indigeat. Deinde addit hic Doctor: *Si nihil impediret, ne celebrare posses, adhuc forte aliquis te excusaret; preceptum enim de audienda Missa est, cui celebrando ex Ecclesiæ conniventia in aliquorum sententia satisfacimus.* Ita ille. Verùm persistandum est firmiter in data *superiùs* resolutione, negandáque illa conniventia, & loco ejus asserenda vera legis interpretatio, cùm, sicut dixi, celebrans valde *eminenter* audiat Sacrum, intersit Sacro. Et nónne Præcepto, vel Regulæ de audienda concione, exhortatione &c. satisfaciunt, & proinde apud nos æquè, atque ipsi Auditores eximuntur à faciendo conscientiæ Examine antemeridiano illi ipsi, qui concionati, quive exhortati fuêre? Meritò igitur Leander *Quæstion. Moral. Part. 1. Tr. 8. Disp. 3. q. 43. in fin.* vult, nostrum responsum poni extra omne dubium, etiamsi tunc non posset quis, præ infirmitate, dicere Missam ordinariam, sed solùm votivam: ut si Dominicâ Palmarum nequiret legere Passionem, tunc enim deberet sub mortali dicere Sacrum votivum de passione, vel cruce, judicibus Cotonio, & Leandro, ut jam retulimus *in Alphab. Sacrificant. Casu XXI.*

Dixi *num.* 40. non repertum esse à me, nisi unicum scriptorem qui ex instituto tractet hanc quæstionem: *An scilicet sacerdos, qui non habet copiam audiendi Sacri, teneatur ipsemet sacrificare*, at nunc reperio duos; primum Pasqualigum, alterum Step anum, qui *Tract. 5. disp. 4. dub. 16.* citans Pasqualigum *Tom. 1. De Sacrif. nov. leg. quæst. 843.* subscripit mihi, non solùm quoad responsionem ad hanc generalem quæstionem, sed etiam quoad specialiorem de casu, quo nequit habere Confessarium, cui confiteatur talis sacerdos obstrictus peccato mortali.

Quæritur II. *Utrùm preceptum de Sacro audiendo diebus Dominicis, sit mere* Ecclesiasticum, *an* Divinum? 47

Respondeo, Vasquez 1. 2. *Disp. 160. & Tom. 4. in 3. Part. seu de pœnit. quæst. 90. art. 1. dub. 4.* aliique nonnulli pronuntiant, esse *divinum quoad substantiam*, at *quoad determinationem* esse *Ecclesiasticum*, ut proinde contra præceptum duntaxat *divinum*, non verò *Ecclesiasticum* peccet, qui sponte distrahitur tempore Sacri, peccet autem contra utrumque is, qui die Dominico, & Festo id negligit. Verùm quia longe comunior opinio cæterorum DD. sensúsque fidelium habet, licèt Deus instituendo Missæ Sacrificium voluerit utique, præceperítque illud etiam quandoque frequentari à fidelibus, ut rectè Nugnus *in 3. Part. quæst. 83. art. 6. dub. 2.* non tamen idcirco posse propriè dici, *specialiter* præcepisse, ut audiatur hoc, aut illo die, sed solùm prorsus *genericè*, quatenus universaliter mandat, sanctè observari sanctiones suæ dilectæ sponsæ Ecclesiæ, ideo rectiùs dixeris, hoc præceptum esse purè *humanum*, sicut præceptum de Quadragesima, de continentia sacerdotum &c. Vide Filliucium *Tract. 5 cap. 7. num. 198. & 199.*

AN SACRUM SIT AUDIENDUM FESTIS DIEBUS.

CASUS II.

Cacodæmon carnifex Dei.

SUMMARIUM.

Occisa à Cacodæmone ob neglectum Sacrum die festo. 48.
Peccat mortaliter negligens Sacrum die festo. 50.
Et quidem licet tantùm semel 51.
Idem dic de negligente Sacrum votivum. 52.
Refutatur quædam scandalosa sententia Onuphrii 53.
Non nisi unius peccati est reus, qui omittit Sacrum festo die incidente in Dominicam. 54.
Quomodo confitebitur, qui edit carnes die vetito ex triplici Titulo? 55.
Quâ horâ audiendum Sacrum? 56.
An citiùs surgendum, ut possit audiri? 57.
An necessariò audiendum, quod ante auroram, vel post meridiem fit? 58.
An maturiùs audiet, qui profecturus est eo die ad locum, in quo non celebratur festum sui loci? 60. *& seqq.*
An & is, quem sub tempus ultimi Sacri invadet febrilis paroxismus? 65.

Nu Qui

Qui negligit hodie Sacrum, non tenetur supplere cras. 66.
Plerique Galli tenentur interesse Vesperis. 67.
Libentiùs audiens Sacrum sacerdotis conspicui pietate, quam non conspicui defenditur exemplo frequentantium Missas Patris Lessii. 68.

48 B*Enefrida mulier Perusina, nolebat diebus festis operam dare audiendæ rei sacræ. Quare cacodæmon ei conspicuus factus dixit*; Quia noluisti audire Missam in templo, audies lamentationes in inferno. *Effatus hæc terrifica verba, fregit misellæ collum.*

Narrat hunc tragicum eventum *Serm. 50. Part. hiemal.* Gottschalcus, qui in Religione S. Augustini Eremitarum floruit sub Annum Christi 1460.

49 Ejusdem narrationis testis est P. Joann. Baptist. Scortia, *De Sacrif. Miss. Lib. 2. cap. 20. num. 1.* cujus occasione discutientur sequentia. 1. An, & quantum sit peccatum, non audire Sacrum die festo? 2. Qua horâ sit audiendum. 3. An omni festo sit audiendum? 4. An solo festo? Has duas posteriores quæstiones solvam *Cas. seq.* priores duas *præsenti.*

50 Quæritur hîc ergo I. *An, & quantum sit crimen, desidiosè negligere rem divinam diebus festivis?*

Resp. I. Esse peccatum, patet ex *cap. Omnes fideles. De consecr. dist. 1.* ubi exprimitur vox *solennitates*, dum agitur de perseverantia in Missa, usque ad finem; esse autem mortale, conficitur partim ex eo, quòd ibidem jubeantur Communione privari, *qui non perseverant in oratione, usque dum Missa peragatur*: Est autem hic Canon unus ex Apostolicis: partim ex eo, quòd hoc præceptum sit de re gravi: partim ex communi persuasione omnium pœnitentium, & confessariorum, adeóque omnium fidelium; denique ex terrifico supplicio Benefridæ, seu potiùs Malefridæ, decreto à Deo justo judice, qui ipse Deuteronom. *cap. 25.* sanxit: *Pro mensura peccati, erit & plagarum modus.*

51 Resp. II. Hoc peccatum mortale admittitur, etiamsi duntaxat semel omittatur deliberatè Sacrum absque causa legitima. Sic sentiunt omnes DD. hujus sæculi adversùs Richardum, Angelum, & Turrecrematam, qui apud Suarez *in Part. 3. Disp. 88. sect. 1.* existimârunt, non delinqui mortaliter per omissionem unam, alteramve, sed solùm per frequentem, aut profectam ex contemptu. Verùm refutant hos priorum sæculorum Doctores, persuasio omnium confessariorum, pœnitentium, superiorum Ecclesiasticorum, & subditorum, hujus, superiorisque sæculi. Adde, quòd transgressio unius jejunii *Ecclesiastici* sit peccatum mortale, sicuti & omissio unius Officii Canonici, ut argumentatur Suarez *loc. cit.*

52 *Ergo* inquies, *merebor esse socius æternus Benefridæ, si unicum Sacrum omittam, à me voto promissum?* Ita omnino, judicibus Suarez *loc. cit.* Filliucio, *Tr. 3. num. 199.* atque aliis pluribus. *Ergo, si & omisero Sacrum unum die profano imperatum a Confessario?* Ita sanè pronuntiabunt Sanchez, Palaus, alii plures, non semel docentes, votum *privatum*, itémque præceptum confessarii de opere peragendo, obligare tam graviter, quàm obligaret præceptum *Ecclesiasticum* de illo eodem opere. Vide tamen, quæ scripsi *in Alphab. Quadruplici Part. 1. Cas. III. num. 84.*

53 Hinc procul rejicienda doctrina Onophrii *in Disput. De mutat. Breviar.* relata a Gavanto *in Rubr. Breviarii.* dum expressè ita loquitur: Nunquam peccatur mortaliter, contra præceptum Ecclesiæ, nisi adsit intentio saltem *virtualis* contrafaciendi præcepto Ecclesiæ, quæ tamen intentio ut sic nunquam censetur *moraliter* adesse, nisi post aliquot actus perfectos, & consummatos. Ita ille, sed talem doctrinam, priusquam ederetur in lucem, [illegible] temerariam Nugnus *3. Part. quæst. 83. art. 1. p. 2. dub. 2.* scandalosisque accenset Alexander Septimus *proposit. 23.* Et censet Silvester (non ego) *verb. Missa. 2. quæst. 1.* tunc solùm requiri contemptum ad constituendum peccatum mortale, quando transgrederis rem, quæ est *in consilio*, non quando illam, quæ est *in præcepto.* Quamquam sine dubio peccas mortaliter, si ex vero, & *formali* contemptu Superioris, seu ejus authoritatis negligis id, quod est sub solo veniali peccato præceptum.

Resp. III. Licèt vero illud festum, quo culpabiliter negligis Sacrum, occurrat in Dominica, non tamen es reus, nisi unius peccati mortalis: Azor *Part. 1. Lib. 7. c. 2. quæst.* [illegible] loquens in specie de hoc neglectu; item Cardinalis de Lugo *De pœnit. Disp. 16. sect. 3.* adhuc generalius loquens, cum aliis multis, contra Navarrum *cap. 11. num. 4.* Coninck *Tom. 2.* [illegible] *Disp. 7. num. 47.* & alios; quando enim plura præcepta solùm numero distincta transgrederis uno actu omissionis, aut commissionis, admittis tantùm unum peccatum, ut patet exemplo furantis equum; talis quippe agit adversùs quatuor leges numero distinctas, scilicet *Naturalem, Divinam, Ecclesiasticam*, ac *Civilem.* Porro peccatum transgredientis tale festum, adversatur virtuti Religionis; omnes quippe festi, perinde atque Dominici dies, sunt instituti *primario* ad reddendum cultum Deo, tanquam supremo omnium Domino, licet festa Sanctorum sint etiam *secundariò* sancita in venerationem hujus, aut alterius Sancti. Unde consequenter inferes, admitti non quatuor, sed unicum peccatum mortale ab illo, qui die veneris in quadragesima, in quem incidit feria sexta quatuor temporum, & vigilia S. Matthiæ, sumit prandium Lutheranum scilicet ex bubula, farciminibusque.

At

55 At quo pacto tantum crimen aperiet confessario? Resp. Dicendo: *Comedi carnes die prohibito: Non audii Sacrum die festo.* Etenim circumstantia pluralitatis præceptorum transgressorum, est solùm aggravans intra unam, eandémque speciem infimam, ergo non necessariò exprimenda.

56 Quæritur II. *Qua horâ diei audiendum Sacrum?*

Resp. I. *Per se loquendo* quacunque horâ intra duodecimam nocturnam, qua incipit: & duodecimam nocturnam, qua desinit festum. Suarez *Tom. 1. De Relig. Lib. 2. De festis. cap. 15 num. 7.* & *8.* Itaque satisfaciunt, qui Friburgi Helvetiorum in Dominica, quam vocant Secretam, intersunt cum Dominis Civibus Rei divinæ primâ, aut secundâ pomeridianâ. Item ii, qui die Natalis Domini non audiunt aliud Sacrum, quam quod *immediatè* post mediam noctem est celebratum.

Putabam tamen, debere tali die saltem bis fieri Sacrum a quovis sacerdote, bis audiri a quovis non sacerdote. Bis errâsti, si hoc utrumque putâsti, neutrum enim ulla aut lex, aut consuetudo præcipit.

57 II. *Per accidens* est quandoque certâ horâ audiendum Sacrum. Et in primis quidem, quando fit tantùm unum in eo loco, in quo subsistes toto die festo; si quippe illud fiat horâ septimâ, aut octavâ, vel aliâ antecedente, debebis illâ ipsâ horâ esse in templo *Sed illud Sacrum fit tertiâ, aut quartâ matutinâ, propter peregrinationem cum vexillis institutam a communitate ad locum distantem plures horas; tenebórne tam cito surgere?* Tenebere, nisi tam matutina, tibique insueta surrectio sit allatura tibi molestiam, aut difficultatem similem illis, quas pro legitimè excusantibus indicabo *Casu XX.* Equidem Bassæus *in Florib. Tom. 1. verb. Missa. 9 n. 3. absolutè* dicit, etiamsi Missa non esset dicenda, nisi in principio diei, vel ipso meridie, obligare præceptum ad illam tunc audiendam. Ratio est, quia omittendum non est Sacrum nisi ob causam gravem, qualis non est communiter, sola molestia surgendi manè. Quamquam Suarez *Disp. 88. sect. 6.* negat, famulum teneri demere aliquid de ordinario, & temperato somno, ut possit perficere laborem, qui cæteroquin esset illum impediturus à Sacro.

58 His ita excussis, & excusis, accipio Anno 1666. literas à quodam Theologo, quibus proponit

Hanc Quæstionem.

Nonnemo ex privilegiatis in itinere die Dominicâ ante auroram legit Sacrum; deinde alio loco & alio festo post meridiem. Quæritur, an comites itineris, vel incolæ istorum locorum, si ante meridiem non audiverunt, vel prævideant, post auroram se non posse audire Sacrum, possint autem non incommodè & ante auroram, & post meridiem peregrini hujus Sacerdotis Sacro interesse, an, inquam, ad hoc teneantur, & quidem sub peccato gravi? Judico autem ego, in neutro casu teneri, neque scio autorem, qui contrarium asserat.

Ita ille; cui postea nominavi Suarium, & Bassæum suprà relatos à me, & utique intelligendos de hoc utroque casu, in quo supponitur, illam auditionem posse fieri sine incommodo, Addo hanc rationem fundamentalem, quia licet Canones, & Doctores, quos *in Alphabet. sacrificant.* seu *Tract. 3.* refero *a n 197. ad 202.* vetent sacrificari ante auroram, & post meridiem, atque ob hanc prohibitionem sit verosimillimum, Sacerdotem, qui nequit inter auroram, & meridiem, vel audire alterius Sacrum, vel ipse facere, non obligari ad sacrificandum extra illa duo tempora, adeóque non teneri illâ Lege, quam in Sacerdotem non habentem copiam alieni Sacri statuunt DD. relati suprà *num 40.* & *in Alphab. sacrificant. n. 710* nihilominus tamen, si his interdictis Sacerdoti temporibus fiat saltem ex justa causa Sacrum, teneberis illud honorare tuâ præsentiâ, si nequeas, aut nequiveris aliud; etenim nullum jus scriptum, aut non scriptum prohibet cuiquam, ne adsit Sacro, seu nocturno, seu diurno. Confirmatur hæc responsio resolutione, quam *Casu XVI. num. 352.* & *seqq.* dabo de obligatione audiendi Sacrum in loco privilegiato, & profano, quando nequit audiri in alio, seu ordinario.

Deinde est tunc singulariter audiendum Sacrum horâ non omnino arbitrariâ, quando quis est magno manè profecturus ex urbe ad locum, in quo non sit habiturus copiam Sacri, debet enim talis adire templum ante suum discessum, ut tradunt omnes; re enim verâ urget tunc præceptum. 59

At quid dicetur de hoc

Casu?

Bonifacius Constantiensis, die S. Pelagii Martyris profecturus est manè Marisburgum, ubi non colitur in foro ille dies, sed solùm Constantiæ. Eritne reus criminis, si Constantiæ non priùs intersit Rei divinæ, posito quòd nolit, aut non possit Marisburgi? 60

Resp. Vel est futurus extra fines Constantiensis urbis, antequam celebretur ultimum Sacrum in omnibus quatuordecim templis, quæ visuntur Constantiæ, vel non? Si *primum*, probabiliter non obligatur audire Sacrum illo die. Si *secundum*, obligatur certò. 61

De *secundo* convenit inter Doctores, ob apertam rationem; quia quicunque existit in loco 62

 tunc,

tunc, cùm urget illum aliquod præceptum, debet illud implere, nisi justa excusatio suppetat; talem autem urget tunc præceptum de Sacro audiendo, quia urget omnem subditum constitutum intra fines proprii domicilii, & nondum perfunctum officio suo, nec habiturum commoditatem perfungendi.

63 At de *primo* est lis magna inter Theologos. Nam Suarez *Lib. 2. De Festis. cap. 15. num. 9.* Laymann. *Lib. 1. Tract. 4. c. 11. num. 6.* atque alii plures post Navarrum *cap. 13. n. 5.* ajunt, te obligari. At negat Sanchez *Lib. 1. Summ. c. 12. num. 32.* Lessius *De just. & jur. Lib. 4. cap. 2. dub 8.* Ferdinandus de Castro Palao *Part. 1. Tract. 3. Disp. 1. punct. 24. §. 5. num. 8* post Salas, Bonacinam *p. 12. num. 5.* & Joannem Sanchez, & quidem probabiliùs.

64 Nam in primis præceptum non tibi vetat, quò minùs urbe exeas horâ quintâ e. g. quandoquidem es in alieno territorio futurus horâ mediâ decimâ, quâ solâ obligantur ii cives audire Sacrum, qui existentes in urbe possunt illud audire, nec priùs aliud audierunt, nam mediâ decimâ solet incipere ultimum totâ urbe Sacrum. Deinde si scires, te *immediatè* antequam fiat Sacrum ultimum, habiturum Papalem, vel Episcopalem dispensationem, eximentem te ab audienda missa, nemo te obligaret ad eam audiendam priùs; atqui tua, ut sic loquar, futuritio extra territorium Constantiense te etiam eximet ab obligatione audiendi Sacri, te, inquam, eximet ipsa media decima, qua suppono te futurum in Stadensi, vel Marisburgensi Parochiis, & antequam fuisses obligatus audire Sacrum, si mansisses toto tempore in urbe.

65 *Igitur*, inquies, *si me sub tempus ultimi Sacri sit visitaturus hospes permolestus, febris, ajo, quartana, quæ me succutiet tres ipsas horas, non incumbet mihi obligatio audiendi Sacri horâ octavâ, etsi possim commodissimè, tutissimè?* Resp. Negando consequentiam, quia febris non facit, ut tu non sis obligatus Lege Sacri, sed solùm ut sis excusatus illâ horâ; at existentia extra territorium Constantiense efficit, ut non sis obligatus. Vide, si placet, quæ de hisce duobus phrasibus, non solùm *Verbalibus*, sed *Realibus*, differo *in Quinario Tractatus 5. seu Theolog. Juridico-Moral. cap. 27. numero 57. & seqq.*

66 Quæritur III. *Quænam videantur insuper breviter circa materiam hujus secundi seu capitis, seu Casûs observanda?*

Resp. Sequentia. I. Qui Sacrum neglexit hodie, non tenetur cras compensare; & qui nequit accedere, non obligatur aliquid aliud loco Sacri orare; quia neutrum imperat ulla consuetudo. Quamvis admodum conveniat, ut confessarii moneant illos, qui ob custodiam domûs aut pecorum nequeunt accedere ædem sacram, volvant orbiculos Marianos, & fundant alias preces, intersint *spiritualiter* Sacro &c. Collocabitur utiliter admodum apud nonnullos ea opera.

II. Vesperis ut adsis, nulla lex injungit in Germania, consuetudo autem obligat ad id plerosque Gallos, Navarræos, & aliquot Hispanos teste Navarro *cap. 21. num. 1.* qui tamen non nisi venialem obligationem agnoscit. 67

III. Si diebus festis, seu aliis audires libentiùs Missam sacerdotis pietate conspicui, quàm non conspicui, haberes approbatores tui facti illos, quos proponit hic 68

Casus Lessianus.

Complures sibi gratulabantur, si quando in publico (quod raro valetudo patiebatur) ejus Sacrificio adstitissent, tum quòd gravi, sanctáque ejus actione ad pietatem concitabantur, tum quòd eo bene precante quandam sibi sanctimoniam aspergi crederent.

Hæc verba leges in vita P. Leonardi Lessii *cap. 11.* minimè dubius, quin Missa boni sacerdotis aliquâ ratione plus impetret à Deo, quàm mali. Sed cave, judices quemquam malum, nisi te adigat aperta veritas, & vide, quæ hanc in rem tradidi *in Alph. Sacrif. Casu IV. n 115.*

IV. Dubius, an dies aliquis sit festivus, tenetur indagare veritatem, vel certè audire Sacrum; quia alioqui se temere exponet periculo transgrediendi præceptum grave, eritque unus ex illis, de quibus *Psal. 35.* dicitur: *Noluit intelligere, ut bene ageret.* Si autem nequeat comperire veritatem, poterit stante dubio non ire ad templum, quia in dubio est melior conditio possidentis suam libertatem, sicuti generatim traditur, & huic speciali materiæ applicatur à pluribus Theologis in materia *De conscientia dubia*, atque inter hos à Francisc. Bardi *Discept. 6. cap. 2. §. 9.* contra Bresserum *De conscientia Lib. 4. cap. 7.* 69

AN OMNI FESTO, ET SOLO, SACRUM AUDIENDUM SIT.

CASUS III. Serio-Jocosus.

SUMMARIUM.

Casus Consulis, imperantis civibus laborem servilem die novi festi instituti absque consensu laicorum. 70.

D. Caramuel ingenio simul, atque suos conceptus eloquendi præstans, in Theologia Fundamentali num. 1708. asserit, esse sibi compor- 70

pertum id, quod ab aliquo Prælato Religioso, urbisque celebris Consule factum narrat hisce verbis. *Prælatus N. obtinuit à Summo Pontifice, ut Sancti N. dies in illa civitate esset festus. Bullam præsentat Episcopo, & consensum obtinet, vel extorquet. Magistratu sæculari inconsulto indicitur nova Festivitas, & ad ejus Sacrum universi invitantur. Omnium Senatorum nomine Consul accedit Abbatem: Venio, inquit, à Civitate missus, ut examinem mensas pauperum, & mechanicorum, quas V. P. curavit parari pro crastino. Quas mensas, inquit alter? Mensas illas, inquit Consul, in quibus hilares erunt nostri pauperes. Verùm Prælatus Consuli præter communem, meámque, ait, nulla paratur totâ domo; in illa Religiosi, in hac amici aliquot & perillustris D. si velit sumere refectionem, poterimus. Ergo, infert Consul, quando vos edetis & bibetis, nostri pauperes fame, & siti cruciabuntur? Absit; aut cras omnibus nostris mechanicis, pauperibúsque dabitis cibos, aut agetis vestrum festum privatim. Negat cibos Antistes. Et Consul; Diploma vestrum subreptitium pronuntio, & expeditum ab hominibus malè informatis. Hæc vociferans egreditur, curátque proclamari à præcone, sequentem diem festum non esse; deberéque omnes mechanicos se continere in officinis, & operari sub pœna centum aureorum, solvendorum in cute ab eo, qui non haberet in ære. Territi à Magistratu manserunt mechanici, & cives domi &c.*

71 Hæc & quædam alia D. Joannes Caramuel. Ob quod factum, à me non vocandum in examen, quia servus Domino suo stat, aut cadit. *Rom. 14.* quæritur 1. *An sit audiendum Sacrum festo instituto à solo Episcopo?* 2. *An instituto à solo populo?* 3. *An Religiosi teneantur observare festa sæcularium?* 4. *An posteri suorum antecessorum?* 5. *Quid pronuntiandum de translatis?* 6. *Quid de dimidiatis?* 7. *Quid de non festis?* Tot quæstionum elucidandarum causâ seco hunc Casum in tres Sectiones. *Primâ* expediam quatuor priores; *secundâ*, & *tertiâ* reliquas quæstiones.

SECTIO I.

De obligatione audiendi Sacrum festis inductis à solo Episcopo, solo Populo, Majoribus &c.

SUMMARIUM.

An sacrum audiendum festo, quod instituit solus Episcopus? 72.

An, quod solus Papa? 73.

An, quod soli Laici? 75.

Declaratur exemplo Nuithonum, festivè colentium diem Victoriæ relatæ de Carolo Audace. 76.

Si Laici voverunt aliquod festum, an ad illud teneantur Religiosi, præsertim exempti? 77.

Refertur Decretum Congregationis de modo, quo Regulares tenentur, & possunt celebrare festa loci. 78.

Describitur Breve Alexandri VII. ad imperatorem Leopoldum I. de celebrando cum Octava festo Immaculatæ Conceptionis 80.

An Regulares locorum, in quibus statur illo Brevi, licitè, aut necessariò *sese accomodent illi.* 81

An privilegio illo Pontificio licitè *utantur omnes Diœcesani Constantienses eo titulo, quòd etsi non sint subditi Domui Austriacæ, pro quibus* directè *emanavit, attamen spectant suo modo ad Ecclesiam cathedralem*, directè *participantem illud indultum?* 82.

Concluditur affirmativè. *Ibid.*

An dies infra Octavam Conceptionis occurrens cum die itidem infra octavam S. Francisci Xaverii præferatur huic? 83.

Octava alicujus festi non cedit Octavæ alterius, nisi cedat ipse dies festus. Ibid.

Festum dignius non præfertur minùs digno, nisi sit elevatum ad eandem, aut superiorem classem. Ibid.

Unde desumatur dignitas Octavæ? Ibid.

Festum recenter honoratum Octavâ, hoc ipso elevatur saltem ad secundam classem. Ibid.

An Breve Pontificium videatur facere potestatem, dicendi jam in Præfatione Missæ: Et te in Immaculata? 84.

Ita dicitur, & cantatur in cathedrali Constantiensi. Ibid.

Semiduplicia Diœcesana an licitè *celebrent Regulares?* 85.

Et quomodo quoad officium canonicum Duplicia Diœcesana? Ibid.

Festa fori non sunt hoc ipso festa majora per annum. Ibid.

Cur posteri obligentur observare festa inducta voto Majorum? 86.

Et an consuetudinaria? 87.

An festo incidente in parasceven sit audiendum Sacrum officium illius diei? 89.

Quid si tunc fiat verum Sacrum? Ibid.

QUæritur I. *An sit audiendum Sacrum Festo, quod solus Episcopus, sine consensu populi, instituit?*

Resp. Non esse. Quia Episcopus nequit ullum festum instituere sine Cleri, & populi consensu. Ita non solùm statuitur. *cap. Conquestus. De fer.* sed etiam sæpe ita resolvit Rota Romana, ut videre est apud hujusce argumenti peritissimos, Augustinum Barbosam, *De offic. & pot. Episc. allegat 105 num. 36.* ac Pacem Jordanum, *Volum. 2. Lib. 11. Tit. 1. num. 30.* itémque apud Bartholomæum Gavantum 72

in Man. Episc. verb. Festi dies. num. 2. qui proinde Doctores cum cæteris communiter Theologis, & Canonistis, respondent id ipsum, quod nos. Et ratio est aperta, quia quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari. *c. Quod omnes. 29. De Reg. jur. in 6.* Tangunt autem, vel maxime populum festa, præsertim hac ætate, qua ita invaluit multitudo, cum ingenti molestia mechanicorum, ut longè magis cogitandum sit de modo abrogandi plura è diœcesanis, quàm de novis instituendis, sicuti pluribus declaro ex mente Urbani VIII. *in Theol. Juridico-Moral. cap. 45. sect. 3.* quæ tota est de illa *per se* saluberrima Bulla.

73 Dixi autem: *Episcopus*; nam Summus Pontifex non ligatur hâc lege. Quare si qui Episcopi non requisierunt consensum populi ad instituendum festum S. Josephi; non egerunt adversùs decisiones Rotæ Romanæ, quandoquidem ipse Urbanus Pontifex mandaverat hanc festivitatem.

74 Porrò censetur consentire populus, quando vel consentit Magistratus Sæcularis, cujus authoritatem sequi solet plebs, vel ipse indictam festivitatem observat, cùm possit absque suo damno reclamare. Addit Barbosa *loc. cit num. 39.* non obstante illâ communi doctrinâ, posse Episcopum in Synodo instituere novum festum, irrequisito consensu populi.

75 Quæritur II. *An vice versâ sit audiendum Sacrum, quando solus populus, aut Princeps sæcularis instituit Festum?*

Resp. Cum communi *negativè*. Quia licèt Magistratus sæcularis possit ferre legem pœnalem, interdicentem labore *servili*, ob hanc, aut illam victoriam e.g. obtentam, & generatim possit punire non observantes diem festum. Jordanus *elucubr. vol. 2. Lib. 11. Tit. 1. num. 61.* Barbosa *De off. & pot. Episc. allegat. 105. num 42.* nam datur hîc locus præventioni, casu quo Episcopus, vel Parochus, non dedit facultatem. Jordan. & Barbos. *Ibid.* non tamen habet jus obligandi in conscientia ad Sacrum audiendum, cùm scriptum sit *cap. Tua. 1. De decim.* ab Innocent. III. *Laicis nulla est de spiritualibus concedendi, vel disponendi tributa facultas*; est autem obligatio audiendi Sacri utique res spiritualis. Unde patet, quid respondendum sit ad hunc

Casum Helveticum.

76 *ANno Christi 1475. fuit Carolus Audax Burgundiæ Dux memorabili prælio à confœderatis Helvetiis victus, fusus, fugatúsque ad oppidum, cui nunc nomen Moratum* (Paulus Æmilius in Ludovico XI. vocat Murtiam) *in Aventicis. In memoriam insignis, fructuosǽque victoriæ instituitur quot annis Friburgi Helvetiorum solennis supplicatio, solennéque Sacrum decantatur. Quæritur, an cives, qui tali officio, aut alteri Missæ non intersunt, delinquant mortaliter?*

Resp. Minimè, quia à Magistratu civili profecta est hæc festivitas. *Sed* tacitè *approbârunt Episcopi, quod jam sufficit ad id, ut obliget in conscientia festum inductum à populo, nam statim quòd votum* (populi de celebrando aliquo festo) *cognoscitur ab Episcopo, & non impeditur, consequenter confirmatur*, inquit Nugnus *in 3. Part. quæst. 83. art. 6. p. 2. dub. 2. concl. 8.*

Resp. Est latum discrimen inter festum à sæcularibus inductum *ex voto*, & inter inductum *ex solo proposito*, aut Magistratûs civilis *decreto*. Nam primum illud inducit ex se mortalem obligationem, quam hoc ipso ratam habet Episcopus, quòd cognitam non irritet, tunc enim propriè consentire videtur tacendo; at mandatum Magistratûs sæcularis, aut pium propositum populi, non gignit ex se ejusmodi obligationem, nec etiam inducit Episcopus videndo, & dissimulando, quia non cupiunt sæculares.

Quæritur III. *Utrùm Religiosi obligentur audire Sacrum in festis, quæ populus approbante Episcopo vovit?* 77

Resp. De Religiosis etiam exemptis, habitantibus in eo loco, asserit apertè Nugnus *loc. cit.* itémque Sanchez *Lib. 4. De voto cap. 15. n. 21.* post Vasquez & Rodriquez *in Summ. cap. 122. conclus. 1* Ego autem dubito de exemptis, quia verba Tridentini Concilii *Sess. 25. De Regul. cap. 12.* ita duntaxat sonant: *Dies etiam festi, quos in Diœcesi sua servandos Episcopus præceperit ab exemptis omnibus etiam Regularibus serventur*; & ipsemet Rodriquez illam suam sententiam revocavit *Tom. 2. qq. Regul. quæst. 71. art. 1.* etsi subdat, esse ratione scandali observanda ab iis. Cæterùm rectè notat Barbosa *De offic. & potest. Episc. alleg. 105. n. 33.* nec exemptos posse dispensare, ut sui Religiosi, & famuli laborent diebus festivis, quæ scilicet Episcopus præcepit.

Est autem hoc loco observanda declaratio 78
Congregat. quam idem Barbosa *cit alleg. 105. num. 34.* refert his verbis: (*Congregatio Concilii censuit, Decretum* cap. 12. vers. dies etiam festi. sess. 25. De Regul. *ita esse intelligendum, ut Regularium ritus illis festis semper permaneant quoad missas celebrandas, & cætera divina officia, tam publicè, quàm privatim ab ipsis Regularibus, in ipsorum Ecclesiis persolvenda, nec circa hoc ab ipsis quoquo modo in contrarium eisdem Religiosis præcipi posse. Verùm quoad conciones, & lectiones, quas iidem Regulares ad populum habuerint, debere se accommodare Evangeliis, & Epistolis, quibus Clerus sæcularis iis diebus utitur.*) Ita Congregatio.

Circa cujus verba nota: quando dicit: *Ut* 79
ritus permaneant, esse hunc sensum: *Ut permanere possint.* Nam eadem Congregatio referente

rente Joanne Gallemart *in cit. Cap 12. Sess. 25.* expressè ita loquitur: *Licèt ritus prædictorum in suis officiis intactus esse possit*: est ergo permissio, non præceptio. Itaque non adversantur illi priori declarationi Religiosi, qui consueverunt publicè, ac privatim celebrare omnia festa Duplicia Diœcesana; *præter Octavas*; in Octavis enim esse observandas ab iis Rubricas Breviarii, declaravit Congregatio apud Barbos. *in cit. Cap. 12. Trident. Concil. num. 8.* Vide plura infrà *num. 627.* & præterea cogita de veritate resolutionum, quas do ad

Quadruplicem novissimam Quæstionem.

80 SAnctiss. D. N. Alexander VII. non modò edidit, cum nunquam interitura, seu in terris, seu in Cœlis celebritate sui Nominis, Bullam, qua declaravit ex cathedra, fuisse à Sixto IV. *Constitutiones Apostolicas editas in commendationem cultûs celebrantium solenni ritu Conceptionis festivitatem eo sensu, quòd Beatissimæ Matris Virginis Mariæ anima in primo instanti creationis, atque infusionis in corpus, fuerit Speciali Dei gratiâ à macula peccati Originalis præservata immunis*; non modò, inquam, edidit Bullam verè *Auream*, hisque verbis conceptam, verùm insuper ad instantiam Philippi IV. Hispaniarum Regis, ac postmodum Leopoldi I. Imperatoris, atque Sigismundi Francisci Archiducis Tiroleos, & ab hac dependentium provinciarum Domini, præcepit omnibus utriusque sexûs personis Breviario astrictis, atque habitantibus in Regnis, provinciisque horum principum (limitationem respectu Hispanicarum apposuit ipse Pontifex) ut hoc festum celebrarent cum octava. Exemplar Brevis dati ad Augustissimum Imperatorem Leopoldum placuit hîc apponere in perpetuam memoriam pietatis; qua tota Serenissima Augustissima Domus Austriaca fertur adversùs Immaculatum Virginis conceptum. Transtuli huc illud Breve ex Exemplari, quod viennæ impressum, ac Sigillo Nuntiaturæ Apostolicæ, ipsôque proprio Chirographo Auditoris Nuntiaturæ munitum, ac proinde omnino authenticum accepi Anno 1667. quo alteri editioni hunc tractatum parabam; est autem hujusmodi.

Cùm alias, & sub die 2. Julii proximè lapsi Sanctissimus Dominus Noster Alexander Papa VII. iteratis, piisque precibus Serenissimi Hispaniarum Regis Catholici annuerit, ut in omnibus Regnis Hispaniarum, & Indiarum, eidem Catholicæ Majestatis Imperio subjectis tum à sæcularibus, tum à Regularibus utriusque sexus, qui horas Canonicas recitare tenentur, Officium, & Missa Immaculatæ Conceptionis cum Octava imposterum de præcepto recitetur cum Lectionibus in Octavario Romano à Congregatione Sacrorum Rituum approbato contentis, & à die Octava ad decimamquintam Decembris ritè dispositis, idémque officium ad usum ejusdem Cleri seorsim ab Octavario Romano imprimi posse concesserit; eadem omnia ac eisdem modis, & formulis suprà expositis ad preces Augustissimi Imperatoris pariter concessit in singulis Regnis, & Provinciis, dictæ Imperatoriæ Majestati subjectis. Hac die 12. Novembris. 1664.

M. Episcopus Sabinensis Card. Ginettus.

(L. S.)

Bernard. Casalius Sac. Rit. Congr. Secr.

Facta Collatione cum suo Originali in Cancellaria Nuntiaturæ Apostolicæ existente concordat de verbo ad verbum. Et in fidem: Viennæ ex Palatio Nuntiaturæ Apostolicæ die 23. Martii. 1665.

Abb. Franc. Ant. Gallus Nunt. Aud. Glis.

RAtione verborum, quibus hoc Breve conceptum esse vides Lector, emerserunt hæc singulariter quatuor dubia. 81

Primum dubium est omnino proprium hujus loci, in quo diximus, Regularibus esse ex declaratione Congregationis (si quidem est authentica) vetitum, ne festa Diœcesana celebrent cum octava; etenim ob hanc ipsam rationem nonnulli Religiosi habitantes in locis, ubi clerus sæcularis obibat Anno 1666. octavam prædictam, abstinuerunt eâ celebratione. Censui ego, & censeo, non fuisse abstinendum, quandoquidem species derogat generi; atqui Sua Sanctitas specialissimè nominavit, obligavítque respectu hujus octavæ Religiosos, hoc ipso quòd suum Breve *præceptivum* extenderit ad omnes utriusque sexûs adstrictos Breviario; nam sexus fœmineus non tenetur lege Breviarii, nisi sit Regularis, si excipias paucula *libera*, ut vocant, cœnobia.

Secundum dubium est rursum hujus loci, id est provinciæ, in qua hæc scribo. Etenim hæc civitas Constantiensis agnoscit se subjectam (salvis magnis suis privilegiis) Serenissimæ Domui Austriacæ; igitur dubium non erat, quin clerus Constantiensis, adeóque Ecclesia cathedralis contineretur *propriè*, & *directè* verbis comprehendentibus omnes clericos incolas provinciarum Austriacarum; at ambigebatur, an, quoniam magna quidem pars Diœcesis Constantiensis agnoscit Archiduces Austriæ pro veris Dominis, non tamen tota, Breve Pontificium exporrigatur ad cætera loca Diœcesana, e. g. ad Helvetios; exemptos omni alieno dominatu, itémque ad urbes Imperiales haud paucas, accipientes jura in spiritualibus ab Illustrissimis Episcopis Constantiensibus, at in temporalibus à solo Cæsare, qua Cæsare, non qua Austriaco Principe. Ego semper judicavi, omnino extendi saltem quoad vim *permis-* 82

sivam, si non quoad coactivam; etenim *justum est, juxta Majorum decreta, ut sedes, quæ unicuique sacerdotalis dignitatis mater est, sit Ecclesiasticæ Magistra rationis*, Text. Cap. *De iis dist. 12.* ubi ex hac ratione probat Concilium Toletanum, rectores Ecclesiarum debere unum, eundémque in psallendo tenere modum, quem in Metropolitana sede cognoverint institutum; ergo & Diœcesani debent vel ex præcepto, vel ex decentia quadam recipere illum psallendi modum; adeóque illud officium, quod cognoverint in Episcopali, seu Cathedrali sede institutum recenter; *justum* siquidem est; *ut inde unusquisque sumat regulas Magisterii* (Ecclesiastici) *unde honoris consecrationem*, cit. Cap. *De iis*, accipiunt autem singulæ Ecclesiæ particulares, earúmque magistri, honoris consecrationem ab Episcopali. Accedit, quòd in hac Diœcesi sint per Sueviam passim immixtæ Austriacis pagis, & oppidis Ecclesiæ non depenpentes à dominatu Austriaco, quódque hactenus fuerit authoritate Episcopali quot Annis impressum, ac per totam diœcesin sparsum Directorium, è cujus norma celebrantur divina ubique (exceptis perpaucis) officia; igitur ad uniformitatem retinendam, confusionémque vitandam, judicatum fuit, in Concilio Ecclesiastico, omnino convenire, ut Anni 1667. atque secuturorum Directorio insereretur prædicta Octava pro universo Clero Diœcesano.

83 *Tertium* dubium movent aliæ octavæ, quæ occurrunt cum octava Conceptionis Immaculatæ; occurrit enim imprimis octava S. Francisci Xaverii in omnibus Societatis nostræ Ecclesiis; utra alteri cedet? non S. Xaverii, quia celebratur à nobis ejus dies Natalis officio secundæ classis, cùm tamen festum Conceptionis colatur officio duntaxat majore per Annum. Non conceptio, quia & est dignior, & hoc ipso, quòd festum ipsum sit honoratum octavâ, videtur elevatum ad sublimiorem classem, adeóque saltem secundam. Sed & S. Nicolaus est Patronus primariæ hujus urbis parochiæ, habens proinde octavam, an præferendus Matri Dei? Et quid si S. Barbara, S. Ambrosius, S. Lucia habeant alibi etiam octavas?

Propter indicatas rationes, aliter, atque aliter penetratas à diversis discessum fuit Anno 1667. in diversas opiniones, imò & praxes. Ego censeo *in primis*, festa primæ classis esse absque dubio præferenda, quoad octavas, octavæ Conceptæ Virginis. Ratio est, quia cùm octava, seu dies infrà octavam sit nihil aliud, quàm prorogatio festi habentis octavam. Gavantus *in Rubr. Breviar. Sect 3. cap. 8. num. 5.* adeóque omnes dies octavæ pro una festivitate computentur. Idem *ibid.* post Radulphum; cùm deinde dignitas octavæ attendi debeat penes classem festorum. Expressè Gavantus *loc. cit. num. 8.* clarum est, dies infra octavam non cedere aliis octavis, seu infra octavam, nisi etiam cedat ipsummet propriè festum; atqui nullum festum primæ classis occurrens cum ipsomet festo Conceptionis cedet festo Conceptionis, ut liquet ex Tabella de occursu festorum. Censeo *secundò*, nulla festa, etsi digniora, præferenda esse festis minùs quidem dignis, at elevatis ab Ecclesia ad classem superiorem; nam & dignitas octavæ desumenda est ex dignitate classis, ut jam jam diximus ex Gavanto; & generaliter dicta generaliter sunt intelligenda; atqui in Tabella de occurrentia festorum generaliter statuitur, festa superioris classis esse præferenda festis inferioris, non factâ ullâ mentione majoris dignitatis, excipiendo tamen paucula, quorum tam expressa exceptio firmat Regulam in contrarium. Censeo *tertiò*, cùm non reperiatur in Breviario ullum festum octavâ honoratum, nisi sit primæ, aut secundæ classis, hoc ipso, quòd aliquod festum celebrari jubeatur, vel permittatur cum octava, videri insertum saltem secundæ Classi. Ratio est, quia cui conceditur principale, eidem etiam accessorium, & cui majus, eidem & minus, Cap. *Cui licet. De Reg. jur. in 6.* atqui Ecclesia colendo aliquem Sanctum adjectione octavæ, adhibet utique ei majorem honorem, quàm si præcisè collocaret illum in secunda classe. Hinc factum, quòd & nos Constantiæ, & nostri Monacenses, (nam etiam Serenissimus Bavariæ Elector impetraverat pro utroque suo Ducatu indultum, quod Cæsar) nono Decembris antetulerimus octavam Conceptionis octavæ S. Xaverii, sicut & Viennenses tam in templo Collegii, ubi ipse est Titularis, quàm in Ecclesia Domûs Professorum, ubi colitur sicut in aliis Societatis templis; at Ingolstadienses inducti aliis rationibus dederunt illo die nono Decembris primas S. Xaverio.

Quartum dubium occasione ejusdem festi 84
emersit hoc, an videlicet fas esset in Præfatione Missæ cantare, vel dicere: *Et te in Immaculata Conceptione.* Ratio asserendi erat, quòd, cùm Pontifex tam disertè in sua Bulla expresserit, festum Conceptionis esse institutum, & hactenus observatum in honorem Conceptionis, tanquam expertis omnis prorsus culpæ, visus fuerit permittere, ut illa puritas, atque immunitas *expressè* nominaretur in Missa. Quæ fortè causa movit eos, qui censendo Directorio Diœcesano Constantiensi præsunt, ut permitterent, aut etiam mandarent, eidem Directorio inseri hæc verba in Præfatione: *Et te in Immaculata.* itáque fuerit in nostra Cathedrali Ecclesia cantatum ab Ann. 1665. ad hunc, quo hæc revideo, Annum 1667. inclusivè, ac multi etiam Regulares usurpârint in suis quoque privatis Missis illud incommunicabile cæteris Sanctis elogium. E diverso obstare videtur inprimis, quòd, si licet illud epitheton usurpare in Præfatione, liceat quoque in oratione, seu Collecta, atque adeò dicendum fuerit: *Immaculatæ Conceptionis, ejus votiva solennitas*; fortè tamen

men, nemo unus ex utentibus in Præfatione illo glorioso titulo, usus fuit in Collecta, longè minùs in Antiphonis, & Responsoriis, in quibus toties nominatur Conceptio. Adhæc Innocentius X. qui & ipse in favorem piæ, piissimæ, & probabiliùs multò ipsiusmet Sancti Thomæ sententiæ unum, alterúmve Breve ad instantiam Coronæ Hispanicæ impertitus est, vetuit tamen, usurpari in sacris officiis illud encomium, impugnatum antehac ab iis quoque, quibus certum est, Sanctum Thomam fuisse illud absque omni verborum ambiguitate defensurum, si prævidisset, quæ nos videmus, scilicet consensum totius ferè Ecclesiæ. Ego videns, me certò fore immunem omni culpâ, si in Missa privata abstinerem illo epitheto, at non haberem eam certitudinem, si non abstinerem, abstineo. In solenni sequerer usum meæ Ecclesiæ ad vitandum scandalum; Viennenses omittunt, sicut & Romani, ut mihi scriptum ex Urbe.

85 Semiduplicia diœcesana utrùm sint Religiosi, qui observent? ignoro; quamvis hactenus non potuerim invenire convincentem causam, cùr non liceat etiam semiduplicia, si licet duplicia colore; certè qui fecit jus ad illa, potest & ad ista; sed revera non convenit.

Licèt verò Barbosa, cum Ascanio Tamburino *De jure Abbatum Tom. 1. disp. 5. quæst. 9. num. 39. absolutè* neget, Religiosos teneri dicere Officium, & Missam de sanctis diœcesanis, testatur tamen Palaus *Tract. 7. disp. 2. punct. 2. num. 8.* eos ex præcepto Gregorii XIII. obligari ad Missam, & Officium de Patrono loci, in quo commorantur. Quòd si in eadem urbe sint plures Parochiæ, habetur ratio solius Matricis. Vide infrà *num. 627.* plura de Regularibus. Et quasi per parenthesin (insperatam tibi, non tamen ingratam,) scito, fuisse aliquando dubitatum, an omnia festa *fori* simul, & *Chori*, sicuti sunt SS. Georgii, Martini, Nicolai, &c. in Germania, debeant honorari ritu duplicium majorum per Annum? eámque ob rem me Romam scripsisse alicui lectissimo Theologo, ac petiisse ab ipso judicium Romanorum Theologorum, ex quorum mente ille mihi rescripsit, nihil in Urbe sciri de hoc ritu.

86 Quæritur IV. *An, & cur successores, & posteri obligentur ad festa, quæ voverunt eorum majores, & antecessores, cum nemo possit suo voto quemquam ligare; alioqui tenereris fieri Religiosus, si tui parentes te devovissent Religioni?*

Resp. Certum est teneri. Ratio est, vel quia ex justitia *Legali*, seu observantia erga parentes filii, & posteri tenentur rata habere ejusmodi vota pro bono publico facta, & non inducentia valde magnum onus. Bonac. *De voto, punct. 5. num. 20.* Filliucius *Tract. 26. num. 162.* Vel quia Episcopus ejusmodi vota approbando mandavit servari à posteris. Suarez *Lib. 4. De voto Cap. 10. num. 9.* Laymannus *Lib. 4. Tract. 4. cap. 10. num. 9.*

Ita ut secundùm hanc sententiam peccent contra virtutem Religionis non observando talia festa. secundùm priorem solùm adversùs justitiam *legalem*; quæ utrùm in hac materia obliget ad mortale, non satis liquet; non dubito, quin plerique sint agnituri talem obligationem. Addit Navarrus *in Manual. cap. 12. num. 80.* hanc obligationem oriri ex vi contractûs, & promissionis, transeuntis in successorem universalem; quod tamen difficulter credo. Vide *in Alphab Quadruplici*, post hæc impressa, excuso, *num. 41.* Casum singularem circa hanc materiam.

Festa, quæ ex sola consuetudine sua ab Episcopo non approbata, populus observat, impunè transgrederis Azorius *Part. 1. lib. 7. cap. 4 quæst. 1* Suarez *Tom. 3. in 3 part. disp. 88. sect 5.* 87

Quæritur V. *An, si quod festum incidat in Parasceven, sicut apud plerosque Germanos Anno 1666. festum S. Georgii, sit necesse audire Officium ordinarium illius diei, aut ipsius festi, si fortè Episcopus faciat jus, tunc veram Missam dicendi?* 88

Respondeo ad *primum*, cum Molfesio, Naldo, Fagund. Gavant. Barbosa *De parocho Cap. 11. num. 47.* contra Vasq. *Tom. 3. in 3. part. disp. 232. cap. 2.* Nugnum *quæst. 83. art. 1.* & alios *negativè*. Re enim verâ illud officium non est Missa, licèt vulgus ex ignorantia vocet Missam. Certè non ita nominatur in Missali; atqui neque scripta, neque non scripta lex obligat fideles, nisi ad Missam audiendam. Unde testatur Gavantus *in Rubr. Missal. Part. 3. Tit. 26. num. 24.* apud Barbosam extare pro nostra responsione declarationem Sacræ Congregationis. 89

Respondeo ad *Secundum*. Si ex quacunque causa datur sacerdoti alicui potestas faciendi tunc Sacrum, túque rescias tempus, & locum, teneberis tuâ præsentiâ honestare actionem adeò insuetam illo die, quia hoc non est uti privilegio, non enim tibi fit peculiaris gratia audiendi. Porrò jam indicavi *in Alphab. Sacrific. Casu VII. num. 213.* quibus casibus videatur posse permitti, ut unum Sacrum fiat tali die, & *ibid. n. 215.* resolvo novam quæstionem circa Sacrificium hujus ipsius diei. Vide etiam *ibidem* dicta *num. 223.* 90 91

SECTIO II.

An, & quomodo audiendum Sacrum in Festis Translatis.

Casus Constantiensis.

SVMMARIVM.

Casus civis Constantiensis festo S. Michaëlis existentis in loco, in quo id festum est translatum in alium diem. 92.

Aere-

Acroniani transferunt quoad forum *festa incidentia in Vindemiam.* 93.
Civis ille Constantiensis non tenetur tunc audire Sacrum. 94.
At tenebitur, si maneat illic usque ad diem, quo celebrabitur translatum. 95.
Casus venientis è loco adhuc celebrante quadragesimam, ad locum jam solutum lege jejunii? 99.
Quid censendum de Episcopis, crebrò transferentibus etiam quoad forum *festa* de præcepto? 102.
Et singulariter festum Annuntiationis cadens in hebdomadem sacram. 104.
An, si celebretur quoad forum *feriâ V. Cœnæ Domini, aut Sabbato Sancto, facienda sint plura Sacra. num.* 106. *&* 109.
Quid de festo S. Georgii sentiendum? 110.
An, quando festum S. Matthiæ cadit in diem Cinerum? 112. *& seqq.*
Diversæ praxes Diœcesanæ circa translationem illius Vigiliæ. 113.
Rationes pro illis diversis praxibus. 114. *&* 115.
Solvitur peculiare argumentum Patris Raynaudi. 117.
Quid agendum, quando vigilia cadit de jure in feriam secundam Quinquagesimæ? 112.
Singulariter, quando timetur, ne plurimi illam violent esu carnium. 119.
Quid aliquando tunc factum Constantiæ? Ibid.
An, ubi est abrogatum festum S. Laurentii quoad forum, *sit etiam abrogata vigilia?* 120.

92 *CArpophorus civis Constantiensis, Festo S. Michaëlis Archangeli Anno 1661. sicuti, & aliquot præcedentibus, ac sequentibus diebus occupatur Marisburgi, oppido vicino in vindemiis, nec interest rei sacræ, eò quòd in loco, in quo tunc moratur, non observetur tunc illud festum, Constantiæ autem observetur religiosè, quia scilicet Constantiæ est jam tunc absoluta vindemia.*

Quæritur I. *Utrùm teneatur nihilominus audire Sacrum Marisburgi?*

II. *Utrùm, si Marisburgum distaret Constantiâ solùm dimidiâ horulâ, teneretur eo die se conferre Constantiam ad ædem sacram?*

III. *Utrùm, postquam redierit Constantiam, incumbat ipsi onus compensandi, quod neglexit Marisburgi?*

93 Casus similes Carpophoriano contigêre illo sedecennio, quo hîc versor, multis centuriis hominum, mihique fuêre propositi intra, atque extra confessionale. Pro quorum intelligentiâ necessariò repetendum est, quod pluribus edissero *in Alphab. Sacrific. Casu VII.* quando vindemia incidit in festa S. Matthæi, aut S. Michaëlis Archangeli, solere in locis, in quibus ea servet, festa hæc transferri quoad obligationem audiendi Sacri, & abstinendi à labore servili (suum solenne servat Chorus) in diem, qui non sit *de præcepto.* Hoc observato.

Resp. Carpophorus non tenetur audire Sacrum Marisburgi, nec conferre se (etiam in data illa parva distantia) Constantiam ad illud audiendum. Ratio est, quia peregrinus, seu forensis, & viator potest se accommodare moribus loci (saltem Catholici) in quo versatur, etsi contrarii sint moribus, aut legibus propriæ patriæ. Infrà *Casu XVII. num.* 383. 94

Resp. II. Si moretur Marisburgi, donec illic colatur festum translatum, tenetur colere. Ratio est, quia quivis Christianus peregrinus tenetur observare leges loci, in quo ipse versatur, si eæ sint communes toti Ecclesiæ, & eis necdum satisfecit. Infrà *Cas. XVII* Nec obest, quòd mos Marisburgensis, colendi S. Michaëlis in mense Octobri, non sit communis, sed à communi planè alienus: nam est alienus solùm *quoad circumstantiam,* non *quoad substantiam.* 95 96

Dixi autem: *Si nondum satisfecit*; si quippe jam satisfecit alibi, non est opus, ut rursum obeat illud festum, nec enim vult Ecclesia quemquam obligare ad celebrandum bis idem festum. Tanner. *Tom.* 2. *disp.* 5. *quæst.* 6. *num.* 31. 97

Resp. III. Carpophorus noster, etsi neque Marisburgi, neque alibi audiit Missam in ipso festo S. Michaëlis, non tenetur compensare Constantiæ. Sanchez *Lib.* 1. *Mor. cap.* 12. *num.* 30. Bonacina *De legib. disp.* 1. *quæst.* 1. *punct.* 1. *num.* 64. Laym. *Lib.* 1. *Tract.* 4. *cap.* 11. *num.* 3. loquentes de festis, & explicantes individuam materiam, quam tangit hic 98

Casus Vallesianus.

PAter Cosmas Anno 1654. vel 55. venit ex Vallesia, seu Diœcesi Sedunensi, in qua habitaverat, Friburgum Helvetiorum, ipsa hebdomade Paschali, cùm in Vallesia jejunasset non nisi tres, aut quatuor hebdomadas, quia id temporis nondum erat facta Reformatio Calendarii, quam pauculis post Annis (emigrare jussis Calvinicolarum reliquiis) accepit tota illa pia, & Catholica Regio, adnitente cumprimis Reverendissimo, Illustrissimo, & Zelosissimo Principe; atque Episcopo Sedunensi Adriano. Quæsitum ex me fuit; an Patri illi, parato implere totam Quadragesimam, acquiescendum esset, nec ne? 99

Dedi illud ipsum responsum, quod sibi sollicitanti fuisse à S. Ambrosio datum, testatur S. Augustinus relatus *Cap. Illa. dist.* 12. his verbis: *Cùm Romam venio, jejuno Sabbato, cùm Mediolani sum, non jejuno, sic & tu, ad quam fortè Ecclesiam veneris, ejus morem serva, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi.* Non erat quidem periculum ullius scandali, erat tamen futura variis de causis molesta, seu incommoda 100

tanta

ta discrepatio à communitate numerosa, temporéque minimè decreto ad jejunandum; quare jussus fuit locum dare sententiæ paulò antè relatæ ex Laymanno, licèt contrariam (sepositis incommodis) meritò suadeat Lessius *Lib. 4. De just. & jur. cap. 2. num. 59.* & imperâsset Tannerus *loc. cit. num. 33.* in casu, quo ille P. Cosmas venisset ex Vallesia in Rhetiam, in qua æquè ac in Vallesia Catholici hodie servant Calendarium antiquum; imperarem & ego.

101 Ad pleniorem explicationem hujus Casûs Vallesiani, adeóque illius, qui ex loco, in quo adhuc durat quadragesima, migrat ad alium, in quo ea translacta jam est, observa cum P. Bonagratia *in Summ. verb. Constitutiones. n. 115. edit. 2.* tametsi Religiosi merentur laudem potiùs, quàm vituperium, si commorantes in loco, ubi adhuc est usus veteris Calendarii, sequantur Gregorianum, quia hos decet potiùs obedire simpliciter mandatis Ecclesiæ, quam sequi vulgi morem contrarium, ex respectu potissimum Hæreticorum, absolute tamen laudabilius esse, si ipsi quoque accommodent se moribus Cleri sæcularis, sectantis una cum Lutheranis conficientibus majorem numerum oppidanorum, vetus Calendarium; etenim S. August. *Ep. 118. ad Januar. Cap. jeunnum. 2.* testatur, se tanquam ex cœlesti oraculo accepisse responsum S. Ambrosii dicentis: *Ad quamcunque Ecclesiam veneris, ejus morem serva*, ac professi, se, si quid melius nosset, esse potiùs observaturum. Unde si loquamur de publicis moribus Catholicæ, piæque Communitatis, non repugnantibus instituto Religioso, possumus etiam Religiosis applicare illud carmen Glossæ *Verb.* Debeat *in Lib. 3. Cod. De muner. & honor.*

Terra, ad quam pergis, cape mores, quos ibi cernis.

Quam glossæ doctrinam applicat idem P. Bonag. non immeritò ipsis quoque Comunitatibus Religiosis, sedem habentibus in hoc, aut illo oppido integre, vel ex parte etiam minore, (ut exprimit etiam Layman. *Lib. 3. Tract. 4. cap. 11. num. 8.*) catholico, non observante hoc, aut illud universale præceptum Ecclesiæ. Idem P. Bonagratia etiam quasi in terminis confirmat responsum, quod in hoc *Cas. III.* dedimus de illo Cosma Religioso. Ait enim, posse probabiliter asseri, probabiliterque negari, illum Religiosum, (qui ex loco, in quo secutus antiquum Calendarium, nondum explevit totam quadragesimam, venit ad Conventum, in quo est jam integre expleta,) *licite* se accommodare comedentibus carnes.

102 Quæritur II. *Quid pronuntiandum de tot Episcopatibus Septentrionalibus, qui persæpe transferunt festa non solùm* quoad chorum, *sed etiam* quoad forum Sat multos nominavi *in Alph. Sacrif. Cas. VII.* Tenentúrne subditi parere ejusmodi translationi? An possunt salvâ conscientiâ omittere Sacrum in die translationis factæ etiam *quoad Chorū?* Ratio dubitandi est, quia ejusmodi translatio repugnat mori Sumi Pontificis, sicuti patet ex dictis *ibid.* Atqui mos Pontificis spectandus est *Cap. In causis De sent. & re judic.* Repugnat quoque decisioni Congreg Rituum, & communi doctrinæ Authorum, ut ibidem vidimus, quibus adde Armillam. *Verb. Festum. num. 24.* post Antoninum, negantem, licere festum transferre, quoad laborem servilem.

Resp. Nihilominus diœcesanos obligari in conscientia accomodare se modo, ac rationi translationis; etenim constat ex usu diuturno, & constanti, quòd Clerus, & populus sese integre subjecerit hac in re voluntati, potestatique Episcopi, qui cùm faciat hanc translationem non per modum *consilii*, sed *præcepti*, sanè delinquet, qui obedire contempserit. Vide, quod de obligatione legis Episcopalis *num. 85.* retuli ex Suarez, & Laymanno. 103

Nec obsunt rationes in contrarium, quia manifestum est, multos Episcopos jam præscripsisse jus instituendi ejusmodi translationem; cujus praxin singulariter in ordine ad festum Annuntiationis, confirmat quidam Pragensis Academiæ olim Theologus literis ad me 28. Junii Anno 1660. Uratislaviâ datis, hac ratione, quia scilicet festum illud est tam excellens ob Dominicam Incarnationem, ut planè mereatur diem, quo toto, & integre ipsi vacetur; non potest autem illi vacari integre in die Cœnæ Domini, multò minus in Parasceve, aut Sabbato Sancto, quibus diebus nec conciones ullæ, nec nisi unum forte Sacrum fit, & homines occupantur (singulariter in Sabbato Sancto) emptione, venditionéque rerum variarum, nec possunt interesse Missæ, si tantùm una fiat feriâ V. & Sabbato, & denique ii dies dedicati sunt aliis Mysteriis, quàm Incarnationi Dominicæ. Unde festum Corporis Christi, quod deberet celebrari in hebdomade Sancta, quodammodo transfertur *in choro*, & *foro*. 104

Hæc ille Pragensis, & hoc ipso præstans Theologus, desiderans aliquando intelligere, quid docuerim in hoc ipso Alphabeto?

Doceo autem, ac sentio in primis, ubi nondum invaluit consuetudo diuturna transferendi festum Annuntiationis *quoad chorum*, & *forum*, non debere morem induci, sed standum judicio Doctorum supra relatorum, utpote confirmato à S. Congregatione, & à praxi Romana. Scio quippe, fuisse Anno 1660. in Urbe illud festum translatum solùm *quoad chorum*. 105

Addo tamen, etiam exemplo ipsiusmet Pontificis, quod nobis esse debet pro norma agendi *Cap. Ex literis. De Constitut.* esse publicè facienda plura Sacra feriâ V. in Cœna Domini, cùm occurrit in ea prædicta festivitas, & consequenter id ipsum faciendum in Sabbato Sancto, ob rationem allatam *in Alphab. Sacrificantium cit. Casu VII.* In Parasceve non est 106

tran-

tanta necessitas, ob causam indicatam suprà *num. 86.*

107 Ad rationem P. Theologi Pragensis respondeo, à Summis Pontificibus, & Sacra Congregatione judicari, neque Christum Dominum, neque Matrem Virginem ægre ferre. etsi in casu extraordinario detrahatur aliquid venerationi tanti Mysterii, quantum est Incarnationis Dominicæ, quando id, quod detrahitur, compensatur aliâ piâ, publicéque concessâ actione.

108 Occupationes in venditione, atque emptione versantur ferè circa carnes, ova, & alia ejusmodi, quæ etiam per Annum sunt sæpe necessaria. Quod ergo circa macellum, & forum, seu mercatum consuevit aliàs fieri, quando in sabbatinum diem mensis Julii, Augusti, &c. cadit festum, idipsum fiat, quando in sabbatum Sanctum.

109 Sacri auditionem quod attinet, non dubito, quin vel oporteat, vel saltem valde conveniat, ut Curiones urbium curent fieri publicè plura Sacra in suis Ecclesiis, quia alioqui non occurretur multis millibus peccatorum, vel verè, vel ex erronea, valde tamen molestà conscientia, mortalium, ut jam monui *in Alphab. Sacrific. cit. Cas. VII.*

110 Sentio deinde, ubi viget diuturna consuetudo transferendi *quoad chorum* & *forum* diem Incarnationis Dominicæ, posse stari eâ consuetudine, ut jam tradidi *in Alphab. Sacrific. citat. Cas. VII.* At festum S. Georgii, solitum adhuc celebrari in plerisque Episcopatibus Germaniæ, & Anno 1666. celebratum in aliquibus Diœcesibus colentibus illud die 24. Aprilis, in Sabbato Sancto, minimè est motum loco, cùm non sit magnæ solennitatis, sed factum id, quod *in eodem Alph. Sacrif.* scribo *num. 223.*

111 Quæritur III. *An, quando festum S. Mathiæ, occurrit ipso die cinerum, transferenda sit vigilia e die Martis, seu fer. 3 post Quinquagesimam, in diem aliquem posteriorem, aut priorem?*

Propono hanc quæstionem, quia ille Professor Pragensis, de quo suprà, literis ad me datis 30. Septembris, & rursum 17 Novembris Anno 1659. expetiit cognoscere, quid sentiam, ac proinde illo die 17 sic scripsit: *Optarem sanè, ut R. V. adjungeret Alphabeto Sacrificantium suam mentem de translatione S. Mathiæ, esset enim ad directionem multorum, & ad evitationem multorum malorum, & inconvenientium.*

112 Judicabat autem ille Doctor, videri sibi, sicuti tunc festum S. Mathiæ transfertur in feriam V. *quoad chorum*, ita rectè vigiliam transferri in diem Cinerum. Si verò idem festum occurrat fer. 3. ante Cineres, insinuabat, posse ab Episcopo dispensari in jejunio vigiliæ, ob *moralem* impossibilitatem jejunandi tunc.

113 Aperio igitur hîc loco scilicet commodiore, meam mentem ac dico; inprimis me, atque alios, quos interrogavi, esse in hujus Germaniæ Episcopatibus expertos diversas praxes, Anno 1621. & 1632. quando illud festum incidit in feriam IV. Cinerum; etenim nonnulli Illustrissimi Domini Ordinarii nihil plane mutârunt, alii, iique plures Vigiliam transtulerunt in Sabbatum ante Quinquagesimam, sicuti *in Alphab. Sacrific. Casu VII.* refero fusè; à quibusdam festum Annuntiationis celebratum 18. ab aliis 20. Martii. Et quidem utroque illo Anno vigiliam anticipaverunt Sabbato ante Quinquagesimam Constantienses; at Eichstadiani solo Anno 1632. Brixinenses solo Anno 1621. Friburgenses in Helvetia festum transtulerunt in fer. v. post Cineres, & consequenter vigiliam in diem Cinerum Annis 1616. & 1637. quibus idem festum obibatur feria 3. post Quinquagesimam; Constantienses in Sabbatum antecedens transtulerunt vigiliam, attamen Brixinenses, atque Eichstadiani nil mutârunt. Ita mihi petenti, ac roganti scripserunt ex ephemeridibus, seu diariis, viri boni.

Usus non faciendi mutationem, est duplici 114 ex causa occasio plurimorum peccatorum mortalium. *Prima*, quod circumstantia temporis inducat innumeros ad peccandum lethaliter contra præceptum de abstinendo, tum a duplici refectione, tum ab esu carnium. *Altera*, quòd, cùm sciant subditi, fuisse ab aliis Episcopis factam mutationem illius vigiliæ, fulminent in suos Ordinarios, non sequentes hic vestigia aliorum, & ex quodam contemptu indebitè, ut ajunt, rigoris, præfractè rumpunt regulam legis Ecclesiasticæ. Quare non possum damnare generatim illos, qui hactenus fuerunt in Germania authores faciendi mutationem, etsi omnem improbet Raynaudus mox citandus.

Rursum, mos separandi per interjectum tri- 115 duum vigiliam a festo, est gratus quidem plerisque, at valde alienus ab antiquissima, universalissimaque consuetudine, ergo non imitandus, c. *Ridiculum. dist 12.*

Igitur fateor, non displicere mihi judicium 116 illius Doctoris, doctissimi ... P. Theodori Moreti; post hæc jam ter ... in ... vitâ functi; etenim non videtur dari aliud rationabile medium inter illa duo extrema. Accedit, quòd ipsum festum *quoad chorum* transferatur ex præscripto Rubricarum in prædictam feriam v. Quid ni ergo transferatur etiam *quoad forum?* Quandoquidem non solùm plurimi Episcopi hoc factitant circa festum Annuntiationis, ut retuli *num. 104.* sed etiam per ... congruum, ut chorus, forumque ... sicuti quisque clare videt, translato ... festo quid ni & transferatur vigilia? Ut ... accessorium sequatur motum sui principalis. Agnosco tamen, Laymannum ... *cap. 3. num. 9.* & teste Diana ... Tract. ... *Ref. 66.* alios viros doctos, ... translationem in Sabbatum, sicut & ... Pasqualigus teste Diana *Part. ... Tract. ... Res. 7.* dissentiente tamen cum Leandro.

Hoc

117 Nec obest, quòd P. Theophilus Raynaudus *in Heteroclitis spiritual. l. 2. sect. 3. punct. 1. num. 35.* objicit, non esse præsumendum, quòd summus Pontifex habeat tantam rationem *Excarnaliorum*, ut velit fieri mutationem vigiliæ, utpote qui sciat, hanc solere incidere in Excarnalia, & tamen eam non excipiat à communi regula, sicut excipit quasdam alias; nam responderi potest, forte non esse in aliis provinciis tantum periculum violandi eam vigiliam, quantum est in septentrionalibus. Et verò Diana *l. c.* scribit, fortè alicui visum iri, probabilem opinionem Laymanni, etiam casu, quo esset periculum, ne à maiori parte Diœcesanorum violaretur sine esu carnium illa vigilia. Dixi, mihi non displicere illam opinionem, nolim tamen esse auctor recedendi à Matre Roma.

Jam verò si loquamur de casu, quo festum
118 S. Matthiæ occurrit pridie Cinerum, fateor, me non posse inclinare eò, quò inclinare videtur ille Theologus. *Primò*, quia plerumque discordiam pariunt novitates, *tex. cap. Cùm inter. De consuet.* esset autem hæc novitas novissima. *Secundò*, quia unus subditus nequit in Lege Superioris dispensare integre, præsertim respectu tantæ communitatis, quanta est tota Diœcesis, quando ei obnuntiat praxis omnium aliorum subditorum, & nulla rationabilis causa urget; hîc autem non urget. Nam aut est
119 *morale* periculum, ne plurimi subditorum violent esu carnium vigiliam illam, si nullo modo dispensetur, aut est periculum, ne solùm pauci? Si *secundum*, nulla necessitas *moralis* urget ad quidquam mutandum; non enim paucorum, sed majoris partis est ratio habenda juxta *leg. Ex his. ff. De legib.* Si *primum*, poterit vigilia transferri in Sabbatum præcedens. Si enim Vrban. VIII. ut refero *in Quinario Tr. 3.* seu de *Jubileo Quintuplici num. 203.* declaravit quando vigilia S. Joannis Baptistæ occurrit in festo Corporis Christi, eam esse anticipandam; si similiter Ratisbonenses vigiliam omnium SS. non celebrant 31. Octobris, utpote qui est sacer S. Wolfgango Patrono Diœcesano, sed 30. imò 29. quando festum istud cadit in fer. 2. sicuti contigit Anno 1661. non apparet, cur periculum longè plurimorum peccatorum mortalium, partim ex malitia, partim ex infirmitate committendorum, non præbeat Episcopo justam causam faciendi illam anticipationem, sicuti reipsa fecerunt Anno 1626. Sede vacante, Reverendissimum Capitulum, & 1637. Illustrissimus D. Episcopus Constantiensis Ioannes. Non vult quidem Raynaudus, ut paulò superiùs vidimus, fieri comparationem vigiliæ antecineralis cum hîc nominatis, sed judicium tot eruditorum Germanorum sufficienter defendit hasce responsiones nostras.

Occasione hujus quæstionis de Vigilia S. Matthiæ, resolvo hunc

Casum Turgoicum.

Turgoia, nullì e Præfecturis Helveticis secunda, maximam tamen partem, proh dolor, Acatholica, non observat, etiam quà Catholica est, festum S. Laurentii. Quæsiit igitur ex me per literas vir Religiosus abhinc decennium: An Catholici soluti religione Festi, etiam liberi sint onere jejunii? 120

Respondi, quandoquidem in foro quoque *Ecclesiastico* admittitur illa lex, & Regula Digestorum: *Cùm principalis causa non subsistit, plerumque nec ea quidem, quæ sequuntur, locum habent*, jejunium autem vigiliæ instituitur tanquam quædam præparatio ad festum Solenne, seu de præcepto, fit ut festum se utique habeat tanquam principale respectu jejunii, & abstinentiæ à carnibus, adeóque cadente festo videri non nemini potest cadere & vigilia. Loquor autem, si supponamus, festi abrogationem (*quoad forum*, nam *in choro* utique observatur à clericis) factam esse legitimè, adeóque cum consensu Magistratûs Ecclesiastici competentis; si quippe esset ita illegitimè facta, ut hodiéque delinquerent non observantes, delinquerent quoque vescentes carnibus, cùm & nemo ex sua malitia commodum referre debeat, *cap. Ex tenore. De rescr.* & quando aliquid prohibetur, omnia prohibentur, quæ sequuntur ex illo *cap. Cùm quid. De reg. jur. in 6.* Et verò servatur reipsa ibidem religiosè, ut debet, jejunium, seu carniprivium.

SECTIO III.

An obligatio Missæ extendatur ad Festa dimidiata, & quandoque etiam ad dies non festos.

SVMMARIVM.

Etiam dimidiatis festis audiendum sacrum. 121.
An quandoque etiam quando non est festum? 123.
Aut quando est festum Academicum? 124.
An Episcopi teneantur quotidie interesse Sacro, si ipsi non celebrent? 125.

AD *primam* quæstionem respondeo *affirmativè* ex communi sensu DD. Pro quo observa, pluribus in locis, & nominatim Lucernæ in Helvetia, esse moris, ut nonnulli dies habeantur festivi solùm horis antemeridianis, seu potiùs usque ad solenne officium, Parochialémque Missam *inclusivè*, at verò peracto divino officio sit fas, seu domi, seu ruri obire labores consuetos; quamquam abhinc decennium hîc Constantiæ contigit aliquid 121

Insolitum, at non indebitum.

CVm enim autumnales nundinæ incidissent in festum S. Matthæi, rogatus fuit Reverendissimus Dominus Vicarius Generalis, ut potestatem faceret exponendi merces post rem divinam, quam & meritò fecit, nec sine exemplo multarum urbium Catholicarum in Germania; non fuit tamen permissus labor alius, quàm necessarius usus illius facultatis.

122 Porrò *affirmativa* illa responsio, de qua suprà, probatur facilè inde, quòd sicut & Pontifex imperare, & communitas vovere potest integrum festum, ita etiam dimidiatum, cum obligatione durante duntaxat sex, octo decem horas; quandoquidem rei suæ quisque modum ponere potest *l. In traditionibus, ff. De pact.* Et verò re ipsa ita factum esse, docet usus ipse. Vide Suarez *T. 3. in 3. p. disp. 88. sect. 5.* Henriq. *L. 9. c. 25. n. 2.* Azor. *L. 7. c. 4.*

123 Ad *alteram* quæstionem dicendum est, licèt olim fuerit præceptum, ut fideles Sacrum audirent tum per totam Quadragesimam *c. Solent. De consecr. d. 1.* tum singulariter tribus ultimis diebus quadragesimæ, ac tribus Rogationum, *c. Pronunciandum est. eod. d. 3.* utpote qui Rogationum dies erant propriè festi, ut sancitur in hoc ipso Canone, desumpto ex Concil. Lugdunensi, attamen usu contrario sunt abrogata illa capitula quoad nostrum propositum. Atque adeò licèt commendanda sit religio eorum, qui singulariter in Cœna Domini intersunt incruento Sacrificio, & qui se in Confessionali reos agunt, si eo die per pigritiam neglexerunt illam pietatem, attamen, non oportet cuiquam movere, aut relinquere scrupulum peccati mortalis propter ejusmodi neglectum, quandoquidem certum est, ab eo non fuisse actum contra ullum nunc vigens præceptum.

124 Azor. *P. 1. Lib. 7. c. 4. q. 3.* Si verò in hunc, aut Sabbati sancti diem incidat festum *fori*, esse frequentandam rem divinam, jam monui superiùs, meritò inficiatus de Parasceve, nisi per dispensationem, aut ob aliquam è causis in *Alph. Sacrific. Cas. VII.* expressis, offeratur eo die propriè dictum Missæ Sacrificium. His adde, licèt studiosi Academici, atque professores, vacent quandoque à scholis in honorem alicujus Sancti, quem etiam tunc colunt Officio solenni, non tamen peccare graviter, qui tunc non audiunt Sacrum, nec enim agunt contra gravem obligationem. Dicastillo *cit. Tr. 5. disp. 5. n. 52.* post. Suarez. & Henriq.

125 Quæres: *An saltem Episcopi obligentur quotidie, vel sacrificare, vel sacrificanti adesse?* Resp. Etsi *cap. fin. De privil. in sext.* ita loquitur Bonifacius VIII, *sine qua* (Missa) *eos* (Episcopos) *transire non decet absque causa rationabili ullum diem*; attamen Iacobus de Graffis *L. 2. c. 35.* atque alii communiter apud Barbosam, *in citatum capitulum*. rectè observant, iis verbis contineri *consilium*, non autem *præceptum*; cui tamen consilio si quis Antistes hoc ævo non pareret, non optimè audiret; quandoquidem etiam in hoc genere virtutis decet, ut sit forma gregis ex animo 1. *Petri, ultimo.*

AN SVB GRAVI REATU AVDIENDVM SIT INTEGRE SACRVM.

CASUS IV.

Pastoris zelosi.

SUMMARIUM.

S. Cæsarius occludit fores templi, ne fui egrediantur ante finem Sacri. 126.
Potest mortaliter, potest venialiter peccari omittendo aliquam partem Sacri. 129. & 130.
Quandonam mortaliter? 134. & seqq.
Navarrus minùs bene excusat illum à mortali, qui domi legit ea, quæ neglexit in templo. 137.
At excusandus, qui Sabbato Sancto, in quod incidit festum fori, *non interest prophetiis, & Litaniis* 138.
An, qui venit sub Præfatione, teneatur reliqua, audire? 139.
An qui nec Consecrationi, nec Communioni valet interesse, teneatur ad alias partes? 140.
Qui venit aliquantùm serò, non tenetur supplere defectum. 142.
Satisfacis audiendo partem posteriorem unius Missæ, & deinde priorem alterius. 143.
At certiùs audiendo priùs priorem unius, posteriorem deinde alterius. 145.
Multò verò incertiùs, si simul audias partem priorem unius posteriorem alterius. 147.
Et singulariter si ex voto, aut pœnitentia Confessarii tenearis audire Sacrum. 138.
Casus Sacerdotis impendentis horam soli memento. 149.
Quid agendum parocho, videnti aliquos exire è templo ante finem Sacri? 150.
Insolitum in tali casu factum S. Ioannis Eleemosynarii. 153.
Notabilis Suarii doctrina circa ventitantes serò ad Missam. 156.

DIvus Cæsarius Arelatensis, cùm esset ad altare, animadvertit, quosdam lecto Evangelio egredi de Ecclesia, quod S. viri concionem initio ægre auscultarent. Quare mox cucurrit, populum compellans his vocibus: 126
Quid facitis filii? quid ita foras abscediditis malâ persuasione subversi? State pro animabus vestris ad accipien-

pienda verba exhortationis nostræ eáque auscultate soliciti. Non licebit id vobis in illo tremendo judicii die; moneo, clamo, obtestor, ne sitis, obsecro, vel surdi, vel profugi; auditis oris mei buccinam, perinde ac si animas vestras suo mucrone jugularet; non ego taciturnitatis arguar. *Hac de causa sæpissime ostia lectis Evangeliis occludi jussit, donec propitio Deo ipsi gratularentur, ex ea coërcitione se profecisse, qui solebant esse fugitivi.*

127 Ita loquitur nitidiore stylo Surii ad 27. Augusti Cyprianus, discipulus olim hujus celeberrimi Antistitis; cujus factum facit, ut resoluturus sim hoc loco sequentes quæstiones. 1. *An, & quando peccetur mortaliter audiendo non totum Sacrum? 2. An sit audiendum totum unius sacerdotis? 3. Quid remedii adhibendum à parocho, sciente solere suorum parochianorum aliquos discedere è templo ante finem Sacri, an imitabitur exemplum S. Cæsarii?*

128 Dico 1. Certum est, posse peccari mortaliter, negligendo aliquam partem Missæ; certum quoque est, talem neglectum posse esse duntaxat venialiter malum. Ita omnes unanimiter *in genere*, summè discordes *in Specie*, scilicet in assignanda parte necessaria ad constituendum peccatum mortale.

129 *Prima* pars de mortali patet tum *ex cap. Omnes. cap. Missas. cap. Cùm ad. De consecrat. dist. 1.* quorum primo jubetur privari Communione, *qui in oratione non perseveraverit, usque dum Missa peragatur*; tum inde, quòd pro nimis albæ mentis homine meritò haberetur is, qui opinaretur, ad committendum peccatum mortale per omissionem actûs tendentis in objectum constans pluribus partibus integrantibus, ut est Missa, una ex Horis Canonicis, Rosarium, restitutio centum aureorum, debita ex præcepto, aut voto, necessariam esse omissionem totius illius actûs, & non sufficere, si pars aliqua etiam magna, maxima prætereatur.

130 *Altera* pars inde liquet, quòd nimis rigidus esset legislator, qui juberet sub pœna capitis, aut æternæ damnationis, ne vel minima parti-
131 cula rei mandatæ à se prætermitteretur. Igitur tota difficultas consistit in assignanda parte, cujus omissio sit mortalis, aut solùm venialis? Et quia omnes dicunt, partis *Notabilis* neglectum esse mortalem, venialem autem illum, qui est non *Notabilis*, ideo denique tota quæstio resolvitur in assignationem Nobilitatis; ita tamen, ut facilè omnes fateantur, illam notabilitatem non esse desumendam præcisè ex multitudine verborum, aut actionum, quibus tu non interfuisti, sed maximè ex præstantia illarum; siquidem aliquæ partes sunt multò excellentiores aliis.

132 Et verò satis constat inter Theologos, peccari mortaliter ab eo, qui negligit consecrationem simul, & Communionem. Bassæus *Tom. 1. verb. Missa. 8. n. 3.* quandoquidem certum est, essentiam Sacrificii abesse, ubi abest utraque hæc actio simul; satis quoque receptum est, delinqui saltem venialiter, quamcunque minimam partem quis omittat absque causa rationabili. Suarez *Disp. 88. sect. 2.* Laymann. *Lib. 4. Tract. 7. cap. 3. n. 3.* Dicastillo *cit. Tr. 5. Disp. 5. n. 41.* Fagundez *De præcept. Eccles. præcept. 1. Lib. 2. cap. 6. num. 8.* pronuntians hoc esse certum, cùm præceptum Ecclesiæ extendatur ad omnes, & singulas partes: licèt nonnulli apud Suarez aliud sentiant de omittente totum illud, quod dicitur ad pedem altaris; & alii haud immeritò absolvant omni peccato omittentem ultimum Evangelium; nec enim Ecclesia videtur præcipere, ut quis audiat duo, Dicastillo *num. 38.* D. Reding mox citandus, atque Escobar *in Theol. Moral. Lib. 42. sect. 2. dub. 20.* cum pluribus contra Leandrum. Et olim fuit solitum penitus omitti idem ultimũ Evangelium, sicut etiam notat Layman. *loc. cit.* De cæteris tanta est opinionum dissensio, 133
roborata authoritate sapientissimorum virorum, atque apparentium rationum, seu ratiunculatum, nihil ut certi possit definiri, sed omnia haberi pro probabilibus, & tutis. Referam igitur hoc loco omnes, quas legi, sententias, lector sequetur, ut spero, & opto, tutiores; Confessarius quoque hortabitur ad has, attamen quandoque lenioribus, imò & lenissimis poterit, debebitque esse contentus.

Itaque si omittas, vel consecrationem solam, vel Communionem solam, peccas morta- 134
liter judice Castropalao *cit. Tract. 22. p. 16. n. 6.* post Coninck, Nugnum, Henriquez, & Bonacin. quos ipse citat, adhærente iis D. Reding *Tom. 6. Theolog Scholast. quæst. 9. art. 4. Controvers. 3. num. 6.* tantùm venialiter, si alterutrum. Suarez *cit. sect. 2.* Laymann *Lib. 4. Tr. 7. cap. 3.* Hurtadus *Disp. 5. De Sacrif. Miss. diffic. 1.* Tambur. *in Decal. Lib 4. cap 2. §. 1.* probabilem reputantibus hanc sententiam Cardinale de Lugo *De Euchar. Disp. 22. sect. 1.* Dianâ *Part. 5. Tract. 13. Res. 61.* ac Dicastillo *n. 4.* Mortaliter, etsi solam consecrationem omittas. Lugo, Diana Dicastillo *ll. cc.* Marchantius *in Res pastoral. Tr. 4. cap. 6. q. 4.* Aut saltem si consecrationem usque ad Pater noster. Hurtadus *ibid.*

II. Rursum mortaliter, si tertiam, aut quartam partem Missæ: juxta Palaum *loc. cit. n. 5.* 135
volentem, hanc doctrinam, quam etiam tradit D. Reding, haberi pro certa, adeóque si usque ad Epistolam *exclusivè.* Pax Jordanus *vol. 2. Lib. 11. Tit. 1. num. 101.* testans, ita sentire plures. Aut si ab initio ad Epistolam *inclusivè.* Bonacina *quæst. ult. punct. 11. num. 16.* Navarrus *in Man. cap. 21. n. 2.* Turrianus apud Dicastillo *num. 35.* contrariam malè vocans temerariam, quam defendunt Sotus, Suarez, Henriquez, Rodriquez, Graff. Coninck, alii apud, & cum

cum Dicastillo *n. 31. & 35.* Ita autem defendunt, ut te addicant orco, si primum Evangelium negligas, esto omnia reliqua sequentia audias. Nihilominus tamen sunt iidem scriptores, Suarez, Rodriquez. Tambur. Dicastillo Palaus, Azor *cap. 3. quæst. 2.* Sanctgallenses *Tom. 9. sui Cursûs Tr. 4. quæst. 7. Part. 5. dub. 1.* D. Reding *loc. cit. n. 3.* ita benigni, ut addant, esse omnino probabile, à te evadi peccatum mortale, si venias post Evangelium, modò permaneas usque ad finem ultimi Evangelii. Quin Laymann. *cit. Tract. 7. cap. 3. n. 3.* ita piè sentit de clementia Ecclesiæ, ut scribat post Amalarium, videri duriusculum, damnare de mortali illum, qui primùm venit circa Offertorium; & etiam Graffis *Lib. 2. cap. 35. num. 3.* excusat à mortali, qui solum Evangelium cum reliquis usque ad Communionem audiret. Sed hæc videtur nimia licentia, nec caret scrupulo peccati mortalis. Suarez *ibid.* rectè. Sicut & P. Escobar *loc. cit. dub. 10. num. 105.* meritò improbabilem appellat sententiam cujusdam, rati esse immunem à mortali, qui ab Introitu usque ad Offertorium *exclusivè* & post Communionem usque ad Missæ finem omittit: etenim præfata omissio verè est tertiæ (ut minimum) partis missæ, quæ in communi omnium sententia est notabilis, inquit Escobar, At verò idem Escobar *dub. 15.* post Suarium, Liamas, & alios contra Trullenck, excusat à mortali omittentem ab Introitu usque ad Epistolam *exclusivè*, & *insuper omnia sequentia integram Communionem Sacerdotis.*

136 III. Quòd si venisti ad Missam, finitâ quidem Epistolâ, at nondum inchoato Evangelio, ac permaneas solùm usque ad finitam Communionem, eris reus gehennæ ignis, judicibus Suarez *cit. sect. 2* Coninck *q. 83. num. 285.* Palao *num. 5.* Tannero *Tom. 3. disp. 5. q. 6. n. 17.* ac D. Reding *num. 2.* Nec dubium est, quin ex una particula principii, & finis possit constitui una notabilis. Navarrus *cit. num. 2.* & Graffis *loc. cit.* Sicuti etiam notant Suarez *loc. cit. vers. Ultimò denique.* & Palaus *num. 6.* post Canonem cœptum usque ad Communionem, omissionem minoris partis censeri graviorem materiam, eò quòd non sit tantopere spectanda mora temporis, quàm rei omissæ dignitas, orta ex propinquitate ad essentiam, integritatémque Sacrificii.

137 IV. Optimus ille senex Navarrus, fuit ejus opinionis, ut cum Margarita Confessorum censuerit, illum, qui omisit partem notabilem e g. usque ad Evangelium, evasurum pœnas æternas, modò mox, ut domum redierit, privatim legat, quæ, eo absente, legit publicè sacer mysta. Sed meritò dissentiunt, non tamen explodunt, Suarez, Escobar *loc. cit. dub. 13.* (habens eam pro probabili) & alii plures cum Dicastillo, siquidem privata illa lectio nequit dici pars Sacri.

V. Qui ab initio usque ad Communionem etiam *exclusivè* interest, peccat solùm venialiter teste Suarez *loc. cit.* At nec venialiter juxta nonnullos delinquis, si, quando festum fori occurrit cum Sabbato Sancto, negligas Prophetias, & Litanias; etenim, juxta eosdem, ordinarium (secùs si fiat de occurrente Sancto, ut fieri sanè deberet, ubi adsunt plures Sacerdotes) illius Sabbati Sacrum incipit à *Kyrie*; at juxta nos infrà *num. 707. in App. lit. e.* à Litaniis. 138

VI. Si venias primùm sub præfatione, cùm nequiveris accedere antè, vel putaveris te venturum adhuc satis maturè, teneberis sub mortali, arbitris Sanchez *Lib. 1. moral. cap. 19. num. 6.* Laymanno *Lib. 1. Tract. 4. cap. 19. n. 5.* Lugone *de Eucharist. disp. 22. sect. 1.* D. Reding *num. 8.* Tamburino *cit. num. 5* ubi generatim loquitur de veniente ante consecrationem, contra Ioannem Sanchez *Disp. 15 n. 6.* permanere usque ad finem, nisi fortè intendas audire aliud; eò quòd, qui non potest facere totum, debeat saltem, si possit, partem facere potiorem, sicuti & teneberis judice Bonacinâ *de leg. disp. 2. q. 8, p. 1. n. 8.* contra eundem Sanchez, & Suarez *tom. 2. de relig. l. 4. de orat. c. 24. num. 25* ac Lugonem, ab initio usque ad consecrationem *exclusivè* persistere, etsi sciens, te non posse interesse nec consecrationi, nec aliis partibus, eò quod videatur esse hæc mens Ecclesiæ; quemadmodum secundùm omnes (inquit idem Bonacina) peccas mortaliter, si veniens statim post lectum Evangelium, negligas reliqua; & generatim ait Bonacina, quisquis notabilem partem potest audire, teneri, esto nequeat cæteras, modò possit præsumi, esse hanc mentem Ecclesiæ, aut militet eadem ratio, inquit Navarrus *in cap. Quando. De consecrat. d. 1. cap. 11. num. 16.* 139

E diverso videns, se neque Consecrationi, neque Communioni posse interesse, salvâ conscientiâ manebit domi, teste Laymanno *cit. num. 5.* sicuti, & probabiliter ille, qui nullo modo valet præsens esse Consecrationi; esto possit Communioni, ut censent Lugo, Tamburinus *num. 6.* & D. Reding *num. 9.* idcirco quòd & essentia Sacrificii consistat in consecratione, & solùm ea de causa non teneantur fideles accedere officium diei Parasceves, etiam quando aliquod festum incidit in eum, quòd illo die non fiat Consecratio, esto fiat Communio 140

VII. Cæterùm non dicitur ille non posse ullo modo interesse Consecrationi, qui tempore Cõsecrationis occupatur in sacristia, quærens, aut parans aliquid necessarium ad Missam, quæ legitur; nam verè interest, quia censetur adhuc esse pars multitudinis existentis in templo. Lugo *loc. cit.* ac Dicastillo *n. 24.* addens *num. 43,* etiamsi oporteat eum exi- 141

exire extra Ecclesiam, parandæ, aut adferendæ illius rei causâ; si videlicet solùm brevi tempore absit: Palaus *cit. punct. 16. n. 7.* & Escobar *dub. 13.*

142 VIII. Quando casu venisti aliquantùm, sed non notabiliter serò, ne quidem sub veniali teneris postea supplere venialem defectum, audiendo in altero Sacro partem omissam. Suarez *cit. sect. 2 vers. Sed quæret*, & Dicastillo *num. 4.* hæc enim *moralia* non sunt tam rigidè interpretanda, quidquid Nugnus *cit. quæst. 83. art. 6.* hoc Suarii judicium bis vocet falsum. Loquitur autem Suarez expressè etiam de illo, qui venit (sine sua culpa) primùm ad principium Epistolæ, aut qui justa ex causa recedit statim post Communionem.

143 Dico II. Probabile, & in praxi tutum est, mortaliter non delinqui ab illo, qui volens implere præceptum, audit *successive* partem ultimam prioris Sacri, ac deinde primam posterioris; esto Nugnus *loc. cit. dub. 2.* advertùs Medinam apud Laymann. *cap. 3. num 3.* dicat, esse gravissimum veniale, si fiat absque justa causa: mortale verò Suarez, Toletus, Fagundez, Tamburinus, Coninck *quæst. 83. num 287.* D. Reding *loc. cit. num. 13* alii cum, & apud Cardinalem de Lugo *cit. Disp. 22. sect. 1. num. 20.*

Ratio conclusionis est, quia talis satisfacit præcepto testibus Majore, Navarro, Henriquez, Reginaldo, Baunio, Trullenck, Hieron. Garcia, aliis, quos citant, sequunturque Diana *Part. 2. Tract. 17. Resol. 18. & Part. 5. Tract. 14. Resol. 52.* Palaus *loc. cit. num. 8.* Dicastillo *num. 39.* Sanctgallenses *loc. cit.* & Barbosa *in cap. Missas; De consecrat. dist. 1. Tom. 8.* qui continet additamenta; adeò ut Suarez ipse fateatur, hanc sententiam esse comunem: Coninck

144 *loc. cit.* esse plurimorum DD. Non enim præcipit Ecclesia, ut audiatur tota Missa unius, sed ut tota. Auditur verò tota, quando omnes partes illius audiuntur, esto non omnes proveniant ab uno sacerdote; sicuti nec proveniunt, quando uni non valenti ob infirmitatem pergere in jam cœpta, succedit alius. Accedit hæc ratio, quia scilicet nil refert, quid de æquipollentibus fiat. D. D. ex *Leg. fin. ff. Mandati*, & fusè Joann. Gutierez *Lib. 3. qq. pract. Civilium quæst. 15. n. 18. ac seqq.* atqui revera *adæquatè* æquipollent duæ tales partes duarum Missarum uni unicæ integræ. Quare nihil dubita de veritate hujus conclusionis *speculativâ*, aut *practicâ*.

145 Nescio autem, cur Diana dicat, *in cit. Resol. 52.* non esse dubium (inter auctores) quin satisfaciat, qui priorem partem Missæ audit priùs, & posteriorem posteriùs; sed difficultatem in eo versari, quando priùs ab uno sacerdote posteriorem partem, & deinde ab alio priorem, nec esse à se præter Turrianum lectum ullum, qui pertractet hoc dubium; cùm tamen Suarez, & Coninck *loc. cit.* suam *negativam* sententiam intelligant expressè de utroque casu, sicut & postea Escobar *loc. cit. dub. 22.* Navarrus autem *cap. 21. num. 2.* Toletus *Lib. 6. cap. 7 in fin.* Palaus, Bonacina *punct. 11. num. 13.* Tanner. *num 17.* D. Reding, alii plures loquantur *absolutè* de audiente unam partem unius, & alteram alterius. Licèt igitur 146 primo aspectu appareat conclusio, ut suprà posui, minùs probabilis, quàm si ponatur cum expressione audientis priùs partem priorem unius, & deinde posteriorem alterius; attamen dubitari non debet, quin illa eadem conclusio sit verè probabilis, etiam prout illam statuimus, cùm & tot DD. eam in hoc quoque sensu tradant, & negent Turrianus, ac Diana, se audere damnare de mortali taliter facientem, & ratio superiùs allata faciat quoque pro hac parte, quamvis rectè moneat idem Turrianus apud Dianam, ac singulariter Nugnus, cavendum, ne magnum temporis spatium intercedat inter unum Sacrum, & alterum, alioqui desinet omnis unitas, esto Tambur. *loc. cit. n. 16.* censeat, probabiliter sufficere, si eodem die suppleatur prior defectus, sicut & providè monet Suarez *cit. sect. 2.* saltem esse dandam operam, ut unius Sacrum ab Offertorio *inclusive*, usque ad finem audias; de prioribus partibus poteris esse minùs sollicitus, utrùm idem, an alius te præsente eas peragat.

At quid si non successivè, sed simul audiam 147 *duas tales partes, & quidem duorum sacerdotum valde festinantium? Nonne poterit fieri, ut intra dimidium quadrantem, exsequar præceptum de Sacro audiendo?* Resp. Ita omnino judice Bonacina *cit. num. 13.* & non paucis aliis teste Dianâ *cit. Resol. 18.* non repugnante Dicastillo *num. 40.* probabilem vocante Molfesio, ac *reflexè* Patre Escobar *dub. 24. n. 147.* & veram pronuntiante Francisco de la Riba, apud Dianam *loc. cit.* addentem *Part. 5. Tract. 14. Resol. 22.* Hurtadum, ac Faustum: è diverso censente, ac scribente D. Reding, *loc. cit. n. 16.* illam opinionem Bonacinæ esse omnino rejiciendam, eò quòd talis non intersit integro *substantialiter* Sacrificio, siquidem illa integritas desit, ubi deest unitas, hanc autem deesse in casu Bonacinæ, utpote, in quo non unum sacrificium, sed duorum duæ partes audiantur. Ita ille, & alii plures.

Verùm, etsi negari non potest huic opinio- 148 ni aliqua probabilitas saltem *extrinseca*, sequenda est omnino in praxi contraria sententia, seu de Ecclesiæ, seu singulariter de Confessarii *præcepto*, seu de *voto* loquamur; tum quia illa simultas, seu conjunctio diversorum Sacrorum, utpote entium *successivorum*, facit penetrationem Sacrorum nimis inconcinnam; tum quia si & Papa de suo, & confessarii de suo quoque *præcepto* interrogarentur, dicturi essent, nunquam sibi venisse in mentem ejusmodi combinationem. Ideo non est doctrina Bonacinæ extendenda ad Sacrum debitum ex *voto* aut *præcepto*, licèt cæteroqui Sanchez, Palaus, Bonacina persæpe æquiparent obliga-

tiones, & satisfactiones, voti, ac pœnitentiæ Sacramentalis, obligationi ortæ ex lege *Ecclesiastica*. Equidem nullus, quem legerim, facit disertè illam extensionem, tametsi Bonacina *cit. num. 15.* asserat, illum, cui est à Confessario injunctum, ut audiat tria Sacra, satisfacere integre, si intersit tribus integris eodem tempore celebratis à tribus sacerdotibus, modò non constet, esse aliam intentionem Confessarii: quod, & probabile putat Molfesius, ac Diana *Part. 4. Tract. 14. Resol 71. absolutè* negante veritatem illius doctrinæ Patre Escobar *Theolog. Moral Lib. 42. sectio 2. dub. 27.* post Turrianum, & alios, quos refert; existimat enim, sicut, & ego, esse communiter contrariam intentionem Confessarii; nam injungendo tria, quatuor, vel quinque Sacra, intendit utique injungere valde notabiliter graviorem, molestiorem, & magis satisfactoriam pœnitentiam, quàm si præciperet tantùm unam Missam. Illud est verosimilius, quod tradit idem Escobar *loc cit. dub. 20.* post Sanchez, Ledesmam, & alios, quos citat contra Coninck: scilicet satis expleri votum de uno Sacro audiendo, si, quando audis unum ex jussu Ecclesiæ, vel Confessarii, audias simul alterum ex voti obligatione. Citat quidem Diana constanter Hurtadum *De Euchar. Disp. 5. diffic. 4.* pro hac sententia, sed eo loco non tractat de hac materia.

149 Illud adde superiùs dictis de integritate Missæ, posse te sine noxa abesse toto tempore primi, aut secundi *Memento*, si incidas in Missam sacerdotis similis illi, de quo hic

Casus pietatis non tolerandæ.

Qui videlicet consueverat solidam horam impendere illi secretæ orationi, & contemplationi; idque jam expertus Minister Sacri divertebat interim alio teste P. Tamburino.

Nec enim Ecclesia obligat, ad tam extraordinaria, ac Rubricis repugnantia, nec toleranda, nisi in secreto, & respectu sacerdotis extraordinariæ perfectionis.

150 Dico III. Quando parochus videt, nonnullos consuêsse absque causa legitima discedere à templo, priusquam finita sit tota liturgia, monebit eos privatim, minitando, se eos publicè pudefacturum, ni se emendent; emendatione non secutâ mandabit executioni suas minas, id juris faciente ipsi Canone: *Missas. De consecrat. dist. 1.* qui totus ita sonat: *Missas die Dominico sæcularibus totas audire speciali ordine præcipimus, ita ut ante benedictionem sacerdotis egredi populus non præsumat. Quod si fecerint, ab Episcopo publicè confundantur.*

151 *At nunquid potest jure talibus minari privationem Sacræ Communionis?* Resp. Potest, stando decisione Canonis. *Omnes. ibid.* ubi expressè sit ea potestas. Quin Can. *Sacerdote. eodem* jubentur tales excommunicari. Verùm severitas horum Canonum est jam usu abrogata, & proinde minimè suadendus ejus usus, utpote jam non vigens, atqui vel maximè in executione hujus pœnæ veritatem inveniret illa gnome *cap. Cùm consuetudinis. Plerumque discordiam pariunt novitates.* Proderit tamen 152 pro suggestu quandoque facere mentionem horum Canonum antiquissimorum, exprimendo Canonem: *Omnes*, esse voce traditum ab ipsismet Apostolis, & in eo expressè dici: *Qui non perseveraverint in Oratione usque dum Missa peragatur* (id est perfecta sit) *velut inquietudines Ecclesiæ commoventes convenit Communione privari.* Vide Binnium, & Franc. Turrianum de Canonibus *Apostol. adversùs Magdeburg.* An verò quandoque liceat sequi exemplum S. Cæsarii, de quo noster Casus, docebunt circumstantiæ loci, & personarum. Occludere januas, ut ipse sæpissime fieri curavit, sat rarò expediet; at è cathedra monere, rogare sæpe proderit, ut idem Sanctus fecit è plano.

Sed quid censendum de illo, de quo refertur hic

Casus Patriarchalis?

Uno dierum volens multos resecare, ut 153 *non egrederentur post solutionem sancti Evangelii de Ecclesia, & otiosis sermonibus pro oratione vacarent, quid fecit? Reliquit mox, postquam lectum est sanctum Evangelium, Ecclesiam, & ipse exiit, & sedit cum turba. Omnibus vero obstupescentibus dixit ad eos justus: Filioli, ubi oves, illic & pastor. Aut intrate intro. & ingrediemur, aut manete hic, & hic manebo. Ego propter vos descendo in sanctam Ecclesiam; nam poteram facere mihimet Missam in Episcopio. Semel ergo, & bis fecit hoc schema ille beatus, erudivit & in hoc plebem magnificè, & emendavit.*

His ipsis verbis Latinis, Græcam phrasin 154 Leontii interpretatur Anastasius Bibliothecarius, ut videre est tum in vitis Patrum apud Rosweidum, tum in *Tom. 2. De Actis Sanctorum*, ad 23. Januarii apud Joann. Bollandum *in vita S. Joannis Eleemosynarii, Patriarchæ Alexandrini cap. 13.* de quo Leontius memorat hoc, ut vocat, schema, ac specimen curæ pastoralis, nec dubitat Scortia *De Sacrif. Lib. 4. cap ult.* quin hic non sapiens minùs, quàm sanctus Patriarcha exierit indutus Sacris vestibus, at non dicit, utrùm sit imitandus, nec ne.

Ego quidem minimè dubito, quin hic vir 155 Deo plenus rectè, spectatis omnibus circumstantiis, quæ tunc aderant, egerit; cur enim arguamus illum duplicis peccati? Quin existimo,

ſtimo, poſſe hoc exemplum repeti à viro notæ gravitatis, ac probitatis, qui ſciret, ſe hac, & nullâ aliâ commodâ ratione reducturum ad Eccleſiam plebem, quæ id factitaret, quod Alexandrina, etenim nihil hîc apparet, quod ſit *intrinſecè* malum, quandoquidem fas eſt pluribus de cauſis, quas memoro *in Alph. Sacrif. Caſu ult.* interrumpere Miſſam jam cœptam; quia tamen difficillimè concurrent circumſtantiæ tales, idcirco *abſolutè* pronuntio, abſtinendum imitatione hujus facti.

156 Potiùs pro praxi quotidiana obſerva doctrinam traditam ſingulariter à Suarez *cit. Sect. 2. verſ. Tertiò fieri poteſt.* multos coram Deo peccare mortaliter circa acceſſum ad Sacrum, qui tamen non confitentur ſuum peccatum mortale; multi enim veniunt ſatis quidem à parte rei maturè e. g. circa *Gloria*, aut initium Epiſtolæ, attamen planè caſu factum eſt, ut non venerint idcirco primùm poſt Offertorium, quòd Miſſa ſit cœpta ſeriùs, aut prima pars Miſſæ duraverit ob cantum, aut prolixitatem orationum, Epiſtolæ, &c. diutiùs, quàm putarent, ut adeò ſcienter ſe expoſuerint periculo voluntario negligendi tertiam partem, proindéque jam deliquerint lethifere in voluntate; ergo peſſimè confitentur dicendo ſolùm: *Veni bis ad Sacrum, jam cœptâ epiſtolâ*; deberent enim addere: *Expoſui autem me voluntariè periculo veniendi primùm poſt offertorium, ad Sanctus &c.* Et quia hoc ſæpe contingit, ideo monet opportunè P. Suarez, eſſe tales ſerò venientes quandoque à confeſſario interrogandos de illo periculo.

QUALE SACRUM AUDIENDUM.

CASUS V.

Authenticatus.

SUMMARIUM.

Caſus ſolitorum audire Sacra votiva. 157.
An ſatisfiat legi Eccleſiæ audiendo Sacrum votivum? 159.
An qui ſine intentione ſatisfaciendi præcepto? 162.
Miſſa Catechumenorum quæ? 163.
An neceſſariò audienda Miſſa parochialis? 164. & ſeqq.
An concio parochialis? 167.
Quando cenſeatur contemni proprius Parochus? 169.
Marchantii cenſura repellitur. 170.

157 E*Duardus, & alii quidam laicorum habent in conſuetudine, ut per ſingulos dies audiant Evangelium*: In principio erat verbum, *& Miſſas peculiares, hoc eſt de Sancta Trinitate & de S. Michaele; ideo ſancitum eſt in eodem* (Triburienſi) *Concilio, ut hoc ulteriùs non fiat, niſi ſuo tempore, & niſi aliquis velit propter reverentiam ſanctæ Trinitatis, non pro alia devotione, audire. Sed ſi voluerint, ut ſibi Miſſæ cantentur, de eodem die Miſſas audiant, pro ſalute vivorum, & etiam defunctorum.*

Repræſento ſpeciem facti cum addita reſponſione in Concilio Triburienſi, quod tametſi fuerit ſolùm Provinciale; & proinde non poſſit *per ſe* obligare totam Eccleſiam, obligat tamen *per accidens*, quia ſcilicet hæc ipſa verba ſunt inſerta *Lib. 3. Decretalium ſub Tit. De celeb. Miſſ. Cap. Quidam*, ac proinde *authenticata.* Sed quæritur, quomodo ſint intelligenda? Utrùm videlicet neceſſe ſit audire Miſſam *de eodem die*, ut loquitur decretalis? 158

Et verò exiſtimavit Angelus, Aſtenſis, & Alexander de Ales apud Barboſam *in hoc ipſum c. Quidam. num. 5.* & apud Tannerum *Tom. 4. diſp. 5. quæſt. 10. num. 2.* non ſatisfacere præcepto, qui non audit Sacrum, de quo eſt dictum officium; Tannerus autem ipſe damnat venialis peccati, qui ſine rationabili cauſa nec audit, nec facit Sacrum, de quo eſt recitatum officium; cui etſi multùm favet reſolutio præſentis *Cap.* itémque *Cap. Et hoc attendendum. De conſecrat. diſt. 1.* cum Gloſſis, quia tamen DD. infrà referendi, unà cum Barboſa, Bonacina *Q. ult. De Euchar. punct. 11. num. 12.* & aliis apud ipſos docent *abſolutè*, ſatisfieri præcepto, qualecunque Sacrum audiatur, nec faciunt ullam mentionem peccati venialis, ac Sangallenſes *Tom. 9. fol. 609* rotundè ſcribunt, *parùm referre, qualis Miſſa audiatur*, ideo cenſendum eſt, eſſe per conſuetudinem contrariam derogatum citatis juribus, ſi fortè ſtatuerunt relatum culpæ, qualem non agnoſcit Suarez *Diſp. 88. Sect. 2. verſ. Atque ex hoc*, niſi in iis, qui ſuperſtitioſè exigebant ea Sacra, de quibus loquitur citatus Canon. Ego equidem non memini ullius ſcrupuli unquam à quoquam moti, licèt ſciam, eſſe multas Eccleſias, ut eſt nominatim noſtra Cathedralis, itémque Friburgenſis (in Helvetia) Collegiata, in quibus quotidiè prorſus cantatur Sacrum de B. Virgine matre, præſentibus plurimis, & nihil prorſus cogitantibus de alia Miſſa audienda; ergo foret nimis ſcrupuloſus, qui hodie moveret ſcrupulum de ullo prorſus peccato. *Ergo etiam erit extra omnem culpam, qui audit tunc ſolùm Miſſam de requiem?* Reſp. Erit, quia non viget jam ullum præceptum de qualitate Sacri, adeóque erit extra noxam, qui non audierit niſi Sacrum unius Epiſcopi Græci, cum ſuis valde diverſis cæremoniis ſacrificantis in Germania, per quam tranſit. Sanctgallenſes *fol. 610.* Vide Azor *Part. 1. lib. 7. cap. 3. quæſt. 5.* poſt Sotum *in 4. diſt. 13. quæſt. 2. art. 1.* 159 160 161

162 Et quia feci mentionem scrupuli, adscribo, quod Emman. Rodriq. *in Summ. cap. 123. num. 2.* pronuntiat contra negantes, satisfieri ab illo, qui audit Missam sine intentione satisfaciendi præcepto, contra quos tradit hanc particularem, & generalem doctrinam: *Hæc responsio est nimis scrupulosa. at in rebus moralibus oportet loqui taliter, ut non detur ingressus scrupulis, præsertim in hoc præcepto, quod tam continuò obligat.* Ita ille, ita ego in confirmationem generalis doctrinæ, quam defendit noster *Clypeus Clement. Judicum.*

163 Quæres verò I. *An sufficiat audiri Missam Catechumenorum?*

Resp. Non sufficit; quia per hanc intelligitur illa pars Missæ, cui interesse licebat catechumenis, atqui licebat eis interesse solùm usque ad Evangelium *inclusivè.*

164 Quæres II. *Utrùm non adsit vera obligatio audiendi Missam Parochialem, id est illam solennem, & communem, quæ in propria cujusque Ecclesia celebratur pro toto populo?*

Resp. Viguit quidem olim talis obligatio, ut patet ex *C. Et hoc attendendum. De consecr. dist. 1.* & clariùs *ex Cap. Vices illius. De treug. & pace. In Extrav. Comm.* itémque *ex Cap. Ut dominicis, De parochiis.* Verùm in primis Leo X. in Bulla, quam describit Navarr. *in Manual. Cap. 21. n. 5.* apertè declaravit, illos satisfacere, qui festis diebus, & dominicis *proprio parocho non contempto*, audirent in Ecclesiis Regularium. Ita etiam sanxit B. Pius V. Anno 1567. in Bulla, *Etsi Mendicantium Ordines*: apud Bassæum Capucinum *in Floribus Tom. 1. verb. Missa, 8. num. 9.* addentem (contra Theophilum Parochialem, ex Navarro,) Bullam Gregor. XIII qua revocabatur Leonina, nunquam fuisse promulgatam, ac proinde nihil virium habere.

165 Adhæc Synodus Tridentina, *Sess. 22. in Decreto De observ. & evitand. in celebr. Miss.* solùm sanxit, ut Episcopi moneant populum, ut frequenter, ac saltem Dominicis, & solennibus festis suas parochias accedant. Post quod Decretum ita quà invaluit, quà roborata fuit consuetudo audiendi liberrimè Missam extra proprium parochiam, ut Martinus Navarrus *in Enchir. Cap. 21. num. 5.* statim decennio pòst, ut videre est in edit. Rom. Anno 1571. in ipsa Urbe Roma typis vulgârit, eam videri generalem, toleratámque. Franciscus Suarez 30. Annis post idem Concilium, adeóque Anno 1593 testatus sit *cit. Sect. 2. vers. Sed in primis*, eandem tolerari ab omnibus Pastoribus Ecclesiæ, nec posse, utpote universalem, abrogari ab Episcopo; quod etiam antea Navarrus *loc. cit.* & sub idem tempus scripsit Emman. Rodriq. *in Summ. Cap. 123. num. 6.* itémque Henriquez *Lib. 9. cap. 25. num. 9.* ac postea Joan. Baptista Scortia *De Sacrific. Miss. Lib. 2. cap. 2.* Fr. Jordan. Episc. Tragur. *Elucubr. Vol. 1. Lib. 4. Tit. 1. num. 144* abhinc 24. Annos testificatus est, hanc esse Urbis, & Orbis consuetudinem, idque esse notissimum; quod etiam sub idem tempus scripsit Hermannus Busenbaum *in sua Medulla Theolog. Moralis Lib. 3. Tract. 3. cap. 1. dub. 4.* atque Bassæus *loc. cit.* ac recentissimi Sanctgallenses *fol. 601.* Denique recentissimus Georgius de Rhodes (ut alios prudens prætereàm) tot Pontifices, Cardinales, Episcopos, Doctores, ac rationes congerit pro hac consuetudine *Tom. 2. disp. Scholast. disp. 2. De Sacrif. quæst. 4. Sect. 3. §. 3* ut negandum sit, eum hoc tempore delinquere, spectatis privilegiis, & consuetudine, remotóque contemptu, & scandalo, qui non solet diebus festis, aut Dominicis interesse seu privatæ, seu publicæ Missæ, quæ fit in ejus parochia; sicuti me citato videtur sentire etiam Stephanus à S. Paulo *Tract. 5 disp. 4. num 105.* etenim tam antiqua, constans, universalis consuetudo, cujus testes sunt Hispani, Itali, Belgæ, Germani scriptores, itémque privilegia, elidunt omne præceptum hac de re aliquando latum, quod ipse etiam Marchant. *in Resol. pastor. Tr. 4. De Sacr. Cap. 7. num. 1.* non obscurè agnoscit; tametsi ipse fortiter (& quis vitio vertat præsertim parocho?) urgeat parochianos, ut frequentent suas Ecclesias. Et verò tum ipse, tum Gaugericus *in Summulam Cajet. verb. festum*, accumulant tam multas, easque prudentes rationes, in probationem suæ sententiæ, ut non modò irem pedibus in eam, nisi usus privilegiorum vigeret, sed etiam judicem, esse valde consonum rationi, ac mutuæ charitati, ut concionatores, & confessarii datâ occasione commonefaciant suos hac de re, si forsan appareat nimia aliqua licentia. 166

Quod ipsum potiore jure dico de concione in propria Parochia audienda; maximo enim opere convenit, ut oves audiant vocem sui Pastoris veri, ac proprii, præsertim cùm is officio suo studiosè fungitur, sicuti per Dei gratiam est passim reperire in urbibus Plebanos, horúmque seu cooperatores, seu asseclas, & collegas Religiosos, qui egregiè in Ecclesiis parochialibus impleant partes omnes Oratoris Christiani. 167

Equidem Curiones incitantur ad Ecclesias suas magis exornandas, divina Officia decentiùs peragenda, quando cernunt, ea frequentari studiosè à suis; est quoque iis difficile, non interpretari contemptum sui, quando cernunt, tam liberè, ac licenter deseri sua templa, accedi alia. Atqui constat *ex Cap. Ut Dominicis. De parochiis.* & Trident. *loc. cit.* posse ab Episcopo puniri, qui contempto proprio parocho negligunt Missam parochialem. 168

Interrogabis autem, *quandonam censeatur contemni proprius parochus?* 169

Respondet Rodriquez *loc. cit.* post Altisiodorensem: Tunc, quando afficitur verbis injuriosis. At verò Rhodes *loc. cit.* testatur, à DD. hoc loco tunc solùm censeri contemni, quando parochianus ideo non it ad suam parochiam,

am, quia est sua, iturus ad eam, si non esset sua. Alii apud Azor *Part. 1. lib. 7. cap. 6. quæst. 4.* tunc cùm quis frequenter deserit proprium parochum. Verùm consuetudo contraria elidit hanc secundam interpretationem, sciuntur enim passim plurimi, qui frequenter, imò frequentissimè, ne dicam semper, deserunt proprium parochum; & tamen non proceditur unquam contra tales velut contemptores parochorum. Ideo sentio cum Azor, esse hîc sermonem de contemptu expresso, quo relinquitur, ac planè deseritur parochia. Confirmatur hæc explicatio declaratione Cardinalium, quam describit Gallemart mox citandus, quæ ne quidem in casu contumaciæ, & notabilis negligentiæ adhiberi pœnas, & mulctas permittit.

170 Sciscitaberis, quid censendum de illo dicto Marchantii *loc. cit. num. 7.* dum ita scribit: *Respondent communiter Regulares, ut privilegiorum suorum fimbrias magnificent, & dilatent Philasteria sua, Episcopum non posse cogere, ut diebus dominicis, & festis solennioribus populus ad parochiam conveniat, quia Episcopus non potest restringere jus, quod habetur ex universali consuetudine.*

Respondeo, si quis Regularis ita scriberet de DD. Parochis, meritò hi pronuntiarent, calamum, qui ita scripsit, intinctum in acetum satis acre. Consequentiam relinquo meo lectori; addendo, ab Episcopo Zerola *in praxi Episc. Part. 2. verb. parochia num. 3.* describi unam declarationem, & à Joanne Gallemart, viro insigni, sed minimè Regulari Mendicante *in Concil. Trident. sess. 24 c. 4* aliam (ut satis demonstrant verba declarationum Cardinalium) qua utraque inhibetur, ne Episcopi pœnis Ecclesiasticis cogant parochianos, ut accedant suas Ecclesias parochiales ad Sacra, & conciones audiendas. Quas declarationes tametsi ponamus esse authenticas, attamen repeto, quod suprà monui, scilicet ab ipsis etiam Regularibus monendos pro re nata sæculares, ut suâ frequenti præsentiâ honorare studeant suasmet parochias. Vide de tota hac controversia Joannem Azor, & Busenbaum latè *loc. cit.* & quæ nos *Tom. seqq.* seu *in Quinario Tract. 5. cap. 45. num. 21. & seqq.* dicemus singulariter de adeunda concione Parochiali.

QUO LOCO AUDIENDUM SACRUM.

CASUS VI.

Podagricus.

SUMMARIUM.

Casus audientis Sacrum è fenestra suæ domûs. 171.

Is satisfecit Legi. 172.

Distantia à loco, ubi fit Sacrum, quanta esse possit? 173. & 174.

Non est vetitum, audire Sacrum in loco profano. 178.

An Belli duces teneantur curare fieri Sacrum in castris pro exercitu? 180.

Præsentia sufficiens ad Sacrum audiendum, an sufficiat ad lucrandam indulgentiam? 184.

Friburgi Nuithonum stat Ecclesia dicata Virgini Matri: atque ex opposito ædes olim Prænobilis, atque singulari pietate, perspicacique prudentiâ præcellentis D. Petri Reiff Proprætoris Friburgensis, transmissa ab eodem ad dignissimos hæredes, ac præcipuè Prænobilem Dominum Franciscum Josephum filium, Senatorem, judicio, & authoritate, quàm ætate majorem. Solebat ille Dominus, cùm podagra vetaret exire domo, ex una fenestra prospicere in templum illud per portam majorem, atque diebus etiam profestis non sine notabili molestia, attendere piè sacerdoti operanti sacris, ad altare quoddam laterale; poterat enim sacrum mystam cernere, & audire signum tintinnabuli. Quæsiit ipse ex me aliquando: Utrùm, si quis domesticorum sanus, ac valens audiret ex eadem fenestra ejusmodi Sacrum die festo esset integrè satisfacturus præcepto? Respondi tunc, atque nunc etiam. 171

Respondeo *affirmativè*, cum Cardin. de Lugo *De Euchar. Disp. 22. num. 21.* Dicastillo *De Euchar. Tract. 5. disp. 5. num 59. & seqq.* Tamburino *in decalog. Lib. 4. cap. 2. §. 1. num. 4.* Georgio de Rhodes *De Euchar. disp. 1. quæst. 3. Sect. 4. num. 13.* Busenbaum *Lib. 3. Tract. 3. dub. 3.* Escobar *Theol. Mor. Lib. 42. num. 230.* addente Pasqualigum, loquentibus disertè de audiente ex domo vicina; nec dubito, quin Gordonus ita etiam senserit, ut satis ostendunt hujus verba, quæ refert Diana *Part. 4. Tract. 4. Res. 154.* tametsi ipse ea in suum favorem limitet, utpote qui *ibid.* post Filliucium *Tract. 5. cap. 7. num. 208.* ac Portel, quos ipse citat, & quibus addo Suarium *Disp. 88. Sect. 3.* negat, satisfieri per auditionem è fenestra vicinæ domûs, & ita respondit ipse in specie facti Panormitani, Marchioni Hieracensi, ut ipse testatur. Verùm confutatur ejus responsio, & firmatur clarè nostra, quam etiam sequitur D. Reding *Tom. 6. Theol. Scholast. Quæst. 9. art. 4. Controv. 1. num. 6.* in primis in casu, quo quis capite, ac pectore exporrectis è fenestra prospiceret per interjectam plateolam, non nisi 8. vel 10. passus latam, & in qua flecterent 8. vel 10. homines, attendentes more Christiano illi Sacro facto proximè januâ templi. Certè in hoc casu censeretur esse pars multitudinis flectentis ante illud templũ, & junctæ aliis existẽtibus in ipso tẽplo, sicuti patet ex dictis *Cas. I. n. 22. & 23.* 172

Hic

173 Hic autem casus potest utique sæpissime contingere. Et verò domus illa Friburgensis non plus quàm 25. (Lugo admittit expressè 30.) passus dissita est ab eo templo, ara autem vix 6. passus à janua templi, habétque festis diebus, quibus ad eam fit Sacrum, aliquot pios veneratores, esto nullos in platea; hæc enim circumstantia non est necessaria, quando cætera adsunt, ut probo instantiâ, quam adfert Pater Dicastillo; cùm enim ipse ex Hispania veheretur in Italiam classe triremium, in comitatu Mariæ Imperatricis, utpote ejus concionator, solebat ipse, ac comitatus aliquot millium capitum attendere ex ipsa navi illis Sacris, quæ fiebant in litore præsertim festis diebus: nec quisquam dubitabat, quin hoc ipso adesset præsentia *moralis*, quòd possent aliquâ ratione cognoscere, quid ageretur à sacerdotibus. Et quid communius, quàm quòd milites etiam è suis tentoriis audiant Sacrum, quod fit in campo publico ad distantiam 20. 30. passuum?

174 Hanc ob rem censet Dicastillo nil obesse, tametsi domus, è cujus fenestra prospicis, habeat interjectam satis amplam plateam, licèt Tamburinus restringat ad parvam distantiam, excludens magnam, committens tamen determinationem magnitudinis judicio viri prudentis; fuit autem prudentissimus Cardinalis de Lugo; atqui ipse existimavit, sicut & Escobar, distantiam 30. passuum non esse nimiam; quod & ego arbitror, saltem in casu, quo sunt inter hunc spectatorem Sacri, & ipsum sacerdotem complures alii interjecti, qui simul audiant Sacrum: tunc enim reperitur illa præsentia *moralis*, de qua *suprà num. 25.* &c.

175 Quia verò hi scriptores nullam mentionem hîc faciunt interjectarum personarum, ideo non vereor hîc repetere, quod in allato nostro Casu censui, scilicet adfuisse sufficientem præsentiam, etiam quando nemo stabat, vel flectebat in platea. Licèt enim ille vir Consularis non fuerit *physicè* corpore in eo templo, fuit tamen in eo *moraliter* etiam *corporaliter*, quod probo dupliciter. 1. quia potuisset ipse tunc lucrari Indulgentias promissas *absolutè* audientibus aliquod Sacrum; imò si credimus Tamburino *loc. cit num. 13.* audientibus Sacrum in illo templo. 2. quia juxta satis receptum loquendi modum censemur, saltem in favorabilibus, esse in aliquo loco, quando & sumus vicini, & videmus, quæ fiunt in eo; spectantes; apertè, manifestè, deditâ operâ; exporrecto

176 toto corpore, aut partibus superioribus. Denique censuram, qua in Hispania plectebantur Clerici spectantes Tauriludia, incurrebant etiam, qui spectabant è fenestris domorum, teste Dicastillo. Et quid est aliud audire Sacrum devotè, quàm spectare devotè sacrificantem? Unde suprà retuli *num. 15.* pro *Audire* Missam, nonnullos dicere: *Videre* Missam. Distantiam 30. passuum admitto quidem cum Lugone, etiam non interjectis personis inter te, & sacerdotem, sed solùm in casu, quo Sacrum fit sub dio, & tu etiam es sub dio, tunc enim videtur posse adesse præsentia *corporalis & moralis*.

His ad illum Casum, & Casus objectum dictis, addo breviter sequentia.

I. Non solùm tunc non peccas, quando è cœmeterio audis Sacrum, non valens ob multitudinem ingredi templum (esto tunc nec videas, nec audias sacerdotem) sed etiam quando in area, quæ non est ullo modo benedicta, per hiantem januam aspicis piè sacerdotem, esto nemo fortè sit in templo præter ipsum, & ministrum. Etenim habes tunc præsentiam requisitam. Quamvis autem rustici soleant in tali compressione dare operam, ut saltem tempore elevationis inspiciant per fenestram, aut januam templi, id tamen necessarium non est. 177

II. Etsi plures canones vetent, Missam celebrari in loco non sacro, nulla tamen prorsus lex vetat audiri in non sacro, nulla requirit, ut ad satisfaciendum Ecclesiæ præcepto audiatur in loco sacro. Excipe Oratoria privata, de quibus disseram *Cas. XVI.* & hanc particularem exceptionem probabo *num. 358.* 178

III. Proinde qui vehuntur navi, in qua sacrificatur, æquè obligantur honorare suâ religiosâ præsentiâ Sacrificium, ac si fieret in Basilica S. Petri Romæ. Quod ipsum dic de militibus, quando in castris ipsorum mysticè occiditur ille Agnus, quem suis tam frequentibus, horrendisque blasphemiis, rapinis, stupris denuò crucifigunt multi. 179

IV. Quia tamen nemo tenetur uti suo privilegio, quandoquidem quilibet valet renuntiare ei, quod pro se noscitur introductum. Text. *c. Statuimus. De Regular.* ideo supererogatoriam, adeóque munificè compensandam in altera vita, & sæpe in hac quoque, gratiam suo exercitui præstant illi Generales Belli duces, aut Colonelli, seu Tribuni, qui stipendio conducunt Capellanum, ut etiam ruri cum altari portatili agat vicarium Summi Sacerdotis Christi Jesu. 180

V. Utrùm necesse sit, rem divinam audire in propria parochia, dixi *Casu præcedenti.* Quibus addo, vix posse sine gravi offensione fieri, ut quis communiter, & nullâ apparente speciali ratione diebus festivis audiat potiùs in aliena parochia, quàm in propria. 181

Excipe Casum, quo aliquis parvus pagus, aut villa valde multùm distat à propria parochia, parùm autem ab aliena; videtur enim æquitas exigere, ut fiat (& scio alicubi fieri apertè, vel occultè) copia accedendi illam parochiam, saltem exceptis aliquot solennissimis festis. Scio tamen pagum, cujus incolæ debent transire juxta templum alienæ parochiæ, ut perveniant ad suam unâ horâ dissitam, & tamen non est ibi usus hujus indulgentiæ, nisi pro infirmis, & fœda tempestate. 182

Excipe denique Ecclesiam Regularium, qui, 183

quia

quia muniti sunt peculiaribus privilegiis, ideo non censentur parochi contemni, etsi eorum parochiani frequentent potiùs Regulares Ecclesias. Quamquam & hîc quoque oportet habere rationem variarum circumstantiarum.

184 VI. Non admitto generatim id, quod tradit Tamburinus *cit.* §. *1. num. 13.* dicens, universim illam præsentiam, quæ sufficit ad Sacrum audiendum in aliquo templo, sufficere etiam ad lucrandam Indulgentiam oblatam visitantibus illud templum. Etenim strictiorem præsentiam requirunt Bullæ Indulgentiarum, ut declarat communis sensus DD. relatus à nobis in *Tract. De Jubileo Quintuplici* tenente locum tertium *in Quinario Cap. 20.* éstque hæc res clara, quando præter visitationem Ecclesiæ injungitur visitatio aliquot altarium in illa, ut liquet ex iis, quæ illic *num. 80.* dissero conformiter judicio communi. Ex his omnibus infertes, veram esse conclusionem, quam Dom. Reding *loc. cit. num. 4.* statuit hisce verbis: *Moralis præsentia ad Missam stare potest cum tali distantia, seu situ loci, ex quo Missa videri, vel audiri non potest*, probàtque hanc conclusionem auctoritate Fagundez, Hurtadi, Lugonis, & aliquot instantiis, sive exemplis.

QUA INTENTIONE AUDIENDUM SACRUM.

CASUS VII.

Petulantis Acatholici.

SUMMARIUM.

Georgio sacerdote sacris operante in templo Catholico cujusdam urbis Acatholicæ, ingreditur ædem Sacram quidam sectarius, curiosè observat omnes actiones sacrificantis, inductus utique non pietatis, sed impiæ subsannationis studio. Quæ impietas illum etiam eò impulit, ut sacerdote sumente Sacrum Sanguinem ipse in hanc petulantissimam, & planè satanicam vocem proruperit: Sauff du Pfaff / daß dirs Hertz abstosse. Pota sacrificule, hic potus tibi ilia rumpat. 185

Quæritur I. *Utrùm hic improbus Sycophanta habuerit intentionem requisitam ad implendam substantiam præcepti de Sacro audiendo, dum apud se dixit*: Volo arbitrari omnia, quæ hic mysta peraget ad aram, & quidem ideo attendam, ut habeam, quod rideam, & irrideam? Quæritur 2. *Si defuit huic necessaria intentio, quænam igitur exigatur, ut censeatur quis fecisse satis legi Ecclesiasticæ, imperanti auditionem Missæ?*

Hoc tetrum paradigma proterviæ aberrantium à vera religione (quando non coërcentur à magistratu) mihi ipsi Anno 1658. recensuit urbis celebris mercator, fide dignissimus, nominatis, & civitate, & templo (quæ prudens prætereo) ubi tunc recenter hoc gestum, & ubi ipse crebrò fuit, illícque ex testibus oculatis, auritis comperit paulò postquam editum fuerat id exemplum extremæ proterviæ. 186

Ut verò respondeam ad quæstionem specificam; generalémque hujus Casûs, observo, veram resolutionem omnino pendere ex vera responsione ad hoc generalius quæsitum: *Utrùm Ecclesia possit præcipere aliquos actus merè internos, non necessarios quidem ad physicam exsistentiam externorum, necessarios tamen ad moralem existentiam eorundem, seu ad id, ut externi habeant aliquam moralitatem, seu honestatem accidentalem, & non essentialem?* Posse, negant omnium clarissimè Vasquez *1. 2. disp. 160. cap. 3. & seqq.* & rursum *Tom. 4. in 3. part.* seu *De pœnit. quæst. 90. art. 1. dub. 4.* fusè, itémque Dicastillo *De sacrif. Tract. 5. disp. 5. dub. 7. num. 83. & seqq.* distinctè, & rursum referendus infrà *num. 795.* quibus planè videtur consentire ipsemet S. Thomas *1. 2. quæst. 91. art. 4.* generatim cum permultis (non tamen ferè omnibus, ut vult Dicastillo *cit. num. 83.*) negans, posse ab Ecclesia præcipi actus merè internos. 187

Posse, cum limitatione indicata, asserunt Cajet. *in Summa verb. Horæ Canonicæ*, Sotus *De Just. Lib. 10. quæst. 5. art. 5.* Valent. *Tom. 4. disp. 7. quæst. 5.* Nugnus *in 3. Part. quæst. 83. art. 6. dub. 2 vers. Circa tertiam.* vocans contrariam sententiam falsissimam, & improbabilem. Sayr. *in Clavi Lib. 3. cap. 3.* Bonac. *De legib. Disp. 1. quæst. 1. punct. 5. num. 8.* Azor. *Tom. 1. Lib.* 188

Lib. 5. cap. 10. Tanner. *Tom 2. disp. 5. quæst. 5. num. 93.* Suar. *De legib. Lib. 3. cap. 13.* prolixè, ac Lessius *De just. & jur. cap. 37. dub. 11. num. 65. & 66.* etiam distinctè, Sanctgallenses *Tom. 9. fol. 605.* consentientibus absque dubio Adriano, Rosellâ, Medinâ, Pighio, Angelo, Tabienâ, quatenus partim apud ipsummet Vasquez, partim apud Suarez, sine distinctione pronuntiant, esse in potestate Ecclesiæ vetare, vel imperare actus merè *internos*. Quibus quidem non assentior ita illimitatè loquentibus; assentior autem cum limitatione superiùs indicata, atque.

189 Dico I. Est in potestate Ecclesiæ imperare aliquos actus merè *internos*, qui videlicet non possint percipi ullo sensu externo, nec necessarii sint ad id, ut in rerum natura ponatur aliquis externus, sicut voluntas efficax legendi Breviarium est necessaria ad ipsam actualem lectionem, attamen sint necessarii, ut actus externus peragatur cum aliqua honestate, & circumstantia, quam intendit Ecclesia. Ratio est 1. quia, cùm Ecclesia debeat per suas leges dirigere homines ad æternam beatitudinem, videtur sanè Christus Dominus dedisse ipsi potestatem sanciendi quandoque leges cum conditionibus, & circumstantiis merè *internis*, ita honestis, ut suam honestatem refunderent in actum externum, & vice versa, interdicendi aliquibus pravis circumstantiis, intentionibus, &c. dedecorantibus honestatem operis externi, quemadmodum pluribus instantiis declarat Suarez *loc. cit.* Et verò id ipsum sæpe admodum facere Superiores Regulares, constat ex ipsorum Ordinationibus, Statutis Congregationum, Capitulorúmque Decretis.

190 Ratio est 2. quia omnes Theologi, ut testatur Suarez *cit. Cap. 13. num 6. & 7.* tradunt, Ecclesiam, dum instituit recitationem quotidianam Breviarii, instituisse illam non ut meram puram recitationem, aut lectionem, sed per modum orationis, sicuti supponunt omnes Theologi, & Canonistæ, dum quærunt, an attentio *interior* sit necessaria ad implendum præceptum de Horis Canonicis, & dum asserunt, delinquere saltem venialiter Clericum, qui eas persolvit cum distractionibus voluntariis. Profectò illa circumstantia. *Per modum Orationis*, nullo prorsus modo est necessaria ad *physicam*, & *realem* pronuntiationem Psalmorum, atque lectionum, sed ad *moralem*, honestam, meritoriam, impetratoriam.

191 Quo argumento, ut ego quidem conjicio, pressus P. Dicastillo, cùm videret, suam superiùs relatam sententiam non posse salvari salvâ hac comunissimâ, & hactenus indubitatâ doctrinâ de Horis Canonicis, non dubitavit eam negare *loc. cit. num 86.*

Sed revera nunquam inducar, ut doctrinam *moralem*, in quotidiano usu centies millies versantem, atque ab omnibus sapientibus, insapientibúsque admissam ideo inficier, ut tali inficiatione munitus defendam aliquam generalem propositionem negatam, ob graves rationes, à multis maximis doctoribus. Equidem prædictam doctrinam de circumstantia orationis in penso Canonico non solùm supponunt, ut jam dixi, omnes Canonistæ, ac Theologi, differentes de attentionis necessitate, sed etiam in terminis tradunt Sanchez *Lib. 1. Moral. cap. 13. num. 3.* & Palaus *Tract. 3. disp. 1. De Legib. punct. 17. num. 12.* Reginald. *Lib. 18. num. 149.* negans cum Navarro, Azor, Aragonia, Lessio, satisfieri illi præcepto, si quis legat Breviarium solo animo addiscendi contenta in eo; quod etiam negari ab omnibus, testatur expressè bis Suarez *Lib. 4. De legib. cap. 13. num. 6. & 7.* optimè versatus in historia, ut ita loquar, Casistica. Sed plenè, & distinctè agam hac de re infrà *Disp. 1. Problematica.*

Ratio est 3. quia ex opposita sententia sequitur manifestè, præceptum de audiendo Sacro impleri (si juxta dicta *Cas. 1. num. 47.* supponamus cum communi contra Vasq. & nonnullos alios, esse meri juris *Ecclesiastici*, non autem quoad substantiam *divini*; & quoad solam determinationem temporis, *Ecclesiastici*) ab illo, qui interesset Sacro illâ solâ intentione, qua interfuit nefarius ille Hæretibus, de quo præsens Casus; atqui hoc videtur esse alienissimum ab animo omnium piorum, sicuti & alia, quæ paulò pòst inducam. 192

Dico II. Ille Georgii sacrificantis impius 193 irrisor, atque omnes ei similes, caruerunt, caréntque intentione necessariâ ad implendum præceptum de audiendo Sacro. Ita sentiunt tum illi, quos in specie illius execrandi facinoris interrogavi: tum sine dubio omnes authores relati pro conclusione præcedente, etsi repugnet Dicastillo *num. 86.* ita loquens. *Patet 2. intentionem vanæ gloriæ, aut vanæ curiositatis, aut intentionem addiscendi, vel quamcunque aliam, quæ non impediat externam actionem assistendi Missæ, quantum ad externum modum, ut fieri solet, quando impletur præceptum, nullo modo obesse, quò minùs per illam actionem externam impleatur præceptum seu audiendi Missam, seu recitandi horas canonicas.* Sed refutatur hæc tam generalis doctrina, tum veritate nostræ primæ conclusionis, tum judicio communi piorum, ac doctorum, tum aliis, quæ adferam conclusione sequenti.

Dico enim III. Ut satisfacias legi de Sacro 194 audiendo, debes habere intentionem interessendi Missæ tanquam rei Sacræ, seu cum intentione exhibendi Deo cultum. Suarez *Disp. 88. in 3. part. sect. 3.* Bonacina *De Sacram. Disp. 4. quæst. ult. punct. 11. num 4.* Nugnus *loc. cit.* Bassæus *Tom. 1. verb. Missa. 8. num. 7.* Molina *Tom. 6. Tract. 5. disp. 58.* D. Reding *cit. Tom. 6. quæst. 4. Controv. 1. num. 9.* dissentiente apertè Dicastillo *num. 83.* Ratio est, quia ex una parte non debet negari, quin Ecclesia possit imperare auditionem Sacri sub hac ratione quando-

quandoquidem ea est convenientissima, & quasi connaturalis illi actui; ex altera parte communis sensus fidelium declarat, ita re ipsa im-
195 peràsse, ut jam ostendo. Ratio quippe est 2. Quia ex sententia P. Dicastillo sequuntur hæc partim per se absurda, partim aliena à communi persuasione fidelium.

I. Hominem, qui Missarum solenniis interesset eâ solâ intentione, qua improbissimus ille sectarius, de quo noster Casus, satisfacere substantiali obligationi, ut jam intuli superiùs.

II. Sicut & illum, qui imitaretur satellites Valeriani Imperatoris, qui jussu hujus perempturi S. Stephanum Papam, at deprehendentes ipsum operantem Sacris, præstolati sunt, donec perpetraret totam rem divinam, eâque peractâ ipsum trucidârunt, ut videre est apud Baronium ad Ann. Christi 260. *num. 4.* quod etiam inferri posset de sicariis S. Thomæ Cantuariensis, si, quemadmodum interfuêre vespertino officio, ut eum trucidarent, ita etiam interfuissent matutino ex prava illa intentione.

III. Similiter satisfacere Neomystam, qui se collocat eo loco, è quo possit arbitrari omnes gestus antiqui sacerdotis, laudati ob exactam, concinnámque observationem rubricarum, nullâ prorsus aliâ mente, quàm ut ab hoc discat, & statim pòst ipsemet sacrificatum eat.

196 IV. Wedekindus Princeps Saxoniæ adhuc ethnicus mendicum mentitus interfuit toti Paschali Missæ, honoratæ præsentiâ Caroli M. Imperatoris, totiúsque exercitûs. Interfuit & Agarenorum Rex illi Missæ, qua fuit cælitus allata Crux Caravacensis; uterque ex sola prorsus curiositate, ex nulla omnino pietate; ut de Agareno pluribus descripsi suprà *in Alphab. Sacrif. Cas. X.* & de Wedekindo *in Alphabet. Commun. Cas. III.* Quis confessariorum, quis pœnitentium existimabit, impleri præceptum Ecclesiasticum, si nulla alia intentio intercedat? Itaque dicendum est cum Dom. Reding *l. c.* auditionem Missæ debere esse religiosam, terminatámque, non solùm ad externam Missæ actionem, sed ulteriùs ad oblationem Sacrificii; quòd etiam Lugo docet apud ipsum.

197 Dico IV. Non tamen est necesse, ut Sacro intersis per modum orantis. Ratio est, quia ipsummet Sacrificium non habet per se rationem orationis, sed alterius actûs specie distincti, ergo nec auditio, seu assistentia debet necessariò habere rationem orationis. Et sine dubio sanctissimè Missam audiret, qui toto tempore occuparetur partim in perpendendis mysteriis, quæ illic repræsentantur, partim in agendis gratiis Agno, qui immolatur. Quare non assentior Bonacinæ, & Bassæo *ll. cc.* asserentibus, auditionem Sacri imperari per modum orationis; sed potiùs rectè pronuntiat Suarez *loc. cit.* sufficere, si sub Sacro, vel ores, vel Deo te submittas, eúmve honores, vel saltem attendas ad ea, quæ sacerdos dicit, facitque; tanquam ad res sacras. Et Lessius *in consiliis Moral.* seu *in Auctario ad 1. 2. verb. Missa Cas. 2.* post Medinam *Satisfacis præcepto, si adsis cum reverentia, ut Sacrificium tuâ præsentiâ honores.*

Dico V. Intentio, de qua *in Concl. 3.* & *seqq.* 198
non est necessariò *expressa*, seu *explicita*, sed sufficit *implicita*; qualem habent, qui soliti interesse Sacro tanquam actioni Sacræ, eunt ad templum præcisè cogitando audire Missam, seu facere officium boni Christiani, nisi enim constet de contrario, præsumitur accedere cum indicata intentione. Itaque rectè ait Suarez *l. c. vers.* circa posteriorem. *Si non adsit voluntas contraria præcepto, sufficit ad illud implendum voluntas audiendi Missam, quia omnis, qui non excludit, censetur includere voluntatem implendi præceptum.* Durat autem hæc intentio *virtualiter*, quamdiu non revocatur.

Dico VI. Ad implendum præceptum Eccle- 199
siasticum de audiendo Sacro, non est necessaria intentio illi satisfaciendi, seu obediendi Ecclesiæ, sed sufficit, modò re ipsa audiatur Sacrum piè, & religiosè. Authores pro & contra mox producam, interim probo ratione. Nulla enim lex divina, vel humana præcipit, ut quando volumus facere, vel omittere actionem præceptam, aut interdictam, dicamus: *Volo hoc facere, quia præceptum est: volo hoc omittere, quia vetitum*; sed omnes legislatores putant, esse sibi factum satis, si absque contraria voluntate mandetur executioni opus illud, quod præceperunt. Unde qui ignorans, vel immemor esse diem festum, audit Sacrum Missæ verbum, ut sæpe loquitur Azor *Part. 1 lib. 7. cap. 2. 3. 4.* comperto esse festum, non tenetur interesse alteri, tametsi offeratur optima occasio. Suarez *cit. sect. 3.* ex communi; ut enim patet ex allata ratione, fecit totum, quod poposcit Ecclesia.

Id ipsum assero de te, si immemor voti à te 200
emissi, aut pœnitentiæ injunctæ à Confessario, perfecisti id, ad quod obligabaris alterutro horum vinculorum; nec enim minùs es liber, quàm si expressè dixisses, te velle explere votum, aut pœnitentiam; etenim hæc duo æquiparantur legibus à Sanchez *Lib. 1. Moral. cap. 13.* Palao *Tr. 3. disp. 1. punct. 17.* Bonacina, aliis.

Dico VII. Quin imò si die Dominico audi- 201
ens manè Sacrum dicas: *Nolo hujus Sacri auditione satisfacere præcepto Ecclesiæ, sed ut satisfaciam, decerno interesse adhuc uni alteri*, nihilominus tamen explêsti præceptum, nec incumbit tibi *per se loquendo* onus assistendi alteri Missæ, Vasquez *1. 2. Disp. 100. cap. 9. num 5.* Suarez *hic cit. sect. 5.* ac rursum fusè *Tom. 2. De Relig. lib. 2. De Festis Cap. 26.* Sanchez *cit. Cap. 13.* Bonacina *Disp. 4. De Sacram. quæst. ult. punct. 11. num. 23.* insigniter. Palaus *cit. Tract. 3. disp. 1. punct. 17. num. 12.* Dicastillo *Tract. 5. De Euch. disp. 5. num. 66.* ac plurimi alii contra Nugnum *Quæst. 83. art. 6. dub. 2.* Azorium *cit. Lib. 7. Cap. 2. quæst. 6.* & complures alios, quorum sententiam vocat

probabilem Bassæus *Tom. 1. verb. Missa. 8.* Probo hac fundamentali ratione; quia illud tuum dictum: *Nolo hac auditione satisfacere*, est inefficax; continet quippe protestationem contrariam facto, & involvit implicantiam in adjecto; ergo non impedit, quò minùs revera satisfacias tuæ obligationi. Probatur antecedens: quia Ecclesia non petit à te plus, quàm ut unum, qualecunque Sacrum, quacunque horâ festi diei audias piè, & religiosè: non enim potest ulla seu lex, seu ratio adferri, qua probetur, eam plus exigere; ergo si unum audias, facies totum id, quòd tibi mandat tua pia mater; ergo etiamsi sexcenties dicas. *Nolo, nolo satisfacere præcepto*, seu mandato Ecclesiæ, revera satisfacies; sicuti si fuste cædendo nocentem, vel innocentem dicas; *Nolo verberare*, nihilominus & verberas, & sentit alter verbera.

202 Dices: *Ille solus satisfacit præcepto, qui obedit; utique autem non obedit, qui protestatur, se nolle satisfacere præcepto, quandoquidem ipsa satisfactio est obedientia.* Resp. Antecedens esse verum, si intelligatur de obedientia etiam *materiali*, falsum, si de sola *formali*; *formalis* enim consistit in eo, ut quis exequatur opus idcirco, quòd sit mandatum; atqui ille, de quo loquimur, facit re ipsa id, quòd est mandatum.

203 Dices rursum: *Tamen peccabit ille, si non interfit Sacro alteri.* Resp. Non *per se*, sed *per accidens*, si videlicet ratus, se ratione sui propositi obligari ad alterum Sacrum, non audiat; peccabit ergo ex erronea conscientia.

Sed expressè dixit: *Volo me obligare ad alterum Sacrum.* Resp. Aut dixit edendo votum de altero Sacro, aut formando duntaxat propositum? Si edendo votum, peccabit mortaliter non stando suo voto. Si formando solùm propositum, non delinquet graviùs; quàm si non extaret in orbe ulla lex de Missa audienda; non enim potest quis privatus obligationem legis extendere ad casum à lege non intentum; adeóque nemo se ipsum potest graviter obstringere ad quidquam nisi per votum, aut aliam promissionem, seu contractum.

204 Ex quo inferes, si quis sit ita demens, ut dicat; *Volo quidem audire hoc Sacrum, & quidem solum, at nolo satisfacere præcepto Ecclesiæ; sed meæ devotioni*, eam devotionem fore quidem stultam, sicuti improba est voluntas in tali circumstantia non satisfaciendi, quandoquidem continet *formalem* inobedientiam, & contemptum quendam Ecclesiæ; attamen talem nequaquam fore reum excommunicationis, siqua lata esset in negligentes, seu non audientes rem divinam; siquidem non potest in ulla proprietate verborum negari, Missam esse auditam à tali. Et hoc ipsum exemplum roborat egregiè nostram conclusionem.

205 Instabis: *Si debeam tibi 100. aureos, & totidem tibi dem, addens, me nolle hac ratione expungere meum debitum, non expungam; ergo nec ille, de quo disserimus, expungit debitum, quo est obstrictus Ecclesiæ.* Resp. Negando consequentiam, quia dum ita mihi loqueris, donas mihi illos 100. pro quibus tibi non debeo nisi gratiarum actionem; ergo remanet totum debitum; at licèt ille, de quo nobis sermo, donet etiam Deo suum Sacrum, quia tamen non est obligatus nisi ad unum, nec potest se ad plura obligare nisi per votum, quale quidem no supponitur edere, idcirco non est hìc paritas.

Quid si ergo obstrictus quis voto colendi Beatam Virginem uno Sacro Sabbatino, audiat unum quidem, sed expressè dicendo: Nolo satisfacere nunc meo voto, sed aliud audire? Resp. Tunc censebitur edere (& potest utique) votum audiendi aliud, juxta Suarez *cit. Lib. 4. De Orat. cap. 26. num. 8.* atque Laymann. *Lib. 1. Tract. 4. num. 7.* non irrationabiliter dissentientibus Sanchez *cit. Cap. 13. num. 18.* Bonartio *De Horis Canonicis Lib. 2. cap. 18. num. 11.* Palao *loc. cit. num. 14.* De pœnitentia à Confessario injuncta idem, quod de præcepto Ecclesiæ sentiunt hi autores; quare si Confessarius tibi mandavit interesse uni Sacro feria v, & adsis uni, expressè dicens, te ad explendam pœnitentiam velle adhuc uni te sistere, non erit gravis obligatio te sistendi. 206

Unde obiter deduces, illum non teneri repetere Vesperas, qui observans, se involuntariè fuisse ferè toto tempore distractum, dicit: *Volo has vesperas habere pro non dictis, sed iterabo.* Plura de illo Sacro votivo, de quo paulò antè, scripsi post hæc *in Alphabeto Quadrupl. Part. 1. Cas. III.* nam illa tota Pars impensa est edisserendæ, & variis eventis declarandæ materiæ de voto. 207

Dico VIII. Etiamsi intentioni audiendi Sacri adjungas aliam malam, non tamen idcirco non satisfacis legi Ecclesiasticæ; quia prava intentio non eliminat penitus bonam, licèt reddat eam infructuosam coram Deo; ac proinde locum habet illa lamentatio Prophetæ: *Qui congregaverunt mercedes, miserunt eas in sacculum pertusum.* Aggæi *Cap. 2.* Adeóque satisfacis, etsi audias principaliter ob vanam gloriam. Expressè Molina *Tom. 6. Tract. 5. disp. 58.* Navarrus *in Manual. Cap. 13. num. 12.* Suarez *cit. Sect. 3.* Sanchez *Lib. 1. Moral. cap. 14. num. 1.* Bonacina *De Legib. Disp. 1. quæst. 1. punct. 8. num. 9.* Palaus *cit. Part. 17. num. 3.* Dicastillo *cit. Disp. 5. num. 86.* contra S. Antoninum, Majorem, Adrian. Imò licèt ex perversissima intentione. Ita citati, adeóque licèt ad occidendum aliquem. Henriq. *Lib. 9. cap. 21. num. 4.* Aut ex turpi concupiscentia. Suar. *ibid.* Navarrus *l. c.* 208

At inquies: *Nónne Ecclesia præcipit actus bonos? Quomodo autem illa auditio Sacri est bona, quæ dirigitur ad finem tam malum?* Resp. Præcipit bonos quoad substantiam, non quoad modum; nam neque finis, neque modus præcepti cadit sub præceptum S. Thom. *1. 2. q. 100. art. 9.* Sotus *De just. Lib. 2. q. 3. a. 3.* 209

At

At quomodo fieri potest, ut quis velit audire Missam velut rem sacram, & tamen illam audiat principaliter ob pessimum finem? Audiet ut rem sacram, si exteriùs se modestè gerat, interiùs autem attendat ad res pias. Attentionem internam non utique dirigit ad malum finem, sed externam præsentiam, seu actiones, & gestus exteriores, qui possunt utique dirigi simul ad duos fines, unum bonum alterum malum; sicuti & eleemosyna.

Ex dictis deduces sequentia.

210 I. Si templum ingrediaris tantùm idcirco, ut expectes illic amicum, egressurus, ut primùm advenerit, etiamsi, te præstolante, fiat ibidem Sacrum, haud tamen censeberis illi adesse *moraliter*, nisi habeas intentionem indicatam *Conclus.* 1. & 2. Lugo *De Euchar. Disp.* 22. *num.* 23. & Tamburinus *in Decalog. Lib.* 4. *cap.* 2. §. 1. *num.* 17.

211 II. Satisfacit, qui piè interest immolationi Agni immaculati, solùm idcirco, ut effugiat pœnam, certò subeundam, si negligeret. Etenim talis metus non solùm non tollit voluntarium liberum, ut constat ex 1. 2. *quæst.* 6. *art.* 6. sed neque tollit intentionem interessendi tanquam rei Sacræ.

212 III. At verò qui compedibus, aut manicis, manibúsve contra omnem suam voluntatem detinetur in templo, dum fit res divina, interim dicendo perpetuò intra se: *Quàm libenter nunc abessem ab hac Papistica Idololatria!* ut vocant Calvinistæ, talis revera non audit Sacrum *moraliter* loquendo, Suarez *Disp.* 88. *De Euchar. Sect.* 3. Nugnus *Quæst.* 83. *art.* 8. Palaus *cit. punct.* 11. *num.* 5. Sanchez *cit. Cap.* 13. & alii communiter, contra Dicastillum *loc. cit. n.* 70. non loquentem quidem de tali blasphemo, sed tamen de quovis propriè coacto. Ratio nostra est, quia negari non debet Ecclesiæ potestas imperandi actus liberos, utpote sine quibus absit omnis moralitas, & honestas.

213 Nec obest, quòd ille utique jejunet, cui nihil cibi subministratur die jejunii, etsi maximè petenti; & sit liber onere restitutionis, cui invito aufers tuum gladium. Nam in primo casu non petitur ab Ecclesia exercitium ullius actûs, sed omissio; in secundo tollitur omnis causa, ob quam tenebaris reddere; tenebaris enim, ne detineres rem alienam.

214 IV. Ebrius, atque amens nequit audire Sacrum, utpote destitutus liberâ intentione, atque præsentiâ *morali*. Idem dicam *Casu XI.* de dormiente, & explicabo de dormituriente.

215 Quæres: *An si cæcus deductus in sacram Aedem ad Sacrum audiendum, putet illud inchoatum iri primùm post dimidiam horam, incipiat autem mox post ingressum ejus, ignorantis penitus, quid agatur, quæres*, inquam, *an expectando interea avidè Missam, audiat nihilominus moraliter illam?* Resp. Vel habet hanc intentionem: *Si fortè sì at citiùs Sacrum, quàm putem, volo esse unus de numero laicorum Sacro astantium, seu ei interesse, quantùm in me est*: vel non habet ullam talem intentionem? Si nullam, tenebitur audire aliud; nec enim censeris *moraliter* interesse actioni, quam & ignoras exerceri, & cui non cupis interesse. Si habet, nil officit ignorantia, nam haud impedit, quò minùs hypothetica voluntas transeat in absolutam. Ita sentio, tacentibus cæteris.

His in ordine ad obligationem legis *Ecclesiasticæ* declarandam propositis, atque explicatis, adjungo, Curiones locare operam utilissimè, quando pro concione excitant suos parochianos, ad præfigendas auditioni Sacri obligatoriæ, vel arbitrariæ varias bonas intentiones, quandoquidem per auditionem Missæ possunt plura, eáque præstantia bona obtineri, ut declarabo infrà *Casu XXI.* 216

QUA ATTENTIONE SIT AUDIENDUM SACRUM.

CASUS VIII.

Anglicanæ Pietatis.

SUMMARIUM.

Casus S. Eduardi videntis in hostia Christum. 217.

Attentio in Sacro qualis requiratur? 220. *& seqq.*

Refutatur singularis sententia Hieronymi Liamas. 225.

Quo pacto dici queat, adesse attentionem Virtualem? 226.

Non est ad Missam necessaria tanta attentio, quanta ad Breviarium. 227.

Quæ distractio impediat, vel non impediat debitam attentionem? 228. *& seqq.*

Attentio exterior est omnino necessaria. 234.

Quæ actiones exteriores impediant, aut non impediant debitam attentionem? 237. *& seqq.*

Turpes cogitationes tempore Sacri an contrahant circumstantiam necessariò confitendam? 240.

Ante Sacrum non est necessariò à peccatore eliciendus actus contritionis. 241.

Describitur excellens modus, quo Archidux Leopoldus Guilelmus audiebat Sacrum. Ibid.

Henrico Imperatori coævus, & in tuenda castitate inter thalamos conjugales persimilis, Eduardus Anglorum Rex sanctus, assistebat quadam vice Missarum solenniis in Monasterio B. Petri, ante altare S. Trinitatis, cum Comite Leofrico. Et ec- 217

ce speciosus ille formâ præ filiis hominum Christus Jesus, in ara consistens, oculis utriusque visibiliter corporalis apparuit, sacráque dextrâ super Regem extensâ, signum sanctæ Crucis eum benedicendo depinxit. At Rex demisso capite divinæ Majestatis adorabat præsentiam, Comes verò, quid in animo Regis ageretur, ignorans, voléńsque Regem tantæ visionis esse participem, cœpit velle usque ad ipsum procedere. Verùm Rex, quid in mente Comitis volveretur, intelligens: Sta, *inquit,* Leofrice, sta: quod vides, video & ego.

218 Verbatim hoc de S. Eduardi pietate descripsi ex Ealredo Monacho, scriptore ipsius vitæ, apud Laurentium Surium, in Januario, die quinto. Quæ qui leget, minimè dubitabit, quin hoc cœleste spectaculum fuerit Regi, & Comiti oblatum propter insignem applicationem animi, seu attentionem ad divina Mysteria; quæ proinde historia dat nobis ansam quærendi 1. *Quæ animi attentio ad Missæ Sacrificium sit necessaria ad impetranda dona cœlestia?* Non quidem paria illi, quòd obtigit hisce duobus, sanctitate, ac pietate illustribus viris, nec enim nos humi repentes vermiculi ad hæc talia aspirare debemus, sed ea, pro quibus supplicare solet pium vulgus Christianorum 2. *Quæ attentio sit necessaria ad evadendum peccatum veniale? 3. Quæ ad mortale effugiendum? 4. Quæ ad satisfaciendum præcepto Ecclesiæ?*

219 Suppono autem ex communi, esse duplicem attentionem; *Internam, & Externam. Interna* est ipsamet animi, seu mentis, & intellectûs applicatio ad Sacrum; *Externa* seu exterior est privatio, seu exclusio actionum exteriorum exercitarum per oculos, manus &c. & impedientium vel aliquam, vel omnem attentionem interiorem.

220 Dico I. Ut Sacrum audiendo impetres aliquid à Deo, necessaria est per se interior attentio ad Deum. Ratio est, quia licèt auditio Sacri non sit propriè oratio, sed quædam adoratio, seu sacrificatio etenim omnes, qui Sacro, ut par est, intersunt, censentur sacrificare cum ipsomet sacerdote, ut pluribus declaro in *Alph. Sacrif. Cas. IV* attamen potest, ac debet ei applicari id, quod S. Thom. 2.2. *quæst. 83. art. 13. in Corp.* refert ex S. Gregorio: *Illam orationem Deus non audit, cui ille, qui orat, non intendit:* Hinc Romanorum sacrificulis immolaturis hostias inclamabat præco: *Hoc age, hoc age,* Dico ego: *Hoc age, hoc age,* mi Christiane, id est, mentem tuam defige in Missam, si hujus auditione vis à Deo aliquid exorare.

221 Dico II. Est autem triplex interior Attentio ad Missam, scilicet vel ad verba sola, actionésque sacerdotis, id est, ad solas cæremonias verbales, aut reales; vel ad mysteria illis cæremoniis significata; vel ad Deum, & rem, quam per auditionem Sacri cupimus obtinere; ut conformiter iis, quæ de triplici attentione tradit *l. c.* S. Thomas, observat Dominicus Sotus *in 4. dist. 13. quæst. 2. art.* 1. & post illum alii passim. Quælibet ex his sufficit ad aliquid impetrandum; quandoquidem piè, ac religiosè attendere ad actionem tam sacram, ac Deo gratam, quàm est immolatio Agni immaculati, est utique sanctissima actio; si ergo offeratur Deo ad quippiam obtinendum, offeretur quidpiam, cujus respectu meritò moveatur Deus ad illud impertiendum. Notant tamen passim DD. secundam attentionem esse meliorem primâ, tertiam secundâ, ut per se patet; adeóque tertia est efficacior ad exorandum Deum, quàm prima, vel secunda, eámque ob rem valde suadenda omnibus.

Porrò censetur hoc loco attendere ad Deum omnis ille, qui sub Sacro cogitat deliberatè de rebus quibuscunque sanctis, ac piis, adeóque quicunque exercet actus internos virtutum. Comitolus *Resp. Moral. Lib. 1. quæst. 65.* Regin. *Lib. 19. num. 13.* Gaugericus *in Summul. Cajet. verb. Festum, lit. C. & lit. H.* Bassæus *Tom. 1. verb. Missa 3. n. 6.* Suarez *Tom. 3. in 3. Part. disp. 88 Sect. 3.* Tannerus *Tom. 3. disp. 5. quæst. 6. n. 30.* Laymann. *Lib. 4. Tract. 7. cap. 3.* Hinc rectè docet Suarez *l. c.* illi non deesse debitam attentionem, qui toto tempore Sacri ita rapitur consideratione divinarum perfectionum, ut planè non advertat, quid dicat, aut quò pervenerit sacrificans, ac proinde non est *per se loquendo* opus, ut seu *immediatè* seu *mediatè* videas, audiásve sacerdotem, dummodo adsit præsentia corporalis, moralisque, descripta primo casu, unà cum intentione. 222

Dico III. Ut evadas peccatum veniale, debes habere aliquam ex his tribus attentionibus, Ita omnes. Ratio est, quia est naturalis quædam indecentia, assistere rei tam sanctæ solo corpore, velléque esse unum è numero sacrificantium, & tamen esse animo alienissimo à tanto Mysterio. Unde sicuti DD. communiter adversùs Gabrielem damnant peccati venialis illum, qui voluntariè distrahitur tempore precationis arbitrariæ, seu non præceptæ, ita etiam te damnabunt noxæ quotidianæ, si quotidie intersis Sacro, lustrans mente prata, silvas, equos &c. si, inquam, intersis animo colendi Deum, secùs si interesses duntaxat ad videndas, discendas cæremonias, juxta dicta Casu præced. *num. 195.* 223

Dico IV. Evades autem, *per se loquendo*, peccatum veniale, dummodo una ex his attentionibus adsit *formaliter*, aut etiam *virtualiter*. Ita omnes DD. paulò antè citati. Ratio est, quia nequit ostendi, præcipi vel à Deo, vel ab Ecclesia, ut procuremus aliquam certam ex his. Atqui, quod nullâ lege statutum est, id nos asserere non debemus *Cap. Legatur. 24. quæst. 3.* 224

Qu-

225 Quare excessit Hieron. Liamas *in Summa Part. 3. cap. 5. §. 10.* dum ita scripsit: *Qui non astat animo saltem aliqualiter memorandi Dei, & suorum erga genus humanum, & erga se ipsum beneficiorum, Missam secùs non audit, neque præceptum de illa adimplet, sed ut brutum ibi existit; & qui aliam doctrinam voluerit, quærat, à quo voluerit.*

226 Cæterùm dicitur à DD. adesse *virtualiter* attentio, quando quis re quidem ipsa minimè attendit nunc, habuit tamen antea propositum attendendi, at præter culpam suam occupatur nunc ejus phantasia in repræsentatione aliarum rerum. Licèt enim hoc ipso, quòd nullo modo cogitet de rebus spectantibus ad Sacrificium, non possit propriè dici attendere etiam *virtualiter*, quia tamen loquendum est cum multis, ideo nobis etiam placet ita loqui; sicuti assentimur Bassæo *loc. cit.* observanti, licèt deliberatè cogites de rebus profanis, si tamen non advertas, te per has cogitationes impediri à pietate debita Sacro; te nihilominus conservare intentionem *virtualem*.

227 Dico V. Ecclesia non exigit tantam attentionem ad Missam, quantam ad Breviarium. Sotus *in 4. Dist. 13. quæst. 1. artic. 1.* Jacobus deGraffiis *in decision aureis Cap. 33. num. 9.* Suarez *cit. Sect. 3.* Lugo *De Euchar. disp 22. sect. 2.* Bonacina *De Euchar q. ult. punct. 11. num. 10.* Laymann *Lib 4. Tract. 7. cap. 3.* Ratio est, tum quia est magis rationalis, difficilisque actio, orare personaliter, quàm assistere oranti; tum quia per distractiones faciliùs quis impeditur ab integra, ordinatáque pronuntiatione verborum, quàm à modesta compositione corporis, & sensuum, atque ab animadvertentia eorum, quæ agit sacerdos. Ergo falsus fuit Nugnus, *quæst. 83. art. 6.* dum hanc sui Soti doctrinam vocavit *falsam*.

228 Dico VI. Satisfacis præcepto Ecclesiæ; etiamsi sis voluntariè distractus, dummodo distractio non impediat, quò minùs possis de rebus in Sacrificio gestis testari, seu aliqualiter cognoscere, quid à sacrificante agatur. Ita docet in terminis sagax Palaus, seu Castropalaus *Tr. 22.* seu *De Sacrificio punct. 6. num. 2. & 3.* consentiente Bassæo *Tom. 2. verb. Missa 3. num. 6.* post Suarez *Disp. 88 Sect 3.* Ratio est, quia non habemus argumentum, quo persuadeatur, præcipi ab Ecclesia majorem attentionem.

229 Est autem hîc probè observandum, solere hominibus occurrere distractiones duplicis generis; aliquas quidem ita fortiter rapientes animum in objecta alienissima à Sacro, ut planè hunc penitus avertant à Sacro, seu non permittant tunc habere ullam cogitationem de objectis illius triplicis attentionis, de qua suprà *num. 221.* aliquas verò abripientes quidem mentem in res etiam omnino impertinentes, ita tamen leniter abripientes, ut cum iis re ipsa consistat aliqualiter una ex tribus attentionibus suprà indicatis. De hisce secundi generis intelligenda est præsens conclusio, at de primi generis.

Dico VII. Probabile est, esse immunem à no- 230
xa lethifera etiam illum, qui deliberatè fovet profanas cogitationes, ita illum abripientes à Sacro, ut nesciat, quid agatur, modò adhibeat, attentionem exteriorem, de qua loquar *conclus. 9.* Ratio est 1. Quia longè plurimi Theologi & Canonistæ absolvunt à mortali Clericum, recitantem cum perpetuis vo[lu]ntariis
distractionibus pensum Canonicum. 2. Quia lo- 231
quendo in specie de Missa, hanc sententiam non modò probabilem appellat, atque ut talem defendit Tamburinus *Lib 4 in Decal. Cap. 2. §. 1. num. 19.* sed etiam ut probabiliorem tuentur Comitolus *Lib. 1. Resp. Moral quæst. 63.* Coninck *in 3 Part. quæst. 83. num 291* Cardin. de Lugo *De Euchar. Disp. 22. Sect. 2.* Dicastillo *cit. Disp. 5. dub. 8.* post Silvest. *Verb. Missa 2. quæst. 6.* & plures alios Quare immeritò illam sui Silvestri vocat *falsissimam, & prorsus improbabilem* Nugnus *Quæst. 83. art. 6. conclus. 6.* Non loquuntur quidem hi authores expressè de distractionibus non permittentibus scire, quid agatur, sed solùm de impedientibus attentionem; veruntamen idem dicunt re ipsa, quod nos.

Dico nihilominus VIII. Probabilius est, si 232
illæ distractiones sint adeò vehementes ut impediant, quò minùs testari quis possit de rebus gestis in Sacro, seu quousque pervenerit sacermysta, duréntque per notabilem partem Sacri, peccari mortaliter per illas deliberatè conservatas. Ita tradit in terminis singulariter Palaus *cit. Tract. 22. punct. 6. num. 3.* & sine omni dubio sentiunt plerique Recentiores, dum *absolutè* negant, satisfieri præcepto de audiendo Sacro, quando deest omnis attentio interior, ut Henriq. Suarez, Azor, Regin. Bonacina, Laymann. Scortia, Fagundez, Marchantius. Bassæus hoc loco, Lessius *De just. Cap 37. num 6* Tannerus *Tom. 3. disp. 5. quæst. 2. num. 35.* D. Reding *cit. quæst. 9. art. 3. Controv. 2. num. 13.* ac maximè
Nugnus suprà relatus post alios. Ratio, ut cæ- 233
teras omittam, est, quia habet utique Ecclesia Jus interrogandi interessentes Sacro, utrùm sciant, quousque pervenerit sacerdos, seu exigendi testimonium de rebus gestis in Sacro, dummodo sint eo loco, ut possint, si non impedirent distractiones, id testari; hoc quippe testimonium est actus merè externus; ergo habet eadem Ecclesia etiam jus vetandi, quæ illicitè inducunt impossibilitatem illius testimonii, adeóque distractiones eas, de quibus loquimur. Confirmatur authoritate Concilii Lugdunensis, quod refertur *Cap. Decet. De immunit. Eccles. in 6.* ubi expressè dicitur: *Attendantur in locis eisdem intentis præcordiis sacra solennia.* Addit Dom Reding *loc. cit.* hanc rationem, quòd lex audiendi Missam requirat illam actionem non *materialiter* duntaxat spectatam, sed *formaliter*, quatenus audiens Missam cum sacerdote cooperari debet ad oblationem Sacrificii.

234 Dico IX. Non satisfacit præcepto Sacri audiendi, qui negligit attentionem exteriorem omnem, aut ferè omnem. Ita omnes. Etenim potest absque omni controversia hanc præcipere Ecclesia, utpote maximè facientem ad cultum divinum, & re ipsa præcepisse, declarat usus universalis, itémque *cit. Cap Decet. De immunit. Eccles. in 6.* ibi: *Sint quæcunque alia, quæ divinum possunt perturbare officium, ab ipsis Ecclesiis prorsus extranea, ne ubi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio.* Atque adeò peccat mortaliter, qui tempore Sacri, quod unicum audire vult die festo, occupat se in actionibus manuum, pedum, oculorum, aurium, linguæ, per notabilem ejus partem, si eæ sint obstaculo omni attentioni interiori. Ita omnes; qui omnes adnumerant his actionibus scribentem, ac pingentem.

235 Dixi: *Quod unicum audire vult*; si quippe, dum hisce actionibus exterioribus vacat, cogitet supplere defectum audiendo alterum, non peccabit mortaliter per illas actiones, nisi sint aut secundùm se graviter malæ, aut scandalosæ aliis, vel admodum indecentes, seu ex communi judicio proborum continentes contemptum Sacrificii, ut si quis temporo Elevationis, & Communionis luderet chartis, ederet farcimen, epotaret craterem.

236 Hoc ipsum applica dicenti Horas Canonicas cum nimiis evagationibus externis, vel internis, proponenti tamen repetere, quod irreligiosè deblateravit.

237 Dico X. Non plusquam venialiter delinquit, exercens etiam per majorem Sacri partem actiones exteriores prorsus quidem impertinentes ad Missæ auditionem, attamen neque secundùm se, aut ratione scandali malas mortaliter, neque graviter, sed tantùm leviter distrahentes animum. Suarez *cit. Sect. 3.* Dicastillo *num. 102.* Bassæus *loc. cit.* Ratio est, quia ejusmodi actiones sunt ita communes inter homines, atque ita difficulter evitari possunt, ut non videatur pia mater Ecclesia omnes posse, aut si possit, velle prohibere sub gravi delicto, esset enim id laqueum injicere hominibus contra rationem Capit. *De viduis 2. 27. quæst 1.* Quin Dicastillo *loc. cit. num. 102.* cum Lugone ita loquitur: Illa occupatio externa, quæ non impedit saltem aliqualem attentionem, non obstat, quò minùs præceptum possit impleri.

238 Accedit, quòd suprà *num. 227.* dixerimus, minorem attentionem requiri ad explendam Missæ, quàm Breviarii obligationem, & tamen excusatur à culpa lethali, qui totam Tertiam, aut Vesperas totas percurrit sese vestiendo colligendo herbas, & uvas, instruendo ignem, pectendo caput, lavando manus, & vultum, tendendo oculos in viridarium, prospiciendo in ripam vel fluvium, juxta quæ ambulat; aut etiam aptando pennam ad scribendum. Navarr. *De Orat. & Horis Canonicis Cap. 13. num. 47.* referens hæc omnia exempla, eadémque approbans *num. 49.* sicuti & ego approbo, præter ultimum. Certè saltem mihi est nimis difficile, jungere aptationi calami attentionem interiorem, quàm requirunt rigidiores Theologi. Sed de his plura ac distinctiùs dicam infrà *Disputat. 2.*

Dico XI. Ne venialiter quidem delinquis, si tempore Sacrificii occupes te in actionibus necessariis ad illud; ut si cereos accendas, aliquid è sacristia adferas, pulses campanam post elevationem, ut fit pluribus locis; aut post *Agnus Dei*, ut fieri amat in nostris Ecclesiis. Tannerus *num. 28.* Ratio est, quia ejusmodi actiones sunt quasi partes Sacri, utpote tales, quæ possint, aut soleant obiri ab ipso ministro Sacri. 239

Sed & justa causa, adeóque honesta aliqua ratio, vel utilitas sæpe efficit, ut actio de se distractiva à Sacro, excuset omnino. Hinc omni culpâ caruit Comes Leofricus, dum surrexit è loco suo, ostensurus sancto Regi suum mirabile spectaculum. Cùm enim id spectaculum plurimùm faceret ad augendam devotionem erga Sacrificium Missæ, essétque verosimiliter ob hanc ipsam causam oblatum utriusque oculis, non egit Comes ille quidquam contra voluntatem Christi, dum voluit de eo commonefacere illum, à quo putabat non videri.

His de attentione, & distractionibus in genere dictis, atque per varios Casus deinceps explicandis, adjungo resolutionem non incongruæ quæstionis: *Utrùm scilicet ille, qui tempore Sacri volvit deliberato animo sceleratas cogitationes, ac desideria, teneatur in confessione dicere, se ea volvisse tempore Sacri?* Ad quam quæstionem dico, Suarezium fortassis responsurum *affirmativè*, quandoquidem *Tom. 2. De Relig. Lib. 3. De Orat Cap. 13.* indicat, se ita sentire de fovente illas cogitationes tempore orationis. Quia ego tamen non perspicio hac in re circumstantiam notabiliter augentem malitiam essentialem talium distractionum, ideo abstineo à tam gravi censura. *Incautum est, & malum, affirmare, aliquid esse peccatum mortale, quando non probatur sufficienti authoritate, vel evidenti ratione*, inquit Gabriel *in 4. dist. 15. art. 2. in fin. quia*, ut mox subdit, *hoc est ponere laqueum pedibus ambulantium.* 241

Illud quoque addo, doceri sine sufficiente ratione tum à Scoto *in 3. dist. 27. art. 1. vers. Quantum ad secundum*, esse ante Missam eliciendum actum amoris divini, tum ab Angelo, actum contritionis, si sis conscius peccati mortalis. Certum nullum præceptum divinum, aut humanum ad id nos obligat; ergo non est asserendum. 242

Cæterùm quia omnis meus labor in hisce commentationibus susceptus est ad usum, agam consentaneè instituto meo, si repræsentavero præ- 243

praxin, rationem, ac methodum Missæ audiendæ. quam sibi præscripserat, multò piissimus, ac simul Bellicosissimus princeps Leopoldus Gulielmus Archidux Austriæ, repertam post obitum in eius adversariis hoc titulo. *Considerationes ad Missæ sacrificium.* Exscripsi eas ex lectu dignissimo libro, quem de Virtutibus hujus, immortali laude colendi Principis, & Christiani Herois, contexuit R. P, Nicolaus Avancinus Rector, dum hæc scribebam, Collegii Viennensis. Ad psalmum, *inquit Archidux*, Introibo: *formabo intentionem, qua tremendo huic Sacrificio intersim, & finem Sacræ Communioni, seu reali, seu spirituali præfigam. Ad* Confiteor: *confitebor iniquitates meas Deo Summo Sacerdoti; concipiam intimum de peccatis meis dolorem. Ad* Indulgentiam: *excipiam absolutionis sententiam, quæ mihi à Deo impenditur. Ad* Introitum: *excitabo desiderium, ut veniat ad me Dominus per sui corporis veram, aut spiritualem sumptionem. Ad* Kyrie: *petam hanc humiliter à tribus Divinitatis Personis: Ad* Gloria in Excelsis: *collaudabo, & congaudebo Deo de eo, quòd est super omnia Deus. Ad* Orationem: *Rogabo eundem Dei in me adventum, per intercessionem eorum Sanctorum, quorum eo die memoria agitur. Ad* Epistolam: *expendam desiderium, & voluptatem, quam Deus ipse habet se mihi exhibendi, & cum anima mea uniendi. Ad* Evangelium: *audiam ea verba, tanquam ex ore Christi, ad me unicum, & solum deprompta. Ad* Credo: *eliciam actum veræ ac vivæ fidei, cum ardenti desiderio etiam vitam, & sanguinem in ejus contestationem fundendi. Ad* Offertorium: *offeram, & quantum potero, me perfectissimo amore cum Deo uniam. Ad* Præfationem: *eodem affectu elevabo cor meum ad Deum meum, & Majestatem ejus cum Angelis collaudabo. Ad* Sanctus: *dicam* Pater noster &c. *ut S. Mechtildis solebat, & salutabo venientem Deum cum Hebrais*, Benedictus, qui venit in nomine Domini. *Ad* Inflammationem cerei: *ex corde dicam*: Accende lumen sensibus: *& cordi meo &c. Ad* Consecrationem: *optabo sic cor meum spirituali modo perfectissimo transmutari in cor Dei. Ad* Elevationem: *aperiam Deo meo vulnera animæ meæ, & hærebo corde ad crucem morientis Iesu Ad* Pater noster: *petam humiliter panem supersubstantialem, & parabo me affectibus ad Communionem. Ad* Agnus Dei: *veniam peccatorum corde contrito à misericordissimo Deo petam, cum magna spe, & fiducia. Ad* Domine non sum dignus: *agnoscam indignitatem meam triplicem. Primò quòd Deum meum offenderim, ideo offeram ei suam ipsius satisfactionem, quam pro me misero æterno Patri obtulit. Secundò, quòd nullam habeam ad tantum mysterium præparationem; ideò offeram illi, & optabo omnes omnium Sanctorum, Beatissimæ Virginis, ac ipsius Christi mei præparationes. Tertiò, quòd eum non amem, sicut debeo, & toto corde desidero: ideo supplebo defectum amoris mei per ardentem amorem Seraphinorum, omnium Sanctorum, Beatissimæ Virginis, & ipsius Dei. Ad* Communionem sacramentalem, aut spiritualem: *profundissimâ humilitate, ardentissimo desiderio, recipiam, aut recipere optabo in corde meo Deum meum, & tum consuetis affectibus cognitionis, æstimationis, laudis, oblationis, unionis &c. hospitem meum excipiam. Ad* Orationem ultimam: *orabo, mihi gratias, & effectus spiritales hujus Sacramenti conferri. Ad* Ite Missa est: *eliciam propositum procedendi de virtute in Virtutem, usque ad apicem perfectionis, in fortitudine cibi istius. Ad* Benedictionem: *excipiam hanc à Sacerdote tanquam à Deo, cum desiderio excipiendi ultimam à supremo Iudice, quam daturus est electis, quando dicet*; Venite benedicti &c. *Ad* ultimum Evangelium: *audiam & illud ut verba loquentis ad me Dei, conquiescam in eo, & ad* Verbum caro factum est; & habitavit in Nobis, *delectando me cum amantissimo meo hospite Deo.*

Ita scripsit, ita constanter egit multò religiosissimus Belli Imperator, Gubernator, Episcopus, de quo plura infrà *num. 710. 732. 855. & 856.* memorabo.

AN ET QUÆ LECTIO IMPEDIAT AVDITIONEM SACRI.

CASUS IX.

Puerilis.

SVMMARIVM.

Casus pueri legentis Virgilium sub Sacro. 243.
Legens profana sub Sacro non satisfacit præcepto. 245.
An legens Breviarium? 248.
An preces debitas ex voto? 250.
An historiam piam? Ibid.
An qui tunc sectatur elegantiam verborum? 254.
An qui legit, ut aliam linguam discat, vel ut promptiùs è memoria recitet? 255.
P. Lessius quàm brevi linguam Græcam didicerit, & quomodo fuerit ea usus sub mensa? 257.

JAnuarius, Rudimentorum Scholæ discipulus, die quodam Solis sub Officio Missæ, 243
quod pro more decantabatur, legit diu admodum AEneidem Virgilii Maronis, ratus, librum illum esse valde pium.

Eveniunt frequenter Casus similes huic; at 244
iste ipse contigit hîc loci Anno 1661. suique per accidens interrogatus, quid sentirem de ejusmodi lectionibus tempore Sacri? Quod respondi tunc, respondeo nunc quoque, &

245 Dico I. Sive puer, sive vir non satisfacit legi de Sacro audiendo, si majorem, aut etiam notabilem partem Sacri impendat lectioni profani Poetæ, Historici, Medici, Iureconsulti &c. Ratio est, quia lectio profani Libri (id ipsum ajo de lectione literarum, novellarum &c.) est actio exterior, quæ suapte naturâ avertit animum ab attentione ad res divinas, ergo est una ex illis actionibus, quas Casu præcedente *num. 234.* diximus ex omnium sententia prohiberi ab Ecclesia, præcipiente auditionem Sacri. Vnde Azor *Part. 1. Lib. 7. cap. 3. q. 1.* absolutè negat, satisfacere illi præcepto legentem, Liamas *Part. 3. cap 5. §. 9.* legentem distincta à Sacro, Reginaldus *Lib. 19. num. 13.* legentem aliena à devotione; Lugo *Tom. 2. in 3. p. D. 22. num. 25.* & Tamburinus *in Decalogum Lib. 4. cap. 2. §. 1. num. 13.* legentem historiam. Quapropter generatim negandum est, lectionem Libri profani, aut literarum stare posse cum auditione præcepta Sacri.

246 Dico autem II. Lectio libri precatorii optimè stat cum auditione Sacri. Probat praxis universalis Ecclesiæ; probat ratio, quam mox adferam. Etenim sumo hîc resolvendam illam vulgarem quæstionem: *Vtrùm legens preces debitas, & nominatim canonicas sub Sacro satisfaciat duplici præcepto, scilicet de Sacro, & penso canonico?* Respondeo, inquam, adversùs Silvestrum, *verb. Missa. q. 2.* Angelum, & alios nonnullos, cum plerisque omnibus Recentioribus, *affirmativè*.

247 Dices: *Cur pro te allegas plerosque omnes Recentiores? Cùm vix unus utatur verbo legendi, sed duntaxat verbis recitandi, orandi, persolvendi preces &c.* Resp. Ita est omnino; etenim inter plurimos, quos deditâ operâ consului circa hanc locutionem, non reperi nisi unicum Comitolum *Lib. 1. resp. moral. q. 63. num. 5.* utentem verbo *legendi*, & tamen attentio ad Missam videtur difficiliùs consistere cum recitatione ex libro, quàm cum recitatione ex memoria, legens enim non videt sacrificantem, videt autem orans ex memoria.

248 Nihilominus tamen mihi certum est, illos DD. esse intelligendos etiam de legente Breviarium; nam loquuntur de actione communissima, & occurrente in oculos hominum; longè autem frequentiùs dicuntur sub Sacro Horæ Canonicæ ex libro, quàm memoriter, ob periculum perturbationis. Deinde ratio illorum æquè militat pro uno, ac pro altero; hæc videlicet, quòd illa ipsa attentio, quæ sufficit ad recitationem Breviarii (idem dico, de recitatione quarumcunque precum) sufficiat quoque ad auditionem Sacri: nec enim exigit Deus, aut Ecclesia, ut dum interes rei divinæ, occupes te in aliis cogitationibus, quàm in iis, in quibus *licitè* se detinet Canonicus Canonicum officium: aut laicus litanias, vel varia officiola persolvens, ut patet ex dictis *Casu præcedente num. 222.* docentque Comit. *loc. cit.* Azor *cit. cap. 3.* Suarez *tom. 3. in 3. part. dist. 88. sect. 3.* alii plurimi, addente expressè Dicastillo *cit. Tract. 5. De Euchar. disp. 5. num. 117.* attentionem, quam vocant, superficialem, id est illam, qua solùm attenditur, ut verba Breviarii rectè pronuntientur, sufficere tam Sacro, quàm ex mente plerorumque omnium, Breviario.

Et addit Henriquez *Lib. 9. cap. 25. num. 5.* 249
expedire, ut attendatur magis Breviario, quàm Sacro, eò quòd non teneamur Missam percipere auditu, & intellectu. Quare licèt Navarrus *in Manual. cap. 21. num. 8* defendat nostram responsionem, frustra tamen applicat negligenti attentionem ad Sacrum, ob attentionem ad Breviarium, illud carmen Glosiæ.

Qui binos lepores unâ sectabitur horâ,
Vno quandoque, & quandoque carebit utroque.

Siquidem nunquam fit, ut propter attentionem ad Breviarium, negligatur attentio ad Sacrum.

Idem esto judicium de precibus debitis ra- 250
tione voti, aut pœnitentiæ Sacramentalis, ut tradunt Sanchez, Bonacina, Palaus, alii, rectè observantes, casum, quem tractamus, esse unum ex iis, in quibus potest per diversos actus uno eodémque tempore exercitos, satisfieri diversis numero, aut specie præceptis.

Vnde apparet, nos nequaquam assentiri Hieronymo Liamæ *cit. §. 9.* sic pronuntianti: *Non adimpleret præceptum, qui, dum Missa tota, vel notabilis pars dicitur, legeret etiam* 251
devotissima quæque, vel recitaret: Nisi essent illa, quæ ad promovendam, & excitandam devotionem mysteriorum in Missa signatorum prodessent.

Interrogabis, an saltem venialiter delinquant 252
illi precatores, quibus hic patrocinamur? Resp. *Negativè*, quia nihil admittunt contra modum, aut substantiam Missæ, vel Breviarii. Quapropter, si non temerarium, certè nimis severum est judicium, quod Liamas *loc. cit.* fert hisce verbis: *Sic duo præcepta implentes absque necessitate, solent esse homines parùm de Deo tractantes, quasi exanimes Deo; mundo & carni viventes; socordes & ignavissimi, redimentes tempus lasciviis.* Certè nolim ita judicare de nostris Germanis.

Objicies autem contra ipsam conclusio- 253
nem *secundam*: *Tamburinus suprà relatus absolutè rejicit lectionem historiæ; sunt autem in Breviario plures psalmi, plurimæ lectiones referentes meras historias.* Resp. Tamburinus cum Lugone est intelligendus de profanis. Vnde, licèt non sint imitandi, qui toto tempore Sacri legunt vel pios historicos, vel ascetas, magistrósque rerum spiritualium, cùm præstaret, lectionem ejusmodi interrumpere acti-

bus

bus adorationis, gratiarum actionis, & similibus, versantibus *directè* circa mysteria Sacrificii, meritóque soleant nostri discipuli à suis professoribus ita edoceri. Attamen ego totus dissentio à Liamas *loc. cit.* damnante consequenter etiam istos de peccato mortali, dissentio, inquam, tum propter similitudinem, quæ inter hos, & legentes Breviarium reperitur; tum quia ejusmodi lectio est de se apta ad excitandos tam pios motus animi, quàm exigit Ecclesia præcipiens auditionem Sacri.

254 At *Antonius Rhetorices alumnus lectitat studiosè vitam S. Ignatii Loiolæ, authore Bidermanno, ductus non pietate, sed aviditate observandi, colligendique flosculos verborum, sententiásque concinniores.* Resp. Si legat hac intentione solâ, absque omni dubio illum æterno supplicio adjudicabunt non solùm rigidissimus Liamas, sed & haud paulò leniores Suarez, Bonacina, alii, pro conclusione *octava Casus praecedentis* relati, exigentes sub mortali attentionem internam ad Deum, & ut retuli *Cas. VII num. 191.* negantes satisfieri ab illo, qui Breviarium legit solo animo discendi memoriter. Certè Suarez *cit. sect. 3. vers. Dicendum* scribit expressè, illum sine ulla controversia non habere requisitam attentionem, qui attentissimè studeret legendo. Absolveret autem, ut reor, Dicastillo talem, utpote qui relatus *cit. num. 191.* contrariam his DD. tenet; & ego existimo, eandem esse rationem legentis eâ intentione pium historicum, quæ legentis eâdem precatorium libellum.

255 *Quid si autem quis toto tempore Sacri tantùm, unam alterámve precatiunculam legat, ut frequenti illâ repetitione infigat memoriæ? Quid si, cùm sit Germanus cupidus discendi linguam Italicam, ejusmodi precationem conferat sub Sacro cum Regulis Grammaticæ Italicæ? Quid si discipulus Syntaxeos mandet tunc memoriæ suam lectionem catecheticam, tractantem de Missa? Et nostri Hermanni Hugonis pia Desideria, quid sunt aliud, quam jaculatoriæ preces ad Deum? An si quis illum tam pium simul & elegantem libellum evolvat sub liturgia, animo nec bono, nec malo, sed indifferenti, censebitur non esse obligatus ad alterum Sacrum?* Dicastillo negabit obligatum, asseret absque dubio Suarez; huic adstipulabitur, ut reor, vulgus doctorum, indoctorúmque.

256 Cuperem sanè videre, qui hæc tam practicabilia dubia expediret in propriis terminis; ad quæ quidem existimo esse mihi consequenter respondendum rigidiùs, si tueri velim illam contra Dicastillum doctrinam omnium, traditam *num. 191* de clerico legente Breviarium solo animo discendi. At verò non satis video, quomodo non hinc manifestè sequatur, posse ab Ecclesia præcipi *directè*, & *immediatè* actus purè internos. Fortè erit, qui expensis hisce novis instantiis ferat liquidum judicium; sufficiat, dedisse novam occasionem magis adhuc excutiendi generalem illam doctrinam de directa potestate in actus merè internos. Hisce tamen addo partim ad magis excitandum, partim ad aliquatenus hilarandum ingenium mei lectoris hunc.

Casum Græcanicum.

257 *Leonardus Lessius, ignarus linguæ Græcæ, privato duorum mensium exercitio ipse sibi discipulus ac magister, eum profectum fecit, ut Aristotelem è Græco in se sibi in Latinum traduceret. Super mensam quæ latinè (ut in Societate moris est) legebantur, ea in Græcum ipse facilè secum convertebat, tanquam minùs sapidè epulatus, si Græcum condimentum abesset.*

Sic loquitur author compendii vitæ Lessianæ *cap. 3.* & nos quærimus: An si Lessius præsens templo convertisset in Græcum vel omnia, quæ altâ voce proferre solet sacrificans, vel preces ex suo Breviario, alióve libro, fuisset censendus habuisse intentionem, attentionémve requisitam?

Resp. Habuisset certò certissimè secundùm Vasquez ac Dicastillo, relatos *num. 187.* Non habuisset secundùm Suarez, plurimos alios. Plus non dico, nisi quòd rursum mirer, quòd inter tam multos, qui de auditione Missæ scribunt, nullus discutiat illam quæstionem quotidiani planè usûs, de legente libellos tum precatorios, tum doctrinales, & historicos, intentione indifferente, aut etiam malâ.

AN CONFITENS, ET CONFESSIONES EXCIPIENS AUDIAT SACRUM.

CASUS X.

Perplexus.

SUMMARIUM.

Casus Ancillæ confitentis tempore Sacri. 258.
An talis satisfaciat præcepto? 259
Singulariter si possit tunc commodè audire verba sacrificantis? 260.
Nullus pius actus tempore Sacri impedit debitam attentionem. 262.
Solvitur objectio Bonacinæ. 263.
Quid si confitens non audiat sacrificantem? 265.
Describitur resolutio Lessii. 266.
Quid respondebit Confessarius quærenti, an teneatur ad aliud Sacrum? 267.
Confessarius audiens confessiones potest simul sufficienter audire Sacrum. 269.

Unde

Unde non debet habere scrupulum; si tunc sit festum fori, & ipse non sit celebraturus. 271.

258 *KUnegundis Ancilla hæret in Confessionali à fine præfationis ad orationem usque dominicam, idque in templo. Quæritur primò, an illa: deinde an eius Confessarius possit verè dici interesse rei divinæ.*

Dico ad *primam* quæstionem I. Confitens *Sacramentaliter* sua peccata in templo, in quo tunc litatur, potest rectè dici audire Sacrum adeóque non esse obligatus ad aliud audiendum. Reginaldus *Lib. 19. num. 14.* Castropalaus *cit. Tr. 22. punct. 16. num. 4.* Molfesius *Tr. 3. cap. 17. num. 45.* teste Palao, Georgius de Rhodes *Disp. Theol. Tom. 2. disp. 2. de Sacrif. Miss. sect. 3.* Lessius *in Consil. moral. verb. Missa. Cas 2.* P. Escobar *Theol. Moral. Lib. 42. sect. 1. cap. 4.* faventibus Gaugerico *in summ. Cajet. verb. Festum. lit. b.* ac Busenbaum *hic*. Dissentiunt apertè Bonacina *de Euchar. q. ult. punct. 11 num. 26.* revocans, quod in contrarium docuerat; Tamburinus *Lib. 4. in Decal. cap. 2. §. 1. num. 15.* Dicastillo *cit. disp. 5. num. 199.* Bassæus *in Flor. Tom. 1. verb. Missa 8. n. 7.* Marchantius *in Resol. Pastor. Tr. 4. cap. 6. q. 5.* dubiè loquentibus Suarez *cit. d. 88. de Euchar. sect. 6.* Azor *in part. 1. cit. Lib. 7. cap. 7. quæst 8.* ac Tannero *cit. q. 6. num. 42.* & inclinante in hanc negativam D. Reding. *cit. q. 9. a. 4. Controv. 2. num. 11.* Sed nullus horum discutit hanc revera perplexam, etiam respectu ipsiusmet Confessarii, quæstionem, eâ accuratione, qua par est: ergo nos aliquid tentabimus; ergo ad declarandam, firmandámque positam conclusionem.

259 Dico II. Qui in templo confitetur tempore Sacri cum intentione audiendi simul Sacrum, seu referens suam Confessionem expressè ad Sacrum, seu volens participare sacrificio, potest dici audire propriè Sacrum. Exprimit Reginaldus *loc. cit.* non improbante Busenbaum, approbante Lessio. Ratio fundamentalis est, quia si adsit ejusmodi intentio, non potest vero similiter, saltem in aliquo casu non infrequenti, negari, adesse præsentiam illam *moralem*, quam ex multorum Theologorum sensu explicuimus *Casu I. num. 23.* talémque pœnitentem esse unum ex illis, de quibus dicit sacerdos: *Qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis*; sed neque aliud quidquam deest.

260 Declaratur praxi usitatissima. Fit enim in primis sæpissime, ut quis confitens tam perfectè audiat vocem sacrificantis, & tinnitum tintinnabulorum, quàm plerique non confitentium, sæpe etiam ut meliùs; atque possit tam bene rescire, quousque pervenerit sacerdos, quàm plurimi ex aliis. Deinde fit, ut ille ipse sit non modò in templo, sed etiam proximè Aram, ad quam sacrificatur; nam & PP. Capucini singulariter, & nos in omnibus ferè nostris Ecclesiis habemus aliqua Confessionalia vicinissima altaribus, sicuti & alii Religiosi, ac sæpe Parochi. Item talis est in loco, ut supponimus, debito, e. g. in Templo ipso, in quo immolatur Agnus Dei.

Adhæc ipsa narratio peccatorum, facta sacerdoti tanquam vicario Christi, se habet perinde, ac si ipsi Christo Domino fieret. Quis autem (nisi forte Liamas,) neget, licere sub Sacro, quod unicum audire quis vult, confiteri sua peccata Christo Domino, vel æterno Patri? Nónne si licet tunc dicere in genere; *Tibi soli peccavi, & malum coram te feci*: & cum filio prodigo: *Pater peccavi in Cœlum, & coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus*: fas quoque erit dicere in specie cum Isaia: *Vir labiis pollutis ego sum*; & cum Lamech: *Occidi virum in vulnus meum, & adolescentulum in livorem meum*? Denique omnis actus pius, & religiosus, quem erga Deum quis exercet tempore Sacrificii, censetur continere attentionem interiorem necessariam audienti Sacrum. Suprà *Casu VIII. num. 222.* ex sententia etiam ipsiusmet Suarez, & aliorum; atqui homologesis est actus summæ reverentiæ in Deum; ergo habet ejusmodi confitens præsentiam *corporalem moralémque* simul cum intentione expressa, attentionéque requisita; præter quæ nemo quidquam requirit. Et sine dubio fallitur Bonacina, dum negat, fas esse, conscientiam examinare sub Sacro, quod quis ex obligatione audit, quandoquidem examen non solet fieri, nisi in ordine ad confessionem, atque ad magnam submissionem coram Deo. 261 262

Objicit Bonacina, & Bassæus pro se hanc unicam rationem, quòd scilicet Ecclesia præcipiat auditionem Sacri per modum orationis; confitens autem præsertim de quo in hac conclusione loquimur, non audit Sacrum per modum orationis. Resp. me jam negâsse *Cas. VII. concl. 4.* illud antecedens, & meritissimò quidem ob causam illic allatam. 263

Dico III. Si desit pœnitenti intentio audiendi Sacri, non satisfaciet præcepto; etenim intentionem hanc esse necessariam, diximus *Cas. VII.* 264

Dico IV. At verò si adsit prædicta intentio; probabile est, posse satisfieri præcepto, licèt, ut sæpissime fit, pœnitens nec videat, nec propriè audiat quidquam de Sacro, imò nec fortè audire possit ob distantiam, vel mentis occupationem circa narrationem peccatorum, aliáque huic annexa; siquidem *Casu I.* ostendimus, sufficere, modò quis sit eo loco, ut quantum in ipso est, possit audire, vel videre sacrificantem; audiret autem confitens, si altiore voce loqueretur Mysta; & qui tempore Sacri ita absorbetur in actus reverentiæ erga 265

Deum

Deum, ut positâ ipsa absorptione nequeat auribus percipere ulla verba sacrificantis, non dicetur idcirco non audisse Sacrum; ergo nec ille, cui hîc patrocinamur.

266 Cæterùm, quia Lessii sapientia meritò magni fit, repræsento hîc ejus sententiæ synopsin. 1. Valde probabile est, eos qui tempo„re Sacri confitentur diebus festis, si bonam par„tem e. g. tertiam, in eo opere occupentur, ita „ut non possint attendere ad Sacrificium, in ri„gore non satisfacere præcepto, quia confes„sio mentem absorbet, & aliis affixam tenet, a„deò ut de Sacrificio vix possit cogitare. 2. Ta„men omnino videntur excusandi, quibus ra„tione negotiorum, vel quia sunt in obsequio „aliorum, non est integrum, aliud Sacrum au„dire, & quidem tum per epiikiam, (nam Pon„tifex mavult cum tanto fructu Christianos ta„li modo interesse Sacro, quàm negligere con„fessionem, & consequenter communionem,) „tum per consuetudinem legitimè præscriptam „in toto Belgio, & probabiliter alibi, quæ con„suetudo est respectu horum valde rationabi„lis, propter notabile commodum spirituale; „si enim ob temporale licet penitus abesse, cur „non ob spirituale? tum denique, quia satisfit „huic præcepto, si adsis cum reverentia, ut „Sacrificium tuâ præsentiâ honores, & cum „confusa attentione ad Sacrificium, qualis po„test haberi etiam à confitente. 3. Ex his „probabile judico, etiam eos non teneri ad „aliud Sacrum audiendum, quibus sat tem„poris suppeditat, si bonam saltem partem „extra confessionem audierint, ac proinde sub „peccato mortali non cogendos tanquam ad„strictos, sed hortandos tanquam ad id, quod „tutius & decentius.

267 Ita Lessius, ita denique ego; addo pro praxi, non esse opus, ut confessarius non interrogatus dicat pœnitenti quidquam de opinione Bonacinæ, interrogatus autem ab iis, qui non nisi admodum difficulter possunt interesse alteri Sacro, dicat eos non debere habere ullum scrupulum; etenim intensio Ecclesiæ præcipientis auditionem Sacri, & sanctificatio nostra, quæ utique certiùs, copiosiùsque acquiritur per confessionem, quàm Sacri auditionem. Attamen si tales facilè queant, inducat eos confessarius suaviter ad alteram Missam, præsertim quando tempore utriusque Canonis fuerunt in confessionali; nam quando ab Introitu usque ad Evangelium, aut etiam Offertorium *inclusivè*, omittetur rationabiliùs adhortatio.

268 Sum autem semper locutus de pœnitente existente in templo, in quo fit Sacrum, atque adeò in eo loco, in quo, si flecteret non confitens, censeretur habere præsentiam *corporalem*; si enim confiteatur in sacristia, aut choro superiore laterali, facilè fiet, ut spectatis omnibus circumstantiis non censeatur esse *corporaliter* (etiam loquendo *moraliter*, secundùm explicationem secundam allatam *Cas. I. num.* 25.) præsens.

Stephanus à S. Paulo *in Theolog. Moral. Tr. 5. disp. 4. dub. 16. num. 96. edit 3.* disserens etiam de materia hujus quæstionis An scilicet præcepto Ecclesiæ de Sacro audiendo satisfaciat confitens tempore Sacri sua peccata sacerdoti, scribit, à me contra communem asseri, talem satisfacere. Ego vicissim scribo, ab eodem id negari contra communem, quia scilicet pro utraque parte stant multi præstantes Doctores, quos hoc loco ego, aliique adducunt. Et verò utramque duarum oppositarum rectè posse vocari communem, liquet ex iis, quæ adfero *in Clypeo Clement. Iudicum sect. 1. num.* 22. qui Clypeus obtinet primum locum *in Quinario*, seu *altero Tomo* meorum operum. Nec firmat Stephanus rectè suum à me dissensum hac ratione, quòd Confessio sit, ipso Iudice, plus incompossibilis cum auditione Sacri, quàm lectio Novellarum, quam tamen ego assero, esse incompossibilem.

Etsi enim concedo, lectionem peccatorum suorum coram Confessario, ipsóque Domino Deo, esse *physicè*, & merè *materialiter* loquendo æquè incompossibilem cum attentione requisita ad Sacrum, seu ad actionem, Cæremoniásque sacrificales, atque est lectio Novellarum, librorúmque profanorum, *moraliter* tamen, & in ordine ad Ecclesiæ mentem, quæ maximè spectanda hic est, magnum apparet hîc discrimen, inde scilicet, quòd & attentio ad pium objectum, & actus pius, ac religiosus non repugnent ex se attentioni requisitæ ad Sacri auditionem, sicut refero in hoc *X. Casu n.* 262. ex Suarez. At verò attentio ad objectum profanum, actúsque profani adversantur attentioni ad Sacrificium: quæ enim conventio Christi cum Belial? Lectionem librorum piorum non incommodare ex se auditioni Sacri, credit Stephanus, citans me in suam sententiam, atque probans id, quod *Cas. preced. num.* 253. scribo de nostris discipulis, atque aliis legentibus tempore Sacrificii historicos pios, aut tractatores materiarum asceticarum; credat ergo id ipsum de dolorosa lectione suorum peccatorum.

Dico V. Confessarius ipse, si nihil aliud obstet, quàm auditio Confessionis, potest rectè dici audire Sacrum, dum audit Confessionem. P. Escobar *loc. cit.* & Palaus *cit. num.* 4. hoc ita absolutè & rotundè asserens, ac si nemo revocaret in dubium, cùm tamen Bassæus *loc. cit.* satis dubiè loquatur hac de re. Sed certè faciliùs est confessario attendere ad Sacrum, quàm pœnitenti; cùm ejus mens non ita validè occupetur circa narrationem peccatorum, quàm pœnitentis, & possit facillimè, dum fungitur officio solo audientis, exercere 269

actus

actus interiores *directè* tendentes in ipsum Sacrificium, ejúsque materiam, & cæremonias; dum autem loquitur, non solet diu continuare sermonem, & DD. referendi *Cas. XII.* docent, satisfacere illos, qui interruptim garriunt sub Sacro.

270 Extra omnem umbram dubii sunt illi, quorum sedes confessionalis est proxima Aræ, & singulariter, quando habent, ut sæpe fit, in prospectu ipsum sacrificantem. Est autem utique valde consultum, ut, quando confessarius, vel ex pulsu tintinnabuli, vel ex gestibus adgeniculantium intelligit, mystam versari circa Elevationem, & Communionem, unius aut plurium Sacrorum, jungat suum affectum, atque intentionem; poterit enim sic fieri, ut ad ipsum redeat ex octo, quindecim Sacris, quæ paraguntur, dum vacat illi Sacro muneri, fructus tantus, quantus ad illos, qui habuerunt omnem *corporalem moralémque* præsentiam, atque intentionem, attentionémque requisitam.

271 Et fuit hæc conjunctio intentionis, affectuúmque facienda Anno 1666. in iis Episcopatibus, inquibus de more diœcesano celebratum est in foro Festum S. Georgii non 23. sed 24. Aprilis, atque adeò in Sabbato sancto; nisi fortè superior permittat tunc omnibus facere Sacrum, seu privatim, seu publicè, propter rationes productas *in Alphab. Sacrific. Cas. VII.* Vbi licèt dicam, esse tunc plura Sacra permittenda, propter Confessarios, & pœnitentes, non tamen repugno conclusionibus positis *in hac secunda Sectione*, quia eo loco illam rationem adfero ad sedandos scrupulos hominum, non sine magna authoritate dubitantium, an auditio Sacri jungi queat cum Confessione.

DORMITANS AN AVDIAT SACRVM.

CASUS XI.

Excitatoris severi.

SUMMARIUM.

Casus Ludovici Granatensis, qui vellicavit aurem dormitantis sub recitatione Breviarii. 272.

Dormiens non audit Sacrum. 274.

An tenearis excitare dormientem tunc? 278. *& seq.*

Non teneris corrigere peccantem ex ignorantia. 281.

Per se est illicita correctio talis, qualem adhibuit Granatensis. 282.

Excusandus tamen. 283.

Lessii mirum judicium de tribus helnonibus cerevisiæ, Ibid.

Imago Crucifixi infringit colaphum dormienti in choro. 284.

Ludovicus Granatensis, Ordinis Prædicatorum Doctor præstantissimus, divino servitio adeò intentus erat, & tanta in eo celebrando diligentia, & attentio, ut quodam tempore recitans preces Matutinales de Dominica cum socio, vidénsque socium somnolentum, & propter concionis, quam eo die habuerat, laborem aliquantùm defatigatum, qui scilicet de somni tempore, ut se ad eam pararet, aliquot horas minuisset, ita ut Psalmorum versus non debito ordine recitaret. Quo percepto, Ludovicus tantâ asperitate aurem vellicavit; ut socius, manu duri admotâ, eam sibi avulsam existimans diceret: Quid agis Pater? Cui Ludovicus gravi voce respondit: Quicunque cum Deo loquitur, attentum & vigilantem esse oportet. *Fuit zelus erga servitium divinum, qui eum ad hoc faciendum permoverat.* 272

Testis, &, ut non dubito, approbator hujus Zeli est R. P. F. Franciscus Diago, ejusdem gloriosi Ordinis alumnus, in vita excellentissimi illius scriptoris, & concionatoris *Cap. 10.* quo capite exhibet hisce verbis sui interpretis Latini vellicationem illam. Cujus occasione quæritur 1. *Quanam somnolentia repugnet auditui Sacri, & recitationi Breviarii? 2. An videns dormitantem, aut dormientem sub divino officio, tenearis excitare? 3. An sit licita excitatio tam aspera, quàm fuit illa, quæ hic proponitur?* 273

Dico I. Qui propriè dormit, nullo modo potest dici audire Sacrum; at qui solùm dormitat, aut somnolentus est, potest quandoque dici audire. *Prima* pars est omnium, quia plenus somnus tollit omnem libertatem, adeóque omnem præsentiam *moralem*, descriptam *Casu 3. num. 23.* ex communi sensu DD. 274

Altera pars declaratur. Aut enim illa somnolentia ita ligat sensus, per notabilem Sacri partem, ut secundùm *morale* judicium non censeatur dormitans posse attendere ad ullam rem Sacram, & tunc dicendus est neglexisse illam majorem partem, proindéque teneri supplere defectum; sive illa somnolentia fuerit *voluntaria*, ut per se liquet, sive *involuntaria*, quia effecit, ut is, quem ipsa corripuit, *morali* judicio æquè parùm interfuerit Sacro, quàm si domi mansisset. Dicastillo *Tr. 5. de Euch. disp. 5. num. 120. & seqq.* loquens de dormiente; sed eadem est ratio dormitantis eo modo, quo nunc loquor. 275

Aut somnolentia est tam tenuis, & interrupta, ut permittat aliqualem etiam *moraliter* 276
loquen-

loquendo attentionem ad longè majorem, potioremque Sacri partem, & tunc non est mortalis, etiamsi voluntaria sit, nec obligat ad supplectionem. Ratio est, quia talis somnolentia tunc comparabitur illis actionibus externis, quæ non tollunt omnem attentionem exteriorem, de quibus quid sentiant Lugo, ac Dicastillo, retuli *Casu VIII. num. 237.*

277 Ex his apparet inprimis, quænam somnolentia repugnet auditioni Sacri, deinde quænam recitationi Breviarii, ea nimirum, quæ impedit, quò minùs verba Breviarii, aut quæ recitat tunc socius, audias, aut quæ tu ipse promis, promas non nisi vitiosissimè; si autem non nisi cum aliquantulum notabili corruptione, aut omissione verborum, sententiarúmve, non est facilè statuendum peccatum mortale; hoc enim ipso, quòd illa corruptio non sit nisi aliquantulum notabilis, non aufert multum de cultu divino, igitur non ascendet ad culpam lethalem. Vide plura infrà *num. 676.*

278 Dico II. Videns juxta se dormientem sub Sacro, probabiliter tenetur *per se loquendo* illum excitare. Probatur in primis exemplo Ludovici Granatensis. Probatur secundò inde, quòd *per se loquendo* incumbat nobis obligatio impediendi peccatum proximi, irreverentiámque Numinis; ut liquet ex iis, quæ de correctione fraterna tradit S. Thom. *2. 2. quæst. 33. art. 2. & 3.* cæterique Theologi; peccat autem, Deóque irreverentiam irrogat dormiens sub Sacro.

279 *Etiam non obligatorio*? Omnino; quia auditio Sacri est utique opus Dei; atqui pronuntiatur maledictus, qui facit opus Dei negligenter *Jerem. 48.* sicuti facit, seu potiùs vitiosè interrumpit, qui dormire incipit. Idem proportionaliter esto judicium de obligatione excitandi somnolentum, seu dormiturientem; quamvis possit faciliùs excusari non excitans dormiturientem, quàm dormientem; quia scilicet dormituritio, seu somnolentia, non est toties mortaliter mala, quoties verus somnus; & sæpius prudenter creditur dormituriens rediturus per se ad se, quàm planè sopitus; & communiter ægriùs ferunt homines turbari tunc suam so-

280 mnolentiam, quàm somnum. Unde puto, rarissimè occurrere casum, quo, spectatis omnibus circumstantiis, adsit personæ privatæ obligatio gravis excitandi dormiturientem; at dormientem teneris fortè sub gravi culpa excitare, si fortè credas. 1. Illum suâ culpâ gravi incidisse in somnum. 2. Illum perditurum notabilem partem Sacri. 3. Suscitatum à te vel acquieturum tuæ suscitationi, vel certè auditurum aliud Sacrum. 4. Te non tibi accersiturum gravem offensam, aut aliud notabile incommodum, fungendo officio excitatoris. Si harum circumstantiarum aliqua desit, deerit certò & obligatio gravis pellendi somnum alienum, ut deduces ex iis, quæ de causis excusantibus à præcepto correptionis fraternæ, seu conditionibus ad hanc requisitis, tradunt Casistæ post S. Thom. *cit. Quæst. 33.*

Verùm quia ex iis, quæ *in Theologia Juridico-Moral. Cap. 9.* differo, mihi persuasum est, licèt voluntas etiam *indirecta* dormiendi, in his circumstantiis sit utique mortaliter mala, ipsum tamen somnum non esse propriè peccatum; quandoquidem nemo tunc propriè peccat, quando caret usu rationis, adeóque libertate; quia deinde peccantem ex ignorantia (adeóque inadvertentia invincibili) ne quidem sub veniali teneris corrigere, juxta Navarrum, Bannez, Bonacinam, & alios, apud Castro Palaum, *Tract. 6. disp. 3. punct. 4.* dissentientem tamen cum Coninck *De charitate Disp. 18. dub 4.* dormiens autem ignorat invincibiliter, à se negligi Sacrum; ob hanc rationem concludo, esse *practicè loquendo* vel ab omni, vel certè a gravi peccato excusandum, qui non excitat dormientem, etiam in circumstantiis à nobis expressis nisi sit ejus (ut etiam limitant Navarrus, & alii suam doctrinam) subditus, aut timeatur aliquod aliud malum, præter talem omissionem Sacri 281

Dico III. Tam molesta excitatio, quàm fuit adhibita à religiosissimo illo viro, non est *per se* licita. 1. Quia, quæ sunt ad finem, regulari debent, secundùm quod exigit ratio finis. S. Thom. *cit. art. 7. in fin. Corp.* atqui emendatio, atque evigilatio non exigit *per se* tam durum monitorem. 2. Quia correctio illa non est adhibenda, per quam fit quis deterior. S. Thom. *cit. art. 7.* atque omnes DD. Non est autem reperire inter decem unum virum (non loquor de pueris) qui, si à suo vel æquali, vel etiam superiore, ita sensibiliter vellicetur, non sit per iram, & impatientiam commissurus gravius peccatum, quàm sit vel irreverentia, vel neglectus Sacrificii, aut plurium è Breviario versuum. 282

Credo tamen, Ludovicum Granatensem non peccâsse, aut *materialiter*, quia scilicet sciebat, bonum illum concionatorem, ubi perfectè ad se rediisset, non modò non ægrè laturum, sed ex animo gratias acturum pro hac extraordinaria monitione, multùm profutura in futurum; aut saltem *formaliter*, quia scilicet ita perspicaciter penetraverat turpitudinem peccati, etiam venialis, admissi in ea irreverentia, ut tunc existimârit, esse omnino licitum tale medium. Profectò viri sapientes, qui extremè abhorrent ab aliquo vitio, ferunt in casibus subitaneis longè aliud de eo judicium, quàm vel ipsimet extra casus repentinos, vel alii etiam sapientes non ita abhorrentes ab illo vitio. Quis, ut alia sexcenta omittam, crederet, P. Leonardum Lessium, cùm audiisset narrantem, quatuor rusticos uno die exhausisse centum pocula cerevisiæ, imò tres mulieres id ipsum fecisse etiam uno die, ita commotum fuisse rei indignitate, ut liquidò iterum, tertióque pronuntiaverit, septem illos heluones malâ 283

cruce dignissimos videri? ut refertur in ejus vita *Cap. 27. num. 102.* Hoc videlicet severissimum judicium tulit, quia erat capitalissimus hostis omnis intemperantiæ.

284 Et quid si Granatensis habuit tunc in recentissima memoria horrificam vindictam, quam utique haud semel legerat ipse apud Cæsarium *Lib. 4. Dialog. cap. 29.* ubi refert

Casum terrificum.

Scilicet cùm è Monachis unus pro more dormiret in Choro, imaginem Christi de cruce pendentis inde descendisse, eique tam gravem alapam infregisse, ut triduo pòst fuerit funus?

Aliud exemplum severitatis extremæ, etsi ob delictum non valde magnum, proferam *Casu seqq. num. 294.*

AN GARRIENDO, AC RIDENDO TEMPORE SACRI PECCETUR, ATQUE PRÆCEPTUM ECCLESIASTICUM VIOLETUR.

CASUS XII.

Epistolaris.

SUMMARIUM.

Epistola Lessii contra garrientes tempore Sacri. 285.
Peccant hi omnes, sicut & ridentes. 287.
Quando mortaliter? 288.
Singulariter ratione scandali. 290.
Casus Regis Congi, plectentis capite garrientes sub Sacro. 294.
Legendus à concionatoribus R. P. Ioannes Paulus Oliva. 295.

285 *Miratus sum vehementer, vir clarissime in monitione hesterna, quam Illustrissimo Domino, solo Dei intuitu, & salutis, honorísque illius studio feci, Dominationem tuam defendere, & excusare voluisse morem illum fabulandi, & ridendi in Ecclesia tempore Officii, tanquam viris principibus non illicitum, & indecorum, quasi hac in re non omnes eàdem lege tenerentur sed viri nobiles sint excipiendi. Nolui tunc plura disputare, quia locus erat importunus. Nunc puto, fraternam charitatem à me postulare, ut si Dominatio tua ita sentit, errorem illum eximam, quia perniciosus est; si non sentit, moneam, ut hujusmodi nunquam vel placendi studio, vel displicendi timore defendat, quia pestifera adulatio est.*

Est hoc exordium (omissis, brevitatis causâ, pluribus versibus) Epistolæ, quem P. Lessius dedit ad virum clarissimum, qui pridiè exaratæ Epistolæ excusaverat morem cujusdam Illustrissimi viri, soliti fabulari, ac ridere tempore liturgiæ, ut cernere est in hujus auctoris *Consil. Moral.* seu *Auctario ad 1. 2. Verb. Miss. Cas. I.* in qua epistola copiosè prorsus, & eruditè confutat errorem illius patroni. Ego itaque ex, & cum illo. 286

Dico I. Tam viri principes, quàm plebeji peccant fabulando, ridendo tempore divini officii. Est hæc assertio tam certa, ut contrarium error in fide censeri debeat, teste Lessio. Nam & *Math. 21.* dicitur: *Domus mea domus Orationis vocabitur*, & Cap. *Decet, De immunit. Eccles. in 6.* ex Concil. Lugdun. & à Concil. Trid. *Sess. 22. in Decreto De observand. & evitand. in celeb. Missæ*, generatim omnibus prohibentur vana, profanáque colloquia, sub re divina; & S. Chrysost. *hom. 40. ad popul.* vehementissimè invehitur in omnes ejusmodi homines; & denique, quò quis major est inter homines, eò majorem in rebus divinis reverentiam præstare debet, tum ut aliis sit exemplo, tum ut in Deum gratus sit, cujus beneficio cæteris est major. Has & alias rationes proponit, & præclarè exequitur *loc. cit.* Lessius, describens bonam partem illius *homiliæ 40.* ex S. Chrysost. quam utilissimè leget concionator parans invectivam in ejusmodi fabulatores; & fortè adhuc utiliùs illam, de qua in calce hujus *XII. Casûs.* 287

Dico II. Qui per majorem, aut notabilem partem Sacri, miscent seria colloquia de rebus profanis, turpibus &c. non satisfaciunt præcepto *Ecclesiastico.* Ratio est, tum quia talia colloquia sunt actiones externæ suapte naturâ impedientes internam actionem, ergo impediunt, quò minùs satisfiat præcepto de Sacro audiendo, juxta doctrinam communem allatam *Casu VIII. num. 234.* tum quia S. Chrysostomus cit. *Hom. 40.* expressè pronuntiat, *fulmine cælitus Misso dignos esse*, qui tunc colloquuntur, aut cachinnantur. Ut proinde hæc conclusio sit etiam intelligenda de cachinnantibus diu, & effusè, quando scilicet risus impedit prædictam internam attentionem. 288

Dico tamen III. Colloquia etiam longa, quando non sunt de re seria, seu quando non impediunt omnem attentionem interiorem, sed solùm illam minuunt, non continent *per se loquendo* culpam lethalem, sed solùm venialem. Suarez in terminis *loc. cit.* Dicastillo *n. 108.* Bassæus *Tom. 2. Verb. Missa 3. n. 6.* utens phrasi Suarii, atque alii post Sotum *in 4 dist. 13. q. 2. art. 1.* atque Medinam apud Azorium *Part. 1. l. 7. c. 5.* *absolutè* negantes, colloquia de rebus profanis, 289

sanis, itémque risum obesse attentioni debitæ Sacrificio. Dissentiunt apertè Nugnus *3. p q. 83. art. 6. concl. 6.* Palaus *Tract. 22. punct. 16. num. 4.* & Liamas *in Summ. Part. 3. cap. 5. §. 9.* ubi absolutè asserit, confabulantes per notabilem partem Sacri, tam parùm audire illud, *quàm si celebraretur Parisiis in Gallia, & ipsi garrirent Toleti in Hispania.* Probatur conclusio, quia non peccatur mortaliter *per se loquendo*, exercendo actiones exteriores non impedientes omnem internam attentionem, suprà *num. 237.*

290 Dixi: *Per se loquendo*: quia *per accidens*, seu ratione scandali, valde sæpe peccant mortaliter tales homines; sicuti etiam quandoque illi, qui non continuant colloquium, sed abrumpunt sæpe, &, dum abrumpunt, mentem & oculos conjiciunt in Sacrum, licèt hosce *per se loquendo* excuset à mortali Bassæus *loc. cit.* post Suarez *loc. cit.* expressè tradentem, id solere fieri communiter.

291 Fulminatoria sententia, quam S. Chrysost. suprà relatus, fert *absolutè* in confabulantes, ac ridentes, vel est, concionatorio stylo prolata, vel si Theologico, tum dicendum est, Antiochenos illos consuevisse tum de seriis rebus differere, tum de aliis, cum gravi offensa aliorum.

292 Dices: Idem S. Pater eodem loco minatur tribunal divinum iis, qui confabulantes vel non corripiunt, vel non deferunt ad Diaconum;

293 *quid sentiendum de his minis?* Resp. Metuendas esse iis, qui non corrigunt in circumstantiis, indicatis suprà *num. 280.* atque adeò quando & garrulitas est mortaliter mala, & speratur emendatio ex correptione &c. Si autem sit solùm venialiter, ut sæpissime est, mala, tum fatetur quidem Castro-Palaus *Tract. 6. disp. 3. punct. 3.* esse communem sententiam Paludani, Reginaldi, Bonacinæ, quòd ne quidem sub veniali tenearis corripere; ipse tamen cum Cajet. Soto, atque aliis tenet contrarium, sanè non improbabiliter speculativè, at puto, habere in praxi usum rarissimum, nisi respectu subditorum.

Quæres autem, *quid pronuntiandum de illa correctione, quam proponit hic*

Casus Zeli exuberantis?

294 **Q***Uanto cum silentio, vel tremore potiùs Emanuel Congi Rex rei divinæ interesset, inde patuit, quòd interea juveniliter strepitum cientes ad januam templi honorarios Ephebos, principum filios, illico mactari imperârit, indignum facinus ratus, augustissimum illud Sacrificium, in quo pro salute hominum Deus ipse immolatur, ab hominibus negligi. Itaque dubio procul adolescentes levis, & quotidiana apud nos (quod pudeat) noxa pœnas capite ipso luissent, ni ætatem, & genus miserati, ac divinæ insuper clementiæ memores Lusitani, vehementer obstitissent.*

Refero phrasin Joan. Petri Maffæi *Histor. Indic. Lib. 1. ante med.* atque dico, commendandam quidem magnopere religionem illius Neophyti, sed excessum religionis non posse probari à Theologis, cùm scriptum sit Deuteron. *Cap. 25. Pro mensura peccati, erit & plagarum modus*, & *Cap. Felicis, De pœn. in 6. Judex pœnam metiatur ex culpa*; illa autem culpa fuit levis, si credimus Historico; & *per se loquendo*, strepitus, qui juveniliter cietur ad januam templi ab adolescentibus, communiter non continet gravem noxam. Potuit tamen fuisse tantus, ut graviter offenderet cæteros, & proinde gravem pœnam mereretur, sumendam supplicio principalioris delinquentis. Denique, quidquid recipitur, per modum recipientis recipitur: summo cultu prosequebatur ille Rex divina Mysteria, non igitur demirandum, quòd ita detestaretur extremè, quæ cultum illum turbabant, non cum unius, sed plurium turbatione. *Quòd si uno, alteróve loco Germaniæ invalesceret impia planè consuetudo libere garriendi, exercendique indecoras actiones tempore liturgiæ, forem loci concionatori autor legendi aptissimam emendandæ huic consuetudini Concionem, quæ est XIV. in altero volumine Concionum Adm. R. P. Joannis Pauli Olivæ, quæ planè est malleus conterens petras.* 295

AN SACRUM AUDIANT ORGANOEDI, ET ALII MUSICI, ITEMQUE DEAMBULANTES, ET SESE VESTIENTES.

CASUS XII.

Omissus non omittendus.

SUMMARIUM.

Casus Magistri, jubentis audiri duplex Sacrum ab Organœdo. 296.
Musici vocales audiunt sufficienter Sacrum. 298.
Solvuntur duæ difficultates. 299. & seq.
Ludens Organo, aut alio instrumento potest simul audire Sacrum. 301.
Solvitur objectio. 302.
Quid si modulatio repræsentet rem lascivam? 303.
Collectores eleemosynarum an audiant Sacrum? 304.
An deambulantes in templo? 305.
An puella tunc se comentes? 306.
An pingens, aut scribens? 307.

N*Icolaus Professor* [illegible] *vescos, numerat inter discipulos unum, qui solet toto* 296

tempore Missarum Dominicalium, & Festivarum, ludere Organis; ideóque urget hunc, ut decantando Officio præmittat auditionem Sacri alterius, vel decantato addat alterius præsentiam. Quæritur, utrùm illa monitio sit necessaria ad securitatem simpliciter, an solùm ad majorem? Idem quæritur de cæteris Musicis vocalibus, & instrumentalibus, ut loquuntur.

297 Hunc Casum voco *Non omittendum*, utpote cujus resolutio necessaria est ad plenam doctrinam Casisticam materiæ contentæ, & inclusæ terminis præsentis Alphabeti. Appello autem *Omissum*, quia revera non reperio vel unicum, qui edisserat dubium hic propositum, cùm tamen sciam, non unum, sed permultos vehementer dubitâsse de responsione danda ad quæstionem propositam; ergo conabimur tollere omne dubium, &, eo sublato, dicemus, quid nobis videatur de pluribus aliis actionibus, quæ vel doctis, vel indoctis, vel utrisque videntur repugnare auditioni Sacri, ut sunt collectores eleemosynarum, deambulantes, se vestientes &c.

298 Dico I. Musici Vocales possunt habere attentionem sufficientem ad Sacrum. I. Quia si legerent solùm ea, quæ canunt, posset iis non deesse sufficiens attentio, ut patet ex dictis *Casu IX. n. 246.* suppono quippe, non cani ab iis, nisi spiritualia; atqui est eadem ratio lectionis nudæ, & lectionis cantatæ. 2. Qui solo cantu Gregoriano Missam cohonestant, habent ex omnium judicio sufficientem attentionem; ergo & qui Figurali. 3. Ille satisfacit, qui corpore interest Sacro piè ac devotè. Suprà *n. 12.* hi autem ita adsunt. Denique quæ ii canunt, sunt vel partes divini officii, vel accidentia generatim approbata ab Ecclesia; ergo si piè attendant ad illa, censentur *moraliter* attendere ad Sacrum, sicuti & ii, qui faciunt necessaria Sacro. Suprà *Cas. VIII. Conclus. 11.*

299 Non obest 1. Quòd plurimi ex ejusmodi cantoribus, sint valde soliciti, ne errent, adeóque nihil aliud cogitent, quàm de suis Clavibus, Mensuris &c. Nam recitans Breviarium, aut celebrans Sacrum, est extra culpam, licèt totam mentem defigat in rectam pronuntiationem juxta Regulas Grammaticas, utpote quas potiùs memoriâ, quàm usu tenet; uterque enim habet attentionem superficialem, ac proinde sufficientem, juxta receptissimam sententiam.

300 Non obest 2. Quòd quandoque fiat, ut Sacrum non cantetur, sub illo tamen ferè toto debeat modulari Discantista, qui unus habetur, & qui nec verbulum intelligit ex iis, quæ canit. Nam in primis, nulla lex imperat intelligi, cùm neque Moniales, neque multi è Clericis intelligant verba Breviarii, quod recitant ex obligatione. Deinde habet talis nihilominus præsentiam *corporalem*, & *moralem*, juxta dicta
Cas. 1. Denique ejus cantus est accidens Sacri,
approbatum ab Ecclesia.

Dico II. Ludentes organis, tympanis, tu- 301
bis, cheli, aliis instrumentis musicis, non caren-
per se loquendo attentione necessariâ ad Sa-
crum. Probatur 1. Etenim est horum eadem
ratio, quæ canentium voce; quia videlicet
Notæ, ad quas attendunt plerique ex his, sun-
eædem cum iis, quas observant vocalistæ;
licèt Organœdi habeant diversas, attamen sun-
iis instar characterum seu literarum, atqui de
similibus ferendum est simile judicium. *Cap.*
De Transl. Episc.

Nec obest, quòd hi ad nullum textum Sa-
crum attendant, sed ad solas prorsus Notas
quæ quidem sunt res tam profanæ, quàm ver-
ba, quibus conscribitur historia de Alexand-
Magno, vel Catilina. Etenim negatur assu-
ptum; siquidem historia Alexandri M. aut Ca-
tilinæ est secundùm se profana, at notæ mu-
cæ sunt secundùm se indifferentes, & inci-
unt esse Sacræ ex ipsa intentione, & usu Eccle-
siæ. *At, qui ludit cheli, non cogitat nisi de ch-*
rea, ad quam ipse non semel aliquos animavit i-
ipsâ melodiâ, qua utitur sub solennitate Missæ?

Resp. I. Ergo similis est volventibus
Sacro alienas cogitationes, foventibúsque d-
stractiones, de quibus aperui meum sensu-
Cas. VIII.

Resp. II. Ergo speciali irreverentiâ pro-
nat Sacrum, ita ut si illud melos repræsente-
quid lascivum, Chelista admittat peccatu-
mortale, juxta ea, quæ *in Theolog. Juridic.*
Moral. Cap. 49. scripsi de modulantibus sub di-
vino officio turpia, vel profanâ voce, organi-
fidibus &c.

Illis, quæ de attentione exteriore dixi, tu-
in genere, tum *in specie*, quatuor præceden-
bus Casibus jungo breviter aliorum 4. dubi-
rum resolutionem.

Primum: Utrùm collectores eleemosynar-
sub Sacro, satisfaciant præcepto de Sacro a-
diendo? Resp. Verbis Lessii, qui solus tang-
hoc dubium *in Auctario ad 1, 2. seu in Consil. M-*
ral. verb. Missa Cas. III. atque ita loquitu-
Videntur satisfacere; excusat enim illos colle-
ctores, qui usque ad offertorium obeunt.

I. Lex æquitatis seu epiikiæ.

II. Consuetudo præscripta.

III. Utilitas temporalis pauperum, quæ a-
liâ ratione non videtur posse obtineri. Deni-
que quia est opus tale, cum quo possit stare a-
tentio confusa. Ita ille.

Secundum: Utrùm & illi satisfaciant, qui i-
ipso templo deambulant, dum celebratur Li-
turgia? Respondeo cum Dicastillo *num. 1*
affirmativè; nam deambulatio non impedit a-
tentionem Breviarii, ergo minùs Sacri. A-
nemo sanus negabit, contineri in illa dea-
bulatione irreverentiam scandalosam exti-
pandam.

Ter-

306 *Tertium*. Quid sentiendum de matronis, ac puellis nobilibus, quæ, dum intersunt Sacro, quod fit in earum Oratorio, propè per totum tempus occupantur se se vestiendo, comendo? Testatur Dicastillo *l. c.* se aliquando id vidisse non quidem sine stomacho, attamen sine judicio de peccato mortali *per se*, cùm ille labor non impediat attentionem necessariam. Vide suprà *Cas.VIII.concl.10*.

307 *Quartum*. An actio pingendi & scribendi, jungi queat cum attentione interiori? Resp. Negat Navarrus *in Manuali. Cap. 21. num. 6.* communiter receptus, quia scilicet hæ duæ actiones solent nimis occupare animum.

AN A PUERIS AUDIENDUM SACRUM.

CASUS XIV.

Præmaturæ pietatis.

SUMMARIUM.

Prudentia Sanctæ Margarethæ Ungaræ in infantia. 308.

Enumerantur plures prudentuli in ætate infantili. 309.

Qua ætate incipiat obligatio audiendi Sacri? 310. & 311.

An tunc, quando adest capacitas Eucharistiæ? 312.

Quid de Germanis pueris singulariter sentiendum? 313.

Qua ætate sint à parentibus mittendi ad Missam. 315. & seqq.

Casus matris, ducentis secum ad templum infantem inquietantem alios. 319.

308 O*Ttomannici jugi expers adhuc Pannonia, edidit in lucem è regio sanguine Margaretam, ingenii, atque pietatis adeò præcocis, ut Anno ætatis quarto conspicata crucem, & sciscitata, quid rei id esset, edoctáque esse crucem, in qua Deus, Dei Filius, nostrâ causâ fudisset sanguinem, statim crucem amplexari, osculari que cœperit, & coram illa se prosternens eruperit in hanc vocem:* Domine me tibi committo. *Ex eo autem tempore tantâ pietate ferebatur erga crucem, ut, ubicunque eam videret, quocunque etiam detineretur impedimento, sese prosterneret, eámque veneraretur.*

309 Facilè fidem habebimus Laurentio Surio, ac Joanni Bollando ad 28. Januarii, atque aliis testibus hujus pietatis infantilis, at non æquè facilè judicabimus, an videatur, hanc regiam infantem fuisse jam sub idem tempus illigatam Lege Ecclesiasticâ de Sacro audiendo? An Angelicum Doctorem, quando quinquennis tam solicitè quærebat à suo Magistro, *quid sit Deus*? An S. Beatricem Ord. Cistertiensis, quæ nondum sexennis totum psalterium Davidicum ex memoria sine errore reddebat. An S. Petrum Cœlestinum, qui sexennis dicebat identidem, & quidem ultrò matri viduæ: *Mater mea, volo esse bonus servus Dei?* An S. Claram de Monte Falco, quæ nondum egressa quintum ætatis Annum, agnovit ipsa, atque à nemine docta vicit artes dæmonis mentiti Monialem, ut virgunculam averteret à proposito nubendi cælesti sponso? An puerum Achas à nobis descriptum suprà *in Alph. Commun. Cas. VI.* qui non major quinquennio, concinnissimè simul, & piissimè imitabatur vestitu, ac moribus vitam FF. Minorum. Prætereo sexcenta alia exempla infantilis ætatis, non leviter tinctæ notitiâ rerum supernaturalium. *An dicemus, hasce animulas, iisque consimiles, comprehensas fuisse lege Christiana de frequentatione Missæ Sacrificii?* Priusquam resolvam hanc specialem quæstionem, propono, atque expedio generalem.

Dubitatur enim I. *Qua ætate obligentur pueri, & puellæ interesse Rei Sacræ?* Respondeo. 310 Tametsi Azor *Part. 1. lib. 7. cap. 2.* Scortia *De Sacrif. Missæ Lib. 2 cap. 20. num. 7.* Sanchez *Lib. 1. Moral. Cap. 12. num. 6.* Bonacina *De Euchar. q. ult. p. 11. n. 8.* Bassæus *Tom. 2. verb. Missa. 3. n. 3.* Tannerus *Tom. 3. disp. 4. quæst. 6. num. 25.* atque alii plures, *absolutè* tradant, obligari communiter circa finem primi septennii, eò quòd præsumantur habere jam tunc usum rationis sufficientem; ego tamen ob contrariam rationem dico, vel nunquam, vel rarò fieri, ut Ecclesia suo præcepto liget aliquem tam maturè; nam præcepta humana non solent obligare ante plenam discretionis ætatem, ut supponunt prædicti authores, & exprimit singulariter Scortia *l. c.* allegans Paludanum, Antoninum, Sotum, Gabrielem, Silvestrum, Navarrum, *Cap. 21. num. 1. Enchiridii*, sed frustra hunc juxta editiones priores, meritò juxta posteriores. Atqui pueri & puellæ communiter non adipiscuntur illam discretionem ante expletum primum octennium, sicuti copiosè ostendo *in Alphabeto Communicantium Cas. VI. num. 3.*

Dico itaque cum Ægidio Coninck *in 3. p. q. 83. art. 6. num. 286.* in singulis non esse tam ex 311 Annis, quàm ex maturitate ingenii spectandum, utrùm hic, an ille puer sit obligatus. Quia verò in *citato* loco Alphabeti feci distinctionem inter pueros, ac puellas, singulariter Germanos, dicens, has solere intra octavum, & nonum Annum: pueros intra nonum, & decimum, non autem priùs consequi plenam discretionem, seu posse peccare mortaliter, ideo ajo, puellas, ac pueros communiter non obligari ante indicatum tempus, ab illo incumbere communiter iis obligationem gravem.

312 *At nonne esset prudens Regula, si diceretur, tunc primùm incipere hanc obligationem, quando quis incipit habere idoneitatem ad Eucharistiæ Sacramentum?* Resp. Ita quidem videri Jacobo Marchantio, *in Resolut. Pastoral Tract. 4. De Sacram. Cap. 6. quæst. 2.* eò quòd, licèt possint utique peccare mortaliter ante illam ætatem, non tamen videatur Mater Ecclesia tam maturè eos obligare velle, cùm etiam videamus, majorem partem puerorum Annum decimum attingentium, in Ecclesia stare tempore Missæ huc illuc circumspiciendo, sine attentione requisita, aut etiam sociis corridere, colloquiis nugari, nec vim præcepti percipere. Quis verò eos statim peccati mortalis damnare velit? Ita ille.

313 Verùm usus communis nostræ Germaniæ reluctatur huic Doctori; quare non assentior ipsi, sed sto datâ responsione; quam tamen intelligo de pueris, ac puellis rusticanis; puto enim in urbibus aliquantulum cultis citiùs oboriri puerili ætati lumen, quo agnoscant obligationem simul & rationem hujus præcepti, sicuti *citato* loco Alphabeti indicavi. Ergo in his poterit locum habere doctrina Azorii, & aliorum suprà relatorum, servato tamen discrimine inter masculos & fœmellas.

314 At *quid pronuntiabimus de iis, de quibus suprà locuti sumus? adeòque de iis, qui prorsus extraordinarie sapiunt in tenerrima ætate?* Resp. Tametsi DD. passim tradunt sine exceptione, obligationem præsentis legis oriri cum ortu rationis sufficiente ad peccandum mortaliter, ego tamen perpendens, leges non extendi ad casus prorsus extraordinarios, dubito de veritate illius generalis doctrinæ, in quantum involvit quinquennes, qui tamen hoc ipso, quòd sint à Deo tam maturè nacti notitiam ipsius, obligantur lege naturali illum colere citiùs, quàm alii. Quamvis autem illi corporei Angeli, quos commemoravimus, habuerint aliquam utcunque claram cognitionem rerum divinarum, non tamen necessariò sequitur, jam tunc cognovisse, quid sit peccare, seu offendere Deum graviter.

315 Dubitatur II. *Qua ætate debeant parentes mittere liberos ad sacrosanctum Sacrificium?* Respond. Eâ, qua hi obligantur præcepto, siquidem incumbit *generatim loquendo* parentibus gravis obligatio compellendi liberos ad observationem mandatorum Dei, & Ecclesiæ; ac proinde matrem quoque saltem in defectum patris, teneri gerere curam filiorum. Filliucius *Tract. 31 p. 2. c. 22. q. 1. num. 2.* præsertim circa res fidei & religionis. Azor *Part. 1. lib. 8. cap. 11. q. 6.* Tannerus *Tom. 4. disp. 8. q. 4. dub. 4. num. 92.* Sanchez *Lib. 7. De Matrim disp. 72. num. 6.*

316 At *quid si parentes sint hac in re negligentes, an patrini debebunt supplere negligentiam?* Omnino *per se loquendo*; quia patrini officium est instruere filiastrum in rebus ad salutem spectantibus; ut tradunt jura & Patres, apud Theologos tractantes de Baptismo & Patrinis; ergo si cognoscunt, filiastrum idcirco facile negligere rem divinam, quòd falsò existimet, se non obligari ad illam, tenebitur patrinus dedocere hunc errorem.

317 Porrò observat rectè Coninck *cit. num. 216.* esse omnino consulendum parentibus, ut pueros statim atque aliquis rationis usus in eis elucet, assuefaciant Sacra piè frequentare, etsi nondum ad id obligentur. Quamdiu tamen ita parvi sunt, ut neque res divinas ullo modo apprehendere, neque in templo quieti, decentérque contineri possint, præstat, eos relinquere domi, quia alios turbant, & illis ipsis, qui eos ducunt, impedimento sunt, quò minus orare possint. Ita Coninck providè & utiliter, si observaretur ejus monitum. Certè videntur parochi non integre fungi suo officio, si hanc doctrinam non inculcent suis, quia nimis crebro agitur contra illam, cum indignatione multorum. At hoc ipsum monitum dat occasionem proponendi, ac dissolvendi hunc

Casum Plebejorum.

318 *Isabella uxor pauperis opificis, & matr, pueruli bimuli, solet hunc puerulum secum accipere in templum; nam non habet, quillum custodiat domi. Præstátne, ut sacrum negligat, quàm ut secum accipiat cum perturbatione sua, & aliorum? Quia scilicet ille puer perpetuò aut clamat, aut flet, aut discurrit, jam cum lapsu jam cum cantillatione, & aliis infantilibus nugis?*

Resp. Non tantùm præstat, sed etiam oportet intermittere Sacrum. Non videtur enim esse tantum bonum spirituale auditio Sacri, cum perpetua solicitudine, coërcitione, ut procurandum sit cum notabili incommodo, perturbatione, obmurmuratione cæterorum.

A FAMULIS AN AUDIENDUM SACRUM.

CASUS XV.

Lutherano-Catholicus.

SUMMARIUM.

Casus ancillæ impeditæ ab hera hæretica, ut audiat Sacrum. 319.

Aphorismi varii proponuntur pro famulis, occupatis servitio hæretici Domini. 321 & seqq.

Nominatim quando occupantur labore non necessario. 321.

Et quando nequeunt absque notabili damno reperire alium herum. 322.

Quale damnum censeatur hic notabile? 324 & 325.

An, ſi occupentur labore neceſſario, teneantur deſerere ſervitium? 328.
Quid cenſendum de cuſtodibus pecudum? 329.
An excuſandus, qui metu indignationis herilis non accedit Miſſam? 332.
Quid ſi in contemptum religionis impediatur auditio? 333.
Famulaturus hæretico paciſcatur de facultate audiendi Sacri. 335.
Confeſſarius negabit abſolutionem verſanti in periculo perverſionis? 337.
Ipſe præciſe juſſus domini non excuſat famulum non audientem Sacrum? 338.
An Domini teneantur dare operam, ut ſui audiant Sacrum? 339.
An cuſtodes pecoris debeant mutare vices? 340.
An minuendus ſomnus ordinarius pro Sacro audiendo? 341.

319 *PEtronilla Ancillans heræ Lutheranæ; detinetur ab hac domi tempore divinorum officiorum perſæpe, & quidem quandoque ob negotia aliquantum neceſſaria, quandoque ob non neceſſaria, quandoque etiam in odium Religionis Catholicæ, ac propterea Petronillæ paranti jam adire templum die feſto, ait impia hera:* Mane domi, nihil eſt cum tua Miſſa. *Vel per ſathanicum ſarcaſmum Germanicum:* Was willst du in der Kirchen messen? Messe daheimb das Gewand: *Quæritur, utrùm Petronilla obligetur nihilominus ſe conferre ad Eccleſiam? Et quid generatim ſentiendum de famulis, qui ob imperium dominarum ſeu Catholicarum, ſeu præcipuè Acatholicarum negligunt ſæpe res Sacras?*

320 Non eſt hic caſus fictus, ſed nimis ſæpe factus, ac mihi ipſi propoſitus. Cujus declarandi causâ transferam complura ex iis, quæ *in Theologia Iuridico-Morali cap. 33. ſect. 1. & 2.* tradidi in hanc rem. Nemo me aut plagii condemnabit, ſi re meâ utar pro lubitu, aut actum agere dicet, ſi, quæ propoſui in libro, repetam in Libello (ita loquebar, quando hoc Alphabetum emittebam ſeorſim *tertiâ* ante præſentem, editione) magis commodo manibus. Exhibui illic Aphoriſmos pro famulis, ancilliſque addictis famulatui Acatholicorum, exhibeo hîc pleroſque illorum, è quibus pateſcet non modò reſponſio ad præſentem Caſum, ſed etiam elucidatio eorum, quæ faciunt difficultatem aliquam reſpectu famulorum, famularúmque, ſervientium Catholicis cum impedimento Sacri: ideóque hunc Caſum voco *Lutherano-Catholicum.* Sit ergo

321 Aphoriſmus I. Qui famulantur hæreticis, abſque periculo quidem deſciſcendi à fide orthodoxa, attamen cum profanatione non neceſſaria dierum feſtorum, tenentur, quàm primùm commodè poſſunt, diſcedere à ſuis heris, & ſervire potiùs aliis, apud quos erit copia colendi religioſè dies feſtos. Ita generatim de famulis, quos domini etiam Catholici *illicitè* impediunt ab obſervatione feſtorum, docent Sanchez, Laymannus, Tannerus, Berteau locis, quos *cit. cap. 33 num. 98.* refero, quamvis per errorem typothetæ citetur *diſputatio. 18.* Suarii *in 3. p. pro 88.* Ratio eſt, quia præcepta Eccleſiæ obligant ad ſui obſervationem, niſi grave, ſeu notabile damnum, ſeu incommodum adferat obſervatio illorum. Intrà *Caſu XX.* & nominatim obſervat Bonacina *in 3. præcept. Decalog.* ſeu *diſp. 5. de legib. p. 3. num. 16* citans alios. Intelligendi tamen ſunt autores de caſu, quo tales famuli impediuntur frequenter, cùm ne quidem apud Catholicos ſit reperire multos, qui non quandoque objiciant ſuis famulis obſtaculum.

Aphoriſmus II. Si illi, de quibus in Aphoriſmo præcedenti, nequeunt abſque notabili damno reperire dominum, à quo permittantur dies feſtos colere Catholico ritu, non tenentur nuncium mittere prioribus heris, modò abſit periculum Apoſtaſiæ à fide, & contemptus religionis. Ratio eſt, quia nemo tenetur cum ſuo notabili damno quærere commoditatem ad obſervanda præcepta Eccleſiæ, cùm ne quidem teneatur quis ea obſervare, quando nequit abſque ſuo gravi incommodo, ut tradunt omnes citati DD. cum Fagundez, Azor, & Regin. qui omnes etiam in ſpecie loquuntur de præcepto colendi feſtum diem. 322

Vnde inferes, tales non teneri abire à ſuis heris ante tempus conſtitutum, ut ſatis etiam inſinuat Navarrus, & Tannerus, quia communiter negaretur eis merces, ſeu ſalarium; atqui jactura ſalarii eſt reſpectu famuli, aut famulæ damnum notabile. Bonacina, Fagundez, Reginaldus; imò dilatio ſola, teſte Palao *Tr. 9. punct. 10. num. 3.* 323

Aphoriſmus III. Ille famulus cenſetur non poſſe reperire alium herum, ſine ſuo notabili incommodo, qui nequit reperire niſi talem, à quo recipiat ſolùm dimidium illius, quod ab hero Acatholico accipiebat. Etenim tam parva ſalaria ſolent jam cæteroquin præſtari præſtantibus famularem operam, ut, ſi dimidio minuatur, cogendi ſint incedere quaſi ſeminudi; atqui ita incedere eſt notabile incommodum. 324

Quòd ſi tamen Lutherano hera non pendat, niſi ſeptem (ut ſolent) florenos Rhenanos, & offeratur Catholica, quæ ſolùm ſex offerat, haud puto, illud decrementum debere, ſpectatis omnibus circumſtantiis, haberi pro damno notabili. Licèt enim ſeptima pars alicujus totius cenſeatur aliquando notabilis, ut patet, vel in ſeptem Horis Canonicis, quarum ſi vel una ſine omni rationabili causâ omit- 325

mittatur, contrahitur noxa lethalis. Infrà *Caſ. XXIII. num. 608.* Quia tamen ex una parte uequit tradi generalis Regula, ex qua prudenter determinetur, quota pars alicujus totius ſit, & non ſit habenda pro notabili. Suarez *de Orat. Lib. 4. cap. 25.* ſed magnum, & parvum non omninò *abſolutè* ſed *cum comparatione* ad ſuum totum æſtimandum eſt, ut intelligatur, utrùm hîc & nunc ſit habendum pro notabili, vel non notabili. Lay-
326 man. *Lib. 1. Tract. 3. cap. 5. num. 10.* Ex altera autem parte circumſtantia ceſſationis à labore, qua apud Acatholicos longè crebriùs per annum, quàm apud Acatholicos fruuntur operæ domeſticæ, eſt pretio æſtimabilis, & crebrò ſeptima pars unius totius non cenſetur eſſe notabilis, ut ſi quis ex ſeptem decadibus Roſarii voto promiſſis, aut etiam ſenis omitteret unam. Layman. *cit. num. 10.* ideo videtur mihi illud decrementum, ſeu detrimentum, de quo fui locutus, non accenſendum notabili. Si verò nonniſi quinque florenos acquirere poſſet apud Catholicos, tum aliud pronuntiarent probabiliter Navarrus, & Azor; ſiquidem ille *de Orat. cap. 16. num. 43.* iſte verò *Part. 1. Lib. 10. cap. 16. q 3.* generatim dicunt, partem tertiam alicujus totius eſſe computandam inter notabiles.

327 Aphoriſmus IV. Sed & illa Ancilla eſt excuſanda, quæ nacta Lutheranam admodum mitis ingenii, pergit in ejus obſequiis, eò quòd non occurrat niſi una Catholica, quæ quaſi perpetuò eſt in acidiſſimo fermento. Etenim quotidianæ rixæ, aut maledictiones non ſine metu & quandoque ſenſu verberum, haberi poſſunt pro incommodo gravi, cùm etiam adferant periculum gravis impatientiæ, reciprocæ maledictionis.

328 Aphoriſmus V. Famulantes Lutheranis, Calvinianis, Zvvinglianis, à quibus communiter quidem impediuntur, quò minùs feſtis diebus audiant rem divinam, impediuntur tamen juſtis de cauſis, quia ſcilicet occupantur miniſterio juxta communem ſenſum neceſſario, non tenentur ex hoc præcisè capite mutare herum. Ita ſingulariter tradunt Suarez *T. 3. in 3. p. diſp. 88. ſect. 6.* ac Laymann. *Lib. 4. Tract. 7. cap. 4.* abſtrahentes ab hæreſi Dominorum. Ratio à poſteriori eſt, quia, ſi ille herus eſſet Catholicus, nemo diceret ejus, famulum teneri recedere ab eo, ob illam ſolam circumſtantiam. Ratio autem à priori eſt, quia nemo tenetur conditionem ex ſe *licitam* deſerere eo fine, ut poſſit ſatisfacere ejuſmodi præcepto, cùm nemo obligetur vitæ ſtatum ex ſe *licitum* mutare eo fine, ut poſſit ſatiſfacere ejuſmodi legi Eccleſiæ, eſto ſit periculoſus valde. Tanner *Tom. 4. diſp. 6. quæſt. 9. numero 107.* eſt autem de ſe *licita* talis conditio, ſeu tale ſervitium, cùm labor ſit, ut ſupponitur, neceſſarius.

329 Hinc cuſtodes pecudum, qui toto Anno, extra hiemem vix ulli Sacro intereſſe queunt, poſſunt permanere in ſervitio hæretici lanionis, ejúſque oves, boves, &c. cuſtodire; nec tenentur genus ſui ſervitii mutare in aliud, non impeditivum Sacri audiendi, ſicut nec miles ſtationarius adigitur militiam mutare aliâ conditione, ſuppeditatui à ipſi facultatem frequentandæ liturgiæ, eſto hæc ſit æquè commoda ipſi, ac militia. Idem dic de nautis, idem de tabellariis, atque ordinariis curſoribus, ſeu poſtilionibus, quorum iter incidit fere ſemper in diem Dominicum, aut aliàs feſtum, quo nequeunt colere Deum ritu Catholico, vel ob neceſſariam properationem, vel quia ſoleat eo die verſari in locis heterodoxis, ut e. g. tabellarius, qui Lucernâ Conſtantiam venit quot hebdomadis.

Nec obeſt, quòd famuli, qui apud hæreti- 330
cos dominos etiam juſta ex cauſa veſcuntur carnibus diebus vetitis, teneantur, quærere heros Catholicos, apud quos poſſint obſervare carniprivium, ut poſt Tannerum doceo *cit. cap. 33. num. 110.* Nam loquor illic de ea rationabili cauſa, quæ provenit *indirectè* ab hæreſi, dum ſcilicet famulus caret omni cibo, idcirco, quòd herus Lutheranus non apponit niſi carnes; atqui labor, quo de loquimur, nec *indirectè* quidem provenit ex hæreſi magiſtri, ſeu heri, ſed aliunde. Adde, quòd lex eccleſiaſtica de abſtinentia à carnibus, ſemper ſit habita pro graviſſima, ut conſtat ex *can. 68.* Apoſtolorum, & ex Conc. Tolet. *8. cap. 9.* & Synodo Trullana *cap. 56.* & proinde facilè defendi queat, aliquantò majorem cauſam, & neceſſitatem requiri ad excuſandum famulum ſervientem cum tranſgreſſione legis de carniprivio quàm de Sacro, ut *ibid.* pluribus declaro.

Aphoriſmus VI. Qui verò ex occaſione, 331
quam dat famulatus, ſæpe abſque juſta cauſa negligunt Sacrum die feſto, edunt carnes diebus vetitis, obligantur haud dubiè illum famulatum deſerere, licèt majus damnum timeant, quàm ſit id, cujus prætextus, aut periculum præcisè ſufficit, & requiritur ad excuſandum à peccato illum, de quo primùm ſum locutus. Ratio eſt, quia longe majore obligatione tenemur vitare occaſiones proximas peccatorum *formaliter*, quam ſolùm *materialiter* mortalium, & tunc vel maximè, quando aliquid fit in contemptum Religionis.

Aphoriſmus VII. Licèt famuli tales excu- 332
ſandi ſint, qui idcirco Sacrum non accedunt, quòd vel verbera, vel injurias à ſuis heris timere deberent. Toletus *Lib. 6. Summæ cap. 6.* vel dominum infeſtum haberent, ut loquitur Palaus *l. c.* vel domo pellerentur, & non facilè reperirent alium herum. Reginald. *Lib. 19. n. 50.* ac Palaus; attamen excuſandi non ſunt ſi ſolùm aliquam levem rixam timeant. Suarez *cit. ſect. 6*, aut ſi ob religionis contemptum ju-

herent

berent domini Sacrum negligi, ut loquuntur. Navarr. *in Manual. c. 13. n. 7.* & Azor *part. 1 lib. 7. cap. 7. quæst. 1.* seu si fieret, cederétve in contemptum religionis. Suarez, & Reginald. *loc. cit.* Certi quippe juris est, delinqui mortaliter ab eo, qui paret imperanti aliquid in contemptum Religionis. Azor *loc. cit.* ex com-
333 muni. Censetur autem aliquid mandari, vel prohiberi in contemptum religionis, quando mandatur, vel prohibetur eo fine, ut præceptum Ecclesiæ tanquam superstitiosum violetur, vel ut risus ex violatione captetur, vel quia, qui mandat, aut vetat, vult videri esse obediendum potiùs sibi, quàm Ecclesiæ, vel quia, in similibus obediendo fit, ut Catholica religio incipiat parvi fieri, utpote cujus cultores tam facilè negligant ipsius scita.

334 Vnde infero I. Petronillam, de qua noster Casus, non potuisse bonâ conscientiâ intermittere Sacrum, si nulla alia causa accessit præter eam, quam indicant verba pessimæ heræ; exprimunt enim avernale odium, & contemptum veræ religionis; éstque hæc illatio vera, etsi Petronilla idcirco incurrisset extrema mala, vidissétque certam ob oculos propositam mortem, inquit Navarr. *cit. num. 7.* cùm pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere. text *cap. Sacris. De his, qua vi.*

At illum contemptum jungit Lutherana hera injunctioni laboris necessarii. Resp. Ergo *licitè* parebit Petronilla, quia utile per inutile non debet vitiari.

335 Aphorismus VIII. Saluberrimum consilium est, ut priusquam famuli, aut ancillæ addicant suam operam homini hæretico, expressè addant conditionem tum de Sacro, tum post meridiem de concione (ubi habetur) audiendis; impetrabunt non adeò gravatè; sciunt quippe Schaffhusiani, Sanctgallenses, Lindavienses, Ravenspurgenses, Biberacenses, Vlmenses Memmingani, Augustani, ac præsertim, Ratisbonenses, se non posse carere famulari operâ Catholicorum utriusque sexûs; sum ipse expertus plurimùm hoc valuisse, atque certò comperi, hoc ipsum factitari Kauffenburæ urbe Imperiali, cum optato piis menti-
336 bus successu. Atque utinam quilibet magistratus sæcularis sub gravi mulcta inhibeat suis subditis, ne liberos dimittant ad servitia acatholicorum, aut si dimittant, non nisi expressâ illa conditione: habebunt planè hujus paterni mandati antesignanum ipsummet Serenissimum Ferdinandum Mariam, Electorem Bavariæ. Vrgeant hoc monitum Domini parochi in concionibus, & catechismis, non semper loquentur littori.

337 Aphorismus IX. Confessarius animadvertens, suum pœnitentem esse, ob commorationem cum sectariis, in proximo periculo labendi in hæresin, negabit ipsi absolutionem, nisi promittat, se intra unum, duos, aut tres menses vasa collecturum, etiam cum periculo amittendi salarii; etenim experientia docet, ex centum, qui impiè defecerunt, vel ad lurconem Lutherum, vel ad stigmaticum Calvinum, vix unum reperiri, qui ad mentem redeat. Permisionem trium mensium sentio esse nimiam pro graviter tentatis, tolerabilem pro leviter.

Aphorismus X. Quod Azor. *cit. cap. 7. q. 1.* 338
satis innuit, non displicere sibi nonnullorum opinionem, censentium, famulos habere justam peccati excusationem, si jussu domini obeant die festo laborem non necessarium licèt nullum ex sua inobedientia detrimentum timeant, nisi duriusculam reprehensionem, vel rixam, probandum non est; tum quia repugnat communi sensui authorum relatorum in hoc Casu, & in terminis Suarezio, *cit. sect. 6.* tum quia non est credibile, quòd Ecclesia eximat obligatione audiendi Sacrum omnes generatim famulos, quos domini jubent obire laborem incompossibilem cum auditione, ut vult Azor, præceptum quippe Ecclesiæ, ut declarat consuetudo, optima legum interpres, obligat extra casum notabilis incommodi.

His subjungo tres quæstiunculas, earúmque resolutionem.

I. *An domini seu heri teneantur in conscien-* 339
tia dare operam, ut sui famuli intersint rei divinæ? Resp. I. Peccant ii graviter, si hoc impediant absque causa secundùm *morales* circumstantias justa. Suarez *cit. sect. 6. vers. Quintum caput.* Scortia *de Sacrificio Missæ Lib. 7. cap. 20. num. 8.* & habetur satis clarè *in can. An putatis. dist. 86.* ex S. Ambrosio. Resp. 2. peccare quoque graviter, si non dent operam, ut intersint rei divinæ. Idem Scortia *num. 7.* post S. Antoninum, Navarrum, Suarium, & alios; nam & 1. *Corinth. 5.* dicitur: *Si quis suorum, maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior,* & S. Augustinus relatus *c. Duo. 23. q. 4.* hanc doctrinam satis indicat.

II. *An, quando sunt duo custodes ordinarii* 340
pecoris teneantur mutatis vicibus accedere solemnia Missarum, posito, quòd possit per tantillum temporis unus abesse sine ullo suo, aut pecoris incommodo?

Respondet *affirmativè* Scortia, *loc. cit. num. 8. §. 6.* post Azorium *Lib. 7. cap. 7. num. 7.* Non displicet hæc responsio, quia tunc non adest justa causa impediens. Vnde tradit Rodriquez *in Summa, c. 123. num. 9.* illos debere inter se *pangere* (id est pacisci) *quòd unus eorum audiat Missam hoc die, & alius alio die.*

III. *An, si Ancilla possit, si citiùs surgat, per-* 341
ficere laborem sine jactura Sacri, teneatur citiùs deserere lectum? Resp. Non tenetur, si tunc oporteret aliquid detrahere de somno ordinario, & secundùm rationem moderato. Suarez *l. proximè cit.* rectè observans, famulos teneri,

vel

vel ante, vel post Sacrum obire laborem impeditivum Sacri, si quidem abhibitâ mediocri diligentiâ, & secluso alio incommodo, possint vel prævenire, vel differre. Vide dicta *num. 57.*

A PRIVILEGIATIS AN AUDIENDUM SACRUM

CASUS XVI.

Oratorii privati.

SUMMARIUM.

342 Q*Uinctus vir nobilis, impetravit à Reverendissimo, & Illustrissimo Domino Episcopo Constantiensi, Ordinario suo Bullam, pro Oratorio domestico, extra urbem, habente publicum accessum, deputatoque (quantum scio) pro solo cultu divino, ac licentiam, qua Sacrum ibi fieri possit; verba autem Bullæ controversiam aliquam faciunt, sic enim sonant:* Per quemcunque sacerdotem sæcularem, sive de suorum superiorum licentia Regularem, Sacrum &c. (*utroque, &* sacerdotis & Sacri *nomine in singulari posito.*) *Dubitatur, an eodem die, in eodem Oratorio, plura Sacra fieri possint? Intellexi, dubitationem istam propositam fuisse variis clericis sæcularibus, & Regularibus, neminem tamen ausum esse dicere, id licere. Imò Theologiæ professorem aliquem suasisse, ut nova Bulla; quæ rem apertiùs diceret, impetraretur. Quæso, Reverentia vestra perscribere nobis velit, quid hac in re sentiendum, & faciendum; nam sacerdos, quem concernit, multùm urgetur à domesticis, ut faciat ibi Sacrum, quando iam alius fecerat, nec consulti licentiam adhuc fecêre.*

Est hoc argumentum, phrasisque epistolæ 343 ad me datæ ex loco celebri, tribus non integris hebdomadis priùs, quàm illam hic describerem; quæ quidem facit, ut hoc loco respondeam ad sequentes quæstiones. *I. An in Oratorio privato possint, saltem die festo, fieri duo Sacra pro commoditate domesticorum? II. An domestici teneantur interesse tali Sacro, nequeant alteri? III. An dominus, cujus intuitu est facta gratia Oratorii privati, teneatur curare sibi fieri ægrotanti Sacrum? IV. An alii, qui præter domesticos intersunt, satisfaciant præcepto Ecclesiæ de Sacro, quod ex privilegio fit pro ægris in aliquo conclavi?*

Suppono autem ex dictis *in Alphab. sacrificantium* suprà *Casu VIII.* ubi ex instituto tractato de Oratoriis privatis, in ordine ad sacrificandum, nomine *Oratorii privati* intelligi locum, in domo privata, deputatum ad solum cultum divinum quidem, attamen pro arbitrio domini reducibilem ad usum, & statum profanum. 344

Dico iam I. Non licet duo Sacra de die curare fieri in oratorio privato. Diana *P. 9. Tr. 1. Res. 5.* P. Thomas Tamburinus. *de Sacrif. L. 1. c. 4. §. 4. num. 19.* adeò ut delinquat lethaliter, sacrificans scienter post alium in tali loco; nam non habet potestatem, ergo est perinde, ac si faceret in quovis loco profano. Tamburinus *ibid.* atqui tunc peccaret mortaliter, etsi tantùm semel id faceret. Ego ex communi in citato libello, seu Alphabeto *num. 239* Si tamen in Brevi, de quo suprà *num. 342.* non ponitur ad voculam: *Missa una*, restrictiva particula: *duntaxat*, ut exprimitur in Brevi jamjam proponendo, tunc possent plura Sacra uno die celebrari eodem in loco, judice Petro Marchantio *in Resolution. Misscellan. Cas. 3. fol. 139.* 345

Porrò, quia præsens responsio, & quæ sequentur, faciliùs merebuntur fidem, si apposuero exemplar commune Brevium, quibus impertitur facultas Oratorii privati, apponam illud, prout descripsit dictus Tamburinus *cit. §. 4. num. 1.* explicans postmodum ejus singulas clausulas, sicuti plerasque Diana in allegato *Tr. 1.* qui totus est de Oratoriis privatis. Sic ergo habet: 346

In-

347 *Innocentius, Papa X. Tibi N. diœcesis N. qui, ut asseris, de nobili genere procreatus existis, in privato domûs tuæ solitæ habitationis, Oratorio, ad hoc decenter muro extructo, & ornato, seu extruendo & ornando, ab omnibus domesticis usibus libero, per Ordinarium loci priùs visitando, ac de ipsius Ordinarii licentia, ejus arbitrio, duntaxat unam Missam pro unoquoque die, dummodo in eadem domo celebrandi licentia, quæ adhuc duret, alteri concessa non fuerit, per quemcunque sacerdotem ab eodem Ordinario approbatum sæcularem, seu, de superiorum suorum licentia, Regularem, sine tamen quorumcunque parochialium jurium præjudicio, ac Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, & Nativitatis Domini nostri Iesu Christi nec non aliis solemnioribus Anni festis diebus exceptis, in tua, & familiæ tuæ, nec non hospitum tuorum Nobilium præsentia celebrare facere, libere & licitè possis, & valeas, indulgemus, non obstantibus &c. Volumus autem, quòd familiares, servitiis tuis non necessarii, præter supra dictos* (ut addit rectè Diana referendus infrà num. 372.) *ibidem Missæ interessentes, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus festis de præcepto minimè liberi censeantur. Datum Romæ &c.*

348 Ex hoc Brevi palàm est, non concedi nisi unam, unicam Missam de die. Et quia verba obscura sunt intelligenda in sensu clariorum, *Arg. Leg. 1. §. Is qui. ff. De exercitator. act.* verbáque Episcoporum, juxta mentem summorum Pontificum, utpote quorum exemplum sequi debent *c. In causis. De sent. & re jud.* idcirco verba, quæ in exemplari literarum suprà descriptarum usurpauit Ordinarius, veniunt intelligenda juxta sensum expressum verbis Innocentii.

Vnde inferes, fore noxæ lethalis reum illum Nobilem, si petat, ut bis litetur in sua domo; peccat enim mortaliter, qui alterum incitat ad faciendum id, quod nequit sine mortali. S. Thom. 2. 2. q. 43. a. 4.

349 Quia tamen in *citato Cas. VIII.* ex communi docui, posse extra summam, imò extra magnam necessitatem, quandoque immolari in loco profano; ideo posset etiam occurrere causa, ob quam *licitè* celebraretur bis in illo Oratorio, nam clausula de *una Missa*, non excludit casus jure communi concessos; quod enim ob gratiam alicujus conceditur non est in ejus dispendium retorquendum *Regul 61. in 6.* Imò Quintanadvenn. *sing. Tr. 7. sing. 32. n 6 ait*, fieri posse secundum Sacrum, quando dominus non adfuit primo; fieri quoque posse tria, vel quatuor funebria, quando in illa domo est quis mortuus, ac moris est, ut corpore præsente fiant plura, posséque ab Ordinario dari facultatem, ut in eodem Oratorio erigantur tunc plura Altaria portatilia, pro pluribus Missis funebribus.

350 Dico II. Dominus, qui habet Oratorium, non tenetur rogare, aut ullo stipendio conducere sacerdotem, qui faciat Sacrum sibi non valenti adire Ecclesiam. Suarez *disp. 88. sect. 3.* atque alii plerique contra Nugnum *q. 83. ar. 6.* sub finem; est enim verum, & propriè dictum privilegium, posse salvâ conscientiâ inducere sacerdotem ad talem actionem in eo loco, sicuti clarum est, tum ex verbis ipsius Brevis, in quo fit tam *expressa* restrictio ad dies, & personas, tum ex eo, quòd celebrare in loco non Sacro, repugnet multis Canonibus. Atqui nemo tenetur uti suo propriè dicto privilegio *c. Statuimus, &c. Ad Apostolicam. De regul. Leg. Si quis in conscribendo. C. de Episc. & Cler.*

Addit Bassæus *Tom. 2. verb. Missa 3. n. 8.* esse 351 longè melius, penitus omittere Missam, quàm audire frequenter in loco profano; quod ego non credo, casu, quo legitimè permittitur ea auditio; nam spectato jure *divino*, non est bonum opus, non audire Sacrum in loco profano, cùm lex *divina* non prohibeat celebrationem in tali; at spectato jure *divino*, est præstantissimum Religionis opus, interesse piè rei Sacræ etiam in loco non Sacro, ergo quando tollitur omnis indecentia *accidentalis*, inducta per legem *humanam*, est laudabile, & honestum adesse rei Sacræ, quia tunc reditur ad terminos meri juris *divini*.

At offert se ultro sacerdos pro Sacro faciendo? 352 Respondent Villalobos, Sanchez, Tannerus, alii apud Dianam *Part. 2. Tr. 11. resol. 2.* cum Dicastillo *cit. disp. 5. num. 162.* rectè contra Bassæum *loc. cit.* Dianam ipsum *Part. 4. Tract. 4. resol. 80.* Trullenck, & Ledesmam, itémque alios, ab eodem fusè relatos. *Part. 9. Tra. 1. resol. 19.* obligari te ad utendum hoc beneficio, eò quòd obligatus ad finem obligetur quoque ad media ordinaria; etsi autem non est ordinarium medium inducere precibus, aut pretio mystam, ut tibi legat Sacrum, quo possis satisfacere Legi, est tamen ordinarium medium, uti operâ sacrificantis ultro oblatâ.

Sanè qui vecti in Indiam habent sacerdotes, 353 tempore malaciæ in navi sacrificantes, ex privilegio Pauli V. de quo *in Alphab. sacrific. Cas. VIII.* peccant mortaliter, si nolint attendere, dum unus illorum sacerdotum immolat Agnum immaculatum. Et hæc instantia, quam puto à nemine negatum iri, quámque in terminis tradit Dicastillo *num. 169.* loquens etiam de navi proxima illi, in qua ipsi vehuntur, mihi singulariter persuadet responsionem iam datam.

Nec objicias, neminem teneri uti privile- 354 gio. Etenim nullo modo concedo, esse privilegium, audire Sacrum in loco profano, cùm nulla prorsus lex id vetet, esto sit privilegium, rogare *licitè* aliquem, ut mihi volenti audire Sacrum in tali loco, faciat in tali. Sicuti etiam D. Reding *cit. q. 9. a. 4. Controvers. 5. n. 8.* post Fagundez & Lugonem contra Dianam, atque alios rectè docet, & tempore Interdicti obli-

obligari interesse rei Divinæ, si tibi id liceat per aliquod privilegium, quia præceptum Ecclesiæ obligat, quando potest facillimè adimpleri. Ob quod fundamentum approbat idem Doctor *num. 11.* doctrinam relatam à nobis suprà *num. 350.* Interim tamen *num. 13.* post Lugonem defendens contra Suarez ac Bonacinam, si nequeas die festo sacerdotem habere pro Sacro faciendo, nisi pretio conductum, teneri te pendere salarium; sed reor, esse paucos, qui capiunt hoc verbum.

355 Ex his patet clara resolutio quæstionis *secundæ & tertiæ*, propositæ superiùs, quòd scilicet domestici teneantur quidem interesse Sacro, si eorum dominus curet aliquod fieri, & ipsi nequeant aliud accedere, at verò ipse non obligetur id curare, neque pro se, neque pro domesticis. Hanc doctrinam applica casui, quo æger habet facultatem curandi sibi sacrificari in aliquo communi conclavi.

356 Dico III. Revera non satisfaciunt legi *Ecclesiasticæ*, de Sacro audiendo festis diebus, illi homines, qui non comprehensi verbis Bullæ, concedentis Oratorium, audiunt illic Sacrum. Ita iam docui *in Alphab. sacrific. cit Casu VIII. num. 145.* docétque etiam Bassæus *loc. cit.* primùm postea à me visus.. Ratio est, quia standum est claris verbis legis, & dispositionis, quando ea nihil absurdi continent. DD. *ex Leg. 1. §. Is qui, ff. De exercit. act.* Atqui ex una parte verba ista: *Volumus, quòd non necessarii minimè liberi censeantur*, sunt clarissima; ex altera autem parte non continent ullum absurdum; etsi enim sciat Pontifex, esse usu doctorum, indoctorúmque propè abrogatas Leges de Sacro necessariò audiendo in propria parochia, non tamen committet ipse ullum absurdum, si dicat: *Nemo quidem tenetur frequentare rem divinam in propria parochia, sed satisfacit, si frequentet in qualibet alia Ecclesia, non volumus tamen, ut quisquam censeatur satisfecisse, qui adfuerit in Oratorio privato, aut in domo, in qua propter ægrotum fit Sacrum.* Consuetudo contraria juri communi, est restringenda, utpote odiosa; est autem juri communi contraria hæc. Quia ergo nondum invaluit in ordine ad Oratoria privata, meritissimè restringitur, cum exclusione horum. Atque ita habere stylum Curiæ Romanæ, testatur Diana, *Part. 9. Tract. 1. Resol. 3.* Dixi tamen *ibid.* contrarium esse (saltem *extrinsecè*) probabile, ab authoritatem Palai, *cit. tr. 22. punct. 16. num. 13.* & aliorum sentientium contrarium.

357 Ex quo fit, ut idipsum dicendum sit de ipsismet dominis, & patribus familias, qui illic audiunt Missam diebus, quos excipit Breve. Quia tamen licèt mortaliter peccent, curando tunc litari (habent quippe ad id tam parum juris, quàm si essent destituti omni privilegio) non tamen delinquunt seu ii, seu eorum familiares, & alii, præcisè per hoc, quòd audiant tunc illic Missam, modò habeant intentionem aliam audiendi alibi, quia Breve non prohibet auditionem, sed procurationem, & intentionem satisfaciendi per talem auditionem.

Non tamen est eadem, quoad hoc ratio Oratoriorum, quæ Episcopi habent in suis palatiis, aut Religiosi in suis ædibus, vel Grangiis, secundùm ea, quæ fusè de his dissero *in cit. Casu VIII. Alphab. Sacrific.* etenim nulla Bulla, nullum Breve loquitur de his, sicuti de Oratoriis laicorum, aut clericorum sæcularium, unde rectè monet Bassæus *loc. cit.* non esse hîc movendum scrupulum. 358

Dices: *Faceres rem gratam tuis Lectoribus; si Brevissimè explicares omnes clausulas descripti superiùs Brevis, quia paucissimi intelligunt illas, & tamen visuntur multa ejusmodi Oratoria; sicut e.g. hic Constantiæ in ædibus Canonicalibus.* Fac igitur. 359

Faciam, sed non solùm succinctissimè, verùm quandoque duntaxat remissivè, remittendo scilicet *ad Alphab. sacrif.* ubi *loc. cit.* nonnullas explano, citando quoque Tamburinum, edisserentem omnes satis copiosè. Sit itaque §. 360

I. *Diœcesis Panormitanæ.* Si tamen mutes domicilium, vel intra Panormitanum Diœcesin, vel ad aliam, frueris tuo privilegio, utpote *personali*, dummodo Episcopus visitet, approbétque novum Oratorium, quod erexisti post illam mutationem. Tambur. *cit. § 4. num. 2. & 7.* Quintanadvenn.. *cit. sing. 32.* & sic etiam intelligis clausulam illam: *solita habitationis.* 361

II. *Qui, ut asseris, de nobili genere, &c.* De hac nobilitate lege *cit. Alphab. num. 149. edit. 1.* 362

III. *Ad hoc decenter muro, &c.* Sufficit, saltem ex usu, cujus testis est Tamburinus §. 8. si tribus muris cingatur, scilicet à fronte, & utroque latere; at verò locus, qua patet ingressus in Oratorium, potest, vel constare asseribus, vel longo tapete oppanso dividi à contiguo, seu continuo conclavi, seu ambulacro. 363

IV. *Ab usibus domesticis.* Excipe necessitatem, quæ etiam permittit, ut *licitè* dormiatur, edatur &c. in ipsa quoque Ecclesia consecrata, & potiore jure in Oratorio; non permittit tamen summa, sed tantùm mediocris reverentia, ut lectus pro somno sternatur supra fornicem Oratorii in recta linea ad ipsum altare. Tamburinus *numero 9.* rectè subdens, posse pro libitu domini rursum ad usus profanos reduci Oratorium. Si tamen, postquam reduxit, velit iterum eo uti tanquam Oratorio, esse rursum visitandum ab Episcopo. 364

V. *Ordinarii*, adeóque etiam Vicarii Genera- 365

neralis, aut Capituli sede vacante, per se, vel delegatum, nil aliud faciendo, quàm visitando, seu videndo, ut locus sit decens. Tamburinus *numero 11. & seqq.* & Quintanadveñas *singul. 34.* & sit sine janua patente foras, ut ex Diana observo *in citat. Alphabetum Sacrificantium Casu V.* Quamvis Episcopus possit permittere, ut si Oratorium habeat ingressum publicum, seu omnibus patentem, celebretur nihilominus in ipso. Quintanadvennas *singul. 33. num. 9.*

366 VI. *Licentia ex ejus arbitrio.* Scilicet prudenti, adeóque, quandò judicabit. non satis decorè illic peragi Sacra, poterit Pontificiam gratiam suspendere, vel extinguere. Tamburinus *numero 14. & seqq.* sicuti enim per se extinguetur, mortuo illo, qui nominabatur in Brevi, quia privilegium *personale* extinguitur cum persona *Cap. Privilegium. De Regulis. Jur. in 6.*

367 VII. *Unam Missam.* Ergo non duas. Vide suprà *num. 345. & 348.*

368 VIII. *Sine jurium parochialium.* Adeóque non licet illic administrare Sacramenta, denuntiare festa, jejunia &c. accipere primitias fructuum, Tamburinus *numero 24. & seqq.* cum Diana *Part. 9. Tract. 1. Resolut. 15.* & Quintanadvennas *singul. 33.* Poterit tamen crebrò prudenter præsumi licentia parochi pro administratione Eucharistiæ. Regulares ne quidem præsumptâ indigent. Ego *in cit. Alphab. num. 146.*

369 IX. *Nativitatis. Paschatis, & Pentecostes.* Intelligendo solùm hos ipsos dies, non autem duo festa sequentia. Tamburinus *num. 37.* sicuti nomine solemniorum intelliguntur præter hæc tria, festa Epiphaniæ, Annuntiationis, Assumptionis, SS. Petri, & Pauli, & omnium Sanctorum. Tamburinus *ibidem* post Gavantum, & Bardi, ex declaratione Congreg. Rituum *17. Novemb.* 1607. Ubi, quia non exprimitur dies Patroni, aut Dedicationis, ideò meritò negat contra Bardi Tamburinus, excipi à gratia Brevis.

370 X. *In tua, & familia tua, &c.* De hac consule *Alphabetum citatum*, & adde, posse in absentia domini, ex ejus licentia etiam tacita, familiam constituere sacerdotem, qui illic sacrificet; nam particula: *Et*, posita in Brevi, accipitur hic, sicuti & aliàs sæpissime, in sensu *disjunctivo*, non in *Copulato.* Palaus *Tract. 25. punct. 6 num. 9.* Diana *Part. 9. Tractatu 1. Resolution. 2.* Tamburinus *loc. cit. numero 40.* cum aliis, contra alios, non improbabiliter dissentientes.

XI. *Hospitum*, etiam unius diei, & 371 qui tantùm ideò se ipsos invitant ad prandium, ut habeant jus audiendi illic Sacri. Pellizarius apud Tamburinum *numero 33.* non repugnantem, sicut nec repugno, si ille hospes sit advena, ut rectè contra Pellizarium limitat cum aliis Diana *loco citato Resolution. 6.* meritò permittente Tamburino, ut Nobilis ille hospes secum ducat comitatum suum ordinarium.

XII. *Volumus autem.* Hæc ultima clau- 372 sula videtur manifestè restringere simul & explicare decimam clausulam; in decima enim fit omnibus domesticis, & Nobilibus hospitibus potestas audiendi, & in absentia domini curandi fieri Missam, in Oratorio diebus festis, & non festis, præter dies expressè exceptos; at in hac ultima clausula indicatur, non omnes illos satisfacere præcepto Ecclesiæ, etsi præsente etiam domino audiant illic Missam, sed ex familiaribus solùm illos, qui sunt necessarii servitiis domini; cùm ergo filii, & filiæ sint utique familiaribus annumerandi, videntur hi non satisfacere præcepto *Ecclesiastico* audiendo Missam in Oratorio. Et ita mihi visum fuit in prima editione *Alphabeti Sacrificantium* quia sequebar Breve descriptum à Tamburino, sed muto opinionem in altera, tertia, quarta, & hac quinta idcirco, quòd Diana *citata Part. 9. Tractatu 1. Resolut. 6.* aliter referat (& meo judicio rectissimè) hanc ultimam clausulam, addens post verbum: *Necessarii* hæc tria: *Præter suprà dictos.* Quæ quidem verba tollunt restrictionem indicatam formulâ Tamburini: faciunt enim hunc sensum: *exceptis aliis, qui explicitè, vel implicitè designantur verbis clausulæ decimæ intellectis, in sensu legali*, vel quod in idem reapse recidit *præter*, id est, *ultra superiùs indicatos expressè, vel tacitè.* Atque ita explicavi post jam inchoatam tertiam revisionem cuidam subtili Theologiæ Doctori, rato, clausulam additam à Diana, seu potiùs in exemplari, quod secutus est Diana, esse frustraneam, aut contradictoriam; frustranea non est, utpote quam si tollas, negabis necessariò, liberos privilegiati satisfacere præcepto *Ecclesiastico*, nisi alibi quoque audiant rem divinam: non contradictoria, ut liquet ex explicatione.

Re AN

AN, ET QUANDO PEREGRINI, ATQUE VIATORES TENEANTUR RATIONE LOCI AUDIRE SACRUM.

CASUS. XVII.

Celeberrimi, piissimi.

SUMMARIUM.

373 R*Egularium Canonicorum maximum decus, Martinus Navarrus, cujus omnia scripta summam eruditionem utriusque Juris, & Theologiæ, ac præterea singularem pietatem spirant, de se ipso scribit in omnium, ni fallor, operum defæcatissimo, scilicet Manuali,* Cap. 13. numero 5. *hæc verba: Ego iter faciens non semel putavi, me ad audiendam Missam, vel faciendam obligatum, eò quòd ante meridiem transibam, egrediebar, & ingrediebar aliquem locum, ubi observabatur aliquod festum, quod aliis locis non erat observandum, quamvis crediderim, solum transitum non adeò obligare.* Ita hic Doctor.

374 Theologi, dum in tractatu de Legibus edisserunt illam generalem quæstionem: *An, & quibus legibus, obligentur peregrini,* nullo exemplo utuntur familiariùs, quàm exemplo festorum, ac jejuniorum. Nos contenti priore exemplo, loquemur 1. *De festis communibus, jure Ecclesiastico præceptis.* 2. *De festis præceptis jure particulari quidem aliquorum locorum, communi tamen duobus locis, scilicet proprio loco peregrini ipsius, itémque loco, in quo existit ut peregrinus.* 3. *De festis restrictis ad locum, è quo peregrinatur, id est proprii domicilii. De festis translatis quid peculiariter sit sentiendum,* dixi *Cas. III. Sect.* 2.

Suppono autem, nomine Peregrini, vel, 375
(ut loquuntur æquè Theologi, ac Jureconsulti,) Forensis, intelligi hîc illum, qui versatur in loco, in quo non obtinet domicilium. Horum peregrinorum alii vocantur *Viatores*, qui scilicet cogitant solùm brevi tempore subsistere in uno loco; alii *quasi incolæ*, qui per majorem Anni partem. His junguntur *Vagi*, qui nusquam habentes domicilium, vagantur incertis sedibus. Sit igitur

Regula I. Tam Vagi, quàm alii pe- 376
regrini, existentes in loco, ubi celebratur festum commune toti Ecclesiæ, teneatur audire Sacrum. Ita omnes. Nam potestas universalis Ecclesiæ extendit se in totum orbem Christianum, inque omnes baptizatos, ubicunque locorum existentes.

Excipe 1. Nisi fortè ob diversitatem 377
Calendariorum fiat, ut festum illud universale jam in sua parochia observârit peregrinus, nec enim Ecclesia vult cogere ad bis celebrandum idem festum. Suprà *Casu III. Sed peregrinus non observavit in sua patria.* Resp. Si ob justam causam, e. g. ob morbum, videtur esse mens Pontificis, ut compenset; atque adeò videtur Papa approbare pro hoc casu doctrinam referendam *numero* 383. quòd Forensis teneatur omnibus legibus loci, in quo versatur.

Ita judico satis trepidè, tacentibus aliis.

Excipe 2. Festa S. Josephi, Inventionis S. 378
Crucis, S. Annæ, & S. Silvestri. Licèt enim hæc possint dici festa universalis Ecclesiæ, quandoquidem Urbanus VIII. præcepit ea coli festivè, si tamen verseris eo loco, quo non observantur, gaudebis privilegio proponendo *numero* 385.

Regula II. Probabiliter delinquit mor- 379
taliter forensis, si negligat esse præsens divinis mysteriis aliquo die, qui ut festivus celebratur tam in loco suæ peregrinationis, quàm proprii domicilii; esto fortè nusquam alibi. Sic enim fert longè com-

communior sensus DD. contra alios, non prorsus improbabiliter dissentientes. Sanè rectè dixeris, saltem ob communissimam consuetudinem, utique approbatam à summis Capitibus *Ecclesiasticis*, dubitari non debere de veritate hujus Regulæ, ita ut opposita doctrina parùm habeat probabilitatis intrinsecæ.

380 Nec obest, quòd peregrinus ille videatur ad illud Sacrum non obligari aut per legem suæ patriæ, utpote jam existens extra illam, aut per legem loci, in quo est, utpote quæ eum non liget, cùm sit peregrinus; etenim usus constantissimus omnium proborum, & improborum demonstrat, vigere in hoc puncto consuetudinem, habentem omnes conditiones, quas ad id, ut aliqua obliget in conscientia, exigunt DD. apud & cum Castro Palao *De Leg. Disp. 3. punct. 2.* singulariter §. *3. n. 18.*

381 Regula III. Non delinquit forensis, si absque scandalo negligat Sacrum, die, qui particulariter est festivus in urbe, in qua ipse existit, non tamen festivus in sua diœcesi. Ratio est, quia ad cultum talis festi non obligat illum proprius Episcopus; nam extra territorium jus dicenti non paretur impunè *C. Ut animarum. De Constitut. in 6.* Nec illum obligat alienus Episcopus, cùm non sit ejus subditus.

382 At *festum S. Pelagii celebratur Constantiæ, non verò in vicinis pagis, si ergo è vicino pago veniat in urbem rusticus, mansurus toto manè ibidem, tenebitur æquè ac Constantiensis adesse rei divinæ, quia allata ratio non pugnat contra ipsum, quandoquidem est idem Episcopus Constantiæ, qui vicini pagi.*

Resp. Verum est, allatam rationem non patrocinari huic rustico, quia est ex una parte certum, quòd nemo illum possit obligare, nisi Episcopus, aut ejus Vicarius; nullus quippe parochus habet jurisdictionem fori externi. Laymannus *in QQ. canonicis. De jurisd. concl. 148.* Ex altera autem parte, si interrogarentur Episcopi, dicturi essent, hunc scrupulum expediendum esse à Theologis, Theologi verò probabilissimè negant obligationem in tali casu, idcirco subsistit allata Regula.

383 Amplia eandem Regulam ad casum, quo ille peregrinus non cogitat illic habitare per majorem Anni partem; aut limita ad casum, quo cogitat. Siquidem hanc limitationem persuadet unicè vera sententia generatim asserentium, advenas cogitantes permanere per majorem Anni partem in aliquo loco, incipere statim primo die obnoxios fieri ejus omnibus legibus. At ampliationem allatam persuadent nobilissimi scriptores, qui generatim inficiantur hanc obligationem, & subjectionem respectu non cogitantium persistere illic, nisi per menses non omnino sex, hinc tamen excipiendo casum scandali, itémque leges de contractibus. Consule Thomam Sanch. *Lib. 1. Moral. Cap. 12.* & Joannem Sanchez *in Selectis disput. 54.* qui referunt longè plurimos, gravissimos contra non paucos alios.

Regula IV. Nec peccat non audiendo Sacrum die, qui ejus loco est festivus, at non festivus in loco peregrinationis. Sanchez *cit. Cap. 12. num. 26.* Laymann. *Lib. 1. Tract. 4. Theol. Moral. Cap. 11.* ac plerique alii. Nam statuta afficiunt *directè*, & *per se* territorium, ejúsque mores, ita ut maneant huic territorio affixa. Sanchez & Laymannus; ergo non obligant personas, nisi quæ, & quatenus sunt in illo territorio. 384

Amplia Regulam ad festa communia toti Ecclesiæ, at solita non observari in territorio peregrinantis. Sanchez *loc. cit. num. 28.* Laymann. *loc. cit. num. 4.* Suarez *Tom. 2. De Relig. Lib. 2. De Festis Cap. 14. in fin.* Castropalaus *Tr. 3. disp. 1. punct. 24. §. 5. num. 1.* testans, esse communem, & receptam sententiam. Ratio est, quia exemptio à lege communi, est quoddam quasi privilegium locale, quo proinde frui possunt omnes versantes in eo loco. Accedit illud carmen Gloss. *in Cap. Illa. dist. 12. Si fueris Romæ, Romano vivito more.* Quod etsi non continet præceptum (alioquin non staret nostra tertia Regula) proponit tamen aut consilium, aut licentiam. 385

Limita ad loca Catholica; si enim feriâ III. Paschatis e. g. existas Argentorati, Norimbergæ, ad S. Galli, aut Lindavii, vel Ulmæ, aut Memmingæ, in quibus urbibus negligitur illa feria, teneberis in templo aliquo Monasterii, domûs Teutonicæ, &c. iis urbibus incluso, vel vicino interesse rei Sacræ; est enim homine Catholico indignissimum, conformare se ritibus hæreticorum contrariis religioni Orthodoxæ. Tannerus *Tom. 3. disp. 3. quæst 3. num. 112.* testans, neminem à se lectum, qui dissentiat, nec ego legi, at legi multos consentientes Tannero. 386

Ex his infero I. Martinum Navarrum, de quo noster Casus, laudandum quidem esse ob religionem, at non necessariò imitandum, cùm potuerit ex probabiliore sententia omittere Sacrum, propter fundamentum indicatum superiùs *num. 381.* 387

Infero II. Quando iturus es ad locum, in quo non observatur festum tui territorii, ut e. g. Constantiâ Marisburgum, ubi non colitur festivè S. Pelagius, cùm colatur Constantiæ, referre, utrùm sis extra territorium Constantiense futurus, antequam ultimum Sacrum cele- 388

bretur Constantiæ, an solùm post illud jam celebratum. Si enim antè, non erit opus interesse Sacro, seu Constantiæ, seu alibi. Si pòst, tum oportebit, vel Constantiæ audire priùs Sacrum, vel postea Marisburgi, aut alibi. Utrumque hoc membrum probavi *Casu III.*

389 Nec obest, quòd fortè sis in hoc *secundo* casu futurus tam procul, intra tamen fines tuæ parochiæ Constantiensis, à templo, in quo fit illud ultimum Sacrum, ut nequeas, etsi velis, tempori adesse; etenim ponis ipse ultro hoc impedimentum, ergo non es excusandus. At verò, si tempore illius ultimi Sacri jam sis extra territorium, esto fortè non possis te sistere ultimo Sacro, quantumvis maximè cuperes; non tamen imputaretur tibi ad culpam, quia non posuisti merum impedimentum, sed constituisti te in eo statu, in quo lex Constantiensis definit te obligare, utpote non ampliùs subditum; atqui nemo peccat, qui conatur se ponere in eo statu, in quo lex desinat obligare; cùm enim libertas, & inæstimabilis res sit *L. Libertas 106. ff. De Reg. Jur.* & rebus omnibus favorabilior *L. Libertas 164. eod.* non videtur ulli culpæ affinis, qui eam sectatur per media licita. Pluribus stabilio, & declaro hoc fundamentum *in Theolog. Juridico-Morali Cap. 27. num. 63. 84. & 85.*

390 Ergo, inquies, *licebit deditâ operâ exire urbe eo fine, ut quis sit liber obligatione Sacri.* Resp. Optima consequentia, probabilissimum consequens; quod proinde admittunt Sanchez *Lib. 1. Moral. cap. 12. num. 35.* Bonacina *De Leg. d. 1. q. 1. p. 6 n. 64.* Suarez *Lib. 2. De Festis c. 13.* Palaus *cit. Tract. 3. d. 1. p. 24. §. 5. n. 4.* referens Basilium Pontium; quia non potest dici fraudem facere, qui utitur jure sibi concesso *L. Nullus videtur, ff. De Reg. Jur.*

Et verò rustici ipsi hanc Theologiam ita callent, ut non semel viderim è pagis, in quibus celebrantur festa particularia, ut e. g. SS. Joannis, & Pauli, S. Urbani, &c. profectos in urbem, cum sola intentione illic laborandi, atque aliquod lucellum faciendi.

391 *Sed unicum Sacrum fit in eorum pago, & primùm post illud exeunt.* Ergo peccaverunt, si non interfuerunt illi Sacro, quia tunc urgebat illos præceptum, Palaus *loc. cit. n. 6.*

392 Regula V. Tam multi asserunt, vagos teneri observare omnia planè festa locorum, in quibus existunt; tam multi è diverso negant eos ad ulla prorsus, nisi ad communia toti Ecclesiæ astringi, támque bonæ rationes militant pro utraque parte, ut, licèt meritò sit iis suadenda praxis conformis *affirmativæ* sententiæ, utpote tutiori, nixæque majori authoritate, damnandi tamen non sint, si se accommodent posteriori, præsertim quando cogitant solùm paucos dies, aut etiam pauculas hebdomadas morari in aliquo loco; rationes, au- 393
thoritatésque suppeditabunt Doctores nominati in toto hoc *Casu XVII.*

AN AB EXCOMMUNICATO AUDIENDUM SACRUM.

CASUS XVIII.

Siculus.

SUMMARIUM.

Casus excommunicati ab homine, frequentantis Sacra, durante appellatione. 394.

Excommunicati etiam tolerati peccant frequentando divina. 396.

Non tamen illi hæretici, qui cum aliquo catholico tractant seriò de conversione. Ibidem.

An teneatur abstinere aditu Ecclesiæ, qui appellavit legitimè à sententia excommunicationis? 399.

Quid si sit planè innocens, at nequeat probare? 400.

Quid agent sacrificans, & assistentes, si adveniat excommunicatus non vitandus? 402.

Quid si vitandus? 403.

Quis dicatur in concreto vitandus? 404. & 405.

Quis dicatur notorius percussor clerici? 406. & 407.

An qui parochum percutit coram duobus, vel tribus? 408.

An excommunicatus teneatur petere absolutionem, eo fine, ut licitè audiat Sacrum? 410.

Teneris tempore interdicti audire Missas, si habeas privilegium. 413.

Tunc non propriè uteris privilegio. 414.

S*Ebaldum Panormitanum Senatorem,* 394
ob quandam contumaciam in exigendis vectigalibus ab Ecclesiasticis, anathemate feriit Archiepiscopus loci. Ab ea sententia provocavit Sebaldus, ac durante appellatione frequentavit, ut antè, rem divinam, adeò ut ipso die Natali Servatoris interfuerit solennissimo Missæ sacrificio, unà cum Prorege ipso, cæterísque Senatoribus.

Hunc

395 Hunc ipsum Casum, sed aliis verbis, atque aliâ occasione, cúmque pluribus circumstantiis, refero *in Alphab. Sacrific. Cas. XXIII. num. 802.* ex P. Thoma Tamburino, *Lib. 2. De Sacrif. Cap. 7.* §. 4. Subministrat verò occasionem proponendi, ac resolvendi quinque præcipua dubia.

396 Quæritur enim I. *An omni excommunicato sit interdictum adesse rei Sacræ?*

Resp. *Per se loquendo* omni. *Cap. Alma mater. De senten. excom. in 6.* omnésque DD. Ut proinde mortaliter delinquat excommunicatus tam toleratus, quàm non toleratus, si intersit notabili parti Sacri, nisi excuset ignorantia, vel aliqua necessitas. Coninck *in 3. Part. disp. 14. dub. 7. num. 50.* Non tamen damno peccati illos Lutheranos, Calvinistas &c. qui dum tractant cum aliquo Clerico Sæculari, aut Regulari, de sua conversione, ad quam propendent, ingrediuntur templa nostra, ut observent cæremonias sacras, visuri, an sint tam ridiculæ, quàm depingunt eorum buccinatores, aut etiam, ut interim supplicent Deo pro impetrando vero lumine. Unde nec peccat, qui iis suadet, ut id factitent. Quod ideo moneo, quia scio, fuisse aliquando dubitatum.

397 Ratio est, tum quia minimè dubito, quin Domini Episcopi Germaniæ approbent similia facta, tum quia possumus excommunicato *licitè* suadere, quæ faciunt ad ipsius conversionem. Coninck *l.c.n 58.* tum denique, quia est in nostra Germania communissimum, ut juniores opifices, nondum Catholici, intersint concionibus, etiam iis, ante quas, sub quibus, & post quas *immediatè* fiunt Sacra, sub quibus etiam se gerunt in exterioribus, sicuti Catholici, præsertim unâ, duabus, tribus hebdomadis *immediatè* antecedentibus professionem fidei; nec dubito, quin multi etiam prudentes, & docti riderent, aut indignarentur, si quis vellet iis hac in re movere scrupulum. Adde, quòd plerique omnes ignorent, se esse excommunicatos.

398 Quæritur II. *An abstinere aditu templi teneatur is, qui est quidem nominatim excommunicatus, & denuntiatus, attamen injustè suâ opinione, utpote innocens?*

399 Resp. Si appellavit ab illa sententia tamquam injusta, *& nulla*, poterit, stante appellatione, frequentare, aut etiam celebrare rem divinam, ut antè. Navarrus *in Consil. Lib. 5. Consil. 6. num. 2.* ubi resolvit, Episcopum, qui declaratus erat excommunicatus, & à declaratione appellaverat, non obligatum fuisse, durante lite, vitare alios: & *ibid. Consil. 9.* resolvens casum de sacerdote excommunicato quidem, sed objiciente se & innocentem; & non citatum, respondet *num. 9.* in fine his verbis: *Caterùm præfatus D. N. non debet propter ea, quæ fecit, putare se irregularem, neque abstinere necessariò à divinis in foro conscientiæ, neque in foro exteriore, durante lite, super præfatis causis nullitatis, appellationis, & injustitiæ.* Consentit Tamburinus *l.c.* dum æquè excusat illum senatorem, atque Archiepiscopum pergentem sacrificare. Vide Laymannum nostrum loco mox citando *num. 2.* observantem, licèt nequeat appellatio suspendere ipsam Excommunicationis sententiam absolutè latam, cùm ea executionem secum trahat, attamen suspendere effectum denuntiationis, ut talis appellans non sit vitandus.

II. Si non appellavit à sententia, per quam 400
secundùm allegata, & probata fuit condemnatus, sed tamen à parte rei injustè, at non possit manifestò, & indubiè demonstrare nullitatem sententiæ, tum sanè tenetur abstinere ab auditione rei divinæ coram aliis ignorantibus ejus innocentiam; etenim tunc locum habet sententia S. Gregorii relata *Cap. 1. 11. quæst. 3. Sententia pastoris, seu justa seu injusta sit, gregi timenda est*; & omnino videtur Ecclesia accepisse à Christo potestatem obligandi talem, humiliter ut se subjiciat tali sententiæ. Vide Laymannum 401
Lib. 1. Tract. 5. punct. 1. cap. 6 num. 3. At verò potest privatim, seu occultè se gerere, perinde, ac si non esset anathemate percussus; nam *æterni tribunal judicis illum reum non habet, quem injustè judex condemnat Cap. 1. De sent. & re judic. in 6.* adeóque poterit etiam coram iis, quibus nota est ejus innocentia interesse rei Sacræ. Laymann. *loc. cit.* post Cajetan. Sot. Covarr. Toletum *Lib. 1. cap. 10.*

Quæritur III. *Quid agere debeant tam sa-* 402
crificans, quàm præsentes Sacrificio, quando advenit excommunicatus, volens & ipse esse particeps illius Missæ?

Resp. Vel est excommunicatus *vitandus*, vel est excommunicatus *non vitandus*? Propter *non vitandum*, non est habendus ullus scrupulus; licèt enim pessimè agat dum se immiscet aliis, in hac præsertim actione, ut patet ex dictis *num. 396.* attamen alii non tenentur illum vitare; ideo quippe vocatur *non vitandus* seu *toleratus*, quòd alii fideles non obligentur abstinere ejus consortio, aut commercio in rebus seu sacris, seu profanis.

At verò si sit *vitandus*, oportebit facere, quod 403
Coninck *loc. cit. num. 51.* & Laymannus *cit. Tract. 5. Part. 2. cap. 2. num. 6.* tradit ex communi sententia, ipsóque jure Canonico; jubebit videlicet sacerdos eum exire templo, incursurum novam excommunicationem, si non pareat; & si commodè fieri queat, expellendus, seu educendus est operâ laicorum, esto sit clericus; aut ipsorummet clericorum, si laici nolint, aut non possint educere. Quòd si educi nequeat, non modò non inchoabitur Sacrum, eo præsente, etsi sit dies solennis, sed etiam à jam cœpto desistetur, si quidem nondum sit perventum vel ad ipsam consecrationem, vel, ut alii volunt, ad illa verba: *Qui pridie, quàm pateretur.* Si jam illuc perventum, pergatur in Sacro faciendo, non in audiendo; nam audito-

res omnes, præter ministrum, debebunt emigrare è templo, non expectatâ consecratione, non enim debent in re tanta participare cum tam scabiosa ove; sicut & ipse sacerdos unà cum suo ministro se inde proripiet, mox ut sumpserit calicem, si eo sumpto rursum reus monitus nolit excedere; reliqua perficiet in sacristia sacerdos.

404 Porrò ille solus dicitur post Concilium nostrum Constantiense *vitandus*, seu *non toleratus*, qui vel est nominatim excommunicatus, & denuntiatus, vel notorius percussor Clerici. Dicitur nominatim excommunicatus, qui expresso proprio nomine, aut alio signo ejus personam singularem designante, est excommunicatus. Tannerus *Tom. 4. disp. 6. quæst. 10. num. 34.* Quare licèt legens scienter librum hæreticum sit excommunicatissimus, sciásque, esse talem non tamen teneberis cavere societatem etiam intimam, donec Episcopus e. g. declaraverit privatim, illum esse excommunicatum.

405 Imò nec tunc quidem ad id obligaberis, sed primùm, postquam Episcopus, vel alius judex *Ecclesiasticus* declaraverit publicè, illum incurrisse anathema; nam per denuntiationem intelligitur publica declaratio facta vel per schedam publicè affixam, vel ex cathedra, vel illo modo, quo solent res aliæ communitati notificandæ promulgari. Suarez *De censur. Disp. 9.* Filliuc. *Tract. 19. num. 86.* adeóque non sufficit, esse in judicio condemnatum crimine obnoxio excommunicationi; secùs, si Episcopus per se, vel per alium publicè edicat: *Sciant omnes, Cajum esse hæreticum: Cajum legisse scienter & malitiose librum hæreticum: Cajum esse violatorem immunitatis Ecclesiasticæ: Cajum intulisse sacerdoti manus violentas &c.* Avila *De censur Part. 2. cap. 6. disp. 2. dub. 3.* quia satis est, si publicè dicatur, eum patrâsse unum è criminibus, cui omnes sciunt esse annexam excommunicationem. Suppono autem, hunc non appellâsse à sententia; si quippe appellavit; non debet, durante appellatione vitari, ut patet ex suprà dictis, ac docet Laymannus *Lib. 1. Tract. 5. cap. 4. num. 1.* & Tamburinus *loc. cit.* post Navarrum, ac manifestè deducitur ex toto titulo *Ut lite pend. nihil innovetur.*

406 Jam ad notorium percussorem Clerici quod attinet, ille omnis, & solus est notorius percussor Clerici, qui vel in loco publico, exposito oculis omnium, vel in privato quidem, sed coram majore parte domesticorum, notabilem numerum conficientem, per culpam mortaliter malam, verbera, aut violentiam aliquam intulit Clerico, vel Monacho, sciens esse talem, atque ita sciens se malè agere, *ut ejus factum nullâ tergiversatione* (probabili) *celari, & nullo juris suffragio excusari possit*, ut loquitur Leo X. in constitutione. *Ad evitanda in Concil. Lateran.* purgativè.

407 Et proinde Laymannus *cit. Part. 2. c. 4. n. 7.* meritò sic scribat: Tunc solùm clerici percussorem evitare debeo, quando *morali* certitudine mihi constat, seu per proprium visum, seu per confessionem rei, seu per plurium testimonium, seu per publicam, & constantem famam, quòd percussio *notoriè* (adeóque non solùm coram tribus, aut quatuor personis) facta sit, ut nullâ tergiversatione probabili à peccato mortali, & annexa censura Canonis excusari queat. Ita Layman. meritò præmittens, ad necessitatem evitationis, non sufficere notorietatem *juris*, nisi hanc sequatur denuntiatio.

Unde infero, quando rusticus, vel Capella- 408
nus infligit injustè colaphum alicui sacerdoti
in hospitio, vel in domo privata coram duobus, vel tribus aliis viris, aut fœminis sobriis, licèt utique sit innodatus vinculo excommunicationis, attamen eos, qui interfuerunt, non obligari vitare illum percussorem, etiamsi fortè
publicè innotescat illa fama; nec debet paro- 409
chus interrumpere, multò minùs omittere Sacrum propter ejus præsentiam, cùm neque debeat ipsi interdicere aditu Ecclesiæ, nisi fortè impenderet inde grave malum.

Quæritur IV. *Utrùm excommunicatus te-* 410
neatur ideo petere absolutionem, ut possit bonâ conscientiâ frequentare rem divinam?

Resp. Sicut *in Theologia Juridico-Morali*, seu *Quinarii Tract. 5. cap. 27. n. 111.* ferè ob solam authoritatem communem DD. id negavi, ita etiam nunc nego cum Dicastillo *cit. Disp. 5. De Sacrif. Miss. dub. 10. §. 2.* fusè contra alios, ac nominatim Azorium *Part. 1. lib. 7. cap. 2. q. 2.* Præter authoritatem attuli illic rationem, cujus nec dum pœnitet; tu vide illam; *num. 112.* & *113.* Certè carcere detentus non peccat, si non petat ideo liberari citiùs, ut citiùs possit vacare divinis. Si tamen adesset excommunicato Prælatus, paratus eum absolvere, si vellet, tum sanè non excusaretur coram divino tribunali, negligens hanc gratiam.

Porrò ex illa communi doctrina inferes, ex- 411
communicatum non teneri confiteri, quoties non audierit Sacrum. Subinferes, nec opus esse quærere ex acatholico, faciente primam Confessionem, quoties neglexerit Sacrum etiam existens inter Catholicos, illum quippe non obligabat in eo statu Ecclesia, utpote saltem *præsumptivè* hæreticum, ideóque excommunicatum, licèt eum obligârit ad jejunia, si adfuit competens ætas, potentia, & alia.

Quæritur V. *An, quando habitas in urbe sub-* 412
jecta Interdicto, dat tibi tamen Papa privilegium audiendi rem divinam, tenearis uti hoc privilegio?

Resp. *Affirmativè* ex communi Soti *in 4. di 13. q. 2. art. 1.* Navarr *in Manual c. 21. n. 3.* Suarii *Disp. 88. Sect. 6.* & aliorum contra alios, cum & apud Dianam *P. 11. Tr. 11, Resol. 2.* Etenim

nim te prorsus habes, sicuti is, cui detento in vinculis, & carcere solvuntur compedes; siquidem interdictum se planè habet sicut vinculum; atqui talis incarceratus non vacat gravi culpâ, si se non conferat ad locum vicinissimum, in quo mysticè occiditur noster Agnus Paschalis.

413 Rursum, qui dat privilegium tale, facit perinde ac si dicat: *Non prohibeo tibi, quò minùs audias Sacrum tempore Interdicti.* Atqui hoc ipso, quòd tibi non prohibeatur, teneris audire, quandoquidem, si non audias, non poteris te excusare, nisi dicendo, fuisse tibi prohibitum; hæc autem excusatio erit calva.

414 Nec hoc est duntaxat uti privilegio, ad quod nemo tenetur, quia non est aliquid agere contra jus commune, nam jus commune non vetat, ne non interdictus, imò imperat, ut non interdictus audiat Sacrum die festo, sicuti & ille, qui est absolutus vinculo excommunicationis. Vide Dicastillum *Tract. 5. disp. 5 de Sacrif. Miss. num 154. & seqq.* bene tractantem hoc argumentum.

VTRVM AVDITVRUS SACRVM DEBEAT ESSE JEIVNVS.

CASUS XIX.

Propheticus.

SUMMARIUM.

S. Walericus reprehendit audientes Missam post sumptum haustum vini. 415.

Quatenus peccet edens, aut bibens, ante Sacrum. 417. *& seqq.*

An, qui nequit perdurare in Sacro, nisi quid prius sumat, teneatur sumere? 421

Videtur viguisse tempore S. Walerici consuetudinem, vetantem sumptionem cibi, & potûs ante Missam. 423.

An potans die Sabbati intemperanter peccet contra legem de Sacro, si prævideat, quòd intemperantia sit allatura impedimentum Sacri Dominicalis? 424.

Regula cognoscendi, an hæc, aut illa lex obliget ad non ponendum pridie impedimentum legis obligatoria postridie. 425.

415 T*Heodorico Rege Burgundionum, Walericus Abbas rure natus; oviúmque aliquando custos, in eam sanctitatem provectus est, ut dono quoque Prophetico excellens, quæ ab aliis clam gesta erant, cognosceret. Contigit enim, duos germanos fratres ad illum venire feriis B. Pontificis Martini, quos ille objurgans dixit:* Miror, qua temeritate ausi fueritis ante Missarum solennia bibere. *At illi suam fatentes culpam, veniam petebant, & emendationem pollicebantur. Alium quendam Dominico die ad ipsum venientem his verbis compellavit:* Non te decebat, fili, facere, quod fecisti; cùm enim intra tuas ædes vestibus te indueres, aspexisti conjugem tuam, & illa non ignorans, quid velles, heminam plenam porrexit tibi, & ante Missam potare non erubuisti. *Agnovit homo culpam, & se id fecisse doluit.*

Fidem huic narratiunculæ utriq; faciet Laurentius Surius, *Tom. 2. Vit. SS. ad 1. April. in vita S.* Walerici Abbatis, testans se mutuatum ex fideli scriptore, propè æquali hujus Sancti Abbatis. Licèt verò nemo prudenter possit dubitare de ipso facto, sine tamen injuria vel historici, vel ipsiusmet Sancti dubitabit, vel quæret Theologus Moralis, utrùm aliqua lex *divina*, vel *humana* prohibeat, ne quis cibum, aut potum sumat festis, aut dominicis diebus, antequam accesserit ad immolationem hostiæ puræ, hostiæ sanctæ, immaculatæ? Videntur id existimâsse tum ipse S. Walericus, utpote qui prius factum non sine objurgatione damnavit de temeritate: posterius judicavit dignum rubore; tum ipsimet bibones; dicuntur enim omnes tres agnovisse culpam suam, & postremus quidem *cum dolore.* 416

Resp. I. Qui absque vera necessitate tam multum bibit, aut edit ante Sacrum, ut prævideat, se idcirco fore ineptum ad præstandam in Sacro illo præsentiam *moralem*, attentionémque interiorem, & exteriorem, de qua disseruimus *in Casu I. & VIII.* peccat contra ipsammet legem *Ecclesiasticam* de Sacro audiendo, vel mortaliter, vel venialiter; mortaliter, si nequeat ullo modo attendere ad Sacrum; venialiter, si possit quidem attendere, sed admodum imperfectè. Ratio est, quia si illo præcepto prohibentur actiones exteriores sub mortali, vel veniali, quatenus integre, vel non integre impediunt attentionem interiorem, sicuti vidimus *cit. Caf. VIII.* tum sanè eodem præcepto inhibetur illa sumptio cibi, & potûs; nam quæ conveniunt in identitate rationis, conveniunt quoque in identitate juris. *Argum. leg. Illud. ff. Ad Leg. Aquil.* 417

Equidem qui summo mane sopit vino rationem, prævidens, se non nisi ebrium interfuturum Sacro, delinquit duplici peccato mortali, quia nimirum nefas est, illo ipso die, quo urget, instátque, & aderit obligatio *actualis* exercendi actum lege *humana* præceptum, ponere impedimentum absque rationabili causa; ut authoritate, & ratione probo *in* 418

Theol. Iuridico-Morali cap. 27: sect. 6, num. 98. Ergo, & ille venialiter peccat, qui ipso die Dominico ponit per potum, vel esum aliquod impedimentum attentionis præceptæ sub veniali.

419 Resp. II. Si sumptio cibi, vel potûs non turbet ullo modo attentionem, modestiámque requisitam in opere illo Sacrosancto, de quo hîc disserimus, tum non est *per se oquendo* affinis ulli culpæ, quia admisit illum cibum, & potum. Ratio est, quia *ubi non est lex, ibi nec prævaricatio. Rom. 4.* consequenter nec culpa; atqui non extat jam ulla lex scripta, vel non scripta de hac re.

420 Vnde in *cit Lib. cap. 23. sect. 2. num. 78.* negavi, *per se loquendo* peccari etiam edendo multum ante Sacrum, nisi quando ita multum editur, ut mentis elevatio ad Deum impediatur, juxta vulgarem parœmiam: *plenus venter non orat libenter*; monendo tamen ibidem, hanc Theologiam non esse cuivis obtrudendam, quia ejus usus potest, præsertim apud agrestes, esse occasio murmurationis, scandali, &c. & quia plerumque est verum, quod scribit S. Antonin. *in Summ. Par. 2. Tit. 6. cap. 1. §. 9. nimis indevotos esse, qui de mane surgentes de lecto, subitò volunt comedere, & bibere præsertim in diebus festivis.* Monui quoque, rusticos, qui confitentur, se aliquid edisse, antequam templum adirent, communiter non peccâsse, nisi contra erroneam conscientiam, quia communiter non sumunt nisi parum, & quidem ad confortandam debilitatem stomachi. Idem dic de sumentibus pauxillum vini adusti.

421 Imò quæret quispiam, nec extra propositum, nec sine causa: *Vtrùm, qui videt, se non posse Sacro interesse, nisi deglutiat aliquid potionis, aut cibi, bellariorúmve, non obligetur accipere?*

Resp. Si illud aliquid sit ad manum, seu facilè, ac sine sumptu parabile, videtur ad id obligari. Nam Pasqualigus, & Diana, relati à nobis *in cit. Lib. cap. 4. num. 9.* tradunt, habentem votum non bibendi hodie vinum, obligari pauxillum sumere, si prævideat, se nisi pauxillum sumat, postea coactum iri bibere multum; & alii ajunt, obligatum hodie jejunare, teneri sumere manè buccellam, si sine ea nequeat servare jejunium.

422 Resp. III. Potest absque omni dubio induci consuetudo vetans sub peccato omnem esum & potum ante Sacrum, nisi quando aliud suadet Ratio. Probatur, quia potest hac de re fieri Lex, si enim ferretur, haberet omnes conditiones requisitas ad valorem Legis, & recensitas à gratiano ex Isidoro *cap. Erit. dist. 4.* Atqui potest consuetudine induci, quod Lege potest. *Leg. De quibus. ff. De Leg.* Navarr. *cap. 21. num. 4.*

423 Et omnino credibile est, tempore S. Walerici, qui vixit sub Annum Christi 550. sub Clotario, viguisse ejusmodi consuetudinem; etenim mitissimus iste Antistes non ita objurgâsset illos tres bibones, si non egissent contra aliquam legem scriptam, aut non scriptam.

Quia verò injecta est hîc mentio potûs ante Sacrum, resolvo hîc illam quæstionem: An, qui die Sabbati opplet se vino, prævidens fore, ut propter ægritudinem, quam potus ille immoderatus, vel adducturus, vel aggravaturus est, nequeat pedem efferre domo, delinquat non modò contra leges temperantiæ, atque amoris proprii, ut per se patet, sed etiam adversùs ipsam legem Ecclesiæ, ita ut in homologesi oporteat dicere: *Pridie festi ita læsi nimio potu valetudinem, ut nequiverim altero die ædem Sacram subire, hánc que impotentiam futuram prævidi.* 424

Resp. Tametsi perægre suscipio patrocinium lurconum, attamen illum, de quo proponitur hæc quæstio, excuso à mortali, in quantum præcisè ponit impedimentum Sacri de jure audiendi sequenti die. Nam, & Becanus t. 2. *Tract. 2. cap. 3. quæst. 6.* etiam excusat illum, qui per intemperantiam facit se ineptum ad dicendum sequenti die officium canonicum, & Henriquez *Lib. 9. cap. 25. lit. P. in commentar.* illum, qui per intemperantiam cibi se inhabilem reddit ad Sacrum audiendum postridie, ac præterea *in Theol. Iuridico-Morali cit. c. 27. sect. 6. num. 94.* sufficiente ratione probo hanc generalem regulam: Quoties non constat *positivè*, esse communem sensum fidelium, quòd hæc, aut illa lex in particulari obliget ad non ponenda pridie instantis obligationis impedimenta, toties censendum est, non adesse ejusmodi obligationem. Jam subsumo: Atqui nullo modo constat ex communi sensu fidelium, legem de Sacro audiendo obligare ad non ponendum pridie festi impedimentum ob ægritudinem; (quod etiam in specie loquens de ebrietate pridie festi, supponit Castro Palaus, *Tr. 3. punct. 21. vers. Dixi*) ergo. 425

Confirmatur ex iis, quæ Casu *seq. num. 447.* generatim dicam de obligatione non apponendi impedimentum obstans auditioni Sacri. 426

PROPONUNTUR OMNIA IMPEDIMENTA SACRI.

CASUS XX.

Constantiensis.

SUMMARIUM.

Casus negligentis Sacrum ob febrim tertianam. 427.

Quid Constantienses febricitantes agant tum? 428.

Re-

Referuntur authores ſcribentes de cauſis excuſantibus à Sacri auditione. 430.

427 *V*Eſpaſianus civis Conſtantienſis, gravi febri tertianâ laborans quatuor ipſos menſes, vix quater, aut quinquies toto illo tempore acceſſit rem divinam, cauſatus timorem impediendi optatam recuperationem ſanitatis, ſi templum aliquod adiret, in eóque maneret per duos, aut tres quadrantes horæ. Quæritur, utrùm ſit cenſendus graviter deliquiſſe, nec ne?*

428 Caſum hunc ideo nuncupo *Conſtantienſem*, quia neſcio, an uſpiam toties adferatur hæc excuſatio Sacri non auditi, quoties Conſtantiæ. Certè hanc allegationem eſſe notoriam, & communiſſimam, nôrunt omnes, qui Annis ſexageſimo, & ſexageſimo primo, ne de aliis loquar, vixerunt Conſtantiæ, ubi admodum diverſæ febres multùm diúque exercuerunt omnis ætatis, ſexûs conditionis, plurimos mortales, quamvis Deo propitio mortem non attulerint, niſi paucis.

429 Eſt autem hic Caſus utique una è cauſis adferentibus; ſeu excuſationem, ſeu exemptionem à Sacro; quas quidem cauſas omnes omnino, tam *in genere*, quàm *in ſpecie* partim proponam, partim breviter diſcutiam hoc loco. Omnes, inquam, quas reperi in viginti & duobus ſcriptoribus, illas ex inſtituto ſeu enumerantibus duntaxat, ſeu etiam explicantibus.

430 Sunt autem illi ſcriptores ſequentes. Sylveſter *Verb. Miſſa. 2. q. 1.* Toletus *in Summa Lib. 6. cap. 9.* Navarrus *in Manual. cap. 21. num. 3.* Graffiis *in deciſ. aureis. cap. 36.* Rodriquez *in Summa cap. 123. num. 9.* Suarez. *Tom. 3. in 3. p. d. 88. ſect. 6.* Nugnus *q. 83. Art. 6.* Azor *Part. 1. Lib. 7. cap. 7.* Henriquez *Lib. 9. cap. 25.* Bonacina *De Sacramentis diſp. 4. q. ultim. punct. ult.* Reginaldus *Lib. 16. cap. 2. quæſt. 3.* Filliucius *Tract. 5. cap. 7. num. 224. & ſeqq.* Laymannus *Lib. 4. Tract. 7. cap. 4.* Tannerus *Tom 3. diſp. 5. quæſt. 6. num. 32. & ſeqq.* Card de Lugo *diſp. 22. de Euchariſt.* Pax Iordan. *Tom. 2. Lib. 11. Tit. 1. num. 67. & ſeqq.* Baſſæus *Tom. 1. verb. Miſſa. 9.* Scortia *de ſacrif. Miſſ. Lib. 2. cap. 20. num. 8. & ſeqq.* Caſtropalaus *Tract. 22. punct. ultim.* Dicaſtillo *Tract. 5. de Sacrif. Miſſ. dubit. 10. §. 1. & ſeqq.* Tamburinus *in Decal. Lib. 4. cap. 2. §. 2.* Coтonius *celebr. controv. Lib. 1. controv. 14.*
431 *cap. 1.* præter alios valde ſuccinctos. Eſt autem inter hos ſcriptores hoc diſcrimen, quòd Suarez omnes planè ſuperet his tribus, aut quatuor qualitatibus ſimul ſumptis, ſcilicet cauſarum excuſantium minutâ, claráque enumeratione, earundémque fundamentali, & diffuſâ probatione, Lugo verò, Palaus, & Dicaſtillo reliquos poſt ipſum his ipſis qualitatibus; at Bonacina, Jordanus, Henriquez, & Scortia cum Tannero, brevitate ſimul & accuratâ enumeratione præſtant. Porrò hos præter morem meum conjungo idcirco hoc loco, ut præveniam neceſſitatem exprimendi in decurſu numeros generaliores. Illam etiam cenſuram ideo adjicio, ut meus lector noverit, quem ex his potiſſimùm legere debeat. Quamvis poſſim ipſum certum reddere, nullam ab his authoribus indicari cauſam, ſeu impedimentum etiam ſpeciale, quod non ſit hîc reperturus.

Quia verò poſteriorum Magiſter P. Suarez 432
illas cauſas, atque impedimenta revocavit ad octo capita, revocabo & ego, ſecutus exemplum Palai, exprimendóque octonum numerum cauſarum, impedimentorúmve. Priùs tamen faciam, quod nullus horum; præmittam, inquam, judicia virorum ſapientum, loquentium *in genere* de qualitate cauſæ ſufficientis ad excuſandum à peccato illum, qui non audit rem ſacram; tædii autem præcavendi ergò dividam hunc Caſum, aut Caput in quatuor Sectiones. *Primâ* deſcribam verba diverſorum Theologorum, loquentium de qualitate prædictarum cauſarum in genere ſolùm. *Secundâ* diſcutiam generatim, an, & quando liceat ſine ulla neceſſitate, vel utilitate ponere impedimentum Sacri. *Tertiâ* explicabo tria priora legitima impedimenta. *Quartâ* quinque reliqua. Sit igitur.

SECTIO I.

Deſcribuntur Authorum Varii modi ſentiendi, aut loquendi, de qualitate cauſarum, aut ſufficientium ad excuſandum à mortali omittentem Sacrum die feſto.

SVMMARIVM.

Referuntur Authorum varii modi loquendi de ſufficientia cauſæ ad excuſandum neglectum Sacri. 433. & ſeqq.

Singulariter unus valde exoticus Caramuelis. 440.

Horum nullus clarè exhibet Regulam reciprocam. At exhibetur. 441.

AGmen ducat ergo Card. Cajetan *in Sum. verb. In feſto prohibita. num. 2.* ſic pronuncians: Sine rationabili cauſa omit- 433
„tere Miſſam in feſto, peccatum mortale re-
„putatur. Et hîc eſto prudens, admittendo
„pro rationabili cauſa omne motivum rationi
„humanæ conſentaneum, etiamſi non fuerit
„urgens, quoniam deficiente, & ſubſiſtente
„ratione, quæ illius conditionis perſonas li-
„benter ad Miſſam euntes inducere videtur,

ad

„ ad omissionem Missæ, in tali casu non incur-
„ ritur peccatum mortale, quamvis, si minùs
„ sufficiens est ratio, peccatur venialiter.
„ *Et universaliter* sic est, quando quis bonâ
„ fide putat, excusari se ab auditione Missæ,
„ & ideo omittit illam. Et simile est, si præter
„ intentionem ex aliqua negligentiola Missa
„ omittitur. Et omnium ratio est, quia non
„ *formaliter* agitur contra præceptum, nec
„ usque adeò *materialiter* intervenit transgres-
„ sio, ut redeat peccatum in naturam suæ for-
„ mæ.

434 Hactenus Cajetanus, per hæc omnino postrema verba indicare volens, illas rationes, & causas, quas præmisit, efficere, ut non sit coram Deo peccatum mortale, quod cæteroquin esset mortale. Ei addo verba etiam sequentium authorum.

435 *Nullum est peccatum, si Sacrum omittatur ex causa rationabili.* Angelus apud Sylvest. *loc. cit. Potest quis remanere liber à debito Missam audiendi, si audire eam est detrimentum suæ vitæ, honoris, aut bonorum*, Rodriquez. *Excusat non audientem Sacrum legitimum impedimentum, & quævis causa rationabilis.* Sa. *verb. Missa auditio. num. 3.*

436 *Omne motivum consentaneum humanæ rationi excusat.* Graffiis. *n. 1. & 6.*

„ Eximitur à Lege Missæ Sacrum audiendi,
„ si quis nequeat absque sui, vel suorum, vel
„ proximorum damno, quod sit alicujus pon-
„ deris, vel momenti, quale est detrimentum
„ animæ, vel corporis, vitæ, salutis, famæ,
„ honoris, libertatis, bonorum, vel rei cujus-
„ libet alterius, etiam quæstûs, & lucri. dum-
„ modo sit alicujus ponderis & momenti. Ita communis opinio. Azor. *loc. cit. initio q. 1.* Sic etiam loquitur Bonac. *num. 4.* utens tamen adjectivo, *Gravis* sicut & Liamas *in Summ. Par. 3. cap. 5. §. 11.* Tamb. *num. 5.* utens adjectivo *Notabilis*, & Hurtad. *de Sacrif. Miss. disp. 5. diffic. 6.* utens adjectivo *considerabilis.*

437 *Quoties ex Sacro audiendo sequitur damnum, seu detrimentum spirituale honoris, famæ, rei propriæ, aut proximi, vel sequitur, aut timetur damnum aliquod corporeum notabile, aut alicujus momenti, tunc non obligatur homo audire Sacrum.* Toletus *in 1. 2. 3. 4. causa.*

438 *Tunc censetur à DD. impotentia moralis, sufficiens ad excusandum, quando sine jactura alicujus boni mediocris æstimationis, aut sine magna difficultate, vel labore Missa audiri non potest.* Suar. *Vers. Secundum caput.* Filliuc. *num. 225.* describens Suarium. Ita etiam Reginaldus *num. 16.* loquens tamen de bono magnæ æstimationis, & Tannerus *num. 35.* de bono saltem mediocris æstimationis. *Plurimæ causæ excusant, quæ ex his capitibus petuntur: sui, aut proximi mediocri, vel gravi: damno animi, corporis, honoris, bonorum, officio, vel consuetudine loci.* Scortia *num. 8.*

Hoc præceptum, ut ferè omnes DD. docent, est suave, & consequenter ex causa mediocriter gravi ejus obligatio cessare potest. Palaus *n. 4.*

„ Hoc præceptum juxta communem DD. in- 439
„ terpretationem, & juxta communem, & re-
„ ceptam consuetudinem, cum hac moderatio-
„ ne latum est, & receptum, ut non sit necessa-
„ ria causa admodum gravis ad excusandum.
Dicastillo *num. 171.* describens ipsamet verba formalia Suar. *loc. cit. §. Tertium cap. sub initium.*

Ita citati scriptores, à quibus non dissen- 440
tire videtur Sylvester dicens: *Peccat mortaliter, qui hoc præceptum negligit sine rationabili necessitate.* Sed loquitur rigidiùs Sotus *de just. Lib. 2. quæst. 4. num. 4.* sub finem scribens: *Sacrum non est quacunque de causa omittendum, nisi sit valde urgens.* Quia tamen videtur rigorem istum postea temperâsse, dum *in 4. sent. d. 13. a. 1. in fin.* sic scripsit: *Præceptum audiendæ Missæ obligat omnes commodè potentes audire;* & Paulò pòst: *Excusantur omnes, qui legitimo impedimento cohibentur.* Denique omnium rigidissimus Caramuel, *in Theol. Regul. d. 4. n. 44.* sic generatim pronuntiat: *Semper credidi, ut quis non teneatur legi humanæ correspondere, non sufficere quamcunque incommoditatem sed requiri gravissimam, id est illam, quam non assumeres, quantumvis infinito pretio; nomine incommoditatis meræ intelligo laborem corporalem, molestiam, famem, sitim, & similia, ex quibus non possit sequi morbus, aut notabile vitæ periculum, aut emergere damnum aliquod.* Ita Caramuel tam abhorrens à sensu, & praxi omnium, ut vel ob hanc rationem solam minimè sit audiendus, aut ampliùs memorandus.

Vides autem, & fortè miraris, amice lector, 441
ne unicum quidem ex tam eximiis DD. adferre clarè ullam Regulam reciprocam; plerique enim solùm adferunt causas sufficientes ad excusandum. Soli Sylvester, & Sotus indicant necessarias, ne unicus quidem clarè, & explicitè sufficientem, simul & necessariam; quod tamen sine dubio est ad complementum doctrinæ necessarium. Trado ergo reciprocam hanc: *Illa omnis, & sola causa excusat ab audiendo Sacro cæteroquin obligatum, quæ involvit saltem mediocrem incommoditatem in bonis animi, corporis, honoris, aut fortunarum, propriis: vel proximi.*

Hanc Regulam, quà est *affirmativa*, tradunt 442
clarè. Suar. Tannerus, Filliucius, Palaus, Dicastillus, *loc. cit.* & à fortiori Angelus, Sa, Graffiis, ac potissimùm Cajetanus, loquens omnium lenissimè. Eadem Regula, quatenus est negativa, traditur *explicitè*, vel *implicitè* à reliquis, ut ostendunt verba eorum, præsertim Soti, ac Sylvestri. Probatur autem pars *affirmativa*. Nam rectè pronuntiant Palaus, & Dicastillo post Suarez, quòd ferè omnes DD. & consuetudo communis ita interpretetur legem

de

de audienda Missa, ut judicetur excusare quævis causa non admodum gravis, seu quæ mediocrem incommoditatem involvit. Et hoc ipso, quòd mediocrem involvat, potest dici involvere gravem, ut loquuntur aliqui ex citatis. Probatur etiam pars *negativa* eàdem ratione; quia scilicet illa ipsa consuetudo declarat, non excusari quempiam, nisi ex causa involvente ejusmodi incommoditatem. Quare non integre assentimur Cajetano, nimis benignè loquenti, licet fortasse senserit cum ipso Angelus, Sa, & Grafhis, ut indicant eorum verba.

443 Hâc Regulâ ita statutâ, & declarandâ per octo genera specialium causarum, impedimentorúmve, & semper intelligendâ, quando loquemur de incommodo, damno, &c. resolvendum est hoc dubium: *Vtrùm scilicet sit licitum, ponere sine ulla necessitate causam, quæ excuset à præcepti hujus observatione.* Hanc quæstionem proponit singulariter, & ex professo Tamburinus *l.c.§.3.* incidenter autem, satis tamen fusè Dicastillo *l.c.§.2.* Ego suppositis iis, quæ *in Theologia Iuridico-Morali*, seu *Tract. 5. Quinarii toto cap 27.* per septem Sectiones retuli, & disputavi circa illam generalem quæstionem: *An, & quando sit fas, vel nefas, facere se impotentem ad observationem alicujus Legis;* hîc solùm pono hanc brevem Sectionem.

SECTIO II.

Vtrùm liceat ponere impedimentum Sacri; & quæ sint in specie impedimenta.

SVMMARIVM.

Non licet ipso die festo ponere impedimentum audiendi Sacri. 444.
Declaratur n.445. & 446.
Non obligaris pridie festi non ponere impedimentum non audiendi postridie Sacrum. 447.
Casu Venatorio declaratur hæc doctrina. num. 449. & seqq.
Quid si illud impedimentum ponatur circa duas, aut tres horas ante mediam noctem? 454.
Sicut non teneris non ponere impedimentum, ita non teneris auferre positum [illegible]. 455.
An ponens impedimentum per se non malum teneatur in Confessione nominare qualitatem illius? 456.
Enumerantur 8. species impedimentorum. 457.

444 Dico I. Nefas est, ponere, absque justa causa, ipso die festo, aut Dominico impedimentum audiendi Sacri, si illud impedimentum sit unum ex iis, quæ solùm solent excusare omissionem ejus, qui poluit illud ex justa causa, secùs si sit ex iis, quæ omnino eximunt ab obligatione. Ita Dicastillo *l.c.*

Ratio est, quia *in Quinario cit. c. 27. Theologiæ Iuridico-Moralis num. 98* satis probavimus *primam* hujus conclusionis partem, loquendo generatim de omnibus legibus, sicuti, & *n. 63. secundam*, loquendo etiam generatim de legibus, seu generatim *licita*, vel *illicita* appositione impedimenti obstantis observationi Legis.

Vnde dixi *Cas. prac. n. 418.* etiam contra legem de Sacro audiendo delinquere, qui manè diei festi ponit per ebrietatem impedimentum auditioni Sacri, & similiter peccat, qui mànè diei festi abscedit tam procul ab æde sacra, ut nequeat redire ad Sacrum; sicuti & sacerdos, qui non habens nisi unum missale, nec habens, cujus Sacrum audiat, donat illud alteri; & ille, qui manè se componit ad somnum, sciens se non experrectum iri, &c. hi quippe omnes dicuntur potiùs excusati, dum re ipsâ omittunt, quàm exempti, juxta distinctionem realem, quam inter hæc duo vocabula attuli *cit. c. 27. n. 57.* 445

Vice versâ, quia ille, qui existit in loco, in quo non viget festi observatio, rectiùs dicitur esse exemptus, quàm excusatus; etenim lex non est lata pro illo, seu ne quidem in actu primo est sub ea lege, ideo non malè agit, si manè illuc se conferat, esto sciat, non fore sibi copiam uspiam audiendi Sacri, sicuti declaravimus *Casu XVII. n. 389.* 446

Dico II. Nemo obligatur pridie festi non ponere impedimenta Sacri postridie audiendi. Sic docui *cit. cap. 27. n. 35. junct. n. 87.* cum Suario, Becano, Bonacina, Palao, Dicastillo, quos ibidem refero. Vbi etiam expressi, licèt impedimentum ponatur per actionem pessimam, non tamen esse necesse in confessione quidquam dicere de omisso Sacro. Accedit ratio, quâ clausi præcedentem Casum. 447

Confirmo hanc doctrinam resolutione Casûs, quem Tamburinus *in Decalog. L. 4. c. 2. §. 3. n. 9.* recenset, de duobus adolescentibus, destinantibus proficisci die Sabbati ad venationem instituendam, loco tam remoto ab omni Ecclesia, ut fuerit impossibile, die Dominico audire missam. Integra narratio producta verbis ipsiusmet P. Tamburini erudiet, delectabitque simul (scio) meum lectorem, idcirco totam hîc admetior, observato, illam narrationem immediatè subjici quæstioni huic: *Quanta propinquitas requiratur, ut impedimentum censeatur moraliter positum in eodem die, quo urget præceptum?* Sic ergo ille: 448

Casus Venatorius.

Id expeditiùs explicabitur, si proposuero Casum, de quo fuerunt duo interrogati ex nostris Patribus, dum ego in eodem, quo illi, Collegio (Panormitano) adolescens versarer; meóque more jam ex tunc, omnia ferè similia 449

ad

ad futurum tempus scripto reservarem. Quidam ex Congregatione Nobilium selecti adolescentes, ad feras in remoto nemore venandas se egressuros, ut fit, ex compacto decreverunt; quo in nemore opportunitas audiendi sacrum nequaquam suppetebat. Agebatur autem dies veneris illius hebdomadæ, & die consequenti iter arripere cùm contenderent, interrogaverunt à P. Sodalitatis Præfecto, an illis id liceret, quandoquidem fore prævidebant, ut die Dominico instanti in eo loco, ab Ecclesiis remotissimo missæ non essent interfuturi? Respondit Pater, sine culpa licere, quia nunc (ajebat) hoc est, die Sabbati, non est in præcepto auditus Missæ, die autem Dominico propter remotam ab urbe distantiam, excusatio aderit satis legitima, potestis ergo uti hodie vestrâ libertate egrediendi, quò libuerit. Profectò si vobis ad venandum hoc die proficiscendi venia non daretur, nec simili die concederetur voluntario peregrino, posse iter prosequi, aut suscipere, nec mercatori diviti posse navem conscendere, & à portu solvere, nec Dominis nullâ necessitate oppressis ad sua prædia, diebus festum immediatè præcedentibus, se conferre, quæ tamen & similia fidelibus interdicere durum esset, & rigorosum nimis. Hæc ille.

450 *Verùm adolescens quidam ex illis, paulò cæteris religiosior, hujus Patris consilio non acquiescens, P. Rectorem ejusdem Collegii, quid de hoc ipse sentiret, interrogavit; qui nequaquam licere respondit addiditque rationem, quia quamvis die Sabbati (dicebat) quando paratur profectio, non appareat præceptum, instat tamen, atque in proximo urget, & consequenter adest præceptum* moraliter, *nam fac, velle quempiam exire ab urbe unâ horâ ante mediam noctem quæ diem Dominicum præcedit, nullus non illum reum faciet præcepti, quia ita est in proximo præceptum tunc, ut* moraliter *adesse censeatur die præcedenti, id est, toto Sabbato; ergo pariter reus eris censendus, si tunc exeas. Illi autem iter agentes, mercatores, & similes certè nec excusari deberent, communiter tamen excusantur, quia ad obligationem non attendunt, bonâque fide procedunt.*

De hac responsione Rectoris, admonito P.
451 *Congregationis, versa res est in disputationem altero negante, concedente altero, qui fatebatur quidem,* moraliter *censeri adesse præceptum illâ horâ unâ, vel altera ante mediam noctem, negabat toto die Sabbati, idque propter sufficientem distantiam à die Dominico, præsertim in hoc præcepto, quod non judicatur tam rigorosè recipiendum, ut ex praxi, quâ propter tot capita fideles ab eo excusare consuevimus, perspicuum est.*

Et hæc quidem illi Patres. Sed cujus sen- 452
tentiæ profecturi juvenes annuerint, ignoro: illa duo scio, & utrumque Patrem probabiliter esse locutum, & quænam sit hac in re propinquitas vel distantia ex gravitate & rigore præcepti, ex praxi timoratorum ex operis necessitate, utilitate, honestate, & cæteris similibus judicio prudentis, ut alibi fecimus, esse judicandum. Quod quidem judicium cùm diversum ex variis causis esse soleat, ut fuit in proposito casu, mirum non est, si frequenter idem casus diversimodè à diversis resolvatur.

Hactenus non solùm narratio, sed etiam 453
judicium P. Tamburini, qui licèt utrumque responsum meritò habeat pro probabili, ego tamen pro probabiliore habeo Præsidis, utpote nixi & melioribus rationibus, & autoritate quinque DD. superiùs *num. 447.* nominatorum, intérque hos singulariter Henriquezij, Becani, atque Palai, relatorum *Cas. præced. n. 425.* ubi disertè loquuntur de causante sibi pridie festi per intemperantiam morbum, impediturum postridie à Sacro, quibus Suarium, & Bonacinam addidi *in citato Quinario Tr. 5. c. 27. n. 28.*

Facilè tamen assentior non excusantibus 454
illum, qui circa decimam, vel undecimam noctis festam lucem præcedentis objicit tale obstaculum. Cùm enim Tamburinus ex communi phrasi DD. de impedimentis Sacri differentium, rectè observet, justitiam, seu sufficientiam impedimenti esse desumendam ex arbitrio viri prudentis, ponderantis circumstantias, quas hic Doctor exprimit in fine, prudentium autem plerique, ut reor, arbitraturi sunt, circumstantiam horæ decimæ, vel undecimæ omnino favere rigori præcepti istius, idcirco jure assentior hisce tribus Patribus.

Dico III. Sicuti non teneris secundùm di- 455
cta *Concl. præc.* non ponere impedimentum, ita non teneris auferre positum à te: adeóque si feriâ sextâ profectus es ad locum, è quo non possis die Dominico adire templum, etiamsi manè diei Dominici facias iter per tres, aut quatuor horas, non obligaris die Sabbati conficere partem illarum 4. horarum, ut possis deinde jam lucis orto sidere diei Dominici reliquum viæ peragere; nec enim usus ostendit, legem de festo esse ita rigidè receptam. At verò,

verò, si manè festi diei pos. isti impedimentum, possisque illud sine notabili incommodo amovere, teneris: nam sicut *non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum Reg. 52. in 6.* ita id non præstat impedimentum, quod facilè tolli potest, & consequenter non censetur is *efficaciter* impeditus, qui facilè potest à se excutere impedimentum; nam *qui potest facere, ut possit conditioni parere, jam posse videtur Lib. 135. ff. De Reg. Jur.*

456 Quæres: *Utrùm ponens absque justa causa impedimentum indifferens, teneatur in Confessione exprimere speciem impedimenti, ut si quis abreptus cupidine legendi Livii, aut alterius historici profani neglexit animadvertenter Sacrum?*

Resp. Ita quidem videri Zumelio, citanti pro se Gabrielem alios, & apud Dianam *Part. 1. Tract. 7. Res. 62.* at contrarium esse dicendum cum eodem Diana, citante Valentiam, Medinam, alios, quibus adde Cardinalem de Lugo *Tom 3. in 3. Part. disp. 16. Sect. 11. num. 479.* ac Laymannum *in Theol. Morali Lib. 1. Tract. 3. cap. 4 num. 4.* ubi adfert limitationem rari usûs. Ratio est, quia ille pruritus legendi, ipsâque lectio inde orta non habet aliam malitiam, quàm quòd efficiat omissionem Sacri, ergo si hanc confiteare, sufficienter exonerâsti tuam conscientiam.

457 His generatim præmissis circa causas, atque impedimenta Sacri, descendemus ad octo species enumeratas à Suarezio, quæ quidem sunt *1. impotentia spiritualis. 2. impotentia corporalis. 3. impotentia moralis. 4. titulus charitatis. 5. titulus officii. 6. consuetudo. 7. major utilitas spiritualis. 8. vitium sacrificantis.* De tribus prioribus disseram *Sect. seq.* De cæteris *Sect. 4.* Sit igitur.

SECTIO III.

Quomodo impotentia spiritualis, corporalis, moralis, excuset ab auditione Sacri.

SUMMARIUM.

DICO I. Impotentia *Spiritualis* (ut ita loquar) seu impedimentum spirituale, 458 præbens justam causam intermittendi Sacri, est triplex: scilicet excommunicatio, interdictum, ignorantia. Ita Suarez: De duobus primis aperui, quid sentirem, *Cas. XVIII.* Quibus adde. Si dubitas, utrùm incurreris excommunicationem, te obligari audire; si verò scias te incurrisse, at dubitas, an sis absolutus, obligari non audire, nam in primo casu libertas stat pro te, in secundo incursa excommunicatio facit contra te, mutatio enim non præsumitur. De tertio, si ignorantia sit invincibilis, excusat: si vincibilis, non excusat à mortali. Potest autem ignorantia esse vel *facti*, vel *juris*; *facti*, quando ignoratur, vel non animadvertitur, an hic vel ille dies sit verè festus; *juris*, quando ignoratur, an adsit causa sufficienter excusans. Suarez *cit. Sect. 6. vers. ult. revocatur.*

Et quidem, quando occurrit dubium, sitne 459 dies festivus nec ne, oportet, dare mediocrem operam, ut comperiatur veritas; nam, generatim loquendo, nefas est, operari cum conscientiâ dubia, antequam sit pro ratione circum-

cumstantiarum, mediocriter laboratum pro comperienda veritate; hoc mediocri labore, seu studio præmisso, si remaneas nihilominus verè dubius, vel quia nihil planè potes intelligere, vel intelligis quidem aliquid, sed non sufficiens ad tollendum dubium, quia fortè unus dicit, diem illum esse à parocho publicatum, ut festivum *ex præcepto*; alter ut festivum *ex sola devotione*, tum sanè non incumbet obligatio accedendi Ecclesiam, etenim in dubio etiam tali melior est conditio possidentis suam libertatem.

460 *At pater asserit unum, mater alterum, utri credam? Item habito in villa dissita ab hominibus itinere sesqui horæ; estne mihi conficiendum hoc iter præcisè, ut intelligam, utrùm sit festum, nec ne?*

Resp. Ad *primum* non sanè fictitium dubium, liberos; generatim loquendo, posse, ac debere acquiescere hac in re testimonio illius, cui subsunt, nisi sciant, errare; quia inferior potest, ac tenetur in dubio stare judicio, ac testimonio sui superioris, saltem quando res non est valde ardua; speciatim autem potiùs patris, quàm matris, quia & viri testimonium, *per se loquendo*, præfertur testimonio mulieris *c. Forus*, §. *fin. De verb. signif.* & liberi sunt primariò sub potestate, imperio, directione patris. S. Thom. *2. 2. quæst. 65. art. 2.* Adde his, homines agrestes meritò judicare, non esse festum, quando parochus non promulgavit, nisi fortè omnes asseverent, esse festum, aut clarè demonstret Calendarium, aut sciatur, parochum esse maximè obliviosum.

461 Ad *alterum* dubiolum non fictum respondeo; licèt distantia sesqui horæ fortè non sit nimia ad obligandum illum, qui scit, esse festum, ut videbimus *num. 481* attamen homines communiter judicant, esse molestiam plus quàm mediocrem, conficere iter sesqui horæ pro resolvendo dubio, atque adeò cum periculo manifesto frustranei laboris, & neglectu alterius utilis.

462 Ad dubium *juris* quod attinet, dicendum etiam est, eo dubio exorto, esse veritatem indagandam, & quidem aliquantulò solicitiùs, quàm in dubio *facti*, quandoquidem in dubio *facti* possessio stat pro libertate hominis; at in dubio *juris*, seu legitimæ excusationis, stat pro præcepto, saltem communiter. Tradit tamen generatim Cajetanus *loc. cit.* hanc Regulam: *Universaliter sic est, quando quis bonâ fide putat, se excusari ab auditione Missæ, & ideo omittit illam, non peccat mortaliter. Et simile est, si præter intentionem ex negligentiola aliqua Missa omittitur.* Et quidem *priorem* partem hujus regulæ admittunt relati suprà *num 430.* etiam *absolute* Azor *Quæst. 4.* Graffiis *num. 6.* Jordanus *num. 98.* Reginald. *num. 10.* Sylvester *Q. 2.* Navarr. *Cap. 21. num. 20.* post Paludanum, Antoninum, & alios; at Suarez *loc cit. Sect. 1.* cum hac limitatione, si nimirum illam bonam fidem habuit simpliciter, & sine hæsitatione; tunc enim ordinariè excusat à culpa gravi.

Hanc bonam fidem poteris tibi facere, quoties dubius, an habeas causam sufficienter excusantem, & non habens, quem interroges, ambigis, an Missæ auditio allatura tibi sit grave incommodum, nec ne; poteris quippe judicare, quòd Ecclesia te non obliget, ut exponas te periculo gravis incommodi, ut tradam *num. 480.* 463

Circa *alteram* partem doctrinæ Cajetani *De pigritiola*: audi, quid scribat Pat. Jordanus *num. 100. Si Missa, inquit, omittatur ex passione animi, vel pigritia, vel causa non rationabili, si quis tamen ad hoc non est assuetus, solùm veniale esse, dicunt Angelus, & Sylvester, quod quidem ultimum dictum cum grano salis deglutiendum erit, ne alioquin male sapiat; ex circumstantiis enim facilè judicari poterit de passione, & pigritia, quæ sufficiat excusare à mortali; quod mihi satis durum videtur, quoad pigritiam, non tamen omnino improbabile v. g. in eo, qui solitus est audire, si aliquando ex pigritia tam serò petiit Ecclesiam, ut Missa ex toto, vel pro notabili parte dicta sit, nec alia supersit, quæ possit audiri, alioqui conclusio non est vera.* Ita hic sapiens Episcopus, à quo non dissentio *speculativè*. 464

His addo, quando incipis te occupare aliqua actione, seu bonâ, seu malâ, atque te occupato, & minimè advertente, elabitur tempus Sacrificii, non esse te reum culpæ lethalis; etenim censetur in utroque casu inculpabilis inadvertentia, nec enim circumstantia mali objecti impedit invincibilitatem inadvertentiæ. Suarez *cit. Sect. 1. vers. Atque hinc sequitur.* Quare hîc quoque fallit illud nonnullorum pronuntiatum: *Danti operam rei illicitæ, omnia sequentia mala imputantur ad culpam.* 465

Dico II. Impotentia *corporalis absoluta*, juxta Suarez, reperitur in his casibus. 1. Quando quis in vinculis detinetur, vel aliâ quacunque ratione cogitur non accedere locum, ubi fit Sacrum, 2. Quando nequit vel haberi, vel audiri sacerdos ullus. 3. Quando quis ita æger est corpore, ut nequeat è lecto surgere, &c. 4. Quando salvâ conscientiâ nequit audiri Missa; etenim dicimur id non posse, quod non possumus facere sine peccato, ut si quis fide datâ, aut mandato superioris justo compulsus, maneat domi. Quo casu utrùm tenearis conducere, vel rogare sacerdotem, ut faciat tibi domi Sacrum, vel audire ejus Sacrum ultro illud celebrantis, disces ex dictis *Casu XVI. num. 352.* 466

Porrò non dubitat Tamburinus *num. 3.* post Fagundez, quin possit pater filio propter emendationem negare vestitum honestum, sine quo nequeat filius accedere templum, & quin similiter Religiosus Superior *licitè* includat cubiculo subditum, etiam cum jactura Sacri, quamvis ut ne quidem associatum permittat accedere, exigitur gravior causa, quàm ut pater agat cum filio, ut suprà diximus. Ita ille. 467

Di-

Dico III. Impotentia *moralis* est, secundùm communem DD. quando sine jactura boni mediocris æstimationis, aut sine magna difficultate, vel labore, nequit audiri Sacrum. Suarez, rectè subdens, constare ex communi judicio sapientum, & ipsa consuetudine, non requiri causam admodum gravem ad excusandum. Unde dixi suprà *num. 441.* sufficere mediocrem; & Dicastillo *num. 171.* describens Suarezium, addit hæc ipsissima verba: *Excusatur, qui timet probabiliter quodcunque temporale, aut corporale incommodum, aut laborem*; at hanc phrasin non admitto sine adjectivo: *Notabile*, aut *Mediocre*, quia nec alii admittunt, nisi fortè Cajetan. Rodriquez, & Emmanuel Sa. Hæc impotentia reperitur circa omnia genera bonorum, scilicet circa bona spirітualia, ut si quis nequeat adire templum sine periculo labendi in peccatum. Item circa bona corporis, famæ, honoris, ac fortunarum.

469 Et *primò* quidem propter periculum imminens corpori, excusaris, si ex probabili conjectura, & non sola imaginatione ductus timeas, ne in itu, reditu, aut ipso templo, vitam ipsam amittas, ob sicarios, aut aëris intemperiem, infectionem, &c. Suarez. *Secundò*, si timeas jacturam sanitatis, ut quando nequis sine incommodo alicujus momenti surgere è lecto, aut jam convaluisti, sed adest periculum recidendi, vel notabiliter retardandi convalescentiam, si Sacrum audias. Suar. Filliuc. *num. 226.* & Palaus *num. 4.* rectè monentes, esse hîc supponendam bonam fidem, adjungendámque prudentiam; debet quippe infirmitas esse alicujus momenti, periculúmque esse probabile, viri prudentis arbitrio, ad quod ferendum consideranda est distantia templi, labor audiendi Sacri, & aëris temperies, seu qualitas temporis; censétque Suarez, esse hujus optimum indicium, quando infirmitas impedit egredi lecto, aut domo ad alia negotia, æqualis, vel majoris laboris, quàm sit Missam audire; subditque: *Si hoc non impedit, non est, cur excuset, & juxta hæc judicandum est de his, qui quartanâ laborant, & de fœminis gravidis, quæ quodammodo infirmantur*

470 Ita ille. Verùm, licèt Palaus *num. 4.* valde probet hanc doctrinam, quia tamen fieri potest, ac reipsa fit Constantiæ, ut sola mansio in templo, non autem alibi noceat febricitantib⁹, ideo non assentior in hoc puncto huic utrique Doctori; sicuti nec Dicastillus *num. 173* assentitur in puncto de labore circa Missæ auditionem, quandoquidem sæpe fit, ut unum è duobus laboribus paris (si *physicè* spectentur) difficultatis, & periculi sustineamus sine ullo periculo *morali*, quia scilicet libenter, & nostro appetitui naturali consentaneè illum obimus; alterum verò contra inclinationem naturalem, adeóque cum majore conatu, & repugnantia naturæ, quæ repugnantia potest sine dubio multùm alterare phantasiam, & consequenter appetitum sensitivum, ac tertiò humores, & postremò valetudinem; idque ante Dicastillum observavit Sanchez *in Consil. Moral. Lib. 7. cap. 2 dub. 4. 5.*

Placet verò in re, & non exigui momenti, & usûs quotidiani, & concernentis etiam rationem Horarum Canonicarum, describere pulchrum sanè discursum ejusdem Sanchezii, viri inquam, *in Moralibus* summè æstimati, qui quidem *loc. cit* sic disserit. *In hoc* (periculo incurrendi damni ex recitatione Breviarii, & similiter auditione Missæ) *est tenenda media quædam via, ita ut, qui æger est, si ex recitatione Horarum* (Sacri auditione) verosimiliter *credat stomachi aliquam cruditatem, vel capitis graveolentiam, vel virium lassitudinem, vel etiam credat febrim tardiùs remittendam, excusetur ab Horis. Ratio est, quia hujusmodi damna, quæ in corpore valido, & sano sunt levia, in ægroto sunt gravia mala. Et confirmatur, quia cùm omnia præcepta charitati deserviant, quæ valde benigna circa infirmos est, non est verosimile, quòd Ecclesia, quæ est sapientissima mater, hominibus morbo affectis velit addere molestiam orandi, etiamsi non multùm lædantur. Item quòd* Cap. Clericus dist. 91. *pro legitima causa non orandi habeatur inæqualitas corporis, quæ non sonat morbum gravem, sed potiùs levem. Etiamsi autem hujusmodi infirmi, dum febri, aut alio morbo laborant, bonam diei partem confabulationibus expendant, atque etiam libros animi gratiâ legant, non inde sequitur, teneri recitare Horas. Ratio est, quia lectiones illæ, & sermones ægro voluptatem afferunt, nec morbus inde ingravescit, sed potiùs decrescit, at recitatio est res seria, & naturâ suâ caput gravat, ac mœrorem, & molestiam infert. Sic multi ex junioribus valde docti Magistri.* Sic ipse Sanchez, & ego libentissimè in præsenti materia, etiam idcirco, quòd præceptum de Horis Canonicis, respectu obligatorum ratione beneficii, præsertim simplicis, obliget strictiùs, quàm lex de Sacro audiendo; licèt sine dubio non sit, si cætera sint paria, formidanda tanta incommoditas ex auditione Sacri, quàm recitatione Breviarii nam recitatio plus temporis, majorémque attentionem (ut probavi *Casu VIII. num. 227.*) exigit, & lectio magis defatigat, quàm auditio, & aspectus sacerdotis. 471 472 473

Quòd si quæras, quisnam debeat esse judex, quando timetur, ne accessus ad templum, seu mora in illo sit allatura aliquod mediocre incommodum valetudini? Respondent *absolutè* Suarez, & Reginaldus, *num. 16.* esse standum judicio viri prudentis. Henriquez *num. 10. Lit. T. in commentar.* judicio medici, aut superioris, ut parochi; Bonacina *num. 3.* & Dicastillo *n. 174.* opinione medici, vel superioris, vel parochi, vel potiùs propriâ, si ipse æger sit ita prudens, ut possit per se ferre judicium; 474

Sylvester *Verb. Hora. quæst. 4. dict. 1.* ac Tannerus *num. 31.* medici, aut boni viri; Sanchez *loc. cit. num. 6.* Medici, & Prælati; aut, si hi non adsint, proprio; ita enim docet Azor *Quæst. 2.* Si tamen, ut plerumque fit, nequeat facilè consuli medicus, aut superior, consulendus non est.

475 Imò existimo, esse usu communissimo, & legitimo receptum, ut neque medicus, neque superior, e. g. parochus interrogetur, quando agitur solùm de neglectu paucarum Missarum. Adde, quòd jam habeas judicium medici; quando scis, te laborare eâ infirmitate, qua alii, quos medicus judicavit, non posse sine pericu-
476 lo exire ad templum. *Sed medicus est Lutheranus, habens Missam pro idololatria?* Resp. Nisi intercedat aliud peculiare indicium de ejus infidelitate, poteris nihilominus stare ejus verbis; quia experientia docet, plerosque solere respondere cum omni abstractione à religione. Itaque ex opinione horum DD. tutus est in conscientia, qui ideo omittit Sacrum, quòd vel medicus, vel parochus, vel vir (& quid ni etiam mulier in morbis muliebribus, vel infantilibus?) prudens dicant, illam actionem Sacram probabiliter allaturam unum ex incommodis *corporalibus*, quæ retuli ex Sanchez. Nota hoc bene pro tollendis multis scrupulis.

477 *Quid si autem vel hi ipsi, vel ego verè dubitem, utrùm sit probabile periculum, nec ne? Debeóne petere dispensationem, an me dare in periculum?* Resp. Suarez *Lib. 4. De oratione* loquens de Horis Canonicis, putat esse petendam dispensationem; at Bonacina ac Palaus in materia *De Horis Canonicis*, loquentes etiam de Horis Canonicis, negant, esse opus dispensatione.

478 Hanc *negativam* sententiam applicatam præsenti materiæ, omnino puto esse conformem praxi universali. Non enim, ut credo, reperietur facilè Episcopus, aut Vicarius Generalis, qui sit rogatus dispensationem. Et probabilissimè non est è viginti unus, qui rem deferat ad parochum. Adde, quòd Suarez ipse referendus *num. 523.* neget, posse propriè dis-
479 pensari in hoc præcepto. *An ergo oportebit, stante dubio de infirmitate augenda per egressum ad templum, nihilominus egredi?* Respondet Dicastillo *num. 174.* non modò non oportere, sed ne licere quidem, eò quòd quilibet teneatur sibi prospicere in re gravi. Hæc doctrina poterit tutò proponi scrupulosis; aliis non proponerem; quia jam sumus communiter satis proni ad credendum, obfuturum valetudini, quod minimè oberit, præsertim quando agitur de re ingrata naturali inclinationi; ergo consultiùs dicetur cum Bonacina, & Palao, *in Tr. De Hor. Canon.* non teneri quem, stante tali dubio, accedere templum; licèt enim præceptum sit in possessione, atque adeò debeat in dubio melior esse conditio ipsius, hoc tamen Axioma seu Regula non habet locum, quando ex observatione aditur discrimen damni notabilis, tunc enim non est paritas inter præceptum, & subditum; atqui *Regula juris in 6.* ita sonat: *In pari causa, vel delicto, melior est conditio possidentis.* Hanc solutionem reperies alii Casui applicatam à Cardin. de Lugo *in Conf. Moral. Lib. 1. dub. 4. num. 3.*

His adde, licèt morbus sit planè depulsus, si 4[illegible]
tamen sit aliquale periculum, ne exitus è domo, aut mansio in templo causet reincidentiam, cessare adhuc obligationem legis, ut jam indicavimus suprà. Et ratio est, quia benignitas Ecclesiæ, præsertim in præsenti præcepto, comendata suprà à Sanchez, atque aliis, non permittit dubitare de hac doctrina. Adde quoque, mulieres gravidas *absolutè* non eximi. Azor *Quæst. 1.* non excusans, nisi timeant, ne graviter lædantur, si exeant. Verùm jam dixi *num. 442.* quo sensu velim intelligi illa adverbia: *Graviter*: *Notabiliter*: nimirum pro *Mediocriter*: quod nota pro omnibus particularibus resolutionibus allatis, & adferendis.

Ex istis omnibus deducetur resolutio vera 4[illegible]
nostri Casûs Constantiensis, dicendo, Constantienses illos, qui rarò satis accedunt templa, dum laborant gravi febri tertianâ, vel quartanâ, plerumque non delinquere *formaliter* mortaliter, licèt non accedant etiam diebus *bonis*, ut vocant, id est, intercalaribus. Ratio est, quia illos excusat saltem bona fides, de qua Cajetanus, Graffiis, alii suprà relati; credunt enim passim Constantienses, templa urbis esse admodum insalubria, noxiáque frigoriticis, ut loqui solet S. Gregorius Turonensis teste Raynaudo in S. Georgio *numero 16.* id est, laborantibus febri; hanc credulitatem causant ipsimet DD. Medici, ita loquentes de nostratibus Ecclesiis; ita etiam loquuntur passim in triviis, popinis, domi, foris. Causam hanc 4[illegible]
adferunt specialem, quia scilicet magna pars urbis quasi innatat aquis, per meatus subterraneos è lacu penetrantibus in cellas etiam multùm remotas à lacu; ac proinde templa solent esse humida; imò, & olida propter multitudinem corporum in iis tumulatorum, proindéque reddentium aërem insalubriorem adhuc, quàm sit in templis, in quibus paucissimi sepeliuntur, quale est nostri Collegii. ac RR. Patrum Capucinorum. Equidem ista persuasio 4[illegible]
est tam fortis simul, atque communis, ut licèt Domini Canonici, aut etiam Capellani laborantes ex quacunque febri, non frequentent officia divina, habeantur tamen pro præsentibus, etiam die, quo non est periculum paroxismi, etenim DD. Medici solent dare ipsis scriptam attestationem de periculo augendi intensivè, vel extensivè morbi, si chorum accedant. Favent ergo his bona fides judicium Medicorum, judicium aliorum non sanè imprudentium; itémque etiam periculum, ac ipsamet apprehensio discriminis, nitens tam

multo-

multorum opinatione commoveat magis humores, atque ex periculo magis causet ipsum malum. Denique Filliuc. *num. 226. absolutè* absolvit infirmos ex febri quartana.

484 Minimè quidem dubito, quin permulti trepident timore, ubi non est timor, sicut non est, si accedant templa minimè insalubria. At quis vel id novit in particulari? Aut si novit, persuadeat præoccupatis adeò generali dictamine? Ergo suadeo Confessariis, ut non interrogati dissimulent: interrogati remittant ad judicium vel Medici, vel domesticorum, aut commune viciniæ, facientes mentionem de templis minimè periculosis.

485 *Tertiò.* Distantia loci à templo efficit etiam sæpe *corporalem* incommoditatem senibus, claudis, labore pridiano valde fessis &c. Licèt verò certum sit, non posse determinari aliquam distantiam, quæ necessaria, & simul sufficiens sit omnibus excusandis, quandoquidem & homines sunt adeò diversæ complexionis, & magna ratio habenda est ipsiusmet tempestatis

486 pluviæ, aut nimbosæ. Nihilominus tamen si loquamur de hominibus mediocriter valentibus, seu peculiarem excusationem non habentibus, & abstrahamus à malignitate tempestatis, putat Suarez *Vers. Tertium caput* item Palaus *n. 4.* sufficere ad excusandum peditem, distantiam unius Hispanicæ leucæ, id est, bonæ horæ, juxta explicationem Dicastilli *num. 182.* seu trium milliarium Italicorum, ut placet Filliucio *num. 226.* quæ etiam faciunt unam bonam horam, aut quinque horæ quadrantes. Henriquez *num. 10. lit. L.* non excusat rusticos, & operarios robustos, propter distantiam unius leucæ. Bonacina *num. 12.* sex vel septem milliaria etiam Italica exigit. Tannerus *num. 38.* ac Busenbaum pronuntiant, spectandam con-

487 suetudinem loci. Dicastillo *num. 183.* negat duorum milliarium Italicorum spatium esse sufficiens, ad excusandum *per se loquendo*, quando quidem nobiles, & prædivites possunt vehi curru, at mediæ sortis fœminæ pedibus uti, maximè intra urbem, & addit *num. 185. Generaliter tamen loquendo, tempore hyemis, aut æstûs, fœminas, quæ ultra mediam leucam legalem, id est, ultra mille quingentos passus distant ab Ecclesia, non puto obligari, etsi fortè fœminæ rusticæ sint, quæ non minùs, quàm ejusdem farinæ viri solent huc, illuc discurrere, levibus de causis, etiam ad longius spatium; quando autem pluit, vel ningit notabiliter, imò, ne vix quidem tales fœminas, aut viros obligari ad quærendum Sacrum intra mediam leucam. Itaque absolutè judicio prudentis relinquendum est, expensis circumstantiis.* Hactenus Dicastillo, qui quia hæc scripsit Viennæ in Austria, atque revidit Dilingæ in Suevia, proinde non ignarus indolis, morisque Germanici, poterit quis saltem in dubio stare ejus judicio, quamvis sciam, Helvetios & Tirolenses ducere sibi religioni, si omittant ob distantiam unius horæ, ne dum mille quingentorum passuum; sicut nec duco, seu illos Bavaros, Suevos, Helvetios, Alsatásve tunc excusandos, nisi temporis malignitas suffragetur ipsis; etenim consuetudo, qua standum esse judicant (aliis tacentibus) Tannerus, Busenbaum, & Sanctgallenses *Tom. 9. fol. penultimo*, declarare videtur, ità esse in Germania receptam illam legem. Equidem Illustrissimi Ordinarii Germaniæ superioris punirent illos, quos scirent ferè semper à re divina abesse solùm, quia distant sesqui horâ (ut sæpissime distant) à templo, nec excusarent, qui omninò semper abesset propter duarum horarum distantiam. Quanquam nullus prudens Confessarius movebit his scrupulum, etsi crebrò tales maneant domi, cùm etiam videatur Busenbaum *Lib. 3. Tract. 3. cap. 1. dub. 5. absolutè* eximere distantes uno, vel altero milliari Germanico, æquante videlicet spatium duarum circiter horarum.

Quòd verò dicit Azor *Quæst. 5.* pluvias, & 488 tempestates, si non sint longæ, aut insolitæ, non præbere excusationem, credo, esse verum de dissitis solùm dimidiâ horâ circiter; secùs, si horâ. Alii authores nil determinant de leucis, aut milliaribus, sed solùm committunt rationem distantiæ arbitrio prudentis; ego verò huic prudenti libenter prætero facem, si quam possim accendere apud prudentiores.

Quartò. Punctum honoris movet etiam hic 489 punctum difficultatis. Etenim complures templum negligunt, causantes, se non satis honestè vestitos; alii objicientes titulum præcedentiæ, tractæ in controversiam &c. *quid de his sentiendum?* Resp. Palaus *num. 4.* patrocinatur timenti rixam. Suarez & alii timenti ab hoste injuriam aliquam, vel jacturam honoris; sicuti omnes excusant illum, vel illam, qui non habent vestem decentem, ita ut nequeant sine dedecore, aut gravi derisione, seu notabili pudore comparere in publico, sicuti loquuntur Silvester, Navarrus, alii. Item, qui, aut quæ non habent comitatum necessarium; juxta decentiam statûs; aut honestam puellam, quæ putatur casta, & tamen gestat uterum, dummodo non exeat ad choreas, & alia vana. Jordanus *num. 86.* Et quis incuset illos quinque Nobiles, & nubiles fratres, ac sorores? qui Anno Millesimo sexcentesimo septuagesimo primo ferè toto pedem è domo non posuerunt: idcirco, quòd vix haberent, quo tegerent ea, quæ velari natura jubet, ut didici ex literis testis oculati, in nobili, & nullis bellis infestata provincia Germaniæ, qui testis sua religiosa, industriáque Charitate eò rem deduxit, ut singulis partim à Magistratu, partim à propinquis suppeditarentur necessaria vitæ honestè transigendæ.

In his tamen tribus casibus si possit quis in 490 tenebris, atque adeò sine probro interesse Sa-

cro, obligatur ad id, testibus Tannero, Suarez, Palao, Dicastillo *num. 176.* qui addit rectè, sæpe fieri, ut vestis, quæ non est indecora in platea, habeatur pro indecora in Ecclesia. Addit quoque, si possit sibi facilè comparare decoram vestem, obligari. At quis obligabit illum ad aliquam commodatò petendam? Quis ad emendam præcisè, ut decorè compareat in templo? Inopia solet premere istos. Potiùs sæpius peccant, qui ex sola avaritia non comparant suis liberis vestes contra frigus in templo. Huc refer, quòd Marchantius *cit. Tract. 4. cap. 6.* excuset sponsos, & sponsas locorum, in quibus fit unicum Sacrum, si ii ab illo absint diebus, quibus fiunt denuntiationes eorum Matrimonii, si quidem soleat tunc excitari risus ad eorum præsentiam, aut mos emanendi vigeat.

491 *Quintò.* Excusatur & is, cui impendet damnum in fortunis, si velit parere legi Ecclesiasticæ. Et quamvis DD. communiter loquantur de solo damno notabili, satis tamen suprà *num. 442.* firmavimus generalem Regulam de metu *Mediocris* mali; mali, inquam, mediocris in quovis genere bonorum. Hinc ob periculum damni, seu amittendi salarii, excusavimus *Casu XV.* famulos; & sunt extra culpam, qui domi remanent ob avertendum furtum, vel incendium. Qua in re, ne difficiles sese ostendant Confessarii, monet meritò Tamburinus *num. 6.* ductus & doctus

Suo malo.

Cum enim tunc Rector ipse Collegii Montis Regalis vetuisset, ob religionem festi, ne famulus discederet à nescio quibus paleis, hoc Missam audiente, abierunt illæ in favillas.

Nondum duodecennium fluxit, cùm in vicinia nostri lacûs Podamici, seu Acroniani quædam Nobilis matrona furto amisit tria millia aureorum in parata pecunia, atque literis censualibus, dum, nemine relicto domi, concessit in templum.

492 Porrò, sicut *licitè* manes domi, vel apud tuum pecus ruri, quando necesse est ad avertendum damnum rerum tuarum, vel alienarum, tibi, *explicitè*, vel *implicitè* commissarum, ita etiam *licitè* ob faciendum lucrum *alicujus ponderis & momenti*, Azor *cit. Cap. 7. quæst. 1. sub init.* testans esse communem, ac sequitur in specie Tamburinus *num. 7.* Bassæus *Tom. 1. verb. Missa 9. num. 3.* item Jordanus *num. 141.* in simili loquens de labore servili, item Arriaga *Tom. 4. disp. 27. num 26* loquens de grandi lucro. Ego tamen sum contentus phrasi Azorii, quia notabile lucrum amittere, est damnum grave. Tambur. post Sanch. & Dianam, *Part. 2. Tract. 15 Resol 35* Consentit nobis post Suarez Streminus *in Regulam IV. in 5.*

Ex quibus facilè deduces solutionem hujus

Casûs Practici.

Comitissa N. enixa est prolem masculam summus desideriis, ac longo jam tempore expectatam; id si primus nuntiaveris ejus matri, donabit tibi pro evangelio duos ducatos; at non eris primus, nisi negligas Sacrum, an licitè *negliges?* 493

Resp. Es aut honestæ fortunæ, aut tenuis? In neutro casu excusabit te Arriaga. Ego autem in *secundo*, imò, si agatur de uno solo ducato, sisque verè pauper, poteris præsumere de benignitate Pontificis, adeòque facultate *interpretativa*; etenim lucrum unius ducati, seu Aurei, est respectu pauperis notabile, & alicujus ponderis, ut verbo Azorii utar in re tam accuratè ponderari solita; & Rodriquez excusat agasones, qui foris ideo pascunt, & custodiunt suos mulos, ne oporteat facere sumptus pro illis in hospitio.

Quæres autem, quod quærit nemo: *An scilicet, quando nemo est, qui possit domum custodire, nisi vir, aut uxor, teneantur vices mutare? Aut si adsit famulus adhuc, aut famula, an uxor teneatur vices mutare cum his?* Resp. Licèt maritus sit caput uxoris. *Ephes. 5.* eique uxor subdita sicut Domino *ibid. vers. 22.* quia tamen hæc non est ejus mancipium, sed socia. *Genes. 2.* atque alibi, idcirco censeo obligari, ut saltem aliquoties in Anno vel permittat uxori accessum ad templum, vel constituat fidelem custodem. Reor quoque, piè acturam uxorem, si quandoque ipsa maneat domi, ac pro se ableget ancillam, aut famulum ad Sacram ædem. Etsi enim ad id non obligetur, quandoquidem ex dictis *Casu XV.* certum est, famulos & famulas posse detineri domi cum jactura Sacri, si id necesse sit ad damnum domini avertendum; quia tamen charitas in proximum est virtus adeò excellens, non videtur Ecclesia vetare hunc actum charitatis. *At quid si hera illa non ex charitate, sed carnalitate, seu acedia, aut pigritia velit custodire domum?* Resp. Utile non debet per inutile vitiari, quia ergo habet jus mittendi ancillam, prava intentio non efficiet culpam lethalem ex hoc solo capite. 494 495

APPENDICULA AD VARIA.

Quod hoc *numero 495.* & *præcedente* scripsi de hera, vel hero quandoque remanentibus domi tempore Missæ, quæ unica celebratur in eorum pago, idcirco autem remanentibus domi, ut ancilla, vel famulus adire quæat Ædem Sacram, firmat suâ authoritate Stephanus in *Theol. Mor. Tr. 5. disp. 4.* etiam eo casu, quo herus potiùs ex *carnalitate*, quàm ex vera *charitate* mittit famulum ad Missam. Firmat idem Stephanus & illud, quod *num. 335.* scri-

scripsi de famulis, qui priusquam operam suam addicant Dominis Acatholicis, paciscuntur cum his de concedenda facultate accedendi suis temporibus ecclesiam, Item *cit. dub. 16. num. 104.* mecum opinatur, spem lucri faciendi esse quandoque justam causam omittendi Sacri. Adhæc *num. 102.* adhæret mihi neganti infrà *num. 520.* esse hâc ætate fas struere, incoleréque eremitorium tam remotum ab Ecclesia, ut nequeat frequentari res divina. Denique tam in hoc *16. dub.* quàm in aliis suam *tertiam* editionem haud minimo densiorem efficit referendo (expressò tacitóque meo nomine) ea, quæ legit in meis libellis Alphabeticis.

496 *Sextò.* Qui iter agit, excusatur, si audiendo Sacrum sit amissurus socios, qui vel sint duces itineris ignoti. Bonacina *num. 6.* aut infesti latronibus. Henriquez cum communi; Vel qui persoluturi sint expensas itineris. Suarez *cit. vers. Tertium ex communi.* aut necessarii ad illas tolerandas. Tannerus *num. 87.* aut generatim allaturi aliquod notabile commodum. Suarez, & Dicastillo *num. 178.* aut præstaturi societatem necessariam, vel utilem. Silvester *loc. cit.* seu bonam societatem. Rodriquez *loc. cit.* adeóque levaturi tædium viæ longæ. Henriquez *num. 10.* atque Escobar *Lib. 43. num. 297.* quamvis Suarez, Nugnus, Bonacina, Tannerus, Iordanus, Bassæus, ac D. Reding. *num. 23.* exprimant, te non excusari, si eos cum jactura Sacri sequaris solùm ob levandum tædium viæ, seu ut habeas socium

497 itineris. Sed assentior Henriquezio, quia scio, ita solere fieri sine gravi scrupulo, nec posse sine gravi, & notabili incommodo aliter fieri, Quin Tamburinus *num. 5. absolutè* excusat itinerantes *ex eo etiam capite, ne amittant socios.* Verè est permolestum, iter agere toto die sine comite, si possis habere, & jubearis carere; ergo hoc ipso adest titulus expressus, atque authoritate sufficiente probatus à nobis suprà *num. 442.* secùs si tantùm pauculas horas oporteret carere dulci vehiculo, id est, bono, & jucundo comite; certè festo die talibus non patrocinantur Suarez, Bonacina, alii, quos refert, sequitúrque meritò D. Reding *Tom. 6. q. 9. a. 4. controv. 5. num. 25.*

498 *Septimò.* Non licet seu terrâ, seu aquâ inchoare iter, non audito Sacro, nisi sit probabilis spes audiendi in via, aut nisi illud audiendo incurratur grave damnum. Suarez *l. c.* vel amittatur occasio transigendi grave aliquod negotium. Idem ex communi, addens, eandem esse rationem de quovis die durantis itineris; eandem quoque non itinerantium; qui quidem, si possint ante Sacrum, aut post, perficere, tenentur omnino; quamvis non obligentur aliquid detrahere de somno necessario, ut citiùs surgendo peragant illud opus, sicuti jam notavi *Casu XV.* loquens de famulis.

Octavò. Authores, qui excusant cursorem 499 pedestrem, adeóque tabellarium omittentem Missam, rectè ait Dicastillo *num. 179.* esse intelligendos casu, quo ex mora impensa auditioni Sacri, imminet illi, vel illis, à quibus mittuntur, aliquod damnum. Porrò hos non obligari abdicare sese suo ministerio, etiamsi forsan ordinariè cogantur omittere Sacrum propter transitum per loca hæretica, tradidi *Casu XV. num. 329.*

Nonò. Suarez excusat molitorem, quoties 500 ei licitum est in die festo laborare; nam necessitas, quæ ipsum excusat ab opere servili, potest etiam excusare à Missæ auditione, si Missam nequeat audire, non intermisso labore. Sic loquitur Bonacina *num. 6.* ac Dicastillo *num. 179.* Quam locutionem Iordanus *num. 87.* & Palaus *num. 4.* restringit ad casum, quo ex auditione Missæ sequeretur non levis jactura rei temporalis; & ego quoque puto sic restringendam, licet Henriquez *num. 10. lit.* D. loquatur absolutè. Vide, quod de *licitè* aurigantibus die festo dixi *Casu 1.* atque adde ex Iordano *cit. num. 87.* eos, qui coquunt calcem, etiam excusari, si nequeant sine damno deserere fornacem.

Decimò. Timens, ne propter sua delicta 501 comprehendatur, si foras prodeat, maneat domi. Dicastillo *num. 187.* post Henriquez *num. 19.*

SECTIO IV.

Quomodo titulus charitatis, officii, seu obedientiæ, consuetudinis, majoris boni spiritualis, & vitii sacrificantis, excuset, non audientem Sacrum.

SUMMARIUM.

502 Dubitatur I. *Quandonam ob opus charitatis sit fas, aut opus intermittere Sacrum?* Resp. in sequentibus casibus, I. Quando inservis ægro, ut omnes tradunt; & quidem non solùm, si tua continua præsentia sit ipsi necessaria, ut non augeatur morbus, sed etiam, si te absente non possint ipsi adhiberi remedia convenienti tempore, cùm ægritudo est alicujus momenti, vel certè si gravis sit, satis erit, quòd infirmus solus relictus illo tempore toto, quo aberis, pati debeat laborem, & animi anxietatem, aut aliquid simile. Sic loquitur Suarez *cit sect. 6, vers. Quartum caput.* Sic etiam Dicastillo illum describens *num. 189* addénsque sufficere, si servitium sit valde utile; sicuti etiam addit Tannerus *num. 39.* id verum esse, licèt non tenearis id officium præstare infirmo; hac autem in re opus esse prudentiâ ac bonâ fide, ita ut si dubites, an tua præsentia sit valde utilis, debeas alium (si adsit) consulere, teste Palao *num. 5.* meritò subdente cum Suarez, raró esse timendum grave peccatum, quando proceditur hîc ex vera charitate; nam propter charitatem convenienter omittitur, quod propter eam est introductum, seu, quod pro charitate institutum est, contra charitatem militare non debet, sicuti sententiam S. Bernardi refert Liamas *Part. 3 cap. 5. §. 11.* denique Bonacina *num. 3. absolutè* eximit illum, qui adscriptus custodiæ ægroti non habet, quem substituat.

503 II. Quod hîc dictum de isto opere misericordiæ, dici potest quoque de cæteris seu *corporalibus*, seu *spiritualibus*, quando proximus est revera in necessitate, nec differi potest auxilium, sine gravi ejus detrimento. Suarez *l. c.* etenim in his omnibus habet locum sententia S. Bernardi; adeóque *licitè* omittis Sacrum, si necesse sit ad audiendam Confessionem infirmi ægrotantis. Sicuti enim *licitè* præfers tuum notabile bonum auditioni Missæ; etsi sæpe non tenearis præferre, ità & alienum; charitas enim etiam indebita, potest utique ponere legem Sacri in eo statu, & circumstantiis, in quibus hæc non obliget, ut rectè Suarez.

504 III. Si tuus accessus ad templum sit futurus alicui certo homini occasio efficax peccati mortalis, oportebit manere domi, judicibus Valentiâ *Tom. 3. disp. 3. q. 18. p. 4.* Lopez & Mendozâ. Non oportebit, sed licebit, arbitris Suarez *cit. vers. Quartum*, Soto *in 4. dist. 13. q. 2. a. 1.* Bonacina *num. 15.* Dicastillo *num. 213.* & aliis. Nec oportebit, nec etiam licebit, censoribus Palao *n. 5.* & aliis. Ergo in tanta varietate sententiarum facito, quod fuerit tibi visum in Domino, at non quod ex naturali affectu. 505

Dubitatur II. *Quomodo ratio, aut titulus Officii, seu obedientiæ eximat ab obligatione actualì accedendi liturgiam?* Resp. sequentibus modis. 506

I. Si sis famulus, aut Ancilla. Qua de re satis superque tractavi *Casu XV.* ubi, quæ dixi, pleraque applicari possunt uxoribus, ac liberis; hi enim æquè subsunt patri, seu marito, atque famulus, licèt non æqualiter. Speciatim sic loquitur Rodriq. *cit. cap. 123.* Mulier non peccat omittens Missam, si, quando exit, rixatur maritus, *& est pauca pax*: Azor verò *cit. cap. 7. q. 1.* cum aliis exprimit rixam alicujus momenti, sicut & plerique, quando ipsa debet parare prandium, & singulariter Dicastillo *num. 210.* post Henriq. quando cibos pro convivis, aut nuptiis: item plerique quando maritus est *Zelotypus*, & non vult, ut uxor se præbeat videndam aliis; quæ quidem est communiter stultitia stultissima.

II. Excusantur etiam excubitores ad portas, valla, turres; item custodes pecoris, & similes, de quibus custodibus dixi *Casu XV.* teneri mutare vices, quando sunt plures, & potest à paucioribus custodiri pecus, per breve tempus. Et sic intellige Suarium *vers. Quintum caput*, excusantem illos solùm, quando nequeunt per alium supplere munus suum; per alium, inquam, custodem ejusdem gregis; est enim molestum, & extraordinarium, ut diversorum gregum custodes rogentur ad supplendam vicem. Dicastillo *num. 179.* multò minùs obligantur aliquem pretio conducere. At quando sunt plures custodes unius gregis, fiúntque plura Sacra, debet pars interesse uni Sacro, altera alteri, si absque periculo fieri queat. Azor *quæst. 7.* Et verò tradit Navarrus apud Rodriquez dominos esse monendos à Confessariis, ut plures constituant custodes; ut mutatis vicibus possint singuli vacare Christianæ pietati. Sed hæc consuetudo non viget. Teneri quoque, antequam educant ex urbe sua pecora, audire Sacrum, si possint; notant Iordanus, & alii; & utique sæpe possunt in Vere, atque Autumno, in urbibus, in quibus unum, aut alterum Sacrum celebratur ante ortum solis. At verò an teneantur horâ quartâ matutinâ, si tunc, ut multis locis, sacrificetur, non dicunt in specie autores. Resolutionem pete ex dictis de famulis *num. 341.* 507 508

III. Huc etiam spectant vectores mercium, itémque cursores, notabile damnum timentes, seu magnas expensas facturi, si debeant exspectare tempus Sacrificii. Bonacina *num. 6.* seu graviores expensas, ut loquitur Palaus *num. 4.* Præterea matres, & nutrices quæ infantes deserere non possunt. *Et satius est regulariter domi retinere, quàm ad Ecclesiam secum deferre,* 509

ob

ob inquietudinem, quæ astantes molestat, & celebrantem turbat. Sic loquitur Palaus *num. 6.* post Coninck, Henriquez, Bonacinam. Vide suprà *num. 318.*

510 IV. Silvester excusat nominatim Consiliarios, urgentibus causis occupatos. Ita etiam Navarrus. Azor quoque *q. 1.* ipsosmet Senatores, quando nequeunt commodè expedire negotia gravia Reipublicæ; sicuti & ministros, qui toto tempore Sacri occupantur in parandis necessariis Sacrificio, si alii nequeant commodè haberi.

511 Dubitatur III. *De vi consuetudinis hac in re.*

Resp. Sapientissimè quidem rescripsit S. Gregorius Papa, relatus *Cap. Si consuetudinem, dist. 8.* Episcopo Aversano in hæc verba: *Si consuetudinem fortassis opponas, advertendum est, quod Dominus dicit: Ego sum veritas, & vita. Non dixit: Ego sum consuetudo, sed veritas. Et certè (ut B. Cypriani utamur sententiâ) quælibet consuetudo quantumvis vulgata, veritati tamen est postponenda, & usus, qui veritati est contrarius, abolendus.* Sapientissimè inquam,

512 ita quidem rescripsit S. Gregorius, attamen vigent circa omissionem Missæ variis in locis consuetudines contrarię veritati, ac bonis moribus, quia pietati; tolerantur tamen à Prælatis, & Doctoribus, quòd aboleri nō possint. Sicuti in pluribus locis, ac nominatim in Dalmatia, puellę nubiles nō permittuntur à parentibus adire templa, etsi perurgeant Episcopi teste Jordano *num. 89.* sicuti etiam viduæ in quadam Provincia Hispaniæ hærent toto primo Anno viduitatis intra privatos parietes, quem morem etsi abolitum vellent Navarrus *c. 21. n. 5.* Rodriq. Graffiis, alii; idem tamen Navarrus non audet facere Episcopo potestatem, eum suo præcepto ex abrupto tollendi, invitis laicis, audet tamen Rodriquez, bene oppugnans hunc morem; sicut & impugnant meritò, sed frustra RR. PP. Capucini in regno Congensi illum, quo solent & mulieres post obitum unius è cognatis, & viri post funus matris, patris, aut uxoris, toto Anno hærere domi conclusi, quemadmodum testis oculatus scribit R. P. Franciscus Romanus *in historia Congensi cap. 10.* Italicè conscripta.

513 Tolerabilior est sine dubio mos puerperarum, per pauculas hebdomadas se continentium domi, modò non faciant ex religione Iudaica, aut animo imitandi B. Virginem. Henriq. *num. 12.* sed ex humilitate, agnoscentes propter suam immunditiam se non esse dignas, quæ consistant in locis Agno immaculato consecratis; ut verò ob menstruum fluxum abstineant aditu Ecclesiæ, non permittit consuetudo. Palaus *num. 7.* post Navarrum, Bonacinam, alios, qui etiam (præsertim Hispani, & Itali; nam in Germania rarissimum periculum est) excusant matres, remanentes domi ad custodiam filiarum periclitantium pudicitiâ. Ipsas puellas manere domi, non permittit mos Germanis, nec permittendum, ut is invalescat. Tannerus *numero 41.* Revera Teutones non sunt tam salaces, quàm quidam ex aliis quibusdam nationibus.

Dubitatur IV. *An major utilitas spiritualis præbeat justam causam prætermittendi rem divinam?* 514

Resp. I. Si fingatur casus, quo accessus ad concionem, vel ad cathechismum sit necessarius ad tuam salutem, nec possis illi, & Sacrò interesse, poteris præponere Sacro, ut fatentur DD. hactenus citati, non autem, si non sit necessarius, ut quidem est longè rarissimè; & idcirco rejicitur communi calculo Angelus, *absolutè* docens, posse Missam omitti ob concionem, sibi futuram utiliorem; quam sententiam vocat Suarez falsam, Nugnus stultam, Azor *Quæst. 10.* temerariam. Dicastillo *num. 169.* post Henriquez testatur, F. Lupum celeberrimum concionatorem fuisse adactum revocare pro suggestu, quod priùs dixerat juxta sententiam Angeli. Negant ergo hi & alii authores, esse Sacrum omittendum, ob majus bonum *spirituale*, si, ut addit Dicastillo *loc. cit.* illud bonum *spirituale* possit alio tempore haberi; at si non possit, nescio, quid dicturi sint hi scriptores. Certè difficile est 515 capere, quo pacto liceat ob conservationem boni *temporalis* toties omittere Sacrum, & non liceat propter notabiliter majus bonum *spirituale*, quod negligetur, nisi negligatur Missa. Equidē ducerē mihi Religioni, injicere Religionē peccati illi, qui, cùm nunquā audisset celeberrimum, & petras ipsas conterentem concionatorem, illectus magnâ spe suæmet conversionis, nec habiturus aliam occasionem illum audiendi, conferret se ad ipsum cum jactura involuntaria Missæ. Certè D. Reding *cit. controvers. 5* excusat rudem rerum necessariarum ad salutem, qui, si non adeat etiam cum jactura Sacri catechistam, permanebit in sua ruditate.

At quia perquam periculosum est, hærere 516 in mortali crimine, ideo si omittenda tibi sit Confessio, vel auditio Sacri, *hàncne tutò omittes?* Negabunt fortè Suarez *vers. Septimum Caput*, & Palaus *P. 16. num. 4.* dicentes, *regulariter loquendo*, Missam non esse postponendam Confessioni, faventque Azor, *c. 7. q. 8.* ac Tannerus *n. 40.* eò quòd res *consilii* non sit anteponenda rei *præcepta*; concessisset fortè Lessius, ut deduces ex verbis ejus relatis *Casu X. num. 266.* Ego videns à DD. admitti tam facilè excusationes ob avertendum damnum *temporale*, minimè æquiparandum miserabili statui hominis tradentis se somno nocturno, dum est in statu peccati mortalis, censeo, posse rationabiliter sustineri sententiam oppositam Suario; quamquam fortè nec ipse, nec alii sunt contrarii, non enim loquuntur de hoc casu, sed possunt intelligi de con-

conscio peccati solùm venialis, quo casu assentior ipsis. Profectò S. Thomas qui capere non poterat, quo pacto reus peccati mortalis auderet se nocturnæ quieti committere, non miraretur, puto, illud meum responsum. Illud
517 certum, quòd gravius præceptum debeat præferri præcepto de Missa. Henriq. *num. 10.* post Navarrum; & quòd quandoque concionator, etsi perrarò, debeat omittere Missam, ut paret se ad concionem. Henriq. *num. 10. lit. M.* & denique quòd res solius *consilii* nonnunquam *licitè* præferantur rebus *præcepti*, ostendam infrà *Tract. 19 Cas. XIII. sect. 1. in Append. Apologet. Lit. E.* & *seqq.* contra Stephanum à Sancto Paulo, immeritò supponentem contrarium.

518 II. Utrique foret excusandus, tum qui cum jactura Sacri advocaret sacerdotem ad extremè periclitantem, tum qui cum eadem jactura hortaretur ad extremam luctam; tum etiam sacerdos, qui Confessionem *ex præcepto* faciendam, & non nisi incommodè differibilem in aliud tempus exciperet; nam talem pœnitentem excusant Azor *q. 8.* & Bonacina *num. 23.* Ergo & ipse confessarius videtur excusandus. Potest autem fortè quandoque hìc locum habere doctrina, de confessario audiente Confessiones in templo tempore Sacri, quam tradidi *Casu X.*

519 III. Azor *c. 1. q. 6.* excusat solùm ob bonam fidem priscos eremicolas, qui toto Anno non accedebant rem divinam, ob nimiam distantiam à locis habitatis; unde quæri potest, *an liceat pietatis studio ædificare Eremitorium, pro loco habitationis tam procul, ut non nisi rarissimè possit ob distantiam, vel aliud impedimentum, adiri templum?*

520 Resp. Quandoquidem tale vitæ institutum non est suscipiendum absque authoritate Prælatorum, his autem suppetunt justissimæ causæ non permittendi tantam anachoresin, seu separationem ab hominibus, ideo omnibus circumstantiis *in concreto* expensis judico, non esse id licitum nisi in casu valde raro. Assentitur mihi P. Stephanus *in Theol. moral. disp. 4. num. 102.*

521 Dubitatur V. *An, & quando ipse sacerdos det laico justam excusationem?*

Resp. Dat tunc, quando est excommunicatus *vitandus*; ejus enim Sacrum ne quidem licet audire, ut tradunt omnes, ob claros textus juris; at verò si sit excommunicatus *non vitandus*, id est, neque notorius percussor clerici, neque nominatim excommunicatus & declaratus, *licitè* quidem audies ejus Sacrum, at non teneberis, juxta Laymannum *Lib 4. Tr. 7. cap. 4. num 4.* dicentem, eandem esse rationem presbyteri *notoriè* concubinarii, cujus Missæ assistere ne quidem licere, putant Rodriquez Silvester, Navarrus, Covarr. Sed refutat eos nominatim Palaus *num. 9.* eò quòd revera nullum jus prohibeat communicare in Sacris cum excommunicato tolerato, cùmque ullo concubinario, & consequenter non habeas justam causam excusandi te. Hæc ratio facit, ut adhæream Palao propter paritatem cum illo, cui tempore interdicti fit potestas audiendi Sacri, de quo vide *Casu XVIII.*

Ergo non tantùm licebit, sed oportebit (in 522
defectu alterius) interesse Missæ talis hominis indigni charactere, quo insignitus est. Vide Valentiam *Tom 4. d. 6. q. 10. p 5.* Suar. *loc. cit.* Dicastillo *num. 44.* alios dissentientes à Laymanno. *At eritne mihi fas eum rogare, ut celebret?* Resp. Nefas, si possis alium facile habere, nam alioquin præberes ei scandalum sine justa causa. Item nefas teste Azor *q. 16.* si velis ex sola devotione audire, fas autem, si ex præcepto, aut si is est tuus parochus. Etsi autem graviter delinquas, assistens Sacro nominatim excommunicati, degradati &c. imples tamen substantiam præcepti, proinde non remanet onus assistendi alteri. Dicastillo *cit. disp. 5. num. 47.* fusè discutiens hoc punctum præteritum ab aliis, ac inde inferens, si sacerdos excommunicatus sacrificet, ac statim post suum Sacrum obtineat absolutionem, haud opus esse, ut audiat eodem die aliud Sacrum.

Quærunt hìc Suarez, Palaus, Laymann. alii: 523
An qui aut nequit, cùm velit: aut non vult cùm possit, audire Sacrum, teneatur recitare alias preces? Sed jam respondi ex communi *negativè* suprà *num. 66.*

Hìc noto, ab eodem Suarez *sect. 1. in fin. absolutè* negari, quòd possit rationabiliter dispensari cum aliquo in hoc præcepto, eò quòd DD. adferant tot causas *per se* excusantes, ut præter has desiderare, aut proponere aliam, videatur alienum ab animo religioso & fideli, Ergo ex mente hujus Doctoris Superior debet potiùs declarare, quàm dispensare propriè. Hoc mihi non displicet.

QUO FRUCTU AUDIATUR SACRUM.

CASUS XXI.

Herois Christiani.

SUMMARIUM.

Casus de Comite Tyllio, habente, dum interesset rei divina, Angelum pro Vicario in exercitu. 524.

Quotuplicem fructum referant, qui intersunt Missæ. 526. *& seqq*

Hi

524 XEnocrate castior, *Xenophontis calamo dignissimus Ioannes Tserclasius Comes de Tylli Heros verè, Christianus, exercitûs Cæsariano-Bavarici supremus Ductor, aderat Anno 1623. rei divinæ, quam P. Ioannes Pierson, Tyllianæ conscientiæ arcanus judex, orsus erat in horreo (Mars non horret ejusmodi loca) summo manè, cùm Baro de Lindelo curriculo advolat è castris nuncians, hostem (erat is Christianus Dux Brunsvicensis, vulgò Animosus dictus, ob alterum brachium post rapinas sacri egas recisum) adornare fugam, ni properè eatur in illum, evasurum. Tum Tyllius* cernis; *inquit* mi Lindelo, quàm grave negotium me detineat; revola confestim ad exercitum, ac jube ordines insttui, mox ut perlitatum fuerit, consequar. *Subdit equo calcaria Colonellus, quàm potest ocyssimè, brevissimáque viâ accurrit ad exercitum; sed ecce rem prodigiosam! Ibi illuc pervenit, conspicit Tyllium ordinibus obequitantem, támque feliciter promoventem, ut fuerit eo die illustris victoria relata de feroci hoste, numerante sub signis triginta millia capitum; omnes equitatus fusus, peditatus propè omnis aut peremptus, aut captus. Quotquot post collecta spolia audivêre ex Lindelo, quid in horreo gestum, quid responsum, haud immeritò pronuntiârunt, supremum Numen fuisse prodigiosè remuneratum piam religionem ipsorum Imperatoris, misso cælesti Genio qui obiret vices tam pii herois; utique postquam ex ipso Patre Pierson, aliisque cognoverunt, ipsum Tyllium præstolatum fuisse finem sacrificii, eóque perpetrato conscendisse equum, insidentem intinxisse buccellam panis in pauxillum vini, quo subinde hausto, secutus fuerit vestigia Tribuni, ac repererit aciem jam instructam.*

Rem hanc omnem, ut narro, recensuit mihi ipsi Monachii Bojorum P. Pierson, cùm Anno 1626. è tumultibus bellicis sese recepisset ad quietem Religiosam. Audivi quoque non semel, ipsum etiam Baronem de Lindelo mihi notum, non paucis denarrâsse; hoc autem loco descripsi, cùm in tantæ rei memoriam, tum in robur illius verè Catholicæ sententiæ, quam S. Cyrillus Hierosolymitanus Annis ab hinc 1300. *Catechesi 5.* protulit, cùm scripsit, hoc Sacrificium offerri *pro communi Ecclesiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro Regibus, pro militibus, pro sociis, pro ægrotis, pro afflictis,* & in summa *pro omnibus indigentibus auxilio.* Hi aliíque fructus derivantur singulariter in eos, qui piè intersunt divinæ Liturgiæ, ut jam breviter explico. 525

Quæritur enim, *quotuplicem fructum referant, qui religiosè assistunt celebranti Sacrosancta Mysteria?* 526

Resp. singulariter triplicem; constat enim ex Concilio Tridentino, *sess. 22. Can. 2.* Sacrificium Missæ esse *propitiatorium, satisfactorium, & impetratorium*; illic enim feritur anathemate, qui dicit, *sacrificium Missæ non esse propitiatorium, vel soli prodesse sumenti, neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, & satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere.* Vocatur *propitiatorium*, quatenus per illud obtinetur condonatio pœnarum, debitarum culpis remissis; *Impetratorium*, quatenus omnimoda bona temporalia, & spiritualia (diversa à remissione culpæ, ac pœnæ) nancisci possumus per illud.

Quamvis autem particeps horum omnium fructuum possit esse quilibet, pro quo non ponente obicem sacerdos offert immaculatam Hostiam, attamen redundant multò uberiùs in assistentes Sacrificio; nam iis fructibus, quos hi percipiunt mensurâ communi cæteris fidelibus absentibus, additur auctarium grande, ex eo, quòd ipsimet aliquâ ratione peculiari sacrificent; etenim sacerdos post *Orate fratres*, dicit fratribus circumstantibus, quos adhortatur ad orandum: *ut meum, ac vestrum Sacrificium, acceptabile fiat, apud Deum Patrem omnipotentem*; & rursum post primum *Memento* ait: *omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, & nota devotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis*; ut jam notavi *in Alphab. sacrificantium Casu IV. & in Casu V.* dixi, illud auctarium nuncupari portionem, seu fructum *specialem*, quem ut distinctiùs pro captu rudiorum, vel minùs doctorum explanem 527

Noto 1. Sacrificium esse ita *propitiatorium*, respectu assistentium, ut Deus largiatur iis gratiam, quâ adjuti peragant necessaria obtinendæ condonationi culparum mortalium, ut est attritio, confessio &c. Venialium quoque omnium, ad quas non habent vigentem affectum, deletionem obtineant hoc ipso, quòd 528

Sacrum

Sacrum offerant, pro remissione harum; ut proinde mortalia crimina non remittantur *directè*, & *immediatè* per ullum Sacrificium, sed tantùm *mediatè*, *indirectéque* eo modo, quem indicavi; at verò venialia *directè*, *immediatéque*, dummodo in eum finem audiatur Sacrum, ut habet probabilis opinio multorum.

529 Idem Sacrificium est ita *satisfactorium*, ut per illud *directè*, *immediatéque* expietur, deleatúrque aliquid de pœna purgatorii debita peccatis lethalibus, vel quotidianis jam dimissis: remittatur, inquam assistentibus incruentæ immolationi, esto non offerant expressè in hunc finem. Denique est *impetratorium* illo modo, quem paulò superiùs indicavi. Horum, quæ dixi, probationem, seu ex ratione, seu ex auctoritate petitam reperies *in cit. Alph. Cas. V.* His addes, ut per Sacrificium à te auditum, unam rem potiùs, quàm alteram impetres, necessariò esse auditionem dirigendam ad illam, siquidem impetratio non fit nisi per orationem, oratio autem determinare debet Deum, ad concedendum hoc potiùs, quàm alterum, determinatur verò communiter à supplice.

530 Quòd si interroges, utrùm potiturus hisce tribus fructibus, debeat esse in statu gratiæ. Respondeo *affirmativè*, si sermo sit de secundo; etenim peccati venia non datur, nisi correcto. *Regul. 5. in 6.* ergo non dimittitur pœna ulla debita peccato mortali, nisi adsit remissio quoad culpam. Imò neque peccatorum mortalium, remissorum in ultima legitima confessione; neque venialium commissorum ante, vel post illam condonationem quoad pœnam, seu *totalem*, seu etiam *partialem*, acquiritur tunc, cùm quis est inquinatus maculâ peccati lethiferi; haud enim convenit, ut Deus suo constanti, pervicacíque hosti dimittat vel tantillum de supplicio justè decreto in ejus grandia delicta.

531 Ut *de congruo* merearis gratiam, quâ auxiliante agas reipsa condignam pœnitentiam, necessarius non est gratiæ status; sicuti utique etiam tunc non est necessarius, quando impertitur tibi re ipsa illa gratia auxiliatrix, aut præventrix, utpote per quam fit præparatio ad reconciliationem cum Deo; & quia status gratiæ non exigitur necessariò ad exorandum Deum. S. Augustinus *Tract. 44. in Joann.* apud & cum S Thoma *2. 2 quæst. 83. a. 15. in corp.* ideo etiam impetrare potes varia bona, dum religiosè socias sacrum mystam; esto hic sit in numero filiorum Dei, tu hostium. Quia tamen Deus ægre exaudit, minúsque munificè tractat inimicos, quàm amicos, & secundum fructum, ut vidimus, non largitur, nisi iis, quibus Salvator dicere potest: *Vos amici mei estis. Joann. 15.* eam ob rem consultissimè agent concionatores, si quandoque suos auditores monuerint, ut, quando hi sciunt, se reos alicujus gravis noxæ, priusquam pergant adesse divinæ liturgiæ, caveantur elicere actum perfectæ Contritionis, vel Amoris Dei super omnia. Utrùm verò hi fructus concedantur ex opere operato? An, & quo modo, seu quando infallibiliter? non est mei instituti edisserere. Omnes Scholastici R.R. qui scribunt de Sacrificio Missæ, nominatim Tannerus *qu. 9. dub. 4.* & Cardinalis de Lugo *Disp. 19. de Eucharistia* pertractant hoc dubium

Quæres II. *Utrùm* licitè, & validè *possit quis hos fructus donare alteri?*

Resp. Fructum impetrationis potes *licitè*, ac *validè* donare alteri. Lugo *loc. cit. num. 165.* potes quoque fructum satisfactionis; constat quippe excommuni doctrina de Indulgentiis, quòd possimus nostra opera, quatenus sunt satisfactoria, transferre in alios; siquidem communio Sanctorum, quam profitemur in Symbolo, magnam partem consistit in tali applicatione. Denique, quia fructus propitiationis etiam acquiritur per modum impetrationis. Tannerus *Tom. 4. disp. 5. quæst. 9. num. 91.* ideo etiam potest donari alteri. Unde apparet, non ineptè loqui rudes, quando dicunt, se velle Sacrum audire pro altero.

At, licétne pecuniam accipere, ut quis pro alio Missam audiat?

Resp. Licet, eo modo, quo sacerdos accipit pro Sacro faciendo, qui quidem, quia accipit pecuniam, non ut pretium fructûs spiritualis, alioquin esset simoniacus, sed ut stipendium laboris, ita etiam potest pia vidua dicere alicui matronæ: *Audiam hodie tria Sacra pro te*, id est, totum, quoad in me erit, fructum trium Sacrorum à me hodie audiendorum tibi donabo, si mihi dederis prandiolum, aut ternos crucigeros &c.

Quid si antemprimùm post illa tria Sacra dicat ea Vidua: fructum Sacrorum, quæ audivi, tibi donabo, si tu mihi prandium?

Resp. Dicet *impiè* & *invalidè*. *Impiè* quia revera tunc vult vendere ipsummet fructum spiritualem, seu commutare cum re temporali. *Invalidè*; quia fructus Sacrificii non manet tam diu suspensus; ergo statim, ubi fuit finitum primum ex illis tribus Sacris, fructus effusus est in illam viduam, si sibi applicavit; si alteri, in alteram; si nemini, remanet in thesauro Ecclesiæ, ad quem vidua non habet claves. Lege, si placet manifestum supplicium in rusticum, qui viro Nobili valde tristi, ob Sacrum citra suam culpam neglectum, vendidit omne emolumentum Missæ à se auditæ, ac statim post, superatus tentatione dæmonis, suspendit se ex arbore. Refert id supplicium ex Pio II. Pontifice M. inter cæteros Alphonsus Rodericus noster, *Parte 2. Tractatu ultimo, cap. ultimo.*

Quæres III. *Utrùm præstet interesse Missæ* ...

curare pro se absente sacrificari; adeóque num meliùs agat, qui Sacrum audit pro alio, quàm qui curat fieri pro alio?

Resp. Ad hanc curiosam simul, utilémque quæstionem esse sufficienter à me responsum *in Alphabet. Sacrificantium, Cas. V.* ubi refero, quid à P. Tamburino fuerit responsum pauperi viduæ, quærenti, quid consultiùs faceret pro suo viro defuncto, curandóne aliquas Missas fieri pro ipso, an pro eodem aliquas, sed plures audiendo.

POENA NEGLIGENTIS SACRUM.

CASUS XXII.

Fulmineus.

SUMMARIUM.

Casus horrificè puniti ob neglectum Sacrum. 538.

Non extat in jure lex statuens pœnam in negligentes Sacrum. 540.

Parochus qui se geret erga tales? Ibid. & 541.

Huic non competit potestas excommunicandi. Ibid.

An licitè invites, ad te comitandum, illum, qui necdum audiit Sacrum? 543.

Quid si invites, quia aliàs patrabit domi grave crimen? 544.

Parato magnum damnum inferre alteri licitè *suadeo, ut inferat minus.* 546.

538 A*Nonymus, non audito Sacro die festo, comitatur Trebonium, qui functus officio Christiani catholici proficiscebatur ad venationem; & ecce subitò glomerantur nubes, immugit æther, fulgur oculos perstringit, insonat horrifica vox:* Involà, percute. *Et cum hac voce fulmen vibratur in Anonymum, ac momento temporis exanimat. Magno, ut par erat, terrore consternatus Trebonius prosequitur iter: prosequentis aures, animúmque percellit, ac tantùm non enecat eadem vox fulminatrix:* Involà, percute. *Sed hanc excipit alia:* Non possum. *Quia hodie audivit illud:* Verbum Caro factum est.

539 S. Antoninus descripsit *in 2. Part. Theol. Lib. 9. cap. 10. §. 4.* hoc terrificum cœlestis ultionis exemplum, atque ex illo P. Alphons. Rodriq. *Part. 2. Tract. 8. cap. 16.* aliique plures; nos ejus occasione quærimus 1. *Qua pœnâ plectant homines neglectum rei divinæ, quandoquidem Deus tam severè? 2. Utrùm Trebonius non fuerit etiam meritus vindictam divinam, quòd Anonymum acceperit comitem sui itineris, ac recreationis; adeóque generatim, an, & quatenus peccent, qui scientes, hunc, aut illum non audivisse rem divinam, accipiunt illum socium itineris, aut laboris sibi liciti?*

Ad *primam* quæstionem respondeo, non extare ullum textum in jure, qui decernat pœnam à negligente Sacrum, incurrendam facto ipso; solùm *in Cap. Missas. De consecratione. dist. 1.* jubentur tales confundi ab Episcopo, scilicet per reprehensionem etiam publicam, si privata nihil proficiat, imò denique per excommunicationem. Addit P. Suarez *Tom. 3. in 3. Part. disp. ult. Sect. ult. §. ultimo* in quibusdam parvis oppidis solere à Parochis denuntiari ejus furfuris homines, quod tamen est prudenter ac circumspectè faciendum, ut videlicet priùs constet, neglectum illum esse planè voluntarium ac frequentem; deinde priùs commonesiat privatim, adhibitis etiam minis. 540

Quando autem hujusmodi correctio non sufficit, potest, judice Suarez, adjungi excommunicationis severitas, nam & hæc culpa gravis est in se, & præbet crebrò non leve scandalum, & denique qui per longum tempus negligit hæc officia divina, reddit se suspectum de hæresi, sicuti vice versâ *optimum indicium fidei est, etiam in diebus profestis Missarum solemniis interesse*, inquit Suarez. Unde quando Galli significare volunt, aliquem è Calvini hara ad Catholicorum aras, ac religionem se recepisse, dicunt; *Il va à la Messe.* It ad Missam. 541

Quia tamen Bonacina *De Censuris. Disput. 1. quæst. 1. num. 5.* Filliucius, atque alii negant, Parochis competere jus excommunicandi quemquam, videat quilibet Curionum, quid circa hoc sit moris in sua Diœcesi; etenim si vigeat longa consuetudo excommunicandi, poterit posterior Parochus sequi exemplum anteriorum. Suarez *De Censur. Disp. 12.* 542

Ad *alteram* quæstionem respondeo, inprimis graviter à te peccari, *per se loquendo*, si quempiam, etiam *per se* paratum negligere Sacrum, incites, vel invites ad faciendum quidpiam, quod ipse nequeat facere sine neglectu Sacri. Ratio est, quia revera illum invitas ad peccatum, adeóque propriè scandalizas. Propterea noster Trebonius fuit promeritus grave supplicium à Deo, si invitavit Anonymum ad se comitandum, non ignarus, eum nondum paruisse præcepto Ecclesiæ; potuit etiam esse reus culpæ, ac pœnæ, si priusquam illum permitteret venire secum, non monuit amicè, ut potiùs accederet ædem Sacram, quàm silvam; habemus quippe omnes *Matth. 18.* mandatum de corrigendo proximo. 543

Resp. 2. Si tamen ponamus casum, quo tu destinaveris tempore Sacrificii patrare domi aliquod grave crimen, E. g. adulterium, incestum, homicidium, ego autem te non possim 544

aliter avertere à nefario consilio, quàm hortando, ut mecum adeas rus, ero immunis à culpa, tametsi agnoscens, te, si parueris meæ invitationi, mandaturum executioni tuum propositum de Missa prætermittenda. Ratio est, quia, generatim loquendo, *licitè* invito aliquem ad aliquod levius peccatum ab ipso jam destinatum, si ista invitatio sit necessaria ad impediendum gravius & atrocius. Ratio hujus rationis est, quia in primis si volenti te occidere suadeam, ut vitam tibi relinquat, sitque contentus abscissione sinistræ manûs; & militi destinanti incendere tuas ædes, vel auferre optimum ex tuis equis, sim auctor auferendi equi, & ad ista duo inducam, ea sola de causa, quòd non possim aliâ ratione impedire longè majus tuum damnum, certè non modò non judicabis, esse tibi à me illatam ullam injuriam, sed etiã agnosces gratus beneficium; ergo neque Deus mihi irascetur, si
545 fecero, quod superiùs dixi. Deinde quando facio id, quod paulò antè expressi, non induco te *absolutè* ad negligendum Sacrum, sed tantùm *hypotheticè*, dicendo *expressè*, vel *tacitè*: *Quandoquidem est tibi constitutum, afficere Deum creatorem, & judicem tuum hac duplici injuria, esto contentus unâ, eâque leviore*; atqui nulla culpa reperitur in ejusmodi *hypothetica* inductione, ut est manifestum; ergo neque in illa mea superiore inductione ad egrediendum foras.

546 Denique, generatim loquendo, parato magnum malum inferre innocenti, *licitè* suadeo, ut eidem inferat minus, inclusum in illo majori. Lessius *De justitia Lib. 4. cap. 3. num. 33.* Tannerus *Tom. 3. disp. 2. quæst. 6. num. 102.* Atque alii communi consensu, tametsi videantur dissentire Gregor. De Valent. *Tom. 3. disp. 5. quæst 21. punct. 4.* & Laym. *Lib. 2. Tract. 3. cap. 13. num. 7.* Atqui ita me habeo in casu proposito.

BREVE, ET ENUCLEATUM COMPENDIUM.

Eorum, quæ de Recitatione Horarum Canonicarum tradunt Omnes: Multi: Pauci: Nulli Theologi.

CASUS XIII.

Non simplex, sed compositus, non fictus, sed factus.

SUMMARIUM.

Casus repræsentans plerosque defectus committi solitos in recitatione Breviarii. 547. *& seqq.*

547 *Zephyrinus lingua Latina ac proinde Rubricarum Breviarii a imperitus, admissus fuit ad subdiaconatum, ea conditione, ut Grammaticæ scholæ operam daret.* b *Insignitus illo charactere cœpit quidem legere Horas Canonicas, ut tam misere, & miserabiliter per diem integrum impenderet recitationi, mutilando, decurtando, omittendo.* c *Nullus assecutus majorem peritiam, ac promotus ad Beneficium curatum, multis Annis frequentissimè eas totas omisit, cui Diana consultus ab eo dixit, non teneri erogare in pias causas fructus omnes respondentes diebus, quibus neglexerat Pensum canonicum;* d *sicut & Medina de Canonicis resolvit.* e

Quandoque recitabat Matutinum ex formula Clementis VIII. non correcta, subdens reliqua ex correcta ab Urbano VIII. f *Idem factitabat, quando confessarius ipsi injungebat pro pœnitentia geminatam in die recitationem Breviarii.* g *Quin comitans processionem diebus Rogationum, nec canebat cum cæteris, nec privatim orabat Litanias,* h *sicut nec officium defunctorum diebus notatis in Breviario, seu etiam registro sua Ecclesia.* i *Quando omnes parvas Horas omiserat, censebat, se sat bene confiteri, etsi non exprimeret numerum prætermissarum.* k 548

Non semel dixit Matutinum de feria, addens Laudes cum cæteris de duplici alicujus Sancti, ut cùm intellexit, se potuisse legere Matutinum de illo. l *Aut quando vespere fuit in loco, ubi recitabatur de feria, manè autem sequenti in alio, quo festum ritu duplici colebatur.* m *Existens etiam unico die in pago extra domicilium proprium, diem patroni illius pagi tunc occurrentem celebrabat æquè in Sacris, atque in profanis.* n *Ratus etiam, esse sibi fas, die feriali compensare officium duplex, vel semiduplex, quod quatriduo antè per oblivionem neglexerat, atque ita pro feriali dicere semiduplex.* o 549

Oculis & animo evagari, p *dormitare,* 550 *& non nisi vellicatâ fortiter auriculâ expergisci,* q *unum Nocturnum ab alio, omnes lectiones Matutinales à psalmis separare,* r *Laudes & ipsum Sacrum præponere matutino, sequentis diei matutinum ac laudes pridie, & quidem duabus horis post meridiem decurrere, ponebat in parvis, aut nullis peccatis.* s *Cum solus orabat, tam summissè efferebat verba, ut ne ipse quidem se audiret,* t *quando autem cum sociis, vel socio in choro psallebat, consueverat ipsorum ultima verba festinando prævertere.* u *Nunquam ad preces, nunquam ad*

Sal-

Salve Reginâ *flectebat genua, præ desidia.* x.
551 *Et quanta hæc ejus irreverentia? quòd non semel unam è parvis horis deblateraverit; quando ad loca sordida ibat, vel in iis hærebat?* y *Denique varia excogitabat, ob quæ sibi crebrò persuadebat, sibi esse fas, ferias facere toti penso canonico unius diei, ac nominatim, quando iter agebat.* z *Quid, amabo, pronuntiandum de hoc mirabili Zephyrino?*

552 Cur hunc Casum nominem *non simplicem, sed compositum*, facilè divinas, mi Lector; in hoc enim continentur plusquam viginti tres. At, cur scribam, esse *factum*, non *fictum*, causa est hæc, quia tametsi non utique hæc omnia cadunt in unum unicum sacerdotem, aut clericum, scio tamen, singula horum contigisse, nam & complura ex his reperi narrata à diversis Theologis, & de aliis, tanquam jam tactis interrogatus ego sum, alia comperi aliunde, vel ipse vidi. Indicant verò immixti characteres Alphabetici hæc omnia, & quasi digito demonstrant complura ex dubiis resolvendis hoc loco, non sine cæterorum vel explicatione, vel expressione, ita instituenda, ut Sectione *primâ* comprehensurus sim materias notatas quinque primis literis Alphabeti; *secundâ* & *tertiâ* insinuatas literis ab *F.* usque ad *O*; *quartâ* enucleabit, quas innuunt cæteri characteres Alphabetici, usque ad postremum, qui postremus demonstrat thema Sectionis *quintæ*.

553 Doctrinas communes sic tradam, ut sim quidem plerumque indicaturus, quænam è controversis communibus mihi præplaceant, abstenturus tamen ferè probatione, ob brevitatem Lectori gratam. At verò singulares firmabo, quà ratione, quà auctoritate, nomine Singularium non intelligens Oppositas communibus, sed Appositas, eò quòd non nisi à paucis, aut etiam à nemine sint explicatæ.

SECTIO I.

Quid, & quot sint Horæ Canonicæ; quas Personas, & eum quo onere obligent?

SVMMARIVM.

Quid, & quotuplices sint Horæ Canonicæ. 554.
Confutatur Junior Thomista carpens Jesuitas, quòd non surgant de nocte ad psallendum. 556.
Refert ad praxin scire, sintne septem, an octo Horæ Canonicæ. 558.
Obligati Breviario peccant mortaliter omittendo etiam semel. 560.
Nullus juris textus obligat Subdiaconos. 561.
An consuetudo, quæ defenditur contra nonneminem. Ibid.
Obligatio illa incipit primo die Subdiaconatûs. Ibid.
Ideo peccat Subdiaconatum suscipiens, si necdum possit orare. 562.
Et immeritò nonnulli dubitârunt, an novi Subdiaconi non sint liberi primo Anno. Ibid.
Et meritò refutatur Leander negans obligationem pro primo die. 563.
Casus jam propè quadragenarii sacerdotis, imperiti Grammaticæ. 564.
Et liberi pronuntiati, ob vitiosissimam pronuntiationem. 565.
An talis debuerit resignare beneficium? Ibid.
Minoristæ non tenentur sub gravi culpa orare, quæ Ordinator imperat ipsis. 567.
Professio religiosa quos obliget ex opinione horum, aut illorum? 568.
Quid de Monialibus? 569.
Hæ nequeunt inducere consuetud nem. 570.
Quid aget Confessarius, quando Monachus, vel Monialis confitebitur, se omisisse Breviarium? 571.
Beneficiatus peccat mortaliter omittens Breviarium, esto, priusquam omittat, habeat propositum restituendi fructus. 573.
Excusatur tum, qui habet Beneficium litigiosum, sine spe obtinendi. 574.
Tum, qui ratione statuti nihil recipit primo Anno. 575.
Tum, qui ob furtum, aut sterilitatem nihil percipit. 577.
Tum, cui suum Beneficium non suppeditat bonam partem sustentationis. 578.
Adeóque, juxta Leandrum refutatum, qui non quadraginta ducatos. 579.
Unum duntaxat mortale committit omittens totum Breviarium, licèt sit parochus, sacerdos, Monachus, & plura possidens Beneficia. Ibidem.
Non autem peccat Capellanus in minoribus constitutus, omittens Breviarium, si fundator eum noluit obligare. 580.
Fructuum restitutio à quibus facienda? 581. *& seqq.*
An ab eo, qui omisit primo trimestri? 582.
An, qui in Anno tantùm octies, vel decies? 583.
An, qui præter officium canonicum habet alias functiones? 584. *& seqq. distinctè.*
Casus de Canonico percipiente aureos mille, & per biennium nihil orante. 587.
Quid si neglexisset tantùm partem notabilem, at non æquivalentem uni integræ Horæ? 589.
Quid si totas Laudes? 590.
Quomodo facienda restitutio. 591.
Certò non per eleemosynas datas ante omissionem. 592.
An per recitationem geminatam ante, vel post omissionem? 594.
An per pia opera applicata defunctis? 595.
An excusandus, qui non oravit impeditus morbo orto ex intemperantia? 596.
Casus non recitantis officium, eò quòd ejus Capel-

laniam procuraret alius percipiens omnes redditus. Ibid. *in App. lit. a.*

Casus resignantis Canonicatum, at reservato Mortuario. Ibid. *lit. d.*

554 QUæritur primò, *Quid, & quot sint Horæ Canonicæ*? Resp. 1. Horæ Canonicæ sunt preces publicæ, & statæ, nocturnis, diurnisque horis è Sacrorum Canonum decreto persolvendæ. P. Laymannus *in Theol. Morali Lib. 4. Tract. 1. cap. 2.* Eædem jam olim à Micrologo sub Annum Christi M.LXXX. vocatæ sunt *Breviarium*. Gavantus *in Rubricis Breviarii Sect. 2. cap. 1.* quia scilicet sunt breve, & admirabile compendium divinæ Scripturæ. P. Lessius *De Just. & Jur. Lib. 2. cap. 37. dub. 8.* vocatæ quoque sunt *Orarium* ab orando. Gavant. *ibidem*. Dicuntur etiam preces, quia magna pars earum constat variis precibus, seu petitionibus fusis ad Deum, licèt etiam contineant plurimas narrationes, instructiones, laudes Dei, &c. Dicuntur 2. *Canonicæ*, quia inductæ à Sacris canonibus, seu legibus, & Regulis Sacris, id est, Ecclesiasticis. 3. *Publicæ*, eò quòd recitentur publicè à personis Publicis, seu publico nomine Ecclesiæ, ita ut quivis Christianus, non excommunicatus, sit certò particeps omnium talium precum fusarum publicè, seu in choro; at non nisi probabiliter illarum, quæ privatim. P. Suarez *Tom. 2. De Relig. Tract. 2. lib. 4. cap. 29. num. 12.* & P. Oliverius Bonartius *De Horis Canonicis Lib. 2. cap. 24. num. 16.* Vide infrà *Disp. 1. num. 789. & sequent.* copiosè.

555 Dicuntur 4. *Persolvendæ horis nocturnis, & diurnis.* Etenim ex prima institutione deberent saltem in solennioribus festis tres Nocturni recitari de nocte, & quidem horis diversis, ut explicat inter reliquos Laymannus *loc. citat.*

556 Qui tamen mos jam à pluribus sæculis ita *notoriè* est antiquatus in Ecclesiis sæcularibus, & plurimis Regularibus, ut me fugiat, quo jure, aut mente nonnemo è Recentioribus Thomistis calamum stringat alicubi indiscriminatim in clericos, haud minùs sæculares, quàm Regulares, adeòque non obscurè in Societatem Jesu (cujus præcipuos Theologos alibi indigitat non semel *Noctuas*, ludens satis juveniliter in nomine Molinæ, at minimè fortassis advertens, posse æquè à nobis ludi in nominibus Ferrariensis, Silvestri, Fumi, &c.) quòd non patiantur, se sub medium noctis, *è stragulis ad templi tegulas, è lecto ad Chori tectum, ex cubiculi caula, ad Dei aulam* (hæ sunt ejus, utique etiam habentis *caulam*, antitheses) *prolici*. Videtur sanè non satis se reflexisse ad id, quod & ipsusmet, & cæteri suæ Religionis Lectores, Magistri, Baccalaurei, Præsentati factitant, seu ordinariè, seu frequentissimè, ut nihil dicam de F. F. studiosis; & factitant innoxiè, quia legitimas ob causas; ob quas etiam in hac ipsa urbe Constantiæ totus eorum Conventus desiit surgere mediâ nocte, duobus, aut tribus Annis post illud scriptum vulgatum.

Resp. II. Romana Ecclesia jam pluribus 557
sæculis (quidquid sit de Græcanica) non numeravit in Breviario nisi septem Horas, ut videre est in Glos. ad *Cap. 1. De celebratione Missarum* computando Matutinum, seu Nocturnos, & Laudes simul pro una Hora. Suarez *loc.* 558
citato, *Cap. 6.* & alii, communiùs contra Navarrum atque alios. Et, (quamvis aliud teneant PP. Suarez, & Bonartius) refert ad praxin, utra sententia sit vera; si quippe nostra est vera, non delinquit lethaliter, qui è Laudibus non omittit nisi dimidiam partem. Infra *num. 615.* *Ibid.* Rationes contra nostram sententiam optimè dissolvunt idem P. Suarez ac Diana *Part. 5. Tract. 14 Resol. 46.*

Quæritur 2. *Quot genera personarum sint ad-* 559
stricta Breviario?

Resp. Tria; Clerici in Sacris, Clerici Religiosi, & Beneficiati. De tribus his generibus seorsim.

Dico I. Omnes Subdiaconi subsunt oneri Breviarii. Omnes DD. & habetur *expressè in* Concil. Basil. *Sess. 21. §. Quoscunque*, & quidem sub mortali. Rursus omnes. Adeò ut Suarez *Cap. 25. num. 12.* & Diana *Part. 5. Tract. 5. Resol. 26.* non ausint probabilibus accensere illam Richardi, Angeli, & Aragonii, (si tamen Aragonii, utpote qui loquitur *expressè* de solis Choristis) opinionem, qua judicabant, esse solius venialis culpæ reum, qui semel, aut bis in Anno totum negligit Breviarium.

Etsi verò pro illa generali obligatione refe- 560
ro Concilium Basileense, quia tamen illud fuit Acephalum, ac sine capite, nequit obligare omnes constitutos in majoribus. Rursum nullus juris textus proferri potest, qui clarè comprehendat non Beneficiatos, ideo asserendum est, tam gravem obligationem proficisci ex sola consuetudine; sicuti respondi Anno 1664. & 1665. cuidam Theologiæ Doctori urgenti literis, ut exhiberem sibi fundamentalem causam tanti oneris; replicabat is contra allegationem consuetudinis, non satis constare, fuisse hanc à majoribus inductam animo se, & posteros obstringendi sub mortali ad quotidianum pensum. Respondi, constare satis ex duobus: *primò* ex eo, quòd & tam constanter, etiam cum non levibus incommodis, observetur, & omnes pii pessimè sentiant de negligente hoc pensum; quæ sunt duæ rationes cognoscendi, utrùm aliqua consuetudo de re, seu materia gravi inducta obliget ad mortale, ut cernere est, tum apud alios morales Theologos explicantes vim consuetudinis, tum nominatim apud P. Ferdinandum de Castro Palao *De Leg. disp. 3. punct. 2. §. 3 num. 13.* Dixi *secundò* constare ex unanimi consensu Doctorum, quem

quem agnoscebat quidem ille Doctor, at replicabat, hoc consensu gigni quidem probabilitatem *extrinsecam* de rigore obligationis, non tamen tolli *intrinsecam* libertatem à tanta obligatione. Et verum quidem est, non tolli *directè*, & *immediatè*, atque certè tollitur *indirectè*, & *mediatè*; etenim tantus consensus est irrefragabilis testis consuetudinis vigentis, florentis; qua vigente, florente, nec umbra probabilitatis, seu *extrinsecæ*, seu etiam *intrinsecæ*, remanet pro libertate à tanto onere, sicuti lex scripta, quando est clarè præceptiva, & ut sic ab omnibus recepta, efficit *intrinsecè* improbabilem opinionem illorum, qui fortè negarent obligationem rei præceptæ per eandem; probabilitas enim *intrinseca* nihil aliud est, quàm probabilitas, quæ nascitur ex principiis constituentibus, aut afficientibus *intrinsecè* rem, de qua disputatur; lex autem & consuetudo vigens, & florens circa obligationem vel maximè constituit hanc, quia efficit. Itaque consuetudini de horis canonicis applicanda singulariter est aurea sententia, quam ex Baldo *Consil. 318.* Rolandus à Valle *Consil. 55. vol. 3. num. 19.* refert: *Consuetudini sicut matri debet adhiberi reverentia.*

561 Incipit autem ea, quam asseruimus, obligatio, ut primùm quis insignitus est charactere Subdiaconatûs; & ita quidem, ut teneatur illo die dicere, non quidem omnes omnino Horas, sed illas, quæ sub instans ejus ordinationis dici solent secundùm consuetudinem Ecclesiæ, seu Romanæ, (Azor apud Bonartium:) seu Diœcesis, in qua consecratus est. Sanchez *Consil. Moral. Lib. 7. cap. 2. dub. 7.* Adeóque summùm Sextam, & reliquas consequentes, si ordinatus est horâ undecimâ. Castropalaus *Part. 2. Tract. 7. punct. 4. num. 3.* Aut *absolutè* Vesperas solùm cum Completorio. Bonartius *loc. cit. Cap. 39.* Inde quippe incipit officium diei sequentis; quas duas Horas si priùs dixeras, non erit necesse iterare, errâsti quippe solùm contra Modum. Trullenck apud Dianam *Part. 6 Tract. 7. Res. 38.* contra Bonacinam, *quæstione 2. parte 5.*

Proinde peccat graviter, qui suscipit Hypodiaconatum ignarus legendi latinè. *Suarez cit. Lib. 4. cap. 27. num. 6.* Tannerus *Tomo 3. disp. 5. quæst 1. num. 17.* Vel rectè recitandi. Navarrus *De oratione Cap. 11. num. 39.* Azor *Parte 1. lib. 9. cap. 13. quæst. 18.* Reginaldus *Lib. 18. num. 193.* Nisi bonâ fide existimet, se statim comprehensurum intellectu rationem rectè orandi. Reginaldus *loc. cit.* sicuti communiter quisque latinè sciens, & non stupidus potest eodem statim die ex Rubricis, aut alio, discere substantialia. *Suarez loc. cit.* addens contra Navarrum, teneri tunc orare etiam cum imperfectione (si aliter nequeat) conando se quotidie perficere, & excusans à peccato illum, qui planè rudis Rubricarum suscepit Subdiaconatum, ob gravem causam, quia scilicet vel amisisset beneficium, tunc oblatum, vel debuisset diu exspectare. Plura de hoc *in Alph. Ordinis & Extremæ Unctionis Cas. X.*

Quapropter fuit absque justa causa factum, ut valde pervaserit Anno 1659. aliquam celebrem urbem, in qua inclitum Lycæum, hæc, ut mihi scriptum, dubitatio: *An Subdiaconi saltem primo dimidio Anno sui Ordinis non possint censeri adhuc liberi penso horario?* Equidem præter DD. hactenus nominatos, scribentésque ex sensu omnium, & ipsiusmet Concilii Basileensis *cit. Sess. 21.* indistinctè loquentis de constitutis in sacris, scribit P. Palaus *cit. Disput. 2. punct. 6. num. 1.* ac Thomas Tamburinus *in Decal. Lib. 2. cap. 5. §. 1. num. 17.* Subdiaconum, qui ob imperitiam legendi (aut Rubricarum, ut exprimit Suarez suprà) nequit nisi valde imperitè persolvere officium, teneri dicere etiam cum illa imperitia, & conjunctis defectibus, nisi, ut addit, illa imperitia, ac difficultas pariat impossibilitatem. 562

Licèt autem hactenus omnes citati DD. atque alii unanimiter docuerint, aut sanè supposuerint, Subdiaconum novum primo die graviter ad aliquam saltem partem Sacræ psalmodiæ obligatum esse, attamen Leander à Sanctissimo Sacramento *Quæst. Moral. Part. 1. & in ordine sexta Tract. 8. disp. 2. quæst. 50.* fusè contendit, eum ad nihil teneri primo die, affirmans bis, consuetudinem ipsam omnino suffragari suæ opinioni. Ego autem ter, quaterque dico cum Baldo *Consil. 112. vol. 2. Qui contra omnes loquitur, non bene loquitur.* Addens, consuetudinem Germanorum penitus adversari novæ huic; &, ut rectè apud ipsummet Leandrum loquitur Martinus de Brado, impracticabili doctrinæ, quia videlicet omnes Theologi, Confessariique Teutones scribendo, dictando, pœnitentias injungendo adversantur Leandro. 563

Ex quibus deduces, nostrum Zephyrinum (quem ego non tantùm novi, sed jam creatum, adjectâ conditione, quam expressi in narratione, sacerdotem, & ipsos 42. Annos natum suscepi, Annis ab hinc etiam quadraginta duos, utpote Scholarum Præfectus, in superiorem ordinem infimæ Grammatices) *per se loquendo* graviter peccâsse, quòd tam rudis latinitatis aspiraverit ad id dignitatis, sicuti pluribus declaro *in Alphabeto Ordinis, & Unctionis extremæ Cas. X.* 564

Deduces quoque, fuisse meritò à Tancredo, apud P. Tamburinum *num. 18.* liberatum officio recitando illum, quem exhibui, occupatum toto die, in recitatione illa vitiosissima, scilicet ob *moralem* impossibilitatem. At *quid si fuit beneficiatus?* Debuit dimittere beneficium, judice Tancredo, nisi fortè hæc tria concurrerint 1. Quòd ipse non fuerit in culpa in sua ordinatione. 2. Quòd non habeat, unde vivat. 3. Quòd statum illum non assumpserit, nisi spe illius beneficii. Addit *quartò* P. Tam- 565

burinus: modò admoneat Ordinatorem, ut is Ecclesiæ satisfaciat in restitutione fructuum beneficii.
566 *Quid si autem injusto metu adactus permisisset se ordinari?* Resp. Fuisset liber onere Breviarii, modò nec verbo, nec facto ratificâsset suam ordinationem. Palaus *cit. Parte 1. n. 1.* post Navarrum & Sanchez. Quomodo autem quis censeatur ratificare suam ordinationem, explico *in Alphabet. Quadrupl. Part. 1.* edisserente naturam, & accidentia voti *num. 151. & seqq.* occasione Casûs novissimi, tangentis Canonicum Cathedralem, insignitum Subdiaconatu, potientémque duobus Canonicatibus, & tamen adspirantem ad nuptias.

567 Dico II. Promoti ad Ordines minores, non sunt rei gravis culpæ, esto non orent quidquam eorum, quæ injunxit Ordinator, nisi mos diœcesanus induxerit gravem obligationem. Azor *cit. Lib. 9. cap. 5. quæst. 4.* Tannerus *quæst. 1. dub. 6. num. 137.* Diana *Part. 4. Tract. 4. Resol. 218.* Ex se enim non habet Ordinator jus inducendi tantum onus. Citati post Sotum, Valentiam, Suarium, alios: censétque Palaus *loc. cit. punct. 1. §. 1. num. 5.* nusquam extare talem consuetudinem, & proinde præsumendum, talia indici ex sola decentia, & honestate, quod etiam Sotus, Valentia, & Lessius, egóque de Constantiensi sentimus.

568 Dico III. Professi Ordinum Religiosorum, habentium chorum, destinati ad chorum, tenentur vel publicè, vel privatim psallere. Ita omnes, non quidem ex ullo jure scripto communi: nec enim exstat uspiam tale; sed neque ex una aliqua universali consuetudine omnium Ordinum. Tannerus *cit. quæst. 1. num. 143.* contra Laymann. *Lib. 4. Tract. 1. cap. 4. num. 2.* Etenim sexcentis instantiis probari, & demonstrari potest, non esse tam arctum nexum inter Religiones invicem, ut, quod placuit antiquioribus, debeat etiam probari posterioribus, sed permittitur quævis in suo sensu abundare; ergo vera causa hujus obligationis petenda est duntaxat ex specialibus statutis, consuetudinibúsque cujuslibet Religionis in particulari, Petrus Marchant. *in Tribun. Tom. 1.*
569 *Tract. 2. Part. 2. Tit. 3, Sect. 1. quæst. 2* & Joannes Caramuel *in Theol. Regul. Disp. 100.* apertè negans *Disp. 103. num. 1358.* suos Cistercienses sub mortali obligari ad officium canonicum, nisi mandante Abbate: ac præmittens *n. 1352.* se cum pluribus sui Ordinis disseruisse de hoc argumento. Sed intelligo, hanc ejus doctrinam displicere pluribus viris piis, & doctis ejusdem sanctissimi instituti. Cajetanus quoque *in Summula, verbo: Horæ*, dubitat de Prædicatoribus, quia dubitat universim de Religiosis. Ascanius Tamburinus *De Jur. Abbat. Tom. 2. disp. 10. quæst. 1.* non ambigit de suis, id est, Monachis Vallis Umbrosæ.

Recentissimus & doctissimus P. Georgius Beisser Prior Religiosissimi Monasterii ad S. Georgium Villingæ in scitissimo suo libello *De Privilegiis Ordinis S. Benedicti edito* Anno 1677. *Pag. 164. & 165. numero 569.* referens etiam Caramuelem, Lairvelz, Virginium Alviset, & Dianam ratos, prædictos Religiosos esse liberos à penso Canonico, non solùm ex vi privilegii concessi Monachis Vallisoletanæ Congregationis, & consequenter toti Ordini Benedictino, de quo nemo dubitat, sed etiam sine respectu ad privilegium, non modò tanquam probabilius defendit oppositum, sed etiam exprimit hæc verba: *Praxis hujus sive doctrinæ, sive privilegii est procul à mente nostrorum Superiorum, ipsorúmque subditorum, qui omnes à juventute piè instituti credunt, se peccare mortaliter, si quid notabile in Horis Canonicis omittant.*

P. Leonardus Lessius literis ex Hispania, à quodam Reverendissimo Domino interpellatus respondit, fuisse sibi semper visam etiam in praxi probabilem sententiam, quòd neque Choristæ, neque Moniales obligentur ex ulla etiam consuetudine ad Breviarium, probátque multis rationibus, itémque auctoritate Joannis Medinæ, & Emmanuelis Sa. *Verb. Hora*, vúltque suo hoc responso uti confessarios, ut videre est in ejus Consiliis moralibus. *Verbo Horæ Casu XIV.* qui totus spirat stylum, & genium Lessianum; nec contrarium docet *Lib. 2. De Just. cap. 37. dub. 9. num. 49.* Consentit adversùs Bertrandum Loth Petrus Marchantius *in Resolution. Notabilib. Cas. XXXII.* post hæc tertiùm excusa lectus.

Et verò non posse à Monialibus utpote fœmi- 570
nis introduci consuetudinem obligantem sub mortali, docet cum Juristis apud Decium *in Regulam 2. ff. De Reg. Jur. num. 37.* Pasqualigus *Decis. 415.* Caramuel *cit. disp. 103. num. 1354.* Franc. Galletus *in Margarita verb. Consuetudo.* A viris posse introduci tam rigidam, nemo iverit inficias, attamen Bordonus, Marchantius, Martinus de S. Josepho, Ludovicus à S. Joanne, atque alii, quos refert Leander *cit. Tract. 8. disp. 2. quæst. 10.* negant generatim, eam obligare sub mortali; communior tamen sensus DD. ut videre est apud eundem Leandrum, tribuit cum eodem Leandro illi consuetudini *actualem* vim inducendi reatum culpæ mortalis; cui sensui, præsertim in re quotidiana, nolim refragari; interim assentiens eidem Leandro per varias quæstiones ostendenti, obligationem, qua de loquimur, non emergere ex jure aut naturali, aut canonico, aut præcisè professionis, aut justitiæ, etiam casu, quo in fundatione Conventûs in pactum induceretur recitatio Horarum; sicut & assentior eidem *quæst. 11.* neganti, alios Religiosos posse uti privilegio, quo Eugenius IV. Benedictinos in Sacris nondum constitutos, Paulus III. nostræ Religionis alumnos nondum initiatos subdiaconatu pronuntiavit liberos hoc suavi quidem onere, onere tamen.

Qua-

571 Quapropter quando Monachus nondum in sacris, aut Monialis confitetur, se aliquoties non solvisse preces Canonicas, expediet interrogare, quisnam in ejus Monasterio sit communis sensus de gravitate culpæ admissæ à negligentibus Horas, cùm dubitent Cajet. *loco cit.* Armilla, & Ledesma apud Sanch. *Lib. 7. Consil. cap. 2. dubio 3.* generatim, utrùm illa obligatio sit mortalis, etsi dubitari nolit Sanchez, Palaus, uterque Tamburinus, Leander *l. c. q. 27.* & alii plures; saltem negari non debet, quin Abbas possit ex rationabili causa dispensare, ut quando quis versatur in studiis, Suarez, Lessius, Ascan. Tambur. alii. Minus scrupuli injiciendum est Fratribus Conversis, non exequentibus preces præscriptas, nec enim ratio, vel auctoritas persuadet, eos generatim peccare mortaliter, non parendo, esto speciatim F. F. Ord. Minor. Reform. teneantur sub mortali. Ascan. Tamb. *l. c. q. 15.*

572 Dico IV. Beneficiati astricti sunt Breviario. Ita omnes ex Concil Basil. *sess. 21. §. Quoscunq;* & Lateran. sub Leone . *sess. 9.* Vbi exprimitur famosissima, & verissima illa regula: *Beneficium datur propter officium*, scil. Canonicum. Estque hæc obligatio sub mortali, utpote de re gravi. Omnes.

573 *Etiamsi semel omittam?* Resp. Rursum omnes, & patet ex Bulla S Pii V. paulò post referenda. *Sed priusquam omittam, cogito restituere fructus respondentes omissioni.* Resp. Non ideo excusaris. Lugo *in Responsis*, seu *Consiliis lib. 5. dub. 6.* Etenim lex obligans ad restitutionem est pœnalis; ergo supponit culpam. Excipiunt autem ab hac obligatione aliqui, multi, aut plerique hosce sequentes.

574 I. Illum, qui nondum habet possessionem Beneficii. Plerique. Aut qui cepit ita litigiosam, ut verè sit dubium, utrùm sit obtenturus causam, nec interim percipit quidquam ratione munerum annexorum illi beneficio. Suarez *cit. lib. 4. de oratione cap. 19.* & alii. Secùs, si aut interim fruatur aliquibus obvenientibus, aut verosimile sit, obtenturum causam, & fructus sequestratos. Sanchez *cit. Lib. 2. Cap. 2. dubio 76.* aut si lis oriatur primùm post adeptam possessionem, sequestratis fructibus, at non præsentiis, seu aliis obventionibus, distinctis à *Grossa* (ut loquuntur Itali, & Hispani scriptores, cùm DD. Canonici Germani soleant vocare *Corpus*) Sanchez *ibid. num. 9.* quod sanè indiget discussione; nam Cardinalis de Lugo *Lib. 5. Responsorum Moral. dub. 5.* omnium exactissimè ventilans materiam totam hujus *primæ* exceptionis, approbánsque responsum relatum ex Suarez, ac Sanchez concludit *n. 14.* se non audere negare, quin obligetur, qui habet nunc quidem possessionem litigiosam, sed priùs habuit pacificam, esto nunc nihil planè percipiat.

575 II. Illum, qui est novus Canonicus, atque ex consuetudine sui Capituli, non recipit ullos fructus primo, aut secundo Anno Laymann. *L. 4. Tr. 2. Cap. 5.* Tamburinus *loc. cit. num. 28.* alii communiùs contra Less. *de justit. L. 2. c. 34. num. 170.* & alios. Quod ipsum assero de DD. Canonicis Augustanis, Frisinganis, atque Constantiensibus, qui debent quinque annos carere, ad dissolvenda debita contracta bello Suecico. Notant quidem Tamburinus, Garcias, alii, hanc consuetudinem, & statuta repugnare Concilio Tridentino, *sess. 24. c. 14. de Reform.* atque Bullæ Sancti Pii V. Sed respondent illi Domini *ex Regula 4. in 5.* Necessitatem non habere legem, nec hanc carentiam ignorari ab Illustrissimis Dominis Nuntiis Apostolicis. Quòd si post obitum reserventur eorum 576
hæredibus fructus unius anni, (ut fit hîc Constantiæ, ubi hi fructus vocantur *Mortuarium*) tunc de jure obligabuntur orare uno Anno, priusquam nanciscantur perfectam possessionem. Palaus *Tr. 7. Disp. 2. p. 1. §. 2. num. 13.* volens haberi pro certa; dubito autem ego de praxi, nec sine ratione.

III. Illum, qui ob furtum, sterilitatem 577
Anni, aquarum inundationem, pruinam, grandinem, hostium incursionem, nihil percipit uno, alteróve Anno. Palaus *n. 17.* testans esse communem. Aut si prædia præbent quidem aliquid, sed non æstimabilem partem honestæ sustentationis, nec spem acquirendi brevi plus. Layman. *loc. cit.* secùs si adolescens habeat Capellaniam, cujus omnes fructus debeat dare sacerdoti legenti Sacra annexa ei beneficio. Palaus *n. 10.* aut generatim si stet per beneficiatum, quò minùs fruatur emolumentis. Suarez, Bonacina, Palaus, alii.

IV. Illum, qui habet tam tenue benefi- 578
cium, ut ei non suppeditet bonam partem tenuis sustentationis. Less. *cit. c. 34. num. 167.* Dian. *Part. 1. Tract. 12* Tamburinus *l. c. n. 24.* post Sotum, Vegam, Ledesmam, Palacium, alios, apud Palaum *num. 10.* dissentientem cum Navarro, & communiore antiquorum, ut etiam fatetur Sanch. *dub. 66.* habens tamen hanc exceptionem pro probabili in praxi; pro qua etiam plurimos authores refert Leander à Sanctiss. Sacram. *Tract. 8. Disp. 2. q. 105. & seqq.*

Nomine bonæ partis sustentationis intelli- 579
git Tambur. *num. 25.* tertiam, tu rectiùs quartam; adeóque qui non habet saltem decem aureos. Sotus *de justit. lib. 10. quæst. 5. art. 3.* aut etiam quindecim Lessius *loco cit.* Imò Leander *Disput. 2. quæst. 100.* defendit ut probabile, quòd spectatâ horum temporum ratione, non obligetur, vel semel in anno recitare is, qui non percipit nisi viginti Ducatos: *& quæst. 111.* qui non nisi viginti quinque: *& quæst. 112.* qui infrà quadraginta; adferens hanc rationem,

Tt 4 quòd

quòd omnes illi habeant Beneficium nimis tenue, utpote non præbens bonam sustentationis partem; & citans pro primo membro Petrum de Ledesma, pro secundo Dianam *Part. 10. Tract. 16. res. 47.* ac Filliucium *Tr. 23. nu. 181.* pro tertio Martinum à S. Josepho. Quæ omnes sententiæ, tametsi fortè sint probabiles, & practicabiles in Hispania, in qua, ut colligo ex verbis Martini de S. Josepho, descriptis à Leandro, sustentatio exigit duplo plus, quàm in Germania, attamen est apud nos Allemannos inaudita illa Theologia Leandri; nam apud nos etiam his difficilibus temporibus, viginti ducati præstant Clerico sortis mediocris quartam, imò tertiam partem honestæ sustentationis, vestitûsque, imò permulti debent esse contenti annuis quinquaginta, sexaginta Ducatis.

580 Quòd si teneas duo tenuia beneficia, quæ simul sumpta præstent notabilem partem sustentationis, emerget obligatio recitandi. Tambur. *n.* 27. At non nisi semel de die orandi, etsi utrumque sit præpingue. Suarez *n. 18.* rectè contra Navarrum. Sicut & satis probabiliter, non plusquam unum mortale, & quidem solùm contra virtutem Religionis, vel obedientiæ patrat, omittens totum Breviarium, cùm sit sacerdos, parochus, & monachus. Sanchez *dub. 18.* Filliucius *Tr. 27. n. 307.* Diana *cit. Tr. 12. Res. 25.* alii contra Suarez *c. 29. n. 7.* Bonacinam *de Horis canonicis Disp. 1. q. 5. p. 1.* alios; non enim videtur sufficienter probari, talem agere contra justitiam, adeóque satisfaciet ita confitendo: *Neglexi pensum Canonicum semel, cùm sim in sacris.* Sententia tamen Suarii est captu facilior.

V. Illum, qui est capellanus Capellaniæ fundatæ cum *expressa* conditione, ut capellanus non sit obligatus (ratione capellaniæ) ad preces canonicas. Etenim posse *licitè* ac *validè* fundari cum consensu Episcopi ejusmodi beneficium, satis probat, P. Quintanadvennas *Singular. Tr. 8. sing. 19. & 26.*

581 Dico. VI. Beneficiatus intermittens *culpabiliter* (secùs si per oblivionem, aut impotentiam) officium divinum, est obnoxius restituendis omnibus fructibus respondentibus tempori, quo omisit. Ita omnes generatim; nam Bulla B. Pii V. post Concil. Lateran. sub Leone X. *sess. 9.* sic statuit: *Qui horas canonicas, uno, aut pluribus diebus, intermiserit, omnes beneficiorum suorum fructus, qui illi, vel illis diebus responderent, si quotidie dividerentur; qui verò Matutinum tantùm, dimidiam; qui cæteras omnes horas, alteram dimidiam; qui harum singulas, sextam partem fructuum ejus diei amittat.* Ita B. Pius, piè & justè, nemine, quem legerim, vocante in dubium, utrùm hæc Bulla sit usu recepta, licèt non ubique in tanto rigore, quantum indicat cortex verborum, nam alii, atque alii DD. seu interpretando, seu limitando eximunt sequentes.

I. Illum, qui omittit sex primis mensibus; 582
hunc enim disertè eximit ipse S. Pius & quidem secundùm multos, *quoad forum* etiam *internum.* Suarez *cit. lib. 4. c. 8.* Lessius, alii contra alios.

II. Illum, qui post primum semestre ne- 583
gligit vel tantùm semel, bisve in Anno. Sotus, Covarruvias apud Layman. *cap. 5. num. 1.* Monochius apud Sanch. *cit. Lib. 2. consil. moral. c. 2. dub. 82. nu. 4.* Ortizius apud Dianam *part. 2. cit. Tr. 12. Res. 34.* Escobar *in Summa Tr. 5. examine 6. num. 70.* vel etiam octies, vel decies. Joannes Crucius teste Dianâ *l. c.* Possevinus, & Lopez, apud Bonacinam, *de Horis canonicis, disp. 1. q. 5. n. 5.* Sed ne sequaris hos posteriores, utpote nimiùm recedentes à verbis Bullæ; priorem opinionem habent pro probabili in praxi Lessius, ac Filliucius, & ego quoque, ob tantam auctoritatem.

III. Illum, qui præter officium Canoni- 584
cum habet alias functiones, quæ revera merentur mercedem, seu stipendium. Henriq. *Lib. 13. c. 13.* Sanchez *dubio 83.* Bonacina *cit. q. 5. punct. 3.* Tannerus *Tom. 3. Disp. 5. q. 1. dub. 6. nu. 212.* alii multi, contra Suar. Valentiam alios; esset enim nimis inæqualis seu conditio, seu pœna Curionis & Canonici, si ille, præter conciones, & sacramentorum administrationem, obligatus facere ter Sacrum quot hebdomadis, colligénsque annuatim non nisi 150. ducatos, ac per duos menses non recitans Breviarium, deberet in fine Anni spoliare se sexta parte illorum 150. ducatorum, id est 25. ducatis, seu aureis, æquè ac Canonicus Collegiatæ Ecclesiæ, qui idem delictum commisisset, eosdem redditus accepisset, etiamsi duobus mensibus nihil orâsset. Alias rationes cumulat Sanchez *loc. cit.*

Audi verò, quid pro praxi scripserit P. Laymannus *cit. cap. 5. n. 2.* En ejus verba: *Si parochus omnibus computatis 350. florenos, & capellanus quotidie celebrans 200. florenos annuos accipiant; probabiliter dici potest, eos ad nullam, aut modicam restitutionem obligari.* Circa quam resolutionem nota tria. 1. Hæc ipsa verba haberi etiam in tertia editione accuratissimè revisa, auctáque ab ipso Authore. 2. Illum hæc scripsisse Monachii Bojorum, rata habuisse Dilingæ Suevorum, iis, inquam, locis, ubi cerevisia est potus ordinarius etiam parochorum, ac proinde constans vili pretio, sicut & communiter tunc panis, & carnes. 3. Trecentos florenos (non inclusis illis 50.) de quibus loquitur, efficere 100. Ducatos, seu Zigginos, adeóque 166. scuta Romana, cum 10. vel 12 Juliis. Ergo quando non es functus tuo officio in officio canonico, computa, quantum ex fructibus à te perceptis debeatur, judicio boni viri, tuæ curæ pastorali, adeóque etiam Sacris, quæ hebdomadatim celebras titulo fũdationis; hoc totum repone in arcam tuam, de reliquo (si quid tamen reliqui esse potest) dispone conformiter

ter doctrinis mox referendis, sequendo tamen, me auctore, tutiores.

586 Scito igitur, Henriquezium *loc. cit. in marg. litt. V.* testari, praxin (utique in Hispania) habere, ut si Episcopus, vel parochus non recitantes integro Anno e. g. restituant quintam partem universorum suorum reddituum, censeantur fecisse satis; & hujus praxis, quam ipse admittit, nominat approbatores Medinam, Lud. Lopez, Pennam, atque alios; qui DD. testante, nec improbante eodem Henriquez *lit. Z.* etiam judicant, opus non esse, ut Canonicus restituat plusquam quartam partem, Capellanus, & alii ejusmodi tertiam; reliqua omnia poterunt, judicibus his Theologis, reservare sibi illi beneficiati pro reliquis oneribus. Lessius *cit. c. 34. n. 177.* scribit, hanc sententiam videri laxiorem, Tannerus *cit. q. 1. n. 212* arbitratur, & meo judicio rectiùs, sufficere, si Canonicus restituat tertiam partem. Sanchez *dub. 84.* assentitur Henriquezio expressè quoad Canonicos. Vnde patet resolutio ad sequentem

Casum non imitandum.

587 *ILdefonsus Canonicus Toletanus fecit toto biennio ferias suo Breviario, & tamen colligebat quot annis è suo Canonicatu mille aureos, id est, Ducatos. Ad quantam restitutionem fuit obligandus?*

588 Resp. Sanchez *loc. cit.* subscribit judicio Medinæ, & cujusdam viri docti è Societate, qui interrogati resolverunt, illum potuisse tutum esse in conscientia, si restitueret universim quingentos, qui sunt quarta pars perceptorum bis mille. Huic judicio tam multorum sapientum virorum auctoritate firmato poterit, imò & quandoque (ne pœnitentem adigat ad desperata consilia) debebit confessarius se conformare. Sanè testatur Sanchez, etiam timoratorum praxi firmari id, quod suprà dixi scilicet Bullam B. Pii V. esse in eo sensu receptam, ut, si beneficiario incumbant alia onera, præter recitationem Breviarii, eisque legitimè defungatur, possit pro iis sperare competens salarium, non minuendum ob neglectum horarum.

589 IV. Illum quoque exime, qui quidem omisit notabilem partem unius horæ, at non æquivalentem uni integræ ex parvis. Filliucius *loc. cit. n. 319.* ac Diana *cit. Tr. 12. Resolutione 26.* profitens, summopere sibi placere hoc judicium Filliucii, quod tamen displicet Suario, Palao suprà; at non mihi, considéranti pœnalem legem, qualis est de restitutione fructuum (hanc enim non imperat jus naturæ) esse *strictè* intelligendam, adeóque de actu consummato, & perfecto *moraliter*; ideóque ad restitutionem non compellit Diana *Part. 5. Tr. 14. Resol. 46.* illum, qui totas Laudes omittit, cùm sint tantùm pars Matutini.

Etsi verò idem Diana testatur, suum hoc judicium, quod dedit Cardinali Oregio, amplexatos fuisse viros doctos, cum quibus communicavit, non video tamen, quomodo concordet cum eo, quod ipsemet Filliucius ab eo laudatus tradit, scilicet obnoxium esse restitutioni, qui ex matutino omittit sextam partem. Certè Laudes sunt frequenter quarta pars matutini; certè Suarez, Bonartius, Palaus, repugnant Dianæ; cui tamen assentior *ibid. Resol. 47.* post Palaum, *Part. 2. Tr. 7. d. 2. p. 7. n. 6.* contra Faustum neganti onus restitutionis, casu quo neglexisti notabilem quidem partem, sed conflatam ex multis levibus in singulis horis. Etenim hunc rigorem non indicat Bulla. 590

V. Restitutio, facienda ex dictis, fieri debet ante judicis sententiam. Suarez *cit. lib. 4. cap. 30. n. 3.* ex communi, contra Medinam, & quidem Vel 1. dando tantundem aut Ecclesiæ, in qua quis habet beneficium aut alteri Ecclesiæ pauperi, aut pauperibus etiam, qui secundùm statum sunt pauperes, esto sint parentes, aut cognati ipsius beneficiati, aut alienigenæ. Vel 2. applicando sibi ipsi, si verè sit pauper. Navarrus *in Man. c. 25. n. 122.* ex communi. Vel 3. curando oblato stipendio fieri Sacra, aliáve suffragia, seu pro defunctis. (Filliucius *cit. Tr. 23. n. 325.* Navarrus *loc. cit.* & alii,) seu pro expiatione peccati admissi in neglectu pensi Canonici. Suarez *loc. cit. n. 19.* Vel 4. in partem satisfactionis computando omnes eleemosynas, quas dedit, ex quo neglexit Breviarium, esto tunc non cogitaverit de satisfactione. Suarez *n. 12.* ex communi, non autem quas fecit ante omissionem, quandoquidem trigesima tertia ex sententiis Anno 1666. prohibitis ita sonat: *Restitutio fructuum propter omissionem horarum suppleri potest per quascunq; eleemosynas, quas antea Beneficiarius de fructibus sui Beneficii fecerit.* Sed & observat Quintanadvennas *singul. Tr. 8. sing. 6. n. 9.* mitiores de restitutione sententias non habere locum casu, quo ex peculiari statuto oporteret restitutionem facere alicui certo loco, seu ad aliquem certum usum. 591 592

VI. Quin Major, Paludanus, & Ledesma apud Bonacinam *de Horis Can dub. 1. q. 2 n. 5.* Molfesius apud Dianam *Part. 2. Tr 12. Res. 24.* & Quintanadvennas defendunt, sufficienter satisfieri geminatâ postmodum recitatione Officii, toties, quoties intermissum est, eò quòd rependatur æquale. Verùm etsi hæc sententia probabilis est ob auctoritatem, nimis tamen manifestè adversatur verbis Bullæ, sicuti & recepto sensui DD. teste Henriquez *Lib. 13. Cap. 13.* & Dianâ *loc. cit.* Addit Quintanadvennas, eandem esse rationem, si hodie bis recites, ut, quando proximè omittes, liber sis restitutione, aut si alius tuo rogatu, gratis, vel pro stipendio toties oret, quoties tu non orâsti; 593 594

cti, sicuti præmittit idem auctor *n.4.& 5.* probans inde, quòd, quando capellanus non fecit tot Sacra, quot tenebatur ex justitia, sit immunis à restitutione, si alius etiam gratis toties ad præscriptam intentionem litet, quoties
595 ipse neglexit. Sed negatur paritas inter hæc duo; quia non extat lex, *absolutè* obligans ad restitutionem pecuniarum respectu omissæ Missæ. Minùs adhuc assentior eidem dicenti *n.5.* eandem esse rationem, si alia opera satisfactoria pro defunctis intuitu hujus restitutionis fiant, ut auditio Sacri, flagellatio, indulgentiarum lucratio, & his similia, æquivalentia recitationi relictæ, inquit hic auctor, non sequendus in praxi, utpote nimis singularis, & recedens à communi.

596 VII. At satis tutò à restitutione eximes beneficiatum, qui ob infirmitatem ex intemperantia ortam non recitavit; etenim illum satis defendit ratio, quam in simili adfero *in Theolog. Jurid-Moral. c. 10. sect. 7.* Quemadmodum & *in Alphab. Sacrif. Casu XVII. n. 581. Edit. 2.3.4. 5.* cum Tambur. contra Jordanum patrocinor capellano, eâdem ex causâ non legenti præscripta Sacra.

APPENDIX.

a Dictis in hac Sectione 1. de causis Beneficiatum excusantibus à persolutione pensi Horarii, non possum non addere resolutionem duplicis Casûs recentissimi, quorum primum resolvi voce, alterum scripto.

Primus illorum fuit, éstque hic.

Eugenio Theologiæ studioso nondum sacris initiato offertur, nihil tale tunc speranti, Capellania, exigens quotidianam celebrationem Sacrificii, adeò tamen exiguos redditus suppeditans suo Capellano, vix ut sufficiant tenui sustentationi ipsius; quare cogitur relinquere omnes planè redditus Vicario suo, Vicario, inquam, cùm & necdum sit ipse promotus ad ullum sacrum Ordinem, propter defectum ætatis necessariæ sacerdotio, & impendere debeat adhuc sesquiannum Theologiæ Morali. Quæsitum fuit, an teneretur pensum Canonicum persolvere ante susceptionem subdiaconatûs, quam justa ex causa differt ad octo, vel decem menses?

b Respondi, teneri ex opinione aliquorum Doctorum, non teneri ex aliorum. Etenim Suarez *lib. 4. de horis Can. c. 20. nu. 13.* expressè tenet, illum quoque beneficiatum, qui ineptus ad obeunda onera beneficii, cogitur deservire per Vicarium, cui relinquit omnes redditus, utpote tenues, obligari quoque ad horas. Ejusdem sententiæ est Bonacina *de Horis Canon. Disp. 1. q. 2. p. 4. n. 19 & 20.* post Azor, Lessium, & Filliucium, quos citat, eò quòd obligatio recitandi sit *personalis*, & nequeat transferri in alterum. Accedit, quòd talis habeat jus proximum percipiendi omnes fructus, potest enim, si velit, reipsa illos sibi vendicare, & aliâ ratione satisfacere Vicario: ob quam utramque rationem censeò hanc resolutionem esse veriorem, ac probabiliorem, juxta dicta suprà *n. 577.*

Nihilominus tamen etiam probabile est, c illum Eugenium esse liberum onere recitandi. *Primò*, quia is, qui ex legitima causa non fungitur muneribus beneficio annexis, sed ea perficit per alium, relinquens ipsi omne commodum, non est adstrictus ad horas Canonicas, juxta complures authores, quos partim Silvester *verb. Hora. q. 2. n. 3.* partim Suarez *loco cit.* referunt; habet autem legitimam causam Eugenius noster, cùm nequeat celebrare Missas præscriptas, utpote nondum sacerdos. *Secundò*, quia quando quis abest à loco Beneficii ex legitima causa, & secundùm ordinem juris, ut si Scholasticus causa studii & cum legitima licentia non resideat, & ideo fructus non percipiat, non tenetur recitare. Sanchez *Lib. 2. Consil. Moral. c. 2. dub. 27.* cum multis contra multos. Atqui noster Eugenius abest studiorum causa, cúmque legitima licentia, à loco beneficii, nullósque recipit fructus, sed relinquit omnes, utpote tenues, suo Vicario.

Alter Casus est hic.

QVod Reverentiæ Vestræ molestus sim, in d *causa est quidam D. Canonicus Ecclesiæ Collegiatæ, in qua Annus, quem vocant* Gratiæ, *agitur. Is suum hoc Beneficium, quo pluribus Annis fruitus est, resignavit, & nunc quæritur, an fructus primi Anni, qui sibi alioqui post mortem obventuri erant, vel in exequias, vel in solutionem debitorum, si quæ futura fuissent, vel in partem Hæreditatis relinquendi aliis &c. si in ea Ecclesiâ obiisset, possit ab eadem Ecclesia repetere?*

De hoc dubio Doctores, quos ego vidi, nihil explicitè *tradunt. Omnes non tam probant, quàm supponunt, nihil posse exigi. Rogo R. V. &c. Ego, ut obiter hoc insinuem, propter generalia principia alia, in sententiam* affirmativam *abirem, si scirem, quid praxis ejusmodi Ecclesiarum ferret, quod tamen rescire nequii.* Ita Doctissimus quidam Theologiæ Doctor.

Respondi ego, salvo meliori judicio ipsius, e non competere illi Domino Canonico ullum jus in *Mortuarium*, ut hîc vocamus; quia statuta repugnantia juri communi sunt *strictè* inter-

terpretanda, ut notant omnes; statutum autem de mortuario repugnat multipliciter tali juri, tum declaranti, Beneficium, adeóque fructus beneficiales dari propter officium, tum inhibenti tam diuturnam vacationem Beneficii, *actualiter* non provisi, quàm est annua, tum statuenti, ut bona Ecclesiastica dividantur in pias causas, non autem relinquantur hæredibus, qui nec sunt, nec dici volunt pauperes. Ergo illa statuta restringenda sunt ad eos, qui excesserunt è vita, dum erant adhuc actualia membra Capituli.

II. Quia si id statutum intelligatur, ut jacet, sequitur, illum, qui ita resignavit, fruiturum jure mortuarii, seu anni Gratiæ, si post resignationem ducat uxorem ex Pontificia dispensatione, sicuti duxit superioribus Annis nonnemo multis Annis Canonicus nobilissimæ Ecclesiæ, imò etiamsi deficiat à fide, evadátque in Lutheranum, vel Calvinianum prædicantem.

III. Praxin quod attinet, novi auditione, vel visu non unum, sed plures, qui etiam caruerunt fructibus primorum Annorum, attamen nihil prætenderunt circa Anniversarium. Et verò dum hæc scribebam, quidam nostræ Cathedralis Ecclesiæ Canonicus, post plurimos Annos, quibus percepit præbendas Canonicales, pertæsus curas temporalium, volénsque supremam senectam finire quietè, vacando sibi soli, & Deo, resignavit Canonicatum ad dispositionem cujusdam Reverendissimi Domini Abbatis, sine jure *Mortuarii*, quod prætendit quidem ipse modestè, ac negavit Reverendissimum Capitulum Cathedrale Constantiense ob contrariam praxin.

SECTIO II.

De forma, & integritate Officii Canonici.

SVMMARIVM.

QUæritur I. *Quâ formâ recitandum sit officium Divinum?* Resp. Ob Bullam S. Pii V. præfixam Breviario Romano, confirmatámque à Clemente, & Vrbano Octavis, omnes astricti breviario debent suum pensum exequi juxta formulam Breviarii Romani; *exceptis Capitulis, & Monasteriis, quæ à ducentis (ante illam Bullam) Annis fuerunt usa alio*, sic enim statuit illa Bulla. Circa quam notanda sequentia. 597

I. Clerici prædictorum Capitulorum, & Monasteriorum, poterunt privatim orare ex formula Romana Sa *verb. Horæ.* Lessius *de justitia lib. 2. c. 37. n. 74.* Sanchez *l. 7. consil. Moral. c. 2. dub. 33* Diana *P. 2. Tr. 12. Ref. 10* contra Suarez *de Oratione lib. 4. c. 23. n. 6.* & alios; etenim Bulla *expressè* loquitur de choro. Non tamen assentior Navarro *de Oratione c. 10. n. 69.* latè, Bonartio, *de Horis canon. lib. 2. c. 12. n. 21* ac Rodriquez breviùs dicentibus, posse dicere Matutinum ex Romano, cætera ex suo proprio; hæc enim mixtio, & confusio efficient planè aliam formulam. 598

Et verò Bruno Neusser *de Horis Canon. Disp. 3. n. 18.* me referens, habet hanc resolutionem pro probabili, addens tamen, oppositam esse etiam probabilem, ac proinde habentem præbendas in duabus Diœcesibus, utentibus diverse 599

verso Breviario, sicuti potest pro lubitu dicere totum Officium ex utrolibet, ita etiam posse partem ex uno, partem ex altero sumere, eò quòd præceptum Horarum Canonicarum sic concipi debeat: *Ut dicat quotidie quilibet septem Horas, & non dicat aliter, quàm ut in Brevia-*
600 *rio, ad quod tenetur, præscripta sunt*; quæ doctrina non est improbabilis. *At quid si Clericus Constantiensis recitet semel iterùmve ex Breviario Benedictino. E.G. vel Lausanensi, aut Bisuntino, valde diversis à Constantiensi utpote Romano?* Resp. P. Tambur. *in Decalog. Lib. 2. c. 5. §. 2. n. 33.* talem damnaret de gravi culpa. Absolveret Diana *cit. Ref.* 10 post Navarr. Regin. & Crucium apud ipsum. Quid verò respondendum ad hunc

Casum breviculum.

601 **F***Ranciscus sæpe recitat Matutinum ex Romano B. Pii V. non correcto, cætera recitat ex correcto.*

Resp. Tamburinus *cit.* §. 2. *n.* 3. testis est, se nihil scrupuli injecisse alicui hoc factitanti. *Sed quid si jussu confessarii compulsus bis de die dicere Breviarium, facit eandem commixtionem?* Idem Tamburin. jussit esse sine metu, qui id fecerat. Juberem & ego, quia uterque usus fuit legitimis Breviariis; non enim oportet, sed solùm licet, & decet uti correcto ab Urbano, ut patet ex Bulla ipsius. Hinc responsum ad litteras F. & G. positas in casu Zephyrini *n.* 548.

APPENDICULA.

PAter Bruno *cit. Disp.* 3. *n.* 5. non obscurè mihi assentitur, rato hoc *n.* 601. post Tamburinum, posse ab illo, qui est adstrictus Romano Breviario, partem ex S. Pii V. partem ex Urbani VIII. formula persolvere. Verùm incipio jam dubitare, an non erremus uterque, idcirco, quòd Urbanus VIII. in Bulla incipiente: *Cùm aliàs*, quæ apud Cherubinum est hujus Pontificis CLXVIII. expressè, & graviter vetet, ne hymni publicè, (aut etiam privatim, juxta ipsummet P. Neusserum *cit. Disp.* 3. *n.* 8. non improbabiliter id inferentem ex verbis Bullæ) recitentur, nisi correcti in ultima reformatione Breviarii. Nihilominus, illa mea resolutio habebit locum saltem in locis, in quibus non est recepta illa Bulla Urbani, sicut recepta non est in nostra Cathedrali, & aliis pluribus Ecclesiis. Interrogatus autem, sicut fui olim à quodam Canonico Sedunensi, utrùm sit fas, uti Breviariis Clementinis post Bullam Urbani VIII. impressis, responderem, licere, si Urbanus præcisè inhiberet eorum impressionem; at quia in fine bullæ præfixæ Breviario, permittit quidem usum Clementinorum, at cum restrictione ad jam tunc impressa, idcirco responderem nunc, haud licere; atque ita respondendum esse, tenet P. Bruno Neusser, ubi videlicet non invaluit contraria consuetudo, sicuti in Gallia, & singulariter respectu Officii B. Virginis. E diverso tenendum est, neminem teneri comparare Breviarium Urbani VIII. seu reformatum, si habeat impressum ante inhibitionem Urbani, sicuti observat Leander *Disp.* 3. *q.* 23. & liquet ex ipsamet Bulla Urbani VIII.

II. Clerici non Beneficiati, nec adscripti alicui Ecclesiæ, vel tenentur uti Diœcesano. Bonartius *l. c.* post Suarez; aut Romano. 602
Lessius *c.* 27. *n.* 75. Vel possunt uti quocunque approbato. Navarr. *in Manuali c.* 25. *n.* 107. At Beneficiati debent legere ex Breviario Ecclesiæ, in qua habent Beneficium, quamdiu habitant intra Diœcesin. Suarez *Cap.* 23. sicut & Monachus in perpetuum præfectus alicui Ecclesiæ sæculari. Miranda *in Manual. q.* 77. *n.* 13. & sæcularis sacerdos habens beneficium, vel capellaniam sitam in Ecclesia Regularium, seu Fratrum, seu Sororum, tenetur orare de Sanctis, & solennitatibus Ordinis, sed juxta formulam suæ Diœcesis. Quintanadvennas *sing. Tr.* 8. *sing.* 8. *n.* 6. Quid autem agendum, quando toto hesterno die fuit in loco unius, & toto hodierno in loco alterius beneficii, aperiam *sect. seq. n.* 649.

Si verò Beneficiarius commoretur extra Diœcesin e. g. in studiis, securè accommodabit se loco, juxta Suarez *ibid.* sed rectiùs parebit Declarationi Rituum Congregationis apud Gavantum *sub princip. secundi Tom. in syllabo Decretorum*, statuentis, ut à tali recitetur Officium, quod in Choro sui Beneficii psallitur, si quidem ille e. g. studiosus literarum habeat obligationem ad Chorum. Addo, quando quis possidet duo Beneficia adstricta totidem Breviariis diversis, debere juxta Suarez, & plures alios relatos à Bonacina *de Hor. Can. Disp.* 1. *q.* 3. *punct.* 1. *n.* 9. recitare ex Breviario loci, ubi residet, juxta Sylvestrum autem, Reginaldum, & alios ex loci, ubi habet dignius, aut pinguius Beneficium.

APPENDIX PEREGRINA.

AT quid videtur judicandum esse de hoc Casu

Itali Archipresbyteri Foranei?

Q*Ui non modo præest in celebri oppido Diœcesis* A. *cum vero titulo, cuidam Ecclesiæ parochiali Archipresbyterali nuncupatæ, habenti sibi, suæque jurisdictioni immediatè subjectas alias viginti quatuor filiales, procuratas immediatè per procuratores suos, verùm etiam possidet in alia Diœcesi* B. *ex legitima dispensatione Canonicatum Cathedralem, cujus annuis reditibus omnibus gaudere potest, dummodo singulis octo mensium, diebus, continuis, vel interpolatis exstat brevissimo tempore, adeòque per decimam, aut duodecimam partem unius horulæ in ea urbe, cùm*

tùm ibi nulla adsit nisi semel in Anno, obligatio ad chorum. Quæritur ergo primò, *an possit, aut teneatur recitare Breviarium suæ Archipresbyteralis parochiæ, an sui Canonicatûs, haud parùm diversum ab altero?* Secundò, *an licitè recitet de Patronis & Dedicationibus illarum viginti quatuor filialium, quas regit vero jure parochiali?*

b Meum hac super re judicium intelligere volenti, &, ut ex alterius disco literis, singulari eruditione prædito, ac proinde ex phrasi Paulina digno *duplici honore* illi Domino respondi, cùm Canonicatus Cathedralis sit aliquid Archipresbyteratu Foraneo, ut est ille, de quo nobis sermo, dignius, siquidem & Archipresbyter Foraneus, seu extra Cathedralem commorans, suóque fungens Officio, æquiparetur Decanis ruralibus, sicuti Civitatensis, seu Capituli Cathedralis, Decano Cathedrali. Laymannus & Wangnerek, uterque in *Titulo 24.* seu *De Officio Archipresbyt. in 1. Decretal.* & non habet dignitatem propriè, & Canonicè dictam. Laym. *ibid. Cap. final.* idcirco poterit, aut fortè etiam ex mente Suarezii suprà relati debebit accommodare se Breviario sui Canonicatûs, seu Diœcesis *B.* At juxta veriorem aliorum sequetur ritum Diœcesis *A.* tum quia perexiguos fructus potest è suo Canonicatu percipere, si velit residere in sua Archipresbyterali, tum quia absque dubio tenentur in hac, ut paulò pòst demonstrabo, residere, tum denique quia utique debet in celebratione Missarum stare usu Diœcesis *A.* igitur & in persolutione pensi Canonici, alioqui foret nimia inter hæc duo discordantia, nimísque crebrò celebrarentur Missæ *Votivæ* juxta descriptionem Missæ *Votivæ* allatam *Tract. 3. Cas. XII. n. 621.*

c II. Ad festa filialium quod attinet, utique *licitè* colet ea Officiis propriis singularum, conformiter doctrinæ propositæ *cit. Tract. 3. Casu XX. in Append. 2. Lit. tt.* & cùm sit verus earum Parochus. Nolim tamen ad id eum obstringere, quandoquidem videtur satisfieri institutioni, mentique universalis Ecclesiæ, si cooperatores, ut debent, singularum celebrent Dedicationes, & Patrocinia etiam singularum.

d Sciscitabatur præterea, imò primariò, ille Reverendissimus Dominus Canonico-Archipresbyter, utrùm, quia sua Parochialis abest à loco sui Canonicatûs intervallo duarum solummodo horarum, ita, ut possit tertio quoque die vesperi se conferre ad urbem *B,* atque altero summo manè redire in oppidum suæ Archipresbyteralis, hácque ratione satisfacere residentiæ Canonicali simul & juri percipiendi omnes fructus Canonicales, percontabatur, inquam, an etiam suæ Parochiali debitam residentiam præstiturus eâ ratione esset, cùm & illa excursio, absentiáque videatur modica esse, ergo non curanda *L. Postliminium. §. Captivis. L. nihil ff. De capt. & postlim. reversf.* & absente se adsint Cooperatores, alii Sacerdotes, & Religiosi, qui gnaviter suppleant vices absentis.

e Respondi tamen, me ipsi daturum resolutionem talem, qualem ego in articulo mortis me dedisse, ille in eodem se amplexum esse gaudebimus, hunc enim esse Lydium lapidem, ad quem examinandæ sint tunc singulariter resolutiones practicæ, quando subest periculum, ne vel captatio favoris humani, vel generatim philautia, amor, inquam, proprius, nebulas intellectui offundat. Meam proinde resolutionem esse *negativam*, siquidem illa tam frequens (terna, vel quaterna per hebdomadem) excursio certè involvat notabiliter longiorem à sua Parochia absentiam, quàm sit duorum mensium concessorum ex causa *æqua* à Concilio Tridentino *Sess. 23. cap. 1. De Reform.* locus quoque sui Canonicatûs sit remotior à Parochia, quàm jura, & Doctores permittant.

In primis enim certum est, pernoctationem in loco Beneficii exigentis præcisam residentiam, ut exigit Parochiale per *citatum. Cap. 1.* Synodi Tridentinæ, esse partem integralem residentiæ, nam & nullus Episcopus, aut Generalis Vicarius est tam vecors, quin esset severissimè reprehensurus plebanum, solitum bis, tervè in hebdomade somnum capere in loco, duas horas dissito à sua Parochia, & tempus nocturnum utique accensetur duobus mensibus indultis à Concilio, ex causa *æqua*, curam animarum gerenti, sicuti generatim statuta loquentia de Diebus, Mensibus, Annis, ætatum, dignitatum, functionum, involvunt utique etiam nocturna tempora, seu dietim viginti quatuor horas, & residentia Parochi debet esse continua. Doctores communiter cum, & apud Garciam *De Benef. Part. 3. cap. 2.* atque Barbosam *De Parocho Cap. 8. num. 42.* & denique æquè de nocte, atque de die ingruunt necessitates, præsertim in celebribus, (quale est id, in quo existit Archipresbyteralis Parochia,) oppidis, ac nominatim Italiæ, in qua patrantur de nocte tot homicidia. f

g Nec patrocinantur illi Reverendissimo Domino Leges, aut Doctores pronuntiantes, non abesse eum, qui brevi reversurus est; eum quoque adesse continuò, qui parvo tempore abest. Jacobus de Graffiis *in decis. aur. Lib. 2. cap. 97. num. 47.* siquidem distantia duarum horarum non est hîc parva; etenim & Congregatio Concilii referente Garciâ *loc. cit. num 179.* atque Barbosâ *num. 39.* declaravit, distantiam trium milliarium Italicorum (quæ conficiuntur facilè sesqui horâ) esse nimiam, sicut & Beja *in Respons. Casuum Part. 4. Cas. XXII.* pro nimia habet unam leucam Hispanicam; quemadmodum

nec absentia nocturna accensenda est non diuturnis, seu brevibus. Et quamvis demus, distantiam illam esse parvam respectu Parochialis Ecclesiæ solitariè spectatæ, est tamen magna respectu filialium, quarum nonnullas ex tot, id est vicenis quaternis, esse à loco Canonicatûs remotas intercapedine non duûm duntaxat, sed trium, aut quatuor, horarum, est verosimile; harum autem etiam curam personalem gerere debere verum Parochum, constat ex Trid. Concil. *loc. cit.* omnibúsque Doctoribus disserentibus de cura pastorali, absque distinctione inter præcipuam, seu matricem, & filiales Ecclesias immediatè subjectas gubernationi Parochi, nisi fortè alicui cooperatorum sit ex institutione filialis imposita tota animarum cura, seu perpetua, quoad vixerit, vicaria. Barbosa *De Paroch. l. c. num. 18.* Quòd si distantia duarum horarum non impediret, quò minùs diceretur ille Dominus non *longè* abesse à Parochia, dum moratur in urbe, haberet multùm faventem sibi Barbosam *loc. cit. num. 16.* post Congregationem Trident.

h Non etiam illum eundem Dominum justificabit coram Deo copia, diligentiáque cooperatorum, atque aliorum, siquidem nihilominus tenetur, non quidem semper, sed vel communiter, vel quando subest peculiaris causa, petitùrve nominatim, præstare suam personalem operam, Garcias *loc. cit. num. 53.* Barbosa *loc. cit. num. 40. & 41.* Beja *loc. cit* Pater Lessius *De justit. Lib. 2. cap. 34. num. 153.* id optimè probantes, & nemine, quem sciam, repugnante; atque meritò, nam & residentia idem est, quod assiduitas commorationis in loco Beneficii causâ servitii Ecclesiastici præstandi, Pater Layman. *Lib. 4. Theol. Moral. Tract. 2. cap. 6. num. 1.* & residere in Ecclesia, idem est, quod in ea servire Beneficio, & ejus curam habere personaliter P. Tannerus *Tom. 3. disp 4. quæst 6. num. 187.* & Parochi jure *divino* tenentur per se ipsos Officium suum ministrare. P. Lessius *loc. cit.* atque ipsummet Concil. Trid. toties allegatum *Cap. 1.* statuens: *ubi officio suo defungi teneantur.* Vide Ludov. Engel *in Manuali Paroch. Part. 2. cap. 5.*

i Insuper interrogabat (utique minimè dubius de jure) idem Dominus consulens, utrùm absentia à Cura modo expresso suprà *Lit. a.* atque animo assistendi sessionibus, & negotiis capitularibus, nec non faciendi suos fructus sui Canonicatûs, ad decentiorem sui sustentationem, sit causa sufficiens Ordinario dispensandi quoad tertium mensem à Concilio istius arbitrio permissum, possitque causa hæc reduci ad quatuor illas communiter admissas?

k Respondi, non videri mihi, ullum pium Theologum, aut Canonistam responsurum *affirmative.* Siquidem arbitrium regulatur à jure, sicuti pluries resolvisse Rotam, testantur Doctores apud Barbosam *De Clausulis Clauf. 21.* jus verò Tridentinum *cit. Cap. 1.* exprimit causas quatuor, ob quas solas liceat Episcopo unum mensem addere duobus permissis ab ipsamet Synodo, ad quarum quatuor causarum nullam planè reduci potest alterutra ex iis, quæ insinuantur in ratione dubitandi, nominatim autem Titulus honestioris sustentationis, utpote profanissimus, & ad solam pompam, splendorem, delitias, locupletationem cognatorum &c. tendens, exulare debet à cogitatione animæ timentis Deum, ejúsque severissimum judicium. Legantur Doctores, imò authenticæ Declarationes, quas Garcias, & Barbosa *locis cit.* itémque Barbosa *in Collectaneis ad allegatum Cap. 1.* Tridentini referunt, sequuntúrque; addantur etiam his ea, quæ ex Joannis Gallemart Observationibus, ipsiúsque Barbosæ Remissionibus exhibent editiones recentiores Concilii Trident. deprehendetur manifestè, esse pro nulla habendam alterutram ex causis finalibus, quas non tam ex suo, utpote qui sit ipse juris, Theologiæque scientissimus, ideóque perspiciat rei indignitatem, quàm aliorum genio, & utinam non more, producit in medium.

Quòd autem præterea insinuat, illos duos menses, quos Synodus facit quot Annis liberos à residentia, dummodo integre prospiciatur necessitatibus per alium, esse concessos animi relaxandi gratiâ, probare nequeo. Siquidem iidem sapientissimi Patres exigunt pro his quoque mensibus causam *æquam*; sola autem relaxatio animi bimestris (extra Parochiæ fines) nequaquam est respectu plerorumque (horum enim solorum intuitu consuevêre ferri Leges. *L. Ex his. & L Jura. ff. De legibus*) æqua, justáve causa, præsertim si perpendamus, residentiam, administrationémque personalem esse jure *divino* sancitam; & denique Lessius *loc. cit.* post Navarrum damnat peccati mortalis contra jus naturale divinum absentem etiam duos solùm menses absque *justa* causa, etiam cum facultate Episcopi. Ita ferè respondi nominato superiùs Canonico. l

Præterea hoc loco observo, haberi à Leandro *cit. Disp. 3. quæst. 21.* pro certo, quòd, qui obligatus certo cuipiam Breviario, caret illo, teneatur pensum persolvere ex quocunque alio probato, citátque pro hac sententia Crovers, & Pellizarium *Tom. 1. Tract. 5. cap. 8. sect. 2. quæst. 9. n. 70.* post Lezanam relatum ab ipsomet Pellizario. Ego autem non video, quomodo hæc sententia stare possit, seu cum Bulla B. Pii Quinti, negantis posse obligationi psallendi satisfieri utendo formulâ non præscriptâ ab ipso, seu cum illa multorum doctrina, quam referemus *in Disp. 3. De mutatione officii n. 859.* illorum scilicet, qui mutantem vel semel unum officium in aliud damnant de mortali, propter illam ipsam declarationem B. Pii. V. *tacite* confirmatam à Clemente, & Urbano Octavis, Unde Antonius Cotonius *ibidem* relatus postea *c. 6. n. 129.* consequenter dissentit post P. Tamburinum, 603

Lib.

Lib. 2. in Decal. Cap. 5. §. 8. num. 10. à Mendoza, obligante cæcum ad recitandum quotidie officium, si quod teneat memoriâ; affert autem hujus dissensûs sui causam, quia tunc laudaretur Deus medio omnino diverso à præscripto. Atqui etiam ille, qui alligatus certo Breviario orat ex quocunque approbato, laudat Deum medio omnino diverso à præcepto. Unde fit, ut multi agant peccati mortalis reum illum, qui vel semel pro Romano utitur Benedictino, Carthusiano, &c. cùm sit alligatus Romano; quia in talem *directè* cadit lex B. Pii *preceptiva*, aut *declarativa*, de impotentia satisfaciendi per aliam formulam suo oneri, & Caramuel in Regulam Sancti Benedicti *Disp. 117. num. 1449.* negat in terminis, seu Abbatem, seu subditum Religiosum carentem Breviario Benedictino, at non carentem alio alterius Ordinis, teneri orare ex hoc, idcirco quòd uterque sit alligatus Benedictino.

604 Denique contra illam à Leandro assertam certitudinem sic argumentor: Certum est eum, qui nequiret nancisci aliud Breviarium, quàm illud, quod fuit editum à Francisco Quignonio Cardinale S. Crucis, non obligatum iri, ad utendum hoc Breviario, & ideo non obligatum iri, quòd B. Pius V. *sustulerit*, atque *aboleverit* ejusmodi formulam precandi; atqui ipse idem Pius expressissimè ita loquitur: *Etiam abolemus quæcunque alia Breviaria, omnémque illorum usum de omnibus orbis Ecclesiis, & locis* &c. Ergo ratio fundamentalis, militans respectu Breviarii conditi à præfato Cardinale, militat etiam respectu aliorum omnium diversorum à Piano; ergo per horum usum tam parum suppletur defectus omissi legitimi officii, quàm per usum Quignoniani. Verum quidem est, quòd idem meritissimò nuper in classem Sanctorum relatus Pius exceperit ab illa tam generali abolitione, & usurpationis prohibitione, Breviaria antecedentia ducentos Annos; sed verum etiam est, quòd & omnis exceptio à Lege generali sit strictè interpretanda *Cap. Cùm expediat. De elect. in 6.* proindéque haud extendenda de loco in locum, personis in personas; & exceptio firmet Regulam in contrarium. Gloss. *In Rubr. De Reg. Jur. in 6.* communiter recepta: atqui S. Pius exprimit in illa sua exceptione illa sola loca, *quæ ab ipsa prima institutione ducentos Annos antecedente constiterit usa fuisse aliis Breviariis.* Eam ob rem est mihi multò probabilius, non adesse in casu generali, quem ponit P. Pellizarius, obligationem orandi ex alio Breviario. Si tamen versareris per majorem Anni partem in urbe, vel monasterio, in quo vigeret usus legitimus Breviarii aboliti à B. Pio, nec interea suppeteret tibi copia Breviarii, cui es adstrictus, locum haberet opinio Pellizarii, propter communem doctrinam de obligatione generali observandi leges particulares loci, in quo quis habitaturus est per majorem Anni partem. Quæ tamen obligatio quia probabiliter à multis negatur respectu viatorum, aliorúmque peregrinorum, breviùs quàm majore Anni parte commorantium alicubi, ideo etiam probabiliter censebis te immunem à peccato mortali, si existens uno, alteróve die tanquam hospes in aliqua Carthusia, abstineas omni penso horario, utpote carens tuo Breviario.

Confirmo dicta; quia aliqua Breviaria Monastica, & Diœcesana antiquissima non minùs differunt à Romano, quàm officium parvum B. V. à majoribus officiis ejusdem Virginis; sicut ergo nemo, qui nequit recitare Breviarium de Conceptione, adigendus est ad Officium parvum B. Virginis præscriptum pro Adventu, ita neque is compellendus ad Carthusianum, Benedictinum, &c qui destitutus est libro continente formulam psallendi præscriptam sibi.

III. Peregrinus, vel Viator, existens in loco, ubi celebratur speciale festum, celebrabit & ipse illud officio, si visum fuerit. Laymann. *Lib. 4. Tract. 1. cap. 5. num. 3.* Titulus quippe & conformitatis, & pietatis patrocinatur. Imò Tamburinus *loc. cit. num. 36. 38. & 39. absolutè* docet, quemlibet clericum sæcularem (aliud sentit de Religioso, qui ex vi voti, & professionis suæ, obligatur ad proprium ritum, ut e. g. Religiosus ex Sacro Ordine PP. Prædicatorum) posse accommodare se loco, in quo peregrinatur, eò quòd peregrinus possit, licèt non teneatur, sequi leges loci, in quo existit. Porrò an Regulares possint, aut teneantur dicere Officium de Sanctis Diœcesanis, dicam infrà *n. 627.* 605

IV. Utens Romano non tenetur recitare diebus notatis in Breviario Officium B. Virginis hebdomadarium, nec Officium Defunctorum, nec psalmos Pœnitentiales, aut Graduales; disertè enim talem liberat S. Pius V. profitens tamen, se idcirco mandâsse nihilominus hæc inseri suo Breviario, ut clerici spe indulgentiæ, quam offert recitantibus, allecti orent illa. Excipit tamen ab hac gratia Ecclesias, in quibus viguit usus recitandi in choro Officium Divæ Virginis: vult enim servari illum usum, sicuti & Theologi illum, quo ratione fundationis, dicebatur certis diebus Officium Defunctorum, quod proinde beneficiati tenentur etiam, dum sunt foris, recitare. Sanchez *Lib. 2. Consil. Mor. cap. 2. dub. 80.* at hi non tenentur, si soli præsentes accipi nt integrum salarium. *At, quanta obligatio recitandi talia incumbit non utentibus Romano?* Resp. Spectanda consuetudo loci. Lessius *cit. Cap. 37. n. 76.* ac Laymannus *cit. Cap. 5. num. 4.* In dubio non præsumetur mortalis, me judice, quia tanta obligatio est probanda, non præsumenda. 606

V. An, & quatenus liceat, vel oporteat, deditâ operâ, recitare brevius officium pro longiore præscripto, disputabitur inferiùs proprio loco, scilicet *Disput. 3.* per totam. Interim di- 607

eo, esse probabile, quòd non nisi venialiter delinquat, qui absque rationabili causa facit non frequenter ejusmodi mutationem; nec venialiter quidem, si ex causa rationabili, seu justa, & honesta, ut loquitur Leander *Quæst. 16.* post Sanchez, & Tamburinum, testans esse communem. Causarum hîc rationabilium plures indicabo *ibid. n. 910. & seqq.*

Quia in hac quæstione *prima* disserui de forma, juxta quam persolvendum est Officium, observo, à Brunone Neusser *De Horis Canon. Disp. 5. n. 45.* post Lezanam in *Summa Quæst. Regul. Cap. 12. n. 20.* statui hanc conclusionem: *Recitans Officium duplex, quod recitandum est sub semiduplici, & contrà, peccat mortaliter, nec satisfacit præcepto Officii Divini, sive id fiat intra chorum, sive extra, sive semel, sive sæpius.* Adfert hujus rigoris hanc rationem, quòd in Decreto Congreg. Rit. præfixo Breviariis, decernatur, *non posse Episcopos Officium Canonicum mutare in altiorē ordinem, innovando pœnas Pii V. quæ sunt, quòd non satisfiat officio, & alias, quæ non solent infligi, nisi ob peccatum mortale. Rursus non servatur formula Breviarii.*

Ita ille. Sed pace Doctissimi viri existimo, neutrâ harum rationum probari tantam severitatem. Non *primâ*, quia Episcopus elevans e. g. ad altiorem ordinem manifestè inducit novum ritum, quæ inductio singulariter, ac sub gravi pœna prohibetur in Bullis Pontificiis, ego autem semel celebrans sub duplici Festum S. Brunonis, e. g. non induco novum ritum; à tam diversis autem non valet illatio, præsertim tam odiosa. *Altèra* ratio etiam non probat intentum, quia non qualibet non-observantia formulæ continet culpam lethalem, alioquin contraheret hanc omnis, qui omitteret minimum Hymnum, unicam commemorationem &c. qui Tertiam recitaret post Sextam: qui non staret, flecterétve tempore præscripto &c. Et si non satisfacit præcepto recitans tempore Adventûs sub Duplici Officium semiduplex Sancti tunc occurrentis e. g. S. Damasi, quid aget, ut satisfaciat? Supplere nihil debebit, cùm nihil omiserit, nam eo tempore cessant communes commemorationes. An repetet totum Officium? at cuinam hæc obligatio venit in mentem? An duntaxat recitabit prima verba singularum Antiphonarum præcedentium quemlibet psalmum? at & istud est ridiculum, & non servabitur hac ratione formula Breviarii, quæ vult, ut post singulas Antiphonas dicantur singuli psalmi, non autem permittit, ut omnium Antiphonarum prima verba recitentur uno tractu. Nec obstat, quòd Clemens, & Urbanus interdicant gravissimè usu alterius formulæ; novit enim P. Bruno ex Suarez, atque aliis passim, illam tam gravem interdictionem non intelligi de quovis etiam minimo recessu à formula, sed desumendum esse ex variis circumstantiis, utrùm hic & ille recessus, hæc aut illa mutatio formulæ repugnet graviter, an solùm leviter Legi, finíque legis præscribentis hunc, non alium ritum.

Quæritur II. *Quænam circa integritatem tradant DD?* Resp. Seqq. 608

I. Peccat mortaliter, omittens etiam tantùm semel unam unicam Horam. Ita 24. DD. apud Dianam *Part. 6. Tract. 6. Res. 6.* Imò omnes, teste Suar. *Lib. 4. De Orat. Cap. 25. n. 15.* Sed utique dissentiunt tum quoad unam Horam, Caramuel *in Theol Reg. Disp. 118. num. 1462.* tum Richardus, & Angelus, qui, ut vidimus suprà, absolvunt à mortali negligentem totum Officium semel, aut bis in Anno. Dissentit quoque in terminis Carolus Marchinus apud Dianam *cit. Res. 6.* dubitante Soto apud eundem. Et ego magnopere dubito, spectatâ solâ ratione, & abstrahendo ab auctoritate, quæ tamen tanta est, ut moverit Lezanam, *in addition. ad Tom. 1.* ad vocandam sententiam Marchini falsam, atque improbabilem.

An ergo de mortali damnabis omittentem Vesperas Sabbati sancti?

P. Tamburinus suprà, *Cap. 5. punct. 2. num. 11.* & apud Neusserum *De Hor. Canon. Disp. 8. quæst. 2. n. 11.* Pellizarius, Franc. Bonæ Spei, ac Jacobus Marchantius negant, damnandum, quòd, & materia sit exigua, & dies illa sit tam læta, atque præcesserit tam longum officium, ut ratiocinatur Tamburinus: cui à fortiori assentiuntur tum citati *num. praced.* tum Mart. à S. Josepho, Pourre, Escobar., & Jacobus Marchant. quos pro Caramuelis, & Marchini opinione nominat idem Neusser *loc. cit. num. 9.* subdens *num. 12.* generatim illam solam partem esse gravem, quæ spectata, & in se, & in ordine ad totum officium æquivalet uni parvæ horæ, adeóque non peccare mortaliter illum, qui disparatas partes in notabili quantitate omittit v. g. *ex qualibet Hora duos Psalmos, & Hymnum*, aut qui in Matutino, vel Laudibus, vel Prima, vel Vesperis, vel Completorio (quas Horas habet, ut & plures alii, pro majoribus) omittit tantum, quantum æquivalet toti uni ex tribus parvis Horis, aut qui in Officio Feriali omittit tres Lectiones cum Responsoriis, secùs si ex tribus Nocturnis unum totum omitteret, quam opinationem poteris jungere aliis mox referendis, & in medio relinquendis. 609

II. Sicut Fagundez loco, quem retuli *n. 132.* pro certo habet, peccari venialiter ab eo, qui negligit etiam minimam partem Sacri, ita & consequenter asseret de majoribus, aut parvis horis. Sunt autem juxta Navar. *De Orat. Cap. 10. num. 44.* Matutinum, Laudes, Vesperæ & Completorium horæ majores; reliquæ solæ annumerandæ parvis. Ego cum Suarez *num. 15.* Reginaldo *Cap. 18. num. 143.* Diana *Part. 2. Tr. 12. n. 41.* aliisque communiùs, habeo solum Matutinum, id est Nocturnos, & Laudes simul pro Majore hora, reliquas pro Minoribus. 610

III. Idem

611 III. Idem Navarrus est æquo rigidior, dum *loc. cit.* reum dicit peccati mortalis, omittentem ex Tertia e. g. à principio ad primum psalmum *inclusivè*. Admodum, & prudenter quidem, benignus est Bonartius *Cap. 19. num. 13.* resolvens sic: *Probabile mihi videtur, non incurri hac in re peccatum mortale, nisi aliqua Hora ferè integra prætereatur, vel aliqua pars Horæ majoris illi respondens, unde qui ex Tertia recitat saltem usque ad primum psalmum* inclusivè; *imò unum illius psalmum, non videtur peccare mortifere.* Ita Bonartius, favente Reginaldo *num. 144.* adstipulante apertè Tamburino, *loc. cit. Cap. 2. §. 2. num. 10. & 11.* consentiente quoque à fortiori Tiberio *Quæst. 100.* ubi ad mortale requirit omissionem unius integræ horæ, sicut & Palaus *punct. 5. num. 1.* citans Lessium, & Bonacinam. Equidem pars Sacri, ab initio usque ad Evangelium *exclusivè* continet communiter haud paulò plus, quàm integra Tertia; & tamen suprà retuli tam multos, non agnoscentes culpam lethalem, in omissione illius partis Sacri. Et quis credat, Ecclesiam esse tam duram matrem; ut Orco addicat omittentem minus? Qui probabit, consuetudinem esse tam rigidam?

612 Mediam viam ingressi Suarez, Reginaldus, Escobar, Diana *Ref. 14.* scribunt, ut peccetur mortaliter per omissionem partis, requiri & sufficere, ut in parvis horis omittatur dimidia (de hac sufficientia meritò dubitat Layman. *C. 4.* etsi assentitur Tannerus *Tom. 3. disp. 5. quæst. 1. num. 145.*) pars, at in reliquis tantum, quantum æquivalet uni integræ horæ. Qui Suarez præterea noxæ lethalis damnat negligentem Nocturnum unum. Escobar *Tract. 5. exam. 6. num. 59.* illum, qui in Matutino 4. psalmos longiores, vel tres Lectiones cum Responsoriis; Laymann. *Lib. 1. Tract. 4. cap. 19. num. 6.* qui novem Lectiones cum Responsoriis, aut in Officio trium Lectionum plus quàm tres Lectio-
613 nes, etiam cum Responsoriis. Gavantus *in Rubricas Breviarii Sect. 5. cap. 12. num. 12.* omittentem multas commemorationes. Rectiùs diceret, cùm Laudes sint tantùm pars Matutini, dimidia autem pars harum non sit notabile quid, si comparetur cum toto Matutino, paulò plusquam dimidiæ earum partis omissionem exigi, ad constituendum tantum reatum.

614 IV. Omittens diebus Rogationum, vel sancti Marci Litanias, aut secundo Novembris Officium Defunctorum, delinquit mortaliter juxta communem, probabilioremque Suarii *l. c.* Sanchez *cit. Lib. 7. Consil. Moral. cap. 2. dub. 27.* Tanneri *num. 147.* Tambur. *num. 14.* Leandri *Disp. 3. quæst. 35. & 36.* contra Graffiis, Homobonum, Molfesium, Macignum apud Dianam *cit. Tract. 12. Ref. 42. & in fine Quartæ partis, in peculiari quæstione de Officio Defunctorum*; quorum sententiæ concedit Diana probabilitatem, non audet Tamburinus negare,
615 sicut nec ego. Saltem tunc vera est respectu Litaniarum, quando non instituitur Processio. Suarez *loc. cit.* etenim dicitur in Rubrica: *Qui non interfuerint Processioni, dicant Litanias privatim*; sicut & satisfacis juxta Gavantum, & veritatem, si pridie vesperi recites post Matutinum, & Laudes; cur enim accessorium non sequatur etiam hîc suum principale? At non satisfacis juxta Tamburinum *loc. cit. §. 5. num 7.* consentientem tamen quoad Officium defunctorum. Quia autem nos in Societate recitamus quotidie ante somnum in templo, vel alio loco decente easdem Litanias; evadet peccatum, saltem grave, qui iis intererit respondens; rectè enim docet Leander *cit. Tract. 8. disp. 4. quæst. 9.* contra P. Tamburinum, talem præventionem non repugnare Rubricis; quod ipsum asseruerat *Quæst. 94.* de Officio defunctorum, dicto vespere festi omnium Sanctorum. Certè sic fert mos nostræ Provinciæ; consentit mihi citato Bruno Neusser *Tract. De Hor. Canon. disp. 15. num. 84.*

Dico: *Respondens*: etenim Congregatio apud Gavantum *Sect. 6. cap. 16.* declaravit, teneri repetere privatim, qui interfuêre quidem, at non cecinerunt. At magnopere dubito, utrùm hæc declaratio observetur à Dominis Canonicis Germaniæ. Idem Gavantus testatur *l. c. n. 25.* esse declaratum ab eadem Sacra Congregatione, ut quando festum Sancti Marci occurrit, in Dominica Resurrectionis, Litaniæ transferantur in feriam tertiam, quo die erunt etiam privatim recitandæ: at in quemcunque alium diem cadant, non esse transferendas. Denique addit idem Gavantus, esse flectenda genua ab eo, qui privatim eas recitat. 616

Unde hoc ipso Anno 1677. quo locupleto hanc Editionem, cùm Festum ejusdem S. Evangelistæ occurrisset in Dominica in Albis, fuit quidem in hac Diœcesi Constantiensi illud translatum in diem XXVIII. April. at non modò habita fuit processio illo die Dominico, decantatæque Litaniæ, sicut debuerunt juxta Gavantum, & alios, sed insuper ad calcem instructionis, quam Directorii Diœcesani concinnator longissimo usu peritus conscripserat ad Sabbatum præcedens illam ipsam Dominicam, expresserat hæc verba: *Qui vesperi recitat Matutinum cum laudibus, potest etiam recitare Litanias.* Quod idcirco memoro, quia confirmat id, quod præcedente *n. 615.* approbante etiam Doctissimo Brunone Neusser post Gavantum *Part. 2. Sect. 7. cap. 15. ad diem 2. Novembris* scripsi de nobis licitè Litanias (quas pridie Rogationum de continuo more recitamus, unà omnes in Ecclesia) offerentibus, si ita lubeat, in satisfactionem obligationis ad illas dicendas postridie.

Verùm his ipsis exaratis volens cognoscere, an etiam hoc argumentum tractaret noster P. Carolus Guyetus in sua Heortologia, non semel in hoc opere meritò commen-

data, reperi ipsum *Lib. 4. cap. 2. quæst. 6.* non modò dispentire à Gavanto, sed etiam adferre tales rationes sui dissensûs, ut eam ob rem habeam quidem pro probabili illam meam opinionem Superiorem, sed Guyetanam pro verosimiliore. Quia verò, licèt in nostra Germania non observetur statutum capituli *Rogationes. De consecrat. distinct. 3.* imperantis jejunium, seu abstinentiam à carnibus triduo Rogationum, attamen alicubi exoritur dubium, an, & quomodo sit transferenda illa abstinentia, sicuti & ea indicitur in Festo S. Marci. Consuli poterit idem prædictus Guyetus sagaciter discutiens hoc dubium.

617 V. Non nisi unum peccatum mortale admittit, qui uno die omittit omnes horas. Silvester *Verb. Hora q. 12. n. 6.* Navarr. *De orat. cap. 7. num. 6.* alii communiùs contra Lessium *Cap. 37. n. 53.* & alios. Itaque talis satisfaciet in confessione dicendo: *Peccavi mortaliter omissione divini officii.* Lugo *De pœnitentia disp. 16. num. 547.* Diana *cit. Tract. 12. Res. 23.* referens plures alios contra Suarium, & alios; nam totalitas est tantùm circumstantia aggravans intra eandem speciem, sicut etiam dixi superiùs, sat commodè confiteri Monachum Parochum, si dicat. *Non recitavi Breviarium, cùm tamen sim in Sacris.* Et qui hodie omisit, non tenetur supplere cras, ut probat praxis, exprimente Laymanno *Lib. 4. Tract. 1. cap. 3. num. 9.* contra Tannerum, *cit. q. 1. n. 167.* id ipsum de illo, qui omisit primas vesperas festi; hæ enim spectant ad officium præcedentis diei, alioquin careret hic unâ integrâ horâ; esto quoad solennitatem vendicet illas sibi dies sequens.

618 VI. Etiam contra integritatem peccas duplicando, vel syncopando, seu truncando verba, ob balbutiem, aliámve rationem. Quamvis autem sic mutilans valde notabilem partem, possis peccare mortaliter. Suarez *Cap. 13. n. 10.* Layman. *l. c. Cap 5. n. 8.* rarò tamen delinques hac ratione mortaliter, eò quòd talis mutatio rarò sit continua in aliqua parte notabili, & quando est in ultimis syllabis, non soleat mutare sensum. Suarez *ibid.* conformiter doctrinæ, quam ex Bonacina & Moneta refert, Diana *cit. Tract. 12. Res. 26.* quòd non peccet mortaliter, qui eodem die in singulis horis paucos versiculos deglutiendo, syncopando, &c. mutilat, esto illi simul sumpti efficerent notabilem quantitatem, nisi hæc quantitas sit in una Hora. Profectò mutilatio est vitium tam generale partim à natura, partim ab habitu, hîc & nunc incorrigibili, partim etiam à potu vini etiam necessario, & moderato, ut infinitis scrupulis panderetur via, si assereretur, ex his conflari materiam sufficientem ad lethale crimen, cùm tamen Rodriquezius *in Summa Cap. 123. n. 2.* rectè moneat, oportere *in rebus moralibus ita loqui, ut non detur ingressus scrupulis.* Hinc rectè pronuntiat Layman. *l. c.* quando illud vitium emendari nequit, nullum peccatum esse timendum, quod etiam docet Lessius, non damnans de mortali, nisi quando excessus est enormis. Quia verò hîc facta mentio est scrupulorum, exhibeo medicinam, & resolutionem.

Casûs scrupulosi.

P. *Cornelius Brughelman Flander, in recitandis Divinis precibus anxiè nimis laborabat, & totum ferme diem scrupulosè collocabat, qua ratione sanandus erat?* 619

Respondeo illâ, qua ipsum sanavit peritissimus medicus animarum, qui proinde jussit, *ut Cornelius preces canonicas ad horologium arenarium recitaret, & in eis universè recitandis non plus temporis poneret, quàm alii Patres consueverant, quo tempore consumpto, si qua fortè pars ad totum officium explendum deesset, eam ille eo die prætermitteret. Cornelius verò veritus, ne aliquam partem omittere cogeretur, dabat operam diligenter, ne sibi tempus deesset, vehementiùs enim angebatur, si quid omnino relinqueret, quam si quid minùs (ut sibi videbatur) attentè, ac devotè pronuntiaret. Ita scrupulus minor majori scrupulo, quasi clavus clavo exemptus est.*

Hisce omnino verbis & Casum, & pharmacum Casûs describit Ribadeneira noster, in vita Sancti Ignatii parentis nostri *Lib. 5. cap. 10.* quibus nihil addo nunc, addam verò *n. 713.* alium Casum prolixiorem scrupulosi.

VII. Silvester *Verb. Hora quæst. 12.* sic loquitur: *Secundùm Paludanum, qui notabiliter malè dixit officium, si vult evadere mortale, debet redicere totum, si tamen modicum dimisit, puta dictionem, aut versum, aut psalmum, tenetur repetere post officium, vel aliquid aliud ejus loco dicere, si vult evadere veniale.* Sed non assentior Paludano, quoad evasionem venialis. In primis enim suppletio per aliud, non est suppletio legitima, quia Beatus Pius V. vetat, quidquam addi suo Breviario. Deinde si sint omissi solùm duo, aut tres versus in medio psalmo, vel una brevior Antiphona, videtur, repetitionem, utpote valde inconcinnam posse omitti, juxta dicta *De Sacro Casu IV. n. 142.* Secùs si Antiphona: *Salve Regina,* Hymnus, aut aliqua commemoratio non fuisset dicta; juxta ea, quæ habet Lessius *Cap. 37. n. 77.* 620

VIII. Quando, ob defectus non mortaliter malos, dixisti apud te: *Nolo valere hanc recitationem, sed volo de novo inchoare*, non peccabis graviter non repetendo, juxta dicta *Casu VII.* & doctrinam Lessii *l. c. n. 59.* 621

IX. Qui non meminit, se dixisse unam integram horam, modò non meminerit, se non dixisse illam integre, non tenetur repetere, si communiter soleat nihil transilire.

San-

Sanchez *Lib 7. Consil. Moral. c. 2. dub. 34.* & Laymannus *cit. cap. 5. num:* 11. Imò malè facit repetendo, utpote aditum aperiens scrupulis. Navarrus *c. 13.* & Bonartius *l. 2. c. 23.* certè Tamburinus requirit certitudinem *moralem*, ad obligationem iterationis. Addit Sanchez, qui habet rationem aliquam, vel conjecturam ad credendum, se dixisse hanc, aut illam horam e g. Tertiam, malè facturum repetendo. Quòd si non suppetat ulla conjectura, oportebit repetere; quia præceptum est in
612 possessione.

X. Potens dicere majorem partem Breviarii, obligatur ad hanc. Palaus *Tract. 7. Disp. 2. punct. 6.* post Navar. Suarez, Bonacinam, contra Caramuelem *in Theol. Reg. §. 115. n.* 1435 & alios nonnullos, tacito nomine relatos à Palao. At non obligatur ad quidquam, qui nequit majorem. Palaus post Navarrum, Azor, Garciam, Lessium, Dianam, alios, contra Suarez, Sanchez, alios; ratos, etiam, qui solum Completorium recitare potest, teneri ad illud. Sed hæc sententia gignit ægris noxiam anxietatem. Quin idem Palaus post Filliucium, & alios, contra Bonacinam, Busenbaum, & alios, non improbabiliter absolvit à toto Matutino, qui potest quidem dicere omnes psalmos matutinales, at non Lectiones, præsertim quando sunt novem, sed talem obligat ad solas Laudes, & cæteras Horas. Attamen opinio Bonacinæ videtur omnino amplectenda in praxi; sicut & *practicè* amplecterer illam, quæ in specie docet. 1. Teneri ad omnes parvas horas, qui nequit Matutinum & Laudes. Tambur. *L. 2. in Decal. c. 5. §. 8.* contra Leand. *d. 5. q. 56.* Palaum, & alios. 2. Teneri quoque ad Matutinum, & Laudes, qui potest hæc dicere, at nequit cæteras horas. Leander *q. 57.* 3. Teneri te ad recitandam illam majorem horam cujus psalmos dicere potes, etsi non possis capitula & orationem. Leander *q. 16.* verè enim tunc potes majorem illius partem persolvere, secùs si psalmos non posses, posses autem reliqua. Leander *q. 59.* *At quid si quis contraxerit pravum habitum detruncandi plurimas syllabas, ita ut nequeat desuescere sine notabili difficultate, tenebitúrne hanc subire difficultatem?* Doctus Leander *q. 62.* proponens hanc generalem quæstionem: *An, qui ex pravo habitu magnam habet difficultatem recitandi officiũ, excusetur ab illo recitando?* Respondet, non excusari nisi illa difficultas adferat impossibilitatem *moralem*, qualem solent habere valde scrupulosi, aut timentes futuram febrim, vel gravem dolorem capitis. Ego ad illam meam specialem quæstionem respondeo in primis; non videri adigendum ad tam difficile emendationis studium, illum, qui ob defectum merè naturalem truncare solet verba, quàm qui ex habitu acquisito, ut e. g. quia libere consuevit deproperare, aut deblaterare celerrimè officium, adeóque sæpissime transilire, deglutire integras syllabas, aut verba Ratio est; quia *generaliter loquendo* tenemur strictiore jure tollere causas malorum à nobis libere positas, quàm positas ab aliis, aut à natura, ut patet exemplo unius titionis igniti, culpâ nostrâ delapsi in horreum nostri vicini, & alterius illuc per aera delati ex aliena domo correpta flammis. Deinde aio, si illa truncatio sit tanta, ut *moraliter* corrumpat substantiam recitationis, seu tollat integritatem *substantialem*, adesse mortalem obligationem emendandi defectum seu acquisitum, ut per se patet, seu naturalem, qui enim tenetur lege Breviarii, tenetur utique ad integritatem *substantialem*; at verò, si defectus ille non obsit integritati *substantiali*, esse sub veniali dandam operam, ut emendetur, quæ emendatio cùm non videatur aliter posse fieri, quam per lentam pronuntiationem, erit hæc adhibenda; lentior quidem ab habituato propriâ culpâ, quàm à naturaliter defectuoso.

Quid *si autem oporteret hac ratione impendere integram horam Matutino, & Laudibus, solitis communiter ab aliis integre absolvi intra dimidiam horam*? Respondeo, si tanta lentitudo sit necessaria ad ponendam integritatem *substantialem*, eam adhibebit necessariò uterque, & præsertim culpabiliter defectuosus; nec enim videtur hæc molestia esse ita notabilis, ut eximat à lege persolvendi *officium nostræ servitutis*, ut loquar cum S. Benedicto in Regula *cap.* 11. & aliàs sæpiùs. At verò si tardiore morâ foret opus, non adigerem naturaliter blæsum: tuburcinantem, &c. obligarem autem factum vitio suo tam miserum, ea etiam de causa, quòd postquam correxerit pravam consuetudinem, sit mediocri studio conservaturus emendatam. Quando verò integritas solùm *accidentaliter*, seu venialiter violari consuevit, tantò plus reflexionis, & tarditatis erit adhibendum, quantò sæpiùs errari consuevit. Ego naturali laborantem defectu nollem compellere tunc ad plus impendendum temporis, quàm soleam, qui modestè, religiosè, non properanter *referunt Laudes Creatori nostro super judicia justitiæ suæ*, sicuti per piissimam paraphrasin describit S. Benedictus *cit. cap.* 11. executionem pensi canonici. 623

APPENDIX.

Dictis de integritate jungo resolutionem hujus cribratæ quæstionis.

E*St nostra Ecclesia Oenipontana, quæ tametsi muta, depradicat tamen planè Regiam munificentiam, magnificentiámque Serenissimorum Archiducum Austriæ, Comitum Tirolis, consecrata sub speciali invocatione sacrosanctæ Trinitatis, ita ut sacrosancta Trinitas sit Titulus (non verò Patronus, estque hic unus è casibus, quibus hoc nomen* Titulus Ecclesiæ *latiùs patere, quã* Patronus a

Ecclesiæ, *tradit Gavantus* in Rubr Breviar. sect. 3. c. 12. n. 1.) *Ecclesiæ illius, ac proinde celebretur per octavam. Fuit ergo orta, & discussa non semel quæstio in illo nostro Collegio, utrùm esset, infra illam octavam recitandum Symbolum Sancti Athanasii, nec ne?* Ratio negandi occurrebat hæc, b
quòd Rubrica posita immediatè ante illud Symbolum ita sonet: *Sequens Symbolum dicitur in Dominicis tantùm, quando fit officium de Prima, ut in Psalterio, & in festo SS. Trinitatis.* Atqui dictio: *Tantùm* ita includit expressum, ut omnia non expressa excludat. Barbosa in *Opusculis* in dictione *Tantùm*; imò vocula: *Tantùm* valet idem, quod vocula *Tantummodo* Barbosa *ibid. n. 5.* atqui dictio: *Tantummodo* excludit omnes casus, qui nominatim inclusi non reperiuntur. Idem Barbosa in dictione 404. Ratio asserendi est hæc, quòd in Rubricis Breviarii. *Tit. 7. n. 4.* expressè dicatur: *De Octava* (seu diebus infra Octavam) *omnia dicuntur, sicut in die festo, præter lectiones, quarum prima tres,* &c. Unde videntur huc applicanda illa duo notissima Axiomata: *Qui dicit omne, nihil excipit.* Et: *Exceptio firmat Regulam in contrarium.* Ego, salvo judicio illorum, qui aliter senserunt olim, fortéque adhuc sentiunt, probo, approbóque resolutionem, quam (à Directorio Constantiensi approbatam quoad diem Octavam) in hoc Constantiensi Collegio dedit in Conferentia Casuum Domesticorum ordinarius, isque egregiè doctus professor Theologiæ Moralis Anno 1670. dedit autem *affirmativam* idcirco, quòd Gavantus *in Rubr. Breviar. sect. 3. cap. 8. n. 5.* post Radulfum, magnæ authoritatis Rubricistam, scribat, omnes dies Octavæ pro una festivitate computari, ipsámque Octavam esse prorogationem festi; si igitur feria secunda, tertia, & quarta post Dominicam Trinitatis est una festivitas cum ipsamet Dominica Trinitatis, non est, cur non æquè infra octavam, atque in ipsa principali die videatur esse recitandum Symbolum S. Athanasii.

c Video, posse contra hanc ratiocinationem objici, quòd nimiùm urgeatur hæc unitas; si enim dies infra octavam est ita rigidè unus dies cum ipso festo principali, ut huic unitati repugnet omissio Symboli S. Athanasii recitati ipso die principali, cur non æquè repugnat, quòd feriâ secundâ e. g. Antiphonæ ad psalmos non duplicentur? dies infra octavam cedat cuivis non solùm duplici, sed etiam semiduplici? Jure diverso res una eadémque censeri non debet. *L. Eum qui ædes, ff. De usurpat.* Barbosa *Axiomat. 135. n. 7.* cum aliis; atqui dies principalis, & dies infra Octavam censentur diverso jure, diversis Rubricis, ergo non videntur cum tanta, seu proprietate, seu jure dici una festivitas, ut ob hanc unitatem necessariò inferatur necessitas recitandi Symbolum Athanasianum diebus infra Octavam, atque ipso die principali.

Nihilominus tamen persisto in dicta *affirmativa* sententia, tum quia illa duo Axiomata, d
quæ protuli, nimis potenter patrocinantur illi *affirmativæ*, tum quia res una, & eadem potest, & debet diverso jure censeri, quando refertur ad diversa. Tiraq. *de nobilitate c. 28. n. 13.* atque alii apud Barbos. *cit. n. 7.* Tum denique quia facilè respondetur ad præcipuum argumentum desumptum ex Rubrica, nominante dies, quibus solis licitum, aut præceptum sit pronuntiare dictum Symbolum. Respondetur enim, sicuti cæteræ leges intelligendæ sunt, juxta ea, quæ sunt *per se*, non quæ *per accidens*, *L. Nam ad ea, ff. De leg.* ita & illa Rubrica judicanda est loqui de illis Anni diebus, quibus *per se* annexa est obligatio prædicti Symboli: Talis autem Anni dies *per se* est sola Dominica, atque festum Trinitatis, scilicet sive translatum, sive non translatum; atqui suprà est ostensum, dies infra Octavam satis commodè nuncupari festum Trinitatis. Quia tamen his omnibus jam mandatis priori prælo incido in Gavantum *sect. 5. c. 20. n. 4.* asserentem, illud Symbolum esse in nostro casu dicendum in sola prima die, & Octava, ideo quòd utraque incidat in Dominicam, ea de causa minùs repugno *negative*; observans ex eodem Scriptore *ibidem* idcirco eidem Symbolo subjungi versiculum Doxologicum. *Gloria Patri*, tum quòd more Psalmorum cantetur, tum quòd declarato Mysterio Trinitatis æquum sit, ut eidem gloria detur.

APPENDIX APPENDICIS.

His in priore Editione excusis venit in mentem quærere ex uno nostrorum Patrum Oenipontanorum, qua ratione inducti recitarint hactenus illud Symbolum diebus indicatis in præcedente Appendice? Loco directi responsi rescripsit ille hisce formalibus: Videtur mihi & aliis hîc Symbolum S. Athanasii esse, infra octavam SS. Trinitatis toties iterandum, quoties de die infra octavam dicitur Officium, Trinitatis, non item illis diebus infra octavam, in quibus dicitur de aliquo Sancto, aut, Festo Corporis Christi. Ratio mea est, quia, juxta Rubricam dicitur hoc Symbolum *in Festo Trinitatis*, & quidem tantùm ratione Mysterii Trinitatis, quia, ut Gavantus ait, *continet doctrinam de Trinitate*, quam Ecclesia per, proprium, & singulare officium vult recolere; atqui omnes & singuli dies infra octavam, Trinitatis sunt, & dicuntur *Festum Trinitatis*, quia omnes & singuli habentur pro uno die, ut patet ex Præfationibus Missæ, in quibus solemus per totam octavam dicere: *hodierno, die*, ergo in omnibus & singulis diebus infra, octavam Trinitatis dicendum est Symbolum, e

S. Atha-

„S. Athanasii, sicut in Festo. Ulteriùs: In Festo „Trinitatis non dicitur Symbolum Athanasianum, nisi quia tunc dicitur Officium proprium de Trinitate, ab Ecclesia singulariter „ordinatum ad Mysterium isthoc recolendum; atqui illis diebus, quibus infra octavam celebratur aliud Festum semiduplex, aut „duplex cujuscunque classis, non dicitur Officium proprium de Trinitate, ergo nec Symbolum Athanasianum, quod est Officii proprii „de Trinitate pars. Unde Dissentio 1. à Raynaudo, qui putat per totam octavam Trinitatis quotidie sine discrimine esse dicendum „memoratum Symbolum. Dissentio 2. à Gavanto, qui putat esse in Festo, & in die octava „tantùm dicendum, quia dies octava, eundem „ritum habet cum Festo, licèt non eandem „classem.

f Dissentio 3. ab aliis, qui putant, in ipso „tantum Festo solo esse recitandum. Confirmo autem meam sententiam contra istos postremos ex ipsis verbis Rubricæ, quæ loquens „de Dominicis expressè addit: *Tantum* quando fit Officium de Dominica, ergo si voluisset „Symbolum Athanasii dici tantum in ipso festo Trinitatis, addidisset planè & hic particulam *tantùm*. Contra Gavantum autem confirmo, quia sicut dies octava, ita & dies infra „octavam quilibet est idem cum Festo; & licèt tantùm habeat ritum semiduplicis; iste „tamen non diversificat formam Officii, nisi „tantùm quoad Antiphonas tunc non duplicandas. Contra Raynaudum denique confirmo, quia Symbolum S. Athanasii dicitur in „diebus Dominicis, quia dies Dominica *est festum Domini Dei unius, & trini*, qui mundum „condidit, ut patet ex Hymnis; atqui Symbolum illud dicitur in Dominica *tantùm, quando fit Officium de Dominica*, ergo & dicitur in „festo Trinitatis, & diebus infra Octavam, & „die octava tantùm, quando *fit Officium de Trinitate*; non item quando fit de aliis Festis.

g Neque obstat primò, quòd Præfatio Festi „in missa dicatur quovis die infra Octavam „etiam in missa de alio Festo, si istud non habeat propriam. Aut 2. Quòd in Epiphania „Invitatorium & Hymnus omittantur in Festo „ipso; non tamen omittantur diebus infra „Octavam, nec in die octavæ. Respondeo enim de utroque hoc casu extare Rubricas expressè sic statuentes; de nostro autem casu „nullam extare, quæ aliter disponat, ergo ubi „Rubrica non facit exceptionem, aut distinctionem, neque nos debemus facere.

h Hactenus solidum responsum primi SS. Canonum Professoris in Universitate Oenipontanâ An. 1660. ab Augustissimo Leopoldo I. erectâ, atque munificè dotatâ, in Comitatu Tiroleos.

SECTIO III.

Singularia; seu minùs obvia de qualitate, & integritate Officii Canonici.

SUMMARIUM.

Carens Romano Breviario quid aget? 624.

Capellanus Monialium quale Breviarium recitabit? 625.

Regulares, an teneantur recitare de festis Diœcesanis? 627. & 628.

Referuntur quædam singularia de officiis occurrentibus. 628.

Quid de civitate, quæ, citra approbationem Pontificis recitavit diu de aliquo Sancto, & posteà cessavit? 630.

Quid confessarius dicet de Horis canonicis puellæ volenti ingredi Monasterium? 632.

Quid censendum de virginibus incolentibus liberos parthenones? 633.

Quale Breviarium recitabit Monachus habitans extra Monasterium? 636.

Convictores Societatis Iesu quo utentur Breviario? Ibid.

Et obeuntes Exercitia spiritualia? Ibidem.

Alexander VII. tales impertiit indulgentiâ plenariâ. 637.

Sitne licitum, die non impedito recitare officium illius Sancti, quod recitandum erat priori die? 638.

Declaratur particulari casu, qui contigit occasione officii de S. Francisco Salesio. 639.

Item occasione festi S. Nicolai Nolasci. 639.

Quid hodie agendum, quando heri recitâsti de Sancto, de quo debebas primùm hodie? 640. & 641.

Quid si orsus recitare, animadvertas, te aliud pro alio orare? 642. & 643.

Referuntur casus, quibus fas est, jungere partes valde diversorum officiorum. 644.

Declaratur aliquo casu individuo sacerdotis itinerantis. 645.

Rursum alio casu individuo Clericorum Seckinganorum. 646.

Item alio Sacerdotis domum redeuntis ex loco, ubi dixerat Matutinum diversum à Matutino sui domicilii. 648.

Et quartò secularium Sacerdotum ferè toto die S. Ignatii versantium in domo Soc. Iesu. 650. & 651.

Describitur decretum Congregationis de transferendis festis ad libitum. App. 1. lit. d. Aliud de non transferendis App. 3. lit. q.

Dubia circa novum privilegium de Officio S. Ignatii hebdomadatim recitando ad libitum, cit. num. 650. App. 4. lit. bb.

Dubia de Officio SS. Angelorum Custod. permisso

ad

624 I. Obligatus ad Breviarium Romanum, carens tamen illo, sed interim habens aliud ad manum, tenetur uti hoc alio, juxta Busenbaum *Lib. 4. c. 2. dub. 2. a. 3. n. 4.* & Crousers, apud Dianam *P. 9. Tr 9. Ref. 25.* Ego quidem censeo licere, at nego oportere, tum quia nemo tenetur uti privilegio; tum quia multa ex illis breviariis sunt nimis diversa à Romano, & proinde imperitum particularium Rubricarum inducunt in perturbationem, & errores; tum quia B Pius V. in sua Bulla dicit, non satisfieri obligationi, non utendo formulâ à se præscriptâ. Vide plura hanc in rem suprà *n. 603. & 604.*

625 II. Capellanus major, seu primarius Monialium, qui facit iis ordinariè Sacrum, præbétque Eucharistiam, *licitè* recitat officium de Sanctis, & festivitatibus illarum. Cùm enim aut debeat, aut certè liceat ipsi facere Sacrum de istis, licebit & Breviarium legere, propter conformitatem. Oportebit autem recitare ex Breviario, cui *per se* obligatus est ille Capellanus. Quintanadvennas *singul. Tract. 8. singul. 7.* ac Tamburinus *in Decalog. Lib. 2. cap. 5. §. 2. num. 32.*

III. Habens Capellaniam in tali monasterio, poterit recitare de illis Sanctis & festivitatibus, etiam quando existet extra illam Diœcesin. Idem *singulari 84.* quia se habet ut beneficiatus Vide plura *in Alphab. sacrificantium num. 728.* 626

IV. Regulares tenentur juxta Palaum *cit. Tr. 7. Disp. 2. n 9.* ac Tambur. *loc. cit. n. 5.* officio Canonico celebrare omnia festa universalia Diœcesis; non tenentur stante Bullâ Gregor. XIII. 30. Decembr. Anno 1573. relatâ ab Ascanio Tamburino *de jure Abbat. Tom. 2. Disp. 10. q. 7. n. 6.* quæ ita habet: *Et quo die celebrabitur festivitas Patroni Diœcesis, omnes Religiones teneantur eodem die in suis Ecclesiis, intra limites ejus Diœcesis, eandem festivitatem celebrare, & in hoc cum Matrice Ecclesia se conformare.* Ubi, quia facit mentionem solius Patroni, & quidem Diœcesani, non comprehendit aut alia festa, aut Patronos urbium Diœcesanarum, qui enim ex pluribus unum affirmat, cætera negare videtur. *cap. Nonne. De præsumpt.* 627

Unde ignoro, cur Gavantus *in Rubr. Breviar. sect 3. c. 12. n. 5.* citans eandem Bullam, velit etiam necessariò à Regularibus celebrari de Patrono cujuscunque loci, in quo habitant; nisi fortè Congregatio, à qua testatur ipse confirmatam Bullam Gregorii, addiderit aliquid, sicut ipse Gavant. *ibid. n. 7.* & Quintanad. *sing. 23. n. 7.* exprimit, illam obligationem intelligi de solo principali Patrono, qui quidem colendus est officio Primæ Classis; *Octava verò satis est, si fiat à clero sæculari illius loci,* inquit Gavant. per illud *satis* innuens, non esse vetitum Regularibus, ne celebrent talem octavam. Nos tamen non solemus, & meritò propter declarationem Congregat. relatam suprà *n. 79* ex Barbosa. Præfertur etiam festum Secundarii Patroni, teste Gavanto Titulari propriæ Regularium Ecclesiæ, & si incidat in Vigiliam, de ea non fit commemoratio. Idem Quintanad. *ibid.* post Gavantum. Unde quia Festum S. Pelagii Mart. Secundarii Patroni hujus Diœcesis cadit in diem 28. Augusti, Regulares illum celebrantes, (non celebrant RR. PP. Augustiniani propter festum sui gloriosissimi Fundatoris, seu potiùs *Reformatoris* duntaxat, ut videre est in Vitis tum Dom. Petri Forerii, tum vel maximè Dom. Alani de Solminihac *Lib. 1. cap. 9.*) non solùm debent differre festum sancti Augustini, sed etiam omittere commemorationem S. Hermetis Mart. Plura de Regularium obligatione quoad festa Diœcesana vide suprà *n. 76. 80. 81. & 604.* & adde, si S. Pelagius foret urbis nostræ Constantiensis patronus Primarius; sicut est S. Conradus totius Diœcesis, tum fortè diceret Gavantus, S Augustinum, tametsi patronum illius gloriosissimi Ordinis, debere etiam in Ecclesia PP. Augusti- 628

gustinianorum cedere festo S. Pelagii; nam insignis ille Rubricista *in Rubr. Breviarii sect. 3. c. 10. n. 15.* inde etiam probat Titularem Ecclesiæ Regularis cedere debere Patrono principali totius urbis, tum quia hic est protector totius loci, tum quia æquum est, ut populus ubique eodem die audiat Missam de suo Patrono. Unde à fortiori infert, Festum Conceptionis, de quo *num. 83.* cedere debere Patrono loci, at verò *cit. sect. 3. cap. 9. n. 3.* reprehendit eos, qui in secundis Vesperis Assumptæ Virginis faciebant solam commemorationem de hac: totas autem Vesperas de S. Rocho Patrono ipsorum Ecclesiæ; ideo autem improbat hoc factum, quia licèt utrumque festum fuerit apud illos primæ classis, attamen Assumptio Virginis sit dignior, ergo & præferenda quoad integras Vesperas secundas; Regula autem, de festis solemnibus locorum præferendis aliis in Calendario descriptis, debet intelligi de concursu *cæteris paribus*.

629 Ita Gavantus, cujus etiam authoritate, quatenus *sect. 3. c. 8. n. 12.* expressè tradit, duplex per annum etiam cedere diei octavæ, nos hic Constantiæ nixi An. 1666. post aliquam opinionum velitationem deniq; convenimus, fuisse à nobis die 21. Novembris celebrandum Officium de octava Dedicationis nostræ propriæ Ecclesiæ, quod & præstitimus, festo Deiparæ Præsentationis translato in alium diem, tametsi non ignari, in tabulis Breviarii. *Tit. Duplicia Majora per Annum* statui, ut festa Majora per Annum, quale est Virginis Matris in templo præsentatæ, præferantur aliis duplicibus Minoribus. Quod speciale, & individuum factum memoro, quia haud dubiè fit in pluribus locis, ut festa Majora per Annum occurrant, vel concurrant cum Octavis Patronorum, Dedicationúmve.

Memoro quoque, à nostro Carolo Guyeto, qui post Gavantum emisit in lucem suam pereruditam Heortologiam à me post hæc omnia typo mandata visam *Lib. 2. cap. 16. q. 4. & 5.* tradi, etiam ab Exemptis celebrari debere Dedicationem Ecclesiæ Cathedralis, & quidem ritu duplicis primæ classis, festa autem Patronorum minùs Principalium, si per Diœcesin colantur ritu secundæ classis, eodem debere & à Religiosis coli; sicut & festa secundaria Patronorum (ut est exempli gratia hic Constantiæ Inventio S. Stephani) eâ sunt celebritate à Regularibus honoranda, qua honorantur in Cathedrali. Reliqua autem festa SS. Episcoporum, & aliorum loci propriorum, alia duplicium Minorum, alia semiduplicium ritu obeunda sunt, prout videlicet ea in ipso Diœcesis Calendario proprio singula designantur, inquit idem scriptor *cit. q. 5.* Nos tamen, ut jam aliàs memini, haud consuevimus celebrare festa semiduplicia Diœcesana, & præmiserat *Quæst. 4.* esse Patronos quosdam locorum adeò eximios, puta S. Dionysium Parisiis, S. Martinum Turonis &c. ut si eorum Octavas unà cum reliquo Clero celebrent Regulares, laudandum magis sit, quàm damnandum, id nullatenus prohibente Congregatione, sed tantùm decernente, ad id eos minime teneri. Ita ille. Tu fac, quod tui Collegiales.

V. Quando aliqua civitas solita, citra approbationem Sedis Romanæ, recitare de aliquo Sancto, intermisit longo tempore suum morem, si velit resumere, oportebit petere licentiam à Sede Apostolica. Lugo *in Consiliis Lib. 5. d. 7.* consultus de hoc ipso casu. Nam, propter Decretum Congregationis præfixum Breviariis Urbani, pleræque Ecclesiæ Italiæ petierunt ab eadem Congregatione licentiam colendi suos sanctos Officiis. Gavant. *Rubr. Breviar. section. 8. c. 2. num. 29.* Verùm Germaniæ praxis habet id, quod tangit Laymann. *Lib. 4. Tr. 1. c. 5. n. 6* quòd scilicet possint sine approbatione Pontificis retineri antiquæ Lectiones Proprii Diœcesani carentis omni suspicione falsi. Novas inseri posse, negat Laymann. conformiter eidem Congregationi; sicut & negat Gavantus *loc. cit. c. 5. tit. 2.* approbatas pro uno loco extendi *licitè* ad alium. 630 631

VI. Puellæ, quæ timore obligationis mortalis ad Officium Canonicum est anxia, & ideo absterretur ab ingressu religionis, potest dicere confessarius, quòd non obligetur sub mortali, & quòd non sit peccatura mortaliter, etiamsi *voluntariè* distrahatur, aut cesset in choro psallere per spatium aliquot Psalmorum. Expedit enim uti sententiâ probabili, ob tantum bonum. Ita loquitur, resolvítque Lessius *in Consiliis verb. Horæ Canonicæ. Cas. 14. num. 34.* conformiter doctrinæ relatæ ex ipso suprà *n. 572.* 632

VII. Canonissæ sæculares, ut sunt in Belgio Montenses, Nivellenses &c. habent quidem aliquam obligationem ad Officium Canonicum; habent quoque aliquas præbendas, „ & ideo peccant mortaliter illæ, quarum culpâ evenit, ut aliquo die omittatur publicum „ Officium Canonicum; non tamen delinquit „ mortaliter, quæ biduo, aut triduo negligit „ chorum, non necessaria ad illum; aut etiam „ quæ uno alteróve die nec domi, nec in choro „ recitat; non enim fuit *primaria* intentio Fun- „ datorum, aut Fundatricum, vel Ecclesiæ, ob- „ ligare has ad orandum pro Ecclesiâ tanquam „ ministras hujus, sed ut chorum haberent, & „ honestè, piéque educarentur. Nihilominus ta- „ men credibile est eas delinquere mortaliter „ si unâ integrâ Hebdomade omittant, nam tunc „ videntur repugnare graviter menti Fundatri- „ cis, at non idcirco tenentur ad restitutionem, „ nec enim sunt propriè beneficiales, etsi possit „ fieri statutum, ut, si per multos dies absint, ne- „ queant accipere fructus, aut certè iis non den- „ tur. 633

Tota

634 Tota hæc Responsio est Patris Lessii *in cit. Consiliis Cas. 16.* quæ doctrina approbata etiam à Neusser *d 14 n. 1.* poterit magnam partem applicari Canonissis Lindaviensibus, Buchensibus, Ratisbonensibus, &c. Quamvis sciam, fuisse in uno ex his Monasteriis, seu potiùs Collegiis, solitas ab Illustrissima Antistita sedulò moneri Canonissas, fore, ut delinquerent mortaliter, si omitterent Breviarium.

635 VIII. Quicunque Clericus, Regularis, aut sæcularis, existens etiam pluribus Annis extra suam Diœcesim, aut Monasterium, sed solùm tanquam peregrinus, aut advena, potest recitare Officium de Sanctis, de quibus recitaret, si existeret reipsa in Diœcesi, aut Monasterio, ad quod pertinet ipse; adeóque de Reliquiis, aut Dedicatione suæ Ecclesiæ privatim. Quintanad. *Cit. Tr. 7. Sing. 24. n. 5. & 6.* post Suarez *Cap. 23.*

636 IX. Sæcularis cum Regularibus convivens, ut domesticus, & familiaris, in eorum» domo habitans, & sub eorum regimine, ut sunt» illi, qui in seminariis nostris educantur studio-» rum causâ, *licitè* recitant de illis Sanctis, &» Beatificatis, de quibus nos, nisi ubi est *expressa* limitatio ad personas Societatis. Quintanad-

637 vennas *Tr. 7. singul. 8. num. 8.* Etsi enim nobis sit concessum *primariò*, iis tamen velut familiaribus *accessoriè* impertitum videtur. Unde inferes, esse satis probabile, quòd quis apud nos vacans per octiduum spiritualibus Exercitiis, possit dicere eo ritu, quo nos Officia de nostris Sanctis Ignatio, & Franc. Xaverio, si tunc, cùm obimus alterutrius festorum solennia, vel octavas, operam det tam salutari exercitationi, quam S. D. N. Alexander VII. indulgentiâ Plenariâ honoravit, cupiens hac liberalitate quàm plurimos allicere ad sanctam hanc Ascesim.

638 X. Probabilius est, tibi non licere cras, aut alio die non impedito, recitare Officium illius Sancti, quod hodie per oblivionem, vel errorem omisisti, est tamen etiam probabile, licere. *Prima* pars traditur à Quintanadvenna *loc. cit. sing. 9.* & à Tamburino *in Decalog. Lib. 2. c. 5. §. 5. n. 29.* Ratio est, quia & recitatio est affixa diei, & sequeretur, etiam illum posse supplere qui propter infirmitatem non potuisset recitare, & denique Rubricæ tam diligenter notantes casus, quibus est facienda translatio Officii, non exprimunt istum. *Altera* pars probatur auctoritate horum duorum auctorum, & Cotonii *Vol. 1. L. 3. cap. 3. num. 63.* Allozæ *in Flor. V. Hora n. 54.* ita expessè sentientium, adversante magnopere Cardinale de Lugo *in Consiliis Moral. lib. 5. dub. 8.* & citante etiam pro se Villalobos. Ratio est unica hujus *secundæ* partis hæc, quòd quilibet Sanctus, in Breviario descriptus habeat jus, ut semel in Anno colatur precibus Canonicis, ita, ut licèt ille cultus sit affixus diei, attamen possit transferri, quando fuit impeditus. Ob quam causam tenet expressè Leander de SS. Sacramento *quæst. moral. P. 1. & in ordine sexta Tr. 8. Disp. 3. q. 47.* esse necessariò faciendam hanc compensationem, asserens, idipsum clarè sentire Trullenck, & Pellizarium *Tr. 5. c. 8. sect. 1. n. 74.* Sed neque exemplar Pellizarii, quod habeo, neque Trullenck, ut liquet ex verbis, quæ ex hoc describit P. Pellizarius, & ad quæ se refert Leander, plus dicit, quàm posse fieri ejusmodi compensationem. Hæc tamen quà *permissiva*, quà *præceptiva* doctrina patrocinatur facto, cujus occasionem dat hic

Casus de S. Francisco Salesio.

Etenim nos in hoc Collegio Constantiensi 639 *accepimus primùm die 31. Januarii Anni 1667. Decretum Sacræ Rituum Congregationis, mandantis, festum hujus Sanctissimi Episcopi celebrari die 29. ejusdem mensis, quo tamen die nos ex præcepto ejusdem Congregationis priùs edito colueramus Officio, & Missa Sanctum Nicolaum Nolascum. Quæsitum igitur fuit, essetne aut necessarium, aut licitum, colere die proximè vacaturo, atque adeò tertiâ Februarii, precibus Ecclesiasticis illum novum Sanctum? Fuitque conclusum, videri omninò coli posse, sicuti & reipsa fecimus.*

Ratio fundamentalis petebatur ex authoritate Doctorum hactenus loquentium pro necessitate, vel permissione compensationis. Etsi enim nova illa lex de eo honorando die 29. Januarii nos non ligabat *in actu secundo*, utpote illius eo die adhuc ignaros, ligabat tamen *in actu primo*, utpote satis alibi promulgata. Accedebat omnium Collegarum erga hunc virum planè Apostolicum devotio peculiaris, idcirco quòd & Societatis nostræ in vivis amantissimus, in ejusdem scholis, ac Sodalitate educatus Parisiis, Sancti Fundatoris nostri Ignatii sacris exercitationibus perpolitus fuerit haud semel, & qui denique S. Francisci Xaverii nostri in missionibus, inque agendi modo cum hominibus quoddam ectypon dici potuerit. Insuper noveramus, quàm insigni pietate hunc eundem Sanctum coluerit S. D. N. Alexander VII. ante, ac post suam assumptionem ad cathedram Petri, ut proinde non dubitaremus, quin, si interrogari potuisset, an placeret suæ Sanctitati, resarciri à nobis id, quod pauculis antè diebus fuerat neglectum ab ignorantibus, ac cupientibus primâ hâc vice suo devotionis affectui velificari? fuisset annutum libentissimè, ac benignissimè daturus. Præcepti vim, de qua loquitur Leander, potuimus effugere, tū quòd alii negent hîc ullam

nullam obligationem, tum quod lex illa nos non obligârit eo die 29. *At nónne oportuisset, aut saltem licuisset illo tertio die Februarii rursum honorare solenniter S. Nicolaum Nolascum?* Quamvis enim eum honoraverimus, ut dixi, 29. Januarii, debuissemus tamen juxta recentius decretum Congregationis id præstare 31. Januarii, quod quia non fecimus, utpote ignari, *an non obligasset nos Leander ad resarciendum?* Resp. Cardinalis de Lugo non permisisset, ut liquet ex suprà dictis; Leandri authoritas nos non movit, quia jam integre satisfeceramus priori Decreto. Hæc particularia placuit hîc exprimere, quia applicabilia ad plures similes Casus.

640 XI. Si hodie sit festum S. Mariæ ad Nives, ratus autem esse festum Transfigurationis Domini (quod juxta Rubricas celebratur postridie S. Mariæ ad Nives) recitâsti de Transfiguratione, probabilius quidem longè est, te crastino die debere iterum recitare de festo Transfigurationis; etenim error tuus privatus, atque inadvertentia, esto inculpabilis, non
641 facit tibi jus invertendi Rubricas; attamen contrarium esse etiam probabile, tradunt Quintanad. *l. c. sing. 10.* & Tamburinus *num. 29.* rursum acriter refragante Lugone *l. c. n. 14.* post Villalobos. Ratio illorum duorum auctorum est, quòd nimis inusitatum sit, ut de eodem Sancto dicatur bis in Anno idem officium. Itaque secundùm priorem partem hujus *num.* & posteriorem præcedentis die 6. Augusti rursum recitabis de Transfiguratione, at die septimo de B. Maria ad Nives, nisi occurrat in Dominica, vel S. Donatus celebretur festivè. Hæc exempla applica aliis officiis, sed suadeo, ut insistas utrique sententiæ Cardinalis, propter multa inconvenientia, quæ ipse deducit ex oppositis.

642 XII. Quando orsus per inadvertentiam recitare officium non præscriptum, jam pervenisti ad Laudes, si nolis ab initio repetere, teneris notato errore juxta Caramuelem *in Theol. Regulari Disp. 110. n. 1403.* sub mortali pergere in tuo errore, alioqui conflabis quandoque tale Officium, quale non reperitur in toto Breviario: teneris juxta Cardin. de Lugo *l. c. n. 12.* sub veniali non pergere in errore, sed corrigere recitando reliquum ex officio præscripto; *qui enim non potest facere totum eo modo, quo deberet, debet saltem facere eo modo, quo potest.* Ita etiam meritò sentit Quintanad. *loc. cit.* Tamburin. *n. 13.* Pellizar. *n. 47* Leander *q. 49.* addens Tancredum. Quamquam Quintanadvennas indicat, sibi non displicere continuationem erroris, sicut nec mihi integre displicet; etenim rara mutatio Officii unius in aliud, ob rationabilem causam, est *licita.* Infrà *n. 910.* est autem hic rationabilis causa, scilicet metus prudens committendi peccatum mortale,
643 juxta opinionem Caramuelis. Ut verò repetas ab ovo, non solùm te non obligant hi 4. scriptores, sed expressè, & rectè liberant Lessius *c. 37. n. 77.* Tamburin. *l. c.* ac plures alii. Sequendo tamen veriorem sententiam, si advertas errorem primùm post dictas primas Vesperas, subjicies illis Antiphonam, Versiculum, & Orationem diei, de quo erat juxta Rubricas orandum. Quintanadvenn. *ibid.* Idem facies post Laudes. Etsi primùm post secundas Vesperas veniat in mentem error, etiam hoc ipsum præstabis, dicésque Completorium conveniens diei, judice Lugone.

XIII. Varii sunt casus, quibus est vel *lici- 644*
tum, vel *præceptum*, jungere partes diversorum officiorum. I. Si hodie vesperi dixisti Matutinum, & Laudes de feria, juxta Rubricas communes, at verò cras manè accipias beneficium, quod habeat officium sub duplici Patronum e. g. teneberis juxta Lugonem *n. 20.* minores Horas dicere sub illo duplici. II. Id ipsum se non semel debuisse facere, testatur Lugo, quando scilicet vesperi in uno Collegio, è quo ipsi abeundum erat, dixit Matutinum, & Laudes feriales, at sequenti die venit ad aliud Collegium habitaturus in eo, & in quo celebrabatur Dedicatio Ecclesiæ, tunc enim illas Horas, quas nondum dixerat, recitavit de Dedicatione. III. Item, si, postquam hodie solvisti Matutinum juxta ritum Romanum, fias cras manè Monachus Carthusianus, aut Græcanicæ Ecclesiæ membrum, recitabis cras reliqua ex formula Carthusiana, & Græcâ. Idem *ibid.* IV. Perventurus cras manè tanquam Peregrinus, aut viator ad locum, celebrantem festum sub duplici, cùm in proprio tuo domicilio sit feriale, poteris satis probabiliter juxta Tamburinum *cit. §. 2. num. 25.* hodie vesperi orare Matutinum, & Laudes conformiter loco, ad quem venies, quia poteris, non tamen teneberis, cras te conformare illi loco. Quòd si Matutinum, & Laudes percurristi consentaneè tuo loco, prosequêris cras, ut cœpisti, si lubuerit, si non lubuerit; facies variationem, patrono eodem P. Tamburino.

XIV. Ex dictis in hac & præcedente Sectione resolvo sequentes Casus, mihi quà scripto, quà voce propositos, in locis diversis.

Primus Casus.

Est de quodam Patre nostræ Societatis, qui 645
Anno 1658. die 15. Novemb. transiens vicinum Lacum Acronianum, atque ignarus, fore, ut postridie celebraretur in Collegio hoc nostro Constantiensi, in quo subsistiturus erat biduo, vel triduo, ritu duplici annuum festum S. Othmari Abbatis, in tota Diœcesi solitum coli; dixit secundas vesperas, ac Completorium de feria diei 15. & Matutinum similiter feriale de die 16. ubi autem pervenit ad Collegium, intellecto esse die sequenti faciendum

Sacrum de communi Abbatum, si vellet esse nobis conformis, quæsiit, an ergo necesse, aut licitum esset, Laudes & cæteras horas recitare eo modo, quo nos; & an opus foret aliquid repetere?

Respondi, posse quidem, at non teneri nos imitari in cæteris Horis, & quamvis sequeretur, nihil prorsus esse necessariò repetendum, quamvis utique deceret, ut saltem faceret commemorationem de S. Othmaro, si nollet nos sequi.

Secundus Casus.

646 *Est Seckinganus. Etenim in oppido ad Rhenum dicto Seckingâ, seu Sechingo, Diœcesis Constantiensis, habitant nonnulli sacerdotes obtinentes duo tenuia Beneficia simplicia, unum in ipso oppido, alterum in vicinia, de Diœcesi Basileensi. Fit igitur non rarò, ut in uno illorum locorum debeant publicè canere Vesperas diversas ab altero loco, in quo sunt futuri postridie toto manè, & etiam horis pomeridianis. Quæritur ergo, quomodo debeant ordinare suum officium?*

647 Resp. Debent utique in choro psallere in Vesperis juxta morem loci, in quo psallunt; quod etiam de Completorio pronuntiaret Cardinalis de Lugo; matutinum poterunt, attamen non tenebuntur, orare juxta ritum alterius beneficii, cui sunt postridie deservituri per pleramque partem diei. Adde, quòd quando beneficia ita sunt vicina, possit quis dici habere residentiam in utroque; ratio enim residentiæ desumitur magis à functione annexa beneficio, quàm à loco, ergo etiam hoc titulo habent illi Domini majorem libertatem. Danda tamen opera, ut, quoad fieri potest, accommodent se ritui beneficii pinguioris, & cui sæpius deserviunt. S. Thom. & Azor. *Lib. 9. c. 11. q. 2.* Repetitionem unius, aut plurium Horarum non exigit Ecclesia.

Tertius Casus.

648 *Est de aliquo quodam Patre nostro, versante in Missione aliqua, & quidem die, quo colebatur Titularis, seu Patronus* (Patroni à Titularibus rarò distinguuntur apud Germanos) *loci, cùm interim in Collegio, ad quod spectabat, obiretur peculiare festum. Quæsitum fuit ex me binis duorum literis, an & fuerit obligatus recitare de illo Sancto Titulari, & postquam rediit domum, potuerit compensare celebrationem festi domestici prætermissi.*

649 Respondi ad *primum*, decuisse magnopere, ut se conformaret loco; non autem fuisse necesse; eò quod nec fuerit incola illius loci, nec ille sanctus sit Patronus Diœcesanus. Ad *alterum* Resp. potuisse uti jure Tituli de translationibus; fuit enim satis propriè impeditus alio officio digniore, quamvis etiam potuerit omittere illam compensationem, poterat quippe se accomodare ritui suorum Collegialium, ad quos redierat, sicuti & licebat ipsi, si domum jam redierat, nondum recitatis Vesperis, has dicere secundùm Ritum termini *à quo*, vel *ad quem*, addendo tamen saltem Commemorationem de sequenti. Adstipulatur Neusler *d. 5. n. 59.* describens ex me hunc Casum. Et generatim potes, mutato domicilio, compensare festa prætermissa à te juxta Rubricas, esto non amplius celebrentur in termino *ad quem*, dummodo non fias subditus loci hujus. Tamb. *n. 26.* Et quia hìc est rursum, sicut etiam fuit suprà *n. 639.* sermo de translatione festi, appositè adjungetur sequens

Quartus Casus.

Hoc Anno 1667. festum sancti Alexii, cujus officium est hìc locorum ad libitum, *occurrit in Dominica. Eam ob rem fui & coràm, & literis interrogatus, an si hoc, & alia festa* ad libitum *nequeant celebrari die proprio, possint in alium diem transferri?* 650

Ratio dubitandi erat, quòd in Directorio hujus Constantiensis Diœcesis consueverit poni sola commemoratio sancti Alexii; quando cadit in diem Dominicam, non autem transferatur. Imò legi ipse Rubricam, ante multos Annos hìc Constantiæ impressam, approbatámque Chirographo Domini Doctoris Morstein, Vicarii tunc Generalis, & Canonici Cathedralis, qua generatim exprimitur, festa *ad libitum* non transferri. Ego autem inprimis respondi, videri posse, quòd festa, quæ quidem extra Urbem Romam sunt *ad libitum*, at in ipsa Urbe *sub præcepto*, ab hominibus Societatis nostræ habitantibus in Germania, Gallia &c. valeant transferri. Ratio peculiaris, & fundamentalis esse potest, quia nostra Societas est alligata officio Romano; ergo potest accommodare se hac in re mori Romano. Verùm replicari potest, & rectè, Societatem esse quidem adstrictam Breviario Romano, quatenus aliquid ex Rubricis Generalibus observandum est ab obligatis ad illud, non autem quatenus certo casu, & ritu Urbis proprio servatur. Quare respondi *secundò*, me neque in Rubricis Breviarii, neque in diligentissimo Bartholomæo Gavanto reperire ullum decretum vetans illam translationem; ergo sicuti festa *ad libitum* celebrantur eo ritu, quo *præcepta*, si quidem sint ejusdem classis, ita etiam videntur posse eo die celebrari, quo celebrarentur, si essent sub præcepto. Certè dicta generaliter, intelligenda sunt generaliter; cùm ergo Rubri-

Rubrica de festorum semiduplicium translatione sit generalis, quidni intelligatur generaliter? Equidem Gavantus *in Rubrica Breviarii sect. 1. c. 10. n. 16.* favet huic opinioni, quatenus ita scribit: *Officia concessa ad libitum in pari gradu cedunt aliis ex praecepto, vel ex vi Rubricarū recitandis.* Hanc cessionem explicâsset per omissionem, si putâsset omittenda. Et verò mihi scribitur, non dubitari in Dioecesi Eichstadiana de jure transferendi. Unde cogor recedere à judicio illius Domini Vicarii Generalis, donec exhibeatur textus in contrarium. Omnia sunt licita, quae nullo jure sunt vetita. Nellus *de testibus num. 1.* ergo dicta translatio erit *licita*, quoad promatur lex eam interdicens. Proinde nos festum Sancti Thomae de Villanova occurrens hoc eodem Anno 1667. in Dominica, transtulimus ex die xvij. Septembr. in diem post festum Sancti Matthaei; quod ipsum fuisse observatum Romae, scripsit mihi post haec mandata chartae, ex eadem Urbium Regina vir gravissimus literis exaratis hoc An. 1668. die vigesimo Januarii hisce verbis: *Praxis Romana habet, ut etiam transferantur festa ad libitum, sic enim reipsa Anno superiori v. g. festum S. Thomae à Villanova, quod in Dominicam inciderat, in communi Romano Directorio translatum est in vigesimum secundum his verbis: Vel ad libitum de S. Thoma de Villanova Episc. & Confess. (fuit 18. hujus)* Hactenus litterae Romanae, ex, & cum quibus ita scribebam in Editione Veneta. At non ita sentio in Eremitana & hac Monacensi, propter novum Decretum Congregationis repraesentandum infrà hoc *num. 650. App. 3. lit. q.*

APPENDIX I. STIGMATICA.

a Cùm ea, quae dixi *n. 650.* priori de translatione festi *ad libitum*, jam essent praelo secundò mandata, contigit duplex Casus hîc resolvendus.

Primus erat de festo Stigmatum S. Francisci, quod occurrebat in feria secunda, dubitabatur enim, essétne permissum eo die illud celebrare? Ratio unica dubitandi erat, quòd festum SS. Cornelii, & Cypriani occurrisset tunc in Dominica; erat igitur, utpote Semiduplex transferendum in diem simili Officio non impeditum, ut loquuntur Rubricae Breviarii; non videbatur autem impeditus tali Officio: illud enim non praestat impedimentum, quod à libero pendet arbitrio. *argumen. leg. Qui potest facere 174. ff. de Regul. juris.*

b Nihilominus nos in hoc nostro Collegio Constantiensi fecimus *ad libitum* de quinque Stigmatibus, translato itidem *ad libitum* in aliam feriam Officio SS. Cornelii, & Cypriani; ac postmodum comperi, idipsum factitatum à nostris Patribus, & utique pluribus aliis in Dioecesibus, Augustana, Eichstadiana, (adeóque Ingolstadii,) Ratisbonensi; Frisingensi, (adeóque Monachii,) Brixinensi, Comensi, Sedunensi, Lausanensi, Basileensi. Hanc libertatem faciebat nobis haec ratio, quòd, cùm ex una parte gratiae sint ampliandae, ex altera jus celebrandi *ad libitum* de aliqua festivitate sit veri nominis gratia, meritò visum fuerit ampliandum (saltem respectu illorum Festorum ad lubitum, quibus assignatus est certus in mense dies juxta distinctionem adferendam infrà *in App. 4. Ignat. lit. ff.*) intra proprietatem verborum, quae proprietas servatur etiam tunc, quando illa clausula: *Possunt omnes ad libitum orare die N. Officium sub Semiduplici de N.* hoc modo exprimitur: *Possunt omnes, nisi eo die occurrat vel festum Duplex, vel dies Dominica, vel alia dies, quae juxta Rubricas non cedat Semiduplici esto, praecedenti die assignatum fuerit aliquod festum, quod tunc celebrari non potuerit.* Atqui illo die decimo septimo nihil tale occurrebat.

c Confirmatur haec explicatio tam ampla, cùm non obstantia festi pridiani, inde, quòd aliàs sequeretur, festum *ad libitum* non posse celebrari in iis Ecclesiis, in quibus tunc occurrit aliquis dies infra Octavam; item quando festa *ad libitum* etiam Duplicia occurrunt feriâ secunda, ut e. g. festum S. Clarae, debere etiam tunc in feriam secundam transferri Semiduplicia communia tali Ecclesiae, aut alicujus particularis loci, etsi *de praecepto*, quae in Dominica occurrunt, sequitur, & Constantiensem Clerum errâsse, dum hoc Anno 1668. coluit Officio S. Claram in die Dominica, in qua tunc occurrebat; re enim verâ distinctiones, seu explicationes, quae circa verba Rubricae paulò ante productae adferri contra nostram resolutionem possunt, possunt quoque afferri contra tres proximas illationes. Ne ergo cogamur admittere haec tria inconvenientia, debet admitti illa benigna interpretatio Rubricae, quam attulimus, & consequenter dicendum est generatim, illum etiam diem, juxta Rubricas de translatione, rectè dici impeditum Officio novem lectionum, in quo occurrit, seu Duplex, seu Semiduplex *ad libitum*.

Ad rationem in contrarium allatam superiùs respondetur, illo axiomate plus non probari, quàm quòd festum *ad libitum* (certo diei affixum) non praestet impedimentum prohibens, ne festum *de praecepto* transferatur in diē, quo occurrit festum *ad libitum*; at eodem axiomate non probatur, quòd festum *ad libitum* non praestet impedimentum permittens, ut non transferatur in dictam diem.

d Quia verò scio, dubitari à compluribus, utrùm reverà festum *ad libitum* proprio die impeditum, *licitè* transferatur in alium non impeditum, transfero huc Decretum Sacrae Rituum Congregationis, quod ipsâ manu, & sigillo Eminentissimi D. Cardin. Ginetti signatum, missúmque ad Reverendissimum Domi-

num Georg. Sigismundum Episcopum Heliopolitanum, atque Suffraganeum Constantiensem, mihi gratiosè, in ipso Originali, submisit legendum idem Reverendissimus D. Suffraganeus, Rituum Ecclesiasticorum apprimè studiosus, atque observans: sic autem habet ad verbum:

Vrbis.

Sacra Rituum Congreg. ad relationem Eminentiss. D. Cardin. Brancatii censuit, Officium SS. ad lubitum, si cadat in die impedita, non tamen Concursu alterius aquè, & magis privilegiati, debere transferri in proximam diem non impeditam, & mutandum versum Hymni: Iste Confessor, *ut in festo S. Philippi Nerii mense Majo tunc ad libitum celebrando: In Concursu autem alterius aquè, ac magis privilegiati, v. g. si Officium Stigmatum venerit in Dominica, & sit etiam transferendum Officium SS. Eustachii, & sociorum, esse transferendum priùs Officium Semiduplex de pracepto, quia est positum in Calendario. Hac die 9. Iunii 1668.*

Episcopus Portuensis Card. Ginettus.

OB hoc Decretum cui contrarium & posteriùs describam infrà *lit. q.*) transferebatur superioribus Annis constanter in hac quoque Diœcesi festum *ad lubitum*, æquè atque illud, quod est *de pracepto*, ita tamen, ut cæteris paribus priùs celebrandum sit translatum *de pracepto*, quàm translatum *ad lubitum*, esto occurrerit tempore posteriùs. Sed vide omnino id, quod ex literis 4. Julii Anno 1676. Româ ad me datis hanc in rem referam infrà *Append. 4 lit. q.*

APPENDIX II. NEVSSERIANA.

e QUia eodem Anno, quo hoc volumen emersit è primo prælo Monacensi, P. Bruno Neusser Minorita *in suo Tract. de horis Canonicis disp. 5.* particulariùs quàm ego, executus est ea, quæ planè non obvia de translatione Officii divini exhibui hoc *num. 650.* placet delibare ex eo sequentia. I. Festum etiam duplex *ad libitum* celebrandum, primâ, secundâ, tertiâ &c. die non impeditâ Officio novem Lectionum post hoc, aut illud festum, impeditur, tum quolibet die infra aliquam octavam, tum alio festo Duplici, etiam translato, non tamen semiduplici translato, etsi Bordonus velit etiam impediri per semiduplex translatum. Ita Bruno *num. 35.* exemplificans instantiâ Officii *ad libitum* SS. Angelorum Custodum celebrandi primâ die post festum S. Michaëlis, sed in Germania, ubi hoc scripsit, non quadrat illud exemplum, cùm Clemens IX. dederit facultatem id celebrandi primâ Dominicâ Septembris, non autem primâ die post Festum S. Michaelis non impeditâ, ut concesserat Paulus V. & de qua concessione hic loquitur ille Doctor, cujus nonnullæ aliæ particulares observationes de hoc ipso festo translato, aut transferendo, cùm supponat festum Angelorum, esse Duplex minus, sicuti ubique erat ante Bullam Clementis, non habet locum in Imperio Romano, si quis velit uti gratiâ Clementis, quandoquidem conformiter illi gratiæ dicendum est, festum Angelorum esse duplex secundæ Classis, sicuti ostendam *in Appendice 5.* seu Leopoldina *lit. l.*

Quia tamen fieri potest, ut alicubi occurrat illâ primâ Dominicâ Septembris aliud festum duplex, ideo *in cit. Appendice* scripsi, at sine auctoritate, posse nihilominus eo die celebrari id festum. Huic meæ resolutioni patrocinatur Neusser *num. 29.* quatenus docens idipsum, quod *in cit. Append.* sine authoritate scripseram, quòd scilicet Officium *ad libitum* recitandum eâ die, qua signatum est, celebrari possit, etsi festum translatum esset cæteroquin celebrandum, probat hâc unicâ ratione: *Festum ad libitum conceditur celebrandum juxta Rubricas Breviarii, ergo cùm concedatur illa die, poterit etiam de illo celebrari, ita ut etiam duplex translatum illi cedat.* Subsumo post *primum* membrum hujus propositionis: Atqui Rubricæ Breviarii volunt, ut occurrentibus duplici per Annum, & secundæ Classis, transferatur illud duplex. Si verò occurreret tunc festum primæ Classis, deberet utique huic cedere festum Angelorum. At *potéstne transferri*? Neusser *loc. cit. num. 25.* loquens in specie de hoc festo, negat, posse transferri in diem ullam infra octavam. Sed loquitur hic autor de hoc festo, sicuti Paulus V. permisit coli cum addito: *Primâ die non impeditâ*, quæ clausula cùm non reperiatur in Bulla Clementina, non est habenda ejus ratio. Quid verò agendum sit occurrente festo Angelorum cum alio secundæ Classis, declaro *in alleg. Appendice* Leopoldina, & resolutio illic danda firmatur ratione, quam produxi ex Neussero. 2. Si translata sint plura festa, quorum aliqua sint *de pracepto*, alia recitanda *ad libitum*, si sint in pari gradu, officia *ad libitum* cedunt officio recitando *de pracepto*, ita ut hæc priùs recitari debeant; si verò sint diversi ordinis & qualitatis, priùs celebrandum est de translato digniori, esto sit *ad libitum*, quàm de translato minùs digno celebrando *sub pracepto*. Ita Neusser *n. 31.* testans, ita haberi in Rubricis sui Ordinis Seraphici, approbatis à Sacra Rituum Congregatione. 3. Etiam quando aliqua Ecclesia Parochialis, Abbatialis constanter aliquod festum minus dignum transtulit ob festum dignius semper in ea Ecclesia occurrens cum minùs digno, dies, in quem est stabiliter translatum id minus festum, impedit translationem cujuscunque alterius festi. Ita Bruno *n. 32. 4.* Occur-

f g h

currente eâdem die Sancto ejusdem dignitatis & ordinis, de quo recitandum sit juxta Calendarium Romanum, & Episcopale, & Religionis, debet tunc, nisi aliud exprimatur, celebrari de Sancto Religionis, & alterum festum transferri, quia species derogat generi. Neusser *num.33.* post Bordonum, & Hieronymum Rodriquez. Unde alibi ex Gavanto retuli, occurrente dedicatione Ecclesiæ Cathedralis cum dedicatione Monasterii, oportere priùs colere dedicationem propriæ Ecclesiæ. 5. Si simul transferenda sint festa S. Marci, SS. Apostolorum Philippi & Jacobi, atque Inventionis S. Crucis, Inventio præferenda est prioribus duobus, & festum Apostolorum, festo S. Marci, quia sunt digniora. Idem Neusser *cit. disp.5.q.15.num.38.* post Gavantum *in Rubr. Brev. sect.3.c.9.n.3.*

APPENDIX III. FESTORUM TRANSLATORUM.

i Erant jam prælo mandata, quæ *praeced. Appendice II.* dixi de die constanter designando pro colendis etiam particularium locorum Sanctis, quando nequierunt honorari die determinato à Rubricis Breviarii, cùm illius doctrinæ usurpandæ data fuit nobis die 6. Febr. hujus Anni 1676. occasio. Siquidem illo die celebravimus ex Urbani VIII. indulto sat raro (nec enim consueverunt Summi Pontifices movere propriis sedibus priscos cœlites; ut locum dent Novis) cruentum Natalem nostrorum trium Beatorum, seu Sanctorum (ut in duplici Bulla nuncupat ipse Hierarcha (Martyrum Japonensium Pauli, Joannis & Jacobi, eo autem ipso die occurrebat, ut semper, festa lux S. Agathæ, dubitatum igitur fuit, *quonam die esset hac ipsa Virgo à nobis colenda Officio*?

k Recursus ad obviam Rubricam de die proximo non impedito alio Officio, nihil nobis proderat, ut mox dicam, sicut neque recursus ad praxin hactenus observatam illis XX. Annis, quibus commoror hîc loci, siquidem neque hoc toto vicennio, neque tempore anteriore contigit ille eventus, qui scrupulum heri movit, & ideo non contigit, quòd videlicet ante id tempus, nec dum celebrâssemus (ob duplicem occursum) festa SS. Canuti & Polycarpi cadentia in XIX. & XXVI. Januarii, & quorum maturiorem translationem impedivêre festa SS. Francisci Salesii, Raymundi de Pennaforti, Petri de Nolasco, Andreæ Corsini, admodum recenter instituta, quibus etiam accedebat festum Purificationis Deiparæ celebratum tertiâ die hujus mensis, cùm nequisset secundâ, utpote occurrente Dominicâ Septuagesimæ.

Et quia hic ipsissimus Casus repetetur Anno MDCLXXXI. & in substantia non dissimili Anno M DC LXXXIX. Sicut & contigit, at non cum tot novis festis Anno MDCLXX. placet hîc referre, quid conclusimus de Translatione S. Agathæ.

Dico autem breviter: Licèt Rubrica communis præscribat, ut inter plura festa translata illud, cæteris paribus, priùs celebretur, quod priùs fuit translatum, seu motum suo loco, hæc tamen sanctio nec impediit reipsa, nec impedire potuit, quò minùs celebraremus postridie, adeóque sexto die de S. Agatha, siquidem Rubrica designans diem, in quam vult transferri festum, loquitur expressè de die proximo *non impedito alio novem Lectionum Officio*, dies autem sextus Februarii impeditur in hoc nostro Collegio & aliis communiter, ut arbitror, per universam Societatem domibus, Officio semiduplici S. Agathæ; etenim probavi paulò superiùs, æquum esse, ut particulares Ecclesiæ sequantur exemplum Romanæ, solitæ certum, fixum & consequenter proprium diem assignare festis Sanctorum illorum, qui ob perpetuum occursum cum alio superioris ordinis nequeunt honorari proprio die natali, ut enim dixi, & mos Pontificis est spectandus, & primum in unoquoque genere est exemplar cæterorum, & denique huc applicari possunt ea, quæ *ad leg. Non possunt*, & *leg. Nam ut ait. ff. De leg.* notari solent de communibus legibus, & senatûs consultis accommodandis huic aut illi particulari loco, personæ, actui, tametsi non comprehensis proprietate verborum, quibus illæ leges, senatûsconsulta, rescripta sanciuntur; consequenter dici potest, sextum diem Februarii esse in universa Societate, & fortè tribus Ordinibus Seraphicis, æquè absolutè festum S. Agathæ, atque est quartus dies Augusti, festus seu consecratus S. Dominico, & vigesimus nonus, trigesimúsque Januarii S. Francisco Salesio, & S. Petro de Nolasco. m Hæc ratio singulariter ac certò petebat festum S. Polycarpi, quod sine dubio transferendum erat in illum primum diem Februarij, qui esset liber alio festo. At difficultas occurrebat circa festum S. Canuti Regis & Martyris, decorantis suâ avernali nece diem XIX. Januarii, tunc verò impeditum, ergo in suppletione præferendum S. Polycarpo, & consequenter S. Agathæ, si non patrocinaretur huic Sanctæ ratio, quam nunc primum produxi.

Et verò potuisse tunc ejus festum, tametsi *ad libitum* celebretur, transferri, evadit manifestum ex Decreto Sacræ Congregationis Rituum authenticè proposito suprà *num.650. in Append. I. lit. d.* ergo & transferri ante S. Polycarpi, sed neganda erat hæc secunda consequentia. 1. Quia dato, quòd festa *ad libitum* transferri queant, non tamen transferuntur ante festa *de præcepto*, saltem si sint ejusdem ritûs, ut liquet ex verbis Sacræ Congregationis Rit. descriptis suprà *in cit. Append. 1. lit. D.* II. Quia ex duobus viris Religiosis n

omni fide dignis intellexeramus, fuisse Anno 1674. in Germaniam perlatum recens Decretum Congregationis Rituum, quo inhibebatur translatio ullius Officii concessi ad solum lubitum. Nobis placuit sequi viam tutiorem, seu remotiorem ab omni peccato etiam *materiali*, ut sanè poteramus abstinendo omni celebratione illius festi, utpote sub nulla obligatione instituti, quod peccatum *materiale* non evasissemus (positâ communi opinione de peccato saltem veniali, quod incurrat mutans absque justa causa vel semel Officium unum in alterum) si die decimâ Februarii (nec enim poteramus citiùs) adeóque feriâ secundâ post Dominicam Sexagesimæ dixissemus de S. Canuto. *Hac die latus meruit supremos laudis honores.*

o *At eramúsne obligati conformare nos testimonio illorum duorum Religiosorum, de quibus paulò antè, utpote adimentium nobis omne dubium de illo novo Edicto Congregationis? An verò poteramus nos accommodare stylo Diœcesano, qui in Directorio hujus ipsius Anni decrevit diem sextū currentis Februarii, scilicet pro SS. Vincentio Ferrerio, Elisabetha Portugalliæ, & Gualberto dies alios à præscriptis in Romanis Ephemeridibus?* Resp. Non poteramus *per se loquendo, quoad circumstantiam temporis*, nam repugnante Decreto Congregationis suprà indicato, transferabatur antè S. Polycarpi, quod est *de præcepto*; an verò *quoad substantiam* potuerimus, decisio pendet à resolutione duplicis generalis quæstionis. I. *Quænam notitia legum Pontificiarum communium clero sæculari simul & Regulari, necessaria sit ad obligandos in actu secundo Regulares Conventus* (particularis Religiosus utique sequetur morem reliquorum Collegialium) *Ordinum præsertim Mendicantium, habentium Romæ suum Generalem, in Provincia sua Provincialem; cui utique incumbit cura efficiendi, ut in singulis domiciliis suæ Provinciæ mandentur executioni mandata Pontificia, Congregationúmq; Decreta approbata ab ipso?* II. *An & quatenus Regulares licitè sequantur in Officiis divinis ritum Diœcesanum?*

Primam generalem quæstionem resolvendi
p locus jam non est: id solùm observo particulares Conventus Provinciarum Mendicantium habere se singulos respectu cæterorum (reliquis paribus), eo modo, quo unum oppidum Diœcesanum respectu omnium cæterorum. Sicut igitur particulare oppidum non obligatur *in actu secundo* ullâ (saltem non involvente negotium Fidei) lege aut Papali, aut Episcopali, nisi sciat, vel prudenter supponat, illam novam legem esse à majori parte Episcopatûs receptam, vel mox, ut innotuerit, authenticè receptum iri, ita proportionaliter nostrum Collegium Constantiense liberum est observatione *actuali* legum, Decretorúmque Pontificiorum, quamdiu aut nescit, aut prudenter non potest supponere, majorem partem illorum triginta & unius Collegiorum & Domiciliorum, quibus constat hæc Provincia superioris Germaniæ, recepisse, vel mox recepturam illud, de quo hîc agitur, Decretum, quod sine omni dubio fiet, ut primùm fuerit nobis insinuatum nomine R. P. Præpositi Provincialis.

At nullum, ut post hæc scripta didici, subest periculum, aut spes hujus insinuationis; audi enim Decretum, quod typis Romanis impressum ad me Româ 4. Julii hujus Anni 1676. transmisit vir gravissimus, conceptúmque hisce formalibus:

Vrbis, & Orbis

Decretum Generale super Officiis Sanctorum ad libitum non transferendis.

Quamvis Sac. Rituum Congregatio die 18. Julii 1673. annuente etiam Sanctissimo die 16. Septembris ejusdem Anni, ad Dubium, an de Sanctis ad libitum *fieri posset translatio, sicut fit de aliis Sanctis, qui non sunt* ad libitum, *similiter translatus? Responderit* affirmativè; *nihilominus eadem Sacra Congregatio habita die 2. Mensis Decembris currentis, prædicto Decreto non obstante, censuit, in futurum Officia Sanctorum* ad libitum *non esse transferenda, quando dies eorum festivitatum sunt impediti die* Dominico, *aut aliquo alio die festorum* Mobilium, *si Sanctissimo Domino nostro visum fuerit. Et facto de prædictis verbo cum Sanctissimo per me Secretarium, Sanctitas sua sensum ejusdem Sac. Congregationis approbavit, & confirmavit, & imposterum ita jussit, & servari mandavit, quibuscunque in contrarium non obstantibus. Hac die 20. ejusdem Mensis Decembris. 1673.* q

F. M. Episc. Portuens. Card. Brancatius.

(*L. S.*)

Bernard. Casal. Sac. Rit. Congr. Secr.

Ex hoc authentico Decreto liquet, non quidem omnia omnino, sed *pleraque* festa *ad libitum* spoliata esse jure translationis, sequendo Calendarium Romanum; siquidem ea solùm transferri nunc possunt, quæ & quatenus occurrunt in feriis hebdomadis Majoris, Paschatis, & Pentecostes, inque die infra octavam Corporis Christi. Dixi: *sequendo Calendarium Romanum*, nam Diœcesana solent exhibere plura festa, cum quibus concurrunt festa *ad libitum*, ut e. g. in hac Diœcesi festum S. Udalrici die 4. Julii *sub præcepto*: quo tamen die occurrit etiam festum *ad libitum* S. Elisabethæ Reginæ Portugalliæ. r

Quòd si fortè quæras causam, cur ita restringatur facultas transferendi festa *ad libitum*, s

tum? Respondebo, videri esse hanc, ne videlicet per talem translationem minuatur nimis sæpe solennitas festorum antiquiorum, cum quorum secundis vesperis concurrerent translata festa *ad lubitum*. Minueretur autem tunc, siquidem oporteret in secundis Vesperis facere commemorationem secuturi festi *ad lubitum*, hac autem commemoratione minui solennitatem, deducitur apertè ex eo, quòd ex una parte certum sit, primas cujusque festi solennis Vesperas haberi pro solennioribus, quàm secundas. Gavant. *Sect. 3. cap. 9. & Sect. 5. cap. 18. num. 17.* Altera, quòd ad hanc majoritatem solennitatis demonstrandam omittantur sæpius in primis, quàm in secundis Vesperis commemorationes. Gavant. *loc. cit.* Quò enim magis, vel minùs festum habet de Vesperis, & præsertim de primis, eò etiam solenne magis, aut minùs est festum. Gavant. *loc. cit. num. 2.* cum Amalario. Unde ob majorem tum temporis Paschalis, tum festorum celebritatem in festis majoribus excludimus Sanctorum Simplicium commemorationem, sicut & in Dominicis privilegiatis. Gavantus *cit. Cap. 18. num. 17.* adferens *allegato Cap. 9. num. 7.* causam, cur Dominica habeat integras secundas Vesperas, dum occurrit cum semiduplici sequenti, & non habeat integras primas Vesperas concurrens cum semiduplici præcedente. Hisce addo resolutionem perbrevem trium dubiorum concernentium etiam festa translata.

t *Primum.* Proximè secuturo Anno 1677. festum duplex S. Antonii de Padua occurrit in Dominica Trinitatis, quam ordine excipient festa SS. Basilii, Norberti, & Barnabæ. *In quam ergo diem transferetur festum S. Antonii? An in diem infra octavam, aut Corporis Christi, aut S. Joannis? An verò post hasce duas octavas?* Dubium hoc ex parte movit is, qui Directorium Diœcesanum concinnat in Annum sequentem.

Resp. I. Non transferetur in ullam diem infra octavam Corporis Christi, ut liquet ex Rubricis *Tit. 7. num. 3* Unde defertur in Rubr. *Tit. 16. num. 1.* S. Baptistæ, tanquam omnino specialis honor, quòd ejus Nativitas occurrens cum ipsomet festo Corporis Christi transferatur in diem proximum seu vigesimum quintum, & noster P. Carolus Guyetus, qui, ut scribitur mihi Româ, existimatur præ omnibus aliis in hisce ritibus peritissimus, *in sua Heortologia Lib. 4. cap. 8 quæst. 8.* sic loquitur, *Infra octavam Epiphaniæ & Corporis Christi sola Duplicia primæ Classis translata è die suo locum habent, cætera omnia transferuntur post octavam.*

u Resp. II. Quandoquidem hisce duabus (Epiphaniæ & Corporis Christi) octavis hic favor tribuitur tanquam specialis, quòd nimirum in eas non liceat transferre festum, tametsi sint ejus genii, ut admittant celebrationem festi duplicis occurrentis, eam ob rem haud immeritò dabitur Anno proximè sequentis S. Antonio de Padua locus infra octavam S. Joannis. Equidem nomine *festi* non intelligitur in Rubricis dies infra octavam, sed hic talis dies solùm dicitur habere Officium novem Lectionum. Atqui Rubricæ *allegato Tit. 10. num. 1.* solùm tradunt, *festum* duplex impeditum festo novem Lectionum, non autem dicit: Officio. Consentit apertè Gavantus *in Rubricis Breviarii Tit. 7. & 10.*

Addebat idem Pater Romanus ad meum *secundum & tertium* dubium, in primis juxta praxin Romanam non mutari colorem debitum diei de tempore, quando alia festa, quæ sunt *ad libitum*, & nominatim Nostri S. Fundatoris, celebrantur, sed ad summum sumi planetam convenientem in colore festo, quod *ad libitum* celebratur cum velo calicis. Deinde commemorationem defunctorum, quæ fieri solet secundâ feriâ cujuslibet hebdomadis non impeditâ Officio novem lectionum, rectè omitti in Missa de festo, cujus Officium factum est *ad libitum* sub ritu semiduplici, illam autem, quæ fieri debet primâ die cujuslibet mensis non impeditâ, debere transferri in diem aliam ab ea, in qua factum est officium semiduplex *ad libitum*, quæ translatio non fit in priore Casu. Ita ille. x

APPENDIX IV. IGNATIANA.

PLacuit Sanctissimo Domino nostro Clementi X. amplificare Cultum S. Patris Ignatii concessione Missæ admodum singularis, condecoratæ Decreto, ut per Universam Ecclesiam sub præcepto celebretur, idque adnitente potissimùm Eminentissimo Cardinale Nidhardo, pro insita erga S. Fundatorem pietate, cui pariter accessit efficax Eminentissimi Cardinalis Alterii studium, donec res tota felicem ad exitum perducta est. Primus autem tam conscribendæ Missæ, quàm postulandi beneficii autor fuit Illustrissimus & Reverendissimus Ambrosius Spinola Archiepiscopus Hispalensis. Hujus tam optati successûs certiorem quàm primùm faciendam duxi Reverentiam Vestram, quæ susceptam notitiam subjectæ sibi Provinciæ statim communicabit. Romæ. 18. Decembris 1675. aa

Reverentiæ Vestræ

Servus in Christo

(N.N.)

EST hoc breviarium & verba formalia literarum Romæ datarum ad R. P. Præpositum Provincialem nostrum, qui non modò integras literas illas communicavit R P. Rectori nostro, mense Februario, sed insuper alias huc dedit mense Aprili, hoc stylo: *Indulsit Sanctissimus D. N. Clemens X. omnibus Provinciis Assistentiæ Germaniæ, & singulis earundem Sacerdotibus, ut liceret cuilibet semel in hebdomade die non impedito festo Duplici, aut semiduplici, Officium recitare, ac Sacrum dicere sub ritu semiduplici de S. P. N. Ignatio. Visum autem est P P.* bb

Consultoribus, & mihi ad evitanda incommoda & rerum confusionem, non permittendum cuique liberum, quocunque die intra hebdomadem non impedito præfatâ facultate uti, sed statuendum primum in hebdomade diem non occupatum festo Duplici, aut semiduplici, quo quilibet dicere Officium & Missam suprà dictam possit, si lubuerit. Curet Reverentia Vestra &c. Monachii. 17. April. 1676.

Hæ binæ Epistolæ à piè affectis erga S. Parentem Nostrum libenter legendæ satis quidem manifestant causam Tituli præfixi huic Appendici, non tamen nisi posterior huc directè spectat, nihilominus humillima veneratio, quam debeo meo per Antonomasiam Parenti Sanctissimo, me impulit, ut huc etiam transferrem primam. Altera excitavit tria dubia huc tanquam propriam sedem respicientia. Hæc videlicet.

ee I. *An nomine festi impedientis hunc novum cultum intelligatur non modò illud, quod per se occurrit illo die tanquam ordinario, sed etiam id, quod per accidens ratione scilicet translationis occurrere deberet ex ritu Rubricarum?*

Hujus dubii movendi causam dedit summus olim Nostri S. Fundatoris & Amicus & æstimator S. Philippus Nerius, ea etiam de causa summus æstimator, quòd vultum ejus cœlesti luce radiantem conspexerat, ut testatur Ecclesia in Lectione sexta Officii de illo nostro S. Fundatore. Ideo verò dedit causam dubii, quia in primum diem illius ipsius hebdomadis, qua volebamus secundùm (etenim priùs non potuimus nisi semel) uti novâ gratiâ Apostolicâ, transtulerat Directorium Diœcesanum ex lege Rubricarum diem festum ejusdem S. Philippi, videlicet XXVI. Maji occurrentem cum Feria tertia post Pentecosten, transtulerat, inquam, in feriam secundam post Trinitatis, *an obligabamur obsequi Directorio ratione tum translationis, tum moris, quo solemus celebrare omnia Festa Diœcesana Duplicia?*

dd Alterum dubium: *An si quis nostrûm propter inadvertentiam, aut causam aliquam rationabilem, irrationabilémve non dixit illud Officium primo die non impedito, possit absque delicto compensare alio die non impedito?*

Tertium dubium leve admodum: *An in hymno:* Iste Confessor, *oporteat novo sanè, nobisque insuetato ritu dicere:* Meruit supremos Laudis honores.

ee Ad *primum* dubium respondimus ipso facto, siquidem hodie, quo hæc scribo, id est tertio Junii, feriâ, inquam, quartâ post Trinitatis primùm gavisi sumus gratiâ, Pontificiâ, sicut enim S. Philippo cessimus feriam secundam, ita S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis etiam translatæ feriam tertiam, ea videlicet de causa, quia nulli planè nostrûm subortum fuit ullum dubium de sequendo Directorio, sed primùm pòst cœpi ipse aliquantum dubitare ea de causa, quòd cùm hoc indultum Pontificium sit merum beneficium concessum & ad instantiam personæ Eminentissimæ plurimùm laborantis pro bono publico Ecclesiæ, & ad honorandum illum Cœlitem, qui *Majorem Dei gloriam in ore semper habuit, semper in omnibus quæsivit*, quemadmodum testatur de eodem Ecclesia, existimârim, esse illud privilegium interpretandum quàm latissimè sumitur illa locutio; *semel in hebdomade die non impedito Officio Duplici, vel semiduplici*; primus autem dies Junii non impediebatur tali Officio, cùm sit, & esset pura puta feria. Dices: Impediebatur Officio S. Philippi Nerii, quod debebat transferri in proximum diem non impeditum alio Officio Duplici, aut semiduplici, tali autem non impediebatur. Sed respondeo: Impediebatur Officio *ad libitum*, siquidem suprà *in Appendice Stigmatica ad num. 560.* autoritate sufficiente, specialíque facto probavi, in illum diem, qui est ab Ecclesia assignatus alicui festo *ad libitum*, non posse transferri festum seu *ad libitum*, seu etiam *ex præcepto*; & quidem idcirco, quòd, licèt sit *ad libitum*, attamen efficiat, ut ille dies dicatur esse impeditus Officio novem Lectionum, ergo & ille dicetur impeditus, Officio novem Lectionum, quem ego ex indulto Apostolico elegero. Accedit, quòd si dies primus per se vacans debet reservari translationi, crebrò futurum sit, ut nequeat totâ hebdomade unquam fieri de S. Ignatio, quod tamen videtur repugnare intentioni supplicantis, & consequenter ipsius Pontificis; etenim Princeps præsumitur se accomodare intentioni petentis.

Nihilominus arbitror, nos illo die primo Junii, & qui simul erat primus hebdomadis, rectè fecisse transferendo in diem feriæ tertiæ & secundæ festa *de præcepto*; est enim magnum discrimen inter festum *ad libitum*, cui Ecclesia jam assignavit certum, determinatúmque diem mensis, & inter illud, cui non est assignatus certus dies mensis, sed hebdomadis planè fortuitus, ille, inquam, solus, qui cariturus sit Officio Novem Lectionum, nisi exornetur ab Officio votivo; atqui quando superest festum transferendum ad primum Junii e. g. non carebit primus Junii Officio Novem Lectionum. Adde, quòd & qui prior est tempore, prior sit jure; habent autem festa *de præcepto* prius jus, ad diem ex sese vacuum, quàm festum *ad libitum*. Adde rursus, quòd & stando priori discursu fieret, ut festa *de præcepto* nimis diu differrentur, & non sit nobis à more Diœcesano moribus nostris probato tam facilè recedendum; & minimè dubitem, quin Admodum Reverendus Pater Generalis noster, à cujus voluntate pendet usus hujusce novæ gratiæ, sit hujus mentis; & denique non præstat impedimentum, quod à libero pendet arbitrio, *argum. Leg. Qui potest facere. 174. ff. De Reg. jur.* Consentiunt huic resolutioni Neusser, & Bordonus relati suprà *lit. E.* atque P. Georg. Geisser referendus infrà *num. 663.* in App. *lit. e.*

lit. e. attamen Neusserus *ibidem* relatus dixisset, potuisse nos nostrum privilegium usurpare feriâ tertiâ, in quam translatum erat festum S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, hoc enim festum celebratur ritu semiduplici; atqui secundùm Neusserum festum *ad libitum* celebrandum proximo die post hoc & illud festum, non impeditur Festo semiduplici translato, ergo nec illud, quod proximo die post Dominicam, seu primo in hebdomade non impeditо.

gg Ad *alterum* dubium propositum *Lit. P.* respondeo, esse probè observandum, quòd nulli nostrûm sit fas, ullo privilegio Pontificio uti, nisi cum expresso consensu Superiorum nostrorum, sicuti liquet ex Compendio nostro *Verb. Gratia.* §. 2. & *Verb. Privilegio.* §. 3. Igitur mihi non est fas, aliter uti præsente privilegio, quàm permittant Superiores. Sicuti autem meritò placuit nostro Reverendo Patri Provinciali præscribere primum cujusque hebdomadis vacantem diem, ita verosimiliter placuit (ad evitanda incommoda & confusionem, de quibus literæ Reverendi P. Provincialis nostri) aliis quoque Præpositis Provincialibus, qui proinde, ut moris est in nostro Ordine Monarchicum imitante regimen, fecerint de suo hoc statuto seu ordinatione, ut appellamus, certius supremum caput nostrum, ipsum, inquam, Admodum R. P. Generalem Præpositum, qui utique probaverit. Ergo si alio die, quàm primo vacante dixero Officium illud gratuitum, non dicam ex vi privilegii, ergo petinde peccabo ac peccâssem, si priusquam emanaret illa gratia, mutâssem feriale in festivum. Et omnino judico, ita se rem habere in rigore juris.

hh Quia tamen est mihi decursu Annorum quinquaginta novem jam (Dei gratiâ) completorum, in hac à tot apertis hostibus, & æmulis nequicquam impugnata Religione, perspectissimus ille paternus, & minimè despoticus spiritus, quo nostri supremi, subordinatique Moderatores nos gubernant, ausim scribere, inprimis, dum assignârunt primum diem vacantem, noluisse ullo modo privare se jure nominandi, si videretur, alium seu pro tota aliqua Provincia, seu pro aliqua privata persona; nemo enim præsumitur jactare rem suam, ajunt Jureconsulti, & nominatim Libertatem, quam rebus omnibus favorabiliorem vocant Leges; deinde facilè connivere iis, qui per meram inadvertentiam aliud pensum persolverunt; denique respectu illorum, qui deditâ operâ distulêre in alium, esse invitos quidem *quoad modum*, at non *quoad substantiam*, & proinde in hoc casu locum habere illam plurimorum sententiam, qui, ut referam infra *num.* 561. & 562. non nisi venialis culpæ damnant mutantem, absque rationabili causa, unum Officium in aliud.

Ad *tertium* dubium indicatum *Lit. dd.* respondeo, esse minimè dubitandum, quin sit in hymno ad utrasque Vesperas & Matutinum facienda mutatio in prima stropha, ac proinde dicendum: *Meruit supremos*, neque enim se habent isti per Annum dies eo modo, quo dies infra Octavam, hi quippe omnes fictione juris habentur pro uno cum die primo, ut dixi suprà ex Gavanto. Octava S. P. Nostri cadit quidem (ut hoc quasi per parenthesin addam) in diem septimum Augusti, nihilominus tamen possumus *per se loquendo* statim die nono ejusdem participare indultum Pontificium, nec enim ratio Vigiliæ impedit, nisi ea sit privilegiata, qualis extra Quadragesimam est sola Vigilia Pentecostes, Vigilia Nativitatis Christi, quia habet Laudes sub Duplici, excludit ut reor, usum nostræ gratiæ. ii

Quòd si quæras: *An, sicut nonnulli, qui habent privilegium recitandi de Immaculata Conceptione, aut Venerabili Sacramento Feria V & Sabbato, extra Quadragesimam & Adventum, possunt ex aliquorum opinione absque graviore noxa etiam in Adventu & Quadragesima, ita etiam id valeamus hisce duobus temporibus?* Respondeo, nostros Superiores esse tam alienos ab usu singularium sententiarum, repugnantium disertis summorum Pontificum verbis, ut nolint singulari sententiæ quidquam concedere, quod talibus adversetur verbis; quare si ego prætextu gratiæ, de qua hîc sermo, Officium longi *Attendite* mutâssem in Quadragesima cum Officio S. Ignatii haud paulò breviore, censerem me tantæ reum culpæ, quantæ si S. D. N. disertè negâsset annutum precibus Eminentissimi Cardinalis Nidhardi. kk

At laboro magnâ visûs debilitate, teneo autem memoriâ totum propemodum Officium S. Patris Nostri? Resp. Hanc mutationem excusabit clementia Ecclesiæ, non tuorum Superiorum, si non nitantur (quemadmodum reverà nituntur in casibus necessitatis, seu cujusdam *moralis* impossibilitatis) alio jure, quàm sit præcisè illud, de quo ut hoc loco dissererem, exegit à me debitus Pontificiarum Legum reverentissimo Fundatori Nostro honor, qui Sanctus sicuti gratum, aut certè non ingratum habet, si intra suam Octavam accipiantur Lectiones secundi & tertii Nocturni ex octavario, utpote quæ sint designatæ ab Ecclesia in ordine ad Cœlitem honorandum novo quodam cultu, ita vereor, ut sit ullas gratias repensurus, si per Annum recurras ad Octavarium, sicut enim nobis è Cœlo inclamat: *Ecce quàm bonum & quàm jucundum, habitare fratres in unum!* ita & cupit se à suis filiis coli *in unum*, ritu, inquam, uno eodémque. Non ausim tamen delicti damnare facientem ex pia intentione ejusmodi variationem &c. ll

AP-

APPENDIX V. LEOPOLDINA.

e Accepi mense Septembri Anni 1668. novum, illustréque specimen pietatis, quâ Augustissimus Leopoldus I. Imperator deveneratur Sanctos Cœlites, typis excusum Viennæ Austriæ, atque sigillo Illustrissimæ Nunciaturæ Apostolicæ firmatum, hujus tenoris:

Sanctissimus Dominus N.D.

Clemens Divinâ Providentiâ Papa IX. ad pias preces Augustissimi Imperatoris Leopoldi I. sibi porrectas per Eminentissimum D. Cardinalem Spinolam indulsit, ut in omnibus Provinciis, ac Ditionibus, tam hæreditariis, quàm aliis, sibi ut Romanorum Cæsari, Hungariæ, ac Bohemiæ Regi subjectis, Officium S. Angeli Custodis cum Octava, ab omnibus Christi fidelibus utriusque sexûs libere recitari possit, primâ Dominicâ Septembris cujuslibet Anni, prout ex Indulto Sanct. mem. Pauli V. Augustissimo Ferdinando Secundo pro Styria tantùm concessum fuit.

Hoc die 30. Julii 1667.

Episcopus Portuens. Card. Ginettus.

(*L. S.*)

Bernard. Casal. Sac. Rit. Congr. Secr.

Facta collatione cum suo Originali, in Cancellaria Nuntiaturæ Apostolicæ existente, concordat de verbo ad verbum. Et in fidem &c. Viennæ ex Palatio Nuntiaturæ Apostolicæ.

Die 23. Augusti 1668.

Aloys. Ballatus Aud. General. & Cancell.

f Eidem scripto addiderat amicus impressum quoque ipsummet Officium S. Angeli Custodis cum lectionibus per Octavam. Accensus, ùt par est, desiderio promovendi quàm citissimè cultum fidelissimi Tutelaris, exhibui mox utrumque duobus è Reverendissimis Dominis Consiliariis Ecclesiasticis, quorum alter postmodum Reverendissimo, & Illustrissimo Domino Ordinario nostro; & confestim deliberatum de modo participandi hoc Indultum Pontificium, quandoquidem hæc civitas, unà cum maxima parte Episcopatûs agnoscit pronissimis animis Augustissimum Leopoldum Primum pro suo vero Domino. Difficultatem objiciebat ratio communis isti, aliisque permultis Diœcesibus inclusis illo Diplomate, hæc videlicet, quòd Diploma, seu Breve exprimat primam Dominicam Septembris; at festum Angeli Custodis neque in hoc Constantiensi, neque in aliis permultis Episcopatibus celebratum est hactenus primâ illâ Dominicâ Septembris, sed vel primâ post festum S. Michaëlis, juxta præceptum Breviarii Romani, vel aliâ, sicut nos Constantiæ primâ Dominicâ post Octavam Apostolorum.

An igitur licet nobis jam celebrare bis in Anno id festum? At in toto Breviario non nisi ùnum deprehendes, quod bis, sub eodem Titulo, colatur, scilicet festum S. Agnetis Virginis, ac Martyris. *An omittendum eo tempore, quo juxta Directorium Diœcesanum debebat coli?* At fortè accidet permultis incommoda illa translatio, & nominatim Constantiensibus, utpote qui & primo Septembris honorant Officio Duplici Sanctam Verenam Virginem, ac Martyrem, & præterea à die 28. Augusti usque ad quartum Septembris obeunt festum, atque Octavam S. Pelagii Patroni Diœcesani, imminente insuper Octavâ Natæ Virginis Matris, atque mox Dedicationis Ecclesiæ Cathedralis. *An ergo dicendum, esse positum in arbitrio Ordinariorum designare, ex causa gravi, & rationabili, qualemcunque ex iis Anni Dominicis, quibus secundùm morem Ecclesiæ agitantur solennitates cum Octavis?* g

Ita sanè visum mihi fuit, si authentica declaratio nequeat aliunde obtineri, judicandum, supposito (& quis dubitet?) quòd Augustissimæ simul, & sanctissimæ memoriæ Ferdinandus secundus supplicârit Paulò V. ut nominaret primam Dominicam Septembris.

Ducebat ad ità judicandum duplici instantiâ, duplicique responso, quod dabo *Tractat. 8. Cas. XV. num. 599* & *Tractat. 9. Cas. XVIII. num. 516.* quòdque approbatum fuit calculò virorum doctissimorum. *Primo* quippe loco scripsi, illum, qui à suo Episcopo petiit dimissorias, ut posset ordinari ab Episcopo A. haud perperam acturum, si mutatâ intentione, petat Ordines ab Episcopo B. saltem si Oratoris Episcopus nominavit ad ejusdem solam instantiam Episcopum A. *Secundo* loco dixi, valuisse Matrimonium, quod civis Ingolstadiensis contraxerat coram Parocho D. cùm à suo proprio Parocho petiisset, & ab eodem attendente ad solam declinationem sumptuum allegatam à sponso, hic impetrâsset licentiam contrahendi coram Parocho E. h

Ratio autem generalis, & à priori desumitur ex illo celebri principio, quòd statuens censeatur *tacitè* statuisse id, quod *expressè* statuisset, si ipse interrogatus fuisset. Glossa. *L. Tale pactum. §. fin. ff. De pact.* quod pronuntiatum Baldus *in cit. Leg.* appellat *multum bonum notabile*, & Rescriptis Principum gratiosis applicat Gabrielius cum aliis *Commun. conclus. Lib. 6. conclus. 10. num. 14.* videtúrque communiter obtinere veritatem in Rescriptis gratiæ, saltem i

tunc:

tunc, quando non agitur de substantia gratiæ concessæ, mutanda in aliam, ut e. g. ducenda non Bertha, sed Caja, sed de solo accidente, seu circumstantia commutanda in aliam, notabiliter magis conducentem ad finem intentum ab Oratore, & ipsomet Principe, & quidem sine cujusquam præjudicio; tunc enim videtur ipsamet concessione gratiosi Rescripti relatâ ad communem agendi hominum modum sufficienter declarari permissionem faciendi substitutionem *accidentalem*. Sanè, qui defendunt Religiosos usurpantes sub sola ratihabitione de præsenti aliqua ad votum paupertatis pertinentia, amplecterentur à fortiori hanc explicationem. Atqui Rescriptum, de quo hîc dissero, est Rescriptum, meræ gratiæ, agitúrque solùm de circumstantia temporis, mutanda in aliud notabiliter opportunius ad venerationem SS. Angelorum, unicè prorsus intentam à petentibus, concedentibúsque id Rescriptum.

Proinde huc applico id, quod Prateus *De Regulis juris Lib. 4. cap. 7.* scitè scripsit: *In contractibus lata fit interpretatio, in testamentis latior, in Rescriptis* (gratiæ) *latissima.* Ob has, similésque causas factum, ut & mihi ex ipsa civitate Viennâ rescriberetur à percelebri Theologo hisce verbis. *Circa Officium S. Angeli Custodis per Octavam recitandum omnino judico, posse illud ab Ordinario propter rationabiles causas transferri in alind tempus commodum*, & in Reverendissimo Consilio Ecclesiastico Constantiensi pronuntiatum fuerit, eandem Octavam videri *ad libitum* celebrandam à Dominica primâ post festum Apostolorum Petri, & Pauli, idque propter illam particularem causam, quam expressi *præced. lit. G.* Et verò si Ferdinandus II. Paulum V. Leopoldus I. Clementem IX. interrogâssent, vellentne illud festum ita rigidè affigi mensi Septembri, ut nefas esset, vel sibi ipsis, si nova causa occurreret, vel cuivis Episcopo, tametsi incommodum notabile sentienti, ex præcisâ assignatione prædicti mensis, Indulto illo frui alio mense? haud dubiè respondissent vel cum Bonifacio VIII. *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus incommodum retorquendum.* Reg. 61. in 6. vel (*sensu accommodatitio*) cum Innocentio III. *Beneficia sunt sine diminutione conferenda.* Cap. Unic. *Ut Ecclesiastica Benef. sine dimin. conf.* conferretur autem illud beneficium; atque indultum cum diminutione, si illæ etiam Ecclesiæ; seu Collegiatæ, seu Parochiales; quæ vel festum S. Angeli Custodis celebrârunt ex antiquo cum ipsamet Ecclesia Romana in Octobri, peculiaribúsve de causis alio mense; vel primâ die Dominicâ Septembris, vacant anniversario Dedicationis, aut Patroni; quo casu fiet, ut vix semel, iterúmve colantur S. Angeli Officio Canonico, vel Missâ, quod sanè foret contra intentionem ipsorummet Augustissimorum Oratorum. Ne igitur incurramus in hæc incommoda, videtur esse omnino præsumendum de benevolentia illorum Pontificum, quòd permiserint cuivis Episcopo incluso uni è Provinciis indicatis in Brevi, ut pro prudenti arbitrio deligerent alium mensem, aliámve hebdomadem, si existimarent, fore, omnibus consideratis, gratius ipsismet Sanctissimis Angelis Custodibus.

At verò hinc oritur quadruplex aliud dubium. Primum: *An, si in Dominica prima, secunda, aut tertia mensis designati, vel ab ipso Papa, vel ab Ordinario, quandoque occurrat aliud festum Duplex sine Octava, nihilominus liceat tunc facere de Angelo Custode, transferendo illud Duplex in alium diem?* Secundum: *An, si unus, altérve dies infra Octavam S. Angeli Custodis occurrat cum alio, etiam infra Octavam, debeat præferri, an postponi huic alteri?* Tertium: *An, quia in terris Augustissimum Leopoldum ceu Dominum venerantibus, reperire est nonnullos Episcopatus, quorum pars agnoscit alium ab Imperatore Dominum, hac ipsa pars frui, gaudereque possit gratiâ Clementinâ?* Quartum: *Quid intelligatur per ditiones subjectas Leopoldo Primo, ut Romanorum Cæsari, vel ut Regi Hungariæ, & Bohemiæ?* I

Ad *primum*, atque *secundum* dubium respondeo, videri, esse in utroque casu observandas Rubricas de occurrentia tam Festorum, quàm Octavarum. Etenim Regulæ Juris, adeóque Rubricæ sunt tenaces, & in dubio non est ab eis recedendum. Crottus *De Testib. Part. 7. num. 324.* ex Baldo, sed eis standum, donec contrarium probetur. *Cap. fin. De restit. spol. in 6.* consequenter non est in iis facienda ulla distinctio inter Festa *ad libitum*, & *de præcepto*; nisi nos cogat ratio, cùm præsertim generaliter dicta sint generaliter intelligenda; & ubi jus non distinguit, nec nos distinguere debeamus. Proinde quæ in Rubricis statuuntur de Festis secundæ Classis respectu aliorum, seu ejusdem; seu primæ Classis, locum habere in hac materia, dicendum est. Etenim in hoc *Tract. cit. Cas. III. num. 83.* scripsi, ac probavi, hoc ipso, quòd aliquod Festum ornetur Octavâ ab Ecclesia, elevari ab eadem ad secundam Classem, si non ad primam. Igitur Festum Angeli Custodis gaudet privilegiis Festorum secundæ Classis; ergo si Festum inferioris Classis quandoque occurrat, vel primâ Dominicâ Septembris, vel aliâ designatâ ab Ordinario, cedet hoc secundum illi priori. Imò quia Festa Angelorum sunt ex se digniora Festis Apostolorum; Martyrum, &c. ideo festo Angelorum; ejúsque Octavæ cedent omnia (exceptis Beatæ Virginis) Festa cæterorum Sanctorum infra primam Classem collocatorum, sicuti deducetur ex dictis *citato Casu III. numero 83.*

Ad *Tertium* dubium respondeo, quandoquidem plures gravissimi, doctissimi viri probârunt etiam illam resolutionem, quam *citat. Cas.* III

Cas. III. num. 12. tradidi, & probavi, quòd scilicet omnes Diœcesani *licitè* celebrent omnia Festa, quæ ipsorum Ecclesia Cathedralis, consequenter Helvetios (Tugienses, Lucernenses, &c. non autem Solodoranos, Friburgenses) ac Brisacenses, tametsi nullo modo subjectos Imperatori, posse accommodare se Constantiensi Cathedrali, quandoquidem urbs Constantia accipit jura à Moderno Imperatore tanquam seu Austriaco, seu Romanorum Cæsare. Idem dic de illis Ecclesiis Polonicis, Hungaricis, &c. quarum Cathedrales existunt in terris Imperatoris, ipsæmet autem sub jugo Turcarum, Sceptro Polonorum. Idem quoque pronuntio de toto Clero Bruntrutano, atque Parochis, qui sub jurisdictione Celsissimorum Episcoporum Basileensium temporali parent in Spiritualibus Archiepiscopo, &, Sede vacante, Capitulo Cathedrali Bisuntino; tametsi enim civitas Vesontio est abhinc duodecennium incorporata Hispanicæ Monarchiæ, quia tamen urbs, ac ditio Bruntrutana, subjecta est Leopoldo I. Imperatori *mediatè*, idcirco comprehenditur *implicitè* simul, & *directè* Rescripto Pontificio propter causam mox adferendam. Etenim

n Ad *Quartum* dubium respondeo, esse extra controversiam, quòd per ditiones subjectas Cæsari, ut Cæsari, intelligantur imprimis omnes urbes Imperiales de facto subditæ Imperatori, ut tali; etenim in omnibus Diplomatis Cæsareis, in quibus Cæsar de una, aut pluribus talium civitatum loquitur, semper dicit: *Nostra, & Sacri Romani Imperii urbs.* Intelliguntur deinde omnes Provinciæ, ditiones, urbes, loca, quæ de facto sunt propriè dicta feuda Imperii, quandoquidem ejusmodi feuda sunt verè subjecta Cæsari, ut Cæsari; est enim illorum Dominus directus, ut liquet ex communi definitione feudi, apud Schraderum *Tract. feudali, Parte. 2. cap. 2.*

o Unde fit, ut omnes subditi feudorum Imperialium provocare valeant ad Cæsarem, veluti supremum Dominum directum, ac Judicem, ad quem quia etiam provocant per Germaniam cives pagorum, oppidorum, quæ tanquam allodialia possident Vasalli Imperii, ideo talium locorum Clerus jure per totam Octavam colet liturgiâ, precibúsque Canonicis Custodes hominum Angelos, tantóque digniùs, quantò ferventiùs eorum tutelæ commendabunt illum Augustissimum Principem, qui ipsis hæc Sacratissima otia fecit.

Similiter per ditiones subjectas Imperatori, tanquam Hungariæ, aut Bohemiæ Regi, designantur omnes, in quas Leopoldus obtinet de facto *mediatè*, vel *immediatè* imperium legitimum.

p At, quid si nonnullæ urbes, vel Provinciæ subtraxissent se iniquè Imperio, aut Coronæ Hungariæ, Bohemiæque? ut proinde Leopoldus I. sit earum Dominus solùm *de jure*, non *de facto, an gauderent ejusmodi terræ gratiâ Pontificiâ?* Resp. Rescriptum accipit interpretationem ab intentione supplicantis, censetur enim in dubio Princeps accommodare se precibus supplicantis. *Cap. Inter dilectos.* §. *Ceterùm. De fid. instrum.* & ibi Felinus. Non videtur autem Imperator cogitâsse, nisi de fidelibus Provinciis, ac ditionibus, sed potiùs cum Paulo Apostolo dixisse: *Quid mihi de iis, qui foris sunt, cogitare? 1. Cor. 5.* eam ob rem existimo, gratiam illam extendi ad illos solos, qui *de jure & de facto* simul subsunt Cæsari, nisi faveat ipsis Titulus, qualem produxi paulò antè pro Helvetis, & Brisacensibus.

Casus Quintus

Collegium nostrum Friburgense in Helvetia habet in pago nomine Marsens elegantem Ecclesiam, dicatam Deo in memoriam S. Ignatii Confessoris; hujus Ecclesiæ, seu sacelli Dedicationis annua memoria celebratur Dominicâ secundâ Octobris, tanto accursu confitentium, & communicantium, quantum memoravi in Alphabeto Sacrificantium Casu XIII. *Istius pietatis promovendæ ergò, advolant, ut etiam illic memini, vicini Domini parochi, peractis Missarum solenniis magno manè in propriis Parochiis, præstántque operam spiritualem perquam accommodam; ortæ igitur sunt hæ quatuor quæstiones, cùm illic versarer.* Prima. *An Patres nostri, qui è Collegio illuc mitti solent, quini, aut seni, ad excipiendas confessiones piissimæ plebis, teneantur recitare officium de Dedicatione?* Altera. *An sacerdotes, qui advenerant, possent saltem minores Horas dicere conformiter loco?* Tertia. *An etiam primas Vesperas & matutinum?* Quarta. *An nostri Patres reduces ad Collegium,* licitè *recitaturi essent de diebus infra octavam Dedicationis?* 651

Partim respondi, partim respondeo ad *primam*, & *secundam* quæstionem, posse, propter conformitatem cum loco, at non teneri. Posse, inde etiam suadetur, quia post sumptum frugale prandium, decantant Gregoriano, seu *plano*, ut vocant, cantu, Vesperas in eodem templo; quis autem obligabit ad duplices? & quis non permittet Completorium respondens Vesperis rectè dictis? Ad *tertiam*, sentio nunc quoque, eos, qui pridie destinaverant præstare postridianam illam operam, potuisse pridie recitare primas Vesperas Completorium, Matutinum cum Laudibus de Dedicatione. Cùm enim habuerint jus parvas Horas dicendi de Dedicatione, sit autem valde 652

de

de rationabile, ut cum his concordet Matutinum, habent rationabilem causam mutandi officium unum, in aliud; atqui rationabilis causa facit *licitam* hanc mutationem. Infra *Disp. 3. num. 912.*

653 Hoc totum proportionaliter censendum est de Dominica infra octavam S. Ignatii. Etenim in ipso Collegio celebratur XXXI. Julii, quo ipse *ad Domini sui amplexum, cujus majorem gloriam in ore semper habuerat, semper in omnibus quæsierat, emigravit*, ut loquar cum Ecclesia Catholica, *in sexta lectione officii S. Ignatii.* At in pago illo festum transfertur, cum legitima auctoritate, in Dominicam primam Augusti, coliturque ritu, qui debetur Patrono simul, & Titulari. Ergo poterant optimi illi Domini Plebani, ac nostri Patres, sub duplici primæ Classis dicere totum officium de Confessore, non Pontifice, accipiendo lectiones secundi Nocturni (qui carent propriis) ex eodem communi. Ad *quartam* quæstionem ex suprà positis respondendum est *negativè*, quia sublatâ causâ tollitur effectus; causa autem, cur licuerit ipsis celebrare Dedicationem, erat existentia in Marsens.

Sextus Casus.

654 Est proprius hujus Constantiensis Collegii, in quo jam viginti tribus Annis benignè sustentor, estque hujusmodi: *Festum Apostoli Indiarum* (*quo Glorioso nomine Gregorius* XV. In Bulla Canonizationis, & *Sacra Congregatio Rituum Anno 1663.* in Martyrologio ad 3. Decembris, *decoravit S. Franciscum Xaverium*,) *cadebat, cùm prima editio hujus Tractatûs seorsim publicaretur, in secundum diem Decembris. Evenit, ut sæpe aliàs, ita etiam Annò 1657. ut illud festum occurreret primâ Dominicâ Adventûs* (*quia tunc Societas sola eum honorabat officio Ecclesiastico, & quidem die secundâ Decembris, ut Anniversariâ ejus Beati obitûs*) *ergo necessariò transferendum. At quærebatur* primò, *An cum officio canonico, & omni solennitate esset indulgentia transferenda?* Secundò. *In quem diem transferenda solennitas? specialem enim difficultatem in hoc Collegio facit S. Conradus, Primarius Patronus Diœcesanus, & Titularis nostræ Ecclesiæ, cujus octava cadit in diem tertium Decembris, at verò in diem quartum festivitas S. Barbaræ Virginis & Martyris, solita per totam Diœcesim, & consequenter etiam in nostra Ecclesia peragi sub duplici per Annum.*

655 Ad *primam* quæstionem respondi indulgentiam esse transferendam cum ipso festo. Rationem desumpsi *in primis* ex generali doctrina, quam defendo in *Quinarii* (novum prælum, dum hæc scribo, experiebatur etiam Monachii liber iste, copiosis auctus Additionibus) *Tract. 4.* seu *Thesauro indulgent. Part. 2. cap. 7. num. 326.* ubi ostendo, quando primaria Festa alicujus Ordinis Religiosi, quale est apud Reverendos Patres Prædicatores festum Doctoris Angelici, apud nos S. Francisci Xaverii, transferri quoque cum omni solennitate indulgentiam. Probavi *quoque* ex speciali ratione, quam pro hoc Sancto adfero in eodem loco *n. 324.* Probo nunc *tertiò* ex alio speciali prorsus, & apposito principio. Etenim noster Pater Antonius de Quintanadvennas *in Append. ad sua singularia Part. 2. Tract. 3. dub. 5. num. 5.* exhibet Breve Urbani VIII. expeditum Annò 1638. quo expressè ita statuit: *Quotiescunque de cætero festum hujusmodi in primam Dominicam Adventûs inciderit, celebrationem festi hujusmodi in unum ex diebus infra octavam festi prædicti S. Francisci auctoritate Apostolicâ perpetuò transferimus, iisdem presbyteris Societatis JESU, ac aliis Christi fidelibus, aliquam ex dictis Ecclesiis Societatis hujusmodi visitantibus, & præmissa* (scilicet Confessionem, Communionem, & visitationem *unius ex Ecclesiis Soc. Jesu ubique existentibus*) *peragentibus, die, in quem celebrationem festi hujusmodi transferri contigerit, plenariam similiter omnium peccatorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus.*

Ad *alteram* quæstionem est jam satis plana responsio: Cùm enim Pontifex *absolutè* transtulerit in unum è diebus infra Octavam, noluit utique celebrari die impedito officio Duplici. Etsi quippe Religiosi Constantienses non teneantur recitare officium de Sancta Barbara, Suprà *num. 627.* possunt tamen, ut probatum *num. 80.* & peculiariter hoc festum, quod etsi non *in foro*, attamen *in Choro* perquam piè colitur, & singularissimè in æde Cathedrali, continua cum nostro Collegio. Quia igitur, quæ propter pietatem instituta sunt, contra pietatem militare non debent; argum. sententiæ, quam de charitate retuli suprà *num. 502* ex S. Bernardo; quia etiam Gavant. *in Rubr. Miss. Sect. 3. cap. 1. num. 7.* rectè monet, esse laudabile, *ut Regulares in gratiam populorum recitent de sanctis, quos ii publicè colunt, ut hi ad pietatem erga illos* (loquitur de Patronis secundariis) *non minus accendantur, quàm si ad Ecclesiam confluant cathedralem*: ideo factum est, ut reipsa fuerit quintâ Decembris obita tota solennitas. 656

His de translato festo S. Francisci Xaverii jam scriptis pro primo prelo, accepi Anno 1663. Breve Alexandri VII. quo, ad humillimam instantiam nostræ Societatis unà cum festo illius Sancti translato in tertium Decembris, transfert etiam in diem tertium ejusdem mensis

sis Indulgentiam plenariam, *servatâ tamen in reliquis omnibus, & singulis Gregorii XV. literarum formâ*; literarum, inquam, illarum, quibus Gregorius XV. præter alia *impertiebatur indulgentiam plenariam omnibus Christi Fidelibus, verè pœnitentibus &c. qui aliquam Societatis Jesu Ecclesiam, in Sancti Francisci Xaverii 2. Decembris celebrari solito festo visitarent, &c.*

657 Ubi hoc legi, visus mihi sum audire nonnullos sciscitantes: *An ergo Anno 1673 quo festum Sancti Xaverii cadet in primam Dominicam Adventûs, & consequenter transferendum in diem, vel quartam (ubi non occurrerit aliud festum) vel quintam, ubi in quarta occurret festum S. Barbaræ, de quo suprà num. 654. An, inquam, illo Anno non transferretur indulgentia?* Non translatum iri, probatur, quia Alexander VII. vult, ut Bulla Gregor. XV. observetur in omnibus, & singulis, præterquam in translatione Festi. atqui iste Pontifex in illa sua Bulla affixit indulgentiam secundo diei Decembris. Deinde eadem sua Sanctitas expressè derogat omnibus sanctionibus Apostolicis contrariis suo Brevi; ergo derogat Brevi Urbani VIII. concedentis, ut unà cum festo transferatur indulgentia, sicuti vidimus suprà.

Responderi quidem potest, rationem, qua *n. 655.* probavi, indulgentiam illam secundùm jus commune transferri unà cum festo, obtinere hîc quoque suas vires. Quia tamen magni DD. non sine fundamento negant hoc jus commune, sicuti videre est *in cit. meo Tract. De Thesauro Indulgent.* idcirco scripsi in Urbem, atque accepi 29. Decembris inter cætera hoc Responsum: *Providebitur, si judicabitur necesse, ut specialis concessio Urbani VIII. renovetur, vel*

658 *confirmetur ab hoc Pontifice.* Haud tamen prætereo silentio, esse mihi Anno 1668. ineunte scriptum itidem Româ à Viro omni fide digno, non dubitari à nostris illic Theologis, quin idem Alexander VII. transferendo festum ipsum, *tacitè* ipsam quoque Indulgentiam transtulerit; cujus responsi confirmationem indubitatam rursum accepi eodem ex loco datam à viro gravissimo die 3. Augusti Anno 1669. éstque hic sensus nostræ Provinciæ. Sed nec dissimulo responsum, quod dedi ad dubium cujusdam in Rubricis exercitatissimi Presbyteri, ambigentis tamen, an, quoniam festum S. Francisci Xaverii quandoque nequit (eo tempore colebatur ritu solùm semiduplici à Clero sæculari) propter occursum, concursúmque festorum, atque Octavæ Immaculatæ Conceptionis celebrari in hac urbe Constantiensi ante diem decimum septimum Decembris, liceat illud ipsum obire eo die decimo septimo, alióve ex proximè sequentibus. Ratio dubitandi unica hæc erat, quòd jam tum legantur, canantur Antiphonæ: *O Sapientia: O Adonai, &c.* & quidem geminatæ, adeóque ritu Duplici, ac proinde videantur ex Feriæ annumerandæ privilegiatis. Verùm hæc illatio nequit admitti; constat quippe & ex Gavanto *in Rubr. Breviarii Sect. 2. cap. 8.* & ipso usu, esse quidem, sicut à tota quadragesima, ita etiam à decimo septimo Decembris usque ad Natalē Christi exclusas Octavas, non autem festa novem lectionum, sicuti liquet ex festo S. Thomæ Apostoli.

Dixi: A tota Quadragesima. Etenim P. Georgius Geisser *num. 569.* memoratus, *pag. 148.* habet meritò, pro privilegio omnino *singulari & præclaro*, quòd liceat Festum gloriosissimi Patriarchæ Benedicti, etiam quando occurrit in Quadragesima, celebrare cum Octava, *quando constat Sedem Apostolicam hucusque concessisse nunquam, ut Octavæ celebrarentur in Quadragesima. Imò tantus olim rigor fuit Ecclesiasticarum Sanctionum, ut ne unum quidem Festum per Sacros verni jejunii dies perageretur. Nimirum hic honor reservabatur magno Benedicto.* Ita ille

APPENDIX RECENS

Casûs septimi Rubricistici.

ANno *1674. Festum inventionis S. Crucis aliàs occurrens die tertiâ Maji, translatum fuit, ob occursum cum festo Ascensionis, in diem quintum, quem erat immediatè secutura non solùm Dominica infra Octavam, sed insuper festum S. Joannis ante Portam Latinam, ut proinde fuerit ob duplicem titulum, seu duplex impedimentum facienda in Sacro, officióque Canonico duntaxat commemoratio dicti diei infra Octavam. Qua de causa quidam Theologiæ Moralis Professor literis ad me ipso die tertio Maji datis quæsiit, utrùm hoc ipso fuerit in secundis Vesperis festi S. Crucis translati in Sabbatinum, seu tunc quintum Maji facienda commemoratio diei infra Octavam, an verò omittenda. Adferebat dubitandi rationem sanè gravem, hanc videlicet, quòd festum Inventæ S. Crucis sit festum secundæ classis, in Tabula verò* de concurrentia officiorum num. 4. *absolutè asseratur, esse in secundis Vesperis ejusmodi festi faciendam Commemorationem diei infra Octavam tunc occurrentis; è diverso autem Rubrica* de Commemorationibus Tit. 9. num. 6. sub fin. *videatur non permittere eam Commemorationem, nisi in casu, quo sequenti die sit officium de prædicto die infra Octavam; ergo erat pridie omittenda commemoratio, utri, amabo, duarum instructionum est ad literam parendum? Tabulæ? An Rubricæ?*

Respondi. *Per se loquendo*, seu abstrahendo à consuetudine alicubi in contrarium inveterata, esse potiorem Rubricæ, quàm Tabulæ habendam rationem supponendo nihilominus, neutram illarum instructionem alteri reipsa, seu in vero sensu intellectam repugnare, quandóquidem contrarietas singulariter in jure, est ubique vitanda. Maranta *in Speculo Part. 3. n. 112.* ideóque jura juribus concordanda

danda sunt. *Cap. Cùm expediat. De elect. in. 6.* Rationem responsi desumo ex duabus Regulis juris, alterâ solius Civilis, alterâ Civilis simul & Canonici, ideo autem singulariter ex Regulis, quia objectum hujus quæsiti sunt Regulæ, siquidem Tabella de *Occurrentia*, & *Concurrentia* esse Regulas propriè dictas, liquet inde, tum quòd expressè ita nuncupentur in Instructione Breviarii præmissâ Tabellis, tum quòd brevissimè comprehendant ea, quæ diffusiùs traduntur in ipsis Rubricis, ideóque dicuntur ibidem esse extractæ ex Rubricis. Atqui Regula est, quæ rem, quæ est, breviter enarrat. *Text. in Leg. 1. ff. De Reg. Jur.* in qua Lege, quia subditur: *Non ut ex Regula jus sumatur, sed ex jure, quod est, Regula fiat*, infero 1. Rubricas esse habendas pro jure, ideóque pro Lege, seu Legibus, siquidem, ut dixi, Tabellæ sunt extractæ, adeóque factæ ex Rubricis. Infero deinde, esse tum in hac præsenti controversia, tum in aliis, quæ moveri possunt ob apparentem contradictionem inter Tabellas, & Rubricas, standum verbis Rubricarum potiùs, quàm Tabellarum, quandoquidem, ut retuli, jus sumendum est ex Lege, non ex Regula, quæ quidem hoc loco supponit, sequens officium fieri de Octava juxta Rubricas, eam præcedentes.

e Altera pro dato responso Regula est XXXVI. *in 6.* & LXXX. *in ff.* Generi per speciem derogatur, *cit. Reg. 36.* & quidem in toto jure *cit. Leg. 80.* Atqui in Rubrica *De Commemorationibus Tit. 9. num. 6*, sub finem *expressè*, & *specificè* dicitur: Commemorationem diei infra Octavam non esse in secundis Vesperis festi etiam secundæ Classis faciendam tunc, quando non est de hoc sequenti die celebrandum officium.

f Nec objicias, Rubricam solummodo ita sancire: *In secundis Vesperis* (festi secundæ Classis) *fit Commemoratio de die infrà Octavam, si de ea fieri debeat officium*, non autem exprimere esse omittendam, si non sit de ea futurum officium. Respondeo enim, non quidem exprimere, attamen taciti & expressi (sicut aliàs sexcenties fit *Per L. Cùm quid. ff. Si cert. pet.*) eandem esse hîc rationem, idcirco nimirum, quòd *Conditionalis* particula: *Si* importet præcisam conditionem. Tuschus *lit. c. concl. 373. n. 6.* post Castrensem. Accedit hæc congruentia, quòd nimirum soleat *per se loquendo* singulis infra Octavam diebus peragi vel totum officium, vel saltem commemoratiò festi decorati Octavâ, videtur igitur congruere, ut ad aliquanto majorem solennitatem festi promoti ad secundam Classem, cedat suo ordinario jure dies infra Octavam, & prætereatur in talium Vesperis quoque secundis illa Commemoratio.

g Cæterùm si præsens lis decidenda sit arbitrio, & praxi Diœceseon, vix reperietur exitus. Etenim Constantiense, atque Basileense Directoria Anno 1674. expresserunt, esse in secundis Vesperis festi S. Crucis faciendam Commemorationem diei infrà Octavam dictæ Ascensionis. Frisinganum autem de Anno 1668. contrarium in simili casu statuit, quemadmodum testatur idem P. Theologus. Ego tametsi imbutus opinione, quam hîc propugno, & pro qua apertè stat Gavantus in illum ipsum *Tit. 9. De Commemorat.* etiam *num. 6. sub fin.* obsecutus fui nudis verbis Tabulæ, adeóque mori Diœcesano, quandoquidem solet nostra Societas Canonicam precationem dirigere juxta normam Diœcesanam, quando agitur de ritu festi duplicis, agebatur autem in nostro speciali Casu principaliter de solennitate festi duplicis secundæ Classis, etsi *concomitanter* simul & necessariò de die infrà Octavam, seu semiduplici, vel quasi.

h Dictaveram librario hæc omnia, cùm à Doctissimo P. Brunone Neusser accipio responsum, quod petieram, ad præsentem controversiam, omnino conforme resolutioni meæ, in quo præterea testatur, ita continuò habere Calendarium perpetuum Franciscanum, editum Romæ Anno 1667. jussu P. Bonaventuræ Caballi Consultoris Congregationis Rituum. Etenim „ Anno 1693. cùm festum Paschatis incidat in „ 22. Martii, quando festum SS. Philippi & Jaco- „ bi celebrabitur die infrà Octavam Ascensio- „ nis Directorium illud sic habet. *In Vesperis* „ *Commemoratio sequentis tantùm*, nempe S. A- „ thanasii? similiter in festo S. Bernardini, quod „ in nostro Ordine est duplex secundæ Classis, „ dum quandoque occurret infrà eandem Octa- „ vam, Directorium præfatum sic loquitur: „ *In secundis Vesperis Sabbati ante Dominicam* „ *infrà Octavam Ascensionis: In Vesperis Com-* „ *memoratio Dominicæ tantùm.* Iisdem planè „ terminis utitur Claudius Le Vol. insignis Ru- „ bricista, auctor Calendarii Francicani perpe- „ tui in Directorio hujus Anni. Ita P. Neusse- „ rus.

Idem Jubilatus Doctor cupit ex me vicissim cognoscere, quid sentiam de Directoriis variis hujus Anni, præscribentibus omitti 25. Maji in translatione S. Francisci, & 26. itidem Maji in festo S. Philippi Nerii nonam lectionem de S. Urbano, & S. Eleutherio. i

Respondi, me non acquiescere illis Directoriis. Nam & nostrum Constantiense voluit nonam Lectionem, de S. Urbano, non obstante die infra Octavam Corporis Christi; & de S. Eleutherio occurrente cum S. Nerio; & generatim Rubricæ *De Commemorationibus Tit. 9. num. 10.* mandant, eam dici, exceptis quibusdam diebus; quorum exceptio firmat Regulam in contrarium, & speciatim Rubricâ positâ in secundis Vesperis Ascensionis exprimitur, esse infra hanc legendam nonam Lectionem de simplici occurrente, & denique Gavantus *Sect. 6. cap. 20. num. 4.* mecum contra alios sentiens rectè observat, unam Rubricam ex-

plicari per aliam. Equidem utrumque hoc festum, Ascensionis, inquam, & Corporis Christi est tum ejusdem. 1. Classis, tum ejusdem Christi Domini; quare quod statuitur de priori, intelligendum etiam est de posteriori, nisi fiat alia expressa ordinatio. Et verò cùm jam hæc postrema verba chartæ mandâsset librarius, accipio ab eodem P. Neussero literas, quibus testatur, extare authenticum, (cui referendo infrà *Lit. y.* me, ut par est, subjicio,) Decretum Sacræ Congregationis, vetantis, ne infra Octavam Corporis Christi nona lectio fiat de festo simplici. At quærit ex me, sitne illud intelligendum de diebus infra Octavam, an verò etiam in festis Duplicibus, tunc occurrentibus, in quibus videtur cessare ratio, cùm iis diebus Lectiones tertii Nocturni non sint de Mysterio Corporis Christi.

Respondi, videri intelligendum de solis diebus infra Octavam tum ob rationem insinuatam, tum quia correctio juris est strictæ interpretationis, illud autem Decretum Congregationis corrigit jus antiquum Rubricæ paulò superiùs relatæ, & publicatæ ab ipsomet B. Pio V. Clement. VIII. atque Urbano itidem VIII.

APPENDIX APPENDICIS.

k HIs ipsis quoad punctum difficultatis perscriptis à me ad P. Theologum, de quo suprà *Lit. a.* ipsique probatis, expetiit insuper meum judicium de quinque aliis quæstionibus, etiam Rubricisticis, controversis inter se, & nonnullos alios, quarum resolutionem hîc repræsento.

Prima quæstio. *Quid sentiendum de facto cujusdam Rectoris Ecclesiæ, qui vespere diei sabbati præcedentis unam è Dominicis non privilegiatis post Trinitatem, conspicatus altaria albis paramentis vestita ob occurrens cum ea Dominica festum, juxta fastos Ecclesiasticos Romani Breviarii perpetuò translatum ad illum ipsum diem mensis, qui occurrebat in Dominica, mandavit, colorem candidum mutari viridi, adferens hanc causam, quòd juxta Rubricas nullum festum transferatur in Dominicam, festum autem illius Sancti esse translatum, eò quòd non celebretur unquam die sui obitûs, seu natali, sed semper post.*

l Respondeo, illum Ecclesiæ seu Rectorem, seu Sacristam, aut Custodem fuisse hîc aliquid humani passum, quandoquidem nomine *translationis* intelligitur in Rubricis *Tit. 10.* & alibi ille ritus solus, quo festum aliquod à sede assignata sibi in Calendario Ecclesiastico communi, & perpetuo, movetur, promovetur, differtúrque (rarissimè enim anteponitur) ad alium diem, ut liquet ex toto illo Titulo, & inde etiam fit manifestum, quòd si nomine festi translati intelligatur omne illud, quod celebratur alio die, quàm natali, seu veri obitûs, sequatur, festa Sanctorum, qui ante reformationem Calendarii peractam Anno 1582. à Gregorio XIII. donati sunt coronâ gloriæ, esse accensenda translatis, subjiciendáque legibus de translatione, nullus enim ex iis, qui post primum sæculum à primo Concilio Niceno desierunt esse in vivis, meruit beatas scandere sedes eo die, qui in Calendario Gregoriano appellatur decimus e. g. sed illo, qui juxta vetus Calendarium erat primus, secundus, tertius &c. ut paulò pòst exemplificabo. Adde, quòd hactenus nemo dubitârit, quin festa Dominici, Hyacinthi, occurrentia in diebus Dominicis, colenda tunc sint, & tamen certum est, nonnulla antè, ut S. Dominici, & S. Bonaventuræ apud Surium, alia post, ut ejusdem S. Bonaventuræ juxta Bellarminum *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, diem natalem obiri; ut & S. Basilii, qui cœlo illatus Cal. Januarii, honoratur officio XIV. Junii. Unde etiam nostra tota Diœcesis celebravit hoc Anno die trigesimo Augusti festum S. Augustini illuc transferri solitum ob ordinarium occursum cum festo S. Pelagii Patroni Diœcesani, celebravit autem non obstante occursu cum Dominica XIV. post Pentecosten.

Quod dixi de festis universalis Ecclesiæ Decreto affixis diei diverso à natali, idem pronuntio de ita affixis lege, statutóve Diœcesano, nam & mos Pontificis est spectandus, sequendúsque *Cap. In causis. De sentent. & re jud.* & primum in unoquoque genere est exemplar cæterorum *Cap. Ex literis. De constitut.* Propter hanc autem ipsam causam id ipsum dico de festo aliquo Ordinis Religiosi, quod propter ordinariam occurrentiam cum alio æquali, aut majori nequit unquam die proprio celebrari, ut e. g. festum S. Afræ solitum in Diœcesibus Augustana, & Constantiensi coli ritu duplici eodem die septimo Augusti, nequit in nostris illarum Diœceseon Collegiis obiri eo die, propter occursum ordinarium cum Octava nostri S. Patris, sed consuevimus illud colere die nonâ, etsi fortè occurrente cum Dominica; quod ipsum cum recentissimo festo S. Cajetani præstabunt nostri Patres in locis, in quibus S. Afra, aut aliquis alius non colitur officio. Et quidni hoc ipsum probabiliter dicamus de quolibet loco particulari, honorante aliquem Sanctum, cujus natalis perpetuò occurrit cum alio digniore? Itaque est cum illo Patre, qui me consuluit, & cum Neussero *Disp. 5. num. 32.* tenendum, festa perpetuò translata gaudere iis privilegiis, quibus gauderent, si translata non essent. m

Quia verò Gavantus *in Rubricas Breviarii Sect. 7. cap. 3. num. 27.* singulariter, & nominatim rectéque observat, non esse in festo S. Chrysostomi, de quo suprà, dicendum ad hymnum Vesperarum: *Hac die lætus meruit, Beatas scandere sedes*, sed? *Meruit supremos laudis honores*, quæri potest, quodnam sit discrimen inter has duas locutiones; non enim unus, sed n

plu-

plures existimant, non intercedere nisi verbale, sed errant; quis enim credat, Urbanum voluisse absque peculiari causa, optimorum verborum mutationem in nihilo meliora facere, cùm cerneret pericula crebri erroris inde exorituri ex oblivione?

In rebus novis constituendis evidens esse utilitas debet, ut recedatur ab eo jure, quod diu æquum visum est. *Text. in Lib. 2. ff. De Constitut. Princ.* Itaque est primæ strophæ: *Hac die meruit, Beatus scandere sedes* hic sensus: meruit, ut hodie cœlum peteret. At posterioris hic sensus meruit, ut hodie colatur ab Ecclesia summo honore; ut proinde sextus, seu Ablativus Casus: *Hac die* referatur ad τὸ *scandere*, & ad *supremos honores*, non verò ad verbum: *Meruit*, de multis enim Sanctis non potest cum vero fundamento dici, quòd gloriam cœlestem propriè meruerint eo ipso die, quo fuère in cœlum recepti, quandoquidem forte illo toto die fuerint expertes rationis ob febrim, apoplexiam, lethargum, ut propemodum accidit S. Francisco Salesio. Multò minùs potest cum ea certitudine, quam Ecclesia sectatur in suis publicis actibus, dici, quòd illo annuo die mensis, quo per translationem colitur ab Ecclesia hic aut ille Sanctus, ipse promeruerit publicam venerationem, quid si enim toto illo die instar Davidis, Augustini, Pelagiæ, Joannis Gualberti insorduit in peccato lethali? Et quando colitur dies, quo sunt translatæ reliquiæ alicujus Sancti, ut nominatim S. Chrysostomi, quis somniet, rectè dici de eo, quòd illâ die, qua jam desierat esse inter mortales, meruerit cultum publicum?

Ratione ejusdem tertii in eo Hymno versiculi moveri potest hoc alterum dubium, an mendacium dixerint omnes, vel propè omnes Clerici sæculares, & regulares, adeóque ipsimet Episcopi, qui ante reformationem Calendarii perfectam à Gregorio XIII. legebant, aut canebant: *Hodie meruit suprema* (ut habet Breviarium Pauli III.) vel: *Secreta* (ut emendavit S. Pius V.) *scandere cœli*. Ratio asserendi est, quòd Gavantus *Sect. 8. cap. 3. num. 7.* scribat, causam, cur sit facta ab Urbano illa mutatio prædicti tertii versûs, fuisse hanc, ne in festis translatis diceretur mendacium, asserendo, Sanctum ita traslatum obiisse eo die, quo colitur ob translationem, cùm tamen revera non objerit illo die, sed priore, aut posteriore, ut superiùs *lit. I.* probavi exemplis, atque Sanctus Bernardus revera non obiit illo Augusti die, qui tunc, seu Anno 1153. vocabatur vigesimus, sed decimo tertio circiter, sicut & illi, qui paulò ante dictam reformationem illati sunt cœlo, ut SS. Cajetanus, Villanova, Xaverius, Ignatius &c. decem diebus priùs, quàm exoriretur ille dies, qui assignatur ipsis in Calendario, prout deprehendet, qui memor, Concilium Nicenum, post quod Anno 325. celebratum, fuère sine debita intercalatione attributæ singulis diebus ultra 365. dies integros, insuper sex horæ integræ, cùm tamen hisce deessent aliquot minuta, præcessisse decem sæculis Pontificatum Gregorii XIII, & propter illorum minutorum neglectum accidisse, ut singulis sæculis, quorum octo usque ad natalem divi Bernardi, decem verò usque ad obitum illorum quatuor Cœlicolarum, quos nominavi, unus dies fuerit Calendariis, non autem cursui solis vero, physicóque adjectus, adeóque illis decem sæculis universim decem dies, quos tamen Gregorius sustulit transiliendo à quarto Octobris, seu festo S. Francisci immediatè ad decimum quintum, atque tenebris involvendo decem interjectos.

Ego ne cogar turpem illam etiam duntaxat *materialis* mendacij notam affricare tot centenis millibus virorum, quà sanctitate, quà pietate, Religionéque illustrium, dico, sicuti Jureconsulti, quorum genium sectantur leges, locutionésque Ecclesiasticæ, ac Breviarij, sexcenties dicunt, hoc aut illud *fictione juris* haberi pro vero, quod tamen à parte rei falsum est, sicuti e. g. fictione juris dicitur uxor non divertisse, quæ statim reversa est. *Leg. Quidquid. ff. De Reg. juris*, sicuti & fictione juris habetur proximè accingendus pro accincto. Infra *Tract. 8. n. 609. App. 2. lit. h.* ita speciatim habitum fuisse olim fictione juris, pro natali illum Sancti Confessoris diem, qui in fastis Ecclesiasticis assignatus erat, quamvis à parte rei fuerit sex, octo, decem diebus, imò mensibus aliquot posterior. Confirmatur inde, quòd omnes unà cum Gavanto *cit. num. 7.* teneant, omnes dies festi habentes Octavam, censeri, esse unum diem cum primo, & idcirco esse æquè in octavo, atque in primo psallendum: *Hâc die lætus meruit beatas scandere sedes.* Sanè Sanctus Philippus Nerius obiit die vigesimo quinto Maji, & tamen eius festum sine ulla mutatione versiculi celebratur die vigesimo sexto, ita ut Vesperæ primæ decantentur ipsius vero die natali, & secundæ per fictionem juris, tametsi Gavantus *loc. cit.* scribat, quando festum Confessoris occurrens in Dominica transfertur in Feriam secundam, dici debere in feria secunda. *Meruit supremos*, cùm pridie fuerit dictum. *Meruit beatas*. Denique in Hymno ad Laudes de Confessore non Pontif. hodiéque indiscriminatim canimus: *Anni reverso tempore. &c. Migravit inter sidera.*

Secunda quæstio proposita mihi ab illo, de quo *lit. a.* erat: *An suffrager sibi, neganti contra non neminem Rubricarum*, ut ipse addit, *peritissimum, festum, aut semiduplex, aut duplex occurrens in Dominica esse feriâ secundâ celebrandum, si habeatur antiquius æqualis tamen dignitatis duplex, aut semiduplex* q

Respondeo, me omnino suffragari, tum quia generaliter dicta, generaliter intelligenda sunt, in Rubrica autem de translationibus *Titul. 10.* traditur doctrina generalis contraria

opinioni illius Rubricistæ; tum quia exceptio firmet Regulam in contrarium, atqui à Regula, seu Rubrica inhibente fieri translationem in diem infra octavam, excipitur solus casus, quo semiduplex occurrit in Dominica infra aliquam octavam; hæc tam specialis gratiæ concessio relinquit semiduplex quoad cæteros casus subjectum generali Regulæ. Favet Gavantus *Sect. 3. in Rubricas Breviarii Cap. 10. num. 4.* si attentè legatur.

Tertia quæstio: *An semiduplex occurrens infra octavam cum aliquo alio duplici, aut semiduplici, sit celebrandum die proximo infra illam octavam non impedito, quod quidem nonnulli putant.*

r Respondeo. Malè putant illi nonnulli, ut pace ipsorum dicam, siquidem id, quod à jure communi exorbitat, non est ad alios casus extendendum; ergo gratia, quæ semiduplici fit, ut quando id occurrit in Dominica infra octavam, *licitè* transferatur in feriam secundam non impeditam alio festo diverso à die infra octavam, non est extendenda ad feriam tertiam, e. g. si occurrit feriâ secundâ, ergo debet differri ultra octavam. Equidem si bene expendantur doctrina *Capituli Nonne. De præsumpt.* & resolutiones, quas ex illo deducunt quà Theologi, quà vel maximè Juristæ, apparebit, taciturnitatem, seu præteritionem aliorum infra octavam dierum haberi à Rubricis pro negatione, adeóque casum in illa Rubrica omissum debere haberi pro omisso. Consentit Bartholomæus Gavantus attentè lectus *Cap. 10. num. 3.* addens, tamen fuisse olim aliter resolvendum.

ſ *Quarta* quæstio. *Vidi alicubi in festo Assumptionis, quod cadebat in diem Sabbati, fieri integras Vesperas de instanti Dedicatione propria Ecclesiæ. Num bene?*

Respondeo: Si ille sequens dies fuisset Patroni, & non Dedicationis, Gavantus *allegat. Sect. 3. capite 9. num. 3.* damnâsset in terminis terminantibus illud factum, illic enim reprehendit eos, qui de Sancto Rocho Patrono suo seu Titulari, cadente, ut solet, in diem decimum sextum Augusti, cantaverant totas primas Vesperas cum sola Commemoratione de Assumptione; at quia ipsemet *ibid. Cap. 8. num. 7.* unà cum S. Thoma dedicationem propriæ Ecclesiæ præfert Patrono ejusdem Ecclesiæ, fortè non negaret in prædicto casu primas Vesperas Dedicationi, etsi neget Patrono.

t Ego ponderans ex una parte occurrere per totum Anni circulum quinque solennia ultra tria non solennia festa Deiparæ, eáque coli ubique, ex altera autem festum Dedicationis particularis Ecclesiæ tantùm semel in Anno, & quidem à pauculis, censeo, benignissimam Cœlorum Reginam unà cum Papa Rubricarum Nomotheta libenter tali die cedere privatæ devotioni incolarum, quorum Ecclesiæ Dedicatio occurrit.

Quinta quæstio. *Unde colligendum, quodnam festum sit dignius altero?*

u Respondeo, Gavantum *cit. Cap. 8. num. 5.* ita loqui: *Dignitas attendenda est penes Classem festorum. Nam prima Classis dignior est secundâ, in eadem verò attendi debent personæ hoc ordine, Christus, Beata Virgo, Angeli, Sanctus Joannes Baptista, Apostoli, & alii juxta ordinem litaniarum, & Rubricarum de concurrentia officii*; similia habet *Cap. 9. num. 3.* addens *cit. num. 6.* cæteris paribus, digniorem esse octavam illam, quam celebrat universalis Ecclesia, quibus ultimis verbis videtur insinuare, se dissentire ab eo, quod *lit. S.* dixi de benigna cessione Deiparæ. Judicet Lector, egóne, an Gavantus rem acu tangat. Idem Doctor *Cap. 10. num. 15.* resolvit, quando Patronus principalis loci, seu civitatis occurrit cum Titulari Ecclesiæ Regularium, esse officium recitandum de Patrono, idcirco digniore, quòd sit protector totius loci, Titularis verò unius duntaxat templi particularis. Hanc rationem si applicare velis Dedicationi propriæ Ecclesiæ, concurrenti cum festo Assumptionis; rectè inferes, esse in casu, quem suprà posui, faciendam in secundis Vesperis Deiparæ solam Commemorationem sequentis Dedicationis. Idem autor *cit. cap. 8. num. 7.* post S. Thomam, majorem dignitatem desumit à majoritate beneficiorum collatorum huic, aut illi, & *Cap. 9. num. 3. in fine* rursum desumit à majoritate cultûs. P. Tobias Lohner *In Instruction. Tit. De Translat.* ab ordine Classium. Ego existimo, cùm ratio solennitatis consistat *in moralitate*, eam esse maximè desumendam ex *morali* judicio, adeóque more & consuetudine Diœceseon, Ordinúmque Religiosorum pro re nata; atque ita respondi P. Neussero petenti meum judicium de solennitate Missarum, quæ in diversis Ordinibus Religiosis consistit in diversa exteriore pompa, seu apparatu, ut thurificationis, ministrorum, facúmve numero, aut usu in Missis non admittentibus nisi privatim commemorationem simplicis, ut e. g. apud nos Missa in festo S. Francisci Xaverii, quando transfertur in quintum Decembris. Ita scripseram in proximè antecedente Editione, cum postmodum incidi in nostrum Carolum Guyetum, qui suæ Heortologiæ *Lib. 1. cap. 13 quæst. 3.* scribit, solennitatem majorem consistere in festivatione, (ut loquitur,) publicâ, consistente in processione, concursu populi, numero pulsandarũ campanarum Cereorúmque accendendorum, item capparum induendarum à Canonicis; & aliis ejusmodi. Præmiserat autem Festa ideo fundamentaliter vocari Solennia, quòd soleant (solenne enim est idem, quod solitũ est fieri) non solùm quot Annis celebrari, sed ita celebrari, ut nunquã omittantur, quia verò Simplicia sæpe omittuntur, ideo negat esse vocanda Solennia, tribuens tamen hanc denominationem omnibus reliquis, etiam semiduplicibus.

Por-

Porrò quod suprà retuli ex Gavanto, dignitatem desumi ex ordine, seu serie, qua Sancti collocantur in Litaniis, non est integrè verum; siquidem idem P. Neusser misit ad me amantissimè sequens decretum: *Sacra Rit. Congreg. ad preces F. Bonaventuræ Caballi Commissarii Generalis Ord. Min. Observ. & Reform. S. Francisci declaravit, nullam adesse disparitatem inter translationem festorum Apostolorum, & Evangelistarum, sed occasione dictæ translationis esse faciendum officium, quod priùs in Calendario proponitur, &c.*

Hac die 18. Sept. Anni 1666.

M. Episc. Sabin.

IDem P. Neusser Anno 1674. transmisit mihi quoque aliud Decretum hujus tenoris.

Infra octavam Corporis Christi Vrbis, & Orbis.

Dubium Rubricarum.

AN *infra octavam Corporis Christi, quando contingit, in Officio fieri debere commemorationem Festi simplicis, sit pariter de eodem festo recitanda nona Lectio? Sac. Rituum Congregatio ad dubium respondit, referente Eminentissimo D. Cardinale Brancatio,*
659 negativè. *8. Junii 1670.*

XV. In fine Breviarii Romani reformati, apponitur Oratio, quam recitans consequitur *Indulgentiam defectuum, & culparum in eo persolvendo ex humana fragilitate contractarum*, quam concessionem explicans *in Thesauro Ecclesiastico, P. 2. c. 29. num. 579. & seqq.* probo 1. nomine culparum, commissarum ex humana fragilitate, intelligi omnes, quæ committuntur ex vehementia passionis, ignorantia, & inadvertentia; mortaliter non malis. 2. Illam indulgentiam acquiri respectu singularum Horarum, sive post singulas recitetur illa Oratio, sive tantùm semel in die post omnes, seu universas. 3. Si hodierno officio subjicias *immediatè* Matutinum crastini, hujúsque Matutino prædictam orationem, posse unicâ recitatione illius satisfieri pro culpis utriusque officii 4. Indulgentiam promissam orantibus Breviarium *ex libro*, seu legendo lucrifieri etiam ab eo, qui non legit, quæ socius, cum quo orat. Vide si placet, vel Navarrum *De Orat. cap. 19.* vel Rodriquezium *in qq. Regul. q. 43. a. 3.* vel Bonact. *De Hor. Canon. Lib. 3. c. 25.* explicantes varia privilegia, concessa Regularibus, solventibus pensum canonicum, sed quæ tamen pleraque nil continent ultra ius commune, sumptum iuxta interpretationem probatorum
660 scriptorum.

XVI. Alia quædam specialia de officio Beatorum, Sanctorum Naturalium, Sanctorum contentorum in solo Martyrologio, Venerabilis Sacramenti in feriis quintis, Conceptionis Immaculatæ in sabbatis, indicavi *in Alphab. Sacrificantium Casu XX.*, quæ non censeo repetenda hoc loco.

At verò quia in hac, & in præcedenti Sectione disseruimus de integritate officii canonici, lubet eam materiam claudere relatione, & confutatione sequentis 661

Casus Caramuelani.

PAulus *ingressurus navim, majoris commoditatis causâ contulit secum diurnale, suscribens Thomæ Sanchez* in summa *l ib. 3. c. 3.* num. 7. *asserenti, legentem ea, quæ continentur in Diurnali, officio divino satisfaccre. Postquam solverat è portu, mutavit dictamen, & secutus Ioannem Sanchez* (in Sel. disp. 35. num. 2. *asserentem, in Diurnali non contineri integrum officium, ac proinde carentem breviario, licèt Diurnale habeat, non teneri legere officium,*) *illud non legit. Quæritur, an peccet?*

Ad hunc Casum respondet *absolutè* Caramuel *in Regul. S. Benedicti disp. 117. dub. 2.* non peccare, tametsi nec verbulum recitet de Matutino, dummodo intraverit in navim cum proposito recitandi contentâ pro Matutino in Diurnali, esto deinde mutet in ipsâ navi animum, ac proinde faciat toti Matutino ferias. Addit dein, esse probabile, quòd, licèt antequam ingrederetur navem, habuerit intentionem mutandi propositum, quod paulò antè formaverat de orando ex Diurnali in ipsa navi, attamen non delinquat mutando in ipsa navi *realiter*, & *quoad effectum*, illud propositum. Porrò, dum loquitur de contentis in Diurnali juxta sententiam Patris Thomæ Sanchez, intelligit non quodlibet Diurnale, habeo quippe unum, in quo non extant nisi Laudes, & sequentes Horæ; sed designat illud, in quo excusi sunt omnes psalmi feriales; adeóque totum Matutinum, exceptis tribus lectionibus; censet enim P. Sanchez *loc. cit.* ac plures alii, relati à Leandro *cit. disp. 5. q. 60.* impleri *substantialiter* legem de Matutino, siquis in festo simplici, aut feria recitet omnia, quæ respondentia illi festo; aut feriæ cernuntur in ejusmodi Diurnali; ac proinde, qui potest ea omnia dicere, teneri, esto careat tribus lectionibus. At verò Ioannes Sanchez *loc. cit.* post, & cum permultis relatis à Leandro *cit. quæst. 60.* negat, substantiam Matutini permanere sine tribus saltem lectionibus: ideóque onere Matutini liberum esse ait; qui vel ob defectum Breviarii, vel ob aliam causam nequit recitare saltem tres lectiones; esto possit omnia reliqua.

Positâ hac exploratâ declaratione utriusque sententiæ, facile est perspicere, opinionem Caramuelis nullo modo esse admittendam, etiam 662

tiam in primo casu, quo scilicet ille Paulus ingressus est navim cum animo firmo orandi duodecim psalmos feriales cum Invitatoriis, Hymno, & reliquis, præter tres lectiones desideratas in suo Diurnali. Ratio à posteriori est, quia sequeretur, Germanos, Polonos, & Vngaros clericos posse sæpissime absque culpa lethali per tres, quatuor, sex dies continuos omittere totum Matutinum, nullâ gravi, seu notabili necessitate eos urgente. Etenim tales clerici sæpissime existunt per duos, tres, aut plures dies liberos Festo novem lectionum, in locis hæreticorum occasione vindemiæ, itineris, negotiorum, &c. relinquent ergo hi domi suum bilibre Breviarium, accepto solo Diurnali, & formato proposito sequendi sententiam P. Thom. Sanchez. Ubi autem viderint, se jam existere in ejusmodi pago, vel oppido acatholico, deserto Thomâ, adhærebunt Joanni Sanchez. Qui autem in Germania diceret, id posse fieri absque noxa lethali, dignus esset lapidatione, quia traderet scandalosissimam doctrinam, arripiendam à longè plurimis facientibus iter unius duntaxat, vel duorum dierum. Et quid si talis ita ratiocinetur? Qui non tenetur ad Matutinum, & Laudes, liber est cæteris horis. Leander *quæst. 56.* cum permultis contra Suarez, & alios; non tenetur autem ad Matutinum, & Laudes, qui nequit recitare lectiones, quia talis juxta Ioannem Sanchez non est obligatus ad Matutinum, sed neque etiam ad Laudes, cùm hæ juxta perquam probabilem sententiam conficiant unà cum Matutino unam Horam; cùm autem hujus unius horæ pars major sit utique Matutinum, tam multi autem pronuntient liberum integrâ horâ illum qui nequit hujus majorem partem solvere, profectò talis inferret, à se non delinqui saltem graviter, si semel, aut sæpius negligat choreas cum Angelis ducere, sicuti S. Chrysostomus *in explicatione Psalmi 137.* loquitur de psalmodis.

663 Ne igitur in has absurditatum absurdissimas absurditates devolvamur, subruendum est verâ distinctione fundamentum Caramuelis. Ait enim: Non delinquit, qui sequitur sententiam probabilem; atqui talem sequitur, qui adhæret initio opinioni Thomæ Sanchez, postea opinioni Ioannis Sanchez. Est autem sic distinguendum: Non delinquit talis, si ex ejus facto non sequatur elusio præcepti certi, & indisputabilis, concedo; nego, si sequatur. At verè sequitur ex Caramuelis conclusione ejusmodi elusio. Explicationes, & soliditatem hujus distinctionis tradidi *in Alphab. sacrificant. Cas. VII.* ostendens, variationem probabilium opinionum non esse semper permissam, sed illi, quam semel elegisti, necessariò insistendum constanter, quando aliàs transgredereris legem apertissimam.

APPENDIX. I. NOVORUM FESTORUM.

HVjus causam dedêre literæ ex quodam Illustrissimo Monasterio datæ ad me 15. Novembris Anno 1673. in hæc verba: *Propositi sunt a summis Pontificibus publicæ venerationi non pauci novi Sancti, quorum festa alia* sub præcepto, *alia* ad lubitum *circumferuntur. De publica & legitima promulgatione apud nos non constat, neque alia festorum recens institutorum notitia pervenit ad nos, quam ex privata Breviariorum lectione, aut relatione. Quærimus igitur 1. An Summi Pontifices non attentò defectu legitimæ promulgationis, non attentâ confusione, quæ ex tam varia festorum institutione, variatione lectionum, orationum &c. causari solet, censeantur universos Christi fideles obligare voluisse? Plures observant, non pauci negligunt, plerique dubitant, ipsa Directoria, & Breviaria variant etiam circa festa, quæ* de præcepto *esse dicuntur, quæ varietas indicio est, privatâ potiùs devotione, quàm præcepto ea festa observari. Quærimus deinde, quorumnam Sanctorum festa* de præcepto *habenda sint, & unde tandem evocanda sint Bullæ, ex quarum tenore de mente Summorum Pontificum constare nobis possit? Responsum avidè exspectamus.* Hactenus literæ, ad quas eâ, qua redditæ erant horâ, respondi in hunc modum.

Primò Defectus promulgationis concernens institutionem novorum Officiorum inserendorum Breviario *sub præcepto*, vel *ad libitum*, nec magis, nec minùs est attendendus *per se loquendo*, quàm in aliis legibus Pontificiis communiter, cur enim faciamus distinctionem, cùm neque jura, neque Doctores differentes generatim de necessitate; aut sufficientia legum promulgationis hîc distinguant? & proinde notitia, quæ habetur de lege concernente publicum cultum novorum Sanctorum obligat, & non obligat eo pacto, quo notitia cæterarum plerarumque sanctionum Pontificiarum.

Nos in hac Provincia fidem habemus Directoriis Diœcesanis, quamdiu nobis non constat de opposito, quandoquidem & conscribuntur a peritis longo usu, & recensentur à viris gravissimis. Non censemus tamen, nos obligari stare iisdem, priusquam accipiamus à P. Procuratore Provinciæ exemplaria novorum officiorum, quæ mittere solet ex mandato immediato Reverendi P. Provincialis, mediato Admodum Reverendi P. Generalis; aut certè intelligamus, jam pervenisse in Provinciam.

Secundò. Confusio, de qua literæ, non est tanta, támque diuturna, ut præbeat justam causam non recipiendi leges de novis Sanctis. Diversitas, seu discordia quandoque interveniens inter duo Directoria, non solet ultra duos,

os, trésve Annos durare: bona fides, sicuti in aliis pluribus casibus, ita & in hoc excusat ab omni noxa; nec teneor attendere, quid hic, aut ille vicinus, remotúsve locus observet, sed quid litera sonet.

e *Tertiò*. Nos, sicuti dixi suprà, solemus accipere à P. Procuratore Provinciæ jam impressa officia nova, ad quorum calcem semper apponitur testimonium approbationis factæ à Congregatione Rituum, itémque ritûs, & vel præcepti, vel meræ licentiæ: ut docent exemplaria, quæ Monachio, ubi ex authentico Romà ad Provinciam Misso, sunt recusa, cum hisce transmitto, minimè dubitans, quin Doctores, quos in Triga Horaria *Disp. 3.* claudente Alphabetum *Audientium Sacrum, & recitantium Breviarium* refero sentientes tam variè de culpa annexa mutationi unius officii in aliud, intelligendi sint etiam de mutatione, omissione novorum officiorum in locis, quibus ea recepta, ut *per se loquendo* recipi debent, fuêre; de similibus enim simile ferendum est judicium. Hisce verbis expressi meum sensum.

Claudo hanc primam ad hunc *num. 663.* Appendicem, hac sequente.

Appendix. II. Alexiana.

f Alexianam appello, siquidem causam illius dedit S. Alexius hoc Anno 1678. octiduo priusquam adesset eius festiva lux, & ideo dedit unicè, quòd esset occursura in ipsa Dominica septima post Pentecosten; ergo cùm celebretur nunc ritu semiduplici, non cedebat ipsi dies Dominicus; imò cùm sit unum è festis *ad libitum*, nequibat transferri, stante Authentica; & postrema declaratione Congregationis, quam descripsi suprà in App. ad *Num 650. lit. q.* At *oportebatne saltem eius commemorationem facere in primis Vesperis, & Laudibus?* Faciendam præscribit nostrum Directorium Diœcesanum, sed judicio quorumdam virorum Doctorum non rectè.

g Iudicaui ego, & nunc quoque judico, fuisse faciendam, idque probo, præmissa hac obseruatione, quod loquendo de festis *ad libitum* occurrentibus in Dominica, observandum sit discrimen inter illa, quæ fuerunt aliquando sub præcepto, & illa, quæ nunquam sub præcepto. Sub præcepto fuere jam olim dies Sanctorum Monicæ quarto Maji: Joannis Gualberti (quoad commemorationem) duodecimo Julii: Alexii decimo septimo ejusdem per modum Festi simplicis: dies S. Remigii primo Octob. At dies Sanctorum Canuti Regis, Andreæ Corsini, Vincentii Ferrerii, Elisabethæ Portugalliæ, & plurium aliorum, nunquam (saltem per universam Ecclesiam) fuêre inserti Breviariis, aut Missalibus, nisi ad purum putum libitum.

Ex hoc fundamentali discrimine formo hanc h consequentiam: Ergo festa hujus posterioris, seu secundi generis, quando nequeunt celebrari sub ritu semiduplici, sicut nequeunt per se in Dominica, aut alio per translationem (cùm hæc sit recenter prohibita) sunt necessariò penitus prætereunda; quandoquidem quoad & substantiam, & modum, seu qualitatem pendent à mera gratia Pontificis, quæ gratia negatur ipsis, quando occurrunt in Dominica, vel aliquo die Festorum mobilium, sicut observavi, & explicavi suprà *num. 650.* in App. *lit. q.* ex declaratione nova congregationis rituum. At verò festa primi generis cùm fuerint ab Annis jam plurimis *sub præcepto* quoad substantiam, at iam quoad qualitatem *ad libitum*, mirum non est quòd sublato, seu prohibito usu modi, & qualitatis, remaneat non modò licentia, sed insuper obligatio implendi substantiam, adeóque colendi eo prorsus modo, quo, antequam superveniret gratuitò concessa facultas ritûs semiduplicis.

Proinde hîc vel maximè locum habent illa, i (resolutiones casuum, euentorúmque particularium parantibus,) familiaria principia. Primum: *Correctio juris est restringenda potiùs, quàm amplianda.* Alterum: *Quod in posteriore Lege non est expressum, censetur esse relictum prioris dispositioni Legis.* Tertium: *Mutatio juris non est præsumenda, sed probanda.* Atqui ex eo, quòd Pontifex festo simplici *de præcepto* addat arbitrariam qualitatem Semiduplicis, non mutat hoc ipso substantiam, rationémque obligationis, ergo hæc mutatio præsumenda non est, sed probanda.

At inquies: Festum S. Alexii est festum *ad* k *libitum*, ut exprimunt Breviaria, & Directoria, ergo potest *ad libitum*, & nutum cujusque adstricti officio Canonico penitus omitti: Ita quidem argumentabatur nonnemo, at minimè probabiliter, ut reor. Etenim clausulam *ad libitum* cadere super solam qualitatem, non autem super substantiam, est inde mihi persuasissimum, quòd inducta in augmentum non pariant diminutionem. Text. in Lege *Legata inutiliter. ff. De Testament: & fidei commiss.* Festa autem ad libitum inducta sunt in honorem, gratiámque Sanctorum, non autem in commoditatem corporalem Clericorum, ut liquet vel ex eo, quòd elevatio ad cultum majorem fiat à sede Apostolica ordinariè non motu merè proprio, sed ad instantiam vel Episcoporum Localium, vel Prælatorum Regularium, sicuti apertè deduces ex iis, quæ infrà *Cas.* XX. *n. 696. App. 1 lit. n. & x.* representabo ex authenticis documentis; solent autem rescripta intelligi secundùm mentem supplicantis. Omnes Doctores ex cap. *Intelligentia. De verb. signific.* Ergo quando Pontifex priori qualitati simplicis, addit qualitatem

semi-

semiduplicis ad libitum, qualitas hæc posterior nequaquam aufert obligationem ad priorem tunc, quando non iubet, aut non licet adhibere posteriorem, seu solenniorem.

l Igitur ad unicum fundamentum opinionis contrariæ respondendum est cum distinctione: Festum S. Alexii est Festum *ad libitum*, ergo potest penitus omitti, tunc, cùm nequit celebrari sub ritu Semiduplici. Respondendum, inquam, Est, Festum *ad libitum* quoad qualitatem cultûs, concedo, quoad substantiam nego, nihil prorsus dubitans de certitudine omnimoda hujus resolutionis. Repeto, quod dixi superiùs: *Inducta in augmentum non debent parere diminutionem*, præsertim inducta à Principe, utpote cujus beneficium est, quàm latissimè interpretandum *L. Beneficium ff. De constit. Princip.* Igitur Pontifex attollens Sanctos ad altiorem gradum honoris, nequaquam intendit auferre iis illud pristinum jus, quo poterant olim à Clericis deposcere cultum publicum tam in Missæ Sacrificio, quàm penso Canonico. Regula XV. *in Sexto*, docet nos, favores esse ampliandos, non restringendos, at nimis manifestè restringuntur concessi Cælitibus, quando tollitur omnis, quæ priùs aderat obligatio ipsis deferendi pristinum cultum, quæ tamen obligatio non omnino absurdè diceretur esse per clausulam: *ad libitum* sublata, si ritus, & solennitates venerandi Officio Canonico, & Liturgiâ Cœlites, essent excogitatæ, & concessæ principaliter in gratiam, & commoditatem adstrictorum Breviario; atqui minimè gentium introducta sunt primariò ob talem finem.

Primum festorum omnium *ad libitum* est Festum SS. Angelorum Custodum, institutum à Paulo V. Guyetus in Heortologia *Lib. 1. cap. 12. quæst. 9.* qui Pontifex habuit cogitationes subliminores, quàm ut eas dejiceret ad commoditatem temporalem Clericorum.

m Sed ecce dum cogito imponere tandem Colophonem huic Rubricisticæ materiæ, proponitur mihi dubium de S. Cajetano ex una parte, & ex altera de S. Affra Martyre, utérque enim occurrit in hac & aliis duabus vel tribus Diœcesibus hoc Anno 1678. septimâ Augusti, quæ tamen septima dies est in Ordine nostro assignata Octavæ nostri. S. Parentis Ignatii; dubitatum ergo fuit, utrum illorum duorum festorum fuerit priùs altero transferendum? Ratio dubitandi erat, quòd festum S. Cajetani sit sub præcepto, at S. Affræ ad libitum respectu Regularium, saltem aliquo modo, siquidem suprà *Num. 78. & 627.* scripsi quidem ex communi omnium, Regulares posse colere penso Horario omnes sanctos Diœcesanos, non excludendo eos, qui solùm Semiduplici ritu honorantur, ut notavi *Num. 85.* attamen *cit. 78 & 627.* negavi obligationem excepto Patrono Loci, si Regulares non sunt obligati, ergo possunt pro libitu omittere, ergo ea festa sunt propriè *ad libitum* ergo debent cedere omnibus officiis de *præcepto*. n

Nihilominus tamen censui posse stari more, quem observavimus his pauculis Annis, quibus fuit fas honorare Missa, & Breviario illum magnum, maximum Dei Servum. Primò, quia magni Doctores, quos nominaui *cit. num. 627.* opinantur, omnes Regulares obligari, celebrare festa omnia Diœcesana, quale est hîc locorum S. Affræ. Si tenentur, ergo festum S. Affræ est de præcepto, ergo præferendum S. Cajetano; tum quia est festum duplex, S. Cajetani verò solùm Semiduplex; tum quia prius tempore potius est jure: Festum autem S. Affræ est multis Annis, ne dicam sæculis, antiquius quàm Diui Cajetani; ergo omnibus consideratis prudentiùs præfertur, quàm postponatur S. Affra, quandoquidem justum est, ut inde unusquisque sumat Regulas Magisterii (Ecclesiastici) vnde honoris consecrationem *Cap. De iis, dist. 12.* ut sumere debent Regulares ab Episcopo loci; adeóque Ecclesiæ Cathedralis; quamvis revera non damnarem (ob resolutionem datam suprà *Num. 627.* ex Bulla Gregorii XIII.) peccati eum, qui absque scandalo, & contradictione Superiorum parentaret suæ peculiari devotioni, vel commoditati.

Volui hoc dubium, ejúsque resolutionem huc transferre, minimè dubitans, quin omnino similis Casus persæpe contingat in aliis Religiosis ordinibus, utpote habentibus haud paulò plura festa Ordinis; adeò ut Domini Canonici Regulares S. Augustini vix vigesies (extra Quadragesimam) per Anni totius decursum dicant Officium de feria, ut memini audire ex ore duorum.

Porrò quia hic rursum facta est aliquoties mentio translationis, observo à Doctissimo P. Georgio Geisser viro peracris ingenii & judicii, in aureo libello, cui Titulus: *Privilegia Ordinis S. Benedicti*, excuso Anno 1677. confirmari *Num. 147.* Doctrinam, quam superiùs *In App. 4. lit. ff.* tradidi de faciendo discrimine inter festum ad libitum, cui assignatus est aliquis certus dies, & inter illum, cui nullus certus dies hebdomadæ. Vnde infert ipse, si in feriam tertiam incidat festum translatum, prævalere Officium de S. Benedicto, etiam si translatum sit duplex; *quia cùm alia*, inquit ipse, *Semiduplicia certa die affixa non cedant festis translatis etiam Duplicibus*; *neque cedere debet S. Benedictus*; *cùm feria tertia* (qua per Annum non impedita alio Officio fas est Dominis Benedictinis vi Privilegii Apostolici honorare Officio Canonico gloriosissimum illum Patriarcham) *fixam habeat stationem.* Ita ille, satis clarè indicans, si festo ad libitum non sit decretus certus dies hebdomadæ, sed generatim dies non occupatus alio Officio, censeri

illum

illum diem occupatum, in quem esset secundùm generales Regulas transferendum festum de præcepto. E diverso ii Religiosi, qui ex privilegio Pontificio habent jus feria quinta de Venerabili Sacramento, aut die Sabbati de Immaculata Conceptione Horas recitandi licitè utentur eo jure, etiam quando in unam harum duarum feriarum transferendum esset secundùm Rubricas Officium.

Dixi: *Qui habent jus recitandi*. Nec enim ullo modo cogitandum est, communicationes privilegiorum, uni, vel pluribus Ordinibus Religiosis circa festa ad libitum impertitorum, extendi ad alios Ordines non expressos in Bulla, vel Bullis eam gratiam, sine expressione aliorum illic non nominatorum, facientibus, ut post Gavantum in rubricas Breviarii *Part. 2. sect. 2. cap. 2. num. 26.* probat Guyetus noster in sua Heortologia *Lib. 1. cap. 14. quæst. 2.* Etsi enim Minores exempli gratia primi omnium obtinuerint privilegium à Sancto Pio quinto legendi feria quinta non impedita &c. Officium de Venerabili Sacramento, quod idem privilegium impetraverunt à Clemente VIII. Augustinienses, & ab eodem Pio quinto Minores legendi diebus sabbathinis extra Adventum & Quadragesimam &c. Officium de Immaculata Conceptione, haud tamen rectè intulêre nonnulli, posse aut potuisse alias Religiones hoc jus sibi vindicare ex vi solius communicationis, ut ostendit variis rationibus hic auctor; quas inter rationes est summa confusio, quæ inde oriretur, siquidem concessa illa extensione communicationis possent iidem Religiosi prima die mensis non impedita recitare officium de S. Augustino, Francisco, Dominico, quavis feria tertia non impedita, de S. Benedicto, imò alio die itidem non impedito semel itidem in hebdomade cum Carmelitis Officium duplex de Beata Virgine; die Sabbathi cum Minoribus de Immaculata Conceptione: etenim hæ omnes licentiæ sunt factæ variis Religiosis familiis, enumeratis ab eodem Guyeto *Loc. cit. quæst. 6. & 7.* quibus accedit novissima gratia à Clemente X. impertita nostræ minimæ Societati, atque explicata à me in App. *Ignatiana* seu *Quarta*, quam attexui numero *650.* hujus ipsius Tractatus. Hoc autem minimè est concedendum; rectè enim huc applicatur illa observatio, quam idem Guyetus refert ex Emmanuele Rodriquez Quæst. Regul *Tom. 1. quæst. 55. art. 22.* quod videlicet Pontifices munierint varias Bullas, in specialem favorem Regularium concessas, hac clausula: *Dummodo Regulari eorum, quibus communicatur, observantiæ non sint contraria*, ùt sanè essent in nostra saltem Societate, in qua viget publicè conformatio cum ritu Romano, exceptis nostris propriis festis.

SECTIO IV.

Explicantur reliquæ Conditiones orationis Canonicæ.

SUMMARIUM.

Qui peccet anteponens unam Horam alteri? 664.
Qui invertens ordinem psalmorum? 665.
Aut inchoans officium sequentis diei ante finitum præcedens? 666.
Aut recitans Matutinum primùm post Missam, aut interrumpens? 667.
An, si talis statuit repetere, teneatur? 670.
Quæ justa causæ interrumpendi? 671. & 672.
An laudibus, separatis à nocturnis, sit præmittendum Pater & Ave? 673.
Separatio unius nocturni ab altero an licita? *674. & 675.*
De interruptione per somnolentiam judicium Navarri. 676.
Quo tempore recitandæ singulæ Horæ juxta morem antiquum? 677.
Quo juxta præsentium temporum? 678.
Et singulariter, quando liceat inchoare Matutinum diei sequentis? 679. & 680.
Quæ causa excuset dicentem manè uno tractu omnia usque ad Vesperas exclusivè? *681.*
Refertur factum Angeli remunerantis recitationem factam tempore debito. Ibid.
Non probatur opinio Patris Dicastillo, absolventis ab omni peccato dicentem absque rationabili causa vesperas ante prandium. 683.
Refutatur novum dogma Leandri, negantis, mortaliter delinqui ab incipiente tam serò recitare Breviarium, ut non possit, nisi dimidiam partem, absolvere ante mediam noctem. 684. & 685.
An in Quadragesima tenearis vesperas dicere ante prandium? 687.
An liceat Horas dicere in loco sordido? 687.
Quæ observanda, quando quis orat solus? 688.
Qua voce tunc utendum? 690.
Quæ observabit orans cum socio? 691. & 692.
Declaratur casus ex Navarro. 693.
An obligatus voto, vel pœnitentiâ recitare officium defunctorum, aut Rosarium, licitè *asciscat socium? 694.*
Quo situ corporis recitandum? 695.
De diminutione, & additione. 696.
Refutantur negantes, licere linguâ vulgari recitare Breviarium debitum ex voto, aut pœnitentia. 697.
Observanda peculiariter iis, qui in choro psallunt. 698.
An debeat haberi chorus, quando adsunt solùm tres Monachi, aut Canonici. Ibid.
Pœnitentia S. Aichardi ob neglectum semel chorum. 699.

Quid

664 QVæritur I. *Qua intentione, & attentione sit recitandum officium Canonicum?* Respondeo, me duabus peculiaribus Disputationibus de utraque hac quæstione acturum inferiùs; hîc tamen repete singularem Casum, quem de dormitante retuli, *num.* 276. & 277. & cave, ne merearis illam auris vellicationem.

Quæritur II. *Quid circa ordinem & continuationem Horarum maximè sit sciendum?* Resp. seqq.

I. Non nisi culpæ venialis reus est, *per se loquendo*, qui unam Horam alteri præponit, contra ordinem præscriptum in Breviario. Omnes ferè contra Vasquez *De beneficiis cap.* 4. §. 1. *a.* 1. *num.* 66. constituentem mortale, quando illa inversio fit sæpe. Sed hunc rigorem non indicat ulla lex, aut consuetudo. Quin judice Escobar *in Summula*, ut alibi aliquoties vocat, *Theolog. Moral. Tract.* 3. *exam.* 6. *num.* 60. etiam à veniali excusat moderata, v. g. quando est tantùm unius Horarum antepositio, secùs, si plurium, absque causa rationabili; quòd si causa rationabilis adsit, aberit omne peccatum, ut si, nondum recitatâ Primâ, rogeris ab aliquo dicere cum eo Tertiam, aut etiam Vesperas, si quidem ille sit aut alicujus auctoritatis, Lessius *Lib.* 2. *de just. cap.* 27. *num.* 80. vel etiam amicus. Bonart *De Horis Canonicis Lib.* 2. *cap.* 15. Item si expectes majorem commoditatem alias horas recitandi. Idem subdens rectè, esse communem, quòd non peccet, qui non habens Breviarium ad manum, recitat Psalmos Matutini, & Laudum, dilatis lectionibus; aut qui Nocturnum unum, vel Psalmos per inadvertentiam transilit, & solùm post Laudes observat errorem; sufficiet enim, si post Primam, quam fortè tunc vult dicere, corrigat errorem, sicuti & tutò perges in Vesperis, si, dum cœpisti eas, recorderis, te necdum dixisse Nonam, quemadmodum, & quando veniens ad chorum cernis tuos fratres Chorales jam seu parùm, seu multùm progressos in aliqua hora, *licitè* perges cum illis suppleturus posteà defectum. Laymann. *Lib.* 4. *Tract.* 1. *cap.* 5. *num.* 7.

665 *At, si quis absque causa pervertat ordinem psalmorum, aut lectionum?* Resp. Si pervertat miscendo partem unius Horæ cum alterius, poterit facilè contingere, ut faciat notabiliter aliud officium, quàm sit in toto Breviario, & sic peccet mortaliter. Bonart *loc. cit.* Si autem unum, aut plures Psalmos unius horæ confundat inter se, mutando solùm ordinem prioritatis, & posterioritatis, vix delinquet plus quàm venialiter. Pala. *Tr.* 7. *disp.* 2. *p.* 4.

II. Non plus quàm venialis, venialis tamen (juxta Suarez *Lib.* 4. *de Oratione cap.* 24. 666
Bonart. Pala. alios communiter, sed absque ratione convincente) culpæ reus est, qui absque ulla rationabili causa inchoat officium sequentis diei, nondum finito præcedentis. Poterit tamen facillimè reperiri causa rationabilis, & huc sufficiens, & generatim omnis, quæ sufficit ad excusandam inversionem *in præcedenti* §. explicatam, hácque minor erit sufficiens.

III. Tametsi P. Azor *Part.* 1. *Lib.* 10. *cap.* 8. 667
testetur, omnes ad unum Canonistas, ac Theologos priores Dominico Soto, damnâsse peccati mortalis illum, qui absque rationabili causa postposuit Sacrificio recitationem Matutini, plerique tamen post, & cum Soto, meritò negant, solvente bene rationes Palao *cit. p.* 4. cùm ne Venialis quidem culpa hîc intercedat *per se loquendo*, juxta Suarez *loc. cit. num.* 8. Corro & Leandrum *Disp.* 4. *quæst.* 106. sed tunc solùm, quando ita serò sacrificas, ut si velis post tuum Sacrificium dicere Matutinum, sis istud inchoaturus elapso jam tempore ordinario. Quia tamen recitatio Ma- 668
tutini, præsertim de Sanctis, est optima præparatio ad Sacrum, & simul præservatio quædam ab errore quoad qualitatem Sacri; ideo censeo, non esse absque causa satis rationabili practicandam mitiorem sententiam. At revera nullum scrupulum habendum: etsi libere Prima postponatur Sacro, cùm nec umbra legis ullius persuadeat, hîc intervenire ullam culpam venialem moralem, ut voluêre Paludanus & S. Antoninus, apud Suarez *cit. cap.* 24 Religiosi Mendicantes, dum iter agunt, liberè dicent Matutinum post Sacrum, propter privilegium Apostolicum.

IV. Horæ Canonicæ sunt recitandæ conti- 669
nuæ; ita scilicet, ut una cœpta dicatur usque ad finem, sine interruptione notabili. Est enim quædam species irreverentiæ cœptum colloquium cum Deo notabiliter interrumpere absq; justa causa; adeóque veniale delictum, non tamen mortale, etiamsi interruptio sit valde magna. Sanch. *Consil. Moral. Lib.* 7. *cap.* 2. *dub.* 19. Lessius *De just. Lib.* 2. *cap.* 37. *num.* 57. Laymann. *Lib.* 4. *Tract.* 2. *cap.* 5. Diana *Part.* 2. *Tract.* 12. *Res.* 4. cum plerisque, contra Vasquez; nec enim ulla Lex *naturalis*, aut *Ecclesiastica* prohibet tam severè hanc interruptionem, imò nec ullo modo eam, quæ est brevis, quia tunc pro nihilo computatur. Suarez *cap.* 24.

At

670 *At dum interrupi, statui firmiter in animo, inchoare de novo.* Ergo nisi inchoës de novo, contrahes noxam mortiferam, judicibus Navarro, Azorio, Reginaldo, *Cap. 18. num. 162.* non nisi venialem, arbitro Sanchez, Lessio, Laymanno, aliis; & rectè. Etenim mutatio meri propositi, facti de re per se non obligante graviter, nunquam est mortaliter mala, ut liquet innumeris instantiis in omni genere virtutum & vitiorum; sive tamen formatum fuerit illud propositum, sive non formatum, & facta notabilis interruptio, etiam cum justa causa, decet, ut de novo inchoëtur aut ille Nocturnus, in quo ea contigit, aut saltem psalmus, seu lectio, quorum alterutrum interrupisti. Layman. *loc. cit.*

671 Justa autem causa interrumpendi est in primis, si quid facias ad tollendam distractionem, aut si quid interiùs faciat te inquietum, seu solicitum, ideóque notes breviter in charta, mandes famulo, &c. Suarez *cit. Cap. 24. in fine.* Item, si ad manus non habeas Lectiones, sed solos psalmos, & interim suppetat justa causa recitandi matutinum, poteris differre lectiones, & quidem ad 20. horas, teste Quintanadvennâ *Singul. Tract. 8. singul. 3.* Item si in confessionali exspectes otiosus pœnitentes; quidni enim interea *licitè* incipias Matutinum, esto minimè dubius, te aliquoties interpellatum iri?

672 V. Ut verò Laudes separes à Matutino *licitè*, non exigitur ulla peculiaris causa honesta. Sanchez *Dub. 20.* Bonartius *Cap. 18.* Tannerus *Tom. 3. d. 5. q. 1. n. 156.* volens, hoc haberi pro certo, contra Azor, *Cap. 8. quæst. 4.* Etenim hæc separatio erat olim frequentissima, nec ulla nova lex, aut consuetudo contraria interea id vetuit. Et quando hæc separatio fit in Nocte Natalis Christi, dicenda est in fine tertii Nocturni oratio diei; sic enim præscribit Rubrica propria illius sacratissimæ noctis; aliis verò diebus dicendam esse, negat Sanchez *loc. cit.* Azor *loc. cit.* Bonacina *De Horis Canon. d. 1. quæst. 3. punct. 3.* multi alii, contra Gavant. *in Rubr. Breviarii Sect. 4. cap. 2.* Dianam *Part. 5. Tract. 14. Resol. 48.* alios, siquidem nulla lex

673 mandat illam recitationem. Quando autem inchoantur Laudes separatæ à matutino, præmittendum esse Pater & Ave, nescio qui neget præter Azorium *loc. cit.* scio verò, asseri a Gavanto, Bonartio, Tannero *ll. cc.* Navarro, Francolino, aliis apud ipsos.

APPENDICULA.

Dixi suprà *num. 669.* vacare culpâ mortali, etsi absque rationabili causa fiat longa interruptio unius ejusdémque horæ Canonicæ, quæsivit postmodum non nemo: *An id sit verum, licèt quis Matutinum officii ferialis ita interrumpat, ut hodie post quartam à meridie recitet dimidiam partem talis matutini, cras ante meridiem alteram dimidiam partem?* Respondi *affirmativè*, quia utraque ratio, qua Lessius *ibid.* à me relatus excusat *num. 58.* à mortali etiam magnam intermissionem, huc valet, quia scilicet, interrumpens nihil facit contra substantiam Breviarii, & ex partibus etiam tempore sejunctis potest constitui una oratio, unum officium Divinum, sicut ex omnibus horis unum constituitur officium Divinum, & ex multis (etiam nocte) interruptis confessionibus una confessio; & præmiserat *num. 57.* aliam rationem, quòd scilicet singuli psalmi & propè singuli versiculi contineant perfectam, atque ab aliis independentem sententiam. Consentit Sanch. *Consil. Moral. Lib. 7. cap. 2. cit. dub. 19. num. 6.* *absolutè* negans, requiri (sub mortali) continuationem, & præmittens *num. 5.* quòd intentio recitandi postea reliquum intra tempus præscriptum, jam faciat *moralem* continuationem. Loquitur quidem Sanchez de die *Eodem*, sed per diem *Eundem* intelligit illud totum spatium, intra quod debet, & potest satisfieri præcepto.

VI. Separatio unius Nocturni ab altero, etiam sine causa, non continet ullam culpam, 674
juxta Lezanam *Summ. Tom. 1. cap. 12. num. 16.* vel non nisi venialem. Bonart. *loc. cit.* post Navarrum, Azorium, Reginald etiamsi fiat per 30. ferè horas, dummodo infra unum diem Naturalem recitetur totum Breviarium, Quintanadven. *cit. Tract. 8. singul. 2.* Nec exigitur gravis ratio ad tollendam omnem culpam separa- 675
tionis factæ, per dimidiam circiter horam, qua elapsâ, si dicas alterum Nocturnum, non necessariò præmittes Pater, & Ave, sicut nec necessariò finisti priorem Nocturnum, adjiciendo has duas precationes. Azor *loc. cit.* contra Reginald. *n. 164.* qui tamen bene notat, quando ex voto, vel pœnitentia volvis globulos Marianos, *licitè* fieri unius decadis separationem ab alia, si suffragetur aliqua (dico ego: minima) causa.

VII. Interruptio per somnolentiam est uti- 676
que culpabilis, de qua quidem sic loquitur Sanchez *cit. Cap. 2. dub. 33.* Qui vexatur à somno, „ sed adeò resistit, ut pronuntiet Horas suas, vel „ audiat Sacrum, eâ attentione, quòd saltem vi- „ det, quòd non omittit dicere, vel audire ali- „ quod verbum, licèt propter gravitatem, vel „ molestiam somni non attendat ad significati- „ onem, vel ad aliam meditationem, non pec- „ cat saltem mortaliter, quia sic habet attentio- „ nem necessariam; secùs, si dormiat per nota- „ bilem partem Horæ, aut si recumbat in lecto „ ad recitandum eo tempore, & iis circumstan- „ tiis, ut probabiliter attentâ fragilitate suâ, & „ dormiendi consuetudine, credere possit, se „ dormiturum, & omissurum id, ad quod tene- „ tur. Ratio, quia exposuit se probabilissimo „ omittendi periculo; sic Navarrus, *Cap. Quan- „ do cap. 9. num. 7.*

Repete Casum de Ludovico Granatensi descriptum suprà *Casu XI. num. 272.* & de Monacho dormitante, castigatóque à Crucifixo *ibid. n. 284.*

677 Quæritur III. *Quo tempore, & loco sint recitandæ Horæ?* Resp. 1. Secundùm antiquam consuetudinem oportet Matutinum recitare circa mediam noctem; Laudes sub Auroram; Primam ad ortum solis, Tertiam, in puncto medio inter ortum solis & meridiem, Sextam ipso meridie, Nonam in puncto medio inter meridiem, & occubitum solis, Vesperas ad solis occasum, Completorium sub Nocturnum Crepusculum, ut indicant Hymni Horarum singularum, atque inter reliquos declarat Layman. *cit. Tract. 1. cap. 3.* exprimente P. Dominico Bissellio in *Idea Boni Prælati*, seu Vita Domini Alani *Lib. 1. cap. 10.* etiamnum in quibusdam Ecclesiis etiam sæcularibus, nominatim in Metropolitana Parisiensi inviolabiliter observari, ut Matutinum cantetur mediâ nocte.

678 Quamvis ex DD. consensu sit optimum consilium, quantum fieri potest, observare ad unguem tempora orandi statuta ab Ecclesia, nunc tamen fas est cuilibet, Nocturnos & Laudes dicere pridie, etiamsi non adsit peculiaris causa. Suarez *cit. Lib. 4. cap 27. n 14.* Lessius *Cap. 37. n. 79.* Laymann. *cit. Cap. 3. n. 7.* atque alii passim; quia scilicet hoc factitant sine omni scrupulo passim piissimi sacerdotes etiam sæculares, nedum Regulares privilegiati.

679 At, *quanam horâ præcedentis diei fas est prævenire?* Quintanadvennas *Singul. Tract. 8. singul. 2.* testatur, esse certum, quòd non peccet mortaliter, qui incipit statim secundâ horâ post meridiem, cùm tamen Escobar *Tract. 5. exam. 6. n. 60.* talem damnet peccati lethalis; sed à mortali excusant Sanch. *loc. cit. dub. 37.* Tambur. *in decalog. Lib 2. § 5. n. 3.* Diana *Part. 4. Tract. 4. Ref. 5.* referens Martin. Ledesmam, Fabrum, & Molfesium, imò etiam à veniali Neusser *Disp. 9. n. 4.* testans, ita præscripsisse consuetudinem. Leander *Disp. 4. quæst. 93.* citans permultos Recentiores, consentiente à fortiori Josepho Angles, utpote qui apud Tamburinum permittit etiam in hieme inchoari tribus horis ante occasum solis; occidit autem apud nos Germanos sol in hiberno solstitio 4. horis post meridiem. Et hanc sententiam pro probabili habet Tamburinus, pro qua habeo quoque Sanchezianam, propter tantam auctoritatem, nec dubitarem sequi pridie Festi, quo essent mihi excipiendæ confessiones ab hora tertia us-

680 que ad cœnam. Idem Escobar venialis culpæ reum agit, inchoantem citra justam causam mediâ tertiâ, nullius, qui tertiâ, quod secundum etiam sentit Bonartius *Cap. 3. n 23.* æquè ac Tamburinus allegans Fontanum, & ego sentio de tempore hiberno, id est, ab æquinoctio autumnali ad vernum cum Sanch. & Tannero *cit. To. 3. d. 5. q. 7. n. 185.* etsi non adsit causa rationabilis, nam tunc sol est jam propinquior occasui, quàm meridiei in æstate; at ab æquinoctio verno ad autumnale quævis rationabilis causa præbet, me judice, causam sufficientem inchoandi horâ tertiâ, cùm enim tanta auctoritas probet, vel nullum, vel non nisi veniale peccatum admitti recitando tunc, quælibet causa non imprudens, adeóque major commoditas, tollet omne peccatum coram Deo, præsertim cùm videatur patrocinari consuetudo. Consentit Tambur. *n. 6.* meritò *n. 3.* dissentiens à quodam, rato posse statim fieri post meridiem id ipsum.

III. P. Bonartius *loc. cit.* testis est, esse communem sensum, quòd quælibet causa honesta, vel utilis, ut est, major devotio, major commoditas studendi, excuset etiam à veniali dicentem manè uno tractu à Prima ad Nonam *inclusive.* Nos tamen pro majore securitate fruimur privilegio Apostolico, expresso his verbis: *Ratione itineris, aut alterius occupationis, quando creditur, quòd cum majore devotione dicetur divinum officium, potest illud à nostris recitari manè totum usque ad Completorium.* 681

Cæterùm, quia duo gravissimi Canonistæ Joannes Andreas, & Abbas Panormitanus *in Cap. 1. De celebr. Miss.* judicârunt, fore suis lectoribus jucundum, & utile, cognoscere ex cœlesti prodigio, quàm sit Deo, ac Cœlitibus gratum, quando Horæ Canonicæ recitantur temporibus à jure, vel consuetudine legitima præscriptis, refero hîc illud prodigium in mei quoque lectoris gratiam. Est autem id, quod exhibet hoc

Angelicum Ministerium.

M*inisterium, inquam, Angeli, qui, referente illo utroque Canonista, sanctum quendam Eremitam, cibus deficientibus alebat; & tempore uvarum ipsi quandoque marcidas,* (utor verbis Panormitani) *portabat. Interrogatus Angelus ab Eremita, quæ sit tantæ diversitatis causa? Respondit Angelus, quòd bonas portabat tempore, quo dicebat officium horis competentibus, agrestes verò, quando anticipabat horam dicendi officium, marcidas quando differebat ultra debitam horam: & hoc ideo, quia Eremita non occupatur aliis exterioribus.* Hactenus Abbas.

IV. Etsi venialiter ex communi omnium, quos hactenus citavi, sensu peccet, qui absque rationabili causa Vesperas recitat ante meridiem, non tamen tenetur repetere post prandium. Bonac. *De Horis Canon. d. 1. q. 3. num. 6.* Lugo *De Eucharistia disp. 16 num. 80.* nec enim Ecclesia obligat ad eandem Horam bis in die. 682

Ad-

683 Adfert quidem P. Dicast. *De Euchar. Tract. 4. d. 10. n. 160.* novum & subtile Argumentum ad probandum, ne venialiter quidem delinqui, dicendo illas pro mero libitu ante prandium: sed ad illud sufficienter respondi *in Quinarii Tract. 5.* seu *in Theol. Jurid. Moral. cap. 45. n. 55. & seqq.* ubi licèt eundem Dicastillo tacito nomine, (eò quòd, quando librum illum parabam alteri (tertia jam cœpta est) editioni, nondum videram ipsius Tomum de Eucharistia) referam, asserámque, illum sibi, & quibusdam aliis persuasisse, non delinqui per illam ante meridianam recitationem, in *citato* autem *n. 60.* exprimat, se nihil velle illic definire; nihilominus verum est, ipsum privatim ita sensisse, & locutum esse. Porrò *eod. Cap 45. num. 48. & seqq.* resolvo illam *practicam* quæstionem: *An prævidens, se probabiliter in aliquo convivio tam largiter bibiturum, ut non sit idoneus mansurus ad Vesperas, & Completorium persolvendum, possit, aut etiam teneatur persolvere, antequam adeat illud periculosum epulum*, sicut & *Sect. seqq.* dicam generatim: *Vtrùm prævidens, se impediendum, ne recitet tempore legitimo, teneatur prævenire?*

684 Hîc autem refero id, pro quo, tanquam pro aris, & focis decertat contra antagonistam Martinum de Prado Leander. *Quæst. Moral. Part. 1, & in ordin. 6. Tract. 8. disp. 4. quæst. 109. Vtrùm scilicet præceptum recitandi adimpleat is, qui incipit hodiernum officium recitare paulò ante mediam noctem diei sequentis, si ipsum absque interruptione prosequatur post mediam noctem?* Ad quam quæstionem his verbis propositam respondet contra Pradum Leander, non esse improbabile, sed probabilissimum, quòd satisfaciat, si videlicet paulò ante mediam noctem incipiat, & sine interruptione recitando post illam finiat. Suum responsum esse probabilissimum, non probat; esse autem non improbabile, inde infert, quòd Basilius Pontius *in Tr. De Horis Canonicis Cap. 2.* itémque Franciscus à S. Juliano, & Luysius à Conceptione etiam in MM. SS. id tradiderint, ac defenderint; atqui unius Doctoris authoritas, præsertim Basilii Pontii, sufficit ad improbabilitatem tollendam, & gignendam probabilitatem alicui sententiæ, quantumvis hæc sit contra communem. Infert inde 2. quòd ea opinio non careat rationibus, quarum octo non contemnendas adferri à se *in 2. Part* suarum quæstionum, qua careo, scribit; colligo autem ex replicis adversùs argumenta, quibus Pradus impugnaverat ejusdem fundamenta, basin hujus inauditæ antea opinionis esse hanc, quòd satisfaciat, qui actionem constantem diversis partibus successivis inchoat tempore habili, seu statuto, permissóve à Lege, ejúsque partes aliquas explet intra terminos temporis habilis, esto reliquas perficiat tempore inhabili, seu tali, quo lex nullo modo permittit inchoationem illarum; quia igitur dimidia hora ante punctum mediæ noctis, dividentis diem Solis à Lunæ, tempus est habile ad inchoandum officium Dominicale, id quippe lex permittit saltem in necessitate, potéstque totum Matutinum illud dici ante finem diei Dominici, seu duodecimam: omnes autem Horæ sequentes efficiunt cum matutino unum totum integrale, ut vidimus suprà *num 557.* si continuò pergatur in horis sequentibus, poterit dici, non esse inchoatas post duodecimam, sed mediâ duodecimâ, quandoquidem Matutino, cum quo faciunt unum totum, fuit sub id temporis datum initium.

Verùm hæ rationes non persuadent mihi ullam probabilitatem *practicam*. Nec enim unquam credam, esse etiam *extrinsecè* probabilem duorum, vel trium Doctorum opinionem typis non editam de re gravissima simul, & quotidiani, atque à Lege humana pendentis usûs, si ea repugnet judicio, & praxi omnium Superiorum, Confessariorum pœnitentium, & cæterorum Doctorum. Etenim tale commune judicium, talisque praxis est irrefragabili argumento, legem illam esse inductam, conservatam aliter, quàm interpretentur illi duo, vel tres Doctores inediti, & fortè non ausi in lucem producere suas exoticas speculationes, ac nominatim, quando fundamentum illius opinionis est debilissimum, sicuti est, quod produxi ex Leandro, & probo ad oculum, ni fallor. Constat enim, esse multò certius apud Theologos, imò omnes prudentes, unam unicam cœnam confici ex primis, mediis, ultimis eduliis continuò sumptis, quàm ex recitatione omnium septem, vel octo Horarum Canonicarum conflari unicam orationem Canonicam, alioqui non tam multi statuerent septem peccata mortalia in neglectu totius pensi unius diei, & tamen nemo unus dicet, sumptionem postremi cibi comesi dimidiâ horâ post mediam noctem terminativam diei Jovis esse *moraliter*, seu sine ullo piaculo inchoatam integrâ, aut dimidiâ horâ ante mediam noctem, si fortè cœnam quis fuit tunc auspicatus cum animo non cessandi, donec in suum abdomen abderet postremum illud è carnibus ferculum, ut videre est apud P. Tamburinum post hæc scripta lectum à me, *in Decal. lib. 4. cap. 5. §. 5. num. 7.* quantò minùs est id, quod vult Leander, pronuntiandum de Completorio diei Jovis e. g. recitato primùm dimidiâ horâ. aut etiam integrâ, imò plusquàm integrâ, (etenim si fas est, inchoationem Matutini differre ad mediam duodecimam noctis, erit etiam fas, differre usque ad dimidium quadrantem ante duodecimam) horâ post mediam noctem? quandoquidem tam multi DD. damnant, ut dixi, de octo, vel septem peccatis mortalibus omittentem, vel semel tantùm breviarium, nullus nisi de uno vescentem in die prohibito septem, vel octo cibis interdictis. 685

686 Nec infringitur vis argumenti, si replices, esum carnium esse certò ab Ecclesia interdictum post mediam noctem terminativam diei Jovis, non autem recitationem officii illius ipsius feriæ quintæ. Respondeo enim I. Esse quidem certò interdictum illum esum, at ex sententia, & fundamento Leandri sequi, quòd sit permissus in casu à nobis posito. 2. Sicuti omnes sapientes fatentur, comestionem carnium esse vetitam etiam tunc, quando fit ad complendam cœnam *licitam*, ita etiam fuit hactenus creditum, nefas esse, post duodecimam noctis interjectæ inter ferias quintam, ac sextam legere psalmos feriæ quintæ, eâ mente, ut verè satisfiat Legi de recitandis illis feria quintâ.

687 Constat 2. Minimè satisfacturum suo debito, qui vellet substantiam præcepti de officio diei e. g. Sabbatini explere die Solis post duas, aut tres horas à media nocte finiendo tunc Matutinum, aut Vesperas, vel Completorium; atqui sequitur ex sententia Leandri, quam impugnamus, juncta aliis ejus principiis, revera tunc expletum iri illam substantiam, siquidem hic eruditus Doctor, in primis constanter, ut vidimus, negat, mutationem unius officii in alterum esse vetitum sub mortali; deinde idem ipse rectissimè absolvit à lethali recitantem horas canonicas dicendo histeron proteron, seu præposterè, scilicet quamlibet cuilibet præferendo. Ponamus ergo unum è novis clericis, qui propter imperitiam, alium, qui propter vitium linguæ, aut oculorum, debet impendere (ut sanè reperire est tales) duas, trésve horas suo penso integrè explendo, nonne si hic Matutinum inchoet quadrante ante mediam noctem, veniet ad: *Visita quæsumus* sub horam secundam, aut tertiam sequentis diei? Imò veniet tunc ad: *Te Deum Laudamus*, si omnes parvas horas, ut non debuit, Matutinales, psalmos, ut debuit, præmisit Laudibus? quid si unus illorum Monachorum & Monialium, qui, ut cum piissimo Thoma de Kempis *Lib. 1. De imit. Christi c. fin.* loquar, *omni* (mediâ) *nocte ad psallendum Domino assurgunt*, ex causa non omnino sufficiente distulit totum officium diei sabbatini in mediam prope noctem, ac dicat apud se: non est mortale, mutare unum officium in aliud; ergo si *immediatè* post mediam noctem cecinero cum meis fratribus Matutinum diei Dominicæ solitum durare duas, imò tres solidas horas, loco sabbatini, ero expers noxæ lethalis, igitur, antequam sonet duodecima, recitabo Completorium commune utrique diei, deinde post Matutinum dicam *immediatè*, & seorsim reliquas quinque horas, futurus immunis à reatu gehennæ, licèt sim vesperis, adeóque toti officio impositurus finem sub tertiam, vel quartam horam à media nocte; iis finitis, illas ipsas numero horas, quas cantavi, aut legi ad faciendum satis substantiæ diei sabbatini, repetam partim in mea cella, partim in choro, ut ne quidem venialiter peccem contra religionem diei Dominici. An non hi duo effugient reatum criminis mortiferi, etsi crebrò hæc factitent? at quis unquam talia fando audiit? Nemo sanè; licebit tamen & facere, & audire, si opinio Leandri reperiat sectatores *in speculatione* & *praxi*. Equidem, si non consuevissem abstinere gravi censura opinionum, etiam extremè adversantium meis impressionibus, scriberem, verendum esse, ne Vaticanum cœlum vibret aliquando in hanc novam, inauditam sententiam, etsi à viro doctissimo tam operosè propugnatam, tale fulmen, quale in eam, quæ est xxxv. inter damnatas ab Alexandro VII. comprehensa his verbis: *Unico officio potest quis satisfacere duplici præcepto pro die præsenti, & crastino.* Enimvero si dogma Leandri est probabile, est quoque probabilis (abstrahendo à sapientissima censura Pontificis) illa trigesima quinta opinio tradita, defensa à Caramuele *in Theolog. Regular. Disp. 114. art. 2.* quod tamen non est dicendum.

V. Sabbato ante dominicam primam Quadragesimæ, fas quidem est, Vesperas dicere ante prandium privatim, at non est necesse; nam Rubrica, & *Cap. Solent*, *De consecr. dist. 1.* si quam continet præceptionem, tangit ea solum chorum. Bonart. *loc. cit. num. 29.* & Escobar *n. 70.* 688

VI. Ad circumstantiam temporis referri potest circumstantia illius, quo quis horas recitat, dum interest Sacro, adeóque hìc quæri, an sit permissum, dicere memoriter, aut etiam legere Horas sub Sacro, sed jam respondi *affirmativè Casu IX.*

VII. Quivis honestus locus est aptus recitationi Horarum, modò non sit expositus distractionibus. Imò etiam à veniali contra Sotum, *Lib. 10. De justit. quæst. 5. art. 4. in fin.* Navarr. *De Orat. cap. 5. dist. 4.* Palaum *cit. Tract. 7. disp. 2. punct. 4. num. 7.* Bonacinam *l. c. n. 6.* excusant. Sanch. *cit. Cap. 2. dub. 44.* Josephus Angles apud ipsum, & apud Dianam *Part. 10. Tract. 11. Ref. 33.* Trullenck, Caramuel, alii illum, qui in locis immundis, & dum dejicit alvum, vacat huic sanctæ actioni. Tamburinus *in Decal. l. 2. c. 5. §. 6. num. 2.* sic loquitur: Si locus ejusmodi sordidus, sine delectu, eligatur ad Horas recitandas, aliásve preces, cùm possit mundior eligi, aliquam irreverentiam committi, probabile est; at si semel casu, vel ex aliqua occasione in loco immundo reperiaris, orato libenter, quia etiam in loco sordido orare, est melius, quàm otiosum esse. Molfesius refert quendam, qui in locis immundis orabat officium, in iisdem post mortem luisse pœnas. Meritò; is enim non ex amore non cessandi à Dei laudibus in quocunque loco, sed fortasse temere, & sine delectu, cùm alibi facilè potuisset, locis sordidis sacrum pensum persolve-

"solvebat. Ita Tamburinus: qui tamen non arguisset peccati Zephyrinum nostrum, qui dum pergit ad talem locum, recitat, sine cujusquam scandalo, preces seu arbitrarias, seu etiam præscriptas; at verò laudâsset recitantem aliâ potiùs occasione præscriptas.

689 Quæritur IV. *Quæ observanda, quando quis solus, aut cum socio orat?*

Resp. I. Quando solus oras, aut cum socio, debes non solâ mente, sed etiam voce efferre etiam illa, quæ in Breviario jubentur secretò dici. Sanchez *cit. Lib. 7. cap. 2. dub. 8.* testans, omnes ita sentire contra Navarrum, *De Orat. cap. 19. num. 87.* ratum, contrarium non esse improbabile. Ratio est, quia in Concil. Basil. *Sess. 21. §. 2. absolutè* decernitur, ut Horæ recitentur *non in gutture, nec inter dentes.* Et Diana *Part. 10. Tract. 11. Res. 1.* post Garciam, & Pellizarium, fusè dissentit à Joan. Crucio, Sanctorio, Persico, & Tamburino, docentibus, esse aliam rationem de Regularibus, ob privilegium datum Minoribus à Leone X. Sed quidquid sit de aliis, nostra Societas non utitur tali privilegio.

690 II. Quando solus recitas, non obligaris tam altâ voce loqui, ut circumstantes possint te audire. Sanchez *Cap. 7.* & alii communiter contra Joannem Medinam, & Valentiam; id quippe nulla lex præcipit. Probabiliùs censet idem Suarez *num. 6.* cum multis, ita altè esse proferenda verba, ut possis ipse ea audire, si te non impediat surditas, aut tumultus; etsi non improbabiliter sentiunt Leander, Caramuel, Bassæus, Baldellus apud eundem Dianam *cit. Tr. 11. Res. 38.* itémque Azor *Part. 1. lib. 10. cap. 11. quæst. 4.* Laymannus *Cap. 5. num. 6.* ac Tannerus *cit. quæst. 1. num. 150.* Alloza *in Flor. V. Hora num. 19.* sufficere in rigore, ut quocunque minimo sono, seu voce, absque syllabarum confusione, seu corruptione verba distinctè pronunties, nam revera nequit exhiberi Lex requirens clariorem locutionem; quamvis nollem absque aliqua necessitate sequi hanc opinionem, utpote quæ minùs facit ad devotionem.

691 III. Quando oras cum socio, nil tibi obest, licèt ipse nec attendat, nec habeat intentionem orandi, nec ipse te audiat; obest autem ipsi, si ipse etiam obligatus ad Horas, velit tunc satisfacere suo officio; etenim orans ex obligatione cum alio tenetur audire, vel proferre omnia, sicut & omnia, quæ jubentur dici voce submissâ. Bonart. *Cap. 22.* ex communi, addente Tamburino *cit. Cap. 5. §. 4. num. 9.* ex probabili sententia non satisfacere, qui non attendit ad ea, quæ profert socius, idque etiam in sententia negantium necessitatem attentionis in recitante; nam qui recitat, habet necessariò attentionem ad verba, quæ ipse profert, qui verò est distractus alio recitante, non attendit, sed solùm assistit; atqui assistentia non sufficit hic, sicut in Sacro. Verùm, quia omnis, qui audit, etiam aliquo modo attendit, idcirco contraria opinio non caret omni probabilitate, teste Tamburino. Vide Caramuelem *in Theolog. Fundament. n. 1097.* distinguentem inter audientem, & auscultantem, etenim *ausculto* cum accusativo significat *audio, & diligenter attendo*, inquit Calepinus. Lectiones omnes poterit unus recitare, vel alterare; poterunt 4. aut 6. tecum orare, sed non faciendo nisi duos choros, obstat quippe consuetudo. Tamburinus *cit. Cap. 5. §. 4. num. 23.* reprehendens tres, qui recitabant Tertiatim; sicut etiam reprehendit Diana *Part. 9. Tract. 7. Res. 38.* dissentiens præterea à Pellizario, rato, satisfacere obligationi divini officii Religiosum, qui per se solùm recitat omnes Psalmos officii novem lectionum, & postea ab alio ad hoc evocato audit omnes 9. lectiones. Addit idem Diana, nec satisfacere illum, qui mediam partem Matutini recitat, & alteram mediam audit à socio, sicut nec qui totum Matutinum, & Laudes dicit solus, at reliquas Horas audit à socio. Quin nec ille, teste Diana, satisfacit, qui recitando e. g. Vesperas, dicit integrum psalmum, & socius etiam integrum; quia scilicet usus Ecclesiæ id non permittit. Ego in tantis rebus novitatem, ac singularitatem non probo.

Quòd si quædam verba à socio tuo prolata 692
non intellexisti, vel ob strepitum, vel ob ejus quoddam vitium linguæ, vel ob tuam distractionem solùm venialiter culpabilem, non est opus, ut quid repetas, vel repeti facias. Bonart. *Lib. 3. cap. 25. num. 4.* Nam lex, quæ hoc imperaret, nimis multos scrupulos induceret, ad quos amovendos habemus privilegium. Consentit Stephanus à S. Paulo §. 5. me describens. Imò Tamb. *loc. cit. num. 12.* contra Palaum *Tract. 2. disp. 3. punct. 4.* ita loquitur: "Sine hæsitatione pronuntio, te satisfacere, si attendas, quantum *moraliter* vales, licèt propter socii, Chorive culpam, nihil ex iis percipias, quia tunc per recitationem tuæ partis, additâ assistentiâ ad socium, additâque hac tuâ attentione, pro alia parte, satis tibi communem in re *morali* facis eam socii orationem." Ita ille; unde *num. 13.* infert, surdastrum etiam satisfacere, etsi nihil percipiat, modò quantùm potest, attendat, at non satisfacere omnino surdum, talis quippe censetur non interesse recitationi, seu locutioni aliorum, cùm nihil omnino possit audire. Denique peccati mortalis te damnabit communis sententia, si inchoës versus, antequam socius finiverit suos; si videlicet in una Hora valde notabiliter exerces.

At qui, vel quid consulendum illi, quem exhibet hic

Casus Navarræus?

Casus, inquam, unius ex amicis Martini 693
Navarri, qui serviens Prælato balbutienti,

ti, & notabiliter anticipanti versus Breviarii, recitabat cum eo, nec tamen monebat suum Dominum.

Respondet Navarrus *in Man. cap. 25. n. 99.* debuisse facere, quod reipsa faciebat, id est, juvare quidem suum Prælatum, cùm nequiret detrectare hoc ministerium, sed cum proposito iterum bene recitandi. Quod intellige de notabiliter ita errante in una Hora, non, si in singulis non nisi sex, octo, aut decem tales errores committantur.

694 IV. Quòd si voto, aut pœnitentiâ tenearis recitare Rosarium, vel Officium defunctorum, non delinques assumendo socium, orantem alternatim. Bonart. & alii communiter contra Palaum, *Tract. 15. disp. 12. n. 5.* cui assentitur Tamburinus *Lib. 3. in Decalog. cap. 15. §. 6. n. 5.* quoad loca, quibus non solet alternatim recitari. Ego cum Bonacina *Disp. 4. De Leg. q. 2. p. 6. n. 27.* & Azorio *Part. 1. lib. 10. cap. 7. q. 10.* nihil limito; sufficit enim conformitas cum Ecclesia. Tamburinus cum communi contra Palaum.

695 Quæritur V. *De situ corporis inter orandum.* Resp. Privatim observa illum, qui magis deservit devotioni; publicè, qui ædificationi, in Choro, qui Rubricis. Quamquam Suarez *cit. Lib. 4. cap. 27. n. 2.* & maximè Bonartius *Lib. 3. cap. 28. n. 14.* negant, Rubricas de genuflexione & statione loquentes, obligare ad ullam culpam. Idem negat Navarrus *De Orat. cap. 4. n. 8. & 17.* eúmque secutus Zerola *Verb. Hora n. 4.* observat verò Tamb. *loc. cit.* posse delinqui venialiter per situm, quando est immodesta compositio corporis.

696 Quæritur VI. *De diminutione, additione, idiomate Breviarii.* Resp. Nihil licere minuere, patet ex dictis *n. 608.* de integritate, sicut & S. Pius V. vetat omnem additionem, quæ scilicet fiat rei alicujus tanquam partis officii; addere autem aliquid concomitanter e. g. aliquam orationem post singulos Nocturnos, in fine unius Horæ, vacat omni culpâ. Suarez *Cap. 23.* Bonart. *De Horis canon. Disp. 1. q. 3. p. 1. n. 21.* Et quidni laudandus sis, si imitatus S. Franciscum Xaverium, præmittas singulis Horis hymnum: *Veni Creator Spiritus?*

At an etiam, imitandus ille *magnus servus Dei*, ut habet frons Vitæ ejus, noster, inquam, P. Julius Mancinellus, multitudine miraculorum, & vaticiniorum clarissimus? Qui, ut in illius ipsius Vitæ *Lib. 3. cap. 2.* legere est *longo annorum decursu perseveravit quotidie in fine cujusque horæ in ..[illegible]ciendis certis orationibus, quibus annexæ sunt Indulgentiæ pro piis manibus?* Respond. Æque tutò imitaberis subjicientem singulis Horis unam aut plures precatiunculas, ac S. Xaverium singulis, ut dixi, præmittentem Hymnum: *Veni Creator Spiritus,* dummodo non addas tanquam partem.

697 Est verò perinde, seu Græco, seu Hebraico idiomate utaris. Escobar *Tract. 5. exam. 6. n. 70.* Bonacina *cit. p. 1. n. 15.* Tamburinus fusè *Lib. 2. in Decalog. cap. 5. §. 2. num. 15.* contra Palaum *Tract. 7. d. 2. p. 2. num. 14.* limitans tamen ad casum, quo adest causa honesta ut si ita recites studio magis exercendæ hujus linguæ. Ratio est, quia hæ duæ linguæ unà cum latina admittuntur in Sacris ab Ecclesia Romana. At verò negant ipsimet Tambur. & Escobar cum aliis, fas esse recitare linguâ vulgari, adeò ut Tamburinus *n. 18.* pronunciet, nullum posse putare rationabiliter, quòd satisfaciat voto, aut Pœnitentiæ, orando Italicè, Germanicè psalmos. Sed pace tanti viri dico, absque dubio rectè facere confessarium, qui Moniali, aut alteri mulieri, vel viro imperitis linguæ latinæ injungit (si merentur) recitationem Germanicam psalmorum Pœnitentialium, officii B. Virginis, Litaniarum quarumcunque approbatarum, aliarum precum, quarum sunt periti, & mirarentur nostri Teutones, si quis hoc vocaret in dubium. Ergo etiam si cui sacerdoti injungeretur pro pœnitentia dicere has preces, posset absque scrupulo eas recitare linguâ vulgari, etenim utimur in Germania libere Germanicis officiis Beatæ Virginis, &c.

Quæritur VII. *Quænam particulatim observanda sint iis, qui tenentur psallere in choro?*

Resp. I. Quæ in præcedentibus diximus, esse peccata venialia, possunt facilè evadere in choro mortalia, ob graves perturbationes. Porrò ad chorum, *per se loquendo*, obligati sunt tum Ecclesiarum Cathedralium, Collegiatarúmque beneficiarii. *Clem. 1. De celebr. Miss.* tum omnes clerici Religionum profitentium chorum. Suprà *n. 580. & seqq.* 698

II. Etsi ex jure *cit. Clementina 1.* Breviarium sit quotidie psallendum in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, ac Regularibus, quarum omnes clerici sunt professi, tamen ubi sunt, fuéruntque semper proventus tenues, excusantur Collegiatæ Ecclesiæ ex consuetudine, dicendo tantùm Missam majorem, & vesperas in choro; quia ex rationabili Prælatorum conniventia derogatum est juri communi. Cajetan. *Verb. Horæ. num. 4.* Bonart. *Lib. 4. cap. 1.* Imò visuntur plures Collegiatæ, in quibus nullæ vesperæ canuntur nisi festis, profestis, Octavis.

Quòd si in aliquo Monasterio non sint saltem quatuor Religiosi, non incumbit eis obligatio chori, judice Leandro *Disp. 6 quæst. 11.* post P. Tambur. contra Naldum, subdente tamen *q. 12.* cum eodem Tambur. contra nonnullos, sufficere, si quaternarius numerus conficiatur ex Novitiis. Canonicos quod attinet, Marchinus apud Leandrum *q. 30.* etiam liberat eos choro, si non sint saltem quatuor, qui in choro assistere possint, quo casu eximit eos quidem à cantu, at non ab assistentia in choro, & recitatione facta altâ voce. Leander *ibidem*; at P. Tamburinus *Lib. 2. in Decal. cap. 5. §. 1. num. 12.* ne quidem à cantu vult eos tunc esse eximios. Cathedrales Ecclesiæ in Germania, sicu-

ficuti & infigniores è Collegiatis, solent esse instructæ tot Capellanis obeuntibus vices Canonicorum, ut in iis non sit timendum, ne pauciores, quàm quatuor tam ex Canonicis, quàm ex Capellanis adsint. At idem casus evenit sæpe in Collegiatis vulgaribus, in quibus quidem viget mos valde diversus. An ubique excusabilis? cognoscetur, quando standum erit coram tribunali divino, & piis fundatoribus.

699 Interim nonnullis haud immeritò injiciet salutarem metum judiciorum divinorum hoc.

Factum Diabolicum, & Divinum.

Sancto Aichardo Abbati tempore Nonæ decantatæ, sibi capillos præscindi curanti spectatus est infernalis tenebrio, singulos pilos resectos summâ diligentiâ colligere, numerare, & in ordinem redigere, districto Judici præsentandos, ignéque purgativo exurendos, nisi tantus vir insigni miraculorum gloriâ illustris; re divinitus intellectâ, quantocyus semitonso cum capite ad Fratres accurrens, humillimè culpam fassus, per suas, & Fratrum preces obtinuisset, ut omnes, & singuli resecti pili in caput, & mentum, ut priùs erant, restituti fuerint miraculosè ab eo, qui servis suis fidelibus dixit: Capillus de capite vestro non peribit.

Hoc terrifico exemplo sumpto ex Menologio Benedictino, atque aliis rationibus, potentiùs, quàm noverim à quoquam factum, deductis demonstrat Admodum R. P. Anselmus Bitling Illustrissimi Eremitani Monasterii professus, *in suo Monte Thabor, seu Exercitiorum spiritualium præsigni libello*, digressione octavâ, quàm solicitè cavendæ sint culpæ etiam veniales.

700 III. Prædictarum Ecclesiarum Præsides peccant mortaliter; si per eorum negligentiam; aut dissimulationem omittantur publica officia, de jure, & consuetudine canenda; sicut & Beneficiati ipsi, quando ob absentiam ipsorum nequeunt talia celebrari. Bonartius *c. 25.* ex communi *ibid. num. 2.* damnans de mortali Canonicum sæpe venientem serò ad
701 chórum, aut sæpe nimis citò exeuntem. At consuetudo multarum Ecclesiarum Germanicarum, notissima ipsismet Illustrissimis Dominis Nuntiis Apostolicis, excusat à mortali etiam rarissimè accedentes, sicut etiam excusat Diana *P. 2. Tr. 12. Ref. 31.* post Navarrum, & alios, contra Suarez, & alios; nisi propter ipsorum absentiam negligatur Chorus. Ait autem haberi sufficienter chorum, modò adsint quatuor. Vide dicta *num. 698.*

IV. Non est opus, ut Canonici legant, aut 702
cantent, nisi ea, quæ canuntur in choro ipsorum, sufficit, modò attendant, juxta dicta *n. 691.* ad reliqua, servéntque exteriorem modestiam; ipsis enim singulariter eam commendat *Cap. Dolentes. De celebrat. Miss.* adeò, ut non tantùm mortaliter delinquant, qui diu confabulantur, aut tractant alias ineptias, Coninck *in 3. p. disp. 83. a. 6.* sed etiam teneantur restituere distributiones. Diana *Ref. 7.* citans pro se Suarium *Cap. 4. num. 9.* qui tamen *num. 12.* expressè tradit; se tali non impositurum hoc onus, sicut & Tamburinus *loc. cit. num. 22.*

V. Licèt ex antiquis Canonibus satis con- 703
stet, Canonicos non canentes in choro, privari destributionibus, consuetudo tamen notoria facit iis jus, modò piè intersint. Quamvis Tamburinus *loc. cit. num. 15.* putet, privandum etiam illum, qui, quæ recitat, dicit tam submissè, ut alii nequeant audire, eò quòd oporteat clarâ voce in choro proferre.

VI. Quæ solo organo, vel alio instrumen- 704
to musico personant sine voce humana, recitari debent à singulis Canonicis, eò quòd organi sola pulsatio non sit Oratio. Tamburinus *l. c. num. 14.* post Suarium *cap. 14. num. 13.* Bonacinam *cit. quæst. 3. punct. 2.* Palaum *cit. Tra. 7. disp. 3. §. 4. num. 7.* Escobar *num. 55.* Navarrum *Commentar. in cap. Quando cap. 21. n. 15.* apertè repugnante Sanchez *cit. cap. 2. Dub. 16.* nec sanè improbabiliter; siquidem Ecclesia illum sonum organorum accipit loco vocum, & ut partem divini officii. Unde etiam tradit Sanch. *ibid.* & Navarrus ipse cum Soto & aliis, Organœdum non obligari ad repetenda, quæ ipse pulsavit. Vide etiam Busen. *Lib. 4. cap. 2. Dub. 2. a. 3.* & Neusser *Disp. 8. num. 28.* dissentientem à Sanch. cum Trullench. & Coninck.

Addit insuper Tamburinus, aliquibus pro-
babile videri, quando à musicis canitur una 705
etiam integra Hora, satisfieri à Canonicis, Religiosis &c. si solùm externâ devotione ibi assistant, non notabiliter fabulando, aut legendo &c. etiamsi internè non attendant: Hanc sententiam non improbat Tamburinus; ego probo praxin contrariam.

VII. Habens occupationem quærendi
Psalmos, prunas ad thurificandum, thurifi- 706
candi, transferendi libros, tollendi folles organorum, pulsandi campanas, non tenetur repetere ea, quæ alii interim, ipso non audiente, canunt, nam chorus, cui inservit, canit loco illius. Escobar *numero. 70.* Laymann *cap. 5. num. 7.* Diana. *cit. Tract. 12. Ref. 12.* Reginald. *Lib. 18. numero. 188.* Caramuel *in Theol. Regul. disp. 100. n. 1319.* ex communi, quam Sanchez *Dub. 15.* sosus limitat ad casum, quo non potuerunt prævenire, addens rectè *n. 5.* etsi psalmus integer recitetur, dum quis tussit, excreat, aut aliquid

Zz 4 ha-

necessarium alteri dicit, haud tamen esse quidquam necessariò iterandum, sicut Escobar *loc. cit. num. 70.* negat, te teneri repetere, quæ chorus canit, dum tu prælegis, *tacitè* id, quod postea debes canere, erraturus, si non prælegeris. Ita etiam sentit Caramuel *loc. cit.*. At repetere debet, qui Confessiones interea audit. Caramuel *loc. cit.* contra Servatium Lairuez; hoc enim non est servire officio publico. At fortè erit, qui asserat illum servire Officio publico, qui ex more notat absentes. Sed malim audire, quid alii sentiant, quàm quidpiam hîc definire; saltem excusandus est tunc, quando hoc fit, dum unus duntaxat alterve Psalmus decantatur, & attendit ipse, quantùm potest.

707 Huc quoque revoca illum, qui dum recitat memoriter unum Psalmum, quærit lectiones: commemorationem, alium Psalmum notatum alibi; etsi enim rectiùs ageret, si vel hæc quæreret, notarétque ante inchoatum Officium, vel tantisper cessaret ab orando, donec reperiret quærenda, non puto tamen ad id obligari; cùm enim illa occupatio quærendi dirigatur tota ad finem optimum, quia ad illum ipsum, ad quem ipsa recitatio, non est talis censendus dare occasionem distractionibus, seu cogitationibus hîc & nunc illicitis. Ita ego sentio, tacentibus aliis, Dianâ verò *ibid.* excusante illum, qui, choro canente, prælegit lectionem, ne erret.

APPENDIX.

AD num. hoc loco indicatum commodè referri possunt tres quæstiones, super quibus meum judicium literis sciscitari dignatus est Rever. Ampliss. & literatissimus Dominus Bernardinus Abbas Lucellensis Monasterii antiquissimi, utpote ab ipso S. Bernardo Architecto exædificati. Die 18. Novemb. 1669. Proponit autem

Primum dubium hisce verbis: *Præscribit cæremoniale Episcoporum, (quo etiam nos Abbates Mitrati utimur) ut Episcopus Missam Pontificalem in loco, ubi Chorus habetur, celebraturus etiam Tertiam celebret. Primò igitur dicit:* Pater noster: Deus in adjutorium, *& hymno, dicto dum Chorus Psalmos ejusdem Horæ decantat, ipse alios Psalmos scilicet* Quàm dilecta *&c. Legit, & paramenta capit. Finitis a Choro psalmis, & Episcopo parato, dicitur Capitulum, Episcopus subjungit orationem, & mox pro celebranda Missa ad altare accedit. Nunc ergo quæritur, utrùm Episcopus satisfaciat recitando alios psalmos, quàm chorus decantavit, vel utrùm ante, vel post Missam recitare debeat integram Tertiam, vel saltem omissos psalmos supplere? Utrumque, vel grave, vel incommodum. & Cæremoniale nil horum præscribit.*

Alterum dubium huic ferè *simile accidit in nocte Sancta Natalis Domini, ubi idem Cæremoniale jubet, si Episcopus præsens sit in Matutino, ut, dum cantatur psalmus longus* Misericordias Domini, *ipse interim supradictos psalmos* Quàm dilecta *&c. dicat, & sandalia capiat, postmodum in Matutinis pergat, iisque finitis, mox Missam celebret, nullâ factâ mentione, ut jam memoratum psalmum* Misericordias Domini *privatim dicere, vel supplere debeat.*

Tertium tangit celebrantem, *qui in Vesperis solemnibus dum cantatur* Magnificat, *altaris incensationem facit, quæ cum eodem Cantico quasi finitur, de quo quæritur, utrùm inter incensandum, vel primùm post vesperas, omissum Canticum supplere debeat, cujus facillimè oblivisci potest. Resolutionem &c. præstolatur &c.* d

Ad *primum* dubium respondi, non videri mihi quidquam necessariò repetendum, quandoquidem Theologi, quos refero, & sequor in hoc ipso *Cas. XXIII. num. 706.* generatim excusant illos, qui habent occupationem circa res spectantes ad decoram, præscriptámque persolutionem pensi Canonici, quanto potiori jure excusabitur, vel per alios recitâsse censebitur psalmos ordinarios, & communes, is, qui mandato Ecclesiæ facit quidpiam, tam raro cultu, ut sunt ea, quæ id temporis dicit facitque Pontifex, exornans recitationem Tertiæ? Sanè si nihil tenetur repetere Thurificans, ut teneri negant relati à me, cur teneatur Pontifex peragens loco, & tempore tam congruo ea, quæ enumerantur?

Hic discursus videtur satis probabiliter persuadere, Pontificem, seu Abbatem, in tali casu non quidem recitare *physicè* sed *moraliter* per alios totam Tertiam, ut est in Communi Breviario, sed occurrit alia ratio, fortiùs probans, eundem Pontificantem *physicè, propriéque* recitare non quidem illam Tertiam, quam psallit chorus, sed illam, quæ est descripta, & præscripta in libro Cæremoniali, ita videlicet, ut sicut tres duplicati Octonarii sunt *physicè* partes Tertiæ, utpote illam integrantes, Tertiæ, inquam, vulgaris, & quotidianæ, ita & psalmus *Quàm dilecta* &c. sit vera, integránsque pars Tertiæ Pontificalis, quod quidem sic probo. Pars integralis est id, quo constat, & in quod resolvitur aliquod totum Integrale, ut suppono ex Physica; illa autem Tertia, quam Legit ipse Pontificans, constat illo psalmo: *Quàm dilecta* &c. atque in eum resolvitur; non enim videtur alterutrum horum rectiùs negari posse, quàm si quis negaret, vel psalmum *Miserere*, qui tribus postremis diebus Quadragesimæ subnectitur tribus illis geminatis octonariis, esse partem Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Litanias omnium Sanctorum esse partem Missæ decantatæ in Sabbato Sancto; quod exemplum de Litaniis singulariter huc idcirco quadrat, quòd communis opinio ferat, eas esse partem Sacri solennis, ac proinde esse necessariò decantandas, seu legendas, sicut & lectiones esse itidem partem illius Mis-

Missæ, uti & Vesperas, tradit Hugo, atque alii apud Gavantum, cùm tamen pro Missis privatis illius diui nequaquam sit necesse, seu lectiones illas, seu Litanias recitare, ut videre est apud Gavantum *in Rubr. Missal. P 4. Tit. 10.* & DD. quos hanc in rem refero suprà *Tract. 3. Cas. VII. num. 224. & 225.* Sicut ergo non est mirandum, quòd Missa solennis constet tunc duplici parte integrante, quâ caret Missa privata, ita nec mirum est de Tertia; sicut & videmus, sæpius fieri, ut Missæ solennes differant à privatis, ut liquet singulariter in Festis secundæ Classis, occurrentibus cum festo simplici; item in solennibus Episcoporum, in quibus & dicunt *Pax vobis* pro *Dominus Vobiscum*, & triplicem crucem efformant in fine. Accedit ratio, quam innuit ille Reverendissimus D. Abbas, quòd videlicet ex una parte sit grave, vel incommodum ante, vel post solennem Tertiam recitare communem; ex altera autem parte necessitatem subeundi hoc incommodum nullo verbo indicet Cæremoniale, cujus proinde silentium habendum est pro negatione dictæ obligationis.

8 Hæc utraque ratio militat pro dubio *secundo*, quod simile esse *primo*, rectè observavit idem D. Prælatus, nam de similibus simile est judicium ferendum. Denique de thurificantibus loquuntur disertè auctores relati *numero 706.*

SECTIO V.

Causæ excusantes ab Officio Canonico.

SUMMARIUM.

Recensentur quatuor causæ excusantes non persolventem pensum canonicum. 708.
Quæ impotentia excuset? 709.
Impotens dicere Horas non tenetur ad alias preces. Ibid.
An summè tristis, aut non valens attendere, teneatur orare? 710.
Refertur duplex factum Archiducis Leopoldi Guilielmi. 710.
An videns se impediendum, teneatur prævenire? 711.
Jus recitandi hodie crastinum Matutinum sitnè privilegium habilitativum; *an* potestativum? *712.*
Quid sit privilegium potestativum *&* habilitativum? *ibid.*
An qui nequit debitâ horâ orare, teneatur posteà supplere? Ibid.
Casus duorum Beneficiatorum scurrilium ex Navarro Ibid.
An, qui nequit solus orare, teneatur asciscere, aut admittere socium? 713.
Casus scrupulosi liberati penso canonico. 714.
Dubius, an possis orare sine incommodo valetudinis, quid aget? 715.
Et qui convaluit recens ex febri? 715.
Exemplum insigne Navarri infirmissimi. 715.
Opinio singularis Leandri de laborantibus quartanâ non probatur. 716.
Cæcus an excusetur? 717.
An surdus? 717.
An laborans ex oculis? 718.
An iter agens? 719.
Casus facetus, & serius de fesso ex itinere diurno, & famelico. 720.
Quid agendum illi, qui si recitet Breviarium, debebit carere cœnâ, aut Sacro sequentis diei? 722.
Lex de jejunio præmittendo Missæ obligat magis, quàm lex Breviarii. 723.
Quomodo charitas spiritualis eximat ab onere Breviarii? 727.
Et singulariter concionatores? Ibid.
Metus mali impendentis quomodo patrocinetur hic? Ibid.
Quis dispenset in Breviario? 729.
Et singulariter quomodo Prælati Regulares? 730.
Quid de degradatis, & excommunicatis dicendum? 731.
Elegans descriptio psalmodiæ. 732.
Discutitur accuratè illa quæstio, an, & quatenus liceat ponere impedimentum orationi Canonicæ? 732.
Refertur opinio Neusseri, rati, non teneri recitare eum, qui dubitat, an habeat causam excusantem 733. in App.

Harum recensentur præcipuè quatuor: *impotentia, charitas, metus, dispensatio.* Notat verò Pater Sanchez. *Lib. 7. Moral. Consil. cap. 2. dub. 25. num. 4.* omnem causam excusantem ab audiendo Sacro, excusare etiam à recitando Breviario; cùm lex de hoc non magis obliget, quàm de illo. Igitur erunt saltem respectu non beneficiatorum (hos enim non tam strictè obligari, quàm beneficiatos, tenet P. Tambur. *Lib. 2. in decalog. c. 5. §. 8. n. 11.* contra Pala. *cit. disp. 2. p. 6. n. 14.*) Huc transferenda, applicanda, quæ *Cas. XX.* tradidimus de octo generibus impedimentorum; speciatim 708

Quæritur hic I. *Quæ impotentia excuset?* 709

Resp. I. Non sola *physica* eximit, sed etiam *moralis*; de qua tam copiosè *cit. Casu. XX. à n. 468.* ubi etiam *n. 471.* nominatim explicavi, quomodo febricitantes, & alii debiles eximantur. Atque *n. 472* descripsi discursum P. Sanchezii valde favorabilem convalescentibus. Nec credas sat multis dicentibus, quando quis nequit recitare Breviarium, teneri ad alias preces, si possit alias recitare, vel audire; hoc enim dicitur sine textu, aut ratione concludente, ut loquitur Navar. *in Man. c. 25. n. 100.* & etiam proborum praxis est planè contraria. Potiùs assentire Tamb. *L. 2. in dec. c. 6. §. 1. n. 5.* captum ob tri-

crimen atrox excusari, si post auditam mortis sententiam, etsi triduo ante mortem, omittat. Quod etiam Tancredi apud ipsum sentit de quovis capto ob enorme crimen, certò plectendum infami morte. Item de alio summè mœsto ob gravissimum infortunium; talis enim nequit attentè orare, atqui melius est, penitus non orare, quàm distractè, juxta Joannem Sanch. *Disp. 15. num. 2.* de quo infrà. Sed lubet opponere huic doctrinæ autoritate suâ probabili duplex rarissimum factum.

Archiducis Leopoldi Guilielmi.

710 *PRimum, quòd eo ipso die, quo fuit ipsi fortissimè pugnanti, ignaviâ duorum è ducibus, erepta ad Lipsiam quodammodo è manibus victoria, & hujus loco illata ingens clades exercitûs, cum omnium impedimentorum jactura, nihilominus ante decubitum persolverit, quod deerat de penso Canonico. Alterum, quòd id ipsum præstiterit, cùm ad Leodium staret, paratus confligere cum hoste vicino.*

Quæri non immeritò potest, an seu mœror, seu ira, seu ingens solicitudo, quæ consueverunt sequi, comitarique tam tristes, atque periculosissimæ aleæ plenos casus, non ita potenter abripuerint mentem Principis in res alienissimas à decenti colloquio cum Deo, ut propter hasce animi evagationes violentas habuerit jus omittendi utroque illo die preces Ecclesiasticas?

Resp. Non habuit, quia fuit Archidux Leopoldus Guilielmus; habuisset fortè, si fuisset alius. Edissero parabolam.

Fuit ille Deo, & hominibus pretiosissimus Princeps ita profundè absorptus in Dei voluntatem, & nutus, ut ejus malaciam animi considerantis, omnia suavissimè disponi à supremo Numine, non adversa, non prospera turbaverint; metuendum igitur non erat Leopoldo Guilielmo, ne mœror, ira, cogitationes de sinistris summorum Principum judiciis, summa vigilantia propter acrem, potentémque hostem haud procul dissitum impedirent piam, Religiosam attentionem ad divina. Qui verò superioribus bellis noverunt summos exercituum ductores, fatebuntur, vix unum, alterúmve ex tam multis sibi esse notum, qui in ejusmodi circumstantiis non fuisset dicturus, se reverà non posse, etsi vellet, seriò cogitare de iis, de quibus tempore orationis cogitandum esse, docent Theologi nominandi in altera Disputatione nostræ Trigæ Horariæ. Porrò quæ hîc memoravi de illo generosissimo Archiduce, reperiet lector in Libro perquam insigni, quem de *Virtutibus*, & *Gestis* illius typis Antuerpiensibus edidit R. P. Nicolaus Avancinus partim *P. 1. c. 2.* partim *Part. 2. proleg. 1.* partim *Part. 3. cap. 1. & 3*

II. Prævidens se impeditum iri, quò minùs debitâ horâ recitet Breviarium, tenetur certò prævenire, si quidem ipse sponte ponat illud impedimentum. Leander *Cit. Tract. 8. disp. 5. quæst. 49.* citans multos contra Caramuelem, secùs si sit involuntarium; quia e. g. paroxismus febrilis impediet tempus Vesperarum. Etenim contra Lessium *De just. cap. 37. num. 40.* Sanch. *Cit. cap. 2. dub. 43.* Dianam *Part. 4. Res. 10.* Arriagam *Tom. 3. d. 24. num. 7.* & plurimos alios affirmantes necessitatem illius præventionis, negant probabiliter eandem Canus apud P. Sanch. *loc. cit.* & P. Henriquez *Lib. 4. cap. 4. num. 7. lit. Q.* testans fuisse suo tempore communem: quam quidem sequitur etiam P. Dicastillo *Disp. 10. de Eucharistia num. 262.* atque Cotonius *Lib. 3. num. 133. volum. 1. celebrium controvers.* & ego ipse casu, quo prævideas, te non habiturum cras facultatem, seu possibilitatem orando Matutinum; nec enim te obligo ad recitandum hodie, quandoquidem hodie nullo modo urget præceptum de crastino officio, & est merum privilegium, quòd liceat hodie satisfacere pro die crastino; at quantum ad cæteras horas, cùm illarum obligatio incipiat cum initio diei, adeóq; sit *substantialiter* in toto die; *accidentaliter* verò & propter repræsentationem diversorũ mysteriorum una hora hac parte diei, altera, alterâ parte; probabilius mihi videtur, vigere præceptum dicendi ante prandium, quod esset de jure communi dicendum post. Leander *loc. cit. disp. 5. quæst. 50.* cum multis contra non paucos. Sicuti & sextâ Matutinâ debebis recitare Nonam, si prævideas, te *involuntariè* impediendum, quò minùs eam postea dicere queas, eo modo, quo si nequeas horâ decimâ audire Sacrum, teneris octavâ, vel sextâ. Suprà *num. 58.* 711

Eo quoque modo quo si nequivisti debitâ horâ recitare, teneris quacunque sequenti ejusdem diei supplere. Navarrus *In Manual. cap. 25. num. 100.* constanter P. Sanchez *Dub. 43. num. 4.* cum communi contra Vmbertum, Turrecrematam, Caramuelem, & alios quosdam. Etenim ipse usus omnium, ut puto, timoratorum, satis ostendit, legem de certa hora diei latam esse non ad finiendam, sed ad augendam obligationem. Sanchez tamen *n. 7.* habet pro probabili opinionem contrariam; ego pro justissima censuram, qua Navarrus *De Orat. cap. 10. num. 51.* perstrinxit 712

Factum duorum Beneficiariorum.

QVi *stulti* (refero verba Sapientissimi Senis) *quodam die lætabantur, alter, quia erat elapsus meridies, alter, quia jam sol occi-*

occiderat, & necdum recitaverant Matutinas ferias prolixas, aut aliud quidquam usque ad vesperas, putantes, jam esse præteritum tempus officii Matutini, & quod jam non erant obligati illud dicere; sic enim duplici ratione peccabant, alterâ, quod gauderent, præteritum esse tempus, in quo poterant excusari à peccato mortali; alterâ, quòd minoris faciebant, mortiferè Deum offendisse, ob quod æternæ pœnæ rei fiebant, quàm laborem laudandi aliquantulo tempore divinam ejus Majestatem. Ita Navarrus.

APPENDICULA.

NEusser *De Hor. can. disp. 14. n. 20.* referens indicatam *præced. num. 711.* meam opinionem de non obligato ad recitandum hodie crastinum officium, casu, quo prævidet, defore sibi cras possibilitatem persolvendi, scribit, eam pati difficultatem, eò quòd potestas dicendi hodie sit privilegium *habilitativum*, non autem duntaxat *potestativum*, & proinde teneatur eo uti is, qui id habet. Addit alteram rationem, quòd scilicet saltem post quintam incipiat obligare præceptum de recitando Matutino, & Laudibus. Verùm neutra ratio probat intentum. Non *secunda*, quia illam nego cum plurimis aliis, docentibus talem obligationem inchoari à duodecima noctis. Non *prima*, tum quia privilegium præcisè *potestativum* est gratia præcisè, ut sic permittens aliquid, quod lex non permittit, sicut *habilitativum* est gratia tollens impedimentum illud, quo permanente, est quis inhabilis ad quippiam, ut legitimatio, dispensatio in irregularitate. Atqui potestas dicendi hodie Matutinum crastini diei præcisè permittit aliquid, quod de jure communi non liceret; tum quia instantia, quam P. Neusser ibidem adfert de obligato audire Sacrum in Oratorio privato, casu, quo nequit in Ecclesia, non facit ad rem, nego enim, negavique in hoc ipso *Tract. 3. Cas. XVI. n. 354.* potestatem audiendi Sacrum in loco profano esse privilegium, siquidem jus commune id permittit.

713 III. Qui solus nequit recitare, posset autem cum socio, tenetur secundùm communiorem sententiam Laymanni, Bonart. Sanchezii *d. 85* Bonacinæ, adsciscere socium, si vel antea solebat uti, vel facilè habere queat; non tenetur admittere etiam se offerentem ultrò juxta Joannem Sanchez *in select. disp. 15. n. 2.* quem sequitur Diana *Par. 2. Tra. 12. Res. ult.* juncta *Part 4. Tr 4. Reso 11. in fin.* itémque P. Tamburinus *cap. 5. §. 8. num. 11.* eò quod recitare cum socio sit privilegium. Ego talem non obligo ad quærendum, nisi sit beneficiarius, possitque facilè, & sine pecunia habere. Tamburinus *loc. cit. num. 12.* contra Palaum. *P. 6. num. 11.* etenim hic non tenetur tam strictè, quàm beneficiarius. Tamb. ibid. contra eundem. Imò nec beneficiarius obligatur ad conducendum pretio. P. Tamburinus & alii plures contra P. Palaum, & alios; hoc quippe medium est nimis extraordinarium. Sponte se offerentem debet uterque admittere, quia admittere non est privilegium, nec enim est exemptio à Lege, sed potiùs conformitas cum Lege instituente chorum publicum.

IV. Scrupuli præbent quoque nonnunquam causam omittendi sine, vel saltem cum dispensatione pensitationem canonici officii; qua de re audi 714

Casum valde Scrupulosi.

ANxietates, quas diu horrendè passus fui, haud dubiò per fusas plurium piorum preces disparuêre ferè penitus, ac non nisi (Deo sint summa Laudes) incipiens horas in intentione formanda in tantum adhuc hæreo, ut nimirum verba sequentia proferre cogar, si etiam velim peragere mea: Volo iam istas Horas orare, & sic volo satisfacere præcepto sanctæ Ecclesiæ Catholicæ; & sic volo orare pro omnibus illis, pro quibus teneor ratione beneficii mei, & muneris. *Hæc autem verba non audeo proferre latinè, cùm, tentante diabolo, angar, me per latinum* volo *non intendere* velle, *sed* volare. *Et verò tantâ molestiâ capitis persolvo Horas, ut iis finitis, crebrò totus lassus, & confusus existam.*

Ita de se scripsit optimus quidam, mihique probè notus sacerdos sæcularis, sacerdoti strictissimæ Religionis avunculo suo, qui super hoc expetiit meum consilium, *an videlicet ille suus nepos adhuc sit obligatus lege Breviarii,* inque literis ad me datis expressit, *se non posse non communicare mecum eam Epistolam, quia fortè illam ad aliquem Casum in meis lucubrationibus adaptare potero.* Respondi autem, videri quidem mihi illum sacerdotem, ob indicatas duas causas, eximi præcepto Breviarii, ad aliquod saltem tempus; at pro majore tamen & securitate, & tranquillitate ipsius, petiturum me dispensationem ad duos menses à Reverendissimo Domino Vicario Generali, quod & feci, facilèque impetravi. Et verò ad dispensationem quod attinet, potuit utique illam concedere Illustrissimus Dominus Episcopus, cùm & adfuerit justissima causa, & infrà *num. 729.* sim ex P. Tamburino relaturus, esse ubique jam usu receptum, ut Episcopus in Ecclesiastica lege Breviarii dispenset, si agatur de brevi tempore, & consentit Leander de SS. Sacramen-

mento *Tract. 1. de Horis Can. d. 3. q. 67.* Licèt verò idem Leander *q. 68.* subdat, Vicarium Episcopi non posse dispensare, nisi ex speciali mandato illius & hoc sit fortè verum in Italia, atque Hispania, aliisque provinciis, in quibus Episcopatus clauduntur angustioribus terminis ipsique Episcopi carent jurisdictione temporali, attamen in Germania Poloniáque, ubi & sunt amplissimæ Diœceses, & Antistites earum sunt magni Principes, impliciti curis sæcularibus gravissimi momenti, consueverunt eorum Vicarii in spiritualibus Generales expedire dispensationes, præsertim concernentes forum *internum*, possúntque Episcopi illas integre committere, quandoquidem potestas ejusmodi dispensandi potest rectè dici esse ordinaria respectu Episcopi, & non delegata.

Iam verò quòd etiam absque dispensatione potuerit sacerdos ille summè anxius, ac summè scrupulosus supersedere persolutione sui pensi, donec liberatus esset suis illis miseriis, facilè probatur ex narratione facti. *Primò* quia scribit, se finitis Horis, existere crebrò totum lassum, & confusum. Quæ lassitudo, etsi fortè illum non eximat, si non sit diuturna, quandoquidem Leander *loc. cit. quæst. 25.* distinguit inter dolorem capitis, stomachíve, qui ex recitatione oritur, permanentem, & transeuntem, quia tamen idem *quæst. 27.* post Tamburinum, Pesantium, atque alios meritò liberat illum, qui timet paulatim deperdere vim oculorum legendo Breviarium, quod non tenet memoriâ, à fortiori liberabit illum, qui prudenter potest timere, ne paulatim deperdat vim intellectûs, dejiciatúrque de potestate mentis, sicut meritò formidari potest de hoc scrupuloso; nam & quotidianus dolor capitis, si sit vehemens, esto non diuturnus, & vehementes, alienæque à ratione apprehensiones, qualis illa, quòd nec possit habere quietem conscientiæ, nisi ante recitationem Horarum formet illam intentionem, quam descripsi, nec audeat latinè proferre verbum *volo*, ne videatur dicere se volare, sunt dispositiones ad maniam. *Secundò* itaq, censui, excusandum propter scrupulos, & anxietates, judico enim, omnes, quibus ipsa recitatio Breviarii gignit graves scrupulos, anxietatésque, posse ad tempus intermittere recitationem. Ratio est, quia graves scrupuli juncti magnis anxietatibus, sunt revera magnum malum tum animi, tum corporis, & verè majus, quàm nonnullæ ex iis infirmitatibus corporalibus, quas magni DD. habent pro sufficienter excusantibus, ut liquet ex remissivè indicatis *num. 709.* est autem de similibus simile judicium. Equidem ille ipse optimus sacerdos de se sic „scribit: Quod maximè dolendum, & mole„stias, animíque anxietates mihi causat maxi„mas, in Sacrificio Missæ misere torqueor, dum nimirum prolatâ consecratione, jam hodie „in consecratione panis, jam altero die in con„secratione calicis, me aliqua omisisse, aut non „omnia bene pronuntiâsse angor, & scrupu„lum facio, atque ex his tantam perplexita„tem incurro, ut sæpius Missæ Sacrificium di„stractè plurimùm anxius totus peragam, ac ti„more plenus ad omnes etiam quotidianas fun„ctiones minùs idoneum me reddam. Hæc ille.„ De quo, ejúsque similibus scrupulosis omnino judico, esse tantisper jubendos abstinere à pensitatione canonicæ orationis, donec videantur posse jam liberi ab hisce miseriis obire illud officium.

At ecce nuncium inexpectatum. Necdum 715 acceperat ille, de quo nobis hîc sermo, sacerdos procuratam à me dispensationem, cùm dat ad illum suum Venerabilem D. Avunculum Carthusiæ Ittingensis professum literas transmissas mihi ab hoc in Originali, quibus totus hilaris restatur, se liberatum circa recitationem Breviarii scrupulis. Hanc liberationem adscribit tum piis bonorum virorum precibus, tum singulariter provido consilio sui Confessarii. è Seraphico ordine PP. Capucinorum qui expertus, nihil profuisse alia remedia, adhibuit hoc postremum, imponendo scilicet pro pœnitentia Sacramentali prohibitionem severam, quidquam imposterum repetendi ex omissis. Quàm ego medelam non possum non probare; etsi enim utendo illâ futurum probabilissimè sit, ut interdum non repetat ea, quæ essent certò repetenda *per se loquendo, per accidens* tamen Ecclesia, non præcipit huic tali homini repetitionem ullam, utpote sementem scrupulorum, & anxietatum. Lege, si libet, curationem, qua peritissimus morborum spiritualium medicus S. P. N. Ignatius consanavit scrupulosum animum nostri Patris Cornelii Brughelman, descriptam suprà *numero 619.*

V. Dubius, an possit recitare Breviarium sine notabili detrimento valetudinis, quid agere debeat, tradidi *Cas. XX. à num. 471. ad 481. & singularissimè num. 471. 472.* & *474.* quibus addo sequentia.

Primò, ut infirmi non teneantur officium divinum recitare, sufficit, quòd eis dicat medicus, ut non recitent; nam infirmus quoad sanitatem recuperandam medico subest independenter à voluntate Prælati. Sic loquitur Peyrinis *Ad constitut. Leon. X. cap. 5. numero 57.* post Rodriquez. Suadeo tamen, ne sine consensu superioris præsentis quidquam omittas. *At quid si medicus sit Lutheranus?* Responsionem vide *numero 476.*

Secundò. Etsi quem deseruerit gravis febris, haud tamen tenetur primis diebus convalescentiæ recitare, esto fortè possit Sacrum facere; nam Ecclesia non est ita rigida in exigendis debitis. Sanchez *cit. cap. 2. dub. 45.* quod

quod probè nota, præsertim pro scrupulis; & crede, esse potiùs mirandum, laudandúmque, quàm necessariò imitandum laudatissimum Martinum Navarrum, scribentem *in Manuali Cap. 25. n. 100.* de se ipso

Hæc verba:

716 *Equidem ipse non sum ausus excusare me ob ægritudinem à pronuntiandis Horis, nisi uno vel altero die, spatio septuaginta circiter annorum, quibus recito, licèt quinquies conclamatus fuerim.*

Ita Navarrus, ac ferè de Lessio Thomas Courtuis *I. C.* in ejus Vita *Cap. 10. num. 48.* cùm tamen Leander *Quæst. Moral. p. 1. & in ordine sexta Tract. 8. disp. 5. quæst. 23.* contra communem, ut ipsus fatetur, Navarri, Bonacinæ, aliorum, eximat quemvis laborantem tertianâ; & *Quæst. 24.* etiam laborantem quartanâ; cui ego non difficulter admodum adstipularer, si restringeret suam opinionem ad diem lævum, seu quo jam advenit, vel adveniet Paroxismus; at neutiquam assentior loquenti expressè de diebus intercalaribus; nec enim solùm communi judicio doctorum, indoctorúmque adversatur hæc sententia, sed etiam praxi perpetuæ approbatæ à superioribus, inferioribúsque. Inveniat sanè hæc singularitas locum in Hispania, in qua scripsit Leander, & cujus incolas debilitat fortè febris quartana intolerabiliùs, quàm alias gentes, non reperiet in Germania, nisi quartana sit prorsus extraordinaria.

Tertiò. Qui nequit recitare Breviarium cum attentione, meliùs est, ut penitus omittat, quàm ut recitet per modum orantis; at meliùs aget, si legat (modò sine periculo valetudinis queat) per modum recreationis, quàm si omnino non legat; quòd si velit se propter Deum spoliare voluptate, quam percipit ex tali lectione, rectiùs aget se spoliando, quàm ei indulgendo. Ita sentit Joannes Sanchez *cit. n. 2.* cui non assentior in ultimo puncto, si loquatur de voluptate spirituali, seu supernaturali, hæc enim est valde honesta, utpote quies in bono supernaturali, cognito per talem lectionem. Sicut nec in primo assentior integrè; quis enim à Lege orandi *vocaliter* absolvet illum, qui est à natura, vel habitu tam inconstantis phantasiæ, ut, quando orat, soleat ferè in tota oratione non habere ullam attentionem, nisi *virtualem*, descriptam suprà? Assentior autem, quando propter maximum strepitum, vel mœrorem ingentissimum, nequit quis attendere ad verba. Vide suprà *n. 710.*

717 VI. Toletus *Lib. 2. cap. 14.* eximit *absolutè* Cæcum, etsi tenentem memoriâ Breviarium; Sotus, & alii quidam apud Sanchez *Dub. 46.* dubitant, an sit eximendus; liberum esse, negant alii communiter, ac meritò, quandoquidem lex de hoc subjecto non pendet ab oculis, sed à potentia *morali*. Et quis excuset carentem quidem libro, at tenentem memoriâ omnia? Utrùm verò sit obstrictus, quando tenet memoriâ solùm partem magnam, aut parvam, colliges ex dictis suprà *n. 623.* Sanchez quidem *Dub. 47. absolutè* docet, paucos ex iis, qui diu recitârunt Horas, excusari ob cæcitatem, vel carentiam Breviarii, eò quòd paucissimi talium sunt, qui non teneant memoriâ psalmos, & Hymnos parvarum Horarum, itémque multos psalmos ex Matutino. Verùm haud dubiè sunt permulti, qui 10. 15. 20. Annos usurpârunt Breviarium, tamen perparum tenent memoriâ ex Matutino, ac Vesperis officiorum ferialium, &c. ad quid tales obligabuntur? Et quàm misere truncabunt Matutinum, & Primam diei Dominici? Verùm saltem beneficiati, me auctore, sequentur sententiam Suarezianam, indicatam suprà *n. 623.* quoad Horas, quas integrè sciunt; quoad illas, quas solùm valde imperfectè, poterunt esse & non esse absque metu, per dicta *n. 618.* Surdum qui eximat, non scio; eximendum negat aperta ratio, qua constat, non esse opus, ut quis impeditus, se ipsum audiat. Suprà *n. 690.*

VII. Tamburinus *cit. §. 8. n. 13.* ac Leander 718
Disp. 5. quæst. 27. excusat quemcunque laborantem ex oculis, si timeat, ne legendo Horas deperdat vim videndi, & quidem licèt talis legat fabulas, vel historias; etsi enim has legendo cum detrimento visûs peccet contra charitatem, non tamen contra religionem agit non solvendo pensum Horarum. Sed sanè hîc cavendum, ne tribuas plus inani imaginationi, quàm prudenti metui.

VIII. Est reperire haud paucos, qui ratione 719
itineris omittunt vel totum Breviarium, vel partem. Hanc excusationem non possum, sicut nec Navarrus *in Manuali Cap. 25. n. 102.* facilè admittere, utpote propriâ, alienâque experientiâ certus, defatigationem ex itinere, etiam pedestri, unius vel plurium dierum continuorum, non esse tantam, ut non permittat satis virium solvendo debito clericali, absque difficultate majore notabiliter, quàm sit ordinaria. Non tamen nego, esse eam defatigationem quandoque tantam, ut homini jam aliàs satis infirmo, non relinquat tantum virium, quantum est necesse ad hoc munus rite obeundum. Sed hic casus est rarissimus in homine sano, etsi Cotonius *Lib. 8. n. 132.* excusat illum, qui *bonâ fide distulit in serò, & postea invenitur valde lassus, & somno graviter oppressus.* Et præmiserat *num. 116.* hanc absolutam resolutionem: *Fessus ex labore, itinere, vel negotiis accidentaliter aliquando occurrentibus, officium, quod in serò distulerat, potest omittere, quia comparatur infirmo.* Sed revera cavendum, ne nobis nimiùm blandiamur, referemus autem *n. 913.* Leandrum aliter disserentem de itinerantibus

Casus Facetus, & Serius.

720 *AUdi hic, amice Lector, facetum casum, non tamen facilis solutionis. Omisit bonâ fide quidam Parochus, gravibus distentus per diem negotiis, recitationem Horarum Parvarum, simul cum Vesperis, & Completorio in ultimam horam ante mediam noctem, (fortè autem erat dies Jovis) quando reversus domum incœnatus voluit hac intentione cibo se reficere, ut absolutâ per mediam horam cœnâ officium recitaret aliâ mediâ horâ, quæ ante initium diei sequentis jam superfutura erat. Vix sedit ad mensam, cùm vocatur ad audiendam Confessionem cujusdam fortè graviter de nocte in subita rixa vulnerati. Advolat, audit rite Confessionem, domúmque redit sub eam temporis angustiam, ut semihorula, quæ supererat ante noctem intempestam, non sufficeret ad utrumque, quod ipsi erat præstandum, nempe ad cœnandum, & quidem cum carnibus (impendente enim die veneris expirabat dies Jovis) & ad officium persolvendum. Quid ergo faceret Parochus, præsertim volens die sequenti sacrificare rite, & jejunus? Si de consilio hic ageretur, facilè illi hoc consilium dares, ut jejunus, & incœnatus Horas illas solito Deo gratiores persolveret: sed de obligatione agimus, non de consilio. Obstringámne hunc jejunare nolentem? Jus cœnandi, quo homo fame, & negotiis oppressus gaudet, dixerimne necessitatem levem, an potiùs gravem? deinde quid melius? recitatio hæc officii, an Sacrificium diei sequentis? quod omittere absque dubio deberet parochus, si propter recitationem comedere ante mediam noctem non posset facile enim comedet, si non carnes, certè pisces post mediam noctem ac propterea i..dispositus evadet ad Sacrificium peragendum. Hæc & similia expende, & prudens rem decernito; ego enim ad ulteriora progredior.*

721 Nihil dempsi, nihil addidi verbis, aut sententiis R. P. Thomæ Tamburini (dum pro quarta Editione hæc describo ex illo, Regentis Collegium Panormitanum) ut liquebit legenti folium 242. & 243. *edit. Monacens. lib. 2 in Decalog. c. 5. §. 8. n. 19.* Ubi refert hunc Casum, quem ipse vocat *facetum*, ego simul *serium*, est quippe opus seriâ reflexione ad expediendam resolutionem illius, quam quidem fundamentalem exhibere poterat P. Tamburinus; at quia noluit, quod potuit, ego autem nolo privare meum lectorem spe alicujus responsi, idcirco.

722 Dico I. Supposito, illum *patrem Pedestrem*, sicuti Thomas Valdensis parochum appellat, apud P. Theophilum Raynaudum Anno proximo (ita scribebam in prima impressione hujus Alphabeti) scilicet 1663. ætatis 79. vitâ functum, *in S. Georgio Megalomartyre* honestans Episcopum Titulo *Patris Equestris*, laude singulari dignum futurum fuisse, si suum genium defraudâsset cœnâ; hoc, inquam supposito, si eidem incubuit obligatio faciendi postridie Sacrum ratione officii, e. g. quia erat festum, aut dies depositionis, vel fundationis, potuisset sine peccato omittere illas Horas. Probo, tum quia sicuti minor præsumptio cedit majori. *L. Non est verosimile. ff. Quod met. caus.* ita minor obligatio majori; obligatio autem tunc sacrificandi erat major, quàm dicendi Horas; tum quia non immeritò præferimus speciali utilitati communem, & minori majorem *Text. c. Licèt. De Regul.* est autem utique major utilitas Sacrificii publici, quàm Officii privati, item recitatio privata parit secundùm nonnullos solùm privatam, seu specialem utilitatem, Sacrificium certò publicam; tum quia, si parochus cogeretur omittere vel Matutinum, & Laudes, vel tale aliquod Sacrum, nullus, puto, Theologus negaret, esse potiùs omittendum Breviarium: ergo est signum, quòd Theologi agnoscant majorem obligationem respectu talis Sacri, quàm Breviarii.

Confirmatur hoc consequens, tum quia certum est, obligationem sacrificandi ex officio oriri ex justitia, at solùm probabile est, obligationem pensi Canonici exsurgere ex Titulo justitiæ. Suprà *num. 579.* tum quia parochi instituti sunt multò magis ad obeunda officia concionandi, sacrificandi, Sacramenta administrandi &c. quàm ad legendas Horas canonicas.

Neque dicas, positâ illâ obligatione sacrificandi, eum debere vel manere jejunum, vel non jejunum celebrare. Inprimis enim est *moraliter* impossibile, seu maximè difficile homini defatigato itinere diurno, & vigilanti usque ad noctem intempestam, manere jejunum, usque ad septimam, octavam &c. horam diei sequentis; atqui impotentia *moralis* liberat onere Breviarii. Suprà *n. 709.* Et huc omnino facit generalis ratio, quam in materia de Horis canonicis promit Arragonius *in 2. 2. q. 83. a. 12. in Titulo 30. conclus. 3.* his verbis: *Certè videtur durum, & à Christiana charitate alienum, mittere aliquem in infernum, & dicere, quòd peccet mortaliter, sine evidenti & certa ratione.* 723

Deinde lex & consuetudo Ecclesiastica de jejunio præmittendo communioni, tanti fit in Ecclesia, ut sine dubio præferatur legi Breviarii, ut patet vel inde, quòd maximi Theologi (à quibus tamen dissentio *in Alphabet. Communic. Casu XIX.*) inficientur, fas esse non jejuno sacrificare, ad conficiendum Viaticum pro morituriente, & tamen nullus, ut reor, sit repugnaturus Tamburino *cit. §. 8. num. 17* asserenti, illum nostrum plebanum potuisse

Via-

Viaticum, vel Sacrum oleum deferre ad illum ægrum, etiam si prævidisset, se sibi ipsi ablaturum hac ratione tempus necessarium pro parvis Horis.

724 Dico II. Datam resolutionem esse veràm, esto, ponamus parochum illum culpabiliter distulisse parvas horas usque ad undecimam. Sicut enim valde defatigatus labore inutili, aut improbo, habet jus cœnandi die jejunii, ita & dictus Curio die Jovis, quia scilicet constitutus fuit etiam per culpam suam, sed tantùm *indirectè*, in statu impotentiæ *moralis*. Porrò etiam illum, qui ex perverso labore est ita defatigatus ut nequeat sine magna difficultate abstinere à cœna, haud delinquere in legem jejunii cœnando, est certum teste Sanchez *in Consil. Moral.lib.5.dub 7.n.12.* ubi loquitur de labore incompatibili cum jejunio.

725 Dico III. Si non aderat ulla obligatio faciendi postridie Sacri, sed sola devotio urgebat, oportebat persolvere dilatas Horas, & iis persolutis comedere potiùs post duodecimam, quàm omissis horis comedere ante duodecimam propter tale Sacrum. Ratio est, quia res præcepti ordinariè sunt præponendæ rebus Consilii. Suprà *n. 516.*

726 Hæc omnia jam commentatus eram in prima editione hujus libri, cùm nactus toties à me hactenus nominatum Leandrum, vidi illum totum Casum P. Tamburini describi etiam verbatim ab eo *cit. Tract. 8. disp. 5 quæst. 43.* ac resolvi hisce paucis versibus. *Respondeo, quòd parochus cœnet (cùm opus charitatis, quod exercuit, non abstulerit jus, quod ad cœnandum habebat) & omittat officii reliquum. Vel, si mavis, cœnet per quadrantem horæ, & in alio incipiat recitare, quod ei supererat; & continuet usque ad finem, etiamsi media nox accedat; & sic utrumque præstabit. Quod certè potest juxta probabilem doctrinam à nobis traditam suprà Disp.4.quæst. 108.* Ita laconicè Leander, his postremis verbis innuens suam singularem opinationem de peccati mortalis evasione tunc, quando ex mera desidia differs omnes omnino Horas Breviarii usque ad dimidiam horam ante mediam noctem, esto prævideas, te non absoluturum majorem partem, antequam advenerit media nox, dummodo sine *morali* interpolatione continues cœptas preces usque ad Completorium. Sed hanc doctrinam sufficienter repulimus suprà *n. 882. & 885.*

727 Quæritur II. *Quomodo charitas, & metus excusent?*

Resp. I. Per charitatem intelligitur tam propria, quàm proximi; quando scilicet nisi Breviarium omittas totaliter, vel partialiter cogêris adire aliquod grave incommodum, vel magnum opus charitatis proximo negare; tunc enim tutâ conscientiâ omittes de Breviario tantum, quantum erit necesse ad illum finem; ut tradunt passim DD. adferentes causas excusantes à recitatione officii Ecclesiastici, ut si paranda sit subitò concio, si assistendum morienti, si tempore paschali obruat te multitudo pœnitentium. Bonart. *Lib. 3. cap. 39.* Sanchez *cit. Lib. 7. Consil. Moral. cap. 2. dub. 32.* extendens etiam ad tempus Jubilæi, si videlicet, nisi Titium v. g. audias confitentem, negliget ipse Jubilæum. Consentit Alloza *v. Hora n. 11.* loquens generaliùs. At extra necessitatem Jubilæi, vel Paschatis, censet Tambur. § *8. n. 16.* rarissimè posse ob confessiones excipiendas omitti Horas. Video equidem, sæpissimè fieri, ut nostri Patres pene totos dies sint affixi confessionali, & tamen existimant, & rectè quidem, se teneri deligere, saltem communiter, sibi aliquod tempus vacandi orationi Canonicæ. Si confessarii possunt habere tempus comedendi, & dormiendi, cur non & orandi? inquit Bordonus apud Dianam *Part. 10. Tract. 11. Res. 32.* Relege, quod de Navarro retuli suprà *n. 715* & pro majore confirmatione dictorum, melioréque directione tuarum actionum accipe omnia, quæ magnus rerum moralium Magister P. Thomas Sanchez *cit. dub. 32.* scripsit. En admetior ejus verba.

„ I. Quando subitò supervenit aliqua occupatio, quæ non potuit præveniri, & nequit prætermitti sine scandalo, aut gravi pœna, aut aliorum jactura, & non compatitur horas recitare, excusat, ut si quis esset per totam diem occupatus in audienda confessione existentis in articulo necessitatis, vel in vitando magno scandalo, vel in componendis gravibus inimicitiis, vel rixis ad arma currentium, ita ut tantùm superesset tempus ad esum, & somnum.

„ II. Sufficiens etiam causa est ad excusandum ab horis, si quis ita esset impeditus circa infirmos, vel aliter, ut nullatenus superesset tempus ad commodè recitandum.

„ III. Boni confessarii, quando est magna pœnitentium copia, vel instat ultima dies Jubilæi, vel præcepti Ecclesiæ, possunt *licitè* omittere horas, si non possunt recitare, nisi omittendo confessiones quorundam, qui non consequerentur Jubilæum, vel non adimplerent præceptum Ecclesiæ.

„ IV. Excusatur etiam defensurus actum, vel lecturus lectionem oppositionis, in qua re plurimum interest, vel sua, vel Reipublicæ, doctum se præbere, si simul recitare non possit. Probantur hæ omnes conclusiones, quia non obligat magis hoc præceptum quàm præceptum audiendi Sacrum: sed hoc potest omitti, propter prædictas causas. Item quòd pro charitate institutum est, non debet contra charitatem militare. Hactenus ipsa formalia verba P. Sanch. probantis singula variis Auctoritatibus.

Eadem exempla sigillatim discutit, resolvens quàm mitissimè Leander *quæst. 34. & seq.* exprimens quoque *quæst. 37.* recitationem Breviarii esse ferè semper incompossibilem cum onere concionandi quotidie, ac proinde communiter excusari tales concionatores. At reor

 ego,

ego, nihil de hac incompossibilitate sciri in Germania, multósque alios operarios in vinea Domini per Europam, & maximè per Indias, esse, ac fuisse distentos saltem tantis laboribus ac curis, quantis illi concionatores Quadragesimales, & tamen nec suo, nec aliorum judicio fuisse eximios à pensitatione operis divini. Hos inter fuère Apostolus Indiarum S. Franciscus Xaverius, de quo P. Daniel Bartholus in ejus vita *Lib. 4. n. 56.* & Archidux Leopoldus Guilielmus, de quo paulò pòst.

728 II. Metus excusat, quando quis ex recitatione Breviarii timet probabiliter notabile damnum in Bonis propriis, aut alienis, vel ex metu cadente in virum constantem, factus est Subdiaconus, vel Religiosus; nam, ut talis non tenetur servare votum castitatis, ita neque præceptum de horis canonicis. Sanchez *Lib. 9. De Matrim. disp. 29. n. 7.* *At dubitat quis, an non intervenerit error substantialis in sua ordinatione.* Tamburinus *in Decalog. Lib. 1. cap. 3. §. 7. verb. Ordo.* talem excusat. Quid sentiam, dicam *in Alph. Ordinis Casu VIII. n. 205.* De dubitante, an recitârit hanc aut illam Horam, vide suprà *num. 622.*

729 Quæritur III. *De Dispensatione.*

Resp. I. Summus Pontifex potest dispensare etiam cum beneficiato, qui tamen, ut tutus sit in conscientia, cavere debet, ne ejus supplex libellus contineat allegationem causæ non subsistentis.

II. Episcopus nequit *per se loquendo* dispensare, cùm inferior nequeat *per se loquendo* relaxare legem superioris; potest tamen fieri, ut alicubi fuerit per longum usum acquisitum jus dispensandi. Et verò Tamburinus *Lib. 2 in Decalog. cap. 5. §. 8. n. 24.* putat, nec immeritò, jam ubique esse ita præscriptum, si agatur de brevi tempore, quandoquidem iste casus est tam frequens. Ut verò quis Canonicus fruatur fructibus beneficii, etiam tempore, quo non legitimè impeditus abest à choro, non existimo, posse per Episcopalem dispensationem obtineri, quandoquidem talis dispensatio esset potiùs vocanda dissipatio. Quando dubitatur, an recitatio sit nocitura valetudini, non est opus dispensatione, Suprà *n. 478.*

730 III. Prælati Ordinum profitentium chorum, gaudent potestate dispensandi cum choristis. Suprà *n. 571.* an verò, & quantâ cum cæteris, docent eorum privilegia, sine quibus non habent utique plus juris, quàm Illustrissimi Domini Episcopi, tantum tamen, quantum hi. Tambur. *l. c. n. 26* loquens de exemptis. Eorum porrò subditi sunt tutissimi in conscientia, cùm superiores ipsis dicunt, eos hìc & nunc e. g. ratione invaletudinis, esse immunes à Lege, ac nominatim Religiosi nostræ Societatis, propter expressum privilegium, cujus hic tenor: „Præpositus Generalis, & alii, quibus ipse suam „autoritatem ad id communicaverit, commu„tare possunt Divinum officium nostrorum, quos infirmitate excusandos judicaverint, in „aliud opus pium, seu leviorem orationem, du„rante tamen infirmitate. Iulius III. pag. 75.„ Ita in *Compend. nostr. privileg. verb. Infirmi, §. 1. & §. 2.* subduntur hæc verba: Per privilegium„ Fratrum S. Hieronymi nostri infirmi, senes, „ ac valetudinarii, qui tenentur ad Horas ca-„ nonicas, satisfaciunt recitando aliquos psal-„ mos, vel id, quod suis confessoribus visum„ fuerit. Et §. 3. Per privilegium concessum ab„ Eugenio IV. Fratribus S. Hieronymi, nostri in-„ firmi, seu debiles satisfaciunt Horis canonicis,„ ad quas tenentur audiendo eas ab alio, vel ab„ aliis recitari.

Denique cùm videret Leo X. (inquit Ludovicus Miranda *in Manuali Prælat. quæst. 37. art. 12.*) quàm plurimos Fratres Minores diversis agitari scrupulis, circa recitandum officium„ divinum, qui non parùm ipsorum conturbabant conscientias, eosdem consolari volens concessit iisdem, quòd dicendo Horas canonicas satisfaciant præcepto *Cap. Dolentes. De celebrat. Miss.* de dicendo *studiosè pariter, & devotè*, etiamsi propter aliquam fatigationem „ vel aliam causam dicant sedendo, vel deam-„ bulando, vel non proferendo integre verba„, prout sunt scripta, propter negligentiam, vel„ imperitiam, vel malam pronuntiationem na-„ turalem, propter defectum linguæ, seu aliàs„ qualitercunque Horas imperfectè dicant, aut„ cum mentis distractione & sensuum evagatio-„ ne, dum tamen non ex malitia hæc faciant, &„ quòd, qui cum talibus malè proferentibus, vel„ alios supradictos defectus facientibus dicunt„ officium, non teneantur reiterare ab aliis im-„ perfectè dicta, aut ab iis non integre audita„, propter distantiam localem, vel strepitum, seu„ aliam causam, sed satisfaciant præcepto Ec-„ clesiastico, & Regulæ suæ, qualitercunque au-„ diendo, quæ alii debent dicere, præsertim in„ choro. Ita Leo apud Mirandam; qui licèt præmittat, concessionem hujus privilegii esse maximâ consolatione plenam, & valde conducentem ad tollendos, atque deponendos multorum Religiosorum (hoc privilegio fruuntur omnes Ordines Mendicantes, unde etiam refertur *in Compend. nostrorum privileg. verb. Horæ Canonicæ §. 5.*) scrupulos, & pacandas & quietandas eorum timoratas conscientias, subdit tamen *concl. 1.* Hoc privilegium, sicut & multa„ alia nostro Sacro Ordini, sicut aliis in similibus„ rebus concessa, potiùs sunt, atque esse viden-„ tur declarationes juris communis, quàm privi-„ legia, multum tamen conferunt ad tollendos„ scrupulos, singulariter quando causæ, de jure„ communi requisitæ, non sunt ita urgentes, ut„ secundùm Epiikeiam, & justam legis interpre-„ tationem, intelligantur esse claræ, & manifestæ. Ita hic Doctor, declarans quatuor conclusionibus quatuor præcipua membra prædicti privilegii, singulariter verò illud: *Vel non integre ea proferendo*; nam ait, intelligendum, solo casu,

casu, quo omissa non constituunt partem notabilem de se cæteroqui necessariò repetendam; subdit quoque ex Navarro, quòd illud privilegium non excuset à veniali eum, qui admittendo aliquos defectus in eo contentos, peccâsset venialiter, nisi fuisset privilegiatus, solummodo enim concedi in favorem ejus, ut non obstantibus dictis defectibus satisfaciat præcepto *Cap. Dolentes*, etiamsi eos non suppleat postea; multos verò satisfacere præcepto recitandi, etiam peccando venialiter, etiamsi non mereantur. Sed de toto hoc privilegio fusiùs disserit Navarrus in Enchirid. *De oratione* toties à nobis nominato in hoc Alphabeto, & meritò quidem, quandoquidem refertum est plurimâ doctrinâ Theologicâ & Canonicâ, atque insuper pietate magnâ.

731 Quæres fortè etiam *de excommunicatis, suspensis, degradatis; an hi sint soluti lege Breviarii?*

Resp. Haudquaquam. Sanch. *cit. Cap. 2. dub. 54.* ex communi, & certa; siquidem nec Deus, nec Papa talibus patrocinatur hac in re. Observat autem idem Sanchez, hosce tres abstinere debere à dicendo: *Dominus vobiscum*; hoc quippe spectat ad Ordinem, cujus tamen omnis usus est ipsis interdictus. Accedit contra excommunicatos, quòd his interdictum sit commercium cum cæteris fidelibus.

Sed neque damnati ad triremes sunt eximii à dicta Lege, juxta Suarium, *Cap. 17. num. 9.* Rodriquez, Laymannum *Cap. 4. num. 2.* alios; sunt eximii juxta Sotum, Lessium, Sanch. *dub. 4.* Dianam *Part. 2. Tract. 12. Resol. 40.* quorum opinio est aliquantò verosimilior respectu Choristarum, quàm Subdiaconorum, etenim per tales Choristas non stat nunc, quò minùs redeant ad Chorum.

Quæres postremò, an, quoniam enumeravimus in decursu tot particulares causas, excusantes coram Deo illum, qui semel, aut sæpius non exequitur *primum incipientibus elementum, proficientibus incrementum, perfectis stabile firmamentum, opus Angelorum, exercitium cœlestium, spirituale thymiama*, sicuti S. Augustinus *in Prolog. sup. psal. 8.* describit psalmodiam: *Quæres*, inquam, *sitne fas admittere, aut ponere causas incompossibiles cum recitatione Breviarii.*

732 Resp. I. Patere ex suprà dictis, esse quandoque id licitum, si loquamur de causis, & impedimentis non *permanentibus*, & quasi *habitualibus*, sed quasi *transeuntibus*; quale est, accedere ad moribundum, aut ad confessionale, etsi prævideatur, hæc duo officia non sufficienter obitum iri, si persolvatur oratio canonica. Idem dic de præparanda subitò aliqua concione, quæ nequeat omitti sine scandalo, aut jactura boni spiritualis. Et certè cùm sit fas, quandoque suscipere occupationes incompossibiles cum præceptis de Sacro audiendo, ut vidimus suprà *num. 447. & seqq.* itémque de jejunio, cur non etiam id quandoque permittatur Clerico, præsertim non beneficiato? utpote qui nullo jure naturali, nullâ Lege Ecclesiasticâ, sed solâ consuetudine, ut vidimus *n. 560.* compellitur ad Horas canonicas.

II. At verò loquendo de occupationibus *permanentibus, habitualibus*, seu *constantibus*, Cotonius *controvers. Lib. 3. controv. 3. cap. 6. num. 136.* negat, fas esse, illas etiam ex honesto fine suscipere, adeóque admittere aliquod munus, officium, vivendi, agendi modum, cum quo nequeat stare psalmodia. Reddit hanc rationem, quia psalmodia est opus speciale Clericorum, illis conveniens ratione status, & veluti illorum munus, quibus proinde Ecclesia ita illud præcipit, ut velit eos vacare à mundanis negotiis, ne præcipuam illam occupationem impediant. Et eadem ratio foret, si quis ex peculiari instituto frequentibus jejuniis vacare deberet, uti sunt Carmelitæ Discalceati.

Ita Cotonius, cujus doctrinam censeo esse communiter veram, sicuti declarat notorius quotidianus usus; at non video, quid obstet, quò minùs aliquod vitæ institutum, aliquod certum munus, & officium incompossibile cum Horis Canonicis, non possit esse tam vel utile, aut etiam necessarium, seu bono privato ipsiusmet Clerici, seu publico Regni, aut Reipublicæ, ut *licitè* suscipiatur, cum perpetua omissione Breviarii, utpote quæ necessariò *moraliter* sequatur ex functione illius muneris. Casum individuum in hanc rem leges *Tract. 3. Cas. XVI. num. 483. & seqq.* Idem foret dicendum, si simplex, seu beneficiatus sacerdos, aut Subdiaconus necessarius gubernationi Reipublicæ turbatissimæ, nequiret satisfacere illi gubernationi simul, & obligationi precationis canonicæ. Audi tamen, quid R. P. Nicolaus Avancinus memoriæ prodiderit in hoc genere (feci jam suprà *num. 710.* sed in alium finem, mentionem) de Serenissimo Leopoldo Guilielmo *Part. 3. cap. 1.* libri, quem scripsit *de Virtutibus* hujus Religiosissimi simul, & Bellicosissimi simul, Archiducis: *Sed, & illa in hoc argumentum venit, quotidiani pensi persolvendi cura, cujus tempus nec per belli, vel tot conflictuum strepitus, nec per Republicæ negotia sibi unquam eripi est passus. Ad Lipsiam profligatus, quem alii obtendebant, lassitudinis prætextum non admisit. Ad Lendium ad conflictum dispositus, cùm diurna cura tempus denegâssent, metuerentque duces vicino hosti per ardorem luminis prodi, ne tamen id sibi afferri imperaret, persuaderi non potuit. Neque verò deproperâsse contentus, suas singulis Horis præmittebat considerationes, quibus animum, cæteroquin facilè vagum, divinis applicatum contineret. Quarum paucas inter secretas ejus devotiones repertas, quia excitanda plurium inertia servire possunt, hîc adnecto.* Et adnectit quidem eo loco idem scriptor: nos autem opportuniùs infrà *n. 856.*

APPENDIX.

a Dictis de causis excusantibus à recitatione Breviarii, addo ex Neussero resolutionem hujus generalis quæstionis: *Virùm dubitans, an sit hic, & nunc excusatus à præcepto de Horis Canonicis, possit licitè eas omittere?* Resolvit autem hic Jubilatus Doctor *De Hor. Canon. disp. 14. quæst. 14. num. 23. affirmativè*, sive adsit *positivum*, sive *negativum* dubium, addens, hanc suam resolutionem admitti à Theologis communiter in materia *de conscientia*, eò videlicet, quòd quoties lex non est sufficienter promulgata tibi, ea te non obliget, tunc autem non sit sufficienter promulgata tibi, quando dubitas, an ea respectu tui existat, de hoc autem dubitas, quando dubitas, an sis excusatus, nec ne.

b Non facit quidem *expressè* hanc propositionem ille author, sed solùm duas priores, illam tamen necessariò subaudit, alioqui non probat suam resolutionem; cui facilè subscribo in casu, quo cum tali dubio jungitur dubium, an observatio legis allatura sit aliquod notabile incommodum, nec ne, juxta ea, quæ suprà dixi de dubitante, an auditio Sacri, & recitatio Breviarii sit auctura ægritudinem. At verò, quando ex observatione non timetur ullum accidentarium, notabileque incommodum, patitur difficultatem illa tam generalis doctrina, dici enim potest, sicuti ex omnium, & ipsius Neusseri sententia tenetur dicere Horas ille, qui dubitat, an jam recitârit, & ideo tenetur, quia privilegium possessionis tenens se ex parte legis, sufficienter promulgat obligationem, hîc & nunc urgentem; ita idem privilegium eam obligationem sufficienter promulget dubitanti, an sit excusatus; etenim ante adventum causæ sub dubio excusantis lex erat in possessione, qua, & cujus efficacitate privari non debet ob dubiam excusationem. Unde existimo, permultos Doctores adversari huic Doctoris illius resolutioni, de qua judicet Lector.

Atque hæc de Breviario, & Sacro, scripta sunto more meo, id est, breviter, atque sine multa concertatione. c Placet autem hisce subjicere tres Disputationes, de Tribus maximè controversis, concertationique expositis dubiis, circa Horas canonicas. *Primò*, de *intentione*, *secundò* de *Attentione*, *tertiò* de *Mutatione majoris officii in minus*. Duas posteriores jam conscripsi Annis abhinc triginta sex, rogatus, ut meam de iis opinionem fultam rationibus aperirem, quas proinde hac occasione emitto in lucem publicam, auctas nunc aliquantulum rationibus, & auctoritatibus. Censui autem præmittendam his *tertiam*, de Intentione, utpote quæ exhibebit subtilioribus causam, clarius, quàm hactenus factum sciam, edisserendi suum sensum, de hac intricatissima, ut apparebit, quæstione. Sit igitur in nomine Domini.

TRI-

TRIGA HORARIA SEV TRIPLEX DISPVTATIO De Intentione, Attentione, & Mutatione Horarum Canonicarum.

DISPVTATIO PRIMA Problematica.

DE INTENTIONE.

Vtrùm, & quando Horæ Canonicæ sint recitandæ cum intentione orandi.

SUMMARIUM.

Nomen orationis sumitur tripliciter. 733.
Quid sit intentio orandi, & quotuplex. 734.
Implicita *&* virtualis *quandoque confunditur.* *Ibid.*
Satisfacturus penso canonico non elicit necessariò intentionem orandi expressam, *&* actualem. 737.
Tenetur tamen habere aliquam orandi intentionem. 740.
Probatur quatuor rationibus. 741. *&* 742.
Refertur sententia Patris Dicastillo id negantis. 744.
Producuntur rationes pro hac sententia. 746. *& seqq.*
Breviarii magna pars non continet orationem propriè. 748.
Sententia Patris Dicastillo non est penitus improbabilis. 751.
Nihilominus tamen est deserenda. 752.
Itaque non satisfacit, qui legit Breviarium solùm, ut edisçat memoriter. 753.
Non tamen delinquit, qui ideo magis attendit, ut aliqua ex Breviario retineat memoriâ pro concione. 755.
Ecclesia an imperet actus internos? 755.
Per intentionem orandi necessariam hic quid intelligatur? 756.
Recitatio Breviarii est vera Oratio. 757.
Descriptio officii canonici varia. 760.
Sufficit, si habeas intentionem pronunciandi verba Breviarii animo venerandi, quâ laude, quâ gratiarum actione, quâ precatione, Deum. 762.
Non tenemur exercere illos internos actus virtutum, quos indicat Breviarium. 763.
An verba Breviarii sint recitanda significativè? 764. *& seqq.*
An omnes Clerici teneantur officium recitare nomine Ecclesiæ? 769. *& seqq.*
Dicimur tripliciter orare pro alio. 769.
An licitè *suum Breviarium offerat quis pro aliquo?* 779. *& seqq. distinctè.*
Orationis præstantia, & vis. 771.
Quas preces licitè *pro se recitet Clericus?* 772.
An graviter peccet beneficiatus, qui totum fructum Breviarii applicat sibi, vel alteri privato? 778. *& seqq.*
Facienda distinctio quoad applicationem inter orationes loquentes in numero plurali, & loquentes in numero singulari. 782.
Quale templum intelligatur in orationibus pro Dedicatione Ecclesiæ? 783. *& seqq.*
Singularis observatio, quando occurrit infra Octavam Dedicationis propriæ Ecclesiæ Dedicatio alicujus Ecclesiæ Romanæ. 784. *& seqq.*
Quale templum nominatim intelligatur à nostris, quando infrà octavam Dedicationis celebrant extra Ecclesiam? 787.
Significatio demonstrativi: Hoc 788. *&* 785.
An debeat omitti τὸ Quicunque intra templi hujus? 788.
An non adstricti choro orent nomine Ecclesiæ? 789.
An recitatio Breviarii habeat aliquem effectum ex opere operato? 792.
Hortatio ad piam recitationem. 793.

SVpponendum est I. nomen Orationis sumi à scriptoribus Ecclesiasticis, & ipsa Sacra scriptura, triplicitet; scilicet *generalissimè*, *generaliter*, & *specialiter*, ut loquitur 733
Navarrus *in c. Quando, seu in Enchirid. de Orat. & Hor. Can. prælud. 5. num. 8. & 9.* Oratio *generalissimè*, significat quamlibet sanctam operationem; *generaliter*, Laudem DEI, gratiarúmque actionem; *specialiter*, petitionem rei alicujus decentis à Deo; ergo dum quæri-

rimus, utrùm recitaturus Breviarium debeat habere intentionem orandi, est perinde, ac si interrogemus, utrùm oporteat habere intentionem exercendi aliquam ex his tribus generibus actionum; quod quidem planè nihil aliud est, quàm sciscitari, an teneamur recitare Breviarium per modum orationis, *latissimè*, *latè*, aut *strictè* dictæ?

734 Supponendum II. intentionem, quæ nil aliud est, quàm propositum, seu voluntas efficax, dividi I. in *Actualem* & *Habitualem*. *Actualis* est illa ipsa voluntas efficax, quæ nunc existit re ipsa, seu in se ipsa. *Habitualis* autem accipitur tripliciter. Inprimis pro ea, quam quis nunquam habuit, esset tamen eliciturus nunc, si cogitaret de elicienda. Deinde pro ea, quam habuisti quidem actu, at jam non ampliùs habes, attamen non retractâsti, nec revocâsti. Dicastillo *Tom. 1. in 3. p. Tr. 1. disp. 3. num. 29.* Tertiò pro ea, quam RR. vocant *virtualem*, quæ nimirum aliquando re ipsa extitit, & nunquam revocata fuit, & adhuc persevrat in aliquo effectu. Vtrùm verò ita perseveret in aliquo effectu, ut revera de ejus substantia nihil ampliùs supersit, anverò aliquid parum de ejus vero esse supersit, & vocetur solùm ideò *virtualis*, quòd non percipiatur illud parum, quod de eo adhuc superest, indigitetur autem *Actualis*, dum, & quatenus est, quasi sensibilis, ut videtur Dicastillo, & aliis quibusdam Recentioribus, non est hujus loci disputare. Potiùs observo, intentionem *Virtualem* sæpe à scriptoribus, ac nominatim à Leandro *Disp. 4. quæst. 33.* confundi cum *Implicita*, ac describi hoc modo: Intentio *Implicita & Virtualis* est illa, quæ vel fundatur in actu præterito elicito *formaliter*, & remanet aliquo modo saltem *virtualiter* depræsenti, vel reperitur in eo, qui habet voluntatem satisfaciendi obligationi, vel implendi suum munus; vel in eo, qui, si interrogaretur, cur acceperit Breviarium, responderet, se id facere ad recitandum. Quo ultimo exemplo confundit hic author intentionem *Habitualem* cum *Virtuali*, & *Implicita*. At nos cum aliis loquentibus aptiùs distinguimus ab *Implicita*; ut jam jam patebit.

735 Dividitur enim 2. intentio in *Implicitam*; & *Explicitam*. *Explicita* est, qua aliquid à nobis cognitum in se, & non tantùm in alio, volumus, vel actu *directè*, & *per se* tendente in illud; & hoc est *formaliter* velle; vel actu tendente *directè* in rem, cui scimus illud esse conjunctum, seu qua scimus non posse nos potiri sine illo. Dicastillo *num. 5.* At intendimus solùm *implicitè* id, quod solùm obscurè & confusè cognoscimus esse rei, quam *expressè*, seu *explicitè* appetimus, inseparabiliter, vel hîc, & nunc conjunctum, sive tanquam partem toti, sive tanquam inferius superiori, particulare universali, sive tanquam proprietatem, aut accidens. Quo pacto volens suscipere Subdiaconatum expressè quidem hunc petit, at tantùm *implicitè*, seu *interpretativè* onus recitandi Breviarii, si tantùm in confuso cognoscit, esse aliquod onus grave annexum prædicto Ordini; quod onus si etiam clarè cognoscitur, censetur etiam eligi *expressè* secundo modo paulò antè indicato. Ita Dicastillo.

Dividitur 3. in intentionem *Directam*, qua aliquid *expressè*, *formaliter*, & in se appetimus. Tannerus *Tom. 2. disp. 2. quæst. 1. num. 30.* & *Indirectam*, qua vel aliquid volumus non in se, sed in sua causa, vel non impedimus, quod possemus, ac deberemus impedire. S. Tho. *1. 2. quæst. 6. ar. 3. & quæst. 77. ar. 7.* Copiosiùs, & distinctiùs de divisione Intentionis disserui *in Clavi, seu Tract. de Sacramentis in Genere sect. 2.* 736

Supponendum est III. non esse quæstionem, utrùm oporteat formare intentionem orandi *actualem expressam*; etenim est communi calculo Theologorum Moralium approbata doctrina, & Regula, quam sapiens Navar. *loc. cit. cap. 13. num. 6.* exhibet his verbis: *Qui petit, vel accipit Breviarium, cum proposito expresso recitandi, ut debet, vel animo deliberato capit Breviarium, & ad Ecclesiam it, vel aliquid simile facit, ita ut interrogatus, quare id faciat, verè responderet, se id facere ad recitandum, vel satisfaciendum suæ obligationi, habet sufficiens propositum attendendi, atque adeò orandi, siquidem Ecclesia præcipit recitationem per modum orationis*; testatúrque Navarrus, se magnam hausisse consolationem, quando vidit, hanc ipsam doctrinam fuisse traditam à Parisiensibus, id est, Ioanne Majore. Proinde apud omnes in confesso est, intentionem orandi *habitualem* in *secundo* (si non intercessit longum tempus) & *tertio* sensu superiùs indicato, acceptam, sufficere hoc loco, sicuti & sufficit *habitualis* in *primo* sensu, quando habetur aliquod indicium illius; etsi valde tenue. Item, quod suprà in ipsomet *Alphab. Cas. VII. num. 201.* dixi de audiente quidem Missam, at cum protestatione non satisfaciendi præcepto, sed aliam audiendi, id ipsum pronuntiant authores illic citati, de recitante quidem Breviarium cum intentione orandi, at expressè addente, se recitare ex sola devotione, velle enim se manere obligatum ad legendum adhuc semel. 737 738

His suppositis, quæruntur de intentione sequentia 1. *Vtrùm astrictis Breviario incumbat obligatio recitandi cum* implicita, *vel* explicita, actuali *vel* virtuali *intentione orandi, an verò sufficiat intentio addiscendi, seu se oblectandi, &c.* 2. *Vtrùm posito, requiri aliquam intentionem orandi, sufficiat intentio orandi latè, aut latissimè loquendo, an verò exigatur intentio orandi strictè, & propriè?* 3. *Quo sensu dicantur Clerici recitare officium nomine Ecclesiæ?* 4. *Vtrùm pia reci-* 739

recitatio Breviarii aliquid impetret ex opere operato, an solùm ex opere operantis?

740 Dico I. Adstricti penso canonico tenentur illud persolvere cum aliqua intentione orandi. Hanc conclusionem esse certam, & à nemine negari, testantur Suarez *De Legib. lib. 4. cap. 13. num. 6. & 7.* ac rursum *Lib. 4. de Orat. & Hor. Canonic. cap. 26. num. 12.* Item Oliverius Bonartius *Lib. 2. de Hor. Canon. cap. 35. num. 10.* Et verè omnes, quà Theologi, quà Canonistæ, qui disserunt, vel de intentione, vel de attentione in officio divino, exprimunt, aut certè supponunt apertè hanc doctrinam, excepto P. Dicastillo, de quo paulò pòst; in specie autem ita sentiunt præter illos duos authores, Navarrus. *Cit. Enchirid. de Orat. & Hor. Can. prælud. 5.* Arragonias *in 2. 2. quæst. 83. a. 13. vers. Sed dubitabis*: Lessius *Lib. 2. de justit. cap. 37. num. 67.* Azor *Tom. 1. lib. 10. cap. 8. quæst. 7. in fin.* Sanchez *Lib. 1. Moral. cap. 13. n. 3.* Reginaldus *Lib. 18. num. 149.* Gavant. *in Rubr. Breviar. sect. 1. cap. 5. Tit. 4.* recentissimus Antonius Coton. *Celebrium controv. Tom. 1. Lib. 3. cap. 5. num. 105.* Sanctgallenses *in suo Curs. Theolog. Tom. 7. Tract. 1 sect. 2. quæst. 2. dub. 1.* recentissimus item Leander de Sanctissimo Sacram. *Quæst. Moral. t. 1. Tr. 8. disp.*
741 *14. quæst. 36.* citans Faustum, & Corro. Ratio fundamentalis est, quia generalissima, constantissimàque consuetudo cum S. Thom. *2. 2. quæst. 83. ar. 12. in Corp.* hactenus ita interpretata est omnes Canones Patrum, & Conciliorum antiquissimorum, indicatorum à Suar. *Cit. lib. 4. cap. 2.* & Bellarm. *Lib. 1. de bon. oper. in particul. cap. 13. & 14.* Ut *Cap. 1. Clement. De celeb. Miss. Cap. fin. dist. 92. Cap. In die. De consecrat. dist. 5. Cap. Presbyter. De celebr. Miss.* ac Bullas Pontificias, imperantes pensum canonicum. Hujus autem consuetudinis testes sunt, quotquot pertractârunt hanc materiam. Unde locum habet hoc loco illud Pauli I. C. *in L. 23. ff. De Leg. responsum*: *Minimè suntmutanda* (aut in dubium revocanda) *quæ interpretationem certam semper habuerunt*, & quod ait Nicolaus Papa *c. Ridiculum. dist. 12. Ridiculum est, ut traditiones, quas antiquitus à Patribus accepimus, infringi patiamur.* Ratio est *secunda*, quia & Breviarium fuit olim vocatum *Orarium*, ab orando Gavantus *in Rubr. Brev. sect. 2. cap. 11.* & Concilia, ut nominatim Basil. *Sess. 21. §. si quis & §. quoscunque*; itémque Pontifices, atque in specie S. Pius V. in Bulla præfixa Breviario recitationem Breviarii vocant *orationem, & preces.*

742 Ratio est *tertia*, quia ipsa nuda lectio rerum contentarum in Breviario, est res merè indifferens, præsertim si fiat in idiomate ignoto; non est autem credibile, quòd Ecclesia, atque omnes Superiores Ecclesiastici, tam sæculares, quàm Regulares, tot legibus, & statutis urgerent publicam, privatámque recitationem Breviarii, nisi supponerent, atque etiam vellent persolvi tali modo, qui ex indifferente faceret bonam: non videtur autem commodiùs posse ex indifferente, & adiaphora evadere in bonam, honestam, meritoriam, quàm si fiat per modum orationis.

Ratio est *quarta*, quia Subdiaconi, & Beneficiati obligantur reipsà ad ejusmodi intentionem, si se obligaverunt ex pacto ad illam, quando susceperunt beneficium, aut Subdiaconatum; videntur autem se obligâsse ex pacto; quia universalis illa consuetudo, de qua suprà, videtur satis indicare, quòd Ecclesia admittat homines ad hunc ordinem, & beneficia Ecclesiastica, sub, aut cum conditione, ut subeant prædictam obligationem, sintque Ecclesiæ legati ad tribunal divinum. 743

Nihilominus tamen P. Joannes de Dicastillo, vir sanè doctus, ac sapiens, *in 1. Tom. in 3. Part.* atque adeò *Tract. 5. de Euch. disp. 5. dub. 7. num. 86.* cùm priùs generalissimè negâsset, posse ab Ecclesia imperari etiam *indirectè* ullum interiorem actum, qui non sit necessarius ad existentiam *physicam* exterioris, atque inde intulisset *num. 85.* Ecclesiam nec reipsâ præcipere auditionem Missæ ex motivo Religionis, subinfert. *num. 86.* hæc verba. *Patet 2. intentionem vanæ gloriæ, aut vanæ curiositatis, aut intentionem addiscendi, vel quamcunque aliam, quæ non impediat externam actionem assistendi Missæ, quantum ad externum modum, ut fieri solet, quando impletur præceptum, nullo modò impedire, quò minùs per illam actionem externam impleatur præceptum sive audiendi Missam sive recitandi Horas. Ratio est efficax ex dictis, quia prædicta omnes intentiones*, (tam bonæ, quàm malæ) *& actiones internæ, nec sunt necessariæ, nec repugnantes cum externa actione audiendi Missam, & recitandi Horas*, Hæc ille; proinde tradens apertè, expleri præceptum de Horis Canonicis ab eo, qui eas legit, aut ex memoria pronuntiat, sine ulla prorsus intentione orandi, sed solùm ad discendas illas, aut illarum aliquid. 744

Qui ita *absolutè* sit, post aut ante hunc authorem, locutus, vel scripserit, ignoro ego quidem, nec quisquam, quantum memini, est, qui referat, vel antesignanum, vel asseclam; licèt Ioan. Medina *Cod. de Orat. quæst. 16.* apud Suarez *cit. cap. 26. n. 12.* pronuntiet, posito, quòd Clerici non teneantur sub mortali attendere ad Breviarium, consequenter non obligari orare; hanc verò hypothesin pro probabili habet *q. 6.* videtur tamen (supposito quòd recitatio Breviarii sit merè juris *humani*) esse necessariò admittenda hæc doctrina ab omnibus illis, qui negant, posse ab Ecclesia imperari *directè*, aut *indirectè* actus ullos merè internos. Sanè negare videtur S. Thom. *1. 2. quæst. 91. art. 4. & q. 100. art. 9.* & apertè Gabriel *in Can. Miss. lect. 62.* hanc ob causam negans, posse ab Ecclesia præcipi attentionem in 745

in recitatione Breviarii: apertè quoque inficiatur Navarrus *De pœnit. disp. 17. num. 19. & seqq.* fusè probans, non posse ab Ecclesia præcipi id, quod nequit ab ea puniri. Apertissimè, & ex instituto Dicastillo, Coninck, Comitolus & Lugo, locis expressis *in hoc Alphabeto num. 230.* Item Vasquez *Tom. 4. in 3. p. quæst. 90. art. 5. dub. 4* referens *num. 1* Durandum, Paludan. S. Anton. Angelum, Castro, Cajetanum, Sotum, Sylvestrum; sed hi tres non ita amplè loquuntur, dum agunt de attentione in horis.

746 Probatur itaque sententia Patris Dicastillo *inprimis* generali illâ ratione de Ecclesiæ impotentia ad imperandos actus merè *internos*, non necessarios ad existentiam *physicam* exteriorum. Probatur 2. inde, quòd non debeamus ullam gravem obligationem asserere, sine apertâ vel lege, vel consuetudine obtinente vim legis, sicuti testimoniis Theologorum, Canonistarum, legum, demonstro in *Clypeo Clem. Indicum*, tenente primam sedem *in Quinario*, seu *altero Tomo meorum operum*, recuso hoc Anno 1679. etiam Monachii per totum; quibus adde pulchram sententiam, referendam ex Arragonio infrà *num. 778.* Atqui nulla Lex scripta potest exhiberi, quæ præcipiat intentionem orandi, omnes enim Canones, qui imperant, ut Clerici pensum suæ servitutis persolvant *cap. 1. De celebr. Missæ* divinum officium devotè persolvant *Cap. Dolentes. eod.* sacrificium Laudis, fructum labiorum suorum Deo offerant. Clement. *eod. cap. 1.* divinas Laudes non festinanter persolvant. Concil. Basileensi *Sess. 21. §. quoscunque*, in hymnis Dei nomen devotè, & reverenter laudent. Concil. Trident. *Sess. 24. De reform. cap. 12. in fin.* & aliæ ejusmodi quà præceptiones, quà admonitiones, acceptæ in proprio sensu, possunt etiam intelligi de sola vocali laudatione, persolutione, id est, de vocali, decentéque pronuntiatione verborum, atque sententiarum significantium Laudem Dei. Sanè sicut nos laudamus Deum pulsu Organorum, nihil utique cogitantium de oratione, ita etiam potest Ecclesia per suos ministros, Clericos, orare, & laudare Deum, etsi hi careant intentione laudandi, orandi, modò proferant, qua par est decentiâ exteriore, sententias significantes Dei magnalia, itémque Ecclesiæ vota, & gemitus ad Deum.

747 Consuetudinem quod attinet, quandoquidem intentio orandi est merè *interna*, quis erit ejus testis? Quis etiam testis conditionis adjectæ in concessione beneficii, aut Ordinis Sacri? de qua in argumento *quarto*. Et qui secuti fuerunt opinionem tot antiquorum DD. quot nominabimus *Disp. seq.* pro sententia negante necessitatem *internæ* attentionis inter psallendum, an non plerique, aut omnes inferebant ex illa sua opinione unà cum doctissimo Medina: *Ergo nec mihi potest imperare Ecclesia, ut habeam intentionem orandi?* Sanè hæc consequentia est valde obvia, & non irrationabilis, cùm præsertim sint non pauci DD. qui censeant, attentionem esse de essentia orationis etiam *vocalis*, ut videbimus *Disp. seq.*

Augetur difficultas inde 1. ac sumitur *tertium* argumentum contra communem sententiam, quòd, ut alia prætereami, si expendamus psalmos, qui in festis Sanctorum præscripti sunt, pro Matutino, & Vesperis, eósque colligamus cum Lectionibus, Capitulis, & Canticis, fateri cogamur, non quintam, non sextam partem harum duarum horarum posse vocari orationem, id est, precationem, etiam *reductivè*, & *dispositivè*, nisi *remotè*. Quin illæ ipsæ precationes, seu petitiones, quæ exhibentur in psalmis, jam magnam partem non sunt preces, id est, jam non potest peti id, quod petebant ii, qui illas conscripsêre; psalmographi enim in iis psalmis partim in sua propria, partim in Christi persona postulârunt plurima bona concedi sibi, aut mala averti, quæ jam literaliter nequeunt postulari. An ergo vult Ecclesia, ut mutem sensum literalem? & quid ea imperatâ me peti iis versiculis, de quorum sensu digladiantur doctissimi interpretes? 748

Quæso, pro quo templo debeo supplicare Deo, quando lego in Dedicatione Basilicæ Salvatoris, aut alterius Romanæ Basilicæ recito, seu peritus, seu imperitus linguæ latinæ, communem orationem: *Deus qui nobis per singulos Annos hujus sancti templi &c.* An pro Romano? Atqui demonstrativum *hujus & hoc*, non designat mihi existenti Constantiæ templum distans centum leucis, imò nec ullum planè templum, quando sum in medio lacu Acroniano. 749

Augetur ergo difficultas inde 2. & sumitur *Quartum* argumentum contra communem persuasionem, quòd ex ratione immediatè præcedenti sequi videatur, omnia planè, quæ comprehenduntur Breviario, recitare licere *materialiter*, & *recitativè*, non autem oportere *formaliter*, & *significativè*, adeóque sufficere recitare eo modo *interno*, quo actor in pia aliqua comœdia proloqueretur ejusmodi sententias; nam & imperiti latinæ linguæ non videntur posse aliter pronunciare, & quando dicis cum, seu potiùs ex Propheta Regio: *Benedicam Dominum in omni tempore: Juravi, & statui custodire judicia justitiæ tuæ: Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero, &c. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua?* Quando, inquam, hoc etiam deliberatissimè, id est, tibi præsentissimus dicis, nequaquam intendis significare ea, quæ indicantur his versiculis Grammaticaliter sumptis, alioqui mentireris, si non haberes animum laudandi Deum in rebus tam tristibus, quàm lætis, si non jurâsses, te nul- 750

nullum peccatum mortale unquam admissurum &c. at non mentiris, si hæc recites perinde, ac faceres in aliqua, vel comœdia, vel concione, quando solemus citare Sacram scripturam, tunc enim ejus verba proferimus solùm *materialiter*, & *recitativè*, non verò *formaliter*, & *significativè*; ergo sufficit, si rectè *materialiter*; ergo sufficit, si habeas intentionem recitandi *materialiter* duntaxat, ergo non requiritur intentio orandi, ergo nil obest, si adsit sola intentio mandandi memoriæ. Propter hasce rationes.

751 Dico II. Sententia illa Patris Dicastillo videtur mihi non penitus improbabilis. Ratio est, quia & allata argumenta sunt non levia, & responsiones ad fundamenta contraria videntur nequaquam spernenda; addendo pro solutione *tertii* fundamenti, quòd attentio *exterior*, quam omnes fatentur imperari, sit sufficiens ad faciendum opus ex indifferente bonum *moraliter*.

752 Nihilominus tamen est constanter adhærendum communi opinioni, utpote conformi, quantum quidem puto, menti totius Ecclesiæ; certè est conformis menti Ecclesiæ Germanicæ; dum enim de recitatione Breviarii loquimur Teutonicè, dicimus: *Iste orat Breviarium, nondum oravit Vesperas &c.* Tametsi Galli, atque Itali soleant uti verbo: *Dico*: *Dicam meas Horas, &c.*

753 Et verò ad intentionem addiscendi quod attinet, eam sufficere, negant præter Suarez in terminis Arragonius *in 2. 2. quæst. 83. art. 13. vers. Sed dubitabis* dicens: *Qui recitat officium divinum non animo orandi, sed aut legendi, aut psalmos addiscendi, tenetur illud reiterare, siquidem talis tenetur orare, & non orat.* Azor *Lib. 10. cap. 8. quæst. 2. in fin.* loquens de animo præcisè legendi. Lessius *Lib. 2. De just. cap. 37. num. 67.* loquens de legente, & addiscente. Sanchez *Lib. 1. Moral. cap. 13. num. 3.* loquens de attentissimè quidem legente, sed ex sola voluntate legendi, vel addiscendi. Reginald. *Lib. 18. num. 145.* loquens de legente tantùm animo capiendæ recreationis, in legendo Breviario, vel intelligendi gratiâ, vel memoriæ mandandi, vel alium docendi illud ipsum officium: Gavant *in Rubr. Breviar. sect. 1. cap. 5. Tit. 4.* loquens de tantùm legente, & non orante.

Adferunt autem omnes rationem, quam Arragonius, quòd scilicet recitatio Breviarii, imperata ab Ecclesia, sit Oratio.

754 Qua opinione ante omnes istos imbutus Navar. *De Orat & Hor. Can. cap. 13. num. 15.* dat hanc *practicam* resolutionem: *Qui accipiens Breviarium in manus, & expectans socios, sine proposito recitandi, vel satisfaciendi suo muneri, legit in eo easdem Horas, quas recitare debebat, vel earum partem, compellitur postea denuo recitare, etiamsi socii non advenerint.*

755 Ad *primam* rationem allatam *num. 746.* respondeo id ipsum, quod, pro tuenda intentione audiendi Religiosè Missam, dixi *in ipso Alphabet. Cas. VII. num. 189. & seqq.*

Ad *secundam* dicitur, communi sensu DD. cum S. Thom. *2. 2. quæst. 83. art. 13.* sufficienter probari ipsam consuetudinem generalissimam, antiquissimam, quæ vel ita est interpretata Sacros canones, vel induxit obligationem orationis. Posse autem à consuetudine præstari hoc utrumque, id est authenticè explicari leges, aut novas constitui, constantissimum est ex jure Canonico *Tit. De consuetud.* Ex Civili. *ff. De Legib.*

Ad confirmationem duplicem allatam *num. 748. & 750* petetur responsio ex mox sequente conclusione, & ejus appendicibus, interim observando, non videri repugnare menti Ecclesiæ illum, qui ideo adhibet majorem attentionem, ut possit tantò feliciùs aliqua imprimere memoriæ pro instante concione, aut qui facit reflexionem aliqualem super lecta, ut eorum sit memor in concione; si autem se reflectat idcirco, ut vel tunc, vel pòst magis proficiat in spiritu, merebitur laudem, ne dum vituperium.

Dico III. Per intentionem orandi requisitam in *prima* conclusione, non intelligitur sola intentio orandi, vel *generalissimè*, vel *specialiter*, sed *generaliter*. Me explico. Ut satisfacias præcepto de penso canonico non sufficit, si dicas: *Volo recitare Breviarium solùm, ut exerceam aliquod bonum opus.* 2. Neque etiam requiritur, ut dicas *Implicitè* vel *explicitè*: *Volo totum Breviarium orare per modum supplicis, petentis à Deo illa, quæ Ecclesia vult, ut per verba in eo contenta petantur*; sed 3. sufficit si *expressè* dicas: *Volo jam partim laudare Deum, partim gratias agere, partim precari.* 756

Prima pars hujus conclusionis, & explicationis videtur esse contra Cajetanum *in Summa. verb. Hora Canonica n. 8. & seqq.* ubi ad executionem hujus legis non exigit, nisi intentionem *vacandi Deo.* Sed refutatur inde, quòd hinc sequatur, illum satisfacturum, qui diceret; *Nolo per hanc recitationem dicere Deo laudes, gratiásve, aut quidquam in genere, vel in specie postulare ab illo, sed volo præcisè idcirco legere Breviarium, quia est lectio rei Sacræ, aut Deo grata*; atqui non videtur hoc admittendum. Minor probatur in primis authoritate; etenim omnes passim DD. cum S. Thoma *2. 2. q. 83. a. 12. in Corp.* vel apertè dicunt, ut Cotonius *loc. cit. num. 105.* vel manifestè supponunt, recitationem Breviarii esse propriè, & verè orationem, seu precationem, supponunt, inquam, hi, aut exprimunt, dum quærunt: Utrùm peccetur graviter negligendo attentionem *exteriorem*? Probatur deinde authoritate tum Canonum, tum Conciliorum id ipsum supponentium. Certè id clarè supponit Concil. Basileense *Sess. 21. §. Si quis.* Probatur tertiò rationibus mox adferendis. 757

Fateor tamen, non esse ullum scrupulum moven- 758

movendum illi, qui se accingens ad persolutionem pensi Horarii, format duntaxat intentionem expressam his verbis: *Volo jam colere Deum: Vacare Deo: Honorare Deum*; qui enim ita *expresse* loquitur, habet nihilominus absque dubio *generalem* intentionem implendi præceptum Ecclesiæ, ergo & verba Breviarii proferendi eo sensu, & fine, quem præscripsit Ecclesia.

759 *Altera* pars positæ conclusionis videtur esse contra Navarrum *De Orat. & Hor. Canon. prælud 5. num. 9. & 10.* ubi tradit, Laudes Dei, gratiarum actiones, & alia, quæ ultra propriè dictas preces exhibentur in Breviario, esse quædam præambula, media, & præparamenta, quo petitiones nostras attentiores, ferventiores, & afficaciores reddamus, & consequenter sint partes petitionum: sed negandum est, illa omnia esse partes orationum propriè dictarum, quia neque ex sua natura, neque ex institutione, & præcepto Ecclesiæ; hæc enim est contentissima, ut quando proferimus versiculos continentes, vel præconia divina, vel gratiarum actiones, vel humiliationes, vel bona proposita, aut desideria, exprimamus illos ipsos actus, qui indicantur iis versiculis, exprimamus, inquam, sine ulla relatione ad Orationem, seu sine intentione permovendi Deum, ut tantò faciliùs nos exaudiat in precibus propriè dictis; nam illi actus sunt seorsim, absolutè, & sine tali relatione honestissimi, & Ecclesia non utique præcipit, ut eos exerceamus tanquam mercenarii.

760 Inde fit, ut omnes psalmos claudamus cœlesti illo versu: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*, præmittamúsque τὸ *Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam.* itémque Psalmum 94. *Venite exultemus Domino. jubilemus Deo &c.* & denique exsolutio pensi canonici soleat absolutè à Sacris Canonibus vocari Sacrificium laudis, Clement. *De celebr. Miss. cap. 1.* Divinæ laudes, Concil. Basil. *Sess. 21.* Hymni, & Cantica. Trident. Concil. *Sess. 24. de Reform. cap. 12.* Opus Dei, sæpissime in Regula S. Benedicti. Et utique illi alteri parti nostræ conclusionis, qua etiam confirmatur *prima* pars adversus Cajetan. adstipulatur Bellarm. *Lib. 2. de bon. oper. in particul. cap. 10.* definiens, officium Canonicum esse certam rationem publicè laudandi, precandíque Deum. Lessius *De just. cap. 37. num 67.* ideo damnans de peccato mortali recitantem cum solo animo discendi, quòd talis non oraverit, nec laudaverit Deum, quod tamen ei præceptum erat, Tannerus *Tom. 3. disp. 5. quæst. 1. num. 152.* scribens, sufficere intentionem laudandi, colendi, & orandi Deum. Filliucius *Tract. 21 num. 251.* Palaus *P. 2. tract. 7 disp. 2. p. 5. num. 4.* dicentes, sufficere intentionem laudandi. Escobar *Tract. 5. exam. 6. num. 55.* dicens: Officium Canonicum esse laudes. Et maximè Cotonius infrà *num. 766.* Roboratur hæc eadem doctrina argumento proposito suprà *num. 748.*

Quare est pro praxi notanda doctrina, quam 761
Suarez *Lib. 3. de Orat. cap. 2. num. 14.* tradit, dicens, illas partes Breviarii, quibus narrantur nonnulla, esse habendas pro lectione Sacra, præscripta, vel ad præparationem orandi devotiùs, vel ad renovandam fidei memoriam, vel *ad aliquam fidelium instructionem*. Si ad instructionem fidelium, quidni ad tuammet legentis? Ergo ages conformiter menti Ecclesiæ, si omnes illas particulas, & partes Breviarii, quæ continent expressas instructiones, adhortationes, narrationes, interpretationes, admirationes, comminationes, recites cum reflexione ad te ipsum; nec delinques, licèt nihil horum referas aliò, quàm ad te ipsum; & interea, dum hæc legis, nil aliud volvas animo, quàm tuum fructum spiritualem. Idcirco meritò dixi superiùs *num. 755.* te meriturum laudem, si, dum legis ejusmodi verba, sententias, integras lectiones, integras homilias, facias reflexionem ad te ipsum, applicando tibi: & consequenter eris immunis à peccato, si etiam tunc cogites, te illis verbis, sententiis, historiis usurum ad instructionem tuorum parochianorum &c.

Ex his sequitur 1. Veram esse *tertiam* par- 762
tem conclusionis positæ *num. 756.* quòd videlicet sufficiat, si quis Breviarium pronunciet animo venerandi quà laude, quà gratiarum actione, quà precatione Numen. Nullum sanè fundamentum habemus exigendi plus, nec, ut exigamus minus permittunt Canones, & DD. communiter. Censeris autem reipsa laudare Deum, quando cum attentione *Virtuali*, vel *Actuali* profers verba significantia laudem divinam: propriè gratias agere (quod sanè est quoddam genus laudandi) quando verba precatoria, dummodo præcesserit, aut comitetur intentio *Explicita*, vel *Implicita*, *Actualis*, vel *Virtualis*, utendi illis verbis ad laudem, gratiarum actionem, petitionem. Porrò ne dubites, quin præcesserit hæc intentio, si cœpisti orare, ut satisfaceres quàm optimè tuo officio, non ignorans, in libro, ex quo solvis tuum debitum, contineri verba, ac sententias tendentes in hunc triplicem finem; esto non scias, in quo folio, aut qua parte tui libri legantur. Unde Leander testatur, esse certum, atque communiter receptum, quòd ad debitè, & attentè recitandum sufficiat, habere illam intentionem *Implicitam*, seu *Virtualem* recitandi, quam ex eo descripsimus suprà *num. 734.* adductis exemplis, quæ ipse pro legitimis habet adeóque modò habeas *generale* saltem, & *Implicitum* propositum satisfaciendi tuo muneri Sanctgallenses *loc. cit.*

Unde ulteriùs sequitur 2. Nos non obligari 763
exercere, seu elicere illos actus fidei, spei, charitatis, pœnitentiæ, humilitatis, bonorum propositorum, admirationis &c. qui indican-

tur

tur verbis psalmorum, hymnorum, lectionum, capitulorum, Antiphonarum, responsoriorum, &c. sunt enim distincti ab actu precationis, laudationis, gratiarum actionis, forétque gravissimum onus etiam doctis, prorsus intolerabile indoctis, Clericis, & Monialibus, si adigerentur ad tales actus exercendos. Licèt igitur nullum propositum habeas benedicendi Dominum in omni tempore, sempérque habendi laudem ejus in ore tuo, non tamen mentieris dicendo deliberatissimè: *Benedicam Dominum in omni tempore*, id est, inter prospera, & adversa laudabo Deum, esto initio Matutini *expresse* dixeris, te velle eo sensu proferre, & prolatas esse omnes, & singulas sententias Breviarii, quo intendit Ecclesia; etenim non intendit, seu exigit Ecclesia, ut eo planè sensu promas illam propositionem de futuro contingente, quem indicant verba *Grammaticaliter* sumpta, sicut nec illum de præterito: *Juravi, & statui custodire judicia justitiæ tuæ.*

APPENDICULA.

Vide alia, quæ hanc in rem dixi *Tract. 3. n. 822. & 823.* atque adde, peroptandum esse, ut quivis conetur imitari Illustrissimum doctrinâ, virtute, dignitate Dominum Alanum de Solminibac Episcopum, & Abbatem Ordinis Canonicorum S. Augustini, atque instauratorem in Gallia, utpote, qui, interprete Dominico Bissélio (de quo nos *Tract. præced. n. 442. in App.*) *in Lib. 1. c. 10.* præclarissimæ Vitæ illius Abbatis: *Id, quod concinens ore promebat, eodem etiam tempore gerebat in animo suo. Si psalmus de bonitate Dei loquebatur, eum amare totis virib⁹ satagebat: si de misericordia, grates rependebat, &c.* Titulus illius lectu dignissimi libri est: *Idea Boni Prælati.*

764 Sequitur 3. Responsio ad difficultatem tactam suprà *n. 750.* utrùm videlicet verba Breviarii sint necessariò recitanda *formaliter, & significativè*, an verò sufficiat *materialiter, & recitativè*. Existimo enim in primis, illas partes Breviarii, quæ continent historias, seu narrationes, posse recitari merè *materialiter, & recitativè*, ut quando in psalmo 77. quem multi vellent esse breviorem, cùm sit suâ prolixitate jucundissimus, legis repetitionem mirabilium, quæ fecit Deus in terra Ægypti, in campo Taneos, &c. vel in lectionibus post Pascha, & Pentecosten, pulcherrimas historias excerptas ex Actis Apostolorum, & libris Regum. Etenim illud judicatur dici solùm *recitativè*, & *materialiter*, quod profertur sine animo significandi; atqui quando lego in meo Orario: *In illo te[m]p[ore] dixit Jesus Discipulis suis. Zachæus quærebat videre Jesum, quis esset. Primum quidem sermonem feci de omnibus ò Theophile. Cucurrit David ad pugnam ex adverso Philistæi &c.* nihil volo significare. Hæc ferè omnia verba ex me non *citate* describit P. Neusser *Diss. 9. De Hor. Canon. n. 30.* Licèt enim hæc omnia credam per Dei gratiam, non usurpo tamen hæc verba ad significandum assensum, quem verbis illis præbeo, unde non mentirer, etiamsi non crederem, ea esse vera; nec enim sunt instituta ad significandam mentem repetentis ea jam descripta ab alio. 765

Idem esto judicium de partibus Breviarii continentibus minas, increpationes, adhortationes, bona proposita; nec enim jubemur talia proferre eâ intentione, ut nostram de iis mentem, nostrúmque animum demonstremus. Satisfacis ergo legi Ecclesiasticæ, modò illas promas attentè, reverentérque, reverentiâ, inquam, *internâ*, vel *externâ*. Et nónne perspicuum est, esse solùm *materialiter* pronuntiandas has, hisque similes sententias: *In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia: Abi post me Sathana: Crucifige, Crucifige?* Quare justo rigidior est Anton. Cotonius, dum *Controversiar. Lib. 3. cap. 5. n. 106.* ita scribit: *Hæc intentio complectitur voluntatem adorandi, orandi, laudandi, credendi, sperandi, amandi, confitendi, & omnes alios actus faciendi, qui verbis exprimuntur ex propria persona, cùm recitatur* Confiteor, Credo, &c. *Hos enim omnes actus Ecclesia potest præcipere, & censenda est de facto præcipere.* Sed sufficienter refutavimus ista suprà *Tr. 3. Cas ul.. n. 822. & seqq.* 766

Quòd si opinio Patris Dicastillo, relata superiùs *n. 744.* quidquam probabilitatis habet, tum sanè habet respectu horum, ac singulariter historiarum, præceptionúmque, quòd scilicet culpâ careat, qui cum proposito satisfaciendi suo muneri talia legit solo animo discendi, aut docendi alios; cùm enim historiæ, atque præcepta *moralia* inserta Breviario sint ad instructionem fidelium, ut tradit Suarez, relatus *n. 761.* quidni sit mihi fas ea legere eo solo fine, ut memoriæ mandem, ad meam, aliorúmve instructionem? 767

Alia est ratio hymnorum, psalmorum, antiphonarum, atque cæterorum continentium preces, laudésque divinas in actu *signato*, vel *exercito*, aut próximè *dispositivo* etenim saltem istas partes esse *significative* recitandas, docent nos Canones indicati, aut relati *n. 740. & 760.* sufficienter autem *significativè* recitabuntur, si formata, nec revocata sit Intentio, de qua *n. 762.* & sine qua non erunt preces; oratio enim *vocalis* cùm sit verbale colloquium cum Deo, debent verba precatoria necessariò dirigi ad Deum. Suarez *cit. Lib. 3. cap. 3. n. 3.* ex communi, sicuti, & laudativa, Eucharisticáque, seu gratiarum activa, debent proferri ex intentione laudandi, gratias agendi, id est, demonstrandi per illa nostram æstimationem de excellentiis, beneficiisque divinis, siquidem laus est *essentialiter* manifestatio nostræ æstimationis de excellentia alicujus facta per verba. S. Thom. *2. 2. q. 103. art.* 768

art. 1. tunc autem actum laudis exerces reipsa, dum deliberatè profers verba laudatoria ex intentione seu *actuali*, seu *virtuali* pangendi praeconia divina. Plura de materia hujus totius tertii Corollarii intelliges ex conclusione sequenti.

769 Dico enim IV. Qui ex instituto, atque ordinatione Ecclesiæ peragunt in choro officium divinum, peragunt illud pro Ecclesia, seu nomine Ecclesiæ. Conclusio est omnium, tradita etiam à S. Thoma *2. 2. q. 83. a. 12. in Corp.* & declaratur. Etenim rectè observat Suarez *Lib. 4. c. 26. n. 16.* posse quem tripliciter dici orare pro altero 1. Offerendo preces pro illo. 2. Orando jussu, aut suasione illius. 3. Orando in persona illius, ita ut tanquam legatus, aut interpres voluntatis, ac petitionis alienæ proferat verba precatoria. Hoc tertio modo orare in choro Canonicos (ut de secundo notissimo nihil dicam) fert unanimis sensus DD. teste Suarez *loc. cit.* itémque Bonartio *Lib. 2. De Hor. Can. Cap 24.* post S Thom. *cit. art. 12.* Unde suprà *n 554.* dixi, omnes Christianos non excommunicatos fieri participes talium publicarum precum; nam ut loquitur S. Thom. *loc. cit.* communis oratio est, *quæ per ministros Ecclesiæ in persona totius fidelis populi offertur.* Quia verò sic fidelis populus offerens suas preces Deo per suos ministros habet primam, ac potissimam rationem sui ipsius, cùm charitas incipiat à se ipsa, vel, si mavis à seipso, ideo preces fidelis populi sunt precationes pro ipso populo, adeóque tenentur tales ministri Ecclesiæ offerre Deo recitationem sui Breviarii, pro populo fideli, seu pro Ecclesia.

770 Sed oritur hinc dubium valde practicum: *An ergo non liceat tali ministro Ecclesiæ offerre Deo recitationem Breviarii pro se ipso, aut pro aliquo particulari homine?* Si enim est legatus Ecclesiæ, debet hujus, non autem alterius causam agere apud Deum, cum præjudicio sui Principalis; intervenit autem hic præjudicium ejus Principalis, seu Ecclesiæ, à qua mittitur, si enim applices totum Breviarium tibi, aut alicui alteri, nullus fructus redundabit in cæteros Christianos, cùm tamen oporteret, illud emolumentum spirituale dividere in omnes.

771 Hoc valde practicum dubium, qui expediat, neminem legi; aperiam tamen meum sensum, consistentem in punctis *seqq.* quibus præmittere debeo memorationem communis doctrinæ, quòd omne opus sanctum, factum in statu gratiæ, habeat vim applicabilem alteri, tum satisfaciendi propœnis admissorum criminum, tum impetrandi varia bona, siquidem offeratur Deo in finem obtinendi illa. Cùm igitur certum sit, recitationem Breviarii piè peractam esse opus sanctum, & quidem valde sanctum, quia est actus Religionis. S. Thom. *2. 2 q. 83. a. 3.* quæ quidem omnibus *moralibus* virtutibus eminet. S. Thomas *q. 81. a. 6.* & obedientiæ, ac probabilissimè justitiæ in beneficiatis, fit, ut habeat vim tum satisfaciendi etiam, quatenus est oratio, S. Thom. *q. 83. a. 2. ad 2.* tum impetrandi, etiam secundùm eas partes, secundùm quas, seu in quibus nulla continetur oratio, ut sunt e.g. lectiones. Ergo quæro ego hîc, utrùm lectionem partium Breviarii, quæ non sunt preces, possim validè, & licitè applicare, cui volo? 2. An orationes, quæ expressè comprehendunt plures homines, adeóque integram communitatem, aut Ecclesiam totam, licitè, & validè uni soli homini applicare possim? Ad utramque quæstionem respondeo.

I. Aliquas ex precibus, in Breviario contentis, potes tibi soli applicare, illas nimirum, quibus ex præscripto Ecclesiæ petis gratiam rectè fungendi tuo officio, ut cùm dicis: *Domine labia mea*: *Deus in adjutorium*; hunc enim secundum versiculum (eadem est ratio primi) pronuntiari, ut persoluturus preces canonicas exoret sibi à Deo gratiam, rectè eas persolvendi, notat inter reliquos Antonius Molina *in Instruct. sacerdot. fol. 383.* Unde potes utique tuis collegis applicare benedictiones, quæ præmittuntur lectionibus, ideo enim ponuntur in numero plurali, ut indicetur, fundi nomine plurium. 772

II. Fas quoque tibi est, molestias corporis, aut animi accidentales, quas persentiscis in eo munere, offerre pro te, aut alio; sicuti etiam omnem illum fervorem, omnem devotionem, quam, & quem adhibes ultra debitum, hæc enim talia non spectant ad substantiam tuæ legationis, ergo sunt integrè tua. 773

III. Quin imò potes donare tibi ipsi, aut alteri stationem, genuflexionem, vocis contentionem, privationem recreationis, & libertatis, adeóque attentionem exteriorem. Ratio est, quia concessum intelligitur, quidquid prohibitum non reperitur. *L. Nec non. §. Quod ejus, ff. In quibus caus. major.* Non reperitur autem prohibita ejusmodi donatio, seu applicatio. 774

IV. Potes etiam alteri donare, seu applicare illum fructum spiritualem, qui in te redundat, quatenus exerces, fungendo fideliter officio Legati, actum obedientiæ, seu justitiæ, quia & hi duo actus sunt utique *impetratorii, satisfactoriique*, & proinde quoad hoc accidens transferibiles in alterum; & Respublica permittit suo legato liberum dominium honorarii, quod à Principe, ad quem destinatus est, insignitus domum repetiit. 775

V. Quia affirmanti incumbit probatio *L. Actor. ff. De probat.* nequeo autem probare, Ecclesiam vetare Canonicis, ne recitationem etiam publicam Breviarii *quoad vim satisfaciendi* reservent totam sibi ipsis, aut largiantur alicui vivo, aut defuncto; & certum est, satisfactionem esse separabilem ab impetratione, ut ostendo in *Alph. Sacrif. Cas. V. Sect. 3.* ideo etiam 776

etiam huc applicanda est Regula ex *L. Nec non* paulò antè producta, quamvis Azor *P. 1. l. 9. c. 32. q. 2. in fin* velit, applicari Ecclesiæ etiam *quoad vim satisfactivam*.

777 VI. Tametsi in *Alph. Sacr. l. c.* negavi, esse in potestate sacrificantis, privare fideles portione *generalissimâ*, scilicet illâ, quæ debetur fidelibus, quatenus sacerdos sacrificat nomine Ecclesiæ, non tamen necessaria, sed solùm probabilis est hæc consequentia. Ergo etiam Canonicus psallens nomine Ecclesiæ, nequit privare fructu Horarum fideles, applicando omnem alicui alteri. Etenim illud primum nequit fieri, quia sacerdotes sunt jure *divino* constituti, ut offerant dona & Sacrificia pro peccatis populi. *Hebr. Cap. 5.* Atqui Clerici constituti sunt solo jure *humano* ad laudandum Deum in Hymnis, & Canticis bene sonantibus, ab Ecclesia præscriptis.

778 VII. Non audeo damnare peccati mortalis Canonicum, aut alium choro adstrictum, qui intendit æquè totum fructum Breviarii, adeóque etiam *quoad vim impetrandi* applicare alteri, atque intendit Laicus recitans illud ipsum officium, aut tria, vel quatuor Rosaria Ita me *citato* sentit etiam Neusser *d. 5. n. 31.* Ratio est, quia assentior Arragonio, *2. 2. q. 83. a. 12. concl. 3.* sic pronuntianti: *Certè videtur valde durum, & à pietate Christiana alienum, mittere aliquem in infernum, aut dicere, quòd peccet mortaliter, sine evidenti, & certa ratione.* Hanc majorem propositionem fulcio sufficienti autoritate *in Clypeo Clem. Judic. P. 1. Sect. 8.* Atqui fateor, me non perspicere evidentem, certámve rationem

779 constituendi hîc noxam lethalem. Licèt enim tanquam prævaricator gravissimè sit mulctandus legatus, qui à Republica ablegatus ad Principem pro causâ communi, agit solùm suam privatam, aut alterius, non tamen est paritas inter hunc & ministros Ecclesiæ; etenim Ecclesia non pollet tantâ potestate in actus merè *internos* suorum ministrorum, quantâ Respublica in *externos* suorum, & proinde mihi certum est, ejusmodi noxam negatum iri à negantibus Ecclesiæ omnem potestatem in actus purè *internos*; neque tam clarum est, quòd Ecclesia velit tam rigidè obligare ad *internos*, quàm Respublica ad *externos*, & officium istud publicum est etiam institutum idcirco, ut populus fidelis conveniat certis horis in Ecclesiam, sicuti satis indicat S. Thomas *cit. art. 12.* & testimoniis SS. PP. constat, fuisse primis sæculis magno concursu factitatum. Sciunt quoque Prælati Ecclesiæ, etsi non prohibeant sub mortali talem donationem, fore nihilominus innumeros, qui non sint eam facturi.

780 Non tamen satis video, quomodo possim à veniali culpa cujusdam seu inobedientiæ, seu infidelitatis excusare solitos facere illam applicationem; & præsertim peccant, qui orationes expressis verbis indicantes communitatem fidelium, restringunt mente ad unum, aut alterum hominem; ut e. g qui dicens orationem pro Dedicatione Ecclesiæ, ac pronuntians illa verba: *Quisquis hoc templum beneficia petiturus ingreditur*: vellet per τὸ: *Quisquis* intelligere duntaxat quemlibet ex sua privata domo, hic enim etiam peccaret contra veracitatem.

Certè id repugnaret singulariter instituto DD. Canonicorum Regularium Divi Augustini, utpote de quibus Dominicus Bisselius loco, quem nominavi suprà *n. 677.* expressè scribit, ut interpres: *Nos* (Canonici Regulares) *officia divina offerimus nomine omnium, & pro omnibus.*

Ex his omnibus breviter concludo, posse 781 quidem quemlibet etiam Choro adstrictum dicere: *Domine Deus recitationem hanc Breviarii offero, quoad possum, tuæ divinæ majestati pro hoc particulari homine*, & hac oblatione factâ profuturam recitationem illi particulari homini plus, quàm alteri attamen dici non posse, quarumnam præcisè partium Breviarii sit ei peculiariter profutura; consultum quidem esse, ut in pronuntiandis communibus orationibus sis peculiariter memor illius, cui promisisti, attamen ad id te non teneri vi promissionis, recitantes privatim habere clarius jus donandi, quàm qui in choro; fructum precum factarum ab ipsamet Ecclesia, difficiliùs à toto genere posse alteri applicari, quàm psalmorum, lectionum, homiliarum, ut patet vel ex sensu, seu significatione.

Est verò observandum hoc discrimen inter 782 orationes ab Ecclesia compositas, insertásque Breviario. Aliæ enim exprimunt in numero singulari illum, pro quo oratur, aliæ in plurali, quandoque illimitato. Quando est illimitatus numerus, debet intentio orandi esse illimitata. Hujus generis sunt illæ orationes & Hymni, in quibus exprimitur prima persona numeri Pluralis, vel pronomen: *Nos, Nobis, Noster, &c.* At quando oratio est circumscripta, debet etiam circumscribi intentio orantis. Hinc non laudarem, qui recitans orationem: *Deus qui nobis per singulos, &c.* diceret in fine etiam solàmente: *Quisquis hoc templum, & omnia in toto Orbe ingreditur, &c.* & in oratione de S. Ignatio: *Certantes in terris*, adderet tanquam partem illius Collectæ: *Et in purgatorio.*

At interrogabis, quale templum intelligere 783 debeam, quando existens Constantiæ, celebro Dedicationem Basilicæ alicujus Romanæ, sicuti eo ipso 18. die Novembris Anni 1662. quo hæc parabam primo prelo, colebamus officio Dedicationem Basilicæ SS. Apostolorum Petri & Pauli.

Resp. Absque dubio Romanum. Obstricti enim Breviario Romano non adigerentur ad celebrandum illum diem 18. Novembris si non hoc ipso deberent unà cum Romanis colere

Basilicam SS. Apostolorum. Accedit duplex alia ratio, quam memoro propter juniores, seu minùs peritos recentium Rubricarum, & cujus utriusque praxis occurrit illo ipso hodierno die, & Anno.

784 Siquidem nos celebravimus in Ecclesia nostra diem septimum Dedicationis nostræ propriæ Ecclesiæ, qui utique cedere debuit duplici de Dedicatione Basilicæ Apostolorum. Debuimus autem tam in Missa, quàm officio canonico accipere pro prima Oratione communem collectam: *Deus qui nobis per singulos Annos, &c.* non autem illam; *Deus qui invisibiliter, &c.* eò quòd nimirum in Breviariorum reformatorum Rubrica pro festo Dedicationis, post Antiphonam ad *Magnificat* primarum Vesperarum, legantur hæc verba: *Quando varianda est oratio ob concursum Dedicationis alterius Ecclesiæ* (dicitur) Oratio; *Deus qui invisibiliter, &c.* erat autem varianda illa Oratio; *Deus qui nobis.* quia accessorium sequitur suum principale; ergo sicut officium intra Octavam cedit Duplici, ita & oratio ipsa cedere debet. Unde patet, exactè recitantem illam Orationem, debuisse dicendo; *Hujus sancti templi*, cogitare de Ecclesia Romana.

785 *Romana* inquies? Atqui demonstrativum; *Hujus, & Hoc, non designat rem distantem centum milliaribus Germanicis?*

Resp. Tametsi *in Alphab. Sacrif. Cas. II.* explicans formulam consecrationis, notavi ex communi doctrina, per illum denotari rem ad sensum præsentem; attamen quatenus sacerdos profert hæc verba in persona Ecclesiæ, sicut certè facit hoc, tum in Missa, tum in choro, non observatur hæc notatio. Ecclesia enim potest per, seu in multis suis membris, propriè dicere: *Hujus sancti templi, &c.* scilicet per illa membra, quæ sunt Romæ in illis Basilicis, sicuti quando in eadem Missa Dedicationis Ecclesiæ, in secunda Collecta Postcommunionis: *Quæsumus omnipotens Deus*: dicit sacrificans: *Hoc loco, quem nomini tuo indigni dedicavimus*, loquitur apertè in persona Ecclesiæ, quæ illum locum per unum aliquem Episcopum consecravit Deo ante Annos 100. 200. &c.

786 *Altera* ratio, quam propter rudiores promo, petitur ex eadem Missa Dedicationis Ecclesiæ. Memini enim, fuisse ante multos Annos dubitatum, cur in illius Missæ Secreta: *Annue quæsumus* includantur parenthesi illa verba: *Ut quicunque intra templi hujus, cujus anniversarium Dedicationis diem celebramus, ambitum continemur, plenâ tibi atque perfectâ corporis, & animi devotione placeamus*; & scio fuisse, qui existimârunt, ideo includi, ut indicetur, illa verba omittenda esse, quando Missarum solennia peraguntur non intra muros ipsius templi, cujus Dedicatio celebratur, sed in cœmeterio. Verùm decipiebantur illi boni viri; etenim Congregatio Rituum, præsente atque postea attestante Gavanto *in Rub. Missal. p. 2. Tit. 16, n. 9*, mandavit fieri illam parenthesin (nec enim reperitur in Missalibus antiquioribus, e.g. Plantinianis de Anno 1590) ad indicandum, illam sententiam omittendam esse, quando Sacerdos celebrat de Dedicatione non suæ, sed alienæ Ecclesiæ, sicuti etiam solet nunc notari ad marginem illius Collectæ in Missalibus Urbani VIII. non autem in Missalibus Clem. itidem VIII. e g. Monacensibus de Anno 1609. Hæc altera ratio manifestè convincit, verum esse, quod dixi *n. 764.*

At, inquies: *Quid ergo agendum nostris Patribus, qui infra octavam Dedicationis nostræ Ecclesiæ, habent suam liturgiam in aula Gymnasii? Aut fortè in prædio suburbano, vel aliqua æde parochiali, aut privato Oratorio?* Eadem est quæstio de Clericis incorporatis alicui Ecclesiæ, qui infra octavam, aut fortè ipsomet die Dedicationis illius, sacris operantur in sacello domestico, vel alia Ecclesia dissita uno, pluribúsve milliaribus? An omittent τὸ: *Quicunque intra, &c.* 787

Resp. Fateor, me nunquam omisisse; idem fatentur de se complures PP. ex hoc Collegio à me interrogati. Ratio est, quia in ejusmodi casu potest inprimis demonstrativum *Hujus* æquè aptè, si non aptiùs usurpari, ac usurpaturà me, quando Constantiæ celebrans de Basilica Romana, recito Orationem; *Deus, qui nobis*. Deinde nihil frequentiùs, quàm ut pars pro toto accipiatur, & quod verum de parte, enunttietur in plurali de toto. Quia igitur una pars illius totius, cujus, & ego pars esse pergo, etsi alibi existens, continetur intra ambitum talis templi, rectè possum dicere: *Continemur*; sicuti hodiéque loqueretur non minùs figuratè, quàm gloriosè civis Constantiensis, qui diceret: *Nos Constantienses Annis ab hinc quadraginta fortissimè contudimus cornua Hornii Suecici Generalis, mœnia nostra quatientis grandine tormentorum bellicorum*, esto, qui hoc factum Spartanum ita recenset, fortè tunc vagierit in cunis, cùm cives exerebant suos Martios spiritus in mœniis. 788

Dico V. Probabilius est, illos, qui non sunt adstricti choro, dum privatim exsolvunt debitum Ecclesiasticæ obligationis, *per se loquendo*, non facere id nomine Ecclesiæ, juxta tertiam significationem hujus locutionis, propositam suprà *num. 767.* contra Suarez *Lib. 4. De Hor. Can. Cap. 26. num. 17.* citantem pro se Molinam, Gabrielem, & Navarrum *De Orat. & Hor. Canon. Cap. 19. n. 59.* Sed certè Navarrus tantùm refert hanc sententiam, non approbat. Fatetur tamen idem Suarez, esse qui contrarium sentiant, & quidem rectè; sentit enim, & facit pro nobis S. Thomas *2. 2. q. 83. art. 12. in Corp.* ubi expressè tradit, orationem, quæ fit in persona Ecclesiæ, debere innotescere toti populo, pro quo offertur; atqui oratio, quæ de- 789

de loquimur, nec innotescit, nec innotescere debet toti populo, pro quo offertur. Habeo igitur perspicuam autoritatem S. Thomæ, & ejusdem rationem; cui addo hanc, quòd non debeamus restringere libertatem hominis, nisi gravis ratio nos ad id adigat, siquidem libertas est res inæstimabilis, *Leg. 106. ff. De Reg. jur.* & rebus omnibus favorabilior *Leg. 117. eod.* restringitur autem libertas per illam sententiam, quia aufertur potestas applicandi liberrimè cuivis capaci totum fructum Breviarii, & quia scio, à plurimis viris, piis simul atque eruditis, fieri hanc applicationem, sine metu ullius prorsus peccati, vel imperfectionis, ideo confirmo meam responsionem horum quoque judicio.

790 Dixi in conclusione: *Per se loquendo*: videntur enim id facere posse *per accidens*, si videlicet ipsi sponte & ultro se sistant Deo tanquam legatos, seu Oratores totius Christianitatis; cùm enim constet ex utroque Jure, posse quem in multis casibus utiliter gerere rem alterius, sine hujus expresso mandato, & tamen ejus nomine, non video, cur non possint prudenter existimare, esse hunc *tacitum* consensum Ecclesiæ, ut quisque bonus Christianus hasce tam publicas preces & laudes fundat, si velit non solùm pro toto populo fideli, de quo nullum est dubium, sed etiam loco, seu in persona, & proinde tanquam legatus, Orator, interpres universæ Christianitatis. Ex his jam descriptis video, hoc ipsum expressè doceri à Navarro *De Orat. Cap. 20. numero 40.*

Dices: *Si Clerici omnes tanquam per se legati persolverent hoc officium suæ servitutis nomine Ecclesiæ, forent preces eorum multò efficaciores, quia etiam* ex opere operato *prodessent?* Resp. Non est æquum, ut propter hanc incertam sequelam, de qua paulò pòst, spoliemus eos suâ naturali libertate.

791 Quæres autem ulteriùs: *Quid censendum, 1. De beneficiatis privatim solventibus pensum. 2. De monachis, & monialibus?* Resp. Cùm illi primi sint propriè Ecclesiæ Ministri publici, & proinde per se obligati ad Chorum. Clement. *De Celebr. Missarum*, sicuti & saltem in majoribus constituti Regulares, ut patet ex eadem Clementina; satis credibile est, etiam, dum privatim offerunt Deo Sacrificium laudis, fructum labiorum suorum, ut loquar cum Apostolo, ad *Hebr. 13.* eos etiam extra Chorum esse privatos illâ suâ libertate. De Monialibus, itémque Religiosis Choristis, nondum promotis ad sacros Ordines major causa dubitandi suppetit, cùm non constet ex jure, hos esse ministros, illas esse ministras Ecclesiæ, juxtà disputata *in Alphabet. ipso Cas. XXIII. n. 568. & seqq.* Absque omni dubio pronuntiabit P. Suar. idipsum de iis, quod de Canonicis, sicut exprimit Navarr. *loc. cit.* loquens etiam de Novitiis, & Minoristis addénsque, Laicos quoque posse, si velint, fungi Officio legatorum, tum in his, tum in aliis precibus approbatis ab Ecclesia, & proinde plus prodesse recitationem harum, quàm aliarum, cœteris paribus.

Dico VI. Incertum est, utrùm recitatio Breviarii, peracta à Clericis, habeat aliquem effectum *ex opere operato*. Habere censet P. Azor *Part. 1. lib. 9. cap. 32. quæst. 2. in fine.* faventibus utcunque Gabriele, *in Can. Miss. Lect. 57.* & Navarro *De Orat. Cap. 19. n. 59. & 60.* eò quòd Ecclesia sit sponsa Christi, adeóque ipsi gratissima, charissima, & consequenter preces, quæ ab ipsa funduntur per suos ministros, sint efficaciores, quàm si quis privatus, vel per se suo nomine, vel per alium offerret Deo, nihilque obsit improbitas ministri, etiamsi sit malus, sicut obest juxta Azorium, quando das cæco improbo eleëmosynam, ut pro te supplicet Deo. Hæc ratio facit, ut hanc sententiam habeam non solùm pro non impia, ut loquitur Gabriel, sed etiam pro pia, imò & pro utcunque probabili, nihil tamen determinare volo. Saltem non est certum, quòd preces peccatoris, non habeant vim impetrandi infallibiliter. 792

Claudo hanc prolixiorem, ac intendebam, Disputationem, hortando, quoad possum, omnes meos lectores, ut nunquam auspicentur recitationem Matutini, quin piè, reflexè, & tractim legant, vel ex memoria pronuncient utramque precatiunculam, quam reperire est in calce Breviariorum Urban. VIII. videlicet illam: *Aperi Domine os meum*, &c. atque illam; *Domine in unione, &c.* utraque enim est potentissima cùm ad impetrandam à Deo, tum ad imprimendam veram devotionem. Persolutio pensi Canonici est una è præcipuis functionibus Clericorum, ut meritò vocetur in Clement. *De Celebr. Missarum* Sacrificium laudis, & *in Cap. Presbyter De Celeb. Miss.* Pensum servitutis Ecclesiasticæ; quidni ergo omni vi, & ratione connitamur efficere, ut Angeli, qui nos offerentes illud Sacrificium laudis, & vitulum labiorum, circumstant, perspiciant à nobis altè imbibitum illud Distichum Glossæ, *in c. Cantantes, Dist. 92.* 793

Non vox, sed votum: non cordula musica, sed cor;
Non clamans, sed amans cantat in aure Dei.

 DIS-

DISPUTATIO SECUNDA Problematica.

DE ATTENTIONE.

An mortaliter delinquat Clericus, negligens Attentionem, dum recitat Horas canonicas.

SUMMARIUM.

Quinque diversæ opiniones de necessitate attentionis in persolutione pensi Canonici referuntur. num. 794. & seqq.

Prima damnat absolutè *peccati mortalis foventem longas distractiones.* Ibid.

Altera talem absolutè *excusat à mortali.* 795.

Tertia damnat evagantem, deditâ operâ, excusat evagantem ex sola negligentia. 796.

Quarta est contenta attentione superficiali. 797.

Quinta exigit literalem, *aut* spiritualem. 799.

Attentio alia est exterior, *alia* interior. 800.

Attentio virtualis *quænam sit.* Ibid.

Interior *est triplex*; superficialis, literalis, spiritualis. 801.

Quomodo intelligendi sint autores exigentes intentionem interiorem, *interim & contenti* superficiali, *& dissidentes à negantibus necessitatem interioris attentionis?* 802.

Alia est attentio solius phantasiæ, alia intellectûs, eáque deliberata. Ibid.

Peccat mortaliter, qui inter recitandum occupat se diu actionibus exterioribus impedientibus attentionem interiorem. 806.

Utrùm, ut illæ actiones exteriores causent peccatum mortale, debeant esse ex natura sua, an verò respectu solius subjecti incompatibiles cum attentione interiore? 807. *& seqq.*

Indicantur aliqua ex natura sua incompatibiles, alia non incompatibiles cum attentione. 810. *&* 817.

Proferuntur rationes in utramque partem. 811. *&* 812.

Nec peccat mortaliter, qui fundens preces arbitrarias, occupat se actionibus exterioribus etiam ex natura distractivis. 813.

Deus sub mortali prohibet subjectis penso horario illas omnes, & solas actiones exteriores, quas Ecclesia. 814.

Ecclesia directè *interdicit illas solas, quæ sunt naturâ suâ incompatibiles cum attentione.* 815.

Cùm quid prohibetur, omnia prohibentur, per quæ proximè ad illud pervenitur. Ibid.

Aptatio calami, & compositio lecti an ex natura sua repugnent attentioni? 817.

Quas actiones licitè *exerces tempore orationis arbitrariæ, easdem etiam* licitè *exerces tempore orationis præscriptæ.* Ibid.

Faciendum discrimen inter actiones festinanter, & lentè exercitas. 818.

Non est opus repetitione, si non advertas, te distrahi per actiones exteriores. 820.

Probabilius est, essentiam orationis vocalis *consistere cum perpetuis distractionibus etiam voluntariis.* 821.

Probatur ex definitione orationis. 822.

Probatur etiam à simili. 824.

Et ex formula Extremæ Unctionis. 825.

Et ex principio admisso ab adversariis. 826.

Et ex alia doctrina admissa ab adversariis. 827.

Quo sensu dicatur, orationem esse ascensionem mentis ad Deum? 828.

Non est hypocrita, qui flectens orat distractè. 829.

Nequit negari, quin sit probabile, immunem esse à peccato mortali, qui Horas recitat cum perpetuis voluntariis distractionibus. 831.

Respondetur ad objectionem ex Cap. Dolentes. 834.

Item ad alias plures objectiones. 835.

Et ad objectionem petitam ex obligatione recitandi preces votivas, & pœnitentiales. 836.

Sufficit omnino attentio superficialis. 837.

Et est probabilius, hanc saltem requiri sub mortali, dum funduntur preces imperatæ. 838.

Sensus Capituli: Dolentes. 839.

Attentio superficialis *ita requiritur, ut obliget, ne quis non solùm non deditâ operâ, sed etiam ne ex supina negligentia distrahatur.* 840.

Nec sufficit intentio habitualis *attendendi.* Ibid.

Deus graviter prohibet illas solas distractiones, quæ causantur per actiones suaptè naturâ incompatibiles cum attentione. 841.

Non tenetur ad restitutionem fructuum, qui orat cum perpetuis voluntariis distractionibus. 842.

Et consequenter nec ad repetitionem, modò omnia pronuntiârit. 843.

Quamdiu scrupuloso non constat, quòd mutârit propositum recitandi attentè, credere debet, distractiones fuisse involuntarias. 844.

Modò adhibeas mediocrem diligentiam ad expellendas distractiones, satisfacis. 846.

Imò licitè *quandoque admittis levem distractionem.* 847.

Aut etiam annotas aliquid breviter, ne obliviscaris. 848.

Describuntur ex P. Sucquet documenta practica multum facientia ad conservationem attentionis. 850. *& seqq.*

Describuntur quoque ex P. Nicolao Avancino insignes considerationes, quas Archidux Leopoldus Gulielmus adhibebat ad collectionem, fervorémque augendum. 856.

NOtandum est I. Quinque diversas opiniones circa præsentem dubitationem hodiéque existere. *Prima*, eáque communior inter scriptores hujus sæculi, damnat *absolutè* peccati mortalis, foventem animo deliberato, per notabilem partem Breviarii, distractiones, cogitationésque avertentes animum ab attentione ad res pias. Hanc post Nav- 794

var-

vatrum *De Orat. cap. 13. num. 18.* atque alios, seriò propugnat P. Franciscus Suarez, *Tom. 2. De Relig. Lib. 4. De Orat. & Horis Canonicis cap. 26.* Ut *num. 5.* pronuntiet, eam esse *moraliter* certam, ac *num. 13.* consequenter addat, contrariam esse *practicè* improbabilem. Ei, quoad rem ipsam, non verò quoad censuram adhærent Ludov. Beja *In suis Responsis part. 2.* plerique Theologi Societatis nostræ, ac nominatim Lessius *Lib. 2. de Justit. cap. 37. num. 63.* Laymannus *Lib. 4. Tract. 1. cap. 5.* Fagundez *De precept. Eccles. prac. 1. lib. 2. cap. 7.* Alloza *in Florib. verb. Horæ. num. 43.* Oliver. Bonart. *De Hor. Canon. Lib. 2. cap. 35.* atque alii, quos cum exteris referunt & hi, & alii, ac nominatim Barbosa *in Cap. Dolentes. De celebr. Miss.* Diana *Part. 2. Tract. 22. Resol. 2.* Sanctgall. *Tom. 7. fol. 60.* Leander à Sanctissimo Sacram. *Quæstion. Moral. Part. 1. Tract. 8. disp. 4. quæst. 2. num. 7.* & Ascanius Tambur. *De jur. Abb. Tom. 2. d. 10. q. 2. n. 7.* nominans triginta duos. At malè in his Comitolum. Rationes ac fundamenta proferam *num. 828. & seqq.*

795 *Secunda* opinio talem *absolutè* absolvit à noxa lethali. Ita plerique antiquorum, ut Gloss. Vmbertus, Gerson, Pisanus, Angelus, Rosella, Antoninus, Abbas, Hostiensis, Astensis, Ancharanus, Turrecremata, Gabriel, Durandus, Tabien. Sylvest. *Verbo Hora q. 11.* & alii, quos ipsimet contrariæ sententiæ auctoras, à nobis relati, citant cum Diana, Barbosa, Ascanio Tamburino *ll. cc.* quibus etiam adhærent è Recentioribus Comitolus *Respons. Moral. Lib. 1. quæst. 63.* fusè, Ægidius Coninck *in 3. Part. q. 83. a. 6. num. 292. & seqq.* fusè; Cardin. de Lugo *Tom. 2. in 3. part. disp. 22. sect. 2.* fusè, Valer. apud Dianam. *Cit. Resol. 2.* Ioannes Caramuel *in Theolog. Regulari num. 1375.* Dicastillo *Tom. 1. in 3. part. tract 5. De Euchar. d. 5. dub. 7. & 8.* fusè, Thomas Tamburinus *in Decal. Lib. 4. cap. 2. §. 1. num. 21.* Cotonius *Lib. 3. controv. 3. num. 180.* probabilem reputantibus Lessio, Bonartio, Laymanno, *loc. cit.* itémque Azorio *Instit. part. 1. lib. 10. cap. 16. quæst. 1.* Tiberio *quæst. 52.* Ascanio Tambur. *l. c. n. 8.* Bassæo *Verb. Hora 2. n. 21.* & contentiosè Diana *P. 17. T. 11. Res. 30.* post Caspensem Capucinum. Hujus quoque opinionis fundamenta producemus infrà *num. 831. & seqq.*

796 *Tertia* sententia media inter duas priores extremè dissidentes, utitur distinctione, assentiendo scilicet *Primæ* opinioni, quando Clerici deditâ operâ, ex proposito, & ex industria patitur mentem evagari; secùs, quando solùm ex crassa negligentia permittit animum abripi ad objecta impertinentia. Est hæc mens Cajetani *2. 2. quæst. 83. art. 13. in fin.* & *in summa verb. Horæ Canonicæ, num. 11.* Emanuelis Sa *num. 19.* testantis, consentire aliquos Iuniores valde doctos, & exprimentis, licèt in aliis multis materiis negligentia crassa æquiparetur voluntario, in hac tamen non æquiparari, eò quòd alioquin orirentur nimis multi scrupuli.

Quarta Classis Doctorum contenta est attentione *superficiali*, seu ad sola verba; eam tamen saltem requirens. In hac classe reperiuntur Cajetan. *loc. cit.* Armilla *Verbo Horæ num. 19.* Binsfeldius *in Enchir. Part. 4. cap. 11. num. 5.* Toletus *in Summ. Lib. 2. cap. 13.* Sa *loc. cit.* Suarez *cit. Cap. 26 num. 23.* Beja *Part. 2. de Hor. Can. Cas. XXXIII.* Gauger. *in Summa Cajet. verb. Horæ, lit. F.* Gavantus *in Rubr. Breviar. sect. 1. cap. 45. Tit. 4. num. 1.* Navarrus *De Orat. cap. 13. num. 23.* Sanch. *loc. cit. num. 16.* referens Angelum; Henriquez *Lib. 9. cap. 25. num. 5. lit. O.* Tiberius *Quæst. 92.* referens Bonacinam, Tannerus *Tom. 3. disp. 5. quæst. 1. num. 153.* Laymannus *loc. cit. num. 9.* Reginaldus *Lib. 18. num. 155.* sequens Suarezium, etsi videatur *num. 152.* dissentire. Filliucius *Tract. 23. num. 258.* re ipsâ sentiens cum Suario; Escobar *in Theolog. Moral. Tract. 4. Exam. 6. num. 59.* Alloza, & Sanctgallenses *loc. cit.* Et denique tam multi ultra nominatos pro *secunda*, & *tertia* sententia sequuntur hanc quoad sufficientiam, ut P. Lessius *loc. cit. num. 69.* eandem amplectens, fateatur, cæteros ferè cum Cajetano consentire, P. Sanchez omnes, P. Bonartius eam vocet communem Doctorum. 797

Limitant tamen illam Cajetanus ipse *cit. art. 13.* Navarr. *num. 33.* Sanchez & apud ipsum P. Henriquez ab eo consultus, itémque Angles, ut vera sit tunc solùm, quando quis non cupit sistere in attentione *superficiali*, sed hanc adhibet, ut eâ se disponat ad sublimiorem, ac perfectiorem, adeóque ad *literalem*, vel *spiritualem*. At hanc limitationem excludunt idem Cajetanus *in Summa loc. cit. num. 11. vers. Qui verò*, Lessius *num. 69.* Suarez, Filliucius, Bonart. Escobar, uterque Tamburinus Palaus *Tract. 7. disp. 2. p. 3* Tiberius, alii permulti. Adde, quòd Cajetanus ipse, atque Sanchez, ut dixi suprà *num. 797.* fateantur, illum non peccare graviter, qui admittit distractiones *voluntariè*, modò eas non procuret; ergo multò minùs, si *voluntariè* se occupet in attentione *superficiali*. 798

Quinta denique sententia exigit *absolutè* attentionem, vel *literalem*, vel *spiritualem*. Gregorius de Valent. *Tom. 3. disp. 6. quæst. 2. punct. 10. §. 4.* Antonius Molina *in Instruction. Sacerdot. in Appendice Tract. tertii cap. 9.* aliíque; volúntque hi duo scriptores, & alii apud Suarez *Lib. 3. cap. 4. De Orat. num. 15.* cum alterutra harum jungi superficialem. 799

Quò meliùs intelligatur & discrimen, & veritas harum quinque sententiarum.

Notandum est II. Duplicem esse posse generatim attentionem in Clerico, pronuntiante aliquem psalmum, hymnum, orationem 800

&c. scilicet exteriorem, & interiorem. Attentio exterior, ut jam dixi in ipso *Alphabeto Casu VIII. num. 219.* nihil est aliud, quàm vitatio, exclusio, absentia actionum externarum, seu sensu aliquo exercitarum, impedientiúmque attentionem *interiorem*, id est, animi advertentiam ad objectum hîc & nunc considerandum, seu advertendum, & notandum. Contingit autem non raro, ut sola per se phantasia, cujus directione lingua movetur inter orandum *vocaliter*, apprehendat verba psalmi, hymni, orationis &c. Fit è diverso longè creberrimè, ut intellectus ipse *per se primariò*, & non duntaxat *per accidens* seu *concomitanter* apprehendat eadem verba, apprehendat, inquam, seu cogitet de illis, & tunc dicitur adesse attentio *Actualis*, vel tantùm *Virtualiter* apprehendat, & tunc pronunciatur adesse attentio *Virtualis*; quæ quidem conformiter communiori doctrinæ apud Suarez *cit. cap. 4. num. 7.* tunc solùm reperitur, quando quis *involuntariè* distrahitur; at secundùm Cajetanum, Sa, & Sanchez relatos *num. 797* tunc etiam, quando *voluntariè* quidem, at non deditâ operâ quis evagatur. Vnde licèt Leander *Disp. 4. quæst. 2.* disertè negâsset, satisfacere illum præcepto de Sacra psalmodia, qui recitat advertenter sine ulla interna attentione, nihillominus tamen postea *quæst. 14.* utens suâ solemni phrasi scribit: *Longè multò probabiliùs, veriúsque respondeo, non peccare mortaliter, qui ex negligentia crassa mentem, dum recitat, evagari permittit*; cùm tamen eâdem *Disp. 4. q. 5.* describens intentionem *Virtualem* dicat tunc dari, *dum quis initio operis, aut actionis habuit attentionem* actualem (*qua quis actu advertit ad id, quod agit*) *postea tamen involuntariè distrahitur.* Quæ verba si velis haberi pro vera, adeóque reciproca descriptione intentionis *virtualis*, negabis, *virtualem* permanere in *voluntariè* divagante.

Idem autor *cit. quæst. 5.* rectiùs cum, & ex P. Pellizario nostro in Manuali Regularium *Tract. 5. cap. 8. sect. 1. quæst. 14.* describit attentionem *habitualem* his verbis: *Nomine habitualis attentionis venit illa, qua quis ex habitu, vel usu facit aliquid, non advertens ad id, quod agit, idque nullâ præcedenti advertentiâ à principio.* Etenim multa facimus, dicimus, ex usu, & habitu, quæ tamen non directè dicimur facere cum intentione, vel attentione *habituali*, prout loquuntur autores de hac, quando inficiantur, eam sufficere ad constitutionem actûs humani meritorii: Sacramentalis &c. etenim talis *per se* sumpta reperitur sæpe in planè ebriis, phreneticis, dormientibus; at verò, quando operationem, aut locutionem continuatam ex habitu, longóque usu præcessit advertentia, adeóque libera applicatio ad ejusmodi operationem, licèt in decursu, & continuatione illius operetur habitus, & longus usus, haud tamen dicendum est, continuari ex mero habitu, sed simul ex vi præcedentis liberæ applicationis, & attentionis, intentionísque, vel semper actu, etsi insensibiliter, permanentis; ut contra alios contendit P. Dicastillo *Tom. 1. in 3. part. disp. 3. num. 131.* vel extinctæ quidem quoad propriam suam totam entitatem, permanentis tamen in effectu, ut communiùs sentiunt autores. Unde obiter observo, quo sensu explicandi sint Doctores, quando negant laudem, & meriti rationem actibus de se bonis, exercitis tamen ex mera consuetudine. Si enim per meram consuetudinem intelligant illam, cujus exercitium non præcessit aliqua libera, adeóque attenta applicatio, atque advertentia, tunc sanè rectè loquuntur, sentiúntque. Sin designent illam, quæ in exercitium prodit, seu erumpit excitata à deliberato actu voluntatis nolentis e, g. recedere à sua pia consuetudine, aut tendentis in alium pium finem, non eis adstipulor, nisi *absolutè* negare velim, te augere tua merita, tuásque satisfactiones tunc quoque, quando aut gestans rigidum cilicium. quod deliberatè, optimáque mente induisti ejus tamen rigorem, aut asperitatem non sentis (ob assuetudinem) nisi raro de die, quando te reflectis. Aut pronuncians ex memoria, & usu Litanias, vel Salve Regina, quæ exorsus es cum deliberatâ, optimáque intentione, abriperis tamen totus aliò, sed *involuntariè* prorsus. Absit verò ut negem *absolutè*, atque adeò in eo quoque frequentissimo eventu, quo aliis licitè, vel *inculpabiliter* intentus pateris illas animi exerrati ones. Religiosi viri exercent innumeras oris, manuum, cæterorum sensuum actiones ex se difficiles naturæ corruptæ: at sine ulla prorsus difficultate, vel molestia, eò quòd longus usus sustulerit difficultatem, induxerit quandam suavitatem, ut sic loquar; quis horum sit Iudex tam inclemens, ut censeat, meritum esse minuendum, imminutâ, sublatâ molestiâ? Imminutum, sublatum est, si hæc sint inchoata sine advertentia, sine libertate; secùs, si liberè, scienter, nec deinde mutata *formaliter*, vel *interpretativè* voluntas. Volui hæc adjicere, quia fortè pauci ex meis futuris lectoribus meminerint, se ita explicatè reperisse alibi,

Notandum III. Interiorem attentionem ex mente S. Thom. *2. 2. q. 83. a. 12.* dividi ab omnibus ferè (nullo repugnante) 1. In illam, quæ est ad sola verba. 2 In eam, quæ est ad sensum verborum. 3. In eam, quæ est ad Deum, & ad rem, pro qua oratur. Ad verba, inquam, ne scilicet quis dicat unum verbum pro alio, ne confundat, aut collidat verba, ut distinctè, ac reverenter dicat. Cajetan. *in Summa. verb. Hora num. 9.* Ad sensum verborum, ut percipiat mente, & applicet affectum ad id, quod verbis significatur. Cajetan. *ibid.* Ad 802

Deum

Deum ipsum seu Iesum Christum crucifixum, &c. & ad rem, seu gratiam petitam, ; uta castitatem, humilitatem, fidem, spem, divinam amicitiam, cœlestem patriam, & alia hujusmodi, quæ sola (ut patet intuenti) petuntur communiter in divino officio. Cajetan. *ibid.* qui utique poterat addere, pacem, unionem, liberationem à tentationibus, & etiam terrenis hostibus, utpote & quorum mentio non rarò fit in officio canonico, & ad quorum obtentionem, aversionem, possumus dirigere recitationem verbalem.

Primam ex illis intentionibus vocant post S. Bonaventuram, Suarez *cit. cap. 4.* Laymannus, & alii plures RR. *superficialem*, alteram *literalem*, tertiam *spiritualem*. Utemur & nos hac triplici nomenclaturâ.

802 Notandum IV. Authores exigentes sub mortali attentionem *interiorem* interim tamen contentos *superficiali*, si quidem re & non solis verbis dissentiant ab assęclis secundæ, intelligendos esse de attentione non solius phantasiæ, sed intellectûs, deliberatè, *formaliter*, & *actualiter*, (nisi impediat distractio *involuntaria*, vel attentio *spiritualis*, aut *literalis*) attendentis ad verba; etenim doctores secundæ nec negant, nec negare possunt, necessariò adesse attentionem saltem phantasiæ, quando verba proferuntur; nec enim potest lingua promere ullam syllabam, nisi eam priùs apprehendente, ac repræsentante vi potentiæ imaginatricis, utpote sine qua appetitus non appetet prolationem, & consequenter non movebit linguam; siquidem nihil est volitum, quin præcognitum. Et proinde P. Thomas Sánchez *cit. Lib. 1. Consil. Moral. cap. 2. dub. 20. num. 9.* suam hanc, aliorúmque sententiam expressè explicat, & intelligit de actu non tali, qualem possunt habere etiam pecudes, sed de tali, qui ex deliberato, & attento animo procedat; sicuti & Navarrus *De Orat. cap. 20. num. 28.* reflexè dicit, oportere de verbis cogitare tantum, quantum est necesse, ne quis erret in iis; consentit Leander *loc. cit. q. 11.* & Antonius Molina *loc. cit.* per *superficialem* attentionem intelligens illam solam, qua quis sufficienter intelligit, se bene, sine errore pronuntiare, addens, hanc esse necessariam etiam illi, qui habet *literalem*, aut *spiritualem*.

803 Quia verò Cajetanus & plerique relati pro *quarta* sententia, non satis clarè, & expressè indicant hoc discrimen inter suam, & secundam sententiam, ideo pronuntiat Card. Lugo *cit. Disp. 22. num. 41.* post Coninck, multos illorum solis verbis dissentire à *secunda* sententia; Gregor. de Valent. relatus *num. 799.* illos videri pugnare secum ipsis, & cum veritate; Lessius *num. 69.* nisi explicentur, non videri differre à secunda sententia. Itaque *se-*

804 *cunda* sententia convenit in hoc cum reliquis, quòd Clericus teneatur sub mortali habere intentionem recitandi, integrè, & ordinatè Breviarium per modum orationis, & non tantùm ex intentione mandandi memoriæ, fallendi temporis &c. sicuti adversùs Dicastillo ostendimus *Disp. præced.* At in hoc differt à *quarta*, quòd *quarta* velit, ut Clericus deliberatè conetur attendere ad verba, tanquam ad quid sacrum, ne Deo irreverentiam irroget pronuntiando indecorè; adeò ut quamvis unà cum phantasia operetur tenuiter ipse intellectus, scriptores tamen illi nolint esse contenti hoc tenui, remissóque actu intellectûs, sed requirant intensiorem, fortiorem. Ita sanè explicat hos autores Cardinalis de Lugo *loc. cit. num. 14.* Nec dubium est de Sanchez, & Antonio Molina, ut liquet ex verbis ipsorum; sicuti neque de Lessio dubito, conferens ea, quæ *loc. cit. num. 62.* habet, cum iis, quæ *num. 69.* ubi etiam censet, cæteros autores *quartæ* sententiæ esse sic intelligendos; *secunda* verò sententia est contentissima illâ etiam tenuissimâ advertentiâ intellectûs, ac proinde non horret tanquam mortaliter malas ullas distractiones interiores, avertentes à vegeta attentione ad verba, nisi eæ aut sint secundùm se *moraliter* malæ, aut efficiant, ut verba proferantur cum defectibus sufficientibus ad mortale.

His notatis, decidam breviter sequentes quæstiones 1. *An, & qua attentio exterior requiratur ad recitationem Breviarii? 2. An attentio interior sit de essentia orationis vocalis? 3. An, & qua interior attentio sub mortali exigatur ad recitationem precum canonicarum? 4. An repetere, aut fructus beneficii restituere teneatur, qui distractè recitavit Horas?* 805

Dico I. Peccat mortaliter, qui volens satisfacere obligationi de persolvendo penso Canonico, occupat se exterioribus actionibus impedientibus illam *interiorem* attentionem, quam à *quarta* sententia exigi, diximus *num. 800.* atque adeò *exterior* attentio adhibenda est sub mortali. Ita omnes. Ratio est, quia ut minimùm de hac attentione intelligendus est celeberrimus ille in hac materia Canon *Ex cap. Dolentes. De celebr. Missarum.* quo quum reprehensi essent beneficiati Chori, *silentium in choro fugientes, effundentésque auditum ad sermones indebitos*, fertur hæc sententia: *Districtè præcipimus in virtute obedientiæ, ut divinum officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent, pariter ac devotè* Etsi verò hic Canon, hócque præceptum sit directum immediatè ad solos beneficiatos, celebrantes in choro divinum officium, attamen constantissima praxis, maximúsque consensus Doctorum, indoctorúmque declarat, omnes astrictos Breviario ligari hac ipsâ lege. Ex qua lege inferunt doctores, delinqui mortaliter, ab exercente actiones incompatibiles cum attentione interiore.

807 At nemo illorum, quantum scio, pertractat hanc sanè non levem quæstionem: Utrùm scilicet illæ actiones debeant esse ex natura sua incompatibiles cum attentione *interiore*, an verò sit necesse, aut sufficiat ad gignendum peccatum mortale, ut sint incompatibiles ratione subjecti. Etenim nonnulli præditi sunt intellectu adeò debili, & angusto, ut nequeant ad verba Breviarii nisi tenuissimè attendere, quando exercent minimam actionem exteriorem, e. g. quando lavant etiam modestè manus; aut tollunt humo lapillum; alii autem pollent tam perspicaci, atque amplâ intellectûs vi, ut valeant perfectè attendere ad duo diversa objecta, sicut e. g. Iulius Cæsar, de quo audi testimonium Plinii *Lib. 7. cap. 22. Scribere, & Legere, dictare, & audire solitum accepimus: Epistolas verò tantarum rerum quaternas pariter Librariis dictare, aut, si nihil aliud ageret, septenas.*

808 Quæritur igitur, si quis præditus tam felici ingenio, quàm Cæsar, valeret, dum recitat Horas Canonicas, vel scribere, vel notare, utrùm sui septem librarii, aut amanuenses rectè excepissent dictata, quæritur, inquam, an esset ipsi nihilominus sub mortali vetita illa scriptio, & revisio tot scripturarum? Si enim est aliqua exterior actio, quæ mentem avertat ab attentione ad verba prolata, tum sanè vel maximè est mentalis lectio materiæ diversæ à verbis, quæ pronuntiantur. Idem quæritur de scriptore, & pictore; an scilicet, si quis polleat vi attendendi simul ad scripturam, seu picturam, & ad verba Breviarii, sit excusandus pingendo, & scribendo, dum dicit: *Domine labia mea aperies*, & reliqua usque ad: *Tu autem Domine miserere nobis*, in fine primæ, aut nonæ lectionis, vel etiam usque ad *Benedicamus Domino*? Equidem omnes passim Doctores proponunt exemplum scriptionis, tanquam Ideam actionum exteriorum repugnantium attentioni internæ, incompossibiliúmque cum illa.

809 Silvester *Verb. Hora quæst. 11.* sic loquitur: *Mortale est, dicendo officium se occupare in exterioribus, quæ non compatiuntur attentionem ad officium.* Sic etiam loquitur Gregor de Valent *loc. cit.* Distinctiùs mentem suam aperit Dom. Sotus *Lib 3. De justit. art. 5. quæst. 5.* pronuntians: *Nemo censendus est attentione ex professo distrahi, nisi, dum Horas pendit, alio negotio occupetur, quod suapte naturâ attentioni orationis adversetur. Rursus requiritur &c.* Arragonius *2. 2. quæst. 83. art. 13. concl. 2.* utitur phrasi Soti, Card. de Lugo *Tom. 2. in 3. part. disp. 22. num. 25.* consentit, dum ait, actionem illam exteriorem *debere ex se* distrahere ab auditione Missæ. At verò Navarrus *De Oration. Cap 13. num. 49. & 50.* Sanchez *Lib. 7. Consil. Moral. Cap. 2. dub. 32. num. 2.* Ludovicus Beja *in suis Responsis Part. 2. Cas. 33.* Suarez *Lib. 4. de Hor. Canon. cap. 26. num. 21.* volunt, illam incompossibilitatem desumi ex respectu ad orantem, ita ut Sanch. *loc. cit.* statuat hanc resolutionem generalem, & notandam: Solus & omnis iste actus *corporalis* ad implementum præcepti impedit, qui repugnat & est incompatibilis attentioni, *habilitate ejus, qui recitat, inspectâ*; quam clausulam: *habilitate ejus*, exprimit etiam Navarrus *loc. cit.* ac Beja *loc. cit. vers. Hoc, autem.* Testans, etiam Durandum ita sentire. Unde idem Navarrus *num. 23.* expressè à mortali excusat illum, qui legendo, aut scribendo aliud attenderet ad recitationem tantum, quantum esset necessarium ad evitandum peccatum mortale, licèt frequenter venialiter peccaret talis. E diverso scribit Suarez *cit. num. 21. Si homo jam expertus sit, se solvere similibus actionibus* (pingendi, se vestiendi, lavandi &c.) *omnino impediri, & distrahi, sive ob incapacitatem suam, sive ex consuetudine, tunc potest esse peccatum grave.*

810 Vides, lector, ingens discrimen morale inter hasce duas sententias. Si enim sequeris priorem Soti, damnabis peccati mortalis omnem illum, qui toto tempore Tertiæ, vel Sextæ scribit aut pingit; hæ quippe duæ actiones reverà suaptè naturâ impediunt maximopere attentionem; at adhærendo posteriori Navarri, illum solùm, qui non potest attentionem *interiorem* conjungere his duabus actionibus. Vice versâ Sotus, Arragonius, & Lugo agent reum noxæ lethalis illum, qui est tam debilis phantasiæ, ut, dum se se etiam modestè, ac sine properatione induit, calceat, lavat, pedibus, vel equo iter facit, ita occupetur animo in hisce actionibus, ut ad nihil aliud nisi tenuissimè possit advertere animum; at è contrario hunc omni gravi noxâ absolvent nominati triumviri.

811 Si quæras apud eos rationem sentiendi tam contraria in re quotidiana, frustra quæres, nisi sis fortunatior me. Adfero autem pro *prima* sententia hanc; *quòd scilicet leges dentur pro, & de iis quæ sunt per se, & non de iis, quæ sunt per accidens L. Nam ad ea ff. De Leg.* etenim *moralia* accipiunt speciem ab iis, quæ sunt *per se*, non autem ab iis, quæ sunt *per accidens*. S. Thom *2. 2. Quæst. 150. art. 2.* Et quia de interioribus seu occultis non potest divinare Papa. *Text. cap. Ut benef. eccl. sine dimin.* nequit rescire Prælatus, quòd scriptio te non impediat ab attentione, cùm impediat ferè omnes alios, ergo eris æquè culpabilis, ac si reverà distrahereris.

812 At verò pro *secunda* opinione occurrit hæc ratio, quòd Ecclesia non videatur *exteriorem* attentionem, adeóque abstinentiam ab actionibus exterioribus prohibere rigidiùs, aut latiùs, quàm interdicat lex *divina*, & *naturalis*, atqui

atqui lex *divina*, & *naturalis* inhibet illas solas, quæ prævidentur re ipsâ pariturae distractiones repugnantes necessariæ attentioni internæ; quando enim ea prohibet aliquid solùm propter periculum mali, illa prohibitio cessat casu, quo cessat periculum, ut ostendo *in Theologia Iuridico-Moral.* seu *Tract. 5. Quinarii c. 6. n. 40.* Ideo non contrahet grave peccatum, qui expertus, se à scriptione non impediri, quò minùs attentè pronuntiet verba Breviarii, scribit toto tempore, quo psallit.

813 Dico II. Qui sine obligatione recitat Breviarium, non videtur delinquere mortaliter negligendo omnem *exteriorem* attentionem, se occupando in negotiis exterioribus, attentionem *interiorem* impedientibus, sive ex sua natura, sive ex infirmitate recitantis. Ratio est, quia talis non tenetur sub mortali vitare distractiones interiores, ut suppono ex communissima sententia; ergo nec causam illarum tenetur vitare; nam qui non tenetur ad finem, non tenetur ad media, spectatâ rei naturâ; atqui attentio *interior* se habet, ut finis, vitatio exteriorum occupationum est quoddam medium.

814 Ex quo infero, videri à Deo prohiberi sub mortali Clericis subjectis penso Canonico, omnes, & solas illas actiones exteriores, quas lex *Ecclesiastica* interdicit. Ratio est, quia accessorium sequitur naturam, & qualitates principalis. Cùm ergo Ecclesia *principaliter* ac *primariò* vetet actiones has exteriores, Deus autem tantùm *secundariò* & *per accidens*, utpote qui solùm ideo illas graviter arceat, quòd velit observari legem Ecclesiæ, videtur sanè Deus illas omnes & solas nobis vetare graviter, quas vetat Ecclesia. Unde

815 Dico III. Ecclesia *directè* interdicit illas solas actiones externas, quæ sunt naturâ suâ incompatibiles cum attentione *interiore*; at probabiliter *indirectè* omnes incompatibiles, spectatâ habilitate subjecti. *Prima* pars probatur Ex *Cap. Dolentes. De Celeb. Miss.* ubi vetatur solùm effusio auditûs ad indebitos sermones, & *huic similia*. Atqui talis effusio est actio suâpte naturâ incompatibilis cum attentione, seu impediens, quò minùs *aures intentæ porrigantur ad divina*; ut loquitur Pontifex. *Altera* pars probatur tum autoritate Navarri, Suarez, Sanchezii & aliorum, tum inde, quia, sicut, cùm quid prohibetur, omnia prohibentur quæ sequuntur ex illo; *Reg. 39. in 6.* ita etiam cùm quid prohibetur, omnia prohibentur, per quæ proximè pervenitur ad illud *L. Oratio. ff. De Spons.* Sanchez *Lib. 9. De Matrim d. 3. n. 31.* Atqui prohibentur sub mortali distractiones interiores, ut discemus *num. 838.* Unde hîc locum habet lex *Qui potest. ff. De Reg. jur.* quæ ex lumine naturali, sic pronuntiat: *Qui potest facere, ut possit conditioni parere, jam posse videtur.* Atqui is, qui libere exercet actiones, per quas tollitur attentio *interna*, potest revera parere conditioni, seu legi, præcipienti illam attentionem; ergo si non pareat, censebitur tamen posse attendere, & consequenter ei imputabitur distractio *interna*, quidni ergo hoc ipso *externa*?

Quòd si supponamus sententiam probabiliter negantem, delinqui mortaliter à negligente omnem attentionem *interiorem*, tum sanè dicendum videtur, vetari ab Ecclesia, & consequenter solùm sub veniali à Deo actiones duntaxat illas, quæ suâ naturâ graviter repugnant attentioni *interiori*; cur enim interdicat illas, quæ non ita repugnant? Et fortè erit, qui dicet, interdici ab Ecclesia solas distractiones, quæ causantur ab actionibus exterioribus per eam *directè* prohibitis, de quo infrà. Ita Suarez *c. 26. n. 13.* 816

Porrò quænam actiones censeantur repugnare graviter, aut leviter attentioni interiori, indicavi in ipso *Alphabeto Cas. VIII. num. 234. & 238.* Quo loco dixi, me non assentiri Navarro, quatenus actionibus *per se* non graviter repugnantibus attentioni *interiori* accenset aptationem calami, quod etiam facit Beja *loc. cit.* Cajetan. 2. 2. *q. 83. art. 18.* addens etiam cum eodem illum laborem famularem, quo quis domum verrit; sicut & Barbosa *in Capit. Dolentes. De celeb. Miss.* ex Bonacina illum, quo quis mensam, & lectum sternit. Ego autem saltem non auderem me non accusare in tribunali sacro, si aptâssem duos calamos toto tempore, quo percurrissem Tertiam. Faciliùs cum Sanchez *loc. cit. Lib. 7. cap. 2. dub. 32.* Leandro *Disp. 4. q. 11.* & aliis post Navarrum, excuso ab omni peccato illum, qui etiam sine necessitate recitat unam, vel alteram Horam eo tempore, quo se modestè, seu absque festinatione exuit, induit, calceat, lavat manus, aut faciem, quippe subscribo Regulæ mortali traditæ à Sanch. *loc. cit. n. 6.* in hunc modum: *Quas actiones exerceo licitè, dum recito preces non debitas, easdem licitè exerceo recitando debitas*; atqui si ego ejusmodi Horam, aut alias preces ex sola devotione, & nulla obligatione tunc funderem, non peccarem ullo modo ut patet tum inde, quòd & sacerdotes ex præscripto debeant orare vocaliter, dum se induunt vestibus sacris, vel manus lavant ante, aut in ipso Sacro, & PP. Prædicatores, ut testatur Sotus suprà *citatus*, ex suis statutis teneantur orare vocaliter, seu dicere officium Beatæ Virginis, dum se vestiunt, surgentes; quod etiam libri ascetici monent faciendum à quovis Christiano; ergo etiam non pecco venialiter exercendo tales actiones sub recitatione præcepta Breviarii: certè non reperietur textus juris interdicens id genus actionibus. 817

Addit autem idem Sanch. cum Navarro, venialiter peccari, si festinanter obeantur hæ actiones, eò quòd hæc festinatio communiter adversetur reverentiæ, & attentioni in recitan- 818

do preces debitas. Ego non dubito de veniali; timeo apud multos mortale in recitando debitas; multi enim, si non plerique, fiunt planè toti distracti, quando festinanter, ac properanter peragunt talia. At leniter ambulans, modestè equitans, colligens hanc, aut illam herbam, prospiciens in prata, hortos, aut vineas inter orandum, non peccat, testibus Navarro *De Orat. cap. 13. num. 50.* & Sanchez *loc. cit.*

819 Vice versâ sicuti *num. 239.* omni culpâ absolvi facientem, tempore Sacri, necessaria ad Sacrum, ita etiam cum Navarro, Silv. Sanch. excuso facientem necessaria ad recitationem Breviarii, ut pluribus specificavi suprà *num. 706.* exprimendo *num. 704.* organœdum non obligari ad repetenda, quæ ipse organo concinit.

820 His adde, si exercens actiones exteriores, non notes, per eas impediri attentionem interiorem, non esse opus repetitione. Sotus referendus *inf. Concl. 8.* Navarrus, Valentia, Lairuelz, quos tres nominat, ac sequitur Diana *Part. 5. Tract. 11. Resol. 30.* contra Caramuelem *in Theolog. Regul. num. 1379.* fatentem tamen, probabilem esse sententiam illorum 4. DD. quorum tres posteriores etiam ipse citat.

821 Dico IV. Probabilius multò est, essentiam orationis vocalis consistere cum perpetuis voluntariis, distractionibus, seu evagationibus mentis quàm non consistere. Ita Cardin. de Lugo ex instituto *Tom. 3. in 3. part. d. 22. sect. 2.* Tamburinus *Lib. 4. in Decal. cap. 2. §. 1.* Coronius *Lib. 3. cap. 5. num. 108.* atque omnes, qui concedentes, recitationem Breviarii imperari ab Ecclesia per modum orationis, excusant à mortali foventem perpetuas distractiones; excusant autem omnes relati suprà *num. 765.* Dissentiunt ab hac conclusione Lessius, Laymann. Tanner. Bonac. Bonart. relati suprà *num. 794.* Alloza, Sanctgallenses, atque maximè Suarez *De Orat. Lib. 3. cap. 4 num. 3. & lib. 4. cap. 26. num. 13.* volens, suam opinionem haberi pro certa, & evidente. Quam priùs quàm refutem, observo, non esse hîc sermonem de distractionibus illorum præstantium ingeniorum, quæ possunt attendere simul ad verba, vel sensum Breviarii, & ad res profanissimas; nemo enim prudenter negabit, cum talibus distractionibus consistere essentiam orationis. Est ergo sermo duntaxat de illis, quæ auferunt sive ex natura sua, sive propter debilitatem capitis, & intellectûs, attentionem *internam* requisitam ad evadendum peccatum mortale.

APPENDICULA.

a Sententiam, quam teneo hoc *num. 821.* scilicet de essentia orationis consistente cum voluntariis distractionibus, tradidi in *prima, secunda & tertia* editione his ipsis verbis formalibus. Attamen optimus P. Bruno Neusser in toties allegato *Tract. de Horis Canon. Disp. 9. num. 15.* scribit, contrariam huic, adeóque Suarezianam haberi à me pro probabiliore. Sed vel festinatio, vel mentis in alia conversio induxit illum insignem Doctorem in errorem. Etenim eo *num. 538.* quem ex *prima* editione citat, cæteroquin circumspectus autor, & ubi scribo, videri mihi probabiliorem sententiam illam, quam ibi ratione firmo, loquor de obligatione jungendi attentionem cum oratione Canonica, ostendóque esse probabilius, eam sub mortali requiri, quàm non requiri.

Addo tamen in aliquod robur sententiæ, quam contra me tuetur Neusserus, referri ipso teste, à Thoma Hurtado quinquaginta authores, pugnantes pro incompossibilitate voluntariarum distractionum, cum oratione Canonica, & omni alia. Quæ quinquagena firmat sententiam, quam defendo de peccato mortali contracto ab omni deliberatè fovente longas distractiones, dum persolvit pensum Canonicum, aliásve preces ex voto, aut lege Ecclesiæ præceptas. b

Hoc observato, ac notato, probo positam conclusionem, & simul refuto oppositam. 1. Quia oratio vocalis est vocalis petitio rerum decentium à Deo; sicuti describit ipse P. Suarez *Lib. 1. De Orat. cap. 1. num. 8.* atqui possum revera petere *vocaliter* à Deo res decentissimas, esto sim longè distractissimus; cùm enim sciam, petitionem panis quotidiani contineri in oratione Dominica, si inchoem illam orationem cum expressa intentione, & totam pronuntiandi, & petendi, quidquid in ea exhibetur petendum, ac nominatim panem quotidianum, profectò quando efferam illa verba: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*, repræsentabo Deo desiderium panis quotidiani, licèt tunc nihil deliberatè cogitem de his verbis, corúmve sensu; nam nihilominus censebor proferre illa verba humano modo, quandoquidem multi, teste eodem Suar. *cit. cap. 4. num. 17.* & rectè probante, nec suam probationem improbante, existimant, verba Breviarii humano modo proferri etiam ab illo, qui expressè dicit: dum recitabo hunc psalmum, nolo quidquam planè cogitare de verbis, sed de solo Deo, cujus laudibus est totus plenus hic psalmus. 822

823 Confirmatur 1. allata ratio, quia etiamsi deliberatè distrahar orans cum alio, attamen inchoo meum versiculum, quoties me ordo tangit, tacens illa, quæ sunt à socio dicenda. An non est hoc agere humano, & morali modo? Idem Suarez *cit. cap. 4. num. 19.* & maximè *Lib. 4. cap. 26. num. 4.* contendit, naturam orationis *vocalis* permanere in eo, qui inter orandum deditâ operâ cogitat de rebus piis, etsi nullo modo significatis per verba; cur non etiam in eo, qui de profanis? Nam & hic æquè humano modo effert verba, atque ille;

ille; & quando per primam, aut secundam operationem mentis apprehendo resurrectionem mortuorum, interim dum dico: *Panem nostrum*, *&c* non magis tunc exprimo desiderium obtinendi à Deo escam corporis mortalis, quàm si mediter Æneam confligentem cum
824 Turno. 3. Nemo facilè negabit, me à Principe aliquid petere, quando cum intentione manifestandi meum desiderium, & indigentiam, ex proposito recito coram illo verba, quæ scio esse petitoria, esto recitem mente abreptus ad alia. 4. Quia excommunicationem fortè latam in invocantes dæmonem, in blasphemantes Deum, incurret utique is, qui cum animo invocandi, blasphemandi recitat carmen continens verba invocatoria, & blasphema, sciens hæc contineri in illo, esto, quando pervenerit ad sententias propriè continentes invocationem, & blasphemiam, nil prorsus cogitet de iis, eorúmve significato, dummodo inchoârit illud carmen cum prædicta nequissima intentione; sicut & excommunicationem decretam in loquentes cum excommunicato incurrit loquens etiam distractè; & utique veram professionem emittit coram Deo, qui coram circumstantibus eam cum animo profitendi recitat distractus; *validè* etiam absolvit, *validè* Matrimonium contrahit distractissimus, & tamen verba, quibus utuntur hi omnes, diriguntur, vel ad Deum, vel ad homines.

825 Probatur II. Nostra conclusio. Etenim formula Extremæ Unctionis est vera oratio; ut probo ex communi *in Alphab. Ordinis*, *&* *Extrema Unctionis Cas. XXI. n. 802. & seqq.* Atqui nemo hactenus requisivit ad hoc Sacramentum attentionem ministri, sed intentionem, juxta literas Eugenii IV. *post Concil. Florent.* Quamquam fateor, ab Illustrissimo Dom. Reding *Theolog. Scholast. Tom. 5. q. 11. art. 2. Controv. 3. n. 10.* adferri subtilem rationem, ob quam existimat, essentiam orationis consistere cum voluntariis distractionibus, esto, ponamus attentionem esse de essentia orationis *vocalis*.

826 Probatur III. Ex communi consensu SS. PP. Theologorum, & ipsiusmet Suarii, ac sequacium; etenim omnes malitiam voluntariarum distractionum constituunt in eo, quòd sit valde indecens loqui cum Deo, & interim mentem aliò avertere, ergo revera supponunt omnes, etiam voluntariè distractum loqui cum Deo, ergo & orare. Et quis hactenus dixit, ut primùm quis admisit voluntarias distractiones in percurrendo psalmo quinquagesimo, desiisse orare?

827 Adhæc, si ponamus hominem, qui existimet, non peccari ullo modo per voluntarias distractiones, an dicemus, nunquam orare, dum distrahitur voluntariè, nihilque impetrare? Denique, cùm ipse P. Suarez *cit. Cap. 4. n. 19.* fateatur, vix posse fieri orationem *vocalem* cum tanta attentione ad Deum, quin revera attendatur ad verba; & P. Henriquez *Lib. 9. cap. 25. n. 5. lit. O.* pronuntiet, omnes, qui liberè orant, habere communiter attentionem ad verba, idem etiam Suarez *cit. Cap. 4.* non semel neget, requiri quasi *reflexivam* attentionem, sed sufficere illam, quam quis habet quasi aliud agendo, ut loquitur *n. 2. in fine*, planè videtur ad essentiam orationis *vocalis* exigere, vel diversam à *superficiali*, vel ignotam hominibus.

Objicies 1. Oratio definitur ascensio mentis ad Deum. Resp. 1. S. Damascenus, ex quo adfertur hæc definitio orationis, vel loquitur de sola oratione *mentali*. Suarez *Lib. 1. De Orat. Cap. 1. n. 6.* vel de quovis pio motu in Deum, indicans, omnem pium motum in Deum esse orationem. Laymann. *Lib. 4. Tract. 1. cap. 1. n. 1.* Resp. 2. Sufficere, si initio orationis *vocalis* ascendatur mente in Deum, & ex vi hujus ascensionis, bonæque intentionis proferantur verba precatoria. 828

Objicies 2. Cum Suar. *cit. Cap. 4. n. 5.* Qui habet genua flexa, & nullo modo attendit ad Deum, nullo modo adorat Deum; ergo nec orat, qui non attendit saltem ad verba. Resp. Hoc exemplum est pro me; qui enim flectit genua coram idolo, proponens flectere per horam in ejus honorem, certè dicetur adorare idolum, etsi postea nil cogitet de idolo, ergo, & is orare, qui cœpit verba proferre cum *explicita*, vel *implicita* intentione petendi aliquid à Deo. Instabis: *Talis est merus hypocrita.* Nego, quia non necessariò vult per genuflexionem, aut per verborum prolationem sensibilem, indicare se attendere ad Deum, aut ad verba. 829

Objicit 3. Suarez, orationem esse nostri desiderii directionem ad Deum, quæ nequeat consistere cum *voluntariè* distracto. Sed jam ostendi superiùs, posse optimè consistere. 830

Dico V. Non potest negari, quin sit probabilè, immunem esse à peccato mortali, qui officium divinum recitat cum perpetuis distractionibus voluntariis. Est hæc conclusio quidem contra Suarium, negantem omnem probabilitatem etiam *practicam secunda* sententiæ, indicatæ suprà *n. 795.* sicut & negant tredecim scriptores, teste Hieron. Garcia apud Leandrum *Disp. 4. q. 2.* sed probatur hoc *moraliter* certissimo argumento: Illa enim de moribus agens sententia, est verè probabilis, quam à pluribus jam sæculis in hodiernum diem tradiderunt permulti viri clarissimi eruditione; sapientiâ, pietate, & quidem perspectis argumentis partis adversæ, nullo novo decreto Ecclesiæ munitæ. Atqui ita se res habet in proposito. Pro Majoris propositionis probatione laborare pudet, quia est actum agere, & soli facem accendere. Minoris veritas, uoad *primam* partem, manifesta est legenti nomina Doctorum, expressa *n. 795.* *Altera* pars de perspectis argumentis 831 832

etiam debet haberi pro indubitata; quandoquidem nulla adferuntur, quæ non venire soleant in mentem cujusque ex similibus eorum, quos nominavimus *cit. n. 795. Tertia* pars de nullo novo decreto, est certissima. Accedit, quòd sententia Patris Suarez potissimùm nitatur, ut ipse quidem fatetur *Lib. 4. De Hor. Can. Cap. 26.* eâ ratione, quòd attentio sit de essentia orationis *vocalis*; atqui hoc fundamentum eversum est conclusione præcedente.

833 Confirmatur statuta conclusio inde, quòd non sit asserenda obligatio mortalis, nisi adigat ratio, vel autoritas convincens, Suprà *n. 778.* atqui neutrum convincit in proposito, ut ostendo respondendo ad argumenta.

834 Objicitur enim 1. A multis sanctio Canonis *Dolentes. De Celebrat. Miss.* descripta suprà *n. 806.* in qua per adverbium *devotè*, videtur designari attentio *interna*. Sed respondeo, ipsummet Suarezium fateri *loc. cit. n. 12.* non posse firmum argumentum desumi ex hoc Capitulo; vix enim fuit promulgatum, cùm nobilissimi Canonistæ nominati suprà *n. 797.* fuerunt illum interpretati de devotione externa; alii cum Hostiensi dixerunt, eo adverbio contineri consilium, non præceptum, quandoquidem Pontifex addit: *Quantum eis Deus dederit*; quam clausulam si velis habere pro præcepto, debebis asserere, omnem possibilem devotionem, attentionémque esse sub præcepto rigidissimo; hoc autem nemo sanus dicet; ergo neque tu. Equidem Clerici, de quibus, & contra quos lata est à Concil. Lateran. ac Pontifice Innoc. III. illa sanctio, memorantur effudisse auditum ad indebitos sermones. Et in proœmio proprio ejusdem præceptionis, est sermo de illis solis, *corúmque similibus*: ergo & ipsa decisio est intelligenda de illis solis, atque eorum similibus, id est, agentibus graviter contra exteriorem attentionem; nam ex proœmio statuti interpretanda est intentio statuentium. Bartolus, Abbas, alii referendi *Diss. seq. n. 881.*

835 Objicitur 2. Oratio cum voluntariis distractionibus. 1. Non est Oratio. 2. Est mera hypocrisis. 3. Est merum peccatum. 4. Nil impetrat. Resp. *Duo* priora meritò negavi superiùs. *Tertium* quoque negatur; est enim actus secundùm substantiam bonus, & per circumstantiam malus. Ad *quartum* dicitur, eâ nihil impetrari, quatenus est distracta, at quatenus ex obedientia, justitia, reverentia in Deum, proferuntur verba modestè, integrè, ordinatè, & cum refrænatione sensuum circa objecta distractiva, sine dubio potest per talem recitationem impetrari non una, sed multiplex gratia. Unde Laymannus *Lib. 4. Tract. 1. cap. 8. n. 10.* rectè scribit, negari non posse, quin cantu, aut prolatione externa precum ab Ecclesia institutarum & populus ædificetur, & quatenus nomine, & imperio Ecclesiæ funduntur, aliquid à Deo impetrari possit, non minùs, quàm si Sacræ cantiones organo personent, & denique Caramuel *in Theol. Regul. n. 1379.* jure asserit, esse improbabile, quòd quis in statu gratiæ constitutus nil mereatur apud Deum, satisfaciendo legi Ecclesiæ.

Objicitur 3. Qui ex voto, pœnitentia sacramentali, stipendio manuali, obligatur sub mortali fundere certas preces, utique tenetur sub mortali expellere alienas cogitationes, ergo & obligatus persolvere pensum Canonicum. 836

Resp. 1. Negando antecedens; quia hæc tria obligant eo modo, quo leges, ut in materia de legibus docent Sanchez, Bonacina, Palaus; ergo ut probes, enasci ex his obligationem lethiferam, priùs demonstrandum tibi est, talem obligationem esse annexam precibus canonicis. Atque ita respondi à viro gravi, ac docto per literas interrogatus Anno 1661. 17. Februarii addendo tamen, standum esse expressâ intentione voventis, &c. si de ea constet. 2. Potest concesso antecedente, negari consequentia; quando enim lex divina imperat precationem, imperat sub mortali attentam. Sanchez *Lib. 7. Consil. Moral. Cap. 2. dub. 28. n. 8.* post Paludanum, & alios. Huic legi divinæ potest se accommodare vovens, pœnitentiam injungens, stipendium præbens. Et verò puto, ita re ipsâ fieri. Certè quando in sacro tribunali injungo preces, intelligo devotas, devotione interiore, sicuti & Bonacina *De Hor. Canon. Disp. 1. q. 3. p. 2. §. 2. n. 4.*

Dico VI. Utique sufficit attentio *superficialis* ad explendum totum præceptum Horarum Canonicarum. Etenim in primis ejusmodi attentio juncta bonæ intentioni, de qua in præcedente disputatione, facit orationem pergratam Deo. Deinde non probatur, quòd vel Deus, vel Ecclesia plus exigat. Adhæc, qui religiosè, & cum intentione prædicta attendit ad verba, hoc ipso etiam saltem confusè attendit ad Deum; ergo gratis requiritur plus. Sanè qui ab attentione *superficiali* non ascendit distinctè ad literalem, vel spiritualem non videtur magis peccare, quàm qui recitat ter salutationem Angelicam, cùm posset facilè quater. Hinc ergo refutata manet sententia, & limitatio Cajetani, de qua *n. 798.* Nec dictis obstat, quòd in superiùs *citato* Canone: *Dolentes*, districtè præcipiatur, ut Clerici nocturnum, diurnúmque officium, *quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent, & devotè*: nemo quippe dicet, præcipi sub mortali tantam animi devotionem, ad quantam quis, juvante Dei gratiâ, ascendere potest, alioquin non possent confessarii, nisi fortè de uno ex centum, aut prudenter judicare, quòd non peccâsset mortaliter quotidie in exolutione sui servitii Ecclesiastici, ergo illa clausula debet haberi pro mero consilio, pro quo etiam multi, teste Suarez *citato Cap. 26. num. 13.* habent ipsummet adverbium: *devotè*. 837

Dico

838 Dico VII. Omnibus consideratis existimo, esse probabilius, attentionem interiorem sub mortali requiri in recitatione precum Canonicarum, quàm non requiri. Autores pro hac conclusione non nomino, præter expressos *n. 794.* etenim nemo, nisi admodum rudis, ignorat, longè plures è scriptoribus hujus sæculi stare pro hac conclusione, quàm pro contraria. Catalogum illorum ante Dianam dedit Bonacina *De Horis Can. Disp. 5. q. 3. p. 2. §. 2. n. 4.* Ratio est hæc fundamentalis, quòd ex una parte sit probabilius, posse ab Ecclesia præcipi *indirectè*, & *concomitanter* actus *internos*, facientes ad honestatem *externorum*, *directè* ab eadem præceptorum, ut ostendi in ipso *Alphab. Cas. VII. n. 189.* Ex altera autem parte mihi videatur valde rationabile, ut, si quos ejusmodi actus præcipere potest, præcipiat attentionem in persolutione pensi Canonici; tum, quia, qui non curant attentionem interiorem, communiter ita luridè, scurriliter, incuriè deblaterant verba precatoria, ut in tales planè conveniat illud, quod ex S. Gregorio refert, atque approbat S. Thom. *2. 2. q. 83. art. 13. Illius orationem Deus non audit, cui, qui orat, non attendit.* Tum quia, qui aliena deliberatè tractat animo, dum orat, exponit se periculo committendi turpes errores, transiliendo verba, & versus. Unde existimo cum eruditissimo Canonistarum Navarro *De Orat. Cap. 13.* atque aliis permultis, quos refert, & sequitur Barbosa *in Cap. Dolentes, De celebr. Miss.* per adverbium *devotè* omnino designari devotionem interiorem, hæc enim sola est devotio propriè; exterior autem duntaxat simulacrum devotionis. Et confirmatur inde, quia Concilium verbis illis: *Hæc & similia sub pœna suspensionis inhibentes*, jam satis imperaverat devotionem exteriorem, dum prohibuerat actiones ei repugnantes, ergo non iterum præcepit, cùm nihil superfluum debeat esse in rescripto, aut

839 Lege, ut notant passim interpretes Juris. Neque dicas cum multis, apud Suarez *cit. Cap. 26. n. 13.* illa adverbia *reverenter*, *& devotè* esse tantùm consilii, non præcepti; præceptum enim Concilii cadere super ipsam recitationis substantiam, non super modum. Etenim Concilium non dicit, se audisse querelas de neglecto penitus officio Canonico, sed de attentione ad profana colloquia. Deinde jam satis constabat omnibus, omnes beneficiatos esse astrictos Breviario, ergo & rursum frustra fuisset hæc tam seria, severáque sanctio.

840 Hæc ipsa ratio probat, istam conclusionem esse veram, non solùm respectu illorum, qui deditâ operâ, consultò, ex industria distrahuntur, ut quidem restringunt Cajetan. Sa, & Sanchez relati *n. 769.* cum Leandro *Q. 14.* sed etiam respectu illorum, qui per supinam negligentiam non expellunt distractiones; etenim & his deest devotio interior. Quamquam si *deliberatè* quidem foveant alienas cogitationes, attamen non advertant, se per illas planè deficere à requisita attentione, meritò excusantur à mortali. Sanchez *Lib. 7. Cons. Mor. Cap. 2. dub. 18. n. 11.* post Cajet. Sotum, Armillam, Suarez, Navarr. & alios doctos, ut loquitur, Recentiores, assentiente Leandro *Q. 15.* & addente Filliucium, Bonacinam, atque alios. Ratio est, quia ei, qui non advertit, se distrahi, potest quidem ipsa inhæsio in alienis cogitationibus esse voluntaria perfectè, in quantum est inhæsio in illis, at etiam potest esse involuntaria, in quantum per eam quis avertitur ab attentione ad rem, ad quam deberet attendere; certum enim est, posse à se invicem separari hæc duo, scilicet cogitationem de rebus profanis, & inadvertentiam ad res sacras, adeóque conjungi advertentiam ad profana, & advertentiam ad sacra. Cùm ergo ita possint separari, non censebitur conjunctio illorum esse voluntaria, nisi præcognoscatur, cùm nihil sit volitum, quin præcognitum; ferè sicuti non imputatur tibi scandalum passivum illius, qui ex tuo facto malo impulsus est in ruinam spiritualem, te non prævidente periculum. Interim tamen negamus cum omnibus, ut testatur Leander *Disp. 4. q. 6*, nostræ *septima* conclusionis asseclis, intentionem attendendi merè *habitualem*, prout eam descripsimus ex Pellizario suprà *n. 800.* sufficere ad evadendum crimen lethale; at non habemus pro improbabili judicium P. Thomæ Sanchez *Consil. Moral. Lib. 7. cap. 2. dub. 28. n. 14.* scribentis, licèt in aliis materiis consueverit negligentia *crassa* haberi pro actu verè voluntario, non tamen debere pro tali haberi in præsenti materia: Præivit Sanchezium Cajetanus *2. 2. q. 83. art. 13.* secutus est utrumque Leander *Q. 14.* ut vidimus suprà *n. 800.* ego *absolutè* neutrum.

Dico VIII. Probabile est, illas solas distractiones prohiberi ab Ecclesia, & consequenter 841
graviter à Deo, quæ causantur per actiones externas suapte naturâ incompatibiles cum attentione *interiore*. Illas solas prohiberi ab Ecclesia, admittit ipse Suarez *Cap. 16. n. 13.* & probavi, declaravíque superiùs *n. 815. & seqq.* easdem solas ab Ecclesia, & à Deo interdici, docet Sotus *De justit. Lib. 10. q. 5. art. 5. versus finem*, expressè ita disserens: *Nemo censendus est attentione ex professo* (id est, cum culpa mortali, ut patebit legenti antecedentia, & consequentia) *distrahi, nisi hæc concurrant, videlicet, ut, dum Horas pendit, alio negotio occupetur, quod suapte naturâ orationis attentioni adversetur, ut si tunc legat, scribat, pingat, &c. Deinde, ut, qui aliquid facit, aut cogitat, quod ab orationis attentione extraneum est, advertat, se per illud ab eadem oratione dilabi.* Ita oppidò sagax Dominicus Sotus; & probatur, quia sic satisfacimus verbis, contextui, adeóque sensui Canonis *Dolentes*, si priora cum posterioribus conferantur reflexè, & studiosè.

842 Dico IX. Probabilius est, non teneri ad ullam restitutionem, qui cum voluntariis, & perpetuis distractionibus recitavit Horas omnes, aut unam, modò integre, & cum intentione orandi. Ita contra Suarez *Lib. 4. De Hor. Canon. Cap. 26.* Sanctgàll. & plures alios, apud & cum Sanch. *loc. cit. dub. 30.* ac Barbosa *in cit. Cap. Dolentes. De Celeb. Miss.* tenent S. Anton. Hostiens. Major, Gerson, Corduba, Medina, Malderus, Sotus, *loc. cit. sub. fin.* Toletus *Lib. 2. cap. 13.* ac plures alii, relati à citatis, & à Navarro *De Orat. Cap. 20. n. 31.* Ratio optima est, quia leges odiosæ, & præsertim pœnales, non sunt extendendæ ultra proprietatem verborum, sed potiùs intra eandem restringendæ, quoad fieri potest, juxta plurimas leges utriusque Juris, quas congero *in Clypeo Clement. Judic. Sect. 4. & 5.* Atqui in primis Canones præcipientes attentionem, non faciunt ullam prorsus mentionem restitutionis; deinde leges mandantes restitutionem fructuum ob neglectum pensi Canonici, disertè loquuntur de non *recitante*, *non dicente*, *intermittente* divinum officium, ut fatebitur, qui in recente memoria habet ipsa verba Concil. Lateranens. sub Leone X. *Sess. 9. §. statuimus*, & B. Pii V. in Bulla: *Ex proximo*, quam inter cæteros multos refert Navarr. *in Manual. Cap. 25. n. 122.* Atqui impropriè, imò ineptè dices, illum non recitâsse, sed intermisisse officium, quem agnoscis recitâsse cum distractionibus voluntariis; quomodo enim dicetur recitâsse distractè, si non recitavit? si intermisit? Adde, quòd onus restitutionis non sit à confessario injungendum, nisi quando cogit indubia veritas, ut post Graffiis, ac Polancum, ostendi alibi. Habeo itaque sententiam Suarezii probabilem ob authoritatem, sed parùm illi defero, spectatâ ratione, & jure, cùm præsertim suprà ostenderimus, essentiam *vocalis* orationis consistere cum perpetuis voluntariis distractionibus.

843 Ex his ritè inferes, talem non obligari ad repetendum quidquam eorum, quæ mente aliorsum sponte evolante pronuntiavit; etenim revera implevit, & explevit totam substantiam legis de recitatione; ad cujus legis iterandam expletionem nullum jus eum compellit, quidquid etiam, & consequenter ad sua principia, dicat P. Suarez, nonnullique alii contrarii conclusioni præcedenti, hósque inter Navarr. *De Orat. Cap. 20. n. 31.* citans pro se Paludanum, Gabrielem, & Majorem; at pro nobis Hostiensem, Antoninum, Joannem Medinam. Hisce postremis triumviris tutò adhærebis, etiam postquam, perpensâ indignitate tuæ culpabilis, meritóque castigabilis divagationis, dixisti: *Nolo, ut valeat hac persolutio pensi Canonici, sed volo à capite ad finem rursus auspicari, & pertexere, méque obligo sub mortali citra Votum ad repetitionem.* Rationem attuli *in ipso Alphabeto suprà n. 206.*

Hisce ultro citróque disputatis, subjicio sine ulla concertatione quædam documenta *practica*, profutura partim plerisque, partim singulariter scrupulosis. 844

I. Quamdiu non constat evidenter scrupuloso, quòd mutârit propositum recitandi attentè, vel volens, sciens, advertens inhæserit cogitationibus planè alienis, dum proferebat verba contenta in suo Breviario, credere potest, se suæ obligationi fecisse satis. Suarez *cit. Lib. 4. De Horis Canon. Cap. 26. n. 20.* Ratio generalis est, quia, qui sunt à suis confessariis declarati pro scrupulosis in aliqua certa materia, non debent credere, se circa eam deliquisse mortaliter, seu cum plena advertentia, nisi sint certi de hac plena advertentia. & sæpe nisi possint sine scrupulo per sacrosancta Evangelia jurare, se scire, quòd cum pleno, deliberato consensu malè fuerint operati, ut alibi ex Vasq. & aliis doceo.

II. Modò quis inceperit Horam cum intentione orandi, quoties deditâ operâ mentem non divertit, licèt per totam orationem distractus, non delinquit mortaliter. Sanchez *Lib. 7. Consil. Moral. Cap. 2. dub. 28. n. 10.* referens multos; & intelligens de quovis Clerico, ego de scrupuloso quovis, & de quovis solito recitare piè. 845

III. Dummodo adhibeas mediocrem diligentiam, pro dispellendis distractionibus te vexantibus, eris excusatus apud Deum; nam neque ipse, neque Ecclesia exigit à te plus. Sanchez *cit. dub. 8. n. 13.* post Navarrum, & alios, meritò non restringentes hanc Regulam ad solos scrupulosos. 846

IV. Quin imò poterit absque omni culpa admitti alia parva, & brevis evagatio mentis, ad refocillandum cerebrum, vel cor. Idem Sanchez *n. 10* post Gersonem. Quæ doctrina tutò in usum deducetur à convalescentibus, melancholicis, obnoxiis alicui debilitati capitis, stomachi, cordis. 847

V. Non delinquis, si, interrumpendo Horam cœptam, aliquid breviter annotes calamo, aut cretâ, vel mandes tuo famulo, quia nimirum animadvertis, te non posse aliter conservare interiorem quietem, quam turbat cogitatio identidem te stimulans ad notandum, aut mandandum chartæ ne forsan obliviscaris. Suar. *cit. Lib. 4. De Hor. Can. Cap. 24. in fine.* At cave, assuescas parere ejusmodi importunis solicitationibus. 848

VI. Quia multis meorum lectorum non suppetit ullus author, qui suggerat documenta *practica*, quorum observatio perquam utilis sit ad collectionem mentis, evitationémque, & refrænationem evagationum tempore orationis canonicæ, & tamen quisque filialiter timens, amánsque Deum, operam dare debet, ut omni collectione, atque ad res divinas applicatione, conversionéque animi persolvat pensum tam Sacrum, sanctúmque existimavi, 849

ſtimavi, me de compluribus bene meriturum, nemini autem moleſtiam, aut faſtidium facesſiturum, ſi hoc loco repræſentarem partem eorum, quæ hanc in rem conſcripſit noſter P. Antonius Sucquet, vir apprimè doctus, pius, ſapiens, in præſigni libro, cui Titulus: VIA VITÆ ÆTERNÆ valde charo utique omnibus piis mentibus, ac ſingulariter iis, qui octiduanâ Aſceſi navant operam reformationi ſui interioris, exteriorisque hominis (ſicuti quot Annis propè vicies experimur in hoc Collegio Conſtantienſi) idcirco huc tranſcribo bonam partem eorum, quæ author ille conſcripſit *Lib. 1. illius operis. Cap. 12. in praxi ad Horas bene recitandas.* Sic ergo ille.

850 „*Primò*, locus aptus quærendus, & tempus deſignandum. *Tu autem cùm oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora Patrem tuum in abſcondito.* ait Dominus. Quòd ſi id fieri nequit, ſaltem collige paululiſper animum occupationibus diſtractum, deinde ſitu decenti utere. Varium imitari privatim potes. Publicè eum, qui in Eccleſia ordinatur.

851 „Variæ induſtriæ à viris piis excogitatæ ſunt, ut animum in divino ſervitio collectum ſervarent, ne, ut D. Thomas loquitur, Deum deridere viderentur. Triplex autem eſt attentio. 1. Ad verba; quæ neceſſaria. 2. Ad ſenſum; melior. 3. Ad perſonam, & rem, quæ petitur; præſtantiſſima. Quidquid hîc dicetur, ad aliquam harum ordinatur. Ego pauca ſuggeram, non præſcribo. Unctio quemque docet, & ſpiritus ubi vult, ſpirat, & quomodo vult, ſpirat: quem ſequi oportet. Qui enim Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei ſunt. Tria autem ſunt, quæ ad collectionem animi conferunt; *Primum* eſt præparatio; *Secundum* memoriæ, & imaginationis ſtabilitas; *Tertium*, poſt Horas recollectio.

852 „Ad præparationem valet *primò*, legiſſe pium aliquem in pſalmos Commentarium, qualis certè eſt Illuſtriſſimi Cardinalis Bellarmini: plus tamen, de iiſdem meditationem ſenſuum inſtituiſſe. *Secundò*, valet meditatio matutina, & cùm Deo communicatio perpetua. Semper enim, maximè ſacerdotes, oportet orare, & non deficere, atque animum collectum ſervare. Mirum certè eſt, quot ex affectu orationis matutinæ ſenſus pii in pſalmorum recitatione à Spiritu Sancto, ut venæ aliquæ auri, ſuggerantur. *Tertia* eſt, & magis propinqua, *primò* conſcientiam excutere, contritionem excitare; *Non eſt enim ſpecioſa laus in ore peccatoris.* *Secundò* omnia negotia ſeponere, & de iis cogitationem velle excludere, Deo omnia tribuendo. *Tertiò* locum, ſitum, tempus definire. Si enim locuturi cum homine, quid, & quomodo, attendimus, quantò magis cauſam coram Deo noſtram acturi?

853 „In ipſa lectione tria item fac. *Primò* memoriam præſentiæ Dei, & Chriſti Domini in Venerab. Sacramento exerce; *Secundò* uti in meditatione dictum eſt, compoſitionem loci, fac vel unam, vel ad pſalmos ſingulos; *Tertiò* pete gratiam aliquam ſingularem, vel in ſingulis pſalmis, uti exponetur, vel univerſis.

„Nota, quod dicitur, præſentiam Dei *primò* excitandam in ſingulis Pſalmis renovari poſſe, idque valde expedire, omnino enim oratio vix eſt oratio abſque ea, ſive cum Deo colloquium, quis enim abſenti loquitur? *Secundò* quod verò ad compoſitionem loci, qua & memoria, & imaginatio alligatur, attinet, nota, eam variis modis fieri, ut ex iis, quæ de meditatione myſteriorum (eadem enim ratio eſt) dicta, conſtare poteſt. Myſteria, quæ reſpondent ſeptem Horis, ſunt; pro *Matutino & Laudibus* geſta in horto, uſque ad domum Caiphæ. *Prima*, nox in domo Caiphæ, & prima condemnatio. *Tertia*, Flagellatio, & coronatio. *Sexta*, condemnatio, & bajulatio Crucis. *Nona*, exaltatio in Crucem. *Veſperis*, depoſitio. *Completorio*, ſepultura. Hæc autem ante eas breviter, jam antè meditata, (neque enim tunc meditandum eſt, ſed quaſi in contemplatione, ac Dei præſentia orandum) recolantur, & Chriſto Domino præſenti cum variis affectibus compunctionis, contritionis, gratiarum actionis, admirationis, compaſſionis, gaudii, ſpei, amoris recitentur. Non enim applicari omnia poſſunt, ſed recitari Domino Jeſu præſenti, qui, cum Sancta Catharina Senenſi etiam Horas aliquando recitare dignatus eſt. Hoc verò ſpectat ad *tertiam* intentionem. Huc pertinet, quòd aliqui coram Deo cum aliquo Sanctorum choro recitant Horas, aut etiam pſalmos, ſuúmque affectum & vocem conjungunt. Hi numerari poſſunt decem. B. Virgo enim *unum* per ſe facit, *ſecundum* Angeli, *tertium* Patriarchæ, *quartum* Prophetæ, *quintum* Apoſtoli, *ſextum* Evangeliſtæ, *ſeptimum* Martyres, *octavum* Pontifices, & Confeſſores, *nonum* Sacerdotes, & Levitæ, *decimum* Virgines & Viduæ. Alii ex charitate pro ſeptem ſtatibus Eccleſiæ orant. Hi ſunt: *Primus*, Prælatus, & Clerus. *Secundus*, Princeps. *Tertius*, Religioſi. *Quartus* Doctores. *Quintus* ſæculares, cælibes, conjugati. *Sextus* pueri & infantes. *Septimus* defuncti; ut Deus omnium miſereatur, omnium pericula avertere dignetur. Alii ſic dividunt, ut orent *primò* pro Eccleſia univerſa; *ſecundò* pro Superioribus; *tertiò* pro ſubditis, aut commendatis; *quartò* pro Benefactoribus; *quintò* pro adverſariis; *ſextò* pro converſione infidelium ad fidem, & peccatorum ad pœnitentiam; *ſeptimò* pro defunctis; & hoc, quaſi coram Chriſto crucifixo, cujus Corpus eſt Eccleſia, in cujus Capite ſuperiores, dexterâ ſubditos, ſiniſtrâ benefactores, in corde adverſarios & amicos, in dextro pede peccatores, in ſiniſtro defunctos locant. Atque ita etiam ſalutantur membra Chriſti Domini. Alii pro ſe ſeptem Virtutes, capitalibus peccatis contrarias, per ſeptem Horas petunt. Poterit eti-

854 (marg.) 855 (marg.)

„etiam quis capita illa meditationis suprà posita applicare, & imagines libris inserere, iisque se excitare.

Verùm quò anima magis ad unum tendit Deum, utilius est, & oratio ea sublimior, qua aliqui quasi in unitiva se se exercent, & sanctissimæ Trinitati, ac tribus personis ejusdem, singulos psalmos offerunt, Secundæ tamen personæ, hæc cùm geminas habeat Naturas, geminos etiam psalmos. Huc spectat *primò*, Horas singulas in gratiarum actionem Deo offerre pro septem beneficiis præcipuis; *Matutinum* pro creatione, *Laudes* redemptione, *Primam* vocatione, *Tertiam* justificatione, *Sextam* conservatione, *Nonam* glorificatione, *Vesperas* & *Completorium* pro Ven. Eucharistiæ institutione. *Secundò* perfectiones divinarum laudum per Horas dividere; ut in *Matutino*, & *Laudibus* potentia; *Prima* lapientia; *Tertia* bonitas; *Sexta* justitia; *Nona* providentia, *Vesperis* amor, *Completorio* liberalitas extollatur. *Tertiò* considerare Deum per essentiam, præsentiam, & potentiam; *primò* in inferno, *secundò* in terra, *tertiò* aqua, *quartò* hominibus, *quintò* nobis ipsis, *sextò* aëre, *septimò* igne, *octavò* cœlo, *nonò* astris, *decimò* Angelis, & Beatis.

Hactenus descripsi ipsa verba formalia P. Antonii Sucquet; quibus partim addi, partim substitui possunt in primis monita, quibus P. Pellizarius *in Manual Regular. Tom. 2. Tract. 10. n. 292.* censet, quemvis meritò induci ad pensum canonicum piè, devotè, reverenter persolvendum; deinde industriæ illæ, quibus reipsa fuêre usæ variæ animæ Deo addictæ, ac nominatim P. Leonardus Lessius ut videre est in ejus Vita *Cap. 10. n. 48.* atque P. Ludovicus de Ponte, sicuti refert in ejus quoque Vita *Lib. 2. cap. 8. §. 2. ac 3.* P. Henricus Lamparter; & singularissimè hîc memorandus Serenissimus, ac Reverendissimus Dominus Leopoldus Guilielmus Archidux Austriæ, Patruus Augustissimi Leopoldi Imperatoris, qui tametsi supremus Belli dux, atque Belgii (in quo quoque ductabat exercitus) Gubernator implicitus politicis, militaribúsque negotiis planè continuis, quia tamen Episcopatus, quos boni publici causâ admiserat, imponebant ipsi legem pensi horarii, ut hoc ritè defungeretur, præscripsit sibi ipsi & religiosè observavit considerationes, quibus animum cæteroquin facilè vagum, divinis applicatum contineret, quas inter secretas ejus devotiones repertas, quia excitandæ plurium inertiæ servire possunt, transmisit optimo consilio in posteros R. P. Nicolaus Avancinus Præpositus Provincialis Austriæ in libro manibus omnium, singulariter autem Ecclesiasticorum Principum terendo, cui Titulus: *Leopoldi Guilelmi Archiducis Austriæ virtutes*, hisce omnino verbis, ac methodo.

Considerationes, quibus pensum Divini Officii comitari possis.

Tempore Adventûs.

AD Matutinum. *Considerabo infelicem mundi statum, qui ante adventum Filii Dei jacebat in tenebris infidelitatis, & peccati. Dolebo de tenebris meis, & misero animæ statu, ex mea tepiditate orto.*

Ad Laudes. *Considerabo viva, & ardentia desideria Sanctiss. Virginis, & SS. Patrum, quibus adventum Domini præstolabantur. Vniam cum illis ea, quæ me excitare decet, ad remedium, vitæ emendationem, æternámque salutem obtinendam*

Ad Primam. *Considerabo divini consilii decretum, non differendi ultrà generis humani salutem, adeóque & misera, ingratéque animæ meæ; unde in me ipso illius spem excitabo.*

Ad Tertiam. *Considerabo legationem Angeli, colloquium cum Virgine in meam confusionem, & demissionis exemplum.*

Ad Sextam. *Considerabo promptissimum, ac submississimum consensum Virginis, eodémque instanti temporis sanctissimam animam, ac perfectissimum Christi Corpus hypostaticè unita Verbo, Secundæ in Trinitate Personæ, quo factus est Deus homo, & homo Deus in utero Virginali, ut omnes salvos faciat, si homo, suæ libertatis usu, non obsistat.*

Ad Nonam. *Considerabo visitatam à Sanctissima Virgine Elisabetham, sanctificatum in utero Joannem Baptistam; idque traham mihi in exemplum, & profectum.*

Ad Vesperas. *Considerabo suspicionem de innocentissima Virgine subjectam Josepho, & hujus afflictionem: intelligámque, afflictionem esse securam sanctorum viam, qua ad Deum pertingitur.*

Ad Completorium. *Considerabo iter Virginis in Bethlehem; non repertum ibi diversorium: invitabo in cor meum; recipiam; dolebo toties exclusum; proponam emendationem.*

Tempore Nativitatis Christi.

AD Matutinum. *Considerabo electum à sanctissima Virgine stabulum: ingressum in illud: affectum, quo desideratum partum præstolabatur: parabo cor meum, &c.* 856

Ad Laudes. *Considerabo felicissimum ortum divini infantis, de thalamo virginali exceptum à terra: fletum ejus, frigus, & tremorem, ac initium patiendi pro nostro amore. Animabo me, ad afflictiones amore ejus tolerandas.*

Ad Primam. *Considerabo agnitum, adoratum, amatum, & cum gratiarum actione exceptum à Beatissima Matre, & S. Josepho Christum. Concipiam devotionem, gaudium, & dolorem, expetendo, quid, & pro quo patiatur.*

Ad Tertiam. *Considerabo resumptum in brachia, fasciis involutum, lactatum, reclinatum in præ-*

præsepe filium, tum quia non erat honestior in stabulo locus, tum quia majorem voluit in peccatoribus fiduciam excitare.

Ad Sextam. *Considerabo Angelorum cantu promulgatam gloriam Dei, pacem hominibus, annuntiatum pastoribus Christum; horum ad adorandum adventum. Promptus ero ad divinas inspirationes.*

Ad Nonam. *Considerabo internas, & externas operationes sanctissimi infantis in mundum ingressi, ignoti, humilis, támque aspera tolerantis & illi me associabo.*

Ad Vesperas *Considerabo exhibita Filio à Matre interna, externáque obsequia, tam suo, quàm omnium nostrum nomine; gratias illi referam, & imitabor.*

Ad Completorium. *Considerabo vile illud mapale transisse in Paradisum, quo clauditur regia Iesu præsentia, Maria. & Ioseph: destinabo idem fieri in anima mea, quamvis indigna, quoties Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento reficiar.*

Tempore Passionis.

AD Matutinum. *Considerabo orationem, agoniam, sudorem, Sanguinem Christi in horto, incredulitatem, & meam longè majorem.*

Ad Laudes. *Considerabo Iesum à Iuda traditum, à cohortibus captum, a discipulis desertum, ad Annam protractum, ubi, alapâ casus est; inde ad Caipham, ubi calumniosè accusatus, à Petro negatus, & totâ nocte indignissimè tractatus.*

Ad Primam. *Considerabo Iesum, exoriente die, ad Pilatum conductum, examinatum ut reum, & stultum remissum ad Pilatum, filium Dei Barabbæ homicida postpositum.*

Ad Tertiam. *Considerabo exutum vestibus Iesum, nudum columnæ alligatum, crudelissimè flagellatum in conspectu omnium, forte & Sanctissimæ suæ matris.*

Ad Sextam. Considerabo denuo vestibus spoliatum, vestitum per ludibrium purpurâ, & coronatum spinis, percussum cannâ, illusum, derisum, monstratum populo: Ecce Homo.

Ad Nonam. *Considerabo damnatum ad mortem Crucis: bajulantem Crucem; obviantem sanctissimæ suæ Matri.*

Ad Vesperas. *Considerabo crudelibus clavis affixum cruci, ex ea inter duos latrones cum extremo cruciatu in conspectu matris pendentem, orantem pro nobis Patrem, remittentem peccata latroni, nobis suam Matrem consignantem, & exspirantem.*

Ad Completorium. *Considerabo apertum lanceâ latus ejus, depositum de cruce corpus, sepultum: extremum dolorem, ac solicitudinem sanctissimæ Virginis ejus Matris.*

Hactenus piissimus Episcopus Galeatus, quibus junge ea, quæ ex ejus adversariis descripsi *Cas. VIII. num. 242.*

Fateor, fuisse me multò prolixiorem in narrandis, exscribendis tam multis exemplis, paradigmatis, instructionibus ad obeundum dignè, ritè munus susceptum ab omnibus promotis, quoad beneficia Ecclesiastica, quoad ordines majores, me, inquam, prolixiorem esse quovis meorum, in hoc genere scriptionis Sacramentalis antecessorum, spero tamen, hanc insolitam prolixitatem excitaturam in aliquibus saltem meorum lectorum animis pias cogitationes, pios motus, repræsentaturos decuplum, centuplum operæ huic descriptioni impensæ pretium.

DISPUTATIO TERTIA Problematica.

DE MUTATIONE.

An, & quando graviter delinquant Clerici, qui loco Divini Officii assignati certo diei, recitant aliud.

SUMMARIUM.

Referuntur duæ de mutatione officii doctrinæ admissæ ab omnibus. 857.

Referuntur quinque controversæ opiniones de eadem mutatione. 858.

Prima *omnem unius officii in alterum mutationem damnans peccati mortalis. 859.*

Altera *excusans in solo casu parvitatis materiæ. 860.*

Tertia *sine distinctione expressa excusans omnem mutationem. 861.*

Quarta *damnans mutantem pro lubitu; secùs, si raro. 864.*

Quinta *damnans illum solum, qui vel mutat in defraudationem, aut officium in notabili quantitate. 868.*

Omnes hæ sententiæ sunt probabiles, saltem si ex tertia eximas officia Paschatis, & Pentecostes. 868.

Mutatio potest esse venialis ex parvitate materiæ. 869.

Ante Bullam B. Pii V. nullum jus scriptum imperavit omnibus majoribus clericis observationem distributionis factæ per dies, & tempora. 872.

Explicantur varii canones. 873. & 874.

Viguit tempore B. Pii V. consuetudo faciendi mutationem etiam absque justa causa. 878.

Pendet adhuc sub judice lis, an B. Pius V. mandàrit, servari distributionem in ejus Breviario factam per dies, & tempora. 877.

Quid possit intelligi per voculam Formula? *879. & 880.*

Obligatio si qua est, observandi prædictam distributionem, oritur ex sola consuetudine. 883.

857 Non dubitatur hac ætate, quin saltem venialem culpam contrahat, qui absque rationabili causa facit ejusmodi mutationem, tametsi Cardin. Toletus *in Summa Lib.* 2. *cap.* 13. referat Cajetanum, Silvestrum, Armillam, quasi docentes, distributionem officiorum factam, observandam esse potiùs ex quadam decentia, quàm vero præcepto. Non ambigitur etiam, quin sit extra culpam, qui facit illam ipsam mutationem, inductus causa legitimâ. At quæritur 1. *Quanta sit culpa mutantis sine justo titulo?* 2. *Quis justus titulus?* Vigent autem hodiéque circa *primum*, præcipuúmque quæsitum duæ extremæ sententiæ, tres mediæ.

Prima harum damnat peccati mortalis omnem, qui vel semel ex desidia facit mutatio- 858
nem etiam in æquivalens Officium. *Altera* illam omnem, & ferè solam mutationem, quæ fit aut semel in notabiliter brevius, aut sæpe in æquale. *Tertia* non agnoscit grave peccatum in ulla variatione cujusque etiam perpetuâ. *Quarta* agnoscit in omni, & sola frequenti variatione. *Quinta* in aliquorum sola frequente, aliorum etiam non frequente. Posset pro *Sexta* numerari illa Angeli quæ mortalis damnat peccati beneficiatos facientes mutationem, absolvit alios. Verùm quia hæc distinctio nullo fundamento nititur, & ab omnibus deseritur, eam prætereo; applicans ipsi illam censuram Baldi *Lib.* 2. *Consil.* 112. *Qui contra omnes loquitur, non bene loquitur.* Ergo omnes hæ sententiæ, *exceptâ tertiâ*, agnoscunt, mutationem esse ex suo genere peccatum mortale; quandoquidem per illam eorum opinionem pot..t peccari mortaliter, tametsi nulla alia circumstantia superveniat mutationi. Ita autem hoc agnoscunt, ut *prima* neget, illam variationem esse posse venialem ob parvitatem materiæ. Iam videamus patronos singularum.

Primam igitur ex illis quinque opinioni- 859
bus, omniúmque rigidissimam, primus omnium lectorum à me, tradidit Cardinalis Totus *Lib.* 2. *cap* 11. *vers. Qualitas*: quam postea laboriosè propugnavit Nicolaus Garcias, *De benef. Part.* 3. *cap.* 1. *num.* 20. citans pro eadem Albertum de Ferrariis, Plorie, Sandoval; addens, & rectè quidem, ut liquet ex verbis, quæ describit, Philiarchum, Summam, Coronam, & Corradum. Eidem adhærent Bonac. *De Hor. Canon. q.* 3. *p.* 1. *num.* 17. Castropalaus *Tract.* 7. *disp.* 2. *punct.* 2. *num.* 18. Gavantus *in Rubr. Breviarii Sect.* 1. *cap.* 5. *Tit.* 2. *num.* 7. Busenbaum *in Medulla Lib.* 4. *cap.* 2. *dub.* 2. *art.* 4. Antonius Cotonius *in Controv. celeb. l.* 3. *contr.* 3. *c.* 3. *n.* 59. addens Lezanam, sicut & Stephanus à S. Paulo *Tract.* 4. *disp.* 12. *num.* 17. addit Homobonum, & Franciscum Bonæspei, quibus jungo nunc Petrum Marchant. *Tom.* 2. *fol.* 398. & Neusserum *Disp.* 5. *quæst.* 1. referentem pro se Alcolcam, Bordonum, & Bartholom. à S. Fausto. Referunt quidem Garcias, Bonac. Pala. Bellarminũ pro hac sententia sua, sed nec verbulum habet pro illa. In loco enim, quem citant, scilicet *Lib.* 1. *De bon. operib. in particulari cap.* 18. tantùm loquitur de mutatione non unius officii, sed unius Breviarii

viarii in aliud, seu unius formulæ in aliam, ut est manifestum. Malè quoque pro hac opinione adducuntur à Bonac. & Palao Filliucius, Reginaldus, & Suarez; stant enim pro *secunda*. Eandem Toleti sententiam videtur pro probabiliore habere Pellizar. *in Manual. Regul. P. 1. Tr. 5 cap. 8. num. 74.* Plures authores, vel fautores hujus rigoris absoluti non reperio, nec enim scio, utrùm pro hac, an sequente opinione stent alii, quos citat Diana *1. P. Tra. 12. resol. 3.*

860 *Secunda* sententia est Suarii *Tom. 2. de Relig. Lib. 4. de Hor. Canon. cap. 23.* damnantis mortalis delicti omnem deliberatam mutationem, nisi excuset parvitas materiæ; quæ parvitas secundùm ipsum *num. 14. & 15.* tunc solùm reperitur, quando mutatio fit in æquivalens, aut ferè, idque sine contemptu, & animo sæpe faciendi pro lubitu; quamquam hic autor non sentit, esse semper parvam materiam, quando fit raro in æquivalens, sed *num. 14.* comittit judicio prudentis, attendentis ad imminutionem parvam, aut magnam Divini cultûs. Sentit cum eodem authore Filliucius *Tra. 23. num. 228.* describens, & approbans illum; Reginaldus *Lib. 18. num. 72.* addens, tunc etiam peccari mortaliter per mutationem in æquale, vel quasi, quando mutatio est ridicula valde, ut si quis Officium Nativitatis Domini mutaret in simplicissimum feriale, aut lugubre Dominicæ Palmarum in hilare Resurrectionis. Ejusdem mentis est Bonartius *De Horis Canon. Lib. 2. cap. 14.* loquens ferè ut Reginaldus. Plures hujus ita temperati rigoris asseclas non invenio.

861 *Tertia*, hisce duabus, & aliis duabus postea indicandis, extremè opposita sententia, sine expressione ullius limitationis, negat, reperiri plusquam veniale peccatum in mutatione, & substitutione. Pro hac opinione nominantur triginta quatuor scriptores, & quidem inter illos, quos ipse legi, sic sentiunt hi septendecim, videlicet S. Antonin. *P. 3. Summæ Tit. 14. cap. 4. §. 2.* & clariùs *§. 5.* ut etiam agnoscit Onuphrius, referendus pro *quarta* sententia. Item Silvest. *Verb. Hora quæst. 11. num. 1.* Cajetan. *in Summ. verb. Hora num. 7.* Sotus *De justit. Lib. 10. quæst. 5. art. 4.* negans, se audere dissentire à Cajetano; Tabiena *Verb. Hora num. 16.* describens Antoninum; Fumus *Eod. verb. num. 7.* Et hi quidem sex ante Bullam B. Pii V. præfixam Breviario. At post illam Bullam id ipsum senserunt, ac scripserunt Zerola Episcopus *Verb. Hora. num. 6.* Emman. Sa *Eod. verb. 12. edit. correcta Anno 1599. & 1603.* licèt hanc controversiam, nec verbulo attingat *in edit. Anno 1615.* Binsfeldius *in Enchir. Part. 5. cap. 9. concl. 7.* Gregor. de Valent. *Tom. 3. disp. 6. quæst. 2. p. 10.* Jacobus de Graffiis *Lib. 2. cap. 53. num. 22.* Azor *P. 1. Lib. 10. cap. 10. quæst. 1.* Lessius *De justit Lib. 2. cap. 37. num. 77.* dicens, substantiam præcepti servari, quodcunque Officium Breviarii concessi dicatur. Becanus *De Relig. quæst. 15.* describens Lessium, Caramuel *in Theolog. Regul. disp. 190. num. 1383. & seqq.* ac rursum *in Theol. Fundam. num. 1100. & seqq.* & Diana *Part. 1. Tract. 2. Resol. 3.* Leander de Sanctissimo Sacramento, *Parte 1. Tract. 8. disp. 8. quæst. 42.*

De his 17. Doctoribus non est ulla prudens ratio dubitandi, quin negent mortalem malitiam in ea mutatione. Etsi enim S. Antoninus agnoscat in ea peccatum grave, attamen *cit. quæst. 5.* opponit expressè peccatum grave mortali. Licèt etiam Zerolæ typus referat sensum omnino contrarium huic sententiæ, certum tamen est ex antecedentibus, & consequentibus, esse mendosum, & pro: *Negativè* impressum esse: *Affirmativè*. At verò inter authores, quos non legi, referunt pro hac eadem sententia Caramuel Servatium Lairuelz, & utrumque Medinam; Sanchezius infrà nominandus Victoriam, Barthol. Medinam, Pedrazam, Nievam; Diana Vegam; Tiberius *quæst. 104.* Anglem; Zerola Innocentium; S. Antoninus Vmbertum; Silvester Laudan. Zabarellam, Archidiaconum; Suarez ipse Joannem Majorem; Garcias ipse Fusium; Onuphrius Viguerium, Leander Verricellum. Verbo, tam multi in hanc abière sententiam, ut Azor *loc. cit.* testetur, omnes, præter Angelum (debebat addere Navarrum, & Toletum) qui ante ipsum scripserunt, ita sensisse, Laymann. *Lib. 4. Tract. 5. cap. 5.* fateatur, esse communiorem. Nec est multùm alienus Tannerus *Tom. 3. disp. 4. quæst. 5 num 150.* dicens, minimùm culpam venialem admitti per mutationem unius Officii in aliud, aliquorum autem sententiâ mortalem. 862

APPENDICVLA SANCT-GALLENSIVM.

CLariùs loquitur P. Alloza *in Floribus*, seu *in Alphabeto morali verb. Hora sect. 2. n. 34.* ita resolvens. *Qui recitaturus de uno Sancto, de alio recitavit, si fiet ex negligentia, erit veniale*, citátque pro se Azorium, quem etiam unà cum Cajetano, Silvestro, Lessio, pro sua opinione allegantes doctissimi Sanctgallenses *in Cursu Theologico Tom. 7. Tract. 1. quæst. 2. sect. 2. dub. 4. conclus. 6.* sic scribunt: *Qui scienter, & absque justa causa divinum officium unius diei permutat cum officio alterius. e. g. dicit de Sancto, cùm deberet de feria, vel contra peccatum, sed non nisi veniale committit, contra Toletum, & Angelum, quorum sententia tunc saltem verosimilis est; si non semel, atque iterum commutatio fiat, sed frequenter, atque perpetuò mutetur, vel ita mutandi propositum concipiatur.* Ita illi, ex quorum verbis repræsentatis apparet, eos quidem pro verosimili habere opinionem contrariam Silvestrinæ, attamen

men *absolutè* præferre Silvestrinam. Adde hisce apprime cautum Canonistam Ludovicum Engel *in Manual. Paroch. Part. 2. cap. 6. numero 9. subscribentem Lessio.*

863 Sunt autem plerique hi authores, si eorum nudis verbis, ac rationibus stetur, intelligendi de mutatione in qualecunque officium, & quocunque tempore, adeóque semper; nam non solùm non apponunt ullam restrictionem suæ thesis, sed insuper Silvester, cui plerique posteriores ipso, sese adhærere profitentur, disertè loquitur de illo, qui mutat *ad libitum, & in fraudem*; ideóque Layman. *loc. cit.* rectè ipsum interpretatur de mutatione etiam in minus, sicut & Zerola loquitur de illo, qui mutat *ad libitum*; Emmanuel Sa excipit solum contemptum; Leander *quæst. 46.* includit expressè mutationem in officium Resurrectionis: Vega autem apud Dianam *loc. cit.* pronuntiat: *Si non licet frequenter, non licet etiam semel*; nam rationes horum autorum proponendæ infrà *num. 890.* si quid probant, probant propositionem illimitatam ad qualitatem, & quantitatem etiam temporis, & propterea etiam Suarez *loc. cit. num. 14.* intelligit illos, veluti defendentes suam assertionem, sine limitatione. Fallitur ergo graviter Onuphrius, dum negat, fuisse sensum illum plerorumque ex citatis, miratus, quòd Azor scripserit, sententiam illam fuisse communem.

864 *Quarta* opinio, media, ut suprà dixi, inter extremas, fatetur, admitti crimen lethale ab illo, qui pro lubitu recitat unum officium pro alio; secùs, si non pro lubitu, sed raró. Ita Navarrus *De Orat. cap. 19. num. 217.* revocans in terminis, quæ aliàs dixerat in favorem *primæ* sententiæ. Arragonius *2. 2. quæst. 83. ar. 2. dub. 5.* Miranda *in Manuali Prælat. Quæst. 37. art. 13.* Rodriquez *in Summ. cap. 143. num. 3.* Sanchez *Lib. 7. consil. Moral. cap. 2. dub. 25.* Onuphrius *in Opusc. De præsente controvers.* quod Gavantus attexuit epilogo suorum commentariorum *in Rubr. Breviar.* expressè testans, hanc esse communem sententiam. Loquuntur autem hi sex authores sine ulla distinctione inter longum, & breve: Solennissimum, & Feriale, collocantes totum discrimen in frequentia; & ita quidem, ut Navarrus & Sanchez agant reum peccati mortalis illum, *qui tam sæpe mutat, ut arbitrio prudentis censeatur notabilis audacia*; *secùs, si raró fiat, ut non videatur viro prudenti*, & *docto notabilis audacia*; inquit Navarrus, seu si semel, bis, aut raró, ait Sanchez & Arragonius; seu si *semel, bis aut ter*, ut limitant Rodriquez, Miranda, Onuphrius. Ejusdem opinionis sunt Vasquez *Opusc. de benef. Eccl. Cap. 4. §. 1. a. 2. dub. 2. n. 59.* damnans mortalis delicti solùm illum, qui sine delectu, & communiter, seu, ut loquitur Arragonius, crebró, ac frequenter facit mutationem. Ita Layman. *loc. cit.* inquiens, esse

865 vero simile, quòd is culpam mortalem contrahat, qui *frequenter*, aut *perpetuò* mutare cogitat, non autem, si semel, atque iterum. Quamquam nihilominus videtur assentiri Suario quoad illum, qui mutat etiam semel in notabiliter brevius. Hanc eandem sententiam tuetur ex parte P. Tamburinus *in Decalog. Lib. 2. cap. 5. §. 2. num. 20.* exctpiens à doctrina solùm Officium Resurrectionis: eandem magna ex parte sequitur Escobar *Theol. Moral. Tract. 5. Exam. 6. num. 56.* sic loquens: *Unum Officium pro altero recitantem, venialiter peccare, assero, modò Officium Paschatis, & Pentecostes non sit quoad Matutinum, nec Dominicæ Officium frequenter omittatur.* Eandem priùs tradiderat Petrus de Ledesma apud Garciam *num. 148.* damnans de peccato mortali ex frequenter mutantibus illum solùm, qui mutat in multò brevius. Denique hanc ipsam pro verosimili habent Sanctgallenses verbis descriptis suprà *n. 862.*

Quintam classem dissentientium constituunt 866
Raphael de Torres, & Bassæus *Tom. 2. verb. Hora 2. num. 7.* damnantes de mortali illum solùm, qui vel mutat *in defraudationem, aut Officium in notabili quantitate, ut si quis in Dominica recitaret Officium feria tertia; vel mutat in gravem defraudationem cultûs divini, in celebritatibus colendis, ut si in die Natalis Domini recitaret de tempore Paschali*, inquit Torres, quem totum post Garciam *num. 164.* describit Bassæus, illum sequens, utensque ejus exemplis, & exprimens, non delinquere mortaliter, qui, quando esset recitandum de feria, recitat de Sancto, *quia defraudatio est in parva quantitate, secùs, qui omnibus feriis diceret Officium feria tertia*, inquit *ibidem* Bassæus. Ex quibus verbis apparet, hos duos authores esse laxiores autoribus *secundæ* sententiæ, rigidiores verò patronis *quartæ*.

Volui distinctè referre hæc discrimina Theologorum in re tanti momenti, fideliter unumquemque nominans pro sua classe, ut lector tantò prudentiùs judicare valeat, an, & quid probabilitatis habeat unaquæque sententia, si stetur præcisè autoritate; gravitas tamen rei exigit, ut proferam in medium fundamenta harum omnium sententiarum, meúmque de iis judicium aperiam. 867

Judicium Authoris, de Quinque expositis Sententiis.

Dico I. Omnès, & singulæ harum quinque sententiarum sunt probabiles, *speculativè*, & *practicè*, saltem si ex *tertia*, & *quarta* sententia exeipias utentem Officiis Paschatis & Pentecostes. Ratio est, quia singulæ fulciuntur, & magnâ Authoritate, ut agnoscet relegens nomina productorum Theologorum, & rationibus non levis momenti, ut patebit inferiùs. 868

Dico

869 Dico II. Est probabilius cùm ab autoritatem, tum ob rationem, mutationem posse esse venialiter malam ex parvitate materiæ, adeóque non omnem, qui absque rationabili causa mutat scienter unum totum officium in aliud, peccare mortaliter. Ita omnes Patroni quatuor posteriorum sententiarum, adversùs *primam*. De autoritate non est ullum prorsus dubium. *Prima* enim sententia non habet nisi circiter 18 sectatores; reliquæ facilè 50. eósque magna ex parte celeberrimos sapientiâ, pietatéque. At verò quòd etiam ratione præstent illæ 4. sententiæ, in quantum omnes, & singulæ admittunt hîc parvitatem materiæ, probatur hoc generali principio, quòd nulla lex, præsertim humana, sit interpretanda cum summo rigore extensionis, quando potest prudenter, seu rationabiliter intelligi sine illo rigore; atqui omnes leges, quæ hanc in rem afferuntur à Garcia, præcipuo quoad accuratam, laboriosámque probationem, patrono *primæ* sententiæ, possunt prudenter, rationabiliterque intelligi sine illo summo rigore, quem intendit Garcias; ergo non sunt interpretandæ cum illo.

870 Major propositio est mihi jam pridem persuasissima, perpendenti illa effata utriusque Juris: *Benigniùs Leges interpretandæ sunt, quò earum voluntas servetur* l. Benigniùs, *ff. De leg.* Item. *Cùm de obligando quæritur, propensiores esse debemus, si habeamus occasionem, ad negandum.* text. *l. Arianus*, *ff. De oblig. & action.* Item. *Quoties dubitatio moratur, justis decretis* (interpretationibus) *temperanda est*, text. *l. In ambiguis*, *ff. De Reg. Iur.* Item: *Semper in dubiis benigniora præferenda sunt*, text. *l. Semper*, *ff. De Reg. jur.* Item: *In his in quibus non invenitur jus expressum, procedas æquitate servatâ, in humaniorem partem semper declinando.* text. *cap. fin. de transact.*. Subsumpti veritatem demonstrabo resolvendo sequentem dubitationem.

871 Dubitatur enim, & controvertitur: *Utrùm extet aliqua lex, seu aliquis Canon, præcipiens sub mortali, ut omnino semper recitetur officium Canonicum, juxta distributiones dierum, & temporum expressorum in Breviario?* Et

872 Dico III. Ante Bullam S. Pii V. præfixam Breviario, nullum jus scriptum imperavit omnibus Clericis observationem distributionis factæ per dies, & tempora. Etenim à Suarez, & Garcia, ferventissimis propugnatoribus severiorum duarum opinionum, producuntur solùm quinque antiqui Canones; scilicet cap. *De his*, seu *De iis*, *cap. fin.* seu *Placuit*, *dist. 12.* Item *cap. Convenit*, & *cap. In die. De consecrat. dist. 5.* ac denique Clement *De celebr. Miss. cap. Dignum.* In tribus prioribus Canonibus sancitur conformitas in psallendo; at in quarto Canone est statutum de qualitate Officii observanda in festis, Dominicis, & feriis; denique in Clementina fit potestas domesticis Cardinalium, atque Episcoporum, dicendi illud ipsum Officium, quod dicit eorum Dominus, quod privilegium foret frustra, si non esset præcepta observatio distributionis Officiorum.

Verùm nihil admodum præsidii est in his Canonibus reperire in favorem Garciæ, aut Suarii. 873 *Primò*, quia tres primi Canones editi sunt à Conciliis duntaxat Provincialibus, Toletano, Bracarensi, Agathensi, ac proinde non obligant totam Ecclesiam. Obligent sanè Hispanos, & Gallos; non ligant Italos, & Septentrionales. *Deinde cap. Placuit*, & *cap. Convenit.* indicant solam decentiam, non necessitatem. Adhæc universim hæc tria Capitula solùm agunt de Officiis publicis, ut agnoscit etiam Suarez, & persuadet ipsa litera *Cap. De his*, in quo est sermo de Rectoribus Ecclesiarum. Denique nullus horum Canonum disponit disertè quidquam de præsente controversia, sed de conformitate in ipsa substantia, & quibusdam integrantibus partibus Officii, ut liquet *ex Rubric.* & contextu *Cap. Placuit*, & singulariter *Cap. Convenit.* Hæc omnia ex me, etsi non citato, descripta reperies apud Neufferum *loc. cit.* non dissentientem.

Canon *In die* est quidem editus à Gregor. 874 VII. in Concil. Generali; sed in primis solùm illic statuitur, quid fieri soleat, ac debeat in urbe Roma, non quid alibi, ut demonstrat ipsa litera, & confitetur Suarez; deinde illic præcisè statuitur, quot psalmi, & quot lectiones sint dicendæ diebus Festis, ac ferialibus; unde contra hunc Canonem non ageret, qui omnibus feriis totius Anni, recitaret Officium feriæ tertiæ: aut omnibus festis Officium de uno Martyre, quod est omnium brevissimum post Paschale & Pentecostes. Præterea est tantùm illic mentio de numero Psalmorum, & Lectionum in Dominicis, Festis, & Feriis, quando scilicet re ipsa fit officium de his, non autem illic præcipitur, ut in Dominicis fiat de Dominica, in festis de festo &c. Denique Concilium utitur solo verbo *statuendi*, quod verbum solitariè sumptum non indicat rigidum Præceptum. Vasq. Suar. Bonac. Tannerus, Layman. *in Tract. de legib.*

Postremò, Clementina absolvit omni pecca- 875 to, etiam veniali, Clericum Commensalem Episcopi, & Cardinalis, recitantem cum his *qualecunque officium*; & quidem *semper*, atque adeò officium prorsus alterius formæ; pro tam ampla facultate exercenda oportuit sanè habere privilegium; nos autem non disserimus de tam amplo jure.

Ex his apparet veritas Minoris propositionis, expressæ in argumento pro *secunda* conclusione. Hinc.

Dico IV. Probabile est, viguisse usque ad 876 tempora B. Pii V. generalem consuetudinem, faciendi *saltem privatim* quandoque etiam à bs-

absque justa causa mutationem Breviarii, sine conscientia, aut metu mortalis. Ratio asserendi est primò, quia ex una parte omnia sunt concessa, quæ non reperiuntur lege prohibita *l. Nec non §. Quod ejus. ff. In quib. caus. major.* ex altera autem parte consueverunt homines ea factitare, quæ & levant eos onere, notabilíque molestiâ, & sunt eis concessa, seu non prohibita à Iure. Deinde nihil communius in Orbe, quàm quòd homines usurpent libere eas doctrinas *morales*, quas noverunt proponi, ac defendi passim in omnibus Scholis, in omnibus Provinciis, si quidem eæ doctrinæ tollant obligationem, dilatent libertatem. Si enim dictum unius facilè sequitur multitudo, ut habet textus *Cap. In juventute. De purgat. canon.* quantò faciliùs omnium doctorum canentium: *Placebo*? Atqui, teste literatissimo P. Azorio suprà *num. 862* omnes Doctores ante S. Pium V. dictabant, scribebant, nullo jure scripto, aut non scripto, graviter esse vetitam privatam mutationem unius communis Officii in aliud. Huic tam plausibili dogmati conformabant se tum in faciendis de hac mutatione Confessionibus, tum in excipiendis.

877 Dico V. Pendet adhuc sub judice lis, utrùm Pius V. in Bulla præfixa Breviario, mandaverit observari illam distributionem officiorum per dies, & tempora, quam videmus in Breviariis reformatis. Mandâsse, contendunt Suarez, Garcias, Onuphrius, ac nonnulli alii; at negant Valentia, Azor, Vasq. Miranda, Lessius, Becanus, alii, relati *num. 861*. Tota dissensio consistit in interpretatione verborum, quibus ille duplici nunc titulo Sanctissimus Pater Præcipit, *in omnibus locis observari Novi Breviarii, & psallendi, precandique formulam*: Item: *omnes Breviario adstrictos omnino teneri ad dicendum, & psallendum posthac ex Romani Breviarii Præscripto, & ratione*: Item: *neminem ex iis, quibus hoc dicendi, psallendique onus necessariò impositum est, nisi hac solâ formulâ satisfacere posse.*

878 Ex his verbis Pontificis conficitur hoc argumentum: S. Pius V. mandat officium recitari juxta *Modum*, *Rationem*, & *Formulam* à se præscriptam; atqui distributio psalmorum, lectionum, hymnorum &c. per certos dies, & certa tempora, est vel *Modus*, vel *Formula*, vel *Ratio* præscripta ab ipso, ergo mandat recitari juxta illam distributionem. Quòd ea distributio sit quædam seu *Ratio*, seu *Modus*, seu *Formula*, psallendi, precandique, est evidens; quòd autem sit formula, aut modus, aut ratio Præscripta ab illo eodem, patet inde, quòd Rubricæ tam generales, quàm speciales, & individuæ exprimant, quibus diebus observanda sit hæc distributio, quibus alia.

879 Hoc sanè argumentum non est nullius ponderis. Potest tamen ad illud non absque ratione responderi, concedendo Majorem propositionem, si intelligatur de Formula *Substantiali*, negando, si de *Accidentali*; quia verò distributio illa est formula solùm *Accidentalis*, ideo negatur Consequentia. Ratio Distinctionis est duplex. *Prima*, quòd idem Pontifex in Bulla descripta ad initium Missalis reformati, etiam mandet *in virtute S. obedientiæ*, ut Missæ dicantur secundùm *Formulam*, *Normam*, *Ritum*, & *Modum* illius sui Missalis, & tamen nemo rectè dixerit, peccari mortaliter à celebrante de Feria, vel de *Requiem*, quando esset de Simplici, Semiduplici, aut etiam Duplici, sicut ex communi observavi *in Alphab. Sacrificant. Cas. XXI.* Ergo nemo rectè intelligit illic, nomine formulæ, & modi, distributionem Missarum per dies, & tempora, ergo nemo etiam debet hîc intelligere distributionem, quandoquidem jura juribus concordare debent *Cap. Cùm expediat. De electione in Sexto.*

Et verò cùm longè maxima pars DD. qui post illam Bullam scripserunt de præsente controversia, scribant, mutationem in æquale vel ferè, non esse mortaliter malam, si fiat raro, non possunt prudenter intelligere nomine *formulæ* &c. prædictam distributionem; hanc enim non servando non satisfit obligationi pensi Canonici, ergo peccatur mortaliter, non servando etiam semel: sicut peccatur mortaliter etiam semel non satisfaciendo muneri Breviarii. Equidem Suarez ipse *cap. 24. num. 7* agnoscit, voculâ *Formula* positâ in Bulla ante Missale, non indicari nisi Generale præceptum obligans ad utendum illo Ritu, & non introducendum alium; quod etiam dicit Filliuc. *Tract. 5. num. 140.* & Præpositus apud Dianam *Part. 4. Tract. 4. Ref. 39* Ergo etiam in Bulla præfixa Breviario non intelligitur nomine *Formulæ*, distributio per dies & tempora. 880

Altera Causa, ob quam est valde verosimile, per *Formulam*, *Modum*, *Rationem*, non designari assignationem dierum, ac temporum, est hæc, quòd scilicet ex præfatione statutorum intelligatur mens statuentium, inquit Bartolus apud Rodriq. *Tom. 1. quæst. Regul. q. 11. art. 5.* Nam proœmia causam continent finalem *L. fin. ff. De hæred. instit.* & Bartolus, Baldus, Angelus, atque Imola, apud eundem Rodriquez ac proinde ex verbis Proœmii intelligitur mens disponentis. Abbas *in cap. Adversùs. De immun. Eccles.* Atqui manifestum est, non fieri in præfatione Bullæ B. Pii V. ullam etiam *indirectam* mentionem mutationis unius officii in aliud ejusdem Breviarii, sed esse duntaxat sermonem de Breviariis, *in quibus vel aliqua Constitutio turpiter mutilata, vel incertis & alienis immutata, vel multis psalmis, & lectionibus truncata continentur, vel quæ denique Romanis quàm dissimillima, ac curvis Episcopatui propria erant*, ut fatebitur, qui ipsam Bullam attentè legerit, & perpenderit hæc ejus verba. 881

Quare P.

882 Quare P. Gregorius de Valentia *Tom. 3. disp. 6. q. 2. p. 10.* rectè scripsit, illud vocabulum: *Formulam*, expressum in Bulla Breviarii, referendum esse ad formam aliorum Breviariorum, quæ potissimùm volebat B. Pius V. excludere; & Ludovicus Miranda *in Man. Prælat. Tom. 1. q. 87. art. 19.* jure asserit, per Bullam B. Pii V. plus non vetari, quàm libertatem recitandi per Breviarium aliud à Romano. Proinde mihi perquam verosimile est, id juris, quod circa mutationem, de qua hîc disceptamus, fuit ante Bullam B. Pii V. idipsum nunc quoque magna ex parte manere; quod sanè senserunt inter Theologos Vasq. inter Canonistas Jacobus de Graffiis, dum ille *in Opusc. De Benef. Cap. 4. §. 1. a. 2. n. 59.* hic verò *in suis Decisionibus Lib. 2. cap. 53. n. 22.* post illam ipsam Bullam rotundè negârunt, extare ullum præceptum (scriptum) de præsente materia: Quod, & ego, omnibus consideratis, verosimilius judico.

883 Dico itaque VI. Probabilissimum est, obligationem gravem, siqua est, solvendi officium Canonicum consentaneè distributioni dierum, ac temporum, provenisse non tam ab ullo jure scripto, quàm à consuetudine. Ratio est, quia versatissimi in jure DD. quos laudavimus pro *tertia* sententia, & quorum magna pars scripsit post Bullam B. Pii V. negant, extare tale jus. DD. adducti pro *prima*, aut *secunda* sententia rigidissima, non promunt nisi illos quinque Canones, de quibus suprà, unà cum Bulla B. Pii. Atqui certum est, illis quinque Canonibus non contineri ullum, saltem universale jus de hoc argumento, sicut etiam probabilissimè nullum comprehenditur Bullâ B. Pii. Ergo, siqua est, gravis culpa interveniens in mutatione, provenit à consuetudine, sola.

884 Dico autem VII. Probabilius est multò, peccari mortaliter mutando ad libitum, & semper, quàm non peccari. Ita omnes autores quatuor sententiarum oppositarum *Tertiæ*. Ratio est 1. Quia infrà ostendam contra Caramuelem, illum utique mortaliter peccaturum, qui toto Anno, totâ vitâ, non diceret, nisi officium Resurrectionis. 2. Quia Congregatio Rituum jussu Urbani VIII. prohibuit, ne *in tota diœcesi, aut urbe celebretur Festum cum Officio, eò quòd sit in loco Ecclesia Abbatialis Parochialis, &c.* Sicut & Anno 1605. respondit, non esse relinquendum officium debitum pro officio devotionis. Gavant. *in Rubr. Brev. Sect. 1. cap. 5. Tit. 2. n. 1.* 3. Gregor. XIII. restrinxit Bullam, qua B. Pius V. fecerat Hispanis potestatem celebrandi de Sanctis Naturalibus; ut videre est apud Quintanad. *Sing. Tract. 7. sing. 9.* 4. Urban. VIII. vetuit, ne festa nondum Canonizatorum celebrentur cum octava. Sicut & 5. Congregatio Rituum, ne Regulares celebrent Octavas Festorum Diœcesanorum. Suprà *n. 79.* 6. Quidam Religiosi Ordines fruuntur privilegio orandi de Venerabili Sacramento feriis v. & de Immaculata Conceptione in Sabbato; sed cum restrictione ad tempora extra Adventum, & Quadragesimam. Sanè hæc, & alia acta Summorum Pontificum demonstrant, graviter illicitam esse arbitrariam mutationem unius Officii in aliud. 7. Accedit fundamentalis ratio pro sequente Conclusione.

Dico enim VIII. Mihi hodiéque videtur *Quarta* Sententia relata *n. 864.* præferenda cæteris omnibus, atque adeò peccari mortaliter, faciendo ad libitum, & perpetuò, aut quasi perpetuò mutationem, at non nisi venialiter, si mutatio fiat raro. Hanc sententiam docui decies in scholis, *fundamentaliter* idcirco, quòd ex una parte non potuerim à me impetrare, ut crederem, integre, & quasi toto cœlo errare in materia quotidiani, pretiosissimique usûs, tam multos, summâ pietate, sapientiáque excellentes viros, qui tuentur *tertiam* sententiam, relatam *n. 861.* Ex altera autem parte mihi persuasissimum fuerit, & sit, omnes Superiores Regulares, ne dicam Sæculares, severè animadversuros esse in subditum, quem scirent, totis Annis ex desidia recitâsse Officium, ut ita loquar, Quodlibeticum, adeóque communiter unum è tribus, quatuórve Brevissimis. 885

Existimo quoque, esse paucissimos Confessarios, qui non ægerrimè impertituri essent absolutionem ejusmodi Clerico, confitenti quidem suam illam culpam, et præseferenti animum non serium sese emendandi. Unde mihi videor ex hac consideratione, junctâ rationibus Conclusionis proximè præcedentis, formare Conclusionem verè Theologicam, cùm infero: Ergo reipsa viget nunc saltem, in Ecclesia Dei consuetudo, vetans sub mortali usum *tertiæ* sententiæ, intellectæ eò sensu, quem præseferunt verba Silvestri, & Zerolæ, qui omnium clarissimè ante, & post Caramuelem, ac Leandrum loquuntur pro illa. Ex hac consequentia, & primo membro antecedentis, ulterius concludo: Ergo est necessariò faciendum aliquod temperamentum inter *primam*, *tertiámque* sententiam, seu inter rigidissimam, lenissimámque; ergo standum illo temperamento, quod offerunt numero plures, gravitate, atque eruditione præstantes viri; perspectis, perpensisque rationibus contra sentientium. Atqui ejusmodi qualitatibus prædìti sunt autores, atque asseclæ *quartæ* sententiæ. Superant enim notabiliter in primis numero *secundam* sententiam; & proinde haud immeritò iis applico illud ex *Cap. Prudentiam. De Offic. judic. deleg. Integrum est judicium, quod plurimorum sententiis confirmatur*; præsertim cùm vera decisio controversiæ pendeat ex consuetudine, quæ cùm sit aliquid *facti*, probari debet per testes; ubi autem testibus agitur, præferuntur plures paucioribus, ut adeò vel hîc maximè locum habeat illud effatum Justiniani 886

L. fin. Cod. De fideicomm. Per ampliores homines veritas revelatur.

887 Nec est mihi dubium, quin multi ex assectis *tertia* sententiæ probaverint aliquod ejusmodi temperamentum, licèt scripserint sine distinctione, seu indefinitè: *Non peccat mortaliter, qui unum officium pro altero recitat.* Sed quidquid sit de illis, quia res hæc, ut dico, pendet ex consuetudine; standum est judicio maximè idoneorum testium; maximè autem idonei testes consuetudinis, vigentis hoc sæculo, sunt ii, qui scripserunt hoc sæculo; consequenter maximè idonei posteriorum Annorum, qui postremissimis Annis vixêre; omnes autem, quantum quidem scio, qui ab hinc 50. Annos pertractârunt hanc materiam, omnes, inquam, præter Dianam, Caramuelem, Lairuelz, Leandrum, Verricelli, Allozam, Sanctgallenses dissentientes, Tannerum, & Stephanum à Sancto Paulo nihil decernentes, constituerunt malitiam mortalem in arbitraria, aut irrationabili mutatione. Ergo habemus justam causam credendi, *tertiam* sententiam à parte rei repugnare modernis moribus, esto fuerit conformis moribus superioris sæculi. Rursum, quia plures stant pro temperamento *Quarta* sententiæ, quàm pro *Secunda*, vel *Quinta*, suppetit prudens ratio existimandi, illud temperamentum esse conformius consuetudini præsentium temporum, quàm sit vel Suarii, vel Bassæi. Denique hac ætate multò plures recipiunt temperamentum rigoris, quàm respuant; ergo non temere credo, esse nunc admittendum aliquod; illud scilicet, quod nunc primùm probavi.

888 Confirmatur conclusio facta; etenim sententia, quam defendimus, est media inter extremas, non concedens videlicet summam libertatem, & non auferens omnem, sed nitens valde rationabili æquitate inter Ecclesiam, & Ministros ejus; æquitas quippe est justitia dulcore misericordiæ temperata. Abbas *in Cap. Ex parte De transact. n. 6.* seu benigna interpretatio. Marta *De jurisdict. Part. 4. Casu 162. n. 2.* & esse æquitatis potiùs, quàm stricti Juris habendam rationem, liquet ex Lib. 90. *aliàs 91. ff. De Reg. Jur.* pronuntiante: *In omnibus quidem, maximè tamen in jure æquitas spectanda est.* Postremò, quia finis Canonum, qui videntur repugnare nostræ conclusioni, est conformitas unius membri cum cæteris; hæc autem conformitas non læditur graviter sequendo nostram sententiam, ideo per hanc non peccatur graviter contra illos Canones; si tamen, quod ego non puto, peccatur contra eos.

889 Porrò, quia hæc sententia constat duabus partibus, *Affirmativâ* scilicet, & *Negativâ*, quatenus nimirum asserit, peccari mortaliter frequenti mutatione: negat, peccari mortaliter infrequenti, habet autem potentes adversarios utriusque partis, ideo sunt proponenda, ac dissolvenda eorum argumenta.

890 Objicies igitur I. Nulla lex vetat arbitrariam mutationem; aut si vetat, tum vetat illam solùm ut modum, & circumstantiam objecti *principaliter* prohibiti, ergo non peccatur mortaliter mutando ad libitum.

Resp. Negando consequentiam; sufficit, quòd eam mutationem interdicat consuetudo vim legis habens: & utique peccatur sæpissime mortaliter, agendo duntaxat contra modum præcepti, ut quando in administratione sacramentorum negliguntur notabiles Cæremoniæ.

891 Objicies II. Si est peccatum mortale mutare pro libitu, ergo & mutare vel semel; nec enim mutatio facta nudius tertius continuatur cum hesterna, hodierna, crastina, sicuti e. g continuatur hesternum rei parvæ furtum cum hodierno; atqui, sublatâ illâ continuatione, non potest mutatio venialiter mala causare mortaliter malam, nisi dicamus, ex pluribus peccatis venialibus, non continuatis in uno aliquo, fieri mortale, quod est contra omnes; ergo, si mutatio continet mortalem malitiam, tunc sanè omnis continet; atqui non omnis, ergo nulla.

892 Hoc argumentum proposuerunt Vega, & Suarez, urgent autem singulariter Garcias *cit. Cap. 1. n. 166. & seqq.* itemque Caramuel, *in Theolog. Fundam. n. 1108.* ac Leander. Sed respondetur 1. Certum esse, quòd multi DD. censuerint, tum ebrietatem, tum transgressionem præceptorum humanorum, non esse mortaliter malam, si non sit assidua. De Ebrietate ita aliquando ipse S. Thom. Abbas, Gregor. Tolosanus, alii præstantes viri, locis à me indicatis *in Theolog. Juridic. Moral. Cap. 6. Sect. 2.* De transgressione legum humanarum ita etiam sentit Onuphrius *loc. cit.* expressè scribens: *Ut malitia sit lethalis in iis, quæ fiunt contra præcepta Ecclesiæ, debet esse intentio aliqua formalis, aut saltem virtualis, contrafaciendi præcepto Ecclesiæ, quæ tamen intentio ut sic nunquam moraliter interpretatur esse, nisi post aliquot actus perfectos, & consummatos.* Ita Onuphrius; cu- 893 jus tamen doctrinam absit ut usurpemus; est quippe apertè falsa; delinquit enim utique mortaliter, qui vel semel transgreditur leges de Breviario recitando, Sacro audiendo, jejunio, abstinentia à carnibus, Communione Paschali, Naturali jejunio ante Communionem, non suscipiendo Ordine, aut Beneficio cum hoc, aut illo impedimento, &c. Quare non assequor causam, ob quam Gavantus *in Rubr. Breviar. Sect. 1. cap. 5. Tit. 2.* illud opusculum Onuphrii nuncupet *Aureum*, cùm contineat, & hunc gravissimum, & alios plures leviores errores.

894 Itaque non possum niti illo principio, tametsi non ignarus, ei favere Richardum, Turrecre-

recrematam, & Angelum, relatos suprà *Cas. II. n. 51.* & citari pro illo à Navarro *in Man. Cap. 23. n. 55.* Imolam, Felinum, atque Cajetanum: quorum tamen opinionem vocat meritò hac ætate temerariam Gregor. de Valent. *Tom. 2. d. 7. q. 5. §. 3.* Potiùs respondeo, certum esse, quòd possit aliqua lex tam scripta, quàm non scripta, ita ferri, & introduci, ut non obliget graviter, nisi agatur contra illàm toties, ut frequentia censeatur continere contemptum. Unde suprà *n. 169.* retuli ex Azorio, non accedentes propriam parochiam posse puniri ab Episcopo, si frequenter non accedant, eò quòd videatur contemni proprius Parochus; & *n. 633.* retuli ex Lessio, fieri posse statutum, ut illæ solæ Canonissæ amittant partem Præbendæ, quæ frequenter negligunt vel Chorum, vel pensum Canonicum. Porrò rationes, & autoritates allatæ pro nostra Conclusione, satis probabiliter persuadent, legem, si quæ est de non mutando Officio, non esse aliter receptam, quoad obligationem gravem, quàm si ejus transgressio redundet in contemptum seu evadat in notabilem audaciam, ut loquuntur Navarrus, & Sanchez illic citati, docétque apertè Onuphrius *loc. cit.* applicans illam suam improbabilem Regulam huic particulari materiæ. Non ergo sequitur ex nostra doctrina, ex pluribus venialibus peccatis fieri *formaliter*, sed solùm *dispositivè*, unum quoddam peccatum mortale, eo ferè modo, quo tunc peccas mortaliter detrahendo leviter famæ alienæ, quando ultima detractio, etsi in se levis, tamen suppositis pluribus similibus, minuit notabiliter famam.

895 Objicies III. Si quis ex officio de Dominica detraheret novem psalmos ex primo Nocturno, peccaret mortaliter, & tamen non demereret cultui divino tantum, quantum, si pro toto officio Dominicali recitaret officium de feria tertia: *Quomodo ergo est credibile, non peccare mortaliter, qui in Dominica recitat officium tertia feria, solùm ut brevius dicat?* Sic loquitur, & objicit Suarez *cit. Cap. 23. n. 14.* Sed facilè respondetur, illud posse esse credibile, eò quòd succidens novem Psalmos dicat tale Officium, quale non proponitur in toto Breviario, & proinde observet aliam formulam. Sed instabis ex Onuphrio, &

896 Objicies IV. Dicitur in Bulla B. Pii imprimis: *Hoc nostrum Breviarium*, & : *Horas ipsas diurnas, ac nocturnas*; deinde: *Hanc orandi, psallendique formulam*; & *Ex Romani Breviarii præscripto, & ratione.* Primis duabus locutionibus indicatur substantia Breviarii, duabus posterioribus modus; ergo discrimen inter substantiam, & modum in hac materia Bullæ non est emendicatum, & confictum.

Resp. Est omnino emendicatum, quia illa formula psallendi, nihil est planè aliud, quàm ipsum Breviarium; Breviarium quippe est ratio orandi, ac Psallendi. Suprà, *n. 554.* Et cùm dicitur: *Ex Romani Breviarii Præscripto, & Ratione*, est perinde, ac si loquens de Codice Justinianeo dicas: *Hujus Codicis leges*; quæ omnes sanè simul sumptæ sunt ipse Codex Justinianeus; utitur autem Pontifex diversis phrasibus eandem rem significantibus, ad tantò clariùs demonstrandam suam præcisam voluntatem de antiquis Breviariis penitus deserendis, novis autem amplectendis.

Objicies V. Videtur valde absurdum, si quis in Natali Domini dicat Officium de S. Joanne Baptista, aut Dominica Palmarum Officium de Ascensione Domini. Ergo, licèt tantùm semel fiat hujusmodi mutatio, contrahetur noxa lethalis. 897

Resp. Ita quidem videri Reginaldo, relatò *n. 860.* & Bassæo *n. 866.* Verùm respondetur, esto videatur ipsis hoc admodum absurdum, sagacissimo tamen Navarro, atque aliis ejus asseclis non apparuisse tam absurdum. Abundent Reginald. & Bassæus in suo sensu, ita tamen, ut non prohibeant, ne alii in suo quoque abundent.

Objicies VI. Saltem est perabsurdum, mutare officium longissimum in Paschale, & Pentecostes; ergo saltem hoc respectu est falsa conclusio nostra *octava*; imò ob hanc ipsam instantiam debuit negari omnis probabilitas *tertiæ* sententiæ, non autem expressè concedi probabilitas. 898

Resp. Quia *in Cap. In die. De consecr. dist. 5.* omnino singulariter, ac nominatim reprehenduntur illi, qui *in quotidianis diebus tres tantùm Psalmos, & tres Lectiones celebrare volunt*, quia etiam Tambur. Paschale, Escobar Paschale, & Pentecostes officia excipiunt locis indicatis suprà *n. 765.* utpote singularissimè dissidentia ab aliis, præsertim Paschale; ideo & ego excipio à Conclusione nostra Octavâ. At verò quod spectat ad Conclusionem primam, qua confiteor, haberi à me pro probabili tertiam sententiam, relatam *n. 861.* resolvenda est difficillima mihi quæstio: *Utrùm scilicet sit probabilis illa tertia sententia, si tam amplè intelligatur, ut comprehendat etiam officium Paschale.* Etenim D. Caramuel *in Theol. Reg. n. 1388.* non modò statuit hanc Conclusionem: *Licèt quispiam deditâ operâ quærat officium Brevissimum totius Breviarii, & illud recitet, peccabit solùm venialiter*, sed insuper citat pro hac conclusione Servatium Lairuelz, testans haberi pro probabili à Bassæo, & expressè doceri ab Azorio, Filliucio, Laymanno, Lessio, Rodriquez, Silvestro, ac prætereà *in Theol. Fundamentali à n. 1100. ad 1112.* laboriosè simul, & ingeniosè conatur probare, id sequi necessariò ex verbis, & rationibus Authorum *tertiæ* sententiæ.

Ego tamen post Suarez *cit. Cap. 23.* profiteor, me non posse vel impetrare, vel extorquere à me assensum, quo concedam practi- 899

eam probabilitatem illi Conclusioni D. Caramuelis. Et proinde si quis pœnitens mihi obtingeret, qui inter cætera delicta confiteretur, se consuevisse facere communiter mutationem cujuscunque Officii in Paschale, non tamen cogitare de illa consuetudine abolenda, sed solùm aliquantulum minuendis mutationibus, dimitterem ipsum absque absolutione sacramentali: esto de cætero docuerim hactenus, Confessarium teneri accommodare se opinioni probabili pœnitentis. Ratio est, quia illa sententia non potest prudenter haberi pro probabili. Quæ 1. Cùm sit de objecto gravissimo, ab omnibus propè pertractato, ac versante in usu quotidiano, defenditur, aut traditur expressè ab uno solo Autore. Quæ 2. Nititur rationibus facilè solubilibus. Quæ 3. Repugnat & sensui omnium aliorum, & menti omnium Prælatorum, & praxi omnium timoratorum, 4. Quæ habetur pro improbabili à multis, à nullo pro apertè probabili. Atqui illa sententia D. Caramuelis est talis. Veritas Majoris Propositionis, etsi non videtur indigere probatione, si, quod intendo, omnia 4. membra simul sumantur, probabitur tamen sufficienter infrà. Minoris singula membra probo ordine.

900 I. Enim, ne unicus quidem autor, (excepto fortasse Lairuelz, quem non vidi) rectè allegatur ab ipsomet D. Caramuele. In primis namque Bassæus, qui citatur tanquam habens pro probabili illam sententiam, *in Florib. Tom. 2. Verb. Hora 2. n. 7.* concedit quidem sententiæ Silvestri generatim sumptæ aliquam probabilitatem: attamen disertè subdit, eam *sustineri non posse*, si intelligatur de mutatione in multò brevius. Deinde Rodriquez, Filliucius, Laymannus, qui asseruntur tradere expressè illam conclusionem, docent manifestè contrariam. Valentia, Azor, Lessius, ut summùm *implicitè* docent illam conclusionem Caramuelis. Non igitur rectè pronuntiantur docere expressè illam. Sanè Diana *in 1. Part. Tract. 12. Res. 3.* subscripserat opinioni Silvestri, & aliorum pro *tertia* sententia productorum, nixus fundamento, & usus verbis eorum. At ubi vidit, suam illam doctrinam à suo amico Caramuele extensam fuisse ad Officium Paschale, hanc extensionem non probavit, ut jamjam dicam: Ergo nec probâssent cæteri, si interrogati fuissent, propter rationem proferendam *n. 904*.

901 Porrò non contentus Caramuel, conciliare suæ sententiæ probabilitatem allegatione Scriptorum aliud sentientium, conatus est eam firmare exemplo nostri à summa pietate laudatissimi Patris Suarezii. Etenim *in Theolog. Reg. disp. 106. n. 1438.* ex eo quòd Suarez aliquoties sit fassus (fidem Caramuelis sequor, & quidni hac in re?) amico ex Sacro Ordine Cisterciensium, *se ferè omnibus diebus studuisse octodecim horas*, suspicatur, eundem fortè singulis diebus recitâsse Officium Resurrectionis, addens, id fieri laudabiliter ab occupatissimis. At P. Suarez certissimò tantùm abfuit ab ista pessimè sonante laxitate, ut confessus sit ingenuè, se malle facere jacturam omnis planè suæ scientiæ, quàm omittere unicam horam Meditationis quotidianæ, præscriptæ in nostris Regulis, ad nullum peccatum obligantibus, ut testantur Philippus Alegambe *in Bibliothec. Societatis Jesu*, & alii multi scriptores Societatis fide dignissimi. Ergo suspicio D. Caramuelis caret omni verisimilitudine. Imò, cùm ego cupidus certò cognoscendi, an fallerer in meo judicio de ista suspicione, dedi literas in Urbem ad unum è primariis Patribus nostris, ejusmodi rerum scientissimum, à quo accepi 4. Novembris Anno 1665. hoc responsum: *Suspicio Reverendissimi Domini Caramuelis de nostro Patre Francisco Suarez semper visa est mihi ridicula, & indigna, quæ fidem inveniret apud ullum prudentem. Idem videtur hic nostris Patribus Hispanis, & aliis.* Ita ille, quod idcirco etiam memoro, quia legi in Cotonio, ni fallor, mentionem, & propè assensum illius fabulosæ suspicionis.

Dianam quod attinet, ipse quidem *Part. 7. Tract. 11. Resol. 7.* scribit. *Ego in praxi difficulter consulerem, ut quis possit mutare alicujus Sancti, vel feriæ officium in Paschale*; sed his verbis minimè indicat, se suasurum, ut eum interpretatur Caramuel, faciens hac ratione è Diana (qui Anno superiori seu 1663. vitam cum morte commutavit) puerilem Solœcopæum. Quis enim Grammaticæ peritus unquam dixit: *Suadeo tibi, ut possis hoc, aut illud facere*? Ergo voce *Consulturum* non intelligit *Suasurum*, sed Resoluturum, Responsurum, &c. & quidem *Difficulter*, id est, non sine gravi, justáque causa, & quidem, etsi ageretur de rara mutatione; hoc enim indicant & verba Resolutionis, & rationes Dianæ. Quomodo ergo existimavit, posse absque mortali peccato fieri ad lubitum? Interpretationem verbi; *consulerem* non esse confictam à me (tametsi nullus è Septentrionalibus Theologis ita loquitur) inde etiam probo, quòd ipsemet Diana *Part. 1. Tract. 17. Resol. 25.* apertè sic accipiat illud verbum, sicut & Joannes Sanchez relatus à me *in Alph. Commun. Cas. XVII. n. 272.* Adde, quòd Jureconsulti afficiant sua responsa communiter nomine *Consiliorum*. 902

II. Rationibus, quas pro se adfert Caramuel, non adeò operosè satisfit. Objicit enim, tum quòd authores *tertiæ* sententiæ loquantur illimitatè de mutatione in aliud Officium; tum quòd eorum rationes, si quid probant, probent etiam, mutationem in Paschale posse perpetuò fieri absque noxa lethali; tum denique, quia Officium, quod Benedictini recitare solent feriâ tertiâ, & in æstate feriâ sextâ, vix superet numero versuum Officium Paschale, sicut ad oculum demonstrat idem Doctor, *in Theolog. Fundam. num. 1106.* faciens arithme- 903

arithmeticam supputationem singulorum, universorúmque Versiculorum. Atqui hactenus nemo ex generali doctrina *tertia*, seu Silvestrinæ sententiæ, excepit illa duo Officia Benedictinorum; ergo nec Paschale excipiendum est.

904 Sed respondetur, Patronos *tertia* sententiæ scribere quidem illimitatè, non tamen immemores Regulæ 81. *in 6. In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verosimiliter in specie concessurus.* Diana noluit in specie concedere illam importunissimam mutationem, etsi antea usus tam generalibus terminis, quàm cæteri; usus quoque ratione fundamentali eorundem; ergo nec cæteri concessissent, si interrogati fuissent. Equidem, quæ speciali notâ digna sunt, specialiter exprimenda sunt; & proinde si non exprimantur specialiter, censentur esse non comprehensa. *Cap Quamvis. De preb. in 6.* Abb. *in Cap. Si Clerici. De judic. n. 24.* Sunt autem illa duo Officia dignissima speciali notâ, tum quia Gregor. VII. *Cap. In die. De cons. dist. 5* specialiter improbavit quotidianam recitationem trium Lectionum, totidémque Psalmorum, utpote provenientem ex sola desidia; tum quia etiam usus specialiter improbat, teste Escobar *in Theolog. Moral. Tr. 5. exam. 6. n. 56.* tum quia inter illa, ac cætera diversitas intercedit tanta, ut non censeantur *moraliter* æquivalentia; tum denique, quia Ecclesia voluit ex omnino speciali causa Octavas Paschæ, & Pentecostes coli brevissimis Officiis. Unde nec Tamburinus, nec Escobar concedunt (deficiente justâ causâ) absque mortali, ut vel semel mutatio fiat in illa; æquè parùm concessuri mutationem in duo Benedictina, de quibus paulò antè, si interrogati fuissent. Theologi, & Canonistæ ignorant, & probabiliter quidem, seu inculpabiliter, particularia statuta Regularium, sicut & Pontifex particularium locorum *Cap. 1. De constit. in 6.* nec volunt omnes suas generales doctrinas applicari illis.

905 Agnosco quidem, rationes, quibus *tertia* sententia sese tuetur, æquè militare pro mutatione in Paschale, atque in Feriale, aut aliud Festivum; si abstrahamus ab usu; contendo autem, non esse in usu talem mutationem, tum quia in dies magis, & magis deseritur *tertia* sententia, relata *n. 861.* tum quia Filliucius *Tract. 23. n. 226.* expressè, & in specie testatur, à nemine admitti hanc Paschalem mutationem; sicuti & Escobar suprà, eam esse contra usum; tum quia, ut jam suprà monui, nullus est Superior tam negligens cultûs divini, qui non graviter objurgaret, & gravi pœnitentiâ dignum judicaret eum, qui sequeretur doctrinam Caramuelis. Interrogavi complures sacerdotes, Religiosos, & sæculares, quid sentirent de illa conclusione hujus doctoris: Omnes dixerunt, videri sibi *practicè* improbabilem. Ex quibus patescit veritas etiam *tertii* membri, quod *n. 900.* posuimus in nostra probatione.

Quartum membrum ejusdem probationis facilè comprobatur. Etenim Suarez *cit. Cap. 23.* negat disertè, & in terminis illi sententiæ omnem probabilitatem: Negat re ipsa Bassæus *Tom. 2. verb. Hora 2. n. 7.* dicens cum Pellizario *in Manuali Tract. 10. cap. 6. n. 16* sustineri non posse. Negat consequenter Filliucius, dum testatur, à nullo admitti, sicut in specie rejiciunt Torres, Escobar, Tambur. rursum Pellizar. *Tract. 5. cap. 8. n. 74.* nec scio vel unicum, qui ei tribuat probabilitatem ullam. Citat quidem pro se Caramuel Servatium Lairuelz, sed (pace ejus dixerim) timeo rationabiliter, ne Amanuensis ipsius etiam errârit in scribendo nomine Servatii, æquè atque aliorum plurium, quos perperam allegatos fuisse, dixi suprà. 906

At urgebis: Authoritas unius Doctoris celebris doctrinâ, prudentiâ, pietate, sufficit ad conciliandam probabilitatem alicui sententiæ, etiam contrariæ Communi. Azor, Vasquez, Villalobos, Palaus, alii, quos refert, ac sequitur Oviedo *in 1. 2. Tract. 6. controv. 3. p. 1. n. 3.* Resp. Absque omni dubio eminere in hoc doctore qualitates requisitas, ac sufficientes ad generandam probabilitatem in casu, quo sufficeret authoritas cujuscunque Doctoris excellentis, non extraordinariè clementis, & singularis. Quia tamen hic Doctor non profert aliam rationem, quam non præviderint oppositi autores; quia deinde ejus hæc doctrina notatur censurâ improbabilitatis non ab uno; quia præterea cluet (ut verbo Plautino utar) ipso nomine Extraordinariè Benigni, atque Singularis; quia denique hoc ejus dogma repugnat consuetudini Superiorum, & Inferiorum, Pœnitentium, & Confessariorum, ideò nequit concedi ipsi vera probabilitas, per ea, quæ differit Oviedus *loc. cit. num. 4. & seqq.* & maximè, Portel. apud Dianam *Part. 4. Tract. 4. Resol. 30.* 907

Cuperem sanè, esse probabilem, propter illos, qui ex humana infirmitate, vel causa insufficiente omittunt sat crebrò prolixa Officia, mutaturi ea in Officium Resurrectionis, si posset absque mortali fieri illa variatio; sed nondum credo, eam doctrinam pervenisse ad gradum probabilitatis; adhuc minùs attinget sequuturis Annis illum gradum; quandoquidem videntur recentissimi scriptores conspirâsse contra Silvestrum, Cajetanum, &c. suprà *num. 861.* 908

APPENDIX NECESSARIA.

Hæc omnia (excepto rescripto Romano, de quo *n. 901.*) adversùs opinionem Caramuelis de officio Paschali jam proposueram in *prima* impressione præsentis lucubrationis, cùm Anno 1662. emanavit Decretum alterum 909

Congregationis, in quo vetitis propositionibus inseritur hæc: *In die Palmarum recitans officium Paschale satisfacit præcepto.* Certum igitur est, sententiam Caramuelis, quam reipsa secutus est, ac totis ingenii viribus propugnat Leander de SS Sacramento *qq. Moral. P. 1.* & in ordine *sextâ Tract. 8. disp. 3. quæst. 45.* junctâ *q. 44.* non posse jam sustineri, saltem quatenus extenditur ad diem Palmarum. At *quid si ad quemcumque alium diem? Quid si officium Pentecostes recitetur loco officii præscripti pro Dominica Palmarum?* Sanè ad neutrum casum extendet se significatio, seu propria, seu communis, aut vulgaris verborum, quibus usa est Congregatio; atqui quod lex non dicit, non est ab homine præsumendum. Barbosa Axiomate *136. n. 7.* Imò neque fortassis ratio, quæ movit Congregationem, tangit alterum ex illis casibus. Quid si enim fuit hæc, quòd scilicet sit valde indecens, ut lætissimum totius Anni officium psallatur die tristissimo? Hæc quidem ratio comprehendet omnes dies hebdomadæ sanctioris, at nullos alios; & quamvis comprehendat, quia tamen decretum illud est pœnale, ut liquet ex intentato anathemate, nequaquam est ob rationis paritatem solam exporrigendum ultra proprietatem omnem verborum. Suarez *De Legibus Lib. 6. cap. 3.* ex communi; alioquin & censeretur damnatus, qui diem Palmarum coleret solo officio de lætissima Ascensione Christi, jucundissima Assumptione Deiparæ, Dominica in Albis resonante tot Hebraicis Alleluja.

910 Hæc sanè, & alia, quæ prudens involvo silentio, reddunt perplexam resolutionem dubiorum hic insinuatorum, ut proinde existimem, ne quidem esse mihi tentandam eorum fundamentalem dissolutionem, quamvis ego revera non essem ausurus divinam aram accedere, non expiatâ per Confessionem conscientiâ, si aliquo die infra hebdomadam sanctam officium Paschale, aut Pentecostes recitâssem, non destitutus tempore, sanitate, &c. sufficientibus ad officium novem lectionum: imò, ne quidem, si alio die quocunque; etenim neque Caramuelis, neque Leandri authoritas gignit ullam probabilitatem *practicam* circa liberum usum illorum duorum officiorum, utpote quæ non censentur *moraliter* æquivalere ulli alteri officio, ideóque extremè displiceat omnibus communiter illorum in alia commutatio. Imò denique ita improbata fuit ipsimet Caramueli, ut teste Coronio *in Controv. celebr. Lib. 3. Controv. 3. n. 58.* palinodiam cecinerit in recusa editione *n. 1489.* quem resipiscentem sequetur rectiùs Leander, quàm quòd *cit. Quæst. 45. vers. Secundò probat*, lamentetur, haberi à scriptoribus Societatis pro fabula id, quod de P. Suar. vulgavit calamus Caramuelis, ideo autem lamentetur utendo soleñi signo gementis: *Proh dolor*: quia *si hoc* (Suarezii factum) *probaret* (Caramuel) *esse verum, probaret certè efficaciter hanc partem*) de licita mutatione officii Paschatis in aliud) *esse probabilem*, *& mihi valdè profectò.* Ita Leander, non immeritò magni pendens exemplum P. Suarez, at immeritò ita impensè affectus erga illam mutationem. Nec adstipulor eidem, quatenus *Q. 43.* concedit, illum, qui ob occurrentem urgentissimam causam nequit dicere longius officium, teneri ad Paschale, si possit. Relege, si placet, Casum, quem *in Alphab. Sacrificant.* seu *Tract. 3. Casu XVI. n. 483.* retuli de sacerdote, qui memoriæ mandaverat officium Pentecostes, ut, quoniam cogitabat suscipere statum, in quo sine magno suo incommodo non poterat ordinario modo peragere officium Angelorum, sicuti psalmodiam describit S. Augustinus *in proleg. super Psal. 8.* saltem recitatione illius officii studeret compensare.

Dico postremò. Variæ sunt causæ, ob quas 911 licitum est, facere mutationem unius Officii in aliud. Earum nonnullas cùm indicavi, tum explicavi in hoc ipso *Alphabeto Casu XXIII. Sect. 3. & 4.* quas hîc insinuabo solùm; alias expositurus, quatenus fuerit necesse. Ergo mutationem facere potest. 1. Existens in aliena Diœcesi. Suprà *n. 635.* 2. Sæcularis habitans cum Religiosis *n. 636.* 3. Volens compensare Officium neglectum. *n. 639.* 4. Animadvertens, se inchoâsse officium, quod non debebat, *n. 642.* 5. Destinans esse cras in loco, ubi celebratur aliud Officium. *n. 650.* 6. His addi possunt, quæ *n. 644. & seqq.* dixi de pluribus casibus, quibus aut fas, aut necesse est conjungere partes diversorum officiorum. 7. Pressus necessitate repentinâ concionandi, studendi, prælegendi, seu docendi, juvandi ad recitandum uno die, aut altero infirmum, aut amicum, vel Prælatum. Navarr. *De Orat. Cap. 19. n. 217.* Sanchez *Lib. 7. Consil. Moral. Cap. 2. dub. 25.* 8. Faciens longum, & necessarium iter; nam talis potest officium, quod ferè totum memoriâ tenet, dicere loco præscripti non contenti memoriâ. Onuphrius *incit. Opusc. De mutat. Officii*, & maximè Silvester *verb. Hora Q. 11. n. 1.* ita *absolutè* loquens: *Qui mutat Officium ex majore commoditate, ut, quia hoc memoriâ tenet, non aliud, vel Veniale, vel nullum peccatum committit.* Ita ille: conformiter quidem suæ, id est, *Tertiæ* Sententiæ, relatæ *n. 861.* at non conformiter cæteris Quatuor. Etenim, qui faciunt mutationem, solent facere ob majorem commoditatem; ergo si major commoditas præbet generatim sufficientem causam mutandi, tum sanè mutatio ad libitum erit semper licita. 9. Excitatus devotione erga aliquem Sanctum, aut peculiare Festum. Onuphrius *loco citato* Laymannus *Lib. 4. Tract. 1. cap. 5. n. 3.* post Philiarchum, repugnante Tannero *Tom. 3. disp. 5. quæst. 1. n. 150.* & Caramuele; eò quòd non sit melior devotio, quàm obedire, sicuti in simi-

simili retuli ex Dicastillo *in Alphab. Sacrif. Cas. XXI. num. 712. edit. 2.* Equidem Gavantus *in Rubr. Breviar. sect. 1. cap. 5. Tit. 2. n. 1.* refert verba Congregationis Rituum, vetantis fieri mutationem ob solam Devotionem; contra quam declarationem non ages, meo judicio, si sentias, te singulari, magnâque devotione impelli; secùs, si solùm communi. 10. Quando quis gaudet privilegio orandi officium de Venerabili Sacramento e. g. posse te cum illo idem Domini suave jugum trahere, atque adeò cum eo recitare, docet *absolutè* Henriquez *Lib. 7. De indulg. cap. 30.* Diana *Part. 1. Tract. 12. Resol. 35.* & alii apud ipsum. Quæ sententia est probabilior, si addatur limitatio, quam exprimit Oliverius Bonart. *De Hor. Canon. Lib. 3. cap. 25. num. 24.* quando nimirum ipse privilegiatus ob debilitatem, aut aliam similem causam, difficulter utitur suo privilegio, nisi juvetur à socio. 11. Si verseris etiam ut viator in loco, in quo fiat officium diversum à tuo. Laymann. *loc. cit.* 12. Si per inadvertentiam, etiam culpabilem, recitâsti unum officium pro altero, ne quidem sub veniali teneris, cognito errore, dicere omissum. Leander *quæst. 46.* Excipio (etsi nequaquam excipiat Leander) nisi dixisses Paschale, aut Pentecostes; rationem exceptionis petes ex dictis suprà *num. 898. & seqq.* 13. Quintanadvenn. *Singularium Tract. 8. singul. 7.* ita argumentatur *num. 5* Capellanus principalis Monialium *licitè* celebrat Missam de Sanctis, de quibus Moniales officium recitant: ergo etiam ei licebit recitare de iisdem Sanctis, nam correlativorum, seu connexorum idem est judi-
912 „cium. Ita ille. 14. Si quis casu fortuito carens Breviario Romano, & aliis memoriter „sciret officium de Resurrectione, non dubito, „quin satisfaceret præcepto recitando de Resur„rectionis officio, imò potiùs credo, ad id te„neri sub culpa gravi; nam casu, quo quis ca„ret Romano Breviario, ad quod adstringitur, „tenetur recitare per aliud quodcunque ap„probatum, quod præ manibus habet, ut pro „certo docuimus *quæst. 21*: ergo similiter, „qui careret dicto Breviario, & memoriâ te„neret (quasi in alieno Breviario) offici„um de Resurrectione, de illa recitare tene„retur.

Hactenus repræsentavi verba, ac sententiam Leandri *Cit. Disp. 3. quæst. 43.* non verò meam, quia nego illam obligationem ob causas productas *num. 603.* nego & satisfactionem, *in rigore loquendo*, juxta quem rigorem deberet ille omnino, me judice, recitare præscriptum officium, si jam dicto officio Paschali, nancisceretur casu ordinarium. At verò censeo tam benignè de mente cujusque Pontificis, ut esset (si interrogaretur) facturus gratiam liberationis ab obligatione ejusmodi. *Si*
913 *quis totâ die equitando serò accederet tandem ad hospitium, nimis defatigatus, qua propter nequiret sine gravi incommodo recitare officium novem lectionum, bene tamen trium, tunc absque dubio posset, imò teneretur ad illud officium, cùm esset ex approbatis unum. Probatur, quia quis primò obligatur ad officium divinum, & postea ad modum ejus, ergo si modum non possit implere, bene tamen substantiam, ad id tenebitur.* Ita rursum loquitur, ac resolvit Leander *quæst. 43.* statuens certitudinem, ubi adest sola probabilitas, si tamen probabilitas. Cùm enim officium Paschale sit adeò diversum à cæteris, & inductum ab Ecclesia pro solo tempore Paschali, ad aliquam Beneficiatorum, præsertim parochorum, respirationem post labores quadragesimæ, & hebdomadæ sanctæ, ut notat Cotonius *cit. contrev. 3. num. 60.* non est, cur illud transferamus in aliud tempus ad faciendam suppletionem, compensationémve; & cùm tam multi inficientur, satisfieri substantiali recitationi Breviarii, quando unum pro alio dicitur, quomodo est certa illa obligatio, quam statuit Leander? Credo ego illam negari multò probabiliùs quàm asseri. 15. Licèt Religiosis officia prolixiora anticipare, diebus, quibus 914
sunt otiosi, & officia Breviora reservare in illos dies, quibus se credunt occupatos fore concionibus, aut confessionibus audiendis, modò id non faciant in fraudem, sed ad meliùs studendum, prædicandum, & confessiones audiendas. Ita R. P. Yson Pfavv in suo pulchello Collectorio, seu *Summario Privilegiorum Ord. S. Benedicti per Helvetiam fol. 258.* scribit ex Rodriquez *Tom. 1. qq. Reg. quæst. 42.* & Ascanio Tambur. *De jure Abbat. Tom. 2. disp. 10. quæst. 4. num. 2.* nitentibus privilegio Leon. X. quod quia fuit solo vivæ vocis oraculo datum Fratribus Minoribus, an hodiéque subsistat, colliges ex dicendis in calce *Tractatûs Noni.* Nos tali privilegio nec utimur, nec Majores nostros fuisse usos, arbitramur; utimur autem illo commutandi unum officium in aliud, quod *implicitè* & à fortiori impertiuit Martinus V. dum fratribus S. Hieronymi *infirmis, senibus*, ac *valetudinariis* permisit Breviarii commutationem in aliquos psalmos, vel in id quod suis confessariis visum fuerit, qua de re vide compendium nostrorum privilegiorum *Verb. Infirmi* §. 2. *ubi* §. 3. in Glossa additur, omnes Superiores & etiam Confessarios, si Superiori videbitur, posse erga suos usurpare hoc indultum.

Dictis jungenda est generalis Regula, quam 915
subministrant Vasquez *De Benef. cap. 4. §. 1. dub. 2. num. 66.* Fagundez *De præcept. Eccles. præc. 1. lib. 3. cap 21. num. 32.* atque supponit apertè Palaus *Tract. 7. disp 2. p. 2. vers. Quartò dubitatur.* quòd videlicet, *quando Ecclesia aliquid prohibet sub peccato solùm veniali, qualibet Honesta causa sufficiat ad evadendam omnem culpam, agendo contra illam prohibitionem.*

nem. Quia igitur facere sine causa mutationem non frequenter vetat Ecclesiastica consuetudo sub noxa duntaxat veniali, ab hac quoque facilè excusabis mutationem factam, ob defatigationem magnam ex itinere, notabilem difficultatem legendi ad lucernam longos Psalmos; somnolentiam satis molestam &c.

916 Denique petes ex hactenus disputatis Resolutionem hujus

Casus utinam Ficti.

F*Robenius Clericus omittit sæpe totum officium Dominicale, itémque Feriæ quintæ, & sabbati, præsertim in Adventu, & Quadragesima, idque vel ex desidia, vel ex somnolentia, vel ex vinolentia, nec emendat se, quamvis monitus, increpitus, variis aphorismis munitus à Confessario. Quomodo tandem extricabitur à consuetudine peccandi mortaliter?*

Resp. Prudens confessarius suadebit, ut, quando vehemens tentatio omittendi totum officium Canonicum, utpote prælongum, incesset ipsum, recitet unum è Brevioribus e. g. de uno Martyre, aut Confessore, sic enim evasurum (juxta *tertiam* sententiam, quam pronuntiavimus, esse probabilem) noxam lethalem, & præsertim obligationem restituendi fructus, ad quos restituendos, si quis confessarius compelleret Clericum, sequentem in praxi illam *tertiam* sententiam; ut eam limitavimus, haberet quidem patronum Garciam, *citatum supra num. 859.* at nos adversantes, propter illa effata juris: *Cùm sunt partium jura obscura, reo favendum est potiùs, quàm actori.* Et: *Semper favorabiliores rei, quàm actores habentur.* Laus Deo Soli.

TRA-

TRACTATVS SEXTVS,

SEU

ALPHABETVM CONFITENTIVM.

QUO

XXIII. Præcipuis Casibus Cardinalibus,

Atque aliis *FACTIS*, non *FICTIS*,

Edisseruntur Officia Confitentis.

INDICVLVS EDISSERENDORVM In hoc Opusculo.

SACRAMENTI POENITENTIÆ INSTITVTIO, ET ESSENTIALIA GENERATIM.

CASUS I.

Mariæ Deiparæ confitentis.

SVMMARIVM.

Quomodo fuerit Virgo Deipara, referente Alberto Magno, confessa? num? 1.
Sacramentum Pænitentiæ quid sit? 4.
Ejus partes, seu materia. 5.
Quomodo & quæ peccata sint materia remota? 7. & 8.
Et alii actus proxima? 10.
Contritio est pars essentialis. 11.
Quid censendum de Confessione, quam Albertus Magnus assignat Deiparæ? 12. & 13.

ALbertus Magnus excellentissimus, & sanctissimus Vir, Episcopus Ratisbonensis in illo aureo, & devotissimo opere super Evangelium: Missus est, *scribit* Cap. 69. 70. 71. & 74. *sequentia*: *Beata* 1

Vir-

Virgo fecit Confessionem operis, probando purificationem, & offerendo oblationem statutam purificandis; ergo debuit facere Confessionem oris: & non obstat, quòd non habuit peccatum, quia dicit Gregorius: bonarum mentium est, ibi culpam agnoscere, ubi culpa non est. *Cùm autem Beata Virgo esset specialiter Beato Joanni commissa, ab ipso debuit recipere Sacramenta. Est autem triplex Confessio: Accusatio peccatorum: Recognitio incongruitatis, vel magnitudinis beneficiorum Dei: Confessio de infusione meritorum. Et hac fuit propriè Beatissima Virginis Confessio; qua Beato Joanni Evangelista suo proprio Confessori confitebatur, quòd tantam gratiam recepit, quam nunquam cum condigno meruit, vel quam omnis creatura mereri potuerit.*

Hæc omnia leges in hujus Sancti Doctoris
2 Operum editione Veneta Anni 1524. in qua quidem *prima* periodus non profertur ab hoc Doctore ut resolvente, sed, ut fit, ante resolutionem, in utramque partem dubitante. At in editione Lugdunensi Anni 1651. suam mentem aperit *Quæst. 43. §. 2.* his verbis: *Item triplex est confessio, scilicet accusatio peccatorum; recognitio incongruitatis, vel ingratitudinis beneficiorum, & confessio insufficientiæ meritorum. Et hac fuit propriè Confessio Beatæ Virginis, qua confitebatur Deo, quòd tantum gratiæ suscepit, quam nunquam cum condigno meruit &c.* Et in fine: *Hæc, & similia confessa fuit B. Virgo Sancto Joanni, suo proprio Confessori.*

Quæret non immeritò Lector meus, sitne hic Marianus Casus *Fictus*, an *Factus*? Ad quam quæstionem respondebo *num. 12.* ubi videlicet explicavero 1. *Quid sit Sacramentum Pœnitentiæ. 2. Quænam generatim ad illud requirantur.*

3 Dico I. *Dominus Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipuè instituit, cùm à mortuis excitatus insufflavit in Discipulos suos dicens*: Joann. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Ita loquitur Sacra Synodus Trident. *Sess. 14. cap. 1.*

4 Dico autem II. *Sacramentum Pœnitentiæ est, in quo sacerdotalis absolutio à peccatis, quæ detestatus, ritéque quis confessus fuerit, impenditur.* Sic describit Venerabilis P. Petrus Canisius in Cathechismo majore *Tit. de Pœnit. Sacramento §. 1.* seu, est Sacramentum, *quo sacerdos sibi subditum, peccata sua cum justo dolore confitentem absolvit ab iisdem.* Martinus Bonacina *De Pœnit. q. 2. p. 2.* Vterque conformiter iis, quæ eadem Synodus Tridentina *Definitivè* tradit *Sess. 14. cap. 3.*

5 Dico enim III. *Sunt quasi materia hujus Sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio, satisfactio; quæ quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione pœnitentiæ partes dicuntur.* Ita iterum Tridentinum Concilium *Sess. 14. cap. 3.* Cuius Doctrinæ brevis sensus continetur sequentibus §§.

I. Per contritionem intelligitur verus dolor de peccatis, & quidem supernaturalis. *Infrà num. 45.* Per confessionem accusatio peccatorum eò facta, ut virtute clavium veniam impetremus. Auctor Cathechis. Rom. *Part. 2. num. 39.* Denique satisfactio est persolutio pœnæ injunctæ à Confessario. De his tribus actibus erit nobis plenior sermo, & quidem de *Primo in Cas. III. IV. V.* De *altero in Cas. X. & seqq.* usque ad finem. At verò, quia est proprium munus Confessarii, imponere pœnitentiam, seu satisfactionem, idcirco hujus tractationem exequemur in *Alphabeto Confessariorum.* 6

II. Materia *remota* Sacramenti Pœnitentiæ sunt peccata (*actualia*) Pœnitentis, *non acceptanda, sed detestanda, & destruenda* S. Thomas *3. P. q. 84. a. 2. in Corp.* Ut enim ignis materiam ligna esse dicimus, quæ vi ignis consumuntur, ita peccata, quæ pœnitentiâ delentur, rectè hujus Sacramenti materia dici possunt. Author Catechismi Romani editi jussu B. Pii V. *loc. cit. num. 14.* qui immediatè antè rectè præmiserat, illos tres actus, quos *num. 5.* dixeramus esse quasi materiam Sacramenti Pœnitentiæ, non ideo *quasi materiam* appellari, *quia vera materiæ rationem non habeant, sed quia ejus generis materia non sunt, quæ extrinsecùs adhibeatur, ut aqua in Baptismo, Chrisma in Confirmatione.* 7

III. Peccata ita sunt materia Sacramenti Pœnitentiæ, ut inprimis nihil, nisi propriè dictum peccatum, seu verâ coram Deo culpa, sit materia idonea hujus Sacramenti. S. Thomas *cit. a. 2.* cum omnibus Theologis; proindéque trademus *in Alphab. Confessariorum Cas. XV.* imperfectiones propriè dictas non esse materiam idoneam Confessionis, nisi quatenus adjunctam habent *per accidens* aliquam culpam. Rursum omnes. Ut proinde, si nihil aliud confitearis, quàm peccatum, quod falsò existimas, esse patratum à te, reverà non existat Sacramentum. Expressè Cardinal. de Lugo *De Pœnitentia disp. 12. sect. 1. num. 22.* nam quando pro materia Sacramenti Pœnitentiæ assignatur dolor, & confessio, intelligitur de peccatis veris, non autem fictis. Idem *n.* 8
23. Ita *tertiò*, ut non omne peccatum sit materia Confessionis, sed solùm actuale, non autem originale. *Omnes DD.* Ita quartò, ut solùm peccatum mortale nunquam ante legitimè detectum sit materia hujus ejusdem Sacramenti *necessaria*, nam sola mortalia sunt necessariò Confessori aperienda. Trident. Concil. 9

Sessi-

Sessione 14. c. 7. & quidem ea sola mortalia, quæ post baptismum admissa sunt. Rursum omnes DD. At verò materia non necessaria, sufficiens tamen ad impetrandam absolutionem, sunt peccata venialia. Trident. *loc. cit. cap. 5.* itémque illa lethalia, quæ quis jam legitimè aperuit, obtentâ illorum vera absolutione, Trident. Concil. *loc. cit.* post Benedictum XI. *in Extravag. de privileg.*

10 IV. Actus pœnitentis, de quibus dixi, sunt materia *proxima* hujus Sacramenti, ita quidem. ut contritio latè accepta, itémque Confessio sint partes *essentiales* illius, satisfactio solùm *integralis*. Et verò quòd satisfactio sit pars *integralis* duntaxat, non verò *essentialis*, rectè probat inde communis sententia, quòd hoc Sacramentum *essentialiter* perficiatur per absolutionem datam ante executionem operum injunctorum à Judice arcano. Sicut è diverso fatendum est, Confessionem esse veram partem *essentialem*, sine hac enim saltem imperfectè facta nequit hoc Sacramentum consistere, utpote consistens in accusatione, & ab-

11 solutione Rei, tanquam verum judicium. Trident. Concil. *cit. Sess. 14. cap. 5.* Denique quòd contritio *perfecta*, vel *imperfecta*, eáque *supernaturalis* sit etiam pars *essentialis*, est ferè communis consensus Theologorum, inquit Suarez *Tom. 4. in 3. Part. disp. 20. sect. 3.* post S. Thom. *cit. Quæst. 84. art. 1. ad 1. & quæst. 86. art. 6.* repugnantibus non paucis, quorum aliqui; ut Silvester V. *Confessio 1. q. 24.* Rosella, Angelus, alii apud Tannerum *Tom. 4. in 3. part. disp. 5. quæst. 6. num. 72.* existimant, etiam ad effectum hujus Sacramenti sufficere voluntatem suscipiendi hoc Sacramentum; alii, ut Cajetan. Victoria, Ledesma, apud Suarez *loc. cit. sect. 4.* dicunt, ad valorem sufficere displicentiam quamcunque, cum velleitate non peccandi; alii demum, ut Navar. *Cap. 9. num. 13.* Henriquez *Lib. 4. cap. 26.* Filliucius *Tract. 7. num. 154.* Bonacina, & plerique antiqui, ut testatur Filliucius, scribunt sufficere dolorem naturalem, intelligentes per hunc tristitiam, qua doles à te offensum Deum solitum per pœnas temporales punire peccata, adeóque ob offensam Dei tanquam Vindicantis crimina per morbos, bella &c. Sed *primam* opinionem pronuntiat Suarez *Sect. 1. num. 2.* & Tannerus *num. 73.* esse hoc tempore temerariam, ob nimis perspicua verba Tridentini Concilii relata *num. 5.* & exigentia contritionem. De *altera* opinione quid sentiendum, dicemus *num. 46. & 185.* sicut & de *tertia Casu III. n. 47.*

12 Priùs tamen resolvendus est noster Casus Marianus, & dicendum in primis, purissimam Virginem non agnovisse eo sensu, quem ante resolutionem indicat Sanctus ille Doctor, peccatum, ubi non erat, etenim falsa judicia abfuisse ab illa, præsertim circa materias morales, benè inter reliquos ostendit P. Franc. Suarez *Tom. 2. in 3. part. disp. 19. sect. 6.* Et sententiam S. Gregorii non esse literaliter intelligendam eò sensu, quem supponit idem author, liquet ex dictis in *Clypeo Clement. Iudic. num. 175. edit. 2. & 3.*

Deinde negandum est, illam, quam S. Joannes Evangelista noverat esse immunem ab omni labe peccati, fuisse *sacramentaliter* absolutam ab ipso; nam formula sacramentalis: *Absolvo te à peccatis tuis.* supponit vera peccata. Adhæc defuit Beatissimæ Virgini dolor de peccatis. Denique divisio Confessionis in tria membra relata ex eodem S. Doctore, est divisio confessionis nimis impropriè sumptæ, seu sumptæ in sensu alieno ab usu Theologorum, & Conciliorum loquentium de confessione, prout est pars Sacramenti. Itaque si quis hodiéque nihil aliud aperiret Confessario, quàm sua dona cælestia, veraciter addendo, se nullatenus fuisse ea promeritum, nequiret cum ejusmodi, seu confessione, seu narratione consistere essentia Sacramenti. 13

Quid si autem talis adderet: Imò sum potiùs commeritus infernum, quam gratias tam speciales? 14

Resp. Ne tunc quidem reperirentur *essentialia* hujus Sacramenti, quia hæc verba non indicarent ullum dolorem de peccatis: si tamen proferret hæc verba cum dolore, & per modum accusationis, nihil *essentiale* deforet, quamvis malè ageret Confessarius absolvendo sine specificatione ulla mortalium præmissa.

Porrò de illa asserta Confessione B. Virginis fert Didacus Nugnus (non habitâ ratione S. Alberti Magni) hanc censuram: *Ridiculum est, quòd aliqui* (S. Albertus Magnus) *asserunt, quòd Beatissima Virgo confitebatur S. Joanni; ubi enim nullum est peccatum actuale, non potest esse Sacramentum. Pœnitentia.* Qui scriptor, quia nec parcit honori ipsiusmet S. Thomæ, ut ostendam infrà *Cas. XV. num. 378.* haud mirandum est, quòd toties perquam inclementer habeat nostrum Patrem Suarez; qui est ipsi sudes in oculis, ut vidimus suprà *Tract. 1. num. 146.* a

APPENDICULA SALMANTICENSIS.

Quid Reverentia Vestra de ea sententia videtur, quòd quidam studiosus ex Hispania huc veniens ait, à quodam Theologiæ Professore, in Salmanticensi Universitate doceri, validum nempe, & integrum esse Sacramentum Pœnitentiæ, ac proinde etiam augmentum gratiæ conferre alicui, etiamsi nullum omnino verum peccatum, sed tantùm putatitium à pœnitente adferatur, idque probari per paritatem civilium tribunalium. Hinc etiam Beata Virgo potuisset uti hoc Sacramento, & gratiæ augmentum recipere, si putasset, se peccatum habere; cùm enim duo sint effectus Pœnitentiæ, remissio peccati, & collatio b

seu

seu augmentum gratiæ, poterit saltem posterior obtineri, etiam si prior per accidens *hic locum non reperiat. Foret hæc sententia opportuna Confessariis, qui materiam subinde vix extorquere possunt.*

c Ita ad me vigesimo sexto Februarii Anno 1674. post tres quæstiones *practicas* propositas quidam Superior Religiosus, qui quandoquidem facit mentionem praxis, & usûs, idcirco non est alienum à meo instituto, promere meum judicium circa hanc principaliter *speculativam* quæstionem. Ad quam proinde respondeo, non posse me assentiri illi Doctori Salmanticensi, tum quia in re tanti momenti, inque materia tam diligenter, & distinctè pertractata à summi, medii, infimi subsellii Theologis, periculosum est, aliquid novi, inauditique comminisci circa *essentialia* Sacramentorum; tum quia hæc opinio videtur omnino *positivè* repugnare communi sensui Doctorum, commentantium in *citatam* paulò antè *quæstionem 84. S. Thom.* ac nominatim Didaci Nugni, ut evidens est ex verbis immediatè ante hanc Appendicem descriptis; & dum ipsemet S. Thom. *Cit. art. 2.* ejúsque interpretes tam disertè, & absolutè scribunt, materiam *necessariam* hujus Sacramenti esse peccatum *Actuale* NB. in terminis excludentes *Originale*, *putatitium* autem peccatum non est *actuale* peccatum, sed falsa illius umbra, hoc ipso declarant sufficienter, se nihil unquam cogitâsse de *putatitio* tanquam *sufficiente*.

d Quòd verò ad probationem aliquam in medium profertur de judicio forensi, non video, quid faciat ad rem; si enim accusetur tanquam reus is, qui est innocens, plus non acquirit per sententiam judicis, quàm quòd sit habendus ab omnibus pro innocente. Ad alterum de duplici effectu Sacramenti Pœnitentiæ, fateor, potuisse à Christo Domino ita institui, ut hîc proponitur; at verò argumentatio à potentia ad actum reprobatur à Philosophis, & Theologis. Unde concludo, non esse confessario, non valenti expiscari à pœnitente ullum individuum peccatum, confugiendum ad usum hujus novæ opinionis, sed potiùs amplectendum illud medium, quod proponam inferiùs; videlicet ut ipsomet confessario instigante, dirigente, dicat seriò pœnitens: *Confiteor me esse verum peccatorem, & sapius Deum offendisse, licèt nullum in specie peccatum succurrat memoriæ.*

15 Dico IV. Ad essentiam hujus ejusdem Sacrament spectat vel maximè forma. Omne quippe compositum, seu *naturale*, seu *artificiale*, aut *morale* constat non solâ materia, sed etiam formâ. Est verò hujus Sacramenti forma hæc: *Ego te absolvo à peccatis tuis &c.* Tridentin. *Sess. 14. Cap. 3.* & nos pluribus *in Alphabeto Confessarior. Casu IV.*

QUID SIT POENITENTIA, ET QUOMODO SOLEAT ELICI.

CASUS. II.

Iudaicus.

SUMMARIUM.

Casus ex actis Apostolorum declarans multa facientia ad confessionem. 16.

Recensentur ea. 17. & 18.

Septem significata vocabuli Pœnitentia. 21.

Recensentur actus, qui seriatim elici solent usque ad perfectum actum pœnitentiæ. 23.

Proponuntur novem motiva, ob quæ fur suspendendus moveri potest ad dolendum de furtis. 25. & 26.

Explicatur ad praxin, quodnam sit objectum veræ pœnitentiæ. 27. & 28.

Quid intelligatur nomine injuriæ in Deum commissæ, & reparandæ per pœnitentiam? 29. & 30.

B*Eati Petri Apostoli primâ concione audita, compuncti sunt* (Judæi) *corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos: Quid faciemus viri fratres? Petrus verò ad illos, pœnitentiam, inquit, agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritûs Sancti, & appositæ sunt in illo die animæ circiter tria millia.* 16

Casum hunc apprimè facientem partim ad hoc caput, partim ad sequentia, describit S. Lucas *Act. 2.* Dico: *Apprimè facientem partim ad hoc, partim ad sequentia Capita*, exhibet enim quintuplicem quà doctrinâ, quà quæstionem de pœnitentia. 1. *Quid sit pœnitentia? 2. Quæ prima origo? 3. An necessaria ad obtinendam gratiam divinam, adeóque remissionem peccatorum? 4. An supernaturalis? 5. An necessariò de singulis seorsim peccatis?* In primis enim maximè petebat Petrus, ut dolerent de crimine, quod commiserant, dum per manus iniquorum interfecerant Christum, ut eis blandissimè exprobrat Petrus; ergo pœnitentia est propriè de præteritis, non de futuris, ut volunt hæretici. Deinde prima origo hujus pœnitentiæ fuit actualis recordatio admissi Deicidii, quam excitavit in iis Spiritus Sanctus per os Petri, cæterorúmque Apostolorum; ergo rectè dicemus *num. 23.* primum actum pœnitentis solere esse cogitationem de patrato crimine. 3. Patet ex transcriptis, illos Judæos quæsivisse, quid sibi

Note: margin numbers 17 and 18 appear beside the lines "Casum hunc apprimè…" and "pœnitentia. 1. Quid sit…" respectively.

sibi necessariò agendum esset, ut consequerentur veniam tanti flagitii. Subjecit autem Petrus: *Pœnitentiam agite*, ergo clarè indicavit, necessariam esse Pœnitentiam ad placandum Deum. 4. Concio Sancti Petri erat de peccato Judæorum, quatenus fuerat admissum contra Filium Dei; ergo pœnitentia, ad quam hortabatur, erat supernaturalis, & non tantùm naturalis, ut volunt multi infrà referendi.

19 5. Per illa verba: *Appositæ sunt animæ circiter tria millia* indicatur, illa tria millia fuisse eo ipso die baptizata; nec dubitandum, quin statim post dimissam Concionem fuerit factum exordium baptizandi; non potuerunt autem omnes intra tam breve tempus revocare in memoriam omnia sua peccata, déque singulis mortalibus criminibus excitare singularem dolorem, ergò immeritò nonnulli à nobis referendi *Cas. IV. num. 74.* exigunt ad veram, fructuosámque pœnitentiam, de singulis peccatis mortalibus singulos seorsim actus pœnitentiæ.

Occasione hujus Casûs *Judaici*, quia nar-
20 rantis conversionem Judæorum, edisseram nunc pluribus, quid sit pœnitentia: per quos actus, & ex quibus motivis soleat elici? At Casibus sequentibus tractabo de tribus posterioribus punctis controversis.

21 Notandum est itaque I. Nomine *Pœnitentiæ* potissimùm septem significari. 1. Licèt, ubi Latini utuntur verbo *Pœnitentia*, Græci utantur vocabulo Μετάνοια, quod vocabulum juxta etymologiam significat resipiscentiam, seu emendationem vitæ, attamen revera etiam significat tum detestationem peccati, tum dolorem de illo. Coninck. *To. 2. in 3. p. disp. 1. dub. 1.* Laymannus *Lib. 5. Tr. 6. c. 1.* & alii. 2. Generatim significat tristitiam conceptam ob aliquod opus perperam actum; quo sensu, quando mercator tristatur, se heri vendidisse centum aureis illam mercem, quam poterat vendere 150. si præstolatus fuisset hodiernum diem, dicitur ipsum pœnitere de tali contractu. 3. Strictiùs indicat detestationem,
22 & tristitiam ortam non ob qualecunque opus perperam actum, sed ortam ob opus peccaminosum. 4. Sumitur pro quolibet tum actu, per quem studemus placare Deum offensum nobis ob peccata nostra, tum habitu inclinante ad ejusmodi actum. 5. Pro Sacramento singulariter, per se, & primariò instituto ad obtinendam remissionem peccatorum, adeóque pro illo, quod descripsimus *n. 4. 6.* Pœnitentia creberrimè est idem, quod pœna, quam vel sponte, vel mandato Confessarij assumimus ad satisfaciendum Deo pro peccatis, in illum admissis. Denique hoc loco nomine pœnitentiæ intelligitur vera detestatio peccati contra Deum admissi cum proposito non relabendi.

23 Notandum II. Quando peccator se convertit ad Deum, serióque resipiscit, solere hæc fieri. 1. Immittit Deus peccatori cogitationem suorum peccatorum, ita ut apud se dicat: *malè me gessi: planè graviter deliqui, Deum offendi.* 2. Mox oritur cogitatio bona de placando Deo, ita ut peccator dicat intra se: *Debeo me reconciliare cum Deo meo, seu illum placare.* Quia verò optima, imò unica ratio placandi est detestatio peccati, hinc secundum illum actum sequitur è vestigio tertius, quo peccator detestatur, execratur suam nequitiam dicendo: *Utinam, ò utinam tale, aut tale crimen non admisissem! Vellem utique, si fieri posset, ut nunquam offendissem Deum!* Tertio huic actui *immediatè* connectitur quartus, videlicet dolor, seu tristitia ob peccatum commissum; éstque illa tristitia nil aliud, quàm lucta, & inquietudo mentis conantis quodammodo expellere peccatum, & efficere, ut nunquam fuisset in rerum natura, solétque indicari hac phrasi: *Heu me miserum! quid egi?* Et verò hæc tristitia animi est quando- 24
que tanta, ut redundet in ipsum corpus, immutétque illud; hinc lacrymæ, singultus, deliquia; quæ tamen redundantia in corpus non tantùm non est necessaria, sed neque ejus defectus præstat aut certum, aut etiam probabile signum, rationémve judicandi, defuisse, seu deesse verum, & coram Deo sufficientem dolorem. Ubi peccator planxit, exsecratúsque est suam culpam, petit à Deo veniam dicens: *Miserere mei Deus*; éstque hic quintus actus pœnitentiæ, quem vel præcedit, vel sequitur propositum emendationis, quod propositum appellabimus sextum actum pœnitentiæ, septimum autem voluntatem satisfaciendi pro peccatis.

Notandum III. Licèt omnia motiva, ob 25
quæ detestamur peccata, & de iis dolemus, communiter reducantur ad tria capita, scilicet ad metum pœnarum, turpitudinémq; peccati, ut insinuat Tridentinum Concil. *Sess. 14. c. 4.* ac tertiò ad bonitatem Divinam, attamen majoris claritatis gratia statuo motiva novem, explanans ea exemplo furis jam jam affigendi patibulo, 1. enim potest is detestari sua furta
idcirco, quòd propter ea cogatur subire mor- 26
tem infamem. 2. Ideo, quòd furtum repugnet rectæ rationi. 3. Quia furtum adversatur legibus statutis à Deo. 4. Quia Deus irritatus illis furtis permisit eum venire in manus carnificis. 5. Quia ob illa meritus est infernum. 6. Quia ob illa excidit jure cœlestis gloriæ. 7. Quia per illa offendit, exacerbavit, aut etiam injuriâ affecit Deum. 8. Quia per illa Deum à quo summa beneficia accepit, à quo creatus, & redemptus &c. ita graviter offendit, ac proinde exhibuit se tam ingratum. 9. Denique dolere potest, quòd offenderit Deum summum bonum summo amore dignissimum, cui servire debuerat propter summam suam ama-

amabilitatem, seu infinitas perfectiones, etiamsi nihil prorsus beneficiorum accepisset ab eo, aut speraturus esset.

27 Notandum IV. Inter reliqua adjuncta, seu circumstantias, & proprietates pœnitentiæ, de quibus disceptant Theologi *speculativi*, huc singulariter facere ad mores, seu excitandos ferventiores, insignioresque actus, quodnam sit objectum Virtutis pœnitentiæ, seu habitûs, quem innui *n. 22.* quarto loco, seu ob quam potissimum rationem exerceat virtus, habitúsque pœnitentiæ suos actus. Nam plerique Theologi teste Tannero *Tom. 4. disp. 6. q. 2. num. 27.* ita loquuntur, ut totam, adæquatámque rationem *formalem* pœnitentiæ constituant in compensanda, destruenda, & abolenda

28 per satisfactionem aliquo modo offensa, seu injuria illata Deo per peccatum. Ipse autem Tanner. *n. 28. & 29.* cum aliis tradit, si pœnitentia accipiatur sub proprio conceptu, & denominatione pœnitentiæ, veram esse illam communem doctrinam; at si spectetur secundùm integrum habitum, integrúmque objectum, latiùs patere, ita scilicet, ut pœnitentia sit peculiaris habitus justitiæ erga Deum, cujus objectum universim in omni materia sit conservare jus Dei illæsum, reparareque læsum, adeò, ut ipsum quoque generale debitum observandi præcepta Dei eâ ratione, ut jus suum servetur ipsi illæsum, spectet ad hanc virtutem, ut loquitur *n. 30.* post Suarez *Tom. 4. d. 3. Sect. 3. n. 2.*

29 At verè Joannes Cardinalis de Lugo *d. 2. de pœnit. sect. 1.* refutans hanc doctrinam docet *num. 49. & seqq.* pœnitentiam in eo *formaliter* consistere, quòd intendat vitare Dei offensionem, & si fortè ea contigit, eam tollere omni modo; adeóque ista virtus conetur efficere, ut Deus non sit rationabiliter infensus homini, sed servet pacem cum illo, aut rursum ineat pacem cum eo. Ab explicatione Tanneri vix differt illa, quam adfert Ægidius Coninck *Tom. 2. in 3. p. disp. 1. dub. 4.* quòd scilicet *formale*, & *adequatum* objectum pœnitentiæ spectatæ secundùm suam denominationem, & descriptiones à SS. Patribus adferri solitas, sit peccatum, quatenus est detestabile, tanquam offensa, seu injuria Dei; per quam injuriam intelligit ipse *n. 12.* ac Tannerus *n. 38. & 39.* læsionem juris divini propriè dicti, ac proinde concedit Tannerus *n. 39.* reperiri in omni peccato injuriam Dei contra justitiam, & contra strictissimum jus (ut loquitur *num. 38.*) quod in nos, nostrásque omnes actiones Deus habet longè magis propriè, quàm dominus in servum, herus in hominem mercede conductum, & dux in militem, ut ait *n. 34.* adeóque præter propriam, & specialem malitiam, quam quodvis peccatum trahit à suo objecto, vel aliunde, reperiri in omnibus injuriam propriè dictam, imò malitiam contra charitatem, obedientiam, religionem, gratitudinem; interim tamen negans, constitui per has tam diversas circumstantias pluralitatem specificam peccatorum, eò nimirum quòd sint transcendentes, generatim imbibitæ in omni omnino peccato, & ideo per eas non multiplicari peccata, nisi *formaliter* intendantur à peccatore. Idem tradit Coninck *de actibus supern. disp. 32. dub. 5.*

At verò idem Cardinalis de Lugo *n. 50. & 51.* 30
per injuriam, cujus ablationem, extinctionémque intendit pœnitentia, intelligit offensam, exasperationem, irritationem, seu indignationem Dei, seu quasi aliquod cordolium, & amarorem; quæ offensa, indignatio, cordolium potest utique existere sine vera injuria; etenim paris quidem indignationem, & cordolium, amaroremque, non tamen veram injuriam tuo singulari amico, quando posceret à te in necessitate commodationem libri, quo tunc minimè indiges, negas ipsi id officii. Vicissim si fureris amico librum, inprimis afficis illum injuriâ propriè dictâ, quæ mox tollitur, postquam redhibuisti librum, aut postquam illum ipse tibi donavit, tunc enim posita est æqualitas, quam spectat singulariter justitia; deinde præter prædictam injuriam adest offensa; das enim ipsi causam, cur ejus animus magis avertatur à te, seu, cur ejus animus magis exacerbetur, quàm si alius id fecisset, juxta illud Psalmistæ: *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique; tu verò homo unanimis, &c.* & hæc offensio non tollitur mox, ut redditus est liber, sed tunc solùm, quando exhibes amico à te læso obsequia, petis veniam, & similia facis, pro quantitate offensæ, eâ enim satisfactione positâ tollitur offensa, omnis indignatio; aut si non extinguitur, tunc sanè tuus amicus censebitur à quovis prudente, præsertim Christiano, manere irrationabiliter offensus. Ita ferè de Lugo; cæteri tamen autores, ut nominatim 31
Tannerus, & S. Thom. *q. 85.* confundunt nomē injuriæ cum nomine offensæ; sed planè mihi probatur allata doctrina, & distinctio, quam subdit Lugo, quòd scilicet illa virtus, quæ inter homines cavet, & tollit offensas, non sit virtus justitiæ, sed possit (imò debeat, quandoquidem non occurrit aliud nomen) nuncupari Pax, alio tamen sensu, quàm pacem definiat S. Thom. *2. 2. q. 29.* Et addo, me non dubitare, quin sit aliqua virtus, quæ detestetur peccatum, prout est injuria Dei propriè dicta, item, quæ illud detestetur, prout est offensa Dei: utrùm verò hæc posterior sit propriè virtus pœnitentiæ, non disputo; sed hæc omnia memoravi eò solùm, ut subministrem & mihi, & aliis peccatoribus varios modos apprehendendi deformitatem peccati, nósque ad hoc detestandum, fugiendum, abolendúm moveamur jam hac, jam illâ consideratione, prout erimus nunc magis dispositi ad hanc, quàm ad illam.

No-

32 Notandum V. Peccati mortalis reum teneri ante mortem agere pœnitentiam veram & perfectam, id eſt neceſſariam ad ſe reconciliandum Deo, ut trademus *Caſ. V.*

IN QUO CONSISTAT PROPRIE CONTRITIO, ET VERA POENITENTIA.

CASUS III.

Bodmannicus.

SUMMARIUM.

Paradigma perfectæ contritionis editum à laico Nobili. 33.
Bodmannica familia mirificè conſervata. 34.
Contritionis nomine quid indicetur? 35.
Quid ſit contritio perfecta? 37.
Quomodo dolor, & deteſtatio ſeſe habeant reſpectu contritionis? 38.
Dolor ſequitur neceſſariò deteſtationem. 39.
Deteſtatio non eſt mera nolleitas. 40.
Voluntas ſatiſfaciendi Deo quomodo includatur in contritione? 43.
Attritio quatenus intra, vel extra Sacramentum ſufficiat ad remiſſionem culpæ? 45. & ſeq.
Singulariter, quando elicitur ob malum temporale, quandòque immiſſum immediatè à Deo. 47.
Vel illatum ab homine, ut miniſtro Dei. 61.
Vera attritio juncta Sacramento certò facit ex attrito contritum. 48.
Etiamſi quis ſciat, eſſe ſe ſolùm attritum. 50.
Nec peccas, etiamſi practicè ſequaris hanc doctrinam in articulo mortis. 51.
Refertur in contrarium inſignis ſententia P. Vincentii Caraffæ. 53.
Perfecta *contritio delet peccatum.* 54.
Refertur ſententia Silvii. 54.
Quid ſit perfecta *contritio?* 55. & 56.
Eſt charitatis actus. 57.
Ejus definitio. 58.
Probabiliſſimum eſt, ad contritionem requiri, ut eliciatur formaliter *ex motivo ſummi boni offenſi.* 59.
Ergo non ſufficit motivum gratitudinis. 60.
An offenſa divina? Remiſſive. 59.

33 *CAnutus Societatis Jeſu Sacerdos evocatus Anno 1625. ex hoc Collegio Conſtantienſi ad arcem Meckingam, in qua decumbebat vir equeſtris D. Joannes Conradus ex antiquiſſima familia de Bodman dicta, Vir, inquam, laude ſapientiæ, pietatis, atque ſobrietatis clarus in paucis, cui etiam tres ipſas hebdomadas, adeóque ad ultimum uſque agonem adfuit Canutus, eòque heroica virtutis adduxit virum illum equeſtrem, jam antea pronum ad omnem virtutem, ut è cordis ſui meditullio proruperit ſemel, iterúmque in verba referentia hunc ſenſum:* O! amabiliſſime Deus, ita execror me ipſum, quòd ſim toties auſus offendere te ſummum bonum meum; ita cupio jam, & per omnem vitam mortalem, atque æternitatem tibi infinito Bono placere, ut ſim libentiſſimè deſcenſurus vivus, aut mortuus in infernum, ſi id ſine tua offenſa fieri queat, indéque voluptatem accipias. *Quæritur, quid ſentiendum de hoc actu pœnitentiæ?*

Eram illo ipſo Anno incola hujus Collegii Conſtantienſis, cùm prænobilis ille D. Joannes (indico per Parentheſin, haud ingratam futuram Lectori, jam ab aliquot centenis Annis omnes planè mares è Bodmannico ſtemmate virili natos inſigniri nomine Joannis, ob familiam, patrocinio S. Joannis Baptiſtæ, conſervatam in unico hærede, per feneſtram in præceps dejecto in olla ærea, ad arcendam cruciabiliſſimam mortem, è conflagrante arce certò imminentem) Conradus migravit è vitæ ſtatione. Quod narro, audivi non ſemel ex ore illius è duobus domeſticis, qui coram adfuerant, cùm proferrentur, ederentúrque illa animi dolentis argumenta; quæ quia ſine dubio indicant veram, imò perfectam contritionem, idcirco aperiam nunc, in quo conſiſtat vera contritio. At in Caſu ſequenti dicam, in quo ſita ſit perfecta contritio. 34

Notandum itaque eſt nomine *Contritionis* generatim ſignificari deteſtationem, aut dolorem de peccatis, ut patet ex Concil. Trident. *Seſſ. 14. c. 3. & can. 5.* dividente Contritionem in *perfectam*, & *imperfectam*, quam contritionem *imperfectam* indigitari alio nomine Attritionem, teſtatur eadem Synodus; hæcque attritio meritò nuncupatur *imperfecta* Contritio, quia non deteſtatur peccatum ſuper omnia, ſiquidem illud execratur, & horret ex motivo non perfectiſſimo, ut liquebit ex dicendis *num. 55. & 56.* 35

Quæritur jam I. *Quiſnam ex actibus præcedenti num. 23. & 24. expreſſis ſit propriè vocandus contritio generatim, id eſt, ſeu* perfecta, *ſeu* imperfecta? nomine enim contritionis *abſolutè* ſumpto utemur in hoc Caſu, ſeu Capite, prout eſt genus ad *perfectam*, & *imperfectam*, ſicut etiam utuntur Patres Tridentini; & 36

Reſp. I. Id liquere ex definitione contritionis, quam adfert illa Synodus *cit. Seſſ. 14. c. 4.* his verbis: *Contritio eſt animi dolor, & deteſtatio de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero.* Qua de cauſa Ægidius Coninck 37

Tom. 2. in 3. part. disp. 1. num. 11. tradit, contritionem potissimùm, & *formaliter* consistere in dolore de peccatis, licèt *essentialiter* includat etiam detestationem. E diverso Suarez *Disp. 3. sect. 3. num. 7.* Navarr. *in Manuali cap. 1. n. 2.* Reginald. *Lib. 5. num. 2.* contendunt, contritionem *formaliter*, & *essentialiter* consistere in detestatione peccati, licèt eam necessariò, infallibiliter sequatur animi dolor.

38 Denique Cardinalis de Lugo *Hic disp. 4. sect. 1. num. 6.* censet, detestationem, dolorémque simul requiri ad veram rationem contritionis, probátque inde, quòd pœnitentia, quæ idem est, quod contritio, ut notant Suarez, Tannerus, Coninck, Laymannus, non habeat locum in Beatis Cœlitibus, sicut expressè notat S. Thom. *quæst. 87. art. 1. ad 3. in Supplem.* habeat autem detestatio peccatorum admissorum olim ab ipsis. Licèt itaque SS. Patres relati à Laym. *Lib. 5. Tract. 6. cap. 1.* atque Lugone *Disp. 2. nu. 17.* pœnitentiam, seu contritionem maximè definiant per dolorem, non ideo tamen ita definiunt, quasi aut solo dolore, aut in eo *primariò* consistat ratio pœnitentiæ, sed quia dolor est notior, utpote sæpe redundans notabiliter in corpus; potiùs dicendum, *primarium* actum pœnitentiæ esse effectum, adeóque *secundarium* duntaxat actum. Unde Ezechielis 33. dicitur: *Impietas impii non nocebit ei, in quacunque die conversus* (id est, aversus, quod propriissimè fit per detestationem) *fuerit ab impietate sua*; proinde sunt homines tum à Concionatoribus, tum à Confessariis incitandi ad crebros intensósque actus detestationis, & odii erga peccata, perpendendo capita, ex quibus eorum turpitudo, & gravitas magis patescit, ac singulariter posteriora ex eis, quæ enumeravi *Cas. præcedenti n. 23. & 24.*

39 Nec debent pœnitentes esse scrupulosè solliciti de dolore, tristitiáve ob crimen perpetratum, modò enim illa verè serióque detestentur, execrentur, seu, modò iis animitus displiceant, sequetur *per se* hanc displicentiam dolor, etsi fortè non animadvertatur; etenim dolor ita naturaliter sequitur ex detestatione in homine Viatore, sicut in corpore diaphano lux ex præsentia corporis lucidi, inquit Reginaldus; seu tam necessariò, quàm gaudium ex vehementi amore boni, quod possidetur. Coninck *num. 10.* Laym. *num. 2.* observante Reginaldo ex eodem Navarro, dolorem de peccatis, non exoriri in nobis, nisi quando cogitamus de illis illorúmque fœditate, quare, ut ea detestemur, esse nobis in mentem vivaciter revocanda.

40 II. Ex descriptione detestationis infertur, eam non esse meram nolleitatem, prout hæc significat actum judicii ostendentis, quid in his, aut illis circumstantiis facturus non esses; ut cùm dicis: *Si non esses meus cognatus, non instituerem te hæredem; si non esses meus Princeps, non afficerem te tanto honore*; sed est verus actus voluntatis, quia ipsa vult *sub conditione*, peccatum non esse commissum, & ita, ut jam *actualiter, absolutéque* se avertat ab eo, damnans illud actu absoluto. Ergo detestatio est secundùm unum objectum actus *conditionatus*, quia revera vellet, si fieri posset, efficere, ut nunquam extitisset peccatum, at secundùm alterum objectum est *absolutus*, quia revera jam prosequitur *actuali* odio crimen. Vide Suarez, Tannerum, Lugonem *Disp. 4. num. 16.* dicentem, actum detestationis esse ita explicandum: *Si ego nunc haberem potentiam perficiendi, ut peccatum non fuisset, sum actu ita dispositus, ut essem eâ usurus hoc momento.*

III. Cum detestatione, & dolore de præteritis jungendus est necessariò *primus* actus ex enumeratis *num. 23.* adeóque tum recordatio criminis, tum ejus agnitio, imò præcedat, necesse est. An verò necessaria sit distincta agnitio singulorum peccatorum, & Confessio coram Deo quòd eum mortaliter (casu quo revera præcessit culpa lethalis) offenderimus, dicam *Cas. sequent. num. 82.* 41

Secundus quoque ex enumeratis actibus communiter, non tamen necessariò præcedit, sicut nec omninò necessariò *quintus*, jam enim petis *implicitè* veniam, dum detestaris, & doles; valde tamen expedit, precari *formaliter, expressè*, & *humillimè* condonationem culpæ, adeóque animitus dicere: *Miserere mei Deus secundùm magnam, maximam misericordiam tuam.* 42

Sextus actus, videlicet propositum emendationis exigitur utique ad veram contritionem, sicut patet ex definitione Contritionis descriptæ *n. 36.* ex Trident. Concil. At lis est, an exigatur *explicitè*, an verò sufficiat adesse *implicitè* propositum, sicuti revera involvitur, & implicatur in actu omni, quo seriò detestamur crimen lethale, quatenus est offensa Dei causa æternorum suppliciorum &c. Nos hanc difficultatem enodabimus *Cas. VIII.*

Septimus ex actibus recensitis *n. 24.* id est, voluntas satisfaciendi Deo in hac vita pro commissis in eum delictis, non est in præcepto juxta Suarez *Disp. 15. sect. 7.* Coninck *Disp. 2. n. 60.* & alios communiùs, adversùs Canum, atque alios, nec enim videtur Scriptura divina nos ad satisfaciendum nunc Deo obligare aliter, quàm nos humiliando coram ipso, abominandóque nostram improbitatem; aut si exigit Deus, satisfit petitioni ejus, obeundo partim pœnitentiam injunctam à Confessario, partim opera indicta pro indulgentiis lucrandis, partim *sextum* actum, id est, propositum observandi omnia mandata ipsius, adeóque humiliter perferendi flagella, quibus fortè in nos animadvertet. Unde Suarez *l. c. num.* 43

num. 8. habet suam opinionem pro verissima, ego alteram pro tutissima.

44 IV. Immiscentur prædictis actibus etiam actus tum fidei, dum creditur, Deum verè offendi peccatis, tum spei de venia consequenda, quæ spes reperitur in omni illo, qui more catholico dolet sincerè de peccatis, petitque à Deo veniam, nec enim peteret, si non speraret.

45 Quæritur II. *Utrùm contritio latè sumpta, adeòque etiam attritio, sit sufficiens dispositio ad remissionem noxæ lethalis obtinendam, sive extra, sive intra Sacramentum?*

Resp. I. Contritio, seu attritio, dolórve elicitus ex *primo* illorum novem motivorum, quæ produxi *num. 26.* nequaquam sufficiens est extra Sacramentum ad impetrandam veniam, ut omnes tanquam fide certum tradunt, quandoquidem nequit solis naturæ viribus obtineri tam supernaturale donum, quàm est gratia sanctificans. Imò neque sufficere intra Sacramentum, seu junctum *reali* susceptioni cujuscunque Sacramenti, fert communis, vera, & teste Tannero *Quæst. 6. num. 86.* certa sententia Theologorum adversùs præcipuos Thomistas Cajetan. Victoriam, Canum, & Ledesmam; etenim Tridentia Synodus *cit. Sess. 14. cap. 4.* disertè ait, attritionem, quæ juncta Sacramento pœnitentiæ *impetrat Dei gratiam*, esse *donum Dei, & impulsum Spiritus S. moventis*; quæ sanè verba significant principium supernaturale, & consequenter indicant, ipsum opus, seu actum attritionis debere esse etiam supernaturalem ratione motivi; cur enim exigeretur principium supernaturale? I-

46 gitur rectissimè inferes, attritionem *necessariam* ad obtinendam remissionem peccatorum, debere esse supernaturalem ratione & principii *effectivi*, & objecti, seu motivi *formalis*, quale quidem motivum non est, dolere præcipuè idcirco, quòd propter admissum crimen oporteat fieri longam literam in patibulo; sicut & inferes, non quamlibet displicentiam huc sufficere, ut tamen voluit Cajetanus relatus *num. 11.*

47 II Si tamen ejusmodi seu fur, seu latro excitaret dolorem de suis furtis, seu latrociniis, id est grassationibus, ob infamem quidem mortem decretam à Latrunculatore, seu judice rerum capitalium, at decretam à Deo, tanquam supremo Vindice omnium scelerum, nequaquam dubitandum foret, quin foret vera, & supernaturalis attritio, & consequenter juxta ea, quæ concludemus *num. seqq.* proportionata obtinendo effectui Sacramenti Pœnitentiæ, cui jungitur. Siquidem optimè docet Caspar. Hurtado *De pœnit. disp. 6. difficult. 5.* post Coninck *Disp. 4. num. 39.* Ochagaviam, quos refert, generatim dolorem peccatorum ob malum *temporale* cum respectu ad Deum, à quo immissum, aut immittendum est in pœnam, id est, dolorem de peccato, quia Deus ob illud immisit, aut immittet dictum malum, sufficere ad Sacramentum pœnitentiæ, non verò ob malum *temporale*, ut aliunde eveniens, aut eventurum absque respectu ad Deum. Et ratio est, quia dolor excitatus ex motivo ita respiciente Deum, sine dubio absterret, avertítque animum à peccato, ut fusiùs declarat Hurtadus.

III. Quando attritio ex motivo supernaturali elicita conjungitur cum Sacramento pœnitentiæ, suscepto, non *in voto*, sed *reipsa*, tunc infallibiliter, si nil aliud è requisitis desit, exerit suas vires istud Sacramentum, efficítque è mancipiis Cacodæmonis Filios Dei altissimi. 48 Less. *in Addit.* ad S. Thom. *Q. 1. d. 5.* asserens, hanc resolutionem esse certam, sicut & post illum Gregor. de Rhodes *Hic d. 2. q. 3. sect. 2.* non posse negari hoc tempore sine temeritate, Tanner. *Quæst. 6. num. 75.* appellans quasi certam; Palaus *Tract. 23. p. 7. num. 1.* Lugo *D. 5. num. 137.* vocans certam, & contrariam improbabilem, sicut & Dicastillo *D. 6. dub. 10. num. 146.* Nicolaus verò Ysambertus apud Rhodes *loc. cit.* eandem contrariam nominans temerariam, & erroneam; erroneam quoque P. Honoratus Fabri in Venusto Dialogo de *Opinione probabili fol. 7.* tametsi complures insignes DD. præsertim ante Concil Trident. 49 habuerint eam pro vera. Ratio nostræ conclusionis est, quia Concilium Tridentinum *Sess. 14. cap. 4.* tam clarè hoc tradidit, ut cæcum esse oporteat, qui non vidit, inquit Rhodes *cit. sect. 2. §. 1.* etenim idem Concilium sic loquitur: *Contritio imperfecta, quæ attritio dicitur: Quoniam vel ex turpitudine peccati, vel ex gehenna, & pœnarum metu concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat &c.* & paulò post: *quamvis, sine Sacramento pœnitentiæ, per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandum disponit.* Argumenta in contrarium solvit Rhodes; quare dubitandum non est, quin *valida* sit, quantum est ex parte doloris, Confessio facta cum hoc actu detestationis: *O maledicta peccata, quibus animam meam gratiâ divinâ privavi, & pœnis æternis addixi!* Sic loquitur Less. *in Auctario v. Confessio. Cas. I.*

IV. Præcedens responsio est vera etiam casu, quo quis cognóvit, se esse duntaxat attritum. 50 Ita omnes citati post S. Thomam *q. 80. art. 4.* contra Sotum, Victoriam, alios apud Palaum *loc. cit. num. 7.* Ratio est, quia Concil. Trident. non distinguit inter *cognitam*, & *non cognitam* attritionem. Vide Reverendissimum Dominum Abbatem Rallerum in præclaro *Tr. De pœnit. cap. 4. §. 9.* perbene confirmantem hanc doctrinam.

Eadem doctrina est ita vera, ut nequa- 51 quam peccet etiam is, qui illam sequitur *pra-*

ctice in articulo mortis. Lugo *Disp. 17. sect. 13.* Dicastillo *cit. dub. 10.* Rhodes. *loc. cit.* post multos, quos citant adversùs non paucos, ut Sotum, Suarium, Sanchez, &c. Adferunt illi tres priores DD. hanc rationem, quia scilicet quisque etiam in articulo mortis satisfacit Deo, & suæ conscientiæ, si desertâ sententia improbabili, sequatur *moraliter* certam; nec enim Deus nos obligat ad certitudinem *metaphysicam*, sed est contentus *morali*, quandoquidem hæc tollit omne *morale*, prudénsque periculum. Atqui eliciens etiam in articulo mortis solam attritionem cum perceptione Sacramenti, habet *moralem* certitudinem, quòd non peccet, quia est *moraliter* certum, sufficere attritionem etiam *cognitam*. Et ego quidem cen-
52 seo, hanc resolutionem esse, spectatis *intrinsecis* principiis, id est, definitione Ecclesiæ superiùs producta *moraliter* certam, nihilque *intrinseca* probabilitatis inesse opinioni contrariæ; verè enim est incertius, me proximâ nocte non moriturum, quàm attritionem etiam *cognitam* non sufficere cum Sacramento Pœnitentiæ ad impetrandum veniam, & tamen etsi patrarem (quod avertat clementissimus Deus) hodie aliquod crimen lethale, negarent ipsi Sotus, Suarez, Sanchez, me sub novo peccato mortali obligari ad Confessionem faciendam, aut contritionem eliciendam, priusquam cubitum concederem. Nihilominus tamen,
53 quia tanti viri etiam post Concil. Trident. scribunt, legem Charitatis propriæ exigere, ut in tali articulo mortis *moraliter* certæ sequatur quis etiam in hac speciali materia tutiora, ideo non ausim sententiam Lugonis *absolutè* vocare *moraliter* certam, demptâ contrariæ omni etiam *extrinsecâ* probabilitate. Igitur agerem reum damnandæ temeritatis, qui tunc cognoscens, se esse duntaxat attritum, non eniteretur seriò ad *perfectam* contritionem, habens conscientiam gravatam crimine lethali. *Minima dubitatio de æterna salute præferenda est cuivis certitudini de lucro temporali*, inquiebat R. P. Vincentius Caraffa Generalis noster.

54 VI. Sicut qualiscunque tandem attritio non sufficit extra omne Sacramentum ad obtinendam *primam* gratiam, seu remissionem peccati mortalis, ut tenent omnes DD. propter auctoritatem Concil. Trident. suprà descriptam, ita è diverso *perfecta* contritio sufficit extra omne Sacramentum ad eundem effectum. Rursum omnes: nam idem Concilium *Cit. cap. 4.* sic loquitur: *Contritionem aliquando charitate perfectam esse contingit, hominémque Deo reconciliare, priusquam Sacramentum pœnitentiæ actu suscipiatur.* Et quidem omnem *perfectam essentialiter*, etsi remissam contritionem sufficere semper ad hunc effectum, sentiunt omnes prorsus Theologi, teste de Lugo *Disp. 5. sect. 8. num. 119.* ac præmittente *num. 115.* ab aliis, aliísque Theologis censeri temerariam, scandalosam, periculosam, erroneam sententiam Francisci Silvii Professoris Duacensis, Viri cæteroquin perdocti, qui in Supplem. S. Thomæ *Quæst. 5. art. 1.* tradit etiam *perfectam* contritionem, tametsi junctam perfectæ dilectioni Dei, nec frequenter, nec ordinariè habere conjunctam remissionem peccati mortalis, antequam recipiatur Sacramentum, imò ne quidem vehementissimam, & conjunctam magnæ dilectioni Dei habere semper hunc effectum, sed eo potiri illos solos contritos, quibus Deus voluerit impertiri. Hujus Theologi fundamenta subruit idem Lugo; qui tamen Silvius, ut mihi scribit vir literatissimus, & postea negavit, se usum fuisse iis terminis, & in aliis editionibus ita se explicuit, ut quoad hoc reipsa non dissentiat à communi.

Quæritur III. *Quidnam sit perfecta contritio, & quomodo differat ab imperfecta, seu ab attritione?* 55

Resp. Licèt nonnulli Theologi contritionem ab attritione distinguant ratione vel intensionis, ut Sotus, vel solius acceptationis divinæ, ut Cajetanus, vel formationis, quia scilicet contritio informatur gratiâ justificante, ut videre est apud Suarez *Disp. 5. sect. 1.* referentem, refutantémque omnes has opiniones, dicendum est, contritionem ab attritione differre in hoc, quòd contritio peccatum detestetur summo, & perfectissimo (*essentialiter*) modo, quo est detestabile, attritio verò detestetur illud alio modo *essentialiter* imperfectiore. Suar. *loc. cit.* atque unanimiter Recentiores. Etenim contritio debet procedere ex amore Dei. Suarez 56 *Disp. 4. sect. 2.* dicens, hoc esse certum; siquidem Joann. *Cap. 3.* dicitur: *Qui non diligit, manet in morte*, & Deuteron. 4. *Cùm quæsieris Dominum Deum tuum, invenies eum, si tamen ex toto corde quæsieris eum, & ex tota perturbatione animæ tuæ*, non autem quæritur ex toto corde Deus sine dilectione ex toto corde, seu sine tali actu, quo illum præferamus rebus omnibus Lessius *in Addit. ad 3. part. S. Thomæ q. 3. dub. 3.* Si autem contritio procedat ex amore Dei, procedit ex motivo omnium perfectissimo *essentialiter*; nihil quippe præstantius dici potest, quàm si peccator sincerè dicat: *Mi Deus! execror extremam nequitiam meam, & ideo unicè, aut præcipuè execror, quòd te Deum summè dilectum, summè bonum, amabilémque offenderim.* Et quia contritio *perfecta* (hanc 57 semper intelligam in decursu, quando utar absolutè nomine *contritionis*) procedit ex amore Dei, eam ob rem tradunt communiter Theologi, eam esse actum à Charitatis habitu (quando justus conteritur) elicitum, Suarez *sect 2.* Tannerus *q. 6 nu. 9.* & alii communiter, interim rectè negantes, contritionem esse *formaliter* amorem Dei, cùm non sit actus

actus proſecutionis, ſed fugæ potiùs. Quia tamen omnis *perfectè* contritus eſt diſpoſitus ad diligendum *formaliter* Deum ſuper omnia, tum quia contritio includit *implicitè* propoſitum diligendi *formaliter* Deum ſuper omnia, tunc quando urgebit præceptum dilectionis *formalis*, tum vel maximè, quia, qui *perfectè* conteritur, peccatum execratur idcirco, quòd ſit aliquod malum Dei *extrinſecum*, ſeu malum diſplicens Deo; averſari autem peccatum idcirco, quòd averſatio placeat Deo, eſt habere complacentiam in bono divino eſt actus charitatis divinæ, ideo rectiſſimè aſſeritur, contritionem eſſe *virtualiter* dilectionem Dei; ut proinde non ſit ad obtinendam veniam peccati neceſſarium, præcedere, vel ſubſequi actum expreſſum charitatis, ut rectè pòſt Vaſquez, Tannerum, Coninck, & alios docet Cardinalis de Lugo *Diſp. 5. n. 97.*

58 Sequitur hinc 1. Contritionem *perfectam* rectè communiter, ut teſtatur Dicaſtillo *Tract. 8. diſp. 2. dub. 4.* ita definiri: *Contritio eſt deteſtatio, aut dolor de peccato propter Deum ex charitate dilectum.*

59 Sequitur 2. Eſſe probabiliſſimum, inter novem motiva doloris, quæ retuli *n. 23. & 24.* ſolum poſtremum ſufficere ad contritionem, & proinde non poſſe per alia acquiri extra ſacramentum gratiam ſanctificantem, utpote ex quibus probabiliſſimè enaſcatur ſola attritio, ut tradunt communiter Theologi cum Vaſquez *Quæſt. 85. art. 2.* Suario *Diſp. 4. Sect. 2.* Tannero *cit. quæſt. 6. dub. 4. num. 92.* Lugone *n. 10.* Et quidem id *per ſe* clarum eſt de quinque primis motivis; de *ſexto*, quod eſt privatio beatitudinis inducta à peccato, inde probatur, quòd Tridentinum Concilium expreſſè attribuat nomen attritionis deteſtationi peccati provenienti ex metu gehennæ; qui metus utique continet etiam metum excidendi gloriâ cæleſti. De *ſeptimo* quoque motivo, videlicet offenſa, ſeu irritatione Dei ſentiunt communiter Theologi, illud non ſufficere ad contritionem, qua de re agemus *Caſ. ſeq.*

60 De *octavo* motivo, quod eſt gratitudinis, etiam tradunt paſſim omnes, illud non eſſe ſufficiens ad reconciliationem cum Deo, adeóque nec ad *perfectam* contritionem; etenim qui eo ſolo motivo inducitur ad dolorem de peccato, non habet pro objecto bonum Dei; ſed honeſtatem gratitudinis; & univerſim dici poteſt cum Lugone *n. 11.* quòd, qui prioribus octo motivis ducitur, non oderit, nec deteſtetur peccatum ſuper omnia; vel enim plus odit pœnam damni, ſenſúſve, quàm peccatum; vel, licèt deteſtetur peccatum ſuper omnia, quæ peccata non ſunt, non tamen deteſtatur illud, in quantum eſt ſummè deteſtabile, eſt enim deteſtabilius, in quantum opponitur Deo, quàm in quantum contrariatur obedientiæ, religioni, juſtitiæ, &c.

Cæterùm licèt pro *quarto* motivo attritionis, & doloris nominaverim pœnam temporalem; non tamen ſequitur, ſufficere ad veram attritionem quòd ſit ex metu pœnæ, quam judex humanus infligere poteſt, niſi ea referatur ad Deum; attritio enim debet eſſe dolor de peccato cum aliquo reſpectu ad Deum, alioquin non foret converſio ad Deum; & tamen poteſt eſſe dolor cum reſpectu ad Deum in propoſito caſu, ſi videlicet conſideretur prædicta pœna provenire à Deo, qui & eam, & atrociorem infligere queat, ut cum aliis declarat Lugo *cit. Diſp. 5. n. 140.* conformiter dictis *n. 47.* 61

Sequitur 3. Actum illum, quem proponit noſter Caſus Bodmannicus, fuiſſe actum *perfectæ* contritionis, utpote cui convenit definitio contritionis allata *n. 58.* erat quippe deteſtatio peccati, quatenus diſplicet ſummo bono; ſeu contrarium eſt Deo tanquam ſummè amando, & ita amando, ut animus illâ deteſtatione imbutus, paratus ſit ſubire ſumma mala propter Deum. 62

CONDITIONES CONTRITIONIS.

CASUS IV.

Regius.

SUMMARIUM.

David Rex proponitur ut paradigma perfectè *contriti. 63.*

Explicantur conditiones perfectæ, *&* imperfectæ *contritionis. 66. & ſeqq.*

Examinatur ille actus: Non dolerem, ſi non eſſet infernus. 67.

Item ille: Non agerem pœnitentiam, niſi ſperarem gloriam cæleſtem. 68.

Quomodo contritio generatim debeat eſſe de omnibus mortalibus. 69.

Poteſt quis dolere de uno mortali, non dolens interim de altero formaliter. 72.

Paradigma dolentis de omnibus mortalibus. 73.

An eliciendus neceſſariò de ſingulis mortalibus peculiaris dolor? 74. & 75.

Caſus confeſſarii reprehendentis pœnitentem, quòd carens copiâ confeſſarii fecerit Sacrum, elicito quidem actu contritionis, de mortalibus generatim, at non revocando priùs ſingula in memoriam. 77.

Referuntur Theologi damnantes illum pœnitentem. 78.

Rectiùs excuſant alii. 79. & 80.

An, qui mortale commiſit, teneatur expreſſè confiteri Deo, ſe peccâſſe mortaliter? 82.

Quid ſi ex ſuperbia nolit ita confiteri Deo? 83.

Proponitur verus actus contritionis. 85.

Describitur amor amicitiæ, *& amor* concupiscentiæ. 87.
Quid sit verè amare aliquem? 88.
Verus amor importat unionem affectivam. 89.
Amor amicitiæ *dividitur in amorem* obedientialem, *&* simplicis complacentiæ. 90.
Bonitas Dei sub quo respectu sit motivum perfectæ *contritionis seu amoris.* 91.
Exhibetur formalis *actus amoris* obedientialis. 92.
Item actus simplicis complacentiæ. 93.
Hic actus, si sit solùm vulgaris, non sufficit extra Sacramentum ad remissionem mortalis. Ibid.
Sufficit, si sit excellens. 94.
Profertur paradigma hujus excellentis. Ibid.
Dilectio Dei super omnia in quo consistat. 95.
Paradigma amoris conflati ex obedientiali, *&* simplicis complacentiæ. 96.
Rursum exhibentur formales *actus contritionis* perfectæ. 97.
Formalis *amor probabiliùs non est necessarius, etiam extra Sacramentum ad remissionem mortalis.* 98.
Quid censendum de illa dolendi formula: Maledicta peccata, quibus Deum offendi? 99.
Est probabile, in ea contineri perfectam *contritionem.* 100.
Et proinde etiam probabile est, motivum offensæ sufficere ad contritionem perfectam. 100. *&* 101.
In tota Sacra Scriptura non reperitur ullus actus dolentis de peccato perfectior, quàm sit iste: Summè doleo, quòd Deum meum tam graviter offenderim. 102.
Ostenditur, Davidem Regem dicendo: Peccavi, *revera obtinuisse veniam adulterii, & homicidii.* 103.
Etiam verba filii Prodigi indicant perfectam *contritionem.* 104.
Explicatur affectus communis Christianorum sincerè dicentium. Doleo ex corde, quòd Deum, & Dominum meum tam graviter offenderim. 104. & 105.
Confessarii adstantes moribundis non debent cum horum molestia ipsos incitare ad expressiorem actum amoris, quàm sit paulò antè propositus. 106.
Rursum adfertur actus indubitanter perfectæ *contritionis, quando fuit elicitus actus amoris perfecti.* 108.
Sitne facile, an difficile, elicere actum perfectæ *contritionis?* 109. *&* 110.
Quid censendum de dicente: Doleo ex animo, quòd non doleam, sicut deberem? 111.

63 D*Avidem Regem Israëlis, post patratum adulterium, necémque Uriæ, adiit jussu divino Nathan propheta, támque vivis coloribus statuit ante oculos ejus turpitudinem, gravitatémque horum criminum patratorum cum Dei contemptu, & in conspectu ejusdem, ut ipse quasi è quodam veterno excitatus mox dixerit*: Peccavi Domino; *Nathan autem confestim subjecerit*: Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris. 2. *Reg. Cap.* 12.

P. Theophilus Raynaudus incomparabilis Vir eruditionis *in Metamorphosi boni latronis Cap.* 4. recenset è Scripturis tum divinis, tum Ecclesiasticis plurima exempla illorum, qui è maximis peccatoribus planè subitò evaserunt in eximiè sanctos. Poterat iis accensere Davidem Regem, qui ad unius Prophetæ concionem brevem sanè, quatenus ipsum *directè*, & *expressè* petebat, ex adultero, homicida, concitatore ad ebrietatem, atque sepulto in hisce criminibus, evasit in tam eximiè sanctum, ut & momento temporis fuerit receptus in intimam Dei amicitiam, & postmodum exercuerit illos virtutum heroicarum actus, quos exhibuit in perferenda pœna, qua ejus peccata mulctavit Deus, usus extremâ prorsus nequitiâ ejus filii, servorúmque, ut instrumento suæ divinæ vindictæ. 64

Cùm autem illa in amicitiam Dei receptio fuerit pœnitentiæ, & contritionis fructus, *maturitas enim veniæ profundam regis fuisse pœnitentiam declaravit, quæ tanti erroris offensam traduxerit*, ut loquitur eleganter S. Ambrosius *in Apol. Davidis Cap.* 2. Congruit Casus Regius, seu potiùs hæc Casûs Regii erectio ad declarandas & conditiones, & actus contritionis. 65

Quæritur ergo I. *Quibus conditionibus prædita esse debeat contritio, seu* perfecta, *seu* imperfecta, *ut sequatur eam remissio peccatorum.* 66

Resp. I. Debet esse actus honestus, & omnis culpæ expers, alioquin non obtinebit remissionem. Suarez *Disp.* 5. *De Pœnit. Sect.* 1. *n.* 2. Tannerus *Disp.* 5. *q.* 6. *n* 74. & alii; nec enim dispositio *per se* ordinata ad condonationem peccati impetrandam, debet esse infecta ullâ culpâ veniali. Alia est ratio voluntatis suscipiendi Sacramentum: Voluntas enim non est tunc propriè dispositio, sed tantùm conditio, unde non obstat, etsi sit venialiter mala. Tannerus *loc. cit. n.* 81. Lugo *Disp.* 15. *Sect.* 9. adeóque imperata ab actu venialiter malo. Lugo *ibid.*

Porrò actus, quo dicis: *Si non esset infernus, ego non dolerem*, potest esse *intrinsecè* bonus, adeóque proportionatus (si cætera adsint) exorandæ veniæ; potest esse & malus, & consequenter improportionatus. Si enim eorum verborum sit hic sensus; *Sum ita dispositus, ut nunc seriò vellem non dolere de meis peccatis, sed potiùs in eis mihi complacere, si non foret infernus*, talis actus est dignus novo inferno; manifestè enim sic loquens ostendis, offensam Dei, seu reconciliationem cum illo, à te postponi 67

liber-a

liberationi ab incursu æternorum suppliciorum; si verò illa tua verba possis cum veritate exponere sic: *Ego quidem actu execror mea peccata, per quæ infernum merui, sum tamen adeò rudi, & infrunit i ingenii, ut credam, me non adductum iri ad hanc execrationem, debitámque veniæ petitionem, nisi ad hunc actum me excitaret timor sempiternæ damnationis, valdéque doleo, me esse ita lapideum, ut nequeam perdomari alio motivo, quàm hoc planè servili*, si, inquam, illius superioris locutionis sensus sit hic alter, tunc actus ille dicendus erit bonus, honestus, sanctus, sufficiénsque, ut unà cum susceptione Sacramenti pœnitentiæ veniam obtineat. Concil. Trident. *Sess. 14. cap. 4.* esto natus ex timore *servili*, ita vocato, quòd servi, id est mancipia plerumque sua munia obeant ex timore potiùs, quàm ex amore in suum dominum.

68 Similiter qui dolet de suis peccatis ideo, quòd per ea exciderit jure ad gloriam cœlestem, si ita sit actu dispositus, ut secundùm rei veritatem dicere debeat: *nollem agere pœnitentiam, si non sperarem æternam gloriam*, delinquit graviter, utpote declarans, spem æternæ beatitudinis pluris à se *positivè* fieri, quàm amicitiam divinam, seu offensæ divinæ deletionem, quámque Deum ipsum. Si verò possit sincerè dicere: *Ego sum habitualiter mei, meorúmque commodorum ita amans, & Deum meum, etsi summo amore dignissimum, ita adhuc tenuiter amo, curóque, ut judicem, me de meis peccatis, quæ revera execror, non esse doliturum, si non sperarem ab illo beatitudinem, & mihi ipsi revera displiceo, quòd non ducar actualiter nobiliore motivo*; si, inquam, valeas tua illa verba sincerè ita explicare, ostendes, actum tuum esse honestum *absolutè*, Deóque placentem, ac dignum nomine attritionis *propriè* dictæ; dignum quoque, qui *imperfectus* vocetur solùm *negativè*, non autem *positivè*. Et quamvis, quantum est ex vi illius præcisè actûs, plus amas Cœlum, quàm Deum, id tamen non est *positivè* vitiosum, modò non sis ita affectus, ut in aliquo casu velis potiùs Deum relinquere, quàm Cœlum. Coninck *Disp. 5. dub. 5.*

69 II. Contritio debet esse de omnibus omnino peccatis mortalibus, quibus conscientia est inquinata. Cùm enim ex una parte nequeat unum peccatum mortale dimitti sine altero. S. Thomas *Quæst. 86. art. 3.* dimissio enim non fit nisi cum infusione gratiæ sanctificantis, quæ nequit intrare in hospitium ullâ maculâ lethiferâ contaminatum; ex altera autem parte nequeat ullum peccatum dimitti sine pœnitentia, ut videbimus *Cas. V.* fit, ut dolor efficax, & proficuus debeat esse de omnibus omnino cri-

70 minibus animam sordidantibus. Potest autem ille dolor esse dupliciter de omnibus; *primò*, quando de uno quidem solo reipsa cogitas, at de illo sincerè doles inductus motivo communi omnibus mortalibus patratis à te; ut quando reus diversorum peccatorum contra septem prima præcepta Decalogi admissorum detestaris furtum idcirco, quòd vel per illud sis meritus infernum, vel offenderis Deum, vel ita ingratum te exhibueris erga ipsum; cùm enim illa ingratitudo, offensa, reatus inferni reperiatur in peccatis fornicationis, mutilationis, blasphemiæ in Deum, hoc ipso, quòd ob eam rationem doleas de Deo per furta offenso, doles quoque de cæteris *implicitè*. Suarez *De Pœnit. Disp. 7. Sect. 8.* ex communi, ut testatur Lugo *Disp. 5. n. 73.* rectè exprimens, esse impossibile, ut quis seriò, ac sincerè detestetur aliquod certum peccatum ob malitiam illi insitam, quin etiam alia polluta eadem malitiâ habeat odio, sicut est impossibile, ut ob authoritatem solam Evangelii credam, Christum esse filium Dei, & non simul *implicitè* credam, esse crucifixum, quandoquidem Evangelia æquè asserunt ejus crucifixionem, atque filiationem divinam.

Unde consequenter est dicendum contra Nugnum *in Suppl.* S. Thom. *Quæst. 2. art. 6. diffic. 2.* posse fieri, ut quis actu cogitans de duobus homicidiis à se commissis doleat *formaliter* de uno solo, non autem *formaliter* de altero, sed ad alterum habeat se, *formaliter* loquendo, solùm *negativè*, & tamen utriusque obtineat veniam. 71

Alia ratio est, si in casu, quem posuimus, dicas: *Domine Deus animitus doleo, quòd meis tam execrandis blasphemiis egerim contra humillimam reverentiam tibi debitam; atque meis lasciviis fecerim me similem equo, & mulo*; hæc enim motiva non extenduntur, nisi ad transgressionem *secundi*, & *sexti* præcepti. 72

Alius modus, quo elicitur dolor de peccatis omnibus mortalibus est, quando quis expressè dicit: *Domine Deus detestor omnia peccata mea, quomodocunque te iis offenderim*; *Vel: summopere doleo, quòd quacumque tandem ratione, loco & tempore, ita malè me gesserim, ut pœnas æternas incurrere non erubuerim: non me puduerit, oculos tuæ divinæ Majestatis offendere, &c.* Hæc enim tam generalis, simul & expressa ratio dolendi, se se absque omni dubio extendit ad omnia omnino peccata mortalia, tam non venientia, quàm venientia in mentem; ut proinde rectissimè dicaris doluisse de peccatis à te admissis adversùs *quintũ, septimũ, decimũ* præcepta decalogi, si illa verba protulisti, tametsi, quãdo proferebas, nõ cogitâris expressè de illis. 73

Hinc audiendi non sunt Angelus, Silvester, alii apud Navarr. *in Manual. Cap. 1. num. 25.* quatenus negant, posse omnium peccatorum veniam obtineri, nisi de omnibus, & singulis eliciatur peculiaris dolor; id quippe onus imponunt miseris peccatoribus absque vero fundamento. Vide Dicastillum *Disp. 2. dub. 8.* Reginaldum, Lugonem, Tannerum *n. 27.* & alios. Equidem fuerunt planè subitò justificati illi, de quibus agit noster Casus *secundus*, seu *Judaicus*; item Magdalena, Zachæus, Bo- 74

nus

nus latro, Saulus, SS. Ardelio, Genesius, uterque Gelasius, Babylas; histriones omnes, atque alii plures, quos Raynaudus commemorat *loc. cit.* nec ante suam perfectam conversionem ad Deum revocaverunt in mentem singula sua peccata mortalia, consequenter non potuerunt de singulis singulos doloris actus exercere; sicuti etiam de facto rectè absolvuntur à Confessariis illi etiam grandissimi peccatores, qui derepente obruti periculo instantis mortis nullum prorsus tempus habent cogitandi de singulis peccatis, nedum dolendi de singulis seorsim; & denique potest per *formalem* Dei dilectionem sine ulla *formali* contritione obtineri remissio peccatorum, ut ex communi dicemus inferiùs.
75 Igitur non est admittenda illa tam rigida doctrina, singulariter, quando quis ante Confessionem excussit conscientiam; hîc enim nullo modo est opus, ut post quodlibet peccatum dicas: *doleo*: *miserere mei Deus*: *esto mihi propitius peccatori, &c.* Sed sufficit planè, si dicas: *De omnibus peccatis in hac charta scriptis, aliisque forsan oblitis doleo, mi Deus, ex animo, detestans meam nequitiam, quòd toties, & quidem tam nefariè, tam graviter, & turpiter te Deum meum summo amore dignum, offenderim.*
76 Quare rectissimè scripsit S. Thom. *De veritate Quaest. 28. art. 3. ad 4.* hæc verba: *Omnia peccata conveniunt in aversione à Deo. Unde ad justificationem non requiritur, quòd in ipso justificationis momento peccata singula cogitentur, sed sufficit, quòd peccator cogitet, se per culpam suam esse aversum à Deo; recogitatio autem singularis debet praecedere, vel saltèm subsequi justificationem.* Ita S. Thom. ideo dicens debere *saltem subsequi*; quia utique sunt omnia recogitanda pro confessione. Ex qua doctrina resolve hunc

Casum Sacerdotalem.

77 Diethmarus *Parochus assuetus conficere, administraréque Sacramenta in statu magnorum, permultorum peccatorum mortalium, tandem quodam Festo Virginis Deiparæ ita potenter impellitur divinitus, ut saltem illo die se ritè disponat ad celebranda Missæ solemnia. At, quoniam omnino deerat copia Confessarii, cogitans generatim, agnoscénsque coram Deo, se reum plurimorum scelerum dixit ex animo: Mi Deus execror animitus vitam meam flagitiosam, dolens summopere, quòd te Deum meum infinito prorsus amore, ob tuas infinitas perfectiones, dignum toties, tam turpiter offenderim, peto humillimè veniam à te, protestans, me certò certiùs proximè confessurum, & potiùs mortem oppetiturum, quam ut te optimum Deum meum ullo unquam mortali crimine lacessam. Stetit promissis, accessit confessarium, narravit postremum factum, ratus, se fecisse nuper omnia, quæ oportebat. Confessarius verò aliâ imbutus opinione ipsi dixit: Te quidem excusat bona fides, at, per se loquendo, graviter deliquisti, idcirco quòd illo ipso festo Deiparæ non institueris examen conscientiæ tale, quale instituisses, si habuisses copiam Confessarii; licèt enim non fuerit necesse elicere singulos dolores de singulis peccatis, oportebat tamen singula revocare in mentem, confitendo illa ipsi Leo, & de omnibus generatim dolendo. Quaeritur, cuinam Magistro in Theologia dedisse operam videatur ille Confessarius?*

Resp. Didaco Nugno, Patri Tannero, aut alteri asseclæ. 78
Etenim Nugnus *in addit. ad 3. Part.* S. Thomæ *Quaest. 28.* fusè contra Suarez, breviter verò Tannerus *cit. Quaest. 6. num. 28.* cum multis, quos refert ipse Nugnus, censet, quoties lex naturalis, aut divina quempiam obligat ad eliciendum actum contritionis *perfectæ*, toties hunc teneri hoc ipso cogitare, an, qualia, quot peccata mortalia patrârit, quorum veniam non sit à Deo consecutus per Confessionem, aut contritionem; eò quòd apud homines sit in usu, ut, qui aliquem graviter offendit, agnoscat suam culpam, seu se malè fecisse.

Et ego quidem judico, hanc doctrinam esse 79
probabilem ob authoritatem; sed contrariam, quam (præter S. Thomam paulò superiùs relatum, & alios multos, quos citat ipsemet Tannerus,) tenent Diana *Part. 3. Tract. 4. Resol. 118.* Suarez *Tom. 4. in 3. Part. disp. 4. Sect. 6.* Lugo *cit. Disp. 5. n. 9.* Dicastillo *n. 274.* Hurtadus *Disp. 2. diffic. 4.* atque alii apud hos, est unicè vera. Certè Vasquez *Tom. 4. in 3. Part. quaest. 86. art. 2. dub. 7. n. 6.* pronuntiat, illam Tanneri, aliorúmque sententiam carere omni prorsus fundamento, esséque falsam. Ratio est, 80
tum quia exempla, & textus S. Scripturæ, quæ congerit Tannerus, solùm docent, quid fecerint aliqui peccatores, non autem probant, esse necessariò imitandos; tum quia mos ille hominum inter se, quo maximè suam sententiam probat P. Tannerus, militat contra ipsum; nec enim nisi fortè rigidissimus, asperrimus Dynasta, vel Princeps, quem sæpe variis modis gravissimè læsisti, tibique eum reconciliare studes, petit, ut recenseas ipsi modos, & rationes particulares, quibus eum offendisti, sed est contentus, si generatim dicas, te revera sæpe egisse in illum valde indignè. Et quis maritus, à quo profugit injustissimè uxor, interímque perpetravit multa valde injuriosa fortunis, honori, & famæ innocentis conjugis, unquam postulavit à tali, ut priusquam in domum, & torum maritalem reciperetur, enumeraret sigillatim injurias, quas intulit marito?

Et

Et quo argumento, nisi per petitionem principii probabitur, Davidem, cùm diceret: *Peccavi*: elicuisse peculiarem dolorem, quòd & fuerit usus operâ famulorum ad vocandam Bersabee, & hanc induxerit ad adulterium, & bis mandârit famulis, ut inebriarent Uriam, & Joabo mandârit, ut exponeret evidenti mortis periculo Uriam, voluerit alienam prolem supponere Uriæ &c. Rursum Philippus baptizavit Eunuchum Candacis Reginæ, ut primùm credidit in Christum, petiitque baptismum. Sanè non est credibile, quòd revocaverit priùs in memoriam omnia peccata, quæ patrârat totâ vitâ, ipse homo aulicus, & Thesaurarius, multò minùs quòd de singulis elicuerit dolorem, cum sine dubio ignorârit obligationem tantæ reflexionis. Idem judico de Zachæo, idem de Magdalena, quos doluisse sigillatim de singulis impuritatibus, injustitiis &c. nemo, puto, asseruerit, sicut nec illa tot millia, de quibus suprà *n. 16. & 19.*

81 Igitur ad obtinendam veniam à Deo, extra Sacramentum pœnitentiæ, non est, *per se loquendo*, necesse, revocare in mentem sigillatim peccata nondum remissa; sufficit, si dicamus cum Davide: *Multiplicatæ sunt iniquitates meæ super capillos capitis mei. Per accidens* tamen est quandoque necessaria aliqua specialis reminiscentia, ut quando inveteratus malorum nequit se excitare ad necessarium pudorem, & dolorem, nisi statuendo ante suos oculos multitudinem, & gravitatem, vel omnium, vel multorum peccatorum. Item quando rationabiliter quis dubitat, an non patrârit quædam, quæ faciant reum restitutionis &c. tunc enim debet habere propositum excutiendi, saltem post contritionem, suæ conscientiæ latebras, ad veritatem pervestigandam. Vide Suarez *Disp. 4. Sect. 6. assert. 1. & 2.*

82 Dices: *Nonne, qui aliquod peccatum mortale commisit, tenetur expressè Deo confiteri, se peccâsse mortaliter? Se esse meritum infernum, aut saltem, se valdè graviter deliquisse?*

Resp. Sufficit, si dicat cum Davide: *Tibi soli peccavi, & malum coram te feci*: vel cum filio prodigo: *Pater, peccavi in cœlum, & coram te.* Atque ita sentit Suarez, ut patet ex ejus discursu toto, & ex argumentis, quibus eum refutat Tannerus. Vide Hurtadum *loc. cit.*

83 Sed ex *superbia non vult fateri, se peccâsse mortaliter, putans sufficere, si fateatur, se graviter deliquisse, cogitans etiam, veniale peccatum deliberatè patratum meritò vocari grave delictum?*

Resp. Sicut nemo tenetur *per se loquendo* dicere Confessario, se mortaliter hîc, aut ibi deliquisse, sed sufficit, modò sincerè ita narret suum factum, ut Confessarius possit formare judicium prudens de ejus statu, ita non est necessarium aliud dicere, quàm: *Domine tu scis insipientiam meam, & delicta mea à te non sunt abscondita*; agnosco, me hoc aut illud fecisse, quid, & quantum sim meritus, tu nôsti. Utinam! ò utinam potiùs fuissem mortuus, quàm te offendissem tam nocenter:

At nonne illa superbia est novo Tartaro digna? 84

Resp. Est, si ei jungatur hæresis, qua nolit credere, esse à se peccatum mortaliter in iis circumstantiis, in quibus peccavit, interim non ignorans, actionem in iis ipsis circumstantiis obitam haberi ab Ecclesia pro mortaliter malâ; idem dic, si illa superbia habeat adjunctam veram vilipensionem Numinis, quorum quidem neutrum reperire est in homine aliàs catholico, & solito horrere peccata manifestè mortalia; si verò illa superbia, ex amore proprio orta non animadversa, & verè *habitualiter* displicita, nil aliud causet, quàm cœcitatem quandam, ex qua fit, ut non agnoscas, esse mortale, quod tamen est à parte rei mortale, fortè non aderit, ut sic, universim defectus *substantialis* contritionis sufficientis, dummodo verè illud peccatum ideo detesteris, quia repugnat bonitati divinæ. Sanè non legi Theologum, saltem ex Recentioribus, qui neget, detestationem, & dolorem, de peccato veniali elicitum ex motivo vel præcisè offensæ divinæ, vel offensi Dei summi boni, sufficientem intra vel extra Sacramentum ad deletionem culpæ venialis, sufficere saltem cum Sacramento ad deletionem culpæ mortalis; ergo sufficit, si dolorem aut præcedat, aut comitetur agnitio, seu confessio offensæ Divinæ, abstrahendo à mortalitate.

Hoc punctum præteritum ab aliis, subjiciendum tamen judicio saniùs arbitrantium, existimavi esse explicandum, ad pacandas nonnullorum scrupulosorum, timidorúmve conscientias. Patet autem ex hactenus disputatis, Diethmarum sacerdotem, de quo suprà, satisfecisse suæ obligationi, nec fuisse ab eo Confessario movendum ipsi quidquam scrupuli; alioquin esset movendus plurimis eorum, qui carentes, vel non carentes Confessario administrant varia sacramenta dicentes ex toto corde duntaxat: *Benignissime Deus! execror, detestor animitus meam extremam nequitiam, qua ego te summum bonum meum, summéque amabilem, quacunque ratione, & quotiescunque offendi ab ultima Confessione. Verè, mi Deus, subibo inposterum potiùs omnes ærumnas, quàm ut te Deum meum ampliùs mortaliter offendam.* 85

Tertia conditio contritionis est, ut ei adjungatur propositum non peccandi inposterum; qua de re distinctè agam *Cas. VIII.* 86

Quarta conditio est supernaturalitas, jàm enim diximus *Cas. III. n. 45.* nequaquam nobis probari contrariam opinionem Soti.

Quinta est, ut contritio extra Sacramentum sufficiens ad veniam culpæ mortalis, contineat vel *formaliter*, vel saltem *virtualiter* amorem Dei super omnia. Ita omnes propter illam sententiam Joannis 1. cap. 3. *Qui non diligit, manet in morte*, ergo est certum, quòd con- 87

contritio *perfecta* debeat procedere saltem ex motivo dilectionis Dei super omnia. Diligimus autem Deum duplici amore super omnia; scilicet amore *Amicitiæ*, sive *Benevolentiæ*, quando illum amamus propter seipsum, seu propter suam solùm excellentiam, bonitatémve, & *Concupiscentiæ*, quando illum diligimus propter nos, seu quia nobis benefacit, aut benefacturus est, e. g. largiturus æternam gloriam. Hic amor *Concupiscentiæ* non sufficit ad *perfectam* contritionem; nec enim est amor Dei super omnia, quia illo amatur Deus, non quatenus in se, sed quatenus nobis bonus est, est autem in se longè melior, seu excellentior, amabiliórque, quàm respectu nostri, sufficit autem amor *amicitiæ*, si sit super omnia, id est si per illum faciamus tanti Deum, ut omnia *intrinseca extrinsecáque* bona ipsi optemus præ omnibus rebus optabilibus, simúsque parati procurare, quando, & ubi obligabimur sub pœna excidendi ejus amicitiâ.

88 Cùm enim amare aliquam rationalem substantiam, sit ei bene velle cum affectu unionis erga illam, amare aliquem super omnia, erit unitivo affectu omne bonum illi favere, optare, & procurare, quod quis vel potest, vel obligatur juxta leges amicitiæ. Dico autem inprimis: *procurare*; si namque ei, quem à te perfectissimè diligi asseris, non procures, nec conferas ea bona, quæ is à te summo suo jure, rigidéque exigit, planè mentiris, dum illum à te efflictim diligi jactitas. Quomodo enim illum amas, si adferas ingentem animo ejus molestiam, non optando seriò illum frui, & gaudere bonis omnibus, quæ & summo jure, & non minore affectu desiderat? Quomodo autem seriò optas, eum frui bonis, si ipsemet aut subtrahas nequiter, aut subtracta redhibere nolis? Unde Magnus ille Theologiæ Mysticæ Magister S. Ignatius de Loyola in aureo libello Exercitiorum spiritualium in meditatione, seu contemplatione *de amore divino* ex principiis Ethicæ Christianæ scripsit amorem consistere *in mutua facultatum, rerum, & operum communicatione, puta scientiæ, honoris, & boni cujuscunque.*

89 Dixi deinde: *Affectu unitivo*; amor enim *importat unionem quandam secundùm affectum amantis ad amatum, quodammodo ut unum sibi, vel ad se pertinens, & sic movetur in ipsum, ut se ei uniat*, inquit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 27. *art.* 3. qua de re consule illum insignem Asceseos Magistrum, ac Theologum Patrem Zachariam Trinckellium *in Divinatorio fol.* 341.

90 Dividitur autem amor *Amicitiæ* erga Deum in amorem *simplicis Complacentiæ*, & *Obedientialem*: Amorem *simplicis complacentiæ* exerces, quando animitus gaudes, Deum esse talem, qualis est, tantum, quantus est &c. *Obedientialem* verò quando, tanto affectu illi conjungeris, ut paratus sis ipsi etiam cum periculo omnis mali perpetiendi obedire in omnibus, ubique, & semper, non ob mercedem, non ut ipsi placeas, sed ideo aut solùm, aut certè præcipuè, quòd ipse delectetur, voluptate afficiatur, & quodammodo ei melius sit, quando facimus, quæ præcepit facienda, adeóque propter ipsius infinitam bonitatem.

Ubi observa ex Suarez *de charitate Disp.* 1. *Sect.* 2. *n.* 2. bonitatem Dei, ut est attributum distinctum ab aliis, & importans summam perfectionem in operando, seu significans principium sese communicandi, ut loquitur Trinckellius *loc. cit. fol.* 340. non esse *adæquatam* rationem *formalem* diligendi Deum, esse autem, quatenus sumitur pro plenitudine, & quasi cumulo innumerarum, infinitarum perfectionum; sic enim esse simplicissimam rationem, quæ specialem modum dilectionis requirat. 91

Ille porrò amor *Obedientialis*, quo de locutus sum, est ille ipse, ad quem nos divinæ scripturæ, primum præceptum Decalogi, SS. PP. toties, tam vehementer hortantur, utpote perfectissimum, nullique deceptioni obnoxium; clarum enim est, includi saltem *virtualiter* in tali amore detestationem de peccatis mortalibus, propositúmque efficax nullum consciscendi; qui enim dicit: *O suavissime, amabilissime Deus! quia ita tibi placet, ego tibi toto affectu ita firmiter adhærere cupio, & decerno, ut nullâ unquam ratione me à te separari passurus sim*; *implicitè* quoque dicit: *Utinam! ô utinam nunquam permisissem me separari à te!* At amor *Complacentiæ*, si sit solùm vulgaris, non ita includit abominationem peccati mortalis, propositúmve non peccandi; ille quippe amor exprimitur hisce verbis: *Gaudeo, Deum esse tam infinitè potentem, quàm est: Lætor, tam multos ad fidem Orthodoxam reverti: Utinam totus mundus crederet in Dominum Jesum Christum!* Ac verò quot myriades hominum fert tellus, qui hisce, similibúsve verbis compellant, & seriò quidem, Deum, interim hærentes in luto peccatorum, destituti omni proposito efficaci illinc eluctandi? 92 93

Aliud pronuntiandum est de amore *Complacentiæ* valde serio, singulari, & excellenti, qui videlicet indicatur sequenti modo loquendi. *O amabilissime, suavissime, infinitis perfectionibus cumulatissime Deus; medullitus lætor, atque exulto, quòd sis ita infinitè potens, infinitè sapiens, infinitè tremendus tuis hostibus, &c. gaudeo summopere, tibi ita serviri ab Angelis, & sanctis hominibus, sicuti servitur, & utinam ab omni creatura dignum tibi servitium præstetur!* De hujusmodi amore *Complacentiæ* pronuntio, convenire etiam ipsi illa privilegia, effectúsque dilectionis divinæ: *Ego diligentes me diligo.* Proverb. 10. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* 1. Joann. 5. *Omnis, qui diligit, ex Deo natus est.* Ibid. *Cap.* 1. Etenim ejusmodi dilectio est verè dilectio Dei super omnia, omnis autem dilectio Dei super omnia delet omnia peccata. Lugo, *Disp.* 5. *n.* 25, *& seq.* Hurtadus *Disp.* 2. 94 95

dif-

difficult. 5. Tannerus *Tom.* 4. *disp.* 6. *quæst.* 3. *dub.* 2. Nam omnis talis amor debet esse absolutus quidam affectus, quo quis velit Deo velut amico bonum ex studio, & *complacentia* ipsius, & propter ipsum, quódque proinde absolutè quis velit Deo in omnibus, ne quid impedire possit amicitiam, placere, inquit Tannerus *Tom.* 3. *disp.* 2. *quæst.* 3. *dub.* 3. *n.* 40. Unde fit, ut posito tali actu amoris *Complacentiæ* perfectæ, homo non possit non detestari sua peccata, si eorum succurrat memoria. Vide Dicastillum *hic Disp.* 2. *dub.* 12. *n.* 260. loquentem in terminis de amore *Complacentiæ*, & omni vero amori *Complacentiæ* erga Deum tribuentem vim abluendi sordes mortalium criminum.

96 Cæterùm ille actus amoris est extra omnem controversiam sufficientissimus, qui constat ex amore *Complacentiæ*, simul & *Obedientiali* expresso, ut cùm dicis: *O amabilissime Deus, ò bonitas, & perfectio infinita! ex intimo corde gaudeo, te esse tantum, quantus es, talem, qualis es &c. & quia tu summè delectaris nostro tui amore, ego tibi ita arctè semper & ubique unitus esse volo, ac decerno, ut neque vita, neque mors, neque instantia, neque præsentia &c. sint unquam me separatura à te, tuisque obsequiis; & utinam ego detestabilissimus homuncio nunquam te infinitum bonum meum ullâ ratione offendissem!* Hunc amorem *obedientialem* complectitur *virtualiter* contritio *perfecta*, cùm detestetur peccatum mortale ea de causa, quòd sit aliquod malum Dei *extrinsecum*, hoc ipso autem, quòd detesteris aliquod malum Dei, ut Dei, optas ipsi bonum oppositum, nam si doleam, te esse cæcum, utique ideo doleo, quia vellem, te esse præditum visu, & hoc pacto continetur amor tum *Complacentiæ*, ut jam dixi, tum *Obedientialis*, qui etenim dolet seriò, se admisisse culpam Deo displicitam, nequit cum illo dolore conjungere voluntatem patrandi quidpiam, quod ipsi extremè displiceat; idque patet ex phrasi, qua exprimitur contritio, scilicet ejusmodi: *O amabilissime Deus, utinam*
97 *te summo amore, ob tuam infinitam perfectionem, dignissimum Deum nunquam graviter offendissem!* Vel sic: *Execror meam extremam nequitiam, mihique ipsi extremè indignor: O benignissime Domine! quòd ita crassus, & bestialis fuerim, ut meum pravum appetitum tuæ, qui infinitè perfectus es, voluntati, & quasi voluptati, & recreationi præponere non erubuerim.*

98 Plures modos *perfectæ* contritionis subministrant tum alii, tum singulariter P. Thomas Tamburinus *in Methodo Confess. Lib.* 1. *cap.* 1. tum P. Matthæus Stoz *in Praxi Confessionis num.* 741. tum P. Georgius Biegeisen *in Monte Myrrha fol.* 206. *& seqq.* in quorum nonnullis etsi amor Dei contineatur solùm *virtualiter*, sicut videre est in proximo paradigmate, non tamen dubitandum est de eorum sufficientia ad impetrandam veniam mortalium peccatorum; verè enim sententia Patris Coninck, & plurium aliorum contra Suar. Tannerum, Lugonem, alios communiter, requirentium *formalem* Dei amorem, caret sufficiente ratione; nam omnes textus Scripturæ, Conciliorum, exigentium dilectionem Dei, possunt intelligi de necessitate amoris *virtualis*; atqui amor Dei super omnia certò *virtualiter* continetur in omni actu *perfectæ & formalis* contritionis, ut liquet in exemplis adductis.

At quæritur, utrùm hæc formalia: *Maledicta peccata mea, quibus Deum offendi!* sufficiat ad remissionem mortalis? Ratio dubitandi 99
est, quia exprimit solùm detestationem peccati, quatenus est offensa Dei, atque adeò sub motivo *septimo* inter ea, quæ retuli *n.* 26. hoc autem motivum non involvit ullum amorem Dei, cùm tamen nequeat esse *perfecta* contritio, & consequenter sufficiens detestatio ad obtinendam, extra Sacramentum, veniam noxæ lethalis, sine dilectione *virtuali*, vel *formali*, *explicita*, vel *implicita*, sicuti liquet ex allegato testimonio Sancti Joannis, sensúque SS Patrum, atque Theologorum communi; propter quam causam P. Vasquez *Quæst.* 85. *art.* 2. pronuntiat, erroneam esse sententiam judicantium, dolorem elicitum ex illo *septimo* motivo esse actum *perfectæ* contritionis. Et ego quidem e- 100
tiam judico cum Cardinale de Lugo, non esse in re tanti momenti recedendum à communi persuasione Theologorum scribentium, tali actu non contineri *perfectam* contritionem, nego tamen cum eodem Cardinale *Disp.* 5. *n.* 4. contrariam opinionem esse dignam ullâ censurâ. Imò addo cum Suarez *Disp.* 4. *Sect.* 2. *n.* 13. esse verè probabilem. In primis quia Lessius *in Auctario Verb. Confess. Cas.* 1. expressè scribit, hunc actum: *O maledicta peccata, quibus Deum meum offendi!* esse perfectam dispositionem ad Confessionem, eò quòd sit abominatio, & detestatio vitæ præteritæ, quatenus offendit Deum, & sic esse *veram* Contritionem; per *veram* Contritionem certò intelligens perfectam, & distinctam ab attritione, ut patet ex contextu. Similiter P. Tamburinus *loc. cit.* §. 6. *n.* 13. asserit *in actu signato*, & *reflexo*, hunc esse actum contritionis: *De peccato, quia est Dei offensa, & injuria super omne id, quod me pœnitere potest, pœnitet, & propono, me ampliùs mortaliter non peccaturum.* Loquitur autem certò de contritione, prout est distincta ab attritione, sicut est evidens ex *n.* 16.

Deinde videmus, plerosque è non doctissi- 101
mis Christianis censere, se perfectè dolere, quando dolent de suis peccatis, non idcirco, quòd per ea meriti sint pœnas infernales, jacturámque beatitudinis, sed quòd Deum suum offenderint, id est, irritaverint, animo ejus molestiam attulerint; hoc enim solent apprehendere, quando loquuntur de offensa Dei.

102 *Tertiò* P. Georg. Biegeisen collegit in pulchello suo *Monte Myrrhæ* ex toto novo veterique testamento plusquam 50. aut etiam 100. phrases, indices animi verè pœnitentis; inter eas nullam planè reperio, quæ apertiùs indicet, seu involvat amorem Dei, quàm illa: *Summè doleo, quòd Deum meum tam graviter offenderim*: est mihi autem propè incredibile, quòd, cùm Sacra Scriptura produxerit tam multos grandes peccatores plangentes sua scelera, & inter eos Davidem Regem sexcenties agnoscentem culpam, petentem veniam, execrantem vitia, dolentem de iis; nullum tamen proposuerit, qui expresserit in actu sui doloris clariùs motivum amoris divini, quàm exprimat locutio relata à P. Lessio, si quidem necessarium est aliquod clarius.

103 Denique, ut alia prætercam, huc facit apertè actus ille pœnitentiæ, & contritionis, quem exhibet noster Casus *Regius*, & *Davidicus* contentum illis solis verbis: *Peccavi Domino*. Etsi enim Abulensis *in cit. Cap. 12. lib. 2. Regum q. 12.* conetur ex verbo: *Transtulit*, quo mox usus fuit propheta Nathan, evincere, non fuisse tunc remissam culpam, sed pœnam temporalem, quam erat commeritus David, translatam fuisse in ejus filios, & posteros, attamen S. Ambrosius *in Apolog. Davidis Cap. 2.* S. August. *Lib. 22. contra Faustum Cap. 67.* item Suarez, & alii passim Theologi partim apertè docent, partim omnino supponunt, Davidem fuisse per ea verba reconciliatum Deo. Vide Jacobum Salianum *in Annalibus Tom. 3. ad An-*

104 *num mundi 2999. n. 13. & seqq.* Illa autem locutio sanè plus non indicat, quàm hanc paraphrasin: *Summè doleo, quòd offenderim Deum meum*: sicut nec plus indicant illa lamenta filii prodigi: *Pater; peccavi in cœlum, & coram te*. Dico igitur, licèt neque Davidis, neque filii prodigi verba, neque illa communissima Christianis formula: *Doleo ex corde, quòd Deum, & Dominum meum tam graviter offenderim, grammaticaliter* sumpta indicent ullum affectum amoris divini existentis in pectore proferentium illa verba, etiam in ordine ad obtinendam remissionem, adeóque piè, ac seriò, attamen fortè inter centum, fortè inter mille non reperiri unum, qui sine aliquo motu amoris divini

105 ea proferat in finem prædictum; non enim consueverunt Christiani considerare aut *formalem* injuriam, seu læsionem juris divini, aut diremptionem pacis cum Deo, quas nomine offensæ designari, contendunt Theologi relati à nobis *n. 27. & 28.* sed potiùs molestiam, & quasi amaritudinem, quam quodammodo attulerunt animo divino; solent quippe apprehendere Deum tanquam Patrem, & offensam illius sicut offensam patris carnalis sub schemate perturbationis, molestiæ, amaritudinis, inquietudinis, qua exulcerârunt animum parentis, velléntque, ut non commisissent quidquam tale; hæc voluntas, & inde sequens dolor *moraliter* non existit sine affectu, & quodam impulsu amoris; si enim tales interrogarentur, cur doleant, se illam molestiam attulisse animo parentis, statim responderent: Cur non doleam, cùm sit meus pater, cui proinde potiùs omne gaudium, quàm molestiam ullam desiderare, afferréque deberem? Profectò si Saul potuisset illud 106
verbum *Peccavi*, quo usus fuit *1. Reg. cap. 15.* quando ex Samuele intellexit extinctionem suę Regiæ familiæ, explicare, eo modo, quem expressimus, nemo, puto, negâsset, fuisse elicitum ab ipso actum *perfectæ* contritionis, atqui expliciti, & impliciti eadem est ratio. *L. Cùm quid. ff. Si certum petat.* Itaque censeo, non esse necessarium, ut quando quis eo tempore, quo urget præceptum contritionis juxta dicenda *n. 138. & seqq* protulit seriò illa verba: *Domine Deus doleo ex toto corde, quòd te Deum meum tam turpiter, tam graviter, atque indignè offenderim! proponóque firmissimè integram emendationem*, se accuset coram confessario, quòd non elicuerit actum contritionis, cùm deberet. Sicut etiam est quidem consultissimum, ut, qui assistunt decumbentibus periculosè, hortentur illos ad exercendos actus vel *formalis* dilectionis, junctos contritioni, & similes illi, quem proposui *n. 97.* vel dilectionis expressiùs imbibitæ in actu contritionis, quàm imbibatur in actu, pro cujus sufficientia jam pugnamus, sicut utique imbibitur expressiùs, quando dicitur: *Summè doleo, quòd te Deum, summum, infinitum, super omnia amabile bonum tam graviter offenderim!* attamen quando æger ille vel ob fractas vires, vel ob quandam hebetudinem nequit facilè vel proferre, vel prolata intelligere talia verba, non est, cur angatur Confessarius.

Hæc volui uberiùs, quàm cæteri tractatores 107
quæstionum *moralium*, exponere, ut & defenderem praxin plurimarum optimarum animarum, & darem aliis occasionem solertiùs adhuc examinandi præsentem controversiam. Puto sanè, omnes, qui contenti sunt *virtuali* amore Dei, adstipulaturos mihi loquenti non *in abstracto*, sed *in concreto*, adeóque secundùm affectum illorum communem, qui seriò, atque ardenter proferunt illa verba: *Summè doleo, quòd te Dominum Deum meum toties; & tam nequiter offenderim!*

Addo his omnibus, esse *speculativè*, & *practicè* probabilem, tutámque sententiam negantium, tunc esse necessariò exercendum actum contritionis, ad adipiscendam remissionem peccatorum, quando est elicitus actus dilectionis Dei *Obedientialis*; etenim clarissimè *1. Joann. 5.* dicitur: *Charitas operit multitudinem peccatorum*. 108

Quæritur II. *Cùm sint tot Conditiones necessariæ ad veram, & perfectam contritionem, utrùm sit facile, hanc elicere, necne?* 109

Re-

Resolutio vera hujus quæstionis haud parùm facit ad praxin; si enim respondeas, difficulter elici, abstrahes à conatu eliciendi eam nonnullos, qui implíciti gravibus peccatis, vocantur ex improviso ad Sacramenta administranda; sin asseras facilem, fortè sument ex hac tua resolutione nonnulli ansam existimandi, se esse *perfectè* contritos, cùm plurimùm absint. Et verò Navarrus *de Jubilæo, & Indulgent. notab. 17.* inde probat, paucos, suo judicio, lucrari Jubilæa, quæ offerri solent, quòd sit admodùm difficilè, esse verè pœnitentem. E diverso Diana lectus à me alicubi, itémque P. Matthæus Stoz *in praxi Confess. n. 26.* multùm favente, si non clarè assentiente Dom. Reding (quatenus *Tom. 6. quæst. 6. art. 2. Controvers. 1.* scribit, contritionem esse actum instantaneum, atque adeò vix occurrere casum, quo extra perturbationem, distractionem, ignorantiam, liceat conscio peccati mortalis administrare Sacramentum, non præmissâ contritione,) *absolutè*
110 scribunt, contritionem etiam *perfectam* facilè elici posse. Putem ego, utramque sententiam esse veram diverso respectu: Navarri quidem respectu valde habituatorum in uno, vel pluribus generibus peccatorum mortalium, nominatim lasciviæ, & vindictæ, ac singulariter, quando nondum deseruerunt occasiones proximas peccandi, quas tenebantur deserere; tales enim solent ut summùm elicere actum attritionis: Dianæ autem opinionem habeo pro vera, respectu non profundè immersorum in aliquod peccatum, ejúsque occasiones voluntarias, qui proinde committunt illud perrarò, & magis ex fragilitate aut propria, aut aliorum instigatione, quàm ex malitia, aut sponte. Hanc distinctionem suggerit ipsemet Navarrus *n. 18. & 19.*

111 Quæritur ultimò: *Quid censendum de illo, qui dicit*: Doleo ex animo, quòd non doleam, sicut deberem?

Resp. Vel talis verè indicare vult, se carere verâ detestatione, & displicentiâ peccatorum, & potiùs sentire complacentiam in, & de illis, quàm odium, ac proinde dolere se, quòd hanc complacentiam, & affectum nequeat jam superare; vel solùm indicare vult, se de suis quidem criminibus dolere, at non tam vehementi affectu, ac deberet. In *primo* sensu loquens nequit potiri veniâ delictorum, utpote quæ non acquiratur per concupitum, sed per reipsa existentem doloré de criminibus. Loquens verò in *secundo* sensu potiri potest illâ veniâ; etenim diximus *n. 54.* etiam remissíssimum dolorem, si nihil aliud desit, quàm intensio, sufficere hanc in rem. Quia verò plerique omnes utentes illâ phrasi intelligunt eam in sensu posteriore, ideo Lessius *in Auctario Verb. Confessio Cas. 2. absolutè* resolvit, tales esse absolvendos, modò non desit in iis absolutum propositum non peccandi de cætero. Vide Casparum Hurtadum *Disp. 6. difficult. 4.* referentem authores dissentientes inter se.

CONTRITIONIS EFFECTUS.

CASUS V.

Quæstionis Inexpectatæ.

SUMMARIUM.

Exemplum Religiosi Constantiensis, offerentis se heroicè ad servitium pestiferorum. 112.
An attritio faciat ex attrito contritum illum, qui moritur in obsequio pestiferorum? 114. *& seqq.*
An mors obita in tali ministerio sit propriè martyrium? 115. *& seqq.*
Cur etiam, concesso, quòd ea sit verè martyrium, non sequatur, quòd faciat ex attrito contritum? 118.
Quinam sint effectus contritionis perfectæ, *&* imperfectæ? 119. *& seqq.*
An perfecta *deleat ex sua natura mortale?* Ibidem.
An pœnæ temporales expientur per contritionem perfectam? 121.
Quomodo per contritionem revivi∫cant opera bona? 122.
Quid de operibus mortuis? 123.

Exitiali peste urbem Constantiam, in qua hac scribo, depopulante (sustulit capita 1450.) Anno 1611. P. Jacobus Stuzius, patriâ Constantiensis, Ordinis nostri sacerdos laudatissimus depoposcit sibi, impetravítque provinciam navandi omnem operam Patriæ afflictæ. Quare unà cum Patre Socio totâ die passim percursare, Nosocomium, plebeiásque ægrorum domos petere, non solùm animas Sacramentis, sed etiam corpora egentiorum pascere cibis precariò quæsitis; solitus interim plagis, verberibus, ciliciná veste, atque jejuniis propitiare sibi, civibúsque Numen, donec & ipse peste afflatus pretiosam animam reddidit illi, à quo acceperat, cùm priùs hanc provinciam impetrâsset, literis ad superiorem datis, quarum particulam delibo: Si mihi liceret pluribus adesse locis, in quibus, sævit pestis inque iis non solùm meam operam impendere, sed iterum, & iterum mori, id mihi non tantùm peroptatum, sed jucundum foret. Non dubitet Ra. Va. me ad quemvis similem locum, atque etiam periculosiorem libenter progressurum, imò pro 112

gratia habiturum, si mittar. Me Deo offero, & trado in mortem quotidie. Et utinam à Patre misericordiarum impetrem, ut sive peste, sive, aquâ, sive alio quovis modo, dummodo aliquo, immoler Deo, cui me tot modis debeo. Quod dum ex animi sensu scribo, loquuntur Deo defluentes in chartam lachrimæ, & misello mihi misericordiam poscunt. *Hac & alia in hanc rem exhibent illa litera.*

113 Philippus Alegambe, inter alios è nostris Annalibus, archiviis, monumentis conflatos libros, edidit unum, cui Titulus: *Heroes, & Victima Charitatis.* In eo producit plurimos quà sacerdotes, quà alios de Societate, qui mortem oppetierunt ex peste contracta in obsequio seu *spirituali*, seu *corporali* infectorum eo malo. Inter hos fuêre plurimi, qui summis precibus exoraverunt à superioribus suis magnam illam, ut appellabant, & singularem gratiam, ut liceret sibi exponere vitam periculo in procurandis animis, corporibúsve domesticorum, vel externorum, quos maligna lues corripuisset; ac proinde obtulerunt sese Deo in veras victimas Charitatis, hos inter fuit & Pater Jacobus Stuzius, quem verbis tum illius scriptoris, tum hujus Constantiensis Collegii Annalium exhibet noster Casus *Quæstionis Inexpectata*; ideo autem Inexpectatæ, quia & prorsus novæ, & forsan potiùs aliò, quàm huc spectantis.

114 Quæritur enim I. *Virùm inter cæteros effectus contritionis imperfectæ sit, facere ex attrito contritum, in eo eventu, quo quis peccato mortali obnoxius decedit ex morbo, quem intulit pestis hausta in obsequio laborantium ex Epidimia, seu lue pestifera*, adeóque quid sperandum esset de æterna salute optimi P. Stuzii, si ex humana fragilitate lapsus in culpam lethiferam finivisset vitam, ereptam quidem vi morbi illius, attamen sola attritione clausam? Ratio proponendi hanc quæstionem est, quia fui de illa interrogatus literis, ut mox dicam. Ratio autem dubitandi est hæc unica, quòd P. Theophilus Raynaudus in *Aureo*, ut vocant plures eruditi, *libro*, quem scripsit de Martyrio per pestem, multiplici authoritate, rationéque probare contendat, omnes Victimas Charitatis, ut loquar cum Alegambe, adeóque omnes, qui ponunt vitam in obsequio (obito ex charitate Christiana) seu *spirituali*, seu etiam *corporali* peste afflatorum, esse non quidem in sensu rigidissimo, attamen in vero, & proprio Martyres Christi. Qui liber tametsi, agentibus æmulis, fuerit relatus in indicem prohibitorum, attamen non modò fuit postea approbatus calculo plurimorum Theologorum in diversissimis Universitatibus profitentium Theologiam, sed ab ipsa quoque Congregatione Indicis postmodum absolutus omni censurâ, & edi permissus, dummodo adderetur, hæc ab illo duntaxat probabiliter disputata esse, ut videre est *Tom. 18.* Operum ejusdem authoris. Cùm verò esset de hoc ipso Titulo Martyrii aliquando alicubi exorta controversia scholastica inter Theologiæ Professores, unus è concertantibus solerti planè ingenio Vir, atque inclinans in opinionem contrariam Raynaudianæ perscripsit ad me varias, eásque non sanè spernendas rationes, ob quas minùs sibi probaretur illud P. Raynaudi placitum, atque petiit, intelligere meum de iis judicium. Obtinebat postremum inter illa argumenta locum hoc minimè obvium; quòd videlicet multi præstantes Theologi tradant, esse à Christo Domino collatam eam vim Martyrio *verò*, & *strictè* dicto, ut faciat ex attrito contritum, at neminem à se lectum, qui id privilegii tribuat Martyrio per pestem; ergo Martyrium per pestem non esse nisi *impropriè* & *similitudinariè* Martyrium, eo pacto, quo plures è SS. Patribus, & Doctoribus afficiunt nomine *Martyrii* vitam Religiosam. 115

Ego quidem habui hactenus illam sententiam P. Raynaudi pro verè probabili, fateor tamen, gigni ipsi difficultatem objectione illâ de effectu attritionis, directè enim respondendo ad quæstionem *num. 114.* propositam. 116

Dico. Licèt sit *moraliter* certum, quòd Sacramentum pœnitentiæ faciat ex attrito contritum. Suprà *n. 38.* Licèt quoque vel probabilissimè, vel probabiliter idipsum ab aliis atque aliis Theologis, quos retuli *Tract. 1. n. 18.* asseratur de cæteris Sacramentis, itémque de Baptismo sanguinis, seu strictè dicto Martyrio, ut retuli *in Alphab. Baptiz. Cas. XVIII. n. 617.* id tamen nolim primus asserere de Martyrio per pestem. Ratio est, quia; quod non est sanctorum Patrum Decreto sancitum, superstitiosis non est adinventionibus præsumendum. *Cap. 2. De Transl. Episc.* nullus autem, ut reor, SS. Patrum, aut Theologorum tribuit tantam efficaciam tali morti; & verò nec patiuntur, ut ego quidem, salvo meliore cujusque judicio, reor, tribui pronuntiata Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, exprimentia necessitatem & pœnitentiæ, & dilectionis Dei super omnia ad reconciliationem cum Deo. Nihilominus tamen videtur posse defendi illud ipsum placitum Raynaudianum, non admissâ illâ energiâ Martyrii per pestem; siquidem Baptismo sanguinis patrocinantur valde perspicuis verbis promissiones Salvatoris, quas collegit, expenditque Suarez *Tom. 3. in 3. Part. disp. 29. Sect. 3.* at nihil ejusmodi innuit de Martyrio per pestem; & insuper adferri potest hæc ratio, quòd similitudo magna intercedat inter Baptismum fluminis, & sanguinis; scilicet, quòd, sicuti infantes asperguntur, abluuntur aquâ, ita etiam plerique omnes Martyres *strictè* dicti fuerint baptizati, 117 118

id

id est loti, & nimis quàm liberaliter, crudeliterque aspersi, etiam aliquando propè inundati suomet cruore. Quia igitur similitudo dat sæpissime vel occasionem, vel etiam causam magnorum favorum, gratiarum, prærogativarum, ut sexcentis eventibus demonstrari potest, mirandum non est, quòd Salvator donaverit Martyrium strictè, & per antonomasiam dictum tam inæstimabili munere, negaverit autem Martyrio (tametsi vero) per pestem. Et ex his manet resoluta quæstio de P. Jacobo Stuzio, quibus addo, me hisce scriptis comperisse, non deesse viros doctos, qui censeant, Patrem ipsum Raynaudum videri, etiam Martyrio charitatis illud quasi privilegium attribuisse *implicitè*, eo ipso, quòd censeat, esse *verum*, & *proprium* Martyrium; certè nusquam, quantum memini, id negat. Fortè erit, qui hisce lectis adferet rationum momenta digna hujus controversiæ gravitate. Porrò de contritione

119 Quæritur ulteriùs II. *Quinam sint generatim, & speciatim effectus Contritionis* perfectæ, *atque* imperfectæ?

Resp. Sequentes. I. Per contritionem *perfectam* deletur omne peccatum. Omnes DD. suprà *n. 54.* licèt disceptent inter se de modo producendi hunc effectum, utrùm videlicet contritio peccatum deleat ex sua natura, quasi prorsus incompossibilis sit cum omni culpa lethali; an verò solùm ex liberali Dei acceptatione? Authores in utramque partem referunt Cardinalis de Lugo *de Pœnit. Disp. 8. Sect. 4.* ac Dicastillo *hic Disp 2. dub. 12.* Supersedeo terminatione hujus litis, utpote à qua non pendeat judicium de honestate, necessitate &c. actionis. At verò tam nobilis effectus nequit tribui attritioni, seu *imperfectæ* contritioni. Suprà *n. 49.* licèt juncta Sacramento adferat etiam gratiam sanctificantem, eliminétque omne peccatum; suprà *n. 49.* & sine dubio per eandem deleri possit peccatum quodlibet veniale, ut videbimus *Cas. VIII.*

120 Dixi superiùs: Omne peccatum mortale posse deleri per pœnitentiam, ut ex professo docet S. Thom. *Quæst. 61 art. 1.* probátque tum ratione, tum authoritate Ezechielis *Cap. 18.* scribentis: *Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor ampliùs.*

121 II. Alter effectus contritionis est condonatio pœnæ æternæ, imò, si contritio sit valde intensa, & perfecta, crebrò per eam remittitur etiam illa pœna purgatorii, in quam æterna fuit commutata per contritionem, sicuti constat pluribus exemplis. Dixi: *Pœna purgatorii*, seu in altera vita; etenim pœna, qua decrevit Deus plectere in hac vita excessus humanos, non solet condonari propter contritionem, ut patet ex exemplo Davidis Regis, qui nequivit suâ qualicunque pœnitentiâ impedire mortem filioli suscepti ex adulterio, neque Absolonis impiam rebellionem.

III. Per contritionem etiam extra Sacramentum, per attritionem verò intra Sacramentum saltem pœnitentiæ revivíscunt opera mortificata, seu illa bona, vitæque æternæ meritoria opera, quæ antè lamentabilem lapsum in crimen lethale erant digna æternâ mercede, ut tanquam certum tradunt Theologi apud Tannerum *Disp. 6. quæst. 5. dub. 2.* tametsi dissentiant in modo illius reviviscentiæ. Plerique nostræ Societatis DD. teste Lugone *Disp. 11. n. 42.* ita explanant, ut dicant, reddi omnes omnino gradus gratiæ, & huic correspondentis gloriæ, atque insuper adjici unum, aut plures pro mensura ipsius contritionis; & proinde si Rex David, priusquam patravit adulterium, erat præditus gratiâ *habituali* intensâ, ut quinque, huicque respondebat gloriæ cœlestis etiam intensa, ut quinque, tum resipiscens, monente Nathane Prophetâ, donatus fuit gratiâ, ut septem, si fortè exercuit illum actum contritionis, cui Deus liberaliter promisit gratiam, ut duo. 122

Aliud sentiendum est de operibus *mortuis*, id est, bonis quidem, & sanctis, & *secundùm se* meritoriis æternæ vitæ, attamen *per accidens* illam ideo non commeritis, quòd fuerint exercita ab hoste Dei, anima videlicet inquinata peccato mortali, omnes quippe post S. Thom. *Quæst. 89 art. 6.* negant, ea revivíscere, talis quippe inimicitia impedit, ne vivificentur, quamvis S. Thom. *ibid.* piè teneat, ea non abire solere sine aliquo præmio temporali. 123

DE NECESSITATE, ET OBLIGATIONE OBEUNDÆ POENITENTIÆ, ET CONTRITIONIS.

CASUS VI.

Confessarii nunc mirandi, olim non item.

SUMMARIUM.

Casus confessarii imbuti opinione, quòd adsit obligatio dolendi de mortali statim, postquam est patratum. 124.

Describuntur verba Summistarum, indicantium illam obligationem. 126. & seqq.

Precepto divino *tenemur elicere* perfectam *contritionem. 131.*

At non statim, postquam peccavimus mortaliter. 132. & 133.

Multò minùs toties, quoties recordamur mortalis, etiam remissi. 134.

Sicut nec, quoties non remissum redit in mentem, 135.

At saltem in articulo mortis. 138.

Et probabiliùs etiam ante illum articulum. 139.

At quandonam præcisè? 140.
Casus ad Confessionem adferentis illum solum dolorem, quem pridie eliciuerat. 141.
Quid de illo sentiendum? 142.
Confessarius adolescentum non satis tutò supponet, communem Confessionem: seu Confiteor *dici ab ipsis cum vero dolore.* 143.
Aliud dicendum de Religiosis. 144.
Dolor de peccatis debet moraliter *conjungi ipsi Confessioni.* 147.
Quandonam censebitur esse moraliter *junctus?* 148.
An necessariò præmittendus dolor Confessioni? 149.
An necessariò eliciendus ex proposito Confessionis? Ibid.
An Confessio habeat rationem accusationis, etsi dolor eam non præcedat. 150
Quid si scurriliter narrentur peccata, & postea eliciatur dolor? 152.
Proponitur quædam praxis confessariorum 153.
Debeátne dolor ad Confessionem referri formaliter, *aut saltem* virtualiter. 155.
Quatenus dolor heri conceptus sufficiat ad Confessionem hodiernam? 157.
Quatenus conceptus ante tres dies? 158.
Resolutio Casûs n. 124. propositi 160.
Et singulariter, si tunc non occurrebat memoria unius ex admissis mortalibus 161.
Oblitus unius mortalis in Confessione, at memor statim post absolutionem, an ante novam absolutionem necessariò eliciat novum dolorem? 165.
An, si heri confessa confitearis rursus hodie, sit opus novo dolore? 168.
Hodie auspicatus Confessionem cum vero dolore, non necessariò novum elicies cras, si cras finias cœptam hodie. 169.
Quid si confitearis non hesterno, sed alii? Ibid.

124 **F**abianus Parochus cùm legisset Doctorem Angelicum, non potuisse ullo modo capere, qui fieri possit, ut reus noxæ lethalis componat se ad somnum, non expiatâ illâ noxâ, in eam venit sententiam, ut existimaverit, quemque reum peccati mortalis obligari ad eliciendam de eo contritionem statim, postquam erat patratum crimen; aut certè conari elicere contritionem perfectam. Quam ob rem, quoties excipiebat Confessiones accusantium se de una, vel pluribus culpis infernum meritis, sciscitabatur, quoties cubitum concessissent, non præmisso vero dolore, de hoc aut illo scelere. Quin imò nescio qua imbutus phantasiâ, sciscitabatur, tum quoties interea meminissent illius peccati, tum quot dies festi, ac Dominici intercessissent inter tempus perpetrati, & postea dolore deleti criminis? Ratus nimirum, esse necessario dolendum de mortali noxa, tum quoties hæc in mentem redit, tum singulis, omnibúsque festis, ac Dominicis. Quæritur, sequendúmne sit exemplum illius Fabiani, an reprehendendum, ridendúmve?

Nolim jurare, hunc Casum esse ita confictum, ut improbabile sit, unquam repertum Confessarium sæcularem, aut Regularem similem huic ficto Fabiano. Audi enim, aut, si mavis, lege sis, mi Lector, sequentia pronuntiata maximorum Doctorum. 125

I. *Tenetur peccator dolorem de suo peccato concipere, quamprimum peccatum commissum occurrit sibi memoriæ.* Sic loquitur Sylvester *Verb. Contritio Quæst. 2.* cúmque illo Alex. Major, S. Bonaventura, Cajet. ac plures alii apud Suarez hic *Disp. 15. Sect. 5.* 126

II. Tenetur idem peccator *dolorem de peccato conceptum in tota vita continuare actu, non simpliciter, sed sic, quòd nunquam actu placeat peccatum, & semper actu displiceat, quando practicè memoria occurrit, scilicet sub ratione detestabilis, vel delectabilis.* Ita rursum scribit Silvester *loc. cit.* post Alex. Bonavent. Richardum, Gabrielem, Paludanum, alios apud Suarez *loc. cit. Sect. 4.* & apud Vasq. *Quæst. 84. art. 9.* 127

III. *Quantum ad peccata mortalia, de quibus nondum quis habuit contritionem, videtur, quòd semper teneatur, quando peccatum menti occurrit, ad actu odiendum, & detestandum peccatum, aliàs peccat mortaliter peccato omissionis, quousque conteratur; dicit enim Thomas, Petrus (de Palude) & Bonaventura, & Durandus, quòd post mortale peccatum, etsi non tenetur quis ad statim confitendum, tenetur tamen ex necessitate ad statim conterendum, nec enim per momentum licet stare in peccato.* Descripsi hæc ex S. Antonino *in Summa Part. 3. Tit. 14. cap. 18 §. 2.* 128

IV. *Die Dominico de præcepto est, ut conteratur, vel saltem atteratur* (quis) *de peccato commisso, in quo iterum est; & hoc probatur, quia de præcepto tenemur Deo vacare in aliqua hora diei festi, secundùm omnes; sed hoc facere non potest, qui est in mortali, nisi de eo conteratur, vel atteratur. Et quòd hoc sit de præcepto in eo, qui se esse in peccato mortali recognoscit, habeo pro indubitato.* Hæc verba leges apud Angelum *in Summa Verb. Feria. n. 40. & 41.* 129

Ex his colliges, esse non immeritò expressum in Titulo hujus Casûs, Fabianum illum non fuisse olim mirandum, quandoquidem agebat, quæ noverat, publicè doceri verbo, scriptóque à sui ævi Doctoribus. At verò nunc non solùm mirandus, sed etiam reprehendendus foret, qui talia factitaret, utpote prorsus aliena à persuasione, usúque plerorumque omnium æquè doctorum, atque indoctorum. 130

Dico enim I. Licèt revera extet præceptum *Divinum* imperans reo peccati mortalis contritionem, eámque *perfectam*, id tamen præceptum non obligat per se statim, post- 131

quam

quam deliquit quis mortaliter. *Prima* pars est communis apud Dicastillum *Disp.3.dub.1.* contra Navarrum, & Victoriam, fatentes esse quidem medium necessarium ad salutem, non tamen præceptum. Sed refutantur tum sententiis divinæ Scripturæ toties exigentis pœnitentiam, minantisque mortem impœnitentibus, tum inde, quòd quisque sine dubio obligetur ipsâ lege naturali usurpare medium necessarium ad salutem; qui enim obligatur ad finem, obligatur quoque ad media. Porrò communem de necessitate contritionis doctrinam intelligit Dicastillo *loc. cit. num.4.* contra Lugonem in eo solo casu, quo peccatum nondum est remissum; secùs, si remissum sit per actum dilectionis divinæ, aut per attritionem junctam Sacramento.

132 *Altera* pars est non solùm multorum antiquorum, quos referunt Tannerus *hic q. 6. dub. 3.* Cardin. de Lugo *Disp. 7. sect. 10.* Dicastillo *Disp.3.dub.1.* sed etiam omnium recentiorum, uno, alterôve excepto, ut testatur Lugo *ibid. num.196.* Certè non constat mihi de ullo Doctore Societatis, qui dissentiat, scio autem etiam ab aliis Recentioribus externis defendi, singulariter à Didaco Nugno *in addit. ad 3.p q. 2.a.3. dub. 3.* contrariam vocante falsam, & improbabilem; item à Bonac. *Disp. 5. de sacram. q 5.sect. 1.p. 2.n. 8.* à Joanne Wigers *in supplem. 3. p. q 4.n.4.* item à Stephano à S. Paulo *in Theol.Mor.Tr.5. Disp.5 §.3 n.129.* citante Franciscum Bonæ spei, ut nihil dicam de Caramuele, aliis.

133 Ratio est, tum quia, nullo urgente argumento, probatur illa tanta obligatio, ut videre est apud citatos, tum quia aliàs Sacramentum Pœnitentiæ non esset Sacramentum *mortuorum*, sed *vivorum*, tum denique, quia deberemus omnes pœnitentes hujus sæculi, omnésque Confessarios damnare de multis mortalibus peccatis; nullus enim (quantum ego usu Annorum plus quadraginta didici) aut confitens, aut Confessarius sequitur in praxi illam severam doctrinam, uti etiam observant Dicastillus, Lugo, Bonacina, Stephanus, Tannerus, & Wigers ex Tannero, quem novi fuisse in excipiendis Confessionibus diligentissimum. Adde, quòd Prælati Ecclesiæ deessent culpabilissimè suo officio in re summi momenti, si illa rigidior sententia foret vera, quandoquidem non dant ullam operam, ut ea prædicetur suis Diœcesanis.

134 Dico II. Multò minùs tenetur quis *actu*, & *formaliter* dolere de peccato jam per contritionem deleto, quoties occurrit pœnitenti eo modo, quem exprimit Silvester relatus *n. 127.* Ratio est, tum quia nulla lex *divina* nos jubet agere bis, ter, decies, centies pœnitentiam de peccato jam remisso, tum quia, licèt peccatum præteritum veniat alicui in mentem sub ratione delectabilis, vel detestabilis, potest tamen is suspendere omnem actum, ut videlicet neque delectetur *actu* de carnali e. g. peccato commisso, neque etiam illud detestetur *positivè*.

Dico III. Nec etiam adest obligatio toties detestandi peccatum nondum remissum, quoties id menti occurrit. Ita Recentiores, de quibus suprà *n.132.* contra S. Antoninum, & alios. Probatur hæc conclusio iisdem rationibus, quibus *prima*; neque enim Patres Augustiniani, Dominicani, Franciscani maximè assidui in excipiendis Confessionibus, neque nostræ Societatis sacerdotes censent, se obligari, ex pœnitente, qui intra Annum integrum, aut dimidium non stitit se arcano arbitro, & tamen commisit non unum, sed plura crimina, quærere, quoties intra Annum fuerit recordatus unius, aut plurium criminum, & quoties post eam recordationem omiserit penitus contritionem. Et verò quòd illi Religiosi non existiment incumbere sibi obligationem faciendæ illius interrogationis, probatur tum inde, quòd Confessarii dirigant suas actiones ad normam doctrinæ traditæ à suis Professoribus, atque posterioris ævi Doctoribus, tum quia singuli ex Confessariis longo usu doctis nôssent, vigere inter alios usum doctrinæ Antoninianæ, si revera vigeret, quandoquidem innumeri pœnitentes quotidie transeunt ab uno unius Ordinis Religiosi ad alterum alterius Confessarium. 135 136

137 Dico IV. Absque solido fundamento docuit Angelus, adesse mortalem obligationem eliciendi contritionem (casu quo habes conscientiam inquinatam labe mortiferâ) quovis festo, & Dominico die. Bonacina *l. c. n. 7.* cum aliis citatis pro *prima* conclusione. Refutatur eadem opinio indubitatâ prorsus praxi modernorum Confessariorum, & confitentium. Obligatio sub mortali asserenda non est, nisi ubi ratio, aut lex cogit. Suarez *T. 4. de Relig. Tr.1.c.4.n.5.* hîc autem neutra cogit.

138 Dico V. Quivis reus peccati mortalis obligatur saltem in articulo mortis excitare actum contritionis *perfectæ*. Ita plerique. Ratio, quia vel non habet copiam Confessarii, vel habet? Si non habet, tum vel eliciet actum amoris Dei super omnia, vel non eliciet? Si non eliciat, carebit omni remedio apto ad delendum peccatum mortale, cùm tamen præceptum pœnitentiæ *per se*, & *formaliter* obliget, ad se reconciliandum Deo in vita. Si eliciat, tum nihilominus tenebitur in eo articulo eniti ad contritionem; licèt enim probabilissimum sit, actum Contritionis *perfectæ* non esse in præcepto tunc, quando præcessit actus amoris Dei super omnia. Latè Dicastillo *cit. disp. 3. dub 1.* quia tamen opposita sententia Lugonis *d. 7. n. 255.* ac plurium aliorum est etiam probabilis, ideo omnino est sequenda in praxi, sicuti diximus *num. 53.* esse in eo articulo

tia, seu continuatio, & quasi confirmatio accusationis tamdiù, donec feratur sententia; si ergo paulò ante hanc latam eliciatur dolor, manifestabitur ipse per hanc continuationem, proinde evadet per eam sensibilis; imò erit causa ipsiusmet confessionis, non quidem *quoad substantiam*, utpote quæ jam desiit existere *substantialiter, realitérque*, sed *quoad rationem accusationis*, si fortè non fuit priùs facta isto modo; verè enim fit per ejusmodi dolorem, ut prior confessio *realiter* quidem desita, *moraliter* autem adhuc perseverans dici queat humilis, dolorosa, & accusativa confessio. Dicastillo *l. c. n. 135.*

152 Quod quidem arbitror esse ita verum, ut assentiar eidem Dicastillo *cit. dub. 9.* sic scribenti: *Si priùs historicè, aut etiam vanè, & ridiculè explicuit quis sacerdoti seriem, & species peccatorum suorum, si tamen postea aliquâ ratione sufficienter explicet, velle illa subdere absolutioni, illa ultima explicatio, qua id significat, sufficit cum dolore conjuncta, ut illa prior confessio possit servire ad absolutionem.* Ita Dicastillo, minimè dubitans, quin P. Coninck, & omnes ejus asseclæ sint in hoc consensuri; sicut & Diana *l. c.* scribit: *Stando etiam in opinione, & Laymanni, & Coninck, si aliquis pœnitens eliciat actum doloris, post narrata peccata, si postea dicat:* Doleo de peccatis narratis, *vel petat absolutionem, hæc verba sufficiunt tunc, & habent veram rationem Confessionis, quæ sit pars Sacramenti.* Ita Diana; petit autem absolutionem quivis pœnitens, quamdiu nondum accepit.

153 Itaque Confessarii rectissimè facient, si faciunt, quod longè plurimi, doctissimi, piissimi, quorum etiam usu confirmatur validè nostra opinio; id est, quando dubitant de contritione, vel de illa non dubitantes volunt ad majorem inducere, dicunt pœnitenti. *Nonne summè dolemus, quòd Deum tam bonum, tam sanctum adeò graviter offenderimus?* Etenim si pœnitens post illam interrogationem primùm dicat: *Omnino doleo ex animo*, non est ullus Confessarius tam absurdè rigidus, ut jubeat repeti narrata, esto sciat, non præcessisse alium dolorem. Vide Dicastillo *loc. cit. num. 135.*

154 Quid si *autem pœnitens eliciat contritionem primùm, dum sacerdos dicit: Absolvo te*? R. Probabiliter sufficiet. Nam D. Rassler *cit. c. 4. §. 12.* sic scribit: *Satis est probabile, Sacramentum etiam tunc valere, si quis legitimum dolorem initio absolutionis, vel in termino prolationis essentialis eliciat.* Atqui terminus prolationis essentialis est secundùm multos à me referendos *in Alphab. Confess. Cas. IV. num. 148.* illa clausula: *A peccatis tuis.* Sed, oro, cave omni modo, ne te redigas ad hasce extremitates. Certè Lugo *l. c. num. 48.* apertè negat illam doctrinam, nec fine ratione.

155 IV. Ex dictis inferes, non probari nobis doctrinam Bonac. *l. c. n. 17.* cum plurimis aliis docentis, dolorem debere ad confessionem referri *virtualiter*, vel *formaliter*. Etenim D. Rasslerus *cit. §. 11.* negans post Lugon. *cit. d. 14. n. 39.* & alios hanc doctrinam, rectè observat cum eodem Lugone, si quis concione aliquâ permotus intensissimum dolorem eliciat, nihil adhuc de confessione cogitans, deinde verò ex desiderio consequendæ veniæ (statim) confiteatur, talem fore optimè dispositum ad confessionem, nec indigere novo dolore. Et certè Concil. Trident. *Sess. 14. c. 4.* explicans conditiones doloris, & attritionis nihil insinuat de ista relatione *formali*, aut *virtuali*. Ergo nequaquam est necesse, ut dolor 156
oriatur ex desiderio, propositòve confessionis, dicendo e. g. *Quia volo jamjam confiteri, debeo dolere, & doleo de meis peccatis, alioqui mea confessio erit nulla*; sed sufficit, si dicas: *Doleo summopere, quòd Optimum Deum meum tam graviter offenderim! ergo pro aliqua satisfactione, & tantò certiore reconciliatione, faciam paulò post exhomologesin.* Imò iste secundus modus procedendi, quo quis, stimulante dolore de peccatis, accingit se ad confessionem, est perfectior, & nobilior, quàm si eliciatur dolor, stimulante desiderio, seu proposito confitendi, ut observat rectè Lugo *n. 40.* addens, licèt Confessarius teneatur sua verba absolutionis referre ad conficiendum Sacramentum, pœnitentem tamen non teneri referre dolorem ad Sacramentum, quia non obit vices Christi, ut Confessarius. Si tamen Bonacina intelligit suam doctrinam in eo sensu, in quo eam latè defendit Dicastillo *l. c. Disp. 6. n. 175.* non displicet. Ait enim Dicastillo, dolorem illum, qui elicitus fuit primùm post narrationem peccatorum, rectè dici referri *virtualiter* ad confessionem, quia confessio durat tunc adhuc, non *physicè* quidem, sed *moraliter*, & ut *moraliter* existens incitat pœnitentem ad dolorem.

V. Dolor semel conceptus de peccatis in 157
ordine ad confessionem recogitatis, si quis ex vi illius, & proposito tunc concepto applicet se etiam postridie ad confessionem, sufficiens est ad fructum Sacramenti, etiamsi quis in actu confitendi novum dolorem non conciperet, manet enim ille dolor *virtualiter*, sicut, cùm quis ex vi propositi, quod facit hodie, crastinâ die se applicet ad aliquam peregrinationem, illud propositum tendendi ad talem terminum manet virtute. Ita resolvit, & rectissimè quidem Lessius *in Auctar, ad t. 2. verb. Confessio Cas. 3.* propositam sibi illam quæstionem: *An dolor pridie excitatus sufficiat, & absolutionem consequar absque novo dolore?* Nec reor, quemquam dubitaturum de hujus resolutionis in his terminis veritate.

At, *quid si dolui quidem pridie vesperi de* 158
peccatis recogitatis, non tamen cogitavi tunc de confessione? An etiam in hoc casu potero

re crastino die tutò omittere aliam contritionem?

Resp. Minimè juxta Coninck, & Laymann, maximè juxta Tamburinum *cit. c. 2.* „§. 3. sic loquentem: Illud ad solamen timoratorum tacere non debeo: si in hoc Sacramento unum quid *moraliter* faciunt Confessio nunc „v. g. exhibita cum satisfactione, quæ fortè „tunc ad plures dies, & aliquando menses exhibetur; imò si esset certus Confessor, quòd „pœnitens, quem abhinc quatuor diebus e. g. „audivit, bene esset dispositus, illum nunc liceret absolvere; & sic illa confessio cum præsenti absolutione unum quid *moraliter* facere „posset; & meritò, quia similis propinquitas „satis, supérque est ad judicia profana constituenda, ad quorum normam hoc Ecclesiæ judicium est institutum; si hæc, inquam, ita se „habent, cur etiam non poterit dolor abhinc „quatuor, vel quinque dies animo conceptus, „nec revocatus, unum quid *moraliter* cum confessione præsenti constituere?

159 Hactenus Tamburinus, cum quo proinde dico, si heri, aut nudius tertius discussisti tuam conscientiam pro hodierna confessione, & ante, vel statim post discussam excitâsti verum dolorem, minimè opus, sed duntaxat consultum esse, ut hodie renoves *physicè* dolorem, nisi fortè interea revocâsses hesternum, seu nuperum, quæ revocatio fit per peccatum mortale interim patratum. Imò si in pridiano ordinario examine faciendo doluisti debito modo de peccatis, nihil cogitans de confessione facienda cras, vero simile est, non esse opus alio dolore, sed hesternum illum cum hodierna Confessione habere sufficientem *moralem* simultatem, seu conjunctionem. Probatur tum verbis Tamburini primùm descriptis, tum exemplo, quod admittit Abbas Rasslerus suprà *num. 155.* tum ratione, quia, licèt tunc non cogitetur de confessione, quia tamen superiùs ostendi, conjunctionem illam *moralem* harum duarum partium posse fieri, sine *virtuali*, aut *formali* relatione doloris præcedentis ad confessionem, non apparet, cur noctis unius interjectio obsit *morali* conjunctioni. Nollem ego tamen sequi hanc doctrinam respectu mei, quia spectantia, ex institutione Christi, ad valorem Sacramenti sunt potiùs scrupulosè, quàm aliquantùm laxè observanda.

160 Ex his deduces in primis, Professorem Fulvii, de quo *num. 141* haud satis peritè locutum, si *absolutè* dixit, dolorem hodiernum non sufficere ad crastinam confessionem; licèt enim id sit valde probabile, quando ille dolor fuit conceptus sine ulla omnino cogitatione; aliquantùm etiam probabile, quando fuit conceptus cum cogitatione de confessione, sed non ex vi, & intentione faciendi hanc cras, si tamen fuit elicitus ex hac omnino intentione, dicendo nimirum: Volo cras aperire mea peccata sacerdoti, ergo jam volo me examinare, & debito modo dolere, quia fortè cras non suppetet satis temporis; nullus Theologorum, quos legi, negabit, talem pridianum dolorem esse sufficientissimum, casu, quo, ex vi propositi de confessione hodie obeunda formati heri, peragitur hodie illa Confessio: modò non revocetur ille dolor per novum peccatum mortale, ut paulò antè dixi ex Tambur.

Quid si autem, instituendo heri illud accuratum, & dolorificum examen cum prædicto proposito, fui immemor unius peccati mortalis, hujus verò memoria occurrat cras ante confessionem, an non erit necessaria nova pœnitudo? 161

Resp. I. Si pridie non deprehendisti in tua conscientia, nisi venialia peccata, & proinde non doluisti de illis, nisi communi modo, quo solemus de venialibus, erit probabiliter necessaria cras nova pœnitudo; nam dolor de venialibus communiter non extenditur ad mortalia. Consentiunt à fortiori Jacobus à Graphiis, & Reginaldus mox citandi.

Respondeo enim II. Si in illo examine occurrit tibi unum, aut plura peccata mortalia ultra oblitum, déque illis, aut illo doluisti ob motivum ne *virtualiter* quidem, sed tantùm *habitualiter* se extendens ad oblitum, necessariò debebis de revocato in memoriam dolere novo dolore, ut liquet ex dictis *Cas. IV. num. 70.* Idem est ex opinione Jacobi de Graphiis *Lib. 1, decis. aurear. c. 5. n. 23.* & Reginaldi *Lib. 5. c 4 sect. 3. n. 55.* pronuntiandum, tametsi dolor pridianus fuerit conceptus ex motivo communi de peccatis tam oblitis, quàm non oblitis, eò quòd nec sufficiat, esse ita dispositum, ut quis esset doliturus, si peccatum veniret in mentem, nec excusetur pauper, qui, cùm jam non sit solvendo, detrectat solutionem etiam postquam pervenit ad pinguiorem fortunam, ut argumentatur Graphiis. 162

Sed contra: non exigitur novus dolor de peccato ante absolutionem oblito recurrente post absolutionem, ut paulò post dicam; ergo nec exigitur, licèt recorderis ante omnem confessionem; absolutio enim non absolvit ab obligatione dolendi, sed detestatio. Et nónne ex sententia ipsiusmet Reginaldi, eáque vera, ut ostendimus *n. 74.* dolor de mille mortalibus peccatis sub confusissima, indistinctissima repræsentatione apprehensis elicitus ex motivo omnibus communi ita sufficit ad confessionem, ut nequaquam requiratur peculiaris dolor de singulis postmodum memoriam subituris? Ergo consultum quidem, at non necessum est, ut, quando memor decem duntaxat peccatorum mortalium, immemor autem trium aliorum dixisti: *Domine Deus doleo ex toto corde, quòd te unquam quacunque ratio-* 163

164

102 *Tertiò* P. Georg. Biegeisen collegit in pulchello suo *Monte Myrrhæ* ex toto novo veterique testamento plusquam 50. aut etiam 100. phrases, indices animi verè pœnitentis; inter eas nullam planè reperio, quæ apertiùs indicet, seu involvat amorem Dei, quàm illa: *Summè doleo, quòd Deum meum tam graviter offenderim*: est mihi autem propè incredibile, quòd, cùm Sacra Scriptura produxerit tam multos grandes peccatores plangentes sua scelera, & inter eos Davidem Regem sexcenties agnoscentem culpam, petentem veniam, execrantem vitia, dolentem de iis; nullum tamen proposuerit, qui expresserit in actu sui doloris clariùs motivum amoris divini, quàm exprimat locutio relata à P. Lessio, si quidem necessarium est aliquod clarius.

103 Denique, ut alia prætaream, huc facit apertè actus ille pœnitentiæ, & contritionis, quem exhibet noster Casus *Regius*, & *Davidicus* contentum illis solis verbis: *Peccavi Domino*. Etsi enim Abulensis *in cit. Cap. 12. lib. 2. Regum q. 12.* conetur ex verbo: *Transtulit*, quo mox usus fuit propheta Nathan, evincere, non fuisse tunc remissam culpam, sed pœnam temporalem, quam erat commeritus David, translatam fuisse in ejus filios, & posteros, attamen S. Ambrosius *in Apolog. Davidis Cap. 2.* S. August. *Lib. 22. contra Faustum Cap. 67.* item Suarez, & alii passim Theologi partim apertè docent, partim omnino supponunt, Davidem fuisse per ea verba reconciliatum Deo. Vide Jacobum Salianum *in Annalibus Tom. 3. ad An-*

104 *num mundi 2999. n. 13. & seqq.* Illa autem locutio sanè plus non indicat, quàm hanc paraphrasin: *Summè doleo, quòd offenderim Deum meum*: sicut nec plus indicant illa lamenta filii prodigi: *Pater, peccavi in cœlum, & coram te.* Dico igitur, licèt neque Davidis, neque filii prodigi verba, neque illa communissima Christianis formula: *Doleo ex corde, quòd Deum, & Dominum meum tam graviter offenderim, grammaticaliter* sumpta indicent ullum affectum amoris divini existentis in pectore proferentium illa verba, etiam in ordine ad obtinendam remissionem, adeóque piè, ac seriò, attamen fortè inter centum, fortè inter mille non reperiri unum, qui sine aliquo motu amoris divini

105 ea proferat in finem prædictum; non enim consueverunt Christiani considerare aut *formalem* injuriam, seu læsionem juris divini, aut diremptionem pacis cum Deo, quas nomine offensæ designari, contendunt Theologi relati à nobis *n. 27. & 28.* sed potiùs molestiam, & quasi amaritudinem, quam quodammodo attulerunt animo divino; solent quippe apprehendere Deum tanquam Patrem, & offensam illius sicut offensam patris carnalis sub schemate perturbationis, molestiæ, amaritudinis, inquietudinis, qua exulcerârunt animum parentis, velléntque, ut non commisissent quidquam tale; hæc voluntas, & inde sequens dolor *moraliter* non existit sine affectu, & quodam impulsu amoris; si enim tales interrogarentur, cur doleant, se illam molestiam attulisse animo parentis, statim responderent: Cur non doleam, cùm sit meus pater, cui proinde potiùs omne gaudium, quàm molestiam ullam desiderare, afferréque deberem? Profectò si Saul potuisset illud 106
verbum *Peccavi*, quo usus fuit *1. Reg. cap. 15.* quando ex Samuele intellexit extinctionem suę Regiæ familiæ, explicare, eo modo, quem expressimus, nemo, puto, negâsset, fuisse elicitum ab ipso actum *perfectæ* contritionis, atqui expliciti, & impliciti eadem est ratio. *L. Cùm quid. ff. Si certum petat.* Itaque censeo, non esse necessarium, ut quando quis eo tempore, quo urget præceptum contritionis juxta dicenda *n. 138. & seqq* protulit seriò illa verba: *Domine Deus doleo ex toto corde, quòd te Deum meum tam turpiter, tam graviter, atque indignè offenderim! proponóque firmissimè integram emendationem*, se accuset coram confessario, quòd non elicuerit actum contritionis, cùm deberet. Sicut etiam est quidem consultissimum, ut, qui assistunt decumbentibus periculosè, hortentur illos ad exercendos actus vel *formalis* dilectionis, junctos contritioni, & similes illi, quem proposui *n. 97.* vel dilectionis expressiùs imbibitæ in actu contritionis, quàm imbibatur in actu, pro cujus sufficientia jam pugnamus, sicut utique imbibitur expressiùs, quando dicitur: *Summè doleo, quod te Deum, summum, infinitum, super omnia amabile bonum tam graviter offenderim*! attamen quando æger ille vel ob fractas vires, vel ob quandam hebetudinem nequit facilè vel proferre, vel prolata intelligere talia verba, non est, cur angatur Confessarius.

Hæc volui uberiùs, quàm cæteri tractatores 107
quæstionum *moralium*, exponere, ut & defenderem praxin plurimarum optimarum animarum, & darem aliis occasionem solertiùs adhuc examinandi præsentem controversiam. Puto sanè, omnes, qui contenti sunt *virtuali* amore Dei, adstipulaturos mihi loquenti non *in abstracto*, sed *in concreto*, adeóque secundùm affectum illorum communem, qui seriò, atque ardenter proferunt illa verba: *Summè doleo, quòd te Dominum Deum meum toties; & tam nequiter offenderim!*

Addo his omnibus, esse *speculativè*, & *practicè* probabilem, tutámque sententiam negantium, tunc esse necessariò exercendum actum contritionis, ad adipiscendam remissionem peccatorum, quando est elicitus actus dilectionis Dei *Obedientialis*; etenim clarissimè *1. Joann. 5.* dicitur: *Charitas operit multitudinem peccatorum.* 108

Quæritur II. *Cùm sint tot Conditiones necessariæ ad veram, & perfectam contritionem, utrùm sit facile, hanc elicere, necne?* 109

Re-

Resolutio vera hujus quæstionis haud parùm facit ad praxin; si enim respondeas, difficulter elici, abstrahes à conatu eliciendi eam nonnullos, qui impliciti gravibus peccatis, vocantur ex improviso ad Sacramenta administranda; sin asseras facilem, fortè sument ex hac tua resolutione nonnulli ansam existimandi, se esse *perfectè* contritos, cùm plurimùm absint. Et verò Navarrus *de Jubilæo, & Indulgent. notab.* 17. inde probat, paucos, suo judicio, lucrari Jubilæa, quæ offerri solent, quòd sit admodùm difficilè, esse verè pœnitentem. E diverso Diana lectus à me alicubi, itémque P. Matthæus Stoz *in praxi Confess. n. 26.* multùm favente, si non clarè assentiente Dom. Reding (quatenus *Tom. 6. quæst. 6. art. 2. Controvers. 1.* scribit, contritionem esse actum instantaneum, atque adeò vix occurrere casum, quo extra perturbationem, distractionem, ignorantiam, liceat conscio peccati mortalis administrare Sacramentum, non præmissâ contritione,) *absolutè* scribunt, contritionem etiam *perfectam* facilè
110 elici posse. Putem ego, utramque sententiam esse veram diverso respectu: Navarri quidem respectu valde habituatorum in uno, vel pluribus generibus peccatorum mortalium, nominatim lasciviæ, & vindictæ, ac singulariter, quando nondum deseruerunt occasiones proximas peccandi, quas tenebantur deserere; tales enim solent ut summùm elicere actum attritionis: Dianæ autem opinionem habeo pro vera, respectu non profundè immersorum in aliquod peccatum, ejúsque occasiones voluntarias, qui proinde committunt illud perrarò, & magis ex fragilitate aut propria, aut aliorum instigatione, quàm ex malitia, aut spontè. Hanc distinctionem suggerit ipsemet Navarrus *n. 18. & 19.*

111 Quæritur ultimò: *Quid censendum de illo, qui dicit*: Doleo ex animo, quòd non doleam, sicut deberem?

Resp. Vel talis verè indicare vult, se carere verâ detestatione, & displicentiâ peccatorum, & potiùs sentire complacentiam in, & de illis, quàm odium, ac proinde dolere se, quòd hanc complacentiam, & affectum nequeat jam superare; vel solùm indicare vult, se de suis quidem criminibus dolere, at non tam vehementi affectu, ac deberet. In *primo* sensu loquens nequit potiri veniâ delictorum, utpote quæ non acquiratur per concupitum, sed per reipsa existentem dolorē de criminibus. Loquens verò in *secundo* sensu potiri potest illâ veniâ; etenim diximus *n. 54.* etiam remississimum dolorem, si nihil aliud desit, quàm intensio, sufficere hanc in rem. Quia verò plerique omnes utentes illâ phrasi intelligunt eam in sensu posteriore, ideo Lessius *in Auctario Verb. Confessio Cas. 2. absolutè* resolvit, tales esse absolvendos, modò non desit in iis absolutum propositum non peccandi de cætero. Vide Casparum Hurtadum *Disp. 6. difficult. 4.* referentem authores dissentientes inter se.

CONTRITIONIS EFFECTUS.

CASUS V.

Quæstionis Inexpectatæ.

SUMMARIUM.

Exemplum Religiosi Constantiensis, offerentis se heroicè ad servitium pestiferorum. 112.

An attritio faciat ex attrito contritum illum, qui moritur in obsequio pestiferorum? 114. & *seqq.*

An mors obita in tali ministerio sit propriè martyrium? 115. & *seqq.*

Cur etiam, concesso, quòd ea sit verè martyrium, non sequatur, quòd faciat ex attrito contritum? 118.

Quinam sint effectus contritionis perfectæ, & imperfectæ? 119. & *seqq.*

An perfecta *deleat ex sua natura mortale?* Ibidem.

An pœnæ temporales expientur per contritionem perfectam? 121.

Quomodo per contritionem revivíscant opera bona? 122.

Quid de operibus mortuis? 123.

112 E*xitiali peste urbem Constantiam, in qua hac scribo, depopulante (sustulit capita 1450.) Anno 1611. P. Jacobus Stuzius, patriâ Constantiensis, Ordinis nostri sacerdos laudatissimus depoposcit sibi, impetravítque provinciam navandi omnem operam Patriæ afflictæ. Quare unà cum Patre Socio totâ die passim percursare, Nosocomium, plebeiásque ægrorum domos petere, non solùm animas Sacramentis, sed etiam corpora egentiorum pascere cibis precariò quæsitis; solitus interim plagis, verberibus, ciliciná veste, atque jejuniis propitiare sibi, civibúsque Numen, donec & ipse peste afflatus pretiosam animam reddidit illi, à quo acceperat, cùm priùs hanc provinciam impetrâsset, literis ad Superiorem datis, quarum particulam delibo*: Si mihi liceret pluribus adesse locis, in quibus, sævit pestis, ínque iis non solùm meam operam impendere, sed iterum, & iterum mori, id mihi non tantùm peroptatum, sed jucundum foret. Non dubitet Ra. Va. me ad quemvis similem locum, atque etiam periculosiorem libenter progressurum, imò pro

gratia habiturum, si mittar. Me Deo offero, & trado in mortem quotidie. Et utinam à Patre misericordiarum impetrem, ut sive peste, sive, aquâ, sive alio quovis modo, dummodo aliquo, immoler Deo, cui me tot modis debeo. Quod dum ex animi sensu scribo, loquuntur Deo defluentes in chartam lachrimæ, & misello mihi misericordiam poscunt. *Hæc & alia in hanc rem exhibent illæ literæ.*

113 Philippus Alegambe, inter alios è nostris Annalibus, archiviis, monumentis conflatos libros, edidit unum, cui Titulus: *Heroes, & Victimæ Charitatis.* In eo producit plurimos quà sacerdotes, quà alios de Societate, qui mortem oppetierunt ex peste contracta in obsequio seu *spirituali*, seu *corporali* infectorum eo malo. Inter hos fuêre plurimi, qui summis precibus exoraverunt à superioribus suis magnam illam, ut appellabant, & singularem gratiam, ut liceret sibi exponere vitam periculo in procurandis animis, corporibúsve domesticorum, vel externorum, quos maligna lues corripuisset; ac proinde obtulerunt sese Deo in veras victimas Charitatis, hos inter fuit & Pater Jacobus Stuzius, quem verbis tum illius scriptoris, tum hujus Constantiensis Collegii Annalium exhibet noster Casus *Quæstionis Inexpectatæ*; ideo autem Inexpectatæ, quia & prorsus novæ, & forsan potiùs aliò, quàm huc spectantis.

114 Quæritur enim I. *Utrùm inter cæteros effectus contritionis imperfectæ sit, facere ex attrito contritum, in eo eventu, quo quis peccato mortali obnoxius decedit ex morbo, quem intulit pestis hausta in obsequio laborantium ex Epidimia, seu lue pestifera*, adeóque quid sperandum esset de æterna salute optimi P. Stuzii, si ex humana fragilitate lapsus in culpam lethiferam finivisset vitam, ereptam quidem vi morbi illius, atcum sola attritione clausam? Ratio proponendi hanc quæstionem est, quia fui de illa interrogatus literis, ut mox dicam. Ratio autem dubitandi est hæc unica, quòd P. Theophilus Raynaudus in *Aureo*, ut vocant plures eruditi, *libro*, quem scripsit de Martyrio per pestem, multiplici authoritate, rationéque probare contendat, omnes Victimas Charitatis, ut loquar cum Alegambe, adeóque omnes, qui ponunt vitam in obsequio (obito ex charitate Christiana) seu *spirituali*, seu etiam *corporali* peste afflatorum, esse non quidem in sensu rigidissimo, attamen in vero, & proprio Martyres Christi. Qui liber tametsi, agentibus æmulis, fuerit relatus in indicem prohibitorum, attamen non modò fuit postea approbatus calculo plurimorum Theologorum in diversissimis Universitatibus profitentium Theologiam, sed ab ipsa quoque Congregatione Indicis postmodum absolutus omni censurâ, & edi permissus, dummodo adderetur, hæc ab illo duntaxat probabiliter disputata esse, ut videre est *Tom. 18.* Operum ejusdem authoris. Cùm verò esset de hoc ipso Titulo Martyrii aliquando alicubi exorta controversia scholastica inter Theologiæ Professores, unus è concertantibus solerti planè ingenio Vir, atque inclinans in opinionem contrariam Raynaudianæ perscripsit ad me varias, eásque non sanè spernendas rationes, ob quas minùs sibi probaretur illud P. Raynaudi placitum, atque petiit, intelligere meum de iis judicium. Obtinebat postremum inter illa argumenta locum hoc minimè obvium; quòd videlicet multi præstantes Theologi tradant, esse à Christo Domino collatam eam vim Martyrio *verò*, & *strictè* dicto, ut faciat ex attrito contritum, at neminem à se lectum, qui id privilegii tribuat Martyrio per pestem; ergo Martyrium per pestem non esse nisi *impropriè & similitudinariè* Martyrium, eo pacto, quo plures è SS. Patribus, & Doctoribus afficiunt nomine *Martyrii* vitam Religiosam. 115

Ego quidem habui hactenus illam sententiam P. Raynaudi pro verè probabili, fateor tamen, gigni ipsi difficultatem objectione illâ de effectu attritionis, directè enim respondendo ad quæstionem *num. 114.* propositam. 116

Dico. Licèt sit *moraliter* certum, quòd Sacramentum pœnitentiæ faciat ex attrito contritum. Suprà *n. 38.* Licèt quoque vel probabilissimè, vel probabiliter idipsum ab aliis atque aliis Theologis, quos retuli *Tract. 1. n. 18.* asseratur de cæteris Sacramentis, itémque de Baptismo sanguinis, seu strictè dicto Martyrio, ut retuli *in Alphab. Baptiz. Cas. XVIII. n. 617.* id tamen nolim primus asserere de Martyrio per pestem. Ratio est, quia, quod non est sanctorum Patrum Decreto sancitum, superstitiosis non est adinventionibus præsumendum. *Cap. 2. De Transl. Episc.* nullus autem, ut reor, SS. Patrum, aut Theologorum tribuit tantam efficaciam tali morti; & verò nec patiuntur, ut ego quidem, salvo meliore cujusque judicio, reor, tribui pronuntiata Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, exprimentia necessitatem & pœnitentiæ, & dilectionis Dei super omnia ad reconciliationem cum Deo. Nihilominus tamen videtur posse defendi illud ipsum placitum Raynaudianum, non admissâ illâ energiâ Martyrii per pestem; siquidem Baptismo sanguinis patrocinantur valde perspicuis verbis promissiones Salvatoris, quas collegit, expendítque Suarez *Tom. 3. in 3. Part. disp. 29. Sect. 3.* at nihil ejusmodi innuit de Martyrio per pestem; & insuper adferri potest hæc ratio, quòd similitudo magna intercedat inter Baptismum fluminis, & sanguinis; scilicet, quòd, sicuti infantes asperguntur, abluuntur aquâ, ita etiam plerique omnes Martyres *strictè* dicti fuerint baptizati, 117 118

id

id est loti, & nimis quàm liberaliter, crudeliterque aspersi, etiam aliquando propè inundati suomet cruore. Quia igitur similitudo dat sæpissime vel occasionem, vel etiam causam magnorum favorum, gratiarum, prærogativarum, ut sexcentis eventibus demonstrari potest, mirandum non est, quòd Salvator donaverit Martyrium strictè, & per antonomasiam dictum tam inæstimabili munere, negaverit autem Martyrio (tametsi vero) per pestem. Et ex his manet resoluta quæstio de P. Jacobo Stuzio, quibus addo, me hisce scriptis comperisse, non deesse viros doctos, qui censeant, Patrem ipsum Raynaudum videri, etiam Martyrio charitatis illud quasi privilegium attribuisse *implicitè*, eo ipso, quòd censeat, esse *verum*, & *proprium* Martyrium; certè nusquam, quantum memini, id negat. Fortè erit, qui hisce lectis adferet rationum momenta digna hujus controversiæ gravitate. Porrò de contritione

119 Quæritur ulteriùs II. *Quinam sint generatim, & speciatim effectus Contritionis* perfectæ, *atque* imperfectæ?

Resp. Sequentes. I. Per contritionem *perfectam* deletur omne peccatum. Omnes DD. suprà *n. 54.* licèt disceptent inter se de modo producendi hunc effectum, utrùm videlicet contritio peccatum deleat ex sua natura, quasi prorsus incompossibilis sit cum omni culpa lethali; an verò solùm ex liberali Dei acceptatione? Authores in utramque partem referunt Cardinalis de Lugo *de Pœnit. Disp. 8. Sect. 4.* ac Dicastillo *hic Disp 2. dub. 12.* Supersedeo terminatione hujus litis, utpote à qua non pendeat judicium de honestate, necessitate &c. actionis. At verò tam nobilis effectus nequit tribui attritioni, seu *imperfectæ* contritioni. Suprà *n. 49.* licèt juncta Sacramento adferat etiam gratiam sanctificantem, eliminétque omne peccatum; suprà *n. 49.* & sine dubio per eandem deleri possit peccatum quodlibet veniale, ut videbimus *Cas. VIII.*

120 Dixi superiùs: Omne peccatum mortale posse deleri per pœnitentiam, ut ex professo docet S. Thom. *Quæst. 61 art. 1.* probátque tum ratione, tum authoritate Ezechielis *Cap. 18.* scribentis: *Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor ampliùs.*

121 II. Alter effectus contritionis est condonatio pœnæ æternæ, imò, si contritio sit valde intensa, & perfecta, crebrò per eam remittitur etiam illa pœna purgatorii, in quam æterna fuit commutata per contritionem, sicuti constat pluribus exemplis. Dixi: *Pœna purgatorii*, seu in altera vita; etenim pœna, qua decrevit Deus plectere in hac vita excessus humanos, non solet condonari propter contritionem, ut patet ex exemplo Davidis Regis, qui nequivit suâ qualicunque pœnitentiâ impedire mortem filioli suscepti ex adulterio, neque Absolonis impiam rebellionem.

III. Per contritionem etiam extra Sacramentum, per attritionem verò intra Sacramentum saltem pœnitentiæ reviviscunt opera mortificata, seu illa bona, vitæque æternæ meritoria opera, quæ antè lamentabilem lapsum in crimen lethale erant digna æternâ mercede, ut tanquam certum tradunt Theologi apud Tannerum *Disp. 6. quæst. 5. dub. 2.* tametsi dissentiant in modo illius reviviscentiæ. Plerique nostræ Societatis DD. teste Lugone *Disp. 11. n. 42.* ita explanant, ut dicant, reddi omnes omnino gradus gratiæ, & huic correspondentis gloriæ, atque insuper adjici unum, aut plures pro mensura ipsius contritionis; & proinde si Rex David, priusquam patravit adulterium, erat præditus gratiâ *habituali* intensâ, ut quinque, huicque respondebat gloriæ cœlestis etiam intensa, ut quinque, tum resipiscens, monente Nathane Prophetâ, donatus fuit gratiâ, ut septem, si fortè exercuit illum actum contritionis, cui Deus liberaliter promisit gratiam, ut duo. 122

123 Aliud sentiendum est de operibus *mortuis*, id est, bonis quidem, & sanctis, & *secundùm se* meritoriis æternæ vitæ, attamen *per accidens* illam ideo non commeritis, quòd fuerint exercita ab hoste Dei, anima videlicet inquinata peccato mortali, omnes quippe post S. Thom. *Quæst. 89 art. 6.* negant, ea reviviscere, talis quippe inimicitia impedit, ne vivificentur, quamvis S. Thom. *ibid.* piè teneat, ea non abire solere sine aliquo præmio temporali.

DE NECESSITATE, ET OBLIGATIONE OBEUNDÆ POENITENTIÆ, ET CONTRITIONIS.

CASUS VI.

Confessarii nunc mirandi, olim non item.

SUMMARIUM.

124 *Fabianus Parochus cùm legisset Doctorem Angelicum, non potuisse ullo modo capere, qui fieri possit, ut reus noxæ lethalis componat se ad somnum, non expiatâ illâ noxâ, in eam venit sententiam, ut existimaverit, quemque reum peccati mortalis obligari ad eliciendam de eo contritionem statim, postquam erat patratum crimen; aut certè conari elicere contritionem perfectam. Quam ob rem, quoties excipiebat confessiones accusantium se de una, vel pluribus culpis infernum meritis, sciscitabatur, quoties subitum concessissent, non præmisso vero dolore, de hoc aut illo scelere. Quin imò nescio qua imbutus phantasiâ, sciscitabatur, tum quoties interea meminissent illius peccati, tum quot dies festi, ac Dominici intercessissent inter tempus perpetrati, & postea dolore deleti criminis? Ratus nimirum, esse necessario dolendum de mortali noxa, tum quoties hæc in mentem redit, tum singulis, omnibúsque festis, ac Dominicis. Quæritur, sequendúmne sit exemplum illius Fabiani, an reprehendendum, ridendúmve?*

Nolim jurare, hunc Casum esse ita confictum, ut improbabile sit, unquam repertum Confessarium sæcularem, aut Regularem similem huic ficto Fabiano. Audi enim, aut, si mavis, lege sis, mi Lector, sequentia pronuntiata maximorum Doctorum. 125

I. Tenetur peccator dolorem de suo peccato concipere, quamprimum peccatum commissum occurrit sibi memoriæ. Sic loquitur Sylvester *Verb. Contritio Quæst. 2.* cúmque illo Alex. Major, S. Bonaventura, Cajet. ac plures alii apud Suarez *hic Disp. 15. Sect. 5.* 126

II. Tenetur idem peccator *dolorem de peccato conceptum in tota vita continuare actu, non simpliciter, sed sic, quòd nunquam actu placeat peccatum, & semper actu displiceat, quando practice memoria occurrit, scilicet sub ratione detestabilis, vel delectabilis.* Ita rursum scribit Silvester *loc. cit.* post Alex. Bonavent. Richardum, Gabrielem, Paludanum, alios apud Suarez *loc. cit. Sect. 4.* & apud Vasq. *Quæst. 84. art. 9.* 127

III. Quantum ad peccata mortalia, de quibus nondum quis habuit contritionem, videtur, quòd semper teneatur, quando peccatum menti occurrit, ad actu odiendum, & detestandum peccatum, aliàs peccat mortaliter peccato omissionis, quousque conteratur; dicit enim Thomas, Petrus (de Palude) *& Bonaventura, & Durandus, quòd post mortale peccatum, etsi non tenetur quis ad statim confitendum, tenetur tamen ex necessitate ad statim conterendum, nec enim per momentum licet stare in peccato.* Descripsi hæc ex S. Antonino *in Summa Part. 3. Tit. 14. cap. 18 §. 2.* 128

IV. Die Dominico de præcepto est, ut conteratur, vel saltem atteratur (quis) *de peccato commisso, in quo iterum est; & hoc probatur, quia de præcepto tenemur Deo vacare in aliqua hora diei festi, secundùm omnes; sed hoc facere non potest, qui est in mortali, nisi de eo conteratur, vel atteratur. Et quòd hoc sit de præcepto in eo, qui se esse in peccato mortali recognoscit, habeo pro indubitato.* Hæc verba leges apud Angelum *in Summa Verb. Feria. n. 40. & 41.* 129

Ex his colliges, esse non immeritò expressum in Titulo hujus Casûs, Fabianum illum non fuisse olim mirandum, quandoquidem agebat, quæ noverat, publicè doceri verbo, scriptóque à sui ævi Doctoribus. At verò nunc non solùm mirandus, sed etiam reprehendendus foret, qui talia factitaret, utpote prorsus aliena à persuasione, usúque plerorumque omnium æquè doctorum, atque indoctorum. 130

Dico enim I. Licèt revera extet præceptum *Divinum* imperans reo peccati mortalis contritionem, eámque *perfectam*, id tamen præceptum non obligat per se statim, post- 131

quam

quam deliquit quis mortaliter. *Prima* pars est communis apud Dicastillum *Disp. 3. dub. 1.* contra Navarrum, & Victoriam, fatentes esse quidem medium necessarium ad salutem, non tamen præceptum. Sed refutantur tum sententiis divinæ Scripturæ toties exigentis pœnitentiam, minantisque mortem impœnitentibus, tum inde, quòd quisque sine dubio obligetur ipsâ lege naturali usurpare medium necessarium ad salutem; qui enim obligatur ad finem, obligatur quoque ad media. Porrò communem de necessitate contritionis doctrinam intelligit Dicastillo *loc. cit. num. 4.* contra Lugonem in eo solo casu, quo peccatum nondum est remissum; secùs, si remissum sit per actum dilectionis divinæ, aut per attritionem junctam Sacramento.

132 *Altera* pars est non solùm multorum antiquorum, quos referunt Tannerus *hic q. 6. dub. 3.* Cardin. de Lugo *Disp. 7. sect. 10.* Dicastillo *Disp. 3. dub. 1* sed etiam omnium recentiorum, uno, alterôve excepto, ut testatur Lugo *ibid. num. 196.* Certè non constat mihi de ullo Doctore Societatis, qui dissentiat, scio autem etiam ab aliis Recentioribus externis defendi, singulariter à Didaco Nugno *in addit. ad 3. p q. 2. a. 3. dub. 3.* contrariam vocante falsam, & improbabilem; item à Bonac. *Disp. 5. de sacram. q. 5. sect. 1. p. 2. n. 8.* à Joanne Wigers *in supplem. 3. p. q 4. n. 4.* item à Stephano à S. Paulo *in Theol. Mor. Tr. 5. Disp. 5 §. 3 n. 129.* citante Franciscum Bonæ spei, ut nihil dicam de Caramuele, aliis.

133 Ratio est, tum quia, nullo urgente argumento, probatur illa tanta obligatio, ut videre est apud citatos, tum quia aliàs Sacramentum Pœnitentiæ non esset Sacramentum *mortuorum*, sed *vivorum*, tum denique, quia deberemus omnes pœnitentes hujus sæculi, omnésque Confessarios damnare de multis mortalibus peccatis; nullus enim (quantum ego usu Annorum plus quadraginta didici) aut confitens, aut Confessarius sequitur in praxi illam severam doctrinam, uti etiam observant Dicastillus, Lugo, Bonacina, Stephanus, Tannerus, & Wigers ex Tannero, quem novi fuisse in excipiendis Confessionibus diligentissimum. Adde, quòd Prælati Ecclesiæ deessent culpabilissimè suo officio in re summi momenti, si illa rigidior sententia foret vera, quandoquidem non dant ullam operam, ut ea prædicetur suis Diœcesanis.

134 Dico II. Multò minùs tenetur quis *actu*, & *formaliter* dolere de peccato jam per contritionem deleto, quoties occurrit pœnitenti eo modo, quem exprimit Silvester relatus *n. 127.* Ratio est, tum quia nulla lex *divina* nos jubet agere bis, ter, decies, centies pœnitentiam de peccato jam remisso, tum quia, licèt peccatum præteritum veniat alicui in mentem sub ratione delectabilis, vel detestabilis, potest tamen is suspendere omnem actum, ut videlicet neque delectetur *actu* de carnali e. g. peccato commisso, neque etiam illud detestetur *positivè*.

135 Dico III. Nec etiam adest obligatio toties detestandi peccatum nondum remissum, quoties id menti occurrit. Ita Recentiores, de quibus suprà *n. 132.* contra S. Antoninum, & alios. Probatur hæc conclusio iisdem rationibus, quibus *prima*; neque enim Patres Augustiniani, Dominicani, Franciscani maximè assidui in excipiendis Confessionibus, neque nostræ Societatis sacerdotes censent, se obligari, ex pœnitente, qui intra Annum integrum, aut dimidium non stitit se arcano arbitro, & tamen commisit non unum, sed plura crimina, quærere, quoties intra Annum fuerit recordatus unius, aut plurium criminum, & quoties post eam recordationem omiserit penitus contritionem. Et verò quòd illi Religiosi non
136 existiment incumbere sibi obligationem faciendæ illius interrogationis, probatur tum inde, quòd Confessarii dirigant suas actiones ad normam doctrinæ traditæ à suis Professoribus, atque posterioris ævi Doctoribus, tum quia singuli ex Confessariis longo usu docti nôssent, vigere inter alios usum doctrinæ Antoninianæ, si revera vigeret, quandoquidem innumeri pœnitentes quotidie transeunt ab uno unius Ordinis Religioso ad alterum alterius Confessarium.

137 Dico IV. Absque solido fundamento docuit Angelus, adesse mortalem obligationem eliciendi contritionem (casu quo habes conscientiam inquinatam labe mortiferâ) quovis festo, & Dominico die. Bonacina *l. c. n. 7.* cum aliis citatis pro *prima* conclusione. Refutatur eadem opinio indubitatâ prorsus praxi modernorum Confessariorum, & confitentium. Obligatio sub mortali asserenda non est, nisi ubi ratio, aut lex cogit. Suarez *T. 4. de Relig. Tr. 1. c. 4. n. 8.* hîc autem neutra cogit.

138 Dico V. Quivis reus peccati mortalis obligatur saltem in articulo mortis excitare actum contritionis *perfectæ*. Ita plerique. Ratio, quia vel non habet copiam Confessarii, vel habet? Si non habet, tum vel eliciet actum amoris Dei super omnia, vel non eliciet? Si non eliciat, carebit omni remedio apto ad delendum peccatum mortale, cùm tamen præceptum pœnitentiæ *per se*, & *formaliter* obliget, ad se reconciliandum Deo in vita. Si eliciat, tum nihilominus tenebitur in eo articulo eniti ad contritionem; licèt enim probabilissimum sit, actum Contritionis *perfectæ* non esse in præcepto tunc, quando præcessit actus amoris Dei super omnia. Latè Dicastillo *cit. disp. 3. dub 1.* quia tamen opposita sententia Lugonis *d. 7. n. 255.* ac plurium aliorum est etiam probabilis, ideo omnino est sequenda in praxi, sicuti diximus *num. 53.* esse in eo ar-

ticulo dandam operam excitandæ *perfectæ* Contritioni, esto adsit Confessarius præditus jurisdictione prorsus indubitatâ. Et sic probata est nostra conclusio, etiam quoad *secundum* membrum disjunctionis allatæ in ipsa probatione.

139 Dico VI. Probabile quidem est, nullum extare præceptum de Contritione, *per se loquendo*, elicienda ante articulum mortis, contraria tamen (abstrahendo à perceptione Sacramenti) sententia est verisimilior, & in praxi sequenda. *Prima* pars probatur authoritate, & rationibus, quas pro ea adferunt Suarez *Disp. 15. sect. 6.* atque Dicast. *Cit. disp. 3. dub. 1. & ultimo*, qui Dicastillo mordicus defendit illam priorem partem, Suarezio habente eam solùm pro probabili. *Altera* pars, pro qua certat Nugnus *in addit. ad 3. part. q. 2. dub. 2.* Lugo *Disp. 7. sect. 11. n. 254. & seqq.* post alios communiùs, inde probatur, quòd, *moraliter loquendo*, censeatur Deus contemni; si compensatio injuriæ ipsi irrogatæ per peccatum, & reparatio amicitiæ per illud dissolutæ differatur ad ultimum articulum, ergo videtur ipsummet præceptum pœnitentiæ imperare *per se directè*, ut illa reconciliatio procuretur ante omne periculum mortis.

140 At *quamdiu licebit sine novo peccato mortali differre post admissum crimen?*

Resp. Secundùm Tannerum *Cit. q. 6. n. 65.* non ultra hebdomadem, aut mensem. Secundùm Laymann. *C. 2. num. 7.* non ultra Annum unum. Juxta Coninck & Lessium *in 3. part. in addit.* ad S. Thom. *q. 4. num. 7.* non ad tres, aut 4. Annos. Arbitris Suarez & Lugone, committenda est res judicio Confessarii attendentis ad circumstantias personæ, tentationum, occasionum. Reor ego, vix è mille vivere unum, qui apprehendat obligationem hujus præcepti, nisi quando vel cogitat confiteri, vel existit in periculo mortis, vel virtute alterius præcepti, seu virtutis adigitur ad contritionem, ut e. g. quando est administrandum, vel recipiendum aliquod Sacramentum; quando videtur non posse superari aliqua gravis tentatio, nisi priùs reconcilietur Deus; quando pestis grassatur in loco, in quo habitat ille peccator; quando communis aliqua calamitas impendet Ecclesiæ, non aliter avertenda, quàm per seriam pœnitentiam, de quibus casibus legi poterunt citati scriptores, omnes enim tangunt hos particulares casus.

141 Cæterùm, quia *Cas. 1.* diximus, contritionem, seu dolorem de peccatis esse partem *essentialem* Sacramenti pœnitentiæ, resolvenda sunt hîc duo, vel tria dubiola de contritionis conjunctione cum ipsamet narratione peccatorum, adeóque respondendum ad hunc

Casum Iuvenilem, fortè & Virilem.

Fulvius juvenis probus, ac Rhetoricæ alicubi studiosus, pridie Deiparæ in cælos Assumptæ, priusquam cubitum concedat, conscribit in charta sua peccata, deferenda postridie ad conscientiæ moderatorem, elicitque tunc de iis syncerum dolorem, postridie accedit Ecclesiam, atque occasione Festi raptus in preces fundit jam has, jam illas de Regina Sanctorum Omnium, iisque persolutis, penetrat in sedem Confessionalem, ac recitat quidem suum de more Confiteor, *at sine vero dolore, quia veluti psittacus. Cùm verò non ita diu pòst didicisset in lectione Catechetica, quæ à nostris Professoribus consuevit haberi feriâ sextâ cujusque hebdomadæ, verum dolorem de peccatis eliciendum esse non pridie, sed ipsomet die Confessionis, moraliterque iungendum cum confessione ipsa, quæsiit ex suo Confessario, fueritne nupera Confessio valida, nec ne, ac proinde, an repetenda peccata? Respondit, fuisse invalidam, peccata quoque, si excesserunt culpam venialem esse repetenda.*

Quæritur, *quid sentiendum de illo responso?* 142

Respondeo ego, fuisse datum ex principiis Theologiæ partim certæ, partim dubiæ. Certum quippe est, recitationem Confessionis generalis, psalmi quinquagesimi &c factam more psittaci, aut comœdi non esse verius signũ veri doloris, quàm sit, quando Ministrantes Sacerdoti sacrificanti deproperant illam Confessionem, aut jussi memoriæ mandare psalmum *Miserere*, illum recitant in schola, jubente Magistro. Est verò ita commune adolescentibus, atque rudibus dicere ex mera consuetudine, sine ulla prorsus attentione ad sensum verborum, in Confessionali illam Confessionem, etiam cum pectoris percussione, ut censeam, Confessarium non posse (deficiente peculiari aliquo signo) nisi temere præsumere, eos recitare cum, seu ex vero dolore, seu sufficiente ad absolutionem; ergo debebit communissimè aliunde petere signum illius doloris Quod quidem ego fortasse primus memoro, at habebo assentientes, quotquot facient diligentem reflexionem supra auditas ejusmodi confessiones, singulariter illorum, qui aut deblaterant, seu citissimè pronunciant illam confessionem, aut dicunt latinè, cùm sint imperiti illius idiomatis, sicuti e. g. Burgundi rustici. 143

Aliud sentio cùm generatim de hominibus Religiosis, tum de viris gravibus, atque iis, qui eâ vocis moderatione, ac pectoris tunsio- 144

no

me utantur, ut appareat, hæc longè aliter fieri, quàm fierent exercendæ solius memoriæ causâ. Unde probanda est

Resolutio Casûs hujus.

FRidolino homini Religioso dicenti, se planè dubitare, utrùm, priusquam accederet Confessarium, ordiretúrque Confessionem, excitârit ullum dolorem de peccatis, at se certò cum reflexione dixisse: Mea culpa, mea culpa, cúmque eadem reflexione tutudisse pectus. Respondi, non esse habendum scrupulum de sufficientia doloris: qui enim ex animo dicit saltem in tali occasione & circumstantia; mea culpa, mea maxima culpa, non solùm fatetur culpam, sed etiam habet displicentiam illius, eámque non ex naturali, sed supernaturali motivo.

145 Vidimus hactenus, responsum Confessarii datum Fulvio fuisse ex principiis certæ Theologiæ, quatenus tangebat præcisè recitationem Confessionis generalis. Jam videamus, quo pacto asseruerim, fuisse datum etiam ex dubiæ Theologiæ fundamento. Est enim controversia inter Theologos, qualis, & quanta debeat esse doloris conjunctio cum ipsamet confessione, & singulariter, an pridianus dolor habeat sufficientem unionem cum confessione hodierna? Ego ad hujus, aliorúmque dubiorum huc facientium elucidationem dico sequentia.

146 I. Non est quidem necesse, ut actualis dolor de peccatis conjungatur physicè cum ipsa narratione peccatorum, est tamen opus, ut conjungatur moraliter. Ita omnes. Et prima pars inde liquet, tum quia nulla lex imperat illam realem conjunctionem, tum quia est ea conjunctio moraliter impossibilis illis, qui habent permulta peccata narranda, & tamen nequeunt, nisi ex memoria, edicere, cùm interim laborent debilitate aliquâ cerebri, sint obnoxii perturbationi, timori, &c. tales omittent quartam, tertiam, dimidiam partem suorum scelerum, si debeant esse soliciti de realiter, actualiter, formaliter, & expressè dolendo tunc, cùm singula enuntiant.

147 Altera pars de conjunctione morali est rursum omnium, & inde probatur, quia partes essentiales cujusque Sacramenti debent saltem moraliter inter se uniri, compositum enim naturale, vel artificiale non existit, nisi ex partibus saltem moraliter unitis.

148 II. Vt hæ duæ partes censeantur moraliter unitæ, adeóque simul (moraliter loquendo) existere, requiritur, & sufficit talis ordo, & conjunctio, simultásque inter eas, qualis necessaria, & sufficiens est ad unum actum judicialem. Dicastillo Tom. 1. de Sacrament. Disp. 1. dub. 6. Ratio est, quia absolutio fit essentialiter per modum judicii, quod nequit subsistere sine tum confessione delictorum, tum dolore manifestato ipsi judici, & moraliter adhuc existente; si autem tam confessio, quàm doloris manifestatio ita existant, poterit ferri sententia judicialis; ergo requiritur, sufficítque ille ordo, quem dixi.

III. Proinde est quidem consultissimum, 149
ut peccator præmittat manifestationi suorum peccatorum dolorem de illis; est quoque bonum consilium, ut ex proposito confessionis faciendæ impellatur, & inducatur ad hunc dolorem, attamen neutrum est necessarium. Vasq. quæst. 84. art. 1. dub. 3. Suarez Disp. 20. num. 31. Hurtadus Disp. 6. difficult. 10. Lugo Disp. 14. sect. 4. Bonacina Disp. 5. quæst. 3. part. 2. Filliuc. Tract. 7. cap. 6. Dicastillo de pœnit. Disp. 6. dub. 9. Tamburinus in Method. Confess. Lib. 5. cap. 2. §. 4. D. Christoph. Rassler in Tract. de pœnit. cap. 4. §. 11. P. Matthæus Stoz in praxi confess. num. 28. & plures alii practici Theologi contra Patrem Ægidium de Coninck Disp. 4. sect. 6. Layman. Lib. 5. Tract. 6. cap. 4. & alios quosdam. Ratio est clara; quia duplex causa, ob quam Coninck, & Laymannus exigunt, ut dolor præcedat ipsam confessionem, est partim, quia si non præcedat, confessio illa habebit rationem meræ, frigidæque narrationis, non autem accusationis; partim, quia si non præcedat, dolor ille, qui sequetur, non erit sensibilis, seu perceptibilis à sacerdote, siquidem fit sensibilis per solam manifestationem delictorum, hæc enim manifestatio facta in confessionali habetur inter Christianos æquè pro signo doloris, atque est tunsio pectoris; aut prolatio horum verborum: Doleo ex animo, quòd Deum offenderim! 150
Verùm neutra ex his duabus causis evertit nostram doctrinam; quia, licèt nullus planè dolor præcedat confessionem, habebit nihilominus hæc rationem veræ accusationis, manifestabitúrque sufficienter dolor subsequens. Primum probatur, quia, si placeat pœnitenti, fiet nihilominus in ordine ad absolutionem, ergo hoc ipso habebit rationem accusationis, nec enim absolvitur in hoc foro, nisi se se accusans, potest autem se se ipsum propriè accusare sine ullo præcedente, aut comitante actuali, seu formali pudore, dolore, dummodo saltem adsit virtualis (sicut semper adest, quando quis seriò intendit absolutionem, utpote sciens, irritam fore sine dolore) intentio doloris eliciendi.

Alterum etiam probatur. Quia, quamdiu pœnitens flectit, præstolans sententiam sui judicis, 151
perseverat in facta priùs confessione, atq; implicitè dicit: Ita omnino est, commisi omnia, quæ primùm aperui; peto supplex eorum absolutionẽ, pœnitentiámque. Durat autem ista perseverantia,

tia, seu continuatio, & quasi confirmatio accusationis tamdiu, donec feratur sententia; si ergo paulò ante hanc latam eliciatur dolor, manifestabitur ipse per hanc continuationem, proinde evadet per eam sensibilis; imò erit causa ipsiusmet confessionis, non quidem *quoad substantiam*, utpote quæ jam desiit existere *substantialiter, realitérque*, sed *quoad rationem accusationis*, si fortè non fuit priùs facta isto modo; verè enim fit per ejusmodi dolorem, ut prior confessio *realiter* quidem desita, *moraliter* autem adhuc perseverans dici queat humilis, dolorosa, & accusativa confessio. Dicastillo *l. c. n. 135.*

152 Quod quidem arbitror esse ita verum, ut assentiar eidem Dicastillo *cit. dub. 9.* sic scribenti: *Si priùs historicè, aut etiam vanè, & ridiculè explicuit quis sacerdoti seriem, & species peccatorum suorum, si tamen postea aliquâ ratione sufficienter explicet, velle illa subdere absolutioni, illa ultima explicatio, qua id significat, sufficit cum dolore conjuncta, ut illa prior confessio possit servire ad absolutionem.* Ita Dicastillo, minimè dubitans, quin P. Coninck, & omnes ejus asseclæ sint in hoc consensuri; sicut & Diana *l. c.* scribit: *Stando etiam in opinione, & Laymanni, & Coninck, si aliquis pœnitens eliciat actum doloris, post narrata peccata, si postea dicat:* Doleo de peccatis narratis, *vel petat absolutionem, hæc verba sufficiunt tunc, & habent veram rationem Confessionis, quæ sit pars Sacramenti.* Ita Diana; petit autem absolutionem quivis pœnitens, quamdiu nondum accepit.

153 Itaque Confessarii rectissimè facient, si faciant, quod longè plurimi, doctissimi, piissimi, quorum etiam usu confirmatur validè nostra opinio; id est, quando dubitant de contritione, vel de illa non dubitantes volunt ad majorem inducere, dicunt pœnitenti. *Nónne summè dolemus, quòd Deum tam bonum, tam sanctum adeò graviter offenderimus?* Etenim si pœnitens post illam interrogationem primùm dicat: *Omnino doleo ex animo*, non est ullus Confessarius tam absurdè rigidus, ut jubeat repeti narrata, esto sciat, non præcessisse alium dolorem. Vide Dicastillo *loc. cit. num. 135.*

154 Quid si *autem pœnitens eliciat contritionem primùm, dum sacerdos dicit: Absolvo te?* R. Probabiliter sufficiet. Nam D. Rassler *cit. c. 4. §. 12.* sic scribit: *Satis est probabile, Sacramentum etiam tunc valere, si quis legitimum dolorem initio absolutionis, vel in termino prolationis essentialis eliciat.* Atqui terminus prolationis essentialis est secundùm multos à me referendos *in Alphab. Confess. Cas. IV. num. 148.* illa clausula: *A peccatis tuis.* Sed, oro, cave omni modo, ne te redigas ad hasce extremitates. Certè Lugo *l. c. num. 48.* apertè negat illam doctrinam, nec sine ratione.

155 IV. Ex dictis inferes, non probari nobis doctrinam Bonac. *l. c. n. 17.* cum plurimis aliis docentis, dolorem debere ad confessionem referri *virtualiter*, vel *formaliter*. Etenim D. Rasslerus *cit. §. 11.* negans post Lugon. *cit. d. 14. n. 39.* & alios hanc doctrinam, rectè observat cum eodem Lugone, si quis concione aliquâ permotus intensissimum dolorem eliciat, nihil adhuc de confessione cogitans, deinde verò ex desiderio consequendæ veniæ (statim) confiteatur, talem fore optimè dispositum ad confessionem, nec indigere novo dolore. Et certè Concil. Trident. *Sess. 14. c. 4.* explicans conditiones doloris, & attritionis nihil insinuat de ista relatione *formali*, aut *virtuali*. Ergo nequaquam est necesse, ut dolor 156
oriatur ex desiderio, propositóve confessionis, dicendo e. g. *Quia volo jamjam confiteri, debeo dolere, & doleo de meis peccatis, alioqui mea confessio erit nulla*; sed sufficit, si dicas: *Doleo summopere, quòd Optimum Deum meum tam graviter offenderim! ergo pro aliqua satisfactione, & tantò certiore reconciliatione, faciam paulò post exhomologesin.* Imò iste secundus modus procedendi, quo quis, stimulante dolore de peccatis, accingit se ad confessionem, est perfectior, & nobilior, quàm si eliciatur dolor, stimulante desiderio, seu proposito confitendi, ut observat rectè Lugo *n. 40.* addens, licèt Confessarius teneatur sua verba absolutionis referre ad conficiendum Sacramentum, pœnitentem tamen non teneri referre dolorem ad Sacramentum, quia non obit vices Christi, ut Confessarius. Si tamen Bonacina intelligit suam doctrinam in eo sensu, in quo eam latè defendit Dicastillo *l. c. Disp. 6. n. 175.* non displicet. Ait enim Dicastillo, dolorem illum, qui elicitus fuit primùm post narrationem peccatorum, rectè dici referri *virtualiter* ad confessionem, quia confessio durat tunc adhuc, non *physicè* quidem, sed *moraliter*, & ut *moraliter* existens incitat pœnitentem ad dolorem.

V. Dolor semel conceptus de peccatis in ordine ad confessionem recogitatis, si quis ex vi illius, & proposito tunc concepto applicet se etiam postridie ad confessionem, sufficiens est ad fructum Sacramenti, etiamsi quis in actu confitendi novum dolorem non conciperet, manet enim ille dolor *virtualiter*, sicut, cùm quis ex vi propositi, quod facit hodie, crastinâ die se applicet ad aliquam peregrinationem, illud propositum tendendi ad talem terminum manet virtute. Ita resolvit, & rectissimè quidem Lessius *in Auctar, ad 1. 2. verb. Confessio Cas. 3.* propositam sibi illam quæstionem: *An dolor pridie excitatus sufficiat, & absolutionem consequar absque novo dolore?* Nec reor, quemquam dubitaturum de hujus resolutionis in his terminis veritate. 157

At, *quid si dolui quidem pridie vesperi de peccatis recogitatis, non tamen cogitavi tunc de confessione? An etiam in hoc casu potero* 158

ro crastino die tutò omittere aliam contritionem?

„Resp. Minimè juxta Coninck, & Lay-
„mann, maximè juxta Tamburinum *cit. c. 2.*
„§. 3. sic loquentem: Illud ad solamen timora-
„torum tacere non debeo: si in hoc Sacramen-
„to unum quid *moraliter* faciunt Confessio nunc
„v. g. exhibita cum satisfactione, quæ fortè
„tunc ad plures dies, & aliquando menses ex-
„hibetur; imò si esset certus Confessor, quòd
„pœnitens, quem abhinc quatuor diebus e. g.
„audivit, bene esset dispositus, illum nunc li-
„ceret absolvere; & sic illa confessio cum præ
„senti absolutione unum quid *moraliter* facere
„posset; & meritò, quia similis propinquitas
„satis, supérque est ad judicia profana consti-
„tuenda, ad quorum normam hoc Ecclesiæ ju-
„dicium est institutum; si hæc, inquam, ita se
„habent, cur etiam non poterit dolor abhinc
„quatuor, vel quinque dies animo conceptus,
„nec revocatus, unum quid *moraliter* cum con-
fessione præsenti constituere?

159 Hactenus Tamburinus, cum quo proinde dico, si heri, aut nudius tertius discussisti tuam conscientiam pro hodierna confessione, & ante, vel statim post discussam excitâsti verum dolorem, minimè opus, sed duntaxat consultum esse, ut hodie renoves *physicè* dolorem, nisi fortè interea revocâsses hesternum, seu nuperum, quæ revocatio fit per peccatum mortale interim patratum. Imò si in pridiano ordinario examine faciendo doluisti debito modo de peccatis, nihil cogitans de confessione facienda cras, vero simile est, non esse opus alio dolore, sed hesternum illum cum hodierna Confessione habere sufficientem *moralem* simultatem, seu conjunctionem. Probatur tum verbis Tamburini primùm descriptis, tum exemplo, quod admittit Abbas Rasslerus suprà *num. 155.* tum ratione, quia, licèt tunc non cogitetur de confessione, quia tamen superiùs ostendi, conjunctionem illam *moralem* harum duarum partium posse fieri, sine *virtuali*, aut *formali* relatione doloris præcedentis ad confessionem, non apparet, cur noctis unius interjectio obsit *morali* conjunctioni. Nollem ego tamen sequi hanc doctrinam respectu mei, quia spectantia, ex institutione Christi, ad valorem Sacramenti sunt potiùs scrupulosè, quàm aliquantùm laxè observanda.

160 Ex his deduces in primis, Professorem Fulvii, de quo *num. 141* haud satis peritè locutum, si *absolutè* dixit, dolorem hodiernum non sufficere ad crastinam confessionem; licèt enim id sit valde probabile, quando ille dolor fuit conceptus sine ulla omnino cogitatione; aliquantùm etiam probabile, quando fuit conceptus cum cogitatione de confessione, sed non ex vi, & intentione faciendi hanc cras, si tamen fuit elicitus ex hac omnino intentione, dicendo nimirum: Volo cras aperire mea peccata sacerdoti, ergo jam volo me examinare, & debito modo dolere, quia fortè cras non suppetet satis temporis; nullus Theologorum, quos legi, negabit, talem pridianum dolorem esse sufficientissimum, casu, quo, ex vi propositi de confessione hodie obeunda formati heri, peragitur hodie illa Confessio: modò non revocetur ille dolor per novum peccatum mortale, ut paulò antè dixi ex Tambur.

Quid si autem, instituendo heri illud accuratum, & dolorificum examen cum prædicto proposito, fui immemor unius peccati mortalis, hujus verò memoria occurrat cras ante confessionem, an non erit necessaria nova pœnitudo? 161

Resp. I. Si pridie non deprehendisti in tua conscientia, nisi venialia peccata, & proinde non doluisti de illis, nisi communi modo, quo solemus de venialibus, erit probabiliter necessaria cras nova pœnitudo; nam dolor de venialibus communiter non extenditur ad mortalia. Consentiunt à fortiori Jacobus à Graphiis, & Reginaldus mox citandi.

Respondeo enim II. Si in illo examine 162
occurrit tibi unum, aut plura peccata mortalia ultra oblitum, déque illis, aut illo doluisti ob motivum ne *virtualiter* quidem, sed tantùm *habitualiter* se extendens ad oblitum, necessariò debebis de revocato in memoriam dolere novo dolore, ut liquet ex dictis *Cas. IV. num. 70.* Idem est ex opinione Jacobi de Graphiis *Lib. 1. decis. aurear. c. 5. n. 23.* & Reginaldi *Lib. 5. c 4 sect. 3. n. 55.* pronuntiandum, tametsi dolor pridianus fuerit conceptus ex motivo communi de peccatis tam oblitis, quàm non oblitis, eò quòd nec sufficiat, esse ita dispositum, ut quis esset doliturus, si peccatum veniret in mentem, nec excusetur pauper, qui, cùm jam non sit solvendo, detrectat solutionem etiam postquam pervenit ad pinguiorem fortunam, ut argumentatur Graphiis.

Sed contra: non exigitur novus dolor de 163
peccato ante absolutionem oblito recurrente post absolutionem, ut paulò post dicam; ergo nec exigitur, licèt recorderis ante omnem confessionem; absolutio enim non absolvit ab obligatione dolendi, sed detestatio. Et nónne ex sententia ipsiusmet Reginaldi, eáque vera, ut ostendimus *n. 74.* dolor de mille mortalibus peccatis sub confusissima, indistinctissima repræsentatione apprehensis elicitus ex motivo omnibus communi ita sufficit ad confessionem, ut nequaquam requiratur peculiaris dolor de singulis postmodum memoriam subituris? Ergo consultum quidem, at
non necessum est, ut, quando memor decem 164
duntaxat peccatorum mortalium, immemor autem trium aliorum dixisti: *Domine Deus doleo ex toto corde, quòd te unquam quacunque ratio-*

tione offenderim! postea detesteris peculiariter illa tria, si ante, aut post exhomologesin occurrant animo. Imò nec tunc est opus, quando solùm dixisti: *Domine Deus doleo ex toto corde, quòd te tam graviter & indignè offenderim hisce decem sceleribus*! ut facilè deduces ex dictis *num 70*.

165 VI. Quando in confessione oblitus alicujus peccati, illud paulò post datam absolutionem confiteris, non est opus, ut de illo habeas novum dolorem; prior enim se extendit *virtualiter* ad hoc, si processit ex motivo etiam huic communi. Lugo *Disp. 14. sect. 3.* Dicast. *Disp. 6. dubit. 12* post Henriq. *Lib. 4. de pœni. c. 16. n. 7.* cum aliis communiter, teste Dicastillo, contra Joann. Sanchez. Similiter si propter instans mortis periculum impertitus es alicui absolutionem, antequam omnia peccata narraret, potes ab iis, quæ fortè adhuc subdet, eum absolvere, tametsi novus dolor non

166 superveniat. Sicuti, si superiori es confessus sola reservata, & adeptus eorum absolutionem accedis inferiorem Confessarium, manifestaturus ipsi non reservata cum reservatis, opus tibi non erit novo dolore. Idem Card. *l. c. n. 27.* subdens *num. 30.* posse in casu, quo aliquem iteratò absolvis propter accusationem de peccato oblito ante proximè antecedentem absolutionem, eandem pœnitentiam à te imponi, quam imposuisti paulò antè, sicuti etiam observo *in Alphab. Confess. Cas. XXI. num 743*.

167 Nec dubium, quin Lugo, & Dicastillo sentiant, dolorem universalem, quem habuisti heri, aut nudius tertius tempore confessionis tunc peractæ, sufficere pro confessione hodierna, in qua nihil aliud confiteris, quàm peccatum nudius tertius omissum per oblivionem.

168 VII Si hodie confessus tria peccata cum debito dolore, cras iterum eadem, nullo alio adjuncto, rursum confiteare, non fore cras necessarium novum dolorem, docent satis apertè Lugo, & Dicastilio *locis citatis*, quatenus *absolutè* ajunt, unum actum doloris posse esse materiam duarum confessionum, in quarum posteriore nihil aliud aperitur, quàm in priore, tametsi Joann. Sanchez, & Diana hoc negant apud Dicastillo *n. 166*.

169 VIII. Denique si hodie cœpisti facere confessionem cum vero dolore, sed absolvere nequivisti, non tantùm non erit crastino die, quo eam absolves, opus ullo novo dolore, sed si fortè de nocte tactus apoplexiâ nequeas post unum, duos, sex dies dare ullum signum doloris, absolvere te debebit, qui excepit partem confessionis; imò poterit alius, qui scit, te heri auspicatum esse tam sanctum opus, quia generatim Catholicus moribundus debet absolvi, etiam privatus omnibus sensibus, modò constet, dedisse aliquod signum pœnitentiæ directæ ad confessionem, ut trademus *in Alph. Confessar. Cas. XIX. n. 599*.

Nec obest, quòd tu cœperis confiteri alteri, 170
adeòque non habueris intentionem accipiendi absolutionem ab altero, nam illud tuum particulare factum nihil derogavit generali omnium Christianorum intentioni recipiendi à quocunque tandem sacerdote absolutionem in tali articulo.

APPENDIX INEXPECTATA ad Num. 146.

Porrò quia responsiones datæ in hoc *sexto* Casu supponunt id, quod expressi *n. 146.* scilicet *actualem* dolorem esse de essentia Sacramenti Pœnitentiæ, infertur, quid fuerit à me respondendum ad hunc

Casum inauditum.

Fabricius narraturus sua peccata Sacerdoti, nec præmittebat, nec conjungebat ullum alium dolorem, quàm indicatum his verbis: Domine Deus syncerè cupio confiteri eo modo, quo Beata Virgo, S. Franciscus, atque alii Sancti fuère confessi; *Confessarius, non ignarus hujusce consuetudinis, impendebat ipsi absolutionem. Quæritur, an validè?*

Quidam primæ vir authoritatis, non modò narravit mihi hoc factum utrumque, sed insuper seriò quæsiit, quid de eodem censerem, cùm diversa ferrentur judicia de illo. Respondi, absolutionem fuisse nullam; contritio enim est pars *essentialis* Sacramenti pœnitentiæ. Tridentinum Concilium suprà *Cas. 1. n. 5.* & quidem *actualis*, ut jam dixi ex sensu omnium Theologorum; atqui nulla *actualis* contritio, nullus verus dolor de peccatis indicatur verbis prolatis ab illo nimis albæ mentis homine; qui enim præcise, quamvis synceriſsimè, animitùsque dicit, se intendere confiteri eo modo, & cum iis conditionibus, cum quibus fuère confessi S. Franciscus, Dominicus, Augustinus, & quas ipse Christus præcepit jungi cum vera Confessione, solummodò ut sic præcisè indicat, se habere desiderium, aut voluntatem adjungendi illas conditiones, & circumstantias; atqui certum est, neque tali desiderio, neque tali voluntati jungi necessariò, seu inseparabiliter ullum actum, aut doloris, aut propositi. Vnde fit, ut vel mentiatur, vel falsum dicat, qui utens illâ formâ loquendi omittit *actualem* dolorem, *actuale* propositum; atqui actus mendax, aut falsus nequit esse pars Sacramenti Pœnitentiæ. Denique nefas est, cogitare Beatissimam Virginem doluisse de peccatis. Suprà *Cas. 1. n. 13.* utpote de qua propter honorem Domini nulla prorsus est habenda

da quæſtio, quando de peccatis agitur. S. Auguſtinus *de naturâ, & gratiâ*, adverſus Pelagianos.

UTRUM SACRAMENTUM POENITENTIÆ POSSIT ESSE VALIDUM SIMUL, ET INFORME.

CASUS VII.

Probabiliſſimè Fabuloſus.

SVMMARIVM.

Caſus de exiſtimata adultera matre Petri Lombardi, Gratiani, & Comeſtoris. 171.
Illa exiſtimatio eſt falſa. 174.
An, ſi illa mater non doluiſſet de illis tribus adulteriis, potuiſſet nihilominus ejus Confeſſio eſſe valida, & informis? *175. & ſeqq.*
Probatur, poſſe dari Confeſſionem talem. 178.
Confeſſus cum dolore non ſe extendente ad omnia peccata, an poſtea tenebitur ea omnia rurſum confiteri? 179.
Alius caſus, quo datur Confeſſio valida & informis. *180.*

171 *GRatianus celeberrimus ille Compilator Decreti, & eximium decus Illuſtriſſimi Ordinis S. Benedicti, fratrem habuit Petrum Lombardum, Epiſcopum Pariſienſem, vulgò Magiſtrum ſententiarum dictum; habuit, & alterum germanum Petrum Comeſtorem hiſtoriæ laude clarum. Hos omnes ſuſceperat ex adulterino complexu genitrix ipſorum. Quæ cùm multos poſt Annos videret, audiret, quantâ nominis celebritate ſui filii excellerent, dictitare ſolebat, ſe quidem peccâſſe, dum eos concepit; at cùm pepererit filios tam utiles Eccleſiæ, non poſſe dolere de illo peccato.*

172 Quæritur: *An, ſi revera omiſiſſet in ſuis omnibus Confeſſionibus deteſtationem ſimul, & manifeſtationem hujus triplicis adulterii, inducta illâ falſâ perſuaſione, quòd nec deteſtandum, nec confitendum eſſet verum crimen mortale, ex quo tantum commodum in univerſam Eccleſiam dimanâſſet, fuiſſent omnes illæ Confeſſiones invalidæ, & conſequenter infructuoſæ, videlicet ſine remiſſione etiam illorum peccatorum, quæ ſyncerè aperiebat, & conſequenter ſine infuſione gratiæ ſanctificantis;* quæ cùm ſit nobiliſſima illa forma, corona, & gemma, qua deformiſſimam peccatoris animam exornare ſemper deberet, ex Chriſti inſtitutione, Sacramentum Pœnitentiæ, meritò tunc illud appellatur *informe*, quando re ipſa confertur quidem validè, ſed tamen ſine inductione formæ illius, & veſtis nuptialis.

Eſt autem lis inter Theologos duplex circa hanc deformitatis conjunctionem cum valore. 173
Prima, *utrùm fieri queat, ut Sacramentum pœnitentiæ* (de cæteris dubitari non permittit quotidiana, pro dolor! quorundam ſacrilegè ea recipientium perverſitas) *ſit planè validum, & tamen non afferat reipſa gratiam ſanctificantem?* Secunda, *quibus in caſibus poſſit eſſe* validum & informe?

Quia verò omnes, qui partem *affirmativam* tuentur, ajunt, tunc ſaltem poſſe illam conjunctionem valoris cum informitate fieri caſu, quo deeſt debitus dolor; idcirco propoſui factum, in quo exprimitur defectus doloris. Deſcripſi autem ex Illuſtriſſimi D. Joannis Caramuelis *Theologia Fundamentali*, in qua non modò illud factum refert, ſed etiam teſtatur, deſcribi in primo folio Decretorum, at non reperio in variis editionibus, quas ſubminiſtrat noſtra Bibliotheca; invenio autem apud Tiraquell. *De nobilitate Cap. 15. n. 32.* ita ſcribentem: *Sunt, qui ferant, Gratianum, Petrum Lombardum, & Petrum Comeſtorem ex adulterio natos, cujus admiſſi cùm mater eorum pœnitere non poſſet, quòd tantos viros ita genuiſſet, idque confeſſori ſuo planè profiteretur,* pœniteas ergo, inquit, quòd pœnitere non poſſis. Ita Tiraquellus. At verò Cardinalis Bellarm. *in Libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis Verb. Petrus Lombardus* teſtatur, fundamento carere quorundam opinionem ſcribentium, Gratianum, Lombardum, Comeſtorem fratres fuiſſe, cùm Gratianus fuerit Etruſcus, Lombardus Novarinus, & Comeſtor Trecenſis Gallus. Eam ob rem voco illum Caſum *probabiliſſimè Fabuloſum.* Poſito autem, eſſe verum (certè fuit poſſibilis) ſic eum breviter reſolvo. 174

Si illa mater confidit, ſe concepturam filios plurimùm profuturos bono Eccleſiæ, & inſuper fuit adeò rudis præceptorum divinorum, ut ex ignorantia invincibili (negabunt hanc invincibilitatem Sinnichiani) exiſtimârit, adulteria, ex quibus progignuntur proles perutiles bono publico, non eſſe crimina lethalia, ac proinde non deferenda ad Sacrum tribunal, tunc, ſi Confeſſionibus ipſius nihil aliud obfuit, quàm ſilentium trium adulteriorum, Confeſſiones illæ fuerunt *validæ* ſimul, & *fructuoſæ. Valida*, quia nihilominus adfuit integritas *formalis*, ut patebit ex dicendis *Caſ. XIV. Fructuoſa*, quia omiſſio inculpata peccati mortalis non privat fructu Sacramenti. Si verò ponamus, (ut poſuimus) illam, dum violabat fidem conjugalem, exiſtimâſſe quidem, ſe graviſſimè delinquere, confeſſionem tamen hujus criminis diſtuliſſe, donec intellexit, filium Petrum celebrari ore omnium Theologorum, filium Gratianum ſummo eſſe loco apud Jureconſultos, 175 176

nec Petri nomen esse obscurum; hoc autem cognito, ita gavisa fuit utilitate publicâ, quam adferre dicebatur ejus triplex proles, ut crederet, stultè acturam se, si doleret de conceptione talium liberorum, hæcque credulitas fuit inculpata, ei autem juncta Confessio cæterorum mortalium peccatorum, at non adulteriorum, junctus quoque verus dolor de cæteris peccatis, sed absque motivo se se *implicitè*, aut *virtualiter* extendente ad eosdem furtivos complexus juxta dicta *Cas. IV. n. 70.* tum *valida* quidem fuit illa confessio, sed *infructuosa.*

177 Adeóque sentio cum S. Thoma *in 4. dist. 17. q. 3.* Suarez *De Pænit. Disp. 20. Sect. 5.* Cardinale de Lugo *Disp. 14. Sect. 6. & 7.* atque Thomistis communiter, ut testatur Suarez, & Lugo, contra Vasq. Coninck, Fagundez, aliósque multos, Sacramentum pœnitentiæ posse ob præsentiam alicujus veri doloris esse *validum* quidem, at simul etiam *informe* ob defectum alterius doloris, probóque communi ratione in primis de

178 valore, deinde de informitate. Siquidem ad essentiam hujus Sacramenti non exigitur ex parte pœnitentis plus, quàm *supernaturalis* dolor, propositum emendationis, & confessio *formaliter* integra. Deinde probo de informitate; etenim hæc tria possunt revera inveniri in peccatore, cui tamen non infundatur gratia; siquidem ex una parte certum est, non dimitti ullum peccatum mortale sine pœnitentia, seu dolore saltem *virtuali.* Suprà *Cas. VI. n. 131.* ex altera etiam parte non minùs certum est, unum peccatum mortale sine altero non remitti. Atqui fieri potest, ut quis revera doleat de uno è duobus peccatis à se commissis, & sic aderit dolor sufficiens ad essentiam pœnitentiæ Sacramenti; re autem verâ non doleat de altero, quia videlicet motivum, ob quod dolet de priore veniente in mentem, est omnino particulare, proinde nullatenus se exporrigens ad alterum non occurrens memoriæ, ut quando reus hæresis, & furti dolet de primo præcisè idcirco, quòd infallibilem veritatem postposuerit suo judicio tam hebeti, tam stulto.

179 Suppositâ veritate *speculativâ* nostræ doctrinæ, sequitur hoc corollarium *practicum*, propter quod solum disserui de tacta controversiâ, quòd scilicet necessarium non sit, ut, qui confessus est sine alio defectu, quàm doloris dimidiati, ut ita loquar, seu restricti ad quædam, non extensi ad omnia mortalia, cognito defectu repetat Confessionem criminum, ad quæ se extendebat ille dolor, sed duntaxat illorum, de quibus revera non fuit dolitum.

180 Atque ita sentiunt, & meritò quidem post S. Thomam patroni superioris doctrinæ, addentibus aliis apud Suarez *loc. cit.* Tann. *n. 114.* Alios casus, quibus Confessio possit esse *valida* simul, & *informis*, quos inter est ille, quem Henriq. *Lib. 5. cap. 11. c. 2.* admittit, dum assentiente & fusè propugnante Nugno *in addit. ad 3. Part. quæst. 9. art. 2. dub. 1. sub finem.* ait, si quis cogitans quidem omnia confiteri, attamen per mortalem negligentiam (quæ tamen non sit crassa, & accedens ad affectatam, ut ait Nugnus) se non sufficienter examinans confiteatur, & ob prædictam negligentiam omittat unum, aut alterum mortale peccatum, fore *validam*, sed *informem* Confessionem; & *in commentario* videtur non assentiri Melchiori Cano exigenti, sicut & exigit Nugnus, ut talis non advertat se peccare; nec requirit Henriquez ad valorem Sacramenti, nisi ut confiteatur istam suam negligentiam. At nec hoc postulat Nugnus, quia expressè supponit, eam negligentiam non animadverti. Inter illos eosdem casus est defectus propositi serii emendandi vitam; de quo jamjam.

DE PROPOSITO EMENDATIONIS.

CASUS VIII.

Vindicativi.

SUMMARIUM.

Casus ignoscentis imperfectè inimico. 181.

Difficillimè corriguntur coquentes Vindictam. 182.

Propositum efficax emendandi se requiritur ad effectum pœnitentiæ Sacramenti. 184.

Imò etiam ad essentiam ejusdem. 185.

Sitne probabilis opinio consentium, velleitatem sufficere loco veri propositi? 187.

Quomodo propositum debeat esse firmum? 188.

Huic firmitati non obest opinio futuri relapsûs. 189.

Casus dicentis, se non posse vivere sine luxuria. 190.

An tali erat impertienda absolutio? 191. & 192.

Quomodo propositum debeat esse universale? 195.

Quomodo generatim tale, ut malit quidlibet potiùs pati, quàm peccare mortaliter? Ibid.

Reprehendendus confessarius, proponens pœnitenti in specie mala pra peccato eligenda. 196.

Quid faciendum, quando pœnitens dicit, se dubitare, utrùm potiùs esset peccaturus, quàm subiturus hoc, aut illud malum? 197.

Quid debuit confessarius dicere illi, de quo num. 181. actum est? 199.

Qui tractandus à confessario is, qui alteri non vult ignoscere? 200.

An

181 *Hermogenes lacessitus ab Horatio gravi injuriâ, quærit omnes ulciscendi modos. At, dum quærit, corripitur morbo lethali. Sacerdoti seu accersito, seu sponte advenienti confitetur inter cætera iram gravissimam inflexibiléque propositum sumendi vindictam, tandem tamen inductus hortationibus Confessarii ait, se hosti ignoscere. At paulò post nescio qua occasione data explicat se se, ac dicit, se quidem ignoscere ipsi ex animo, si sibi nunc emigrandum sit è vita, si autem convaluerit, se par pari relaturum; nec potuit ullâ prorsus ratione adduci à Confessore, ut absolutè ignosceret; atque ita efflavit animam. Quæritur, an cum hoc proposito potuerit* validè, & fructuosè? *An verò saltem* validè *recipi Sacramentum pœnitentiæ?*

182 Vivebat, dum hæc mandabantur prælo, sed jam vixit, ille I. V. D. qui hoc factum expresso nomine Urbis Italicæ, in qua contigit, mihi, ceu certissimum recensuit. Quod quidem inter reliqua confirmat duas doctrinas *morales*. *Primam* Navarri *de Jubilæo notab. 17. n. 14.* annumerantis difficillimè corrigibilibus eos, qui rancorem, atque vindictas fovent. *Alteram* nostri P. Alphonsi Rodriquez, non sine aliorum plurium suffragio scribentis, longè plures confessiones fieri sacrilegè ex defectu propositi emendationis, quàm integritatis; addente Cardinale de Lugo *de pœnit. disp. 15. Sect. 4. n. 53.* potissimam causam, cur, qui tantùm semel in Anno confitentur, toties, & tam citò relabantur in peccata pristina, esse conjiciendam in defectum propositi, nam ne tunc quidem, cùm faciunt annuam Confessionem, adferunt propositum, nisi infirmum.

183 Nos de proposito dissolvemus tres generales quæstiones; *primam* de qualitate, necessitatéque illius, respectu Sacramenti Pœnitentiæ; *alteram* respectu peccatorum mortalium; *tertiam* itidem de necessitate, & qualitate illius, respectu venialium.

Dico I. Non tantùm ad effectum, sed etiam ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ requiritur firmum, efficáxque propositum non peccandi de cætero mortaliter. *Prima* pars est omnium Recentiorum, & probatur autoritate Tridentini *Sess. 14. cap. 4.* definientis, non modò contritionem, per quam obtinetur remissio peccatorum, esse detestationem peccati *cum proposito non peccandi de cætero*, sed insuper addentis, attritionem cum Sacramento Pœnitentiæ sufficere ad obtinendam remissionem, *si voluntatem peccandi excludat*; atqui ejusmodi voluntas non excluditur, nisi per propositum non peccandi de cætero. 184

Altera pars est communissima contra Victoriam, Ledesinam, Canum, Cajetanum, Covarruviam relatos à Suario *Disp. 20. Sect. 4. n. 1.* Vasq. *quæst. 92. art. 2.* Tannero *hic Quæst. 6. d. 4. n. 84.* ac ratos, ad valorem hujus Sacramenti sufficere quamlibet displicentiam de peccato cum velleitate non peccandi, quæ velleitas potest his verbis exponi: Utique vellem, ut non offenderem Deum, sed quia non possum desistere, seu tam ægre desisto à sectandis voluptatibus, lucro injusto, occasione sumendi vindictam, & aliis, quibus est inseparabiliter juncta offensa Dei, reatus pœnæ æternæ, jactura paradisi, &c. idcirco nequeo jam sine mendacio dicere: *Volo, & decerno inposterum, quantum per Dei gratiam potero, non admittere ullum crimen lethale, non offendere Deum mortaliter.* Etenim velleitas nihil est aliud, quàm actus *conditionalis* voluntatis, versantis circa objectum, vel impossibile, vel possibile quidem, sed non nisi per media molesta, quæ quis proinde non vult adhibere: cujusmodi velleitas reperitur in literarum alumno valde pigro, qui vellet quidem facere in fine Anni gradum ad superiorem scholam, sed non nisi desidiosissimè terit tempus. Porrò cùm ejusmodi velleitas sit nimis imperfecta conversio, reversióque ad Deum, credibile non est, eam sufficere ad valorem Sacramenti, cùm præsertim possit habere adjunctam voluntatem absolutam peccandi. 185 186

Quia tamen neque Suárez *loc. cit.* neque Vasq. *l. c.* neque Lugo *Disp. 14. Sect 5.* referentes illam Victoriæ sententiam, ullâ censurâ eam notant, etsi Tannerus *l. c.* scribat, non videri probabilem, & *Quæst. 7. n. 102.* vocet falsam; quia eandem etiam è Recentioribus sequitur Thomas Hurtadus apud AmadæumGuimenium *Tract. De Matrim. propos. ult. n. 18.* itémque magnus in re morali Magister Silvester *Verb. Confessio Quæst. 22, dicto 2.* ideo posset, ob tantorum virorum authoritatem, non nemini videri non adigendus ad repetendam Confessionem is, qui cum tali velleitate est confessus, modò 187

vel putaverit, talem velleitatem sufficere, vel si non putavit sufficere, attamen sit illam confessus, ut tradunt citati apud Tanner. *cit. n. 102.* vel non occurrerit ejus menti cogitatio de confitendo tali defectu, sicuti exprimit Silvest. *l. c.* & denique non habeat *formale* propositum peccandi mortaliter. Verùm obstat Silvestro clarè autoritas Tridentinæ Synodi. Nam propositum, quod ipsa, & nos exigimus ex communi, veróque Recentiorum judicio ad essentiam confessionis, nihil est aliud, quàm firma voluntas, & intentio non peccandi ullatenus mortaliter inposterum; ac proinde debet esse præditum quatuor conditionibus.

188 *Prima* conditio est, ut sit firmum, quale censetur esse, quando est ejusmodi, ut, quamdiu manet in animo, tamdiu nequeat homo scienter admittere crimen lethale. Quare te carere sufficienti proposito, non necessariò inferes ex eo, quòd post illud formatum relapsus sis perfrequenter in idem peccatum, sed ex eo, an, quando dicebas, te habere propositum non peccandi, fueris ita dispositus, ut, si, manente illo actu propositi, ac voluntatis, oblata tibi fuisset occasio aliqua consciscendi aliquod mortale crimen, fueris illam amplexurus. Si enim, stante eo statu animi, fuisses eam certò, vel sub dubio amplexurus, signum est, tuum propositum non fuisse firmum, fuisse autem firmum, si, permanente eo statu, fuisses illam ex-

189 secraturus occasionem. Hinc notant communiter autores, ac nominatim Valent. *Tom. 4. disp. 7. quæst. 11. punct. 2. in fin.* ac Laym. *hic Cap. 4. n. 8.* tametsi quis, consideratâ suâ fragilitate, meritò timeat, imò etiam existimet, se ad vomitum rediturum, id tamen nil obesse firmitati propositi; propositum quippe est actus voluntatis; illa verò existimatio est actus intellectûs, qui potest consistere cum priore voluntatis operatione. At fortè quæres, quid censendum de hoc

Casu Martini Navarri?

190 T*urpilius assuetus à prima adolescentia fœdissimæ turpitudini dicit Confessario, se non posse sine hisce voluptatibus vivere, an absolvet Confessarius?*

191 Ita quidam ejusmodi Turpilius de se ipso, respondit Navarro, hortanti ipsum ad seriam resipiscentiam, ut refert hic *Tract. De Indulg. & Jubil. Notab. 17. n. 13.*

Resp. Certò non absolvet, sequendo communem sententiam Recentiorum, quam defendimus; apparet enim ex his verbis, deesse aut absolutè propositum emendationis, aut propositum firmum. At verò probabile mihi est, propugnatores velleitatis, de quibus superiùs, responsuros inprimis, si absolvatur, Sacramentum fore validum, modò Turpilius possit hac ratione interpretari sua verba: Ego quidem non habeo jam *explicitam* voluntatem me rursum inquinandi illis spurcitiis, imò vellem, ut carerem omni in eas inclinatione, & nunquam iis offenderem Deum; quia tamen ita sum profundè in eas immersus, tantámque ex iis persentisco voluptatem, nequeo in me excitare voluntatem eas, postponendi legi divinæ, illas prohibenti: Si enim Turpilius valeat syncerè sic interpretari sua illa verba, suúmque animi sensum, dicetur habere illam ipsissimam velleitatem, quam sufficere ad Sacramentum pœnitentiæ, sustinent tot Thomistæ à nobis relati, & refutati.

Respondebunt deinde, ut reor, rectè quidem, non fuisse impertiendam absolutionem illi Veneris mancipio, *per se loquendo*, idcirco, quòd non sit administrandum ullum Sacramentum indispositо, atque incapaci fructûs principalis annexi illi. Quia verò *in Clavi Alphabetico-Sacramentali Sect. 6. n. 274.* seu *Tract. 1.* ostendi, posse occurrere circumstantias, quibus fas sit, conferre verum Sacramentum indigno, idcirco possent & hic tales occurrere; nec falsificaretur ullo modo formula absolutionis, si, ut nonnullis placet, ea sit hoc modo explicanda: *Confero tibi Sacramentum, quod ex se vim habet remittendi peccata.* 192

Altera conditio propositi est, ut sit universale, id est, extendat se ad omnia mortalia inposterum vitanda, quale etiam tunc adesse censetur, quando tuum propositum formas quidem expressè de uno solo, at formas ex motivo communi cæteris peccatis. Sicut & ille habet sufficienter universale propositum, qui reus quinque mortalium diversæ speciei, syncerè dicit: *Potiùs moriar, quàm ut rursum admittam ullum ex his quinque peccatis*, dummodo non habeat vigentem affectum erga unum aliud. 193

Tertia conditio est, ut nullius mali metu, nullius boni amore, velit quis inposterum peccare lethaliter; alioquin pluris fieret seu vita propria, seu voluptas, aut commoditas adjuncta peccato, quàm Deus ipse; quod utique est nefarium. Quare neganda est absolutio omni, qui non est *actualiter*, vel *virtualiter* ita dispositus, ut malit omne malum generatim perpeti, quàm crimine lethali lacessere Deum Navarrus *in Manuali Cap. 1. n. 17.* ex communi. 194

Dixi: *Generatim*; est enim cavendum confessario, ne pœnitenti proponat in specie aliqua mala valde acerba, ipsique valde displicita; nam ex una parte sufficit, modò *generatim, & universaliter* sit quisque paratus, in nullo casu Deum offendere mortaliter; & *actualiter* non adsit animus eum ita offendendi; ex altera autem parte potest (ut Navarrus observat ex S. Thoma, & Innocentio) fieri, ut quis generaliter malit omnia perferre mala, quàm admittere noxam inferno dignam, nolit tamen hoc, aut illud malum speciale potiùs exantlare, quàm e. g. non sumere vindictam de impro- 195

bo

bo in valore honoris; eò quòd sicut jucunda multò potentiùs nos movent, quando speciatim, & sigillatim proponuntur, quàm quando generatim, sic etiam terribilia speciatim narrata majorem nobis horrorem incutiunt, & consequenter à bono eis contrario avertunt, quàm quando de illis generatim fit mentio.

196 Et quis ferat confessarium, qui ex viro illustri simul, & militari, solito veris blasphemiis, injuriosis verbis, crudeli, & injustâ verberatione uxoris, ac famulorum offendere Deum lethaliter, sciscitetur, malitne osculari pedes carnificis in publico foro, quàm quidquam ejusmodi inposterum facere? Quare non solent, ut reor, prudentes confessarii quærere plus circa objectum propositi, quàm sitne pœnitens paratus mori potiùs, quàm relabi deliberatè. Quandoque tamen ad dandam occasionem majoris meriti propono etiam in specie aliqua gravia mala, quando scilicet cognosco, pœnitentem haud admodum ægre facturum tam generosam resolutionem.

197 Quòd si pœnitens nutet, aut etiam dicat, se dubitare, quid facturus esset casu, quo vel peccandum, vel hoc illúdve genus mali subeundum, tradit *absolutè* Navarrus *n. 19.* post. S. Bonavent. & Turrecremat. esse donandum absolutione, quæ doctrina vera est, si illa dubitatio sit in solo intellectu, & nondum ullatenus in voluntatem redundet, si enim redundet, tunc est talis homo pessimè dispositus, cùm deliberatè dubitet, utrùm malit in ejusmodi eventu parere Deo, quàm cacodæmoni. Ergo talis debet vel *absolutè* se resolvere, quòd mallet subire id mali, quàm irritare Numen, vel dicere intra se: *Si hoc evenerit, habeo jam animum faciendi id, quod bonum Christianum decebit: quod Deus à me exiget, &c.*

198 Ex quibus apparet, incapacem esse absolutionis, tum qui satisfacere non vult pro injuria alteri illata in fortunis, honore, corpore, cùm possit, ac debeat, tum qui non vult remittere, sed potiùs ulcisci injuriam illatam.

Consequenter indispositus ad Sacramentum confessionis, veniámque à Deo impetrandam fuit Hermogenes relatus *n. 181.*

199 *At inquies, quid agendum fuit confessario Hermogenis?*

Resp. Debuit in primis ei rotundè dicere, non posse ipsi à se impertiri absolutionem, & proinde illum tam certò, quàm certò Filius Dei pro ipso, & toto mundo mortuus est, æternis inferorum suppliciis excarnificandum inter fures, latrones, veneficos, Judam proditorem, ipsos Christi crucifixores, nisi penitus remittat
200 injuriam. Debuit deinde verbatim ipsi recitare illam fulminatricem sententiam Salvatoris *Matth. 18. Sic & Pater vester cœlestis faciet vobis* (id est: tradet vos Tortoribus) *si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus*, de cordibus, inquam, vestris. Debuit, & illam cum emphasi jungere: *Homo homini reservat iram, & à Deo quærit medelam: In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis deprecatur. Ipse, cùm caro sit reservat iram, & propitiationem petit à Deo. Quis exorabit pro delictis illius? Eccl. 28.* Debuit denique, si hæc, & similia non profecêre, accidere ad pedes indurati, exhibere ipsi imaginem Christi in crucem fixi, atque obtestari per innocentes Christi plagas, per coronam spineam, &c. ut si non hosti, saltem ipsi Christo remitteret eam injuriam. Hæc sanè fecêre è diversis Religionibus, nostráque Societate nonnulli, idque cum optato effectu.

At delinquerétne confessarius, si in consimili eventu non imitaretur hos nonnullos? 201

Respondeo *affirmativè*, si quidem speraret, expugnatum iri animam pervicacis hac ratione, & non aliâ faciliore. Ratio est, quia quisque tenetur, etiam cum aliquo incommodo suo, succurrere proximo versanti in præsenti periculo extremæ damnationis; versanti, inquam, ex fragilitate; tales autem versantur in ejusmodi discrimine potiùs ex fragilitate, qui ex vehementia passionis; est autem passionis vindicativæ vehementia apud nonnullos propriè indomabilis.

Quarta conditio propositi est Decretum de- 202
ferendi, fugiendíve occasiones peccatorum *proximas*, cùm sit *Matth. 5.* scriptum: *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te.* Consentiúntque in hanc conditionem universi DD. Explicationem hujus conditionis satis uberem trado *in Alphab. Confessar. Cas. XVI. n. 525. & seqq.*

Dico II. Propositum hactenus descriptum 203
debet, *per se loquendo*, esse *formale*, & *expressum*: *per accidens* tamen sufficit *implicitum*. *Prima* pars est communis Theologorum, teste Card. de Lugo *Disp. 5. n. 97.* eò quòd Concilium Trident. *Sess. 14. c. 4.* contritionem definiat esse detestationem peccati *cum proposito non peccandi de cætero*; idque indicent varii textus Scripturæ, & Patrum apud Suar. *Disp. 4. Sect.*
3. Dicastillo tamen *Disp. 2. dub. 6.* latè defen- 204
dit contrarium, casu, quo est elicitus actus, vel *perfectæ* contritionis, vel dilectionis Dei super omnia; tunc enim nunquam esse necessarium, ut propositum non peccandi inposterum sit actus distinctus à pœnitentia *perfecta*, tradit *n. 147.* non sine suffragio aliorum Theologorum; quam & ego doctrinam puto esse vero similem; non video tamen, quomodo reus gravium peccatorum, & de iis perfectè dolens possit suspendere expressum actum propositi de illis vitandis inposterum, si dolenti, & exercenti, seu *imperfectam*, seu etiam *perfectam* contritionem occurrerent tentationes de non relinquendis occasionibus proximis, déque vita in longum adhuc tempus producenda; ergo tunc saltem erit necessarius actus propositi distin-

ctus à contritione perfecta, tametsi Casparus Hurtadus *Disp. 2. diffic. 3.* hoc ipsum disertè neget contra Vasq.

205 *Altera* pars, quòd scilicet *per accidens* fieri queat, ut sine *expresso*, & *formali* ejusmodi proposito obtineatur, vel per attritionem unà cum confessione, vel per contritionem extra Confessionem quoque remissio delictorum, est tam recepta à Recentioribus Theologis, támque firmis munita rationibus, ut non sit *practicè* dubitandum de ejus veritate; habétque ea doctrina locum in duobus singulariter casibus: *primo* quo non occurrit, sicut sine dubio sæpissime non occurrit, ulla cogitatio de formando tali proposito; tunc enim singulariter valet doctrina Tridentini Concilii *cit. Cap. 4.* describentis conditiones attritionis sufficientis unà cum Sacramento ad dispositionem recipiendæ gratiæ, & inter eas conditiones nihil dicentis de pro-

206 posito *formali.* Certè nullus propriè, syncerèque de peccatis commissis dolet ob metum inferni, qui, si, durante illo dolore, interrogaretur, an ergo non solùm mala præterita plangat, sed etiam plangenda iterum non committere velit, ut loquar cum S. Ambrosio, quem refert Magister *in 4. Disp. 14.* non continuò responsurus esset: *Quomodo possum ob hoc motivum seriò antè acta peccata deflere, & flenda rursum committere velle?* ut verbis D. Gregorii utar.

207 *Alter* eventus, quo potest innoxiè omitti ejusmodi propositum *formale*, est, quando jam jam instat mortis inevitabilis periculum, adestque impossibilitas repetendi ullum ex peccatis conscientiam gravantibus; cur enim confessarius talem hominem hortetur ad propositum, seu *absolutum*, seu etiam *hypotheticum*, ex impossibili nimirùm hypothesi mortis evadendæ, de non iterando ullo horum criminum? Quamquam minimè reprehenderem, qui expressè tali diceret: *Nónne ita detestaris tua furta, tuas spurcitias, & ebrietates: quas jam mihi manifestâsti, ut, si Deus vitam tibi produceret ad multos, aut paucos Annos, nunquam esses relapsurus in hæc tam displicita Deo peccata?*

Ex his concludo, non modò esse juxta no-
208 stram, & Vasquezii contra Dicastillum sententiam præceptum, ut, quando volenti accedere Sacrum Cognitorem, seu Confessarium, & consequenter præmittenti, ut solet, detestationem peccatorum, succurrit cogitatio de vita emendanda, expressè dicat: *Omnino me integre emendabo cum divino auxilio* sed etiam consultum (non tamen necessarium) ut quis excitet ejusmodi cogitationem, si possit, siquidem propositum *formale*, & *expressum* consuevit esse efficacius, quàm *implicitum*; & cùm hæc doctrina sit tum securior, ut ex se liquet, tum facilis in praxi, quidni quisque illam sequatur *practicè*?

Cæterùm est etiam pro praxi notandum ex 209
S. Thom. Sanchez *Lib. 4. De voto Cap. 1. n. 31.* quando pœnitentes promittunt, quod sæpe fit, confessario, se non ampliùs hoc aut illud genus peccati peccaturos, hanc promissionem non solùm non esse votum, cùm non dirigatur ad Deum, sed neque obligare sub novo, & distincto reatu ad non relabendum. Memini quidem, unum, alterúmve pœnitentem mihi aliquando dixisse: *Promitto Deo, me imposterum penitus abstenturum ab hoc peccato*, at non statim credidi, edidisse votum obligans sub mortali infidelitate, sed priùs quæsivi, an sciret, oriri, per se loquendo, ex ejusmodi verbis deliberatè prolatis talem obligationem.

Dictis de necessitate propositi subjungo resolutionem hujus

Casus difficillimi in praxi.

Garcias Regni Congensis civis, & incola 210
petit à suo vicino hujus filiam in uxorem, quam & dat. Garcias secutus morem Patrium traducit illam in suas ædes, utitur eâ complures Annos tanquam uxore, at primùm postquam tot Annis experimento didicit, eam quadrare suo ingenio, celebrat cum ea nuptias in facie Ecclesiæ, repudiaturus eam, si non quadraret. Quod agit Garcias, factitant plerique omnes Catholici in eo Regno. An possunt Confessarii eos absolvere tempore illius probationis, & quasi Novitiatûs Matrimonialis dicam, an Carnalis?

Locupletissimus testis hujus improbissi- 211
mæ, communissimæque consuetudinis est R. P. Joan. Franciscus Romanus Capucinus, *in Historia* stylo Italico scripta *de Regno Congo cap. 9.* postquam egit in eo Regno compluribus Annis Missionarium Apostolicum.

Non immeritò autem appello hunc Casum 212
difficillimum in praxi. Etenim ex una parte certum est, omnes ejusmodi sponsos, & sponsas, quibus totum Regnum est notoriè plenum, esse incapaces absolutionis, *per se loquendo*, & consequenter nec ad Eucharistiam admitti, nec extremè ungi posse. Ex altera parte videntur excusandi illi Congenses; nec enim possunt sibi persuadere, se delinquere, si per tres, quatuórve Annos experiantur, utrùm saluti animæ, & bono fortunarum conducat inire fœdus indissolubile cum hac, aut illa Bertha; adeóque videtur quædam invincibilis ignorantia ipsis patrocinari. Quid factitent confes- 213
sarii, & parochi circa administrationem Sacramentorum: quid circa permissionem ingre-

gressus in Ecclesiam post non receptam (ob malam dispositionem) communionem Paschalem: quid circa morientes in tali statu: quid circa horum sepulturam, non explicat ille scriptor. Ego concludens ex tota narratione, omnes, aut plerosque ex taliter conditionatis sponsis carere proposito desistendi ab usu venereo concubinarum, potiùs quàm verarum sponsarum, videns quoque, administrationem Sacramentorum cessuram in majorem injuriam Creatoris, quàm negationem illorum, censerem esse repellendos ab omnium usu Sacramentorum, non obstante illâ falsâ persuasione, quæ revera est coram Deo inexcusabilis, utpote contraria judicio, & monitionibus pastorum, à quibus reguntur.

214 At, inquies. *Quid aget confessarius cum Juvene constituto in ea ætate, in qua solent Congenses accipere tales sponsas? Nonne meritò supponet, hunc quoque cogitare de sequendo exemplo suorum contribulium, & consequenter habere animum peccandi?*

Resp. Si Confessario non est aliunde notum ejusmodi propositum, dissimulet, cùm nequaquam teneatur supponere, juvenem ipsum esse *actualiter* (esto *habitualiter*) dispositum ad tale quid suo tempore moliendum; si verò vel ex verbis ejus, vel aliunde comperit, eum destinare imitari populares, non poterit beneficium absolutionis concedere nolenti desistere à tali animo. Ita scribo in Europa de toto hoc argumento Congensi, ignorans, quid facturus essem in Africa, si versarer inter Congenses. Facerem utique, quod omnes alii confessarii; at, quid agant hi in ejusmodi casibus, tacet Historicus. Fortè utuntur circa jam *hypotheticè* desponsatos, & desponsatas doctrinâ Doctorum contentorum velleitate, & penitiùs examinantium qualitates ignorantiæ invincibilis, & à confessario tolerandæ.

215

216 Dico III. Qui sola venialia confitenda habet, non utique necessariò format propositum expressum non delinquendi mortaliter, hanc quippe necessitatem nulla lex pro tunc indicat, tenetur tamen habere saltem *virtuale* propositum non relabendi in ea venialia. Etenim obligatur dolere de illis ex aliquo motivo *supernaturali*, cùm nequeat essentia Sacramenti subsistere sine tali dolore. Suprà *n.* 48. ergo hoc ipso, quòd sufficienter doleat de suis venialibus, habet propositum *implicitum* non iterandi illa eadem.

217 Quia verò Suarez *Disp. 4. sect. 3. assert. 1.* rectè tradit, necessitatem propositi *formalis*, & *expressi* respectu mortalium vitandorum simpliciter pendere ab ordinatione divina, ordinatio autem divina circa venialia, quoad punctum istud, non adfertur ulla, idcirco non ausim asserere necessitatem formandi expressum, distinctúmque propositum de venialibus non repetendis multò minùs dissentire à Coninck *Disp. 2. num. 130.* negante, exigi tam firmum propositum circa venialia, quàm circa mortalia fugienda.

Quia verò peccata venialia meritò vocantur *quotidiana*, proindéque sunt materiæ quotidianarum confessionum, præsertim à personis Religiosis fieri solitarum, idcirco pro praxi quotidiana refero ex Cardinale de Lugo *Disp. 14. sect. 9.* & Dicastillo *Disp. 6. dub. 16. & 17.* sequentia. 218

I. Qui frequenter incidit in venialia vel diversa, vel eadem, potest sibi proponere firmiter, se illam frequentiam emendaturum pro viribus; & hoc propositum sufficit, sicut & dolor de tam frequenti lapsu; item & confessio de illa frequentia, multitudinéque est sufficiens materia Sacramenti, eo modo, quo confessio de excessu in cibo, licèt non enumerentur singulæ buccellæ, quibus est factus excessus. Et in prædicto casu non remittuntur omnia peccata, sed tantùm posteriora, scilicet illa, ob quæ cœpit denominari frequens lapsus: nec est simile de intensione actuum, aut quantitate rei ablatæ; nam ista conficiunt unum aliquod individuum, ideóque non remittitur unus gradus, unus aureus nummus sine altero. Ita Lugo. Sed Dicastillo *num. 302.* rectiùs censet, etiam remitti omnia mendacia officiosa e. g. quando dicis Confessori: *Sæpe mentitus sum officiosè.* 219

II. Potest proponere non *absolutè*, sed *efficaciter*, quantum in se erit, se nunquam peccaturum venialiter, dicendo: Quantum in me est, volo procurare nunqnam committere peccatum veniale; scio quidem, me recessurum ab hac voluntate, attamen pro nunc volo *efficaciter* non recedere; sicut qui diceret: si fuero damnatus, blasphemabo utique, ut cæteri, Matrem Dei; attamen jam & nunc habeo voluntatem illam non blasphemandi in inferno, quantùm in me erit. 220

III. Homo non tenetur habere propositum venialia omnia *collectivè*, aut etiam *distributivè* vitandi, imò nec potest rationabiliter habere hanc *absolutam* voluntatem, ut de omnibus *collectivè* tradunt omnes, propter *moralem* impossibilitatem; at potest de omnibus *divisim*, seu *disjunctivè* dicendo: *Inposterum abstinebo ab his, vel illis, vel illis peccatis venialibus, & sic numerum minuam.* Lugo *n. 140.* Porrò qui plura venialia commisit, & dolet de omnibus, non omnia tamen confitetur, sed cùm fuerit e. g. mentitus leviter decies, dicit se aliquoties mentitum, remittuntur ei aliquot mendacia, licèt non determinaverit ipse, qualia ex decem vellet subjicere clavibus, remittentur verò tot, quot confessarius poterit ex circumstantiis personæ conjicere, vel si non possit quidquam de numero conjicere, remittentur tot, quot possunt intelligi per illam 221 222

223 confessionem, saltem duo. Ita Lugo *num. 142.* satis probabiliter, arbitrante Dicastillo *num. 312.* omnia tunc remitti, quemadmodum utique etiam *directè* remittuntur omnia mortalia, quando moribundus reus decem mortalium, asserit, se *generatim* de omnibus mortalibus dolere, ut observat optimè Dicastillo *num. 319.* sicut 100. hostias consecro, quando sunt 100. in pyxide, & habeo *generalem* intentionem cõsecrandi, quidquid est in illa, & quis dubitet, quin confessarius habeat *generalem* intentionem absolvendi ab omnibus venialibus mendaciis illum, qui solùm dicit: *Sum frequenter mentitus*?

224 IV. Qui ter est mentitus sine causa, habet sufficiens propositum confessionis, si constituat in futurum non mentiri sine causa, esto cogitat adhuc mentiri, cùm suppetat causa, & in suum, alteriúsve commodum; mendacium enim sine causa dictum turpius est officioso.

225 V. Quando habens mortalia, simul & venialia, detestatur utraque sub eodem motivo *formali*, cùm videri possit, *speculativè loquendo*, hanc detestationem *virtualiter* revocari per peccatum commissum ante ipsam absolutionem, aut post illam, ideo consultum est, dolere seorsim de mortalibus, & seorsim de venialibus
226 ob diversa motiva, quamvis in praxi non oporteat habere scrupulum, sicut nec tunc, quando habens sola venialia, & detestatus omnia sub motivo communi peccat de novo in confessionali ante datam absolutionem, licèt non doleat de isto novo peccato, attamen non revocavit *virtualiter* detestationem omniũ priorum, quia unum veniale est magis detestabile, quàm alterum; & quamvis etiam unum mortale sit atrocius, quàm alterum, qui tamen admittit unum mortale etiam levius, censetur revocâsse *virtualiter* detestationem necessariam ad absolutionem, quia revocavit detestationem, saltem peccati similis illi, quod patravit, cùm tamen detestatio debeat se extendere ad omne mortale.

QUOMODO PECCATA VENIALIA REMITTANTUR.

CASUS IX.

Verus, & Incredibilis practicè.

SUMMARIUM.

Deformitas minimi peccati ostensa S. Catharinæ Genuensi. 227.
Peccatum veniale non remittitur sine mortali, quo quis est infectus. 229.
Veniale remittitur per actum perfectæ *contritionis. 230.*
Et attritionis. 231.
Non autem per quodlibet bonum opus. 232.
Sed tantùm per illud, in quo continetur saltem virtualiter *displicentia peccati. 233.*
Declaratur variis instantiis. 234.
Proponitur difficile argumentum adversus sententiam asserentem, veniale remitti per attritionem. 235.
An possit veniale tolli per Sacramentum pœnitentiæ? 237. & 238.
Quomodo veniale tollatur per Sacramentalia? 239.
An ex opere operato? *240.*
Quomodo tollatur per Sacramenta diversa à pœnitentia? 242.

Illustrissimi, atque Principalis Monasterii Einsidlensis, seu Eremitani Professus, Admodum Reverendus Pater, ac Dominus Anselmus Eisling Theologiæ Doctor, ac Protonotarius Apostolicus, in commendando multis nominibus decemdialium exercitiorum spiritualium libello, cui ingeniosè, simul ac perquàm aptè indidit nomen MONSTHABOR. Digressione septima, n. 5. *refert verba, quibus B. Catharina Genuensis describit animi consternationem, quam ipsi attulit ostensa, ad unicum temporis momentum, minima actionis Deo displicentis deformitas umbratilis. Verba autem sunt hæc: Quando mihi concessum fuit intelligere, quàm pavescenda sit umbra minimi actûs, qui sit contra Deum, nescio, cur è vivis non excesserim. Si hæc sola, sola, inquam, obscura visio, quæ non nisi momentanea fuit, diutiùs durâsset, licèt habuissem corpus adamantinum, interiissem. Adeò jam mihi terribilis apparet, vel umbra saltem venialis peccati, ut videatur mihi, quod Deus multò minorem ipsi inferno horrorem indiderit.* 227

Hæc, & plura hanc in rem de peccati venialis inexplicabili turpitudine pronuntiavit sanctissima illa Vidua, quæ idcirco appello *Vera*, quia certissima, voco tamen *Incredibilia practicè*, quia ignoro, utrùm millesimus quisque Christianorum ostendat suis moribus, atque praxi, à se non haberi pro fabula, quæ se vidisse testatur illa Deo charissima anima. Sed & erit fortè, qui non habebit, aut certè difficulter, fidem Theologis, enumerantibus varios, eósque perfaciles modos obtinendæ à Deo remissionis venialium delictorum. Augebunt credendi difficultatem ea, quæ idem R.P. Anselmus non disertè solùm, sed ingeniosè, doctéque in medium profert de gravitate levissimæ noxæ venialis. 228

Quæ-

229 Quæritur ergo I. *An, & quomodo peccata venialia remittantur, extra Sacramentum, per actus bonos?*

Supponitur autem communis doctrina S. Thomæ *3. p. q. 87. a. 4.* negantis, peccatum veniale unquam remitti sine remissione mortalis, quando anima est utroque inquinata. Probat inde S. D. quia ne veniale quidem peccatum remittitur sine gratia; existens autem in mortali caret gratiâ. Accedit, quòd sit incongruum, ut Deus reconcilietur in re levi illi, qui graves inimicitias gerit cum ipso, gerit autem graves cum Deo inimicitias abjectissimus terræ vermiculus, quamdiu negligit remedia necessaria ad recuperandam gratiam divinam. At verò potest è diverso dimitti mortale sine veniali, quia potest haberi dolor, aut debitum propositum de mortali, cùm absit de veniali. Hoc supposito

230 Respondeo ad propositam quæstionem, peccatum veniale, extra usum omnis Sacramenti, deleri posse sequentibus actibus

I. Per actum *perfectæ* contritionis, perfectæque dilectionis *Obedientialis* Dei super omnia, quando scilicet doles de summo bono offenso à te quacunque ratione; si autem doleas de illo, quatenus offensus est tam indignè, seu tam graviter, quàm solet per mortale, hic dolor non extendetur ad veniale.

231 II. Per actum quoque attritionis, si videlicet de illo doleas, quòd per id sis promeritus pœnas purgatorii, pœnas in hoc mundo temporales, imminutionem gloriæ cœlestis, quia scilicet poteras augere coronam gloriæ, si actum integre bonum exercuisses tunc, cùm obivisti venialiter malum.

III. Verior est communis opinio S. Thom.
232 *loc. cit. a. 1. in C.* adversùs Alensem, Gabrielem, & alios apud Suarez *Disp. 11. sect. 3.* & Cardin. de Lugo *Disp. 9. num. 21.* noxam venialem non expiari per quodlibet bonũ opus, sed per illa sola bona opera, in quibus involvitur, vel *formalis*, vel *virtualis* displicentia peccati. Cùm enim homo per quodlibet peccatũ, etiam quotidianum aliquo modo recedat à voluntate Dei, non est conveniens, ut condonetur ipsi hic recessus, nisi per reditum, qui quidem non est sine displicentia, & condemnatione
233 prædicti recessûs, adeóque non sine pœnitentia, saltem *virtuali*. Lugo *loc. cit. n 23.* Censeris autem habere displicentiam *formalem* venialium, quando dicis: *Vellem, ut nunquam hæc venialia patrâssem! Doleo, me hoc aut illud veniale admisisse*; at *virtualiter* tibi displicent, tum quando exerces actum *directè* eis contrarium, tum quando petis à Deo veniam illorum, tum quando *absolutè* proponis non committere tale veniale, modò non perduret complacentia de commissis; tum quando exerces actum virtutis contrariæ veniali; adeóque remittuntur tibi omnia venialia mendacia, quando ex amore veracitatis loqueris quid verum; tum quando cujuscunque virtutis aliquem actum exerces eâ intentione, ut obtineas remissionem omnium delictorum; tum quando elicis actum dilectionis Dei super omnia, si ille a- 234
ctus ob suam individualem perfectionem sit talis, ut Deus per eum anteponatur omnibus rebus ipsi displicitis; tum quando elicis actum contritionis ex motivo optimi Dei, qualitercúnque tandem offensi, ut jam indicavi paulò superiùs, tum quando attritio excitatur ex motivo repugnante venialibus, ut si doleas generatim, quòd Deum offenderis; quòd pœnam aliquam ab eo sis commeritus, saltem si attritioni jungatur aliquod Sacramentum.

Hæc omnia reperies apud Cardin. Lugo *cit.* 235
Disp. 9. sect. 2. distinctè, sed adhuc distinctiùs, ac fusiùs apud Dicastillum *Disp. 2. dub. 16. & 17.* Porrò quod dixi de attritione sufficiente ad remissionem peccati venialis, patitur non parvam difficultatem ex eo, quòd, cùm debeat absolutioni à venialibus præmitti saltem attritio, utpote pars *essentialis* Sacramenti, consequenter dicendum sit, nunquam per Sacramentum pœnitentiæ remitti ullum veniale; quomodo enim peccatum jam remissum ante absolutionem potest propriè dici remitti per hanc? adeóque per Sacramentum? Atqui omnes pii homines ideo subjiciunt sua venialia clavibus, ut vi harum solvantur à vinculis delictorum quotidianorum. E diverso videtur esse per- 236
durum, si neges, attritionem extra Sacramentum sufficere pro absolutione, remissionéque venialium. Propter primam dubitandi rationem censet de Lugo *loc. cit. num. 29.* quamlibet quidem attritionem sufficere, ut per eam junctam Sacramentis Baptismi, Pœnitentiæ, aut Extremæ Unctionis, vel etiam Eucharistiæ, ut addit Dicastillo, deleantur culpæ veniales, at extra hæc Sacramenta non sufficere quamlibet attritionem, sed exigi, vel admodum ferventem, vel adjutam consortio aliorum piorum operum, jejunii, eleemosynæ, humilis petitionis veniæ ab iis, quos offendimus. Certè Vasquez *quæst. 87. art. 1. dub. 1.* requirit *perfectam* contritionem extra Sacramentum, vel actum amoris Dei super omnia. At Dicastillo *cit. dub. 17. num. 402.* post 237
Durandum, Henriquez, & alios defendit, quamlibet veram, & *supernaturalem* attritionem esse etiam extra omne Sacramentum sufficientem ad prædictum effectum; eò quòd omnis attritio sit vera retractatio prioris delicti, & consequenter in homine justo actus meritorius, satisfactoriúsque. Nec esse absurdum dicere, quòd veniale nunquam *directè & per se* tollatur vi Sacramenti Pœnitentiæ, sed sufficere, si tollatur quandoque *per accidens*; sicuti tollitur, quando unà cum mortali confiteris veniale. Vide explicationem formulæ *Absolvo te* adferendam *in Alphab. Confessar. n. 170.*

Quan-

Quanquam etiam *directè* tolli potest per
238 hoc Sacramentum, quando scilicet obnoxius mortali simul, & veniali, elicis attritionem communem utrique, sed confiteris solùm veniale, aut inculpabiliter immemor mortalis, aut memor quidem, at habens justam causam non aperiendi illud. Hæc tota doctrina, utpote valde conformis pietati divinæ, probatur mihi. Equidem S. Thom. *cit. q. 87. art. 3. in corp.* expressè scribit: *Universaliter, per omnia Sacramenta novæ Legis, peccata venialia remittuntur.*

239 Quæritur autem II. *An, & quomodo veniale remittatur per Sacramentalia?*

Respondeo ipsis verbis S. Thomæ *cit. a. 3. in corp. Peccata venialia remittuntur secundò, in quantum sunt cum aliquo motu detestationis peccatorum; & hoc modo confessio generalis, tunsio pectoris, & oratio Dominica operantur ad remissionem peccatorum venialium; nam in oratione Dominica petimus: Dimitte nobis debita nostra. Tertiò remittuntur, in quantum sunt cum alio motu reverentiæ in Deum, & ad res divinas. Et hoc modo benedictio Episcopalis, aspersio aquæ benedictæ, quælibet Sacramentalis unctio, oratio in Ecclesia dedicata, & si aliqua alia sunt hujusmodi, operantur ad remissionem venialium peccatorum.*

240 Hactenus S. D. quem Nugnus in hunc locum ita intelligit; ut in primis scribat, esse proximum errori in fide, si quis neget, per aquam lustralem verè & propriè remitti peccata venialia; ratus etiam id fieri *ex opere operato*, cùm multi alii asserant, fieri *ex opere operantis*; ratus quoque, id etiam *ex opere operato* fieri per illa quatuor, quæ S. Thomas jungit aquæ benedictæ, at solùm *ex opere operantis* remitti per alia recensita à S. Thoma. Hæc sunt ita probabilia, ut tamen omnia possint probabiliter, quatenus asserunt vim operis operati, negari, dicendo, quòd per preces Ecclesiæ junctas prædictis rebus moveatur Deus, etsi non infallibiliter, ut in nobis excitet, dum rebus illis religiosè utimur, illos pios motus animæ, quibus esse annexam remissionem peccatorum venialium, diximus suprà. Vide de his, si placet, quemvis è Theo-
241 logis tractantibus de remissione venialium; omnes enim etiam scribunt de Sacramentalibus, ita dictis, quòd vel soleant adhiberi ad Sacramentum conficiendum, vel æmulentur genium verorum Sacramentorum. At

Quæritur III. *An, & quomodo eadem venia-*
242 *lia tollantur per Sacramenta diversa à pœnitentiæ, de qua nostrum sensum exposuimus suprà.*

Resp. I. Per Eucharistiam, & universim per omnia Sacramenta novæ Legis, in quibus confertur gratia, peccata venialia remittuntur. Sic loquitur S. Thom. *loc. cit. in corp.* intelligendus de *immediata* remissione, ut intelligunt, & docent Suarez *Disp. 12 sect. 1.* Tannerus *Disp. 6. q. 4. n. 50.* Lugo *cit. sect. 3.* quamvis de Confirmatione, Ordine, & Matrimonio negent plures; & satis multi de Eucharistia; at non ego de hac, utpote quæ sit symbolum charitatis, & summæ liberalitatis, atque antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, ut liquet ex Trident. *Sess. 13. cap. 2.* nec vult de hoc dubitari Dicastillo *n. 434.*

II. Ut per Sacramenta remittantur venia- 243
lia, non requiritur ultra statum gratiæ sanctificantis alia dispositio ex parte suscipientis, quàm intentio suscipiendi hæc in remedium peccatorum, seu in eum finem, in quem instituta sunt, & reipsa recipitur absque affectu in illa. Tannerus *num. 56.* post Suarez atque alios. Quid peculiare habeat Sacramentum pœnitentiæ, dixi suprà. Sicut & *in Alphab. Sacrificant. Cas. V. n. 123.* explicavi, an, & quomodo per Missæ Sacrificium dimittantur venialia?

Cæterùm, quæ hactenus dixi de remissio- 244
ne, intellige de remissione quoad culpam, nam nullus ex Theologis audet scribere, omnem pœnam venialibus in purgatorio debitam remitti, quoties per actus bonos, Sacramenta, & Sacramentalia demittuntur culpæ veniales, quia scilicet nulla ratio id persuadet, & obnuntiant infinitæ apparitiones illorum, qui debuerunt igne purgante expiare parvas noxas, quantumvis in vita remissas per pœnitentiam.

At inquies: Si culpæ venialis venia dona- 245
tur tam facilè, quis credat, tantam esse deformitatem ejusmodi culpæ, quantam B. Catharina Genuensis insinuat verbis descriptis, exprimunt aliis gravissimi Doctores nominati ab eodem R. P. Billing *citatâ digressione septima?* quis dignam tam horrificis suppliciis, ut sunt ea, quæ graphicè, concionatorióque modo, vero tamen describit idem Doctor?

Resp. Sunt hæc quidem omnia digna cre- 246
ditu, & proinde nulli sapienti incredibilia videntur, vulgus autem, adeóque longè maxima pars mortalium cunctatur fidem habere, quia nihil intelligit de mirabili mixtura divinæ misericordiæ cum justitia; non assequitur sensum verborum illorum: *Veritas, & misericordia obviaverunt sibi: justitia, & pax osculatæ sunt.* Misericordia, bonitásque divina elucet in præparandis tam multiplicibus remediis ad cavenda, & *quoad reatum culpæ*, expianda delicta venialia: veritas autem, seu justitia in plectendis, quæ tam parvo negotio plecti, detergi, penitus deleri poterant. Suadeo, ut vel Concionator, seu Ecclesiastes publicus, vel exhortator in Cœtu Religiosorum utriusque sexûs, aut sodalium Virginis Annuntiatæ, suscepto consilio de exornanda invectiva in peccatorum venialium incurios contemptores, legat totam illam digressionem, cum Meditatione eam præcedente, & consequente, cúmque digressione octava, ita dicet, ut cuivis ambæ aures tinniant.

tinniant. Præsertim si jungat iis, quæ Hautinus noster *Lib. 1. cap. 6.* patrocinii Defunctorum Theologicè, Historicè, & Arithmeticè quoque scribit de pœnis, quibus plectit Deus noxas Veniales.

CONFESSIONIS PRÆCEPTUM DIVINUM QUANDO, ET QUOMODO OBLIGET.

CASUS X.

Dilatæ plurimùm Confessionis.

SUMMARIUM.

Casus differentis Confessionem ad Annos quinquaginta. 247.
De qua Confessione sit hic sermo? 249.
Lex Divina *non præcipit* per se *Confessionem ullius venialis.* 250.
At quandonam mortalis? 251. *&* 252.
Declaratur hæc quæstio Casu notabili, & prodigioso, n. 252. *in App.*
Quid agendum cum eo, qui constitutus in articulo mortis non vult confiteri, allegans, se ante trimestre confessum, nec interea peccâsse graviter? 253.
An lex divina *obliget ad Confessionem illum, qui sine hoc nequit vitare aliquod mortale?* 256.
An sciens, se oblitunum plura mortalia, si diu differat Confessionem, teneatur sub mortali non differre? 261.

247 *Kilianus variis, grandibúsque sceleribus oneratam conscientiam ipsis quinquaginta Annis nunquam deposuit apud sacerdotem, tametsi & prævidens periculum obliviscendi multa, & non solùm non caruerit copia confessarii, sed etiam sese obtulerit ter, quatérve in Anno Presbyter Religiosus, paratus excipere ejus Confessionem, ac præsertim tribus vicibus: quarum unâ decumbebat ex morbo periculosissimo; alterâ indictum erat Iubilaeum solennissimum pro gravissimis necessitatibus Ecclesiæ; tertiâ votum ediderat de conscientia tandem exoneranda.*

248 Quæritur, *An, & quot peccata lethalia admiserit Kilianus adversus legem de confessione facienda latam?*

Referam *in Alphab Confessar. Cas. V.* exempla duorum Anconensium, quorum primus nullum Confessarium convenit intra 20. alter intra 50. ipsos Annos; obtigerunt etiam mihi nonnulli, qui intra multos, aliis alii, qui intra plurimos, ne semel quidem sarcinam criminum deposuêre apud sacrum Cognitorem: quæritur, quoties ii, sicut & Kilianus noster, deliquerint lethaliter, præcisè ob dilatam tanto tempore Confessionem? Et consequenter, seu potiùs ante omnia explicandum, an, & quando seu *per se*, seu *per accidens* obliget lex seu *Divina*, seu *Ecclesiastica* confitendi? De 249
obligatione ex præcepto *Divino* dicam necessaria hoc loco. De eadem ex *Ecclesiastico, Votivo, Pœnitentiali, Regulari*, Casibus proximè sequentibus. Priùs tamen observo, esse, & fore nobis sermonem de sola Confessione *Sacramentali*, eàque non omni, sed solùm legitima; quæ verò sit Confessio *Sacramentalis*, & quàm necessariò sit hæc dividenda in legitimam, & illegitimam, explico *in Tract. seq. Cas. I. num. 5. & seqq.* & idcirco ibi, quia illic definio confessarium, in cujus definitione, seu descriptione ponitur confitens *Sacramentaliter*, adeóque Confessio *Sacramentalis*. Cæterùm notat Reginaldus noster *in præfatione sexti Libri*, sui perquam elaboratè conscripti Operis, præter confessionem Sacramentalem fieri in sacra Scriptura, & statutis Ecclesiasticis mentionem alterius quintuplicis, ut quando per verbum *Confiteor* intelligimus vel professionem fidei, vel laudem Dei, vel gratiarum actionem, &c. adde his aliam duplicem Confessionem quam ex S. Alberto M. retuli *n. 1. & 2.*

Dico igitur I. Lex *Divina* non obligat, 250
per se loquendo ad confitendum ullum peccatū veniale. Ita omnes, expresséque declarat Concilium Tridentinum *Sess. 14. cap. 4.* Dixi: *Per se loquendo*; *per accidens* enim teneberis, si gravatus uno unico mortali crimine subitò voceris ad aliquod Sacramentum conficiendum, & tamen rationabiliter dubites, an sis perfectè contritus, nec adsit Sacerdos præditus potestate in ullum mortale, quia scilicet non est approbatus; tunc enim tenebris confiteri ipsi aliquod veniale, ut ex attrito fias contritus.

Dico II. At verò præcepto *divino* obliga- 251
mur manifestare sacerdoti omnia, per quæ nos mortaliter offendisse Deum, meminimus. Ita definit Synod. Trident. *cit. Sess. 14. cap. 5. & can. 7.* probántque fidei controversiarum tractatores.

Dico III. Consequenter hoc præceptum 252
urget in articulo mortis quemvis reum peccati mortalis nunquam confessi; nisi enim tunc confiteatur, nunquam implebit illud præceptum. Proinde tales tenentur confiteri in omni illo mortis articulo. Quo certum est, posse quemvis peccatorem à quovis non præciso sacerdote absolvi; quis autem sit ille articulus, indicabo *in Alphab. Confessar. Cas. III. num. 125. & seqq.* in quo etiam Alphabeto refero Casum perpetui prodigii, quo solet denuntiari mors cujusvis ex illustri familia Kanowskiana, & consequenter debent tunc omnes gentiles metuere mortem.

AP-

APPENDIX.

At quid sentiendum de illis Religiosis, de quibus hæc certa Narratio?

a NOn possum hoc loco prætcrire, quod à viris gravibus, ac omni superstitione alienis, qui sese oculatos testes asserebant, audivi. In piscina cœnobii Mauritiani pisces servari, pro Fratrum numero notis insignitos certis; quorum si quis moritur, brevi Fratrum aliquem consequi, & omnino certissimam mortem alicui portendi, si piscis mortuus in aquis appareat.

Ita loquitur Josias Simlerus (Historicus Zvvinglianus) *Lib. 1. Descriptionis Vallesiæ* impresso Anno 1574. hæcque verba non solùm ex eo describit P. Sigismundus de sancto Mauritio Capucinus in Vita S. Sigismundi Regis *Actu*, seu *Cap. 31.* conscripta Gallicè, sed etiam firmat, quoad substantiam suâ authoritate, & quidem cum addito, scribit enim expressè, fuisse semper ab origine dicti Cœnobii Mauritiani, seu Agaunensis in Vallesia, fundati à S. Rege Sigismundo observatum, quòd quotiescunque unus è cœnobitis vitâ defungebatur, eodem ipso tempore extinctus fuerit unus ex illis piscibus, sepultúsque in loco, quem Martollet dicunt, & si quis piscis moreretur ante obitum alicujus è Religiosis, quod aliquoties accidebat, fuisse præsagium lethi imminentis cuipiam è Religiosis, qui mox tributum Parcæ pendebat. Quæ res causam singulis dabat, se probè parandi ad extremum agonem; idque probat tum authenticis instrumentis, tum exemplo unius sibi notissimi, qui priusquam ab hæreticis occideretur in ditione Bernensium, piscis unus fuit repertus mortuus, mirantibus omnibus idcirco maximè, quòd nemo tunc in Monasterio ægrotaret. Denique addit, hoc mirabile prodigium desiisse sub Annum hujus sæculi 1618. omnibus ignorantibus causam hujus cessationis. Quæ tota narratio habetur à me pro verissima, quandoquidem ille P. Sigismundus est ortu Agaunensis, habitavit adolescens in Monasterio triennium, multis Annis egit percelebrem Concionatorem ejusdem loci, in quô etiam conscripsit librum illum; & ego ipse de morte Religiosi certò sequente mortem piscis audivi in eodem monasterio ex ore Religiosi. Incolunt autem id, olim præpotens Monasterium, Canonici Regulares S. Augustini. Denique Leon. Vairus scriptor Italus *Lib. de fascino cap. 14.* confirmat hanc narrationem authoritate sui Cardinalis Granvellani.

b Jam quæritur, *Utrùm præceptum divinum Confessionis faciendæ saltem in periculo mortis, revera obligârit aliquos, an etiam omnes illos S. Augustini alumnos?* Et

Resp. I. Illum saltem fuisse obligatum, qui aliquâ, etsi apparenter non lethiferâ ægritudine tunc, cùm mors piscis innotuit, laborabat. Ratio est, tum quia, ut mox dicam, omnes illi cœnobitæ tenebantur parare se ad felicem obitum, tum quia probabilissimè jam erat præ foribus Parca nemini parcens, quandoquidem testatur P. Sigismundus, eam consequi solitam fuisse mox post piscis mortem.

Resp. II. Si in eo Monasterio degebant ducenti, vel trecenti Religiosi, non incumbebat singulis ea obligatio, secùs si solùm decem, quindecim, viginti. Deducitur ex iis, quæ *Tr. sequenti*, seu *in Alphabeto Confessarior. Cas. 1. n. 37.* resolvo in simili de illo prodigioso tumultu, seu strepitu, quo in hodiernum diem consuevit portendi obitus alicujus ex illustri familia Kanovvskyana, seu Baronum de Longa Villa in Boëmia.

253 Dixi *num. 252.* quemvis reum peccati mortalis obligari præcepto Confessionis in *articulo mortis*, nec enim, *per se loquendo*, graviter delinqueret, qui nullius mortalis noxæ ab ultima ante trimestre Confessione admissæ, nollet confiteri, sed præcisè diceret suo parocho: *Non volo confiteri, quia revera non deprehendo in mea conscientia ullum grave peccatum*; nec posset meo judicio negari huic homini seu viaticum, seu Extrema Unctio. Ego tamen non desisterem, donec mihi talis aperiret cum voluntate percipiendæ absolutionis aliquod veniale; 254 sicut & hortarer illum, qui triduo, vel quatriduo antè fuisset, nihil de morte cogitans, confessus, ac diceret, se ex eo tempore sibi diligenter cavisse ab omni gravi peccato. In utroque casu ita procederem tum ad *indirectam* remissionem mortalis, siquod fortè lateret in animo, tum ob gratiam Sacramentalem, tum ad satisfaciendum consuetudini universali fidelium, tum singulariter in primo casu ad evitanda scandala, & domesticorum tristitiam, timorémque.

Porrò utrùm, qui in tali articulo nequit confiteri, nisi per interpretem, aut scripturam, teneatur uti tali medio, dicam *Cas. XXI.* 255

Dico IV. Si quod determinatum peccatum mortale nequeas aliter cavere, quàm per Confessionem muniendo te contra illud, obligabit te lex *divina* ad adhibendum hoc alexipharmacum. Ita omnes. Ratio est, quia qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad applicanda media, necessaria illi fini. Attamen Cardin. de Lugo *Disp. 15. de pœnit. sect. 4.* atque P. Dicastillo *Disp. 7. dub. 15.* apertè negant, dari casum, quo quis non possit hoc, aut illud crimē lethale declinare, sine Confessionis præsidio. His duobus consentire videntur communiter confessarii; etenim, si Confessio ulli est necessaria ad evitanda peccata, necessaria sanè est assuetis peccato libidinis, & singulariter mollitiei, ut refero ex Toleto *in Alphab. Confessarior. Casu XVII.* 256 257

XVII. atqui Confessarii non arguunt peccati mortalis illum, qui in Paschate confessus, se propè quotidie à festo nati Salvatoris patrâsse id scelus, redit in Pentecoste ad Confessarium emendatus, vel integre, vel propè integre; non, inquam, arguunt illum peccati admissi contra præceptum *divinum naturale* de Confessione; deberent autem arguere, si non esset vera opinio Lugonis. Imò quamvis talis non accessisset toto Anno confessarium, non tamen teneretur hic eum interrogare, an, & quoties neglexerit occasionem optimam faciendæ ex-
258 homologeseos. Aliis rationibus probant illi duo doctores suam doctrinam; occurrit mihi ista, cui tamen ita inhæreo, ut nihilominus summopere suadeam id, de quo dicam *Casu XII. num. 311.*

259 Hinc à fortiori verum est, quod concedit apertè P. Suarez *Disp. 35. de pœnit. sect. 3.* abesse necessitatem confitendi sæpius ex præcepto *divino*, quando, nisi fiat crebrior Confessio, aderit periculum peccati quidem mortalis, sed indeterminati, seu in communi.

260 Dico V. Lex *Divina*, aut certè *Ecclesiastica* præcipit Confessionem omnibus gravatis peccato mortali, si velint aut sacrificare, aut solùm percipere sacram Eucharistiam. Ita omnes, proboque, & declaro *in Alphabetis* tum *Communicant.* tum *Sacrificantium*, adferens causas excusantes.

261 Dico VI. Tametsi Confessionem differendo usque ad articulum mortis, vel Pascha, certus sis, te ob hanc dilationem esse obliturum multa crimina lethalia, haud tamen inde oritur tibi obligatio confitendi citiùs. Ita sanè tenet communis sensus, ut reor, tum confitentium, tum Confessariorum probatus à Soto, Henriquez, aliisque apud, & cum Diana *Part. 3. Tr. 4. Res. 155.* ac Cardin. de Lugo *Disp. 15. num. 4.* contra Navarrum *in cap. Placuit. dist. 6. num. 159.* Nugnum *in addit. ad 3. p. q. 6. a. 5. diffic. 1. conclus. 4.* aliósque apud hunc utrumque.

262 Ratio est, quia tanta obligatio non est asserenda sine valde efficaci ratione; est autem inefficax illa, quam urget Nugnus, quòd scilicet Christus præceperit Confessionem omnium mortalium, ergo & præventionem, quando subest periculum oblivionis. Verùm respondetur, explicari à Concilio Tridentino *cit. sess. 14. cap. 4.* illud Christi præceptum eâ ratione, ut non obliget ad omnia *absolutè* mortalia confitenda, sed solùm ad illa, quæ post diligens examen venerint in mentem. Vrgebis: *Saltem talis tenebitur notare in charta suos graves lapsus* Resp. Non tenebitur, ut ostendam *Cas: XXI.*

263 Ex dictis infer, Kilianum, de quo *n. 247.* eâ vice, qua adductus in discrimen vitæ neglexit Confessionem, admisisse crimen lethale exprimendum in Confessione, siquam postea peregit, nullius autem fuisse ex eo capite reum, quòd se conjecerit in periculum certum obliviscendi multa. An verò ex illo duplici capite de voto non servato, déque neglecto Jubileo? Videbimus *Cas. seq. & XII.*

PRÆCEPTUM CONFESSIONIS ECCLESIASTICUM.

CASUS XI.

Implacabilis ad triennium.

SUMMARIUM.

Casus differentis ad triennium Confessionem, eò quòd nollet ignoscere. 264.

Proponitur præceptum Ecclesiasticum *Confessionis. 265.*

Nomine Fidelis *intelliguntur illic etiam hæretici. 267.*

Quid per Annos discretionis? 268.

Annuum spatium, intra quod est facienda Confessio, quando incipiat? 269.

An si hoc Anno 1673. sis confessus primo Ianuarii, licitè *differas Confessionem usque ad ultimum* Decembris *Anni millesimi, sexcentesimi, septuagesimi quarti? 272.*

Oblitus in annua Confessione aliquod mortale, non tenetur ratione hujus confiteri, antequam sequenti Anno iterum urgeat lex Ecclesiastica. *274.*

Prævidens, defuturam sibi toto Anno sequenti copiam Confessarii, an teneatur prævenire? 278.

Damnata est sententia docentium, præcepto satisfieri per Confessionem voluntariè nullam. 279.

Quid agendum iis, qui tempore Paschali non habent conscientiam gravatam mortali? 282.

Explicatur constitutio Synodalis imperans Clericis in Majoribus Confessionem binam in mense. 286.

Diœceses exigentes à sacerdotibus schedas menstruarum Confessionum. 288.

Quid intelligatur nomine sacerdotis proprii? *290*

Casus parochi nolentis permittere, ut sui peragerent apud Privilegiatos Confessionem Paschalem. 292.

Quo privilegio fruatur hac in re Societas Iesu? 294.

Quid aget parochianus, si parochus neget ipsi facultatem confitendi alteri? 297.

Refertur, & explicatur doctrina S. Ignatii de negligentibus Confessionem indictam pro Iubilæo. 298. & 299.

Lysander homo rusticanus gravissimè, ut sibi penitus persuadebat, à nonnemine offensus, nequit à quoquam persuaderi, ut condonet offensam, eáque de re tres ipsos Annos transegit sine ulla exh- -ologesi, aut sacra Com- 264

Hhh mu-

munione. Quæritur, utrùm ob neglectum Confessionis commiserit tria peccata mortalia; & si tria, utrùm tantùm tria, an verò plura?

265 Perdidi ego operam impensam, extra sacrum tribunal hortando illi Lysandro ad remittendam, quam asserebat, injuriam, séque cum supremo Judice reconciliandum per Confessionem; utinam sit ipse solus, & ultimus! Et verò deliquisse saltem ter, adversùs præceptum *Ecclesiasticum* de Confessione, liquebit ex verbis legis Ecclesiasticæ; an solùm ter, patebit ex dicendis infrà. Verba legis Ecclesiasticæ

266 statutæ *in cap. Omnis utriusque. De pœnit. & remiss.* sunt hæc: *Omnis utriusque sexûs fidelis postquam ad Annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata semel in Anno cõfiteatur proprio sacerdoti.* Circa hæc verba noto brevissimè, ut tantò plura particularia dubia resolvam, sequentia.

267 I. Nomine *Fidelis* designantur omnes Baptizati, adeóque etiam hæretici. Lugo *Disp. 15. sect. 7. n.* 145. ex communi contra nonnullos; est quippe absurdissimum, eximere hæreticos ab obligatione legum Ecclesiasticarum sicut demonstro *in prima part. Alphab. Matrim.* seu *Tr. 9. hujus Voluminis Cas. 1.* ubi ex hoc principio deduco, connubia hæreticorum, inita cum impedimento juris, etiam duntaxat *Ecclesiastici*, esse irrita.

268 II. Per *Annos discretionis* indicatos *in cit. capit.* intellige ætatem, qua quis est (saltem secundùm communem cursum patriæ) potens ad peccandum mortaliter, ut tenent plerique Recentiores, loquentes de hoc præcepto, sicut de præcepto communionis Paschalis, & proinde huc faciunt ea, quæ de ætate requisita ad contrahendam obligationem communicandi semel in Anno tradidi *in Alphab. Communic. Cas. VI.* quamquam ibi dixi, faciliùs permitti dilationem Communionis, quàm Confessionis; & expressi, faciendum esse discrimen inter pueros, ac puellas; item Germanos seriùs obligari hoc præcepto, quàm Italos, aut Hispanos. Rusticos obligat in nostra Germania consuetudo, sicut & S. Antoninus, Sotus, alii solùm circa Annum ætatis duodecimum, at educatos inter nobiles citiùs; haud tamen (quantum scio) quemquam ante septennium, esto jam tunc sit capax doli; & propterea non est apud nos recepta doctrina Dianæ *Part. 10. Tr. 12. Res. 86.* cum aliis contra Pasqualigum, Trullenck, Palaum, alios, obligantis statim, ut sunt compotes rationis.

III. *Annuum Confessionis spatium*, de quo lo-
269 quitur *citatum cap. Omnis utriusq*; desumptum ex Concilio Generali Lateranensi sub Innocentio III. non est *absolutè* inchoandum ab ultima Confessione facta; lex enim illa non dicit, Confessionem non esse differendam ultra Annum, sed ut singulis Annis fiat saltem semel. Lugo *l. c. num.* 145. adeóque incipit illa annua obligatio vel à prima die Januarii, mandanda executioni ante finem Decembris ejusdem Anni. Lugo *l. c. n. 117.* post Vasq. & alios, quos sequitur Diana *Part. 3. Tr. 4. Res. 81.* vel à Paschate, seu tempore Paschali usque ad aliud Paschale tempus. Suarez *Disp. 36. sect. 8.* Coninck *d. 5. dub. 5.* Laym. *L. 5. Tr. 6. c. 5. n. 8.* Tannerus *Tom. 4. disp. 6. q. 7.* non quòd Ecclesia præcipiat *per se* Confessionem tempore Paschali, cùm revera præcipiat tunc solùm *per accidens*, scilicet ratione Communionis tunc persolvendæ, sed quòd permittat, ut hoc præceptum impleatur quovis die Anni. Consequenter si confessus es circa festum omnium Sanctorum Anni 1672. proximè elapsi aliqua mortalia (secùs, si solùm venialia) peccata, impediaris autem tempore Paschali hujus currentis Anni 1673. (quo hæc revideo) à sacra Communione, poterit secundùm hos Authores à te differri Confessio usque ad Pascha secuturi Anni 1674. si in illo es percepturus synaxin, si verò non sis percepturus ob aliquam impossibilitatem à te prævisam, obligaberis secundùm eosdem prævenire, sicut & tenereris prævenire, si hoc Anno esses confessus in Paschate, prævideréſque, te in Paschate sequentis Anni cariturum copiâ Confessarii, ut docent illi authores; at verò Lugo inhærens suis principiis scribit, si sis confessus primo Januarii hujus Anni 1673. te *licitè* differre Confessionem usque ad ultimum Decembr. secuturi Anni 1674. ita ut duo integri Anni, uno die dempto, *licitè* transeant sine Confessione, nisi aliunde occurrat necessitas e. g. ratione Communionis, aut mortis articuli. Subdit idem Cardinalis, si per totum Annum es confessus sola venialia, ultimo autem Decembris cadas in aliquod mortale, obligari te illo ipso die deferre id peccatum ad Confessarium; secùs, si vel semel duntaxat fuisses in decursu Anni cõfessus aliquod mortale. Ratio ejus est, quia, ut dicam inferiùs, Ecclesia annuam Confessionem præcipit solis obnoxiis peccato mortali: ergo ejus præcepto non satisfit per Confessionem venialium. Consequenter illæ bonæ animæ, quæ Annos & lustra, ætatémque transigunt sine gravi noxa, & tamen semel iterúmque per hebdomadem detegunt suos nævos arcanis arbitris, non sunt propriè dicendæ implere legem Ecclesiæ de Confessione, sicut nec pueri, die jejunii abstinentes à duplici refectione, dicendi sunt propriè satisfacere Legi de jejunio; non tamen rectè inferes, eos agere contra illam legem.

270 271 272 273

IV. Si ultimo Decembris, vel intra Annum sis confessus omnia mortalia, præter unum, cujus immemor fuisti, præceptum capituli: *Omnis utriusque*, te non obligat illud confiteri priùs, quàm urgeat illud tempus annuæ Confessionis. Diana *cit. Tr. 4. Res. 124.* 274

cum

cum communi contra Medinam; etenim Ecclesia solùm præcipit Confessionem annuam, ut satisfiat præcepto Christi de Confessione, huic autem præcepto satisfacis manifestando omnia mortalia occurrentia memoriæ. Idem
275 dic de illo, qui ob justam causam omisit unum mortale. Lugo *n. 167.* aut qui confessus fuit cum venialibus unum duntaxat dubium mortale. Lugo *num. 169.* secùs sentiens *n. 174.* de illo, qui obnoxius uni mortali, illius autem oblitus, confitetur solùm venialia.

276 V. Qui toto Anno non est confessus, tenetur, quamprimum potest, confiteri, si quidem admisit illo Anno aliquod crimen lethale. Ita plurimi contra plurimos. Ratio est, quia Patres Tridentini *Sess. 14. c. 5.* testantur, Ecclesiam statuisse, ut *saltem semel in Anno* confiteamur; ergo sicuti *in Alphab. Communic. Cas. V.* diximus, illum, qui culpabiliter quoque omisit Paschalem Communionem, debere pro-
277 ximo quoque tempore supplere, ita & de Confessionis suppletione ratiocinandum. Quòd si uno, aut pluribus Annis non te præsentâsses ulli sacerdoti, te autem stitisses primo die hujus labentis Anni, valeret hæc tua Confessio tam pro hoc, quàm pro præcedentibus Annis translactis sine exhomologesi. Lugo *n. 180.*

278 VI. Tam multi negant, tam multi asserunt, reum peccati mortalis esse illum, qui prævidet, se toto sequenti Anno cariturum copiâ confessarii, quia e. g. toto illo tempore erit in mari, vel in terris infidelium, obligari anticipatò peragere Confessionem, ut neutri parti audeam negare veram probabilitatem *practicam*; suadeo tamen tutiora. Vide Ferdinandum de Castro Palao *Tr. 23. p. 20. §. 2.* referentem authores pro & contra anticipationem, & suppletionem.

279 VII. Quandoquidem inter 28. propositiones interdictas Anno 1665. à Pontifice Alex. VII. collocatur hæc: *Qui facit Confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ*, ideo jam non est ampliùs probabilis opinio Silvestri, & plurium aliorum, nobis nunquam, quoad hoc punctum, probatorum, qui docuêre, hoc præceptum impleri posse per quamcunq; Con-
280 fessionem, etiam quomodocunque *invalidam*, modò sit integra. Neque verò per istam prohibitionem reddita est improbabilis opinio docentium, dari posse Confessionem *validam*, & *informem*, quando quis non esset confessus integre ex negligentia mortaliter culpabili, & tamen hæc esset reipsa sacrilega, & nihilominus ad satisfaciendum præcepto sufficiens.

281 VIII. Per peccata, quæ jubemur confiteri semel in Anno, intelliguntur sola mortalia, tum quia Concilium expressè loquitur de *Omnibus* peccatis; omnia autem venialia fateri, est multis planè impossibile, certè longè difficillimum; tum quia communis sensus Theologorum tenet, non posse ab Ecclesia præcipi Confessionem venialium. An possit à Regularibus Superioribus? Videbimus *Cas. XIII.*

Nec obest, quòd Magistratus Ecclesiasticus 282
soleat etiam comminatione pœnæ compellere omnes fideles catholicos ad Confessionem Paschalem, adferendúmque testimonium factæ Confessionis; etenim sunt rarissimi sæculares, qui transigant Annum sine noxa lethali, & his, utpote justis, non est juxta Apostolum Lex posita, quia scillcet obeunt omninò sponte, & quidem sæpe per Annum Confessionem. 283
Quòd si proinde quis eorum, qui appetente tempore Paschali non reperiunt in sua conscientia ullum crimen lethiferum, sicuti plurimi inter eos, qui quot mensibus denudant suas conscientias sacris cognitoribus, non reperiunt, accederet confessionale, diceretque suo parocho: *Mi Reverende Domine, non invenio me reum ullius mortalis noxa commissæ ab ultima Confessione, seu oblita in illa, ideo nec peto absolutionem*, nequiret parochus cum imperio, sed solo hortatu compellere ad aperiendum aliquod veniale. Palaus *l. c. n. 5.* & Escobar *in Theolog. Morali Lib. 43. cap. 6. dub. 8.* Et verò tales tenen- 284
tur saltem hoc modo se sistere parocho, ut notant Tanner. *cit. q. 7. n. 148.* Sanctgall. suprà in simili, Barbosa *de parocho. part. 2. c. 19. num. 19.* Palaus *l. c.* observans, illum præbiturum non leve fundamentum sinistræ suspicionis, qui sub prætextu carentiæ peccati mortalis omitteret penitùs Confessionem; consentit Escobar *l. c.* tales obligans solùm ratione scandali.

Constitutiones quidem Constantienses sub 285
gravissima pœna interdicunt, ne quis vel Paschalem, vel aliam Communionem obeat, non præmissâ Confessione; sed quid de hac Sanctione, ejúsque sensu sit sentiendum, dixi *in Alphab. Communic. Cas. XV. num. 229. & seqq.* sicuti eodem loco *n. 234.* refero easdem Constitutiones, minantes gravissimas pœnas sacerdotibus, non confitentibus, saltem decimoquarto quoque die, cæteris verò clericis saltem quot mensibus, sed reverà non ausim de mortali damnare illos, qui non sunt sibi conscii ullius gravis offensæ in Deum, sicut per Dei gratiam Angeli Tutelares numerant plurimos ejusmodi.

At, *quid si quis Diœcesanus presbyter lapsus sit* 286
in casses cacodæmonis, an sub novo mortali peccato tenebitur saltem intra 14. dies expedire per homologesin? Resp. Vel tali incumbit obligatio sacrificandi, vel non incumbit? Si incumbit, peccat quidem mortaliter, non præmittendo Confessionem, & quidem contra duo præcepta, scilicet *Divinum*, & *Episcopale*; quia tamen multiplicitas præceptorum, contra quæ delinquis, non multiplicat peccata, quando illa præcepta sunt lata de eadem re ex eodem motivo, idcirco neque talis admittit duplex scelus. Si autem nec sponte velit, nec etiam obligatus sit celebrare, & tamen habeat animam inquina-

tam maculâ mortiferâ, tum illa verba constitutionis: *Contravenientes gravissimè puniemus*, videri queant supponere delinqui gravissimè, non confitendo; nec enim, nisi peccato gra-
287 vissimo, est infligenda pœna gravissima. Verùm, quia hæc, ut dixi, gravissima pœna intentatur etiam Diaconis, Subdiaconis, Minoristis, qui non deponunt quot mensibus sarcinam peccatorum apud sacerdotem; est autem inauditum, quòd quisquam horum menstruam Confessionem negligentium puniatur graviter, nedum gravissimè; & illa constitutio planè ignoratur, vel ab omnibus inferioribus sacerdotio, vel à ferè omnibus; nec memini, me totis his XIX. Annis, quibus hîc dego, inaudisse, quòd quisquam aut sacerdos, aut inferior sacerdote existimârit, à se delinqui mortaliter per voluntarium neglectum illius præcisè constitutionis, ideo ausim scribere, eam non esse receptam cum tanto rigore, etiam respectu eorum, qui sæpius labuntur in mor-
288 talia. Optandum foret, ut in hac quoq; Diœcesi locum haberet mos Augustanæ, Frisinganæ, & Ratisbonensis, in quibus omnes presbyteri tenentur exhibere suis Dominis Decanis schedas, testes peractæ menstruæ Confessionis.

289 IX. An semifatui teneantur lege annuæ Confessionis: item illi muti, aut surdi, qui nequeunt confiteri nisi per scripturam, indico *in Alphab. Confessariorum Cas. XI.* ubi etiam adfero casum unius, cui Confessio accidit acerbior ipsâ propè morte.

290 X. Nomine *sacerdotis proprii*, cui est facienda annua Confessio, probabilissimè quidem intelligitur *directè*, & *per se* parochus Suarez *de pœnit. d. 26. sect. 2.* non tamen cum exclusione, sed potiùs cum inclusione superiorum parochi. Suarez *ibidem.* foret enim absurdissimum, negare Episcopo, qui est parochus parochorum, jus excipiendi Confessiones Pa-
291 schales suorum Diœcesanorum. Quia verò quivis ordinariâ potestate præditus potest eam alteri subdelegare., *cap. Cùm causam. De appell.* ideo Episcopus, & vel maximè summus Pontifex valet hanc delegationem facere, ideòque dicetur is sufficienter esse confessus suo parocho, qui suam conscientiam exoneravit apud aliquem ex permissu vel parochi, vel summi Pontificis, ergo fuit nimis tenax sui juris ille, quem exhibet hic

Casus Paschalis.

292 *Parochus A Licentiatus Theologiæ sub Annum hujus sæculi 27. minabatur privationem sacræ sepulturæ, & viatici iis, qui è suis parochianis obirent Confessionem Paschalem apud Regulares mendicantes. Quia verò quasi digito demonstrabat nostræ Societatis Sacerdotes, nec ullis volebat rationibus cedere, P. Rector Collegii misit ad eum P. Georgium Stengelium cum Bullis Pontificiis, facientibus nostræ Societati potestatem fungendi munere Confessariorum, erga quoscunq; Christi fideles, etiam tempore Paschali; exhibuit & illas, quæ minantur anathema omnibus conantibus impedire usum nostrorum privilegiorum, quibus visis, infremuit ille quidem, sed tamen cessit, quia debuit.*

Commorabar ego in eodem Collegio, sci- 293
licet Ingolstadiensi, in quo tunc P. Stengelius. Rationem illius nimii zeli, jam à permultis Annis reddidit supremo Judici Parochus A, evocatus ad alteram, atque, ut spero, meliorem vitam. Commendandi omnino sunt Beneficiati, qui pro suarum præbendarum juribus claris, & integris, tanquam pro aris, & focis decertant; ad id enim eos, ut alia pertranseam, compellit juramentum, quo in aditu beneficii se obstringunt ad conservanda, quoad licebit, jura illarum. Dico: *Quoad lice-* 294
bit: non autem licet in iis circumstantiis, in quibus superior magistratus circumcidit illa jura, cùm scriptum sit: *Obedite præpositis vestris, & subjacete eis: Heb. 13.* Porrò privilegium, quo nititur nostra singulariter Societas, est illud, quod nobis nominatim concessit B. Pius V. in Bulla incipiente; *Cùm indefesse*; & impertiente nobis omnia privilegia concessa aliis Ordinibus mendicantibus.

APPENDICULA PIANA.

Fovebat enim hic verè Sanctissimus, atque meritò nuper Beatorum classi insertus Pontifex, minimam Societatem nostram amore tam tenero, ut vulgò diceretur, esse potiùs Jesuita, quàm Dominicanus, sicut admodum Reverendus & Clarissimus P. Joannes Gross Ord. Præd. in hujus Constantiensis Collegii nostri Ecclesia die 23. Julii An. 1671. dum è suggestu exornabat pereleganti Panegyri solennem Apotheosin S. Francisci Borgiæ, palàm recensuit.

Atqui Leo X. in Concil. Lateran. IV. *Sess. 11.* declaravit, fideles satisfacere præcepto capituli: *Omnis utriusque* confitendo Fratribus mendicantibus. Vide Azor *P. 1. Lib. 13. c. 2. q. 2.* optimè pertractantem hoc argumentum, quod etiam edisserit Suarez *Disp. 26. sect. 2.* & Miranda *in Manuali Prælatorum Tom. 1. q. 45. a. 2.* Cer- 295
tè consuetudo universalis confirmat hoc privilegium derogans Bullis Sixti IV. & Martini V. relatis ab Azor, & Suarez. At sine dubio Domini Parochi meritissimò exigunt schedas Confessionis factæ testes; at non solent uspiam, nec video, cur rationabiliter incepturi essent exigere à nostris Gymnasistis, cùm simus

296 mus ipsi hanc in rem attentissimi. Ego secutus doctrinam Azorii, & maximè Barbosæ *cit. cap. 19. n. 23.* soleo, quando se offert occasio, suadere hominibus rusticanis (verba perderem apud cives urbis instructæ pluribus Conventibus Regularium mendicantium) ut illam suam Paschalem Confessionem peragant, si commodè queant, apud suum pastorem proprium, & immediatum; rationes ex Lochmair suppeditat Barbosa. Tradit quidem idem Barbosa *num. 13.* post Piasecium *in Praxi fol.* mihi 146. *absolutè*, Confessionem posse peragi in Ecclesia Cathedrali, sicut & Communionem Paschalem, eò quòd Episcopus, & Ecclesia Cathedralis concurrant in cura animarum cum omnibus parochiis Diœcesis. *cap. Quæcunque 10. q. 1.* Verùm hæc doctrina non habet ullum usum Constantiæ; nec enim parochus Cathedralis id juris sibi assumit, nec habemus Archipresbyterum repræsentantem vices Episcopi.

297 XI. Barbosa *cit. c. 19. n. 26.* habet quidem pro probabili opinionem Silvestri, Henriquezii, aliorum, censentium, quando parochus iniquè negat parochiano licentiam confitendi alteri, posse nihilominus absolvi per hunc alterum; at oppositam ipse præfert cum multis, rectè observans, malè agere parochum, quando absque rationabili causa negat hanc facultatem petenti: *peccaret sacerdos, si non esset facilis ad præbendam licentiam alteri confitendi*, inquit S. Thom. *in 4 dist. 17. q. 3 art. 3* Addit idem Barbosa *n. 27.* illum, cui parochus dat potestatem absolvendi in paschate suum parochianum, debere esse parochum ejusdem Diœcesis, at praxis ostendit contrarium; etenim cooperatores parochorum funguntur hoc officio ex permissu horum.

298 XII. *Ad jussa superiorum reducuntur Diplomata, seu Indulta Pontificum pro infideliũ expugnatione, vel Christianorum pace concedi, & promulgari solita, per quæ ad Confessionem peccatorum, & Eucharistiæ sanctæ susceptionem Christi fideles invitantur: peccat siquidem non leviter, quicunque tam pias Rectorum Ecclesiæ cohortationes, sanctionesque aspernari audet, & transgredi.*

299 Sunt hæc verba, & sententia Sancti Fundatoris nostri, in libello spiritualium Exercitiorum *sub Initium*, ubi subministrat aliqua documenta de peccatis. Eam sententiam explicat Suarez *Tom. 4. de Relig. l. 9. de Instit. Societatis. c. 5. num. 14.* & ego ex ipso in tractatu de Jubilæo Quintuplici *c. 45.* Sanè licèt, *per se loquendo*, non delinquat etiam venialiter, qui præcisè omittit opera præscripta pro Jubilæis, & inter hæc Confessionem, qui tamen aspernatur, atque contemnit Bullas indicentes illa Jubilæa, non leviter peccare dicendus est, sed graviter saltem eo sensu, quem indicat hæc aurea, gemmea sententia S. Anselmi *Lib. 1. Cur. Deus homo cap. 21.* sic pronuntiantis: *Graviter peccamus, quotiescunque scienter aliquid, quantumlibet parvum, contra voluntatem Dei facimus: quoniam semper sumus in conspectu ejus, & ipse semper præcipit nobis, ne peccemus.*

DE CONFESSIONE DEBITA EX VOTO, ET POENITENTIA.

CASUS XII. Duplicatus.

SUMMARIUM.

Casus adolescentis studiosi voventis binam Confessionem, si promoveatur ad classem superiorem. 300.

An finis, ob quem vovit Confessionem, sit sufficiens adfundandam culpam lethalem? 302. & 303.

Votum factum pro temporali bono quando obliget? 303.

Votum de una Confessione facienda obligat sub mortali. 305.

Et quid sit de solis venialibus? 306.

Peccat mortaliter, negligens Confessionem pœnitentialem. 310.

Sicut &, qui negligit imperata à sacra Pœnitentiaria. 312.

Minutius literarum alumnus, ac valde solicitus de promotione ad scholam superiorem, promittit sub finem Anni scholastici Beatæ Virgini, se in ejus honorem esse bis lavacro Confessionis ablut urum sordes animi, si ejus patrocinio consequatur gradum optatum. At Micrologo injungit cõfessarius ternas Confessiones ob triplex peccatum venereum. Quæritur, an, & quantâ obligatione teneatur Minutius suum votum, Micrologus suam pœnitentiam exequi? 300

Prima pars hujus duplicati Casûs est minimè ficta, *secunda* veritatem adstruunt plurimi quà confessarii, quà confitentes. Quin Micrologus teneatur exequi pœnitentiam illam, nemo dubitare potest; at de Minutio haud immeritò dubites, sicut & fortè erit, qui vocet in dubium, utrùm, siqua incumbat ipsi obligatio, sit mortalis? Quod & de Micrologo quæri potest. 301

Dico I. Minutius peccabit certò, omittendo promissam Confessionem, si promisit ob honestum finem vestientem illum ascensum, ut per se patet; fortè autem non peccabit, si honesta circumstantia non accedat. Ratio est, quia, licèt promissio illa non sit propriè votum, quandoquidem votum est pro- 302

missio facta Deo. S. Thom. 2. 2. q. 88. est tamen simillima voto propriè dicto; & quia de similibus simile judicium ferendum est, ideo sicut promissio facta Deo de re bona quidem ex se, at ex motivo malo non obligat. Suarez *Lib. 1. de voto c. 5.* ex communi, ita neque facta alicui Sancto de re bona, ut est Confessio, sed ex motivo indifferente, nam & motivum tenens se ex parte materiæ pars est materiæ per votum promissæ. Suarez *ibid. n. 1.* & votum de re indifferente minimè obligat. Raynaudus *in Heteroclitis pietatis l. 1. sect. 2. punct. 2.* pulchrè declarans hanc certam, & communem doctrinam, ut nos *in Alph. Quadrup. P. 1. Cas. 2.* Atqui promotio ad superiorem classem est res ex se planè indifferens, cùm neque laudem, neque vituperium mereatur apud Deum, imò mala, si intendatur ob malum finem, aut sit verè noxia ascensuro.

303 Hic discursus videbitur fortè nonnemini legitimus; at neque mihi, neque aliis, qui eum expenderunt, probatur. Quamvis enim certum sit, votum de re indifferente, ut sic, non obligare, neque votum factum ob finem indifferentem, quando hic est finis materiæ per votum promissæ, ut patet ex communi exemplo, quando nimirum te jejunaturum promittis solâ intentione parcendi sumptibus; attamen si finis indifferens non afficiat rem promissam, quæ v. g. ordinetur à promittente ad rem aliquam indifferentem, aut temporalem obtinendam, puta sanitatem, matrimonium commodum, &c. communis sensus esse videtur, conditione impletâ, promissionem obligare, etiamsi promittens sistat præcisè in illa indifferentia. Neque enim per hoc inepta redditur promissa materia, præsertim cùm (ut notat Laymannus) etiam bona temporalia à Deo, tanquam eorum authore petere, aut expectare, bonum & honestum sit. Videantur Sanchez *Lib. 4. Moral. cap. 7. n. 25. & 28.* Laym. *in Theol. Moral. Lib. 4. Tr. 4. c. 2. n. 10.* Castropalaus *de voto puncto 8 num. 6.* ipse Suarez *c. 5.* superiùs allegato *num. 5.* sic loquitur: *Votum factum pro temporali bono obtinendo validum est, si aliàs votum sit de congrua materia, ut tradunt omnes. Cujus ratio est, quia ille finis non reddit malum actum promissum, quia non est finis ejus.* Ita Suarez, ita & ego.

304 At verò potest ille ascensus honestari aliquâ circumstantiâ; ut si ascensum ideo desideres, quia tantò citiùs suscipieris ad Religiosum Ordinem; aut patrem tuum valde inopem liberabis magnâ tristitiâ, quam afferes, terendo alterum Annum in eadem schola. Quo quidem casu dimanabit in illam promissionem obligatio confitendi. *At, an mortalis?*

305 Resp. Non ausim negare, tum quia finis illius ascensûs est res magni momenti, bonum, inquam, satis considerabile, tum quia, *per se loquendo*, votum de una Confessione facienda obligat sub mortali. Expressè Sanchez *Lib. 4. Mor. c. 12. num. 28.* ac Dicastillo *de pœnit. disp. 7. dub. 7. num. 118.* siquidem, *generatim loquendo*, votum de re aliqua editum obligat, *per se loquendo*, (seu abstrahendo à diversa intentione voventis) nec minùs, nec plùs, quàm obligat Lex Ecclesiastica lata de simili re. Sanchez *cit. c. 12.* & Diana *Part. 10. Tr. 16. Ref. 50.* interim negante eodem Patre Sanchez *n. 17. absolutè* votum confitendi aliquod veniale peccatum, obligare sub mortali, eò quòd non sit difficile illi, qui cæteroqui confitetur, aperire aliquod veniale. At quid P. Sanchez diceret ad hanc

Quæstiunculam singularem?

306 *Emmanuel Rodriquez illustre sidus Ordinis Seraphici scribit de seipso, se non sine notabili pudore (& consequenter non sine notabili sui ipsius mortificatione) solitum confiteri, quando ad Confessionem adferebat identidem iteratas culpas veniales. Quæritur an si edidisset votum de illis manifestandis, potuisset tacere sine noxa lethali?*

307 Equidem vix admiserim. Etenim: *Tantum proficies, quantum tibi ipsi vim intuleris*, ait profundissimus Theologiæ mysticæ magister, seu Joannes Gersen, seu potiùs (ut persuasum ex Idiotismo Germanico, longissimè distante à Latino, simul atque Italico, habeo) Thomas à Kempis *l. 1. de Imit. Christi cap. ult.* multùm ergo proficit, qui multam sibi vim infert; ergo confiteri cum magno pudore est materia voti sat gravis. 308 Idem sentio de viro gravi, ac sene multùm venerabili, reo alicujus mendacii venialiter noxii; de puella valde pudica, & verecunda rea alicujus tactûs, aut aspectûs venialiter impudici, saltem si tales Confessionem peragant apud aliquem juvenculum sacerdotem. Excipe, nisi hi expressè intendant obligare se solùm sub veniali.

309 Igitur de voto Confessionis tenendum est, illud obligare sub mortali, *per se loquendo*, atque, quando vovens, vel non intendit se obligare solùm sub veniali, vel non emittit ex fine, seu motivo malo, indifferente, vel saltem exiguam bonitatem continente, consequenter id ipsum dicendum de Confessione promissa alicui cœlitum.

310 Dico II. Peccat *per se* mortaliter, qui non peragit Confessionem injunctam à confessario. Ratio est, quia præceptum confessarii, sicut & votum obligant, *per se loquendo*, tam graviter, quàm obligat, vel obligaret publica, & communis lex lata, vel ferenda de objecto voti, vel pœnitentiæ, ut sæpe repetunt Sanchez, Bonacina, Palaus. Consequenter tria lethalia crimina admisit Micrologus, de quo *altera* pars

311 pars nostri Casûs Duplicati, si neglexit tres illas Confessiones; unum, si unam. Verè Confessio sacramentalis est actus valde & gratus Deo, & proficuus animæ; quidni igitur seu votiva, seu pœnitentialis obligatio obeundi hunc actum sit de se gravis? Observo autem *in Alphabet. Confessariorum Cas. XVII.* Confessionem frequentem esse singulariter obscœnis injungendam à confessario. Utrùm verò iis, qui vitam turpem valde, ac libidinibus plenam traduxerunt, sit suadenda Confessio generalis, quando hi jam cæteroquin omnia legitimo modo manifestârunt sacerdoti, dicam Casu sequenti.

312 Ad præceptum pœnitentiale refertur illud, quo obtinens à Sacra Pœnitentiaria dispensationem matrimonialem jubetur quot mensibus confiteri, sicut explico distinctè *in Theol. Juridico-Morali Cap. 37. Subsect. 4.* Nam etiam, qui solis venialibus gravatur, debet obire illam Confessionem. Escobar *in Theologia Morali Lib. 43. cap. 1. Sect. 1. n. 7.*

CONFESSIONIS PRÆCEPTUM REGULARE.

CASUS XIII.

Candidati.

SUMMARIUM.

Casus volentis ingredi religionem, & dubitantis, an esset mortaliter peccaturus omittendo in Confessione generali facienda in Novitiatu aliquod mortale. 313.

Decretum Clementinum de tali Confessione. 315.

Et de menstrua pro nigris Monachis. 316.

Homines Societatis Jesu habent hebdomadariam. 318.

Quid de Statuto confitendi generaliter quot Annis proprio Prælato? 319.

Decretum de Confessione generali Novitiorum non obligat sub mortali. 320.

Et probabiliter nec illud de nigris Monachis. 322.

Potest quis ex hypothesi obligari sub mortali ad confitenda venialia. 323.

Non peccat mortaliter omittens aliqua in Confessione generali. 325.

Quomodo fuerit practicè *agendum cum illo, de quo n. 313. est actum?* 326 327.

Quibusnam dissuadenda Confessio generalis? 328.

313 N*Odgerus juvenis opifex candidatus Ordinis Religiosi à nostro diversi, cujúsque tyrocinium jam jam subiturus convenit me alibi existentem, ac dixit, esse se jam in procinctu ad eam Religionem. Intellexisse autem ex uno è Patribus, cum quo de Sacra vocatione contulerat, esse moris recepti, ut omnes tyrones suæ Religionis, priusquam veste verè nuptiali amiciantur, conscientiam emundent generali Confessione omnium noxarum, per universam vitam contractarum, id verò accidit mihi, inquiebat Nodgerus, difficillimum. Non enim possum sine ingenti mea confusione recensere omnia, quæ patravi, quæque jam deposui apud alium virum Religiosum, an graviter offendam Deum, si nonnulla pressero silentio?*

Ita omnino est. Nodgerus ille proposuit 314 mihi alibi locorum commoranti, & proinde ante complures Annos, hanc quæstionem. Probè memini, eâdem fuisse abhinc Annis plus quinquaginta tentatum à nostræ Societatis candidato Patrem de Societate. Occasione hujus utriusque facti memorabo hîc aliqua statuta partim Juris Canonici, partim Ordinum Religiosorum circa Confessiones suorum alumnorum, tum explicabo obligationem talium statutorum; dicam, quid videatur respondendum iis, qui proponunt quæstionem similem Nodgerianæ, & singulariter, quando patrârunt plurima fœdissima peccata.

Dico I. Clemens VIII. in Decretis editis 315 *super educatione, & receptione Novitiorum* statuit, ut statim, atque Novitii ad Habitum recepti, & in locum Novitiatûs introducti fuerint, per generalem omnium peccatorum Confessionem totius anteactæ vitæ conscientiam discutiant, & expurgent. Sic testatur Pellizarius *in Manuali Regul. Tom. 1. Tract. 2 cap. 5. num. 14.* adferens plures optimas rationes hujus Decreti, cui simile continent nostræ Religionis, pluriúmque aliarum Constitutiones, seu Statuta; ipsam Bullam Clementis describit Pellizarius *Tom. 2. Fol. 760.*

Dico II. Clemens V. in Clementin. *Ut* 316 *in agro Dominico, De statu Monach. §. Sanè* sic loquitur: *Singulis mensibus tam in monasterio, quàm extra (sublatâ occasione quacunque) ad Confessionem saltem semel accedant omnes, & singuli Monachi.* In cujus constitutionis pro- 317 œmio, quia Pontifex expressè loquitur de Monachis *Nigris*, id est, Benedictinis. Liamas *in methodo Part. 2. cap. 3. §. 4.* Rodriq. *Quæst. Regul. Tom. 1. quæst. 62. num. 1.* Sanctgallen. *Curs. Theologici Tom. 10. Fol. 194.* & legum intellectus desumi debet ex proœmio, idcirco tenent Rodriq. *loc. cit.* Sanctgallenses *loc. cit.* Pellizarius *in Man. Tract. 5, cap. 3. n. 12.* & alii contra Liamas *l. c.* & Barbosam *in tit. Clem.* solos Benedictinos teneri hoc præcepto, quod quidem ad omnes Moniales extendit Concil.

318 Trid. *Sess. 25. cap. 10. De Reg.* Verùm sicut nostra Societas habet Regulam de facienda Confessione saltè singulis hebdomadis semel à quovis, ita sine dubio plures aliæ Religiones factitant id ipsum, ut de Cistertiensibus in Hispania testatur Liamas ipse Cistertiensis. Nolim tamen præsentem Clementinam extendere ad non profitentes Regulam sancti Benedicti, præsertim si, ut mox videbimus *num. 322.* obliget ad mortale.

319 Dico III. In multis Religionibus est speciale statutum valde utile, & consuetudine observatum, ut ad finem Anni omnes Regulares subditi repetant Prælato monasterii omnia peccata mortalia, quamvis reservata non sint, quibus per hebdomadas, aut menses singulos fuerint *directè* absoluti à proprio Regulari confessario. Ita testatur, loquitúrque Rodriq. *cit. Quæst. 62. n. 2.* describens verba Henriquezii *Lib. 5. seu 2. De Pœn. Cap. 16. n. 3.* Et verò nostra Societas obligat aliquos suorum ad repetendas apud designatum à superiore Confessiones factas per semestre quodlibet; alios factas solùm per Annum.

320 Dico IV. Decretum Clementis VIII. de Novitiis non obligat sub mortali; cùm enim sit de re multis difficillima, imò & parante viam ad multos scrupulos, non debet intelligi tam rigidè, nisi hunc rigorem exprimant ipsa verba; non censeo autem, ejusmodi verba contineri eo Decreto expressa; multò minùs obligant

321 sub mortali tales Novitios statuta Regularium; nam, *generatim loquendo*, Novitii non tenentur in conscientia observare (*per se loquendo*) Leges & Regulas Ordinis, in quem sunt recepti. Pellizarius *Tom. 1. Tract. 9. cap. 3. n. 31.* ex communi; licèt teneantur sæpe ratione, aut scandali, aut juris naturalis, ut e. g. non celare impedimentum grave.

322 Dico V. Decretum, seu Sanctio Clementis V. de nigris Monachis obligat sub mortali, judicibus Liamas *cit. Cap. 3.* Vasq. Azor. Dicastillo *de Pœnit. Disp. 7. d. 7. n. 118.* At verò arbitris Suario, Palao, *Tract. 23. punct. 10.* Escobar *in Theol. Moral. Lib. 43. cap. 7. dub. 19.* Sanctgallensibus, post Barbosam, non obligat strictiùs, quàm Regulæ Ordinis, esto quis infectus sit mortali maculâ. Ostendit autem Dicastillo *loc. cit. num. 115.* post alios contra Paludanum, Scotum, Escobar, & plures alios, intelligendum etiam de Monachis non habentibus nisi venialia, ita autem, ut, quando sunt obnoxii alicui mortali, non teneantur, nisi illud mortale, aperire. Religiosa Statuta similia illi Clementinæ non obligant magis cujusque Ordinis Religiosum quàm cæteræ Regulæ soleant obligare in suo Ordine.

323 Et quamvis daremus, Ecclesiam non habere jus obligandi sub mortali ad Confessionem illum, qui non est, nisi venialium reus, si tamen quis ingrediatur Ordinem, in quo vigeat Statutum ita graviter obligans, consequenter subibit & ipse hanc gravem obligationem de Confessione hebdomadaria, menstrua, annua, Suarez *Tom. 4. De Relig. Lib. 10. De Instit. Societat. Cap. 6.* Lugo *de Pœnit. Disp. 15. Sect. 6. num. 98.* Pellizar. *cit. Tract. 5. cap. 3. num. 15.* Utrùm verò existat Religio, quæ sub peccato 324 aut mortali, aut saltem veniali obliget ad ejusmodi Confessionem, me latet, etsi non ignoro, neutram reperiri in nostra Societate. Notant 325 autem plures ex citatis authoribus, quando fit ex vi Regulæ Confessio aliqua generalis, licèt sit optimi consilii, ut quis aperiat omnia planè, quibus Deum graviter offendit ab eo tempore, à quo confitetur generaliter, attamen, *per se loquendo*, non delinqui omittendo unum, aut plura peccata; & delinqui solùm venialiter, etiamsi unum, aut plura omittat, etiam tunc, cùm *explicitè*, vel *implicitè* significavit, se velle omnia aperire, tenet Henriq. *cit. Lib. 2. cap. 16. num. 6.* quia non decipit confessarium in re, quam tenetur ad eum deferre, inquit ille.

Ex his apparet, quid fuerit respondendum 326 illis duobus, de quibus noster Casus Candidati. In primis enim oportebat eis dicere, non peccaturos, etiamsi omitterent multa, nisi fortè essent præ se laturi, se omnia aperturos. Hæc autem doctrina erat solùm tunc proponenda, si suberat aliquis metus, ne illi juvenes falsò rati, Regulam obligare sub gravi noxa, occultarent quædam contra erroneam conscientiam. Deinde oportebat eos suavibus rationibus inducere, ad integerrimè parendum tam sanctæ, etiam quoad hoc punctum, Regulæ; nam & iterata confusio sui ipsius est summi meriti, & notitia hausta ex tali Confessione juvat confessarium, ad tantò aptiùs dirigendum postea in foro pœnitentiali talem pœnitentem.

Quid si autem quis candidatus traduxisset fortè vitam in omni genere fœditatis fœdissimam, cujus imagines redibunt, si reminiscatur specierum, circumstantiarum, numeri, ac fortè pertrahent in aliquam delectationem? 327

Resp. Ob hanc causam noster P. Joannes 328 Suffrenus *in suo Circo Perfectionis, seu Exercitiis Spiritualibus Folio 342.* sic scribit: Alterum genus hominum (pro primo genere posuerat scrupulosos) ab usu generalis Confessionis excludendorum est eorum, qui turpem, & fœdam libidinibus vitam duxêre; nam recordatio talis vitæ anteactæ periculosa est, &c. Ita ut communiter utilius sit, peractâ semel seriâ horum Confessione, non ampliùs meminisse, nec loqui de illis, nisi generatim, & cum horrore, & detestatione; nihilominus in his omnibus obsequendum erit consiliis prudentis, expertíque directoris. Ita Suffrenus. Et proinde, si quis mihi notus de tam turpi vita, ac 329 timens

timens ex ea repetitione periculum lapsûs, me consuleret, dicerem ipsi: Ergo priusquam præpares te in ipso Novitiatu ad generalem Confessionem, pete modestè accessum ad confessarium pro te designatum, atque in Ordine ad Confessionem manifesta tuum timorem, ejusque causam generatim; ubi manifestâris, sta
330 integre ejus judicio. Verùm censeo, esse inter adolescentes, aut juvenes saltem Germanos rarissimum casum, quo prudenter timeatur id mali, adeóque communissimè suadenda est accurata discussio conscientiæ, & ejus detectio, ea etiam de causa, quam valuisse, sum expertus, ut scilicet obviam eatur scrupulis, qui possent oriri circa Confessiones peractas in sæculo: Jam constitutis in virili ætate posset faciliùs, consultiùs suaderi illa præliminaris, ut ita loquar, conferentia cum confessario.

CONFESSIONIS INTEGRITAS SPECIFICA.

CASUS XIV.

Dexteritatis felicissimæ.

SUMMARIUM.

Casus memorandæ dexteritatis in inducendo obstinato ad integram exhomologesin. 331.
Confessionis integritas est duplex. 336.
Decretum Tridentinum de ea. 337.
Confitendæ sunt omnes species mortalium. 341.
Undenam desumatur specifica *malitia? 342.*
Paradigma confitentis ridiculè, & dantis occasionem feriarum quæstionum. 344.
Omnium mortalium Confessio est facienda apud unum eundémque confessarium. 346.
An Confessio possit defectu integritatis esse valida, *& tamen* informis? *347.*
Sufficit quandoque confiteri voluntatem peccandi efficacem. 348.
Declaratur practicè. *349.*
Si cui præbuisti venenum, ex quo extinctus est, quomodo tenearis confiteri? 352.
An tota actio, quâ legis librum hæreticum, sit peccaminosa? 356.
Exprimendæ sunt infimæ species mortalium. 357.
Quid confitebitur, immemor infimæ speciei? 359.
An nullus sit extra mortis articulum absolvendus, nisi confiteatur aliquam speciem infimam? 360.
Qui tractandi rudes non confitentes quidquam in specie? 361.

ODo vir potens peccatum commiserat, 331
cujus Confessionem ita horrebat, ut potiùs mortem, & damnationem eligeret, quàm Confessionem. Interim conscientia continuò eum angebat. Quodam die, cùm Antverpiæ concionatorem audisset pronuntiantem, non esse obligationem confitendi peccata, quæ memoriâ exciderunt, omnia tentavit, ut illud oblivioni traderet. Sed frustra impendit gignendæ oblivionis omnem multorum Annorum industriam. Denique incidit in sacerdotem de Societate, qui sagacissimâ ratione expiscatus Consilia Odonis ei dixit, posse etiam sine Confessione consequi salutem, modo velit aliquot diebus sibi obtemperare. Obtemperavit, & cùm inter deam-
332 *bulandum cœpisset Pater loqui de variis peccatorum speciebus, quæ mortales committunt, demum devenit ad illud ipsum, cujus manifestationem extremè horrebat Odo; quo nominato subdit hic:* Ecce maledictum scelus, quo urgeor! *Dissimulat sacerdos; addit, longè graviora patrari ab aliis, Odonem jam esse confessum illud, quod tot Annis suppresserat, cætera in memoriam antè reducta ediceret, se*
impertiturum absolutionem. Captus hoc ar- 333
tificio Odo flectit genua, cætera sua crimina sine horrore aperit (repetitâ utique memoratione illius, quod tot Annis illum averterat abhomologesi) *& absolutionem recipit, tanto verò cum gaudio, ut frequenter Patri huic postea repetiverit O Confessio! quanta tam serenitatem, & lætitiam menti adfers! O mi Pater! à quot me angoribus Confessio liberavit?*

Casum hunc exscripsi (omissis haud pau- 334
cis) ex Candelabro Jacobi Marchantii *Tract. 5.* in fine *Lectionis septimæ*, quem fatetur se mutuatum à P. Joanne Crombecio *de studio perfectionis.* Sola integritas Confessionis illum à Confessione abstinebat: quæ quia est post dolorem, atque propositum emendationis præcipua conditio Confessionis, eam explicabo præ cæteris, quarum quidem numerum referam *Cas. XXII. n. 528.*

Porrò integritas Confessionis est generatim 335
duplex, scilicet *materialis* qua exprimuntur omnia, quæ sunt ex præcepto Christi, *per se loquendo*, exprimenda; *formalis*, qua illa, quæ conscientia ultimatò dictat, esse hìc, & nunc aperienda, sive interim omnia omnino narrentur, sive aliqua omittantur, aut per inculpabilem oblivionem, aut deditâ operâ, ex causa autem vel justa à parte rei, vel inculpabiliter
habita pro justa, nam *integritas* formalis *consi-* 336
stit

ſtit cum quacunque ignorantia probabili juris, ratione cujus homo exiſtimat, ſe poſſe omittere peccatum in Confeſſione, inquit P. Suarez *De pœnitentia Diſp. 23. Sect. 3 n. 2.* Porrò quænam ſint neceſſariò deferenda ad tribunal Sacrum, pro-
337 ponit Synodus Tridentina *Seſſ. 14. cap. 5.* his verbis: *Conſtat, ſacerdotes æquitatem, in pœnis injungendis, ſervare non potuiſſe, ſi in genere duntaxat, & non potiùs in ſpecie, ac ſigillatim fideles ſua peccata declarâſſent. Ex his colligitur, oportere à fidelibus omnia peccata mortalia, quorum, poſt diligentem ſui diſcuſſionem, conſcienti-*
338 *am habent, in Confeſſione recenſeri, etiamſi occultiſſima ſint, & tantùm contra duo ultima Decalogi præcepta commiſſa.* Et paulò pòſt: *Colligitur præterea, eas circumſtantias in Confeſſione explicandas eſſe, quæ ſpeciem peccati mutant, quòd ſine illis neque peccata ipſa integrè à pœnitentibus exponantur, nec judicibus innoteſcant, & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè cenſere poſſint, & pœnam, quam oportet, pro il-*
339 *lis pœnitentibus imponere*: Et iterum aliquibus interjectis verſibus: *Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, univerſim eâ-*
340 *dem Confeſſione incluſa intelliguntur.* Hactenus in rem præſentem Concilium Tridentinum, ex cujus verbis liquet, integritatem *materialem* poſſe ſubdividi in quatuor membra, ſcilicet *Specificam*, in qua peccatorum mortalium ſpecies: *Circumſtantificam*, in qua circumſtantiæ: *Numericam*, in qua numeri: *Dubiam*, in qua dubia mortalia continentur: De quibus quidem omnibus eſt nobis in decurſu differendum, & primò de ſpecifica.

341 Dico igitur I. Tenentur omnes rei peccatorum mortalium ſpecie *morali* differentium exprimere in Confeſſione ſingulas ſpecies. Patet ex verbis Concilii. Dixi inprimis: *mortalium*; nec enim reprehendendus, qui præciſè dicit; *peccavi venialiter contra juſtitiam: deliqui leviter contra cultum debitum Deo: leviter quoque contra temperantiam*; potéſtque probabiliter ejuſmodi Confeſſio eſſe etiam extra caſum neceſſitatis ſufficiens ad abſolutionem, ut dicam infrà; ſed ne ſequare in praxi hanc doctrinam, adde ergo aliquod veniale in ſpecie infima.

342 Dixi deinde: *Specie morali differentium*, per ſpeciem *moralem* intelligendo illam, quæ refertur ad mores, id eſt, quæ moribus, ſeu actibus humanis adfert maculam, malitiámque ſpecie diſtinctam. Quæ quidem macula, malitiáve ſpecialitas deſumitur in primis ab objecto *primario*, ac *principali*; etenim actus tam malos, quàm bonos *moraliter* accipere ſpeciem ab objecto *principali*, ſeu ab eo ſpecificari, fert communis, & verus ſenſus Thomiſtarum poſt S. Thom. *1. 2. quæſt. 18. art. 2. 3. & 4.* adeóque cauſa, cur aliquis actus ſit ex ſua natura bonus, vel malus, cur *primariò* dicatur eſſe infectus hac, aut illa ſpeciali turpitudine, eſt, quia fertur *primariò* in hoc, aut illud objectum *formale*, habens peculiarem repugnantiam cum recta ratione. Quare ratio, cur furtum e. g. ſeu a- 343
ctio furtiva habeat *per ſe*, & *primariò* malitiam repugnantem juſtitiæ: eſt, quia res invito rationabiliter Domino contrectabilis dedecet peculiariter rationem rectam. Deſumitur deinde ſpecialitas malitiæ ex circumſtantiis, & præſertim ex fine, ut videbimus *Caſu XV.* Porrò ſicuti dicemus eodem *Caſu XV.* illas ſolas circumſtantias eſſe aperiendas, quas peccans apprehendit tanquam ſpeciali fœditate inquinatas, ita etiam dicendum de ſpecialitate malitiæ derivatæ ex objecto *primario*, & proinde, qui exiſtimaret, gravem detractionem eſſe peccatum ejuſdem planè malitiæ, cujus homicidium, aut furtum, commiſiſſétque duplex hoc peccatum, non rectè diceretur patrâſſe duo ſpecie peccata. Hinc propono

Has ridiculas ſimul, & ſerias Quæſtiones.

Odoardus homo plebeius Confeſſionem con- 344
contexens ordine per præcepta Decalogi, pervenit ad quintum, atque ait. Non occides: Domine. Ego quidem neminem occidi gladio, ſed linguâ; quia alicui ſuum bonum nomen abſtuli, ſeu furatus fui. *Quæritur* 1. *An, quia detractionem appellat homicidium, debeat à confeſſario plecti pœnitentiâ homicidio debitâ? 2. Quia detractionem afficit nomine furti, An detrahendo deliquerit in genere furti? 3. An, ſi gravi, injuſtáque denigrationi nominis junxit furtum decem aureorum, ſufficienter confiteatur dicens*: Commiſi duo furta mortalia, *poſito, quòd reus decem aureorum ſublatorum faciat Confeſſionem ſufficientem dicendo*: patravi ſemel crimen mortale furti?

Reſp. I. *Affirmativè* ad hæc tria quæſita, 345
ſi ſupponamus, Odoardum tempore, quo ea crimina conſciſcebat, ſincerè judicâſſe, eſſe ejuſdem malitiæ: *negativè*, ſi non ita judicavit. Et verò ex tam multis, quos audivi ſic loquentes, non exiſtimo, obtigiſſe mihi duos, aut tres, qui non conceperint diverſitatem malitiæ, ſeu qui non judicârint, unum horum peccatorum eſſe altero gravius, & peculiariter aperiendum. Nec reor, eſſe Theologum, qui auſit extendere ad hujuſmodi caſum doctrinam de non neceſſariò confitendis circumſtantiis aggravantibus intra eandem ſpeciem. Praxis omnium, ut exiſtimo, confeſſariorum repugnaret tali Theologo.

Dico II. Illa Confeſſio omnium ſpecie- 346
rum facienda eſt, *per ſe loquendo*, apud unum, eun-

eundémque confessarium, adeòque necessaria integritas Confessionis intelligitur respectu unius Confessionis, uniúsque confessarii. S. Tho. *in supplem. q. 9. art. 2. ad 2.* & omnes cum eo, éstque de fide, teste Suarez *Disp. 22. Sect. 1.* *Per accidens* tamen potest quandoque dimidiari Confessio. Infrà. Est porrò integritas *formalis* de essentia Sacramenti, non autem *materialis.* Nugnus *in cit. art. secundum* S. Thomæ, adeóque non recipit propriè Sacramentum Pœnitentiæ, qui sciens omittit manifestationem peccati, quod conscientia dictat esse hîc, &
347 nunc sub mortali confitendum. Quando autem falsò judicans, suppetere tibi causam sufficientem ad tacendum hoc, aut illud mortale crimen, taces, Confessio tua est nihilominus *valida*; *informis* quidem, si ignorantia sit *vincibilis* communiter dicta, *formata* verò, si ignorantia sit *invincibilis.* Si verò ignorantia sit *crassa*, vel *affectata*, nullum est Sacramentum. Ita Nugnus *loc. cit.* subdens hanc *septimam* conclusionem: *Quando quis cognoscens, aliquod peccatum esse mortale, & nullam esse causam ad omittendum, omittit illud, quia existimat, non esse necessarium confiteri omnia peccata mortalia, etiamsi ignorantia sit invincibilis, Sacramentum est nullum, quia talis non facit ullo modo integram Confessionem.* Ita rursum Nugnus, cui nequaquam assentior in hoc puncto. Etenim talis nihilominus facit Confessionem *formaliter* integram, ut patet ex hujus descriptione allata *n. 336.* sed neque eidem authori credo dicenti, aliquam Confessionem posse etiam tali defectu integritatis esse *validam*, & tamen *informem*; contrarium enim rectiùs tenent Medina, & alii cum, & apud Dicastillum *Disp. 6. dub. 13. num. 966.*

APPENDIX INGENII PRURIENTIS.

a Nequeo facere, quin hîc repræsentem inexspectatam quæstionem, quam mihi literis proposuit decimo sexto Novembris 1674. Prælatus Religiosus Theologiæ celebris Magister, hisce verbis: *Est, qui dicat, esse, qui doceant, illum, qui plura mortalia confessus est uno tantùm omisso, si quidem voluntariè omittat, nullâ justâ hujus reticentiæ causâ interveniente, satisfacere, si peccatum omissum in proxima Confessione exponat, absque eo, quòd reliqua peccata mortalia explicet, posse enim illum absque omni scelere unum è prioribus reticere, & tamen* validè *absolvi; éstne aliquis, qui tale quid doceat? Ego salvo meliore judicio existimo, ejusmodi sententiam esse falsissimam, nec habere speciem alicujus probabilitatis. Si enim unum ex priori Confessione sacrilegâ peccatum reticere licet in posteriore, cur non omnia? Quis autem hoc dicat, aut toleret? Frivolum est autem dicere, Concilium Trident. plus non requirere, quàm ut unum aliquod subjiciatur clavibus, sive* validè *id fiat, sive* invalidè, *hoc enim perinde esse &c. Quæso Reverentia Vestra &c.*

Respondi, nec lectum à me fuisse, qui ita b sentiat, nec quidquam probabilitatis, imò plurimùm apertæ falsitatis inesse illi novæ sententiæ, idcirco à me hîc refutatæ, quòd & evidenter repugnet communi doctrinæ S. Thomæ de necessitate aperiendi uni eidémque Confessario omnia mortalia, necdum absolutione sacramentali deleta, traditæ hoc ipso *n. 347.* & profitear, detestari me illos, qui audent circa *essentialia* Sacramentorum quidquam docere contra sensum omnium doctorum, & indoctorum, Prælatorum, & subditorum, ut quidem est divinatio illius Neoterici.

Dico enim, illam prurientis ad inconcessas c novitates ingenii opinationem esse tenebris obruendam idcirco, quòd dogma relatum à nobis ex S. Thoma, appellatur à P. Suarez *De Pœnit. Disp. 22. Sect. 1. n. 4.* certum de fide, à Georgio Rhodes *De Pœnit. disp. 2. quæst. 4. Sect. 1.* dicatur esse constantissimus omnium Orthodoxorum sensus: Didacus verò Nugnus *loc. suprà cit. conclus. 3.* sic loquatur: certum est, ita ut oppositum sit *temerarium*, & *proximum errori*, quòd sit necessarium *necessitate Sacramenti*; imò est certum, ut oppositum sit erroneum, quòd sit necessarium *necessitate præcepti divini* talem integram Confessionem eidem sacerdoti fieri, & quòd hoc etiam sit necessarium *necessitate Sacramenti*, est ita certum, ut oppositum sit *temerarium & proximum errori.* Denique testatur Dicastillo *De Pœnit. Tract. 8. disp. 8. n. 106.* à se non visam ullam hac in re discordiam. Accedit, quòd cùm plerique exponant causas, ob quas liceat quandoque mediare Confessionem, attamen nullus verbulo tangat illum Casum sacrilegum, quem obtrudit Novator.

Dico insuper, impium esse sentire, quòd d Synodus Tridentina plus non requirat, quàm ut peccata mortalia subjiciantur clavibus, sive *validè* id fiat, sive *invalidè*, hoc enim perinde esse. Si quippe est illi Synodo perinde, repugnat ea præcepto *divino* de procuranda per Confessionem vera coram Deo absolutione, etenim idem Concilium *Sess. 14. cap. 5. & Canon. 7.* declarat, præcepto *divino* teneri nos omnia mortalia confiteri sacerdoti tanquam prædito clavibus ad ligandum, & verè coram Deo absolvendum; dissentirent autem ab infallabili hac doctrina Patres Tridentini, si ipsis perinde esset, sive *utiliter*, sive *inutiliter*, & *sacrilegè* peragatur à fidelibus Confessio. Confirmatur inde, quòd Alexander VII. disertè vetuerit usum hujus propositionis: *Qui facit Confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.*

Porrò ridiculum est cogitare, quòd liceat e in proposito Casu omittere unum è peccatis mor-

mortalibus in priore Confessione sacrilegâ nequiter omissis, si enim unum, quodnam illud, imò cur non omnia? re enim verâ licebit omnia, si licet unum. Rectissimè & ex omnium Orthodoxorum persuasione scripsit Rhodes *loc.* suprà *cit.* *Ex institutione Christi habetur, ut exprimantur peccata mortalia in ordine ad absolutionem atque ita ex eadem institutione habetur, ut deferri debeant omnia uni & eidem confessario, alioquin non posset pœnitens absolvi.*

Hisce adde alios tres, aut quatuor textus diversorum Conciliorum, quos adducit *loc. cit.* P. Suarez.

348 Dico III. Sufficit quandoque confiteri voluntatem efficacem peccati, quandoque non sufficit. Declaro, & probo. Etenim effectus malæ voluntatis est aliquando propriè peccatum, aliquando non est; quando est propriè peccatum, manifestari debet propter doctrinam generalem descriptam ex Synodo Tridentina; secùs, quando non habet rationem peccati, quia sola peccata sunt materia Confessionis. Rursum hoc declaro. Omnes actus externi tunc sunt propriè peccata, quando sunt ejusmodi, ut tunc, cùm producuntur, pendeant ab *actuali* influxu malæ voluntatis. Sicuti pendet tactus turpis, verbum contumeliosum, abscissio digiti; ut primùm enim voluntas dixerit manui: *cessa à tactu*: linguæ: *cessa*, seu *noli hoc, aut istud prolequi*: cessabit tactus, locutio, seu scissio.

349 At verò, illi actus, externique effectus malæ voluntatis, qui existunt, non permanente *actuali* influxu liberi arbitrii, non sunt peccata propriè loquendo, cùm sit de ratione peccati libertas, libertas autem desit, quando deest influxus voluntatis, seu liberi arbitrii, ut patet in exemplo homicidii patrati per emissionem, seu ejaculationem sagittæ, aut glandis. Etenim actio, qua laxas nervum sagittæ, aut admoves ignem pulveri imposito fistulæ æneæ, est actio quidem exterior, & dependens ab *actuali* influxu tuæ voluntatis; suppono enim, fieri à te cognoscente, quid agas, & libere volente id agere; consequenter si ea laxatio, applicatióque fiat in iis circumstantiis, in quibus cernis adesse periculum lædendi, occidendíve hominem, quem tibi non liceret lædere, aut occidere, erit propriissimè peccatum juxta omnes, erit quippe liberrima actio contra le-
350 gem Dei. At verò glandis, aut sagittæ transvolatio ex arcu, vel fistula ænea usque ad hominem; item hujus hominis vulneratio, penetratio usque ad cor ipsum, vel cerebrum, indéque secuta alteratio humorum, suffocatio caloris naturalis, emigratio animæ, & consequenter mors, sunt quidem actiones simul, & effectus malæ, pessimæ voluntatis, nequaquam tamen peccata, quia, postquam est libere admotus ignis pulveri, laxatus arcus, seu chorda, volant, lacerant, penetrant, lethaliter alterant humores glans, sagitta, fitque separatio animæ, seu velis, seu nolis. Ergo ne- 351
quaquam tunc propriè peccas, cùm ista fiunt; alioquin posses propriè peccare & in somno, & in inferno, & in cœlo, cùm fieri queat, ut una, aut plures ex his actionibus, effectibúsque sequantur, & existant tunc primùm, cùm dormis, aut immediatissimè post laxationem moreris cum vel sine actu *perfecta* contritionis. Ergo necesse non est, *per se loquendo*, deferre talia ad forum pœnitentiale; ad hoc enim nihil necessariò spectat, nisi peccatum propriè dictum. Atque ita sentiunt præstantissimi Doctores, quos referunt, ac sequuntur Diana *Part. Prima Tract. 7. Resol. 6.* Theophilus Raynaudus *in Morali disciplina Disput. 4. quæst. Prima, num. 119.* Lugo *Disput. 16. Sect. 9.* per totam, contra Sanchez *Lib. 9. De Matrim. disput. 45. num. 30.* Palao *Part. Prima Tract. 2. disput. 1. punct. 3.* aliósque permultos. Quare si cui 352
præbuisti venenum, ex quo extinctus is est, satisfacis, *per se loquendo*, præcepto Christi de Confessione, dicendo præcisè: *Præbui voluntariè, seu studio alicui venenum animo illum necandi.* Et quando te vino planè inebriâsti, sufficienter confiteberis dicendo: *Bibi ex voluptate vinum, praviso ebrietatis periculo.* Sicut & quando dedisti per diurnas turpes actiones causam pollutionis secutæ in somno, non te damnabo, etsi præcisè dicas, te has, aut illas causas dedisse prævidentem id periculum; secùs, si per turpem tactum, vel aspectum tui ipsius te polluas, in hoc quippe casu pollutio actualis, seu emissio seminis pendet à perseverante (ut suppono) tactu impudico, vel imaginatione impudica.

Quapropter non assentimur Sanchezio, atque aliis pluribus admittentibus quidem illam 353
nostram opinionem de data interdiu causa nocturnæ pollutionis, at verò addentibus, si, antequam moreretur is, cui propinâsti venenum, confessus es illam propinationem, te quidem pro tunc fecisse satis tuo officio, attamen, si post hanc dolorosam Confessionem extinguatur ille miser, esse tibi recurrendum ad priorem confessarium, aliúmve, atque ei pandendam *actualem* extinctionem; quis enim non videt, imponi tibi absque justa causa onus gravissimum? Quare Laymannus *Lib. 1. Tract. 2, cap. 3. num. 5.* meritò negat eam recurrendi necessitatem. Plura hanc in rem trado *in Theol. Juridico-Morali Cap. 3. Sect. 2.* loquens in specie de malis patratis in ebrietate, & prævisis ante ebrietatem.

Fateor tamen cum Cardinale de Lugo *loc.* 354
cit. num. 460. regulariter expedire, ut illi actus exteriores manifestentur, quia ex eorum manifestatione magis intelligitur & perversitas voluntatis, & an subsit obligatio restitutionis, & an adsit censura, vel reservatio; quo quidem casu

casu non solùm expedit, sed necesse est, aperire effectum, alioquin non tolletur reservatio, nec censura reservata, si Confessio est facta non habenti potestatem in reservata.

355 Nec obest I. Quòd & tales effectus externi communissimè vocentur peccata, & plectantur potiùs, quàm actus interni. Respondetur enim, illam locutionem esse figuratam, seu impropriam; sicuti sæpissime nomen causæ tribuitur effectui: & quamvis mors *actualis* secuta ex præbito veneno sit verum homicidium, non tamen est verum peccatum; punitur tamen irregularitate, excommunicatione, &c. non tam propter se, quàm propter perversam voluntatem, à qua provenit; quæ tamen perversa voluntas, perversus conatus, perversa applicatio mediorum, vel non puniuntur, vel certè non tam severè, quia oporteret nimis frequenter pœnas, eásque graves irrogare, si plecteretur omne malum propositum, omnis malus conatus.

356 Non obest II. Quòd, qui incipit e. g. legere librum hæreticum, animadvertens, & cogitans actu, esse hæreticum, videatur peccare toto tempore, quo legit, esto in decursu non cogitet, esse hæreticum, & proinde non adsit *actualis* libertas respectu lectionis, ut malæ, licèt adsit respectu lectionis, ut est lectio. Rectè enim negat Card. de Lugo *loc. cit. n. 640.* totam illam actionem esse peccatum mortale, sed tantùm secundùm illas partes, secundùm quas habuit advertentiam, adeóque libertatem, quas tamen, quia nequit quis communiter satis dignoscere ab aliis, quibus abfuit plena libertas, ideo *absolutè* confitemur, nos legisse totum librum hæreticum, posito quòd totum legerimus, scientes, esse hæreticum; tunc enim scimus; lectionem fuisse planè liberam ab initio, esto illa libertas fuerit in decursu intercisa per distractionem. Plura circa Confessionis effectus, provenientes ex peccato trado *Tom. Secundo* meorum Tractatuum, seu *in Quinario Tract. 5. c. 9. Sect. 2.* ubi ago de malis patratis in ebrietate.

357 Dico IV. Non sufficit confiteri quascunque species peccatorum, sed oportet exprimere *infimas*, seu *ultimas*. Ita docent omnes moderni adversùs Cajetanum, Canum, & Navarrum ratos, non esse confitendas species ignotas mediocriter doctis, eò quòd tales non varient judicium confessarii, nec exigant specialem medicinam. Quam doctrinam Vasquez *Tom 4. in 3. p. q. 92. a. 1. d. 1. n. 9.* meritò vocat falsissimam, ac repugnantem verbis Trident. Concilii descriptis *n. 338.* falsissimam, inquam, nisi restringatur ad eos, qui illas *infimas* species non habent pro specialiter malis, seu non distinguunt.

358 Intelligitur autem conclusio de speciebus *infimis moraliter* sumptis, ut jam expressi *n. 342.* non autem *physicè* consideratis; nec enim, qui abegit nudius tertius vaccam, heri equum, tenetur exprimere has species; sufficit, si dicat: *commisi duo furta, quorum unum erat circiter sex aureorum, alterum circiter 12.* posito, quòd vacca, & equus tantum valuerint. Et quia actus specificantur etiam ab objecto *formali*, vel *virtuali*, fit, ut imperfectè confiteantur dicentes: *Exposui me periculo peccandi mortaliter*; deberent enim exprimere speciem peccatorum, cujus committendi occasionem non fugerunt, cùm debuerint, & potuerint.

Quòd si nequeas reminisci, cujusnam speciei crimen admiseris, satisfacies Deo, nominando genus proximum, e. g. *commisi peccatum mortale injustitiæ, at non memini, utrùm per detractionem, contumeliam, aut furtum; scio me præter jam narrata adhuc patrâsse aliquod mortale, at prorsus ignoro jam, in qua materia, seu contra quod præceptum.* Vide Laymannum *hic Cap. 8. num. 7.* & Suarez *hîc Disp. 23. Sect. 1.* addentem, illum, qui non habet aliud peccatum mortale, quàm quòd *in genere* sciat, se peccâsse mortaliter, non obligari addere illi mortali *generico* ullum *specificum* etiam veniale; subdentem quoque *num. 10.* hæc verba: *Licèt homo absolutè non teneatur species peccatorum venialium confiteri, tamen supposito, quòd velit confiteri, tenetur ad exhibendam materiam certam, si potest, & ideo debet aliquod peccatum veniale in particulari suo arbitrio confiteri.* Con- 359

sentit Vasquez *loc. cit. dub. 2. inf.* & Laymann. *Cap. 8. num. 7.* negans, esse extra mortis articulum absolvendum, qui nullum in specie peccatum confitetur, sed tantùm dicit: *Peccavi cogitatione, verbo, & opere*; ac proinde, si tempore Paschali obtingat tibi rusticus, ex quo nihil possis extorquere, seu emungere, quàm quòd dicat, se esse miserum peccatorem, debere ipsi à te dici: *Ergo si nolis aliud edicere, non possum te absolvere.* Dicastill. *d. 9. n. 761.* apertè scribit, esse omnino probabile, quòd talis *licitè* absolvatur; cùm & Suarez, & Coninck *Disp. 7. n. 6.* aliique plures post Alensem, & Silvestrum fateantur, talem absolutionem esse *validam*, quidni ergo sit *licita*? 360

Ego cum Coninck valde dubitarem, utrùm homo rudis, è quo nihil aliud emungi posset, non esset ita hebes, ut ne quidem intelligeret, quid sit peccare, seu Deum offendere, & proinde vel dubitarem, vel crederem, eum non dolere de peccatis, consequenter non esse capacem absolutionis. Aliud censerem de viro docto, qui productâ autoritate Doctorum tueretur suam ejusmodi Confessionem, tali enim denique non negarem beneficium absolutionis; sicut omnes sciunt, non esse negandum agonizanti non valenti exprimere ullum in specie peccatum. 361

Dico V. Ut species peccatorum, de quibus locuti sumus, itémque circumstantiæ, & 362

numerus, de quibus inferiùs, manifestari queant modo, & ratione præscriptis à Christo, necessum est, præmittere ipsi *actuali* Confessioni examen, seu discussionem conscientiæ. Hanc conclusionem probabo, & declarabo *Casu XX.*

AN, ET QUATENUS MANIFESTANDÆ CIRCUMSTANTIÆ PECCATORUM.

CASUS XV.

Confitentis, & Confessarii.

SUMMARIUM.

Casus intricatus ob omissam circumstantiam. 363.
Non teneris confiteri damnum illatum alteri ab eo, cui prudenter confidebas. 364.
Confessarius potest sæpe procedere ex solis præsumptionibus. 365.
Circumstantiæ mutantes speciem *quæ?* 367.
Quid sit circumstantia aggravans *intra eandem speciem?* 368.
An mulier, quæ fuit causa fornicationis, teneatur confiteri, se fuisse causam? 370.
Circumstantia faciens è veniali mortale est aperienda. 372.
Quid si confessarius apprehendit pro veniali, quod à parte rei erat mortale? 374.
Circumstantiæ aggravantes *intra eandem speciem non sunt necessariò confitendæ.* 375. *& seqq.*
Declaratur exemplo confitentis: sum furatus rem notabilem. 378.
Si tamen Confessarius quæret, quantum sis furatus, teneris edicere. 379.
Quid si furatus centum, dicas: clepsi Nonaginta? 380.
Declaratur eadem conclusio permultis particularibus casibus à n. 381. *ad* 389.

363 P*Irminius administrator quarundam rerum, spectantium ad Pantaleonem, hominem sat locupletem, ita confitetur Pomponio: Fui, per meam nimiùm fidentis diligentiæ alterius mihi subordinati incuriam, causa damni notabilis, illati rebus à meo Domino commissis meæ curæ. Pomponius præsumens, illam incuriam non fuisse mortalem, etsi circa rem verè notabilem,* inprimis *non interrogat Pirminium, quanta fuerit illa ejus incuria, adeòque negligentia*; deinde *nec quærit, quanti ipse æstimet id damnum*; tertiò *non obligat ad ullam restitutionem*; quartò *imponit pœnitentiam solùm levem, atque absolutum dimittit. Aliquanto tempore post redit Pirminius ad Pomponium, atque post cætera nova peccata ait: Accuso me, quòd nuper accesserim cum remorsu conscientiæ sacram Synaxin, eò quòd in nupera Confessione solùm dixerim, me fuisse per incuriam causam damni notabilis, cùm hoc damnum ascendat facilè ad decem, vel duodecim imperiales thaleros, seu quinque, vel sex ducatos. Hoc audito, imponit quidem Pomponius graviorem pœnitentiam, quàm antè, sed nihil ulteriùs interrogat. Quæritur, an, & quantum deliquerit hic confitens? hic confessarius?*

Hunc casum communicavit mecum ipse 364
Pomponius, atque quæsiit, an & ipse, & Pirminius fuerint rectè functi officio. Ego probè cognitis circumstantiis ad individuum, solidúmque responsum facientibus, respondi, neutrum deliquisse, saltem graviter. Non Pirminium, utpote, qui & gnavus erat in fideli procuratione rerum sibi creditarum, & tunc usus erat operâ hominis, cujus peritiæ simul, & diligentiæ quisque plurimùm confisus fuisset. Ergo non tenebatur eam confiteri; ergo nec in prima, aut secunda Confessione exprimere quantitatem damni; ergo nec se accusare de illo scrupulo, cum quo perceperat divina mysteria; nec enim scrupulus ille erat rationabilis.

Non etiam peccavit, saltem graviter, Pom- 365
ponius; erat enim ipsi ita perspecta fides, ac diligentia Priminii, ut omnino prudenter sibi persuaserit, supposueritque, illam incuriam minimè fuisse mortalem; atqui videbimus *in Alphab. Confessarior. Cas. VII. n.* 338. confessarium sæpissime *licitè* procedere ex solis prudentibus præsumptionibus, nominatim ex iis, quas gignit notitia, quam habet de pœnitentis ætate, judicio, doctrina, constanti timore Dei, &c. ergo non erat, cur necessariò aut inquireret de negligentiæ, damnive magnitudine, aut imponeret onus restituendi, aut gravis pœnitentiæ. Nihilominus consultò egit, injungendo postea recitationem Rosarii, ut sese aliquatenus accommodaret indoli pœnitentis scrupulosi.

At, si incuria illa fuisset mortalis, atque esse 366
mortalem agnovisset uterque, fuissétne necesse, aut exprimere sponte, aut exquirere ex non exprimente quantitatem illius damni?

Hæc quæstio est omnino propria hujus loci, in quo disseremus de circumstantiis tum *speciem mutantibus*, tum *aggravantibus minuentibúsve* intra eandem speciem.

Dico quippe I. Necessariò exprimendæ sunt 367
peccatorum mortalium circumstantiæ, *mutantes* mortaliter *speciem*. Sic definit Synodus Tridentina verbis descriptis *Casu præcedente*

dente n. 331. ubi etiam adfertur cauſa hujus definitionis. Nomine circumſtantiarum intelliguntur accidentia, ſupervenientia actui ſpectato ſecundùm ſuum præciſè objectum *principale*, adferentiáque ipſi malitiam ſpecie diverſam ab ea, quam contrahit ex prædicto objecto; ſicuti e. g. actui, quo furaris alienam rem, ſupervenit circumſtantia loci ſacri, ſcandali,
368 intentionis peſſimæ, ob quam furaris. At verò circumſtantia *aggravans* intra eandem ſpeciem eſt accidens, ſeu conditio, cujus præſentia, & conjunctio efficit, ut actus ſit quidem deterior, indecentior, quàm eſſet ſine ea conditione, attamen illa deterioritas, indecentiáque non differat ſpecie ab ea, quam haberet actus ſpectatus ſine eo accidente. Pro exemplo adfert Laymannus *Lib. 1. Theol. Moral. Tract. 3. cap. 9.* ſanctitatem, & ſublimitatem perſonæ: nam cæteris paribus gravius eſt peccatum hominis fidelis, quàm infidelis: Deo accepti, quàm non accepti: Epiſcopi, Clerici, Religioſi, quàm ſæcularis, & laici; ſicut & illius, cui jam aliquoties eſt remiſſum aliquod peccatum, quàm cui nunquam, aut qui injuriam facit homini ſancto, aut qui peccat cum perfectiſſima deliberatione, contra perpetem remorſum conſci-
369 entiæ, &c. Verùm harum circumſtantiarum aliquæ addunt novam ſpeciem, ut Religioſus, Clericaliſve ſtatus; at major libertas, major actûs intenſio, duratióque augent communiter ſolùm intra eandem. Plura exempla tradam *n. 381. & ſeqq.* Earundem intra eandem ſpeciem, vel *aggravantium*, vel *minuentium* nonnullæ notabiliter admodum augent, minuúntve malitiam, aliæ non notabiliter, ut declarabimus inferiùs, præmittendo tam *mutantes*, quàm *non mutantes* ſpeciem comprehendi hoc verſu:

Quis: quid: ubi: quibus auxiliis: cur: quomodo: quando.

370 Quorum vocabulorum ſignificationes adferam inferiùs.

Cæterùm ex eo, quòd circumſtantiæ mortaliter *mutantes* ſpeciem, (ſecùs, ſi tantùm venialiter, ut quando furaris cum parvo ſcandalo) ſint aperiendæ, deducit Joannes Sanchez *in Select. d. 1. n. 14.* fœminam, quæ virum invitavit ad fornicationem, teneri explicare circumſtantiam ſcandali, non autem, quando vir invitavit, quia quòd vir invitavit, præſumitur ex fatente ſuam fornicationem, & *d. 6. n. 6.* teneri te dicere, utrùm blaſphemia, quam vomuiſti, fuerit in Deum, an Sanctos, & ibidem *n. 1.* an malum, quod imprecatus es alteri, ſit malum corporis, an fortunarum; at hoc negat Lugo *d. 16. n. 275.*

371 Dico II. Circumſtantiæ, quæ *augent* quidem, *minuúntve* intra eandem ſpeciem malitiam mortalem, at tantùm leviter, non ſunt neceſſariò confitendæ. Ita omnes: quia alioqui onus Confeſſionis eſſet intolerabile. Licèt itaque ſe inebrians die jejunii, aut cum parva aliqua læſione valetudinis graviùs delinquat quàm ſi extra diem jejunii, & ſine tali incommodo biberet uſque ad privationem rationis, haud tamen eſt neceſſariò in Confeſſione exponenda alterutra ex his circumſtantiis; & multò minùs illæ, quæ ſe habent prorſus impertinenter ad actum *principalem*, ut ſi fureris, aut te inebries die veneris, aut poſtridie Sacræ Communionis, aut cum ſacerdote; aut non altero duntaxat, ſed utroque oculo aſpicias rem turpem.

Dico III. Circumſtantiæ ita *aggravantes* intra eandem ſpeciem, ut ex mortali faciant veniale, vel ex veniali mortale, debent neceſſariò ita exprimi, ut confeſſarius poſſit prudenter judicare, utrùm fuerit à parte rei, & coram Deo mortale, necne. Ita omnes, teſte Sanchez *de Matrim. l. 7. d. 34. n. 15.* licèt nonnulli apud Tanner. *q. 7. n. 46.* videantur dubitare de *prima* parte hujus doctrinæ; ſed refutantur, quia alioqui deciperetur confeſſarius in re graviſſima utpote in ea, quæ *per ſe* ſpectat ad Confeſſionem. Itaque 372 373
ſacrilegè confitéris, tum ſi in veſpertina collatiuncula Quadrageſimali ſatiatus bellariis ſimul, & piſcibus frigidis dicas ſacerdoti: *ſemel aliquantùm exceſſi in collatione veſpertina diei jejunii;* etenim illud adverbium *aliquantùm* ſolet in hac materia ita intelligi, ut deſignet exceſſum duntaxat venialem; tum ſi aliquantùm exceſſiſti, & tamen dicas, te notabiliter exceſſiſſe, aut te non jejunâſſe. Obſervo quidē *in Alph. Confeſſ. Caſ. V. n. 280.* nequaquam generatim exigi, 374
ut pœnitens expreſſè dicat, ſe in hac, aut illa materia peccâſſe mortaliter: peccâſſe duntaxat venialiter: attamen delinquit graviter in primis, qui deditâ operâ ita loquitur, ut confeſſarius culpam lethalem apprehendat pro veniali, aut vice verſâ. Deinde & is, qui non quidem deditâ operâ ita loquitur, attamen prævidet fore, ut ex ſuo modo loquendi confeſſarius formet falſum judicium de mortalitate, ſicuti ex Leſſio referam *cit. Caſ. V. n. 279.* ubi etiam obſervo, non eſſe repetendam Confeſſionem, quando, eâ peractâ, datáque abſolutione, advertis, fuiſſe à confeſſario habitum pro non facto, quod tamen erat factum, aut pro veniali, quod tamen erat à parte rei mortale; modò ſit proceſſum bonâ fide, & res ita propoſita, ut ex modo proponendi potuerit confeſſarius facilè, & prudenter formare debitum judicium.

Dico IV. Negandum eſt cum S. Thoma *in 4. diſt. 16. q. 3. a. 2. diſt. 22. a. 2.* & alibi, S. Bonaventura, Scoto, plurimis aliis præſtantiſſimíſque Doctoribus, quos nominant, ſequuntúrque Vaſquez *q. 91. a. 1. dub. 2.* Diana *Part. 1. Tract. 7. Reſol. 1. & 14. & Part. 5. Tract. 14. Reſol. 59.* Joannes Sanchez *in Sel. diſp. 11. n. 6.* Cardinalis de Lugo *Diſp. 16. Sect. 3.* Dicaſtillo *d. 9. dub. 3. n. 180.* Stephanus à S. Paulo *Tract. 5.* 375

Disp. 1. n. 140. contra Suarez *Disp. 22. Sect. 3.* ac permultos alios, circumstantias intra eandem speciem etiam notabiliter *aggravantes* esse necessariò, *per se loquendo*, aperiendas in Confessione. Ratio fundamentalis est, quòd Synodus Tridentina *Sess. 14. cap. 5.* accuratissimè agens de materia necessaria Confessionis, non meminerit circumstantiarum *aggravantiũ* intra eandem speciem, imò hoc ipso, quòd loquens de circumstantiis meminerit solùm de iis, quæ *mutant* speciem, satis indicat, eas, quæ *non mutant*, haud esse necessariò exprimendas.

376 Unde omnino censeo, habere hîc locum Axioma Jureconsultorum, desumptum *ex Cap. Nonne de præsumpt.* cùm ajunt: *Qui è duobus unum affirmat, tacito altero, censetur hoc alterum negare.* Accedit, quòd & taciturnitas talis circumstantiæ non variet substantiale judicium confessarii. Joann. Sanch. *loc. cit.* & tantum onus non sit imponendum pœnitentibus sine clara autoritate scripturæ, vel Ecclesiæ *Cap. Legatur. 24. q. 2.* & ex sententia adversariorum sequatur, etiam notabiliter *minuentes* intra eandem speciem esse manifestandas, quod tamen negat meritò Suarez *loc. cit. n. 16.* cum aliis, & Christus Dominus solùm mortalium peccatorum Confessionem præceperit; circumstantia autem *aggravans* non est peccatum mortale, saltem à toto genere; & denique S. Thom. *ll. cc.* tam manifestè docuit nostram sententiam, ut Sotus *in 4. dist. 18. q. 2. a. 4. §. Aliæ autem*, & Canus *Relect. De Pœnit. p. 6. §. Sed enim gravissimum*, tametsi inviti fateantur, ita omnino ipsum sensisse.

Et verò ita sensisse clarissimum evadit ex quatuor textibus ipsiusmet S. Thomæ, quos hanc in rem descripsit in suis modestissimis simul & solidissimis vindiciis, adversùs Gregorii à S. Laurentio Theses nonaginta quinque noster P. Jacobus Illsung Anno 1677. in lucem datis.

377 Objiciunt quidem Suarez, atque alii plures ex adversariis varia argumenta, non planè spernenda, adversùs hanc sententiam; sed Vasquez, Lugo, & Dicastillo respondent ad illa tam solidè, ac sapienter, ut appareat, iis non obstantibus, nostram conclusionem esse, manereque tam *speculativè*, quàm *practicè* probabilem, imò & probabiliorem. Illis omissis, deduco ex eadem conclusione sequentia *practica* Corollaria.

378 I. Furatus mille aureos sufficienter confitetur dicens: *commisi furtum mortale.* Navarrus, Vasquez, Bonacina, Megala, Zanardus, Thomas à Jesu, Joannes Pontius, quos referunt, sequunturque Diana *cit. Tract. 7. Resol. 14.* Lugo, Dicastillo, & Leander à Sanctissimo Sacramento *Tom. 1. Tract. 5. disp. 8*, extendens hanc doctrinam cum Vasquez, Lugone, Dicastillo, Velasco ad casum, quo illi mille aurei uno actu sublati spectabant ad plures Dominos. Certè S. Thomas *in 4. dist. 22. q. 1. ad 4.* sic scribit: *Ad secundum dicendum; quòd quantitas culpa, quæ est ex specie peccati, debet innotescere sacerdoti per Confessionem, non autem oportet quantitatem, quæ est ex circumstantiis quibuscunque, ut dictum est.* Quare ignoro, qua ratione ductus Didacus Nugnus *Tom. 2. in 3. p. q. 9. art. 2.* sententiam de circumstantiis notabiliter *aggravantibus* necessariò confitendis probet hoc uno unico argumento; *Stultum est, asserere, quòd ille, qui furatur mille aureos, satisfaciat Confessioni dicendo: se furatum fuisse*; cùm enim sub illo verbo: *furatum* intelligat notabilem quantitatem; alioqui nihil prorsus probaret; sequitur, quòd sui Sancti Doctoris opinionem afficit stultitiæ notâ.

Dices: *Quid si confessarius ita confitentem interroget, ad quantam quantitatem pervenerit illud furtum, tenebitúrne aperire?* 379

Resp. Id quidem negari à Joann. Sanchez *cit. Disp. 11. n. 6.* Hurtado *De Pœnit. disp. 9. diff. 4.* Dicastillo *cit. dub. 3. n. 194. & disp. 6. dub. 21. n. ult.* & Joanne Pontio *in cursu Theologico Disp. 45. q. 7.* casu, quo pœnitens non indiget directione confessarii; at verò existimo, esse in praxi standum judicio Lugonis *cit. Disp. 16. n. 123.* censentis, esse candidè tunc aperiendam veritatẽ; est enim confessarii judicare, quam pœnitentiam injungere, quod remedium præscribere oporteat. Hoc est mihi certũ, quòd graviter 380
delinqueret, qui reus mille aureorum furto surreptorum diceret confessario interroganti: *sum furatus solùm nongentos*, aut: *sum furatus nongentos*; secunda enim hæc locutio ex usu communi æquivalet priori. Dicastillo *cit. n. fin.* seu 377. Unde infert Lugo *n. 657. & 660.* illum, qui per inadvertentiam, ignorantiam, aut oblivionem fassus est, se sublegisse solùm sexaginta, cùm clepserit centum, debere in posteriore Confessione exprimere illos centum, nec satisfacturum, si exprimat solùm quadraginta; nam in neutro casu confitetur aut distinctè, aut confusè illud numero furtum, quod patravit.

II. Qui uno actu peremit sex, vel octo innocentes; qui pravo exemplo, aut verbo induxit 381
simul plures ad maledictiones, turpia desideria, &c. sufficienter confitebitur dicendo: *Occidi iniquè nonnullos uno actu; aliquos induxi in hoc, aut illud peccatum verbo, vel exemplo.* Lugo *n. 135. & seqq.* meritò *n. 141.* negans, illum homicidam satisfacturum dicendo: *patravi homicidium*; licèt enim verè fecerit non plura, sed solùm unum homicidium, hoc tamen homicidium non fuit simplex, sed conflatum ex interfectione plurium; confessarius autem audiens vocem homicidii, in singulari, concipit (secutus communem usum loquendi) unum simplex homicidium, adeóque aliud ab eo, quod patravit pœnitens.

III. Satis probabile est, impleri præceptum 382
integræ Confessionis *in seqq.* casibus, quos huc brevissimè transfero (etsi nonnullos eorum jam indicaverim alibi) ex Diana *cit. Tract. 7.*

apud

apud quem poterit, qui volet, videre autoritates, & rationes. Ego deſignabo ſolùm numerum Reſolutionum. Igitur ex opinione Dianæ, atque plurium ab ipſo nominatorum ſat perfectè confitentur ſequentes peccatores, & peccatrices.

383 I. Mulier, quæ peccavit cum ſacerdote Religioſo, ſi dicat: *commiſi carnale ſacrilegium cum ſacerdote*, ſeu: *cum initiato ſacris Ordinibus. Reſol. 3.*

II. Sacerdos, vel Religioſus Profeſſus reus fornicationis, ſi dicat: *ſum fornicatus, cùm tamen ſim ligatus voto caſtitatis. Reſol. 4.*

III. Sponſus, vel etiam ſponſa fornicati cum alio, ſi aperiant fornicationem, tacendo ſua ſponſalia. *Reſol. 5.*

IV. Religioſus Profeſſus, qui emiſit votum de non committenda mollitie, vel fornicatione, ſi poſt lapſum nihil dicat de hoc peculiari voto. *Reſol. 9.* Idem dic de initiato ſacris Ordinibus. Idem *ibidem*.

384 V. Sponſus, & etiam ſponſa, quando primâ vice peccârunt carnaliter, ſi non exprimant, ſe tunc primùm ſpoliatos virginitate. *Reſol. 11.*

VI. Confeſſarius carnaliter cognoſcens filiam Confeſſionis, & tacens hanc circumſtantiam. *Reſol. 12.* Excipe, niſi confiteatur non habenti poteſtatem in reſervata, ipſéque patravit hoc nefandum ſcelus in Diœceſi, e.g. Conſtantienſi, ubi hic caſus juſtiſſimè annumeratur reſervatis. Hanc exceptionem generaliter applica reſolutionibus datis, & dandis, quando circumſtantia *aggravans* gignit reſervationem.

385 VII. Qui unico actu voluntatis deſideravit, vel propoſuit occidere decem homines, aut peccare cum decem mulieribus, ſi dicat: *Habui propoſitum occidendi aliquos, deſiderium quoque fornicandi. Reſol. 17.* niſi fortè inter illos decem homines ſit, e. g. unus, aut alter clericus; inter illas mulieres aliqua ligata, Monialis, cognata, &c.

VIII. Qui Sacrum neglexit die Dominico, in quem incidit feſtum fori, ſi præciſè dicat: *ſemel neglexi Sacrum die Feſto, ſeu die Dominico. Reſol. 22.* Idem proportionaliter dic de illo, qui carnes comedit feriâ ſextâ, in qua occurrebat vigilia, aut alia dies Jejunii; aut licèt ea feria ſexta fuerit dies Paraſceves.

386 IX. Qui in loco Sacro exercuit, citra periculum pollutionis, tactus impudicos, ſi in Confeſſione circumſtantiam loci omittat. *Reſol. 25.* Imò licèt cum pollutione, modò occultè, & non publicè. Vaſquez & Pontius apud eundem *Reſol. 26.* habentem pro probabili. Ego præfero contrariam.

X. Qui in loco Sacro furatur rem privatæ perſonæ, non depoſitam in eo, tanquam in cuſtodia. *Reſol. 27.*

XI. Qui uno impetu iræ, tribus gravibus conviciis afficit innocentem. *Reſol. 28.* aut tres homines petit verbo multùm contumelioſo. *Reſol. 29.* ſi prior non exprimat numerum conviciorum, nec poſterior numerum perſonarum; quod ipſum aſſeres de illo, qui ſeriò dixit: *cacodæmon auferat omnes incolas hujus domûs, hujus urbis, &c.*

XII. Qui in Confeſſione non exprimit aut 387
gradum proprium cognationis, vel affinitatis in inceſtu. *Reſol. 31.* aut circumſtantiam diei, quando peccavit carnaliter die Jovis ſancti, vel die Communionis. *Reſol. 32.* cum communi contra Medinam; niſi fortè ſtatim poſt Communionem, aut ſuam Miſſam patraret illud ſcelus turpitudinis; nam cenſeretur tunc inferri Sacramento mortalis injuria, ut alibi obſervat Lugo.

XIII. Qui aliquem jam paratum peccare in- 388
ducit ad peccandum, ſi non aperiat inductionem. *Reſol. 34.* ſed ego cum Sanchez, Bonacina, aliis teneo contrarium, niſi juſta cauſa excuſet hanc inductionem.

XIV. Qui multum temporis impendit alicui peccato *interno*, vel *externo*, etſi non exprimat diuturnitatem; niſi fortè illa diuturnitas cauſârit diverſa numero peccata *Reſol. 39.*

XV. Qui in peccato mortali exiſtens mini- 389
ſtravit in una Communione, multis Euchariſtiam, aut multorum ſucceſſivè confitentium Confeſſiones excepit. non tenetur exprimere numerum *Reſol. 41. & 43.* ſed de Confeſſionibus ſic auditis enucleatiùs diſſeram *in Alphab. Confeſſarior. num. 197.* Hæc, & alia Diana *loc. cit.*

CONFESSIONIS INTEGRITAS NUMERICA.

CASUS XVI.

Communis de Communi.

SVMMARIVM.

Caſus fornicantis ſæpe unâ nocte. 390.
Lupanaria exulant à Germania. 391.
Fornicationes ante ſomnum differunt numero ab habitis poſt. 393
Imò & duæ habitæ ante ſomnum. 395.
Intentio non ſemper impedit multiplicationem numericam. Ibid.
Referuntur in gratiam confeſſariorum multæ actiones; quarum exactus numerus non eſt neceſſariò manifeſtandus. 397. ad 413.

QUinctianus cum meretrice peccavit, 390
& fornicatus eſt ante ſomnum aliquoties, poſt ſomnum iterum aliquoties,

ties, idque, antequam concumberet, intendit facere. Quaritur I. An fornicationes ante somnum sint numero distinctæ? II. An omnes ante, & post somnum habitæ sint numero distinctæ? Rogatur P. Georgius suam edicat sententiam: De Zanardo enim, Caramuele, Patre Pragensi constat, uti etiam de aliquorum sententia, ut ait Lugo.

391 Nostri Germani consuevêre immundas etiam res mundis, honestisque vocabulis appellare, dum patrio utuntur idiomate. Eam ob rem mulieres, quæ vulgant obvio cuique suum corpus, frequentissimè non appellant eo nomine, quod *expressè*, & *formaliter* respondet vocabulo meretricis, sed cum de una tali loquuntur, frequentissimè vocant absolutè, & sine addito *communem*: Casus, quem unà cum aliis tribus ad me perscripsit ex quadam Provincia Italica vir doctus, gravis, Anno 1658. est verè communis, quia communiter discutitur à scriptoribus Italis, & Hispanis, tametsi rariùs à Germanis, idcirco fortè, quòd, nec tolerentur ulla prorsus lupanaria in ulla parte Germaniæ, quà catholica est, nec etiam facilè fiat, ut mulierculæ vagis implicitæ amoribus permittantur pedem figere in ullo oppido, ne dum urbe; si enim id permitteretur, mox concionatores detonarent, & meritò quidem, in magistratum tam perniciosâ, vecordíque dissimulatione utentem. Idem Casus est de *com-*
392 *muni*. Priusquam proponam, quæ solent de *numerica* peccatorum Confessione quæri, aut resolvi, referam, quid ex mea opinione responderim ad propositam quæstionem illam individuam, quidque ex aliorum mente potuerit responderi.

393 Rescripsi igitur, inprimis minimè gentium dubitandum, quin fornicationes, exercitæ ante somnum, fuerint numero sicuti *physico*, ita etiam *morali* distinctè à secutis post somnum. 2. Quin imò longè probabilius censendum, si bis ante somnum habuit copulam perfectam, & toties post somnum, non modò duo, sed quatuor peccata mortalia fuisse admissa, adeóque exprimendas in exhomologesi quatuor forni-
394 cationes. Ratio *prima* responsionis est, quia & pro hac militat ratio, quam pro *secunda* responsione mox adferam, & singulariter circumstantia somni interjecti facit, ut nequeat dici, actiones ante, & post illum exercitas esse *moraliter* unum ens numero. Licèt enim somni interjectio non multiplicet *numericè* omnes actiones ante, & post illum factas, ut adversùs Vasquez *Tom. 4. in 3. p. q. 91. a. 1. d. 5.* atque alios rectè docent Arriaga *Tom. 3. disp. 43. num. 28.* aliique permulti: attamen tunc saltem multiplicat, quando actiones obitæ ante somnum sunt aliquid in suo genere perfectum, nec tendunt ex se ad secuturas somnum. Atqui quælibet copula, præcedens somnum, est aliquid perfectum in genere, seu specie fornicationis, nec ullo modo tendit ex se, seu naturâ ad aliam, imò potiùs repugnat alteri, cùm subtrahat materiam alteri. Et quis damnet unius duntaxat peccati mortalis illum, qui ex vi propositi ad initium Quadragesimæ facti, ne semel quidem jejunat, nisi fortè sabbato sancto? Quo sanè exemplo demonstratur; nostram responsionem *primam* esse habendam pro omnino certa.

Ratio *secunda* responsionis, quam tradunt 395
Palaus *Part. 1. Tract. 2. disp. 3. punct. 1. in fine*, Lugo *Disp. 16. num 557.* Dicastillo *Disp. 9. d. 2. n. 78.* cum communi nostræ Societatis, & cæterorum Theologorum contra Zanardum *in Directorio 1. Part. De Sacram. Pœnit. cap. 11.* Berarducium, & alios, etiam inde probatur, quòd, quando actiones *physicè* plures sunt totales, & completæ, nec earum una ex se ordinatur ad alteram, intentio eas certò exercendi intra aliquod certum tempus non sufficiat ad efficiendum, ut eæ sint una *moraliter* actio, nisi superveniat alia insuper unio. Lugo, & Dicastillo. Et verò Diana *Part. 3. Tract. 4. Resol. 67.* rotundè scribit, falli Zanardum.

Cæterùm quia omnes confessarii usu periti, 396
testari possunt, homines sæculares, tametsi sexcenties audierint, legerint, esse ob expressam authoritatem Tridentini Concilii *Sess. 14.* sub novo mortali peccato exprimendum, quoad *moraliter* potest, numerum peccatorum mortalium, nihilominus tamen rarissimos reperiri, qui quando rei sunt diversarum specierum, exprimant numerum peccatorum circa eas admissorum, & longè plurimos censere, se valde multum præstare, si dicant: *Feci aliquoties: Feci sæpe: Feci sæpissime*; éstque iis, & confessario ipsi perquam molestum, toties ingeminare τὸ *Quoties?* ideo referam hoc loco complura exempla, ultra ea, quæ leges *in Alphab. Confessar. num. 588. & 589.* peccatorum mortalium, de quibus disputant Theologi, an in eorum patratorum manifestatione sacramentali opus sit necne, exprimere numerum aliquem. Et quia noster Casus *Communis* tangit peccata carnis, primum exemplum erit de turpitudine carnali.

I. Itaque, quando quis decubuit cum ali- 397
qua, animo explendi libidinem, quoad posset, licèt fortè unâ nocte sexies, vel octies habeat copulam cum illa, sufficienter secundùm Zanardum, Berarducium, & quosdam alios contra communem, & veram confitebitur dicendo: *totâ nocte in lecto impudicè versatus sum cum una, cum qua feci, quod potui.*

II. Verba, oscula, tactus impudici exer- 398
citi in ordine ad copulam subsecutam, non sunt necessariò exprimendi, sed sufficit, modò manifestetur copula, esto fuerint illæ præceden-

cedentes turpitudines sæpius repetitæ. Navarr. *in Man. c. 6. n. 17.* communissimè receptus. Imò quia immediatè sequentes copulam sunt hujus complementum, & quasi approbatio, ideo non improbabiliter tradit Lugo *cit. Disp. 16. num. 517.* earum mentionem non esse necessariò faciendam; sicuti nec est necessariò facienda mentio jactantiæ de peccato mortali, quando ea est secuta statim post peccatum. Idem *ibid.* At verò illi tactus impudici, qui præcesserunt copulam non intentam, sed *per accidens* secutam, aperiendi sunt seorsim à copula. Diana *P. 4. Tr. 4. Resol. 202.* etenim in tali casu non possunt dici facere unum quid cum copula.

399 III. *Sæpe satis est absque aliquo numero suum statum manifestare sufficienter, veluti, si quæ publica meretrix parata & exposita ad fornicandum tam cum Clericis Religiosis, & virginitate præditis, quàm laicis & conjugatis, & solutis, post conversionem confiteretur, exprimeretq; se toto illo temporis spatio in eo statu fuisse.* Descripsi hæc verba ex Navarro *in Man cap. 6. num. 15.* constanter defendente hoc suum Judicium post Cajetanum, sequente utrumque Valentiâ *Tom. 4. Disput. 6. q. 11. p. 1.* at dissentiente Tannero etiam *Tom. 4. Disp. 6. q. 7. dub. 3.* ac rectiùs scribente, talem Confessionem haud esse sufficientem, cùm fieri queat, ut ex duabus ejusmodi lupis una centies peccârit cum clericis, & conjugatis, altera tantùm decies, ut etiam ostendit Vivaldus *in Candelabro de Confessione* verbo *Sextò dixi n. 8.* ubi testatur, se excepisse triginta generales Confessiones ejusmodi miserrimarum fœminarum; recensens insuper peccata, quæ admittere solent. Itaque ex probabiliore (oppositam non voco improbabilem) sententia Tanneri tenentur tales exprimere, quoad possunt, numerum peccatorum externorum, aut saltem principaliorum specierum.

IV. Qui domi habet concubinam, suffi-
400 cienter confitetur, vel dicendo duntaxat, quanto tempore illam habeat. Valentia *loc. cit.* vel expressè addendo, se eâ fuisse velut uxore usum per tot menses, tot Annos. Lugo *Disp. 16. num. 575.* ubi & approbat sententiam Tanneri paulò antè relatam, & præmittit *num. 574.* illum, qui solet passim concupiscere obvias mulieres, satisfacere aperiendo suam consuetudinem, & species principales, an frequenter conjugatas, an aliquando cognatas, vel sacras: sicut &, eodem teste, satisfaciunt illoti oris homines, qui consuevère toto ferè die colloqui de rebus turpissimis, sine ullo delectu circa materiam, vel socios. Vide, si placet, P. Matthæum Stoz *in optima Instructione, seu praxi Confessionis num. 244. & seq.* bene refutantem nimis laxam Navarri doctrinam circa inveteratos in uno, vel pluribus sceleribus, & meritò dissentientem à nimis exactè exprimentibus hic numerum. Certè Lugo, & alii multi sapientes absolverent furem, qui præcisè diceret; *sum à quinquennio deditus ita perditè furtis, ut, cùm se offert occasio, sicuti sæpissimè offertur, surripiam, quæ possum, & quidem res sacras, notabilis pretii, clepsi quinquies, aut ni fallor, sexies*; si videlicet arbitretur, se quinquies, aut sexies harpagâsse res Deo consecratas. 401

At illi, de quibus *in hoc, & præcedenti* §. factus sermo, postea magis distinctè recordantur de numero, & speciebus peccatorum admissorum, atque ita confusè indicatorum, *an non oritur obligatio confitendi postea distinctiùs?* Resp. *negativè* cum Vasquez *cap. 1. q. 91. a. 1. dub. 5. n. 3.* & Cardinale de Lugo *num. 583.* quia videlicet fuerunt sufficienter illâ confusâ narratione intellecta, cùm potuerit Confessarius formare de illis *morale* judicium. Lugo *num. 587.* loquens de solo numero, & intelligens etiam de iis, de quibus locuti sumus *n. 399.* 402

V. Vnum numero peccatum committit, qui pluribus Juramentis continuis confirmat rem falsam, vel in eadem iracundia pluriès blasphemat, vel incipit detrahere Petro, & continuato sermone, occasione novæ interrogationis, rursus detrahit eidem in alia materia, vel centum hominibus præbet sub una communione sacram hostiam, existens in peccato mortali, vel in eodem statu peccati mortalis audit, sine notabili interruptione, plures confessiones. Cardinalis de Lugo *loc. cit. sect. 14. §. 2.* cum Diana *P. 1. Tr. 7. Resol. 43.* itémque *P. 5. Tr. 7. Resol. 7.* & nos superiùs; quod ipsum meritò dicendum putat P. Ferdinandus de Castro Palao, Diana, & ipse Lugo de eo, qui octo, vel decem verbis contumeliosis uno impetu prolatis virum bonum afficit, aut mulierem eodem tempore sæpius lascivè tangit; tria, vel quatuor vulnera eodem tempore *successivè* uni, eidémque infligit in eodem impetu iræ. Ratio est, quia hæ omnes actiones continuantur, seu uniuntur in aliquo opere exteriori, ut in eadem rixa, in eodem convivio spirituali, in eadem conversatione cum fœmina; & multæ sacrilegæ Confessiones censentur *moraliter* una, tum propter intentionem audientis in eodem loco, tum propter unitatem irreverentiæ illatæ eidem Christo Domino potiùs, quàm Sacramento. Hæc pleraque exempla admittit etiam, & examinat P. Joannes de Dicastillo *cit. Disp. 9 dub. 2.* 403

VI. Qui tres homines unum post alterum vulnerat, aut tres fœminas unam post alteram turpiter cognoscit, aut duobus furatur uni post alterum, admittit plura numero distincta peccata secundùm probabilem opinionem Lugonis, & aliorum contra Zanardum. 404

VII. Qui rem alienam culpabiliter diu retinuit, non est censendus admisisse tot pec- 405

cata mortalia, quoties neglexit occasionem restituendi, sed tantùm unum numero peccatum, etiamsi facultas restituendi fuerit interrupta per somnum, & impotentiam; secùs, si voluntas non restituendi fuit interrupta per pœnitentiam, seu voluntatem contrariam. Joannes de Lugo *num. 594.* contra P. Gabrielem Vasquez, docentem, peccatum retentionis interrumpi etiam per somnum, distractionem, & impotentiam.

406 VIII. Qui sæpius habuit delectationes morosas, & desideria fornicationis; vindictæ, &c. nō est semper censendus admisisse tot peccata, quoties habuit illa desideria, illas cogitationes, sed oportet attendere, quoties has actiones repetierit, postquam libere constituit ab iis discedere, non autem, quoties re ipsâ discesserit casu, vel aliquâ naturali distractione. *Nam quando cogitas rem turpem, vindictam & similia, instituis quasi congressum cum objecto malo, sicuti instituis cum illo, quem incipis contumeliis petere; sicut ergo non censeris hic toties multiplicare numero contumelias, quoties easdem repetis, aut consimiles ingeris, sed solùm tunc, quando repetis, postquam libere cessasti, ita etiam non multiplicas peccata desideriorum. nisi libere cesses à congressu cum objecto desiderato.* Ita Cardinalis de Lugo *n. 569.* vocans suam sententiam communem, et-

407 si non pauci ab ea dissentiant. Addit idem Cardinalis, & utique rectè, *moraliter loquendo*, vix fieri, ut quis ultra duas, vel tres horas perseveret in eadem *moraliter* mala voluntate merè *interna*; quare si mora sit longior, oportebit in confessione dicere, quamdiu inhæserit quis talibus cogitationibus. Nota bene hanc doctrinam. Dixi: *merè interna*, si enim voluntas tendat ad opus *externum* re ipsâ procurandum, ut e. g. deliberata voluntas, ac propositum aliquem occidendi, quibus identidem æstuat animus armantis se, ad aliquem necandum, agentisque iter necessarium ad necem inferendam, si, inquam, prava voluntas ita tendat ad opus *externum*, ejus repetitio, multiplicatióque non multiplicat peccata, sed sufficientissimè aperitur, cùm dicitur: *commisi deliberatè homicidium.*

408 IX. Auferens furtivè cistam plenam rebus pretiosis ad diversos homines spectantibus, aut unâ continuâ actione expilans totam aliquam domum, reus est unius numero peccati. P. Suarez *Tom. 4. in 3. p. dist. 5. sect. 3.* nisi fortè inter illas sint aliquæ sacratæ Deo, ut calices, &c. At si sex diebus continuis fureris etiam uni, eidémque homini quotidie centum, ducentos aureos cum intentione non desistendi, donec pervenias ad summam millenorum, incusabit te de sex peccatis mortalibus P. Laymann. *Lib. 3. Tr. 3. cap. 3.* nemine dissentiente ab eo in casu, quo illa sex furta patras circa diversos.

409 X. Qui uno turpi colloquio fuit causa, ut viginti peccarent, satisfacit confitendo: *sum turpia locutus semel cum scandalo multorum*; sicut & quando unâ hortatione induxisti simul decem homines ad te juvandum in auferenda re aliena, sufficienter confiteberis dicendo: *meâ cohortatione fui causa, ut aliquot me juvarent in auferenda re aliena magni momenti.* Lugo *n. 135 & 476.* sicut necesse non est, ut, qui infamat aliquòd monasterium, exprimat numerum personarum id incolentium, aut qui ex animo dicit: *Diabolus auferat omnes hujus pagi incolas.* Et qui uno actu voluntatis statuit non jejuna- 410
re totâ Quadragesimâ, nunquam toto Anno vel recitare Breviarium, vel audire Sacrum, reus est tantùm unius peccati. P. Vincentius Filliucius *Tr. 27. n. 87. & Tr. 21. n. 320.* contra Dianam *P. 3. Tr. 4. Resol. 164.* ideóque rectè confitebitur dicens: *habui propositum non jejunandi, non audiendi rem divinam, non recitandi Breviarium.*

XI. Si hodie statuisti perimere Cajum, 411
ut primùm tibi occurrerit, committis tantùm unum numero peccatum, si statim te accingas ad paranda omnia opportuna neci inferendæ, ut si sclopetum oneres, gladium acuas, equum conscendas, iter ingrediâre, esto identidem iteres tuum malum, pessimum propositum, & semel iterúmve obdormiscas, priusquam exequâre. Si autē post illam obfirmatam voluntatē occurrat tibi occasio multiplex tollendi hostem è medio, negligas tamen non cogitans de meliore, censeberis revocâsse propositum, proinde consciscere novū numero scelus renovando eam voluntatem; sicut & tunc maximè consciscis, si te pœnituit illius barbari consilii, post pœnitudinem autem incipiat iterum tibi arridere; pœnitudo enim, mutatióque propositi solet tollere unitatem, quamvis non semper; qui enim feriâ sextâ assidet mensæ oneratæ carnibus, tametsi iis fartus cogitet claudere prandium Lutheranum, non tamen novo peccato onerabit conscientiam, licèt ex allato novo ferculo voret quid notabile. Lugo *num. 552.* sicut nec ille. qui injustæ vindictæ causâ aliquem percussit ferro, ligno, aut pugno, cum animo non ampliùs verberandi, statim tamen, quia percussus ostendit fortassis adhuc contemptum, ipsum adhuc bis, térve percutit; imò nec ille, qui statim, postquam decrevit rem ablatam restituere, mutat suum animum; quæ duo exempla leges apud Cardinalem de Lugo, subdentem, committendum esse judicio prudentis, quando reditus ad mutatum malum propositum multiplicet, aut non multiplicet peccata.

Pleraque ex his omnibus particularibus exemplis reperies etiam apud P. Dicastillo *cit.* 412
Disp. 9. dub. 2. examinantem ea, approbantémque ferè omnia; quæ quidem retuli singulariter in gratiam Confessariorum, utpote, qui fre-

frequentiore, quàm par est, usu didicerunt, quàm ægre adducantur rei plurium peccatorum mortalium ad edicendum numerum; poterunt etiam ipsi pœnitentes accommodare se iis, saltem quando accidit ipsis perdifficile, omnia aperire tam exactè, quàm præcipiant rigidiores, & probabiliùs sentientes Theologi. Vide omninò Sanctgallenses *Tom. 10. fol. 146. & seqq.* producentes decem Regulas huc facientes.

413 Adde his ex Lugone *num. 587.* & Anton. Cotonio *Lib. 2. controvers. 6. cap. 1. n. 21.* quando rudes dixerunt, se hoc, aut illud mortale specificum sæpè commisisse, si Confessarius possit ex hac ratione confitendi, & circumstantiis prudenter concipere numerum verosimilem, tales manere liberos onere confitendi distinctè numerum, si postea occurrat distinctè; quam doctrinam insinuavi jam superiùs.

CONFESSIONIS INTEGRITAS CUM CIRCITER.

CASUS XVII.

Nec frigidorum, nec calidorum.

SUMMARIUM.

Casus ineptè confitentis cum Circiter. *414.*
Peccat mortaliter, certus de numero, & tamen dicens: Circiter. *417.*
Tutò sequeris opinionem negantium, esse postea confitendum certum numerum, si is occurrat post Confessionem factam cum Circiter. *419.*
Excipe; nisi numerus certus, qui occurrit, notabiliter sit major indicato per Circiter. *420.*
Quousque se extendat clausula: Plùs minùs? *421.*
Quid si dixisti, te circiter vigesies pejeràsse, at postmodum deprehendas contigisse tricies? 422.
Quid si absolutè dixisti, te vicies id fecisse, & reperias postmodum contigisse vigesies bis? 423.

414 R*Omedius à bimestri non confessus recitat è charta sua Confessario hac crimina hoc modo:* Inebriavi me circiter decies: Sacrum neglexi circiter bis omnibus diris devovi meum vicinum duodecies, plùs, vel minùs: atrociter verberavi uxorem circiter quater: perpetravi adulterium bis, vel ter: blasphemavi per mille Sacramenta decies, vel vigesies plùs, vel minùs; quater, aut sexies decertavi ferro cum altero, eùmque graviter læsi.

Quæritur 1. *Utrùm hec Confessio sit legitima?* 415
2. An, quando deprehenditur, illud peccatum, quod cum clausula: circiter decies, vel vigesies *erat detectum, fuisse revera vigesies, aut revera solùm decies patratum, necesse sit, postea confiteri hunc certum, determinatúmque numerum? 3. An, qui novit, fuisse certò admissum quinquies, non peccet dicendo: circiter quater, vel quinquies: vel: circiter quinquies, aut sexies?*

Deprehendere est plures, qui existiment, 416
se præclarè defunctos suâ obligatione, modò octies, decies &c. iterent particulam *Circiter*, parùm omninò soliciti de reperiendo, edicendóve præciso numero. Quin nonnulli, tametsi ferè sint certi, se tantùm quater patràsse aliquod crimen mortale, attamen pro majore, ut loquuntur, securitate ajunt, esse à se admissum quater, aut quinquies. Hos posteriores vocàris meritò *nimis calidos*, priores *nec calidos, nec frigidos*; non calidos, quia non fervet in iis diligentia in excussione conscientiæ; non etiam frigidos tunc, quando negligentia, & torpor non est mortalis. Incipiendo autem à tertia, adeóque postrema è tribus propositis quæstionibus.

Dico I. Reus est mortalis criminis, qui 417
certus de contracto majore numero peccatorum mortalium, illum confitetur addendo minorem cum particula *Circiter*. Ita sentiunt à parte rei Authores citandi in decursu. Ratio est, quia talis peccatum omnino certum confitetur, ut dubium; qui enim dicit: *peccavi circiter quater, vel quinquies*, loquitur perinde, ac si diceret: *peccavi quater, vel quinquies* Notum autem in scholis Grammatices, & Jurisprudentiæ est, particulis disjunctivis *Vel*, seu *Aut*, effici sensum alternativum, dubiúmque. Idem esto Judicium de fatente, se aliis imprecatum pessima quæq; duodecies plùs, vel minùs. cùm meminerit, factum verè duodecies. Sed & ta- 418
lis delinquit, si dicat, se duodecies, vel tredecies id fecisse, cùm liquidò novit, quòd solùm duodecies; etenim mentitur tunc *implicitè*, decipitque Confessarium; siquidem τὸ *Circiter*, & τὸ *Vel* ex communi usu indicant, ut paulò antè dixi, animum dubium, & incertum. An verò ejusmodi culpa sit lethalis, intelliges ex dicendis *Cas. XXII.* Hoc certum est, quòd rarissimè delinquant *formaliter*, & coram Deo addentes sub ejusmodi formula numerum aliquantò majorem debito, id quippe faciunt ex scrupulositate, & nimio majoris securitatis studio.

Dico II. Tutò stabis opinione inficianti- 419
um, opus esse, ut, postquam deprehendisti, te certò contraxisse illum numerum peccatorum mortalium, de quo te accusaveras sub dubio per particulam *Circiter*, seu *Plùs minùs*, dicas Confessario quidquã ampliùs de illo numero. Ratio est, quia id inficiantur gravissimi DD. Sotus, Vega, Ledesma, Suarez, Vasquez

quez, alii, quos nominat Cardinalis de Lugo *cit. Disp. 16. num. 78.* testans, esse hunc communem sensum, tametsi ab iis recedant P. Casparus Hurtadus *de pœnit. disp. 9. diffic. 5.* Dicastillo *Disp. 9. num. 141.* atque in re ipsa Lugo *loc. cit. n. 79.* Hujus communis sensûs, cui resolutè adhæret Antonius Cotonius *celebrium Controversiarum Tom. 1. lib. 2. Controversia sextâ, n. 19.* fundamentalis ratio est, quia ille major numerus fuit sufficienter inclusus in priori Confessione, adeóque in vocula: *Circiter*: seu: *Plùs minúsve.* Suarez *Disp. 22. sect. 5. num. 38.* nam qui est fassus, se pejerâsse duodecies, plùs, vel minùs, hoc ipso dixit, se confiteri, quòd duodecies, imò decies ter comiserit id crimen, si fortè commisit; & ideo adjicitur illa clausula: *Circiter*, ut in incertitudine humanæ notitiæ explices peccata humano modo, prout sunt in tua cónscientia, quo pacto Confessarius te bene percepit, & absolvit, & ideo manes solutus onere ampliùs confitendi, inquit Cotonius *loc. cit.* contradicente post Franciscum Bonæ Spei, Stephano à S. Paulo *in Theolog. Moral. Tr. 5. Disp. 5. dub. 3.*

420 Notant tamen citati pro mitiore hac sententia, si postea certò occurrat tanta multitudo peccatorum, ut notabiliter excedat numerum priùs expressum, oportere postmodum eum manifestare, quia re verâ tunc nequit dici, fuisse priùs sufficienter explicatum. Suarez *loc. cit.* atque alii longè communiùs, & probabiliùs, ut patebit ex exemplis adferendis *num. 422.* Addit pro praxi Suarez, si priorem Confessionem præcessit diligentia mediocris in examinanda conscientia, *moraliter* non contingere, ut postea veniat certò in mentem tantus excessus, ut oporteat in posteriore Confessione illum memorare.

421 Licèt autem Diana *Part. 4. Tr. 4. Resol. 204.* testetur, communiter authores, quos legerit, asserere illa verba: *plùs vel minùs* extendi tantùm ad duo, rectiùs tamen idem Diana *Part. 3. Tr. 4. Resol. 94.* Dicastillo *cit. disp. 9. num. 113.* atque alii ajunt, esse judicio viri prudentis committendum, quousque se extendat illud *Circiter*, seu *Plùs minùs*: qui quidem vir prudens judicabit, extendi ad parvum numerum. Lugo *loc. cit. num. 96.* addens, esse in eo judicio servandam hanc Regulam, ut, quò major est numerus, qui exprimitur, eò etiam major possit intelligi, seu subaudiri verbis illis: *Plùs minùs*, procedendo secundùm proportionem Geometricam.

422 Vnde licèt utcunque probabile sit ob authoritatem P. Tanneri *q. 7. dub. 3. num. 45.* non satis bene referentis pro se Sotúm, & Valentiam, illum, qui confessus est, se vicies *Circiter* pejerâsse, si postea liquidò deprehendat, id factum tricies, non teneri quidquam repetere, aut dicere de illis decem perjuriis superantibus numerum vigesimum, nihilominus contrarium, ut est communius inter DD. ita etiam longè probabilius, sicut & contra Vivaldum *in Candelab. Confession. num. 7.* negandum est, illum satisfacere suæ obligationi, qui confessus, se circiter centies blasphemâsse, postea verò probè memor, contigisse id ducenties, non redit ad confessarium. At non compellerem ad iterandum quidquam, si deprehenderet, se pejerâsse vigesies quater, sicut nec, si cognosceret, se centies decies Juramento confirmâsse falsa, cùm priùs bonâ fide dixisset sacerdoti: *pejeravi, seu falsum sciens juravi centies plùs, minùs*; uti nec talem obligat Lugo *loc. cit. num. 97.* approbans regulam Menochii tradentis, verba illa: *plùs minùs* posse verificari de quinque pro quolibet centenario, maximè si addatur numero millesimo. Et præmiserat idem Lugo *num. 86.* qui vicies blasphemavit, sed confessus fuit, se decies quinquies circiter blasphemâsse, haud debere postea scrupulis angi, secùs autem, si postea recordetur, se centies quinquagies blasphemâsse, cùm priùs se accusârit solùm de centum circiter blasphemiis. Verricelli *Tract. De Apostol. missionib. Titul. 18. q. 32.* fusè corrigens seipsum.

Quid si *autem dixi absolutè, & bonâ fide, me blasphemâsse decies octies, cùm postea liquidò cognoscam, id factum vigesies, an ero liber à confitendo postmodum illo binario, perinde ac si dixissem Circiter decies octies, aut: circiter vigesies?* Respondet Tannerus *cit. n. 45.* Franciscum Victoriam scrupulosè censere, esse postea supplendum numerum, ídque, etiamsi pro triginta vicibus expressisset (bonâ fide) absolutè viginti duntaxat. Verùm ignoro, quis ultra Christophorum Delgadillo *de pœnit. cap. 17.* assentiatur huic judicio, & censuræ, ego sanè non assentior. 423

Ex dictis sequitur, quid respondendum sit ad *primam* è tribus quæstionibus propositam, *n. 415.* scilicet illam Confessionem Romedii fuisse legitimam, si post mediocrem diligentiam impensam lustrandis conscientiæ latebris nequiit comperire ullum certum numerum; illegitimam, si certum. Et verò credibilissimum est, illam diligentiam non fuisse adhibitam circa omnia, e. g. circa atrocem verberationem uxoris: item circa adulteria. 424

Inducor ad hoc dicendum observatione, & doctrinâ præteritâ à scriptoribus nominatis in decursu, quòd scilicet, quando pœnitens à longo tempore non confessus nominat cum illis particulis: *Circiter*; *plùs minúsve*, magnum, aut maximum numerum peccatorum mortalium quidem, at non valde singularium, meritò præsumat Confessarius, non potuisse mediocri diligentiâ deprehendi ab eo certiorem, videlicet propter difficultatem, unde unde provenientem; sicut sæpissime provenit ex 425

mul-

multùm obliviosa memoria; at verò quando pœnitens dicens, se ab una, duabus, quatuor hebdomadis non expurgâsse conscientiam ullâ homologesi, exprimit sub prædictis clausulis, seu particulis parvum numerum, & quidem valde palpabilium criminum, debet esse suspectus de defectu examinis.

426 Et verò, quis toleret Clericum dicentem: *Omisi hoc octiduo bis, vel ter breviarium? comedi bis decem diebus Quadragesimæ bis, aut ter carnes?* Quis laicum fatentem, se infra mensem peccâsse bis, vel ter carnaliter cum aliqua Moniali? quis similiter civem dicentem: *conscendi de nocte bis, térve domum alienam, súmque furatus, quidquid potui; idque intra dies quindecim?* clarum enim est, ejusmodi peccatores facilè posse reminisci præcisi numeri horum tam notabilium criminnm, si vellent; ergo si non sunt onerati valde multis aliis, adigendi sunt à Confessario, ut faciant reflexionem, sicut, & studiosus, qui diceret: *Circiter bis me pollui voluntariè hac hebdomade. Ter plùs, aut minùs ferro decertavi cum aliquo, hoc bimestri sum confessus quot hebdomadis, sed bis circiter sacrilegè: & semel, aut bis communicavi sumpto jam cibo, idque scienter.*

427 Dixi autem paulò antè: *si non sint onerati valde multis aliis criminibus*; magna enim multitudo aliorum facilè, & delet perfectiorem memoriam aliquorum, & adimit partem temporis debiti, & cæteroquin, seu secundùm se adhibendi discussioni aliorum. Quia igitur dira verberatio uxoris, item adulterium sunt in primis crimina valde palpabilia, fuerunt deinde non sæpè commissa à Romedio, & quæ his addidit, non erant valde multa, tempus autem ab ultima Confessione non longum admodum, idcirco nisi Romedius sit perquam fluxæ memoriæ, potuit facilè venire in recordationem veri, justique numeri illorum duorum specie distinctorum scelerum.

CONFESSIONIS INTEGRITAS DUBIA.

CASUS XVIII.

Mariani Sodalis.

SUMMARIUM.

Casus dubitantis, an sit confessus certum peccatū, quod scripserat quidem in scheda, sed minuto charactère. 428.

Remanens post omnia considerata dubius rationabiliter, an quid substantiale defuerit sua Confessioni, debet hanc repetere. 430.

Quid sit dubitare rationabiliter? 432.

Quid intelligatur per integritatem dubiam? 434.

Romedius, de quo num. 428. non tenebatur repetere homologesin. 436.

Refertur de dubitantibus notabilis sententia ex S. Thoma. 437.

Quid Diana denique sentiat de illa quæstione: An peccata dubia sint confitenda? 440.

An confessus dubium, ut dubium, at postea deprehendens esse certum, teneatur confiteri ut certum? 441.

Proponitur difficile argumentum adversùs asserentes necessitatem repetitionis. 442.

Describitur notabilis doctrina Dianæ circa illud argumentum. 443.

Cur Theologi non ita rigidè urgeant expressionem numeri, quam speciei? Ibid.

Notabilis Doctrina ex P. Ludovico de Scildere de confessis cum Circiter. *444.*

Sidonius referendus in syllabum sodalium Marianorum parat se ad illum solemnem actum Generali ut laudabilissimè fieri solet, Confessione, seu relegendo totam vitam apud sacrum cognitorem, atque evoluto libello, in quo texitur longus, distinctúsque catalogus peccatorum committi solitorum, conscribit, quidquid tunc post seriam reflexionem veniebat in mentem, atque coram Confessario legit eam chartam fide, quàm optimâ. Post aliquot menses oritur ipsi permolestum dubium, an reverà omnia recitàrit, quæ signaverat in illa charta? Ratio dubitandi erat, quia unum è peccatis mortiferis exaraverat, & verbulo, & minutiore charactere, quàm catera, unde facilè fieri potuit, ut transiliret id peccatum, nec poterat ullo modo recordari se memorasse illud. Quæritur, an Lex Christi compellat Sidonium ad subjiciendum id peccatum clavibus? 428

Imò occasione hujus Casûs quæritur generatim: *Quid agendum, quando dubitatur, utrùm peractæ Confessioni defuerit integritas, sive hic defectus provenerit ex parte pœnitentis, sive ex parte Confessarii?* Ubi respondero ad hanc generalem quæstionem, eámque explicavero, resolvam dubium de Sidonio, minimè dubitans, quin lector sit præsumpturus, me, dum refero hunc individuum Casum, esse probè memorem eorum, quæ de licito, illicitóque usu notitiæ ex Confessione haustæ, atque sigilli Sacramentalis religione scribo infrà *in Alphab. Confessariorum Cas. XXII. & XXIII.* 429

Igitur ad illam generalem quæstionem respondeo hac generali Conclusione: Quisquis consideratis omnibus utriusque partis principiis intrinsecis, atque extrinsecis rationabiliter, seu prudenter dubitat, utrùm Confessioni, quam peregit, defuerit aliquid *essentiale*, necne, debet repetere narrationem omnium mer- 430

mortalium in ea manifestatorum, nisi fortè jam priùs fuerit ea confessus legitimè. Ratio conclusionis est, quia rationabiliter dubitans, an satisfecerit legi ipsum obliganti, tenetur ei satisfacere, cùm Lex sit in possessione, in dubio autem existat melior conditio possidentis; atqui reus peccati mortalis, & dubitans, an aliquid essentiale defuerit Confessioni, quam de illo peccato peregit, dubitat rationabiliter, an satisfecerit legi obliganti ipsum ad Confessionem legitimam, ergo.

431 Dixi autem *primò*: *dubitans*, id est, ita fluctuans, ut nequeat, vel affirmare, vel negare, defuisse quid *essentiale*. Si quippe possit formare opinionem probabilem, nil tale defuisse, haud obligatur iterare Confessionem, esto occurrat ipsi in contrarium aliqua ratio, quæ videatur ipsi sufficiens ad inducendum aliquem alium prudentem, ut opinetur defuisse aliquid *substantiale*. Vide infrà *n. 454*.

432 Dixi *secundò*: Dubitans *rationabiliter*, id est, ob rationem non futilem, & vanam, sed prudentem, & firmam, quia sicuti vani timoris ratio nulla habenda est. *L. Vani timoris, ff. De Reg. jur.* ita nec rationum futilium, ut ex P. Martino Bressero observo *in Alphab. Confessar. Cas. V. n. 212.*

433 Dixi *tertiò*: *spectatis omnibus principiis intrinsecis, & extrinsecis, quæ occurrunt*, quia bonum est ex integra causa, S. Thom. *1. 2. q. 71. a. 4. ad 3.* ergo ut quis bene, rectéque dicatur dubitare rationabiliter, debet anceps reddi, non ex consideratione unius, duarum, aut triũ rationum, sed ex comparatione omnium contrariorum occurrentium suæ menti. Ex quibus deduco sequentia.

434 I. Cùm per Confessionis integritatem *dubiam* intelligamus hìc omnem illam, cujus dubietas oritur ex quocunque defectu *substantiali*, qui omnibus consideratis dubitat, utrùm vel præmiserit dolorem, propositúmque essentialiter requisita, vel manifestârit omnia mortalia, vel an confessarius fuerit præditus legitimâ potestate, instructus debitâ intentione, prolocutus verba formulæ essentialia, tenetur, stante, perseverante dubio de aliquo ex his punctis iterare Confessionem omnium mortalium priùs expositorum. Ita omnes, quia scilicet præceptum est in possessione.

435 II. Tametsi, considerando præcisè has, aut illas rationes, aut circumstantias, propriè ambigas, an non intervenerit hic, aut ille defectus *substantialis*, & proinde, stante illâ solâ consideratione, incumbat tibi obligatio repetitionis faciendæ, illâ quippe solâ stante, stat, permanétque dubium; nihilominus tamen potes communiter huic soli considerationi adjungere aliam, videlicet hanc; quòd in dubio debeat pro valore actûs præsumi, *L. Si pars, ff. De inoff. testam. cap. Si quis justo. De elect. in 6.* item hanc, quòd delictum non sit præsumendum. *L. Meritò, ff. Pro socio*; item hanc, quòd Confessio non sit necessariò iteranda, nisi quando constat evidenter de obligatione iterandi. Filliucius referendus infrà *num. 563.* Fieri tamen utique potest, ut, non obstantibus illis, præsertim duabus prioribus præsumptionibus, quæ præcipuè serviunt pro foro *externo*, obversentur animo tuo ejusmodi rationes, petitæ ex principiis *particularibus*, & *extrinsecis*, permaneas nihilominus prudenter dubius, an reipsa contraxeris, aut detexeris hoc, aut illud crimen, juxta ea, quæ pulchre disserit P. Dicastillo *De pœnit. Tr. 8. Disp. 11. dub. 6. n. 92. & seqq.*

III. Sidonius, de quo noster Casus, haud tenebatur repetere Confessionem illius peccati, quia ex una parte sciebat, se & habuisse intentionem omnia legendi, quæ scripserat, & legisse suam chartam non festinanter, ut multi meritò corrigendi, sed lentè; & locum, in quo legerat, fuisse minimè obscurum. Hæ sanè rationes sufficiebant ad gignendam opinionem, & *positivum* judicium de lectore ipsâ illo peccato. Ratio autem in contrarium petita inde, quòd & non meminisset, se legisse illud peccatum, & facilè potuerit ob duas indicatas circumstantias fieri, ut transiliret illud verbulum, debebat haberi pro non prudente, sed falsâ notâ, adeóque pro insufficiente ad gignendum dubium prudens, consequenter pro insufficiente ad inducendam obligationem repetitionis. 436

Quid si autem utcunque festinanter legisset suam schedam? Resp. Ne tunc quidem fuisset dicendus dubitare prudenter, si tantùm ideo dubitat, quòd non recordetur, se legisse; ille quippe solus dubitat prudenter, qui ob rationes utrinque apparentes, seu occurrentes ita hæret anceps, ut nequeat prudenter assentiri alterutri parti; atqui Sidonius potest, stantibus his solis circumstantiis, prudenter assentiri parti *affirmativæ*, seu formare prudens judicium, quòd nihilominus aperuerit illud peccatum. Cùm enim multò rarissimum sit, ut aliquod peccatum scriptum transiliatur penitus à seriò volentibus omnia dicere, & non valde festinantibus, est vehemens præsumptio, adeóque tam potens ratio credendi, quòd nec ipse transilierit, ut ratio in contrarium allata non sit ullius momenti, cùm præsertim S. Thom. *in 3. part. q. 83. art. 6. ad 5.* sic scribat: *Si quis non recordetur, se aliquid ad Missam* (ad Confessionem) *pertinens dixisse, non ideo turbari debet, eò quòd, qui multa dixit, non possit recordari omnium.* 437

Quòd si tamen poneremus, & locum fuisse perobscurum, & peccatum illud non fuisse aliquod commune peccatum, sed tale, ut nequiverit manifestare sine singulari rubore, & ipsummet Sidonium probè meminisse, quòd omnia cætera legisset, certè oblivio tam ruboris 438

bòris singularis, quàm manifestati illius peccati juncta festinationi, obscuritati loci, atque characterum tenuitati, brevitatique scriptionis, subministraret tam potentem rationem in partem *negativam*, ut Sidonius meritò vel *absolutè* judicaret, se transiliisse, vel certè prudenter dubitaret, omnibus consideratis, adeóque teneretur consequenter rursum confiteri.

439 IV. Namque omnes DD. tractantes illam communissimam quæstionem: *Utrùm peccata dubia sint necessariò confitenda?* conveniunt in eo, quòd, qui scit, se patrâsse aliquod mortale crimen, at omnibus consideratis *propriè, & positivè* dubitat, utrùm sit confessus, obligetur ad confitendum, sicuti refero *Tr. seq.* seu *in Alphab. Confessariorum. Cas. V. n. 209.*

440 Quo loco, dum de Confessione peccatorum dubiorum dissero in ordine ad confessarium, etiam aperio, quid sentiam de alia duplici quæstione circa dubietatem Confessionis, ventilata ab omnibus, an scilicet ille quoque debeat confiteri, qui revera prudenter dubitat, seu an reipsa commiserit hoc, aut illud peccatum mortale, seu an commiserit cum perfecta animadvertentia, perfecto consensu; illic non planè extra rhombum dicta non repeto; hoc solùm addo, quòd, licèt Diana *Part. 10. Tr. 1. Res. 79. in fine* scripserit, sententiam, quæ negat, esse necessariò confitenda peccata, de quibus prudenter dubitatur, an sint commissa, malè vocari probabilem à Bossio; attamen postea cognito, haberi à tot sapientibus viris pro verè probabili, aut *absolutè* vera *Part. 11. Tr. 8. Res 44.* profitetur, se jam abstinere velle ab ea censuranda, quamvis prorsus adhæreat contrariæ. Legum illum, & non pigebit.

441 V. Quando confessus es aliquod mortale, verè dubitans, & propterea veraciter exprimens, te dubitare, an admiseris, sed tamen te confiteri, si postmodum certò cognoscas, fuisse illud à te patratum, debes necessariò illud iterum subjicere clavibus, accusando te *absolutè* de illo. Ita DD. tanto consensu, ut Dicastillo *Disp. 6. dub. 2. n. 141.* disertè scribat, contrarium esse *inauditum in Ecclesia Dei.* Sed Dicastillus non legerat Tamburinum *in meth. exped. confess. c. 1. §. 4* Pellizarium *in manuali Regularium Tr. 5. c. 3. n. 56.* Caramuelem *in Theol Fundam num. 1324. in fin.* Cotonium *de Confessione cap. 1. num. 2.* Leandrum, Verricelli, Martinum à S. Josepho, Vidalem apud Dianam *Part. 10. Tr. 16. Res. 79.* & alios plures, habentes oppositam pro probabilissima, sicut & pro probabili habuit Nicolaus Richardus apud Lugon *l. c. n. 92.* Ratio communis, atque in praxi sequendæ sententiæ est hæc fundamentalis, & verè firma, quòd scilicet teneamur peccata confiteri, prout sunt in nostra conscientia, quia ergo illud prius dubium crimen est jam non dubium in conscientia, sed certum, fit, ut fatendum sit tanquam certum.

Opponitur huic doctrinæ argumentum, cui succubuêre Lugo, & Dicastillo, quòd scilicet ex communiore opinione DD. ille, qui dixit, se circiter duodecies pejerâsse, si postea recordetur, se decies ter falsum jurâsse, non tamen teneatur quidquam ampliùs repetere; ex hac enim communi doctrina formatur hoc argumentum: Quando quis dicit, se duodecies circiter, seu plùs minùs pejerâsse, est perinde, ac si dicat, se pejerâsse quidem novies, aut etiam decies, attamen dubitare, an non fortè undecies, duodecies, aut decies ter, vel quater decies jurejurando affirmârit falsum, ergo revera sub solo dubio confitetur decimum tertium perjurium, ergo, si postea deprehendat, se revera prorupisse in decimum tertium falsum juramentum, debebit rursum se accusare de illo *absolutè*, & non *sub dubio*, si vera est communis doctrina *numero præcedente* proposita; atqui *n. 419.* nominavimus gravissimos authores inficiantes, esse necessariò referendum ad tribunal illud decimum tertium perjurium. 442

Resp. Quandoquidem neque Lugo, neque Dicastillo potuerunt concordare illas duas doctrinas, censuêruntque, esse potiùs asserendam necessitatem confitendi illius decimi tertii perjurii, quàm ullo modo negandam obligationem confitendi peccati, priùs sub dubio manifestati, postea verò positi extra dubium, nec ego, etsi diu, multúmque me fatigans investiganda solida disparitate, ullam reperio, idcirco sententiam de Confessione cum *Circiter*, seu: *Plùs minùs* non approbavi *absolutè num. 419.* sed solùm dixi, esse tutam, seu probabilem *practicè* propter authoritatem tam multorum, gravissimorúmque Doctorum, qui fortasse perspexerunt, quod ne quidem perspicacissimi Lugo, & Dicastillo valuerunt cognoscere. Nolo tamen meum Lectorem celare solutionem, quam Diana *Part. 10. Tr. 16. Res. 79.* adfert ad illud argumentum, & quidem hisce verbis: *Respondeo majorem requiri exactionem in explicanda substantia peccati, quàm in numero, sufficereq; numerum circiter declarari, quantus occurrit post diligentiam sufficientem. ut communi usu receptum est, ex quo magis, quàm ex principiis metaphysicis de Confessionis integritate judicandum est. Quò pertinet id, quod ait Cardinalis de Lugo n. 588. differentiam esse inter speciem peccati, & numerum, quoad necessitatem explicandi, & determinandi, & explicandi in Confessione. Nam ferè omnes dicunt, eum, qui confitetur, se ter, vel quater fornicatum esse, non teneri postea ad confitendam quartam fornicationem, quamvis certò illius recordetur; at verò, si pœnitens dicat, se certum esse de consensu carnali contra castitatem, non tamen recordari, an circa solutam, vel conjugatam, omnes dicunt, debere postea* 443

determinatè explicare speciem, si postea recordetur, fuisse conjugatam, séque id advertisse; nimirum quia species peccati debet explicari determinatè, multò magis, quàm numerus peccatorum. Atqui differentia inter peccatum mortale dubium, & certum, est moraliter specifica in ordine ad Confessionem, & judicium ferendum in foro pœnitentiæ; ergo debet magis determinatè explicari, quàm numerus peccatorum. Hactenus Diana, de cujus discursu Lector ipse judica; hoc certum est, Doctores non esse in omnibus casibus tam rigidos circa obligationem, onúsque aperiendi distinctè numerum mortalem, quàm speciem. Unde Vivaldus *in Candelabro de Confessione. §. sexto dixi nu. 3.* negat quidem generatim necessitatem repetendi numeri mortalis, quem in præcedente Confessione per oblivionem meram omiseras post debitum examen, haud tamen id aut pronuntiat, aut, si viveret, pronunciaturus esset de *specifica* circumstantia per oblivionem omissa, ac deinde in memoriam redeunte.

444 Dictis *num. 419.* adde singularem Doctrinam traditam à P. Ludovico de Scildere in erudito opere *de principiis conscien. Tr. 6. n. 48.* his verbis: Qui numerum peccatorum incertum confessus est, *e.g. decies plùs minùs*, & postea meminit, se certò peccâsse duodecies, non debet postea confiteri, se certò peccâsse duodecies, nam qui dicit: *Decies plùs minùs*, confitetur certò peccata octo, & dubiè novem, decem, undecim, vel duodecim, quare postea confiteri debet, se certò peccâsse quater, perinde, ac si ea peccata nunquam esset confessus, tanquam certa, licèt addere possit, si velit, se confessum esse, ut dubia.

CONFESSIONIS INTEGRITAS RECTE OMISSA.

CASUS XIX.

Pharisaicè Pii.

SUMMARIUM.

Timophilus nuper ad Lutetiam, novæ 445
illius Theologiæ (quòd scilicet publica pœnitentia pro occultis criminibus obeunda, &c, nisi mulcta à sacerdote imposita, ut digni pœnitentiæ fructus fiant, executioni priùs mandetur, sit *invalida* absolutio) *fermento turgens. Equitem ad extrema deductum non priùs peccatorum absolutione donare voluit, quàm publicè coram non paucis testibus, in eum finem advocatis expromeret dolorem suum de turpi commercio cum muliere conjugata, bonæ apud omnes famæ, reipsa clam omnibus sæpiùs adulterio polluta. Quod Eques, quamvis gravatè, ne æternùm periret, ac peccatorum absolutione in mortis procinctu non fraudaretur, denique præstitit magno omnium scandalo, & mulieris perpetuo dedecore?*

Refero verba P. Theophili Raynaudi ex 446
Libro *de Bicipiti Ecclesia pag. ult.* qui Tractatus continetur *in Tom. decimo* operum hujus incomparabili eruditione viri, satis clarè indicantis, illum parochum fuisse unum ex iis, qui Iansenisticas hæreses mantelo pietatis contegere satagunt.

Quæres fortè, mi Lector, perquam appositè ad factum, titulúmque præsentis *Casûs decimi noni primò*: Utrùm, si Eques ille prævidisset, negatum iri eo in articulo absolutionem ante publicam manifestationem sui, alienique peccati, potuisset salvâ conscientiâ premere silentio illud crimen, adeóque non observare integritatem Confessionis? Quæres fortè *secundò*, utrùm, si idipsum prævidisset, licuisset nihilominus illud manifestare Timophilo? Quæres fortè *tertiò*, utrùm postquam aperuit, ac vidit, esse sibi sine omni absolutione sacerdotali migrandum è vita, nisi panderet id scelus, *licitè* panderit, & consequenter, an Timophilus non præcipitârit tunc in orcum illum mise-

miserum Equitem, dum videri volebat eum inde certò eripere. Hæc tria forsan sciscitabitur meus Lector, ad quæ non solùm respondebo nunc, sed proferam in medium causas, ob quas est fas, aut nefas, dimidiare Confessionem, ut loquuntur DD. seu non integre confiteri omnia, quæ, *per se loquendo*, essent proponenda in eodem foro Sacramentali.

447 Suppono autem priùs, integritatem Confessionis statui duplicem à Doctoribus, scilicet *materialem*, & *formalem* explicatam *Cas. XIV. num. 336.* ubi etiam retuli ex Suario, integritatem *formalem* consistere cum quacunque ignorantia probabili juris; ipsámque integritatem *formalem* esse de essentia hujus Sacramenti, dixi ibidem *n. 346.* dissentiens etiam à Didaco Nugno, quatenus sic scribit: *Quamvis cognoscens aliquod peccatum esse mortale, & nullam esse causam id omittendi, omittit illud, quia existimat, non esse necessariò confitenda omnia peccata mortalia, etiamsi ignorantia sit invincibilis, Sacramentum est nullum, quia talis non facit ullo modo integram Confessionem.* Ita Nugnus meritò ibidem refutatus, cùm utique possit dari ignorantia *invincibilis* circa necessitatem manifestandi c. g. morosas delectationes

His præmissis, respondeo ad *primam*, &
448 *secundam* ex propositis quæstionibus, Equitem illum non solùm potuisse, sed etiam debuisse silentio premere suum adulterium, si prævidit, negatum iri absolutionem sibi nolenti publicam facere Confessionem. Potuit silere, quia, ut paulò pòst dicam, inter reliquas causas *licitè* dimidiandi Confessionem, est probabilis metus notabilis mali eventuri ex manifestatione, metus autem negandæ nequissimè absolutionis, est utique metus gravis mali; & quidem
449 tam gravis ut ne quidem fuerit fas confiteri illud adulterium, si fuit in eo articulo neganda absolutio: cùm facilè potuerit fieri, ut sine ea actù damnaretur æternùm, utpote non valens excitare actum contritionis. Adde, quòd manifestando id crimen erat daturus occasionem illi Timophilo grandis peccati, scilicet contra jus, & fas adigendi ad faciendam publicam Confessionem, & quidem cum summa injuria tertii, scilicet adulteræ.

Ad *tertium* quæsitum respondeo si nobi-
450 lis ille vir nec valuit elicere contritionem, nec potuit habere alium sacerdotem, tenebatur parêre impio quamvis mandato prædicti, & pellibus ovinis tecti pastoris, quatenus tendebat ad suam præcisè confusionem; at nec tenebatur, nec licebat, quatenus concernebat infamationem mulieris. *Prima* pars inde mihi persuadetur, quòd è duobus malis, quorum alterutrum inevitabile est, vel à parte rei, vel judicio nostro, eligendum sit id, quod est infinities minùs; atqui qualiscunque tandem infamatio sui ipsius, atque confusio, est infinities minus malum, quàm æterna damnatio.

Altera pars inde etiam persuadetur, quòd 451
non sint facienda mala, ut veniant bona *Rom. 3.* id est, nulla actio de se *moraliter* mala sit eligenda, ad procurationem ullius boni *moralis*, si permaneat *moraliter* mala etiam tunc, cùm eligitur solùm ad procurandum illud bonum, seu evitationem mali contrarii illi bono; atqui infamatio illius mulieris erat actio non solùm mala *moraliter*, *per se loquendo*, ut facilè quisque videt, sed etiam ita mala, ut non desineret esse mala etiam casu quo assumebatur ad evitationem damnationis æternæ; nullus enim, puto, Theologus imponeret ejusmodi mulieri obligationem permittendi in tali casu suam infamationem tam probrosam, ac redundaturam in alios innocentes, cùm ille nobilis revera non fuerit constitutus in extrema, sed solùm in pergravi necessitate spirituali; poterat enim absque dubio vel ex se, vel ex aliorum adhortatione cum divino auxilio elicere actum perfectæ contritionis; Nobiles enim Galli, eorúmque familiares discunt à teneris modum, ac rationem exercendi ejusmodi actus.

At *ponamus, fuisse ita imperitum, ut ignorârit* 452
modum exercendi, nec fuisse ad manus, qui doceret? Resp. Tunc debuisset permittere illa misera publicationem suæ turpitudinis; quivis enim tenetur vitam exponere periculo pro extrema necessitate spirituali proximi. DD. relati à me suprà *Tract. 2. Cas. VII. n. 225.* si vitam, ergo & famam, siquidem hæc est minus bonum, quàm vita; sicut contra nimis politicos Jureconsultos ostendo *in Theol. Iuridico-morali c. 18. num. 12.*

Sufficiunt hæc ad elucidationem nostri 453
Casûs Iansenistici; nunc proferendi sunt in medium præcipui eventus, quibus fas, júsque est, truncare, seu dimidiare Confessionem, adeóque tantùm unam partem peccatorum manifestare in una Confessione, cùm cæteroquin, *per se loquendo*, & ex institutione Christi sint omnia mortalia aperienda in una eadémque Confessione, ut jam monui *Cas. XIV. num. 346.*

I. Eventus est opinio probabilis, quando 454
scilicet est verè probabile, vel quòd non admiseris hoc, aut illud peccatum, vel quòd jam sis confessus, vel quòd non tenearis hîc, & nunc illud aperire. Sanchez *L. 1. Moralium c. 10. n. 75.* Suarez *Tom. 4. in 3. part. disp. 22. sect. 9.* & alii communiter, contra nonnullos. Ratio est, quia huc apprimè facit communissima doctrina de licito usu, & sectatione sententiæ, seu opinionis certò probabilis. Idem dic de illo, qui ex ignorantia probabili juris ratus, aliquid non esse necessariò confitendum, omittit confiteri. Suarez relatus suprà *num. 447.* adversùs Didacum Nugnum Capezudo.

II. Est impotentia *physica*, vel *moralis*, ut 455
quando, jam cœptâ narratione aliquorum

mortalium, obruitur quis tali debilitate sensuum, ut vel nullo prorsus modo, vel non nisi summa cum difficultate, aut cruciatu valeat aperire cætera; est tunc enim mox absolvendus, etsi putaretur adhuc alterum diem supervicturus. Tannerus *Tom. 4. Disp. 6. q. 7. num. 66.* post Jacobum de Graffiis.

456 At *redit ad se, & vix uno, alteróque peccato expresso, rursum obruitur symptomate?* Resp. Ergo rursum dona illum absolutione, & quidem quater, aut sexies, si toties deducatur ad extrema, etenim summo jure exigit toties iteratam.

457 Huc refer ea, quæ *in Alph. Confessarior. Cas. XIX.* tradam de moribundo confitente per signa. Huc quoque reduc impotentiam, aut periculum ex parte Confessarii ipsius, quando videlicet hic, ob imminens periculum mortis, nequit nunc, aut paulò pòst audire totam Confessionem, tunc enim auditâ unâ parte absolvet meritò pœnitentem. Tann. *l. c. num. 68.* quia videlicet auditio unius partis peccatorum tribuit pœnitenti jus, ut bene dispositus percipiat absolutionem, non secùs, ac si illa impotentia proveniret ex parte ipsius pœnitentis.

458 Et quamvis subdat Tannerus, esse tutissimum, ut nunquam in hoc casu imperfectæ Confessionis petatur absolutio, quando sine ullo periculo, aut damno potest pœnitens confiteri alteri, non tamen ad id obligat ipse P. Tannerus, sed potiùs contra P. Valentiam permittit ejusmodi absolutionem, & meritò; est quippe difficile admodum, confiteri bis idem peccatum mortale.

459 Ex quo apparet, idem dicendum, quando non potuisti intelligere omnia peccata blæsi, naso truncati, utentis dialecto tibi ignotâ, &c. *licitè* enim nihilominus absolventur tales, cum onere sistendi pro cæteris peccatis alteri, si qui meliùs percepturus sit ea, sicut liquet ex dicendis *in Alph. Confessariorum Cas. XI. & seqq.* Et veró tales teneri tempore præcepti perficere Confessiones, tametsi imperfectas, rectè docet post Navarrum, atque alios P. Layman. *Lib. 5. Tr. 4. c. 8. n. 5.* permittente eodem Tannero *n. 76.* contra Henriq. *l. 5. c. 12. n. 3.* ut tales etiam extra tempus præcepti confiteantur ex sola devotione illa peccata, quæ possunt, at negante Antonino Dianâ *Part. 5. Tr. 6. Res. 3.* cum Naldo, Megala, & aliis apud ipsum, esse admittendos, extra articulum mortis, & tempus Paschale eos, qui nequeunt ullum in specie peccatum indicare sacerdoti. Ego admitterem etiam in magnis Jubilæis, ductus eâ certâ ratione, quòd *validè* absolvatur, qui tantùm in genere fatetur, se esse peccatorem, cùm nequeat plus dicere. Vide dicta suprà *Cas. XIV. n. 360.* & dicenda *in Alphab. Confessarior. Cas. V. n 230.*

460 III. Est periculum damni ex ipsamet Confessione, seu ex hujus, aut illius in particulari peccati detectione imminens. Vt in primis, quando nequit fieri secretò juxta dicenda *Cas. XXII.* Deinde, quando, licèt fieri queat secretò, est tamen probabile, fore, ut confessarius revelet, ut fatentur omnes, alioqui præceptum Confessionis esset intolerabile humanæ fragilitati. Unde, quando est periculum, ne sacerdos sit ipsimet pœnitenti impositurus onus manifestandi illud, casu, quo lex divina, aut humana non imperat, *licitè* premet silentio peccatum, sicuti suprà diximus de pœnitente.

At inquies: *Extátne Lex humana imperans, ut peccatum, quod secretissimè confiteor, pandam alteri?* Resp. Extat omnino, scilicet illa, quæ lata est in masculos, aut fœminas in actu Confessionis solicitatas ad venerem, si acquievêre solicitationi; etsi enim non teneantur *directè, & per se* manifestare suum crimen, tenentur tamen *indirectè*, quando nequeunt aliter denuntiare solicitantem. Vide, quæ de hac materia refero *in Alphab. Confessarior. Cas. XVIII. n. 578. & sequentibus.* 461

Rursus periculo damni, de quo suprà *n. 460.* sum locutus, junge periculum animæ, ut si puella prudenter formidet, ne, si aperiat crebras carnis tentationes, quibus succubuit, solicitetur à confessario ad turpitudinem, ipsáque fortè consentiat. *Quid si verò nullum prorsus subsit periculum consensûs in solicitationem?* Resp. Poterit nihilominus, imò fortè debebit dissimulare suas turpitudines, ob naturale præceptum de proximo non scandalizando. 462

Junge & aliis periculis discrimen ipsiusmet confessarii, ut, si nequeat totam pestiferi homologesin excipere, sine singulari periculo contagionis. Omnes communiter, dissentiente improbabiliter Hauckio *in Epinomia verb. Absolutio n. 17.* proinde non tenetur tunc accedere tam prope pœnitentem, ut nò possint, qui in eodem conclavi proximè jacent, exaudire peccata decumbentis, Tannerus *num. 70.* tunc etiam excusat periculum confessarii, quando e. g. obtruncabitur, vel pessimè habebitur ab hæreticis, probabiliter superventuris illi actui, si totus peragatur; nec enim tunc obligat Lex Christi, aut charitatis, ad procurandam integritatem *materialem.* Vide Tannerum suprà *n. 457.* 463

Dixi: *Probabiliter*; etenim DD. differentes (ut omnes interpretes hujus Sacramenti facere consueverunt) de hoc periculo, notant, esse debere *prudens* periculum unius è malis, quæ indicavi; non tamen dicunt, esse debere *certum, & infallibile*; foret enim nimis dura sors pœnitentium, & singulariter confessariorum, si eos non excusaret nisi certum, & inevitabile discrimen tantorum malorum. 464

Addit hisce P. Granadus (quem semel sum in praxi secutus absolvendo) apud Dianam *Part. 5. Tr. 14. Res. 53.* si nequeas omittere sacram 465

ctam Communionem absque gravi scandalo, & tamen sis oneratus tam multis peccatis, ut non valeas omnia exonerare apud sacerdotem, haud peccaturum hunc, si, post depositam tantæ sarcinæ partem, impertiat tibi absolutionem, sed utique cum onere redeundi ad ipsum, aut alium pro altera parte sarcinæ deponenda. Vide infrà *n. 479.*

466 IV. Est, quando obnoxius casui reservato non habes, qui te absolvat ab eo, & tamen urget necessitas Sacrificii peragendi, aut obeundæ sacræ Communionis, tunc quippe multorum Judicio erit tibi fas, sola non-reservata confiteri tuo ordinario. Verùm quid tunc agendum, dico *in Alphab. Confessarior. Cas. VIII. n. 378. & seqq.* referens diversa Theologorum hac de re judicia.

467 V. Est, quando certum aliquod peccatum nequis fateri, nisi violando sigillum Sacramentale, ut docent omnes Neoterici Doctores cum Coninck *Tom. 2. in 3. part. disp. 7. n. 95.* & observatum reperies *in Alphab. Confessar. Cas. XXIII.* contra nonnullos superiorum sæculorum.

468 VI. Est, quando non potes integram perficere Confessionem, nisi manifestes Confessario complicem, & socium criminis, tunc enim vel licet, vel, ut plerique volunt, necesse est, omittere illud peccatum, si nequeat adiri alius Confessarius. De hoc sat frequenti eventu aliqua tradam *in cit. Alphab. Confessarior. Cas. V. n. 242. & seqq* loquendo in specie de sponsa, quæ peccavit carnaliter cum sponso; mox post ipsam confessuro. Cætera, utpote propria hujus Alphabeti, exhibebo sequentibus §§.

469 1. Graviter delinquit pœnitens, si absque legitima causa manifestet complicem cum notabili jactura boni nominis; secùs, si cum levi; nam si persona, & culpa sit talis conditionis, ut ferè pro nihilo reputetur, quòd de tali persona tale peccatum reveletur tali homini, non erit grave peccatum, illud revelare. P. Suarez *Disp. 34. sect. 2. n. 1.* Censetur autem in materia detractionis sufficienter ille revelari, & nominari, qui propter circumstantias narrationis vocatur in vehementem suspicionem patrati criminis.

470 2. Meritò monet P. Laymannus *L. 5. Tr. 6. c. 8. num.* 13. si Confessarius notet, pœnitentem esse paratum ad nominandum (*directè*, vel *indirectè*) complicem circa peccata, quæ sine complicis ulla manifestatione, & indicatione possunt sufficienter explicari, debere prohiberi à Confessario.

471 3. Haud dubiè tenetur pœnitens non nominare complicem, quando huic immineret à Confessario unum ex malis suprà enumeratis; nec de hoc est lis inter Theologos, sed tantùm de hoc puncto, utrùm, quando nullum prorsus aliud damnum impendet, nisi quòd Confessarius cogniturus sit illius nequitiam, eúmque minoris facturus, quàm antè, ut notat Lugo *Disp. 16. sect. 8. num. 391.*

4. Si haberi commodè possit alius Confessarius, qui æquè profuturus sit spirituali saluti, & non novit complicem, oportet hunc accedere. Ita omnes teste Tannero *q. 7. n. 8.* & nominatim Suarez *cit. sect. 2.* sic loquens: *Si pœnitens possit vel ei confiteri, qui non cognoscat personam complicis, vel ita confiteri, ut non cognoscatur ipse, vel denique aliam diligentiam adhibere, ut sine notitia personæ in particulari totum peccatum cū omnibus necessariis circumstantiis dicatur, tenetur id facere; & in hoc omnes conveniunt.* Ita Suarez, id ipsum testantibus P. Vasquezio *q. 91. a. 2. dub. 3.* Coninck *Disp. 7. dub. 9. n. 88* Lugone *l. cit.* Quare miror, cur P. Stephanus Fagundez *de Præcept. Eccles. præc. 2. l. 5. c. 1. num 3.* scribat, sine dubio tenendum esse, quòd nullum de hac re detur præceptum. Certè ratio naturalis docet, ne quidem coram uno esse quemquam sine causa aliquo modo gravi infamandum; & illud non caret dubio, quod in dubium revocatur à tot sapientibus. Nihilominus tamen refero *in Alphab. Confessarior. Cas. V. n. 244.* ex Dicastillo, S. Thomam, Cajetanum, Gabrielem negantes, & quidem non improbabiliter, teste Dicastillo, intervenire gravem culpam, si præter infamationem apud Confessarium nihil aliud sit timendum. 472 473

474 5. Si pœnitens nequeat commodè nancisci Confessarium, cui integre suum peccatum ita confiteatur, ut complex non adeat magnam nominis jacturam apud Confessarium, *licitè* aperit suum scelus cum infamatione complicis, Suarez, Coninck, Tannerus, Lugo *ll. cc.* post S. Thomam contra Navarrum, Valentiam, ac multos alios ratos, esse in hoc eventu omittendam Confessionem illius peccati, ac differendam, donec reperiatur Confessarius, cui illud manifestetur citra ullam infamationem complicis, quin imò debere omitti, licèt existimetur nunquam reperiendus talis. Ratio horum Doctorum est, quòd jus *positivum* debeat cedere *naturali*; atqui integritas Confessionis provenit ex solo jure *positivo* Salvatoris; obligatio non infamandi alterum ex jure *naturali*; ergo habenda est major hujus ratio, quàm illius.

475 Ego quidem valde propendeo in hanc sententiam Navarri in eo casu, in quo nullum aliud incommodum sequitur, quàm quòd Confessio mutiletur, præsertim, quando complex ab illo pœnitente fuit seductus; idque mihi persuadet ratio allata pro sapientissimi Navarri opinione; non verò, si ultra mutilationem adveniant alia incommoda, ut e. g. quòd oporteret valde diu differre Confessionem illius criminis, faciendam postea cum multò majore incommoditate pœnitentis, quia præceptum non infamandi desinit tunc obligare; ergo poterit tunc aperiri illud peccatum; imò

oportebit, judice Vasquezio *l. cit.* & Sandgallensibus *Tom. 10. fol. 173.* quia si licet, tunc oportet, cùm integritas *materialis* sit servanda, quando *licitè* potest. Verùm negatur ista & consequentia, & ratio, quia non tenemur semper tunc integre confiteri, quando possemus salvâ conscientiâ, ut liquet ex suprà dictis.

476 6. Censetur quis non posse commodè nancisci Confessarium, cui integre pandatur peccatum sine infamatione complicis, quando pro illo inveniendo oporteret differre Confessionem cum jactura Communionis Paschalis. Reginaldus *l. 6. num. 159.* aut jactura Jubilæi, vel Indulgentiæ. Fagundez *l. c. n. 2.* non dissentiente Cardinale de Lugo *n. 416.* vel quando sacerdos solitus quotidie ex devotione celebrare, non posset differre Confessionem, nisi cum jactura trium sacrificiorum. Lugo *ibid.* asserens idem de illo, cui est tam grave privari suâ ordinariâ Communione, quàm communiter grave est sacerdoti abstinere triduo à Sa-
477 cro. Item quando quis deberet per triduum vivere in tali peccato, nec *directè*, nec *indirectè* remisso per absolutionem. Idem Lugo; seu si nequiret vel intra paucos dies habere alium confessarium, Sandgall. *Tom. 10 fol. 173.* re quippe verâ est id non leve incommodum. Item quando quærendus esset cum magno labore, aut molestia alius confessarius, ut notant omnes.

478 Et addo ego cum Lugone, & Dicastillo *num. 943.* illam molestiam debere esse multò majorem pro excusando pœnitente, qui complicem induxit in crimen, præsertim per injuriam, quàm pro illo, qui non induxit; & *in Alphab. Confessarior Cas. V. num. 243.* ostendo, sponsam non delinquere confitendo, se peccâsse carnaliter cum suo sponso, etsi confessarius hunc nôrit. Et quis confessarius occludet os mulieri conjugatæ dicenti, se hoc, aut illud peccatum carnale commisisse cum marito, vel occasione mariti, esto confessarius hunc noverit? modò nequeat illa sufficienter aperire suum peccatum sine indicatione mariti, & illud peccatum non sit valde singulare. Vide authores *n. 473.* relatos, & *absolutè* negantes, culpam mortalem inesse revelationi complicis in Confessione. Equidem omnes nôrunt, negari à Cajet. & aliis quibusdam, delinquere mortaliter, qui uni soli pandit alienum grave peccatum. Suadeo tamen tutiora sine vera necessitate.

479 7. Negat P. Coninck *l. c. num. 98.* esse probabilem opinionem arbitrantium, quando adest tanta multitudo confiteri volentium, pro aliquo celebri festo, ut sacerdos nequeat omnibus satisfacere audiendo omnes integre, posse singulis dicere, ut aperiant solùm graviora è mortalibus, reliqua differant in aliud tempus. Censeo ego, salvo meliori judicio, eam opinionem posse probabiliter sustineri casu, quo multi è longinquo advenissent obtinendæ alicujus grandis indulgentiæ, Confessionem, & Communionem requirentis causâ. Certè, si probè examinentur causæ, ob quas hactenus diximus ex omnium, aut multorum sensu, posse dimidiari Confessionem, & singulariter, quòd ordinariæ occupationes Superioris præbeant ex multorum opinione sufficientem rationem audiendi, absolvendique sola reservata, remittendo pœnitentem ad inferiorem pro non reservatis, apparebit, non posse consequenter negari probabilitatem *speculativam*, & *practicam* huic meæ restrictivæ opinationi. Vide, quod ex Granado retuli suprà *num. 465.*

8. Illud verò est communissimo calculo 480
receptum, quòd, imminente prælio, aut naufragio sufficiat, unum, alterúmve peccatum aperire, quando alioquin esset aliis decedendum sine omni Confessione. Imò, si instet præsentissima mors, sufficiet, si singuli dicant, se esse miseros peccatores, & petere absolvi, & tunc Confessarius dicat: *Absolvo vos omnes ab omni censura, omnibúsque peccatis vestris in nomine Patris, &c.*

Et verò R. P. Ambrosius Randing in Vita B. Pii V. *n. 38.* post alios describens pugnam ad Echinadas à viginti octo millibus Christianorum adversùs centum, & triginta millia Turcarum felicissimè precibus (ut testatur idem scriptor) ipsius Pii V. quatuor horarum spatio pugnatam, ita in rem præsentem scribit: *Peractâ oratione in qualibet triremium generalis peccatorum instituta Confessio, omnésque absoluti, sicuti in articulo mortis positi.*

Dictis hactenus adde, quæ *in cit. Alphab.* 481
Confessarior. Cas. V. n. 247. dicam de illa quæstione, an, & quando liceat Confessario pœnitentem interrogare de complice; & an hic corrigendus à Confessario *n. 254.* & quid nomine *complicis* intelligatur in materia Sacramentali *eod. Cas. n. 255. & Cas. XXII. n. 701.*

Adde quoque, quibus in casibus omittis 482
licitè unum peccatum mortale, iisdem posse à te omitti totam Confessionem, judice Suarez *Disp. 23. sect. 2. n. 6.* nisi aut existas in articulo mortis, aut sis oneratus alio adhuc mortali. Verùm censeo cum Lugone *loc. cit. num. 526.* & Dicastillo *Disp. 9. dub. 11. n. 880.* esse saltem tunc in genere confitendum illud crimen, cujus specifica explicatio pariet incommodum. Addo insuper cum eodem Suarez, quando est omissa manifestatio, non esse necessariò supplendam proximâ occasione, sed sufficere, si suppleatur, quando aliàs fiet Confessio alia ex causa: nec enim ulla lex mandat maturiorem suppletionem.

Adde denique, quando sacerdos opera- 483
tus criminibus Annorum multorum, nequit & omittere sine nota quotidianum Sacrificium, & ob

ob vertiginem impendere executiendæ integre conscientiæ diligentiam, ex se necessariam, posse hodie absolvi à peccatis, quæ hodie venerunt in mentem, esto sit certus, multa alia, quæ non occurrunt tunc, superesse, posse nihilominus cras, atque perendie similiter absolvi ab iis, quorum cras, & perendie memor erit, esto interim operetur sacris, atque ita aliquando respondi hinc multùm dissito confessario me consulenti.

CONFESSIONI PRÆMITTENDUM EXAMEN.

CASUS XX.

Miserandi.

SUMMARIUM.

Lamentabilis casus examinantis anxiè conscientiam pro Confessione. 484.
Examen serium est præmittendum Confessioni? 486.
Sufficit tamen mediocris diligentia. 487.
Unde desumenda illa mediocritas? 490.
Casus confessarii soliti examinare se, quomodo tractâsset singulos è pœnitentibus. 492.
An imitandus? 493.
Quomodo ergo se examinabit? 494.
An ratus, occursura sibi plura peccata, si se examinet diligentiùs, teneatur se diligentiùs examinare? 496.
Unde cognoscet quis, utrùm examen fuerit sufficiens? 497.
Quomodo examinabunt conscientiam soliti rarò confiteri? 498.

484 V*Ivaldus cùm Confessionem generalem totius vitæ facere vellet, per quindecim dies se ad illam paravit. & plurima folia de suis peccatis scripsit, quibus legendis multi dies non sufficerent; sed neque his contentus novum examen instituit; quo facto cùm jam per dies aliquot confiteri cœpisset Vallisoleti, ubi tunc curia Regia morabatur, in eas tandem angustias, Confessionis ratione, redactus est, ut ipsemet pugione se lethaliter percusserit, Deo tamen providente, ut ante mortem posset iterum confiteri.*

485 Dedi verba Cardinalis de Lugo exarata *in Tom. 3. in 3. Part.* seu *De Pœnit. Disp. 16. Sect. 15. n. 591.* do, & sententiam: *Certum est*, inquit ipse, *quòd juvenis ille non tenebatur ad tantum studium adhibendum circa examen, licèt illa nova, & assidua recogitatio nova peccata, vel majorem illorum distinctionem in mentem revocaret; minùs ergo tenebitur confessarius ad eas interrogationes, & examen; quod ex se aptum sit ad generandum tædium, & horrorem circa hoc Sacramentum.*

Ita sapientissimus Cardinalis; cujus ratiocinationis consequens spectat *directè ad Alphabeti Confessariorum Casum septimum*, ubi ex professo dissero de confessarii industria in examinando pœnitente; at verò antecedens hujus discursûs est propriè hujus loci; etenim consentaneè Titulo præsentis *Casûs vigesimi.*

Dico I. Certum est, esse Confessioni actuali, *per se loquendo*, præmittendum examen, & quidem serium, seu accuratum. Patet ex verbis Tridentini Concilii relatis suprà *Cas. decimo quarto n. 337 & 339.* patétque inde, quòd, cùm obligemur præcepto *divino* aperire omnia, per quæ mortaliter offendimus Divinam Majestatem, nequeamus autem hoc præstare, communiter loquendo, nisi probe excutiamus latebras conscientiæ nostræ, omnino necessarium sit, hasce excutere, *per se loquendo*; at *per accidens* necesse id non est, tum quando nimirum unâ, alterâve horâ post peractam Confessionem relaberis in mortale crimen, móxque accurris ad confessarium; tum quando quotidie annotas, quæ quovis die deliquisti, nec enim nisi de ultimo die est instituendum examen. 486 352

Dico II. Illud tamen examen non exigit summam diligentiam, sed sufficit mediocris; eáque saltem requiritur. Suarez *Disp. 22. Sect. 11.* Valentia *Tom. 4 disp. 7. q. 11.* Tannerus *q. 7. n. 37.* atque alii; scilicet talis, qualem viri prudentes adhibere solent in negotiis magni, non tamen summi momenti. Quod intellige de iis, qui sciunt, vel qui prudenter dubitant, an non offenderint lethaliter Deum; in timoratis enim, & frequenter confiteri solitis sufficit modicissima diligentia, ii enim, si peccâssent mortaliter, ob oculos certè peccata semper haberent, inquit perapte P. Thom. Tamburin. *in Decalogum Lib. 1. cap. 3. §. 8. n. 9.* cui subscribo, saltem respectu illorum timoratorum, qui solent quotidie conscientiam diligenter bis, aut semel examinare, hos enim fortiter, & crebrò vellicat conscientia, quando exorbitârunt. 487 488

Quamvis autem nôrit pœnitens, se à confessario esse diligenter examinandum, nihilominus communiter tenetur priùs ipse ingredi in cubiculum suum; alioquin exponet se magno periculo vel omnino perperam respondendi, vel aliqua omittendi penitus; potest nihilominus talis esse contentus minore, præsertim quoad species communes hominibus sui statûs, diligentiâ, quàm si nôsset, se se non examinatum iri. Suarez *loc. cit.* adeóque minore, quàm sit mediocris; sicut & rudissimi, 489

qui cæcutiunt, nisi facem præferat confessarius.

490 Porrò mediocritas illa desumenda est ex circumstantiis pœnitentis, negotiorum, quæ tractavit, occasionum, in quibus extitit, consuetudinis, qua est, vel non est inquinatus, temporis, ab ultima Confessione facta; peccatorum generatim, & in confuso pulsantium conscientiam; etenim examen durans uno horæ quadrante censebitur mediocre, adeóque judicio prudentis (quod tamen utique fallere potest, ut singulariter in hac materia notant P. Valent. *p. 2.* atque Tannerus *n. 119.*) sufficiens, respectu adolescentis timorati, & ab octiduo non confessi, esto nequeat nominari mediocre, adeóque nec sufficiens respectu variis, gravibus criminibus, præsertim cogitationum,

491 impliciti. Quamquam, si hic ipse valde collecto animo impendit illum totum horæ quadrantem, fieri poterit, ut pronuntietur usus mediocri diligentiâ, etiam respectu sui, seu excussisse omnes conscientiæ latebras; secùs, si sit mentis admodum vagæ. Verè cui conscientia testatur, esse à se adhibitam mediocrem diligentiam, quam suprà descripsimus, & hîc explicavimus, potest se solari illo veteri verbo, quod Pater Joannes Strenius noster refert *in commentario de Regulis Juris Canonici. Regul. 6.*

Ultra posse meum non lex me justa coëgit:
Nec putat esse reum, qui totum posse peregit.

492 At fortè percontaberis, an necessariò sit imitandum exemplum, quod exhibet hic

Casus confessarii multùm accurati.

Qui, *quando peragebat quotidianum examen conscientiæ, faciebat, quantam poterat, reflexionem circa omnes, & singulas Confessiones, quas eo die exceperat, imbutus ea persuasione, quòd facilè contingant graves in eo ministerio defectus.*

Resp. Non necessariò, nec satis laudabiliter imitaberis hunc. Non necessariò, quia nihilominus poteris præmittere sufficiens examen securæ Confessioni. Non satis laudabiliter, quia operam utiliùs impendes eliciendo dolori de peccatis, firmóque emendationis proposito; his enim duobus punctis esse tribuendum in quotidiana discussione conscientiæ (quam faciendam horis ante: & pomeridianis præscribunt nobis nostræ leges) plus temporis, quàm reliquis docet, probátque P. Alph. Rodriquez. *De Perfect. Part. 1. Tractat. 7. cap. 1.*

At: *Estne necessarium, ut saltem, priusquam confessarii accedant suum confessorem, recogitent de singulis Confessionibus priùs auditis?* 493

Resp. Non puto vivere, qui id vel faciat, vel necessariò faciendum arbitretur. Ratio est, quia etiam sine hoc descensu ad tam particularia, & singularia potest consistere diligentia verè mediocris, adeóque magna; alioqui negabimus, mercatorem satisfacere muneri boni Christiani, si non studeat revocare in memoriam omnes singulares actus emendi, ac vendendi.

Sufficit ergo, si cogitet apud se aliquantulùm, an non deliquerit in illo ministerio die Solis, die Martis, &c. Quòd si sciat, se solere admittere graves defectus, tunc sanè debebit descendere ad particularia, etsi ne quidem generatim tenebitur se examinare super illa functione, si ipsum, & conscientia non remordeat, & nôrit, se omnino esse in ea accuratum, ac sufficiente doctrinâ, prudentiâque præditum. 494

Utrùm verò timens, se obliturum nonnulla, si non statim annotet in charta, teneatur annotare, dicam *Cas. seq.* sicuti, & *in Alphab. Confessarior. Cas. VII. num. 331. & seqq.* differam de dexteritate confessarii in examinando pœnitente. An verò possit Confessio esse *valida*, licèt fuerit mortaliter peccatum in desidiosè examinanda conscientia. Vide *numero 180.* 495

At verò hoc loco, & occasione Casûs *Miserandi* observo, licèt existimes, fore, ut occurrant tibi plura peccata mortalia, si plus temporis impendas lustrationi conscientiæ; infirmam tamen fore hanc consequentiam: *Ergo teneor plus impendere*, ut rectè observavit Lugo verbis descriptis *n. 485.* atque Bonacina *q. 5. p. 2.* etenim etiam cavendum est, ne pœnitens obligetur ad diligentiam tam accuratam, ut ob illam Sacramentum reddatur grave, & odiosum, detúrque occasio hæreticis vocandi illud carnificinam conscientiarum. Lugo *loc. cit. n. 590.* 496

Sed & observat P. Matthæus Stoz *in Instructione Confessionis n. 320.* atque ante illum Nugnus, & Diana *Part. 2. Tract. 3. miscell. Ref. 31.* an præparatio fuerit sufficiens ad valorem Confessionis, ita ut non sit iteranda postea, hoc ferè indicio posse deprehendi: *Si post Confessionem plura peccata mortalia memoriæ occurrant, quàm in Confessione fuerint explicata, non fuit diligentia sufficiens. Si autem occurrant aliqua, sed multò pauciora, quàm confessa, credendum est, diligentiam fuisse sufficientem ad valorem Sacramenti; unde homo obligatus non est ad Confessionem iterandam; satis est, si de commissis* (fortè omissis) *se accuset, & de negligentia ad cautelam.* 497

Sic

498 Sic ille; qui *num. præcedente* attulerat praxin examinandi conscientiam, aptam iis, qui non nisi ter, quatérve in Anno adeunt secretum tribunal, eos enim posse juvari hoc compendio, *si videlicet inspiciant tria tempora, 1. Unum diem profestum; quid in illo per singulas horas facere consueverint, eadem enim erit cæterorum ratio. 2. Similiter unum diem festum. 3. Dies extraordinarios, ut itinerum, nuptiarum, conviviorum &c. ubi peculiares peccandi occasiones occurrere potuerunt: quo peracto (ad id autem longo non est opus tempore) acquiescent tanquam officio suo bene functi: quin etiam ipsa conscientiæ quies, peracto examine, consecuta testimonium perhibet officii ritè peracti.* Hactenus optimæ Instructionis doctus fabricator.

CONFESSIO PER INTERPRETEM, AUT SCRIPTURAM AN FACIENDA?

CASUS XXI.

Peregrini Galli.

SUMMARIUM.

Casus interpretis correpti contagione. 499.
Nullo casu teneris facere Confessionem, audiente alio præter confessarium. 501.
Nisi fortè tuum crimen jam sit notum alteri, 503.
Consequenter nec teneris confiteri per interpretem, 504.
Nec alius tenetur cum periculo contagionis agere tuum interpretem. 505.
Et quando confiteris, per interpretem, non est opus, ut confessarius tunc adsit, quando interpreti enarras tua peccata. 506.
Casus hanc in rem practicus. 508.
Casus alius Indico-Europæus. 510.
An obliviosus teneatur scribere sua peccata? 513.
Casus extraordinariæ accurationis. 514.
Legens alterius Confessionem peccat mortaliter. 517.
Iudex fori externi *nequit procedere ex tali scripturâ.* 518.
An peccet, qui tali scripturâ utitur in damnum alterius, etsi non injustum? 519.
An, qui scripsit sua peccata, satisfaciat suæ obligationi, dando confessario legendam chartam ea continentem? 520.
Casus verus hanc in rem. 521.
Quid de illo, & similibus censendum? 522.
Nequit Confessio absenti fieri per scripturam, nec per scripturam dari absolutio. 526.

Xystus homo Gallus rediens sub Annum hujus sæculi 1615. Româ per Tirolim in Galliam, corripiiur morbo lethali simul, & contagioso; ex quo dum decumbit Œniponte, accersitur è Collegio Societatis Jesu sacerdos, qui excipiat homologesin ægroti; at, cùm esset hic imperitus linguæ, quam solam callebat infirmus, id est, Gallicæ, accipit secum è domesticis M. Philibertum Nicolai, ortu Bruntrutanum, ut fungeretur officio interpretis pro præparatoriis, seu præambulis ad Confessionem, & etiam pro ipsa Confessione, si luberet infirmo; cui etiam placuit, animi nævos detegere huic Magistro, non nisi quatuor Minoribus initiato, suggerenti autem ferventer & amanter necessaria ad supremam luctam. Mercedem hujus sacri operis tulit hanc à Deo hic interpres, ut contractâ contagione ex halitu animam agentis intra tempus haud longum fuerit evocatus ad percipiendam immarcessibilem gloriam, relicto sui summo desiderio propter lectissimas naturæ, gratiæque dotes. 499

Quæritur I. *Virùm ille æger fuerit obligatus ad ejusmodi Confessionem peragendam? 2. An M. Philibertus fuerit obligatus fungi officio interpretis, & singulariter, imminente periculo contagii? 3. An Confessarius debuerit esse tunc præsens, quando æger narrabat interpreti sua peccata?* Ubi expediero has quæstiones, explicabo & illam communem de Confessione per scripturam. 500

Dico igitur I. *Nullo casu tenetur quis Confessionem de peccatis occultis facere publicam, aut alio audiente, quàm confessario, adeóque nec per interpretem.* Ita docent Cajetanus *Verb. Confessio. Condit.* 11. Victoria in *Summa num.* 171. Henriquez *Lib.* 5. *cap.* 6. quidquid Silvester, Canus, Petrus Sotus articulum mortis excipiant. Sic loquitur Tannerus *Disp.* 6. *quæst.* 7. *num.* 26. rectè probans inde, quòd nusquam colligatur, Christum Dominum tanto cum onere præceptum Confessionis *positivum* imposuisse. 501

Ego inde confirmo efficaciter, quòd *in Alphab. Confessarior. num.* 552. ostendam, esse ob authoritatem probabile, quòd interpres confitentis possit, ad evitandum ingens malum, revelare Confessionem; sicuti ergo non tenemur confiteri confessario peccatum cum probabili periculo revelationis, ita nec interpreti aperire. Vide Cardinalem de Lugo *Disp.* 15. *Sect.* 5. referentem plures authores pro hac sententia, quam vocat & communem, & probabilissimam, licèt ipse dissentiat ab ea, at consentit Dicastillo *Disput.* 7. *num.* 222. 502

Dixi

503 Dixi autem: *de occultis*, quia periclitantem in procella maris, vel in subita peste teneri confiteri etiam coram aliis ea, quæ jam antè sunt manifesta, si omnia secretè manifestare non potest, valde probabile est. Ita rursum Tannerus, quem meritò audies in tali articulo, etiam idcirco, ut hac tuâ humiliatione expies partem pœnæ jam jam luendæ in igne, ad quem mox transibis per aquam.

504 Unde inferes, Xistum nostrum, constitutum in articulo mortis, non fuisse obligatum confiteri per interpretem ullum peccatum, nisi, si quod commisisset coram ipso interprete, vel rescitum ab interprete. *Ergo potuit migrare è vita sine omni absolutione*? Resp. Non potuit in casu, quo non habuit *moralem* certitudinem; se esse verè contritum. Dicast. *loc. cit. n.223.* sed debuit fateri se revera esse reum unius, aut plurium peccatorum, quorum, & omnium petat absolutionem.

505 Dico II. Ille Religiosus Societatis nequaquam obligabatur vel *absolutè*, vel *cum periculo contagionis* fungi illo charitatis officio. Non *cum periculo contagionis*, quia nemo tenetur cum periculo gravis mali proximo succurrere in rebus spiritualibus non necessariis ad salutem. S. Thom. *2. 2. quæst. 25. art. 5. ad 3.* & DD. ibidem. Jam autem ostendimus, Confessionem per interpretem haud esse necessariam ad salutem. Nec auderem damnare de mortali, qui etiam extra contagionis periculum negaret id officii, etenim, qui non sunt superiores, aut pastores animarum, non obligantur sub mortali præstare, etiam sine suo incommodo, aliis beneficia spiritualia, non necessaria, sed solùm utilia ad salutem, ut videre est apud Doctores commentantes in citatam quæstionem Doctoris Angelici.

506 Dico III. Opus non erat, ut confessarius esset tunc præsens, quando aperiebat interpreti sua peccata, sed sufficiebat, modò confessarius superveniret, & ipsi præsenti, existentique coram infirmo narraret interpres peccata à se audita ex ore morientis. Ita singulariter, & expressè contra Cardinalem de Lugo docet, optiméque probat. P. Dicast. *cit. Disp.*

507 *9. De Pœnit. dub. 8. num. 810. & 811.* Ratio est, quia sicuti nos *in Alphab. Confessarior. Cas. XIX. num. 599.* cum ipsomet Lugone tradimus, confessarium posse absolutionem conferre moribundo, qui signa doloris exhibuit, ipso absente, modò ex assistentibus infirmo intelligat, eum edidisse talia signa: ita etiam de verbis clarè exprimentibus singula peccata dicendum est, cùm hæc sint valde luculenta signa. Unde apparet, quid respondendum ad hunc

Casum Fictum, & quidni Factum?

Vincentius miles lethaliter vulneratus dicit commilitoni: Oro, cures actutum advocari sacerdotem, qui me absolvat; & quia est in mora periculum, pandam tibi omnia peccata. Si supervenerit, dum ero adhuc in vivis, tu ei omnia enarra. Paulò pòst adest sacerdos. Narrat, quæ audiit, commilito, auditis dicit sacerdos infirmo omnibus adhuc sensibus prædito. Absolvo te ab omnibus peccatis tuis. *Quæritur, an validè?* 508

Resp. *Invalidè* juxta Lugonem, *validè* juxta Dicastillum, & rei veritatem. Ego tamen pro majori securitate monerem interpretem, ut, quoniam infirmus supponitur, esse adhuc loquelæ compos, huic diceret: *Quandoquidem adest sacerdos, vis, ut ei recenseam, quæ mihi manifestâsti?* Respondente infirmo *affirmativè*, existimo, ne quidem Cardinalem de Lugo plus esse exacturum; quandoquidem illa *affirmativa* responsio data coram ipso est *implicitè* repetita narratio omnium criminum; & proinde locum etiam hîc habet Juris peritorum Regula: *Expliciti, & impliciti* eadem est vis, ac ratio. 509

Sed ecce, omnibus his scriptis, dignatus est me convenire quidam Religiosissimi Ordinis Prælatus, ipse Religiosissimus, qui solitus lectitare mea Alphabeta recensuit ex occasione hunc

Casum Indico-Europæum.

Xantippe Solodorana, ac proinde Catholica mulier nupsit Zvvingliano cuidam Bernensi, atque successu temporis vixit ritu Zvvingliano, retinens tamen in animo fidem orthodoxam. Deducta in supremum vitæ articulum accersit ad se fœminam Catholicam, familiariter sibi notam, relegit apud ipsam peccata totius vitæ transactæ in publica professione hæreseos, cum precibus, & mandato, ut mox accurreret ad vicinum parochum, recenseret audita, impetraret absolutionem Catholicam. Paruit hæc: narravit illa peccata sacerdoti. An rectè? 510

Ita mihi Prælatus ille retulit, & quidem ex ore illiusmet presbyteri, ad quem amandata erat fœmina Catholica; quid autem egerit ipse parochus, ignorare se. Et quidem graviter, *per se loquendo*, deliquit utraque mulier, si voluit (voluisse quis dubitet?) inducere sacerdotem 511

tem ad impertiendam absolutionem absenti, contra apertam declarationem Clementis VIII. de qua *in Alphab. Confessarior. Cas. IV. num. 166.* Ignorantia, optimáque fides *per accidens* eximit à peccato coram Deo utramque, & singulariter moribundam, etiam quatenus se infamabat coram altera muliere, contra doctrinam tradendam *in Alphab. Confessar. Cas. I. num. 20.* Voco autem hunc Casum *Indico-Europæum*, quia memini, me legere similem in historiis Indicis.

512 His adderem resolutionem vulgaris quæstionis, utrùm interpres obligetur lege sigilli Sacramentalis? Sed jam *affirmativè* respondi *in Alphab. Confessar. Cas. XXII. n. 855.*

513 Vulgatæ quæstioni de Confessione per interpretem jungo aliam haud minùs celebrem, utrùm scilicet, qui nequit integre confiteri peccata, nisi ex charta legat, teneatur scribere, & legere? Ac proinde quæri potest, an homini memoriæ multùm labilis necessariò sit aliquatenus imitanda summa solertia, quam exhibet hic

Casus Monasticus.

514 X*Enocrates metuens, ne quid oblivisceretur eorum, quæ ducebat esse operæ pretium cognosci à conscientiæ intimo arbitro, gestabat (more priscorum Anachoretarum) è collo tabellam, in qua stylo notabat omnes proprias cogitationes, mox ut has ipse depulerat, notatarum rationem reddebat illi suo cognitori.*

Quæri ergo possunt duo. *Primum*, an, qui memoriæ est adeò fluxæ, ut sit certò in sua Paschali Confessione per oblivionem multa præteriturus, nisi quotidie referat in chartam ea, quibus eo die graviter Divinum Numen offendit, teneatur referre? *Alterum*, an saltem, postquam excussâ diligenter conscientiâ paulò ante Confessionem Paschalem, si alias deprehendit tantam farraginem criminum lethalium, ut certò sint è memoria elapsuræ multæ species, multi numeri, nisi itidem annotet in charta, aut membrana, debeat necessariò annotare?

515 Respondeo breviter ad utrumque *negativè*. Ratio *prima* partis, quia hæc diligentia est, & nimis extraordinaria, & exposita nimis manifesto periculo infamationis propriæ. Vide dicta *Cas. 10. Conclus. 5.* Ratio *secunda* partis est ferè eadem, quia scriptura, *per se loquendo*, præbet seu causam, seu occasionem manifestationis, infamationísque. Tannerus *cit. quæst. 7. num. 27.* post Cajetanum, Sotum, Valentiam, Henriquez, alios; contra Dicastillum *cit. Disp. 7. num. 239.* & alios, singulariter suam sententiam defendentes cum Vasquez *Quæst. 91. art. 4. dub. 5.* pro articulo mortis. Ego considerans, præceptum Confessionis integre faciendæ esse latum non minùs pro agricolis, & Analphabetis, quàm civibus, & literatis, non minùs pro Indis Orientalibus, Occiduisque, quàm pro Europæis cultioribus; agricolarum autem, seu pagos incolentium pars decima, vigesima, in multis mundi provinciis, aut regnis, præsertim Indicis quinquagesima, centesima, millesima non est, aut superioribus sæculis fuit perita scribendi; sicuti certum est, legem de Confessione per scripturam non extendi ad hosce prorsus hospites in hac arte, ita nec ad peritos. Equidem, si enumeremus omnia præcepta divina *positiva*, non reperiemus ullum, quòd obliget solùm vigesimam partem mortalium ad aliquod certum medium pro ejus observatione adhibendum; cur fingamus hîc aliquid peculiare? 516

Quòd si tamen quis, ut fit sæpissime, conscribat sua peccata in charta, alius legens hanc, peccabit mortaliter esto, in ea contineantur sola peccata venialia, ut noto contra Laymannum *in Alphab. Confessar. Cas. XXII. num. 286.* esto insuper, illam chartam laceraverit in multas partes pœnitens, ac projecerit foras, túque collegeris, & combinaveris fragmenta, & combinata legeris. In *eodem Alphab. n. 858.* 517

Item si judex devenit *mediatè*, vel *immediatè* per hanc scripturam in notitiam alicujus flagitii, vique ejusdem extorsit à reo Confessionem, & propterea tulit in eum sententiam mortis, aut mulctationis pecuniariæ, tenebitur rescindere sententiam, ubi cognoverit, totum processum fuisse fundatum in lectione talis chartæ. Diana *Part. 5. Tract. 11. Resol. 27.* post Fagundez, quibus adde Laymannum *cit. Tract. 6. cap. 14. num. 9.* 518

Adde quoque, quòd, licèt *in cit. Alphab. Confessar. Cas. XXVIII. num. 886.* negaverimus, illos, qui præter confessarium venerunt in notitiam peccati confessi, generatim æquè peccare utendo illâ notitiâ absque ulla revelatione secreti, ac peccat confessarius, attamen vix a mortali excusandum (si tamen excusandum) videri, qui notitiâ haustâ ex illicita lectione talis schedæ utitur in pœnitentis damnum, esto non injustum ex se, ut, si ex ea cognoscas, illum pœnitentem esse valde alieno à te animo, non præstes ei Beneficium, quod cæteroqui præstiturus eras. Nihilominus tamen excusarent omnes, qui in eodem Casu relati à nobis faciunt ipsimet confessario potestatem utendi notitiâ extra casus injustitiæ. 519

Porrò occasione hujus de scriptura argumenti expedienda est hîc illa quæstio, utrùm Confessio fieri debeat voce, an sufficiat peragere scripto? tradendo videlicet sacerdoti legenda omnia peccata, ac dicendo generatim; *confiteor omnia, quæ hîc scripta sunt*? Respondeo 520

deo verò ad hanc quæstionem, licèt Confessio, seu sui accusatio Sacramentalis facienda sit communiter voce articulatâ, quando id fieri potest, ut docet communis Ecclesiæ praxis, ac proinde videri queat esse communiter illicitus ille, quem induximus, confitendi modus, inprimis tamen is ipse modus articulatâ voce utendi nec est de essentia, ut patet in muto, nec ita necessarius, quin valeat defendi hic

Casus Constantiensis.

521 X*Averiades juvenis universæ vitæ peccata omnia post exactissimum examen retulit in chartam, hancque confessario legendam exhibuit, ut, si qua non essent satis explicata, aut forent necessariò monenda, confessarius tantò certiùs posset promovere defectûs suppletionem. Legit confessarius, atque redeunti ad se Xaveriadi, quærentique, an omnia essent ritè scripta? Respondit ille.* Omnino. Ac si ita vis, flecte genua; dic cum dolore, te jam confiteri mihi illa omnia, peteréque eorum absolutionem, mox impertiar. *Noluit hac indulgentiâ uti Xaveriades, sed quia jam peregerat cætera necessaria, recitavit è sua charta, quidquid in eam retulerat. Quæritur, an illa indulgentia confessarii non excesserit limites præscriptos?*

522 Quæ scribo, habeo ex ore ipsiusmet Xaveriadis, qui & nominavit confessarium, videlicet P. Melchiorem Deggenhart, primum, eúmque laudatissimum Rectorem hujus Collegii Constantiensis; quem, quia scio fuisse virum insignis probitatis, ac prudentiæ; ei quippe convixi Anno integro, nec dubito, quin etiam hîc prudenter & consentaneè piæ, veræ Theologiæ egerit.

523 Ratio est *primò*, quia Lugo *Disp. 15. Sect. 5. n. 80.* rectè probat contra Vasquez, non extare ullam obligationem confitendi voce, & distinctè, seu sigillatim omnia peccata, sed *per se loquendo*, sufficere, si tradantur legenda sacerdoti, & post lectionem dicatur: *Accuso me de omnibus, quæ hic scripta leguntur*, sicuti, quando, heri factâ apud me sacrilegâ Confessione, tactus hodie dolore ad me redis, satisfacis dicendo: *Me rursum accuso de omnibus heri tibi confessis, & præterea de isto, quòd malitiosè omisi.*

524 Ratio est *secundò*, quia Suarez *Disp. 21. Sect. 3.* Vasquez *Quæst. 91. art. 4. dub. 4. num. 7.* & alii fatentur, saltem ejusmodi Confessionem suffecturam, quando pœnitens sentiret magnam difficultatem ex verecundia, si omnia deberet nominare. Quid si igitur Pater Deggenhart, ut erat vir sagax, & tamen valde rectus corde, notavit ejusmodi verecundiam? Ergo processit vel ex sententia, quam retulimus ex Lugone; vel ex ea, quam ex Suarez, & Vasquez, à nemine, ut existimo, negatâ.

At quia idem Lugo *num. 86.* testatur, esse 525 communem sensum Doctorum, quòd sub gravi obligatione teneamur uti saltem illis generalibus verbis: *Me accuso de omnibus hic scriptis, & lectis.* Nisi impediat impossibilitas aut *physica*, aut *moralis*, qualis quidem *moralis* vix fingi potest, idcirco rectè exegit P. Deggenhart illam locutionem generalem. Ex cujus locutionis sufficientia inferes cum Cardinale de Lugo *num. 80.* me satisfacere meo officio, si tibi, qui vidisti me heri patrantem sex grandia peccata, confitear hodie præcisè dicendo: *Confiteor tibi illa sex peccata, quæ heri vidisti à me commissa; præter illa verò adhuc commisi hoc, vel illud.*

Hisce de scriptura adde, esse à Clemente 526 VIII. damnatam sententiam existimantium, Confessionem posse per scripturam fieri absenti, aut ab absente sacerdote mitti in literis absolutionem.

CONFESSIONIS RELIQUÆ CONDITIONES EDISSERUNTUR.

CASUS XXII.

Imperfectè confitentis.

SUMMARIUM.

Casus committentis multas imperfectiones in Confessione. 527.
Recensentur genericè *conditiones Confessionis.* 528.
Superfluitas damnatur in ea. 530.
Sicut & à Joanne Sanchez recitatio Confessionis generalis. 531.
At laudatur præcisè dicens: Per signum crucis, *& præcisè subdens*: Peccavi, 532.
Damnatur ab eodem dicens: Accuso me de omnibus eo modo, quo Deus me scit commisisse. 534.
Confitens ex vana gloria quì peccet? 535.
Et mentiens in Confessione. 537.
Ac proinde se accusans de mortali, quod non patravit. 540.
Aut accusans se de uno solo, eóque confficto veniali. 541.
Secùs, si huic addat aliquod verè commissum. 542.
Quomodo Confessio debeat esse nuda? 547.
Quatenus pœnitens teneatur parére confessario? 556. In-

Iudicium de Confessione. numero 557. descriptâ. n. 558.

527 *YSon ita confitetur: 1. Habeo pessimam uxorem, quæ me propè quotidie ad blasphemias incitat. 2. Bis crapulam bibi. 3. Semel non rectè jejunavi. 4. Quater fui minùs honorificè locutus de aliis. 5. Loquor quandoque crassa verba cum exigua ædificatione domesticorum. 6. Semel impudicè me gessi cum aliena uxore. 7. Occidi aliquos non gladio (quod Deus avertat) nec mihi unquam in animum venit) sed linguâ. 8. Aspexi bis aliquod objectum minùs honestum. 9. Confessario tussiente, dixi unum, vel alterum peccatum, quod ipse non intellexit. De his, & omnibus peccatis corde, ore, aut opere contra Dei, aut Ecclesiæ præcepta, scienter, vel ignoranter, sive post ultimam Confessionem, sive per totam vitam commissis doleo, me accusans de iis, prout Deus me novit, speróque absolutionem, & salutarem pœnitentiam. Quæritur.* Quid pronuntiandum de hac Ysonis Confessione?

528 Resp. Esse valde imperfectam, quia peccat contra plures conditiones perfectæ Confessionis. Etenim Summistæ post S. Thomam *in 4. dist. 18. q. 4.* consueverunt conditiones ad legitimam simul & exactam Confessionem requisitas comprehendere sequentibus hexametris:

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis:
Atque frequens, nuda, discreta, libens, verecunda;
Integra, secreta, lachrimabilis, accelerata;
Fortis, & accusans, & sit parêre parata.

529 *Duas* omnino præcipuas jam explicavimus superioribus Casibus, seu capitibus, *alteram*, quæ est integritas, *alteram* indicatam adjectivo *Lachrymabilis*, adeóque dolorem, seu contritionem, aliarum etiam quasdam indicavimus superiùs; nunc singulas percurremus, indicando etiam locos, quibus jam sunt nonnullæ satis, vel utcunque explicatæ; ac supponendo, aliquas ex conditionibus descriptis esse de *necessitate* Confessionis, quasdam *de bene esse* ipsius, ut loquitur S. Thom. *loc. cit. ad 4.*

530 Itaque Confessio tunc dicitur *simplex*, dum est talis, ut omnia superflua omittantur. Joannes Sanchez *in Select. Disp. 1. num. 4. & seqq.* fusè urgens hanc explicationem, eámque roborans multiplici authoritate. Certè S. Thom. *loc. cit. ad 4.* sic loquitur: *Confessio dicitur simplex, ut non recitet in Confessione, nisi quod ad quantitatem peccati pertinet.* Et Suarez *Disp. 12. Sect. 10. n. 1.* sic loquitur: *Generaliter verum est, omnia illa, quæ materia Confessionis non sunt, nec ad finem ejus quidquam conferunt, esse à Confessione resecanda.* Vult quoque Possevinus *de officio curati Cap. 7.* ut Religiosi, soliti facere longas Confessiones, non permittantur narrare, nisi graviora venialia.

Insuper ipse Joannes Sanchez *loc. cit. n. 24.* 531
non probat morem illorum, qui præmittunt Confessionem generalem, seu totum *Confiteor*, secùs, si dicant: *Confiteor DEO, & tibi Pater, quia peccavi nimis cogitatione, verbo, & opere.* Hanc ego rationem valde probo, & cuperem, ut juniores Religiosi assuefierent illi, atque uterentur saltem tunc, cùm solent octo. 10. &c. deinceps confiteri.

Quin conatur Joannes Sanchez *loc. cit.* per- 532
suadere, ut signando te signo crucis præcisè dicas: *Per signum Crucis.* Et mox subdas illud solum verbum: *Peccavi.* Tum subjicias narrationem peccatorum, nisi fortè videatur ex peculiari causa præmittendum tempus ab ultima Confessione; censétque, vim remittendi venialia, quam S. Thomas, & alii adscribunt Confessioni generali, totam consistere in illo verbo: *Peccavi.* Notat etiam, singulariter corri- 533
gendos, qui dicunt e. g. *peccavi unâ hebdomade carnaliter cum tribus solutis, cum singulis semel, alterâ hebdomade cum duabus, sed tertiâ cum singulis*, quandoquidem oporteret solùm dicere: *Fornicatus sum octies.* Denique *n. 25* im- 534
probat illos, qui, postquam explicaverunt sua peccata eo modo, quo putabant, esse commissa à se, subdunt. *Accuso me de omnibus eo modo, quo scit Deus, me commisisse.* Nam Confessio non est facienda secundùm id, quod Deus cognoscit, sed juxta id, quod peccator. Ita ille.

Humilis erit Confessio, si fiat in spiritu 535
contrito, & humiliato. Sicut & *Pura*, quando non ex intentione vanæ gloriæ, alteriúsve pravi finis; qui, si sit solùm venialiter malus, non efficit Confessionem mortaliter malam. Dicastillo *Disp. 8. n. 81.* cum communi contra Silvestrum, & alios paucos, at si sit mortaliter malus, e. g. ad seducendum confessarium, reddit Confessionem irritam; fit autem longè rarissimè, ut præfigatur tam detestandus finis.

Qui confitetur præcisè, ne incurrat pœnam 536
statutam in non confitentes, interim non excludens *positivè* finem principalem Confessionis, tunc solùm peccat, ut sic, mortaliter, quando lex imperans Confessionem obligat sub mortali, sicut obligat *Ecclesiastica* ad annuam omnes Christi fideles ratione utentes, & Clementina Nigros Monachos ad menstruam juxta nonnullos relatos *Cas. XIII.*

Nomine *Fidelis* Confessionis intelligunt o- 537
mnes illam, quæ est expers omnis mendacii. Quia verò Suarez *Disp. 22. Sect. 10.* Lugo *Disp. 16. Sect. 2. §. 6.* Dicastillo *Disp. 8. dub. 3.* atque alii nonnulli copiosè disserunt de mendaciis in Confessione dictis, tanquam de re permultùm referente ad mores, idcirco repræsento se-

quentibus §§. summam eorum, quæ ipsi tradidére.

538 I. Itaque mortaliter peccat, *generatim loquendo*, qui mentitur circa rem spectantem ad substantiam Sacramenti Pœnitentiæ; venialiter verò, qui mentitur circa rem nullo modo spectantem ad substantiam Confessionis. Censetur autem tunc semper, & solùm committi mendacium circa rem spectantem ad substantiam, quando illud mendacium aut efficit, ut Sacramentum fit irritum, aut per illud graviter decipitur confessarius, redditúrve absolutio falsa in re gravi.

539 II. Proinde, *generatim loquendo*, mentiris tunc mortaliter, cùm *implicitè*, vel *explicitè* negas peccatum mortale, quod hîc, & nunc teneris confiteri; at solùm venialiter, quando negas veniale, aut mortale, cujus aperiendi hîc, & nunc obligatio tibi non incumbit.

540 III. Delinquis quoque mortaliter accusans te de mortali, quod tamen non patrâsti. Suarez, Lugo, Dicastillo post Navarrum, Coninck, Reginaldum, alios adversùs Silvestrum, & alios. Ratio est, quia judicium confessarii variatur per illam additionem in re gravi, ut apparet in illo, qui absque debito examine auget contra veritatem notabiliter numerum mortalium. Censétque Cardinalis de Lugo *Disp. 14. Sect. 8. n. 125*. Dicastillo *cit. Disp. 8. n. 57*. hanc responsionem esse veram: etiamsi talis addat, se jam esse confessum illud mortale. Nam hoc addendo addit mendacium mendacio, decipit in re gravi confessarium, redditque formulam absolutionis in re gravi falsam.

541 IV. Tunc quoque mendacium est lethale, quando tota Confessio constat, vel meris venialibus confictis, vel uno solo veniali, eóque conficto, nam formula absolutionis redditur tunc integre falsa; sicut & redditur, quando cum illo falso veniali confiteris, quæ aut coram Deo non sunt peccata, quia e.g. commissa sine ulla deliberatione, aut ex causa tollente omnem malitiam, aut sunt quidem verè peccata, sed de illis vel non doles, vel non habes ullum propositum emendandi.

542 V. At verò standum est communissimâ opinione citatorum autorum contra Cajetanum, Armillam, alios apud Suarez *loc. cit. n. 6*. negantium mortalitatem culpæ, quando quis affingit sibi veniale, modò antè, vel pòst exhibeat aliam materiam sufficientem pro absolutione. Ratio est, quia tunc nihil planè agitur contra substantiam Confessionis, ut patet ex allata explicatione *n. 538*. Unde à fortiori infertur, in allato casu non peccari mortaliter, etsi vel unum, aut plura venialia narrentur sine ullo prorsus dolore, vel confessario interroganti, utrùm hoc, aut illud veniale admiseris, *absolutè* negas. Imò nec venialiter delinques, si neges nō absolutè, sed *cū apta æquivocatione*, ut notant Suar. Lugo, Dicast. meritò supponentes, esse quādoque fas etiam hîc uti æquivocatione, ut etiam deduces *ex Alphabeti Quadruplicis Part. 3. Cas. XVIII. n. 601. & seqq.* ubi fusè de usu æquivocationum.

VI. Ad præsentem materiam refer, quod ex Lugone, & pluribus *Cas. XV. n. 379*. retuli contra Joannem Sanchez, multas peccatorum mortalium circumstantias posse taceri à pœnitente, quando non interrogatur à confessario, at quando interrogatur, peccari mortaliter negando. 543

VII Mendacium, quod committitur adversùs substantiam Sacramenti, continet semper duplicem malitiam, scilicet mortalem oppositam virtuti Religionis, adeóque sacrilegii furfure contaminatam: alteram adversùs veracitatem, & quandoque adversùs legem de infamando indebitè, quæ utrùm, ut sic, sit etiam mortalis, non est opus discutere. Vide Dicastillum *n. 53*. Item venialem malitiam sacrilegii continet falsa accusatio de veniali juxta dicta *n. 542*. sicut & fortè falsa negatio delicti venialis. At quando mentiris nullo modo in ordine ad Confessionem, sed solùm in ipso confessionali ante, aut post absolutionem, circumstantia confessionalis, vel Confessionis non affricat suo mendacio pravitatem ullam sacrilegii; certè non affricat mortalem. Lugo *§. 6*. asserens, hoc esse certum. 544 545

Frequentia Confessionis, de qua alter versus ex descriptis *n. 528*. satisfacies confitendo iis temporibus, quibus imperat lex *Divina*, *Ecclesiastica*, *Votiva*, aut *Regularis* juxta explicationes allatas suprà *Cas. X. XI. XII. XIII*. 546

Nuda est Confessio, quando non est velata verborum obscuritate, sed ita clara, ut confessor patenter intelligat peccati speciem, & gravitatem; quamvis hic discretione opus sit, ut in peccatis lasciviæ verba sint rara, & pudica, & sobria, & honesta, quantum est possibile, ita tamen, quòd factum clarè intelligatur, ne sacerdos tangatur motu sensualitatis. Hæc omnia descripsi ex Silvestro *Verb. Confessio. q. 1*, nullo sapiente dubitante, quin turpissimè se ipsos decipiant, qui omnia quidem necessaria dicunt, sed vel tam submissâ voce, vel tam obscuris, fucatísque verbis, vel sacerdote ita tussiente, ut non possit percipere omnia substantialia. Sed nec illi satis nudè confitentur, qui, cùm alios scandalizârint loquendo, irascendo, &c. dicunt, se hæc fecisse cum exigua ędificatione proximi; aut, cùm pensum canonicum recitârunt distractè, ajunt, se cum exigua devotione recitâsse. 547 548

Discretio servatur, quando & quæritur confessarius aptus, aut majora peccata majori pudore dicuntur, teste Silvestro, aut à cogitationibus ad opera fit progressus, aut majora è venialibus dicuntur potiùs, quàm minora. 549

Libenter confitetur, qui non invitus, qui non metu solius pœnæ, de quo suprà *n. 67*. Sicut, & ille *verecundè*, qui coram Deo erubescit, & Religiosi tunc singulariter meritò erubescunt, quando unum, idémque veniale sine ulla, aut vix ulla emendatione identidem confitentur. 550

In-

551 *Integritatis* requisitæ conditiones abundè explicavi *Cas. XIV. & seqq.*

552 *Secreta* debet esse, *per se loquendo*, Confessio, quia non licet absque rationabili causa se se infamare. Item ita secreta, ut nullo in casu obliget Confessionis præceptum ad faciendam publicam (id est, audiente aliquo alio præter confessarium) Confessionem peccati non antea noti. Patet ex iis, quæ de Confessione per interpretem dixi *Cas. praeced.*

553 *Lachrimæ* sunt sæpe dispositio, sæpe effectus contritionis, intensique doloris; at sine piaculo possunt omitti, etiam quando patrata sunt gravissima crimina.

554 *Accelerat* Confessionem, quando statim post gravem lapsum recurris ad medicum spiritualem; ad id tamen te non teneri sub gravi præcepto, etsi fortè differendo sis obliturus illud peccatum, probavi *Cas. X. n. 261.* Interim expedit sæpe meminisse sanctum Thomam Aquinatem (ut alibi quoque refero) solitum dicere, se non posse capere, qui fieri queat, ut quis reus noxæ lethalis, nec per Confessionem, nec per contritionem deletæ, possit capere quietum somnum.

555 *Fortis* Confessio dicitur tunc, quando superatur terror, aut pudor revocans à manifestatione debita: *Accusans* verò, quando te, non alterum accusas, rejiciendo culpam in eum; quamvis utique non sit per se malum, si precibus, aut minis inductus peccâsti, atque in Confessione dicas, te ab alio inductum, tacendo nomen hujus.

556 Denique ille pœnitens ritè dicetur *paratus parêre*, qui acquiescet vel declarationi, vel mandato confessarii, justis de causis. Et verò *in Alphab. Confessarior. Cas. ult.* probo, pœnitentem obligari ad suscipiendam pœnitentiam injunctam à confessario. Item ratio naturalis dictat, esse ei parendum, quando declarat pœnitenti hanc, aut illam minimè controversam obligationem restitutionis, solutionis, cum pæ condonationis, fugiendæ occasionis, &c. Quando autem illa obligatio est controversa, negantibus videlicet probabiliter aliquibus, eam adesse, haud tenetur pœnitens sequi declarationem confessarii, cùm potiùs confessarius teneatur accommodare se opinioni probabili pœnitentis, ut probabo *in eodem Alphab. Confessarior. Cas. IV. n. 178.* Excipe: nisi confessarius injungat pro pœnitentia æqua, & justa objectum illius declarationis.

557 Ex his omnibus apparet, esse verum, quod superiùs retuli ex S. Thoma, scilicet aliquas ex enumeratis conditionibus esse *de necessitate Confessionis*, alias *de bene esse ipsius*.

558 Apparet quoque, quid censendum de Confessione Ysonis, descripta *n. 527.* Pronuntiandum quippe est, fuisse multis modis vitiosam, defectuosam. Etenim 1. Cœpit Yson ab accusatione uxoris. 2. Usus fuit voce apud plurimos valde æquivocâ; plurimi enim nomine *blasphemiæ* intelligunt imprecationes, & gravia juramenta. 3. Nec expressit ullum numerũ illarum blasphemiarum. 4. Nomen *crapulæ* multis significat plenam ebrietatem, multis semiplenam. 5. Quid, oro, est *non rectè jejunare*? 6. Minùs honorificè loqui; loqui cum exigua 559 ædificatione; aspicere objectum minùs honestum, non est *nude* confiteri; tolerandum tamen id est in timoratis conscientiis. At in perversis haudquaquam, quia nescis, utrùm per hæc verba intelligant gravem detractionem, grave scandalum, rem valde turpem. 7. Impudicè se gerit, tum qui turpiter tangit, tum qui fornicatur, ergo nequit confessarius esse contentus hac accusatione. 8. Ille occisor addit su- 560 perflua. 9. Exprimenda erant illa duo peccata, quæ, tussiente confessario, erant narrata; imò tota illa Confessio erat repetenda, si Yson noravit vitium, & non emendavit mox. 10. Joannes Sanchez locis suprà relatis oppessulâsset os illi Ysoni, paranti suam Confessionem claudere tam prolixo, superfluo epilogo.

Denique apparet, illum, *per se loquendo*, 561 non delinquere, qui solet alteri è suis confessariis aperire solùm venialia, alterum autem accedit pro mortalibus; talis enim non agit contra ullam ex productis conditionibus, nisi aucupetur bonam æstimationem apud priorem.

CONFESSIO QUANDO ITERANDA.

CASUS XXIII.

Vulgaris.

SUMMARIUM.

Casus rudis hominis soliti confiteri rudi parocho, 562.

Non est obligandus pœnitens ad iterandam Confessionem, nisi constet evidenter de obligatione, 563.

Repetitio quorundam alibi indicatorum. 564 & seqq.

An repetenda tota Confessio, in qua intercessit mortalis negligentia? 568.

Aut, quando confessarius non est memor ullius peccati auditi? 570.

Quomodo te geres, excipiendo generalem Confessionem illius, qui est tibi ordinariè confessus sed sacrilege? 571.

Quomodo pœnitens confessus substantiam peccati, at oblitus circumstantiæ? 573.

Iudicium de iteratione Confessionis, n. 562 proposita, 576.

562 *Zosimus homo rudissimi, crassissimi ingenii, Parochianus sacerdotis etiam perquam rudis, & segnis, bis in Anno peregit suas Confessiones apud hunc suum parochum decennio integro, atque ab hoc absolutus, licèt vix unquam ullum certum, aut vero similem numerum peccatorum mortalium exprimeret; demum cùm in ejus pagum delatus quidam Religiosus exciperet publicè festis Natalitiis Confessiones, accedit & Zosimus; confitetur more suo, id est, sine numero ullo; quare increpitus ab illo Religioso, dicit, se semper ita fuisse confessum, nec à parocho reprehensum; jubet ergo Religiosus, ut repetat Confessiones decennii proximè elapsi. Quæritur*: An jure? Et universim quibus sit repetenda Confessio?

563 Repeto pro fundamento dicendorum sententiam è Filliucio *Tract. 7. n. 151. & 154.* à me alibi relatam his verbis: *Non sunt obligandi fideles ad iterandas Confessiones, ubi non constat evidenter de obligatione.* Atqui non constat *evidenter*, id est, certò, de obligatione, quando aut verè dubium est, an adsit talis obliga-
564 tio, aut verè probabile est, non adesse. At tunc constat certò, quando certò constat, intercessisse in priore, aut prioribus Confessionibus defectum *substantialem*; vel omnibus omninò consideratis, dubium remanet, an intercesserit talis defectus, juxta dicta suprà *Cas. XVIII. n. 430.* Qui quidem defectus quandoque provenit ex vitio pœnitentis, quandoque ex confessarii; modos & rationes indicabo *in Alphab. Confessar. n. 276. 277. 278.*

565 Nominatim dicam, non esse te adigendum ad repetendam Confessionem, quando es confessus peccatum à parte quidem rei mortale, at habitum à te, vel confessario pro solùm veniali *n. 285.* vel à confessario pro non facto, cùm sit verè patratum *n. 280.* vel quando confessarius fuit rudissimus *n. 281.*

566 Dicam & quoque *n. 293. & seqq.* an repetenda, quando confessarius aut non interrogavit numerum, vel speciem; aut quando non docuit necessariò docenda; aut dedit *invalidè* absolutionem, Item quando Confessio est facta confessario, aut non habenti potestatem in sua omnia peccata *n. 384.* aut non bene intelligenti Idioma pœnitentis *n. 479. & seqq:* aut dormitanti *n. 489.* aut facta à dubitante, an sit mortale, non confiteri omnia mortalia *n. 277.* aut ab excommunicato, qui fuit absolutus à peccatis, priusquam à censura *num. 168.* Rursum quomodo corrigendus defectus absolutionis penitus omissæ *n. 286.* & quando ante decennium cœpisti sacrilegè silere aliquod crimen, an repetendæ omnes Confessiones peractæ illo decennio, *n. 155. n. 260. & seqq.*

His & quibusdam aliis *in citato Tract.* seu 567
Alphabeto quà sufficienter indicatis, quà etiam explicatis, probatisque addo pro praxi sequentia.

I. Tametsi rectè asserunt Medina, Suarez, 568
Vasquez, alii cum, & apud Dicastillum *Disp. 9. dub. 13. n. 466.* esse repetendam Confessionem, in qua omissum est ex mortaliter mala negligentia vel ignorantia aliquod peccatum mortale; est quippe valde difficile capere, quomodo possit Sacramenti hujus valor, seu essentia consistere cum peccato *formaliter* mortali; quia tamen contraria opinio Cajetani, Soti, Victoriæ apud Dicastillum *l. c.* & plerorumque Thomistarum, ut testatur Diana *Part. 2 Tract. 3. miscel. Res. 31.* eos sequens, ac defendens, nequit adhuc vocari improbabilis, ideo non immeritò dixi *in Alph. Confess. n. 278.* non esse facilè quemquam adigendum ad repetendam Confessionem ob culpam negligentiæ admissam in excutienda conscientia.

II. Non est ullo modo probanda praxis 569
nonnullorum injungentium necessitatem repetitionis, quando pœnitens non implevit pœnitentiam, aut per oblivionem, aut per socordiam; fuit quippe nihilominus *valida* Confessio præcedens, nec potuit irritari per subsequentem defectum culpabilem. Lugo *Disp. 16. Sect. 15. n. 660.*

III. Nec repeti debet, quando confessari- 570
us planè immemor peccatorum auditorum, aut statûs pœnitentis absolvit jam impositâ, aut non impositâ pœnitentiâ; nihilominus enim fuit *valida* talis absolutio. Suarez *Disput. 28. Sect. 6.* Coninck *Disp. 12. dub. 7.* Bonacina *Disp. 5. q. 5. Sect. 2. p. 7. n. 15.* Lugo *l. c. n. 628.* Si tamen nondum imposuit pœnitentiam, tunc, ut *licitè* imponat, debet esse memor saltem statûs pœnitentis, alioquin imponeret imprudenter.

IV. Quando tuus ordinarius pœnitens o- 571
misit sacrilegè per tres, quatuor, aut plures Annos aliquod peccatum mortale, denique autem tactus divinitus aperit tibi ulcus, nequaquam opus est, ut repetat omnes Confessiones peractas toto illo quadriennio, seu, ut clariùs loquar, distinctè explicet species, & numeros omnium peccatorum patratorum illo quadriennio, sed solùm inprimis illorum, quæ fortè alteri confessario interea aperuit; deinde illorum, quæ detexit cum *formali* sacrilegio; id est, advertens, à se omitti non omittenda. Si enim unus, vel duo Anni ex illo quadriennio fluxerunt, quibus sæpe accessit Confessionem, sed prorsus immemor præteriti sacrilegi silentii, non erit necesse, quidquam dicere, aut de peccatis illo biennio Confessis, aut de numero Confessionum, Communionúmve. Quantum verò ad tempus, quo dura- 572
vit sacrilegium silentium, satis erit in primis exprimere peccatum *sacrilegè* omissum, dein *in genere* se rursum accusare de omnibus antea
dete-

detectis illi eidem confessario, speciatim autem de iis, quæ fortè idem pœnitens alteri est interea cum pravo silentio fassus; denique de numero Confessionum Communionúmque obitarum *sacrilegè*; qui numerus communiter exprimitur sufficienter dicendo; *solitus sum illo biennio circiter bis in mense: ferè singulis mensibus confiteri, & communicare.*

573 V. Quando es confessus aliquod peccatum mortale vestitum circumstantiâ mutante speciem, quam tamen omisisti per oblivionem, aut culpabilem negligentiam, in discutienda conscientia, est, & non est opus, ubi proximè confiteberis, exprimere unà *cum circumstantia* actum *principalem*. Suar. *Disp. 22. Sect. 2.* quia nimirum quandoque fieri potest, ut in secunda Confessione manifestetur integre malitia circumstantiæ, quandoque autem, ut non satis explicari queat. Declaro: Si obstrictus voto non edendi carnes toto tempore Adventûs, comedas aliquo die veneris, exprimásque in Confessione duntaxat, te die vetito edisse carnes, nihil per oblivionem dicens de voto tuo, satisfacies Legi de Confessione, si dicas in proxima Confessione, *Transgressus sum semel votum graviter obligans*; at si patrâsti adulterium, confessus duntaxat, te cum aliqua esse fornicatum, necessariò te facies in proxima Confessione rursum reum adulterii, quia scilicet injustitia, quam admisisti utendo uxore alienâ, revera nequit intelligi in sua specie sine nominatione adulterii, seu copulæ cum aliena, quandoquidem injustitia est genus continens infra se multas species, quia verò transgressio cujusque voti est ubique ejusdem speciei, ideo cùm dicis, te esse transgressum votum obligans ad mortale, dicis *specificam* malitiam circumstantiæ, vestientis esum carnium usurpatarum die vetito.

574

575 Porrò quandonam specifica ratio *circumstantiæ* possit, aut non possit sufficienter exprimi, non expresso actu, cui ipsa *per accidens* adjungitur, nequit certâ Regulâ definiri. At bene potest ex allata doctrina inferri, haud delinquere, qui in ea Confessione exprimit seorsim *principalem* actum malum, & seorsim *circumstantiam* sufficienter intelligibilem ex se, ut si in primo exemplo dicas: Edi carnes feriâ sextâ semel: Juravi bis: prævaricatus sum aliquod votum obligans sub mortali. Vide plura hac de re apud Cardinalem de Lugo *Disp. 16. Sect. 16.*

Denique ex dictis palàm est, Zosimum, *per se loquendo*, fuisse obligatum repetere omnia mortalia admissa toto decennio, exceptis pauculis; quorum numerum expressisse narratur; quia tamen dicitur fuisse rudissimi ingenii, potuit ipsi singulariter patrocinari doctrina, quam Laymannus meritò à capite ad calcem legendus, relegendúsque à parochis, præsertim Teutonibus, expressit *Lib. 5. Tract. 6. cap. 9. n. 4.* his verbis: *Interdum, si appareat magna hominis ruditas, confessarius contentus esse potest enarratione peccatorum a proxima Confessione commissorum, præcedentium autem rudi aliquâ cognitione, præsertim, si aliorum præsentium copia adsit. Quandoquidem rudis ille propter obligationis ignorantiam non crassam capax est absolutionis, ut pono; ad perfectiorem autem dispositionem hic, & nunc facilè adduci non potest, ut ponimus.* Ita P. Paulus Laymannus, loquens de rustico solito sine numero confiteri apud parochum, & meritò supponens, quòd, *per se loquendo*, debuerit Zosimus examinari distinctiùs, si spes fuit explicandi quid distinctiùs, juxta dicenda *in Alphab. Confessar. Cas. IX. n. 436. & seqq.* 576 577

Atque hæc sufficere visa mihi sunt ad explicationem eorum, quæ necessaria judicantur ad officium, obligationémque pœnitentis, & confitentis, ipsámque rationem, & conditiones Confessionis Sacramentalis; obligationes, officiáque confessarii proponemus *Alphabeto*, seu *Tractatu sequente*; quod Alphabetum quia conscripsi non solùm ante præsens, sed etiam absque animo subjungendi istud, mirum non est, quòd illi inseruerim sat multas quæstiones, quæ magis convenissent præsenti, seu huic sexto. 578

TRACTATUS SEPTIMUS, SEU ALPHABETUM CONFESSARIORUM.

Quo

XXIII. Præcipuis Cardinalibus Casibus, Atque aliis multis *FACTIS*, non *FICTIS*, Edisserunt Officia Confessarii.

DISPOSITIO TRACTATUS.

Explicabo 1. *Quid sit Confessarius; & quæ generatim ejus munia?* 2. *Quomodo debeat esse approbatus?* 3. *Quomodo jurisdictione præditus?* 4. *Quid ei observandum circa formam substantialem, accidentalémque Confessionis?* 5. *Quibus præcipuè modis errare soleant confessarii, dum vacant excipiendis confessionibus?* 6. *Quomodo emendare debeant commissos errores?* 7. *Qua prudentiâ, industriâque iis utendum?* 8. *Quæ circa Casus reservatos iis scienda?* 9. *Quæ singulariter notanda in excipiendo Confessiones rustici?* 10. *Quæ in pueri?* 11. *Quæ in fatui, surdi, & muti?* 12. *Quæ in utentis linguâ ignotâ?* 13. *Quid si ipse confessarius dormitavit in confessionali?* 14. *Quid si obtigit ipsi homo scrupulosus?* 15. *Quid si confitens solas imperfectiones?* 16. *Quid si identidem recidens in idem peccatum?* 17. *Quid si deditus obscœnitatibus?* 18. *Quid si inquinatus variis delictis?* 19. *Quid si moribundus?* 20. *Quid si Religiosus?* 21. *Quænam observabit circa pœnitentiæ injunctionem?* 22. *Quænam circa sigilli obligationem?* 23. *Quænam circa usum sigilli?*

QUID SIT CONFESSARIUS? ET AD QUID OBLIGATUS?

CASUS I.

Mirificorum Confessariorum.

SUMMARIUM.

Casus militum confitentium aliis militibus, pusillúmque terræ porrigentium pro Communione. num. 1.

Quid sit confessarius? 3.

Confessionis Sacramentalis *definitiones toto cælo secundùm verba differentes.* 5.

Debet necessario statui duplex definitio Sacramentalis. 11.

Qui censeantur confiteri cum intentione absolutionis? 12. *&* 13.

Quid sit subjicere clavibus hanc, aut illam actionem? 15.

Po-

Potestas clavium est duplex. Ibid.
Nullum extat praeceptum, quo quis non habens copiam confessarii teneatur aperire alteri sua peccata. 18.
Non est per se *licitum, confiteri non sacerdoti. 19.*
Indicantur tria munia confessarii. 22.
Graviter peccat confessarius, non cogitans de remediis emendationis. 23.
Describitur pulchra sententia S. Chrysostomi. 24.
Quomodo confessarius fungatur officio Judicis? 25.
Quomodo teneatur audire Confessiones? 26. & 27.
Et quidem cum periculo mortis? 28.
Declaratur casu patetico. 29.
Quid si parochianus velit, nullo obligante praecepto, confiteri? 32.
Casu continui prodigii declaratur obligatio confitendi in articulo mortis, 35. & seqq.
Item in alio. 39.

1 A*Ngliæ Rex Henricus Anno Christi 1415. ingressus cum exercitu Galliam, captis aliquot locis, Gallisque prælio victis, at non multò post ab iisdem undique cinctus pollicetur, se, si cum exercitu incolumi dimittatur, restituturum loca, quæ de iis cœperat. Negantibus Gallicis* (refero verba, quæ ex Ænea Sylvio describit Nauclerus *in sua Chronologia Generat. 48. ad An. Salvatoris 1415. fol.* mihi 1050.) *noctu (ita enim impetraverat inducias) vocatis ducibus*: Neque fugere, *inquit*, commilitones, neque pacem ex hostibus consequi possumus, quamvis cedere regno Galliæ voluerimus; sola nos arma tueri possunt; non est, cur tantum exercitum formidetis; justam causam justus Deus adjuvabit. Ite, *& alter alteri vestra peccata confitemini*, pusillùmque terræ ob memoriam Sacramenti Eucharistiæ Salvatoris alter alteri porrigite, crastinâ die liberabit nos Dominus ex manibus inimicorum. *Sic dimissâ concione peractis, quæ jusserat, curare milites corpora præcepit. Orto die commissum est prælium, ceciderunt Gallorum millia quatuor genere illustri. Omnes captivos Henricus in Angliam duxit, &c.*

2 Refero, ut dixi, verba Æneæ Sylvii, postea Romani Pontificis, insigniti nomine Pii II. quæ exhibent nobis confessarios sanè *mirificos*, sagatos, non togatos, conjugatos, non cœlibes, magnam partem vel Alphabetarios duntaxat, vel etiam analphabetos, omnes sine sacerdotali non solùm corona, sed etiam charactere. Quærendum igitur, *an & quo jure licuerit ipsis excipere suorum Confessiones commilitonum?* Patebit responsio *n. 21.* ubi scilicet dissolvero alteram ex sequentibus tribus quæstionibus. *1. Quid sit confessarius, seu quæ ejus definitio? 2. An, & quo pacto possit laicus quandoque fungi officio confessarii? 3. Ad quid sit obligatus confessarius?*

Quæritur ergo I. *Quid sit Confessarius?*

Resp. Non reperiri à me apud DD. seu definitionem, seu descriptionem illius expressè, & reflexè datam. Dabo ergo ego, quia omnis rei institutio à definitione proficisci debet, Judice M. Tullio *Lib. 1. de Officiis.* Dico itaque: *Confessarius est sacerdos præditus potestate ligandi, atque solvendi in foro Sacramentali*, id est, confitentem *Sacramentaliter* absolvendi. 3

At quid est confiteri Sacramentaliter? Resp. Est facere Confessionem *Sacramentalem.* 4

Quid verò est facere Confessionem Sacramentalem? Respond. Propè mihi hîc aqua hæret. Si miraris hoc, Lector, mirare priùs, exhiberi à magnis Theologis duas toto cœlo, si nudis insistas verbis, differentes descriptiones tantæ, támque quotidianæ rei, quàm est Confessio. Ajo: *Differentes toto cælo*: qui enim confessarius sequetur sensum *grammaticalem* prioris, mercabitur orcum, qui posterioris, cœlum, siquidem Joannes Wigers *in 3. p. S. Thom. q. 6. a. 1.* non solùm describit Confessionem *Sacramentalem* hisce verbis formalibus: *Confessio Sacramentalis est suorum peccatorum legitima, & voluntaria accusatio sacerdoti facta, ut virtute clavium Ecclesiæ remissionem impetremus*, verùm etiam mox subdit; *Sacramentalem* Confessionem ita ferè describi à Scholasticis, & nullam aliam *Sacramentalis* Confessionis descriptionem uspiam proponit. Eodem sensu definit Confessionem expressè *Sacramentalem* Silvester V. *Confessio 2. n. 1.* P. Reginaldus *l. 2. c. 1. n. 1.* P. Dicastillo *de pœnit. disp. 7. dub. 1 n. 2.* P. Georgius Rhodes *Tom. 2. disp. Theol. Scholasticæ disp 2. de pœnit. q. 4. sect. 1. §. 1.* asserens, esse *certum*, Confessionem *Sacramentalem* rectè sic definiri: *Est accusatio peccatorum in specie facta sacerdoti ad obtinendam illorum remissionem beneficio clavium Ecclesiæ.* Huc refer Bonacinam *de Sacramentis d. 5. q. 5. sect. 1. p. 1.* Stephanum à S. Paulo *in Theol. Mor. Tr. 5. d. 5. dub. 1.* & alios plures, qui Confessionis, de qua Theologi disserunt, unam unicam descriptionem, eámque similem hîc productis afferunt, omnes enim intendunt definire tunc Confessionem *Sacramentalem.* Atqui definitionis productæ ex Wigers verbis si insistat confessarius, non existimabit, violari à se sigillum Confessionis, propalando crimen illius, qui est ipsi sacrilegè confessus, sic enim ratiocinabitur ipse: Sigillum Confessionis oritur ex sola Confessione *Sacramentali*, sicut olim audivi, scripsique in scholis; atqui Confessio sacrilega non est legitima, 5 6

tima, ergo nec *Sacramentalis*, ergo nulli culpæ affinis ero, si ad avertendum grave aliquod, publicúmque malum, manifestavero crimen revelatum mihi in Confessione, ex quocunque defectu sacrilega. *An talis Confessarius non mercabitur orcum?*

7 Dices: Mercabitur, quia nimis ruditer intelligit, vel potiùs non intelligit mentem illorum Doctorum, ipsi enim nomine *Sacramentalis Confessionis* designant solam illam, quæ à Christo Domino est instituta, veráque pars Sacramenti pœnitentiæ, qualis non est sacrilega. Resp. Hoc scio, sed quæro 1. Cur hoc non exprimant? 2. Cur non scribunt Confessionem *Sacramentalem* esse duplicem? 3. Cur, quando pronuntiant, obligationem sigilli Sacramentalis emanare ex sola Confessione *Sacramentali*, non dicunt, per hanc intelligi non solùm illam, quam ipsi descripserunt, sed insuper aliam, aut generaliorem, aut specificam?

8 Cur non præivêre exemplo Patri Dicastillo, & Christophoro Rallero, qui ad occurrendum (ut interpretor) argumentationi Confessarii à nobis introducti, locis mox citandis tradidêre aliam abstractiorem, generaliorem, minùs limitatam, cum suo definito convertibilem, ac minimè captiosam, similem huic veræ, verissimæ:

9 *Confessio Sacramentalis est accusatio peccatorum, facta sacerdoti vero, vel probabiliter existimato, in ordine ad absolutionem.* Ita P. Suarez *de Pœnit. disput. 33. sect. 2.* P. Coninck *Tom. 2. in 3. p. d. 12. dub. 1. num. 4.* Dicastillus *de Pœnit. d. 12. d. 2. n. 24.* P. Filliuc. *Tr. 7. cap. 11. num. 319.* & reipsa idem D. Rallerus Monasterii Zwvifaltensis Abbas in insigni Tract. *de Pœnitent. cap. 9. §. 2.* atque Sanctgallenses *Tom. 10. fol. 281.*

10 Positâ hâc definitione facillimè perspicietur veritas illius, hâc ætate usitati Axiomatis: *Sigillum Confessionis emergit ex omni, & sola Confessione Sacramentali*, adeóque etiam ex illa, quæ non est legitima, neque pars Sacramenti, cujus Axiomatis confirmandi infrà *n. 787.* veritatem non defendes sine Confessionis *Sacramentalis* descriptione diversa à superiore, allatâ *num. 5.*

Sequitur ergo 1. descriptionem illam superiorem, seu *num. 5.* exhibitam vel esse vitiosam, vel solùm specificam, non autem universalem, seu generalem. Absit, ut vocem vitiosam, cùm sit suppar illi, quam ipse S. Thom. *in suppl. q. 7. art. 1.* & Catechismus Romanus authoritate Conc. Tridentini editus, tótque DD. tradunt, explicántque.

Ut igitur liberetur ea vitio apparente, & simul occurratur consequentiæ superiùs expressæ, atque à me solùm idcirco (quemadmodum satis clarè, ut fatebitur quivis Lector, immodicæ philodoxiæ vitio liber, etsi nonnemo graviter carpsit, expressi in *prima* excusione hujus Alphabeti) amandatæ ad Orcum, quòd contineat consequens valde perniciosum, ac nimis ruditer, imperitéque deductum ex principio à parte rei vero, malè autem intellecto, seu potiùs non intellecto, dico quidem primus, sed necessariò, Confessionem *Sacramentalem* esse in genere ita definiendam, sicut descripsimus ex Suarez; ita autem generatim sumptam dividendam esse in duas species, scilicet in *legitimam*, & *illegitimam*; *legitimam* esse illam omnem, & solam, quam designârunt Doctores. *num. 5.* nominati; *illegitimam*, quæ cùm sit accusatio peccati facta sacerdoti vero, vel probabiliter existimato in ordine ad absolutionem, attamen ipsi deest aliquid *essentialiter* requisitum pro obtinenda reipsa condonatione, scilicet vel integritas *formalis*, vel dolor, aut propositum, aut legitimus sacerdos. Ratio hujus doctrinæ est, quia & reipsa admittitur ab omnibus, tametsi ab iis non tradatur *formaliter, doctrinalitérque*, & sine hac divisione non salvabitur veritas illius Axiomatis: *Obligationem sigilli gignit sola Confessio Sacramentalis.*

Porrò pro vero intellectu nostræ generalis definitionis observa, non esse ullatenus *Sacramentalem* Confessionem, quando quis aut confitetur alicui piæ imagini, tanquam sacerdoti, sicut eventu piissimæ simplicitatis declarabo *Cas. XXII. num. 822.* aut convenit etiam in confessionali confessarium, eique tanquam sacerdoti detegit unum, pluráque peccata, sed sine ulla etiam implicita, confusáve intentione percipiendi absolutionem *Sacramentalem*, sed præcisissimè, ut petat consilium pro salute animæ suæ, usurpandum extra confessionale; hanc tamen ipsam manifestationem esse *Sacramentalem*, ut notat ipse Suarez. Confessionem, quando fit cum animo accusandi se coram illo sacerdote, tanquam judice constituto à Christo, ut ab eo vel absolvatur, vel curetur, seu juvetur eo modo, quo ipse judicaverit expedire; hoc enim satis est, ut talis Confessio sit *aliquo modo Sacramentalis*, & ordinetur ad absolutionem, saltem sub conditione, si Confessarius judicaverit, vel certè si Deus per ministerium ipsius disposuerit pœnitentem; nec potest negari, quin talis Confessio sit saltem inchoata Confessio *Sacramentalis*, inquit Suarez. 12

Addo ego, illum sufficienter confiteri *Sacramentaliter*, seu cum intentione absolutionis, qui sincerè (secùs, si fictè, ut providè notat Rallerus) se accusat de uno peccato, omittens nequiter alia, siquidem se accuset, ut impetret pronuntiationem formulæ *Sacramentalis*, seriò factam à confessario, atque schedam Confessionis. Ergo ex omnium mente exigitur ad Confessionem *Sacramentalem*, ut aperiatur saltem unum verum, aut dubium, existimatúmve peccatum, idque cum intentione saltem *implicita*, aut *confusa* percipiendi absolutionem *validam*. 13

lidam, invalidámve, adeóque subjiciendi clavibus. Vidi verè perspicacem Doctorem P. Coninck *l. c. num.* 4.

15 Sed fortasse quæret nonnemo ex rudioribus, *quid sit subjicere clavibus hanc, aut illam actionem; hoc, aut illud dictum, vel factum, &c.* Resp. Subjicere *clavibus* est subjicere potestati ligandi, & solvendi illum, cujus mentionem fecimus in descriptione Confessarii, ita ut illa potestas vocetur *clavis* idcirco, quia sicut *clavis* reserat domum, aut cistam, ita etiam potestas, tradita sacerdotibus, & confessariis, aperit cœlum; quia verò illa insuper potestas est duplex, scilicet solvendi, & ligandi *Matt. 16.* adeóque claudendi, aperiendíque cœli, idcirco nuncupari solet potestas *clavium*, & non tantùm *clavis*. Quæ potestas cùm præterea exerceatur intra, & extra Confessionem, ideo forum aliud est *internum*, aliud *externum*; & quidem *internum* duplex, scilicet *internum Pœnitentiale*, seu *Sacramentale*, de quo suprà, & *internum Conscientiæ*, qua de re nos in sequentis Voluminis *Tract. 5.* seu *Theol. Iurid. Moral. c. 37. n. 260.*

16 Quæritur II. *An non vel oporteat, vel certè liceat quandoque confiteri non-sacerdoti, adeóque, an non-sacerdos nequeat fungi officio confessarii?* Rationem dubitandi subministrat noster Casus *Mirificorum Confessariorum*, ortus forsan inde, quòd *Cap. 1. de pœnitent. dist. 6.* expressè scriptum sit. *Tanta vis Confessionis est, ut, si deest sacerdos, confiteatur proximo.*

17 Resp. I. Certum est de fide, solum *verum* sacerdotem esse idoneum ministrum Sacramenti pœnitentiæ; sic enim, ut alia omittam, definitur à Concil. Trident. *Sess. 14. de Sacrament. pœnit. can. 10.*

18 II. Certum quoque est, nullum extare præceptum, quo quis, non habens copiam confessarii, aperiat alteri sua peccata. Unde verba, quæ retuli *ex cap. 1. de pœnit.* falsò adscripta S. Augustino, vel continent solum consilium, vel projicienda sunt ultra columnas Herculis.

19 III. Ne licitum quidem est, *per se loquendo*, confiteri non sacerdoti, aut cum animo accipiendi *Sacramentalem* absolutionem, cùm hanc talis dare nequeat, aut quando ille non sacerdos est homo imprudens, garrulúsve, nec enim fas est, *per se loquendo*, sese infamare.

20 Reginaldus *Lib. 1. c. 1. n. 8.* ex Navarro. At verò alicui laico viro prudenti, tenacíque silentii detegere vulnera animæ, vel ad sui salutarem confusionem, vel ad petendum consilium fas, & quandoque laudabile est. Reginald *loc. cit.* post Franciscum Victoriam; laudabilissimum autem, si tuo Religioso Superiori denudes totam tuam animam.

21 Ex his deduces, mandatum, aut etiam consilium Henrici Regis, de quo noster primus Casus, itémque illas Confessiones non posse excusari à peccato, nisi ob ignorantiam, seu bonam fidem, intentionémque; nam & sese diffamabant illi milites absque sufficienti causa, & inducebant illos personatos confessarios ad fungendum *sacrilegè* munere confessarii, & jaciebant semina multarum discordiarum, quæ facilè poterant secuturis Annis oriri ex revelatione, vel etiam exprobratione criminum cognitorum ex tali Confessione.

Quæritur III. *Quæ sint munia veri confessarii, seu ad quid obligatus sit ipse?* 22

Resp. Generatim tria munia incumbunt ipsi, scilicet Medici, Doctoris, Judicis. *cap. Omnis utriusque. de pœnit. & rem. Medici*, ut præscribat remedia necessaria curandis morbis animi, *superfundens vinum, & oleum vulneribus sauciati*, inquit Innocentius Papa III. *in cit. cap. Omnis utriusque. eod.* Ita ut graviter delinquat non præscribendo opportuna remedia, quando rationabiliter credit, pœnitentem indigere ad suam de mortali aliquo peccato emendationem ejusmodi præscriptione, quæ quidem fieri potest vel *imperando* per modum pœnitentiæ, vel solùm *ostendendo* necessitatem utendi hoc, aut illo antidoto. Et absque dubio funguntur vel admodum imperfectè, vel etiam admodum malè, & culpabiliter suo officio illi confessarii, qui vix unquam faciunt vel *explicitè*, vel *implicitè* hanc reflexionem: *Quo pacto curabo hunc pœnitentem? Quod, aut quæ remedia erunt huic animæ maximè proficua?* Certè hos petit illa de pastoribus Israel apud Ezechiel. *cap. 34.* querela: *Quod infirmum fuit, non consolidâstis.* 23

Ergo audiendus S. Chrysostomus *hom. 30.* ita monens: *Imitandi sunt boni medici, qui non uno curationis modo utuntur, sed cùm viderint, primis remediis non esse depressum morbum, alia, atque alia rursus excogitant.* Sed de his plura *Cas. VII. num. 310. & 311.* 24

Doctoris officio fungi tenetur confessarius in iis Casibus, quos indicabo *num. 311. & seqq.* 25

Denique obit partes *Iudicis*, 1. dum examinat pœnitentem, juxta dicenda *n. 307.* 2. dum judicat de ipsius peccatis, sintne mortalia, an venialia; qua de re *Cas. V. n. 189.* & *Cas. XVI. n. 458.* 3. dum impertitur, vel negat absolutionem, ut explicabo *Cas. IV. & V.* Postremò dum imponit pœnitentiam, ac satisfactionem debitam aut soli Deo, aut hominibus, prout dicam *Cas. XVIII. & XXI.* Hoc tertium officium, *judicis* videlicet, præcipuum est inter tria enumerata, indicatúrque apertè verbis Salvatoris apud *Ioan. cap. 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.*

Quæritur IV. *Quandonam teneatur confessarius fungi suis officiis, seu quando sit obligatus excipere Confessiones?* 26

Resp. I. Qui non ex justitia, ut parochi, eorúm-

eorúmque adjutores, sed ex sola charitate, ut Religiosi, excipiunt Confessiones, non tenentur sub gravi peccato obire hoc munus, nisi deficientibus aliis in extrema, vel gravi necessitate spirituali moribundi. Patet ex communi doctrina de obligatione diligendi proximum quoad *spiritualia*; declaravique *Tr. 1. sect. 4. n. 157. & seqq.*

27 Resp. II. Ordinarius pastor tenetur per se, aut per alium excipere Confessiones suorum, quoties hi tenentur confiteri, ut tradunt omnes, quandoquidem stipendio constitutus est potissimùm ad hoc ministerium obeundum in necessitate. Et quidem tenetur id præstare etiam cum periculo mortis, quando pœnitens existit in *extrema*, vel in *gravi* necessitate salutis. Cardin. de Lugo *de pœnit. disput. 22. sect. 1. n. 10.* post P. Valent. Reginald. Bonacin. Dicitur existere, seu versari in *extrema* necessitate, quando morti vicinus implicitus est peccato mortali, & ignorat, aut quid sit *perfecta* contritio, aut an, & quomodo elicienda; versatur autem in *gravi* necessitate salutis, quando non sine magna difficultate potest elicere contritionem perfectam. Lugo *ibid.* Certè tenetur quivis confessarius in primo casu succurrere tali, quantò magis proprius?

28 At *quomodo sciam, ipsum versari in hac, aut illa necessitate?*

Si nôsti, esse hominem flagitiosum, præsumes existere in gravi necessitate; etenim tales rarissimè, nisi à Confessariis edocti, & inducti, eliciunt actum *perfectæ* contritionis, sed solùm *attritionis* ex metu gehennæ.

Si compertum tibi est, esse vitæ perquam bonæ, & honestæ, confessúmque paulò ante ægritudinem, prudenter confides, operam tuam haud esse ipsi necessariam. P. Suarez *de pœnit. disp. 44. sect. 3. n. 15.* perperam à Ferdinando Hauckio *in Epinomia Paroch. verb. Sacramenta in genere n. 18.* citatus in contrariam, ipsi Hauckio probatam sententiam. Sin est unus è neque calidis, neque frigidis, atque ab uno mense non expiatus Confessione *Sacramentali*, rursum rectè præsumes indigere absolutione sacerdotali; rari enim sunt inter ejusmodi sæculares, de quibus imprudenter formides, ne intra tantum temporis offenderint Deum lethaliter cogitatione, verbo, vel opere. Atque ita sentiunt à fortiori Suar. *l. c.* Didacus Nugn. *in addit. ad 3. part. S. Thom. q. 33. a. 2.* idem Hauckius *l. c.* atque alii, nemine, quem sciam, apertè dissentiente. Unde Joannes Caramuel *in Theologia præter-intentionali* (ita nuncupatâ, quòd in eo volumine perquam subtiliter ventilet longè plurimas actiones, seu effectus præter intentionem evenientes) *num. 2595.* non modò generatim scribit, parochum teneri pro spirituali ovium suarum salute vitam exponere, quotiescunque eæ sunt constitutæ in *gravi* quoque necessitate spirituali, sed etiam mox speciatim ad præsens propositum subdit expressè, eundem obligari administrare cum mortis quoque discrimine Sacramentum Pœnitentiæ, nisi certus *moraliter* sit, infirmum non existere in statu peccati mortalis, aut certè non esse tunc occubiturum: citátque pro hac altera doctrina meritò Nugnum, utpote qui loco allegato exigit omnimodam certitudinem de bono statu morituri entis, addit Nugno Sylvium, Molfesium, Villalobos, Filliucium *Tr. 3. cap. 5. num. 99.* ac Dianam *Part. 5. Tr. 3. Ref. 93.* Præmittat autem idem Doctor hunc

Casum planè Patericum.

ANselmus flagitiosus Vir, & in peccatis suis induratus ad Sylvæ-Ducis (Sylvæ-Ducis seu Hertzogenbusch Germanicè est præclara urbs sub jugo Batavorum) *territorium confugit, ibíque propter novum scelus capitur, & damnatur capitis. Salutis terrenæ exspes æternam desiderat, & confiteri exoptat. Vocat Petrum (Pastorem suum) & se esse in extrema necessitate protestatur; affirmans, se esse lapidei cordis, malis moribus imbutum, contritionis actibus eliciendis omnino inassuetum, adeóque diffidere sibi, & ipsi soli confidere, velléque per Sacramentalem Confessionem ab omnibus peccatis liberari. Petrus Anselmum esse in æterna damnationis periculo videt, an sit in proximo, & extrema necessitate? dubitat: & quia suam vitam exponeret, si ibi caperetur, teneatúrne adire ad illius audiendam Confessionem? rogat.* 29

Sic loquitur D. Caramuel *l. c. n. 2493.* ac respondet, in primis Valentiam, Lorcam, Suarez, Sylvium apud Dianam *P. 3. Tr. 5. Ref. 50.* asserturos, Anselmum versari in *extrema* necessitate. At Coninck *Tr. de fide disp. 25. dub. 89.* id negaturum, cùm supponatur in Casu, illum scire, quid sit contritio, quámque necessaria ad salutem. Deinde loco directæ responsionis ad illum Casum Patericum subjicit *num. 2515.* illas duas doctrinas, de quibus superiùs. Atqui supponitur in specie facti, Anselmum esse in peccatis mortalibus, & jam damnatum capite, ergo, judice Caramuele, obligabitur Petrus Parochus, etiam cum periculo *certo* mortis, adire Anselmum, eíque præbere aures confitenti, cùm certò versetur in gravi saltem periculo sempiternæ combustionis. Plura hanc in rem *Tract. 1. num. 114.* & *Tract.* proximè *præcedent. n. 111.* ubi dissero de facilitate, & difficultate eliciendi contritionem *perfectam.* 30

Sed

31 *Sed peste laborat unus è meis subditis, quam si mihi assiet, privabuntur cæteri parochiani omni confessario?*

Resp. In primis ad vitandam contagionem uteris illâ cautelâ, quam subministro *in Alphab. Communic. Cas. XXI. n. 412*, 2. Si periculum imminet solùm ex integra, non autem ex dimidiata Confessione, audi solùm partem illius; si enim pœnitens *licitè* dimidiat suam exhomologesin ob imminens sibi periculum mortis, quid ni, & confessarius ob idem suum periculum? Vide P. Laymannum *Lib. 5. Tract. 5. cap. 13.*

32 Idem curatus tenetur præbere aures suis, confiteri volentibus, non solùm quando hos urget præceptum Confessionis, sed etiam quando ex sola devotione volunt suam exonerare conscientiam. Laymannus *loc. cit.* Bonacina *De pœnit. quæst. 7. punct. 4. §. 2.* & alii communiùs contra alios, minimè gentium audiendos, saltem quando est tempus Jubilæi; nullus enim Episcopus non graviter plecteret parochum, qui id temporis nollet exhibere
33 illud ministerium. Sed parochus tunc dicit. *Ite ad meum cooperatorem, mihi non est commodum, vos audire.* Resp. Loquitur quidem tunc, ut *mercenarius*, non ut bonus pastor, at nolo illum idcirco damnare de mortali. damnarem autem, si carens cooperatore nollet vacare illi muneri festis solennibus, quibus multi expetunt ipsius operam, quia hanc negando præberet ansam non levis scandali. Consule de his omnibus Rallerum *c. 8. §. 13. & seqq.* non pœnitebit.

34 Porrò obligantur parochiani sub mortali confiteri tum semel in Anno, tum in *probabili* periculo mortis, tum quando Eucharistiæ Sacramentum (sufficit si conscius peccati mortalis præmittat cæteris *perfectam* contritionem) est suscipiendum. Casus, quibus Confessio non est necessariò præmittenda Communioni, explicavi non perfunctoriè *in Alphab. Communicant. Cas. XVI.* sicuti, & *Cas. XV. num. 234.* monui, licèt non adsit obligatio confitendi pro Sacra Synaxi, quando conscientia non est gravata ullo peccato mortali: attamen generali consuetudine esse receptum, ut obituri Communionem Paschalem se sistant sacerdoti proprio, vel delegato; si se mortaliter peccâsse, negent, super hoc ipso confessarii judicio sese subjiciant. Periculum mortis quod attinet, quæri potest, utrùm illud subsit in hoc

Casu continui prodigii.

35 *Est in stemmate Equitum Bohemorum de Longa Villa donum quoddam divinum, planè admirabile, quod videlicet cistam quandam bene magnam habebant olim in castello Oselez sacris pro Sacrificio Missæ vestibus asservandis adhiberi solitam; nunc in arce Rabii depositam: quæ à sæculis compluribus mortem cujusvis ex illa familia personæ, grandi quodam strepitu prænuntiat, quo per totam arcem resonat, quasi magnâ aperiretur, & clauderetur violentiâ, rebus tamen omnibus ei superpositis (ut quandoque stanneâ supellectile, ollis fictilibus, aut etiam lapidum superingestâ congerie) illæsis, immotis; soléntque quamprimum cista illa personuit, ab Arcis Rabii incolis admoneri personæ illius familiæ omnes, ut cuipiam illorum sepulchrum, cistámque mortualem à Deo jam parari sciant, séque ad mortem piè obeundam disponant.*

Verbatim exhibeo hunc *continui prodigii* 36
Casum ex vita Venerabilis Patris nostri Alberti Chanouusky, ex illustri familia Equitum Chanouuskiorum, jam tenentium arcem Rabii in Bohemia, orti, viri verè Apostolici, ad cœlos evocati Anno 1643. conscripta à Patre Joanne Tannero *Cap. 15. fol. 145.* ubi etiam supponit manifestè, illam cistam edidisse consuetum strepitum, ad indicandam mortem corporalem viri Apostolici.

Oritur ergo hæc curiosa, nova, nec inuti- 37
lis quæstio: *An omnes ex ea illustri familia obligentur præcepto Confessionis, ratione periculi mortis, & consequenter, an singulorum parochis incumbat onus illos monendi de hac obligatione, aut eis præbendi aures volentibus ultro confiteri?*

Resp. Si in ea familia existant, sicut olim
in Fabiorum, ducenti, vel trecenti (quod 38
esset instar miraculi) tunc non incumbit cuiquam eorum obligatio faciendi necessaria ad mortem Christiano ritu obeundam; secùs, si solùm decem, quindecim, aut viginti. Nam in *primo* casu nemini eorum generatur *morale*, prudénsque dubium de morte jamjam impendente, at generatur in *secundo*. Rationem simul & declarationem hujus utriusque responsionis, & fundamenti pro illa allati, petes *ex*
Alphab. Baptizan. Casu XX. num. 699. Quam- 39
quam forsasse quispiam etiam in *secundo* casu dicet, posse sine temeritate Confessionem differri usque ad initium mortis prodrom, seu morbi. Plura de hoc *in Alphabeto Confiten. Cas. X. in Append.* ubi retuli mirum prognosticon mortis imminentis civis è cœnobio Agaunensi.

CON-

CONFESSARIUS APPROBATUS; SEU DE APPROBATIONE CONFESSARII.

CASUS II.

Religiosi.

SUMMARIUM.

Casus Religiosi non approbati, & tamen excipientis Confessiones famulantium Monasterio. 40.
Referuntur verba Tridentini de necessitate approbationis. 42.
Quid, & quotuplex sit approbatio? 43. & 44.
In Constantiensi Diœcesi approbari debet etiam, qui habet beneficium curatum. 45.
Quid sit propriè beneficium parochiale? 46.
An competat Superioribus Religiosis? Ibid.
An jus approbandi competat Abbatibus, habentibus jurisdictionem quasi Episcopalem? 47. *fuse.*
Referuntur 29. jura Abbatum potientium ejusmodi jurisdictione. Ibid.
An Episcopus possit Abbates compellere ad constituendos Vicarios perpetuos. 48.
Invalidè *absolvit Religiosus, cui approbatio est iniquè negata.* 49.
Potestas absolvendi à venialibus an competat etiam non approbato, & excommunicato? 51.
Capucini quo pacto declinent examen? 55.
Quis Episcopus approbet? 56. & 57.
In Germania non solent Religiosi approbationem petere, nisi semel. 58.
At parochi sæpiùs. 60.
Casus de parochis excipientibus Confessiones alienorum. 61.
Religiosi nequeunt sine approbatione excipere Confessiones sæcularium famulantium etiam illi Monasterio, cujus Moniales audiunt ipsi confitentes. 63.
An longa consuetudo tollat necessitatem approbationis? 65.

40 B*abylas Confessarius Monialium excipit etiam sæcularium, Monasterio famulantium Confessiones, idque ex vi privilegii concessi à Sede Apostolica suo Monasterio; excipit autem sine approbatione Episcopi; partim quia censet, privilegio audiendi Confessiones etiam sæcularium excludi necessitatem approbationis; partim quia jus, & potestas audiendi Moniales videtur esse instar beneficii parochialis, ad cujus functiones non exigitur alia approbatio peculiaris; partim denique, quia neque Babylas, neque ejus antecessores postulaverunt unquam ullam approbationem, & tamen nullus Episcopus unquam eos monuit. Quæritur ergo, an sit, fueritque opus eam procurare?*

Casum hunc non finxit, qui resolutionem 41 petiit à P. Leonardo Lessio, ut videre est *in ejus Auctar. ad 1, 2. verb. Confessarius Cas. 3.* Quid & quàm *fundamentaliter* responderit, videbimus *n. 63.* postquam addensatâ synopsi fuerimus complexi, quæ de approbatione certa, vel dubia tradidêre scriptores, & imprimis Synodus Tridentina, cujus sanctionem hac de re, veluti fundamentum omnium dicendorum repræsento ex *Sess. 23. c. 15.* propriis verbis: *Quamvis presbyteri in sua ordinatione potestatem* 42 *absolvendi à peccatis accipiant, decernit tamen Sancta Synodus, nullum etiam Regularem posse Confessiones sæcularium, etiam sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale Beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur, aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat, privilegiis, & consuetudine quacunque, etiam immemoriali, non obstantibus.* Hactenus Concilium; circa cujus verba notanda sunt sequentia.

I. Approbatio non est gratia, aut privile- 43 gium, dependens ex libera concedentis potestate, sed est authentica, seu authoritativa declaratio, testificatióque, personam, quæ approbatur, esse instructam qualitatibus necessariis ad fungendum officio Confessarii, dummodo accedat jurisdictio, quæ nil aliud est, quàm potestas sententiam ferendi in subditum. Et proinde *approbare* aliquem, est declarare, illum esse dignum, cui à legitimo Superiore possint re ipsa, & in actu *secundo* committi subditi, in quos exerceat potestatem clavium, descriptam suprà *n. 15.* at *dare* jurisdictionem, est assignare ipsi re ipsa subditos, in quos prædictam exerceat potestatem. Ex quo apparet, non modò posse approbationem concedi sine jurisdictione, sed etiam non posse sine injustitia negari iis, qui verè digni sunt. Laymann. *Lib. 5. Tr. 5. c. 11.* Diana *Part. 4. Tr. 4. Ref. 210.* atque alii plures contra Hurtadum.

II. Approbatio est duplex, *Expressa* scilicet, 44 vel *Tacita*; qualis *tacita* est, quando Episcopo constat, hoc, aut illud genus sacerdotum liberè excipere in sua Diœcesi, sine sua *expressa* approbatione, Confessiones, & tamen dissimulat, cùm posset se opponere, juxta ea, quæ de jurisdictione *tacitè* concessa trademus *num. 85.* atque indicat P. Lessius *cit. Cas. 3. n. 4.* Tunc etiam adest *tacita* approbatio, quando habens potestatem approbandi dicit cuipiam nondum approbato: *Audi hunc pœnitentem; audi, si velis, omnes volentes confiteri tibi:* nam approbatur in *primo* casu respectu unius, in *secundo* respectu omnium,

omnium, adeóque *absolutè*. *Tacitè* quoque, seu, si mavis, *implicitè* approbatur, cui confertur beneficium parochiale, approbatur autem, vel ab Ecclesia. Lugo *de pœnit. d. 21. sect. 3. num. 63.* vel à Prælato conferente illud beneficium. Fagundez *de Præcept. Eccles. prae. 2. l. 7.*
45 *c. 2.* Quamquam constitutiones Synodales hujus Constantiensis Diœcesis *P. 1. tit. 11. n. 2.* seriò vetant parochis, ne, obtento beneficio curato, se ingerant ad Confessiones excipiendas, priusquam legitimè fuerint approbati. Approbati ratione beneficii possunt in tota Diœcesi, si placeat aliis parochis, audire Confessiones, ut declarat praxis hujus Diœcesis, & aliarum Germanicarum, non verò in sua sola parochia, ut vult Barbosa *in Trid. sess. 23. c. 15 n. 19.* cum aliis, rectiùs, & conformiter mori hujus Diœcesis notans cum communi *n. 21.* quamprimum quis desinit esse parochus, desinere & ejus approbationem, adeò ut ne quidem tempore Jubilæi possit sine nova approbatione absolvere pœnitentes. Idem *ibid.* contra Rodriquez, Villalobos, Joannem Crucium, & Avendanno *in Thesauro Indico part. 2. tit. 12. n. 159.* Nisi fortè fuisset priùs approbatus independenter à beneficio parochiali.

46 III. Dicuntur hîc omnes illi, & soli habere beneficium *parochiale*, qui ratione hujus *primariò* habent curam animarum respectu sæcularium. Lessius *cit. Cas. 3. n. 3.* adeóque Episcopi, & eorum Vicarii Generales in Spiritualibus, imò & in Pontificalibus, seu Episcopi *Titulares*, ut vocant, notátque Lugo *in consil. seu Respons. Moralibus Lib. 1. dub. 15. n. 3.* nam liberaretur jugo Turcico urbs, à qua titulum habet Episcopus, posset sine ulteriore approbatione audire confitentes cives illius urbis. At verò Abbates, Guardiani, Rectores tametsi obtineant veram in suos Religiosos subditos jurisdictionem, etiam *quoad forum externum*, haud tamen sunt dicendi habere beneficium *parochiale*, hoc enim respicit sæculares subditos; ergo nequeunt hos audire sine approbatione, ut fert communis contra Valerum, & alios apud Dianam *P. 2. Tr. 16 Ref. 46.* quam approbationem exigunt etiam illi Religiosi, qui veluti Vicarii Abbatis procurant parochialem Ecclesiam unitam monasterio. Fagund. *l. c.* sicut etiam, licèt ante Concil. Tridentin. potuerit parochus facere sacerdoti non approbato potestatem audiendi suos parochianos, jam tamen nequit. Lugo *cit. disp. 21. n 6.* Diana *P. 3. Tr. 4. Ref. 146.* cum communi contra multos Thomistas. Etenim & verba Tridentini exigentia approbationem Episcopalem, sunt nimis clara, & usus communis firmat nostram doctrinam. Et his omnibus scriptis in prima editione hujus Alphabeti, accipio ex Urbe impressum Decretum S. Inquisitionis, in quo 24. Septemb. Anno 1665. propositionibus viginti octo damnatis, veritísque doceri, aut ad praxin deduci, accensetur hæc: *Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in confessarium simplicem sacerdotem non approbatum ab Ordinario.*

Huic authenticæ declarationi jungo proba- 47
biles responsiones, quas dedi ad literas cujusdam præstantis Theologi Episcopalis, Provinciæ cujusdam Gallicanæ, quibus occasione litis tunc adhuc pendentis inter Ordinarium *A*, & Regularem Prælatum *B*. exigebatur meum judicium super hisce

Quatuor Quæstionibus.

VTrùm Prælatus Religiosus præficiens Ecclesiæ parochiali, incorporatæ suo cœnobio, sæcularem sacerdotem, ad nutum amovibilem, non teneatur hunc præsentare Episcopo saltem ad examen; utpote non approbatum pro illo loco? 2. Vtrùm non etiam ad institutionem ab Ordinario faciendam post Tridentinum? 3. Vtrùm ille Prælatus habeat potestatem constituendi Vicarium sæcularem, ad nutum amovibilem, absque consensu Ordinarii post Tridentinum? 4. Vtrùm non penes Ordinarium sit, constituere tali Vicario competentiam: Prælatus enim non vult dare, nisi tenuissimum salarium.

Ita ille Theologus. Cujus quidem sola *prima* quæstio est propriè hujus loci, quia tamen multis meorum Lectorum accident gratæ, ut opinor, cognitu resolutiones trium sequentium, attingúntque hæ præfectos Ecclesiis parochialibus, adeóque ordinarios Confessarios; idcirco non erit pœnitus abs re, si etiam hîc expressero meum de iis animi sensum.

Ad *primam*, & præcipuam quæstionem quod attinet, respondeo cum distinctione. Aut enim ea Ecclesia est ita incorporata illi Cœnobio, ut Prælatus *B*. obtineat in eam jurisdictionem *Episcopalem*, seu *quasi?* ut est visitare, jus dicere, excommunicare. Flores Diez de Mena *variar. quæst. Lib. 1. p. 10. n. 21.* aut ita, ut non habeat ejusmodi jurisdictionem? Si *primum*, examinabit ipse designatum vicarium. Si *secundum*, submittet scrutinio Episcopi. *Primam* responsi partem quod spectat, videntur quidem ei repugnare tum Cardinalis de Lugo, quatenus *Disp. 21. de pœnit. sect. 1. n. 13.* apertè asserit, beneficium parochiale, cujus possessor legitimus non subjicitur examini pro cura animarum, debere fuisse collatum vel ab *Episcopo*, vel ab hujus superiore; tum Barbosa, quatenus *in Trident. sess. 23 de Reform. cap. 15. num. 54.* ex, & cum Rota resolvit generatim, neminem, nisi approbatum ab *Episcopo*, esse idoneum excipiendis Confessionibus sæcularium. Nihilominus tamen probatur illud *primum* membrum distinctionis tum auctori-

Mmm thori-

thoritate P. Suarii *de pœnit. disp. 28. sect. 5. n. 3.* & Ascanii Tamburini *de jur. Abbat. Tom 3. d 6. q. 11.* ex professo tribuentium jus examinandi Abbatibus, jurisdictionem *Episcopalem*, (etiam in sæculares) obtinentibus post, & cum P. Reginaldo, Campani'i, aliis apud Tamburinum *loc. cit.* & Barbosam *de offic. & potest. Episc. alleg. 25. num. 6.* non dissentientem, tum variis instantiis apud Suarez, & Tamburinum. Et verò Illustrissimus D. Abbas Sanct. Gallensis, in hac Constantiensi Diœcesi, examinat *privativè* ad Illustrissimum Episcopum sacerdotes etiam sæculares præficiendos à se Ecclesiis, in quas exercet jurisdictionem *quasi Episcopalem*. Id ipsum factitant Cardinales non nitentes alio jure, quàm quòd sint præditi jurisdictione *Episcopali*, eam ipsis concedente capitulo: *His, quæ de major. & obed* juxta explicationem Abbatis in id capitulum. Probatur deinde illud ipsum membrum ratione, ut ita dicam, à priori; etenim referens est in suo relato cum omnibus suis qualitatibus. Menoch. *cons. 838. n. 3.* siquidem per relationem omnia, quæ in priore dispositione continebantur, censentur repetita. Expressè Barbosa *in opusculo de clausulis, in clausula: Ad instar*, & reipsa consentiens Tuschus *v. Privilegium concl. 763.* per totam, Parisius *cons. 122. lib. 1* Bartholomæus Socinus *consil. 89. num. 9.* & inter Theologos P. Suarez *de legib. lib. 8. c. 15. num. 2.* citans Navarrum, atque alios, & loquens, sicut & Tuschus, *de privilegiis ad instar*. Atqui, quando agitur de juribus habentis jurisdictionem *quasi Episcopalem*, referens est verus Episcopus, relatum est habens *quasi Episcopalem* jurisdictionem, talis quippe habet jurisdictionem instar Episcopi; adeò ut Diez de Mena *cit. q. 10. & lib. 3. q. 24.* Abbates præditos jurisdictione *quasi Episcopali, absolutè* vocet Abbates *habentes jurisdictionem Episcopalem* quod & factitant multi alii; atqui certum est ex Trident. *cit. cap. 15. de Reform.* examen promovendorum spectare ad Episcopos, ergo etiam spectat ad habentes jurisdictionem *Episcopalem*, adeóque etiam in sæculares, quandoquidem jus examinis comp[etit] Episcopo non ratione Ordinis, sed juri dicti[o]nis, alioqui neque is ante consecrationem, neque Capitulum Cathedrale vindicaret sibi, *Sede vacante*, jus examinandi. [U]nde Abbas *in cit. cap. De his, quæ.* ex eo, quòd Cardinalibus competat jurisdictio *Episcopalis*, deducit, omnia Episcopalis jurisdictionis jura esse eis impertita, sicut & Diana *P. 5. Tr. 2.* permulta iisdem Cardinalibus addit, motus illo eodem principio; & Nicolaus Garcias *de benef. p. 9. cap. 2. num. 136.* testatur, ab Abbate S. Facundi nominari examinatores pro beneficijs eo titulo, quòd habeat jurisdictionem *quasi Episcopalem*; quod jus confirmavit adversùs Episcopum Legionensem Rota, teste Diez *cit. q. 24. num. 21.* atque generatim subdente Garciâ *n. 139.* hæc verba: *Eo ipso, quòd quis habet jurisdictionem quasi Episcopalem, videtur habere jus congregandi Synodum, cùm sit jus Episcopale.* Confirmatur hic discursus illis triginta quà prædicatis, quà juribus, quæ enumerat, & Abbati habenti jurisdictionem *quasi Episcopalem*, adeóque in Regulares, & sæculares competere testatur, probátque prædictus Flores Diez de Mena in pereruditâ *q. 24. & ult. cit. Libri tertii*, quorum indicem texo in gratiam laudabiliter curiosi Lectoris, 1. Itaque talis Abbas, inquit Diez, est verè ordinarius. 2. Potest interponere authoritatem in alienationibus. 3. Potest omnia (jurisdictionalia) facere, quæ Episcopus. 4. Comprehenditur appellatione Diœcesani. 5. Potest præscribere omnia jura Episcopalia, & certam partem Diœcesis, & ordinationes Clericorum. 6. Deputat vicarium, tribunal erigendo. 7. Habet eandem jurisdictionem, quam habet Episcopus electus, confirmatus, & nondum consecratus. 8. Potest indulgentias dare, & exercere per alium, quæ sunt Ordinis Episcopalis. 9. Visitat per se, vel per suos visitatores. 10. Confert Ordines minores, unit Ecclesias. 11. Ecclesias commendat ad tempus, quemadmodum Episcopus. 12. Dispensat pro non residontia in casibus, in quibus potest Episcopus. 13. Dispensat in occultis irregularitatibus, suspensionibus, impedimentis Matrimonii, in quibus Episcopus. 14. Dispensat, ut quis studendo non ordinetur usque ad septennium. 15. Dat licentiam prædicatoribus ad prædicandum in suo districtu, eósque examinat, & approbat. 16. Examinat quæstas, & indulgentias, quas prædicatores nolunt publicare, ipséque eas publicat suis subditis. 17 Confert beneficia simplicia, & curata, interponítque suam authoritatem in permutationibus, & resignationibus simplicium. 18. Providet Ecclesiæ parochiali vacanti, ut Episcopus. 19 Ponit edicta, admittit concursum, & nominat examinatores. 20. Est ordinarius executor omnium ultimarum voluntatum, ut Episcopus. 21. Visitat Collegia pia, & Fraternitates. 22. Commutat ultimas voluntates, ut Episcopus. 23. Visitat suos subditos; at nequit visitari ab Episcopo, ut Apostolico delegato. 24. Cognoscit de causis matrimonialibus, criminalibus, beneficialibus, ut Episcopus. 25. Remittit ex causa monitiones, seu denunciationes matrimoniales. 26. Dat alieno Episcopo licentiam exercendi Pontificalia in suo districtu. 27. Debet, sicut & Episcopus, admitti ad Concilium Generale, seu Provinciale, in eóque habet vocem decisivam. 28. Facit Synodum, & Constitutiones Synodales. 29. Ipse & Episcopus comparantur ad hoc, ut in eorum locis debeant haberi studia, & lectiones Sacræ Scripturæ. Denique

aisque dat suis probabiliter dimissorias. Hactenus Diez, probans isto ordine, quem hîc texui, omnia ista authoritate quà juris, quà Doctorum: quæ, an, & quatenus sint omnia vera, non disputo, nec definio; solùm dico, iis simul sumptis multùm fulciri illud responsum de jure examinandi pro parochiali beneficio, quod suprà indicavimus. Et verò ex horum jurium enumeratione, conjunctionéque deducit idem Diez, esse probabile id, quod ultimo loco retuli ex ipso, quòd scilicet ejusmodi Abbas concedat literas dimissorias pro Ordinibus.

Nec videtur illi nostro responso obstare, quòd Concilium Tridentinum *cit. cap. 15.* deroget omnibus privilegiis datis ad declinandum examen *Episcoporum*, etenim per *Episcopos* intelligi illos, qui sunt vel *propriè*, vel *participativè* Episcopi, convincunt ea, quæ in medium protuli, indicátque Suarez *de pœnit. disp. 28. sect. 5. num. 4.* Aut certè dicendum est, derogari privilegiis *seorsim*, & quasi *solitariè*, & *per se* datis, non autem concessis *consecutivè*, aut per inclusionem in generali, & Sedi adhærente gratiâ. Consuetudo est legum interpres optima *text. cap. Cùm dilectus. De consuet.* atqui hæc in diem hodiernum ita interpretatur illam clausulam derogativam privilegiorum, ut nihil obsit illi, de quo loquimur. Equidem P. Joannes Præpositus *De Sacram. pœnit. q. 8. absolutè* scribit, tales Abbates omnes, quoad curas sibi tali jure subjectas, examinare, & curam animarum conferre sine recursu ad Episcopum. Nihilominus tamen addo, *practicam* resolutionem hujus disceptationis pendere maximè ab usu.

Cùm jam imprimerentur præcedentia, incidi in Consultum XLVI. Joan. Bapt. Lezanæ, quod totum conscriptum est pro declaratione potestatis, & jurium competentium Prælatis Exemptis, habentibus jurisdictionem *Episcopalem*: lege illud, & non pœnitebit; ubi etiam *num. 13.* tradit, talem Prælatum, & personas ipsi subditas, dici esse *nullius* Diœcesis.

Alterum nostræ distinctionis membrum erat, quòd Clericus, quem præfecit Prælatus B. debuerit se sistere, ut appenderetur in Episcopali statera, si ipse Prælatus non gaudeat jurisdictione. Probatur verò tum perspicuis verbis Synodi Tridentinæ, tum inde, quòd tam in hac Constantiensi, quàm in cæteris, ut reor, Diœcesibus usu receptum sit, ut Abbates non præficiant parochialibus Ecclesijs, quantumvis pleno jure, id est, quoad spiritualia, & temporalia (extra jurisdictionem *Episcopalem*) unitis suo Monasterio, nisi approbatos ab Episcopis, atque ita etiam practicari in Hispania, testis est Flores Diez de Mena *Lib. 1. tit. q. 10. num. 26.* rectè subdens, eandem esse rationem Regularium, quos exponere juxta Tridentinum vult talis Prælatus. Vide Barbosam *in cap. 7. sess. 7. de Reformat. num. 27.* & *in citat. cap. 15.* ejusdem Concilii *n. 49.* loquentem de iis, quos Religio Hierosolymitana summè privilegiata exponit.

48 Ad *alteram* quæstionem, de adeundo Episcopo propter institutionem, est etiam cum distinctione respondendum, ac dicendum, haud fuisse illum clericum præsentandum Episcopo pro institutione, si Prælatus *B.* est præditus hâc potestate *Episcopali*, ut liquet ex dictis superiùs; at si non est præditus hâc potestate, nec ullo privilegio peculiari, debuit utique ille Vicarius petere institutionem ab Episcopo, etsi ponamus, illam parochiam esse pleno jure incorporatam suo Monasterio. Cùm enim de jure communi institutio omnium beneficiorum infra Diœcesin spectet ad Episcopum *Cap. 1. De Capell. Monachor.* proindéque Episcopus prætendens jus conferendi, seu instituendi habeat intentionem fundatam in jure. Panormitanus *in cap. Cùm ex injuncto, n. 2. De hæret.* meritò prætendet jus in institutionem illius, de quo loquimur; nec enim prætextus pleni juris competentis illi Prælato involvit jus *instituendi*, sed solùm administrandi spiritualia, ac temporalia cum communi jure constituendi Vicarium, quem si velit, & possit idem Prælatus constituere solùm ad tempus, debebit quidem Episcopus illum approbare, eíque dare licentiam administrandi Sacramenta, at nulla præterea requiretur institutio, aut collatio, inquit Diez *cit. q. 10. n. 26.* quia scilicet illa institutio, quam solemus hîc locorum vocare *Investituram*, respicit solos perpetuos Beneficiarios. Vide plura in hanc totam rem *in fin. seq. Casûs III. in Append. prima.*

Ad *tertiam* quæstionem est etiam adhibenda distinctio, hujúsque triplex membrum. Etenim si Prælatus *B.* pollet jurisdictione *Episcopali*, constituet liberè Vicarium temporalem, sine consensu Episcopali, quandoquidem par in parem non habet imperium *cap. Innotuit. De elect.* & ita declaravit B. Pius V. apud Barbosam *loc. cit. num. 28.* E diverso debebit institui curare perpetuum, si nec *Episcopali* jurisdictione, nec pleno in eam Ecclesiam jure est præditus, quandoquidem saltem ad hunc casum se extendunt verba Concilii Tridentini *Sess. 7. cap. 7. de Reform.* permittentia Episcopo, ut beneficia Ecclesiastica curata, unita Ecclesijs aliis, aut Monasteriis, per Vicarios *perpetuos* procurari provideat. At verò tertiò si prædicta parochia sit pleno jure unita cœnobio Prælati *B.* nonnulli quidem, teste Diez *cit. q. 10. num. 21.* negant, posse eum ab Episcopo compelli ad Vicarium *perpetuum* nominandũ, ipse autem Diez tenet mordicus contrarium, addens *n. 26.* esse respectu tam Ordinum Mendicantium (habentium talia beneficia sibi unita) quàm Monachorum ita declaratum à B.

Pio V. Vt apparet, inquit, *ex motu proprio, qui est in libro Collectionis Bullarum.* Et verò in hac Constantiensi Diœcesi viget usus conformis illi motui, opinionique illius Doctoris; nec dubito, quin consentiat etiam Barbosa *in cit. cap.* 7. qui tamen Barbosa probabiliter non repugnaret, si ille Prælatus habuisset ab immemoriali tempore ex vi privilegii Pontificii consuetudinem faciendi deserviri per Vicarios temporales, nam ille author cum Garcia concedit id juris Capitulo Cathedrali, nitenti tali privilegio.

Ad *quartam* quæstionem responsio clara est ex Trident. Concil. *Sess. 7. cap. 7. de Reformat.* ubi expressè committit arbitrio Episcopi, ut deputet majorem, aut minorem partem fructuum parochialium pro sustentatione parochi.

Sed, ut revertar illuc, unde me abduxit illa quadruplex quà opportuna, quà huic loco importuna quæstio literaria, Dico

49 IV. Qui non est reipsa approbatus *tacitè*, vel *expressè*, absolvit *invalidè* à mortalibus quemcunque sæcularem, extra articulum mortis.

Dixi imprimis. *Re ipsâ approbatus*, nam & Diana *Part. 11. Tr. 4. Resol. 16.* inficiatur, esse probabile (quidquid de valore *coram Deo* insinuet Mathias Corona *De dignit & Potest. Episcopi. Tr. 2. cap. 13. n. 4.* post Stephanum Dalvin.) valere absolutionem datam ab eo, qui falsò putatur approbatus, nisi habeat titulum coloratum, e. g. quia putabatur communiter esse parochus, cùm non sit, aut quia revera fuit approbatus, at revocata fuit approbatio, ignorantibus plerisque hanc revocationem. P. Sanchez *Lib. 3. de Matrim. d. 21.* cum aliis contra alios apud P. Fagundez *Lib. 7.* & Cardin. de Lugo *de pœnit. disp. 11. n. 50.* testatur, esse omnium sententiam, quòd ille sæcularis *invalidè* Confessiones audiat, qui petiit quidem approbationem, at negata fuit, etiam ex injusta causa; secùs de Religioso, cui sine justa causa est negata, sentit cum plurimis contra multos, atque eruditè defendit Abbas Rallerus *de pœnit. c. 6. §. 26. & seqq.* cui tamen adhærere nequeo propter Decretum Inquisitionis, de quo paulò antè; damnatur enim ibidem *num.* 13. hæc propositio: *Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, & ab eo injustè reprobato*: cui Decreto integre concordat recentissima Bulla Clementis X quæ incipit: *Superna*: Adhæreo autem Laymanno *Lib. 6. Tr. 6. cap. 11. n. 2.* asserenti, *nullam* veritatis speciem habere id, quod tradit Hieronymus Liamas cum quibusdam, scilicet Licentiatum Theologiæ, aut Juris Canonici esse ipso jure approbatum. Vide Barbosam *in Trident. sess. 25. c. 1. n. 16.* Certè Antistites Germaniæ non tolerant ullatenus praxin hujus sententiæ, & tamen norûnt, promotiones ad gradus Theologicos haud paulò difficiliùs fieri in Universitatibus *Germanicis*, quàm in nonnullis aliis, nam in Germanicis *donantur* meritis, non *venduntur* gradus.

Dixi deinde: *Approbatus tacitè, vel expressè*; alteruter enim approbationis modus sufficit ex omnium sententia. Vide suprà *n. 44.* 50

Dixi 3. *Invalidè*, etenim Suarez *de pœnit. disp. 28. sect. 4.* testatur, esse hoc certum, & indubitatum in Ecclesia, propter Decretum Tridentini Concilii suprà descriptum; & Diana *Part. 10. Tr. 16. Resol. 5.* vocat *improbabilem* (hanc censuram improbant apud ipsum Crucius, & Leander) opinionem contrariam Marci Alterii *de cens.* Sed certè censura illa conformis est Decreto Alexandri, de quo *n. 49.* 51

Dixi 4. *A Mortalibus*, nam absolutio à venialibus (sicut & à mortalibus jam legitimè confessis) non requirit approbationem. Lugo *Disp. 18. sect. 3.* cum communi, quia Christus ipse confert cuivis sacerdoti *immediatè* hanc potestatem, arbitrio P. Vasquez *de pœnit. q. 93. a. 1. dub. 8.* ut proinde remaneat etiam in sacerdote excommunicato. Idem Vasquez cum Cajetano, Soto, aliis apud Tiberium *q. 122.* contra alios ratos, eam quoque potestatem tradi ab Ecclesia. 52

Dixi 5. *Quemcunque sæcularem*, nam Religiosorum *virorum* (de Monialibus aliud statuit Gregor. XV. ut dicam *num. 64.*) Confessiones excipit *validè* quivis sacerdos, etiam non approbatus, ut liquet ex verbis Concilii, loquentis de solorum sæcularium Confessionibus, declarátque inter reliquos P. Suarez *de pœnit. d. 28. sect. 4.* Debet autem ille Religiosus habere potestatem à Superiore confitendi tali, propter doctrinam adferendam *Cas. XX. n. 636.* 53

Dixi 6. *Extra Articulum mortis*, quia in hoc absolvit quisque *validè*. Infrà *n. 129. & seqq.* 54

V. Examen quod attinet, potest Approbator remittere, ut satis indicat ipsum Concilium Tridentinum, si videlicet ipsi sit aliunde satis cognita idoneitas approbandi. Et verò Celsissimi Domini Episcopi Germaniæ, eorúmque Reverendissimi Domini Vicarii imbiberunt eam opinionem de habilitate illorum, qui è nostra Minima Societate præsentantur ipsis, ut eos non examinent, sed contenti sint examine, quo cribrantur domi, priusquam præsententur promovendi ad presbyteratum.

55 Similiter testatur P. Bonagratia Habsensis Capucinus *in Summula Quæstion. Regul. verb. Confessarius num. 100.* esse moris in suo per Helvetiam Ordine, ut, cùm quis novus Episcopus eligitur, vel novum Episcopatum incolere incipiunt Patres Capucini, adeatur à P. Provinciali, vel alio Episcopus, rogetúrque, ut de ejus consensu, more, & facultate hactenus usitatâ, *sæcularium* Confessiones ipsis excipere liceat

liceat. Ejusmodi consensu obtento, examinari à deputatis Patribus illum, qui necdum approbatus est pro sæcularium Confessionibus, *cúmque sufficientem invenerint, admissum pronuntiant*, inquit P. Bonagratia, rectè probans, hanc approbationem nequaquam repugnare Decreto Tridentini, subdens tamen *num. 102.* ex *Collectore Privileg. Mendic. verb. Præsentatio. concess. 1.* esse conveniens, ut Provincialis, per se, vel per alium, accedat ad Episcopum, rogans eum, ut admittat *tot Confessores, quot ipse* (Provincialis) *determinatos habebat in sua intentione*, supplicans ipsi, ut eos admittere dignetur, *ac si in omnibus, ac per omnia esset observata forma juris*: si autem Episcopus noluerit annuere, servandam esse formam à Tridentino præscriptam.

56 VI. Nomine *Episcoporum*, quibus ex decreto Concilii Tridentini competit jus approbandi, intelliguntur tum Illustrissimi Domini Nuntii Apostolici in sua Nuntiatura. Lessius *in Auctario verb. Confessarius Cas. 1 & 4.* certóque probavit suo facto hoc Anno 1671. D. Nuntius NN. tum vel maximè proprius *Episcopus* approbationem petentis, ejúsque Vicarius in spiritualibus Generalis, tum Capitulum, Sede vacante; succedit enim in plenam jurisdictionem Episcopi demortui; qua de re vide inter cæteros P. Laymann. *Lib. 1. Tr. 4. c. 7. §. 4. num. 12.* tum denique etiam multi Abbates, seu Prælati Religiosi habentes jurisdictionem *Episcopalem* in sæculares sicut habent multi in Germania, sed non omnes hi pollent reipsa jure approbandi; multos eorum potiri in Hispania, testantur Suarez, Henriquez, Fagundez, notante Barbosà *in Trident. Sess. 23. c. 15. num. 28.* hos esse intelligendos de illis solis Prælatis Regularibus, qui sunt nullius Diœcesis, non autem de illis, qui non sunt *nullius*; sed hæc limitatio non placet Suario, & aliis, quos secuti sumus suprà *n. 47.*

57 *At cujusnam Episcopi approbatio est mihi necessaria.* Anne mei Diœcesani? ut placet Suario *d. 28. sect. 7.* & aliis. An illius, in cujus Diœcesi excipio Confessiones? ut volunt cum aliis Tannerus *q. 9. num. 31.* Laymann. *cit. cap. 11. num. 9.* An illius, cujus Confessionem audio? ut malunt Gutierez, Filliucius, & alii apud Barbosam *loc. cit. num. 29.* An denique sufficit mihi approbatio legitimè data à qualicunque Episcopo, & ita quidem, ut data sine limitatione loci, & personarum, ab illo uno unico sufficiat mihi ad excipiendas *validè* Confessiones in toto mundo, quamdiu expressè non repugnant Ordinarii locorum? Sicuti placuit Henriquezio *Lib. 6. cap. 5. & lib 7. cap. 12. num.*

58 *4.* pluribúsque aliis. Quorum doctrinam defendunt post Bullam, seu Decretum Urbani VIII. non obstante censurâ Lugonis *Disp. 21. n. 29.* Illuminatus Moronus, Bauny, Gallotius & maximè Dicastillo relati à me *in Quinario Tract. 5.* seu *Theolog. Jurid. Morali cap. 37. num. 164.* Sed quidquid sit de illis Doctoribus, nequit jam defendi eorum opinio, utpote improbata ab Alexandro VII. in Decreto 3. *num. 3.* quam improbationem non habebam in memoria, quando hoc Alphabetum paravi *primæ* editioni; alioquin etiam tunc meminissem de illa censura Alexandrina, postmodum confirmata in actu exercito à Clemen. X. *in Constitut.* incipiente: *Superna.* Non videtur tamen improbatus usus variis Diœcesibus receptus, & permanens, ut nimirum Religiosi Mendicantes approbati ab uno Episcopo censeantur *tacitè* ab aliis, ad quorum Diœceses mittuntur, approbati, quamdiu hi non repugnant. Possem ego multos, præsertim Germaniæ, Episcopatus nominare, in quibus ea viget notoria consuetudo, sive ob Diœceseon amplitudinem, cœnobiorúmque à Sede Episcopali distantiam, sive aliis de causis istorum locorum propriis.

Equidem P. Ægidius de Coninck à nemine, quantùm memini, improbatus jam abhinc Annos plus quinquaginta scripsit *Tom. 2. in 3. part disp. 8. num. 57* quamdiu Episcopus non prohibet suis Parochis, aut Superioribus Religiosorum, ne Sacerdotes alibi approbatos ad audiendas in sua Diœcesi Confessiones exponant, hos *validè* ad id assumi, eò quòd habeant omnes conditiones requisitas à Tridentino Concilio. Vide etiam, quod de approbatione *tacita* dixi *n. 44.* Et adde recentissimum Mathiam Coronam *de dignit. & potest. Episc. cap. 13. §. 1. n. 1.* cum multis contra multos docere, Episcopum existentem extra Diœcesin posse confiteri sacerdoti alieno, aliàs non approbato, nam ei confitendo approbat hoc ipso talem. Ita ille, cujus resolutio videtur non stare cum Decreto Alexandri VII. de approbatione confessarii danda à proprio Episcopo. 59

Porrò censetur, in hac Constantiensi Diœcesi, Illustrissimus Dominus Ordinarius sufficienter inhibere id, de quo paulò antè, curam animarum habentibus, respectu sacerdotum sæcularium hoc ipso, quòd in continuo usu vigeat Synodalis Constitutio, *Part. 1. tit. 11. num. 2.* expresse vetans id ipsis; at non est in usu, quatenus respicit Regulares saltem Mendicantes; fortè etiam idcirco, quòd *in cit. tit. 11. num.* 3. clarè supponatur, eos non consuevisse subjici examini Ordinarii, quamvis utique possent singularissimè ob recentem Bullam Clementis X. concordantem cum Decreto Alexandri VII. de quo *numero 58.* 60

Quod dixi de Confessariis sæcularibus in hac Diœcesi Constantiensi, reddit perplexàm resolutionem hujus 61

Casûs Vicinitatis Diœcesanæ.

INter cætera loca, quibus Constantiensis, & Basileensis Diœceses sunt contermina, unus est in extremo hujus Episcopatûs, clarus Miraculis, ad quem proinde confluunt è Basileensi expansis vexillis, conveniúntque uno, atque eodem die multa centena capita, volentia conscientias expiare Confessione. Quia autem non sufficiunt omnibus iis Religiosi, consueverunt Pastores, qui suas pias oviculas illuc deduxerunt, excipere earum, alienarúmque Confessiones. Quæritur, an validè?

Quæsitum, inquam, fuit ex me illo ipso die, quo hæc refero. Ac respondi, nullam esse difficultatem circa absolutionem *propriorum* parochianorum, etsi datam in aliena Diœcesi, quandoquidem jurisdictio fori *Sacramentalis* erga proprium subditum non arctatur loco, cùm non sit contentiosa, sed voluntaria; at videntur posse revocari in dubium absolutiones impertitæ alienis ovibus, cùm videantur esse datæ à confessario non approbato pro hujusmodi actu, sicuti aut certò, aut probabiliter deducitur (*per se loquendo*) ex antè dictis. Nihilominus respondi, non esse movendum scrupulum illis Sacerdotibus, utpote nitentibus longâ, continuâ, notoriâ consuetudine utique non ignoratâ omnibus Ordinariis, ac proinde *tacitè* approbatâ: nec dubito, quin multis locis aliis extra hanc Diœcesin idipsum proportionaliter, seu in similibus eventis fiat, necessitate quâdam *morali* extorquente, vel impetrante consensum *expressum*, vel *tacitum* Ordinariorum, satis manifestatum tam diuturnâ dissimulatione. Foret verò tutissimum, & consultum, si præsides talium locorum peterent expressè à Reverendissimis Dominis Ordinariis approbationem.

62 Hæc sufficiant de approbatione sæcularium, Regulariúmque confessariorum; requirenti plura, suggerent ea Lugo *Disp. 21 sect. 2.* Dicastillo *cit. disp. 10.* atque Rallerus *cit. Tr. de pœnit. cap. 6.* differentes etiam in ejusdem limitatione, revocatione, extinctione. Limitatio ad certum genus hominum non est usitata *in Teutonibus*; Revocatio non solet apud nos fieri, nisi *indirectè* per censuram privantem munere excipiendi Confessiones, aut quando quis dimittit, amittítve beneficium curatum, cujus intuitu erat approbatus, quo casu si dixeris, extingui priorem approbationem, non certabo de nomine; hoc certum, quòd non extinguatur per mortem concedentis, nisi hic expressè limitârit ad suam vitam.

63 Cæterùm ex hactenus disputatis petenda est resolutio *Casûs* descripti *num. 40.* ac dicendum cum P. Lessio *ibid.* relato, Babylam *invalidè* absolvisse, si stetur primis solis duabus rationibus, quæ producta fuerunt in narratione illius Casûs; *validè*, si consideretur *tertia*. Nam neque privilegio audiendi Confessiones etiam sæcularium continetur privilegium audiendi sine approbatione, ut satis liquet ex verbis Tridentini relatis *num. 42.* praxique Ordinum Mendicantium, quorum omnes alumni tenentur petere approbationem; neque ordinarium munus audiendi Moniales in sacro tribunali debet ullatenus appellari beneficium parochiale, cùm tale munus respiciat solùm *secundariò*, & accidentalissimè sæculares. Adde 1. quod Congreg. Concil. Trident. 64
apud Ascan. Tambur. *loco* mox citando *num. 5.* ita declaret. *Prælati Regulares, seu alii confessores non possunt audire Confessiones sæcularium, qui sunt de familia, & deserviunt ipsorum Monasteriis, absque approbatione, vel licentia Episcopi; secùs, si illi sint verè de familia, & continui commensales.* Adde 2. quòd repræsentet idem Tambur. *de jur. Abbat. Tom. 2 Disp. 6. quæsit. 16.* Bullam Gregorii XV. & declarationem Congregationis, ubi absolutiones illæ Monialium vocantur *nullæ*, & *irritæ*, quas post publicationem, & *scientiam*, (nota bene hanc clausulam: *scientiam*) Bullæ Gregorianæ excepecerunt confessarii non approbati ab Episcopo.

Quòd verò *validè* absolverit Babylas non 65
approbatus, casu, quo ejus antecessores, etiam sine approbatione, absolverunt, non contradicente Episcopo, à tempore Concilii Tridentini, rectè respondet Lessius; tam longa enim consuetudo, etiam post Concilium continuata, vel induxit in illo Monasterio præscriptionem contra Concilium, vel fuit causa, testisque erroris *communis*, qui junctus titulo *colorato* supplevit defectum juxta dicta *num. 49.* Addit Lessius (favente doctrinâ, quam 66
attuli *num. 44.*) illum Babylam posse sine ulteriore approbatione pergere in excipiendis illis sæcularium Confessionibus, quoad se opponat Episcopus, eo autem se opponente, petendam esse approbationem; quod utique est necessarium.

APPENDIX NORBERTINA.

HUjus Appendicis causam dedit venerabilis senex Ord. Præmonst. Præpositus loci, a
siti in hoc Episcopatu, dependentis autem à suo Monasterio constituto in Diœcesi Basileensi, in qua, & pro qua *sola*, ut loquebantur ejus ad me literæ, fuerat approbatus. Quærebat igitur: *Virùm fas sibi esset, Confessiones adventantium ad eam Præpositutam excipere absque ulteriore approbatione, illa etiam de causa, quòd ejus sacra Religio gaudeat privilegiis Mendicantium.*

Respondi: Quia fuit priùs approbatus cum expressione *restrictiva* particulæ: *sola* dicendo:

do: Approbamus te pro nostra *sola* Diœcesi, hæc approbatio habet se respectu aliarum Diœceseon perinde, ac si nunquam penitus fuisset data, quandoquidem *taxativæ* particulæ? *Solus, Solùm, Tantùm* sunt *negativæ* particulæ, & quando junguntur dispositioni *affirmativæ*, ut est: *Approbo te*, habent *implicitam negativam*, ut tradunt alii, atque alii apud Barbosam *in Dictionibus, solus, solùm, tantùm.*

c 2. Idem dicendum, *per se loquendo*, tametsi non fuisset addita, vel subaudita vocula: *Sola* Ratio est, quia monui suprà *n. 58.* non posse jam sustineri opinionem ante hac arbitratorum, approbationem datam *illimitativè* ab uno Episcopo, valere pro toto mundo.

d 3. Participatio privilegiorum Mendicantium nihil prodest hoc loco, nec enim hi gaudent ullo *positivo*, & *formali* privilegio ad excipiendas Confessiones absque approbatione Ordinarii loci, in quo sunt audiendæ, sed solâ dissimulatione habitâ pro approbatione *tacita*: quamvis autem iidem Religiosi Mendicantes approbati alibi, atque ad hanc Constantiensem Diœcesin translati, non consueverint omnes se sistere pro nova approbatione ignoro tamen, utrùm vitam monasticam profitentes, qui non solent de uno monasterio transferri in aliud, ne dum de uno in alium Episcopatum, se se præsentent pro nova approbatione. Quapropter ipse procuravi, misique approbationem illi Domino Præposito, & satis mihi noto, & testatus de sufficientia doctrinæ.

e Quod verò attinet assertum de communicatione, qua potiri dicitur sacratissimus Ordo Præmonst. id ipsum admodum Reverendus & eruditissimus P. Norbertus Augiæ Candidæ Ord. itidem Præmonst. Prior non modò confirmat literis ad me exaratis, sed insuper testatus est, Patrem Thomam de la Cruz Ord. Præd. *De statu Relig. & Privil. Cap. 4. De communicat. Privil. n. 1.* ponere hanc expressam conclusionem: *Omnes Religiones etiam non Mendicantes communicant in privilegiis.* Vide tamen, quæ hanc in rem scribit Emanuel Rodriquez *Quæst. Regular. Tom. 1. quæst. 55.* per plures articulos, & quæ nos infrà in hoc ipso Alphabeto *in Append. ad Cas. VIII.*

f Priùs tamen observa, à Virginio Alviset scriptore & erudito & cordato, *in Murenulis Vermiculatis*, seu *Lib. De Privil. Regul. Sect. 3. cap. 5.* tradi sequentia.

I. Esse probabile, quòd etiam post Trident. Concilium, & recentiores Bullas, ille Religiosus haberi possit pro sufficienter approbato ad sæcularium quoque Confessiones excipiendas, qui approbatus est à suo superiore Religioso, eò quòd Prælati Regulares sint præditi Jurisdictione *quasi Episcopali. n. 13. & seqq.*

II. Quòd iidem Prælati nullâ indigeant aliâ approbatione etiam respectu sæcularium pœnitentium, eò quòd Prælatura Religiosa habenda sit pro beneficio parochiali, & Sixtus V. Anno 1585. declaraverit respectu Cassinensium, quod privilegium puto ego esse commune omnibus Religionibus Jure communicationis, *n. 18.*

III. Si Regularis rejectus ab uno Episcopo petat ab alio approbationem, hic autem alius etiam neget, posse nihilominus talem Religiosum exponi à suo superiore per Clementin. *Dudum. De sepult.* non revocatam efficaciter à Trident. *n. 23.*

g IV. Non posse ab Episcopo revocari ad examen illum Regularem, quem ejus antecessor approbavit, sicut nec potest Episcopus omnes & singulos Regulares unius Monasterii suspendere simul ab audiendis Confessionibus. *n. 23 & 24.*

V. Parochum posse pro sua parochia approbare sacerdotem, eò quòd ipsi id permittatur *Cap. Omnis. De Pœnit. & Remiss.* quod capitulum non abrogavit Tridentina Synodus, cùm abroget solùm consuetudines & privilegia suo Decreto adversantia, refertque pro hac doctrina Thomam Huttadum, Machadum, & alios *n. 25.*

Hæc & alia idem Doctor, quæ relinquo in medio, nisi quatenus adversantur, aut patrocinantur hactenus assertis à me.

CONFESSARIUS JURISDICTIONE PRÆDITUS.

CASUS III.

Irrisi, non Irridendi.

SUMMARIUM.

67 *CRispinus Parochianus pagi A. accedit extra tempus paschale Chrysologum pagi B. Confessionis gratiâ. Sed quærit ex eo Chrysologus, fecerítne ipsi suus parochus copiam confitendi alieno parocho? Respondet Crispinus: Non petii quidem ab eo facultatem manifestandi alteri meam conscientiam, est tamen moris in hac tota vicinia, ut quisque extra tempus Paschale petat à quolibet alieno parocho beneficium absolutionis. Chrysologus ignarus (nec dum enim diu illic habitaverat) ejusmodi consuetudinis, ratúsque non esse in re tanti momenti facilè adhibendam homini agresti fidem, dicit Crispino: Mi bone vir, ut tantò certiùs consulam tuæ animæ, cujus emaculandæ gratiâ huc venisti, peto, redeas domum, poscas à tuo D. Parocho facultatem faciendi apud me exhomologesin; ubi annuerit, revertere ad me, habebis me promptum ad te audiendum. Paruit Crispinus, rediit cum expressa sui pastoris facultate; illum suis vinculis exsolvit Chrysologus, sed exsolvit non sine aliqua sua mortificatione, etenim nonnulli riserunt, irriseruntque supervacaneam, ut ajebant, scrupulosámque cautelam Chrysologi, aliquibus apertè dicentibus, sufficere, si quis peragat Confessionem Paschalem apud proprium parochum, reliquas per Annum posse, per se loquendo, peragi apud quemvis seu approbatum, seu saltem jurisdictione præditum. Quæritur, utrùm Chrysologus fuerit ridendus, an potiùs illi, qui illum irrisêre?*

Refero, quæ mihi de se recensuit ab hinc annos aliquot Chrysologus: factum ejus, qua ratione queat optimè defendi, ostendam *n.* 97. Ad cujus facti objectum, adeóque necessitatem, & rationem jurisdictionis compendio intelligendam. 68

Quæritur I. *An, & qua jurisdictio exigatur in confessore?*

69 Resp. I. *Quoniam natura, & ratio judicii id exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur, persuasum semper in Dei Ecclesia fuit, nullius momenti eam absolutionem esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem* ordinariam, *aut* subdelegatam *non habet jurisdictionem.* Ita pronuntiat Synodus Tridenr. *Sess.* 14. *cap.* 7. ubi & responsionem, & fundamentalem responsionis rationem perspicis, quam sic declaro. Quando Episcopus dicit Neomystæ: *Approbamus te*, est perinde, ac si dicat: *Declaramus, te esse idoneum excipiendis Confessionibus illorum, qui aliquando tibi legitimè subjicientur in foro Sacramentali*, at quando dicit: *Damus tibi jurisdictionem in hos, aut illos*, est perinde, ac si dicat apertiùs: *Impertimur tibi jus audiendi hos, aut illos*, seu *volumus, aut permittimus, ut hi, aut illi sese tanquam arcano judici humiliter subjiciant*; quæ duo sunt valde diversa, ut per se patet.

II. Requiritur itaque in confessario Jurisdictio vel *Ordinaria*, vel *Delegata*. *Ordinaria* est, quæ alicui competit ratione officii ordinarii, habentis curam annexam animarum, ut 70

habet

habet Episcopus, ejus in spiritualibus Vicarius, Parochus, Abbas, seu Prælatus Regularis. *Delegata*, seu *extraordinaria* est, quæ per commissionem delegatur, vel conceditur illi, qui non habet officium, cui per se sit annexa jurisdictio, ut sunt plurimi Capellani, itémque Religiosi ex privilegio Apostolico excipientes Confessiones sæcularium. Potest autem utraque jurisdictio esse vel in solam personam pœnitentis, vel in ejus etiam peccata, quia scilicet ea non sunt reservata. Et utique non

71 quivis sacerdos habet jurisdictionem in quemvis pœnitentem, imò multi nullam habent. Et quamvis, quando consecrantur sacerdotes, dicatur iis: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*, per hæc tamen verba non tribuitur cuiquam jurisdictio *actualis*, & *formalis*, sed tantùm *fundamentalis*, id est, potestas absolvendi omnes, qui se ei legitimè subjecerint.

72 III. Præditus potestate, seu *ordinariâ*, seu *delegatâ* excipiendi Confessionem aliquorum, potest *licitè, validéque* eam circa eosdem exercere ubique terrarum; cùm enim absolutio peragatur sine strepitu forensi, non turbat cujusquam jurisdictionem.

73 IV. Sine fundamento dixêre nonnulli apud P. Ægidium Coninck *De Sacrament. Part. 2. disp. 8. n. 22.* sicut, si in alieno territorio sæculari patres aliquod publicum delictum, potes puniri à judice loci, ita, si in aliena Diœcesi committas peccatum *internum*, vel *externum*, posse te à loci Episcopo absolvi. Nam sortiris quidem ratione delicti forum causarum, non autem forum conscientiæ. Navarr. *in Cap. Placuit. De Pœnit. dist. 6 n 83.* quia forum causarum ordinatur ad externam pacem, quæ non conservatur, sed turbatur, si non puniantur delicta in loco illius fori. Vide omnino Rafflerum *Cap. 6 n. 9.*

74 V. Jurisdictio acquiritur tribus modis, scilicet à *Iure*, à *Consuetudine*, ab *Homine*: explico sigillatim hos modos.

Quæritur quippe II. *Quænam circa jurisdictionem à Iure datam sint pro praxi singulariter notanda?*

75 Resp. Seqq. I. A *Iure* habent jurisdictionem ii, quibus Jus scriptum impertitur eam; ut sunt in primis omnes ordinarii pastores, seu *ordinariam* jurisdictionem obtinentes respectu suorum subditorum.

76 II. Quando Parochus est ita rudis, ut nequeat suo fungi officio, habet probabiliter quisque sacerdos approbatus potestatem audiendi, absolvendíque ejus subditos, faciente *probabiliter* (nam alii negant) hanc potestatem Urbano II. *Cap. Placuit. De Pœnit. dist. 6.* nec oportet ullam à tali parocho petere facultatem DD. apud Cardin. de Lugo. *De Pœnit. d. 19. Sect. 1.* quibus assentior casu, quo non adsit alius, qui saltem per privilegium, aut per commissionem Episcopalem habeat jus absolvendi. P. Tannerus *Tom. 4. disp. 6. quæst. 9. n. 5.*

III. Quin Navarrus *in cit. Cap. Placuit. n. 144.* & Toletus *Lib. 3. cap. 13.* post Silv. Palud. alios, censent, si nequeas proprio sacerdoti, id est, parocho, vel Episcopo confiteri sine gravi periculo animæ, famæ, aut corporis, aut si proprius sacerdos nolit, aut non possit excipere tuam Confessionem, negétque tibi facultatem exonerandi conscientiam apud alium, posse te nihilominus cuicunque aliquam audiendarum Confessionum potestatem habenti aperire *Sacramentaliter* tua peccata. Quod tamen meritò communiùs negant DD. cum, & apud Dicastillum *De Pœnit. Disp. 10. dub. 21.* ac Tannerum *loc. cit.* nisi deberes diu dif- 77

ferre Confessionem. Dicastillo *ibid.* sicut etiam rectè post Suarez *De Pœnit. Disp. 27. Sect. 4.* 78
notat P. Laymann. *Lib. 5. Tract. 6. cap. 13.* tametsi parochus vel æger, vel etiam mortuus sit, non ideo tamen permissum esse subditis accedere alienum confessarium non privilegiatum, sed exspectandum reditum, sanitatémve, vel donec Episcopus alium designet. In primo casu Tannerus permittit vel dimidiationem Confessionis, vel non confesso Communionem, si desit privilegiatus.

IV. A jure vel *Divino* ut putat Vasq. *in 3. Part. quæst. 93. art. 1. dub. 6.* vel *Humano*, seu 79
Ecclesiastico, ut mavult Suarez *Disp. 26. Sect. 5.* accipit quivis sacerdos in sua ordinatione potestatem absolvendi à *venialibus*, ut plerique omnes contra Medinam, itémque *mortalibus* jam semel confessis, ut itidem plerique contra Sotum, & alios tradunt, addente singulariter (at dubito, an probabiliter) Valero apud Dianam *Part. 2. Tract. 2. Ref. 64.* etiam ab iis mortalibus, quæ quis oblitus est confiteri, eò quòd sint *indirectè* remissa. Porrò totam hanc potestatem aufert Ecclesia excommunicatis, & degradatis, sicut & aufertur aliter Regularibus à suis Superioribus, ut dicam infrà.

Quæritur III. *Quomodo Iurisdictionem det consuetudo?* 80

Resp. Cum Tannero *cit. Quæst. 9. n. 55. & seqq.* aliisque in hunc modum.

A *consuetudine*, accedente nimirum simul *tacito* consensu Superioris scientis, & tacentis, 81
(*nullâ enim consuetudine introduci potest, ut quis præter sui Superioris licentiam sibi confessorem eligere valeat. Text. Cap. 2. De Pœnit. & Remiss.*) jurisdictionem accipiunt. 1. Cardinales ad suorum familiarium Confessiones excipiendas. 2. Sacellanus Imperatoris ad excipiendam Confessionem Imperatricis. 3. 82
Quivis sacerdos approbatus, ad absolvendum quemvis sacerdotem sæcularem. 4. Quivis parochus, & multò magis Regularis expositus (non autem alius, qui in eo loco nullam jurisdictionem habet) ad cuivis vagabundi, & peregrini (sive is devotionis, sive mercaturæ

cau-

„causâ peregrinetur) in ejus parochia, seu ter-
„ritorio existentis Confessionem excipiendam;
„idque non solùm tempore præcepti, sed etiam
„aliàs, ut contra Cajetan. tradunt alii, At-
„que ita, vi consuetudinis, accedente simul
„parochorum *tacito* consensu, excusari possunt
„Confessiones, quæ fieri solent à peregrinanti-
„tibus ad loca etiam non valde remota alienis
„sacerdotibus, quamvis in hac re cautos opor-
„tet esse pœnitentes, ne id faciant in fraudem
„parochi, vel sine ejus facultate, ubi id non
„est *notoriè* concessum, præsertim locis propin-
„quioribus, ad quæ spatio diei itur, & reditur,
„cùm respectu talium locorum propriè pere-
„grini dici non possint, qui tamen semper in
83 „parochia habitare, & residere censentur. Ita
Tannerus loquitur *cit n. 55.* à quo tamen dis-
sentit inprimis quoad vagos probabiliter Lay-
man. *loc. cit. Cap. 10. n. 7.* tradens post Navarr.
Cap. Placuit. De Pœnit. dist. 6. n. 79. contra
Tanner. & Coninck *loc. cit. n. 62.* esse iis libe-
rum, confiteri cuivis approbato, eò quòd nul-
lum proprium habeant parochum. Deinde
Bonacina *De Pœnit. quæst. 7. p. 5. & 6.* tradit,
viatorem posse absolvi à quocunque parocho
loci, per quem transit, aut ad quem venit, mo-
dò non eat ad vitandum proprium parochum,
eò quòd nec consuetudo, nec Pontifex hoc per-
mittat. Consentit Basilius Pontius referendus
in 1. Part. Alphab. Matrim. seu *Tract. 9. Cas.
18. n. 484.*

Quòd si quopiam festo die sit in pago remo-
to à te, aut etiam vicino proposita Indulgen-
tia plenaria, poteris illuc te conferre ad eam
lucrifaciendam, præmissâ Confessione apud pa-
rochum illius loci, nisi manifestè constet, pro-
prium tuum parochum nolle ratam habere ta-
lem Confessionem. Ratio est, quia in obscu-
ris inspici solet id, quod plerumque fieri solet;
censeo autem, non tricesimum quemque paro-
chum esse tam durum, quin faciat tunc suis co-
piam aperiendi alteri suam conscientiam. Hæc
notoria consuetudo est signum sensibile ratiha-
bitionis de præsenti, quamdiu se non opponit
expressè tuus plebanus.

84 Quæritur IV. *Quomodo detur jurisdictio ab
Homine?*

Resp. I. Is dicitur habere jurisdictionem
Ab homine, qui sine scripto, aut consuetudi-
nario jure accipit illam per delegationem ali-
cujus ordinarii pastoris, idque sive *explicitè*, &
directè, sive *implicitè*, & *indirectè*.

85 II. *Implicitè* jurisdictionem confert is, qui
videns, suos subditos confiteri velle, aut rei-
psa confiteri alieno, tacet, cùm facilè possit
impedire, si velit. Ita omnes; nam qui tunc
tacet, non solùm consentire, sed etiam suum
consensum exprimere suo silentio, adeòque si-
gno externo videtur. *Quid si autem revera dis-
sentiat in animo, non verò impediat actu ipso,
quia scilicet vel timet rixas, vel putat, illum ali-
unde habere potestatem, vel jussit quidem per su-
um capellanum, vel aedituum moneri illum con-
fessarium. At neuter monuit?*

Resp. Tunc erit invalida absolutio. Dica-
stil. *Disp. 10. Sect. 7. n. 172.* post Snarez, Co-
ninck, Lugonem, alios, quia præsumptio qua-
liscunque debet cedere veritati. *Cap. Nuper.
De bigam. Quid si verò ignoret, a me audiri ta-* 86
*les Confessiones, attamen ubi intellexerit, dicet,
se jam esse contentum? An tunc censebo, valuisse
absolutionem?*

Resp. Vel ideo dicit, se jam esse conten-
tum, quòd eo tempore, quo præbebas aures
confitenti, fuerit ita bene erga te affectus, ut,
si scivisset, te fungi illo officio, approbaturus
fuisset; vel ideo utitur illâ phrasi, quòd, te
audiente Confessionem, non fuerit ita bene af-
fectus erga te, attamen, auditis tuis rationi-
bus, approbet tuum factum; in hoc *secundo* ca-
su est omnino certum, in *primo* propè certum,
non valuisse absolutionem à te impertitam.
Prima resolutionis causa est, quia omnes ne-
gant, valere absolutionem datam sub ratiha-
bitione de futuro, & ideo negant, quia nulla
essentialis pars Sacramenti potest pendere à fu-
turo, nec humanâ voluntate suppleri id *essen-
tiale*, quod abfuit ab initio vera absolutio, cùm
abfuerit tunc potestas illam dandi. *Alterius* 87
partis ratio est, quia *in secunda parte Alphab.
Matrim* seu *Tract. 10. Cas. XIV. n. 551.* dice-
mus ex communissimo sensu Theologorum,
tacitam licentiam pro administratione valida
Sacramenti, pendentis à jurisdictione, vel qua-
si, nihil valere, nisi signo externo demonstre-
tur; idque esse certum, loquendo in specie de
tacita licentia absolvendi, asserit bis Suarez
De Pœnit. Disp. 26. Sect. 1. n. 16. consentien-
tibus in re ipsa omnibus, quos ibidem nomina-
vi cum Lugone *Disp. 19. Sect. 2.* Tambur. *De
Sacram. Lib. 5. cap. 4. §. 6. n. 8.* atque aliis re-
centioribus; ita ut non sciam, ullum ex iis no-
minari, qui neget.

Ratio est, quia voluntas *interna* non mani- 88
festata exteriùs, est impotens ad dandam juris-
dictionem, ut tradunt passim D. in materia
tum Confessionis, tum Indulgentiarum. Si-
gnum autem *internè* approbantis auditionem
Confessionis est tum silentium seu taciturni-
tas, si abiit ignorantia, timor rixarum &c. ut
paulò superiùs dixi; tum annutus capitis, ut
quando, te petente facultatem, moveo caput,
vel oculos eo modo, quo soleo, quando peti-
tioni alicujus annuo; tum, quando Episcopus
Sacerdotem constituit in Vicarium parochi, vel
in ejus Capellanum parochialem, vel tribuit
illi munus, cui annexum est munus confessarii.
Tamburin. *loc. cit.*

Adde, quòd nequaquam sufficiat, te esse 89
ita bene affectum erga alterum, ut, si à te pe-
teret facultatem, esses ipsi largiturus, vel ul-
tro concessurus, si veniret tibi in mentem. Et-
enim

enim licentia *præsumpta* supponit necessariò actum *positivum* voluntatis, quia jurisdictio non delegatur sine actu *positivo* voluntatis delegantis P. Suarez expresse *Disp.27. Sect.4. n.61.* cum DD. hactenus citatis, adeóque non sine consensu Superioris, vel *actuali*, vel *habituali*, scilicet, qui jam quidem non ampliùs extat, extitit autem priùs, & revocatus non est, P. Tam-
90 bur. *loc. cit. n. 6. & 7.* Confirmantur dicta definitione, qua, tacentibus plerisque aliis, licentiam *tacitam* describit Suarez *De Relig. Tom. 3. lib. 8. cap. 11. n. 6.* sic loquens: *Licentia tacita in rigore, & proprietate verbi est, quæ in aliquo actu expresso juxta legalem, vel rationabilem interpretationem virtute continetur: præsumpta* verò propriè dicitur, *quæ per conjecturas, vel probabiles rationes creditur futura fuisse, si Superior conveniretur, de præsenti verò nullo modo existit, nec per specialem, nec per generalem voluntatem.* Ita Suarez, & ferè Sanchez *De Matrim. Lib. 3. disp. 35. n. 123.* sic differens:
91 Licentia *tacita*, seu ratihabitio de præsenti est, „quando tempore, quo administratur Sacra„mentum, adest, consensus *tacitus*, & *inter„pretativus* parochi, aliquo externo manifesta„tus, ut quando duo parochi sunt tantâ chari„tate conjuncti, ut alter sciens, suos parochia„nos alteri confiteri, & coram altero inire Ma„trimonium, gaudeat, & admittat Confessio„num schedulas. Ergo horum, aliorúmque judicio *tacita* licentia exigit actum *positivum* voluntatis.

92 Dices: Ut *validè*, imò & *licitè* administrem Eucharistiam, aut Extremam Unctionem alieno, sufficit *præsumpta* rationabiliter voluntas proprii parochi, esto revera nunquam consenserit actu; sufficit quoque ad me excusandum à peccato furti, aut proprietatis, si usurpem rem alienam, aut mei Monasterii, dummodo usurpem ex *præsumpta prudenter* voluntate Superioris, aut Domini, qua scilicet foret mihi concessurus rem illam, quam usurpo, esto actu nihil cogitet de concessione. *Ergo etiam jurisdictio pro Confessionibus audiendis dari potest sine actu, & sine signo requisitis a nobis.*

93 Resp. Negando consequentiam, quia inprimis valor administrationis illorum duorum Sacramentorum existit etiam contra expressam, manifestámque voluntatem Superioris, non item valor absolutionis, ut fatentur omnes. Deinde usurpatio rei alienæ etiam potest esse vera usurpatio illius, etsi contradicat Dominus; verè enim, & *validè* utor libro furtivo; verè, & *validè* emo furtivis pecuniis equum; at sicuti ego, si non sim negotiorum gestor, non *validè* vendo equum alienum, licèt prudentissimè (falsò tamen) præsumam, ejus Dominum sic velle, ita *invalidè* absolvo, si absolvam ex prudentissimè quidem, falsò tamen *præsumpta* licentia Superioris, seu proprii pa-
94 rochi. Item concessio facultatis utendi re alienâ, non est actus jurisdictionis, sicut facultas absolvendi; & quamvis *absolutè* non valeat venditio rei alienæ facta ex falsò *præsumpta* voluntate, seu permissione Domini, pot est tamen per hujus ratificationem ex *invalida* transire in *validam*, eò quòd sit integre subjecta voluntati Domini, ut absolutio non est ita subjecta voluntati Superioris, nec enim valet eam, quæ fuit ante dimidium horæ quadrantem *invalida*, facere *validam*, ob rationem allatam suprà *n. 86.* ergo rectè requiritur ad valorem hujus tum actus *positivus* voluntatis, tum signum *externum*, esto, non ita requiratur in aliis actionibus pendentibus à mera voluntate, & arbitrio hominum, quia in plurimis harum, ut *licite* fiant, sufficit non repugnantia Domini, aut Superioris, ut ex Cardin. de Lugo declarat Dom. Reding *Tom. 6. quæst. 5. art. 1. Controv. 2.*

Quare est cum grano salis intelligenda doctrina *practica* Navarri *in Manuali Cap. 9. n. 6.* 95
absolute scribentis, quando duo parochi adeò sunt familiares, & vicini, ut uterque illorum tam velit, ut sui parochiani alteri confiteantur, quàm sibi; in eo casu absolutionem impensam parochiano unius, qui alteri parocho confitetur, absque alia licentia, *validam* reputari, vi licentiæ *tacitæ*, seu præsentis ratificationis. Hæc quippe doctrina non est vera, nisi signo *externo* prodita sit hæc licentia, erit autem prodita, si, postquam intellexit ille vicinus, aliquos suorum ita esse confessos, approbavit factum; etsi enim hæc approbatio *tacita*, vel *expressa* non efficiat, ut valeant Confessiones tunc primùm approbatæ ab eo, facit tamen, ut valeant secuturæ, illæ autem priores non valuerunt, nisi ante auditionem illarum fuerit usus talibus verbis, aut factis, quibus manifestare vellet, fore sibi gratam illam fraternam confidentiam, atque operam; aut nisi dicas, concessionem licentiæ latere, & contineri in illo mutuo amore, qui cùm manifestetur exteriùs, hoc ipso etiam manifestatur concessio licentiæ. Hanc explicationem dat Lessius *De justit. & jure Lib. 2. cap. 41. dub. 9. n. 79. in fine.* loquens de *tacita* licentia benigni Superioris in materia paupertatis.

At quando viget in aliquo districtu *notoria* 96
consuetudo confitendi alieno, extra tempus Paschale, non est opus aliâ jurisdictione ad alienum audiendum; cùm enim sit *notoria*, & non se opponant parochi, meritò præsumuntur *positive* consentire, ut pergatur in ea consuetudine, hujúsque consensûs signum *externum* esse taciturnitatem aut etiam usum, quo ipsimet solent alienos audire, non petitâ aliâ facultate. *Quid si autem unus illorum parochorum justa, aut injusta ex causa nollet consentire in illam consuetudinem?* Resp. *Invalidè, per se loquendo,* absolverentur ejus subditi. Suar. *Disp. 27. Sect. 3. n. 6. & 7.* at *per accidens validè* ob errorem *communem*.

Quia

97 Quia verò constat, permultos parochos reperiri, qui non patiantur, ut sui accedant alienos parochos, nisi petitâ expressâ licentiâ, idcirco non est confestim habenda fides cuivis agresti homini, asserenti, vigere in suo pago generalem licentiam, sed ex circumstantiis ætatis, judicii, constantiæ in dictis, probationum, quibus firmat suam assertionem, dijudicandum, an verum loquatur necne. Quare nequaquam ridendus fuit ille D. Chrysologus, de quo *n. 67.* quandoquidem circumstantiæ pœnitentis potuerunt meritò illum reddere dubium, & ancipitem. Ridendi verò erant illi, qui pronuntiabant, esse jure communi, aut consuetudine universali permissum, ut omnes Confessiones, exceptâ Paschali, fiant cuivis alieno parocho, aut cooperatori; est enim hoc pronuntiatum alienissimum, nón solùm à vero, sed etiam à specie veri.

98 III. *Indirectè* datur jurisdictio *ab Homine*, quando quis alioquin approbatus, sed non habens jurisdictionem in hunc pœnitentem, eligitur in confessarium ab hoc pœnitente, utpote habente facultatem confitendi cuivis approbato, sicut habent *Magni* Principes, teste Tannero *cit. quæst. 9. n. 54.* ex Soto.

99 IV. Regulares Mendicantes accipiunt à Summo Pontifice jurisdictionem ad excipiendas Confessiones cujusvis fidelis, quamprimum à suis Superioribus deputantur ad munus audiendi confitentes, modò sint legitimè approbati. Laymann. *Cap. 10. n. 7.* adeóque irrequisito parochorum (extra horum Ecclesias) aliorúmve Superiorum (nisi pœnitens sit Religiosus, ut ostendam *Cas. XX.*) consensu, ut constat ex Bullis Pontificiis. Ex quibus liquet, certò errâsse nonnullos, quos in diversis locis novi, parochos, qui contendebant, suos parochianos æquè peccare faciendo apud Religiosos Privilegiatos Confessionem Paschalem, atque peccant obeundo apud illos Communionem Paschalem. Etenim Privilegia Regularium excipiunt Communionem Paschalem, at nullo modo Confessionem, & etiam ideo non excipiunt, quia nemo tenetur, *per se loquendo*, confiteri tempore Paschali, sed sufficit, modò semel in Anno, sicut è nostris Catechismis didicimus in pueritia. Plura de hoc *in Alphabeto Confitentium Cas. XI.*

100 Quæritur V. *Quis possit delegare facultatem audiendi Confessiones?*

Resp. I. Omnis, qui est præditus *ordinariâ* jurisdictione; nam, generatim loquendo, habens *ordinariam* jurisdictionem, *validè* delegat eam alteri; sed in hac præsenti materia delegat eam alteri; sed in hac præsenti materia debet hic alter esse approbatus.

II. Licèt *absolutè* delegatus non possit subdelegare jurisdictionem *Cap. Cùm causam. De appellat.* quia tamen hæc doctrina varias habet exceptiones, ut videre est apud Coninck *Disp. 8. dub. 4* aliósque, & nominatim illam, quòd omnis delegatus ad *universitatem causarum* (cui scilicet est concessa facultas, omnes causas, in hoc aut illo loco occursuras, expediendi) possit suam potestatem subdelegare alteri, ideo dico cum hoc authore, & aliis communiter, illum, cui est tanquam Vicario commissum officium, habens annexam curam animarum in parochia, posse alteri subdelegare, non quidem totum *officium* Vicarii, nisi consuetudo faveat, sed tamen facultatem, seu *exercitium* audiendi Confessiones. At verò illum, cui non ipsum *officium*, sed solùm *exercitium* ministrandi Sacramentum Pœnitentiæ demandatum est (sicuti demandatur Religiosis privilegiatis) non posse hoc *exercitium*, seu ministerium, ac facultatem communicare cum altero, nisi itidem, vel consuetudo vel expressa declaratio delegantis, vel alia quæpiam causa interveniat.

APPENDIX.

His de Religiosorum potestate delegandi, vel non delegandi jurisdictionem jam pluries excusis, proponitur mihi scripto à quodam Theologo dubium de jurisdictione, hujúsque delegatione competente Religiosis: & quia videtur ille P. Theologus dissentire aliquantum à me, placet huc transferre compendium sapientis discursus, quem de hac ipsa materia legere est apud P. Suarez *Tom. 4. De Religione Tract. 8. lib. 2. cap. 15. num. 2.* & consistentem in his punctis. a

Primò, certum est, habere Prælatos Religionum Ordinariam jurisdictionem ad absolvendum suos subditos Religiosos à peccatis. Patet, quia sunt ordinarii pastores animarum suorum subditorum, & in eos translata est cura, quam Episcopi, vel Parochi habent circa suos subditos sæculares, ergo habent prædictam jurisdictionem ex vi sui muneris, quod est habere illam tanquam ordinariam. Denique hoc est per se notum ex usu, & institutione ferè omnium Religionum exemptarum, sequitúrque necessariò ad ipsam exemptionem, ut suprà dictum est. b

Secundò. Hæc jurisdictio est in pluribus Prælatis Regularibus inter se subordinatis respectu ejusdem seu eorundem subditorum. c Nam Prælati Conventuales habent hanc jurisdictionem circa Religiosos sui Conventûs, & circa eosdem habet Provincialis eandem jurisdictionem de se æquè immediatam quoad usum absolvendi subditos, si velit etiam invito Prælato Conventuali, sicut & Generalis in subditos totius Religionis suæ; omnes enim hi sunt proprii & ordinarii pastores talium animarum. Unde Prælati Conventuales solent Parochis comparari in hoc foro, quia sunt proximi pastores ordinarii talium animarum: Provinciales autem sunt tanquam Episcopi: Generales verò

verò non habent tantam proportionem cum Pontifice respectu suorum subditorum, quia Pontifex est simpliciter supremus, & ordinarius pastor, etiam in hoc foro ipsorum Religiosorum: Generales autem sunt sub ipso Summo Pontifice, & ideo solent comparari Archiepiscopis vel Patriarchis. Sed in hoc differunt ab eis, quòd Archiepiscopus non habeat ordinariã jurisdictionem in hoc foro in Diœcesibus suffraganeorum, nisi dum visitat: Generalis autem semper est ordinarius pastor, & ideo ipse etiam uti potest immediatè tali jurisdictione.

d Tertio. Hinc certum est, quemlibet ex his Prælatis posse hanc jurisdictionem pro suis subditis aliis delegare, quia quicunque habet potestatem ordinariam, potest illam delegare; neque in præsenti est ulla ratio limitandi hoc generale principium, seu faciendi exceptionẽ, imò est moraliter loquendo necessarium, ut Superior Religiosus deleget uni, aut pluribus, quamvis ipse debeat esse paratus ad Confessiones subditorum audiendas, si ipsi velint ei confiteri, non tamen debet ordinariè ad hoc illos cogere; éstque in hac re magna differentia inter Superiorem Regularem & sæcularem Parochum; verba autem Clementis Octavi in Decreto *de reservatione casuum pro Regularibus* sic statuentis: *Non liceat Superioribus Regularium Confessiones subditorum audire, nisi quando peccatum aliquod reservatum admiserint, aut subditi sponte, aut proprio motu id ab eis petierint*, sunt ita intelligenda, ut etiam subditi dicendi sint, *sponte* confiteri Superiori, quando ex ejus consilio ipsi confitentur.

e Hæc & plura P. Suarez, qui sine dubio agnoscit in confessariis, quos immediatus superior nominat, seu constituit, reperiri jurisdictionem solam delegatam, & proinde non delegabilem per hos, cùm delegatus nequeat ordinariè subdelegare, ut observavi paulò antè. Et inde patet, quia confessarius talis non habet aliquod officium, cui per se adjuncta sit jurisdictio. E diverso autem Vicarius Generalis Episcopi, Vicarius parochiæ constitutus ab Episcopo, Vicarius Prælati Regularis, adeóque Vice-Guardianus, Vice-Rector, &c. *validè, licitéque* subdelegant aliis potestatem, quam habent in suos subditos Regulares. Tannerus *cit. quæst. 9. num. 48.* ex communi; testante Laymanno *Cap. 10. num. 13.* ex Chapeaville, esse ubique receptum, ut Vice-Curati absentes ad tempus, delegent alteri sacerdoti munus pastorale, idque maximè pestis tempore observandum esse.

101 Unde ulteriùs observo, Pœnitentiarios Episcopales (sicuti ex clementissima voluntate Illustrissimorum Dominorum Diœcesanorum fuit hactenus semper unus aliquis ex hoc nostro Collegio Constantiensi pro hac Diœcesi) haud egressuros esse fines suæ delegationis, si ad se directos cum patente charta à Reverendissimis Dominis Vicariis Generalibus pro absolutione à reservatis, curent interdum absolvi per alium è Collegio, quem ipsi nominant. Expertus ego sum, esse id conforme saltem *tacita* voluntati Reverendissimorum Dominorum Vicariorum Generalium, & meritò; tales enim pollent generali potestate, ut liquet ex Constitut. Synodalibus hujus Diœcesis *Part. 1 Tit 11. n. 17.* Atque ita docet Pellizarius *in Manual. Regul. Tom. 1. Tract. 6. cap. 2. Sect. 2. n. 87.*

Nec videtur officere huic doctrinæ, licèt in literis, quibus Episcopus, vel creat, vel confirmat aliquem Pœnitentiarium, exprimatur (ut in Diplomate ad Patrem Pœnitentiarium ex hoc nostro Constant. Collegio expressit Anno 1646. Reverendissimus, & Illustrissimus Princeps, atque Episcopus noster Franciscus Joannes) hæc clausula: *Præter Vicarium nostrum in Spiritualibus Generalem, te quoque adid* (scilicet absolvendum in foro conscientiæ ab Episcopalibus casibus, dispensandúmque in suspensionibus, & irregularitatibus, ad forum contentiosum non deductis, vigore Concilii Tridentini *Sess 24. cap. 6.*) *specialiter deputamus.* Etenim vocula *specialiter* significat idem, quod *expresse.* Barbosa *Diction. 381.* vocula autem *expresse* non est restrictiva ad individuam personam. Et saltem tunc illa clausula *specialiter* non inhibet subdelegationem pro singulari aliquo actu, quando facultas absolvendi, & dispensandi impertitur Pœnitentiario cum clausula: *Volumus autem, ut hæc specialis concessio tibi, & successoribus tuis, usque ad nostram, vel successorum nostrorum, expressam revocationem competat*, sicuti loquitur nominatus Reverendissimus, & Celsissimus Episcopus Franciscus Joannes; tunc enim clarum est, illam facultatem annecti ipsi officio, adeóque esse propriissimè *Ordinariam*, & consequenter pollere jure subdelegandi Executionem, seu *Ministerium*, esto non *Officium.* Utrùm verò Pœnitentiariis generatim competat potestas absolvendi à reservatis Episcopo, vide infrà *n. 403.* 102

Huc refero solutionem quæstionis à Reverendissimo quodam Prælato propositæ mihi non ita pridem circa quoddam

Privilegium Capucinicum.

VTrùm videlicet Superiores Seraphici Ordinis Patrum Capucinorum possint, die Portiunculæ, asciscere Sacerdotes sæculares, qui eos juvent in audiendis Confessionibus, absolvendo à casibus etiam Papalibus, commutandis omnibus (præter quinque reservata) votis quorumcunque Christi fidelium, illo die Confessionis, & indulgentiæ gratiâ confluentium ad Ecclesias prædicti Ordinis Sacri non instructas Patribus sufficientibus satisfacere pietati omnium. 103

Ratio dubitandi, imò *affirmativè* respondendi, afferebatur ante *primam* excusionem hujus Alphabeti, hæc unica, quòd Leo X. ut videre est apud Augustinum à Virgine MARIA *Verb. Casus Reservati n. 4.* hanc gratiam fecerit Correctoribus, seu Superioribus Sacri Ordinis Minimorum, pro festivitate Omnium Sanctorum, Annuntiationis, Pentecostes, & Assumptionis Deiparæ; quia igitur totus Seraphicus Ordo communicat in *omnibus* aliorum universim Ordinum Mendicantium, & speciatim Minimorum privilegiis, videbatur nonnemini, posse hanc gratiam propter paritatem rationis, extendi ad Reverendos Patres Capucinos pro festo Portiunculæ. Censui tamen, spectatis præcisè verbis Bullæ Leoninæ, illam extensionem fieri non posse, tametsi utique communicatio prædicta habeat vires, respectu illorum ipsorum quatuor festorum, quæ exprimuntur in ea Bulla. Ducebar tum autoritate *Cap. Sanè. De privilegiis*, ubi *implicitè*, quia à fortiori, vetatur, ne quis utens alieno privilegio extendat hoc ad alios casus, quàm fuerit primitus permissum; tum eâ ratione, quòd privilegium nequeat ob solam paritatem rationis extendi ultra omnem verborum proprietatem. Bartholus, Baldus, alii communiter cum, & apud P. Suarez *De Legib. lib. 8. c. 28. n. 11.* tum quia, si non esset communicatio privilegiorum expressè impertita Mendicantibus Ordinibus, nemo illam assereret ob paritatem rationis; tum quia, si prædictum privilegium exporrigi potest ad festum Portiunculæ, nil obstabit, quò minùs quilibet Ordo ex participantibus privilegia Minimorum valeat addere quatuor festivitatibus in Bulla Leonina nominatis duo, tria, quatuor, alia, atque adeò plura, quàm sit permissum ipsismet Patribus Minimis; quod equidem adhuc magis re-
304 pugnaret citato capitulo *Sanè.* Hæc, & plura hanc in rem scripseram, typóque vulgaveram tunc, cùm præsens Alphabetum *primam* lucem vidit; quæ ut legit P. Bonagratia Habsensis Franciscanus Capucinus, ut se ipsum indigitat in fronte suæ perutilis *Summulæ Quæstionum Regularium* Definitor Provincialis, atque Custodiæ Constantiensis Præses, tum literis humanissimis ad me datis, tum etiam coram, docuit me perquam modestè, & verè charitativè quidpiam, quod si perspectum habuissem priùs, respondissem verbo, & scripto, illam, qua de loquimur, extensionem legitimè fieri posse, non quidem vi Bullæ Leoninæ, quæ tunc sola nominabatur, sed virtute posterioris Clementinæ. Siquidem Clemens septimus mediatus successor Leonis sustulit probabiliter limitationem numeri quaternarii, superiùs expressi, atque ampliavit *Anno 1532.* in Bulla incipiente *Devotionis augmentum*, quam, teste P. Bonagratiâ, refert Peyrinis, atque ego postmodum reperi apud Confettium in privilegiis Ordinum *Religiosorum Fol. mihi 171* Cùm enim hic Pontifex confirmâsset Bullam Leonis editam in favorem RR. PP. Minimorum, & Ecclesiarum simul ad eos spectantium, nominâsſetque illa sola quatuor festa, quæ Leo, & Julius secundus: postmodum subjecit idem Clemens hanc clausulam: *Ac tempore ipsarum Indulgentiarum Correctores domorum hujusmodi tot, quot juxta multitudinem populi necessarii fuerint, Confessores* (sæculares) *deputare posse, & sic ab omnibus censuris absolvere debere definimus, & declaramus.* Quæ clausula (*tempore ipsarum Indulgentiarum*) ita clara visa est prænominato Patri Bonagratiæ, ut in scripto ad me transmisso expresserit, omnem dubitationem de controversia à me agitata sublatam esse per eam clausulam. Idipsum verosimiliter sentit Admod. Reverendus, & Clarissimus Pater Yson Pfaw, Principalis Monasterii ad S. Gallum professus. Etenim hic in suo concinno Collectario, seu Summario Privilegiorum concessorum Monasteriis Ordinis Sancti Benedicti per Helvetiam *lit. C. Verb. Confessarii sæculares* absolutè scribit: *Ut devotioni Christi fidelium personarum ad Ecclesias* Monasteriorum (Gloriosissimi Ordinis S. Benedicti) *in Helvetia in festivitatibus occurrentium pro lucrandis Indulgentiis satisfiat, quando Regulares Confessarii sufficientes non adsunt, habent Abbates potestatem etiam sæculares presbyteros sex, aut plures ad audiendas Confessiones idoneos, & approbatos instituendi, qui confitentes absolvere possint in singulis casibus, in quibus potest Episcopus, nec non vota, &c.* & tamen hic doctus compilator non refert pro se, nisi Bullam Leonis X. Sed haud dubiè subintellexit confirmationem, & adjectionem clausulæ: *Tempore ipsarum Indulgentiarum* postea factam à Clemente VII. Accedit, quòd Julius secundus in Bulla: *Aliàs ad supplicationem*, quæ est postrema hujus Pontificis apud Confettium, decernat Pontifex, gratias omnes, ac indulta concessa festivitatibus Ordinis Prædicatorum, esse etiam impertita festivitatibus Ordinis Minorum, *etiamsi essent in minore* (Rodriquez *To. 1. qq. Regul. q. 55. a. 20.* rectiùs ponit, *majore*) *numero*; ergo etiam gratiæ, impertitæ Patribus Minimis pro eorum festivitatibus, derivantur per communicationem ad sanctissimum Ordinem Minorum, etiamsi hæ sint in majore numero, videntur autem illæ omnes festivitates, in, & pro quibus specificè datur alicui certo Ordini Religioso publicum, rarúmque indultum, meritò vocari festivitates ejusdem *Ordinis*, & nominatim, atque indubitanter festum Portiunculæ, tametsi Clemens eo tacito enumeret plura, est propriè festum Ordinis Minorum. Sicut & dies Sanctorũ nostrorum Ignatii, & Francisci Xaverii, itémq; Circumcisionis, sunt festa nostræ minimæ Soc. Confirmat rectè P. Bonagrat. suã opinionẽ autoritate Barbos. *in cit. C. Sanè, De privilegiis*, ubi scribit Barbosa *n. 9.* admitti ex-

ten-

tensionem privilegii ob paritatem rationis, quando privilegium est quidem datum personæ, ita tamen, ut causa *proxima* concedendi non sit ipsa persona, sed causa existens in persona, sicuti læsio est causa *proxima*, & *principalis*, cur jura in quibusdam, personis, seu certo generi personarum concedant restitutionem in integrum. Atqui causa illius insoliti sanè indulti est, ut satisfiat devotioni affluentium ad lucrifaciendum Indulgentiarum Thesaurum, ut liquet ex tribus Bullis à me allegatis. Denique confirmatur hæc doctrina praxi notoriâ Reverendorum Patrum Capucinorum, præsertim per Helvetiam, in cujus meditullio, Lucernæ, inquam, commorari solent Illustrissimi Domini Nuncii Apostolici, haud utique ignari illius, atque ideo *tacitè* approbantes, saltem suâ dissimulatione indicatam extensionem.

105 Video quidem posse non sanè improbabiliter responderi ad clausulam: *Tempore ipsarum Indulgentiarum*, per ipsas indulgentias non intelligi quaslibet, seu cujuscunque temporis, sed tantùm eas, quæ cadunt in festa indicata à Clemente, eò quòd clausula posterior sit communiter intelligenda juxta sensum priorum, & vocula *ipsarum* sit *relativa*, proindéque videatur respicere solùm priora, attamen nec possum, nec volo improbare ejusmodi extensionem, inprimis respectu totius Ordinis Seraphici, utpote specialissimè nominati in Bullis Pontificiis, deinde etiam respectu omnium omnino Ordinum tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, gaudentium omnibus, & singulis privilegiis concessis uni aut alteri Ordini, sicuti gaudent Illustrissimi Reverendissimi DD. *Abbates, & Monachi Monasteriorum Ordinis S. Benedicti Reformatorum nuncupatorum*) utor glorioso Epitheto, quó Urbanus in Bulla descripta à Clarissimo Patre Ysone *loc. cit. Fol. 13.*) *in Helvetia.* Unde infero, illos Dominos parochos, qui, ut retuli suprà *Tract. 3.* seu *in Alphab. Sacrificant. Cas. XIII. n. 343.* in excipiendis Confessionibus adventantium ferunt bis in Anno auxiliarem operam nostris Patribus Helveto-Friburgensibus excurrentibus ad nostram Marsensem Ecclesiam, posse etiam hoc Titulo exponi à PP. Rectoribus dicti Collegii; quamquam etiam duplex alius Titulus iis suffragatur, quòd scilicet locus ille sit tunc locus peregrinationis ad lucrifaciendam indulgentiam plenariam, & insuper parochi locorum, è quibus adventant illæ piæ animæ, sint omnino, & notoriè contenti, ut eæ tunc suos nævos deponant eo loco apud quemque expositum. Infero deinde, cùm iidem nostri Patres Friburgenses nequeant per se excipere Confessiones omnium confluentium ad ipsorum Ecclesiam triduo antecineralium ultimo; utpote ad *novem millia* excurrentium, item etiam nostros Olyssiponenses, Panormitanos, Bononienses, Bruxellenses, quorum templa, Communionis *Generalis* ergò, nonnunquam 12. 20. 30. 50. millia uno die, ut refero *in Thesauro Ecclesiastico Indulgentiarum*, seu *Tract. 3. Quinarii Cap. 27. n. 189. & 260* frequentant, posse asciscere sæculares sacerdotes approbatos, qui præstent ipsis auxiliatrices aures.

Porrò dum Clemens septimus verbis suprà descriptis dat potestatem sacerdotibus sæcularibus, quos occasione Indulgentiarum assumpsêre Patres Minimi, absolvendi ab omnibus peccatis Papæ reservatis; hæc enim non reservantur, nisi ratione censuræ. Layman. *Theol. Moral. Lib. 5. Tract. 6. cap. 11. n. 2.* ex communi; ab omnibus, inquam, peccatis extra *Bullam Cœnæ*; horum enim remittendorum potestas non censetur concessa, nisi clarè exprimatur. Rursum quia Leo X. in allegata Bulla ait, ejusmodi sacerdotes posse etiam *in singulis casibus Episcopalibus* absolutionis beneficium impendere, infert Pater Yson, eos posse absolvere ab omnibus casibus, à quibus Episcopus, imò à pluribus, quia Episcopi ex vi Tridentini Concilii *Sess. 24. cap. 6. De Reform.* non absolvunt à Papalibus, nisi sint occulti.

Quæritur VI. *An, & quomodo error communis tribuat jurisdictionem?* 106

Resp. I. Error *communis* dicitur, quando in loco, in quo excipit quis Confessiones, omnes, aut plerique existimant, eum esse verè *habitualiter* præditum jurisdictione, seu legitimâ potestate absolvendi, cùm tamen careat tali *habituali* potestate. Ad hunc autem errorem *communem* accedit quandoque titulus *coloratus*, quia videlicet accepit quis à legitimo Superiore Titulum, sed *invalidè*, propter vitium occultum, ut quando Episcopus contulit tibi beneficium parochiale, sed *invalidè*, utpote excommunicato, aut præsentato à non legitimo patrono; aut eras quidem antè approbatus, at revocata est approbatio, ignorantibus omnibus, aut ferè omnibus illam excommunicationem, præsentationis illegitimitatem, exauctorationem, & approbationis revocationem. Vide P. Sanchez *De Matrim. Lib. 3. disp. 22.*

II. Quando intervenit ejusmodi *communis* (nam *privatus* non sufficit) error respectu veri sacerdotis, tribuit Ecclesia, id est, Summus Pontifex, aut, Sede vacante, Collegium Cardinalium, *actualem* jurisdictionem pro singulis Confessionibus, idque ideo, ut prospiciatur saluti animarum inculpabili errore laborantium, sequendo decisionem *Leg. Barbarius Philippus. ff. De Offic. præt.* Atque ita sentiunt, proportionaliter loquendo, de errore *communi* circa judices sæculares communiter Jureconsulti, apud quos viget Axioma, quod Antonius Gabrielius *Communium Conclus. Lib. 1. Conclus. 8. De probation. n. 1.* refert: *Communis error facit jus, & veritati præfertur*; & ideò sufficit, quem habilem reputari communi ho- 107

minum opinione, inquit Gabrielius *loc. cit.* adferens more suo, suorúmque Symmystarum multas ampliationes, & restrictiones. At verò judices Ecclesiasticos, & nominatim Confessarios quod attinet, doctrinam à nobis allatam tenent apud Gabrielium *loc. cit. n. 36.* Jureconsulti Barthollus, Baldus, Abbas, Felinus, Glossa, & Innocentius; cum P. Sanchez verò ferè omnes Theologi hujus sæculi, quorum multos nominat Diana *Part. 8. Tract. 1. Ref. 93. & 94.* Oviedus *in 1. 2. Tract. 5. Controvers. 3. punct. 4. n. 33.* dissentientibus ex parte Canonistis quibusdam apud Gabrielium *loc. cit* & Sanchez *cit. Disp. 22. quæst. 6. & 7.* distinctissimè differentem de hac materia, & inter cætera observantem, quando tua communitas laborat hoc errore, tu autem scis, esse merum errorem, te nihilominus *validè* absolvi. Sed & Joannes Sanchez *in Select. disp. 44 n. 10. vers. Unde optimè*, observat cum Mascardo, & aliis, hanc doctrinam intelligi de errore solius *facti*, non autem *juris*, quia jura detestantur ignorantiam *juris.*

108 *At quid si sacerdos ne quidem habeat titulum coloratum? quia e. g. existimatur esse parochus, cùm non modò non sit verè parochus, sed nunquam aut verè, aut apparenter sit ab ullo legitimo patrono præsentatus, ab ullo legitimo Superiore Ecclesiastico* validè, *vel* invalidè *institutus: censetúrne esse approbatus, cùm nullus Episcopus cogitârit de illo approbando?* Resp. Communior, & probabilior sententia Thomæ Sanchez *loc. cit.* negat, valere absolutiones impertitas à tali; valere asserunt Joannes Sanchez *loc. cit. n. 3.* Pontius, Molfesius, Bordonus, alii apud Dianam *loc. cit.* habentem unà cum Caspensi, Silvio, Machado pro probabili opinionem Pontii, sicut & habet reflexè P. Tambur. *De Pœnit. lib. 5. cap. 4. §. 7. n. 17.* & pro probabiliore Diana *Part. 11. Tract. 2. Ref. 69.* citante sedecim autores.

109 Quare si quis simplex sacerdos, Capellanus alicujus Colonelli, se in castris gerat pro approbato, aut pro habente jurisdictionem ab Episcopo, cùm tamen neque *validè*, neque *invalidè* fuerit unquam approbatus, ac munitus potestate Confessiones excipiendi, valebunt (supplente defectum Ecclesiâ, seu Pontifice) juxta Pontium omnes absolutiones, quas legionariis impertietur, nisi aliunde irrepat defectus, modò vulgò credatur in ea legione (esto alibi notum seu contrarium) esse legitimum confessarium, ideóque milites absoluti ab eo non tenebuntur repetere Confessiones factas tali homini.

110 Sed *est solùm Diaconus, cùm fingat se sacerdotem?* Resp. Ergo nil juvat communis opinio, nam Ecclesia nequit supplere defectus repugnantes legibus divinis, at potest repugnantes humanis. Vide P. Laym. *loc. cit.* inferentem varia *practica* corollaria consequentia ex vi erroris *communis*; infer tu resolutionem hujus

Casûs Rudium.

CEvallo parocho oppidi N. absente, creavit, seu constituit propriâ autoritate senatus oppidanus Cornejum parochum, qui veluti legitimus parochus administravit toto biennio omnia Sacramenta. Interrogatus P. Thom. Sanchez, an valerent Sacramenta pœnitentiæ, & Matrimonii, quæ administravit, aut suâ præsentiâ honestavit? Respondit, non valuisse, idcirco quòd ille Cornejus non haberet titulum coloratum, *seu collatum* (invalidè) *à legitimo Superiore, adeóque illas Confessiones, & Matrimonia esse repetenda.* 111

Ego non jussissem repeti in Casu, de quo optimè Illustrissimus D. Reding *De Iure & Iustitia Fol. 577.* Confessiones, extra articulum mortis, nec illorum Matrimonia, de quibus prudènter dubitâssem, an, cognito illo errore in nominatione parochi, cognitâ quoque communi doctrinâ de necessitate tituli *colorati*, non essent divortium facturi cum incommodo notabili.

APPENDIX SCRUPULOSI.

CRescentius electus est in Prælatum sui Monasterii, atque ab Episcopo benedictus, ideo jam re ipsâ gerens se in omnibus tanquam legitimus possessor dignitatis Abbatialis. Inter electores est unus perquàm scrupulosus, qui timet, electionem non esse canonicè factam. Hic timor, seu dubium illegitimitatis exortum est ex certis, ac variis quibusdam vitiis, cui timori associantur quotidie nova dubia & timores, quæ timentur electioni intervenisse. An verò certum sit, quòd vitia intervenerint, vel esto intervenerint, talia sint, quæ faciant, ut electio suum valorem consecuta non sit, hoc dicto Religioso incertum est, & intervenisse talia vitia, fortè nunquam probare poterit. De hoc autem dubio, seu timore nemo quidquam scire putatur ex toto Conventu, præterquam ille Religiosus, & unus alius. An verò præter hos duos ipse etiam Prælatus, de cujus electione Canonicâ dubium est, sciat, quòd quidam de electionis legitimitate dubitet, ignoratur, timor tamen est, eum dubitationem animadvertere. a

Quærit jam ille Religiosus 1. casu, quo verum sit, quòd electio non sit Canonica, an Religiosi, qui de hoc dubio cognitionem habent, sicut & omnes reliqui subditi Monasterii, cui præest dictus Prælatus, tam diu, quàm diu illegitimitas electionis non probatur, teneantur tali Superiori per omnia obedire, ac tutò petant ab illo omnia, quæ legitimè electus impertiri potest, ut e. g. absolutionem à peccatis, censuris &c. item an validè *dispenset, Ordines Minores, & professionem ritè conferat, officium judicis tam in spiritualibus, quàm tem-* b

temporalibus, quæ fori Abbatialis sunt, validè *præficiat subditis sæcularibus parochos, an officiales domesticos* validè *creet, ac generatim an certò* validè, *ac* licitè *administret, & exerceat omnia, quàmdiu illegitimitas electionis non probatur.*

c *Quæritur 2. Solicitiùs, an parochi parochiis tam extra, quàm intra Monasterium præfecti: item P. Prior, Magister Novitiorum, Confessarii Conventûs, Cellarius, Ludimagister, cæterique tam animarum, quàm corporum curam habentes, quisque suam potestatem, jurisdictionem &c. quas à tali Prælato habent*, certò validè, *&* licitè *suis quisque subditis administret &c. ut proinde subditi talibus officialibus subordinatis, sicut certò legitimis, &, ut verbo dicam, sicut Deo, in iis, quæ cujusque officii sunt, obedire, ac subjacere teneantur, & ab iis administrationem officii petere; eadem per omnia intelligo de iis, qui fortè potestatem subdelegatam à subordinatis prædictis officialibus, vel curatis habent, an acta, gesta, jurisdictiones &c. eorum subsistant.*

d Hactenus literæ (omissis pluribus adhuc superfluis specificationibus) scrupulosi, missæ ad me ab ejus immediato Superiore, id est Decano, vel Priore, ex loco dissito facilè quinque dierum itinere, ad quas perspicuè referentes genium scrupulis inanibus agitati, atque dantes occasionem magis etiam ad praxin declarandi doctrinam, hoc loco traditam de vi *communis* erroris, in ordine ad jurisdictionem, quò respondeam accommodatiùs ad vulgus mediocriter doctorum, quorum vix ullus fundamentalem notitiam habet decantatissimæ, & à nobis paulò antè superiùs allegatæ; inque præsenti materia ab omnibus allegari solitæ legis; *Barbarius*, exhibeo hic omnibus ejusdem Legis argumentum, proferendo in medium hunc

Casum Romani Mancipii.

e BArbarius Philippus cùm servus fugitivus esset, ac proinde jure Romano incapax omnis jurisdictionis, *Romæ Præturam petiit*, atque obtinuit à populo Romano, servilis conditionis ignaro. Eo in officio sæpe jus dixit; varias pronuntiavit sententias, perinde, ac legitimi Prætores. Denique cognito illo *substantiali* vitio, dubitatum fuit, *an ea, quæ edixit, quæ decrevit, nullius essent momenti?* Respondit I. C. Ulpianus, *nihil eorum reprobari, hoc enim humanius esse, cùm etiam potuit populus Romanus decernere hanc potestatem.*

Ita Ulpianus, id est, cùm vitium servitutis sit tale, ut populus Romanus potuerit, etiam eo cognito, conferre Barbario prætorium Officium. Unde inferunt plerique Theologiæ, ac juris periti, actus jurisdictionis pendentes à potestate, & voluntate senatûs, Principis Episcopi, Capituli, Parochi, Vicarii Parochialis, Confessarii &c. subsistere, etsi sint exerciti ab aliquo destituto habituali potestate, ob impedimentum inductum solâ Lege humanâ; saltem dummodo & adsit Titulus coloratus, id est, sit ei collatum officium annexam habens de more illam jurisdictionem, & id vitium sit occultum; seu non notorium, sicuti conditio servilis reddebat, stantibus legibus Romanis, Barbarium Philippum penitus incapacem Præturæ, & consequenter jurisdictionis. Quia tamen una ex parte omnes latebat ille defectus; ex altera poterat populus Romanus, eo defectu non obstante, quantumvis cognito, conferre ipsi verum Præturæ officium, annexam habens potestatem dicendi jus, hanc ob rem censuerunt (ad evitanda gravissima incommoda, quæ provenissent, si rescissæ fuissent omnes sententiæ, quas larvatus ille Prætor pro tribunali sedens tulerat) Pomponius, atque Ulpianus jurisconsultorum coryphæi, fuisse *tacitam* voluntatem populi Romani, ut exigente humanitate haberentur pro validis singuli actus jurisdictionales.

f Sicut autem voluntas *tacita* populi Romani, à cujus arbitrio pendebat dignitas prætoria, omnisque jurisdictio ei adhærens, fuit sufficiens ad dandum robur, singulis actibus jurisdictionalibus, aliisque dependentibus à verâ Prætura, ita ex mente non minùs Theologorum, quàm jurisperitorum communiore, aut certè probatiore, sunt pro validis habendi, absque ullo scrupulo, actus omnes, quos quis laborans defectu idoneitatis requisitæ à legibus merè humanis, exercet ex vi officii, collati sibi ab aliquo, jus habente id officium conferendi, etsi nullo modo contulisset, si perspectum habuisset impedimentum, &, ut ita loquar, irregularitatem dicti officialis. Confirmatur argumento à contrario ex *Cap. Ad prebendam 14. De sent. & re jud.* ubi cassatur sententia lata à judice *notoriè* excommunicato, ergo non fuisset cassata, si excommunicatio fuisset occulta, cùm tamen excommunicatio *per se loquendo* privet jurisdictionis usu excommunicatum non toleratum. *Cap. Pastoralis. De appellat.*

g Et quidem Doctores Theologi ita amplè intelligunt hanc doctrinam circa casus juris Ecclesiastici, ut censeant, eam habere locum non solùm in officiis, quorum immediati collatores, electores, potuissent ea conferre, dispensando propriâ, vel delegatâ potestate circa impedimentum occultum, sed etiam iis, circa quorum impedimenta, inhabilitates, irregularitates &c. tollenda, suspendendave nihil juris competit immediatis collatoribus, electoribus, vicariis &c. dummodo impedimentum sit merè juris humani, tunc enim legitimus Papa, aut in defectu Papæ legitimi (ut inter

ter reliquos exprimit Diana *locis n. 107. & 108.* relatis) Ecclesia ipsa, à quibus manat omnis ejusmodi potestas, sese accommodant legi à nobis recitatæ, genióque populi Romani, habentes proinde pro indisputabiliter ratis omnia acta exercita ab illis vitiosis, & defectuosis ministris, de quibus hîc loquimur, acta, inquam, illa, quorum valor pendet ab autoritate Ecclesiæ, seu Papæ.

h Hisce diffusiùs, distinctiúsque, ac solent alii, propositis, & positis, clarum est, quòd si ponamus, ut ponimus, Prælatum illum fuisse numero suffragiorum sufficiente ad legitimam electionem, juxta statuta debitè approbata, electum, atque vi talis electionis iniisse prælaturam, præmissâ benedictione Episcopali, eandémque prælaturam quietè possidere, imò & sæpissimè jam exercuisse publicè actus jurisdictionales per se non competentes nisi Canonicè, & citra errorem *substantialem* electo, & insuper ab omnibus communiter haberi pro vero, & legitimo Prælato, clarum, inquam, est *primò*, quòd hisce suppositis, valeant omnes omnino actus tam temporales, quàm spirituales, qui tam distinctè, & scrupulosè enumerantur, exerciti, seu *immediatè* ab ipsomet Prælato, seu *immediatè* ab iis, qui vel *mediatè*, vel *immediatè* acceperunt potestatem ab eodem Prælato; licèt *substantialis* defectus ex parte vel electi, vel unius, alteriúsve electoris intervenerit; etenim hujus resolutionis veritas evidenter sequitur ex illo, hac ætate receptissimo principio de Ecclesia *tacitè* simul, & *verè*, *efficaciterque* supplente defectus contra juris *communis* dispositionem intervenientes in *actuali* exercitio talium actuum.

i Clarum est *secundò*, Religiosos, ignaros illegitimitatis, siqua fortè intervenit, certò teneri tali Prælato per omnia obedire perinde, atque si *positivè* nôssent, omnia fuisse ritè gesta in electione. Ratio est, quia cùm sint ignari, ut supponitur, omnis defectûs immixti electioni, debenteam habere pro legitima, & nisi velint haberi pro stultis, ac rebellibus, supponere, & *practicè* credere, electionem illam esse *validam*, quia pro valore actûs solenniter gesti stant omnia jura, & DD. adeò, ut nolint ullam præsumptionem admitti contra valorem ejusmodi actûs, ut non semel observo in hoc meo Opere.

k *Tertiò*. Ille quoque unus, aut alter, qui novit (si tamen sit, qui noverit, species enim *facti* indicat non tam notitiam, seu scientiam, quàm suspicionem, aut dubium) esse dubium de electionis valore, non solùm *licitè* obedit ejusmodi Superiori in omnibus non excedentibus potestatem veri, & legitimi Prælati, ut deducitur ex Sanchez *suprà citato*, sed etiam tenetur præstare illam obedientiam, quia nequit aliter cavere summum scandalum, & confusionem in Monasterio. 2. Quia in dubio melior est conditio possidentis jus imperandi. Sicut possidet ille Prælatus, si jure imperat, ergò subditus tenetur parêre, alioquin daretur bellum utrinque etiam *materialiter* justum. Confirmatur ex eo, quòd ille subditus, de quo agitur, sit extremè scrupulosus, quemadmodum suis ad me datis testatur ejus seu Prior, seu Decanus, qui rogatu ejusdem Religiosi ad me transmisit hunc Casum, & etiam tacentibus aliis, ipsa propositio speciei *facti* clamat, se esse constructam à summè scrupuloso, summè anxio, & trepidante, ubi non est timor. Igitur ex communi doctrina Theologorum, de scrupulosa conscientia scribentium, tenetur illos timores, ac dubia habere pro inanibus, ut noto *infrà n. 500.* & sine omni dubio delinqueret mortaliter, si detrectaret obedientiam in casu mandati obligantis ad mortale. Quare debet ille scrupulosus cuneum cuneo, scrupulum irrationabilem, rationabili, certóque repellere.

l *Quartò*. Utrùm talis Abbas *licitè* faciat ea, quæ enumerantur *lit. a.* non est subditi examinare, cùm non sit judex sui *præsumptive* Superioris, & in dubio debeat in meliorem partem interpretrari, juxta capitulum secundum *De Reg. Iur. in 6.* quod capitulum quia Glossa, & alii Doctores intelligunt etiam de valore actûs, idcirco debet etiam hoc argumento convictus D. scrupulosus pro validis habere omnia, quæ enumerantur. Si autem ponamus, dictum Prælatum nôsse, se esse *illegitimè* electum, tenetur utique proximâ, qua potest, occasione, vel petere confirmationem detecto vitio, vel *absolutè* detegere cum integra resignatione. Utrùm autem hæc detectio facienda sit coram Capitulo, an coram Generali Ordinis (si quem ipse habet Generalem) petendum est ex statutis, & consuetudinibus dicti Ordinis, exprimentibus illud jus, quod in similibus casibus competit Generali. Fortè Generales Ordinum Monachalium gaudent hac in re potestate haud paulò minore, quàm Mendicantium.

m An verò quamdiu non revelabit defectum, exerceat *licitè*, & *validè*, seu requisitus, seu non requisitus jurisdictionem, petendum est magnam partem ex resolutione illius generalis quæstionis: *An Tyrannus licitè, & validè quandoque administret justitiam*, de qua vide Lessium *De just. Lib. 2. cap. 29. dub. 9.* Quòd si ponamus, Prælatum duntaxat ambigere de sua legitimitate, debebit se proportionaliter gerere eo modo, quo tenetur maritus in dubio de valore sui Matrimonii carnalis, orto post illud initum, bonâ, vel malâ fide; siquidem Prælati copulatio cum sua Ecclesia est quoddam Matrimonium spirituale. *Text. in Cap. Sicut alterius. 7 q. 1.*

n In hunc ferè modum respondi illi dubitanti, sed brevissimè, quia miserat chartam exhibentem illa dubia cum lato margine vacuo, in quo debebam succinctè per *Ita*, vel *Non* respondere, eandémque remittere chartam, alioqui fuissent novi scrupuli, nova dubia oborta. Quæ

111 Quæritur VII. *An, & quomodo probabilitas opinionis tribuat jurisdictionem?*

Resp. I. Quandocunque est ob rationem, Doctorúmve authoritatem verè probabile, quòd alicui sacerdoti competat facultas, seu potestas absolvendi, *validè* absolvit, etiamsi illa opinio sit falsa à parte rei, modò non versetur circa jus *Divinum*. Plurimos, & sapientissimos DD. referunt pro hac sententia Card. de Lugo *Disp. 19. sect. 2.* Diana *P. 4. Tr. 4. Res. 4.*
113 Joann. Sanchez *cit. disp. 44. n. 3.* Ratio est, quia plerique DD. per totum orbem ita sentiunt, & illorum sensui se accommodant confessarii; ne ergo infinitæ animæ, vel damnentur, vel cogantur repetere confessiones bonâ fide factas sacerdoti, qui non habebat quidem *per se* jurisdictionem, attamen ob probabilem DD. opinionem putabatur habere, fatendum est, quòd Ecclesia, seu Caput Ecclesiæ tribuat tali presbytero *actualem* jurisdictionem pro singulis confessionibus, sicuti dixi de illo, qui ex errore *communi* putatur esse legitimus confessarius, & fusiùs ex P. Sanch. declarabo *in Alphab. Matrim. P. 2.* seu *Tract. 10. Cas. XXI. n. 737.* Vide etiam P. Thom. Tambur. *De jure Divino Lib. 5. c. 4. §. 8. n. 3.*

114 II. Tametsi data responsio est probabilissima, haud tamen possum integre assentiri Rallero *de pœnit. cap. 6. §. 19.* pronuntianti, esse *moraliter* certam, opposita enim est verè probabilis, propter numerum, gravitatem, & rationes autorum, vel adhærentium illi, vel habentium illam pro probabili. Adhærent oppositæ Glossa, Joannes Andr. Anchar. Imola, Garcias, Gutierez, Beja, Rodriquez, Sorbo, Vasq. Coninck, Zerola, relati à Joan. Sanchez *cit. disp. 44. n. 10. vers. Per Principia*, & *vers. Preterea*, quam etiam pro probabili habent ipse Joann. Sanchez, Suarez, Lessius, Salas, Bardi, Spinola, Oviedus, Marchantius, Diana *P. 9. Tr. 7. Res. 59.* referens hos authores, & addens, *non esse in praxi deserendam.*

115 III. Hinc infero, peccare, *per se loquendo*, saltem contra charitatem, illum confessarium, qui absolvit pœnitentem, sequendo opinionem de sua jurisdictione minùs tutam, si opposita sit probabilis, nisi prudenter credat, talem absolutionem esse non ingratam ipsi pœnitenti, aut alia peculiaris ratio suadeat sectationem mitioris. Atque ita sentiunt Marchant. Bardi, Joann. Sanch. Oviedus, contra plures alios. Ratio est, quia nequit adferri causa, cur ex omnium sententia delinquat graviter contra charitatem proximo debitam, qui in cæteris Sacramentis administrandis utitur materiâ, aut formâ probabiliter ineptis, dum potest adhibere certò idoneas, & non etiam delinquat
116 in hoc nostro casu. Dixi autem: *per se loquendo* tunc peccari, nam *per accidens* fit; ut Deus talem administrationem non reputet in peccatum, quia scilicet permulti DD. probabilissimè negant, intervenire ullum hîc delictum; atqui non peccat coram Deo exercens actionem, quam probabilissima sententia negat esse peccaminosam, seu asserit, esse licitam, omnibus consideratis, sicuti authoritate plus centum octoginta DD. ex P. Terillo remissivè firmavi *in Clypeo Clement. Indic. sect. 1. n. 5.* quibus alios plures addere possem. Unde se- 117
quitur, singulariter non peccare, qui absolvit à casu, quem alii contra alios probabiliter censent, non esse reservatum, aut qui audit Confessiones, aliquibus contra alios censentibus, non esse excommunicatum, &c. etenim permulti excusant hos omnes à peccato.

At *estne illa nostra generalis doctrina vera, e-* 118
tiam casu, quo aliqua opinio habetur pro probabili non communiter à doctis, sed tantùm ab aliquo privato? Respondet contra Salas, & Aversam *affirmativè* P. Tamburinus *l. c. §. 8. n. 9.* cum Verricelli. *Veráne est etiam tunc, quando probabilitas versatur circa solum factum?* Ut quando est probabile, Episcopum dedisse mihi facultatem absolvendi à reservatis, cùm tamen ne cogitârit quidem? Respondent iidem Tamburinus, & Verricelli post Mascardum contra Aversam, ac Salas rursum *affirmativè* ob paritatem rationis cum probabilitate juris. Ego nequeo negare probabilitatem illis duobus responsis assertivis, abstineo tamen ab absolutâ approbatione.

Quæritur VIII. *An, qui dubitat, utrùm ha-* 119
beat veram jurisdictionem in peccata pœnitentis, possit salvâ conscientiâ præbere illi confitenti aures?

Resp. Ex Suar. *Tom. 4. in 3. p. d. 26. sect. 6.* & Coninck *Tom. 2. in 3. p. disp. 8. dubit. 6.* clarè expedientibus hoc dubium, in hunc modum.

I. Si propriè dubites, an sis præditus ullâ jurisdictione in ulla peccata pœnitentis, *illicitè* extra necessitatem absolvis illum, quia sine causa sufficiente exponis Sacramentum periculo nullitatis, decipisque pœnitentem, qui, saltem communiter loquendo, nollet tibi detegere sua intima, si nôsset tuam dubitationem. In extrema tamen necessitate, si non adsit instructus indubitatâ potestate absolvendi, *licitè* absolves; tum quia est in necessitate melius conferre dubium, quàm nullum Sacramentum; ut nominatim de Baptismo tradidi *in Alphab. Baptiz. n. 36.* tum quia in ea necessitate cessat omnis reservatio. Infrà *num.* 121.

II. Sciens, te habere jurisdictionem in 120
aliqua peccata pœnitentis, dubitans autem, an in *omnia*, peccabis absolvendo, nisi te excuset aliqua necessitas, ut quando, postquam cœpisti bonâ fide audire confitentem, oritur tibi dubium circa unum, alterúmve peccatum; aut quando pœnitens deberet, nisi absolvas, communicare sine omni Confessione, aut omittere Confessionem annuam, vel diu manere in statu peccati mortalis. In his tamen eventibus erit

monendus pœnitens, ut postea accedat alium confessarium habentem certum jus absolvendi. Vide plura *Cas. VIII.*

121 III. Si bonâ fide cœpisti possidere beneficium, habens annexam curam animarum, at postea incipias dubitare, an jure illud possideas, perge in excipiendis tuorum Confessionibus; in dubio enim est melior conditio possidentis. Vide plura *Cas. V. n. 270.*

122 Quæritur IX. *Quisnam absolvat* licitè, & validè *in articulo mortis*?

Resp. *Piè admodum, ne hac occasione* (Reservatorum Casuum) *aliquis pereat, in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio casuum in articulo mortis, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt.* Sunt hæc verba Concil. Trident. *sess. 14. c. 7.* quorum veriori explicationi præmitto hunc

Casum Parochialem.

123 *Detinetur in vinculis adolescens, convictus de scelere bestialitatis, atque probabilissimè intra breve tempus extremo supplicio afficiendus. Habeo quidem à Reverendissimo Domino Vicario Generali potestatem absolvendi à Casibus Episcopalibus, (quos inter est nefandum crimen,) etiam publicis, at non deductis ad forum externum; an si sententia capitis feratur in illum reum, ego* validè, licitéque *eum absolvam sine ulteriore commissione? Rogo R. V. pro benignissima responsione mihi submittenda.*

124 Ità ad me Anno N. vir Clarissimus, parochus loci, in quo detinebatur juvenis ille. Et verò interrogati nonnulli alii viri docti censuêre, fuisse recurrendum ad Reverendissimum Dominum Ordinarium pro facultate absolvendi; egò verò constanter id negavi; rationes *num. 137.* adferam, ubi circa illam sanctionem Tridentinam observavero seqq.

125 I. Nomine *mortis articuli*, quo utitur Tridentinum, intelligitur tum strictè dictus articulus mortis, seu tempus, & status, quo mors proximè instat, & est *moraliter* certa, feréque inevitabilis; tum latè dictus, scilicet periculum mortis probabile, id est, status, & occasio, in qua, spectatâ rerum naturâ, & spectato eo, quod solet in simili occasione evenire, mors etsi non proximè, sequetur, seu probabiliter, & prudenter potest, & debet timeri, ut pluribus descripsi hoc periculum *in Alphab.*

126 *Communicant. Cas. XII. n. 3.* Et verò ejusmodi periculum etiam hoc loco intelligi, tenent contra alios plerique Recent. apud Dianam *Part. 5. Tr. 3. Res. 59.* cum Cardin. de Lugo *de pœnit. disp. 18. n. 21.* & P Dicastillo *disp. 10. dub. 13. n. 357.* meritò scribente, hoc esse ferè certum, quia certum est, articulum mortis accipi ab ipsomet jure Canonico pro ipso periculo, ut ostendunt hi DD. Et proinde existunt in articulo mortis, tum ad mortem justâ, aut injustâ sententiâ damnati. Diana *l. cit. Res. 61.* Dicastillo *l. c. n. 413.* Mendoza, & alii; tum ità banniti, ut detur cuivis potestas, eos impunè occidendi. Diana *Res. 64.* ac Dicastillo *l. cit.* 127
tum inituri periculosam navigationem, aut periculosum prælium, ut notant omnes de præsente materia disserentes, (quorum alii contra alios hanc doctrinam limitant ad casum, quo quis coactus, non autem, quo sponte adit hoc periculum; item ad casum, quo jam incipit periclitari navis, non quo illam quis conscendere vult;) tum omnes existentes in urbe infecta gravi peste, ut placet Marchino contra Dianam *Part. 9. Tr. 7. Resol. 12.* monentem tamen, Episcopum debere in tali casu omnem suam potestatem impertiri cuivis à se approbato; tum prægnantes propinquæ partui, si aut sint expertæ partus difficiles, ut fatentur communiter DD apud Dianam *Part. 5. Tr. 3. Resol. 63.* aut nunquam peperêre; ut tradit apud eundem Pater Fagundez, & alii, addente Mendozâ apud eundem Dianam, omnes omnino prægnantes, quæ uterum jam octo mensibus gestaverunt, aut saltem, quæ jam sentiunt dolores partus, ut limitat Belochius, versari in articulo à nobis descriptò. Confirmantur pleraque ex his inde, quòd omnes, aut 128
plerique ex his obligentur præcepto Confessionis, obligante constitutos in articulo mortis, ergo revera existunt in illo. Vide P. Tamburinum mox citandum, & enumerantem decem talia pericula.

II. Plerique omnes Recentiores rectè contra pauculos tenent, quemvis omnino sacerdotem, adeóque etiam degradatum, hæreticum, excommunicatum, &c. *validè* absolvere in hoc articulo quemlibet pœnitentem, saltem si non adsit sacerdos, carens istis vitiis. 129
Ratio est, quia verba Tridentini Concilii exprimunt: *Omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes absolvere possunt.* Si verò præsto sit alius liber his vitiis, *invalidè* absolvet excommunicatus, degradatus, suspensus, &c. ita enim saltem declaravit Congregatio Cardinalium Decreto, quod describit Prosper Fagnanus *in cap. Non est nobis. de Spons. & Matrim.* etsi P. Dicastillo *n. 688.* & P. Tannerus *Tom. 4. in 3. p. disp. 6. q. 9. num. 64.* referens pro se multos authores, defendat contrarium, consentiente recentissimo D. Franc. de Arauxo *Decision. Moral. Tr. 2. q. 18.* & quidem probabilissimè, si abstrahamus ab illa declaratione, de qua ipsis nihil constitit.

III. Nullo modo est dubitandum, quin constitutus in periculo mortis possit etiam pro Casibus reservatis eligere suum parochum, prætermisso privilegiato, quia parochus pro- 130

priè,

„priè, & ex officio obligatur tunc maximè ei „omnia Sacramenta saluti opportuna ministra- „re. Unde etsi privilegiatus tunc haberi possit, „non tamen est dubitandum, quin Concilii „mens sit, ut parochus tunc omnem potesta- „tem habeat. Plura adferri possent, sed nulla „mihi videtur ratio dubitandi. Sic scribit, sic „respondet P. Lessius *in Auctario ad 1. 2. verb. Absolutio Cas. II.* cui integre subscribo, & subscribunt ii, quos indicabo pro sequenti puncto.

131 IV. Probabilissimum est *speculativè*, & *practicè*, quemvis sacerdotem non excommunicatum &c. *validè* impertiri cuivis in articulo mortis existenti absolutionem ab omnibus omnino peccatis, & censuris, etiam à quibus non posset extra hunc articulum, esto sit ad manum unus, aut plures, qui polleant ordinariâ, vel delegatâ potestate in ejusmodi pecca-
132 ta & censuras. Ratio est, quia ita sentiunt plurimi, gravissimi DD. quos sequuntur, citántque Barbosa *in cit. cap. septimum* Concilii Trident. *num. 12.* Tannerus *loc. cit. num. 63.* Dicastillo *n. 368.* accuratè urgens, defendénsque textum Concilii Tridentini; Pellizarius *Tom. 1. Tr. 8. cap. 3. n. 108.* loquens de non approbato; Tho. Tamburinus insigniter *de Sacram. lib. 5. c. 11. §. 1.* de Arauxo Episcopus *loc. cit.*, Pax Jordanus Episcopus *Elucubrat. volum. 1. lib. 3. tit. 4. num. 24. & 37.* approbans hoc dictum: *Confessarius libere absolvit* (in articulo mortis) *ab omnibus Casibus & censuris, etiam Papæ reservatis, quia nulla est reservatio.* Equidem in Rituali Pauli V. sub titulo: *Ordo ministrandi Sacramentum pœnitentiæ* dicitur expressè: *In periculo mortis cessat omnis reservatio.* Quid clarius? Et hanc sententiam si quis non approbatus sequeretur, suffragaretur ei specialiter hæc ratio, quòd quilibet habeat potestatem in venialia, si ergo pœnitens confiteatur unicum veniale, absolvetur *directè* ab hoc, & saltem *indirectè* ab omnibus mortalibus, tam quæ confitebitur, quàm quæ ex oblivione tacebit, quia, sicuti *indirectè* remittuntur oblita, ita etiam *indirectè* remittuntur mortalia, quæ bonâ fide confiteris non habenti potestatem *directe* absolvendi.

133 V. Nihilominus tamen suaderem tali pœnitenti, ut in praxi sequeretur contrariam plurimorum cum, & apud Cardin. de Lugo, volentium, ut, si adsit copia parochi, necessariò præferatur aliis, qui, extra articulum mortis, non habent potestatem in pœnitentem; item ut non approbato præferatur approbatus, alieno non privilegiato privilegiatus, si pœnitens laboret Casu reservato, & sic de aliis; etenim suadendum, ut quisque in hoc ultimo articulo sequatur tutiora, & communi usui conformia; usus autem modernus firmat hanc tutiorem doctrinam. Unde noster Pater Ludovicus Scildere *in Libro de principiis conscientiæ formandæ Tr. 2. c. 9. n. 114.* vult, omnino stari hoc consilio, si possit facilè recurri ad prædictum jurisdictione indubitatâ, esto moribundus aperiat unà cum aliquo mortali reservato, aut non reservato, unum aliquod veniale, aut jam aliàs confessum mortale; quandoquidem non est omnino certum, quòd quisque sacerdos absolvere possit à venialibus, & mortalibus jam confessis, adeóque absolvere *indirectè* peccatorem à peccatis aliis, inquit Scildere ex P. Bardi: Omnino est altè menti imprimenda, & opere ipso demonstranda veritas aurei, gemmei apophtegmatis, quo fuisse solitum uti Admodum Reverendum Patrem Vincentium Caraffam septimum nostrum Præpositum Generalem refert in ejus Vita, summarum virtutum exemplis illustrissima, P. Daniel Bartholi *Lib. 2. cap. 13.* his verbis: *Minimum dubitationis de salute æterna, debet homini esse pluris certissimo, ingentique rerum temporalium lucro.* Dixi superiùs: *Si adsit copia*; in confesso quippe est, si desit, *validam*, *licitámque* esse absolutionem à quovis sacerdote impertitam, propter nimis clara verba Tridentinæ Synodi, quidquid de excommunicato, aut hæretico sacerdote negent nonnulli apud Cardin. de Lugo *n. 18.* de quibus suprà *n. 129.*

Etsi autem Franc. de Arauxo *Tract. 3. De Ecclesiastico statu q. 32. Cas. IV. num. 22.* rectè 134
resolvit, fuisse post mortem ab Episcopo absolvendum, quoad excommunicationem, illum procerem Hispanum, qui nominatim, & publicè excommunicatus acceperat, datis veræ pœnitentiæ signis in articulo mortis, absolutionem à quodam P. Dominicano, fuisse, inquam, post mortem vinculo excommunicationis (*quoad forum externum*) exsolvendum ab Episcopo, ut posset gaudere sepulturâ Ecclesiasticâ, haud tamen satis video, quo jure idem Doctor subdat, eundem procerem fuisse etiam *directè* absolvendum per Episcopum à Casibus non reservatis ipsi Episcopo, ut posset *indirectè* absolvi ab excommunicatione reservata; etenim *directa* absolutio à peccatis propriè dictis supponit jurisdictionem in absolvente, verámque subjectionem in absolvendo. Trident. Concil. *Sess. 14. cap. 7. de Sacrament. pœnit.* & argum. notissimæ legis: *Extra territorium jus dicenti non paretur impune.* Atqui certum est, mortalibus non suppetere veram jurisdictionem in mortuos, quia, qui ligare non potest, etiam absolvere non potest; *text. in l. Nemo qui condemnare. ff. De reg. jur.* eadem enim est potestas ligandi, atque absolvendi, *Cap. Cùm verbum. dist. 1. de pœnit. cap. Cùm inferior. De major. & obed.* nemo autem potest propriè ferire, seu ligare anathemate jam mortuum, ideo nec propriè talem absolvere ab excommunicatione, ut est evidens ex effectibus excommunicationis, tametsi possit utique Papa, vel Episcopus permittere, ut liceat defun-

ctum

ctum in excommunicatione honorare pompâ funebri, juvare publicis precibus, & Sacrificiis, tegeréque sacrâ glebâ, nullus tamen horum actuum habet rationem jurisdictionis respectu defuncti, sed vivorum duntaxat.

135 VI. Porrò in superioribus eventis tunc dicetur non adesse copia alterius, e. g. Superioris, quando aut adest quidem, sed renuit audire confitentem, aut constitutus in periculo nequit Superiorem ipsemet accedere commodè, nec commodè accersere, quia vel non veniet, vel non sine nota. Sic omnino sentit Dicastillo *loc. cit. num.* 391. Rallerus *De pœnit. cap.* 8. *n.* 35. post Palaum, Henriquez, Valentiam, Cordubam, Azor, alios addentes, talem pœnitentem non teneri mittere confessarium ad Superiorem, aut per literas petere ab hoc facultatem confitendi huic, aut illi, nec enim id præcipit Ecclesia, ut rectissime Abbas Rallerus.

136 VII. Nequaquam sunt audiendi illi etiam celebres DD. qui volunt, ut, si confessarius talem pœnitentem absolvat legitimè à censura, à qua non potuisset extra talem articulum, ipse pœnitens, superato illo periculo, se sistat Superiori absolvendum ab hac, propter expressam decisionem *cap. Eos qui. De sent. excommun. in* 6. etenim huic Capitulo derogatum esse à Tridentino, notat optimè Jordanus *cit. n.* 24. *in fin.* illam necessitatem se sistendi negantibus Marchantio, Texedâ, aliis, quos refert Diana *P.* 9. *Tract.* 6. *Resol.* 36. & *part.* 10. *Tr.* 14. *Resol.* 63. & *part.* 12. *Tract. De conclavi Resol.* 34. meritò vocans probabilem opinionem Marchantii. Si tamen illa censura esset vel deducta ad forum *externum*, vel *notoria*, oporteret, se præsentare Superiori pro satisfactione congrua foro *externo*, ut distinctè explicat Rallerus *loc. cit.* scriptor accuratus simul, & brevis. Porrò quando censura censeatur deducta ad forum *externum*, dicam *n.* 375. & ibid. *in Append.*

137 VIII. Ex his liquet, nullo modo fuisse opus, ut ille Nobilis, & Clarissimus vir, de quo *num.* 123 peteret à Reverendissimo Domino Vicario Generali potestatem absolvendi captivum ab illo peccato enormi, quia omnis reservatio cessat in articulo mortis. Suprà *num.* 122. ille autem captivus erat in articulo mortis, ut liquet ex specie facti, & ex dictis *num.* 126. nec enim solent confessarii admitti ad excipiendas reorum confessiones in nostra Germania, nisi uno, alteróve die priùs, quàm vel feratur capitalis in eos sententia, vel afficiantur extremo supplicio. 2. Singulariter, quia ille confessarius erat parochus, Lessius autem relatus *num.* 130. non vult ullo modo dubitari de potestate parochi in tali articulo. 3. Quia nullus DD. hactenus citatorum tradit, incumbere ipsi confessario onus petendi facultatem absolvendi, sed rigidiores ajunt, hoc onus impendêre ipsi pœnitenti; atqui pœnitens, vel non poterat, vel non tenebatur petere juxta dicta *num.* 135. Quam ob rem die 17. Februarii Anno 1674. literis ad perquam cautum parochum redditis respondi, eum posse sine ullo prorsus scrupulo absolvere etiam adolescentem, omnino similem illi, quem produxi *num.* 123. eundémque fidelem, ac solicitum pastorem remisi ad hunc numerum seu §. 137. Ex dictis petenda etiam solutio 138
hujus

Casûs Antiquioris.

Cassius, patrato homicidio in loco hæretico, in quo defecerat à fide vera, profugit in suam patriam, eámque catholicam, ejuràtque hæresin; cognitâ fugâ Magistratus, in quo erat commissum delictum, deposcit, vi concordatorum, Cassium ad suum tribunal; traditur, valde rationabiliter formidato relapsu in hæresin; priùs autem, quàm traderetur, Confessionem ritu catholico peregit apud vicinum quendam parochum; absente videlicet proprio. Quæritur 1. Utrùm Magistratus catholicus potuerit Cassium dedere hæreticis, etiam prævisio periculo relapsûs in Lutheranismum, sicut prô dolor! relapsus fuit? 2. An parochus ille vicinus potuerit eum absolvere ab homicidio, & hæresi?

Has duas quæstiones proposuit scripto 13. Martii Anni 1667. sedulus quidam parochus; quarum *prima* tametsi non spectat ad hunc locum, refero tamen, me respondisse, quandoquidem in eo loco, sicut in plurimis aliis est usu, & concordatis receptum, ut, qui admisso capitali crimine in territorio A. fugiunt ad vicinum (non si ad remotum) territorium B. dedantur Domino territorii A. repolcenti illos, debuisse, *per se loquendo*, dedi dictum Cassium, potuisséque fieri, ut Dominus territorii B. prudenter timeret ex negatione deditionis tanta publica incommoda oritura, ut etiam, prævisio illo periculo apostasiæ, *licitè* staretur concordatis; potuisse quoque fieri, ut tam exigua incommoda ex eadem negatione timerentur, ut contra charitatem Christianam egerit Dominus territorii B. acquiescendo postulationi factæ. Quia verò tanta est judicialis authoritas, ut semper pro judice præsumi debeat, donec contra ipsum aliquid legitimè comprobetur. *Text. ex* 1. *cap In præsent. De renunc.* in iis autem literis nihil legitimè contra illum Dominum comprobatur, ideo præsumo pro illo judice Catholico. Certè, sicut fuit ille Catholicus Acatholico deditus, cum manifesto periculo relapsûs, ita fieri potest, ut

ut proximè debeat Catholico Magistratui tradi hæreticus, cum maxima spe lucrandi hujus animam.

Alteram partem casûs propositi quod attinet, potuit vicinus parochus absolvere utroque illo crimine; ab homicidio quidem, quia, licèt in hac Diœcesi homicidium occultum accenseatur casibus reservatis, quia tamen cessat omnis reservatio in mortis articulo, ut vidimus in decursu, ideo cessavit & hîc; re enim verâ existebat ille Cassius in articulo mortis, quia in summo periculo amittendi, & quidem brevi, vitam, non factâ potestate alterius homologesis.

139 Quæritur X. *Quomodo expiret, vel amittatur jurisdictio?*

Resp. Expirat 1. quando quis privatur officio, cui illa jurisdictio erat per se annexa, ut quando parochus resignat parochiale beneficium. 2. Quando quis excommunicatur, aut suspenditur ab officio, ut tradi solet in materia de Censuris. Si tamen illa excommunicatio, aut suspensio maneat occulta, valebunt absolutiones propter errorem *communem*. Suprà *num. 107.*

140 3. Singulariter notandum est, non expirare, etiamsi is, qui eam concessit, vel excommunicetur, vel etiam moriatur. P. Sanch. *Lib. 8. de Matrim. disp. 28. num. 71. & seqq.* Lugo *de pœnit. d. 19. sect. 2. §. 2.* D. Rallerus *de pœnit. cap. 6. num. 15.* & alii communiùs contra S. Antoninum, Navarr. alios; nam gratia, & privilegium non finiuntur morte concedentis, sicut finitur jurisdictio contentiosa, seu ad lites, de qua sola loquuntur jura, quæ contra nostram sententiam adferunt citati. Hinc P. Laymannus *Lib. 5. Tract. 6. cap 10. n. 22.* (nescio, an satis memor illius, quod de cooperatoribus tradiderat *Lib. 1. Tr. 4. cap. 29. n. 18.*)

141 subscribit Coninck o scribenti: *Quin videmus, Capellanos, & cooperatores à parochis ad audiendas Confessiones assumptos, iis mortuis, suo officio adhuc fungi.* Et præmiserat *ibid.* Laymannus: Si parochus alicui sacerdoti absolvendi suos facultatem *absolutè* concedat, durat post mortem, sicut docent DD. citati contra Philiarchū; secùs, si dixit: *Facio tibi copiam audiendi meos, quoad vixero*; aut: *quamdiu mihi placuerit.*

142 Rallerus *loc. cit. num. 16.* Unde infero pro quotidiana praxi, quando duo parochi ita se mutuò amant, ut permittant suis parochianis facere Confessiones apud alterum, posse post obitum alterutrius ex his parochis parochianos ipsius pergere in Confessionibus faciendis alteri, quia facultas data tali parocho videtur esse data *absolutè*, éstque gratia *facta*, non autem *facienda*, id est, facta præcipuè in amorem parochi, non parochianorum. Spectanda tamen est consuetudo regionis, sicut ex Suarez notat idem Laymann. *cit. n. 18. in fin.* subdens *cit. n. 22.* si est tibi à tuo Episcopo (& quidni si à parocho?) facta facultas generalis confitendi, cui volueris, eam persistere, etiam defuncto Episcopo.

Quæritur XI. *Utrùm Religiosi Mendicantes, qui habent potestatem absolvendi à censuris in foro conscientiæ, possint id facere extra Sacramentum pœnitentiæ, & an absolutus ab excommunicatione in foro interiori, possit se gerere exteriùs tanquam non excommunicatum?* 143

Respond. ad *primum* Potestas absolvendi à „ censuris non est ita Mendicantibus Religiosis „ concessa, ut non possint eâ interdum uti, ex- „ tra Sacramentum pœnitentiæ, neque enim ab- „ solvere in foro *interiore* idem est, quod absol- „ vere in foro *pœnitentiæ*, sed absolvere ita, ut „ non habeat necessariò vim in foro *externo*, si „ lis moveatur.

Respond. ad *secundum*. Qui absolutus est in „ foro *interno* (nisi fuerit nominatim denuntia- „ tus) non tenetur se gerere tanquam excom- „ municatum, præsertim si constet, illum esse „ absolutum. Neque id in Belgio tantùm ha- „ bet locum ob consuetudinem præscriptam, „ sed etiam in Italia, & Hispania. Ubique e- „ nim possunt Religiosi Mendicantes absolvere „ etiam publicè excommunicatos *à Iure*, vel *ab* „ *Homine* generatim, modò denuntiati non sint „ nominatim. Et hoc illis valet ad publicè ver- „ sandum cum hominibus, & Divina officia, Sa- „ cramentáq; frequentanda; absolutio enim in „ foro *interiore* valet quoad omnia, præterquam „ quando lis movetur in judicio, tunc enim ju- „ dex secundùm juris rigorem posset non habe- „ re rationem hujus absolutionis, cúmque con- „ demnare, tamen secundùm æquitatem debe- „ ret hæc absolutio etiam ibi valere, ut docet „ Henriquez *cap. 27. de Excomm.* Non tamen „ existimo, eum, qui post absolutionem in fo- „ ro *interiori* factam celebravit, posse jure tan- „ quam irregularem condemnari, quia hæc ir- „ regularitas non contrahitur sine culpa letha- „ li, quæ hîc præsumi non potest.

Hæc omnia verbatim descripsi ex Lessio *in Auctario verb. Absolutio, Cas. VIII.* quibus non inutiliter junges tum Constitutionem Clementis X. incipientem: *Superna*, ubi expressè declarat, illas absolutiones nil prodesse in foro *externo*, & *contentioso*, tum ea, quæ hanc ipsam in rem tradidi *in Tractatu de Iubilæo Quintuplici*, seu *in Tr. 3. Quinarii cap. 35. n. 273. & seqq.* Vide etiam infrà *Cas. XX. n. 642. & num. 645.* & junge responsum ad hoc

Quæsitum, tacitúmque postulatum.

PErlegi ultimum Alphabetum R. V. sed nec in illo reperi, quod jam per biennium quæro in variis autoribus: An non sit probabile, quod sit sufficiens propositum firmum pœnitentis, quando DD. ex cap. Ex tenore de sentent. excommun. *docent, ad absolutionem* 144

nem ab excommunicatione contracta ob enorme, aut valde perniciosum aliquod crimen e.g. incendiarii: aut manifesti percussoris Clerici: hæreticè blasphemantis, &c. requiri, ut præmittatur juramentum de stando mandatis Ecclesiæ; item excommunicatum ob injuriam alteri illatam non posse absolvi, antequam parti læsæ satisfaciat, aut saltem, si non possit statim satisfacere, præstiterit cautionem pignoratitiam, aut fidejussoriam, &c. Huius resolutio posset inseri Alphabeto Confessariorum, quando id unà cum aliis uno Tomo camprehensum prodibit.

Jam erant magnam partem descriptæ Additiones pro *secunda* (præsens est *quinta*) editione hujus Alphabeti, cùm accepi à perquam accurato Theologiæ Moralis Professore in celeberrima civitate literas clausas hoc quasi auctario, cujus amicæ postulationi, & nonnullorum è meis Lectoribus pleniori instructioni, ut satisfaciam, observo, decerni *in cap. Parochianos. Cap. Ex tenore. cap. Adhac. cap. 1. Ea noscitur. extra. De sen. excomm.* itémque *cap. Eos qui. eod. in 6.* partim, ut, qui ob instans mortis periculum, aliámve legitimam causam nequeunt accedere Sedem Apostolicam pro impetranda absolutione ab excommunicatione reservata Papæ, absolvantur quidem ab inferiore, sed non nisi præstito juramento, quòd, sublato impedimento sint præsentaturi se Pontifici, & pariturí ejus mandato; partim ut, qui est excommunicatione innexus, ob injuriam alteri illatam, non donetur beneficio absolutionis, nisi satisfactâ parte; quæ etiam clausula solet exprimi in Bullis Jubilæorum. Etsi autem Barbosa, & communiter DD. quos ipse permultos refert, suis *in citata* Capitula commentariis, intelligant hosce Canones eo sensu, quem præ se ferunt verba hîc à me expressa, nihilominus tamen possunt circa ea dici, vel certò, vel probabiliter sequentia.

745 I. Juramentum de accedendo Sedem Apostolicam pro recipiendo ejus mandato non obligat, quando potest conveniri delegatus Papæ, quales delegati sunt tum in plerisque Casibus Pontificiis Religiosi Mendicantes, ut dicam infrà *Cas. XX. num. 635. & 636.* tum quilibet approbatus Confessarius tempore Jubilæi, ut cum aliis explico in *Quinario Tract. 3.* seu *de Iubilæo Quintuplici cap. 33.* nec videtur quisquam hoc negare posse.

II. Etsi mandatum de comparendo coram Sede Apostolica (ejúsve delegato) intelligatur à nonnullis eo sensu, ac si oporteat comparere pro nova absolutione, etiam quando fuit quis in articulo mortis absolutus, id tamen non esse verum, patet ex dictis suprà *num. 136.* ubi probavi, nullos casus post Tridentinum Concilium esse in articulo mortis reservatos; ergo illa comparitio est præcepta solùm, ut audiatur, quid Pontifex, ejúsve delegatus velit in pœnitentiam, satisfactionémve injungere, eique mandato satisfiat. Barbosa *in cit. cap. De cætero. num. 5.* post Henriquez, & Suarez.

III. Quamvis Corduba, aliíque nonnulli tradant, juramentum de comparendo esse injungendum pro qualibet excommunicatione Papali; Diana verò *P. 5. Tr. 9. Resol. 68.* pro illa omni, & sola, quæ infligitur ob magna crimina, ut hæresis, incendiarii, falsarii, percussoris Clerici; rectiùs tamen tenet Avila *de censuris p. 2. cap. 7. disp. 3. dub. 4.* Tamburin. *in Method. expeditæ confession. lib. 3. cap. 6. n. 4.* P. Bonagratia Capucinus *in Summula verb. Absolutio generaliter num. 11. §. 3.* citans etiam Dianæ Summam (cùm ipse tamen Diana loco nunc primùm à me indicato teneat, quod dixi) solos percussores Clericorum esse obstringendos hoc jurejurando. Ratio est, quia Canones non loquuntur, nisi de tali percussore.

IV. Quamquam Barbosa innitens verbis *cap. Ea noscitur. De sent. excomm.* unà cum communiore absolutè scribit in idem *cap. n. 7.* esse reipsa præstandam satisfactionem parti læsæ, priusquam lædens absolvatur ab excommunicatione lata propter hanc injuriam, nihilominus tamen probabile est id, quod nos cum Suarez tradidimus *in cit. Tractat. de Iubil. Quintuplici cap. 35. num. 269.* quòd videlicet sufficiat in casu, quo nequit ante absolutionem præstari debita satisfactio e. g. pro percussione Monachi, de qua singulariter loquitur Canon *Parochianos. De sent. excomm.* modò præstetur cautio pignoratitia, fidejussoria, vel juramentum.

V. Canones quidem hactenus relati, sicuti, & communius Doctores nominati à Barbosa in citatos Canones, itémque Palaus *Tr. 4. disp. 4. punct. 3. §. 5.* existimant, Juramentum de satisfaciendo parti læsæ esse necessarium non solùm pro foro *externo*, sed etiam pro *interno*; at contrarium tenet expressè Lezana *in Summa verb. Absolutio à censur. n. 15.* testans ita haberi in Rituali Romano edito jussu Pauli V. Consentit P. Bonagratia Habsensis *cit. num. 11. §. 5.* itémque Valerus, atque alii apud Dianam (apud quem tamen nihil tale reperio) ab eodem P. Bonagratia relatum Et ratio est, quia pœnitenti etiam non jurato creditur in foro Sacramentali. Quare probabile est, ob horum Doctorum authoritatem, qua semel steti in dando responso, id, de cujus probabilitate reperienda fuit per biennium solicitus ille Theologus; probabile, inquam, est, quoad sufficientiam firmi propositi in casu præstandæ satisfactionis, an verò in casu comparendi coram Papa, vel ejus delegato, æquè sit probabile, dubitari potest, eò quòd Canones *absolutè* loquantur etiam in hoc casu de præstando juramento, & nemo,

quem

quem legerim, exprimat, sufficere in hoc eodem eventu propositum. Quia tamen ratio, quam Lezana, atque alii pro satisfactionis casu adferunt, æquè militat pro casu comparitionis, ideo videri queat, hoc posterius esse æquè probabile, atque illud prius. Ego tamen in re tanti momenti nolim quidquam definire sine autoritate; addo nihilominus, me unà cum P. Tamburino *loc. cit. numero 2.* dubitare, an non sit desuetudine derogatum citatis Canonibus; equidem nunquam audivi, fuisse quemquam à Confessario Germano compulsum, ut obligaret se juramento, seu in hoc, seu in priore casu. His addo, à me non inveniri Canonem, quo crimen incendiarii plectatur excommunicatione reservatâ Pontifici.

Quæritur XII. *Quisnam sit præditus jurisdictione ad excipiendas Confessiones illorum, qui habent duo domicilia?*

Resp. Ille ipse, qui habet jus tales jungendi Matrimonio, quis autem ille sit, tradam infrà *Tract. 9. Cas. XVIII. n. 497.*

APPENDIX I.

OCcasione doctrinæ generalis *n. 101.* traditæ de jure delegandi jurisdictionem propono hunc

Casum frequentem, & rarum.

a *CYprianus nactus beneficium parochiale, Anno ætatis vigesimo quarto, vix dum inchoato, initiatúsque solis Minoribus ordinibus constituit sibi Vicarium, quoad attingat ipse legitimam pro sacerdotio ætatem; at sunt, qui ajunt, nominationem Vicarii non esse penes parochum, sed penes hujus Superiorem? Quæritur, quid juris?*

Quidam Reverendiss. D. Prælatus expetiit meum judicium super hoc casu satis frequente, quatenus decernit promotionem talis ad beneficium parochiale, at rarò in libris Theologorum, Canonistarúmque, nec enim reperio vel unicum, qui in terminis resolvat hanc quæstionem: *Cujusnam sit, nominare Vicarium Parochi, ante legitimam ætatem sine charactere sacerdotali promoti ad beneficium parochiale.*

b Videbatur mihi initio id juris certò spectare ad Episcopum, 1. Quia omnium beneficiorum in Diœcesi existentium collatio spectat ad Episcopos Ordinarios loci *Cap. Omnes basilicæ. Cap. Nullus omnino 16. q. 7.* Barbosa *De offic. & potest. Episc. Part. 3. alleg. 57. n. 1.* consequenter & Vicariatus; cui enim licet, quod est plus, licet & id, quod est minus. 2. Quia Abbas *in c. Extirpandæ. De præb. §. Qui verò in solenni repetitione n. 12.* quærens, an curat' ex justa causa absens possit delegare curam suorum parochianorum, respondet, non posse, sed id spectare ad Episcopum, nisi fortè ille parochus sit ad modicum tempus, *circa tres septimanas* absens ex justa causa, refértque pro hac decisione plures Canonistas. 3. Huc faciunt omnia, quæ suprà *n. 48.* ad *alteram* quæstionem protuli; facit quoque Concilium Tridentinum *Sess. 7. cap. 5.* facit & P. Pirhing *Tom. 1. in Ius Canonic. Tit. 28.* restringens ad *breve* tempus.

c Nihilominus habeo pro probabili, hanc potestatem constituendi Vicarium in proposito casu, esse penes parochum, nisi obstet alicubi legitima consuetudo. 1. Propter generalem Regulam *numero 100.* productam, quòd omnis ordinariâ potestate, & jurisdictione præditus possit alteri delegare. *Cap. Cùm Episcopus. De offic. ordinar. in 6.* atqui Regulâ standum est, donec de fallentia constet, Menoch. *De arbitrar. jud. Lib. 3. cap. 99. n. 119.* 2. Propter hanc rationem, quòd parochus ægrotans etiam per Annum, possit constituere Vicarium, ut videtur probare usus. Unde Prælatus non debet ei coadjutorem obtrudere, nisi morbus videatur incurabilis *Cap. 2. & seqq. De Cleric. ægrot.* 3. Eruditissimus P. Thomas Sanchez *Lib. 3. De Matrim. Disp. 31. n. 11.* tanquam singulare, & extraordinarium habet, quòd *Cap. Cùm ex eo. De elect. in 6.* statuatur, ut quando curatus cum facultate Episcopi est in studiis commoraturus per septennium, nominatio Vicarii spectet ad Episcopum, non autem ad parochum. Ergo ubi consuetudo contraria non invaluit, poterit in nostro Casu parochus præsentare Vicarium, qui & admitti debebit, si ab Episcopo reperiatur idoneus.

d Et fortè non dissentit Abbas, & alii ab ipso relati, ab hac resolutione, ipse enim loquitur de parocho se absentante, nos de præsente, at ob defectum Ordinis non præstante officia parochialia: meritò autem Jura plus permittunt præsentibus, quàm absentibus, cum, aut sine culpa sua. Cæterùm dubium non est, quin talis parochus possit hunc aut illum actum hîc, & nunc exercendum delegare approbato. Concilium Tridentinum non obstat (si intelligatur, ut debet, juxta sensum verborum, in simili expressorum *allegata Sess. 7. cap. 7.*) Resolutioni datæ secundo loco, quam submitto judicio Lectoris.

APPENDIX. II.

Ad hunc Casum III.

e DIctis breviter *n. 140. & 147.* de cessatione jurisdictionis, jungo speciem, resolutionémque

Hujusce quæstionis.

Parochus Parochiæ A. *supplicem libellum mittit ad collatorem Parochiæ* B. *qui simul est collator parochiæ* A. *obtinétque ab hoc collatore præsentationem ad parochiam* B. *ambitam à se. Censeo intercedere hic contractum innominatum permutationis, qua efficit, ut cessarit jurisdictio, eo nimirum tempore, quo Parochus beneficii* A. *accipit præsentationem à collatore utriusque parochiæ. Rogo suam &c.*

F Ita nonnemo ad me 21. Mart. Anno 1670. qui utique erravit, si existimavit, jurisdictionem parochialem desiisse per acceptationem præsentationis: Beneficium quippe Ecclesiasticum non vacat per alterius nudam præsentationem ad illud, cùm ne quidem vacet actu ipso per nudam acceptationem alterius etiam incompatibilis; ut docet usus quotidianus, patétque ex Notatis *in Cap. In cunctis. §. Cùm verò De elect. & Cap. De multa. De præbend.* sicuti nec vacat per resignationem, nisi hæc acceptetur à legitimo Superiore. Laymann. *in Theolog. Moral. Lib. 4. Tract. 1. cap. 17. num. 1.* Cùm igitur ex hac specie *facti* nequeat plus probari, quàm factam fuisse aut acceptationem Parochiæ *B.* incompatibilis cum Parochia *A.* per *citat. Cap. De multa*, aut renuntiationem prioris, fit, ut is, de quo est quæstio præsens, non exciderit beneficio parochiali, ergo nec jurisdictione ei annexâ ex juris dispositione.

g Suppono autem, illum Collatorem dici impropriè Collatorem, id est propriè Patronum, est enim Patroni, non autem Collatoris præsentare. Quamquam data resolutio subsistit etiam respectu illius propriè dicti Collatoris, qui non est superior, si quippe non sit superior, deerit licentia, consensúsque Superioris, & consequenter perseverabit possessio legitima prioris parochiæ cum annexo jure administrandi Sacramenta. Garcias *De beneficiis Part. 1. cap. 3. numero 262.* secùs, si ille Collator sit etiam superior, seu Episcopus, cujus est, resignationes admittere, vel recusare, quamvis non nisi ex causa justa. Layman. *cit. Cap. 17. num. 4.* ex Bulla B. Pii V.

* * *

CONFESSARIUS BENE ABSOLVENS.

CASUS IV.

Indiscussus.

SUMMARIUM.

Casus non determinantis se, dum pronuntiat hæc duo verba: Absolvo te. *146.*

Quæ sit forma hujus Sacramenti? 148.

Quid censendum de illo, qui dum dicit: Te Absolvo &c. *nondum se resolvit, utrùm velit à peccatis absolvere, an à censuris? 151. & seqq.*

Quæ sint accidentales formæ, & ceremoniæ hujus Sacramenti? 158. & seqq.

Quænam possint omitti sine peccato? 161.

Quale sit peccatum, absolutionem à censuris non præmittere absolutioni à peccatis? 167.

Quo sensu dicatur absolvi is, qui non confitetur, nisi jam priùs confessa? 170.

Quando liceat, aut non liceat repetere formam Sacramentalem? 171. & seqq.

An quando enuntiâsti distractus? 175.

Quantum sit peccatum illa distractio? 177.

An confessarius teneatur sequi opinionem pœnitentis? 178.

Et singulariter, quando hic dicit, se peccâsse in hac, aut illa materia, sed non graviter. 182.

Damianus solitus sæpissimè omittere absolutionem à vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti; quandoque, dum effert verbum: Absolvo, *nondum habet expressam, & actu determinatam intentionem absolvendi, aut à censuris, aut à peccatis, sed actu, & expressè se determinat primùm tunc, quando dicturus est:* A vinculo excommunicationis, *aut:* A peccatis tuis, *at vix eo verbo:* Absolvo *prolato, intendit expressè, & formaliter absolvere à peccatis. An, priusquam pronuntiet illa verba* A peccatis tuis, *tenetur in conscientia repetere enuntiationem:* Absolvo te? *An etiam tenetur repetere, si fortè protulit animo ad alia distracto?* 146

Damianus ille diu mecum egit de argumento hujus Casûs, fortè frequentis, attamen à nemine, quem legerim, propositi: Quid respondendum censuerim, exprimam *num. 155.* ubi nimirum expediero primam ex his sex quæstionibus. *1. Quæ sit forma necessaria ad essentialiter bene absolvendum, ejúsque sensus? 2. Quænam ad accidentaliter benè? 3. Quale sit peccatum, non præmittere absolutioni à peccatis absolutionem à censuris, casu, quo pœnitens est irretitus aliqua?* 147

aliquâ? 4. An, & quando liceat, vel non liceat repetere essentialem formam absolutionis, nominatim, quando distractus protulit formam absolutionis? 5. Quantum sit peccatum, proferre formulam cum voluntaria distractione? 6. An Confessarius teneatur absolvere pœnitentem, adhærentem sententiæ contrariæ illi, quam tenet ipse confessarius?

148 Quæritur ergo I. *Quænam sit forma* essentialis *absolutionis?*

Resp. Hæc: *Absolvo te.* Ita præter alios tenent quadraginta tres DD. nominati à Diana *Part. 11. Tract. 6. Ref. 11,* iis ita favente Concilio Florentino, dum in lit. Eugenii pro forma *substantiali* non assignat, nisi illa duo vocabula, ut P. Suarez *De censuris Disp. 10. Sect. 2.* scribat, hanc responsionem esse certissimam. Ego autem ajo, esse tantùm multò probabiliorem, etenim negari nequit probabilitas sententiæ dicentium, illa verba: *A peccatis tuis.* etiam spectare ad substantiam formæ; sic enim sentiunt Durandus, Petrus Sotus, apud & cum Joanne Wigers *Quæst. 84. art. 3.* item Paludanus, Major, Gabriel, Basilius, & Martino apud Dianam, *cit. Ref. 11.* multùm favente Conc. Trid. *Sess. 14. cap. 3.* ubi dicit, Sacramenti Pœnitentiæ formam in illis Ministri verbis positam esse: *Ego te absolvo &c.* frustra sanè adderet τὸ *&c.* si non exigeret *essentialiter*

149 saltem illa verba: *A peccatis.* Accedit, quòd illa duo verba: *Absolvo te,* etiam, dum pronuntiantur in ipso confessionali, sint indifferentia ad absolutionem à peccatis, & censuris, saltem quando pœnitens attulit casum censurâ notatum; atqui forma absolutionis à peccatis debet *determinatè* significare remissionem peccati, quia non plus efficit, quàm *determinatè* significet, cùm sit forma *practica*, non verò *speculativa.*

150 Ob quam rationem infero in primis, delinqui mortaliter ab eo confessario, qui omittit illa tria (secùs, si tantùm omittat: *Tuis*) verba: *à peccatis tuis*, saltem casu, quo pœnitens confessus est peccatum mortale; ut contra nonnullos, cum Sylvio, & aliis tenet Stephan. à S. Paulo *in Theolog. Moral. Tract. 5. disp. 5. dub. 5. §. 1.* tum quia sunt ex omnium, ut testatur Tannerus *Tom. 4. disp. 6. quæst. 1. dub. 2. n. 39,* opinione certò necessaria *necessitate præcepti*, tum quia talis confessarius exponit Sacramentum probabili periculo nullitatis, sine necessitate, & contra justissimam voluntatem pœnitentis.

151 Infero deinde, confessarium, qui priusquam diceret: *Absolvo te,* non se determinavit, utrùm vellet tunc absolvere à censuris, an à peccatis, nequaquam delinquere, etsi, quando post illa verba se determinat, repetat eadem verba, eò quòd sit verè probabile, iis solitariè prolatis non contineri condonationem peccatorum; sit quoque probabile, contineri, quando non constat de contraria intentione, sicut non constat, quando non adest, nisi defectus prædictæ determinationis sit tertiò certum; non delinquere, qui inter probabiles utrinque opiniones sequitur tutiorem, sequatur autem tutiorem, qui repetit, cùm sit certissimum, illâ repetitione nihil offici valori Sacramenti, sit autem probabile, offici, si non repetatur; docet quippe P. Dicastillo *De Pœnit. Disp. 5. dub. 3.*

152 doctè disserens de essentia, & accidentibus formæ absolvendi, inter cætera post alios, si quis incipiat proferre formulam cum intentione quasi indifferente, seu non determinata ad efficiendum Sacramentum cum illis solis verbis: *Absolvo te.* aut simul cum verbis: *A peccatis tuis*, sed relinquendo, seu differendo determinationem ad tempus, quo (post verba: *Absolvo te*) cessandum sit, vel pergendum, in tali casu non valere Sacramentum, eò quòd oporteat intentionem requisitam adesse tunc, cùm dicitur: *Absolvo.*

Subinfero, nec illum esse damnandum repetitæ superstitiosè formulæ, qui, quando sine determinatione dixit: *Absolvo* (subdens: *à vinculo excommunicationis &c.*) nihilominus dicit: *Deinde te absolvo a peccatis tuis*; ratio enim, quæ excusat illum, de quo paulò antè, excusat & hunc. 153

At nunquid talis tenetur iterare: *Absolvo te*, priusquam dicat: *A vinculo excommunicationis?* Resp. Si repetat, non damnabo, quia probabilissimum est, quando talis non habet intentionem *positivè* contrariam verbis illis solitariè prolatis, significari, effícique absolutionem à peccatis; ergo, ut per illa fiat remissio censurarum, repetenda est in casu proposito. Equidem Suarez *De censur. Disp. 10. Sect. 2. n. 7.* eúmque secutus P. Thomas Tamburinus *in Meth. exped. Confess. Lib. 2. ultima pag.* habent pro certo, si, te intendente absolvere à censuris simul, & peccatis constitutum in agone extremo cum proposito dicendi: *Absolvo te ab omnibus censuris, & peccatis tuis* evolet anima ægroti, postquam dixisti: *Ab omnibus censuris*, at priusquam dicas: *A peccatis tuis.* fore nihilominus absolutum à peccatis, quia illa verba: *Absolvo te*, significant determinatissimè, efficiúntque remissionem peccatorum, nisi videlicet adsit contraria intentio. 154

Infero denique responsionem ad Casum propositum *n. 146.* videlicet certò sequi ex doctrina Suarii *n. 148. & 154.* quòd Damianus ille non teneatur in assignato eventu repetere, sicut è diverso ex doctrina Dicastilli producta *n. 152.* manifestè infertur, teneri repetere. Ego adhæreo sententiæ Suarezianæ, ea etiam de causa, quòd existimem, (perpendant eruditi hoc meum judicium) contra Dicastillum, nequaquam opus esse, ut, quando dico: *Absolvo te*, habeam tunc seu *virtualiter*, seu *formaliter*, seu *tacitè*, seu *expressè* determinatam intentionem absolvendi à peccatis, nec enim credo, verba indicativi modi, quibus 155

conficiuntur Sacramenta, debere tunc habere *determinatè* suam Sacramentalem significationem, quando proferuntur, sed sufficere, (posito, quòd absit contraria intentio) si illam habeant, quando effertur ultima syllaba *essentialiter* requisita ad valorem Sacramenti; nec enim apparet, cur ultima illa *essentialiter* requisita syllaba, sicut efficit Sacramentum, non etiam sufficienter determinet confusam, indeterminatámque significationem; & proinde quando, postquam dixisti: *Absolvo te.* hæres, utrùm velis subdere: *A peccatis tuis*, an: *A vinculo excommunicationis*, licèt illa hæsitatio ostendat, te, cùm dicebas: *Absolvo te*, non habuisse determinatam intentionem tunc absolvendi à nexu peccatorum, attamen, quando subdis: *A peccatis tuis.* dicetur verbi *Absolvo* significationem esse satis (modò absit contraria mens) per τὸ *peccatis tuis* determinatam ad remissionem culpæ, non autem ad remissionem censuræ.

156 Confirmo hoc meum judicium autoritate P. Georgii de Rhodes *Disp. Theol. Tom. 2. Tr. 10.* seu *De Euchar. Disp. 1. quæst. 2. Sect. 3. conclus. 1.* ubi de pronomine *Hoc* initiante formam Consecrationis Eucharisticæ sic loquitur: „Pronomen *Hoc* necessariò importat in recto „aliquid confusum, vagum, & indifferens se„cundùm rationem ad panem, Corpus Christi, „aut aliam substantiam quamlibet. quæ in fine „prolationis esset sub talibus accidentibus; „possum enim, cùm dixi *Hoc.* addere: *est pa*„*nis meus*, vel: *est corpus meum.* Ubi vides, „pronomen *Hoc*, tunc quando dicitur, signi„ficare *indeterminatè* gradum substantiæ, qui „tamen in fine propositionis determinatur ad „Corpus Christi. Sic loquitur ille autor post hæc verba visus à me. Ergo similiter rectissimè dicitur, significationem verbi: *Absolvo.* posse manere vagam in principio enuntiationis, determinatam verò reddi in fine.

157 Ad tollendos autem scrupulos dico in primis, illum, de quo *num. 155.* non delinquere, si non repetat, rectiùs autem facere, si repetat. Patet hujus dicti veritas ex paulò antè dictis. Dico deinde, quando quis aut semper, aut ferè semper solet absolutioni à peccatis præmittere absolutionem à censuris, si, postquam dixit *Te absolvo.* Seu: *Absolvo te.* quandoque hæreat, utrùm velit dare absolutionem à censuris, necne, non teneri quidquam repetere, sive post illam hæsitationem proferat verba significantia relaxationem censurarum, sive proferat indicantia condonationem peccatorum; similiter, si consuevit omittere absolutionem à censuris, hæsitet autem post verbum: *Absolvo*, utrùm rectâ ad peccata, an ad censuras, progredi velit, progredietur ad utrumlibet horum *licitè*, sine repetitione verbi *Absolvo*: haud tamen delinquet repetendo, utpote sequens non absque autoritate tutiora; at verò *illicitè* repetet, si nullus præter distractionem animi, subsit defectus, ut ostendam *n. 175.*

Quæritur II. *Quænam sint accidentales formæ, cæremoniáque absolutionis?*

Resp. Juxta Rituale, seu Obsequiale Con- 158
stantiense præmittitur à confessario hæc precatiuncula cum efformatione S. Crucis. *Deus sit in corde tuo, & labiis tuis, ut dignè, & competenter annunties omnia peccata tua. In Nomine Patris &c.* juxta Mechliniense hæc: *Dominus sit in corde tuo, & in labiis tuis ad dignè confitendum peccata tua. In nomine Patris &c.* Rituale Romanum nullam indicat precationem, nos in Societate dicimus: *Dominus sit in corde tuo, & in labiis tuis, ut ritè confitearis omnia peccata tua. In Nomine Patris &c.* Post enarrata peccata præscribuntur in Rituali Romano tres Oratiunculæ, scilicet: *Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam. Amen.* Deinde dexterâ versùs pœnitentem elevatâ hæc: *Indulgentiam, absolutionem, & remissionem omnium peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, & misericors Dominus. Amen.*

Dominus noster Iesus Christus te absolvat, & 159
ego authoritate ipsius absolvo te ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti, in quantum possum, & tu indiges; deinde ego te absolvo à peccatis tuis. In nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Amen.

Passio Domini nostri IESU Christi, merita B. MARIÆ Virginis, & omnium Sanctorum, & quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.

Circa has precatiunculas notanda sunt se- 160
quentia. 1. Omnes exprimi his ipsis verbis in Obsequiali Constantiensi *Fol. 87.* quod quidem ultimis verbis Oratiunculæ: *Passio Domini &c.* subdit hanc monitiunculam: *Vade in pace, & noli ampliùs peccare.* 2. Non tantùm nullam ex iis esse de essentia absolutionis, sed etiam posse omnes taceri sine omni piaculo, nam in brevibus Confessionibus, sicut & in illorum, qui sæpe confitentur, sufficit, modò dicatur: *Ego te absolvo à peccatis tuis.* inquit Emmanuel Sa *Verb. Absolutio. n. 1.* imò præstat, ut hæc sola verba proferantur in talibus Confessionibus, & tunc etiam in longioribus quando multi adsunt pœnitentes, teste P. Thoma Tamburino *in Methodo expedit. Confess. Lib. 3. cap. 1.* & Cardinalis de Lugo *De Pœnit. Disp. 15. num. 9.* scribit illas preces dici ex consue-
tudine libera. P. Polancus quoque *in Directorio* 161
ait, omnia, quæ ante, & post absolutionem dicuntur, esse solùm de decentia, non tamen omittenda Concil. Trident. *Sess. 14. c. 1. De Sacr.* plus non edicit, quàm illas precatiunculas laudabiliter ex more Ecclesiæ usurpari; Rituale Romanum ait: *In Confessionibus frequentioribus, & brevioribus omitti potest: Misereatur &c. satis erit dicere: Dominus noster Iesus Christus, ut suprà, usque ad illud: Passio Domini &c.* Ita Rituale, addente Filliucio *Tract. 7. n. 65*, saltem verba illa:

Passio

Passio Domini &c. secundùm omnes non esse necessaria, & posse omitti ex qualibet rationabili causa, ut quando est multitudo pœnitentium, qui se reconciliant: Ita ille. Ego servo
162 hunc morem (& sine dubio plures alii) ut, quando plures pœnitentes stipant sedem confessionalem, postquam dixi: *Ego te absolvo à peccatis tuis in nomine Patris &c.* dem pœnitenti signum recedendi, eóque lentè, ut fieri amat, recedente proferam oratiunculam: *Passio Domini &c.* ea etiam de causa, quòd magni Theologi nominandi *Cas. XXI.* censeant, per pronuntiationem illius precis à confessario elevari omnia secutura bona opera pœnitentis ad satisfactionem Sacramentalem, eáque de causa posse minui pœnitentiam aliàs imponendam.
163 3. Singulariter absolutionem à censuris omitti communiter innoxiè, præsertim in Germania, in qua nominatim à sæcularibus plebejis contrahuntur multò rarissimè, si fiat reflexio ad conditiones necessarias incurrendæ re ipsâ censuræ. Et utique absolutio à suspensione omittenda est, quando pœnitens est laicus, hujus enim pœnæ incapaces sunt laici; imò & rectè omittitur, quando initiatus Minoribus est absolvendus, hac quippe ætate merè laici obeunt omnia officia, quæ consuevêre Minoristæ. 4.
164 Licèt, quando pro solo foro *interno* absolvitur quis ab excommunicatione, sufficiat proferre illa verba: *Absolvo te à vinculo excommunicationis*, ut expressè tradit Rituale Romanum *Fol. mihi 46.* quando tamen est absolvendus quis pro foro quoque *externo*, dicendum est: *Dominus noster Iesus Christus te absolvat, & ego authoritate ipsius, & Sanctissimi Domini nostri Papæ, vel Reverendissimi Episcopi* N. (quando scilicet absolvit ex delegatione aut Papæ, ut e. g. Regulares Ordinum Mendicantium, aut Episcopi) *mihi concessâ absolvo te à vinculo excommunicationis, in quam incurristi* (vel incurrisse declaratus es) *propter tale factum, vel causam, & restituo te communioni, & unitati fidelium, & Sacramentis Ecclesiæ.* Si autem agatur de censura suspensionis, dicet: *Absolvo te à vinculo suspensionis, quam propter tale factum & causam incurristi*, seu *incurrisse declaratus es*, *in Nomine Patris &c.* sicuti, quando agitur de irregularitate tollenda, dicitur post absolutionem à censuris: *Eâdem authoritate dispenso tecum super irregularitate, in quam ob talem causam* (*nominando hanc*) *incurristi, & habilem reddo, & restituo te executioni Ordinum, & officiorum tuo-*
165 *rum in nomine Patris &c.* Hæc omnia leges in Rituali Romano sub Titulo *De Sacramento Pœnitentiæ*; servet quisque notorium, constantémque morem suæ Diœcesis, & erit tutus coram Deo, hominibúsque. Et verò est ubique receptum in Germania, ut confessarius detecto capite impertiatur absolutionem, quem morem defendit Tannerus *De Pœnit. quæst. 9. n. 4.* adversùs Emanuelem Sa, *in edit. antiqua*, non tamen damno peccati, qui absque scandalo (non facilè timendo à senibus, catharrosis, calvis in hieme) absolvunt tecti pileolo plicatili. Sicuti jam non obligat mos imponendi manus capiti absolvendi, ut imponebatur olim, eámque ob rem Sacramentum Pœnitentiæ nuncupatur Sacramentum *impositionis manuum.*

Interrogabis: *Sitne probabilis opinio* Joannis Pontii apud Dianam *Part. 11. Tract. 6. Res. 14. rati, si homini animam agenti nequeat adesse, nisi sacerdos mutus, hunc posse, imò teneri illum absolvere, aut nutibus, aut scriptis in charta verbis.* 166

Resp. Cum Diana, me non audere vocare *practice* probabilem, quia nequit ullum ex aliis Sacramentis (excepto Matrimonio, quod, cùm sit verus contractus, sequitur indolem contractûs in genere sumpti) impertiri alterutro horum modorum; & nominatim de hoc Sacramento pronuntiant Concilia Florentinum, & Tridentinum, relata suprà *num. 148.* ejus formam esse hanc: *Ego te absolvo.* Et denique Clemens VIII. damnavit opinionem consentium cum Navarro, posse in aliquo casu, saltem extremæ necessitatis, *licitè* alicui mitti in scripto absolutionem Sacramentalem. Vide Tanner. *Disp. 6. quæst. 9. dub. 1.* referentem verba Clementis, atque rectè probantem tum ex illo Decreto, tum ex particula *Te*, nullo casu posse absolvi absentem, consentiúntque Recentiores. De absolutione distantis, quando oblitus es eam impertiri, dicam *Casu VI. num. 287.*

Quæritur III. *Quale sit peccatum, non præmittere absolutionem à censuris absolutioni à peccatis ipsis.* 167

Resp. I. Si pœnitens adfert censuram excommunicationis majoris, delinquit mortaliter confessarius, non præmittens absolutionem ab hac, absolutioni à peccatis. Suarez *De censur. disp. 10. sect. 2.* quia irretitus hac censurâ peccat mortaliter recipiendo qualecunque Sacramentum. Si tamen ipse excommunicatus agat animam, ita, ut sit periculum, ne evolet, prius quam impertiatur absolutio à peccatis, proferes illa duntaxat verba: *Absolvo te.* cum intentione tollendi tam censuram, quàm culpam, tunc enim priùs naturâ tolletur censura, quàm culpa, teste eodem Doctore; vel potiùs dic: *Absolvo te à censuris, & peccatis*; licèt enim contingat eum emori, priusquam dicas: *A peccatis*, erit tamen certissimò juxta Suarez relatum suprà *numero 154.* absolutus ab his.

Resp. II. Si ea censura sit suspensionis, vel interdicti, rectiùs ages tollendo has (si potestatem habes) antè, quàm pòst, non tamen aut ullum, aut grave peccatum admittes postponendo. Sicut &, quando per oblivionem non præmisisti debitam absolutionem ab Excommunicatione, teneris (si præditus sis tali potestate) subjicere, non tamen repetere absolutionem à peccatis; excommunicatio quippe 168

 non

non officit absolutioni à peccatis, nisi quatenus excommunicatus recipit hanc in affectu peccati mortalis. Navarrus *in Summa Cap. 9. num. 3.* adhuc laxiùs loquens. Suar. *loc. cit.* & *De Pœnit. Disp. 31.* & alii apud Suarez, & Joannem Sanch. *in Select. Disp. 32. num. 11.* frustra contradicentem cum multis; atqui pœnitens non perseverat in affectu peccati mortalis, quando ignarus, se nondum esse absolutum ab anathemate, restitutúmque Sacramentis Ec-
169 clesiæ petit, percipítque absolutionem. Hæc probè nota, quia non obvia, & iis adde, quæ superiùs dixi de modo absolvendi à censura, in foro etiam externo.

170 Interrogabis: *Quo sensu sacerdos dicatur absolvere à peccatis illum, qui non adfert nisi venialia jam integre deleta per contritionem, aut non nisi mortalia jam alias legitimè remissa per Confessionem?*

Resp. Hoc sensu: Ego hac meâ judiciali sententiâ confero tibi, si capax es, gratiam Divinam, quæ, quantum ex se est, vim habet dimittendi peccata quoad culpam, & pœnam. Suarez *De Pœnit. Disp. 14. Sect. 13.* Vel: Tibi remitto offensam Divinam, cedendo jure illo, quod Deus, & ego loco Dei, à te offensi habui ad non remittendam offensam, conferóque tibi novum Titulum, ob quem prohibeor de novo esse tibi offensus ob peccata. Lugo *Disp. 13. Sect. 3. num. 27.*

171 Quæritur IV. *Quando liceat, aut non liceat repetere formam Sacramentalem?*

Resp. I. Est ex suo genere grave peccatum, repetere illam, respectu eorundem omnino peccatorum in eadem Confessione, nisi adsit rationabile dubium de valore prioris absolutionis. Hanc responsionem expressè jam tradidi *in Alph. Bapt. Cas. XIII. num. 379.* loquendo etiam de absolutione sub conditione, probavíque inde, quòd DD. relati *ibid. num. 318.* gravis criminis reum agant sacerdotem, qui etiam sub conditione rebaptizat alterum ex inani du-
172 bio, levique scrupulo. Plurimi tamen ex talibus repetitoribus excusantur ab omni, aut certè à gravi peccato, ideò, quòd non apprehendant vanitatem sui scrupuli, dubiíve inanis, aut in eas compingantur angustias, ut apprehendant peccatum, sive repetant, sive non repetant; & quia non habent otium examinandi (quis enim prudens deliberet diu cum tædio, vel rubore pœnitentis?) utrùm liceat, an non liceat; oporteat, an non oporteat facere iterationem, faciunt (deposito dubio *practico*) hanc, & rectè quidem tunc; est quippe è duobus malis minus eligendum, est autem minus malum iterare Sacramentum, quando non esset à parte rei iterandum, quàm non repetere, quando esset à parte rei repetendum, sicut ostendi in citato Tractatu *num. 381.* non enim *temeritas intervenit præsumptionis, ubi est diligentia pietatis*, inquit S. Leo *ibid.* relatus *num.*
380. Quin meritò P. Thom. Tambur. *De Sacram. Lib. 1. cap. 1. §. 3. absolutè* damnat de 173
solo veniali, qui laborans dubio levi, meróque scrupulo animi pusillanimis, an formam *substantialem* ritè protulerit, repetit illam sub conditione solùm idcirco, ut amoveat à se scrupulum illum, nam non irrogat gravem, sed solùm levem imprudentiæ injuriam Sacramento, dum repetit ex metu offendendi Numinis, & nocendi proximo. Et citat idem P. Tamburinus Leandrum extendentem hanc doctrinam ad Sacramenta imprimentia characterem, ipse verò non vult absolutè extendere ad ista, ego autem extendo ob identitatem rationis.

Resp. II. Quoties rationabiliter dubitas, 174
utrùm protuleris formulam necne, toties teneris repetere (sub conditione expressa mente, vel verbis) eandem. Ratio est, quia jura, & DD. relati à me *in eodem Alphab. cit. Cas. XIII. num. 356. & seqq.* ita statuunt de baptismo; est autem pœnitentia secunda post naufragium tabula, sicut baptismus prima. Trident. *Sess. 6. cap. 14.* ideo existimo, delinqui mortaliter non repetendo in tali dubio, saltem quando pœnitens est confessus aliquod mortale peccatum; si autem solùm veniale, sciatúrque esse innocens anima, non ausim injungere obligationem mortalem, ea etiam de causa, quòd talis pœnitens nolit in tali casu graviter urgere jus, quod fortè habet ad absolutionem, singulariter in casu, quo dubitas rationabiliter, an dixeris: *A peccatis.* propter dicta suprà *num. 148.*

Resp. III. Ex eo præcisè, quòd formulam 175
protuleris voluntariè, involuntariéve distractus, non habes rationabilem causam dubitandi, an revera integre protuleris; quare non habes ex hoc præcisè Titulo aut obligationem, aut jus repetendi. Cùm enim Suarez relatus suprà *num. 148.* pronuntiet esse certissimum, Tamb. autem *in Method. Confess. Lib. 2. cap. 10. num. 57.* esse certum, quòd hæc duo verba: *Absolvo te.* contineant totam essentiam absolutionis, nemini potest, stante hac doctrina, oriri prudens dubium, aut scrupulus de errore in forma.

Sicuti nec ille jure dubitat de prolata forma, 176
qui ob distractionem ignorat, utrùm ullum verbum essentiale absolutionis protulerit, effert autem advertenter illa verba, *In nomine Patris, & Filii &c.* si enim talis jam præditus sit habitu præmittendi his verbis formam essentialem, inadvertentia, seu distractio non præbet rationabilem causam dubitandi de prolata vera formula; si autem nondum est habituatus, suppetit ratio dubitandi, ergo & repetendi. Porrò *n. 267.* enumerabo casus, quibus ob dubium pronuntianda est formula sub conditione.

Quæritur V. *Quantum sit peccatum, pronuntiare formulam Sacramentalem cum distractione voluntaria?* 177

Resp.

Resp. Nondum me pœnitet scripsisse *in Alphab. Baptiz. Cas. VI. n. 202.* sicut non habemus sufficiens fundamentum damnandi de mortali proferentem cum voluntaria distractione formulam baptismalem, dummodo sit bene exercitatus, ita à fortiori non suppetit ratio agendi reum noxæ lethalis, qui usu bono, longóque præditus admittit distractiones in prolatione formæ pœnitentialis; at quis excuset à gravi veniali? His scriptis video consentire, aut certè inclinare P. Tambur. *de Sacram. l. 1. c. 2. §. 1. n. 5.*

178 Quæritur VI. *An Confessarius teneatur sequi opinionem probabilem sui pœnitentis, nolentis ab ea recedere?*

Resp. Si judicet ipse quoque Confessarius, esse probabilem, nequit negare absolutionem pœnitenti, nolenti recedere ab ea. Ita plerique Theologi cum, & apud Lugonem *Disp. 22. n. 39.* ac Dicastillum *disp. 10. dub. 28. n. 556.* & *seqq.* fusissimè, quidquid repugnet Ferro Manrique *quæstion. Vicarial. p. 2. q. 2.* nequit enim Confessarius negare absolutionem bene disposito, sequens autem opinionem probabilem est bene dispositus. Estque hæc responsio vera, licèt Confessarius, judicet, eam sententiam pœnitentis esse falsam, modò simul judicet, esse probabilem. Sanchez *in Summa l. 1. c. 9. n. 28.* Diana *P. 2. Tr. 13. Res. 7.* Dicastillo *cit. n. 556.* atque alii contra Sairum. Quamvis enim confessarius judicet, esse falsam, non tamen ideo judicat esse improbabilem, ergo nec judicat, pœnitentem esse hîc, & nunc malè dis-
179 positum. Idem dic, quando confessarius putat, illam sententiam esse improbabilem, modò sciat, haberi ab aliis doctis pro verè probabili. Lugo *loc. cit. n. 46.* Dicastillo *n. 569.* post Sanchez, & alios contra alios; potest enim confessarius ita ratiocinari: Sæpe fui deceptus tunc, cùm existimabam, esse me planè certum; ergo fieri potest, ut etiam nunc fallar, dum habeo illam opinionem pro improbabili, quam liquidò novi, poni à viris emunctæ naris
180 in censu probabilium. Quòd si autem solus pœnitens cum uno, alteróve imperito habet illam pro probabili, nequaquam tenetur confessarius procedere juxta illam. Vide Layman. *Lib. 1. Theol. Mor. Tr. 1. c. 5. §. 2. num.* 10. Idcirco quando pœnitens judicat, se habere sufficientem dispositionem, fecisse debitum examen, confessarium habere jurisdictionem, haud rectè stabit hic ejus Judicio, si censeat, illum planè decipi. Lugo *n. 45.* Dicastil. *n. 567.* nam tenetur pœnitens illius, utpote judicis judicio stare in ejusmodi eventis. Filliuc. *Tr. 7. n. 366.* nisi vel confessarius judicet, opinionem pœnitentis esse probabilem, vel hæc diversitas opinionum oriatur ex diversis fundamentis probabilibus. Plura hanc in rem Lugo, & Dicastillo, rectè ex communiore addentes, hanc totam doctrinam esse veram respectu confessarii excipientis Confessionem, seu ex officio, seu ex mera charitate; quamvis, qui ex mera charitate, possit dicere pœnitenti: Si ampliùs mihi venias cum tali sententia, te non absolvam. Denique concludit Lugo cum Suarez 181
De pœnit. d. 35. sect. 5. Sanchez, Sanctgallensibus referendis infrà *n. 599.* & Diana contra Montesinum, atque alios, non tantùm venialiter (nisi fortè Confessio sit de solis venialibus) sed mortaliter delinqui à sacerdote quovis, negante absolutionem, quando potest impertiri juxta probabilem opinionem; quia est magnum onus pœnitenti, confiteri bis idem crimen lethale. Quod si pœnitens prævideatur non esse deserturus suam opinionem, etsi improbabilem, urgendus, & non urgendus erit juxta ea, quæ de necessitate docendi ignorantem tradam *Cas. VII. n. 313.* & *seqq.* notántque hîc Lugo, & Dicastillo. Claudam hanc materiam hoc

Casu quotidiano, at indiscusso.

Dionysius *ultro confitetur dicens: Sum bis furatus, sed tantùm res parvas; detraxi alteri honorem, sed tantùm leviter, imprecatus sum alteri malum, sed non grave; bibi ad crapulam, sed non puto me mortaliter deliquisse. An potest, an tenetur confessarius credere tali pœnitenti?* 182

Resp. *Absolutè*, & in rigore non tenetur; quia usus docet, pœnitentes sæpissime perquàm malè judicare de malitia, gravitatéque peccatorum, communiter tamen, id est, nisi habeat peculiarem rationem dubitandi, an Dionysius non erret in suo judicio, potest esse contentus tali accusatione sine ulteriore interrogatione; partim quia ejusmodi pœnitens meritò præsumitur habuisse de malitia suæ actionis tale judicium eo tempore, quo eam exercebat, quale habet in ipso Confessionali; ergo non peccavi mortaliter coram Deo, esto fortè illa actio *materialiter* sumpta non vacaverit gravi culpâ, partim quia experientia me, & utique multos alios docuit, plerósque omnes, qui sic confitentur, bene etiam *materialiter* confiteri.

Unde P. Laym. *Lib. 1. Tr. 2. c. 4. n. 7.* pro 183
praxi *absolutè* scribit, confessarium præsumere posse, quòd pœnitens judicaverit de objecto, circa quod peccavit, illo modo, quo se habebat; quam doctrinam ego communissimè sequor, quando adest numerus confitentium magnus, quando autem parvus, non sequor, si suppetat minima ratio dubitandi, an pœnitens non fallatur in suo judicio, qualem rationem dubitandi non agnosco, quando pœnitens est

vel doctus, vel mihi antecedenter notus de sanitate judicii.

CONFESSARIUS MALE ABSOLVENS.

CASVS V.

Non simplex, sed compositus, non Fictus, sed Factus.

SVMMARIVM.

E*Ligius Sacerdos indoctus* a *& imprudens* b *nec approbatus* c *nec Iurisdictione præditus* d *insuper censurâ irretitus* e, *atque in statu peccati mortalis existens* f *excipit Confessiones, solitus confessionale accedere sine ulla præparatione* g, *nec benedictionem impertire pænitenti* h, *ex quo ut primùm intelligit aliquod atrox crimen, statim graviter illum increpat* i, *imò convitiis petit.* k *Crebrò absolvit à reservatis* l, *crebrò non interrogat confitentem sine specie, sine numero peccata aut certo* m *mortalia, aut dubiè* n *mortalia, multò minùs circumstantias* o, *nisi fortè sint peccata carnalia, in quorum circumstantiis, & modis exprimendis est nimius* p, *singulariter è puella, manifestante fornicationem, sciscitatur, an tunc primùm amiserit virginitatem* q, *an non sit alteri desponsata* r, *& à confitente, se carnaliter commixtam fuisse cum aliquo proximo cognato, fueritne hic frater, an patruelis?* s *à dicente, se deliberatè inhæsisse turpibus cogitationibus absque tamen desiderio* t *non quærit de statu ipsius pænitentis, seu personæ, de qua tunc cogitavit. Sicut, & ex illo, qui dicit: Sum furatus notabilem quantitatem, non sciscitatur determinatam* u, *nec etiam ex fatente, se valde turpia* x, *& detractoria* y *locutum, coram* z *aliis, quærit de numero auditorum. Impertit absolutionem à censuris dicendo solùm: Absolvo te* a 2. *sine ullis precibus* b 2. *totus distractus* c 2. *oculis vagabundus* d 2. *cum repetitione formulæ sine causa* e 2. *Et impertit ignaris articulorum fidei* f 2, *multa peccata committentibus ex ignorantia, & non edoctis veritatem* g 2. *sicut, & nolentibus restituere* h 2. *nec abstinere ab occulta compensatione* i 2. *nec inventa dare pauperibus* k 2. *nec salutare illos, à quibus offensi* l 2. *nec census annuos pendere* m 2. *nec occasionem peccandi deserere* n 2. *nec à maledicendi consuetudine desistere* o 2. *nec confiteri*

184 (beside opening line); 185 (beside "seu personæ … Sicut, &")

ri blasphemias, aliáque in ebrietate patrata crimina p 2. *identidem recidentibus in idem scelus* q 2. *pueris, de quibus dubitat, an peccare queant* r 2. *adultis adferentibus aut solùm peccatum in genere* ſ 2. *aut actus indifferentes non relatos in honorem Dei* t 2. *aut imperfectiones* u 2. *Religiosis confitentibus sibi sine facultate Prælati* x 2. *Quoties non interrogat ea, quæ non intellexit vel ob distractionem, & somnolentiam? Vel ob pœnitentis vocem nimis submissam, ignotúmque idioma?* y 2 *Quoties nec ea, quæ novit commissa à pœnitente, & tamen taceri?* z 2. *Quoties adigit pœnitentem ad nominandũ complicem, sponsúmque?* a 3. *Quoties dimittit pœnitentem sine remedio salutis, sollicitus potiùs absolvere*
186 *multos cursim, quàm unum bene?* b 3. *Quoties fatentem, se per* 10. 20. *Annos sacrilegè confessum absolvit ex stapede?* c 3. *Quoties impertitur absolutionem, aut sub conditione?* d 3. *aut ante injunctam pœnitentiam?* e 3. *aut etiam moribundo, qui nullum pœnitentiæ signum dedit?* f 3. *Denique quoties, aut non corrigit defectus commissos in suo ministerio?* g 3. *etiam absentem absolvens* h 3. *atque jubens repeti Confessiones antiquas sine necessitate* i 3. *ut nihil dicam de gravissimis pœnitentiis, quas injungere solet* k 3. *An non annumerandus est hic Eligius absolventibus malè, pessimè?*

187 Multi è Theologis moralibus præmittunt, more Jurisconsultorum, capitibus, seu articulis suorum librorum Summaria, ut vocant; erit hic Casus instar Summarii Casuum secuturorum cum repetitione pauculorum è jam priùs explicatis, ut videlicet sub unum conspectum dem indicem conditionum requisitarum in bono confessario, quia, dum *directè* exprimo defectus, *indirectè* indico virtutes, seu qualitates; contrariorum enim eadem est disciplina; quos quidem defectus non omnes explicabo in hoc Casu, sed tantùm partem magnam, reliquos edisseram locis in decursu indicandis, priùs tamen observato, præsentem Casum à me eo sensu vocari *Non Simplicem*, sed *Compositum*; *Factum*, non *Fictum*, quo vocavi Casum præfixum tractationi *de Horis Canonicis n.* 547. observato præterea, per confessarium *malè Absolventem* intelligi etiam illum, qui malè fungitur officio confessarii.

188 (*Indoctus*.) De doctrina, & scientia necessaria confessario notanda sunt sequentia 1.
A Debet universim eâ scientiâ esse præditus, ut pœnitentis morbos spirituales cognoscere, eis aptas medicinas præscribere, ignorantiam ejus possit docendo expellere, atque justam ferre sententiam, quandoquidem Confessarius est Medicus, Doctor, Judex, Suprà *Cas.* 1. *n.* 22. Debet itaque 2. ejus peccata intelligere secundùm speciem, & numerum. Infrà *n.* 205 qua de re ita speciatim disserit Lugo *De pœnit. disp.* „ 21. *sect.* 4. *num.* 70. & 71. Satis est, si sciat in iis, „ quæ communiter occurrunt, sintne mortalia, „ an venialia; item quæ habeant excommuni-„ cationem, aut reservationem adjunctam, in „ quo melioris conditionis sunt habentes facul-„ tatem absolvendi à reservatis. Item non est „ necesse, ut in dubiis, quæ occurrunt, possit „ ipse omnia resolvere, satis si communia sciat, „ de difficilioribus autem sciat saltem dubitare, „ & peritiores, librósque consulat. Debet e-„ tiam scire qualis dispositio in pœnitente re-„ quiratur, ut possit absolvi: Hinc infero (hanc 189
totam illationem admittit quidem ut probabilem Dicastillo *d.* 10. *dub.* 12. *n.* 340. sed *absolutè* mavult restringi ad Casus dubios) non exi-„ gi, ut confessarius de omnibus, quæ audit ex „ pœnitente, judicet, an sint gravia, vel levia, „ imò neque, an sint, vel non sint peccata, sed „ de communioribus; reliqua verò audiat, & „ intelligat, postea absolvat cum debita inten-„ tione. Quando verò est dandum consilium in „ futurum, aut facienda restitutio, vel contra-„ ctus dubius prohibendus, erit bonum consi-„ lium, quærere à pœnitente, an sit paratus ad „ consulendum peritos, & ad standum eorum „ judicio circa illud dubium; quòd si promittat „ pœnitens, absolvat eum confessarius dicendo „ illi obligationem, quam habet, consulendi ali-„ quem, vel aliquos. Quòd si Religiosus dubi-„ tet de sua aptitudine, & sufficientia ad istud „ ministerium, poterit deponere dubium, „ quando Prælatus, qui illum bene novit, judi-„ cat illum aptum, & ideo imponit tale onus. „

Hactenus Cardinalis de Lugo, rectè subdens, 190
graviter delinquere, qui se exponit ad confessiones audiendas sine scientia requisita, etiamsi sit Religiosus.

Eidem Cardinali, quatenus negat, esse necessarium, ut confessarius semper judicet, suúsne pœnitens hîc & nunc deliquerit mortaliter, an venialiter solùm, concordat expressè Joannes Wigers *in supplement. S. Thom. q.* 8. *a.* 22. qua doctrinâ aliquando solatus sum nonnullos, nimiùm circa hoc objectum anxios.

3. Quia maximi DD. quos contra alios 191
adfert, sequitúrque Dicastillo *cit. dub.* 12 *num.* 350. dicunt, valere absolutionem impertitam, etiam extra articulum mortis, ab adeò indocto, ut nesciat distinguere inter venialia, & mortalia etiam communiter occurrentia, intérque peccatorum unitatem, & pluralitatem, ideo vix reperietur sacerdos sanæ cæteroqui mentis, qui destitutus sit scientiâ *essentia-*

tialiter requisitâ , & ideo , qui bonâ fide est
tali confessus, non tenetur, cognito illo de-
192 fectu confessarii , repetere Confessionem. 4.
Quando pœnitens est ita doctus, ut possit, ve-
litque docere suum indoctum confessarium ,
huic sua inscitia non obest, P. Tanner. *q. 9. n.*
99. subdens *num. 100.* confessarium debere esse
ita peritum, ut possit pœnitentem docere ne-
cessaria ad salutem, ut sunt articuli fidei, & Sa-
cramentorum digna receptio; si enim horum
ignorantiâ laborat pœnitens , debet eum in-
struere, prout permittit ratio loci, & tempo-
ris, vel certè mittere ad alium instruendum.
Plura de scientia necessaria confessario tradi-
mus *in Vindiciis Theologicis* , obtinentibus se-
cundum locum in nostro *secundo* Tomo, *sect. 11.*
193 *n. 237.* & *in Alphab. Ordin. n. 373. & seq.* His
adde , mortalis delicti damnari illum, qui de-
ditâ operâ quærit confessarium indoctum re-
spectu sui status; nequit enim utiliter mederi.
P. Tambur. *de Sacram. lib. 5. c. 6. §. 1.*
194 (*Et imprudens.*) Explicabo *Cas. VII. n.*
B *305.* & *seqq.* prudentiam requisitam in Confes-
sario.
C (*Nec approbatione, & jurisdictione præditus.*)
D De his duabus qualitatibus satis disseruimus
Cas. II. & III.
195 (*Censurâ irretitus.*) Excommunicatio ma-
E jor privat jurisdictione , nisi aut error *commu-*
nis suffragetur. Suprà *n. 107.* aut periculum
mortis. Suprà *n. 122.* At excommunicatio mi-
nor nil officit , officit autem suspensio ab offi-
cio , non autem à solo beneficio ; hæc enim
per se solùm privat jure administrandi reddi-
tus beneficiales. Layman. *Lib. 1. Tr. 5. Part. 3.*
cap. 1. ex communi notans , nomine *suspensio-*
nis absolutè prolato intelligi suspensionem
totalem , id est , ab officio simul , & benefi-
cio.
196 (*Atque in statu peccati mortalis*, &c.) Ete-
F nim eliciendus est necessariò à tali actus con-
tritionis , priusquam absolvat pœnitentem ,
non autem necessariò, priusquam incipiat ex-
cipere peccata pœnitentis; Diana *Part. 1. Tr.*
7. Resol. 47. contra Possevinum ; nam in so-
la absolutione est minister gratiæ Divinæ.
197 At *quid si nequeat ob brevitatem temporis, ut*
contingere potest cùm moribundo pœnitente, eli-
cere contritionem ? Respondet rectè P. Dicastil-
lo *De pœnit. disp. 10. dub. 8. num. 232.* non fore
reum sacrilegii, eò quòd necessitas absolvendi
talem, præponderet necessitati eliciendæ con-
tritionis. *At ipse confessarius innocens ingressus*
confessionale fit ibi nocentissimus, nam ex occasi-
one data tunc admittit ibi aliquod crimen letha-
le, nec potest , ante absolutionem , elicere contri-
tionem, nisi post jam enarrata omnia peccata de-
tineat pœnitentem , miraturum hanc detentio-
nem , absolutionisque inconcinnam dilationem ?
198 Resp. Licet Navarrus *de Iubil. & Indulg. not. 17.*
eruditè probet, esse perquam difficile elicere
actum perfectæ contritionis sicuti pluribus
declaravi *in Alphab. Confitentium Cas. IV. num.*
109. non modò tamen id *absolutè* negat ali-
cubi Diana à me lectus, itémque P. Matthæus
Stoz in valde enucleata *Praxi Confessionis num.*
26. sed etiam videtur, non posse hîc fingi tale
incommodum ex dilatione absolutionis , ut
præponderet præcepto eliciendæ contritionis;
certè non est opus longo tempore ad id , ut
confessarius, ita recenter, graviter , & præter
intentionem, cum qua accessit exhomologe-
terium, lapsus dicat syncerè , & ex corde ;
Quid miser feci? utinam, utinam te ò summum
Bonum meum non ita nequiter offendissem? Ab-
sit, ut quidquam ejusmodi admittam in æternum!
Saltem hoc videtur certum , quòd, si omisit in
actu illius Confessionis audiendæ, & perficien-
dæ contritionem, non sit coram tribunali Di-
vino excusandus à sacrilegio , si ex aliis adge-
niculantibus aliquem absolvat , nondum re-
conciliatus Deo ; nec enim necessitatem ob-
tendere potest ullo jure.

At posito, quòd inquinatus nævo lethali emacu- 199
let animas decem, viginti , centum aliorum acce-
dentium sine intermissione ? eritne reus 10. 20.
100 sacrilegiorum ? Resp. Non erit , quia illa
continuata administratio Sacramenti in eo-
dem loco, temporéque continuo se habet per-
inde, ac prandium die Veneris sumptum ex
carnibus, in quo nemo dicet, te toties esse reum
novæ culpæ, quoties carpis è diversis cibis in-
terdictis. Cardin. de Lugo *de pœnit. disp. 16. sect.*
14. §. 2. n. 558. Ergo talis Confessarius satis-
faciet Deo, si confitendo dicat: Excepi aliquot
Confessiones continuas in peccato mortali, si-
cut in simili diximus *in Alphab. Communic. Cas.*
XXI. de illo, qui existens in statu peccati mor-
talis præbuit sub eadem Communione multis
Sacram Synaxin. Nec damno novi peccati 200
mortalis prædictum confessarium , licèt, post-
quam audivit aliquos, cesset aliquamdiu otio-
sus , præstolans , si qui fortè alii adveniant.
At si migret ad aliud confessionale, videbitur
nonnemini multiplicaturus sacrilegia , nam
unitas Confessionalis multùm facit ad unita-
tem moralem peccati , ergo & multiplicitas
ad multiplicitatem.

(*Solitus sine præparatione*, &c.) Nos in So- 201
cietate solemus sequi doctrinam à P. Polanco G
in Directorio c. 2. §. 1 propositam his verbis : *Sa-*
cerdoti paranti se ad audiendas Confessiones re-
novandum est desiderium salutis animarum , &
honoris Divini per orationem brevem, qua petat
à Deo gratiam pœnitentibus , ut ad ipsum verè
redeant per Confessionem , ac Sacramenti fi-
nem consequantur ; & sibi , ut suo munere re-
ctè fungatur , & ne confessarii negligentia im-
pediat vim , & efficaciam sanguinis Christi , &
divinæ liberalitatis influxum in pœnitentes ;
Quin potiùs suppleat summa Bonitas ipsius , &
Potentia defectus vilis instrumenti ; *in ipso etiam*
confes-

Confessionis decursu pœnitens semper, ut imago Dei reparata Christi sanguine, & eo perfusa, oculis mentis objiciatur.

202 H (*Nec benedictionem impertire*) qua de re suprà. *num. 106.*

I (*Graviter increpat,*) ipse sanè dignissimus increpatione, utpote qui possit hac ratione facilè præbere efficacem occasionem repetendi sceleris, quod exhibet Casus tristis, & lætus, quem describam pro *Casu VII. hujus Alphab. n. 302.* Ergo abstinendum omni verbo, omni signo indignationis, admirationis, impatientiæ, donec pœnitens evacuaverit totum pectus; tunc enim primùm usurpanda doctrina Polanci *in Directorio §. de pœnitente juvando* &c. sic monentis: *Reprehensio etiam cum agrestibus ingenüs durior, ne contemnant, est adhibenda. Sapientiores, & in dignitate eminentiores blandè, & cum dexteritate sunt reprehendendi.*

203 K (*Imò convitiis petit,*) At malè. 1. quia nefas est, notitiâ Confessionis sive extra, sive etiam intra ipsam Confessionem uti cum injuria pœnitentis. Lugo *d. 23. sect. 5. num. 123.* convitium autem est injuriosa exprobratio vitii veri, aut falsi. S. Thom. *2.2.q.72.a.1.ad 3.* ergo si Confessarius pœnitentem petat grandi *respectivè* convitio aliter, quàm in ordine ad ejus emendationem, peccat mortaliter. 2. Quia convitia reddunt Confessionem valde odiosam. 3. Quia confessarius debet perpetuò esse memor versiculorum à S. Thom, *in 4. d. 17.* aliisque relatorum:

Confessor dulcis, affabilis, atque suavis;
Prudens, discretus, mitis, pius, atque benignus.

204 L (*Crebrò absolvit à Reservatis.*) Quo jure, aut injuriâ, intelliges *Cas. VIII.*

M (*Sæpe non interrogat confitentem sine specie, sine numero, aut certò mortalia.*) Sacrum Concil. Trident. *Sess. 14. c. 5.* sic loquitur definitivè: *Constat, Sacerdotes æquitatẽ in pœnis injungendis servare non potuisse, si in genere duntaxat, & non potiùs in specie, ac sigillatim fideles sua peccata declarâssent.* Ex quibus verbis deducunt omnes Recentiores Theologi, negari non posse, quin fidelibus incumbat, *per se loquendo*, onus aperiendi in Confessione tum species infimas, tum etiam numerum peccatorum certò mortalium,

205 ut latè declaravi *Tr. 6. Cas. XVI.* Unde etiam Filliuc. *Tr. 7. n. 344. junct. n. 369.* Diana *P. 1. Tr. 15. Res. 7.* Palaus *Tr. 23 p. 18. n. 3.* Dicastillo *d. 10. n. 525. junct. titulo illius quæsiti* notant, iis, quæ confessarius necessariò quærere (si omittat pœnitens) tenetur, esse accensendam speciem, & numerum peccatorum, adeóque consequenter damnant de peccato mortali, *per se loquendo*, illum, qui sine ulteriori interrogatione impertiret absolutionem ita confesso: *Fui ebrius: Habui quater turpia desideria:*

206 *Sæpe falsò juravi.* Nam non solùm non indicatur numerus *primi*, & *tertii* peccati, sed insuper nomen *ebrietatis* est apud vulgus hominum ita æquivocum, ut eo vocabulo fortè æquè sæpe designent solùm venialem excessum in potu, atque mortalem; creberrimè quippe indicare volunt solùm levem, non autem gravem turbationem rationis secutam ex potu; in *secundo* verò ex illis peccatis non explicatur species infima turpis desiderii, nec enim indicatur, utrùm illa turpia desideria versata sint circa solutas, an circa ligatas. Imò, si pœni- 207
tens ille manifestâsset, se quater commisisse peccatum contra naturam, & ter fornicationem, oportet sciscitari ex eo, illáne quatuor desideria fuerint cupiditates peccandi contra naturam, an cum muliere soluta, quia confessarius nequit probabile ullum judicium tunc ferre de ultima specie, sicuti posset, quando pœnitens fassus, se decies peccâsse cum soluta, subderet, aut *immediatè*, aut etiam *mediatè* post, se habuisse turpia desideria, prudenter enim tunc judicaret confessarius, illa tetendisse in solas solutas, prudens autem judicium sufficit hic, nec requiritur certitudo, alioqui redderetur confessio nimis odiosa. Cæterùm de instituendo examine accuratiùs agam infrà *Cas. VII.*

(*Aut dubiè mortalia.*) Omnes, quos legi, 208
applicant *directè* solis pœnitentibus resolutio- N
nes de peccatis dubiis: ego hic *directè*, & *per se* solis confessariis, quia ita exigit meum institutum: *in priori Alphab Cas. XVIII.* differui de hac materia, quatenus præcisè tangit confitentem. Ergo vel ex omnium, vel ex plerorúmque opinione peccas, *per se loquendo*, lethaliter, si absque ulteriore interrogatione absolvas confitentem; aut *primò*: *Memini quidem quorundam mortalium peccatorũ à me commissorum, at rationabiliter dubito, an sim unquam confessus?* Aut *secundò*; *Scio, me aliquoties fuisse alicui imprecatum grave malum, at dubito, an plenè ne deliberatè: me delectatum fuisse turpi desiderio carnali, at dubito rationabiliter, an cum plena advertentia?* Aut *tertiò*: *Dubito rationabiliter, an non defraudaverim aliquos graviter emendo: an non aliquoties pejeraverim sciens; non sæpius egerim contra varia vota, quibus sum graviter obstrictus?* Ratio, cur, *per se loquendo*, pecces mortaliter in his tribus casibus absolvendo pœnitentem absque ulteriore examine, est, quia non interrogans de numero confitentem sine numero peccata necessariò confitenda peccat, *per se loquendo*, mortaliter. Suprà *n. 205.* atqui in his tribus Casibus non interrogas de numero confitentem peccata necessariò ex omnium, aut plerorumque opinione confitenda.

Inprimis enim tradunt omnes, aperienda 209
esse omnia mortalia, quæ dubitas rationabiliter an sis confessus, interim minimè dubius, an patraveris. Dico: Omnes Doctores, nec enim legi tractantem hanc materiam, qui non asserat,

afferat, stante dubio, secùs, si dubium expellatur. Infrà *n.* 213. Hinc à fortiori est meritò damnata à Sede Petri die 24. Septembr. Anni 1665. sententia, in quam, me mirante, propendebant quidam viri sanè docti, ac sapientes, censentium post Vivaldum *in Candelab. de Confess. verb. Sextò dixi*, peccata etiam certò mortalia, quæ post diligens examen es oblitus in Confessione, haud necessariò esse deferenda ad sacrum tribunal, esto liquidò postea redeant in memoriam.

210 Deinde receptissimum est, esse etiam necessariò confitenda ea mortalia, quæ nôsti, esse à te perpetrata, sed dubitas, an cum plena advertentia, pleno consensu, &c. Nam ipse etiam P. Coninck præcipuus patronus sententiæ oppositæ illi communissimæ, quam mox exprimemus, consentit quoad hoc punctum. Denique non est quidem omnium, ut vult P. Sanchez *in Summa lib. 1. cap. 10.* attamen ferè omnium opinio, aperienda esse generatim illa peccata ex se mortalia, de quibus rationabiliter dubitas, an ea commiseris; ergo, suppositâ hâc communissimâ sententiâ, peccat ille confessarius, de quo hîc disserimus.

211 Dixi autem 1. *Dubitans*, id est, ita vacillans, ut neque possis dicere: *puto, me hoc fecisse*, neque dicere: *puto, me hoc non fecisse*. Si enim non dubites propriè, sed probabiliter judices, te esse confessum, defuisse perfectam advertentiam, te non patrâsse illud crimen, non obligaris confiteri, esto videatur tibi probabilius, quòd non sis confessus: quòd perfectè consenseris. Dixi 2. *Rationabiliter dubitans*, id est, dubitans ob aliquam rationem positivam, quia dubitare sine ratione positiva est irrationabiliter dubitare, irrationabilium autem dubiorum ratio nulla habenda.

212 Dixi rursum 2. *Rationabiliter dubitans*, id est, anceps propter rationem prudentem, non autem ob levem duntaxat, ut singulariter notat, declarat, probat P. Bresserus *de Conscientia lib. 4. cap. 18. n. 18.* si enim cogeremur actiones nostras instituere juxta normam rationum levium, & futilium, etiam in casu, in quo non occurrunt in contrarium aliæ, essemus multò miserrimi. Ergo ille solus dicitur in præsenti materia dubitare, qui potest dicere: *Habeo tam bonam rationem arbitrandi, me non esse Confessum me consensisse perfectè, &c.* ut planè id censerem, nisi occurreret in contrarium alia ratio, quæ, perpensis omnibus principiis *intrinsecis, & extrinsecis* mihi occurrentibus, impedit, ut in neutram partem possim formare judicium, seu me determinare.

213 Quando igitur videt confessarius, pœnitentem ita hærere circa unam è tribus materiis suprà expressis, & cum ista hæsitatione confiteri sub dubio, sine certo numero, tenetur, *per se loquendo*, exquirere numerum, at *per accidens* non tenetur semper. 1. quando ejus pœnitens est scrupulosus, juxta ea, quæ dicam *Cas. XIV.* 2. Quando pœnitens per principia ipsi occurrentia dubitans, an in priore Confessione detexerit peccatum certò commissum à se, spontè, aut interrogatus dicit, se in excutienda ante illam Confessionem conscientia (certò) adhibuisse diligentiam saltem mediocrem, est enim teste Dianâ *P. 3. Tr. 4. Ref. 107.* solennis Regula, quòd talis, etsi non sit scrupulosus, non habeat obligationem iterum confitendi, sicuti nec ille, qui scit, se solere facere integras Confessiones. Caramuel *in Theol. Fundament. n. 1322.* uterque enim potest tunc deponere suum dubium, adeóque præsumere, se confessum. 3. Quando idem confessarius novit, suum pœnitentem non meminisse, quòd soleat cum plena deliberatione committere crimen simile illi, de quo sub dubio se accusat, sed potiùs meminit, se non semel strenuè restitisse, quando clarè advertit; sicut enim in tali casu potest pœnitens præsumere in dubio, se non fecisse, se non consensisse perfectè: ita etiam confessarius, pronunciaturus ob diversam rationem aliud de illo, quem novit solere bibere velut aquam iniquitatem; dum enim se accusat de decem fornicationibus aut actu commissis, aut certò, perfectéque desideratis, subdens, se dubitare, an non præterea aliquoties adhuc desiderârit, præsumet confessarius desiderâsse, & consequenter petet certum numerum, si sit spes comperiendi.

Postremò nequeo negare veram probabilitatem sententiæ minùs tutæ, minùs communi negantium obligationem confitendi in *tertio* ex casibus *num. 208.* indicatis, quando scilicet dubitas, an à parte rei commiseris tale quid, id est homicidium, blasphemiam, omissionem Breviarii, &c. Etenim contra longè communiorem aliorum ita sentit Henriq. *Lib. 8. cap. 45 num. 3.* Præpositus *1. 2 q. 19. art. 6. dub. 4. in fin.* Coninck *Tom. 2. in 3. p. disp. 7. dub. 8. n. 69.* Caramuel *in Theolog. Moral. lib. 3. d. 4. n. 1748.* probabilem habentibus Lessio *in Auctario verb. Confessio Cas. 7. num. 10.* & apud Dianam *Part. 10. Tr. 12. Ref. 2.* Caramuelémque Marchantio, Martino de S. Josepho, de Januario, aliísque multis, atque etiam Censoribus Romanis, ut ad longum refert Diana *Part. 11. Tr. 8. Ref.* 44. qui eandem doctrinam haud temere extendunt ad secundum ex Casibus indicatis *cit. n. 208.* seu, quando est dubium de qualitate actûs; nam reus criminis dubii est in omni judicio ut innocens absolvendus, teste Lessio *l. c.* Qui tamen auctor post Henriq. loquens de solo *tertio* casu satis insinuat, tamen dubitantium posse, *per se loquendo*, deponere suum dubium, opponendo suis dubitandi principiis hoc generale: In dubio reputatur quisque bonus, seu innocens, nisi videlicet quis assueverit deliberatè committere hoc, aut illud crimen, aut occurrat omnino aliqua tam potens 214

tens

tens ratio dubitandi, petita non ex præsumptionibus, sed ex accidentibus personæ, tentationis, & aliis aliquo modo *intrinsecis* actioni, ut, non obstante viva recordatione allatæ juridicæ præsumptionis, cognitáque hujus energiâ, nihilominus tamen fluctuet adhuc animus, & quidem prudenter; quod sanè quandoque fieri potest juxta ea, quæ sapienter disserit P. Dicastillo *hic Tr. 8. disp. 11. dubit. 6.* ostendens, quo pacto non sit semper in foro *interno* standum præsumptione fori *externi.* Denique his scriptis video recentissimum Antonium Cotonium *celebr. controv. lib. 1. controvers. 16. cap. 1. & lib. 2. controv. 6. n. 23.* constanter adhærere opinioni Caramuelis, at æquè constanter ab ea abhorrere Franciscum Bonæ spei apud, & cum demum assentiente huic suo Magistro Stephano à S Paulo *in Theol. Morali Tr. 5. disp. 5. n. 146.* Insistendo autem seu huic, seu illi opinioni: Quæres cum nonnemine, qui scripto expetiit meum judicium, *quid faciendum fuerit in hoc*

Casu dupliciter Dubio.

215 *EMericus confessus mortale dubium sub dubio, percipit absolutionem, qua vix acceptâ, plenè recordatur, se certo illud, de quo dubitabat, commisisse; eámque ob rem manifestat eidem Confessario tanquam certum. Quæritur, utrùm fuerit necessariò danda nova absolutio, etiam posito, quòd Emericus non exigat novam, sed habeat se indifferenter?*

Verè hic Casus est *objectivè*, & *formaliter*, adeóque dupliciter dubius; nec enim videtur posse dari omnino certum responsum, seu quia DD. inter se disceptant, an sit necessariò postea id, ut certum, confitendum, quod priùs aperueras bonâ fide, ut dubium, sicuti videre est *in Alphab. Confitent. Caf. XVIII. n. 441.* seu quia, licèt ponamus, esse rursum Clavibus subjiciendum, ut certum, attamen, quia fuit priùs *directè* absolutum, non videtur egere novâ absolutione, postquam è dubio evasit certum. Econtra indigere ejusmodi novâ absolutione inde quis inferet, quòd id, quod est necessaria materia Confessionis, sit etiam necessaria absolutionis; nam & Confessio fit in ordine ad absolutionem, & quod de uno correlativorum dicitur, de altero quoque pronuntiandum videtur. *L. Curatorem. Cod. De interd. matrim.* cum notatis à Gloss. Cyno, & aliis.

Hæ rationes efficiunt, ut credam, esse probabilius, quòd sit in prædicto casu repetenda absolutio. Nec obest, quòd peccatum illud fuerit jam priùs *directè* absolutum. Etenim quando existens in extrema necessitate non confiteris plus, quàm te peccatorem esse, quia plus nequis dicere, remittuntur tibi per absolutionem omnia tua, etiam mortalia, & quidem *directè*, nec enim suppetit ratio dicendi, quòd solùm *indirectè*, ut liquet ex descriptione absolutionis *indirectæ*, quam exhibeo infrà *Caf. XX. n. 690.* & tamen debes, superato periculo, aperire distinctè omnia lethalia. Non etiam obest, quòd pœnitens fortè cedat jure exigendi absolutionem, suppositâ quippe sententiâ de necessitate iterandæ confessionis, quam sententiam fuimus secuti *in Alphab. Confitentium cit. n. 441.* nequit pœnitens *valide* cedere illo jure, quia nequit derogare integritati Sacramenti præscriptæ à Christo.

(*Multò minùs circumstantias*) Quæ *mutant speciem*, sunt interrogandæ, at non omnes, sed illæ solæ, quas prudenter existimat Confessarius fuisse à pœnitente, dum peccabat (non autem primùm post jam perpetratum crimen) ipse, saltem sub dubio apprehensas tanquam speciali malitiâ vestitas. Infrà *n. 327.* De *aggravantibus* intra eandem speciem etiam notabiliter, semper & verbo & scripto docui cum sapientissimis viris, non esse positam legem eas manifestandi in tribunali sacro; igitur neque confessario est posita lex quærendi, an, aut quoties, aut quamdiu fuerit per eas peccatum? ut pluribus declaravi *in Alphabeto Confitentium. Caf. XV.* 216 O.

(*Nisi fortè sint peccata carnalia*, &c.) De examine horum loquar ex instituto *Caf. XVII.* interea observa, illum, qui fortè solet levi brachio, & quasi per transennam examinare circumstantias peccatorum admissorum circa materias diversas à turpitudine carnali, excutere autem solerter annexas peccatis venereis, esse debere sibi suspectum de intentione minùs recta, minùs casta, ac proinde probè examinare illam suam intentionem, & in dubio non facilè pro se pronuntiare. 217 P

De hisce materiis vide dicenda, aut referenda *cit. Caf. XVII.* 218 QR

De materia designata his tribus characteribus Alphabetariis dicam aliquid *Caf. XVIII. num. 571.* ST VX Y Z

(*Impertit absolutionem à peccatis ante absolutionem à censuris.*) Ergo peccat per ea, quæ dixi *Caf. IV. num. 164.*

(*Absolvit dicendo solùm: Absolvo te.*) Ergo & hîc delinquit Suprà *num. 150.* A 2

(*Sine ullis precibus.*) Vix delinquit. Suprà *num. 160.* B 2

(*Totus distractus.*) An graviter delinquat, & an repetere teneatur formulam, relege dicta *n. 175. & 177.* C 2

(*Oculis vagabundus*) Ergo inprimis scandalizat videntes ipsum. Deinde præbet sibi occasionem distractionum tum mortaliter culpabilium, quando per eas fit, ut nec intelligat peccatum aliquod grave pœnitentis, nec 219 D 2

interroget hunc de non intellecto; si enim interroget sine notabili molestia pœnitentis, illa evagatio non videtur fuisse mortalis, at fuit in suo accidentario effectu mortalis, si supersedeat interrogatione, juxta dicenda infrà *num. 237*.

220 (*Cum repetitione formulæ sine necessitate*) Di-
E 2. ctis de repetitione suprà *n. 171.* adde, quando post jam impertitam absolutionem pœnitens superaddit peccatum, quod erat oblitus, repetendam esse utique absolutionem, solùm dicendo: *Absolvo te à peccatis tuis*: quando illud peccatum est certò, aut probabiliter, aut sub dubio mortale; item *licite* fieri, quando est solùm veniale; at semper necessariò fieri non credo, quia non credo, esse semper intentionem pœnitentis, ut velit obligare confessarium, sed committere ejus arbitrio; ergo nec illi, nec Sacramento fit injuria.

F 2. (*Et impertiti ignaris articulorum fidei.* Hac de re infrà *num. 311. & 455.*

G 2. (*Multa peccata committentibus ex ignorantia*, &c.) De utroque hoc puncto infrà *Cas. VII.*

221 (*Sicut & nolentibus restituere.*) Peccat uti-
H 2. que dando absolutionem nolenti restituere, casu, quo certum (non autem, quo solùm probabile, aut dubium,) est, teneri pœnitentem restituere. Non tenetur autem, quando vel intulit damnum injustum quidem, sed sine malitia mortali coram Deo, quia scilicet ex inadvertentia, ignorantia, passione non mortaliter malis; vel intulit cum peccato mortali, at nequit restituere sine jactura aut famæ, aut statûs honestè acquisiti, aut bonorum multùm excedentium valorem illorum, quæ cæteroqui restituere teneretur. Sicut nec secunda vice solvere obligatur, quando solutionem misit per aliquem nominatum, designatum à creditore, etsi in itinere perierit pecunia missa in solutionem.

222 (*Abstinere ab occulta compensatione.*) Quæ
I 2. tunc solùm fit sine injustitia, quando debitum est 1. certum, seu liquidum, ut volunt plerique contra Dianam *Part. 3. Tr. 5. Res. 30.* volentem, sufficere probabilitatem debiti. 2. Quando est ortum ex justitia, ut fert communis opinio contra Petrum Navarrum, opinatum sufficere, si debeatur ex charitate, pietate, religione, adeóque generatim, si alter nequeat negare sine peccato, sicut utique potest id, quod debetur ex sola gratitudine.

223 (*Nec inventa dare pauperibus.*) Ne quæso
K 2. adigas invitum pœnitentem ad eroganda in pauperes, aut alias pias causas, ea, quæ amissa invenit, nec eorum dominum post adhibitam *moralem* diligentiam reperire valet. Verè enim probabilissima est sententia Laymanni *Lib. 3. Tr. 2. cap. 9. num. 2.* & aliorum, quòd scilicet nulla lex vetet, quò minùs post talem diligentiam convertas in tuos usus res inventas, modò habeas animum compensandi, si tandem compareat dominus.

(*Nec detrectantibus resalutare illos, à quibus offensi sunt.*) Crebrius est hoc peccatum, quàm 224
deceat Christianos, qui sunt indigni absolutio- L 2.
ne, quando resalutationem, seu gratiarum actionem negant ob memoriam illatæ injuriæ, nam & præsumuntur non remisisse injuriam *ex cordibus* suis, quod tamen fieri mandat Salvator *Matth. 18.* & dant alteri gravem causam iræ, malevolentiæ; quod tamen non facilè dixerim de eo, qui non salutat prior; salutatio enim est signum speciale affectûs erga alterum; est autem Regula S. Thom. *2. 2. q. 25.* quòd offensus non teneatur exhibere offendenti specialia signa charitatis. Sed dicit ille: *Ego qui-* 225
dem ignosco illi, at nec unquam ædes ejus subibo, nec nuptias, ad quas me invitabit, adibo. Resp. Communiter neganda est talibus absolutio, quia communiter retinent in animo rancorem mortaliter malum, utpote originem gravium malorum, si videlicet illa non comparitio in nuptiis sit *morale* signum latentis rancoris, ut est, quando frater, aut consobrinus vult negare id officii, non habens aliam causam, quàm offensam nuperam. Vide, quæ *præcedente Alphabeto* refero de nolente ignoscere, ejúsque remedio *Cas. VIII. n. 181. & 199.*

(*Aut censui pendere,*) An hi sint impertien- M 2.
di absolutione, intelliges *Cas. XVIII. num. 561.*

(*Occasiones peccandi deserere.*) Quatenus N 2.
neganda sit talibus absolutio, dicam *Cas. XVI. num. 525.*

(*A maledicendi consuetudine desistere.*) Pro 226
praxi notet confessarius, sufficere, si interroget, O 2.
an pœnitens talis soleat maledicere ex animo, id est; verè optando, ut eveniat malum? Si neget hic, poterit confessarius abstinere ulteriori interrogatione. Si asserat, ergo quærendum, an grave malum? Si fateatur grave, quærendus numerus. Porrò confessarius sæpissime non sciet, utrùm grave malum sit imprecatus, nisi exigat speciem mali, nec rarò deprehendet, illum, qui negavit, se optâsse grave malum, reverâ optâsse, ut Cacodæmon auferret alterum. Porrò de peccatis ex consuetudine commissis scribam infrà *Cas. XVIII. num. 586.*

(*Confiteri blasphemias, aliáque in ebrietate* 227
commissa crimina.) Hoc argumentum copiosè P 2.
simul, & distinctè tracto *Volumine 2.* seu *Quinario Tr. 5.* seu *in Theol. Jurid. Moral. cap. 9.* ubi generatim quæro, an, & quando mala, quæ tempore ebrietatis patrantur, imputentur ebriis, aut sint peccata? *Capite* verò 19. per varias sectiones edissero, an, & quantum peccet, qui se inebriat sciens, se solere 1. in ebrietate alios verberare, eorúmve rebus damnum inferre. 2. Admittere varia castitati repugnantia crimina. 3. Alios contumeliis lacessere. 4. Absentium famæ obtrectare. 5. Maledictis impetere. 6. Blasphemare. 7. Verba hæretica proferre. 8. Fal-

8. Falsa firmare Juramento. 9. Secreta prodere. Generatim verò trado, nonnulla esse
228 ejusmodi,ut etiam in ebrietate patrata retineant suam malitiam *objectivam*,ut sunt verberatio,damnum fortunarum,fornicatio; alia eam non retinent,sicut non retinet perjurium, verbum hæreticum, imprecatio, & blasphemia. Mala,seu errata *secundi* generis, non sunt quidem propriè peccata, quando patrantur à verè ebrio,cùm de ratione peccati sit *actualis* libertas, qua caret ebrius, attamen illa mala *primi* generis (non autem *secundi*) imputantur ad culpam tunc, cùm voluntariè ebibitur illud poculum, ex cujus evacuatione prævidebatur secutura mentis alienatio,& illa mala; sicut latè explico *cit. cap. 9. sect. 3.4.5.* Quare confessarius quærere tenetur quoties solitus sit patrare in una ebrietate illa mala; at non tenetur, si sint mala posterioris generis.

229 (*Identidem recidentibus in idem scelus.*) Quo-
Q2. modo hi juvandi, ostendam *Cas. XVI.* ubi de recidivis.

R2. (*Pueris,de quibus dubitat,an peccare queant.*) Erit de his sermo *Cas. X.*

S2. (*Adserentibus aut solùm peccatum in genere.*) Potest illud genus esse vel summum, ut cùm dicit pœnitens: *Confiteor, quòd Deum non rarò offenderim*; aut subalternum, ut: *Fateor quòd peccaverim contra justitiam,sed nescio, quomodo deliquerim: Contra castitatem, sed ignoro jam, qua ratione.* Utraque confessio est sufficiens in casu necessitatis extremæ, aut præcepti urgentis ad Confessionem, saltem si nullum in specie infima peccatum occurrat, si enim occurrat mortale in specie infima commissum, & nondum confessum,nemo dubitat, quin aperienda sit illa species autem. Si occurrat veniale, tunc censent Suarez *Disp. 23. sect. 1. n. 10.* ac plures alii, esse necessariò illi genericæ Confessioni addendam expressionem alterius in specie venialis, aut jam aliàs confessi mortalis, eò quòd
230 absolutio exponeretur periculo nullitatis. Ego cum Dicastillo *d. 9. n. 761.* censeo, esse saltem probabile, Sacramentum non exponi ulli periculo; ergo non peccabit etiam extra casum necessitatis præcisè dicendo: *Confiteor, quòd Deum offenderim cogitatione,verbo,& opere venialiter malis: mihi conscius non sum culpæ lethiferæ*; quia *per se* non est illicitum exponere periculo nullitatis Sacramenta non necessaria, si eorum *invalida* receptio nulli noceat, nisi recipienti, & ipse recipiens sciat, esse verè probabile, quòd nullum subsit periculum nullitatis. Plura circa hæc dixi *in Alphabet. Confitent. Cas. XIV.*

231 (*Aut actus indifferentes,non relatos ad hono-
T2. rem DEI.*) Qui excipiunt Confessiones Religiosorum, & singulariter piorum sæcularium, non rarò audiunt hanc accusationem: *Non præfixi meis operibus bonam intentionem*; an adferunt sufficientem materiam absolutionis? Respondeo: adferunt; & non adferunt. Adferunt juxta communiorem sententiam Thomistarum, negantium dari posse actus indifferentes in individuo. Si ergo tales pœnitentes indicare volunt, (ut sane solent) se suis actionibus indifferentibus ex objecto, non præfixisse bonam intentionem, præbent materiam idoneam absolutionis. At verò non præbent, si velint (ut quandoque volunt) significare, se ejusmodi intentionem non præfixisse actionibus bonis etiam ex objecto, ut orationi, auditioni Sacri, Confessioni Sacramentali, Communioni &c. Nullus enim Theologus arguet peccati illum, qui hasce actiones non vestit intentione aliquâ peculiari, adeóque nec illum, qui in terminis diceret: *Non* 232
præfixi meis bonis operibus bonam intentionem. Ego pro majori securitate exigerem à loquente de actibus indifferentibus aliquam indubitatam materiam; si nollet addere, non negarem absolutionem, quam certè negare non possem, si scirem, illum imbutum opinione de necessitate præfigendi intentionem, omisisse hanc. At sæpissime contingit, ut confitentes hæc minutula non cogitàrint, quando operabantur, de ullo periculo peccandi, sed primùm, post jam peractam actionem, conscientia dictet, fuisse omissum inadvertenter, quod omittendum non erat ex eorum Judicio; & sic non dant materiam sufficientem absolutionis. Nota bene hoc.

(*Solas imperfectiones.*) Constat ex S.Thom. 233
3. p. q. 84. art. 2. ac cæteris Theologis, sola V2.
propriè dicta peccata, id est, solas actiones, vel omissiones contrarias legi, aut præcepto obligantibus sub culpa (&, ut per parenthesin exprimam, solas post Baptismum admissas) esse materiam idoneam absolutionis; igitur imperfectiones propriè dictæ non sunt idonea materia absolutionis, id est, nequit impertiri absolutio confitenti solas imperfectiones propriè dictas; de quibus quidem disseram pluribus *Cas. XV.*

(*Religiosos confitentes sibi sine Superiorum* 234
licentia.) Peccare, & nihil agere eum, qui X2.
Regularem absolvit sine facultate Superioris Religiosi, ostendam, & declarabo *Cas. XX.*

(*Quoties non interrogat ea, quæ non intel-* 235
lexit?) Vir quidam gravis, & perdoctus Y2.
proposuit mihi scripto die 3. Augusti Anni 1665. inter quatuor Morales quæstiones hanc: *An Confessarius teneatur monere pœnitentem de repetenda Confessione, ut is veniat, in recordationem unius, alteriusve peccati mortalis, cujus speciem, vel numerum interrogare oblitus est.* Ad quam quæstionem respondeo *affirmative, per se loquendo.* Nam judiciaria potestas hoc postulat, ut, quod debet judicare,discernat. *Text. c. 1. De pœnit. dist. 6* §.

Caveat, non poterit autem discernere de numero, & specie, si ob qualemcunque causam non intelligat speciem, aut numerum, & generatim sensum verborum prolatorum à pœnitente. Ergo delinquit mortaliter non jubens repeti, si rationabiliter præsumat, non intellectam esse speciem, aut numerum peccati mortalis. Expressè Dicastillo *Disp. 10. d. 18. num. 529.* Quæ jussio repetitionis fieri communissimè debet statim, postquam confessarius animadvertit suum defectum, si quidem nihil planè percepit, etenim tunc differendo crebitur facilè pœnitenti magna molestia, si verò probè percepit genus illius peccati, at non speciem: vel speciem, at non numerum, faciliùs differet interrogationem, usque ad finem.

236 *Quid si autem, vel per socordiam, vel per naturalem incogitantiam meæ obligationis distuli usque ad finem necessariam interrogationem?* Resp. Si per socordiam, vix à mortali te excusabo in *primo* casu, quando est una ex longis Confessionibus, quia vix est tunc sine pœnitentis grandi molestia, periculóve hujus molestiæ, si ipsi dicas: *Nominâsti aliquod peccatum, quod planè non percepi*, quæ quidem meo judicio potest esse tanta quandoque, ut pœnitens relinquendus sit in bona fide, qua credit, omnia esse ritè peracta, ut quando ex una parte oporteret propter illud unum peccatum, culpâ confessarii non intellectum, repetere alia octo, vel decem probè intellecta: ex altera parte pœnitens est multùm pudibundus, aut è diverso ferox, delicatus admodum. Faciliùs supersedebis repetitione imperandâ, quando dubitas rationabiliter (jam suprà *num. 212.* monui, irrationabilium, seu levium, futiliúmque dubiorum rationem habendam non esse) an, quod non percepisti, sit mortale, nam non debes ob dubium incertum creare certam molestiam pœnitenti. Quæ ratio etiam locum habet, quando dubitas, an perceperis, quo casu debes etiam præsumere; te intellexisse, eò quòd in dubio non sit præsumendus defectus *moralis*, sed potiùs omnia esse ritè gesta *per l. Meritò. ff. Pro socio.* Unde apparet, quid fuerit respondendum ad hunc

Casum Bavaricum.

237 *EVgenius Sacerdos excipit Confessionem Petri, quem, ne turbet, non interpellat; notat tamen unum alterúmve peccatum, quod absolutâ peccatorum narratione, decrevit interrogare, obliviscitur deinde, nec, quid exquirere voluerit, ampliùs meminit. Quæritur: An confessarius exigere teneatur integram peccatorum narrationem, etiam à juvene valde verecundo, si putet, id quod interrogare decreverat, fuisse circumstantiam necessariam? Quid si dubitet, num fuerit hujusmodi circumstantia, an verò voluerit aliquid interrogare ad melius esse?*

Ita ex vetere Oettinga celeberrimo simul, & sanctissimo Bojariæ loco ad me scripsit nonnemo, cùm jam excusa essent priore editione, quæ paulò antè conclusi. Patet autem resolutio ex eadem resolutione, & quidem quoad utrumque membrum interrogationis.

Sed ex prioribus Confessionibus hujus pœnitentis sum moraliter certus, peccatum, quod non intellexi, esse solùm veniale. Resp. Non credo, esse inter viginti pœnitentes unum, qui velit te graviter obligare ad emendandum tuum defectum, nisi in casu, quo reliqua pars Confessionis tota caret materiâ sufficiente ad absolutionem, ut sunt imperfectiones, de quibus *Cas. XV.* Denique ne dubita, quin conformiter iis, quæ de advertentia *virtuali* habet Dicastillo *Tom. 1. in 3. p. d. 3. dub. 6. n. 121. & 122.* sæpissimè eveniat, ut distractio ad alia sit tam tenuis, ut eâ stante, percipiantur verè verba pœnitentis, sed tam tenuiter, ut statim effluat memoria illorum, adeóque non est firma hæc consequentia: *Ignoro jam, quid hic dixerit, ergo non intellexi.* 238

Quòd si scias, tuum pœnitentem semper solere confiteri unum certum peccatum veniale, e.g. distractionem voluntariam, licèt, absolutâ unâ totâ confessione, non sis memor illius peccati propter distractionem, præsertim involuntariam, poteris tamen absolvere, partim quia meritò suppones, illum revera etiam tunc fuisse confessum suam distractionem, partim quia etiam extra Casum necessitatis absolvi potest, qui se confitetur, esse peccatorem. Suprà *num. 230.* Loquor autem de confessione illius solius, quem expertus es, esse constantem peccati mortalis hostem; suadeo tamen, ut, si absque notabili molestia pœnitentis fieri queat, jubeas repeti unum e. g ultimum è narratis peccatis. 239

Hæc nota, mi nove Confessarie, quia fortè non reperies alibi. Porrò quid censendum specialiter sit de Confessionibus mutorum, item linguæ ferè ignotæ, & illis, quæ factæ sunt confessario dormitanti, aperiam *Cas. XI, num. 476. Cas. XII.* atque *Cas. XIII.*

(*Quoties nec ea, quæ novit esse commissa à pœnitente, singulariter à Sponso. & tamen taceri?*) Confessarius non interrogans tunc excusatur certò in duobus casibus 1. Quando prudenter judicat; talem pœnitentem esse jam alteri confessum crimen, quod novit patratum ab ipso, ut e. g. quando scis, peccatum illud esse patratum ante sex hebdomadas, pœnitens autem tibi ab initio suæ accusationis dicit; Pater, non sum confessus ab hinc mensem 2. Quando nequis interrogare sine *indirecta* revelatione sigilli, ut declaro. 240

Hoc frequenti Casu.

241 *Euphemia desponsata Evaristo dicit confessario: Sum desponsata illi, qui post me confitebitur, fecique ipsi ab ultima Confessione peracta ante mensem quater potestatem mei corporis. Doleo, petóque absolutionem. Absolvit confessarius: adest Evaristus: ait, effluxisse sex menses, ex quo pœnitentiæ Sacramentum non percipit; nihil contra castitatem aperit, nisi quòd aliquam semel, iterúmque turpiter tetigerit, an* licitè *absolvet confessarius?*

242 Respondeo, non unum, sed multos fuisse à me absolutos non quidem in his ipsis individuis circumstantiis, de peccatorum numero, & tempore Confessionis, sed aliis, non tamen *mutantibus* substantiam responsionis meæ, consistentis in hoc, quòd, quando sponsus, vel sponsa confitetur prior, dicens, se jam esse promissam uni, si nihil dicat de peccato contra castitatem, possit confessarius salvâ conscientiâ non interrogare quidquam de turpitudine, quia confessarius saltem tunc est liber onere interrogationis, quando non est ipsi verosimile, pœnitentem omittere aliquid substantiale; atque adeò, stante dubio, utrùm aliquod peccatum mortale sileatur *voluntariè*, aut *involuntariè*, potest supersedere interrogatione, cùm præsertim dubia interpretanda sint in meliorem partem. *Cap. 2. de Reg. jur. in 5.* Sin autem dicat, se peccâsse carnaliter cum aliquo, rectè quidem faciet Confessarius quærendo, an cum sponso, eò quòd magni DD. censeant, fornicationem sponsæ cum alieno differre specie à fornicatione cum sponso; quia tamen contraria opinio est probabilior, ideo neganda est hîc illa obligatio interrogandi de complice. Imò si confessarius novit sponsum, peccabit secundùm multos, si quærat, an cum sponso, quia quærendo incitabit ad peccatum, scilicet ad nominationem complicis junctam infamationi.

243 Ego tamen non agnosco hîc culpam, quia potest illa puella salvâ conscientiâ nominare sponsum; tunc enim complex nominatur *licitè*, quando ipse nequit rationabiliter ægre ferre sui nominationem, hîc autem nequit, cùm & sponsæ sit pergrave, si confessarius opinetur, eam peccâsse cum alio, & multi censeant, ut suprà dixi, differre speciê fornicationes sponsæ cum sponso, & non sponso; & denique quia plerumque sponsi sunt causa ejusmodi fornicationis, quando autem complex induxit alterum ad peccandum, potest minùs rationabiliter ægre ferre talem manifestationem.

244 Porrò supponunt hæ responsiones, veram esse communem sententiam (à qua tamen non improbabiliter, teste Dicastillo *Disp. 9. dub. 12. n. 959.* S. Thom. Cajetan. & alii dissident) Vasquezii *De pœnit. q. 91. a. 3. dub. 3. num. 1.* contra Fagundez *de præcept. Eccles. præc. 2 lib. 5. cap. 1. num. 3.* pœnitentem non leviter peccare, si absque justa causa, seu aliquali necessitate nominet complicem cum periculo, ne confessarius concipiat de hoc notabiliter leviorem opinionem, quàm antè habuerit. Lugo *Disp. 16. de pœnit. sect. 8. n. 391.* adeóque tenetur confessarius impedire, si videat, pœnitentem esse paratum manifestare sine aliqua necessitate complicem, ut jam monui *in Alphab. Confit. n. 470.* ubi ex instituto tracto de nominatione complicis *licita*, & *illicita*.

Jam verò si quæras, quid agendum sit, aut 245 fuerit confessario sponsi, de quo suprà *num. 241.* postquam ex sponsa intellexit fornicationem ipsius, eam negantis; utrùm *licitè* usus fuerit notitiâ Confessionis factâ à sponsa, dicam *Cas. XXIII.* Utrùm verò neganti constanter negare potuerit absolutionem, si interroges, dicam cum Toleto *in Summa lib. 3. cap. 16.* Diana *P. 5. Tr. 11. Res. 21.* & aliis, non potuisse, tum quia revelâsset peccatum sponsæ, tum quia esto, non revelâsset, non tenebatur credere magis sponsæ, quàm sponso, ut rectè citati, & denique rarissimè occurrit casus, quo Confessarius non possit fidem habere pœnitenti constanter neganti, se commisisse hoc, aut illud crimen. Si tamen aliunde, quàm ex complicis Confessione certò nôsset, eum mentiri, deberet inabsolutum dimittere, quia nefas est, ministrare Sacramentum ullum indigno. Quòd si verò suspiceris, omitti ab 246 eo ex mera oblivione, aut ignorantia inculpabili aliquod mortale, probabile est, te non obligari ad eum interrogandum, modò tibi constet, illum diligenter excussisse conscientiam.

(*Quoties adigit pœnitentem ad nominandum* 247 *complicem, vel edicendum suum nomen?*) Dixi ad A 3. priorem quæstionem *num. 242.* confessarium, *per se loquendo*, teneri non interrogare de complice, atque applicavi singulariter sponsæ. Attamen sunt eventus aliqui, quibus *licitè* interrogat, imò quibus tenetur interrogare. Declaro responsione ad hunc

Recentissimum Casum.

Confessarius A. Dalilam fœminam con- 248 *fitentem, se cum Hortensio Religioso peccâsse carnaliter, jubet illud sibi extra Confessionem aperire, ut dictum Religiosum ejusdem scilicet Ordinis, ac loci, possit apud Superiorem accusare.* Quæritur. *An id ei liceat?* His verbis fuit mense Septembri Anni 1665. ad me perscriptus hic Casus, ad quem

249 Resp. 1. Non licet id jubere, si quæratur sola punitio (ut indicat nomen *accusationis*) Hortensii; est enim id contra institutionem, dignitatem, reverentiam hujus Sacramenti. 2. Egit imprudenter, si ita repente jussit edi sibi nomen istius Religiosi, nec enim potuit sine diligenti examine rescire, utrùm salus istius Religiosi, atque bonum nomen Religionis versaretur in tanto discrimine, ut Dalila præcepto charitatis obligaretur eum denuntiare, cum periculo propriæ apud Superiorem illum infamiæ. 3. Et licèt fortè incubuisset ipsi hæc obligatio, non propterea tenebatur nominare suo confessario complicem, sed poterat per semet *immediatè*, vel *mediatè* per alium accedere Superiorem. 4. Si Dalila dixisset: Sum certa, denunciationem redundaturam in meum, familiæque probrum; aut: Sum certa, illum Hortensium nec habere reipsa, nec posse habere occasionem peccandi cum alia, ego autem constitui certò certiùs mori potiùs, quàm quidquam ei in me permittere, imò, si redierit, illum commonefacere de sua probrosissima vita, quis obligâsset Dalilam ad ullam manifestationem? 5. Nihilominus tamen potuére intervenire circumstantiæ, ob quas confessario licuerit uti tali imperio, ut deducetur ex mox dicendis.

250 1. Supponunt hæ responsiones, totam illam confessarii monitionem, hortationem, jussionem. nihil esse aliud, quàm declarationem Divini præcepti de proximo corrigendo. 2. *Per se loquendo*, est convenientius, salutem complicis procurare per alium, (si fieri queat,) quàm per confessarium; illa enim prior via non reddit ullo modo Confessionem odiosam, at secunda via reddit aliquo modo; atque idcirco Diana *P. 5. Tr. 11. Resol. 39.* post Malderum scribit, esse prorsus tenendum, quòd confessarius nequeat propter correctionem fraternam extorquere complicem. 3. Attamen satis probant Cardin. de Lugo *Disp. 16. sect. 8. dub. 12. num. 946. & seqq.* & alii, posse

251 occurrere casus, quibus præceptum charitatis fraternæ adstringat pœnitentem, ut suo confessario pandat intra, vel extra Confessionem nomen sui complicis, eò quòd nequeat aliter averti gravissimum simul, & iniquissimum malum impendens à complice; ut si iste complex fingat se sacerdotem, cùm non sit; solicitet ad turpia pœnitentes, hæresim disseminet, nec tamen possit alius, quàm confessarius informare illum, cujus est, occurre-

252 re tantis malis. 4. Cautissimè debet se gerere confessarius, quando petit sibi notitiam complicis, qua possit uti ex tua Confessione. Proinde expedit, ut pœnitens edat potiùs extra, quàm intra ipsammet Confessionem, & quidem, si fieri queat, scripto nomen, & crimen complicis, ne videatur esse violatum sigillum, & ne pœnitens postea neget, quæ asseruerat. Lugo *num. 432.* & Dicastillo *n. 950.* atque adeò non expedit, ut intra ipsammet Confessionem fiat potestas loquendi, sed post jam impertitam absolutionem. 5. Singulariter autem est Prælatis, intelligentibus ex 253
Confessione crimen sui subditi complicis, legendus Lugo *loc. cit. n. 433.* & Dicastillo *num. 948. & 949.* ubi etiam notant, si subditus nolit prodere complicem, haud licere illum adigere comminatione excommunicationis, aut sub præcepto obedientiæ, nec enim Superior regularis, aut sæcularis gerit in Confessionibus audiendis plus, quàm personam privati confessarii. 6. Quamquam confessarius ha- 254
bens duos pœnitentes, quorum unus ultro dicit, se itentidem ab alio pertrahi ad scelus, haud malè agat, *per se loquendo*, si petat à seducto facultatem reprehendendi seductorem, atque seriò monendi, ut desistat à solicitatione volentis resipiscere; rarissimè tamen id expedit, quare & rarissimè adhibendus hic correctionis modus; potiùs ad scrupulos de fractione sigilli tollendos dic seducto: Ergo, si ita vis, quando advenerit ille corruptor, tantò enixiùs corrigam, ita tamen, ut quantum fieri poterit, non dem ipsi justam causam suspicandi, se esse mihi à te nominatum. Dixi: *Ultro*, re enim verâ rarissimè est vel necesse, vel, omnibus consideratis, consultum exquirere nomen complicis. Vide P. Reginaldum *Lib. 3 cap. 6.* per totum pulchre explicantem illam quæstionem: *An confessarius* 255
possit cum licentia pœnitentis corrigere ejus complicem? 7. Licèt, quæ dixi, *directè* tangant complices propriè dictos, id est, illos, qui sunt cooperati peccato pœnitentis, eadem tamen applicanda sunt complicibus impropriè dictis, ut sunt solicitantes ad flagitium, non secuto tamen effectu; quamquam quia horum manifestatio non est communiter conjuncta cum probro pœnitentis, ideo ex hac parte fieri potest, ut confessarius tantò confidentiùs hortetur ad manifestationem. Dant Lugo, & Dicastillo exemplum honestæ matronæ, quæ ab intimo amico sui mariti commorante in ipsorum domo ita solicitatur ad turpia, ut sit proxima lapsui, nisi vel ipsa rem indicet marito, certo occisuro lenonem, vel ab ipsomet confessario moneatur tentator ille.

Dictis de manifestatione complicis jungo hunc casum

Confessarii multùm curiosi.

P *Gonsalvus Silveria, teste Philippo Ale-* 256
gambe in Mortibus illustribus, *adolescentulus adhuc, confessus ignoto confessario interrogatur ab hoc, qui genus, unde domo: hic volens ex mera modestia celare suum genus perillustre, detrectat editionem, idque constanter, & idcirco eum inabsolutum dimittit confessarius. An meritò?*

Resp.

257 Resp. Immeritò; nam, ut reliquos inter notat Malderus *Tractatu de sigillo Cap. 17.* nequit confessarius compellere pœnitentem ad indicandum suum nomen. Ubi nota, conducere sæpe, vix unquam obesse, si confessarius petat nomen proprium pœnitentis, si hic sit adolescens, aut vir quidem, sed plebejus, nam nominis cognitio, & usurpatio sæpe conducit ad tantò suaviùs persuadendum id, quod intendit confessarius; at respectu honoratarum personarum rarò expedit inquisitio nominis; cognomen cujusquam ne exquiras facilè ad initium Confessionis, in fine autem nunquam, saltem si pœnitens est fassus unum, alterúmve peccatum grave, nec enim talis interrogatio fiet sine molestia, rubore, timore, aut saltem admiratione pœnitentis; debet autem confessariús cavere, quoad potest, causam omnium horum incommodorum.

258 (*Quoties dimittit pœnitentem sine remedio salutis? &c.*)

B 3. Observant quidem Reginaldus, & plures alii, esse confessario dandam majorem operam, ut accuratè exerceat erga unum pœnitentem officium boni Medici, & Doctoris, quàm ut decem, aut viginti cursim audiat, absolvátque; verùm ignoro, quàm multi observent hanc doctrinam, quæ tamen necessariò est saltem eatenus observanda, ut propter properationem ad alios, qui sciuntur non laborare speciali necessitate, non omittantur vel necessariæ, vel perutiles medicinæ, doctrinæque.

259 (*Quoties fatentes, se per decem, viginti, quadraginta annos sacrilegè confessos esse, absolvit è stapede?*) Aut horum aliqui suas conscientias toto illo tempore aperuerunt (exceptis, quæ sacrilegè velabant) illi Eligio, aut nulli; si aliqui, poterit hos expedire brevi tempore, si videlicet sponte, vel moniti dixerunt: *Confiteor rursum Ra. Va. omnia, quæ toto hoc vicennio fassus sum, & præterea me accuso de furto trium aureorum, quos statim post primam Confessionem factam Ra. Va. sublegi. Interim fui primo decennio circiter duodecies annuatim confessus, & propè toties Eucharistiâ refectus: At posteriori decennio solitus sum hæc duo Sacramenta frequentare bis in mense.* Quòd si ille furunculus solùm primo quadriennio sensit remorsum conscientiæ, ante Confessionem, & Communionem, reliquo toto tempore inculpabiliter oblitus, non fuit opus facere mentionem Confessionum, & Communionum obitarum post primum quadriennium, in iis quippe non peccavit. Et, universim loquendo, taceri possunt omnes, in quibus, etiam post diligens examen, non occurrit memoria furti.

C 3.

260 Quòd si autem nanciscatur confessarius sacrilegum silentiarium, nunquam antè auditum à se, tenetur non modò exquirere numerum Confessionum, & Communionum cum recordatione furti obitarum, sed etiam species, & numeros omnium aliorum mortalium toto vicennio admissorum, admonendo expressè, subjicienda esse clavibus etiam illa, quæ integre, sed cum sacrilego silentio unius, aut plurium fuêre declarata; multos enim tales observavi laborare eo errore, ut censerent, non esse repetenda, quæ in sacrilegis Confessionibus manifestârunt.

At, amabo, quis speret, posse à tali, præsertim si fuit multis speciebus, innumeris numeris scelerum gravissimorum perditissimè deditus, edici species, & numeros? 261

Resp. Quia tales nequeunt, nisi prorsus temere, exprimere ullum numerum, & non nisi paucas species, idcirco foret, *per se loquendo,* necesse (loquor de illis, qui sine prævio examine præteritorum Annorum accessêre Confessionale, sicut non unum habui) dimitti ad se parandos, ut decet, sine absolutione, quamprimùm dicunt, se per tam multos Annos fecisse sacrilegas Confessiones: *per accidens* autem vix unquam sunt dimittendi, quia proh dolor! nimis frequens experientia docet, tales haud solere redire. Nisi ergo specialia indicia habeas, ob quæ omnino credas, talem filium prodigum reversurum ad te, vel ad alium pro integra Confessione, aut nisi præsumas, illum bene agnoscere, quòd revera teneatur differre ad aliud tempus petitionem absolutionis, suadeo, ut secutus meum ordinarium modum permittas eum dicere, quæ, & quo modo veniunt in mentem; si nullum numerum mortalium exprimat, tu ipse, perpensis diligenter circumstantiis occasionum, negotiorum, exprimas dicendo: *Nonne circiter vicies in mense,* e. g. si dicat: *Domine non toties*; ergo solùm sexies circiter? respondente illo: *Domine mi sapius*, ergo, mi bone vir, inquies circiter duodecies? Experieris, illum dicturum. *Ita, Domine Parochè.* Debes autem illi dare aliquale spatium faciendi aliquam reflexionem. Circa species probabiliter divinandas (verè enim oportet divinare) erit minor difficultas, oportebit tamen præter eas, quas expressit pœnitens, etiam alias interrogare, descendendo ad decem præcepta Decalogi, &c. Et quamvis *moraliter* sit certum, plura dictum, & omissum iri, quàm oporteret; attamen oportet in vigente memoria habere auream doctrinam sapientissimi P. Lessii *in conf. seu Auctario in 1. 2, Verb. Confessarius. Cas. 7.* sic scribens: *Hæc est Regula, qua confessarius uti debet circa pœnitentem in absolvendo, vel remittendo* (id est dimittendo sine absolutione) *in magnis, vel parvis pœnitentiis injungendis, ut spectatâ conditione pœnitentis faciat id, quod judicat ei fore magis salutare.* Atqui ego, aliíque sunt experti, esse (quando pœnitentes sunt in bona fide) magis salutare plerisque, si ita examinentur è stapede, ut ita dicam, donentúrque beneficio absolutionis, 262 263 264

quàm si dimittantur ad se penitius excutiendos. Monendi tamen sunt, ut si quæ peccata, quæ in hac Confessione fugerunt eorum memoriam, rediverint in mentem, ea deponant sigillatim apud confessarium, esto forte sint ea confessi in decursu illarum Confessionum

265 sacrilegarum. *At verò ne consultum, aut necessum est monere, ut prædictam reflexionem instituant post sacram Communionem, si fortè tunc statim sunt eam sumpturi, aut ante illam, si aliquantùm dilaturi sunt, ut videntur facere debere, per se loquendo?* Resp. Esset quidem, *per se loquendo*, id necessarium; illa enim discussio conscientiæ, quæ fit ita improvisò in confessionali, est longè imperfectior eâ, quam exigunt phrases Theologorum, & Concilii Tridentini, loquentium de conditione examinis præmittendi tantæ rei, quanta est Sacramentalis, satisfactoriáque declaratio tot, támque variorum criminum, tanto lapsu temporis admissorum; frustra tamen erit monitio talis apud rudes, & plebejos, noxia *per accidens* valde anxiis, meticulosis, & verecundis; ergo adhibenda erga solos animos sereniores, & prudentiores qui faciliùs parebunt, si in terminis doceantur ita postmodum vacuare conscientiam: *Feci nuper generalem Confessionem, in qua sum oblitus dicere, me e. g. fuisse decies planè ebrium.* Ad tam particularia, mi Lector, descendo, præter morem aliorum, quia tibi magis expediet, talia discere legendo, quàm errando.

266 Dicta de facili expeditione à plurimis Annis, vel non nisi sacrilegè, vel penitùs non confessorum firmo hoc

Casu, & facto viri sanctitate simul, & sapientiâ conspicui.

P. *Bernardus Colnagus laudatâ* (in æde S. Mariæ Anconensis) *inter concionandum Sacræ Confessionis energiâ, de inexplicabili Dei clementia multa fatus*: Si quis, *inquit*, præsto est, qui solidos viginti Annos in summis quibusvis criminibus defossus, nunquam ad Sacrum tribunal se stitit, intrepidus ad me veniat; faxo, ut tantorum mole scelerum deoneratus sentiat, proniorem esse Numinis ad ignoscendum facilitatem, quàm consceleratі hominis impetum ad peccandum. *Divinatio hac videri potuit; siquidem, dimissâ concione, cùm pro tribunali sederet, inter cæteros, qui bene multi de noxis apud P. Bernardum se accusabant, duo adrepsêre, quorum alter viginti quinque, alter ipsos quinquaginta Annos non expiatâ mente sceleribus obrutus, sine pœnitentis animi signo, atque à Confessionis consilio semper alienus ætatem contriverat.*

Refero verba nostri P. Joannis Paulini, de tot centenis alumnis Domûs Gregorianæ Monachii Bojorum præclarè meriti, in vita Venerabilis P. Bernardi Colnagi *Lib. 1, cap. 9. §. 3.* viri excellentis sanctitatis, doctrinæ, sapientiæ. Qui utique censendus est (consideratis circumstantiis, quæ exprimuntur) non detinuisse in confessionali singulos ex his duobus plus unâ horâ, aut sesqui, & tamen quia in urbe maritima vixerant tot Annis inexpiati, pronum est cogitare, quantam sentinam scelerum conflârint. Tunde, mi Confessarie, ferrum, dum candet.

(*Quoties impertitur absolutionem sub condi-* 267 *tione?*) Si absque rationabili dubio, peccat eo D 3. modo, quo explicui suprà *num. 171.* Sicuti & generatim delinquit, si absolvat *sub conditione de futuro*, ut si dicat: *Te absolvo, si restitueris*; nulla enim Sacramenta *licitè*, aut *validè*, conferuntur *sub conditione de futuro*, nisi fortè Matrimonium, de quo *Tract. 10. Cas. XII.* Potest autem rationabile dubium oriri in his casibus. 1. Quando rationabiliter dubitatur, an persona absolvenda adhuc vivat, an verò jam expiraverit? 2. An sit prædita sufficiente usu rationis ad peccandum? 3. An sit bene disposita quoad dolorem, propositum, integritatem? 4. An verè peccârit? 5. An Confessarius habeat jurisdictionem in ipsam? 6. An in ejus peccata? 7. An forma sit rectè pronunciata? In *primo* casu est adhibenda *sub conditione*: *Absolvo te à peccatis tuis, si adhuc vivis*: In *se-* 268 *cundo*, si talis in periculo mortis consistit, & re ipsa petiit, vel suppetit in utramque partem ratio dubitandi, an signo externo petierit Confessionem, danda est ipsi, ut in *primo* casu: idipsum dic, quando tempore præcepti confitetur, aut quando etiam extra istud tempus adfert materiam de se mortalem, ut repetemus infrà *Cas. X.* In *tertio* si, adhibitâ confessarii diligentiâ, nequeat tolli dubium, absolvatur in nomine Domini etiam *sub conditione*, ut primùm enim cœpit aperire Sacerdoti unum peccatum, acquisivit aliquod saltem imperfectum jus ad absolutionem; fructu hujus certi juris non debet integre privari ob solum dubium, ergo saltem *sub conditione* danda. Certè expe- 269 rientia quotidiana docet, è centum dubiis casibus tam *juris*, quàm *facti*, vix unum, alterúmve reperiri, in quo, si propriè dubitent unus, duo, tres, non reperiantur totidem, qui tanquam probabilem sustineant partem *affirmativam* illius dubii: totidem, qui *negativam*. Ut proinde, quando dubitas, an tuus pœnitens sit satis dispositus, possis prudenter ita ratiocinari: *Ego quidem propriè dubito propter hanc, aut illam rationem, meritò tamen credo, vivere prudentes viros, qui, si adessent, dicerent, meum*

dubium

dubium esse inanem scrupulum; quidni igitur me accommodem illorum, etsi ignotorum, sensui? Nota hanc doctrinam pro plurimis aliis casibus. In *quarto* eventu quid faciendum, dicam *n. 448.*

270 In *quinto*, aut novit, se habuisse aliquando jurisdictionem in ipsos, jam autem ambigit, an adhuc habeat; aut denique nescit, utrùm aliquando habuerit, necne? In *primo* horum eventuum absolvat, quia mutatio non præsumitur, sed probanda est; in *altero* abstineat absolutione, propter eandem causam, sicut & in *tertio*. Loquor autem non de extrema necessitate; in hac enim, sicut, deficiente materiâ necessariâ, oportet adhibere dubiam, ita & dubium ministrum. In *sexto* casu quid agendum, dixi *Cas. III. n. 120.* In *septimo* est utique repetenda *sub conditione.*

271 Quæres: *An in hisce eventis conditio, sub qua conceditur absolutio, sit necessariò verbis efferenda?*

Resp. Authores, quos *in Alphab. Baptizant. Cas. XIII. num. 411.* retuli suadentes, ut in *conditionali* Baptismo exprimatur verbis conditio, sub qua ille confertur, ita suaderent in *conditionali* absolutione; at in rigore sufficit, si in mente retineatur. Diana *Part. 10. Tract. 11. Resol. 55.* post Palaum, & Bardi contra Caramuelem.

272 At, *oportétne in mente expresse illam habere? an sufficit, si* virtualiter, *aut* implicitè?

Resp. Esse consultius, ut expressè in animo dicas: Te absolvo, *in quantum possum, & indiges* quia tamen quisque confessarius incipit excipere Confessiones cum intentione aut *expressa*, aut *implicita virtualive* faciendi id, quod facit Ecclesia, seu quod statuit Christus; Christus autem statuit, ut in talibus casibus fiat absolutio *sub conditione*, ideo facit illam sub conditione *implicita*, aut *virtuali* omnis non sceleratissimus confessarius, etsi non cogitans expressè de conditione, quia omnis probus habet intentionem satisfaciendi intentioni Christi.

Nota & hoc, quia nec obvium in scriptoribus, nec inutile ad scrupulos reprimendos.

273 E 3. (*Aut ante injunctam pœnitentiam*:) Nullo præcepto tenemur injunctionem pœnitentiæ præmittere absolutioni, quare oblitus injungere, déque sua oblivione monitus à pœnitente, sicuti fateor, me quandoque fuisse monitum, cavere debet, ne repetat formam absolutionis.

274 F 3. (*Aut etiam moribundo, qui nullum signum pœnitentiæ dedit.*) Delinquere talem, ostendemus *Cas. XIX.*

G 3. (*Denique quoties ineptè corrigit defectus commissos in suo munere?*) Necessitatem, modúmque corrigendi exhibebo sequente *Cas. VI.*

(*Etiam absentem absolvens.*) Vide dicenda eodem *Cas. VI. n. 287.* H 3.

(*Iubens etiam repetere absque necessitate pristinas Confessiones.*) Igitur facit alteri, quod sibi fieri nollet. Me necdum pœnitet, descripsisse alibi ex P. Filliucio hæc verba: *Non sunt obligandi fideles ad iterandas Confessiones, ubi non constat evidenter* (id est, certò) *de tali obligatione.* Non constat verò, quando aut dubitatur propriè, non tamen, omnibus consideratis, juxta dicta *Tract. præced. num. 434.* an priores Confessiones fuerint legitimæ, aut solùm probabile est, priores Confessiones fuisse illegitimas; at è diverso constat de obligatione repetendi, quando suppetit firma ratio ad credendum, intervenisse talem defectum, nulla firma ad opinandum, non intervenisse. 275 I 3.

Substantialis autem ille defectus, importans obligationem iterandi factas Confessiones, provenit quandoque ex parte ipsius pœnitentis, ut quando confessus est sine ullo dolore, sine proposito emendationis; aut omisit ex damnanda verecundia aliquod vel à parte rei, vel juxta ejus opinationem falsam mortale; quandoque autem ille *substantialis* defectus proficiscitur ab ipsomet confessario. Et verò, quando rudis pœnitens tibi aperit, se in prioribus Confessionibus omisisse manifestationem alicujus criminis ex objecto mortalis, est pro praxi observandum, expedire, ut statim ex eo scisciteris, utrùm existimârit, se mortaliter delinquere, subticendo illud peccatum? Neganti (& quoties mihi negârunt rudes, de quibus hîc loquor?) se habuisse talem existimationem, adhibe fidem, saltem si dicat; *Si scivissem, me peccare mortaliter per illud silentium, certissimè non tacuissem*; & tunc ne compellas repetere Confessionem criminum jam alias detectorum, sed tantùm illorum, quæ omisit. Quære tamen præterea, an nòn saltem dubitârit, peccarétne mortaliter silendo? Neganti rursus habe fidem, quia si quæres, cur ergo jam aperiat illud peccatum, cùm utique sæpius audierit, delinqui graviter non omnia dicendo? respondebit, se, quando committebat illud peccatum, quod siluit, non putâsse, esse mortàle, at postmodum aliter informatum jam confiteri. 276

At si fateatur, se verè dubitâsse, an mortaliter peccaret silendo, rursum interroga, an putârit, delinqui mortaliter petendo absolutionem cum prædicto dubio? Si negat, ne petas repetitionem; verè enim plurimi ignorant, esse grande nefas, operari cum conscientia dubia. Si asserit, mone, ut fateatur omnia illa mortalia, quæ confessus est in illa sacrilega Confessione, & in omnibus interjectis, si quidem illas interjectas obiit omnes cum opinione à se sacrilegè obiri. At si quas perfecit absque tali opinione, quia e. g. non occurrebat tunc ipsi peccatum toties sacrilegè suppressum, 277

ne

ne examines de criminibus detectis in illis Confessionibus.

178 Ob defectum examinis præmittendi ne facilè quemquam adigas ad aperienda illa, quæ aperuit in Confessione secuta illud defectuosum, & nimis periunctiorum examen. Est quippe ob autoritatem Soti, Victoriæ, Henriquez apud Layman *Cap. 9. num. 1* probabile, si quis non ex industria, sed ex sola deficia, quamvis mortali, omisit confiteri aliquod peccatum mortale, reliquorum peccatorum Confessionem esse quidem *informem*, seu absque gratia remissionis, *validam* tamen adeóque non necessariò repetendam, sed tunc potituram gratiâ remissionis, quando proximè fiet vera absolutio aliorum peccatorum.

179 Nec ille meritò jubebitur quidquam repetere, qui confessus est peccatum à parte rei mortale quidem, at à se, vel à confessario habitum pro solo veniali; modò sit confessus cum debitis circumstantiis. Dicastillo *Disp. 10 n. 354*. Lessius *in Auctario Verb. Confessio, Cas. 5. & 6.*

180 At *pœnitens notat illum errorem Confessarii in ipsamet Confessione?*

Resp. Ergo monendus est à pœnitente. Lessius *cit. Cas. 5.* Si videlicet indubitanter cognoscat, errare confessarium; secùs, si solùm aut timeat, aut dubitet, aut suspicetur, aut ob leviculam causam opinetur; levicula autem causa est, quando adest hæc sola, quòd Confessarius imposuerit parvam pœnitentiam.

At: *éstne necesse, ut pœnitens dicat Confessario expresse: omnino puto, me peccâsse mortaliter?*

Resp. Nequaquam. Sufficit, si illum instruat, ut bene judicare possit. P. Lessius *loc. cit.* qui *Cas. IV.* resolvit hanc *practicam* quæstionem: *An tenearis repetere, si Confessarius apprehendat, ut scrupulos, quæ verè sunt mortalia; aut ut non facta à pœnitente, quæ tamen revera fecit.* Resolvit autem, esse bonam Confessionem, modò tamen pœnitens se ex sua parte satis explicârit, & Confessarius conferat absolutionem in omnem eventum, se posse decipi, & ideo ratione tum illorum, tum aliorum, quæ constat esse peccata, dandam censet absolutionem: *Nam confessarius factum ipsum satis intellexit, quamvis errore privato putârit, non esse factum, quod erat, intenditque absolvere ab omnibus peccatis confessis.* Vide P. Palaum *Tract. 23. punct. 16. n. 6 & 8.* consentientem quoad *primam*, & *secundam* partem hujus doctrinæ.

181 Defectus *substantialis* provenit, ut dixi, quandoque ex parte confessarii. 1. Quando vel non protulit formulam absolutionis *substantialem*; vel protulit quidem, sed non habuit aut voluntatem, aut potestatem absolvendi; si enim in nulla mortalia habuit potestatem, debent omnia repeti; si tantùm in aliqua habuit, non sunt hæc rursum confitenda. 2. Quando est ita hebes, ut ne quidem intelligat discrimen inter peccata etiam ordinaria, utrùm sint de se mortalia, an venialia. Vasq. *quæst. 93. art. 3.* & alii, à quibus meritò dissentiunt plures, nam talis Sacerdos utique *valide* absolveret moribundum, ergo & sanum. 3. Quando ob animi distractionem non percepit mortalia pœnitentis 4. Quando non interrogavit speciem, aut numerum necessarium. 5. Quando idem Confessarius dormitavit excipiendo Confessionem, aut non intellexit idioma pœnitentis. De utroque defectu distinctè disseram *Cas. XII. & XIII.* sicuti *Cas. sequenti* ostendam, quomodo emendandi sint omnes priores defectus, exceptis duobus his ultimis.

(*Ut nihil dicam de pœnitentiis gravissimis, quas injungere consuevit.*) De hoc puncto erit copiosus sermo *in Cas. XXI.* 182

CONFESSARIUS ERROREM EMENDANS.

CASUS VI.

Inculpatè obliviosi.

SUMMARIUM.

FRobenius *excipit Confessionem decumbentis lethaliter, vix autem habentis materiam absolutionis; qua nondum impertitâ, differt cum moribundo volente, petente, de nescio quo testamentario negotio, hácque occasione obliviscitur absolutionis, cujus tamen non impertitæ memor tunc factus, cùm ab ædibus decumbentis distaret circiter viginti passus, quare se eodem in loco obvertit versus illam domum, atque pronuntiat formulam absolutionis, dirigens eam ad infirmum. Paulò post, adeóque die 20. Martii, Anni* 183

1660.

1660. me convenit Superior illius confessarii, ex Ordine Religioso, diverso à nostro, sciscitatur, quid esset ad hæc (nec dum enim exhalàrat æger animam) agendum; quidve fieri debuerit? Quid responderim, accipe.

284 1. Non valuit illa absolutio, utpote directa ad eum, qui non erat *moraliter* præsens. Infrà *num. 287.* quemadmodum nec valebit, si vocatus ad ægrum, constitutum in prorsus extremo agone, jámque proximus ædibus ipsius, pronunties formulam, metu, ne decedat prius, quàm ad ipsum pervenias. P. Tamburinus *De Sacrament. Lib. 1. c. 3. §. 1. n. 10.* post Leandrum, dicentem contra aliquos doctos Recentiores, hoc esse certum. 2. Conveniebat sanè redire ad ægrum, atque candidè (nullum enim suberat periculum ullius scandali, aut offensionis) fateri suam inculpabilem oblivionem, cujus causam dederat ipsemet infir-
285 mus. 3. Quia tamen altè imbibi illud generale Apophtegma Arragonii, descriptum à me *in Alphab. Sacri audiendi, & Breviarii recitandi n. 778. Certè videtur valde durum, & à pietate Christiana alienum, mittere aliquem in infernum, aut dicere, quòd peccet mortaliter, sine evidenti, & certa ratione;* ego autem non perspiciebam evidentem rationem obligandi sub mortali ad revisendum ægrum pro supplendo defectu, non enim solùm constabat, esse vitæ integerrimæ, sed etiam præsente ipsomet Frobenio, munitus erat Sacro Viatico, recepto magna cum pietate, & paulò pòst extremè ungendus: idcirco respondi, me non audere injungere mortalem obligationem faciendi illam visitationem, sicuti à fortiori excusarent Silv. Navarr. Valerus apud Cardin. de Lugo *Disp. 22. num. 55.* valde tamen conveniebat facere; certè ego fecissem, ut etiam fecit ille Confessarius, suadeóque cuivis, ut faciat in simili etiam casu, ob perfectionem quoque Sacramenti. At in casu, quo vel pœnitens confessus est aliquod certum, dubiúmve mortale, vel non est tam integræ vitæ, quàm ille, de quo disserimus, aut denique nullum aliud Sacramentum recepit, non modò valde consultum, sed necessarium quoque est, facere emendationem; cùm in talibus circumstantiis meritò timeri, queat, ne absolutionis defectus æternum noceat tali pœnitenti, & quivis talis esset instanter petiturus suppletionem, si nôsset, præcessisse illum defectum.

286 Quia verò omissio absolutionis inculpata non est rarissima, ideóque Theologi speciatim quærunt, an, quando, & quomodo sit supplenda, idcirco nota de ea sequentia, 1. Quando es oblitus absolvere ab excommunicatione, aliáve censura illum, quem poteras, & debebas absolvere, absolves etiam procul distantem, quia absolutio à censura non exigit præsentiam absolvendi, & proinde, si nequibas tunc absolvere, petes postmodum à Superiore potestatem, qua impetratâ uteris in absentem. P. Suarez *De Pœnit. Disp. 32. Sect. 6.* Lugo *De Pœnit. Disp. 22. Sect. 3. num. 51.*

2. Quando es oblitus absolvere à peccatis, à quibus poteras, aut non poteras, laterē lavabis, si 287
vel formulam scriptam mittas pœnitenti (sicuti scio, non ita pridem factum esse alicubi) vel proferas, eo *physicè* simul & *moraliter* absente, nam & certum est, esse de essentia hujus, aliorúmque (extra Matrimonium) Sacramentorum, ut formula proferatur verbis. P. Tanner. *Tom. 4. disp. 6. quæst. 9. dub. 1. num. 7.* & post Decretum Clemen. VIII. nec tuta, nec probabilis censeri debet opinio multorum, qui ante illud Decretum docuêre, absolvi posse penitus absentem, Tannerus *loc. cit. num. 9.* certè vocula *Te* designat ex communi usu præsentem.

3. At verò præsentia moralis sufficit ad vá- 288
lidam, licitámque absolutionem. Leander, Molfesius, P. Thomas Tambur *De Sacrament. Lib. 1. cap. 3. num. 10.* Quam præsentiam moralem censet Bonacina *De Pœnit. Disp. 6. quæst. 7. punct. 6. num. 2.* cum Leandro & Molfesio apud Tambur. *loc. cit.* adesse quamdiu aliquo sensu percipis pœnitentem, adeóque etsi distet viginti passibus. Molfesius. Ipse autem Tamburin. rectè censet, hæc nimis laxè dici, sed tunc solùm adesse moralem præsentiam, quando tam parùm distat pœnitens, ut posset exaudire loquentem voce aliquantò altiore, tali scilicet, quali solet uti judex forensis, pronuntians sententiam in curia contra aliquem Reum. Quamvis autem Bonacina *loc. cit. absolutè* scribat, posse absolvi, qui nondum recessit à conspectu Confessarii, seu, quando non est ita remotus, ut Confessarius non dubitet de ejus præsentia, ut idem loquitur, attamen P. Reginald. *Lib. 8. num. 32.* exprimit, consentiente Leandro, Tamburino, si possit pœnitentem sine incommodo revocare ad confessionale, esse revocandum. Ego sine scrupulo absolverem illum, qui est adhuc intra cancellos confessionalis, nec arbitrarer, esse necessariò jubendum iterum flectere, tametsi tutiora secutus aliquoties jusserim: at jam distantem 10. aut 20. passibus revocarem ad me, si sine notabili incommodo fieri posset, ut potest, quando vix quisquam præter pœnitentem existit in templo, & mihi non esset perspectum, esse innocentem animum; & si illum videre nequirem, attamen prudenter credens existere adhuc in templo non procul à me, esto illum non viderem, sequerer in his circumstantiis doctrinam Bonacinæ, viri sanè prudentis; etenim necesse nullo modo est, oculis usurpare illum, cui peccata dimittis.

4. Quando autem oblitus absolutionis re- 289
cordaris primùm post aliquot horas, fitque tibi

bi ille pœnitens tunc præsens, tutissimè ages, si candidè fassus tuam oblivionem dicas, te jam velle eam impertiri, si velit; absolutè tamen non est necesse monere hac de re. Coninck *cit. num. 143.* quia pœnitens censetur tamdiu servare intentionem percipiendi absolutionem sibi debitam, quamdiu ea differtur. Coninck *num. 142.* Lugo *num. 52.* Sanctgallenses *Tom. 10. Fol. 273.* contra Suarez, Vasq. Filliucium; nec enim verum est, illum etiam, qui falsò putat, se absolutum, amittere desiderium absolutionis; quis enim credat amitti ab illo, qui censet, vim formulæ consistere in illis verbis : *Absolvo te à vinculo excommunicationis?*

290 Ob quam rationem dicerem, posse etiam post quatuor, aut sex dies suppleri à te defectum sine illa monitione, si post tot dies incideres in talem pœnitentem; nisi fortè timeres, sicut timeri non immeritò volunt Sanctgall. *Fol. 274.* rationabiliter, ne is interea incidisset in mortale peccatum, tunc enim deberet moneri non solùm de eliciendo dolore, sed etiam de facienda mox illius Confessione; quia tamen hæc monitio singulariter juncta certitudini de omissa per oblivionem absolutione, accidit pergravis talibus hominibus, gignitque periculum malè sentiendi, loquendique de Confessariis, existimo, esse plerumque totam rem committendam Deo, cùm etiam Lugo *n. 57.* ex communi Suarii, Vasquezii, aliorum testetur, hanc monitionem faciendam non esse, quando timetur scandalum, id est, ut explicat Lugo, grave detrimentum proprium, vel alterius, seu, ut exponit Coninck, & Bonacina, gravis offensio pœnitentis, cùm præsertim per alia Sacramenta possint remitti peccata mortalia, &, ut addit Lugo *num. 18.* jactura gratiæ, quæ recipi poterat, non videatur esse tanti, ut saltem, quando pœnitens confessus erat sola venialia, ac sæpe solitus hoc Sacramento conscientiam emaculare, velit confessarium obligare ad talem monitionem, & suppletionem. Ex his deduces judicium ferendum de hoc

Casu memoris in tempore opportuno.

291 F*Ronto Sacerdos scrupulosus paulò ante officium Divinum die quodam Dominico rogatus excepit Confessionem mulieris gravidæ quæ, postquam omnia sua peccata recensuit, injunctâ pœnitentiâ, & datâ absolutione, recensuit & aliud novum peccatum per modum dubii, an sit peccatum, quod verum erat; hoc dubio soluto, abiit Sacerdos sine absolutione; post consecrationem recordatus est, quod non impertiverit absolutionem ab hoc peccato: dum itaque vult pænitentem communicare, dicit priùs :* Ego te absolvo à peccatis tuis. *An ritè absolvit, etiamsi primam absolutionem non fecisset?*

Hunc, & alios Casus scripto comprehensos ad me misit è Venerabilibus Dominis Decanis unus, qui utique facilè cognovit ipsemet, ritè egisse illum Frontonem, & ritè acturum fuisse, licèt oblivio absolutionis, etiam respectu aliorum priorum peccatorum, intervenisset. Fuit sanè ille Sacerdos in tempore valde opportuno memor doctrinæ Casisticæ, non quotidie occurrentis. 292

Præter oblivionem absolutionis committuntur quandoque à Confessariis. 4. Alii defectus. 1. Quando datur quidem absolutio, sed *invalidè.* 2. Quando Confessarius non interrogavit numerum, aut speciem necessariam. 3. Quando non docuit necessariò docenda, non monuit necessariò monenda. 4. Quando docuit non docenda, suasit, vel mandavit non mandanda. De his omnibus generatim notandum, si quis talium defectuum possit corrigi ante datam absolutionem, esse corrigendum, ut per se clarum est. Si autem tunc non est correctus, sed pœnitens discessit, illo defectu inemendato, emendari non debere, si nequeat absque fractione sigilli Sacramentalis. His generatim dictis. 293

Quæritur speciatim 1. *An, & quomodo corrigendus primus ex indicatis 4. defectibus?* 294

Resp. Quando Confessarius protulit quidem formulam absolutionis, sed *invalidè*, eò quòd esset ipse excommunicatus, suspensus, &c. debet petere à pœnitente facultatem loquendi cum eo de Confessione nuper facta, eò quòd in absolutione commiserit aliquem defectum; quòd si vel id fieri nequeat sine gravi scandalo, vel pœnitens nolit quidquam audire, urgendus non erit. Nec assentior ullatenus Patri Suario cum aliis apud Dianam *Part. 5. Tract. 11. Res. 18.* contra communiorem Bonacinæ, Lugonis, Dianæ, & aliorum docenti, posse Confessarium in prædicto casu loqui etiam cum invito de peccatis confessis; etenim hæc locutio est contra religionem sigilli. Si autem permittat, dic ei : Ergo si te iterum accusas in genere de iis, quæ nuper mihi fassus es, te absolvam rursum, modò ab illo tempore non offenderis Deum; graviter. Si enim offendisti, debes jam cum requisito dolore aperire. Quòd si ante omnem defectûs emendationem factam redeat idem pœnitens ad tuum confessionale, opus non erit plus dicere, quàm: *Nonne doles, & rursum te accusas de omnibus, quæ unquam es mihi confessus?* post pœnitentis responsum *affirmativum*, absolve, non factâ mentione prioris defectûs. P. Dicastillo *Disp. 10. dub. 27. quæst. 1. num. 509.* cum aliis communiter 295

niter, censens esse omnino supplendum defectum; cùm tamen Joannes Valerus ab eodem *ibid.* relatus non sine suffragio S. Antonini, Navarri, & Silvestri scribat *absolutè*, Confessarium, sive scienter, sive ignoranter admiserit talem defectum, ad nihil teneri, nisi ad agendam debitam pœnitentiam. Hac lenitate uterentur ii DD. adhuc faciliùs respectu illius, qui absolvit à reservatis, à quibus nequibat. Cæterùm circa totam hanc materiam perutiliter leges *Cursum Theolog. Sanctgallensem Tom. 10. quæst. 5. dub. 3.*

296 Quæritur 2. *Quid remedii adferendum, quando Confessarius advertit, se non sufficienter interrogâsse numeros, aut species peccatorum mortalium, & proinde pœnitentem non fuisse integre confessum.*

Resp. 1. Si suæ oscitantiæ recordetur ante impertitam absolutionem, tenetur emendare defectum eo modo, quo dixi suprà *n. 237.* Si autem post jam dimissum à se pœnitentem, probabiliter ad nil aliud tenetur, communiter loquendo, quàm ad agendam pœnitentiam de sua socordia. Suarez *Disp. 32. Sect. 6.* Lugo *Disp. 22. n. 73.* Dicastillo *Disp. 10. n. 529.* nam postquam est prolata sententia, judex functus suo officio est, ergo non tenetur ampliùs causam examinare, & statum rei cognoscere, inquit Lugo, & Dicastillo, interim rectè addentes, si idem pœnitens postea redeat pro alia Confessione ad eundem Confessarium, monendum esse de defectu, eò quòd omnis Confessarius teneatur dare operam, ut pœnitens confiteatur omnia confitenda; inter hæc autem sunt numeri, & species omissæ in priore homologesi. Hanc tamen additionem fortè negaret Fagundez, dum referendus *Cas. XXIII. n. 874.* generatim ait, Confessarium unius Confessionis debere se in posteriore gerere, perinde ac si totâ vitâ

297 non excepisset ullam. Quid si autem erroris culpabiliter, vel inculpabiliter admissi conscientia urgeat Confessarium, dum pœnitens adhuc existit in confessionali, jam tamen absolutus? *eritne locus sententiæ Suarezianæ?* Resp. Erit propter rationem allatam ex Lugone, & Dicastillo.

At quid si illa stimulatio conscientiæ accedat, dum Confessarius dicit *Passio Domini?* Resp. Secundùm illos, qui dicunt, licere de rebus in Confessione auditis loqui cum pœnitente, quamdiu adhuc flectit, expectans dimissionem à Confessario, non erit locus sententiæ Suarezianæ; erit autem secundùm negantes licentiam talis collocutionis. Vide *Cas. XXII. n. 828.*

298 Quæritur 3. *Quid faciendum, quando Confessarius non docuit docenda, non monuit monenda; vel etiam docuit non docenda, suasit non suadenda?*

Resp. 1. Quid speciatim sit facto opus, quando non commonefecit de restitutione præstanda, declarabo *Cas. XVIII. n. 564.* 2. Alia quod attinet, si silentium, aut dissimulatio confessarii non habetur à pœnitente pro signo suasionis, aut dissuasionis malæ, seu pro *tacita* suasione, vel approbatione mali, quod tamen patrabit pœnitens, non patraturus, si fuisset à Confessario seriò monitus, seriò increpitus, plus à tali Confessario non petit Deus, quàm seriam pœnitentiam. Suarez *cit. Sect. 6.* Filliuc. *Tract. 7. cap. 12. n. 374.* alii cum Lugone, atque Dicastillo. Ratio est, quia obligatio, contra quam egit, non se extendit ultra ipsum actum Confessionis.

3. Sin autem silentium Confessarii habetur à pœnitente pro approbatione operis mali, quod ipse sit patraturus, tunc locum habet generalis doctrina Cardin. de Lugo *l. c. n. 72.* tradentis, quando Confessarius fuit per commissum à se defectum causa *positiva*, ut pœnitens sit facturus aliquid, quod facere non deberet, aut non facturus, quod deberet, Confessarium ipsum teneri impedire illud malum, si absque scandalo, vel gravi detrimento possit; & quidem, quando culpabiliter fuit causa *positiva*, obligari ad emendationem illam cum majore suo incommodo, quàm si non intercessit culpa mortalis coram Deo. Quare sicut, quando dixisti pœnitenti, non esse necessarium confiteri aliquid, quod tamen lex Christi præcipit aperiri sacerdoti, obligaris illum dedocere hunc errorem, si valeas sine ejus scandalo, aut tuo magno incommodo, ita etiam, quando interrogatus à pœnitente, hícne contractus valeat, nécne, siles, videns, tuum silentium haberi à pœnitente pro signo, quòd judices, ejus interrogationem esse merum scrupulum, incumbet tibi obligatio quærendi occasionem emendandi errorem ejus; quæ emendatio erit facilis, si tibi non fuit fassus, se illum contractum inivisse, sed solùm quæsiit, an liceret. Si verò fuit fassus, se inivisse, non poteris cum eo loqui de illo contractu nisi *tacitè indirectè* loquendo de ejus peccato, quo quidem tibi nefas est extra Confessionem, nisi det ipse tibi facultatem. An verò tenearis tunc reparare damnum secutum ex tuo responso, disces ex dicendis *n. 564.* Ergo si imposui ipsi nimis magnam pœnitentiam, prævidens, non executurum, adeóque omissurum cum remorsu gravis peccati, non licebit occurrenti in templo, vel alio loco dicere: *Mi bone vir, imposui nuper tibi nimis magnam pœnitentiam, fac solùm hanc parvam?* Respond. Non licebit, sed potiùs dices: Vellem, si permittas, aliquid tibi dicere circa nuperam Confessionem, quod nullo modo molestum tibi erit audire; ubi subdiderit, se permittere, subdes tu: *Ergo loco gravioris pœnitentiæ, quam injunxi, recita duo rosaria, audi tria Sacra,* &c.

299 (beside "à pœnitente pro approbatione operis mali")
300 (beside "xisti pœnitenti")
301 (beside "verò tenearis tunc")

CONFESSARIUS PRUDENS, ET INDUSTRIUS.

CASUS VII.

Tristis, & lætus.

SUMMARIUM.

302 G*orgonius sceleribus insueverat, nec interim Pœnitentiæ Sacramento unquam bene usus, istud suâ culpâ semper vitiaverat. Hic, tandem seriò resipiscendi proposito concepto, cùm enumerationem peccatorum exorsus justo severiùs increparetur, aliquam peccatorum partem consueto sibi silentio involvit, non jam pudore præpeditus, sed ejus, qui pro sacro foro considebat, nimio zelo absterritus. Verùm non deseruit tam bonam mentem, cultuíque suo cæteroquin devotum caput, Deus, & Misericordiæ Mater: fusis námque aliquamdiu ad se precibus animum addidit, ut, cùm alium accessisset, præfatúsque prioris arbitri importunam correptionem mitiùs haberetur, omnem vitam magna cum doloris significatione relegeret, quámque vitæ novæ telam bene orsus fuit, pergat modo tenere.*

Hæc verba exscripsi ex literis huc destinatis Anno 1665. Nec sanè extra rhombum; pars enim prudentiæ, qua judex arcanus pollere debet, quámque sum hoc loco expositurus est, uti quandoque severitate, increpationibúsque, sed accommodatis indoli simul, & dispositioni pœnitentis; est autem vel omnium, vel certò plerorumque hæc indoles, aut assuetudo, ut perægre ferant reprehensiones factas ante omnium peccatorum enumerationem, quare, *Cas. V. n. 202.* monui cum Navarro, esse etiam admirationis signis abstinendum, donec sit expectorata conscientia, esto ante hanc expectorationem recenseantur atrocissima, indignissima. Porrò speciatim de prudentia requisita in confessario sic loquitur Innocent. III. *in Cap. Omnis utriusque. De Pœnit. & remission. Sacerdos sit mansuetus, ac cautus, ut more periti medici superfundat vinum, & oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias, & peccati; quibus prudenter intellectis intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & ejusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad salvandum ægrotum.* Licèt autem P. Filliucius *in sui Tract. septimi in Instructione Cap. 3.* atque P. Valerius Reginaldus *Lib. 2.* toto enumerent complures quasi partes prudentiæ necessariæ Sacro arbitro, ego tamen reduco ad hæc 8. capita. 1. Ut dum ipse aliis medetur, non vulneret seipsum. Sanctus Greg. *Lib. 7. Mor. Cap. 16.* 2. Ut per dexteritatem examinandi perducat pœnitentem ad enumerationem omnium criminum. *Cap. Qui vult, De Pœnit. dist. 6.* 3. Ut excitet in eo veram detestationem vitæ malè transactæ, atque serium propositum corrigendæ. 4. Præscribat remedia vitiis emendandis opportuna, considerata sui pœnitentis conditione *cit. Cap. Omnis utriusque.* 5. Doceat quidem, at non nisi necessaria, vel valde utilia hîc & nunc. 6. Ut dispiciat, sitne absolutio danda, an neganda, differendáve? 7. In eo ut injungat pœnitentiam verè salutarem. 8. Ut habeat in promptu, memoriáque nonnullas Regulas, Aphorismos, seu documenta, peculiaria, ad quo-

(Margin numbers: 303 beside "Hæc verba exscripsi…"; 304 beside "in confessario sic loquitur…"; 305 beside "duco ad hæc 8. capita…")

quorum amuſſim dirigat ſui miniſterii functionem.

306 *Primum* punctum quod attinet, ejus ratio ſingulariter habenda eſt in excipiendis Confeſſionibus obſcœnorum peccatorum, de quo proinde erit ſermo *Caſ. XVII.* Interim ponderanda illa duplex monitio Divina: *Qui ſibi nequam eſt, cui alii bonus erit? Eccl. 14. verſ. 5.* Et: *Quid enim prodeſt homini, ſi mundũ univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentũ patiatur? Math. 16. v. 26.*

307 De examinandi dexteritate paulò pòſt videbimus. De *tertio* puncto generatim obſervanda eſt doctrina, quam exprimunt P. Suarez, P. Reginaldus, Tannerus, Lugo, & alii, majus ſtudium Confeſſarii eſſe debere, ut in ſuo pœnitente excitet veram peccatorum deteſtationem, efficáxque propoſitum ea corrigendi, & conſequenter fugiendi, deſerendíve occaſiones proximas, quàm ut intelligat omnia ejus mortalia peccata; certum enim eſt, inculpabilem omiſſionem unius, pluriúmve peccatorum etiam lethalium, nihil prorſus obeſſe ſaluti æternæ pœnitentis, nam peccata talia involvuntur ipſâ verâ Confeſſione. Trident. Concil. *Seſſ. 14. cap. 5.* At etiam inculpabiliſſima omiſſio doloris repugnat totaliter remiſſioni, quia peccati venia non datur, niſi correcto, *Cap. Peccati, De Reg. jur. in 6.* idcircò valde conſultum eſt, ut, auditâ Confeſſione mortalium, quæras ex pœnitente, an non valde doleat, quòd Deum tam bonum, à quo tot bona accepit &c. tam graviter offenderit.
308 Quandoque autem, & ſingulariter apud viros graves omittenda iſta expreſſa interrogatio, ac potiùs dicendum: *Utique, mi Domine, vehementer dolemus, quòd Deum noſtrum, judicem noſtrum tam graviter offenderimus; & utique habemus in animo potiùs omnia perdere, quàm tantam Majeſtatem ampliùs ad iracundiam provocare.* Notet autem probè Confeſſarius, ſuum pœnitentem ſufficienter deteſtari ſua crimina, ſi ex animo dicat: *Utinam, ò utinam optimum Deum offendiſſem nunquam! Utinam potiùs eſſem mortuus, quàm peccaſſem in Deum meum, Redemptorem meum! Vellem utique, ſi fieri poſſet, nunquam offendiſſem optimum Deum meum!* His enim, aut conſimilibus verbis exprimi dolorem confeſſioni ſufficientem, tradunt Navarrus *in Manuali Cap. 1. n. 2.* Lugo *De Pœnit. Diſp. 4. Sect. 2.* & alii.

309 Propoſitum emendationis quod attinet, & de quo diſtinctè egi *Tract. præced.* ſeu *in Alphab. Confitent. Caſ. VIII.* quamvis illud *eſſentialiter* includatur in vera, ſeriáque deteſtatione peccatorum, attamen cavendum, ne omittatur illius expreſſio *formalis*: quam expreſſionem exprimet Confeſſarius commemoratione vitæ brevitatis, mortis incertitudinis, ac ſubitaneæ, iræ Divinæ, pœnarum æternarum, impoſſibilitatis obtinendi veniam ſine novæ vitæ ſtudio &c. item quandoque narratiunculâ hiſtoriolæ ex Sacra Scriptura, piis ſcriptoribus, &c. Adde, ad propoſitum emendationis quàm maximè ſpectare voluntatem devitandi occaſiones peccatorum proximas, quæ autem illæ ſint, dicam *Caſ. XVI. n. 525.* Spectat quoque ad propoſitum ſyncera voluntas, & Decretum reſtituendi ablata, ſolvendi debita, condonatio injuriarum &c.

De remediis ſubminiſtrandis, adeóque de vino, & oleo ſuperfundendis, de quibus loquitur Pontifex *cit. Cap. Omnis utriuſque, De Pœnit. & Remiſſ.* repetenda, quæ dixi in hanc rem *Caſ. 1. n. 22. & 24.* 310

Speciatim verò contra ſeptem peccata capitalia, atque alia multa inſtructam apothecam reperies apud P. Joannem Buſæum *in Panario*, P. Franciſcum Coſterum *in Libello Sodalitatis*, P. Martinum Fornarium *in Directorio ſub. fin.* P. Reginaldum *in Libello de prudentia Confeſſarii Cap. 19.* Specialiſſimè autem de remediis recidivorum, atque obſcœnorum dicemus *Caſ. XVI. & XVII.*

Circa *quintum* caput prudentiæ Confeſſarii, quod eſt inſtructio diſcreta pœnitentis, notandum inprimis eſt, ſi hic ignoret neceſſaria ad utilem perceptionem Sacramenti Pœnitentiæ, eſſe ante abſolutionem edocendum à Confeſſario. Inter hæc neceſſaria numeranda eſt inprimis vera, expreſſáque fides, eſſe unum verum Deum, illum Deum eſſe trinum in perſonis, hæc enim eſſe neceſſariò *neceſſitate medii* credenda, fert communis opinio Doctorum; obſervat tamen P. Leſſius *in Conſil. Verb. Confeſſarius Caſ. 5.* cùm ſit probabile, explicitam, & diſtinctam fidem Trinitatis, & Incarnationis non eſſe neceſſariam *neceſſitate medii*, ſed *ſolius præcepti*, poſſe eos abſolvi, qui ignorant hos duos articulos, modò promittant, ſe daturos operam, ut diſcant primo quoque tempore. 311

Et P. Tannerus *Tom. 3. diſp. 1. q. 7 n. 49.* providè monet, ſi qui adeò ſint hebeti ingenio, ut nullam propriam notionem de his myſteriis formare queant, eſſe quoad hanc rem annumerandos fatuis, & infantibus; nec enim credibile eſſe, quòd Deus à quoquam exigat majorem notitiam, quàm per vim intellectûs poteſt conſequi. Dixi: *Propriam notionem*; hallucinaris enim, ſi credas, te habere Divinam fidem de illa re, cujus nomen tenes, at rem non intelligis ullo prorſus modo; ſi enim eſt hoc credere, tunc etiam infantes credunt.

Deinde neceſſaria eſt cognitio doloris, propoſitíque, de quibus ſuprà, itémque finis, ob quem inſtituta eſt Confeſſio Sacramentalis, atque etiam cognitio neceſſitatis confitendi omnia mortalia, perficiendíque pœnitentiam injungendam de quibus quidem punctis non debet anxiè ſolicitus eſſe Confeſſarius, niſi reſpectu puerorum, itémque valde rudium adultorum. 312

Occasione autem dictorum de fide Trinitatis observo, esse meritò veluti scandalosam damnatam à Summo Pontifice Alex. VII. doctrinam, quæ negat, hominem Christianum obligari præceptis fidei, spei, & charitatis *per se* ad eliciendos aliquando in vita actus harum virtutum.

313 Notandum deinde circa prædictam *quintam* prudentiæ hîc requisitæ partem, Confessarium videntem, suum pœnitentem laborare ignorantiâ causativâ unius, aut plurium peccatorum, seu formalium, seu duntaxat materialium, eáque, vel culpabili, vel inculpabili, teneri, per se loquendo, dedocere errorem, ut quando cognoscit, pœnitentem cogitare inire Matrimonium illegitimum ob impedimentum ignoratum culpabiliter, aut inculpabiliter à

314 pœnitente ipso. Hanc omnium doctrinam probavi, & declaravi distinctè *in Theol. Jurid. Moral. Cap. 37. n. 59.* seu *Tract. 5. Quinarii*, loquens in specie de cogitante inire Matrimonium cum impedimento, & excipiens casum, quo ex monitione timetur grave scandalum aliorum, aut ruina spiritualis pœnitentis, utpote quem prævideam nihilominus perrecturum in suo proposito, aut mala consuetudine, etsi ipsi ignoranti dicam, illum gravissimè (*materialiter*) peccare. Verè, verè debet singularissimè Confessariis vivaciter inhærere illa, in meis opusculis sæpius memorata, aurea sententia, quæ ex S. August. refertur *Cap. Si quis 2. De Pœnit. dist. 7. Si scirem, tibi non prodesse, te non monerem, non te terrerem.* Vide, quæ in hanc rem tradidi *in Clypeo n. 241. edit. 3.* & accipe resolutionem quæstionis *secunda*, quam à me literis expetiit is, de quo superiùs *Cas. V. n. 248.*

315 *Quid faciet* (inquit ille) *Confessarius, si videat, pœnitentem ex invincibili ignorantia obnoxium v. g. mollitiei, cujus gravitatem edoctus ob habitum pravum vix abstinebit?* His ipsis verbis proposita fuit illa quæstio, applicatáque huic

316 peculiari vitio, cùm posset pluribus. Respondi autem ex scriptis illo *cit. Cap 37. num. 61.* si, probè consideratis circumstantiis illius pœnitentis, omnino judicetur, nihil planè profuturam monitionem, sed cognito, à se committi grave scelus, nihilo rariùs patraturum illud, quàm fecit ignarus turpitudinis tantæ coram Deo, dissimulandam esse manifestationem veritatis. Censeo tamen, fortè nullum Confessariorum esse tam sagacem, ut prudenter judicare queat de quoquam, suam monitionem nihil planè profuturam, ad imminutionem tot peccatorum contra naturam, vix enim ullus Catholicus est tam consceleratus, ut non saltem aliquoties, ipsis diebus Communionis, Confessionis solennissimis, abstineat hac cognitâ fœditate, non abstenturus, si ignoraret, esse dignam æternis rogis. Et verò non semel didici, esse, qui inculpabiliter ignorarent mortalem (in omni Casu) malitiam hujus flagitii, adfertque unius exemplum P. Theophil. Rayn. *in Prato Spirituali Tom. 17.* suorum operum *Casu 14.*

Quod exemplum, præmisso alio ex nostro quoque P. Tobia Lohner, verbatim descriptum exhibeo infrà *n. 553.* ubi rursus erit ex instituto sermo de hoc genus miserabilibus hominibus.

Igitur, *practicè* loquendo, non tam quærendum est de illo, qui planè nunquam peccatum illud omittet, ob cognitam turpitudinem, quàm de illo solo, qui vix omittet, seu *vix abstinebit*, ut loquuntur illæ literæ, id est, qui quandoque, etsi rarissimè, abstinebit, sicuti proh dolor! gemunt Confessarii, se nactos complures hujus fœdissimi, simul & fœtidissimi furfuris. De hoc quoque censeo intelligendam sententiam D. Augustini, *moraliter* enim non tam prodest, quàm obest illa monitio, quæ tantùm impediet sex, octo, decem peccata *formaliter* mortalia, causabit autem ducenta, trecenta itidem *formaliter* mortalia. 317

At non habebit locum illa sententia S. Augustini in eo, quem probabilissimè quidem judico esse adhuc sæpe *formaliter* peccaturum, intellectâ veritate, longè tamen id rariùs, quàm esset *materialiter* peccaturus, si relinqueretur in sua ignorantia. Unde quia nescio, an quisquam Confessarius non debeat potiùs sperare hanc tam notabilem, quàm illam valde exiguam emendationem, idcirco in praxi censeo, esse communiter proponendam talibus obscœnis suam coram Deo obscœnitatem, ea etiam peculiari de causa, quòd & inveterata turpitudinis consuetudo reddat incorrigibiles, & reperire sit paucissimos, qui hoc peccatum diu patrent sine gravi remorsu conscientiæ, adeóque cum conscientia propriè dubia, an non peccent graviter; paucos quoque, qui moniti non emendent se valde notabiliter, aut pro emendatione transeant ad statum matrimonialem, Religiosúmve. Accedit, quòd ignari hujus summæ malitiæ faciliùs alios innocentes corrumpant. Porrò quibus remediis curandæ sint hæ scabiosissimæ oves, dicam *Cas. XVII.* Interim ex his deduces, illum, qui invincibiliter ignorat, peccari mortaliter confirmando rem falsam, levem tamen, juramento, item illum, qui ignorat hac formulâ: *per meam animam res ita se habet*, contineri juramentum, esse, vel non esse veritatem edocendum à Confessario, prout videlicet speratur, aut desperatur magna, parva, nulla emendatio, etiam post cognitam veritatem. 318

At *Cajus blasphemat, identidem jurando per Sacramenta, ratus non esse blasphemiam?* Resp. Sacramentum non est utique aliquid sacratius, quàm Deus. Sicut ergo non blasphemas dicendo in ira, & sine causa: *Deus*, ita neque si dicas tunc: Sacrament. *Quid si autem consuevit dicere:* Tausent Sacrament (mille Sacramenta) *ratus non esse crimen lethale?* Resp. Licèt noster P. Adamus Burghaber in suis concinnis Centuriis *Cent. 1. Cas. 44.* rectè neget, contineri his verbis blasphemiâ, 319

si pro-

tur sine *directa*, & *indirecta* vilipensione Dei, Sacramentorúmve, sicuti sæpissime proferuntur, saltem sine *directa*, *practicè* tamen est solitis hæc verba proferre in ira, ut consueverunt, injiciendus scrupulus culpæ mortalis, eò quòd plerique hanc phrasin habeant pro gravi inhonoratione Dei, seu Sacramentorum, quibus jungunt millenarium numerum minimè competentem. Vide plura *in Alphab. Quadrupl. n. 736.* ubi ex instituto de hac re.

320 *Sexto* loco prudens Confessarius dispicere debet, sitne absolutio tunc danda, an penitus neganda, an differenda; duo enim sunt hac in re certa, alterum controversum. *Primò* certum est, petenti absolutionem non posse *absolutè* negari, si sit capax. *Secundò* esse *absolutè* negandam, si sit incapax, ut quia non vult facere necessaria ad salutem. At quæritur, an quandoque possit differri absolutio illius, qui expetit, & verè est capax, id est, si ipsi impertiatur, dimittentur ipsi tunc à Deo sua peccata? Resp. Autem cum communi Theologorum apud Dicastillo *Disp. 6. n. 368.* contra Joannem Sanchez *Disp. 6. n. 13. affirmativè*, quia Confessarius potest quandoque prudenter credere, multùm profuturum pœnitenti identidem relabenti in idem crimen, si ipsi dicat: *Quandoquidem tot tentatis mediis parum, aut nihil proficimus, nolo jam te absolvere, sed redi ad me post sex dies, & interim certa viriliter.*

Verùm quia fortè ex centum Confessariis non est, qui utatur hoc medio emendationis, & probabilissimè plerique, qui sunt usi, usu ipso didicerunt, parum aut nihil profuisse, idcirco doctus ipse experientiâ nollem adhibere, nisi in casu perraro. Nihilominus tamen censeo, esse considerandum, an non sæpius, ac videtur plerisque, sit usurpanda instructio, quam S. Indiarum Apostolus scripto Lusitanico tradidit uni è nostris, atque à P. Petro Possino itidem nostro latinè reddita constituit partem Epistolæ *nona* inter novas Xaverianas *Lib. 5.* hisce verbis: *Cùm sub manum venient, qui & egeant, & capaces opis sint, & alioquin vitæ statum satis habeant compositum, ut & lubeat, & curent dare operam excolendo animo, auditis eorum culpis, ipsos jube sustinere per aliquot dies comparando se ad veram detestationem peccatorum ex dolore Dei summè amabilis offensi. Hoc maximè in iis observandum, quibus inter irritamenta peccandi, & bene operandi obstacula vitam agentibus pro humana fragilitate, non tutò creditur sine pignore pollicentibus in futurum meliora. Ejusmodi sunt: qui graves inimicitias exercuère cum nondum reconciliatis adversariis: qui flagitiosi amoris commercia nondum sic abrumpunt, ut in lubrico reditura occasionis, tuti à lapsu putentur; denique qui rem alienam detinentes reddendi moras hactenus neglexerunt. Hos omnes post Confessionem exercebis meditationibus asceticis, ad statum ipsorum accommodatis, & sic demum, ubi satisfecisse videbuntur, absolves &c.* Et paulò pòst: *Peccata confessis cum significatione pœnitentiæ, & absolvi poscentibus ne annuas, antequam satisfactionem repræsentârint in triplici præsertim genere, odiorum, amorum, & injustæ detentionis rerum alieni juris. Jube priùs reconciliari palàm cum inimicis gratiam: procul amoveant offendicula pudicitiæ: iniquè occupata dominis reponant: expleant denique, si quid aliud præverti ad securitatem expediat: nec solâ promissione defungantur; nam cum hominibus horum tractuum tam promptis, & liberalibus ad obligandam fidem, quàm ad exsolvendam tardis ac segnibus, cum arrha in manu transigendum est.* Ita S. Franciscus Xaverius, interprete, quem nominavi, & accommodatè ad ingenium Indorum, diuturnámque vitam agentium in Indiis.

Septimò, quæ pœnitentiæ sint ex Regulis prudentiæ imponendæ, videbimus *Casu XXI.* 321

Octavò. Plurimùm juvat ad prudenter administrandum hoc Sacramentum, habere in recenti memoria & usu quasdam Regulas, documenta, seu aphorismos, sparsa hinc inde per libros sapientissimorum Theologorum, ad quæ se crebrò reflectat Confessarius, præsertim novitius; horum nonnulla hîc exhibeo.

I. *Aliquâ Confessione auditâ, præsertim in principio, Confessarius apud se consideret, num in re aliqua deliquerit, ut postea caveat.* Hoc documentum nobis reliquit in suis Constitutionibus S. Fundator noster *Part. 4. cap. 3.* 322

II. Cùm nullum in Evangelica Lege sit tam grave præceptum, quàm Confessionis, tantò magis pœnitentium conscientiis consulitur, quantò illud levius redditur. Sunt hæc verba Ludovici Bejæ *in responsis Part. 1. cap. 10.* intelligenda cum grano salis, ne malè sapiant, ut loquar cum Pace Jordano, alibi laudato à me, si videlicet illa levitas nitatur verâ, certáque, & non solùm apparente, vel dubiâ probabilitate, ut sæpe reflexè repeto *in Clyp. Clement. Ind.* occupante primum locum *in Quinario*, in quo tamen libello seu tractatu, *num. 49* contra Pasqualigum observo, rectiùs agere Confessarium, si nactus pœnitentem paratum sequi tutiora *juxta Cap. Ad audientiam. De homic.* dirigat illum ad amussim rigidiorum sententiarum. Eodem sensu, quo Beja, scribit P. Jacobus Granadus alibi quoque à me laudatus: *Cùm ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere sit unum ex difficilioribus, quæ in lege gratiæ præcipiuntur, reddantur, quoad fieri potest, minùs difficilia, quæ ad ipsius usum, seu susceptionem spectant.*

III. Hæc est Regula, qua Confessarius uti debet circa pœnitentem in absolvendo, vel remittendo, in magnis, vel parvis pœnitentiis, ut spectatâ conditione pœnitentis, faciat id, quod judicat, ei 323

fore magis salutare. Sapientissimus P. Lessius suprà relatus *n. 264.*

IV. Caveat Confessarius facilè pronuntiare, aliquid esse mortale, quod certò nesciat. P. Polancus *in Direct. Cap. 1. Fol. 5.*

V. In dubiis quoad restitutionem, & similia onera imponenda benigniorem partem eligat Confessarius. Idem *ibidem Fol. 8.*

VI. Præsumere debet Confessarius posterior, priorem esse bene functum suo officio. P. Fornarius *Tract. 1. cap. 2. num. 4.* Itaque quando tibi obtingit pœnitens, qui alii jam confessus est, crede, hunc alium satisfecisse quoad examinationem numeri, & specierum restitutionis denuntiationem, & similia alia, nisi deprehendas erràsse.

324 VII. Non contrahitur, adeóque confitenda non est malitia circumstantiæ *mutantis* speciem, nisi pœnitens, quando peccatum committebat, saltem dubitârit, an non adesset circumstantia talis, & an non contraheretur propter illam peculiare peccatum. Ita fert communior sensus Theologorum. Utere, mi bone vir, frequenter hac Regulâ, præsertim in excipiendis confessionibus rudium, & nominatim, quando malitia circumstantiæ est nota soli doctorum vulgo.

325 VIII. Quandoquidem *in Clypeo Clem. Judicum* ostendimus, esse *moraliter* ferè certum, *per se loquendo*, licere utramlibet ex duabus opinionibus *verè*, & *practicè* probabilibus sequi, & tamen certum est etiam, quandoque, ratione variarum circumstantiarum, incumbere Confessario obligationem unâ potiùs, quàm alterâ utendi, idcirco notent Confessarii verissimam doctrinam P. Lessii, quam tradit *in præfat. sui operis de jure, & justitia*, scilicet contrariarum opinionum *practicè* probabilium cognitionem esse commodissimam, & ferè necessariam conscientiæ foro. Quare non censeo, illos Confessarios sat bene suo officio fungi posse, qui sunt, ut dici solet, tantùm unius sententiæ Doctores, qui videlicet illam nôrunt solam, quam à primo suo Professore didicerunt. Longè minùs ritè suum officium obit Professor Theologiæ moralis, qui non plerumque indicat, utrùm opinio contraria illi, quam ipse tradit, habeat aliquid probabilitatis.

IX. Quando obtingit pœnitens, quem Confessarius videt salutis suæ admodum studiosum, valdéque cupidum perfectè adimplendi, vel in omnibus rebus, vel in certis quibusdam voluntatem Divinam, communiter consultum est, ut hic cum tali procedat secundùm doctrinas tutiores; adeóque rigidiores; censetur enim ita *tacitè* velle ejusmodi pœnitens; & quidni huic optimæ, laudabilissimæque voluntati acquiescat Confessarius?

326 X. Sicuti P. Coninck *Tom. 2. De Sacram. Disp. 10. num. 71* de pœnitentiis loquens ait: *Quandoquidem Sacramentum Pœnitentiæ est institutum in bonum pœnitentis*, idcirco Confessarium debere eas mitigare, quando expedit ad bonum spirituale ipsius, aut ad illum invitandum ad frequentiorem, & utilem Confessionem, ut addit Bonacina *De Pœnit. Disp. 5. q. 5. sect. 3. punct. 2.* post P. Vasquez; ita etiam propter eandem omnino rationem mitigandæ sunt, aut potiùs deserendæ opiniones severæ, quando ita expedit ad salutem ejusdem pœnitentis.

Et sicut idem Coninck *num. 73.* monet, Confessarium nunquam debere talem pœnitentiam injungere, quam credat pœnitentem non esse perfecturum, ita nec Confessarius debet pœnitenti aliquam è certò probabilibus sententiis tanquam necessariò sequendam proponere, si videat, illum eam repudiaturum. Quare dubitandum non est, quin Confessarius in legem charitatis possit quandoque impingere, dum Catonianam (ut loquar ex Tullio) severitatem imitatur, insuper habitâ lenitate Cæsarianâ, ut si præfractè neget absolutionem Reo confesso, cùm impertiri posset ex opinione probabili. Adde huic Regulæ auream sententiam, quam ex S. August. descripsi suprà *n. 314.* cui tamen cum discretione adjunge alteram S. Leonis *Cap. 3. De hæret.* descriptam: *Qui alios, cùm possit, ab errore non revocat, seipsum errare demonstrat.*

XI. Confessarius non debet esse nimiùm scrupulosus in interrogando, quæ possibile est pœnitentem commisisse, sed solùm debet interrogare ea, quæ ab eo esse commissa probabiliter credit. Ita docet Melchior Canus apud Reginaldum *Lib. 2. cap. 2. num. 15.* post Angelum, approbátque ipse P. Reginaldus. Et quia Confessarius non debet facilè formare opinionem, quòd suus pœnitens hoc, aut illud scelus, cum hac, aut illa aggravante circumstantia commiserit, timeat scrupulosus in examinando pœnitente Confessarius, ne, dum nimiùm hac in re vult esse diligens, peccet peccato judicii, aut opinionis temerariæ: *Qui vehementer emungit, elicit sanguinem. Prov. 30. vers. 33.* 327

XII. Quando pœnitens dicit, se constanter restitisse tentationi, attamen negligenter, & tepidè, præsumat communiter Confessarius, eum tantùm venialiter deliquisse. P. Sanchez *Lib. 1. Mor. Cap. 1. num. 15.* loquens de quavis tentatione. At speciatim de tentatione delectationis sensualis ita sentit peritissimus animorum medicus, arbitérque S. Ignatius in aureo libello Exercitiorum Spiritual. *in Exam. Conscient. Generalis*, ac scribit: *Peccat leviter aliquis, seu venialiter, quando in suborta peccati mortalis cogitatione aliquantulum moratur; quasi auscultando, vel quando obiter aliquâ sensûs delectatione afficitur, vel in ea retundenda se exhibet negligentem.* 328

Cujus

Cujus sententiæ pars ultima, quamvis nonnemini videri posset repugnare satis communi doctrinæ Theologorum, admittentium mortalem negligentiam in supprimenda delectatione morosa, est tamen, ut jacet habenda pro verissima, tum ob Autoris præcellentem sapientiam, tum quia fuit ea quoque pars doctrinæ cum toto libello creberrimè, acerrimè, variis in provinciis examinata à censoribus, quorum nonnulli erant admodum rigidi, & tamen ab iis approbata: tum quia Ecclesia *in Lect. 4.* ejus Officii singulari encomio illum condecorat; denique, quia Paulus III. in Bulla præfixa libello Exercitiorum ita pronuntiat: *Documēta, & Exercitia prædicta omnia & singula in eis contenta ex certa scientia nostra approbamus, collaudamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus, hortantes plurimùm in Domino omnes, & singulos utriusque sexûs Christi Fideles, ut tam piis documentis* (est verò illa pars doctrinæ utique documentum) *& exercitiis uti, & illis instrui devotè velint*, qua etiam cohortatione utitur Alexand. VII in Brevi, quo Indulgentiâ Plenariâ donat omnes obeuntes in nostris Domibus octiduanam ascesin.

329 Nemo itaque absque temeritate dubitare potest, quin illa tota sententia sit verissima; saltem communiter, & plerumque, sicuti esse solent *moralia* documenta sapientium, ipsiusque sacræ Scripturæ, præsertim in libris, quos vocant *Sapientiales*. Est autem extra omnem planè controversiam, si intelligas illam eo sensu, quo explicat P. Suarez *Tom. 4. de Relig. lib. 5. de instit. Soc. c. 1. n. 13.* quòd scilicet istic sermo sit duntaxat de negligentia *subreptitia*, & antecedente plenam Judicii, & rationis animadversionem, sicut indicare videtur ipsemet Autor voculis illis: *Obiter: aliquantulum*, referendis etiam ad *tertium* membrum illius doctrinæ.

Et quidni vel judicemus, vel suspicemur, sanctissimum, ac solidæ Theologiæ adeò peritum Autorem existimâsse cum S. Thoma. S. Bonaventura, Alensi, Gersone, Angelo, Cajetano aliis permultis à P. Thoma Sanch, *loc, cit. cap. 1. num. 13.* consentiente relatis, haud delinqui mortaliter à te, licèt planè deliberatè negligas supprimere motus sensualitatis, modò absit periculum illos *positivè* approbandi? Sanè est hic obvius sensus illorum verborum, fuitque ea doctrina ætate Sancti Fundatoris vulgatissima, ut constat authoritate illorum, qui magno numero citati à Joan Sanch. *in select. disp. 21. n* 3. id temporis, vel antè eam tradiderunt; quidni igitur illud, & ipse verum judicârit? Certè est probabilis, & Confessariis crebrò utilis, ideóque à nobis hîc indicata; nam, ut prudenter argumentatur Palaus *Tr. 2. disp. 2. punct. 10. §. 5. num. 3.* cùm hi motus à natura proveniant. & quidem longè facillimè exurgant in plurimis hominibus, sitque impossibile, omnes coërcere, aliquos difficillimum, non est credendum de Divina Bonitate, quòd salutem æternam hominum pendere voluerit à conatu illos reprimendi sæpe inutili, ferè semper, aut difficillimo, aut perquam difficili.

Unde ulteriùs deducet confessarius, lethalis noxæ non esse damnandum illum, qui per actiones ex se vel nullo modo. vel tantùm leviter turpes dat occasionem his motibus, nec statim cessat, dummodo non sit periculum consensûs Less. *Lib. 4. c. 3. n. 102.* cum multis; suadenda tamen est vitatio talium actionum, quoad commodè potest: sicut è diverso practicanda sententia negans, delectationem veneream plenè deliberate, aut quæsitam, aut admissam posse esse venialem, ob parvitatem materiæ. 330

Denique postremas ex hisce duodecim Regulis huc transtuli ex altera Editione *Clypei Clem. Judic. p. 2.* in qua poterunt, & aliæ legi, omisi autem in tertia, & ista ob causam expressam in Præfatione *Quinarii.* Ex eodem transferam ad *Casum XVII.* etiam nonnullas, singulariter pro confessario obscœnorum, sicut & paulò pòst de examine numeri.

Quæritur enim, *Quæ sint observanda circa industriam confessarii?* 331

Resp. seqq. 1. Quando pœnitens est ignotus, expedit seu sub initium, seu ex occasione in decursu Confessionis quærere, cujus sit statûs, & conditionis, quæ tractet negotia, à quo tempore sit confessus, num integre, & perfectâ pœnitentiâ. Estque quæstio de tempore ultimæ Confessionis ideo singulariter facienda, quia cognito eo tempore, poterit confessarius facilè inire numerum mortalium, quæ pœnitens dicit à se hebdomadatim circiter octies, decies patrata 2. Communiter permittendus est pœnitens sua peccata, quoad potest, etiam ruditer dicere, nisi fortè copia pœnitentium urgeat, & appareat, nil esse dicturum nisi generalem Confessionem, tunc enim poterit confessarius statim procedere ad interrogationes. 3. Si pœnitens aut nullum, aut insufficiens examen præmisit, cùm tamen probabile sit, omissurum per oblivionem unum, aut plura mortalia, potest illum remittere confessarius, ad se penitius excutiendum, imò debet communiter illum dimittere, nisi ipsemet velit in se suscipere onus examinandi, quod onus tenetur communiter suscipere, si pœnitens non habuit tempus sese examinandi, nec facilè sit meliùs se præparaturus, Probat autem Cardin. de Lugo *de pœnit. disp. 16. sect. 14. n. 593.* praxin confessariorum illorum, qui nacti pœnitentem non satis paratum, examinant illum, proponúntque speciem peccati, ab ipso quidem probabiliter admissi, at tunc non cogitati, móxque petunt numerum, scientes interim pœnitentem non posse nisi *temere* aliquem certum edicere, nisi post diligentem reflexionem, & tamen hanc non exigunt, quia licèt diu exspectarent, aut à confessionali dimitterent, est tamen tam rudi ingenio,

genio, ut non sit reperturus exactiorem, aut veriorem, quàm tunc dixit. Et tamen sine dubio sæpe fit, ut jubeatur ex improviso pœnitens repetere multorum Annorum sacrilegas Confessiones, in quo eventu quid agendum sit, dixi *Cas. V. n. 261. & seqq.*

332 4. Quando pœnitens se debito modo examinavit, attamen confessarius *intelligit*, ut loquitur Laymann. *cap. 13. n. 10.* seu *probabiliter* credit, ut ex communi loquitur Reginald. *Lib. 2. num. 15.* ipsum ex oblivione omittere unum, aut plura peccata mortalia, tenetur quidem juxta communissimam sententiam sub mortali examinare, communiter loquendo, attamen jam ostendi *in Clypeo n. 221.* contrarium non improbabiliter sustineri ab aliis; & saltem, quando peculiaris ratio urget celerem expeditionem Confessionis, ut e.g. multitudo pœnitentium, potest omitti illa excussio. P. Laymann. *loc. cit.* ignoro autem, quis sustineat casu, quo pœnitens non se sufficienter examinavit; certè Lugo *dub. 22. num. 17.* testatur, *omnes* convenire in eo, ut tunc necessariò examinetur. Porrò in iis, quæ confessarius tenetur quemlibet pœnitentem sese de mortali peccato accusantem interrogare, est tum species, tum etiam numerus, ut jam monui suprà *Cas. V. n. 205.*

333 5. Licèt rusticani, & rudis ingenii homines dicant, quòd se probè examinârint, nihilque eis occurrat ultra id, quod ultro fassi sunt, attamen communiter sunt iis proponendæ adhuc aliquæ quæstiones circa peccata, quæ id genus homines patrare consueverunt, & tum respectu ipsorum, tum etiam aliorum multorum, oportet crebrò esse *practicè* memorem illius instructionis, quæ de confessario refertur ex S. Augustino *in cap. 1. De pœnitent. dist. 6. §. Caveat* his verbis: *Oportet, ut sciat cognoscere, quidquid debet judicare; judiciaria enim potestas hoc postulat, ut, quod debet judicare, discernat. Diligens igitur inquisitor, & subtilis investigator sapienter, & quasi astutè interroget à pœnitente, quod forsitan ignorat, vel verecundia velit occultare. Cognito itaque crimine varietatem ejus non dubitet investigare; & locum, & tempus, & cætera, quæ supra diximus exponendo eorum qualitates.* Hactenus Author Libri *de pœnit.* adscripti S. Augustino.

334 6. Vasquez *q. 93. art. 3. dub. 7.* & Lugo *disp. 22 n. 15.* non probant praxin illorum confessariorum, qui in longis etiam Confessionibus habentibus multa quærenda circa numerum, speciem, restitutionem &c. differunt omnes has quæstiones, donec pœnitens absolverit totam Confessionem, hac enim ratione fit, ut vel multa mandentur oblivioni, vel eadem molestè rursum objiciantur pœnitenti; itaque *satius est*, inquit Lugo, seu *salubrius*, & *facilius*, inquit Vasquez, ut statim interrogetur; quod & facio, quando non est periculum, ne pœnitens, hisce interrogationibus turbatus obliviscatur nonnulla, vel horrore, terroréque perculsus aliqua subticeat. Et præsertim, quando pœnitens confitetur ex charta, possunt cum minori incommodo pœnitentis intermisceri interrogationes, modò breviter, & suaviter fiat. Quòd si judices expedire, ut differantur interrogationes in finem, ut esse ordinariè differendas censet Laym. *cit. cap. 13. n. 9.* egóque sæpe sequor, juvabit praxis, quam ipse adfert, ut scilicet iis peccatis mortalibus, quæ communiter ad exhomologeterium, seu confessionale adferri solent, assignentur certi digiti, qui claudantur (nemine tamen animadvertente) quando nominatur delictum iis assignatum. Vide Casum, & doctrinam allatam suprà *num. 237.*

7. Examen, quod juxta hactenus dicta instituit confessarius, non debet esse curiosum, 335
adeóque non interroganda, quæ numerum *substantialem*, speciémve non variant, vel certè intra eandem speciem non valde graviter aggravant, minuúntve. Debet verò esse ordinatum, ut scilicet examinentur præcepta capitalia, quando confessarius credit, aut prudenter suspicatur, pœnitentem esse implicitum variis peccatis, ita tamen, ut proponantur tantùm illæ species peccatorum, vel quas ejusdem conditionis, ætatis, educationis homines solent committere. Tannerus *cit. q. 9. n. 90.* vel quas pœnitentem admisisse, probabilitatem, aut certitudinem habet. Tannerus *Ibid.* & Layman. *cap. 13. n. 7.* monens, pœnitentes honestos, bene institutos, aut doctos non esse interrogandos facilè, nisi de iis peccatis, peccatorúmve circumstantiis, de quibus mentionem ipsimet faciunt, non tamen satis explicantes. Cavendum quoque, ne cum nausea, & tædio 336
pœnitentis numerum peccatorum quærat, si ex dictis pœnitentis *probabiliter*, & *moraliter* æstimari possit, inquit Tannerus *num. 83.* addente Fornario *in instit. Confess. Tr. 1. cap. 2.* etsi suspiceris, interdum pœnitentem non dixisse numerum peccatorum, nec ipse de hoc se accuset, relinquendum esse in bona fide; exprimente quoque Fagundez de rusticis id, quod ex eo referam *Cas. IX. n. 436.*

Monet quoque sapienter Lugo *cit. disp. 16. n.*
590. minùs exactè quærendum esse numerum, 337
& species ex illo, qui multa peccata confitetur, quàm qui pauca, alioqui foret ipsi nimis molesta confessio. Nec valet hæc consequentia: Si proponerem hanc quæstionem pœnitenti, intelligerem distinctiùs hoc peccatum; ergo teneor illam proponere. Ita Lugo. Denique Lessius *in consil. verb. Confessio Cas. VIII. num. 13.* sic loquitur: *Si confessarius est dexter, minimè scrupulosus, facilè & speciem, & numerum à pœnitentibus eliciet, saltem quantum satis est, ut ejus statum agnoscat. Sanè in praxi non vidi hac in re tantam difficultatem.* Ita Lessius satis innuens, modò status pœnitentis innotescat confessario, non esse multùm laborandum

pro

pro cognoscendo præcisè numero mortalium, quando hæc cognitio nequit impetrari sine tædio, & molestia pœnitentis.

338 8. Negat quidem expressè Sanchez *de Matrim. Lib. 7. disp. 14. n. 15.* sufficere, si confessarius nitatur solis circa mortalia præsumptionibus, quando potest certitudinem habere ex pœnitente. Verùm hanc doctrinam universaliter non admitto; nam & Laymann. relatus *Cas. IV. num. 183.* tradit, confessarium posse prudenter præsumere, suum pœnitentem judicâsse de objecto, sicuti exigit objecti natura, & consequenter posse procedere ex hac præsumptione, si non suppetat ipsi peculiaris ratio dubitandi, an non hîc & nunc fallat præsumptio: Et Tannerus paulò antè relatus scribit ex communi sensu sapientum, non esse cum tædio pœnitentis exquirendum numerum mortalium, quando ex dictis pœnitentis potest *prudenter*, *moraliterque* æstimari; & mulier confitens fornicationem, præsumitur seducta, non autem seduxisse. Joan. Sanchez *in Select. d. 1. num. 14.* cùm tamen sæpe contrarium contingat: & studiosus Academicus confitens fornicationem, præsumitur non esse illigatus aut Matrimonio de præsenti, vel futuro, aut voto castitatis, nisi adsit peculiaris causa dubitandi; sicut è diverso confitens se carnaliter peccâsse cum conjugata, non interrogatur, utrùm ante copulam sciverit, esse conjugatam; subdiaconus manifestans propriam pollutionem, vel turpitudinem exercitam cum aliquo, vel aliqua, non jubetur dicere, an noverit, esse à se patratum delictum mortaliter qualificatum; sicut notum mihi à castitate Religiosum fatentem, se semel locutum turpia, præsumo locutum scurrilia, seu repugnantia honestati, non autem castitati; secùs de juvene lascivo, vel ignoto. Et quotusquisque confessarius non supponit, illum vitæ communis pœnitentem rationabiliter dubitare, qui aperit, se dubitare, utrùm hoc, aut illud peccatum mortale admiserit? Postremò Confessio redderetur reverà nimis odiosa, si non deberet esse locus præsumptioni desumptæ ex notitia priorum Confessionum, frequentiùs contingentibus, ætate, conditionéque pœnitentis. Sanè quando mihi obtingit pœnitens, quem novi horrere peccata mortalia, si talis confiteatur, se turpi cogitationi, habenti adjunctum turpem motum, negligenter restitisse bis, aut ter, præsumo, negligentiam non fuisse mortalem, nec ulteriùs interrogo; at quando novi, esse valde lubricum, præsumo de mortalitate negligentiæ sine scrupuloso examine, an illa negligentia habuerit adjunctam complacentiam in ea voluptate.

339 At *quid videtur esse respondendum ad hanc* Quæstionem novam?

Titius confitetur, se ab ultimâ sua Confessione peracta tempore Paschali singulis septimanis sexies fornicatum; quæritur, an sufficienter expresserit numerum suarum fornicationum, quandoquidem tempus Paschale durat juxta morem communem Ecclesiæ quindecim dies, aut alicubi quatuor, alicubi etiam septem hebdomadas.

Respond. 1. Præsumi potest à confessario, pœnitentem loqui de illo tempore Paschali, quod, & quale observatur in loco, in quo confitetur. 2. Si itaque audias in Tiroli Tirolensem ità confitentem, præsumes, illum loqui de tempore quinque, vel sex hebdomadarum, nam illic incipiunt Confessiones, & Communiones Paschales primâ Dominicâ Quadragesimæ. 3. Igitur necessariò ex tali quæres, quâ parte temporis Paschalis confessus sit; numerus quippe fornicationum hebdomadatim sexies ab initio Quadragesimæ ad Pentecosten patratarum, differt non modò *arithmeticè*, sed etiam *Ethicè*, seu *moraliter* à numero patratarum à festo Paschatis itidem ad Pentecosten; & sic confessarii judicium de pœnitente multùm variatur. 4. Idem proportionaliter dic de commorante in loco, in quo tempus Paschale clauditur duabus hebdomadis, & Titius confitetur rursum in Dominica secunda, vel tertia post Pascha. 5. Si verò inter tempus Paschale, & illam sequentem Confessionem interjecti fuêre quatuor, vel quinque menses, judico, posse supersederi inquisitione præcisè diei, quo fuit peracta Confessio Paschalis; nam licèt confessarius fallo apprehendat, factam fuisse in medio illarum duarum hebdomadarum, haud tamen formabit notabiliter aliud de statu pœnitentis judicium, quàm esset à parte rei ferendum.

340

341

342 Suppono autem, & pœnitentem procedere bonâ fide, & non esse ejus verborum sensum, quòd nullâ hebdomadâ sæpius, aut rariùs, quàm sexies sit fornicatus, sed quòd circiter sexies quot hebdomadis. Ego pro majore securitate etiam hîc brevissimè quærerem, ipsóne die Palmarum, an Paschatis communicâris? dicentem se non meminisse, nullo modo urgerem ad reflexionem faciendam.

343 Quæres fortè postremò, *Qua ratione possit comparari prudentia, atque industria, qua de locuti sumus?*

Resp. Præter Unctionem Spiritûs Sancti, quam ferventibus precibus exposcere necessum est, juvabunt sequentia. 1. Illa reflexio super auditis Confessionibus, de qua ex nostro Sancto Fundatore Ignatio suprà *num. 322. 2.* Col-

Colloquium unum, aut plura cum perito hujus ministerij instituendum, priusquam auspicetur quis Neomysta hoc opus tam excelsum, ut animarum errantium reductio ad ovile Christi sit opus divinissimum, teste S. Dionysio *in Lib. de Eccles. Hierarchia.* 3. Lectio non
344 perfunctoria Authorum, qui breviter, atque *practicè* tractant de hoc ministerio, ut sunt Polancus, Fornarius, Loartes, Reginaldus *Lib. 2. fori pœnit.* & in peculiari libello, quem scripsit *de prudentia Confessarii.* Filliuc. *in instructione* annexa Tractatui *septimo* ipsius quæstionum moralium; Gregorius Teretius *in Confessione, & instructione Idiota.* atque insigniter P. Ludovicus de Ponte *Tom. 4. de Perfectione Christiana. Tract. 5.*

345 4. Expertus, se crebriùs delinquere in hac, aut illa ratione sui muneris, instituat examen particulare, & priusquam sedeat in tribunali Sacro, formet certum propositum cavendi sibi ab illo defectu, atque eodem die semet plectendi, si contingeret. 5. Primis Annis hujus Sacri ministerii caveat, ne festinanter illud obeat, sed cùm mora; sic enim faciliùs comparatur notitia illius admirandæ œconomiæ, quam Deus partim permittit, partim operatur, exercétque in hominum conscientiis; hæc autem notitia mirificè juvat pruden-
346 tiam practicam. 6. Denique materiam totius hujus septimi Casûs locupletant varia documenta à nobis tradita *in Clypeo Clement. Iud. Dec. 1. 2. & 3. Edit. 1. & 2.* item illa, quæ speciatim inferiùs dicemus de confessario puerorum, recidivorum, obscœnorum, &c.

Dissertationem de confessario industrio coronabit specimen ingeniosum.

Venatoris Spiritualis.

Nostri, inquam, laudatissimi P. Julii Mancinelli, in cujus vitæ prorsus Mirificæ, & primùm hoc Anno 1677. latinitate donatæ Oeniponti in Tироli *Lib. 1. Cap. 5.* legere est ea, quæ huc transtuli. *Utebatur P. Julius alio artificii* (ad reconciliandos Deo contumaces) *genere, cui nomen dabat Venationem Spiritualem. Quos magno cum labore jam converterat homines passim pro sceleratis habitos, adhibebat ad alios cicurandos Venatoris instar, qui efferatas feras per cicures mansuefacit. Hos a se invicem separatos collocabat inter obstinatos, & ad vocem divinam surdos, qua illos percellere ad pœnitudinem satagebat; perseverantibus his contumacibus esse, monstrabat illos recens ad Confessionem proclives, & alacres, ac si nunc primùm converterentur; hos ablegabat ad Confessionem, qui nutui Iulii obsequentes cæteros exemplo, & cohortatione ad idem faciendum inducebant; & isti, Sancti Stratagematis ignari etiam à Deo sperabant misericordiam consecuturos, quam viderent consecutos majores se peccatores. Ita ingeniosus amor non solùm Dei servos facit* Piscatores, *verùm etiam* Venatores *hominum.*

Sic loquentem Italicè Patrem Jacobum Cellesium Latinè reddidit P. Simon Mair, atque occasionem dedit monendi arcanos conscientiarum Judices, posse utique cæteris industriis, de quibus nobis hoc loco sermo fuit, innoxiè quandoque jungi *pios*, ut vocamus, dolos. In scholis Jureconsultorum celebratur distinctio inter dolum *malum*, & *bonum*; illo abstinendum, hoc utendum esse, ubi necessitas, vel utilitas deposcit, monent; utantur & confessarii (dummodo absque mendacio verbali, aut reali) quando non suppetit alia ratio eripiendi ex Venatoris Tartarei retibus inveteratum peccatorem. Retuli *Tr. 2. num.* 243. ex nostro Hermanno Hugone, pependisse semper eximio Christi pugili Patri Ambrosio Spinolæ in animarum piscatum expeditum *hamum.* Habeant & illi singulariter, qui loca, vel maritima, vel mercimoniis plena incolunt; in ejusmodi enim reperire est plurimos similes illis, quos nacti fuere vel P. Mancinellus, vel P. Colnagus, de quo exemplum perquam notabile retuli suprà *num. 266.*

CONFESSARIUS CASVVM RESERVATORVM.

CASUS VIII. Frustra Cautorum.

SUMMARIUM.

Casus singularis de excommunicatione ob violentam manuum injectionem. 347.
Discutitur ille Casus. 348.
Conditiones necessaria ad reservationem Casûs. 349.
Singulariter, ut Casus non sit frequens. 355.
Et ut non sit dubius. 356.
Quid si post absolutionem deprehendatur fuisse minimè dubium? 358.
Quid si improbabiliter judicavit confessarius, non esse reservatum? 359.
An sit probabile, requiri ad incurrendam reservationem, ut habeatur notitia reservationis? 360.
Quisnam possit reservare Casus? 362.
Papales reservantur ob solam censuram. 363.
Quos casus soleant reservare Episcopi? 364.
Quos Superiores Regulares? 366.
Quomodo Episcopus absolvat à Papalibus? 367.
Quomodo post hanc absolutionem non oporteat comparere coram Papa? Ibid.
An Episcopus absolvat, quando patet aditus ad Nuncium Pontificis? 368.

An,

347 *Hiacynthus Parochus videns, primores sui pagi destinâsse eligere æditu um ingratum sibi, parocho, inquam, claves Ecclesiæ impositas mensæ conclavis, in quo convenerat cum illis, accepit, & in suam peram immissis parat egredi ex illo conclavi; cingunt ergo illum rustici, sine tamen propriè dicta manuum injectione, veriti fulmen excommunicationis, at negantes, se permissuros egressum, donec redderet claves; sed cùm adhuc detrectaret porrigere, ac diceret:* Ich habs in meinem Sack / trutz / daß mirs einer herauß nemme: *habeo in mea pera, velim videre utrùm quis ausurus sit eximere; unus ex præsentibus audacior cæteris eximit, nullâ tamen vi adhibitâ, quia parochus veritus tumultum noluit manibus, aut aliâ parte corporis repugnare; defertur hic casus ad tribunal Ecclesiasticum; interrogor, quid sentiam?*

Respondi, videri esse in foro *externo* incursum casum reservatum, causam adferam *num.* 424. postquam scilicet protulero in medium omnia, quæ constitui hoc loco notare circa casus reservatos, observato, quod omnes nôrunt, scilicet casum reservatum esse peccatum, cujus absolutio non permittitur cuivis ordinario Confessario, etiam pœnitentis, sed ea reservatur, & remanet penes Superiorem illius ordinarii confessarii. Idcirco autem casuum reservatio fuit introducta, ut subditi intelligentes, hujus, aut illius sceleris absolutionem difficulter posse obtineri, magis exin ejus gravitatem apprehendant, & fugiant; sicuti ex communi sensu Doctorum, & Ecclesiæ loquitur in suo concinno de Casibus in specie reservatis libello *Cap. 1.* Georgius Kiene. 348

Permultæ quæstiones de hisce Casibus reservatis moventur à Doctoribus; ego, quàm brevissimè potero, proponam & communes, & aliquas particulares, dilatis tamen nonnullis ad *Casum XX.*

Quæritur ergo I. *Quot conditiones requirantur ad id, ut peccatum aliquod censeatur esse re ipsa reservatum?* 349

Resp. Sex sequentes I. Ut peccatum illud sit mortale, nam venialia, vel nequeunt, vel certè non solent reservari, cùm nemo teneatur illa confiteri. Debet autem illud peccatum esse mortale non tantùm ex objecto, sed integre, & perfectè, adeóque cum tanta advertentia ad malitiam mortalem, quanta requiritur ad merendum sine ulla excusatione infernum. Quare si percutias quidem injustè Clericum, at cum tanto impetu iræ, cum tam parva negligentia in examinando periculo, ut ille iræ motus, & negligentia te excusent, sicut sanè quandoque excusant à peccato mortali coram Divina Majestate, esto non à magno venia-

veniali, poterit quisque unius diei presbyter tibi impertiri absolutionem.

350 II. Ut sit peccatum *externum*; etsi enim peccata merè *interna* forte valeant reservari, est tamen concors Theologorum sententia, non accenseri reservatis, nisi procedant in actum *externum*; Causam vide apud Georg. Kie-
351 ne *P. 1. c. 1.* Hinc actus indifferentes, reservati autem, si fiant malo animo, non subjacent reservationi, tametsi pessimâ intentione exerciti, nisi illa intentio foris manifestetur Pellizarius *in Manual. Regul. Tom. 1. Tract 6. Cap 1. sect. 1. num. 26.* post Dianam, & alios. Rursum licèt dicas in tuo animo: *Nullus est infernus*; *Fides Papistica est nihilo melior Calviniana*, hoc tamen tuum mortalissimum crimen poterit tibi tuus Parochus æquè, ac Papa, remittere; secùs, si ex animo ita loquereris; nam verba, etiam nemine audiente, sunt de se signa animi conceptuum.
352 III. Ut illud peccatum sit non modò inchoatum, sed planè perfectum, & consummatum secundùm tenorem constitutionis illud reservantis P. Palaus *Tr. 23. P. 15. §. 2. num 2.* Bonacin. *De pœnit. quæst. 7. p. 5. §. 2.* Franciscus Coriolanus *de Casibus reserv. p. 1. sect. 1. n. 5.* ex communi. Quare ut injuria corporalis annumeretur homicidio reservato in hac nostra Constantiensi Diœcesi, non sufficit inflixisse vulnus lethale, aut præbuisse lethiferum venenum, sed requiritur, ut reipsa sit inde secuta
353 mors. Item casum adulterii, aut incestûs reservatum non incurrit exercens etiam turpissimam turpitudinem cum uxore aliena, vel consanguinea, filiâve Confessionis, ni copulam carnalem exerceat cum ea perfectione, quam describo *in prima part. Alphab. Matrim.* seu *Tract.* hujus *Volum Nono, Cas. 16. num. 390.* Ratio hujus, & plurium aliarum resolutionum ad reservationem spectantium, generalis est, quia reservatio est res odiosa, restringit enim Episcopis, & Parochis potestatem, quæ ipsis de jure communi competeret; ergo restringenda est ad solos actus perfectos, nec extendenda ad actus, aut circumstantias non clarè comprehensas proprietate verborum. Vide tamen, quod de machinatione dicam *Casu XX. num 687.*

354 IV. Ut illud peccatum mortale sit admodum grave; foret enim res intoleranda tum Religiosis, tum vel maximè sæcularibus, si pro quolibet peccato mortali etiam externo esset eis recurrendum ad Superiorem. Quare Clemens VIII. inhibuit Regularibus, ne extra Capitula generalia, vel provincialia ullos casus sibi reservent, præter illos undecim, quos ipse expressit.
355 V. Ut ille Casus non sit valde frequens, nam aliàs pareretur nimia molestia inferioribus, & Superioribus. Hanc conditionem non solent exprimere Authores, expressit verò illam P. Paulus Laymann, in quodam M. S. ubi in dubio 3. sic loquitur: *Plures rationes mihi* occurrunt, ob quas aliquis non sine probabilitate dicere posse videatur, facultatem absolvendi à lectione librorum hæreticorum, maximè in his partibus septentrionalibus, sublatam non esse. *Prima* est, quòd &c. *Secunda* est, quòd lectio librorum hæreticorum propter nimiam in Germania frequentiam reipsa, & in effectu non censetur hîc receptus, & Sedi Apostolicæ specialiter reservatus casus, ita interpretante consuetudine; quia passim legunt, omnes autem legentes pro absolutione Romam mittere impossibile est, prout suprà *dubit. 2.* ratiocinatus sum circa peccatum hæresis. Ita Laymannus etiam *in Disp. de Jurisdict.* typis excusâ, referendâ infrà *n. 371.* *in App.* cum Wangnereck *Ibid.* describendo; quibus adde, tum id, quod *Tract. 3. num. 607.* ex eodem Laymanno retuli de Indice librorum secundæ classis non recepto in Germania, tum ea, quæ Bonagratia Habsensis omnino singulari diligentiâ collegit eam ipsam in rem *in Summula verb. Casus Reservatus n. 70. & 71.* ubi *num. 73.* addit, tametsi major pars alicujus provinciæ non observet Bullam Cœnæ, vetantem lectionem librorum hæreticorum, haud tamen fas esse Religiosis, & nominatim Capucinis, eos legere sine speciali facultate, eò quòd in ejusmodi Casibus attendendus non sit Regularibus, (utpote profitentibus singularem observantiam erga Sedem Apostolicam,) mos sæcularium, inter quos degunt, sed Regularium Adde quoque, à Diana *Part. 10. Tr 2. Resolut. 1.* copiosè & doctè, à Virginio Alviset *in Murenul. sect. 3 cap. 15.* succinctè & nervosè, ac meritò refutari Caramuelem, ejúsque argumenta, quibus conatur evincere, lectionem librorum hæreticorum licitam esse omnibus, qui credunt, se sine periculo perversionis eos lecturos. Equidem Constitutiones Synodales Constantiens. *Part. 1. tit. 2.* & lectionem librorum hæreticorum inhibent omnibus non exhibentibus in scriptis dispensationem Pontificiam, & insuper ita sanciunt §. 4. *Parochi diligenter advertant, ne subditi sui parochiani, ex malitia, aut simplicitate, libris Hæreticis, vel de hæresi suspectis, aut bonis moribus, atque pietati Christianæ repugnantibus utantur. Quòd si aliquos hujusmodi libros habere, & legere deprehenderint, eos cum charitate, & discretione primùm corrigant, contumaces & rebelles ab Ecclesia ingressu & Sacramentorum participatione arceant, & si incorrigibiles existant, nobis, aut Vicario nostro referant, ut in tempore, malo, ne fortè serpat ulteriùs, per competentia remedia subvenire valeamus.*

APPENDICULA NOTANDA.

Nihilominus tamen P. Ludovicus Engel Professor Salisburgensis perdoctus & cautus in suo

suo Manuali Parochorum *Part. 3. cap. 2.* referens sententiam Becani scribentis, ubi Bulla Cœnæ, vel Index Librorum receptus non est, Catholicos in Germania non excommunicari, qui legunt libros hæreticos, addit: *Quæ sententia præsertim in illis locis deservire potest, ubi omnia scatent hæreticis, & hæreticorum libris; ubi enim facilis est peccandi materia, non expedit tam gravem censuram dictare, ne conscientiis laqueus injiciatur, cùm lex non debeat esse valde difficilis, sed utilis secundùm patriæ consuetudinem, loco & tempori conveniens cap. 2. distinct. 4.*

Ita ille, cui facilè assentior, si loquatur de incursu censuræ duntaxat, non autem de peccati mortalis, revera enim constituti in talibus locis faciliùs pervertuntur lectione ejusmodi librorum, quam remoti ab iis, eò quòd talis lectio juncta occasioni, facilè cum hæreticis loquendi de id genus materiis, augeat periculum perversionis. Illud autem absolutè probo, quod idem Doctor paulò pòst subdit his verbis: Inter alia etiam in hoc Indice prohibentur legi etiam Biblia Sacra, vulgari idiomate sine Episcopi, aut Inquisitoris licentia, sed & hoc non esse in Germania receptum testatur Laymannus *Lib. 2. Tr. 1. cap. 15. num. 8. Et optandum foret magnopere, ut præsertim Clerici, & Doctiores diligentius in lectionem Sacræ Scripturæ incumberent, ne, quod frequenter cum magno scandalo Catholicorum accidit, à quibusvis etiam plebeis hæreticis confunderentur.* Ità ille, ita ego, magnopere dolens, vix ullum in qualibet Urbe esse inter Orthodoxos Laicos, qui habeat: rarissimos inter Clericos curæ animarum non addictos, qui semel in mense, vel semestri studiosè lectitet Codicem sacrum. Multi etiam Parochorum, & Capellanorum curatorum vix unquam Sacra Biblia sumunt in manus, nisi cùm est concio paranda, aut perficienda; cujus summè probrosæ desidiæ conscius ego, dum profiterer Theologiam Moralem, persæpe, & perquam seriò monebam meos auditores, ut saltem promoti ad Presbyteratum quotidie manè unum, alterúmve caput è literis Sacris attentè, reflexéque legerent, memores illius querelæ, quam S. Joannes Chrysostomus *in Præfat. in Epistolas S. Pauli* expressit his verbis: *Doleo & molestè fero, quòd virum hunc* (Apostolum Paulum) *non omnes, sicut par est, cognoscant, verùm illum ita nonnulli ignorant, ut ne Epistolarum quidem ejus numerum planè sciant. Hoc verò non imperitia facit, sed quòd nolint beati Viri hujus scripta assiduè in manibus habere &c.* Ubi hanc ignorantiam exprobrat non solis Clericis, sed & Laicis.

356 VI. Ut illud peccatum non sit dubium; potest autem esse dubium vel *Iuris*, quando scilicet dubitatur, sitne revera lata lex reservans hunc, aut illum casum? vel *Facti*, ut quando scitur esse lata lex, aut statutum reservativum e. g. homicidii, at dubitatur, an sit verè patratum, an plenè deliberatè, utrùm omnes adsint aliæ conditiones, quas lex reservans illud exigit? Nos contra Armillam, & alios censemus cum Sanchez *Lib. 1. Moral. cap. 10.* Bonacina *loc. cit.* §. 4. Coriolano *loc. cit.* Diana *P. 4. Tr. 3. Resol. 4.* singulariter Tambur, *in Method. Confess. lib. 2. cap. 1 §. 4. num. 27. & lib. 5. Iuris Divini Tract. de Casib. reserv. cap. 4. num. 7.* Alviset *de privil. Regul. sect. 3. cap. 5. §. 2. n. 67.* post Suarez, Henriquez, alios, casum non esse reservatum, sive juris, sive facti dubium intercedat; res enim tam odiosa, quàm est reservatio, nequaquam extendenda est ad casus dubios, sed ad solos claros, & perspectos. Certè in nostra Societate non reser- 357
vantur nisi *manifestè mortalia*, ut liquet *ex instruct. de casibus reservatis cap. 5. fol. 49. junct. c. 6. n. 7.* Unde licèt præsumptio sit in contrarium, ut si scias te protulisse verba planè hæretica, dubites autem verè, an animo hæretico, non censeberis incurrisse casum reservatum. Lugo *De pœnit. disp. 20. num. 18.* Diana *loc. cit.* aliique plures contra Sanchez, & alios addente Rassero *Tract. de Confessione cap. 7.* etsi Clemens VIII. Anno 1601. die 9. Januarii prohibuerit absolutionem à Casibus non solùm *clarè*, sed etiam *dubiè* contentis in Bulla Cœnæ, eundem tamen Pontificem Anno 1602. die 29. Novemb. omisisse in alio Decreto, eadem de re, illa duo adverbia: *Clarè & dubiè*, adeóque ex aliquorum probabili opinione revocâsse prius Decretum. Et verò P. Pellizarius *Tom. 1. Tract. 6. cap. 1. num. 16.* apertè ita docet, exprimentibus apud Dianam *P. 10. Tr. 14. Res. 8.* Baucio, & Campanili, Clementem postea revocâsse illud prius Decretum ad terminos juris communis. Quæ loquendi ratio confirmat nostram doctrinam de certitudine requisita ad reservationem. Sed & P. Thomas Tamburinus *De Sacramentis lib. 5. de Casibus reservatis cap. 7. §. 2. n. 61.* ita scribit: *Cessavit jam declaratio* (pro Societatis Religiosis) *R. P. Claudii de casu murmurationis reservato in dubio, atque adeò idem judicandum est deinceps de ejusmodi, quod de aliis communiter reservatis.*

358 At, peractâ jam Confessione apud carentem potestate in reservata, clarè deprehendo, me errâsse, adeóque adfuisse planè omnes conditiones necessarias pro reservatione; *quid tunc agendum*? Resp. Sola pœnitentia; etenim absolutio non fuit data sub conditione: *Nisi postea constet, peccatum esse verè reservatum*, sed impertita dato casu, quo verè esset patratum, Rasserus *cap. 7. §. 6.* post Dicastillo *loc. cit.* & alios, éstque pro confessariis Societatis quoad dubia facti declaratum *in citata Instructione fol. 52.* Lege, si placet, Rasserum *loc. cit.* subtiliter notantem, haud valere hanc consequentiam: Quando comperis, peccatum, quod ut dubium confessus es bonâ fide, non esse dubium, sed certum, teneris postea confiteri, ut

certum, ergo quando comperis, esse certò reservatum, debes iterum confiteri, si reservatio fuit priùs dubia.

Cæterùm quando DD. negant, reservationem existere in dubio *juris*, id est, quando dubitatur, utrùm sit aliqua lex lata, quæ hunc, aut illum casum reservet, non intelligunt dubitationem unius cujusvis privati hominis ambigentis, an lex reservans verè comprehendat hanc, aut illam materiam, hunc aut illum casum; sed intelligunt communem, aut plurium consensum dubitantium, vel negantium; alioqui sequeretur, valere omnes absolutiones casuum reipsa reservatorum, quas impendunt indoctissimi confessarii, quod utique repugnat Tridentino Concilio *Sess. 14. cap. 7.* & videri potest Coninck *Tom. 2. in 3. part. disp. 8. n. 83. & 101.* cum Laymann. *Tr. 6. cap. 12. n. 2.* Ergo tunc solùm impedit reservationem hîc, & nunc dubium Juris, quando viri docti planè dubitant de tali lege, aut alii contra alios probabiliter censent, non extare talem legem; quo casu Cardinalis de Lugo *Disp. 20. De pœnit. sect. 2. num. 151.* ait, extare dubium *improprium*, & *positivum*, adeóque distinctum ab eo, quod vocat *proprium* & *negativum*. Non exprimit quidem quisquam Doctorum, à me nominatorum, hanc observationem, & ne quidem ipse P. Tamburinus, qui tamen propemodum solus disertè loquitur de dubio juris quoque *Lib. 5. de Sacramentis Tract. de cas. reserv. cap. 4. n. 7.* at revera ratio, quam produxi, persuadet mihi hanc notationem, quam nec puto negari à quoquam. Hinc patet, rectè fuisse à me Anno 1650. responsum ad propositam mihi scripto sequentem.

Intactam Quæstionem.

359 *Hermolaus vir doctus, & Religiosus incidit, dum peregrinatur, in casum reservatum, confitetúrque Hormisdæ Religioso alterius Ordinis, asserens, se posse absolvi ab hoc, cùm tamen Hermolaus ne quidem confitendi alteri potestatem haberet à Superiore suo. Hormisdas fidem habet Hermolao, tanquam viro docto, atque enuntiat formam Sacramentalem. Quæritur, an validè?*

Respondi: Minimè, si Hermolaus non detexit aliud peccatum, nisi reservatum; verè enim huc facit illud Concilii Tridentini *loc. cit.* pronuntiatum: *Extra mortis articulum Sacerdotes* (inferiores) *nihil possunt* (directè) *in casibus reservatis.* Si tamen addidit reservato veniale aliquod, tunc fuit *directè* ab hoc, *indirectè* à reservato absolutus, juxta ea, quæ de hoc argumento tradit ex communiore Recentiorum Coninck *cit. num. 101.* Dixi: *veniale*; cùm enim supponatur, non habuisse potestatem confitendi alteri extra suum Ordinem, non potuit Hormisdas eum absolvere *directè* à mortali, ut liquet ex dicendis infrà *Cas. XX.* at quia quivis Sacerdos potest quemvis absolvere à veniali, ut vidimus *Cas. III. num. 76.* ideo potuisset Hormisdas & Hermolaum. Quem miror, in iis literis ad me datis, vocari virum doctum, cùm erraverit in tam aperto jure. Esto enim ponamus, eum non potuisse sine notabili probro omittere Sacrum, haud tamen sequitur, potuisse accipere ab Hormisda *directam* absolutionem à reservato (saltem sine onere se sistendi suo Prælato) ut clarum est ex verbis Tridentini primùm descriptis. Fortè tamen haberet quis illam absolutionem pro *valida*, nixus authoritate P. Tamburini, qui, ut retuli suprà *n. 118.* contendit post Verricellum, etiam tunc subsistere absolutionem impensam ex opinione probabili falsa, quando solùm alicui privato apparet probabilis. Ego autem constanter nego, illum valorem in casu Hermolai nostri, quidquid sit de hoc judicio Tamburini, probato mihi quoque tunc, cùm versamur circa materiam, seu quæstionem clarè decisam, aut circa dubium *facti*. Vide tamen dicenda infrà *n. 380. 384. 385.* & refutatum à nobis infra *Cas. XX. num. 509.* P. Quintanadvennam.

Pro *septima* conditione requisita ad *actualem*, *efficacémque* reservationem statuunt apud Dianam *P. 10. Tr. 14. Resol. 63.* Navarrus, Graffiis, Josephus à S. Januario, quibus addo Quintanadvennam, scientiam reservationis, adeò ut Quintanadvennas *Sing. Tr. 3 sing. 11.* rotundè scribat: *Ignorantia reservationis sive Iuris, sive facti, etiamsi sit vincibilis, excusat à reservatione*; & loquitur generatim de omnibus reservatis; habétque Diana pro satis probabili, & pro verissima, si restringatur (de quo vide de Lugo *d. 20. sect. 2.* consentientem) ad casus reservatos in pœnam delicti, sicuti sunt, meo judicio, soli habentes annexam censuram; de aliis non assentior, videns, judicium Superiorum Ecclesiasticorum, & Regularium, praxínque communem repugnare. Sciunt Superiores, nôrunt subditi, & horum confessarii, ignorari à plerisque, si non ab omnibus expertibus Theologiæ, reservationem impositam huic aut illi peccato, & tamen tam confessarii, quàm Superiores procedunt perinde, ac si compertum haberent, fuisse cognitam reservationem. Nec censeo, confessarium Regularem præstiturum fidelitatem, quam debet suo Prælato, si nactus pœnitentem implicitum tali casu, ignarúmque reservationis, absolvens ex opinione Quintanadvennæ non dicat expressè: *Te quidem absolvam hac vice, scito autem, te imposterum non posse à me absolvi sine expressa facultate Superioris.* Vide Dianam *P. 6. Tr. 6. Res. 42.*

(360 at "Pro septima"; 361 at "Nec censeo")

Vide

Vide etiam Virginum Alviset *in Murenulis Vermiculatis*, seu *de privil. Regul. sect. 3. cap. 5. §. 2.* bene explicantem allatas conditiones, & insuper enumerantem novem causas, & Casus, ob quos *licitè*, *validéque* absolvit à reservatis inferior, quibus *n. 58.* addit hanc generalem causam: *Quando sacerdos judicat, non expedire saluti pœnitentis, si remittatur* (in Casibus Episcopalibus) *ad Episcopum*, *potest illum absolvere, quamvis alias nullo privilegio sit munitus. Nam eo casu censetur pœnitens laborare justo impedimento, atque ideo Episcopus consentire per epikiam, ut absolvatur, vel nolle, ut sit reservatum pro illo suum peccatum. Si quis excusatur ab eundo Romam propter impedimentum corporale, quantò fortiùs, si illud rejicit animam? Et ita tenent Angelus, Abbas, Dicastill., Diana, Naldus.* Ita ille. Sed certè est circa *licitam* praxim hujus doctrinæ, quam ita generaliter positam relinquo in medio, opus magnâ discretione.

362 Quæritur II. *Quisnam possit reservare casus?*

Resp. I. Spectato præcisè jure communi, potest quilibet ordinariâ jurisdictione in foro pœnitentiali pollens; etenim potest suum jus cum altero partiri cum restrictione sibi placita. Tannerus tamen *Tom. 4. disp. 6. q. 9. num. 79.* post Henriquez *Lib. 6. cap. 14. num. 2.* & alios negat contra Suarez *Tom. 4. in 3. part. disp. 29. sect. 1. num. 4.* Bonacin. *de Sacrament. disp. 5. q. 7. p. 5. §. 1.* & alios, parochis competere facultatem faciendi respectu suorum cooperatorum hanc restrictionem, sed illos solos, qui obtinent jurisdictionem utroque in foro, quales sunt quidam exempti Abbates, & Generales Religiosorum, respectu suorum subditorum Religiosorum. Nolim enim ulli parocho suadere in his partibus sententiam Suarii, jam enim sat multos casus reservârunt sibi Episcopi, cur parochus insuper alios? Vix me adduceres, ad serviendum tam rigido Parocho, nisi paupertas me adigeret.

363 II. Speciatim verò reservandi jus obtinent Summus Pontifex, & Episcopi, ut loquuntur tot Bullæ, tot Diplomata, & Acta Synodalia.

Est autem pro praxi probissimè notandum, *ordinariè* nullum teste Laymanno *Lib. 5. Tr. 6. cap. 12. num. 2. absolute* nullum teste Henriq. *Lib. 6. cap. 12. lit. e.* (etsi olim, ut addit in margine, alius viguerit stylus circa atrocissima) peccatum reservari à Papa (aliud est de Episcopis) nisi ratione Censuræ excommunicationis, vel suspensionis annexæ illi. Ac proinde causas omnes excusantes ab incursu censuræ, excusare quoque ab incursu reservationis Pontificiæ; atqui probabilissimè negant plurimi, contrahi reipsa coram Deo ullam censuram ab ignorante etiam culpabiliter, esse sub censura vetitum crimen illud, quod patravit. An autem hinc sequatur, reservari solam censuram *directè*, vide Suarez *loc. cit. sect. 2. num. 6.* negantem cum communiore Laymanni contra Durandum, & Cajetanum. Notandum quoque, Casus, quos Papa sibi reservavit, appellari Papales, quos Episcopus Episcopales *Absolutè*; at illi dicuntur Episcopales *per accidens*, qui *per se* sunt quidem Papales, at potest absolvere Episcopus in casu necessitatis juxta dicenda infrà *n. 367.*

III. Solent Episcopi communiter reservare septem, vel octo crimina, ut notant Tannerus *num. 81.* Laymann. *Lib. 5. Tract. 6. c. 12.* & alii: Scilicet homicidium voluntarium, etiam occultum, crimen incendiarii domûs, aut frugum, sacrilegium, quando scilicet locus sacer sanguine, semine, aut furto violatur; perjurium in judicio, itemque dictum falsum testimonium, falsificatio literarum, sortilegium; sive magiæ exercitium, ut explicat Laymannus, seu divinatio, ut placet Tannero, adulterium, blasphemia, & reliqua enormia scelera, ob quæ olim imponebatur pœnitentia publica. 364

Quia verò neque hæc omnia, neque hæc sola reservantur in quavis Diœcesi, idcirco cùm te accingis ad excipiendas in hac, aut illa Diœcesi Confessiones, sciscitare, quænam peccata sint illic reservata. Equidem in hac Constantiensi *Part. 1 Tit. 11. num. 16.* Constitutionum Synodalium exprimuntur 43 *Casus* reservati partim Clericorum, partim Laicorum. *Satin multi?* 365

IV. Ex Decreto Clementis VIII. non licet Superioribus Regularibus reservare absque facultate Capituli Generalis, aut Provincialis plures, quàm XI. Casus relatos à Tannero *n. 80.* Laymanno *n. 6.* Kiene *l. c. Part. 3. in princ.* breviter explicante singulos per diversa capita. Vide infrà *Cas. XX. n. 670. & seqq.* 366

Quæritur III. *Quinam polleant potestate absolvendi à reservatis?* 367

Resp. I. Tum omnis, qui reservavit, tum hujus Superior, aut successor, tum in articulo mortis quilibet charactere Sacerdotali munitus, juxta dicta *Cas. III.* tum omnis præditus potestate delegatâ sibi à reservante, adeóque in primis Episcopi in Casus Papales incursos à valetudinariis, pauperibus, delicatis, mulieribus, impuberibus, & universim, quando nequit sine magna difficultate adiri Pontifex, ita tamen, ut sublato impedimento, pœnitens se sistat Pontifici. *Cap. Mulieres. & Cap. Quamvis. De sent. excommun.* ut explicat Suarez *Disp. 30. Sect. 3.* testante Dicastillo *De Pœnit. disp. 11. dub. 16. n. 265.* doctrinam horum Capitulorum extendi à plerisque DD. ad omnes excommunicationes reservatas Papæ, atque adeò ad contentas in Bulla Cœnæ, & exprimente Lugone *Disp. 15 sect. 6. num. 128.* illam compari-

paritionem (cujus tamen necessitatem negat Diana, & alii *P.9.Tr.7.Resol.9.* legendus) coram Papa fieri solùm ad accipiendam pœnitentiam, & satisfaciendum Sedi Apostolicæ, non autem ad iterum confitendum Sacramentaliter. Idque potest Episcopus confirmatus, esto necdum sacerdotio insignitus. Rallerus *De pœnit.cap.7. num. 22.* & licèt adsit Nuntius Apostolicus, testibus Avilâ *De cens.Part.2. cap. 7.dub.6.* Henriquez *Lib.6.c.9.* Dianâ *Part.9.Tr. 7.cit.Resol.9.* item Thom.Tamb. *De Sacram. Lib. 5.c. 12.§.2.* & aliis contra Lugonem *Disp. 20.*
368 *num. 221.* Dicastillum *loc. cit. num. 366.* atque alios plures, quibus adhærebis tutiùs, quàm aliis, addente tum generatim Texedâ apud Dianam *Part.10.Tr. 14. Resol.4.* quemvis præditum potestate in casus reservatos, pollere eâdem in censuras reservatas, tum Patre Emmanuele Sa *verb. Absolutio n.21.* si casus sit quidem reservatus in Diœcesi pœnitentis, at non in tua, posse à te donari absolutione; tum Dicastillo contra Tamburinum *Ibid.* Dianam *cit. Res. 9.* & Boss. apud eundem, si nec Nuntius adiri queat, possit autem alius privilegiatus, hunc esse præferendum Episcopo; at deficiente tam Legato Pontificis, quàm privilegiato, si impedimentum sit perpetuum, ut e. g. perpetua paupertas, posse Episcopum etiam in casu hæresis (hunc Casum non admittit Diana *P.12.Tr. de Conclavi Resol. 25.* saltem in Italia) absolvere eo modo, quo in articulo mortis defendit Dicastillo *num. 268.* contra Suarez, & Sanch. subdens meritò *num. 270.* cum Tamburino, Diana *cit. Resol.2.* Avendanno *in Thesauro Indico Tom.2.in Add.n.27.* & aliis pluribus contra Bonac. & alios, si nequeas in propria persona adire Pontificem, vel ejus Legatum, haud teneri remittere nuncium, aut literas ad illos, aut vocare ad te; quam doctrinam fui jam secutus suprà *Cas. III. n. 135.* post Rallerum, & alios ibi nominatos.

At *irretitus casu Papali ne quidem Episcopum adire potest, & tamen urget necessitas prædicta.*

369 Resp. Ergo juxta Suarez, Palaum, Tannerum *d.6.q.10.dub.6.* & alios relatos à Diana *cit.Tr.7.Resol.10.* cum Tamburino *loc. cit. n.36.* (enumerante *num.38.* decem Casus contra Vasquez, Bonacinam) adeat parochum, seu alium habentem potestatem in ejus alia peccata mortalia: poterit enim ab hoc æquè, ac ab Episcopo obtinere beneficium absolutionis. Quam doctrinam idem Palaus loquens de *directa* absolutione *Tr.23. P.15.§.4. n.4.* cum pluribus contra Vasquez extendit etiam ad parochum respectu casuum Episcopalium, si nequeat adiri Episcopus, ejúsve Vicarius, & urgeat necessitas communicandi, sacrificandi, diu alioquin carendi absolutione. Vide infrà *n.384.*

370 Adhæc stante Decreto Concil. Trid. *Sess.24. c.6. de Ref.* possunt Episcopi per se, vel per alium à se deputatum absolvere ab omnibus casibus reservatis Pontifici, quando sunt occulti, exceptâ hæresi, à qua etiam occulta nequeunt nisi per se immediatè absolvere. Quæ potestas utrùm hac etiam ætate locum habeat in casibus Cœnæ Domini, & in hæresi etiam occulta, decernere non vult Dicastillo *num. 107.* propter quoddam Decretum Inquisitionis, quo tamen non obstante, habet Rallerus *De pœnit. c.7. num.20. & 21. affirmativam* pro probabili. Sed ita judicavit ante Decretum Congregationis Anni 1665. quod anathemate percellit tradentes hoc pronunciatum: *Sententia asserens, Bullam Cœnæ solùm prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, Anno 1629. 18. Iulii in Consistorio S. Congregat. Eminent. Cardinalium, visa & tolerata est.* Quam tamen derogationem fuisse non temerariè, etsi à parte rei malè negatam à tam multis, disces vel ex responso

Sancti recèns Canonizati.

V*Idelicet S. Francisci Salesii, cui cùm Romæ fuissent in Examine Episcoporum propositæ triginta quinque quæstiones ex universa Theologia, utpote tunc designato Coadjutori Episcopi Genevensis, ipséque Summus Pontifex Clemens VIII. primam proposuisset, & insuper hanc postremam*: Possèntne Episcopi ab hæresi absolvere? *Eruditissimus hic Candidatus respondit*: Possunt ex Tridentino Concilio. *Cùm autem Pontifex subjecisset: Non esse hanc suam mentem, antiquatum enim fuisse illum articulum recèns.* Quandoquidem, *inquit observantissimus filius Ecclesiæ*, non est mens Vestræ Sanctitatis, à me discedo, prorsus Pontificiæ acquiesco. Ita loquitur in versione vitæ hujus Sanctissimi Antistitis P. Franciscus Creuxius *P.3.c.7.*

Occasione hujus memoro, fuisse me literis à quodam Prælato Religioso datis Octobri Anni 1665. rogatum, ut sibi scriberem, quæ mihi constarent de praxi Episcoporum nostratium circa absolutionem ab hæresi publica. Respondi, Reverendissimos, & Illustrissimos Constantienses Præsules non solere tales absolvere sine expresso Privilegio ad quinquennium, & ad Octodecim Commissarios, seu subdelegatos, hócque completo peti confirmationem, vel ampliationem: Item modernum Serenissimum, & Reverendissimum Episcopum Frisinganum potiri etiam Privilegio expresso, & sine restrictione ad numerum Annorum. Postea comperi, Illustrissimos Augusta-

gustanos, Eichstadienses, Ratisbonenses, Lausannenses, Herbipolenses, Monasterienses, Moguntinos (quorũ postremus Anno 1673. solùm pro foro *interno* accepit Româ potestatem, ut mihi Moguntiâ nunciatum à Veterano Theologo) planè diversimodè hîc procedere ob diversam potestatem, limitatam scilicet respectu plerorúmque ex his Episcopis, illimitatam respectu aliorum.

APPENDIX I. NOVI CANONISTÆ.

a SEd placet ad longum referre ea, quæ P. Henricus Wangnereck Commentario Exegetico in omnes Decretales, luci dato Dilingæ Anno 1672. quo cœpi adornare præcedentem emendatam, lucupletatámque Editionem *Lib. 1. Tit. 28. De off. Vicar in cap. Licèt in 6.* scribit hanc in rem.

b Circa crimen hæresis, inquit, certum est, „si lapsi in hæresin pœnitentes sint, & hæresin „abjurârint (*in foro judiciali, ut notat Laymannus mox citandus*) ab excommunicatione Pa„pali in foro *externo* per Episcopum absolvi „posse juxta Archidiac. & Francum *in cap. Ut „officium de hæretic. in 6.* Idque potiori jure dici „debet. De Episcopis Germaniæ, ubi inquisito„res hæreticæ pravitatis alii non sunt, atque a„deò in locum, & officinm illorum succedunt, „veluti delegati sedis Apostolicæ. Sublatâ „autem excommunicatione in foro *externo* „absolutus mitti potest ad quemvis sacerdo„tem, ut in foro *interno* à peccato hæresis ab„solvatur.

c „ Certum est 2. Antequam hæreticus pœni„tuerit, & hæresin abjurârit, ut ab excommuni„catione in foro *externo* absolutus sit, si rectâ „veniat ad Episcopum, vel ejus Vicarium, in „foro pœnitentiæ ab iis absolvi non posse, juxta „Laymannum *in Conclus. Canonic.*) de jurisdi„ctione) *c. 4. n. 74.*

d „ 3. Dubium est, utrùm facultas Episcopis „à Concil Trid. concessa ab hæresi occulta, & „aliis Bullæ casibus per posteriorum Pontifi„cum Decreta sublata sit, ut videre est apud „Rodriquez *Tom. 1. qq. Regul. q. 20. art. 4.* Suarez „*de censuris disput. 21. sect. 3. num. 15.* Quod „ad Episcopos Germaniæ attinet, rectè memi„nisse jubet Laymannus *loc. cit. n. 73.* doctrinæ, „quam Doctores uno ore non solùm æquam, „verùm etiam necessariam tradunt, casus Pa„pales, ob nimiam frequentiam, vel impedi„mentum adeundi Papam, fieri Episcopales; „quod vel maximè locum habet inter hæreti„cos in Germania, imò & in aliis casibus, ut „confidenter existimem, cum eodem Layman„no, securitatis potiùs, quàm necessitatis, si E„piscopi Germaniæ potestatem absolvendi hæ„reticos, quantumvis notorios à Pontifice pe„cialiter petant, quod probari potest *ex cap. 1. „De temp. ordinat.* ubi Pontifex prohibet, ne E„piscopi Italiæ aliquem ultramontanum ordinent sine licentia Papæ, id solùm restringit ad„ Episcopos Italiæ, & Suarez *De legib. lib. 6. „cap. 3. n. 21.* negat, extendi posse ad Episco-„ pos Germaniæ, etsi videatur ratio similis, &„ idem periculum, additque, eam doctrinam„ facilè applicari posse ad alia exempla, nam in„ præceptis Ecclesiæ multa reperiri posse simi-„ lia, inter quæ sunt pòsteriora decreta Pontifi-„ cum, quibus videtur tolli potestas absolven-„ di ab hæresi occulta, concessa Episcopis à Tri-„ dentino *Sess. 24. cap 6. de Reform.* ubi & ab a-„ liis casibus Bullæ Cœnæ, præsertim in Bulla„ Cœnæ Gregor. XV. talia videlicet non exten-„ di ad Germanos, sed ejusmodi casus Papales,„ propter multitudinẽ, & difficultatem adeun-„ di Pontificem fieri Episcopales, juxta com-„ munem DD. Urbanus verò VIII. articulum„ de potestate ablata Episcopis mox omisit, a-„ deòque cum Gregorio exspiravit.

Hactenus neotericus ille Canonista, è e Theologica exedra ad Canonicam evectus, atque pro doctrinis *lit. c. & d.* descriptis rectè allegans Laymannum; quod verò subdit postremo versu sui discursûs, dè exspiratione articuli, concernentis ablationem potestatis concessæ à Trident. Episcopis, non videtur mihi ita generatim dictum satis consentire cum interdicto Alexandri VII. de quo suprà *num. 370.*

II. Tempore Jubilæi extraordinarii, seu 372 extra Annum Sanctum impertiri consuevit cuilibet approbato Sacerdoti potestas absolvendi quemlibet à quibuscunque peccatis, & censuris etiam Sedi Apostolicæ reservatis, ut latè explico *in Tract. de Iubilæo Quintuplici*, edisserens omnes clausulas Bullarum Jubilæarum, id petentium. Qui Tractatus obtinet tertium locum *in Quinario.*

III. Singulariter verò delegatâ à Pontifi- 373 cibus, amplissimâque absolvendi facultate gaudent Religiosi Ordines Mendicantium, respectu omnium, extra Bullam Cœnæ, Casuum Pontificiòrum, respectúque omnium personarum sæcularium, nam de Religiosis esse aliam rationem, ostendam infrà *Cas. XX.* Etsi autem Bullæ, quibus varii Pontifices concessêre illam potestatem, constent tam amplis, pinguibúsque clausulis, ut nullius imprudentiæ argui possint gravissimi, piissimi, Sedis Apostolicæ Reverendissimi Doctores, qui abhinc 20. 30. 60. Annos scripsêre, eandem potestatem extendi (extra Italiam) ad casus quoque Episcopales, postea tamen partim prodiêre, partim primùm innotuêre authenticè tam multæ Bullæ, & Declarationes in favorem Dominorum Episcoporum, adversùs Mendicantes conscriptæ, ut iis expensis, Alexander VII. inter illas 28. propositiones, de quibus suprà *num. 47* etiam hanc velut *scandalosam* prohibuerit sub excommunicatione: *Mendicantes possunt absolvere à Casibus Episcopis reservatis, non obtentâ ad id Episcoporum facultate:*

re; quam censuram *in actu exercito* confirmavit Clemens X. in Constitutione: *Superna.* Censentur autem Episcopi concedere hanc facultatem, quando nôrunt, vigere apud Religiosos (sicuti re verâ verissimâ viget in Germania,) morem absolvendi à talibus casibus, & tamen non contradicunt, sicuti suprà *Cas. II. num. 65.* dixi de audiente Confessiones ex *tacita* approbatione Episcopi, & *Cas. III. num. 85.* ex *tacita* facultate Parochi.

374 Adde, quòd consuetudo possit ampliare, imò tribuere jurisdictionem *cap. Duo simul. de offic. ord. junct. Gloss.* Navarr. *in Manual. c. 27. n. 255.* loquens in specie de casibus reservatis. Plura de Regularibus dicam infrà *Cas. XX.* quibus junge dicta suprà *Cas. III. n. 85. & seqq.* Priùs tamen hîc notato; si quis casus Episcopalis habet excommunicationem ab homine latam speciatim, & Reus nondum satisfecit parti læsæ, absolvendum non esse Suar. *Tom.*

375 *5. in 3. p. disp. 7. sect. 5.* Adde quoque singularem doctrinam, quam exhibet Franc. de Arauxo *De Ecclesiastico Statu Tr. 3. q. 31. cas. 6. n. 27.* quòd videlicet censuræ, & irregularitates, quarum absolutio, & dispensatio inhibetur Episcopo à Conc. Trid. *Sess. 24. c. 6.* tunc, cùm sunt deductæ ad forum *externum*, possint tolli per Episcopum, si fuerunt quidem deductæ ad forum *externum*, at non probatæ intra terminum à jure præscriptum, eò quòd manere occultum, nec esse deductum ad forum contentiosum sit idem, quod esse quidem deductum, at non esse probatum. Quam doctrinam non solùm applicat hic Doctor casui, qui contigit, sed insuper addit, quando Episcopus, seu Papa citavit partem ream excommunicationis reservatæ, & convictæ pœnam indixit acceptatam ab ipsa parte, ejusmodi excommunicationem desinere post hanc acceptationem esse reservatam, atque ita de facto practicari Salmanticæ, ubi Vicarius, seu Officialis Capituli, Sede vacante, absolvit ab excommunicatione, quam incurrerant per egressum è Monasterio Moniales, & pro quo condemnatæ ad pœnam, acceptaverant hanc. Quia tamen dispensatio in irregularitate ex homicidio voluntario (aliud censet de Casuali) est omnino specialiter reservata Sedi Apostolicæ per Decretum Tridentinum *Sess. 24. c. 6.* ideo nequit in ea dispensare Episcopus, non modò lite pendente, sed neque finitâ per pœnæ acceptationem. Ita hic Doctor, cui facilè assentior, quoad hoc punctum irregularitatis; at, quoad censuras reservatas committo Lectoris judicio, veritus, ne ea doctrina adversetur communi sensui, & praxi Germanicæ.

* * *

APPENDIX II.

Dicta *Num. praeced.* de Casibus Episcopalibus aliquantum illustro responso ad hasce literas.

U*T omne trinum sit perfectum, velim, à Rev. V. aliquam annotationem addi in Alph. confessariorum. Cas. 8. n. 375. circa Constitutionem Alexandri VII. negantem Mendicantibus facultatem absolvendi à Casibus Episcopo reservatis, non obtentâ ad id Episcoporum facultate; utrùm illa Constitutio intelligenda sit prohibere solùm absolutionem* directam, *non verò* indirectam, *qualis esset, si pœnitens habens casum Episcopalem, existeret in necessitate communicandi, in qua non haberet copiam confessarii, habentis potestatem in casus Episcopales.*

Ita ad me die 26. Julii Anno 1668. quidam Theologiæ Moralis Professor, idcirco utens illo vulgari Acroamate, quòd hæc quæstio sit *tertia* inter eas, quæ comprehenduntur iisdem literis, ac pertinentes ad alios Tractatus. 376

Respondi autem in hunc modum: Non caret specie veri, quòd Alexander loquatur solùm de *directa* absolutione, idcirco quòd videatur, quoad potest, vitanda correctio tot eruditissimorum, adde, & piissimorum virorum, qui nixi valde emphaticâ clausulâ Bullarum Pontificiarum, docuerunt, competere Mendicantibus illam potestatem; re tamen verâ dicendum est, Alexandrum sustulisse etiam illam *indirectam*, de qua movetur quæstio; ita inquam sustulisse, quatenus extenditur ad vim tollendi necessitatem recurrendi post Communionem e. g. ad Episcopum, aut ejus Vicarium, quandoquidem generalis regula est, quòd, quando extra mortis periculum inferior ab Episcopalibus absolvit propter difficultatem conveniendi Superiorem, taliter absolutus debeat se postmodum præsentare per se, vel per alium Episcopo, aut ejus Vicario *directè* absolvendum. Laymannus *Theolog. Moral. Lib. 5 Tract. 6. cap. 13. num. 6.* post Suarez, loquens in specie de reservatis Episcopo. Vide tamen dicenda inferiùs hoc ipso *Casu VIII. n. 389.*

IV. Quivis præditus potestate in mortalia advenæ, vel peregrini, potest eum absolvere à reservatis in sola patria peregrini, quia confessarius judicat juxta leges sui, non autem alieni domicilii. Lugo *Disp. 20. n. 69.* cum multis contra multos, non audiendos propter Bullam Clement. X. incipientem: *Superna.*

Quæritur IV. *An qui confessus est habenti potestatem absolvendi à reservatis, oblitus tamen est aperire peccatum reservatum, censeatur nihilominus esse consecutus relaxationem, ita ut, quando illud peccatum redibit in memoriam, possit remitti à quovis, qui in reliqua ipsius mortalia potestatem habet?* 377

Resp.

Resp. *affirmativè* cum communiore doctrina apud Lugonem *Disp. 20. num. 85.* eò quòd Confessarii Privilegiati, aut tempore Jubilæi, quando proferunt formam absolutionis, dicant *expressè*, vel *implicitè*: *Absolvo te, in quantum possum*, &c. atqui potest Confessarius ita absolvere, ut si velit, tollat reservationem etiam obliti peccati, quam doctrinam porrigit Lugo *n. 106.* ad invalidam, imò nonnulli contra Lugonem, Comitolum, & alios ad casum, quo illa Confessio fuit sacrilega; sed contrarium tene, & vide Dicastillum *Disp. 11. dub. 8.*

378 Quæritur V. *Quid agendum ei, qui casu reservato pressus nequit adire Superiorem, & tamen necessitas confitendi urget, quia e.g. debet facere Sacrum?*

Resp. I. Probabile quidem est, talem non obligari facere ullam Confessionem, nisi soli Deo cum vera contritione, oppositum tamen, quòd scilicet debeat confiteri alicui inferiori, habenti potestatem in alia ejus peccata lethalia, est multò probabilius, propter præceptum Christi de Confessione mortalium præmittenda Communioni.

379 II. Posito, quòd præmittas Confessionem apud talem Confessarium, vero quidem similius est, esse cum non reservatis mortalibus aperienda etiam reservata, eò quòd in hoc casu non appareat ratio sufficiens ad dimidiandam Confessionem, opposita tamen est etiam probabilis, eò quòd nemo sit obligandus ad confitendum bis idem peccatum. Quæ ratio, & o-

380 pinio vera est in sententia illorum solorum, qui cum Tannero paulò pòst referendo ajunt, in similibus eventibus pœnitentem absolvi solùm *indirectè*, & cum onere se sistendi Superiori, pro *directa* Sacramentali absolutione, non autem in illorum, qui cum Marchantio, Diana, Palao mox citandis ajunt, onus sistendi se Superiori non esse impositum ad percipiendam ab ipso absolutionem Sacramentalem sed solùm ad accipiendam directionem, medicinam spiritualem, &c. Sed limitationem vide *Cas. XX. n. 692.*

381 III. Si inquinatus casu reservato habeat animam immunem ab aliis mortalibus, debebit necessariò manifestationi reservati addere manifestationem alicujus venialis, alioqui non aderit materia idonea *directæ* absolutioni, usus tamen Ecclesiæ non permittit, ut in tali casu confitearis simplici sacerdoti, seu illi, qui nequit te absolvere ab ullo mortali. Palaus *Tract. 23. punct. 15. §. 7.* contra Dicast. *citat. Disp. 11. n. 308.*

382 IV. Non sola necessitas Confessionis, aut Communionis, seu Sacrificii præbet justam causam ita confitendi, & obtinendi absolutionem, sed etiam casus, quo alioquin oporteret diu carere Confessione, & Communione. Marchant, Diana, Palaus *locis citatis*, & *citandis*. Adeò ut Hurtadus apud Dian. *Part. 5. Tract. 13. Res. 8.* non ausit resolvere, utrùm spatium unius noctis sit in hac materia habendum pro diuturno, necne. Meritò tamen id negat Diana *loc. cit.* quidquid ingeniosè contra illum promat Caramuel *in Theol. fundam. n. 1301.*

V. Licèt verosimilius sit, doctrinas præcedentes non habere ita generaliter locum, quando casus non modò est reservatus, sed insuper habet adjunctam excommunicationem reservatam, eò quòd videatur, Confessionem non esse, nisi in solo casu extremæ necessitatis, faciendam inferiori; oppositum tamen non est planè improbabile. 383

VI. Quid agendum sit Confessario inferiori, quando pœnitens non vult, cùm posset adire Superiorem, aperiam *Cas. XX.*

VII. Tametsi P. Tannerus *Tom. 4. disp. 6. quæst. 7. dub. 4.* referens pro omnibus responsionibus traditis varios autores, & rationes absolutè scribat *num. 74.* pœnitentem in casibus à nobis indicatis absolutum, habere onus, & obligationem se sistendi Superiori, & quidem, quàm primùm potest, *directè absolvendum* à reservatis, attamen Marchantius *in Tribunali Sacrament.* approbatus à Diana *Part. 9. Tract. 7. Res. 11.* & rursum *Part. 11. Tract. 8. Res. 49.* plures referente, Palaus *Tract. 23. punct. 15. §. 4. num. 3.* atque Pasqualigus *in Observationibus in Lauretum de Franchis Part. 1. num. 1456.* citans etiam Palaum tradunt, quando non patet aditus ad Superiorem reservantem, vel ejus delegatum, aut non nisi cum gravi difficultate, longa mora, aut detrimento, posse ab inferiori absolvi *directè* à reservatis, cum onere tamen comparendi, cessantibus impedimentis, coram Superiore, aut ejus delegato; loquuntúrque Marchant. & Diana generatim de casibus cuicunque Superiori reservatis, Palaus de solis reservatis Papæ, aut Episcopo. Hanc eandem sententiam loquens etiam de Superioribus generatim habet pro probabili Dicastill. *Disp. 11. dub. 16. num. 306. & seqq.* tradens, esse probabile, quòd quando sine magno probro nequit omitti Communio, nec conveniri Superior, casus ille desinat esse reservatus, ita ut ab illo *directè* absolvat inferior, attamen cum onere sistendi se Superiori, ut addit *num. 309.* non quidem ad rursum confitendum, sed ad alios honestos fines. Hoc certum est ex Decreto Clem. VIII. pro Regularibus, quòd Prælati Regulares teneantur quandoque in particularibus casibus permittere Ordinariis Confessariis, ut absolvant *directè* à reservatis, non tamen semper. Vide de nostra Societate infrà *Cas. XX. n. 688.* 384 385

VIII. Supponunt omnes Doctores, posse à Superioribus tradi inferioribus Confessariis potestatem absolvendi à reservatis, ita tamen, ut absolutus teneatur, & quidem sub mortali, 386

comparere coram Superiore vel per se, vel per Confessarium, saltem ut ei explicet animæ statum, accipiátque ab illo remedium. Hanc doctrinam fusissimè explicant, probántque Lugo *Disp. 15. Sect. 6. §. 3* & Dicastillo *cit. Disp. 11. dub 13.* ubi etiam nominatim hoc tradunt, & probant de Religiosis Societatis; qua de re nos infrà *Cas. XX.*

387 Quæritur VI. *Quid Confessario faciendum, quando casus reservatus, à quo nequit directè absolvere, proponitur ipsi solvendus?*

Resp. I. Si verè dubitet, an casus sit reservatus, absolvat juxta dicta suprà *n. 356.* secùs, si dubitet, an ipse habeat potestatem in peccata, quæ novit esse reservata, nisi fortè sciat, se antè habuisse, sed dubitet, an exciderit illâ. Etenim tunc propriè locum habet Axioma de meliore, in dubio, conditione possidentis, & quòd mutatio non sit supponenda, sed probanda; quod Axioma de meliore conditione possidentis ego ex instituto, & fusè declaravi suprà *Tract 4. n. 305.* ob novam quamdam illius impugnationem. Quòd si absolvat, falsò ratus non esse reservatum, non remittetur. Tamb. *De Sacram. Lib. 2. cap. 12. §. 3.*

388 II. Si novit, peccatum esse reservatum, séque carere potestate in reservata, tametsi, *per se loquendo*, deberet illum dimittere absque absolutione ulla, ut fert communis sensus, potest tamen communiter illi impertiri absolutionem, sicut tradit cum aliis Laymannus *Lib. 5 Tract. 6. cap. 11. n. 13.* loquens, ut & ego, de pœnitente, putante se posse à tali Sacerdote absolvi, & declaro hoc

Casu Lugendo.

389 *Hirtacus reus homicidii occulti confitetur illud Sacerdoti exposito in loco peregrinationibus celebri: At hic destitutus potestate in tale crimen, ignarus quoque, seu immemor hujus nostræ doctrinæ, dimittit dolens summè tristem sine absolutione, dicens, se carere potestate absolvendi; iret ergo ad aliquem P. Capucinum, aut Reformatum &c. quid pronuntiandum de hoc facto?*

De hoc, inquam, facto, quod narravit mihi, qui ita egit cum Hirtaco. Factum probâsset (posito, quòd illi Religiosi essent prædici in Casus Episcopales potestate) Vasq. quem refero *loc. cit.* ego improbavi nixus authoritate, & rationibus ibidem adductis. Ergo debebat dicere: Mi bone vir, summè doleo, quòd nequeam te aliter absolvere, quàm cum onere, ut vel hoc peccatum rursum confitearis alicui P. Capucino, Franciscano, Dominicano, Augustiniano, aut Jesuitæ, vel (quod certius) te conferas Constantiam ad aliquem Jesuitam (Pœnitentiarium) cujus nomen dabo tibi scriptum, vel certè ad me redeas intra tantum, aut tantum temporis, donec ego Constantiâ accipiam ab Ecclesiastico Superiore meo potestatem te integre exsolvendi, ita tamen, ut nullus mortalium sit quidquam suspicaturus de te; vel denique accedas D. Parochum, aut Decanum N. præditum majore potestate, quàm ego. Frustra fuisset directus *immediatè* ad D. Vicarium Generalem; nec enim nostri Germani possunt facilè talibus Dominis confiteri sine manifesto periculo alicujus notæ, seu infamiæ.

Quid *si verò prævidisset ille Confessarius Hirtacum nullo modo acquieturum verbis Confessarii?* 390

Resp. Si recusaturus erat ex pertinacia culpabili hanc monitionem, non poterat absolvi, utpote indispositus: si ex inculpabili, quòd Hirtacus non posset (ob tenuitatem judicii e. g.) sibi persuadere, Sacerdotem expositum in loco, ad quem sit tantus affluxus, ad exonerandas conscientias carere potestate, tum non video, cur generalis doctrina de absolvendo pœnitente, laborante ignorantiâ invincibili tradita suprà *num. 316.* non potuerit etiam hic locum habere? Cur etiam non illa, quòd ignorans peccatum, quod admittit, esse reservatum, non incurrat? Suprà *num. 360.* Cur non illa, quòd, qui nequit accedere Papam, vel Episcopum (posito quòd Hirtacus nequiverit venire Constantiam) non teneatur mittere nuntium, vel accedere delegatum? Suprà *num. 368.* Denique si nequivit omittere Communionem sine nota, vel non venire Constantiam nisi post duos, tresve menses, poterat juxta Palaum, Marchantium, Dianam suprà relatos absolvi *directè*, sed cum onere comparendi coram Episcopo, Vicario, aut Pœnitentiario Diœcesano pro medicinali. Consentit Henricus Wangnereck loco, quem allegavi suprà *num. 354. in Cap. Ad audientiam. De offic. Vicarii*, loquens de non valente accedere præditum ordinariâ jurisdictione.

Nota bene, mi Neoparoche, nove Confessarie, hos tam multiplices modos juvandi periclitantem fratrem tuum, pro quo mortuus est Christus, ut, quando imminet tale discrimen, revoces in mentem, quidquid verè probabilium opinionum ad illud periculum avertendum facientium unquam audisti, legisti, & applices illam, quam censes maximè profuturam animæ, ad te velut patrem confugienti, memor aureæ Regulæ, quam retuli ex P. Lessio *num. 325.* Plura de modo, & ratione agendi, quando Confessario carenti potestate in reservata proponitur unum tale, tradam *Cas. XX.* Interim repete, quod *num. 295.* dixi de illo, qui advertit, se absolvisse à reservatis, à quibus non poterat, & nota Casum, pro cujus resolutione Hermes, gnavus valde Confessarius 391

us sæcularis, me utcunque anxius convenit pridie, quàm hæc inserenda alteri editioni scriberem.

Est autem hujusmodi.

392 *Hortensia conceptam ex adulterio prolem necavit in utero. Acta stimulus conscientiæ suscepit molestam peregrinationem Confessionis causâ, quam & peregit apud Confessarium præditum potestate in reservata, sed abortum siluit pudore victa. Vrgente tamen conscientiâ accedit Hermetem; nudat ipsi conscientiam, obtestans, ut se eripiat faucibus dæmonis. Negat hic, pollere se potestate in infanticidium, at se eam petiturum, rediret ergo Hortensia post quatuor decim dies, se certò impertiturum ipsi beneficium absolutionis. Sed cùm Hortensia nollet è confessionali sede recedere sine absolutione, eam impendit Hermes, at cum onere redeundi ad se designato tempore, dimisitque lætam, ac parere paratam. Priùs verò, quàm illuceret dies comparitioni dicta, me accessit consilii causâ Hermes, cui respondi: Rectè egisse.*

Et *primò* quidem rectè egit, quòd non fuerit secutus in praxi opinionem illorum, qui, ut retuli *num. 377.* censent, reservationem tolli per absolutionem etiam sacrilegè confitenti datam à prædito potestate in reservata; cùm enim videret, posse Hortensiam eò adduci, ut sequeretur tutiora, & probabiliora simul, cur, oro, in re tanti momenti non conatus fuisset adducere? *Deinde* etiam rectè egit, quòd ad tantam instantiam absolverit cum onere rursum se sistendi: causam attuli paulò antè. *Denique* & fecit, quod conveniebat, dum, me suadente, petiit *immediatè* ab ipsomet Reverendissimo D. Vicario Generali facultatem reconciliandi integre illam propè perditam oviculam DEO, & quieti conscientiæ. Quòd si Hermes rationabiliter dubitâsset, essétne illa misera peccatrix reversura ad se, tunc sanè debuisset se accommodare sententiæ à nobis non approbatæ *cit. num. 377.* quia, *ubi est majus periculum, ibi est pleniùs consulendum Cap. 3. De Elect. in 6.* Adde quòd ego à cujusdam Monasterii Superiore, non habente potestatem absolvendi ab hæresi, interrogatus, utrùm potuerit Sacramentali absolutione donare personam, quæ in prima post reditum ad Ecclesiæ gremium Confessione aperuerat quidem legitimo Confessario hæresin, at sacrilegè siluerat aliqua? Respondi: Cùm hæresis non sit à Papa reservata, nisi ratione censuræ, possit autem tolli censura etiam in sacrilega Confessione, minimè ambigendum, quin prior Confessarius illam reipsa sustulerit, & consequenter absolutio, de qua tunc consulebar, fuerit & *valida* & *licita*, ac proinde abigendus sit omnis scrupulus, quandoquidem peccatum hæresis non annumeratur Casibus Episcopalibus.

APPENDIX PAROCHIANA.

Et quia facta hîc mentio absolutionis ab hæresi, indico me die 8. Maji, 1677. cùm antecedentia jam excusa essent in proximè antecedente editione, at necdum sequentia, conventum fuisse à quodam Parocho, qui proposuit duos Casus huc apprime facientes.

Primus erat hic.

Hilaria Lutherana nupta catholico militi accedit Parochum, confitens inter cætera suum Lutheranismum. Negat hic posse eam à se absolvi. Miratur Hilaria, asseritque, se revera, quando versabatur inter suos, existimâsse, religionem Lutheranorum esse Christi religionem, nunc autem aliter doctam velle se vivere & mori Catholicè, an potuit absolvi a simplici Parocho?

Respondeo potuit in foro interno, nec fuit necesse deferre ad externum, seu ad Superiorem Ecclesiasticum, nisi fortè ratione alicujus scandali, propter quod debuit tamen, antequam absolveret Hilariam, petere ab illa facultatem, deferendi ad Superiorem.

Alter erat hic.

Habui, inquiebat ille, quatuor pœnitentes reos Casuum Episcopo reservatorum, quibus dixi, carere me potestate remittendi, redirent ergò ad me tali & tali tempore, petiturum interea potestatem absolvendi. Tres illorum condixerunt quidem, at non redierunt; quartus non potuit ulla ratione induci, ut promitteret se rediturum, quare dimisi inabsolutum. Antequam autem efflueret tempus indictum reversioni trium priorum, petii literis à D. Vicario Generali potestatem relaxandi illa vincula, & obtinui, sed quia interea cognosco illos non redituros, quæro, an mihi sit fas potestate, quam obtinui pro illis, uti pro aliis tribus si qui fortè se sistant?

Ad primum dubium de tribus prioribus respondeo, non posse per se loquendo damnari illam dilationem absolutionis, si tamen potuerunt persuaderi, ut accederent Religiosum pollentem jure in reservata, fuisse hoc medium potiùs amplectendum.

Ad alterum de iisdem dubium, si in suis ad D. Vicarium literis expressit individuum crimen, non videtur posse concessa facultate uti erga

erga reos alterius criminis reservati; quia à tam diversis non fit illatio. Si autem in genere petiit potestatem tres absolvendi à casibus, seu casu reservato, sitque certum, nullum ex illis tribus redituram, poterit, ut reor, impertitâ gratiâ uti erga alios, qui ante concessionem illius delegatæ potestatis inciderunt in idem delictum.

d Ducor, quia, cùm illæ tres personæ non fuerint utique nominatæ D. Vicario, sed duntaxat crimen, videtur illa gratia fuisse limitata duntaxat ad numerum ternarium indeterminatè jam tunc reorum talis criminis, non verò restricta ad tales individuas personas, ita ut illa potestas annumeranda sit potiùs gratiis faciendis, adeóque in gratiam Parochi, quàm factis, seu in gratiam reorum. Novi equidem, ipsam dispensationem, seu actum dispensandi esse strictè interpretandum, nec extendendum de casu in casum, at potestatem dispensandi delegatam constringi tam arctis terminis, negant communiter Doctores cum & apud Patrem Sanchez de Matrim: *Lib. 8. disp. 2.*

393 Quæritur VII. *Quì debeat se gerere Superior, quando casus reservatus defertur ad ipsum?*

Ad hanc quæstionem respondebo *Cas. XX. num. 701.*

Subjicio hisce omnibus, quàm possum brevissimam explicationem plerorumque peccatorum in hac Diœcesi reservatorum, sed præmitto omnium enumerationem.

Casus reservati Clericorum Constantiensium.

394 1. Fornicatio cum filia Confessionis. 2. Revelatio Confessionis. 3. Celebratio in Ecclesia interdicta. 4. In altari non consecrato scienter. 5. In altari portatili sine licentia. 6. Sine sacris vestibus. 7. Et à sacerdote non jejuno. 8. Reordinatio scienter suscepta. 9. Item celebratio, & ministratio non ordinati. 10. Diœcesani, qui ad sacros Ordines per alienum Episcopum sine proprii Diœcesani licentia promotus est. 11. Qui furtivè. 12. Qui per saltum. 13. Qui extra tempora à jure statuta. 14. Qui ante legitimam cujusvis sacri Ordinis ætatem promotus est. 15. In censura Ecclesiastica suscipiens Sacrum Ordinem. 16. Scienter sepeliens corpus excommunicati in Ecclesia, vel cœmeterio. 17. Vel etiam non excommunicati tempore interdicti.

Casus reservati Laicorum.

395 1. Matrimonium, conjuge adhuc vivente, scienter contrahens. 2 Antequam certificetur de morte conjugis. 3. Aut clandestinè. 4. Sponsalia de futuro contrahens, nec observans. 5. Machinatio in mortem conjugis, si mors sequatur. 6. Baptizatio propriæ prolis, excepto casu urgentis necessitatis 7. Vel ejusdem in Baptismo, & confirmatione susceptio.

Casus reservati Clericis, & Laicis communes.

1. Homicidium voluntarium facto, præcepto, consilio, vel consensu deliberato commissum. 2. Procuratio abortûs, vel sterilitatis. 3. Incendium Ecclesiarum, domorum, aut segetum malitiosè, & ex proposito factum. 4. Sacrilegium, seu furtum Sacræ rei. 5. Peccatum bestialitatis cum brutis commissum. 6. Coitus cum infideli, vel Judæa. 7. Commixtio carnalis cum Sanctimoniali. 8. Incestus cum consanguineis, & affinibus usque ad secundum gradum inclusivè. 9. Adulterium. 10. Raptus. 11. Perjurium in judicio factum. 12. Pollutio Ecclesiæ, vel cœmeterii effusione sanguinis, aut seminis. 13. Immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ violatio 14. Falsificatio literarum Episcopi, & Episcopalis Curiæ, vel monetæ. 15. Percussio parentum enormis 16. Abusus Sacramentorum, & sacrarum rerum ad magicas artes, veneficia, & superstitiones. 17. Rebaptizatio scienter collata, & suscepta. 19. Injectio manuum violenta in Clericos, Monachos, Moniales, vel quamcunque etiam personam Religiosam, aut Ecclesiasticam. 396

Ergo universim quadraginta, & tres casus reservantur in hac Diœcesi, ita tamen, ut Laicos ab iis, qui vel solos Laicos, vel Laicos simul, & Clericos concernunt (si occulti sint,) absolvere possit quivis proprius parochus, cooperator, &c. excepto voluntario homicidio, & majori excommunicatione judiciali, ut exprimitur *cit. Tit. 11. num. 17.* sicut, & Clericos à casibus vel propriis Clericorum, vel communibus cum Laicis *validè* quivis absolvit, *si occulti, vel non publici* (Basileenses Constitutiones reservant etiam occultos) *sint*, excepto homicidio, excommunicatione majore, peccato bestialitatis, coitu cum Sanctimoniali, revelatione Confessionis *& si quis ab alterius Diœcesis Episcopo, aut furtivè, per saltum, extra statuta tempora, & ante legitimam ætatem ordinatus esset, quibus casibus, etiamsi occulti sint, volumus, ut Clerici a nullo alio, quam à Nobis, aut Pœnitentiario nostro absolvi possint*, inquit ibidem illa Synodalis Constitutio, quæ expresserat: *Si Laici in suprà specificatis casibus publicè, & notoriè deliquissent, hujusmodi publica, & notoria delicta nostro foro pœnitentiali per expressum reservamus.* 397

Interrogabis jam *primò*: *Quandonam censeatur casus esse occultus?* 398

Resp Quando non est publicus, nam ipsamet Constitutio ita explicat (sicuti, & alibi

Do-

Doctores) vòculam *occultus*. Est autem publicum idem, quod notorium notorietate vel *Facti*, ut quando coram majori parte communitatis alicujus, aut loco, omnium oculis exposito, est commissum, vel *Juris*, ut quando quis seu in judicio confessus, seu à judice condemnatus est; vel *Fama*, ut quando fama publica de illo loquitur. Vide P. Kiene *Fol. 143. & 144.*

399 Et animadvertant Domini Parochi hujus Episcopatûs, casum reservatum haberi in suis Constitutionibus tripliciter pro publico. 1. Quando peccatum est commissum coram majore parte alicujus communitatis etiam imperfectæ, ut coram majore parte vel alicujus domûs, quam incolunt novem, aut decem personæ, vel alicujus seu pagi, seu urbeculæ, aut urbis, non autem, quando solùm coram tribus, aut quatuor. 2 Quando est quidem patratum occultè, id est, solùm coram duobus, tribúsve, attamen postea publicatum est per notorietatem *fama*, juxta descriptionem antè allatam. 3. Quando per notorietatem *juris*. Quacunque harum trium rationum sint publica, nequit absolvere Parochus; potest autem, si

400 nullâ harum. Adeóque si quis Confessionis causâ illum accedens dicat. 1. Verberavi enormiter patrem. 2. Etiam sacerdotem. 3. Commisi adulterium. 4. Fregi sigillum Confessionis. Quæret parochus in *primo* casu, an vel coram pluribus, vel coram pauculis? Si dicat: *Coram pluribus, seu in publica platea*, agat cum illo, sicut mox dicam agendum cum reo divulgati criminis. Si coram pauculis e. g. matre sola, & fratre, vel vicino, quærat, an facinus non sit divulgatum? Si neget, absolvatur sine onere, nisi & petendi veniam, si nondum petiit, & subeundi pœnitentiam injungendam ab eodem met Confessario. Si autem dicat: *Proh dolor! jam innotuit nostra vicinia*: dicat Confessarius: Ergo, mi bone Vir, nequeo tibi impertiri absolutionem: sed proficiscendum est tibi Constantiam ad R. D. Vicarium

401 Generalem. At *nequit præ ægritudine*? Ergo, si ea ægritudo non est lethalis, absolvatur cum onere comparendi, redditâ sanitate; nec timeat mulctam pecuniariam, hæc enim non imponitur pro casibus cognitis dependenter ex Confessione Sacramentali; illa autem comparitio potest fieri etiam per literas parochi indicantes factum (tacito nomine pœnitentis) & petentes remedium spirituale.

402 In *secundo* casu esset idem faciendum, quod in *primo*, nisi enormis percussio Clerici etiam occulta reservaretur Pontifici; quia verò est etiam ipsi reservata hæc, non autem mediocris, nam ab hac absolvunt Episcopi, ideo videndum, an oporteat, expediátve ergà illum procedere secundùm unam è rationibus, quas *num. 391.* attulimus adhibendas fuisse memorato Hirtaco. In *tertio* casu non est utique sciscitandum, an illud adulterium patratum sit publicè, seu coram multis? quis enim id ausit? Ergo duntaxat sciscitandum, an in vulgum emanârit illud crimen? Si emanavit, aut non emanavit, tractetur is, sicut percussor parentis, de quo suprà *num. 400.* At verò ex sacrilego violatore Sacramentalis silentii quærendum illud ipsum, quod dixi de percussore parentis.

APPENDIX.

Porrò doctrinam illam de percussione parentis, quam innuo hoc *num. 402.* lectam à se secuti sunt duo sacerdotes oppidi Imperialis in hoc a

Casu perbene specificato, probè resoluto.

Titius Clericus, & Cajus Laicus unà cum aliis honestioribus Dominis, & viris, in haustu vespertino vinum liberaliùs quidem, at non ad ebrietatem bibendo, dum illi soli demum rediêre, verbis in primis se mutuò lacessiverunt, sed mox Titius irâ fervere incipiens Cajo, viro cæteroqui honesto, colaphum infligit, quo Cajus vehementer commotus repercussit Titium, qui prehendens Cajum, cum ipso luctatus eum humi, utpote robustior, stravit, ibíque tamen uterque abstinuit verberibus. Hunc actum nemo vidit, nisi una fœmina, & hujus ancilla superveniens, ac Titii coqua; neque cuiquam alteri innotuit, nisi præfatæ mulieris spectatricis marito ex relatione ancillæ, & uxori Caji, cui ipse facti pœnitens sub secreto narravit. Exinde Titius ipse rem totam consilii capiendi causâ indicavit nostro parocho, à quibus deliberationis causâ vocatus sum etiam ego. Judicavimus juxta doctrinam à R. V. traditam in Experientiis Tract. 7. num. 402. *illam percussionem clerici esse adhuc occultam, & proinde non habendam pro reservata in nostris Constitutionibus, ideoque petente Domino parocho absolvi sacramentaliter Cajum. Nunc uterque quærimus ex R. V. an rectè?* Datum N. 29. Maji Anno 1674.

Respondi: rectissimè, cùm illa percussio, seu potiùs repercussio sit habenda & pro minimè enormi, sed levi, adeóque ex se non reservata Papæ, & pro minimè notoria, ut liquet ex dictis suprà *num. 399. & 400.* adeóque & occulta, & consequenter pro non reservata Episcopo. *At quid si jam evadat notoria?* Respondeo: valebit nihilominus pro foro conscientiæ, b

& co-

& coram Deo impertita absolutio, attamen citabitur ab Episcopali Fiscale, ablegabitúrque ad Pœnitentiarium, cui si Cajus extra Confessionem dicat, quo pacto fuerit absolutus, solùm monebit illum Pœnitentiarius, ne quid in posterum ejusmodi ausit, dabitque publicum testimonium absolutionis legitimæ.

Non fuisse arcendum ingressu Ecclesiæ, rectè censuêre iidem Parochus & Capellanus, cùm nec fuerit denuntiatus, nec publicus, seu notorius percussor.

Interrogabis 2. *An planè nemo à reservatis Episcopo absolvat præter hunc?*

403 Respondeo. Absolvit in primis ejus in spiritualibus Vicarius Generalis vel jure ordinario, vel solo specialiter delegato, ut mavult noster P. Ernricus Pirhing *in Lib. 1. Decret. Tit. 28. num. 62.* post Barbos. *De potestat. Episc. alleg. 54. num. 116.* referentem Ugolinum & Sbroz. Et quidem in hoc Episcopatu Constantiensi consuevit Vicarius Generalis reos Casûs reservati convictos, & confessos mittere ad Pœnitentiarium absolvendos cum hac Forma impressâ: *Vicarius Reverendiss. in Christo Patris Illustrissimiq; Principis, ac Domini Domini NN. Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopi Constantiensis, Domini Augiæ Majoris & Oeningæ &c. in spiritualibus Generalis &c. Dilecto nobis in Christo Reverendo & Religioso P. N. N. Soc. Iesu Theologo, & Pœnitentiario nostro Ordinario salutem in Domino. Ut N. N. à percussione, aliisque peccatis Sedi Apostolicæ non reservatis, quæ tibi in Sacramentali Confessione deteget, imposita illi pro modo culpæ, arbitrio tuo, pœnitentia salutari sub consueta Ecclesiæ forma, in utroque foro authoritate nostra absolvas; absolutum ut à prædicto, & aliis præsertim ejusmodi gravibus delictis, nisi graviorem nostram, & Dei gravissimam experiri velit ultionem, deinceps sedulò abstineat, seriò admoneas, atque ubi, quando, & quoties opus fuerit, eundem ritè, & legitimè absolutum esse denunties, & denuntiari facias, at idipsum præsentibus manu tua subscribas, ex authoritate, qua fungimur, ordinaria, tenore præsentium, hac vice tantùm tibi committimus, & liberam in Domino damus facultatem. Datum Constantiæ &c.*

Ex his verbis apparet potestatem absolvendi in utroque foro hîc Constantiæ annexam dignitati Vicariatûs Generalis esse ordinariam, quo pacto autem se habeat in aliis Diœcesibus, viderint ii, quorum interest.

Absolvit deinde ab iisdem reservatis Episcopo Pœnitentiarius Diœcesanus, sed saltem quoad forum externum jure non ordinario, verùm duntaxat specialiter delegato, ut liquet ex descripta formula; at quoad forum internum lis est inter Doctores. Negat constanter Diana *Part: 9. Tract. 8. Resol. 11. & 12.* cum aliis, quibus addo Patrem Tambur. *De Sacrament. Lib. 5. cap. 8. §. 1.* contrarium tenet post Homobonum P. Pellizarius *in Manuali Regul. Tract. 6. cap. 2. Sect. 2. num. 85* & ante illum Piasecius in Praxi *Part. 2. cap. 1. num. 15.* allegans etiam Chapeavillum. Adfert P. Pellizarius pro se unam declarationem, Diana pro se aliam. Tuti sunt illi Pœnitentiarii Episcopatuum, quorum constitutiones faciunt ipsis potestatem, sicuti faciunt Constantienses verbis descriptis suprà *n. 393.* ut proinde talibus competat ex jure scripto illa potestas, & consequenter possint ministerium illius pro hoc, aut illo particulari casu alteri subdelegare, sicuti jam monui superiùs *n. 101.* repugnante quamvis Piasecio.

Adhæc impertiri solet multis Decanis, & celebriorum locorum Parochis potestas absolvendi, tam ab iis occultis, quos suprà dixi manere reservatos, tum etiam à publicis, at non deductis ad forum. Vide Casum, quem retuli *numero 123.*

Interrogabis 3. *An verbis suprà descriptis condatur aliquod novum jus, id est, utrùm aliquid, ultra numerum tot reservatorum, vetetur, quod non erat priùs vetitum?* 404

Resp. *Negativè*, quia si alia entia non sunt sine necessitate multiplicanda, multò minùs prohibitiones. Ergo Domini Parochi diligenter notent, licèt quædam actiones *absolutè* accenseantur casibus reservatis, si tamen abstrahendo ab hac Constitutione reservativa desinant in aliquo casu esse malæ, hæc Constitutio non reddet illas malas, ergo nec reservatas. Declarabo inferiùs aliquot exemplis, excipiam tamen recessum à sponsalibus.

Interrogabis 4. *De quibusdam particularibus inter illa 43. peccata, quæ dixi esse reservata, quomodo sint intelligenda?* 405

Resp. Nullum ex iis haberi debet pro reservato, nisi concurrant speciales conditiones paulò antè indicatæ, atque illæ, quas ad *validam* peccati reservationem exigi, dixi suprà *n. 349. & seqq.* quásque omnis Confessarius debet firmiter complecti animo, ne vel Deum, vel miserum peccatorem per ignorantiam intolerandam graviter offendat; gravíve afficiat molestiâ. Ergo habeo illas conditiones hîc pro *formaliter* repetitis. Atque adeò, licèt pœnitens commiserit peccatum carnale cum muliere aliena, consanguinea, moniali &c. & propter lasciviam, quàm commisit, publicè sit diffamatus, tanquam adulter, incestuosus, &c. si tamen suo Parocho dicat in confessionali, se reverà non consummâsse, sed solùm inchoâsse illos actus turpes, qui exprimuntur in Constitutionibus, poterit, & debebit illi dicere Parochus: *Ergo absolvo te à peccatis tuis*, nam, ut suprà dixi, ut peccatum censeatur in actu *secundo* reservatum, debet esse perfectum, & consummatum secundùm speciem, in qua, & sub qua est reservatum, ut præter illic citatos tradit ex communi Pellizar. *Tom. 2. Man. Regul. Tract. 6. cap. 1. n. 34.*

II. Ita-

406 II. Itaque, quia Constitutiones inter peccata carnalia non reservant, nisi adulterium, fornicationem cum filia Confessionis, coitum cum non baptizata, commixtionem carnalem cum Moniali, incestum, denique peccatum bestialitatis cum brutis commissum; per hæc autem vocabula (excepto ultimo) intelligitur ille solus actus, quo vas mulieris naturale penetratur à vase naturali viri cum seminis immissione, ideo si desit vel una ex his conditionibus, seu circumstantiis, deerit consummatio actûs indicata secundùm *tenorem Constitutionis*, ut loquitur Palaus *Tract. 23. p. 15. §. 2. n. 3.* post Silvest. Grassium, Henriquez, & consequenter, si sine immissione seminis in vas fœmineum est commissa qualiscunque turpitudo, non erit casus reservatus in foro *interno*; in *externo* procedĭtur secundùm præsumptiones. Vide, quæ de necessariis ad committendum adulterium, & contrahendam affinitatem, tradam *in Alphab. Matrim. Part. 1. n. 203. & 390.* item, quæ de incestu *in Part. 2. Cas. XV. n. 601.* quæ etiam intellige proportionaliter de peccato bestialitatis. Aliter de Regularibus philosophabimur *Cas. XX.* quia plura peccata carnalia vetantur iis sub conditione reservationis, quàm Laicis,

407 aut Clericis sæcularibus. Adde his, experientiâ constare, nomine *adulterii* in hac Diœcesi venire non solùm duplex, quando videlicet utraque pars adulterantium est illigata alteri connubio, sed etiam simplex, quando una est adhuc soluta; plures enim ejusmodi ad me pro absolutione fori etiam *externi* amandati sunt.

408 III. Confessarius, de quo *n. 400.* committit peccatum reservatum, licèt tantùm *indirectè* revelet Confessionem; nam Constitutio nihil distinguit, ergo nec nos debemus distinguere. Quomodo autem *indirectè* reveletur, intelliges *Cas. XXII. n. 799.*

Sacerdos, de quo ibidem, non dicetur celebrâsse aut in altari non consecrato, aut sine vestibus sacris, si celebravit in tali altari, aut vestibus, quale, & quales describo ex meo, aut aliorum sensu *in Alphab. Sacrificantium numero 276. 279. 351. & seqq.*

409 *editione 2. & seqq.* Nec dicetur celebrâsse sine licentia in ara portatili, si, postquam expiravit triennium, ad cujus exitum acceperat, ut solet, facultatem celebrandi, adhuc bis, terve celebret in necessitate, quia scilicet alioqui vel deberet populus carere Sacro die Festo, vel quis mori sine viatico. Sicut autem peccabit graviter, si non statim procuret novam licentiam celebrandi, ita nec excusandus, si agnoscens imminere finem sui triennii non supplicavit maturè pro gratiæ continuatione. Si maturè literas expediit, & tamen in tempore non veniat responsum, scribat rursum, &, donec veniat Gratiosum responsum, pergat sine scrupulo in Sacro faciendo, siquidem illa ara portatilis concessa sit pro publica Ecclesia; potest enim ita prudenter præsumere de benigna mente Superiorum. Causas, ob quas non jejunus celebrare potest, videbis *in Alphab. Sacrif. Cas. XIII. n. 411.*

De casibus reservatis, ratione Ordinum 410 malè susceptorum, distinctè tracto *in Alphab. Ord.* & nominatim *n. 405. & seqq.* edissero, an censuram incurrerit Religiosus, qui bonâ fide secutus Calendarium sui parentis, seu Ephemerides, insignitus fuit Sacerdotio ante legitimam ætatem; ubi etiam quæro, an comperto errore *licitè* potuerit celebrare suas primitias ante completum Annum 24.

Non profanari Ecclesiam Germanicâ sepulturâ alicujus Lutherani, Calvinistæ, &c. tradidi suprà *Tr. 3. n. 265. in App. 1. lit. I.* ergo si Parochus tumulâsset absque peccato (quia ex gravi metu) aliquem Lutheranum Capitaneum in suo templo, non incurrisset casum reservatum.

Qualis certificatio de morte prioris conju- 411 gis exigatur, edissero fusè *in prima Part. Alph. Matrim.* seu *Tract. 9. Cas. V.*

In eodem Alphab. fusè differo de clandestinè contrahentibus. Quia verò *in altera parte Alph. Matrim.* seu *Tr. 10. Cas. XIII. n. 476.* ostendo, Matrimonium dici etiam tùnc clandestinum, quando fit sine denuntiationibus, ideo qui contrahit, iis *illicitè*, seu ex culpa mortali omissis, fortè reus est casûs reservati; sed nolim in re tam odiosa facere hanc extensionem.

At reus est ille, qui sponsalia de futuro contrahens non observat ea, ut loquitur Constitutio, intelligenda non solùm casu, quo sponsalia injustè non observas, sed etiam, quo sine injustitia, quia videlicet ex liberrimo consensu tuæ sponsæ, sicuti ex notoria praxi hujus Diœcesis observo in primùm allegatâ *secunda parte Alphab. Matrim.* seu *Tract. 10. n. 262. 264. 333.* Unde superiùs dixi, verbis hujusce Constitutionis Synodalis condi novum jus; nulla enim lex Canonica vetat sub mortali dissolutionem fieri mutuo consensu, vetat verò mos Diœcesanus, innixus verbis præsentis Constitutionis, non tamen interdicit *absolutè*, sed solùm, si absque præscitu, & consensu Magistratûs Ecclesiastici, sicuti explico *in eod. Tr. 10. n. 263.* quam explicationem jam profuisse in *facti* contingentia, didici ex literis unius insignis Parochi postea ad me scriptis.

De machinatione in mortem conjugis dicò 412 *in prima Part. Alphab. Matrim. Cas. IX.* in ordine ad dirimendum Matrimonium requiri, ut occisio fiat vel ex mutuo consensu, vel cum adulterio. At pro incurrendo hoc Casu Episcopali sufficit, modò vel vir uxorem, vel hæc illum perimat cultro, veneno, aliâ ratione, non autem, si maritus ideo extinguatur, quòd ei periculosè laboranti non succurrerit uxor, prout exigebat fides conjugalis; tale enim delictum nimis impropriè vocatur *Machinatio mortis, seu in mortem.*

Pro intelligenda ratione baptizantis propriam prolem audi hunc

Propè hesternum Casum.

413 H*Artmannus Parochus edicit seriò è cathedra, ne inposterum ulla mulier ullum infantem tingat aquâ lustricâ, si quis vir adsit præsens. Uxor Hilarii parit infantem, vitâ summè periclitantem, præsentibus duabus mulieribus, quæ memores concionis parochialis dicunt marito puerperæ*: Baptiza tu; nôsti enim, quid nuper dixerit Dominus Parochus. *Baptizat Hilarius. An obnoxius casui Episcopali?*

414 Resp. Si nequiit persuadere alterutri mulieri, ut fungeretur officio baptizantis, debuit ipse fungi, ergo non fuit obnoxius Episcopali Casui. Idem dic, si rationabiliter dubitabat, an utraque esset satis perita hujus muneris; secùs, si alterutri probè peritæ potuit persuadere; etenim Constitutio Synodalis intelligenda est de patre baptizante *illicitè*. Ego quidem *in Alph. Bapt* seu *Tract. 2. n. 142.* tradidi, virum esse mulieri præferendum in ejusmodi casu necessitatis, at intelligo virum non laborantem alio defectu, ut laborat proprius parens; huic enim Sacri Canones prohibent & baptizationem propriæ prolis legitimæ, & etiam susceptionem, ut declaro *in eod. Alphab. Bapt. n. 568* minimè dubius, quin, sicut non delinquit, qui in necessitate fit patrinus propriæ prolis, ita etiam sit immunis à Casu reservato.

415 Homicidii voluntarii reservatio extenditur expressè à Constitutione Synodali ad præcipientem, consulentem, præbentem consensum. At nisi expressè extenderetur, ego non exporrigerem, quia odia non sunt amplianda, ideóque negat expressè Palaus *cit. Tract. 23 p. 15. §. 2. n. 4.* communiter comprehendi præcipientes, negat & Lugo *De just. D 9. n. 14.* Unde Anno 1660. interrogatus literis à quodam nunc Reverendissimo, & laudatissimo D. Abbate, hortante me etiam, ut explicarem casus reservatos hujus Diœcesis, & singulariter, *an parentes, qui liberos cogunt ad resiliendum à sponsalibus legitimis, casum reservatum contraherent?* Respondi *negativè*.

416 Procuratio abortûs tunc reservatur, quando est fœtus jam animatus. Palaus *loc. cit. n. 12.* addens, in dubio, an sit animatus, non esse timendam reservationem, & quia procuratio jam animati morte secutâ est verum homicidium, ideo providè monet Kiene, etiam occultam cadere sub reservationem.

Circa incendium Ecclesiarum nil occurrit difficultatis, sicuti & pro peccatis carnalibus, quæ sequuntur, sufficiunt dicta suprà *n. 353.*

417 & quæ dicam *Cas. XX.* At circa furtum rei Sacræ assentior eidem Georg. Kiene *Fol. 181.* per rem sacram non intelligi nisi illam, quæ sit vel benedicta, vel deputata ad ornatum Ecclesiæ, Divinúmque cultum, intellige *Publicum*. Unde constitutio non loquitur aut de rebus profanis etiam asyli causâ repositis in templo, ut notat idem Kiene, aut de tapetibus: imò fortè etiam nec de imaginibus spectantibus ad Congregationem Rosarii, Annuntiatæ &c. hæc enim dicenda sunt spectare potiùs ad locum privatum, quàm publicum; & denique, licèt sublegeres alicui iconopolæ mille imagines, & sexcenta medallia, vocarem te quidem *furem*, at non *sacrilegum*; quia non autumo, esse praxin tribunalium aut prophanorum, aut Ecclesiasticorum, ut tales plectantur pœnis statutis in fures sacrilegos. Si non placet hæc doctrina, sequere illam, quam suprà descripsi ex P. Moquetio *in Alphab. Sacrif Cas. XI. n 378.*

Raptum intellige hoc loco non aliter, quàm explicabo *in Part. 1. Alphab. Matrim. Cas. XIX. n. 541.* 418

Perjurium interpretare ad literam, ut sonant verba descripta *n. 396.* At observa, Ecclesiam, aut cœmeterium non pollui effusione seminis privatim factâ, neque etiam effusione sanguinis, nisi notoriâ, simul junctâ injuriæ mortali, vel in personam, ut si homo privatus privatum vulneret graviter, vel ipsum locum, ut si reus afficiatur illic à magistratu extremo supplicio. Vide Kiene *Fol. 176.*

De violatione libertatis Ecclesiasticæ nihil memoro, quia nequeo paucis aperire mentem: multa dicendi non est hic locus; sicut nec necessarium scribere de falsificatione literarum, aut monetæ, cùm res sit clara, & caliganti sit lucem affusurus D. Kiene *Fol. 202.* 419

Percussio enormis parentum (quales non sunt vitricus, aut noverca, ut in contingentia *facti* resolvi) est enorme crimen. *Enormis* debet hoc loco intelligi eo modo, quo intelligitur Clerici percussio *enormis* reservata Pontifici, & opposita *mediocri*, à qua etiam absolvit Episcopus Clericos in communi societate viventes, & se mutuò percutientes, quia jura juribus debemus concordare. Non igitur omnis mortaliter injuriosa percussio parentum cadit sub reservationem. Et nimis rigidi sunt illi parochi, qui quandoque Constantiam pro absolutione mittunt filios, qui, ut se defenderent à patre invadente, protruserunt illum, cùm ne quidem deberent facere difficultatem in absolvendo illo, qui impatiens reprehensionis, aut calumniæ, illatæ à matre, eam ex ira protrudit in angulum; nullus enim Theologus hanc protrusionem vocabit *enormem* percussionem. 420

Sacramentis abuteris quidem, dum *sacrilegè* percipis, non tamen est hîc de te sermo, quia ille solus abusus Sacramentorum, uti & rerum sacrarum intelligitur hîc, qui adhibetur ad res magicas, veneficia, & superstitiones; ut quando jubes fieri ter missam ad reperiendum furem rerum tuarum, aut gestas sa- 421

cram

eram hostiam ad id, ut fias, invulnerabilis. Haud tamen huc refero illas obstetrices, quæ, ut retuli *in Alphab. Bapt. Cas. V. n. 190.* Chrismate baptismali ungunt suas puerperas ad facilitandum partum.

422 Rebaptizando tunc solùm peccas, quando rebaptizas destitutus rationabili dubio, an præcesserit aliquis legitimus Baptismus, ut probo *in Alphab. Baptiz. Cas. XIII.* Ergo tunc solùm te tangit, & ferit præsens Canon; quod ipsum dic de Confirmatione iterata.

423 Injectio violenta manuum in Clericum, vel Monachum est casus tum Papalis *Cap. Si quis suadente. 17. quæst. 4* tum Episcopalis, ut etiam dixi paulò superiùs. Conditiones hujus injectionis necessarias ad incurrendas pœnas Canonicas decretas in hanc actionem, & quid sit injicere manus, explicant omnes, qui disserunt de censuris, bene notantes ex textu expresso *in Cap. Mulieres 4. De sent. Excomm.* incurri excommunicationem, adeóque reservationem, etiam à mandante iniquè illam injectionem, quam declarat Casus frustra cautorum rusticorum descriptus *n. 347.* nam per injectionem violentam manuum intelligitur quævis injuriosa, seu contumeliosa actio exterior, ac corporalis circa personam Ecclesiasticam, vel res ei adhærentes. Laymannus *Lib. 1. Tract. 5. Part. 2. cap. 5. n. 5.* enumerans varios modos hujus a-

424 ctionis. Obsidere autem aliquem invitum, atque in ejus inviti peram non modò immittere manum, sed etiam eximere quidpiam, quod servare cupit, est utique actio exterior, & injuriosa, contumeliosáque, præsertim quando exercetur adversùs Superiorem à subdito; ergo fuêre in foro *externo* frustra cauti illi, de quibus *n. 347.* Ignorantia latæ pro tali casu censuræ potuit excusare ab anathemate, non à peccato mortali, & reservato Episcopo; licèt enim, cadente censurâ, cadat casus Pontificius, non tamen casus Episcopalis, ut ego quidem sentio, videns tam multos Episcopales liberos ab omni censura reservari.

Quamquam quia illa duplex actio rusticorum non fuit percussio, nec annumeranda est casibus Episcopalibus suprà expressis, si enim conditor Constitutionum voluit comprehendi, cur non fuit usus illo generali termino, quo Papa *in cit. Cap. Si quis suadente*, scilicet violentæ injectionis manuum?

APPENDIX. III.

Quæstionis indiscussæ.

a **A***N Religiosus Premonstratensis habens parochiam, possit cadere in casum reservatum Episcopo, uti & in censuras eidem reservatas; & an talibus irretitus debeat absolutionem ab Episcopo petere.*

Ita ad me hoc Anno 1674. sacri illius Ordinis Religiosus, hunc ipsum Ordinem fortè idcirco singulariter nominans, quòd Julius II. (verba referente inter alios Petro Marchantio *in Resolution. concernentibus Regulares Cas. 1.*) Præmonstratenses præfectos alicui Ecclesiæ pleno jure unitæ alicui Monasterio Præmonstratensis instituti, exemerit ab Episcopali jurisdictione.

Nec dubito, quin de ejusmodi Religiosis idem sit in expressa materia sentiendum, quod de cæteris Exemptis, cùm & Norbertini gaudeant privilegiis Exemptorum, Mendicantiúmque, ut mihi non semel conformiter iis, quæ retuli suprà *n. 65.* & referam infrà *n. 409. Tr. 8.* est ab ipsis scriptum, tametsi illum Ordinem non reperio in Exemptorum indice, quem texunt Sorbus, Confettius, Ascanius Tamburinus infrà referendi, & probabiliter non majoribus, amplioribúsve, quàm reliqui Exempti; ut proinde illa hypothesis reducenda sit ad hanc thesin. An Regulares Exemptorum Ordinum præfecti alicui Ecclesiæ parochiali incurrant, seu incurrere possint. *Primò Casus Episcopales. Secundò Censuras itidem Episcopales. Tertiò Quis ab iis, si incursæ sint, absolvat?* Qui vel ad has omnes tres quæstiones, vel saltem ad unam unicam respondeat in terminis, reperio neminem, etsi consuluerim plurimos Theologos, & Canonistas locis, è quibus erui deberent resolutiones, ut est Tractatio de Casibus Episcopalibus, Legibus itidem Episcopalibus, Censuris, Controversiis inter Episcopos, & Regulares, Privilegiis Regularium, Praxi Episcopali, Thesauro fori Ecclesiastici, Jure Abbatum, & notatis in Trident. Concil. *Sess. 25. cap. 11. De Regul.* Et mirum, quòd ne quidem aut Virginius Alviset, aut Bruno Chassaing hasce quæstiones verbulo apertè, & *formaliter*, seu *explicitè* tetigerit, cùm tamen Bruno tam accuratè simul & ferventer proponat, propugnétque privilegia, & exemptiones Regularium, adversùs prætensiones Dominorum Ordinariorum, ut eam ob causam fuerit à Clero Gallicano notatus infamiâ, & damnatus ad carceres, ejúsque Ordo suspensus à munere audiendi Confessiones &c. at quia id factum contra formam juris, ut refertur in Edicto Regio Editioni Valentinæ Anno 1655. subnexo, at Venetæ, seu quartæ Anni 1658. præfixo linguâ, ut par erat, Gallicâ; idcirco suspensus effectus Gallicanæ Synodi, extra Galliam autem libere lectus, & in ipsamet Gallia, Hispania, Italiáque recusus idem liber. Quia igitur primus tento vadum hujus seu fluvii, seu torrentis, veniam facilè, ut spero, dabit lector, si fortè alicubi in latentem scopulum impegero, aut aliquantum respiravero. b c

Cùm verò quæstiones illæ tres possint in sex, imò septem, aut octo subdividi, utpote quæ valeant intelligi 1. De Ecclesiis pleno jure unitis exempto Ordini. 2. De non nisi semiple- d

nè, aut nullo modo unitis. 3. De casibus, & censuris per Episcopalem legem. 4. De iisdem per sententiam itidem Episcopalem Decretis. 5. De Decretis ob delicta patrata in sola administratione Sacramentorum. 6. De statutis ob commissa à tali parocho, etiam extra ministerium Sacrum. 7. De absolutione horum omnium, & singulorum. Quò singulis faciam satis, statuo sequentes conclusiones, &

e Dico I. Regularis præfectus Ecclesiæ, habenti quidem annexam curam animarum, sæcularium quoque personarum, attamen spectanti pleno jure ad Prælatum exemptum, non incurrit aut casus, aut censuras Lege Episcopali, seu Diœcesanâ latas in reos malè administratorum Sacramentorum. Ratio mea est, quia semper docendo, & consulendo tenui, Regulares exemptos non subjici *directè* ullis legibus Episcopalibus, aut Diœcesanis, nisi iis, quibus eos expressè subjiciunt sacra jura. Probationem hujus verissimæ doctrinæ fundamentalem reperies apud P. Suarez *De Legibus Lib. 4. cap. 20.* atque apud Brunonem Chassaing *De privil. Reg. Tract. 2. cap. 2. & 3. proposit. 5.* atqui nullum jus illos expressè subjicit legibus Episcopalibus statuentibus reservationem casuum, censurarúmque Episcopalium, circa malam administrationem hujus, aut illius Sacramenti. Quin imò capitulo *Nimis. De excess. Prælat.* annumeratur Episcoporum excessibus, quòd conentur exemptos subjicere suis constitutionibus; & concordat *Cap. 1. De privil. in 6.*

f At inquies: Ejusmodi Religiosi tenentur interesse Synodis Diœcesanis. Trident. Concil. *Sess. 24. cap. 2 De Reform.* Barbos. *ibid.* post Riccium, & alios, quos citat, igitur & observare statuta Synodalia, Diœcesanáque, ergo & subire pœnas decretas in transgressores. *Primam* consequentiam facit expressè ipsemet Innocentius III. relatus *Cap. Ex ore. De privil.* ubi etiam loquitur formaliter de exempto; *altera* consequentia videtur per se clara, quam tamen absque omni dubio inficiabitur dictus Chassaing, utpote mordicus ubique cum Alviset in Murenulis *Sect. 3. num. 8.* defendens, Religiosos exemptos nullis omnino pœnis posse ab Episcopo intra vel extra Synodum plecti, nisi in casibus, qui & disertè exprimantur in jure, Bullisve Pontificiis, & expressi sint cum derogatione privilegiorum specifica, ita ut non sufficiat illa communissima formula: *Privilegiis in contrarium penitus derogatis, & exclusis.* Vide illum autorem *Tract. 1. cap. 5. propos. 5.* eò quòd varii Pontifices varias Religiosas familias muniverint hoc clypeo, aut loricâ, sicuti est videre nominatim in Mari Magno PP. Prædicatorum, confirmato ab Urbano VIII. itémque in Bulla Pauli III. incipiente: *Licèt dudum*, ubi ait: *ipsam Societatem, & universos ejus socios, & personas, ab omni superioritate, jurisdictione, correctione, quorumcunque Ordinariorum eximimus, & liberamus*, quam Bullam confirmârunt Gregorius XIII. & Paulus V. similisque data erat jam priùs Prædicatoribus, & Minoribus. Certum est autem, nec in Concil. Trident. nec alibi exstare canonem, qui cum ejusmodi derogatione subjiciat exemptos pœnis Synodalibus.

g Ob quam eandem rationem, verbáque Pauli III. hîc relata judico, & certò *implicitè*, si non *explicitè* judicat Chassaing, esse verosimilius, quòd ne quidem tales teneantur in conscientia, & extra scandalum easdem leges, etiam quatenus sunt directivæ, observare; etenim non modò illa consequentia, quam fecit Innocentius III. non est facta cum illa derogatione formali, & specifica, verùm insuper Bullæ posteriores facientes illam, quam expressi, exemptionem ab omni jurisdictione, enervant vim Innocentianæ Constitutionis; ergo non habet respectu exemptorum ullam hac ætate vim, esto habuerit superioribus sæculis.

Dico II. Eadem nostra præcedens conclusio vera est respectu exemptorum, etsi Ecclesia, cui præsunt, vel ex parte, vel ex toto pendeat à jurisdictione Diœcesani. Chassaing *Tract. 2. cap. 2. propos. 3.* tum quia licèt Ecclesia non sit exempta, persona tamen pergit esse exempta, tum quia privilegiorum, toties tam emphaticis terminis, ob causas tam justas, & urgentes impertitarum derogatio, diminutióve, non potest non vocari perquam odiosa, ergo nec asserenda, nisi ob clariores, firmiores, magis clausulatos textus revocatorios, aut diminutorios, vel saltem ob æquè claros, speciatim nominatos illos articulos, in quibus derogant. Etenim in pari causa est melior conditio possidentis, sunt autem una ex parte Regulares in antiqua, justa, quieta possessione illius suæ tam graviter sancitæ immunitatis, ex altera non reperio derogatorias novas Bullas, quæ exprimant, exemptos obligari legibus Diœcesanis. h

At inquies: Quando etiam exemptus regit parochiam pleno jure spectantem ad Episcopum, & proinde sæculare beneficium, tunc Episcopus est talis Religiosi Abbas. Expressè Sanchez *Lib. 6. Mor. cap. 6. n. 36.* Suarez *De Relig. Tom. 4. lib. 3. cap. 19. n. 19.* ergo sicut Religiosus residens in suo Monasterio delinquit non observando, statuta sui Abbatis, edita cum requisitis conditionibus, ita & idem Religiosus habitans in loco subjecto integræ jurisdictioni Episcopi, peccabit prævaricando statuta Diœcesana. i

Respondeo negando consequentiam, sufficienter enim dicitur ejus Episcopus esse ipsius Abbas, si potiatur jure eum visitandi, corrigendique circa administrationem Sacramentorum, & exequendi circa illum alia, quæ speciatim ipsi permittuntur. Vide P. Avendanno mox citandum *numero 65.* differentem, an

an talis Religiosus subsit suo Prælato, & Episcopo simul.

k Dico III. Probabilius est, utramque priorem conclusionem habere locum etiam in casibus, & censuris ab homine, seu per sententiam, interminationémve Episcopi decretis. Ita defendit P. Sanchez *De Matrim. Lib. 7. disp. 33. n. 22* Lezana *in Summa Tom. 1. cap. 11. num. 11.* Ascanius Tambur. *De jur. Abbat. Tom. 3. disp. 5. quæst. 11. n. 63* Portell. referendus *Tract. 10. Cas. IV. n. 242. in Append. lit. q.* Chassaing *Tr. 2. cap. 4. propos. 2.* Alviset in Murenulis, seu *De Privil. Regul. Sect. 3. cap. 8.* (defendens etiam *n. 7.* exemptionem Regularium habere locum etiam respectu Nuntiorum Apostolicorum, & Legatorum) post Hostiensem, Anchar. Gambaram, Henriquez, Rodriquez, Villalobos, relatos à Sanchez, Tamburino, & Barbosa in Trident. *Sess. 25. De Regul. cap. 14. num. 10.* contra alios, quos citat, & sequitur idem Barbosa *ibidem*, & rursum *De jure Ecclesiastico Lib. 1. cap. 43. n. 139.* favente Patre Didaco Avendanno *in Thesauro Indico Tom. 2. lib. 17. n. 52.* Ratio est tum ea, quam attuli pro *præcedente* conclusione, tum illa, quam urget Sanchez, & alii, quòd, quando Concilium Tridentinum voluit Episcopis tribuere jus plectendi censuris Regulares delinquentes, fecerit censurarum expressam mentionem, sicuti variis instantiis declarat idem Sanchez, quare earum in aliis casibus omissio, habetur pro vera omissione conformiter *Cap. Nonne. De præsumpt.* tum denique quia Mendicantes gaudent expresso privilegio, ne quisquam absque speciali Sedis Apostolicæ authoritate, ullum ex iis feriat ullâ censurâ. Sorbus *Verb. Exemptio. num. 23.* Legatur Bulla B. Pii V. incipiens: *Etsi Mendicantes.*

l At objicies: *Igitur frustra erit visitatio, & correctio, cujus jus respectu Regularium saltem regentium parochiam non unitam monasterio, tribuit ipsummet Concilium circa administrationem Sacramentorum?* Respondeo, non erit frustra, quia & correctioni jungi potest acris objurgatio, etiam cum pudore coram aliis, verecundiáque delinquentis, quæ multis accidet gravior, quàm aliqua suspensio, & delictum deferri ad Prælatum Regularem, plectendum supplicio commerito, sicuti faciendum esse in aliis quibusdam excessibus nullam dependentiam à ministratione Sacramentorum habentibus, declarant Tamburinus, Barbosa, alii, addente post eosdem Brunone *Tract. 2. cap. 5. propos. 2.* e. g. Generalem privandum officio prælaturæ, & in Episcopum devolvi jus puniendi, de quo vide Trident. *Sess. 25. De Regul. cit. Cap. 14.* & Doctores relatos à Barbosa, si desit suo officio in puniendo, poterit & idem Religiosus privari potestate audiendi Confessiones, vel concionandi in illa Diœcesi. Portel *loc. cit.* Vide etiam Avendanno *loc. cit. n. 53.* & Gloss. *Cap. 1. De privil.*

Dico IV. Quod *superiùs* statui de censuris, sentiendum quoque est de casibus reservatis statuto Diœcesano, nulla enim ratio probat, exemptos magis subjici legibus reservantibus casus, & peccata, quàm infligentibus censuram m

Dico V. Jurisdictio, & correctio, quam B. Pius V. & Gregorius XV. Episcopis permiserunt in parochos Exemptos prave administrantes Sacramenta, usurpanda, & facienda est solo tempore visitationis. Ita magnus Episcoporum patronus Augustinus Barbosa ipsemet infulatus, scribit *De Iure Ecclesiastico Lib. 1 cap 43. n. 137.* adeò reflexè, & studiosè referens pro se Ascanium Tamburinum *To. 3. de jur. Abbat. disp. 5. quæst. 11. num. 59.* ut, tametsi nihil ejusmodi reperiam in hujus autoris editione Veneta Anni 1640. non dubitem tamen, quin ita scripserit in aliqua posteriore, quam non viderim, cùm ille liber correctior Barbosæ lucem aspexerit primùm Anno 1660. Probatur inde conclusio, quòd jura Canonica, & Doctores perpetuò clament, correctionem juris, & singulariter favorabilis, gravissimísque de causis inducti esse odiosam, proindeque restringendam, quoad proprietas verborum fert; atqui verba, quibus Pontifices volunt exemptos subjici Episcoporum jurisdictioni, visitationi, correctioni, circa delicta commissa in Sacramentis tractandis, retinent suam proprietatem, etsi restringantur ad articulum visitationis. Accedit, quòd Concilium meritò (utinam non sæpe falsò) supponat, visitationem ab Episcopis fieri frequentem secundùm Canones, cùm ea sit vel præcipua, vel una è præcipuis, & summè non tantùm utilibus, sed etiam necessariis, adeóque sub mortali mortalissimo præceptis functionibus Episcopalibus, ut alibi observavimus ex Barbosa, Alano, & aliis. n

Dico VI. Tametsi nequeant communiter, ut dixi *lit. K.* exempti feriri ab Episcopis ullâ censurâ, etiam in casibus, quibus jura illos subjiciunt horum correctioni, sunt tamen eorum casuum nonnulli, in quibus id possunt, quia scilicet Pontifices & Concil. Trident. expressè id ipsis permiserunt. Illos casus refert Chassaing *De privil. Reg. Tr. 2. cap. 5. propos. 1.* exprimens septem ejusmodi, & subdens alios septendecim, in quibus exempti subjiciuntur quidem expressè jurisdictioni Episcopi, sed sine jure puniendi censuris. At verò Ascanius Tamburinus *De Iure Abbatum loc. cit. à num. 44.* ad 90. horum ipsorum casuum ferè ex solo Tridentino enumerat triginta quatuor, & à *num. 91.* ad 101. alios octo ex aliis pluribus, sicut & à *num.* 10.. ad *num.* 117. recenset alios tredecim. & quidem in his septenos ex ipso Concil. Trident. quibus expressè fit permissio Episcopis percellendi anathemate quosvis exemptos. Videri etiam potest Pasqualigus o

in Observationibus ad Controversias Laureti de Franchis. Part. 2. quæst. 6. Quæ eò memoro, ut Regulares hæc legentes, tantò studiosiùs caveant illos excessus; quamvis Virginius Alviset *de privil. Regul. sect. 3. cap. 8. §. 4. n. 2.* singulariter, & *Sect. 4. dub. 7.* videatur negare hos omnes casus.

p Dico VII. Parochus Religionis Exemptæ commorans in parochia subdita Episcopo, si admittit, etiam extra Sacramenti administrationem, crimen notorium, & scandalosum, nequit è vestigio puniri ab Episcopo, sed hic debet monere ejus Superiorem, ut debitâ pœnâ coërceat, quam si negligat hic inferre, tum superior ejusdem Prælati movebit illum officio, atque Episcopus decernet castigationem sibi bene visam. Pasqualigus tum *loc. cit.* tum vel maximè *Part. 1. n. 4. & 5.* ubi distinctè hac de re, atque alii plerique relati, & observavi *suprà lit. L.*

q Dico VIII. Absolutionem Episcopalium, seu Casuum, seu censurarum, si quas fortè incurrant Regulares de quibus hactenus, impertietur solus Episcopus, tum quia *per se loquendo* ejusdem est absolvere, cujus ligare. *leg. Nemo. ff. De Reg. jur. & ibi not.* tum quia Alexander VII. generatim declaravit, Regulares non posse vi suorum privilegiorum quemquam absolvere à reservatis Episcopo. Dixi: *A reservatis Episcopo*, quia si Religiosus, de quo loquimur, committat delictum subjectum censuræ Papali, à qua possit tam ipse, quàm Episcopus alios absolvere, poterit illum, de quo hìc est sermo, absolutione donare Prælatus illius. Ratio est, quia talis non eximitur à jurisdictione sui Prælati. Pasqualigus *loc. cit. Part. 1. n. 117.* nam jurisdictio semper censetur esse *cumulativè* concessa, respectu judicis ordinarii. Idem post Baldum, Bartolum, alios; ergo quamvis Episcopus habeat jus absolvendi talem, si censura non est reservata, nihilominus poterit ordinarius Prælatus impertiri eidem illud beneficium.

r Finem impono huic prolixæ Appendici observando, causam unicam adeò magnæ dissensionis inter scriptores vigentis circa potiores ex articulis hìc discussis, exortam esse ex ipsorummet Pontificum contrarietate, seu vera, ut reor, seu vehementer apparente. Non enim solùm Julius II. donavit Præmonstratenses illâ immunitate, de qua suprà *lit. A.* verùm ipsummet Concil. Trident. approbatum à Pio IV. eandem gratiam disertè fecit in *Sess. 25. cap. 11. De Reg.* omnibus Monasteriis, seu domibus, in quibus Abbates, aut alii Regularium jurisdictionem Episcopalem, & temporalem in parochos, & parochianos exercent. At verò B. Pius V. immediatus Successor Quarti, atque etiam Gregorius XIII. subjecerunt expressè tales, etsi aliàs exemptos, non obstante Decreto Trident. jurisdictioni, visitationi, correctioni Ordinariorum in causis concernentibus curam animarum, ut videre est apud Gallemart *in cit. Cap. 11.* & alios. Quin Gregorius XV. in Bulla: *Inscrutabili*, quæ est apud Cherubinum XVII. ejusdem Pontificis, subjicit omnes exemptos quoque Episcopis, derogando omnibus privilegiis, etiam in corpore juris contentis, quam Bullam confirmavit Urbanus VIII. Anno 1623. ut cernere est apud Barbosam *de jure Ecclesiastico Lib. 1. cap. 43. num. 56.* & Ascan. Tamb. *De Iure Abbatum Tom 3. disp. 5. quæst. 11. n. 46. & 49.*

E diverso non modò Clemens VIII. referente Francisco Leone *in Thesaur. fori Eccles. Part. 1. cap. 8.* restituit Regulares exemptioni ipsis impertitæ à Concil Trident. sed etiam ipse Urbanus apud Chassaing *in privil. Regular. Part 1. cap. 2. propos. 2.* & Alviset *cit. dub. 7.* bis *implicitè* revocavit Bullam Gregorii, aliásque similes quoad illam subjectionem Regularium, dum videlicet in primis Anno 1625. die 7. Februarii suspendit omnes & singulos Bullæ illius Gregorianæ articulos, quatenus revocabant privilegia Exemptorum. Deinde Anno 1629. dum innovavit omnia, & singula privilegia unquam concessa Congregationi S. Mauri, cum qua Mendicantes Ordines integre participant. Quia igitur Clemens VIII. secutus est in sede Petri Beatum Pium V. plagam inferentem privilegiis Exemptorum, Gregorium autem XIII. & XV. id ipsum facientes erga eosdem Urbanus VIII. standum omninò videtur per *Leg. 4. ff. De Constit. princ. & Leg. Præcipimus. Cod. De appell.* hac postremâ Pontificiâ largitate, pro qua allegat quidem Bruno *propos. 3.* ejusdem Urbani Bullam. *In supereminenti*, at nullam ejusmodi inter Urbanas exhibet Bullarium Cherubini.

Idem Bruno *cit. Cap. 5. propos. 6.* atque Alviset *cit. dub. 7.* non modò probant, constitutionem Gregorii XIII. incipientem: *In tanta* (quæ multùm detrahebat privilegiis Regularium) fuisse quidem in scripta redactam, at nunquam promulgatam proindéque nullius esse roboris, verùm etiam ibidem expressè negat, fuisse unquam promulgatam Bullam B. Pii V. etiam adversantem immunitatibus Regularium, & insuper describit plagulam ex alia Bulla ejusdem Gregorii XIII. incipiente: *Ex benigna*, atque cum tam prægnantibus clausulis derogatoriis quarumcunque literarum Apostolicarum, repugnantium privilegiis quibuscunque Fratrum Minorum, ut ad ejus lectionem remittat idem Bruno Lectorem dicens: *Lege, Lector charissime, hanc Bullam, & videbis amplissimam privilegiorum Regularium confirmationem multorum capitum, cum amplissimis etiam literarum Apostolicarum, Conciliorum, juris communis & aliorum hujusmodi revocatoriis. Nec non etiam videbis, quòd Pontifex omnib⁹ judicib⁹ etiã S. R. E. Cardinalib⁹ judicandi, & interpretandi Trident. decreta, & privilegia in dicta Bulla concessa facultatẽ aufert, nisi velint ea interpretari*

tari eo modo, quo ipse in dicta Bulla judicârat, & interpretatus fuerat, alioqui aliter judicata, & interpretata pro irritis habenda. Idem Bruno eodem *Tract. 2. cap. 2. propos. 3.* atque Alviset, ille Gallus, iste Galliæ vicinus Burgundus inficiantur, Bullam Gregorii XV. esse receptam in Gallia, & Hispania.

u Quin idem Alviset *cit. dub. 7.* defendit, esse probabile, quòd hactenus nulla privilegia Regularium fuerint debitis formâ & modo revocata; quam defensionem ego relinquens in medio, remitténsque meum Lectorem ad ea, quæ nominatim de nunc efficaci, & inefficaci revocatione privilegiorum vivæ vocis oraculo impertitorum, referam infrà *Tract. 9. Cas. XXIII. n. 736.* Id nunc observo circa confirmationem privilegiorum frequenter datam cum clausulis: *Dummodo non adversentur Concilio Trident.* vel: *Dummodo non sint revocata à Concilio Tridentino,* adferri duplicem explicationem. *Prima* est hæc: *Non intendimus jam confirmare ea, quæ adversantur Concilio Tridentino, sed ea relinquimus in eo valore, in quo ex variorum Doctorum opinione erant ante Concilium* Illustrissimus Dominus Reding *Tom. 6. Theol. Scholast. q. 10. art. 4. Controvers. 4. num. 14.* ex & cum Patre Castropalao *De Ordin. Sacram. p. 12. num. 13.* *Altera* est hæc: *Dummodo non sint ita contraria Concilio Tridentino, ut ab eo expresse revocentur;* non enim intendit Papa per illam clausulam: *Dummodo* derogare privilegiis, quæ quoquo modo sunt quidem contraria Concilio Tridentino, sed ab eo in terminis non derogantur.

x Expressè idem D. Reding *loc. cit. n. 28.* referens pro se Suarezium *Lib. 8. de leg. cap. 18. num. 18.* ubi eam explicationem appellat *valde probabilem*; referens quoque pro eadem Portellum, Mirandam, & Rodriquez, quem etiam Suarez nominat. Rationem hujus suæ frequentem usum habentis doctrinæ adfert idem D. Abbas *cit. Controv. 4. num. 13.* hanc: quòd clausula derogatoria apposita à Concilio sit valde odiosa, ergo non extendenda ad omnia contenta, & disposita in illo Concilio, si enim id voluisset Concilium, non collocâsset eam clausulam *in cap. 22. Sess. 25.* sed potiùs in fine, seu ultimo decreto ejusdem Sessionis. Igitur vi prætactæ clausulæ non derogantur illa privilegia Regularium, quæ non adversantur Sessioni XXV. & ejusdem Sessionis capiti XXII. *De Regularibus*, plurima autem non adversantur, sicut nominatim illud, vi cujus possunt Mendicantes suscipere Ordines extra tempora, & non servatis interstitiis, ut videbimus infrà suo loco.

y Nos in hac Provincia Germaniæ Superioris administravimus plus 30. Annis varias parochias Palatinatûs Bavarici, & Neoburgici, quando videlicet eæ reducendæ erant ad fidem Orthodoxam, at fuisse unquam institutam illam visitationem, aut correctionem personarum præfectarum iis Ecclesiis, tametsi integre sæcularibus, audivi nunquam; imò dum hæc ipsa mandabam chartæ, sciscitatus sum coram ex uno domesticorum, & mox literis ex alio itidem sacerdote nostro, qui id locorum diversas parochias multis Annis procuraverant quidem, at nihil vel visu, vel auditu unquam perceperant de ulla nostrorum visitatione, ulla correctione, intentatisve minis, tametsi unus ex duobus Dominis Ordinariis eos ad Synodum Diœcesanam vocârit, atque ab eis exegerit Cathedraticum, quod quia videtur annexum inseparabiliter perceptioni fructuum parochialium, non videtur ejus exactio repugnare immunitati Exemptorum. Vices Episcopalium Visitatorum ita strenuè obibant Patres toti Provinciæ præpositi, ut illæsa immunitatis conservatio nihil derogârit bono publico, aut privato.

In hac amplissima Diœcesi Constantiensi è diverso multæ parochiæ reguntur ab Exemptis Cistertiensibus, Præmonstratensibus, Congregationis Helveticæ Benedictinis, hos rectores non semel visitatos fuisse ab Ordinariis, horúmve ministris, compertum habeo, sicut & scio, unam ex hisce singulariter Ecclesiis existentibus in ipso Monasterio summè exempto, fuisse lustratam, quoad Baptisterium, atque Eucharistiæ, sacrorúmque Oleorum pro sæcularibus asservationem. Quare in ejusmodi locis locum non habet doctrina quam singulariter de toties memorata Bulla Gregorii XV. expressit Barbosa *De jur. Eccles. lib. 1. cap. 43. n. 137.* atque Ascanius Tambur. *De jure Abbat. cit. q. 11. n. 49.* tradunt, quòd nimirum non obliget, ubi non est usu recepta, nam ubi non est usu recepta, si tentaret Ordinarius introducere nunc post tot Annos, videlicet quinquaginta, & ultra, illius usum, meritò non parêrent Regulares objicientes scutum legitimæ præscriptionis fundatæ in productis rationibus, & auctoritatibus. z

CONFESSARIUS RUSTICI.

CASUS IX.

SUMMARIUM.

Paradigma Confessionis rusticanæ. 425.

Quid agendum iis, qui nullum in specie peccatum dicunt? 430.

Quid iis, qui edicunt numerum incertissimum? 435.

An interrogandi, utrùm semper fuerint imperitè confessi. 438.

Isidorus ruri natus accedit confessionale, *effor matâque cruce dicit confessario:* Domine

mine vis me audire confitentem? *Respondet*: Volo; dic ergo, à quo tempore non sis confessus, & quid interea peccâris? *Subdit Isidorus*: *A Festo B. V. in æstate non sum confessus.* Quid autem interea peccâsti, *ait Confessarius*? *Domine, subdit Rusticus fateor quidem me esse miserum peccatorem, attamen nihil sum furatus, nunquam me inebriavi, nullum grave juramentum feci, omnibus festis, & Dominicis interfui rebus sacris, & diebus vetitis non comedi carnes. Domine, nihil aliud scio. Interrogat ergo confessarius, an nunquam fuerit iratus, nunquam malum alteri imprecatus, nunquam inter orandum cogitârit de rebus non pertinentibus ad orationem; non mentitus? Respondet ad omnia* negativè.

426 *Jodocus Isidoro non multùm absimilis respondet quidem ad aliqua* affirmativè, *at mox subdit, se jam esse confessum.*

Ianuarius itidem fatetur, se aliquot ex his peccatis commisisse, e. g. se & iratum, & sub oratione abreptum aliorsum at iram fuisse necessariam ad correptionem filii, distractiones non posse evitari à se, etiamsi destinârit orare piè.

427 Quartò *Jordanus ita se accusat*: *Blasphemavi aliquando in hebdomade ter, aliquando sexies, aliquando nunquam*: *Diabolum fui imprecatus alteri subinde quater in hebdomade, subinde sexies, subinde nunquam*: *Diabolus me auferat, falso subinde bis in hebdomade, subinde ter, subinde nunquam*: *habui turpia desideria his tribus mensibus aliquando quotidie per hebdomadem, aliquando tantùm bis, aliquando nunquam. Si quærat confessarius,* quot hebdomadas putas transiisse, sine his desideriis? *Respondet*: *Domine, nescio,* quot ergo hebdomadæ transactæ sunt cum quotidianis desideriis impudicis? *Redit Jordanus cum suo* nescio, Domine.

428 Quintò *Jacobe post aliquot peccata narrata ait*: *Mi Domine, me premit adhuc conscientia duorum antiquorum peccatorum, quæ præ verecundia nunquam sum ausa confiteri, & iam vix audeo.* Primum, *quòd, cùm essem filia æditui, furata sim duos crucigeros (seu Bajocos positos supra altare, ìdque in ætate ferè infantili.* Alterum, *quod jam juncta matrimonio semel die Sacra Communionis (ab horreo dicere) die sacra Communionis biberim unum poculum vini, quod me coëgit ad vomitum, idque sex horis postquam accesseram mensam DEI.* Quid hisce quinque faciet confessarius?

Vix est confessarius usu longo peritus, qui non meminerit, sibi vel aliquem, vel aliquot rudes homines obtigisse, quorum alii isto, alii illo, universi autem omnibus his modis fint confessi. Resolutiones, quas adferam pro his individuis confitendi modis, exporrigentur ad alios consimiles; *nam non possunt omnes articuli sigillatim legibus, aut Senatúsconsultis* (Resolutionibus Casisticis) *comprehendi. sed cùm in aliquo sententia eorum manifesta est, is, qui jurisdictioni præest* (& verò præsunt arcani judices) *ad similia procedere debet*, inquit Julianus relatus *in L. Non possunt. ff. De Legibus.* 429

Et ad *primum* ex quinque rusticis, seu rudibus quod attinet, clarum est, Isidorum illum fuisse, vel esse, ut sic, absolutionis incapacem; ergo proponendæ ipsi aliquæ species communium peccatorum, quas omnes si neget, dici potest, imò juxta Laymann. *cit. Lib. 5. Tr. 6. c. 8. num. 8.* debet: Ergo, mi bone vir, quia nihil vis confiteri, non possum te absolvere, *abi in nomine Domini.* Nec dubitandum, quin complures ex his sint mundi ab omni gravi noxa. Et verò aliquoties id feci, sed aliquando cum eo fructu, ut metus excidendi jure absolutionis excitârit ad meliùs cogitandum de admissis, & nominârit unum, alterúmve. 430

Communiter tamen vel quæro ex talibus, quale nam peccatum sint confessi in postrema, aut prioribus Confessionibus, extorqueóque facilè unum, ac non reor, me habere sufficientem materiam Confessionis, nisi iis dicam: *Ergo iterum te accusas de hoc peccato? & petis à Deo veniam?* Etenim præcisè dicere confessario: *Fui in ultima homologesi confessus hoc, aut illud crimen,* non est ullo modo facere Confessionem *Sacramentalem.* Vel sciscitor, an nunquam in pueritia fuerit mentitus, convitiis alios affecerit, parentibus non fuerit causa iræ; & tunc ferè infallibiliter reperio materiam, modò subdat, se rursum talia confiteri. 431

Gregorius Tertius, qui scripsit singularem, & verè pium, prudentémque libellum, cui titulus; *Confessio, seu Instructio Idiota,* scribit: *cap. 1. §. 2. q. 1.* Quando advertis, rudem illum esse bonæ mentis, & à non longo tempore confessum, posse elicito actu contritionis, (ad quem, ut illum quasi manu ducas, hortatur,) sine absolutione dimitti post *Misereatur*, & *Indulgentiam, &c.* Si verò diu distulit Confessionem e. g. per dimidium Annum, tutius esse, si impertiatur ipsi absolutio, priùs tamen interrogato, an non doleat, quòd, cùm sine dubio multa saltem venialia peccata commiserit cogitatione, verbo, vel opere, ita tamen incuriè vixerit, ut ad 432

tam

tam multa peccata nullo modo attenderit, non, inquam, examinârit sua verba, & opera, utrùm sint *licita*, an *illicita* &c. Si agnoscat, se planè incuriè vixisse, & imposterum meliùs ad suas actiones attenturum, censet rectè hic Theologus, posse donari absolutione, etenim talis incuria continet absque dubio aliquam culpam.

433 Jodocum quod attinet, facilè talis disponetur ad capacitatem absolutionis, si videlicet illi dicatur: Ergo, ut tibi possim dare absolutionem, dic: Domine Deus iterum doleo, & confiteor, quòd ante nuperam Confessionem te Deum meum offenderim immodicâ irâ &c. me emendabo cum Divina tua gratiâ.

434 Januario dixi ego: *Nonne fuisti iratus plus, quàm necesse erat, nunquam potuisses adhibere majorem diligentiam ad expellendas distractiones?* Respondit ad utrumque *affirmativè*. Ergo se reddidit dignum absolutione.

435 Jordano consimiles facessunt confessario magnam molestiam, re enim verâ nequit ullo modo prudenter conjici verisimilis numerus horum criminum, & tamen si instes, ut aliquem verisimilem exprimant, cantabunt eandem cantilenam: *Subinde ter in hebdomade, subinde quater, subinde nunquam.* Et verò sæpius mihi obtigit tam hebetis ingenii homo, ut desperârim de ullo alio numero prudenter emungendo. Quare absolvi. Aliquando autem eò adduxi, ut denique dixerit: Ferè tot hebdomadæ transierunt sine peccato, quot cum illo, & ferè tot hebdomadis blasphemo per mille Sacramenta quater, quot solùm bis. Non est quidem communiter habenda integrâ fides ejusmodi rudibus tam repentè exprimentibus aliquem certum numerum utpote sæpe prorsus temere divinantibus. Marchantius in *Resolutionibus pastor. Tr. 5. c. 3.* non tamen etiam neganda omnis fides, quia inde saltem fit certior confessarius, fuisse persæpe commissum illud peccatum, quâ certitudine debet is denique esse contentus. Marchantius, *Ibid.*

436 Et quia incidit hîc sermo de numero, non solùm repetenda sunt, quæ de examine numerico dixi suprà *Cas. VII. num. 336. & seqq.* verùm regulariter huc (id est, ad rudes, de quibus nunc tracto) applicanda doctrina pluribus placita, quam noster P. Stephanus Fagundez *de Præcept. Ecclesiæ Præcept. 2. Lib. 3. cap. 4.* exprimit his verbis: Rustici homines, qui agresti modo confitentur sine numero, ac diligentia, cogendi non sunt repetere Confessiones indoctis parochis factas, cùm enim bonâ fide confiteantur, & uniformem vitæ rationem habeant, statim ex Confessione unius Anni conjiciet prudens confessarius, quantum reliquis Annis peccârint, & quem numerum

437 peccatorum commiserint. Ita ille; intelligendus de illo solo rustico, quem nescis, aut à paucis Annis contraxisse pessimam aliquam consuetudinem, qua erat liber prioribus Annis, aut posterioribus Annis fuisse in majore, vel notabiliter minore occasione peccandi, quàm prioribus comprehensis etiam in hac Confessione.

At inquies? Quando rusticus ita confitetur 438 mihi hodie sine ullo numero, *teneórne interrogare, utrùm soleat ita confiteri, necne?*

Respondeo. *Absolutè* non teneris, quia ut monui suprà *num. 326.* Confessarius posterior debet præsumere, priorem Confessarium esse ritè functum suo officio, ergo & examinâsse de numero, etenim *num. 205.* retuli, ex communi sensu Doctorum, inter ea, quæ confessarius sub mortali tenetur quærere, esse numerum mortalium, quæ pœnitens aperit. 439

At si *interrogarem, fortè diceret: semper ita confiteor, fuitque noster D. Parochus contentus.*

Resp. Istud *fortè* non imponit tibi onus interrogandi. Quòd si tibi sciscitanti det illud responsum rusticus, fidem habebis, & consequenter debebis interrogare de numero peccatorum detectorum in aliis Confessionibus, quia alioqui Confessio, quam apud te facit, jam erit manca. Dices: *Ergo, ne mihi imponam onus tam molestum, abstinebo ab illa quæstione; an fuerit alias solitus ita imperitè confiteri?* Resp. Peccabis, quia affectata ignorantia dicet sententiam contra te, ergo hic metus non debet te regere, sed ratio, quam attuli, de præsumendo, (nisi contrarium appareat) quòd prior confessarius egerit, quod erat sui muneris.

At, *novi, parochum illius Jordani esse valde socordem in hoc negotio: ipse enim solet mihi confiteri, & quidem non rarò mortalia, attamen etiam sine numero, quem vix, aut ne vix quidem extorqueo.* 440

Resp. Me facilè tibi credere, & propterea suadeo, dicas illi, ubi ad te redierit; *Ah Domine, quàm miserabiliter audies tuos parochianos, cùm tu ipse confitearis tam imperfectè?* Nihilominus tamen quia & ignoras, utrùm ita egerit cum tuo Jordano, sicut cum quibusdam aliis, & non teneris notitiâ Confessionis uti aliter, quàm si totâ vitâ tuâ nullam excepisses. Infrà *num. 875.* idcirco nec in tali eventu te obligo ad proponendam illam quæstionem.

Postremò Jacoben, seu *quintum*, aut *quintam* ex illis rudibus quod spectat, sine dubio 441 interroganda est, an, & quoties venerit ipsi in mentem memoria hujus, aut alterius peccati veri, vel existimati, quando volebat confiteri, & an siluerit, ratâ hoc silentio graviter offendi Deum; Responsioni ejus applicabis doctrinas datas *num. 259. & seqq.* Adjicies: Vide, quàm turpiter dæmon te naso traxerit, injiciendo tibi falsam opinionem de malitia mortali in iis duobus casibus, quos recensuisti; hac diaboli fraude edocta

docta cave, inposterum quidquam ex rubore taceas.

442 Dictis de Rusticis, seu rudibus adde, complures ex iis planè ignorare multa, quæ nôsse deberent, patrare quoque non rarò ex mera ignorantia crimina, quæ ipsa naturæ lex, nedum quæ Ecclesiastica prohibet; ergo singulariter his applica doctrinas traditas *Caf. VI. n. 298. & seqq.* & *Caf. VII. num. 311.* ubi de Fide Trinitatis.

CONFESSARIUS PUERI.

CASUS X.

Verè Puerilis.

SUMMARIUM.

Paradigma Confessionis puerilis. 443.
An difficile sit, audire confitentes puerulos. 444.
Describitur Laymanni doctrina de Confessionibus, & absolutionibus talium. 447.
Item Lessii. 450.
Et traditur propria de pueris Germanis. 452.
Sicut & praxis expiscandi necessariam maturitatem judicii. 455.
Et alia doctrina de committentibus peccata, quæ tantùm in genere apprehenderunt esse mala. 458.

443 K*Arolus puerulus ferè octennis ingressus confessionale, & effecto signo crucis mox dicit*: Nequam: Nebulo, Trifurcifer: Mastigia: Nequam: Nebulo: *Non diligenter didici: non lavi manus, quando surrexi: saltavi per plateas; verberavi sororculam; matri mentitus fui; reperi sub mensa unum crucigerum, seu bajocum, & non ostendi matri; semel contra veritatem dixi: si hoc non est verum, non abeam hinc vivus; iterum semel juravi, dicens*: Verè, *& tamen non erat verum; nihil aliud. Dum autem hæc dicit, quandoque digitis fricat cratem interjectam inter ipsum, & confessarium, quandoque nugatur circa suum rosarium, & pileum; quandoque etiam vultum, & oculos vertit versùs alios pueros adgeniculantes. Quæritur, quid confessario sit agendum cum hoc puero?*

444 Audii non semel nonnullos è nostris Patribus dicentes, se multò libentiùs excipere Confessiones etiam virorum, quàm puerorum octennium, novennium; idcirco quòd nimis frequens periculum sit, ne his absolutio negetur, cùm danda esset, & maximè ne detur, cùm esset neganda ob incapacitatem ortam ex defectu rationis, seu judicii requisiti ad dolorem, propositum, notitiam peccati, & fidem supernaturalem. Parùm abest, quin hoc ipsum profitear de meipso, tametsi videri queam, tot millibus Confessionum puerilium, quas excepi, lectione quoque tot scriptorum differentium de hoc puerili argumento, utcunque edoctus modum, rationémque depel- 445
lendi omnem scrupulum. Paradigma Confessionis puerilis injicere valentis aliquam anxietatem exhibet Casus propositus; in quo ponderandæ sunt sequentes peristases, seu circumstantiæ. 1. Ætas inter septimum, & octavum Annum. 2. Tam fatuum exordium Confessionis. 3. Repetita eorundem peccatorum nominatio. 4. Peccata non peccata. 5. Peccata duo secundùm se venialia. 6. Peccatum unum ex se mortale. 7. Nugæ, quas tractat cum crate, pileo, rosario. 8. Vultûs conversio ad socienos.

Prima, quinta, & maximè *sexta* circum- 446
stantiæ videntur persuadere, impertiendam esse absolutionem; cum enim supponatur esse major septennio, præsumptio est de usu rationis præsenti. At *secunda, tertia, quarta, septima* indicant nimiam infirmitatem judicii. Porrò has circumstantias non fingo, sed non semel exhibitas refero.

Pro resolutione autem hujus, & similium du- 447
biorum describo fusiùs, ac soleo, verba aliena, scilicet nostri P. Pauli Laymanni, qui *cit. Lib. 5. Theolog. Moralis Tr. 6. c. 5. n. 7.* sapienter sic scribit: De pueris, ac puellis, utrùm absolutionis capaces sint, debet confessarius judicare non ex sola ætate, utrùm scilicet septennium exegerint (post illam enim ætatem præsumptio esse solet de usu rationis) sed multò magis ex ingenii & educationis qualitate, quia multi post illam ætatem, alii ante, rationis discretionem assequuntur, ita ut non tantùm venialiter, sed etiam mortaliter peccare possint; cujus rei exemplum habemus apud S. Gregorium de puero quinquenni in blasphemiis mortuo, & damnato. Verùm post- 448
quam confessarius, consideratis circumstantiis, judicavit, puerum verè, & deliberatè commisisse peccatum, quod confitetur, examinare debet, utrùm doleat de eo ex motivo non tantùm *humano*, quia à patre vapulabit, sed *supernaturali* per fidem cognito, puta, quia Deo contrarium est, pœnam æternam, vel purgatorii meretur, & idcirco à reatu virtute Sacramenti absolvi desideret: sunt enim à natura aliquando adeò vagi, & malè educati, ut, licèt satis dispositi fuerint ad peccandum, tamen non sint dispositi, nec satis à confessario disponi possint ad percipiendam pœnitentiam. Quare in hoc casu orationem, quasi pœniten-

„nitentiæ loco, puero imponat, & crucis be„nedictione super ejus caput formatâ dimittat; „expedit enim, pueros quamvis absolutionis „nondum capaces audire, ut paulatim insti-
449 „tuantur, & Confessioni assuescant. Quòd si, „omnibus consideratis, de pueri capacitate du„bium maneat, tunc absolvi potest *sub conditio„ne*, saltem animo retentâ, imò in articulo mor„tis absolvi debet. Denique id moneo, si ma„teria Confessionis, quam puer adfert, mortalis „videatur, sed ob ejus incapacitatem non ab„solvatur, de hoc ipso monendum esse puerum, „ut sciens, se absolutum non esse, majorem dis„positionem adferat ad iteratam Confessio„nem. Hactenus Laymann.

450 „ Quibus adde P. Lessium *in Auctar. seu conf. „verb. Confessarius cap. 8.* sic breviter resolven„tem: Pueri videntur capaces rationis, si sciant, „quid eventurum sit malè agentibus, quid be„ne, tunc enim concipiunt timorem Numinis, „& affectum servitutis erga Deum. Itaque de „hoc interrogandi. Si dubitetur, potest dari „bona precatio, & benedictio, quæ magni æ„stimanda est, nec est, quare sacerdos se hic „implicet, aut vexet.

451 Rursùm P. Dicastillo *d. 9. n. 758.* post Cardin. de Lugo *d. 17. n. 22.* docet, quando dubitatur de usu rationis pueri, isque confitetur aliquod veniale, absolvendum esse etiam extra articulum mortis, tum certè in Paschate, si tunc confiteatur aliquod mortale dubium, tum etiam extra tempus præcepti, esto fateatur solùm veniale, tum ne privetur gratiâ Sacramenti, tum quia forte habet aliquod occultum mortale, quod *indirectè* absolvatur.

452 Hæc omnia probo, præter id, quòd P. Laymannus scribens in Germania, & Teretius in *supra citato Libello c. 2. §. 5. q. 2.* scribens in Polonia exprimant, quando puer explevit septennium, præsumi usum rationis, id est, potentiam peccandi coram Deo mortaliter adesse; ego enim censeo, me *in Alphab. Communic.* sufficienter ostendisse de Germanis (& cur potiùs de Polonis, Lithuanis?) hoc non posse rationabiliter præsumi ante Annum ætatis octavum, licèt fatear, permultos sub septimum esse verè doli capaces. Et præmiserat idem Teretius *cit. quæst. 2.* hæc verba: *Si parentes, aut Pastores viderint, pueros discernere bonum, & malum, pudefieri de mendacio, de aliqua impudicitia commissa, laudare obedientiam, concludent, illos ratione uti, quemcunque Annum ætatis attigerint.*

453 Ex his omnibus concludo, Karolum (ut superioribus sæculis scribebatur, imprimebatur) nostrum fuisse in his omnibus circumstantiis absolvendum, sed *sub conditione*: absolvendum, quia adferebat materiam ex se mortalem, scilicet Juramentum execratorium falsum; *sub conditione* autem, saltem animo retenta, quia tot actiones planè pueriles junctæ tali ætati, & tali subjecto, scilicet puerulo i Teutonibus educato, injiciebant dubium de sufficiente discretione. Expressi autem nominatim, imprimis inficetissimum illud exordium Confessionis, quo complures usos deprehendi, &, ut oportebat, correxi, quòd scilicet statim inceperit à convitio, non præmittens, se illud jecisse in alium. Fateor, quod res est, cùm ego olim audivi primum omnino puerum ita auspicantem suam Confessionem, orta mihi fuit suspicio, sed levis, an non ex quadam insania meipsum ita honorificè, scilicet, salutaret. Deinde repetitio, seu repetita 454 Confessio ejusdem peccati, signum est infirmitatis Judicii; sicut & Confessio tot non confitendorum, nugæque cum cratibus, & pileo. Sum expertus, prodesse ad cognoscendam maturitatem, si confessarius (ultra ætatis indicationem postea petendam) observet vultum, & gestus pueruli, dum adhuc flectit ante Confessionale, quæ observatio facillimè fit eo tempore, quo alius ingreditur Confessionale, & dicit suum: *Pater noster.*

Ergo, ut exsolvam me dubio, interrogo, 455 cur venerit ad Confessionem; nec desisto donec dicat, se verè credere, quòd, qui nolunt confiteri sua peccata, puniantur à Deo; veniant ad cælum, qui ritè confitentur. Ut autem eliciam ex iis verum, & *formalem* actum fidei, ex quo debet procedere dolor necessarius ad pœnitentiam, ut audivimus suprà loquentem ex communi Laymannum, quærere soleo, utrùm putet, Deum posse falli, & fallere; ex viginti octennibus vix unum reperio, qui non dicat: *Deus non potest fallere, nec falli.* Urgeo: Ergo credis, esse omnia vera, quæ dixit unquam Deus? Respondet: *credo*: Et semper credes? *semper* subdit ille. Haud rarò etiam in majore dubio 456 de fide *actuali*, (quam sine dubio exercere debent ante Confessionem) ad depellendum hoc dubium dico; *Mi puer, quot digitos habes in una manu?* respondenti: *quinque*, dico: numera bene; & ubi numeravit, attestans esse revera quinque, insto: *Si autem Deus mitteret aliquem Angelum, qui assereret, esse tibi tantùm quatuor digitos, quid tunc crederes?* Credat mihi meus Lector, cum pueris quandoque repuerascenti, me vix decimum quemque ex novennibus deprehendere, qui non animosè respondeat: *Ego crederem, me habere quatuor tantùm digitos.* Si quæras: eccur hoc? reddit puer responsionem è meditullio Sacrosanctæ Theologiæ depromptam: *quia Deus nequit mentiri: cùm omnia, quæ dicit Deus, sint vera.* Et non rarò efficiet solers confessarius ex his 457 minutulis animis Christi Martyres in proposito. Si enim ulteriùs sciscitetur: Si ergo carnifex Turcicus tibi diceret: vel dic: Gott kan liegen/ vnd betriegen: *Deus potest mentiri, & decipere homines*: vel demetam tibi caput, accipiet à plurimis hoc virile, & Martium responsum. *Mallem facere jacturam capitis, quàm dicere, quòd non sint omnia vera, quæ Deus locutus est.* His

458 His omnibus adde pro praxi, tum pueros, tum adultos, præsertim rudes, plurima facere contra conscientiam, solùm generatim dicentem, esse malum, esse peccatum, quando hoc intelligit confessarius, sequatur, amabo, sæpe veram aliorum contra alios sententiam, quòd tunc peccârint solùm, venialiter, esto actio, quam exercuerunt, fuerit de se mortalis, ab iis autem nunquam habita pro tali; nisi enim confessarius hanc sequatur frequenter cynosuram, occidet se, & pœnitentes numero generalium Confessionum repetendarum. Quare Teretius citato libello *De Confessione Idiota cap. 1. §. 2. q. 5.* pro una ex regulis, observandis circa talium Confessiones, ponit ex Bassæo, & aliis: *Peccatum in confuso apprehensum non excedit peccati venialis limites, præsertim si homo*
459 *sit timoratæ conscientiæ.* Ego pueris, & rudibus adultis, confitentibus mihi crimen à parte rei mortale, sed quod non apprehenderunt ullo modo ut mortale, subticuerúntque scienter multis Annis, deinde tamen manifestârunt mihi in Confessione, excitati vel aliqua concione, lectionéve, vel irrequieto morsu conscientiæ, adhibeo hunc quasi Lydium lapidem, & dico: quando accedebas Sacram Synaxin, nónne conscientia tibi dictabat, te à Deo punitum iri, quòd velles sumere Corpus Christi inquinatus tali peccato? Respondenti: Verè mihi nunquam venit in mentem, & si venisset, abstinuissem Communione, dico: Ergo spera, Clementissimum Deum non reputaturum tibi in gravem culpam, attamen pro majore securitate dic mihi, si placet, quoties circiter in vita per mensem, &c. patrâsti cum expresso aliquo remorsu conscientiæ? At verò quando talis peccator ait: Confiteor, quòd communiter fuerim ante & post Divinam mensam valde anxius ob non confessum illud peccatum, tunc procedo cum tali quoad repetitionem priorum confessionum perinde, ac cum manifesto criminis lethalis, nisi subdat, se reverà non putâsse, committi sacrilegium, nisi dum tacentur, quæ quis certò scit, esse mortalia: Et multi sunt imbuti hâc opinione falsâ.

CONFESSARIVS FATVI, SVRDI, ET MVTI.

CASUS XI.

Semi- an planè stulti?

SUMMARIUM.

Casus morionis confitentis flexis genibus. 460.
Examinatur ille casus. 462. & 463.
Praxis cognoscendi, utrùm tales sint capaces absolutionis. 466. & 467.
Judicium authoris de duobus aliis mente corruptis. 469. & 470.
Praxis agendi cum surdastris. 471. & seqq.
Item cum mutis. 476.

Lollius morio principis N. venit ad me ludentem ludum conorum intra domesticos parietes, & ad partem vocavit me, ut esset à sociis segregatus, flexit ante me genua, & incipiebat peccata sat gravia confiteri. Ut ego stulto urgenti absolutionem satisfacerem, dedi loco illius benedictionem sacerdotalem, & dimisi. Quæritur, an talia peccata cadant sub sigillum Confessionis? & an sint vera peccata, à vero stulto patrata, licèt satus astuto, & perverso? 460

Ita descripsit ad me hunc Casum eximius quidam Canonicus Bambergensis Collegiatæ, Parochus urbis sat celebris: qui poterat exprimere, an ille Lollius fuerit capax absolutionis? Si enim dubium est, an peccata, quæ Lollius narravit, fuerint vera peccata, sanè dubitari & potuit, & debuit, an potuerit in ea cadere absolutio Sacramentalis? Nam omne omnino propriè dictum peccatum baptizati est de se materia sufficiens absolutionis. Verùm, omissâ illâ quæstione de sigillo Confessionis, de quo *in Casu XXII. n. 821.* 461

Resp. Ad quæstionem illius Clarissimi Viri in iis terminis, in quibus proponitur, peccata à vero stulto patrata non esse vera peccata, nos enim nomine *veri stulti* intelligimus planè fatuum, seu impotentem ad discernendum inter bonum, & malum *morale*, cùm tamen sit in ea constitutus ætate, ut secundùm communem naturæ cursum jam deberet posse facere illud discrimen. Atqui de ratione peccati est discretio inter bonum, & malum. Unde fit, ut nec talis sit capax absolutionis, nec ejus ineptiæ cadant sub sigillum, cùm non peragat ullam Confessionem Sacramentalem. 462

At videtur non immeritò posse dubitari, an ille Lollius nequierit discernere inter bonum, & malum. Rem dubiam reddunt tres istæ circumstantiæ simul sumptæ. 1. Quòd noluerit, nisi seclusis arbitris confiteri. 2. Quòd genua flexerit. 3. Quòd non recensuerit nugas, sed actiones ex objecto valde peccaminosas. Singula, quæ non prosunt, multa collecta juvant, teste senatu Juteconsultorum *ex leg. Instrumenta Cod. De probat.* Eam ob rem ego tali homini impertirer in extremo agone absolutionem, nisi ego ex iis, qui eum probè nôrunt, discerem, ipsum non ex suo instinctu, sed ex aliorum ridiculorum hominum instigatione 463

tione

tione narrâsse, quæ narravit, etsi minimè reus
464 illorum. Et verò sicut providè monet Gregorius Teretius *in Confessione Idiotæ Cap. 1. §. 3. q. 2.* quando Confessario obtingit surdus, & mutus à nativitate, debere à domesticis petere aliquam instructionem, ut intelligat, an talis nôrit discernere bonum à malo, & quibus signis manifestet tum dolorem de peccatis, tum se hoc, aut illud patrâsse, ita omnino faciendum cum illo, in quo subest aliqua prudens ratio dubitandi de aliquo aut nullo usu rationis, si quidem res moram patiatur, vel sint, qui edocere queant, & servetur cautela debita sigillo.
465 Utique autem prudenter egit ille Dominus, quòd non impertiverit absolutionem Lollio, jam enim aliunde noverat, esse mentis emotæ, & proinde peccata, quæ narrabat, vel non esse patrata ab ipso, vel non patrata cum usu rationis sufficiente ad absolutionem.

466 *At éstne ille morio capax absolutionis, qui optimè distinguit status hominum, exhibet reverentiam Clericis, varia mandata exigui momenti excipit, & exequitur integre. At, quando urgetur ad peccatorum exhomologesin, horrendum in modum irascitur, vulnera, & mortem illaturus, si suppeterent arma?*

467 Resp. Standum hac in re judicio illorum, quibuscum agit, vivit. Si enim judicant, illum esse ita destitutum mente, ut revera nec Deum, nec infernum, nec cœlestem patriam esse credat, sed tantùm de his loquatur, ut psittacus, vel pica, censendus est non elicere ullos actus supernaturales, & proinde non magis, quàm infantem heri natum, esse absolvendum. Si verò existimetur, verè credere in Deum, hoc ipso potest edoceri modum seriò petendi veniam à Deo, & in articulo mortis absolvi, licèt putetur etiam tunc nihil prorsus velle audire de Confessione. Etenim præsumi potest, illum in hoc puncto planè inculpabiliter totum stultescere, esto in aliis quibusdam ad salutem spectantibus fruatur saltem semipleno usu rationis; qui semiplenus usus rationis, sicuti sufficit ad committendum peccatum veniale, ita etiam sufficit ad semiplenè intelligenda quædam mysteria fidei, exercendósque, imperfectos licèt, actus supernaturales.

468 Etsi verò semifatui non videntur Tannero admittendi ad frequentem Communionem, juxta ea, quæ refero *in Alphab. Communic. Cas. VII.* ubi ex instituto tracto de fatuis, non video tamen, cur negetur semifatuo absolutio, tametsi quot mensibus eam petat ab illo, qui novit, esse semifatuum, & imperfectè exercere actus necessarios ad hoc Sacramentum.

469 Potuisse mortaliter peccare aliquos ex iis, quorum stultissimas persuasiones describit noster Angelinus Gazæus in suis piis Hilariis, nominatim illum, qui se esse Archangelum Gabrielem arbitrabatur, vix dubito, propter plurimas actiones, quas obibat exactè, & sine umbra dementiæ; poterat ergo etiam & propriè peccare, & propriè de peccatis dolere. De eo, qui, referente eodem Gazæo, in aliis prudens, at in hoc totus demens, quòd se Deum Patrem esse sibi persuaderet, non sentirem tam bene. Licèt enim P. Tannerus rectè scribat, posse absolvi, qui præ hebetudine ne imperfecto quidem modo potest concipere mysterium Trinitatis, eò quòd in hoc puncto sit habendus pro verè stulto, attamen potest talis credere, esse unum Deum increatum, hoc autem non credit, qui seipsum esse Deum sentit. Prior carebat inculpabiliter verâ fide de Trinitate, nam in hoc puncto erat non malitiosè, sed miserabiliter stultus.

At est Religiosus Sacerdos cætera prudens, & probus, sed nullâ ratione adduci jam potest, ut confiteatur, apprehendens Confessionem, quam aliàs plus millies piissimè obiit, esse morte ipsâ duriorem, neque posse illam à se obiri sine sacrilegio ob defectum doloris, & intentionis. Estne adigendus saltem ad annuam? 470

Respondi consultus: Si nequeat miserandus ille vir, quem aliquando vidi, quíque vitâ functus est, post *tertiam* impressionem hujus Alphabeti, cohortationibus induci, non videri pœnâ ullâ urgendum. Cùm enim ex una parte deliret inculpabiliter in hoc puncto, ex altera ducat vitam innocentem, nec possit, obstante illo delirio, sperari, ut accedens Confessarium præstet necessaria ad Confessionem, aut certè non præstet sine prudenti metu majoris mali, non video, cur pœnis spiritualibus, aut corporalibus adigatur ad illud officium Christianum. Nemini laqueum injicere debemus, ait Canon *Cap. De viduis. 27. quæst. 1.* Junge his Casum phrenetici industriè dispositi, relatum *Tract. IV. Cas. VIII. n. 154.*

Surdastros quod attinet, qui scilicet exaudiunt quidem verba, sed non nisi clamantis, vel ita altè loquentis, ut circumstantes necessariò percipiant, quæ à Confessario proferuntur, P. Lessius *in Consil. Verb. Confessarius Cas. XI.* de his interrogatus sic respondit: Non existimo, surdastros in magno populi confluxu, qui imperfectè confitentur, posse absolvi, sed esse in aliud tempus remittendos, quo possint examinari, nisi fortè essent in periculo mortis &c. multóque minùs id licèt, quando præceptum Confessionis non obligat. Ergo judicio Lessii, si quis accedens tuum confessionale tibi dicat: *Domine volo confiteri, sed valde ægre audio, debetis altè loqui*, teneberis ipsi altâ voce dicere: non possum tibi jam præbere aures, veni alio tempore. Possevinus *De Officio Curati Cap. 7.* observat, tales esse in loco remoto audiendos, interrogandósque de solis purè necessariis in mortalibus, sine sua, aut illorum defatigatione. 471

Ego quando vel aliunde, vel ex propri- 472

experientia didici, aliquem certum pœnitentem esse vitæ integræ, admitto ad Confessionem, & vel impono pœnitentiam levem, etiam aliis fortè audientibus, vel extra Confessionem convenio cum tali & dico: Quando tibi egredienti ex confessionali ostendero totam manum, erit signum e. g. quinque orationum Dominicarum, & totidem salutationum Angelicarum. Quando autem ostendero unà cum manu rosarium (quod etiam pro venialibus utiliter injungitur solitis quotidie, & ferventer recitare) tu recitabis illud. Item quando suppetunt mihi peculiaria signa ex sexu, ætate, conditione, quibus judicem, illum, vel illum surdos, quos antè nunquam audivi confitentes, esse innocentes animas, admitto ad Confessionem. Non admitto, si ob peculiarem rationem timeam, ne adferant talia, de quibus & debeam loqui, & non possim tamen, nisi audientibus aliis, & prudenter suspicantibus, agi de materia mortali. Quamquam

473 fortè erit, qui opinetur, tales, dum ultro pandunt sua peccata in tali loco, hoc ipso dare Confessario potestatem dicendi necessaria, esto audiant alii; quæ sanè opinatio mihi non displicet. Equidem Parochi deberent talibus prohibere, ne publicè confiteantur illi, cui nondum sint bene noti. Reperiuntur autem ex eis nonnulli implicati tot vel scrupulis, vel peccatis, ut meritò scribat Teretius *Cap. 1. §. 3. q. 2.* esse cum iis etiam seorsim confitentibus habendam patientiam magnam.

474 At, *est aliqua non surdastra, sed etiam surda, quæ proinde nesciens, utrùm altâ, an utcunque submissâ voce loquatur, propè instar Stentoris vociferatur, dum sua peccata aperit.* Novi ego talem, sed jam ita doctam, ut accederet Confessarium, nemine alio præsente, & clausis templi januis. Non tenebatur illa fortè quidem confiteri; eò, quòd nequiret facere Confessionem, quæ non esset ex se publica, attamen, dum confitebatur, cadebat jure sigilli, quoad signa, quibus Confessarius necessariò utebatur ad ritè fungendum officio, id est, nolebat impedire, quò minùs Confessarius uteretur tunc illis. *Quid si verò aliqua ex his novit*

475 *scribere? adigétne Confessarium ad scribenda peccata, ut det legenda Confessario?*

Resp. *Negativè* cum Diana *Part. 5. Tract. 6. Res. 3. & 4.* cum multis contra multos, quia non est verosimile, Christum Dominum hoc præcepisse.

476 A surdis transeundo ad mutos, non video, quomodo Confessarius possit cuiquam illorum, extra mortis articulum, dare absolutionem, nisi vel exhibeant scripto, ad quod tamen non tenentur, ut paulò antè de surdis dixi, & de mutis etiam tradit Diana *cit. Res. 3.* cum aliis contra alios, suam Confessionem, vel ab iis, qui eos nôrunt, sit doctus, quibus signis soleant ostendere, se & dolere de peccatis, & velle indicare se peccatores, adeóque petere Christianè absolutionem, & tunc poterunt etiam tempore præcepti, ut observat Fernandez apud Dianam *loc. cit. Res. 2.* cum Naldo, (& quidni etiam in Jubilæis, aliísque celebribus festis?) absolvi, si nequeunt ulla in specie peccata intelligi ex eorum gestibus, aut nutibus. Si autem possunt aliqua intelligi, tunc sanè debent interrogari (citra revelationem) domestici, quid velint hoc, aut illo signo indicare.

Supponunt autem hæ responsiones, mutum teneri tempore præcepti confiteri, & quidem 477
vel nutibus, vel scripturâ, cùm nequeat verbis, ita enim fert fat communis opinio DD. apud Dianam *cit. Res. 3.* Sed de scriptura negavi *n. 475.* Supponunt quoque, si quis alius Confessarius valeat probè intelligere nutum muti, ad illum debere hunc dirigi, & non audiri ab eo, qui solùm imperfectè percipit. Vide Dianam *ll. cc.* & infrà *n. 482.* & quæ de Communione talium disserui *Tract. 4. Cas. VII. in Append.*

CONFESSARIUS LINGUÆ PEREGRINÆ.

CASUS XII.

Succurrentis Necessitati.

SUMMARIUM.

MIcrologus Sacerdos, eatenus gnarus linguæ Italicæ, ut eâ loquens intelligeretur probè ab omnibus, at non intelligeret nisi lentè, atque emendatè loquentes, mittitur à suo Superiore ad excipiendas Confessiones decem, aut 12. militum Italorum, vitâ periclitantium, è quibus nonnullorum barbaras dialectos cùm non perciperet, dixit, ubi paucula audiverat, singulis: non assequor satis, quæ loqueris; interrogabo te ordine, tu etiam mihi quærenti, hócne, an illud patrâris, responde: Padre si, padre nò, *&c. sciscitanti de numero responde:* Tante, ò tante volte; *toties, aut toties; ubi proposuero, quæ visa fuerint, si quid præterea tibi occurrat, edicito, aderit bonus* 478

Deus

Deus, ut cum anima tua solatio percipias absolutionem. Dictum, factum. Nam mores id genus hominum erant Micrologo ita noti, ut posset aptè interrogare. Quæritur nihilominus, an non egerit temere, dum suscepit id officii?

479 Resp. Non temere, quia & jussu Moderatorum, & in vera necessitate, cùm non adesset peritior Italicæ, & denique, quia, *per se loquendo*, videtur etiam extra veram necessitatem quisque similis Micrologo, quem de se hæc narrantem audivi, aggredi id posse. Quia tamen perfrequenter contingit, ut Confessarius nequeat omnia pœnitentis peccata intelligere, vel ob linguæ, dentium, gutturis vitium, vel ob idiomatis ignorantiam, idcirco movent Theologi Morales peculiarem quæstionem de Confessione facta, vel facienda Confessario non satis gnaro idiomatis, in quo illa peragitur: An scilicet repetenda, & quid agendum tali Confessario?

480 Proponam ego ea, quæ Anno 1659. collegi ex variis scriptoribus, in gratiam cujusdam optimi Patris è Lithuania oriundi, ad quem, excipientem Latinas Confessiones nostrorum discipulorum, ventitabant quandoque nonnulli Latinam ignorantes, ideòque proposuit mihi

Hanc Quæstionum.

481 *Cum non intelligam omnia vocabula Constantiensium incolarum, & accolarum, quæro, teneárne venientes ad me dimittere sine absolutione? & utrùm, bona conscientiâ, possim illos admittere ad meum confessionale?*

Itaque Navarrus *Lib. 5. Consil. De Pœn. & Remiss. cons.* apud alios decimo, apud me 13. „sic resolvit: Æthiops in Provincia Brasilica „potest absolvi, si solùm unum, aut alterum „peccatum intelligat Confessarius, esto alia „non intelligat. Henriq. *Lib. 5. cap. 11. n. 3.* „sic: Vir ignotæ linguæ tempore præcepti ab„solvendus est, si confiteatur, quæ potest, li„cèt Confessarius quædam non satis intelligat. „Emman. Sa *Verb. Absolutio n. 10.* Posse ab„solvi etiam sanum, qui ob linguæ ignoranti„am quædam solùm explicat, probabile est; fa„cit enim, quoad potest, integram Confessio-
482 „nem. Tannerus *Disp. 6 quæst 7. n. 68.* Vir ig„notæ linguæ tempore præcepti potest confi„teri sacerdoti, etiamsi non omnino probè in„telligat, si non adsit interpres, nec Confessa„rius alius commodè haberi possit, qui omnia „intelligat. Bonacina *De Sacram. Disp. 5. q 5. „p. 2. §. 4. n. 6.* sic differit: Mutus, qui sua pec„cata confitetur, absolvendus est, saltem tem„pore præcepti, quamvis Confessarius ipsius „peccata percipere non valeat. Idem dicen„dum puto de extraneo loquente eo idiomate, quod à Confessario non bene percipitur, mo„dò non adsit alius Confessarius, qui percipiat „bene ipsius idioma. Apud Reginaldum *Lib.* „*6. n. 155.* leges hæc verba: *Rectè docet Navar*„*rus, ignarum linguæ, qua Confessarius loquitur,* „*posse absolvi, si unum, aut duo peccata sua sic ex*„*primat, ut a Confessario intelligantur, velitque* „*omnia confiteri, & id facere conetur. Idem sen*„*tio de muto.* Sic Reginald. breviter dicente Laymanno *in Theol. Moral. Lib. 5. Tract. 6. c. 8.* *validè* absolvitur mutus, surdus, balbutiens, „ignotæ linguæ, si omnia peccata sua explicare „nequeat; & Palao *Tract 23. p. 11. n. 2.* Potes „absolvi, si mutus, balbutiens, peregrini idio„matis nequeas omnia explicare, modò expli„ces, quæ commodè potes. Denique Ludov. Lopez, cui plerique se fatentur adhærere, & qui *in Instructorio P. 1. c. 27.* omnium fusissimè tractat hoc argumentum, sic scribit: Licet „ 483
Medina dicat, Castellanum, qui planè Galli„cam non callet, non posse audire, nec absol„vere, extra articulum mortis, Gallum, si tan„tùm tria ejus peccata intelligere possit, sed si„ne absolutione dimittendum ad alium Con„fessarium planè intelligentem, etiamsi quæ„rendus sit in alio oppido, puto tamen, posse „etiam, extra istam necessitatem, audiri, & ab„solvi à Confessario semiperito in ejus lingua, „qui aliqua peccata ejus intelligit, aliqua non, „& non patet facilis accessus ad alium planè „peritum, neque exspectatur commoditas al„teri, planè callenti linguam ejus, confitendi. „Nam & muti possunt per nutus confiteri, ex„tra articulum mortis, & talis facit, quod po„test, & dimidiari potest Confessio, extra „mortis articulum, quando aliquod certum „peccatum nequit aperiri sine damno pœniten„tis.

Ita scribunt Authores citati, è quorum ali- 484
quibus, aut omnibus deduco pro praxi sequentia.

I. Pœnitens conscius sibi unius, aut plurium mortalium, de quibus propriè dubitat, utrùm possit Confessario, non satis perito sui idiomatis, & dialecti, ita clarè exprimere, ut hic intelligat species, & circumstantias *mutantes speciem*, accedendo talem peccat, si possit commodè nancisci alium, de cujus scientia non dubitet. Si autem nequeat commodè, urgeátque præceptum Confessionis, accedet *licitè*, esto liquidò sciat, non omnia intellectum iri, dummodo proponat eadem postea confiteri alteri. Et quia Navarrus, Sa. Reginald. Palaus, non restringunt suam doctrinam ad tempus præcepti, nec ego restringo.

II. Si verò habeat conscientiam nullo mor- 485
tali crimine oneratam, libere accedet illum semiperitum.

III. Quando tibi obtingit talis pœnitens, qualem describunt citati authores, ac nôsti, non adesse, qui meliùs, quàm tu, sit intellecturus peccata ipsius, audi illum sine scrupulo, quo-

cunque tempore veniat; est enim permolestum sæcularibus, qui ad Confessionem, Communionémque se præparaverunt, recedere à confessionali inauditos, inabsolutos. Qui quidem si aliquid fateatur, de quo, consideratis circumstantiis personæ, meritò dubites, an sit mortale, & per nullam circumscriptionem, vocabulorúmque variationem intelligere queas, quid tandem illud sit, mone, ut ante Communionem, si sine notabili incommodo fieri queat, alium quærat, cui integre aperiat. Equidem Sa *v. Absolutio n. 9. absolutè* scribit, tales posse absolvi, etiamsi unum duntaxat veniale nutibus exprimant.

486 IV. Quia video, nostræ Societatis, aliorúmque Ordinum Religiosos libere, & sine omni scrupulo exponi à Superioribus ad excipiendas Confessiones rusticorum, accolentium urbes Friburgum in Nuithonia, Bruntrutum in Rauracia, utentium dialecto difficillimè intelligibili, nisi à doctis longo usu, & idipsum factitari per Bavariam, Palatinatum, terram Leodiensem, &c. ubi inter agrestes vigent verba, modique loquendi valde alieni à linguis, seu dialectis, quas solas nôrunt illi Confessarii, & excipiunt illas Confessiones etiam communibus per Annum festis, cùm tamen sit certum, quòd primis mensibus quandoque errent, intelligentes quid pro quo, imò interdum nullâ ratione possint extorquere explicationem sufficientem nonnullorum, quia, inquam, video, audio ista factitari à tot Superioribus, tot inferioribus, virtute, & doctrinâ spectandis, judico, nullum inferiorem debere, non dico, detrectare, sed nec multùm deprecari, si peritus tantùm unius dialecti in illa lingua exponatur ad excipiendas Confessiones utentium aliâ admodum, non tamen extremè diversâ. Sicuti extremè à Germanica, & Italica distat Grisonica, conflata ex utraque, quemadmodum & Flandrica à Saxonica.

487 V. Quia ille Pater Lithuanus, de quo *n. 480.* ita callebat communem linguam Germanicam; à qua non in valde multis terminis dissidet Constantiensis, súntque Constantienses ita sciti, ut facilè ad captum audientis varient verba, ac sententias, idcirco potuit ille Pater intrepidè admittere adventantes. Siqua tamen probabiliter mortalia non percipiebat, debebat quidem impertiri absolutionem, attamen monere, ut non intellecta aperirent alteri. Idem dic de iis, de quibus *num. praced.*

488 VI. Micrologus, de quo noster præcipuus Casus, poterat utique accedere illos milites, cùm & urgeret necessitas, & abesset periculum probabile *essentialis* imperfectionis, ut jam superiùs dixi.

CONFESSARIUS DORMITANS.

CASUS XIII.

Dianæus.

SUMMARIUM.

Casus dormitantis Confessarii, dum excipiebat Confessiones Monialium. 489.

Dormitans Confessarius quando peccet mortaliter? 491.

Somnus Confessarii est rarissimè mortaliter malus. Ibid.

Quomodo possit pœnitens cognoscere, Confessarium dormisse sub narratione hujus, aut illius peccati? 492.

489 *Nonnius Confessarius in quodam Monasterio Monialium inter audiendas Confessiones aliquando dormitabat. Unde non intelligebat aliqua peccata. Quæsierunt postea ex me, an prædictæ Confessiones essent (totæ) repetendæ?*

Sic scribit de seipso Diana *Part. 3. Tract. 5. Res. 109* ac respondet cum, & ex Laymanno *Theol. Moral. Lib. 5. Tract. 6. cap. 9. negativè*, eò quòd utique fuerint per illius dormitantis absolutionem verè dimissa peccata, quæ ipse vigil intellexerat; illa autem, quæ dormienti narrata erant, fuisse rursum subjicienda clavibus, si quidem erant lethalia.

At inquies 1. *Unde potuit aliqua Monialis cognoscere dormisse Confessarium, quando hoc, & non aliud peccatum ipsa edicebat?* Inquies 2. *Quid agendum fuit Confessario expergefacto ex somno?* Inquies 3. *Quantum peccet, qui suâ culpâ dormitat, vel dormit id temporis?* 490

Ad hanc *tertiam* quæstionem respondeo: peccat mortaliter, si per ejus dormitationem fiat, ut aliquod mortale crimen nec intelligatur, nec possit ejus non intellecti repetitio exigi sine notabili molestia pœnitentis, juxta dicta superiùs *Cas. V. n. 237.* de fovente deliberatè distractiones. Puto tamen, nullum, nisi valde sceleratum Confessarium, debere in dubio formare sibi scrupulum de plusquam veniali negligentia in dispellenda somnolentia: licèt enim plenè deliberata negligentia in discutiendo somno, qui obrepit, non sit excusanda à mortali, ob irreverentiam Sacramenti, & periculum non audiendi necessariò audienda, rarissimè tamen est ejusmodi negligentia plenè deliberata. Si verò pœnitentes sint antea noti de constante innocentia, minùs adhuc mala erit negligentia in discutienda somno- 491

somnolentia, quia & tales minùs ægre ferunt, & nullum subest periculum omittendi aliquid *substantiale*.

492 Ad *alteram* quæstionem dico, Confessarium expergefactum teneri facere id, quod *num. 238.* dixi de non intelligente ob distractionem.

493 Ad *primam* quæstionem respondeo, posse utique quandoque fieri, ut pœnitens notet ante absolutionem ex aliquo signo, utrùm Confessarius fuerit planè vigil in principio, medio, aut fine; & tunc non repetet illud, quod dixit tempore, quo scit, fuisse vigilem, sed solùm illud, quod narratum fuit post medium, e. g. si ante absolutionem notet dormivisse post mediam Confessionem. Si verò non possit cognoscere, quo tempore Confessionis dormierit, tunc meritò dubitat de singulis, an sint percepta; & tunc tenetur omnia mortalia repetere, quia certum est, quòd teneatur aliqua, cùm sit certus, non esse omnia percepta. Si aliqua tenetur repetere, ergo omnia, quia non est major ratio de his, quàm de illis; cùm æquè de his, atque de illis sit anceps. Vide Cardinalem de Lugo *Disp. 16. Sect. 15.* & Dicastillum *Disp. 8. num. 91. & seqq.* differentes de casu relato ex Diana.

CONFESSARIUS SCRUPULOSI.

CASUS XIV.

Scrupulosæ delirè.

SUMMARIUM.

Casus mulieris delirè scrupulosæ. 494.
Nomen scrupuli accipitur tripliciter. 496.
Remedia adversùs scrupulos varia proponuntur. 498. & seqq.
Nominantur authores, de his scribentes. 503.

494 *Olympia nobilis fœmina innumeris agitata scrupulis, totâque urbe talis cognita me accessit; spopondi, me illam pro virili parte directurum, modò mihi promitteret, se paratam esse obsequi meis consiliis, nec ad Confessionem iterum peccata delaturam, quando ego non deferenda judicarem: ad sacram Communionem accessuram, quando præciperem, & alia ejusmodi. Noluit bona mulier hæc mihi promittere. Quare illam ut immedicabilem dimisi, veluti dimissam deinde cognovi à pluribus prudentissimis Patribus fuisse.*

495 P. Thomas Tamburin. *in Decal. Lib. 1. cap. 3. §. 8. num. 4.* refert hæc de se, déque illa fœmina, quam *delirè scrupulosam* fuisse censet, & cui haud multùm dissimiles sunt utique alii experti, sicut & ego, sed feliciore aliquando cum successu. Tradam hoc loco remedia diversa, quæ sapientes judicant adhibenda scrupulosis, non quidem singula singulis, sed his hæc, aliis alia.

Priùs tamen observo, nomen *Scrupuli* accipi tribus modis. 1. Pro quodam timore, seu anxietate, ne fortè peccata præterita, etiam post adhibita, quæ Deus præcepit, remedia, non sint remissa. 2. Pro levi suspicione, aut existimatione ex levibus orta rationibus, qua credis, aliquid esse peccatum, quod non est. 3. Pro apprehensione, & timore nixis inani ratione, quibus times, alicubi esse peccatum, ubi non est. Habent omnes hæ actiones adjunctam animi anxietatem, inquietudinem & quasi punctionem. Unde vocantur *Scrupuli*. 496

Origines varias scrupulorum enumerat singulariter inter Theologos Tamburinus *loc. cit. num. 1.* inter Ascetas R. P. Hugo Roth piissimæ memoriæ, primus meus in spiritu Religioso Magister, & dux verbo, exemplóque, proinde dignissimus encomiis, quibus illum jam vitâ functum exornat is, qui scripsit præfationem in *viam Regiam virtutis*, profunda cum sapientia exaratam ab eodem rerum spiritualium scientissimo Patre; hic, inquam, à me gratæ memoriæ ergo nominatus Pater *Part. 1. Sect. 3. cap. 11.* illius libri, digito demonstrat fontes scrupulorum cognoscendos iis qui aptè mederi volunt scrupulosis; ergo legendus horum alteruter, aut alius. Ego ad medicinas proponendas me accingo. 497

Primum itaque, & summum remedium adversùs scrupulos triplici illo modo dictos, est, ut scrupulosus manifestet syncerè alicui viro pio, prudenti, rerum spiritualium intelligenti, statum suæ animæ, quatenus *directè*, vel *indirectè* tangit scrupulos, & ubi aperuerit, stet integerrimè judicio ipsius; certus, etsi fortè erraret vir ille prudens, haud tamen imputatum iri scrupuloso in ullam culpam à Deo. Melius remedium exhiberi non posse scrupuloso, scribit cum aliis P. Martinus Becanus in *Tom. 2. Tr. 1. cap. 4.* aliique plures, exprimente Sanch. *in Summ. Lib. 1. cap. 10. n. 81.* illum tutâ conscientiâ existimare, se esse scrupulosum, qui judicio Confessarii, alteriúsve viri pii, ac prudentis, illum perspectum habentis habetur pro scrupuloso. 498

At, inquit scrupulosus: *Ille me non bene novit: habet me pro longè alio, longè probiore, longè meticulosiore, quàm sim, alioquin aliter resolveret.* Ita sanè non semel fuit mihi ipsi responsum, seu replicatum. At ego triplicavi: Ergo me habes pro animæ tuæ proditore? utpote qui tam constanter, & apertè pronuntiem, tu- 499

as apprehensiones, suspiciones, judicia esse meros scrupulos, & tamen te non noverim? An ignoras, esse æquè à me reddendam Supremo Judici rationem de tua anima, de meis responsis, atque à te? Sanè expertus sum, valuisse haud semel hanc triplicam, at non semper.

500 *Alterum* remedium est adversùs scrupulos *secundo*, & *tertio* modo sumptos, ut in ea materia, in qua ipsum esse scrupulosum judicat Confessarius, dicat apud se: Ego quidem relictus privato meo judicio, aut apprehensioni censeo, aut apprehendo, hoc esse peccatum, hoc esse prohibitum, præceptum &c. quia tamen ego non clarè hoc video, meus autem Confessarius expressè mihi dixit, me posse sine metu offendendi Deum facere in hac materia ea omnia, de quibus non possem sine aliquo remorsu conscientiæ dicere, me clarè perspicere esse peccata, idcirco nolo stare meo privato illo judicio, & apprehensione, sed Regulâ traditâ ab illo, cui veluti interpreti voluntatis

501 Divinæ me subjeci. Sæpe usu didici, valuisse hoc antidotum, at nonnunquam non valuisse, nisi ille scrupulosus doceretur dicere: *Non audeo per sancta Dei Evangelia jurare, hoc aut istud esse peccatum*: Ergo hoc ipso est mihi scrupuloso licitum; imò hoc ipso, quòd mea scrupulosa (id est, stulta) conscientia suggerat, esse peccatum, faciam, alioqui non facturus. Re enim verâ sæpe monendi sunt scrupulosi, ut obsecuti doctrinæ traditæ à nostro sancto Fundatore, in aureo libello Exercitiorum, agant contra scrupulos, esto apprehendant, aut etiam judicent ex se, illud, quod agent, esse *materialiter* prohibitum à Deo.

502 *Tertium* remedium est contra scrupulos *primi* generis, qui proinde incitant hominem ad identidem repetendas Confessiones seu unius, seu plurium, seu omnium peccatorum. Postquam ego tales audivi semel generaliter confitentes, permitto, ut bis, térve etiam scrupulosè repetant aliqua, de quibus dubitant, aperuerintne illa *absolutè*, aut dubitant, an aperuerint debito modo; postmodum nullis precibus patior me adduci, ut præbeam aures volentibus aliquid circa illa priora, addere, nisi mihi dicant, se liquidò scire, quòd non manifestârint hoc, aut illud. Imò aliquando (ubi videlicet deprehendo magnas scrupulorum furias) dico: *Iura mihi jam statim per Venerabile Sacramentum, te scire, quòd non sis confessus, seu confessa.*

503 Plura remedia adversùs scrupulos suggerunt Sanch. *Lib. 1. Moral. Cap. 10.* Tannerus, Laymannus, Bresserus, Palaus in materia de conscientia, & copiosè Tamburin. *cit.* §. *8.* & inter Ascetas P. Francisc. Arias *De Orat. mentali Tr. 5. c. 2.* atque P. Hugo Roth *loc. cit.* plerique memorantes tria, quæ protuli: sed omnium inter Casistas exactissimè de tota materia scrupulorum novissimè scribit P. Matthæus Stoz noster in sua conserta, adipata *Instructione Confessionis Part. 5. §. 10.*

APPENDIX EX NOVO THEOLOGO.

CUi meritò junges ea, quæ recentissimus, & Theoria, praxique peritissimus Parochorum instructor P. Tobias Lohner in sua *Quinta Instructione Practica* luci data hoc ipso Anno 1677. quo accessionibus locupleto hanc Quintam quoque Editionem hujus Alphabeti, congessit ex usu proprio, aliorúmque in curam, directionémque scrupulosorum, de quibus parte posteriore *Cap. 13. §. 1.* proponit, ac resolvit ordine has quæstiones.

„I. Quid sit scrupulus? II. Quomodo Confessarius conscientias scrupulosas cognoscere queat? III. Quomodo se Confessarius erga scrupulosos in genere gerere debeat? IV. Quænam sint illa media utilia, quæ Confessarius scrupuloso suggerere debeat? VI. Quas Regulas Confessarius scrupuloso offerre debeat, ut iisdem se dirigere queat? VII. Quænam sint illa fundamenta scrupulosorum, quæ Confessarius evertere debet, & quomodo id præstare possit? VIII. Quomodo in specie cum iis, qui de peccatis jam in priori aliqua Confessione explicatis anguntur, timéntque ne ea non satis explicârint, agendum sit? IX. Quomodo cum iis agere debeat Confessarius, qui perpetuò timent, ne Confessiones suas ordinarias ritè non instituant, & peccata sua satis non explicent? X. Quomodo agere debeat cum illis Confessarius, qui variis tentationibus vexati immoderatè timent, ne assensum præbuerint, aut morosè delectati sint, sicque mortiferum peccatum admiserint? XI. Quomodo cum illis agendum sit, qui ob peccata gravia commissa perpetuò timent, ne defectu competentis satisfactionis jacturam beatitudinis pati cogantur? XII. Quomodo cum iis agere debeat Confessarius, qui ob quotidiana, leviáque peccata nimium anguntur? XIII. Quomodo agere debeat Confessarius cum iis, qui in oratione perpetuis anguntur scrupulis, ne verba non legitimè pronuntiaverint, aut non debitâ certè attentionem adhibuerint, timent? XIV. Quæ adhortatio ejusmodi personis scrupulosis facienda sit in fine Confessionis?

Hasce, inquam, XIV. quæstiones proponit, resolvitque P. Lohner, ac munit tanta autoritate, támque aptè ad usum, ut censeam perutiliter lectum iri à nondum usu longo peritis rerum spiritualium Præfectis in aliquo Monasterio, Collegio &c.

CON-

CONFESSARIUS CONFITENTIS IMPERFECTIONES.

CASUS XV.

Nimiùm Sapientis.

SUMMARIUM.

Casus confitentis varias imperfectiones. 504.
Quid sit propriè imperfectio? 508.
Exhibentur varia exempla imperfectionum. 509.
Confessarius non impediens confessiones imperfectionum, non est reprehendendus. 510.
Nominantur, qui singulariter piè agunt, confitendo imperfectiones. 511.
Potest absolvi Religiosus nihil aliud confitens, quàm voluntariam transgressionem unius Regulæ. 513.
Tutiùs tamen petitur adjectio alicujus defectûs manifestè peccaminosi. ibid.

504 *Pontianus inter confitendum dicit Confessario. Non auscultavi Divinis inspirationibus ad consilia vocantibus. Non condolui infelicibus eventibus proximi. Non fui sedulò addictus operibus mortificationis. Commisi varias imperfectiones in materia castitatis. Fui iratus filiis & famulis, non facientibus officium suum. Petii coram judice vindictam de iniuria accepta. Bibi, & comedi absque necessitate. Curiosè inquisivi ea, quorum cognitio nihil mihi prodesse poterat, nec obesse. Non oravi pro defunctis parentibus. Dum exercebam opus coniugale, locutus sum cum uxore de rebus venereis. Sum mentitus* cum plena animadvertentia. *Non adfero ad Confessionem tantum dolorem de peccatis, quantum deberem.*

505 Joannes Sanchez ratus, profuturum bono publico, si suam de eiusmodi Confessione mentem aperiret, scripsit: *Licèt narrare aliquem suas imperfectiones causa humilitatis, capiendi consilii, mortificationisve sit utilius, quàm ab illarum relatione abstinere, illas tamen* Sacramentaliter *confiteri, more, & animo, quo communiter à fidelibus in Confessione recensentur, minùs utile* (imò, si rationes ejus perpendantur, damnabile) *& est quidem virorum aliquorum spiritualium consilium confiteri imperfectiones, quæ peccata non sunt, at ignorantium, non literatorum, & proinde reprehendendos Confessarios, dum permittunt talia manifestari per modū confitentis.* Quid censendum de hoc responso, de hac censura?

506 Nominatus Joan. Sanch. enumerat *in suis select. dispus disput. 1. 2. 3. 4. 6. 7.* omnes hosce articulos Confessionis, atque fert *disp. 1. n. 4.* verbis, quæ expressi, sententiam de illis; an satis, an minùs sapienter, patebit ex dicendis.

Debuisset, me arbitro, hic author aliquam 507 partem chartæ, quam impendit confutandæ praxi optimarum animarum, confitentium suas imperfectiones, quas insectatur *cit. disp. 7.* tribuere definitioni, aut descriptioni illarum, sed neque ille, neque Lugo, aut Dicastillo, vel Suarez, de quibus paulò pòst, neque ipse P. Nicolaus Lancicius latè de imperfectionibus disserens *Tom. 1. opusc. 3. c. 1.* adferunt ullam. Indicat aliquam noster P. Georgius Biegeisen in valde pio libello, quem inscripsit *Montem Myrrhæ. par. 6. c. 1.* cujus subtilia vestigia legens dico: Imperfectio *strictè* dicta est actio, 508 vel omissio repugnans suasioni, seu consilio sano in re ad mores spectante, & ex se nec vetita, nec imperata; atque adeò adversans aut consiliis, inspirationibúsve Divinis, aut Superiorum voluntati, etsi ad peccatum non obliganti, aut dictamini rationis impellenti ad honestiora, decentiora circa actiones *morales*. Cùm enim imperfectio non sit *propriè* culpa etiam venialis (ut demonstrat fusè Lancicius, breviter P. Biegeisen, & indicat Suarez *Tom. 4. De Relig. Tract. 8. lib. 1. c. 3. n. 14.* expressè scribens, imperfectionem esse quid latiùs patens, quàm sit culpa venialis.) & tamen digna sit reprehensione atque displiceat Deo, ut ostendit idem Lancicius, non videtur commodiùs describi posse, quàm descripserimus.

Exempla imperfectionum exhibet P. Lancicius è divina Scriptura, P. Biegeisen aliunde, 509 sequentia 1. Contentum esse virtute vulgari. 2. Non parêre Deo vocanti ad sublimius vitæ genus. 3. Ea magni facere, ac multùm amare, quæ mundus impensè diligit. 4. Solatia honesta, atque commoditates *licitas* in victu, vestitu &c. quærere, optare, vel usurpare. 5. Non servare statuta communitatis, cujus pars est. 6. Incurium, aut perfunctorium esse in rebus agendis. 7. Dicere, aut facere adversantia civilitati, politiæ, ac decoro, ut loqui perturbatè, aut præcipitanter. Coram aliis sedere pedibus decussatis. Ambulare brachiis utrinque pendulis. Manu sinistrâ edere &c. Hæc & alia ipse ex Lancicio in *Opuscul. De cura minimorum.* Quibus adde, non parêre inspirationibus Divinis. Non præfigere bonum finem actionibus indifferentibus, vel infimæ virtutis. Non accuratè servare modestiam, mansuetudinem in omnibus. Exiguam, etsi *substantialiter* sufficientem præparationem adferre ad Confessionem, Communionem, Sacrificium &c. Item non facere pleraque illa, quæ superiùs retuli ex Sanchez. Adhæc non observare Regulas, præsertim Ordinis Religiosi, etsi ad nullum peccatum obligantes per se.

Circa non parentem divinis inspirationibus nota præterea ex P. Less. *in disp. de statu vitæ de-*

 lig.

lig. n. 44. tunc peccari non parendo iis, quando conscientia dictat, te à Deo desertum iri, nisi hîc & nunc pareas e. g. vocationi ad Religionem, quando, inquam, conscientia probabilis, adeóque nixa bono fundamento id dictat.

510 Dico I. Confessarii non impedientes suos pœnitentes, ne confiteantur ea, quæ sunt meræ imperfectiones, non sunt reprehendendi. Ita expressè Card. de Lug. *disp. 16. de pœnit. sect. 2. n. 102.* & Dicastillo *disp. 9. n. 301.* Contra Joannem Sanchez *ll. cc.* loquentem singulariter de non correspondente inspirationibus Divinis, de quibus infrà *n. 513* Ratio est, quia licèt ex una parte certum sit, sola propriè dicta peccata esse materiam confessionis. S. Thom. *3. p. q. 8. a. 2.* Ex altera autem parte diximus suprà, imperfectiones *propriè* dictas non esse *propriè* peccata, quia tamen in iis communissimè latet aliquod peccatum, & communissimè in iis habet locum doctrina, (ad quam, ut per parenthesin dicã, me in hac suprema ætate mea recipio, ut videbis in Monacensi editione mei Quinarii Tr. 5.) Thomistarum tradentiũ, omnia opera ex se indifferentia non directa ad bonum finem esse mala ob defectum hujus directionis, imperfectiones autem, consistentes, seu in aliquo actu *positivo*, seu in omissione, utique non referuntur ad bonum finem, saltem hac ratione possunt esse materia confessionis. Lugo, atque Dicastillo *ll. cc.* Hinc fit, ut communiter ira, etiam justa ex se, quia tamen vehementior, aut importunior, quàm deberet esse, præbeat materiam absolutioni.

511 Dico II. Singulariter piè agunt tum omnes, qui confitentur, se vel contra expressum remorsum conscientiæ commisisse hóc, aut illud peccatum. Dicastillo *n. 295.* vel non paruisse Divinis inspirationibus allicientibus ad hoc, aut illud bonum opus (non præceptum) perficiendum. Idem cum Lugone; tum singulariter Religiosi, qui se accusant de transgressu Regularum etiam non obligantium ex se ad ullam culpam. Dicastillo *n. 298.* meritò asserens, *nullum, qui sapiat,* posse id inficias ire, tum quia est communissimus mos sanctissimorum quoque, & sapientissimorum Religiosorum, tum quia vix, aut ne vix quidem contingit, ut vir Religiosus, sciens, & volens, transgrediatur Regulam in casu, in quo obligat; quin aliqua intercedat deordinatio voluntatis ad aliquid non satis conforme rationi, aut prudentiæ, aut decentiæ operantis, & moveatur ad id non ex honesto, sed solo jucundo objecto secundùm sensum. Ita Dicastillo; atqui moveri solâ jucundi-

512 tate, seu voluptate sensuali est juxta plurimorum opinionem peccatum, & nominatim, quando Religiosus suam Regulam non servat ex fine non honesto. Suarez *Tom. 4. De Relig. l. 1. c. 3. nu. 12.* Accedit, quòd nonnulli DD. apud eundem Suarez *num. 11.* negent generatim, transgressionem Regulæ posse esse sine peccato eò quòd membrum cujusque communitatis obligetur in conscientia, ob conformitatem partis cum toto, servare statuta suæ communitatis.

Hinc potest Confessarius Religiosorum ab- 513
solvere nihil aliud confitentes, quàm transgressionem voluntariam unius, aut plurium Regularum factam eo casu, quo illi obligabantur.

Ego tamen pro majore securitate peto, ut addatur aliquod peccatum ex antiquis. Nec etiam permitterem, ut quis texeret catalogum illarum imperfectionum, de quibus sum in specie suprà locutus, est enim modus in rebus, habendáque ratio aliorum volentium confiteri, pretiosi quoque temporis aliquando meliùs impendendi à pœnitente ipso, aut Confessore.

CONFESSARIVS RECIDIVI.

CASUS XVI.

Quæstionarius.

SVMMARIVM.

Quoddam dubium liceat ad epistolæ calcem 514
adnectere, scilicet de concubinariis tractandis, & curandis, quod me pridem intricatum reddidit. Scio, Ioannem Sanctium docere, quòd possint toties absolvi, quoties verum dolorem de præteritis, & serium propositum de futuris ostenderint. Scio autem etiam, alios autores communiter esse ita contrarios, ut sententiæ Sanctianæ probabilitas ne quidem sub P. . Clypeo subsistere possit. At simul adverto, homines in hujusmodi luto hærentes,

tes, non posse statim primis conatibus extrahi, nec fœminam perditè amatam, maximè, si aliqualiter rei domesticæ videatur necessa-
515 *ria, eripi. Memini quoque, S. P. N. Xaverium, licèt extra confessionale, remediis valde lenibus, & lentis hujusmodi exulceratos homines tandem perduxisse ad frugem. Sententiæ Sanctii non fido. Communem contrariam, quæ bis, ter permittit dare absolutionem, nimis violentam puto. Quis enim annosam arborem duobus, aut tribus ictibus prosternat? Certè moraliter videtur mihi fieri non posse, ut hac ratione tam præcipiti corrigantur concubinarii, maximè inveterati. Id potiùs fiet, ut illi nec ad Confessarium, nec ad Confessionem redeant, in desperationem acti. An non igitur liceat sententiam Sanctii saltem tamdiu, sequi, & toties quoties absolvere talem peccatorem, quamdiu Confessarius judicare potest, & sperare, secuturam tandem emendationem?*

Ra. Va. dignetur quæso, &c.

516 Repræsento verba, simul & perspicax ingenium cujusdam Professoris Theolog. Moralis, ac sacrorum Canonum, qui 31. Octobr. Anno 1659. dignatus me fuit literis hac phrasi exaratis interrogare de hoc dubio. Ad quod quid seu responderim, seu responderi potuisse arbitrer, aperiam, ubi protulero in medium potiora, quæ de Recidivis in genere didici lectione, & usu.

517 I. Tametsi spectato etymo vocabuli *Recidivus* debeat hoc nomine appellari omnis, qui in idem peccatum recidit, vel relabitur etiam tantùm semel, & reipsa hoc vocabulum in causa hæresis, quando agitur de absolutione, aut pœnis *Relapsorum* in hæresin, intelligatur de illis, qui semel resipiscentes rursum profitentur errorem; & fortè illi Confessarii Regularium, qui habent specialem facultatem absolvendi à reservatis omnes præter *Recidivos &c.* nequeant absolutionem impertiri illi, qui saltem intra unam hebdomadem committit bis (interjectâ unâ Confessione) idem peccatum reserva-
518 tum, ut videbimus *Cas. XX. num. 695.* attàmen, quando Theologi Morales tractant de *Recidivis*, quærentes, utrùm sit eis impertienda absolutio, necne, loquuntur solùm de iis *Recidivis*, qui idem peccatum mortale pergunt committere, etiam post propositum emendationis, pòstque plures Confessiones, ut exprimit Joann. Sanch. *In sel. d. 10. num. 4.* & indicat Lugo *d. 14. sect. 10. n 166.* atque Lessius *in consil. verb. Confessarius Cas. 7.* Filliuc. *Tr. 7. in Instruct. cap. 3.* de his est nobis hîc sermo.

519 II. Mihi semper placuit sententia, quam P. Filliuc. *ibid. c. 3.* tradit post alios, scilicet confessarios non debere esse admodum difficiles in absolvendis *Recidivis*, eò quòd nemo sub peculiari peccato mortali teneatur magis cavere, ne centies unum, idémque specie peccatum patret, quàm ne centum diversarum specierum.

III. Potest tamen, & debet negari ipsis (sicut & omnibus aliis) absolutio, quando, 502
omnibus consideratis, judicat Confessarius, eos carere serio proposito correctionis, esto dicant, se dolere; nam defectus serii propositi est defectus *substantialis*. Sicuti utique deficit generatim in illo, qui, cùm facilè possit, non tamen deserit, aut declinat occasiones peccandi *proximas*, qui enim vult causam, ex qua necessariò, aut regulariter sequitur effectus, censetur *moraliter* velle ipsum effectum. S. Thom. *1. 2. q. 6.* & generatim occasio, quæ delictis viam aperitam, putanda L. *Illud. ff. De pact. dotal.*

IV. Quoties *Recidivus* edit particularia 521
signa doloris, aut jam adhibuit aliquam curam ad extirpandum suum inveteratum vitium, aut si jam adhibeat media, de quibus usurpandis non erat priùs monitus, signum est, adesse propositum sufficiens. Lugo *de pœnit. d. 14. num.*
160. Imò, quoties *Recidivus* dicit, se verè do- 522
lere, quòd rursum offenderit Divinam Majestatem, & proinde se promittere seriam emendationem, toties absolvi potest, modò Confessarius credat, illum seriò loqui. P. Lessius *in Consil. verb. Confessarius cas. 7.* modò etiam sit paratus deserere occasiones *proximas*, quas potest, esto, nullus profectus hactenus apparuerit. Joann. Sanch. *disp. 10. n. 16,* quia revera tunc adsunt omnia à Christo requisita ad absolutionem.

Nihilominus tamen Confessarius formido- 523
losus, qui scilicet timet, ne indigno conferat beneficium absolutionis, poterit quandoque in usum redigere aliam sententiam, quam Lessius *l. c.* etiam tradit his verbis: Qui ita crebrò relabuntur in eadem peccata, si post „ tres, vel quatuor Confessiones certis intervallis factas non apparet ulla emendatio, aut conatus resistendi, expedit ordinariè eos dimittere sine absolutione, explicato periculo, in quo versantur, absolutionem fore ipsis noxiam, cùm non videantur habere syncerum propositum. Ut conentur resistere, & adhibere remedia, quæ præscribuntur; si non redeant, committat illos Deo; nec se cruciet.
Ita Lessius. Ego non semel talibus, sed primùm 524
post octo, vel sex confessiones, sine ulla prorsus emendatione peractas, intra non longum tempus dixi ante datam absolutionem: Quandoquidem nihil tecum proficio, poteris, me non invito, quærere alium Confessarium, fortè tibi magis profuturum, quàm ego. Et verò quandoque rediére tales cum aliquo profectu, divertére alii ad alios. Et sanè quando notatur aliquis profectus, seu adest aliqua imminutio peccatorum, habenda est patientia, ipsa enim imminutio peccatorum & est signum boni propositi, & præbet spem majoris, & majo-

ris emendationis, adeóque perfectæ. Simus, omnino simus erga hos *misericordes, sicut Pater noster cœlestis misericors est. Luc. 6.*

525 V. Quia verò dixi, serio proposito emendationis jungi necessariò fugam occasionum relabendi in idem crimen, occasionum, inquam, *proximarum* (nec enim est imposita lex fugiendi *remotas*,) notandum est, per occasiones *proximas* intelligi eas solas circumstantias loci, temporis, personarum, &c. in quibus si sis constitutus, certum est *moraliter*, te esse peccaturum, novo peccato mortali, ut contendit Caramuel *in Theol. Regul. disp. 40. n. 1056.* seu quibus nunquam, aut ferè nunquam uteris sine peccato novo, ut, non contradicente Lugone *disp. 14. sect. 10. num. 148.* nec Dicastillo *Disp. 6. dub. 19 n. 329.* docent alii, & inter hos ex professo post multam reflexionem Navarrus *in Manual. cap. 3. num. 5. edit. antiq. seu 14. edit. correct. Ann. 1583.* consentiente quoad occasiones *permanentes* Tannero *Tom. 4. Disp. 6. q. 9. num. 106* vel plerumque peccabis. Oviedus *in 1. 2. Tr. 6. contr. 3. p. 9. n 146 & 149.* Palaus *Tr 2. Disp 2. p. 9. §. 3* vel probabile est,

526 te esse lapsurum in novum peccatum. Tannerus *loc. c.* loquens de sola occasione non *permanente*, cui ego non assentior, si loquatur de propriè probabili. Quando enim non certû, sed solùm probabile est, te succubiturum tentationi, etiam communiter probabile est, te non succubiturum. Atqui sicuti in plurimis aliis materiis fas tibi est, ex utralibet sententiarum *speculative* probabilium deducere *practicam* conclusionem tibi gratam, ita licebit hîc ita argumentari: Occurrunt mihi graves rationes, ob quas vir prudens sapienter judicare potest, me lapsurum in novum crimen mortale si accessero hanc domum, vice versâ sunt aliæ rationes etiam graves, ob quas alius æquè prudens probabiliter pronuntiaret, me non lapsurum, ergo possum sine nota temeritatis, & imprudentiæ me committere illi occasioni, certò non commissurus, si liquidò scirem, me in illa admissurum istud grave peccatum. Adeóque fas est, *per se loquendo*, committere se periculo probabili peccandi mortaliter. Caramuel *l. c. num. 108.*

527 Unde Confessarius non judicabit, illum suum pœnitentem esse in occasione *proxima* se inebriandi, aut peccatum turpitudinis, occasione pravæ Societatis, patrandi, qui tentatus decies, acquievit solùm bis, térve. Secus, si bis, térve superior evasisset, succubuisset autem septies, vel octies. Ergo illi priori nolenti recedere ab occasione non negabit absolutionem (Caramuel vult (at non ego) illi etiam non negari, qui toties fuit victor, quàm victus) negabit autem posteriori, nisi vel urgens causa illi pœnitenti faveat, vel mutentur circumstantiæ, inter quas est etiam propositi major corrobora-

528 tio, quàm fuerit antè. Caramuel *l. c.* post Joannem Sanch. *d. 10.* Quòd si Confessario non sit nota indoles, non noti mores sui pœnitentis, cogitantis de adeunda, vel admittenda hac, aut illa occasione aliquibus periculosa, aliis non, comparabit illum cum aliis ejusdem apparenter indolis, ætatis, fragilitatis, constantiæ, prudentiæ, imprudentiæ, judicabítque, illum aditurum *proximam* occasionem, si alii ejusdem cum ipso conditionis soleant in ea tentati plerumque succumbere tentationi: solùm *remotam*, si plerumque soleant esse victores. Ideo si aliqua in urbe sit convictus studiosorum, in quo ferè omnes scholares faciant naufragium castitatis, censebitur, debere Confessarium alicui eum convictum subire volenti causâ habitationis, negare absolutionem *per se loquendo*: non negare, si unus, altérve tantùm incidit in casses Veneris.

Dixi autem suprà *num. 526.* in fin. *per se loquendo*; etenim per accidens fas est permanere in occasione *proxima*, seu etiam adire occasionem *proximam*, quando grave, aut gravissimum malum corporis, honoris, fortunarum aliàs foret certò perferendum, ut notant omnes hactenus citati scriptores contra Lopez, & alios. Nam ipsummet periculum non est peccatum, sed tantùm occasio illius, ergo non apparet, cur certum discrimen honoris, fortunarum, sanitatis, non possit excusare immittentem se in id periculum. 529

Licèt autem Joann. Sanch. *cit. disp. 16. n. 10. absolutè* scribat, illum, qui suæ concubinæ dedit mutuos centum aureos, quos, si eam dimittat, non sit recuperaturus, haud teneri eam dimittere, esto versetur in proximo periculo relabendi in peccatum cum illa, si non dimittat, attamen Palaus *l. c. num. 15. absolutè* rejicit eam resolutionem casu, quo diu durabit illa cohabitatio cum gravi tentatione. Et Oviedus *l. c. n. 162.* loquens de illo, qui timet, se sæpe consummaturum peccatum cum concubina, admittit eam doctrinam solùm respectu hominis, qui habet tantùm necessaria ad parcè vivendum, non autem respectu mediocriter divitis. 530

Porrò Confessarius cupidus speciatim intelligendæ hujus materiæ legat Navarrum *in Manual. cap. 3.* referentem sedecim genera hominum, versantium in occasione peccandi. Singulariter autem refert mercatores, caupones, filios habitantes in domo paterna, & occasione hujus habitationis crebrò peccantes cum puella, &c. Confessarios, qui excipiendo confessiones mulierum labuntur in peccata venerea, concubinarios, &c. Quæ exempla edisserunt omnes etiam citati scriptores, adeóque omnes expressè loquuntur de concubinatu, è quorum verosimiliore doctrina respondeo ad nostrum Casum *Quæstionarium* sequentibus modis. 531

I. Si concubinus nequeat dimittere suam concubinam sine jactura centum aureorum, seu ducatorum, poterit Confessarius pro re nata 532

amplecti

amplecti sententiam vel Joannis Sanchez, vel Oviedi, paulò antè relatam.

II. Si ipsa est ita effrons, ut dimissa propalatura sit occultum concubinatum, retinere eam volenti patrocinabuntur plerique ex citatis, sed utique muniendus erit peculiaribus propositis, & aliis mediis, sicut & patrocinabuntur, si ipsa sit ejus ancilla, & nequeat aliam adipisci absque pari periculo, cùm tamen haud possit ullo modo carere ancillâ omni.

533 III. Si illa concubina sit tantùm *aliqualiter*, ut loquuntur literæ, necessaria rei domesticæ, & tamen perditè ametur à concubinario, ne quidem Joannes Sanchez inficiabitur, non posse absolvi concubinarium, qui sæpius absolutus sæpius rediit ad vomitum, sed debebit ante absolutionem dimittere illam, ut liquet ex doctrina illius Doctoris *num. 6.* nam *aliqualis* necessitas non censetur continere certum periculum gravis damni, quale solùm meritò admittit Sanchez. Itaque si ejusmodi inemendatum mancipium Veneris mihi confiteretur, se jam ter, quater promisisse Confessariis, se suam nefandi tori consortem ejecturum, & hactenus non stetisse promissis, dicerem cum Sanchez: Ergo abi, te non absolvam: nisi postquam actu dimiseris, quia meritò judico, te carere vero proposito dimittendi. Favet apertè doctrina S. Franc. Xaverij, descripta suprà *num. 320.*

534 At dicit talis. *Ergo faciam, quod hactenus nunquam, Iurabo Vestræ Ræ. per Deum vivum, me reverà quàm primùm illam dimissurum.* In hoc casu admitterem juramentum, atque impertirer benedictionem, at certò negaturus, si post illud juramentum ad me rediret, agens se reum & perjurii, & relapsûs. Assentior quidem illi Patri Theologo, de quo noster Casus *Quæstionarius*, quatenus judicat, posse talibus impertiri beneficium absolutionis, quamdiu affulget spes emendationis, at omnes tractatores hujus materiæ negant, affulgere spem, quando quis sine gravi necessitate permanet ultro in *proxima* occasione peccandi mortaliter. His adde duo. *Primum*, esse post hæc jam semel data luci publicæ interdictam die 18. Martii Anno 1666. hanc propositionem: *Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis est ad oblectamentum concubinarii, vulgo regalo, dum deficiente illâ, nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur.* *Alterum* dubium est, resolutio hujus.

Casûs impudici.

QVIriacus vacat impudicis tactibus cum puella, quam domi retinet, idque potiùs amore pollutionis procurandæ, quàm ex affectu ad illam, utpote cum qua nunquam copulam habere consuêrit. Quæritur, an Confessarius possit talem absolvere, nolentem dimittere illam puellam? imò quæritur, an non satius sit, illum non obligare ad eam dimittendam. Primò quidem, quia prudenter judicat, esse magnum periculum, ne, cùm eam dimiserit, aliámque ad res domesticas necessariam receperit, etiam alteram pervertat. Secundò, quia tali ita constituto, & affecto videtur potiùs propria imbecillitas esse occasio proxima, quàm prædicta puella.

Novus quidam Confessarius quæsivit ex loco multùm hinc dissito meum de his duabus quæstionibus judicium, ad quas respondendum censui, & censeo, si tentatis emendationis remediis, quæ hactenus attulimus, & mox adferemus, ille Quiriacus non est correctus, jubendum esse dimittere illam, utpote quæ, per suum toties præbitum consensum, est ipsi occasio talium obscœnitatum. Nec obstat *prima* in contrarium ratio, quia periculum dubium debet eligi præ certo, utpote minus malum. Est autem valde incertum, quòd nequeat reperire ancillā constanter restituram suæ impudicitiæ. Nec obstat *secunda*, quia imbecillitas propria, sive *proxima*, sive *remota* occasio nominetur, certè est incompleta, saltem respectu peccati alieni, atque seductionis, nec complebitur hoc respectu, si non adsit, quæ se patiatur seduci. Ergo sive adsit, sive absit periculum pollutionis, absente illecebrosâ puellâ, debet dimitti illa, cujus præsentia præstat, aut complet integram occasionem peccati *actualis* scandali, idque sive facilè, ut per se liquet, sive difficulter solita sit illa consentire nefariæ solicitationi, longè magis, si ipsa *directè*, vel *indirectè* solicitaret.

IV. Remedia ad præcavendum relapsum (casu, quo separatio *licitè* differtur) sunt tum vitatio mutui colloquii, quoad fieri potest, tum 535 votum subeundi gravem pœnitentiam, ut est jejunium in pane, & aqua, largitio notabilis eleemosynæ, quoties contigerit relabi, tum votum castitatis ad aliquod tempus, tum quotidiana expressa renovatio boni propositi eliciti in Confessionali. Tum quando concubina non solet, nisi aliquo modo invita, consentire, si concubinus à Confessione rediens domum dicat: *Iam tandem firmissimè statui mutare vitam. Te ergo rogo seriò, ut, si fortè tentatione victus te rursum lacessivero, renitaris omni possibili modo, revocans mihi in mentem hæc mea verba.* Hæc de concubinariis.

Jam transeamus ad alios obscœnos, priùs tamen observato, locutos esse nos hacten⁹ de solis concubinariis occultis, nō de notoriis, & publicis, nam publici non debent ob scandalum absolvi. Navarr. *in Enchir. c. 16. n. 20.* & jubentur à Concil. Trident. *Sess. 24. c. 8. de Reform.* subjici excommunicationi, si post ternam admonitionem factam ab Episcopo non se emendent.

Sed

536 Sed ecce! his omnibus paratis, expeditis ad prælum, incidi aliud agens in Casum, non modò apprime facientem ad præsens, & sequens Caput, sed insuper resolutum cum multiplici doctrina à Cardinale de Lugo *in Responsis Moralibus Lib. 1. Dub. 28.* cujus proinde totum discursum, & Casum ipsum nullo verbo immutato repræsento.

Est autem Casus ejusmodi.

a *Novitius quidam in Religione observante, & perfectâ, patiebatur frequenter lapsus carnis voluntarios, quos Confessario in Confessione manifestabat, & postea sæpius reincidebat. Confessarius itaque judicans, eum non esse aptum Religioni, cujus alumni puritatem observabant, suadebat illi frequenter, ut ad sæculum rediret, vel Superiori fragilitatem suam extra Confessionem aperiret, imò ad id tandem pœnitentem obligare tentavit, significans, se deinceps, nisi obediret, absolutionem ei negaturum. Quæsitum fuit, an Confessarius jure id facere potuerit, an verò suæ potestatis limites fuerit transgressus?*

b *Suppono, Confessarium, quamvis ipse sit etiam Prælatus Novitii, & ad quem ex Officio spectat, Novitios inutiles, ineptos, vel noxios dimittere, non posse id facere ullo modo ex notitia, quam habuit in Confessione, nisi ex licentia expressa pœnitentis, ut ex Decreto Clementis VIII. & ex natura, & institutione hujus Sacramenti probavi late* Disp. 23. de Pœnitentia Sect. 5. §. 1. *obligatio enim dimittendi Novitios inutiles non debet ullo modo dirigi a notitia Sacramentali, nec unum forum cum alio misceri: sed debet se habere Prælatus, ac si nihil prorsus sciret, & confidere in Domino, quòd vel Novitius sese corriget, vel certè parum nocumenti Religio patietur ex eo, quòd ad vota Religiosa post Novitiatum admittatur, quia postea passiones illæ sese prodent, & materiam suggerent dimittendi eum (si sit in Societate) vel debito modo corrigendi, notitiâ aliunde habitâ. Omnino autem oportet, Sacramentale forum ab omni alio respectu, & regimine longissimè separare, atque ideo debet se Prælatus considerare eo casu, perinde ac si esset Confessarius aliquis sæcularis, qui casu in itinere audit Novitii Confessionem, & ita & non aliter illi consulere.*

c *Hoc supposito, dubium esse potest, an, licèt Confessarius non possit uti notitiâ Confessionis ad dimittendum Novitium, vel ad aliquid extra Sacramentum operandum, possit tamen Novitium cogere ad manifestandam, extra Sacramentum, suam inhabilitatem, vel certè, ut ipse spontè sua redeat ad sæculum. Et quidem, in genere loquendo, Regula Generalis est, tunc solùm posse Confessarium Novitio negare absolutionem, quando videt, illum non esse sufficienter dispositum v.g. quia non vult relinquere occasionem proximam peccati gravis, quam ipse sine gravi incommodo relinquere potest, vel quia Religionem injustè deceperit in re gravi, & nolit fraudem tollere, vel propter similes rationes. An verò ejusmodi causa de facto interveniant, ob quas negari possit, & debeat absolutio, pendet ex circumstantiis, ex quarum notitia Confessarius debet id prudenter judicare: nec frequenter fortasse casus ita continget, ut ob meram peccandi frequentiam debeat sub peccato gravi Novitius se extra Confessionem prodere, ut à Religione dimittatur, nec rationes, quas Confessarius ille afferebat, id verisimiliter probant.*

Primò enim arguebat ex obligatione relinquendi occasionem proximam peccati, qualis esse videbatur Novitio illi status Religiosus. Hoc tamen parum credibile est: nec facilè sibi pœnitens persuadebit, minorem se habiturum in sæculo occasionem peccandi contra castitatem, quam in Religione, præsertim, si non posset sine magno incommodo uxorem ducere. d

Minùs obstat, quod secundo loco pro se afferebat Confessarius, nempe pœnitentem debere sub peccato gravi obedire Confessario, atque adeò, dum non obediebat, manifestare, se non esse dispositum ad recipiendam absolutionem. Hoc, inquam, minùs probat, quia pœnitens solùm debet implere pœnitentiam, sibi a Confessario impositam: quoad reliqua verò potest quidem Confessarius declarare pœnitenti ea, ad quæ aliunde pœnitens sub peccato tenetur, v.g. restitutionem, relinquere occasionem peccandi proximam, abstinere à tali contractu usurario, & alia similia, quæ si pœnitens non habet animum observandi, non est dispositus ad absolutionem: non tamen potest Confessarius quidquam aliud sub peccato ei præcipere, nisi id, quod in pœnitentiam imponit, in qua imponenda habet se, ut judex; quoad alia verò se habet, ut Medicus, cujus non est præcipere, sed consulere, & declarare ægroto, quæ sint media necessaria, vel utilia ad sanitatem tuendam, vel recuperandam. Egressus autem à Religione non est materia apta, quæ imponatur pœnitenti pro pœnitentia suorum peccatorum, ut ex se constat, posséque meritò pœnitens ejusmodi pœnitentiam nolle acceptare, quam prudenter putaret saluti propriæ spirituali obfuturam magis, quàm profuturam. e

Dices: Confessarius prudenter judicat, statum Religiosum non expedire illi Novitio, in peccata frequenter relabenti: potest ergo saltem in pœnitentiam imponere, ut statum illum relinquat. f

Respondetur, posse prudenter credere Novitium, sibi expedire magis ad salutem statum Religiosum, in quo, transactâ vehementiâ tentationis illius, faciliùs poterit resipiscere, & corrigi, cùm habeat optima sociorum exempla, disciplinæ observantiam, exhortationes, & alia ejusmodi media, quibus in sæculo carebit, quare ex hoc capite non est, cur obedire teneatur Confessario.

Arguebat tertiò, quia Novitius debet impedire damnum, quod suo Ordini inferre potest, cùm una ovis malè infecta inficere possit omne pecus: g

quare

quare exire debet, ne suo exemplo alios ad perditionem trahat. Respondetur facilè, inprimis pœnitentem non teneri cum tanto detrimento suo impedire, & præcavere damnum alienum, quod per accidens sequi posset, & præter ejus intentionem. Deinde, etiamsi ad sæculum redeat, non minus, sed majus poterit aliis nocumentum afferre, quò enim sæculares faciliùs pravis exemplis afficiuntur, quàm Religiosi observantes, eò magis poterit illis vitiosâ suâ conversatione nocere. Denique non videtur esse magnum periculum gravis hujus nocumenti; quia dum vitia ita sunt occulta, ut non nisi intra Confessionem manifestentur, non transeunt ad Sodales: si autem transire incipiant, jam tunc sese prodent, ita ut ex notitia illa possit debitum remedium, extra Confessionis Sacramentum adhiberi.

h *Ultimò allegabat pro se Confessarius, quòd Novitius ille graviter, & injustè deciperet Religionem, tacendo, & occultando defectum, qui eum ineptum reddit ad statum Religiosum, quem defectum si Prælati scirent, procul dubio eum non admitterent ad vota Religiosa, nec ad professionem. Respondetur, hunc Novitium, de quo agitur, non decepisse Religionem, quia, quando ingressus fuit, vel fortè non habuerat in sæculo hæc vitia, vel conversione suâ mores correxerat, & spem habebat melioris vitæ: morbum autem spiritualem postea contractum non tenetur ex justitia manifestare Prælato, ut ejiciatur: sufficit aperire in Confessione ad quærendum remedium.* Hactenus Cardinalis cujus verbis non habeo, quod necessariò addam.

CONFESSARIUS OBSCOENORUM.

CASUS XVII.

Lamentandus.

SUMMARIUM.

Casus adolescentis turpissimè soliti se polluere. 537.
Scrupulosus Confessarius quì se geret circa examen peccatorum venereorum? 539.
Quinam rectè scribant de hac materia? Ibid.
Curiositas est hic summè cavenda. 540.
Quomodo investigabit Confessarius, an adolescens fuerit pollutus? 541.
Notantur nonnulla de Sodomia. Ibid.
Traduntur plures instructiones circa examen obscœnorum. 543. & seqq.
Enumerantur, quæ non sunt necessariò exprimenda in materia turpitudinis. 546.
Casus mulieris publicè effutientis interrogationes factas à Confessario. Ibid.
Remedia pro deditis mollitiei. 548. & seqq.
Casus lamentabiliter dediti huic vitio. 553.
Quo plectendum supplicio hoc scelus. Ibid. in App. I. Lit. a.
An, quando fuit deliberatè patratum, sufficiat confiteri: Habui grave initium pollutionis? Ibid. Lit. b.

Recaredus adolescentulus ingenuè, pudicéque educatus, inducitur à perditissimo juvene primùm ad tactus impudicos, tum denique ad ipsam pollutionem penitus sibi incognitam, & ita miserabiliter insuevit, partim priusquam noverit, esse crimen lethale, partim etiam postquam probè à Confessario edoctus detestandam malitiam, ut, etiam post plurima firmissima proposita desistendi, post adhibita varia media persistendi in bono proposito, nihilominus relabatur bis, ter, per hebdomadem in idem fœditatis lutum. Quì denique juvandus? An neganda ipsi absolutio? Quid peculiariter observandum circa Confessiones implicitorum variis criminibus repugnantibus castitati? 537

Utinam! ò utinam non centuriæ non myriades ejusmodi lamentandorum, & sanguineis lachrimis deplorandorum Recaredorum exhausissent pharmacopæa Confessariorum! Referam, quæ tum de his, tum de aliis obscœnis existimavi, post longam reflexionem, esse hîc memoranda.

Quæritur ergo I. *Quì debeat se Confessarius peculiariter gerere circa examen obscœnorum?* 538

Resp. I. Quia ex una parte certum est, multa gravissima peccata carnis taceri sæpe in Confessione, vel ex damnanda verecundia, vel quòd non habeantur pro mortalibus, & tamen in illis pergatur, nisi Confessarius impediat, quærendo, examinando &c. Ex altera autem parte palàm est, tale examen prætermittendum esse, nisi aut necessitas, aut notabilis utilitas deposcat, eò quòd pœnitentes scandalizentur, quando Confessarius sciscitatur sine necessitate res tam fœdas, ipséque est in periculo, ne det causam motibus carnalibus, aut etiam fœdioribus in suo corpore, & proinde meritò pronuntiat P. Reginaldus *Lib. 2. n. 34.* esse periculosissimum tam Confessario, quàm pœnitenti diu immorari in examine circa *sextum* præceptum. Ideo si ulla in re difficile est tangere medium, revera est in præsenti materia. Ut ergo illud medium tangant paulatim novi Confessarii, inservient inprimis doctrinæ illorum Theologorum, qui partim *generatim*, partim *speciatim* in hac materia tradunt, Confessarium non teneri ad instituendum tam accuratum examen, quàm putant multi. Inservient deinde ea, quæ nunc subjicio.

II. Itaque poterit scrupulosus Confessarius sequi in praxi doctrinam ejusdem Reginaldi tradentis, Confessarium non teneri illa interrogare, 539

rogare, nisi quæ certò novit omitti à pœnitente: nec teneri interrogare, nisi consueta hujus conditionis hominibus & communiter nota, ut exprimit idem Reginald. *n. 34.* Leget autem perutiliter ea, quæ de quæstionibus circa *sextum* præceptum scripsêre Joann. Gerson *Tom. 2. in Opusc. in Tract. De arte, seu scientia audiendi Confess. à consid. 14 ad 21.* Angelus apud Reginald. *cit. Lib. 2. n. 35.* & *in Tract. De prudentia Confessarii Cap. 3. n. 19.* Henriq. *Lib. 6. Summæ Cap. 29.* Haud tamen quaquam proponet omnes quæstiones, quas hi exhibent, sed cum delectu magno, eáque verborum gravitate, modestia, & brevitate, ut pœnitens nihil mali discat, aut scandalizetur, sicut in Germania scandalizarentur multi, si Confessarius uteretur verbo familiarissimo scriptoribus Italicis, & Hispanicis, cùm vulgariter vocant *erectionem membri virilis* id, quod nos in Germania communissimè appellamus motum, seu commotionem carnalem, in Gallia commotionem, vel sentimentum inhonestum.

540 III. Si Confessario, dum hæc quærit, oriantur turpes imaginationes, motus, aut initia alicujus pollutionis, aut denique ipsa pollutio, ne idcirco desistat à debito officio, sed animum ad Deum erigat, protestando breviter; talia sibi displicere. Et quando dubitat, utrùm aliqua interrogârit ex sola curiositate (quæ sanè est hic multum, licèt non utique semper mortaliter, culpabilis) an ex fine honesto, seu animo meliùs intelligendi statum pœnitentis, eúmque juvandi, attendat ad doctrinam traditam *Cas. V. n. 217.*

541 IV. Quamvis adolescens confiteatur, se exercuisse turpes tactus, si tamen Confessarius non sciat ex prioribus Confessionibus, illum solere pollui, non est utique statim interrogandus, utrùm sit pollutus, necne, præsertim quando est solùm sedecennis circiter, sed satius est, ut vel illam quæstionem penitus omittat, vel sciscitetur primùm, an illi tactus fuerint diuturni, & an ad voluptatem quærendam? quorum alterutrum si neget, non est ulteriùs pergendum. At si utrumque fateatur, quæri potest, an fuerit illum tactum secutus aliquis humor corporis, aut humectatio, fœminis autem longè rarissimè proponenda est quæstio de pollutione, quia vel raro illis evenit, vel non advertunt. Itaque quando confitentur aliquæ, de quibus nôsti, utrùm sint solutæ, an ligatæ &c. tactus *activos*, simul & *passivos*, vel *passivos* duntaxat, communissimè solùm quære, quoties? Vide, quod de fœminis scribam *in Part. 1. Alphab. Matrim.* seu *Tract. 9. Cas. XVI. n. 391.* & quod *in Part. 2 Cas. XV. n. 585.* de viris confitentibus, quòd cum uxoribus congressi sint à tergo; & adde Reginaldum *Lib. 22. n. 49.* sic scribentem: *Non est Sodomia, si mares se mutuò complexi etiam uno alteri supposito sequatur seminis effusio, dummodo non fiat intra vas præposterum, sed est solùm mollities, eáque gravissima, eámque ob rem explicanda in Confessione ad aperiendam malitiam effrœnatæ libidinis.* Diana tamen *Part. 1. Tract. 7. Resol. 12.* censet expressè, sufficere, si talis dicat: *Sum pollutus tangendo alterum impudicè.* Tuta est hæc sententia, quia fatetur ipse Reginaldus, illam circumstantiam incumbendi non mutare speciem. Vide quoque, quæ *in Quinario Tract. 5. cap. 37. n. 110. & seqq.* trado de Confessario sciente, pœnitentem vivere in Matrimonio invalido.

V. Cautissimè instituendum est examen, „ 542
circa res inhonestas, in quibus sine necessitate „ non est descendendum ad particulares aliquos „ modos, & circumstantias, & maximè cavendum, ne Confessarius nimiùm interrogando „ doceat pœnitentem aliqua peccata, quæ antea ignorabat, & ita sit occasio ea committendi, aut etiam ne huic, vel etiam sibi ipsi sit causa alicujus turpis tentationis, aut in eam consensûs, aut ne det pœnitenti aliquam occasionem scandali, aut suspicandi, ipsum delectari „ ejusmodi rerum cognitione, quod maximè juvenes Confessarii cavere debent. Quare quoties aliquod hujusmodi periculum subest, leviter transeundum est. Nam præstat, pœnitentem non ita perfectè (modò bonâ fide procedat) confiteri, quàm aliquod ex prædictis, incommodis accidere. Ita loquitur, ac disserit P. Ægidius Coninck *Tom. 2. in 3. Part. disp. 3. n. 131.*

VI. Confessarius ne interroget eas circum- „ 543
stantias peccati, quas & sine magno rubore, „ difficultatéque pœnitens non potest dicere, & „ Confessarius ex dictis, vel personæ circumstantiis probabiliter conjicere potest; eáque de causa puellam lapsam regulariter interrogare, „ de circumstantia virginitatis non debet. Hanc Regulam tradit Pater Tannerus *Tom. 4 disp. 6. quæst. 7. n. 92.* Cui adde, regulariter necesse non esse, ut ex confitente incestum sciscitèris, in quoto gradu sit commissus. Nam perraro admittitur inter junctos *primo* gradu; admissos in aliis gradibus differre specie, negat probabiliter Cajetan. 2. 2. *quæst. 154. art. 9.* & necessitatem eos distinctè exprimendi in Confessione Diana *Part. 1. Tract. 7. Resol. 31.* cum aliis contra alios; idem negans de quocunque gradu. Sicut & probabilissimè, teste Cardinale de Lugo *Tom. 3. in 3. Part. disp. 16. n. 47.* tradit P. Sanchez *Tom. 2. Moral. lib. 5. cap. 6. n. 14.* cum aliis adversùs alios, eum, qui vel voto castitatis illigatus, vel cum persona ejusmodi voto astricta peccavit carnaliter, sufficienter confiteri, exprimendo in genere votum castitatis, esto alterutra persona, vel utraque sit Religiosa, Sacris Ordinibus initiata. Quam utramque doctrinam sequêris in praxi, quando videbis, pœnitentem ægre plura exprimere, cui proinde dices, eum satisfecisse suo debito. Si tamen non habeas potestatem absolvendi ab incestu *primi*, aut *secundi* gradûs, aut à copula cum Sacra persona, debebis esse hîc accuratior.

VII. Ne

544 VII. Ne facilè ad particularia peccata carnis descendat Confessarius, quando pœnitens nil ad generalia quæsita confitetur. Nec opera peccatorum interroget, si pœnitens in eodem genere peccata cordis nulla agnoscat, nisi fortè sit ea pœnitentis conditio, ut ob ruditatem vix alia peccata agnoscat, quàm operum, quales ferè sunt rustici, quos si de cogitationibus tantùm, non de verbis, aut factis interroges, non facilè quidquam exsculpas. Sunt hæc verba Tanneri *loc. cit. n. 91.*

545 VIII. Ut modestiæ, ac honestatis rationem habeat, eáque etiam, quæ turpia sunt, & inhonesta, quoad fieri potest, verbis honestis, & decentibus indicet, maximéque caveat, ne in peccatis, præsertim carnalibus, descendat ad particulares nimiùm, easdémque impertinentes circumstantias peccati curiosè investigandas, ne aut sibi, aut pœnitenti, creet periculum peccati. Sic idem P. Tannerus *ibid. n. 93.*

546 IX. Meminerit etiam Confessarius tum communissimæ doctrinæ de non necessariò aperiendis circumstantiis *aggravantibus* intra eandem speciem, tum eorum, quæ circa tactus & oscula sponsorum inter se tradam *secunda in Parte Alphabeti Matrimonialis* seu *Tractat. 10. hujus Operis Cas. XVII.* quia eorum frequens est usus, sicut non infrequens eorum, quæ ibidem notavi de tactu conjugum mutuo cum periculo pollutionis. Item sciat, sponsam facientem alieno potestatem sui corporis, probabiliùs non admittere peccatum mortale injustitiæ. Nec maritum, aut uxorem, quæ sine ullo desiderio delectatur morosè imaginatione alieni, vel alienæ, probabiliter teneri in Confessione exprimere circumstantiam aut sui conjugii, (cùm tamen teneatur sui voti obligatus voto castitatis), aut personæ tunc cogitatæ. Secùs de desiderante, & desiderato. Puellam quoque, quæ primâ vice committit fornicationem, non teneri dicere: *Nunc primùm amisi sertum virginitatis*: sicut nec spontè indicare gradum affinitatis, aut cognationis, si fortè incestum commisit, sed ex probabili sufficere, si dicat. *Commisi incestum cum aliquo.* Nôrit quoque Confessarius, esse recenti Decreto Inquisitionis approbato à Pontifice Alexand. VII. damnatam hanc sententiam. *Mollities, sodomia, & bestialitas sunt ejusdem speciei infimæ, ideóque sufficit dicere in Confessione, se procurâsse pollutionem.* In aliquam confirmationem cautelæ & moderationis adhibendæ, in hac tam lubrica materia, referre placuit perscriptum ad me à quodam insigni Domino Parocho hunc

Casum Garrulæ mulieris.

547 N. *Sacrosancta Theologia Professor, cujus ego ante aliquot Annos discipulus, semel in Confessione interrogavit infima sortis hortulanam circa debitum conjugale. Quæ ex confessionali mox rectà ad forum progressa narravit omnia, quæcunque fuerat ab arbitro conscientiæ interrogata, distinctè, coram honestis matronis, inter quas erat etiam uxor Consulis, quæ marito hæc ipsa domi narravit. Hic scandalizatus detulit rem omnem à conjuge sua auditam ad superiorem Ecclesiasticum, qui affabre respondit. Non esse, cur scandalizetur, tales enim fœminas esse pessimæ notæ: & cætera. Quæritur jam hic: Utrùm fuerit bene decisum?*

Ita ille. Qui, ut arbitror, perspexit ipsemet, responsum illud fuisse prudens, ac rationem sui responsi haud temerariam. Non erat, cur scandalizaretur hic Consul, quia sine omni dubio suppetunt Confessariis non rarò justæ, atque necessariæ causæ proponendi quæstiones minimè pudicas. Ratio responsi non erat temeraria. Verè enim non nisi detritæ frontis, & pudoris, adeóque pessimæ notæ fœminæ effutiunt in aures aliorum hominum, & quidem publicè ea, quæ de illa materia conjugali intellexerunt ex aliis, seu mulieribus, seu viris, nedum ea, quæ perceperunt ex conscientiarum moderatoribus.

Quæritur II. *Quibusnam remediis curandi laborantes eâ infirmitate, qua Recaredus suprà descriptus?* 548

Fui non semel hac quæstione pulsatus. Verè inanis est pœnitentia, quam sequens culpa coinquinat. Nihil prosunt tormenta, si replicantur peccata. Quia igitur totus mundus, & infernus, ut Sanctæ Christinæ Virgini ostendit Christus Dominus, hoc scelere est inquinatus, necesse omnino est, ut Confessarius, præsertim adolescentum, & singulariter otiosorum, habeat in promptu alexipharmaca, seu medicinas præservativas adversùs hunc exitialem morbum. Juverit ergo inprimis habere in memoria ea, quæ tradit Cardinalis Toletus *in Summa Lib. 5. cap. 13.* Cornelius à Lapide *in Cap. 38. Genes. De Her, & Onan.* Drexelius *in Niceta de malis libidinis.* Et verò Toletus *loc. cit.* sic 549
pronuntiat: *Peccatum mollitiei est difficillimæ curationis, quia occasio semper est cum homine, & est adeo universale, ut crediderim, maximam partem damnatorum hoc infici peccato. Vix puto esse aliud efficax remedium, quàm frequentissimam Confessionem cum uno, eodémque Confessore, ut fiat ter in hebdomade, si fieri possit. Est enim hoc Sacramentum maximum frænum, & qui hoc non utitur, non sibi promittat emendationem, nisi per miraculum à Deo factum, vel rarissimum Privilegium.* Ita Toletus; ita ego; & Authores omnes periti, nisi quòd susceptio Matrimonii, aut Ordinis Religiosi (Clericatum in sæculo nulli omnino, qui juris sui, inque hoc vitio inveteratus sit, suaderem) longè plurimis,

si non plerisque profuerit, ad extirpandum hoc scelus.

550 *Primum* ergo, & universale remedium est frequens, & saltem octiduana Confessio 2. Exquire ex tali homine, in quemnam Cœlitum feratur singulari pietate, aut fiduciâ. Ubi cognoveris, expediet sæpe suadere, aut in pœnitentiam injungere, ut per tres, quatuor hebdomadas, quotidie manè, & vesperi dicat flexis genibus: *Domine Deus, qui flammas æternas præparâsti omnibus libidinosis, promitto tibi, me in honorem hujus mei fidelissimi Patroni hac die, hac nocte abstenturum omni turpi tactu mei ipsius.* 3. Itaque plurimis profuit mirificè, emisisse quotidie per mensem votum servandæ castitatis, seu non delinquendi illo die. 4. Prodest quoque obtulisse ante aram Virginis Matris manus suas, eique donâsse cum firmissimo proposito, aut etiam voto jurato, eas, ob reverentiam illius, non extendendi intra tot, aut

551 tot hebdomadas ad illicita. 5. Quin & quandoque dixisse tali homini: *Scio, esse te ita ingenuum, ut malles utique mori, quam admittere peccatum bestialitatis, & tamen magni viri rati sunt* (non vetat Pontifex relationem, sed approbationem, & sequelam hujus doctrinæ) *hæc duo crimina esse ejusdem malitiæ, & verè si Magistratus nôsset, à te id committi, raperet te in carcerem, atque plecteres pro meritò*, ut videre est apud Prosp. Farinac. *loc.* citando in proxima App. 6. Reperiemus in die extremi judicii multas myriades illorum, quos mirificè juvit sub initium tentationis invocata per suam *Immaculatam Conceptionem* Virgo verè immaculatissimè concepta, item hujus Castissimus Sponsus Josephus, Angelicus Doctor,

552 Angelicus Adolescens Aloysius. 7. Alii mutati in alios rediêre, ubi ad aliquam ædem Lauretanam missi à Confessario ediderunt illic votum castitatis ad tempus, sicut & qui decrevêre sibi gravem pœnitentiam, si laberentur, & relapsi persolvêre cum detestatione inconstantiæ. 8. Magna corporis maceratio est quidem efficax medium, at fabulam canes surdis, si coneris talibus eam persuadere; non item si aliqua jejunia, disciplinas &c. 9. Alia remedia suppeditant Filliuc. *Tract. 7. sub finem in Instruct. Confessarii Cap. 3.* Busæus *in Panario*, P. Fornarius *in Instit.* P. Costerus *in libello Sodalitatis.* Porrò an ignorantes, hanc turpitudinem esse crimen lethale, sint docendi veritatem, dixi *Cas. VII n. 315.* His junge Casum, quem *num. 536.* descripsi ex Card. de Lugo.

553 Meum judicium de magna corporis maceratione, non injungenda deditis inquinationi sui ipsorum, firmat suo calculo doctus Jacobus Marchantius *in Candelabro Tr. 5. lect. 7.* referens hunc alium

Casum Lamentabilem.

M*iratus sum ego, & non sine stomacho, audiendo in Confessione juvenes ferè triginta Annorum, qui ob laborem diurnum nullum se peregisse jejunium fatebantur, interim vix diem præteribant, quin proprium pollueremt corpus, libidinem in se provocando. Et dicebam ego; quì potest fieri, ut fractos laboribus diurnis vos dicatis, nec unius jejunium diei ferre posse ob corporis defatigationem nimiam, & adhuc quotidie ferè libidinosâ provocatione corpus enervatum magis defatigetis? In talibus si excusatio à jejunio ob labores toleranda videtur, intolerabilis est adeò frequens libido, & nec tam fragilitati adscribenda, quàm obfirmatæ consuetudini malitiosæ; & tamen nescias quam eis pœnitentiam debeas injungere, quia jejunia carnis mortificationi apta non adimplebunt,* Ita Marchantius.

APPENDIX I.

Remedium autem à me propositum *n. 551.* legi postmodum apud Caramuelem *in Theologia Fundamentali*, at locus non ampliùs hæret in memoria; juvabit tamen energiam illius remedii à me, non nominato ullo autore, suggesti autoritas Prosperi Farinacii, utpote qui *in Practica Criminali Part. 5. quæst. 148. Tit. 16. n. 38. 48. & 49.* differens de hoc, contra naturam, proindéque summè abominando scelere, scribit, etiam illum appellari sodomitam, qui se ipsum polluit, ita quidem, ut licèt talis non sit quidem puniendus pœnâ mortis, attamen sit judicis arbitrio committendum, quo intrà ordinariam pœnam supplicio sit castigandus. Et fortè quis non haberet pro nimis rigido illum supremum judicem, qui abscissionem capitis, aut saltem manûs Lege statueret in eum, qui aut alium innocentem induxisset in hoc scelus, aut esset eidem vitio deditus per plures Annos. a

Quod verò idem Caramuel *in eadem Theologia Fundamentali Quæst. 66. n. 1296.* scribit, illum, qui se polluit cum vera emissione seminis, sufficienter confiteri dicendo: *Habui initium grave pollutionis*, aut, *Habui gravem delectationem morosam*, non dubito, quin sit contra judicium, ac praxin omnium Confessariorum, communéque Doctorum, ac ipsam veritatem, nec satis à Caramuele probari eo argumento, quòd nemo teneatur explicare in exhomologesi, fuisse aut pollutionem, aut aliud crimen completum, sed sufficiat fateri, fuisse graviter inceptam, inceptúmque cùm istud complementum sit mera circumstantia aggravans intra eandem speciem, & proinde non necessariò exprimenda. Illa, inquam, sin- b

ſingularis, miniméque probanda opinio, non ſatis probatur allatâ ab eo ratione, alioquin, & is obligationi ſuæ ſatiſfaceret, qui, cùm amputâſſet alteri caput, diceret, ſe inflixiſſe ipſi grave, aut lethale vulnus.

c Negandum itaque eſt, ejuſmodi complementum eſſe circumſtantiam duntaxat *aggravantem* intra eandem ſpeciem, cùm ſit revera *intrinſecum*, & *immediatè* ab *actuali* voluntatis influxu pendens complementum homicidii, ſicut & pollutio, de qua loquitur Caramuel, gravis delectationis moroſæ, quo complemento non expreſſo, non exprimitur illud numericum peccatum, quod revera patratum fuit. Etenim cùm actus *exterior* ſit tantùm complementum *interioris* voluntatis efficacis, an non ſequitur ex diſcurſu hujus Doctoris, illum, qui reipſa calcavit ſacram hoſtiam, eámve indignè ſumpſit ſciens, volens, ſufficienter confiteri dicendo: *Habui efficacem voluntatem ſacrilegè calcandi, ſumendique ſacram Hoſtiam.*

APPENDIX II. CAROLINA.

d Vide, quem hiſce jam datis poſtremo prælo nactus ſum, Verricellum *De Apoſt. Miſſion. Titul. 18. n. 306.* ubi refert quidem pro opinione Caramuelis ſat clarè loquentes Vaſquezium, Bonacinam, & Oviedum, à quibus tamen diſſentit ipſe cum Tancredi, & inſuper addit, quandoquidem oculorum nimia libertas eſt obſcœnis perfrequens cauſa fœdarum cogitationum, operúmque pudendorum, profuturum quandoque, ſi pœnitenti proponatur tum unum, alterúmve exemplum virorum, famâ ſanctitatis in Eccleſia celebratorum, & continendi oculos ſummè ſtudioſorum, tum nominatim S. Bernardi, & noſtri B. Aloyſii Gonzagæ, tum etiam bellicoſiſſimi Caroli V. Imperatoris, de quo (docto ſuo malo) Jacobus Maſenius *in Anima Hiſtoria Lib. 7. n. 152.* hæc memorat: *Prætereuntes mulieres aut oculis averſis, aut clauſis ſpeculis eſt viſus excipere, ratus cupiditatem ut flammam citiùs naſcentem opprimi, quàm adultam, & anteverti faciliùs hoc incendium, quàm averti, peſtilenti libidinem morbo ſimilem, cujus ſemel in venas, & viſcera recepti, difficillima ſit curatio.* Ita Maſenius ex ſenſu divinorum oraculorum, omniúmque uſu peritorum.

APPENDIX III.

a Noſter P. Tobias Lohner in ſua Noviſſima Utiliſſima Inſtructione V. *Part. 2. cap. 3. quæſt. 2.* differens etiam de ſpirituali cura deditorum fœdiſſimo crimini mollitiei, de cujus ſanatione tam varia protuli ſuperioribus §§. cenſet inter alia, quæ ibidem recenſet, remedia profuturam etiam quibuſdam commemorationem hujus

Caſus deſperati.

AD majorem terrorem poterit exemplum de illo juvene Canonico afferri, qui in juventute à Magiſtro quodam ſuo hoc vitium doctus quondam poſt cœnam cum conſanguineis ſumptam in lectum conceſſit, paulò pòſt horrendum clamare, & auxilium implorare incipiens, cùm ad Confeſſionem à vocato Decano, & aliis Canonicis excitaretur, terribilibus oculis Decanum aſpexit, dixítque; Væ illi, qui ſeduxit me! Ad quid ſuper me divinum adjutorium invocabo? Ecce jam video patulum infernum, præſentes Dæmones, & ad rapiendum me avidè inhiantes. *Tunc clauſis oculis faciem avertit,* & cum diris clamoribus animam exhalavit. b

Ita ille Theologus, qui præmiſerat hæc verba. *Joannes Benedicti ait nullum, qui triginta tres Annos in habitu hujus vitii vixerit, ad frugem redire poſſe, niſi extraordinaria Dei gratia præveniatur.* Et verò novi ego alibi ſenem jam ab hinc multis Annis vita functum, qui fuit queſtus, ſe etiam in illa ſenili ætate non niſi ſumma cum difficultate reſiſtere poſſe furioſo impetui illius à prima adoleſcentia inductæ conſuetudinis, & quandoque etiam ſuccumbere tentationi. c

Illi caſui deſperati jungendum duxi alium, eúmque

Spurcitiæ horrendæ per errorem invincibilem Illimis, ac innoxiæ.

FAlluntur, qui putant naturæ lumen in nobis nunquam cæcutire, quoad ea, quæ ſuapte natura ſunt horrenda, aut deteſtanda. Verùm quid horribilius ac deteſtabilius ſcelere illo, quod ipſa ſcriptura rem deteſtabilem nominat agens de Onan Geneſ. 38. *Incidere tamen aliquando memini in perſonam admodum piam, & aliquot jam Annis divino cultui mancipatam, quæ mori delegiſſet potiùs, quàm Deum violare contracta ultro gravi culpa, cujus virulentiam perſpectam haberet. Prô infelicitatem noſtram! abſque ullo conſcientiæ morſu erro inculpatus, ſed tamen in ea inſcientia miſer, levabat tetro illo modo naturam, & ſtimulos libidinis retundebat, interim Sacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ bona fide frequentans, donec ſive audita concione ſuper operis, quod patrabat turpitudine, ſive ex horror piæ perſonæ, cùm in familiari colloquio de mollitiei illius fœditate ſermo incidiſſet, dedoctus errorem altè ingemuit, aditóque Confeſſario omnem illuviem extërſit. Et quamquam imperitus Confeſſarius duriſſimè habuit pœnitentem, tamen commiſeratione (ob ignorantiam nullatenus ſublucente rationis lumine offuſam) potiùs, quàm increpatione dignus fuit* d e

 ha-

habendus, & verò cum peritioribus quibusdam rem totam communicavit; inter commiseratione dignus est habitus. Laborari quippe posse invincibili ignorantiâ etiam circa ejusmodi operum fœditatem, ratum est apud Doctores. Accommodari igitur huc non potest illud sufficientiæ Epist. 22. De Loth (*quid fecerit, ignoravit, & quamquam voluntas non sit in crimine, error in culpa est*) *at hic ne error quidem fuit in culpa, quippe invincibilis. Fuerunt quidem jam pridem, quibus non est visum ignorantiam invincibilem purgare à noxa in iis, quæ sunt contra jus naturale, cujusmodi sunt spurcitia, de quibus hîc agitur. At eam Pseudo Theologiam pridem à gravissimis Doctoribus explosam, & pridem antiquatam recens in Cornelio Iansenio Ypresi justâ censurâ proscriptam absque discussione ad hunc locum non attinente præstat dimittere.*

Repræsentavi non modo narrationem, sed etiam judicium defœcatissimi Theologi P. Theophili Raynaudi, exhibentis hoc exemplum in Tract. cui Titulus: Centuria Historiarum *n. 14.* quem reperire est in decimo septimo Tomo. Hoc tanti viri judicio confirmatur illa doctrina, quam sine expressa (nisi Patris Raynaudi) autoritate tradidi suprà *n. 316.* quòd videlicet reversa sit reperire nonnullos, qui invincibiliter ignorant, utrùm illa sui ipsorum turpissima, quamvis, commaculatio, contineat semper malitiam coram Deo mortalem.

CONFESSARIUS DIVERSORUM PECCATORUM.

CASUS XVIII.

Quodlibeticus, & Principalis.

SUMMARIUM.

Casus generosi Confessarii Principis. 554.
Quî se geret Confessarius Principis, obliviscentis nonnulla peccata? 557. & 560.
Quî facientis publicè nonnulla reprehensa ab aliis? 559.
Quì Confessarius nobilium non solventium census suo tempore? 561.
Aut alterius non solventis debita ex contractu. 563.
Obligatio Confessarii non indicantis, aut etiam negantis obligationem veram restitutionis. 564.
Quid propriè sit usura? 565.
Exprimuntur varii actus usuræ palliatæ. 568. & seqq.
Et confitentis indistinctè objectum. 571.
Et committentis duellum. 572
Privatum non est reservatum in Germania. Ibid.
Traduntur nonnulla de Confessariis solicitantibus ad turpitudinem. 575. & seqq.
Bullæ de solicitatione non sunt receptæ in Germania. 576.
Referuntur de hac verba Gregorii XV. 578.
Et extensio Alexandri VII. 580.
An liceat excipere Confessionem complicis in suo peccato? 581.
Quî se geret Confessarius facientis Confessionem generalem? 583. & seqq.
Quomodo confitenda peccata commissa ex consuetudine? 586.
Singulariter loquendi turpia coram aliis, aut concupiscendi obvias quasque? 588.
Aut quando juvenis opifex diu habitavit inter hæreticos? 591.

Sophronius ex familia S. Francisci mihi notus Confessarius, & Capellanus existens cujusdam Magnatis, admonitus ab aliis Religiosis Beneficiatis, ut Domino illi faceret scrupulum de decimis, quæ illis Religiosis debebantur, candidè, & absolutè respondit: Patres, *inquit*, videam vestra Privilegia, ut sim certus de vestris decimis. Ego in pervigilio festi, quo ipse Confessurus est, admonebo ipsum de isto debito. Si noluerit acquiescere, ego accepto meo Breviario, ipsum deseram, ne animam meam perdam, quam ut salvem, factus sum Religiosus. *Fecit, quod promisit, & illo suo zelo, ac prudentiâ effecit, ut ille Dominus sine strepitu juris (quod diutiùs protrahebatur) per sententiam pii, ac docti arbitri decimas traderet.* 554

Narratio hæc tota est Gregorii Teretii *in Confessione Idiotæ Cap. 3. §. 5. q. 2.* quam possem vocare *absolute* Casum *Principalem*, sed nuncupo *Quodlibeticum*, quia sub ejus Titulo, & quasi umbra sequentibus Paragraphis resolvam, quæ libuerunt potissimùm ex tot speciebus peccatorum, pertinentium ad tribunal arcani judicis, cùm metus offendendi ipsâ multitudine, ac libelli (sic scribebam *in prima editione hujus VII. Tract.*) magnitudine Lectorem, non permittat, ut decimam partem proponam. 555

I. Itaque *sive Dux militiæ, sive Præfectus, sive Princeps diademate coronatus*, ut cum S. Chrysostomo loquar, manifestet in Confessione aliquod mortale peccatum sine numero, specie, aut modo, quo possit Confessarius prudenter judicare, peccaveritne mortaliter coram Deo, tenetur Confessarius illum interrogare, æquè ac plebejum, quia Christus non condidit pro Principum Confessionibus peculiarem Theologiam. Quòd si quid ex oblivione omittat, cognoscente Confessario hanc oblivionem, erit necessariò, aut non necessariò monendus juxta diversas sententias relatas superiùs. Si autem ex ignorantia non confiteatur, tum vel illud peccatum nocet soli Principi, & tunc docendus, vel non docendus est juxta ea, quæ *in Theolog. Iuridico-Moral.* trado *Cap. 37. num. 56. & seqq.* ad quæ loca 556 557

ea me retuli suprà *num. 316.* vel nocet aliis ob publicum scandalum, &c. tunc monendus est, ut communi authoritate, & ratione probo *in cit. cap. 37. n. 71. & 106.* & vel maximè, si dubius interroget Confessarium, ut *ibid. n. 74.* doceo ex communi, & certa, excipientibus contra Coninck, & Bonac. *ibid.* relatos Tannero, ac Morono casum, quo ex manifestatione veritatis imminerent gravissima mala.

558 At *quid si Confessarius judicet, aliquam legem, fœdus, bellum, indictionem tributorum, decretum, &c. differendi ad certum, vel incertum tempus persolutionem debitorum liquidissimorum, quæ à Principe, vel facta, vel facienda, vel tacitè approbata, dissimulatáve sunt, repugnare DEO, Princeps autem secutus judicia suorum Consiliariorum existimet non repugnare?*

559 Resp. Si consiliarii revera unanimiter existiment, illa omnia, aut singula esse juri conformia, non video, cur Confessarius non possit censere, inesse tali existimationi probabilitatem, saltem *extrinsecam*, ergo non negabit absolutionem Principi sequenti judicium consiliariorum, per doctrinam communem traditam suprà *n. 178.* Si autem & Confessarius, & consiliarii habeant persuasum, aliquid eorum esse contra Deum, & conscientiam, non apparet, quomodo Confessarius debeat postponere suum, illorúmque judicium persuasioni Principis, cùm præsertim totus mundus nôrit, consiliarios solere se, quoad possunt, conformare nutui sui Domini.

560 Sed *quid censendum de facto Sophronii suprà relati?*

Resp. Sine dubio potuêre adesse (& quidni præsumam, reapse adfuisse?) tales circumstantiæ, conditionésque ex parte tum decimarum, tum ipsius Principis, ut Sophronius pronunciandus sit laude ac imitatione dignissimus: aliquæ, ob quas neutrâ dignus. Legat, oro, perpendátque sedulò quivis Magnatum Confessarius, quæ idem Teretius ad verbum describit ex Cardinale de Lugo, *de pœnit. disp. 22. sect. 2. num. 27.* sed simul etiam caveat, ne, sicut aliqui Concionatores, ita etiam ipse nimis facilè præbeat credulas aures rumori, famæ, attestationibus seu plebejorum, seu etiam illustrium virorum. Potiùs, observet resolutionem, quam recentissimus, & Illustrissimus Franciscus de Arauxo Episcopus Segoviensis *in suis decisionibus de statu Ecclesiastico Tr. 1. q. 8. n. 30. & seqq.* dat ad hunc propositum à se

Casum Principalem.

a **Q**uidam *Princeps supremus habet valde defectuosum regimen, quia scilicet plurima peccata tum omissionis, tum Commissionis; in regimine perpetrat, ut minùs dignis, vel etiam indignis officia, dignitates, Magistratus, & Episcopatus conferendo, & permittendo suis Ministris, ut Rempublicam tributis vexent, & similia, de quibus tamen ipse non confitetur, nisi de aliis, quæ ut homo, seu persona privata committit, ut de mendaciis, de juramentis sine necessitate, de odio, & similibus, habétque aliàs Confessarium doctum, & timoratum. An satisfacit suo muneri coram Deo, absolvendo hunc Principem à peccatis personalibus, servatis aliàs debitis conditionibus, nihil eum monendo, vel interrogando de defectibus, & peccatis in regimine perpetratis, nec minùs notoriis, quàm nocivis Reipublicæ?*

Hactenus paradigma supremi Principis *imperfectè* confitentis, & fortè habentis plurimos ex Principibus inferioribus, Dynastis, Consulibus, Senatoribus, Potestatibus, (ut vocant Itali) Judicibus Politicis, Ecclesiasticisque æmulos sui exempli. Respondet autem ille Præsul, prædictum Confessarium minimè satisfacere suo muneri. Probat verbis Cajetani *in Summula verb. Interrogationes Confessarii*, & Navarri *Consil. Lib. 3. Tit. de præb. & dignit. consil. 15.* tradentium, Confessarium teneri interrogare, etiam quando solùm dubitat, an pœnitens omnia necessariò de se aperienda manifestârit. 2. *Ex Capit. Omnis utriusque sexûs. De pœnit. & remiss.* 3. Ex eo, quòd Confessarius sit Judex, Medicus, Consiliarius, Magister, Doctor, & Ductor Principis credentis sibi suam conscientiam. 4. Monitis Alphonsi sapientis, & factis S. Francisci de Paula. 5. Denique ex eo, quòd Rex quisque profiteatur triplicem artem, Ethicam, Oeconomicam, & Politicam, Ethicam in ordine ad se. Oeconomicam in ordine ad suam domum. Politicam in ordine ad populum, quem gubernat. Quia igitur potest in usu singularum ex his artibus graviter delinquere, tenetur ipsemet confiteri ut Ethicus, Oeconomus, & Politicus: Quod si non faciat, absolvi non poterit. Si non absolvatur, peribit æternùm. Ne ergo pereat, est necessario monendus ab ipsomet Confessario, ut aperiat sua illa delicta, nec aquiescat Confessarius, etsi Princeps rejiciat in suos ministros culpam malæ administrationis, etenim ministros malè suo fungentes officio corrigere, atque incorrigibiles exauctorare tenetur. Hæc & plura ille Episcopus, qui utinam habeat mortuus tot obtemperatores, quot habuit vivus in Salmanticensi Academia auditores.

APPENDIX MIRANDA.

ET fortè idem Arauxus fuisset, si res ita tulisset, sectatus exemplum, quod exhibet hic

Casus propè stupendus, certè inauditus.

c R *Everendissimus Dominus Porcelletus Tullensium Antistes, Præsul ob virtutem nobilitatem, atque sui gradûs eminentiam revera maximus, jam jam paratus ad aram accedere, sacris operaturus Mysteriis frequentissimo populo præsente, unum è suis ad templum ablegavit, circumspecturum de sacerdote, cui confiteretur. Significatur illi Patrem de Mata incour* (Dominum, inquam, Forerium, vulgò dictum Patrem de Matain-cour, quòd esset hujus celebris pagi Lotharingici Parochus) *ad esse, quem ad se vocatum rogat, ut Confessuro præbeat aurem. Patet suam, ut domini sui judex esset, indignitatem prætexens, iteratò se excusat; perseverat nihilominus Præsul, asseverans, uno omnia verbo confestim expedienda; consentit igitur ille, sed quia non semper ex parte pœnitentis stat, Confessio sitne longior, vel brevior, cùm Præsul, quidquid memoria suggereret, dixisset, Pater non ignorans, in hoc tribunali se Jesu Christi, Angelorum, hominúmque supremi judicis vices gerere, sine respectu ad lituos, & mitras, pœnitenti suo tria, haud levis momenti capita objicit, quæ ex ipsomet Antistitis ore accepimus, cui hæc recensere collibuit, lætitiâ gestienti, & admiratione, quòd sacerdotem offenderit in sua Diœcesi adeò magnanimum. Primum concernebat inspectionem Episcopatûs quod non singulis Annis fieret: Secundum pluralitatem beneficiorum, decretis Concilii Tridentini contrariam. Tertium inveteratum cum aliquo nobili dissidium. Super tria hæc maximi ponderis capita in omnem partem duûm horarum spatio versabat Episcopum, nihil de pronuncianda absolutionis formula loquentem audire, neque etiã abs se ex homologeterio dimittere volens, ni polliceretur, se proximè omnia tria compositurum, id quod tandem promisit, támque feliciter singula fuit executus, ut cum Nobili se reconciliaverit, qui brevì pòst obiit, uti & ipsemet gravi morbo correptus, omnia beneficia manibus sui Directoris consignavit, iisdem se non aliter usurum contestatus, quàm ut ipse ordinaturus esset, & in hac optima dispositione fatis concessit. An non speculum hoc est, ex quo Confessarii possunt addiscere, auctoritatem & potestatem, qua per Ministerii sui sanctitatem donantur, nequicquam mercenariâ quadam socordiâ temerandam esse?*

Descripsi hæc ex Libro, cui meritissimus titulus est: *Idea Boni Parochi, & perfecti Religiosi,* Reverendissimi Domini Petri Forerii, &c. de quo nobis in nostro Alphabeto Quadrupl. & in hujus Operis hac postrema revisione haud semel sermo, ac reperiet lector in illius Ideæ *Lib. 2. c. 13.* §. Nemo. Gallicè compositeâ R.P. Nicolao Bidel, Latinè redditæ à R.P. Bisselio, utroque Canonico Regulari S. Augustini, illo in Lotharingia, hoc in Germania Augustæ Vindelicorum, optimè de Germanis merito, quòd horum bono latinè reddiderit tam hanc *Boni Pastoris*, quàm aliam *Boni Prælati* ideam, de qua nos alibi etiam. Quò verò Confessarii fortiùs stimulentur hoc exemplo ad faciendos procul à se respectus, timoréSque humanos, sciant velim, hunc Petrum Forerium fuisse summo apud omnes loco ob Theologiæ, Sacrorúmque Canonum excellentem scientiam, raram sapientiam, vitæ Sanctimoniam etiam miraculis contestatam, atque exstitisse anno hujus sæculi vigesimo tertio Reformatorem, Abbatémque Generalem Canon. Regular. S. August. in Lotharingia. Quare absit, ut præsens ejus factum ducam reprehensione dignum, quin potiùs in memoriam revocandum Confessariis magnorum virorum, sicut & illud, quod exhibet sequens. d

Specimen Cardinalitiæ Obedientiæ.

P *Ater Mauritius Serpius Societatis nostræ Sacerdos, accersitus ab Henrico Infante Cardinale, qui Regnum* (Portugalliæ) *pro Sebastiano etiam tum impubere gubernabat, ut se quoque confitentem audiret, prorsus disertéque abnuit, id sibi integrum esse dum ab Ecclesiasticis hominibus, contra Decreta summorum Pontificum, vectigalia repeterentur. Id se ignaro Princeps si factum sit accidisse professus, actis pro libera admonitione gratiis, quidquid peccabatur, promptè se correcturum, uti mox etiam præstitit, spopondit.* e

Hæc ipsissima verba legere est in Libro, cui titulus *Mortes Illustres & gesta eorum de Societate Iesu, &c.* autore P. Philippo Alegambe *pag. 77. Edit. Roman.* quorum subjectum duobus veris, uni ficto exemplis junctum, exemplis inquam, quatuor Virorum è quatuor Religiosis familiis, videlicet SS. Augustini, Dominici, Francisci, Ignatii, perpendet prudens Magnatum Confessarius, & cum Religiosa, non verò Politica discretione vel ex toto, vel ex parte imitabitur, identidem memor duplicis oraculi divini. Primi: *Tempus tacendi, & tempus loquendi* Secundi: *Sanguinem ejus de manu tua requiram.*

II. Quando nobiles accusantur de defectu 561 solutionis, Confessarius non debet facilè iis „negare

„ negare absolutionem, nisi constet, eos in ista „ re iniquè agere. Suspiciones, & dicta credi- „ torum sæpe non sufficiunt. Et verò si agatur „ de solutione redditum *personalium*, vel eti- „ am *realium*, faciliùs excusari possunt, etiamsi „ aliquot Annos non solvant, quia verè consue- „ tudine receptum est, ut in pensionibus An- „ nuis non fiat in promptu solutio. Quòd si „ in Confessione se accusent, quòd debita non „ solverint, & putentur bonâ fide existimare, „ se posse adhuc solutionem differre, posset Sa- „ cerdos dissimulare eam inquisitionem, si ani- „ mus eorum crederetur offendendus, & majus „ bonum, quod intenditur, impediendum time- „ retur. Si tamen non putentur esse in bona fi- „ de, vel ignorantia videatur crassa, suaviter
562 „ sunt monendi, & instruendi. Hæc omnia exscripsi ex P. Lessio *in Auctario verb. Confessarius Cas. XII.* Attamen Confessarius in Helvetia non supponet illam consuetudinem non solvendi in promptu Annuos census, si enim ulla gens est hac in re seu rigida, seu ut malo loqui, seria, sunt Helveti. Quorum morem si sectarentur aliæ gentes, non tam multi redigerentur denique ad incitas. Verè rarissimè creditori, raro admodum debitori prodest accumulatio duorum, trium censuum. Cavendum tamen, ne extorqueatur solutio in iis casibus, in quibus Theologi tradunt, posse differi, etiam invito creditore.

563 „ III. Quidam vir nobilis est in mora sol- „ vendi debitum unciarum ducentarum ex con- „ tractu, sæpius confitetur, & non solvit, ha- „ bet tamen animum solvendi: quærit Confes- „ sarius, an sit illi absolutio neganda, maximè „ cùm creditor multoties ab illo petierit solu- „ tionem? Videtur mihi non ita rigidè proce- „ dendum esse. Nam quando debitor habet ani- „ mum solvendi, neque creditor patitur ex di- „ latione solutionis damnum, mortalis culpæ „ minimè damnandus videtur. Talis enim dila- „ tio non est ipsi creditori adeò injuriosa, ut de- „ bitor judicandus sit lethalis criminis reus. „ Non auderem sequi hanc sententiam, nisi pa- „ tronos haberem Molinam *de just. Tom. 3. Tr. 2.* „ *disp. 753. num. 1.* & Bonac. *De Contr. disp. 1. q.* „ *6. n. 4. Notent hanc decisionem Confessarii,* „ *quia tollit multos scrupulos, maximè in Confes-* „ *sionibus Nobilium, qui per multos menses, sine* „ *justa causa differunt restitutionem; sed urgeant* „ *semper propter solutionem, maximè quando fo-* „ *ret magna, & commodè posset fieri restitutio.*

Hactenus repræsentavi formalia Dianæ *Part. 1. Tr. 17. seu 3. miscell. resol. 3.* Quibus addo, tales debitores (sicut & qui eodem modo differunt solutionem censûs, de quibus suprà *num. 561.*) teneri in conscientia resarcire damna, quæ creditori orta sunt ex procrastinatione debitæ solutionis.

564 Addo quoque, tuum Confessarium non teneri restituere, aut solvere pro te tuo creditori, quando tu ideo non solves, quia ipse ex oblivione, aut ignorantia crassa, & vincibili neglexit te commonefacere de tuo debito. Bonacin. *Disp. 1. de restit. q. 2. n. 13.* Filiuc. *Tr. 7. cap. 12.* atque alii multi contra alios. Ratio est, quia obligatio restitutionis non oritur, nisi ex violatione justitiæ, aut contractûs, ut alibi ostendo. Confessarius verò tuus non lædit justitiam, saltem respectu tui creditoris dum te non monet. Nec enim est huic, sed tibi obligatus. Quæ tamen ratio tunc illum non liberat eo onere, quando tibi interroganti, an tenearis solvere, aut restituere, negat ex ignorantia crassa. P. Laymanus *Lib. 3. Tr. 4. cap. 7. n. 6* P. Filliuc. *de Pœnit. Tr. 7. cap. 12.* & alii communiter. Nam tunc ejus responsum est causa positiva, & vera damni. Ergo tenetur ex justitia te monere, seu edocere veritatem. Si autem nequeat, satisfaciet ipse. *At est Religiosus?*

Resp. Monasterium non tenetur de culpa sui Religiosi. Ergo si hic nihil habet subjectum suæ Liberæ dispositioni, ad nihil obligabitur, nisi ad pœnitentiam, & ad monendum pœnitentem juxta dicta *Cas. VI. num. 298.* Sicuti etiam quivis Confessarius tunc tenetur ad hæc duo sola, quando illud falsum responsum provenit ex ignorantia, aut inadvertentia solùm venialiter malis. Coninck. *disp. 8. de Sacram. dub. 17. num. 144.* post Lessium, atque alios contra alios. Nam levis culpa non gignit gravem justitiæ obligationem, gignit autem sæpe gravis. His adde ex nostro *Alphab. Quadrupl. num. 558.* casum illius, qui pollicitus, se soluturum Cajo centum aureos debitos ex contractu mutui, noluit deinde aliter solvere, quàm remittendo etiam centum, quos debebat idem Cajus.

APPENDIX.

Alienæ Resolutionis.

Quandoquidem & *n. 221.* dixi, Confessarium, quando absolvit nolentem; cùm possit restituere inique ablata, delinquere mortaliter: & hoc ipso *n. 564.* addo, eundem obligari ad restitutionem faciendam, quando ex crassa ignorantia pœnitentem liberat à debita restauratione, éstque frequentior, (ac optandum foret,) usus hujusce doctrinæ, placet eam illustrare casu particulari, quem in utramque partem adductis rationibus, & autoritatibus ventilatum, resolutúmque à se misit ad me quidam Theologiæ Moralis Professor novus quidem, sed eruditione superans nonnullos non novos. Misit autem petens meum de suo responso judicium. Verba ejus admetior. a

Casus Restitutionis Dubiæ.

PErsona quædam ante aliquot Años cuidam „ b
Lutherano decẽ florenos furata, statim post „
factum pœnitentiâ ducta peregrinatum ivit, „
ibi suum crimen Confessa, simúlque insinuans, „
se sine infamatione vix suo Domino restitutio- „
nem, „

„nem facere posse, jam aliqua suspicione in illam concepta. Confessarius pœnitenti hoc Consilium dedit, ut pro media parte, Sacrilegi curaret, alteram partem in illa peregrinatione B. V. Mariæ offerret, quod & fecit secundùm Consilium à Confessario datum. Illa autem non consolata aliis diversis Confessariis Confessa est, qui omnes ei dixerunt, quòd teneatur iterum ablatas pecunias Domino per tertium restituere, præsertim cùm facilè absque infamatione hoc fieri possit.

„Quæro jam primò, utrum illa teneatur iterum restituere suo Domino? Secundò, si restituendum sit, utrum Confessarius primum Consilium dans teneatur refundere, aut ex propriis, aut ex redditibus illius peregrinationis?

Ad primum quæsitum

An scilicet Persona furans sic Confessa, & restituens, iterum teneatur restituere?

c „DIco. Persona furans, & dicto modo restituens iterum tenetur ad plenam restitutionem. Ita videtur sentire P. Layman. *Lib. 3. Tr. 2. cap. 14. n. 9.* ad finem: pro se citat Lessium, Navarrum, & alios. Probatur, quia juxta Doctores (secluso contractu) duo dantur tituli restitutionis? Unus ex re accepta (ut loquuntur) qua ditior sum factus. Alter ex injusta acceptione, vel læsione. Prior in nostro casu extinctus est, altero tamdiu remanente, quamdiu creditor non acceperit suos decem florenos, ergo tenetur restituere. Probatur secundò, quia debitor si per tertiam personam quantumcunque fidelem VG. amicum, aut Confessarium velit solvere creditori, illud suo periculo facit, postea actionem contra suum malum negotiatorem habiturus, ergo si decem floreni per Confessarium, vel ipsius Consilium sunt perditi, damnum subibit debitor, & non creditor, ergo fur Catholicus bona fide per Confessarii Consilium solutionem facturus, iterum tenetur Lutherano restituere ablatos decem florenos.
d Probatur tertiò, quia bona fides, autoritas Confessarii, & putata solutio ipsum non excusat, aut liberat à restitutione, quia sicut realiter abstulit, sic realiter, cùm possit, tenetur restituere. Confirmatur, quia sicut audiens Sacrum, vel confitens apud Sacerdotem tantùm apparentem, postea sui erroris certior factus tenetur die festo, si possit, novum audire Sacrum, & sua gravia peccata subjicere clavibus Ecclesiæ, sic fur noster apparenter restituens, & sui erroris certior factus, debet realiter restituere, ergo persona Catholica juxta allatum casum restituens, adhuc solvere debet hæretico quia diversitas Religionis nihil facit ad rem nostram.

Objicies primò; nemo tenetur idem de- e
bitum bis solvere, vel restituere, ergo fur noster, quia semel eo modo, quo potuit, ac debuit, fecit restitutionem, non tenetur, iterum restituere. Resp. Duplicem dari solutionem debitorum; unam putatitiam, inefficacem, vel intentionalem: & alteram realem, & efficacem. Per Priorem debitor non satisfacit suæ obligationi, quia si fur pecuniam per servum suum misisset creditori restituendam, & servus illam in via perdidisset, Dominus utique pecuniam eo modo, quo potuisset, restituisset. Et tamen debitor iterum teneretur ad restitutionem. Ergo intentionalis, & inefficax solutio non tollit obligationem.

Objicies secundò. Si res alterius apud f
me sine mea culpa perit, Domino perit. Sed decem floreni ad Lutheranum spectantes sine furis culpa perierunt, ergo non furi, sed Domino, sive Lutherano perierunt, ergo fur ad nihil tenetur. Resp. Majorem esse quidem veram, si res sit determinata, & obligatio restituendi sit tantùm, ex re accepta, sive sine culpa præcedente. Falsam tamen esse, si obligatio oriatur ex injusta acceptione, aliàs si fur casu hos decem florenos perdidisset, ad nihil amplius teneretur, quod nemo concedit, quia fur per suam primam ablationem semper censetur causa vel occasio, cur pecuniæ sint perditæ, ergo pecuniæ non casu, sed ex malitia auferentis absolutè perduntur.

His tamen non obstantibus.

Dico secundò. Persona, postquam decem g
florenos furto ablatos applicavit ad pias causas ita à Confessario persuasa, ad nihil amplius tenetur. Probatur I. Quia probabilis est sententia, furem ad nihil teneri, si rem ablatam, vel illius pretium, per fidelem hominem VG. Confessarium restituerit, licèt res sic missa ad Dominum non perveniret. In hanc sententiam propendet Castro Palao, *Part. 7. de justitia* commutativa *Disp. 1. §. 9. n. 4.* hanc expressè docet Thomas Tamburinus *Lib. 8. Tr. 4. cap. 1. §. 5. n. 8.* ergo licet opposita sententia sit communior, hæc tamen in conscientia est tuta, sicut tutum est, sententiam probabilem sequi relicta probabiliore, uti communior & probabilior docet sententia. Probatur II. Quia si fur dedisset h
ablatos decem florenos prudenti creditoris famulo; vel illius parentibus, aut superioribus, liber esset à restitutione, tametsi ad creditoris manus non pervenissent, ergo idem dicendum est, si dedit Confessario juxta illius Consilium restituendos, quia sicut famulus, sic Confessarius censetur gerere personam creditoris, sive habere curam æquitatis. prius concedunt omnes, ergo etiam posterius concedi, vel dici potest. Probatur III. Quia creditor vel Dominus rei in causa tam pia non debuit esse invitus juxta Tamburinum,

Loc.

„ *Loc. cit.* ut illi non consenserit, fure ita do-
„ lente, & per optimam fidem restituente, sive
„ deinde creditor fuerit hæreticus materia-
„ lis, sive formalis. Uterque probè novit De-
„ um esse bonorum remuneratorem, & sic ali-
„ quo modo fieri hominis debitorem. Proba-
„ tur IV. Quia hic modus restituendi per Con-
„ fessarium, vel illius Consilium est frequens,
„ & usu ab omnibus receptus, consentientibus
„ etiam creditoribus, ergo fur noster usitatum
„ solvendi modum secutus ad nihil ampliùs
„ tenetur.

i „ Probatur V. Quia si ejusmodi restitutio
„ per Confessarium facta non liberaret ab onere
„ restituendi, tunc plerique fures excusaren-
„ tur à restitutione facienda. Fures enim, cùm
„ sæpissime non possint illis, quibus debent,
„ certã facere restitutionem, ad nihil teneren-
„ tur, non ignari solutionem à Confessario im-
„ peratam nihil valere, tota obligatione rema-
„ nente, sed hoc dicere esset furibus patroci-
„ nari, ergo fur juxta Confessarii Consilium re-
„ stituens ad nihil tenetur. Probatur VI. Quia
„ est contra justitiam creditori bis solvi, vel il-
„ li ultra debitum restitui, sed hoc in nostro
„ casu fieret, si decem floreni adhuc essent resti-
„ tuendi. Nam illud bonum Spirituale Sacro-
„ rum, & Eleemosinæ jam adæquant totum debi-
„ tum, ergo ad nihil tenetur.

k „ Probatur VII. Quia creditor, uti mox pa-
„ tebit, rectè præsumitur in hanc solutionem
„ consensisse. Si enim omnes creditores ante-
„ cedenter ante omnem casum interrogati re-
„ spondere debuissent, an quoad ejusmodi so-
„ lutiones velint stare judicio prudentis, hoc
„ est Confessarii, solutionem hoc vel illo mo-
„ do imperantis, omnes absolutè consensis-
„ sent, ergo noster hæreticus nolens volens de-
„ buit consensisse in solutionem à nostro Con-
„ fessario imperatam, ergo persona prædicto
„ modo restituens ad nihil ampliùs tenetur.
„ Vel si teneretur, tunc posset instituere actio-
„ nem contra suum incautum Confessarium,
„ aliquid extra Sacramentale tribunal confi-
„ tentem &c.

l Ad fundamenta contrariæ sententiæ pri-
„ ùs allata paucis respondeo.

Ad primum, nego, quòd obligatio restitu-
„ tionis, quæ orta fuit ex injusta acceptione,
„ nunquam tollatur, nisi facta reali restitutio-
„ ne, quia juxta omnes Doctores tollitur obli-
„ gatio restitutionis, si decem floreni furto ab-
„ lati restituerentur per prudentem creditoris
„ famulum, licèt ab illo in via fuissent perditi.
„ idem dic, si res sine culpa pereat apud furem,
„ æque peritura apud Dominum, uti testatur
„ Lessius *Lib. 2. cap. 12. dup. 15.* Ad secundum
„ dico. Licèt debitor suo periculo per multas
„ personas, præsertim per suos famulos mittat
„ pecunias ad creditorem perferendas, si tamen
„ illas dederit famulo creditoris, aut personæ
„ ita fideli, ut in illam creditor consentire de-

beat, sicut est Confessarius tanquam Vicarius „
Christi Sacramentaliter debitorem dirigens, „
aut absolvens ut sic, missio vel dispositio pecu- „
niæ fit cum consensu & periculo creditoris. „

Ad tertium jam respondi, quia debitor „ m
ab onere restitutionis non liberatur propter „
solam bonam fidem, & autoritatem Confes- „
sarii, sed propter absolutum consensum, „
quem creditor debet transfudisse in pruden- „
tem, hoc est approbatum Confessarium pæ- „
nitentes Sacramentaliter dirigentem. Neque „ n
allatæ instantiæ aliquid probant, quia nul- „
lus classicus autor & nulla ratio docet, Deum „
esse, vel esse debere contentum Confessione „
tantum nugatoria, vel apparente, sicut con- „
tentus esse debet creditor, licèt fur sit nocens, „
& creditor innocens, ratio est, quia quivis „
subditus debet bonum commune præferre suo
bono particulari, sed bonũ comune requirit, „
ut creditores stent judicio prudentis, hoc est, „
approbati Confessarii, sicut suprà diximus &c. „

Ad secundum quæsitum paucis respondeo.

Confessarius suadens, vel imperans prædi- „ o
ctã restitutionem non videtur obligandus „
ad restitutionem in foro conscientiæ. Ratio „
est, quia nullus ipsum ligat titulus restitutio- „
nis. Non ex re accepta, quia (uti suppono) „
rem alienam non habet, nec inde factus est „
ditior. Non ex injusta acceptione, quia „
nullam, vel certe non gravem commisit cul- „
pam sicut iterum suppono. Non ex contra- „
ctu, quia se Confessarius non obligavit dicen- „
do: Ego solvam, si tua restitutio à me tibi „
imperata non sufficiat, uti iterum suppono. „
Neque ex quasi-contractu, sive ex officio, quia „
licèt Confessarius incautum dederit consili- „
um, ipse tamen, cum possit credere, & ab il- „
lo audiverit, sine infamatione restitutionem „
fieri vix posse, ita secum discurrit: Probabile „
est bonum temporale, aut fortunæ, si non sit „
valde magnum, non esse restituendum cum „
damno præstantioris boni, sicut est vita & fa- „
ma. Deinde ne delictum prosit delinquenti, „
bona dari solent pauperibus aut piis causis. „
Quod quidem verum est, si bona sint incerta „
hoc est, quorum Dominus ignoratur, si verò „
bonorum Dominus sciatur, vel sciri possit, „
restitutio differenda est, donec opportuna „
occasione saltem per tertiam personam ad su- „
um Dominum pervenire possit: Licèt, in- „
quam, Confessarius incautum dederit con- „
silium, nimis credulus, & hìc non sufficien- „
ter doctus, non tamen videtur obligandus ad „
restitutionem ex quasi-contractu, sive ex offi- „
cio. Ratio est, quia dando Consilium juxta „
suam scientiam & illuminationem in allato „
casu non peccavit, sicut meritò præsumimus. „
Secundò, quia homines in susceptione vel „
traditione officiorum teste Tamburino *Lib.* „
8. Tr. 3. cap. 5. §. 2. non intendunt se vel ali-
os obli-

„ os obligare nisi ad moralem & humanam diligentiam in munere adhibendam, sed in nostro casu Confessarius sibi visus est adhibere „ moralem, vel sufficientem diligentiam, immò „ putabat se valde prudenter, & piè operari, „ ergo in foro interno ante judicis sententiam „ ad nihil tenetur. Si teneretur, deberet refundere ex propriis bonis, nisi certò probare posset, ablatos florenos gazophylacio fuisse „ impositos.

p Hactenus verba, ménsque illius Patris Theologi, reddentia lectorem ancipitem, in quam partem ferenda sit sententia. Ego tamen existimo esse penitiùs discutiendam illam phrasin. Quæ sub initium ipsius casus exprimitur, dum asseritur, pœnitentem dixisse, se vix sine infamatione posse restituere suo Domino. Etsi enim, quod *vix fit*, fieri tamen dubium non existat, ut loquar cum Bonifacio VIII. *Cap. 2. De cognat. spiritual. in 6.* & repetit Glossa, *in cap. Hac hujus 12. q. 2* attamen in primis Vulpellus apud Barbosam in Opuscul. *Diction. 426.* rectè testatur, illam ipsam voculam quandoque accipi pro *Nullo modo.* Fortè autem illa persona fuit ea conformatione vultûs aut capitis usa, ut Confessarius non imprudenter judicârit non potuisse ullo modo fieri restitutionem absque famæ diminutione, idcirco potuit ut sic evadere omnem culpam, & q consequenter restituendi obligationem. Deinde illa eadem particula, etsi denotet aliquid revera posse fieri, attamen involuit, seu indicat semper difficultatem, ut notum est ex communi usu loquentium, audientiúmque. Et utique potest quandoque illa difficultas esse tanta, & pœnitens esse tam pusilli, aut inconstantis animi, ut Confessarius prudenter judicet, eum mutaturum animum, quando offeretur occasio quidem restituendi, sed cum illa magna difficultate. In quo casu si arcanus judex faciat talem commutationem, qualis indicatur in casu, non est reprehendendus, siquidem sequitur exemplum, & doctrinam S. August. scribentis: *Si scirem tibi non prodesse, non te monerem, non te terrerem.* Et quia dubia sunt in meliorem partem interpretanda *Cap. 2. De Reg. jur. in 5.* malo ita interpretari responsum illius Confessarii, excusaréque pœnitentem, si non restituat, quàm condemnare, etenim in re dubia benigniorem interpretationem amplecti non minùs justum, quàm tutius est, inquit, Christianè Jovis adorator Marcellus relatus *in L. Ea quæ in Partes ff. De Reg. jur.*

r Si tamen ponamus illam difficultatem restituendi sine infamatione, seu periculum infamationis fuisse tam exiguum, ut nullo modo excusaretur apud Deum, si non seriò proponeret, restituere proxima (moraliter) quæ offerretur, occasione idque comperit Confessarius, tunc in primis peccavit mortaliter ipse faciendo illam commutationem. Deinde præter peccatum habet onus præstandi id, quod præstare deberet pœnitens, si hic ideo non facit pecuniariam compensationem, quòd censeat se prudenter habere fidem Confessario, neganti esse opus restitutione, postquam pecunias expendit in usum præscriptum ab ipso. Quia verò alicubi in hoc ipso Opere post P. Filliucium monui, Confessarium non debere ad restitutionem compellere pœnitentem, nisi quando manifestum est, hunc obligari, eò quòd quotidie experiamur, illos quoque ægerrimè ad restitutionem adduci, qui cognoscunt se teneri: Confessarius autem, de quo hic sermo, propter illam particulam *Vix* admodum dubiam non cognovit claram adesse hic & nunc ejusmodi obligationem, idcirco non autumo, ipsum teneri ad ullam restitutionem, esto, ponamus fuisse postmodum oblatam occasionem restituendi sine læsione honoris. Hic enim locum habet illa Felini *in Cap. Cùm adeò de rescript. n. 4.* Doctrina: *Res non judicatur ex eo quod erit, sed ex eo, quod est.* certè argumenta quibus ille Pater Theologus, qui me consuluit, utitur ad probandū, illum furem non fuisse post furtum obligatum ad aliam restitutionē, sunt saltem in specie ita plausibilia, ut probent ignorantiam Confessarii, si qua intercessit, non fuisse crassam, sed quodammodo excusabilem, ergo non est obligandus ad ullam refusionem. Ignorantia crassa est illa duntaxat, qua ignoramus illas nostri officii res, quæ communiter evenire solent, Cardinalis de Lugo relatus suprà *num. 188.* præsens autem casus non est communis, seu communi resolutione liquidatus, elucidatúsve. Quod tamen attinet ipsum vel ipsam furem, si post commutationem à Confessario factam nactus est opportunitatem faciendæ pecuniariæ, vel alterius realis restitutionis absque læsione famæ, haud immeritò dubitatur, inprimis, si possit quidem sine notabili, at non sine aliqua infamia, deinde an si absque omni infamia? Et ad primum respondeo, quandoquidem S. Antonin. atque alii multi cum Layman. *Lib. 3. Tr. 2. cap. 12. n. 2* absolutè admittunt illam Regulam: *Bonum inferioris ordinis restituendum non est cum detrimento boni superioris ordinis in suo genere æque gravis,* sed etiam idem Navarr. in Manuali *cap. 18. n. 47.* admittit hanc: *Nemo tenetur restituere bonum inferioris ordinis cum jactura honoris superioris ordinis*, & insuper etiam *cap. 17. n. 89.* secutus Cajetanum dissentit à Dominico Soto hanc alteram Regulam restringente ad casum, è quo magna famæ jactura imminet ex reali restitutione, idcirco excusabitur ille fur, si nequeat restituere, nisi cum suspicione de furto. Fama enim minuitur non modo per judicium, publicámque assertionem patrati furti, sed etiam per suspicionem. Si autem res deducta sit ad id loci, ut restitutio fieri queat absque omni infamia, docui quidem publicè novies, pœnitentem, qui rem ablatam tradidit Confessario (arbitror esse eandem rationem,

[Right margin letters: s, t]

tionem, quando ex Confessarii judicio ad alios usus, sibi ipsi non commodos, applicavit) restituendam, absolutum esse ab omni obligatione, quia tamen opinionem contrariam tenent apud Cardin. de Lugo *de justitia disp. 20. sect. 5.* Filliuc. Cenedo, Diana *Part. 2. Tr. 2. Miscell. Resol. 1.* quibus addo Petrum Navarrum, & P. Anton. de Escobar in Summa *Tr. 3. Exam. 2.* Eam ob rem existimo, si ille fur quempiam rursum interrogâsset de obligatione faciendi aliam restitutionem, hicq; negâsset, posse ob extrinsecam probabilitatem id practicè negari, imò negandum, si Confessarius probabiliter timeat, ne ille fur superatus tentatione omittat restitutionem obnitente conscientia. Videtur quidem, hæreticum Dominum esse contemptorem compensationis factæ per Sacrificia, & oblationem pro templo Catholico, quia tamen aliæ rationes, quæ à Patre Theologo hic, & ab aliis alibi adferuntur, abstrahunt à Religione, eam ob rem non nego omnem omnino gradum probabilitatis datæ resolutioni, nec addo plus iis, quæ ingeniosè produxit ille P. Professor. Nisi quòd Ecclesia, in cujus commodum conversa est pars furtivarum pecuniarum, utique debeat restituere vel illas pecunias, quæ adhuc supersunt, vel alias, adeóque tantas in quantum est ditior facta, obligatur quippe ratione rei acceptæ. Si verò sunt expensæ in usus, in quos non fuissent facti ulli sumptus, non aderit onus restitutionis, cùm, ut sic, desit titulus tam injustæ acceptionis, quàm rei acceptæ.

565 IV. Usura *propriè*, & *Theologicè*, est lucrum ex mutuo vi mutui. Seu est contractus, quo ultra sortem) id est summam capitalem) aliquid pretio æstimabile, tanquam debitum ex justitia exigis, vel speras ideò *præcisè*, & *formaliter*, quòd rem quampiam dederis mutuam. Adeóque ille omnis, & solus est reus usuræ damnatæ legibus Divinis, Ecclesiasticis, Cæsareis, qui dans alicui mutuò pecunias, frumentum, vinum, &c. exigit, aut sperat aliquid pretio æstimabile ultra sortem, tanquam ex justitia debitum, non valens in sua conscientia aliam hujus exactionis, & spei rationem reddere, quàm hanc: Dedi Cajo mutuos centum aureos refundendos post Annum, quidni meritò post Annum exigam præter illos centum adhuc duos, aut quinque alios? debebo per tres Annos carere meâ pecuniâ. Ergo hoc ipso competit mi-
566 hi jus petendi annuatim 2, 3, 5. per centum. Secùs, si talis possit coram Deo dicere: Lucrarer probabiliter his 100. aureis annuatim quinque alios, aut si hos 100. aureos dedero mutuos ad triennium, probabilissimè intra hoc triennium adibo damnum 15. aureorum, ergo meritò paciscor de quinque per singulos Annos. Adeóque vera, & non ficta spes lucri cessantis, verus, non fictus metus damni emergentis excusat ab usura paciscentes de tribus, quatuor, quinq; añis pro centum propriè mutuò datis.

V. Hæc cùm sint apud Theologos extra omnem controversiam, sequitur, usuram propriè 567
dictam comitti in sequentibus Casibus. 1. Quando dicis: quia hæ pecuniæ jacent in arca sine emolumento, dabo illas mutuò: Ich will aussleyhen: ut in singulos centenarios recipiam quinarium annuum. Secùs, si non des propriè mutuò, sed emas illis censum annuum, ut solent Germani, & observat Layman. *Lib. 3. Tr. 4. Cap. 18.* vocans contractum *Germanicum*, qui quidem contractus censualis nequit celebrari cum persona, quæ neque ex bonis suis, neq; propriâ industriâ potest lucrari tantū, quantum exigitur pro canone annuo, ideo qui ab hoc plus, quàm dedit, exigit, est veris usurariis ad æternos rogos destinatis accensendus. 2. Admittis 568
usuram, non quidem apertam, sed palliatam, & simul mortalissimè mortalem, tum quando vendens domum Cajo dicis: Si mihi pro illa exhiberes jam 1000. aureos contentus forem, at quia solves primùm post Añum, dabis 1050. est enim perinde, ac si diceres: Mille aureos, quos deberes mox mihi repræsentare, relinquo tibi per Annum, eâ conditione, ut post Annum solvas 1050. Layman. *loc. cit. cap. 16.* tum quando non solvi tibi censum Añuum 60. aureorū, quem debebam ante Annum: non satisfeci pro victu Annuo excurrente ad 60. aureos, & ideo à me petis 62. aureos, est enim eadē ratio hujus, quæ prioris. Tum quando dicis: Depono apud te hos mille aureos, dans potestatem utendi iis pro libitu, ita tamen, ut in fine Anni restituas depositos unà cum aliis 20. 30. 50. Laymann. *ibid.* tum quando dicis: Do tibi in censum An- 569
nuum hos 100. aureos, sed volo, ut statim mihi ex iis reddas quinq;, & imposterum Annuatim quinque. Lessius *in Auctario. verbo Census Cas. 2.* tum si ultra sortem aliquid exigas ideo, quòd te obliges ad non repetendam sortem usque ad certū tempus. Nam Alexand. VII. die 18. Martii, Anni 1666. inter alias 16. propositiones damnavit contrariam huic nostræ resolutionē. Tum quando hodie repræsentas pro plaustro vini tradendi post tres menses solùm 30. aureos, cùm tamen hodie constet 34. & nemo pauperum prudenter timeat, nemo divitum prudenter speret, fore ut post tres menses excrescat ad 34. Laymann. *ibidem* in simili. Tum proba- 570
biliter, quando mihi debens post Annum pendere 100. aureos dicis: Pro illis 100. exhibeo tibi nunc 90. & non plus. Nam videris vendere solam exspectationem temporis, adeóq; habere solam rationem mutui, ut rectè Laymann. *loc. cit. cap. 17. num. 32.* ex comuniore, vocans tamen non improbabilem contrariam opinionē Navarri, Toleti, & aliorum, eò quòd videamus quotidie, & maximè post pacem Imperio restitutam Chirographa mille aureorum, repræsentandorum post sexennium, decennium, emi nongentis, octingentis, aut etiam quandóque septingentis florenis, ac postea revendi alteri itidem mille florenis, damnante licèt hanc

practicam revenditionis Manzio I. C. Germano *in Disp. ad L. Anastasianam*. Observa autem ex Lessio *cit. verb. Census Cas. 3.* quando alicui e. g. mercatori das pecunias secundùm usum communem, & bonâ fide, te censeri dare eo modo, quo *licitè* fieri potest. Ergo si subsit justus titulus exigendi plus, quàm dederis, licèt eum titulum ignores, poteris tamen plus exigere. Hanc doctrinam, quæ est etiam Navarri contra alios, applica multis aliis casibus.

APPENDIX USURARIA.

a Quamvis autem scripserim paulò superiùs *n. 567.* Germanos non esse communiter pronunciandos reos usuræ, quando dicunt se huic, aut illi dare centum e. g. aureos cum conditione, ut post Annum illam summam, & & præterea quinos aureos pro censu restituant, non ausim tamen hoc dicere de aliis nationibus, nominatim Gallis. Legi enim his diebus in *Idea Boni Prælati*, vita, inquam, Illustrissimi Domini Alani (de quo suprà *Tr. 2. n. 592. in Append* memini) *Lib. 2. Cap. 10.* hunc sapientissimum Episcopum & Abbatem (verè novum solem Canon. Regul. S. August.) habuisse pro intolerabili cæcitate, *quòd Confessarii suæ Cadurcensis Diœcesis populos decerent, permissum esse exigere, & accipere ex proventu summæ creditæ ultra sortem principalem, tametsi non adesset lucrum cessans, aut damnum emergens dummodo non amplius, & quod exorbitet, accipiatur.* b Videtur enim his verbis indicare, non esse in Gallia usitatum illum contractum pecuniarium, & censuarium, quem vocavi cum Laymanno *Germanicum*, ac proinde non attendi à Gallis id, quod nostris Germanis, si labem usuræ velint evadere, necessariò attendendum est, an videlicet is, cui dantur 100. aut 1000. aurei, certo tempore in eodem valore, & cum censu restituendi, aut habeat bona frugifera, aut calleat artem, scientiámve lucrativam, qua sanè reflexione omissâ, neglectáque, damnandi essent æquè Germani) nisi eos justificet recepta consuetudo, publicéque inducta in bonum Reipubl. cui expedit habere plures paratos ita succurrere egentibus, ut observat singulariter P. Haunoldus *Tom. 3. de justit. fol. 204. n. 418.*) atque Galli, & ubi ejusmodi usurarum mos publicè excrevisset, adducique non possent usurarii ad restitutionem debitam præstandam, rem Deo pergratam præstarent concionatores illi qui secuti exemplum S Francisci Salesii, & ejusdem strenuissimi imitatoris Alani, sub concione omnes fideles monerent, ut sibi invicem usuras quascunque absoluto dono dimitterent, dimitterent autem non coacti, sed moti Christianâ charitate, sicuti idem Alanus monebat.

571 VI. Potest ex probabili sententia Confessarius esse contentus Confessione, qua dicis: Commisi furtum mortale semel: Bis locutus sum de rebus venereis cum periculo, ne aliqui ex auditoribus inducerentur in graves tentationes. Etsi enim competat Confessario jus quærendi ex *primo*, quanta fuerit à parte rei illa summa? A *secundo* autem quot numèro auditores fuerint scandalizati. Et interroganti, teneatur in conscientia respondere disertè pœnitens, attamen Confessarium non obligari per se loquendo, interrogare, & pœnitentem non teneri ex se certam quantitatem, certum numerum exprimere, tradunt Lugo, & alii alibi à me relati.

VII. Committuntur in nostra Germania satis (respectivè) rarò per Dei gratiam duella solemnia, id est, decertationes factæ vi provocationis ad certum diem, locum, cum chartellis, coram testibus, & fidejussoribus, cum periculo mortis, aut mutilationis. At verò privata patrantur satis, supérque frequenter. Nam privatum duellum est concertatio duorum facta cum loci, & temporis determinatione, cúmque mutilationis, vel occisionis periculo. Attamen sine chartellis, testibus & fidejussoribus. Bonacin. *De Censur. Disp. 2. quæst. 6. p. 2.* enucleatè explicans hanc materiam, & Palaus *Tr. 6. Disp. 6. p. 7.* Licèt autem utraque sint sub reservata excommunicatione justissimè, sanctissimè vetita, & Concilium Valentinum hoc, aut illo duello decertantes nominet *latrones, & homicidas nequissimos*, & tanquam homicidas plecti mandet Concil. Trident. *Sess. 25. Cap. 19. de Reform.* attamen Laymannus *Lib. 3. Tract. 3. Part. 3. Cap. 5.* testatur, Bullas privata duella vetantes sub excommunicatione reservata non obligare in Germania, & partibus septentrionalibus, tum quòd ignorentur, tum vel maximè, quia nunquam fuêre cum tanto rigore receptæ. Quod esse bene notandum, observat Doctor Suevus P. Gregorius Kiene Canonic. Regularis Ord. S. August. *in Libello de Casibus reservatis Part. 2. Cap. 7. n. 3. in fin.* Diana quoque *Part. 5. Tr. 14. Resol. 103.* non diffitetur, Patres nostræ Societatis posse extra Italiam, vi suorum Privilegiorum, absolvere ab eadem excommunicatione, respectu duellorum privatorum, nec dubitat, quin Episcopus absolvat, quando duellum est occultum, & non deductum ad forum contentiosum. Saltem in nostra superiore Germania Mendicantes absolvunt sine scrupulo. Congrediuntur Ingolstadii persæpe studiosi Academici duello propriè dicto privato, nec tamen recurrunt, vel ad Sedem seu Pontificiam, seu Episcopalem. Atque ita respondi aliquando interrogatus literis à quodam Religioso Prælato. Tametsi Ludov. Engel *in Manual. Paroch. Part. 4. Cap. 2. num. 2.* tales privet sepulturâ, si occumbant in ipso duello. 572 573

Interrogatus verò etiam literis ab alio Superiore Religioso, quid ego hoc loco cum Diana intelligā per casum *deductum ad forum externum, seu contentiosum*? cùm videatur aliquod delictum esse jam hoc ipso deductum ad forum contentiosum, quòd Episcopo innotuerit illud crimen, hoc autem ego negem hîc *implicitè*. Respondi,

respondi, me utique, hic negare, cùm non omne delictum etiam spectans ex se ad forum Episcopi, cognitúmque ab eo visu, vel auditu dicendum sit, esse deductum ad forum contentiosum illius, sed ad hanc deductionem exigitur, ut vel intervenerit delatio, *juridica*, vel etiam citatio, quæ est principium & fundamentum judicii, §. *final. Instit. de pæn. temere. litig.* Imò plus requirit Arauxus à nobis relatus suprà *Cas. VIII. n. 375.*

APPENDIX DUELLARIS I.

a Si expertus non essem, hosce meos Alphabeticos Tractatus etiam extra Germaniam lectitari, nihil hic adderem iis, quæ de duello nunc expressi, exprimámque infrà *n. 636. in Append.* & ideo nihil additurus, quòd, ut paulò antè indicavi, duella solennia sint in Germania, præsertim Superiore, perquam infrequentia, partim quòd Germani clariùs, quàm alii cognoscant, quàm nihil prorsus veræ generositatis, quàm multum summæ stultitiæ, coram Deo, & Christianè, id est verè sapientibus insit bestiali libidini duellandi, partim quòd iidem nec sint iræ tam præcipitis, quàm Itali, & Galli, nec utantur microscopiis, tubis, inquam, repræsentantibus muscas (parvas injurias, ajo, verborum, factorúmque) instar elephantum, partim quòd facilè acquiescant consilio amicorum, reconciliationem suadentium singulariter in aliquo Symposio, partim denique quòd Principes Germaniæ nequaquam toleraturi essent, quæ nonnulli alii, in quorum seu Regnis, seu Provinciis locum habere potest apud Episcopos industria, qua D. Alanus de Solminihac, de quo suprà *num. 570. in Append.* meminimus, scribitur in *Idea Boni Prælati*, seu ejus Vitæ *Lib. 2. Cap. 10.* usus magno cum operæ pretio. Videlicet in primis vetando duella etiam sub excommunicatione Episcopali, sibique reservata. 2. Privando jure sepulturæ, ut etiam privat Synodus Tridentina, ingressúque Ecclesiæ tanti sceleris reos. 3. Inhibendo Confessariis, ne ullum Nobilem ad Sacramentum Pœnitentiæ admitterent, si priùs pollicitationem suam non obsignâsset, quòd nunquam cum alio in duello congredi vellet. Quod tertium remedium, tametsi fortè non omnes sint probaturi, probo tamen pro locis similibus illi, pro quo adhibuit Alanus, qui, si viveret, absque dubio damnaret gravissimi peccati Principem sæcularem, si hic aut sponte, aut inductus detestando in oculis Dei (quidquid tandem in contrarium judicet politica cæcitas) exemplo jam pridem ad supremum duellorum judicem evocati alterius etiam Principis, subditum equo generoso donaret, quòd hic ab alio petitus convitio levi, mox ad duellum provocâsset convitiatorem, recusantem verò exponere ob ejusmodi nugas, vitam utriusque periculo, percussisset, velut imbellem fœminam baculo. Manifestum enim est, hoc Principis factum inquinatum fuisse macula duplicis gravissimi peccati. 1. Quòd eum, qui recusavit comparere loco nominato, exposuerit certo, & diu duraturo ludibrio aliorum, cùm revera hic fuerit laude dignissimus, in illum verò quadrârit illud tritum ex Dasibodio. *Non est dignus equo, cui carior est equus æquo.* 2. Quòd illo suo dono, ac laude excitârit & eum, quem ita remuneratus est, & suos Aulicos ad non solùm admittenda, sed etiam offerenda duella. O cæcas hominum mentes, qui dicunt bonum malum, & malum bonum.

At fortè quæres, si Nobilis Aulicus de quo hic sermo, prævidisset, se recusato duello, ita contemptum iri à suo Principe, ejúsque Aula, sicuti innuit species facti, an licitum fuisset duellum? Responderet P. Christophorus Haunoldus *De Justitia Tom. 1. Tr. 2. Controv. 4. n. 649.* cum aliis, quos nominat, *negativè*, eò quòd ne quidem in his circumstantiis fuerit ad tuendum honorem necessaria acceptatio duelli propriè dicti, siquidem suffecisset, si provocatus dixisset: *Ut ostendam, te à me non timeri, comparebo in publico, méque defendam, si me aggrediaris.* Intelligit autem hic Neotericus per duellum propriè dictum *num. 648.* pactum, & conventionem, qua duellantes vicissim cedunt juri suo, & affectant tribuere invicem facultatem in vitam, si possit alter prævalere, intendens unusquisque alterum spoliare vitâ suâ, & exigens ejusmodi intentionem reciprocam in altero, quæ conventio, intentióque sine dubio sunt in præjudicium Dominii, quod Deus habet in vitam cujuscunque mortalis, ideóque sunt *intrinsecè* mala. Idem perquam solidus Doctor *loc. cit. n. 642.* refert ex nostro P. Andr. de Mendo duos Casus. c

Casus I. Lucroviensis.

Vir quidam Nobilis Lucrovio oriundus provocatus ad duellum respondit, à se multis in præliis ostensum fuisse animum imperterritum, duellum verò à se recusari propter legem Dei. Quo responso ingentem sibi gloriam comparavit. d

Casus II. Salmantinus.

In Urbe Salmantina Vir Nobilis, & fortis, cùm è vita laxiore ad meliorem se frugem recepisset, provocatus ad duellum respondit: Ego tempore Superiore non recusâssem duellum, nunc autem bene nosti, mihi gratiâ Dei curæ esse ejus legem, quod mirati sunt, & laudaverunt, quotquot rescierunt. e

Junge his ea, quæ de duello scripsi in Quinario *Tr. 5. cap. 18.* atque de duellantium sepultura *cit. Tract. 5. cap. 50. num. 29.* ejusdem libri.

APPENDIX DUELLARIS. II.

Omnia, quæ de execrabili furore decertantium duello, repræsentavi hoc loco, jam erant mandata typis Einsidlensibus, videri quoque poterant omnino sufficere instituto meo, Nihilominus tamen quia alia de causa conscripsi plura hanc in rem, quæ existimo fore, ut aliquibus utilia, pluribus autem ob quandam novitatem grata, acceptáque lectu, eam ob rem illa huc transfero.

f I. Existimo esse in Germania saltem, & Gallia hoc tempore incapacem absolutionis Sacramentalis Principem, qui audito quempiam suorum subditorum provocâsse ad duellum alterum aliquem, talem provocantem non punit valde graviter, esto non sit secuta pugna. Si autem secuta, necaverítque provocans provocatum, non ferat irremissibilem capitis pœnam, nisi ratio boni publici expostcat aliquam moderationem judicio prudentum non interessatorum, ut in hac *barbara*, certè *ferina* materia etiam barbarè loquar. Ratio est, quia inexplicabilia mala publica, & privata, quæ promanant ex duellis, sunt tam ingentia, ut coegerint Augustissimum Imperatorem LEOPOLDUM, Christianissimos Reges Ludov. XIII. & XIV. severissimè vetare sub pœna capitis duella, & qui in his peremisset provocatum (saltem) morti addicere. De duobus hisce Regibus testantur Historici Gallici, de Augustissimo LEOPOLDO Deputati Plenipotentiarii Legati omnium Imperii ordinum, qui Anno 1668. Præsidente Reverendissimo & Celsissimo Marquardo Principe Episcopóque Aichstadiano, suum de hac animadversione arbitrium transmisere suæ Cæsareæ Majestati

g Confirmandum, quod & confirmavit. Unde formo hoc argumentum. Certissimum est Principem quemlibet sub pœna æternæ, mortis obligari adhibere media necessaria ad extirpanda, aut certè notabilissimè minuenda crimina gravissima, nocentissimáque Reipublicæ. Et nisi adhibeat illa media, esse incapacem absolutionis Sacramentalis, ex una autem parte Sapientissimi, rerúmque peritissimi testantur, ingentia mala exoriri ex duellis, ex altera non posse emendari, nisi indispensabili (extra casum boni publici moderamen exigentis) sententia mortis. Et quid potest esse exitialius illa consuetudine, ex qua fit, ut inferiores milites nolint parere Superiori, qui vel non paruit provocanti ad duellum, vel non provocavit eum, à quo fuit probro aliquo affectus? Hosce equidem Cajus Marius, Jovis, Saturni, & Martis Sacrilegus cultor olim in Valle Josaphat in ruborem dabit. Cùm enim hic bello Clarissimus imperator à Cnejo Pompejo etiam imperatore ad Monomachiam provocaretur, teste Plutarcho hisce verbis: *Si magnus es imperator ô Mari, descende in certamen*, retudit hunc fastum hisce aliis: *Imò tu, Pompei, si magnus imperator es, coge me vel invitum decertare.*

II. Nihilominꝰ vera Theologia approbat Monomachiã, & duella inter hostes suscepta ad finem bello imponendũ. Patet tum ratione, tum exemplis laudem promeritis. Ratione, quem enim fervente prælio licitè invado stricto gladio, licitè eundem provoco ad singulare certamen, ergo etiam extra prælium, si adsit autoritas legitima. h

Quin imò, quando speratur bello impositum iri finem hac ratione, & non alia, laudandus est Princeps permittens, imò etiam suscipiens duellum, dummodo speret prudenter se fore Superiorem. Est enim longè minus malum ita confligere, quàm cum toto exercitu. Et cùm omnium sæculorum Historiæ testentur, Reges atque Imperatores Sapientissimos, imò & Sanctissimos prodiisse in aciem, ac plurimos illorum tulisse hoc Encomium: *Functus est omnibus officiis strenui militis, prudentis Imperatoris*, ac proinde invectos fuisse, qua ratione poterant, in ipsa capita oppositi exercitûs, ut Rudolphus I. duplici congressu in Ottocarum Bohemici: Albertus I. in Adolphum Germanici. Maximilianus itidem I. in Alexandrum Pontorium Gallici exercitûs duces, palàm est verum esse id, quod diximus, observantes esse de ense Alberti intelligendum illud apud Nauclerum hexametron. i

In Julio mense Rex Adolphus cadit ense.

Accedunt exempla tum gregariorum, Davidis cum Goliatho, tum Regum, ut Wencellai Bohemiæ Regis sanctissimi, ac proinde (agente piissimo in Regio Throno successore LEOPOLDO I.) cæpti Anno M.DC.LXX. coli ab Universa Ecclesia officio Canonico. Certè Angelus Tutelaris Wencellai ita probavit ejus Zelum, ut ipsemet susceperit ejus partes in hoc duello obeundas. Plures alii Summi Principes æmulati fuerunt eo fine, quo Wencellaus Radislaum, ut Petrus Arragonius cum Carolo Andegavensi, Cunibertus Rex Longobardorum cum Alachimo, alii cum aliis recensitis à P. Theophilo Raynaudo. Optem ego ut imitentur permulti Reges & Principes k

Carolum Magnum.

Imperatorem maximum, qui ut humani sanguinis magnæ effusioni parceretur, convenit cum Acigolanzio Saraceno, ut ex pacto pugna ad paucos utrinque ex ambobus exercitibus delectos restringeretur. At quid pronunciandum de illis verè fortissimis, sapientissimis Monarchis, de quibus Masenius noster in Anima *Historia Lib. 4. n. 266.* narrat hoc l

Disputabile factum.

Bello discordiis inter Carolum V. Imperatorẽ, atq; Franciscum I. Galliæ Regẽ crescentibus m

in dies

in dies finem impositurus Carolus Franciscum provocavit ad singulare certamen. Franciscus responso suo inter cætera hoc inserit: *Quid verbis, armisque inter tot hominum exitia contendimus? Nostro duorum, ad quem me provocabas gladio hanc litem dirimamus, duellóque, quod postulas experiamur, utri causa & æquitas faveat, huic locum, tempúsque designa.* Ita Masenius: Ego ad quæstionem perquam ancipitem hic propositam respondeo ignorari à me, utrum illa provocatio, acceptatione duelli illorum duorum verè summorum, verè fortissimorum Monarcharum vestierint omnes omnino circumstantiæ, quæ rem in abstracto, & per se licitam, efficerent etiam in concreto, seu, ut loquimur, hic & nunc licitam, & ea etiam de causa non definio, quòd expendens ingenia tam Gallorum, quàm Hispanorum existimem, haudquaquam futurum fuisse, ut alterutro occiso rediret, firmaretúrq; alma pax.

n Quòd si voluerunt illi Reges, sicuti innuunt verba Francisci, cognoscere ex alterutrius nece, uter eorum justo titulo bellum gereret, tunc sanè jam pridem Nicolaus Papa *cap. Monamachia 2. q. 5.* tulit sententiam, etenim tentâssent Deum. Malo tamē illam Francisci locutionem interpretari in partem religiosiorem, addendo duellorum rabiem ita insanè varias gentes sub initia hujus sæculi corripuisse, ut in Gallia sola intra triginta Annos variis duellis perempta fuerint tot millia insignium virorum, ut ex iis potuisset conflari fortissimus exercitus, inferrique Turcæ non levia damna teste P. Raynaudo de Virtutibus *Lib. 5. sect. 3. cap. 3.*

o Utinam Deus excitet in singulis Regibus & Principibus ingens, prorsus immobile, extra causam gravissimam, propositum plectendi capitali, infamíque supplicio omnes quacunque prorsus dignitate fulgentes, qui super fuerint Monomachiæ, cùm cæteroquin jure communi solus provocans non secuta pugna, pœna arbitrariâ infra mortem plecteretur, ut testatur Burger, subdens & provocantem esse, si provocatum perimat, certò puniendum ut homicidam, & hanc pænam non posse remitti à Principe. Additque, cùm quendam homicidam Rex quidam Galliæ morti addixisset objiciendo esse jam tertium homicidium, quod ipse patrâsset, replicavit: *Ignosce Domine, sum reus tantùm unius, tu duorum, nec enim perpetrassem secundum & tertium, si me, ut merebar, post primum jussisses capite plecti.* Ita Joachim Burgerus in suis observationib. Politico Militaribus, meritò insinuans jure imputari Principi omnia duella, quæ commissa non fuissent, si Princeps usus fuisset debita severitate.

p Vecordem insaniam illorum imaginarii honoris mancipiorum demonstrat hoc prope.

Incredibile factum.

Cum videlicet vir militaris, cætera probus, provocatus obleviissimam causam ad certamen *singulare, ut illud declinaret, dixit denique provocanti*: Si necesse est parere tibi, pergamus ad Cæmeterium, malo enim in Sacro quàm profano loco occumbere. *Ubi ventum ad Cæmeterium, ostendit exitiali sui met ipsius, suóque hosti calvarias mortuorum, sandapilam, ligonem Vespillonum*: En frater, *inquiens*, locum, quo alteruter nostrum, ni desistas à tua insania, tumulabitur corpore, animâ ad infernum delcensurâ, *sperans mitigationem extremæ dementiæ. Sed surdo, (etiam, postquam communi opere effoderunt tumulum,) cecinit. Et secundo congressu, ut erat pugil dexterrimus, peremit obstinatum, devotúmque stygi caput.*

Effluxere Anni circiter quadraginta, cum editum (certò certissimò) fuit in Provincia N. Germaniæ, sub Generali N. inscio meditati facinoris, mihique ipsi primùm nuper recensuit vir Religiosus, qui interfuit illi, (quam tamen nullo modo putabat, sortituram effectum,) provocationi captæ sub ipso prandio. Plura non dico de his à vanæ gloriæ œstro, dementatis capitibus & infallibiliter ad orcum descensuris, nisi (quod longè difficillimum est talibus) eliciant perfectæ contritionis actum, & tracturis secum omnes illos Principes, ac Duces (nisi & hi Deum sibi reconcilient per pœnitentiam) qui non adhibent, quæ possent, deberéntque pharmaca consanando huic furiosissimo, & stultissimo morbo. Caveant autem curatores animarum, ne contra constitutiones Pontificias donent Sacrâ Glebâ peremptos in duello, nisi ediderint hi signum veri doloris de peccatis; verè enim tales, etsi claro genere nati, non sunt digni aliâ, quàm *asini* sepulturâ.

Certè Amplissimi Principum Imperialium q legati Plenipotentiarii, de quibus superiùs, tulerunt de capitali supplicio Monomachorum, atque sepultura hanc *pragmaticam* sanctionem. Da es dann weiters nicht allein zu würcklichem Duell und Balgen / oder Kugel wechslen / sonder dardurch auch ein Entleibung erfolgt / so soll alsdann die ordentliche Straff deß Todtschlags wider den Thäter oder Entleiber ohne Unterscheid ob derselbe gefordert hab / oder auffgeforrert worden / er / seye Beleydiger / oder Beleydigte / ohne Respect der Persohnen / deß Stands und Freundschafft erkennet / und ohne Mittel vollstreckt / und da weder einiger Appellation, Intercession, oder Fürbitt nicht statt gethan / den Balgeren aber / welche im Duell todt gebliben / kein Begräbnuß in Kirchen oder Freydhöf zugelassen werden Quam Teutonicam phrasin interpretor hac latina.

Quod si insuper res devenerit, non modò r ad actuale duellum, certamen glandium ejaculationem, sed etiam secuta sit occisio, eo casu ordinaria pœna homicidii adversus interfectorem sine discrimine NB. inter provocantem, & provocatum, offendentem & offensum, absque respectu personarum NB. Status & propinquorum, judicari, & immediatè executioni mandari, nec adversus hoc judicium ulli appellationi, intercessioni NB.

vel deprecationi locus: certantibus autem, qui in duello occubuerunt sepultura nec in æde Sacra, nec in cæmeterio concedi debet.

ſ Hactenus illi Germani Areopagitæ. Quorum laudatissimo Zelo, & Gallici Cleri Illustrissimo Exemplo, egò tametsi non immemor meæ vilitatis, timens tamen, ne in meum, aliorúmque mihi meis chariorum oculis capita devolvatur pars iræ divinæ imminentis cervicibus Principum, Principúmque Consiliariorum, & Confessariorum, fortè non fungentium hac in re suo, ut par est, officio, ausim mutuari seu supplicationem, seu adhortationem, qua Clerus Gallicanus per Foulietum Episcopum Mompesolanum, referente Gabriele Grammondo ad Ann. Christi 1615. *fol. mihi 95.* usus fuit ad Ludovicum XIII. post alia hisce

t verbis: *Nemini dubium est, quin Principium huic (duello decertantium) laniena ab infero sit, cui Christianos velut victimas ab ipsis Christianis immolari, quàm est impium? quàm horrendum? Exiget aliquando Deus effusi tam crudeliter sanguinis rationem à Regibus, quorum est opponere impiæ feritati severitatem legis. Quam rationem iste Ludovicus in cæteris delicia humani generis, & cœli amor: quam rationem commissi sibi populi reddet coram Iudice, scrutari corda, & renes solito? Infernus portio est tot hominum, quot auspiciis melioribus Deus cœlo creaverat: Vnde id factum sciscitanti severa fronte judici, quid respondebis, Ludovice, qui eo momento Rex esse desieris? Potuisti salvam habere gentem meam, & perdidisti Objectioni occurre Rex, dum adhuc licet, nec diutius patere vanis hominum auspiciis deludi gentem tuam. Quis amabo, honorem hunc in duello constituit? quanta crudelitas?* & paucis interjectis: *Hinc factum, ut ipsi, quos inter nulla dissensio est, jugulent se invicem more gladiatorum. Indignatur Deus male sic perdi populum, cui liberando sanguinem ipse suum effudit: perditur impunitate & æstimatione delicti, per quam transiit in magnanimitatem barbaries.*

u Hæc, & plura Foulietus Episcopus apud Grammondum, testantem fuisse postmodum à Rege promulgatum edictum, majore, quàm antè severitate in Monomachos: verùm majore post legem licentia grassatum fuisse furorem. Cur id? nisi quòd pœnæ à Rege statutæ in reos, non fuerint, ob varios prætextus, executioni mandatæ. Claudo hanc materiam Epiphonemate sancti Bernardi.

Infelix Victoria, qua superans hominem succumbis vitio.

VIII. *Quantum modestè audeo, rogo R. V. ut in Alphab. promisso Confessariorum non omittat materiam de solicitantibus in Confessione. pœnas latas, seu ferendas non omittat. Item quid censendum de Confessionibus complici Sacerdoti factis, & præsertim in rebus carnalibus &c. Et speciatim, an obligatio pœnitentibus gravis incumbat solicitantem denuntiandi? Apud quos? Quantum fidei faciendum denuntiantibus?*

Sunt hæc verba pars Epistolæ à quodam Juvene Doctore Theologiæ, mihi singulariter charo ad me exaratæ 12. Octobr. Anni 1665. Et quidem non destinaveram initio quidquam de illo objecto scribere. Attamen, ut illi petitioni, & aliorum fortè desiderio aliquid dem, utque aliquid conferam ad stabilimentum timoris, & horroris, quo Confessarii Germani percelluntur adversùs hoc plusquàm diabolicum scelus, repræsentabo hîc ea, quæ post alios Pontifices statuit circa illud Gregor XV. Anno 1622. die 30. August. apud P. Ferdin. de Castro Palao *Part. 1. Tr. 4. Disp. 9. punct. 1.* Explicationem dubiorum reperiet Lector tum apud Palaum *P. 4. Tr. 5. toto,* referentem plures alios.

Ratio, cur abstineam explicatione, est, 575
quia puto, non sine causa abstinuisse Scriptores Germanos Tannerum, Laymannum, Dicastillo, Kiene, Busenbaum, Habsensem. An quia timebant, ne commentando docerent peccare? An quia sciebant, ejusmodi Bullas, tametsi verè sanctissimæ sint, non esse receptas in Germania, nec sperabant receptū iri? An quia non videntur Germanæ mulieres induci posse, ut solicitatæ accedant vel Episcopos, qui sunt magni Principes, vel eorum Vicarios in spiritualibus Generales, qui sæpissime sunt vel simul Episcopi Titulares, vel Canonici Cathedrales, & hoc ipso majores Domini, quàm ut fœminæ sustineant cum iis loqui de ejusmodi? An verendum, ne si præscriptus processus observetur, fit fortè majus scandalum oriturum ratione tum pusillorum, tum vicinorum hæreticorum, quàm fructus, qui speraretur ex denunciatione? Hoc imprimis certum est, non esse apud nos receptam Bullam Urbani, quatenus apud Dianam *loc. cit.* mandat, ut approbandis Confessariis prælegatur, aut intimetur obligatio monendi solicitatas, ut denuntient. Deinde neque ego, qui in valde diversis Episcopatibus sum versatus, neque alii à me interrogati, audiêre quidquam de receptione, & usu illarum Bullarum, nisi fortè in uno Episcopatu.

Possem complures Vicarios Generales nominare, ad quos nihil unquam ejusmodi delatum, non nisi unum in unico casu, sed expedito sine ullo strepitu forensi. Publicatio illarum Bullarum nulla facta à nostratibus Episcopis, sed solùm à Prælatis Regularibus, qui Regulares fortè censent, se non obligari, nisi etiam sæculares sint obstricti. Constat enim, Regulares posse se moribus sæcularium in locis, in quibus habitant, accommodare quoad leges communes utrique statui, sicuti sunt illæ Bullæ. 576

APPENDIX.

Cum Pater Bonagratia Habensis Francis- 577

canus Capucinus legisset, quod proximis versibus scripsi de Regularibus, quòd scilicet ii possint se moribus sæcularium in locis, in quibus habitant, accommodare, quoad Leges utrique statui communes, expressit in concinna, utilique Isagoge præfixa suæ *Summulæ Selectarum quæstionum Regularium*, *edit. secunda n. 18.* illam meam doctrinam esse, *per se loquendo*, veram, at *per accidens* tunc non admittendam, quando aliqua lex etiam communis sæcularibus, & Regularibus recepta est ab his, non ab illis, tunc enim nefas esse Regularibus, sequi mores sæcularium. Quæ exceptio ab illa mea communi doctrina est omnino legitima, nec asserit à me negatam P. Bonagratia, providè tamen facio hîc ejus mentionem, addens, eam non officere resolutioni, quam de Regularibus dedi suprà circa Bullas de solicitatione. Etsi quippe post eas editas incolui sex diversas Diœceses hujus Provinciæ, nunquam tamen, etiam dum præfui uni alterive Collegio, inaudii, ullos Regulares ullâ denuntiatione apud Episcopos, qui in his partibus tenent locum Inquisitorum, esse usos.

b Noto autem ulteriùs cum P. Bonagratia generatim attendendum esse Regularibus, an eorum Superiores, aút major pars suæ Religionis, aut Provinciæ servent has, aut illas Papales Constitutiones, eò quòd Papa, & Generales constituant Executores suarum legum inferiores Episcopos, & Prælatos. Ergo si isti vident, & tacent per tempus sufficiens, signum est, quòd Papa, vel Superior non velit subditos obligare. Ita ille. Ego pro elucidatione hujus doctrinæ refero id, quod scio factitatum fuisse in nostro Collegio Bruntrutano, unito huic Provinciæ Superioris Germaniæ. Cùm enim urbs

c Bruntrutum cum adjacentibus pagis accipiat in solis temporalibus jura à Reverendissimis, & Celsissimis Episcopis Basileensibus, Ecclesiastica verò à solis Dominis Archiepiscopis Bisuntinis, esus autem carnium sine ullo jejunio sit per totam Archidiœcesin permissus in Vigiliis SS. Apostolorum, Jacobi Majoris, Bartholomæi, & Mathiæ, de quibus vide inter cæteros Azorium *Part. 1. lib. 7. cap. 13.* eáque permissione utantur etiam Ecclesiastici, conformiter Glossæ *Cap. Ex parte. De observ. jejun.* generaliter pronuntianti: *Consuetudo regionis in esu carnium attendenda est.* factum fuit, ut nostri Patres Bruntrutani fuerint per multos Annos imitati morem Ecclesiasticorum, tametsi nullum Collegium in tota Provincia, utpote subjecta (suo modo) aliis Episcopis, id factitârit. Póstmodum tamen mandato illius R. P. Provincialis, à quo fui indignissimus annumeratus Tyronibus Societatis, capessivêre nostri Patres Bruntrutani consuetudinem reliquæ totius Provinciæ; & quia illi mandato fuit jam ab Annis circiter sexaginta fideliter paritum à toto Collegio, consequenter recepta lex communis, quæ habetur *in cit. Cap. Ex Parte. De observat. jejuniorum*, idcirco ea nunc, & quidem sub mortali obligat nostros Patres Bruntrutanos, tametsi neque venerabilem ejus urbis Clerum, neque cives. Quapropter respectu horum, non autem nostrorum vim adhuc obtinent, etiam quatenus exclusivi sunt, duo versus relati à Gloss. *cit. Cap. Ex parte.*

Petrus, & Andreas, Paulus cum Simone Judas,
Ut jejunemus, nos admonet, atque Matthæus.

Jam redeuntes ad materiam tactam *n. 547.* audiamus Gregorium Pontificem, qui quidem statuit, ut omnes, & singuli Sacerdotes tam exempti, quàm non exempti (Sæculares, & Regulares) qui personas, quæcunque illæ sint, *ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda in actu Sacramentalis Confessionis, sive antè vel pòst immediatè, seu occasione, vel prætextu Confessionis hujusmodi, etiam ipsâ Confessione non secutâ, sive extra occasionem Confessionis in Confessionario, aut in loco quocunque, ubi Confessiones Sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo, simulantes ibidem Confessionem audiendam electo, simulantes ibidem Confessiones audire, solicitare, vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones sive tractatus habuerint, in officio Sanctæ Inquisitionis severissimè puniantur.* Sunt 578

hæc verba *formalia* Pontificis apud Palaum *loc. cit. punct. 1.* qui Pontifex *ibidem* tribuit Episcopis jus procedendi contra tales solicitantes, sicut proceditur in causis Religionis; adeóque reos repertos tum privandi omnibus beneficiis, & potestate audiendi Confessiones; tum etiam pro gravitate delicti degradandi, ac sæculari brachio tradendi; cùm autem hoc crimen sit difficilis probationis, posse ad pœnam procedi ex testimoniis singularibus, concurrentibus præsumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis. Denique mandat omnibus Confessariis, ut suos pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis solicitatos, moneant de obligatione denuntiandi solicitantes Inquisitoribus, seu locorum Ordinariis: *Quòd si hoc officium prætermiserint, vel pœnitentes docuerint, non teneri ad denuntiandum Confessarios solicitantes, seu tractantes, ut supra dictum, iidem locorum Ordinarii, & Inquisitores illos pro modo culpæ punire non negligant.* Hactenus Constitutio Gregoriana, quam 579

ex parte interpretando Alexander Pontifex inter 28. damnatas sententias expressit hanc: *Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit chartam, postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur solicitâsse in Confessione, ac proinde non est denuntiandus.* Item hanc: *Modus evadendi hanc obligationem denuntiationis est, si solicitatus confiteatur cum solicitante* (id 580

est, solicitanti) *hic potest illum absolvere sine onere denuntiandi.*

581 IX. Nulla lex universalis (particularem habent Mediolanenses) prohibet, ne Sacerdos excipiat Confessionem sui in peccato confitendo complicis, attamen communiter id non expedit, præsertim in peccatis carnalibus, de quibus singulariter interrogat ille, de quo *n. 575.* D. Doctor; ne scilicet pro balneo ex hyssopo sordibus abluendis necessario, rursum adhibeatur sterquilinium.

582 *At illa, cum qua peccavit, est sanguine proximè juncta, & præ pudore non audet alteri manifestare sacrilegum incestum?*

Resp. Ob hanc ipsam causam respondi uni jam pridem ad plures evocato, posse ipsum omnino excipere Confessionem talis complicis, utpote & prætendentis illum pudorem, & valde seriò integre resipiscere cœptæ.

583 X. Varia utique peccata detegunt, qui Confessiones generales faciunt; & alii quidem necessariò, quia scilicet permultis Annis obivêre sacrilegè hoc Sacramentum, alii non ex necessitate, sed vel pro majore solatio, quietéque animæ suæ, vel quia recipiendi in aliquam Confraternitatem, Ordinémve Religiosum. Utrique, ac præsertim posteriores sæpissime confitentur sine numero, aut etiam specie mortalia: *Quid aget Confessarius?*

584 Resp. Quoad *primum* observabit, quæ de numero, ac specie dixi tum diffusè *in Alphab. Confit.* toto *Casu XVI.* tum superiùs in hoc *Tract. VII. n. 262.* & addam paulò pòst. Circa posteriores hanc sequor praxin, ut scilicet quæram sub initium, an non ab ultima Confessione offenderit aliquâ re graviter Deum? Annuenti dico: Ergo illud jam manifesta. Neganti, non sum ullo modo importunus circa enuntiationem numeri, ac specierum; utpote supponens, fuisse jam in prioribus Confessionibus Confessum, pro majore tamen securitate quæro, an priores Confessiones semper peregerit integre?

585 Verum quidem est, quòd pœnitens neque teneatur omnia mortalia rite Confessa aperire, licèt dixerit, se velle peragere Confessionem generalem de tota vita, neque generatim malè agat, licèt peccata mortalia post ultimam Confessionem ita misceat cum antiquis, ut Confessarius nequeat distinguere inter hæc, & nova, modò numerum, & speciem exprimat. Attamen quando Confessarius cernit, illum sine numero confiteri, necessariò debet, vel sæpissime ingeminare illud molestissimum pœnitentibus: *Quoties?* vel, ut effugiat hanc molestiam, monere pœnitentem, ut vel seorsim aperiat, quæ patravit à postrema Confessione, vel non seorsim, attamen cum expressione numeri, specierúmque. Junge his, si placet, ea, quæ ex Bassæo *Verb. Confessarius §. 4.* refert Teretius *Cap. 3. §. 5. quæst. 5.*

APPENDICULA

Imò nota, tametsi id, quod hîc repræsento ex prioribus editionibus de non illicita peccatorum mortalium post ultimam homologesin admissorum admixtione, & confusione cum jam antea legitimè absolutis, sit utique *per se loquendo* probabile, siquidem eam doctrinam tradunt pergraves Doctores cum, & apud Cardin. de Lugo *De Pœnit. disp. 16. sect. 2. n. 41.* Dianam *Part. 11. Tract. 6. Miscell. Resolut. 22.* nihilominus tamen oppositum sequendum esse, & quidem necessariò tunc, quando vel exigit Confessarius (quis enim neget ipsi jus exigendi?) vel sunt post ultimam Confessionem patrata unum, aut plura peccata reservata, excedentia potestatem Confessarii, vel quæ patrata sunt, exigere videntur peculiarem pœnitentiam, seu merè vindicativam, seu medicinalem, alioqui non poterit satisfieri rationibus, quas adversùs eam nostram, Lugonísque opinionem proponunt P. Ferdinandus de Castro Palao *Part. 4. Tract. 3. punct. 10. n. 7. & 8.* P. Moya *in Select. Quæstion. Moralib. Tract. 3. quæst. 3. num. 9.* & justo quoad censuram rigidior P. Turrianus *in Opusculis Theol. Censur. 4. dub. 4.*

XI. Licèt, quando ex consuetudine committis sæpissime idem specie peccatum cum 586
perfecta advertentia, non tenearis sponte exprimere, te laborare illâ pravissimâ consuetudine, sed solùm, si Confessarius te de illa interroget. Lugo *Disp. 16. n. 202.* cùm multis contra multos, attamen, quando illa consuetudo est in causa, ut inadvertenter, aut ex mera præcipitantia committas aliqua ex se mortalia quidem, at ideo solùm hîc, & nunc excusabilia à mortali, quòd desit perfecta advertentia, teneris sponte confiteri illam consuetudinem, non quidem exprimendo, quoties reipsa patrâris cum inadvertentia hoc, aut illud crimen, sed potiùs quoties illud committendi periculo te exposueris, adeóque aperire ipsammet consuetudinem, dicendo e. g. Laboro tam inveteratâ consuetudine blasphemandi, pejerandi e. g. inadvertenter, ut si offerretur in die decies, vicies occasio, essem eâ abusurus. Si tamen ve- 587
rè conatus es extirpare illam consuetudinem, & tamen post hunc conatum, firmúmque propositum rursum inadvertenter pejerâsti, blasphemâsti, non obligaris quidquam aut de illa consuetudine, aut de illis blasphemiis, perjuriis dicere. Lugo *ibid. n. 206. & seqq.*

XII. Qui passim turpiter concupiscit ob- 588
vias mulieres, sufficienter confitetur dicendo: Se habere talem consuetudinem, & tempus, à quo non est Confessus, & principales species, ut si cognatas, vel sacras personas concupivit. Item qui communiter turpia loquitur, satisfacit exprimendo hæc tria, addente Verricello *De Apostol. Mission. Titul. 18. quæst. 307.* quando

te

te loquente ex libidine turpia exoritur in te turpis motus, & tamen prosequeris sermonem, teneri te in exhomologesi exprimere etiam illum motum. Secùs si ortus sit primùm post colloquium, esto prævideris exoriturum, modò non habueris complacentiam in eo. Sed hæc examinent alii. Ego singulariter in hac lubrica materia censeo vitandam laxitatem. Item qui habuit domi concubinam, satisfaciet dicendo: Usus sum illâ tanto tempore tanquam uxore, posito quòd revera usus sit tanquam uxore. Idem dic de fure, qui quavis occasione harpagavit res profanas. Vide Lugonem *cit. Disp. 16.*
589 *sect 14.* de his omnibus, & adde, sæpe sufficere exprimere pristinum vitæ statum, eo modo, quo declaravi *in Alphab. Confitent. sive Tract. VI. Cas. XVI. n 399.*

590 XIII. P. Granadus apud Dianam *Part. 5. Tract. 14. Resol. 55.* sic loquitur: Licèt, *metaphysicè loquendo,* non satisfaciat dicens in Confessione: Anno integro omisi officium Divinum, vel: Non restitui fructus, etsi in Anno aliquoties proposuerim restituere, nec propositum implevi: ***Attamen in Confessione non est servandus strictus rigor, & nimietas in explicando numero, quando sufficienter constat de statu*** (nota bene hoc mi Lector) ***pœnitentis, status autem constat in casu proposito, ideo talis satisfecit absolutè.***

591 XIV. Quando juvenes opifices confitentur, se laborâsse apud magistros hæreticos, & cum iis edisse cibos vetitos, sufficit, si dicant: Solebat meus herus sine distinctione dierum vesci carnibus, quod & ego feci à tanto tempore. Quanquam si talis non habuit præter carnes quidquam nisi panem, & bellaria, non pec-
592 cavit vescendo carnibus. Et quando Lutheranus, Calvinista, &c. reversus ad gremium Ecclesiæ deponit sarcinam omnium peccatorum, quibus unquam oneravit conscientiam, sufficit, si exprimat, se à tot, aut tot Annis agnovisse (si revera agnovit) suam sectam esse falsam, & tamen ab eo tempore vixisse in esu carnium, contumeliis erga Sacerdotes, contemptu imaginum, & similibus Religionem concernentibus, ut solent communiter Lutherani.

593 Si verò, ut plerique, dicat, se primùm ab uno, alteróve Anno habuisse scrupulos de Religione, opus non est, ut interrogetur de transgressione præceptorum Ecclesiæ, aut fidei, facta ante illos Annos.

APPENDIX I.

Apta loco, & tempori.

a Loco est apta hæc Appendix, siquidem ex instituto scribo hîc de Confessario *variorum* peccatorum. Quadrat & tempori, quo Mars Germanicus, Ungaricus, Polonicus, Suecicus, Danicus, Turcicus, Moscoviticus, Belgicus, Gallicus, Hispanicus præbet innumeras occasiones gaudii, & doloris, imprecationum, & apprecationum ob clades illatas & acceptas. Causam autem annectendi hanc Appendicem præbuêre literæ, quibus mense Octobri Anno 1676. Canonicus Regularis S. Augustini ad me datis petiit resolutionem hujus quæstionis: *An videlicet, & quatenus liceat gaudere clade illata hosti iniquum bellum gerenti.* Quam quæstionem propono hisce terminis distinctioribus.

An, & quatenus tam Religiosi, quàm sæculares licitè optent, vel gaudeant victoria unius è Principibus Christianis belligerantibus, & vicissim optent, gaudeant, vel doleant clade alterius itidem Christiani Principis illata, vel ab itidem Christiano, vel ab infideli? Intelligo autem *hic* per Christianos Principes solos *Catholicos.* b

Resp. I. Quisque Catholicus licitè optat, „ suo Principi, bellum justum gerenti, victoriam, „ idque absolutè, & absque conditione, non qua- „ tenus victoria est clades & eversio Catholici „ Principis, sed quatenus est bonum quieto, &, „ florenti statui Reipublicæ, ad quam ipse per- „ tinent, conducturum interventu belli, quòd „ rationem justæ defensionis potiùs habeat com- „ parandum, nec splendorem justo auctiorem, „ sit Regno conciliaturum, sed in gradu, & tem- „ peratione convenienti. Extra eas circumstan- „ tias victoria de Christianis hostibus non nisi „ sub conditione potest appeti, & per orationem, „ præsertim publicam postulari. Ita censet, ac scribit P. Theophilus Raynaudus, Opusculo *de Amore Nationum servis Dei temperando.*

Posse cum hisce conditionibus, seu moderamine optari, probatur tum illo Apostoli Pauli ad *Tim 2.* monito: *Obsecro fieri obsecrationes pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt.* Ubi Apostolum loqui de oratione facienda in ipsa quoque Missa, & quidem pro Regibus, seu Imperatoribus etiam Ethnicis, quales erant Nero, & alii ætate S. Pauli probant Raynaudus & Cornel. à Lapid. *in citatum locum Pauli.* Si licet, ut revera licet, pro propriis Principibus etiam Ethnicis fundere preces ad exorandam iis victoriam, clarum est posse tam à Regularibus, quàm sæcularibus optari, ut suus Princeps victoria de Christiano quoque Principe, quando bellum est justum, potiatur. Certè Aposto- c lus ideo vult orari pro principibus, *ut quietam, & tranquillam vitam agamus in omni pietate, seu probitate*, si autem Princeps noster superetur in bello justo, peribit quies & tranquillitas, plurima quoque pietatis opera omittentur. Eam ob rem in Liturgiis SS. Marci, Basilii, Clementis, quas describit Raynaudus §. *1.* oratur expressè pro exercitu proprii Principis, & debellatione, *contritione*, (quatenus hæc necessaria est ad tranquillitatem) hostium. Favet huic responso Collecta Secreta, quæ in Missali Romano habetur pro Imperatore, & in Litaniis pro Papa.

Con-

d Conditio autem, sub qua licitè optas tuo Principi Christiano victoriam de suo hoste etiam Christiano, est, ut hanc petas à Deo non prout est clades, & eversio hostis Christiani, id enim ferinum esset, ac dissentaneum illi præparationi animi ad orandum in particulari pro inimicis quoque, si ita postulet necessitas, qua urgeantur, de qua præparatione datur præceptum charitatis. Quia etiam nisi ejusmodi eversio, & clades inducat aliquem respectum spiritualem, inhumanè, & truculenter peteretur etiam. quoad hostes fidei, etiamsi maximè damnosos, e. g. Turcas, vel Tartaros, nulla quippe clades, & eversio etiam Turcarum, si illic præcisè sistatur, est aliquid honestè appetibile, quale debet esse objectum precationis, seu orationis. Ita P. Raynaudus *loc. cit. pronunt. I.* Si verò illa clades optetur aut petatur idcirco, ne hostis graviter turbet pacem, ac tranquillitatem mei Principis, turbaturus, nisi accidantur ipsi vires, meritò ipsi precor accisionem, & occisionem, etenim illa precatio habet rationem defensionis inculpatæ.

e Ex quo apparet specialiter. An, & quatenus hac ipsa ætate, qua, tria (prô dolor, prô dolor!) Christianitatis suprema capita inter se hostiliter commissa cum tam crebra, copiosáque sanguinis Christiani profusione, subditorum inexplicabili calamitate, dimicant, peccent, aut non peccent ii, qui extrema mala, omnes diras, intra & extra prælium vovent, exoptant parti adversæ. Plurimùm vereor, ne multa centena millia peccatorum stygem promerentium patrentur ab iis, partim quia non excipiunt eos, qui vel materialiter, & formaliter simul, vel formaliter solùm sunt innocentes, partim quia illa funesta optant seu ex odio propriè dicto, seu ex mera vindicta, cùm tamen lex divina inhibeat privatis personis vindictam.

f Resp. II. Quia juxta Aristotelem talis est delectatio, qualis operatio, ex qua promanat delectatio, & objectum honesti, inhonestive desiderii, est etiam honesti, inhonestive gaudii teste S. Thoma, potest quis salva conscientia gaudere de illa hosti illata clade, quam eidem juxta superiorem doctrinam licitè exoptat, & vice versa. Quare tot crimina mortalia admittuntur contra charitatem proximo debitam, gaudendo, exultando, quando adferuntur scriptæ, impressæ Novellæ de hac aut illa victoria relata de hoste quot consciscuntur exoptando. Et utinam ipsi quoque Clerici tam Regulares, quàm sæculares essent omnes à delicto mortali immunes in hac materia, fortè Deus exercituum largiretur parti justis armis decertanti optatiorem successum, quàm reipsa sequatur.

g Refert P. Raynaudus *cit. Cap. 11.* esse à tribus Pontificibus concessas olim indulgentias omnibus Christianis orantibus pro Regibus Galliæ, dubitat verò, seu potiùs ignorare se fatetur, an ea gratia sit per communicationem derivata ad eos, qui orant pro aliis Principibus Christianis. Optem ego impertiri tam magnas fundentibus preces pro quocunque Principe Christiano Catholico, ut studium lucri faciendi eos absorbeat saltem in Religiosorum animis omne inordinatum desiderium, & gaudium in hac materia.

Omnes & singuli Patres & Fratres cujusque h
Religionis, præsertim Mendicantis per totum orbem sparsi, sunt connexi inter se vinculo charitatis arctiori, quàm duo fratres carnales. Nullus extat ejusmodi Ordo, qui non acceperit olim, & fortè etiamnum accipiat magna beneficia à quolibet Christiano Principe. Ergo dum gaudeo, & quasi triumpho clade unius Principis Christiani, gaudeo malo meorum quoque fratrum illi Principi subjectorum, qui sine dubio tantò magis dolent ea clade, quanto major est, tantóque molestiores accidunt iis vexationes, seu calamitates, quas tempora bellica consueverunt adferre ipsis quoque Regularibus. Lætor & malo Principis, à quo, seu à cujus majoribus meus Ordo, meis mihi oculis charior est magnis beneficiis, & gratiis cumulatus.

Nihil igitur prudentius, & Religiosius in i
hoc genere fieri potest, quàm si aut indifferentem, seu neutralem se habeat Religiosus ad Nova de cladibus illatis Catholico Principi ab itidem Orthodoxo, aut mox obsecret supremum Numen, ut dignetur illam victoriam activam & passivá dirigere ad majus bonum spirituale, ac temporale partis victæ, victricisque.

Turcæ atque Acatholici sunt aperti hostes k
Dei, ac Religiosorum, lætemur & Hymno Ambrosiano, gratias agamus Deo pro victoria de iis (pugnantibus propriis auspiciis) ad internecionem deletis à Catholico exercitu relata: gaudium de Orthodoxo Principe debellato ab illo, sub quo vivimus, ita moderemur, ut Christianæ compassionis immemores non simus. *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*, ajebat persæpe, &, teste Lampridio, etiam per præconem proclamari jubebat Alex Severus, etsi Jovis Tonantis, Martis Fulminantis cultor.

APPENDIX II.

Quadragesimalis.

PRompsi *numero. 591.* meum judicium de l
juvenibus opificibus, accusantibus se, quòd commorantes apud opifices hæreticos ederint cum hisce cibos prohibitos absque ullo dierum discrimine; quibus addo in primis nos vi Septentrionalium Privilegiorum à Gregor. XIII. concessorum tum talibus dispensare, quando & negantur iis cibi Quadragesimales, & Patres Rectores communicant nobiscum illam potestatem; addo & dictis Appendicem hanc Quadragesimalem, utpote non semel rogatus etiam ex Pro-

Provincia Austriaca, ut aliquid scriberem de dispensatione circa esum carnium in Quadragesima, quæ dispensatio, quia hisce bellicis temporibus est sæpe petita, & concessa ratione militum hiberna habentium in hac aut illa civitate, ideo præmittitur à me.

Supplex Libellus.

Pro impetranda dispensatione circa esum carnium in Quadragesima.

m *Nos consul, civésque Oppidi N. N. supplicamus humillimè Vestræ Reverendissimæ, & Illustrissimæ Celsitudini, dignetur Clementissimè nobiscum dispensare, quatenus liceat nobis hac Quadragesima vesci carnibus unà cum militibus, qui stativa apud nos habent, & nolunt esse contenti cibis permissis usitatísque tempore Quadragesimali, quos etiam non nisi difficillimè possemus, si peterent suppeditare.*

n Ejusmodi literæ fuerunt proximis Annis, quando non pauca oppida Sueviæ fuêre à militibus infessa, non semel directæ ad Reverendissimum, & Celsissimum Principem, atque Episcopum Constantiensem, executio autem demandata ejus in spiritualibus Vicario Generali. At hoc ipso Anno 1677. quo Suevia fuit tertiùm passim infessa à militibus, impertivit D. Vicarius Generalis ad plurium instantiam generalem facultatem pro locis, in quibus stativa habebant milites, quam facultatem aliqui Parochi fuêre laxiùs interpretati quàm alii. Igitur

o Quæritur I. *An, & quatenus valeat Episcopus dispensare intra, & extra Quadragesimam cum militibus circa obligationem abstinendi tum à duplici refectione, tum à carnium esu?*

Respondeo I. Potest utique cum omnibus saltem gregariis ad cautelam dispensare, quoad alteram refectionem, quandoquidem potest quoad esum carnium, ut mox dicam, & omnes gregarii tam raró habent justum prandium, habent etiam tot inciramenta ad frangendum jejunium, est quoque iisdem adeò insolitum abstinere à secunda, aut tertia, si offeratur refectione, ut induci nequeant à Confessariis ad illam abstinentiam, ergo tenetur, & non modó potest Episcopus consulere illorum conscientiis per dispensationem ad cautelam, si petant. *Dico ad cautelam*, quia censeo esse Universali, inter gregarios, consuetudine inductum, ut quamdiu sectentur militiam, licitè sumant alteram refectionem. Et hanc resolutionem intelligo tum principaliter de iis, dum sunt in castris, tum etiam quando stativa, hibernáve habent in pagis, aut oppidis, nam etiam tunc militant pro iis sufficientes rationes prius allatæ.

II. Officiales tum minores, tum etiam majores quod attinet, existimo eos saltem dum sunt in castris esse exemptos à Lege inhibente alteram refectionem. Ratio est, quia videtur id ipsis revera nimis difficile resistere tot occasionibus frangendi jejunii, quot solet adferre consortium quotidianum, cum hominibus, quorum maximus hostis est jejunium. Hoc saltem est mihi certum, quòd Episcopus valeat cum iis dispensare, si non vult declarare eos non habere opus dispensatione; est quippe inauditum, quod Episcopi Germaniæ recurrant ad Sedem Romanam ratione hujus Legis Ecclesiasticæ. p

III. Quando autem milites sunt distributi per stativa, pérque pagos & oppida, si sermo sit de gregariis, militant pro iis eædem rationes, quæ pro prima responsione, quamvis non ita potenter, attamen sufficienter. At si de Officialibus, sicuti non dubito, quin Episcopus valeat ob insinuatos in altera responsione rationes impertiri dispensationem, ita dubito, an non delinquant, si non servent legem jejunii præsertim majores officiales, quorum ferè singuli consueverunt in singulis urbibus habere stativa. Quapropter existimo, Confessarium interrogatum à talibus, an teneantur abstinere à cœna, debere sciscitari: Cur dubitent? Adferentibus aliquam ipsorum judicio rationabilem causam, ne moveat scrupulum, alioquin faciet è peccante solùm *materialiter*, peccantem *formaliter*; & hoc cui bono? *Si scirem tibi non prodesse, non te monerem, non te terrerem*, inquit S. August. q

IV. Esum carnium, ovorum, Lacticiniorum quod attinet, in primis certum est, esse passim in Germania consuetum, ut caseus, & butyrum, imò & in quibusdam Diœcesibus, ac nominatim in hac Constantiensi, & vicina Basileensi ova comedantur innoxiè, idque vel ex privilegio expresso, vel ex vi antiquæ consuetudinis, quam tamen non viguisse in hac ipsa Diœcesi Anno 1468. demonstro in Quinario *Tract. 5. cap. 23. n. 242.* ubi refero privilegium Pontificium impertitum Uberlinganæ civitati, quare etiam milites Itali, & Galli, qui merentur sub signis Germanorum Principum, item circum foranei Sabaudi, quorum plurimi hinc inde vagantur cum suis mercibus, possunt absque ulla dispensatione accommodare se usui talium locorum. Deinde ubi ova (de caseo & butyro nullum est dubium in Germania) non permittuntur Diœcesanis, potest Episcopus libertimè militibus permittere, quia revera prohibitio foret frustra, est enim moraliter impossibile iis abstinere à carnibus simul & ovis. Si autem carnes permittuntur, quidni & ova? r

V. Et verò potest Episcopus militibus existentibus in castris permittere esum carnium per Quadragesimam, imò & stativa habentibus hinc inde sparsa. Primi membri ratio est, quia est moraliter impossibile eos aliunde alere. Secundi s

cundi hæc, quia aluntur vel suis stipendiis, vel hospitum, apud quos morantur, impensis? Si primum (quod insuetum) stipendia sunt aut tam exigua, aut tam rara, ut nequeant iis comparare cibos Quadragesimales, & proinde habet in illo locum Regula quarta *in 5. Quod non est licitum in Lege, necessitas licitum facit.* Si secundum, cùm & subministrare alimenta ex cibis Quadragesimalibus accidat nimis difficile hospitibus *activis*, (ut cum Pacichellio, Burgero, & aliis loquar ad distinctionem à *passivis*, illis scilicet quibus præbetur hospitium,) & licentia militaris, eò jam excreverit, ut saltem ad evitanda majora mala, oporteat eorum tacitæ, vel expressæ petitioni satisfacere, hanc ob rem dispensabit licitè Episcopus.

t VI. Quia verò iisdem hospitibus activis difficillimum est parare cibos duplicis generis, ideo meritò fit ipsis potestas eadem, quæ militibus, & ita factum proximis Annis illis oppidis, quorum supplicationem proposui superiùs.

u Idem factitarunt eodem tempore Episcopi Augustanus, & Aichstadianus, idem superioribus bellis iidem Episcopi atque Frisinganus, ut nullo modo debeat dubitari de praxi; cujus justitiæ non officit, quòd nemo possit dispensare in Lege sui superioris, ut notant Doctores ex Cap. *Cùm contingat. De major. & obed.* est enim id verum per se loquendo, at contrarium est per accidens verissimum tunc, quando inferior præscripsit jus dispensandi, ut revera præscripserunt ob distantiam Germaniæ Episcopi, tum in hac ipsa individua materia, tum aliis actibus concernentibus solam honestatem, ut nihil dicam de concernentibus ipsum quoque valorem. Causam inchoandi hanc præscriptionem, consuetudinémque dedit iis, ut insinuavi distantia ab Urbe, & ratio, ob quam Innocentius III. *Cap. Nihil. De elect.* fecit recèns electis Episcopis extra Italiam commorantibus potestatem administrandi ante confirmationem in spiritualibus & temporalibus; illa enim ratio exprimitur hæc: *Propter Ecclesiæ necessitates & utilitates*, intervenit autem hic magna necessitas & utilitas, quia impediuntur longè plurima peccata mortalia, quæ certò & publicè patrarentur, si exspectanda foret Romana dispensatio.

x VII. Quòd si accidat, ut eo ipso tempore, quo alendi sunt milites, valde difficulter, & non nisi pretio majore, quam aliis ordinariis Annis comparari possint cibi esuriales, tunc urget Episcopum duplex causa expediendæ talis dispensationis, ob quam hominatim Episcopus Frisinganus circa Annum 1645. dispensavit pro toto Episcopatu, adeóque etiam pro illis partibus Episcopatûs, in quibus tunc nulli versabantur milites. Quando autem abest illa singularis difficultas (nisi ordinaria sit revera magna, aut judicio Medicorum immineat vulgatio morborum ex tam diuturna carentia carnium) tunc non videtur posse Episcopus dispensare, nisi pro locis, in quibus habent stativa milites, illicite enim, imò & invalidè dispensat in Lege Superioris Episcopus, quando abest causa rationabilis

At quid si tantùm aliqui ex hoc peculiari pago habeant armatos hospites, an, qui non habent, participabunt beneficium dispensationis Episcopalis? y
Resp. Si major pars sit onerata, videtur minor posse frui beneficio majoris, est enim nimis difficile servare inæqualitatem. Si minor pars gravatur milite, hæc sola fortè gaudebit, gratiâ Episcopali, at scio ita declarâsse quendam Venerabilem Decanum Ruralem pro sua Parochia, contrarium tamen expressè hoc Anno 1678. respondit interrogatus Reverendissimus Dominus Vicarius Generalis Constantiensis, quo etiam Anno dispensaverat pro omnibus, & solis pagis, oppidisve gravatis milite, quo discedente cessavit & facultas: cessante quippe causâ adæquatâ cessat & effectus.

VIII. Dispensatio quam pro tota Diœcesi, z
aut tota urbe aliqua elargitur Episcopus ob penuriam ciborum Quadragesimalium, videtur extendi ad Regulares quoque. Et inprimis ad non Exemptos, siquidem hi possunt quoad observationem legum communium sese accommodare praxi Cleri sæcularis non adversanti eorum peculiaribus statutis, ut scripsi, & declaravi hoc *Tract. 7. n. 577.* nemo autem, ut reor, dubitabit, quin Clerus sæcularis in casu, quem ponimus, etiam licitè manducet cum manducantibus sæcularibus.

Nihilominus tamen nostra Collegia Bavarica, & nominatim Monacense in quo morabar illo Anno 1645. de quo paulò antè memini, item Dilinganum & Bruntrutanum, ut nihil dicam de aliis, de quibus non interrogavi, servaverunt Religiosè Quadragesimam juxta cursum ordinarium. Ensilhemiani autem sub Annum 1630. ex necessitate, quam hostilis expilatio attulerat, extremam, comederunt carnes. aa

IX. Porrò consuevêre illæ dispensationes Episcopales restringi excludendo, inprimis omnes illos dies, quibus est etiam extra Quadragesimam nefas vesci carnibus, si tamen nequeat hospes activus sine metu gravis mali negare passivis carnes, præbebit diebus Veneris. Excludunt deinde etiam totam hebdomadem sanctam & plerumque etiam Dominicam *Judica* cum sequentibus diebus. Sed & hic quoque sæpe necessitas exercet dominium. bb

X. Hoc ipso quòd Episcopus dispensat cum militibus quoad abstinentiam à carnibus, dispensat quoque quoad abstinentiam à secunda refectione, non quòd hæc secunda dispensatio per se, aut necessariò involvatur in prima generatim loquendo, sed quòd Episcopus esset respectu militum frustra facturus restrictionem ad unam refectionem per diem. Hoc ipso autem quòd militibus sit cœna quo- cc

que

que bacchanalis, seu carnea ministranda, videtur & hospes ex Episcopi mente implicita posse eandem sumere cœnam. Est enim valde difficile plerisque, seu propè omnibus Patribusfamilias parare duplicem cœnam, igitur poterit & hanc gratiam ipsi præstare Episcopus. Verè, verè inter arma silent, torpent, conculcantur multæ leges, quarum violatio quando nequit impediri alia ratione, quàm condescendendo humanæ fragilitati, videtur obligatio fraternæ providentiæ urgere, & mandare relaxationem.

dd XI. Tametsi Parochi extra locum Residentiæ Episcopalis, & vicinitatis, consueverint cum infirmis atque puerperis dispensare quoad aliquot dies, idque non sit improbandum in nostra Germania numerante valde multos Episcopatus peramplos, trium inquam, quatuor, aut etiam sex, (ut noster Constantiensis) dierum in longum, ignoro tamen, an pro tota Quadragesima. Non damnabo, si hac in re sequantur suorum laudabilium Antecessorum morem, & erunt tantò securiores, quantò frequentiùs stabunt suorum Decanorum Ruralium, seu exemplo, seu quod pluris facio, judicio.

ee His jam scriptis accipio à quodam Soc. Nostræ Sacerdote Castrensi literas concernentes hoc ipsum argumentum, & inter cætera hæc: „*Bonum esset, si à R.V. daretur Generalis Regu-„la, tam de Officialibus, quàm gregariis de abstinen-„tia à carnibus.* Quoad officiales maxima est „difficultas, hi enim subinde possunt diebus „piscium procurare cibos esuriales fortè eâdem „difficultate, qua carnes, sed contingit quan-„doque, ut diebus carnium propter itinera co-„gantur inordinatè, & minùs comedere, se-„quentibus autem diebus possint commodè ha-„bere cibos esuriales. An tales officiales tenean-„tur præcepto abstinentiæ? Quæri item potest, „an talis in campo officialis, aut etiam qui die-„bus præcedentibus carnium abundè comedit, „si deveniat die Veneris, aut Sabbati ad tabulam „alterius piscibus & carnibus æqualiter instru-„ctam, teneatur vesci piscibus? an verò possit u-„niversali Regula gaudere in campo, quæ sit de „non abstinendo, cùm aliquando fieri possit, ut „abstineas, aliquando non, & subinde contin-„gat abstineri die Veneris, & Sabbati, diebus æ-„què Dominica, Lunæ, Martis &c. Itaque pro-„pter incerta tempora, & pericula famis, posset „fortè certâ Regulâ, & universali omnis obli-„gatio abstinentiæ tolli apud milites tam offi-„ciales quàm gregarios in campo actuali. Cer-„tè adverto, quòd multi hac universali Regula „utantur pro die Sabbati. Atque hæc sunt in „hac materia.

ff Ita ille Pater, cui certè nequivi ullam aliam generalem Regulam tradere, quàm insinuatam à me superiùs, ut videlicet consulatur Episcopus loci, in quo castra fixa sunt, qui perpensis, quæ & indicantur in hisce literis, & iisdem literis præmisi, judicabit, an expediat hîc & nunc generali dispensatione prævenire plurima peccata mortalia, quæ patrabuntur, si non fiat illa gratia, in qua involvi ipsos quoque dies Veneris, & Sabbati nolim, nisi subsit causa singularis, & extraordinaria. *Si gula peccavit, gula jejunet*, inquit S. Bernardus, jejunet, inquam, à carnibus saltem tribus per hebdomadem diebus.

gg Hisce omnibus addo ex P. Laymanno *Lib. 1. Tract. 4. cap. ult. n. 7.* & P. Ernrico Pirhing *Tom. 1. in Ius Canonicum Tit. 4. seu de consuet. n. 30.* Irrationabilem, & invalidam esse consuetudinem, per quam alicubi introductum est, ut universim, & quoad omnes saltem Laicos sufficiat ter in hebdomade in Quadragesima jejunare, quia per eandem consuetudinem antiquissima lex Ecclesiastica, quæ ex traditione Apostolica omnibus sæculis, & apud omnes populos Christianos observata fuit, & Ecclesiæ maximè utilis est, tollitur, vel saltem quoad notabilem partem ei derogatur, unde nulla apparet ratio necessitatis, vel utilitatis, quæ talem consuetudinem possit cohonestare, & ob quam Prælati Ecclesiastici ei justè possint, & velint assistere, eámque approbare, quamvis plerique in his frigidioribus regionibus causam aliquo modo probabilem adferre possint, ob quam excusentur, ne omnibus diebus jejunent, sed non vi solius consuetudinis, ut docet Laym. *Lib. 4. Theol. Moral. Tract. 8. cap. 3. n. 7.*

Ita hic recentissimus, & universi Juris Canonici plenissimus interpres Pater Pirhing, cui omnino assentior, quatenus scribit, plerosque in his frigidioribus regionibus excusari, etsi non jejunent quotidie in Quadragesima, plerisque enim accidit tum difficilis abstinentia à duplici refectione, ut propter hanc difficultatem videatur introducta illa apud laicos consuetudo non jejunandi nisi ter. Difficultatem verò observandi aliquam Ecclesiasticam consuetudinem de se obligatoriam, posse subministrare sufficientem causam continuandæ consuetudinis, quæ deroget priori, potest variis exemplis, & etiam hac ratione probari, quòd plurimæ leges scriptæ sint abrogatæ usu contrario fundato in sola omnino difficultate observandi illas leges. Et, ut non procul hinc abeamus, ubi differimus de Lege Quadragesimali, constat ex Concilio Cabilonensi quod refertur *c. Solent. De consecrat. distinct. 1.* nullo modo licuisse jejunium Quadragesimale solvere ante officium Vespertinum. Constat quoque nefas fuisse adhuc tempore S. Thomæ sumere collationem vespertinam. Utriq; huic Legi contraria est hujus & superioris sæculi consuetudo, inducta propter solâ difficultatem differendi ad serum justam refectionem, & carendi collatiunculâ vespertinâ. Igitur non omnis illa consuetudo, quæ ob difficultatem etiam non valde magnam introducta est adversus legem etiam graviter obligantem, haberi potest ab Ecclesia pro reprobanda, ejúsve sectatores damnari de mortali.

CONFESSARIUS MORIBUNDI.

CASUS XIX.

Judæi Viennensis.

SUMMARIUM.

594 *Tiburtius Viennensis Doctor, Eximius Dominus cùm per pontem, & Danubium transiret, vidit magnum hominum concursum, & accedens senem Judæum semimortuum (lapsus fuerat currus super ipsum, & comminuerat cerebrum.) Erant, qui dicerent, se audivisse à misericulo:* Domine Jesu Christe fave mihi! Virgo Maria ora pro me! *Quid hic Theologus deberet facere Quid? scio. Dicam, quid fecerit. Jussit effundi aquam in faciem, si fortè rediret ad se. Afferunt statim è fluvio alii Judæi, affundit eam Doctor, & formam Baptismi apposita conditione pronuntiat, & statim formam absolutionis etiam sub conditione. Vix hæc facta, & ecce! Judæus moritur, & Judæi illum ad suum cœmeterium transportant. Narravit Reverendissimo D. Abbati Eujersfallensi, & mihi hæc omnia Doctor. Et rogatus, cur baptizaverit? Illa ultima verba Judæi, ait, fuisse moralem quandam petitionem Baptismi. Et rogatus, cur & illum absolverit? Addidit, se suspicari, illum fuisse Christianum ad Iudæos relapsum, & absolutionis indigere. Et tandem cur permiserit à Iudæis sepeliri? Omnia facta esse dubia, & incerta, & in foro externo, quidquid sit de interno, debere tractari ut Iudæum. Quem conversum fuisse, probabiliter suaderi non potest &c.* 595

Phrasin, memoriam, ingenium D. Joann. Caramuelis redolet hæc narratio, præsertim juncta antecedentibus, & consequentibus, quæ reperiet *in Theolog. Fundamentali fundam. 46. n. 1041. §. 11.* Et verò illum Eximium Dominum Doctorem Viennensem fecisse quoad absolutionem (de duobus aliis non est hîc locus disserendi, quamvis de Baptismo prorsus adstipuler, de permissione sepulturæ profanæ dubitem) id, quod annulo Doctoratûs Theologici exornatum in florentissima Universitate Viennensi decet, liquidò constabit ex iis, quæ brevissimè proferam de absolutione moribundi, ideo autem brevissimè, & ferè sine autorum nominatione, quia omnes recentiores suppeditabunt cum rationibus autoritates. Varietas Casuum, quos producam, supplebit illum defectum. Priùs tamen suppono veritatem doctrinæ longè probabilioris, quam tradidi suprà *Cas. 3. n. 131.* quòd videlicet quisque sacerdos, quocunque alio sacerdote præsente validè absolvat quemvis in articulo mortis. Qua doctrinâ suppositâ, & loquendo nunc directè de ipsomet moribundo, ejusque variis conditionibus, & considerationibus sic statuo. 596

I. Itaque *validè*, & *licitè* absolvis moribundum, qui non potest quidem ullum in specie peccatum declarare, attamen ab ipsomet Sacerdote præsente petit absolutionem. Ita omnes. 597

II. Imò sufficit, si ille moribundus coram te edidit signa solius contritionis, & doloris in ordine ad absolutionem. Et verò præsumendum est, nisi in contrarium quid constet, signa contritionis, quæ ab eo tunc eduntur, edi in ordine ad absolutionem, seu Confessionem. Porrò signa contritionis sunt juxta Laymann. *Lib. 5. Tract. 6. cap. 8.* & Cardin. de Lugo *Disp. 17. Sect. 2.* quando æger percutit pectus, aut quando manus, oculósve in cœlum tollit, aut juxta Dianam *Part. 3. Tract. 3. Resol. 2.* quando aliquam imaginem intentè respicit, vel, juxta Card. de Lugo, quando dicit: *Miserere mei Deus.* Si videlicet hæc faciat, sciens adesse periculum mor- 598

mortis, sitque mentis compos, esto solitus sic hæc facere nil cogitans de morte. Quòd si, omnibus consideratis, dubitatur de talibus actibus, sintne exerciti in ordine ad Confessionem, & à compote usûs rationis, absolvendus est *sub conditione* dicendo: *Absolvo te, si materia sit sufficiens: si sis capax.* Ita rursum omnes.

599 III. Imò rectè absolves morituricntem, licèt prædicta signa dederit, te absente, sed aliis præsentibus, qui retulerunt tibi, vel juxta moribundum existenti. Lugo *loc. cit. Sect. 4.* Sanctgallenses *Tom. 10 fol. 166.* orco addicentes nolentem in praxi sequi nostram opinionem, & alii contra Thomistas: vel etiam non existenti juxta ægrum. Cardin. de Lugo *num. 85.* & alii contra Dianam, & alios. Re enim verâ si præsens præsentem absolvas, sufficienter diceris absolvisse confitentem tibi præsenti, quamdiu enim vivit, tamdiu continuat *moraliter* Confessionem suorum peccatorum, vivit autem adhuc coram te.

600 IV. Præcedens doctrina est vera, licèt, quando venis ad prædictum infirmum, reperias illum omni planè sensu destitutum. Card de Lugo Sanctgallenses, & alii. Nam si, factâ tibi *formali* Confessione, invaderet illum ante absolutionem spoliatio omnium sensuum, capax foret nihilominus absolutionis, ergo & postquam fecit Confessionem *virtualem*, seu *implicitam.*

601 V. Vera quoque est, tametsi nemo expressè testetur, illum edidisse signa doloris, modò prudenter præsumi queat, dedisse reipsa. Non scio quidem, ullum ex autoribus præcedentium resolutionum hoc expressè docere. At innuit à sensu contrario Ordinatio, de qua mox: & probat ratio. Quia generatim fas est administrare, saltem in necessitate, quodlibet Sacramentum, quando, deficientibus aliis probationibus, prudenter præsumitur, adesse omnia *essentialiter* requisita. Etenim præsumptio habetur pro veritate, quamdiu ea non eliditur, & demonstratur hic & nunc fallere. DD. *in Cap. Semel malus. De Regul. jur. in 6.*

602 VI. Meritò inhibuêre recentissimè Superiores Societatis nostræ suis, ne inposterum doceant hanc propositionem: *Moribundus, etsi nullum signum det, aut dederit contritionis, adeò ut Sacerdos nec sciat, nec prudenter putare possit, præcessisse sensibilem aliquam Confessionem, absolvi potest.* Nam & ab ea propositione dissentiunt plerique contra non pauculos, & Ritualia, Conciliáque, permittentia absolvi agonizantem, requirunt testes petitæ absolutionis, & denique materia cujusque Sacramenti debet esse sensibilis. Unde à fortiori negandum est, *licitè, validéve* absolvi, de quo constat, non edidisse ulla signa petentis absolutionem, esto constet, fuisse virum bonum, optimum.

Vide omnino Abbatem Rasserum *Tract. De Pœnit. Cap 5. §. 34.* referentem illud Decretum nostræ Societatis, defendentémque latissimè, doctissimè materiam ejusdem Decreti, ac negantem probabilitatem omnem sententiæ oppositæ, pro qua tamen constanter pugnat Bonagratia, seu Habsensis tum *in Summula Quæst. Regul. post verbum: Votum. Fol. 725. & seqq. edit. 1.* tum rursum *in tractatulo*, cui Titulus est: *Additamenta Summulæ Verb. Absolutio. num. 3.* etiam *edit. 1.* extendens *num. 4.* suam opinionem etiam ad casum, quo ille Moribundus laborat infamiâ malæ vitæ; & volens singulariter (ut loquitur Titulus ejusdem opusculi) à suæ Seraphicæ Religionis Confessariis redigi in praxin. Favent equidem multùm isti sententiæ, abstrahendo ab additione de infami, verba S. August. quæ P. Bonagratia utroque loco describit *ex Lib. 1. De adult. conjug. in fine*, quia tamen idem S. Pater satis indicat, se non habere suam doctrinam pro certa, & insuper Canones, rationésque ex authoritate Concil. Trident. productæ à Rasleto, P. Dicastillo *Disp. 9. dub. 9.* atque aliis plurimùm patrocinantur illi Societatis nostræ Ordinationi. Idcirco meritò quivis alius eâ stabit. Et singulariter in casu, 603 quo idem Habsensis exprimit *in altera editione ejusdem Summulæ*, ubi *Verb. Absolutio* generaliter *n. 5.* persistens (sine ulla probatione, sine ulla mentione eorum, quæ in priore editione scripserat) in sententia de necessariò absolvendo, *saltem sub conditione* illo, *qui nullum penitus signum dedit*, & omittens (non tamen negans) extensionem ad infamatum, statuit aliam, nempe hanc: *Imò, si fortè actualiter peccando tam subitò destituatur sensibus quis, ut non possit, humanitus loquendo, atteri, regulariter sine absolutione dimittendus non videtur, cùm rarissimè contingat, ut morti vicinus non velit suæ saluti consulere per attritionem. Quia per conditionem cavetur injuria Sacramenti, & ex alia parte consulitur, quantum fieri potest, saluti Moribundi, qui per mores Christianos aliâ totâ vitâ notoriè peractos in tali articulo, & attritus, & satis superque Confessionem petere præsumitur.* Ita ipse ad verbum, subdens quidem, videndos esse ea super re Dianam *Part. 3. Tr. 3. Ref. 8.* & Tamb. *in Meth. expedita Confessionis Lib. 2. c. 10. §. 1.* Sed Diana dissentit apertè. Judicet Lector, utrùm præsumi prudenter possit, illum esse reipsa attritum qui, *humanitus loquendo, non potuit atteri.* Præsumptiones enim desumuntur à communiter contingentibus. DD. referendi *Tr. 10. Cas. II. n. 90.* non autem contingit communiter, ut fiant, quæ, humanitus loquendo, fieri nequeunt, utique enim per *τὸ humanitus loquendo* non intelligitur hic idē, quod spectando solas vires humanas, id est, naturales, cùm per has solas, ne quidem extra subitaneum casum, quisquam possit nancisci attritionem necessariam ad absolutionem *Sacramentalem.* Concil. Trid. *Sess. 14. c. 4.* sed censeo, hac loquendi ratione intelligi ordinarium procedendi modum in talibus eventis, contra quem esse aliquid factum non præsumitur, sed probandum est *C. Inspicimus. De Regul. jur. in 6.* Nec existimo, te-

repertum iri Confessarium, qui impertiretur absolutionem iis, qui sine ullis prorsus signis doloris subitò privarentur omnibus sensibus, perempti, vel in duello solenni, vel in tali actu, cujus vindicatio laudem æternam peperit Zelosissimo Phineæ *Exod. 25.* vel in *formali* blasphemia.

604 Porrò circa ordinationem illam nostri Ordinis, de qua *n. præcedenti* disseruimus, notanda sunt duo. *Primum*, quòd loquatur de casu, quo non potest prudenter præsumi, quòd ediderit signum. Atqui potest prudenter de quolibet bono Christiano, qui prævidit periculum instantis mortis, præsumi, quòd dederit signum contritionis in ordine ad Confessionem. Illud quippe prudenter præsumitur factum, quod plerumque fieri solet. DD. *in L. In obscuris, ff. De Reg. jur. Alterum*, quòd Ordinatio *expressè* solùm prohibeat, ne illa sententia doceatur, non autem *expressè*, ne practicetur.

605 At *prohibétne* implicitè, *aut* indirectè, *verè tamen nostris sacerdotibus praxin?*

Resp. Ita quidem videri nostro P. Adamo Burghaber *Centur. 1 Cas. 81.* tum quòd prohibitio ista maximè posita sit ad tollendam praxin. Tum quòd doctrina *moralis* in Societate sit quasi Regula praxis instituendæ.

At licèt hæc extensiva interpretatio sit probabilis, censeo tamen (salvo per omnia Superiorum judicio) cum aliis, contrarium esse probabilius. 1. Quia in Ordinatione interdicente nobis, ne doceamus illam sententiam, vetantur plures aliæ, quarum omnium usum nobis inhiberi nemo, puto, dixerit. 2. Quia indici sententiarum è nostris scholis eliminatarum expressè hæc declaratio subnectitur: *Porrò prædictas propositiones omnes nullâ afficimus censurâ, sed* solùm *prohibemus* doceri *in nostris Gymnasiis, ad majorem uniformitatem, & soliditatem* doctrinæ *inter nos, & copiosiorem fructum in auditoribus faciendum.* Ubi notandæ illæ tres particulæ: *solùm: doceri: doctrinæ.*

606 3. Postquam Alexand. VII. vetuit, doceri *divisim*, vel *conjunctim* illas 28. & rursum illas 17. propositiones *morales*, de quibus feci sæpius mentionem, addit hanc clausulam: *Insuper districtè, & in virtute Obedientiæ, & sub interminatione Divini judicii prohibet omnibus Christi fidelibus, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxin deducant.* Atqui dictio *Insuper* importat diversitatem à præcedente. Geminianus; éstque idem quod *ultrà*, & *ulteriùs*. Barbosa *in Opusc. Dictione 166.* ergo non includitur in præcedenti.

Ratio autem generalis, cur, dum Societas vetat, doceri à nobis aliquam sententiam ad mores spectantem, non intendat hoc ipso prohibere usum illius doctrinæ singulariter in foro Dei, est, tum quia Confessarius solus est in eo foro judex, tum quia Societas nec *directè*, nec *indirectè* damnavit unquam præcipuorum è suismet alumnis, & Doctoribus doctrinam, quòd Confessarius aut possit, aut etiam debeat se in foro conscientiæ accommodare opinioni, quam scit haberi ab ipso pœnitente, illustribúsque Doctoribus pro probabili. Vide tamen, quod dicam *Cas. XX. n. 689.* & interim examina, si placet, responsum, quod die 16. Iulii, Anno 1667. dedi ad quæstionem propositam mihi occasione hujus

Casûs concernentis parvitatem materiæ in Peccatis luxuriæ.

Torquatus confitetur Tranquillino Societatis Jesu Sacerdoti, se aliquoties quæsiisse parvam voluptatem carnalem. Tranquillinus sciscitatur: Quoties? Respondet Torquatus, se non teneri aperire numerum, eò quòd assentiatur docentibus, dari in ipsis quoque carnalibus peccatis parvitatem materiæ, excusantem à mortali tam quærentes, quàm admittentes illam. Hoc audito Tranquillinus Torquatum donavit absolutione. Postmodum ex mè quæsiit, an absolvendo non deliquisset adversùs Ordinationes nostræ Societatis? 607

Respondi, ut sic præcisè, non peccâsse in eas. Hæ enim solùm vetant (sub excommunicatione, &c.) ne publicè, aut privatim ut *tolerabilem ullâ ratione* doceamus opinionem eorum, qui tradunt, *in re venerea exiguam aliquam delectationem deliberatè quæsitam* (aut *deliberatè admissam*, ut addit R. P. Vincentius Carafa) *propter levitatem materiæ excusari à mortali, aut placere sibi significet, aut secundùm illam consilium cuiquam det*: Atqui præcisè absolvere imbutum illâ opinione, & fortè etiam carentem proposito integre desistendi à praxi illius opinionis, non est quidquam docere, aut ostendere complacentiam. Sanè concessi non rarò absolutionem aliquibus sectantibus sententias displicentes mihi *positivè*. Adde, quòd nemo, ut reor, sit judicaturus, teneri me deferre ad Superiores illum, qui ipse mihi fassus est (sine ullo prorsus ordine ad Confessionem) se ita processisse cum suo Torquato, & tamen obligamur in virtute sanctæ Obedientiæ aperire, si quem ex nostris contra prædicta deliquisse noverimus. Videtur quidem Tranquillinus impertiendo absolutionem carenti (si caruit tamen) proposito integre desistendi ab illo peccato, docuisse facto ipso tolerabilem aliquâ ratione sibi videri illam, meo judicio improbabilem opinionem, attamen inprimis Ordinatio loquitur de docente verbis, non facto, tam *indirectè* tendente in approbationem aliquam vetitæ sententiæ. Deinde potuit fieri, ut Torquatus habuerit firmum propositum integre emendandi se ab eo vitio, peccaritque solùm venialiter in eo committendo, quia nimirum persuadebat sibi, quamvis falsò, inesse illi suo turpi facto culpam solùm venialem.

Licèt autem P. Dicastillo *Disp. 9. dub. 9.* copiosissimè pertractans difficultates de absolutione moribundi scribat, se non legisse Doctorem Societatis, qui docuerit, absolvi posse 608

se moribundum ullum, qui nullum dederit signum contritionis, attamen P. Pellizarius *Tom. 2. Tract. 8. cap. 3. n. 114.* testatur, PP. Salmeronem, Suarez, Baldellum, Raynaudum ita docuisse, & ipsemet Pellizarius defendit multis illam sententiam tanquam non omnino improbabilem. P. Carol. Busart apud Caram. *cit. fund. 46. n. 1312.* docuit eandem. P. Tambur. *in meth. Confess. Lib. 2. cap. 10. §. 1. n. 2.* tenens oppositam, exprimit tamen, Confessarium teneri in praxi illam, pro qua Pellizarius citat Salmeronem, sequi.

609 Ad rationes P. Burghaber respondeo 1. Eas nimis multùm probare, ut ostendi suprà. 2. A diversis non valere illationem. 3. Finem legis non cadere sub legem. 4. Nos integre satisfacturos Ordinationi, si vel penitus abstineamus inter docendum à discussione illius quæstionis, vel nudè dictemus propositionem contradictoriam interdictæ ab Ordinatione.

610 VII. In quibus casibus dixi antè *n. 602.* esse fas impertiri absolutionem agenti animam, iisdem est danda non *sub conditione*, sed *absolute*, ut fit in cæteris casibus, in quibus sani absolvuntur, sequendo verè probabilem opinionem de jurisdictione, materia, dispositione.

611 VIII. In iisdem casibus ita necesse est, illam saltem *sub conditione* impertiri, ut mortaliter delinquat sacerdos tunc negans absolutionem. Lugo *loc. cit. n. 87.* Sanctgallenses *loc. cit.* & alii. Ratio est, quia, generatim loquendo, Sacramenta saltem Baptismi, Pœnitentiæ, & Extremæ Unctionis, utpote instituta ad peccatorum remissionem, debent ministrari, quando aliqua sententia verè probabilis docet, *validè, licitèque* conferri, saltem, si cæteroqui deberet homo decedere sine hoc remedio salutis, etenim in dubio, aut conflictu opinionum longè magis favendum est animæ periclitanti, quàm Sacramento, ut ostendo *in Alphab. Baptiz. Cas. XIII. n. 381.*

Ex dictis sequitur resolutio sequentium Casuum.

612 *Primus* est illius Judæi Viennensis, de quo *n. 594.* etenim, & verba, quæ protulit, & testes de illis prolatis præstant sufficienter illas conditiones, de quibus *n. 598.*

613 *Secundus* est Religiosi sacerdotis, *qui nemine præsente, tactus apoplexiâ repertus est spirans quidem adhuc sed omni sensu captus*; puto enim vix tertium quemque ita subitò per apoplexiam spoliari omni ratione, quin à principio notatæ apoplexiæ relinquat hæc ante omnem exturbationem rationis tantum spatii, quantum sufficit ad dicendum ex animo: JESUS, MARIA: *Miserere mei Deus!* Ut patet pluribus exemplis illorum. Qui coram aliis correpti fuere hoc malo, possémque ipse nonnullos nominare. Si hoc fit à potiori parte, ergo probi, ac sincerè timentes Deum (ut præsumuntur esse Religiosi) præsumuntur aliquid tale dixisse, adeóque dedisse signum doloris, in ordine ad Confessionem. Ergo singuli, de quibus in contrarium nihil constat. Ergo potuit prudenter præsumi, illum Patrem Religiosum edidisse tale aliquod signum, ergo & absolvi. Tametsi intelligam, fuisse omissam absolutionem.

Tertius. Tempore belli Suecici repertus est Tullius rusticellus, sub arbore semimortuus, impósque mentis, habens autem in ore pirum silvestre, in sacco seu pera rosarium, & agnum Dei ad collum. 614
Dico inprimis, ex hoc utroque signo fuisse habendum pro Catholico, proindéque sepeliendum in loco Sacro. Dico deinde: tum ex illo piro crudo hærente adhuc in ore, tum ex vultu, & unius, qui illum antea viderat, testificatione, constabat, esse mortuum ex fame, ergo prævidit instantem mortem. Ergo dedit non unum, sed plura palpabilia signa volentis mori Christiano ritu. Ergo potuit donari absolutione, sicut jam ab Annis plus quadraginta resolvi.

Quartus est Terentii, *qui in aquam lapsus inde semivivus eductus, at prorsus à mente alienus putabatur exhalaturus animam:* Dico, hunc fuisse dignum impositione manuum, (ut absolutionem vocant Patres,) saltem dummodo constiterit, fuisse Catholicum non valde flagitiosum. Ratio est, quia aqua suffocat lentè hominem, relinquítque multum temporis pro anima reconcilianda cum Deo, etiam per tunsionem pectoris & gemitus, ejulatúsque ex se sensibiles, quidni ergo prudenter præsumatur Terentius aliquid ejusmodi fecisse? 615

APPENDIX.

Confirmo hanc doctrinam particularem luculento exemplo, & Casu, quem interprete P. Possino describo

Ex novis Epistolis Xaverianis.

Dum iter esset nobis adhuc per Italiam, rivus occurrit ingens incerti vadi: ad eum tentandum, suâ eum temeritate perurgente progressus est unus è famulis D. Legati, qui conceptum propositum suscipiendæ vitæ Monasticæ suspenderat primùm segni, & ignavâ morâ, ad extremum omiserat. Non multùm processerat, cùm impetus ruentis amnis equi vires eluctatus, eum cum equite abripuit, spectantibus & miserantibus è ripa cunctis nobis. Sed Dominus Deus noster manifesto miraculo præsenti exitio perditum subtraxit. Quem, cùm præceps vorticibus ferretur, tum maximè scrupulus angebat, memoriam ingerens omissæ opportunitatis, quam tunc frustra quantovis redemptam cuperet. Hoc ipse mihi fassus postea est, affirmans, minùs se

in tam acerbo casu consternatum horrore pericu'i præsentis, quàm verbere conscientiæ acriter exprobantis vitam inconsultè actam, sine ulla provisione mortis, &c.

b Hic Casus gignit verosimilem opinionem, quòd, qui aquis hauriuntur, cogitent de suis delictis, doleant de iis, atque aliquod de iis signum edant, etsi nemo sit, qui observet. Quamquam novi virginem adultam, & à singulari morum integritate commendandam, quæ effusa è navi in profundum lacum, ac diu sub aqua luctata cum morte, denique tamen inde educta professa est, se, postquàm dixit: *In manus tuas Domine commendo &c.* identidem animo volvisse hanc ferè unam cogitationem, aut votum *Utinam esset brevi finis hujus miseriæ.*

616 *Quintus* est Tiburtii sacerdotis, non procul dissiti Constantiâ, *qui dum facto Sacro exuit vestes sacras, invaditur ab apoplexia, fitque funus intra ter Pater & Ave.*

Dico *imprimis*, illum non potuisse ex eo Titulo absolvi, quòd in accessu dixerit: *Confiteor*, aut in Canone dixerit: *Agnus Dei &c.* hæc enim non est effatus in ordine ad absolutionem. Unde Dicastillo *n. 759.* post Laymann. Dianam, Marchantium inficiatur, esse ex eo solo Titulo dandam absolutionem. At verò *secundò*, si æditus, qui adstabat, notâsset aliquod signum contritionis, potuisset à superveniente sacerdote absolvi. Non potuisset, si æditus negâsset, esse à se quidquam observatum signi. Si enim Tiburtius aliquod præbuisset, quidni incurrisset in oculos, vel aures sacristæ præsentis?

617 *Sextus, Septimus, Octavus* est tum illius, qui scriptâ suâ Confessione, quam parabat paulò pòst legere sacerdoti in templo, subitò domi privatur omnibus sensibus. Laymann. *cit. Tract. 6. cap. 3. in fin.* tum à fortiori illius, qui jam accessit Confessionale, sed priusquam ullum peccatum aperiat, amittit usum omnium sensuum. Tum vel maximè illius, qui jam narrato uno peccato derepente obruitur catarrho suffocativo, putatúrque jamjam extinguendus. Hi quippe omnes sunt absolutionis beneficio donandi.

618 *Nonus* est alter Casus Viennensis. *Nam Viennæ moriebatur vir dives, & probus, qui tamen fuerat in Religione Lutheri educatus. Adsunt Lutherani, & Catholici, & dum utrique illum ad se atttahere satagunt, ille inclamat:* Deus! in re tanti momenti non me possum resolvere. Moriar in vera Religione. Utra talis sit, nescio. Tu scis. *Et sic devixit.*

Sic, inquam, devixit, teste Caramuele *cit. fundam. 46. num. 1040.* Hic fuit incapax absolutionis, quia non apparet ex hac narratione doluisse de peccatis, nedum ostendisse exteriùs ullum dolorem. Si autem illis verbis subdidisset verba Publicani: *Propitius esto mihi Deus Peccatori!* videtur potuisse absolvi, verba enim illa superiora, quæ refertur protulisse, satis demonstrabant, non fuisse pertinacem in Lutheranismo, sed duntaxat *materialiter* hæreticum.

Decimus est tertius Viennensis: *Siquidem referente ibibem Caramuele, desertus a Medicis quidam mercator, jubet sibi advocari aliquem Ministrum Lutheranum. At famuli accersunt Catholicum. Hic ut venit, laudat aliquas dotes Lutheri (nam in ipsomet dæmone sunt aliqua bona naturalia) conciliat sibi ægrotum, instruit in Religione Catholica, audit ejusdem Confessionem, dat ipsi Communionem, & usque ad ultimum anhelitum ad actus contritionis hortatur.* 619

Hic mercator existimabat quidem, se confiteri Lutherano (nam in multis Lutheranorum urbibus viget adhuc usus *auricularis*, ut rectè, licèt contemptim, nominat Lutherus, Confessionis) præconi, erat tamen reipsa solùm *materialiter* Lutheranus. Unde falsa opinio de persona Confessarii non vitiabat Confessionem.

Undecimus est quartus inter eos, quos describo ex D. Caramuele, de quodam latomo, *qui, cùm cecidisset, vixque oculos aperire posset, aliquem prædicantem postulavit. Supervenit pientissimus senex N. & ut novit, esse Lutheranum, & Wirtenbergensem, curat statim vocari Patrem N. qui erat ejusdem patriæ. Hic consolatur latomum, & ait: Si esset hic ad manum aliquis Lutheranus, posset vocari. At ille non est, & tamen vis confiteri. Sumus amici, & ego possum te meliùs absolvere, quàm quicunque Prædicans. Sic Confessionem extorsit, & absolvit, latomúsque obiit, antequam Eucharistiam reciperet.* 620

Et qui præsentes fuerunt, dubitârunt, an bona fuerit illa Confessio, inquit Caramuel, dissimulans resolutionem hujus dubii. Ego autem non dissimulo, sed dico, probabilissimè valuisse. Quia ex una parte ambigi non debet, quin optimus ille Suevus Religiosus induxerit suum patriotam ad eliciendos actus fidei communes saltem nobis, & Lutheranis, itémque ad actus spei, charitatis, contritionis. Ex altera autem parte (quidquid aliter fortassis sentient aliæ nationes) satis nobis constat, plurimos profitentium absurdissimi Lutheri sectam esse duntaxat *materialiter* hæreticos, ergo non defuit illi latomo vera fides de Deo, Christo, Cœlo, inferno, &c. consequenter potuêre adesse supernaturales actus spei, dilectionis, contritionis, fundati in ea fide. 621

Duodecimus, quem rursum suppeditat *ibid.* Caramuel his verbis: *Erat in extremis quidam hæreticus, homo bene moratus, & qui videretur materialiter tantùm errare. Eum visitat Pater N. & ait: Fuimus amici, sumúsque, & volo, quòd syncerè respondeas. Nónne in Religione Lutherana permanes, quia illam veram existimas? nónne illam statim relinqueres, si falsam putares? nónne doles,* 622

doles, te Deum offendisse? Nónne confiteris Deo te peccâsse? Et vis confiteri homini, qui te possit absolvere? Nónne mihi confitereris, si scires, te posse, & debere hoc facere? Annuit ad singula æger. Et Pater ait: Si est sufficiens ista Confessio ego te absolvo &c. Et postea quæritur, an fuerit ista vera Confessio? Si vera, an integra? an Sacerdos prudenter concesserit absolutionem? an necessariò posuerit conditionem? an verò absolutè absolvere ægrotum potuerit?

623 Hactenus narrationes, & quæstiones notissimi toto orbe D. Caramuelis, ad quas quæstiones succinctissimè respondeo, illam Confessionem fuisse (si seriò talia dixit ille bene moratus) veram Confessionem, utpote cui nihil *essentiale* defuerit. Fuisse quoque integram *formaliter*, etsi non *materialiter*. Confessarium prudenter concessisse absolutionem, & quidem *sub conditione*, si habuit ex circumstantiis rationem dubitandi, utrùm Germano, id est, minimè fucato animo prolocutus esset hæc omnia æger, *absolutè* verò, si non occurrit ratio positiva dubitandi de Germanico candore.

624 *Decimus tertius* est Tranquillini *qui adolescentem notum sibi à probitate, & tamen ex mania recusantem confiteri, denique tamen absolvit* sub conditione. Hic quidem, *speculatìvè loquendo*, malè fecit, at practicè rectè juxta P. Tamburinum relatum *num. 608*.

625 *Decimus quartus* Casus est Timothei, viri multò piissimi, prudentissimi, *qui catarrho suffocativo nocte oppressus in lecto surrexit, Parochum advocari jussit, qui, licet celerrimè accurrerit, attamen reperit Timotheum ita affectum, ut dubitârit, viveretne adhuc, an jam vixisset. Quare absolvit* sub conditione, *faciens sane, quod decebat eâ doctrinâ, usu, prudentiâ Doctorem.* Si quos Casus ex omnibus contentis in meis Alphabetis cupio inhærere memoriæ invisentium ægros, sunt, quos hîc exhibui faventiores morituríentibus.

CONFESSARIUS REGULARIS, ET REGULARIUM.

CASUS XX.

Regularis Irregularis.

SUMMARIUM.

Quandonam censeatur Superior non rediturus ad breve tempus? 704.
Potest quandoque pœnitens absolvi ab ordinario Confessario, Quando Superior negat facultatem. 705.
Quid agendum, quando Superior nequit commodè adiri? 708.
Explicatur clausula. Hac vice. 710.
Refutantur censentes, quando ipsemet Confessarius cecidit in casum reservatum, posse dicere Superiori: Peto facultatem absolvendi aliquem à Casu reservato. *& obtentâ hac facultate uti pro se. 711.*
Quandonam Vice-Guardiani, Vice-Rectores &c. possint absolvere à reservatis? 713. & seqq.
Superior sit facilis in danda facultate absolvendi à reservatis. 716.
Et minimè curiosus. 718.
Praxis observanda Confessario, quando est periculum, ne Superior veniat in notitiam pœnitentis. 722.
Resolvitur peculiare dubium pro Religioso Societatis, nolente se sistere Superiori. 625.

626 *Vigilius alter è duobus ordinariis Confessariis Monasterii N. abest domo cum legitima facultate. Vitus Religiosus ejusdem Monasterii certa de causa non vult confiteri alteri Ordinario Confessario. Sed accedit tertium, qui fuerat aliàs constitutus loco unius ex ordinariis, ad aliquot hebdomadas absentis. Sequuntur exemplum ejus alii plures. errorem animadvertit primùm post triduum Superior, inquirit in authorem, deprehendit, atque ex illo intelligit causam errati. Quæritur, utrùm Confessiones factæ eo triduo apud tertium illum Confessarium fuerint validæ, necne?*

627 Quæsivit hoc ex me literis quidam Prælatus antiqui Monasterii 31. Octob. Anno 1661. Respondi. 1. Valuisse absolutiones à venialibus. 2. Non valuisse, *per se loquendo*, absolutiones à mortalibus. 3. Non planè improbabiliter tamen valuisse ob errorem *communem* illius Monasterii juxta ea, quæ de jurisdictione proveniente ex errore *communi* tradidi suprà *Cas. III. num. 107.* attamen. 4. Videri repetendas apud unum ex ordinariis Confessiones, siquæ de aliquo mortali (quod avertat Deus!) factæ fuere.

628 Causas harum brevicularum responsionum intelliges ex decursu in hoc Casu, sub cujus titulo expediam tres generales quæstiones. *Primam*: Quos, & à quibus possint absolvere Regulares? *Alteram*: Quis, à quibus, & quomodo possit eos absolvere? *Tertiam*: Quæ specialiter observanda circa absolutionem casuum reservatorum in ordinibus Religiosis? Patebit autem ex iis, illum nostrum Casum meritò vocari à me *Irregularem*, quia præter communes Regulas, & doctrinas egit Vitus.

Quæritur I. *Quæ sunt necessaria, ut Regularis validè, & licitè excipiat Confessiones?*

Resp. Præter approbationem (necessari- 629
am pro audiendis sæcularibus, & Monialibus, non pro viris Religiosis, ut vidimus suprà *Cas. II. n. 54.*) jurisdictionem, scientiam, probitatem, seu immunitatem à peccato mortali, & à censuris, de quibus punctis tradidimus suprà necessaria, exiguntur specialiter sequentia.

I. Facultas Superioris Religiosi. Ita ut, li- 630
cèt valeat absolutio peccati venialis, aut jam semel legitimè Confessi mortalis, quam absque licentia ulla Superioris Religiosi, impertit inferior seu subditus, attamen non valeat mortaliū nunquam ante Confessorum. P. Suarez *Tom. 4. de Relig. Tr. 10. Lib. 9. Cap. 2.* Imò in omnibus bene ordinatis Religionibus punitur is, qui (extra casum necessitatis) quamcunque cujuscunq; Confessionem excipit, sine ulla etiam *tacita* facultate Prælati. Miranda *in Man. Prælat. Regul Tom. 1. quæst. 45. num. 10.* Censetur autem Superior dare licentiam pro mortalibus quoque delendis, quando aliquem mittit ad Confessionale, vel ei assignat Confessionale, vel ablegat illum ad aliquam missionem. Et 631
quando aliquis Pater jam alibi functus Officio Confessarii venit ad aliud Collegium, ibi moraturus, licèt minimè deceat, ut excipiat Confessiones sine expressa facultate Superioris, si tamen ex improviso rogaretur ab aliquo, ut ipsum audiret, aut vocaretur à sacristano ad Confessionale, ob multitudinem pœnitentium absolveret non solùm *validè*, sed etiam *licitè* saltem ex consuetudine, aut *tacita* Concessione Provincialis.

At *ille Pater est Neomysta, & nunquam ab* 632
ullo Superiore accepit potestatem fungendi munere Confessarii?

Resp. Caveat audire, donec Superior *tacitè*, vel *expressè* dederit facultatem, quam non censetur hoc ipso dare, quòd, eo ignorante, rogetur ab aliquo, etiam sacristano. Sic sentio de hoc, & priore puncto, libenter mutaturus judicium, si discordet à judicio sapientum.

II. Singulariter autem est sine facultate 633
Superioris irrita absolutio illorum Casuum, quos relaxandi privilegium tribuit Pontifex. nec enim conceditur à Pontifice, nisi personæ designatæ à Superiore Religioso. Suarez *loc. cit.* observante Laymanno *Lib. 5. Tr. 6. Cap. 10. n. 16.* quando Superior solet obeuntibus aliquod certum ministerium, e g. aliquam missionem, tribuere aliquam ampliorem facultatem, illâ eâdem uti posse eos, quos applicat ad id ministerium, esto non dicat e.g. *Impertio tibi omnes facultates, quæ dari solent Missionariis.*

III Quòd si Superior dedit cuipiam facul- 634
tatem Confessiones audiendi, non censetur eam vel generatim, vel in particulari revocare, quando præcisè dicit: *Prohibeo tibi, ne audias hodie, ne audias ampliùs Confessiones.* Sicut

cept enim lex prohibitiva non est hoc ipso irritativa actûs, ut in materia *de Legibus* fert communior Theologorum contra Juristas, ità neque mandatum inhibitorium. Ergo debet Superior manifestiùs loqui. Suarez *loc. cit. num. 7.* practicè hoc explicans. Aliud est, quando Superior quempiam ferit suspensione, excommunicatione, aut declarat ineptum ad munus Confessarii. Tannerus *Tom. 4. Disp. 6. q. 9. dub. 3.*

635 Quæritur II. *Quos, à quibus peccatis, & censuris, atque ubi possint absolvere Religiosi?*

Resp. I. Religiosi Ordinum Mendicantium possunt absolvere (etiam pro foro *externo*, eo sensu, quem ex P. Lessio expressi suprà *Cas. III. num. 143.*) quoscunque Christi fideles ubique terrarum, à quibusvis peccatis, sententiis, pœnis, & censuris etiam Sedi Apostolicæ reservatis, præterquam à contentis in Bulla Cœnæ Domini, ut liquet ex libris, seu libellis, aut compendiis Privilegiorum, & nominatim ex nostro *verb. Absolutio*, & *V. Hæresis*, in cujus annotatione exprimitur, hanc facultatem concedi omnibus nostris, à Superiore deputatis, quam tamen potest Superior limitare, Suarez *cit. cap 2. n. 6.* explicans modum, sicut & in eodem nostro *Comp. V. Bulla Cœnæ* exprimitur, Casum hæreseos, etsi contentum in eadem Bulla, nihilominus posse tolli per nos. De quo vide etiam Ysonem Pfavv. *in Collectar. fol. 122.*

636 II. Excipiuntur tamen ex illa tam ampla facultate tum Religiosi, horum enim Confessiones nullus etiam Regularis *validè* excipit, nisi permittant Superiores, volentium confiteri. Infrà *num. 658.* tum quinque casus, qui extra Bullam Cœnæ positi non comprehenduntur illâ tam generali, & illimitatâ potestate, ut sunt excomunicatio contracta, 1. Ob percussionem Clerici. 2. Ob violationem clausuræ Monialium, ob malum finem. 3. Ob provocationem ad duellum, secutâ pugnâ. 4. Ob Simoniam *realem* scienter commissam. 5. Ob confidentiam beneficialem. Vide Quarantam *verb. Casus reservatus.* Dicastillum *d. 11. dub. 15. num. 249. & seqq.* & Pellizarium *Tom. 1. Tract. 6. cap. 2. num. 18.* tum denique Casus Episcopales juxta ea, quæ dixi *Cas. VIII. num. 374.* Sicut vice versâ quidam Casus Bullæ Cœnæ cadunt sub potestatem quorundam Regularium ex speciali privilegio, ut est casus rapientium bona naufragantium. Item hæreticorum. Item legentium libros hæreticos.

APPENDIX.

a CUm Theologiæ Professor, de quo *Cas. VIII. in Append. ad num. 375.* legisset illa particularia, quæ hoc *num. 636.* scripsi de vetita etiam Mendicantibus absolutione à duello *pugnâ secutâ*, sic ipse ad me: Occurrit dubi„um circa reservationem Casuum Clement. „VIII. de quibus R. V. facit mentionem *Cas.* „*XX. num. 636.* inter quos ponit provocationem ad duellum, sed *secutâ pugnâ.* Verùm „ab hac doctrina videtur dissentire Filliuc. *Tr.* „*39. Cap. 28. num. 171.* & Cardinalis de Lugo „*Lib. 2. respons. mor. dub. 2 num. 5.* ubi cum „aliis, pro se citatis, asserit, vi Constitutionis „Clementinæ esse reservatam provocationem „ad duellum, quamvis non secutâ pugnâ. De„inde idem Filliucius, citans pro se viros do„ctissimos, concedit Religiosis, habentibus po„testatem absolvendi à Casibus Papalibus, „competere etiam potestatem absolvendi à du„ello etiam solenni. P. Laymannus. *Lib. 3.* „*Tr. 3. Cap. 5. num. 4.* existimat, à censura in „duellantes lata excusari, sed non satis expli„cat, an de privato solùm loquatur. P. Busen„baum *Lib. 7. Cap. 1. dup. 5 resol. 4.* apertè „docet, extra Italiam, & in urbe Regulares pos„se absolvere duello concertantes sicut pote„rant ante Constitutionem Clementis VIII. „atque idem ait dicendum de *similibus Casibus.* „Non intelligo autem, quid per *similes Casus* „intelligat. Ita ille.„

b Respondeo autem, esse probè notandum discrimen inter casus excommunicationi subjectos, à Clemente VIII. & inter ita reservatos, ut ne quidem Privilegiati possint ab iis absolvere. Etenim Clemens VIII. in Bulla, quæ incipit. *Illius vices*, & est undecima apud Cherubinum *Tom. 3. Bullarii*, ferit quidem anathemate omnes milites, *qui justo bello indicto contra alium in hostium castris degentem privatas simultates privata causa intermiscendo ex condicto ad singulare certamen descendunt, provocant.* At verò licèt alios quantumvis extra bellum committentes, seu privata, seu solennia duella, excommunicet, exprimit tamen, se renovare Constitutiones, & Decreta Gregorii XIII. & Tridentini Concilii. Atqui Gregorius in Bulla *Ad tollendam*, quæ est apud Cherubinum 78. disertè loquitur de iis, qui *in Loco convento Monomachiam commiserint.* Tridentinum verò Concilium *Sess. 25. Cap. 19. de Reformatione* de iis, *qui pugnam commiserint.* Idcircò non sunt censendi incurrere excommunicationem, qui extra bellum provocant ad qualecúnque duellum, si non sequatur pugna. Ita etiam Lugo *in Respons. Moral. Lib. 2. dub. 2.* post hæc jam luci data à me visus.

c Sed esto dicamus, ad excommunicationem *actu* incurrendam, sufficere generatim provocationem, non tamen sequitur, esse Religiosis Mendicantibus ablatam potestatem absolvendi taliter excommunicatos. Etenim Quaranta *verbo Casus reservati. §. Cùm autem dubia*, testatur, eundem Clementem VIII. vivæ vocis oraculo declarâsse, quòd dubia orta circa absolutionē Casuū Pontificiorū inhibitā Regularib⁹, & nominatim in duello, intelligēda sint juxta Decretum Concilii Tridentini, & Constitutionem Gregorii XIII. quæ quia clarè loquuntur de *actuali* pugna, debet Constitutio Clementina superiùs adducta intelligi (in ordine ad

vetitam

vetitam absolutionem) de solis *actualiter* certantibus, quandoquidem Declaratio, quam retuli ex Quaranta, edita fuit Romæ Año 1602. at Constitutio ipsa Clementis jam emanârat 2. Septemb. Anno. 1592. atqui *Constitutiones tempore posteriores, potiores sunt his, quæ ipsas præcesserunt*, text. *in Leg. 4. ff. De Constit.*

Atque ita sentit ipse quoque Cardinalis de Lugo *loc. cit n. 5.* Laymannum quod attinet, loco, qui nominatur in literis, loquitur satis apertè de solo duello *privato*, & propterea *Cas. XVIII. num. 573.* illum allegavi in favorem Germanorum, non habentium pro Casu specialiter reservato concertationem in duello *privato*. Quod præterea refertur ex Busenbaum, id ipsum tradit & Laymannus *cit. n. 4.* referens etiam pro se Filliucium, Reginaldum, atque Marantam. Verùm nihil ejusmodi reperio in Quaranta, seu, ut habet mendosa editio Laymanni, *Maranta*. Sed quidquid sit de Maranta, videntur mihi Germani sequi in praxi illam doctrinam Patris Busenbaum. Ego quippe censeo, non vivere è centum Religiosis Mendicantibus unum, qui aut legerit, aut lectam retinuerit in viva memoria Declarationem, seu exceptionem quinque Casuum, quos expressi post Quarantam, Dicastillum, & Pellizarium, quos quinque Casus designat Busenbaum, dum *loc. cit.* loquens expressè de solius duelli absolutione addit, esse idem dicendum de *similibus Casibus*.

637 Quamvis autem *quarta* sententia inter prohibitas 24. Septemb. Anno 1665. reservetur his verbis: *Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscunque sæculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa*, nihilominus tamen describuntur à P. Bonagratia Habsensi *in Summula verbo Missio*, ampla sanè privilegia concessa à Congregatione de propaganda fide Reverendis Patribus Capucinis Missionariis in Helvetia (incommunicabilia, ut reor, aliis, ea etiam de causa, quòd, ut refert idem Autor, egeant de quinquennio in quinquennium novâ confirmatione) quæ inter *secundum* locum obtinet potestas absolvendi ab hæresi, apostasia à fide, & Schismate quoscunque etiam Ecclesiasticos, *tam sæculares, quàm Regulares &c. Tertiò* potestas absolvẽdi à Casib⁹ Sedi Apostolicæ reservatis etiã in Bulla Cœnæ Domini contentis primò conversos ad fidem Catholicam tantùm, remissis aliis ad Nuntium Apostolicum. Et quia idem P. Habsensis *ibidem* expressè scribit, totam provinciam ipsorum Helveticam esse Missionem, utpote quaqua versùs circumdatam, & permixtam hæreticis, idque asserit P. Ignatius Rheinfeldensis *in suo Itinerario Ierosolymitano pag.* mihi 249. sequitur, ipsorum Patrem Provincialem posse cuilibet è Provincia Helvetica (quæ ante divisionem Anno 1668. factam continebat ultra totam Helvetiam maxima ex parte Sueviam, Brisgojam, Alsatiam, Rauraciam) sui Ordinis Religioso sacerdoti conferre illam potestatem, est quippe P. Provincialis Præfectus Missionis, ut observat idem Scriptor.

Ampliorem absolvendi à prædictis casibus potestatem concessit Clemens VIII. Patribus Carmelitis Discalceatis, quia extensam à Regno Persarum ad Regna, & loca Galliæ, Flandriæ, Germaniæ, Poloniæ, & alias partes ubi hæreses grassantur, non obstante, quòd ibi morentur Catholici, ut videre est partim apud dictum P. Habsensem, partim apud Augustinum à Virg. MARIA *in Compendio Privileg. Regul. verbo Missionarii num. 17. in princ. & sub fin.* Hanc potestatem absolvendi ab hæresi, & cæteris casibus expressis in utroque Privilegio non designari per Congregationis verba prohibitiva, quæ descripsi superiùs, patet ex speciali exceptione, quam exhibet Habsensis in singulari *Advertentia* præfixa *Summulæ vers. Cùm Sanctæ Sedis in fin. edit.* 1. Hoc certum est, stante illo eodem Decreto, tot opinionum hactenus impunè defensarum inhibitorio, nefas esse docere, quòd generatim Prælati Regulares possint absolvere ad hæresi occulta, indéque secuta excommunicatione. At verò non repugnaret huic Decreto, qui scriberet, aliquos ejusmodi Prælatos, e. g. Missionariorum Præfectos, id juris habere ex speciali Privilegio, non fundato in Bullis, aut Congregationum responsis, quibus nitebantur ii, qui eam potestatem tribuebant indiscriminatim Prælatis Regularibus. 638

III. De pœnis, à quibus absolvunt Mendicantes vi Privilegiorum, refero, quod nonnemo perdoctus ad me scripsit die 21. Octob. Anno 1664. his verbis: *Deinde* (nam proposuerat priùs Casum novissimum, petens meum de illo judicium) *multoties mihi jam molestus occurrit paragraphus primus in compendio nostrorum Privilegiorum, ubi conceditur potestas absolvendi ab omnibus peccatis, censuris*, & pœnis. *Scio, quòd dicant, hic non comprehendi irregularitates, quia hæ non absolvuntur, sed dispensantur. Scio etiam, quòd nullum verbum in dispensationibus legitimis, & maximè Privilegiis debeat esse frustra positum. Neque invenio, cur non verbum* Absolvo *potiùs, quam nomen* pœna *sumendum sit impropriè. Praxis, & usus obstat huic interpretationi, sed usui, & praxi jactatum, & ante memoratum passim celebre Axioma.* Ita ille. 639

Resp. Abundans cautela non nocet *L. Testamentum. C. De testam* nec inutilis est clausula, quæ apponitur ad ostendendam enixam voluntatem statuentis. Glossa *Clement. 1. verb. Diœcesani. De jure patron.* Sanch. *Lib. 5. Summ. Cap. 4. num. 19.* Deinde per pœnas intelliguntur pœnæ non *medicinales* (ut sunt censuræ) sed *vindicativæ*, non quidem perpetuæ, aut ad tempus omnino determinatum, sed vel indefinitè ad arbitrium imponentis, vel licèt assignetur terminus, semper est tamen cum subordina- 640

ordinatione ad arbitrium Superioris, ut si persona meruerit, possit antè personam absolvere à tali pœna. Suarez *cit. cap. 2. num. 46. & 50.* Palaus *Tr. 23. p. 14. num. 16.* vel, ut placet Pellizario *Tom. 1. Tr. 8. Cap. 5. num. 88.* etiam illæ pœnæ *Ecclesiastica*, quæ sunt privationes officiorum, dignitatum, graduum, vocis activæ, & passivæ, aliæque similes pœnæ in Bullis Pontificiis ferri solitæ contra Ecclesiasticos etiam Regulares. Vel denique etiam irregulari-
641 tates ortæ ex delicto. Thomistæ communiter apud Joseph. Gibalinum *De Irregular. Cap. 6. quæst. 5.* latè iis subscribentem. Item Henriquez & Gutierez apud eundem Suarez *loc. cit. num. 41.* contradicentem cum communi, & enumerantem *ibidem* irregularitates illas. Quæ explicatio etsi mihi nondum *absolutè* probatur, non video tamen, cur in casu necessitatis non possit esse ei locus, ut rectè Henriquez *Lib. 7. de Indulg. cap. 13. num. 6.* & sic verba *Absolvo* & *Pœna* accipientur satis propriè.

642 IV. Facultate absolvendi à peccatis non possumus uti, nisi auditâ diligenter Confessione, ut loquitur Paulus III. in Bulla *Cùm inter cunctas*, adeóque nec tollere (cùm simus solùm subdelegati) reservationem, nisi auditâ saltem parte (omissâ forsan, ob justam causam, integritate) Confessionis. Lessius *in auctario verb. Absolutio Cas. 6. & 8.* at possumus à censuris, etiam non præviâ Confessione. Suarez *loc. cit.* Lessius relatus suprà *num. 143.* Laymannus, alii communiter contra alios, sed sufficit, modò pœnitens fateatur suam culpam, & velit satisfacere. Quamvis Laymannus rectè notet, non esse facilè ita procedendum. Nec officit doctrinæ relatæ ex Suarez, quòd nequeamus, ut paulò antè dictum, absolvere à reservatis, nisi auditâ Confessione; casus autem Papales non reserventur, nisi ratione censuræ iis annexæ, seu ob annexam censuram, ut cum communi Laymanni *Cap. 12. num. 2.* dixi superiùs. Respondendum enim est, doctrinam de necessitate Confessionis, respectu reservatorum, intelligi de Casibus, qui sunt per se unicè reservati, non autem, qui ob, & unà cum reservata censura subjecti jurisdictioni solius Superioris. Adeóque locum habet illa Lessiana doctrina, respectu casuum Episcopalium, à quibus nos in hoc Episcopatu absolvimus ex speciali Privilegio. Etsi verò Pœnitentiarius Diœcesanus pollet jure absolvendi in foro conscientiæ, ut nos hîc Constantiæ, à Reservatis Illustrissimo Episcopo, illáque facultas concedatur sine limitatione *auditis Confessionibus*, eâ tamen nunquam fui usus extra forum *Sacramentale*. Et mallem impeditus ab audienda Confessione subdelegare designato à me (juxta dicta *n. 103.*) potestatem absolvendi etiam à reservatione, quàm ego ipse tollere.

643 V. Possumus autem ubivis locorum usurpare illud Privilegium, *sine alicujus præjudicio*, ut habet Privilegium Pauli III. *Ibid.* Fiet autem sine cujusquam præjudicio, si volentes extra nostras Ecclesias hoc Sacramentum administrare petamus ab Episcopo, ejus Vicario, aut loci Parocho facultatem, ut declarat P. Laymann. *Lib. 5. Tr. 4. Cap. ult.* Et quamvis hanc facultatem negarent illi, censent tamen varii, haud idcirco fore irritas absolutiones, etenim probari nequit, illam clausulam: *Sine præjudicio alicujus*, spectare ad substantiam actûs.
Hoc indubitatum est, quando transeuntes per 644
aliquod oppidum, pagum &c. etiam alterius Diœcesis (propter Privilegium Gregor. XIII. de quo Lugo *d. 21. n. 43.*) divertimus ad amicum, aut publicum hospitium, si quis petat se in loco decenti audiri confitentem, *licitè*, *validéque* audiri à nobis. Nec potest rationabiliter ægre ferre Parochus, si postquam in ejus Ecclesia fecimus Sacrum ex ejus licentia, excipimus ibidem Confessionem unius, alteriúsve casu adventantis, secùs, si sæpe. Eucharistiam ministrare nollem ex Ciborio sine expressa, vel rationabilissimè præsumpta licentia.

VI. Absolutio à censuris, quam dant Re- 645
ligiosi, valet etiam in foro *externo*, non quidem ita, ut Judex Ecclesiasticus nequeat, cognitum delictum plectere pœnâ commeritâ, etiam post Confessionem, sed ita, ut absolutum à censura, qui post absolutionem se gessit perinde, ac si nullam censuram incurrisset, non debeat punire propter tales actus, modò sint sine scandalo exerciti & constet testimonio Confessarii, fuisse absolutum. P. Suarez *cit. Tr. 10. Lib. 9. Cap. 2. 39.* tradens tamen, quòd in rigore possit idem judex plectere illos actus. Consentit P. Pellizarius *Tom. 2. Tr. 8. Cap. 3. n. 81.* sed utique pius, & clemens judex declinabit in partem humaniorem juxta *Cap. fin. De transact.* Vide P. Lessium relatum suprà *n. 144.*

APPENDIX.

Dictis de potestate absolvendi delegata Regularibus non importunè jungo responsum ad hoc

Quæsitum Majum.

Hoc enim mense Majo interrogatus literis à sacerdote nostræ Societatis commorante in Diœcesi multùm diversa ab hac: An quia Reverendissimus Ordinarius N. Anno præcedente, seu 1672. confirmavit nostris illic Patribus potestatem absolvendi ab omnibus casibus Episcopalibus, idemmet autem Ordinarius hoc Anno 1673. duos, vel tres novos casus per edictum publicum sibi reservavit, possint iidem nostri Patres vi præcedentis confirmationis absolvere etiam ab hisce tribus novis?

Respondi posse, tum quia sicut dispensandi, ita etiam vel maximè absolvendi potestas

stas est amplè interpretanda per Regul. XV. *in 6* referendáque etiam ad futura. Tuschus *lit. C. conclus. 49.* adeóque reservandos. Tum quia Pontifices Romani posteriores reservârunt sibi, & reservabunt adhuc multos casus novos, pro quorum absolutione nec recurrunt ad Pontificem, nec recurrent ii Regulares, qui abhinc centum, ducentos Annos accepêre amplissimam facultatem absolvendi ab omnibus Casibus Sedi Apostolicæ reservatis, nisi fortè aliquorum fiat limitatio, qualem circa nonnullos Papales expressi suprà *num. 636.* Vide Peckhium *in Regul. XV. in 6.* ubi ait, quòd lex correctoria, quia est odiosa, nequidem ob identitatem rationis admittat extensionem.

646 Quæritur III. *Quænam observanda sint circa Confessiones Religiosorum peregrinantium, absolutionésque eorundem.*

Resp. seqq. I. Quando plures ejusdem Religionis simul iter faciunt, éstque unus ex iis Sacerdos, potest eos confitentes audire, ut ex communi consuetudine testatur Laymannus *Lib. 5. Tr. 6. Cap. 10. n. 20.* consentiúntque DD. citati, & citandi, referente P. Tamburino *de Sacram. Lib. 5. Cap. 11. §. 1. n. 34.* responsum, à R. P. Mutio ad Provin. Tolet. datum: quòd scilicet, si forsan in itinere unus Sacerdos de nostris occurrat habentibus secum socium Sacerdotem, non possint ii confiteri illi occurrenti.

647 Cæterùm Sacerdos, cui legitimè confitentur, potest eos *absolutè* absolvere ab omnibus peccatis, à quibus Ordinarius Monasterii, aut Collegii, ad quod spectant, Confessarius. At verò à reservatis non poterit, nisi cum onere se sistendi Superiori loci, vel à quo exiit ille peregrinus, si pergat adhuc pertinere ad illum locum, vel ad quem tendit, si in hoc est fixurus domicilium, ut habent nostræ Societatis Ordinationes, suadétque ratio. An verò debeant petere iteratam absolutionem,

648 dicam *num. 691.* 2. Si Regulares itinerantes non habeant copiam Confessarii ex suo Ordine, tunc plerumque *licitè, validéque* confitentur alteri Sacerdoti seu Regulari, seu sæculari etiam non approbato, ut itidem fert usus, & DD. consensus. Excipe *primò* probabiliter Reverendos Patres Carthusianos, etenim in statutis ipsorum *Part. 2. Cap. 7. §. 20.* leguntur hæc verba: *Nulli Sacerdoti extraneo sive sæculari, sive etiam Regulari poterunt aliqui nostrûm* licitè *confiteri, nisi Priorum licentiâ impetratâ, quam quidem licentiam Priores absque causa multùm rationabili* (pro qua sum ego expertus haberi missionem ad Sacros Ordines suscipiendos in loco distante à Carthusia non plus sex horis) *non concedant. Vel nisi quis ostenderit, se habere Privilegium sibi data potestatis à Domino Papa, expresso nomine Ordinis Carthusiani.* Excipe *secundò* certò Patres Capucinos, nam Pater Hablensis *in Summula verb. Confessarius num. 66.* testatur, fuisse sibi interroganti responsum à duobus Patribus Procuratoribus Generalibus, consuetudinem Ordinis ita habere, ut ne quidem, quando quis ex illa piissima Religione agens iter incidit in mortale, *validè* possit ab eo absolvi per Confessarium non Capucinum. Ac proinde, quando est illi itineranti necessariò faciendum Sacrum, posse, & debere se gerere perinde, ac si omnino abesset copia Confessarii, esto non desint alii aliorum Ordinum Religiosi, aut sæculares. Quare dissentit à P. Caspensi rato, Confessionem mortalis non reservati faciendam tunc esse apud externum Confessarium, si habeatur. Et revera ita loquitur P. Habsensis, ut videatur negare, faciendam esse Confessionem etiam venialis, ut, hoc *directè* absoluto, *indirectè* tollatur mortale. Quod quidem si revera negat, difficile mihi videtur, non tamen improbabile, modò constet ita vigere universalem Ordinis consuetudinem. Absit enim, ut imiter ulla ex parte eos, qui ausu planè temerario damnârunt nonnulla ex iis, quæ liquidò sciverant, esse comprehensa nostris Constitutionibus, probatáque judicio, ac praxi sanctissimorum, doctissimorum è nostris Patribus, totiúsque planè Societatis, & ipsorummet Summorum Pontificum.

Cæteros Regulares quod attinet, intelligunt communiter DD. superiorem doctrinam de libertate confitendi cuilibet sæculari quoque Sacerdoti, etiam casu, quo Religiosus itinerans incidit fortè in Confessarium sui Ordinis. Suarez *cit. Tom. 4. Tr. 8. Lib. 2. Cap. 17. n. 8.* Ascanus Tambur. *de Iur. Abb. Tom. 2. d. 6. q. 6. num. 7.* loquentes generatim. Quod nescio, an locum habeat in nostra Societate. Nam in Ordination. General. *fol. 31.* de peregrinantibus dicitur, eos posse confiteri etiam externis, *si desit Sacerdos de Societate approbatus.* Quidquid sit, talis Confessio fit communiter 649 in aliis Religiosis familiis sine jure petendi absolutionem à reservatis. Diana *Part. 3. Tr. 2. ref. 119.* Miranda *in Man. Tom. 2. q. 33. a. 6. concl. 2.* aliique communissimè contra Peregrinum. etenim sub generali facultate confitendi, & absolvendi nequaquam intelligitur facultas reservatorum, utpote valde specialis. Quam specialem facit nobis Ordinatio, de qua paulò antè, sed cum onere, de quo *num. 691.* dicam. Si tamen Casus non sit reservatus in loco, in quo confitetur, & desinat Religiosus esse sub potestate Prælati Casum reservantis, utpote mutans Monasterium, reservatum tollet integre Confessarius novi Monasterii. Stephanus de Aluin *in Tract. de potest. Episc. Cap. 22. num. 7.*

At, *quid si Religiosus quispiam mittatur à Superiore ad sacratissimum opus? de quo secunda ex his.*

Duabus

Duabus Quæstionibus.

651 QUæro 1. *Vtrùm Religiosi, qui huc* (Oetingam, locum prodigiis Virginis Matris longè celeberrimum) *peregrinatum veniunt cum Superiorum suorum facultate, possint absolvi à reservatis? 2. An, qui obeunt ex iis apud nos Exercitia Spiritualia, itidem valeant percipere absolutionem reservatorum?*

652 De his duabus quæstionibus rogatus per literas sententiam: Respondi ad *primam* negando, ad *alteram* affirmando. Negavi *primam* partim ob communem doctrinam paulò antè traditam, partim quia revera timendum esset (si valeret talis absolutio) ne Religiosi aliqui liberiùs tantò peccarent, aut reservata subticerent, & post peccata repetita extorquerent etiam cum incommodo Monasterii copiam peregrinandi. Partim quia revera, qui multùm peregrinantur, raró sanctificantur. Peregrinatio est plurimis vicem magnæ relaxationis, & gratiæ carnalis, ut ita dicam, cur igitur cumuletur privilegio confitendi *absolute* reservata?

653 Ad *alteram* quæstionem, de cujus objecto aliquid adhuc proferam *Tract. seq. n. 864.* respondi, respondeóque *affirmativè*, quia sicuti, cui jurisdictio data est, ea quoque concessa esse videntur, sine quibus jurisdictio explicari non potest *Leg. 2. ff. De Iurisd.* ita cui sit facultas specialis obeundi, extra suum cœnobium, tam eximiè salutarem animo, tam probatam Deo, & Cœlitibus functionem, id est renovationem integram sui ipsius, convenit, ut etiam concedantur necessaria, aut valde opportuna ad illam. Necessaria est autem integra expurgatio sui ipsius, quæ fit per Confessionem (præmittendam Comunioni necessariæ ad lucrandam Indulgentiam oblatam Exercitantibus) omnium, quæ animum reddunt inquietum, ut vel maximè reddit conscientia onerata criminibus reservatis. Ob quam exonerandam, si quis postulet gratiam includendi seipsum carceri octiduano, quidni mereatur & illam, de qua loquimur?

654 Alia ratio est Religiosorum, qui intra proprii Monasterii (ut sanè hoc sæculo plurimi collætantibus Angelis (aut Collegii septa sese recolligunt quot Annis, habent enim ad manum Superiorem, à quo vel per se, vel per Confessarium facilè impetrabunt illud beneficium, ad quod se facillimos præstant, qui se Patres, non autem Despotas esse meminerunt. Nec ulli culpæ affines erunt, licèt conscii sibi peccati reservati dicant pridie Exercitiorum præcisè Superiori: Peto pro majore meo solatio facultatem, ut per Confessarium possim absolvi, *Si fortè incidi in aliquod peccatum reservatum.*

655 His omnibus scriptis reperio in meis adversariis Responsum R. P. Claudii Aquavivæ Generalis ad Provinciam Neap. Ann. 1584. datum his verbis: *Cùm permittitur, ut nostri alibi faciant Exercitia, permittitur, ut ibi absolvi possint à reservatis, non consulto Superiore ejus loci. Debent tamen se sistere Provinciali, si habeant, quod illum scire oporteat.*

An verò missi ad suscipiendos Sacros Ordines *validè* absolvantur à reservatis, dubito; non ambigens quidem de saltem *indirecta* absolutione, at de *directa*. Quare interrogarem ego ipsos de facultate data. Asserentibus haberem utique fidem. Ignorantes, an habeant saltem *tacitam*, non absolverem sine onere se sistendi habenti in Monasterio potestatem in reservata.

Quando iter faciens divertis ad locum tui 656 Ordinis, teneris confiteri non cuilibet, sed aut tuo itineris socio, si etiam illuc tecum divertit aut uni ex ordinariis Confessariis illius loci. P. Suar. *cit. c. 17. n. 4.* Ascan. Tambur. *cit. q. 6.* tametsi P. Palaus *Tr. 23. Punct. 15. §. 5. num. 19.* negat, assentiente P. Tamburino *cit. §. 2. n. 23.* & approbante consuetudine nostræ Provinciæ, non sine suffragio Ordinationis Generalis, de qua suprà (nisi fortè Rector itinerans habeat secum socium sui Collegii, ut habet Declaratio facta Ann. 1572. cui adde id, quod *n. 698. §. 3.* refero ex P. Quintanadvenna) posse) tunc confiteri socio itineris, è diverso addens, si nequit confiteri ordinario, posse cuilibet approbato ex illa domo, seu Collegio. Quidquid sit, nullus horum poterit à Casu re- 657 servato te absolvére, nisi cum onere sistendi te Superiori, ad quem iturus, aut rediturus es, ut nominatim de nobis traditur in nostris Ordinationibus Generalibus *fol. 51.* ubi tamen additur, peregrinum manentem per mensem in in uno Collegio posse, & debere absolvi à Superiore illius Domicilii. Sicut integre absolves rerum reservati in suo, non autem in tuo Monasterio. Pellizarius *Tom. 1. Tr. 6. Cap. 1. n.* 658 *56. Invalidè* confiteri mortalia (venialium alia est ratio) cuiquam, nisi approbato ad id à suo Superiore, rectè ex communi tradit Tamburinus *de Sacram. Lib. 5. Cap. 7. §. 7. num 15.* demonstrátque Suarez *loc. cit. cap. 15. & seqq.* propter hanc generalem rationem, quòd, licèt Ordines Mendicantes potiantur Privilegio absolvendi *quoscunque Christi fideles*, attamen Pontifices nunquam illud extenderint ad Fideles Religiosos, qui à suis Moderatoribus non habent facultatem se subjiciendi alteri. Multò minùs eos *validè* audient sæculares. Notat verò Stephanus de Aluin *in Tract. de potestate Episcop. Cap. 24. num. 8.* esse à Congregatione Regularium Decretum, ut Episcopus possit dare Confessarium Monialibus, quæ Regularibus subjectæ sunt, quæque nullâ ratione induci possunt, ut suis Regularibus confiteantur. Addit idem author *Cap. 25. num. 1.* Monachos simplices posse confiteri Abbati, aut Priori, aliive præscripto, innuens, & meritò, non exemptos Monachos *validè* confiteri, *per se loquendo*, Episcopo, quidni & Pœnitentiario Diœcesano?

Religiosi Acadèmici, qui commorantur 659 (ita censuêre, & contingentiâ facti probavê-

te viri sapientes à me literis interrogati) in Academiis studiorum gratiâ, aut qui mittuntur ad Sacros Ordines suscipiendos. *invalidè* absolvuntur à Religiosis alterius Ordinis, quàm designavit ipsorum Prælatus. Sicut & *invalidè* omnes, qui, præter Prælatorum voluntatem, volunt uti Privilegiis Bullæ Cruciatæ implentis libros scriptorum Hispanorum, & ignoratæ quidem, Germanis sed sine horum damno. Vide singulariter de hoc puncto Cardinal. de Lugo *Disp. 20. Sect. 9.* fundamentalissimè hoc
660 demonstrantem contra aliquos. An verò tempore Jubilæi eligant sibi *licitè, validèque* Confessarium pro arbitrio etiam Alumni Ordinum habentium, sicuti nostra Societas minima à Sede Apostolica, speciale Privilegium, ut eorum subditi nequeant absque ipsorum consensu uti Privilegiis Jubilæorum, indicavi *in Quinario Tract. de Jubilæo Quintuplici Cap. 31.* Hic noto, licèt *n. 638.* retulerim, Patres Capucinos in Provincia Helvetica gaudere, utpote Missionarios Apostolicos, continuâ potestate absolvendi *quasvis etiam Ecclesiasticas* & *Regulares* personas ab hæresi, aliisque peccatis, haud tamen posse exercere hanc potestatem in homines Societatis nostræ e. g. nisi hi à suis Superioribus impetrârint facultatem confitendi ipsis. Si enim nos nequimus frui Privilegio Bullæ Cruciatæ, munitæ tam exaggeratis clausulis, nisi permittant nostri Superiores, sicuti demonstrat Cardinalis de Lugo, & alii, quantò minùs poterunt se suopte solorum nutu subjicere hisce Missionariis? Et utique vergeret illud Privilegium in dispendium disciplinæ Religiosæ, si tam lata fieret ejus interpretatio. Idem dic de Patribus Carthusianis, de quibus *num. 648.* quorum Privilegio gaudet Societas.

661 4. In facultate confitendi alteri non involvitur facultas absolvendi à reservatis, ut jam dixi suprà. Quare tali casu gravatus, & simul necessitate sacrificandi, aut communicandi pressus vel penitus omittet Confessionem, vel illi Confessioni, quam faciet, junget, aut non junget Confessionem reservatorum, juxta sententias relatas *Cas. VIII. n. 379.* in nostris Generalibus Ordinat. *fol. 51.* approbatur doctrina sentientium, esse faciendam Confessionem etiam reservatorum, sed cum onere sistendi se Superiori, eo modo, quem indicabo *num. 690.*

662 Utrùm verò Religiosi studentes in Academiis, aut aliàs commorantes extra Monasteria possint accipere absolutionem *directam* à reservatis, decidendum est partim ex dictis suprà *n. 659.* partim ex sola speciali facultate, etenim DD. citati tradunt sine distinctione, in facultate alteri confitendi non contineri jus petendæ absolutionis à reservatis. Expediret dare commorantibus procul à suis Monasteriis.

663 5. Superiores Regulares possunt quidem vigore *Cap. Ne pro dilatione. De pœnit. & remiss.* eligere sibi Confessarium quemlibet Regularem, vel sæcularem, cui capitulo non derogatur per Bullam, aut Statutum derogans *quibuscunque* Privilegiis, nam facultates insertæ Corpori Juris sunt quid excellentius Privilegiis. Diana *Part. 3. Tr. 2. Resol. 1.* ex communi contra Peregrinum, exprimente Stephano de Aluin *de potest. Episc. Cap. 25. num. 1.* Abbatum non exemptorum Confessarium esse quidem Episcopum, quia tamen Episcopi nequeunt ordinariè illos audire, ideo permitti ipsis, ut & Prioribus, electionem Confessarii. Spectanda tamen in his omnibus recepta consuetudo, atque statuta. Et quidem in nostra So- 664
cietate locum non habet decisio illius capituli quia deficit apud nos generatim illius ratio, scilicet periculum animarum, ut potest Suarez notat Dicastillo *Disp. 11. dub 16. n. 281.* cùm nostri PP. Rectores, ac Provinciales habeant ad manum Confessarios deputatos à Generali, ac Provinciali pro casibus reservatis, non tamen privati jure constituendi etiam sæcularem Sacerdotem, qui ipsorum subditos *validè* absolvat tam à reservatis, quàm non reservatis. Diana *loc. cit.* loquens ex communi de Prælatis Religiosis generatim, & Lugo *Disp. 20. Sect. 5. n. 87.* speciatim de Societate. Aut qui eosdem Superiores quoq; absolvat, sed solùm à non reservatis. Idem Lugo *n. 86.* Thom. Tambur. *cit. cap. 1. §. 1* in qua limitatione existunt deterioris conditionis quàm eorum subditi. Dicastillo *loc. cit. n. 289.* faciens etiam in hac materia, ut sæpe aliàs, cum Cardinale cæremonias tergiversativas, tandem tamen jungens ipsi dextram. Sin- 665
gulariter autem est providentiæ immediati Superioris, ut, si mediatus non designet utrique ordinario domûs Confessario tertium, ipse immediatus id faciat, si alteruter id petat. Cur enim ipsi habeant solùm unum: Conventus verò etiam Parvi, (ut contendit P. Thom. Tambur. *cit. Cap. 7. §. 2. n. 36.* contra Suarez) duos, conformiter Bullæ Innocentii X.? non tamen ita amplè intelligendæ, ut, quando alter ex ordinariis abest domo sex, vel octo dies, oporteat mox alterum ei substituere. Cùm enim illa Bulla sit correctoria Juris nostri solennissimè confirmati à tot ipsius antecessoribus, est restringenda, non amplianda, sicut aliquando respondi cuidam P. Rectori, me literis interroganti, probátque praxis.

6. Novitii possunt æquè *validè* confiteri 666
alicui Sacerdoti, etiam sæculari, ac si non essent Novitii. Diana *cit. Tr. 2. Res. 4.* cum communiore contra Alcan. Tambur. *loc. cit. n. 11.* atque adeò accipere ab illo absolutionem à reservatis in Ordine (si non sint reservata in Diœcesi) Idem *ibid.* Vide Dicastillum *d. 11. dub. 7. num. 121.*

Dices: Gaudent Religiosi nonnullis vivæ 667
vocis oraculis pro absolutionibus impertiendis. Urbanus autem VIII. revocavit omnia Privilegia nitentia oraculis vivæ vocis: *Ad quid prosunt nunc illa?*

Resp.

668 Resp. Ad nihil, si sunt merè oracula vivæ vocis. Secùs, si sint simul Bullata. Nam utile per inutile non debet vitiari. Porrò tunc censentur non esse oracula merè vocis vivæ, sed Bullata, quando sunt data alicui communitati, cujus omnia Privilegia, & facultates data & danda confirmavit Pontifex per aliquam Bullam, ut optime observat Dicast. *Disp. 10. dub. 11. num. 326. & 327.* addens *n. 325.* ex Suario, oraculum vivæ vocis esse Privilegium à Pontifice concessum, & ore prolatum, & (ut ita dicam) sufficienter dictatum, ut scribi posset, *per accidens* autem contigit, ut non scriberetur, vel certè non literis authenticis. Vide dissertationem de revocatione talium Privilegiorum, quam exhibeo *Tract. 9. Cas. XXIII. num. 727. & seqq.*

669 Quæritur IV *Quinam Casus reservati sint Regularibus, & quomodo breviter intelligendi?*

Resp. Clemens VIII. dedit facultatem Superioribus, ut reservarent sequentes. 1. *Sunt veneficia, incantationes, sortilegia.* 2. *Apostasia à Religione, sive habitu dimisso, sive relicto, quando eò pervenerit, ut extra septa Monasterii fiat.* 3. *Nocturna, & furtiva è Monasterio egressio, etiam non animo apostatandi facta.* 4. *proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale. Iuramentum falsum in judicio Regulari, seu legitimo.* 6. *Procuratio, auxilium, seu Consilium ad abortum faciendum post animatum fœtum, etiam effectu non secuto.* 7. *Falsificatio manûs, aut sigilli officialium Monasterii, aut Conventûs.* 8. *Furtum de rebus Monasterii, aut Conventûs in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale.* 9. *Lapsus carnis voluntarius opere consummatus.* 10. *Occisio, aut vulneratio, seu gravis percussio cujuscunque personæ.* 11. *Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum à Superioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad Superiores.*

Ita Clemens ad verbum.

670 Per *primum*, & *secundum* Casum quid intelligatur, facilè quisq; perspicit. In dubio tamen legi poterunt, quos mox citabo, Doctores.

671 Ut *tertium* casum incurras, debes egressioni jungere utrumque adjectivum, adeóque egressio tametsi furtiva, si tamen sit diurna, non reservatur. Furtiva autem censebitur, etiam quando fiet vidente, sed contradicente Prælato, Pellizarius *Tom. 1. Tract. 6. Cap. 1. num. 25.* Kiene *De Casibus reserv. Par. 3. Cap. 2. num. 10.* Palaus *Tr. 23. punct. 15. num. 17.*

672 Proprietarius eris, sive fureris aliquid de rebus Monasterii, ut dicetur in Casu *octavo*, sive de alicujus sæcularis. Item sive Monasterii sive sæcularis bona usurpes sine ulla facultate Superioris. Aut libere disponas de bonis, quorum dominium retinuisti ad tempus, modò hæc omnia sint tanti momenti, ut ascendant ad culpam mortalem contra votum paupertatis. Vide dicenda *n. 675.*

673 Perjurium debet fieri in judicio legitimo, non autem, ubi non servatur ordo judicialis.

Casus abortûs procurati mitiùs reservatur apud sæculares, quàm Regulares. Nam apud sæculares debet reipsa fuisse effectus abortus, ut vidimus suprà *n. 416.* at sufficit hîc, modò ita procuraveris consilio, auxilio, ut reipsa sint applicata media ad efficiendum abortum, esto ea nihil effecerint. Quòd si tamen dedisti Consilium applicandi media, attamen non fuêre applicata, evades reservationem. P. Palaus *loc. cit. n. 19.* Debet autem esse fœtûs animati. Animantur masculi die 40. post conceptum, fœmellæ die 80.

Ad falsificationis casum requiritur, ut tu ipse reipsa subscribas furtivè nomen, aut Secretarii, aut Superioris, adeóque apud nos juxta Suarez, Patris Ministri (& quidni si Procuratoris, ut nos vocamus, aut Cellarii, aut Bursarii, ut appellant Ordines Monastici) vel sigillum illorum proprium, aut effictum apprimas ipse, & quidem probabiliter solis literis, quibus contineantur res spectantes ad regimen, bonâve Conventûs, non autem illis, quas Officialis aut Superior, tanquam privata persona, scripsisse fingitur. Palaus *l. c.* contra Suarez *Tom. 4. De Relig. Lib. 2. Cap. 8. num. 8.* cui tutiùs adhærebis, quàm Palao. Cùm præsertim in nostro Ordine sit absolutè decretum, incurri hunc Casum à falsificante sigillum Admonitoris 674

Furtum de rebus Monasterii etiam tunc erit, quando erit de re spectante ad totam Provinciam, vel applicata alicui particulari. Palaus *num. 21.* Pertinet quidem iste octavus Casus etiam ad quartum, sed quartus plura comprehendit, ut vidimus suprà. Testatur quidem P. Sanchez *Lib. 7. mor. c. 20.* Navarrum, & Cordubam censere, furtum unius, & multò magis duorum Regalium, qui apud nos efficiunt 20. crucigeros monetæ imperialis, esse crimen lethale reservatum. Sed inprimis hoc non credo de furto esculentorum, & poculentorum. Quia DD. cum Sanchez observant, non tam ægre ferri à Dominis furtum unius aurei in poculentis, & esculentis, quàm si esset unius aurei in pecuniis. Id etiam adhuc minùs credo, quando furtum seu pecuniæ, seu alterius rei ascendens ad duos Regales est perpetratum non simul, sed successivè. Singulariter, quando post ablatum, absumptúmque unum Regalem, aut ejus valorem, te seriò pœnituit cum proposito non ampliùs faciendi, esto postea, mutato proposito, clepas alterum Regalem, seu Julium. Denique P. Sanchez *loc. cit.* testatur ex communiore sententia, exigi *in Hispania* ad mortale, furtum quatuor Argenteorum, seu Regalium. 675 676

Nonus Casus est, respectu aliorum communiter Regularium, voluntarius carnis lapsus, ita consummatus opere, ut non sufficiat, esse inchoatum, sufficiat autem, esse perfectum in specie aliqua peccati mortalis carnalis. Adeóque voluntaria pollutio est certò (quidquid 677

nonnulli contradicant) crimen reservatum, pollutio, inquam, sui ipsius. Ita citati. At verò si aut permittas te turpiter tangi ab alio, aut tangas turpiter aliquem, sine tua, aut illius pollutione, adeóque inchoës copulam, at sine effusione seminis intra, vel extra vas, non incurres hunc Casum. Suarez *Tom. 4. de Relig. Tr. 8. Cap. 18. num. 12.* Pelliz. *loc. cit. n. 34.* Kiene *Part. 3. Cap. 6. num. 3.* nam tactus, aspectus, amplexus non continent speciem lapsûs carnalis opere consummati. Consummantur enim per solam emissionem seminis veram, at juxta Dianam *P. 11. Tr. 2. Ref. 61.* non per distillationem. Qui addit cum Mendo, & Junipero, nec reservari, si tactu alterius procures in eo pollutionem. At difficulter credo.

678 Quòd si ex cogitatione mortaliter libidinoa exoriatur fortè pollutio, excusabit te contra Suarez *cit. n. 12.* à reservatione Kiene *loc. cit. n. 4.* & Diana *Par. 4. Tr. 4. Ref. 6.* sicut & quando orietur ex aspectu libidinoso partium honestarum alicujus mulieris, aut adolescentis, at non si oriatur ex aspectu partium inhonestarum, eò quòd reservatio in hac materia non incurratur, nisi effusio seminis procuretur per aliquem actum exteriorem, qui sit ex se mortaliter impudicus. Sicut neque si permittas te ab aliquo tangi turpiter sine tui pollutione, esto non sine illius. Bordonus apud Pellizarium *n. 34.* non contradicentem. Ego autem contradico in his mitioribus sententiis, saltem loquendo de personis Societatis, propter causam adferendam *num. 685.*

679 Pro *decimo* ponitur inprimis occisio. At an patrata etiam Consilio solo, aut mandato, tacent citati autores. Quintanadvennas *Singul. Tr 3. Sing. 11. num. 1.* sic generatim loquitur: *Cùm Casus reservatur, non comprehenduntur sub illo consiliantes, cooperantes, auxiliantes.* Excipe: nisi exprimantur, ut exprimuntur suprà *n. 396. & 669.*

680 Vulneratio est apertura corporis ictu inflicta, quæ in homine Religioso vix à mortali excusabitur, nisi vel per defectum libertatis, vel per moderamen inculpatæ tutelæ.

681 Percussio injusta facta sine vulnere comuniter censetur gravis, & mortalis, quando relinquit in corpore percussi aliquod vestigium, ut tumorem, livorem. Palaus *n. 13.* Quòd si nobilem, & rusticum injusta cædas alapâ, censeberis respectu rustici commisisse percussionem non gravem, esto mortalem, at respectu nobilis mortalem simul, & gravem.

682 Protrusio, aut in terram prostratio sine percussione, non est percussio, cur ergo dicam esse reservatam, esto sit mortaliter mala? Unde hic Casus non contrahitur omnibus modis, quibus excommunicatio ob violentam injectionem manuum in Clericum, nam violenta injectio manûs patet latiùs, quàm percussio. Vide dicta *Cas. VIII. n. 420.*

683 Denique impedimentum, Retardatio, & Apertio literarum Superiorum ad inferiores, ac horum ad illos, debet inprimis fieri ex malitia id est, scienter, & non ex sola inadvertentia, ignorantiâve, etiam crassa, P. Suarez *cit. cap. 18. n. 12.* patétque ex verbis Pontificis. Deinde debent hæc fieri, graviter invito illo, qui scripsit. Si enim consentiat *apertè*, vel *tacitè*, non rectè vocabitur apertio *malitiosa*. Et utique, qui retardat idcirco, quòd prudenter timeat, ne intercipiantur, est immunis culpæ.

Præter hos Casus comunes omnibus Regularibus (quos tamen scio, non omnes reipsa 684
reservari in omnibus Monasteriis) reservavit Congregatio Generalis Quinta Superioribus Societatis decem alios, quos etiam refert Suarez *cit. Tom. 4. De Relig. Tr. 10. Lib. 8. c. 5.* at sine explicatione. Exponunt autem soli, quos viderim, P. Palaus *cit. Tr. 23. p. 5. § 3.* & P. Tamburinus *de Sacrament. Lib. 5. Tract. de Cas. Reserv. Cap. 7. §. 3.*

Dictis adde quatuor huc facientia. 685

Primum. Plura peccata contraria castitati reservantur apud nos, quàm apud alios Religiosos, stantes solo Decreto Clementis VIII. Scilicet *lapsus carnis voluntarius, & quidquid est contra votum castitatis, quod in actum externum prodeat.* Ergo inprimis illa omnia, quæ superiùs *n. 677. & 678.* dixi vel ex omnium, vel ex aliquorum Doctorum sententia reservari per Decretum Clementinum, adeóque & distillatio mortaliter mala. Pollutio etiam, quam excitares in alio, esto non sequatur in te, aut quam alius in se, tangendo te turpiter. Item pollutio, 686
quam pateris cogitando deliberatè vel desiderando turpia. Item omnes actiones sensuũ externorum mortaliter impudicæ esto non referantur ad ullum turpem actum. Imò & actiones externæ, etiã leviter repugnantes castitati, modò fiant ad ostendendum lascivum amorem. Secùs, si fiant ex turpi amore at non cum intentione illum prodendi. Palaus *loc. cit. n. 4.* secùs etiã de turpibus desideriis non manifestatis ullo effectu, operéve externo. Ratio horũ omniũ est, quia omnis, & solus ille actus externus reservatur apud nos, qui continet malitiã mortalem contra castitatem, esto nullo modo consũmetur opere.

Secundum. In Ordinationibus pro studiis eliminantur è nostris scholis duæ doctrinæ. Prima: 687
Nonnulla peccata, quæ reservantur in Societate, ut machinatio in Superiores, seminatio discordiarum, licèt attingant gravitatem peccati mortalis, non sunt reservata, nisi sequatur effectus. Altera: *Is, qui à reservato peccato pro tali* 688
cognito ex necessitate aliqua est indirectè absolutus, non tenetur deinceps se Superiori sistere nec per se, nec per alium, sed manet simpliciter absolutus, & sine ullo onere quærendi directè à reservatis absolutionem.

Circa illam *primam* prohibitionem noto, 689
cùm ea nonnemini videri queat esse interpretatio authentica Decreti, reservantis machinationem, & alia ejusmodi, consequenter fortè nonneminem judicaturum (abstineo ego

ego omni judicio) Confessarium Societatis obligari eam sequi respectu nostrorum, at non aliorum, loquitur enim Decretum de Casibus, quatenus sunt reservati in Societate.

690 Circa *alteram* prohibitionem noto, vel voculam *indirectè* ibi sumi valde latè, vel eo Decreto interdici sententiam, quam nemo à me lectus docuit. Etenim *indirecta* absolutio, propriè, aut rigidè loquendo, tunc tantùm est, quando *directè* aliquod peccatum absolvendo remittitur aliud consequenter per gratiam remissionis mortalis *directè* remissi, quia scilicet ea gratia non patitur secum mortalia. Ita ex communi Dicastillo *Disp. 6. dub. 17. n. 319.* atqui nemo mihi lectus est, qui inficietur, mortale absolutum *indirectè* juxta hanc descriptionem necessariò subjiciendum esse *per se loquendo directæ* absolutioni. Ergo ne dicamus, illud Decretum pugnare contra umbras, asserendum est, illos omnes ab autoribus prædictæ Ordinationis dici absolutos *indirectè*, qui sunt absoluti cum onere sistendi se Superiori.

691 Quorum quidem aliqui sunt propriè *indirectè* absoluti, ut quos domi constitutos absolvit Confessarius ob iminentem necessitatem Communionis, cùm non posset accedi Superior, juxta dicta superiùs *n. 661.* alii autem propriè *directè*, ut sunt itinerantes, nam formula absolutionis ita *directè* dirigitur in eorum reservata, ac in non reservata, ut indicavimus superiùs *n. 647.* dicuntur tamen etiam *indirectè* (impropriè) absoluti, quia solùm propter absentiam Superioris data ipsis est potestas accipiendi *directam* absolutionem cum onere se præsentandi Superiori pro accipienda iterata absolutione.

692 Quarè fortè quis putabit (an rectè, non judico) jam non licere nobis sequi doctrinam P. Dicastillo *d. 11. dub. 13. n. 208.* qui inhærens principiis illorum, quos retulimus *Cas. VIII. n. 383.* docuit nostri Ordinis peregrinantes, si in itinere absolvantur *propriè, & directè* à reservatis, teneri quidem post reditum eadem confiteri Superiori (vel habenti potestatem expressam ab eo) at non *Sacramentaliter.* Sed quidquid sit de hac illatione, potest utique Superior remittere obligationem iteratæ Confessionis. Tamburin. *loc cit. Cap. 11. §. 1. n. 37.*

693 Dixi *Nobis*: Nam authores prædicti Decreti usurparent certò illud Apostoli: *Quid mihi de iis, qui foris sunt, judicare? 1. Cor. 5.* Et quidem quilibet P. Capucinus habet potestatem quemlibet è suis Patribus aut Fratribus, à quo est electus (potiuntur enim jure eligendi quemlibet Sacerdotem è Conventu, sine tamen potestate mutandi pro lubitu semel electum) in Confessarium, absolvendi *directè* à reservatis in Ordine, cum solo onere se postea sistendi Superiori. Bonagratia *in Summula verb. Confessarius n. 94. & 96.* Quid verò statutum sit, quando nequit intra breve tempus conveniri Superior, dicam infrà *num. 704. & 708.*

694 *Tertium* ex notandis est, quòd à Casibus Pontificiis possint quidem omnes nostri Confessarii absolvere sæculares cum limitatione indicata *n. 636.* at nostros illi soli, quibus Superiores comiserint, ut exprimitur *in comp. nostrorum Privilegiorum, verb. Absolutio. §. 6.* quare non est hîc audiendus P. Quintanadvennas *Singul. Tr. 3. Sing. 19. num. 4.* optimè refutatus à Lugone *Lib. 1. Resp. mor. dub. 27.*

Quartum inter notanda circa Casus Societatis est, quòd Patres Provinciales concedant nonnunquam usu longo exercitatis, probatísque Confessariis potestatem absolvendi nostros à reservatis, exceptis *recidivis*, & duobus, tribúsve aliis. Et meritò hanc potestatem fieri etiam ab aliis Religiosis in parvis Conventibus, notat Quintanadvennas *Singular. Tr. 3. Singul. 10. num. 13.* atque Tamburinus *de Sacram. Lib. 5. Cap. 7. §. 2. n. 31.* scilicet ob periculum, ne aliquo modo detegatur pœnitens, si Confessarius accedat immediatum Superiorem pro facultate absolvendi quempiam. Quæri ergo potest, quinam intelligantur per illos *recidivos*? An, qui ter, aut sæpius ante hodiernam Confessionem commiserunt crimen, quod antea nunquam patraverant? 695

Resp. Minimè. Quia verba sunt intelligenda juxta subjectam materiam; hæc autem materia est Theologica. Theologi verò tractantes de recidivis absolvendis, aut non absolvendis intelligunt *illos solos*, qui post Confessioné unius criminis relapsi sunt in illud ipsum: 696

Quid si ergo redeat post Confessionem illam primam ejusmodi peccati ad alteram cum repetitione illius? Resp. Potestas dispensandi est latè interpretanda, ut alibi trado ex communi, ergo & absolvendi etiam à reservatis. P. Tamburinus *loc. cit. cap. 9. §. 1. num. 16.* cum Palao. Ergo saltem extendetur ad unam absolutionem recidivi *Theologicè* dicti. Certè non legi Theologum, facientem difficultatem in absolvendo illo recidivo, qui post unam duntaxat Confessionem unius culpæ recidit in eandem semel, bis, ter. An verò extendatur ad duplicem absolutionem post duplicem relapsum, non determino. Suadeo, ut quisque Confessarius exploret mentem illius, à quo accipit eam potestatem. Post hæc scripta video à P. Dicastillo *Disp. 11. dub. 19. num. 329.* non agnosci magnam necessitatem se manifestandi Superiori, quando est periculum relapsûs non admodum frequentis. 697

His addo ex P. Quintanadvenn. *cit. Tr. 3.* breviter seqq. 1. Omnia, quæ Confessarii nostrorum facere possunt circa votorum commutationem, aut dispensationem, respectu externorum, possunt etiam respectu nostrorum, nisi expressè iis, vel in Privilegiis, vel à Superioribus sit inhibitum. *Singul. 19. num. 8.* 698
2. Licèt iidem Confessarii possint nostros absolvere ab excommunicationibus statutis in Congregationibus Generalibus, tales enim censentur statutæ esse à Jure, seu Lege, neque-

unt tamen ab iis, quas Provincialis, vel Rector ferret in violatores alicujus secreti, divertentes ad externos, transeuntes per aliquem locum &c. Hæ enim sunt censuræ latæ ab homine, à quibus non absolvimus, nisi ex speciali facultate. *Singul. 20. num. 5.* subdens tamen *Singul. 21. num. 1. & 3.* si Superior non reservavit sibi absolutionem illius censuræ, posse ordinarium Confessarium ab ea absolvere, imò etiam tunc probabiliter posse, cùm reservavit, eò quòd non videatur Rector, aut Provincialis sibi reservare posse ullam censuram, sicut non potest ullum casum, nisi in Congregatione Provinciali. 3. Confessarius nostrorum Collegii A. veniens ad Collegium B. si in hoc Collegio B. reperiat unum è nostris etiam spectantem ad Collegium A. poterit illum absolvere. Sicut posset, si uterque existeret in Collegio A. *cit. Singul. 21. num. 4.* si videlicet uterque adhuc spectet ad Collegium A. Vide dicta *num. 656.* 4. Licèt idem Confessarius rectè absolvat quemcunque ex nostris à suspensione lata, sive à Jure, sive ab homine, non tamen *valide* dispensat in irregularitate orta ex prava Ordinum susceptione, aut malo usu, ex homicidio voluntario, bigamia, defectu natalium, mutilatione, vitio corporis &c. sicut nec dispensat in jejuniis, aut aliis præceptis Ecclesiasticis. *Singul. 22. 5.* Quamvis, *absolutè, loquendo*, posset Superior secum ipse dispensare in iis omnibus Casibus, quibus valet cum aliquo subditorum, tutiùs tamen id committet suo Confessario, aut alteri, ad id ab ipso diligendo. *Unde R. P. Generalis noster in quadam Epistola ad Provinciam Bæticam decrevit, quòd Confessarii Superiorum in Societate dispensent cum iis in irregularitate, Horis Canonicis, jejuniis & aliis.* Sic loquitur ex P. Granado P. Quintanadvenn. *loc. cit. Singul. 24. num. 4.*

Subjicio dictis

Practicas, & selectas observationes pro Regularium (& sæcularium) Confessionibus, & Prælatis quoad Casus Reservatos.

699 Mutuatus sum totum hunc titulum à P. Antonio de Quintanadvennas *Singularium Tr. 4. Singul. 11. 12. & 13.* at observationes ipsas nec ab eo solo, nec omnes ab eo.

700 I. Observatio. Quando gravatus casu reservato, atque erubescens accedere Superiorem, aperit tibi ordinario Confessario illum, rectè facies, si excipias totam ejus Confessionem, adeóque etiam alterius peccati mortalis, si fortè aliud ultra reservatum commisit: auditâ totâ Confessione dices, te non habere (si non habes, habes autem singulariter in nostro Ordine, quando excipis Confessionem itinerantis. Suprà *num. 647.*) potestatem absolvendi, sed petiturum à Superiore (quem ipse ita horret) facultatem, si quidem conveniri possit. Permittente, aut rogante pœnitente, ut id facias, poteris statim injungere totam pœnitentiam, imò quandoque debebis, quando scilicet erit periculum si tu & reus iterum conveniatis in aliquo conclavi, ne Superior te videat, suspicetúrque, te esse illum Reum. Etenim ad evitandam suspicionem poteris obtentâ facultate uti in medio ambulacro, horto, sacristia, dicendo duntaxat (postquam ille priùs à te doctus dixit: Accuso me iterum de peccatis ante Confessis) *Absolvo te à peccatis tuis in nomine &c.* omissâ efformatione Sanctæ Crucis. Hanc observationem subministrat P. Dicastillo *Disp. 10. dub. 7. num. 175.*

II. Confessarius rogatus à pœnitente, ut Superiorem ipse adeat, tametsi in rigore non tenetur, saltem graviter, ei præstare id officii. P. Tamburin. *in Method. Confess. Lib. 3. Cap. 9. §. 4. n. 17.* haud tamen debet ostendere se difficilem, multò minùs abnuere, nisi judicet, accessum Rei necessarium esse emendando Reo, impediendo damno Ordinis, aut alterius ruinæ &c. tunc enim non datur in Societate nostra (& cur in alis Religionibus?) inferiori communiter potestas absolvendi, nisi Reus se Superiori sistat *immediatè*, aut *mediatè* per Confessarium instructum facultate expressâ pœnitentis nominandi illum. Sic enim partim *expressè*, partim *implicitè* traditur in Ordinationibus Generalibus *Cap. 6. n. 2.* additúrque expressè *in fin. n. 8.* hæc explicatio: *Si Confessarius obtinere nequeat* (ut Reus hortatu ipsius aperiat sincere cor suum Superiori) *non erit tandem pœnitens nimis urgendus, nisi alioqui Casus esset ex iis, in quibus, ut dictum est, tenetur pœnitens rem manifestare, & alioquin non esset capax absolutionis.* Ubi observo, Reum non teneri sub mortali manifestare se Superiori, nisi quando lex naturalis illum ad id obligat, quia nimirum non tenetur, nisi non volendo se manifestare esset incapax absolutionis, *juxta scita Doctorum*, ut dicitur in illa Ordinatione. Seu quando aliis remediis prædicta mala vitari non possunt, ut loquitur P. Palaus *Tract. 23. punct. 15. §. 5. n. 9.* recitans pleraque, quæ ego. Quia verò si delictum manifestetur Superiori cum debitis circumstantiis, potest Superior communiter mederi malis, etsi non nominetur Reus, ideo notat P. Tamburin. *cit. cap. 3 §. 2. n. 2* rarissimè esse (*absolutè*) necessarium, ut nominetur ipse reus, sicut utique est necessarium, quando pœnitens perget cum suo, aut aliorum damno peccare occasione loci, aut ministerii, cui applicatus est à Superiore. Aut nequit sine providentia Superioris evitari grave probrum, aliúdve malum imminens ex subditi gravi detractione de aliquo Principe, aut primario hujus Ministro, &c. 701

III. *Caveat Confessarius, ne, quando petit facultatem absolvendi nolentem notificari Superiori, quid elabatur, ex quo pœnitens cognosci possit.* 703

Qui

Qui, si timet, ne ex notitia alicujus rei possit Superior probabiliter suspicari, quis ille sit, sciat, se omnino eam reticere debere, & omnem cautelam adhibere debere in casu proponendo, ne ullâ ratione possit Superior probabiliter agnoscere autorem. In quo si viderit, proponendo casum in specie occasionem suspicionis Superiori dari, satis erit in genere dicere, aliquem in casum reservatum incurrisse, qui nec damnum Societati, nec alteri, nec ipsi pœnitenti afferre possit. Hactenus verba *citatæ Ordinat. Cap. 6.* quæ verba refert etiam P. Quintanadvenn. *cit. Tract. 3. Singul. 12.*

704 IV. Quando Prælati hujus Monasterii numerosi habentes insuper unum, aut alterum Conventum, quatuor, aut quinque personarum, dant, ut sanè dari debet, ac reipsa dandam pro nostris decrevit Congregatio V. *Can. 5.* potestatem Confessario ordinario absolvendi integre, seu sine onere à reservatis illum, qui non sit intra breve tempus venturus ad suum mediatum Prælatum, poterit Confessarius censere, illum non esse intra breve tempus venturum ad mediatum, qui ad hunc non veniet, nisi post integrum mensem, ut singulariter de nostris observat P. Pellizarius *Tom. 2. Tract. 8. cap. 2. n. 57.* ac patet ex dictis *n. 657.*

705 V. *Sanctitas sua deinceps declaravit, ut, si hujusmodi Regularium Confessarius Casûs alicujus reservati facultatem petentibus Superior dare noluerit, possint nihilominus Confessarii illâ vice pœnitentes Regulares, etiam non obtentâ à Superiore facultate, absolvere.* Sunt hæc verba Congregationis Cardinalium edita jussu Urbani VIII. ut testatur Quintanadvenn. *Sing. 11.* & Pellizar. *cit. Tract. 8. cap. 2. n. 63.* non solùm intellecta, ut jacent, à citatis autoribus duobus, sed etiam exprimit Pellizarius *loc. cit.* & Dicastillo *Disp. 11. dub. 20. n. 339.* hoc

706 toties licere, quoties ita negat Superior. Id ipsum exprimit Cotonius *Lib. 2. controvers. 7. cap. 5. n. 152.* post Bordonum: Addit Quintanadvennas (& Pellizarius in casu, quo nequit sine infamia, quam bene explicat P. Joannes Præpositus apud Dianam *Part. 9. Tract. 3. Resol. 15.* omitti Sacrum, aut Communio.) non soli Confessario, sed cuivis viro docto, & prudenti, qui aptus sit, ut institui Confessarius Monasterii queat, seu Collegii illius, esse permissum, ut si sibi, pro aliquo petenti, hanc potestatem, denegetur, absolvat. Sed meritò id, quod ita *absolutè* asserit P. Quintanadvennas, negat P. Tamburinus *De Sacram. Lib. 5. cap. 7. Tract. 2. n. 41.* aliis sapientibus censentibus, tutum in praxi non esse. Loquuntur autem de absolutione sine onere se ullo modo sistendi, nam hoc onus est illud, quod maximè refugit pœnitens, inquit P. Pellizarius.

707 Ego video, *in cit. Ordinat. General. Cap. 5. n. 4.* denique concludi, ut, quando omnibus (salvo sigillo) cum Superiore collatis diligenter, Confessarius constanter judicat, cessurum in majus damnum spirituale pœnitentis, utpote nullatenus volentis edi suum nomen, si perurgeatur editio, aut comparitio, stetur judicio Confessoris, ideo assentior illis tribus Doctoribus (loquentibus de Confessario ordinario) si volunt se intelligi in sensu, & casu citatæ Ordinationis seu Instructionis, sicut satis clarè intelligit P. Dicastillo, interim dissentiens à quibusdam aliis docentibus generatim, quando Superior etiam sæcularis injustè negat facultatem absolvendi *directe* à mortalibus, posse ex mediatorum Superiorum *tacita* licentia absolvi per inferiorem.

VI. Si Superior licentiam concessurus 708
commodè adiri nequit, & tempus urget Communionis, vel Celebrationis, notámque incurreret non sacrificans, vel communicans, tunc potest absolvi à reservatis quilibet Regularis à Confessore Monasterii, vel à quocunque approbato sine recursu ad Superiorem, hujus enim facultas tunc præsumitur. Ita scribit Quintanadvenn. *cit. Singul. 11. n. 7.* expressè volens, hanc observationem intelligi de absolutione simili illi, de qua loquitur Congregatio Cardinalium, relata in præcedente observatione. Sed ei non credo ullo modo, si- 709
cut nec credit P. Tamburin. *loc. cit. Cap. 12. §. 3. n. 13.* si enim iter agentes, aut in aliquo Collegio hospitantes per unam, alterámve hebdomadem nequeunt à reservatis absolvi, nisi cum onere se sistendi Superiori suo, cur possint ii, de quidus P. Quintanadvennas? nescio cur citans pro se Patres Henriquez *Lib. 13. cap. 15.* & Suarez *Disp. 13. Sect. 3.* cùm nec verbo tangant ibi hanc difficultatem.

VII. Quando facultas conceditur, ut pœ- 710
nitens eligat Confessarium, qui *pro hac vice* possit eum à reservatis absolvere, vel Confessario datur licentia audiendi illum, & absolvendi *hac vice* à reservatis, potest absolvi à commissis similibus post licentiam concessam, quia concessionis verba non significant limitationem. Ita Cardinalis de Lugo *Disp. 20. Sect. 8. n. 124* approbatus à Quintanadvenna *Singul. 11. n. 8.* secùs si Confessarius præcisè petiit, & impetravit facultatem absolvendi aliquem ab aliquo peccato, in quod incidit. Lugo *loc. cit. n. 122.* & Dicastillo *Disp. 11. d. 19. n. 349.*

VIII. Sequenda non est opinio Leonis, 711
Floroni, Villalobos, & Dianæ *Part. 3. Tract. 3. Res. 126.* apud Quintanadvenn. *Sing. 12.* sentientium, quando ipsemet Confessarius admisit Casum reservatum, posse dicere Superiori: *Peto à Ra. Va. potestatem absolvendi aliquem è domesticis ab aliquo Casu reservato.* Obtentâ autem licentiâ posse accedere summet Confessarium, ac dicere: *Habeo à Superiore facultatem petendi à Ra. Va. absolutionem hujus Casûs.* Etenim Superior annuendo tali petitioni tribuit suam jurisdictionem ipsi petenti, non alteri, nec cum jure delegandi. Ita 712
ferè Quintanadvennas *loc. cit.* addente Lugo-

ne *n. 119.* & Dicastillo *loc. cit n. 351.* in nostra Societate ne quidem tunc habere locum illam doctrinam, si Confessario dicenti: *Est in Collegio unus, qui indiget vestrâ facultate pro una vice, ut faciat se absolvi ab aliquo Confessario*, annuat Superior.

713 IX. Quando Abbas, Prior Claustralis, Guardianus, Rector in aliquem transtulerunt in sua absentia totum onus sui muneris, poterunt Vicarii illorum dare licentiam reservatorum. Censentur autem juxta Peirinis, Homobonum, Bejam, & Naldum apud Quintanadvennas *cit. Sing. 13. n. 2.* transtulisse, quando discesserunt ad locum distantem itinere diei, non verò, si in prædio vicino recreationis, aut visitationis causâ per unum, aut duos dies absint. Tunc enim dabit quidem potestatem absolvendi (*directè*) si urgeat necessitas sacrificandi, aut communicandi, sed cum onere sese sistendi Superiori reverso. Quintanadvennas *loc. cit.* ex declaratione nostri R. P. Claudii Aquavivæ Generalis, qui tamen non approbavit illam Naldi, & aliorum opinionem de distan-

714 tia unius diei. Certè repugnat & praxis, & Responsum ad Provinciam Bœticam Anno 1579. quod habeo in meis adversariis, datum his verbis: *Minister in absentia Rectoris non habet potestatem in reservata, nisi cum onere sistendi se postea.* Et P. Tambur. *cit. Lib. 5. De Sacrament. Cap. 12. §. 3. n. 11.* refert aliud rescriptum his verbis: *Absente Rectore non habet minister facultatem absolvendi à reservatis, (nisi specialiter ei concessum sit) quod expedit fieri, maximè si ad paucos dies absit. Potest enim quis con-*

715 *fiteri ordinario cum onere se sistendi.* Idem tamen P. Tamburin. *loc. cit. Cap. 8. §. 1. n. 8.* scribit cum aliis Sapientibus: *Si tamen relinquatur cum Titulo, ac potestate Rectoris, videtur habere ipsam potestatem.* Putem ego, esse hunc communissimum morem nostræ Provinciæ Germaniæ Superioris, ut, quando Rector relinquit vel Ministrum, vel alium Patrem cum potestate *tacita*, vel *expressa* occupandi ejus locum in refectorio, relinquat hoc ipso ei verum Titulum Vice-Rectoris, atque potestatem in reservata, saltem quando proficiscitur vel ad Congregationem Provincialem, vel ad locum sibi non subditum, distantem itinere diei, cum animo non redeundi, nisi post tres, aut quatuor dies. Cùm indignus præfui, nihil cogitavi de restrictione, scio nec alios cogitâsse: cur igitur angantur scrupulis? Cur non ita interpretemur præfationem nostrorum Privilegiorum.

At quid videtur respondendum ad hoc

Novum Dubium.

716 *CUm videlicet Rector Collegii N. proficiscens ad locum distantem facilè itinere unius diei, nec rediturus ante quatuor, aut quinque dies, tradidit quidem suam Rectoralem (ut solemus in talibus eventis) clavem Ministro, at sine aliis verbis, quàm his:* Habet hîc Reverentia Vestra meam clavem. *Post discessum subiit animo Ministri dubium, an si illo quatriduo Collegialium quis incideret in casum reservatum, atque is per se, vel per Confessarium peteret absolutionem, an impertiri posset, singulariter autem, si ille P. Minister sciret, se esse suo Rectori adeò ingratum, ut fuisset negaturus eam facultatem, si Minister accipiendo claves interrogâsset illum de modo sese gerendi in tali eventu? Duo viri non indocti judicârunt, posse nihilominus exercere illam jurisdictionem, an rectè?*

Respondi *primò* ex dictis, potuisse (abstra- 717
hendo ab illa alienatione animi) facere id, quod fecisset Rector, si domi mansisset. Cùm enim ex more nostræ Provinciæ soleant Vice-rectoribus, qualem efficiebat traditio clavis cum animo tam longi itineris & emansionis, concedi ejusmodi facultates, debuit in dubio præsumi, esse impertitam *tacitè*, seu *implicitè*, nec debuit sine convincente ratione judicare, Rectorem fuisse negaturum delegationem, si interrogatus fuisset.

Secundò tamen, si Rector erat ita disposi- 718
tus, ut negaturus fuerit interrogatus, probabiliter nequivit Minister quicquam hîc facere. Ratio est, quia non potuit quicquam, nisi ex consensu *tacito*, vel *expresso* Rectoris, siquidem seu delegatus, seu etiam substitutus, nihil potest nisi ex consensu aliquo delegantis *Cap. Cùm olim. 32. De offic. judic. deleg.* Delegatio enim est strictè interpretanda. P. Pirhing *Tom. 1. Juris Canon. Tit. 21. n. 76.* finésque mandati sunt diligenter custodiendi *L. Diligenter. ff. Mandati.* Huc faciunt ea, quæ de Confessarii delegata potestate protuli suprà *n. 89. & 100.* Nec dubito, quin Rector potuerit validè negare eam delegationem, ut liquet ex auctoritatibus relatis paulò superiùs, & notum sit, quemque posse rei suæ modum ponere infrà *Tract. 8. n. 585.*

Nihilominus tamen quia ex una parte tra- 719
ditio clavis ad tot dies habetur apud nos pro signo delegationis tam amplæ, quàm ordinariè concedi solet, ex altera autem illa *habitualis* dispositio, seu voluntas superioris non videtur esse tantarum virium, ut argumentando à contrario deduces & ex dictis *in cit. Tract. 3. n. 89. & 93.* idcirco non est improbabile, quòd ille P. Minister fuerit instructus sufficienti potestate delegatâ. Excipio tamen illos casus exorbitantes, quos innuo suprà *n. 703.* & infrà *721.* Ita judico, salvo meorum Superiorum judicio, mihi hîc singulariter adorando.

Quòd

720 Quòd si P. Minister esset à Lege, seu vi legis, & non ab homine, seu dependenter ab arbitrio Vicarius Rectoris viventis, tunc diceret Joannes à SS. Sacramento *Tract. De Priore Claustrali Part. 3. n. 327. & seqq.* ne quidem potuisse Rectorem, aut negare Ministro illam potestatem, aut absolutionem, durante Vice-Rectoratu impertiri ulli ex suo Collegio. Siquidem Abbates, seu priores Conventuales à Monasticis Conventibus absentes tempore absentiæ suspensam habent jurisdictionem, sive *quoad exercitium* impeditam respectu suorum subditorum, ideóque non valent tum temporis præcepta imponere, dispensare, seu irritare vota, Monasterii bona alienare, aut quidpiam administrationis spiritualis, aut temporalis obire. Ita ille *cit. n. 327.* quæ omnia abludunt à Jure Societatis nostræ.

721 X. *Quando Confessarius, tacito nomine pœnitentis, à Superiore petit facultatem absolvendi à casu reservato, nullo modo difficilis esse debet, sed facilis potiùs, & promptus in ea concedenda. Imò eum persuadere sibi convenit, posse hac in re graviter offendere, si imprudenter, sine justa, gravíque causa eam neget.* Ita ad verbum *in cit. Ordinat. General. Cap. 6. n. 1.* exprimente Quintanadvenn. *loc. cit.* post Fagundez, Coninck, Henriquez, & alios, Superiorem peccaturum mortaliter, non acquiescendo tunc tali petitioni, quod etiam post hæc à me scripta visus P. Tambur. *cit. Cap. 8. §. 2. n. 2.* non solùm

722 „scribit, sed etiam addit: Universaliter ex „communi sententia dicendum, quòd, quan„do ex licentia non timetur rationabiliter da„mnum pœnitentis, qui ob facilitatem abso„lutionis non emendabitur, nec timetur da„mnum boni publici, vel tertii, ut esset gravis „infamia communitatis, vel facilitas peccan„di in aliis, qui casuum reservatorum legem „non curarent, Superior licentiam denegando „mortaliter peccaret, multò magis, si Con„fessarius testetur, pœnitentem esse in pericu„lo omittendi Confessionem. Ita ille, subdens, quando est dubium, an prædicta pericula adsint, Superiorem debere omnino concedere facultatem.

723 XI. *Caveat Superior, ne, dum petitur ab eo facultas, curiosè inquirat, aut aliud quid faciat, unde conjicere possit, quis ille sit, pro quo petitur, & circumstantias alias exquirat, quàm quæ ad rem pertinent.* Ita rursum illa Ordinatio. Addente Quintanadvenna, hoc ipsum observandum quoad notitiam vel leviter investigandam complicis, aut peccati circumstantiam, quæ aliquo modo ad Confessiones factas, vel faciendas vel longissimè conducunt.

724 XII. Tametsi Superior non excipiat Confessionem illius, qui se ipsi stitit, petens, vel *immediatè* per se, vel *mediatè* per Confessarium facultatem confitendi ipsi Confessario, aut alteri, attamen peccat contra sigillum, si cui dicat, hunc aut illum petiisse à se ejusmodi facultatem. Quintanadvennas *cit Observ. 13. n. 19.* illa quippe petitio est etiam inchoata quædam Confessio. Hinc disertè traditur in toties *citatis Ordin. General. Cap. 6. n. 2.* etiam in casu, quo inferior manifestat ex necessitate Superiori per se, vel per Confessarium suum lapsum, adhibendum esse remedium necessarium, *salvo tamen sigillo.*

XIII. Nequaquam vetitum est Superiori excipere Confessionem habentis reservata, si hic spontè velit illi confiteri. Dicastillo *Disp. 11. dub. 7. n. 115.* contra Fagundez. Etenim ipsemet Clemens in Decreto, de quo suprà, facit eam potestatem. 725

XIV. Obligatio sistendi se superiori, seu ad accipiendam medicinam spiritualem, seu ad Confessionem iterandam, est quidem gravis, & mortalis, ut tradunt P. Dicastillo, P. Pellizarius, & alii citati, adimplendáque, quàm primùm fieri potest, ut dictum *Cas. VIII.* generatim, attamen necesse non est, ut illa Confessio fiat ipsi Superiori, aut ei manifestet se pœnitens, sed sufficit, si tecto nomine Confessarius præcisè petat, obtineátque à Superiore potestatem absolvendi aliquem à reservatis, *quæ neque Religioni, neque alteri, aut ipsimet pœnitenti sunt allatura damnum.* 726

XV. Cùm Confessarius petit solùm vices suas à Superiore, petat solùm dicens: *Que le de sus veces para un subdito suyo* (det sibi suas „ Vices, seu suam absolvendi potestatem pro „ uno subdito suo.) Quòd si ille imprudenter, ne dicam crudeliter (etiam Suarez, & Tamburinus hoc duro utuntur vocabulo) personam, aut peccatum conjicere studeat callidè, æquivocatione illum Confessarius à notitia quàm longissimè avocet, maximéque advertat, ne vel minimum vestigium complicis detegat, imò nec ei dicat, an sit complex, „ nec ex modo eam facultatem petendi indicet, „ 727

an sit pro sacerdote. Unde minimè petat „ tempore, quo non sacerdotes pro Communione Regulæ, aut devotionis facienda solent „ confiteri, v. g. Sabbato pro nocturno tempore, aut pro matutino Dominici, sed aliis diebus non festivis. Nec item petat in matutinis „ horis, in quibus solent sacerdotes ad celebrandum confiteri. Omnia (exceptâ utra- „ 728

que parenthesi) contenta in hac observatione exscripsi ex Quintanadv. *Singul. 12. n. 5.* ex quibus, & aliis hunc in locum coacervatis deduces, quid respondendum sit ad hoc 729

Dubium Jesuiticum.

730 Quid *faciet Confessarius nostrorum, si pœnitens nolit manifestare Superiori se, prout in Ordin. Generalib.* Cap. 6. §. 6. *his verbis: Nisi casus esset ex iis, in quibus dictum nempe §. 6. ubi habetur: v. g. cùm probabi-*

babiliter timeri poterit scandalum, aut recidivum pœnitentis, aut alterius?

731 Hoc dubium his verbis proposuit mihi is, à quo me oportuisset petere solutionem potiùs, quàm ipsum à me.

732 Resp. Tamen: Illud peccatum, ex quo probabiliter timetur scandalum, recidivum, aut damnum alterius, vel non est reservatum, vel est reservatum? Si non est reservatum, de illo non agit Ordinatio. Certum enim est ex principiis indubitatis apud Jurisperitos, ac Theologos Practicos, illa peccata, ex quibus ibi dicuntur timeri posse prædicta mala, debere esse de numero reservatorum. Omnes enim interpretes legum observant, intellectum clausularum, in aliqua dispositione expressarum, desumendum esse ex Rubrica, & fine dispositionis. Rubrica verò præsentis dispositionis est hæc: *Circa Casus reservatos.* Finis, seu intentio est hæc: *Pro Superioribus, & Confessa-*
733 *riis Societatis.* Ergo si quis de Societate (quod Deus avertat!) soleret lædere gravibus contumeliis, aut convitiis præsentes, lascivis desideriis indulgere, verbo, & exemplo aliquos sæculares inducere ad seminandas discordias in Republica, aut familia privata, Confessarius tametsi rationabilissimè timens relapsum, damnúmque alienum, nequaquam obligaretur ex vi dictæ Ordinationis recurrere ad Superiorem, multò minùs pœnitentem remittere ad ipsum. Ratio est, quia peccata, quæ re-
734 censui, non sunt reservata. Dico: *Vi Ordinationis.* Nam vi præcepti *Divini naturalis* obligaretur recurrere ad Superiorem, si nequiret aliâ ratione emendare pœnitentem, ut quando e. g. pœnitens mortaliter, & scandalosè peccat ratione sui ministerii, pergétque delinquere, nisi Superiori dicat per Confessarium, vel per se, non solùm se valde graves tentationes pati in suo ministerio, sed etiam addat, se reipsa illis semel, bis, ter &c. succubuisse.

735 Alia est ratio peccatorum reservatorum, in quorum absolutionem nolunt tunc consentire Superiores, quando ex iis probabiliter timetur recidivum, scandalum &c. nolunt, inquam, consentire, nisi Confessarius manifestet Superiori (permittente, ut debet, tecto tamen permanente Reo) delictum, & post manifestationem, seriámque conferentiam cum Superiore judicet, cessurum esse in majus damnum pœnitentis, si constanter, atque inexorabiliter negetur absolutio ipsi, per omnia sacra obte-
736 stanti, ne cogatur sese prodere. *Et verò quando subditus timet prudenter sibi damnum grave, & Sacramento extrinsecum, hoc est, præter famæ diminutionem apud Prælatum, quæ intrinseca est institutioni Sacramenti, v. g. timet Confessionis revelationem, scandalum, odium, vel ne eâ notitiâ utatur ad alia, extra illud forum in ejus damnum, pœnitens jus habet petendi alium Confessarium, & Prælatus ex justitia tenetur illum dare: & in hoc omnes conveniunt.* Ita ad verbum Cardin. de Lugo *Disp. 20. De Pœnit. Sect. 10. n. 235.* Ergo in tali casu Confes- 737
sarius absolvet pœnitentem authoritate Urbani VIII. de qua suprà *n. 705.* Si verò pœnitens nihil prudenter allegare possit, nisi infamationem sui apud Superiorem, *intrinsecam* huic Sacramento, tum debent Confessarius, ac Superior simul comparare damnum spirituale pœnitentis ipsius secuturum ex constanti repulsa, partim cum ejusdem etiam spirituali damno imminente ex tanta ejus obstinatione, & defectu sinceritatis cum suo Prælato, partim cum damno aliorum, quod timetur, si cedatur pervicaciæ. Ex horum enim omnium inter se collatione ferendum est ultimum judicium, ut notat Lugo *n. 241.* præmittens *n. 236.* esse hoc præ oculis habendum, quòd in dubio declinandum sit (excipio ego dubium de gravi malo publico) in partem mitiorem.

Hæc omnia reperies apud Suarez *De Pœ-* 738
nit. Disp. 30. Sect. 4. post quem non citatum solvit Cardin. de Lugo *n. 239.* illam objectionem: Pœnitens recusans obstinato animo se præsentare Superiori, quando superior habet jus exigendi, ut se sistat, peccat mortaliter, hærétque in hoc peccato tamdiu, donec deponat contumaciam, ergo etiamsi Superior victus ejus pertinaciâ permittat absolvi, erit indispositus ad percipiendam absolutionem, quia, dum confitebitur inferiori, dicet vel *formaliter*, vel *habitualiter* apud se: *Si Superior non condescendisset mihi, ego non accessissem, nec accederem illum.*

CONFESSARIVS POENITENTIAM INJUNGENS.

CASUS XXI.

Rosarii frequentati.

SUMMARIUM.

Casus rati, se non peregisse pœnitentiam Sacramentalem, cùm tamen peregerit. 739.
Commendatur Congregatio Rosarii. 740.
Quid sit Pœnitentia Sacramentalis? *741.*
An Confessarius teneatur semper sub mortali injungere Pœnitentiam? 742.
Qualia opera injunget? 748. & seqq.
Casus Sacerdotis, volentis recitatione Hymni, contenti in Breviario, satisfacere oneri Breviarii, & pœnitentia Sacramentali. 750.
Pœnitentia injuncta pro defunctis etiam prodest ipsi pœnitenti. 751.
An pœnitentia possit injungi per modum consilii? 753.

Effica-

739 X*Imagoras, jussus festo Pentecostes à suo Confessario percurrere quinquies pro suâ salutari pœnitentia sertum Marianum, acceptat hanc pœnitentiam. Recitat bis Rosarium expressâ intentione satisfaciendi pœnitentiæ, at sine ejusmodi intentione totum Psalterium quot hebdomadis. Redit ad forum arcanum sub festum Assumptionis Deiparæ, accusat se, quòd de quinque rosariis sibi injunctis tantùm duo recitârit. Sciscitatur Confessarius, an ergo à Pentecoste nunquam nisi bis obiverit illam Virgini Deiparæ tam gratam precationem? Respondet Ximagoras.* Mi Domine, sum in Perpetua Confraternitate Sancti Rosarii, ideo oro diligenter quot hebdomadis meum parvum Rosarium ter. *Subdit Confessarius*: Ergo satisfecisti obligationi pœnitentiæ tuæ. *Quæritur: An hæc responsio subsistat in foro Theologico?*

740 Nequeo sine probro id nunc negare, quia ipse ego frequenter, ob rationem adferendam *num. 771.* ita reipsa respondi in Confessionario, inque Lycæo. Possum autem, & volo ad Majorem DEI Gloriam scribere, referendam esse inter ea, quæ Sanctis Cœlitibus gratissima patravit Sacratissimus Ordo PP. Prædicatorum, Institutionem Confraternitatum Sacratissimi Rosarii, atque nominatim illius, quam appellitant die Ewige Bruederschafft / *Æternam Confraternitatem.* O quot centeni milliones peccatorum lethiferorum incestarent oculos DEI, aures Confessariorum, nisi hæ Congregationes quà *occasionaliter*, quà *meritoriè* saltem *de congruo* impedirent! Hoc præmisso in honorem illius Illustrissimæ familiæ, promam Laconicè præcipua de pœnitentiâ *Sacramentali* injungendâ, implendâ, commutandâ.

Quæritur itaque I. *Quid sit pœnitentia* Sacramentalis, *de qua hic Casus; & an injungenda?* 741

Resp. I. Pœnitentia, seu *Sacramentalis* satisfactio est executio pœnæ, à Confessario injunctæ ob peccata legitimè confessa. Quæ pœnitentiæ executio ideo vocatur *Sacramentalis* satisfactio, quòd sit vera pars non quidem *essentialis*, attamen *integralis* Sacramenti pœnitentiæ.

II. Tenetur Confessarius ordinariè in omni Confessione imponere pœnitentiam, etenim Sacramentum istud non debet sine causa privari suâ parte integrali. Quamvis autem P. Adamus Tannerus *Tom. 4. disp. 6. quæst. 8. n. 6.* cum multis *absolutè* scribat, Confessarium teneri sub mortali injungere pœnitentiam legitimè Confesso, attamen Cardinalis de Lugo *De Pœnit. Disp. 25. Sect. 4. num. 49.* existimat cum aliis, quando pœnitens est commeritus solùm parvam pœnitentiam, posse absque gravi culpa omitti impositionem illius, nam tunc deest Confessarius suo officio in re solùm levi. Et proinde, quando adolescentes, aut alii seu scrupulosiores, seu conscientiosiores post jam impertitam absolutionem dicunt, se hoc, aut illud peccatillum oblitos, poterit Confessarius sine noxa impertiri absolutionem absque nova pœnitentia, extendendo *tacitè* priorem etiam ad illud unum, aut alterum peccatillum. Secùs, si ad peccatum mortale extenderet solùm *tacitè*, seu in animo. At sæpe excusabitur, si apertè dicat duntaxat pœnitenti: *Fac pro hoc, & prioribus peccatis pœnitentiam priùs injunctam.* 742 743

III. Sed nec delinquis, si pœnitentiam non injungas, quando aut pœnitens nullam perficere potest ob ægritudinem, vel jam integre expiavit sua peccata, vel Indulgentiam plenariam est mox lucraturus, aut paulò antè lucratus juxta dicenda *num. 760.* Est prudens consilium, ut, quando æger præsens sibi, attamen summè debilis est, dicat, præeunte Confessario, quinquies JESUS MARIA! sicut & pro variis circumstantiis dicendum: *Ubi convalueris, præstabis hæc & talia.* 744

Quæritur II. *Qualis pœnitentia sit injungenda?* 745

Resp. I. Generatim verbis Magistri, & discipuli. Magistri verba dedi *num. 264.* discipuli accipe: *Quia Sacramentum pœnitentiæ à Christo primò, & per se institutum est in bonum pœnitentis, ut animæ ejus vulnera curentur, sequitur sacerdotem nunquam debere talem injungere pœnitentiam, quam omnino credit, pœnitentem ex aliqua imbecillitate non impleturum.* Ita P. Ægidius Coninck *Tom. 2. De Sacram. Disp. 10. dub. 1. num. 72. & 73.* post Suarez, professus *in præfat. primi Tomi in 3. Part.* se operam dedisse P. Lessio.

Maxi-

746 Maximè autem ratio habenda est monitionis, quam suggerit Sacra Synodus Tridentin. *Sess. 14. cap. 8.* his verbis: *Debent Sacerdotes Domini, quantum spiritus, & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate salutares, & convenientes satisfactiones injungere, ne, si fortè indulgentiùs cum pœnitentibus egerint, levissima quædam opera pro gravissimis delictis imponendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponent, non sit tantùm ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam in præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem, nam claves Sacerdotum non ad solvendum duntaxat, sed & alligandum concessas etiam antiqui Patres & credunt, & docent.* Hactenus Patres Tridentini.

747 II. Igitur taxatio pœnitentiæ permittitur non mero beneplacito, sed prudenti arbitrio Confessarii, regulato secundùm multitudinem, gravitatémque criminum, horúmque recordationem, saltem confusam, aut statûs ex una parte, ex altera autem secundùm pœnitentis vires corporis, & animi, commoditatem, incommoditatem, facultatem, aut impotentiam satisfaciendi aliter, & denique cum respectu ad pœnas purgatorii, quas, & quantas esset luiturus pœnitens, si mox à Confessione peracta extingueretur, tantam enim, quanta requiritur iis expiandis in hoc mundo, teneretur, *per se loquendo*, decernere Confessarius, ut reliquos inter observat Cardinalis de Lugo *Disp. 25. Sect. 4. num. 60.* quamvis *per accidens* idem non teneatur ita decernere, partim quia ignoramus, quot jejuniis e. g. opus sit ad satisfaciendum Deo in hoc mundo pro decem mendaciis, 20. blasphemiis: partim quia semper intervenit una, aut plures ex causis, ob quas *num. 758.* dicemus, minui meritò pœnitentiam.

748 III. Debent autem communiter injungi opera, diversa ab iis, quæ quis tenetur præstare ex vi legum ad peccatum obligantium. Etenim haud multùm curarent homines, si iis imperaremus auditionem Sacri festo die, abstinentiam à carnibus feriâ sextâ. Nihilominus sæpe consultum est, negligentibus facilè aliqua præcepta, ut jejunia quatuor temporum, vigiliarum &c. auditionem Sacri in parvis, ut vocant, festis, imperare hæc ipsa. Item & singulariter illa, quæ præscribuntur, at non sub reatu peccati, in Statutis Congregationis, seu Confraternitatis, cui est quis inscriptus, ac particulariter examen vespertinum, frequentationem piam, & quotidianam Missæ.

749 Quando autem Confessarius præcipit aliqua jam aliunde præcepta graviter, communiter censetur designare non debita ex voto, aut Lege graviter obligante, ut cùm dicit: *Jejunabis quater: sexies intereris rei Divinæ*; aliquando tamen ex qualitate temporis, & operis colligitur, fuisse mentem Confessarii clementiorem, ut cùm dicit: *Audies per mensem duo sacra singulis Festis, & Dominicis: aderis liturgiæ quotidie per mensem.* Nam in *primo* horum casuum censetur velle pœnitentem astringere solùm ad unum sacrum ultra ordinarium illorum dierum, in *altero* ad nullum in festis, & Dominicis occursuris illo mense, nisi ad injunctum ab Ecclesia.

Sed & providè aget subinde Confessarius, 750 si pressis paupertate, morbo, probro aliquo injungat pro pœnitentia, ut per unam, duas, &c. hebdomadas quotidie bis, ter, &c. offerant Deo illa mala, protestantes, se velle patienter perferre in castigationem delictorum. Observat autem rectè Laymann. *Lib. 5. Tract. 6. cap. 9. num. 11.* nec pauperi, aut filiofamilias eleemosynam, nec laborioso homini jejunia esse imponenda. *At non satis providè egit ille Sacerdos Religiosus, qui frequenter jussus a Confessario recitare pro pœnitentia gratissimam Virgini Matri Antiphonam* Salve Regina, *& alia ejusmodi præscripta Sacerdotibus, censebat, se satisfacere præcepto Confessarii, & Ecclesiæ simul, recitando talia, dum persolvebat pensum Canonicum. Quæsiit postea ex me, an teneretur repetere pœnitentias omnes hac ratione persolutas?* Respondi, non teneri, partim quòd jam esset interea lucratus multas Indulgentias. Partim quòd intentio Confessarii non fuerit, eum obligare ad repetitionem pœnitentiarum tam parvarum simul, & tam diu ex errore omissarum.

IV. Non est improbanda praxis Confessa- 751 riorum, qui secuti manuductionem Catechismi Rom. *De satisfact. sub fin.* jubent pœnitentes orare pro defunctis, aut pro iis offerre aliquod bonum opus. Nam inprimis Confessarius quandoque solùm intendit, ut illa oratio, aut bonum opus applicetur, quatenus habet vim impetrandi defuncto, non autem quatenus habet vim satisfaciendi. Deinde, licèt ipsum bonum opus applicatum defunctis, quatenus *satisfactorium*, non prosit, ut sic, pœnitenti ad expiationem suorum peccatorum, attamen sancta voluntas opitulandi miserabilibus animabus est multùm proficua ad hanc expiationem, quia valde sancta. Sed nec est intentio Confessarii, ut illa opera defunctis donentur, quatenus habent vim satisfaciendi *ex opere operantis*, sed *ex opere operato*.

V. Opera merè *interna* posse imponi pro 752 pœnitentia, satis contra nonnullos probat Suarez *De Pœnit. Disp. 23. Sect. 6.* sicut & nonnunquam, etsi raro, potest in hunc finem imponi abstinentia à sacra Communione, & juxta Leandrum, atque alios apud Dianam *Part. 11. Tract. 7. Ref. 3.* contra Fagundez, ac Laymann. *Tract. 6. cap. 11.* susceptio Matrimonii, ut quis eruatur è peccatis carnis, quibus est misere deditus. Vide Lector, quæ ad hanc postremam doctrinam Laymanni facientia pro-

profero *in Alphab. Quadrupl. Part. 1. Cas. VIII. n. 270. & seqq.* de castitatis voto edito ab homine lascivo.

APPENDIX NOVI QUÆSITI.

EX quibus jam pridem typo vulgatis patet responsio ad quæstionem 18. Junii Ann. 1677. literis mihi propositam à

Magno quodam Theologo.

a QUi non modo lectis, sed etiam descriptis iis, quæ nunc primùm tu quoque Lector legisti scribit: *Quaero nunc quid præsumere debeat pœnitens*, quando indefinitè, & indistinctè ei dicit Confessarius: *Oret pro animabus Rosarium, semel jejunet &c. an debeat tam impetrationem, quàm satisfactionem ex opere operantis illis applicare? Ratio dubitandi est, quia utrumque potest applicari, nec apparet ratio, cur unum potiùs, quam alterum præcipiat. Ex altera autem parte non videtur Confessarius posse impetrationis fructum pro animabus imperare, cùm ea applicatio non sit pœnalis, nec medicinalis, egeát que ea pro se in multis casibus pœnitens, maximè si sit consuetudinarius Nec pro se compensabit per honestam & meritoriam applicationem factam ex obedientia, misericordia, & charitate. Quid si enim jam nunc omnia opera sua, & quidquid per illa potest, applicavit defunctis?*

b Ita ille in tribus diversis Academiis olim Theologiæ Professor, cui respondi ad primam quæstionem, videri quòd pœnitens debeat verosimiliùs censere se obligatum ad utrumque fructum, *satisfactorium*, inquam, & *impetratorium* applicandum defunctis. Ratio est, quia in Alphabet. Sacrificantium *Cas. 5. n. 153. & 154.* ex P. Vasquez, atque aliis scripsi, illum, qui ex stipendio tenetur pro aliquo sacrificare, obligari ad utrumque fructum applicandum defuncto. Atqui obligatio orta ex præcepto

c Confessarii est similis ortæ ex stipendio. Haud tamen damnarem peccati saltèm gravis, si offerret solum fructum satisfactorium, tum quia Diana relatus à me *cit. Tract. 3. n. 634.* tenet contrarium huic responsioni de sacrificante ex stipendio, tum quia præceptum Confessarii potest videri simile præcepto ex obedientia Religiosa: atqui *n. 155.* illius Casûs, probo autoritate nostri S. Francisci Borgiæ, taliter obligatum satisfacere suo muneri, si Missam offerat præcisè, quatenus satisfactoriam. Et confirmatur inde, quòd animæ in purgatorio versentur formaliter in statu satisfactionis, ergo non videntur exigere plus, quàm ut alius pro aliis, quoad potest satisfaciat.

d Ad secundum respondeo: tùm inprimis esse actum insignis mortificationis, adeóque satisfactionis tali fructu privare se in gratiam animæ, in statu gratiæ constitutæ tum deinde Confessarium indiscretè agere, si pœnitentem obnoxium gravibus pœnitentiis velit obstringere ad satisfaciendum pro aliis potiùs, quàm pro semet tum denique illam generalem oblationem, de qua in fine Epistolæ, non obesse, quo minùs illorum ipsorum operum pars injungi possit hîc & nunc ad illam ipsam intentionem, siquidem suprà *n. 749.* dixi, posse imponi illa opera, ad quæ obligatur quidem pœnitens, at non sub gravi reatu, qualem certè non incurret ille, de quo hîc sermo, licèt post illam generalem donationem aliqua ex suis operibus offerret pro vivis.

VI. Etsi *speculativè* probabilior est opinio 753 tradentium, Confessarium teneri pœnitentiam injungere per modum *præcepti*, & non per modum *consilii*, sic enim videtur sensisse Concilium Trident. verbis supra exhibitis. Est tamen ob autoritatem contrarium docentium probabile, posse totam pœnitentiam imponi dicendo: *Jejunabis tribus Sabbatis, si tibi placet; bis te flagellabis, si etiam placet.* Hoc enim modo etiam ligat Sacerdos, quia vult, ut illa opera non prosint *ex opere operato* nisi dependenter a sua determinatione.

VII. Hinc, quia maximi DD. scribunt, 754 quando Confessarius profert illa communia verba: *Quidquid boni feceris, vel mali patienter sustinueris*, enuntiando cum intentione *Sacramentalis* satisfactionis, planè ad hujus vim & excellentiam elevari, quidquid talis pœnitens boni fecerit in statu gratiæ, aut mali sustinuerit patienter, proindéque fieri posse, ut quis toto vitæ tempore satisfaciat *ex opere operato* pro suis delictis, seu obeat pœnitentiam *Sacramentalem*, ut notat Navar. *in Cap. Falsas. De Pœnit dist. 5. n. 11.* ideo monet Diana *Part. 3. Tract 4 Res. 82* ex Villalobos, non esse à Confessario facilè omittenda illa verba: *Quidquid boni &c.* de quibus plura vide *Cas. IV. n. 162.* & adde ex eodem Diana *Part. 11. Tract. 2 Res.* 755 *3.* referente pro se Leandrum, Arnojum, Bassæum, Marchantium, Candidum, Remigium, alios contra Lugonem, jure imponi pœnitentias justo minores, quando à Confessore proferuntur hæc verba. Unde etiam ulteriùs infertur, esse perquam salutares pœnitentias, quæ injunguntur *sub conditione*, dicendo: Si recideris, aut quoties in hoc, vel istud peccatum recideris hoc mense, hoc semestri, erogabis talem eleëmosynam, osculaberis terram, orabis illo die quinque Pater & Ave expansis brachiis. Potéstque tota pœnitentia pro qualitate personæ, & aliarum circumstantiarum, injungi hoc modo. Suarez *Tom. 4. in 3. Part disp. 38. Sect. 4.*

VIII. Pœnitentia communiter indicitur 756 ante absolutionem, ne fortè pœnitens, accepto absolutionis beneficio, respuat onus pœnitentiæ, & perfici quidem potest ante absolutionem, si sit exigua, ut notat Lugo *cit. Disp. 25. n. 28.* potéstque interdum Confessarius imperare, ut perficiatur priùs Lugo *ibid* non tamen habebit vim satisfaciendi *ex opere operato*, nisi post Sacramentum Pœnitentiæ *essentiali-*

tialiter completum, seu impertitam absolutionem. Ibidem Lugo.

757 IX. An pœnitentias coram aliis perficiendas rectè injungat Confessarius, intelliges *Cas. seqq. n. 812.*

X. Diana *cit. Ref. 3.* dissentit à Remigio negante, peccari à Confessore, non imponente pœnitentiam *medicinalem*, sed solùm *vindicativam*, eò quòd sit non solùm judex, sed etiam Medicus. Verùm nihil scrupuli circa hoc est habendum in Confessionibus venialium peccatorum, in mortalium solùm tunc, cùm videtur esse necessarium. Equidem bona opera facta in statu gratiæ habent vim etiam impetrandi auxilia opportuna ad superandas tentationes.

758 Quæritur III. *Quas ob causas sit minor pœnitentia injungenda, quam mereantur peccata Confessa?*

Resp. Ob has præcipuas. 1. Quando credit Confessarius, pœnitentem non esse, ob fragilitatem, impleturum justam cæteroquin pœnitentiam. Coninck relatus suprà *n. 745.* 2. Quando minuendo pœnitentiam allicitur pœnitens ad frequentiorem, utilémque Confessionem Bonac. *De Pœnit. Disp. 5. q. 5. §. 3. p. 2 n. 15.* favente apertè Vasquezio *Quæst.*

759 *94. art. 2. dub. 1. in fin.* 3. Quando intervenit difficultas, qualis e. g. est in infirmis, quibus, cùm nequeant exequi meritas, indicuntur leviores, ut e. g. pronuntient aliquoties sacratissima nomina, tundant aliquoties pectus, offerant suos dolores, ipsámque vitam suo Creatori bis, ter de die, jubeant dari eleëmosynas, & denique ubi convaluerint, audiant tot Sacra, toties confiteantur, obeant hanc, aut illam peregrinationem parvam. Longas rarissimè injunge.

760 4. Quando pœnitens est jam reipsa valde contritus, & compunctus, sic enim jam multùm expunxit ex syllabo debitorum. Attendat tamen Confessarius. Ne in hoc, & aliis casibus pœnitens ex levitate pœnitentiæ inferat, se leviter peccâsse, cùm tamen gravissimè deliquerit. Et singulariter quando idcirco notabiliter minuit Confessarius pœnitentiam, quòd vel noverit, pœnitentem ex sese solere præstare multa bona opera, vel esse lucratum paulò antè, vel proximè lucraturum Indulgentiam parem suis peccatis, quas duas causas minuendi meritò admittunt omnes, atque existimo, multos mecum id observare. Unde Lay-

761 man. *Cap. 15. absolutè* scribit, tempore Jubilæi, aut alterius Indulgentiæ plenariæ, pœnitentem non teneri admittere, nisi leviorem pœnitentiam, quæ se habeat per modum medicinæ,

762 ad tollendas peccatorum reliquias. Quia tamen hac ætate, ut testantur Lugo *loc. cit. n. 60.* Layman. *Tract. 7. cap. 3. n. 2,* & alii, imponuntur pœnitentiæ perexiguæ, & quidem vix habentes rationem sufficientem medicinæ, ideo non debet pœnitens facilè minuere pœnitentiam ob spem Indulgentiæ plenariæ, nisi sit ita gravis, ut appareat esse imposita per modum satisfactionis, seu punitionis, addente eodem Laymanno post Henriquez, quando pœ- 763
nitens quæritur de gravitate pœnitentiæ, imponendam esse leviorem, monendúmque, ut curet lucrari aliquam Indulgentiam. Quæ doctrina est pro praxi notanda, cùm præsertim ferè omnes incolæ civitatum, innumeri incolæ pagorum inscripti sint alicui Confraternitati, gaudenti multis, magnis Indulgentiis, quibus potiuntur etiam ii, qui aut illarum ignari, aut gnari quidem, sed non ex intentione adipiscendi illas, perficiunt opera præscripta in Bullis, seu Brevibus Congregationum, quemadmodum ostendo *in Thesauro Ecclesiast. Indulgent.* recuso in meo *Quinario.* Hæc & alia de Indulgentiis describit fideliter ex me citato Anton. Diana *Part. 10. Tract. 16. Ref. 1. &c.*

Septima causa diminuendi pœnitentiam est, quando Confessarius reflexè dicit: *Quidquid boni feceris &c.* ut vidimus suprà *n. 745.*

Octava, eáque suavissima causa remittendi magnam, maximam pœnitentiæ promeritæ partem est, quando Confessarius ipse paratus est expiare in suo corpore peccatum pœnitentis. Prorsus illustre hujus suavissimæ, & paternæ commiserationis exemplum, ac paradigma nobis proponit P. Horatius Turselinus, & P. Daniel Bartholi in vita S. Francisci Xaverii *Lib. 2. n. 44.* qui Apostolus militem (P. Ludovicus Janinus, floridus, ut esse solent Galli, interpres Latinus Patris Bartholi, vocat hunc *belluâ nequiorem, ex omni flagitio, & sacrilegio concretum*) jam octodecim Annos impiatum, ac certum nunquam ullâ Confessione purgare animum, eò tandem suâ agendi suavitate adduxit, ut evomeret in suas aures collectum tot Annis virus; & pœnæ loco nil imperavit, nisi *Pater*, & *Ave* recitandum, reliquam persolvit ipse.

Quæritur IV. *An, & quomodo teneatur pœ-* 764
nitens exequi injunctam pœnitentiam?

Resp. I. Quia varii Scriptores vocant vel temerariam, vel erroneam, certè improbabilem opinionem sentientium, esse in arbitrio pœnitentis admittere, vel repudiare pœnitentiam indictam à Confessario, hæcque sententia est penitus ignota in nostra Germania, idcirco ne cedat Confessarius cuiquam, qui fortè, lecto Navarro, aut alio quopiam, recusaret absque justa causa parêre sibi injungenti hoc, aut illud opus pro satisfactione. Vide dicenda *n. 768.*

II. Peccat itaque pœnitens mortaliter: tum, 765
qui magnam pœnitentiam: tum qui magnæ partem notabilem non persolvit, ut fatentur omnes, diffidentes ab inficeta sententia jam primùm indicata: tum juxta Tannerum *n. 14.* qui totam pœnitentiam, etiamsi levis sit, omittit, quod tamen ab omnibus negari, testatur Lugo *n. 50.* ratus nihilominus *n. 74.* contra Suarez *Disp. 38. Sect. 7.* quando ob peccatum veniale imposita est gravis pœnitentia, peccari mortaliter illam negligendo, at tantùm

tùm venialiter, quando omittitur levis, quæ
766 etiam propter mortalia erat imposita. Tum denique etiam peccatur mortaliter, quando differtur notabiliter ultra tempus præscriptum, ut ex communi tradit, distinctéque explicat Lugo *n. 89.* referens tamen Thomam à JESU docentem, hanc dilationem esse communiter tantùm venialem. Cui ferè consentit Antonius Fernandez. Res tota dependet ab intentione Confessarii. Si nactus es rigidum, cave tibi, & time. Si benignum, cave etiam, sed ne facilè timeas noxam lethalem. Addit Coninck *n. 84.* quando non est determinatum tempus, explendam esse proximâ commoditate, dicit tamen Lugo *n. 92.* in hoc casu non peccari mortaliter per dilationem, nisi sit nimium & longum tempus. Quale non est, nisi sit longius, quàm unius Anni, ut placet aliquibus apud Dianam *Part. 10. Tract. 12. Resolut. 42.* contra communem, & usu receptam, sequendámque.

767 Porrò licèt, quando Confessarius determinat tempus, censeatur communiter illud ita determinare, (sicut perbene more suo probat Abbas Raslerus *De Pœnit. Disp. 10. §. 9.*) ut si pœnitens tunc vel ex desidia, vel justa ex causa non fungatur suo officio, teneatur proximè supplere defectum, aliud tamen sentiendum est, quando ex una, aut pluribus circumstantiis prudenter colligitur, illam pœnitentiam fuisse planè affixam certo diei, certo mensi, Anno &c. ut quando Confessarius dixit: Pro tua salutari pœnitentia jejunabis toto hoc Anno singulis diebus Sabbathinis: singulis festis Beatæ Virginis communicabis. Coninck *n. 83.* & Bonacina *n. 5.* cum aliis tradens id universim in casu, quo injunguntur diuturnæ pœnitentiæ.

768 III. Alexander VII. in Decr. diei 24. *Septemb.* Anno 1665. inter alias 28. propositiones *morales* prohibuit hanc: *Pœnitens propriâ autoritate substituere alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.* Quamquam potest utique Confessarius dicere: Pro tua pœnitentia ibis ipse, aut certè alium solutâ mercede mittes peregrinatum ad hunc, aut alium pium locum.

769 IV. Oblitus injunctæ pœnitentiæ non tenetur quidquam aliud facere illius loco, quia quidquid substituerit, carebit energiâ *operis operati.* Ergo sufficiet confiteri oblivionem culpabilem, & sine repetitione prioris Confessionis, ut tamen repeti voluêre nonnulli antiqui, quorum imaginatione imbuti aliqui non semel me in ipso confessionali interrogârunt, an non esset sibi iteranda Confessio. Quòd si statim post Confessionem, & absolutionem oblitus pœnitentiam, existimes, Confessarium esse adhuc memorem illius, rogabis necessariò, ut revocet tibi in mentem, teste Coninck *n. 86.* at si memor non est, caret potestate injungendi aliam, quia jam expiravit ejus in te *coactiva* potestas.

V. Nec mortaliter, nec etiam secundùm 770
Lugonem *n. 32.* & alios contra Suar. & alios venialiter delinquis, perficiens pœnitentiam in peccato mortali. Quæ tametsi tunc tibi nihil prodest *ex opere operato*, attamen ejus vis satisfactiva reviviscet, ubi & tu quatriduanus Lazarus redieris ad vitam. Sicut etiam *substantialiter* satisfacis, tametsi opus præscriptum peragas ex vana gloria.

VI. Nec teneris quidquam repetere, si i- 771
psam rem injunctam *materialiter* exequaris integre, esto non cogites tunc exequi, ut te exsolvas obligatione. Sanch. *Lib. 1. Moral. Cap. 13. n. 17.* Lugo *n. 35.* atque alii plurimi contra alios. Etenim & is satisfecit præcepto de Sacro audiendo in die festo, qui audiit ignorans, esse festum. Imò qui audiit expressè dicens, se nolle illâ auditione implere præceptum, sed velle alteri interesse, ut ostendi *in Alphab. audient. Sacrum Cas. VII.* Consequen- 772
ter etiam liber eris onere recitandorum trium Rosariorum injunctorum à tuo Confessore, si illa recites ex mera devotione, aut ideo, quòd sis membrum Confraternitatis Rosarii, esto, dum evolvis globos virgineos, expressè dicas: Volo hoc psalterium hodie recitare, quia sum Sodalis Congregationis, at tribus proximis diebus dicam tres coronas, ut exsolvam me obligatione impositâ mihi à Confessario. Etenim præcepta particularia sunt interpretanda juxta normam universalium. *Ergo*, inquies, *si dicam*: Hodie recitabo psalterium, ad quod teneor ex voto, cras illud, ad quod ex Confessarii præcepto, *ero cras eximius?*

Resp. Non eris, quia & communiter non 773
satisfit uno actu duabus obligationibus, & suprà dixi, pœnitentias communiter imponi de rebus non aliunde sub obligatione culpæ debitis.

Ex hac ultima doctrina patet, Ximagoram, de quo noster hîc XXI. Casus, fuisse rudem hujus nostræ, & veræ Theologiæ.

Casus.

Abundius Confessarius multorum Clericorum sæcularium, Regulariúmque sæpe injungit, seu pro totali, seu pro partiali pœnitentia recitationem unius Hymni, seu ad parvas horas, seu ad laudes de communi tam Martyrum, quàm Confessorum. Dubitant aliqui ex his pœnitentibus, utrùm ultima illorum Hymnorum strophа sit pronuntianda conformiter tempori & diei, quo peragitur illa pœnitentia, e. g. *dicendo*: Jesu tibi sit gloria &c. *an verò consentaneè ritui per Annum seu extra tempus Paschale, & festa nihil speciale habentia.*

Resp. Mihi non videri ullum prudentem Confessarium velle suum pœnitentem adstringere ad hunc vel illum modum, siquidem inpri-

primis esset ridiculus, si injunctioni talis Hymni adderet: *Esse ultimam stropham recitandam juxta officium hodierni diei.* Deinde scrupuli injicerentur pœnitentibus, nisi prudenter crederent esse sibi liberum sectari hanc, aut illam formulam. Hoc scrupulo illos libero, dum palam scribo, nullum esse Confessarium præsertim talium virorum, qui non velit haberi pro discreto, atqui esset admodum indiscretus, si vellet hîc discerni inter officia de tempore, & per Annum.

774 Quæritur V. *Quænam scienda sint circa commutationem pœnitentiæ?*

Resp. seqq. I. Tametsi Card. de Lugo *cit. Disp 25 n. 96.* testetur, esse certum ex communi persuasione fidelium, & Theologorum, *invalidè & illicitè* à pœnitente commutari propriâ authoritate pœnitentiam leviorem in excellentius opus, eò quòd præcepta sint alterius rationis, quàm vota, nihilominus Diana *Part. 11. Tract. 7. Res. 3.* assentitur Navarro, Basseo, & aliis octo, quos nominat, defendentibus contrarium. Imò refert Remigium asserentem, posse commutari in æquale. Sed ne, quæso, patere te inescari hisce novitatibus.

775 II. At verò potest tuus Confessarius commutare pœnitentiam non solùm injunctam à se in priore Confessione, sed etiam injunctam ab alio, saltem si ipsi recenseas, quæ priori Confessario, aut in priore Confessione, ut fert longè communior opinio Suarii *Disp. 38. Sect. 10.* contra Vasq. quin imò Navarrus *in Manual. Cap. 26. n. 22.* ac plures alii, etsi contra verosimiliorem, censent, non esse opus, ut iterum confiteare, quæ priùs eidem Confessario dixeras. Quod ego probo, si iste Confessarius habeat adhuc confusam memoriam tuorum criminum.

776 III. Exiguam autem speciem veri habet, quod aliqui relati à Diana *Part. 10. Tract. 12. Resol. 43.* tradunt, scilicet posse etiam extra Confessionem fieri ab uno Confessario commutationem satisfactionis statutæ ab altero. Etenim jurisdictio Confessarii expirat, dum non sedet, ut judex, seu dum non audit Confessiones. Lugo *n. 110.* cum communi contra alios, quos inter Valerus apud eundem Dianam *Part. 4. Tract. 4. Res. 24.* testatur, se non semel id fecisse. Testor ego, me nunquam. At existimo, me bis, térve fuisse ex causa non levi secutum *practicè* opinionem ejusdem Dianæ, atque

777 aliorum censentium, id rectè extra Confessionem fieri circa pœnitentiam, quam ipsus injunxisti. Saltem si non ita pridem, & sis utcunque memor detectorum in Confessione. Hæc sufficiant de materia satisfactionis, tametsi haud paulò plura conscripsi in hanc rem.

* * *

CONFESSARIUS OBLIGATUS SIGILLO.

CASUS XXII.

Fidelitatis Prædicanticæ.

SUMMARIUM.

An

An liceat instituere inquisitionem in illum, qui dicitur fregisse sigillum? 847.
An in aliquo casu revelare id, de quo dubitas, utrùm audieris sub sigillo Sacramentali; *an* Naturali? 848.
Quas personas obliget sigillum? 849. *& seqq. distinctè.*
Singulariter, an illas, quæ interfuêre concioni, in qua Confessarius publicè fregit sigillum? 860.
Et an licitè *parochus audiat parvos pueros, ante suum Confessionale narrantes altâ voce suas culpas?* 863.

778 ***N*** *Opificio N. ex oppido N. duobus suis liberis venenum præbuit, ut eos interficeret. Quorum unus in impii parentis manibus ridendo obijt, alter virus ejecit. Hæc res cùm manifestari cœpisset, aufugit, sed, ut conscientiâ stimulante exoneraret se, cuidam Prædicanti ex N. Confessus est, cujus operâ in vincula est conjectus, brevi afficiendus extremo supplicio.*

779 *Simile quid accidit in Oppido N. ante aliquot Annos. Nam persona quædam incarcerata, cùm adigi non posset, ut crimen fateretur, eam conveniens Prædicans persuasit illi, ut sibi tanquam Patri spirituali, & animarum Pastori verum ediceret, cui proinde Confessa est. Ac ille è vestigio accurrit ad Archi-Præfectum, refert, quæ audiit. Mulier morte crimen luit. Qui supplicio interfuit ex officio, nobis hæc referens dixit:* Der Teuffel beichte dem Predicanten / ich nicht: *Diabolus confiteatur Prædicanti, ast non ego.*

780 Prælatus quidam Ordinis Religiosissimi, vicinus uni illorum oppidorum duorum, vicinissimus alteri perscripsit hæc ad me die 15. Januarii A. N. nominatis illis duobus oppidis, & opificio parricidæ. Quæret fortè nonnemo, utrùm uterque ille Prædicans extiterit sacrilegus, an solùm iniquus violator sigilli, seu arcani arcanissimè crediti; & respondendum est, peccâsse quidem gravissimè adversùs religionem sigilli, id est, secreti *naturalis*, illud quippe servandum est, quamdiu salvâ conscientiâ servari potest, singulariter quando ex ejus revelatione imminet mors illi, qui credidit, sicuti pluribus declaro *in Theolog. Iurid. Moral. Cap. 19. Sect. 10.* at verò non fuisse sacrilegum temeratorem secreti, sequendo doctrinam aliquorum Theologorum. Fuisse, sequendo aliorum, ut paulò pôst elucescet.

781 Quæritur enim de Sigillo *Sacramentali I. Quid illud sit? Quando obliget? Quidve cadat sub sigillum?*

Resp. I. *Sigillum* Sacramentale, *seu Confessionis, est obligatio servandi secreta, & tecta illa, quæ accepta sunt ex Confessione, tendente ad Sacramentum Pœnitentiæ, saltem secundùm intentionem pœnitentis.* Laymannus *Lib. 5. Theol. Moral. Tract. 6. cap. 14. num. 2.* seu *sigillum translatâ metaphorâ ab eo, quo secreta obsignantur, ne aliis palam fiant, dicitur obligatio, quæ res* Sacramentali *Confessione concreditæ Confessarium obligant ad eas perpetuò celandas*, ut optimè describit Rasslerus *De Pœnit Cap. 9. §. 1.* ita ut illud omne, & solum secretum, quod oritur ex Confessione *Sacramentali*, sit sigillum illud, de quo Theologi disserunt, & de quo leges Ecclesiasticæ disponunt, dum explicant, quæ, & quanta obligatio servandi secretum Confessionis incumbat Sacerdotibus. Atque ita sentiunt omnes, qui explicant, ex quanam Confessione proveniat obligatio sigilli. Porrò quid sit Confessio *Sacramentalis*, explicavi copiosè *Cas. I. num. 9.* ubi reflexè scripsi cum authoribus illic relatis, etiam tunc esse Confessionem *Sacramentalem*, quando in ordine ad absolutionem fit *existimato* sacerdoti, id est, illi, qui putabatur pollere potestate remittendi peccata loco Christi Domini, cùm tamen careret. Hinc obligatio sigilli reperitur etiam, quando laicus putans, vel fingens, se posse loco Christi remittere peccata, excipit Confessionem hominis idipsum sentientis de illo. Hurtadus *in 3. Part. Disput. 12. De Pœnit. difsic. 3.* faventibus à fortiori Adriano, Navarro, aliis apud Dicastillum *Disp. 12. dub. 3. num. 29.* contra eundem Dicastillum *num. 30.* & plures apud ipsum, negantes, oriri obligationem sigilli, quando confiteris illi, quem scis esse hominem laicum, at credis, posse absolvere in absentia Sacerdotis; & singulariter contra Onuphrium, quem refert Diana *Part. 5. Tract. 11. Res. 15.* (meritissimò contradicens,) scribentem post Toletum, duo requiri ad obligationem sigilli: *primum*, ut narratio peccatorum fiat jurisdictionem habenti. *Alterum*, ut fiat in ordine ad absolutionem. Nam hoc secundum utique exigitur, at nequaquam primum, alioqui Sacerdos carens omni potestate in reservata, aut in mortalia posset salvo sigillo evulgare, quæ audiit in Confessione.

782 783 784

785 E quibus deduces, meritò me dixisse *num. 780.* illos duos improbè garrulos Prædicantes peccâsse adversùs religionem sigilli *Sacramentalis* juxta nonnullos, non peccâsse juxta alios. Suppono enim, illum, & illam, de quibus facta mentio, verè existimâsse, sicuti plurimi è plebe acatholica persuasum habent, dimitti sibi aliquâ tandem ratione à suis Ministris crimina, quæ patefaciunt ipsis in Confessione secreta. Unde etiam exprimitur in nostro casu *Fidelitatis Prædicantica*, primum voluisse suam exonerare conscientiam. Quia verò de muliere non ita clarè exprimitur, sed potiùs videtur illa misera, seu stulta mulier suo fraudulentissimo Pastori aperuisse veritatem, solius aut consilii, aut patrocinii gratiâ, ideo saltem ex hoc capite verosimilius est, illum verum è phrasi Græca *sycophantam* violâsse solas leges sigilli, seu secreti *naturalis*, non autem *Sacramentalis*; 786

787 II. Itaque sigillum *Sacramentale* oritur ex omni, & sola Confessione *Sacramentali*. Dicastillo *cit. Disp. 12. num 24.* testans, hanc esse receptam, communémque sententiam, ac referens pro ea multos, ideóque sit ista *prima* generalis Regula.

788 *Omnia, quæ pœnitens manifestat Sacerdoti vero* (vel existimato) *in ordine ad* Sacramentalem *absolutionem* (saltem confusè, ut explicavi *cit. Cas I. num. 12.* ex Suarez) *animo se accusandi, cadunt sub sigillum Confessionis. Nisi aliunde nota sint Confessario.* Bonacina *De Pœnit. quæst 6. Sect. 5 punct. 2.* ex communi, adeóque etiam illa, quæ hodie extra Confessionem aperis Confessario, sed solùm, ut te dirigat ad meliùs peragendam cras Confessionem. Ita rursum communis. Dixi: *Nisi aliunde nota sint Confessario*: hallucinati sunt enim olim nonnulli, rati, inviolabile prorsus pessulum ori affigi Confessarii, quando inter confitendum recensetur ipsi delictum, quod patrari viderat suis oculis.

789 III. His adde illam aliam generalem Regulam: *Omne illud cadit sub sigillum, cujus in sola Confessione* Sacramentali *cogniti revelatio possit meritò Confessionem reddere gravem, & odiosam.* P. Greg de Valent. *Tom. 4. disp. 7. q. 13. p. 3* cum aliis communiter.

790 Ex his duabus Regulis infero breviter sequentia.

I. Omnia tam præterita, quàm futura peccata pœnitentis in Confessione audita cadunt sub sigillum, esto sint tantùm aut venialia, aut omnibus aliis cognita. Igitur es fracti sigilli reus, tum si de fure mox suspendendo dicas: *O quanta cum contritione est mihi Confessus sua furta!* Diana *loc. cit.* contra Medinam. Tum si dicas, Cajum esse tibi Confessum aliquod mortale peccatum, esto non nomines illud, tum si exprimas certum aliquod veniale. Secùs, si generatim dicas, esse tibi Confessum aliquod veniale, aut juxta Lugonem *cit. Disp. 23. n. 50.* si solùm dicas: *Cajus est mihi Confessus venialia.* Secùs, si dicas: *plura venialia.* Hurtadus *cit. Disp. 12. diffic. 4.* sicut & es sacrilegus violator, si manifestes tui pœnitentis mala proposita, esto nondum sint mandata, nunquam mandanda executioni, nisi fortè tibi manifestâsset animo te seducendi, non autem confitendi. Lugo *n. 53.*

791 II. Non solùm vera, sed etiam falsò existimata peccata sunt materia sigilli. Lugo *n. 58.* sicuti & omnes peccatorum circumstantiæ, imò & objecta, adeò ut frangas sigillum, si, postquam pœnitens tibi fassus est: *Dixi aliquibus nostrum D. Parochum blasphemâsse instar Gentilis*, alicui narres, illum Parochum ita blasphemâsse. Nam objectum quoque peccati, ut dixi, cadit sub sigillum. Expressè Filliuc. *Tract. 7. n. 321.* ergo etiam, quando ex sola *Sacramentali* Confessione scis, aliquem esse ob crimina conjectum in carcerem, sacrilegè dices, esse incarceratum.

Sunt & materia sigilli defectus naturales, 792 qui deteguntur ad explicandam rationem sui peccati, ut quando dicis, te suscepisse Ordines Sacros, cùm tamen sis illegitimus. Si tamen circumstantiæ sunt publicè notæ, & simul carent probro, potes innoxiè de illis loqui. Ut quando quis Confessus est, se peccâsse cum aliqua, cùm tamen sit Clericus in majoribus, aut conjugatus. Lugo *n. 57.* sicut & sine sacrilegio loquêris de defectibus, quos notâsti non ex Confessione, sed in Confessione pœnitentis, ut si ex modo loquendi notâsti, esse blæsum, surdastrum, solœcopœum, hebetis, aut pertinacis ingenii, naturæ irresolutæ, molestæ. Lugo *n. 601.* etiam negans post Navarrum, te esse reum sacrilegii, si ex tui pœnitentis Confessione cognoscens esse scrupulosum, suis næniis, impertinentiis, minutiis obtundere caput Confessarii, hæc ipsa omnia evulges. Quæ tamen doctrina etsi satis communis, meritò negatur à Coninck *Disp. 9. n. 11.* & ei contraria vocatur probabilis à Raslero *De Pœnit. Cap. 9. num. 5.*

Verè enim talis evulgatio, seu revelatio 793 reddit Confessionem molestam, odiosámque, saltèm si hæc omnia dicantur de uno, eodémque (non item si duntaxat unum, alterúmve) aut si *absolute* dicas, hunc, aut illum esse valde scrupulosum, valde sæpe ineptire, valde sæpe non obedire Confessario, cùm oporteret.

III. Complicis quoque peccatum ligatur 794 legibus sigilli. Tum quando complex est nominatus ad explicandam malitiam actûs, ut omnes tradunt, tum secundùm aliquos, quando illa nominatio fit absque ulla necessitate, aut etiam cum peccato, ut quando Confessario cognoscenti tuum fratrem Sempronium dicis: *Juvi meum fratrem Sempronium in efferendo furtim vino ex cella.*

IV. Quin Turselinus in vita S. Francisci 795 Xaverii, Ceparius in vita B. Alosii scribunt, eorum Confessarios fuisse testatos, quòd virginitatem perpetuam servârint; & hoc ipsum tum universim de imunitate ab omni peccato mortali, tum sigillatim de intemerata virginitate multorum Cœlitum plurimi referunt ex ore Confessariorum ipsorum, & singulariter Ribadeneira scribit in vita nostri S. Fundatoris, hujus Confessarium dixisse, si vel paucas horas esset superstes illi Sancto, se mirabilia de illo palam facturum. Ideo videtur inprimis judicio, factóque talium, quà Confessariorum, quà Historicorum approbata sententia Patris Emanuelis Sa, *verb. Confessio n. 3.* aliorúmque *absolutè* negantium, virtutes, quas in, vel ex Confessione tui pœnitentis cognovisti, fixisse sedem in ejus animo, cadere sub sigillum, nisi, ut addit Lugo *n. 18.* eæ sint enarratæ ad indicandam suam ingratitudinem in servitio Divino post tot cœlestia dona accepta.

Tum

796 Tum singulariter, an mihi, qui hæc scribo, sit fas exprimere nomen.

Unius è Societate nostra,

Qui cùm in agone constitutus fecisset ultro Confessionem generalem, accuratámque totius vitæ, & ego clarè deprehendissem, eum nullâ graviore noxâ unquam offendisse Deum, quæsivi ex ipso, an per eum mihi liceret ad ædificationem nostrorum manifestare illum singularem Dei erga ipsum immeritum favorem, absolutè *negavit, sed id permittere. Quare hactenus celavi, etsi minimè dubius illum optimum Virum id mihi vetuisse inductum solâ animi demissione. Respondeo autem, me quidem videri possé usurpare illud Raphaëlis*: Opera Dei revelare, & confiteri, honorificum est. Tob. 12. *quia tamen censeo præstare, ut sileam, si eo, minimè taciturus, nisi indixisset silentium. Volui in petenda licentia esse cautior, quàm necesse erat.* Vide *numerum 942.* de Bellarmino.

APPENDIX VIRGINUM.

SEd observa priùs, scriptorem Vitæ Domini Alani *Lib. 3. Cap. 3.* de se ipso, déque hoc laudatissimo Abbate, & Episcopo ita scribere: *Iubilæo, quod proximè* (id est Anno 1651.) *præteriit, exomologesin apud me generalem summa cum accuratione, sollicitudinéque deposuit, ut affirmare possim, quòd ne quidem ullam mentionem fecerit ullius impuritatis, tanquam Angelus cœlestis, non terrestris foret.* Similiter Reverendus P. Ambrosius Randing Ordin. Præd. in Vita Pii V. referta heroicis factis, hujus olim Beatissimi, nunc glorio siore abbreviatione duntaxat Beati Pontificis, sic orditur §. 23. *Et integerrimam Virginalem puritatem, & purissimam ab omni lethalis noxa vulnere mentis, integritatem, usque ad extremum vitæ halitum singulari Dei munere Beatum Pium V. conservâsse, plura sunt, quæ satis comprobent.* Postmodum hoc suum effatum firmat authoritate duorum Pii Confessariorum, subinde evectorum ad summos honores. Quod ego quidem hîc memoro, non modò ad robur doctrinæ paulò antè exhibitæ, sed vel maximè, quia existimo non esse negligendam mihi ansam conferendi pro meo modulo, & facultatula, próque re nata aliquid ad promovendam religiosam venerationem hujus tam excelsi servi Dei, utpote cujus viventis paternum in minimam Societatem nostram studium ita luculenter effulsit, ut in ipsa Urbe Roma vulgò jactatum fuerit id, de quo suprà *Tr. 6. n. 294.* Equidem nominatus P. M. Ambrosius Randing §. 30. exhibet tria adeò singularia argumenta hujus propensissimi, clementissimi affectûs ut promereantur æternam, piissimámque in animis omnium posterorum memoriam. Exhibet autem hisce, Religiosam quoque in nos charitatem testantibus verbis: *Cernens* (B. Pius V.) *ingentes ac salutiferos fructus inclytæ Societatis Iesu & in utraque India & in Europa productos, magnopere eam fovere, & propagare cupiens, non solùm concessit, ut eisdem privilegiis, indultis, & gratiis concessis,* & *concedendis uti, frui, & gaudere possit, quibus utuntur & gaudent Fratrum Mendicantium Ordines, sed & aliis eam favoribus prosecutus est. Nam Collegio Avenionensi, ut contra frementes in vicinis Hugonotos, velut antemurale propugnaculum esset, ex proscriptorum ab Vrbe rebellium & hæreticorum bonis, per Legatum suum Cardinalem de Armeniaco, quingentorum aureorum reditus assignavit. Sigismundo Augusto Regi Polonia auctor & suasor fuit, ut Societatem in Poloniam reciperet, eique tria magnifica Collegia extruxerit, ex quibus ingentia in eam gentem bona promanârunt. Andrea Oviedo, Castellano, & Melchiori Carnerio Lusitano, ex eadem Societate à Iulio III. Æthiopia, Sinarum & Iaponum constitutis Pontificibus & Patriarchis, authoritatem novis privilegiis confirmavit & auxit. Sed & in Principe Vrbis Basilica ejusdem Societatis Patribus Pœnitentiariorum munus commisit.* Hactenus Admodum Reverendus P. Ambrosius.

V. Sigillo Confessionis nequaquam comprehenduntur illa, quæ quis etiam suo Confessario manifestat dicens: Hoc aperio Ræ. Væ. *sub sigillo Confessionis*, nisi ea pandantur in ordine ad *Sacramentalem* absolutionem, sicuti ex communi Doctorum enucleatè declaro *in Theolog. Jurid. Moral. Cap. 19. Sect. 11.* explicans, quantam nihilominus obligationem secreti inducat talis manifestatio, & singulariter, quando, qui ita loquitur, falsò credit, enasci obligationem *Sacramentalis* sigilli. 797

VI. Quando pœnitens confitetur sine ulla etiam confusa intentione absolutionis accipiendæ, non oritur obligatio sigilli, licèt ipse flectat genua, formet crucem, protestetur se committere sigillo *Sacramentali*. Si enim ex ipsius dictis, aut etiam factis constet, non accedere ad finem obtinendi absolutionem, sed appareat, accessisse solùm animo inducendi Confessarium ad peccatum, non est Confessio *Sacramentalis*. Lugo *loc. cit. n. 47.* Vide Dicastillum *cit. Disp. 12. n. 31.* & Tannerum *cit. q. 9. n. 137.* aut Sanchez *de Matrimon. Lib. 3. d. 23. n. 6.* 798

Quæritur II. *Quibus modis frangatur sigillum Confessionis?* 799

Resp. Sequentibus I. Quando rem juxta dicta in *præcedenti* quæstione comprehensam sigillo ita manifestas verbo, vel facto, ut quispiam possit prudenti vel opinione, vel suspicione assequi, quisnam (in individuo) rem illam patrârit, aut quemnam res illa attingat. Ratio est, quia hoc loquendi, agendive modo 800

redditur Confessio odiosa. Dixi suspicione prudenti. Nec enim curanda imprudens, improbabilis, planè temeraria suspicio, cùm *moraliter* impediri non possit. Lugo *num. 106.* post S. Thom. & alios.

801 II. Itaque generatim frangitur sigillum, etiam, quando *indirectè* revelatur res cadens sub sigillum, ut fatentur omnes DD. patétque *ex Cap. Omnis utriusque. De pœnit. & remiss.* ita statuente: *Caveat omnino Sacerdos, ne verbo, aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccatorem.* Censetur autem *indirectè prodi*, seu revelari pœnitens, complex, aut objectum, quando quid dicis, facis, omittis, ex quo prævides futurum, ut, qui illud dictum factum, omissionem *immediatè* aut etiam *mediatè* cognoscent, sint probabiliter judicaturi, aut suspicaturi, quisnam in individuo sit ille, quem tuum dictum, factum, omissio tangebat. Siquidem ex sola Confessione nôsti id, quod tuo facto indicas, aut nôsti quidem non ex sola Confessione, sed vel ideo magis affirmas, quia etiam certitudinem habes ex Confessione, vel ad narrandum moveris solâ notitiâ Confessionis, quia e. g. quando illud recenses, non meministi, te aliunde etiam comperisse.

802 III. Agis quoque tunc contra sigilli religionem, quando uteris notitiâ Confessionis, vel intra Confessionem ipsam juxta dicenda *Cas. XXIII. num 870.* vel extra Confessionem loquens cum tuo pœnitente, non consentiente, de rebus illis, de quibus non auderes sine ejusdem consensu loqui cum aliis. Tannerus *cit. q. 9. num. 132.* ex communi contra aliquos. Esto loquaris, ut eum consoleris. Sotus apud Dicastillum *dub. 7. num. 143.* nec assentientem, nec dissentientem. Alia est ratio,

803 quando vel intra hodiernam Confessionem loqueris de rebus audiris in Confessione ante mensem, apud te ab eodem pœnitente peractâ, vel statim post finitam, datámque absolutionem mones quidpiam, quod oblitus eras, ut dicam *n. 828.*

804 IV Damnaris Sacrilegii, si dicas: *Cajus est mihi Confessus, sed negavi ipsi absolutionem.* Nam prudenter suspicantur homines, esse ideo negatam absolutionem, quòd Cajus vel attulerit Casum reservatum, vel caruerit proposito emendationis, nisi addas e. g. non absolvi, quia non est compos rationis, vel quia cœpit Confessionem generalem, perfecturus illam primùm cras. Lugo *num. 84.* Quòd si interrogeris, utrùm absólveris hunc, aut illum publicum usurarium, publicum concubinarium, responde: *Functus sum meo officio.*

805 *At ipse reus ultro, & publicè dicit, me negâsse ipsi absolutionem, cur non & ego?*

Resp. Ideo, quia tu, non autem ille, teneris lege sigilli. Nec facit hoc ipso tibi jus prodendi *indirectè* ejus nequitiam, quòd ipse exultet in rebus pessimis. Hinc Lugo *num. 85.* asserit, falsum sentire scribentes, te tunc *licitè* aperire veritatem. Aut si solùm subdas: *Ipse dixit, quòd eum non absolverim.* Si videlicet cum ea conformatione vultûs, oris, oculorum &c. ut audientes facilè intelligant, te indicare velle, quòd talis concubinarius verum dicat, seu dixerit.

V. Ubi moris est, ut tempore Paschali tradantur à Confessario (uti fit in longè plurimis locis, & nunc quoque Constantiæ) omnibus Confessis schedæ Confessionis factæ testes, valde probabiliter negari nequit ob defectum contritionis, integritatis, aut propositi. Diana *cit. Tr. 11. Resol. 22.* Laymannus *num. 8.* & alii contra Bonacinam *p. 4.* Lugon. *num. 87.* & alios, si videlicet, ut fit communiter, ex ejus denegatione deveniri possit in notitiam defectuosæ Confessionis. Rallerus *cit Cap. 9. §. 6.* notans, te dando schedam non cooperari aut mendacio tui pœnitentis, dicturi, se esse absolutum, aut indignæ perceptioni Venerabilis Sacramenti, præsertim si eum moneas, ut abstineat. Excipit Laymannus casum, quo quis simulato animo ad Confessionem accedit, ut vel hæresin tegat, vel infamiam vitet, nam tunc non fit ulla *Sacramentalis* Confessio. 806

VI. E diverso fieri potest, ut pecces contra sigillum dicendo, hunc, aut illum esse tibi Confessum. Si videlicet dicas in ea circumstantia, in qua colligi possit, fuisse factam Confessionem peccati reservati, aut alterius mortalis. Secùs, si hæretico domino quærenti, an suus filius, aut famulus sit tibi Confessus, fatearis, sciens, malè tractatum iri, etsi enim tunc pecces contra charitatem, non tamen contra reverentiam sigilli. 807

VII. At reus violati sigilli existis, si non nomines quidem personam Confessam, ejúsve complicem, attamen ita narres peccata, ut argutissimus quispiam possit devenire in notitiam. Ut quando dicis: *Audivi hodie peregrinum Sacerdotem multis horrendis criminibus coopertum.* Quid si enim quis ex occulto vidit illum Sacerdotem ingredientem, egredientem tuum Confessionale, & vultum probè notavit? Sicut & quando de duobus adolescentibus solitis tibi confiteri loquens laudas eximiè ab innocentia unum, de altero altùm taces. Aut quando duo filii unius civis solent, ut & ipse pater, suas conscientias tibi detegere, & datâ, vel arreptâ occasione dicis: *Quàm innocens, quàm alienus à ludo, quàm frequens in re divina est tuus Petrellus!* nihil memorando de Joannello. Ludov. Beja *in Casibus Lib. 3. Cas. XV.* 808 809

VIII. Idem crimen consciscis, quando ex sola Confessione notum habens, aliquos *parvæ domûs Religiosæ*, *parvi* pagi incolas esse valde flagitiosos dicis: *In hoc pago, in hoc Monasterio sunt aliqui valde scelerati* Nam hoc modo infamatur totum Monasterium, totus pagus, & consequenter illi, qui sua tibi ulcera aperuerunt, infamantur, & pudore afficiuntur 810

coram

coram aliis. Suarez *sect.* 5. Lugo *n.* 83. alii contra Navarr. Henriquez alios. Sicuti & damnandus Abbas, Guardianus, Rector, qui suo Visitatori, Provinciali &c. diceret: *Mei Fratres sunt mihi molesti multiplicibus casibus reservatis.* Turrianus apud Dianam *cit. Tr.* 11. *re-*
811 *sol.* 45. & alii. Si tamen diceres quidpiam tale de aliqua magna urbe, Monasterio 500. aut mille Monachorum, ut olim numerabantur sub S. Pachomio, & etiam Isidoro, posses faciliùs non à sola detractatione, sed etiam à Sacrilegio excusari.

812 IX. Incuso adhæc ego Confessarium vel ita altè (citra necessitatem, aut cum plena advertentia, quæ facilè potest deesse) loquentem, ut præsentes intelligant unum, alterúmve peccatum, vel injungentem renitenti pœnitentiam faciendam coram aliis, si videlicet hi inde conjiciant, Confessum esse grave peccatum. Si autem peccatum erat jam notum aliis, & judicavit Confessarius, pœnitentiam publicam esse necessariam ad satisfactionem aliorum, eámque, ut tenebatur, acceptavit pœnitens, non adest violatio sigilli peccaminosa, quia facta, consentiente pœnitente. Vasquez *q.* 94. *a.* 2. *dub.* 2. latè hoc tractans, & Suarez *d.* 33. *sect.* 6. *absolutè* tradens, quando peccatum est publicum seu notum aliis, fas esse pœnitentiam imponere, ex qua cognoscatur, illum esse Confessum tale peccatum, nisi habeat pœnitens rationabilem causam, cur nolit acce-
813 ptare. Sicut & sine Sacrilegio dices, te huic, aut illi imposuisse pro pœnitentia psalmum *De profundis.* Lugo *num.* 89. Secùs juxta Dianam *Resol.* 31. si dicas, te injunxisse rosarium. Nam in utroque casu manifestas quidem *indirectè* peccatum pœnitentis, sed in primo duntaxat veniale commune, in altero aut mortale, aut certè grave veniale. Quod ipsum ego cum Dicastillo *num.* 123. contra Dianam sentio de psalmo *Miserere.* Non enim injungitur nisi propter unum grave, aut multa venialia peccata.

814 X. Illum quoque damno, qui de suo pœnitente negat, eum esse sibi Confessum adulterium, furtum &c. si neget in ea circumstantia, ut audientes facilè, & verè conjiciant, omisisse ex verecundia damnata. Lugo *n.* 60. Etsi enim tunc non reveles furtum, revelas *essentialem* defectum Confessionis.

815 XI. Damno & illum, qui de aliquo suo pœnitente dicit, vel eum esse spurium, pauperem, eunuchum, si pœnitens dixit, ut declararet suum peccatum. Dicastillo *num.* 51. Vel eum esse Confessum plura venialia, secùs, si solùm dicat: *Est mihi Confessus venialia.* Dicastillo *num.* 50. excusante Navarro *in cap. Sacerdos. Dist.* 6. *De pœnit. n.* 73. dicentem: *Vado ad audiendam reconciliationem Caji, qui suis minutissimis peccatis, ut solet, me onerabit, quia is solùm venialia peccata illius in genere revelat*, inquit Navarrus. Cui si adversaris, adversor & ego. Nemo enim minutissimis peccatis onerat, nisi sint valde multa. Vel illum commisisse hoc, aut illud crimen, dubitans, an sibi revelârit in ordine ad Confessionem, præsumendum enim est in favorem Confessionis, & pœnitentis, ne Confessio reddatur odiosa. Dicastillo *n.* 62. post Suarez, & alios, de quo infrà *n.* 848.

XI. Meritò à P. Fornario *Cap.* 3 scribitur, 816
esse optimum consilium, ut Confessarius nunquam temere (id est, sine justa causa) loquatur de rebus auditis in sola Confessione, adeò ut, quando ad petendum Consilium proponis dubia orta ex Confessione, non dicas, occurrisse tibi ratione Confessionis, sed potiùs quid agendum sit, si fortè hic, aut ille casus contingat.

XIII. Denique inferes, quid censendum 817
de sequentibus sex

Casibus non fictis.

A. Homo Germanus confitetur Italo in Civitate N. tempore Paschali, se fuisse ebrium. Ratus Confessarius, ebrietatem illam contigisse in Quadragesima (evenerat in Bacchanalibus) exclamat aliis audientibus: O Iesu! An sine crimine sacrilegii?

Resp. Non utique. Nec enim nisi grave peccatum poterant sibi imaginari auditores. Narravit mihi de se ille optimus Germanus, nunc Juris Doctor, expresso nomine Urbis.

B. Cùm, me cernente, audivisset cujusdam Confessionem, simul ac eum audivit, 818
venit ad me consulendum de quodam casu Confessionis, & mox accepto consilio reversus pœnitentem absolvit. Quis non videt, hunc fecisse aliquid, ex quo intelligerem, ab illo pœnitente fuisse illud commissum?

Ita scribit, & de se testatur Navarrus *in Cap. Sacerdos. Dist.* 6. *num.* 57. meritò tradens illum B. erràsse.

C. Non revelavit Confessionem, dum, 819
me audiente, dixit: Vado ad audiendam reconciliationem talis, qui suis minutissimis peccatis, ut solet, me onerabit.

Ita censet Navarrus *loc. cit. n.* 73. referens hunc brevem Casum, ego autem censeo, revelâsse propter causam allatam *n.* 815.

D. Confessarius dicit viro Nobili: Tua 820
uxor est omnino prima ex iis, quarum Confessiones, excepi. *Post unum, alterúmve Annum, eidem datâ occasione, & immemor priorum verborum dixit:* Prima, quam confitentem audivi, fassa est mihi adulterium. P. Tannerus *cit. quæst.* 9. *num.* 129. referens hunc Casum, & meritò annumerans Sacrilegis revelationibus.

E. Morio

821 E. Morio Principis flexis genibus aperit Sacerdoti gravia peccata. An cum obligatione sigilli? Hunc Casum retuli *Cas. XI. num. 400. & seqq.* & nunc nego cadere sub sigillum, si fuit planè amens in eo actu, ut quia fassus, quæ certò non commisit.

822 *F. Mulier Peruana videns, sibi inexpiatæ moriendum: quando, inquiebat, abest Sacerdos ignaviâ domesticorum, deponam apud Sanctissimum Ignatium sarcinam noxarum, atque ex suo strato exsiliens, Ignatii papyraceam imaginem deripit è pariete, procumbénsque optime mentis mulier in genua, dat se totam in lachrimas, Beatóque Ignatio quasi præsenti,& audienti, quantum ab ultima pueritia commeminisse potest, noxas omnes exponit. Tum ad eum oratione conversâ.* Impetra, quæso, *ait*, peccatorum veniam, & mox impertire. *Sub hac verba inclinavit caput, quasi exceptura formulam absolutionis, in eóque corporis positu placidissimè animam exhalavit, domesticis ex occulto explorantibus gesta.*

823 Sic refert P. Leopold. Mancinus noster in multùm laudato volumine *de Passione Domini Lib. 2. differt. 5. morali doctrina 3.* inde volens docere, qua solertiâ defectus Sacerdotum, juxta ac Sacramentorum ab ipsismet mortis collu-
824 ctatoribus valeat suppleri. Ego inde infero, nullum ex ea Confessione *Sacramentale* sigillum fuisse enatum, eò quòd Confessio illa non fuerit *Sacramentalis.* Si hic Casus proponeretur Theologiæ Candidatis disceptandus in aliqua concertatione literaria, non deforent ingeniosis argumenta speciosa, quibus probaretur, definitionem Confessionis *Sacramentalis* convenire illi, ut ita loquar, papyraceæ, quam idcirco quoque nego esse *Sacramentalem*, quia cùm sit rarissimum, ut quis rei inanimæ, aut alicui cœliti confiteatur cum intentione *Sacramentali*, non videtur Christus Dominus voluisse comprehendi sigillo, aut definitione Confessionis *Sacramentalis*, casus enim tam extraordinarii non solent cadere sub Regulas comunes, ut liquet ex variis pronuntiatis jureconsultorum usurpatis etiam à Theologico Senatu.

825 Quæritur III. *An & quomodo liceat cum facultate pœnitentis loqui cum illo, aliisve de peccatis in Confessione cognitis?*

Resp. I. Non peccas in hac Confessione loquens cum tuo pœnitente de peccatis auditis in alia ejusdem pœnitentis Confessione, si judices, expedire ad illum meliùs curandum, esto pœnitens non faciat tunc ullam mentionem
826 præteriti peccati. Ita docui, ac ratione, autoritatéque contra Fagundez, & Dianam probavi *in Theolog. Iurid.-Moral. Cap. 37. n. 29.* ac declaravi exemplo pœnitentis, qui ante Annum est tibi confessus, se carnalem copulam habuisse cum sorore Berthæ, hodie autem indicat tibi in Confessione, se velle post octiduum ducere Bertham, nihil memorans de priore fornicatione cum ejus sorore. Et nonne 827
optimi quique Confessarii dicunt recidivis, de quibus egimus *Cas. XVI.* quandoquidem toties, proh dolor! relabimur in peccatum, & nihil profuerunt priora remedia, volumus inposterum adhibere ista. Vel: *poteris, si placuerit, adire alium Confessarium, fortè juvabit meliùs, quàm ego.* Vide Dicastillum *dub. 6. n. 90.* latè hoc explicantem, nec dubita de hac nostra doctrina, quam etiam approbat recentissimè Christoph. Haunoldus noster *in Theolog. Scholast. Lib. 4. Tr. 4. num. 1033.* confirmans praxi, qua solemus suadere pœnitentibus, ut constanter utantur uno, eodémque Confessario.

II. Nec peccas, quando statim, finitâ Confessione, & datâ absolutione, aliquid circa illam addis, aut significas pœnitenti, quod oblitus fueras. Lugo, Tannerus *n. 132.* & alii contra Dianam *cit. Tr. 11. Resol. 19.* & Fagundez, nam *moraliter* non censetur fieri extra Confessionem, quod in continenti fit. Dicastillo *n. 92. & 93.* fusè. 828

III. An, & quomodo liceat extra Confessionem loqui cum pœnitente de defectu commisso in Confessione aliquamdiu antè peracta, exposui *Cas. XVI.* 829

Nunc autem observo, esse longè non modò communiorem, sed etiam veriorem opinionem, quam inter Theologos P. Suarez *cit. Disp. 33. sect. 5. n. 8.* & inter Jureconsultos Covarruvias *in 4. Decretal. Part. 2. Cap. 8. §. 11. n. 34.* optimè probant, posse pœnitentem ex gravi causa dare suo Confessario licentiam manifestandi etiam alteri suum peccatum, sicuti probo in Quinario *Tr. 5. Cap. 42. n. 154.* contra Sotum & alios, eò quòd sigilli obligatio sit inducta directè, & immediatè in favorem pœnitentis, esto sit principaliter institutum in reverentiam Sacramenti. Et quamvis communiter loquendo non queat aliquis renuntiare privilegio concesso in favorem publicum. Sotus, Angelus, alii apud P. Suarez *loc. cit. n. 5.* id tamen tunc solùm est verum, quando concessio vergit in incommodum, & probrum publicum, sicuti revera redundaret in tale probrũ si Clericus aliquis privatus se sisteret Judici sæculari singulariter in causa criminali. Excusaretur faciliùs, si in merè civili, siquidem pluribus id locis est usu receptum.

IV. Potiore jure fas est cum licentia pœnitentis sermocinari cum eo de peccatis pridem cognitis in Confessione. Tannerus *num. 125.* post S. Thom. contra Scotum, quia obligationi sigilli potest renuntiare pœnitens, utpote instituti in ejus gratiam, vel integrè, vel principaliter. Debet autem licentia esse *libera, & expressa*, nec enim sufficit vel *coacta*, vel *in-* 830

interpreta-

terpretativa, ut notant communiter DD. dissentiente apud Dianam *Resol. 32.* quoad *interpretativam* Jacobo de Graffiis, in eo casu, quo ea revelatio est utilis pœnitenti. Ratio communis responsionis est, quia alioqui nimis multi imprudenter, ac falsò præsumerent, adesse *tacitam*, seu *interpretativam* licentiam pœ-
831 nitentis. Censetur autem pœnitens dare licentiam *expressam*, quando ultro ipse interrogat Confessarium, vel loquitur illi de rebus detectis in Confessione. Lugo *cit. Disp. 23. n. 131.* & Dicastillo *Disp. 12. num. 76.* dicens sufficere, quòd ex signis, & circumstantiis constet expressè, *moraliter loquendo*, dari facultatem, ut si dicat Confessario coram aliis: *Tu scis quid dixerim tibi tali, & tali die, si fortè sis oblitus alicujus circumstantiæ, poteris mihi revocare in mentem.* Exprimente etiam Lugone, esse nimiam cautelam aliquorum, qui, ad magis ostendendam fidelitatem sigilli, petunt in tali casu *expressam* facultatem.

832 V. Potest pœnitens prædictam facultatem dare non modò extra Confessionem, ut omnes fatentur, sed etiam intra Confessionem, tribuendo tunc Confessario jus, ut extra Confessionem, manente sigillo Confessionis, possit Confessarius notitiâ uti ad hunc, aut illum effectum. Suarez *sect. 5. num. 5.* cum aliis communiter, adversùs Scotum, & Durandum. Cùm enim sigillum sit inductum in favorem confitentis, ut dixi paulò antè, potest hunc favorem ampliare ex honesta causa, aut restringere pro lubitu nec fit ulla irreverentia Sacramento, præsertim si sponte consentit pœnitens. Cæterùm quando pœnitens loquitur extra Confessionem cum Confessario de peccatis manifestatis inter confitendum, tunc nec ipse Confessarius, nec, quibus iste narrat, obligantur lege sigilli *Sacramentalis*, sed tantùm naturalis, quia revera Confessarius propriissimè dicetur cognovisse illa peccata extra Confessionem. Lugo *num. 133.* nisi fortè pœnitens illam repetitionem fecisset in ordine ad aliam Confessio-
833 nem. Sicut autem, quando in ipsa Confessione dedit pœnitens licentiam Confessario loquendi extra Confessionem de auditis in illa, potest eam licentiam pro lubitu revocare, ita vice versâ, quando extra Confessionem dedit facultatem, eámque acceptavit Confessarius, spoliavit se jure revocandi. Laymann. *n. 16.* post Suarez *d. 3. sect. 5. n. 7.*

834 Et censetur dedisse prædictam licentiam, etsi non narret totam facti seriem, de qua loquendi jus facit. Sufficit, modò indicet verbo illud factum. Lugo *num. 136.* contra Vasquez rectè contra eundem negans, requiri licentiam complicis eo singulariter casu, quo nequit pœnitens se satis aperire, aut sibi prospicere sine complicis nominatione. Vide etiam dicta
835 *Cas. V num. 244.* Denique etsi pœnitens Confessus sit per interpretem, audientibus aliis, non tamen ideo censetur his concessisse facultatem loquendi inter se, multò minùs inter alios, de peccatis auditis. Diana *resol. 23.* contra Medinam, & Henriquez *Lib. 3. de pœnit. Cap. 21. num. 1.* negantes, peccari ab iis contra sigillum.

VI. An, & quatenus liceat ex pœnitentis voluntate permissiva corrigere complicem ipsius, dixi *Cas. V. n. 254.* 836

Quæritur IV. *Quanta sit obligatio sigilli, & quæ pœna statuta in violatorem?*

Resp. I. Licèt fractio sigilli possit aliquando esse culpa solùm venialis ob defectum advertentiæ, attamen nequit cum ulla probabilitate negari, quin sit per se mortalis, etsi per illam reveletur solum peccatum veniale. Lugo *num 70.* subdens tamen, non videri damnandum mortalis culpæ, qui revelat aliquid ex Confessione cum valde remoto, & levissimo periculo manifestationis. Verùm non libenter hìc laxo cujusquam linquam.

II. *Est certum, obligationem sigilli tantam esse, ut in nullo casu, & propter nullum bonum, etiam pro tuenda tota Republica ab ingenti malo temporali, aut spirituali, violare illud liceat.* 837 Sic loquitur expressè Suarez *De Pœnit. Disp. 33. sect. 1. num 2.* de ipso Confessore, at volens *Sect. 4.* id ipsum intelligi de omnibus sigilli religione obligatis, ut patet ex Rubrica, atque addens, & omnes Theologos contra unum Altisiodorensem ita sentire, & à S. Thom. *in 4. d. 21. q. 3. a. 1.* contrariam opinionem vocari temerariam. Ego autem censeo, esse hac saltem ætate etiam scandalosam, licèt non ignorem, in uno, alterôve casu partim à quibusdam Theologis, partim à celebribus Canonistis teneri contrarium illi doctrinæ communissimæ, & rigidissimè observandæ. Cujus potissima ratio est, quia nisi Christus Dominus institutioni hujus Sacramenti, seu præcepto difficillimò sanè de omnibus peccatis mortalibus confitendis addidisset vel *implicitè*, vel *explicitè* istud lenimen de tanta Religione sigilli, pauci omnino in comparatione aliorum adduci possent ad manifestanda omnia sua peccata.

P. Martinus de Esparza *Lib. 10.* sui Cursûs Theologici *quæst. 104.* postquam *art. 4.* scripserat cum multis aliis, quorum verba describo in altera, seu Monachiensi editione Quinarii *Tr. 5. Cap. 42. num. 246.* in longissima hac de re Append. *lit. n. In nullo prorsus imaginabili Casu* fas esse citra expressam facultatem pœnitentis revelare ullum illius peccatum, leniturus severitatem tam rigidæ prohibitionis ita sapienter occurrit mirantibus illam eandem severitatem *art. 1. ad 3.* Non videntur satis „ consideràsse, aut penetràsse naturam notitiæ „ Sacramentalis, ejúsque discrimen ab aliis or- „ dinatis ad fines naturales, quibus perdura vi- „ detur, & irrationabilis doctrina de obligatio- „ ne, & amplissima, & incompensabili sigilli „ Confessionis. Pro tollenda autem ea seu ad- „ miratione, seu abominatione, ponantur in- „

„ primis

„primis ob oculos mendacium, & hæresis externa, occisio innocentis (directa) & similes actiones illicitæ pro omni eventu ex omnium consensu, absque exceptione casuum similium casibus objectionis. Quidni autem tantundem tribuatur sigillo Confessionis, usque adeò necessario pro facilitate salutis animarum. Ad quæ roboranda perquam sagaciter simul & sapienter adducit cilia.

838 Itaque graviter errârunt Hostiensis Joan. Andr. Anchar. & ipse Abbas Panorm. dum referente, & meritissimè improbante Covarruviâ *in Epit. De Matr. Part. 2. Cap 8. §. 12. n. 23.* docuerunt, fas esse, detegere malum perdendi Rempublicam propositum, quod quis est Confessus sine animo desistendi. Non etiam audiendi Gabriel, Dominicus Sotus, & pauculi alii, rati, quando nequit Confessarius suum peccatum integre confiteri sine fractione sigilli, præsertim in articulo mortis, & quando ille Confessarius est scrupulosus, fas esse frangere.

839 Multò minus fidei meretur ille, cujus Liber est Anno 1665. damnatus à Congreg. Indicis, quique, (ut Jesuitis summam, quam potest, invidiam conflet,) non erubescit scribere, tradi à Jesuitis doctrinam *scandalosam, erroneam, hæreticam, atheisticam, & perniciosam, dispositam ad subvertendum universum orbem, exscindenda regna, & evertenda imperia*: dum scribunt, esse *traditionem Ecclesiæ, & aliqui de fide, quòd nullo prorsus casu liceat sine facultate pœnitentis revelare peccatum auditum in Confessione sola.*

APPENDIX COTONANA.

Huic veste Religiosâ tecto, à penna Religiosa malè instructo calumniatori prævire exemplo illi, de quibus in vita nostri P. Petri Cotoni, nostram Societatem id temporis quà sustentantis, quà etiam attollentis in Gallia, *Lib. 2. Cap. 8.* Petrus Roverius noster mandavit posteritati ea, quæ repræsento cum solidissimo fundamento adversùs Pseudopoliticos & Pseudotheologos.

b „Hoc ipso tempore, *inquit Roverius*, quo Cotonus erat gratiâ apud Regem (*Henricum IV.*) quotidie magis ac magis confirmatâ, malevoli quidam, ac parùm certò Catholici, ut Cotono invidiam in Aula pararent, odiosissimam quæstionem: *An liceat insidias contra Regum incolumitatem structas, si per Sacramentum pœnitentiæ agnitæ fuerint, aperire*, in circulis, ac colloquiis ingerunt: aures quin etiam Regis, & Ducis Bullionii, qui in Aula adhuc hærebat, sermonibus ejusmodi obsident, adeóque rem urgent, ut inambulans aliquando Rex cum Bullionio accersitum ad se Cotonum interrogaret: *Si quis contra Regis vitam quidpiam se machinari in Confessione Sacramentali ipsi aperuisset, numquidnam esset, quod ipsum prohiberet, rem Regi secretò renuntiare.* Esset enimverò, inquit Cotonus, Religio Sacramenti, quæ tota collaberetur, si vel minima labefactandi secreti via esset aperta. Si enim Regis incolumitas, fateor, Regni bonum, sed tamen humanum, ac divino minus, satis justa causa esset secreti relaxandi, multò certè id justius divini honoris, protegendi gratiâ faciendum esset. Atqui hac semel patefactâ portâ, quidquid ab homine peccati designari Sacerdos in Confessione agnoverit, id videlicet ne divinus lædatur honor, qui nunquam peccato non læditur, non erit secretò habendum. Jam cum secreto Sacramenti potiùs, quàm honori suo cautum esse Deus voluerit, ut ad ejus utilitates homines prolectaret. Grave sanè videri non debet quòd eidem secreto Regum postposuerit incolumitatem. Addidit sub hæc, ne Regum quidem incolumitati satis provisum fore, si ejus causâ Confessionis arcanum effringeretur. Postquam enim id inter homines constaret, nemo eorum, qui perniciem Regibus machinaretur, adeò desiperet, ut vel Confessionem institueret, vel de eo scelere, quod tanto suo periculo statim enuntiandū sciret, verbum in Confessione faceret. Ita dissuasor deesset tanto sceleri, qui alioqui præstò esset in Confessione, si spe secreti scelus suum detegere nefarii proditores auderent. „ c

Hæc ille cùm disertissimè disseruisset. *Tu ergo*, inquit Rex, *enixè dissuaderes*? Sanè, inquit Cotonus, quàm possem maximè. Nec illud tantùm, sed impunitatem etiam illi à Rege conarer impetrare, si prodere seipsum, scelerísque socios extra Confessionem in animum induceret. Si id non auderet, lege Sacramenti adigerem, non tantùm ut ipse à sceleris cogitatione procul abscederet. Sed etiam socios terrore omni intentato arceret. *Quid si* addidit Rex, *vel tu illi, vel ille aliis non persuaderet? Scelus videlicet perfici sineres*? Nequaquam, respondit Cotonus. Sed corporis mei objectu vulnus vel exciperem, vel impedirem. *Túne*, inquit Rex, *mihi intentatum vulnus exciperes*? Non vulnus, inquit ille, sed mortem excipere millies malim, quàm ut Regio corpori malè eveniat, arrisit Rex, & placidè quæstioni modum imposuit. Quæ in tam lubrico, atque inter veritatem & pietatem adversùs Regem tam ancipiti loco, solicitum interim Cotonum habuerat non parùm. Hactenus Roverius. „ d

III. Itaque Confessarius, à quocunque interrogatus de auditis in Confessione, debet etiam cum periculo mortis dicere: *Nihil ejusmodi audivi unquam ex illo.* Subaudiendo: Nihil audivi, *ut tibi, aut alii referrem*, aut aliquid simile. Verbo, fas est tibi, uti quibuscunq; æquivocationibus, aut restrictionibus mentalibus, quas judicas opportunas ad tegendam Confessionem, & quæ, si jungerentur illis verbis exteriùs: *Nihil audivi*, facerent exteriùs verum sensum. 840

Sed

841 Sed Judex hæreticus dicit: *Tu callide nequam uteris æquivocatione.* Subde: *Deus est mihi testis, me nullâ, nullâ, prorsus nullâ uti*, id est: *Illicitâ.* Seu *ullâ Græcâ, vel Hebraicâ, &c.* Cave autem dicas: *Nefas est mihi revelare, quæ excepi in Confessione.* Sic enim videberis jam *indirectè* indicare, esse tibi rem illam non ignotam. Lege de hoc argumento Patrem Dicastillo fusè illud exequentem *cit. Disp. 12. dubit. 7.* Nec dubita, quin sint in summa necessitate licitæ ejusmodi locutiones cum iniquo homine. Secùs extra aliquam necessitatem, quemadmodum demonstro, & declaro *in Alphab. Quadrupl. Part. 2. Cas. XVIII. n. 618. & seqq.* His junge ea, quæ *in Quinario Tract. 5. Cap. 42. n. 197. & seqq.* dissero circa casum homicidæ proditi à suo Confessario, absoluti verò à Senatu Tolosano.

842 IV. In *Cap. Sacerdos. De Pœnit. dist. 6.* statuitur, ut Confessarius, qui fregit sigillum, deponatur in perpetuum, & perpetuò peregrinetur. At *in Cap. Omnis utriusque. De Pœnit. & remiss.* ut in Monasterium perpetuum compingatur. Hac autem pœnâ afficiendum esse Confessarium, non autem alios, tradit Lugo *cit. Disp. 23. n. 147.* testantúrque Majolus, & Felicianus *Cap. 14. De degradat.* quandoque tales garrulos Confessarios plecti capite. Quod supplicium judico, aliquando esse justissimum.

843 Quæsivit autem nonnemo hinc distans spatio facilè septem, vel octo dierum primò. *An esset excusandus judex Ecclesiasticus, qui puniverat solùm mulctâ pecuniaria, etsi gravi, Parochum, qui pro concione cum iis circumstantiis objurgârat duos, ob peccatum ipsi ab iis non ita pridem detectum in Confessione, ut plurimi ex auditoribus facilè intellexerint, quosnam ille designaret, qui etiam toti fuerunt in ruborem dati, quando audivère loquentem suum Parochum?*

Quæsivit secundò. *An pœna frangentis sigillum sit arbitraria?*

844 Resp. Ad hanc quæstionem utramque breviter. 1. Pœnam non esse omnino arbitrariam casu, quo *directè*, plenè deliberatè manifestatur cum rubore, aut damno pœnitentis peccatum, in secreto *Sacramentali* cognitum. Ratio est, quia, *per se loquendo*, nequit inferior judex pœnam à suo Superiore statutam commutare pro arbitrio in aliam. 2. Pœnam reclusionis in claustro non videri posse facilè hac ætate redigi ad praxin. 3. Non satis constare, utrùm illæ pœnæ sint statutæ in eos quoque, qui solùm *indirectè*, & ex zelo animarum, licèt indiscreto, violant sigillum. 4. Illa mul-

845 cta pecuniaria fortè fuit tanta, ut quivis prudens judicaret, fuisse gravissimam respectu personæ. Ergo potuit esse sufficiens, præsertim in homine cæteroqui valde bono, qualis an fuerit ille, de quo Casus, ignoro. Et verò testatur Maranta *in speculo P. 4. d. 1. num. 65.* hodie *omnem* pœnam, etiam à jure determinatam, esse ita arbitrariam judici, ut possit eam minuere, vel augere ex causa, & singulariter, quando quis ultro seipsum prodit, sicuti ex eodem Maranta, atque aliis aliquando respondi in causa, qua sæcularis Magistratus mihi ignotus nolebat ullatenus esse contentus pœnâ etiam pecuniariâ, quam judex Ecclesiasticus indixerat nescio cui Parocho, nescio ob quod delictum, injunxerat tamen.

V. Quando Confessarius loquens de rebus auditis in Confessione asserit, se facultatem habuisse à pœnitente, multi *absolutè* asserunt, incumbere ipsi onus probandi. Negant *absolutè* alii, aliis distinguentibus. Judex, ad quem deferetur ejusmodi casus, consulat vel P. Franciscum Suarez *Tom. 4. in 3. Part.* seu *De Pœnit. dist. 33. sect. 8.* vel Cardinal. de Lugò *De Pœnit. Disp. 23. sect. 5. n. 149.* vel Dicastillum *dub. 3. n. 63.* vel Ignatium Lopez (miror vocari ab his tribus Doctoribus, quorum fidem secutus sum in quatuor prioribus Editionibus Bernardum Diez) *in pract. crim. Cap. 109. n. 4.* ubi censet, quando Sacerdos est probatæ vitæ, esse ipsi credendum asserenti, se locutum ex licentia *expressa* pœnitentis. Vel denique P. Ludovicum Scildere *De Princip. conscient. Tract. 6. § 3. n. 49.* breviter, & pulchre disserentem de hac re. 846

VI. Lege, si placet, quæstionem à nullo, quem legerim, discussam, quam ventilo copiosè *in Theol. Jurid. Moral. Cap. 42. sect. 7.* edita *Anno 1670.* & copiosiùs in hac ultimâ editione: *An, & quomodo liceat instituere inquisitionem in illum Confessarium, qui dicitur evulgâsse aliqua, quæ non potuit nosse, nisi ex Confessione?* Ratio dubitandi est, quia talis Confessarius, si caret facultate pœnitentis, non poterit fateri judici suam criminosam garrulitatem, alioquin iterum frangeret sigillum, & illi, qui ipsum audierunt revelantem, nequeunt sine scelere loqui de peccato revelato, ut dicam paulò pòst. Ergo frustra, imò sacrilegè inquireret judex. 847

VII. Obligationem sigilli oriri ex sola, & omni Confessione *Sacramentali*, jam dixi suprà ex omnium sententia, adeóque emergit illa obligatio etiam ex *invalida* Confessione, ut quando Confessarius caruit jurisdictione, aut pœnitens vero emendationis proposito. Vel noluit confiteri, quæ verè tenebatur, & ideo dimissus fuit absque absolutione, &c. Repete definitionem Confessionis *Sacramentalis* allatam suprà *Cas. I. n. 9. & hoc Cas. XXII. n. 783.* & adde ex P. Scildere *loc. cit.* Confessarium dubium, utrùm aliquod crimen v. g. proditionem (utor exemplo ipsius, & verbis) civitatis imminentem audierit sub sigillo *Sacramentali*, an verò tantùm sub *naturali*, nullo unquam casu id revelare posse, quia talis dubius est, an teneatur ex illo secreti præcepto, quod nunquam cessat, neque dispensationem admittit, cujus obligatio per consequens tolli nunquam potest per potestatem huma- 848

Bbbb nam,

„nam, in quo casu semper amplectendum est „id, quod est tutius. Ita Scildere referens pro se Reginaldum *in praxi*, *Lib. 3. cap. 2. n. 7.* Bonacinam *De Sacram. Disp. 5. q. 6. §. 5. p. 2. n. 4.* post Dicastillum suprà *n. 817.* contra P. Bardi *De conscient. discept. 6. cap. 11. p. 4. §. 11.* cujus opinio habet plus *speculativa*, quàm *practicæ* probabilitatis.

849 Quæritur V. *Quas personas obliget sigillum?*

Resp. Duo sunt certa circa hanc quæstionem: alia valde incerta. 1. Certum est, Confessarium legitimum teneri propriè dicto sigillo, adeò ut etiam tunc tenearis, quando tibi nihil tale cogitanti occurrit moribundus, & dicit: *Accuso me de hoc, aut illo peccato. Absolve me.* Lugo *n. 44.* Dicastillo *n. 32.* subdens tamen, te non teneri, si quis tibi invito, & prorsus nolenti attendere, detegat cum *Sacramentali* intentione peccatum aliquod. 2.
850 Itidem certum est, alias quasdam personas, quibus innotuit Confessio, arctari strictissimâ Lege silentii, ita ut mortalissimè peccent, si quid manifestent. Dubium autem est, an ullus planè horum talium oneretur obligatione sigilli *Sacramentalis* propriè dicti, an verò solùm *naturalis*, & ita naturalis, ut nullo casu desinat illa obligatio contra voluntatem pœnitentis, an verò in casu summæ necessitatis desinat obligare. Est autem singulariter quæstio. 1. De interprete. 2. De Superiore, ad quem delatus est casus reservatus. 3. De illo, quem ex permissu pœnitentis consuluit Confessarius. 4. De eo, qui vel casu, vel nequiter audivit detegentem hoc, aut illud peccatum Confessario. 5. De eo, cui Confessarius revelavit alterius Confessionem sine hujus ulla li-
851 centia. Et verò Tannerus *Quæst. 9. num. 133.* post S. Thom. *in Supplem. quæst. 11. art. 3.* & alios apertè inficiatur, quemquam, excepto Confessario, teneri Lege sigilli *Sacramentalis* propriè dicti, eò quòd solus Confessarius sit propriè minister hujus Sacramenti. Alii, ut Suarez *Disp. 33. Sect. 4.* & Cardinalis de Lugo *cit. Disp. 23.* existimant, omnes, quos enumeravi, constringi Lege sigilli propriè dicti, atque universim omnes, ad quos *mediatè*, vel *immediatè* pervenit notitia Confessionis citra consensum pœnitentis, ut loquitur Fagund. Layman. *Cap. 14. n. 17.* & Sanctgallenses *Tom. 10. Fol 284.*

852 2. In praxi parum (si abstrahas à crimine sacrilegii, quod certò incurrunt, qui sigillum frangunt illicitè) referret, utram prædictarum sententiarum sequereris, si omnes cum Tannero, & Valentia, & quibusdam aliis sectatoribus *primæ* sententiæ sentirent, illam Legem *naturalem*, qua solâ putant teneri ejusmodi homines, obligare prorsus inviolabiliter, & sub reatu sacrilegii. At verò, quia Vasquez, & Hurtadus apud Dianam *Part. 5. Tract. 11. Ref. 11.* itemque Medina censent, posse ab aliquibus eorum, quos esse sigillo obstrictos dicemus paulò pôst, revelari, ob gravissimum malum avertendum, ideo plurimùm refert ad praxin, utrâ sis opinione prorsus imbutus.

Ego defendo sententias severiores in hac 853 materia, ob rationem indicatam *Cas. VII. n. 322.* & proinde obligo, non sine maxima autoritate ad sigillum *Sacramentale* sequentes. 1. Illum, qui fingens se sacerdotem excepit Confessionem. P. Suarez *cit. dist. 33. sect. 2. n. 3.* & consequenter Prædicantes, de quibus *n. 778.* si finxerunt, se pollere potestate remittendi peccata, & hac intentione aperuerunt iis sua crimina illi duo Rei. Consequenter quoque il- 854 los Galeatos, hastatos, mirificos Confessarios, quos produximus in fronte hujus *Tractatûs*, si quidem, & putârunt se in absentia sacerdotis posse absolvere, & alii fuerunt iis Confessi cum intentione *Sacramentali*. P. Hurtadus *difficultate.* 3. Diana *Resol. 13.* & consentit Suarez *loc. cit.* dissentiente Dicastillo *n. 30.* cum aliis. 2. Interpretem, ut fert longè communior 855 opinio contra non paucos, quorum doctrina cùm sit probabilis, ideò etiam probabilior evadit illa aliorum, qui negant, &, me judice, rectè, quemquam in ullo casu, nisi quo nequiret elici contritio, obligari confiteri per interpretem. 3. Illum, qui legit chartam, in qua erant scripta peccata pro Confessione. Diana *Resol. 27.* cum multis contra P. Tannerum, P. Laymannum, aliósque. Nam illa scheda nimis 856 propinquè se habet ad Confessionem *Sacramentalem*, éstque quasi jam inchoatio illius. Quare non assentior Sanctgallensibus post Layman. innuentibus *Fol. 287.* posse quandoque talem schedam revelari ad servandam innocentis vitam.

Quod autem addit Layman. *Cap. 14. n. 19.* 857 & Sanctgallenses *loc. cit.* peccare solùm venialiter, qui talem schedam legit, quando est *moraliter* certus, contineri in ea solùm peccata venialia, & proinde nec peccari, nisi venialiter, vulgando talia aliis, ego cum Diana *Part. 3. Tr. 4. Resol. 112.* non admitto, quia vix est, qui non ægerrimè ferat talem lectionem, talem evulgationem. Unde nec credo, esse licitum 858 colligere, & conjungere fragmenta chartæ ejusmodi laceratæ à pœnitente; colligere, inquam, cum intentione legendi. Nullo enim probabili argumento probari potest, illam lacerationem, & projectionem in publicum esse signum dantis publicam potestatem legendi. At valde bonâ ratione probatur, neminem, etsi valde labilis memoriæ, teneri ex charta confiteri, ut permulti contra alios docent.

4. Illum, quem Confessarius cum facultate 859 pœnitentis consuluit in materia peccaminosa in ordine ad Confessionem jam cœptam perficiendam. Sicut Superiorem, quem Confessarius convenit pro absolutione à reservatis. Diana *Part. 5. Tract. 11. Ref. 12.* cum multò communiore, & loquendo de Superioribus Societatis

tis dicitur hoc apertè in Ordin. General. *Cap. 6. §. 3.*

860 5. Illum, qui vel casu, vel deditâ operâ auscultans audivit unum, aut plura peccata confitentis.

6. Illos omnes, quibus iniquè revelavit Confessarius materiam Confessionis, adeò ut si talis publicè pro concione detegat *directè*, vel *indirectè* peccatum alicujus, sicut *indirectè* revelavit ille, de quo suprà *n. 843.* ii, qui tali publicæ revelationi, & concioni interfuerunt, illicitè loquantur inter se de tali peccato, sicuti autoritate Doctorum exqressè ostendo *in The-*

861 *ol. Iurid. Moral.* seu *Tractatu quinto Quinarii Cap. 42. n. 196. Sect. 7.* Nam pro certissima Regula, ut inquit P. Palaus *Tract. 23. p. 19. §. 3.* tenendum est, omnes illos, qui licitè, vel illicitè, mediatè, vel immediatè audierunt aliquam Confessionem *Sacramentalem*, ligari Lege sigilli. Plura hanc in rem vide eâdem *sectione septimâ*, in qua operosè discutio dubium de judice inquirente in famam & testes vulgantes esse à Confessario vulgatum certum crimen pœnitentis A.

862 7. At verò ipse pœnitens nullo modo tenetur Lege sigilli *Sacramentalis*, quidquid nonnulli in contrarium scripserint, rati, cadere sub sigillum ea, quæ facit, aut dicit pœnitenti Confessarius. Obligatio sigilli oritur ex Confessione pœnitentis, non autem ex verbis Confessarii ad pœnitentem directis. Attamen mortalissimè peccant, qui Confessarii verba, aut facta peccaminosa evulgant cum ejus notabili infamia. Secùs, si coram Superioribus in ordine ad correctionem necessariam. Aut si sit casus apertæ hæresis, vel solicitationis ad venerem, juxta dicta suprà *n. 578.*

Quæres denique, quid censendum de hoc

Casu Paschali?

863 *ANonymus Parochus tempore Paschali advocat in templum pueros septennes, octennes, exploraturus, an sint usu rationis sufficiente præditi ad percipiendam absolutionem: quare jubet omnes adgeniculari ante suam sedem Confessionalem, examinátque singulos, audientibus aliis, circa mores, & peccata. Quæritur, quid censendum de illo?*

Fui ipsus ego, ni fallor, abhinc Annos sex & sexaginta sic examinatus à jam seniculo Parocho, cui det Deus requiem æternam.

864 Respondet Cardinalis de Lugo *n. 42.* post Navarrum *in Ench. Cap. 8. n. 13.* ejusmodi Parochos nequire excusari à mortali sacrilegio, tum quia Sacramento abutuntur ad risum, & jocum, tum quia peccata, quæ narrantur, exponunt periculo revelationis. Assentior his Doctoribus, si Parochus intendat absolutionem prudentulis impertiri immediatè solùm propter manifestationem delictorum, quam faciunt, aliis audientibus. Si verò Parochus solùm inde velit expiscari discretionem judicii, & cognito ex modo recensendi, aliisque circumstantiis adesse judicium sufficiens, advocet hunc, aut illum ad ipsam sedem Confessionalem, ac rursum quærat, *an verè commiserit illa peccata, & doleat &c.* existimo excusari posse, siquidem jam priùs erant pueri informati, narrationem factam ante Confessionale non esse Christianam Confessionem, sed solùm examen. Hæc dixerim in defensionem illius, qui me Christianum fecit.

CONFESSARIUS NOTITIA SIGILLI UTENS.

CASUS XXIII.

Cautum reddens.

SUMMARIUM.

Casus anceps de usu notitiæ Confessionis. 865.
Illicitè uteris intra ipsammet Confessionem notitiâ Confessionis cum molestia pœnitentis inutili. 870.
At licitè ad omnes actiones, non adferentes pœnitenti incommodum. 872.
Non est verum, quòd Confessarius teneatur in omnibus se gerere perinde, ac si nullam Confessionem unquam excepisset. 874.
Non tenetur tamen, ob res auditas in Confessione, quidquam agere, vel omittere, ad quod non obligaretur, si nullam Confessionem unquam audisset. 875.
Peccant Concionatores dicentes, se hæc, aut illa audisse in Confessione, esto absit certò omne periculum revelationis. 878.
Omnis Confessionis usus ad gubernationem est illicitus *Superioribus Regularibus. 880.*
Sicut, & generatim omnis, qui Confessionem reddit odiosam. 881.
Parvitas materiæ an possit excusare à mortali usum illicitum notitiæ, si fiat sine ulla manifestatione pœnitentis? 887. & seqq.
Deducuntur ex dictis de licito *&* illicito *usu notitiæ viginti quatuor corollaria. 888. & seqq.*
Singulariter, an peccârit Superior, de quo n. 865. fuit actum? 888.
Et quid circa suffragia, Sacramentorúmve administrationem liceat, respectu pœnitentis, aut ejus complicis? 891. & seqq.
Et quando ex Confessione tua intelligo, aliquem in confuso esse raptum in carcerem, & quæro postmodum nomen captivi? 903.

Et proditionem imminentem Reipublicæ? 895.
Et quando non possum sine pudore Confessi, aut complicis declinare vel evacuationem poculi venenati? 908.
Vel insidias mihi structas? 911.
Aut quando cum pudore pœnitentis invehor, occasione Evangelii, inter concionandum in peccatum auditum in Confessione? 915.
Aut quando loquentem de peccatis aliquorum è certa communitate interrogo, quidnam dicatur de hoc, aut illo meo filio Confessionis? 920.
Aut quando dico, hunc, aut illum fuisse mihi confessum per decem horas continuas? 923.
Aut quando revelo votum castitatis cognitum ex sola Confessione? 931.
Aut quando committo aliquid ex quatuordecim multùm particularibus punctis, de quibus quidam Theologus scripsit ad autorem hujus Tractatûs? 934. *& seqq.*
Aut an denique non deliquerim, dum in hoc Tractatu toties, quà implicitè, *quà etiam* explicitè *dixi, me in excipiendis Confessionibus hac aut illa animadvertisse?* 951.

865 *ZAmorinus, cum bona pœnitentis venia, cupiebat, ratione casus sibi per Confessionem delati, consilium ab alio petere. Dat tamen pœnitens ita potestatem, ut Confessarius non id petat à sui Ordinis Superiore. Accidit tamen alia de causa, ut conveniat Superiorem is, à quo consilium petitum, & verbis dubiis suspicionem movet Superiori de admisso aliquo crimine à quodam subdito, instat ille, & cupit scire, ut remedium facere possit, & ita crimen intelligit, quod is occasione consilii intellexit. Petit ergo Superior ille auxilium à majore Superiore, quia ipse mederi non potuit inferiori. Is adhibet remedium. Hæc omnia fundamentum in Confessione habent.*

866 *Quæritur, quid quisque horum peccàrit, aut bene, maléve egerit? Dum R. V. nuper Theologiam Iuridico-Moralem lego Cap. 42. Sect. 7. & seqq. excitor ad exquirendum ipsius judicium de hac duplici quæstione.*

867 Sic ad me scripsit 8. Septemb. Anno 1661. quidam seu Prior, seu Guardianus celeberrimi Ordinis Religiosi. Ad quam utramque quæstionem respondendum est partim ex iis, quæ *in Casu præced. n.* 849. *& seqq.* dixi de personis obligatis sigillo *Sacramentali*, partim ex iis, quæ Doctores solent tradere de *licito*, aut *illicito* usu notitiæ, quam quis hausit *mediatè*, vel *immediatè* ex alicujus Confessione *Sacramentali*. De hoc usu *directè* differam hoc ultimo Casu; adeóque disquiram, an is, qui cognovit quidpiam *mediatè*, vel *immediatè* ex sola alterius Confessione, *licitè* aliquid faciat, vel omittat, quod cœteroqui non facturus, non omissurus erat? Omnes quidem explanatores Sacramenti Pœnitentialis edisserunt hanc materiam, 868
sed solùm sub schemate Confessarii, quærentes, an & quatenus Confessarius absque licentia pœnitentis *tacita*, vel *expressa*, *licitè* vel *illicitè* utatur notitiâ Confessionis. Eorum institutum ita sequar, ut tamen sim etiam indicaturus *n.* 886. quid videatur sentiendum de aliis, qui præter Confessarium *licitè*, aut *illicitè* cognoverunt delictum in Confessione *Sacramentali* detectum.

Suppono autem ex dictis *Cas. præced.* fas 869
esse, uti illâ notitiâ ad omnes illos usus honestos, ad quos utendi jus fecit pœnitens. Sicuti etiam ex dictis *ibid. n.* 826. liquet, fas esse intra ipsam Confessionem hodiernam uti notitiâ Confessionis peractæ ante mensem e. g. si judicet, expedire ad bonum spirituale pœnitentis. Hisce suppositis, statuo sequentes Regulas.

I. Regula. *Confessarius* illicitè *intra ipsam* 870
quoque Confessionem utitur notitiâ cum molestia pœnitentis non utili, aut necessaria. Etenim nefas est, intra Confessionem lædere, vel punire pœnitentem propter peccata tunc confessa, nisi per pœnitentiam *Sacramentalem*, vel correctionem &c. pertinentem ad integritatem, seu perfectionem Sacramenti. Cardinalis de Lugo *De Pœnit. Disp.* 23. *Sect.* 5. *n.* 123. Unde 871
peccat graviter Confessarius, si pœnitentem gravibus convitiis petat in ipso confessionali. Aut si herus, cui furax famulus fatetur sua furta. Adigat hunc ad statim tradendam sibi furtivam clavem, mandétve, ut alium sibi dominum quærat. Etsi enim hæc fiant *materialiter* intra Confessionem, attamen sunt nimis extrinseca illi, prout à Christo Domino est instituta, faciúntque illam valde odiosam.

II. *Confessarius* licitè *utitur notitiâ Confessi-* 872
onis ad actiones non adferentes ullum prorsus incommodum pœnitenti, vel complici. Tannerus *Disp.* 6. *q.* 9. *n.* 140. Lugo *loc. cit. n.* 102. post Suar. Vasq. alios, contra nonnullos immemores illius Divini moniti: *Noli esse justus multùm, Eccles.* 7. 17. Quidni enim merear cœlum, si sæpe supplicem Deo, ut mihi donet hanc, aut illam animam, quam novi hærere in faucibus lupi infernalis? Caveam mihi ipsi, ne labar in peccata, in quæ ipse ?ne, ubi redierit rursum, committam imperfectiones, quas priùs? Et quidni habens filium Confessionis Deo, Superisque dilectissimum, ob eximiam vitæ innocentiam, ego mihi occurrenti exhibeam signum affectûs singularis, etsi hic Angelus terrestris notet, hunc amorem proficisci ex notitia Confessionis?

Nec obest, quòd, ut sic, videar *indirectè* lo- 873
qui cum illo de rebus in Confessione auditis, nam neque ipsius innocentia est materia sigilli. Suprà *n.* 796. neque omnis *indirecta* locutio cum pœnitente est vetita, sed tantùm illa, quæ facit odiosam Confessionem, Lugo *loc. cit.*

III. *Ve-*

874 III. *Verum itaque non est, generatim loquendo, quòd teneatur Confessarius se post auditas mille Confessiones gerere in omnibus perinde, ac si nullam unquam audivisset.* Tannerus, & infiniti alii contra Armillam, Fagundez, & Bonac. Etenim prorsus nulla probabilis ratio hujus rigoris adferri potest. Rectiùs autem statuitur hæc.

875 IV. Regula. *Confessarius ex rebus in Confessione auditis non obligatur quidquam seu intra, seu extra Confessionem facere, vel omittere, ad quod non obligaretur, si totâ vitâ non excepisset ullam Confessionem.* P. Sanchez *Lib 3. De Matrim. Disp. 16. n. 16.* valde copiosè, & distinctè pertractans usum notitiæ *Sacramentalis.* Excipe, nisi usus Confessionis prioris sit necessarius ad rectam ministrationem posterioris. Ut dixi de recidivis superiùs, & de impedimento Matrimonii cognito in priori Confessione suprà *n. 826.*

876 Nec obest, quòd *magnus ille vir* (ut honorificè compellat Diana *Part. 5. Tract. 11. Ref. 3.*) P. Claudius Aquaviva decreverit, *ut ita prorsus in omnibus casibus se gerant nostri Confessarii, ac si in Confessione nil prorsus audivissent.* Nam testatur P. Tanner. *n. 143.* à se visum responsum ipsiusmet P. Claudii Aquavivæ sapientissimi Generalis nostri, in quo declarat, se non plus voluisse prohibere, quàm intenderit Clemens VIII. de quo in Regula *octava* videbimus.

877 V. Neque concionatori, neque scriptori rerum ad mores spectantium *illicitum* est, uti notitiâ Confessionum auditarum, ad parandas tantò aptiores conciones, aut commentationes, modò non cedant in incommodum pœnitentis, aut complicis. Navarr. *in c. Sacerdos. De Pœnit. Dist. 6. n. 75.* Ludovic. Beja *in respons. Part. 3. cap. 15.* ubi cum communi contra Panormit. *in Cap. Omnis. De Pœnit. & remiss.* sic loquitur: *Parochus, qui publicè ad altare dicit: in hac Parochia committuntur gravissima peccata, & ea reprehendit, dummodo id faciat cum tanta cautela, & prudentia, ut impossibile sit, quòd veniatur in notitiam illius, qui peccavit, non est revelator Confessionis.* Ratio est, quia nulla lex vetat ejusmodi usum.

878 VI. Communiter tamen graviter peccant concionatores, præsertim cùm sunt simul Parochi, quando dicunt expressè, se hæc, aut alia peccata percepisse in Confessione, esto nullum prorsus periculum subsit ullius revelationis, aut incommodi redundaturi in ipsos pœnitentes, aut complices. Ita Beja *loc. cit.* ac postea Diana *Part. 3. Tract 4. Resol. 75.* Ratio unica est, quia communiter homines, præsertim plebeji scandalizantur talibus verbis, & absterrentur ab integritate Confessionis, subestque periculum, ne inter auditores quispiam coram aliis erubescat, ratus se peti, utpote qui aliquando sit ejusmodi crimen Confessus illi concionatori.

VII. *Omnis usus Confessionis, per quem indirectè revelatur peccatum aliquod certum pœnitentis, aut complicis, est sacrilegus.* Ita omnes, teste Cardin. de Lugo *n. 91.* quia revelatio etiam *indirecta* est fractio sacrilega sigilli. Ita rursum omnes, teste Suarez *Disp. 33. Sect. 7. n. 2.* & patet ex dictis suprà *n. 801.* 879

VIII. Regula. *Omnis usus Confessionis, quem Superiores Regulares adhibent ad externam gubernationem subditorum suorum, est* illicitus. Ratio est, quia & Clemens VIII. talem usum vetuit peculiari Decreto, quod referunt PP. Laymannus, Tannerus, alii, & habetur in nostris *Ordin. General Cap 5. n. 6.* quod Decretum existimat Dicastillo *Tract. 8. disp. 12. dub. 7. n. 138.* æquè spectare ad Confessarios omnes hominum Religiosorum. Excipe casum, quo illa gubernatio est pergrata pœnitenti, & nulli prorsus alteri incommoda, quia, ut sic, usus notitiæ est prudens, & remotus ab omni specie mali. 880

IX. Regula. *Omnis usus Confessionis, qui Confessionem reddit odiosam, est extra Confessionem semper vetitus.* Lugo *n. 102.* Dicastillo *loc. cit. n. 181. & seqq.* Sanctgallens. *Tom. 10. fol. 290.* atque alii multi, dissentientibus reipsa multis, ut patebit ex dicendis, censentes, tunc reddi Confessionem odiosam, quando redditur difficilior, & proinde absterrentur Christiani ab illa frequentanda. Adeóque etiam ille usus est interdictus, quo nec proditur pœnitens, nec ipse pœnitens scit, eum reipsa adhiberi, aut adhibitum iri, dummodo sit talis, ut si fideles nôssent, esse fas eum adhibere, essent abstenturi à Confessione, aut Confessionis integritate. Lugo *n. 98.* & Dicastillo post ipsum *n. 148.* Ratio est, quia nemo dubitare potest, quin Salvator potuerit inhibere talem usum, reipsa autem inhibuisse, inde liquet, quòd & ipsa Confessio sit res maximè difficilis humanæ fragilitati, ergo videtur Christus eam difficultatem sublevâsse vetando illum usum, sicut tolerabilem efficit in injungendo secretum *Sacramentale,* & non satis appareat, cur Clemens VIII. potuerit illo usu tam seriò interdicere Superioribus Regularium, si Christus reliquit omnibus liberum. 881

Denique cùm regimen animarum sit diversissimum à regimine externo, nequaquam sunt hæc duo inter se commiscenda, ut sapienter observavit Cardin. de Lugo relatus suprà *Cas. XVI. n. 536.* Sit igitur

X. Regula. *Decretum Clementis VIII. de Superioribus Regularibus est omnino intelligendum etiam de omnibus aliis aliorum hominum Confessariis. Ita ut nulli Confessario liceat, quoad externas actiones exercendas, omittendas, uti prædictâ notitiâ, cum aliqua seu injusta, seu secundùm se justa molestia, incommodo, damno, rubore, iracundia, indignatione pœnitentis.* Ita Cardinal. de Lugo *De Pœnit Disp. 23.* Sanctgallenses *Fol. 291.* & Dicastillo *n. 140.* testans, 882

ita nunc sentire DD. communiter, seu in genere loquendo, licèt, quando descenditur ad casus particulares, sit magna inter eos dissensio, & longè difficillimè aliqui suas resolutiones sustineant, salvâ hac generali Regulâ, quam pluribus rationibus firmat Dicastillo, sufficiunt tres allatæ pro *præcedenti* Regulâ. Quia tamen nequeo negare probabilitatem *practicam*, & *speculativam*, negantibus hanc tam universalem Regulam, & potest non rarò fieri, ut quis in particulari casu non possit inducere, ob vehementiam passionis, in animum praxin hujus Regulæ, ideo hanc ita explanabo decisione variorum casuum, qui contingere possunt, ut simul indicem unum, vel plures distinctè, vel in confuso classicos autores dissentientes à responsis, quæ dabo consentanea præsenti Regulæ, ut jacet. Priùs tamen statuatur hæc.

883 XI. Regula. *Præcedens Regula non videtur extendenda ad aliud genus hominum, quàm ad ipsos Confessarios.* Ratio est, tum quia ignoro, an quispiam Doctor extendat, tum quia foret *moraliter* impossibile hominibus sæcularibus, & mundanis, eam observare, ut liquebit ex Corollariis mox subjiciendis.

Licèt igitur verum sit, quod suprà ostendimus, quòd etiam qui *mediatè* audiêrunt *licitè*, aut *illicitè* Confessionem alicujus, nequeant tunc uti ejus notitiâ, quando fieri nequit sine *directa*, vel *indirecta* revelatione pœnitentis, non tamen est verum, quòd non valens abstinere usu notitiæ sine suo, alteriúsve gravi damno peccet mortaliter contra religionem Sacramenti, aut contra justitiam usurpando (illæso tamen sigillo) notitiam.

884 Regula XII. *Licèt parvitas materiæ non excuset unquam à mortali Confessarium revelantem peccatum veniale pœnitentis.* Suprà *n. 836. excusat tamen illa parvitas quandoque utentem illicitè notitiâ Confessionis facta de peccato veniali, si usus ille non contineat directam, vel indirectam revelationem.* Non memini quidem me legere, qui *expressè* tradat hanc, seu Regulam, seu doctrinam, sed nec scio quenquam nominare, qui neget. Probo tamen eam *primò* judicio illorum, qui apud Cardinalem de Lugo *cit. Disp. 23. n. 70. absolutè* (etsi malè) absolvunt à mortali narrantem peccatum veniale sui pœnitentis, modò non addat, se ex Confessione cognovisse illud. Probo *secundò* authoritate Navarri negantis, ut retuli *n. 819.* revelari Confessionem ab illo, qui astanti dicit: *Vado ad audiendam reconciliationem talis, qui suis minutissimis peccatis, ut solet, me onerabit.* Quò spectat illud, quod ex eodem Navarro, & Lugone retulimus, & negavimus *n. 792.* quòd scilicet non sit reus sacrilegii, qui de suo quodam pœnitente verè, & ex Confessione dicit, esse scrupulosum, suisque næniis, impertinentiis, &
885 minutiis obtundere caput Confessarii. *Tertiò* authoritate ejusdem Lugonis *n. 71.* scribentis, posse admitti levitatem materiæ, quando res, quæ narratur, est talis, ut sit periculum aliquod ingerendi suspicionem, at non sufficiat ad imprudentiam gravem, nec ad gravem irreverentiam contra Sacramentum, ut, licèt esset melius tacere, & possit esse veniale loqui, non tamen sufficiat ad mortale. Profectò si ne is quidem violat sigillum, qui evulgat, gigni sibi molestiam à socio confitente minutissima peccata, & næniis suis obtundente caput. Si quoque potest peccari solùm venialiter adversùs reverentiam debitam Sacramento pœnitentiæ, revelando aliquo modo peccata detecta in Confessione. Si denique eadem parvitas materiæ constituit quandoque reum noxæ solùm venialis illum, qui movet in suo auditore solùm tenuem suspicionem peccati patrati à suo pœnitente, cognitique in sola Confessione, quidni vera sit nostra Regula, quatenus affirmat, parvitate materiæ quandoque excusari utentem *illicitâ* notitiâ Confessionis, factæ de peccato veniali, si usus ille non contineat *directam*, (Lugo, ut vidimus, admittit *indirectam*) revelationem? *Quartò* probo Ratione à priori. Qui enim non agit graviter contra finem Legis, non peccat graviter P. Vasquez 1. 2. *disp. 158. cap. 6. n. 59. & 60.* P. Sanchez *Lib. 1. Moral. Cap. 4. n. 2. & 6* P. Suarez *De legibus Lib. 3 cap. 15. n. 4. & 12.* P. Castro Palaus hos referens, & sequens *Tract. 2. disp. 2. punct. 7. n. 4.* Atqui reverà fieri potest, ut indebitè, *illicitéque* utendo notitiâ Confessionis non agatur graviter contra finem Legis, interdicentis usu ejusmodi notitiæ, qui quidem finis est, ne per talem usum reddatur Confessio odiosa, atque gravis, ut sæpius repetunt Lugo, Sanctgallenses, Dicastillo locis citatis. Ideo autem non graviter contra hunc finem agatur, quia videlicet ille usus nunquam retrahet quempiam à Confessione mortalium, nunquam quoque, aut vix unquam à Confessione venialium, ut declaro hoc exemplo. Zephyrinus Scholasticus 886
Confessus mihi est ante octiduum se de nocte exercuisse in platea aliquas levitates, at sine cujusquam damno, aut gravi molestia. Hoc ipsum peccatum repetiit heri, ac deprehensus ductus est in custodiam honestam. Narrat mihi hodie Titius, quendam Musarum alumnum fuisse de nocte mancipatum custodiæ, at manè dimissum. Motus solâ Confessione, sciscitor ex Cajo, vel generatim, quisnam ille sit, vel speciatim, sed cum disjunctione. Sitne Zephyrinus, an Marcellus, aut Nicodemus, vel denique *absolute*, an sit Zephyrinus? In *primo* casu est mihi propè certum, non peccari à me plusquàm venialiter. Ferè æquè certũ in *secundo.* In *tertio* perquã probabile. Clarum enim est, neutrâ priorum interrogationũ Confessionẽ reddi ullo modo odiosã, aut certè tam leviter simul, & respectu tam paucorũ, ut ista odiositas nõ videatur refundere malitiã mortalẽ in meã garrulitatẽ. Nec dubito, quin Cardin. de Lugo esset meũ judiciũ approbaturus, ut liquet ex verbis ejus *tertio* loco relatis.

Et

Et quia possum *tertiam* interrogationem ita
formare, ut, quem percontor, nullo modo su-
spicetur (Lugo non curaret leviculam suspi-
cionem) esse mihi ullatenus cognitam levita-
tem anteoctiduanam, præsertim si ipse igno-
ret, aut Zephyrinum esse mihi confessum, aut
ab ipso jam fuisse semel peccatum in politi-
am, modestiámque debitam, ideo non appa-
ret, unde præbuerim Zephyrino, aut alteri cau-
sam, vel occasionem *moralem* fugiendi Con-
887 fessionem. Idem esto judicium, quando Con-
fessarius ostendit post Confessionem aliquan-
tulò austeriorem vultum, vel quia difficulter
se penitus cohibet, vel quia pœnitens ignorat,
illam austeritatem provenire, ex dictis à se.
Aliud exemplum, & casum minimè fictum
proponam, atque ex nostra hac *duodecima* Re-
gula sumam probationem responsi dati à me
cuidam Laurentio infrà *num. 921.* Erit fortè,
cui à me hìc disputata faciant animum pluri-
bus declarandi, roborandi hanc Regulam. Ego
illam firmo aliâ Regulâ *morali*, generali, quam
P. Suarez *Tom. 4. de Relig. Tr. 1. Cap. 4. num. 8.*
his verbis exhibet: *Peccatum mortale asseren-
dum non est, nisi ubi ratio, aut lex cogit.*

888 I. Corollarium. Consiliarius, & immediatus
Superior, de quo noster Casus productus *n. 865.*
videntur omnino peccâsse *directè* contra Reli-
gionem *Sacramentalis* sigilli. Licèt enim non
exprimatur in literis, fuisse *directè*, vel *indire-
ctè* editum nomen Rei, videtur tamen reipsa
fuisse editum. Quomodo enim potuit Supe-
rior immediatus judicare, se non posse, quo-
modo mediatus, se posse mederi illi malo, si
ignoravit autorem illius mali? Potuerunt ta-
men etiam excusari à tanta culpa, tum quia
Sanctus Thomas negat, & multi alii, quem-
quam, præter ipsummet Confessarium, teneri
lege sigilli. Et illud malum, quod impende-
bat, poterat esse tam grave, ut lex *naturalis*
vetans proditionem confessi cessârit ex aliquo-
rum sententia, & fortè ignorabat uterque Su-
perior, illum consiliarium fuisse interrogatum
889 in ordine ad Confessionem. Et denique *abso-
lutè* potuit illud malum esse ejus generis, ut si-
ne nominatione pœnitentis etiam impedire-
tur. Ut e. g. si ille Religiosus exibat de nocte
per januam, ad quam habebat clavem furti-
vam, etenim potuit Superior mox curare mu-
tari seram, aut secundùm nonnullos infrà *num.
909.* referendos, advigilare, ut deprehende-
retur in conatu rursum aperiendi. At non
cerno, quomodo tunc fuerit recurrendum ad
890 mediatum Superiorem. Non judico quidem,
illos duos Superiores, dum etiam *illicitè* fue-
runt usi notitiâ Confessionis, peccâsse in legem
Clementis VIII. illa enim est pro solis lata Con-
fessariis. Suprà *num. 886.* attamen non video
clarè, quomodo excusem ab omni peccato.

891 II. Coroll. Si cognovi ex sola tua, aut com-
plicis tui Confessione, te esse incapacem, aut
indignum muneris, ad quod ante auditionem
illam Confessionis cogitabam te promovere
meo suffragio, aut aliâ ratione, nequeo ob ta-
lem Confessionem mutare mentem. Ita con-
tra plurimos à Sanchez *citat. disputat. 16.* rela-
tos, (quorum etiam multi cum Navarro addunt,
me peccare, si non mutem meam inclinatio-
nem, seu propositum,) sentit ipse Sanchez, Sua-
rez, Laymann. Bonacina, Sanctgallenses, alii
& Dicastillo *cit. dub. 7. num. 142.* non imeri-
tò asserens, sententiam illam priorem debere
à Pontifice amandari à tota Ecclesia; re enim
verâ redditur eâ ratione Confessio valde odiosa.

Nec obest, etsi fortè alter ignoret, me pro- 892
cessisse ex notitia Confessionis, satis est, si sci-
at, me credere, quòd possit ita procedi. Lugo,
Dicastillo, alii. Est autem hoc Corollarium
certum, si loquamur de Superioribus Regula-
rium propter Decretum Clementinum.

III. Coroll. In eodem priore casu non mi- 893
hi licet eâ notitiâ uti ad investigandum, utrùm
revera sis dignus, an indignus, nam etiam in
hoc ipso facto usus notitiæ *Sacramentalis* est,
odiosus, molestissimúsque tibi.

IV. Coroll. Teneor tibi præbere Sacramen- 894
tum, cujus te incapacem esse novi ex tua Con-
fessione, & malè facio, tibi illud seu publicè,
ut fatentur communissimè Doctores, seu etiam
privatim petenti negando. Ita citati pro *pri-
mo* & *secundo* Corollario, adversùs negantes
illud. Etenim non præbendo exprobo tibi
tuum peccatum.

V. Coroll. Scienti mihi ex tua Confessio- 895
ne, vigere aliqua peccata, vel imminere grave
malum, etiam Reipublicæ, non licet ad illa
impedienda quidquam facere, ex quo tibi im-
mineat manifestatio tui. Suarez *hic Disp. 34.
sect. 9.* testans, esse communem, & insinuans,
esse certam sententiam, contra Scotum, & A-
drian. apud Lugonem *num. 109.* quamvis idem
Suarez *in defensione Fidei Catholicæ dub. 6. Cap.
3. n. 11.* atque Bellarmin. *in Apolog. contra Re-
gem Angliæ*, & alii plures apertissimè tradant,
proditiones posse manifestari, modò non ma-
nifestetur (*directè*, vel *indirectè*) persona pœ-
nitentis. Dicunt hi, & plures alii *posse*, non
dicunt *debere*. & Gabrielius *commun. conclus.
Lib. 7. concl. ultima num. ult.* post Innocenti-
um Abbatem, & alios dicit: Confessorem tene-
ri in genere revelare, non nominando perso-
nam. Scildere relatus *num. 848.* post Reginal-
dum, & Bonacinam negat, esse ullo modo
fas nominare proditorem, etiamsi Confessari-
us non sit certus, se ex Confessione intellexis-
se proditionem, sed solùm dubitet, an potiùs
ex solo secreto *naturali* Vide Suarez relatum
suprà *num. 837.* atque Scildere etiam relatum
à nobis *num. 748.*

VI. Coroll. Malè ageret Confessarius, qui 896
ex Confessione sola sciens, aliquos discipulos
è Rhetorica e. g. esse valde addictos vetitis
lusibus, persæpe negligere Sacrum quotidia-
num, id diceret professori, etsi non nomina-

tis

tis. Quid si enim professor excitatus hac delatione advigilet ipse postridie, & deprehendat relapsos post illam denuntiationem in pristina illa delicta, puniátque?

897 VII. Coroll. Pecco contra reverentiam Sigilli *Sacramentalis*. Si ex tua, aut complicis Confessione sciens. 1. Te, aliósque tuos socios mihi struxisse insidias, fugiam, prævidens, socios cogrituros, te mihi prodidisse illorum machinationem. Suarez, Lugo, Dicastillo, alii contra Coninck, Laymann. Sanctgallens. *fol. 295.* legendos, & alios, insuper ratos, id esse licitum mihi, etsi prævideam, te ab iis ideo occisum iri. Quod quidem minimè gentium credo esse verum.

898 Si sciens 2. Te, & tuos socios solere de nocte exire per aliquam januam ad mala patranda, ego ideo illam claudam cum tuo, sociorúmve rubore. Navarr. Graffiis, Coninck apud Dicastillum.

899 Si sciens 3. Te, qui mihi famularis, esse fururiculum, dimittam te è domo mea, nam inde sequitur pudor, & damnum pœnitenti. Bonacina *q. 6. sect. 5. p. 4. num. 15.* contra alios, tolerabiliùs permittente Medinâ cum aliis apud Dicastillum *num. 162.* repugnantem, ut ob hanc notitiam meliùs custodiam res meas, minus pecuniarum tibi credam, modò fiat sine pudore tuo.

900 Si sciens 4. Ex tui complicis Confessione, te commisisse fornicationem, quam nequiter neges, nego te ad aperiendam veritatem urgeam fortiùs, quàm alioqui facerem. Fagundez cum aliis contra alios, quod solùm tunc est certum, quando urgendo injicio tibi suspicionem de Confessione complicis. Suprà *n. 879.*

901 Si sciens 5. Te nolle facere necessaria ad legitimam Confessionem, vocatus tamen ad te audiendum detrectem, siquidem intelligatur in genere causa. Lugo *num. 117.*

902 Aut si 6. Sponsum, qui mihi negavit copulam cum sponsa, ego jam à me dimissum revocem ad meum Confessionale, postquam fuit sponsa fassa suum crimen cum illo. Quemadmodum respondi cuidam Confessario me interroganti de hoc ipso casu.

903 Si 7. Postquam Titius mihi dixit: *Confiteor, me judicâsse illam mulierem, quæ est carceri mancipata, esse veneficam*, ego alios postea interrogem, quæ & qualis sit mulier, quæ detinetur in vinculis. Vide dicta. *n. 791.*

904 Si 8. Sciens ex tua Confessione, te esse notorium Clerici percussorem, ego abstineam tuo consortio, aut quæram ex aliis, an revera sis talis. Lugo *num. 123.* aut te non esse Sacerdotem, desinam tibi confiteri, si desitio cedat in tuum probrum. Dicastillo *n. 158.* post Lugonem observans, esse priùs necessaria peccata confitenda alteri, venialia illi personato Confessori.

905 Si 9. Sciens, Ecclesiam esse pollutam, abstineam à Sacro illic faciendo, & abstinens dem causam efficacem suspicandi de illo, qui polluit. Dicastillo *num. 154.*

Si 10. Ob gravia peccata mihi à te detecta ostendam egredienti tibi è Confessionali vultum austeriorem. Bonac. *num. 26.* Dicast. *n. 156.* Vide tamen suprà *n. 887.* 906

Si 11. Te in ipso Confessionali conviciis petam ob peccata confessa. Suprà *num. 870.* secùs, si ob tuam stupiditatem vocem te *asinum*. Quamquam ut sic etiam pecco, sed non contra religionem sigilli. 907

Si 12. Sciens ex tua Confessione, te miscuisse venenum in vino ad Sacrificandum, desistam à proposito sacrificandi, si nequeam abstinere sine suspicione formanda de te. Bonacina *n. 28.* Diana *Part. 5. Tr. 11. Resol. 46.* Lugo *num. 111.* Dicastillo *num. 161.* contra Scotum, Silv. Henriquez, Coninck apud Dianam. 908

Si 13. Sciens ex Confessione, te, vel alios solere de nocte patrare hoc, aut illud crimen, ex quo impendeat malum Monasterio, moneam Prælatum, ut constituat excubias, cum periculo, ne deprehendaris tu, aut illi. Dicastillo *n. 165.* contra alios. 909

Si 14. Corrigam extra Confessionem illum, quem ex tua scio fuisse tuum complicem. Suarez *d. 34. sect. 4.* 910

Si 15. Sciens, te esse Cajo confessum eadem peccata, quæ mihi, ego cum illo loquar de iis. Bonacina *n. 24.* post Suarez & alios communiter.

Si 16. Sciens, mihi parari insidias tali, aut tali loco, aut te mihi illaturum necem, si reddam tibi tuum gladium, ego negem redditionem gladii, detrectem ire ad eum locum, ductus notitiâ solius Confessionis, prævidens pudorem, aut manifestationem illius, qui hæc mihi manifestabit in Confessione. Dicastillo *n. 157.* post Lugonem contra alios, apud Dianam *Part. 11. Tr. 8. Resol. 50.* meritò circa hosce particulares casus legendum. 911

Si 17. Post mortem tuam dicam ex tua Confessione, te debere huic aut illi 20. 30. &c. aureos. Si videlicet dicam sine tuo permissu. Si autem cum permissu, non solùm *licitè* dicam, sed etiam tenebuntur hæredes credere mihi asserenti, te hoc mihi dixisse in Confessione, ac dedisse facultatem manifestandi. Diana *cit. Tr. 11. Resol. 28.* contra Majorem, & sequitur ex dictis *num. 846.* 912

Observavi autem alibi, Illustrissimum Senatum Urbis Lucernensis, tenentis primatum inter Catholicos Helvetos, tantum deferre testimonio Confessarii, ut ipsi plenam (nisi contrarium probetur) fidem habeant asserenti, fuisse à demortuo factam hanc, aut illam dispositionem. Helvetica gens celebratur singulariter à fidelitate, quidni ergo habeatur apud ipsos fides Curatoribus animarum? 913

Si 18. Audiens in agone confitentem publicum peccatorem e. g. usurarium, dicas, illum verè resipuisse. Malderus apud Dianam *Resol. 40.* sub- 914

40. subdens, si dicas ex licentia pœnitentis, non peccare quidem, at nihil ad sepulturam sacram prodesse solum testimonium tuum, sed priùs debere per famam constare de illa resipiscentia.

915 Pro Corollario 19. *vel potiùs vigesimo sexto* accipe responsum ad hanc

Quæstionem nov-antiquam.

PEccátne graviter Concionator, si graviter invehatur in vitium paulò ante Confessum, præsente, qui Confessus est, qui facilè cogitabit, se peti, etsi ipsum Evangelium e. g. causam præbeat de illo dicendi?

Resp. Peccat, si invehatur verè impulsus notitiâ Confessionis, & cum periculo confusionis pœnitentis. Secùs, si non impulsus tali notitiâ, nec enim peccavit contra sigillum, etsi fortè pœnitens existimet, se peti, & alii etiam hoc censeant, ipséque totus erubescat, & fremat. Nam ut dixi *num. 875.* audita Confessio non vetat, ne postea faciamus ea, quæ essemus facturi, si nullam excepissemus Confessionem.

916 Quia tamen discretio noscitur omnium virtutum esse mater. *Text. Cap. 1. De offic. Custodis*, si discretio hæc desit, deerunt aliæ virtutes, & earum loco scandalum pusillorum. Junge his dicta suprà *num. 878.* Et hoc esto vicem responsi ad quæstionem à viro gravi recitatis verbis mihi propositam 3. Augusti Anni 1665. Accipe & pro Corollario *vigesimo* resolutionem hujus

Quæstionis Parochialis.

917 *CAjus confitetur, se cum tribus sociis iniisse Societatem comburendi domum alienam, ac valde dolere de hoc suo peccato. Quæritur, & ad quid debeat Confessarius compellere Cajum? Et an ipsemet Sacerdos possit monere Dominum illius domûs, ut advigilet? Si monet, fractio fit sigilli, cùm ejus socii sint in mala suspicione, & fama, & si deprehendantur, hujus deprehensionis causa existet notitia Confessionis. At verò si non præmoneatur ille innocens, exuretur domus cum ingenti damno, ad quod avertendum videtur Confessarium obligare charitas Christiana.*

918 Appello hanc quæstionem *Parochialem*, quia ab insigni quodam hujus Diœcesis Parocho fuit mihi proposita scripto, unà cum pluribus aliis. Partim respondi, partim respondeo nunc: Aut Cajus fuit author illius pravi consilii, aut solùm (ut indicant literæ) socius? Si author, non est absolvendus, nisi vel ante absolutionem dehortetur socios à facinore, vel sanctè, atque jurejurando (pro ratione circumstantiarum) promittat, se dehortaturum, modò subsit spes profectûs: qua spe positâ, tenetur uti illâ correctione fraternâ, etiamsi immineret ipsi à sociis tantum malum, quantum erat ab iis destinatum alteri innocenti. Factâ illâ correctione, si nihilominus sequatur incendium, probabiliter ad nullam restitutionem obligabitur Cajus, juxta ea, quæ disserit Petrus Navarrus *De restitut. Lib. 3. Cap. 4. num. 27.* non planè improbatus à Lessio *de justitia Lib. 2. Cap. 13. n. 18.* obligabitur tamen ex charitate impedire, si queat, aliâ ratione impendens malum, non tamen exponendo se periculo infamiæ, cùm ne quidem justitia, propriè læsa per *reale* damnum fortunarum, compellat ad reparationem cum detrimento famæ.

Jam verò si Cajus non extitit author illius consilii, sed solùm approbator, promittendo operam auxiliarem, satisfaciet obligationi justitiæ, tum dehortando, tum vel maximè negando omne auxilium, omnem cooperationem. Sigillum *Sacramentale* quod attinet, violabit utique illud Confessarius *primò*, si suâ monitione effecturus sit, ut suspicio sinistra, quæ habetur de sociis Caji, augeatur, nam talis usus reddit propriè odiosam Confessionem. Violabit *secundò*, si propter manifestationem à se factam deprehendendi sint illi incendiarii. Liquet ex dictis *num. 897. & 898.* Charitas non obligat ad prævaricandam legem Divinam, & damnum unius domûs non est tanti faciendum, quanti proditio urbis, de qua nos suprà *num. 895.* Accipe & pro *vigesimo primo* Corollario responsum ad hunc 919

Casum Tortorem.

LAurentius Confessarius Leofridi audit quempiam, recensentem sibi, solùm ex aliorum relatione, publicum aliquod vitium notorium, non tamen magnum, unius è familia non ampla, excusantem verò in eadem relatione duos, vel tres ex eadem familia, quos inter cùm non nominaretur Leofridus, affinis quoque illi vitio, sæpius in Confessione detecto, percontatur inductus solâ Confessionis notitiâ: Quidnam de suo Leofrido dicatur? An excusetur, aut laudetur? Hac quæstio postmodùm torsit (hinc tortoris epitheton) *acerbè conscientiam Laurentii perinde, ac si mortifere deliquisset ex interrogatione. Interim memor ex una parte, se cum expresso remorsu suæ conscientiæ fecisse illam quæstionem: ex altera autem parte se suâ sciscitatione nullam sinistram de suo Leofrido suspicionem movisse, imò nec fuisse ullum periculum movendi, etsi non abfuerit periculum, ne ille suus congerro responderet, eum æquè malè audire,* 920

dire, atque Leofridum. Quaeritur, an hic conscientiae Laurentianae tortor fuerit justo crudelior?

921 Respondi ego *primò*, non videri ambigendum, quin à parte rei egerit Laurentius aliquo saltem modò contra doctrinam Regulae *nonae* statutam *num. 881*. Etenim ejusmodi usus notitiae Confessionis potest reddere aliquantulùm odiosam ipsam Confessionem. Respondi tamen *secundò*, probabiliter illum usum non fuisse mortaliter malum, tum quia asserebat Laurentius, se, cùm sciscitaretur, *positive* judicâsse, non delinqui à se graviter sciscitando, etsi sentiret tunc aliquem remorsum conscientiae, certòque certiùs fuisse ostium circumstantiae positurum labiis suis, si habuisset dubiam (multò magis, si certam) opinionem de periculo peccati mortalis: Ergo vel inadvertentia *actualis*, vel ignorantia excusabat illum à reatu criminis lethiferi. Tum quia licèt parvitas materiae non excuset revelantem *directè*, vel *indirectè* peccatum cadens sub sigillum, attamen eadem parvitas materiae potest in usu notitiae, praescindendo etiam ab ignorantia, aut bona fide, reperiri, sicuti ex instituto probavi suprà *num. 887*. Si potest in aliis particularibus casibus, potest probabiliter etiam in hoc non ficto, quia congruit illi ratio, qua stabilivimus *duodecimam* Regulam *num. 887*. Sanè nullum incommodum enatum, nulla molestia facta fuit Leofrido ex Laurentii curiosa interrogatione. Et quamvis nosset Leofridus, Laurentium vel reipsa proposuisse illam quaestionem, motum notitiâ Confessionis, vel non esse graviter prohibitum proponere in similibus circumstantiis, non idcirco difficiliùs, rariúsque aperiret in Confessione sua mortalia, imò nec venialia.

922 Ex hoc responso inferes ulteriùs, quanquam *num. 791*. egerim reum sacrilegii illum, qui ex sola Confessione cognitum habens, aliquem esse ob sua scelera conjectum in carcerem, alteri dicit, esse incarceratum, id tamen Sacrilegium non videri mortale, quando totâ urbe vulgata est illa incarceratio, & delictum parvum, simúlque notorium. Idem sentias casu, quo itidem ex Confessione notum habens, aliquem esse in vinculis propter furtum Sacrilegum omnibus cognitum, percontaris ejus nomen, inductus ad hanc curiositatem eâ ratione, quòd haud ita pridem nonnemo detexerit tibi in arcano foro ejusmodi crimen.

923 Pro *vigesimo secundo* Corollario promo meum judicium de dubio, cujus occasionem praebet factum hujus

Sancti Poenitentis.

Joannes Chanones celeberrimi Monasterii Monserratensis, Ordinis Sancti Benedicti Religiosus Sacerdos, demissione sui, & obedientiâ tam sublimi fuit, tótque aliis eminens dotibus ut ad instaurandam, Ordinis disciplinam multis per Hispaniam, Lusitaniámque domibus exemplar, & autor fuerit. Hic vir tantus peregrinis Sacra pro officio ministrabat, cùm in montem Serratum venit Ignatius. Quare apud illum vitae omnis peccata deposuit, tam diligenti quidem exhomologesi, tam acerbo dolore, fletúque toties abruptâ, ut tres integras dies tenuerit.

Verba de hac tam prolixa Confessione nostri S. Fundatoris admensus sum ex vita, quam Latinam edidit Pater Ludovicus Janninus, ex Italica Patris Danielis Bartholi *Lib. 1, num. 10*. cujus relationis occasione quaeritur, utrùm Religiosissimus ille Confessarius non temeraverit Religionem sigilli *Sacramentalis*, si fortè ipsemet (quod non credo) uni, aut pluribus dixit, Ignatium peregrinum impendisse tres integros dies Confessioni suorum peccatorum, interruptae plurimo fletu, frequentissimis singultibus? Et generatim dubitari potest: *An, & quatenus delinquant Confessarii quandoque dicentes, se huic, aut illi aures praebuisse facienti Confessionem generalem sex, octo, decem horarum.* 924

Ratio dubitandi est, quòd Confessarii possint haec narrando gignere in audientium animis probabilem suspicionem non unius, sed plurium gravium peccatorum detectorum in ea Confessione. Suspicio enim probabilis seu prudens desumitur ex communiter contingentibus, communissimè autem fit, ut in exhomologesibus multarum horarum, quantò magis trium dierum? Recenseantur aliqua gravia peccata, id est, vel mortalia, vel mortalibus valde vicina. Atqui temerat Religionem sigilli *Sacramentalis*, qui notitiâ Confessionis ita utitur, ut in animis audientium ingeneret probabilem, prudentémque suspicionem patratorum gravium delictorum. Augetur inde difficultas, quòd suprà *num. 807*. ex communi sensu scripserim, fieri posse, ut pecces contra sigillum Confessionis praecisè dicendo, hunc, aut illum fuisse tibi Confessum, si videlicet dicas in ea circumstantia, in, & ex qua possit prudenter colligi, esse confessum grave peccatum, ut facilè quisque perspiciet. At reperire est nonnullos, qui liberè quandoque dicant, se fuisse ab hoc, aut illo detentos in Confessionali unam, tres, sex horas. *An hi excusandi?* 925

Dico I. Nihil penitus agitur, *per se loquendo* contra secretum *Sacramentale*, etsi Confessarius dicat de suo quodam poenitente, fecisse cum multis, longis gemitibus, ac suspiriis Confessionem de tota vita. Etenim sub ejusmodi secretum, seu sigillum cadunt illa sola, quae *ex* Confessione, non autem, quae *in* Confessione sunt cognita, sicuti explicui superiùs. *n. 297*. 926

Dico jam II. Quando quis fecit extraordinariè longam exhomologesin flexis genibus in 927

loco

loco publico, ut est Ecclesia, sacristia, conclave in Monasterio pervium cuilibet domestico, potest Confessarius ipsius absque ulla noxa id dicere aliis, *per se loquendo*. Ratio est hæc peculiaris, quia, quando talis Confessio fit publicè, dat pœnitens utique omnibus videntibus facultatem dicendi, illam factam tali loco, tempore. Atqui Confessarius est unus ex videntibus, ergo potest edicere idipsum, quod alii videntes, adeóque hunc, aut illum pœnitentem flexisse per modum confitentis tanto, & tanto tempore ante se, aut etiam fuisse tanto tempore confessum. Etenim nomine Confessionis durantis tres, octo, viginti horas nemo prudens (imprudentium rationem quis habeat?) intelligit continuam narrationem peccatorum, sed partim horum narrationem, partim dissertationem de statu animæ, ut liquet vel exemplo Episcopi Tullensis, de quo suprà *n. 560. in Append.* Quia verò animum exprimimus æquè factis, ac verbis, ut sæpissime inculcant, nec immeritò, juris periti, censetur quis illâ tam diuturnâ flexione, in, & cum ejusmodi circumstantiis æquè facere Confessario facultatem dicendi suam Confessionem tenuisse unum duos, tres dies, ac si verbis formalibus expressisset.

928 Dico III. Qui secreta loca quærunt ad faciendas valde extraordinariè longas Confessiones, obligant *inprimis* certò Confessarium ad secretum *naturale* servandum, adeóque non manifestandam diurnitatem Confessionis. Ratio est, tum quia illa tam studiosa electio loci arcani satis indicat voluntatem obligandi Confessarium, ad nihil dicendum de illo occulto congressu. Tum quia iis, qui ex *tacito* pacto tenentur ad secretum *naturale*, meritò accenset Confessarium Navarrus relatus à me *in Theolog. Iuridico-Morali Cap. 19.* ubi tracto de secreto *naturali*. Obligant Confessarium illi ipsi pœnitentes *secundò* probabiliter ad sigillum *Sacramentale*. Ratio est, quia, dum dicis, Confessionem Caji factam apud te durâsse octo, decem, viginti horas, dicis *indirectè*, aperuisse tibi multa peccata, aut gravia, aut levia. Hæc enim apprehendunt, vel omnes, vel plerique auditores. Atqui *expressè*, & *directè*, sine ulla licentia pœnitentis dicere: Hic pœnitens est mihi confessus multa peccata, est frangere sigillum. Suprà *n. 815.* ergo & hoc ipsum dicere *indirectè* citra voluntatem pœnitentis. Vellem, ut hæc controversia non esset cum aliis omissa à Scriptoribus.

929 Locum *vigesimi tertii* Corollarii obtinet resolutio Casûs, quem *in Tractat. 9.* seu *prima parte Alphabeti Matrimonialis Cas. III. num.* 82, ad matrimonialem materiam spectantem proponam de Confessario, qui in arcana Confessione interrogatus à puella, an, non obstante voto castitatis, *licitè* nubere valeret, manifestavit illud votum cum magno rubore, & magno incommodo puellæ, jure quippe meritò quærit potest, an Confessarius ille non fuerit reus violati *Sacramentalis* sigilli. Resolvo 930 autem, fuisse, & non fuisse. Non fuit, si illa interrogatio proposita fuit sine ullo ordine ad ullum è peccatis indicatis tunc, vel indicandis, & consequenter sine ullo respectu ad absolutionem. Qui sanè respectus, & ordo defuit, si manifestario voti nihil etiam ex judicio puellæ conferebat ad declarationem alicujus peccati. Si quippe nihil ad hanc conferebat, non erat materia sigilli, ut deduces ex dictis suprà *num. 782.* At verò si ideo aperuit Confessario suum votum, quòd videlicet habuerit propositum nubendi, non habitâ ratione fidei datæ Christo Sponso, tunc sanè circumstantia voti vestivit illud propositum, quod utique vel erat, vel apprehendebatur, ut illicitum, saltem dubiè, consequenter cadebat sub *Sacramentale* sigillum per ea, quæ dixi suprà *n. 791.* Quia verò facta, & dicta cujusvis viri boni, & 931 consequenter Confessariorum interpretanda sunt in dubio in meliorem partem. *Cap. 2. De Reg. Iur. in 6.* statuitque noster S. Fundator in principio suorum Exercitiorum Spiritualium hanc generalem de meliori interpretatione Regulam, pro una ex casibus perfectionis, eam ob rem præsumo, defuisse illi detectioni omnem respectum ad absolutionem, consequenter abfuisse & reatum Sacrilegii in revelatione. At verò non perspicio, quo pacto, aut titulo purgem dictum Confessarium à vetita fractione secreti *naturalis*. Nam &, *per se loquendo*, obligabatur ipse ad illud, ut manifestissimum evadit ex iis, quæ de vinculo secreti *naturalis* statuo ex communi persuasione sapientum *in Quinarii Tr. 5.* seu *Theologia Iuridico-Morali, Cap. 19. sect. 10. & 11.* & non apparet ulla causa, seu ratio, quæ faceret ipsi *per accidens* jus propalandi cum tanto rubore, incommodóque puellæ, emissionem voti. Nec enim intentio impediendi peccatum *materiale* illius, qui mihi commisit rem quampiam in secreto, præbet mihi justam causam frangendi sigilli *naturalis*, ut liquet ex dictis *in cit. Cap. 19. n. 89. & 87.* peccâsset autem tantùm *materialiter* illa puella, si secuta responsum sui Confessarii, de quo *in cit. Cas. III. num. 82.* iniisset Matrimonium. Imò nec intentio impediendi pec- 932 catum *formale* est, ut sic, præcisè causa sufficiens producendi in publicum arcanissima, quando horum revelationem sequetur probrum, & incommodum notabile. Grandius quippe damnum boni publici, & animarum formidandum videtur, si permittatur, aut permissa esse sciatur hæc manifestatio, quàm si persuasum habeatur, esse interdictam. Loquor autem de illo, qui bonâ fide consulit Confessarium, & ex fragilitate committit, (spreto hujus consilio, responsóque,) unum vel plura peccata mortalia nulli tertio noxia. Hoc autem damnum vel maximè exorietur, si propalentur, quæ consilii ergo tempore, & loco Confessio-

nis

nis *Sacramentalis* proponuntur ab iis, qui sibi persuadent, obsignatum iri sigillo prorsus inviolabili, puro omnis doli, ac fraudis.

933 Pro *vigesimo quarto* Corollario exhibeo, & transcribo farraginem Casuum quatuordecim, Quos ad me post *primam* editionem hujus Alphabeti perscripsit doctissimus Pater Theodorus Moretus, tunc, cùm literas ad me dabat, miro connubio copulans publicam, pérque ingeniosam in scholis Vratislaviensibus Matheseos explicationem cum Theologiæ Moralis professura, nunc autem cœli, ut spero, incola. Sic ergo ad me scribebat 14. Junii Añi 1667.

Propono Ræ. Væ. examinandos aliquos
934 „ Casus in quibus Confessio fit aliis onerosa, etsi „ pœnitenti nec injuria fiat, nec reveletur sigil- „ lum debitum illi, qui confessus est, *indirectè* ta- „ men videtur revelari alterius confessi delictũ.

1. Cajus Confessarius comitatur reos ad „ furcam, auditísque omnium Confessiónibus „ dicit Judici, aut populo post sumptum de o- „ mnibus supplicium, sibi constare, Petrum „ non fuisse complicem, quia sic videtur dice- „ re, sibi, constare ex Confessione, omnes ali- „ os fuisse reos, *indirectéque* revelat aliorum „ Confessionem. 2. Præsentat Cajus plures ado- „ lescentes ad aliquod Beneficium, aut stipendi- „ um, & unum præ cæteris commendans dicit „ se scire ex tractatione conscientiæ ipsius, hunc „ esse innocentissimum &c. cùm tamen etiam „ reliquos habeat pœnitentes. 3. Confessarius „ rogatur à pœnitente, ut det huic, vel illi E- „ piscopo, aut Prælato testimonium innocen- „ tiæ, apud quem est accusatus: alteri petenti „ negat. Hæc negatio (si priori petenti de- „ dit testimonium) videtur revelatio criminis „ in Confessione accepti, éstque secundo one- „ rosa. Potest hoc extendi ad uxorem Zeloty- „ pam, aut maritum, si uterque eidem Con- „ fessario confiteatur, & uterque petat testi- „ monium à Confessario, factâ potestate uten- „ di scientiâ Confessionis. 4. Confessarius „ domûs Religiosæ tribus in domo mortuis, dat „ testimonium de uno ex scientia Confessionis, „ illum caruisse tentatione vanæ gloriæ luxu- „ riæ &c. tenerrimæ fuisse conscientiæ, accura- „ tè, & nitidè sua explicuisse, caruisse sæpè „ materiâ absolutionis, &c. de aliis tacet. Et
935 „ hæc commendat literis &c. 5. Magister No- „ vitiorum auditis generalibus Confessionibus „ ingredientium in Ordinem, unum ex omni- „ bus laudat, quòd nunquam in sæculo peccâ- „ rit mortaliter, & hoc in vita defuncti impri- „ mendâ annotatur. 6. Confessarius dicit, „ se magno solatio affici, quoties audit Con- „ fessiones Sempronii, de aliis tacet. 7. Con- „ fessarius dicit, sibi constare ex Confessionibus „ Teresiæ, illam habuisse revelationem, aut „ hæc, illáve Dei dona, quando Teresia non „ potuit suum peccatum explicare, nisi aperi- „ endo illam revelationem. 8. Confessarius „ dicit, se multum discere ex Confessionibus „ Joannis, se illi prohibuisse has, aut illas pœnitentias, orationes, &c. se eum monuisse, vi- „ deret, ne illuderetur. 9. Confessarius dicit, „ pœnitentem Cajum se de hac, aut illa re inter- „ rogâsse, quæ etsi ad peccati explicationem „ non faceret, odiosam tamen reddit Cajo, & „ onerosam Confessionem.

In sequentibus videtur violari sigillum „ 936
& non tantùm onerosam fieri Confessionem. „ 1. Confessarius dicit, se hoc Anno audivisse „ quinque Sacrilegas Confessiones, & hoc in- „ serit literis annuis. Item: se dedocuisse tres „ magiam &c. 2. Confessarius Parmâ Bononi- „ am migrans dicit, illam minùs obnoxiam a- „ dulteriis &c. quàm hanc. Aut magiam gras- „ sari, cùm hæc nondum constent famâ publi- „ câ, aut extra Confessionem. 3. Eodem mo- „ do Confessarius Monasteriorum variorum, „ confert statum unius Monasterii cum altero, „ ex cognitione per Confessiones acceptâ. 4. „ Confessarius audito complice ex pœnitente „ obligat pœnitentem, ut sibi Confessario det „ licentiam admonendi Superiorem complicis, „ ut in complicem invigilet. Videtur illa ob- „ ligatio ad dandam licentiam esse aliquo mo- „ do ad revelationem Confessionis factæ, quia „ complex potest dicere, hoc non sciri, nisi ex „ Confessione sui complicis. Et hæc obligatio „ etiam aliunde videtur illicita, quia non tendit „ semper in bonum pœnitentis, sed alterius com- „ munitatis, in qua est complex. 5. Confessarius „ peccavit audiendo Confessionem, nec potest „ suum peccatum explicare, nisi explicando „ peccatum confitentis. Si ergo aperiat, Confes- „ sarius Confessarii veniet in notitiam prioris „ pœnitentis, & peccati ipsius in Confessione „ dicti. Videtur in hoc casu peccatum à Confes- „ sario primo sic commissum supprimi debere, „ donec alium Confessarium habeat, cui pœni- „ tens prior non sit notus.

Mihi videtur circa omnia illa, quæ intra „ Confessionem dicuntur, & fiunt à pœnitente, „ & Confessario, sic debere Confessarium tace- „ re, ac si inter lapides essent acta, quia alioquin „ semper Sacramentum fiet aut pœnitenti, aut „ alicui tertio grave, & odiosum. Sed hæc relin- „ quo Reverentiæ vestræ examinanda &c.

Ita Pater Moretus, cui inprimis nequeo 937
assentiri quoad epilogum suæ Epistolæ, tum quia non omnia, quæ fiunt, & dicuntur à pœnitente, & Confessario intra Confessionem, ullo modo cadunt sub sigillum, aut *Sacramentale*, aut etiam *naturale*, ut liquet ex dictis suprà *n.* 792. *&* 795. nec singulorum revelatio reddit ullo modo Confessionem odiosam. Tum quia fas esse, uti quandoque notitiâ Confessionis, etiam repugnante fortassis pœnitente, satis ostendimus suprà *n.* 872. & seqq. Equidem non video ullum præceptum *Divinum*, aut *humanum*, quod Confessarium ita arctè obliget, ac indicant verba hujus D. ergo non possum ire pedibus in ejus sententiam. Deinde tamen assen- 938
tior eidem in suo prooemio scribenti, dari casus,

sus, in quibus Confessio fit aliis onerosa, etsi nec reveletur sigillum, debitum illi, qui confessus est. *Indirectè* tamen videatur revelari alterius confessi delictum. Etenim ad hunc assensum me non invitum compellunt tum ea, quæ superiùs *n. 809.* scripsi ex Ludovico Beja, tum instantia *prima*, quam Pater Moretus inducit, sicuti, & *secunda*, si exprimat Confessarius, esse illam Innocentiam sibi perspectam ex tractatione conscientiæ. Si autem non exprimat, non dat ulli occasionem prudentem suspicandi (imprudentium suspicionum rationem non esse habendam, monui superiùs) alios non esse innocentes. Quòd si idcirco omittat comendationem aliorum, quòd ex Confessione resciat, eos non esse innocentes, hæcq; omissio sit causa, cur ii postponantur Innocentio, tunc sanè annumeratur à me iis, quos damnavi suprà *n. 884. & 891.* Idem judicium fero de

939 utraque instantia producta in casu *tertio*. Et verò quando Confessarius prævidet, se non de uno solùm, sed de pluribus filiis Confessionis interrogatum iri, debet rotundè recusare omnem testificationem, tum propter incommoda, quæ innuuntur in hoc *tertio* casu, tum quia forum Sacramentale non est miscendum cum profano, seu non Sacramentali. Lugo relatus suprà *n. 536.*

940 *Quartum* casum quod attinet, arbitror, eâ narratione præcisè, ut sic, non temerari sigillum, seu respectu illius, qui sic laudatur, seu respectu duorum, de quibus tacetur. Non respectu prioris, quia non manifestantur, nisi virtutes ipsius, virtutum autem è sola Confessione cognitarum manifestatio non adversatur, *per se loquendo*, religioni sigilli. Suprà *n. 795.* non respectu aliorum, quia nec *indirectè* quidem revelatur ullum peccatum eorum. Nec enim tentari aliquando vanâ gloriâ, luxuriâ, &c. non esse tenerrimæ conscientiæ, non omnino accuratè, seu nitidè sua explicare, ponitur in numero peccatorum. Semper adferre materiam Confessionis sufficientem est quidem semper adferre peccatum, at quia communis doctrina relata superiùs *n. 816.* negat, frangi sigillum, etsi de tuo pœnitente dicas: *Est hic mihi confessus venialia.* Aut; *Sum huic impertitus absolutionem*, ideo non agit contra secretum, qui dicit: *Nunquam negavi huic absolutionem.* Et consequenter nec ille, qui ait: *Iste mihi semper attulit materiam suf-*

941 *ficientem pro absolutione.* Adde, quòd, quando Confessarius, saltem Regularis talia narrat de Religioso, nemo aut existimet, illum hæc omnia habere ex sola Confessione (quandoquidem notissimum est, Religiosos, præsertim valde pios, ac probos, solere etiam extra tribunal Confessionis prodere Confessariis animi arcana:) aut prudenter suspicetur, illos, de quibus nihil loquitur Confessor, carere omnibus gratiis spiritualibus, quæ recensentur de altero, sed solùm non esse præditos omnibus, aut in tali gradu. Adde insuper, & vel maximè, quia neuter illorum duorum ullo modo ægre ferret, licèt cognitam haberet illam sermocinationem.

942 Ad *quintum* Casum Respondeo. Si, dum Magister ille Novitiorum hæc dicit, omnes, præter illum unum, sunt adhuc superstites, non indicat ullo modo, eos non fuisse tam puros criminis; omnes enim nôrunt, laudem, quæ vitâ functis tribuitur, non cedere in ullâ vivorũ minorẽ, æstimationem & ante mortem non esse laudandũ quemquã *Eccl. 9.* sicuti nec generaretur etiam de mortuis suspicio sinistra, si multi è talibus Novitiis fuissent etiam elati, quisque enim cogitaret, tali Confessario suppetere causam rationabilem, cur unius solùm innocentiam faceret manifestam, etiam posito, quòd aut *absolutè* omnes, aut ferè omnes cæteri æquâssent alterum vitæ innocentiâ. Si verò unus duntaxat præter ita commendatum excessisset è vivis, constarétque (secùs si non constaret) illum æquè, ac priorem posuisse totius vitæ sarcinam apud illum ipsum Magistrum Novitiorum, tunc sanè ferrem de eo judicium illud ipsum, quod tuli *n. 809.* cum Beja. Quòd tamen non utique fuit meritus Robertus Cardinalis Bellarminus (de cujus inter Beatos relatione consultabatur, dum laborabatur in quarta editione hujus operis) dum in Sermone, quem Anno 1608. habuit in Anniversario B. Aloysii Gonzagæ, inter cætera hoc edixit: *Judicio Confessariorum qui generales Confessiones* (B. Aloysii) *audiêrunt, quorum unus ego sum, nunquam lethale crimen admisit.* Si autem in eodem Sermone suscepisset etiam laudandum alium, cujus, etiam excepisset Confessionem generalem, constitisset, nihil tamen memorâsset de tanta ejus innocentia, inhibitus notitiâ Confessionis solâ, tunc præbuisset auditoribus occasionem mussitandi inter se: *Si etiam iste fuisset semper immunis à mortali noxa, non dissimulâsset hic Orator.* Ergo non expressisset tunc illam enunciationẽ: *Quorum unus ego sum.*

Confessarius, de quo *sextus* casus, nullam 943
prorsus dat veram occasionem suspicandi quidquam mali de aliis, sed summum cogitandi, eos non esse tot Dei donis singularibus præditos, quot ille.

Septimus Confessarius excusabitur à Patre Sa 944
relato *num. 795.* condemnabitur à Cardinale de Lugo, quem ibidem retuli, quémque, etsi videri possim esse *absolutè* secutus, *absolutè* tamen non sequor, sed solùm in eo casu, quo est periculum, ne manifestatio virtutis vel pariat ruborem ipsi confesso, vel alios inducat in suspicionem delicti, e. g. ingratitudinis detectæ Confessario.

Octavus Confessarius non peccat in materiam 945
sigilli, nisi fortè in ultimo puncto, in quo videtur innuere, quòd suus pœnitens nimiùm, adeòque cum periculo gravis lapsûs credat imprudenter suis imaginationibus. De *nono* arbitror, non revelari ab ipso rem cadentem sub sigillum, non igitur dicit quidquam, quod Confessionem faciat odiosam, seu meritò difficiliorem.

Primus ex illis quinque, quorum mentio fit 946
in posteriori membro Epistolæ, si est Confessarius loci, ad quem confluunt multi Confessionis causâ, nullo pacto violat sigillum, quia ex tali narratione nemo concipiet vel minimam suspicionem de ullo ex iis, qui sunt ipsi Confessi Sacrilegia sua. Idem dic de tribus magis, nisi fortè quis illorum esset valde de hoc scelere suspectus auditoribus, qui etiam vidissent illum confitentem, diu hærentem in Confessionali, exeuntem

cum rubore, aut lacrimis. At verò si idem Confessarius loquens de aliquo pago, vel oppido, diceret, se excepisse incolarum Confessiones, intérque has fuisse quinquaginta Sacrilegas, tunc èquidem insurgerent in eum Suarez, atque Lugo relati à me *num. 810.*

947 *Alter* ex iis quinque damnaretur, ut reor, ab utroque hoc Doctore, si Parma esset valde infamis ab adulteriis, non autem Bononia. Non enim sine rubore possent Bononienses, quos confitentes absolvit iste alter, audire hanc comparationem. Idem judico de referente illam grassationem magiæ, saltem si periculum sit, ne talis attestatio Confessarii fiat notoria, tunc quippe facilè contingent, ut molestia aliqua oboriatur uni, aut pluribus ex iis, qui se illius sceleris reos egerunt apud ipsum.

948 *Tertius* Confessarius instituit illam comparationem, vel præcisè quoad virtutes, vel quoad vitia, dicendo e. g. in Monasterio *A.* vigere ebriositatem, neglectum silentii, & chori &c. non item in Monasterio B. In hoc *secundo* casu notabitur, & meritò quidem, nigro Thetâ à Suarez, & Cardinali de Lugo suprà relatis. At quia in *priore* casu non revelat quidquam spectans ad materiam sigilli, non ausim damnare de Sacrilegio, damno tamen de non levi indiscretione, & garrulitate. Certè Religiosi Monasterii *B.* nollent inposterum ei suas detegere conscientias, si nôssent, illum talia effutiisse.

949 Si *quarto* suppetat ratio imperandi illam nominationem complicis juxta doctrinam traditam suprà *n. 251.* sit autem periculum, ne complex dicat, monitionem provenire ex sola Confessione præveniet ipse hoc malum, mandando, ut pœnitens prædictam nominationem faciat extra Confessionem, conformiter dictis suprà *n. 252.* Nec obest, quòd illud mandatum quandoq; tendat *directè* in solum bonum comunitatis, seu potiùs in aversionem mali impendentis illi communitati, si namq; obligatur, ut supponimus, palàm nominare (cùm non suppetat alia ratio impediendi mali) complicem, tunc *directè* cedit illa manifestatio etiam in bonum manifestantis, quia percipiet absolutionem *Sacramentalem*, quæ alioquin negaretur.

950 Denique *quintus* Confessarius facit id, quod nos *n. 838.* faciendum diximus, si differat Confessionem suimet peccati, casu, quo nequit sine fractione sigilli id aperire.

Hæc judicavi esse ideo reponenda ad illas 14. quæstiones, quia earum objecta sunt frequentia, nec tamen in specie ita declarata. Video equidem, posse replicari adversùs nonnulla ex his, sed non lubet immorari diutiùs hisce minutiis.

951 Itaque tam prolixam, tótque particularium dubiorum resolutiones complexam dissertationem de *Sacramentali* sigillo, usurpatáque *licitè*, vel *illicitè* notitiâ, claudo

Casu de me ipso.

Etenim fortè nonnemo albæ mentis, de me magis, quàm ego ipse solicitus ti[illegible]*ebit, ne fortasse quispiam canat de me illud vulgatum:* Turpe est doctori, cùm culpa redarguit ipsum: *Ego verò superiùs scripsi, reprehensione dignos illos Concionatores, qui è pulpito detonantes in vitia dicunt, se hac, aut illa non semel in ipsamet Confessione audivisse. Ipse verò etiam non semel, quà* implicitè, *quà etiam* explicitè *indicavi, esse à me in Sacro tribunali cognita, animadversa hac, aut illa peccata, hos aut illos defectus non parvos. An non ergo, & ipse objurgandus videor?*

Resp. A me nullam agnosci culpam ea in re. 1. 952 Quia nec quisquam potest vel tenuissimâ suspicione assequi, cujusnam mortalium culpam referam, nec si quis fortè illorum, quorum facta non laudanda refero, sit adhuc superstes, & hæc legat, poterit ulla cum probabilitate suspicari, se à me designari, cùm nec ego de quoquam in particulari cogitârim, dum probrosa scribebam, nec dubitem, quin facilè quivis habiturus mihi sit fidem asserenti, me non in uno, sed valde diversis Episcopatibus excepisse longè plus, quàm centum millia Confessionum, ac proinde fortasse plus, quàm centies animadvertisse, quæ refero. 2. Scandalizantur quidem auditores, cùm audiunt Parochum dicentem, se hæc, aut illa cognovisse in Confessione, sed in primis ferè soli imperiti, & indocti: scientibus autem Legem loquor. Deinde meritò timent, ne fortè adsint præsentes in tanto numero, quos pungat conscientia, & memoria patrati, inque Confessione manifestati peccati, atque idcircò erubescant in coram assidentibus. Nil ejusmodi hîc metuendum.

APPENDIX APOLOGETICA CONTRA ANONYMUM.

Videri possim ductus præsago spiritu, quando a priores impressiones hujus Tractatûs clausi verbis, jam primùm repræsentatis. Siquidem accepi mense Februarii Anni N. exemplum literarum, à quodam insigni Theologiæ Doctore datarum 24. Januarii, ad quendam alterius Diœcesis Prælatum, qui & illud exemplum ad me misit conceptum his verbis formalibus: *An Patris Gobat Opera sunt prohibita? An item damnata sententia probabilitatis, quòd nempe liceat sequi sententiam practicè probabilem, relictâ probabiliore? Attulit hac nova, quorum veritas mihi extremè suspecta est, Religiosus quidam, ut se vendebat, Hispanus, vir stupendæ eruditionis. Rationem prioris dedit, quòd P. Gobat suis Opusculis varios ad se delatos è Confessionali Casus inseruerit, fuisse igitur Praconem quendam hæreticum, ad Rhenum (locus ab eo nominatus ampliùs non occurrit) qui ex omnibus Opusculis collectos Casus unum in libellum congesserit, tandémq; sic concluserit: Agnoscerent tandem Christiani, quam bellè sigillum Confessionis a Baptisticis servetur sacerdotibus, ut quæ Sacro eis in tribunali essent credita, in publicum etiam impressis libris effunderent. At ad hunc P. Gobat secundùm propriam, impressamque attestationem, à variis Diœcesis Constantiensis locis, Monasteriis, Ecclesiis Collegiatis, delatos esse Casus in confessionali auditos, à Menialibus ista patrata, à Monachis alia horrenda planè, diffamâsse igitur hunc virum Monasteria maximè illa, in quibus severior disciplina paulatim refriges-*

frigescebat, si enim talia patrata sunt à Monialibus Diœcesis Constantiensis, ut Gobat asserit, facilè nonneminem suspicari posse, ubinam, & à quibus id factum sit, dum ergo Gobat jactabundus typo vulgâsset, à quibus, & in quibus consultus, sigillum Confessionis fregisse, meritóque prohibitum esse à Sede Apostolica.

Asseruit etiam dictus Religiosus, solam Lovaniensem Universitatem ab hac labe, nimirum à sententia probabilitatis fuisse immunem, perlibenter scirem, an ergo nullus professor Lovaniensis hanc docuerit?

b Hactenus verba illius admodum Reverendi, docti, pii, & prudentis, ut scribit memoratus Prælatus, Domini Parochi, quæ utiq; non referrem, nisi prudenter crederem, illum Viatorem alibi quoque jam passim effutivisse, quæ coram memorato Domino Parocho, atq; apud permultos invenisse fidem, propter suam stupendam (quam ego stupeo junctam esse tam portentosis figmentis) eruditionem. Quin suspicor, esse illum ipsum Præconem, qui conscripserit memoratos Casus, cogitétque iis dementare quàm plurimos. Equidem cognitis illis novis literis dedi ad duos Bibliopolas, unum Catholicum, alterum Acatholicum, notos mihi ex multo commercio, ut, quoniam profecturi erant ad Nundinas Vernales Francofurtum (universæ Germaniæ Bibliopolium) inquirerent, prostarétne illic liber contra me scriptus, ac repertum mihi mitterent persolvendum justo pretio, sed nec umbram deprehenderunt. Ergo non absque omni ratione suspicor id, quod dixi. Eam ob rem censui, providè acturum me, si alterum prævenirem ictum præmittendo hanc Apologeticam Appendicem.

c Dico igitur I. Me unà cum Doctore Angelico potiùs crediturum, bovem volare, quàm verum Religiosum (personatum fuisse, persuadent literæ huc translatæ) vomuisse tot, támq; crassa, indigestáq; mendacia, ut revera sunt, quæ ex illius ore scripsit memoratus Parochus.

d *In primis* enim cùm ego accepto illo, quod repræsentavi, apographo, scripsissem in Urbem, quę memoravi de inhibitione meorum Opusculorum, ac sententiæ clementioris de usu opinionis probabilis, respondit 6. Aprilis vir sapientissimus in hæc verba. *In R. V. literis Legi figmenta unius Religiosi, fuerit, credo, non satis sobrius, dum talia effutiit, sanus somniator, aut maledicus calumniator.* Falsum igitur utrumq; illud assertum.

e Falsum *secundò*, imò *tertiò* est, Lovaniensem Universitatem fuisse immunem à labe (si labes est, & non potiùs labis antidotum) mitioris sententiæ. Ornaverunt sanè illam Universitatem docendo præstantissimi viri Malderus Episcopus, Wigers, Mercerus, Molanus, Pontanus, Thomas Leonardi, Wermius, Framondus, Joannes Caramuel, Sinnichius, qui tamen omnes apertè docuerunt, fas esse, opinionem minùs probabilem, minúsq; tutam sequi. Locos, quibus hoc verissimum, & inexpugnabile dogma tradidêre ii Doctores, digito demonstrant partim Sarasa, & Terillus, (exprimentes nomina centum octoginta novem Theologorum, hujus & superioris duntaxat seculi, quibus ego *To. 2. Tr. 1. n. 101.* addidi alios viginti tres, & nunc adjicio Joannem à SS. Sacramento *in Priore Claustrali Part. 1. n. 260.* & nostrum P. Tobiam Lohner *in suis lectissimis Instructionibus*,) partim eruditissimus Guilielmus le Maire *in statera justissima* (nam de plurimis imposturis convincit Sinnichium) *Saulis Exregis Sect. 2. c. 2. §. 3.* quem Saulem dum parturiebat, biennio, inquam, priusquam pareret, Sinnichius, prælegit ipsusmet defensioni Thesium ita loquentium: *Satis est, sequi opinionem verè, tametsi minùs probabilem, relictâ etiam propria probabiliore NB. & tutiore NB. imò quandoq; oportet NB.* ait idem in aliis Thesibus. Quin Boscus & ipse Lovaniensis Doctor *De Sacr. Part. 4. disp. 8. Sect. 8. n. 12.* negat, posse cuiquam esse dubium de veritate illius Thesis Sinnichianæ. Hos omnes Doctores & consequenter cum his se ipsum, quanto jure; quantáque latinitate appellant *Laxones* Sinnichius, Antidecalogista, & conviciis turgens Baronius, tanto ego, tantáque hosce tres, eorúmque asseclas voco, vocito (mutatâ unicâ literâ) *Laqueones*, Latinè, *Tortores*, verè enim laqueis contra doctrinam *Cap. De Viduis. 27. q. 1.* torquent (quia qui nimis emungit, elicit sanguinē) absq; sufficiente causa sæpissime conscientias, tanto quoq; jure nūcupo illos *Improbabilistas*, quāto nos per cōtemptū, & sarcasmū *Probabilistas*.

f Dico *secundò*. Falsum est *quartò* id, quod vel præco, de quo literæ, vel ille viator sub schemate, & habitu Regulari, venditat, scilicet à me asseri, delatos fuisse ad me è Diœcesis Constantiensis Monasteriis, & Ecclesiis Collegiatis Casus, eósque horrendos, patratos à Monialibus, Clericis, Monachis, & in Confessione auditos, siquidem in primis nusquam *implicitè*, vel *explicitè* assero, me ab aliqua hujus, aut alterius Diœcesis Ecclesia Collegiata, Regularíve fuisse consultum de ullo Casu probroso, seu horrendo, ergo neque de horrendo audito in Confessione, ergo geminum mendacium (utor idcirco hoc verbo, quòd mihi persuadeam, illum, de quo est sermo, viatorem, esse merè fictitium Religiosum) inest duobus hisce verbis. Rursum nullum probrosum factum ullius clerici refero in tota mea Experimentali Theologia, quod ille, quantumvis stupendæ eruditionis Viator possit cum ulla verisimilitudinis umbra ostendere, contigisse in hac Diœcesi, nedum fuisse mihi relatum in Confessione Ergo *tertiò*, & *quartò* mendacio incestavit aërem, & totidem aliis de Monialibus, totidem de Monachis. Unum unicū proferat in lucem, si potest, nominet quoq; unū unicum Monasterium hujus Diœcesis, in quo paulatim refrigescat severior disciplina. Nullum ego ejusmodi novi, tametsi egi in foro conscientiæ cum aliquot centenis Nigris, & Albis (ut loquar phrasi canonica) monachis. Quin imò possum permulta quasi digito demonstrare, in quibus non tantùm non refrigescit, sed incalescit severior disciplina. Quo igitur pacto infamantur meis libellis ea Monasteria, quibus affingit vagabundus calumniator turpē notam refrigescentię?

g Quin, dum relego Elenchum Casuum, hoc meo *primo* Tomo, quem designat Viator, propositorum, ac resolutorum, non reperio ullum Religiosis probrosum, vel quem non scripserim ex libris impressis, vel certissimum sit, nulli posse ullum adferre incommodum. Ut e.g. ruborem, famę iminutionē, adeóque nec ullā molestiā ulli mona-

sterio, ulli alteri communitati, nedum ulli sitæ in hac Diœcesi. Et qua fronte asserit dictus viator, publicari è me nefanda de Monialibus, singulariter Diœcesis Constantiensis, cùm ne quidem semel in editione lectâ à Viatore memorem ullum, ullius Monialis delictum, nisi bis, térve, desumptum ex libris editis, atque patratum procul ab hac Diœcesi?

h Quapropter videtur mihi ille Viator, velle certare de palma inter nugivendulos, quam certè non invideo ipsi, etsi nolim obtingere cum ullius innocentis criminatione. Quòd autem ego proponam permultos casus, quos comperi ex Confessionibus auditis vel à me ipso, vel aliis, nequit mihi vitio verti ab ullo sapientum, nimirum, quia usus notitiæ ex Confessione *mediatè*, vel *immediatè* haustæ, vetitus est in eo solo casu, quo vel ipsi Sacramento, vel pœnitenti, vel alteri infertur incommodum. Nullum incommodum infero Sacramento pœnitentiæ, quia nullam injuriam, nullam irreverentiam, aut vilipensionis causam. Nullum quoque ulli pœnitenti, cùm certissimus sim. neminem suspicari posse, hoc aut illud delictum, quod narro, esse patratum ab hoc, aut illo individuo homine, ab hujus vel illius communitatis membro, nemo etiam erubescere possit, si fortè legat in meo libro quidpiam, quod ipse & patrârit, & in Confessione detexerit, quandoquidem conscribendo istos eventus, vel non cogitabam de ullo homine individuo, vel si cogitabam, tum vel noveram, jam satis concessisse, vel, utpote illiteratum, non esse hæc lecturum, vel plurima similia eventa contigisse in aliis. , atque aliis Diœcesibus, in quibus ego Confessiones excepi, & quarum Diœceseon possem novem numerare, atque insuper alias plures his, Italicas, Gallicas &c. quarum Diœcesanis impertii beneficium absolutionis.

i Quis igitur poterit prudenti suspicione assequi, se à me designari in hoc, illôve loco meorum Alphabetorum? Quis Religiosus locus valebit obtendere, suum honorem, reputationémve à me obfuscari, dum aliqua de aliis malè sonantia refero? Deditissimâ enim operâ abstinui à circumstantiis aliquo modo periculosis. Verum quidem est, aliquos ex Confessariis, qui ad me perscripserunt, consilii causâ, secretissimos Casus, revocaturos, dum hæc legent, in memoriam illas ipsas personas, de quarum peccatis me consulebant. Sed inprimis alii eorum petierunt à me consilium cum expressa facultate pœnitentium: alii non legent ista: alii ex talibus pœnitentibus excesserunt è vivis. Et denique sigilli Confessionis religio non inhibet Confessario, ne quid faciat, unde possit post quatuor, decem, viginti Annos reminisci peccati sibi detecti in arcano tribunali à Cajo, vel Caja, alioqui delinquerer Confessarius, qui faceret super Confessionibus totâ hebdomadâ auditis aliquam reflexionem in ordine ad instituendum conscientiæ examen circa modum, quem tenuit in hoc, aut illo pœnitente examinando, corrigendo, consolando, dirigendo. Sanè hoc consequens repugnaret saluberrimæ, & ab ipsa Sede Apostolica approbatæ doctrinæ, & instructioni, quam à nostro S. Fundatore traditam notavi suprà *Cas. VII, n. 322.*

Taceo, quòd, qui legerunt Annales, seu Annuas literas, atq; Chronica, gestáve Ordinum Mendicantium, meminisse possint, permulta in iis referri admodum probrosa, quæ non nisi ex notitia Confessionis derivata sunt in eos libros. Id ipsum pronuntiari potest de libris Cæsarii, Cantipratani, Nyderi, de quo vide infrà *Tr. 10. n. 637. in Append. ad 2. Casum*: Antonii Dauroultii, ac vitis multorum illustrium operariorum in vinea Domini. Hos omnes scriptores, si Anonymus stupendæ eruditionis demonstraverit, temerâsse sigillum Confessionis, credam & ego, à me violatum, agámque pœnitentiam. Quia verò id probabit nunquam, idcirco illum ad pœnitentiam, resipiscentiámve Christianè invito, eáq; peractâ, precor ipsi æquè ac mihi, clementissimam supremi omnium Judicis sententiam. Amen. k

Denique quod spectat gloriationem, seu jactantiam, cujus me idcirco insimulat Anonymus, quòd crebriùs ac ipsi placet, exprimam, hunc aut illum Casum fuisse ad me perscriptum, à viris magnis, est criminatio & carens fundamento, & æquè impingenda Navarro, Comitolo, Dianæ, Menochio, aliis. Conscripsi primus tantam varietatem Casuum, quos jure merito volo, paucissimis exceptis, haberi pro *Factis*, non *Fictis*. Hujus meæ intentionis causam exposui in Præfatione Operis. Quod intendi, faciliùs consequar, si Lectori in oculos incurrat tam frequens, verissimaq; nominatio, non obscurorum, à quibus seu interrogatus, seu etiam consultus sum, virorum. l

Et quid si me tuear illo Clypeo, quem commodat P. Nicol. Serarius. dum scribens in Cap. 7. Lib. 1. Machab. pronuntiat: Quærere gloriam non esse, magis (ratione objecti) peccatum, quàm quærere cibum, aut vestitum, quando est id necessarium, vel commodum. Quid ni illo ipso scuto, quo se usum fatetur modestissimus, quia verè Sanctus Augustinus *Epist. 264. ad Darium*, dicámq;: *Docuit nos per Apostolum suum Magister bonus, propter ipsos homines, quærere laudes hominum.* Atque adeò à me quæri æstimationem (&, quis, oro, Bibliographorum, si sapit, non quærit?) mei libri, seu mearum resolutionum, non propter me, sed propter mediocriter doctos parochos (quorum præcipuè bono susceptum, exhaustúmq; esse à me hunc laborem, profiteor, & hîc & in ea Præfatione) cupidos proficiendi ex hisce lucubrationibus. Cadet sanè spes hujusce profectûs, si libri æstimatio cadat, quem proinde librum haberi aliquo loco dum audio, me delectat. *Neque enim mihi*, ut ait quidam, *cornea fibra est, ut hoc non sentiam, vel sine delectatione sentiam*, quemadmodum Augustinus *l. c. sub. init.* fatetur de seipso audiente, legente encomia suorum librorum. Et quid ni liceat mihi parva componere magnis, seu potiùs minima maximis? quid ni liberè scribam, me, cùm hosce Tractatus conciñârim solius honoris divini propagandi causâ, studuisse aliquam eis autoritatem conciliare, agámq; humillimas Authori omnium bonorum gratias, quòd dignatus ipse sit tantam impertiri, ut intra tam paucos Annos fatigent jam ii omnes Tractatus quintum, aliqui etiam sextum prelum in Germania, m

Italia,

INDEX, ET COMPENDIUM, RERUM AC VERBORUM PERQUAM COPIOSUM, AD COMPLURIUM INSTANTIAM CONFECTUM.

Primus numerus designat Tractatum. Secundus numerum marginalem illius Tractatûs.

A.

Gra-

Graviter peccat baptizans fictè. *Tract. II.* 153. Baptizatus à Christo, vel Angelo non est necessariò rebaptizandus. 157. Declaratur vero Casu. 158. An baptizans adigat licitè matrem innuptam ad nominandum patrem illegitimæ prolis? Vide infrà verb. *Parochus*.

10 Qua intentione debeat esse præditus minister? *Tract. II.* 199. *& seqq.* Debet ea esse aliquo modo determinata ad personam. 206. Debitæ intentionis defectus non suppletur à Deo. 207. Casus, in quo intentione ministri per mortem, aut retractationem desinente ante realem ablutionem infantis, valet nihilominus Baptismus. II. 209. Quivis rationabiliter timens, ne, si ipse hic, & nunc non tingat infantem, sit hic moriturus absque Baptismo, licitè illum tingit. II. 247. An, si ministro defuit debita intentio, teneatur etiam cum periculo mortis manifestare defectum? 210. & 218. Et quid si defectus substantialiter fuit inculpabiliter admissus? 215. Modus inducendi ad detegendum defectum. 221. Ministrare Baptismum filiis Christianorum tenetur quivis in extrema necessitate, etiam cum periculo mortis. 225. Et probabiliter etiam non Christianorum. 227. Casus recens in hanc rem. 330. *in App.* Idem dic de quovis adulto ita rudi, ut nequeat ante mortem edoceri rationem veræ contritionis. 228. Idem secundùm nonnullos de quolibet existente in peccato mortali, jamjam morituro. 229.

11 Quid aget Sacerdos vocatus uno, eodémque tempore ad baptizandum infantem, & absolvendum adultum agonizantem? II. 235. Quid si nequeat baptizare, nisi conjiciendo se in extremum periculum labendi in peccatum mortale? 237. Quando fervet persecutio infidelium in infantes Christianorum, ne quidem Parochus tenetur cum periculo mortis illos baptizare. 238. Vide plura infrà verb. *Parochus num.* 2.

Baptismi Locus.

12 PRoprius locus est Ecclesia, extra quam est baptizare nefas, per se loquendo. *Tr. II.* 491. Excipiuntur Filii Principum. 491. Quorum nomine intelliguntur etiam Comites, Barones, Legati Regum. 492. Et in Constantiensi Diœcesi etiam Nobiles. 492. Nec debent tunc liberè negligi cæremoniæ, seu differri. 496. Etiam aliis est domi impertiendus Baptismus, quando adest quicunque prudens timor impendentis mortis. 498. Aut quando impendet parentibus probrum, si filiolus deferatur ad Ecclesiam. 500. Non autem quælibet Ecclesia est proprius locus Baptismi, sed sola illa, in qua est Baptisterium. 502. Adferuntur duo Casus, in quibus fuit licitè administratus Baptismus extra Ecclesiam Baptismalem. 503. & 504.

Baptismi Cæremoniæ.

13 SUnt eæ adhibendæ etiam, quando quis domi baptizatur. *Tr. II.* 473. Casus duo, in quibus fuerunt licitè omissæ. 503. & 504. Omissæ debent communiter postea suppleri. 505. Baptizati sine iis, & singulariter sine Chrismate, infestantur magis à Cacodæmone. 506. Declaratur Casu valde memorabili. *Ibid.* An exorcismi omissi supplendi sint? 507. An in rebaptizato etiam repetendæ cæremoniæ? 508.

Baptismi Effectus.

BAptismus tollit omnia peccata. *Tr. II.* 643. 14
Et omnem pœnæ reatum. 644. Infunditur per eum gratia, & virtutes. 646. Et quidem omnibus infantibus æqualiter, inæqualiter adultis, ob inæqualem dispositionem. 646. Fictio, id est, mala dispositio illos effectus impedit. 647. Exceptâ Characteris impressione. 649 Recedente fictione, redeunt neglecti effectus. 648. Qui quidem proveniunt ex solo essentialiter perfecto Baptismo. 652. Sed, & Turcarum filios liberat Baptismus infestationibus Dæmonum. 651. Jus sepulturæ est etiam quidam effectus Baptismi. 653 Declaratur Casu infantis baptizati in umbilico. 653.

Baptismales Aphorismi.

QUomodo Parochus se disponet ad contriti- 15
onem, si existens in peccato mortali vocetur ad moribundum, non baptizatum? *Tractat. II.* 251.

Habeat in recenti memoria sententias, quæ de valore Baptismi circa materiam, & subjectum traduntur à Doctoribus, & iis utatur, quando nequit sectari tutiora. 252.

Accitus ad parturientem nondum enixam, de qua dubitetur, utrùm sit editura prolem vivam, instruat obstetricem eo modo qui, refertur *n.* 252.

Et quando hæc dicit, infantem moriturum intra matrem, suggerat id, quod indicatur ibidem.

Quando est periculum, ne affusione promoveatur infantis mors, quid aget? 253.

Habeat in memoria ea, quæ de licita incisione matris adhuc vivæ traduntur *numerò.* 254. Curet subitò secari matrem mortuam, si minima sit spes deprehendendi fœtum adhuc vivum. 260.

Quando parturiens agit animam, jubeat ejus ori aliquid imponi, ne infanti obstruatur via recentis auræ. II. 260.

Sit probè memor praxis relatæ ex P. Scildere. *numero.* 57. Sicuti & illius, quam refero. *num.* 499.

Baptizet Judæum sensibus jam captum, si vel unicus, aut unica testetur, petiisse Baptismum. 265.

Rebaptizet illum, cui collatus Baptismus cum ea remota, aut proxima materia, forma, intentione, aut in ea corporis parte cum quibus, vel in qua unus, aut plures Doctores probabiliter negant, valere Baptismum. 374.

In vero dubio de Baptismo consulat Superiorem, vel alium virum doctum, & prudentem,

&

Cano-

Confessarius,

Confessarius quis, & quæ ejus munia generatim?

Confessarii approbatio.

Confessarii jurisdictio.

Confessarii aliæ qualitates, & specialia munia.

tus

verb.

Confessio.

Confessio quotuplex, & quid Sacramentalis.

Confessionis obligatio ante Sacrificium, aut Communionem.

Confessionis obligatio aliunde orta.

San-

Quan-

Fictio.

Fides Bona.

Fides: Fideles.

Forum.

Franciscus.

Furiosus.

G.

Garriens.

Germanus.

Germanorum quædam consuetudines circa Sacramentalia, atque alia.

Gladius.

Gratianus.

H.

Hæresis: Hæretici.

Hic. Hoc.

Homicidium.

Horæ Canonicæ.

Horæ Canonicæ quid? & obligati ad eas.

I.

Idololatria.

Jejunium.

Jejunium præmittendum celebrationi, & Communioni

Jejunium præmittendum auditioni Sacri, & Sacris Ordinibus.

S. Ignatius.

Ignorantia.

Lay.

Re-

 8

Quan-

quod

 5

Peccatum.

Pec-

cato-

com-

Titu-

Societas Jesu.

ii,

SYLLABUS POTIORUM ERRATORUM.

Fol.	Num. &c.	Lin.	Menda.	Emenda.
11	82	17	alta	alia
30	183	8	ad	ab
33	290	3	collatinnem	collationem
35	Summ.	52	aliù	aliis
46	Summ.	17	lachryme	lachrymæ
54	66	pen.	irrefragibili	irrefragabili
71	Lit. c.	7	nomina realium	nominare alium
81	201	9	baptizare	baptizari
86	237	1	nequaquam	nequeam
95	Col. 1.	7	Buntrutum	Bruntrutum
115	381	5	in favorem	*adde*: animæ, adeóque rebaptizationis, quàm in favorem.
140	526	10	Bariosà	Barbosà
141	536	9	juxta Sanchez	juxta Suarez, omnes contrahunt juxta Sanchez.
158	Lit. d.	17	quòd	quàm
180	779	2	vitam	vittam
179	§. Resp.	2	der	per
Ibid.	eod.	eád.	deliquere	delinquere
201	103	4	oblatione	oblationem
231	Col. 1.	12	observandum	observandam
233	Lit. q.	13	pertinet	*adde*: refectio Ecclesiæ, ad illum quoque pertinet
253	411	ult.	probro	probo
256	Col. 1.	17	morte	mortem
292	Col. 2.	8	febricola	febricula
293	§. Agnos.	4	ergo	erga
295	Lit. e.	4	cdibus	cladibus
Ibid.	Lit. e.	5	ces' um	censum
297	640	7	omnicus	omnibus
307	Lit. e.	23	nuncupari	nuncupavi
325	Lit. f.	4	non votiva	*dele* non
327	744	pen.	evelatione	elevatione
338	823	2	ultissimam	utilissimam
353	60	7	sacram	*adde* mensam

Fol.	Num. &c.	Lin.	Menda.	Emenda.
363	139	2	loqula	loquela
372	175	13	illa	*dele.*
401	377	13	cœtera	cætera
439	161	3	requirem	requiem
468	361	2	Panormitanum	Panormitanam
469	372	31	saperiùs	superiùs
486	App.	6	queat	queat
512	Lit. b.	5	Prima	Dominica
524	Lit. ee.	ult.	accmmoodare	accommodare
527	Lit. l.	27	faciena	facienda
535	661	*antep.*	reviarii	Breviarii
Ibid.	*eod.*	*eád.*	Brecitare	recitare
557	§. Ita	30	Lendium	Leodium
580	847	2	alia	aliqua
630	209	2	S. Thom. Sanchez	P. Thom. Sanch.
685	46	ult.	in	ab
690	63	5	producta	productæ
Ibid.	64	5	qui sunt	qui non sunt
694	86	20	ab initio,	*adde*: atqui in secundo ex duobus illis casibus abfuit ab initio
695	94	8	ut	at
727	263	ult.	scribens	scribentis
730	278	4	perfunctiorum	perfunctorium
794	Lit. a.	15	decerent	docerent
801	Lit. b.	14	pertinent	pertinet
803	Lit. q.	7	infinuatos	insinuatas
812	Summ.	12	718	723
Ibid.	eod.	21	722	727
Ibid.	eod.	23	625	730
815	645	pen.	Partes	Patres
816	§. *At quid*	1	*adde in margine.*	650
817	657	9	rerum	reum
818	664	4	potest	post
824	716	1	a *in margine*	*dele.*
Ibid.	In eod.	§. *Resp.*	b	717
Ibid.	In eod.	§. *Secund.*	c } *in marg.*	718
Ibid.	In eod.	§. *Nihilo.*	d	719

Reliqua benignus Lector facilè corriget.

F I N I S.